GILBERTI GENEBRARDI THEOLOGI PARISIENSIS,

DIVINARVM, HEBRAICARVMQVE LITERARVM PROFESSORIS REGII,
Aquensis Archiepiscopi, Chronographiæ
Libri Quatuor.

PRIORES DVO SVNT DE REBVS VETERIS populi, & præcipuis quatuor millium annorum gestis.

Posteriores, è D. Arnaldi Pontaci Basatensis Episcopi Chronographia aucti, recentes historias reliquorum annorum complectuntur.

Hac postrema editione accuratiùs emendati, & ab anno 1584. in quo desiit G. Genebrardus, ad annum vsque 1609. perducti per Ioannem Marquisium Condriensem, Scholæ Parisiensis Medicum. Quæ porrò priori editioni ad annum vsque 1584. addita sunt, tali signo * in margine notantur.

Vniversæ historiæ speculum, in Ecclesiæ præsertim sæculo, à mendaciis, maculis, imposturis Centuriatorum, aliorumq́; hæreticorum detersum: In reliquis contra Iudæos, Paganos, Saracenos, Christianæ religionis antiquam veritatem, perennitatémque repræsentans.

Subiuncti sunt libri Hebræorum Chronologici, eodem Genebrardo interprete.

LVGDVNI,
SVMPTIBVS IOANNIS PILLEHOTTE.
SVB SIGNO NOMINIS IESV
M. DCIX.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

D. ARNALDO PONTACO, BASATENSI EPISCOPO, PIETATE ET LITTERIS INSIGNI G. GENEBRARDVS Theologus Parisiensis, diuinarum Hebraicarúmque literarum professor Regius.

NOSTI, antistes ornatißimè, è meis multorúmque literis & sermonibus, quanto desiderio tua Chronographia à cunctis rei literariæ ordinibus expectetur, eam vt luci reddas, qua, propter superiorum editionum exempla distracta & nusquam venalia, tamdudum caret. Es quidem prolixè & sæpius pollicitus te illam ad me missurum, cogitatè recensitam, aduersarijs exquisitis & singularibus aspersam, cum doctioribus & præstantioris notæ hominibus quibusque sedulo communicatam, quorum semper studiosissimus extitisti, in tuis illis præsertim duabus in Vrbem & Italiam profectionibus, è libris denique raris Bibliothecæ Vaticanæ, aliarúmque Italicarum auctam, quibus tuam ipse locupletißimè muniuisti. Verum quoniam reip. nostræ Christianæ nimis diu voti persolutionem differs, & otium, quod captabas, tempus, quod constitueras, occasio, quam expectabas, dilapsa sunt, motibus bellicis non modo te tua Bibliotheca ad istud probè perficiundum necessaria orbantibus, sed etiam tuum vnum sacrum caput, inter cæteros Episcopos, petentibus, quod tua Episcopes vrbs primaria cum reliquis penè omnibus à Nouatoribus teneatur, indéque magnam, variam, ac multiplicem negotiorum molem sustineas: ne ego diutius literatorum optata morer, en cogor saxum istud voluere, & cum mea Chronographiæ de Mundo originario parte, tuam de vltimi temporis curriculo eadem opera subijcere, diuturno decem annorum studio, varia multorum scriptorum lectione, summa librorum diuersorum meditatione auctam simul emittere, præsertim verò ad confirmandam veritatem & successionem Ecclesiæ, doctrinæque Catholicæ, contra rapsodorum Magdeburgensium imposturas, instruere. Cætera, quæ his deesse poterunt, fac exhibeas. atque adeo perficias, quando paululum respirans è tantis ærumnis libros tuos assequeris, quietam ac pacatam Diocesim, Deo miserante, recipies. Ea ego in primis expecto, ea plerique omnes docti ac pij auide expetunt. E tuis enim scriptis tenent, quanto iudicio in hoc studij genere excellas. Intelligunt quantos labores in his omnibus explendis exantlare soleas, ad quæ animum adijcis, neque ignorant tibi copiam librorum multorum suppetere, quibus ipsi careant. Si opus ad me destinaueris, tibique nostrum officium placeat, ac vtile videatur, efficiam, Deo duce, vt in hominum manus castigatissimum exeat, mendisque vacet, quibus vulgo eruditorum scripta per Typographos conspurcari solent, ea maxime, quæ quidem, vt tuum, in numeris atque subductionibus versantur. Dum id facies, primo autem tempore, debes facere, ad te

hoc nostrum trānsmitto, tibi do, dōno, addico, & pro tua vetere erga me beneuolentia, ac meritis nuncupo. Priore parte veterem Ecclesiæ cursum ab ipsius mundi primordijs delibaui: deinde dedi operam, vt minimùm à verbis & sensu scripturæ discederem, quemadmodum docent testimonia, quæ partim in eam rem, partim, vt indicem, quo loco plenior historia contineatur, inter duas columellas affero. Mox, vt suauis salutarisque concordia Cathedræ Mosaicæ cum Doctrina innotesceret, successionem Patrum Principum, Pontificum, cum Prophetarum successione coniunxi, quam non alibi facilè, opinor, reperias. Nam in ea construenda plurimum æstuaui, tot coactus voluere & conferre, vix vt sciam, quis eam ad Christum vsque perducere potuerit, ac ordinem, quem Deus in Synagoga veteri posuerat, & seruauit, demonstrare. Immiscuimus, postremò res profanas, vt quos delectat humana cum diuinis, extera cum domesticis coniungere, ac eodem obtutu rerum penè omnium diuersas facies perspicere, vel etiam singula separatim per se contemplari, eorum hic aliquod speculum habeant. Quocirca hic apparebit, quanta, quàm diuturna caligo, & rerum antiquarum, atque adeo præstantissimarum ignoratio exteras nationes obruerit, quando è sex ætatibus tres primas omnium potissimas, vtilissimas, propè necessarias, denique productissimas, vt quæ bis mille sexcentis annis expleantur, penitus nesciuērunt: Trēs contractiores mille quingentorum annorum spatio conclusas, solummodo, & quidem leuiter perceperunt. Quartam enim, quæ est Iudicum, ac recentissima, primam faciunt, Auream appellant, Deorum, Heroum, Semideorum parentem, alumnam, seculum inscribunt. Quintam, quam Regum in sacris literis esse liquet, secundam statuunt, Argenteam nominant. Varias principatuum, Dominatuum, Rerumpub. formas complecti aiunt, à Deorum filijs nepotibúsque constitutas, in qua Olympiadum, aliarúmque Ætatum, siue supputationum indictiones contigerint, quasi retro numerare illis minimè integrum fuerit propter superiorum seculorum vel nescientiam vel certè obliuionem. Sextam, quam Hebræi à Babylonica captiuitate rectè auspicantur, tertiam putāt, Æream faciunt. Monarchiarum, ac ingentium Imperiorum Babylonici, Persici, Græci ad Romanum vsque, conditricem profitentur. Septimā, aut potius sextæ vltimam partem, & septimæ primam quartæ ætati tribuunt, ferreámque vocant, Parthicam, Punicam, Romanam, quam suo in carnem aduentu Dominus illustrauit, & è ferrea auream credentibus reddidit. Posteriore autem breuiter mille sexcentorum annorum historiam perstrinxi, eo præsertim consilio, vt rubiginē, ac maculas, quas à Centuriatoribus, & reliquis Hæreticis historia Christiana contraxerat, abstergerem, plagas & vulnera quæ Chronologia ab istis acceperat, sanarem, viros sanctos & nunquam satis laudatos ab istorū conuitijs, sycophantijs, maledictis vindicarem, veram Christianorum temporum faciem, atque formam ab istis contortam & personatam reponerem. Ideoque etiam inter cætera successioni cathedræ Ecclesiasticæ, successionem doctrinæ singulis seculis siue centurijs, per modum Coronidis succenturiauimus, vt nos omni censu, præscriptione, auctoritate tabulis & instrumentis instructos esse doceremus, cum ad nostra iustè poßidenda & defendenda, tum ad iniustos Ecclesiæ tituli & fundi captatores iure depellendos atque profligandos. Quamuis enim tanta sit prærogatiua, tanta vis Cathedræ, vt, iuxta Augustinum, cogat bona dicere, non bona facientes, compellat prauè sentientes rectè docere, nec sua, sed aliena prædicare permittat, hanc tamen summam eius cum Doctrinæ perenni successione concordiam in exigua tabella speculari non mihi videtur otiosum.

Aug. lib. 4. de doct. Christi, c. 27. & epist. 166.

Quin

Quin spero adeo hoc hæreticos, in quibus aliquis conscientiæ igniculus superest, percussurum, vel ut victas manus dent, suscipiántque cum omni auiditate Dei verbum, vel exemplo Thessalonicensium scrutentur in Sanctissimorum Maiorum scriptis, an hæc ita se habeant. Funiculus triplex difficilè rumpitur. Vbi ergo Dei verbum, Christi Cathedra, perennis Maiorum doctrina consentiunt & colligantur, qui testes veritatis alibi quærit, vel potius corrogat, perinde facit, ac qui ad firmandam fragilem trabem, vinculum ferreum reijciendum, simplicem & putrem ligulam adhibendam putat. Quæ omnia quanti sint æstimanda, tum demũ cognoscam, vbi tuo, tuique similium libramento, expensa ponderatáque fuerint. Nam affirmare me perfectè omnia assecutum, hoc profectò arrogantis sibique nimium tribuentis esse censeo, in tanta præsertim rerum varietate & tam discrepantibus scriptorum sententiis. Hoc vnum ausim pronũciare, quinque primas ætates primo libro comprehensas valde cum sacris literis, ac earum interpretibus, Hebræis maximè, quibus suæ historiæ & literæ sunt, opinor, notissimæ, congruere. Nouissimæ præfinitum calculum non perinde constare, ingenuè ac liberè fateor, ne quis eius à me ἀπόδειξιν expectet, quicquid nonnulli magno hiatu in suis Chronicis polliceantur & asseuerent. Scripturæ enim illam aperto testimonio minimè definiunt, & Olympiadum, Vrbisque Conditæ anni, quæ temporis ratio alioqui omnium inter profanos certissima creditur, dum vel inter se, vel cum rebus apud alias gentes actis componuntur, sunt incertissimi. Adhuc inter ipsos lis versatur sub iudice, qua Olympiade Cyrus in sacris, profanisque paginis notissimus viguerit, quoto Vrbis anno. Eadem est actio de Xerxe, Alexandro illo magno, Solone, Pythagora, Platone & reliquis clarioribus. Ætate Plutarchi historiæ istorum ita erant confusæ, vt multi negarent Solonis & Crœsi congressum, & septẽm Sapiẽntum conuiuium, atque alia huiusmodi cum temporibus congruere. Quin & hodie eruditi sudant docendo, quo pacto tempora ipsorum & Græcorum, à quibus Olympiadas accepimus, vt Atheniensium, Lacedæmoniorum, Achæorum, Macedonicorum, Cyrenaicorum regum atque magistratuum cum Olympiadibus concilientur. Romani certum quidem tempus ab Vrbe sua figunt, Regum, Consulum, Tribunorum, Principum, suorúmque illustrium, at quando ab eis quæritur, quota tunc agitaretur Olympias, quis tum in Græcia floreret, quis in Sicilia sibi finitima, quis in Perside, Ægypto, reliquis orbis partibus clauesceret, obmutescunt, secum disputant, & sub annum quingentesimum, qui ducentis annis ortum Domini duntaxat antecessit, vix conueniunt. Causa est in promptu, quam vtinam, qui nobis exactam omnium gentium rationum siue Chronicorum conciliationem & concordiam pollicentur, attenderent. Primùm Vrbis C. Olympiadum, & aliarum Ærarum principia non satis sunt cognita & perspecta. Deinde vt sint cognita, nondum tamen inter se certò & definitè comparari possunt, quoniam anni integri, quales ferè ab V. C. notantur, fractis, cuiusmodi sunt Olympiadum, Monarchiarum, Aerarum denique aliarum, non apertè per omnia respondent & consonant. Hinc Dionysius Halicarnassæus rectè & hoc reprehendit in Thucydide, quòd euenta belli Peloponnesiaci, per initia & exitus annorum Olympianicorum ita digesserit, vt cum gestis exterorum vix commodè comparari possit. Olympia enim annum quemque intersecant, ac semper ex vno, secundùm vulgarem calculum, duos quodãmodo efficiunt, dum tempus medium anno præterito, reliquum sequenti assignant. Præterea fasti sæpe correcti sunt, aucti, diminuti, aliquando propè immutati, vt à Methone, Numa, Iulio Cæs. Augusto, &c. Deni-

Act. 17.

que, ut præteream Titi Liuij querimoniam de magnis erroribus tempora Romanorum consulum & magistratuum, & rerum quoquo anno gestarum implicantibus, Emergentes, ut vocantur, anni & usuales, desinentes & finientes non secum ad amussim consentiunt. Ac ut initio exiguam videantur inferre differentiã, progressu sanè maximam, maximoperéque notabilem efficiunt. Emergentes appellant, eos qui à quouis rei euentu, quouis anni Usualis tempore emergunt & incipiunt, & vertentibus duodecim mensibus solaribus finem habent, atque ita iterum in sua vestigia redeunt, ut solet fieri in Regum & Impp. initijs. Iam quantum in numerando id afferat discrepantiæ, in vno Julij Cæsaris quinquennio libet ostendere. Eius Imperij primus annus tantum sex menses & aliquot dies ante Calendas Julias complectitur, circa quas Pompeium ad Pharsaliam vicit & solus imperare cœpit. Quintus duos duntaxat menses comprehendit & dies quindecim, ut qui 15. Martij à coniuratis interfectus sit. In illius igitur quinquennio menses ferè sedecim desiderantur, ac proinde veteres rectè eius Imperium annis tribus, mensibus octo definierunt. Quapropter cum hoc discrimen sit momenti maximi, & multùm temporis absorbeat, præsertim si per sæculorum spatia sæpius repetatur, nunquam probaui nimis exquisitam illam Shuberti Ecclesiastis Spirensis, quem frustra & ridiculè Dauid Chitreus commendat, iuxta vetus verbum, se mutuo muli scabunt, Chytræi ipsius, & similium diligentiam, qui dum videri volunt, ne ab horula quidem cadere, sed minutissima quæque, & obscurissima præfinitè decidere à toto excidunt, ac controuersias maiores ijs, qui nodos, difficultates & scrupulos Chronologiæ notos habent, excitant, seque illis deridendos præbent. Solis verò indoctis fumos vendunt, qui gloriosis & vanis istorum titulis & sui ipsorum prædicationibus adducti eos vera putant dicere. Temere enim Auctores mutare, reijcere, corrigere, corrumpere, sex regulas supponere, hypotheses ve fingere, quas doctus non facilè dederit, suis studijs & imaginationibus adaptare compelluntur, &, verbi gratia, tradere, quod Shuberto diuinè excogitatum visum est (nam hæretici omnia sua mirantur) duos esse Cyros coætaneos, Medum & Persam, vnum, qui iuxta Herodotum à Tomyri Massagetarum regina interfectus sit, alterum Xenophontis, qui placidè in liberorum suorum complexu dormierit: duos Darios eiusdem temporis, quorum vnus Babylonis, alter Persis regnauerit, vnus Zorobabelem habuerit satellitem & Iudæis fauerit, alter non item. Et ita de cæteris. Quanto rectius nobiscũ profiteretur, in inexplicabili annorum confusione eum numerum & modum esse seruandum, non qui verissimus sit, sed qui probabilissimus veróque proximus videatur. Denique differentiam decem annorum aut etiam plurium non tanti esse faciendam, ut propterea implacabiliter de minutioribus dimicare, neque perpetuo contextu & tenore historiæ, vniuersa aut certè præcipua persequi debeamus. Quod enim parum distat, ut verbo fertur veteri, distare minimè videtur. Deinde Canones, Axiomata, Præcepta Aphorismi, Apotelesmata, in omnibus artibus dantur in genere. Cùm ad singula descenditur, non solet fieri, quin multa à regula discedant. Hoc consilio temporum summam vniuersè colligimus, membratim eam demonstramus, illa omnium sæculorum præcipuas res, euenta, viros armis, artibus, disciplinis, inuentis, scriptis, alijsque facinoribus nobiles concludimus. Siquid non vbique consonat, quanquam pauca, opinor, tu cæterique doctissimi æqui consulite, & implacabilibus Scriptorum dissidijs tribuite. Nec verò ista, quasi quicquam huic studio decerpens, cæterorum iudicia occupem, aut quòd aliorum censuras & castigationes

resor

reformidem. Verum quia ad recensionem, ἐπανόρθωσιν ἢ κρατωτηρία, paratus sum ac meliora traditurо libentißimè velim concedere. Interim cum legerim è nostris præcipuos, qui hoc accurarunt argumentum, voluerim, contulerim, quum auctores sacros cum profanis diligenter comparauerim, quum præter cæteros, quorum hodie quidem recentes Chronologiæ circumferuntur (absit dicto inuidia) Hebræos & Chaldæos consuluerim, verterim, illustrauerim, quum hoc quater decennium in hoc opus consumpserim, si me propius ad veritatem accessisse dicam, meo iure id videor facere, nec vereri debeo, vt quisquam, vel temeritati, vel arrogantiæ, à qua me non haberi, sed esse alienißimum semper studui, ac per Dei gratiam studebo in perpetuum, id tribuat, quod summo labore & studio possedi. Præterea ab ipsis minimè soleo dissentire, & sicubi dissentio, quod in tanta mole non potest non contingere, id inuitus & modestè facio, & grauissimorum atque doctißimorum virorum rationibus, auctoritatibus, sententijs munior. Faxit Deus Opt. vt hic labor ad Ecclesiæ vsum maneat, tibique & Catholicis omnibus, quibus aduersus Hæreseon impuritatem scribitur, sic vtilis ac gratus. Vale. E nostro Musæo Parisiensi, Nouembri mense, ann. ab orbe salutari aduentus Christi illustrato 1584.

GILB. GENEBRARDO THEOLOGO ET REGIO *Professori Clariß. Arnaldus Pontacus Episcopus Basatensis.*

A SVMMO omnium rerum opifice Deo (mi Genebrarde) summis votis ac precibus vnicè semper efflagitaui nostram antiquã studiorum tranquillitatem, ac illud honestum musarum otium, quo à tam multis annis vnà vsi sumus, vt & libros & studia repeterem, à quorum necessitudine me complura negotia abstraxerãt, præsertim verò vt permultas obseruationes prætexerem, simul ac describerem, quas partim probatorum authorum lectione, partim eruditorum hominum consuetudine exceperam. Nam eruditionis laude celebratos conuenire semper studui, meis in vrbem & totam Italiam peregrinationibus, de rebus maximè ecclesiasticis, aliísve insignioribus Christi conseruatoris nostri salutarem aduentum consequutis, vt Chronologiam, quam à viginti ferme annis cœpi emittere, auctiorem atque locupletiorem redderem. Verùm toto eo tempore perduellium motus identidem repetuntur, regni cuncta miscentes, vastantes, perdentes, in mea seorsum diœcesi, quam dum restaurare conor, atque ad antiquum Dei cultum, diuinamque rem reducere, quam obsecro tranquillitatem, quod otium ad rem literariam mihi superesse potuisse censes? Adde sanctas expostulationes & querimonias ab antiquis Episcopis & Pastoribus expressas, propter interpellationes, distractiones, labores nobis singulis penè momentis subeundos. Tibi notum est vetus Augustini dictum & querimonia: Inter aceruos occupationum, quibus nos alienæ vel cupiditates vel necessitates angariatos trahunt, vix paululum spacij ad dictandum datur Hinc quoties tranquilli tuorum studiorum status recordor (recordor autem sæpius, non tuæ felicitati inuidens, sed mearum curarum miserens) quoties,

inquam, illius recordor, cúmque comparo cum negotiorũ fluctibus, quibus nos Episcopi aliquo ministerij nostri sensu tacti, obruimur, mihi.Ita tim illud Bernardi talibus occupationibus oppressi occurrit: Infœlix ego homo natus ad laborem, implumis auicula, penè omni tempore nidulo exulans, vento exposita, & turbini, turbatus sum, & motus sum sicut ebrius omnísque scientia mea deuorata est. Fœlices vos, quos abscondit Dominus in tabernaculo suo in die malorum, donec transeat iniquitas sub vmbra alarum suarum. His ego similiter oppressus, cùm te excusionem tuæ Chronologiæ procurare, me verò otio destitui ad meam tam pauco tempore perlustrandam, cernerem, ad te ea duntaxat, quæ prompta paratáque habebam, possum mittere. Si illorum aliqua publicam notitiam merentur, cense, quæso, decerne, tuo hîc iudicio vtere. Ingentẽ quidem tibi gratiam habeo, quòd me crebris literis hortatus sis ad illam perficiendam, & ad te remittendam, vt denũo subiret typos: sed maiorem, quòd singulari diligentia, summo erga Deum zelo, maximo erga cuiusque ordinis hominis beneficio, meam, siue tarditatem siue cessationem compensaueris, quando perdoctam, illam, insignem, operosam Chronographiam ante tres annos, non modò literatis non inuidisti, verùm etiam in meo nomine apparere, ac pro tua modestia & nostra beneuolentia meam in illam conferre atque inserere, annorum numero atque ordine seruato, quem tenueram, voluisti. Quam, vti verum fatear, neque quicquam apud te dissimulem, adeo exactam, & absolutam reddidisti, vt à mea elaborãda deterreat. Nihil enim video scribi posse perfectiùs, nihil rectiùs. Interim, quoniam huius generis argumentum patet amplissimè, potéstque augeri, rursum quoniam quæ de isto themate collegi, Reip. fore vtilia iudicasti, ecce exorari me patior. Spero enim te illic nonnulla inuenturum, quæ ad depellendum tenebras à curiosa inscitia, & ab inscia curiositate exortas valeant, quantum sanè spectat ad Ecclesiam, & res in ea sanctissimè latas, atque institutas. Ad te præterea breui mittam, si otium Deus concesserit, notas & emendationes Eusebiani Chronici, à me iampridem inchoatas, nunc verò perfectas, quod, vt scis, crebris eruditorum questibus, erratis, maculísque respersum est. Adiiciam meas ex Hebræo commentariorum Rabinicorum è Salomone Iarhi, Abrahamo Abben Ezra, Dauide Kimhi in nouem minores prophetas conuersiones. Nam cæteri tres, id est, Abdias, Ionas, Sophonias, ab iisdem illustrati annis abhinc quatuordecim, mea interpretatione in vulgus manarunt. Hæc autem omnia tanquam ab antiquo profecta discipulo, per Deum, nostræque amicitiæ fidem, oro, relege, recense, corrige. Ego pro mea parte vehementissimè Deum interpellabo, vt te diu sospitem incoluménque Ecclesiæ seruet. Vale.

ΕἸΣ ΤᾺ ΤΟΥ͂ ΛΟΓΙ[illegible]ΤΑ͂ΤΟΥ
καὶ ἐπισημοτάτου Γ. Γενεβράδου τοῦ Θεολόγου καὶ τῶν
Ἑβραϊκῶν γραμμάτων βασιλικοῦ
ἑρμηνέως χρονικά.

Εἴδεα καὶ τὰ γένη, λογικῶν λόγος ἄφθιτα φησί,
Μόρσιμα πάντα μέρη, καὶ καθ' ἕκαστ' ἄτομα,
Τοὔνεκα παιδοβόρος λέγεται Κρόνος, ἔμπαλιν αὐτὸς
Πάντα λαφυσσόμενος, τὰ πρὶν ἔτικτε Ῥέα,
Χρόνιαι δ' αἱ σελίδες χρονικαὶ τοὺς πάντας ἑκάστου
Θῆκαν ἀειμνήστους, πράγματα καὶ μερικά.
Ἐνθάδ' ἔνεστι μαθεῖν τῶν ὠγυγίων κλέος ἀνδρῶν,
Ἑρπύζων τ' αἰὼν ὅσσα διηνύσατο.
Αἵδε γὰρ ἐξ ἀδύτου πολυβένθεος εἰσὶ μεμονη[illegible]
Ἀνδρὸς τοῦ προμάχου τῆς πολυϊστορίας.
Τοὔνομα κλεινόν, ὅμως δ' αἰὲ ὁ Γενεβράδος ἐστί,
Μάρτυς ἐπιτυμίης ἐχθρὸς ἀλιτροσύνης.
Πᾶς ἂν τὰς σελίδας συνεχῶς ἐν χερσὶν ἑλίσσων,
Τὴν τοῦ λαθεῖν αὐτοῦ κῆρα θεοῦ δαμάσει.

N. Γυλόνιος.

CAROLVS BALLIVS PARIsiensis Præses ad operis auctorem.

Tanta molis opus cuiuis-vis condere non est,
Hæc vnum Aruernum gloria tanta decet.
A te ita continuus sæclorum pingitur ordo,
Digeritúrque, vt nil rectius esse queat.
Historias omnis generis complecteris arcto
Vnquam præcipuum quicquid in orbe fuit.
Quódque rei caput est summum, quæcunque fefellit,
Texit, corrupit, polluit hæreticus:
Restituis prisco magna virtute nitori
Sanas, illustras, corrigis, atque doces.

AD AVCTOREM.

Relligionis amor, constantia semper, vbique
Laudatur cunctis, in pietate tenax.
Nulla fui nunquam falsos veneratur, adorat
Obseruatores vana superstitio.
Pontifices summè maiores atque minores
Antiquam Romam tu coluisse vides.
Impius inque nouâ Turcis Cadilesquerus, amens
Baldensis Caliphas fertur ad astra Scythis.
Arcadia stolida vilissima bestia Beza
Suspicitur ranis nuncque Lemanicolis.
Quòd varios tuetur, amet, defendat iniquus
Acriter errores, stultus, auarus, hebes.
Quis non ergo colat iam te, miretur, honoret,
Extollat, celebret, te veneretur, amet?
Tu bonus atque pius, duro insuperabilis hosti,
Defensor Christi, malleus hæreseωn.
Ipsas incumbis totus noctésque diésque,
Vt vera doceas relligionis opus.
Túque Nouatores nostros confundis acutus,
Et victos herbam tu dare cogis eos.
Si tibi permultos similes præberet IESVS
Doctores Christus maximus atque Deus,
Et subitò nobis discordia magna periret,
Ac tranquilla forent tempora nostra diu.

Attamen, aspirante Deo, confidimus omnes,
Hæreticos vnus quòd cohibebis apros.
Qui frustra Domini vitem radicitus almam
Syluestres tendunt vellere dente fero.
Hoc dicunt monumenta satis, quæ docta relinquis,
Communis prorsus vtilitatis amans.
Non igitur gestabis ouans tu serta triumpho,
Laurea vel dabitur vana corona tibi:
Sed te pro meritis ingentibus atque peramplis
Æterna vitæ præmia certa manent.
Nósque tibi vitam longos producat in annos
Oramus proni supplice mente Deum.
Vt doceas qui sunt modò, venturósque nepotes,
Innumeris scriptis atque iuuare velis.
Vt sic Herculeos nobis tolerando labores,
Tu virtute queas charior esse Deo.

Ch. Aug. S.D. Genebrardi in Heb. lit. Discipulus grato pióque animo canit.

IACOBVS BILLIVS S. MICH. in Eremo Cœnobiarcha, ad eruditissimum Theologum D. Genebrardum.

QVi tibi dat laudes, Siculis dat farra, dat vndas
Fontibus, in vastum fert quoque ligna nemus.
Namq; tui sat te celebrant, Genebrarde labores:
Quaq; paris, pariunt sat tibi grande decus.
Hæc igitur scribo, non vt tua carmine laudem:
(Vendibili vino non opus est hedera,)
Sed tantum vt quisquis leget hæc, non nesciat esse
Inter nos sancta fœdus amicitiæ:
Fœdus amicitiæ, quod mors, quæ cuncta resoluit,
Frangere sola queat, si tamen illa queat.

Μαθῶν ἢ παθῶν.

IN OPERIS COMMENDATIONEM Carmen.

Haud facile est (aiunt) complecti plurima paucis,
Nec promptum in tabula pingere lata breui.
Hoc opus egregiè factum proponit vtrumque,
Et duplici fœtu corda grauata leuat.
Nam breuitas sensum vincit, sed sensus abundans
Exuperat molem, quæ grauat ora virûm.
Digerit à prima nascentis origine mundi
Tempora, describit Cæsareásque vices.
Pontificésque sacros, & Regum nomina promit
Ordine, commonstrans aurea secla patrum.
Quos Romana colit, celebrátque Ecclesia, tutam
Quæ tenet in terris tempus in omne fidem.
Vnde potest quiuis longo dignoscere cursu,
Qui in reliquis præstet sancta cathedra Petri.
Illam Pontificum firmat successio vera
Romanorum, vllum non habitura modum.
Non habitura modum (inuidia rumpantur iniqui)
Nam æternùm Petri petra colenda manet.

Gilb. Cheze, Theologus Parisiensis.

AD G. GENEBRARDVM Tetrastichon.

Si facis extinctum viuendo viuere tempus,
Ingratum (haud doleas) non tibi tempus erit.
Præteritis vitam seclis, Genebrarde, parasti,
At tibi nunc vitam secla futura parant.

Petrus Catel Tolosas.

LECTORI AVCTORE DE CHRONOGRAPHIÆ ET HSTORIARVM METHODO.

CHRONOGRAPHIAM, quàm Chronologiam tibi, studiose Lector, tradere maluimus, ne morem Calculatorum secuti, annosam vetustatem numerandam potiùs, quàm legendam proponeremus. Ingentes quidem summas ære breuiori exprimere laudabile est & fructuosum, vt magni ac difficiles numeri celerius subducantur & concipiantur. At res magnas & multitudine sæculorum confectas duntaxat signare, non eiusmodi fuerit. Etsi enim breuiter dicta, legendo facilius percipimus & fidelius retinemus, nisi tamen cum vocabulis res ipsæ coniungantur, aut saltem delibentur, quicquid disseritur, mihi videtur insipidum. Chronologia est nuda breuísque temporum commemoratio, non plena scriptio, historiarum imago, non rerum descriptio. Chronographia autem aliquanto latior. Hebræis esset Seder Olam rabbá, vt superior Seder Olam zutá. Non enim res tantum signat, computat, λογίζει, verum etiam effatur, vtcúque describit & explicat. Ne verò in tanta Temporum, Annorum, Rerum varietate deerres, aut temere per incerta & incomperta, in vastitate eiusmodi feraris, breuitatis rationem nequaquam deseruimus, viarum compendia captantes, quæ tuæ memoriæ totius huius disciplinæ difficultatem potiùs insinuent. In Christum tanquam in scopum, tanquam in Cynosurã per certa itinera atq; interualla tendimus, in quibus si velut de via fessus conquiescas, & aliquantum respires, hac longa peragratione nihil iucundius, nihil facilius percipies. Nam nulla Methodus est aptior ad annosam antiquitatem animo complectendam, quàm in vniuersum, Chronographiæ corpus in certas ætates ac sęcula distinguas, quæ nec nimis sint contracta, nec nimis prolixa, atque hîc exerceas, quod Rhetores præcipiunt, in perspicuitate tenendam esse partitionem, quæ nec sit minutior, nec amplior. Sic animus circumscribitur certis terminis, ne in immenso se conficiat, & dum caret stationibus & metis, in quibus se reficiat & suam profectionem dirigat, errore seductus vltimas cum primis componere nequeat. Oblata quies grata est, quod fit dum assulatim res tractantur, & non continenter citra pausam. Multi multa de Methodo ad facilem historiarum cognitionem eloquenter & doctè disputarunt, verum breuissima methodus est hæc, qua vetustatem vsque ad Christum in sex ætates diuidimus, posteaque membratim summam singularum ætatum demonstramus, & quidquaque ætate contigerit, perstringimus. Deindequicquid à Christi ortu superest, in sedecim partes vel sæcula partimur & illorum euenta modo iam inchoato persequimur.

Ergo

Ergo, vt Temporum optimè distinguendorum, scitóque ordine digerendorum rationem facilè percipias, ab orbe condito ad Christum nobiscum per sex ætates, quasi gradus, inæquales quidem, sed tamē certos, & à scriptura designatos progredere, Deinde à Christo nato ad hunc annum 1609. per sedecim æqualia interualla & stationes fac peruenias. Atque ita tædium tantæ támque prolixæ peruagationis subleuabis, quemadmodum ingressi vastum longúmque pelagus iucundiùs & quasi breuiùs nauigant, quando portus metásve norunt, in quibus sua corpora & naues debent reficere. Huius rei gustum sequentis operis velut periocham, præbere hic placet, vt si in foliorum multitudine experiri subterfugis, in paucis paginis id facias.

TOTIVS OPERIS RVDIMENTVM.

		Anni mundi.	
	AB ORBE CONDITO ad Christum nascentem anno 4089. patientem 4121. mens. 6. dies 16.		
	Inductione sex ætatum id ostenditur.		
	Ætas mundi Originarij, siue primorum patrum.		
1. Ætas.	Diebus sex conditur mundus.		
Gen. 5.	Adam genuit Seth ætatis suæ & mundi anno 130.		*Primæ ætatis euenta.*
	Seth genuit Enos anno ætatis 105.	235	*Viri illustres,*
	Enos genuit Cainan ætatis suæ anno 90	325	*Docti,*
	Cainan genuit Malaleel an. 70.	395	
Gen. 5.	Malaleel genuit Iared anno 65.	460	*Pontifices,*
	Iared genuit Henoch ann. 162.	622	*Prophetæ, à pag. 7. ad pag. 23.*
	Henoch genuit Mathusalem anno 65.	687	
	Mathusalem genuit Lamech anno 187.	874	
	Lamech genuit Noë anno 182.	1056	
	Noë in diluuio natus erat annos 600.	1656	

Summa

			Anni mundi.	
		Summa ab orbe condito ad diluuium, anni 1656. dies 6.		
		ÆTAS DILVVII.		
2. Ætas.	Gen. 8. 11.	Diluuium durauit annum vnum, dies 10.	1657	*Secundæ ætatis euenta.*
		Sem filius Noë genuit Arphaxad ab eluuione, anno 2.	1659	*Viri illustres.*
		Arphaxad genuit Sale ætatis suæ anno 35	1694	*Docti.*
		Sale genuit Heber anno 30.	1724	*Pontifices.*
		Heber genuit Phalegh ann. 34.	1758	*Prophetæ, à pag. 23. ad pag. 39.*
		Phalegh genuit Rehú ætatis suæ anno 30	1788	
		Rehú genuit Saruch anno. 32	1820	
		Saruch genuit Nahor ann. 30	1850	
		Nahor genuit Thare ann. 29	1879	
		Thare genuit Abraham anno. 70	1949	
		Summa à diluuio ad ortum Abrahæ, anni 293. dies decem.		
		ÆTAS PATRIARCHARVM.		
3. Ætas.	Genes. 7. & 21. Genes. 5. Genes. 47. Exod. 12. Gal. 3.	Abraham genuit Isaac anno ætatis suæ 100	2049	*Tertiæ ætatis.*
		Isaac genuit Iacob anno 60.	2109	*Viri illustres.*
		Iacob descendit in Ægyptum natus annos 130	2239	*Docti.*
		Iacobæi manserunt in Ægypto annis 430	2669	*Pontifices.*
		Summa ab Abrahæ ortu ad exitum de Ægypto, ann. 720.		*Prophetæ, à pag. 39. ad pag. 71.*

		ÆTAS IVDICVM ET HEROVM.	Anni mundi.	
4. Ætas.	Deut. 1. & 29. Iud. 3.	Moſes populi ex Ægypto educti Remp. in deſerto adminiſtrauit, annis 40.	2709	*Quartæ ætatis euenta,*
		Ioſue de tribu Ephraim an. 18.		*Viri illuſtres,*
		Othoniel, annis 40.	2749	*Docti,*
		Aiod ambidexter cum interregno, annis 80.	2829	*Pontifices,*
		Debora & Barac, annis 40.	2869	*Prophetæ, à pag. 71. ad pag. 111.*
		Gedeon, annis 40	2909	
	9	Abimelech eius filius, an. 3.	2912	
	10	Thola annis 23.	2935	
	10	Iair, annis 22.	2957	
	12	Iephte, annis 6.	2981	
	12	Abeſan, annis 7.	2988	
	12	Ahialon, annis 10.	2998	
	12	Abdon annis 8.	3006	
	16	Samſon, annis 20.	3026	
	1. Reg. 1.	Heli iudex, idémque ſacerdos, annis 40.	3066	
		Samuel & Saul regnârunt annis 40.	3106	
		Dauid imperauit annis 40.	3146	
		Salomon templum ædificare cœpit regni ſui anno 4.	3149	
		Summa ab exitu de Ægypto, ad quartum annum Salomonis, ſiue iacta templi fundamenta an. 480. vt 3. Reg. 6.		
5. Ætas.		ÆTAS REGVM.		*Quintæ ætatis euenta,*
		Salomon regnauit adhuc annis 36	3185	*Viri illuſtres,*
		Roboam 17	3202	*Docti,*
	3. Reg. 11 2. Paral.	Abia, annis 3	3205	*Pontifices,*
	12. & 13. 3. Reg. 15.	Aſa, annis 41	3246	*Prophetæ, à pag. 115. ad pag. 161.*
	3. Reg. 22. 4. Reg. 8.	Ioſaphat, annis 25	3271	

	12	Ioram, annis	8.	*Anni mundi.*			*Sextæ ætatis.*
	4.reg.[illegible]	Ochozias,annis	*1.*				
	4.reg.11.	Athalia,Regina	7.				*Euenta,*
	Ibid.	Ioas,annis	40.				
	15	Ozias,qui& Azarias,ann.	52.				*Viri Illustres,*
	15	Ioathan,annis	16.				
	16	Achaz,annis	16				*Docti.*
		Ezechias,an.	29.				
	21	Manasses,an.	55				*Pontifices,*
	21	Amon,an.	2.				
	22	Iosias,an.	21.				*Prophetæ,*
	23	Ioachas mensibus	3.				
	23	Ioakim Eliachim,annis.	11				*Principes,*
	24	Ioachim Ieconias,mens.	3.				
							Monarchiæ.
		Summa à Templi fundamentis ad captiuitatem Babyl.an.419.mens.6.					*Consules.*
Ætas sexta.		ÆTAS MONARCH. MVNDI. Temp.captiuitatis fuit an.70. A 70.illo capti.an.ad Christú. Hebdomades 69. id est, an. 483.					*à pag.162.ad pag.352.*
							1.Sæculi Imperatores.
		Summa à captiuitate Babyl. ad Christum 553.					*Doctores,*
							Hæretici,infra pag.358.
		Ita ab orbe condito ad Christum patientem sunt an.4121.mens.6.d.16.i.ad Christum natum an.4089.mens.3.d.6.					*Interpontificia,*
S. decim sæculorū [illegible] in ostē-ditur.		A CHRISTO NATO ad hoc tempus sunt an.1609.					*Res,*
							Euenta.
		I. SÆCVLVM.		*Anni*	*mens.*	*dies*	*Principes,*
Anni Domini.		Christus an.		32	3	10	
		Apostoli ante fixá Romæ sedē.		12			*Patriarchæ,*
1	1	Petrus Apostolus.		24	5	12	
	2	M.Linus Tuscus.		11	3	12	*Concilia,*
	3	M.Cletus Romanus.		12	1	11	
	4	M.Clemens Rom.		9	6	7	*Historiographi, ceteriq; Scriptores infra à pag.358. ad pag.377.*
102		*Summa 102.*					

Ann. Domini			Ann.	Mens.	Dies	
		2. SAECVLVM.				
100						*2. Seculi Imperatores,*
	5	M. Anacletus Atheniensis.	9	2	10	*Doctores,*
	6	M.Euaristus Græcus.	9	10	2	*Hæretici,pag.358.*
	7	M.Alexander Rom.	7	10	2	
	8	M.Sextus Rom.	10	3	21	*Interpontificia & q. In-*
	9	M.Thelesphorus Græcus.	11	3	21	*terregna,*
	10	M.Higinus Atheniensis.	4	3	4	*Euenta,*
	11	M.Pius 1.Aquileiensis.	9	4	3	*Res,*
	12	M.Anicetus Syrus.	9	4	13	*Concilia,*
Ann. Domini	13	M.Soter Campanus.	9	3	21	*Patriarchæ.*
	14	M.Eleutherius Græcus.	15	3	2	*Reges,*
206	15	M.Victor 1.Apher.	10	3	10	*Historiographi, cæteri-*
		Summa cum interpontificijs quasi interregnis. 104.				*que Scriptores à pag.358. ad 389.*
		3. SÆCVLVM.				
Ann. Domini	16	M.Zepherinus Rom.	7	7	10	*3. Sæculi Imperatores,*
206	17	M.Calixtus Rom.	6	1	10	*Doctores,*
	18	M.Vrbanus,Romanus.	4	10	12	*Hæretici, pag.358.*
	19	M.Pontianus Rom.	9	5	12	*Interpontificia,& q.*
	20	M.Anterus Græcus.	5	1	12	*Interregna,*
	21	M.Fabianus Rom.	13		11	*Euenta,*
	22	M.Cornelius Rom.	2	2	3	*Res,*
	23	M.Lucius 1.Rom.	3	3	3	*Concilia,*
	24	M.Stephanus Rom.	7	5	2	*Patriarchæ,*
	25	M.Sixtus Atheniensis.	2	10	23	*Reges,*
	26	M.Dionysius Monachus.	6	2	4	*Historiographi, cæteri-*
	27	M.Fœlix 1.Romanus.	4	3	15	*que Scriptores à pag.439.ad*
	28	M.Eutychianus Tuscus.	11	1	1	*pag.405.*
Ann. Domini	29	M.Caius Dalmata.	11	4	12	
302.	30	M.Marcellinus Rom.	6	2	16	
		Summa cum interregnis. 96.				
		4. SÆCVLVM.				
	31	M Marcellus Roman.	6	5	21	*4. Sæculi Imperatores,*
	32	M Eusebius Græcus.	4	1	3	
	33	M.Miltiades Afer.	4	7	9	*Doctores.*
302.	34	S.Syluester Romanus.	23	10	11	
	35	S. Marcus Romanus.	2		20	*Hæretici,pag.359.*
	36	S.Iulius Roman.	15	2	6	

Ann. Domini			Ann.	Mens.	Dies.	
	37	S.Liberius Roman.	11	3	4	*Interpontificia.*
302	38	M.Fœlix 2.Romanus.	1	4	2	*Euenta,*
	39	S.Damasus Lusitanus.	19	3	11	*Res,*
	40	S.Siricius Roman.	15	11	15	*Concilia,*
						Patriarchæ.
403		*Summa cum interpontificijs. 107.*				*Historiographi, cæteri que*
		5. SÆCVLVM.				*Scriptores à pag. 407. ad 435*
403	41	S.Anastasius Rom.	3		10	*5. Sæculi Imperatores,*
	42	S.Innocentius Albanus.	15	2	25	*Doctores,*
	43	S.Zosimus Græcus.	1	3	12	*Hæretici, pag. 359.*
	44	Bonifacius.	5	8	7	*Interpontificia & q.*
	45	S.Cælestinus Campanus.	8	10	17	*Interregna.*
	46	S.Sixtus 3.Rom.	8		18	*Euenta,*
	47	S.Leo Magnus Tuscus.	21	1	13	*Res,*
	48	S.Hilarius Sardus.	7	3	10	*Concilia,*
	49	S.Simplicius Tiburtinus.	15	1	7	*Patriarchæ,*
	50	S.Fœlix 3.Romanus.	6	11	17	*Reges,*
	51	S.Gelasius Afer.	5	8	17	*Historiographi, cæteri-*
500	52	S.Anastasius 2. Romanus.	1	10	24	*que Scriptores à pag. 435. ad*
						pag. 456.
		Summa cum interregnis. 97				
		6. SÆCVLVM.				*6. Sæculi Imperatores.*
500	53	S.Symmachus Sardus.	15	6	22	*Doctores.*
	54	S.Hormisda Campanus.	9		18	
	55	S.Ioannes Tuscus.	2	8	28	*Hæretici, pag. 360.*
	56	S.Fœlix 4.Samius.	4	2	13	
	57	s.Bon ifacius 2.Romanus	2		2	*Interpontificia.*
	58	s.Ioannes 2.Rom.	2	4		
	59	s.Agapetus Rom.		11	19	*Res,*
	60	M.Syluerius Campanus.	1	5	12	
	61	s.Vigilus Rom.	18	6	26	*Euenta,*
	62	s.Pelagius .Rom.	6	10	28	
	63	s.Ioannes 3.Romanus.	12	11	26	*Concilia.*
	64	s.Benedictus Rom.	4	1	28	
	65	s.Pelagius 2.Rom.	10	2	10	*Patriarchæ,*
604	66	s.Gregorius Magnus Rom.	13	6	10	
						Reges.
		Summa cum interpontificijs 140.				
		7. SÆCVLVM.				*Historiographi,*
						Cæterique scriptores, à pag.
604	67	s.Sabinianus Bledensis.	67	5	9	*456. ad 478.*

Ann. Domini			Ann.	Mens.	Dies	
	68	S.Bonifacius 3.Rom.		9		
664	69	S.Bonifacius 4.Marsus.	6	8	13	7. Sæculi Imperatores.
	70	S.Deusdedit Roman.	3	3	20	
	71	S.Bonifacius 5.Neapolita.	5	[illegible]	20	Doctores.
	72	Honorius Campanus.	12	11	17	
	73	Seuerinus Romanus.	1	2		Hæretici,pag.360.
	74	Ioannes 4.Dalmata.	1	9	9	
	75	S.Theodorus Græcus.	6	5	18	Interpontificia.
	76	M.Martinus Tudertinus.	6	1	26	à pag.478.ad 499.
	77	Eugenius Romanus.	2	9		Euenta,
	78	Vithahanus Volscus.	14	6		Res,
	79	S.Adeodatus Roman.	4	2	5	Concilia,
	80	Domus Romanus.	5	5	10	Patriarchæ,
	81	Agatho Siculus.	2	6	15	Principes,
	82	S.Leo Siculus.		10		Historiographi, cæteri-
	83	S.Benedictus 2.Rom.		10	12	que Scriptores à pag.499.ad
	84	Ioannes 5.Antioch.	1	2	19	520.
	85	Conon Trax.		11	3	
702	86	S.Sergius Antioche.	13	3	23	
		Summa cum interregnis. 98				8. Sæculi Imperatores,
		8. SÆCVLVM.				
	87	M.Ioannes 6.Græcus.	3	8		Doctores,
	88	Ioannes 7.Græcus.	2	7	17	
	89	Sisinnius Antiochenus.			20	Hæretici,pag.360.
	90	Constantinus Syrus.	7		20	
	91	Gregorius 2.Rom.	16	9	11	
	92	Gregorius 3.Syrus.	10	8	24	Interpontificia
	93	Zacharias Græcus.	10	3		Euenta.
	94	Stephanus 2.Rom.			3	Res,
	95	Stephanus 3.Rom.	5	1		Concilia,
	96	Paulus Romanus.	10	1	24	Patriarchæ.
	97	Stephanus 4.Siculus	4	5		Principes,
	98	Adrianus Rom.	23	10	17	Historiographi, cæteri-
						que Scriptores à pag. 499.
		Summa cum interpontificijs. 94.				ad pag.520.
		9. SÆCVLVM.				
796	99	Leo 3.Romanus.	20	5	18	9.Sæculi Imperatores,
Ann. Domini	100	Stephanus 5.		6	24	
796	101	Paschalis Romanus.	7	3	17	Doctores,
	102	Eugenius 2.Romanus.	4	6	39	
	103	Valentinus Rom.		1	10	Hæretici,pag.523.

Ann. Domini			Ann.	Mens.	Dies	
	104	Gregorius 4.Rom.	16			
	105	Sergius 2.Rom.	3			*Interpontificia.*
	106	Leo 4.Romanus.	8	3	6	
	107	Benedictus 3.Rom.	2	6	9	*Euenta,*
	108	Nicolaus Magnus Rom.	9	7	13	
	109	Adrianus 2.Rom.	5	9	12	*Reges,*
	110	Ioannes 8.Rom.	10		2	
	111	Martinus 2.Gallus.	1	5		*Concilia.*
	112	Adrianus 3.Rom.	1	2		
	113	Stephanus 6. Rom.	6		11	*Patriarchæ,*
	114	Formosus Rom.	5	6	26	
	115	Bonifacius 6.Tuscus.			26	*Principes,*
	116	Stephanus 7.Romanus.	1	3		
	117	Romanus Tuscus.		3		*Historiographi, cæteri-*
	118	Theodorus 2.Rom.			20	*que Scriptores à pag. 527. ad*
901	119	Ioannes 9.Rom.	2		15	*520.*
		Summa cum interregnis 105				
		10. SÆCVLVM.				*10. Seculi Imperatores,*
	120	Benedictus 4.Rom.	3	4		
	121	Leo 5.Ardeatinus.		1	16	*Doctores,*
	122	Christophorus Rom.		7		
901	123	Sergius 3.Rom.	7	4	16	*Hæretici, pag. 523.*
	124	Anastasius 3.Rom.	2			
	125	Landus Sabinensis.		6	21	
	126	Ioannes 10.Rom.	13	2	3	*Interpontificia.*
	127	Leo 6.Rom.		7	15	
	128	Stephanus 8.Rom.	2	1	12	*Res,*
	129	Ioannes 11.Rom.	4	10	15	
	130	Leo 7.Romanus.	3	6	10	*Euenta,*
	131	Stephanus 9.Germanus.	3	4	12	
	132	Martinus 3.Romanus.	3	6	10	*Concilia,*
	133	Agapetus 2.Rom.	7	9	10	
	134	Ioannes 12.Rom.	9	7	3	*Patriarchæ,*
	135	Leo 8.Rom.	2		22	
	136	Ioannes 13.Rom.	6	11	5	*Reges.*
	137	Benedictus 5.Rom.	1	6		
	138	Donnus 2. Romanus.	1			*Historiographi,*
	139	Bonifacius 7.Romanus.		7	5	
	140	Benedictus 6.Rom.	8	10	7	
	141	Ioannes 14.Papiensis.		3		
	142	Ioannes 15.Rom.		8		

Ann. Domini.			Ann.	Menſ.	Dies.	
	143	Ioannes 16.Rom.	10	8	10	*Cæterique ſcriptores, à pag. 552.ad 574.*
1001.	144	Gregorius 5.Saxo.	2	5	10	
	145	Ioannes 17.Græcus.		10		
	146	Syluester Aquitanus.	4	1	10	
		Summa cum interpontificijs. 101.				
						11. Seculi Imperatores,
		II. SAECVLVM.				
Ann. Domini.						*Doctores*
1002.	147	Ioannes 18.Rom.		4	20	
	148	Ioannes 19.	4	4		*Hæretici,pag.523.& 524.*
	149	Sergius 4.Rom.	2		15	
	150	Benedictus 7.Tuſcul.	11	1	13	*Interpontificia.*
	151	Ioannes 20.Tuſcul.	11	1	9	
	152	Benedictus 8.Tuſcul.	13	4	9	*Res,*
	153	Syluester 3.Rom.		1	19	
	154	Gregorius 6.Rom.	2	7		*Euenta,*
	155	Clemens 2.Saxo.		9		
	156	Damaſus 2.Bauarus.			23	*Concilia,*
	157	Leo 9.Alſatius.	5	2	6	
	158	Victor 2.Sueuus.	2	3	14	*Patriarchæ.*
	159	Stephanus 10.Lotharin.		7	18	
	160	Benedictus 9.Campan.		9	20	*Reges,*
	161	Nicolaus 2.Allobrox.	3	6	26	*Hiſtoriographi, cæteri-*
	162	Alexander 2.Mediola.	11	6		*que Scriptores à pag.574. ad*
	163	Gregorius 7.Hildebrandus	13	1	3	*601.*
	164	Victor 3.Beneuentanus.	1	4		
	165	Vrbanus 2.Gallus.	12	4	19	
1100.		*Summa cum interpontificijs. 98.*				*12. Sæculi Imperatores,*
Ann. Domini.		12. SÆCVLVM.				*Doctores,*
1100.	166	Paſchalis 2.Tuſcus	18	6	7	*Hæretici, pag.524.*
	167	Gelaſius Caietanus.	1		5	
	168	Calixtus 2.Burgundus.	5	10	6	*Interpontificia,*
	169	Honorius 2.Imolenſis.	5	2	[illegible]	
	170	Innocentius 2.Rom.	14	7	13	*Res,*
	171	Celeſtinus 2.Tuſcus.		5	13	
	172	Lucius 2.Bononienſ.		11	4	*Euenta,*
	173	Eugenius 2.Piſanus.	8	4	20	
	174	Anaſtaſius 4.Romanus	1	4	24	*Concilia,*
	175	Adrianus 4.Anglus.	4	10	19	

Ann. Domini.			Ann.	Mens.	Dies	
	176	Alexander 3. Senensis.	21		19	*Patriarchæ,*
	177	Lucius 3. Lucensis.	4	2	18	*Reges,*
	178	Vrbanus 3. Mediolan.	1	10	25	*Historiographi,*
	179	Gregorius 8. Beneuentanus.		1	27	*Cæteriq́ue scriptores, à*
	180	Clemens 3. Rom.	3	5		*pag. 601. ad 637.*
	181	Celestinus 3. Rom.	6	7	11	
		Summa cum interpontificiis 98.				*13. Sæculi Imperatores,*
		13. SÆCVLVM.				
Ann. Dom.	182	Innocentius 3. Anagninus.	18	7	16	
	183	Honorius 3. Rom.	10	7	13	*Doctores,*
1198.	184	Gregorius 9. Anagninus.	14	13		*Hæretici, pag. 524.*
	185	Celestinus 4. Anagninus.			18	*Interpontificia,*
	186	Innocentius 4. Genuensis.	11	6	22	*Res,*
	187	Alexander 4. Anagninus.	6	5	5	
	188	Vrbanus 4. Trecensis.	3	1	4	*Euenta,*
	189	Clemens 4. Narbonensis.	3		21	
	190	Gregorius 10. Placentinus.	4	2	10	*Concilia,*
	191	Innocentius 5. Burgundus.		6	2	
	192	Adrianus 5. Genuensis.		1	9	*Patriarchæ,*
	193	Ioannes 21. Lusitanus.		8		
	194	Nicolaus 3. Rom.	3	8	15	*Reges,*
	195	Martinus 4. Turonensis.	4	1		
	196	Honorius 4. Rom.	2		1	*Historiographi,*
	197	Nicolaus 4. Ausculanus.	4	1	8	*Cæteriq; scriptores, à pag.*
	198	S. Celestinus 5. Eserniensis.		5	7	*637. ad 663.*
1303	199	Bonifacius 8. Anagninus.	8	9	17	
		Summa cum interpontificiis. 105.				
		14. SÆCVLVM.				
						14. Sæculi Imperatores,
	200	Benedictus 10. Taruisinus.		8	17	*Doctores,*
1303	201	Clemens 5. Burdegalensis.	8	10	15	*Hæretici, pag. 525.*
	202	Ioannes 22. Caturcensis.	19	4		*Interpontificia,*
	203	Benedictus Tholosas.	7	3	17	*Res,*
	204	Clemens 6. Lemouicensis.	10	6	28	*Euenta,*
	205	Innocentius 6. Lemouicẽsis.	9	8	6	*Concilia,*
	206	Vrbanus 5. Lemouicensis.	8	4		*Patriarchæ,*
	207	Gregorius 11. Lemouicensis.	7	2	27	*Reges,*
	208	Vrbanus 6. Neapolitanus.	11	8		*Historiographi,*
	209	Bonifacius 9. Neapolitanus.	14	11		*Cæteriq; scriptores à pag. 663. ad 689.*

Ann. Domini.			Ann.	Mens.	Dies	
		Summa cum interpontificiis 101.				*15. Seculi Imperatores.*
1404		15. SÆCVLVM.				
	210	Innocentius 7. Sulmonensis	2		22	*Doctores,*
	211	Gregorius 12. Venetus.	2	7	5	*Haeretici, pag. 521. & 526.*
	212	Alexander 5. Cretensis.		10	8	
	213	Ioannes 23. Neapolitan.	5	15		*Interpontificia,*
	214	Martinus 5. Romanus.	14	3		*Res,*
	215	Eugenius 4. Venetus.	15	11	21	*Euenta,*
	216	Nicolaus 5. Saranensis.	8		19	*Concilia,*
	217	Calixtus 3. Hispanus.	3	3	16	*Patriarchae.*
	218	Pius 2. Senensis.	5	11	26	*Reges,*
	219	Paulus 2. Venetus.	6	10		*Historiographi, caeterique Scriptores à pag. 689. ad 709.*
1503.	220	Sixtus 4. Sauonensis.	13		5	
	221	Innocentius 8. Genuensis.	8		26	
	222	Alexander 6. Hispanus.	11		8	
Ann. Dom.		*Summa cum interregnis. 99.*				
1503.		16. SÆCVLVM.				*16. Seculi Imperatores,*
	223	Pius 3. Senensis.			16	
	224	Iulius 2. Genuensis.	9	3	12	*Doctores,*
	225	Leo 10. Florentinus.	8	8	21	*Haeretici, pag. 526.*
	226	Adrianus 6. Batauus.	1	8	6	
	227	Clemens 7. Florenti.	10	10	8	*Interpontificia,*
	228	Paulus 3. Romanus.	15		29	*Res,*
	229	Iulius 3. Rom.	5	1	6	*Euenta,*
	230	Marcellus 2. Tuscus.			22	*Concilia,*
	231	Paulus 4. Neapolitan.	4	2	27	*Patriarchae,*
	232	Pius 4. Mediolanensis.	5	11	8	*Reges,*
	233	Pius 5. Alexandrinus.	6	3	16	*Historiographi, caeterique Scriptores à pag. 709. ad finem libri quarti.*
1605.	234	Gregorius 13. Bononiensis.	13	1	3	
	235	Sixtus 5. Anconitanus.	5	4	3	
	236	Vrbanus 7. Romanus.			13	
	237	Gregorius 14. Mediolanēsis.		10	10	
	238	Innocentius 9. Bononiensis.		2	1	
	239	Clemens 8. Florentinus.	13	1	3	
Anni Domini.	240	17. SÆCVLVM.				
	241	Leo 11. Florentinus.			25	
1605.		Paulus 5. Romanus, hodie sedens.	4			
		Summa cum interpontificiis 5. quibus omnibus in vnum reductis existunt à Christo nato 1609.				

APPROBATIONES.

AVCTARIVM vel supplementum Chronologiæ Reuerendissimi, ac de re literaria & Christiana optimè meriti D. Gilberti Genebrardi Aquarum Sextiarum Archiepiscopi vigilantissimi, summa industria à Clarissimo D. Ioanne Marquisio Medico peritissimo elaboratum, Catholicam & Orthodoxam religionem, eiusq; autoritatem & constantiam apertis testimoniis illustrat, proindéque quod à piis omnibus euoluatur, & in publicam vtilitatem typis mandetur æquissimum esse existimo. Lugduni apud Sanctum Augustinum Calendis Augusti, Anni M. D. XCIX.

Ego F. Io. Comes, D. Theologus.

NOs A. Emanvel Chalomvs in Præfectura Lugdunensi Consiliarius Regius, & Diœceseos ac Metropoleos Lugdun. Officialis dictum supplementum typis mandandi licentiam concedimus Lugduni 3. Idus Augusti 1599.

CHALOM.

Extraict du priuilege.

HENRY par la grace de Dieu Roy de France & de Nauarre, Noz amez & feaulx Conseillers les gens tenans nostre Cour de Parlement de Paris, Preuost dudict lieu ou son Lieutenant, Seneschal de Lyon, Poictou, Berry, Champaigne, Anjou le Mayne, & à tous noz autres Iusticiers, Officiers, & subiects qu'il appartiendra Salut. Nostre cher & bien amé Iehan Pillehotte Marchand Libraire de nostre ville de Lyon nous a faict dire & remonstrer que depuis quelque temps il a recouuert auec grand frais & labeur vn liure intitulé *Gilberti Genebrardi Theologi Parisiensis diuinarum Hebraicarumque literarum professoris Regii, Aquensis Archiepiscopi, Chronologia Libri Quatuor. Priores duo sunt, De rebus veteris populi, & praecipuis quatuor millium annorum gestis, Posteriores è D. Arnaldi Pontaci Basatensis Episcopi Chronographia aucti, recentes Historias reliquorum annorum complectentes, hac postrema editione accuratius emendati, & ab anno 1584. in quo desiit G. Genebrardus, ad annum vsque 1609. perducti.* Lequel il desireroit faire imprimer & mettre en lumiere, mais il doubte qu'autres que luy ou ceux ausquels il aura donné charge de ce faire, se vueille ingerer de l'imprimer, le frustrant par ce moyen de son labeur, & frais qu'il y faut employer, s'il n'a sur ce nos lettres necessaires, humblement requerant icelles. A CES CAVSES desirans subuenir au dict exposant en cest endroit, & le recognoistre de son labeur & fraiz qu'il a faicts & conuiendra faire à l'impression dudict liure. Luy auons permis & octroyé, permettons & octroyons par ces presentes, d'imprimer ou faire imprimer, vendre & distribuer par tout nostre Royaume ledict liure, Sans qu'autre que ledict exposant ou ayant droict & pouuoir de luy, le puissent imprimer ou faire imprimer, vendre ne distribuer durant le temps & terme de six ans à compter du iour & datte de l'impression dudict liure. Et ce sur peine de confiscation d'iceluy, & d'amande arbitraire. Si vous mandons & tres-expressement enioignons par ces presentes, que du present priuilege & du contenu en iceluy vous faciez & souffriez ledict exposant & ceux qui auront charge de luy, iouyr & vser plainement & paisiblement : sans qu'il luy soit faict mis ou donné aucun trouble ou empeschement. Car tel est nostre plaisir. Donné à Paris ce neufuiesme iour de Iuin l'an de grace mil six cens & huict, & de nostre regne le dix-neufuiesme.

Par le Roy en son conseil.

DV FOS.

Acheué d'imprimer ce 20. d'Aoust 1609.

TEMPORVM AD CHRISTVM, ET A CHRISTO AD NOS VSQVE, BREVIS DESCRIPTIO, QVATENVS SCRIPTVRIS

sacris aut receptis Hebræorum veterum, atque aliorum probatorum auctorum scriptis, & Annalibus confirmari potest.

Gilberto Genebrardo Theologo Parisiensi auctore.

SEX ÆTATVM, IN QVAS DISTRIBUIMUS MUNDI ANTE CHRISTUM TEMPORA, FORMULÆ.

Ætas mundi

1 Aetas mundi originarij. è 1.5. & 6 c.Genes.

Ab orbe condito vsque ad eluuionem sunt anni 1656. dies. 6.

2. *Aetas Patrum, quæ & diluuij.* — 2 è c.7.8. 10.11. Gen.

Ab eluuione ad ortum Abrahami anni 293. dies. 10.

3. *Aetas Patriarcharum.* — 3 è c.17. 25. Gen. & 12. Exod.

Ab Abrahami ortu, ad egreßionem Iſraelitarum ex Ægypto anni 820.

VETERES ferme mundi tempora in quinque ætates ante Christum distribuerunt. Latini quidẽ, vt Aug. lib. de Genesi contra Manichæos, è parabola de conductis ad vineam Matth. 20. primam ab Adam vſque ad Noe constituunt, alteram à Noe vſque ad Abrahã, tertiam ab Abraham vſque ad Dauidem, quartam à Dauide ad transmigrationem Iudæorum vſque, quintam ab illa transmigratione ad Christum, vt iam sexta ducatur à Christo ad mundi finem, (quam nos ſeptimam facimus) ad similitudinem ſex Dierum creationis, vt in ſeptima (id eſt, cœleſti) ſperetur requies. Græci vero, vt Nicetas in 42. orationem Nazianzeni, primam ab Adamo ad Noem, ſecundam à Noe ad Abrahamum, tertiam ab Abrahamo ad Moſem, quartam à Moſe ad captiuitatem, quintam à captiuitate vſque ad Chriſtũ, vt ſexta ſimiliter à Chriſto vſque ad diẽ iudicij protrahatur. Verũ præſtat in ſeptem diſtribuere, quòd Scriptura locis à nobis citatis, & notabiles mundi Eccleſiæq; mutationes, varijq; euentus hanc distributionem commodiorem & faciliorem oſtendant.

Mundũ ſex mille annis duraturum non eſt Eliæ Theſbitis Prophetæ vaticinatio, ſed cuiuſdã Eliæ Rabbini Iudæorum Cabbalici commentum, in Talmud, *tractatu Sanedrin, cap. Helec: & in tractatu de Idololatria. c. Libne: & in tractatu de Sabbato.* Cuius coniecturas affert Rabbi Iſaac in primum cap. Geneſeos. Præcipuæ ſunt hæ: Primus verſus Geneſis, qui cõtinet ſummam operum Domini, ſexies literam א exprimit. Aleph autem mille ſignificat. Deinde Deus ſex diebus abſoluit mundum, ſeptimo quieuit, ac ſabbatum conſecrauit. Iam mille anni ſunt apud Deum, ſicut dies heſterna, quæ præteriit. Poſtremò ſex primi parentes, Adam, Seth, Enos, Cainan, Malaleel, Iared, mortui ſunt, Septimus Enoch viuus in cælum tranſlatus eſt. Poſt igitur millenarios ſex, quibus labor & mors viguerit, ſeptimus initium erit quietæ & immortalis vitæ. Hæccine,

quæ coniecturis frigidis nituntur, poſſunt videri propheticæ? Quæ annotare libuit contra inſulſam & ſuperſtitioſam eorum opinionem, qui quaſi in numerato habeant ſæculorum fines, occinentes dictum Eliç, nobis breui, definitóq; anno extremum diem minitantur, cùm ne Angelis quidem ille pateat. Vide clariſſima Chriſti verba Mar. 13. V. 32. & 24 V. 22. Mat. 35. 12. Act. 1. 13. quæ, vt non ſimpliciter inficiantur aliqua poſſe eſſe argumẽta, quibus mundi impendens ruina declaretur (nam nonnulla Scripturæ protulerunt) ita docent non eſſe ſtudioſius inquirendũ in dies, horas & momẽta, quæ Deus poſuit in ſua poteſtate.

Definitam ergo & minutam annorum circunſcriptionem reiiciamus. Pronuntiatum autem Rabbini Eliæ vniuerſè verum intelligamus. Nam non carebit ſuo euentu in genere, præſertim cùm apud nos idẽ tradiderint *Lact. lib. 7. c. 7. Hil. tr. c. 17. in Matt. Hier. in epiſtolari expoſ. Pſal.* 89. *ad Cyprian. Aug. li. 20. Ciu. c. 7. & vt addamus Græcos Iren. li. 5. cap. vlt. Iuſtin. q. 7. ad Gentes, Germa. Conſtant. lib. de Theoria,* ad hunc numerum quingentis adiectis, poſt Hippolytum, Cyrillum & Chryſ. Et apud Ethnicos Hydaſpes, Trimegiſtus. Sibyllæ, auctore Lactant. & Orpheus citãte Platone, etſi alio ſenſu, ἕκτῃ ἐν γενεῇ καταπαύσεται κόσμον ἀοιδῆς.

Hebræi a Nouilunio Septẽbris ſiue Luna propinquiore Autumnali ęquinoctio, annum ordiuntur, exiſtimantq; eo menſe orbem fuiſſe conditum, ſequuti ſententiam R. Eliezeris qui, id contra R. Ioſuam defendit, annum auſpicantem à Nouilunio Martij, ſiue à Luna æquinoctio verno viciniore, quando ſol arietem ingreditur. Vnde & feſtum Tubarum, quod primo die Septembris celebrabatur, vocant caput ſeu principium anni. Nec niſi ratione atque ordine Feſtorum & miniſterij Eccleſiaſtici Niſan (qui ferè Martio noſtro reſpondet) primum menſium, *Exod.* 12. dici interpretantur. Quò fit vt in cæteris negotiis, ſiue priuatis, ſiue publicis, itémque in conſignanda temporum ratione à Tizri. i. Septembri numerent, vt *Ezech. c.* 40. *ver.* 1. Quos etiam in Eccleſiaſticis ſequuntur hodie Græci, vt conſtat ex ipſorum ὡρολογίῳ & μηνολογίῳ Mytilenenſium. qui & ideò Conſtantinum magnum Indictionum ſuarum initium poſuiſſe 23. die Septembris aiunt, quo ſcil. Sol Libram inibat. Ex veteri inſtituto non modo Chaldæorum, Perſarum, Ægyptiorum, Oriẽtalium cæterorum, vt videre eſt apud Ioſeph. Ant. lib. 1. c. 3. & Alphonſum in Tabulis, verum etiam Hetruſcorum veterũ, qui, vt è Feſto Pompeio, & Liuij lib. 7. colligitur, quotannis clauum annalem figebant Idibus Septembris, vt per eos clauos numerum annorum deſignarent.

Tamen noſtrorũ cõmunior opinio eſt Martium mundo dediſſe principium, ac Scripturã ex eo faſtos ſuos deducere. Nam Exodi 12. apertè ſcribitur, de Niſan, *Primus iſte vobis erit menſium,* & 23. ſolennitas Tabernaculorum in exitu anni, quãdo eſſent omnes fruges, fructúſq; de agro congregari, agitari imperatur, quam ſanè in Septẽbri celebratam è 23. Leuit. conſtat. Quod etiam ſequimur, & ad Martium annorum ſupputationem in hac Chronologia dirigimus, cũ pręſertim Chriſtus eo mẽſe de Cruce pepẽderit, mundúmq; renouarit, & Daniel ſuas Hebdomadas, ſextam ætatem terminãtes, ad eius perpeſſionẽ deduxerit.

Adde me imitari noſtras Eccleſias Gallicas, quæ ductę iudicio & cõſuetudine D. Hieronymi, (vt in Catalogo c. de Ioãne Euãgeliſta, & c. De Papia) Sophronij, & Iſidori, annos hinc deinceps ſupputarunt. Apparet à Gregorio Turonenſi, apud quẽ menſis vndecimus eſt Ianuarius: de

Anni mundi.

4 è 3. Reg. 6.

4. *Iudicum, Deorum & Heroum.*

Ab egreſſu Iſraelitarum ad vſque iacta templi fundamenta, anni 480.

5 è libris Regũ & Paralip.

5. *Regum.*

A fundamentis templi ad captiuitatem Babylonicam anni ſunt 419. menſes 6.

6 è 25. Iere. & 9. Dan.

6. *Captiuitatis Eccleſiæ, ſiue Monarchiarum mundi.*

A Babylonica captiuitate ad Chriſtum patientem, anni 553.

Summa, ann. 4121. menſ. 6. dies 16.

Quod membratim ſic demonſtrari poteſt.

Anni mundi

cimus Decēber,&c.apud Græcos Cantacuzenō Apolog. 1. pag. 8.dum à paſſione ad ſuæ ſcriptionis tempus annos 1360. numerat.

Nec eſt mirum hāc diuerſitatem inter noſtros reperiri, cum etiam R. Abraham ſcribat in 7. caput Danielis, ſuorum quoſdam annum incipere à Tizri, quod is ſit principium orbis conditi: alios a Niſan, quod eo Patres egreſſi ſint ex Ægypto. Nempe illis annus duplex, vulgaris & ſacer. Vulgaris incipit ab Autumno menſe Septembri. Sacer ſiue eccleſiaſticus, ab equinoctio verno in Martio.
Cum infinitis retro ſæculis abſolutiſſima perpetuaque fuiſſet omnis fœlicitatis communicatio inter Patrem, Filium & Spiritum S. qui tres vnum Deum ſiſtunt, Deus ipſe nullius rei indigus, ſed per ſe fælicíſſimus, poſt angelorum tres Hierarchias, ſiue nomen ſubſtantiarum incorporearum ordines, mundum hunc aſpectabilem, non de hyle, ſiue materia increata, vt Plato falſo ſenſuit, non ab æterno, vt Ariſtoteles, non ex atomis fortuitáve aliqua concurſione, vt Democritus, ſed è nihilo, hoc tempo ris principio condidit.

Mundus ergo neque æternus, neque in tempore per neceſſitatem vel caſum factus, ſed liberè, quando, & quo momento, & quo modo Deus voluit, tanquam riuus è pleni & conſummati boni fonte exoritur, prius materia, de qua fieret, è Nihilo procreata, præparatáq; ex eo, quod non erat, quam tenebras, abyſſum, aquas, inanitatem, vacuitatem Moſes appellat.

PRIMA ÆTAS.

LEGIS NATVRÆ, quæ & mundi originarij, quaſi populi Dei infantia.

Devs è nihilo, id eſt nulla antegrediente materia cœlum & chaos. i. miſcellam rerum omniū inferiorum, complectētem in certo gradu & ordine, quatuor elementa: deinde ex his reliqua quæ ſub ſenſum cadunt, procreauit, diebus 6.

ANGELI omnium primi procreātur. Illis coęua faciunt tria Scholaſtici, poſt D. Auguſtinum, atque adeo Hebræos in Bereshit kabba cælum, tempus, materiā, niſi quod R. Selomo. *Gen.* 1. citata etiam illa eadem Bereshit eos malit conditos die ſecundo, cū illos tamē Græci multū ante hunc mundū productos contendant *Nazianzenus Damaſc. Suidas.* Græcis aſſentiuntur Hierony. Hilar. &c. Quod certè eſt credibilius. Ideo enim Moſes in Geneſi eorum inter res tum creatas nō videtur meminiſſe, quod nō eſſent de operibus ſex dierū, ac illic dūtaxat inſtituiſſet Hexaemeron, ſiue opificium ſex primorū dierum deſcribere. Alioqui alibi eos ſatis indicat fuiſſe à deo procreatos vt cum Angelos Domini appellat, miniſtros & ſeruos ipſius facit, &c.

Siue autem ſint cum mundo procreati, ſiue infinitis ante ſeculis, tunc erant omnes valde boni, ſed ſuperbiendo & altiorem gradum appetendo tertia pars, duce Lucifero eadem hora lapſu luctuoſo de ſua fælicitate cecidit, miſera, in malo fixa & obdurata euaſit. Cęteri autem cum Deo manſerunt gratia aucti & confirmati, perfectaque beatitudine cumulati.

Primo die, qui dominicus, rerum creatio prima rudiſque. Mox lux rerum nobiliſſima & ſpirituali naturæ finitima. Eo enim conduntur materia informis, cælum, lux, in modum lucidæ nubis, quæ vice Solis ortu ſuo diem, & occaſu noctem efficeret, terra, aqua, aer, &c.

Secundo die & tertio, rerum diſpoſitio, tribus reliquis ornatus, omnia maximo diuinæ poteſtatis & ſapientiæ argumento addita benedictione ſecundum cuiuſque naturam & ſpeciem.

Paradiſus autem voluptatis, tertio, id eſt. hortus Eden

fœcundissimus & amœnissimus omni stirpium, arborum, aquarum, fructuum genere, quando primum productæ sunt plantæ. In eo erat fons naturam Nili referens, qui coloni vice fungens ascendebat & irrigabat omnem horti superficiem, sicque alio aquarum genere alebat augebatque semina, atque terram pinguefaciebat, vt nihil imbribus cœloque deberetur: Sicut de Nilo Plinius maior lib.18. c.8. & minor in Traiani Panegyrico. Recte autem Chrysostomus illum diluuio ita obscuratum tradidit, vt in hominum ignorationem venerit.

Septimo cessauit Deus nouas species & nouos mundos condere, sat habens deinceps sua inerranti prouidentia & verbo potentiæ suæ semel procreata portare, conseruare, regere, ad debitum finem perducere. Quod exequitur omnia suauiter disponendo, id est, mouendo res procreatas iuxta modum naturæ ipsarum congruentem, naturales videlicet naturaliter liberas libere, contingentes contingenter. Nisi hunc ordinem & cursum singulari aliquo iudicio mutet, suspendat, imminuat, iuuet, perficiat. Hinc illud, Gratia naturam perficit.

Singula Deus fecit valde bona Gen.1. id est, perfecta in suo genere, nempe in suo statu, integritate, perfectione, vigore. Non enim creauit, Verbi gratia, hominem in cunis, infantem, vel puerum, vel decrepitum, rudem & indoctum, sed ætate, sapientia, virtute, scientia perfectum, &c. Non arbores in semine, virga, sed cum frondibus, fructu, &c. Item valde vtilia & commoda mundo, item pulchra, speciosa, decora pro ratione essentiæ cuiusque Tob. Hebraicæ ea omnia significat.

*Adam in agro Damasceno (Hebræorum aliis, in ipsa terra Israelitica) è terra virgine sexto & vltimo die orbis conditi, annis ante Christi passionem 4122. tãquam creaturarum omnium finis & possessor producitur. Idque extra paradisum, muliere in paradiso paulò post de eius dormientis latere constituta: & ad imaginem Dei, in naturalibus mentis facultatibus, & ad similitudinem in gratuitis donis, quæ quia postea peccato suo amisit, Dei similitudinem perdidisse memoratur, non item imaginem.

In paradisum translatus, & Euæ consortio consolatus, multa de Christo & Ecclesia prophetauit *Ephe.5.*

Eodem die, quo fuerat procreatus, transgressus est, mortalisque factus, ac ideo etiam Christus sexto die conceptus est, & passus, vt eius lapsum repararet.

In agrum Hebron vna cum Eua exul pellitur, vbi & sepelitur. Ios.14. iuxta interpretationem Mydras, & D. Hieronymi. Aliis tamen sepultus dicitur in loco Caluariæ, prope Hierusalem, deinde translatus in Ebron.

E paradiso emittitur, vt operaretur & coleret terram, de qua erat sumptus. Ad eum decipiendum diabolus, cum spectari non posset per essentiam, vt pote incorpoream & inuisibilem, serpente vsus est, quod esset animal comparatum ad ipsius ingenium, commodum ad scandendam arborem mortis, denique quia concessum. Non enim Deus eum alio vti permisit, quo homo posset satanam per istum loquentem facilius detegere, sicque tentationi resistere.

Sic deinceps dæmon ad fallendum apud gentes loquebatur per statuas in oraculo Dodonæo per quercum, cum Apollonio Thyaneo è Philostrato per vlmum, cum Pythagora per fluuium è Porphyrio, cum Iuliano Apostata & Maximo philosopho diuersis vocibus & modis, cum magis hodie per hircos, capras & eiusmodi bellnas

Anni mundi

***Ad extremum diei sexti, quod erat initiũ prope diei septimi, Adam è limo fingit, eique è nihilo mentem infundit.**

Deinde de latere Adæ dormientis costam tollens, mulierem procreat. In cuius rei signũm viros vna costa mulieres vsque hodie superant.

Hoc nullus Anatomicorum, aut eorum, qui vel semel schaletum maris & fœmina spectarunt, concesserit. Io. Marquisius

Anni mundi

In suo exilio diuturnissimo, se Dei Psalmis & laudibus consolabatur. Vnde Talmudici inter vndecim libri Psalmorum auctores eum nominant. Condidisse aiunt Ps.92. qui, *Psalmus Cantici in diem Sabbathi*, inscribitur, & beneficium creationis, ac erga res procreatas prouidentiam celebrat.

Adam humani generis Sator, parens atque origo. Vnde nomine speciei appellatus est. Nam Adam Hebraicè hominem sonat. Cum prophani hunc primum esse hominem ignorarent alij, vt Ægyptij se tredecim millium annorum historiam litteris comprehensam habere finxerunt (*Mela*) & barbara quædam hominum nomina excogitarunt. Alij, vt Indi, vt ex ipsorum chronicis profert. Hebręus Cozras, Adami patrem & præceptorem etiam nominarunt. Alij mundi æternitatem introduxerunt, & rerum in illa æternitate gestarum memoriam obliteratā asseruerunt certis eluuionibus & exustionibus. Nos quibus sacra historia innotuit, non solum primum hominem assignamus, sed ab illo etiam certam, rectam & perēnem lineam successionemque relictis cæteris ramis, deducimus.

Profanorum alij humanā naturā æternam asseruerunt. Alij primum in Attica natos fuisse homines, alij in Arcadia, alij in Ægypto. *Theodo. lib. 5. Græcar. affectio.* Alij in Scythia. *Iustin. historic. lib. 2.*

Hæc prima ætas pauca habet monumenta, quod inundatione Noe omnia fermè interciderint.

Quæ habet, hæc sunt.

Ab eius hominibus artes tam ingenuas, quam mechanicas fuisse repertas indicat Moses *Genes.* 4. Oracula Henoch. citat B. Iudas in sua Canonica. Ipsius libros Christiani Æthiopes ostentant. Seth & Enos inuenisse astrologiam & duabus columnis inscripsisse, charactersque Hebraicos excogitasse vetus est traditio, è Cedreno, Iosepho, Rabbinis, &c.

Homines erant longæui, quia natura erat simplicior & incorruptior. Præcipuè autem diuina prouidentia, vt ad filios, notitiam Dei propagarent & suo exemplo eum colere sacrificiis placare, Fidem in Christum retinere docerent. Hic hanc longæuitatem, R. Leui scribit opus fuisse prouidentiæ, non naturæ. Sic fere Iosephus, vt possent experiri & obseruare disciplinarum artiumque rationes, causas, principia, &c. Nam artes longæ, & experimenta difficilia, quæ non possunt satis colligi, nisi obseruato syderum ad sua principia reditu, i. magno anno. Diū viuebatur ad multiplicandum genus humanum, & ad sciētiarum principia inuenienda. Nemo tamen ad mille annos peruenit. *August. lib. 15. de Ciuit.* Vbi quidam Bacchon frustra putauit annorum Hebraicorum alios fuisse lunares, alios mensium, siue lunarum duodecim, & quando sunt embolici, tredecim, vt suo loco ostendam.

Erant fœcundi, quod Scriptura significat *Gen.* 5. dū eos ait genuisse filios & filias, & traditiones Heb. dum nārrāt eorum partus fuisse perpetuo geminos & tergeminos, ob corporis molem & copiosos humores, sic prouidente Deo humani generis multiplicationi, ob quam gradus cognationis matrimonium non prohibebant, sed nec alij casus præter disparitatem religionis, vt colligunt è *Gen. c.* 6.

Erant ingeniosi. Nā pauco tempore repererunt artes liberales & mechanicas, quod Moses. *Gen.* 4. significat, dum inuentores rerum, quarum vsus est præcipuus inter homines, notat.

Erant proceri & quasi Gigantes, Vnde & Berosus Noeū Gigantem appellat.statura enim hominum post diluuium paulatim contracta est, vt & vita, cùm propter climata & inclinationes cæli varias, ad quas dispersi sunt *Gen.* 10.& 11.tum propter sequentium ætatum intemperantiam, aliasque vitiositates, tum ob assiduum naturæ fluxum, diminutionem & quasi defectum. Quare qui gigantes siue Nephilim, *Gen.*6.dicuntur, ita appellantur per comparationem aliorum.

Anni mundi

Cætera traduntur primis quinque aut sex capitibus Genesis Mosaicæ, ad quæ licet nihil certò possit adiici, quod Mose nullos habeamus auctores antiquiores, tamen hìc sex aut septem possunt interseri, præter ea, quæ ex historiis & traditionibus Hebraicis suo loco & ordine depromemus.

Primùm vt *Arnobius lib. primo contra Gentes*, Platonis in Critia, imaginationes de bello Atlantico, quod Solon in Ægypto audiuit extitisse ante diluuium. Moses sane scribit tum fuisse Gigantes & quamuis tacet an se mutuis bellis confecerint, hoc tamen innuere videtur, dum eos ait fuisse potentes à sæculo, Heb. *Gibborim*, quod epithetum est heroum & strenuorum bellatorum, dumque addit fuisse famosos siue magni nominis. Hac enim formula videtur notari eorum fortitudo tyrannica & rerum gestarum magnitudo. Quod autem nec ætas referatur tota traducta intra orbis mediterranea, nec vero ad mare Atlanticum. i. fines Africæ, Europæ, aut etiam Asiæ peruenisse, nihil obstat. nam huius Gigantomachiæ causa, victi in extremas oras profugere, & victores illuc victos persequi potuêre, nō tā habitandi, quam se vlciscendi studio.

Secundum de columnis coctilibus, de quibus Iosephus libro primo. Nempe lapides coctiles pro syderū ratione inscriptos ante Ninum septingentis annis, fuisse in Babylonia repertos, vt liqueat ante diluuium literarum, præsertim mathematicarum, vsum extisse.

Tertium de Caldæorū disciplinis. Nam eos ante Græcorum monarchiam quadraginta tribus millibus annonorum menstruorum, qui ter mille sexcētos triginta quatuor solares conficiunt, litterarum, & Astronomiæ principia coluisse memorant. Hi autem ducti per Imperium Persicum, Babylonicum & quinque primas Scripturæ ætates in Adami centesimum quinquagesimum primum & Sethi vigesimū primum incurrunt. *è Chaldæorum historiis.*

Quartum de libris Henoch, è quibus Tertullianus citat integras paginas de quibus suo loco.

Quintū de quindecim Ægyptiorum dinastiis, vt regnū eorum antiquissimum & cum primis fere hominibus natum esse videatur. Nēpe quia decima sexta & vltima Thebanorum dinastia, quia ante Hicsos (vt appellati Manetho apud Iosephum) imperarunt, exactè in diluuij principium incidit, vt obseruant apud Eusebium.

Sextū apud Rabinos de gemina fame, vna sub Adam ob peccata Cain & filiorum eius, altera sub Lamec propter Gigantum scelera. Et de diluuio Enos, quo tertia hominum pars interiit.

Septimum de Epicureismo è Luc. 17. & Matt. 24. Edebant & bibebant, vxores ducebant, & dabant, ad vsque diem, quo intrauit Noe in arcam & venit diluuium ac omnes perdidit. Addunt Hebræi tyrannides, violentias, direptiones, raptus nuptarum & innuptarum, è 6. Gen.

Octauum de fabulis Gigantum, quod haberent homines Patres, quæ Eusebij nomine (inquit Augustinus de

Gen.5. a ADAM genuit Seth ætatis

Anni mundi 1

Ciuit. (circumferuntur & è ſcriptis Henoch ob antiquitatem fidei ſuſpectæ iudicata traduntur.

Præter hæc ſuperſunt duntaxat nomina Patrum, quamuis aureum fuerit ſæculum, cuius comparatione noſtra lutea dici mereantur.

a ADAM peccat aſtu Satanæ per ſerpentem, vt per fiſtulam, loquentis. ſecutus eſt lapſus, fons mortis, morborum & cæterarum calamitatum. Sic enim ſibi relictus eſt homo. deperdita autem gratia atque iuſtitia originaria, qua præter naturam fuerat affectus, fruſtra Philoſophi aliam malorum cauſam quæſiuerunt.

Ex eo tempore homo neceſſario moritur. 1. quia habet corpus compoſitum è quatuor elementis ſe mutuo per contrarias qualitates oppugnantibus, donec vnũ eorum reliquos vicerit. 2. quia perdidit iuſtitiam originariam, quæ ſola reddebat corpus ad pondus, cuiuſmodi nunc medici fruſtra quærerent, vel corporis momentum ad mortem corrigebat & coercebat.

Poſt peccatum, ſemen benedictum Chriſtus promittitur. Hæc illa prima Dei promiſſio Euangelij fons multis deinceps ſæculis repetita, variis figuris delineata, oraculis & vaticinijs inculcata, qua ſe conſolabantur Patriarchæ vſque ad eius aduentum.

Hortus Eden, qui Paradiſus voluptatis in Eden Meſopotamiæ regione, *Ezec.17.& 31.Eſ.27.4.Reg.*16. ad Orientem terræ Sãctæ, irrigatus quatuor maximis fluminibus, Gãge, Tigri, Euphrate, Nilo. *Gen.*2. Sed diluuio tandẽ omnib. ſurſum deorſum turbatis, obruptas maris, terræ, aëris cataractas, *Gen.*7. ita immutata eſt terræ facies, vt loci illius veſtigium vix vllum deinceps ſuperfuerit, & fluuiorum illorum oculi, ſiue fontes in alias regiones, eáſque diſiunctiſſimas tranſlati ſint magno incolentium bono. Omnes enim terram, quam alluũt, oblimant. Spatium terræ his fluuijs hodie comprehenſum ferè eſt tertia terrarum pars. Ne quis putet paradiſum illum hodie extare, aut locum vbi olim ille extitit, ijſdem allui, fluuijs. Aliqui eum longè lateq; patuiſſe ſcribunt per Syriam, Arabiam, & Meſopotamiam.

Illic fuit coniugij inſtitutio, benedictio, dominium in belluas & res alias corporatas homini tributum. Lex de obedientia & temperantia. Sabbathi ſanctificatio, quod & obſeruatum toto legis naturæ tempore tradunt Hebræi & Lyranus, *Geneſ.*7. vt & aliqua alia legalia. Verbi gratia, ſacrificium de animalibus, non quibuſlibet, ſed mundis tãtum, abſtinentia à ſuffocato & ſanguine. *Geneſ.*8.9.17.

Adam pœnitentiam egiſſe dicitur Sap. 10. Eam cæpit, quando abſcõdit ſe à facie Domini, metuens eius irã, quã facies Hebraicè ſignificat. Continuauit annis ferè mille. Agricola, & Agricolarum exemplum. *Zach.* 13. propheta. in Seder Olam. cap. 21. ſiue prophetico ſpiritu imbutus. Ab origine omnis generis ſcientia, virtute, iuſtitia, gratia donatus, ſed peccato poſteriora amiſit, citra ſpem eorum recuperandorum, niſi ex ſolo redemptoris beneficio, & fide, per quam nouam iuſtificationem fuit conſequutus tam ipſe, quàm reliquũ humanũ genus. Scientia remanſit, per quam diuinas & humanas artes poſteros docuit, per quam & ante lapſum nomina rebus, maximè animãtibus, terræ & volucribus cæli impoſuerat. *Geneſ.*2. Ex quo ſapientiſſimũ & naturæ cuiuſque ſcientiſſimum eum fuiſſe oportet, vt proinde per eum ad poſteros philoſophia de animantibus & rebus Phyſicis manauerit.

Cecinit *Pſal.*92. in diem Sabbathi, vt eius ſanctitatẽ &

cultum posteris relinqueret ad recolendũ creatoris beneficium & magnitudinem. *Talmudici in Baba Batbra.* vsque ad tẽpus videlicet secundi Adam, i. Christi, quo ad maius beneficium. i. recreationis & redemptionis recolendum, in diem Dominicum conuerteretur.

Libros scripsit, de quibus Aug. lib. 18. de Ciuit. c. 38. Quorum (Adæ puta & Enoch) scripta, vt apud nos & Iudæos in authoritate non essent, nimia fecit antiquitas, propter quam videbantur esse suspecta, ne proferrentur falsa pro veris. Nam & proferuntur quædam, quæ ipsorũ dicuntur ab eis, qui pro suo sensu, passim, quæ volunt credunt. Hæc ille.

In agro Damasceno formatus fertur in Trad. Heb. ex humo rubra, Nam Adama, ex qua dictus est, humũ rubrã sonat, qualis est gleba Syriæ & Armeniæ. Alij in terra Israël, quod reiicit Abben Ezra, Gen. 2.

Abel alendorum pecorum artem primus inuenit, in vsum lanarum & pellium. Nondum enim vsus carniũ, piscium ve ante diluuiũ receptus fuit, dum ea *Gen.* 9. Iam tanquã olera virentia *Gen.* 1. in cibum concessa) permittit. etiam si reclamet Iustin. Martyr. *q.* 118. *ad Orthod.* Potuisse autẽ vti commodissimè, radicibus, fructibus, herbis citra vsum carnium facile declaratur, ex his quæ scribit Iulianus Apostata apud Suidam in Herodoto. Vsus autem lanarum & pellium monstratur à Deo, dum primos homines è paradiso mox eiiciendos, pelliceis vestibus amiciuit *Gen.* 3. Et consuendi artificium (vt agriculturæ & multarũ aliarum rerum) ab Adamo & Heua, dum in paradiso sibi consuerunt folia ficus & fecerunt perizomata, siue subligacula, *Ibid.*

Sed nec animalia vlla, vt Leones, canes, vultures toto illo originario æuo videntur vsa carnibus, ex his, quæ docet Basilius ho. 11. Hexa. Quod colligit è 1. & 9. Genes. Quo fortasse allusit Esaias c. 11. *Leo quasi bos comedet paleas*, significans sub Christo omnia fuisse reuocanda ad primam simplicitatem & statum.

Cain iuxta Heb. traditionem anno mundi 13. nascitur, iuxta Nostros, teste Nangiaco, an. 15. Sororem (Calmanam quidam appellant eodem secum partu genitã duxit. Nam primi illi partus fuêre gemini tergeminive: ac masculus & fœmina simul nascebantur, inter quos matrimonij nexus nondum esset prohibitus, *Bereschit Rabba, Gen.* 4. Abel autem iuxta vtrosque trigesimo, qui postea ætatis cẽtesimo occiditur, Virgo (etsi duas gemellas sorores habuerit, quibuscum posset matrimonium agitare, *ydem in Beres. Rabba.*) Sacerdos & Martyr. Ob quas tres dotes Ecclesia ab Abele incipere dicitur, non ab Adam, qui alioqui ad eam pertinuit, & diuturno mille ferè annorum luctu cœlum promeruit, *Ireneus.*

Hos Adam in spiritu docuit offerre Deo decimas & primitias. *Guliel. Nangiacus.* Et reliquum Dei cultum. Nam inde habuit Abel, vt de grege suo agnũ, Cain de suo agro terræ fruges offerret.

Signũ reconciliationis in sacrificio Abelis apparuit, dũ de cœlo tactum est. *Hebrai.* Nam hi respectum Dei ad Abelis munera combustionem cœlestem interpretantur, & historia Aaronis Leu. 9. Manuæ Iud. 5. Eliæ 3. Reg. 18. Salomonis & aliorũ litantium 2. Par. 7. confirmant. Quin & addunt in illo igne leonis faciem fuisse conspectã, vt adũbraretur Leo de tribu Iuda. Nempe eiusmodi sacrificia typus erant Christi, & per eum Deo placebant, qui seipsum verã & vnicã hostiam pro peccatis nostris oblaturus erat.

Anni mundi.

Ætatis suæ & mundi anno 130.

130.

CAINO *mundi primogenito.*

ADÆ SÆCVLO.

130.

Anni mundi

Abel primus litauit Deo. Hebræi tamen tradunt Adamum prius bouem siue iuuencum sacrificasse illúmque ritum filios docuisse.

130 A fratre interficitur in agro Damasceno, qui & inde nomen accepisse fertur. Nā Dammesec. q. sanguinis mixtio, quod secundum fuit in terris hominum scelus, propter quod terra denuo maledicta est.

Duæ ciuitates ab his fundantur. Abel, prima prædestinatorum forma, Dei & iustorum ciuitatum iacit, quæ ad húc vsque diem peregrinatur in hoc mundo multis calamitatibus obnoxia. Cain, primum reproborum exéplar, Diaboli & impiorum ciuitatem erigit, qui quasi terræ domini & ciues loca terrena construunt. Hinc filij Dei & filij hominum *Genes.6* de piis & impiis.

ADÆ SÆ CV LO.

Primus ante diluuium regni speciem cōstituit (*Ioseph*) vt post, Nimrod. Præclara Regiæ maiestatis origo, propter quam miseri mortales vsque adeo superbire debeant. Sed Sacerdotium Ecclesiæ, quod in Abele cœpit illo regno temporali fuit antiquius. quod demum post diluuium incepit. *Aluarus de planctu Ecclesiæ, c.37.*

Ex maligno erat, & occidit fratrem, quoniam opera eius maligna erant, fratris autem iusta. 1. *Ioan.* 2. Sic Abel mortuorum primus, Cain primus parricida. vt mundi solus cum sua posteritate esset dominus, sator, & parens, *R. Isaac.*

Ei Deus notam imposuit, ne quis eum interficeret. Veteres Hæbrei putant esse literam vnam nominis ipsius fronti eius impressam, verbi causa n. Nam est ridiculum quod recentiores fuisse putant cornu in fronte. Græci malunt tremorem membrorum, suspirium & fœditatem vultus.

Agros colere, serere & metere docuit, excogitauitque cum filio suo Henoc artem ædificandarum ædium, aut saltem ciuitatum. Ponderum item & mensurarum vsum.

Cum posteritate incolit Assyriam & huiusmodi orientis partes trans Tigrin & Euphratem, vt Adam, Seth. & sancti posteri Syriam & vicinas occidentis regiones cis Euphratem. Sese occupantes in colendo Deo sacrificiis cruentis & incruentis, colenda terra, pascendis pecoribus & huiusmodi artibus naturalibus & innocuis. *Gen.4.*

Nam Eden regio Mesopotamiæ, vbi erat paradisus terrestris inter eos separabat. *Genes.4.*

A Lamec septimæ ætatis nepote pro fera occiditur sub annum vitæ septingentesimum. *Bereschit Rabba.*

Heresim condidit contra Prouidentiam, non esse iudicium neque iudicem, neq; præmium pro iustis, neq; pœnam pro impijs, nec Dei misericordia creatum esse mundum, multò minus regi. *Targhum Hierosol. & Iosephus lib.* 1.

Eius parricidium secutam grauissimā famem multorū annorum, quæ prima fuerit è decem memorabilibus in Scriptura indicatis tradūt initio Targhum Rut. Fortassis quia *Gen.*4. scriptū est. Maledictus tu ex terra (i. ex parte terræ) cum operatus fueris eā, non dabit tibi fructus suos.

b SETH, genuit Enos an.105.

130 b ADAM genuit primo Cain, sed Ecclesiæ & maiorū Christi successionem duntaxat in textu persequimur, vt & Scriptura, quæ plures quidem filios & filias ei tribuit *Gen.5.* verum nec primogeniti quidem Cain progeniem in 235 longum produxit, quòd absumpta sit diluuio, ac à Deo desciscens falsos Deos & sacra asciuisset. Seth verò vsque ad Christum perducit *Luc.3.*

Seth literas Hæbraicas & stellarum nomina cōmentus

est

est. *Suidas*. Astronomiæ inuentum ei etiam tribuitur. *Iosephus*.

Seth q. positio quoniā positus à Deo loco Abelis. *Gen.* 4. vel fundamentum, quòd futurus esset mundi fundamētum, cæteris eius fratribus & propinquis diluuio excisis. *Fasciculus Myrrhæ*.

Genitus ad imaginē & similitudinem Adæ. *Gen.* 5. id est, bonus vt Adā. pius, pacificus, quietus, non vt Cain turbulentus & improbus, qui fratricidio jus primogenituræ amiserat. Alioqui iste fortasse similior erat Patri, quantum ad lineamenta corporis & formam.

Apud homines gloriam adeptus est, & super omnem animam generis Adam. *Ecclesiast.* 49.

Henoch vrbium prima, de nomine primogeniti Cain, hanc in Libano fuisse scribunt, vbi erat lignorum copia, nempe mos & sylua eiusdem nominis cedrina. Non tamen illic fuisse videtur, sed potius in Assyria, vel alia regione trans Tigrin, quæ esset Orientalis ipsi paradiso Eden. Nam *Genes.* 4. *Egressus Cain à facie Domini.* (i. loco, in quo ei apparuerat Dominus, siue loco vbi erat cœtus piorum, quem Deus solet respicere & fauore prosequi.) *habitauit profugus in terra Nod* (quasi exilij & fugæ, vt latinè latium, quod illic latuisset Saturnus) *ad Orientalem plagā Eden*. i. vltra Mesopotamiam, vbi erat Eden, quousque à Lamec suo abnepote interficeretur.

Ante eam Cain locum quendam ædificasse à Iosepho scribitur, Naïs nomine. Deinceps auctū familia hanc vrbem construxisse, ibique primi regni aut potius latrocinij, quo pij ad diluuium vsque infestati sunt, formam & sedem constituisse.

Videtur autem *Naïs* corruptè positum pro Nod. Nam Nod inhabitasse dicitur post fratricidium, *Genes.* 4. Erat autem regio ad Orientalē plagam Mesopotamiæ, in qua Dominus paradisum voluptatis plātauerat ab initio (vel ab Oriēte, *Gen.* 2.) Ab euentu sic nominata, quoniam Nod sonat fugā, exilium, quòd in illa terra à Patre & pijs profugus, & quasi in exilio procul habitauerit, qui ad Occidentalem plagam eiusdem Eden in Syriæ partibus commorabantur.

Inde per tam multos annos hominum cœtibus condi potuêre etiam vsque ad diluuium plurimæ ciuitates.

c TEMPORE Enos cœpit idololatria, fictitiorūq; deorum cultus. Hic solus in sua familia veram & auitam religionem retinens, pietatem instaurauit. *In hanc sententiam extrema verba capitis.* 4. *Genes. Hebræorum doctores accipiunt in Genesi magna.*

Scripsisse fertur de religione & modo inuocandi, item de disciplinis. Nam filiis Seth tribuitur columnarum ad posteritatis disciplinam de linea à Iosepho, Suida, Plinio decantata.

Huic fragmentum de nonnullis diuinis à Iuda Apostolo citatum aliqui tribuunt. *Marianus Scotus*. sed perperam. Nam in B. Iuda legitur, Septimus ab Adam Enoch, non Enos, qui sane fuit ab Adam tertius.

Alijs, homines ab Adam vsque ad Sem filium Noë, Deum vniuersorum cōditorē coluerunt. Nullus enim eorū taxatur, quòd dijs alienis fuerit deditus, vel immundis dæmonibus obtulerit. (*Cyrill. initio lib.* 1. *cōtra Iulianū Apostatā.*

Ita, quādo tempore Enos nominatim legitur cœptum inuocari nomē Domini, solemnior quidā cultus tunc institutus significatur. Alioqui Adam, Cain, Abel, Seth, simplicē sacrificandi ritū vsurpauerant: Simplex enim hi i[illegible]

Gen. 4.

Gen. 5.

Gen. 4.

Cain ciuitatis Diaboli & regni impiorum conditore. Deinde Henoc eius primogenito, siue Cainitarum secundo.

ADÆ SÆCVLO.

3

c ENOS genuit Cainan ætatis suæ anno 90.

Irad Cainitarum tertio.

Anni mundi

235

235

325

325

ADÆ SÆCVLO.

Anni mundi

loci sententia pendet è superioribus. Interea dum Cain & eius soboles fundendis metallis, ducendis multis vxoribus, ædificandis vrbibus & tentoriis, cæteris rebus mechanicis & huius vitæ excogitandis intenderent. (Nam hæc toto contextu præcesserunt) Enos natus est Setho, 325. qui cœpit inuocare nomen Domini: id est, Enos tantum operæ posuit in amplificando Domini cultu, quam tum laboris isti insumebant in rebus caducis, sese planè dedens religioni, excogitans solennem inuocandi Dei ritum, adiecto animo ad superiorem & diuiniorem vitam. Pulchra antithesis. Isti excogitabant res ad hanc vitam vtiles, hic ad futuram.

Hinc ab Enos filij Dei, à Cain filij hominum, *Gen.6.*

Tunc enim cœperunt filij hominum desistere ab orando Deo, eiúsque nomine inuocando. *Onkelos. Gen.4.* quod prænoscens Seth filium suum Enos vocauit q. ærumnosum & calamitosum, quòd sub eo miserũ & calamitosum futurum esset sæculum, degenerantibus scilicet hominibus à vero Dei cultu ad idololatriam & praua opera.

Diebus Enos Oceani exundatio tertiam mundi partem perdidit. Nec tamen sequentes ætates resipuerunt, sibi metuendo à copiosiore diluuio. *R.Selomo Gen.6.* quasi fuerit præludium vniuersalis.

Tum etiam gigantes cœperunt esse in terra, quos Scriptura vocat Anachim: *Ibid.*

Ab Anac primo Gigante de cognatione filiorum Dei siue Seth, *Abben Ezra. Ibid.*

Hoc etiam tempore ab Adam, Seth, & huius stirpis nepotibus, duæ tabulæ vel columnæ factæ, vna ahenea (iuxta alios lapidea siue marmorea) contra aquæ eluuiones, altera latertia contra ignis conflagrationes, in quibus liberales artes, præsertim doctrina de Deo & Mathematicæ. In earum altera promissionem de semine, id est, Christo Adæ factam, cælatam scribunt.

Gen.5. 4 d CAINAN genuit Malaleel, anno 70.

325. d CAINAN videtur quoque primogenitus fuisse. Nã ab Adam vsque ad Noë, vno Seth excepto, omnes fuisse 395. dicuntur primogeniti. *R.Kimhi initio libri Paralip.*

Nec mouet, quod nonagesimo anno Patris dicatur natus. Nam hac ætate non nisi circiter septuagenarij procreabant. *Beresith Rabba & R.Isaac.Genes.* 10. vt in secunda ætate ob contractioré vitam incipiebant generare, quando erant 30. annorum aut circiter. *Genes.10.* Nam vt infantiæ, pueritiæ, iuuentutis & reliquarum ætatum interualla erant longiora & tardiora, quam pòst, ita etiam vires & functiones. Semel autem apertis seminalibus fontibus & genitalibus causis atque rationibus *gignebant filios & filias. Gen.5.* i. numerosa vtriusq; sexus sobole augebantur.

Mehuiaele Cainitarum quarto.

Mortuus est sub Noë, cum expleuisset annos nongentos & decem, quadringentis viginti & vno annis ante diluuium frustra autẽ dubitatur, an isti anni fuerint æquales nostris. nam Scriptura nullos alios agnoscit. & annus diluuij *Gen.7.& 8.* dierum fuit 365. à decimo septimo mensis secundi, vsque ad vigesimum septimum eiusdem mensis vertentis anni, mensium autem duodecim, nominato secundo, septimo, decimo, primo, iterum secundo, cuius dies vigesimus septimus exprimitur, ne quis cogitet menses pauciorum dierum, quàm nunc.

Ibid. 5 e MALALEEL gen. Iared. anno 65.

395. · Tunc erant Gigantes in terra ac deinceps. *R. Selo: Genes.6.*

460. e MALALEEL sub Noë quoque excessit, cum 895. annos confecisset, ducentis nonaginta sex ante diluuium.

Fuit quoq; primogenitus. Nisi quod nõnulli existimãt

probabi

probabile Patrem celeriùs alios genuisse, sed propter pietatem Malaleelem ius & dignitatem primogenituræ assecutum, quemadmodum Seth, Sem, Iacob, Iudas fratribus suis natu maioribus prætereitis, ad primum gradum prouehi meruerunt. Hinc Malaleelem prophetice nominatum, q. Laudatorem Dei. Atque ita hic tantum fieri mentionem virorum illustrium, è quibus Abraham deinde ex eius semine populus Dei, tandémque Christus nasciturus esset, nulla habita ratione primogenituræ.

Gen. 4.

f E T is quoq; Noëi sæculo obiit: natus annos nó gentos sexaginta duos, ante diluuiū ducētis triginta quatuor.

Omnium diutissimè vixit dempto Mathusale. Nam superauit ætatem Adæ 32. annis.

Gen. 5.

Hic fuit maximus mundi descensus siue declinatio in religione & moribus, vt proinde prophetice (quemadmodum multi alij Patriarchæ, Seth, Noë, Phaleg, Abrahā, Isaac, Iacob, &c. non dubito quin & multi alij, quorum etymon non affert Scriptura) prophetice, inquam, fuerit appellatus Iared q. descensus. Nam loco diuinarum artium emergunt prophanæ professionis & artes mechanicæ per Lamec & eius filios.

Gen. 4.

Nam Lamec à Caino sextus cum hoc, qui ab Adamo quoque sextus fuit, videtur concurrisse, si modo gradus Cainitarum, gradibus Setteorum respondent.

Cain enim concurrit cum Adamo Patre, vt qui tredecim annis eo duntaxat fuerit iunior. Henoc Caïni primogenitus cum patruo Seth. vt qui ipso fuerit aliquanto senior, aut certè æqualis, vt colligi potest è 4. *Genes.* Sic reliqui. Alioqui Moses tātum recēsuit posteros Cain vsq; ad septimā progeniem, & neglexit annos vitæ, quoniā nihil piorum refert, ista scire, siue quia nimis isti diu vixerūt cū sibi tum aliis, siue quia male perierūt omnes ac diluuium in caput cæterorū accersiuerūt. Nominatim Irad, Mehuiael, & Methusael infœliciter periisse tradit *R. Selo. Gen. 6.*

Caini autem stirpem vsque ad septimum gradum perduxit Moses, primò ad docēdam Dei bonitatem, qui non statim ad eum vlciscendum processit. 2. ad iustitiam demonstrandam, quia tandem puniuit & peccata parentis, etiam in filios æquè prauos requisiuit. 3. ad veritatem oraculi sanciendam, quod septima generatione puniendum cecinerat, excisa etiam eius sobole & posteritate. *R. Isaac.*

Lamec Caini abnepos (errāt qui filium Mathusale accipiunt, etsi eodē viguerit sæculo) bigamiā introducit. Nam primus duas vxores habuisse notatur, *Genes.* 4. quasi sex primis generationibus prima institutio & lex matrimonij siue Monogamiæ in paradiso lata à nullo violata fuerit, etiā in hominū tāta paucitate. Liberos 4. habuit ingeniosos & industrios, ad quos inuentio plurimarum artium refertur, *Gen.* 4. Venationis exemplum posteris præbuit Insignis gladiator cum filio Tubal-Cain arma inuenit & fabricauit, quibus cædes fierent, de quo apud vxores verentes ne propterea à Deo puniretur, se purgare conatus est, *Rab. in 4. Gen.*

Audite, inquit, vxores quia occidi virum in vulnere meo & adolescentē in liuore meo septuplū vltio dabitur de Cain, de Lamech verò septuagies septies. Ex quo loco. etiā ipsum colligunt Cainē his temporibus interfecisse, deinde filium suum Tubalcain. *R. Selo. & R. Isaac.* Ideo enim Mosem de industria septem generationes Cain expressisse, quod septima foret fratricidij pœnas daturus. Sunt autem hæ, Adam Cain, Henoc, Irad, Mahuiael, Methusael, Lamec, Tubalcain cum Iabel & Iubal fratribus.

	Anni mundi
Methusaele Cainitarum quinto.	
6 f IARED genuit Henoch, anno 162.	460. 622.
Lamech Cainitarum sexto.	
ADÆ SÆCVLO.	
7	622.

Anni mundi

Ita ex ppio atavi sui secundam cædem fecisse significatur. *Gen.4.* Cainum autem casu inter frutices sagitta trãsfixisse, deinde filium, qui se fefellisset feramque eum esse dixisset, suffocasse aiunt.

622. Sacrarum literarum peritus se cum tota posteritate luiturum pœnas prædixit fraternæ cædis à Caino atauo suo factæ, haud dubie diluuio. *Ioseph.lib.1.Ant.c.3.*

Cuius causa, cum vxores ipsi nollent reddere debitum coniugij, apud Adamum adhuc viuentem dicitur cóquestus. *R.Isaac.*

Gen. 5. 7 g HENOCH genuit Mathusalem, anno 65.

622. g In vtraque progenie est Henoch, quorum ille primogenitus Cain vrbi nomen dedit, hic propter iustitiá trãslatus à Deo, viuus in Paradisum sub Antichristo cũ Elia passurus.

687. Ambulat cum Deo, ac de eius venturo iudicio vaticinatur, translatus ne videret mortem. *Gen.5. Heb.11.*

Omnium primus videtur libros conscripsisse. Nam vsum literarum iam ab Adamo repetiuimus.

Scripsit de futuro iudicio aduersùs hæresim Cainitarũ, quæ tunc præsertim videtur inualuisse, cuius est hoc fragmentum in Canonica Iudæ Apostoli, Prophetauit septimus ab Adam Henoch, dicens: Ecce, venit Dominus in sanctis millibus suis facere iudicium contra omnes, & arguere omnes impios de cunctis operibus impietatis ipsorum, quibus impiè egerunt, & de omnibus duris, quæ locuti sunt contra eum peccatores.

Gen. 4. *Iabel. Iubal, & Tubal-Cain Cainitarum septimus.*

Scripsit & aduersùs cultores idolorũ & fabricatores, cuius est hoc fragmentum apud Tertul.li. de Idololatria: Iuro vobis peccatores, quòd in diem sanguinis perditionis pœnitentia parata est. Qui seruitis lapidibus, & qui imagines facitis aureas & argẽteas & ligneas, & lapideas, & fictiles, & seruitis phantasmatibus & dæmonibus & spiritibus infamibus & cunctis erroribus, non secundum scientiam, nullum ab eis consequemini auxilium, &c.

ADÆ SÆCVLO.

Tum artifices statuarum & simulachrorum omnis generis Diabolus intulit, ex quo Henoch idololatriam secuturam prædixit, omniáque elementa, omnem mundi censum quæ cælo, quæ terra, quæ mari continentur, in idololatriam versuros Dæmonas & spiritus desertorum angelorum, vt pro Deo aduersùs Dominum consecrarentur. *Tertull. Ibidem ex ijsdem libris.*

Etiam ostia in superstitionem ventura præ cecinit antiquissimus prophetes Henos. *Ibid.*

Scripsit & de Angelis desertoribus & eorum ordine. *Tert. lib. de habitu muliebri.* vbi angelos peccatores mundani cultus materias & impudicitiæ illecebras detexisse videlicet aurum & argentum, & opera eorum, etiam callibleпharum, vellerúmque tincturas inter cætera docuisse commemorabat. *Idem lib. de cultu fœminarum.*

Quem translatum dicimus, Hebræi mortuum ferè existimant, Idque in iuuentutis flore, quoniam tantum vixit annos 365. cùm originalis mundi vita multò esset diuturnior, siue propter victus simplicitatem, siue propter temperationem corporum, nondum rationibus & modis extraordinariis corruptam & penitus prope mutatam, siue quia Deus prauitatem hominum in dies crescentem, breuitate vitæ deinceps vlcisci voluit.

Ferè autem dixi, quoniam Onkelos Gen.5.v.24. nobiscum sentit. Ambulauit (inquit) Henoch in timore Domini, & non ipse, quoniam nó mori fecit eum Dominus. *Et Targhum Hieros.* seruiuit in veritate coram Domino, & non ipse, quia subtractus est per verbum à cõspectu Do-

mini. *Et Fasciculus Myrrhæ.* Non commemorauit mortem eius vt aliorum, quoniam adhuc ipse viuit. Quod magnum est mysterium. Ad monendum scilicet vitam aliam esse expectandam, quo modo translati quoque fuissent homines in æternam vitam, si Adam non peccasset.

Henoch sepelit atauum suum Adam, deinde superfuit annis 57. translatus anno 69. ante Noë ortum, cum cæteri Patres adhuc essent superstites, & fortasse huius translationis spectatores, quam Deus fieri sic voluit, cum ob alias causas, tum vt homines docerentur non esse vanam spem immortalitatis.

Translatus, ne gustaret mortem, Eliæ sociādus, vt duo testes idonei, secundo Christi aduentui præparentur in confutationem Antichristi, & in gloriam iudicantis filij Dei. *Prosper c.6. lib. de Promid. Dei. Sic & omnes veteres.*

Inde æternitatis candidatus à Tertulliano libr. contra Iudæos. Aliqui addunt in Eden translatum, vbi placidè viuat, in fine sæculi pro Christi fide moriturus. Sed iam è Chrysost. docui hortum illum diluuio fuisse deletum.

Decessit adhuc iuuenis, in ætatis flore anno videlicet 365. *Gen.5.* quæ erat huius æui iuuentus, quot sunt dies anni solaris, vt eius in rebus cœlestibus peritia indicaretur. *Cabbalici* Hinc citatur ex Eupolemi libro de Iudæis, apud Euf. li.9. Præp. c.4. ipsum fuisse inuentorem Astronomiæ, & à Græcis Atlantem nominatum, item ab Angelis multa didicisse.

Libri Enoch (plurali numero) citātur ab Origene hom. 28. in Num. quibus comprehensa fuisse ait secreta de nominibus non solum plagarum cœli, sed etiam omnium stellarum, atque syderū. & in Anacephaleosi lib. de Principiis, librum Henoch (numero sing.) materias vniuersas perspexisse id est, omnes materiæ diuisiones, quæ ab vna in singulas quasque fiunt species, nempe hominum, animalium, cœli, solis, & omnium, quæ in hoc mundo sunt, quousque perueniret ad imperfectum, id est, ad materiam imperfectam absque qualitatibus. Ita videtur Philosophiam illic diuinam & humanam persecutus. Et li.5. contra Celsum, librum Henoch de Angelis è cœlo delapsis. Quem posteriorem vidit Tertull. vbi sup.

Prout extant apud Æthiopes in regno Reginæ Sabæ abyssina lingua, iis etiam tradebantur Dei mādata, leges, ceremoniæque aliquot de Sacerdotio, sacrificiis, aliόque diuino cultu, iuxta quas Noë hostias obtulit de animalibus mundis, nōn immundis, Melchisedech Sacerdos Dei excelsi, libamenta, & panes propositionis, Vulgus vota, primitias & decimas, Abrahā eiúsque posteri multa, quæ postea Moses nouo Spiritus S. afflatu sanxit. Nam ante legem datam, in Genesi, in ipsa naturæ lege plurimos ritus & leges Mosaicas iam fuisse vsu receptas comperies.

Non prætermiserat Henoch promissionem de Christo futuro semine. Nam etiam in fragmēto quod superest apud D. Iudam, cum venturum ad iudicium cum Angelis concionatur.

Extabant in prima Ecclesia, & proferebantur, è ca. 38. Aug. lib. 18. de Ciu. Integras enim sectiones citant veteres, nominatim Tertullianus lib. de Idololatria, de Pudicitia, & de cultu fœminarum. Orig. in anacephaleosi lib. 4. de Principiis, vt suprà.

Septima generatione siue ætate (quæ incurrit in sęculū Henoch ab Adamo Septimi, vt inuentores à Caïno) artes plurimæ repertæ sunt, præcedentibus naturales artes magis exercentibus, vt agriculturam, pecuariam, venatoriā,

Anni mundi.

622.

687.

ADÆ SÆCVLO.

Anno mundi 687.

ædificatoriam, &c.

Nam Iabel à Caino septimus ab Adamo octauus, *Gen.4.* pastoritiam nece Abelis intermortuam restituit, cui adiecit vsum habitandi in tabernaculis, eaque circunducendi, vt gregem pasceret. Nomadum auctor. Vel vt distinguût illic R. Selomo & R. Isaac. Abel primus fuit pastor ouiû, iste verò etiam aliorum pecorum & iumentorum, adhibitis plaustris & tentorijs ad deserta & loca commutanda, pro commoditate Pascuorum. vnde pater habitantium in tentoriis atque pastorum dicitur. *Ibid.*

Iubal eius frater Musices & instrumētorum eius, seorsum psalterij & citharæ, inuentor. Vnde pater canentium cithara & organo appellatur. *Ibid.*

Iubilandi vocabulum inde in aliquot linguas fluxit. Consanguineus posterorū Seth, siue è posteris Seth fuisse memoratur, *à Iosepho*, fortasse quod mater eius Ada ex illa sancta radice manasset.

Fertur autem suum Musices inuentū, quemadmodum & filij Seth, ea quæ de disciplina cœlestium repererant, in columnis cælasse. Falso hanc palmam Amphiarao, vel Amphioni Plinius, Orpheo aut Apollini Diodorus Siculus lib.5. tribuit. Lege *D. Hieronymum ad Dardanum de Instrumentis.*

Tubal-Cain filius quoque Lamech, sed ex alia vxore Sella, artem fabrilem adinuenit, non Vulcanus, quamuis nō abludit procul ab hoc nomine, primúsque metalla effodit & vsum ferri atque æris aperuit, túmque cœperunt homines sculptilia facere & adorare. *Philo.lib. 1. antiquit. Biblicarum.* Hinc & sculpturæ inuentor putatur quod congruit cum his, quæ è libris Henoch docet *Tertullianus libro de Idololatria.*

Malleator quidem & faber in cuncta opera ęris & ferri dicitur *Gen.5.* sed ibi nihil de auro & argento & cæteris metallis & materiis. Verum libri Henoch ibidem à Tertulliano citati etiam ista adiiciunt. Nam & eorū vsus fuit mox post diluuium, haud dubiè ab hoc æuo repetitus.

Noëma eius soror & ipsa quoque ingenio & inuentionis laude valuit, de qua in sequenti Patriarcha.

ADÆ SÆCVLO.

Gen. 5. — 8

h MATHVSALE genuit Lamech ann. 187.

687. — 874.

Gen. 4. — *Iabel, Iubal, & Tubal-Cain Cainitarum septimis.*

h GENITO Mathusale tēpora fuēre deprauatissima. Nam ideo Pater eius dicitur translatus, ne malitia eius mutaret intellectum. *Sap.4.* quæ tum scil. inter homines regnabat.

Atque illud est Gen. 5. V. 22. Ambulauit Henoch cum Deo postquam genuit Mathusale, non quòd ante illum genitum non vixisset religiosissimè, sed quia tūc se totum Dei ministerio dicarit & munere prophetiæ fungi cœperit contra inualescentem impietatem.

Mathusale versatus cum Adā annis 243. cum Noë 600. Nam omnium vixit diutissimè, attingens annum propè millesimum. Atque ita Noë, omnia antè Diluuium vel audiuit vel vidit, sicq; rerum diuinarum humanarúmque sapientia, fides, religio, traditio, historia continuari facilè potuit, etiam per tres homines vsque ad Abraham cui quinquaginta octo annis præsentia Noë frui, & ab eo ista omnia discere, per ætatem licuit.

Ipso anno diluuij mortuus, septem diebus ante aquarū inundationem, vt sanctè sepeliri & lugeri à nepote Noa posset. *R. Selom. in 7. Gen.* Eo enim vsque, à mundi sexcentesimo octogesimo septimo annis vitæ eius 968. protenduntur. Secundum corruptam 70. editionem, diluuium quidem superauit annis 14. at Scriptura octo tātum animas per aquam cōseruatas tradit. Nec vtrumque conciliant, qui cum Patre suo Henoch translatū fuisse asserunt,

874.

donec diluuium præteriret. *De quo Aug. lib. 15. de Ciuit.*

Commendatur apud veteres Heb. a iustitia & multarum rerum cognitione & sapientia. *R. Abraham in Fasciulo Myrrhæ.*

Scriptura non vltra Iubalem, Iabelem & Tubal-Cain, id est, septimum gradum genus Caini ob superiores causas producit, item quia præcipuæ artes mechanicæ suam originem istis debent, itaque neque nos vlterius Cainitas continuamus.

Noema istorum soror ingeniosa fœmina, ideóque nominata *Gen. 4.* præter consuetudinem Scripturæ, quæ non solet in generationibus mulieres commemorare, nisi sint virtute vel mysterio singulares. Lanificij & textuæ inuentrix, linum in filo traxit, & pannum texuit, cum antea pellibus bestiarum, lanis, similibusque materiis consutis, contortis, vel deductis ad tunicas, vestes, stragula atque eiusmodi alia vterentur. Nam in Paradiso consuendi artis speculum Adam & Heua præbuerant. *Gen. 3.*

Oris musicam & vocum modulos, vt Tubal-Cain frater instrumentorum musicorum, excogitauit. Cuius quidem rei non meminit Moses, sed ex nomine ipsius id satis reliquit testatum Nā Noëma a suauitate & dulcedine. *R. Isaac, Gen. 4. citato veteri Targhū Hieros.* Eam à iustitia & virtute cómendát Talmudici, à pulchritudine & forma Midras, qua decepti fuerint filij Dei, De quibus Gen. 6. *Idem.*

Hanc vxorem fuisse Noëi, & matrē Sem, Cham & Iaphet, tradunt Hebræi *in Beresbith Rabba.* Recentiores tamen refragantur, vt R. Isaac, quòd putent vniuersam posteritatem Caini, diluuio fuisse consumptam.

Gen. 5.

i Adam conspicatus filios filiorum & nepotum suorum vsque ad nonam generationem moritur anno vitæ 930. Lamech autem Patris Noë quinquagesimo sexto.

Sepelitur in terra Israel constanti Hebræorum traditione prope agrum Damascenum, vbi fuerat procreatus, vbi etiam hæc ætas traducta est, hominibus nondum per terræ fines dispersis. *R. Isaac in Gen.*

Gen. 4.

In Hebron siue Kiriath-Arbé ciuitate Anachim (Gigantum) sepultum è Iosue 14. Bereschit Rabba & Midras Cantici Canticorum affirmant, nempe in valle Mamre à Hierosolymis distante viginti duobus millibus passuum, versùs australem plagam, vt proinde tam sedulò illius loci speluncam à Chananeo Heth, Abraham emerit in eius rei memoriam. Vnde Adam de illis, de quibus Hebræi in officio mortuorum canunt: *Patres qui dormiunt in Hebron, portas paradisi Eden huic aperite, &c.*

Nostrorum tamen veterum traditio est sepulcrū fuisse in monte Golgotano, in quo crucifixus Dominus. *Orig. tract. 35. in Matth. Epiphan. in fine Panarij, Athanasius lib. de Passione Domini Theophylactus, in Matth. 27. Euthymius ibid. Cyprianus ser. de Resur. Ambr. lib. 5. epist. 19. & in Lucam, c. 25.*

Heua mater generis humani annis decem post virum suum Adam moritur, id est, anno vitæ suæ & mundi conditi 940. *Marianus Scotus.*

In vtraque progenie est Lamech & eodem sæculo, quorum ille est sextus à Cain, vxorius & gladiator, hic nonus ab Adam à sanctitate, prophetica facultate, & futurorum prænotione commendatus.

Nam prædixit diluuium, & filij sui futuram virtutem, cumq; Noah. i. consolatorem ... *consolatus est*, per Apocopen appellauit, non à ... *quieuit*, vt ferè censent, vt qui humanū genus esset cósolaturus, illud videlicet conseruando & reparando. *Quia (inquit) ipse consolabitur nos ab operi-*

Anni mundi.

874.

9

i LAMECH genuit Noë anno 182.

874.

Iisdem Cainitarum siue impiorum principibus.

1056.

MATHVSALE SÆCVLO.

1056.

MATHVSALE SÆCVLO.

Anni mundi

bus & laboribus manuum nostrarũ in terra,cui maledixit Dominus,Gen.5. Quin & respiciebat ad promissioné de Christo,quæ minus fuisset expleta, si filius Noa cum cæteris diluuio periisset.Sic se spe futuri Christi Patres in his mysteriis consolabantur.Alij significationem quietis retinét, & Quietatorem interpretantur, quasi placarit iram Dei eúmque humano generi conciliarit,&c.

874

Videtur hic esse Lamech,sub quo secúda fames è memorabilibus decem,quas sic Hebræi initio Targhũ Ruth percensent.Decem sunt fames validæ,quas Dominus immisit ad castigandum mundum. prima contigit Adamo viuente,*Gen.3.* Altera viuente Lamech, *Gen 5. nisi malis esse Lameh quarti Genesios de posteris Cain.* Tertia Abrahamo *Gen.*12.Quarta Isaaco, *Gen.*16. Quinta Iacobo, *Gen.*42. Sexta Booz,*Ruth.*1. Septima Dauide,*2.Reg.*21. Octaua Elia Propheta. *3.Reg.*17.Nona Eliseo in Samaria, *4.Reg.*6. Decima quæ expectatur sub Messia, de qua fortasse noster *Ioan.in Apocalypsi.*

Superiores omnes Patriarchæ sub hoc. & huius filio Noa moriuntur.Eius enim quinquagesimo sexto Adam moritur.66.Heua eius centesimo sexagesimo nono Seth filius Adæ annorum 912 moritur, tredecimo ante ortum Noe. Eius centesimo decimo tertio Henoch, annorum 365.transfertur,rapiturque ne malitia mutaret intellectũ eius *Sap.*4. Ex quo significatur omnia tunc fuisse corruptissima.Reliqui sex sub Noe.

Ipsius etiam tempore cócupiuerunt filij Dei filias hominum & Gigantes nati sunt,*Genes.* 6. Ex nefando enim concubitu posterorum Seth & Enos,in quorum familiis colebatur Deus,& posterorum Cain,qui Idolis dudũ seruiebant,propagantur Gigátes homines magnitudinis stupendæ. Quos proinde Moses vocat Nephilim,item Gibborim,siue potentes à sæculo, denique famosos, siue magni nominis. propter facinora & terrarum vastationes,*R. Selomo.* quasi bellis vexarint alios, Manzerim siue spurios Talmudici. Nam hi non putant fuisse coniugiũ, sed raptum.

Inde secutam illam secundam famem Hebræi tradunt. Fortasse quia scriptum,*Gen.5.* Iste nos consolabitur ab operibus & laboribus manuũ nostrarum in terra, cui maledixit Dominus (i. quam sterilem & infructuosam reddidit.)

Isti antiqui & primi fuere tyranni oppressa libertate humana & pace tranquillitatéque publica. Hoc enim sonat,*potentes a sæculo*(meolam.i.olim) antiqui primique tyranni quibus proinde םמח *Hhamas*,i.violentia,violéta oppressio,vis & rapina tyrannica impingitur eodem cap. Vt *Gen.*10.Nimrod cœpit esse *Gibbor*, siue potens in terra.i. tyrannus,nempe post diluuium cœpit primus potentia & viribus alios opprimere,sibi subiicere, vt illi antè.

Primi igitur, qui regnarunt & libertatem hominum oppresserunt,fuere Spurij & Gigantes ex infausto concubitu nati.Quasi antea vsque ad morté Adæ homines vitã communem & politicam ducerent intra suam quisq; patriam,tribum & cognationem. Primi autem isti veterem & auitum morem noua imperij cupiditate mutarint, seruitutes inducendo bella,aliis inferendo,& rudes adhuc ad resistendum homines perdomando, occasione fortassis ferri & æris superioribus duobus sæculis inuenti.

Quo fortásse pertinet,quicquid de sedecim Ægyptiorũ ante diluuium dynastiis tradidére Manetho, Eusebius &c.Nam prima hæc ætas traducta est in Syria, & locis

1056

i. Aegypto, Arabia petræa, Chaldæa, Mesopotamia, Assyria, Armenia & eiusmodi Asiæ mediterraneis.

A Cain tamen formam quandam regni longe priùs institutam tradit Iosephus de quo supra.

Sed & luctuosior calamitas ex istiusmodi disparium cultu coniunctione exorta. Nam cognitio Dei prorsus in aliis extincta est, quàm in Noë, tribus filiis & quatuor eorum coniugibus, vt Deus indignatus post reliquias paucorum piorum, vt Mathusale & Lamech, ad se placida morte collectas, eluuione reliquum hominum genus deleuerit.

Filij ergo Dei Fideles, pij, religiosi illic appellantur, nēpe filij Seth & Enos: filij autem & filiæ hominum carnales, impij, profani, alieni à religione. Idololatræ, posteri videlicet Cain. Nec enim audiendi sunt Iosephus, Tertullianus, Iustinus, Cyprianus, Lactantius, Seuerus, Sulpitius, Suidas, & si qui alij, qui Angelos intelligunt, ac censent Deum, vt singularem peruersitatem illorum sæculorum puniret, permisisse, vt Angeli regionum præstites, cum mulieribus congressi, Gigantes humani generis terrores & mastiges procrearent. Angeli enim æquè ac animæ nostræ, sunt essentiæ spirituales, incorporeæ, separatæ, puræ, seminis denique genitalis expertes, citra cuius emissionē impossibilis est procreatio. Quare, quæ de incubis & succubis dæmonibus narrantur, non ad generationem pertinent, sed ad coïtum, quem per assumptum corpus simulate possunt Dæmones. Consule Hieronym. quæstion. in Genesin, Aug. in iisdem, & lib. 15. de Ciuit. c. 23.

Non alienè etiam Chaldæus. R. Abraham, Abben Ezra & alij Hebræorum filios Dei optimates & nobiles interpretantur, filios hominum plebeios, & obscuriores.

k 120 annis ante diluuium Gigantum & tyrannorum istorum præcipui furores, direptiones, raptus nuptarum & innuptarum, violentiæ *Genes.* 9. indicatæ, denique Dei decretum de contrahendis hominum diebus. *Seder Olam.*

Quibus totis Dei metum & cultum Noë prædicauit, cum vxore primum, deinde post susceptos liberos cum tribus filiis & totidem nuribus. Vnde octauus præco iustitiæ dicitur, 1. *Petr.* 3.

100. ante diluuium annos in arca perficiunda consumit, vsus opera non modo filiorum & domesticorum, sed & quorumlibet industriorum sui æui. Anno enim ætatis 500. mandatum de ea accipit, 600. ingressus est. Imo verò 120. totos in ea se occupauit, adeo vt interrogatus responderet, diluuium venturum quo omnes submergerentur, nisi resipiscerent. *R. Selom. Genes.* 6.

Tantæ erat molis & artificij, vt quæ futura esset mūdi epitome. Tanti ponderis, vt non potuerit attolli è terra vlla vi ante diem quadragesimum, cum iam aquæ propè ad altos montes peruenissent. *Abben Ezra Gen.* 7.

Et quidem tredecim eius cubitis ob onus intra aquam perpetuo permanentibus. *R. Selom. Ibid.*

Habuisse 300. cubitos longitudinis, 50. latitudinis, 30. altitudinis (erat enim sex partibus longior quàm latior, & duabus latior quàm altior, vt posset nare, neque à ventis vel vndis euerteretur) certum quidem est, at figura non perinde constat.

Alij cubicam, planéque quadratam fuisse statuunt, nisi quòd infernè concauas trabes subiiciunt, vel certè longas perticas & quasi temones ante & retro procurrentes, vt facilius aquæ innataret.

MATHVSALE SÆCVLO.

Anni mundi
1056

10.

k Noe in diluuio natus erat annos 600. — 1056 / 1656

Iisdem & aliis Cainitarum principibus, quorum posteritatem familiámque diluuium extinxit.

1656

MATHVSALE SÆCVLO.

Anni mundi

Alij acuminatam quatuor angulis è basi ipsa paulatim sese in vnius cubiti cuspidem erigētibus. Sic R. Abraham, qui eam facit similem triangulo, quatuor scilicet triangulis è basi quadrata sese in vnius cubiti apicem per 30. cubitos altitudinis angustantibus id est, pyramidi quadrangulæ.

1056

Alij primū è plano, in altitudinem quindecim cubitorum quadratum ducunt, deinde stringunt arctantque, donec in pyramidem inæqualiter longitudo & latitudo exsurgat, vera autem altitudo in medio versetur. Alij totam in 30 cubitos quadrant, indéque à quatuor angulis superioribus tectum sensim in vnius cubiti acumen attollunt, vt eam superne tecto pyramideo, aut certe ouali concludant. Sic R. Selomo, & veteres ferè omnes. Alij etiam figuram pristinam ei attribuunt. *Buteo libro de Arca Noe.*

Vtut sit forma magis quadrangula erat, quam rotunda, vel accuminata vel rostrata, nullam aut exiguam speciem Nauium nostrarum habens, sine instrumentis Nauticis, sed diuina prouidentia huc illuc fluctuans. Intrinsecus loculata, mansiunculisque varia triplici contignatione distincta, ima sentinæ loco, media pro animalibus mansuetis, & feris, suprema pro hominibus, auibus, herbis & fructibus, in quadrata stabilitate consistens, ne impulsu ventorum, aut impetu fluctuum, aut motu animalium inclinari posset, vel mergi, superne cacuminata, vt imbres celerius omni ex parte diffunderet: è tabulis & tignis Gopher, quæ arbor est de lōgissimæ firmisimæ cedri genere.

Cubiti, ad quos eius facta dimensio, sumēdi videntur è proportione & magnitudine hominum istius sæculi, qui vt maiores multo erant, quam qui secuti sunt, ita porrectio à brachij flexu ad vltimum digitum, i. cubitus longe maior. *Abben Ezra Genes.* Sunt & cubiti quidam sacri cōmunibus duplo maiores *Ezech.* 40. Ita minimum 300. cubiti longitudinis arcæ erant sexcenti nostrates.

Origenes mauult fuisse Geometricos. Talium autem cubitorum vnus continet nouem vsuales & Celso epicureo probat per analogiam cubiti geometrici arcam fuisse miræ magnitudinis. Quam sententiam commendat Aug. lib. 1. de Ciuit. c. 27.

Porta infernè circa arcæ medium hærebat, deinde instar pontis sublicij siue subductilis, vt clauderetur, subrigebatur,

Fenestra cristallina siue è corpore lumen solis trāsmittente, prope tectum interiora illuminabat. *R. Leui. Gen.* 6.

Tunc ergo vsitata erant corpora diaphana siue pellucida. Nā צהר Tsoar differt ab חלון *Hallon*, quod Hallon sit fenestra quælibet. Tsoar autem fenestra pellucidi & saphyrini corporis lumen transfundentis. *Ibid.*

Tota autem arca mystica. Materia & forma materiam & formam Crucis præcipui nostræ salutis instrumēti exhibent. Nam latera extensa figuram crucis reddunt. Interiora ordines & gradus Ecclesiæ. In ea animantes omnis generis præter serpentes, &c. Sic Ecclesia ex omnibus nationibus congregatur, & in ea boni versantur pariter & mali, sed hi in inferioribus tabulatis, homines autem & aues. i. boni in superioribus, &c.

Denique Arca quam fecit, & in qua cum suis euasit, prophetia nostrorum temporum fuit. *August. lib.* 18. *de Ciuit. c.* 38. & 15. *c.* 26.

1656

In eam ingressa sunt septem (bis septem malunt Abbē Ezra & R. Leui) animalia mūda, cuiusq; speciei terrestris,

quæ quidem è semine propagantur & duo immunda. Itē è singulis volatilium mundorum generibus septem, immundorum duo. Hác munditiem quidam accipiunt ex esu, alij è sacrificiis in quibus non omnia promiscuè vsurpabātur, sed ea duntaxat, quæ postea lege præscripta sunt. Ego crediderim vtroque respectu per anticipationem sic fuisse appellata, & Mosem ad legem, quam dictaturus erat in Leuitico, respexisse.

Potuerūt autem omnis generis terrestria & volatilia, ad quorum procreationem necessaria est sexuum coniūctio facile arcæ illius amplitudine comprehendi, quoniā nō ita multa illorum sunt genera. Terrestrium enim species, quas vel veterum diligentia, vel recentiorum experientia obseruauit, vix centesimum & quinquagesimum numerum superant. In quibus boue aut equo maiora paucissima sunt, nec plura quam sex, æqualia non multa, minima vero cætera omnia.

Serpentes autem vel è putredine, vel ex terræ humore & luxurie oriuntur, vel sunt ancipitis naturæ, vt nihil eos in arcam ad seruandam speciem introire necesse fuerit. Sic nec quæ è commixtione diuersi generis nascuntur, vt Muli, Burdones, Leopardi. Item quæ in aquis sunt ancipitis generis, vt luteres, vituli marini, aues marinæ & fluuiales.

Quantum ad victum etiam feræ & alites, quibus caro cibus est, fructibus pomisque vescuntur, maximè ficubus, glandibus, castaneis, nucibus. Potuit ergo vir sapiens & diuinitus admonitus, quæ cuique congruerent, præter carnes reperire, & recondere. Præterea omnibus vesci cogit fames, & nihil est quod Deus suaue & salubre facere non possit, qui etiam vt sine cibo viuerent diuina facultate donaret. *August. & Abben Ezra Gen. 6. V. vlt.*

Tota posteritas Cain, diluuio absorpta est. Mathusale obiit ipso diluuij anno, vel iuxta quosdam translatus est, vt Pater, animo & corpore. *R. Samuel in parastasi c. 13. R. Isaac Gen. 4.* Octo animæ duntaxat seruatæ sunt *1. Petr. 3.* id est, Noe cum vxore, tribus filiis, ac totidem nuribus.

Corruptelam istorum temporū indicat Christus *Mat. 24. & Luc. 17.* In diebus Noe erant comedentes & bibētes, nubentes & nuptui tradētes, vsque ad eum diem, quo ipse intrauit in arcam, & non cognouerunt donec venit diluuium, & perdidit eos Petrus, *1. Pet. 3.* increduli. *Eccles. 44.* tempus iracundiæ. Ex quo liquet, etsi nullus adhuc esset vsus vini, carnium & piscium, tamē non simplici aquę potu & ciborum apparatu vsos fuisse, sed factitio & delicato. Denique deprauatos fuisse voluptatibus, opinionibus, moribus, religione, luxu, &c.

Noe ætatis quingentesimo .i. ante diluuium centesimo diuino oraculo monitus non tantum arcam fabricare incipit, sed etiam filios gignit, non quidē eodem anno, sed tribus cohærentibus. Iaphet (nam est probabilius Sem fuisse tantum dignitate primum) 500. Cham 501. Sem. 502. qui proinde non nisi fuisse centum annorum legitur, quādo genuit Arphaxad, biennio post diluuium, *Genes. 11.* id est sexcentesimo secundo Noe Patris.

Nec priùs genuit, quia instituerat viuere in perpetuo cælibatu, vel cōiugali continētia, & cōtēplationis studio, & tædio sæculi sui corrupti, & metu habendi prolem, quæ diluuio ipsi iā ante annos 20. reuelato periret. Quare non nisi excitatus oraculo dicitur ad procreationē processisse quo humanū genus seruaret. Fuisse enim continentissimū

Anni mundi

1056

MATHVSALE SÆCVLO

1656

Anni mundi

1056

inde apparet, quia Gen. 5. cum de præcedentibus Patriarchis, ipso etiam Henoch sanctissimo dicatur: *Genuitque filios & filias*, de solo Noë vsurpatur alia formula. *Genuit Sem, Cham & Iaphet.* Qualia multa obseruant Hebræi; quem proinde in Arca, castitatis suis exemplar fuisse tradunt, & ne post renouatum quidem *Genes.* 9. præceptum de propagatione, rei vxoriæ dedisse operam, aut vllos suscepisse liberos, quamuis post diluuium 350. an. vixerit, ac eo pertinere veterem fabulam vel allegoriam potius de eo castrato.

Sub ipso sex patriarchæ moriuntur. Eius enim 84. Enos magnus Dei inuocator, annorum 905. obiit. Eius 179. Cainam annorum 910. Eius 304 Malaleel annorum 895. Eius 366. Iared annorum 962. Eius 595. Lamech Pater & Propheta annorum 777. quinque ante diluuium. Eius denique 600. qui erat Diluuij, Mathusale, annorum 968. Ita è Decem Patriarchis originarij mundi solus Noë, septem diebus ante diluuium fit reliquus.

Noë excepto, omnes primæ ætatis huius Patriarchæ viderunt Adamum. Nam

Seth,	vixit cum Adamo, annis	800
Enos.		695
Cainam,		650
Malaleel,		505
Iared,		470
Henoc.		308
Mathusale,		243
Lamech pater Noë,		56.

* *Summa, anni 1656. dies 6.*

1656

* Hæc ætas secundum Hebraïcam veritatem, annorum est 1656. Septuaginta corrupte habent 2242. id est, 586. præter iustum numerum, iuxta suos Mathusale annis 14 post diluuium vixisset.

Sic secunda ætas a diluuio ad natiuitatem Abrahæ, secundum Hebræos, expletur an. 293. vel 292. Secundum Septuaginta 942. id 650. præter iustum calculum.

His perperam circiter 600. addidere 70. Interpretes, vel eorum potius corruptores, vt hac ætas sit annorum 2242.

In cæteris ætatibus vsque ad transmigrationem 70. ecueniunt, aut non nisi vno anno, differunt, vt Isidorus ostendit, aut certè paucis, nisi fortasse in tertia, de tempore habitationis in Aegypto, quoniam in aliquibus exemplaribus Exo. 12. additur Καὶ ἐν γῇ χαναὰν. Sed de eo pòst.

In sexta ætate, quæ est à transmigratione ad Christi natiuitatem, vel mortem, diuerti diuersa sequuntur, vt suo etiam ostendam loco.

HAC PRIMA ÆTATE DOCTRINA ecclesiæ promulgatur propheetiis Adæ, libris Henoch, &c.

H*AC prima ætate pura & salutaris religionis ad nos transmissa & ad seculi extremum duratura fundamenta iaciuntur, ac vigent; Fideles vocabantur* Filij Dei Genes. 6. *Regebantur* reuelationibus, *Gen.* 2. 3. 4. 6. 7. Traditionibus *Adæ: Nam traditione sunt stirpis suis antiquiores. Deinde* Prophetiis *Enos & Henoch. Inuidisse enim Adam Filijs suis & posteris traditiones ad salutem necessarias non est probabile, cum id sit quouis parente indignum. præsertim de Deo, eius Verbo, & Spiritu, quos viderat & allocutus* Gen. 2. *De creatione Mundi, cuius nobilissima pars fuerat, adeo vt eius rebus Dei iussu nomina secundum cuiusque naturas imponeret.* Ibid. *De Animæ diuina inspiratione & productione ad Dei imaginem & similitudinem, quam ipse expertus esset*, Genes. 1. *De hominis dignitate & Dominio supra reliqua, quod ipse accepisset.* Ibid. *De statu innocentiæ, a quo exciderat, de lapsu, & peccato, quod commiserat, vt*

omnium

omnium calamitatum fonte, De horto voluptatis, futuræ vitæ immortali typo, è quo eiectus fuerat, de Angelis, quorum aliqui cum flammeo gladio & versatili ingressum horti tuebantur, Gen. 2. De Diabolis humani generis hostibus, eorúmque tentationibus, quorum vnus per serpentem, ipsum & coniugem deceperat. De semine mulieris. i. Christo, qui sibi ad peccati & miseriæ medicinam promissus fuerat Genes. 3. De sanctificando Sabbato, propter creationis beneficium, de sanctitate & legibus matrimonij, de quibus ipse prophetasset Genes. 2. De sacrificijs & cultu Dei, de Dei præceptis & voluntate, de Morte, de Pœnitentia, de pœnis propter peccata, quæ omnia ipse experimento didicerat, vel per Spiritum Dei, aut mentis suæ, ingenij, & naturæ præstantiam, perfectionémque conceperat. Denique de cunctis mysteriis, ad salutem maximè necessariis, quibus eum Deus pleniùs non modo vt prophetam, verum etiam vt virum immediatè à se procreatum imbuerat. Nam idcirco ei videtur annum produxisse in annum 930. plusquam primæ ætatis dimidium, vt radices pietatis longas relinqueret. Hinc deinceps Dei vnitas inuocationibus & vsurpationibus nominis eius, quod non recipit pluralem formam. Trinitatis mysterium è creationis rerum opere. In eo enim vniuersa molitus est Deus per Verbum in Spiritu S. Et ex hominis opificio. Nam in eo faciamus, inquit, hominem ad imaginem nostram. Verba scilicet Patris ad Filium & Spiritum Sanctum, ipsos tanquam consiliatios, eos tanquam pares & socios ad tam singularem fabricam inuitantis, vel certe trium diuinarum personarum seipsas ad hoc insigne opus cohortantium. Gen. 2. Sic, Faciamus adiutorium simile illi. Et Ecce, Adam factus est, tanquam vnus ex nobis, Ibid. Adde plurali forma Deum Elohim fuisse ab hominibus huius ætatis ferè nominatum & inuocatum. In Christum fides tanquam liberatorem, Genes. 3. Mulieris semen infestum erit Serpenti, conterétque caput eius. i. vim & potentiam, vbi dicitur Semen mulieris, non Viri, quòd ex incorrupta virgine sine seminis virilis admixtione nasciturus esset. Vbi & Targhum Hierosolymitanum, remedium erit filiis mulierum & sanitas, tibi autem ò serpens nulla erit medicina. Verum te ipsi conculcabunt calcibus suis in fine calcis dierum manibus regis Christi, siue per regem Christum. Figuræ, quibus est depictus, per incarnationis præludia in externis Dei apparitionibus & anthropopatheia Genes. 2. 3. 4. 6. 7. In victimis tunc immolatis, propter quas traditur occisus à mundi origine Apo. 13. In vestibus pelliceis agni, quæ nudis data sunt, idque ad diei vesperam. Nam sub vesperam mundi. i. nouissima ætate erat corporandus & peccatorum nuditatem tecturus, Fides in Abele, Henoch, Noa Heb. 11. Fidei signa sacrificia duarum generum, Cruenta in typum sacrificij crucis, Agnus Abelis, fide oblatus, & à Deo probatus acceptúsque externo quodam & visibili signo Genes. 4. Heb. 11. Incruenta in typum Eucharistiæ sacrificij incruenti, Minha siue oblatio Cain de terræ frugibus Ibid. Et sacramenta, patrum externi & religiosi ritus ab Enos instituti Genes. 4. loca religiosa & altaria ab Abele & Cain erecta, Ceremoniæ ab Henoch scripto etiam relictæ & fortasse purificationes, tanquam baptismata, vt in sequentibus naturæ ætatibus Genes. 35. Iob 1. & Legis, Leuit. 10. Num. 6. quo modo Diluuium Baptismi typus 1. Pet. 3. Matrimonij. in paradiso instituti Genes. 2. Hoc nunc os ex ossibus meis & caro de carne mea. Quamobrem relinquet homo patrem & matrem suam & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna. i. duo supposita in vno coniugali commercio per substantiarum inter se commixtionem, vel duo in vna prolis persona. Gen. 1. Benedixitque illis Deus, Dixit Crescite, & multiplicamini, & replete terram subiicitéque eam, Pœnitentiæ & eius operum. In libro Henoch, qui extabat in prima Ecclesia, & ad istud docendum citatur à Tertull. libro de Idololatria, imò, & B. Iuda in Canonica. Huius virtutis præco fuit Noë 2. Pet. 3. Exempla autem illustrissima Adam, qui post Abelem & Cainum ortos videtur statuisse viuere in perpetuo cœlibatu & luctu, vt sua peccata liberius plangere posset, nec ad cognoscendam Heuam processisse, nisi ad suscitandum semen sanctum in Abele extinctum. Gen. 4. Heua, quæ filiorum alterum Habelem vocauit. i. vanitatem, anhelitum, fumum vanescentem. Seth, qui primogenito suo nomen imposuit Enos. i. ærumnosi. Habel, qui virgo permansit vsque ad diem necis suæ. i. annum vitæ centesimum. Bona opera. Eorum præco Noë 2. Pet. 2. Ea Deum promereri Gen. 6. & 7. Placere Deo Gen. 5. citante Apostolo Heb. 11. Nonne si bene egeris recipies, Sin male, statim in foribus peccatum (i. pœna peccato debita) aderit Gen. 4. Liberum Arbitrium, ex eodem loco Hebræi ferè omnes illud colligunt. Item è verbis adiunctis. Sub te erit appetitus eius (peccati) & tu dominaberis illius peccati, vt & Abben Ezra & Rabbini ferè omnes illic docent, planè vt Augustinus lib. 15. de Ciuit. c. 7.) Quod Deus Caïno inculcare voluit, ne ipse putaret peccato Adæ patris sui libertatem arbitrij esse amissam, & impietatem, quam Caluinus sequitur, de necessitate peccandi amplectendam. Ministerium publicum, Sacerdotium. Gen. 4. Habel & Caïn sacrificant. Enos incipit inuocare nomen Dei (paulo solemnius, quam antea) Gen. 5. Citante B. Iuda publicè Henoch prædicat verbum Dei. Gen. 6. Noë, interpretante B. Petro Pet. 2. Festa Gen. 2. Benedixit Deus dies septimo, & sanctificauit illum. i. sacrum sanctúmque haberi iussit. Quare Adam Sabbatum celebrat, & colit, in illúdque condit ex antiquis Rabbinorum monumentis Psal. 91. & in Diem Sabbati inscribit. Reliquos Patres Sabbatizasse quoque Abben Ezra in Decalogum & Lyranus Gen. 7. docent. Delectus ciborum. Abstinentia à carnibus, piscibus & vino perpetua. Gen. 1. vbi herba duntaxat; olera & fructus arborum in cibum conceduntur, & vitis Gen. 9. non nisi post diluuium plantatur, siue e syluestri satiua efficitur. Gen. 2. vbi arboris etiam notitia boni & mali esus inhibetur. Genes. 7. vbi animalia quædam munda (ad sacrificium,) alia immunda. Traditiones vt de animantibus mundis & immundis Genes. 7. de Matrimonio non agitando cum impiis & disparibus religione Gen. 6. de vltione septuplum danda de Cain Gen. 4. Nam etiam colloquitur cum Cain post multa sæcula ad posteritatem peruenit. Lamech enim ab ipso sextus circa mundi septingentesimum, Septuplum, inquit, vltio dabitur de Cain, &c. Ibid. Multo magis per manum accepta sunt Dei verba ad pios Adam, Heuam, Abelem, Enos, Henoch, Noam, &c. Cura mortuorum, dum Adæ sepulchrum religiosè & inuiolatè in Hebron conseruatur vsque ad Iosue Ios. 14. ex interpretatione etiam veterum Rabbinorum in Bereshith Rabba & in Midras Cantici Canticorum. Ad quem locum postea vxori, sibi & posteris sepulchrum delegit Abraham magno precio Gen. 23. de quo illud Iudæorum in officio pro defunctis, Patres.

qui

qui dormitis in Hebron,portas Eden aperite illi Gen.5.Henoch. non apparuit,quia tulit eum Deus. Quasi quæsitus fuerit ad supremum officium.Dies septem distulit diluuium à se præfinitum Deus in gratiam Mathusale,vt eius exequias Noa cum sua familia sanctè & honorificè curare posset,R.Sel.Gen.7.v.4. Denique reliqui patriarchæ propter sanctorum communionem in Palæstina vel quam proximè viuere, mori,sepeliri & diem Domini expectare cupierunt,vt Rabini docent è suis traditionibus & historiis : Purgatorium. *Carcer. in quem inclusi spiritus eorum, qui increduli fuerunt aliquando,quando expectabant Dei patientiam in diebus Noe cum fabricaretur arca 1. Pet. 3. id est, Dei misericordiam . quasi pij illorum temporum existimarent maiorem fore Dei patientiam & misericordiam, quam minas à Noe fabricante arcam denuntiatas. Quare & in illa sua incredulitate , id est , non credentes futurum diluuium,oppressi sunt , indéque(quia alioqui pij erant)in carcerem descenderunt quousque eis mortuis Christus veniens prædicaret,& ibid. & euangelizaret,ibid capit.4. Eius pictura erat flammeus gladius atque versatilis interpositus inter peccatores & paradisum Genes.2. Cuius rei mysterium Adamum , cum esset ipsi obiectum, non latuit,nec ipso interpretante posteros. Eo autem fuisse pictum Purgatorium igneum interiectum inter miseros & cœlos docent Rabbini multi veteres , & è nostris Origenes. Nam & Iudæi credunt quendam purgantem & emundantem fidelium animarum maculas per menses duodecim. Zoar. Genes.18.& 47.Leuit.21.R. Alphes in Tract. Ros Hasçana,c.1.fol.216.R.Ioseph Albo lib.Hikkarin 4.capit.34. Et alij Rabbini per gladium hunc significatam malunt gehennam & æternam pœnam,qua afficiendi essent impij.* Sanctorum memoria. *Cherubin,qui sunt sancti Angeli inter peccatores & paradisum constituti,Gen.2. & custodes gazarum horti Eden , in officio Iudæorum pro mortuis Abel per fidem defunctus adhuc loquebatur Genes.4.Heb.11.Henoch.in cælum translatus ad piorum consolationem Gen.5.* Vita æterna. *Ex eiusdem Henoc translatione, Ibid.& ex animæ immortalitate,quam credebant ex Adæ diuino ortu , in quo ei insufflans Deus spiraculum vitæ.i.extrinsecus ei animam indidit,non è potestate materiæ. Adde qui insufflat de suo aliquid tribuere è R.Nahaman,vnde Poetæ animam diuinæ auræ particulam didicisse videntur.Item ex vi imaginis & similitudinis Dei,Rursum ex appellatione animæ humanæ ab Adamo imposita.* Nes hama *enim diuinum quid & cœl sic designat , quasi* min Shamaim *, i.de cælis Præterea è paradisi voluptatis obiectu & recordatione.Nam is erat cœli typus. Denique è Dei & Angelorum apparitionibus & promissionibus Adæ,pusque factis* Iudicium futurum. *Genes.4.Nonne si bene egeris recipies,&c. Prophetauit & de eo septimus Ab Adam Henoch dicens:Ecce venit Dominus cum sanctis millibus suis facere iudicium contra omnes , & arguere omnes impios de cunctis operibus impietatis suæ,quibus impiè egerunt. & de omnibus duris , quæ locuti sunt, contra ipsum peccatores,impij.In B.Iudæ epistola. Atque hæc originarij mundi fides , religio,doctrina,quæ sequentis perenne extitit fundamentum ac radix.*

SECVNDA ÆTAS PATRVM, QVÆ & Diluuij quasi pueritia populi Dei.

Anni mundi 1656

Vsque ad Sacerdotium Aaron,omnes primogeniti ex stirpe Noe, cuius series & ordo describitur ,fuerunt sacerdotes,victimasque immolarunt, & hæc sunt primogenita,quæ Esau fratri suo vendidit. Hiero.ad Euagrium, è trad.Hebr.

Gen.8.

a DILVVIVM durauit anno vno,diebus 10. — 1656, 1657

ARCA consedit in montibus Ararat. qui à Græcis Taurus & Ceraunij appellatur , Armeniam scindunt,à Chaldæo Onkelos cardui , vel Cardueni , quos Cordæos Curtius appellat.Strabo fortasse Gordiæos , partem seu cornu Tauri. Ararat autem esse Armeniam docet Hieronym. in cuius montibus adhuc appareant arcæ vestigia , & eius quædam frusta in miraculum factæ rei ab incolis ostendantur.Quod idem proditum à Iosepho.

Diluuium cœpit mense secundo , id est,vt Hebræi ferè sentiunt è R.Eliezer,Octobri,in 40.dies vsque 27. Nouẽbris.Aquæ deinde inualuerunt per menses vndecim. Eoque Seder Olam annum Solis esse productiorem anno lunari diebus vndecim ostendit.

Probabilius R.Iosua,die decimo septimo mensis secundi,id est,Iiar,siue Aprilis in dies 40.vsque ad 27.Maij *Gen.* 7.per dies 150.quinque menses inualescentibus aquis vsque ad decimum septimum mensis septimi c.8.1.Tizri siue Septembris.Nam 40. primi dies quibus pluit, & rupti sunt fontes abyssi siue Oceani his 150. diebus includũtur, contra R.Selomonem & Lyranum. Hinc vsque ad primũ diem decimi mensis,(Tebet siue Decembris) decreuerunt aquæ vsq; ad mõtiũ cacumina. Post 40 dies emissus est coruus.i.die 10.mensis vndecimi Sebet siue Ianuarij.) Post septẽ columba.i decimo septimo eiusdem mẽsis.Post alios septem non vltra rediit.i.post.24.Ianuarij. Quid inde actum sit vsque ad primũ diem primi mẽsis Nisan siue

Martij non memoratur, id est, per dies, 35. vel 39. Die autē primo primi illius mensis desiccatæ sunt aquæ superficie tenus, tuncque sublatum est arcæ tectum ad captandam auram & flabellandum arcæ aërem. In arca interim adhuc remanet Noe dies 56. id est totum illum mensē Nisan cum 27. diebus mensis secundi Iiar siue Aprilis, cuius decimo septimo, anno superiore sese in arcam iniecerat. Ita in arca fuit menses 12. (lunares) & dies decem. i. integrum annum solarem.

Anni mundi 1656

Mirabile diluuium, non tantum quia vniuersum, verū quia paucis diebus, nempe 40. ruptis fontibus Oceani & fluuiorum, terræ venis, cœli aerisque sudoribus & nubibus liquefactis, superauit altissimos montes, quindecim cubitis, id est, mediam aeris regionem multis spatiis, quia eam plurimi de altioribus intersecant, vt Atlas & montes lunæ in Africa. Olympus in Græcia, Caucasus in Asia. Sed & terram vndique oppressit circumfuditque, ac in primū & antiquum ordinem elementa reduxit, vt ætherem ignis, ignem Aer, Aerem Aqua, Aquam Terra sequeretur absque vllo dierum & noctium, hyemis, æstatis & reliquarum anni tempestatum discrimine, *Gen.* 8. *v. vlt.*

Berosus ille suppositititius, Noam syderum obseruatione deprehendisse impendens diluuium, atque ita naue sibi prospexisse fabulatur. Sic impij astris, naturæ, casui vel humanæ industriæ tribuunt, quod à Dei gratia vel iudicio est profectum.

Diluuium autem Noe, Scriptura non astris, sed Dei iustitiæ, & voluntati tribuit. Quia omnis caro corruperat viam suam, &c. *Gen.* 6. *Luc.* 17. & *Mat.* 24.

De diluuio Deucalionis Ouidius in Metamorph. & Plutarchus Opusculo, Brutas animantes esse rationis participes, eadem ferè scribunt. Vt columbam fuisse emissam vt nauem eiectam in montem Parnassum Thessaliæ (vel potius Indiæ Paropanissum). Interim Deucalion fuit Noa 800. annis minimum posterior.

Thebani etiam de Ogygio diluuio aliquanto antiquiore his finitima dictitant. Sic & Americani de quodam suo.

Sic Alexander Polyhistor & Abydenus à Cyrillo lib. 1. contra Iulianum producti, nempe Saturnum Xisuthram præmonuisse de futura inundatione, atque ita illum sibi fabricasse arcam, in qua se seruauerit, cum omni bestiarum genere, cumque suis scriptis in Heliopoli Ægypti. Deinde nauigasse cum sua arca in Armeniam, vbi emissis aliquoties auibus, tandem in terram descenderit.

Citatur & Phauorinus & Stephanus de loco in quem arca descenderit.

Citantur & Berosus, Hieronymus Ægyptius, Mnaseas Phœnix apud Iosephum *lib.* 1. *Ant.* qui & addunt locum, in quo Noe descendit fuisse appellatum Saleh Noah, Græce ἀποβατήριον q. descensum Noe, in monte Baris, qui & Paropanisus.

Noe reparatorem orbis, qui in pristinum Chaos diluuio penè redierat, prophani mundi Genesim ignorantes, Cœlum, Ianum & patrem deorum appellarunt. Hic primus vitem syluescentem satiuam fecit, vinique vsum hominibus mōstrauit, *Gen.* 9. Ab hoc inuēto, Ianus fortasse dictus est: Nā Iain Hebræis vinū est. Herbas hortēses aliasq; eiusmodi restituit e seminibus & tenellis plātis in arce recōditis, *Thalmudici & R. Selo Ibid.* Artes Mechanicas quas Cain eiusq; posteri repererāt, homines docet Mathe-

1657

NOE ET DILVVII SÆCVLO.

Anni Diluuij | Anni mundi

1 | 1656

NOE SÆCVLO.

maticas ab Adamo, Seth, Præcedentibúsque Patriarchis inuentas duabus ingentibus columnis (quarum vna lateritia erat, ne conflagratione periret: altera marmorea, ne diluuio absumeretur) imprimit atque consignat, aut potiùs, è duabus columnis e lapide & latere factis, in quibus disciplinas posteri Seth conscripserant, ne è memoria delerentur, solam lapideam euasisse reperit & restituit, quæ in Syria hactenus permanet. *Iosephus primo Antiquit.*

Instrumentum & vsum nauigandi, præceptore Deo, hominibus monstrauit: Nam τιβὰ, qua voce eius arcam nominauit Moses non est propriè Aron, id est, arca, sed vas nauigationis aptum. πλοῖον vt apud Iosephum Berosus, loquitur, etsi nauigiorum vulgarium nō haberet formam, neque remos. *Abben Ezra. Gen 6.*

Quo factum, vt posteri duce Iaphet, mari se audacter commiserint, repleuerintque Occidentis insulas.

Iosepho assentitur Plin. lib. 7. cap. 56. his verbis. Apud Babylonios fuerunt lapides coctiles, in quibus multa scripta erant de Astrologia, &c. Atque hinc probat literarum vsum fuisse apud Assyrios sempiternū, cū Beroso & aliis.

Noë cum Sem & ex Armenia rediit in veteré patriam, id est, loca Damasco vicina, vbi constituit regnū & pontificatum Salem, quæ Melchisedech administrauit. *Hebræi.*

Ibidem posteri eius habitarunt, donec nimium multiplicati & aucti sese expanderunt per Orientalia loca proxima & contigua, Inde enim. i. ex Oriente, leguntur profecti tertia ætate in terram Senaar siue Babyloniā, priusquam dispergerentur, *Gen. 11. v. 2.*

Agriculturam exercens primus arauit terram cum animalibus. Prius enim agros duntaxat fodiebant.

Vnde instrumenta rustica reperisse traditur. *R. Selom. Gen. 5.* Vir agricola, & quia plantauit vineam, qua sata ebrius factus est, vinitor. *Gen. 9.*

Nempe recondiderat semina & plantas, vel potius, quemadmodum Deus conseruauit arbores in mediis vndis & fluctibus ne subuerterentur & perirent (Nā Gen. 8. columba ore carpsit ramum frondentis oliuæ) ita & radices & semina genitalia. Eius enim prouidentia hic non tantum eluxit in seruanda Noë familia & animantibus, sed etiam reliquis rebus physicis.

Exemplum altaria erigendi & sacrificādi à maioribus acceptū posteris tribuit. Ecclesiam collapsam restaurauit.

Apud eum iustitiæ fidei hæredem institutum (*Heb. 11.*) ex arca egressum, Deus renouauit legem de cōiugio contra vagas libidines, propter quas præsertim mūdus aquis perierat ad legitimam hominum multiplicationé. Deinde legem de cæde ad eorundem conseruationem. Tertiò esum carnium & piscium antea intentatum concessit, excepto suffocato, morticino & eiusmodi, in quibus sanguis non est effusus, ipso denique sanguine: quam legē etiam repetiuit per Mosem & Apostolos, in cæremoniam & signum prohibitæ crudelitatis in proximum & cædis humanæ, *Gen. 9.* (Altiora mysteria hic non persequimur.) Cum ea autem permissione reliqua animalia quæ crudis vescuntur, sic vescendi consecuta sunt potestatem. Antea enim etiam ipsa herbis pascebantur. *Basil. Hom. 11. Hexa.* Huic Noë vini potum de suo adiecit. Primam tamen viuendi rationem Orientales retinuerunt, quousque Pygmalion imperaret. *Hier. contra Iouin.* Quod in Indiis continuarunt, præsertim Bracmanes populi & Gymnosophistæ philosophi, ad quorum æmulationem Pythagorici multique alij Græcorum sapientes se composuerunt.

זכְרַ | 2 | 1657

Anni Diluuij		*Anni mundi.*
1	NOE ET DILVVII SÆCVLO.	1656.
1		1657.

Quia Xenocrates scriptum reliquerat in templo Eleusinæ tria hæc præcepta insculpta fuisse, Honorandos parentes, venerandos Deos, abstinendum carnium esu, ex Tripolemi vetusti legibus. *Ibid. & Porphy. lib. de abstinentia ab animalib.* Nam vel sæculo Alexandri Magni Porus Indorũ rex dicebat Alexandro, Meus victus sunt olera, palmarum encephali & fructus, potus autem aqua, quam mihi fluuius fundit. *Suidas in φοινίκων ἐγκέφαλοι.* Quæ edulij puritas ita à Porphyrio & Pythagoricis defensa est, vt nisi Dei permissum interuenisse sciremus, videretur naturæ dictamine omnino ab animalibus abstinendum.

Interim animalia permittuntur, quia diluuium corrupit fregitque vim & bonitatem terræ, debilitauit etiam, peiorémque reddidit naturam humanã. Hinc illud Fasciculi Myrrhæ Gen. 10. Omnes generationes post Diluuiũ fuerunt infirmæ & debiles comparatione priorum ob aquas Diluuij.

Septem præcepta dantur, quæ Hebræi partim præcepta filiorum Noë, partim præcepta naturæ appellant, & obligare etiam gentiles scribunt isto ordine. Non colere idola. 2 Benedicere Deum, 3. Seruare ius publicum. 4 Cauere ab incestu propinquorum, alióque nefando concubitu. 5 Non fundere humanum sanguinem. 6 Non rapere. 7 Non tollere membrum de animali viuenti. *Hebræi passim, vt R. Selomo in 2. c. Ier. Seder Olam cap. 5.*

Arcus cœlestis, misericordiæ Dei & Crucis, in qua Christus fuit vt in arcu extensus, sit symbolũ, *Gen. 9.* túncque primum in nubibus ponitur aucta Solis luce, *Abben Ezra*, vbi taxat R. Saadiam dicentem extitisse ab initio, sed nunc primum positum in signum mundi nunquam amplius diluuio perituri.

Multis annis post (*Abben Ezra, Gen. 9.* contra eos qui ista coniungunt) plãtata vinea, Noë inebriatus, & irrisus.

Vnde secutum oraculum de eius filiis, qui omnẽ terram repleuerunt. *Benedictus primum Sem*, è quo ortus Abraham credentium Pater. Deinde Iaphet, è quo dilata est gentium plenitudo & ingressa in Tabernacula Sem, i. Ecclesiam. Postremò Chanaan filius Cham infœlicitati seruitutis subiectus. Vnde Chananei, qui in vndecim gẽtes creuerant à posteris Abrahæ, Lot & aliquot aliorum deleti sunt funditus. *Deut.* 1.

Cham autem, quia destitutus est paterna benedictione, non paruam plagam reliquæ suæ posteritati attulit, vt & ipsa indignationem Dei in suum parentem testaretur.

Nam filij Mizraim secundo geniti, vt Ægyptij nigri & deformes nati sunt, *R. Selo. Gen. 12.* Getuli præter nigrorem ore putidi, vt cogantur salem perpetuo habere in ore. *Postellus in compendio Cosmographico.*

Filij Phut tertio geniti, vt Mauri, nigri, simi, labeones, alióve modo prodigiosè affecti.

Filij Chus primogeniti nigerrimi, &c. Nam certissimum est originem nigredinis non à regione propriè (vt hactenus est existimatum) ob solis ardores, sed à stirpe & sanguine Chus prouenire. Quoniam sub æquatore & locis vtrique tropico vicinis inter istos nigerrimos sparsi reperiuntur albi vel cineritij, qui illic in sua albedine perseuerant, vt qui manarit è sanguine Abrahæ, Salomonis, Iudæorum & aliorum inquilinorum. 2. Quia nec in Indiç littoribus sub eodem climate, imò verò parallelo (nisi ex traducta aliundè stirpe) eo colore tinguntur. Sed nec in Atlanticæ, in qua homines sunt oleastrino Indóve, aut vt plurimum, cineritio colore, præter paucos, in vno solo

Anno Diluuij 1

NOE SÆCVLO.

II

b SEM, filius Noe genuit Arphaxad ab eluuione anno 2.

Gen. 11. 2

Iapeto Europæorum & Septentrionalium patre.

Camese Arabum, Afrorum Meridionaliumque satore.

Anni mundi 1656

loco, ob eamque rem vicinis inuisos cū alioqui veri Æthiopes sibi de sua summa placeant nigredine. 3. quia vsq; ad 35. gradum latit. in Africa vltra æquatorem sunt atterrimi, cum apud nos Hispania, Sardinia, Syria, Arabia, Babylon, Chaldæa, Persis, Susiana, Gedrosia intra 35. gradus latitudinis cis Aequat. nullatenus Æthiopes ferre videantur. Credendum itaque traditioni Hebraicæ, quæ ex albo parente Cham (sicut & Iaphet & Sem albi erant) natum affirmat Chus (aut saltem eius posteros atro colore in sceleris paterni argumentum. *Ibid. pag.* 38.

Præter calamitatem seruitutis. Nam Arabiæ gentes, quæ è Chus descenderant, ab Ismaele, Esau, Madian, & cæteris Abrahæ filiis è Cethura, à Moab & Ammon Loti F. partim extinctæ partim sub iugum missæ sunt. Africæ autem populi perpetuæ Europæorum & Asianorum seruituti obnoxij, qui proinde reges ferè habuerunt extraneos, olim Iudæos, Persas, Ptolomæos, Græcos, Romanos, Saracenos, hodie Turcas, Ismaelitas. Sed Abyssinorum Præto-Ioannes suam originem refert ad Salomonem eiusque nobilitas tota ab Abraham, de quo post.

Propriè tamen Chanaan maledictus infelixve pronūtiatus, non Cham, quia auctor fuit, & origo scandali, Turpitudinē enim aui Noe reuelauit, quem nō modo non castigauit Pater, sed & fouit corridendo & conuocādo fratres ad istud spectaculum. In eum autem versa est imprecatio, non in Cham, ne Chus Æthiopum pater, Mizraim Ægyptiorum Phut Lybum ea immerentes includerentur, qui proinde & ipsi aucti sunt cælestibus & temporariis gratiis. Nam Æthyopes regnum florentissimum iam olim habuērunt, & perpetuo à diebus Salomonis & Reginæ Sabæ fideles fuerunt Ægyptij Christum è primis suscepe runt. Sic Afri. & Soli Chananei penitus ab Ismaelitis vel extincti, vel in alienas terras eiecti, vbi misere viuunt & barbare, &c.

Quod autē istud contigerit, vt rectè Abben; Esra, multis annis post Diluuium ex eo apparet. quia Chanaan tunc erat adultus & præcipuus tragœdiæ auctor, qui tamen erat quarto genitus. Cham enim iam ante eum genuerat Chus parentem Æthyopum, Mizraim Ægyptiorum Phut Lybum, *Gen.* 11.

Tunc, imo tota hac 2. ætate habitabāt in tentoriis, nullis adhuc pagis vrbibusque conditis. Nam Genes. 9. nominatur tentorium Noe, & tabernacula siue tentoria Sem (idem enim in Heb. vocabulum אהל *Ohel* significans tabernaculum motorium miniméque fixum.) quem morem aliquādiu seruarunt Patriarchæ sequentis ætatis, è variis locis Genes. de quibus proinde Apost. Heb 11. in casulis aut potius in tabernaculis, ἐν ταῖς σκηναῖς habitando. &c. Et vrbium primæ post Diluuium, non nisi post diuisionem gentium, prouecto iam Abraham nominantur & condi docentur, Genes. 10. & 11.

1657 Doctores Hebræi, vt scribit *R. Leui in* 9. *cap. Genes.* tradunt Cham exsecuisse testiculos patri, ne deinceps liberos procrearet. Quid simile Poetæ nostri de Cœlo & Saturno

1659 fabulantur.

b Sem post diluuium vixit an. 500 superstes Abrahæ an. 35. vsque ad annum Iacob prope quinquagesimum Nam moritur sexcēntenarius. Constanti Hebræorum sentētia, ipse est Melchisedech, qui per tot annos nempe à diluuio ad sæculum Iacob, fuit præcipuus Ecclesiæ Dei gubernator. *Hieronymus ad Euagrium.*

Magna probabilitate Hebræorū Talmudici. Iosep. li. 1.

Anni Diluuij		*Anni mundi*
1	NOE SÆCVLO.	1659
2		1659

c.10.kimhi in Rad רבו (refragetur initio Paralip.) R.Selomo Genef.10.docent, Iaphet primo loco à Noe fuiffe genitum,500.fcilicet patris anno: Cham fecundo.501. Sem autem omnium poftremo,cum pater perueniffet ad 502. vel 503.etfi contra noftris,vt *Auguft.lib.16.de Ciuit.c.2.* Iaphet minimus putetur, Sem maximus. Sed eius nihil intereft ad noftræ Ecclefiafticæ hiftoriæ feriem.

Interim ratio Hebræorum videtur inuicta. Quicunque fuit primogenitus Noe, erat Centenarius ineunte Diluuio. Nam natus quingentefimo anno ipfius, qui fexcentefimo in arcam ingreffus dicitur Genef.6.& 7. Sem autem non nifi fuit centenarius biennio poft diluuium Genef. 11. qui annus erat fexcentefimus fecundus Noe. Sem igitur non fuit primogenitus.

Deinde Genef.10.vbi ex ordine hiftoriæ texitur trium progenies, Iapheti genus præcedit, Camefis fequitur, Semi tandem fubiicitur. *R.Leui* denique ibid Sem dicitur frater Iaphet maioris (fic enim accipiunt Hebræi in genitiuo,non in alio cafu *Maior,&c.*

Prius tamen folet nominari à Mofe, verum vt dignior & pietatis auitæ tenacior,non vt antiquior. item obferuantiæ & amoris caufa ad honorandam eius memoriam, qui fuus populique fui effet parens, denique propter primogenituræ prærogatiuam, dum ex eius femine oriturus effet populus Dei,& Chriftus.

Sem apud homines gloriam adeptus fummam & fuper omnem animam (poft Seth) in origine Adam *Ecclefiaftic.*49 Patris ebrij nuditatem, cui illudebant Cham & Chanaan pallio cum altero fratre operuit, atque paternam benedictionem promeruit. Salem regiam condidit & templo adornauit, in quo facrificium & Ecclefię fedem primariam fouere erat folitus.

Ex eo pij homines procreati funt, qui in Dei cognitionem permanferunt. E fratribus ij, qui fe ad falfa numina contulerunt.

Non perinde profanis notus fuit, qui alioqui Cham Iaphet meminere fub nomine Camefis & Iapeti, quoniã & Orientalium pater, quibufcum commercium prope nullum habuere, vt cum Europæis & Septentrionalibus, quorum parens Iaphet, cum Afris, & meridionalibus, quos Cham procreauit.

Iaphet ab Hefiodo & Poetis Iapetus nominatur, cuius filium faciunt Prometheum, à quo hominem è limo terræ factum,& igne Iouis è cœlis delibato animatum fcribunt: fortaffe quia fermonibus ipfius doctrina de creatione protoplafti apud pofteros conferuata fit.

Quemadmodum autem Iapeti,& quidem inter Gigãtes, nomen Græcis & Latinis notum fuit, quamuis vnde effent ignorarent, ita fratris nomen non ipfis adeo fuit obfcurum, quin inter Gigantes cum Deo bellantes Camefem nominarent. *Vt Cato in fragm.de Originibus.*

Ab his diffeminatæ funt & diuifæ in terra gentes 70. Quot notantur capita familiarum Genef.10.&11. Nempe 26.è Sem 30.è Cham, 14.è Iaphet.

Quamuis autem Iapheti progenies gẽtibus & linguis Nomen dantes initio pauciores fuerint, tandẽ tamen cæteras numero & multitudine fuperarũt, vi paternæ benedictionis *Dilatet Dominus Iaphet.*1.multiplicet eius fobolẽ & amplificet eius fines fupra reliquos. *Fafciculus myrrhæ.* Hinc effufiones incredibiles populorum è Septentrione in Europam, Africam, Afiam, & omnes orbis partes. Hinc ampliffima regna. Macedonum, Græcorum Roma-

norum

Anni Diluuij 2

12

c ARPHAXAD genuit Selam ætatis suæ an. 35.

37

Elam, Assur, Lud, Aram. quatuor aliis filiis Sem.

Gomor, Magog. Madai, Iauan, Thubal, Mosoc, & Tyras septem Iapeti F.

Chus, Mizraim, Phut, Chanaan, 4. filiis Cham.

13

Gen. 11. 67

d SELA genuit Heber anno 30.

Hus, Hul, Gether, Mes, Filiis Aram, Syrorum Patris.

Ascenaz, Riphat & Togarma F. Gomer, Gallorum P.

Eliza, Tarsis, Cittim, & Dodamin F. Iauan Græcorum P.

67

Saba, Hauila, Sabattha, Regma, Sabathaca F. Chus Æthiopum P.

norum, Tartarorum, Turcarum, &c.

Anni mundi 1659

c Corruptè apud 70. Interpretes Arphaxad dicitur genuisse Cainam, & Caina Selam. Nam nullum exemplar Hebraicum hoc loco huius mentionem facit. Quinetiam vetustissimi Hebræi nominatim notant à Noe ad Abraham tantum decem esse generationes, quot erant ab Adā ad Noe. B. quidem Lucas cap. 3. vndecim numerat, ac Cainan infert in hunc ordinem. sed id Græcorum, ad quos scribebat, & quibus sola exemplaria 70. nota erant, causa. Possit etiam dici Arphaxad genuisse Selam per intermedium Cainam. Nam sæpe Hebræis *gignere* tam maioribus reliquis, quam proximis parentibus tribuitur. Sic cum non meminisset Cainam Moses, id B. Lucas posuit, siue è veterum Hebræorum historiis, siue è Spiritus sancti afflatu, siue ex opinione Septuaginta, non sua. Neque enim est nouum Scriptum loqui ex aliorum sensu & opinione, non rei veritate. *Aug. lib. 2. contra Epist. Parmenia.*

Quod si verè Aphaxad genuit Cainam, deinde Caina Selam, genuit Cainam anno 18. & Caina Selam anno 17. Qua ratione Sela natus est ipsi Arphaxad cum Arphaxad ageret 35. annum. Sic numeri tantum in 70. erunt corrupti, vt totis his sæculis. Atque hæc est prima trium de Chronologia huius ætatis quæstio.

Cæterum quia Arphaxad vixit 438. peruenit ad Abrahæ 146. annum Isaac. 46. Mundi 2096. Sic Heber, à quo Hebræi dicti sunt, omnium Patrum post diluuium diutissime vixit, excepto vno Sem, nimirum annos 464. vsq; ad 80. Iacob Hac methodo, quinam, quibuscum, & quam diu vixerint, facilè deduces.

Secunda huius ætatis quæstio est de natiuitate Arphaxad, vt tertia de Abrahæ, de qua suo loco.

Nōnullis dicitur genitus primo anno diluuij, alii secundo. Difficultas in eo est posita, quod *Biennio post diluuium Gen.* 11. interpretentur post diluuium scilicet inchoatum. Ac sic ferè Hebræi, qui hanc ætatem præfinitè annis 292. concludunt. Simplicius est de Biennio post absolutum diluuium.

1694

Nisi vero tam cito post diluuium reperiretur natus, posset non videri primogenitus, quia Gen. 10. v. 22. & 1. Paral. 1 nominatur tertio loco, nempe post Elam & Assur.

1724

Vti fuêre primi generis primordia in Armenia, Mesopotamia (ibi enim Eden paradisi locus, *Eze.*) Chaldæa, Syria, ibique ante diluuium homines duntaxat incoluêre: ita hæ ipsæ primum regiones post illud habitatæ sunt, & sapientiam à maioribus acceptam coluerunt ad vsque laborum confusionem.

Post diluuium cœpit habere locum illud Plinij. Quanto magis præterit sæculi cursus, tanto minora corpora fert natura.

d Moritur Annorum 433. Iacob. 31. Gignit trigesimo, & sic ferè deinceps. Nam vt contractior est iam vita, ita & vitæ functionum vsus celerior.

Notant enim sub huius patre humanam vitam dimidio imminui cæpisse. Cum enim superiore æuo homines explerent 900 annos, iam his diebus ad 400 redacti sunt, vt sub Phaleg ad ducentos. *R. Selo 1. Paral. 1.*

1724

Nascuntur copiose futurarum gentium Patres è Sem Cui ab Euphrate cum Syria Oriens totus attigit Arphaxad Chaldæorum, quos proinde diminutè Casdim, à tribus postremis litteris כשדים vocāt (è quo Heber Hebræorum (Elam Elamitarum qui post ab infusis in ipsorum re-

Anni Diluuij		Anni mundi
37		1694
	Lud, Anam. Laab, Naphtu, Patrus, Chaslu, Caphtro F. Mizraim Ægyptiorum P.	
	Sidone, Heth, Iebus, Amor, Girgas, Heu, Arac, Sin, Arad, Samar, & Hamath F. Chanaan.	
67		1724

gionem Persis de genere Iaphetico & Medorum sanguine, *Fasciculus Myrrhæ Genes.9.* Persæ dicti sunt. Assur Assyriorum, Lud Lydorum, Aram Syrorum, vnde in Hebræo Syria sic appellatur, cuius metropolis Damascus, etiam vsque ad Augusti tempora vocatis Arameis (inquit Strabo) quos Syros dicimus. E quo Hus Auxitidis regionis in confinio Syriæ & Arabiæ Pater, Hul Armeniorum, Gether Etharorum, qui & Armenij, Mes Mesiorum siue Mæonum. Ioctan Hebri F. Indorum, e quo tredecim Indiarum propagatores suo tempore nominandi.

E' Iaphet, cui contigit Septentrionalis regio à Tauro & Amano montibus Ciliciæ & Syriæ vsque ad glaciale pelagus, & Europa vsque ad Gades, Gomer Galatarum siue Gallorum, Magog Scytharum, vnde & Hebræi Scythiam hoc appellant nomine, quod & Hieron. & Iosephus testantur. Madai Medorum, Iauan Ionum, siue Græcorũ, vnde in Heb. Græcia nominatur Iauan Es. 66. Ioel 3. Dan. 8. 9. & Græci Iones, & quinta eorum lingua Ionica & mare Ionium, per quod è Syria itur in Græciam. Tubal Hispanorum siue Iberum, Esa. 66. Mosoc Moscouitarum & Capadocum Ponticorum, quorum metropolis tempore Hieronymi Mazaca, Thiras Thracum, E' Gomer Ascenez Germanorum. Riphat Riphæorum, vbi & Riphæi montes, Togorma Sarmatarum (Recentioribus Hebræis Turcarum,) E' Iauan Elisa Eliseorum siue Æolidum, vnde lingua Grecorum quarta Æolica. Tarsis Cilicum, quorum metropolis Tarsus, Cittim Cypriorum, quorum ciuitas Citium, quæ nobis Zenonem philosophum peperit, propriè Europæorum maris mediterranei accolarum vel insularum, vnde Romani & Itali Num. 24 & Dan. 11. sic appellantur, & Græcorum insulani, Es. 23. & Macedones. 1. Mach. 8. Dodanim Epirotarum, apud quos Dodoneum oraculum. Rhodamin (Nam 1. Paral. additur) Rhodiorum.

E' Cham, cui cessit ab Euphrate meridionalis tractus vsque ad extrema Africæ. Chus Æthiopum, vnde Æthiopia Chus Hebraicè nominatur, Mizraim Ægyptiorum, vnde & in Heb. Ægyptus sic dicitur, & apud Ptolom. & hodie per totum Orientem, Phut Mauritanorum, vnde fluuius Mauritaniæ Phut, & tota regio Phutensis, vbi hodie regnum Fessense, Chanaan Chananeorum, quorum regionem postea Iudæi, vi imprecationis Noë & propter eorũ peccata occuparunt. E' Chus Saba Sabæorũ, in Arabia, de quibus Poëta, mittunt thura Sabæi. Euila Getulorum, qui sunt in parte Æthiopiæ Occidentali, Africæ desertis adhærentes. Sabatha Sabathenorum, qui nunc Astabari, Sabataca Cephalecorum in intima Africa secundum littus maris Æthiopici, quorum annales affirmant Salomonis classem illuc tertio quoque anno auri causa nauigasse. Raama populorum magis mediterraneorum, qui paulatim antiqua nomina perdiderunt, vel potius ignorati sunt a nostris Geographis, vt plerique alij Africæ, verentibus fortasse, ne regionibus extra Tropicum Cancri positis, stulta quadam vulgi persuasione, torrerentur.

Ex hoc Raama Saba Sabaim auctor, vnde Regina Saba, quæ inuisit Salomonem. Dadan ignotæ gentis, sed Sabainis propinquæ.

E' Mizraim Ægyptiorũ fonte Lud Marmaricorum, Anã Cyrenaicorum, quanquam hi dicantur bello quodam Æthiopico consumpti. Laab Lybum, Nephtu Nubiano-

Anni Diluuij | Anni mundi

rum, Patris petreæ Arabiæ, Caslu Troglodítarũ, de quibus egressi sunt Philistim Palestinorum patres, Caphtor, Capadocum ad Taurum, non ad Pontum.

37. — 1694

E Chanaan Sidon Sidoniorum, Heth Hetteorum, Iebus Iebuseorum, Amor Amorrhæorum, Gergas Gergeseorum. Heüs Heueorũ, Arac Aracheorũ, quorum metropolis Arca contra Tropolim, in radicibus Libani. Sin Sineopum qui Sin ciuitatem nõ procul condiderunt, Arad Aradiorum, qui Aradiã insulã tenuerunt angusto freto à Phœniciæ littore separatã. Samar, a quo nónulli Samariæ montem denominant, Hamath, a quo ciuitas Syriæ Hemath, in Scriptura celebrata, quam Aug. Antiochiã. Hier. Epiphaniam Græcis temporibus nominatam asserit.

NOE SÆCVLO.

Hi quidem longè plures sustulerũt filios, (Nã Gen. 11. de quolibet ferè inculcatur, *Et genuit filios & filias*, i. numerosam vtriusque sexus sobolem) sed solum nominantur patres & capita gentium & linguarum matricum. Cæteri sunt per cognationes, familias & gentes confusi.

Quare hæc ætas merito inscribi potest mater & parens humani generis, siue ætas propagationis & multiplicationis humanæ. Nam his trecentis annis genus humanum copiosius esse auctum & multiplicatum, quàm 1600 annis diluuium antegressis, ex eo apparet. Primo, quia tot illis annis vix Asiæ mediterranea potuerint impleri, cum iam post 300. tanta multitudine extiterint nepotes Noë, vt non modo illa loca repleuerint, sed etiam vniuersum continentem, imo etiam maris insulas, Gen. 10 & 11. Secundo, quia lex matrimonij siue monogamiæ in paradiso lata sex primis generationibus, ne quidem inter Cainitas violata sit, inter filios autem Dei nunquam, cum iam hoc æuo polygamia locum habuisse videatur è coniugiis Abrahæ, Iacob &c. Tertio, si ex vno Iacob intra 430. iuxta alios 210. sexcenta hominum millia exierunt ex Ægypto, præter paruulos & fœminas, qui non erant pauciores, quot potuère nasci intra 300 è tribus filiis Noë præsertim benedictione Dei Patris cumulatis?

Forma certè Ecclesiæ quæ 300. primis, & quidem inter cruces acerbissimas plus creuit auctáque est, quam vetus Synagoga bis millenis, adeo vt mundum totum occuparit, & per eum latè disseminarit.

14

Gen. 11. — e HEBER gen. Phaleg, anno 34. — 1724

e HEBRÆIS nomen dedit. In Chaldea inter Tigrim & Euphratem remansit cum tota posteritate, quousque Thare cum filiis migrauit in Mesopotamiam,

101 — 1758

deinde Abraham in Chananeam, à quo Euphratis transitu in alienam terram, Rabbinorum multi, *vt R. Selo. Genes.* 10. Abraham primum Hebræum, indéque eius posteros Hebræos dictos putant, non ab hoc Patriarcha. Nam & *Heber, trans, vltra*. quasi transfluuiales.

Saba & Dadan filiis Regma de genere Chus.

Sapiens Propheta apparuit, quòd filium suum vocauit Phaleg, i. diuisionem, quia illo viuente linguæ regiones diuidundæ erant. *R. Iose.*

Philistim filiis Casluim de genere Mizraim Ægyptiorum patris.

Vocabulo prophetico siue prouidentiæ, vt innotesceret in hac diuisione orbis terrarum, plus fuisse diuinæ prouidentiæ, quàm humani consilij & industriæ.

Secundo genuit Ioctan à diminuendo siue minorãdò, quòd diminuerit sibi de mũdi negotiis, vt vacaret rebus diuinis & philosophiæ. *R. Selõ. 1. Par. 1.* Quasi è duobus ipsius filiis vniuersa sapientia manatura esset in homines.

101 — 1758

Diuina per Phaleg Hebræorum patrẽ, humana & Philosophica per Ioctan Indorum & Orientalium genitorem. Vnde philosophia illis locis ab omni antiquitate floruit,

Anni Diluuij.		Anni mundi
101		1758
Gen. 11.	15. f PHALEG gen. Rehû ætatis anno 30.	
131		
	Ioctan fratre minore.	1788

Bracmanes, Gymnosophistæ. Et in libris regum, historia præsertim Salomonis, sapientes Orientis. Tardissimè Occidentales sapuimus & sciuimus.

Tres prophetæ huius ætatis Noë, Sem, Heber. *Seder Olam c.21.*

f PHALEG à diuisione nomē habuit: patre eius afflato numine quodam prophetico. Eius enim sæculo, id est, sub vitæ ipsius extremum, *Auctore R. Iose.* in diuersas linguas, prouincias, & gentes terra diuidenda erat inter filios Noë. Alioqui natus est 101. post diluuium anno. Ex quibus Sem, qui & Melchisedech sacerdos Dei, viui, cum suis, Orientalem Syriæ partem versùs Euphratem obtinet. Cham Zoroastres Bactros, Iudæam, Arabiam, Aegyptum, Æthiopiam, totam denique per ordinem successionis) Aphricam. Iaphet, siue Iapetus cum septem filijs eorúmque posteris, Europam nostram & Septentrionalem Asiæ partem. Hinc poeta, Audax Iapeti genus, primum se credere transtris, &c.

Antea enim nemo mare sulcarat. Hinc poëtæ aureo sęculo negant mare fuisse traiectum. Exemplum arcæ illos in insulas traxit, quas & repleuisse à Mose memorantur.

Nomina posterorum eorum Hebraica id clarè indicant *Genes.10.& 1.Paralip.1.* vt Assur, Madai, Lud, Sidon, Iauan siue Ion. &c. Ne Græci glorientur se terris imposuisse nomina. Origenes enim populorum secundum familiarum sortitiones alibi non leguntur, quàm apud Mosem Gen. 10. & 11.

Ciuitas & Turris Babel ædificatur, ne posthac posset vllo diluuio perire: quæ fabulæ de Gigantibus cum Ioue bellantibus materiam præbuit, & de Alloidis Titanis & Terræ filijs, qui manibus magnum aggressi rescindere cœlum, apud Virg. ex Homero.

Ex vna lingua Hebræa, multæ, nempe 70. vt Hebræis placet, factæ sunt: quod colligunt è capitibus familiarum, quæ totum recensentur. *Gen.* 10. Sed id sub finem vitæ Phaleg i.48. Abrahæ.

Omnium ergo matrix Hebraica mundo coæua, *Hiero. in Sopho. Orig. hom.11. in Numer. & ferè Hebrei, præter R. Iuda, cui in tra. Sanedrin, Ada Sermo Aramaeus, id est, Syriacus.* Quæ vt prima fuit, ita erit & vltima. Nam eius vsus est, eritque in cœlo, dum ea Sancti, vt Psalmus ait, in sæculorum sæcula laudabunt Deum. *Haymo 1.Cor.13. Viguerius è doctrina Scholasticorum, Instit. c.9.§.1.v.8.p.103. Remigius 1.Co. 13. Ioan. Dominicus Cardinalis super Magnificat, Vinaldus de monte regali c. 9. lib. de laudibus & triumphis trium liliorum.* Vnde & Angelicam dictam putant ab Apostolo 1.Co.13.

Ita non quærendum cum Platone in Cratillo, Voces ne sint à natura, an ex hominum instituto, vt censuit Aristoteles. Nam Deus ipse linguas confudit, id est, ex vna multas fecit. *Hebrei,* siue miscuit (*Balal* hoc sonat & simplici vnitati opponitur vt mixtio & confusio) miscuit inquam, vt iam non esset vna lingua siue loquela, sed mixtæ, & confusæ. i. variæ & multiplices, vt iam se mutuo non intelligerent, séque separare cogerentur.

Sic earum diuisio siue diuersitas neque est naturalis, cū vnicus principio esset Adā cum sua vxore, sed publica calamitas in hominū genus diuinitus effusa, Deique punitio, neque ex humano cōsilio, vel vitio, vt prima & vnica progressu tēporis fuerit variata, & plures facta, quia simul omnes vnius essēt dialecti & idiomata cū cōstet 70. linguas radices planè habere diuersas, nec inter se quicquā

131	NOE ET DILVVII SÆCVLO.	1788

habere

Anni Diluuij. 101 | *Anni mundi* 1758

NOE ET DILVVII SÆCVLO.

habere commercij & affinitatis.

Hebraica, quæ antea communis erat, apud Hebrum (à quo linguæ & populi nomen remansit incorrupta, quòd neque consilij, neque operis eorum, quibus turrim in cœlum erigere placebat, interfuisset. Nam etsi ista confusio cótigerit vltimo anno Phaleg. i. ætatis eius 239. at ei Heber superuixit 170. annis, vsque ad 82. videlicet Iacob. In eo enim finiit antiquus Macrobiorum Vigor.

Qui turrim ædificauerunt, appellati sunt Meropes, ob diuisam vocem. *Vide Suidam in voce, Hebræi.*

Imò verò remansit etiá in Syria & terra Chanaan, antiquis Patrũ sedibus cúmque in eam venit Abraham Chaldæus, tam ipse, quàm posteri ipsius locuti sunt Labio Chanaan, quæ est ipsamet lingua sancta, circa quæ tempora corrupta est in Syria, vt deinceps, non Hebraica siue Chananea fuerit, sed eius duntaxat dialectus proximus. Nam propius Syriaca ad eam accedit, quàm reliquæ. *Elias Præf. Meturgheman è Thalmudicis.* Quod videtur sumptum è c. 19. Esaiæ, In illa die ciuitates in terra Aegypti loquentur lingua Chanaan, & colent Dominum exercituũ. Sic enim Esaias appellat linguam sanctam Hebraicam. Atque hinc fortasse suprà R. Iuda Adæ sermonem fuisse docuit Arameum.

Sed nec qui morabantur in Syria & Chanaan videntur interfuisse cóstructioni turris, aut cómunicasse. Quoniam Gen. 11. v. 2. structores descendisse videntur de Oriente in cápum terræ Sennaar, illicque cósedisse ad hoc opus. Syria autem & Chananea erant in Occidente terrarũ, quæ tunc incolebãtur, nẽpe vltimæ ab illa parte propter mare Mediterraneum: montes Libani Armeniæque à Septentrione, deserta Arabiæ ab Austro, Solo Oriente aperto, plano & peruio vsq; ad montes Mediæ. His enim finibus conclusa videtur istius ætatis habitatio.

Aiunt autem hanc confusionem linguarum extitisse 48. ætatis Abrahæ, 10. ante obitum Noe, ita vt vterque eam spectarit. *Seder Olam.*

Indéque terrarum diuisionem. Nam eam statim est cósecuta, eóque promptius, quod alter alteri peregrinus videretur.

Vnde falsum est anno 101. post diluuiũ huiusmodi cófusionem accidisse, quod tamen nostris Chronologis & nonnullis Hebræis apud Abben Ezram placet, nẽpe quia prima ætas Phaleg indicit in 100. ab ipso diluuio. Si enim vera est Hebræorum historia, illam opportet factam post annum à diluuio trescentesimum: ætate videlicet tertia & Abrahæ, quod omnino est tenendum. Primum quoniam oportuit prius iusto aliquo tempore multiplicari stirpes, quàm in tam varias orbis partes dispergi. Deinde, quæ ratio est firmissima & prope necessaria, quoniam gentes multæ, maximæ & præcipuæ nondum erant ortæ, reliquæ non multum auctæ. Tantum abest, vt illarum linguæ potuerint confundi. Nam tredecim Indicæ exortæ sunt è Iectan fratre Phaleg minore Gen. 10. Præterea illas oportuisset præteritas in partitione orbis terrarũ, quæ tamen optimam & locupletissimam mundi partẽ sunt cósecutæ. Non, vt Israelitica, quę ideo in partitionẽ illá non venit, quia adhuc erat in lumbis Abrahæ, & pars eius Dominus, *Deut.* 32. qui ei prouidit tádem de terra Chanaã. Denique paulò antè demonstratum hæc facta sub extremam vitam Phaleg, quam ad 339. diluuij perduxit. *Gen.* 11. Hinc à diluuio ad diuisionẽ terræ & linguarum confusionem annos 340. numerat auctor Seder

131 | 1788

Olam

Anni Diluuij. 101 | *Anni mundi* 1758 101

Olam,& Hebræi penè omnes. Quibus congruenter Abbas Vspergensis Chronici sui initio, Moses(inquit) ab Adam ad Noë,& à Noë,ad Abraham duarum ætatum tempora, secundum successiones generationum in populo Dei describit,nullam vsquam de regnis & regibus faciẽs mentionem. quòd reges fortassis nondum essent. vbi pro *fortassis certissime*, ponerem. Nam nihil certius, quam regnorum originem ob superiores causas conferendam in quinquagesimum circiter tertiæ ætatis, siue Abrahæ.

Dum 70.linguas duntaxat Hebræi constituunt, hoc faciunt, quia apud Mosem non plura stirpium capita & principes notantur iuxta numerum filiorum Israel profectorum in Aegyptum *R.Selo.Deut.32.& Abben Ezra Gen.*10 *&* 11. Nostri septuagintâ duas pro numero 72. discipulorum ad eas conuertendas à Christo institutorum. Nempe e Iaphet 15. è Cham 30. è Sem 27. Sed rectius Hebræi. Nam concessis 30.stirpibus Cham, vt diserte expressis Genes. 10. è Iaphet solum reperiuntur 14. nisi addas Rodanim,è 1.Paralip. quasi alium à Dodanim. E Sem vix 24. Item quoniam non plures proferri possunt. cæterarum innumerabilium matrices,quales sunt Hebraica genitrix Syriacæ,Arabicæ,&c. Latina Italicæ, Valachicæ, Gallicæ & Hispanicæ : Græca Doricæ, Ionicæ, Aeolicæ, Atticæ: Slauonica Polonicæ,Boëmicæ,Moscouiticæ,&c. Germanica Helueticæ,Anglicæ,Flandricæ, &c. Tartarica Turcicæ,Sarmacanicæ,&c. Abyssina Aethiopicę,Sabeæ,&c. Sic illo numero minime comprehenduntur, vt gentes postea ex istis propagatæ. Verbi gratia Ammonitæ & Moabitæ ex Lot, Idumei ex Esau,Ismaëlitæ & Hagareni ex Ismaele: neque ita illarum dialecti, qui sunt innumerabiles, ita vt intra centum leucarum discrimen in hominum labiis, occulta quædam causa versuram faciat tantam, vt vel propter accentum,vel ob mutationem aliquam literarũ, vel additionem vel detractionem tam paruulo spatio non se mutuo intelligant, sicuti in nouo etiam orbe Americus Vesputius obseruasse se scripsit.

Adde gentes omnes propemodum esse spacio sæculorum inter se confusas, commixtas, vel etiam planè mutatas(Israelitas excipit R.Kimhi initio Abdiæ) propter infusiones,bella,clades commercia,coniugia, & alios casus. Indéque linguas vel peregrinas, vel nouas, vel commixtas,vel corruptas emersisse,quotidiéque emergere.

Ex peccato accidit illa linguarum multiplicatio,ad puniendam humanam temeritatẽ. Nam vt linguæ vnitas & similitudo firmissimũ est vinculum societatis humanæ & religionis, ita diuersitas certã parit animarũ diuisionem, discordiã morum,ingeniorum,studiorum,volũtatum,&c.

Ex tribus Noe filijs 72. gentes totidémque linguæ ortum duxerunt, sed auctus est deinde gentium, plusquam linguarum,numerus. Nam ex Sem,gentes 406. progressæ sunt,linguæ 27. E Cham patriæ 394. linguæ 22. E Iaphet populi 200. linguæ 23. vt sint numero 72. linguæ, generationes siue gentes 1000. *Arnobius in Psal.* 104. *Eucher. in Gen.lib.2.c.7. Aug.de Ciuit.16.c.3.6.9.11.* Sed Hebræis,vt docui,70.tantùm.

Quem tamen numerum vix dum reperio,si quidem excludãtur,vt vult Abben Ezra Gen. 11. Sem,Cham,Iaphet. tanquam primarij & solidi Domini terræ, quorum postea hæreditas per capita liberis & nepotibus gentem iustam conficientibus in partes distributa sit.itaq; malo vt & ipsi in partitionẽ veniãt,non sui causa, qui quocunque venirẽt,apud se essẽt,sed propter illos filios,qui non per se,sed

131 | 1788

NOE SÆCVLO.

in glo-

NOE SÆCVLO.

Anni mundi

in globo, vt loquuntur. i. conuinctim & mixtim gentem constituere poterāt, nisi mallét cum reliquis fratribus cōfundi: miscerique, vt contigit in partitione Chanaan filiis Ioseph minoribus cum Ephraim & Menasse confusis.

1688 Sic enim perspicua erit capitū & stirpium enumeratio. Iaphetinarum 15. Iaphet, Gomer, Magog, Madai, Iauan, Thubal, Mosoc, Thiras, Askenas, Riphat, Togarma, Elisa, Tharsis, Cittim, Dodanim. Chameleatum 31. Chā, Chus, Mizraim, Phut, Chanaan, Saba, Hauila, Sabatha, Regma, Sabathaca, Lud, Anam, Laab, Naphtu, Patrus, Chaslu, Caphtor, Palesheth, Seba, Dedan, Sidon, Heth, Iebus, Amor, Girgas, Heüs, Arac, Sin, Arad Samar, Hamath. Semearum 24. Sem, Elam, Assur, Arphaxad, Lud. Arā, Hus, Hul, Gether, Mes, Heber, Elmodad, Saleph, Helsarmuth, Iera, Adoram, Vzal, Dicla, Hebal, Abimael, Saba, Ophir, Hauila, Iobab.

Vbi notandum non assignatam certā partem ipsi Heber pro Hebræa ipsius familia ac gente, vt quæ adhuc esset in lumbis Filiorum, præsertim Abrahæ, nec in iustam cognationem creuisset.

Atque illud esse Deuteronomij 32. *Quando diuidebat altissimus gentes, quando separabat filios Adam (in patrias & Regiones Genes. 11.) constituit terminos populorū iuxta numerum filiorum Israel. Pars autem Domini populus eius, Iacob funiculus hæreditatis eius*, id est. Quemadmodum filij Israel cum Iacob ingredientes in Ægyptum erant 70. *Gen.* 46. sic sane terminauit siue distinxit filios Adam in populos 70. secundum linguarum varietatem, quando eos diuidebat, & per terras separabat, ita tamen vt aliis, nempe 69. assignarit & constituerit terminos & patrias suas, Israelem autem præterierit, pro parte & hæreditate ipsius se ei reseruans & constituens, ipsi suo tempore prouisurus de terra, quam in manus Chananeorum potius deposuerat, quàm donauerat.

16

g REHV genuit Saruch, anno 32.

1820 g Moritur annorum 239. Abrahæ septuagesimonono, mundi 2027. Præfinitè æquauit dies vitæ patris sui, sequentes reliqui non item, de qua re Abben Ezra Gen. 10. & 11. Sub phaleg diebus, quibus collectus est (.i. mortuus) tria insignia contigerunt, partitio terrarum, confusio linguarum, dimidiatio annorum vitæ. Sem enim vixit 500. ann. post diluuium, Arphaxad 438. Sale 433. Heber 464. Iam Phaleg dimidium dierum illorum vix explet, nempe 239. Sic Rehu filius eius 239. Sic fermè Sarug 230. Vnde regula. Post Phaleg nullus peruenit ad dies eius 1. annos 239. præter filium ipsius Rehu. Hæc ille, vbi & significat Phaleg appellatum, non modo quia diebus ipsius terra fuerit diuisa & distincta gentibus & linguis, verum etiam quia dimidiata annis.

Elmodad, Saleph, Hatsarmuth, Iera, Adorā, Vzal, Dicla, Hobal, Abimael, Saba, Ophir, Hauila, Iobab tredecim filijs Ioctan Indorum Patris.

A diebus Phaleg diminuti sunt anni humanæ vitæ dimidio vsque ad Dauidem. A Dauide altero penè dimidio vsque hodie, vt sint 70. aut 80. *Abben, Ezra, Gen.* 6.

Ioctā patruus Rehu laudatur ab humilitate & contēptu mūdi, vt proinde meruerit multis intermediis prætentis gētes 13. quæ Indias & Orientem possederint, propagare, & numerū Septuaginta absoluere. Ex eo enim Elmodad pater Emodiorum, vbi Emodij montes Alexandri rebus clari, Hasarmuth Carmanorum, Ophir Perusiorum, vnde purissimum aurū, qui & traiecto Oceano Eoo, retinuerūt nomē Peruaim hodie vsurpatū, vt olim in historia Salo-

1820 monis: Hauila Hauileorū, prope Gangē, quorum aurum & lapides pretiosi celebrantur: Iera Gedrosiorū, Saleph, Adorā, Vzal, Dicla, Hebal, Abimael, Saba, Iobab populorū

qui

qui vel antiqua nomina perdiderunt, vel quæ nunc pro veteribus habeant ignoratur, vel si retenta sunt, ad nos non peruenerunt, quia illæ partes minus fuêre à Geographis nostris lustratæ & cognitæ, & Græci vetera corruperunt vel mutarunt pro arbitrio. Nam quis crederet (Verbi gratia) Mizraim esse Ægyptum, Chus Æthiopiã, Magog Scythiam, nisi hoc sacris historiis constaret.

h MORITVR anno vitæ 230. Isaaci primo, Mũdi 2050. Nam nemo deinceps attinget dies Phaleg & Rehû, vita sensim contracta. Primus idola formasse fertur nec veri Dei cultum retinuisse. Sed absit à semine Sanctorum, cũ præsertim adhuc Noë & Sem viuerent, quos eum reueritum vt Patres, credidisse vt Ecclesiæ doctrinæque cælestis pastores, quis debeat dubitare?

Credibilius esset formata ab alijs, vulgi errore & Nimrodi metu, post Noë mortem coluisse. Nam etiam de piis Ios. 2. Trans fluuium (Euphratem) habitauerunt Patres vestri olim, Thare pater Abraham & Nachor, seruierúntque Diis alienis.

i MORITVR annorum 148. Abrahæ quadragesimo nono, mundi 1998. Pater Chaldæorum ab aliquibus dicitur. Nempe, quia illic perpetuo mansit, neque traiecit fluuium ad quærendas nouas sedes, miréque auxit familiam ataui Arphaxad.

Rapha famosus gigas 1. Par. 2. à quo Raphaim Gen. 14. de posteritate Chanaan terribiles Gigantes, quos expulerunt Moabitæ è terra ipsorum. *Deut.* 2. Qui & Emim & Zomzemmim. Videntur se recepisse in Philisteam. Nam illic 1. *Par.* 14. Raphæ posteritas Dauidis tempore, vt Goliath Getheus, & Lahim frater eius 1. *Par.* 20. vbi & gigas 24. digitorum ex eadem stirpe. i. senorum in singulis manibus & pedibus.

k Thare statuarius, idolorum fictor & venditor. *Hebræi in Bereschit Raba. Suidas.*

Non puto verum, sat esto vt fuerit cultor è Ios. 24.

Abraham hanc artem aliquandiu exercuisse iidem auctores sunt. Sed & hoc puto falsius, quamuis vocationem eius gratuitam non dubitem, & nullis eius meritis, ex eodem cap. 24. Ios. Vix enim poterat vir ad fundandam Ecclesiam à Deo factus tam cito obliuisci doctrinæ Noë & filiorum ipsius, præsertim Sem, qui adhuc erant in viuis, & cuius fruendi causa meditabatur de adeunda Chanaan.

Primus auctor discessus è patria Vr Chaldæorum Mesopotamiæ vrbe, assumptis secum liberis, itineris, vel voluntarij exilij comitibus, Carras vsque progreditur, vt iret in terram Chanaan. Gen. 11. Vel non tam discessus auctor, quàm voluntarius Abrahæ filij sui comes, è quo Dei mãdatum de relinquenda Vr Chaldæorum, idololatriæ imperatrice, resciuerat. *Act.* 7.

Fortasse etiam ipse adhuc terram Chanaã adire instituerat, vbi Deus purè sub pontificatu Melchisedech colebatur, ad vitandã impietatem & persecutionem Nimrod. Sed cum reperisset in Mesopotamia res religionis esse pacatiores, certa occasione illic permansit cum filiis, vbi & mortuus. Hinc in libro Iudith. Hæc est progenies populi Chaldæorum, Antea habitarunt in Mesopotamia, quia noluerunt sequi Deos patrum suorum, sed adorauerunt Deum cæli, vnde fugerunt in Mesopotamiam & fuerunt ibi dies multos.

Hæc autem pertinent ad sequentem ætatẽ, nam nullæ adhuc erãt vrbes, & cõrigerunt anno 70. vitæ Abrahã 20.

Anni Diluuij: 163 — 193 — Gen. 11. 193 — 222 — Gen. 11. 222 — 292 — 292

17

h SARVC gen. Nahor, anno 30.

Iisdem Ioctani filiis.

18

i NAHOR gen. Thare, anno 29.

Iisdem Ioctani filiis.

19

k THARE gen. Abraham anno 70.

Nachor & Haran fratribus Abrahæ minoribus.

Anni mundi: 182[illegible] 18[illegible] 18[illegible] 18[illegible] 18[illegible] 19[illegible]

Anni Diluuij 222.

Anni mundi.

Post cœptam tyrannidem Nimrod.

Quandiu Carris commoratus sit,& quam ob causam ibi substiterit,nec in terram Chanaan, vt instituerat progressus sit,Scriptura reticet.

1879 Vniuersam suam familiam Carras traduxit. Nam filius eius Nahor illic suam familiam & fortunas constituit,nec post patris mortem,fratrem Abrahamum in ter ram Chanaan sequutus est,*Gen.22.24.27 .& seq.*Delectatus ea sede, quæ patriæ erat propior.Vbi fortasse Diis alienis tandem seruiit.Nam Laban nepos eius Idola habuit , quæ Rachel filia abstulit,& Iacob defodit sub terebintho.

Relictus illic fuit à filio Abraham , qui diuino oraculo in Chanaā vrgebatur,donec 60.post annis Charris moreretur.Contra eos qui è loco Act.7.perperam intellecto Abrahamum non nisi mortuo patre illuc venisse,& mortuum secum detulisse suspicantur.

Moritur enim ann. 205. Abrahæ 193. Isaac 35. Mundi 2038.

A Noe decimus de semine Sem , tres filios habuit. Sed solus Abraham verum Deum coluit. Reliqui duo Nachor,& Haran ad simulachra se traduxerunt.

Eius primogenitus fuit Abraham ,nō Nahor, non Haran.*Hebræi Gen.11.*Nostrorum tamen aliqui minimum Abraham fuisse censent.quod & colligunt è *cap.7. Actorum.* vbi Stephanus asserit Abrahamum exiisse Charris post mortem Tharæ patris sui.Ex eo enim sequi videtur,non natum anno 70 Patris,sed 130.i.sexaginta post. Atqui locus ille Stephani cum Mosis littera , & Hebr. traditione, alio modo commodè conciliatur.Non enim inquit post quam mortuus est Thare,inde. i. è Carris pri mum Deus eduxit Abraham.sed *transtulit illum*.i. collocauit *μετῴκισεν* colonum & habitatorem fecit, ac ei quasi nunquam in posterum in Mesopotamiam reuersuro domicilium in terra Chanaan statuit*μετοικία* non est simplex translatio, sed colonia.Nempe Abraham cum ante patris mortem annos 60.magis peregrinaretur in terra Chanaan , quam habitaret, quod per vices patrem & fratres viseret,postea perpetuas illic sedes collocauit,neque amplius in Mesopotamiam reuertit.

Ideoque ante eius mortem ne passum quidem pedis habuit in terra Chanaan, Act.7.cum duobus annis post,nēpe quando Sara obiit,emerit 400.siclis speluncam duplicem cum agro vicino.

Facesset fortassis Lyranus negotium.Sara (inquit tantum minor erat Abrahamo annis decem.Genes.17. putasne centenario nascetur filius,& Sara nonagenaria pariet: Si igitur Haran fuit iunior ipso Abraham , non habebat decem annos,quando genuit Saram,imo ne octo quidē. quia inter natiuitatem Abrahæ & Haran,oportet interfluisse duos plus minus annos. Hoc autem videtur incōmodum,maximè quia illo tempore non nisi sexagenarij vel septuagenarij generare incipiebant.Hæc ille.

Cui vt respondeā primum: An non Sara se dicere potuit nonagenariam,vt rotunde & breuius loqueretur,non exactè , quamuis fortasse esset minor? Deinde falso supponitur sexagenarios tot illo sæculo cœpisse gignere.

Nam oppositum suprā patuit.Habet autem pro incōmodo,quod in illo populo non fuit infrequens , vt octauo anno gigneret.Nam quomodo aliter tam pauco tempore fuissent multiplicati in populum & gentem,nisi illic fuisset extraordinaria fœcunditas?

292 1949

Denique Seder Olam hoc docet cap.2.

NOE SÆCVLO.

Haram(ait)post septennium ab ablactione accepit vxorem, Hinc anno vitæ octauo natus est Lot, sequenti Iesca, quæ & Sara. Sic Her anno octauo duxit filiam hominis Chananei, nono Onam. Sic Phares vxorem accepit octauo, nono autem Hezronem genuit. Nam vt hoc confirmem, quamuis ætas ad procreandum idonea ab adolescentia incipiat, id est, paulo ante 14. an. vt R. Isaac docet pag. 51. & Aug. lib. 16. de Ciuit. c. vlt. & in Psal. 104. regul. tamen fallit: cum vndecimo Salomon gignit Roboam, decimo Achaz Ezechiam, cumque muliercula alioqui pro necta à puero decenni grauida efficitur, teste Hieronymo ad Vitalem. Atq; hæc pro Hebræis, vel etiam exacta Chronologiæ firmitate.

Anni Diluuij 292

Anni mundi 1949

Haram moriens ante Patrem tres reliquit liberos, Lot, Iescam, siue Saram, Abrahæ. Melcham Nachoris vxorem *Seder Olam*. Dubitat tamen Abben Ezra de Lot, Gen. 11.

Iesca à Soc siue conspiciendo, quoniam pulchritudine sua excitabat homines ad sui conspectum. Hinc illud, & laudauerunt eum apud Pharaonem, vel etiam cernebat futura per propheticam facultatem, quod significauit Deus Abrahæ. Quicquid (inquit) dixerit tibi Sara, Fac, & audi vocem eius. *Seder Olam c. 2.*

Summa anni 292 dies decem.

HAC SECVNDA ÆTATE DOCTRINAM de Deo, Christo, & aliis capitibus religionis continuatam sic ostenditur.

QVALIS Ecclesiæ legis naturæ facies post Diluuium extiterit, perspici hinc potest, vt taceam non esse dubitandum, quin Noe, & filij ipsius, ipso viuo, puram & antiquam religionem non modo tenuerint, verum etiam ad posteros traduxerint, quoniam scriptum Noam iustitiæ & fidei hæredem fuisse institutum, Hebr. 11. & octauum iustitiæ præconem, 2. Petr. 2. perfectum, qui in diebus iracundiæ factus sit reconciliatio, & apud quem deposita testamenta seculi, Eccles. 44. iustum, qui in iustitia sua liberet animam suam à gladio & pestilentia Eze. 14. Hoc autem nō modo metientem, sed & quinquaginta fere annis superantem Gen. 9. vt Dei verbum & religionem in sequentes ætates perduceret, per hanc ætatem cum prima tertiam connectendo. Nā 600. annis vixit cum prima ætate, 48. cum tertia, Hinc Dei vnitas deinceps Genes. 8. 9. 10. 11. Trinitas mysterium *Gen. 11. Venite descendamus & confundamus ibi linguam eorum & non audiat vnusquisque vocē proximi sui, atque ita diuisit eos Dominus ex illo loco in vniuersas terras. Præterea vocabāt & inuocabāt Deū sub vocabulo* Elohim. *Gen. 8. & 9.* Elohim *autē pluralis numeri à singulari* Eloah, *Dij id est, diuinæ personæ. Nam pluraliter Deus sic dicitur* לסוד עמוק *in mysteriū profundū, Abben Ezra in Psal. 11. eadem prorsus notione, qua Gen. 20. Abraham pronūciauit: Eduxerunt me Dij de domo Patris mei (id est, tres diuinæ personæ, quarum vnaquæque Deus est) R. Iaphet, eodem citante.* In Christum venturum fides, *Noe iustitiæ, quæ per fidem est, hæres est institutus, Heb. 11. pactum & fœdus sempiternum accipiens à Deo, Gen. 9. pro cuius signo datus est ei Arcus cœlestis, id est, Christus in Cruce extensus, signum fœderis inter Deum & omnem carnem super terram. Ibid. Item Arca forma mystica & ex lignis occultam significationem habentibus, Sap. 14. Spes orbis terrarum ad ratem confugiens remisit seculo semen natiuitatis, quæ manu Dei gubernabatur. Benedictum est enim lignum per quod fit iustitia. Quin arca nihil aliud erat quam crux contracta, & conuoluta. Si enim explicetur & exporrigatur, forma Crucis exoritur.* Sacerdotium extremum, publicum, ministerium *Noe Gen. 8. & 9. Melchisedech Gen. 14.* Sacerdotum benedictiones *Ibid. Gen. 9. & 14. Vbi & decimarum perceptio.* Fidei signa vt sacrificia cruenta, *in typum sacrificij cruenti Christi, Gen. 8. Ædificauit Noe altare Domino & obtulit holocausta super altare.* Incruenta *in typum Eucharistiæ, Gen. 14. Sem Melchisedech erat Sacerdos Dei excelsi, in suis sacris offerens panem & vinum, & decimas accipiens. Nam* hotsi *est verbum sacrificale, vt Iud. 6. v. 18. quare 70. longe ante Christum verterant* Obtulit: *sicque illum locum intellexerunt veteres Rabbini, vt R. Iohai Pater. R. Simeō auctoris Zoar, Talmudici, R. Mose Haddar sā. R. Selomo, &c. Gen. 9. Noe plantat vineam non tam vt biberet, quam vt libaret Deo, & sacrorum libaminum deinceps instituendorum vsum insinuaret. Nam etiam hic veteres Rabbini magna mysteria contemplantur vt R. Iacob. Baal Hatturim illic attingit.* Sacramenta, *in patrum externis cultibus & ritibus, quos Sem litteris mandasse scribunt. qui & solenniter benedicebat, &c. Gen. 14. In eorum benedictionibus & imprecationibus: Benedictus Dominus Sem, Dilatet Deus Iaphet, &c. Gen. 9. Lex enim naturæ non fuit sine sacramentis* Purificationum, *In arca octo animæ saluæ factæ sunt per aquam. Quod & vos nunc similis forma saluos facit baptisma, 2. Petr. 3. Nam in liberationis è diluuio memoriam purificationes & lauacra in sacris retinuisse videntur, vt Genes. 35.* Matrimonij, *eius institutio & benedictio renouatur semel Gen. 8. bis repetitur Genes. 9.* Pœnitentiæ. *Eius præco cum esset Noe ante Diluuium prædicans incredulis, 1. Petr. 3. & 2. Petr. 2. non videtur post ab ea inculcanda destitisse, vt qui exemplum iræ Dei in impios tam luculentum conspexisset & sensisset. Nam Deus originali mundo non parcens, Diluuium exemplum eorum, qui impie acturi essent, posuerat. Ibidem Matth. 24. Luc. 17. Nec solum eam verbo docuit, verum etiam opere. Nam caste & continenter deinceps vixit, quasi exectis testiculis ex Hebraicis traditionibus, & in sudore vultus sui, vt qui esset agricola & vinitor, multiplicandi & politica regendi negotium tribus filiis relinquens, seque in vnica pietate & mundi contemptu exercens*

Templa

Anni Diluuij 292.

Templa loca religiosa, eorum species in altari, quod Noe ædificauit, vbi odoratus est Dominus odorem suauitatis Genes. 8. item templum in Salem à Melchisedech ædificatum pro sede religionis primaria è Tradit. Hebr. & Ioseph. lib. 6. belli Iud. cap. vlt. vbi oraculum fuisse videtur, ad quod perrexit Rebecca vt consuleret Dominum. Genes. 25. Delectus ciborum in abstinentia à sanguine & suffocato, Genes. 9. in distinctione mundorum animantium ab immundis, Genes. 8. non tam ad sacrificationem solam, verum etiam ad esum bestiarum iam tunc primum concessum, Genes. 9. Festa Noe, & reliquos Patres Sabbathum semel à Deo sanctificatum rite seruasse tradunt Hebræi, vbi supra. Et sanè non est probabile Patres Dei consecrationem à Deo tam solenniter factam Gen. 2. neglexisse, qui longè minora adeo religiosè obseruarunt. Præcepta septem, data filiis Noe isto ordine. Nam colere idola. Benedicere Deum, seruare ius publicum, cauere ab illegitimo concubitu. Non fundere humanum sanguinem. non rapere, non tollere membrum de animali viuente, è Gen. 9. Hebræi passim vt Seder Olam c. 5. R. Selomo in 2. lerem. Ordinis politici & potestatis magistratuum institutio. Gen 9. Quicunque effuderit (inquit Deus ad Noam) humanum sanguinem fundatur per hominem) hoc enim in Hebræo increcitur) sanguis illius. Vnde Chaldæi per testes sententia iudicum sanguis eius fundatur. Dominij hominum supra reliqua restitutio. Ibid terror vester ac tremor sit supra cuncta animalia terræ, &c. Cura mortuorum sepulchrum Adæ in Hebron hac ætate religiosè conseruatur, & in sequentes ætates curiosè transmittitur, Ios. 14. vt cum nostro interprete Hebræi vetere in Bereshit Rabba & in Midras Cantici Canticorum sentiunt. Ne quis locum illum Iosue alio detorqueat cum Kimhi & recentioribus. Iudicium & alterum sæculum. Deus ad Noe & eius filios Gen. 9. de manu viri & de manu fratris eius requiram animam hominis. Ad imaginem quippe Dei factus est homo. Gen. 9. mysterium maledictionis Chanaan, & benedictionis Sem & Iaphet. Denique quæcunque viguerunt prima ætate, fideliter posteris tradidere octo illi, qui per arcam erepti mundum & Ecclesiam renouarunt. Quarum traditionum semina extant in oraculis Sibyllinis, quorum maiorem partem tribuunt Sambetæ Noe Nurui, id est, vxori Sem Sibyllarum primæ, antiquissimæ & longæuissimæ. Denique Ecclesiam rexerunt reuelationibus Dei & Angelorum, Gen. 8 & 9. prophetiis Hebr. Sem, Phaleg, & c. sicque salutarem doctrinam ad Abrahamum sequentis æui principium & populi Dei Patrem detulerunt.

Anno mundi.

TERTIA ÆTAS, PATRIARCHARVM

quæ & primæ origini linguarum & Gentium, velut adolescentis populi Dei.

1949

Quæ incipit in Natiuitate Abrahæ id est, anno mundi 1950.

NOE moritur anno ætatis suæ 950. annis 17. ante exitum Abrahæ ex Haran, siue Charris Mesopotamiæ vrbe, Crassi cæde nobili: Tum Abraham natus erat an. 58. Abbo Ezra Gen. 6.

Sic cum omnes præcedentis ætatis Patriarchæ viderunt. Nam,

Noe	vidit Abrahamum, annis	58
Sem		175
Arphaxad.		145
Sale		175
Heber		175
Phaleg		48
Reheu		70
Sannaar		100
Nachor		49
Thare		135

Superuixerũt autem tres Sem ann. 34. Sale 1?. Heber 67.

293

20

Gen. 7

1949

a Abraham genuit in Geraris Isaac ann. ætatis suæ 100.

2049

393

Dum filij huius sæculi tumultuabantur, & in constituendis regnis sese anxiè exercebant, lucis filij vitam priuatam quietam, religiosam, & paucis contentam traducebant, atque ad cœlestem suspirabant, confitentes se peregrinos super terram, séque fide & spe futuri Christi sustentantes. Ac sic eam describit Moses in suis libris & Apostolus Heb. 11.

Gen. 14

Pontifice Melchisedech à quo benedictionem & communionem Abraham accepit.

Sem cognomento Melchisedech, Hebræi ferè omnes: Et si reclamet Epiphan. hæres. 55. contra Melchisedechianos, quòd Sem sexcentos annos duntaxat vixerit, cũ rex Melchisedech contigisse velit Diluuij millesimo centesimo vigesimo. Nã nititur falso fundamento nempe 70. interpretum vitiosa enumeratione aut transcribentiũ potius.

2049

393

Regnãt in Salem (Sic. Ps. 76. vocatum Hierusalẽ) annis 113. Suidas. Aedificat templũ toto orbe celeberrimum. Ioseph lib. 6. belli cap. vlt. Quippe Dei excelsi Sacerdos in

panem & vinum, more veterum, quorum sacrificia ferè erant incruenta, Hebræorum nullus negat. Quin potius *R. Mose*, Haddarsan in Bereshith Rabba eum tunc sustinuisse Mesiæ illum incruentæ sacrificationis ritu introducturi speciem atque personam contendit. R. autē Salomo ordinarius Hebræorum interpres in *cap. 4. Genes.* è veterum Rabbinorum scriptis panem & vinum Melchisedech protulisse tradit, vt legis futuræ sacrificia farinacea & libamina figuraret (quæ & ipsa erant sacrificij incruēti Christianorum typus) & fasciculus myrrhæ, fol. 3. columnn. 2. è ירי Eius munera vocat מנחה ונסך oblationem & & libamen. Et mydras Agada Abrahæ Melchisedech significare oblationes & libamina, quæ filij eius ibi essent in posterum oblaturi. Vnde Rabbini veteres, ne quis putet fuisse panē & vinū commune, non appellant panē & vinū Melchisedech, sed *Minhà, & Nesec*, id est, oblationem & libamen, panem videlicet & vinum benedictum ac sacratum: quæ ritu sacro & solenni prius fuerint oblata consecrataque Deo. Inde Abrahæ & eius pueris in charitatis ac religionis symbolum porrecta & distributa. Volūt ergo sacrificasse. Et certè הוציא Hotsi Hebraicū quo Moses vtitur, & noster interpretatur *Protulit*, & Septua. *Obtulit*, verbum est sacrificale, ac reddentium Deo oblationes, atque sacrificia, vt in historia Gedeonis. *Iud 6. vers. 18.* Cæteras etiam res Melchisedech plenas esse porrectionis & mysterij *R. Leui è Talmudicis assueuerat*, quod B. Paulus epistola ad Hebræos persequitur.

Vnde ego verterem: *Oblatum porrexit*. Quod sequuntur Cypr. epist. 63. ad Cæcilium, Ambr. Euseb. Chrysost. Aug. & ex linguæ Hebraicæ peritis Epiph. hæres. 55. & 79. Hiero. in 26. Matth. & epist. ad Euagrium, quæ est de Melchisedech. Qui etiam si non obtulisset, propositum tamen Abrahamo epulum typum fuisse sacrificij Missæ, nemo vnquam ante nouissimos hæreticos dubitauit.

Abrahamum reuertentem è bello conuiuio excepit pane & vino de ritu gentis, sollenniter prius oblato, eiq; inuocato Dei numine, benedixit *R. Mose Haddarsan in 14 Gen.* Extat liber qui dicitur *Bereshith Rabba*. Vbi pag. 26. col. 4. R. Samuel Bar Nahaman inquit ritus (mysterium) Sacerdotij magni ei Melchisedec reuelauit. Nam panis iste est panis facierum, & vinum libamina. Magistri autem nostri, Legem reuelauit ei, quoniam dictum est: Comedite panem, & bibite vinum quod miscui vobis. Denique hic omnia plena esse mysteriis Rabbini omnes docent & agnoscunt. Qui si existimassent verbum *proferendi* hic nō esse sacrificare, *& vinum & panem* nihil præter epulas retulisse, nunquam tam præclare de Sacerdotio eius dissererent, neque Paulus asseruisset Heb. 5. sibi de eo suppetere grandem sermonem, sed non explicabilem quoniam Iudæi imbecilles facti essent ad audiendum, perfectorumq esse solidum cibum. Quod Hieron. ad Euagr. nominatim ad Eucharistiæ mysterium retulit, ne Iudæis videlicet in fidelibus tantum panderet sacramentum. Qua ratione veteres sobrie de Eucharistia loquebantur, ne eius magnitudinem Gentiliū sannis obiicerent. vt Orig. hom. 9. & 12. in Leu. Hom. 3. in Num. 4. in Iol. Theod. in Polymorpho Chrys. orat. de Philogonio Socrat. hist. lib. 8 c. 5.

Quoniam autem hic primum sub hoc nomine decenter prodit, neque legitur quando natus neque quando mortuus, dicitur neque principium dierū habuisse, neque finem, itemque ἀπάτωρ καὶ ἀμήτωρ insigni mysterio, *Heb. 7.*

Ex his quæ Scriptura loquitur: Melchisedech, vir fuit

Anni Diluuij 293 — Anni mundi 1949

Nimrod rege Babyloniorū Et post natum Isaac Assur siue Nino Assyriorum.

Hoc anno pontificem habuit Melchisedec i. Sem, in ea enim omnes primogeniti à Noe vsque ad Araonem Pontifices sacerdotesque fuerunt. Hieron. in Tradit. & in epistola ad Euagrium. Vel his, quibus tributum ius primogenitura, (nam Sem supra probauimus non fuisse primogenitum, nisi Patris beneficio, benedictioneve) 1 Par. 5.

393 — 2049

Anni Diluuij 293 — Anni mundi 1949

NOE SÆCVLO.

magnus siue fuerit Sem filius Noe, siue alius, vt liquet è tribus notis ei attributis. Prima, quia vocatus est Melchisedech.

Hinc enim apparet rex iustissimus, iudicij iurísque studiosissimus. 2. quia Rex Salē, quasi fuerit cumulatus perfectionibus omnibus. Nempe perfectus cognitione & actione (Salem enim perfectum sonat, & pacificum, priore modo hic accipitur, posteriore ab Apostolo,) quæ duæ sunt præceptorum partes. Nā respectu perfectionis operum, Melchisedech cognominatur, vt cuius opera essent iusta, respectu cognitionis & scientiæ rex Salem, id est perfectus. 3. quia Sacerdos Dei excelsi. Hinc enim eū patet tenuisse scientiam Altissimi, præditúmque fuisse prophetico Spiritu. Eius cætera recta sunt, & plena magnitudinis. *Fasciculus Myrrhæ, Gen.14.*

Ministrauit Abrahæ exercitui Xenia, & multam abundantiam rerum opportunarum simul exhibuit, & super epulas eum collaudare cœpit, ac benedicere Deum, qui ei subdiderat inimicos. *Iosephus.* Sed perperā videtur existimare Abrahæ decimas datas, cum Apostolus & Hebræi ferè omnes doceant Abrahamum potius ipsi dedisse Melchisedech. præterea non intellexit mysteria sacrificij eius incruenti, quod alij Iudæi inculcant apud Galatinum. *lib.10.c.4.& 5.*

Abraham initium fidei nostræ, pater credentium, in Vr Chaldæorum vrbe nascitur. Fuit linguarum confusarum tempore, ipséque cum sua familia in lingua Heber aut sui relictus est. *Coȝras.*

Inde discessit Carras Mesopotamiæ latriā ignis, quam loco diuini cultus vrgebat tyrannus Nimrod, fugiens. *Trad. Hebr.*

Duodecim annis post mortem Noë, iubet Deus Abrahamum egredi è patria sua in Chananæorum terram, ad Sem maiorum suorum patrem & pontificem, separatique à Babylonica iniquitate. Et sane in certa familia Sem, ex qua descendit Abraham, veri Dei cultus vtcunque permanserat. Vtcunque dixi, quoniam ipsi etiam incipiebant sese dedere, & receptam Idolomaniam complecti, vt docet 24. cap. vbi & Abraham inter Idololatras numeratur. Sed 48. anno ætatis cœpisse agnoscere Deum, & Idololatria cedere scribunt Hebræi e *R. Iohanan & R. Hanina.*

Quin & Thare egisse pœnitentiam, *R. Selo. Gen.15.*

Ita mundus religione corrumpi cœpit paulò pòst initia huius ætatis aperta idololatriæ vel impietatis professione, vt iam instituat Deus sibi eligere familiam, in qua Ecclesiam & futuri Messiæ spem deponat, Ios. 24. Thare Pater Abraham & Nachor seruierunt Diis alienis. Itaque tuli Abraham de Mesopotamiæ finibus, & adduxi eum in terram Chanaan (ad locum religionis, cui præerat Melchisedech.)

Ibi repleuit omnia sacellis & altaribus, eā quasi totam Deo dedicās. Ædificauit duo altaria, *Gen.12.& 13.* vnū inter Hai & Bethel, alterum prope Sichem. Tertiū, *Gen.15.* prope Hebron. Quartum in Bersabee. 21. Quintum in monte Moria, vbi postea templum. 22. Sic quòcunque transibat. Vnde Mahometes tradidit suæ Mechæ templū opus esse Abrahæ. Consecrat cœmeterium, vxori sibi & posteritati (23) prope Hebron. Seruus Dei. Gen.[illegible] Psal.104. Amicus Dei. Es.41.1. Paral.20. Dilectus Dei. Daniel. 3. Inter Chananeos inuocans nomen Dei æterni, publicè & palam sacrificans, 12.13.15 21.22. suscipiens sacramentum Circumcisionis, & nullum in familia incircuncisum ferens, tan-

Anni Diluuij 393 — Anni mundi 2049

Anni Diluuij | *Anni mundi*

de emptis,quàm vernis, Gen.17. Communionis, Symboli Eucharistiæ à Melchisedech,*Gen.*14.

Speculum omnium vitæ institutorum. Diues armẽtis, auro & argento. Gen.13.ouibus,bubus,auro,argento, seruis ancillis,camelis. asinis.24. Mancipiis locuples emptitiis,vernaculis,alienigenis 12.14.17. quibus omnibus vtebatur in religionis,pietatis, hospitalitatis commoda. 18. 21.23.&c.Decimas soluens,14.&c.

293 | 1949

Abraham vitæ 48.videt diuisionem linguarum & gentium, & paulò pòst Nimrodi Babylonici tyrannidẽ *Chronol. Heb.* Mundi 1997. siue sub mundi 2000. Ab eo enim vexatus ob cultum vnius Dei, tãdémque eiectus è Chaldæa. *R. Mose in Morè.part.3. è quodam libro de Agricultura Ægyptiaca.*

70 Proficiscitur ex Vr Chaldæorum in Haran Mesopotamiæ,*Gen.*11.

75 Ex Haran relictis ibi patre & fratribus, assumpta Sara vxore,eiúsque fratre Lot in terram Chanaan.*Gen.*12. qui annus erat decimus sextus mortis Noë, vigesimus septimus diuisionis linguarum, primus famis. cuius causa descendit in Ægyptum in tres menses,vltimus siue decimus quartus seruitutis Sodomitarum.

76 Ex Ægypto reuersus recedit in Alone Mamrę ad Hebron,Eodem vicit quatuor reges cum suis 318.vernaculis & paucis auxiliaribus,ac Melchisedecum obuium habuit. *Gen.*14.

Illic mansit 25.annis,id est, vsque ad conceptum Saræ & vitæ centesimum, siue vsque ad euersam Pantapolim.

86 Duxit Hagar ancillam (Ex ea eodem Ismaëlem sustulit,ante decimum quartum Natiuitatis Isaac,) id est,decimo anno post ingressum in Chanaan,*Gen.*16.

99 Circumcidit se & suæ familiæ mares. *Gen.*17. vbi nouum nomẽ consequitur.pro Abram.i.*Pater excelsus*.Abraham è tribus compositum Ab,Rab, Hamon, *Pater multi populi*.per syncopen literę Beth:deinde per Apocopen syllabæ *on.* quòd pater credentium omnium, tam præputij, quam circumcisionis.*Ro.*4.*Gal.*3.1.*Mac.*2.Nam fides& religio prope erat extincta ob Nimrod & reliquos tyrannos,patre etiam eius seruiente diis alienis.Iosu.24.Eo anno euertitur Pantapolis & in lacum migrat.

100 Siue metu amplioris euersionis & vastitatis, siue tristitia amissorum sociorum, siue fuga aëris sulphure ignéque cœlico infecti.siue vt consequeretur noua pascua peregrinatus est in terram Palęstinorum diebus multis.i.annis 26.Nam illic diutius consedit,quàm ad Hebron.Tum in Geraris metropoli Palæstinorum gignit Isaac & Barsabeam condit(prope Gazam.)

126 Rediit è Palæstina,(quando nascitur Rebecca Charris,)in agrum Hebron, circa quem reliquum vitæ transigit.i.annos 49.

135 Patre in Mesopotamia commorante orbatur.

137 Ligauit ad altare Isaac,indéque Bersabeã reuisit mox ad exequias vxoris discessurus.

Nam eodem Saram in Hebrone mortuam sepeliit.

140 Dedit filio Rebeccam in matrimonium,è Mesopotamia acersitam.

160 Iacob & Esaü nepotulos ex Isaac suscepit.

175 Mortuus est,agente Iacob decimumquintum.*Gen.*25. *Hæc è Seder c.*1.

393 | 2049

Descendens in Ægyptum (vbi mansit tres menses, *Seder Olam*)Mathematica sacerdotibus tradit, vt scribit Iosephus,& attingit Plato in Eumomide.Quod videtur Ci-

NOE, SEM, PHALEG, ABRAHÆ.

Anni Diluuij 293. *Anni mundi.*

cero confirmare, cum 1. de diuinatione Chaldæos recenset primos inuentores Astrologiæ, Ægyptij autem illas ita excoluerunt vt putentur inuentores Geometriæ, & Phœnices Arithmeticæ: cuius tamen lineas ab eodem Patriarcha, cum in Palæstinam profectus est, acceperant.

1949 In terra promissionis, tanquam in aliena, mansit, in tabernaculis habitando cum Isaac & Iacob cohæredibus promissionis eiusdem. *Hebr.* 11. Reliquit scilicet præsentes opes, vt promissas sequeretur, & etiā 520. milliaribus dissitas quæreret, vbi tamen ne passum quidem pedis acquisiuit, vel acquirere voluit, *Act.* 7. præter sepulchrum pecunia emptum, Gen 23.

Centum annis illic, vel in locis vicinis, vt in alieno solo mansit habitans in tentoriis more veteri, & præcedentis ætatis.

Terra adhuc noua & à primis nouisque colonis possideri cœpta nondum abundante vrbibus, vt sæculo Mosis, & Iosuæ, vnde etiam æuo Iacob Gen. 32. terra spatiosa dicitur & lata & cultoribus indigens.

Sensim enim sub Abraham ciuitates extructæ sunt, regna & principatus multi constituti, artes exculptæ, pecunia signata, seruitutes inductæ, bella varia inter finitimos gesta. Hæc enim apparent ex ipsius historia, vt mundus sub eius mortem, non tam videretur nouus, quam vetus.

NOE SÆCVLO.

Repetitam promissionem accepit de venturo semine. Gen. 12. 17. 18. &c. Quin vt magis alliceretur ad fouendam pietatem in sua familia, præcipuè quinque ei promissa sunt. Multiplicatio seminis. 2. benedictio & fœlicitas eius. 3 Magnificatio nominis. 4 Benedictio vniuersarum gētium per ipsum, siue per ipsius semen Christum.

5 Possessio terræ Chanaan melle & lacte affluentis.

Sabbatum, vt præcedentes Patriarchæ, coluit: item alias naturæ leges & sacra, quæ postea Moses litteris obsignauit & veluti de nouo instituit, *Abben Ezra in Decalogo R. Selon Gen.* 26.

Tertullianus tamen aduersus Iudæos neque Adam, neque Habelem neque Henoc, neque Noe, neque Melchisedech, neque Abraham, neque vllos alios ante Mosem sabbatizasse putat. Tamen quia iam inde ab initio diem illum Deus consecrauerat, ad recolēdum creationis beneficium, quousque dies Dominicus ad recolendum recreationis siue redemptionis mysterium succederet, veras hic existimo Hebraicas traditiones. Adde hunc vnum esse de actibus religionis & primarij iuris diuini. Alioqui decalogus fuisset tempore legis naturæ vno præcepto mancus.

Octo reliquit filios magnorum populorum auctores: vnum è Sara primaria vxore Isaac Hebræorum patrem: alterum ex Agar ancilla Ismaelem, Ismaelitarum & Agarenorum in Arabia, alios sex è Cetura concubina, siue vxore vsuaria, qui se contulerunt in alias Arabiæ partes & Æthiopiæ, præsertim Troglodyticæ.

Septem postremis dedit duntaxat munera, testamento cuncta relinquens promissionis filio, quod Hagárem & Ceturam non accepisset in proprias vxorēs, id est, matres familias, quæ in æquam societatem omnium & familiam veniebant, sed concubinas. i. matronas, vxores vsuarias, & tori consortes. De quo more Gellius lib. 18. c. 6.

393 2049 Migrans ad Pharetarem regem Ægypti, docuit illum Astronomiam, & post viginti annos iterum in Syriam reuertitur. *Artapanus historicus apud Eus. Præp. lib. 9. cap.* 4. ttes

Anni Diluuii		Anni mundi
293	NOE ET DILVVII SÆCVLO.	1949
393		2049

menſes malunt Hebræi. *in Seder Olam.*

Inuenit(vel potius conſeruauit) ſacras literas, & linguam ſanctam,qua libri ſacri conſcripti ſunt, & Rabbini hodie vtuntur.Occaſionem præbuit Græcis, vt haberent literas.*Suidas in Abraham.*

Circumciſio in fœdus inſtituitur, Quem ritum æmulati ſunt Indi,Arabes,Ægyptij,&c.Antea patres erant incircumciſi, vt iam Deus nobis oſtenderet nos quoque ſine illo onere Deo poſſe placere.*Tertul.contra Iudæos.*

Ab Adam ad Ninum, regem quando natus eſt Abraham,bis mille anni ferè lapſi ſunt, qui ab omnibus hiſtoriographis, vel omiſſi, vel ignorati ſunt. A Nino autem vel Abraham,vſque ad Cæſarem Auguſtum,id eſt, vſque ad Domini natiuitatem, quæ anno 42. eiuſdem contigit, quando pace cum Parthis facta, Iani portæ clauſæ ſunt, & bella toto orbe ceſſarunt, colliguntur alia duo annorum millia, & paulò plus, in quibus inter ſe auctores & ſcriptores omnium otia negotiáque triuerunt.*Oroſ.cap.1. hiſt.*

Bis mille anni à mundo condito expleti ſunt anno 52. ætatis Abrahã,viuo adhuc Noë. *R.Iacob poſteriore toto compendij Talmud.pag.24.*

Abraham in quodam Græcorum Canone libros conſcripſiſſe aſſeritur. Quod & affirmat Mahometes in Alcor.Hebræi hodie libellum Ietſirá,de formatione rerum, eius nomine oſtentant,vbi philoſophatur ex literis & numeris, more Pythagorico, & iacit fundamenta Cabbalæ illius vaniſſimæ,de qua alibi.Quare eſt ſuppoſititius.

Præter Beroſum exteri alij huius Patriarchæ meminerunt. Citatur Eupolemus libro de Iudæis ab Euſ. lib. 9. Præp.c.4. Abraham natum in Camerina Babylonis ſiue Vr,ſiue Chaldeopoli,qui excelluerit in Aſtronomia, imo & eam inuenerit apud Chaldæos, aut potius per manum acceperit ab Henoch,quem Græci Atlantem vocant.

Alias eius res perſtringunt Alexander Polyhiſtor, Artabanus,lib.de Iudæis.Melon cõtra Iudæos qui addit eum habuiſſe duas vxores, ex Ægyptia ſuſcepiſſe (per Iſmaëlem ſcilicet) duodecim liberos inter quos diuiſa fuerit Arabia,quæ ſuo adhuc tempore haberet reges duodecim ex altera vnicum Iſaac, ex quo duodecim alios nepotes habuerit quorum vltimus eſſet Ioſeph.*Ibid.Euſ.*

Hecateus Abderides, qui erat in comitatu Alexandri magni,ſcripſit librum de vita Abraham.

Quod Orpheus cecinit de Chaldæo, cui ſoli ſe Deus patefecerit, videtur pertinere ad Abraham.Nam & in Ægyptum peregrinatus fuerat,vbi nomen Abrahę tam erat celebre, vt in ipſorum exorciſmis mentio fuerit Dei ab Abraham adorati cultique.

Ab eo Iudæorum originem repetit Iuſtinus è Pomp. Trogo lib. 36. hiſt. qui & Syriæ regem poſt Damaſcum facit.(Atqui Damaſcus potius Abrahæ ſucceſſit,nam ſeruus & filius procuratoris domus eius,*Gen.*15.)

Spartiatæ e ſuis libris ſe fratres Iudæorum & de genere Abraham ſcribunt 1 *Mach.*12.

Damaſcus ab Abrahæ ſeruo conditur, déque eius nomine Dammeſec appellatur, omnium ferme vrbiũ Aſiæ vetuſtiſſima,ab Hieroſolymis itinere ſex dierum.

Reblata, quæ poſtea Antiochia, tunc etiam extruitur in Syria.

Sed omnium primæ ſub annum Diluuij 150. paulò pòſt diuiſioné Babylõ,Arac,Archad,Calãne, Vr in Chaldæa,Niniue,Chale,Reſẽ,in Aſſyria Charrę in Meſopota-

Anni Domini. | *Anni mundi*

mis *Gen.10.& 11.* quasi antea habitarent in tabernaculis siue tētorijs, vt de Noë apparet Gen. 9. & Patriarchis Heb. 11. è varijs locis Geneseos etiam post vrbes illas primas conditas.

393 — 1949

Sodoma & Gomorrha finitimæque ciuitates, vix dum steterant 26. annis post terræ & linguarum diuisionem, quando cœperunt bellum gerere pro libertate, contra Chodorlaomer Elamitarū 1. Persarum regem, qui in suū auxilium duxerat Amraphel regē Sennaar, Arioch Ponti, Tudal Gentium. Quod primum est bellum, quod in sacris literis memoratur. Pontus autem hic significat mare Persicum, vel Cinnereth siue Genezareth, vel alterum propinquius, non Pontum Euxinum longe remotiorem. Pax adeò humani generis inimica, vt vel à mundi initijs exclusa sit. Mundi 2023.

ABRAHÆ SÆCVLO.

Anno autem 51. ab eadem diuisione deletæ sunt, annóque sequenti natus est Isaac, id est, 52. à terrę & linguarum partitione. Mundi 2049. Abrahæ 99.

Vxor Lot retro respiciens, in salis statuam vertitur. *Hebræi in Midras & in Targhum Hierosoly.* in aceruum siue cumulum. *Kimhi in rad.* vel colūnam, quæ duratura sit vsque ad tempus resurrectionis, quo mortui reuiuiscent. *Targhū Hierosoly.* Tempore Iosephi adhuc cernebatur. *Ipse.* Salis autem statua dicitur, etsi propriè sulphure ossa eius exusta sint, quoniam sulphur non erat purum, sed mixtum cum sale. *Abben Ezra Gen.19.*

Sodomam, Gomorrham, & finitimas duas ciuitates Adamam & Seboim in confinio Arabiæ & Palestinæ, igne, sulphure, & sale cœlitus misso, Deus in cinerem redegit. *Gen.19.*

Exemplū eorū, qui impiè acturi sunt ponēs. *Iudæ c.vnic.*

Quintæ vrbi Bela, i. Segor propter iustum Lot indultū videtur, *Deut. 19.* Etsi eo metu se non contulisset, sed in montis speluncam, *Gen.19.* anno sequenti absorpta est, egressis habitatoribus, quia lacus sensim amplificabatur, & obruebat totam regionem. *R.Selo.Ibid.*

Strabo falsus est in numero, dum tredecim fuisse ait. Item in causa dum euersionem addicit sulphuri & bitumini è terra erumpentibus, quæ erat assignanda cœlo, id est, Deo irato è superis peccatores sideranti. Phaëtontis fabulam hinc quidam trahunt.

Hinc mare salsū, quod Pausaniæ in Eliacis mare mortuum, Galeno in Simplicium libris, lacus Sodomæus, alijs Asphaltites, tanta salsedine & amarore, vt nullum animal nutriat: & quod eo mergitur, statim vt emergit, totum salsedine aspersum apparet. Singulare iræ Dei monimētum, in quo è cautibus circum littora exudat etiam nunc bitumen, & ipsa saxa apparent atra, & odorem dirum spirātia: sic vt Palmæ & aliæ arbores fructum quidem proferant specie pulchrum, at atra fauilla plenum, &c.

Cuius historię fama & vestigium aliquod apud Poëtas, vt Ouid lib.8. Metamor. Ibi enim Iupiter & Mercurius in humaná formam conuersi Phrygiá regioné, vt hominum humanitatem experirētur, peragrarunt. Cūque ex oppidanis nemo eos reciperet, in Philemonis rustici & pauperis tandē hospitiū ingressi, & pro tenuitate humaniter recepti, eum cum familia secū ascendere in collē iubent, Quo facto mox suum oppidū in lacum conuersum videt, &c.

Lot post istá calamitatem non ad Abrahamum diuertit, sed trás Iordanē in eam regionē, quám postea Moabitæ & Ammonitæ posteri, pulsis veteribus colonis, armis possederūt. R.Selo.Ge.19. id significat factū, quòd Abraha-

395 — 2049

mum,

Anni Diluuij. | Anni mundi

mum,propter ſuum cum filiabus concubitum, ſibi Infenſum forè vereretur.

293 | 1949

Quod antea de linguarum confuſione, populorum diſtributione,& coloniis , ſub Phaleg & ſequentibus Patriarchis notatum pertinet ad hanc tertiam ætatem , maximè ad Abrahæ ſæculum.Eius enim quadrageſimo octauo iſta cœperunt contingere , qui erat vitæ Phaleg vltimus, & diluuij 340.Nam Phaleg poſtquam genuit Rehu, vixit adhuc an.209.*Gen.*11.

Poſuimus tamen iſtam linguarum confuſionem,& cętera quæ inde cõſecuta ſunt ſub Phaleg potius, quàm ſub Abraham,ideóque in ſecunda ætate , potius quàm in hac tertia,vt appareret oraculi illius veritas , *Gen.* 10. *Nomen vni Phaleg,eò quod in diebus eius diuiſa ſit terra.* q.d. Prædictum eſt ab Heber non ante moriturum Phaleg,quàm diuideretur terra. Vnde & eius vltimo,ſiue ducenteſimo trigeſimo nono hoc factum , quando Abraham ſuum quadrageſimum octauum explebat , & Noë ſuum nongenteſimum quadrageſimum.*R.Ioſe & Seder.*

Præſciēs autem Deus eos ſic diſtributos, ſenſim ab antiqua fide,pietate,& virtute defecturos,non omnes eligit ſibi in populum,quorũ peculiariter eſſet Deus , ſed Abraham cum ſua familia.Reliquas enim omnes gentes dimiſit ingredi vias ſuas,&c.*Act.*14. Ita Eccleſia à diluuio vſq; ad Abraham per 340. annos in vniuerſo humano genere continuata, iam incipit ad vnam familiam & gentem reſtringi,reliquis ſua,non quæ Dei ſunt,quærentibus,ac facta eodem temporis puncto populi vnius electione , & aliorum reiectione.

NOE, ET ABRAHÆ SÆCVLO.

Hoc qui non obſeruant,tum regnorum, tum populorum primas origines à ſecunda ætate repetunt, & alias ad Phaleg,alias ad Rehu, Saruch, Nahor , Thare, antequam gigneretur Abraham,reuocant,magna oraculi præcedentis,*Gen.*10.& Chronologicæ rationis labefactatione.

Superuixit Noë huic diuiſioni annis duntaxat decem. vt qui mortuus ſit Abrahæ 58. Quare non videtur potuiſſe bis in Italiam traiicere, & alias orbis partes viſere , vbi regna conſtitueret,poſteros corrigeret , leges daret , &c. Nam tam pauco tempore,præſertim à decrepito,tot tanta,tam remota & difficilia itinera non ſuſcipiuntur. *Hæc contra Beroſum Annij.*

Quin & reliqui Patriarchæ ſecundæ ætatis ſub Abraham & Iacob mortui ſunt:Phaleg.48.Abrahæ, Nahor 49. Rehu 76.Sarug 100. Thare 35. qui idem erat trigeſimus quintus Iſaaci.Arphaxad 146.qui Iſaaci 46.Reliqui Sale, Heber,Sem ſub Iacob.

Ipſemet Noe miſſis ſortibus , nepotibus orbem diſtribuit,& cuique certam terræ partem aſſignauit,*R.Selo.Geneſ.*12.*v.*6.Vnde antequam moreretur,familiæ eius diſperſæ ſunt per terram,quod ex eo liquet , quoniam ſedecim poſt eius mortem,præcipit Deus Abrahæ,vt de terra natiuitatis ſuæ exiret,& venit in terram Chanaan.*R.Leui Geneſ.*11.

Quaſi eſſet tunc terræ portio Chananeis attributa , & Abrahæ tribulibus alia.

Multi tamen patrum in terra hac ſancta perpetuas ſedes conſtituerunt,poſt illam partitionem , quaſi in communi patria vt Sem,vt Heber.*Rabbini paſſim per Geneſin,vt Geneſ.*21.*Faſciculus Myrrhæ.Trad.Hebr.*

393 | 2049

Quia verò tres eius erãt liberi,tres orbis partes pręcipuę haberi cœperunt.Quã partitionẽ,Geographi quoq; tãtarum rerum alioqui ignari,veritate ipſa ducti retinuerunt.

Hinc

Anni mundi

Hinc migratio populorum, & terræ repletio è Babel, tanquam diuisionis centro.

1949 Hinc primæ gentium origines Assur, Assyriæ nomen dedit: Aram, Armeniæ & Syriæ: Gomer, Cimmeriis siue Cimbris & Gallis. Germani, semen Chanaan & non Iuda, vt in Iosue demonstrabitur ex indubitatis Hebræorum annalibus. Scythæ è Magog, Sarmatæ è Torgama, &c. Ab ijs enim diuisæ sunt primariæ gẽtes 70. in terra. Tot enim capita & duces familiarum, qui 70. duas colonias ex Armenia Saga, vel Babylonia in mundi partes deduxerunt, è Mose sic Rabbini eliciunt.

Filij & nepotes Sem, genti dantes nomen & principiũ tredecim (reperio solum 10.) Filij Ioctan eiusdem abnepotis, gentibus originem tribuentes 13. Summa 26. Filij Iaphet 14: filij Cham 30. Summa 70. Habuerunt quidem hi alios filios & nepotes, sed illi ad gentem & linguam constituendam minimè sufficiẽtes, adiuncti admixtique sunt propinquioribus & charioribus, *Trad. Hebr.* vel comprehensi sunt sub Sem. Cham, Iaphet. Hi enim priuatim gentem & linguam constituant necesse est, si numerum 70. seruare oporteat, de quo suprà.

Post, varia & multiplex idololatria cœpit. *Cyril. libr.* 1. *contra Iulian. Apostat.* Vnde à Dodanim Noë nepote Doloneum oraculum in Epiro, Hammoneum à Chan siue Ham filio in Africa, &c.

Turris à nepotibus Noë ædificata, quod timerent nouũ diluuium. *Ioseph*, vel vt ascenderent in cœlum ad oppugnandum Deum, *Bereschit Rabba.* Moses id potius factum per superbiam significat. Vnde poëtæ sumpserunt Gygantomachiam. Inter cuius principes Ouidius in Metam. Iapetum nominat, Noe scilicet Filium, Europæorum & Scytharum parentem, quem cœlo & terra natum fingũt, Promethei patrem. additis alijs mendacijs ex Hesiodo. Sic Cham, quem Camesem Cato in Originibus nominat, Græci etiam Cambysem.

Hinc superiores perstringens Abben Ezra, isti structores (inquit) non ita erant stolidi, vt putarent se posse isto modo ascendere in cœlum, sed nec timebant diluuium, quia Noe & filij eius, quibus Deus iurauerat, erant ibi, quibus omnes credebant, sicut patribus filij. Itaque eorum institutum erat ædificare vrbem amplissimam, habitationis causa & turrim celsissimam in pharum, vt errantium, peregrinantium & longius abeuntium profectiones regerentur. Præterea vanitatis studio, vt ipsorum nomen trãsmitteretur ad posteros. Hoc enim est, quod subiicitur, *Et faciamus nobis nomen.* Hæc ille Gen. 11.

Eius tertia pars conflagrauit igne cœlesti, tertia absorpta est, reliqua permansit in monumentum impietatis humanæ & vltionis diuinæ: *Fasciculus Myrrhæ è Thalmudicis Gen.* 11.

Turrim quidem disturbauit Deus, sed ad eius tamen speciẽ eodem loco hominum temeritas aliam tanto struxit artificio, vt in octonas assurgeret turres sibi ordine superpositas, quarum celsissima Beli habebat templum miro opere, ima basim rotundam ambitu, longitudine & crassitie stadij. *Herodotus.*

Ethnicorum, Hestiei, Eupolemonis, Sibyllæ, Alex. Polyhistoris, Abydeni, qui diluuij & turris meminerunt, verba recitat *Euseb. lib.* 9. *de prep. cap.* 4. addi poterat Herodotus, &c.

2049 Posteri Sem inhabitarunt Asiã ab Euphrate vsque ad Indiam & Rhinocorutas, quæ terrarum spatia 27. lin-

NOE ... SÆCVLO.

393

guarum

guarum differentias complectuntur. *Arnobius in Psal.*104. Quare aliqui illud Genes.10. *Sem pater omnium filiorũ Heber.* interpretantur. Omnium filiorum trans (fluuium.) Nam *Heber* est & proprium viri, & præpositio *Trans.* q.d. omnium filiorum, qui habitarunt trans Euphratem. *R. Nahaman & Elias præf.in Methurghamen.* Ab iis duæ Monarchiæ, Assyriorum, quidem ab Assur, Persarum verò ab Elam.

Persas tamen deducunt alij è Iaphet, vt non tam ab Elã descendisse putent, quàm à Madai, *Fasciculus Myrrha Gen. 9.è Bereſcith Rabba.*

Post diluuium statim, Assyria & Aegyptus præsertim cultæ & habitatæ sunt, *In Arabicis historijs.*

Mox post dispersionem, Nimrod nepos Cham primus affectato imperio, regni formam in Chaldæa instituit ad Euphratem. Quare Xenophon rectè primos hominum Chaldæos latè regnasse scripsit. Primus etiam post diluuium venatoriam exercuit. *Hinc in Genesis, Nimrod robustus venator coram Domino.* i. mirabiliter, & prodigiosi roboris. Dum enim Hebræi cupiunt aliquid exaggerare, vt prodigiosum & extraordinarium, sic loquuntur.

Quin etiam significatur ad bellicam suã fortitudinem venandi peritiam adiecisse. *Ramban & R. Isaac.* Et ædificatis altaribus belluas à se venatu captas Domino, (priusquam sensum Sanctæ religionis abiecisset) obtulisse in holocaustum. *Abben Ezra illud,* Coram Domino, *accipiens in bonum.*

Tandem enim impium fuisse impietatísque exactorem, quasi firmius sic suum regnum esset constituturus, nihil est apud Hebræos constantius. *Cabbala, Thalmudici, & Rãban, qui carpit Abben Ezram, quod eum visus esset superiori dicto iustificare.*

Babylone vsus est pro regia, Arech quoque (i. Edessam *teste Hierony. in Trad.* 375. milliaribus à Babylon, & aliquot alias vrbes ædificauit.

Defectionem à Deo docuit, vt cui nihil esset tribuendum, sed omnia humanæ virtuti atque industriæ. *Ioseph.li. 1.cap.4.* Hic ergo Idololatria reuixit.

Fuit autem filius Chus, Noë abnepos. Nisi apud Mosẽ verbum gignendi, vt interdum Hebraicè, non referatur ad proximum gradum, sed ad aliquem consequentem. Quod est multo probabilius. Nam non recensetur inter filios Chus, Gen.10. Eius enim regnum non videtur constitutum, nisi post 340. annos à diluuio, ætate Abrahæ, nõ post 131. vt vulgo asseritur. Hinc Babylon ædificata ann. diluuij 350. sub Noë scilicet obitum. *Ios.li.1.ca.8.*

Vrbs videlicet prima post reparationem generis humani condita. *Oros.li.2.ca.7.* Vnde primi hominum Chaldæi latè regnarunt. *Xenophon.*

Cœpit esse potens in terra, 1. *Par.1.* id est, è R. Selo. agitare bella & fortia in terra gerere. Primúsque fuit rex post diluuium. *Abben Ezra, Gen.9.* super 70. generationes. Itaq; diebus illius diuisa est terra. *Idem, Seder Olam citato,* qui regnarit ante dispersionem, & sese dispergendi ad vitandam eius tyrannidem, occasionem mortalibus præbuerit vnde sequatur mox: *Ex terra illa exijt Assur, & ædificauit Niniue.*

Sed est probabilius post dispersionem regnũ occupasse sub 50. Abrahæ, septem octove annis ante Noæ obitum, diluuij circiter 342. Quoniam principium regni eius Babylon dicitur. Babylon autem condita à iamiam dispergendis, & nominata à confusis ibi labiis.

Anni Diluuij.
293
393

SEM, ET ABRAHÆ SÆCVLO.

Anni Diluuij | Anni mundi

293 | 1949

ABRAHÆ SÆCVLO.

Rectius igitur ipsemet Abben Ezra, Gen. 11. Mihi (inquit) videtur, quòd post confusionem linguarum dispersi sint è Babel, & postea occuparit regnum Nimrod super Babel, indéque alij multi reges surrexerint.

Auctor fuit consilij, quod cepit illa ætas de construenda turri. Seduxitque vniuersos, vt in Deum rebellarent eiúsque iram prouocarent, respondens suo nomini. Nam Nimrod rebellem sonat. *R. Selo. Gen.* 10.

Primus persecutionem mouit contra religionem regni 18. dispersionis 20. Abrahæ 68. Cuius causa Thare cum Abraham & reliqua familia reliquit Chaldæã. & se Charras Mesopotamiæ contulit, nec vlterius progressus est *Gen.* 11.

At Abraham post annos 5. relicta Mesopotamia parentibúsque, in Palestinam siue terram Chanaan commigrauit, ætatis 75. cum Sara, Lot, emptitijs & vernis, quos in Haran siue Charris sibi parauerat. *Gen.* 12. vbi purior & liberior erat vsus religionis sub Melchisedech, *Gen.* 14.

Vrgebat Nimrod cultum Idolorum. *R. Mose. in More è quodam libro Aegypti. xo.* Vel potius ignis, quem proinde pro Deo Persæ deinceps habuerunt. *Hebræi Gen.* 11. qui illud, *Eduxit eos* (Thare & familiam) *de Vr Chaldæorum*, exponunt non de vrbe cum Nostris, vel regione cum 70. sed de igne seu fornace, in quam tradunt Abraham fuisse coniectum, quòd ignem nollet colere, diuinitus autem fuisse eductum siue ex illo igne, siue è carcere. *R. Isaac.*

Videtur subactus tandem fuisse ab Assur. Nam Belum patrem Assur siue Nini dicitur habuisse successorem. *Euseb. in Chron.* vel potius Amraphel. Nam 27. dispersionis rex Sennaar siue Babylonis loco istius nominatur, Gen. 14. Ita non diu regnauit, siue Amraphel. Nam 27. dispersionis rex Sennaar siue Babylonis loco istius nominatur, Gen. 14. Ita non diu regnauit, siue Amraphel ei successerit iure legitimo, siue violento. Vtut sit initium quidem regnorum in Babylonia fuit.

Sed hæc Monarchia prima varias habuit vices. Nã à posteris Cham post annos circiter 62. ad posteros Sem. i. ad Assyrios transiit. Niniuem enim & Babylon tenuerunt *Herod.* vel potius ad Chaldæos iugum alienigenæ excutientes. Nimrod enim erat de genere Cham. Chaldæa autem & eius pars Babylonia de sorte Sem.

Apud Assyrios, paulò post regnum Nimrod, annis circiter 62. (iuxta alios ducentis absurdè) nouum regnum exortum est per Assur filiũ Sem. Abrahæ 102. Regni metropolis Niniue ab ipso conditur. *Gen.* 10. Assur putatur Ninus, sic à Niniue à se condita denominatus. *Ibid.* Niniue autem siue Ninus in Atruciæ campo ad Tigris vndas. *Strabo li.* 10. *Herod. lib.* 1. Mille & quingentas turres in orbem complexa, mœnia centenûm pedum altitudine, amplitudine trium plaustrorum. *Sabellicus.*

Deinceps secuta sunt multa regna, dum quæque natio, gens & ciuitas suos habuisse reges memoratur. vt Assur non imperium, plurium gentium, sed suæ duntaxat constituisse videatur, idque aduersus Nimrod, qui in omnes tentabat dominatum. Hinc Gen. 14. nouem reges nominantur, quatuor Assyriæ vicini, quinque paulo remotiores.

393 | 2049

Tempore quidem Rehu, Aegyptiorũ regnum initium sumpsisse scribit Eusebius *in Chron.* sed hæc iam refutauimus. In eo primũ regnauit Sopos (Osyris siue Orus) quod postea crebris motibus mutatũ deinceps legimus. Vel iuxta Suidam, Pharao, qui sequẽtes reges Pharaones

Anno Diluuii. | Anno mundi

cognominauerit. Iosephus tamen Pharaonis vocem lingua Aegyptiaca regē sonare testatur, *lib.8. Antiq. cap.2.* nec fuisse Proprium primi regis.

293 | 1949

Mizraim autem, qui à poëtis Osyris, regnum illud condidisse videtur. Durauit vsque ad Augustum, factis quibusdam interregnis. *Nangiacus.*

Fuit antiquissimum. Nam ætatis Abrahæ septuag: simo quinto, Gen.12. id est, confusionis & dispersionis vigesimo sexto, mortis Noë decimo sexto, excellebat.

A Minæo rege Aegypti Memphis conditur. *Ioseph. lib.8. Antiq. cap. 2.* Hic aucta est idololatria à posteris Cham, Mizraim Aegyptiæ gentis auctore, & Chus Aethiopicæ. Nam Aegyptij omnium primi aras, sacrificia & delubra diis instituerunt. *Herod. lib.2.* Et Aethiopes omnium primi deos coluerunt. *Diod. lib. 1.* ab Aegyptijs postea Græci deorum religionem consecuti sunt. *Herod. lib.2.*

Chus Aethiopiæ regnū cōdit ad hæc vsq; durās tēpora. *ex Abyssinorū historiis & Marini Romani de Aethiopibus.* Et sane eorū regnū fuisse antiquissimū apparet ex Homero.

Nimrodo in Babylonia succedit Amraphel, *Gen.14.* Etsi binomium existiment Talmudici, citante Fasciculo Myrrhæ, vt Genes.10. appelletur Nimrod. 14. Amraphel.

Externa de hac tertia ætate & suspecta.

Tum florentissimum regnum Assyriorum toto Oriente *Ioseph. lib.1. cap.9.* Quare omnes Chronographi Abrahæ sęculum cum Nini temporibus componunt, qui Assyriorum rex primus scriptores est nactus, *aut Diod. Sicul. li.3.*

Sic ab vltima memoria suam historiam Trogus, Iustinus, Diodorus, & alij repetentes à Nino incipiunt.

Ninus regnauit primus, vt autumat superiorum profanitas, fermè apud vos, ô gentes. Vltra stilus non progreditur. Ab Assyriis si fortè æui historiæ patescūt. Qui verò diuinas literas lectitamus, ab ipsius mundi natalibus compotes sumus: *Tertu. de pallio.* Nā Nimrod fuit superior, &c.

Quin & nonnulli eius regnum aliquot annis antiquius Abrahamo faciunt, sed minus congruenter. Nam cùm anno 48. ætatis eius, contigerit populorum diuisio & regnorum ortus, inter quæ primum est regnum Nimrod, Niniuitico, minimum 62. annis antiquius, Ninus imperare nō potuit, nisi duodecimo post natum Isaac, qui erat Abrahæ 112. *Hæc ex annalibus Hebr.*

ABRAHÆ SÆCVLO.

De quo imperio multa, aut potius omnia fabulātur. Nā & nomen Nini & sequentiū Regum fictū esse videtur ab vrbis Niniue vocabulo, cuius conditorē nō Ninū, sed Assur Scriptura nominat. *Ge.10.* Qua mētiendi libertate, Britāni à fictitio Bruto, Franci à Frācione, Parisienses à Paride, Treuerenses à Trebeta Nini fratre, &c. se ortos iactitāt. Deinde hoc Abrahæ sæculo, & cōsequentibus, per annos amplius mille, Persia, Syria, Chaldæa, Arabia, Palestina, Mesopotamia, & cæteræ regiones Orientis, priuatos habebāt monarchas nec Assyrijs quicquā cōcedebant, vsque ad tempora scil. Oziæ, siue primæ Olympiadis. *Gen.* enim 14. Amraphel rex ęst Sennaar siue Babyloniæ, Arioch rex Elasar, Codorlaomer Elamitarū siue Persarū, Thudal gentiū. Nā quòd Iosephus hos Reges disertè nominatos, facit reges Assyriorum, qui totam Asiā deuicisset, Satrapas, hoc obscurare est scripturā, nō in sua perspicuitate relinquere.

Præterea in sequentibus Bibliorum historijs profundum erit de regibus Assyriorum silentium vsq; ad Phul, quem putant esse Nabonassare Ptolomæi. Contrà, reliquorū Orientis regum crebra mentio, vt Chusan Mesopotamiæ. *Iud.2.* Benadab, & aliorum. Syriæ per cunctos libros Re-

393 | 2049

Anni mundi 1949

gum,& Paralip.

Postremo Berosus. Nam cætera postea refellentur in Ozia,quando primum Assyriorum nomen terribile Syris ac Iudæis esse cœpit,atque adeo innotescere, cum tamen Syria Assyriæ esset vicina) Berosus inquam Chaldæus, non ille fictitius Annij,sed quem citat Ioseph. lib.1. contra Appionem,arguit Græcos scriptores,quod retulerint ad Semiramidem multa,quæ ad Nabugdonosorem infinitis post sæculis sunt referenda,vt de Babylonis structura,&c.

Oportet ergo totum istorum imperium,si quidem amplum,fuerit comprehensum fuisse Tigri & Indo fluuiis & aliqua fortassis Euphratis parte,nec Euphratem ante dimidiatam quintâ ætatem tranasse.Vnde quæ de illis & illorum successione,amplitudine,gestis, & rebus dicam, faciam,ne quid de præcipuis præterisse videar. Alioqui ad fabulosam Diodori historiam pertinent.

Zoroastes Cham horoscospos rerũ & sydeum motus illustrauit,Magiam,vt fama est,introduxit e tribus conflatã Medicina,Mathesi,siue Astrologia diuinatoria, & Religione. Vicies centum millia versuum de hac diligentissimè scripsit. *Plinius & Aristoteles.*

Hanc in Theurgiam,& Goetiam siue Necromantiam ex sententia Porphyrij distinxit. *August.lib.10.de Ciuit.cap.9.* Pharmaciam addit Philo *lib.de specialibus legib.*

Bactrianos & Persas in regni formam redegit. Apud hos Ostanas & Astampsycos Magiæ nomine celebratos reliquit. Victus fertur a Nino. Solus in natiuitate risit.

Belus Nini pater Astronomiæ adeo studiosus, eius vt inuentor habeatur à Plinio.Hinc Chaldæorum fama, ex artis illius exercitatione & nomine.

A filio consecratus est, dicata statua ad quam confugientes, leges euaderent.Vnde Baal, Beel & Baalim apud Prophetas Idolorum nomina.

Putant aliqui fuisse Nimrod qui hoc nomen sit consequutus,quoniam apud Syros,Hebræos, & reliquos Orientales,Bel,Dominum sonat.Porro apud eos fuit deorum supremus,vt apud Occiduos Iupiter.

Quare fabulosè à supposito Beroso diis maximis Orientaliũ Saturni,Babylonici,Iouis Baby.Mercurij & similium nomina imponuntur. Quoniã Orientales ante Alexandrum Macedonem ista nesciuerunt, & eorum Idololatria perpetuo fuit à Græca & occidua differens. Sed & Saturnus,Iuppiter, & quicunque alij nominantur Græcorum dij,multò sunt Baalim siue Belis posteriores.

Eodem Abrahæ tempore multa alia regna exorta memoratur.Primum Ægyptiorum,cuius Scriptura meminit Gen.12.&c.ab Oro siue Oziri, siue Vxore. 2. Scytharum, quorum Rex primus Tanaus.3. Massagetarum. 4. Sicyoniorum in Achaia & Peloponneso vsque ad Heli Sacerdotem,quod tandem rexit Egialeus, à quo Varro velut antiquissimo tempore exorsus peruenit ad Athenienses, deinde ad Latinos. *August.lib.18.de Ciuit.Euseb.Chron.* 5. Æthiopum,apud quos mortuo Chus sex regnarint ordine, quorum ignorentur nomina & anni: sine certa sede Nomadum,& Arabum instar,post quos fixa sit Axumæ regni sedes,vsque ad Christi tempora,indéque translata Sabam, vbi ad hunc vsque diem permanet. *Ex historiis Æthiopicis à Marino Romano collectis.*

2049

Complura etiam alia,dum quælibet natio gens, vrbs sibi aliquẽ principis,ducis,regisue titulo præficeret.Hinc rex Geraræ, *Gen.*20.qui Palæstinorum 26.Rex Sennaar,rex

ABRAHÆ SÆCVLO

Anni diluuij 293

393

Anni Diluuij 293. | Anni mundi. 1949

Alatar.rex Elamitarum, rex gentium, rex Sodomæ,rex Gomorrhæ,rex Adamæ,rex Seboim,rex Balæ,rex Salem, *Gen.*14.Principes Aner,Escol & Mamre, *Ibid.* Filij Heth Principes Arbeæ 23.per Castella & oppida Arabiæ duocim principes Ismaelis filij 25.Emor Heueus princeps terræ Sichem,34.Duces Edom 36.antequam primum regem haberent Balac filium Beor.*Ibid.* Duces Horræorum qui imperauerunt in terra Seir,*Ibid.*Militum dux.26.

Vexores rex Ægypti in Pontum vsque victor arma proferēs,& Tanaus,Scythiæ rex,qui Vexorem & omnem penè Asiam subegit & cum Ægyptiis de gentis antiquitate disceptauit ante Ninum ponuntur.*Sabellicus.*Fortasse Vexores est Osyris Pharaonum primus.

Osyris & Isis eius vxor hic etiam locantur. Frugum in Ægypto inuentores sub mundi 2001.Item Orus Appollo, qui disciplinas in Ægypto monstrasse memoratur, vsus Abrahæ consiliis. Atqui ante Ioseph Ægyptij earum videntur fuisse expertes,*Psal.*105.

Togarma.de quo *Gen.*10. Turcis dat originem & nomē,*Elias in Tisbi*(Malo Sarmatis.)Quia autem Turci sunt populi Scythiæ.*Plin.lib.6 cap.6. Mela sub fin.lib.* 1. *Ptolo. & Herod.lib.*4.ideo etiam Magog in scripturis appellantur. Nam Magog.Hebræis est Scythia.Ion,siue vt hodie Rabbini pronunciant,Iauan,Ionibus,è quibus reliqui Græci. Elisa Æolibus,qui Epirum & magnam Græciam.i.Calabriam,& loca Italiæ,Siciliæ proxima habitant.

Madai Medis,Riphat Ripheis,Rodanim Rhodiis, Tarsis Tarsensibus Ciliciæ, Kittim Macedonibus, 1. *Mach.* 1. Caphtor Capadocibus,Thiras Thracibus.

Elam Elamitis siue Persis, Assur Assyriis,qui primam Monarchiam in Babel & Niniue constituerunt,post Nimrod Lud Lydis,Aram Armeniis & Syris, Gether Etharis in Armenia,&c.Quæ nomina extant,*Gen.*10.& 11.

Mesech,de quo *Gen.*10.priscos Mesios ab Adula monte vsq; ad Ponticā regionē posuit.i. Capadocas,quorū vrbs Mazaca antiquum nomen retinuit, vsque ad Claudij imperium, qui eam vocauit Cæsaream.Ab eo etiā Moschi. Iaktan filius Heber.*Ibid.*quem Gangem esse putant in India sedem sui nominis firmat.

Eius filius Hauila suo vocabulo Indiæ partem auro abundantem apud Hebræos denominat.

Alij eius filij,alias Indiæ prouincias.

Sed quæ sequuntur non perinde sunt certa.

Sarmatarum & Germanorum regna & coloniæ sub Thuisco Gigāte,quem & Askenas aiunt Hebraicè vocari.

Lybum siue Afrorum sub Tritone & Hammone.

Ægyptiorum sub Mizraim cog.Oceano.

Celtiberorum in Hispania sub Iubar filio Phaleg, vel iuxta alios,Tubal Iapeti filio.

Celtarum siue Gallorum sub Samothe cog. Discelta, siue Dite,illius ætatis sapientissimo.Ab hoc Dite se ortos. Galli dicebant,vt Cæsar narrat.

Arabum.siue Saracenorum,Sabarum & caspiorum sub Gog & eius patre Sabatio, siue Saba Raemæ filio, Cham Nepote.

Scytharū sub Magog ex quibus Turci & Tartari, quos sibi iunxerunt Gog.i.Saraceni siue Arabes contra Ecclesiam.

Indorum sub Gange. Italorum sub Gomer Gallo.

Cimbrorū,vbinūc Dani,Norduegij, Gothi sub eodē.

Hæc ex Beroso illo Annij suppositio,quæ proinde sunt incertissima.

SEM ABRAHÆ ET ISAACI SÆCVLO.

393 | 2049

Anni Diluuij | *Anni mundi*

ABRAHÆ SÆCVLO. 21

293 — 1949

Sabatius Saga in Italiam veniens, agriculturam & religionem Aborigenes docet.

Sagæi facerdotes Arnij multiplicati, omnem Caspiam regionem vsque ad Bactrianos possident.

Barzanes post patrem Sabatium in Armenia regnat. *Diod. lib.5.*

Sambetha Sibyllarum prima, tradit se Noë esse nurum. & cum eo è diluuio euasisse, & Babylone profectam, vaticinari per Græciam, falsóque Erythream appellandam, quasi ex Erythra natam, ab alijs etiam e Circe & Gnosto. *ad finem li.3.7.& Orac.Sybill.*

Dicitur annos amplius septingentos vixisse, diutius quam ferret communis hominum ætas. *Ouid.in metamor. Arist.de mirabilibus audit.*

Sed quid mirum, cum Sem eius siue vir, siue leuir, eodem tempore post diluuium vitam in 502. prorogarit. Etsi Deus Noe dixisset, vitam hominis fore centum viginti annorum. id tamen non statim post diluuium accidit. Deinde de communi & vulgari vitæ curriculo loquebatur. Nam & Abraham & Iacob, & Patriarchæ, & alij multi diutius vixerunt.

Videtur autem scripsisse quædam ante Saturni sæculū, quæ seruituti Aegyptiacæ & liberationi respondent. Nam *lib.1.Orac.Sibyll.* de Titanibus vaticinatur, lib. autem 3. & narrat & vaticinatur. Denique sub senium se scripsisse ipsamet profitetur libro septimo.

Eius sunt vaticinia de Christo, de regnorum mutationibus, & alijs, quorum fragmenta extant in Lactantio, Theophilo, &c.

2049

b. ISAAC natus anno ab instituta Circumcisione secundo, ab ortu Ismaelis decimo quarto. *Nauclerus.* à diuision linguarum & populorum quinquagesimo secundo, à subuersis Sodomis primo.

393 Gen. 25. — 2109

b ISAAC genuit Iacob anno 60.

453

Caligauerunt oculi eius, & videre non poterat, *Gen.27.* anno vitæ 117. Ita in illa cæcitate permansit circiter 43 Nisi vt credit Hierony. tertia quæst. ad Damasum, diuinæ dispensationis fuerit, vt ad tempus quadam oculorum ægritudine cæcaretur, ne suam magis, quam Dei, in benedicendis filijs, faceret voluntatem.

Nino annis 52. deinde Semiramide an. 42. Regibus Assyriorum.

Inde vitam protulit in 22. annum à reditu Iacob è Mesopotamia, *Seder Olam.* Nam decessit ætatis centesimo octogesimo, nempe patre longæuior annis quinque.

Verum Dei cultum retinuit, Ismaële & reliquis Abrahæ filiis ad simulachra veneranda traductis.

Melchisedech Pontifice.

Purissimę vitę adeo vt legem monogamiæ in paradiso sancitam nunquam violarit: Forma Christi, qui Polygamiam Synagogæ sustulit, & monogamiam antiquam retulit.

In multis alijs figura Christi. 1. quia diuinitus promissus. 2 supernaturaliter conceptus. 3 mirabiliter natus. Nam duo erant impedimenta, matris sterilitas & vulua emortua nimisque annosa 4. quia appellatus Isaac. i. risus, gaudium. 5. quia ad sui immolationem ligna humeris in montem baiulauit, 6. quia eo intacto aries cornibus prehensus & vepribus coronatus, mactatur, sic enim illæsa diuinitate humanitas Domini spinis coronata, immolata est. 7. quia tertio die matri viuus nuntiatur. 8. quia benedictione cumulauit filios suos, sed inæqualiter. 9. &c.

453 — 2109

Vt in eo fuit mysterium Christi, ita in altero Abrahæ filio Antichristi siue Mahometis.

Ex Isaac Christus benedictionis semen quadragesimus

Anni Diluuij.
393
453

primus. *Mat.1.*

Ex Ismaele Maometus semen perditionis trigesimus primus (*In Chronicis Arabum post Alcoranum pag.214.*) prętermissis in vtriusque progenie obscurioribus. Nam plures fuere intermedij.

Vterque patris sui mores graphicè expressit. Christus vt Isaac,&c.Maometes vt Ismael,qui polygamus , qui ferus homo,cuius manus contra omnes,& manus omnium contra eum,qui insectator Isaac,Gal.4.&c.

Eius 37.obiit Sara mater,ætatis 127 quo quidem fuerat oblatus.Ipse verò decimo ante descensum Iacob in Aegyptum,anno vno ante eductionem Ioseph e carcere.

Anno ætatis 37.vinctus, vt sacrificaretur à patre. *Seder & Trad Hebræi* vel 25.*Ioseph.*vel 13. vt quidem nostri vidētur existimare,& ex Hebræis Abben Ezra,*Gen.22.* eos refellens,qui quinto,quia gestare non potuisset ligna holocausti.

Oblatus autem in parabolam futuri.*Hebr.11.*

Quadragesimo ducit Rebecam.*Gen.25.*

60 Gignit Iacob & Esaü.*Ibid.*

75 Amittit patrem,& in spelunca ab ipso empta sepelit.

Inde pergit eodem loco habitare,nempe iuxta puteum viuentis & videntis,*Ibid.*qui erat in tractu Hebr. *Gen.16.*

80 Peregrinatur in Geraris Palæstinorum ob famem,vbi sedes constituit diebus plurimis, *Gen.26.*i.annis 57. Nempe vsque ad vitæ 137.Nam de Bersabea e Patris domo Iacob agēs septuagesimū septimū, in Mesopotamiā egreditur,qui erat Patris centesimus trigesimus septimus. *Gen.28.*

100 Offenditur coniugio Esaü cum filiabus eiusdem loci, Nam Esaü tunc erat quadragenarius,*Gen.26.*

123 Senex & caligans oculis benedixit Iacob se pro Esaü primogenito offerentem.27.

124 Ad atauum Heber,eum, vt fratris iram vitaret transmittit in annos duodecim.

136 Illum reuocat.

137 Benedictione communitum in Mesopotamiam transmittit.

138 Reuertitur in Hebron,vbi reliquum vitæ transigit,id est,annos 48. Nam illuc cum Iacob è Mesopotamia rediens conuenit,*Gen.35.*

140 Rebecam vxorem in spelunca duplici sepelit iuxta Hebron.

158 Recipit Iacob è Mesopotamia fœliciter reuertentem,

180 Post 22.videlicet,moritur & ab vtroque filio honorificè in sepulchro maiorum tumulatur,*Gen.35.*

Rebeca decimum quartum agens ei quadragenario nubit,viginti fuit sterilis. Moritur post annos 80. nēpe cum Iacob in Mesopotamia moraretur, annū nq; ageret octogesimum.Sic minimum excessit centesimum tertium.

Eo tempore,oraculum, ad quod consulendum Rebeca perrexit,*Gen.25* aiunt fuisse in templo,cuius Pontifex erat Melchisedech.

Ex eo & Rebeca Lævi cute parentibus , nascitur Esaü pilosus ac hispidus,Edom postea ab Orientalibus appellatus,à pilis ruffis , sicut a Græcis ἐρυθραὶξ , vnde mare Erythreum & rubrum.

Ex vno concubitu sati duo gemelli Iacob & Esaü, differentibus planè naturis,moribus,vita,fortuna,&c.Astrologorum vanitatem coarguunt. *August. epist. ad Sixtum.*

Filij Abrahæ ex Cetura in Troglodit arū regionem sub

Aegy

SEM, ABRAHÆ ET ISAACI SÆCVLO.

Anni Domini. | Anni mundi

393 | 2049

Aegypto à patre in colonia mittuntur. *Ioseph.li.1.Antiq.*

Cetura vxor Abrahæ, *Gen.25.* imò Concubina, *1.Par.1.* Concubinæ autem erant apud Hebr. ancillæ, quæ cum viro sine legitimis ceremoniis conuenerant. Vnde filij earum in hæreditatem patri non succedebant.

Ismael primogenitus Abrahæ, ex ancilla Agar à quo Ismaelitæ, siue Saraceni & Arabes, 12. principibus ab ipso exortis, maledicta natio secundum carnem orta: simultatem perpetuam gerens cum Isaac, & promissionis filijs secundum spiritum natis. Quare quemadmodum tunc Ismael, qui secundum carnem natus fuerat, persequebatur Isaac, qui secundum spiritum: ita & nunc (quando Mahometani Dei populum insectantur.) *Verba Pauli Gal.4.*

Ferus homo, manus eius contra omnes, & manus omnium contra ipsum. *Gen.16.* Hoc nostro magno malo experimur quotidie in Saracenis & Turcis.

Duodecim filios principes reliquit, qui omnes iam suis populis dominabantur.

Possedit magnam partem Arabiæ, ducta in vxorem principis filia.

Ille egit pœnitentiam & pietatem coluit. *R. Selom.Gen.15.* Saltem quo ad vixit Abraham, vnde & paternum funus cum Isaac curat religiose. *Gen.25.* Eius meminit Melon li. contra Iudæos.

ISAACI SÆCVLO.

Ita Isaac ex promissione & secundum spiritum natus, terræ sanctæ incola solus fratrum permansit.

Cuius tempore tres superioris ætatis patriarchæ migrarunt ex hac vita. Primo eius anno Sarug annorũ, 230. Trigesimo quinto Thare annorum 206. quadragesimo sexto Arphaxad annorum 438.

Ammonitæ & Moabitę ex incestu Lot orti, in Arabia initium gentis sumunt. Hi quidem partem Arabiæ, quæ sita est super ripam torrentis Arnon, in mare mortuum labentis, prioribus accolis, qui Emim appellabantur, subuersis occupant *Hieron. in locis Hebraic.*

Illi autem Raphaim gentem vetertimam interfecerũt, & eorum regionem Arabiæ, cuius metropolis Philadelphia, obtinuerunt. *Ibid.*

Syri descendunt à Chamele filio Nahor fratris Abraham, *Gen.22.* secundum nostrum interpretẽ, & 70. Atqui nullos reperio Hebræos sic interpretantes, sed nec Chaldæum, etsi Fagius vulgatam interpretationem sequatur. Nam nihil amplius in Chaldæo est quàm Hebræo, nempe *Chamuel pater Aram: Aramæ* dixisset Onkelos pro Syris: nec singulare Aram retinuisset contra suum morem. Malo igitur, vt *Aram* non hic Syriam, vel Syrios significet, sed nomen proprium viri. Ratio est perspicua. Quoniam Syri iam orti erant ex altero Aram, nempe filio Sẽ, *Gen.10.* quem proinde cum alijs 70. prius venisse in partitionem orbis terrarum, & Syriam sorte obtinuisse, ante quàm Abraham in Chanaan ingrederetur, iam docuimus.

Mundi vix dum dispersi eadẽ facies, quę nunc, Bellorũ vsus, seruorũ & vernarũ, *Gen.14.* Seruorum tam vernaculorum, quàm emptitiorum. 17. Delicatarum carniũ, frugũ, butyri, lactis, 18. 27. Conuiuiorũ pulmentorum, 21. 24. 26. Frugum, & vini, 9. 19. 27. Sagittarum, 21. Armorum, Pharetrarum, arcuum, 27. Venationes. 19. 24. 26. Iudiciorũ & forũ iudicialiũ, 14. vbi fons siue planities Mispat. i. iudicij, in quam veniebant incolæ regionis propter iudicia & causas forẽses, ex Onkelo & R. Selomone. Gladiorũ 12. &

453 | 2109

Anni Diluuii. | Anni mundi

34. Siclorum argenti probatæ monetæ publicæ, 23. Argenteorum 20. Electorum sepulchrorum, 23. Monumẽtorum & sepulchralium titulorum & inscriptionum, 35. Oppidorum & castellorum, 25. Vrbium 10. 11. 13. 23. 24. Vasorum aureorum & argenteorum, Siclorum aureorum, inaurium aurearum, ad ornandam faciem armillarum, in manibus, pondo siclorum decem, vestium elegantium, 24. 27. Diuersoriorum hospitiorum ad manendum & locandos camelos, 24. 42. Puteorum, laterum, bituminis, 20. 21. 26. Hydriarum ad hauriendam aquam, canalium 24. Legum diuersarum, negotiationum, Dotium. 34. Emptionum & vẽditionum agrorum, 23. Epistolarum & nuntiorum. 22. Denique artes, opera, artificia planè eadem, quæ nunc, vt Græci & Latini non se clarius probare possint fuisse Barbaros vsque ad Cyri & Solonis tempora, id est, vsque ad quingentesimum ante Christum, quàm cum huiusmodi rerum inuentionem recentem faciunt, & non nullis suorum tribuunt, quæ a prima Diluuij memoria apud Orientales repetitur.

393 | 1049

Externa tempore Isaac.

Sub natiuitatem Isaac, nempe eius duodecimo Ninus proprie regnum auspicatur, & Babylonicum à Nimrod ante 62. annos constitutum delet.

Terra Chanaan paucos tunc habebat Reges, vnde Reges Chanaan præsertim legũtur post exitum de Ægypto.

Semiramis Nini vxor Babylonis mœnia cõdidit. In eius medio templum Belo statuit, ementito sexu, nomine filij regnat, qui & ipse Ninus vocabatur. *Strabo li. 16.*

Fortasse Nimrod eam sine mœnibus reliquerat.

Prima post diluuium metalla excoluit captiuorũ opera. laude bellica illustris multa in Oriente præclarè gessit, ad Oceanum Æthiopicum & Indum fluuium latissimum, cuius ripas ponte 60. stadia longo, 30. lato iunxit, ducenta Idolorum millia ex ebore & ligno finxit, sicque orbem Idololatria repleuit. *Suidas.*

Babylonem in miro camporum æquore in quadrum disposuit. Murus eius ex coctili latere, infuso bitumine in latum habuit cubitos 50. in altum 200. in ambitu stadia quadringenta septuaginta. Vicenæ quinæ portæ in laterum vno quoque, vt esset ἑκατόμπολις, quarum ostia miræ magnitudinis, ex ære fusili: *Orosius.* Sed rectius hoc attribuit Berosus apud Iosephum, lib. 1. contra Appionem Nabugdonozori.

Exercitu tredecies centenorum millium peditum, quingentorúmque millium equitum, per Bactrianos in Indiam frustra penetrat.

Atqui Semiramidem vixisse post Mosem testis est Porphyrius lib. 4. contra Christianos. *Citante Eusebio, lib. de præp.* Sex videlicet generationibus ante Cyrum, *Herod. li. 1.* Quod certum.

Apud Sycionios in Peloponneso Egialeum aiunt ann. 52. regnasse.

Treuerenses à Trebeta Nini fratre, à Semiramide expulso, se tunc in Gallia Belgica conditos gloriantur.

Tuysconem, Mannum, cum hoc Trebeta apud se regnantes his temporibus Germani, si Deo placet, faciunt.

Deinde Ingeuon post parentem incertis adhuc sedibus, Tuysconis enim filium Mannum tres hos genuisse Ingeuon, à quo Ingeuones circa Occidentalem Germaniæ Oceanũ. Herminon, à quo Mediterranei Hermiones, dicti, Isteuon a quo isteuones, *è Tacit. initio li. de morib. Germ.*

Apud Aegyptios Necao Pharao. Ioseph. *lib. 5. bel. cap. 26.*

453 | 2109

ISAACI SÆCVLO.

Anni Diluuij		Anni mundi
393		2049
		2109
453 Gen. 47. 583	c IACOB qui & Israël descendit in Aegyptum natus, ann. 130.	2239
	Semiramide, zamea Ninea eius filio, an. 38. Ario 4. ann. 30. Regibus Assyr.	
	Melchisedech Pontifice.	
583		2239

Iberus rex Hispaniarum secundus.

Nagas Celtarum rex secundus. Deinde Satron Rex doctissimus, qui publica literarum studia instituit. *Bero.*

Viri Scytharum Parthos & Bactrianos, fœminæ verò Amazonum regna condunt. *Nangiacus.*

Amazones durant vsque ad tempora Alexãdri Magni, *Iust. hist. lib. 2.*

c Iacob vixit cum auo Abrahá ann. 15. cum Sem Patriarcha 50. cum patre Isaac 120. ac decimo post patris mortem descendit in Ægyptum, vbi dulci filij consuetudine vsus est annis 17.

Iacob (qui & Israel cognominatus post Angelicam luctam) omnium primus, votum nũcupauit Deo. *R. Abahu in Talmud.* Ac certè de illo primùm legitur, Votum etiam vouit Deo dicens. *Gen.* 28. Offerens. 31. 33. 35. vbi & Sacellum & altare Bethel construit 46. Libans, 28. & 35. sepeliens 35. Inuocans nomen Dei æterni, & Angeli 48. &c. Decimas soluens 35. Vir simplex 25. habitans in tabernaculis 27. Lenis 28. Obediens parentibus 36. Patris institutum seruans, pastor 28. Propheta 48. 49. Angelorum visionibus sæpe potitus 28. 31. 35. &c.

Annos 20. transegit in Mesopotamia, cum auo Abraham versatus est an. 15. Patri ministrauit post reditũ suum è Mesopotamia 22. an.

Benjamin natu minimum gignit in Chananea, reliquos in Mesopotamia. *Gen. 35.* Duobus annis à reditu, in partu moriente Rachele, ætatis 36. cui Lia superuixit decem. Nam vitæ 46. obijt. Erant autem sorores geminæ. *Seder Olam.*

Post annum 21. redit è Mesopotamia ad patrem Isaac in Hebron, cuius consuetudine adhuc fruitur annos circiter 23. *Seder Olam.*

Denique ætatis decimo quinto sepelit auum Abrahã.

50 Sem atauum.

63 A patre benedictionem & prærogatiuam primogenituræ consequitur.

Per annos 12. metu fratris delitescit apud Abauum Heber eique ministrat.

75 & 76 ab Heber ad Patrem redit, à quo iussus in Mesopotamiam proficiscitur.

77 Stetit ad puteum Mesopotamiæ, & 20. annis mansit in domo auunculi Laban.

83 Ducit Liam vigesimum secundum agentem. Indéque post dies septem Rachelem, Liæ gemellam, quæ & ipsa proinde agebat vigesimum secundum.

Non, vt quidam opinantur, post septem alios annos, sed post septem dies à nuptiis vxoris primæ. *Rabbini in 29. Gen. & Hier. in quæst. Heb. contra Seder Olam c. 2.*

84 Gignit Ruben primogenitum suum.

85 Simeonem.

86 Leui.

87 Iudam.

Nam ei intra tres plus annos, quatuor hi patriarchæ nati sunt, Reliqui septem cum Dina (excipiendus enim Benjamin) quatuor sequentibus annis. Inueniuntur enim omnes præter Benjamin intra septem annos procreati è 4. coniugibus, singuli singulis septem mensibus.

91 Iosephum procreat.

Quinque sequentibus vsque ad 96. prouidet domui suæ.

96 Cum vxoribus, vndecim filiis & Dina in Chanaan redit

	Anni Diluuij		Anni mundi
dit peruenitque in Succhot, vbi manet menses octodecim. 97 In Bethel sex alios menses.			
98. Suscipit Benjamin, Rachelem sepelit & Deboram. Viginti duobus annis. Inde Isaac senem sua præsentia consolatur & curat.	453		2109

108 Amittit Liam morte, Iosephum captiuitate, Sedecim annos excedentem.
109 Iosephum habet seruum Putipharis.
110 Eundem habet in carcere per annos cir citer 13.
120 Sepelit Isaac patrem suum annos 180. natum.

Decē postea illic desidet vsque ad 130. Nempe in Hebron, vbi pater eius obierat.

128 Iosephum tricenarium habet stantem in conspectu Pharaonis, pro regémque Ægypti.
130 Descendit in Ægyptum anno famis secundo.
147 Moritur post tot exilia & cruces, id est, decimo septimo post descensum. Moriturus vaticinatur de posteris & nominatim de Christo, quem Silo vocat, *Gen.49.* Hæc ferè è Seder c.2. Nam nonnulla recensuimus.

Ex vndecim eius filiis, & duobus Iosephi Manasse & Ephraim tribus tredecim ac populus Israëlitarū vniuersus propagatur.

Alexād. r Polyhistor res Iacob descripsit. i. fugam eius, habitationem in Mesopotamia, ministerium 7. annorum, coniugium cum duabus sororibus, numerum filiorum, raptum Dinæ, cladem Sichem, venditionem Ioseph, &c. Eadem fere Theodorus in suis versibus, Artabanus, Philo Biblius, Nicolaus Damascenus, Aristeas.

Thamar iuxta nonnullos, filia Melchisedech sacerdotis. Hoc coniiciūt ex eo, quòd Iudas in scortatione deprehensam iussit comburi, non lapidari. *Gen.36.* Nam legem fuisse apud Hebræos, quam Moses postea repetiuerit, vt filia sacerdotis, quæ scortata fuerat combureretur, cæteræ lapidarentur, *Leuit.20.& 21.*

Cæteras quoque vxores filiorum Iacob probabile est fuisse de semine Melchisedech siue Sem, præter vnam ipsius Ruben. *Gen. 46.* primo quia notant oraculum de semine Chanaan maledicto, déque terræ facie exterminandò, *Gen.9.& 15.* Secundo, quia sciebant Patres affinitatem Chananæorum perpetuo refugisse Abraham, *Gen.24.* Rebeccam.27. Isaac 28. Tertio, ex eo, quod Scriptura notat, tanquam aliquid extraordinarium Ruben genuisse Saül è Chananitide, *Gen.46.* Quid enim opus fuerat addere Chananitidis vocabulum, si omnes aut pleræque earum erant Chananeæ?

Sed neque vxores, vt patet, de Mesopotamia eduxerūt, primum, quia quando inde egressi sunt, adhuc erant paruuli. nec matrimonio maturi. Maior enim nondum attigisse poterat decimum tertium annum. Quin & matrimonia illa ætate ferè erant tardiora. Quare Isaac non nisi quadragenarius Rebeccam duxit, Iacob octogenarius Liam & Rachelem, qui & 77. annorum erat, priusquam pater cogitaret de vxore ei danda, vel ipse de accipienda. Esaü ipse quadragenarius. Denique non minus id commemorasset Scriptura, quam cum nominatim docuit Saram eductā è Chaldæa, Hagarem ex Ægypto, Rebeccam, Rachelem, Liam, Balam, Zilpham assumptas è Mesopotamia, ne sanctū semen cum impuro & detestabili Chananæorum misceretur. [583 | 2139]

Anno 63. Iacobi mortuus est Ismaël. Huius viduam sororem duxit Esaü, *Seder Olam, c.2.* Ita Esaïtarum & Ismaë-

SEM, ET ABRAHÆ SÆCVLO.

Anni mundi

IACOBI SÆCVLO.

litarum familia in vnam gentilitatem coaluit, vt non mirum sit, si Scripturæ, quando de Mahometana impietate vaticinantur, eam modo describant, sub nomine Esau, siue Edom siue Seir; (nam tot nominibus celebratur Esau) modò sub nomine Ismaelis.

2109

Quot descenderint in Aegyptum cum Iacob, siue 70. siue 75. animæ, nō est anxiè pugnandum. Nam & 70. Scriptura dicit, & 75. esse potuerunt, quoniam Scriptura solet reticere numeros fractos. Sic nominant Septuaginta interpretes, & 70. Christi discipulos, qui tamen 72. fuerunt, &c.

Præterea in 70. non comprehenduntur Iacob, Dina, Ioseph cum duobus filijs, qui additi conficiunt 75.

Anan primus equum & asinam commiscuit, vnde mulorum origo *Genes. 39.*

Ioseph somniorum intelligentiā primus condidit, nihilque diuini iuris humanique ei incognitum videbatur, adeo, vt etiam sterilitatem agrorum ante multos annos prouiderit, tantaque experimenta eius fuerunt, vt non ab homine, sed à Deo responsa dari viderentur. è *Gentilium scriptis Iustin. hist. li. 36.* Eius insignes interpretationes extāt præcipuè *Gen. 40. & 41.* Philo Byblius hanc somniorum interpretationem tribuit Abrahamo. Amphytrioni Deucalionis filio *Plin. lib. 7.* Telmisseis populis Lyciæ, *Clemens in Stromat.*

Venditus est à fratribus quòd illum vnicè à Patre diligi, deinde quòd somniis illi portendi familiæ principatū animaduerterent. *Gen. 37.*

Cùm hæsisset in seruitute vel carcere an. 13. anno vitæ trigesimo liberatur. Famem septennem prudentia singulari ab Aegypto depulit. Quare consecratus ab Aegyptijs, Serapis nomine, i. principis boum, immani simulachro & fano exornatus est, in quo bos nutriebatur Apis vocabulo in agriculturæ symbolum. Simulachrum euertit Alexandriæ Theophilus Patriarcha, Theodosio magno principe *Suidas & Ruffinus.*

Caruit cōspectu patris annos 23. Nempe à decimo sexto ætatis ad 39. qui tertius erat famis. Fruitur deinde septemdecim. Nam tamdiu Iacob in Aegypto egit.

Erudiuit aulam Pharaonis, & seniores eius docuit, siue scire fecit. *Psal. 105.* Nempe Aegyptus bonarum disciplinarū valde adhuc erat rudis, sed eas deinceps edocta cœpit colere. Moritur anno 54. post patris mortem. Agebat trigesimum sub mortem Isaac. *Seder Olam.*

Eius trigesimo nono Israëlitæ descenderunt in Aegyptum. *Ibid.* post vigesimum secundum ab ipsius venditione. *Ibid.*

Sub Iacob tres superioris ætatis patriarchæ moriuntur. Eius enim trigesimo primo Sela obiit annorum 433. quinquagesimo Sem sexcentenarius, Octogesimo Heber Hebræorum parens, vbi expleuisset annos 464. Sic eius decimo sexto moritur auus Abraham, centesimo vigesimo Isaac pater.

Atque hic veterum patriarcharum antiquæ virtutis & fidei virorum finis, vt quibus duntaxat Iacob annis 26. superuixerit.

Ita per tres duntaxat patres, Sem, Mathusale, Adam, ad Iacob, Ecclesiæ doctrina, fides, traditiones, leges peruenire potuerunt. Nam Iacob vidit Sem annis 50. Sem Mathusalem 98. Mathusale Adamum 243. *Seder Ol. m. c. 1.*

2239

Mentio idolorum in Scriptura prima est Gen. 31. quando Rachel idola patris sui abscondit.

Anni Diluuij.

Balac filius Beor, primus rex Idumæorum creatur.

Esaü omnem terram ad montem, Seir sibi subiectam habet, & magna cum potentia illic dominatur. Domino illam terram illi dante, *Ios.24.* regionémque Idumeam de suo more appellatam relinquit. Nam Edom à colore ruffo cognominatus est. Quin & mare vicinum. Nam mare Indicum cum sinu Arabico siue Aegyptiaco Erythreum, i. rubrum profanis à rege Erythra, inquit Mela. Erythras autem Græcè, est Edom Hebraïcè. 453

Dina filia Iacob à Iob in vxorem ducitur. *Chald. Paraphr.* de quo paulò pòst.

Externa & incerta etate Iacob.

Druyus Celtarum rex quartus, disciplinarum & præsagiorum plenus, à quo Druydes Gallorum sacerdotes, de quibus Cæsar *libr.6.Gal.bello.* Plinius 16.*cap.44.* & Tacitus *de Germ. moribus.*

Huic Bardus quinto loco successisse fertur, Musicæ studiosus. Deinde Lucus venationi deditus, à quo Lucenses Galli. *Berosus.*

Quæ suspectissima. Nam Galli vsque ad Cyrũ cum tota Europa planè bardi fuerunt Barbari, agrestes & ἄμουσοι. Tum enim per Phocenses Græcos Asiaticos, qui Cyri dominatum fugientes Gallicum littus occuparunt, Massiliámque condiderunt, cœperunt emolliri, & hominibus paulatim excultis, capessere studia literarum per Bardos, & Euages & Tectosages, è quibus Bardi fortia virorum illustrium facta heroicis composita versibus cum dulcibus lyræ modulis cantitarunt *Ammianus Marcellinus li.5. Strabo li.4.* E quibus apparet Bardos & reliquos Galliæ sapientes siue philosophos & Druydas ortos esse ex istis Phocensibus vt stultum sit eos eorúmve nomen ante Cyrum in Gallia requirere.

Eadem Barbarie reliquæ nationes Europę ante Cyrum Solonémve tenebantur. Nam ad humanitatem perductæ sunt per Orientales, sensim in Occidentem influentes, propter duarum primarum Monarchiarum motus, Danielis Ezræque sæculo.

Septemtrionales gentes, vt à commerciis remotiores, longè tardius feritatem deposuerunt, vt proinde quæ deinceps de Sarmatis, Germanis, cæterisque Scythis propositurι sumus, sint multo suspectiora, adeóque conficta à proprijs ipsorum prophetis.

Hiarbas rex Lybiæ, contra Palladias fœminas infœliciter pugnat.

Osyris gigantes, qui tyrannidem exercere cœperant, opprimit, Italia decem annis potitur.

Apis, à quo Serapis, floret in Aegypto, postquam fratrẽ Aegialeum Achaiæ præfecisset. *Euseb. in Chron.* Sed de eo paulò pòst rectius.

Menam omnium primum regem Aegyptiorum facit, qui populos colere deos, sacráque his facere, mensas & lectos sternere docuerit. Hinc post longa tempora regnasse Gnefactum Vbichoridis sapientis patrem, &c. Diodorus Siculus, *lib.2.*

Ogygius apud Atticos.

Aethiopia bellis Aegyptiorum atteritur.

Nineas siue Ninus, Nini & Semiramidis filius, propter ignauiam vituperatur. *Athenæus lib.2.*

Semiramidem matrem sui concubitum appetentem, intermit. 583

Arius post eius obitum Bactrianos & omnes Caspios subegit.

IACOBI SÆCVLO.

Anni Diluuij 583 | Anni mundi 2239

23

Exod.12. Galat. 3. Act.13.

d IACOBÆI manserũt in Aegypto ann.430.

2669

1013

Regibus Assyriorum Arit 4. Aratio 5. an. 40.

Baleo 6. an. 30. Armatrite 7. an. 38.

Beloco Prisco 8. an. 35. & per ordinem Baleo 9. an. 52.

Altada 10. an. 32.

Manucho 11. an. 30.

1013 | 2669

Iubelda tertius rex Hispaniæ.

Ingeuõ apud Tuysconies, de quo Tacitus *de moribus Ger.*

d APERTE, Exod.12. v.4. *Habitatio autem filiorum Israel, qua manserunt in Ægypto fuit quadringentorum triginta an. Quibus expletis eadem die egressus est omnis exercitus Domini de terra Ægypti.* Quis enim non videt illo nomine *filiorum Israel*, non nisi posse intelligi filios Israelis siue posteros Iacob, neq; Abraham, Isaac, Iacob sub hac locutione cõtineri? Nam quis vnquam auos & Patres, filios nepotum appellauit?

Idẽ Stephanus, Act.7. cõfirmat. *Locutus est Abraha Deus quia erit semen eius accola in terra aliena, & seruituti eos subiicient, & male tractabunt an.40. & gentem cui seruierint iudicabo ego & post hac exibunt & seruient mihi in loco isto.* Quis enim similiter nõ cernit. *Hoc semen* esse Israëlitas, non Isaac, & Iacob, vt qui vel nunquã fuerint in Ægypto vel nũquam seruituti fuerint subiecti, maléque tractati siue ab Ægyptiis, siue à Chananeis?

Idem Paulus Act.13. probat, *Elegit patres nostros, exaltauitque cum essent incolæ in terra Ægypti, & eduxit eos, & destruẽs gentes septem in terra Chanaan sorte distribuit eis terram eorũ, quasi post quadringentos & quinquaginta annos, & post hac dedit eis iudices.* Quis enim non intelligit apertè habitationem filiorum Israel accessisse ad hunc numerum?

Idem Iosephus, li.2. Antiq. c.5. significat, dum Israelitas 400. annos consumpsisse tradit in Ægyptiacis operibus.

Imo vero Deus idem clarè pronunciat, Gen.15. *Scito prænoscens, quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra nõ sua, & subiicient eos seruituti & affligent quadringentis annis. & post hac egredientur cum magna substantia. Generatione quarta reuertentur huc.* Sic enim rotundo numero loquitur, triginta tacitis. Vbi frigidum est quadringentos illos ordiri à die congressus siue apparitionis huius, nam apertè nõ *Tu*, sed *semen tuum*, &c. Frigidum quoque, quod alij natiuitate Isaac, vt ab ea ad natum Iacob sint an. 60. inde ad descẽsum in Ægyptum 130. demum in Ægypto 201. id est summatim 400. Nam apertè oraculum non attingit habitationem terræ Chanaan, primum quia in ea non seruierũt, neque afflicti sunt Israelitæ, sed potius honorificè, humaniterque habiti, deinde quia non illinc, sed ex Ægypto egressi sunt cum magnis opibus, denique quoniam opponit ingressum in terram seruitutis & afflictionis reditui in terram Chanaan, siue libertatis.

Ex quibus locis hîc merito reiicio commentum Rabbinorum, præter diserta Exodi verba, quibus subscripsit Paulus *Act.*13. scribentium suos tantum mansisse in Ægypto 2010 annis. Ducentos autem viginti reliquos conferendos ad Abraham, Isaac. & Iacob, summamque 450. in Exodo positam ab Abrahamo esse auspicandam. De quo Rab. Leui Ben. Gerson in 15. Gen. Nam & eo loco disertè Script. *Generatione* (inquit) *quarta reuertentur huc*, i. ætate, & sæculo quarto. Nã דור hoc significat. Sicque quos 400. an. paulo ante dixerat, mox sæculũ quartum appellat.

Accedit, quod tam paucis non videntur (excludo miracula) potuisse propagari sexcenta armatorum hominum millia, absque pueris, mulieribus innumerabilibus: quæ tamen leguntur exiisse de Ægypto. Vnde August. Eugub. in c.12. Exod. in ea versans sententia, Græcorũ adiectionẽ καὶ ἐν γῇ Χαναάν, cancellat. Qui tamen hodie temporum rationem è Bibliis subducere se aiunt, istorum ferè traditionẽ sequuntur, vt nõ mirum sit illorũ supputationẽ esse controuersiarũ plenam, nec conciliare. c.7. & Act. & mul-

ta alia loca cum veteri testamento, Act.13.

Istis autem imposuit, quod Paulus ad Galatas 3. videtur scribere 430. annis post promissionem factam Abrahæ de suscipiendo semine, qui est Christus, datam esse legem Mosis. Atqui Paulus indefinite loquitur, & sic debet ordinari. *Hoc autem dico, Lex, quæ post 430. annos facta est, non irritum facit testamentum confirmatum à Deo ad eneruandam promissionẽ*, Id est, Lex Mosis, quę scribitur, *Lex facta post 430 annos* non inanes reddit promissiones. Sed potius confirmat. *Post* 430. inquam *annos*, non vtique à promissione (nã repugnat locus Exod.12 ad quem alludit) sed à descensu Israelitarum in Ægyptum, illic enim, *Post*, non refertur ad promissionem, sed ad legem factam eo tempore, quod Moses designauerat, q.d. Paulus. Lex quæ post 430. annos facta legitur (*Exod.12.*) testamentum Dei, prius Abrahæ factum, irritum non potest facere. Hoc enim veluti per parenthesim interposuit, *quæ post 430. annos facta est*, ad tollendam homonymiam, & docendum de qua lege intelligeret. Nempe de Mosaica, non de lege Circumcisionis, Gen.17. non de legibus Dei, quas Abraham seruauit 26. v. 5. quasque docturus erat filios suos & domum suam post se, ibid. c.18.

Alioqui, vt hoc addam, falsum esset oraculum, *Gen.* 15. quod sine figuris prædixit, semen Abrahæ 400. totis annis seruiturum, in Ægypto scilicet (nam in terra Chanaã non subiectum fuit seruituti) ac deinde eripiendum.

Sed nec conturbare debet vulgata Rabbinorum ratio quam affert Selomo Exod.6. quod inter Leui & Mosem Scriptura tantum numeret duas generationes, Caat, qui vixit annis 133. *Exod.6.* & Amram, qui an.137. *Ibid. & 1. Par.* 6. & Caat fuerit ex descendentibus in Ægyptum. *Genes.* 47. Primo quia Amram pater Mosis diutius vixit, quam illi interpretentur. ad illud enim *Exod. 6. Accepit Amram vxorem, quæ ei peperit Aaron & Mosem & Mariã. Fuerũtque anni vitæ Amram* 137. subaudiri potest, quando eos videlicet genuit, vel post mortem Patris Caat. Nam Amram in numero septem viuacissimorum ab ipsismet Rabbinis ponitur.

Secundo, Scriptura fortasse aliquot intermedios, nẽpe obscuriores, more suo trãsilit, & nihilominus *Gignendi* verbo vsa est, quod nepotes sint filiorũ loco. *Vt Mat.1. Iosias genuit Iechoniã*, qui tamẽ eius minimè erat filius, sed nepos. *Ezra.5. Zacharias filius Iddo*, qui eius pariter erat nepos, non filius.

Sic in quarta ætate, quæ fuit 490. annorũ, à Naassone ad Dauidẽ, quatuor dũtaxat notãtur, *Naasson, Salmon, Booz, Obed, Iesse, Dauid*, 1.Par.1. Ruth.4. Nam Naasson reperitur mortuus anno ab exitu secundo. *R. Selom.1. Par.* 1. ita vt oporteat *Salmonẽ, Booz, Obed, Iessen & Dauidẽ* 480. emẽsos esse, aut aliquos intermedios fuisse præteritos. Quid igitur mirũ, si hi quatuor Leui, Caat, Amrã, & Moses emensi sũt hanc ætatem præsertim cũ hæc sequentibus ætatibus fuerit viuacior, vel si Scriptura intermedios aliquos reticuit?

Atque ita fortasse isto tertio sæculo, Moses est Patriarcha ab Abrahamo decimus, vt primo ab Adamo Noe: & secundo à Noe Abrahamus est quoque decimus. In eo fui prolixior, quod B. Hieronymus se nescire professus sit, quo pacto his tribus Scripturis satisfaciendum esset.

Ad hæc, quoniam cunctos recentiores Chronologos his habeo obstrepentes, & 430. incipientes Septuagesimo Abrahæ, id est, quando iussus est exulare siue exire ex Vr Chaldæorũ. Inde enim sicut 30. vsque ad natũ Isaac, hinc

Anni Diluuij 583.

1013

Manchaleo 12. an.30,

Phero 13. an.20.

Mamolo siue Mameio 14. an.30.

Sphareto 15. an.40.

Ascatade 16. an.18.

Amynta 17. an 45.

Anni Diluuij 358 | Anni mundi 2239

Vsque ad ortum Iacob 60. ab ortu Iacob vsque ad eiusdem ingressum in Ægyptum 130. à quo reliquos 210 comminiscuntur vt summa 430 existat.

Assignatur Iudæis terra Iessen, quæ videtur esse præfectura Tanitis & Heliopoleos, è Psalm.77.

In ea ædificarunt vrbes & villas, siue quod statuissent illic perpetuas sedes collocare, siue alia occasione, e.1. Par.2. Nã illic Hezron dicitur mortuus in Caleb. Ephra, quam Hebræi putant fuisse vrbem Ægypti sic dictam de structorum nomine, nempe Caleb, & vxoris eius Ephrat.

Descenderunt in Ægyptum an.9 principatus Ioseph, qui secundus famis, post cuius septuagesimum primum Ioseph moritur, & in arca ænea aromatibus perfusus conditur, in Nilúmque proiectus refertur inter Deos Ægyptiorum *Eugub.50.Gen.*

Ossa eius transtulerunt secum Israelitæ, *Exod.13.* quæ post mortem prophetant (id est, miracula edunt) *Eccl. 49.* nec fuit contra legem Mosis, qua mortuorum ossa, contaminare declarabantur. Nam illa de Sanctorum ossibus, cineribus & reliquijs non intelligebatur, quæ perpetuò apud Iudæos in præcipua veneratione fuere.

Iuda, Phares, Ezrone, Aram, Aminadab, Iudæ principibus & Christi maioribus.

Sacerdotes Aegyptij de Prytaneo siue horreo Regis alebantur. *Gen.47.*

Exitus eorum meminit etiam Strabo. *lib.16. Geog.* Meminit & Iustinus histor. sed admixtis fabulis. Item & plurimi externi, quos contra Appionem Iosephus producit.

Iosephi res Alexander Polyhistor descripsit .i. eius carcerem, liberationem, somniorum interpretationem, principatum in Aegypto, matrimonium cum Ascheneth filia Putipharis sacerdotis, liberos duos, descensum fratrum, Aegyptium conuiuium ipsis appositum, &c.

Eadem ferè Theodotus in suis versibus, Attabanus, Philo Biblius, Nicolaus, Damascenus, Aristeas.

Filus Zaræ Zamri, Ethan Heman, Calcol, Dara prophetantibus.

Manetho Aegyptius Iudæorum originem & descẽsum in Aegyptum e Chanaan scripto reliquit, vbi eos appellat pastores. Nempe quod eorum opes in pecoribus essent positæ.

Vixit annos 110. Eo mortuo Israelitæ in Aegypto male habiti sunt 360. iuxta vulgatos autem Chronolog. 148. Sæuius autem 80. vltimis toto vitæ Mariæ Sororis Mosis tempore.

Rubẽ mortuus est duobus an. post obitũ Ioseph, an.124.

Simeon 120. primo post Iosephum.

Leui 137. Eo enim nullus est, qui diutius inter omnes fratres vixerit, quemadmodum inter eos nullus est, qui minus diu vixerit ipso Ioseph. *Seder Olam c.3.*

Iuda 119. Isachar. 122. Zabulon 124. secundo post Iosephum. Dan 126. Asser. 117. Beniamin 111. ita vt obiret circiter 26. ante Leui. *E Seder Olam.*

Nephtalim & Gad lustra nondum reperi.

Leui, Caath, & eorum propinquis speciem quandam futuri Sacerdotij exhibentibus vsque ad Aaronem è benedictione & testamento Iacob, Genes.49.

Iam tum Ægyptij colebant bestias pro numinibus, aut numinum simulachris. *Exod.8.* vbi etiam oues & armenta abominationes Ægyptiorum dicuntur .i. idola & dij. Nã ignominiosè solent Hebræi loqui de falsis numinibus. Hinc fortasse, Genes.46. & 47. detestabantur Ægyptij pastores pecorum, vt qui ea mactarent, quæ ipsi colerent. Quam citò post mortuos primos Patriarchas impietas in mundum ingressa est.

1013 | 2669

Filij Iuda in Ægypto sunt mortui, vsque ad quartam progeniem, nempe Phares, Hezron, Aram qui & Ram Hezronis secundo genitus. 1. Par. 1. Nam Christi linea non perpetuo ducitur e primogenitis.

Aminadab autem dicitur fuisse de exeuntibus, ac vnus de primis mare ingressis post Mosem, cum filio Naassone & paulo post mortuus. Alij malunt mortuum in Ægypto, quia Moses duntaxat meminit filij Naassonis inter principes Iuda ex Ægypto egressos.

Anni Diluuij 583.

Phares ætatis septimo vxorem ducit, octauo genuit Hezronem, nono Hamol. Simile est quod legitur Haran genuisse Lot, anno vitæ octauo & Saram nono. *Seder c.2.*

Tam fœcunda fuit hæc ætas. Vnde spatiû istius peregrinationis e 70. qui descenderant in Ægyptum, processerût duodecies centena hominum millia. Nempe sexcenta armatorum, sexcenta mulierum & paruulorum, *Trad. Heb.*

Anno à morte Iacob. 163. Pseudoprophetæ de filiis Ephraim & Galaad, seducunt populum ab auita religione. *R. Abraham in Caballe hist.* Ex eorum secta fortasse fuerunt Iânes, & Mambres, qui Mosi restiterunt. 2. *Tim.3. Ex He. Tra.*

Nam hæc nomina sunt pòtius Hebraica, quam Ægyptia, prius Luc.3. posterius, *Gen.14.*

In tam diuturna peregrinatione, & exilio, tria constâtissime Iudæi retinuerunt, linguá Hebraicâ suæ gentis habitum & nomina. *Elias præfat. in Methurgeman è Talmud.*

Quantum ad religionem auitam, eam illi ex Ægyptiorum contubernio dedidicerunt. Sola stirps Leui eam studiose tenuit. *In Maiemonim cap.1. lectio de Idololatria.*

Filij Zaræ in Ægypto, sicut filij Coræ in deserto, vaticinationis munere functi sunt. 1. *Par.2.* Inter eos celebertimus Ethan Zaraites, vt qui sapientiæ nomine conferatur Salomon, 3 *Reg.4.* Quinque inter 11. Psalmographos numeretur, *in Baba Bathra c.1. & Psalm.89.* Quamquam fortasse hi vixerunt Dauidis & Salomonis æuo. Nam non filij Zaræ, vt 1. *Par.2.* sed Mahol asseruntur. 3. *Reg.4.*

Heman Zaræ alter filius, nobilis archimusicus, cui filij Coræ Psalmum 88. dicarunt, vt ei modos faceret.

Fuit alius Dauidis tempore, cantor Samuelis nepos, 1. *Par.6.* cui potius, quam huic certos Psalmos tribuendos nonnulli putant.

Iacobæi insanas illas Pyramidum & vanitatis Ægyptiacę substructiones, quę in septé múdi miraculis collocâtur, cogête Pharaone fabricât, annis multis post obitû Iosephi.

Non enim solum ad lateres coquendos damnabantur, verum etiam ad alia opera figulina & lutea, vt ad ollas Ps.81.v.7. in Hebraica veritate. Hinc Exod.1. Ægyptij ad amaritudinem perducebant vitam eorum seruitute dura in luto & lateribus, ac omni opere.

Nomen Pharaonis non constat inter omnes qui scripserunt de Pyramidibus, iustissimo casu obliteratis tantæ vanitatis auctoribus, *Plinius lib 39. cap.6.*

Sic paulò ante Labyrinthus primus à Tithoe vel Petesuco rege in Ægypto extructus.

Non est probabile Israelitas consumpsisse annos 400. in operis Ægyptiacis: quod tamen scribit Ioseph.li. Antiq. c.5. Nâ & illud ipse labefactat seq. c.6. Dû ab Abrahá ad exitû de Ægypto an. dûtaxat. 430. percêset. Rectius igitur Hebræi initiû calamitatis huius ducût à Mariæ Mosis natiuitate, in annos 87. Ex quo & nomen obtinuisse aiût. Nâ Maria amaroré sonat, quod ea nata Ægyptij amaris operibus, Israelis seruitutem exacerbarint, *R. Selom. in 2. Cant.*

Calamitatis auctorem nostri nominant Amenophim.

Maria côcepta cœpit persecutio, septê annis ante Mosem natû. Eius 87. qui erat Mosis 80. finiit. *Seder Olam, c. 3.*

1013

Filij Ephraim Israelitas ante tempus conati sunt introducere in terrâ sanctâ, quam semini Abrahæ sciebant

esse

Anni Diluuii. | Anni mundi.

esse promissam. Sed frustra, quia Deus decreuerat alio modo eos ex Ægypto educere. *Trad. Heb. in Psalm. 77.*

583 — 2239

Cæsi sunt magna clade à filiis Geth indigenis, 1. *Par.* 7. ad quorum diripienda pecora Ægypto exierant. *Kimhi e Talm. ibid.*

E qua primi Paralipomenon historia apparet, Geth & alias vrbes Palæstinæ fuisse adhuc habitatas ab indigenis. Post hæc ergo tempora factum est quod narrat Moses, Deut. 2. Philistim & Caphtorim (Capadoces esse tradunt ad Taurum) irrupisse in illam terram, & cæsis indigenis inhabitasse, regionémque Philisteam nominasse. Vnde 70. solent Philistim interpretari, ἀλλοφύλους. i. alienigenas.

ISRAELITARVM SÆCVLO ÆGYPTIACO.

Liber bellorum Domini sub hæc tempora scriptus videtur, de quo Num. 21. fertur extare apud Æthiopas cum libro Henoch.

Iob Arabs Hussitarum princeps his Patriarcharum tẽporibus vixit an. 249. fuit ex posteris Nahor. *D. Hierony. & R. Selomo.* Moses huius historiam ex Arabico conuertit, *Hebræi*, vel è Syro, qua lingua ab ipsomet Iob conscriptus fuerat vel ab amicis. *Orig. lib. 1. in Iob c 60.* Gener Iacob ex Dina vxore. *Philo & Chald. Paraphras.* Septuaginta interpretes malunt esse ex posteris ipsius Abrahæ, quartum ab Esau. *In coronide Iob.*

Natus dicitur quando Iacob cum tota sua familia descendit in Ægyptum. Duodecim menses versatus in illis crucibus, quas liber ipsius commemorat (Origenes tamẽ plures numerat) *Seder Olam.* septem annos, *Suidas.* Duxit Dinam filiam Iacob in vxorem. *Chald. Paraphras. & Philo.*

Vixit 210. toto scilicet tempore quo fuisse vulgo feruntur Israelitæ in Aegypto, ita vt natus sit Iacobi 130. quo ingressi sunt in Ægyptum, eodem autem mortuus, quo sunt egressi. *Seder Olam c. 3.*

Aristeus quidam historiam eius scripto reliquit, vbi terram Hus in confinio Idumeæ & Arabiæ collocat.

Eius socij reges Arabiæ. *Tob. 2.*

Ecclesia adhuc erat Catholica, id est, nondum alligata certæ familiæ. Nã Iob, Eliphaz, Baldad, Elihu, Lot, Nahor, Mesopotamius, & reliquiæ piorum ex omnibus gentibus & familiis Noe & filiorum eius ad eam pertinebant. Inter quos Chananeorum plerique. Nam inter eos & apud eos sacerdotio fungebatur Melchisedech simul & regno, qui supererat anno Iacob 50. & regebat Oraculum, quod consuluit Rebeca, *Gen. 25.* Ad eam quoque pertinebant Arabes, quare ab eis liber Iob acceptus, indéque à Mose trãslatus. Filij Lot nondum ab ea defecerant, neque filij Esau, vt qui circumciderentur & patrios Abrahæ ritus retinerẽt, neq; Palæstini, quorũ regi Deus apparuit, *Gen. 28.* neq; Mesopotamij, inter quos Balaã prophetiæ munus exercebat: neq; Madianitæ, apud quos Iethro erat Sacerdos, & ita fortasse de plerisq; omnibus gentibus, donec in exitu Israëlis de Ægypto Iudæi facti sunt peculiũ Domini. *Exod. 19. v. 4.* sanctificatio & Dominium eius, *Psal. 114. v. 2.*

In Aegypto nonnulla erat doctrina, quæ illorum sapientia diceretur, in qua eruditus Moses legitur (*Act. 7.*) *Aug. l. 18. Ciu. c. 37.*

Ex Æthiopia autẽ ad Aegyptios manasse ferunt litteras per Isin, leges, ritus ciuitatũ, instituta sacrorũ, & colonias eo frequenter missas. *Viues in illum librum Aug. c. 5.*

1015 — 2669

Amram Mosis pater è septem illis viris extitit qui ferũtur à mũdi principio ad vsque finẽ vniuersam humanã vitã metiri Adamũ enim vidit Mathusale: hunc Sẽ, qui peruenit vsq; ad Iacob, quem Amrã ipse cõspexit. Amrã vsq;

ad Ahiam Silonitem vixit à quo visus Elias, qui ad orbis extremum saluus permanet. *Rabbini in 2.cap.Num.*

Anni Diluuij

583

Iacobæi in Ægypto pastores, populus, pastorum, Hicsi, regnum pastorum appellati à veteribus historicis, & Beroso Nanethone, &c. *Ioseph lib.1. contra Appio.* Hinc illud vetus, pastores in Ægypto regnum tenent an.103.

Qui eos expulit Pharao mari obrutus Tethmosis nominabatur *Ibid Ioseph. è Manethone Ægyptio*, vel amasis *Euseb. Iustin. Martyr ex Appione & Pelemone.* vel Cĕchris duodecimus Pharao. *Turon lib.1. hist.* Quem & Bachorim vocatum dicunt, de quo mira *Tacitus Annal.* 21. Amenophis aliis.

Ex eo tempore in exorcismis Ægypriorum contra demonas hæc habebantur: Deus Israel, Deus Hebræorum, Deus qui mersit Ægyptios cum rege in mare rubrum, &c. *Orig. lib.4. contra Celsum.*

Magi Pharaonis Iannes & Mamres, qui Mosi restiterũt quando signa faceret coram Pharaone. 2. Timoth.3. Quæ nomina non esse ficta ab Apostolo, sed è mediis antiquitatum Hebraicarum historiis sumpta apparet è Talmudica Ghemara cap. *Col Corbanoth hatsibbur.* & R. Nathan, *in Baal Haruc.* Quando (inquiunt) venit Moses in Ægyptum cum signis diuinitus acceptis, dixerunt Iannes(‎יומי) & Mamre ‎ממרא principes incantatorum Pharaonis. Hæc est ars nostra. & sic facere possumus incantationibus nostris. Tuque similis es iis, qui paleam ferunt in Aphriim vrbem frugum, è qua frumentum in multa loca effertur, &c.

Mare rubrum, quod nequaquam fluxui & refluxui obnoxium est, vt impie Vadianus in Melam retulit, cessit miraculo Israelitis: Ægyptios autem submersit, eorum armis & corporibus in littus, in quo versabantur Israelitæ, eiectis & expositis, ne amplius inermes & inopes essent. *Ioseph. lib.2 Antiq. cap. vlt. R. Se lomo in Ionam.*

Hebræi negant suos maiores tranasse mare rubrum totũ, siue à littore Aegyptio in littus Arabicum, sed quod grandius est miraculum, ad idem littus, ducto intra mare longo circuitu & quasi semicirculo, vnde ingressi fuerant, reuertisse. Id probant, quia hærebant in deserto Ethan ante transitum. Deinde post transitum in eodem se offendunt, vbi per tres dies vagati, castra ponunt in Mara *Exod.15. Num.33.* Deinde mare rubrum diuidit Aegyptum ab Arabia, non à terra sancta. Imo vero non fuit necesse, vt ingrederentur mare, nisi vt submergeretur Pharao, &c. *R. Hizkuni & R. Dauid Es.63.*

Iosephus & Nostri aliter, de littore in littus.

Accessit aliud miraculum, vt non vnus cunctis tribubus ingressos in mare patuerit, sed diuisus sit in duodecim partes, siue semirciculos, *Hebræi in Ps.136.* Moses enim percussit mare, & ipsum diuisit in duodecim vias. *Epiph. heres.* 64.

His temporibus Aegyptiacis plurimæ gentes omnino mutatæ sunt. Nam filij Lot.i. Moabitæ & Ammonitæ deletis Emim & Zomim, Gigantibus, qui erant similes filiis Enac antiqui Gigantis tempore Enos, eorum regionem occuparunt *Deut.2.*

Filij Esaü expulsis & deletis Horreis in Seir habitarunt. *Ibid.*

Capadoces Eneos vsq; Gazam expulerunt & consederunt pro illis, *Ibid.*

1013

Sic in Africa. Nam quodam bello Aethiopico multæ gentes illic antiqua nomina Gen.10. & 11. posita perdide-

runt

ISRAELITARVM SÆCVLO ÆGYPTIACO.

Anni Diluuij 538 | Anni mundi 2239

ISRAELITARVM, SÆCVLO ÆGYPTIACO.

runt. *Hier in quæst. Hebr.*

Terra Chanaan mirè culta & aucta vrbibus & pagis, quæ Iacobi æuo indigebat cultoribus latè & spatiosè Genes. 34. vt in gentium opes & labores Israelitæ ingrederentur.

Mundi regna varia constituta, dum quilibet affectaret supra reliquos tyrannidem & merum principatum. Nam sub Abraham, Isaac, Iacob Chanaan nullos aut paucos habebat regis titulo insignitos. Iam in hoc exitu abundat regibus, vt vicinæ prouinciæ, apud Mosem, Iosuam & authorem libri Iudicum.

Deus adhuc colebatur vbique, nisi quòd apud plerósq; idola coniungebantur. Nam in Ægypto Pharao Deum Abrahæ agnoscit & confitetur, *Gen.* 12. In Palæstina Abimelec an. & 26. In Mesopotamia Nachor, & Laban 24. 29. 30. qui interim domi habebant Idola 31. Sic Balaam ex eadem regione. *Num.* 22. 23. 24. Iethro in Madiam sacerdos. *Exod.* 3. & 18. In varijs Arabiæ regionibus Iob, Eliphaz, Baldad, Sophar, Eliu Deum sparsum in libro Iob colebãt. In Chananea & Syria Melchisedech sacerdos Dei excelsi, & templi structor, ad quod confluebant Orientales. In Æthiopia filij Abrahæ ex Cetura. In Arabia filij Ismaëlis, in Idumea posteri Esau. In Moab & Amon posteri Lot. In India posteri Iectan, qui & circumcidebantur. In Assyria Niniuitæ etiam vsque ad tempora 5. ætatis. i. Ionæ, *Ion.* 2.

Externa & incerta seruitutis Ægyptiacæ tempore.

Baleus Assyriorum rex Xerses. i. victor & triumphator appellatur, quod duplo plures gentes sub suo iure habuerit, quam Atatius. vsque ad Indos. *Beros.*

Belochus priscus q. Belacus. i. Beli amator an. 35. idololatriam auget.

Baleus minor regnum quoque intra Indiam propagauit. Quare Indi sua Babyloniis obtulerunt, séq; in eorum potestatem commiserunt.

Mamucus siue Mamitus Syris & Ægyptijs cœpit esse formidini.

Sphaerus Syros & Phœnices subegit.

Diluuium Ogygis Thebarum Bœotiarũ regis, qui Eleusinam condidit mille quadraginta annis ante vrbem cond. *Oros. li.* 1. *ca.* 7.

Ab eo vsque ad primã Olympiadem omnia sunt apud exteros fabulosa. Ex quo Varroni totum illud sæculum dicitur Mythichum. *Censor. de die Natali c.* 17.

Idololatria latè spargitur in Europam, impositis nominibus ad aliquod numen tutelare significandum.

Thechines Rhodum condiderunt, quæ prius Ophiusa vocabatur *Eus. Chron.*

Memphis, nunc Alcair, eiusque miracula barbara ab Epapho Pharaone condita, *Eus. Clemens Strom. li.* 1. *ex Aristippo. in primo arcadicorum.*

Dinastia 18. quæ dicta est Politanorum durauit an. 248. in qua primus regnauit Amasis an. 25. *Eus.* Hinc per ordinem Chebron, an. 13. Amenophis 21. Mephres an. 12. Mispharmuthosis an. 26. Thuthemosis an. 9. Amenophis 2. annis 31. qui & Mennon *Tacito lib.* 3. iuxta aliquos auctor seruitutis Hebræorum. Orus Magnus an. 38. Acengeres 12. Achoras 9. Cenchres 16. Acheres 8. Cherres 15. Armeus, qui & Danaus an. 5. Ramesses cog. Ægyptus, qui fratrem Danaum eiecit & Mizraim Ægyptum nominauit. *Tacit. li.* 2. an. 68. de quibus in Iudicibus.

Anni Diluuij 1013 | Anni mundi 2669

In Creta primus rex creatus dicitur Cres indigena fi-

lius Demogorgonis. Ab hoc Creta appellata est Curetes, à quibus Iupiter absconditus, post aliquot sæcula. *Nāgiacus.*

Milinus Cretensis in toto mari regnauit. *Berof.*

Themosis rex totius Aegypti potentissimus pastores Hicsos Aegypto expulit. *Manetho apud Ioseph. contra Appio.* Videtur esse Platonis in Phædro Thammus, quem & Hāmonem Deum vocant, quem Thebis profectus Theut (.i. Mercurius vel potius Ioseph) artes à se inuentas Arithmeticam, Geometriam, Astronomiam docet.

Iuxta alios Amasis. qui penè vltimus eorū fuisse dicitur, qui priscis sæculis Aegyptum tenuere, amicus Polycratis Samiorum regis. *Sabel. In3.*

Sed multis seculis hallucinatur. Nam iste, vt Polycrates, sub Monarchia Persica vixit.

Busiris in Phœnicia, Typhon Aegyptius Osyridis frater. Phoroneus 2. Argiuorum rex an. 60. illius meminit Plato initio Timæi. Contra quem & Parrasios bellant Tastaphis & Carsatis *Eus. Oros. lib. 1. cap. 7.*

Bacchoris sapiens in Aegypto, de quo supra ex Tacito.

Brigus 4. rex Hispaniæ, hinc per ordinem Tagus cog. Orma an. 30. Betus an. 31. Deabus, qui & Gereon, fodinarum auri inuentor. Lemnini tres Gereonis filij, Hispalus, Hispanus, Sicanus, Siceleus, Lusus, Siculus.

In Lybia priscus Hiarbas, à quo numidæ se Hiarbas vocant, & per successionem Anteus.

Herminon apud Thuyscones, de cuius institutis Corn. Tacit. *de morib. Germ.* Deinde per ordinem Margus, *Ibid.* Gambriuius, Vandalus, *Ibid.* Teutonus, Alemanus, *Ibid.*

Longo apud Celtas & per ordinem Bardus Iunior, Celtes, qui montes Pyrenæos nominauit ob maximam Syluarum in his crescentium exustionem, de quo Diod. *li.* 6. Galathes à quo Samothei Galli dicti, Narbon. Lugdus. Belgius Allobrox,

Magedon filius Osyridis apud Emathios regnum instituit.

Lestrigones Gigantes in Italia.

Apud Sicyonios regnant per ordinem Aegialeus, à quo Egialea Peloponesus, Europs an. 45. Selchinus 20. Apis 25 à quo Apia Peloponensus, Thelassion 52. Aegidius 34.

Thurimachus ab Egialeo septimus, sub quo Argiuorum regnum incohat Mosis principatu.

Europem tamen Eusebius regem primum Sicyoniorum facit, & Selchinum secundum, qui ludos & sacrificia instituerit.

Anni Diluuij 583 ... 1013

CONTINVATIO
RELIGIONIS
& doctrinæ.

TERTIA *ætate non modo continuatur sacra doctrina & religionis veteris forma, verum etiam proficit & augetur. Hinc* Dei vnitas *Genes.* 14. *Benedictus Abraham Deo excelso, qui creauit cœlum & terram. Et paulò pòst, leuo manum meam ad Dominum Deum excelsum possessorem cœli & terræ,* 17. *Ego Dominus omnipotens, & mox, statuam pactum meum inter me & semen tuum fœdere sempiterno, vt sim Deus tuus & seminis tui post te.* 24. *Dominus cœli & terræ, qui tulit me de domo Patris mei,* 17. *&* Exod 6. *apparet Dominus Abrahæ, Isaac & Iacob in El Saddai. i. Deo omnipotente: Denique eos alloquitur perpetuo in numero singulari: & Scriptura eum ferè construit cum verbo & adiectiuo singulari, ad eius essentiæ singularitatem celebrandam. Iob eam etiam inculcat c.* 9. *Qui extendit cœlos solus.* 23. *Ipse enim solus est, & nemo auertere potest cogitationem eius.* 31. *Non sunt osculandi alij ore suo. Nam est iniquitas maxima & negatio contra Deum altissimum.* 36. *Ecce Deus excelsus in fortitudine sua & nullus est ei similis in legislatoribus. Quis poterit scrutari vias eius.* 38. *& sequentibus ex miris eius operibus Deus ipse probat nullum esse similem sibi, nullum parem. Denique tam Iob quam socij Dei vnitatem vbique agnoscunt, in media Arabia & prædicant, cap.* 2. 25. 26. 35. 36. 37. *Nam hunc articulum valde illustrant contra πολύθειαν passim suo tempore grassantem.* Trinitatis mysterium. *Abraham Trinitatem hospitio excipit tres videns & vnum adorans atque alloquens, Gen.* 18. *Domini, inquit, si inueni gratiam in oculis tuis, ne pertranseas seruum tuum, deinde vt tres pluraliter, Et lauentur pedes vestri requiescite sub arbore, &c. Denique vicissim ab eis, nunc vt vno nunc vt pluribus responsa accipit. Tam expressa Triadis pictura, vt aliqui veterum Hebræorum, citante Abben Ezra, Deum trina inseparabiliter & vnum non dubitarint inde colligere, etsi iste refellere conetur. Gen.* 19 *Dominus pluit ignem à Domino.* 20. *Eduxerunt me Dij de domo patris mei. Sic Lot duas personas, Filium & Spiritum Sanctum Gen.* 19. *in Domum recipit, qui modo* Nos *plurali numero, propter hypostases, modo* Ego *propter singularitatem essentiæ de se dicunt.* 35. *Apparuerunt ei Dij, cum fugeret fratrem suum Esau. Iob* 30. *iuxta veritatem quoque Hebraicam, Afflixit me & frænum miserunt in os meum (misit)* 35. *Non dixit vbi est Deus factores mei.* 7. *Noctes laboriosas, numerauerunt (Deus) siue constituerunt mihi. Et nominatim multa de* Dei verbo *& increata sapientia c.* 28. *diuinissimè theologicatur, è quo sua desumpsit auctor libri Ietsira in eius calce, (vt notat R. Selomo) & Salomon ipse Prou.* 8. *Eccl.* 1. 4. 24. *Sapient.* 7. 8. 10. 18. *Baruc* 3. *Item de* Spiritu Sancto *Iob* 26. *Spiritus eius ornauit cœlos.* 32. *Spiritus omnipotentis aptauit me.* In Christum fides: *Christus Patribus huius ætatis disertè promittitur Gen.* 12. 15. 22. 26. 28. *Iacob eum expectat definito tempore & prænuntiat* 49. *teste vtraque Targhum. Nam ibi Onkelos V.* 10. *Non auferetur sceptrum de Iuda & dux de femore eius donec veniat Messias. Hierosolymitanum autem. Non desinent reges de mus Iuda, neque desiderabun-*

tur

Anno ... 383

tur doctores legis de filijs filiorum eius, vsque ad tempus, quo veniat Messias, cuius est regnum, & cui seruitura sunt vniuersa regna terræ. Et V. 11. Quam pulcher est rex Messias, qui surrecturus est de domo Iuda, alligabit (accinget) lumbos suos, exibitque in prælium aduersus hostes suos &c. V. 12. Quam pulchri sunt oculi regis Messiæ ad cernendum, præ vino defæcatissimo, ne illis spectet incestos concubitus, cædésque innocentium. Dentes eius exercitati sicut in lege, ne illis commanducet iniquitates & rapinas. Rubescent montes eius vineis, & torcularibus vini. Candescent colles eius copia tritici & Gregum ouium. V. 10. etiam cum Iacob nominat expectationem siue obedientiam gentium, & cum hac spe V. 18. migrat ex hac vita: Expectabo salutare tuum Domine, vt proinde Abraham, Isaac, Iacob cohæredes repromissionis eiusdem Heb. 11. dicantur, ad quam promissionem demum confirmandam, additur Circumcisio præter superiorum ætatum sacramenta, tanquam promissionis repetitæ signaculum & sigillum. Sic Redemptorem suum expectat Iob cap. 19. & figurat ca. 1. 2. &c. Quemadmodum Isaac diuinitus promissus, supernaturaliter conceptus, è sterili genitus, ad sui ipsius immolationem ligna portans, Gen. 7. 18. 22. &c. Figuræ aliæ. *Immolatus agnus vepribus coronatus siue prehensus in cornibus, Gen. 22. Scala cœli 28. Decussatio manuum in modum crucis inter benedicendum, Genes. 48. Atque inde iustificatio, Genes. 15. Credidit Abraham (promittenti semen) & reputatum est ei ad iustitiam.* Sacramenta vt Matrimonij, *Genes. 24. 34. inter Ægyptios etiam adhuc sancti & inuiolati 12 & 39. Philisteos 20. 26. Mesopotamios 29. 35. Inter dispares religione non contrahendi 24. 26. 27. 28. 34.* Circumcisionis *Abrahæ datæ, Genes. 17. Isaac die octauo collatæ 21. Patriarchis deinceps, Act. Exod. 4. apud quos illicitum & nefarium erat non modo, non circumcidi, sed & incircumcisis dare & accipere mutuo filias, 34. imo vero domi habere tam vernaculos, quam emptitios alienigenas incircumcisos 17. Quod erat promissi Christi signaculum, quo exibito, iam desineret, ac rediretur ad antiquas & simpliciores baptismatis ceremonias.* Impositionis manuum & benedictionis. *Gen. 27. 48. 49.* Cæremoniæ & ritus externi, *vt Olei fusio, vini libatio, Genes. 35. Decimarum præstatio 14. & 28.* Purificationes & lauacra, *in Baptismi typum Genes. 35. Mundamini & mutate vestimenta vestra, & ascendamus in Bethel, vt faciamus ibi altare Domino, id est, abluite corpus e R. Abraham, Ex quo loco (inquit) discimus Israelitas debere esse mundo corpore & mundis vestibus, quando locum institutum precandi causa adeunt. Iob cap. 1. sanctificabat filios suos vnoquoque die septimo, vt in crastinum interessent sacrificio. Nempe eos præparabat in peruigilio certis lustrationibus, ad quas alludit cap. 9. Si Lotus fuero, quasi aquis niuis & effulserint velut mundissimæ manus meæ, tamen sordibus intinges me & abominabuntur me vestimenta mea.* Festa, Sabbatum, *vt minimum, sacrum erat. Ibid. c. 1. singulis diebus septimis Iob consurgens diluculo offerebat holocausta pro numero septem filiorum. Sic faciebat Iob cunctis diebus, vbi &* Pro sabbatum, *quo & præsanctificabat & purificabat filios in crastinum holocaustum. Quare & posterioribus ætatibus Iudæi diem Veneris* Hereb, *id est parasceuem siue præparationem appellarunt. Addunt & Pascha, vt proinde Angelis, eius vespere, aduenientibus Lot azyma coxerit, non fermentatos panes. Gen. 19. R. Selomo e suis veteribus.* Vestes religiosæ. *Nam in re diuina mutationis vestium fit mentio Genes. 35.* Sacrificia cruenta, *Holocausta Abrahæ, Gen. 12. 13 15. 22. Isaac 26. Iacob 31. 33. 35. 46. Iob cap. 1. Eliphaz, Baldad, & Sophar cap. 42. in quibus erant* Pacifica, *id est, quæ non tota comburebantur, vt holocausta, sed pars edebatur Genes. 31. Iacob immolatis victimis in monte, vocauit fratres suos, vt ederent panem.* Incruenta & communio. *Continuatio sacrificij Melchisedech in pane & vino in Typum Eucharistiæ Genesis 14. libamina Iacob 35.* Loca religiosa, templa. *Melchisedech templum in Salem extruxisse memoratur a Iosepho, in quo esset Ecclesiæ sedes primaria, Deique oraculum, de quo fortassis Gen. 25. Perrexitque Rebeca, vt consuleret Dominum. Altaria multa, seorsum quinque ab Abraham extructa Gen. 12. 13. 15. 22. Vbi quintum in Moria, in quo postea templum Salomonis, & 23. cœmeterium ab eodem Saræ & posteritati dedicatum. Altare in Bersabea Isaac ædificauit Genes. 26. in agro propè Sichem à se empto Iacob Gen. 33. qui & locum quendam dedicat & vocat Bethel, q. domum Dei Gen. 35. idque ex voto, quod nuncupauerat antequam veniret in Mesopotamiam 28.* Sacerdotium publicum ministerium. *Abraham, qui ideo animas in Haran fecisse legitur Genes. 12. id est, interpretantibus veteribus Hebræis, verbo & prædicatione Deo genuisse & conuertisse. Melchisedech 14. Iob 1. & 42. præter omnes primogenitos ea authoritate gaudentes.* Sacerdotum benedictiones. *Benedixit Abrahæ Melchisedech, Ibid. 14. Patrum benedictiones 27. 28. 48. & 49.* Oratio publica *Gen. 35. conuocata omni domo sua, abijcite (ait Iacob) omnes Deos alienos, mundamini, mutate vestimenta, surgite & ascendamus in Bethel & faciamus ibi altare Domino. 31. vocat fratres suos ad victimas, 46. cum filijs venit ad puteum iuramenti, & pro fœlici descensu in Ægyptum Deo litat. 26. Isaac deprecatus est Dominum pro vxore sua, eo quod esset sterilis. Qui exaudiuit eum & dedit conceptum Rebecæ, quod factum videtur in loco, in quem postea perrexit Rebeca, vt consuleret Dominum de ipso conceptu, Ibid. Iob c. 1. & 42. orat pro filijs & amicis, publicè & solenniter adhibitis holocaustis.* Traditiones *Gen. 34. ritus gentis. 18. Abraham præcepit filijs suis & domui suæ post se, vt custodirent viam Domini & facerent iudicium & iustitiam. 26. præcepta & mandata Domini & ceremonias, legésque seruauit. Extabant, scilicet diuinæ quædam leges & ceremoniæ nondum scriptæ, secundum quas etiam Iacob distinxit inter holocausta, quæ tota comburebantur, & Pacifica, quorum pars in sacrum epulum apponebatur, Genes. 31. Et Iudas dixit ad Onan filium suum, Ingredere ad vxorem fratris tui & sociare illi, vt suscites semen fratri tuo, eoque mortuo ad Thamar, Esto vidua in domo patris tui, donec crescat Sela filius meus Genes. 38. Nam ea est lex, quam scripto postea Moses sanxit Deut. 25. Et Thamar, quasi filiam Sacerdotis (Melchisedech) ob fornicationem esse comburendam. Nam & eam legem repetiuit Moses Leuitic. 21. Adde vt traditiones veteris Ecclesiæ per tres solos homines deferri potuerunt ad Abraham, videlicet per Adam, Mathusalem, Noam, imo & ad Iacob, videlicet per Adam, Mathusalem, Sem, qui & Melchisedech, ita tertia hac ætate per tres ad Mosem nempe per Abraham, Iacob & Amram.* Rerum profanarum dedicationes. Imagines, *Lapis erectus in*

1013

titulum à Iacob. Gen.28.siue in statuam. Nam sic exponunt Rabbini, addentes, nihil propterea ipsum commisisse contra praeceptum, Exod.20. Deut.16. de non erigendo sculptili & statua, quoniam hoc praeceptum postea fuerit a Mose latum pro tempore ob gentes effusius ad Idololatriam ruentes. Vide R. Isaac in 20. Gen. & 18. Leuit. titulus lapideus vel potius statua lapidea, in loco, quē vocauit Bethel.i. domus Dei fuso oleo & libatis libaminibus Gen.35. Locus nuncupatus Mahanaim q.castra Dei Gen.32. Alius Phanuel q.facies Dei.Ibid. Virga Ioseph cuius fastigium adorauit Iacob Heb.11. Pœnitentia & eius actus, *Iob.1. sacrificia pro peccatis, 42. propter stultitiam pœnitentiam ago in fauilla & cinere. Socij Iob eam inculcant per totum illum librum.* Vota *Gen. 28. ubi & decimarum persoluendarum professio.* Delectus ciborum. *Abstinentia ab immundis animalibus, vt superiore aetate, A neruo femoris, quod in eo fuisset percussus Iacob ab Angelo, indéque claudicasset Genes.32.* Sanctorum vis & preces. *Iob 33. Si fuerit pro homine angelus loquens vnus de mille, vt annuntiet hominis aequitatem, miserebitur eius (Deus) & dicet libera eum, vt non descendat in corruptionem. 5. ad aliquem sanctorum conuertere, quod Rabbini vulgo exponunt de Angelis & interrogatiuè legunt. Ad quemnam Sanctorum conuerteris? Gen.48. Angelus qui eruit me de cunctis malis benedicat pueris istis, & inuocetur super eos nomen meum, nomináque Patrum meorum Abraham & Isaac. 28. scala Iacob Hebraeis scala est prouidentia Dei, in qua Angeli ascendunt & descendunt, Ascendunt ad offerendas Deo nostras preces, adiuuandas & commendandas: descendunt ad nos iuuandos & tuendos. Genes.35. Rachelem Iacob sepelit in Bethleem non in spelunca duplici cum alijs Patriarchis, vt illic oraret pro posteris, essétque loci Patrona, R. Selomo Hieremiae 31. è sapientum veterum scriptis quemadmodum per totam terram Sanctam dispersae fuerunt diuersorum sanctorum reliquiae & sacri cineres. Eccl.49. ossa Ioseph visitata sunt, & post mortem prophetauerunt. Quasi ad illa ederentur miracula, vt de Eliseo dixit 48. mortuum prophetauit corpus eius & in morte mirabilia operatus est. Nam Hebraeis prophetare est diuina vel dicere, vel facere.* Cura mortuorum, *sepultura, funebres exequiae, officium funeris, ius sepulchri & cœmeteriorum, tituli sepulchrales Gen.23.25.26.49. & 50. vbi celebratur dies Quadragesimus, item Septuagesimus, denique exequiae septem dierum. Gen.49. praecepit eis, dicens, Sepelite me cum patribus meis in spelunca duplici, quae est in agro Ephron Hettei contra Mamre in terra Chanaan, quam emit Abraham in possessionem sepulchri, ibi sepelierunt eum & Saram vxorem eius. Ibi sepultus est Isaac cum Rebeca coniuge sua, ibi & Lia condita iacet. 47. adiurat Iosephum, dicens: Ne sepelias me in Ægypto, sed aufer me de terra hac, condásque in sepulchro maiorum meorum. 50. Iacob fodit sibi sepulchrum dum adhuc viueret. Act.7. tam ipse quàm reliqui Patres nostri translati sunt (ex Ægypto) in Sichem & positi in sepulchro, quod emit Iacob (Gen.33.) Pretio argenti à filijs Emor. Gen.50. & Heb.11. ossa sua moriturus Ioseph commendat filijs Israël, vnde & ea solenniter Moses post quadringentos annos Exod.13. transfert, tandiu conseruata in loculo, siue arca cum aromatibus, Ibid.50. Quae fuit quaedam reliquiarum translatio.* Preces pro defunctis *post matrem defunctam Isaac exiit in agrum ad orandum (sic enim habetur in fonte) Gen.24. Quod & officium funebris ante sepulturam, & exequiarum per multos dies celebritas infert 23. & 50.* Iudicium futurum. *Iob 31. quid faciam cum surrexerit ad iudicandum Deus, & cum quaesierit, quid respondebo ei? 35. Iudicaberis coram illo, expecta eum. Nunc enim non infert furorem suum, nec vlciscitur scelus valde 34. Elihu opus enim hominis reddet ei, & iuxta vias singulorum restituet eis.* Vita aeterna, resurrectio, *Gen.47. & alibi vitam suam vocabant Patriarchae peregrinationem, quasi patriam se alibi habere crederent. Expectabant enim fundamenta habentem ciuitatem i. caelestem, Hebr.11. Iacob salutem Dei se expectaturum in sepulchro confitetur, Christum professus, Gen.49. Iob etiam resurrectionē carnis praedicat, c.19. &c.* Supplicium aeternum. *In Iob saepius. Ciuitates Sodomorum & Gomorrhaeorum in cinerē redigens, euersione damnauit, exemplum eorū, qui impie acturi sunt ponens, 2. Pet.2. Sodoma & Gomorrha & finitimae ciuitates abeuntes post carnem alteram facta sunt exemplum, ignis aeterni pœnam sustinentes. B. Iudas in Canonica. Denique liber Iob tempore legis naturae ideo videtur scriptus, vt superessent monumenta veteris Ecclesiae, eiúsque fidei, doctrinae, religionis, rituum & caeremoniarum ab omni antiquitate repetitarum, per quae ad legem Mosis tandem peruentum est, dum antiqua illa pietas & virtus sensim in mortalibus collaberetur. Nam abundè & hos & alios religionis articulos & capita continet, perspicuéque indicat.*

Anni mundi 2239

2669

Anni Diluuij

1013

QVARTA ÆTAS Iudicum, quæ & Deorum & Heroum, quasi iuuentus populi Dei (legis scriptæ prima.)

Quæ incipit anno mundi 2670.

I

1013 a MOSES de tribu Leui; populi ex Aegypto educti Remp in deserto administrauit annis 40. (Deut.1. & 29.)

1053

Aarone Pontifice. & per ordinem Eleazaro.

Amynta 17. deinde Belocho 2. Rege 18. an. 25. Assyriorum rege. 25

Naassone & Salmone Principibus Iuda, & Christi maioribus. (1.Par.2.)

Filiis tribus Chora, & Eldad & Medad in deserto vaticinantibus. (Num.11.)

1053

Anni mundi

2670

a HAc ætate apud Gentes, vates & prophetæ erant Balaam & pater eius. Iob. Eliphaz Themanites. Baldad, Suites, Sophar Naamathites, Elihu, & Berachael, Buzites. *Seder Olam, c.21.* (saltem initio huius ætatis.) Ita Ecclesia nondum alligata Iacobæorum familiæ.

E' nostris Græci, vt Nissenus lib. de Trinit. Basilius quadam epistola ad Eustathium medicum, ex hoc catalogo excludunt Balaam. Nam vatem fuisse Satanæ, non Dei, existimant. Quare Deum & Dominum, quem consuluisse dicitur, Num.22.23.24. Diabolum interpretantur, qui homonimus sic appellatur.

2670 Post datam legem spiritus propheticus desiit afflare gentes. *Ibid. Seder.* Nõ hoc ei concesserim. Nam etiam Sibyllæ deinceps Christum & alia diuina prænunciabant.

1709 Tres filij Choræ Asir, Elcana, Abiasaph. *Exod.6.* vaticinãtur in deserto, & psalmos multos condunt de Christo, qui, libro præsertim secundo Psalterij, continentur. Eo argumento Patres exilio mœrentes consolabantur. *Heb. Trad.* Sunt ex 11. Psalmorum auctoribus, *Ibid.* Similiter & Moses, cui Hebræi vndecim Psalmos primos libri 3. tribuunt, à 90. scil. ad 101. *Midras Tehillim.*

Moses eruditus fuit in omni sapientia Ægyptiorum. *Act.7.* Ante igitur Mosem, non quidem in Græcia, sed in barbaris gentibus, sicut in Ægypto, fuit nonnulla doctrina, quæ illorũ sapientia diceretur, *Aug. lib.18. de Ciui. c.37.*

Vir Dei *Deut.33. Iosu.14. Ps.89.* Fidelis seruus in tota eius domo. *Heb.3.* minister veteris testamenti, & propheta noui. *Aug.* cæteris prophetis clarius Deum conspexit. *Exo.33.* Christi passionem multiplici victimarum genere, ac eius alia mysteria multis sacris ritibus præsignauit.

In Æthiopia metu Pharaonis 40. annis exulauit, tot annos contemplationi dedens, donec ætatis octogesimo cerneret Deum clariùs, quàm vlli vnquam hominum cõtigisset, populique cõseruator destinaretur. *Basil. initio Hexame.* Æthiopiam interpretor terram Madian in Arabia, in quam fugerat. Eam enim etiam Scriptura Æthiopiam siue terrã Chus appellat, vt vxorem Mosi inde sumptam Æthiopissam, *Num.12.*

Postquã prophetæ munus suscepit, vxoris notitia abstinuit, vt purius tam sanctæ functioni vacaret, *Epiph. hæres.78.* Quod totidem verbis postea reperi in Hebraicis traditionibus, *Maiemonim lib.1.c.7.pag.11.*

Duodecim menses apud Pharaonem legationis munere fungitur, & 10. plagis eum affligit.

Legem primum remedium aduersus peccatum, & idololatriam omnia occupantem, præter natiuum sensum & historicum, mistico nobilem, cœlitus tulit ad montem Sinai. Ea omnia gratiæ arcana graphicè expressit. Nam Manna, mare rubrum, Potus è petra, Tabernaculum, sacra vasa, religiosæ vestes, Pontificia ornamenta, candelabrũ, Leuitica sacrificia, & ritus omnes sacramentales etiã sunt, & typici.

Quin & Serpens æneus palo suspensus & in tabernaculo fixus ad spectantium salutem. *Num.21.* Dominum de cruce pendentem salutis omnis auctorem & causam repræsentabat. *Ioa.3.* Naturę arcana in his etiam cõtemplantur Iosephus, Philo & Rabbini.

2709 Ciborum, Verbi gratia, delectus & mundities, quã Moses tradit, non modo ad mysterium, vel mores, verũ etiam

ad

id valetudinem confert,sunt enim insalubres,porcus, lepus,camelus,equus,choerogrillus,congrus,lampetra,anguilla,& cæteri pisces,pinnis,squamisque carentes,aquila,gryphus, omnia denique rapacia & notis aliis affecta, quæ signantur Leuit.11.Deut.14.

Anni Diluuij 1013

Anni mundi 267

Sic Tabernaculi materia,forma,partes,pelles, colores, vasa instrumenta & cætera ad illud pertinentia,exemplari diuinitus proposito, non modo reconditam & anagogicam supercælestium rerum habuere significationem, sed & physicam,quam persequi non est huius instituti.

Legem absoluit tribus præceptorum generibus moralibus, iudicialibus, religiosis siue cæremonialibus tanti ponderis, vt moralia in Euangelio etiam obligent, quia iuris naturalis & diuini,Iudicialia,ferè retineantur,pauca relinquantur,corrigantur vel emolliantur, quia iuris pro gente & tempore positi.Cæremonialia recipiātur partim secundum Spiritum, arcanam intelligentiam & sensum, partim etiam secundum literam. Sunt enim duorum generum.Quædam figuralia, vmbrámque futuri Christi & Ecclesiæ habentia,cuiusmodi circumcisio,sacrificia, Sabbata,cibi immundi.Alia purè ritualia,ad cultum Dei simpliciter pertinentia.Priora sublata sunt, vt vsque ad correctionis tempus imposita.Alia vsurpata,vt cultus Dei solēnitas perpetuetur, qualia sunt templa, dedicationes, chori,vota,aqua lustralis,benedictiones,religiosę vestes, genu flexiones.ordines Ecclesiastici, decimæ, primitiæ, processiones visitationes sacrarum ædium & locorum & manuum expansiones,festa Pentecostæ,Paschatis, sublato victimarum vsu,cantus,imagines,organa,ieiunia, &c. *ex auctoribus iuris Orientalis,pag.214.exempli Græci.*

MOSIS ET LEGIS DATÆ SÆCVLO.

Patres in Ægypto immolarunt agnos suos Paschales die Iouis.Die sequenti egrediuntur,qui primus erat celebritatis Paschæ.*Seder c.5.* In noui testamēti per Christum liberatione eadem fuit temporis ratio.

Quinquagesimo post exitum die initum est primum. Legis fœdus inter Deum & populum in mōte Dei Oreb, siue Sinai,confirmatúmque aspersione sanguinis.*Exo.24.* Alterum in altera Moab. *Deut.29.* comprehendens benedictiones & maledictiones. *Deut.29. Kimbi 11.in Ierem.*

Festo Pentecostes.i. die quinquagesimo ab exitu Tabernaculum iussum est construi in Pharan,non procul à desertis Moab.Inde abierunt ad concupiscentię sepulcra. Tantum enim in monte Sinai hæserunt 12.menses, siue annum: Iuxta illum & vicinas stationes biennium primū consumpserunt,Legem ferè integram consequuti. Deinde per 42.stationes valdè mysticas in promissionis terram peruenerunt.

In earum vna,nempe Cades-Barné, in Sin Idumæorū deserto,an.19.permanserunt.In cæteris nunc progredientes,nunc regredientes,nunc palantes,prout occasio & necessitas poscebat, in illa vasta Saracenorum solitudine, alios 19. annos contriuerunt. Sicque tandem quadragesimo anno ripam Iordanis Orientalem attigerunt. *Seder Olam,c.8.*

Ipso anno egressionis mense secundo data est lex Israëlitis. Mense autem tertio in monte Sina decalogus. Anno secundo iterum data est lex dic expiationum. *Seder Minor.*

Sic lex sancita est pro primo generali remedio aduersus idololatriā,omnia occupātē & peccatū vbique regnās,lege naturæ per orbem propè obliterata & deleta,donec secūd.multorū efficacius & perfect.succederet i.lex Christi

1055

Anni Diluuij 1013 — Anni mundi 2670

In Aegypto.

Amasi an.25. Deinde Chebrone an.13.

In Europa.

Sicyoniorum Thurimacho an.47.

Argiuorum Inacho rege primo annis 50.

Atheniensium

Cecrope primo rege an.50.

MOSIS ET LEGISLATIONIS SÆCVLO.

Primo ergo biennio, populo Israel sedente iuxta monté Sinaï & vicina loca, Moses construxit Tabernaculum, instituit leges ad religionem & Rempub. pertinentes 449. & amplius, totis illis quadraginta diebus, quibus fuit in monte, quæ tandem alijs deinceps additis vsque ad 613. præcepta excreuerunt, affirmantia quidem 248. quot hominum ossa à Medicis numerantur. Negantia verò 365 quanta est summa dierum anni. Castrorum metandorum rationem ordinauit, nempe, vt in medio castrorum tenderetur Tabernaculum Domini, ternæ tribus singula eius latera cingerent, platea ad mercatum in medio componeretur, &c. Quæ omnia parum distinctè à cæteris explicata, sic plana faciemus.

Iacobæi in deserto manserũt, 40.an.& per 42. mansiones siue stationes, peruenerunt ad vlteriorem ripam Iordanis *Num.33.*

Annus primus cœpit 15.die mensis Nisan, qui Martius, festo Paschatis. Sic autem transactus est. Septimo die ad mare rubrum peruenerunt. Vsque ad 15.sequentis, i. Aprilis, vsi sunt conspersione, quam de Aegypto exportauerant, per mensem scilicet integrum. Deinceps Manna & semel cothurnicibus, *Exod.16.*

Vigesimo secundo die Aprilis, primam Sabbati celebritatem agitarunt. *Ibid.*

Mense, tertio Siuan. i. Maïo, peruenerunt in solitudinem Sinai, vbi biduo loti, sanctificati & parati post tertium diem: descendente in montem Dominõ, & suæ præsentiæ maiestatem testante fumo, fulgure, flamma, tonitru, nube, cæterisque tremendis, Decalogum acceperunt. *Hieron. ad Fabiolam.*

Ita sexto die mensis illius, die scilicet Pentecostes, qui erat quinquagesimus ab exitu in Sinai, hoc est duodecima statione traditus est Decalogus. Sed & Lex multò vberius quàm antea, nempe ad 449. amplius præcepta, per 40. cótinuos illos dies quibus Moses in monte ieiunus subsedit. vsque ad 17. mensis quarti Tammuz. i. Iunij, quo quidem die cùm peccasset populus, descendit & fregit tabulas. *R. Abraham in Cabbala hist.*

Decimo octauo Iunij placauit Dominum.

Vigesimo nono Ab, siue Iulij ascendit iterum, & mensem Augustum illic in ieiunio transigens, vsque ad decimum Septembris, secundas tabulas est consequutus.

Deinceps per quatuor menses integros, Tabernaculum, quæque ad illud pertinebant absoluit.

Hinc 23. die mensis Adar, siue Februarij, cœperunt dies consecrationum, primóque die Nisan, siue Martij expleti sunt, *Exod.40.*

Atque ita totus liber Exodi ad primum annum pertinet.

Secundus autem ad hunc modum se habuit.

Mense Martio erectum est Tabernaculum. Aaron filijque eius purificati, fungi suis ministerijs incipiunt. Iuge sacrificium peragunt: Principes sua sacrificia offerunt. Populus suas primitias, decimas, vota, oblationes omnium generum, Leuitico descriptorum, quæ & deinceps continuant, cum Mosaicis reliquis ritibus. Pascha denique in deserto primum celebrant.

Aprili numerantur per capita Ismaëlitæ. *Num.1.* Pascha immundorum secundum agitant, *Num.9.* Die autem vigesimo eleuata nube e tabernaculo castra mouent de Sinaï ad sepulchra concupiscentiæ. *Num. 10.* Atque ita 12. menses diebus duntaxat decem exemptis, morati sunt ad

1053 — 2079

radices Sinai.

Maio, Maria ob lepram à cæterorum consortio eiicitur.

Exploratores in terram Chanaan mittuntur.

Iunium exploratores consumunt in suo negotio, Vindemiis in terra Chanaan incredibilis magnitudinis vuam exhibentibus.

Iulij nono post exploratorum reditum, decretum est cœlesti oraculo, Israëlitas non ingressuros terram propter incredulitatem. Sicque errare incipiunt in deserto sequétibus 38. annis. Tum accidit seditio Coræ & sociorum.

Sequentibus annis vsque ad decimum nonum hærent in Cades-Barné. *Deut.1.& 2.*

Decimo nono anno contra Dei oraculum pugnā contra Amalechitas capessunt infœlicem. Vnde & in pœnā, alijs nouendecim annis circa illum locum desident. Sic ab exitu fluxerunt 38.

Tricesimo nono anno veniūt in desertum Sin, Ibi moritur Maria, puteus deficit, ex quo noua querimonia & seditio, donec reflueret.

Quadragesimo & vltimo mittūtur nuntij ad regē Edō. Post tres menses in monte Hor Aaron moritur. Nubes desinit. Aliquandiu rex Chananeus retro Israëlitas vertit per 7. mansiones, *Deut.10.* Qui denique resumptis animis sedes collocant prope Arnon, vincunt Seon & Og reges.

Huius vltimi anni mense vndecimo.i. Ianuario, primo die. Moses ad populum habuit Deuteronomium, summatim ingressuris terram explanans, quæ superioribus 40. annis ipsis acciderant per 39. dies, à primo videlicet Ianuarij vsque ad sextum Adar siue Februarij.

Sexto Februarij, Mosi mors sua reuelata est.

Septimo obiit, die scilicet Sabbati, tempore pomeridiano, etsi Hebræi eum translatum viuum magis existiment, sepultúsque est ab Angelis, ita vt nullus cognosceret eius sepulchrum, an. ætatis 120. sanis oculis, dentibus integris, senio denique viridi. *Deut.vlt.* cum in senibus præcipuè deficiant visus, dentes, humor.

Iosuam ministrum suum, suæ curę successorem reliquit. Ita intra primum biennium, ab exitu gesta sunt omnia, quæ à capite 12. Exodi, vsque ad extremum, in toto Leuitico & primis quatuordecim cap. Numerorum perscripta sunt. Cæteris 37. annis, manētibus in deserto, vt in Repub. bene constituta, vel vt in castris, contigit seditio Coræ & sociorum, ac aliæ historiæ & leges, cap.15.16.17. 18. & 19. Numerorum conceptæ.

Reliqua vsq; ad finem Deuteronomij anno vltimo & quadragesimo. Hæc sic libuit digerere, quoniam Mosaicæ historiæ ordo non satis alioqui in eius libris seruatus, paucis est cognitus. Quod etiam in Iosua mox obseruabimus.

Paulò ante mortem membranis volumina Pentateuchi tredecim exarauit à primo ad vltimum vsq; legis elementum. De quibus vnum cuilibet duodecim tribuum seruandum dedit. Decimum tertium Leuitis concessit. *Initio Misna.* Istud inclusum fuit tabernaculo, deinde templo Salomonico, quo sæpius, vt ab Achaz, Manasse profanato, & rebus sanctis dissipatis, non est mirum, si temporibus Iosiæ regis illud Legis exemplar repertum ab Helchia sacerdote inter templi ruinas, in magna propter scribam Mosem & antiquitatem fuerit veneratione. 4. *Reg.*

De eius corpore altercatus est Michaël Archangelus cū Diabolo. *Iudæ canonica v. 9.* Nempe quia Diabolus eius

Anni Diluuij 1015. — 1055.

Anni mundi. 2670 — 2709

MOSIS ET LEGISLATIONIS SÆCVLO.

Anni Domini		Anni mundi	
1013	MOSIS ET LEGIS DATÆ SÆCVLO.	2670	
1053		2709	

ſepulturam cupiebat manifeſtari, vt Iudæos ad idololatriá prouocaret, quod nolebat Michaël, qui & vicit, ſtructo ei ſepulchro, quod nulli hominum eſſet cognitum, è Deut. vlt. *Gloſſa & D. Thomas in illum locum*, vel vt Moſes in Deum conſecraretur. *Theod. queſt. 43. Deut.*

Vel quia Diabolus, ne Moſes diuinus homo, propheticóque maior haberetur, eum ſepeliri humano more, pro ſuo iure (qui mortis corruptionísque habebat imperium, *Heb. 2.* cuiuſque panis eſt puluis, id eſt corpus noſtrum, *Eſ. 63. Gen. 3.*) cupiebat, vt Iudæis eum redderet contemptiorem minúſque præſtantem, cum contra Archangelus eius corpus, tanquam diuinioris hominis ſubduci vellet ex viuorum oculis, ſepelírique auguſtiore nobilioréque modo, quàm mortali, nempe Angelorum miniſterio, vt Iudæi intelligerent Moſem verè fuiſſe prophetam, veréque in diuinam vitam tranſlatum, ſicut Henoch & Elias, ſiue euadendo in naturam ſpiritalem, ſiue non videndo corruptionem, atque ita in ipſius, vt diuini hominis, legem magis inflammarentur. *Ex Hippolyti fragmento apud Theodor. lib. 2. Polymorphi pag. 39.*

Hinc Moſem non eſſe mortuum, ſed occultatum ſcribit Ioſeph. *lib. 4. Ant. c. vlt.* Ambroſ. *in Hexam.* Ioachimus Abbas *in Apoc. cap. 11. pag. 146.*

Hinc R. Moſe proœmio in Miſna. Septimo die (inquit) menſis duodecimi ſub meridiem montem Horeb ſcandens, ad ſuperos receptus eſt. Nam eum dira non tetigit mortis corruptio, ſed in ſublimis gloriæ montem gaudiúmque ſempiternum commigrauit.

Naaſſon & Amminadab pater duces Iuda, primi in mare ſequuntur Moſem. Deinde tribus Iuda, cæteris cunctantibus anno poſt ſecundo moritur Naaſſon *R. Selo 1. par. 1.*

Salmon Naaſſonis filius, dux introitus in terram cum Ioſuë. *R. Selo. 1. Par. 1.*

Exierunt reliqui cum auro & argento, & non erat in tribubus eorum infirmus. Pſal. 104.

Beſaleel filius Vri nepotis Caleb tredecimo ætatis tabernaculum admirabile conficit. *R. Selo 1. par. 2.* è lignis Sittim, de genere Cedri præſtantiſſimo, pellibus arietum rubricatis, & Taxorum, cuius animantis pelles pilo ſunt horrido & æſtui aquíſque arcendis accommodo.

Adiecit æs, aurum, argentum & è lanea materia filum colore hyacinthorum Orientalium, purpuram, coccum bis tinctum, (Crameſimum appellamus) byſſum & caprarum pilos, è quibus fiunt Camelotæ.

Arcam cóſtruxit cedrinis Sittim aſſeribus, laminis aureis interius exteriúſque obductã, in ſuperiore limbo coronatam ſpira aurea cornicis inſtar, quæ operculũ (id eſt, propitiatorium) complecteretur. In angulis annulos quatuor habentem, per quos duo vectes lignei auro quoque obducti ad exportandum traiicerentur.

Propitiatorium ſiue arcæ tegmen purè aureum, duas puerorum alatorum imagines ex auro ſolido ſuſtinens, qui vtroque ex latere ſtantes ſe mutuo aſpicerent facie ad propitiatorij ſpatium conuerſa, vt inſidérem alis ſuis, pedibúſque arcam prementem Deum veluti cernerent, éique ſedilis formam pararent. Quæ ſedes Dei dicebatur, vt Pſal. 79. & 98. Neſcio vnde aliqui habuerint, maris & fœminæ ſpecie fuiſſe diſtinctos, cum per omnia æquales & ſimiles Scriptura formet.

Menſam panum corpore Sittino, extremitate vndique aurea, prominente ambitu aureo cum coronide, adiun-

Anni mundi

ctis quatuor pedibus, quibus quatuor annuli inessent ad excipiendos duos vectes cedrinos auro obductos, gestandi causa.

1013

Candelabrum purè aureum, in cuius summo, è forma pomi scypho comprehensi septem rami emittebantur, medius videlicet rectus, tres vtrinque paulo ob flexum altiores, ternis patulis scyphis distincti, in modum amygdalæ apertæ. quæ vna parte est acutior, altera obtusior, cum pomo emittente florem, qui imponenda lucerna exciperetur. Erant autem lucernæ septem pro septem planetarum numero, perpetuo lucentes, quibus duo instrumentorum genera inseruirent, & ipsa aurea. Emunctorium instar maioris forcipis, quo emuncta extinguerētur, vel filum ignis lucem obscurans præscinderetur. Protractorium, specie paruæ forcipis, quo lucernæ elychnium traheretur & aptaretur.

Aurea denique omnis generis instrumenta & vasa ad mensæ & altaris vsus, lances, cochlearia, semifistulas, discos, opercula in tiaræ formam erecta, & alia eiusmodi, quibus postea pagani, præsertim Numa, ad sua impia sacra abusi sunt.

Quid de Mose exteri.

Citatus ex Eupolemo & Artepano lib. de Iudæis Græcis hist. Mosem literas dedisse Ægyptiis, eundémque fuisse Mercurium illum, qui propter literarum inuentionem, à Græcis tantopere celebratur. *Euseb. lib. 9. de præparat. cap. 4.*

Adoptatum fuisse à Meri filia Pharaonis Chenephris. A Chenephri virtutis ipsius æmulo missum contra Æthiopas cum inexercitato Iudæorum milite, quos vicerit & ad circumcisionem adegerit. Fugisse tandem in Arabiam, vbi duxerit filiam Raguelis illius loci regis. Chenephri tandem lepra mortuo in Ægyptum rediisse, vbi multa patrarit miracula virga, tandémque populares suos in sedes patrias reduxerit. Ex quo Ægyptios deinceps habuisse virgam in suis templis, eámque veneratos esse. *Ibid.*

Primum docuisse Grammaticam, siue artem legendi (quod tamen Philo rectiùs Abrahę tribuit) ex Eupolemo, lib. de Regibus Iudææ. *Clemens Alex. lib. 4. Stro.*

Magiæ quoddam genus a Mose & Iochabela Iudæis pendere. *Plin. lib. 30. c. 1.* Intellexerat scil. aliquid de miraculis ab eo perpetratis, quæ tribuebat Magiæ, non diuinæ virtuti, vbi & Cabalam putauit esse nomen fœminæ, non artis vel disciplinæ.

Regnante Inacho apud Græcos, & Amasi apud Ægyptios Mosem eduxisse Israëlitas. *Ptolemeus Mendesius, Appion Grammaticus lib. 4. hist. Berosus, Polemon, Theodotus, Ipsicrates & Moscus, Phœnicum historici.*

Verè omnia scripsisse, idque testimonio Sāchoniathonis Berytij, qui non multo post vixerit, Porphyrius, *lib. 4. contra Christianos citante Eusebio.*

Strabo lib. 16. Georg. fuisse Hierophantem Ægyptium, & cùm moleste ferret eorum instituta, illinc demigrasse. Nam docebat (inquit) quo pacto Ægyptij non rectè saperēnt, qui ferarum & pecorum imagines Deo tribuerent, itémque Lybes & Gręci, qui deos hominum formis figurarent.

1053

Apud Iudæos Moses ab Iao, quem illi Deum inuocāt, acceptas leges se dare præ se ferebat. *Diod. Siculus, lib. 1. Bibliothecæ.*

Conatus est exprimere nomē tetragrāmaton, sed satis

incom

MOSIS, ET LEGISLATIONIS SÆCVLO.

Anni Domini 1013 — *Anni mundi* 2670

MOSIS ET LEGISLATIONIS SÆCVLO.

incommode. Nam literæ quidem ad hunc sonum inflecti possunt, vt ad illum ; quem hodie multi nouitatis cupidi efferunt *Ioua* vel *Iehoua*, verũ aliena, imò verò irreligiosa, imperita, noua & barbara pronuntiatione, vt contra Caluinianos & Bezanos multis locis docuimus. Nam Dei nomen est ineffabile & innominabile, quemadmodum & ipsius essentia incõprehensibilis. Quare nec Apostoli, nec Septuaginta, nec vlli veteres aliter pronunciarũt, vel verterunt, quàm Adonai, nec magis sciuerũt, quid esset *Iehoua*, vel *Ioua*, quam quod nusquam existit in rerum natura.

Diodorus interim, imò & vetus oraculum apud Macrob. lib. 1. Sat. c. 18. & Hieronymus in Psal. 8. & Clemens Alex. lib. 5. Stromaton *Iao*, vel inserta aspiratione *Iaho*, religiosiùs proferunt, quàm isti, qui in *Iouem* transformant, quia remotius à Iouis dæmonis detestãda memoria. Pronunciabatur quidem die Expiationis, & in solennibus benedictionibus suis characteribus & literis, at vel eius genuina prolatio per temporis longinquitatem, & lõgam ob euersum tẽplum desuetudinem obliuioni tradita est, vel est *Ihuè* (veuè habet Ioachimus Abbas in 1. Apoc. (vel Iahuè (cuius Apocope sit *Iah* in illo vulgato *Halelu-Iah*.) ἰαβαὶ vt Theodoritus in Epitome diuinorum dogmatum Samaritas protulisse ait.

In re ignota neque vnquam à veteribus vsurpata censeo veterem consuetudinem retinendam, & etiam quando suis characteribus non exprimitur, *Adonai* pronuntiandum & vertendum. Sic enim Apostoli, sic Sibyllę, Sic septuaginta, sic Origenes in Hexaplis, sic Epiphanius hæres. 76. sic Tertull. de Resurrectione carnis, sic noster interpres, Exod. 6. & Iudith 16. sic reliqui antiqui interpretes, qui multi fuẽre. Sic Hieronymus multis locis, sic Damascenus, sic Theodoritus, sic Lyranus, sic Lindanus, sic Reuchlinus li. 2. de Verbo mirifico. Sic Vatablus, sic Mercerus, sic Rabbini omnes tam veteres quàm recentes, sic cuncti denique, præter vnum Sanctem, si modo ab hæreticis in eo exercitatissimis non sit corruptus, qui vocem peregrinam *Iehoua* primus confinxit, ac irreligiosa profanáque nouitate nouatores istos imbuit. *Cætera lib. 1. de Trinit. aduersus eos, qui Deum primùm Mosi sub hoc sanctissimo nomine patefactum, Exod. 6. cum Ioue Gẽtilium confundunt aut certè conspirare volunt.*

Hunc vsque adeò admiratus, imitatúsque est Plato, vt Numenius Pythagoricus dixerit. Nihil aliud esse Platonem, quam Mosem Atticum. Et in libro de Bono, Iudæi huius dogmata, sectatum esse Pythagoram. Et in Epinomide, Scientiarum causam fuisse quendam barbarum. Et pòst, à Syris & Ægyptiis cuncta manasse. Syriæ autem pars est Iudæa.

Denique Platonem & Pythagoram sua omnia didicisse ab Ægyptiis & Syris, nominato Mose, quam magnum Theologum, legislatorem & prophetam vocat, & Iamne & Mamre magis, quos ait coram rege conatos edere Mosis miracula.

Ea de causa fortasse Clearchus Peripateticus scripsit Aristotelem fuisse Iudæum, & Demetrius Phalereus etiã ipse Peripateticus Alexandrinam bibliothecam non satis instructam putauit, quoad Hebræorum lege, sapientiæ & philosophiæ fonte atque principio careret.

1053 — 2709

Moses quem præter paternæ scientiæ hæreditatẽ formæ pulchritudo cõmendabat. *Iust. Hist. lib. 36.* præficitur à Pharaone bello aduersùs Æthiopas, quos vicit, solóque æquatis multis vrbibus, tandem ad Meroë muros compu

lit. Quam & post obsidionem, Tarbi Æthiopum regis filia in vxorem accepta, obtinuit. *Ioseph. libr. 2. Antiq. cap. 5.*

Citantur & alia ex Hecatæo Abderide, qui sequens Alexandri magni exercitum scripsit librum de Iudæis, & ex Alexandro Polyhistore.

Mosis æmuli & maleuoli, longè alia sparserunt, Satana familiam sanctam Patriarcharum infamia & odio conante apud impios aspergere, ne experta eius communione, benedictionum & promissionum diuinarum participes efficerentur.

Hinc Manetho, Trogus, Iustinus, Tacitus & pleríque alij comminiscuntur Iudæos scabie confectos duce Mose pulsos, ab Ægyptiis responso monitis, ne pestis ad plures serperet. Ipsos verò ne metu contagionis inuisi, iterum apud vicinos forent, cauisse ne cum peregrinis communicarent. Atqui vt his calumniis occurreretur. Spiritus sanctus contrà voluit, vt præcipua cura apud Iudæos haberetur de omnis generis scabie & lepra, vtque infecti à consortio reliquorum magno studio & cæremonia separarentur, sicq; mortalium purissimi euaderent & ostenderentur. *Leuit. 14. & alibi.*

Sic Mosis & Iudæorum Græci & Latini vel rarissimè meminerunt, vel malignè ferè. Primum quoniam, vt Demetrius Phalereus Theophrasti discipulus apud Philadelphum professus est, Theopompus & cæteri qui de iis scribere instituerant, aduersam corporis & animi valetudinem incurrerunt, nolente Spiritu sancto profanos de sacris scribere.

Secundò, quia Satanas illorum memoriam, quorum adoptio erat, & gloria, & testamentum, & cultus & promissa, & diuinum eloquium sepelire studebat.

Tertiò, quoniam vt Iosephus ait, non habebant regionem maritimam, nec negotiationibus multis, versùs has præsertim partes vtebantur, suæ terræ opibus, quæ erant maximæ, contenti, vt proinde eos Iustinus Hist. habuisse legem narrauerit, ne cum peregrinis communicarent. Nam Iudæi legis diuinæ dono & prærogatiua tumentes, reliquos pro canibus ducebant.

Quartò, quoniam Græcorum & Latinorum historiæ in idem sæculum non cadunt. Siquidem à tempore Mosis ad bellum Troianum plus 300. ann. effluxerunt. Deinde à Troiano vsque ad Cyrum, ante quem nihil certo tenent Græci, cum in eo Iudæorum historia ferè desinat, anni sunt plus minus septingenti. Ita mille annorum historia apud Iudæos floruit, & ordine perscripta est, antequam Græca inciperet, ac vbi Iudaica desinit, altera proprie auspicatur.

Cæteras causas prudentis studio & meditationi relinquo, quibus eadem opera iudicabit, cur etiam rerũ Christianarum stupendum sit silentiũ apud scriptores Ethnicos, etiam si earum luce, magnitudine & successu perstringerentur.

Moses poëtis omnibus præluxit. Nam Iobi historiam spondaicis versibus repræsentauit, & Cantica, seorsum illud Deut. 32. elegiaco carmine, vt versus alternatim senis & quinis constent pedibus. *Euseb lib. 11. præpa. c. 3. Hieron. ex Iosepho.* Ad quos modos tria extant cantica apud Esaiam, vineæ scilicet, vrbis Sion & Ezechiæ. *Isidor.* Quod æmulati Græci veteres, hexametris suas cantiones & odas conficiebant. Primus enim Alcman Lacedæmonius, Olympiade 27. introduxit, τὸ μὴ ἑξαμέτροις μέλῃ ἄδειν. *Suidas.* Non

dubium

Anni Diluuij
1013
1053

MOSIS, ET LEGISLATIONIS SÆCVLO.

Anni Diluuij 1013 — *Anni mundi* 2670

dubium, qui audierat Hebræos etiam, vt Dauidem, Salomonem, Ieremiam, suaues alios modos & mensuras excogitasse & vsurpasse, de quibus poëmatibus suo loco. Quare heroïcum carmen oraculo Pythio non debemus, quãuis ante Troianum bellum probetur fuisse, vt Plinio visum est, *lib.7.cap.56.* multo minus Homero, vt Horatio placuit, *in arte.*

Hoc nobile inuentum, Hebræis inuidet & detrahit Iulianus Apostata, apud Cyrillum lib.7. contra eundem.

Aaron creatus est Pontifex. Ab illo ad Dinasium, qui belli tempore per discordiam Pontifex ordinatus est, numero omnes 23. fuere. Sub tabernaculo 13. Sub templo Salomonico 18. Reliqui stante templo secundo, qui plurimi sunt, quoniam non vt antè mortuis, sed viuis viui subrogabantur, *Egesippus.2.cap.13.*

Lex remedium aduersus Idololatriam omnia tunc occupantem & peccatum vbique regnans. Item pædagogus ad Christum aduersus obliuionem in promissionũ de Christo patribus factarũ vbiq; vigentẽ, ad tẽpus introducetur, quousque scilicet lex perfectior nempe lex spiritus velut Rosa in litera calycule occlusa exoriretur per Christum verum lumen illustraturum totum mundum & effi cacius perfectiusque medicamentum inducturum.

Mosis sæculo periodus siue duratio humanæ vitæ dimidio imminuitur c Ps. 89. quo versu 1. Moses illius Psalmi auctor inscribitur. Nam v.10. vita hominum redacta canitur ad annos 70. vel ad summum 80. idque in valentioribus & firmius constitutis, vt quicquid sit reliquum sit labor & dolor.

Hoc iam fit tertio, Nam *sub Arphaxad* mox à diluuio, quot quot post eum geniti sunt, vsque ad Phaleg redacti sunt ad 400. & aliquot annos. i. ad mediam ætatem eorum, qui antecesserant. Deinde *sub Phaleg*, ad 200. i. ad dimidiam vitam proximorum.

Iam hac quarta ætate ad 100. In sequentibus magis ac magis continuo deficient. Nam etsi hodie, qui ad senium mundi pertigimus, multi ad 70 & octoginta perueniant, at non cum bono robore, absque dolore & afflictione, cũ Moses vel Dauid illo Psalmo loquantur de tempore, quo in viridi statu & vigore homo permanere possit, cum cõmoda valetudine, absque vitæ tædio per optimam sensuum, & membrorum functionem, atque officia. Quod vix hodie contigit quinquagesimo, etiam in firmioribus. Adeo hodie celeriter senescimus, *Consule Tuebnannum lib. 8. Phys. c.22.*

Externa Mosis seculo.

Ecclesiæ locum collocauit in Palestina vt in orbis centro ac vmbilico, iuxta illud Psalm. Operatus es salutem in medio terræ. Quoniam locus ille opportunior ad Dei notitiam in omnes oras transmittendam, vt centrũ ad lineas in circumferentiam traducendas. Nam nauigatione per mare Mediterraneum facilis & planus traiectus in vniuersum Occidentem, & Septentrionem, per mare rubrum in Orientem & Meridiem.

Vti Deus parturiebat hac tempestate Ecclesiam in Abrahæ familia, ita Satanas suam synagogam in gentibus. Nam circa hos dies monstrata videntur à duabus columbis ex Ægypto prouolantibus, duo oracula. Hammonis in Libya, & Dodonei in Græcia, quæ proinde vetustissima omnium esse scribit Herodot. lib.2. Vnde & Hammonis vocabulum factum videtur ab Ham siue Cham Noe filio & Dodanim nomen habetur *Gen.10.* Idque vt duobus Hebraicorum oraculorum generibus responderent, quorũ vnum Vrim & Thummim in Ephod erat mutum, perinde ac Hammonium alterum æque ac Dodoneum vocale, e viua vel Dei, vel vatis voce.

Belochus 2. Assyriorum rex, artem hariolandi & diuinãdi inuenit, aut potius illustrauit. Baal siue Beli sacerdos. huius filia Actossa quæ & Semiramis, cum eo regnat an. 7. *Euseb.*

Pedestri itinere per Isthmum Ægyptiacum in totam Africam, per apertum ex opposito continentem in reliquas orbis partes.

Balaam Mesopotamius professione vates & ariolus, cuius vaticinia etiã de Christo (*Num.22.23.24.*) descripta & seruata apud Orientales artis eius discipulos, vsque ad Christum, ad quem Magi, eius adducti prædicto, venerunt adorandum. *Orig. hom.13. in Numeros.*

1053 — 2709

Qui quamuis augur esset, proindéque dæmonũ cultor, ei quidem respondet Deus, nõ quidẽ ab ipso vocatus, sed ab ipso ignoratus. Ita ei apparuit non dæmon, quẽ consu-

lebat & inuocabat, se Deus, quem neque consulebat neq; sciebat. *Theod. q. 40. & seq. in Numer.*

Anni Diluuij | *Anni mundi*

Hac etiam Mosis ætate Ægyptium Cecropem primum Atheniensium regem vixisse autumant, & Athenas condidisse: etsi Plato in Timæo Amasim regem eius vrbis conditorem faciat. 1013 | 2670

Et Ogygem Atticum, vt Africanus apud Euseb. libr. 10. Præp.

Inachum quoque primum Argiuorum in Thessalia regem Oceani & terræ filium, annis 400. circiter ante Troianum bellum. Quod regnum durat an. 544.

Cecrops leges de coniugiis edidit aduersus barbariem Græcorũ. eosque legibus ad humanitatem perduxit, regnans in Attica anno 35. Mosis annis 375. ante Troiæ expugnationem, *Euseb. Nangiac.*

Ab eo vsque ad primam Olympiadem numerantur reges 17. Principes verò, quos mors tantum finiebat, 12. sub quibus apud Græcos multa mira narrãtur. *Nangiacus.*

Nec multo post Io in Ægyptum, de agricultura multa docens, profecta est, & Isis dea nuncupata. *Euseb. in Chron.*

Apis filius Pharaonis filij Inachi regis Argiuorum (fama fortasse submersi Pharaonis) vt regnum occuparet, nauigauit in Ægyptum, vbi Deus putatur. *Nangiacus.*

Post Cecropem nati feruntur dij Græcorum ante Troianum bellum 250. annis. Nam Saturnus ipse ex diis antiquioribus, non nisi centum annis ante bellum Troianum in Italia regnauit.

Ideo autem deorum istorum sæculum non satis definitè annotari potest, quia 300. his annis multi fuerunt Saturni, Ioues, Mercurij, Appollines, & quidem cuncti illustres. *Cic. in lib. de natura Deorum.* Interim nulli antecesserunt Mosem & Cecropem. *Ioseph. in proœmio Antiquitat.*

A Diis ad Romam conditam mille prope anni, & ad Christum mille septingenti numerantur, (*inquit Arnobius lib. 2. cont. Gentes.*)

Narrationes fabulosæ (quarum meminit Herodot. lib. 1. 2. 3. 4. 5. 7. 9. & Diod. Sicul. de historia fabulo.) de Io filia Inachi Argiuorum Regis à Phœnicibus rapta & abducta, Osyrique regi collocata, ex qua Epaphum siue Apim genuerit, De Europa regis Phœnicum filia in Cretam abducta. De Sisipho condente Corinthum, De Minoë Cretensium Legislatore, latè in Creta & insulis Ægei maris regnante, circa hos Mosis & sequẽtium Iudicum dies incidisse existimantur.

Nam Herodotus lib. 7. disertè scribit Minoem viguisse τρίτῃ γενεῇ πρὸ τῶν Τρωικῶν, tertio sæculo ante res Troianas.

Item historiæ fabulosæ de Pelope, Sesostri, Heraclidis, Adrasto rege Argiuorum, Perseo, Atreo, Proteo rege Ægypti, Eurysteo, Argonautis, Medea, Oedipo, Thera, &c. hæc iudicum Hebraicorum tempora minimè excedunt adeo vt alij ad summum Mosis habere possint σύγχρονοι, alij Iosue, alij alius è Iudicibus posterioribus. Qui quoniam magis noti apud posteros permanserunt è nomine & incerto rumore, quam vlla rerum gestarum scripta historia pertinent ad libros Diodori Siculi, quibus inscriptionem tribuit, de Historia fabulosa.

Tunc vt legis lucem, quam Deus proferebat, vehemẽtius obscuraret Satanas, Telmisei excoluerũt diuinationẽ ex insomniis, Cares ex Astris, Phryges & Isaurij ex volatu 1053 | 2079

MOSIS ET LEGIS LATÆ SÆCVLO

Anni diluvii | Anni mundi

1013

2670

auium, Cyprij ex euiscerationibus victimarum, Persæ ex magia, vt eius inuentores dicantur: cùm interea Babylonij Astrologiam, Ægyptij Geometriam, literarum disciplinas Phœnices studiosè tractarent. *Tatianus oratione contra Gentes.* Vnde Moses legitur instructus omni Ægyptiorum sapientia, &c.

Sic in Assyria Balaam gentium vates, cuius insipientiã & auaritiam, asina humana voce vtens, coarguit: Quo simili prodigio bos Romæ loquutus perhibetur tempore bellorum Punicorum. Item post mortem Cæsaris, P. Dolabella fasces tenente. *Iulius Obsequens de Prodigiis.* Et gallus Gallinaceus anno Vrbis 676. *Plinius lib.* 10. c. 1.

Husan rex Idumæorum.

Hic locant Hermem Trimegistum philosophum numinis instar apud Ægyptios cultum: deinde Chat eius filium. Sed quàm rectè, postea dicam in Ptolomæo secundo.

Denique Orum regem Ægypti Osyridis filium, quem Græci Appollinem nominant, deorum in Ægypto postremum ex Herodoto li.2. Post quos primum regnasse Menam ex eodem tradunt.

Diluuium Deucalionis in Thessalia annis circiter 800. post generale Noë, 810. ante Vrbem conditam, quando Liber pater Indiam subigebat. *Oros. lib.1. c. 9.* 230. post diluuium Ogygis Thebarum Beotiarum regis.

Quo tempore Pelasgi vetustissima Græciæ gens ab Ætolis & Locris pulsa, in Epirum & Italiam migrarunt. *Thucid. statim initio.*

Paulo post, Phaëtonte Molossorum primo rege, cõflagratio exustióque terrarum, præsertim in Æthiopia & Italia, quæ in tribus locis arsit circa Istros, Cyroxos, Vesuuios, & multæ per terras pestilentiæ. *Plato.* Quidam putant esse Phut tertium filium Cham, quoniam vterq; venit in Æthiopiam.

1053 — 2 — 2709

Iuds. 3. 107 — b Iosve, de tribu Effraim an. 18. — 2727

b Anni omnes, quibus Israëlitæ seruiisse exteris gentibus, captiuique fuisse memorantur in Iudicum lib. sub sequentium, & aliquando præcedentium Iudicum annis continentur, nec seorsum debent numerari, vt qui simul currant.

Pontifice Eleazaro.

Itaque quando legitur sub hoc vel illo Iudice terram quieuisse per annos aliquot, sensus est, Israelitas liberatos huius aut illius Iudicis ministerio, deinceps quieuisse à præliis. Hæc non modo cõstans est Hebræorum traditio, item Eusebij Augustini, Orosi, Isidori, Bedæ, Fasciculi têporum, verum etiam Scripturæ sententia, in qua 3. Reg. 6. omnino anni huius quartæ ætatis recensentur quadringenti octoginta.

Bellopare 19. Rege Assyriorum an. 30.

Quamuis eorum membratim reperiendorum obscuritatem attulit ipsa Scriptura, dum annos principatus Iosue, Samuelis & Saülis transiliit.

Alioqui iuxta volumen Iudicum aliter intellectum multa interregna essent constituenda, & consurgentibus annis minimum sexcentis, expressa superioris Scripturæ authoritas eneruaretur. Hoc ergo sequi debent, qui veram temporum rationem tenere cupiunt.

Nimis enim temere Seuerus Sulpitius in Epitome, erroris, vel mendi arguit prædictum Regum locum, & Funccicus capite 13. Actorum. Nam, vt inquit Augustinus, si semel fateamur locum aliquem Scripturæ esse corruptum, aliorum auctoritas vacillat, nec iam sacra est.

1071 — 2727

Quare tempora Iudicũ, à Mose vsque ad Samuelẽ sunt 395. anni, incluso Mose. Quibus si addas 40. Samuelis &

Saül

Saül, 40. Dauidis, & tres primos Salomonis existent 480. qui nunc numerantur ab exitu ad templum. Nec error est in Actis Apost. c. 3. positis 450. pro 350. vt impudenter Fúcio excidit. Ná ille numerus 450. respicit ad Exod. 12. *Habitatio filiorum Israël in Ægypto 430. annorum*, non ad tempora Iudicum, à Iosue ad Samuëlem.

Anni Diluuij 1053.

Iosuë Chananæos partim interficit, partim terra sancta depulit. Horum reliquiæ traduntur migrasse in Germaniá, Sclauoniam, & regiones vicinas. *in Seder Olam.* Vnde Germania Chananæorum propago, ferarum potius quàm hominum domicilium Tacito visa est, sine vrbibus sine oppidis, sine castris, sine cohærentibus ædificiis. Quare & inter regiones Scythiæ habita. *Plin. lib. 4. c. 12.* Et certè illa ætate totum Occidentem fuisse vacuum, paulatim vero in eius regiones venisse Orientales populos, apparet è crebris in Europam populorum infusionibus, quarum meminere historici.

Etenim ante tres mille annos tota ferè Europa vacua erat, vt qui primi eam inhabitare cœperint, appellati sint Aborigenes, locis maritimis primum omnium habitatis, cultisque, vt Italia, Dalmatia, Gallia Narbonensi, quod illuc primus & facilior propter mare esset transitus.

Chananæorum alij migrarunt in Aegyptum, deinde in Africam, in qua ædificarunt multas vrbes vsque ad colúnas Herculis, inter reliquas Tingin in Numidia, duabus columnis candido lapide erectis cum hac inscriptione characteribus Phœniciis & lingua. *Nos hi sumus, qui fugimus ante latronem Iosuam filium Nun. Procop. lib. 2. de bello Vand. & Epiph. alicubi.* propter quam affinitatem cótingere potuit, vt Sidonia Dido cum media vrbis parte eo demigraret, & Carthaginem conderet, Nam hoc nomen est Chananæú siue Syriacum נו קרתא *vrbs media.* Et Plauti etiam temporibus lingua Africana erat Phœniciæ & Syriacæ dialectus, vt ex eius Pœnulo liquet.

Nec Iudęis res fuit cum imbellibus aut paucis. Ná Iabin rex Azor, aduersus eos congregarat 24. Reges, secum habentes 300. armatorum millia, & duo millia falcatorum curruum. Et Adonisedec rex Hierusalem quinque secum assumptis Regibus, copiosissimum contra eos duxit exercitum.

Iosue 18. annis administrauit Rempublicam. Obiit anno ætatis 110. Et superfuerunt 17. annis reliquię seniorum Israël. *R. Abraham in Caballa historica.* id potest colligi ex annis Caleb *Iosue* 14.

Rerum suarum commentarios scripsit & Deuteronomij postremos versus, ab hoc scilicet loco. Et mortuus est Moses. *R. Mose Kimhi in sua Grammatica.*

Solus in ingressu terrę supererat è 600. millibus egressis de Ægypto cum Caleb, qui *Ios.* 14. tam fortis & vegetus ad bellandum & gradiendum ætatis octogesimo quinto, quàm cum erat quadragenarius.

Vnde & in senio res suas Iudæorúmque mirè auxit, *Iud.* 1.

Quatuordecim annorum res gestas liber Iosuæ complectitur. Septem enim in subigenda terra, septem aliis in diuidenda occupatus fuit, quanto tempore Tabernaculum Domini fuit in Galgal. Post quos ædificauit vrbem Tamnath-Sara. Item congregauit populum Domini in Silo, &c. *sub finem libri Ios.* Quæ sic facilè percipientur.

1071

Octauo die Februarij, anno quadragesimo ab exitu finiente gubernacula Iosue suscipit ad Iordanis ripam.

Salmone principe Iudæ & Christi propagatore.

Chebrone Ægypti secundo rege post submersum Pharaonem, deinde Amenosi, an. 21.

In Europa.

Sicyoniorum Turimacho Rege septimo, deinde Leucippo an. 53.

Populus

Anno mundi 2709

Populus aſcendit de Iordane decimo die menſis primi id eſt, Martij, *Ioſ.* 4.

Venit ad montem Garizim & Ebal, ſéque aſtringit benedictionibus & maledictionibus Legis.

Vndecimo parat Ioſue acutos cultros, ad futuram populi circumciſionem.

Decimo quarto feſtum Paſchæ agitauit, immolatis agnis. *Ioſue* 5. Túmque cœpit quadrageſimus primus annus ab exitu.

Decimo ſexto offerunt manipulum frugum.

Vigeſimo ſecundo mandata accipiunt de circumeunda Iericunte.

Tribus menſibus bella Iericuntis, Haï & Gabaonis conficiunt vſque ad tertium Iunij.

Septem annos conſumunt in ſubigenda maiore illius regionis parte, vt colligitur è verbis Caleb *Ioſ.* 14.

Argiuorum Inacho Rege primo, deinde Phoronæo an. 60.

Septem alios in terra ſortitò diuidunda, & ſingulis tribubus præter Leuiticã ſuis terræ portionibus aſſignandis, quæ vndecim fuêre. Nam duodecima pars Enachim, data eſt Calebo.

Decimo quinto ab ingreſſu anno, incipit conſtitui legis integra obſeruatio, vt numerari decimæ, anni remiſſionum, Iubilei.

Eodem tempore vocat Ioſuë Rubenitas Gadditas & dimidiam tribum Manaſſe, & dimittit in terram Galaad trans Iordanem, in cuius littore monimenti ſui ædificant altare miræ magnitudinis.

In Silo fixit tabernaculum in 369. annos vſque ad extrema tempora Heli, ſtructura lapidea infernè extructa, & cortinis ſupernè diſpoſitis, arca de Galgal *Ioſ.* 14. tranſlata. *Seder Olam, cap.* 11.

Athenienſium Cecrope, deinde Granao an. 9.

Tempus adminiſtrationis eius annis octodecim rectè definitur, quoniam ſubductis aliorum temporibus & in vnam ſummam collectis, intelligimus, qui ſummæ 480. annorum 3. Reg. 6. poſitæ deſit, & qui anni ad eam explendam ſint neceſſarij.

Et ſanè non diu vixit poſt terræ partitionem. Quare R. Moſe *in More lib.* 2. *cap.* 32. quatuordecim ei tantum tribuit, exiſtimans videlicet mox poſt illam partitionem defunctum. Præſertim cum quot poſt illos 14. in debellanda diuidundáque Chanaan conſumptos, vixerit, non ſcribatur. Verum quia poſt multos dies conuentum habuiſſe Ioſ. 23. traditur, neceſſe eſt vt aliquot annos ſuperſtes fuerit.

R. quidem Selomo ſcribit Seder ei tribuiſſe 28. ſed non id ſatis ſibi liquere. Rectè. Nam non niſi octodecim congruunt.

Hebræi tamen ferè Seder ſequuntur, ac denos ſupra centum vitæ Ioſue ſic diſtribuũt. Egreſſus ex Aegypto miniſtrabat Moſi *Exod.* 24. puer quidem & vnus è miniſtris eius, *Ibid.* 33. *&* *Num.* 11. id eſt, quadraginta duum annorum, *R. Selom.* 1. *Par.* 22. Pueros enim & iuuenes alicuius etiam grandes natu vocant, præſertim ſi ſeruiunt & miniſtrant, vt ſint vocabula non ætatis, ſed conditionis, vel vigoris & firmæ valetudinis. Poſtea cum Moſe vixit in deſerto 40. annis. Mortuo Moſe rexit populum 28. Summa 110.

2727

At ſtante huius ætatis fundamento, non niſi octodecim ducis officio fungi potuit. Itaque neceſſe eſt vt in exitu plures habuerit annos, nempe 52. quibus ſi addas 40. ſui apud Moſem miniſterij, exiſtent 92. Deinde ſupererunt 18 ducatus. Qui omnes curriculum 110. definiunt.

Vnde

Anni Diluuij.
1053

Vnde nec Abben Ezra assentitur R. Selomoni, sed potius Talmudicis, qui Iosuë assignant 56. quo tempore puer est appellatus, *Exod. 33. Num. 11.* nempe anno post exitum tertio, quod cum summa nostra conuenit. Nam cæteri 37. Deserti, & 18. principatus, decem & centum complent.

Nec vero incredibile sit tam grandæuũ appellari puerum. Isaac Genes. 22. puer appellatur, quo tempore offerebatur, quem tamen Hebræi credunt fuisse triginta septem ann. 3 Ezræ 1. Zorobabel iuuenis dicitur, quo tempore erat custos corporis Darij, cùm tunc minimum esset septuagenarius. Nam Scriptura gradus ætatis interdum metitur corporum constitutione, vt cum Salomonem senem, vitæ quinquagesimo secundo appellat, haud dubiè quia tum confecto erat corpore propter venerem.

Anno igitur post partam quietem quarto, obiit. Nõ vt Hebræi ferè putant decimo tertio, vt eius principatus annorum fuerit 27. aut 28. vel decimo iuxta Iosephum, qui ei 25. tribuit.

Funiculi mensorij, quibus ipse & Eleazarus Pontifex vsi sunt ad distribuendam terram, non erant externi & materiati, qui reuera ducerentur è termino terræ sanctæ in terminum. (Nam hoc prodigij simile) sed Geometricæ siue Mathematicæ lineæ mente & phantasia conceptæ. Colebant scilicet Mathemata, à quibus ad se ea multis pòst sæculis Græci transtulerunt.

Appellatus est & Iesus non modo apud Apostolos & 70. interpretes, verù etiam in Hebraico contextu Nehem. 8. vers. 17. Nimirum vel ex nomine, nedum rebus & gestis præsignificabat Iesum Christum, cuius est propriè Mosi succedere, saluare à Gigantibus & cæteris hostibus, introducere electos in terram promissam, hæreditatem inter regni filios partiri, bella Domini gerere, ciuitates refugij constituere ad remissionem peccatorum, &c.

E chorographia Palæstinæ à triginta vno viris conscripta inter septem reliquas tribus, quibus ager & possessio nondum erat assignata, reliquam Palæstinam sortito distribuit. Nam vsque ad id tempus, quinque duntaxat tribus, possessionibus citra sortes acceperant, alijs in castris remanentibus, tribus videlicet Ruben, Gad, dimidia Manasse trans Iordanem, Iuda & Ephraim, & altera dimidia Manasse citra *Iosuë* 18.

Sed & Leuitis separauit 48. ciuitates ad habitandum. Ios. 20. sed illis multo plures postea obtigerunt. 1. *Par.* 6.

Tum in terra sancta trecentæ octoginta vrbes, siue oppida florentissima extabant, cùm hac ætate eorum quatuor vix notari possint. *Brochaldus in e Mappa.*

E quibus per sortem (non donum vel eleemosynam) septuaginta addictæ leguntur iuri Ecclesiastico, 1. *Par.* 6. Præter villas, suburbana, primitias, decimas, (omitto spõtaneas oblationes & donationes à Dauide & alijs factas) quorum omnium ratione terræ sanctæ plusquam tertia pars erat de iure & patrimonio Ecclesiæ Mosaycæ, & vt ipsa tertium vel potius primum de tribus reipublicæ ordinem constituebat. *Contra impios, qui dolent Christi & Ecclesiæ ipsius patrimonium diuinis ministeriis, rebus piis & pauperibus impendendum, esse locuplet.*

Eius forma fermè quadrãgula, cuius limites quatuor indicantur, Gen. 10. Sidon. Gaza, Sodoma, Lessa, quæ postea Cæsarea Philippi. Nam hic Peræa, siue regio trans Iordanem non cõprehenditur, vtque etiã hodie magis ad Arabiam,

1071

MOSIS ET LEGISLATÆ SÆCVLO.

Anni mun. 27

Anni Diluuij 1055

Anni mundi 1709

biam, quàm terram Chanaan siue Palęstinam pertineat.

Littoris secundum mare Mediterraneum extensio est per 160. millia passuum. Aequalis & longitudo recta linea a Iordanis fontibus seu Dan ad Beersabeē siue Bersammā, nisi quod nauigantibus littorum anfractus, aliquantò longiores sunt viæ. Latitudo autem à Sorbonitide palude, quæ parum in Austrum a Gaza abest per deserta ad montem Seir & mare mortuum 105. millium est Italicorum. Sic Septētrionalis latitudo à Sidone per Libanum ad Damascum pene par priori, nisi quòd aliquanto angustior. *Hieron.*

Terra sancta continet quadraginta parsaoth. i. parasangas siue leucas Persicas, quarum decem sunt iter vnius diei. *Elias è Talmudicis in Tisbi.* Quod ita interpretor, vt quia ferè quadrata est, adiuncta regione transiordanina, quodlibet latus centum ferè leucas Persicas complectatur. Alioqui enim est latior triplo, quàm vbi lōgissima est. Nam ad Ioppe vsque ad Traconos montes, tantum numerantur sexaginta millia passuum. i. tria itinera, quod spatiū Iordane concluditur. At à Libano ad fluuiū Aegypti Rhinocorutam, siue à Dan ad Beersabeem centum sexaginta, quot terrarum discrimen vix nouem diebus absoluitur.

Post captiuitatem Babylonicam cōfusis terminis & finibus duodecim tribuum, secuta est alia diuisio. Ac pars Meridionalis cœpit vocari *Iudaa*, capiens tribus Iuda & Benjamin. Septentrionalis *Galilea*, comprehendens quinque tribus Dan, Nephtalim, in ortu Aquilonari, Zabulon, Aser, Isachar versus mare. Intermedia *Samaria* complexa duas antiquas tribus Ephraim & Simeon, cū dimidia Menassæ. Orientalis trans Iordanem *Peræa*, duas alias continens Gad & Ruben cum altera Menassę dimidia.

Prima Synodus in Sichem, Eleazaro Pontifice, Iosue iudice, senioribus assidentibus, de prohibenda societate cū gentibus, auferendis diis alienis, sepeliendis ossibus Ioseph, Ios. 24. Probabile est in ea legē ore traditam siue Cabbalam senioribus fuisse commissam, quam per ordinem prophetis traderent, vt Hebræi referunt in Pirké Aboth.

Edoctus est Iosue à Mose legis iuris[q]; diuini intelligētiā *Ioseph. lib. 4. Antiq. c. 7.* Eam docet seniores septuaginta, qui per ordinem eam communicarunt cum prophetis & prophetæ cum sapientibus, i. Scribis & Pharisæis, à quibus Rabbini se suam sapientiā accepisse gloriantur. *Pyrke Aboth. ca. 1.* hoc vocant Cabbala, siue legem ore acceptam.

Eodem anno obiit Eleazar pontifex, quo Iosue. *Seder Olam.*

Quidam inter Iosuem & Othonielem collocant Iuda, sed hoc nomen 1. *Iud.* Hebræi accipiunt non pro indiuiduo, sed pro tota tribu, quam dicunt cum tribu Simeon Adonisedec Hebronis regem cepisse, & cætera gessisse, quæ illic narrantur.

E quibus victorijs post diuisionē generalem per Iosuē factam secuta est subdiuisio inter capita & principes eiusdem tribus. Nam *Asur* de filijs Hezron pater (id est, Dominus) fuit oppidi Tecuæ. *Mesa* filius Ziph Maresæ & Hebronis e *Magon* Beth-suris, *Saap.* Madmannę, *Seua* Macbenæ & Gabaæ. *Sobal* Kiriath-Iearim, e qua postea exorti sunt habitatores vrbium Sargæ & Estaol. *Salma* Bethlecmi, *Horeph.* Beth-gaderis. 1. *Par.* 2.

Pennel de tribu Iuda pater fuit (id est, Dominus) oppidi Ghedor. *Ezer* Husæ. *Tehinna* vrbis Nahas. *Ibid. c.* 4.

Iabes suam sortem valde auxit, & ex se denominauit vrbem Iabes Chananeis ereptam *Ibid.*

Filij *Eston* inhabitarūt vrbem Recha. *Isba* vrbem Estemoam. *Ioab* vrbem fabrorum fabris lignarijs, lapidarijs, & ferrarijs assignatam. *Ibid.*

1071

2727

Iered rexit Gheodoram *Heber* Sucho, *Iekuthiel* Zanaam *Garmeus* Keilan. *Ibid.*

Ex filijs *Sela*, qui filius fuit patriarchæ Iudæ, *Her* conse

cutus est principatum Lechæ *Lagda* Maresæ, *Esboa* Beth auodath-habbuz, id est, vrbem, in qua conficiebatur byssus, cuius proinde habitatores erant linorum telæque opifices. *Ioab* & *Seraph* dominium cœperunt in Moabitas.

Anni Diluuij 1053.

Habitatores Cozebæ fuerunt de eiusdem *Sela* posteris, 1. *Par.* 4.

Scribæ siue doctores de genere *Cin* siue *Iethronis* soceri Mosis per *Hanmath* Recabitarum patrem inhabitarunt Iabes. 1. *Par.* 2.

Raab nupsit Iosuè. *R. Mose precept. neg.* 112. & Salmoni. *Math.* 1. qui fuit de ingredientibus terram, mortuúsque est post Iosuè. *Seder Olam.* Cùm exploratores recepit, erat meretrix, vt nostris placet, vt Hebræis, cauponaria: nam zonà vtramque significat. *Iosue.* 2.

Profana ætate Iosue.

Cadmus Thebis Bœotiæ à se conditis regnans, è cuius filia Semel Bacchus.

Cadmo expulso successit Amphion & Zetus.

Cadmus à קדם, quasi Orientalis (ab Oriente enim in Occidétem venit) ante Argonauticam Iasonis expeditionem è Phœnicia in Bœotiam, Europam subacturus nauigauit, & dedit Græcis sedecim literas, id est, literarum picturam, lineamenta & nomina. Nam disciplinas Greci vix post mille annos degustarunt. Græci agnoscunt illa elementa sui non esse inuenti apud Varronem lib. 1. de Analogia. Cùm enim Crates Græcus philosophus quæstioné grammaticam in Græcia agitaret, cur non diceretur. ἄλφα ἄλφατος, vt γράμμα γράμματος, respóderunt, alij Græci: Hæc non sunt vocabula nostra, sed barbara, vt hac Græcorum confessione non has ipsorum literas esse perspicuum euadat.

Phœnices primi, fama si credimus, ausi.
Mansuram rudibus vocem signare figuris. Lucan. li. 3.

Phœnices accepta literarum notitia ab Hebræis, ob viciniam, literarum ordinem & numerum, Græcorum pueris dederunt, ob mutua vtriusque gentis commercia. *Ex Eupolemo Græco scriptore in hist.*

Ab Hello Deucalionis filio, Thessalo, Græci omnes Hellines dicti. *Thucid. initio.* Sed fabulosè. Nam ab Elisa filio Iauan, *Gen.* 10.

Galates Celtarum rex. Deinde Narbon, de quibus antea.

Busiris in Aegypto regnum inuadit, & immanem tyrannum agit.

Heliopolis, quæ & Thebæ in Aegypto, Cyrenæ in Lybia extruuntur.

Vt Cadmus characteres Græcos, sic Phœnix frater eius Phœniceos condidit, æmulati vicinorum Hebræorum literas & nomina. Vermiculum instituit, vnde color puniceus conficitur: Bythinam vrbem condidit.

Pelasgi à Cadmeis pulsi ad Pindum, &c.

Thyrrhenus filius Atyis Lydorum regis, migrat in Italiam, & pulsis Vmbris illic considet. *Herod. li.* 1.

c QVIDAM absurdum putant à morte Iosuę vsquead mortem Othonielis tertij iudicis, annos duntaxat 40. numerari, ac statim post eius mortem alterius præfecturam incipere cùm Scriptura dicat Iosue vltimo. Iud. 2. & 3. seruiuisse Israelem Domino cunctis diebus Iosue ac seniorũ, qui lógo vixerũt tépore post Iosue, & nouerát omnia opera Domini, donec surrexit noua generatio seruiés Baalim, traditúmq; in manus diripentiũ, quousq; suscitatus est Othoniel, qui eos liberaret. Sed illi non intellexerunt,

1071 Iud. 3. IIII

IIII

IOSVE SÆCVLO.

3
c OTHONIEL de tribu Iuda, an. 40.

Eleazaro & Phinee Pontificibus.

Anni Diluuij		Anni mundi	
1071		2727	

Salmone Principe Iuda & Christi progenitore.

Lampride Aßyr. rege.

Amenosi Ægypti tertio, deinde Mephre, ann. 12.
Mispharmutosi, ann. 26.

In Europa.

Sicyoniorum Leucippo rege octauo, deinde Messapo, ann. 47.

1111 — 2767

runt pro *longo tempore*, legi Hebraicè, *multis diebus*, id est, 17. annis, vt omnes Hebræi intelligunt, quibus scil. seniores ipsi Iosue superfuerant. Nam sub 20. annum Othonielis, aut etiam pòst, his paulo ante mortuis, cœperunt præuaricari, & sic venire in ditionem Cusan regis Mesopotamiæ per annos 8. à qua per Othonielem iam Iudicis potestate fungentem liberati sunt. Et sanè nullo modo est probabile post Iosuam, Othonielem vltra quadraginta annos vixisse, nedũ imperasse, cùm extiterit vnus è grandioribus terram hostiliter ingredientibus & partientibus. Præterea est obseruandum primum illud & secundum caput Iudicum cum magna parte tertij esse veluti prologum totius libri de præuaricante identidem populo & resipiscente, cuius causa nunc seruituti subiceretur, nunc Iudici faueret Deus ad eum liberandum. Non igitur pertinet ad proximum Iudicem duntaxat, verum etiam ad reliquos, atque ita excludit interregna, quæ alioqui prima fronte multa videri possent.

R. Abraham in Cabbala & ferè Hebræi inter Iosue & Othonielem interregnum constituunt 17. annorum, quibus scilicet tradunt per Seniores à Mose ordinatos Iosuæque superstites Rempubl. fuisse administratam. Sed illi currunt cum Othonielis magistratu, vt & octo anni quibus subiecti fuêre Hebræi Regi alienigenæ, ob præcedentes causas, & quia officiunt summæ 480. annorum 3. *Reg.* 6. fixæ.

Hoc autem interregnum ideo illi constituunt, quia 13. annos duntaxat assignant Samuelis & Saulis principatui. Atqui è Diuo Paulo Actorum 13. ei tribuendi sunt quadraginta.

Aliqui etiam interponunt Iudæ principatum è Iudi. 1. vbi post mortem Iosuè consuluerant filij Israël Dominũ, dicentes: Quis ascendet ante nos, contra Chananeum, & erit dux belli? Dixitque Dominus, Iudas ascendet. Verùm ex Hebræis & Iosepho lib. 5. Antiq. c. 2. Iudas illic non nomen est proprium, sed patronymicum de tota tribu, è qua assumptus est Othoniel.

Sic Simeon. pro tribu Simeonis Iudę finitimo, Ioseph, Manasses, Ephraim, Aser, Nephtali, Dan, quarum tribuum viri fortes duce Othoniele Chananeorũ, reliquias bello persequuntur, Chananeum, Iebuseum, Pherezeum subigunt, vrbem Hierusalem capiunt, incendũt Gazam, Ascalonem, & Accaronem Palestinis eripiunt, comprehendũt Adonibezec, &c. *Ibid.*

Sunt igitur statim post mortem Iosue iudices creati, quod & narrat Apostolus. Post destructas (inquit) septem gentes terræ Chanaan & terram sorte distributam Deus dedit Iudices populo. *Act.* 13.

Iudices hi vsq; ad Samuelẽ dicti sunt, quòd penes eos auctoritas esset dicendi ius, & administrandi Rempublicam, iuxta legem à Mose positam. Diademate aut Sceptro, vt Reges, non vtebantur, hæreditarij non erant, sed partim auctoritate prudentũ hominum creabantur, vt Iephte Iud. 11. partim à Deo excitabantur vocatione peculiari. *Iud.* 2. Eorũ potestas non erat regia siue arbitraria & mera, sed politica & temperata siue mixta: nempe populum regebant iuxta ipsius leges & instituta, vt qui Dux appellatur apud Venetos. Vnde Iosephus passim hunc principatum vocat Aristocratiam, opponítque Monarchiæ, quę humana temeritate, & præsumptione, non legis à Deo & sapientibus positæ præscripto res solet moderari. Sic D. Thomas lib. 2. de Regimine princ. c. 2. & lib. 4. c. 1.

Octo anni, quibus primum Israëlitæ sunt oppressi, comprehenduntur sub his 40. quibus postea dicitur terra quieuisse sub Othoniele, *Iud.* 3.

Iudicum enim tempore Israëlitæ vexati sunt à vicinis regibus & populis Mesopotamiæ, Syriæ, Ammonitis, Moabitis, Madianitis, Chananæis & Philisteis.

Sic Othonieli attribuenda sunt, quæ Iudas, i. tribus Iudæ, cũ Simeonis 1. cap. Iudic. gessit post Iosuæ excessum.

Tribules Dan locorum angustia pressi ab Amorrhæis, deliberant de quærendis nouis sedibus. *Iud.* 1. Id perficiunt in ipso monte Libano ad fontes Iordanis, excisis & sublatis incolis vrbis Lais siue Lesem, in extrema sorte tribus Aser, post Sidonem, quam Dan nominant. Vi auferunt idolum Michæ, ad eas sedes abducto Ionathan filio Gersom Mosis filij, vt illic ipse & posteri sacerdotio fungerẽtur vsque ad diem captiuitatis suæ, manente apud eos idolo Michæ, quandiu domus Dei fuit in Silo, *Iud.* 18. Captiuitatem appellat diem, quo capti sunt Danitæ à Palestinis cum Arca, 1. *Reg.* 4 ad quod vsque tempus videntur Danitæ se idololatria contaminasse, sacra illis procurante Ionathan & filiis eius deinceps.

Historia igitur idoli Michæ, atque eius per Danitas vi sublati, constupratio vxoris Leuitæ, & cædes vniuersæ ferè tribus Beniamin euenere diebus Othonielis, vt auctori Seder Olam placet: non vt Iosepho, paulò antè Othonielem, cùm populus opprimeretur seruitute Cusan regis Mesopotamiæ, inter Iosue scilicet & Othonielem per octo annos. Ita quinque vltima capita libri Iudicum, secundum caput proximè præcedere, aut mox sequi debuerunt. Nam certè inter Samsonem & Heli nullum fuisse videtur interuallum, etiam si R. Dauid in 4. Ezech. & R. Mose in Misna, inter illos ista contigisse putet. Et Suidas *in Beniamin*, itémque Samson, sub Samsone potius.

Nec obstat quod illic toties repetitur (*cap.* 17. 18. 21.) tunc (id est, diebus Othonielis, vt interpretor) nullum fuisse regem siue magistratum in Israël, sed vnum quemque quod sibi rectum videbatur, hoc fecisse: Nam significatur Iudices non fuisse potestate regia, herili & despotica, siue tanta vt possent liberè & pro arbitrio cogere priuatorum hominum audaciam & temeritatem. Eorum enim potestas erat politica & mixta, isto præsertim tempore, quo magistratus adhuc erat recens, neque bene confirmatus. Rex ergo non illic significat simpliciter magistratum, sed principem, qui omnia per se posset.

De quo D. Thomas vbi suprà. Quamuis in Iudicibus vnus dominaretur, tamen quia regimen pendebat è pluribus, non regale, sed politicum erat eorum Dominium. Regale enim quædam est arbitraria potestas, ac regum voluntas pro Lege est, vt parum differant à tyrannis cum politicum sit secundum Reipubl. Leges & Decreta totius multitudinis, vel optimatum, quibus iura Reipubl. tradita sunt.

Nec etiam obstat, quod initio capitis 17. post extrema verba decimi sexti *Iudicauitque* (Samson) *Israël annis* 20. sequatur, *Fuitque eo tempore vir, &c.* Nam illud est interpositum à nostro interprete, quòd haud dubiè illa existimaret statim contigisse mortuo Samsone per interregnum inter ipsum & Heli, non sub Othoniele. Sed repugnat, quòd capite vigesimo Phinees filius Eleazari, filij Aaron, tum fuisse domus Dei præpositus asseritur. Nam sic annum trecentesimum trigesimum excessisset.

Anni Diluuij		*Anni mundi*
1071		2727
	Argiuorum Phoroneo rege secundo.	
	Granao Atheniensium secundo, mox Amphytrione, ann. 10.	
	OTHONIELIS SÆCVLO.	
1111		2767

Phinees ea tempestate adhuc erat in viuis. *Iud.*20. Itaque qui illa inter Samsonem & Heli contigisse volunt, sentiunt Phineem annis amplius trecentis vixisse, vt R. Mose Ægyptius in suo Misna.

Anni mundi 1727

Quod & Talmudici videntur velle. Phineem enim aiunt spiritum propheticum perdidisse, quia noluit absoluere suo voto Iephten, *R.Selom.*1.*Par.*9.

In castris Benjaminitarum septingenti reperti sunt ambidextri,& ita lapidem iaculantes,vt capillum possent percutere,reliquis intactis,*Iud.*20.

Temporibus Iudicum Gentes suos habebant reges 1. *Reg.*8.cum Iudæorum res magis esset Aristocratica, imò ex Iosepho Theocratica, in qua Deus per pontifices primum,deinde Iudices Polyticos populũ suum gubernaret.

Externa.

Scytharum primus rex Targyrus præfinitè annis mille vixit ante Darij expeditionem in Scythiam.*Herod.lib.*4.

Extitit igitur his Othonielis diebus.

Cusath Resaim Mesopotamiæ rex.*Iud.*2.

2767 Adonibezec rex Pheresæorum & Chananæorum, cum Reges 70.amputatis manuum & pedum extremitatibus sub mensa more canum aluisset, tandem à Iudæis victus, simili sorte periit.*Iud.*

4

d AIOD, Hebræis EHVD ambidexter de tribu Beniamin cum interregno,annis 80.

IIII *Iud.*9. 1191

2847 Curetes & Corybantes Gnossam condunt, qui modu latam inter se & concinentem in armis saltationem docuerunt.*Euseb.Plin.lib.*7.*cap.*56.

d AIOD Eglonem regem Moab, qui graui seruitute per annos 18.populum Dei premebat.& idola in Galgalis posuerat,vbi solebat esse tabernaculum,sicca in femur defixa,sinistra manu,quæ æquè fortiter vtebatur ac dextera interemit.

Eglonis autem octodecim,quibus oppressit populũ, comprehenduntur sub octoginta,quibus terra quieuisse traditur sub Aiod vel Ehud.*Eus.Hebræi.*Sic deinceps anni omnes seruitutis cum annis Iudicum sequentium cõfunduntur.Perperam enim quidam ab illis hos distinguunt, vt Eusebius narrat post Hebræos.

Pontific.Phinee.

Inde comparato exercitu Moabitas adortus,decem millibus interfectis,gentem deleuit & quieuit terra octoginta eius annis,quibus fuit populi iudex & dux.

Salomone & Booz primo principibus Iuda & Christi maioribus 1.*Par.*2.*Rut.*4.

Samgar pugnans pro Israële, sexcentos homines cedit stimulo boum,seu vomere,extremo anno huius iudicis. *R.Abraham in Cab.* Iudex tertius quibusdam sed perperam.

Tres extiterunt Booz, tribus Iudæ nobilissimi, quorum primus Salmonis fuit filius,alter nepos,tertius abnepos.*Lyra in* 2. *&* 4.*Ruth.* Qui tanquam vnus numerantur in Dauidis & Christi genealogia, *Ruth* 4.*& Matth.*1. Iuxta Hebræorum regulam, cuius meminit Kimhi initio Aggæi. Nepotes sunt tanquam filij. Puto autem à Salmone ad ipsum Booz,siue à Raab ad Ruth(quod spatium fuit,minimum trecentorum annorum)Principes Iuda,Christi,& Dauidis maiores,illis scripturæ locis de tam sancto catalogo fuisse eiectos propter ignauiam. Vnde nihil memoria dignum leguntur toto Iudicum libro gessisse.

*Regibus Assyr.*21.*Bellopare, Lampride* 20.*an.* 32. *Sosare* 21.*an.*20.*Lampare* 21.*an.* 30.

Profana ætate Aiod.

Ætas deorum. *Ioseph in Proæm.Antiq.* posterius tamen posuerim,non longe scilicet ante bellũ Thebanũ & Troianum,quod ipsorũ deorũ sæculo,quo terras deseruerant, gestum historiæ prophanæ loquuntur,deorum liberis in eo occisis.Deos enim Græci ex hominibus natos credide

2847 1191

runt *Herod.lib.2.* Hinc Cice.1. Tuscul. Si vero scrutari vetera, & ex eis, quæ Scriptores Græciæ prodiderunt, eruere coner, ipsi illi maiorum Gentium Dij, qui habentur, hinc à nobis profecti in cælum reperientur. Quære quorum demonstrentur sepulchra in Græcia, reminiscere, quoniam es initiatus, quæ tradantur mysteriis. Tum denique, quam hoc latè patet intelliges. Porro deos istos mares duobus his versibus Ennius fuerat complexus

Iuno, Vesta, Minerua, Ceres, Diana, Venus, Mars.
Mercurius, Iupiter, Neptunus, Vulcanus, Apollo.
Saturnum & Bacchum addit *Euseb.lib.4.de Prap.*

Sed Bacchus cum Hercule & Pane recétissimus Deorum. *Herod.lib.2.* Nisi quod secretiori historia (vt Aug. ait plures fuere, qui Hercules & liberi Patres & Apollines dicti sunt. De quo lege Ciceron. lib. de Natura Deorum.

Vetus Idololatria, quam retinuerunt Persæ, Chaldæi, & reliqui Orientales, magis erat posita in cultu planetarum & syderum .i. vt loquuntur prophetæ, militiæ cæli, & idolorum, quæ non modo syderum, tanquam deorum immortalium simulachra & signa haberentur, verum etiã eorum diuinitatis & virtutis domicilia, sedes & q. corpora. Quamquam etiam hominum mortuorum, vt Beli consecrationem adhibuit, quorum nominibus appellari, salutari, responsa dare, oracula fundere, & varia ostentare studebant dæmones.

Hinc Diodorus, nempe à Cælo aut Dæmogorgone & Saturno reliquisque continentibus Deorum fabulis orsus est. Sic Aug. ex hoc tempore confictas à Græcis Deorum fabulas retulit lib.18.de Ciuit.

A Pelope qui regnauit in Græcia, Peloponnesus, Pandionis filio, à quo cœpere mysteria. *Nangiac.* Ab eo & Territanis Græca gente Pisæ conduntur in Hetruria. *Plin.*

Apud Pythium vates prima Phœmonoe Hexametris versibus futura cecinisse narratur. *Ibid.*

Fabulæ de Pelope, Tantalo Phrygum primo Rege, filia eius Niobe, Ganymede, Hercule, Admeto, Latona, &c. *Ibid.*

Amphiaraus vates primus ignispicia exercuit.

Agatyrsus & Gelonus fratres Scythiam excolunt.

Belligius Gallorũ rex. Deinde Lemannus, tum Arogylus, vt alij, Proclytus, qui quadrigã siue carrã primus iũxit.

Xamolsis in Scythia Gotthorum legislator & Deus.

Elisa Sibylla Lybica ex Ioue, & Lamia Neptuni filia. *Paus.*

Europæ filiæ Phœnicis miscetur Iupiter, & aliis stupris se polluit, ex qua deinde Asterius Cretensium rex, Minoë & Radamanthum & Sarpedonem procreat *Eus.*

Ianus primus in Italia regnat centum vno annis ante captam Troiam.

e Debora pristinum statum reddidit. Adeo nihil spei in iudicibus erat, vt muliebri auxilio defenderentur.

Prophetissa erat, & filia Lapidoth, quẽ fuisse Barac tradit *Nang.* nam ne hæc quidem ætas erat sine prophetis *Iud.6.*

Barac de numero Sanctorũ veteris testamenti. *Hebr.11.*

Eorum 40. annos intelligendũ est complecti viginti Iabin Regis Chanaã, quibus ille seruitute Israëlẽ vexauit.

Hebræi & Euseb.

Neq; Booz primus, neque secũdus est ille, cui nupsit Ruth, sed tertius. Adeo erãt inertes principes familiæ Iudæ, vt post Naassonẽ qui erat princeps Iuda in exitu, & Salmonẽ qui fuit de ingredientibus terrã, reliquos Scriptura trãsiliat vsque ad Booz sub trecentesimum ab exitu. Nã prin-

Anni Diluuij	
1111	*Misphármutosi Ægypti quinto, deinde Tutomosi an. 9.*
	Amenophi an.31.
	Oro magno an.38.
	In Europa.
	Sicyoniorum Messapo rege nono, deinde Erato an.46.
	Argiuorum Phoroneo Rege secundo, deinde Api an.35. quem dicũt fuisse Serapin *Argo an.70.* à quo Argiui, quo regnante Græca vti cœpit frugibus & habere *segetes delatis aliunde seminibus.*
	Athieniensium Erichthonio an.50.
	Italiæ Iano deinde Saturno.
	5
1191	e DEBORA de Ephraim, & BARAC de Nephtalim, an.40.
Iud. 5.	
1231	
1231	

Anni Domini		Anni mundi	
1191.	*Pontifice Phinee deinde Abisue.*		patũ populi, qui suæ tribui debebatur ex institutione & testamẽto Iacob *Gen.49.* & Dei responso post Iosuæ obitum *Iud.1.* permiserunt deferri ad alias tribus, imo ad fœminas, vt Deboram, quam inertiam ipsa risit *Iud.4.*
		2847	Sisara dux exercitus Chananæorum quem Debora occidit.
	Booz & 2. principibus Iuda & Christi maioribus.		Iahel Hebræa clauo Sisaram pertudit.
			Profana ætate Debora & Barac.
	Rege 22. Assyr. Lampare & Pania. an. 45.		Saturnus post Ianum, Iouem filium de Græcia fugiens in Italiam, regnat in ciuitate, quæ de eius nomine Saturnia dicta est, haud procul ab vrbe Roma. Rudem populum domos ædificare, terras colere, vineas plantare, humanis moribus viuere, æreos numos cudere docet. Horũ merito deus habitus. Hinc filius Picus sub quo Circe venefica. Post quem Faunus, qui fuit pater Latini Æneæ soceri. Vnde colliges, quam parum abfuerit ætas deorum à Troiano sæculo.
	Oro magno Ægypti octauo, deinde Mena Acenseri an. 12. Achore an. 8. Chenar an. 16.		Ceres Cœli filia segetum vsum monstrat Græcis, vnde alma. Io vel Isis annonissima mulier, artem molendi pinsendique docet.
			Aruspicinam Malotus quidam in Italia primum apud Hetruscos introducit, quem Tagen Cic. & Lucanus nominant.
			Mars deus belli. Mercurius multarũ rerũ peritus, præsertim eloquentiæ, Monauli inuentor. *Plin. li. 7. ca. 56.*
			Olbius Celtarum Rex.
	In Europa.		Pan primus canit fistula, Rusticorum deus. Athenienses eum ignorarunt ante mandatum Philippidis. *Clemens. Orat. ad Gentes.*
			Penelope filius, secũdũ aliquos. Vtut sit annis fuit 800. ante Herodotũ. *Ipse. lib. 2.* Incidit ergo posterius, nempe in sæculum Tholæ, à quo ad Longimanũ anni circiter 800.
	Sicyoniorum Erato rege decimo, deinde Plenneo, an 48.		Eumolpus primus versificator,
			Melampus medicus, primus apud Græcos vinum aqua diluere præcipit. Nempe ab vltimis temporibus mero Græci dediti. Hinc Græcari. Hoc Staphylo Sitheni F. tribuit Plinius *li. 7. c. 56.*
	Arginorum Argo rege quarto, deinde Criasso. an. 14.		Diuinus etiam est habitus. *Nangiac.* fortasse quia festum Cereris ex Ægypto in Græciam transtulit. *Clemens orat. ad Gentes.* Et Bacchi. *Herod. Lib. 2.* doctus à Cadmo & Phœnicibus.
	Erichthonio Atheniensium quarto, deinde Pandione. an 40.		Mizota siue Cautus vsum salis conficiendi ostendit.
			Eius filius sagittarum vsum reperit.
			Sibylla, cui Sambethæ nomen fuit, hîc sub Persicæ vel Chaldeæ vocabulo innotescit.
			Criassus Argiuorum rex quartus, sub quo sacerdotio primus functus est Caliptias Pyrantis primi filius.
	Saturno Italiæ secundo.		Bellerophõ primus equo vehi docet (Græcos scilicet) *Plin. li. 7. cap. 56.* atque ita cum Pegaso Chimeram superat. Infœliciter pugnat contra Solymas. *Homer.*
			Tyresias vates longæuissimus,
			Actæon à suis canibus discerpitur.
	6		f Septem anni seruitutis Madian. *Iud. 8.* continentur Gedeonis temporibus. *Eus. Hebr.*
1231 Iud. 8.	f GEDEON de tribu Menasse an. 40.	2887	Gedeon, qui & Ierobaal. 70. relinquit superstites.
1271		2927	Reponitur in Catalogo Sanctorum *Heb. 11.* E 32. millibus militum trecentos tantum retinuit, atque eo numero hostes Madianitas & Amalechitas aggressus. 120. millia eorum cecidit, ac 15. cepit *Iud. 7.*
1271		2927	Sacrificium fecit in excelso. Nam ea consuetudo increbuerat sacrificandi extra tabernaculum, ante templi extructionem, vt etiam Salomon rex in collibus excel-

sis id fecerit. *Aug. in lib. Iud.*

Anni Diluuij

Ephod facit ex inauribus & torquibus Ismaëlitarum ab Israël acceptis, quod quia Ecclesiæ non reddidit, sed in domum auertit, ipsi & familiæ fuit in ruinam. *Iud.* 8. legis quid sit res sacratas miscere cum suis. 1231

Phineem adhuc fuisse in viuis Seder docet. c. 20. Eum enim esse prophetam, qui *Iud.* 6. Israelitas contra Madianitas erigit.

Profana ætate Gedeon.

Philemon primus apud Delphos ludos & chorum instituit.

Templum in Eleusina ædificatum.

Tyrus conditur ante templum Salomonis ad mare Syriacum an. 240. *Ioseph.* imo 253. *Nang.*

Frustra Bacchum Indiæ regem mercaturam in emendo & vendendo docuisse aiunt, quasi antea sola rerum permutatione homines vterentur. Nam in Abrahæ historia & Patriarcharum, eius & pecuniæ vsus est.

Atreus Peloponnesi rex Eclipsium Solis Theoremata indagauit.

Phorbas Argiuorum, qui Rhodum obtinuit. Hæmon primus regnat in Thessalia.

Bacchus Liber pater ex Semele natus Indiam subiugat, & iuxta Indum fluuium Nissam vrbem condit: annis mille ante Herodotum. *Ipse libr.* 2.

Thessalum quendam Cretæ filium in Thessalia primum regnasse aiunt, Phoroneo Argiuorum rege secundo, qui primus Iudicia legésque conscripsit.

Item Deabum apud Celtiberos auri fodinas reperisse.

Minos rex Cretensium leges & Iura constituit, de quo anteà ex Herodoto, Tantalus Phrygiæ.

Cocalus Sicaniæ, *Diod. li.* 4.

Radamanthus Lyciorum.

Chorebus primus Athenis figulinam inuenit. *Plin.*

g ABIMELECH nothus 40. fratres suos legitimos in vrbe Sichem interfecit. Fructus Sacri Ephod in Gedeonis domum auersi, & cum opibus profanis mixti.

Ciuibus Sichimitis opem ferentibus principatum sibi asciuit, quos deinde à se deficientes, séque vrbe expellentes duce Zebule, parato exercitu recepit, vrbémque euertit. Inde ad Turrim oppidi Thubes pugnás à muliere fragmento molæ percussus est triennio, postquam præesse cœperat. *Iud.* 9. 1271 Iud. 9. 1274

Vixit mortuúsque est, vt nothum decet.

Non tenuit reuera principatum in vniuersum Israel, sed in Sichimitas, morte præreptus.

Profana ætate Abimelech.

Oeta regnum Colcidis instituit. Tagus Hispaniarum regnum obtinet. Messapus Sicyoniorum, Macedo Æmathiæ, Linx Scytharum.

Triptolemus in Eleusi serendi, metendíque munere claret.

Sparta siue Lacedæmon, à Sparto Phoronei filio in Peloponneso ædificata.

Sueuum Thuysconem regem octauum, circa hęc tempora Germanorum nugatores mendacijs cum Gręcis certantes, bellicosissimum, & populum in Germania de se nominantem statuunt.

Galatæ populus Celticus victis Sarmatis, Asiam minorem occupant. 1274

Aegyptij omnium primi, Scythis bellum inferunt.

Anni mundi

Pontifice Abisue.

Booz 2. Principe Iuda & è Christi maioribus. 2927

Rege Assyriorum 23. Panya.

Chenere Aegypti vndecimo deinde Achore an. 8.

Cherre an. 15.

In Europa.

Sicyoniorum Plenneo rege vndecimo, deinde Orthopoli, an. 63.

Argiuorum Criasso rege quinto, deinde Phorba an. 35.

Pandione Atheniensium quinto.

Saturno Italiæ secundo, deinde Pico.

7

g ABIMELECH Gedeonis filius nothus an. 3. 2927 2930

Eodem Bocchi Pontifice.

Booz 2. Principe Iuda & è Christi maioribus.

Rege Assyriorum 24. Sosarmo an. 19.

Cherre Aegypti decimo tertio.

In Europa.

Iisdem Sicyoniorum, Atheniensium, & Argiuorum regibus. 2930

Nannes

Anni Domini	8	Anni mundi	
1274	h THOLA de tribu Isachar, an. 23.	2930	Nannes Gallorum rex. h FVIT filius Phum patrui Abimelech, habitauit in Samir vrbe montis Ephraim. Nam principatus non erat alligatus certæ ciuitati.
Iud. 9. 1299.	*Pontifice Bocchi.*	2955	*Prophanæ ætate Thole.* Peleus Rex Peloponnesi. Eson eius frater, cuius filius Iasō Argonautarum princeps, longa naue primus nauigauit. *Plin lib. 7. c. 56.* Salmoneus apud Elidem, fulmina & tonitrua edere conatur. Castor Pollux, Telamon.
	Boz 2. & 3. Principibus Iuda, & Christi maioribus.		Regnum Troianum à Dardano in agro Mæotico inchoatur, qui mysteria matris deûm ostendit. *Clemen. orat. ad Gentes.* Medea regis Colchorum filia.
	Rege Assyr. 24. Sosarmo deinde Metro an. 27.		Apollo citharam medicinámque reperit, & herbarum vires primus cognoscit. *Ouid. 1. Metamor.* Aesculapius & ipse medecinæ inuentor, Apollinis filius Betus Hispaniæ rex, Orthopolis Sicyoniorum, Argus Argiuorum, Tuscus Hetruriæ.
	Cherre, Ægypti decimo tertio, deinde Armeo, an. 6.		Prometheus primus hominum simulachra de terra fingit, primusque ignem è silice excutit, Astrologiam quam in Caucaso didicerat, Assyrios docet. Vsum annuli Græcis dat, in Arcadia claret. Primus bouem occidit, vt Hyperbius Martis filius animal. *Plin. lib. 7. cap. 56.*
	Remesse, qui & Ægyptus Danai frater, an. 68.		Cinyras rex Cypriorum, Musices studiosus venerem meretricem in Deos retulit. *Clem. orat. ad Gentes.* Adonidem ex filia sua nesciens genuit.
	In Europa	2981	In Cypro primum tegulæ & metalla æris inuenta. Atlas Arcadicus Astrologus rex Mauritaniæ cœlum humeris gestare ób montem ipsi cognominé insitatæ magnitudinis dictus. Item quia astrorum cursum comprehendit, & primus de Astrologia inter Græcos disseruit vnde Astrologiam inuenisse dicitur, quamquam (& rectiùs alij id referant ad Ægyptios, alij ad Assyrios. *Plin. lib. 7 cap. 56.*
	Sicyoniorum Orthopoli rege duodecimo.		Septem filias Nymphas nuncupatas genuit. Geryon tricorpor, apud Hispanos.
	Argiuorum Phorba rege sexto, deinde Tropha an. 46.		Æolus ventorum deus, post Lestrigonas in Trinacria, Siciliæ regnum obtinet. Ventorum rationem inuenit: *Plin. lib. 7. c. 56.*
	Erichtheo Atheniensium sexto.		Erichtonius rex quartus Atheniensium, argentum in Græcia inuenit. Deinde Pandion, & sexto loco Erichteus, à quo sequentes reges Atheniensium Erichteidæ dicti sunt, vsque ad Melanthum Andropompi filium. Boreas Trax, qui Erichthei filiam rapuit. Perseus Erichtei frater aduersus Persas dimicat. Hinc Persei & Gorgonis fabula.
	Pico Italiæ tertio.		Argiuorum regnum ad Mycenas transtulit annos 544 quod stabiliuit Euristeus, qui proinde Mycenarum rex primus dicitur, cuius Atreus fuit auunculus. Euristeus per Æacidas in Attica interfectus est. *Thucid.* Ægyptus Ægyptum, Danaus frater Mycenarum rex Argos tenuisse memoratur expulso Steleno, de quo pòst. Per 50. filias totidem filios Ægypti fratris interficit, euadente solo Lynceo, qui post eum regnauit. Apud Argiuos Hyperemnestra Danai filia sacerdotio fungitur.
1297		2953	Vulcanus in Lemno fabrilem exercet. Ixion perfidus rex Lapitharum in Thessalia. Lapitharum & Centaurorum Bellum in Thessalia.

Hierophile

	Anni Diluuij.	
Hierophile Sibylla Delphica, quæ & Erithræa, Sicula, Samia, Rhodia & Claria, quę se ἀρτέμιδα nominauit, & nunc sororem, nunc filiam Apollinis.		
Sibylla Lybica adhuc erat in viuis.	1274	
Chiron Saturni filius, Centaurus æquissimus Medicus, & Musicus herbariam & medicamentariam reperit. *Plin. lib.7.c.56.*		
Cyzicus condita, & paulò pôst Miletus.		
Minos mare obtinet, & Cycladum primus dominus, in earum plerisque colonias posuit, Caribus eiectis latrocinia è mari sustulit. *Thucid.lib.1.in præfat.* Classe primus depugnauit. *Plin. vbi sup.* Athenienses cum eo bellum gerunt. *Oros.lib.1.cap.3.*		9
i POST hunc multi, maximè Rabbini, ponunt interregnum annorum octodecim, propter Ammonitarum & Philistinorum tyrannidem Iud 10. insertam. Quod & ego in superioribus duabus editionibus secutus sum. At re postea diligentius perspecta, deprehendi eos contineri annis Iaïr & Iephté, cũ Eusebio è traditionibus Hebræorum, Beda, & fere Latinis omnibus, vel certè incidere in tempora Iephte & posteriorum Iudicum.	1297 Iud. 9. 1319	i IAÏR Galaatides de tribu Manasse, an.22.
Quemadmodum deinceps viginti toti anni Samsonis cum aliis 20. de principatu Heli concurrunt cum 40. illis annis, quibus Israel traditus narratur in Philistinorum manum, *Iud.13.*		*Eodem Pontifice.*
Iaïr 20. ciuitates condidit. 30. filios habuit equitatu nobilissimos.	Math. 1.	*Booz 3. Principe Iuda & è Christi maioribus.*
In Mose Num.32. est Iaïr de tribu Menasse, qui cœpit vrbes in terra Galaad, & vocauit eas *Hauoth Iaïr* de suo nomine. 1.Par.2. de tribu Iuda. Itaque R.Kimhi putat fuisse Menassitam ex parte matris, quoniam mater eius fuit Machir filia Menassis. At Talmudici hunc negãt esse Mosaicum Iaïr, sed alium Segubi filium, qui acceperit vxorẽ in terra Galaad, cuius causa obtinuerit 23. vrbes. Mihi neuter esse videtur, sed tertius Iaïr de alterutrius posteris. Nã fuisset nimium senex.		*Rege Assyriorum 21. Metreo, deinde Tantane an. 32.*
Eo mortuo propter idololatriam Israelitæ traduntur in manus Palæstinorum & Ammonitarum, affliguntur quemadmodum omnes, qui trans Iordanem incolebant in terra Amorrhei per an.18. Quin etiam Ammonitæ traiecto Iordane vastant tribus Iudæ, Beniamin & Ephraim, donec contra eos Iephte Iaïris successor victoriam refert, & trans Iordanem repellit.		*Remesse siue Ægypto Ægipti decimo quarto.*
Ab Othoniele ad istud tempus Palestini in pace manserant.		In Europa.
Ozi pontifex de semine Aaron per lineam Eleazari, quo mortuo transiit pontificatus ad stirpem Ithamar per annos 120. quo vsq; Heli fuit Ithamareorum vltimus. Aliis, Heli primus de filiis Ithamar Sacerdotium à filiis Eleazar ad se transtulit, factus forsitan Iudex.		*Sicyniorum Orthopoli rege duodecimo.*
Israelis memorabilis pœnitentia *Iud.10.*		
Profana sæculo Iaïr.		
Theseus aduersus Thebanos dimicat rex 10. Atheniensium, cuius vitam describit Plutarch. Ex omni Attica regione populos Athenas cogit, libertate proposita. Nummum statuit, bouemq; in eo incidit Megarensem agrum ad Atticam adiunxit. Fœdera inuenit, vt inducias bello Troiano Lycaon, *Plin.lib.7.cap.56.*		
Atreus Argis regnat. *idem.*	1319	
Hercules agonem Olympicum apud Græcos instituit anno ante primam Olympiadem 430. *Euseb.*		
Comitante Græciæ nobilitate cum Anthiope & Oristia		

Amazo

Anni Diluuij		Anni mundi	
	Argiuorum Tropha rege septimo.		Amazonum reginis bellum gerit,& ad ipsarum litus cum nouem longis nauibus appellens, incautas opprimit. *Nang.*
1297.	*Deinde Crotopo an.21.*	2953	Amazones Scythicæ iuxta Tanaim fluuium per centū annos sæua bella confecerunt tam in Asia quàm Europa, vsq; ad bellum Troianum,in quo Penthesilea à Phyrro occiditur. Earum regnum durauit vsque ad Alexandrum Macedonem. *Iust. Hist lib. 2.*
	Atheniensium Erichtheo.		Anthiopa,Orithia,Hyppolyta Amazonum reginæ. Nicostrata poëtria, vel vt alij,Carmenta Latinum Alphabetum in Italia cominiscitur.
	Pico Italiæ tertio, Deinde Fauno quarto rege.		Argon primus Heraclidarum, rex Lydorum fuit;ex eius posteritate regnarunt 22.vsquead Candaulis mortem. *Herod. lib.1.* Horū 4. postremi tantum extant in Eusebij Chronice cæteris intermedijs ignoratis. Ante Heraclidas regnauerat Lydus cū sua posteritate,& ante hūc Meō. *Herod. ibid* Cacus Rex Hispaniæ,primus apud eam ferrum & arma tractat. Phydamon Delphius, primus apud Pythiam chorum statuit. Pyrrhus Dedali cognatus, lusoriam pilam primus docuit. *Plin.lib.7.cap.56.* Dædalus fabricam materiarum, & in ea serram, Asciā, Perpēdiculum,Terebram,Glutinam,Ichthiocollam,Normam,Malum & Antennam inuenit. Vela autem Icarus eius filius. *Ibid.*
1319 Iud.12. 1325	IO k IEPHTE è tribu Menasse,an.6.	2975 2981	k Iephté 2. anno sui principatus confecit bellum Palestinum & Ammoniticum. Ita tamen vt Ammonitæ in sedecim sequentes annos qui cum temporibus sequentium iudicum etiam concurrunt,principatum retinuerint in Galaad,valdéque eos afflixerint, qui trans Iordanem incolebant. Nam seruitute Ammonitarum tantum exemit Hebræos cis Iordanem habitantes.
	Eodem Pontifice.		Ex omnibus nothis hunc solū Scriptura laudat. Quàquam Hebræi interpretantur filiam *Zona*, non *Meretricis*,sed *hospitis*.Nam vox vtramque significat.
	Boz,3.principe Iuda & è Christi maioribus.		Infamis quidem natalibus, *Iud.*11.at Fide & pietate nobilis sanctisque veteris testamēti ascriptus, *Heb.*11.vbi & in Sanctorum veteris testamenti albo recensetur.
	Rege Aßyriorum 26. Tantane.		Seditio contra eum orta est,in qua 42.millia Ephraitarum ceciderunt. *Iud.*2.
	Remesse siue Ægypto Ægypti rege decimo quinto.		Hic se inaniter torquent Rabbini de annis trecentis, quos Iephté Iud.11.ab occupatis Seonis & Og regnis, ad suum dominatum vsque,intercessisse regi Ammonitarum respondet quando ad summum 270.duntaxat colligātur. Nam debuerant perspicere in eiusmodi colloquijs & responsis,numeros integros vsurpari sæpe pro fractis,& cōtra,item certos pro incertis, prout loquenti est commodius,& promptius. Rectè ergo arguit iniustam, & iniquā postulationem Regis. Quia primum ea repetat, quæ nihil ad ipsum attineant. Deinde sero veniat, nēpe post 300. annos, qui iam prope præterierant à Mose, ex quo terræ illæ inter Arnonem & Iabor fluuios vsque ad Iordanem occupatæ tenebantur. *Num.21.& 33.*
	In Europa		
	Sicyoniorum Orthopoli rege duodecimo, deinde Marathio an.30.		Iephté iuxta nostros ad aram filiam sacrificauit. *Sic & veteres Hebræi, & Ioseph lib.5. Antiq.cap.9.* Perpetuæ duntaxat virginitati consecrauit,iuxta recentiores Rabbinos. *Consule R. Dauid.in Radicum.* Ab aliquo Hebræo accepisse istos hanc loci Iud.11. interpretationem excogitasse, ne inde typus filij Dei à Patre sacrificati duceretur.
1055		2981	

Alioqui

Anni Diluuij.

Aboqui veteres vno ore adactum ad hoc facinus scribũt, quòd voti sui relaxationem siue dispensationem impetrare non potuisset à Phinee eius ætatis adhuc pontifice. *R. Selo.1.Par.9.* Sed suprà in Othoniele docui non esse probabile Phineem vixisse,an.trecentos. Erat ergo alius huius curriculi pontifex.

Inde autem votum Agamennonis, cuius causa Iphigeniam in Aulide mactauit,à Poetis fictum multi tradunt.

Profana sæculo Iephtè.

His tẽporibus supererat Erythrea Sibylla annosissima.

Graiis enim Ilium profecturis vaticinata dicitur,& perituram Troiam,& Homerum mendacia scripturum.

Huic successit & Thessalica cognomento μάντω neptis Tyresiæ vatis Thebani.

Oristia Amazonum regina, foris egregia bella gessit. Huic successit Penthesilea, cuius in bello Troiano inter fortissimôs duces magna virtutis documenta fuêre. *Nangiac.*

l HISTORIA Ruth contingit huius temporibus, vt Hebræi tradunt. Quinetiam hunc Abesan aiũt esse Booz, cui nupsit Ruth. Iosepho tamen Ruth vixit temporibus Heli. Auctori tamen *Seder*,sæculo Aiod,dum Israëlitę subderentur Egloni regi Moab, vbi etiam additur Elimelech fuisse Salmonis illius fratrem, qui fuit de ingredientibus terram,doctore Iosue.

Triginta filias collocauit matrimonio, similiter & triginta filios antequam moreretur.

Per quandam literarum transpositionem à 70. haud dubiè corruptis,Esebon appellatur.

Tranquillitate delectatus Ammonitas non tentat trans Iordanem Hebræis imperitantes.Commẽdatur à iustitia, vnde Abesan cog.iustus,in Rabbinorum veterum monumentis,*vt Traghum Ruth.*

Porrò si fuit Booz filius Salmonis trecentenarius erat quando Ruth genuit Obed,quod & concedit R. Selo. 1. *Par.1.* Sed malo cum nostris tres fuisse Booz, qui vt vnus numerarentur ob vocabuli cõmunitatem, vt iam hic tertius fuerit,non filius propriè Salmonis, sed pronepos, id est,quartus à Salmone,trecentis annis ab exitu.

Profana sæculo Abesan.

Bellum Amazonum contra Thebas.

Narbon & Lutetia extructa,paulò ante bellum Troianum.Atqui quæ nunc dicitur Lutetia,aut nulla erat temporibus Cæsaris, aut valdè exigua. Sic pusilla tempore Dionysij Areopagitę ex *Syngelo Græco*.Et Narbona est Romanorum colonia.*Infrà.*

Hortos colere docet Alcionus rex Phæacum.

Poëtæ hic incipiunt,Linus Thebeus Herculis in literis & Musica, Thamyræ Orphei magister. Nam his vno sæculo successerunt Homerus,& Hesiodus.

Pluto inferorum deus cum fratre Neptuno maris deo.

Dionysius Argiuus historicus apud Clem. *Strom.li.1.*

Hercules innotescere incipit,Anteum lucta in Mauritania vicit,&c. 30.annis,antequam in deos referretur, regnauit Argis. *Apollod.chronographus apud Clem. Strom.lib. 1.* Vixit ann.52.igni periit,primus ex maximis piratis.*Manetho.*900.ann.ante Herodotum.*Ipse li.1.* Ita fuisset sub Aiod multo ante bellum Troianum.

Telephus Gotthis in Mæsia imperat.

m HVNC prætermissum à 70.narrat Eusebius, contra veritatem Hebraicam,quod mirandum ab eo dictũ. Nam

nunc

Anni Diluuij.		Anni mundi
1319	*Argiuorum Crotopo rege octauo.*	2975
	Fauno Italiæ quarto.	
1325 Iud.12.		2981
1332	11 l ABESAN de tribu Iuda Beethlemita an.7.	2988
	Booz 3.principe Iuda & Christi parente.	
	Ozi Pontifice.	
	Tantane,deinde 27.Tanteo an.40.	
	Eodem in Ægypto Remesse.	
	In Europa.	
	Sicyoniorum Marathio rege decimo tertio.	
	Argiuorum Crotopo rege octauo.Deinde Steleno an. 11.	
	Fauno Italiæ quarto.	
1332 Iud.12	12	2988
1342	m AHIALON Zebulonites anno 10.	2998

Anni Diluuij		Anni mundi	
1332	*Pontifice Zaraia, aliàs Ozi.*	2988	nunc in Græco codice reperitur Ælon, & Sulpitio, qui 70. sequi solet. Cur etiam auctor Seder Olam, & hunc, & sequentem Abdon transilierit, ariolari non possum. Sub hoc terra quietem habuit, eo quòd populus non declinaret à Domino.
	Obed principe Iuda. & Christi propagatore.		Eius enim quinto desiit octodecimus annus Ammonitarum tyrannidis in Iudæos trans Iordanem incolétes. Belli tamen, quo illa excussa sit, non recordatur Scriptura. Est probabile id huius virtute contigisse. *Profana ætate Abialonis.* Bellum Lapitharũ cum Centauris siue Thessalis. *Oros. lib.1.c.13.*
	Rege Assyriorum eodem Tanteo.		Argonautarum expeditio in Colchicam. *Herod.lib.4.* Orpheus Trax Lini auditor, in Ægypto sacerdotes cõuenit, vbi didicit mysteria de vno Deo πρωτογόνῳ, déque eius verbo. *Iust. in parænetico.* Vetustissimus ferè poëtarum Græcanicorum, & ipsorum deorum æqualis.
	Remesse Ægypti.		Siquidem traditur inter Argonautas cum Tyndaridis & Hercule nauigasse. Primus Græcorum excogitauit deorum mysteria.
	In Europa.		Vnde in Europa superstitio. *Lactant.*
	Sicyoniorum Marathio regi decimo tertio.		Thracius fuit, longa cum veste sacerdos, cuius cithara septem tantum habebat chordas. Nam duæ postea adiectæ sunt à Therpandro. Orpheus sacrorum Græciæ auctor, apud Demosthenem: primus homines post Thraciam, Thebanum, & Methymneum ad simulachra colenda excitauit. *Clem. orat. ad Gentes.*
	Steleno Argiuorum nono, deinde Danao, ann. 50.		Eodem sæculo Amphion (ad quem citharæ & Lydiorum modulorum & musicę inuétum refert Plin. *li.7.c.56.*) Zethus & Silenus Musici floruerunt. Faunus apud Aborigines, à quo in Italiam ex Arcadia veniens Euander excipitur, & agro montéque Palatino donatur: *Halicarn. lib.1.*
	Italiæ Fauno rege quarto.		Cumæa Sibylla mater Euandri, cuius carmina apud Ænam ciuitatem Iulianus Apostata ignibus tradidit. *Ammian. Marcell.* Carthago condita à ciuibus Tyriis. Et certè Carthа, siue Cirtha, vox est Syriaca, vrbem sonans. Alij qui non fauent Virgilij mendaciis, multò post conditam docent.
1342	13.	2998	Nempe 143. annis post Troianum bellum.
Iud.12. 1350	n ABDON de tribu Ephraim, ann. 8.	3006	Ante tempora Troiana Sanchuniato scriptor antiquissimus historiam Phœnicum scribit Syriacè, quam postea Græcè Philo Biblius vertit. n HVNC 40. filios & 30. nepotes sepelisse, antequã moreretur, ferunt.
	Pontifice Zaraia.		Ahialonis filium facit Iosephus. Rerum est potitus pacis tempore. Post eum Hebræos in ditionem redigunt Palestini, ann.20. qui computantur cum principatu iudicum posteriorum secundum Iudæorum traditiones. *Eus.*
	Obed principe Iuda, & è Christi maioribus.		*Profana sæculo Abdonis.* Cassandra siue Taraxandra Sibylla, quæ & [illegible], Phrygia & Tiburtia.
	Tanto rege Assyr. 27.		Has sequuta est Colophonia cognomento λάμπουσα, neptis Calchãtis vatis, qui comes fuit expeditionis Græcorum contra Troiam.
	Remesse Ægypti.		Museus Orphei, iuxta quosdam, filius, iuxta alios æmulus, & Linus circa Troiana tempora viguerũt. *Theod. lib.2. Græca. affect.*
	Sicyoniorum Marathio rege 13. Danao Argiuorum.		Sesostris Ægyptium regnum multis vicinis gentibus deuictis latè propagat. Ei successit Pheron, deinde
1350	*Italiæ Latino rege quinto.*	3006	Proteus ad quem venit Paris cum Helena, deinde Menelaus.

Diluuium Pharonicum, in quo insula Pharos Ægypti aquis tecta est. *Diod.lib.2.*

Anni Diluuij 1342

Danaus Ægypti siue Remissis frater primus in Græciā ex Ægypto nauem aduexit. Ante ratibus nauigabatur iuuentus in mari rubro à Rege Erythra. *Plin.lib.7.c.56.*

Expulso Steleno Argos tenuit.

Puteos fodere Græci ab Ægyptiis discunt.

Latini regis Italiæ mater Carmentis Nicostrata Latinas literas reperit. Filius Latinus Latinam linguam corrigit & Latinos de suo nomine appellatos relinquit.

o NAZAREVS sic enim Deo consecratos appellabant.

1350 Iud. 16. 1370

14.

o SAMSON de tribu Dan, ann. 20.

Quare ex voto obligauit se sanctimoniæ, separatus à communi hominum vita in potu, cibo & cultu. Huic instituto alij in certum tempus, alij in perpetuum se astringebant, de quo Num. 6.

Miror Masium doctissimum Iosuæ interpretem, maluisse expungere Samsonem de numero iudicum, & eius 20. annos, quibus iudicasse Israëlem memoratur ascribere dimidiato pontificatui Heli, quàm in cæterorum Chronographorum sententia, aut potius disertis scripturæ verbis permanere, Iud. 16. fortasse voluit partim redundantem Iudæorum traditionem de 28. annis Iosue, partim corruptam Græcorum editionem tueri pertinacius.

Pontifice Zaraia.

Samsonis diebus Israëlitæ in manus Philistim 20. totis annis, itaque terra sub eius magistratu non dicitur quieuisse, vt sub Othoniele & Aiod. reliqui viginti anni seruitutis (Nam Iud. 15. populus traditus est in manus eorum annis quadraginta) pertinent ad alterius, vt Heli, principatum, vt quadringentorum octoginta summa constitui possit. 3. *Reg.* 6.

Obed Principe Iuda, & è Christi maioribus.

Reg. Assyriorum Tanteo & 28. Tymeo, ann. 30.

Ab ipsorum Philistinorum seruitute Samson Israëlem non penitus liberauit, sed incepit. Vnde Angelus ad parentem, *Ipse incipiet liberare Israël de manu Philistinorum.* Liberator autem fuit Dauid rex, qui Palestinos demum subegit. Nam sub Heli, Samuele, Saule multa adhuc in Iudæa tenuerunt.

Belli occasionem duxit ex eo, quòd socer Palestinus ipso absente, filiam promissam collocasset alteri viro, & reuertenti Samsoni dixisset, se illi minorem filiam traditurum. Inde enim eis damna multa inferre cœpit. *Iud.* 14. & 15.

Maturas segetes & vineas eorum, immissis trecentis cauda ardentibus vulpibus perdidit. *Iud.* 15.

A suis proditus solutis vinculis oblatam Asini maxillam arripuit, & Palestinos mille necauit. *Ibid.*

Neruis septem astrictus ab amica, deinde nouis funibus, tertio crinibus septem ad clauum, instantibus Palestinis, somno excitus, repentè cuncta dirupit, donec illa dormiēti crinem dissecuit, atque in manus hostium, mox excæcandum tradidit.

In conuiuium productus, capillis eius renascentibus, columnas aulæ disiecit, & cum hostibus non inultus ædificij mole occubuit. *Iud.* 16.

SÆCVLO SAMSONIS.

Christi nostri liberatoris in multis typus fuit, præcipuè dum mortem sibi parauit, vt Israëlitas seruaret, profectus cum parentibus ad visendam sponsam, in itinere Leonem discerpsit, portas Gazæ sublatas in montem humeris detulit, &c. Vnde reponitur in numero Sanctorum, Heb. 11.

1370

Ex eius robore & casibus Herculis, qui his temporibus extitit, vires & ærumnas Poëtæ finxisse videntur.

Qui interregnū extitisse inter Samsonis exitum & Heli

ponti

Anni mundi. 3006

pontificatum colligunt ex eo,quòd scriptura post Samsonem ter Israel sine regibus fuisse adiecerit. i. summo magistratu,qui populum coerceret, in illo historias libri iudicum a capite decimo ad finem accidisse putant, vt Kimhi in 4.Ezech.

Nempe de Micha & Idolo eius,*c.* 17.De tribu Dã quærente sibi possessionem ampliorem,*c.*18 de Leuita & vxoris eius stupro *c.* 19. de bello ciuili, quod vndecim tribus, Beniaminijs intulerunt propter illud stuprum *cap.* 20. de Beniaminiorum reliquijs seruatis & datis eis vxoribus ad reparandam tribum.

Nam bello ciuili suscepto Beniaminij deleti sunt. Primo prælio 22.duo millia cecidêre ex Israelitis. Secundo octodecim millia.Tertio Beniaminiorũ cęsa viginti quinque millia & centum.Vrbs Gabaa capta & incensa. Omnes vrbes & vici Beniaminiorum combusti*c.*20.

Tribus autem Beniamin reparata ex labes. Nam cæteri Israelitæ iurauerant se Beniaminijs filias suas nunquam collocaturos. Illi verò, qui ad Bellum non conuenerant, expertes sacramenti reperti, reliquijs 150. filias suas despondetunt.

Verum hæc principatu Othonielis contigisse docuimus, vel certè anni 20. huius interregni sint necesse est. propter summam huius ætatis 3.Reg.6 fixam, viginti primi Pontificatus Heli, post quos quia non modo pontificatum,verum etiam Iudicatum viginti alijs exercuit, totos 40.iudicasse scribatur 1.*Reg.*4.

Remesse, qui & Aegyptus Danaï frater, Aegypti regi decimo quinto,deinde Menophi an.40.

Profana tempore Samsonis.

Tempora Heroica incurrunt in hoc sæculum Samsonis, Heli & Samuelis, ante quæ apud Græcos nihil certi extat,cùm tamen hæc in historia Hebraica admodum recentia sint.Sed nec pòst,vsque ad Cyri sæculum,vt dicam suo loco.

Hinc Lucretius rectè miratur.

Cur supra bellum Thebanum & funera Troiæ,
Nil alias alij quicquam cecinêre.

Bellum Thebanum,vbi victoria Cadmea.

In Europa.

Sicyoniorum Marathio rege decimo tertio, deinde Maratho an.20.

Tyrus condita vel potius restaurata anno 1. ante captã Troiam à Phœnicibus,cùm ante multos annos Sidonem primam suam in hac terra vrbem condidissent. *Iust.Hist.*

Tertia Græcorum in Asiam expeditio contra Troianos.Nam prima fuit in Phœniciam,qua Europa regis eius filia Sarpedonis & Minois mater, altera Argonautarum, qua Medea Colcidis regis filia rapitur: ob quas Asiani deinceps contra Europæos iustas bellorum causas prætexuerunt.*Herodot.l.b.*1.

Danao Argiuorum decimo, deinde Lynceo.

Latino Italiæ rege quinto.

Bellum ergo Troianum,de quo innumerabiles Homeri & reliquorum fabulæ.Nam Diod. Siculus initio lib. 14. captam Troiam narrat ante confectum bellum Peloponnesiacum,& captas à Lysandro Athenas,an.779. quos reperias à Samsone,vel certè Abdon,ad Darium Longimanum,& annis 408.ante primam Olympiadem,id est,annis 432.ante vrbem conditam. *Dionys.Halic.li.* 1. ante hoc nihil planè certum apud profanos.Vnde hic narrationis suę exordium statuit Diodorus, quamuis suam bibliothecam à prima mundi origine putarit repetendam.

Illo bello multa feruntur inuenta. Equum, qui postea Aries appellatus est,in muralibus machinis Epeus inuenit ad Troiam,ordinem exercitus, & multa alia Palamedes, specularem significationem Sinon,inducias Lycaon,Pentesilea securim, Aeneas tubam:Bigas primùm iunxit Phtygum natio.Quadrigas Erichthonius. *Plin.li.7.cap.*56.

1350. 1370 3026

Anni Diluuij

1370

Menophi Ægypti rege decimosexto

In Europa

Sicyoniorum Marato rege decimo quarto, deinde Erythreo an.55.

Argiuorum Lynceo.

Italiæ Ænea Latini Socero an.3. deinde Ascanio an.28.

1410 16 & 17.

Act.13. q. SAMVEL Propheta de tribu Leui, &

1450 SAVL de tribu Beniamin regnarunt annis 40.

Achitob & Achimelec, quē occidit Saul, pontificibus.

Iesse siue Isai principe Iuda.

1450

Anni mundi

3026

corruit, secundo discerptum est. Tertio mures à Deo immissi Azotiorum plantas & fruges consumpserunt, & noxiis morsibus, multa hominū millia neci dederunt. Quarto homines in secretiore parte natium percussi perierunt dysenteria, vt Iosephus interpretatur, vt alij Hæmorrhoidibus. Quinto Gettei arca ab Azotiis accepta iisdem malis affecti sunt, indéque Accaronenses.

Sextum miraculum, quod vaccæ spreto naturali fœtuum suorum amore, & nullo ducente, ad Hebræos recto itinere tetenderunt. Postremo Deus percussit Bethsamitas ad 50 millia, quod arcam vidissent.

Cum 40. annos scribatur Heli iudicasse, *cap. 4. lib. 1. Reg.* nonnulli intelligunt illos complecti interregnum inter Samsonem & ipsum Heli. vt *Eus.* 1. quæ causa esse potuit, cur 70. præfuisse annos 20. eum dixerint. At qui nunc in ea versione, quę eorum esse dicitur, 40. scriptum est. Deinde quid de isto interregno sit sentiendum, in Othoniele tractauimus.

Profana tempore Heli.

Ascanius Latij rex. Pilades Orestem insanum comitatur.

Fabula est Horcenam & Etlingiacum in Germania fuisse tum condita & inhabitata. Nam Germani vsque ad tempora Cæsaris, sine vrbibus, legibus, Deo.

Ciuitates Italiæ hoc tempore a Troianis sub Antenore & Ænea conditas, quisque oppidanorum gloriatur.

Sicyoniorum reges planè deficiunt. Post hos sacerdotes Cami instituuntur.

Francum de genere Hectoris venisse in Pannoniam fabulantur, illicq; regnum constituisse, quod progressu in Franconiam Germanię, postremò in Franciam Galliæ trāsierit. Errant autem, quoniam nec Galli, nec Gallorum reges, siue è Troianis siue è Germanis descenderunt, sed sunt indigenæ. Dicti autem Franci, labente Rom. imperio, vel quia pro libertate nomen illud sumpserunt, quod vernacula lingua liberum etiam hodie significat, vel quia Francos seu Francones Germaniæ, perpetuò vicerunt. Nā Romani nunquam de Transrhenanis sine Gallis triumpharunt, vt eorum opus videatur Germanos vincere quémadmodum Scipionum Pœnos.

3066

q SAMVEL & Saul iunguntur, quoniam iunctum eorum imperium, & 40. annorum numero simul comprehensum disertè reperitur, Act. 13. vt & agnoscit R. Kimhi in Psal. 99. ex Deras. Quamdiu autem separatim vterque imperauerit, nō est mandatum sacris litteris. Deinde Saul vix superfuit Samueli quatuor mensibus. Nam paulò post interfectus describitur. *Seder Olam cap. 13.*

3106

Hos tamen nostri fere sic partiuntur vt 20. Samueli, reliquos 20. Saüli attribuant.

Rabbini recentiores, vt mendacij suspectum reddant Paulum, Act. 13. amborum gubernationi duntaxat tribuūt viginti. Quod probare è 1. Reg. 7. & 2. Reg. 6. conantur, vbi narratur, In Cariat-Iearim repositā fuisse arcam, postquam remissa esset à Philisteis, per annos 20. vsque ad Dauidem. Quasi ab Heli mortuo, sed quo capta fuit, vsq; ad regnum Dauidis, interfluxerint duntaxat 20. anni. Quod est spatium imperiorum Samuelis & Saulis. Sed paulo supra locum explanauimus.

3106

Alij Samueli separatim tantū attribuunt annos vndecim & Sauli duos. Sed absurdè. Quia Samuel iuuenis admodum ad reip. gubernacula accessit, nec ab iis nisi valdè senex recessit, vt primus Regum testatur. Melius Iosephus

extremis verbis lib.5.Antiq. Sauli ascribit,an.40. & eiusdem libri cap.14.Samueli soli post Heli an.duodecim, cũ Saule ann.octodecim.Significãs,verbi gratia, Saulem regnasse post mortem Samuelis an.10. Nec reclamant verba hæc capitis.13.1.Reg.filius vnius anni erat. Saul cum regnare cœpisset,duobus autem annis regnauit super Israel,& elegit sibi Saul tria millia de Israel. Nam horum talis est sensus.Post annum à sua electione, de qua ca.10. regnare cœpit, siue regni administrationem adit. Cũ autẽ regnasset duobus annis,elegit sibi tria Satellitum millia. Nempe duobus primis annis,sat habuit vitata electionis inuidia sibi populum conciliare, & se aduersus malignas linguas,modestia,dissimulatione & authoritate Samuelis tueri.Postea dum se satis firmasset, cœpit more regio sese stipare satellitibus. Non quod alioqui duobus tantum an.regnarit.

Alij. *Saul* (quasi) *filius vnius anni cum* regnare cœpisset (quantum ad malitiam) *Duobus autem regnauit Israel* (in huiusmodi integritate,puerili innocentia ac simplicitate) q. d. duobus annis legitime & probe regnauit cæteris tyrãnicè,acDeo reprobãte.Indicatur hic sensus in Seder c.13. Nẽpe duobus annis regnauit ante suã reiectionẽ,& Dauidis vnctionẽ a Samuele paulo post factã c.16.*eiusdem libri*.

Interim isti, vt summa 480.annorum definitam 5. Reg. 6.retineant,annos,quos hic detrahunt Samuelis & Sauli, in Iosuam & Seniores conferunt. Nempe in illum 28. in hos 17. ante Othonielem,qui cuncti cum his 13.Samuelis Saulis efficiunt 56.quot nobis Iosue 18.Samuelis & Saulis 40.Nam Seniorum post Iosuam annos non esse separandos ab Othonielis principatu,iam ostendimus. In cæteris Iudicum coguntur nobiscum conuenire quod Scriptura nominatim hoc doceat.

Quod scribitur de Mose,etiam de Samuele dicitur.Fuit ille Leuita,fuit & hic 1.*Para.6.* Ille regnauit super Israel 40.annis,Similiter & hic,*vt citat R.Kimhi* in Psal.99.

In eo desiit illa Reipub.forma,in quo non successione aut creatione legebatur magistratus, sed Dei voce & authoritate,quæ certis argumentis innotescebat.

Bellum Palestinorum duce Samuele prosperè ab Hebræis gestũ,fusis hostibus irrumpentibus,& agro ab Accarone vsque ad Geth adempto 1.*Reg.7.*

Hic incipit tempus prophetarũ.*Petrus Act.3.*Tum prophetica professio penè intermortua à Seniorũ morte vigere cœpit,multis in idẽ collegiũ cõuenientibus,huicque instituto vacantibus,præsidẽte Samuele.1.*Reg.19.* Est autẽ sciendum prophæticã hanc vocationem non fuisse extraordinariã,quoniam cõstabat hominibus sese sponte huic professioni deuouentibus,vt precibus cõtẽplationi,scripturarum interpretationi,prædicationi,studio vacarẽt cõmodius,è quibus Deus aliquos interdũ suscitabat,qui rerũ prædicẽdarũ munere,apud reges,populos, &c.fungerẽtur.

Aliquando etiam ad propheticum hoc donum euehebat alios ex aliis vitæ institutis,sed tum eorum vocatio & missio erat extraordinãria.Talis Amos quem è pecudum pastu ad prophetiæ decus sustulit.

Ab orbe prophetæ quidam extiterunt, sed rarius,& extra ordinem.

A Samuele crebriores,ordinarij & successione perenni Vnde eum Hebræi prophetarum,siue propheticorum collegiorum fundatorem & auctorem faciunt.

Extra hos extiterũt 48.prophetæ celebratissimi,partim viri,partim fœminæ, quorum proinde nomina extant in

Anni Diluuij

1410

Rege Assyr.29. Dercillo, mox Eupalo an.38.

Menophi Ægypti rege duo-no sexto.

In Europa.

Sicyoniorum Erithreo rege decimo quinto,deinde Conace,an.30.

Lynceo Argiuorum vndecimo.

Latinorum Ascanio, deinde Syluio Posthumio, an.29. à quo reges Albanorum.

SÆCVLO SAMVELIS ET SAVLIS.

1450

Anni Diluuij | Anni mundi

1410

Et SAVL *de tribu Benjamin:*

Samuel verène ad euocationem Necromanticam Pythonissæ Saüli apparuerit, an specie duntaxat, quam exprimeret Satanas, etiam disputant Hebræi. Nam R. Abben in Psal.78. vers.39.& in 2.vers. Decalogi, hoc factum reponit inter ea, quæ Scriptura asseuerat non ex sua, sed ex opinione aliorum. & sic ex nostris Tertul. lib. de anima verum Samuelem non esse conspectum affirmat. Sic Aug.li. 26.de Ciuit.Iust. Martyr, q. 52. ad Orthod. Interim Aug.li. 2. ad Simplicianum q. 3. concedit potuisse fieri ex aliqua dispensatione diuinæ voluntatis, quod in lib. de octo Dulcitij quæstionibus q.6. repetit.

1450

varijs Scripturæ locis. Ex ijs hic prophetissas enumerabo. Nam deinceps virorum ordine nominandorum occurret locus & sæculum. Prophetissæ ergo sunt Sara, Maria Mosis soror, Debora, Olda, Hanna Samuelis mater, Abigail, Esther. *Ita Heb. in Seder cap.20.& 21.*

3066 Samuel non fuit sacerdos, sed simplex Leuita, nempe de posteris Abjathar filij Chorę. 1. *Par.6.* Nam sacerdotes omnes ex Aarone descendere erat necesse, vt liber Num. docet. Reliqui Caathitæ cum vniuersis Gersonitis & Meraritis Leuitico duntaxat munere fungebantur. Sic enim in tribu Leuitica quatuor erant partes. Aaronitæ, Caathitæ, Gersonitæ, Meraritæ.

Ergo dicitur Ephrateus, 1. *Reg.1.* non à tribu Ephraim, sed à loco. Nec allegandum 48. tantum oppida obuenisse tribui Leui *Iof.20.* inter quæ illud nō recenseatur. Nā post tempora Iosue multo plura ei attributa sunt, *1. Par.6.*

Decimo anno principatus Samuelis Regem Israelitæ postularunt. *R. Nehurai.*

Tū mutata est Resp. et à Iudicibus vel Ecclesiasticis ad reges traducta, Samuele plerisque renitētibus, quòd in Rep Iudicū & Leuitarū libertatis esset species, in Regia seruitutis. Id naturæ vulgi noua sēper optantis tribuit Scriptura.

Frustra Samuel incōmoda è Regibus populo inlamētu inculcauit, amētes esse qui regē libertati anteponerēt, ac nescirent ius regum tyrānicū esse. (Ius siue Mispat more & cōsuetudinē vsu Hebraïco, hic significat, alioqui iniuriā & violētiā per antithesim importet necesse est. Nā verius Regis, est obseruatio legis Dei, Deut.17. *Carol. e Molin de Stylo Parlamēti, pag.269.*) excusare, qui nō cernerēt prin-

2981 cipatū suū (1. Eccl.) esse perpetuo leniorē & moderatiorē (tametsi haberet filios, per quos Rēp. moderabatur, corruptiores) quod mitius esset & tēperatius, pontificēsque pudeat non recordari se Numinis esse & dici vicarios. (Hoc experitur ea Italiæ pars, quæ mero Pontificis iuri subest.

Addere potuit illud Demosthenis in Olynthiacis Regium nomen cunctis ferè liberis gentibus semper fuisse inuisum, quod suauius sit obedire legibus, i. rationi quam voluntati, i. libidini vnius plerunque praui.

Samuel scribit librum Iudicum, Ruth, & maximam partem libri primi Regum, quem eius nomine alius ad regnum vsque Salomonis perduxit. Heb. *Baba Bathra cap.1.* nempe Nathan & Gad videns. *R. Mose Kimhi.*

Qui scribūt Apost. Act.13. à morte Mosis vsq; ad Samuelē annos texere quadringētos quinquaginta, vt eneruent authoritatē c.6.li.3. Reg. suprà à nobis allatam, & ab Eusebio: atque adeò omnibus rectè sentientibus receptā pro fundamēto stabili quartæ huius ætatis, rei sunt falsitatis. Nā Apostolus perspicuè loquitur de diuturnitate mansionis Israël in Ægypto, nō de sæculo Iudicū, vt supra ostēdi.

Sequentia Samuelis vsque ad calcem scripsit Dauid. Reliqua Regū edidit Hieremias. Nam ante historia sparsa erat per singulorum Regum annales. *Rabanus lib. 2. de instit. Cleric. c.54.* Sed Hebræi aliter.

Tertium & quartum Regum Hebræi malunt tribuere Ezræ, quem materiam scribendi sumpsisse tradunt, vt credibile est, è libris verborum dierum regum Iuda & Israel, qui passim citantur in libris Paralip. Potiora subiecit Spiritus sanctus scripturarum auctor & numen.

3106 Achitob auo Heli successit. Nam Pontificium honorē non gessit Samuel, cum esset simplex Leuita. *Hier. in quæst.*

SAVL etsi esset de tribu Bēiamin, in Galgala tamē regnauit, siue regni sui sedē fixit in tribu Ephraim, 1. *Reg.* 10. co.

post diuisionem regni Ieroboam regnum vtcunque restituit, nempe in Sichem monte Ephraim. 3. *Reg.* 12.

Anni Diluuij | *Anni mundi*

Primus rex Iudæorum.

Nam non nisi κατὰχρηστικῶς Moses se hoc vocabulo insignit *Gen.* 36. & Iosephum fratres *Gen.* 37.

1410 | 3066

Filius Cis de tribu Benjamin ex oppido Gabaa, diuina voluntate delectus, modestus animi, forma excellens & procerus vt merito dignitas corporis dignitati regiæ conuenitet 1. *Reg.* 9. & 10.

Primum bellum prosperè contra Ammonitas Arabiæ populos gessit, post quod rursus à cuncto populo rex acclamatus est. *Ibid. cap.* 10.

Secundum contra Palestinos in fines irrumpentes, in quo peccauit, munere Sacerdotis, nempe Sacrificio sibi ascito, vt propterea Deus regnum Dauidi destinaret, *Ibid.* 12.

3026

In eo armati non erant Israëlitæ, quòd superiore bello vsus ferramentorum fuisset eis à Palestinis ademptus. Interim exercitus maximus a duobus gladium habentibus est fugatus, Ionatha qui hostes terruit, & Saule, qui eos territos, cum Hebræis e latebris egressis, deleuit. *Ibid. c.* 14.

Tertium cõtra Amalechitas, in quo ipse iterum peccauit, præda contra iussum Dei in suam domum auersa, & Agag rege in vita seruato *Ibid.* 15. Vnde Deus offensus regnum aliò planè transferre statuit.

Sic ab hoc loco Dauidis historia incipit, qui Saülis regnum Dei iussu est excepturus. *Ibid. c.* 16. Nam non multo post, quia optimus erat Citharœdus, inter ministros regios est assumptus, vt Saulem furentem cantus dulcedine permulceret, deindéque regis armiger factus.

Quartum contra Palestinos, in quo Dauid funda Goliath Gigantem interfecit altitudinis sex cubitorum & palmi, 1. *Reg.* 17.

Concepto deinde in Dauidem odio, per speciem honoris periculis obiectat, filiam suam maiorẽ Merob ei spondens, quam tamen Hadriel Malathitæ postea collocauit. Deinde minorem Michol, cuius indicio, vt & Ionathę, aliquoties euasit, nec se amplius Sauli commisit, 1. *Reg.* 19.

Quintum & sextum bellum contra eosdem, 1. *Reg.* 23.

Vltimum contra eosdem, in quo ipse cum filijs cecidit *Ibid.* 28.

De annis regni eius nihil certi, nisi quod Paulus, *Act.* 13. ipsi & Samueli 40. annos ascribit, quod soli Sauli Iosephus tribuit in fine lib. 6. Antiq. Sed eo numero contineatur quoque, vt Paulus sensit, ætas, qua ante Saulem Samuel pro Iudice Remp. rexit, necesse est, vt & docuit Eusebius, Sulpitius, Aug. lib. 23. de Ciuit. vbi & eos refellit, qui 30. Sauli ascribunt, quòd Arca Domini in Cariath-Iearim translata, nondum regnante Saule, ibi per 20. annos constiterit, donec a Dauide rege submota est. Nam si intra 20. annos Saul regnare cœpit & desiit, non 30. sed pauciores viginti regnauit. Quanquam de illo loco suprà paulo aliter in Heli.

Saul Dei fauore destitutus, sibíque relictus, spiritu melãcholico, iuxta Hebr. iuxta nostros verò, spiritu maligno correptus est, à quo pulsu citharæ Dauidicæ recreabatur.

Samuelẽ fuisse superstitem duobus annis, nostri ferè colligũt è 1. Reg. 13. At quatuor duntaxat mẽsibus Hebręi.

Dauid metu Saulis duodecies sedes mutat à cap. 19. Reg. 1.

1450 | 3106

[1] Venit primum ad Samuelẽ in Ramatha, à quo ductus est in Naioth. Inde venit in Nobe, ad Achimelech Põtificem.

SAMVELIS ET SAVLIS SÆCVLO.

Inde

Anni mundi

Inde ad Achis regem Geth, à quo tanquam furiosus non est admissus. Postea trans Iordanem ad regem Moabitarum, 1. *Reg.* 20. donec monitu Gad Prophetæ in terram Iuda regressus vitæ periculum adiit.

3066 Sexto in desertum Ziph, septimo in desertum Engaddi. *Ibid.c.*24. Octauo in desertum Pharan, *c.*25. Nono timēs ne caperetur ex eo concessit iterum ad regem Achis in Geth, à quo Siceleg oppidum obtinuit, atque inde prædatum in fines Amalec irrupit. *c.*27.*&c.*

Post Saülem victum & interfectum Philistim sese infuderunt in multas vrbes Israël 1. *Par.* 10. inter eas Bethlehem, c.11. easque possederunt, quousque à Dauide penitus extruderentur. *Ibid.*

Saülis tempore filij Ruben prælium cum Hagarenis commiserunt & Orientalem plagam terræ Galaad eis eripuerunt, 1. *Par.*5.

Profana tempore Samuëlis & Saülis.

Bœotij ex Arno vrbe Thessaliæ pulsi Boœtiam occuparunt, 60. annis post bellum Troianum. *Thuc.l.*1.

Ad eadem tempora reuocantur Minyæ à Pelasgis è Lemno pulsi. Denique quicquid Græcia mendax ausa est in historia post heroïcum sæculum, de variis Laconum, Atheniēsium & cæterorum Græcorum colonijs, & effusionibus, vt ab ipsis multi populi videantur nati, priusquā ipsi essēt in orbe noti. Sed bene habet, quod suas res priscas primis Asiæ littoribus, & angulo Occidentis Europæi circumscribunt, ne mendacij ab Orientalibus conuincantur, penes quos rerum magis memorabilium memoria literis mandata erat.

Alba longa conditur. Mycenarum regnum finit.

Sed à bello Troiano omnia ferè fabulosa vsque ad Cyrum. Quin etiam paucissima narrantur de toto illo 600. annorum spatio, magna literarum inscitia externos, præsertim Europæos & Afros occupante.

Lacedæmonij nouum regnum hic incipiunt per Euristeum an. 42. & Corinthij per Aliten siue Alethen luctatorem, qui Corinthum secundò condidit siue ampliauit: 952. annis antequam à L. Mummio Cos. destrueretur. *Velleius Pater.* Regnauit Corinthi, an. 35.

Peloponnesij & Athenienses dimicant, *Ibid.*

Heraclidæ in Peloponnesum descendunt.

Codrus Melanthi filius, decimus & vltimus Atheniensium rex, morte sua Peloponnesiacum bellum diremit, se pro Repub. deuouens. Post eum Atheniensium Respub. tamdiu per magistratus est administrata, quousque Solon legislator electus est. *Iust. lib.* 2. Cum eo regnum Heraclidarum ab Hercule descendentium destructum est. *Euseb.*

Etiam hic Britanni siue Angli nugantur suam Albionem tum Britanniæ nomen consecutam à Bruto Ascanij filio, quem aiunt primum regnum illic auspicatum, cùm antea à Gigantibus habitaretur. *Naugiac.*

Anno 70 post captam Troiam, Dores Peloponnesum obtinent. *Thucid.*

Regnatum est in Hispania vsque ad 75. annum captæ Troiæ. Inde in prouincias & priuata ciuitatum dominia conuersa est, donec Carthaginenses, & post eos Romani præualuere.

3106 Anno 80. post captam Troiā Heraclidæ reuersi in Peloponnesum, Pelopidas expellūt ac regnāt. *Velleius Paterc. Plutarc. in Homero.* Regnāte Tisameno Orestis filio. *Pausa*

n Laconicis, annis 328. ante primam Olympiadem *Diodor. præfat. hist.*

Aristodemus ex Heraclidis primus, regnat apud Lacedæmonios *Ibid. Euseb.*

Iones profugi Athenas se contulerunt. *Euseb.*

Amazonũ & Cimmeriorum in Asiam incursus. *Euseb.*

r DEINCEPS cum Regum & Pontificum successione coniungam perpetuam prophetarum seriem vsque ad captiuitatem, vt doctrinæ & cathedræ Mosaicæ perennis successio appareat.

Præponunt aliqui Isbaal, qui & Isboseth Saülis filium, qui regnauit septem annos & menses sex (nam quod 1. *Reg.* 2. *v.* 10. scribitur, *Regnauit duos annos super Israel*, Præteritum illud est plusquam perfectum, q. d. iam regnauerat duos annos quando hæc gesta sunt, quæ illic narrantur. *R. Leui.*)

Verũ non desinebat regnare Dauid in Hebrõ super tribum Iuda, quousque post septem illos annos & semis rex vniuersorum Israelitarum electus est, & ad id tertiò vnctus in Hierusalem, in annos 33. ætatis circiter trigesimo 1. *Par.* 3.

Crebris interim præliis inter Abner & Ioab duces Regum Isbaalis & Dauidis concursum, donec mortuo Isbaale natu maiores publico consensu regnum totius gentis ei detulerunt. 1. *Reg.* 5. 1. *Par.* 11.

Ter vnctus fuit, primum in Bethlehem per Samuelem cum oues pasceret, iterum in Hebron post mortem Saülis. Tertiùm in Hierusalem post mortem Isbaalis.

Primum deinde opus, quòd Iebuseum statim è Hierusalem pepulit & arcem Sion occupauit, ibíque domũ Cedrinam sibi & posteritati ædificauit. A quo tempore Hierusalem regni metropolis facta.

2 Arcam Domini, ab annis 20. in Cariat-Iearim in domo Aminadab considentem, in domum Obed Edom Leuitę Gettei, magna solennitate & procerum concursu intulit. 1. *Par.* 13.

3 Profectus in se Palestinos fugauit. 2. *Reg.* 5. 1. *Par.* 14.

4 Palestinos iterum vicit. *Ibid.*

5 Arcam è domo Obed Edom Leuitæ in Sion cum Plausu retulit in Tabernaculum, quod ei tetenderat, 1. *Par.* 15.

6 Cum otium ab hostibus haberet, consuluit Nathan de templo ædificando, sed de eius consilio negotium ad successorem reiectum est.

7 Multa bella gessit prosperè, humiliauit Philistheos, percussit Moab, Syros posito in Syria Damasci pręsidio & tributo, Idumeos, &c. 2. *Reg.* 8.

8 Bellum Ammoniticum, in quo per speciem honoris, neci Vriam Bethsabeæ maritum neci obiecit, indéque Bethsabeam sibi copulauit, 2. *Reg.* 11.

9 Duo inde bella ciuilia, contra Absalom, deinde Sebam.

10 Quatuor inde bella contra Palestinos, vnum irrumpentibus Palestinis in Israel. Secundum & tertium in Gob contra eosdem. Quartum in Geth, atque omnibus in locis fœliciter pugnatum, 2. *Reg.* 21.

11 Populum recensuit ad decies centena & trecenta ciuium millia. Quod opus cùm Deo esset inuisum, ex iis pestilentia trium dierum, 70. millia absumpsit.

12 Odas, Hymnos, Psalmos, & omnis generis Cantica, cōdidit vario metro. Quosdam trimetros, alios pentametros, tetrametros, hexametros, &c. ad instrumenta musica decem generum. (*Kimhi è Talmudicis in Psal.* 4.) Ex eo ergo & Mose poëmatum est origo.

Anni Diluuij: 1410 · 1450 · 1490 · 1450

3. Reg. 5. 1. Par. 3.

18

Regum autem post Saülem primus.

r DAVID imperauit an. 40.

Abiathar Pontifice.

Asaph, Heman, Iedutbun, Nathan & Gad Prophetis.

Eupalo Assyriorum 30. rege an. 38. deinde 31. Laostene an. 45.

Eos

Anni Diluuij 1450 | Anni mundi 3106

In Europa:

Euristeo primo rege Lacedamoniorum, ann. 42. deinde Argi, ann. 1. & Arbestrato, ann. 35.

Alethe primo Corinthiorum reg. ann 35. deinde Ixione: ann. 37.

Medone Arconthe primo Athenarum, ann. 20.

Eos cantari Sabbatis præcipuè, & cęteris festis Leuitas docuit. Instrumentum præcipuum erat Kinnor, decem chordis, constans, & plectro egens. Hinc Nabulum duodecim sonos mudulósq; habens, tractatum digitis. Cymbala ærea lata grandiáque (*Ioseph. lib. 7. Antiq. cap. 10.*) Cæterorum ratio intercidit, vt Hebræi in Psalmos fatentur.

Ex lucubrationibus & Psalmis decem horum, suũ Psalterium in quinque libros distinctum perfecit. Adæ, Melchisedech, Mosis, Ethan Orientalis, Asaph, Heman, Iduthun, & trium filiorum Choræ, Asir, Elcanæ & Abiasaph; *In Thalmud, Tract. Baba Bathra, cap. 1.* Cæteros agnoscens, loco Adę & Melchisedech vnum Salomonem ponit Hieronymus prolog. in Psalterium. Græci verò etiam Ezram, Aggeum, & Zachariam addunt. Nam solum Dauidē omnium esse auctorem repugnat ipsorum inscriptionibus, phrasi & stylo.

Solus Iulianus Apostata pietatis odio apud Cyrillum lib. 7. contra eundem inficiatus est, fuisse poësim apud Hebræos. Interciderat quidem eius scandendi ratio ipsius temporibus, quemadmodum & hodie magna ex parte Pindari & similium: at non propterea desierũt scribi metricè toti ferè hi sex, Iob, Psalmi, Prouerbia, Ecclesiastes, Canticum Canticorum & Threni, præter innumerabilia cantica & versus, qui in reliquis sacris scriptoribus interferuntur, vt Exod. 15. Deut. 32. Iud. 5. 38. & Abac. 3.

Mensuræ siue metri rationem & proportionem conati sunt nominare Iosephus in Dauide & Salomone. *Euseb. lib. 11. de Præpar. Hier. cum aliis tum ad Paulinũ Vrbicam, Isidorus, &c.* Hebræi hic sunt muti. Nam scandendi modum fatentur se ignorare. Hoc vnum aiũt in Tractatu Sopherim siue de Scribis, versus Canticorum siue carminum Biblicorum non paucos in suum statum iuxtà mensuræ rationem à Scribis restitutos, cùm antea fuissent à librariis confusè & permixtè scripti. Solus R. Mose Habib, quod sciam, sic eam attigit.

Carmina veterum sacra, vt in Psalmis, Iob, Prouerbiis, sunt disticha. Alia autem mensurantur certo syllabarum numero, ita vt prior versus posteriore, nunc sit longior, nunc breuior, prout genius componentis tulerit. Alia mensura constant æquali, nisi quod interdum versus prior à posteriori differt numero quidem syllabarum, sed non temporum, Nam illud discrimen supplent per auxilium consonantiam & gutturalium motiones, aut absorbent inæqualitatem vocis lenocinio & melodia. Vt cùm apud Latinos & Græcos pro Iambo Tribrachus, pro Spódeo Dactylus vel Anapestus, pro dactylo Proceleumaticus, &c. ponitur. Hoc postea illustrat exemplis in Psal. 119. 146. Prou. & Iob 6.

Culpa videtur in Masoritas conferenda. Nam dum distinguunt diligentius versus per sentẽtiæ (quam conceperant) membra & periodos, metra siue mensuras versuum non modo neglexerunt, verum etiam confuderunt atque miscuerunt, quas fortasse proprius seruauerant 70. Vt nõ mirum sit, si inter vtrosque nonnunquam distinctionum in notandis versibus varietas reperiatur.

Nathan vates prædicit Christum venturum, qui Ecclesiam ædificaret. 2. *Reg.* 7. post Samuëlem Dauidis gesta conscribit, *in fine.* 1. *Paralip.*

Dauidem adulterij arguit, Salomoni regnum procurat. 3. *Reg.* 1.

Eius nomine Dauid vnum è quatuor filiis in Hierusalem de Bethsabea filia Amihel susceptis, Nathan appellat

1490 | 3146

2.*Reg.*5.*&* 1.*Paral.*3. Ex quo orta est virgo Maria, *Luc.*3. Quemadmodum ex altero Bethsabeæ filio Salomone, Ioseph Christi adoptiuus per originem accepit. *Matt.*1.

Anni Diluuij

1450

Hic autem Nathan proximus erat frater Salomonis è Bethsabea. Ita eius linea erat regno proxima. Ex quo intelligimus Christum ex parte Patris adoptiui & verę matris regni Dauidis fuisse proximum & legitimum hæredem.

Hinc claret Lyranum errasse, cùm scriberet, Matth.1. Nathan ex quo ortus recensetur Christus non fuisse filiū Dauidis naturalem, sed adoptiuum. Neque enim intellexit hunc Nathan alium fuisse à Nathan propheta.

Præter hos duos habuit Dauid filios alios numero 17. nominatos, 1.Par.3.è septem vel octo vxoribus. Nam multo plures habuit e concubinis.i.vxoribus vsuariis, *Ibid.*

Abiathar Pontifex. 1.*Reg.*22. Hunc & Sadoc temporibus Dauidis summos sacerdotes fuisse tradit R. Selomo, 1.Par.27. Sed vltimo capite eiusdē libri se exponit. Nempe Abiathar quòd vnxisset Adoniam in regem fuisse depositum, & Sadoc vnctum, vt Salomonem vngeret.

Kimhi. Ibid. c. 27. initio regni ante istos Ioiadam probat fuisse illo officio functum è 1.Par.12.

Gad Propheta monet Dauidem vt fugiat in Hareth, 1.*Reg.* 22. eique nuntiat Deum iratum, quòd populum numerasset, 2. *Reg.* 24. prædicit locum templo destinatum fuisse montem Moria. Dauidis gesta perscribit *in fine* 1. *Paral.*

Asaph cum fratribus nobilis Musica & sacra eruditione, 1.*Par.*6. auctor duodecim Psalmorum. *Kimhi præfat. Psal.* de stirpe Gersom filij Leui.

Heman nepos Samuēlis, celebris & musicæ & doctrinæ sacræ nomine. 1.*Paralip.*16. *&* 6. Inter 11. Psalmorum conditores numeratur. *In Baba Bathra.* de stirpe Caath filij Leui.

Ethan de tertia stirpe Leui, nempe Merari Archimusicus insignis, 1. *Par.*6. cui nonnulli Psalmi dicantur, vel scribuntur.

Gad & Nathan prophetæ disposuerant cum Dauid res ad templum pertinentes. *Seder.c.*20.

Eos post Samuelem nactus est Dauid rerum suarum scriptores. 1.*Par.vlt.*

Præter Tabernaculum à Mose constructum, alterum Dauid fabricat in monte Sion 2.*Reg.*16. In quod arcam infert constitutis Asaph & aliis cantoribus ad quotidianas preces peragendas, 1. *Par.*15. & 16. relictis interim in Gabaon tabernaculo fœderis, altari æneo, candelabro mensa, igne cœlitus delapso, vsque ad dedicationem templi, id est, annum 10. vel 11. Salomonis.

Nam in excelso Gabaon Dauid ad Tabernaculū Mosaicum, Sadoc Sacerdotem & fratres eius ad peragenda quotidiana sacrificia manè & vesperi reliquit, 1.*Par.*6. cū Hemon & Iedùthun, cantoribus.

Priuatim habebat suum sacerdotem Hiram Hiraitem, 2.*Reg.*20.

Sadoc item & Abimelec filium Abiathar, 1. *Par.* 18. suum Prophetam Gad, *Par.*21. suum sapientem Heman, 1.*Par.*25.

Testamento legauit quæcunque satis essent ad ædificationem templi cuius etiam exemplar & descriptionem Salomoni reliquit. 1.*Par.vlt.* Salomonem filium impij præceptoris Nathan Prophetæ manum & disciplinam dedit, 2. *Reg.*12. Primo anno regni constituit rem diuinam & perfecit, quæ extant, 1 *Par.*15.*&* 16.2.*Reg.*6.

1490

In Europa.

*Sicyoniorum Corace rege decimo sexto, deinde Epopeo, ann.*35.

*Latinorum Ænea Syluio, ann.*3. *deinde Alba Syluio, ann.*29.

DAVIDIS SÆCVLO.

Forma

Anni Diluuij 1450 — Anni mundi 3106

DAVIDIS SÆCVLO.

Forma Veri principis, non Cyrus Xenophontius, Regnum enim auspicatur à restituendo & reformando cultu Domini. Toto vitæ tempore etiam inter grauissima bella in loculis reposuit necessaria ad decus tanti templi, denique Salomonem obstrinxit ad eius exædificationem. Finem regni pietate terminauit, vltimo vitæ anno, custodias & ministeria cleri restaurans, sacerdotia & statum religionis ordinans 1. *Paral.* 26. Semper Fauit musarum piis cultoribus, vt Iedithun, & aliis, qui partem Psalmorum conscripserunt. *Ibid.* rem bellicam constituit, fortes & strenuos præcipuis honoribus & muneribus affecit, inter quos 30. fortissimi excelluerunt, 1. *Paral.* 11. In extremo morbo aulicos suo limine exclusit, prophetam Nathan & similes intromisit. 3. *Reg.* 1. Verbum Dei habens in ore, pietatem & Dei metum commendans, Deo denique benedicens, animam reddidit. 3. *Reg.* 2.

Annis septem in Hebron regnauit, & 33. in Hierusalem, 2. *Reg.* 5.

Anno regni & vitæ vltimo, statum & formam sacerdotalis & Leuitici ordinis, præsertim è iudicio Nathan & Gad, componit redigitque in certum ordinem res & officia, *Seder cap.* 14. *&* 20. Diuisit in 24. classes, vetuítque ne alij aliorum ordinem perturbarent. Antea quisque Leuita vndecunque Hierosolymam venisset, quolibet tempore habebat potestatem ingerendi se ministerio, citra discrimen, Deuter. 18. vers. 7. *Ioseph. Antiq. lib.* 7. *cap.* 9. id est, ea, perfecit quæ narrantur, 1. *Par.* 22. *& quatuor sequentibus.*

Præbuit specimen futuræ virtutis & fortitudinis, dum à prima iuuentute leonē, vrsum, & gigantem Goliath mira audacia confecit, 1. *Reg.* 17.

Suo exemplo triginta septem Heroas reddidit, quorum minimus nullo comite poterat exercitum magnum vel fundere, vel certè sustinere, 2. *Reg.* 23. *Ioseph. li.* 7. *Antiq. c.* 10. de qualibus Martial. Acies Vmbone repellunt.

Palestinos, Idumeos, Ammonitas, Moabitas, Damascenos, Syros, Sophenios, vicinos denique populos ad Euphratem vsque, sibi vectigales reddidit. Postea etiam traiecto Euphrate Mesopotamios vicit, amplissimam imperij molem Salomoni relinquens, *Ioseph. lib.* 7. *Antiq. cap.* 5. *seq. è lib. Reg. & Paralip.*

Iebuseis autem Sion eripuit, & montem illum struxit tam sumptuosis & crebris ædificiis, circumpositis mœnibus, vt vrbem fecerit de suo nomine vrbem Dauid appellatam, 1. *Par.* 11. siue Hierusalem superiorem. Nam inferior & antiqua ad radices montis Sion iacebat.

Montis illius reliquam partem ædificauit Ioab. *Ibid.*

Eius fœlicitati plurimum nocuit adulteriū cum Bethsabea, multásque calamitates importauit. 1. Quòd filium ex ea susceptū die septimo amiserit. 2 Quòd Amon eius primogenitus sororem fratris sui Absalom cōstuprauerit. 3 Quòd Absalom ad vindicandam sororem, Amonem interfecerit. 4 Quòd Absalom in Hebron regnum contra ipsum, Israëlitis ad eum confluentibus occuparit. 5 Quòd idem relictas Patris decem concubinas Hierosolimis violauerit. 6 Quòd denique aliud bellum ciuile Seba suscitarit.

In insignibus (quòd sequuti sunt deinceps Reges Iuda) gerebat leonem. Sic antea vexillum castrorum Iuda in deserto. Sic deinceps Regum Iuda annuli signatorij *R. Abraham in Cab. historica.* Eò fortasse alluditur in Apoc. Leo de tribu Iuda, id est, Christus.

1490 — 3146

Nummos argenteos cudi iubebat pondere dimidię vnciæ, in quorum vno latere forma esset vasculi manna pleni (quale in arca fuerat repositum) cum hac scriptura, *Sekel Israël*, in altero Rami, qualis in virga Aaronis frōduerat, cum hac, *Ierusalaim Kedosā*. Similem se vidisse in terra sancta scribit R. Mose Gerundensis com. in finem Pentateuchi, & hæc tempora ostentare ex eo colligit, quia cusus signatúsque erat totius Israëlis nomine. Item quoniā Hierusalem ipsis duodecim tribubus æqualiter tum significabatur fuisse regia & sancta. Denique quia literis Samaritanis. Nam eiusmodi erat literatura Hebraica, ante decem tribuum à duabus secessionem.

Anni Diluuij 1450

Quatuor millia cantorum instituit postquam arcam è domo Obed-Edom in tētorium ad id in monte Siō structum transtulisset, quorum principes tres fuerunt, Asaph, Heman, Ieduthun musicæ & aliarum disciplinarum, Prophetiæ, sanctitatis & laude clarissimi, *Seder Olam.1.Par.6.* Eorum nomine multi Psalmi extāt. Ethā additur, 1.*Par.6.*

Cantores, Leuitas alios & sacerdotes ditauit amplissimis reditibus, etsi anteà suas haberēt vrbes, villas, agros, Palatia (מגרש 1.Par.6) in singulis tribuum sortibus multis parcens sumptibus, vt Dei cultus celebrior esset ac solennior. *Ibid.*

Vt per vices officio fungerētur, & variis instrumentis Deū laudarent, cytharis, psalteriis, & cymbalis. Nā ad Mosaicas tubas alia instrumēta musica adiecit, *Ibid.cap.23.24.* & 25.

De filiis Isachar erant viri eruditi; qui nouerant singula tempora, ad docēdum quid facere deberet Israël. 1.*Par.* 12. id est, è veteribus Rabbinis, Mathematici, qui scirent intercalare annos, fastos constituere, siderum conuersiones & cursus supputare, quales multi florebant tempore Ezechiæ. *R. Dauid, ibid.*

Iam tum Iudæi sese disperserant per multas Orientis regiones, verbi gratia à fluuio Ægypti Nilo vsque ad introitum Hamath (id est, Epiphaniæ, vel iuxta alios Antiochiæ) 1.*Par.13.*

Secunda Synodus, Sadoc & Abimelech filio Abiathar pontificibus, 1. Paral. 24. (Nempe vices gerebant Abiatharis summi Pontificis) Gad vidente & Nathan Propheta 2.Par. 29. In ea congregauit Dauid omnes principes Israël, sacerdotes & Leuitas. De reformanda Ecclesia, & Ecclesiæ ministeriys, Sacerdotibus in 24. ordines distinguendis. Leuitis in diuersa templi ministeria, officia, sortes distribuendis, &c. 1. Par. 24. 25. 26. Hoc tangit Ioseph.lib.7. Antiq.c.9. vbi docet Dauidem reformasse institutum Mosis (Deut.18.vers.7.)

Profana Rege Dauid.

Iones duce Neleo, Androclo, & cæteris Codri filiis in Asiam migrarunt, & duodecim vrbes Ephesum, &c. in minori Asia, & vicinis insulis condiderunt ann.522. antequam à Cyro vincerentur. *Herod.lib.1.*

Lydij maris imperium tenent.

Ne Scoti Anglis videantur multò inferiores, hic Albanactum Regem suum primum fingunt.

Medon Codri nouissimi Regis, qui mutata veste à Lacedæmoniis interemptus est, filius primus Archon Atheniensium, à quo posteri Medontidæ dicti vsque ad Caropem. *Velleius Pater.lib.1.*

Tyria classis pollēs mari in extremo orbis nostri termino Gades cōdit, & post paucos annos Vticā in Africa, *Ib.*

Peloponnēses iterum cōtra Atheniēses bellū mouent.

Ixion secundus Corinthiorum rex ann. 37.

Argis secundus rex Lacedæmoniorum an.1. Argestratus deinde ann.35.

¶ SADOC primus Pont. templi, quod Salomon ædificauit, 3.*Reg.2.* viuo Dauide electus & inunctus, vt vngeret Salomonem Abiathare à comitiis per Dauidem indictis deposito, quia Adoniam vnxerat contra Dei oraculum, & Dauidis testamentum, 1.*Par.vlt.& ibid.R. Selomo.*

1490

3.Reg.6. 1494

19

Regum autem 2.

¶ SALOMON tēplum ædificare cœpit, ann.4.

Denique Azarias. 1.*Par.6.* Vbi Catalogus Sacerdotum de stirpe Eleazaris. In quo, quia nō tam successio summo-

1494

Anni Dilunij		Anni mundi
1490		3146
	Sadoc Pontifice.	
	Laostene rege Assyriorum 31. an. 45.	
	SALOMONIS SÆCVLO.	
1494		3150

rum Pontificum, quàm sacerdotum illius generis, texitur (cùm Pontifices etiam sumpti sint è stirpe Ithamaris secundo geniti Aaronis, pro Cleri, principum & populi affectu summos Pontifices tibi in contextu numerabimus è breuioribus Hebræorum Chronicis. Alioqui eorum nominandorum diuersa est ratio, tam in chronicis Iudaicis & Iosepho, quàm in libris Regum & Paralipomenô. Modò enim nominatur Pontifex, qui pontificatum administrare debuit, è prima Eleazaris stirpe, modò ex altera, qui reipsa, principum temeritate administrabat. Priore modo 1. *Paral.* 6. successiones Pontificum describuntur. Nempe secundum filiorum ex Patribus seriem (nulla habita ratione vsus & functionis) ab Aaron vsque ad Azariam Pontificem, ab Azaria vsque ad Iosedec, qui in captiuitatem ductus est, cuique post reditum successit filius Iesus Domini nostri typus, *Zac.* 3. Cuius successio *Nehe.* 12. ad vsque Iaddum Alexandro magno obuiam profectum memoratur, vt Synagoga perenni & continua serie ad Christum summum Regem & Pontificem perduceretur. Istius successionis tantam esse vim intellexit Andronicus Iudæorum contra Samaritanos hæreticos patronus, vt ex ea apud Ptolemæum regem, Hierosolymitanam cathedram veram esse Mosaicæ ecclesiæ sedem, non Garizeam euicerit. *Ioseph. lib.* 13. *Ant. cap.* 6.

Antea illis in locis sacrificare fas fuit, vbi Arca vel Tabernaculum à Mose fabricatum constiterat.

Hebræi colligunt è cap. 12. Deut. licuisse vbilibet sacrificare, quo tempore versabantur in deserto. Post ingressum in terram, tantùm in Silo, postquam illic à Iosuë tabernaculum fixum fuit, vsque ad Heli sacerdotis & iudicis mortem: sub quo capta Arca, rursum in variis locis offerri licuit, donec extrueretur templum Salomonicum. Nam arca reddita à Philisteis, translata fuit è Bethsames primo in Cariath-Iearim, secundò in Masphat, tertiò in Galgal, quartò in Nob vrbe Sacerdotum, quam euertit Saul propter Achimelec, quintò in Gabaon, sexto in domum Obed-Edom, septimò in domum Dauid, octauò in Salomonis templum stabile & immotum. Nam fuisse arcam in Silo, Nob & Gabaon reperias apud Kimhi 1. *Par.* 15. v. 18.

Arcæ tamen stationes paulò aliter commemorat ipsemet Kimhi in Psal. 24. & 1. *Paral.* 17. Arca (inquit) translata est de deserto in Galgal, de Galgal in Silo, è Silo in terram Philistim, Illinc in Bethsames, è Bethsames in Cariath-Iearim, è Cariath-Iearim in domum Obed-Edom, è domo Obed-Edom in vrbem Dauid. Denique in Sanctum sanctorum tempore Salomonis.

Transiliit à Cariath-Iearim, ad domum Obed-Edom in Gabaa, quasi in Masphat, Galgal, Nob, Gabaon, tesum esset dûtaxat tabernaculum, arca autem hæreret in domo Obed-Edom, tertio loco, pôstquam à Palestinis fuisset remissa.

Quod sanè confirmat 1. *Par.* 17. Quandiu (inquit) arca in Cariath-Iearim, Tabernaculum & altare erant alibi, nempe in Nob & Gabaon, Potuit interserere, in Masphat, in Galgal, in Nob, denique in Gabaon.

Ionathan & Iddo prophetæ. Aliqui addunt Agur è cap. 30. Prouerb.

Calcol & Dorda fratres sapientiæ, philosophiæq; encomio insignes. *Ioseph. lib.* 8. *Antiq. cap.* 2.

Sapientes Orientis celebrantur. 3. *Reg.* 4.

Vt Dauid Græcorum lyricis, ita Salomon Dramaticis

antiquior est.

Sub finem ætatis amissum per idololatriam Spiritum S. recepit & scripsit prouerbia, vbi sanctæ vitæ præcepta dat. Canticum Canticorum, id est, Drama siue parabolam de intima Dei, vel filij Dei cum sponsa Ecclesia coniunctione atque charitate, denique Ecclesiasten, de mundi contemptu. *Seder.*

Ecclesiasten continere pœnitentiam Salomonis, cùm de ante acta vita, tum maxime de idololatria, inque eius resipiscentiæ testimonium editum esse Hebræi putant. Cuiusmodi etiam narrat de Prouerbiis *Hieronym. in 43. Ezech.* Ipse externi templi fabricator Salomon peccauit & Deum offendit, licet postea egerit pœnitentiam scribens Prouerbia, in quibus ait nouissime, Ego egi pœnitentiam & respexi vt eligerem disciplinam.

Cætera eius opera innumerabilia 3. *Reg.* 4. interciderũt. Philosophatus est à Cedro, quæ alias arbores celsitudine vincere conatur, ad hyssopum vsque fruticum minimam. Octo millia librorum composuit, nempe 5000. odarum & carminum. 300. Dramatũ, parabolarum & αἰνίγματ Quo tempore in Ægypto omne doctrinæ sapientiæque genus florebat. 3. *Reg.* 4. *Ioseph. li.* 8. *Antiq. cap.* 2.

Inter illos erat liber precationum siue precantationum, quo docebat modum depellendarum ægritudinum. Illum esse puto quem R. Kimhi inscribit de morborum curationibus è Talmudicorum traditionibus com. in ca. 4. 3. Reg. quo maiores vsos ait instar Hyppocratis & Galeni. Reliquerat & librum de exorcismis siue adiurationibus ad fugandos dæmones. Nam facultatem contra dæmones callebat dono sibi diuinitus inspirato. *Ioseph lib. Antiq. cap.* 2. quem Origenes tractatu 35. in Matth. sua ætate extitisse significat.

Hinc detegitur igne vindicanda Magorum nostri temporis instituta, qui nomine Salomonis abutũtur ad dæmones euocandos, cum è contrario eos non euocare, sed pellere suis libris docuerit. E quibus exorcismos Vetus synagoga desumpserat in dæmoniacorum solatium & liberationem, vsurpatos Christi sæculo Act. 19. & adhuc vim habentes Iosephi temporibus inspectante miraculum Vespasiano. *lib.* 8. *Antiq. cap.* 2.

Nẽpe quendam modum exorcisandi condiderat, quo dæmones adiurati ex obsessis pellebantur corporibus, cui officio mancipati Exorcistæ vocabantur. *Dist.* 21. §. 1. *Zonar. tom.* 1. *cap.* 581.

Libri ergo Salomoni impiè attributi sunt, qui inscribuntur Salomonis incantationes, 2. clauicula Salomonis 3 Annulus Salomonis. Nã eorum primus apertè est sceleratus, medius cõtinet elementa & institutiones magicas, estque veluti clauis Magiæ ad dæmonas circulis, characteribus, variis figuris, ceremoniis, & eiusmodi absurditatibus illiciendos, etiam si ita incipiat, Initium & finis libri huius est, timere Deum. Tertio doceri aiunt, quo pacto dæmon in gemmam annuli accersatur & illigetur.

Templum à Salomone constructum annis centum & quadraginta tribus, priusquam Tyrij Carthaginem coloniam conderent. *Ioseph. lib.* 8. *Antiq. è Tyriorum annalibus, & lib.* 1. *contra Appionem.*

Apud Ægyptios regnabat Vaphres. *Euseb. lib.* 9. *de Præpa. ex Eupolemo.*

Anni Diluuii

1490

Ionathan, Iddo & Abia Silonite prophetantibus.

Argestrato Lacedæmoniorũ & Labote an. 37.

Ixione, & Agelao an. 3. *Corinthiorum.*

Agasto an. 36. *Atheniensium Archonte.*

Latinorum Ægypto siue Ati Syluio, an. 24.

Sicyoniorum Epopeo rege decimo septimo.

1494

HAC

Anni mundi 3150

HAC QVARTA ÆTATE DOCTRINAM ECCLESIÆ FVISSE PERPETVATAM SIC DOCETVR EX ipsius Scriptoribus & Prophetis.

QVARTA ætate sacra doctrina & vetus religio non modo perpetuatur, verum etiam mirè illustratur, amplificatur & crescit. Nam lex data pro remedio quodam aduersus falsas religiones & Idolomanias omnia obruentes. Vnitas Dei *Exo. 20. Non erunt tibi Dij alij corā me. Deut. 6. Audi Israel Dominus Deus tuus, Deus vnus est, 32. Videte quod ego solus & non sit alius Deus præter me 4. Dominus ipse est Deus, & non est alius præter vnum, &c. Quod repetit Dauid Psalm. 17. 85. 82. &c.* Trinitatis mysterium. *Deut. 4. secundum litteram Hebraicam. Quanam est gens, quæ habeat Deos tam propinquos sibi. 5. Audiuimus (inquit populus) vocem Deorum viuentium, qui de medio ignis loquitur. 10. Dominus Deus vester ipse est Dij Deorum, & Domini Dominantium. Ios. vltim. Non poteritis seruire Domino, quoniam Dij sancti est, 2. Reg. 7. Israel gens in terra, propter quam iuerunt Dij, vt redimerent sibi eum. Ad quod explicandum, 1. Par. 17. scribitur, Iuit Dij. Psalm. 11. rectum viderunt vultus eorum (πρόσωπα personæ & hypostases) quod R. Iaphet citante Abben Ezra cum similibus locis confert ad mysterium Triadis illuminandū. 54. & 116. Dominus est susceptor mei, Dominus est adiutor mei, 58. vtique sunt Dij iudicantes in terra, Psalm. 29. tribuite Domino filij Deorum tribuite Domino gloriam. 89. quis assimulabitur Deo in filiis Deorum, id est, in angelis à Patre, Filio & Spiritu Sancto procreatis. 47. Dij fortes terræ vehementer eleuati sunt, 136. Confitemini Dominis Dominorum. 149. Lætetur Israel in factoribus suis. Præter infinita alia huius arcani semina, in quibus passim per totam Scripturam Deus nunc forma & numero singulari,* Ia, El, Elion, Eloah, Adon, *nunc ob singularitatem vnitatémque essentiæ, nunc plurali,* Elohim, Saddai, Adonai, Elim, Elohe, Tsebaoth, *propter pluralitatem siue terniouem personarum vocatur & inuocatur, in quibus etiam seorsim* Dei filius & Spiritus S. *insinuantur. Exod. 33. Dei filius Mosi. Ego ostendam (ait) omne bonum tibi, & vocabo nomen Domini (.i. Patris) coram te, & alibi: Ascende ad Dominum (.i. Patrem) in montem. Quin & Deus ipse, Exod. 23. attribuit Angelum Israeli, vt eum obseruet, eius vocem audiat, & intra se nomen suum Tetragrammatum habeat. Metatron Cabbalici appellant, mira de eo narrantes, vt Elias in suo Tisbi attingit, Iesum Apost. Iudas, & Paulus 1. Cor. 10. quem scribunt Israelitas ex Ægypto eduxisse, & in terram sanctam introduxisse. Psal. 44. 96. 102. 109. &c. de eo sunt toti, sed nec Psalm. 2. à filij vocabulo abstinet, &c. Quantum ad* Spiritum S. *Exod. 35. Impleuit eum Spiritus Dei, Numer. 11. super Eldad & Medad requieuit Spiritus Domini, vbi Targhum Hierosolymitanum, super eos insederat Spiritus S. Psal. 50. 139. 143. &c.* In Christum fides eiusque expectatio. *Deut. 18. Suscitabit vobis Prophetam, &c. Num. 24. Orietur stella ex Iacob, & consurget virga de Israel, vbi Onkelos Chaldeus, Et magnificabitur Messias, Exod. 12. Nox ista est obseruabilis Domini, quando eduxit eos de terra Ægypti, vbi Targhum Hieros. Moses eduxit de medio deserti. Rex autem Messias de medio Romani exilij. Hic quemadmodum ille loquetur in summitate nubis. Verbum autem Domini loquetur inter vtrumque ipsis pariter ambulantibus. Hæc est nox Paschæ, &c. Num. 11. Eldad & Medad vaticinantur, in deserto: nempe de Christo Gog & Magog. ex eodem Targhum. Num. 24. efferetur regnum illius. Targhum idem & magnificabitur regnum ipsius regis Messiæ. De quo & complures Psalm. vt 2. 21. 44. 68. 71. 88. 108. 109. 131. &c. Reg. 7. Præterea articulus fidei Iudæorum 12. vbi illi. Est necesse (inquiunt) credere in Messiam, eum amare, orare pro ipsius aduentu, quemadmodum nunciatum est per os Prophetarum omnium ab ipso Mose ad vsque Malachiam. Quicunque enim de eo apud se dubitat, mendacij arguit vniuersam legem, quæ Messiam sperare certo iubet in sectione Balaam (Numer. 24.) & in sectione, Vos statis hodie (Deut. 29. & 30.) Denique caput Helec in Talmud tractatu Sanedrin, & cap. 11. Maiemonim.* Figuræ per totum *Leuiticum & Iesue, per totam historiam Samuelis & Nathan, id est, primi & secundi Reg. item in crurifragio, extensione manuum Mosis in crucis formam, serpente aheneo, arca qua crux erat contracta, &c. Exod. 12. Numer. 9. 19. 21. Deuter. 28. 32.* Sacerdotium externum, publicum ministerium & eius varij ordines, *Exod. 29. 1 Paralipom. 6. 9. 23. 24. 25. 26. quibus capitibus Leuitæ diuiduntur in sacerdotes, doctores, iudices, siue diaconos. cantores, siue Psaltas, Ianitores, denique thesaurarios siue sacristas. Deut. 17. & 18. Totus denique Leuit.* Benedictiones Sacerdotum. *Psalm. 117. Cuius rei formula concepta est, Num. 6. Benedicat tibi Dominus, & custodiat te, Ostendat Dominus faciem suam tibi & misereatur tui. Conuertat Dominus vultum suum ad te, & det tibi pacem. vbi Hebræi sex necessario requiri docent, 1 vt proferatur lingua sancta, 2 vt stando fundatur, 3 vt alta voce pronuntietur, 4 vt manus attollant sacerdotes, 5 vt versus populū, vel eum cui benedicitur faciem habeant, 6 vt fiat in nomine Dei Tetragrammato. Atque hæc quidem in tractatu Talmudico Bircath Cohanim, & prima parte Maiemonim, cap. 14. pag. 49. Verum septimum adde, nempe trinam repetitionem nominis Domini siue Tetragrammati, & formam sententiæ atque distinctionem, in qua Pater, Benedicat & custodiat, Filius ostendat faciem suam & misereatur, Spiritus S. conuertat vultum suum, & det pacem. Nam hæc trina replicatio erat expressa inuocatio S. Trinitatis.* Vestes religiosæ, & ornamenta sacra, *Exod. 28. 39. 25. 26. 27. 30. 33. 36. 37. 38. 40.* Sacrificia cruenta *in typum Passionis Christi per multa capita Leuitici multorum generum, Holocaustum, Hostia pro peccato, Hostia pro delicto: sacrificium pacificum, votiuum, spontaneum, Toda siue confessionis siue laudis, Agnus* Paschalis. In cruenta *in quibus nulla erat effusio sanguinis siue iugulatio, in typum Eucharistiæ.*

Ibid.2.& 7.libamina in liquidis, præsertim vino, Nu.6.& 29. Menahoth in aridis præsertim simila .i.ferta, furnacea sacrificia multorum generum vt Panes Azimi, pugillus similæ oleo perfusus lagana azyma cocta in clibano & oleo perfusa, lagana frixa in Sartagine, lagana tosta in craticula, oleoque condita, Arista ex primis & virentibus adhuc frugibus decerpta leniter ad ignem vstulata, in farris modum confracta thureque tecta. Sex hæ species Leu.2. quorum mysterium concipiens David Eucharistiam *delicatum edulium & animas saginans promittit Psalm.21.22.71. etiam è R. Mose Haddarsan, R. Simeon auctoris Zoar & veterum aliorum Talmudicorum & Rabbinorum interpretatione.* Signa fidei, siue sacramenta, *Circumcisio Exod.12.Leuit.12 Deut.10.Ios.15.* Pœnitentia & eius opera, *Sacrificium pro peccato, Leui. 4 5 6.7.8.9 10.12.14.15.16. 19.23. Num.6.7.8.9.12.14.15.18.19.29. Hostia pro delicto iisdem ferè locis Leuitici & Numerorum.* Confessio *autem peccatorum Leuit. 5.& Num.5.* Purificationes & baptismata, *vt lauacra, sanguinis aspersio, aqua lustralis, Exod.12.Leuit.14.Num.19.&c. Hinc Exod.19.v.10.Moses iubetur triduo ante legem dandam populum sanctificare continentia ab vxoribus, vestium lotione, &c.* Loca religiosa, *Tabernaculum, templum portatile & motorium, Exod.25.26.33.40. Num.7.fixum in Silo Ios.18.Sacella multa in excelsis, in quibus arca Domini steterat, 1.Reg.4.7.&c.tentorium nouum arcæ à Dauide ædificatum, 1. Par.15.& 16. Excelsum Gabaon, 2.Part.1. In Bethel, 3.Reg.10. Altaria holocausti, & incensi, Exod.2.& 30.* Sacræ Imagines, *Cherubim duo aurei iuuenili forma hærentes propitiatorio, Exod.25. 28.& seq. Velum contextum Cherubis, & cortina formis Cherubinis sparsæ, Exod 26.& 36.vbi noster interpres, pulchra varietate distincta. Serpens aheneus, Num. 21. Teraphim Dauidis, quasi lares & penates, 1.Reg.19. Vexilla Tribuum Heb. 2. Num. è quibus quatuor prima intextas habebant figuras quatuor sanctorum animalium, hominis, leonis, bouis, aquilæ, de quibus Ezech. cap.1. & noster Ioannes in Apocal. Kimhi in secretioribus Commentariis in Ezechielis Quadrigam. Quare præceptum, Exod.20. de non faciendo sculptili neque vlla similitudine tribus modis exponunt Rabbini. Primo intelligi de Idolis vt R. Iaphet & auctor Mechilta, citante R. Leui. Exod.20.aut de imaginibus cælestibus 48. vt R. Selomo R. Abraham. Ibidem, & ipse Kimhi Psalm.97.neque comprehendere Cherubos, & similia sacra simulachra. Secundo esse præceptum quantum ad ceremoniam pro tempore ob abusionem Gentium effusè in Idololatriam ruentium ideoque non obligasse antiquiores Patres, vt Iacob 28.& 35. Gen. Sic R.Isaac Gen. 20.& 18. addens Magistros hoc edocere in illud Deut.16. Non facies tibi, neque eriges statuam, quam odit Dominus. Tertio, Non adorabis, neque coles ea, esse præcepti modificationem, nec nisi eius quod dixit, Non facies tibi sculptile aut vllam similitudinem, expositionem, Sic R.Ioseph Albo lib.2.cap 14. quod confirmatur versu 1.cap.26. Leuit.vbi immutatur loquendi formula. Non facies: &c.vt adores ea. Sic & noster Tertul.lib.contra Marcionem.* Festa, *Sabbatum, Exod.36.20.31.Leuit.16.19.24.25.Deut.5.Neomeniæ, Nu.28.præter quæ quinque erant festa legalia, Leuit.24.Nu.28.& 29. Pascha videlicet octo dierum in memoriã liberationis Ægyptiacæ, Pentecoste siue festũ Messis siue primitiuorum.s. nouarum frugum Num. 28. octo diebus in memoriam datæ legis, festum Tubarum in recordationem vocationis populi in Abraham, Leuit. 23. Numer. 29. Tabernaculorum siue festum collectionis (fructuum & vuarum) ad recolendum beneficia in deserto exhibita, octo diebus. Dies expiationis: Leuit.16. Quibus accesserunt festum dedicationis Tabernaculi, Exod.40. Planctus filiæ Iephtæ die anniuersario, Iud.11.* Religiosorum vita & vota *Nazarei vtriusque sexus, Num.6. quorum leges sequitur Samson, Iud.13.& 16. Samuel. 1. Reg. 1. Virginum consecratio: Iud. 11.in filia Iephtæ iuxta Rabbinos. Prophetarum cœtus præsidente Samuele, 1. Reg.19. De reliquis votis Num.30.& Leuit.27.Deut.23.quæ quando redimi possent, docet Ioseph.lib. 4. Antiq. cap.4.* Sanctorum vis & preces. *Exod.32.33.Recordare Abraham, Isaac & Iacob, quibus iurasti per temetipsum. Præsidij Angelorum crebra mentio in Mosis lege & Iosue, Iudicúmque historiis. Nomina 12. Patriarcharum in pectorali summi pontificis & inter sollennia sacra. &c.* Reliquiæ, *translatio ossium Ioseph, Exod.13. in Sichem Ios.24.quæ prophetarum, Eccl.46. Translati etiam sunt cineres vndecim reliquorum Patrum in Ægypto mortuorum. Act.7.positusque Manna Aaron in Tabernaculo reseruandum. Exod.16.v.34.in arca reponitur asseruanda vrna aurea habens Manna, & virga Aaron quæ fronduerat & tabulæ testamenti, Heb. 9. & amigdalæ virgæ Aaronis atque flores, & lenticula olei vnctionis, & capsella, quam miserant Philistim munus Deo Israel, è Talmudicis in tractatu Ioma & R.Mose 2.parte Maiemonim pag.453.* Ieiunium. *duorum generum: vnum coactum, legéque præscriptum Ecclesiasticis respondens. Onasim vocant. i. coactionum, Leu.16.ieiunium scilicet expiationis decima die mensis Septembris, ad quod sequentibus ætatibus multa adiecta sunt,* Zach.8. *& in calendario Hebræorum: alterum voluntarium obligans duntaxat post votum, Num.30.v.14. Psalm. 34. 68.108.* Konasim *appellant .i.punitionum & abstinentiæ, quibus scilicet punitur corpus, vt cum quis vouet se abstenturum a vino, vel carnibus, Num.6.&c. Quin &* Quadragesimæ *exemplum à Mose bis & iuxta aliquos Rabbinos ter tot dies ieiunante relictum, Exod.24.34. Deut.9. Inde enim deinceps 40.diebus pro suo modulo multi ieiunarunt abstinentes à carnibus & vino, in itinerario R. Beniamin.* Delectus ciborum. *Leuit.11. Deut.14. Hæc sunt animalia, quæ comedere debetis: hæc quæ non comedere, de animantibus siue terræ siue aquæ, siue aeris. Num.6.qui se voluerint Domino consecrare: à vino & omni quod inebriare potest abstinebunt, ab aceto & quolibet de vua expresso, ab vuis recentibus, siccis, passis.30.v.14. Votum per ieiunium & cæterarum rerum abstinentiam, vt etiam exponunt R. Abraham & alij Babbini.* Cura mortuorum, pro eis preces, Purgatorium, *Aaron stat cum Thuribulo inter viuos & mortuos, Dauid ieiunat, & parentat Sauli & Ionathæ, 1. Reg. vlt. oblationes, de quibus Exod.25.ad temporarias sæculi venturi pœnas relaxãdas valere Zoar docet in sectione Teruma. R. Rekanati, Leuit.21.illud 1.Reg.2.deducit ad inferos & reducit, de certo inferorum loco intelligendum docet, è quo purgatæ animæ emergant per ventrem ceti siue balenæ figurato. Ios.5. (vt & alij per refugij ciuitates, Numer.) non de Seol tahtioth (inferno inferiore) siue Abaddon (perditione) Imò vero vetustiores Hebræi in Talmud capit. haZa*

hab

hab (aurum) in tract. Baba Metsia. (porta media) Nam passim septem inferni mansiones constituunt, è quarum aliis esse exitum, ex alijs non esse docent, reliqua in 13. articulum symboli sui Rabbini docent, nempe Purgatorium esse pro fidelibus constitutum, vt luant quidem pœnas pro grauitate peccatorum suorum vi haiet-ser. i. fomitis & concupiscentiæ commissorum, postea tamen partem futuri æui obtineant, cum heretici, infideles, Epicurei & truncatores plantationum (.i. piarum patrum traditionum) sint in æternum perituri. Traditiones. *Articulus est octauus Symboli Iudæorum ab eodem Mose processisse duplicem legem, vnam scripto (Biktab) alteram traditione (Bealpé, q. per os) & vtramque obligare æqualiter, peruenisse autem ad posteros, per Iosuam & Seniores ad Prophetas & Sacerdotes, indéque ad Scribas & Pharisæos, de qua scriptum sit, 1. Par. 4. Hæc autem sunt verba vetera. Sic enim appellari Masoreth (traditionem) siue Cabbalam (acceptionem & doctrinam maiorum sine scripto) docet Kimhi, quam post captiuitatem suscitarit Ezras. Atque hunc perpetuo Dei cultum fuisse conseruatum apud suos de Tabernaculis, palmis, tubis, fimbriis, ieiunijs, sacrificiorum ritibus, Ecclesiasticis instrumentis, & consimilibus. minimè lege scripta expressis, pro quibus pugnat contra hæreticos* karaim *(.i. biblicos, solam scripturam recipientes) R. Abraham Leuita in sua Cabbala.* Vita æterna, iudicium extremum. *Passim in Mose & Psalmis. Pro quorum compendio esto illud R. Mose ben Nahaman & Rakanati Leu. 21. pag 154. Scito eam animæ* Cerithuth. *i. excisionem, de qua passim Moses magnam spem facere immortalitatis animorum, mercedis ac premij futuri. Nã quod sæpe Dominus, excindetur, ait, anima illa de medio populi sui, vel excindetur anima ipsa à facie mea, ostendit eandem ipsam quæ peccauerit ob peccatum exscindi, reliquas, quæ non peccarint, se coram in sublimi luce & splendore victuras. Hoc tu intellige.* Resurrectio *autem carnis est decimus tertius articulus eorum Symboli, crebróque à Dauide pingitur. Cæteri articuli de fide, operibus, prædestinatione, Iustificatione, etiam controuersi inter nos & Caluinistas abundè illustrantur à scriptoribus sacris huius ætatis, Mose, Iosue, Samuel, Nathan, Dauide, auctore primi Paralipomenon, & alijs si qui sint.*

QVINTA ÆTAS REGVM, ET VARIORUM Mundi principatuum q. virilis ætas populi Dei.

Quæ incipit anno mundi 3150.

Regum Dauidicorum

2

2 SALOMON regnauit adhuc an. 36.

Pontifice & prophetis ijsdem

Rege eodem Assyriorum Laosthene.

Sicyoniorum Epopeo rege decimo septimo.

Iisdem apud Lacedæmonios, Corinthios & Athenienses regnantibus, deinde,

Archippo Athenarum Archonte an. 19.

Anni mundi

3150 — a AVCTIS tabernaculi rebus, tẽplum mirabile construit, inuentis inter Israëlitas centũ quinquaginta tribus millibus proselytarum: qui operas suas præstare possẽt ad lapicidinas, & ad lapides saxáque in locum oportunum exportanda, 2. *Paral.* 2.

Tabernaculum antea mobile & portatile, nunc primum cæpit figi.

Templum istud augustissimum, septem mundi quæ habentur miracula superás, tres præcipuas habuit partes, tẽplum clausum 2. Atrium interius siue sacerdotũ. 3. Atrium exterius siue populi, in quo porticus constructa est à Salomone, postquam ille ædem totam perfecisset. 3. *Reg.* 7.

3150 — Progressu tẽporis atrium istud exterius interstitio murorũ fuit separatum, vt anteriore parte viri, posteriore fœminæ cõtinerentur, sacerdotũque ab atrio remotiores essent, vnde atriũ nouũ. 2. *Paral.* 20. id est, atrium fœminarũ.

Hæc aũtem omnia atria suas habuerunt porticus ad Meridiei & Septẽtrionis latera, quibus vel imber vel æstus vitari possent. Tandem atrium profanum siue gentium, in quod exteri & Israëlitæ non purificati, ad precandum conuenire possent, accessit.

3186 — Vniuersa hæc muro cingebantur, à quo totũ spatium vsque ad atria contentum mons domus dicebatur domus Dei, mons Moria. Nempe in eodẽ mõtis tractu sunt quatuor colles siue iuga, quæ quandoque vna appellatione Sion dicuntur, aliquãdo varia sortiuntur nomina. Primus est Sion, qui ob sui altitudinem respectu totius terræ, specula interpretatur. In eo erat arx dicta ciuitas Dauid, quã à Hierusalem dirimebat hiatus quidam siue Melo. 2. Reg 5 Illic erant sepulchra Dauid & Regum. Secundus iste Moria. Tertius Acra, vbi noua ciuitas Quartus Golgota.

Omnia illic auro, argento, rebus alijs pretiosissimis cõstabant, ac vt cultus Dei esset honorificẽtior, præter Cherubos Mosaicos formam iuuenum alatorum ostentantes, similibus sacris imaginibus omnia respersit etiam templi

3186 — parietes & introitum, *sub finem 6. capitis 3. Reg.*

Multa alia adiecit præter exẽplũ Mosi à Deo præscriptũ. 1 Decem mensas panum ad vnam Mosaicam, decem candelabra ad vnũ, in quibus etiã lucernæ perpetuo arderent.

Anni Diluuij

3 Præter concham Mosis ad lauandos sacerdotes, decem alias conflauit, itémque mare magnum.
4 Vltra ambos cherubos, totidem prægrandes confecit, qui & illos obumbrarent cum tota arca.
4 Præter arcæ vectes, duos alios longe maiores qui à lateribus arcæ ad ostij Debir duo limina porrigerentur, ne pontifex die expiationis ingrediens huc illuc indecorè deflecteret. 1494
5 Vasa sancta & instrumenta templi omnia ex puro auro, aliâve pretiosa materia multiplicauit, & nouæ multiplicisque formæ addidit.
6 Varias cellas, vestibula, porticus gazophylacia, cœnacula, tabulata, ædes, cubicula, columnas, portas in omnem plagam condidit, quorum nullus fuerat vsus, vel mentio in Tabernaculo Mosis, aut Dei præscripto exemplari.
7 Sparsit omnia cherubis & sacris imaginibus, floribus, animalium & rerum aliarum figuris &c.

Latinorum Ati Syluio, deinde Capi Syluio an.28.

Sadoch de Eleazaris familia adipiscitur pontificatum deposito à Salomone Abiatharo, qui erat de posteris Heli, atque adeò Ithamaris.

Traditum per Mosem à Domino sacrificijs veteris ordinem, vt paulo ante Dauid, Salomō, Sacerdotum & Leuitarum ministerio cantorum multiplici numero, Psalmorum diuinorum tripudio, templi & altaris illustri gloria, sacrorúmque vasorum multitudine splendidius amplificauit. *Rupertus lib.2.de Offic.Eccl.cap.*21.

Sadoch Hebræorum summus pontifex octauus, *Euseb.* nonum ab Aarone Hebræi aliqui faciunt, sed repugnat series à nobis ex alijs locis, præsertim Scripturæ posita. 2981

SALOMONIS SÆCVLO.

Magnificentia ipsius rursum eluxit in publicis ędificiis construendis.

Domum regiam sibi, alterā vxori, tertiam æstiuam, extra vrbem, quæ & domus Saltus Libani appellatur, quòd puro Libani ligno constaret, denique vrbis totius muros à fundamentis extruxit, in quibus omnibus superbè excitandis 13. totos annos consumpsit.

Regia eius tres summas habuit partes, porticum Iudicij cum solio regio, Atrium, ac denique ædes ipsas. Muri omnes extrinsecus lapidei, intrinsecus cedrini, ad pulchritudinem, durationem & sanitatem.

Vrbes etiam multas, & in Iudæa & alibi, vt Palmyram iuxta Euphratem magnificentiæ suæ testes condidit. *Ioseph.*

Opes multas habuit, quæ ex eo æstimari possunt, quòd in Sepulchro Patris magnam auri vim condiderit. Mille enim annis pòst ferè Hyrcanus ex vna camera tria talentorum millia, & paulò pòst ex altera totidem Herodes eruit, *Ios.lib.15. Antiq.c.16. & lib. 16. c. 11. & lib.5. belli capite* 12.

Non erat argentum, nec alicuius pretij putabatur in diebus eius. *3.Reg.*10. Quod sic est interpretandum. Nihili faciebat Salomon aurum & argentum, minus fortasse etiam quàm lapides. Erat enim nimis magnificus & sumptuosus. Non quòd alijs, præsertim populo non esset carissimum. Quoniam in hac Regis abundantia, luxu, sumptibus, largitionibus, populus egebat, oppressus haud dubiè regiis exactionibus & tributis, quæ ideo Salomon cogebatur augere, vt suæ profusioni satisfaceret. Id ex historia Roboam filij constat.

Fuit Primogenitus Bethsabeæ ex Dauide. Nam puer, qui eum præcessisse dicitur, erat adulterinus. Secundo genitus Nathan (alius à propheta. de quo Luc.3.) 1530

denique

SALOMONIS SÆCVLO.

denique Simha & Sobab.

Anni mundi

Anno ætatis decimo, vel vndecimo ad summum genuit Roboam, etsi puer non dicitur posse gignere ante 13. annũ & vnum diem. *R. Isaac.* Hoc facile probatur, quoniam Roboam annum 40. vitæ agens patri 52. annos natõ successit ex. 3. Reg. 14. & 11.

3150.

Initio regni, id est, ætatis duodecimo (vt conantur docere Hebræi apud R. Kimhi, 1. Par. 19. v. 1. nam hoc non est satis liquidum) vrbem muro circumdedit, 3. *Reg.* 2. inter duas mulieres sapienter iudicauit sapientia sibi diuinitus indulta.

Regibus vicinarum gentium amicitiam ipsius, & fœdus petentibus & imperata facere paratis assensit.

Templum septem annis compleuit, nempe regni sui vndecimo, in monte Moria, qui collis erat montis Sion saxosus, paulum erectus à parte Orientalis ciuitatis, pronus super arcem, quam muro cinxerat, valle profundissima circumdatus. *Ioseph. li.* 15.

Dedicauit tẽplum, dicta oratione, mactatis hostijs pacificis ad boum 20. millia, & ouium centum viginti millia. Nempe vt epulo sacro populum ad celebritatem confluentẽ exciperet. Nam in sacrificijs pacificis omnia reddebantur ad conuiuandum offerenti, præter adipes & renes, qui adolebantur, & armum dextrum, qui relinquebatur sacerdotibus.

Summa orationis, vt Deus populum in rebus suis opem in illo templo implorantem exaudire vellet ex arca & cœlo. 3. *Reg.* 8.

Domum regiam tredecim annis perfecit, nempe regni sui vigesimo.

In maxima regni prosperitate coniuges ex alienigenis sibi sociauit, & idola, quibus more gentis suæ sacrificarent, habere permisit. Vnde vltionem à Deo meruit. 3. *Reg.* 11.

Septingentas vxores & 300. concubinas habuit iam senex. Earum idola coluit fanáque eis struxit. *Ibid.* Cui proinde Deus denuntiauit fore vt regnum maiore ex parte filio ademptum seruo illius traderetur: idque ita accidit.

Anno regni quarto filiam Pharaonis duxit. Ita illa cum eo vixit 36. *R. Selo.* 2. *Par.* 16.

Tempore senij à mulieribus alijs pertractus est ad Idololatriam, sed resipuit. *Ibi.*

Multas vrbes ædificauit in Paralipomenis.

Bella pauca gessit. Vnum contra Syros Sophenos prope Euphratem, quibus victis ædificauit Palmyram in deserto, & alias ciuitates munitissimas in Emath regione Saphenorum 2. *Par.* 8.

Alterum contra Idumeos maris Rubri, quibus eripuit Asion Gaber, quæ vrbs postea à Ptolomæi sorore Arsinoë dicta est, hodie Suez, Turcæque paret, Rubri maris portus. Deinde Æloth. *Ibid.*

Ciuilia duo celeriter oppressit, Ieroboam, qui Israëlitas ad rebellionem inflammauerat, ad Sesac Ægypti regem fugiente. & Adad, post accensos in Idumea defectionis ignes in Arabiæ deserta dilabente. 3. *Reg.* 11.

Razon latronum principem, qui Damascum inuaserat, séque in ea pro Rege gerebat, suscitatum à Deo propter suam Idololatriam perpetuum hostem habuit. *Ibid.*

3186

Makeda qui & Nicaula Æthiopum regina (Item Aegypti. *Ios. lib.* 6. *An. c.* 2.) è Saba Nili insula, postea à Cambyse

Meroe

Meroë appellata, ad Salomonem venit, regni eius quarto (*Marinus Victorinus de Reg. Æthiopia*, vel potius vndecimo, Nam 3. Reg. 11. templum iam erat ædificatum) de lignis, arboribus, & cæteris rebus, naturalibus præsertim auditura. Filium ex eo conceptum nomine Melich, deinde Dauidem, regnandi iure fœminis sublato, Regem renuntiauit, & nobili imperio Preto Ioannis (quòd hodie etiamnum viget) principium dedit. Ex quo iam tot annos primo legem, deinde Euangelium per Eunuchum & Philippum Apostolum prædicatum seruant, extremam manum adhibente Matth. *Ex historia Æthiopica.*

Anni Diluuij 1494

In Æthiopiam secum duxit 12. Iudæorum millia, mille scilicet è singulis tribubus, quibus ibi magno numero propagatis, iam Æthiopes, præsertim nobiles se è semine Israëlis esse gloriantur. Ob eamque causam etiam nunc circunciduntur, non quidem ob salutis necessitatem, vt ipsi obiicientibus Paulum respondent, sed ob sanguinis prærogatiuam. *Ex eadem historia.*

Hinc fortasse abrepta occasio historiæ vel potius fabulæ de Iudæis fluuio Sabbatico in Æthiopia clausis, & eorum imperio florentissimo apud Eldad Danium, quem olim vertimus.

Regina Saba plantam Balsami dono detulit ad Salomonem, quam & ipse plantauit in agro Hiericuntis, *Ioseph. libr. 8. Antiquitat. cap. 3.* Eam postea sola Iudæa aluit. *Plinius*, Hodie sola Ægyptus, vbi etiam fertur sterilescere.

A fixa Axumæ sede regni, quarto loco regnum obtinuisse dicitur. Nam cum antea incertis sedibus Æthiopes regnarent instar Nomadum & Arabum, Arue primus illic sedem constituit annis 400. deinde Agabo frater ann. 200. Hinc Ghedur qui & Sabanut, 100. Is totam Æthiopiam subegisse scribitur. Denique Makeda huius filia an. 80. quorum quinquagesimo viserit Salomonem post eius quartum, & postea regnarit 27. Hanc autem reliquerit progeniem 22. regum vsque ad Christum.

Melic filius eius & Salomonis an. 29. Andedo filius Melic an. 1. Auda frater 11, Gigasio 3, Zangua 44, Guasio d. 1. Antet 61, Bahara 9, Cauada 2. Chanze 10. Endur. 9. Guaza 1. Endrah 1, Chaales 1, Setiia 17, Aglaba 3, Ansena 1. Breguas 17, Guase 17, Beseclugna 17, Baazena 27, sub quo Christus. Sed multi præteriti sunt, vel numeri corrupti. Nam vix perueniunt ad extremum huius quintæ ætatis, nedum sextæ, siue Christi.

Habuit Salomon naues traiicientes in Tharsis Indiæ regionem ad aurum, argentum, lapides pretiosos, Pauones &c. 2. *Paral.* 8.

Nauigatio erat trium annorum. Quare profundè oportuit penetrare in Orientem & Occidētem. Nam illa Portugallensium hodie, quamuis remotior anno absoluitur, & quando est diuturnissima sesquianno.

Inter hæc est aurum, quod appellatur in Hebræo ibid. cap. 3. Paruaim, quasi allatū ex vtroque Paru, quod hodie paret Hispano. Eandē nauigationem repetere voluit Iosaphat cap. 20. nec probabile id intelligi de nauigatione vulgari Indica. Nam illa per mare rubrum semper fuit tritissima & cognita vniuersis gentibus, sine qua Orientis opes ad Syriæ, Asiæ minoris, Phœniciæ, Africæ, Europæ regiones nunquam alioqui peruenerunt.

Dū ergo Scriptura hoc de Salomone & Iosaphat veluti singulare notat, posito etiā Paruaim vocabulo, quod duasis est numeri, quis nō cernit nouū hunc orbem nomina-

1530

ri? Qui

SALOMONIS SÆCVLO.

Anni Domini | Anni mundi

ri? Qui potuit ab ipsis aperiri sulcato mari siue versus Occidentem more Hispanico, siue versus Orientem Moluccis præter nauigatis, vt faciunt Lusitani.

1494 — 3150

Salomon præter alias sapientię dotes, etiam numeratur inter 10. Psalmorum conditores a D. Hieron. *Prolog. in Ps.* quod 72. & 127. eius nomen præferant, cui & tres sequẽtes 128. 129. 130. tribui debeant quia ἀνεπίγραφοι ad proximum au&ctorem referuntur. Hebræi decem quidem faciunt, imo verò vndecim, sed Salomonem prætermittunt, eius loco Adamum & Melchisedech substituentes. *Kimhi præf. in Psalm.*

Eius gesta Nathan vates, Ahias Silonita & Iddo propheta perscribunt.

Et ex exteris Eupolemus, Alexander Polyhistor, Hecatæus Abderitanus Dius Phœnix, &c. è *Ioseph. lib.* 8. *Antiq. c.* 2. *& Eus. lib.* 9. *Prep. cap.* 4.

SÆCVLO SALOMONIS.

Ahias Silonites propheta missus à Deo, tradit decem tribus Ieroboamo, prædicit mortem filij eius, & totius regni exitium. 3. *Reg.* 11. *&* 14.

Puerum eum fuisse aiunt Mosis ætate, & vitam ad Eliæ seculum perduxisse, quod spatium est annorum 600. Nam recensetur inter 7. annosissimos. *In præfat. Maiemonim.*

Reges huius temporis sapientiæ studebant, sibiq; mutuo per legatos quæstiones, problemata, ænigmatáque proponebant, præmijs vincenti constitutis, 3. *Reg. de Hyram & regina Sabæ, Plutarc. in Symposio* 7. *Sapientum, & au&ctor vita Æsopi.*

Profana Rege Salomone.

Ante Homerum extiterunt hi poetæ in Græcia, Linus, Philammon, Tamyras, Amphion, Orphæus, Musæus, Demodocus, Phenius, Sibyllę, Epimenides, Cretẽsis, Aristeas, Proconesius, Asbolus Centaurus, Isatis. Drimon, Euclus Cyprus, Orus Samius, Protenidas Atheniensis, *Eus. lib.* 10. *Prep. cap.* 3.

Olenes, Lycus, Pamphus Athenienses, Orpheus filius Calliopes hymnographi. *Pausonias.*

Homerus centum annis plus minus post bellum Troianum, *Cassius apud Gellium lib.* 17. *cap.* 21. sexcentis ante Aristotelem, Centum triginta ante primam Olympiadem. *Porphyr. Cornelius nepos.* Ante cæcitatem Melesigenes appellabatur. Eius ortum septem Græcorum ciuitates gloriosè sibi vendicabãt. Cuius poësi nullum opus apud Gręcos vetustius extare in confesso est. *Ioseph. lib.* 1. *contra Appionem. Sic Aristot.*

Nam Lini, Orphei, Musæi, Phænij, & Aristea Proconesij, poetarum, qui vno sæculo erant antiquiores; vt pote deorum suppares opera perierunt *Ibid.* Suæ poëseos argumentum desumpsit e Cornino Iliensi poëta, Palamedis discipulo. *Suidas.* Sibyllinos versus plurimos suis versibus inserens. *Solinus ex Boetho.* Adiit sapientiæ ergô sacerdotes Ægyptios. *Iustinus in Parenetico.* Non modo cæcus fuit, sed & vi&ctum errans per omnes propè terras sibi emendicauit. *Pausonias in Corinthiacis* Eius & Hesiodi animas pendentes ex arbore serpentibus illas vndique vexãtibus, graues dare pœnas retulit Pythagoras, eorum causa, quæ finxerunt de Diis.

Ionica emigratio, in qua quidam Homerum fuisse scribunt. *Euseb.* de qua mox.

Pelasgi mari potiuntur. *Nang.*

1530 — 3186

Cumas hac ætate conditas aiunt, item Manesiam in Asia. *Ibid.*

Cha-

Anni Diluuij 1494

Chabreus filius Cheopis rex Ægypti. *Diod. lib. 2. cap. 2.*

Est ille Vaphres, cuius ad Salomonem & vicissim Salomonis ad ipsum extant litteræ, apud Eusebium ex Polemone lib. 9. Præpar. cap. 4. & apud Clementem Strom. lib. 1. ex Alex. Polyhist.

Hiram rex Tyri post patrem Abibalum, regnauit ann. 34. *Ioseph. ex Menandro Ephesio contra Appionem.*

Baleastartus filius regno successit. Hinc Abdastartus, &c. Nam sequentes reges Tyriorum, nomen Astartæ deæ apud ipsos cultæ fere adiunctum habuerunt.

Colonia Ionia deducta annis 140. post Troiam captã *Clem. Strom. lib. 1. ex Eratosthene.* Sexaginta annis post Heraclidarum descensum. *Plutarch. in Homero.* Coloniæ rex Androchus Codri filius. Ephesum iam fundatam, & templum ab Epheso & Crœso indigena, ante Herculem & priorem illo Bacchum, amplificat. *Pausa in Achaicis.*

Pyseus Thyrrenus pirata Italiæ tubam inueni. *Plinius li. 7. cap. 56.*

3

b ROBOAM AN. 17.

Achimaa Pontifice.

Samaïa & Iddo prophetis.

Phericiade Assyriorum 32. rege an. 30.

Ieroboam filio Nebat Israëlitarum siue decem tribuum regni conditore an. 22. 3. Reg. 14.

1494 *Par. 12.*

b INITIO ad pius, extremum impius. Consilium secutus iuuenum, preces suorum graue tributum à Patre impositum relaxari postulantium repudiauit, sicque decem tribus a se auertit. Frustra bella contra eas gessit.

1511

Aras & statuas & lucos in montibus excelsis statuit, & omnes abominationes gentium fecit.

A Selac rege Ægypti victus, Hierosolymam & thesauros regios amisit.

Ita regnum bifariam diuiditur. Vnum Iudæ appellatur, quod obtinuit Roboam, vel Hierusalem, vel duarum tribuum, vel Dauid. Alterum Ephraim, vel Samariæ, vel cõmuni nomine Israel, quod plures tribus, nempe decem ad Ieroboam se contulissent, duabus duntaxat Iudæ & Beniamin vna cum Dauidis posteritate remanentibus.

Leui etiam tribus relictis vrbibus, quas inter decem tribus possidebat in tribum Iudæ & Benjamin, vt vicina esset templo, fermè tota se contulit. 2. *Par. 11.*

Rursum quia decem tribus ad cultum simulachrorum, duûm præsertim vitulorum se transtulerant. Alioqui in cæteris legem sequebantur, id est, doctrinã Mosis & ritus sacrificandi & sacramenta administrandi, vt magis hæretici fuerint, quam Pagani. Quin & apud Catholicam professionem permiserunt, dum multa collegia prophetarum, & multos habuisse memorantur, qui non curuauerant genua ante Baal Eliæ tempore.

Ab hinc vsque ad transmigrationem in Babyloniam Prophetarum magnus prouentus fuit. Eos enim Deus excitabat ad Israelitarum casus siue prosperos, siue aduersos prænunciandum, quod se ita scidissent.

Semeias vir Dei dehortatur Roboam habentem in exercitu centum octoginta millia electorum militum, ne bellet contra decem tribus, quæ à se defecerant, 2. *Reg. 12.*

Iddo adhuc prophetabat.

Ioam (sic enim nominatur ab Epiphanio) prænunciat Iosiam regem trecentis post annis nasciturum, qui idololatriam destruat: cumque reuerteretur ab increpando Ieroboam de impia religione, in via à Leone occisus est, quod cuidam se ad cibum vocanti inconsulto Deo paruisset, sed tamen leo assidens illæsum corpus seruauit, dum in funus efferretur. 3. *Reg. 13.*

Iadon vocatur a *Ios. lib. 8. Antiq. cap. 2.* Sameas, à Tertull. *contra Psychicos.*

1511

Iudæi, ne cum schismaticis Israelitis vllo sacrorum vsu cõmunicarent, eam litterarum formam, quæ nunc vsitata

est

Anni Dobuniij | Anni mundi

1511. *Labote Lacedæmoniorum.*

Agilao, deinde Prymina, an.35.Corinthiorum.

Archippo, mox Thersippo an. 41.Athenarum Archonte.

Latinorum Capi Syluio, deinde Carpento Syluio an. 13.

est,id est,quadratam, mutatis prioribus figuris condiderunt,ac illas,quæ Samaritanæ literæ deinceps sunt nominatæ,reliquerunt. *R. Mose Gerundensis sub fine Pentateuchi.*

3203 Regno Israelis.i.decē tribuū constituto,regnū Iudæorū deinceps in duo scissum permāsit,Catholicum scilicet, & & hæreticum. Catholicū, quod peculiariter nomen Iuda retinuit,tres capiebat tribus,Iuda,Benjamin,& Leui. Nā Leuitæ antea per totam terram dispersi sese receperūt ad legitimum Ecclesiæ locum.Hæreticum, pro regia habuit Tirsam,deinde Samariam.Retinuit Circumcisionem, & cæteros ferè cultus Mosaicos, nisi quòd eos subinde variabat nouis & peregrinis vicinarum gentium ritibus, vt nulla religio solet esse constans & firma apud eos, qui se semel ab Ecclesia distraxerunt. Prophetæ Leuitis fuerunt animosiores. Nam in eo etiam sua collegia atque conuētus continuarunt,vt ex Eliæ & Elisei historijs liquet.

Profana Roboam rege.

Thraces maris imperium possident. Bithyniam nauali prælio capiunt,transeuntes à Strimone.

Samos struitur Partheniæ nomine in mari Ionico.

Smyrna, quæ antea Naulochus, ab Amazonibus ampliatur.

Smendis siue Sesacus Æthiopes & Phœnices Circumcisionem docuit,templum spoliauit,3.*Reg.*14. Eum etsi nō nominet Herodotus lib. 2. tamen contra Roboam dicit mouisse arma & Syriam Palestinámque terrore sui compleuisse.

1511 | 3203

4

c ABIA an.3.

Ibi c.13. *Azaria pontifice eodémque propheta.*

1514 *Iddo propheta adhuc superstite.*

Iisdem Regibus.

ABIA pius fuit,nisi quòd iuxta Midras ad extremum peccauit,dum capta Bethel vitulum non consumpsit.

3206 Produxit contra Ieroboam 400. hominum millia, & vicit, cum tamen Ieroboam duplo plura haberet in suo exercitu,nempe 800.millia.

Cum eo continua bella gessit.

Nō fuit Roboç primo genitus,vt intelligitur è 2.Par.11.

Impietatem paternam secutus est, 4.*Reg.*15. Vbi obseruandum Israëlitarum reges semper in impietate Ieroboā permansisse, etsi eam aliqui auxerint. Ex Iuda regibus alios Roboami impietatem æmulatos esse,alios ad Dauidis imitationem se contulisse.

Profana Rege Abia.

Sasochis secundus legū lator apud Ægyptios, *Dio.l.*3.*c.*5.*Iust.Mart.orat.ad Gentes.* Videtur esse Sesac rex Aegypti.3 *Reg.*11.apud quem latuit Ieroboam Salomonis ira fugiēs.

1514 | 3206

5

Ibi.c.15. d ASA an.41.

1555

Abimelech Pontifice, Ioram, Azaria filio Obed, Hanani & eius filio Iehu prophetantibus.

d PIVS fuit & religiosus,primúsque Regum qui se ad Dauidis imitationem contulit.

3247 Ita purgauit omnes sordes Idolorum, quæ fecerant patres sui Roboam & Abia,vt tamen excelsa non sustulerit.Nam aras,quas illi ædificauerant super colles excelsos non remouit,quasi extra templum sacrificari,vt ante templi ædificationem,Deo fas esse existimaret.

Fœdus cum rege Syriæ Benadad firmauit contra Baasam. eiusque auxilio regnum Ieroboæ, quod tunc ab isto tenebatur,magna clade affecit.

Regem Baasam ab ædificatione vrbis Ramæ auertit. Inde abreptis lapidibus & lignis regni sui oppida Gabaa, Benjamin & Maspha condidit, ciuitates multas ei ademit.

Ad extremum peccauit,dum se fulsit præsidio & fœdere regis Syriæ.iterum, dum Ananim prophetam hoc ipsū increpantem constringit.Tertiùm quia in suo morbo non requisiuit Dominum,sed medicos.2.*Par.*16.

1555 | 3247 Suorum gestorum scriptorem nactus est Iddo prophetam.2.*Par.*9.

	Anni Diluuij	
Zarã regẽ Aethiopiæ parua manu vicit, qui irruerat in terrã Iuda cũ decies cẽtenis millibus(i.millione)militũ, & curribus trecentis, quantũ exercitum nullus vnquã regum duxisse memoratur in historijs, etiam profanis, 2.*Para.* 14.	1514	*Eodem Phiriciade, deinde Ophrateo 33.rege Assyriorum an 20.*
Parua inquam manu, si conferatur cum hoste, alioqui Asa habebat in castris 580.hominum millia.		
Zara victus decimo quinto anno Asæ restituit quæcũque Sesac rex Aegypti de templo abstulerat. Chuseus siue Aethiops dicitur, quod quidam interpretantur Arabem. Nam Scriptura duplicem Aethiopiam statuit, vnam eis mare rubrum in Africa, alteram vltra in Arabia. Videtur vtriusque fuisse rex. 2.*Para.*14.	3.Reg.16	*Ieroboam Israelitarum Nadab an.2.mox Basa an. 2.& per ordinem Ela an. 2. Zamri dieb.7. Et Amri an. 12.*
Abimelech pontifex max.3. Reg. 15. Hanani prophetat bella in Asam exoritura, quòd hominibus, non Deo fidisset, vnde & in neruum conijcitur, 2. *Para.* 16. Hanani videns. Ioram propheta.		
Iehu fili⁹ Hanani vaticinatur cõtra Baasa regẽ Israël, à quo & occiditur. 3.*Reg.*16. Azarias prędicit regnũ Israël, futurũ absq; Deo vero, sacerdote, doctore & Rege. 2.*Par.*15.		
Asa filiam Amri regis hæretici, dedit vxorem filio suo Iosaphat. Vnde prima impietatis, & mox infœlicitatis labes in regno Iuda: Aegrotans non quærit Dominum, sed medicos suo magno malo. 2.*Paral.*17.		*Atheniensium Thersippo, deinde Phorba an.31.*
Regni eius vicesimo sexto rex Israël Baasa moritur, & succedit Ela filius. 3.*Reg.* 16.		
Imò verò eius trigesimo sexto, Baasa ascendit in Iudam oppugnaturus Rama. Respondeo, vicesimo sexto non regni Asæ, sed bellorum siue temporis, quo Asa bellis præsertim à Baasa per ann.24. iactari cœpit. Ideo enim nominatim decem eius annis primis terra quieuisse annotatur 2.Par.14.v.1. Quibus si addas viginti sex bellorum, 36. incidet in hanc Baasæ expeditionem, qui & disertè 3.Reg.15 vers.15 bellum gessisse cunctis diebus suis(i.24.ann. quos regnauit)cum Asa memoratur. Alijs à diuisione regni Hebræorum tricesimo sexto Baasa ædificauit Rama, vt nullus tuto posset ingredi, vel egredi de regno Asa. 2.*Para.*16.		*Lacedæmoniorum Labote, hinc Doristo an.20. Agesilao an.44.* *Corinthiorum Prymina, deinde Barci an.35.*
Sesostris rex Aegypti tertius apud Aegyptios legislator *Diod.li.3.c.5. Iust. Martyr. paran. ad Gentes.* vbi Sesonchosis.		*Latinorum Carpẽto Syluio, deinde Tyberino Syl.an.8.*
Samaria è pago vrbs conditur ab Amri. 3.*Reg.*16.		
Profana Rege Asa.		
Agesilaus rex Lacedæmoniorum iustissimus.		
Barcis Corinthiorum, à quo Barcidæ. *Eus.*		
Benadab Syriæ, qui regem Baasa contra Iudam insurgentem vicit. Pseusendes Ægypti.		
Deductio Coloniæ Ionicę 140. annis post Troiana tẽpora. *Cle. Alex. li.5. Stro. ex Aristarcho.* vel 180. *Eus. chr. ex. Philocoro.*		
Ab Heraclidarum descensu ad conditam Ioniam fuère anni sexaginta. *Ibid. Clemens ex Eratosthene.*	1555	6
e SANCTISSIMI huius regis historiam Iehu filius Hanani perscripsit 2.*Par.*20.	3.Reg.22	c IOSAPHAT, an. 25.
Remp. & religionem reformauit.	1580	*Ioachas Pontifice.*
Legis doctores & magistratus probos vbiq; constituit.		
Inualuit contra Israël, constituitque militum numeros in ciuitatibus Iuda dispositis præsidijs, etiam in ciuitatibus Ephraim, quas pater eius ceperat 2.*Par.*17.		
Religionis virtutibus clarus, vt proinde finitimos solo nominis terrore in officio continuerit. *Ibid.*		
Abundauit opibus & militum seruorúmq; numero. *Ibi.*		
Anno 4. Achab regnum cepit. Cum eo affinitatem iunxit, Athalia filia in matrimonium Ioramo filio collocata.		
Eum ad Syriacũ bellũ secutus diuina ope seruatus est.	1580	
Vatem Iehu affinitatem illã increpantẽ benignè audiit.		

Iterum

Anni Diluuij

1555

Iehu, filio Hanani, Abdia, Michæa. Iehiele filio Zachariæ, Eleazarò filio Dodiæ, Elia & Eliseo vatibus.

Assyriorum regibus.
33. Ophrateo,
4 Ophratene.ann.50.

Israëlitarum Amri, Achab an.22. Ochozia an.2. Ioram an.12 4.Reg.3.

Iisdem Lacedæmoniorum, Corinthiorum, Atheniensium regibus.

Latinorum Agrippa Syluio an.30.

7

1580 f IORAM an.8.

4.Reg.8.

1588 *Pontificatum administrante Ioarib.*

Eliseo & Ionadab Rechabita prophetis.

1588

Anni mundi

Iterum Remp. constituit.

Bello finitimorum petitus ieiuniis & precibus victoriam obtinuit.

3272 Inde cum Ochozia & Ioram ipsius Achab successoribus societatem renouauit, & cum Moabitis cõgressus victor discessit.

Nauigationem in Ophir Indiæ à temporibus Salomonis intermissam repetit, sed infeliciter, quod illius socios Israëlitas hæreticos admisisset.

Ioram regis Israel quinto obiit.

Elias currus & auriga Israël, vir pilosus, zona pellicea incinctus magno zelo religionem tuetur. 3. *Reg.* Iã trãslatus in cælũ. 4. *Reg.*2. ante decimũ octauũ regni Iosaphat, 4. *Reg.*3. misit cœlitus literas ad Iorã regẽ Iuda, filiũ Iosaphat, in quibus fata eius explicabat. 2. *Paral.*21. & *Ioseph. lib.*9. *Antiq.c.*2. Ita sanctis mortuis res viuorum sunt curæ.

Perperam enim vixisse, vsque ad obitum Ioram filij Iosaphat Shubertus nugatur.

Quidam Hebræorum putant Eliam in illo suo raptu laxatum corpore & in sua solutum elementa, vbi ad ignis sphæram peruenisset, *Kimhi in Malach.* Alij nesciri quid ex eo factum sit, vt Ioseph. *lib.* 9. *Antiq.c.* 1. Talmudici seruari ad finem vsque mundi, quæ nostrorum etiam vetus est sententia apud Athanas. *Dialog.* 5. *de Trinit.*

Hinc Seder Olam. *cap.*1.

Septem homines dantur, qui mundi durationem continenti serie metiuntur, Adam. Mathusalem, Sem, Iacob, Amram, Ahias Silonites, & Elias, qui adhuc superstes est & incolumis (עתיד להיות) cap. 17. Apparebit secundo in aduentu Christi (hoc impletũ in Transfiguratione.) Deinde recondetur, donec tertio appareat aduentu Gog & Magog. Interea autem scribit gesta omnium ætatum & temporum. *Et paucis post versibus*, Misit literas ad Iorã regem, annis septem post suam translationem.

Michæas Iemla prædicit populũ dispergendũ & Achab regẽ Israel occidendum. Tunc erant 400. Pseudoprophetę. 2. *Par.*18. quorũ princeps Sedechias & Eliezer. 3. *Reg.*22.

Abdias vaticinatur in Idumeos, Ecclesiæq; ædificationẽ & propagationẽ libello vnico prædicit. Prophetas pascit in specubus. Nã Hebræi veteres hunc eundẽ esse tradũt.

Iahiel, & Eleazar vaticinationis munere funguntur apud Iosaphat.

Hiel reædificauit Hierico. 3. *Reg.*16.

Profana Rege Iosaphat.

Quarto Rhodij mari potentes per 23. an. *Euseb.*

Allobrox Gallos regit.

Habis magnus post Gargorim auum crudelissimum Curetum rex in Hispania.

Adad Syrorum, Osochor Ægyptiorum.

3272 f IORAM rex Iuda Athaliæ filiæ Achab coniux sequi cœpit peregrinam religionem. Socero quam patri propior. Nota quantum detrimenti & affinitas impiorum & hæreticorum afferat, c 2. *Para.*21.

3280 Sacella collium instaurauit, quæ Iosaphat pater demolitus fuerat. Eliæ minas elusit, Idumeos & Lobnam defectione amisit.

Ab Arabibus & Palestinis bello petitus, demũ intestinorum doloribus per Biennium diuexatus, vt egeret etiã viscera sua multis morbis vita cessit 4. *Reg.*8.

3280 Idumei ergo qui à Dauidis tempore, imo vero Saulis sub ditione Iuda fuerant à Ioram deficiunt & priuatum regnum constituunt.

Philistini autem & Arabes vastauerunt regnũ eius, diripueruntque cunctam substantiam, quæ inuenta est in domo Regis, insuper & filios eius & vxores, vt non remaneret ei filius, nisi Iochas natu minimus (qui & Ochozias ad cædem memorabilem reseruatus) *Ibid.*

Mortuo infirmitate pessima, non fecit ei populus secũdum morem combustionis exequias, sicut fecerat maioribus suis, neq; sepelierunt eũ in sepulchro regum. *Ibid.* (Nõ quod apud Iudæos mortuorum cadauera cõburerentur, sed aromata, vt eorum suffitu sepulchra perfunderentur.)

28 annos regni ei attribuit Kimhi 2. Paral. 22. Viginti autem fuisse suppressos à Scriptura post cladem ab Arabibus acceptam, quod inglorius deinceps morbisque pluribus & grauissimis affectus vixerit, illorum administratione Ochoziæ filio à populo commissa.

Sed istud est sine lege, imo contra legem loqui, vnde & mox refelletur.

Ionadab filius Rechab clarus propheta. 4. *Reg.* 10. Amicus Iehu regis Israël, ortus ad Hobab, siue Iethrone Mosis socero, cuius filij ex præcepto patris, tanquam peregrini & hospites super terram, seorsum ab hominibus in tabernaculis habitabant, domum non ædificabant, sementem non serebant, vineam non plantabant, neque vinum bibebant. Denique auctor fuit ordinis siue instituti Rechabitarum, quorum regulam sigillatim percẽset Hier. 35. cap. Eo enim vsque, hoc religiosorum virorum institutum durauit, nẽpe per 300. plus annos.

Hi similiter ex ipsius disciplina in perpetuum vino abstinebant, habitabant in tabernaculis, nihil possidebant proprium, nihil emere poterant, carentes ædificiis, agris, vineis, seminibus, etiam in communi. Vocantur scribæ siue doctores. 1. *Paral.* 2. *vers. vlt.*

Sub Ioram Iuarib summus pontifex. Sub Ochozia Iosaphat. *In Seder.*

Eliseus miris & inusitatis operibus insignis 4. Reg. 12. Ad eius ossium contactum suscitatur mortuus. 4. Reg. 13. Construxit cellas prophetis in Hiericuntis solitudine. Manauit institutum & loci religio ad posteros. Fuitque desertum hoc vsque ad Enagaddi ab Essenis habitatum, hominibus continentiæ incredibilis, de quibus postea.

Prophetæ munere fungitur apud Israelitas, siue 10. tribus, annos circiter sexaginta. Nempe à 19. Iosaphat, vsque ad Amasiæ Septimum.

Spiritum Sanctum perdidit in regum comitatu, nec si psalte ad citharam pulsante recepit. Res eius narrantur 4. *Reg.* 2. 3. 4. 5. 6.

Profana rege Ioram.

In Ægyptiorum historia, Cronographi iam hic sequũtur Herodotum (non Eusebium) qui suam relationem orditur à Cheope, quem regnasse ait annis 50. vsq; ad Psammenitum à Cambyse Persarum rege captum.

Rhodij mare obtinent.

g IMPIVS. In prælio aduersus Iehu opem ferens Ioræ regi Israël cecidit. Nam cum eo fœdus icerat, & aduersus Syrios iunctis viribus pugnauerat.

Vixit & mortuus est, vt Athaliæ filium decuit.

Vt Ochozias plures vno anno regnauerit siue solus, siue aliter, non est probalile, ne sint à Roboam ad sextum Ezechiæ, quo euersum est imperium decem tribuum, 281. anni. Sic enim successio regum Israël, quæ continuata fere serie, successioni regum Iuda respondet in lib. Regum & Paralip. nimium. i. 242. annis ab altera superaretur. Nam

Anni Diluuij

1580

1588

2. *Par.* 23

1589

Ophratene rege Assyrior. 34. an. 50.

Ioram Israelitarum an. 12.

Agelao an. 30. Corinthiorum.

Agesilao Lacedæmoniorum.

Mezade Athen. Archonte an. 30.

Latinorum Agrippa Syluio.

IORAM SÆCVLO.

8

g OCHOZIAS, qui & Ioachas an. 1.

Anni Diluuij		Anni mundi	
	Iosaphat summo sacerdote. *Eliseo propheta.*	3281	à primo Ieroboam vsque ad vltimum Oseæ, qui regnum illud amisit, anni tantum numerantur 241. Hinc adducor, vt credam cum veteribus Hebræis, *quos sequuntur. R. Selemo, & R. Leui,* errare eos, à quibus Ochozias 21. an. id est, 20. cum patre, & vno solus regnasse fertur, ex eo quod 2. Paral. 22. quadraginta duos annos, & 4. Regum 8. viginti duos tantùm natus, regni clauum suscepisse proditur. Nã vtroque loco Ioram tantum octo anni, & Ochoziæ vnus assignantur. Quî igitur, inquies, potuit Ochozias, 42. ætatis inire regnum, cùm pater mortuus sit quadragesimo? Num filius antiquior erat patre? audi R. Leui: Sane inquit, anni 42. qui recensentur in libris Paralip. non sunt accipiendi ab ortu Ochoziæ, sed à tempore quo viguit regnũ Amri, quòd Ochoziæ, qui erat de eius semine (ex parte matris) contigerit, vt occideretur cum Ioram rege Israel. Id apparet ex eo quod post 31. annum Asæ, regnauit Amri an. 6. in vniuersum Israel (4. Reg. 16) & Achab filius eius 22. & Ochozias (alter) duobus. Ioram autem Rex quoque Israel, erat in anno regni sui duodecimo. Vides 42 annis regnum Israel stetisse penes familiam Amri. *Hac ille.*
1588	*Ophratene rege Aßyr 34.*		
	Ioram rege Israëlitarum.		
	Lacedæmoniorum Archelao. an. 60.		R. Iose facilius ista narrat. Postquam (inquit) Asa dedit in vxorem filiam Amri, filio suo Iosaphat, Dominus consumere domum Dauid cum domo Achab decreto sanxit.
	Iisdem Corinthiorum & Atheniensium.		
	Ægyptiorum Cheope. an. 50.		
	Latinorum Aremulo Syluio an. 19.		
1589		3287	Tres reges se ordine consequentes, Ochozias, Ioas, Amazias (Athaliam prætermitto) quæ & ipsa misertime & iustissimè cæsa est, violenta morte perierunt, quòd Deum certis criminibus offendissent.
4. Reg. 11	9		
1595.	h ATHALIA an. 6.		Falsò Philo ab Annio suppositus, posteritatẽ Salomonis in Ochozia desiisse narrat, vt regnũ Dauidis ad familiam Nathan deueniret, nẽpe seruato vno Ioab ex ea familia. Nã Ioas legitimus fuit Ochoziæ filius. 4. *Reg.* 11. 2. *Par.* 22.
	Ioiada Pontifice.		*Profana rege Ochozia.* Tyberino Syluio Latinorum rege submerso, ex Albula flumine, Tyberis dici incipit.
	Eliseo propheta.		h ATHALIA regis Achab filia. 2. *Par.* 21. quę suis consiliis impulit filium Ochoziam vt impiè ageret. 2. *Par.* 22. vt dicitur filia Amri Patris Achab. i. neptis. Nempe quia origo apud Heb. sæpe ad auos fertur. Non quòd fuerit filia simul & soror Achab. *Kimhi.*
	Ophratene Aßyrio rege.		
	Iehu rege Israel, ann. 28. 4. reg. 10.		Extinguit totam stirpem Salomonis omnésque filios filij sui Ochoziæ, præter paruulum Ioas à Iosaba amita surreptum, quem Ioiada sacerdos clam domi in spem regni educauit. Indéque circiter 7. annos regnum tenuit se que in omnibus rebus iniquissimè gessit, quemadmodum Achabi & Iezabelis filiam decuit, donec eam Ioiada pontifex populo incitato de medio sustulit.
	Lacedæmoniorum Archelao,		
	Corinthiorum Agelao.		Iehu in Samaria delet Baalis, siue Beli cultũ & tẽplum, Azael rex Syriæ Iudæos affligit.
	Athenarum Mezade. *Ægyptiorum Cheope.*		*Externa Athaba.* Pigmalion Tyri rex an. 40. cuius an. 7. soror Dido Carthaginẽ condidit. *Ioseph. lib. 1. contr. Appion.* Sed Appianus Alexãdrinus eã conditã tradit 50. annis ante Troiã captã.
	Latinorum Aremulo Syl. deinde Auentino an. 28.		Felsinus Thuscoũ rex Felsinã metropolim Thuiscorum cõdidit, & ei regioni, quæ postea Gallia Aurelia & Æmylia à Romanis dicta est, Felsinę nomẽ reliquit. *Cat. de Orig.*
1595.			
3. Reg. 12	10		i IOAS restaurandum curauit templum duorum superiorũ principum impietate neglectũ, imò verò per Athaliam, penè dirutum, 4. *Reg.* 12. non tamen suis sumptibus, sed pecunia, quæ offerebatur pro pretio animæ. *Ibid.* bonus princeps initio, pessimus ad extremum.
1635.	i IOAS Ochoziæ minimus filius, annis 40.	3287	Sex annis occultatus propter Tyrannidem Athaliæ, septimo productus à Ioiada pontifice, interempta Athalia

in paternum solum collocatur. 4. *Reg.* 11.

Adulatione principum tandem mortuo Ioiada depravatus adoratúsque 2. *Par.* 24. iram Dei meruit. Vnde Azael rex Syriæ venit Hierusalem & interfecit cunctos principes populi. Ad quem propulsandũ omnia ornamenta, quę pater & auus suus tẽplo intulerant, abstulit, vt regi daret.

Propter necem Zachariæ prophetæ a suis seruis interfectus est, 4. *Reg.* 13.

Non est hic Zacharias, qui post captiuitatem vaticinio claruit, cuius liber extat, sed alter ille scilicet qui periit inter altare & ædem *Mat.* 23. *Hieronymo interprete.* Quamquam alij de tertio alio Zacharia locum Matthei exponãt.

Ioiada pontifex, qui solus post Mosem vixisse 120. an. legitur. Zacharias eius filius, qui in ipso templo occiditur. Huius sanguis vsque ad aduentũ Nabugdonozoris, instar ollæ bullientis, quasi vltionẽ deposcẽs, ferbuisse traditur.

Ex quo Ioas Zachariam occidit, cessarunt Dei in polluto templo responsa & oracula ex Debir (secretiore parte templi in qua erat propitiatorium) & ex Ephod (ornamento Pontificio) *Epiph.*

Azaël, deinde filius Benadad, reges Syriæ.

Prophana Rege Ioas.

Hesiodus Ascreus poëta & sacerdos musarũ, in Helicone, centũ annis post Homerum. 32. ante primam Olympiadẽ ex Porphyrio. Scripsit deorũ generationẽ in Helicone musarum instinctu. Quã Theogoniã Græcis primos Homerum & hũc Hesiodum composuisse, annis ante se quadringentis scribit Herodotus li. 2. Ita Hellenismus recentissimus: Et tamẽ nõ à Deo mundi fabricatore, vt Ouidi[r], qui hoc ad Hesiodũ ex Hebræis addidit, sumpsit exordiũ, sed à Chao, rudis inordinatæque materiæ cõfusa cõgerie.

Homerũ & Hesiodũ coniungit Herod. lib. 2. his verbis. Hesiod[p] & Homerus, quos quadringẽtis nõ amplius annis opinor ante me extitisse fuêre, qui Græcis deorũ prolẽ introduxerũt, eisq; cognomina & honores, & diuersa artificia & figuras attribuerũt. Cætera apud Gelliũ. *li.* 3. *cap.* 11. *& li.* 17. *c.* 21. *& Clem. li.* 5. *Str.* Velleius lib. 1. 120. annis distinguit.

Lycurgus Lacedæmoniorũ legislator, vel potius reformator, qui ad temperandum solutum regum imperium Synedrion 28. seniorum addidit. *Plutarch. ex Platone.*

Carthago ante vrbem Romã 72. annis ab Elisa Didone cõdita creditur. i. sub regis Ioas ann. 30. *Oros. li.* 4. *c.* 6. Hinc lingua Punica Syriacã redolet apud Plautũ, & nomẽ Carthaginis Syrũ est: Nã Carta apud Syros vrbẽ significat. Go mediũ. Cartago, quasi media vrbs. Tyri sc. media pars, ad eã ædificandã cum Didone confluxerat Pygmalionis regis an. 7. *Menander Ephesius apud Ioseph. cont. App.* 143. an. & 8. mẽsibus post templum Salomonis *Ib. ex Tyriorum archiuis.*

Phryges 5. obtinent maris imperium an. 25. *Eus.*

Ocralapes rex Assyriorũ, Anacyndrapes vocatur à Strabo. Nescias vtra prolatio potior, nã nomina regũ Assyriorũ, Aegypti & cęterarũ mundi partiũ apud Herodot. Ptol. Strab. Euseb. &c. non satis purè ad posteritatẽ peruenerũt. Iuxta illud, nomen impiorũ putrescet. *Prou.* 10. *& Eccl.* 41.

Sub extremam vitam Ioas Cyprij maris imperium sexto loco consequuntur an. 34. *Euseb.*

Bon Thuscorum rex, à quo regio Bononia. *Cato de orig.*

k VICIT Idumæos, qui sub Ioram defecerant. Victi deinceps nullum habuerunt Regem. *Seder. c.* 20.

Post cædem Idumæorum, idola eorum assumpsit & coluit. Initio bonus, in fine impius. Occisus in Lachis.

Ionas vaticinatur in Ieroboam filium Ioas regẽ Israël,

Anni Diluuii

159

1635

4. Re. 14

1664

Ioiada & Pedaia Pontificibus.

Zacharia Ioiadæ filio sacerdote simul ac propheta.

Ophratene, deinde Ocrasape 35. an. 42. Assyr. regibus.

Iehu, deinde Ioachaz an. 17. Israelis regibus.

Lacedæmoniorum Archelao.

Corinthiorum Agelao. Eudemio an. 25. Aristemede an. 35.

Atheniensium Mezade. Diogenete an. 28 Pherado an. 19.

Aegyptiorum Cheope.

Latinorum Auentino Syluio mox Proca Syluio. an. 23

II

k AMAZIAS an. 29.

Anni Diluuij	Sedechia pontifice.	Anni mundi
1635	*Amos regis Amaziæ fratre, patréque Esaiæ & Iona, prophetantibus.*	3356
	Ocrasape Aßyriorum trigesimo quinto, deinde Sargon, ann. 20.	
	Ioas & Jeroboam, ann. 41. Jsraelitarum Regibus.	
	Lacedæmoniorum Taleco, siue Telecto, ann. 40.	
	Corinthiorum Aristemede.	
	Atheniensium Pharedo, deinde Ariphrone, an. 20. Archontibus.	
1664		3356

vel potius de victoriis & restitutione Damasci & Hemath (quam Antiochiam quidam esse volunt) & terminorum regni Israelitici facta per Ieroboam regem Israël contra Syros. Niniue eius tempore erat magna, alens virorum millia centum viginti, itinere trium dierum. *Ion. 4. Diod. Sicul. lib. 3.* Nam eam, vt Ionas, describit, ambitu stadiorum 480. id est, leucarum 30. longitudine autem stadiorum 150. id est, leucar. nouem: Concionatur in Niniuitas, vt ex eius libro constat. In Seder Olam reponitur sub Athalia & Ioas regibus Iuda, & Ieroboam rege Israël, qui Amaziæ & Oziæ sæculo regnabat, quasi diutissime Ionas prophetiæ munus exercuerit.

Discipulus fertur Helisæi, missus ad consecrandum Iehu in regem Israel in Ramoth Galaad. *Seder c. 18.* Vnum eundémq; esse Ionam, qui has duas prophetias fuderit, testantur Hebræi omnes, & Iosephus. *lib. 9. Antiq. cap. 11.*

Tarsum fugit ad declinandam sibi impositam vaticinandi Assyriis prouinciam. i. vrbem Ciliciæ, per mare Mediterraneum Iosepho, & Aug. vt inde littoribus Pôti Euxini eiectus sit, deindéque pedibus se Niniuem contulerit. Vel Indiæ regionem per mare rubrum, vt inde ad littora sinus Persici vel Niniue, quæ erat ad Tigrim sese infundentem sinui Persico, à Ceto euomitus sit.

Euersioné Niniuis tunc Deus remisit *Ioan. 4.* Nã multo post sub alio rege accidit *Nah. 1. & 2.* Ita Sardanapalus nódum illic regnabat, qui vrbem, vitã & imperiũ perdidit.

Quidam hic inter Amaziam & Oziá e suo cerebro interregnum 10. aut 11. aut etiam 12. ann. faciunt, citra vllũ scripturę vestigiũ. Vnica regũ Israël & Iuda collatione nituntur. Atqui illa, vt infra docebo, propter varios motus regni Israel est fallacissima, nec satis liquidò statui põt, ob hæresim secũ perpetuo magnas confusiones trahenté.

Ratio eorũ sumitur è 4. Reg. 14. vbi Amazias mortuus an. 14. Ieroboam filij Ioas regis Israel, & c. 15. vbi Ozias siue Azarias Amaziæ F. regnauit anno 27. eiusdẽ Ieroboá. Nã inter 14. & 27. est spatium 13. annorum. Sed iam respond. Reges Israel nó esse regulá Regum Iuda. Addo locũ productum ab istis nõ intelligi. Nam primùm, aliud est *regnare*, aliud, *regnare incipere*: Secũdùm esse hyperbató quatuor versuum hoc modo. *Anno vigesimo septimo* (4. Reg. 15. v. 1.) *Ieroboam regis Israël regnauit Azarias filius Amaziæ regis Iuda*. Hinc parenthesis trium versuum (Sedecim annorum erat *cum regnare cœpisset. &c.*) *Percussitque Dominus regem & fuit leprosus vsq; ad diẽ mortis suæ.* Nã per hyperbató, illud, *Anno 27. Ieroboã* refertur ad sequẽtia, *Percussitque*, hoc sensu 27. anno eius regnauit Azarias, percussitq; illũ Dominus, siue, 27. eius Azariá regnãté percussit. Nõ quòd Azarias tũc regnare cœperit, sed quòd tũc lepra percussus sit, nempe anno 27. Ieroboam, in quem incidebat Azariæ 13. vsque ad finé vitæ suæ. i. 52. regni sui. Tandiu enim leprosus fuit népe annos 38. Quãuis enim lepræ eius Seder Olã 25. tantùm assignet, at Kimhi 1. Par. 5. triginta octo, quãdo docet Ioathan annis 38. Patris loco regnũ administrasse. Ad hanc explanationem accedunt Talmudici, dum scribunt. *Hinc deinceps* (id est, à 27. Ieroboam) *Azarias regnauit regnum lepra infectum.* Kimhi paulò subtilius sumit numeros pro cardinalibus non ordinalibus, quasi sit interpretandum. *Annis viginti septem* (reliquis scilicet) *Ieroboam regis Israel regnauit Azarias*, q. d. Non tantum 14. superiores Ieroboæ regnauit, verum etiam 27. posteriores, vt totum regni eius curriculum emensus sit. Regnum enim Ieroboæ fuit 14. & 27. id est, 41.

R. Leui etiā subtilius de 27. annis, quibus adhuc domus Iehu erat regnatura, nẽpe vsque ad cædem Zachariæ filij Ieroboam per Sellum factam, sicut prædixerat Dominus. Hæc quidem prolixiùs, sed eripienda fuit nouis Chronologis occasio certæ claræque maiorū Christi successionis per impij & hæretici regni incertos obscurósque calculos inuoluendæ, cùm contrà per claram ratámque pij & Catholici regni seriem, confusam impij oporteat euoluere.

Profana Rege Amasia.

Huius tempore collocatur Sardanapalus, cui occiso successerit Phul Belochus Græcis Tonosconcoleros, ann. 30. sed quam rectè mox.

Sargon potius reperias, Es. 20. qui sub sequentibus regibus vaticinabatur. Nam ibi videtur primus Assyriorum terrorem sui nominis mortalibus incussisse. Etsi Kimhi illic Senacherib intelligat.

Strato Tyri rex, præter quem serui reliqui omnes dominos suos interfecerant.

Sesoncharis, siue Senscoris Ægypti rex, cuius pater Siparis Deus habitus.

Sub hæc tẽpora cœpit regnum Macedonū per Carranum decimum sextum ab Hercule. à quo postea magnus Alexander fuit septimus decimus. *Velleius lib. 1. Soli. cap. 15.*

Regnum hoc Macedoniæ vsque ad Machabæos durat annos circiter 600.

Viennam Galliæ, siue Allobrogum Venerius quidam Africa exul condidit anno mundi 3327. (sic enim legere oportet, quia Amasiæ Regis temporibus, non 4247. vt mendosè scriptum est Typographicarum operarū culpa) temporibus huius Regis Iuda. & Auentini Latinorū Regis, ante conditam Romam annis circiter 70. Et quia biẽnio perfecta fuit, ac ciuitatis formā adepta, primitus Bienna nuncupata est; postmodum verò subtracto elemento B, eius loco V cœpit pronunciari, indéq; Vienna vocata fuit. *Ioan. à Bosco Cœlestinus in Floriacẽsi Bibliotheca, Lauo Xysto. pag. 5.* vbi ad finem vsq; libri plurima, & rara, & iucunda curiosus lector inueniet, quæ ad æternum Sanctæ huius ciuitatis decus, è tenebris Archiuorum, vbi hactenus latuerant, in lucem produxit vir Doctus, & de re Antiquaria benemeritus. Liber autem Lugduni excusus est in 8°. apud Horatium Cardon 1605. sub hoc titulo: *Floriacensis* Vetus Bibliotheca, Benedictina, Sancta, Apostolica, Pontificia, Cęsarea, Regia, Francogallica, cum vtroq; Xysto ad diuersos, opera Ioannis à Bosco Parisiensis, Cœlestini Lugdunensis nunc primum è latebris emersa, ac Antiquariorum vsui exposita.

Carranus Caprarum sequens gregem Edissam capit, & ab euentu Ægeam vocat, regnúque Macedonum fundamenta iacit. *Iustin. lib. 7.*

Phidon Argiuus mensuras & pondera reperit, cū apud Latinos regnaret Procas Syluius.

AZARIAS in libris Regum, Ozias in Paralipomenis, clarum fuit pietatis exemplum.

Vrbes multas ædificauit. Turres item in solitudine & opera publica, 2. *Par. 26.*

Zacharia Propheta plurimum vsus, cúmque requireret Dominum, fortunatus fuit in omnibus. Vicit Philisteos, Arabas, Ammonitas, Ægyptum, remotósque alios populos terrore sui nominis concussit.

Agriculturam coluit: Machinas bellicas ad iaculanda tela & saxa grandia è turribus aduersus hostes fecit.

Vbique fœlix, donec secūdis rebus elatus illicita præsumpsit

A nni Diluuij

1635

1664

4. Re. 15.

1716

1716

Ægyptiorum Cheope, deinde Cephrene, an. 56.

Latinorum Procā Syluio deinde Numitore & Amulio, ann. 40.

12

IOZIAS qui & AZARIAS, ann. 52.

Ioele summo sacerdote.

Osea, Amos, Esaia, Iona, Zacharia Prophetis.

Sargone primo in Scripturis celebrato, (Nabonnazare) mox Phul. 37. ann. 48. Assyriorum Regg.

Anni mundi.

sumpsit, incensum Domino quasi sacerdos offerēs, etsi ei resisteret Azarias sacerdos, non tamen summus sed hebdomadarius cum 80. alijs.

3356 Postquam 27. annis regnasset, reliquis, id est, 25. ad vsq; mortē leprosus. Filio interim regni administrationē demādata, *Seder. ca.* 19. Kimhi tamen Ioathā putat Patris loco regnū administrasse an. 38. 1. *Pa.* 5. quasi tādiu leprosus fuerit.

Eo anno, quo lepra percussus est 2. *Par.* 26. extitit terræ motus prodigiosus, qui abiit in prouerbium. *Zach.* 14.

Non modo quia Ozias temere & profanè munia pontificia vsurpauerat, sed & quoniam multa mirabilia sub eo contingerunt, primò exortus regnorum Assyriorū, Babyloniorum, Macedonum, Græcorum, Romanorū à quibus per ordinem mundus grauiter concussus est, 2. Aeræ Chaldæorum, Ægyptiorum, Macedonum, Græcorū, Romanorum, quibus antiquorum sæculorum Chronica ratio, memoriáque mutata est, funditúsque periisset, nisi sacris literis fuisset conseruata, 3. Nouæ mundi superstitiones, vt impij ritus præsertim Græcorum & Romanorum, quibus antiquæ pietatis semina valde corrupta sunt.

Ieroboam filio Ioas, & per ordinem Zacharia mens. 6. Sellum mense vno. Menahem an. 10. & Phaceia an. 2 Israëlitarum regibus.

Oseas & Amos vaticinantur in decem tribus obiter, etiam, in duas tribus, id est, regnum Iuda. Vicinorum item regum futura excidia prædicunt.

Esaias de Christo eiúsque rebus gestis, de vocatione gentium, reliquisque mysterijs ita scribit, vt potius Euangelista, quàm vates videatur, inserens multas vaticinationes de plurimis regnis & gentibus.

Illum Hebræi commemorant ortum regio sanguine, ac non tantum habuisse patruū Amaziā regem, sed & socerū fuisse regis Manassis, à quo sectus miserè dicitur. Tam clarus vates fuit, vt etiam Cyrum regem Persarum nominarit ducentis annis priusquam nasceretur & eius gesta descripserit. *Es.* 45. & Vriā Sacerdotem centū antè annis, *Es.* 8

Prophetæ scriptores hoc sæculo incipiunt.

Cephrene Ægyptiorum, & per ordinem Mycerino an. 6. Asychi an. 6 Sabacho an. 50.

Ioel (non propheta, sed alter) summum pontificatum gerebat. In libris quidem Reg. & 2. Par. 26. Azarias sacerdos caput dicitur, qui & viuebat tempore Ezechiæ, 2. Par. 21. sed caput non illic significat summum sacerdotē, sed primum eorum qui allocuti sunt Oziam sacra tractantem.

Zacharias Propheta (non hic, quem occidit Ioas, neque ille, cuius extat Prophetia, sed alius.

Externa rege Ozia.

Post Ocrasapem trigesimum quintum Assyriorum, vel potius Niniue regem, nominant Sardanapalum. *Euseb.* Atqui ante hunc sequentes in Biblijs recēsentur Sargon, *Es.* 20. Phul, 4. *Reg.* 15. qui fuit diebus Manahem. Tiglath Phalassar, qui diebus Romeliæ. *Ibid.* Salmanasar qui diebus Oseæ c. 17. Senacherib, c. 19. & *apud Herod*, qui diebus Ezechiæ Assaradon, id est, Sardanapalus. *Ibid.*

Latinorum Amulio & Numitore.

Adde legationem Ionæ prophetæ ad Niniuitas hoc loco narrari nempe sub Ozia & Ieroboā Ioæ filio è 4. Reg. 14. In ea autem ira Dei in præsens placata, calamitatem illam extremam in aliud tēpus auertit, vt è Nahum apparet, qui eam imminere denuntiauit regnāte Menasse, paulò antè Monarchiam Babylonicam.

Malo ergo pro 36. regibus numerare 41. & Sardanapalum in posteriora tempora reiicere. Errorem auxit Metasthenes Annij & similes auctores ab Annio suppositi, qui Biblicos appellant reges Babyloniorum, cum Scriptura disertè vocet Assyriorum.

Romulo Romanorum Rege primo an. 38.

3408 Et certè Niniue adhuc imperabat, vt quæ ad Ionæ prædicationem, qui hoc sæculo vigebat, cōuersa legatur. Quin

& adhuc

Anni Diluuij

& adhuc stetit per annos ferè ducentos. Nempe vsque ad annum primum Nabugodonozoris, qui fuit quartus Ioachim Iechoniæ patris. *Ierem.25.* Idque iuxta prophetiam Nahum contra Niniuitas ad vomitum redeuntes.

1664

Phul Belocum regem fuisse Niniue, qui ad Ionæ cõcionẽ pœnitentiam egerit nonnulli probabiliter sentiũt. Sed malo Sargonẽ, cui aiunt Phul imperium & vitã eripuisse.

Venit in terrã Israel, & dabat Menahem ipsi Phul mille talenta argenti, vt esset ei auxilio & firmaret regnum eius 4. *Reg.15.*

Traiecto Euphrate primus Assyriorum tentauit Asiã.

Tiglath Phalassar in ea cepit multas regiones. Salmanazar persecutus est victorias, Senacherib perficere conatus est, sed infœlix fuit ex Herodoto. Sardanapalus omnia perdidit.

Initium Olimpiadum 405. annis post Troiæ captiuitatem *Euseb.in Chron.* qui tamen initium illarum statuit primo anno Ioathan Oziæ filij & successoris.

Secundo Aeschyli Athemensium iudicis anno, authore Iphito Elio, qui & mercatum, ludicrum certamen ad excitandam corporis animíque virtutem efficacissimum Olympiorum constituit. *Velleius.lib.1.* A quo tempore historia Græca vera creditur *lib.1.Stromat.ex Sesibio.*

Ex quo sæculum deinceps Historicum Varroni dicebatur, vt superius Mythicum. *Censor.de die Natali,ca.21.*

Lycurgus Iphiti, qui primam Olympiadem ordinauit, æqualis. *Pausf.lib.1.Eliac.& Plut.in eius vita ex Aristotel.* Vix trecentis ante Platonem annis. *Plato in Minoe.* aut ante finitum bellum Peloponnesiacum, *Thucid.in Prolog.* Septingentis annis ante Ciceronem, vt par prope sit institutorum Lycurgi & Romæ antiquitas. *Cicero pro Flacco.*

Olympias spatium quatuor annorum, quod labebatur inter duos ludos Olympicos. Lycophronis interpres, quinquaginta mẽses (lunares) fuisse ait. Quaternorũ annorum circuitum, itẽ lustrũ interpretatur *Cẽsor.de die nat.ca.15.* desierunt celebrari Theodosij maioris ætate. In dictionibus substitutis. *Cedrenus.* vel vt alij, Constantino Imperatore.

Nulla certa historia extat ante Olympiades apud Græcos, neque vllum scriptum vetus barbarorum & Græcorum gesta declarans, *Iusti. Martyr in paranætico.*

Temporum illustrium initia (æras vocant Astrologi) in hoc cadunt sæculum. Nam,

Anni Chaldæorum, Macedonum, Aegyptiorum commune ferè habẽt principium, scil. à Nabonazaro, quẽ Salmanazarem fuisse alij sentiunt, ego Phul vel Sargonem Assyriorum regem, 60. annis Salmanazare antiquiorem. Ita perspicitur, quàm sit istorum recens Chronologia.

Græcorum & Romanorum memoria in idem tempus incidit, quod ad hunc modum conuincitur. A Nabonazaro ad Augustũ anni duntaxat colliguntur 718. *Ptolom. libr. 3. Almag.c.8.* Ab vrbe condita ad eundem Augustũ ann. 710 A prima Olympiade ad eũdem Augustum an. 734. Olympias igitur prima duntaxat antecedit Nabonazarem Ptolomei annis 16. & Nabonazares vrbis fundamenta an. 8.

Etsi Censorinus *de die Natali cap.21.* Annos Nabonazari, quos Ægyptij nominant, à primo imperij eius anno cœpisse narrat septingentis tribus annis ante Iulianos, & nongentis octoginta sex ante diem, quo scribebat. Nam iuxta hunc calculum Nabonazaris annis inciperent annis quinque post V.C. viginti octo post Olympiadas. Sed discrimen est valde paruum.

1716.

Hic ego incipio primã adolescẽtiam monarchiæ Assy-

Lacedæmoniorum Thaleco, deinde Alcane, siue Alcamene an.37.

Corinthiorum Egemnone, an 16. deinde Alexandro an.25.

Phelosteno an 12.

Atheniensium Ariphrone, & Per ordinem Thespeio, an. 27. Agamnestore, an.20.

Macedonum Carano rege primo an. 28. deinde Cæno, an.12.

Hic

Anni mundi

3356

riorum, vsque adeo ab historicis decantatæ. Nam ante hoc tẽpus Euphratẽ minime traiecisse probari potest certissimè, atque ita colligi esse fabulosa, quæcunque de ea exteri scriptores prodiderũt. Sed & Regũ nomina & series, quam à Nimo deducunt, atque hic etiam nos ex illorum sententia inseruimus, sunt suspectissima.

Primo, quoniam eorum ne apiculus quidem in sacris extat, vbi primæ antiquitatis res diligentissimè designantur. Certe si tam potens & ampla fuisset ista Monarchia, in tanto annorum spatio propter viciniam, illi commercium aliquod aut res alia fuisset cum Iudæis, cum Syris, cum finitimis aliis populis, quorum bella & res solet scriptura attingere.

2 Temporibus Abrahæ, Amraphel rex Sennaar, siue Babylonis, Arioch rex Elazar, Chodorlaomer rex Elamitarũ, qui sunt Persæ, Thadar rex gentium, vt sui iuris nominantur, *Genes.*14. qui in terra Chanaan contra reges Sodomorum & Gomorrhæorum bella gererent. Istæ ergo nationes non erant tunc sub iure Assyriorum. Tempestate Mosis & Iosuë, cum Hebræorum fama feratur ad longinquissimas quasque terras peruenisse, vt etiam è Mesopotamia Balaam vates fuerit excitatus, nihil de Assyriis, quos tamen præcipuè commotos oportuit, & cum reliquis regibus Orientis accurrere ad reprimendam, retardandamque tam numerosi populi inundationem; qui non sola Palestina contentus fore videbatur.

3 Per sequentes deinceps Patriarchas, Reges, Prophetas, Iudices succedentibus libris, Reges Syriæ, Mesopotamiæ Damasci, Moab, Arabiæ, Ægypti Æthiopiæ, reliquarum ferè regionum Orientis, præterquam Assyriæ, perpetuo occurrunt. Nam de illa altum silentium. Quin & Dauid Mesopotamiæ partem acquirit, nec vllus Assyriorum rex se ei opponere narratur. Aut nulli ergo erant ante Sargonem & Phul, qui primi nominantur & terrent regiones cis Euphratem, aut non valde potentes 4. *Reg.*15.

4 Balaam in suo prædicto. *Nu.*24. de Assyriis loquitur, vt valde infirmis qui nõ possent regulos iuxta Euphratẽ subigere, & vaticinatur de eorũ sub tempora nouissima incremento. *Cinee* (inquit) *robustum quidẽ nunc est habitaculũ tuũ, at quãdiu poteris permanere?* Et postea, *Heu quis victurus est quãdo ista faciet Deus?* Quasi multa adhuc superessẽt secula.

5 Ionas Propheta, qui vaticinabatur sub hoc Amaziæ & Oziæ æuũ, Niniuem quidem magnam vrbẽ fuisse, & Regem habuisse narrat, at eum describit vt potientem regno non multum extra Assyriam diffuso, quare ne regem quidem Assyriorum eum nominat, sed Niniuæ.

6 Exteri scriptores qui nihil tribuerunt incertis rumoribus & fabulis, Epochem siue principium Calculi figunt in Nabonassare Assyriorum rege annis duntaxat ante Alexandri magni mortem 424. vt Ptolom. *lib.*3. *Almag.* tanquam insigni aliquo principe, qui superiores certa virtute & potentia superarit, ac meritò principium numerandi secuturis ætatibus tribuere potuerit.

7 Hanc eandem Epochem statuit Scriptura. Nempe circa annum 27. Oziæ, quando terræ motus ille prodigiosus vicissitudinum mũdi Prænuntius extitit, & Phul, qui fortasse Nabonazar hoc imperium cœpit condere. Eo enim respexisse videtur Esaias c.7. *Adhuc 65. anni & Ephraim desinet esse populus*, id est, 65. anno imperij Assyriorum, qui idẽ est sexagesimus quintus Terræmotus Oziani, Ephraim à Salmanazare euertetur. Hos enim annos reperies, vt & vidit Kimhi, à 27. Oziæ, ad sextum Ezechiæ.

3480

Anni vrbis conditæ.		Anni mundi	
1.		3356	rum decem præcipuos, Patricios nominauit.q.populi patres 300.equites, & ter mille pedites, ad vrbis præsidium conscripsit, reliquum populum in tribus quatuor diuisit *Suidas.* Curionum sacra instituit. Publicè eosdem ferè Deos, quos Græci, asciuit: Saturnum, Iouem, Iunonem, Martem, Mineruam, Mercurium, Apollinem, Herculem. Itaq; prima templa Ioui Feretrio & Statori in Capitolio dedicauit: Nouos Deos & quasi Romanorum vernaculos, cósecrauit vt Consum, & Tatij sententia Cloacinam ex Arnobio. Cætera ab aliis accesserunt, de quibus seq.pag. Antimachus Teius Lyricus. *Plut.in vita Romuli.* Phœnices septimo loco maris mediterranei potestatem adipiscuntur. *Euseb.* Bebochorus Ægypti rex postea arripit. Mycerinus tamé ab Herodoto rex Ægypti hoc loco ponitur, qui summa pietate & clemétia vixit, deinde Asychis, & Sabachos. Phul Belocho apud Assyrios regnante, Mediam occupauit Arsaces, *Herod.lib.*1. Sic regnum Medorum vsque ad Cyrum annorum 300. fuisset. Itaque de eo postea verius sub Manasse.
		3408	Rhæcus in Samo plasticem comminiscitur. Trieris prima nauigauit Corinthum. *Nang.*
		3424	Lydorum regnum incipit rege Ardiso Halfattis filio. *Ibid. Euseb.* Ante dicebantur Mœonij. Eius frater Tyrrhenus in Italiam venit, & Tyrrhená terram à se nominauit. Hoc regnum 230. annis stetit sub nouem Regibus, id est, vsque ad Crœsum, qui quia Chaldæis contra Persas auxilium tulerat, cæsus est à Cyro sub annum eius decimu. Quam summam reperies, à quinto regni Ioathum.
28 4.Reg 15 44	*Joatham eiusdem nominis pontifice.*		Lacedæmoniorum reges deficiunt, Nicander & Alcanas siue Alcamenes. *Euseb.* Post illos tamen Polydorum & alios deinceps nominat ad 15. generationes, postremum ponens Cleomenem Leonidis filium, qui capta ab Antigono patria in Ægyptum fugit, vbi tandem occisus est a Ptol. Philopatre Pausanias, eo ferè tempore quo Antigonus Demetrij filius Athenas oppugnauit, aut paulò pòst. Scilicet regnum potuit renouari. Sabachos Æthiops pulso Asyche in Ægypto regnat, ann.50. Hic in scriptura Sua vel So appellatur. 4. *Reg.*17.
	13. m IOATHAM, ann.16.		m SANCTISSIMVS fuit, prosperéq; regnũ administrauit. Ammonitas stipendium argenti, tritici & hordei præstare coëgit, non solum pietate, sed etiã fortitudine excellés. Eius primo ferè figitur initium Olympiadum, de quo nos in Ozia Patre.
	Osea, Esaia, Amos, Ozia, Michea, Morastite, Iona vatibus.		Michæas Morastites ex æquo stylum suum stringit in duas & decé trib. vt titulus illius satis indicat. De Christo multa vaticinatur. Vidit Oseá, Esaiam & Amos. Deinceps Prophetarũ successio perénis. *Præf.e Mercatorum.* Sub Ioathã prophetiá incipit, sub Achaz & Ezechia continuauit. Porta speciosa & sublimis in téplo a Rege construitur. Razin rex Syriæ.
	Phul, deinde Tiglath-Phalassar 38. rege Assyriorum, ann.23.		Tiglath-Phalassar anno septimo Ioathã imperiũ adit, decimo vrbes multas Galileam, & vniuersam terrã Nephtalim cepit, & in Assyrios abduxit. 4. *Reg.*15. Cuius fortasse metu sub Ioatham filij Ruben, Gad & dimidiæ tribus Menassis ad quadraginta quatuor millia septingentos & sexaginta aggressi sunt Agarenos, Ietur, Naphis, Nodab, Ismaelis filios, quibus pulsis illic habitarunt vsque ad captiuitatem, 1. *Par.*5. (Babylonicam, alij vt Kimhi Assyriacam.)
44	*Phacea, Israëlitarum rege, ann.20.*	3424	Idé fecerãt diebus filij Ioas.i.40.an.antè sub Ozia. *Ibid.*

Annus vigesimus Ioatham nominatur, 4. Reg.15. qui fuit quartus Achaz, nempe quoniam tunc indignabatur Scriptura, impium & profanum regem nominare, potius patrem mortuum nominat, qui non nisi alioqui regnauit ann.16.

Profana Rege Ioatham.

Peloponnensium & Atheniensium maximum bellum, vt velut victi inuicem se mutuo subtraherét. *Oros.li.1.c.24.*

Æschylus archon 12. Atheniensium. qua ætate Ioathá regnabat in Hierusalem, *Euseb.chron.ex Africano.* Ars sculpendi marmoris hoc tempore cœpit, *Plinius lib.36.cap.5.*

Ægyptij post Phœnicas octauo ordine maris ditioné inuadunt.

Numa Pompilius Romæ sacra & ceremonias atq; pontifices Mosaïcis cósimiles instituit, *Tert.de Præscript.* quod in genere de omnibus Gentilium sacris prodit Iustinus Martyr in Apolog. de cœna Domini verba faciens, siue Iudæorum imitatione: quorum tum florens erat nomen & imperium: siue Sathanæ instinctu, qui Dei simius, sibi eadem apud gentes exhiberi exoptabat, quæ illic Deus. Et sanè in illis inducendis dicebat se cum dea Ægeria cógredi. Quanquam hunc cum dea congressum videatur commentus, vt suum inuentum populo adhuc rudi & Martio meliùs instillaret, atque religionis metu sibi fidelius obstringeret. Erat enim alioqui insignis deorum cótemptor, & ceremonias, quas publicè colebat, priuatìm libris ludificabatur qui post quingentos annos ex eius tumulo defossi iussu Senatus ea de causa in foro concremati sunt. Mirum autem cur Romani cùm cunctarum Gentium deos reciperent, nunquam tamen Deo Iudæorum, quibus, vti dixi, magna ceremoniarum affinitate cógruebant, locum apud se dare voluerint. Nec mihi satisfacit ratio, quam Cicero pro Flacco affert. Numen illud nimis abhorruisse à splendore imperij. Magis arridet quod Augustinus lib.1. de consensu Euangelistarum c.1. scribit non fuisse receptum, quia ipse solus volebat coli, ac eius religio cæteras excludebat. Nam illo vno prætextu Senatus olim rogatus, Christú inter deos vrbis referre recusauit, vt est apud Tertullianum. Annum in 12. menses diuidens) (*Messala Coru.de progenie Aug.*) decem mensibus, quos in anno suo instituerat Romulus, duos Ianuariú & Februarium *postposuit Ouid. 1. Fast.* sic enim legendum, non *præposuit.* Nam 2. Fast. & 3. fuisse postremos anni menses docet. Eius calendarium tanquam vndecim diebus mancum C. Cæsar postea restituit & perfecit.

Sacerdotes creauit, Vestales Virgines sacrauit, Pontificem Max. primus declarauit, dies fastos nefastósque condidit. *Ibid. Messala.*

Pontifici sacra omnia exscripta exsignatáque attribuit, quibus hostiis, quibus diebus, ad quæ templa sacra fierét. Nec cælestes modò ceremonias, sed iusta quoq; funebria, placandósque manes eum edocuit. Vestam, Quirinum Terminum, Fidem consecrauit. Flamines tres Dialem, Martialem, Quirinalem, & Vestales Virgines 4. cum Vestali maxima, Salios Palatinos 12. qui Martis sacra curabát, Fæciales 20. cum Patre patrato. Pontifices 4. cum Pont. Max. creauit, Rituales & Pontificiales commétarios scripsit. *E. Liu.lib.1. & Dion.*

Picum, Tiberinum, Pilumnum, Picumnum, Laurentium, Floram, cæterósque Græcis ignotos Deos Romani aliis temporibus dedicarunt. Æsculapium serò populus ex Epidauro ad pestilentiam depellendam aduexit,

Anni vrbis conditæ. 28 ... 44

Anni mundi 3408

Sabacho Ægyptiorum.

Romulo, deinde Numa Pompilio 2. Romanorum rege, ann.43.

Lacedæmoniorum Alcane rege vltimo. Deinde post regnum instauratum Polydoro eius f. ann.53.

Corinthiorum, Phelesteno, & denique Automone, ann.1.

Atheniensium Agamnestore, deinde Æschylo, ann.23.

Ardiso Lydorum rege primo, ann.36.

Anni vrbis conditæ

28

Macedonum Cano, deinde Tyrima an.38.

44. 15

4.Reg.16 n ACHAZan. 16.

60 *Vria in Aaronis Cathedra præsidente.*

Superioribus itémque Obed prophetantibus.

60

Anni mundi.

& Cybelem è Phrygia victoriæ causa multo serius, quamuis Græcos Deos. Compitalia sacra in vrbe, Paganalia in agris Seruius Tullius edixit. Pauorem & Palloré Hostilius indigetauit. Duos viros Sibyllinos Superbus
3408 instituit. Regem sacrorú Brutus post exactos reges. Tres viros epulones an. vrbis 558. Romitius Tribunusp.

Antiquissimi fuêre Luperci, qui Panis sacra curabant, itemque Potitij, qui Herculis, iam inde ab Euandro, ante Æneæ in Italiam aduentum ordinati. Proximi 12. fratres Aruales & tres Augures, & 8. Aruspices, & Curiones 30. à Romulo omnes illati. Sodales enim Titios T. Tatius Sabinorum rex Romuli socius dedit. Quæ ita perpetuo habuerunt, nisi quod Augurum, Flaminum, Pontificum (qui sacris omnibus promiscuè præerant, cum alij vel singulorum Deorum sacra duntaxat curarent, vel de singulis rebus(Vestalium, triumvirûm & Epulonum numerus, procedente tempore, auctus est, præsertim sub Sylla.

Post Numæ mortem ann.535. Cornelio & Bebio coss. cius libri effossi sunt: 7. videlicet Latini de iure Pôtificio, & totidem Græci Pythagorici (id est, de illo genere Philosophiæ, quod postea secutus est Pythagoras. Nã post Numam vixit an. ducentis è Cic. de Orat.) siue de disciplina sapientiæ, quibus euertebat non modo deos aliorum populorum, sed etiam Romanos cum ceræmoniis à se cóstitutis, vt decreto Senatus publicè combusti sint. *Liuius lib.40. Val. lib.1. Plin. lib.13. cap.13. Aug. de Ciui. lib. 7. cap.14 Lact. lib.1.*

Post Phelestinum regnauit Automenes Corinthiorum rex vltimus, post quem deinceps annui Principes *Nang.*

Sic Alcanas rex fuit Lacedæmoniorum vltimus, vt modò docui. Atque ita, vt duo hæc regna iisdem tempor bus cœperant, ita & iisdem defecerunt, mox etiam Archontum Atheniensium principatus perpetuus in decennalem desinet.

3414 Si Numæ Pompilij superstitiones reuoluamus, si sacerdotalia officia, insignia & priuilegia, si sacrificantiú ministeria & instrumenta & vasa ipsoru sacrificiorú, piaculorú & votorú curiositates consideremus, nonne manifestè il
3440 lam Iudeæ morositatem imitatus est. *Tertull. de Præscript.*

Ceremonias Flaminibus imposuit Mosaicis congruentes de quibus Gellius lib.10. cap.15.

Annum castigauit adiectis mensibus Ianuario & Februario. *Plut. in Numa*, vel potius Ianuarium primum anni esse voluit, secundum Februarium, *è Macrob. lib.1. Satur. c.13.* Secundum Ouidium, vbi supra, postremos.

Capitolium Romæ in monte Tarpeio extruitur.

Sibylla Samia insignis habetur Numæ temporibus.

Croton in Italia conditur à Myscelo quarto regni Numæ. *Dionysius Halic. lib.2.*

Ephori apud Lacedæmonios Theopompi regis consilio creantur, *Pausan.*

Anno 17. post mortem Alcamenis cum hactenus sub regibus fuissent ann.340. *Euseb.* post Lycurgum ann.130. *Plutarch.* sub Polydoro Alcamenis f. & Theopompo Nicandri regibus, non ad tollendum regium Imperium, sicut Eusebius existimauit, sed ad temperandum & coërcendum.

Cynethon Lacedæmonius Theogoniam scribit. Cumelus & Archinus Poetæ.

n DECENNIS genuit Ezechiã, anno enim 20 regnũ cósequitur, 16. pòst moritur, id est ætatis trigesimo sexto.
3440 Succedente Ezechia annos 25. nato 4. *Reg.16.*

Superiores reges impietate superauit, imitatus impietatem regum Israel,& insuper statuas fundens Baalim siue Belis.

Finitimorum bellis petitus ad Gentilium Deorum opem confugit.

Contra Razim regem Syriæ & Phaceem regem Israël à Deo opem poscere ab Esaia iussus(*cap.7.*)abnuit, sed ad auxilium Tiglath-Phalassar Assyrij regis se contulit.

Ad eum inde,cum Damasci esset,profectus aræ maximæ Syrorum Deorum exemplar Hierusalem ad Vriam Pontificem misit,mandans vt similem fabricaret.Reuersus aram illam veneratus est,& Diis Damasci sacrificium fecit, idemque Vriæ Pontifici faciendum mandauit. 4. *Reg.* 16. In hoc nefariæ mentis piaculo diem functus 2. *Par.*28.

Oded propheta milites arguit crudelitatis. 2. *Par* 28.

Esaias Christum de Virgine, Micheas in Bethlehem nasciturum prædicunt.

Apud Assyrios Tiglath-Phalassar, 4. *Reg.*15.& 16.Galileã Damascũ & Syriam capit, capto Razim rege, & populũ transfert Cyrenem versus Æthiopiam.Medis quoq; imperauit,vt ex 4.Regum. 17.colligi potest.Cum eo amicitiã Achaz iniit,eique dona misit, vt auxilio ipsius à rege Syriæ liberari posset,4.*Reg.*16. Sic paulatim in populi Domini perniciem attractus est Assyrius ab ipsismet domesticis,de quo varias querimonias prophetæ instituunt.

Vrias pontifex inflectens se ad voluptatem apostatæ Achaz:Ecebolio similior,quã Ambrosio,4.*Reg.*16. *Esa.*8.

Osee rex Israel permisit suis quotannis ter ascendere Hierosolymam ad adorandum Dominum,sustulitq; præsidia à superioribus Regibus ad impediendum & ascendẽtes intercipiendum posita.*Hebr.in annal.*

Cum Ioas permisisset quidem idolorum cultum,sed nõ ipse eũ sequutus esset,2.*Par.*24.Achaz primus regum Iuda religionem palam euirauit, & in Synagogas hæresim, peregrinorumque Deorum cultũ intulit. Quem è sequẽtibus regibus soli Ezechias & Iosias penitus repudiarũt. Adeo tenax est impietas, postquam semel in regna admissa est.Vnde nec prius desiit, quam funditus populum Domini euerteret,& in captiuitatem Babylonicam euomeret.Præcedentes aliqui reges, id est, Ioram Ochozis, Athalia, mali huius origo, erant quidem deorum cultores.At Dei verũ cultũ publicè non insectabantur,sinentes quemque suo modo viuere.Ioas contra 2.*Par.*24.postquã obiit Ioiada pontifex,delinitus obsequiis principum Iuda,acquieuit eorum petitionibus, permisitque,vt derelinquerent templum Domini Dei patrum suorum,& seruirent lucis & sculptilibus,id est,cùm ipse catholicam religionem profiteretur,impietatem permittebat.

Profana.

Milesij imperium maris capessunt.

Athenis perpetui archontes esse desierunt,cũ fuisset vltimus Alcmæon,cœperuntq; in denos annos creari per annos 70.ac deinde Resp. annuis commissa est magistratibus. Ex iis, qui denis annis præfuerunt, primus fuit Charops,vltimus Erix:Ex annuis primus Creũ. *Velleius.*

Primus Ephorus Elatus apud Lacedæmonios 130.annis post Lycurgum *Plutarch.in Lycurg.*

Eliseus Tyri rex à Salmanazare oppugnatur. *Ioseph.lib.* 9.*Antiq.cap.*15.

O PRÆCLARI exẽpli & singularis pietatis princeps.

Anni vrbis conditæ 44 — 60

Anni mundi 3424 — 3440

Tiglath Phalassare 39. & Salmanazare an.10. Assyriorum monarchis

Phacea,& ad extremum Osea an.9. Israelitarum regibus.

Sabacho Ægyptiorum.

Numa Pompilio 2. Romanorum rege.

Lacedæmoniorum rege post regnum instauratum Polydoro Alcamenis f.an.53.

Atheniensium Archonte Æschylo,denique Alcmænone decimo tertio & vltimo an. 2.

Lydorum Ardiso.

Macedonum, Tyrima rege tertio.

Anni orbis conditæ.

15

o EZECHIAS an.29.

60

Neria pontifice.

Ibid. 18.

89

Osea, Esaia, Amos, Michæa vatibus.

Salmanazare, Senacherib 40. annis ferè 7.

Filio eius Assar Adon. 41. id est, Sardanapalo an.10. Assyriorum monarchis.

Merodac Babyloniorum rege primo an. 12. qui & Baladan.

Osea vltimo Israëlitarum rege.

Setone Aegyptiorum.

Numa Pompilio, deinde T. Hostilio 3. Romanorum rege an.32.

Lacedæmoniorum Polydora.

Athenienstum Carope Aeschyli f. primo decēn tli principe, Aesimede 2. siue Aestinede.

177 *Elidico 3. per ordinem.*

Anni mundi

Rem diuinam & bellicam præclarè gessit.

Primum rei diuinæ opus fuit, primo regni mense oratio ad populum pro religione vetere instauranda & templo aperiendo, 2. *Par.* 29.

3440 Secundum, legitima sacrificiorum instauratio. *Ibid.*

Tertium, Paschatis relatio 4. *Reg.* 20. ad cuius solenne sacrum populos Israël, siue decem tribuū aduocauit. Nam nondum in Assyriam fuerant traducti. Eorum quidam venerūt, præsertim ex Aser, Menasse, Zabulon, Ephraim, Isachar. Alij irriserunt.

3469 Rerum bellicarum prima fuit egregia victoria de Philisteis. 4. *Reg.* 18.

Secunda idque regni decimo quarto, de Senacherib rege Assyriorum, qui iam post Salmanazar septimùm imperabat. E cuius clade secuta est imperij illius euersio, sub initium Manassis. 4. *Reg.* 19. *Esa.* 37.

29. annos cum tribus Assyriorum regibus egit. Cum Salmanazare, qui sexto eius post captam Samariam, vita cessit. Cum Senacherib, qui eius 14. ab angelo profligatus est, cum Assar-Adon, quem per decem annos neque amicum, neque inimicum habuit, & eodem tempore cum Merodac rege Babyloniorum, quo amico vsus est.

Ex quo apparet sub finem vitæ eius Assyriorum imperium fuisse à Medis & Babylonijs extinctum.

Ænei serpentis abusum sustulit, Idolorum, lucorum, excelsorum idololatriam aboleuit 4. *Reg.* 18.

Merodac, siue Berodac filius Baladan rex Bab, *Hier.* 50, regi Iuda è morbo conualescenti munera destinauit. *Es.* 39. Mardocempadus fortasse Ptolemæo Almag. lib. 4. c. 6. & 8. Adductus ad id fuit miraculo, quòd sol per decem lineas, quas tantum descenderat, ad Orientem regressus diem decem horis alijs auxisset, *Es.* 38. Huius admirandi Phænomeni meminit *Herod li.* 2. Circa regni eius decimū quintum, vnde primus Merodac & Assar Adonis videtur concurrisse.

Ezechias coluit bonas artes. Nam & studiosus fuit Mathematicarum, apud Chaldæos tunc vigentium. Vnde annum restituisse fertur, & leges pos[illegible]ie de intercalando tertio quoque anno mense Nisan (hodie Iudæi mensem Adar, id est, Februarium intercalant, quod tamen in idem recidit) & duplicando, vt ille esset mensium 13. & menses lunares ad cursum solis accommodarentur. *Elias in Tilbi è Talmudicis.* Hinc fortasse signum Es. 38. de solis retrocessione ipsius ingenio accommodatum.

Horologium Achaz celebratur, cum Græci & Latini trecentis annis ante Christum neque quadrantes, neque horologia, neque horas haberent.

Amici Regis Ezechiæ, mandato, autoritate, & suasionibus eius, libros Reipublicæ vtiles non tantùm componebant, verum etiam veteres, quos ederent, perquirebant. *Prouerb.* 25.

Ezechiæ sexto anno, vrbe Samariæ potitus est rex Assyr. Salmanazar. Ita durauit hoc regnū annos ducentos quinquaginta octo, menses septem. Qui transmigrarunt, non leguntur rediisse, quamuis credibile sit, eorum multos solum patrium repetiuisse sub regibus Persarum: è contrario, duæ tribus, quæ in exilium exigi cepere post an. 113. sub Ioachim (*Dan.* 1.) leguntur rediisse, & tamen earum plurimi in exilio hæserunt. Quo factum, vt B. Iacobus epistolam ad duodecim tribus dispersas scriberet.

3469 Cutthei siue Assyrij, in patria decem tribuum collocati nunc primum vocari cœpti sunt Samaritæ, & vnius Dei

cultum vtcunque amplecti.

Tobias apud Niniuem captiuus, vt constat ex eius libro, quem & Hebraicè vulgauit ante paucos annos Germania, qui tamen non hoc tempore scriptus est, sed post reditum de Babylonia ex antiquis monumentis, vnde nec in primum Hebræorum canonem, qui mox post illum reditum conditus est, sed in secũdum, à quo postea Ecclesia suo annumerauit cum opusculo Iudith, vt 24. veteris testamenti libri constituerentur. *Hilar. prolog. in Psal. Aug. li. 2. de doctrina c.5. Conc. Cartag.3. Galesius in Con.70. epis.* Quare & eum citat tanquam scripturam canonicam Cyp. lib. 1 contra Iudæos & li.3.c.11. epist. 52. 62. imò diuinam Scripturam vocat li. de Orat. Dom. lib. de op. & Eleem. de bono Patient. & ad Fortun. c.10. & 11. de mortal. Sic alij vt Iren. lib.1.c.34. Hilar. in Ps.129. Amb. li. de Tobia, & lib. 5. Hex. c.4. lib. de Elia c. 10. Chrys. ad pop. ho. 13. Isid. lib.6. Etym. cap.1. Hieronym. Præfat. in Ionam, & Præfatio. in Tob.

Translatæ autem sunt 10. tribus ad Assyrios, 4. *Reg.* 17. vnde itinere anni cum dimidio, per angustias Euphratem transgressi, venerunt in Arsereth regionem hactenus inhabitatam ibi commoraturi, 4. *Ezra* 13. Colchidis partem aut regionem aliquam illi propinquam nonnulli esse suspicantur, quòd Colchi more Iudęorum, infantes circunciderent, teste Herod. lib.2. Ego puto esse veterem Tartariã ad desertum Belgian in Orientis Septentrionalis angulo, è qua illi sub annum Christi 1200. Duce Cingis erumpentes, cùm antea ignoti essent & loco nomine, imperium Cham Tartarorum, quod hodie memoratur, constituerũt. Nam in Hebræorum annalibus apud R. Selomonem in 27. Esaiæ, decem tribus in Oriente fuerunt perditæ. Facilè amplexę sunt Mahometismum, quòd iam ab æuo circumciderentur, & corrupta quadam Mosaicæ religionis specie tinctæ essent.

Palæstini, ex quo ceciderunt regnante Ezechia, caruerunt deinceps gentili rege. *Seder Olam ca.*20.

Merodac Baladan cum duodecim annis in Babylone regnasset, omnẽ Assyriorum potentiam ad Chaldæos transtulit, occasione cladis Senacherib non modo regnum suũ in libertatem asserens, sed & augens, indéque regnauit ann.40. Quare Ierem. *cap.* 50. regnum Merodac vocat regnum Babylonis, quod is primus auctor huius regni post labefactatos Assyrios fuerit. Et cap.1. *Cecidit Merodac,* id est, rex Babylonis vltimus Balthazar, quasi transmiserit nomen suum ad posteros, vt Ptolomæus, Cæsar, &c.

Salmanazarem Assyriorum regem recentiores Chronologi putant esse Nabonazarem Ptolomæi lib.3. cap. 8. & lib.4. cap.8. Almag. quod supra impugnauimus. Quicquid sit, apud eum nomina & sæcula regum Babyloniorum & Assyriorum videntur ficta aut corrupta, vt proinde ex eo nihil certo statui possit, nedum chronologia, vt isti faciunt, describi, nisi forte imaginaria.

Senacherib Pelusium oppidum Aegypti obsedit, sed audiens Taracam regem Aethiopum regi Aegypti auxilio properare ac per desertũ iter facere vt ex improuiso agrũ Assyriorum inuaderet, re infecta recessit Hierosolymam, vbi eius exercitus pestilentia deletus. *Ioseph.*

Imò verò Angelus eius exercitum consumpsit, propter blasphemiam: ipse autem in Deorum suorum fano Niniuæ sacrificans, à filiis interficitur.

Qua plaga res Assyriorum ita fuerunt afflictæ, vt nullũ

Anni vrbis condi- ta. 60 ... 89

Anni mundi 3440 ... 3469

*Lydorum Ardiso, & per ordinem Aliatte an.*14. *Mele an.*12.

*Macedonum Tyrima rege tertio, deinde Perdica an.*51. *de quo Herod. lib.*8. *& Soli. cap.*14.

Synodus quarta de restituenda religione, templo, festis, & re diuina, iuxta dispositionem & canones Dauid regis, Asaph. & Gad videntis, & Nathan prophetæ. 2. Par.29. & 36.

deinceps

Anni mundi

deinceps verum monarcham habuerint. Nam ex hac tāta clade, sequuta est imperij perturbatio, mox laceratio, atque distractio ex variis filiorum diſſidijs. Denique euerſio ac pernicies, Babylonio rerum ſummam liberis & propinquis Senacherib eripiente. Horum meminit Herodotus, & nomen *σαναχάριβος* retinet, addens ſtatuam eius in templo Aegyptiaco poſitam, cum hac inſcriptione, *ἐς ἐμέ τις ὁρέων εὐσεβὴς ἔστω*. in me aliquis intuens pius ſit,

3440

Reuerſus in Aſſyriā Senacherib, iratus ob plagam Hieroſolymæ acceptam per 45. dies multos filiorū Iſraël occidit. *Tob*.1. paulò poſt in templo Nizra Niniuæ occiſus 4. *Reg*.19.

Simeonitæ relictis ſuis ſedibus, quas obtinuerunt partitione Ioſuē, quærunt nouas ſedes, & partim in Aethiopiam cæſis Nomadibus migrant, partim in montem Seïr. i. Idumeam, partim in Amalec (Arabiæ regionem) 1. *Par*.4. hoc videntur metu Aſſyriorum feciſſe.

Apud Aegyptios Sethon ſacerdos Vulcani & Rex, conflixit cum Senacherib rege Arabum & Aſſyriorum. *Herod. lib*.2.

Huic Tyraca rex Aethiopum auxilium tulit. *Ioſeph.li*.10 *Antiq.cap*.1.& 2.

Tyraca rex Aethiopum potentiſſimus, in Senacherib Aſſyriorum monarcham oppugnantem Hieroſolymam. Ita reges Aethiopiæ à temporibus Salomonis peculiarem curam terræ ſanctæ geſſerunt. Quod impensè, tanquam hæreditarium, hodiéque facit potentiſſimus Aethiopum rex Preto-Ioannes. Vtinam Deus immortalis illi palmam hanc reſeruet, vt maiorum veſtigia perſequens terram illam è Turcica feritate tandem liberet, dum noſtri principes neglecta religione & conditoris ſui monumentis, ignauiæ, libidini vel ambitionibus turpiter ſeruiunt.

A primo rege Aegypti ad hunc Sethonem vltimum decem annorum millia fluxiſſe fabulabantur Hierophantæ Herodoto, ac eo tractu ſolem quater ſui ortus locum mutaſſe. *lib*.2.

Regnat tandem filius Senacherib Aſaraddon (Phul cognomento Regum Aſſyriorum) id eſt Sardanapalus, ſi veſtigijs litterarum aliquid tribuendum ſit, 4. *Reg*.19. Hunc Nabugdonozor exuit imperio, & ad incendium compulit, vel potiùs cum Arbacto Medo Berodac Nabugdonozoris auus. Nam Nabugdonozoris auum Merodac ſiue Berodac (vtroque enim vocabulo nominatur) fuiſſe, qui imperium Sardanapalo ademerit, ex eo perſpicuum puto, quòd ſub illa tempora iſte imperium Orientis affectare cœperit. *Eſa*.30.& 4. *Reg*.20. Quinimò R. Salomon è Talmudicis hiſtoriis in 3. caput Danielis narrat Nabugdonozorem vnum eorum decem fuiſſe, qui ſoli cum Senacherib euasēre manum Angeli, miſſi diuinitus ad iſtius delendum exercitum.

Quamquam potius id de patre vel auo Merodac crediderim, quia Nabugd. nimis fuiſſet ſenex temporib. Babylonicæ captiuitatis: itē quia Ioſephus & reliqui hiſtoriographi Orientis, quinque Reges faciunt huius Babylonicæ monarchiæ, quam tamē Nabugd. magnus ad ſummum apicem perduxerit. Reges Aſſyriorum præcedentes è libris Regum & Paralip. ſurſum verſus ad priſca ſæcula, quibus eorum imperiū floruit, facilè perduces. Hoc modo Aſſar-Addon, Senacherib, 4. *Reg*.19. Salmanazar. *Ibid.ca*.

3469

18. Teglath Phalaſſar, *cap*.16. Phul, *ca*.15.

Cùm Salmanazar paucos adduxiſſet è diuerſis regioni-

EZECHIÆ ET VRBIS CONDITÆ SÆCVLO.

nus colonos in Samariam, postea Assar-Adon.i. Sardanapalus, repleuit terram decem tribuum nouis habitatoribus, præsertim de Cutha regione Persarum, qui suscipientes circumcisionem per sacerdotes Israël è captiuitate reuocatos, & legitima Dei, atque libros Mosis quinque, nihilominus deos suos patrios in excelsis colebant. Vnde florentibus Iudæis, eos suos vocabant propinquos. Aliâs cum illis perpetuas exercebant inimicitias, eorúmque hostibus intestino quodam odio sese solebant adiungere. *Ioseph.*

Quod hæreticorum est contra catholicos ingenium & mos.

Multi interim ex 10. tribubus in regnum Iuda confugerunt. Multi latitarunt, partim in speluncis, partim inter vicinas gentes, qui post reditum regis Assyriorum, redierũt ad sua, & habitauerunt cum Samaritanis. Ita desiit regnum hæreticum post annos 258.

Eodem tempore ablata est gloria Moab (per Salmanazarem scilicet) tribus videlicet annis post mortem Achaz *Esa. 14. & 16.*

Externa.

A clade Senacherib ad principium victoriarum Nabugdonozoris, computantur anni 107. Et sanè tot reperiuntur à 14. Ezechiæ (quo Senacherib illa clade est affectus) vsque ad tertium Ioachim, qui fuit primus Nabugdonozoris. *infra.*

Sardanapalus Tarsum & Anchialon vrbes Ciliciæ maritimas condidit vno die. *Stephan. de Vrbibus.*

Domitis Assyrijs, Merodac Babylonius tenuit monarchiam, cuius vt regis Babyloniæ iam potentis sub Ezechia, meminit Esaias cap. 39. Mardocempadus Ptolomæo.

Externi scriptores narrant, Phul Belochum (quem putant esse Belodac, 4. Reg. 20.) & Arsacem Medum bello aggressos fuisse Sardanapalum muliere corruptiorem, seque Sardanapalum incensa regia & familiam flammis Babyloni consumpsisse, durasse autem incẽdium dies quindecim, annis post Abraham mille ducentis (regnante in Iudæa Ezechia) id est 1331. ab Abrahę morte iuxta nostram supputationem.

Arsaces siue Arbaces, siue Arbactus dominatus est Medis & Persis, vixque se eius posteritas tutata est montibus aduersus Babylonios, vsq; ad Darium Medum, & Cyrum Persam.

Errant ergo Germani historici & chronologi, qui secus scribunt & Belochum accipiũt pro Phul rege Assyr Oziæ sæculo, quem & aiunt pulso Sardanapalo regnum Assyriorum & Babyloniorum occupasse, atque hinc cœpisse nouum Assyriorum regnum, vsque ad Nabugdonozorem. Nam noui istius regni apud Assyrios, nullus probatus auctor recordatur.

Melius Ioseph. lib. 10. Antiq. cap. 3. Tempore Ezechiæ. Assyriorum imperium a Medis euersum est. Addo ego, & a Babylonijs, *vt supra.*

Mardocempadus cùm 12. annis regnasset Babylone, magnam accessionem suo imperio fecit, vt iam monarcha appelletur annis Aegyptijs 28. à regno Nabonazaris. *Ptol. lib. 4. ca. 6. & 8.*

Romæ Tullus Hostilius tertius rex, an. 32. qui primus fascibus & purpura vsus, Fidenates. Veientes, & Albanos vicit, & vrbem Cælio monte amplificauit.

Hydromantia à Persis in Italiam affertur.

Anni vrbis conditæ. 60 ... 8

Anni mundi 3440 ... 3469

In ea etiam quarta Synodo de reliquijs decem tribuum colligendis & ad Pascha & alia legis statuta conuocandis tractatum est. Ibid.

Ibi & actum videtur de libris Prophetarum conquirendis, maximè Salomonis, Prouer. 25.

EZECHIÆ ET VRBIS CONDITÆ SÆCVLO.

Anni mundi

16

P MENASSES an. 55.

Osaia Pontifice.

Ioële, Nahum, Habacuc, prophetis.

Arbacto an. 28. Phraorte an. 22. Medorum.

Merodac Babyloniorum rege, deinde Ben Merodac, in 45.

Tullo Hostilio, Anco Martio an. 24. Tarquinio Prisco an. 38. Rom. regibus.

Lacedæmoniorum Polydoro, deinde Eurycrate an. 38. Anaxandro an. 50.

Archilocus Parius poëta Iambicus, quem ob mordacitatem Lacedæmonij vrbe eiecerunt. *Cic. 1. Tuscul.* regnante Tullo Hostilio, *Cornel. nepos.*

3440 Apud Ægyptios Psammeticus regnat an. 54. 10. scilicet cum vndecim aliis, solus 44. à quo res Ægyptiorum exponere incepit Herodot. lib. 2. post quem Nechao, de quo postea. Pueros Græcè docuit, Græcis locum, qui castra dicitur, ad inhabitandum concessit, *Herodot. lib. 2. Diod.*

Ægyptij cõfusis rebus per bella ciuilia, 12. ex senioribus regno præficiunt, qui simul 15. annis Rempub. administrant. *Diod. Siculus lib. 2. c. 2.* labyrinthum mirabilem ædificant. *Herod. lib. 2.* Inter hos vnus Necephos, siue Necus pater Psammetici proximi regis sex annis regnauit. Quo à Sebaco Æthiopum rege occiso, eius locum subiit Psammeticus filius. *Herod. lib. 2.*

Anni 2. Olympiadis 9. Polydoro & Theopompo regibus Lacedæmonij Amphæam oppidum Messeniorũ occuparunt, quo tempore Æstinedes Æschili F. quintum iam annum Athenis præerat. *Pausl. lib. 4.*

Bellum Lacedæmoniorum vicennale contra Messanos propter stupratas virgines, initium intestinorum bellorum Græciæ. *Oros. lib. 1. c. 21.*

Messana tandẽ capitur, & per 80. annos subiicitur. *Pausan.*

Euphaes filius Antiochi rex Messen. sub tempus belli, quod annos 20. durauit. *Pausan.*

Syracusæ & Catina in Sicilia conduntur. *Nangiac.*

3469 Mare obtinent Cares. *Ibid.* Item Lesbij.

Calchedon condita. *Nangiac.*

P ANNO 12. regnum est consecutus. Quantum patei colenda pietate laudis fuit consecutus, tantum ille in exercenda impietate amisit, vsque adeo vt eius flagitia Deum ad excidium Iudæorum incenderint.

3524 Fuit Iudæis, quod Achab olim Israëlitis. Nam excelsa erexit, quæ Pater destruxerat. Extruxit aras & Baal fecit lucos. Astra coluit.

Idcirco captus est ab exercitu regis Assyriorum vinctúsque ductus Babylonem, 2. *Par. 3.*

Sic appellat regem Chaldæorum siue Babyloniorum. Nam & ibidem Babylonem non Niniuem adductum testatur, quasi proximis annis regnum Assyriorum, quod fuerat in Niniue collocatum, iam à Babylonijs esset deletum ac Babylonem ad Euphratem translatum.

Restitutus pacta Babylonijs societate & fide, adhortatus est populum, vt relictis Idolis Dominum coleret, tumque simulachra & aras alienas euertit, & extra vrbem omnia proiecit. 2. *Par. 33.*

Ozias propheta, siue Hozai, è cuius sermonibus extat precatio Menassis pœnitentiam agentis. 2. *Par. 33.*

Ioel de duabus tribubus, earumque per Christum restitutione. Nahum in Niniuitas, qui vastauerant decem tribus: Abacuc in Chaldæos & Nabugdonozor, qui duas, scribunt. *Hebræi in Seder Olam.*

Nahum tamen ponitur sub Ioatham rege, à Iosepho, lib. 9. cap. 11.

Idque fortasse, quia illa Niniuis euersio, quã Deus primũ nuntiarat per Ionam, deinde pœnitentia eius motus in aliud tẽpus distulerat, videtur facta à Merodac Baladan qui Assaradon, iam decimum annum imperantẽ extinxit

3524 sub initiũ Menassis, vt rectè Olymp. & Suidas scripsere, vt inde appareat cur rex Menasses, nõ Niniuem sed Babylo-

nem traductus fuerit.

Quo tempore & Arbactus partem imperij Assyrij ad se rapit, & regnum Medorum condit, quousque Nabugdonosor Niniuem & Medos ipsos in suam potestatem redigit, *Iudith.*1.

Anni vrbis condita 89

Anni mundi 3469

Niniuitarum subuersio, quam prædicebat, facta posteà putatur à Nabugdonosore anno regni primo, *Heb.* vel iuxta Eusebium & Herodotum lib.1. à Medorum rege Cyaxare proauo Cyri circa tempora captiuitatis Babylonicæ, 150. annis post Ionam prophetam.

Nostri similiter Ioëlem σύγχρονον Oseæ faciunt sub Ozia. Videre quidem potuit Oseam senem, sed non Oziam regem quia omnino viguit sub Menasse, & scripsit. Non enim facit mentionem Israël, quasi iam essent abductæ decem tribus in captiuitatem. Deinde de Iuda solum vaticinans, de reliquiis earum cum domo Dei delendis prædicit.

Menasse rex 22. annis perseuerauit in sua impietate, reliquis resipuit. *Seder cap.*24. Kimhi in 4. Ezech. 40. totos annos impiæ ipsius vitæ, 15. dũtaxat resipiscentiæ tribuit.

Tractus fuit Babylonem captiuus ob scelera, & denuò suis ob pœnitentiam dimissus à Merodac, qui eo incipiebat transferre imperium, & viam Nabugdonozori nepoti præparare ad tantam imperij molem.

Iuxta alios à Ben Merodac, qui circa regnum eius trigesimum sextum regnare cœpit.

Serra Esaiam patruelem suum dissecuit, quod clamaret, Audite principes Sodomorum, &c. *Hiero. in prima Esa. è Trad. Hebr.* cùm Ecclesiam suis vaticinationibus illustrasset annis circiter 90.

Externa.

Ægyptus post Sethonem Vulcani sacerdotem, duobus annis rege caruit. Deinde 12. duces habuit, qui æquali potestate administrarunt annis 10. quorum vnus Psammeticus, nomine, solus postea regnum occupauit. *Herod. & Diodor. lib.*1.

Athenis mutata Reip. forma, magistratus annui creantur. Tum ciuitati nullæ erant leges præter principum decreta. *Naug. Velleius lib.*1. *Pausan.*

Midas rex Phrygiæ, qui obliquam tibiam inuenit. *Plin. lib.*7. *c.*56. & barbarorum primus, donaria ad templum Delphicum misit. *Herod. lib.*1.

Bysantium à Pausania Spartanorum rege in Thracia conditur.

Nudipedalia primum Lacedæmone sunt acta.

Archilocus adhuc viuus, cuius libros vrbe exterminarunt Lacedæmonij, quod parum essent pudici. *Valer. Max.*

Simonides & Aristoxenus musicus.

Romæ Ancus Martius rex 4. an. 38. qui primus salinas instituit, Ostiam super mare condidit, Auentinum & Ianiculum vrbi addidit.

Apud Medos, Cardiceas, Artecamis, Deioces de imperio dimicant, & simul regnant. *Diodo. Herod.* post tres annos solus obtinet Deioces siue Arbiones, qui Ecbatana condidit, & primus verus Medorum monarcha fuit.

Apud Macedones Argeus, apud Ægyptios Metres Æthiops.

Bellum Lacedæmoniorũ cũ Messeniis per an.17. *Paus.*

Sibylla Samia ab aliquibus hic locatur.

Post Sardanapalum Arbaces eius præfectum regnum Medorum condidit in annos 128 vsque ad Cyrum.

144

3524

Athenienſium Hippomene quarto decennali principe, Leocrate quinto. Abſandro ſexto. Erixia ſeptimo & vltimo.

*Sethone Ægyptiorum, deinde poſt interregnum ann.*12. *Pſammetico primo noui regni Ægyptiaci rege an.*44.

*Mele tertio Lydorum rege, & per ordinem Candale an.*17. *Gige an.*36.

Macedonum, Perdica rege quarto, deinde Argeo an. 38.

MENASSIS.

Anni urbis conditæ		Anni mundi	
			Etixias vltimus Atticorum decennalis princeps, qui magistratus durauit an. 70. à Caropis initio. Postea popularis status cœpit, & annui magistratus constituti sunt.
89		3469	Tarentum cõditum à Partheniis duce Phalanto. *Iustin. li.3.* Luca à Lucio Thusco *Cato de Orig.*
			Psammeticus vnus è duodecim ducibus Aegypti rerum solus potitus, nouum regnum sub 25. Menassis illic fundat. Ab hoc certa putatur historia ex Herodoto & Diodoro vsque ad Cambysem.
144	17	3524	Græci auspicantur suam historiam ab hoc Psammetico sub quo primi omnium exterorum in Ægypto consederunt, *Herod. li.2.*
4. Reg.21 146	q AMON an.2.	3526	Giges capit Colophonem & Smyrnam, & Miletum oppugnat.
	Sellum Pontifice.		Picturam in Ægypto docuit, *Plinius lib. 7. cap.56.*
	Hozai propheta.		Candale postremo ex Heraclidis interfecto, quintus Giges regius pastor, mulieris opera regnat. *Cic.3. Offi.* a quo suam historiam per Crœsum ipsius abnepoté, vsq; ad Asiueri & Persarum è Græcia fugam Herodotus nouem suis libris deduxit. Eum sub Menasse nobiscum collocat *Greg. Turon. li.1. hist.*
	Deioce siue Cyaxare Medorum an.53.		q AMON impius Rex à seruis suis interficitur. 4. *Reg.21.*
	Ben Merodac Babyl rege secundo.		Patris flagitia, non pœnitentiam imitatas, Idolis, quæ Menasses à se fabricata euerterat, immolauit, adoluit Baal Soli, Lunæ, 12 signis & omni militiæ cœli.
	Aegyptiorum Psammeticho.		Corruptè apud 70. duodecim anni ei assignãtur. Ex quo aliqui perperam augurati sunt interregnum duodecenne inter hunc & patrem Menassem statuendum esse.
	Tarquinio prisco quinto Romanorum rege.		*Externa.* Lapso Assyriorum imperio, multa regna emerserunt, Medorum, Persarum, Lydorum, &c. totáque Asia armis concussa est donec obtinuit Nabugdonozor.
	Lacedæmoniorum Anaxandro.		r HIC ille est Iosias iam pridem per prophetam ex nomine promissus ad expiandas Idololatriæ labes. Ezechiam in hoc laudis genere superauit, religionem obrogatis Idolomaniis restituit. 4. *Reg.23.*
	Lydorum Gige rege quinto.		Helcia sacerdote vsus, qui erat ab Aarone 25. secũdum Iosephum, templum à superioribus duobus principibus profanatum & semirutum renouauit, arcámque recondidit. *(Seder Olam.)*
	Macedonum Argeo rege quinto.		Vasa Idolis consecrata cremauit, sacerdotes eorum interfecit, ne quidem aliorum impiè mortuorum sepulchris & ossibus parcens, 3. *Reg.23.*
146	18	3526	Locum è 28. Deuteronomij exitia omnia iis, qui à lege recessissent interminantis audiens scidit vestimenta sua, & rogauit Helciam aliósque, vt orarent Deum pro se & reliquis Israël & Iuda.
21. 177	r IOSIAS an.31.	3557	Regni duodecimo purificauit Iudam ab Idolis.
	Helcia pontifice max.		Pro rege Babylonis pugnás, siue is fuerit Bé Merodac, siue Nabulassar secundum alios, & prohibens transitum properanti Necaoni Regi Ægypti ad Euphratem contra Babylonios cecidit, *Herod. lib.2.* In Mageddo, 2. *Paral.35.* Nam erat Babylonis amicus & fœderatus iam à temporibus Ezechiæ & Menassis.
	Sophonia, Ieremia, Baruch, vatibus & Holda prophetissa.		Eius morte piis funesta regnum Aegyptio factum est tributarium. Ex quo deinceps vsque ad Machabęos Iudęa externis obnoxia fuit, vt non sine causa Iosiam Ieremias tantopere deplorarit.
177		3557	Necao postea ad Euphratem à Nabugdonozore cæsus est anno quarto Ioachim, *Ierem.46.*

Eius

Eius tertio decimo incipit Ieremiæ prophetia vſque ad excidium vrbis.

Helcias pontifex aperiens Arcam, vt pecuniam è templo afferret ad ipſius reſtaurationem, inuenit librum Deuteronomij, quem Moſes in ea repoſuerat & fortaſſe manu ſua ſcripſerat. Non quod alioqui nulli eius eſſent alij codices. Nam quod legitur, librum legis deperditum reperiſſe, ſic eſt intelligendum. Moſes 13. exempla ſuæ legis manu ſua exarauerat, ſingula ſingulis tribubus dederat, & tredecimum inter ſacra vaſa, & q. λίψανα repoſuerat. *Heb.* Adeo autem erat ſtatus religionis illa tempeſtate corruptus ſuperiorum principum perfidia & improbitate, vt liber legis inter ſacras reliquias repertus haberetur pro re noua & inaudita. *Kimhi in* 8. *cap. Oſeæ.*

Alij hunc librum abſconditum fuiſſe Manaſſe regnante credunt, tum cum is legem aboleuit & gentilium religionem aſciuit.

Sophonias, quod iam decem tribus abductæ eſſent in Aſſyriam, de duarum reliquarum deuaſtatione atque captiuitate prophetiam texit.

Rechabitæ mandato patris in perpetuum vino abſtinent. Iere. 35.

Helcias ſummus Pontifex & Propheta. Vrias propheta Ierem. 26. quem Eſaias nominarat multis ante annis. Eſa. 8.

Olda prophetiſſa floret: ſcolas Hieroſolymitanas moderatur. 4. *Reg.* 22.

Ieremias concionatur, Threnóſque edit in necem pij regis Ioſiæ: inchoatum ſuum prophetiæ librum, ſequentibus regibus abſoluit, de quo paulo pòſt.

Baruch Ieremiæ notarius & propheta.

Ieremiam ſcripſiſſe duos poſtremos libros Regũ, produnt in Talmud. cap. 1. Baba Batra. Dictauit etiam librum comminationum, *Iere.* 36. 45. &c. qui non extat. Apud Taphnas in Aegypto à populo lapidatione tollitur. *Hieron.* Hebræi tamen in Seder rediiſſe ferunt ex Aegypto, cum Baruch, ſaluum & incolumem anno Nabugdonozoris 17. quo ab eodem capta eſt Ægyptus. Vide *R. Selo.* 44. *cap. Ierem.*

Externa.

Necho rex Aegypti Pſammetichi filius ducere conatus eſt foſſam, è Nilo in Sinum Arabicum ſiue Rubrum mare. *Herodot. li.* 2. bellum gerit cum rege Chaldæorum, *Ibid. & 2. Paral.* 35. *Ierem.* 46.

Ambitũ & magnitudinẽ Africæ per Phœnicios nautas veſtigauit, qui eam totam biennio à mari rubro exorſi circum nauigarunt, & æquinoctialem tranſgreſſi medio die Solem dextrum, ſeu verſus Septentrionem, ſitum & vmbras ſiniſtras habuerũt, & per columnas Herculis in Aegyptum tertio anno redierunt. *Herodot. li.* 4. huius regis mentio fit. 2. Paral. 35. & 4. Reg. 23. in Ioſiæ huius hiſtoria.

Cypſelus Corinthiorum tyrannus, an. 28.

Merodac ſecundus, ſiue Ben Merodac Babyloniorum rex, quem Ioſephus Nabugdonozorem primum vocat, & apud eundem Beroſus, Nabulaſſarum.

Zaleucus Locrenſium legiſlator ſeueriſſimus, poſt Locros conditos annos circiter 40.

Capta eſt Phigalia oppidum Arcadiæ à Lacedęmoniis, regnante Athenis Miltiade, *Pauſan.*

Oraculo Dodonæo primum Græcia vſa eſt. *Nang.*

Sinope & Lipara conduntur, & paulò poſt, Epidaurus, quæ poſtea Dyrrachium.

Anni vrbis conditæ. 146 ... 177

Anni mundi 3526

Deioce ſiue Cyaxare Medorum.

Ben Merodac Babyl. reg.

Tarquinio priſco Rom. reg. quinto.

Anaxandro Lacedæmoniorum.

Ægyptiorum Pſammeticho deinde Nechaone an. 17.

Lydorum Gige, deinde Ardi an. 37.

Macedonum Argeo rege quinto, deinde Philippo an. 38.

Synodus quarta in templo, Helcia pontifice, de renouando legis fœdere, repurgando templo & religione à ſuperioribus principibus polluta, de Paſcha celebrando iuxta maiorum ritus, tollendis aruſpicibus, Pythonibus, Ariolis, Idolis, effodiendis è tumulis pſeudoprophetarum & hæreticorum cadaueribus. 4. Reg. 23. 2. Paral. 34.

Hiſtrus

Anni urbis conditæ. — *Anni mundi*

146

19

177 — 4.Re.23. — 178 — (IOACHAS, men.3. — 3557

Eodem pontifice, & iisden prophetis.

Cyaxare siue Deioce Medorum.

Ben Merodac Babylon.orum rege.

Seruio Tullio sexto Rom. rege, ann.44.

Ægyptiorum Nechaone.

Ardi Lydorum rege sexto.

Anaxandro Lacedæmoniorum.

Macedonum Philippo rege sexto.

20

178 — 4.Re.23 — 189 — t IOAKIM Eliachim, ann.11. — 3569

Azaria summo pontificatu fungente.

189 — 3569

Histrus in Ponto,& paulò post Poristhenes, Chantus, & Stagera in Asia,Lampsacus & Abdera.

Scythæ ad Palestinam vsque penetrauerunt, sed post 8. annos seruili bello domum reuocantur. *Iustin.*

3516 Tarquinus Priscus Romæ rex quintus,an.38.Hetruscos in ditionem accepit & ludos instructo circo instituit.Huius temporibus memorabilis illa Gallorũ migratio contigit, qua Italiæ maiorem & meliorem partem, Thuscis eiectis, occuparunt. Thusci verò in Rhetiam & Vindeliciam Germaniæ migrarunt.*Iustinus.*

3557 (IOACHAZ secundo genitus Iosiæ patris successionem inuasit, sanguinarius Rex & impius. Vnde & post paucos dies in Ægyptum captiuus abducitur.

Vt Iosias longe se ab Amonis patris corrupta disciplina remouerat,sic Ioachaz præclara Iosiæ instituta reiecit. Nam pridem ita regnabatur in Iudæa,vt praui probos reges,& contrà exciperent.

Sicut Iosias propter societatem regum Babyloniorum bellum Ægyptiorum in se conuertit,contrà eius filij propter amicitiam Ægyptiorum, arma in se Babyloniorum adducunt,indéque captiuitatem.

Rebus turbatis Patris morte, regnum rapuit, donec à Pharaone Ioakim restitueretur.

Nam ne regnaret vinxit eũ Nechao, & imposuit mulctam terræ centum talentis argenti & talento auri.

Huic Ioakim frater primogenitus sufficitur, est autem mirum quo pacto populus regem pro Iosia patre constituerit Ioachaz, qui duobus annis natu colligitur minor frater Ioakim è 2.*Paral.36.* Nam hoc pugnabat contra legem Salomoniam.

Dicitur tamen primogenitus. 1. *Par.3.* Sed Talmudici dicunt primogenitum illic appellari respectu regni, non naturæ,quòd regnarit primus è filiis Iosiæ.Primogenitus ergo.i.Primus regni successor. Nam Hebræi primogenitum primum familiæ & præcipuum appellant, quocunque nascatur loco,vt Psal.88.

Tum Ieremias iussu Dei prædicare cœpit excidium vrbis & populi. Quare mox sub Ioakim capitis periculũ adiit,*c.22.26.36.*

Externa.

Regnante Tarquinio Prisco apud Romanos, & filiis Iosiæ apud Hebræos,Aruerni,Bituriges,Senones Hedui, Carnutes, Aulerci, & aliquot alij Galliæ populi ducibus Bellonefo & Elitonio Italiam ab Alpibus perpetuo Apénini iugo vsque ad Rubiconem Galliam fecêre. Tum(inquit Liuius, *lib.5.*) Celtarum penes Bituriges summa imperij fuit,qui & regem Celtis dabant.At Tempore Cæsaris duo erant principatus. Alterum tenebant Hedui, in quorum fide & imperio erant Bituriges Aruernorum finitimi. Alterum Aruerni habentes in sua fide & imperio

3558 Sequanos Heduorum finitimos.*Cæsar lib.1.Bell. Gal.ca.12. & lib.6.cap.4.*

3569 t IOAKIM primogenitus erat Iosiæ.*Seder Olam, & Iosephus,*& Impiùs fuit.

Tributarius regis Ægypti,vt & tota Syria, deinde Babylonis,à quo & interfectus est.

Eliakim alio nomine. Nam qui Ioachim dicebantur propter candem nominum notationem(*q. Dei surrectio.*) Vtrouis vocabulo promiscuè afficiebantur. Vnde Pater Virginis à Luc.c.3. Eli (per apocopen Syriacam pro Eliakim)qui ab aliis Ioachim.

Propter societatem Nechaonis, regis Ægyptiorum

bellum in se Babylonici Nabugdonozoris conuertit.

Hic ergo incipiunt bella Nabugdonozoris contra Syriã, quæ tota parebat Ægyptio, & Iudæam, contra quam quatuor suscipiuntur bella. Duo sub rege Ioachim, tertium sub Iechonia, quartum sub Sedechia.

Anni vrbis conditæ

Tot inde clades. Prima quando regẽ Ioachim abduxit Babylonem cum Daniele & tribus pueris sociis. Secunda, quando eius vndecimo illum iam in regnum dimissum vrbe capta interfecit, & Iechoniam filiũ substituit. Tertia cum vrbe iterum capta Iechoniam tertio mense abduxit cum matre, Ezechiele propheta & optimatibus. Quarta, cum Sedechiam illius vndecimo cum popularibus exportauit.

178 *Ieremia & Vria vatibus.*

Deioce siue Cyaxare Medorum.

Sed quoniam historia istorum temporum satis confusè in Scripturis narrata est, & refert eam habere exploratam, propter Ieremiam & Prophetas, qui infra illius ætatem scripserunt, hic hærere paucis lubet. Ioachim sub finẽ anni tertij regni sui se obsessum tradidit Nabugdonozori, datis obsidibus, inter quos Daniel, Ananias, Azarias, Misael, & parte vasorum templi Domini. *Dan.*1. Tributarius autem in regno suo adhuc relinquitur, donec grauissimæ seruitutis onere depressus ad Ægyptiorum regem diuertens misso rursus de Babylone exercitu comprehensus & tractus priusquam ad vrbem veniret, in campo Babylonis vndecimo regni interficitur, & caret honore sepulturæ obiectus bestiis. 4. *Reg.*24. vt Ieremias prædixerat 22. & 36. c. Alij aiũt mortuum in ipsa vrbe Baby. *Kimhi* in 19. *Ezech.* Ita Ioachim bis fuit captus.

Ben Merodac, deinde magno Nabugdonosore an. 45. Babyloniorum regibus.

Seruio Tullio Romanorum.

Nechao Ægyptiorum.

Interim autem dum hæc agerentur, in eius locum, Ioachim filius, qui & Iechonias, à populo Rex constituitur, sed regni mense tertio, vbi reuersus Chaldæorum exercitus vrbem obsedisset, monente Ieremia, ne ciuitas cremaretur, cum matre se dedidit. Vnde cum vniuersa prosapia Babylonem ductus, initium præbuit captiuitati, seu transmigrationi Babylonicæ, quam 70. annos duraturam Ieremias præmonuerat. Ierem. 25. Quamquam illam Hebræi ordiuntur ab vndecimo Sedechiæ, vt videre est apud Abben-Ezram in primo & nono *capit. Danielis*, vel à quarto Ioachim, vnde historiam suam orditur Daniel, qui fuit primus Nabugdonozoris.

Ardi Lydorum rege sexto.

Macedonum Philippo rege sexto.

Vt Iechonias, deinde Sedechias regnarint ipso transmigrationis Babylonicæ tempore. Et certe tres huiusmodi fuêre transmigrationes.

Anaxandro Lacedæmoniorum, deinde Eucratyde, ann. 35.

Cæterùm pro Iechonia in regnum à Chaldæo suffectus, patruus Sedechias Iosiæ filius propter rebellionem, regni vndecimo post quinquennem obsidionem superatur, & tam Hierusalem quàm templum solo æquatur, cunctis penè, qui è prima captiuitate supererant, in exilium deportatis. Ex quo perspicuum est vrbem ter à Babyloniis captam, regnantibus videlicet per ordinem Ioachim, Iechonia, Sedechia.

Obsidio breuior colligitur Ierem. 39. & 4. Reg. 25. Nẽpe Nabugdonozor ipse præsens adfuit à nono Sedechiæ ad vndecimum per duos fermè annos. Reliqui tres anni pertinent ad ipsius duces, qui & eam soluerunt, vt Pharaoni occurrerent. 4. *Reg.* Hinc obsidionem, quam hic dicimus quinquennem, triennem facit Ios. *lib.*10. *cap.*10. Nam ait anno regni octauo Sedechiam Pharaone fretum rebellasse. Biennem Kimhi in 4. Ezech, à nono scilicet Sedechiæ vsque ad vndecimum. Octodecim mensiũ Ierem. 39. cui ipsemet. Nabugd. præesset. Tamdiu enim adfuit, cùm

189

tamen

Anni vrbis conditæ. 178

Anni mundi

IOACHIM ET NABVGODONOSORIS SÆCVLO.

tamen antea vrbs fuisset à ducibus ipsius obsessa, qui propter cursum & suppetias Ægyptiorum eam coacti sunt aliquandiu intercumpere.

3558 In prima captiuitate Nabugdonozor traxit in exilium è Iuda & Benjamin tria hominum millia & 23.id est, vniuersam ferè Hierosolymæ nobilitatem. E reliquis verò tribubus septena millia. In secunda post septennium Iechoniam,totámque ipsius familiam cum octodecim populi millibus. In tertia post annos 11. reliquos omnes penitus,exceptis sex populi millibus,quibus Godoliam præfecit.

Diuo tamen Hieronymo initio comm.in Ezech.Iechoniæ vocatur prima transmigratio, qui cum matre est ductus Babylonem,& cum Daniele tribusque pueris, & Ezechiele. Sedechiæ autem secunda vel extrema captiuitas.Quod non puto verum,quoniam Hebræi constanter tres fuisse docent,vti dixi.Deinde Daniel& tres pueri ducti sunt in captiuitatem, non cum Iechonia, sed septem annis prius anno scilicet tertio Ioachim. *Dan.*1.vertente & inchoante quarto è 25.*Ieremiæ.*

In hiscladibus sola Iechoniæ posteritas ex ampla familia Dauidica permāsit,qui & in captiuitate genuit Salathielem,Malchirā,Pedaiā & Gemariā. *Seder Olam minor.*

Nabuzardan princeps militiæ Nabugdonozoris cremauit templum,exportatis columnis,mari æreo,basibus, quæ omnia fecerat Salomon, cunctisque vasis templi & thesauris regiis.Interfecta sunt nongenta & decem hominum millia,infiniti abducti sunt in captiuitatem. Nam vel ex Leuitis translata sunt 600.millia, *Sub finem chronica de regibus Israël.*

Vrias filius Samaiæ propheta retractus ex Ægypto à Ioachim,interficitur,eadem, quæ Ieremias concionans. *Ierem.*26.

Daniel anno 15.ætatis, ductus est Babylonem, tertio anno Ioachim,qui postea octo annos regnū tenuit,à quibus ad finem captiuitatis anni fuerunt 70. Ita vixit 93.annos,antequam transferretur ad Medos, vbi tribus annis post decimi capitis visionem habuit. Erat igitur admodū senex,fortasse mortuus diebus Ester,neque ad ædem posteriorem cum aliis ascendit. *Abben Ezra in* 1.*Daniel.*

Prædixit 12.capitibus futurum statum Ecclesiæ à suo tempore ad extremū mundi,ac inter cætera docuit quinque regna sese per ordinem consecutura, quæ per illud spatium populum Domini grauiter oppugnarent Babyloniorum,Persarum,Græcorum, Romanorum, Gog, & Magog.i.Saracenorum & Turcarum, quos per obscurum & ignobile cornu designauit. Consolatur autem sanctos in eo,quod dicit,In medio istorum regnorum perseueraturam Ecclesiam,Christumque post 70.Hebdomadas reuelandum, regnaturum in medio inimicorum suorum, imo vero vniuersa illa imperia contriturum, & suis daturum regnum,quod in æternum frangendum non sit. Nēpe quoniam regnum Christianorum deletis cæteris intercipietur à beata immortalitate.

Hinc veteres fere dimensi sunt humani generis vitam, teste Æmilio Surade annis populi Romani. Nam Assyrij principes omnium gentium rerum potiti sunt. Deinde Medi,(vel potius Babylonij)postea Persæ, deinde Mace-
3569 dones.Exinde duobus regibus Philippo & Antiocho,qui à Macedonibus oriundi erant,haud multo post Carthaginem subactam, deuictis, summa imperij ad pop. Rom. peruenit.Inter hoc tempus, & initium Nini regis Assy-

198

tiorum intersunt anni bis mille, quinque demptis. *Hæc Velleius Pater.c.lib.1.*

Decem visiones in suum librum retulit, quarum tres vidit sub Nabugdonozore, tres sub Baltazare eius nepote. Septimam & octauam sub Dario, duas vero vltimas sub Cyro. Senio ergo confectus, in Ecbatanis Mediæ ciuitate sepelitur.

In Græco & Latino aliqua è Theodotionis tralatione habentur, quæ desunt in Hebræo, vt maior pars capitis tertij. de rebus trium puerorum in camino ardenti, & duo postrema capita 13. & 14. de Susanna, de Belo, dracone & lacu leonum. Sed nō desinunt esse canonica & sacra. Quia sumpta è Synagogæ certis canonicisque traditionibus, vel ex alio Daniëlis, aut alterius prophetæ opere, post primum canonem ab hominibus Synagogæ magnę emissum, scripto, & in secundum canonem ab Eleazaro Pont. eiusq; concilio editum relato.

Ananias, Azarias, Misaël, qui cum socio suo Daniele discunt Chaldæorum artes & linguā per trienniū. Per hos apud Chaldæos, & Persas late propagata est Dei religio.

Azarias pontifex.

Abacuk alter.

Phassur filius Emmer sacerdos coniicit Ieremiā in carcerem, *Iere.20.* Ieremię sese opposuerunt pseudoprophetæ aliquot, seorsum Sedechias filius Maasiæ, & Achab filius Coliæ, qui vt suum ministeriū honorarent, adulterabant cum vxoribus sodalium suorum. *Kimhi è maiorum historiis in 4. Ezech.* imo vero ipse Ieremias c.29. qui proinde Regem Babylonis eos frixisse tradit, &c. *Ibid.*

Primus annus Nabugdonozoris in principium quarti Ioakim incidit. *Ierem.25.* quo Nechaonem Pharaonem Ægypti idem Nabugdonozor profligauit. *Ierem.46.*

Externa.

Nabugdonozor magnus, secūdi Merodac filius, Medis, atque adeo Assyriis. Niniuem atque imperium eripuit, anno tertio huius Ioakim, siue quarto post mortem Iosiæ.

Astiagis regis Medorum, qui & Ciaxares Cyri proauus anno nono Iudæos captiuos Nabugodonozor abduxit. *Ioseph lib.1. contra Appionem.*

Psammis vel Psammetiches post Necaonem rex Ægypti 6. annis, in Æthiopia bellum gessit. *Herod. lib.2.*

Huic successit Ephron, quem debellauit Nabugdonozor. *Ierem.44.*

Periander Corinthiorū tyrānus Cypseli filius. *Hero.li.1.*

Phalaridis tyrannis destructa.

u TRIBVTARIVS. regis Babylo. Dei & regis illius irā in se ascendit. Dei, quia fecit malum in conspectu Domini iuxta omnia, quæ fecerat pater ipsius. Regis, quia suspicionē dedit, ne aliquādo necem patris sui esset vlturus.

Sellū etiam appellatur, *Ierem.22.* vbi & filius Iosiæ dicitur, sunt & 1. *Par.3.* Quoniam nepotes in filiorum numerū sæpe refert Scriptura vetus, cuius imitatione *Iosias genuit Iechoniā & fratres eius in trāsmigratione Babylonis Mat.1.* Ioakim per *caph* & cùm. *cū* pater Ioachim, per *koph* & *mē*.

Miserrima fuit conditione. Nam Babylone in carcere hæsit 37. annis continuis vsque ad Euilmerodach. *Iere.vlt.* Decē & octo annorū erat quādo regnare, atq; adeo in exiliū trahi cœpit. 4. *Reg.24.* Imo vero octo dūtaxat 2. *Par. 36.*

Vt proinde quidam eum genitum dicant in transmigratione Babylonis, è Mat.1. cap. id est. quando Nabugdonozor patrem ipsius Ioakim cœpit, & Babylonem primùm cum infinitis Iudæis abduxit.

Anni vrbis conditæ: 178 · 189 · 4.Reg.4. · 160 · 190

IOACHIMI ET VRBIS CONDITÆ SÆCVLO.

21

u IOACHIM IECHONIAS mensibus. tribus diebus 10.

Seraia Pontifice Max.

Ieremiá Propheta.

Deioce siue Ciaxare Medorum.

Nabugd. Babyloñ rege.

Anni mundi: 3558 · 3569 · 3569

Anni ...		Anni mundi	
189	*Seruio Tullio sexto Romanorum.*	3569	
	Necabaone Ægyptior.		
	Ardi Lydorum rege sexto.		
	Macedonum Philippo rege sexto.		
	Eurycratide Lacedæmonicorum.		
190		3569	

Respondeo, Decem & octo erat annorum Iechonias, quando regnare cœpit, ætatis videlicet. Nam tot reuera erat natus. Octo verò captiuitatis, siue à captiuitate, siue à Nabugdonozore, cuius beneficio & permissu regnũ inibat. Iam enim octauus Nabugdonozoris & transmigrationis sub patre Ioachim cœptæ vertebatur. 4. *Reg.* 24. q. d. Recole miseram sortem principum illius temporis. Tum regnare cœpit quando rerum potiebatur Nabugdonozor iam annos octo: vt iam non sit quæstio de ineundo regno more maiorum, sed precario & alteri obnoxio. Hinc numerat aliquando Scriptura annos à Nabugdonozore, siue ab illa prima transmigratione, vt Daniel.

Alij, Iechonias ætatis octauo regnauit cum Patre per decem annos. Postea cum attigisset decimum octauum solus regnauit mensibus tribus.

Ezechiel adhuc puer *iuxta Ioseph.* 25. annorum, *iuxta Hieronym.* cum Iechonia rege in Babyloniam captiuus abducitur, ibiq; captiuis vaticinatur, librúmque scribit tátis mysteriis & difficultatibus refertum, vt Hebræi nó magis ad principij & finis ipsius, quàm ad trium primorũ capitum Geneseos, & totius Cantici Canticorum Salomonis lectionem, iuuenes admittant. Per principium Ezechielis intelligũt primum caput, per finem octo capita postrema.

Mardochæus cũ Iechonia in exilium truditur. *Esther.* 1.

Saraias pontifex interfectus à Nabugd. 4. *Reg.* 25. qui habuisse successorem dicitur Iozedec fratrem Ezræ Scribæ, patrem Iesu siue Iosue, qui cum Zorobabele exules reduxit. *Hebræi ex* 1. *Paral.* 6. *&* *Ezra* 7.

Eadem expeditione Tyrus & Hierosolyma captæ. *Clemen. lib.* 1. *Strom.*

Vniuersa familia Dauidica, quæ iam abierat in 58. gentilitates & cognationes, siue ramos, planè cósumpta est in hac captiuitate, præter Iechoniam, qui eam suscitauit, genitis quatuor filiis Sálathiele, Malchira, Pedaia, Gamaria, *Seder Olam.*

Sed hæc traditio falsa est. Nam posteritas Natham filij Dauid ex Bethsabea. 1. *Par.* 3. permansit vsque ad Christũ. Imò ipse Christus per Virginem inde descendit. *Luc.* 3.

Externa.

Seruius Tullius Rom. rex sextus, ann. 44. Ciceronis gentilis, omnium primus censum inter suos egit, fossas circum murum duxit, signauit æs.

Haliattes rex Lydorũ eiicit Cimmerios ex Asia, *Herod. lib.* 4. *&* 5. Obsedit Miletum cuius princeps Thrasybulus. Gessit bellum cum Ciaxare Medorum rege. *Herod. li.* 1. Periandri Tyranni Corinthiorum & Corcyræ amicus. *Idem li.* 3. qui in septem sapientibus numeratur. Cætera infra in tabula Nabugdonozor. Nam sub eo propriè regnauit.

Haliattis tempore Pittacus Mytileneus Melanchrum tyrannum sustulit. *Euseb.* Ciaxares contra Haliattem bellum grauissimum gessit, cui causam præbuerant quidam Scythæ à se ad Heliattẽ deflectentes. Scythæ cùm 28. annis Asiæ imperio potiti essent, à Ciaxare Medo expulsi sunt. *Herod. lib.* 1.

Battus primus Cyrenarũ rex, Zoan cóndidit, & regnauit an. 40. *Herod. lib.* 4. condidit & Cyrenen oppidũ anno post captam Troiam 586. *Solinus. c.* 30. vrbis an. 143. *Plin. li.* 19. *c.* 3. Græcis habitatoribus & Thyreis repleuit. *Ibid.* Huic successit Arcesilaus f. ann. 16. Battus 2. Arcesilaus secundus, quinto denique loco Battus tertius, quo regnãte Demonax Mantineus Cyreneis Remp. format. Cuius ordinatio mutationis regni in Remp. causa fuit. Nã Arcesilaus ter-

tij Batti f. regno, quòd eam antiquare conaretur, pulsus est. *Herod. lib. 4.* regis Cyri temporibus.

Antequam tamen Cyrenaicū regnum ad Persas transferretur totum iuxta Pythiæ responsum, quartus fuit Battus & Arcesilaus quartus. Nam quatuor fuere Batti & totidem Arcesilai, qui octo hominum ætates, hoc est, ducentos annos ibi regnarunt.

Vaphres rex Ægypti. *Clemens lib. 1. Strom.* siue Apries filius Psammis, *Herod. Ier. 44.* Annis 35. Ad eum reliquiæ Iudæorum captis Hierosolymis fugerunt.

Panætius primus in Sicilia Tyrannidem exercet.

* His annis 420. si addas an. 40. Dauidis, 4. Salomonis, & denique 11. Sedechiæ, reperies hoc familiæ Dauidicæ regnum stetisse annis 475. subductis paucis mensibus & diebus. E quibus templum Salomonicum vndecimo & vltimo Sedechiæ euersum, stetisse ab Hebræis notatur annis 410. Cum 25 quibus nimirum regnauit Saul, totum Iudæorum regnum 500. annos explet.

In Sedechiæ captiuitate, desinit iniquitas populi Israël, quam Deus portandam imponit Ezechieli cap. 4. Durauit enim annos 390. vsque 20. Nabugdonozoris, in quo reliquiæ Israëlis & Iuda Babylonem abductæ sunt, *Ierem. 52.* Quod quidem tempus in eodem loco eidem Ezechieli reuelatur. Hos 390. reperies à 30. Salomonis, quando Salomon a mulieribus alienigenis corruptus Idolomaniam & impietatem amplecti cœpit, ad Sedechiæ vndecimum siue Nabugdonozoris 20. Tanto tempore eorum impietatem Dominus sustinuit, nec ante iram cōtra ipsos conceptam totá effudit grauitate supplicij, tarditatem compensaturus.

Anni vrbis condita.

* *Summa, anni 419. menses 6. dies 10. Atque hæc ætas est quinta. Nam cùm Iechonias Babylonem adduceretur, initium captiuitatis siue transmigrationis Babylonicæ factum est, vt liquet è Matthæi primo capite Ezech. 33. & 40. Hebræi tamen eam ordiuntur ab initio quarti Ioakim, qui fuit primus Nabugd. Aliqui etiā à Sedechiæ regis Iechoniæ successoris vndecimo.*

a REGNVM illud cœpit statim post mortem Salomonis. Nam Scriptura cùm alibi tum 3. Reg. 15. Roboá & Ieroboam facit æquales, & Roboam, qui regnum tenuit annis 17. scribit mortuum 18. anno Ieroboam.

In Schismaticis & hæreticis regibus sigillatim recensendis prophetas nominabo, qui sub illis in mediis hæreticorum vrbibus floruerunt, vt piorum & Catholicorum successio appareat in medio hæretici populi. Tanta fuit Dei erga istum charitas, vt quia non habuit legitimos sacerdotes, prophetas perenniter miserit, qui ad illos & in illos vaticinarentur, ne non præmoniti periisse videantur.

Ita autem familia istorum regum nouies mutata est, quemadmodum impiorum & tyrannorum familia, non solet esse diuturna, vt regni tamen summa penes eandem Tribum Ephraim perpetuò remanserit. Quanquam enim nominatim non scribitur è quanam tribu isti omnes extiterint, præter primum Ieroboam, est tamen credendum eandem tribū omnibus ortum dedisse, & viam ad regnum parauisse. Primum quoniam nobilitas vniuersa in 10. tribuum nominatu ex Ephraim perinde emersit, vt è tribu Iuda in duarum tribuum regno. Deinde quia Iacob hoc in suis benedictionibus, vel etiam prædictionibus significauit. *Genes. 48. & 49.*

Præterea quoniá Achab etiam de ea fuisse memoratur constanti Hebræorum traditione, *R. Selo in 11. Oseæ vers. 3.* Demique & Ieroboam filius Ioas. *Abben Ezra in 13. Oseæ.*

Eorum cū Regibus Iuda collatio est fallacissima, nec caret difficultatibus. Neque tamé propterea vlli anni quasi

REGES ISRAEL.

a HAC quinta ætate regnabat in Samaria post scissum Dauidis regnum.

duobus

Anni mundi.

duobus communes eximendi sunt de Regibus Iuda, quod nonnulli faciunt, vt vnus de quadraginta vno Asæ, ac si illo cum patre Abiâ regnauerit: vnus de 25. Iosaphat, quasi eius primus in vltimu patris incurrat, quatuor de octo Ioram quasi his socius patris in regno extiterit: tres de 29. Amaziæ, vnus è 16. Achaz, duo è 29. Ezechiæ, &c. Sed potius cogitanda in impio regno interregna multa licet minimè explicata. Nam certam & indubitatam Deus voluit extare regni Catholici recensionem, incertam & difficultatibus plenam regni hæretici, quò doceremur in hæreti omnia esse confusa, perturbata, incerta, motuum plena, vt de iis historia liquidò narrari non possit.

3186

Regni hæretici exemplar, in quo omnia sunt perturbata & motuum plena donec pereat funditus.

In scripta successione regum Iuda & Israël est discrimen 19. annorum.

Quod vt faciliùs concipiatur, ecce à Roboam rege Iuda vsque ad Iehu inuadentem regnum Israël, & necantem Ochoziā & Iorā vtriusque regni reges numeratur. an. 95.

A Ieroboam (qui simul cum Roboam regnum est auspicatus ad eundem Iehu, ann. 98.

Hic discrimen est annorum trium. Nam totidem regnum Iuda a regno Israël superari videtur, cùm tamen vtrobiq; idem sit primū & extremum temporis punctū.

Deinde à principio eiusdem Iehu vsque ad vltimum Osee nouissimi regis Israël anni 143. Atqui ab Athalia (cuius primus annus concurrit cum primo Iehu) vsque ad sextum Ezechiæ eiusdem Iuda regis (in quem vltimus Osee & regni Israël incidit) ann. 165.

3.Re.14. b IEROBOAM filius Nabat de tribu Ephraim annis 22. — 3186 — 3208

Iam hic regnum Israël a Iuda, 22. superatur, à quibus, si detrahis tres, quibus ante Iehu regnum Israël redundabat, supersunt 19.

Respondeo in priore calculo, in quo est discrimen triū annorum, tres illos vt fractos esse absorbendos per integros regum Iuda. Anni enim Regum Iuda erant integri, regum Israël fracti, ita vt (verbi causa) Ieroboæ vigesimus secundus, sit quoque primus Nadab successoris, id est, vtrique communis. *Vt e duabus anni partibus integer constituatur.* Atque ita deinceps in plerisque istorum regibus.

In posteriore, in quo discrimen cernitur viginti duûm annorum, sparsa fuêre interregna in Israël ob factiones, bella ciuilia, crebras familiarum vicissitudines, &c.

Vaticinantibus Ioam, Iddo, Abia Silonite, Semaia.

Quare hæc successio debet ordinari & dirigi per regum Iudæ seriem & rationem, quasi per certam regulam, non contrà.

Quàm misera regna, quibus reges de religione securi vel hæretici præsunt! quàm omnia illic sunt incerta, quàm confusa! &c.

Nec tamen desinemus vtramque conferre, ac nodos exorientes in curiosiorum gratiam dissoluere. Si quis melius, hic vitulam consequatur, vel saltem diuidat.

3.Re.15. *Regnante in Iuda Roboam, Abia, vsque ad secundum Asa.*

b HIC vt regnum suum, quod, seditione post obitum Salomonis orta, consecutus fuerat, constitueret, prohibet populum suum adire Hierosolymam, vbi erat legitima sacerdotum successio, & altare contra alta erigit, vitulosque duos vnum in Bethel, alterum in Dan duobus regni sui finibus religionis ergo collocat, ritu Ægyptiaco, vnde nuper redierat, atque ita decem tribus perenni impietate imbuit.

Bersabee antiquum terræ limitem à meridie prætermisit, quoniam in regis Iuda fide permanserat prope Idumæorum terram. Dan autem altero antiquo limite est potitus, quoniam erat ad Septentrionem ad fontes parui Iordanis.

3208

Sacerdotes omissa tribu Leui ex plebe instituit. Ita duabus in rebus religionem corrupit, in Idolis asciscẽdis, iterum in tribu Leui à sacerdotio remouenda, quæ proinde se in tribum Iuda contulit.

Sichem oppidum ædificat in monte Ephraim, ibique habitat. Deinde Phanuel. Crebra bella cum regibus Iuda gessit dubio euentu.

Deus à principio mandarat, vt tabernaculum fieret, in quo sibi sacrificaretur. Hoc non ab omnibus obseruatum est. Nam multi iam inde sub iudicibus, patiente Deo, in excelsis sactificarunt, ipse etiam Salomon 3. *Reg.* 3. Hoc obseruatum videtur à Catholicis in regno decem tribuũ. Nam Elias sacrificasse in excelsis 3. Regum reperitur, nec eius sacrificium fuisse reprobatum. Nempe propter necessitatem tyrannidis Deus consuetudinem populi sui, qua præter eius tabernaculum, & templum, tamen non diis alienis offerebat, sed Domino Deo suo, sustinebat potius, quàm vetabat, etiam sic exaudiens offerẽtes. *Aug. super Iudices lib.7.cap.7.*

Vnde nec in isto regno Catholica Ecclesia desiit. Nam etiam in Bethel collegium siue cœnobium prophetarum ad tempora vsque Elisei perdurauit, &c. 4. *Reg.* 2.

Alij, qui puræ religionis mutationem ferre non poterant, secedunt à Ieroboam & eius principibus séque in nouas sedes trans Æthiopiam conferunt, fortasse allecti veteri Æthiopum & reginæ Sabæ cum suis maioribus fœdere & commercio. Vbi eos circumlui fluuio Sabbatico, tanquam mœnibus narrat Eldad Danius Hebræus historicus. Multi etiam ad duas tribus sese receperunt, alij aliò.

Quam regnandi rationem sibi displicere satis ostendit Deus è crebra sceptri in alienam familiam translatione, sublatis de medio per coniurationem Regibus. Sceptrum enim nusquam vltra quartum gradum transiit ad posteros in aliqua familia, præterquam in Iehu, cuius stirps potita est rerum ad quintam vsque sobolem.

Ad hanc stirpium mutationem designandam, tibi minusculis literis capita familiarum notauimus. Etenim regni huius sceptrum ab aliis in alios translatum est, donec à primo Ieroboam ad vltimum Osee, in nouam familiam migraret, non quidem legitima vocatione, sed proditionibus atque parricidiis, vno Amri patre Achab excepto, qui electione regno inauguratus est.

Septem duntaxat familias facit R. Selomo in 15. Ierem. quia non numerat pro nouis familiis Zamri, & Sellum, quòd mox de medio sublati sint.

Ieroboam magis hæreticus & schismaticus, quàm apostata vel idololatra. Nam nõ eiurauit cunctos fidei articulos, sed eum duntaxat, qui est de Ecclesia, & Ecclesiæ sede atque communione, dum noluit sacrificare Hierosolymis, & cum eis communicare, qui in Mosis & Prophetarum cathedra sedebant, sed in Dan & Bethel, vbi templa noua consttuxit, & loco Cherubin vitulos dedicauit. Alioqui Circumcisionem, ritus sacrificiorum, ceremonias Legis, atque adeo totam legem Mosaicam retinuit, vt & consequuti Reges, vsque ad Achab, qui ad istam hæresim adiecit cultum Baalim, siue Belorum. Hinc & collegia siue cœnobia Prophetarum nõ extinxit. Filij enim Prophetarum in ipsius regno cateruatim habitasse pacificè leguntur in Bethel, in Iericho, in Samaria etiam, vbi erat sedes Elisei Prophetæ. &c. 4. *Reg.* 2. 4. *&c.*

IEROBOAMI FILII NABAT SÆCVLO.

Anni mundi

3186

3208

2

3.Reg.15 c **NADAB** an.2.

Anni mundi 3210

Iisdem vaticinantibus.

Asa rege Iuda.

3

Ibid. d *Basa* de Tribu Isacharis an.24.

3234

Ioram Azaria filio Obed, Hanani vidente & Iehu filio Hanani vaticinantibus.

A tertio Asæ regis vsque ad 26 incipientem.

4

Ibid. 16. e **ELA** an.2.

3236

Iisdem vatibus.

A vigesimo sexto Asæ regis Iuda vsque ad 27. finientem.

5

Ibid. 16. f *Zamri* qui & Zamar, *Iosepho lib. 8. cap. 6. & 7.* diebus septem.

3236

Iisdem prophetis.

Eodem rege Iuda anno eius vigesimo septimo.

6

Ibid. g *Amri* an 12.

3248

Iisdem vaticinantibus.

c NADAB videtur octo ann. regnasse. Quoniam Baza regnum suscepit anno decimo Asæ & Ieroboam mortuus est secundo. Ita inter vtrunque fuerunt octo. *Kimhi 2. Paral.16.* respondet sex annis certasse de regno, duobus extremis plenis regnasse, quos proinde tantùm scriptura ei assignet. Alij malunt primum Basæ conuenire cum tertio Asæ è 4. *Reg.*15. Quod rectius.

Propter impietatem regno indignus, per insidias à Baza interfectus est, & genus Ieroboæ totum extinctum. Nã vt in regibus Iudæ regnum semper mansit in eadem familia, ita in istis è contrario, vix permanauit ad filium, vel nepotem.

d HÆC secunda regum familia sedem in Tirsa posuit, vt prima in Sichem.

Vsque ad vigesimum sextum Asæ. Vnde viginti tres pleni duntaxat Basæ tribuendi sunt.

Basæ regi Israël familiæ interneccionem Propheta à Domino nunciat, quòd sequeretur impium Ieroboami cultum. 3. *Reg.*16. hostis licèt eius & Nadab.

Ædificat Rama in munitionem, ne quis è regno Iuda ad regnum Israël, & contrà transire posset.

Eum bello adoritur Asa, auxilio à rege Syriæ petito ob quod à Propheta increpatur 2. *Par.*16.

e BELLA per duces gessit contra Palestinos. Post epulum à Zamri militum principe interficitur an. 27. Asæ.

Huc vsque collatio regum Iuda & Israël caret difficultatibus.

f ZAMRI Elam & familiam Basæ funditus extinxit. Nam ne mingentem quidem ad parietem, id est canem reliquit. Mansit tamen in impio eorum instituto, & idola coluit. 3. *Reg.*16.

Quòd audisset exercitum, qui obsidebat Gebbethon vrbem Palæstinorum audita Elæ morte fecisse sibi regem vniuersi Israël Amri principem castrorum, seipsum incendio peremit, 3. *Reg.*16. atque ita tertia familia desiit.

Post cuius mortem scinditur populus. Pars sequebatur Tebni, pars Amri, *Ibid.*

Anni dissensionis, qui quatuor fuisse videntur adduntur ipsi Amri.

Hîc incipit discrepantia regum Iuda & Israël.

g INTERREGNVM quatuor annorum in Seder c. 17. ab anno scilicet 27. Asæ vsque ad annum 31. eiusdem: sed posteà notatur illos quatuor annos esse de numero 12. quibus iste Amri regnasse scribitur. Ergo interregnum illud prætereundum.

Et sanè interfecto Ela, Zamri tantùm 7. diebus in Tirsa regnauit, & eodem die, quo audiit in castris populus necem Elæ, constituit Amri regem super Israël, 3. *Regum* 16.

Difficultas oritur ex eo, quòd primus Amri incidisse dicatur in 31. Asæ regis Iuda, *Ibid.*

Sed nulla est, si præcedentia spectentur. Nam *mortuo Amri diuisus est populus Israël in duas partes, vna sequebatur Tebni, vt constitueret eum regem,* per annos 4. aut 5. *Mortuusque est Tebni & regnauit* pacificè, securè, & sine æmulo *Amri*, sequentes annos septem. Ita *regnauit Amri super Israël anno trigesimo primo Asæ regis Israel.* Totúmque eius regni curriculum comprehensum est annis duodecim. Si quinque illi, quibus regnauit cum Tebni, connumerentur.

Ita vigesimo septimo Asæ pugnat de regno cum Tebni per annos 4. vel 5. trigesimo primo finem contentioni ob æmuli mortẽ imponit, sicq; deinceps septẽ annos quiete,

firmiter

firmiter & verè regnat. Cuius causa trigesimo primo Asæ regnasse dicitur super Israël duodecim annis. Ita tamen vt duodecim illi incipiant ab Asæ 27. quies & firmitas à 31.

Prodigiosè aliqui ex his duodecim sex constant, séxq; posteriores abstrahunt, & cum viginti duob. Achaz confundunt ídque (inquiunt) vt tempora Regum Israëlis cum Regum Iuda conuenienter conferantur. Quasi vero vt proximè, responsio non sit simplicior & rectior collatio.

Amri migrat in Samariam, inter Iudæam & Galileam, vbi regnat annis 6. Sicque Samaria vrbs amplificatur, & fit regni metropolis, cùm eũ honorem haberet antea Tirsa. 3. *Reg.* 16. Idq; postquã firmasset imperium, & Tebni regni æmulus sub Asæ trigesimũ primum fuisset mortuus.

A 27. Asæ regis Iuda, ad eiusdem 38.

Samaria condita (in vrbis scilicet formam, nam iam olim vicus erat) *Ibid.*

Ab ea condita, æra siue principium rationis decem tribuum deducta est, iuxta quam Israëlitæ numerabant à Samaria condita, vt Romani à sua vrbe. Nam illud 2. Par. 22. *Quadraginta duorum annorum erat Ochozias rex Iuda, cùm regnare cœpisset, & regnauit anno vno in Hierusalem*, sic debet accipi. Quadraginta duorum annorum erat, siue quadragesimum secundum annum attigerat, à Samaria condita, & Amri in eam migratione: tot enim existũt à sexto Amri, siue à Samaria condita, ad Ioram regis Israël duodecimum, qui erat Ochoziç regis Iuda primus & vnicus. Alioqui 4. *Reg.* 8. vigesimo tertio ætatis Ochozias iste interit. Supra in regibus Iuda hanc difficultatem explicauimus, sed obscurius.

Ex hac in hoc oppidum migratione regnum Samariæ nomẽ accepit. Eo autem transtulisse regni sedem videtur, quòd Tirsenses fuissent Tebni æmuli sui partes secuti.

7

h ACHAB an. 22.

h ACHAB ducta Iezabel, idola gentium introduxit, fanum Baalim in Samaria ædificauit, altare Baal & lucum idolis dicauit, primus denique nouas superstitiones inuexit. Nam eo vsque reges Israël simplici impietate Ieroboã filij Nabat contenti fuerant, quæ erat de vitulis. *Kimbi*, 4. *Reg.* 21. 3 Reg. 22

Inter reges Israël singulare impietatis & iniustitiæ exemplum, Iosaphati religioni & virtuti, cuius temporibus regnabat, oppositum, 3. *Reg.* 15.

Prophetantibus Iehu, Abdia. Michea. Zaaziel, Eleazar, Elia.

Impiam duxit Iezabel filiam Ethbaal regis Sidoniorum. Ithobalum appellat Iosephus, quem regem fuisse Tyri Menander Ephesius tradidit, vt idem scribit contra Appionem.

Prophetas Domini interemit, 3. *Reg.* 18.

Ob quas impietates Deus eũ primùm fame trienni cœlo pluuias denegante, deinde verbo per Eliam castigauit.

Benadad Regem Syriæ sibi arma duobus annis & semis inferentem, duobus & triginta regibus in societatem belli ascitis, bis victum incolumem dimisit, suo magno malo.

Nam tertio prçlio est interfectus, 3. *Reg.* 22. ad Ramoth-Galaad iaculo traiectus inter commissuras & loricam.

Asa & Iosaphat Iudæ regibus. Ab Asæ 38. vsque ad decimum septimum Iosaphat.

Anno eius quarto regnũ adit Iosaphat in Hierusalem.

Benadad rex Syriæ cum 30. alijs regibus obsidet Samariam. Regnum ergo Syriæ illa tempestate præstans, nec monarchiam Assyriorum agnoscens.

Iezabel huius vxor feruens idololatriis, prophetas Domini vbiq; persequitur. vt Elias solum se à sacrilegio immunem crediderit, donec Dominus responderit septem millia virorum adhuc esse, qui se idolis non dedissent.

Anni mundi.

Elias se eius conatibus opponit. Sacerdotes Baal occidit. Cuius rei causa iram fugiens in desertum Beersabeæ se contulit, ibique diuinitus sustentatus.

3270 Inde iussu Dei rediit Damascum, & Hazaëlem vnxit in regem Syriç, Iehu in regem Israël, & Heliseum in Prophetam.

Ipse & Eliseus inter decem tribus vaticinium exercuerunt, non inter duas.

Sic Michæas filius Iemla in vincula coniectus, quod Achabo exitiabilem fore pugnam denũtiasset, cõtra 400. pseudoprophetarum sententiam. Nam hic non est Michæas Morastites, cuius extat prophetia aduersus Israël, quippe qui vixerit sub Achaz & Ezechia rege Iuda & Phaceæ rege Israël.

Nepher Cherres] rex Ægypti an. 4. Amenophis an. 9.

8

Ibid. i OCHOZIAS an. 2

Iisdem prophetis.

3272 i BAAL quoq; coluit. Punitus defectione Moabitarum & naufragio classis, quam in Tarsis Indiæ miserat, ac demum letali morbo absumptus sine virili prole. Maximè quia ministros miserat, qui Beelzebud idolum Accaronẽtium pro sua salute consulerent.

Secundum eius annum aliqui duntaxat putant inchoatum, itaque integrum tribuunt Ioramo successori. Quod similiter faciunt in Achab, dum viginti vnum annos plenos ei duntaxat relinquunt.

Anno secundo Ochoziæ translatus est Elias & non apparebit quousque veniat rex Christus. Tum apparebit & secundo occultabitur, nec postea apparebit, quousque veniat Gog & Magog. *Hec. Seder. c.* 17.

Iosaphat rege Iuda, sub eius decimum octauum.

Sic supra in Iosaphat sub eius decimum octauum translationem istam contigisse è 4. Reg 3. docuimus, qui cum hoc concurrit.

Atque hic incipit historia quarti regum.

Eius reliquiæ, id est, pallium Helisæo dimissum, miracula edunt, Iordanem bifariam secantes, vt Heliseus per siccum transiret, & filij prophetarum, qui morabantur in Hierico, spiritum Eliæ duplicem super eum insedisse agnoscerent. 4. *Reg.* 2.

9

3284 K IORAM frater Ochoziæ an. 12.

Ibid.

Spiritus autem Eliæ erat duplex, prophetiæ scilicet & miraculorum. *Ibid.*

Nam non omnes Prophetæ donum habuere miraculorum. Scio spiritum illum Eliæ duplicem aliter intelligi. Sed hunc puto esse germanum sensum.

Elia. & Eliseo vaticinantibus.

Ei post mortem Synagoga siue Sacellum in Carmelo monte, vulgato ipsius habitaculo dicatum est, in quo vigebat oraculum, de quo Sueton. in Vespas. c. 5. Apud Iudæam Carmeli Dei oraculum consulentem (Vespasianum) ita confirmauêre sortes, quicquid cogitaret pollicerentur.

Apparebat in circumcisionibus, & in illis prçsens adesse putabatur *Kimhi in Malach.* & sæpius alias *In tract. Berachot, &c.* Vt cum misit litteras ad Ioram regem Iuda septem annis post suam translationem *Seder. c.* 17. è 2. *Par.* 21.

Diebus Achab ædificauit Ahiel de Bethel Hiericuntẽ. Iaciens fundamenta perdidit Abiram primogenitum suũ, ponens portas natu vltimum suum ex prædictione Iosuë (cap. 6.) 3. *Reg.* 16.

Iosaphat, Ioram & Ochozia in Iuda regnantibus, à 21. Iosaphat vsque ad interitum Ochoziæ.

K HIC est filius Achab, in quo eius familiam extinctum iri Deus denuntiarat.

3284 Vt filius Achab fecit malum coram Domino, sed non quantum pater suus & mater. Abstulit enim statuas Baal quas fecerant. Peccatis dũtaxat Ieroboæ inhærẽs. 4. *Reg.* 3.

Triũphauit de Messa rege Moab, qui recusabat soluere

Anni mundi

centum millia agnorum & totidem millia arietum cum suis velleribus.

Adiutus armis regis Edom & Iosaphat regis Iuda, cuius causa Eliseus ad psaltis musicam de prospero belli euentu vaticinatur. *Ibid.* 3284

Illic Mesa primogenitum suum obtulit diis suis in holocaustum.

In bello contra Hazaëlem regem Syrię vulnus accepit, & curandi sui causa in Iezraël recessit, vbi à Iehu seruo suo & successore interficitur, 4 Reg. 9.

Sub hoc fuit & altera fames. Nona è memorabilibus decem, quas Hebræi in Targhum Ruth numerant, vt superior sit Octaua sub Achab, Elia propheta viuente. 3. *Reg.* 17. Hæc nona Eliseo in Samaria. 4. *Reg.* 6. post quam Decima expectetur sub Messia, de qua fortasse noster Io. in Apoc.

Dicitur ann. 2. Ioram regis Iuda regnasse Ioram regem Israël. 4. *Reg.* 1. Decimo autem octauo Iosaphat, 4. *Reg.* 3. Nempe, quia Ioram rex Iuda à patre designatus est anno regni ipsius 17. quando pater regi Achab auxilium ferebat contra regem Syriæ. 2. *Reg.* 22. Nam hic mos erat aduersus futuras seditiones, vt si quis Regum in bellum profecturus esset, prius significaret, quem Regem post se esse vellet, si ipse fortassis in prælio caderet. Hanc legem sequebantur Persæ ex Herodoto, ex qua accidit, vt in eorũ Regibus recensendis Hebræi à Græcis & Latinis plurimum discrepent, vt infra docebo. Hoc etiam sequebantur Romani, quando Imperatoribus dabant Cæsares.

10

l IEHV, ann. 28. 3312

Ionadab filio Rechab Eliseo & Zacharia filio Ioiade, prophetantibus.

Athalia & Ioas in Iuda.

l IEHV scriptis literis in Samariam omnem progeniem Achab deleuit, vxorem, filios & fratres Achab, & sacrificos omnes Baal, ex cuius templo latrinas fecit, vt à Deo prædictum fuerat. 4. Re. 13.

Ioram Israël & Ochoziam Iudæ reges trucidauit.

Quo die vnctus est in Regem, eo die vnctus rex Damasci Hazaël hostis. *Seder cap.* 28.

In impietate multa piè fecit.

Sub hæc tempora orditur Herodotus suam Ægyptiorum historiã, à Cheope, quẽ regnasse ait apud eos ann. 50.

11

m IOACHAS, ann. 17. 3329

Zacharia filio Ioiade propheta.

Ioas rege Iuda, ab eius 23.

m IOACHAS cœpit regnum an. 23. Ioas. 4. *Reg.* 13. quãdo Ioas templum Domini instaurabat. 2. *Paral.* 24.

Inuisus Deo, quòd secutus sit Idololatriam Ieroboæ filij Nabath, ob quam regnum eius regibus Syrorum Hazaëli & Benadad prædæ fuit, donec ab ipso exoratus Deus depulsis hostibus pristinum statum ipsi dedit.

12

n IOAS, ann. 17. 3341

Prophetis Amos patre Esaiæ & Osea.

Regibus Iuda Ioas & Amazia, à 37. Ioas ad Amaziæ 15.

n IOAS cum Amasia, qui eius secundo regnum inierat, bellum gessit & cœpit, adduxitque in Hierusalem, & interrupit murum eius, tulitque omne aurum & argentum & vasa & obsides, reuersúsque est in Samariam.

Eliseus eius decimo moritur. Ita prophetiæ munere functus est plus 60. à 19. scil. regis Iosaphat Duplicem Spiritum Eliæ consecutus est, 4. *Reg.* 2.

Eius corpus, mortuum hominem alium, à quo fortuito tangebatur, vitæ restituit, 4. *Reg.* 13.

Amazias rex Iuda regnum suscepit anno secundo huius Ioas.

13

o IEROBOAM filius. Ioas 41. 3382

o IORAM in Paralipomenis dicitur. Accisum regnum in pristinum splendorem restituit. Antiochia capta, &c. Syros vicit. Regnare cœpit, an. 15. Amaziæ. Post eius mortem regnum Israël à Tyrannis diuexatum est vsque ad finem sui. 3. Reg. 15

Regnum Assyriorum per Phul terrori esse cœpit Syris & reliquis finitimis, quem ad concionẽ Ionæ pœnitẽtiam

egisse

3.Reg.15 *Vaticinantibus Osea, Amos altero à patre Esaiæ, Esaia, Iona.*

Amazia & Ozia regibus Iuda, ab Amazia 15. ad 27. Oziæ.

1.Par.5. *Phul Assyriorum, ann.48*

Ibid. p INTERREGNVM octo annorum.

A 28. Oziæ ad eius 37.

14

* ZACHARIA mēs.6.

Iisdem vaticinantibus.

Ozia rege.

15

q *Sellum* mense 1. vel diebus 28.

Prophetis iisdem.

Ozia rege, Phul Assyriorum.

16

Ibid. r *Menahem* Tirsensis, ann.10.

Prophetis iisdem.

Ozia rege. Phul Assyriorum.

17

Ibid. ſ PHACEIAS Menahem, ann.2.

Iisdem vaticinantibus.

4.Reg.15 *Ozia rege, ab eius 50. Phul Assyriorum.*

18

4.Reg.15 t *Phakeias* Romeliæ, ann.20.

Vaticinātibus iisdem, itémq; Osea, Michea Morasthite & Oded.

Regnantibus in Iudæa per ordinem Ozia, Ioathan, & Achaz, à 52. Oziæ, vsque ad 4. Achaz.

1.Par.5. *Assyriorum Tiglath-Phalassar. ann 25.*

Anni mundi

egisse ferunt. Cultum vnius Dei Oriens adhuc retinebat, nec tam erat corruptus in πολυθεΐᾳ, quàm Occidens.

Ionas prædicit euersionem Niniuæ regi Assyriorum iam supra reliquos emergenti. Quare & huius Monarchię prima nunc mentio fit in Bibliorum historia.

3382 p QVIA 4. Reg.14. Ieroboam auspicatus est regnum suum Amaziæ decimo quinto, & regnauit annis 41. qui incidunt in 27. Oziæ, cum mox sequenti cap.15. scriptum sit. *Anno 38. Oziæ regis Iuda regnauit Zacharias filius Ieroboā*, octo annorum, vt minimum, interregnum debet cōstitui, etiam si fuerit in paternum regnum successio, quemadmodum sæpe videmus propter crebras & subitas familiarum vices, hæreditates manere interruptas & certis possessoribus vacuas. Certè hic crebra & repentina familiarum mutatio absumpsit octo annos, & deinde nouem, de perpetuo & rato Regum Iuda numero.

3390 * ZACHARIAS impietatem patrum suorum secutus, non successit patri nisi post octennium, siue à Catholicis, siue ab aliis oppugnatus. Deinde sexto mense occisus. Nam Deus non sinit hæreticos tranquille succedere, vel diu successione frui.

Post eum quidam interponunt interregnum 21. annorum, sed perperam. Falso enim nituntur fundamento hoc scil. regnum viguisse annis 270. quot esse putant à morte Salomonis ad Sextum Ezechiæ. Atqui si rectè subduxissent, duntaxat reperissent 259.

Satis ergo est octo vacuos inter Ieroboā & Zachariam intercalare. Nam 38. Oziæ regis Iuda regnare cœpit Zacharias. 4. *Reg.*15. cum Ieroboam mortuus esset eiusdem

3400 vigesimo septimo. 4. *Reg.*14.

Deinde totidem vel potius nouem, inter penultimum & vltimum reges, vt illic ex apertis Scripturæ locis demonstrabimus.

q SELLVM interficit Zachariam, & vicissim facti sui exemplo à Menahem post mensem interficitur.

Sexta familia.

Roma conditur in Italia Sextæ Olympiadis, ann.3.

r PHVL contra terram Israël bellum molitur, & regem

3402 Menahem tributarium facit. 4. *Reg.*15.

Hic primus cum Israëlitis negotium habuit, primus putatur regnasse inter Assyrios extincto Sardanapalo. Sed iam refutauimus.

In Menahem septima familia incipit.

ſ COEPIT regnum anno Ozię quinquagesimo. Patrem imitatus malum fecit coram Domino. Quare necatus simul vitam & imperium amisit.

3422 t PHAKEE Ieroboami impietatem imitatur. Iudæam sub rege Iudæ Ioatham excursionibus vexat. Inde assumpto Razi rege Syriæ Achazum Ioathæ successorem armis aggreditur & facta ingenti cæde Hierosolymam obsidet. *Es.*7.

Achazo in auxilium sui regem Assyriorum Tiglath Phalassar vocante Galilæam perdit, tribubus Galileæ Zabulon, & Nephtalim in Assyriam translatis.

Atque hæc fuit prima transmigratio Israël. Quare in odium suorum adductus ab Osee inita coniuratione perimitur eodem scelere, quo imperium assumpserat.

In eo fuit familia octaua.

Ne mireris si Oseas, Amos & Esaias adhuc vaticinarentur. Nam floruerunt diutissimè, & quisque illorū quatuor reges Iuda sepelisse dicitur Oziam, Ioatham, Achaz & Ezechiam. *R. Selom. Os.* 1. *Kimh. Esa.* 1.

Tiglath-Phalassar Assyriorum, rex vrbes, Aron, Abel, Bethmecha, Ianocha, Cades, Asor, Galaad & Galileam, & vniuersam terram Nephtali cepit, & in Assyrios abduxit. 4. *Reg*. 15. Hoc modo Iudęos Galilea potitos, eam primum inhabitare cœpisse quidam existimant.

u INTERREGNVM nouem annorum ex 4. Reg. 15. & 17. omnino hic statuendum. Nam iste Phakeias regnare incipit ann. 52 & vltimo Oziæ, desinit sub annum 20. Ioathan, qui erat quartus Achaz, à quo ad sextum Ezechiæ quando concidit istud regnum, supersunt anni 18. nempe 12. reliqui Achaz & sex Ezechiæ.

1. Par. 5

Vel regnauit Oseas vltimus Israëlitarum rex annos 18. Nouem per tyrannidem ab anno vigesimo Ioatham, qui fuit quartus Achaz. 4. *Reg*. 15. Indignata enim Scriptura impium regem Achaz illic nominare, mortuum potius patrem nominat. Nouē alios per ius, dum anno 12. Achaz rex est confirmatus & receptus, 4. *Reg*. 17.

x OSEE minus impius, quàm reges superiores, 4. *Reg*. 17. perpetuam tamē genti captiuitatem importauit, quòd peccatorum mensura iam ad summum peruenisset.

Duodecimo Achaz regnum consequitur post octennem vel nouennem de regno cum familia Phakeæ dimicationem. Vnde hic nona & vltima Regum Israël stirps.

Suo primo, à Salmanazare rege Assyriorum victus dare ei tributum coactus est. Septimo quòd legatos ad suum regem Ægypti misisset, vt eius ope se à tributo imposito liberaret, in Samaria post triennium ferè à Salmanazare regresso obsessus est ac tandem captus & cum populo, id est, cum reliquis octo tribubus Israel in Assyriam translatus, & in vrbibus Hala & Habor iuxta fluuium Gozan in ciuitatibus Medorum collocatus. 4. *Reg*. 17. & 18.

Ibid.

Hæc est clades extrema regum & decem tribuum, qua sexto Ezechiæ regis Iuda vltra montes Medorum & Persarum abductæ sunt, missis aliis in earum terram. Hæ Orienti & Septemtrioni infusæ, Iudæorum clausorum fabulæ dedere causam: qua de re extat Eldad Danius à nobis versus.

Perditas in Oriente aiunt Hebræi. Intereà facilè assensum præbuerim iis, qui ex istis, ortos Tartaros opinantur, siue quia Tartari tenent oram Septemtrionalem Orientis & Aquilonis, siue quia illorum præcipuum imperium Persico imminet, eóque terminatur à parte Assyriæ & Mediæ, siue quia diu latuerunt, & ignoti permanserunt. Nam eorum nomen tantùm auditum circa annum Domini 1200. Adde, quod nomen Tartari (sic enim loquendum aiunt sine r) Hebraicè & Syriacè sonat derelictum, desertum. Præterea Hordas Tartariæ, in prouinciis Septemtrionalioribus aliquæ retinuerunt nomen Dan, aliæ Zabulon, aliæ Nephtali, inter regna aliqua nomen Tabor, alia alterius Hebraici monumenti, vt nec mirum sit Russiam, Sarmatiam, Lituaniam, Moscouiam & cæteras versus Tartariam regiones Iudæis abundare.

Denique quoniam Circumcisionem sunt perpetuò amplexi, antequam quicquid accepissent de infœlici Mahomete, cui & facilè assenserunt quòd in multis suæ leg & moribus congrueret.

In hanc cladem inciderunt, quoniam à cultu Dei, quem tradiderat Moses, defecerant, & nouam religionem asciuerant. 4. *Reg*. 18.

In hoc bello Tobias in captiuitatem ductus est. *Tob*. 1

Anni mundi

3422

3431 u INTERREGNVM, ann. 9.

A tertio Achaz ad eius duodecimum.

19

3440 x OSEE filius Ela, ann. 9.

Iisdem vaticinantibus.

Achaz & Ezechia regibus Iuda.

A duodecimo Achaz ad sextum Ezechiæ.

Assyriorum Salmanazare, ann. 17.

ASSYRIORVM ET OSEÆ REGIS SÆCVLO.

Anni mundi

3440

Est etiam probabile earum partem esse populos Americæ siue Indiæ occidentalis (quod miror a nullo animaduersum) Primo, quia traduntur perditæ in Oriente, *R. Selom. Cant. Salom.* 2. Secũdo, quia in insulis S. Michaelis siue Essoris ad illam vrbem pertinentibus sepulchra subterranea à nostris reperta sunt cum literis Hebraicis antiquissimus supernè quidem מטם אל *quid violauit Deus*) infernè autem שעל בין שחרע אל cu duobus apicibus, (*Scalbim mortuus est, scito Deum*) Teuetus libro vigesimo tertio Cosmog. cap. 7.

Tertio, quia 4. Ezræ 13. profectæ narrantur *in vlteriorem regionem, vbi nunquam inhabitauit genus humanum. Per introitus autem angustos fluminis Euphratem introierunt. Fecit enim eis Deus signa & stetit venas fluminis, quousque transirent. Per eam enim regionem erat via multa itineris anni vnius & dimidij. Nam regio illa vocatur Asereth*, עשרת quasi transito Euphrate venerint in Tartarica deserta, indéque in illam terram ignotam versus Grotlandiam. Nam ab illa parte America dicitur aperta & sine mari cum alijs ex partibus sit mari clausa & peninsula. Quin & per angusta freta, maria etiam vastissima eò peruenire potuerunt, vt in regiones solo mari à Tartaria diremptas.

Quarto, quia Iudæos appellant clausos veteri traditione & Cabbala. Constat autem Americos clausos vndique mari, ac Americam vel esse magnam insulam, vel peninsulan. Nam adhuc dubitatur vtrum à partibus Septemtrionis iuncta sit continenti Asiæ siue Tartariæ magnæ, vel ab ea freto duntaxat exclusa vt ab orbe antarctico, versus austrum, per fretum Magellanicum.

Cuthei in Samariam translati cum dijs patrijs sacra facerent deuorari à leonibus cœperunt. Quare vnum è sacerdotibus captiuum reuocarunt, qui eos iura regionis doceret & vnius Dei cultum. Quem tamen ita seruarunt, vt quæque gentes fabricaret Deum suum *quarti Regum decimo septimo*.

Addit Iosephus eos recepisse quinque Mosis libros, sed malè interpretatos, neque Iudæos, neque Gentiles euasisse, cùm Iudæi bene rem suam gererent, se Iudæos & Ioseph progeniem asseruisse, cum male, se Babylonios affirmasse (hæreticorum ingenium.

Samaritanorum origo, quorum religionem semi-Iudæam, quàm planè paganam malle se Deus immissis leonibus declarauit. 4. *Reg.* 17. Cutheos eos Hebræi appellant quòd post veteres colonos exactos à Salmanazare, venissent de Cutha & vicinis vrbibus & regionibus Assyriæ & Mediæ. *Ibid.*

E Iudaica religione, quinque libros Mosis duntaxat receperunt, secundùm Sadduceos de resurrectione, animæ immortalitate, & futuri regni statu sapiebant, gens Sicariorum, vnde Dositheus & Simon Magus hæresiarchæ. *Orig. hom.* 25. *Num. & lib.* 1. *&* 2. *in Cels.*

Secundum Ethnicos à Iouis & reliquorum deorum cultu non abhorrebant, se Medorum Persarúmque colonos dicentes. *Ioseph. lib.* 12. *cap.* 7. De istis lege 1. Machab. 5. & 2. Machab. 5. & 6.

Decem tribuum tres captiuitates siue transmigrationes, quot duarum fuisse suo loco notauimus. Primo ascen-

3440

dit Assar rex Assyriorũ, qui & Tiglath-Phalassar, & traxit in exilium tribus Ruben, Gad, & dimidiam Menassis, quæ

erant trans Iordanem,abstulitque vitulum aureum, quem primus Ieroboam in Dan dicauerat.Idque diebus Phakeę filij Romelię & Achaz regis Iuda.Deinde post aliquot annos initio regni Oseæ,vltimi regis, Salmanazar rex quoque Assyriorum abduxit tribus Aser,Isachar, Zabulon & Nephtali in Assyriam,Israelitis Galileam exhauriens,reliquos tributarios faciens,& alterum vitulum exportās.Postremo cùm rebellasset Oseas anno regni sexto, adsūt Assyrij rege eodem Salmanaz,tribúmque Ephraim & dimidiam alteram Menasse terra expellunt, túmque Cutheos, Babylonios,Suseos, Elamitas, & cæteros Samaritas, qui ipsorum vrbes incolerent,mittunt.*Seder.cap.22.*

Salmanazari decem tribuum euersori, successit Senacherib,qui ea passus est,quæ Esaias & Herodotus scriptis mandarunt.Denique Sardanapalus filius,vt ex voce Asar-Adon,Hebraica coniectare licet, Asar-Adon Phul, Latinè & Græcè Sardana-phalus. Errant ergo Germanorum noui chronologi, qui somniant Sardanapali exuuias partitos esse inter se Phul Belochum, patrem Tiglath-Phalassar Babylonium, & Arbacem Medum, ac Sardanapalum vixisse Oziæ tempore, dum apud Israelitas regnaret Ieroboam filius Ioas,vt secundum & nouum nescio quod regnum Assyriorum circa illa tēpora stabiliant,cùm Scriptura de eo loquatur,vt vnico, & à Phul duntaxat continuatio vsque ad Nabugdonozoris, vel parentum eius sæculum.

Anni vrbis condita.

Anni mundi 3440

Summa, anni 258. menses 6. dies septem, quemadmodum à morte Salomonis, quando istud regnum cœpit, ad sextum Ezechiæ, quando desiit, fluxerunt anni 259.

Sine duobus interregnis Sūma anni 261 menses, 6. dies 7. sed illa fuerunt intercalanda ob superiores causas, vt vtriusque regni tempora & ætates consonarent.

INTERIM HAC QVINTA ÆTATE PROPTER TANTOPERE CORRVPTVM AB HÆRETICIS RELIGIONIS statum,doctrina Ecclesiæ ad sequentem transmitti perenni serie non desiit. Quod sic demonstratur.

à 3150

QVINTA *ætate superior doctrina, pietas & religio floret & illustratur per innumerabiles prophetas,* Deum esse vnicum, *Es.43. 44. 45. Præter me non est Deus, &c. Et tamen* trinum. *In Hebraica veritate Ecclesiastis 12. Memento creatorum tuorum in diebus iuuentutis tuæ, Prou. 12. Noui scientiam Sanctorum, Es.6. In illa visione Seraphica, Quis ibit nobis (Patri, Filio, & Spiritui Sancto) præter nobile illud Trisagium, Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth, à Ioanne in Apocalypsi repetitum. 22. Non suspexistis ad eos, qui fecerunt eam (Hierusalem) 42. Creans cœlos, & extendentes eos Dominus 44. Sic dicit Dominus factores tui. & iterum versu 24. Dominus factores tui. 50. Mane erige aurem mihi, & audiam quasi magistros, 54. Quia dominabuntur tui, qui fecerunt te, Dominus exercituum nomen eius, Os. 11. Iuda adhuc descendit cum Deo, & cum sanctis fidelis. Hier. 10. Dominus Deus verus est ipse dij viuentes, & Rex sempiternus. 23. Peruertistis verba Deorum viuentium, Domini exercituum Dei nostri. Quos Esaias vnico contextu expressit nominatim c. 48. Ego primus & nouissimus, Non à principio in abscondito locutus sum. Ex tempore antequam fieret ego eram, & nunc Dominus Deus misit me & Spiritus eius. Nam loqui illic Filium Dei, non Prophetam constat per literam præcedentem. Manus quoque mea fundauit terram, & dextera mea mensa est cœlos.* Filium Deum esse. *Es. 7. 9.10.25.35.40. 45 55. 58. Hier. 23. & 33. Os. 1. Baruc. 3. Ioel. 2. Mich. 2. & 5. Pro.8. & 30.* Spiritum quoque Sanctum, *Es. 48. 59. & 63. Ipsi ad iracundiam prouocauerunt eum, & Spiritum Sanctum eius. 61. Spiritus Domini super me, 44. Effundam Spiritum meum super semen tuum. 32. Donec effundatur super nos Spiritus de Excelso, Ioel 2. &c.* In Christum fides,& eius expectatio, *Es.6.7.8.33.35.40.42.45.48 50.51.53.55.57.60.61.62.63. Hier.21.23.31.33. Ioel 2. Abac. 3. Soph.2.& 3. Mich. 5. Os.6. & 11. Denique quotquot Prophetæ & Sibyllæ illa tempestate scripserunt.* Sacerdotium, Ministerium publicum, *Sadoc primus templi Pontifex & reliqui vsque ad Iosedec tempore captiuitatis per catalogum 1. Par. 9. Sacerdotes, Leuitæ & Prophetæ innumerabiles, in libris Regū & Paralip. quorum ordo & successio in Seder Olam.* Sacrificia & Sacramenta, fidei signa, *eadem quæ prius per singulos libros Regum & cæteros huius ætatis historicos & scriptores. Quin & eorum per Christum perfectio, correctio, immutatio prædicitur Es. 12. 55. 52. 61. Hier. 31. &c. Prou. 9.* Pœnitentia & eius partes, *Illas vrgent Prophetæ, & in eis neglectis totam malorum causam conferunt. Es. 1. &c. Ioel 1. &c. Doctrinam contrariam pseudo prophetiam sine hæresim appellant. Lament. 2. Prophetæ tui viderunt tibi falsa & stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, vt te ad pœnitentiam prouocarent. Hinc apud eos hostia pro peccato & delicto, & ieiuniorum, sacci, cilicij, luctus, spiritus contriti & tribulati mentio continua.* Confessio Exomologesis, *vt quæ iam esset instituta Leuit. 5. Qui peccauerit vel deliquerit agat pœnitentiam pro peccato & offerat, & sic facient illo tempore, vbi Hebraicè vbique, & con-*

ad

3560

fiteatur

Anni mundi à 3569 ad 4121

fiteatur id in quo peccauit, vt Leuit.13. leprosus adiens sacerdotem se esse leprosum clamabat, & Num.5. Vir & mulier cum fecerint ex omnibus peccatis, quæ solent hominibus accidere atque deliquerint, confitebuntur peccatum suum, modum eorum confitendi vide apud Fagium in quintum & decimum sextum Leui. Viddui, appellabant ex Elia in Tisbi, vnde R. Isaac. Leuit.1. Qui agit Tesuba (i. pœnitentiam) vt faciat Viddui & confiteatur peccatum suum necesse est. Eucharistiæ tanquam rei admirandæ promissio, Prou.9. Ose.14. Viuent tritico, &c. vbi R. Kimhi è [illegible] semina transubstantiationis adducit. Festa ad septem Mosaica adduntur noua. Dedicatio templi Salomonis in mense Bethanim, i. Septembri 3.Reg.8. ἐνδελεχισμός, tabularum fractarum mense Maio Ios.lib.6.Bell.c.8. & aliquot alia. Templa, Templum Salomonis incredibili sumptu extructum. 2. Paralip. 3. 4. 5. domus orationis. Es.56. Hierem.7. Synagoga Hierosolymis à quadraginta & octoginta è traditionibus Hebr. & innumerabiles aliæ per vniuersam terram Palestinæ nostris parœcus respondentes. Imagines sacræ, Cherubi Salomonis forma iuuenili & opere statuario & solido præter Mosaycos. 2. Paralip.3. vbi pictis aliis multis & cælatis sculpturis omnes templi partes, etiam vestibuli exteriora aspergantur, & 3.Reg.6. tam intrinsecus, quàm extrinsecus pro templi etiam foribus & introitu vnde Psalmus 73. queritur, quòd Babylonij exciderint ianuas vel sculpturas, picturas, cælaturas templi. Nam Pitulim illo loco ad hunc modum interpretantur Rabbini. Es.19. alludens ad sua tempora. In illa die (inquit) erit altare in medio terræ Ægypti & titulus Domini (Matsebá, statua propriè) iuxta terminum eius, Oseas cap.3. sacris imaginibus, quas Teraphim appellat, priuandas decem tribus vaticinatur, propter sua peccata, quòd essent euertendæ per Assyrios & in captiuitatem abducendæ. E quo loco R Iaphet cum veteribus Rabbinis colligit, vt & indicat illic Abben Ezra, decalogo sacrarum imaginum vsum non fuisse prohibitum, sed profanarum & Idololatricarum duntaxat. Serpens æneus hoc adhuc æuo extabat in excelsis. 4.Reg.18 vsque ad regem Ezechiam, qui eum euertit propter abusum, non quia imago, &c. Delectus ciborum. Es. 66. qui edunt carnem suillam & abominationem & murem, simul consumentur, dicit Dominus. Ieiunium 3.Reg.21. 2.Paralip.20. Tob.12. Es.58. Hierem.36. Ioel 1. Quin & Elias hac ætate exemplum ieiunij quadragesimæ renouauit. 3.Reg.19. à multis olim inter Iudæos obseruati è R. Beniamin in suo itinerario. Alia multa ad Mosaica adiecta sunt, quarto mense, id est Iunio, quinto. i. Iulio septimo, id est Septembri, decimo. i. Decembri, quorum meminit Zacharias cap.8. & Hebræi in suo Calendario. Religiosorum vita & vota & instituta varia. Filij prophetarum in Bethel, in Hierico, &c. 4.Reg.2.4.5.6.9. Elias vir pilosus, zona pellicea accinctus, & Eliseus hanc vitam illustrarunt. 3.Reg. & quarto. Rechabitæ Hierem. 35. abstinentes ab vrbibus, vino, ædibus, agris, possessionibus, peculio siue proprio, qui & vocantur Scribæ siue doctores. 1.Par.2. vers. vlt. Holda prophetissa q. abbatissa habitans in Millo, id est, collegio vel domo doctrinæ, vt habet Chaldæus. 4.Reg.22. Sancti & eorum preces, inuocatio, vis, cura. Elias curat res viuorum. Misit enim cælitus literas ad Ioram regem Iuda filium Iosaphat, in quibus iram Dei contra ipsum explicabat, annis septem post suam translationem in cælum. In Seder Olam c.17. Ioseph.lib.9. Ant.c.2. quod apertè colligitur è 2.Par.21. & 4.Reg.2. vbi intelligitur translatus ante decimum octauum regni Iosaphat, id est, septem annis ante Regnum istius Ioram Es.44. ille vocabit in nomine Iacob, vbi Chald. & ipse יקרא i. orabit in nomine, siue nomen Iacob. Esa.62. super muros tuos Hierusalem constitui custodes. i. Angelos, Talmudici in tractatu Menahoth, item patriarchas, qui protegunt nos tanquam muros, R. Selomo è R. Ionathan, qui sic Chaldæis vertit, Ecce opera patrum tuorum iustorum (ò vrbs Hierusalem) aptata sunt & seruata coram me tota die & tota nocte nunquam cessant facere mentionem tui coram Domino. Baruc 3. audi nunc orationem mortuorum Israel & filiorum ipsorum, qui peccauerunt coram te. Hier. 31. Rachel plorat filios suos. i. intercedit pro filijs suis apud Deum. è Midras Hagada & R. Selo. ossa Elisei mortui mortuum suscitant. 4. Reg.13. mortuum eius corpus prophetauit, Eccl.48. id est diuina fecit. Nam apud Hebr. prophetare est non solùm diuina dicere, verùm etiam diuina facere. Vnde per ἐπεξήγησιν mox sequitur. In vita sua fecit monstra & in morte mirabilia operatus est. Vt proinde Iosias eius sepulchrum, ossa & sanctos cineres, quemadmodum & alterius prophetæ, honorificè obseruauerit. 4.Reg.23. Pallium Eliæ translati aquas Iordanis diuidit. 4.Reg.2. Reliquiæ Arcam & reliquias Mosaici tabernaculi in suum templum magna pompa infert Salomon, in Arca tabulas testamenti concludit. 2.Par.5. Arcam autem aliam fecit, in qua conseruaretur Aaronis virga, Vas mannæ, oleum vnctionis sacrum. In Misna tractatu de siclis c.6.§.7. Thuribulum quoddam aureum seruabatur in Sancto Sanctorum, ad quod soli pontifices ingrediebantur, Heb.9. Ios.lib.2. contra Appionem. Preces & oblationes pro defunctis, Tob.4. Panem tuum & vinum super, (id est propter. Nam est Hebraism.) sepulturam iusti constitue. Es.26. Viuant mortui tui, interfecti mei resurgant, &c. (deprecanter è R. Selom, & Rabbinis, qui & hunc versum vsurpant suis in precibus pro mortuis) & certè est precatio & canticum, vt patet è principio capitis 57. A facie malitiæ collectus est iustus, veniat pax, requiescat in cubili suo, qui ambulauit in directione sua. Vnde & hunc quoque versum Hebræi in suum pro defunctis officium conferunt. Cant.7. palatum tuum (id est oratio tua ò Ecclesia) sicut vinum generosum loqui facit labia dormientium (id est, mortuorum. q. d. eos prorumpere facit in lætitiam, exilire præ gaudio, & loqui, è R. Selemo & veteribus Rabbinis.) Et proinde honore carere sepultura infelicissimum putabant. Eccl.6. Hier.22. Purgatorium, Midras Ecclesiastis 12. citato illo Esaiæ loco: veniat pax, quiescant in cubilibus suis, & 1.Sam.25. sit anima Domini mei ligata in fasciculo viuentium. Traditiones ad Ezram & viros Sinagogæ magnæ delatæ sunt, indéque in libros relatæ. Vita æterna. Iudicium postremum, nihil hoc dogmate crebrius in prophetis. Sic & reliqua doctrinæ capita nostris planè consentanea abundè exhibent Salomon, prophetæ maiores & minores, qui intra huius ætatis curriculum scripto cælestes res copiosissimè mandarunt. Ideo enim hic sum breuior, quoniam eos totos oporteret transcribere.

CONtinet hæc ætas sexta transportationem & seruitutem Babylonicam, vrbis templi & terræ Iuda desolationem, reductionem in patriam, vrbis, templi, terrę restaurationem, desolationem & calamitatem sub regibus Syriæ, præsertim Antiocho Epiphane, liberationem pro Hasmoneos siue Machabeos, regni reparationem, aduentum & res Christi, seditiones ac finem imperij.

a HOS 70. annos, Daniel & Ezechiel prophetæ captiui apud Babylonios, Ieremias & Baruc in Iudeæ solo relicti partim vaticinando, partim agendo illustrarunt.

Daniel cum socus abstinet a cibis gẽtilium illegitimis, leguminibus contentus. Susannam absoluit, visiones regum ad res futuras pertinẽtes interpretatur. Deinde suas ipsius proprias alias. Honoribus afficitur à Nabugdonozore, Baltazare, Dario & Cyro regibus.

His etiam 70. continentur Ezechielis acta. Godoliæ reliquiis à Nabugdonozore præpositi absque vllo insigni regio aut imperij nomine, quia præesse paucis & calamitosis nulla dignitas erat. *Ierem.* 39. mense septimo post abductum Sedechiam & excisam vrbem, vigesimo Nabugdonozoris. 4. *Reg. vlt. Ier.* 41.

Statua Nabugdonozoris cum periculo trium puerorũ.

Regna Nabugd. Euilmerodaci & Baltazaris, cum rebus Babylonicis & Medicis.

Reliquiarum in Ægyptum ob Godoliam ab Ismaële interfectum migratio, duce Iohanan filio Chareæ, *Ier.* 42. & 43. cum ipso Ieremia. Quas non est dubium anno captiuitatis 27. cum Syria & Ægypto fuisse a Nabugd. subactas e Ierem. 44. & 46. & Ezech. 29.

Vertente captiuitatis septuagesimo orare cœpit Daniel 9. c. Deum pro restauranda Hierosolyma & ab Angelo accepit ab exitu verbi de restituendis captiuis, deq; reficienda vrbe vsque ad Christi ducis necem inter fluxuras Hebdomadas 69. vel ad summum 70. vt aliqui exponunt.

Porro exitus illius verbi fiebat tunc ab Angelo illud de cœlis deferente, & prolatum in cœlo, dum ipse precaretur, denuntiante, vel (quod in idem recidit, nec annorum numerum auget!) paulo post factus est, anno scil. primo Cyri, qui mox Dario, sub cuius vitæ extremum Danieli ista reuelata sunt, successit. Illo enim captiui primùm dimissi sunt, vt compleretur verbum quod dixerat Dominus ore Ieremiæ, &c. 1. *Ezra* 1. *vide Ier.* 29.

In tres partes suas 70. Hebdomadas, id est, annos 490. distribuit Angelus, quòd in earum singulis res notabiles essent euenturæ. In septem, in sexaginta duas, & vnam. In septem inquam, id est, in annos 49. quòd tot septennia siue anni plus minus. (Nam scriptura sępe negligit fractos) essent insumendi in perficienda totius vrbis, templi, terræ redintegratione, ob impedimenta hostium & calamitates temporum, vt inde sequeretur veluti annus quinquagesimus siue Iubilei, id est, perfectæ quietis terræ & populi. *Leuit.* 25. Eo enim allusit Angelus in septem Hebdomadibus separatim constituendis.

In sexaginta duas, verò, id est, annos 434. quòd deinceps rep. Iudæorum cõstituta, & statu patriæ firmiter ordinato, tantum temporis spatium vsque ad excisionem Christi esset fluxurum.

In vnam denique, id est, in vltimum septennium, quod

20

Iere. 25.

20

Anni mundi

3569

SEXTA ÆTAS captiuitatis quę est Ethnicis Monarchiarum & ingentium imperiorum Mundi velut canities.

a Tempus CAPTIVITATIS fuit ann. 70.

Vatibus Ieremia, Baruc, Habacuk, Seraia, Daniele Ezechiele.

Pontificibus Iosedec & Iesu.

Sedechia, Iechonia, Salathielis exulum & captiuorum principibus.

Nabugd. & filijs eius Babyloniorum regibus.

Seruio Tullio annis 44. sexto Romanorum rege, deinde Tarquinio superbo, ann. 25. quibus successerunt consules.

3639

illa post mortem Christi in Iudæa Apostoli sua prædicatione essent abundè confirmaturi nouum testamentum,& ad illud Iudæorū reliquias siue electos copiose traducturi, donec transirent ad Gentes, séque per reliquum orbem dispergerent.

Anni mundi 3569

Vltimi illius septennij duas facit partes,quòd in primis sexqui tribus annis Apostoli ita in Iudaico populo essent confirmaturi nouum pactum, vt conuersi possent intelligere sacrificia & cætera figuralia esse deinceps inutilia & infructuosa. Atque illud est. *Et dimidio Hebdomadis deficiet hostia & sacrificium* siue, vt Hebræa ad verbum sonant. *Et dimidium Hebdomadis cessare faciet sacrificium & oblationem* Quantum videlicet ad fructum & vtilitatem. Nam citra ad noxam & perniciem Legalia diutius durarunt, lege currente cum Euangelio ad vrbis vsque excidium. Tunc enim plenè sepulta est Synagoga,indéque Mosis figuralia cœpêre esse perniciosa.

Reliquis sexqui tribus annis Apostoli in Syria continuarunt Iudæos vel confirmare vel conuertere, maximè vt eis vterentur ad reliquum orbemChristo subigendum. Nam orbis primi doctores non tantùm fuere Apostoli, sed &Apostolici,id est,alij Christi Discipuli, deinde Apostolorum Apostolicorumque conuersi ac æmuli, qui fere fuerunt Iudæi,& sacrarum literarum capsarij.

Quod interponitur,*de populo ducis venturi*, id est populo Romano eiusque principe Tito, non pertinet ad 70. Hebdomadas,sed per occasionem, quadam veluti parenthesi,inclusum est,vt doceremur fontem calamitatis Iudaicæ è Christi nece proficisci.Quare illic, *Et*,aduersatiua est particula de linguæ more *Post Hebdomadas* (inquit) *sexaginta duas occidetur Christus*, *& non erit eius* (populus, qui cū negaturus est & cæde sublaturus) Hoc enim rectè expressum est à nostro interprete, qui videbat Angelum propter necis Dominicæ indignitatem, & ob luctuosam Iudæorum reiectionem,per πάθος sententiam non absoluisse,sed vsum Aposiopesi,non simplici Eclipsi,vt nostrates recentiores insipide & mysterijs incongruenter putāt, duntaxat subaudientes *Adiutor*,siue vt Rabbini, *vita*, *Et non erit illi*(*vita*,Dominiúmve,)*Et nō erit illi*(*Dominium* vel Rex.) *Et non erit illi*(*vrbi amplius rex.*)

Rectius igitur,per Aposiopesin, *Et non erit eius populus, qui eum necaturus est.*(sic enim illic lego, non *negaturus*) *Et ciuitatem*,(id est,at,sed ciuitatem) *perdet populus* Romanus *cum duce venturo*,TitoVespasiani filio,non quidem statim, sed suo tēpore,38.pòst annis.ira Dei ob hanc causam deinceps in istum populum stillante.Nam hoc verbo in Heb. vtitur,id est,guttatim decidente & sensim ipsum labefactante.

Sic quod vltimæ Hebdomadi subiicitur, *& erit in ala abominatio desolationis & vsque ad consummationem & finem perseuerabit desolatio*,est totius prophetię coronis,clausulaque de stupenda vastitate & ruina tam Iudæorum, quàm vrbis & patriæ, post illud septuaginta Hebdomadarum, siue septenniorum spatium euentura. Nam vt docui, septuaginta Hebdomades præfinitè explētur Mortis Christi septimo.

Initium Hebdomadum (inquit Theodoretus) ab alijs in anno primo Cyri regis Persarū collocatur,cū Iudęi domū remissi sunt. Hoc nos sequimur & simplicitas oraculi aliud non patitur. Ab aliis in sexto Darij, cum templum perfectum est,ab aliis in vigesimo Artaxersis cùm vrbs instaurata est.Finis verò aut in cruceChristi,aut in eiꝰ baptis

3639

CAPTIVITATIS SÆCVLO.

mo, aut in templi euersione statuitur, nempe sub Vespasiano.

Anni vrbis conditæ — *Anni mundi*

Sese autem debent consequi 70. an. captiuitatis & 70. hebdomades annorum. Nam illo 70. an. aut vno pòst pleno, nempe primo Cyri, sermo exiit, vt Hierusalem restauraretur. Adde Danielem vel potius angelum in statuendis his 70. hebdomadibus voluisse alludere ad 70. annos. q. d. tot supersunt hebdomades annorum ad plenam liberationem & redemptionem populi, quot anni fuêre captiuitatis.

272 — 3638

Continent autem acta Zarobabelis, Ezræ, Nehemiæ Pontificum Machabæorum, Christi, & primi septennij Apostolici, id est, restitutionem populi, vrbis, templi, regionis Iudææ, desolationem alteram & seruitutem Iudæorũ, præsertim sub regibus Syriæ, liberationem per Machabæos regni, renouationem, Christi historiam, seditiones & finem regni.

Quantum ad profana, res Persicas, Græcas, Macedonicas, Asiaticas, Aegyptias, Parthicas, Punicas, Romanas, quas omnes sequenti libro degustabimus.

Sibylla Cumana nouem libros de fatis populi Romani Tarquinio Superbo emendos obtulit, quorum tres in sacrarium conditi, Sibyllini dicti sunt. *Gellius lib. 1. cap. 19.* Hanc nonnulli cum Cumæa confundunt, quæ & ipsa quidem Italica, sed tamen multò antiquior. Fuit enim mater Euandri, cum qua congressus est Aeneas. *T. Liuius lib. 1.*

Eius libri ad Augustum vsque manserunt incolumes & sub basi Palatini Apollinis, cum Martiorum vatum & Bagoes Nymphæ carminibus conditi steterunt. *Sueto.*

Moabitæ à Nabugdonozore subacti, vt prędixerat Esaias 16. cap.

Tarquinius Superbus rex septimus & vltimus Romanorum, an. 15. qui ferias Latinas instituit, & armatos circa se ad corporis custodiam primus habuit, & tamen turpiter exactus an. 244. ab vrbe condita, obsidens Ardeam ciuitatem nono ab vrbe milliario. Nam tunc Romę principatus vix protendebatur ad 15. milliare. *Nangiac.*

Tusculi per 13. an. cũ vxore priuatus & exul consenuit.

Antequam paulò explerentur 70. anni captiuitatis, illic Respub. per consules administrari cœpta.

b HEBDOMAS vna continet annos 7. *Leuit.* 25. Neque enim Daniel loquitur de altero hebdomadũ genere, quod septem diebus absoluitur. *Leuit.* 23. Id constat è 4. Ezræ c. 7. qui inquit CHRISTVM reuelandum esse, id est nasciturum post quadringentos annos. His enim si addas 33. vitæ Christi ex hebdomadibus 69. tantũ supererunt quinquaginta. Nempe fuit Ezras Daniele his annis posterior.

Hebdomas septuagesima, siue septennium vltimum quod confirmat nouum fœdus, & finem imponit ceremonijs legalibus siue figuralibus, cadit in Apostolos, qui in Iudæa per septem annorum spatium, antequam orbem ad Euangelizandum sibi diuiderent, gratiam Christi Iudæis primùm obtulerunt, in hebdomadis dimidio synodo publica *Act.* 15. Mosis sacrificia & cætera figuralia abrogãtes, re Iudaica in deterius ad interitum vsque, qui à Romanis allatus est, deinceps abeunte.

Christiana autẽ latius quotidie sese diffundente. Quòd si synodus illa celebrata est sub annũ Christi 17. vt aliquibus placere video, qui non animaduertunt ὕστερον πρότερον [illegible] in Scripturis, nihil tamen perit de vera Septuagesimæ intelligentia. Nam certum est non longè post Christũ

Dan. 9.

b A 70. illo CAPTIVITATIS anno ad CHRISTVM Hebdomades 69. id est, anni 483.

755 — 4121

Pontificibus & principibus Iudæorum iis, quos sequenti lib. subiiciemus.

Prophetis Daniele, Mardochæo, Zacharia, Haggæo, Malachia, Ezra, & per successionis seriem, Scribis & Pharisæis, qui ideo sedere super cathedram Mosis memorantur Matth. 23.

Persis, deinde Macedonibus, denique Romanis monarchiam obtinentibus, eo, qui altero libro sequetur, modo ac ordine vsque ad Christum Dominum.

755 — 4121

Anni mundi

Petro reuelatam fuisse per visum Gentium vocationem, atque deinceps libertatem ab hostiis, atque adeò Lege prædicatam *Act.*10.

3638

Est etiam apta interpretatio, vt hebdomadas septuagesima cadat in Christi mortem hoc sensu: Post hebdomadas 7. & 72. occidetur Christus *Hebdom. scilicet septuagesima.* confirmabit autem pactum multis hebdomada vna *illa postrema, vt eius medio. i. tribus extremis annis & semis procedat Christus atque pactum de remissione peccatorum promulget, donec occidatur. Quibus confectis, templi & vrbis expectanda veniat ruina. Distribuit autem 69. in duas partes. Nempe qui septem cesserunt templo & vrbi ædificandæ. 62. variis Ecclesiæ iactationibus.*

Summa 553.

* Hos annos reperies ab octauo regni Nabugdonozoris, à quo incipiunt 70. an. captiuitatis, ad decimum octauum vsque Tyberij Cæsaris, qui est perpessionis Domini annus. Nam monarchia Babylonica præterea mansit an. 70. Persica 147. Ab Alexandro ad Cleopatram Antonij 276. atque hinc ad Tyberij decimum octauum 61. Summa 554. Nam quòd Macedonica à Christo tam retrò abfuerit, cõstat ex his M. Ciceronis in 2. de Diuinatione verbis. Demosthenes ab hinc annos propè trecentos fuit.

Ita ab orbe condito ad CHRISTVM *sunt anni 4121. menses 6. dies 16.*

4121

Quæ membratim & per successiones pontificum, & regum & monarchiarum peculiari libro, deinceps demõstranda suscepimus, ne quid confunderemus, sed inter sacra & profana melius distingueremus. Nam deinceps maiore turba & copia res mundi sese offerunt, dum vbi historia sacra desinere incipit, illic profana propriè auspicatur. Per tot annos scriptores gentium muti propemodum extiterunt. Ducat ergo mundus summo Dei & Ecclesiæ veteris beneficio & prouidentiæ, quòd aliquid certi de suo prisco statu cognitum habet, atque Hebræis scriptoribus gratiam agat, quòd superiorum sæculorum certam aliquam memoriam, rationem, ordinem, originem tenet atque complectitur.

RELIGIONIS ET DOCTRINÆ CONTINVATIO ET AD HANC VLTIMAM PATRVM VETERIS Testamenti ætatem transmissio.

SEXTA ætate antiqua religio & doctrina retinetur, & ad Christum inter captiuitatum & persecutionum multa discrimina perducitur, per Prophetarum reliquias, multos Scribas, Doctores, Rabbinos, externos Philosophos & Poetas, quos in hanc omnes conferemus. etsi plerique nostrorum penè sint temporum, quod partim Prophetas sint secuti, partim sua omnia e sexta huius ætatis Cabbala, traditionibus, & disciplina quasi per manum receperint. Deum esse v*nicum Malach.* 1. *Nunquid non Pater vnus omnium nostrum, nunquid non Deus vnus creauit nos: Ecclesiast.* 1. *vnicus est Altissimus. Sap.* 12. *Non est alius præter te. Machabæi pro Dei vnitate contra Græcos pugnant, Iudas in libro Ester & Danielis pro eius professione inter Babylonios & Persas periclitantur. Denique omnes pij, qui sequuti sunt Prophetas eandem doctrinam posteritati contra Polytheiam omnia tunc occupantem relinquunt. Imo etiam impij & profani omnium sæculorum paulo sapientiores. Trimegistus in Poemandro cap.* 2.3.4.5.6.9.10.11.12. *In Asclepio cap.*16.7.11. *Pherecydes Syrus, Pythagoras, Philolaus, Archytas, Empedocles, Parmenides, Melissus, Xenophanes, Timæus, Locrus, Zeno, Eleates, Ammon, Euclides, Anaxagoras, Plato, præsertim in Epistolis, Timæo, Parmenide, Aristoteles in Metaphysicis, lib.* 8. *Phys. & lib. de mundo ad Alexand. Theophrastus in Metaphysicis, Zeno Stoicus, Epictetus apud Arianum, Alcinous de doctrina Plat. Aphrodisæus lib. de Prouidentia, Plutarchus de Isi & Osyri, & alijs multis Opusculis, Damascius, Iamblichus de secta Pythagor. & de mysterijs Aegypti. Symplicius in* 1. *Physic. & in Epictetum Ariam. Plotinus in Enneadibus passim. Fusius Enn.* 2. *per totum lib.* 9. *Porphyrius de Abstinentia, & alibi, Proclus in*

Theolog

Theologia Platonica, lib. de anima & dæmone, vbi affirmat πολυθεότητα *esse* ἀθεότητα, *e Latinis Seneca, Macrobius, Calcidius, Cicero de Natura Deorum, de Diuinatione, de Vniuersitate, de Somn. Tusculan. &c. præter oracula Sibyllina, & Deorum ipsorum, siue Dæmonum poetarumque fragmenta a Iustino Martyre, Clemente Alexand. Lactantio, Arnobio aliisque innumeris producta.* Trinitatis mysterium, *Daniel. ad id aliquoties pluraliter loquitur de Deo, cap. 2. Sacramentum hoc mihi reuelauit (Deus) vt interpretationem Regi manifestarent (pro manifestaret) 4. in sententia vigilum decretus est sermo Sanctorum (Dei Sancti) & petitio. 7. Regnum dabitur Sanctis Altissimorum (Dei altissimi) & mox. Et suscipient Regnum Sancti Altissimorum. Et, Sanctos Altissimorum conteret. Et interficiet robustos, populumque Sanctorum (Dei Sancti) secundum voluntatem suam. Quod caput proprie est de Antichristo, quem fore Arianum, Diuinitatisque Christi, & Spiritus Sancti infestum ex aliis locis constat. Zach. 11. Pastores eorum (Deus Iudæorum Pastor) non parcet eis, Malach. 1. Si ego Domini sum (Dominus) vbi est timor mei? Quas personas vnicum in versum inclusit Aggeus, & nominauit: Ego sum vobiscum, dicit Dominus exercituum, cum Verbo, quod promisi vobis, & Spiritus meus in medio vestri, Nolite timere. Hinc Zoar e Rabbi Ibba ad illud Deut. 6. Audi Israel Dominus Deus tuus, Deus vnus est: per primum* (יי) *intelligit Patrem: per secundum (* Elohenu *) Filium, per Tertium* (יי) *Spiritum Sanctum. Deinde citato Esaiæ Trisagio: Sanctus (inquit) Pater, Sanctus Filius, Sanctus Spiritus sanctuatis, quos alibi vocat tria specula, tria luminaria, tres supremos patres, principio finéque carentes, alij tres* Middoth, Sephiroth, Elionoth, *tres ipsius infinita (* En Soph. *) numerationes sublimes,* Keter *Coronam,* Hocma *Sapientiam,* Bina *Intelligentiam. Tres Iodin* (יי) *nomen Tetragrammaton designantes. Cuiusmodi alia proferuntur e Midras Psal. 50. Midras Ecclesiast. cap. 4. Rabb. Mose Haddarsan in cap. 42. Genes. R. Scheolá in Psalm. 111. & 112. R. Azariele, tractat. de sanctitate, R. Abraham. libr. Ietsirá, R. Isaac lib. de creatione, R. Hamaï tract. Habiuun, R. Nehemia Ben Haccana in epist. Hassodoth, de Sod, siue mysterio nominis Tetragrammati nunc per 12. nunc per 42. literas expressi. Cuius rei fama ad profanos peruenerat. Nam in Deorum sacrificiis ternario numero vtebantur, Arist. lib. 1. de Cœlo cap. 1. & isto numero Deus impare gaudet, Virg. Eglo. 8. &* εἰς τρὶς ἀποσπένδω καὶ τρὶς τάδε πότνια φωνῶ. *ad ter libo, & ter hæc venerabilia clamo. Theocritus Idylio 2. E veteribus* Chaldæorum *&* Persarum λογίοις, *vt Zoroastris, citante Gemisto Plethone Platonico,* πάντα ἐξετέλεσε πατὴρ, καὶ παρέδωκεν δευτέρῳ, *& Procl. lib. 2. & 3. Comment. in Parmenidem Platonis* ἐκ πατρὸς ἄλλος ὁ προελθὼν νόος ἄνθος. *Item* νοῦς πατρὸς, *&c.* Magorum *de tribus principiis Oromase, Mitri & Arimine, quæ Deum, mentem, & animam interpretantur. Ægyptiorum veteri oraculo Serapidis ad Thulem Regem apud Suidam in Thulis,* πρῶτα θεὸς, μετέπειτα λόγος, καὶ πνεῦμα σὺν αὐτοῖς. ταῦτα δὲ σύμφυτα, ταῦτα καὶ εἰς ἓν ἰόντα τέτυκται. *Et in Mercurij Trimegisti Poemandro cap. 1. 3. & 7.* ὁ θεὸς ἀρρενόθηλυς, ὢν ζωὴ καὶ φῶς ἀπεκύησε λόγον, ἕτερον νοῦν δημιουργόν. *cum aliis eiusdem apud Cyrillum contra Iulianum, & Suidam in Mercurio prolatis. Græcorum, vt Orphei in Argonauticis apud Clement. lib. 5. Strom. Pherecidis Syri apud Proclum qui ex eius documentis ait Pythagoram tres simul Deos celebrare, sicuti & Platonem. Parmenidis in Cosmogonia, & apud Platonem in Parmenide de tribus subsistentiis, vt interpretatur Plotinus Enn. 4. lib. 1. cap. 8. Platonis ipsius Epist. ad Dionysium* δεύτερον περὶ τὰ δεύτερα, καὶ τρίτον περὶ τὰ τρίτα, *& alibi, vt probat Origenes libr. 6. contra Celsum, Numenii libro de bono, quo eum Proclus celebrasse scribit tres Deos, Primum vt Patrem, secundum vt opificem, Tertium vt opus ab vtroque procedens. Plotini peculiari opere* περὶ τριῶν ἀρχικῶν ὑποστάσεων, *& libr. de Ideis, & libr. contra Gnosticos. Iamblichi de secta Pythagoreorum, & libr de Mysteriis, Seorsum cap. 39. Porphyrij libr. 4. de historia Philosophica, vbi citante contra Iulianum Cyrillo, Essentiam Dei progredi vsque ad tria docet. In ea enim esse Deum supremum, qui Bonum, secundum, qui vniuersi opifex, tertium qui anima mundi, & libr. de Patriarchis, e quo Proclus dogma* περὶ τῆς ἀϊδίου καὶ προαιωνίου καὶ αἰῶνος μίας *huic mysterio congruens profert. Amelij, qui eodem referente tres Reges, trésve intellectus constituebat, qui & Cyrillo Augustinóque narrantibus, initium Euangelij D. Ioannis laudabat, & literis aureis inscribendum asserebat, tanquam Platonicæ Philosophiæ consentaneum, Procli ipsius libr. de Theologia Platonica, & in Parmenidem Platonis. Latinorum vt Calcidij in Timæum, summus Deus iubet, secundus ordinat, tertius intimat, Macrobij libr. 1. in Somn. cap. 14. Deus, qui prima causa, & est, & vocatur, vnus omnium Princeps, & origo superabundanti Maiestatis fœcunditate de se mentem creauit, hæc mens* νοῦς *vocatur, qua Patrem inspicit, plenam similitudinem seruat authoris. Animam verò de se creat, posteriora respiciens. Deinde vt intelligatur, de qua anima istud accipi debeat, nempe diuina, mundi, siue vniuersi effectrice, non humana, paulo post, anima ergo (inquit) creans sibi condénsque corpora (nam ideo ab anima natura incipit, quam sapientes de Deo & mente etiam* νοῦν *nominant) ex illo mero, & purissimo fonte mentis, quem nascendo de originis sua hauserat copia, corpora illa diuina vel supera, cæli dico & syderum, quæ prima condebat, animauit, diuinásque mentes infudit, inferioribus vero & terrenis pro cuiusque ratione existendi, viuendi, crescendi, sentiendi intelligendi naturam, quia caducum est corpus, inseruit. & mox hoc & Virgilius expressit. Nam & mundo animam dedit, & vt puritati eius attestaretur, mentem vocauit, Cælum enim, ait, & terras, & maria, & sydera, Spiritus intus alit, id est, anima, sicut alibi pro spiramento animam dixit. Quantum, inquit animaque valent, & vt illius mundanæ animæ assereret dignitatem, mentem esse testatur, Mens agitat molem, nec non vt ostenderet ex ipsa anima constare & animari vniuersa quæ viuunt, addidit, Inde hominum pecudúmque genus & cætera. & mox. Secundum hæc ergo, ex summo Deo mens est, ex mente anima. Anima vero & condit & vita complet omnia, &c. In quibus quidem, vt Pythagorei, & Platonici nonnihil Arrianizent, at multum est in tanta obscuritate vidisse aliquid. Separatim*

Anni mundi. à 3569 ad 4121

aut-

Anni mundi à 3569 ad 121

tem Filij mysterium. Dan. 9. Ostende faciem tuam super sanctuarium tuum propter Dominum siue Deum. Zach.12. Deus inducitur loquens, aspicient ad me, quem confixerunt 13. framea suscitare super pastorem meum socium vel propinquum meum עמיתי Aamithi dicit Dominus exercituum. 3. Dixit Dominus (Filius) ad Satan increpet te Dominus (Pater) Mal.4. Ecce ego mittam Angelum meum (Ioannē Baptistam) & praeparabit viam ante faciem meam, & statim veniet ad templum suum dominator, quem vos quaeritis. Eccl. 51. Inuocaui Dominum Patrem Domini mei. Qui & eum sapientiae elogio diuinissime describit capitibus 1. 4. 24 vt & e iisdem aetatis auctor Sap.2.7.8.10.18. Quod secuti Iudaei deinceps diuinissima de Verbo Dei, sparsere, vt Philo multis locis, lib. de Agricultura pag.5. libr. de his quae post sex dies lib. Quod insomnia sint a Deo, lib. Quod diuinitas sit immutabilis lib.2. Allegoriarum. lib. Quis sit haeres diuinarum legū. Zoar. Chaldaei Paraphrastae & Hierosolymitanus, de quibus proinde R. Menahem Rakanati in legis expositione ad illud Exod.16. vers.8. Non contra nos est murmur vestrū, sed contra Dominū, transtulit (inquit) Onkelos, sed contra Verbum Domini, significas, כי חש ביכה נקראת בן וחיא חהולכת עמם בטרבר יטבאו תבין רברים רבים בחרגום diuinitatē appellari Verbū Domini, nempe eam, quae comitabatur eos in deserto. Atque hinc multa in translationibus Chaldaicis percipies, quod sequentibus exemplis postea illustrat. Numer. 21. Locutus est populus in Deum & Mosem, Chaldaeus, Detonauit populus in verbum Dei. Deuteronom. 9. Ipse est qui transit ante te. Chald. Verbum Domini transit ante te, Genes.9. vers.12. Inter me, & inter vos. Chald. Inter verbum meum & inter vos vers. 15. Inter Deum, & inter omnem animam viuentem. Chald. Inter Verbum Domini Genes. 31. vers.49. Videat Dominus, Chald. Aspiciat Verbum Domini. Genes. 21. Iura mihi per Deum. Chald. per verbum Dei Exod. 19. vers.17. Eduxit Moses populum in occursum Dei. Chald. in occursum Verbi Dei. Quibus addere possis illud Oseae 1. vers.7. Et saluabo eos in Domino Deo suo. Chald. Et redimam eos in Verbo Domini Dei sui, & 2. vers. 2. Non ipsa est vxor mea, neque ego vir eius. Chald. Ipsa non se subiicit cultui meo, neque verbum meum recipiet precem eius. Sic hac aetate Chaldae Paraphrastae viam ad conuersionem aperiebant Orientalibus, vt Graeci, siue 70. interpretes Occidentalibus. ὁ τῶν πάντων θειότατος λόγος apud Platonem in Epinomide, ὁ ἡγεμὼν τῶν ἀγαθῶν libr. de Repub quem vt principem & causam vniuersi vnà cum patre inuocat, epistola ad Hermiam, Erastum & Coriscum. Spiritus Sancti. Nehem.6. Spiritum tuum bonum dedisti, qui doceret eos. Ezech.36. Spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam vt in praeceptis meis ambuletis. Aggaeus 2. Zach. 7. & 12. Sap.1.5.7.11.12.15. Eccles.24.39.48. Quae excipientes Iudaei deinceps diuinissima de illo prodiderunt, & Philosophis, praesertim Pytagoricis, Platonicis, Stoicis, & Tremegisto hac memoria emergentibus copiosam segetem praebuerunt, vt de eo multa traderent, συνεκτικὸν τῶν ὅλων, omnia continentem, conseruantem, totam infusam per artus agitare molem, & pleno se corpori miscere, intus alere, per totum mundum peruadere, mundi esse spiritum, animam, mentem. Hinc Trimegistus in Asclepio, spiritu, ait, augetur & gubernatur omnis in orbe species, & Spiritus implet omnia, mundus nutrit corpora, spiritus animas. Spiritu ministrantur omnia & vegetantur in mundo. Plato 10. de Leg. agitat sanè anima omnia, quae in Caelo existunt, terra, mari, iisdem motibus, qui nominantur, velle, considerare, curare siue prouidere, deliberare. Cicero de Natura Deorum Animam esse per naturam rerum omnem intentum & commeantem, & in Academicis Animum mundi, quem Deum appellant. & de Vniuersitate, Animum vt in mundi medio collocauit, ita per totum tetendit. Virg. 6. Aeneid. & 4. Georgic. Mens agitat molem, &c. Macrobius vbi supra. Calcidius in Timeum Platonis Platonicam sententiam explicat. Materiam mouet spiritus & vigor ex aeternitate rationaliter totam interdum, nonnumquam proportione. Nam spiritus motuum illorum non est natura, sed anima & quidem rationalis, quae viuificans sensilem mundum eum exornauit ad hanc, quae nunc illustratur, venustatem. Quo pertinet intellectus agens Alexandri Aphrodisei. Nam & si Aristoteles hoc minime omnium instituat, vt cui intellectus agens & patibilis sint re vnum & idem, soláque notione differant: tamen eo apparet allusisse Aphrodiseum. Docet enim Intellectum agentem esse re separatum & extra homines positum, communem siue vniuersalem, & quēdam Deum, qui in singulares hominum mentes agat, ac operetur, vt sol in cunctas ciuitatis fenestras. Patibilem autem esse singulares hominum animos, qui huius agentis recipiant influxus, impressiones, illustrationes, ac per eum in actum Intelligendi perducantur. Quam Alexandri sententiam dum non caperet Auerroes, profana quaedam & monstruosa de intellectu communi commentatus est. Haec enim desumpserunt ab Hebraeis, qui apud Eliam in Tisbi eum Ruah Hakkódes appellabant, q. Spiritum sanctitatis, Ecclesiae moderatorem, praefectúmque, Secłina, q. habitationem, quod ipse cum ea, praesertim cum Prophetis maneat ita vt Saducei, sub huius aetatis extremum in hereticis numerati sint, quod eum negarint. De eo Zoar & caeteri Rabbini consulendi sunt. Nam & illi viam praemuniebant ad futuram de ipso per Christum & Apostolos manifestationem. Mundum esse creatum. Omnes Profani, vsque ad Aristotelem, qui primus Philosophorum mundi aeternitatem ausus est stabilire. Nam Oracula Chaldaei, Aegyptij Graeci, Poetae, Orpheus, Homerus, Hesiodus, Phocilydes, Sophocles, &c. Virgilius, Ouidius, Lucretius, &c. imo & Philosophi, Pherecydes, Pythagoras, Timeus Parmenides, Melissus, Anaxagoras, Empedocles, Heraclitus, Democritus, Plato, Leucippus, Epictetus, Plutarchus, Platonici, Epicurei, Stoici, auctore Varrone. Theophrastus ipse, & si Aristotelis discipulus & successor lib. de saporibus Deum creasse omnia non modo asserens, sed etiam de nihilo. Plotinus lib. de mundo, Proclus in Timeum, Cicero multis locis, Macrobius in Somn. & Satur. Seneca capit.31. & 32. de vita beat. lib. 1. Nat. & q. in epistolis Galenus libro 3.7.11. 15. 17. de vsu partium & lib. de formatione foetus, viuit impius & plane profanus. Imò verò etiam ipse Aristoteles in Metaphysicis, dum recensens veterum de principiis opiniones, eum, qui νοῦν τῶν αἴτιον τῆς φύσεως καὶ τοῦ κόσμου docuit de caeteris antepomt, Et in lib. ad Alexandrum, quem senex conscripsit, Deum esse genitorem & conseruatorem rerum omnium. & lib. de Mirabilibus, Mare cum

natura

natura terram obrueret, Deum contraxisse, vt terra extaret, ad conseruationem & vtilitatem hominis animantiumque. In Christum fides & expectatio. *Hag.2. Stante templo Zorobabelis venturum desiderium gentium, Zacharias cap.3.9.11.12.13.14. Dan.2.7.9. intra 70. hebdomadas id est, an.490.4. Ezra 7. & 13. reuelandum intra 400. annos 1. Ezra 2. Nehem. 8. Ezechiel multis locis. Malac. 2. 3. 4. Sap. 2. & catera 1. Mach. 14. Iudai & sacerdotes consentiunt, vt Simon Machabaus sit dux & Sacerdos in aeternum donec surgat Propheta fidelis, centum vix annis ante Domini Natiuitatem. Chaldei paraphrasta, quorum vnus Ionatham 28. annis obiit ante Christum, eius promissionem quauis occasione vrgent & breui perficiendam ostendunt, Gen 49. Num 24. 3. Reg. 4. Esa. 4.9.11.14.16.20.52.53.66. Hieron. 23. & 33. Ose. 14. Mach. 4. & 5. Habac. 3. Hag. 2. Zach. 3.4.6. 10. Psalm. 20.44.60.71.79. Cant. 1.4.7.8. Ruth. 1. & 3. Lam. 2. & 4. Ecclesia. 1. & in Targhum Hierosolymitano Gen. 33. 49. tribus locis. Exod. 13. Num. 1. 24. Quae Oracula ab Elia in Meturg hennam Rad* בשרש *coacernata hic indicare volui: vt ea intelligamus veterem Synagogam accepisse de Christo, quae Christiani de eodem exponimus, hostium etiam nostrorum confessione. Quare & eius aduentus est articulus duodecimus Symboli Iudaeorum, de quo caput Helec in Talmud tractatu Sanedrin, & sectio integra Maemonim R. Mose pag.763. & mentio apud Rabbinos, tam veteres, quam recentes creberrima, & vetus epistola Secretorum R. Nehemia, in qua docebat se tantum distare 50. annis ab ipsius aduentu, veluti expectans consolationem Israel cum Simeone coaeuo suo Christi susceptore, qui Talmudici contextus siue Misna fundamenta iecisse fertur, à R. Hakkados post annos 160. perfecta, ad summumque perducta. Quod nec Gentiles latuit. Nam tunc percrebuerat fama toto Oriente esse in fatis, vt Iudaeus rerum potiretur. Tacitus libr.21. Sueton. in Vespasiano cap.4. Sibyllarum oracula de eo Romanos reddebant sollicitos. Cic. 1. epistol. ad Lentulum. Regem enim aliquem esse appellandum, si salui esse vellemus. Idem 2. de Diuinatione, vbi & meminit Acrostichis, quae illius regis nomen & elogium primis literis versuum continebat, nempe è libro 8. Oraculorum Sibyllinorum,* Ἰησοῦς Χριστὸς Θεοῦ υἱὸς, σωτὴρ, σταυρός. Sacerdotium publicum ministerium, *Iosue filius Iosedec primus templi restaurati pontifex & caeteri vsque ad Iaddum, Nehem. 13. qui Alexandro magno occurrit. Reliqui apud Iosephum vsque ad Phinaeum Pontificem vlt. omnes à Iosue filio Iosedec. ad 39. vsque ad Caipham Sacerdotes alij & Leuitae distincti in suos ordines, vt prius Neh. 11. & 12. 13. v. vlt. Scribae & Pharisaei sedent super Cathedram Mosis, & hi quidem à temporibus Machabaeorum, illi autem ab ipso Ezra, eorum auctore, paulo post reditum è Babylonia.* Sacrificia & Sacramenta, *Vt prius apud Prophetas & auctores huius aetatis, seorsum Ezra 3. 8. Nehem. 10. vbi versu 8. sponsio pro paruulis 3. Ezra 8. & 9. aedificarunt altare, vt offerrent holocausta, sicut scriptum est in lege Mosis, & caetera. Quin & in perfectius commutanda docentur Malach. 1. Oblatio munda per totum orbem. Zachar. 9. Frumentum electorum & vinum germinans Virgines, &c. De quibus Rabbini mira sparsim, quin & Transubstantiationis semina diserte tradunt vt R. Mose Haddarsan in illud Psalm. 136., Qui dat panem omni carni, Rabbi Iohai in cap. 25. & 28. Exodi panem propositionis vocari Heb. Lehhem Panem, id est, facierum duarum, quod sacrificium panis tempore Messiae cunctis Mosaicis successurum, & illis cessantibus nunquam desiturum, habiturum esset duas facies, vnam corruptibilem, alteram incorruptibilem, substantia corruptibili incorruptum Messiae corpus intrinsecus conuersa. Ionatham in sua Chaldea paraphrasi Psalmorum ad versum Psalmi 71. Erit Firmamentum panis in terra in capite montium Ecclesia, Placenta erit oblatio in capitibus sacerdotum, qui sunt in Ecclesia R. Selomo, hunc versum Rabbini nostri exposuerunt De* Cluscaoth. *siue placentis dierum Messia. R. Dauid Kimhi ad illud Osea 14. Viuent tritico &c. Nonnulli (inquit) nostrorũ exponũt, quod mutatio naturae erit in tritico futuris redemptoris Christi temporibus, & post, Et sanè magistri nostri pia memoria meminerunt cuiusdam mutationis naturae, quae futura sit in tritico locus Rabbini mereiur Hebraica, vt cum vbique vaneat facilius isti consulant* ווכרו רזל שרינוי טבע שיהיה כעתי כחטה. Vasa & ornamenta sacra *à Cyro restituuntur Ez. 1. & successoribus cap.8. & 3. Ezrae 8. & 2. Machabaeorum 1.* Poenitentia & eius actus. *Nehem 9. Tesubá vocant, de qua cap.7. & 10. libri Haiasar R. Tam, & in Talmud, & Maemonim tractatus peculiares. Confessionẽ autẽ peccatorum vocant Viddui, Cuius formulã more solenni, & certis verbis conceptam reperias apud Fagium Leuit. 5. & Numer. 5. Scribunt enim Hebraei nihil profuisse sacrificia per se neque expiasse peccata, nisi praecessisset Tesubá & Viddui poenitentia & confessio è capit. 5. Numer.* Benedictiones Sacerdotum, *Eccles.45. de iis est tractatus in Talmud Bircath Cohanim, Neh. 9.* Ceremoniae, tunicae Sacerdotales, *& caetera vt prius Neh.7. & 8. Purificationes & quasi baptismata. Neh.4. v. vlt.* Ieiunia crebra, *in Calendario Heb. Est.5. & 14 Dan.9. & Iudith.4. Zach.8. quarti, quinti, septimi, & decimi mensis. Quin & Quadragesima exemplum. 4. Ezra 14. vbi Ezras per quadraginta dies scribit, noctibus autem panem manducat, id est, cibum capit. Ieiunium obsidionis Hierusalem à Nabugd. facta ieiunium Ester, &c. singulis annis ieiunia viginti sex in libello Taanith, & in Calend. Hebr. Quibus addiderunt magistri singuli Hebdomadibus ieiunia duo, id est, secundi diei siue Lunae, & quinti siue Iouis. In libro Taanith, de quibus illud Euangelij: Ieiuno bis in Sabbatho.* Delectus ciborum, *Dan. 9. Iudith.12. Machabaei malunt necari, quam vesci cibis vetitis, 1. Machabaeorum 7. Daniel. & socij nolunt pollui cibis gentium Daniel.1. ne quidem vino potus Nabugdonozoris. Ibid Daniel. quae tamen prohibitio non erat Mosis, sed Synagogae, vt constat è Tisbi Elia in Rad* נסך *nasac* Religiosorum vita & vota. *Samaia reclusus. Neh.6. v.10. Pharisaei apud Iosephum libro 13. Ant. cap.9. Hassides 1. Machab.7. qui Rabbinis* חסידים *q. pij sancti, Iosepho lib.2. belli c. 12. & Plinio libro 6. Essei siue Esseni. quorum instituta monasticis nostris simillima Ioseph, Ibid. Scribae ab Ezra instituti ex Hebraeis in suis traditionibus. Multi Eremitae ex Iosepho in vita sua.* Templa, loca religiosa, προσευχαὶ, *Ioseph. in vita sua q. oratoria, templũ à Zorobabele inceptum, à Nehemia perfectum. 2. Machab.1. & 2. locus*

Quidam

Anni mundi 3569

ad 4121

Anni mundi à 3569 ad 4121

quidam Nephtar appellatus q. Purificatio 2. Machab. 1. videtur probatica Piscina, Ioan. 5. Dedicatio muri Hierusalem Nehem. 12. Sacræ imagines. & si non legamus restitutos Cherubim. & alias sacras imagines, picturas celaturásue veteris tabernaculi Mosaici aut templi Salomonici: At iam docuimus Rabbinos præceptum De non faciendo sculptili eis minime omnium opponere pag. Sacra non vernaculè peragenda. Hactenus lingua sancta & Hebraica in re diuina locum duntaxat habuit, non quòd illa esset vernacula, sed quod sancta & prophetica. Vnde hac etiam sexta ista ætate & deinceps a Iudæis continuatur, & si illis iam minus sit vernacula & popularis, nec ab vllo eorum intelligatur, qui eam non didicerit, vt apud nos Latina & Græca. Quare Ezras & scribæ formulam rei diuinæ Hebraica populo ignota tradunt & instituunt, e Maiemonim parte 1. Tract. Tephil'. & Bircath Cohanim (id est, de prece & benedictione Sacerdotū.) Indéque in suis Synagogis breuiariis vtuntur Hebraica lingua scriptis, vt Mahzor, Siddur Tephilloth, quod R. Amram è Babylonia in Hispaniam misit circa annum Domini 900. Seder. &c. Nefasque putatur aliud facere, R. Abraham Abben Ezra Eccles. 5. v. 1. vbi & perstringit suæ gentis nonnullos poetas Lyricos quòd hymnis suis immiscerent Medica, Persica, Hispanica, &c. cum ne vsurpanda quidem doceat Syriaca & Arabica, quæ tamen Hebraicis affinia sint. Quod obseruat Ecclesia, dum non vulgaribus & profanis linguis, sed quatuor duntaxat sanctioribus & magis Catholicis, item grammaticis, eruditis, ad mysteria & disciplinas accommodatioribus pro fouenda Sanctorum Communione, quam Idiomatum diuersitas distraxit, ad rem diuinam solenniter vtitur: vna è prima origine sancta, id est, Hebræa, & tribus aliis sanctificatis dedicatisque Crucis titulo, Syra, Græca, & Latina è Hieron. in epitaphiis Nepotiani & Paulæ. Ne titulus Crucis Iesum Nazarenum regem Iudæorum prædicans oblitteretur. scriptum quippe diuinitus in libro Psalmorum. Ne corrumpas tituli inscriptionem (Psalm. 56. 57. 58. versib. primis) Nicolaus Magnus ad Michaelem Imp. Ob eámque causam Greg. 7. ante annos plus quingentos, Vladislao Boemorum Duci petenti, vt sibi populóque suo liceret diuinum officium Sclauonicè peragere, non assensit, quod id Christianis institutis minus congrueret. & mysterio istarum linguarum diuinæ Sacrorum celebrationi destinatarum consecratarúmque decerperet, per quas sanctorum Communio per totum orbem conseruatur, atque colligitur, quemadmodum aliarum innumerabilitate inducta est in mundum discordia, atque confusio. Ipse lib. 7. Registri & Olaus Magnus libro 16. cap. 39. Cætera infra pag. Festa, tam Mosaica, quam Prophetica in Ezra & Nehemia celebrata vt prius Alia pro natis occasionibus instituta, vt dedicatio Machabæorum siue Encænia 25. mensis Kisleu id est, Nouembris, 1. Machab. 4. quam sua præsentia probauit Christus Ioan. 10. Lumina siue luminarium festum Ioseph. lib. 12. Antiq. cap. 10. Dies ignis, qui datus est, quando Nehemias, ædificato templo, & altari obtulit sacrificia 2. Machab. 1. Dies Mardochei 2. Mac. vlt. Fortasse Sortium festum in Ester, quomodo appellant Festum Iom tob, Gall. Vn bon iour, è Tisbi Eliæ. Reliquiæ, eas abscondit Ieremias, vt Arcam, Tabernaculum, Altare incensi in monte 2. Machab. 2. ignis sacrificiis absconditus in puteo a sacerdotibus quo in loco aqua apparuit è qua Nehemias, & sacerdotes purificarunt sacrificia, vbi Rex Persarum fecit templum siue sacrum ædificium (videtur esse probatica Piscina Ioan. 5.) locum hunc appellauit Nephtar q. Purificatio 2. Machab. 1. Sancti, Onias, item Ieremias Propheta Dei dudum mortui orant Deum multum pro populo & vniuersa sancta Ciuitate. 2. Machabæorum. 15. orat Angelus pro populo Iudaico Zach. 1. Michael princeps Synagogæ stat pro filiis Israel, Dan. 12. Angeli Persarum, Græcorum, Israelitarum procurant sibi commissorum negotia séque mutuò iuuant Dan. 10. Ioseph Ben Gorion belli Iudaici, cui ipse interfuit. cap. 21. Lamentationem super calamitatibus Hierusalem aspergit sanctorum inuocationibus, & quidem Dauide Cybero Argentinensi hæretico interprete. Exsurge nunc Mose, fili Amram & vide populum tuum, &c. Memor esto precationis, &c. Exurge nunc Aaron Sancte Sacerdos Dei, &c. Surge nunc Phinees, &c. Euigila nunc Iosue, & cætera. Tu vero rex Dauid dormis, Expergiscere & veni, &c. Elisee, &c. Iosephus libro 3. bell. cap. 14. Latini exemplaris puræ animæ, quæ exaudiunt inuocantes, Græci capit. 25. pagin. 785. Rabbi Selomo in illud 4. Eccles. Laudo mortuos qui iamdudum functi sunt, Patriarcharum ope & ministerio Israelitas duntaxat exaudiri docet, R. Akibá in lib. Otioth. de littera Samec, cum scribitur Hierusalem montes in circuitu eius, montes Hierusalem cingentes, sunt patres, colles, qui circum eam, sunt matres, Sara Rachel &c. R. Isaac in 49. Gen. & 1. Exod. Sanctos non esse appellandos mortuos è vetustissimis Rabbinis & R. Hakkádos Kimhi in Malachiam ex eorundem traditione, Eliam præesse celebritatibus circumcisionem, & actu & efficaciter adesse. Iudæi in officio mortuorum libri Mahzor inuocant patres dormientes in Hebron, & angelos tam horti, quam defuncti custodes, & in libro anonymo cuiusdam, qui pro nostra religione ante multos annos scripsit, Fagio hæretico interprete, implorant Dei memoriam merito Patrum Abraham, Isaac & Iacob, & merito reliquorum iustorum & sanctorum, vt eorū meritū adsit siue applicetur nobis. implorát in quā bis quotidie, mane & vesperi ad illum modum orantes, &c. Et post Iacob pater noster cum sepeliit Rachel in via secundum illud (Gen. 35.) & sepulta est in via quæ ducit Euphratem, totum istud factum est, vt R. Salomon ait, quò oraret Rachel pro filiis suis, ea ora, quæ illos patriis sedibus expelleret Nabuzardan in Babylonem, sicut scriptum est, Vox in Rama audita est, Rachel plorans filios suos, &c. Hæc quidem non reperi in R. Salomone ad Genesim, sed ad Ieremiæ caput 31. idque ex Midras Hagada vetustissimo scripto. Denique id apparet ex precationibus de ea re, quas è Breuiario Hebræorum conuertimus anno 1569. R. Abraham in Fasciculo Myrrhæ. Gen. 22. In principio anni nos canimus, Et ligationem Isaac hodie semini eius recorderis Quemadmodum ipse est ligatus & vinctus, sic vincias & liges omnia genera proprietatum iudicij. Deinde subiicit, hic esse mysterium Isaac positi in medio, quoniam illum interponere solent inter se & Deum in suis precibus quasi intercessorem.

Preces pro defunctis. *Hascaba appellant. Quin & exstat vtraque lingua integrum officium mortuorum, è libro Mahzor siue Breuiario Iudaorum à nobis publicatum an.* 1569. *Requiescat anima ipsius in cubili suo, Iaceat in pace, dormiat in pace, & mox: Angeli pacis egredimini in occursum ipsius & cetera, que & heretici Munsterus & Fagius proferunt in annotat. ad decimum quartum Deuteronom. R. Isaac Toletanus in lib. Beth Ioseph. siue Iore Deha, de vltimo legis precepto, Annis singulis anniuersario die mortis parentum ieiunandum est, & preces, que incipiunt Kadis, Sanctus fundenda, iuxta illud, quod solemus dicere, Iudicium improborum Israelitarum in Gehenna est mensium duodecim, & postea ascendunt. Hebrea sic habent.* יש להתענות ולומר קדיש בכל שנה ביום שמת אביו כדאמרינן ומשפט רשעי ישראל בגיהנם יב חדש ואחר כך עולים

Ann. mundi à 3569

Purgatorium *ab Hebrais assertum alibi docuimus, sed & anno superiore Patauy de ea re certissimas & eruditione plenissimas probationes amicus noster B. Valuerdius Gandia Hispanus Hebraici Latinéque emisit. E. Zoar. 18. & Genes. 47. Exod. 23. Rakanati. Genes. 37. Leuitic. 16. 21. pagin. 154. Column. 4. R. Menahen Tsioni, Genes. 16. Abdia Sephorni pagin. 91. Alphesi tractatu Ros hassanim cap. 1. pag. 216 Rabbenu Nisim eius scholiaste, è libro Ialkut. Rabbi Meir libr. Habodath Hakkodes parte 2 cap. 31. È libro Iesod Sirim è Midras Eccles. cap. 12. è libro 2. R. Manahem Tseda Laddarec, è libr. Alcat Rochel pagin. 19. & parte secunda, libro secundo è Kabuenaki, è Midras arcana, è R. Ioseph. Albone libr. de articulis Fidei 4. cap. 34. è tractatu Ros hassana, è Menorath Hammaor, R. Isaac. cap. 2. partis secunda, è Tephillath Mosis, è tractatu Haghigá in Talmud Hierosolym. è tractatu Baba Batra, & eius scholiis siue Tosaphoth, è tractat. Nedarim & Helec, è R. Babhaié Deuteronom. trigesimo quarto, è lib. Sem Teb concione quinta, de pœnitentia, è hakidath Isaac Genes. 23. & Leuitic. 21. adde librum Iasar R. Tam. cap. 12. & pene Rabbinos omnes quorumcumque tandem sint temporum.*

Traditiones *earum scriptor Ezras & sequentes scriba, Deinde Talmud captus à Simone iusto & finitus ab Hakkados anno Christi 188. Nam non modo conseruatur lex ore tradita & per manus accepta, verumetiam iam nomine Cabbala scripto mandatur, ne propter exilia veniret in obliuionem, vt 70. libris Ezra 4. Ezra 14. quos se habuisse prodidit Picus Mirandula, vt vtroque Talmud Babylonico & Hierosolymitano, vt libris Misuoth. id est, de preceptis legis, & cetera. Quo pertinere ait R. Dauid Kimhi, illud 1. Paralipom. quarto, Hac autem verba vetera, nempe ad Cabbalam. id est receptionem siue Massoram, id est, traditionem maiorum. & R. Abraham Testimonia Psalm. 118. Nempe ad precepta ea, que testimonium habent à Patribus tanquam testibus oculatis, vel auritis, non à scriptura, suntque Lex per traditionem accepta sine scripto.*

Vita æterna iudicium postremum, *Daniel, Ezechiel, & ceteri huius memoria Propheta & auctores nihil habent crebrius vsque ad Christum. Sicque perfecta est cohortatio Dei, Malac. 4. Memento legis Mosis serui mei, quam mandaui ei in Oreb ad omnem Israël, preceptorum & Iudiciorum, quousque veniet dies Domini magnus & admirabilis. Nam & reliqua omnia abundè demonstrant auctores huius atatis partim propheta, partim prophetarum successores & hypopheta. Sic religionis veteris doctrina ad nouum populum perenniter transmissa est. Imò & Dei colendi ritus atque forma. Nam Christus sola sustulit siue figuralia, vt loquitur August. libro 10. de Ciuit. cap. 19. & 20. siue sacramenta prænuntiatiua, vt idem libro 19. contra Faustum, & epist. 49 ad Deo gratias. siue vmbratica, vt Paulus ad Hebraos, qualia fuere sacrificia, Circumcisio, Propitiatorium, Tabernaculum Mosis, & que in tabernaculo reclusa, cibi & potus Iudaici, Partes diei Festi, Neomenia & Sabbatorum, vmbram futurorum habentes. Col. 2. Hebr. 9. & 10. Gal. 2. & 3. Non item simplices ceremonias ad ὑπηρεσίαν rei diuina, vt habet Iosephus 3. Antiq. cap. 8. pag. 74. vel θεωρίαν, vt Dionys. de Eccles. Hier. pertinentes. Et sanè ratio, templorum. Verbi gratia, adorationum, genuflexionum, stationum religiosarum vestium, vasorum sacrorum, benedictionum, aspersionum, festorum, lustrationum, cantuum & similium rituum, que olim fuit, hodie quoque permanet, nēpe vt Deus ritè, solennius sanctius, decentius colatur. Deinde in Apostolicis quoque literis id obiter iudicatur dum Christus suo aduentu nihil in hac parte mutat, nihilque contra disserit. Denique dum Apostoli horum rituum spargunt semina in suis partim scriptis, partim traditionibus apud veteres extantibus, vt lib. 3. docebimus. Hinc Tertul. initio libri de Oratione. Quicquid retro fuerat (in Mosis Lege) aut demutatum est, vt circumcisio, aut suppletum, vt reliqua lex, aut impletum, vt prophetia, aut perfectum vt fides ipsa. Et Leo Magnus D. Augustini discipulus apertius initio sermonis sexti de Ieiunio decimi mensis, tractans illum locum: Non veni soluere legem, sed implere. Quadam de mandato veteri ad nouam obseruantiam transferuntur. Et post: Cessantibus enim significationibus, quibus Saluatoris nostri nunciabatur aduentus, & peractis figuris, quas abstulit ipsa presentia veritatis, ea, que vel ad regulas morum, vel ad simplicem Dei cultum, ratio pietatis instituit,* In eadem apud nos forma, *in qua sunt condita, perseuerant, & que vtrique testamento erant congrua,* nulla sunt commutatione variata. *Ex quo autem est etiam decimi mensis solenne ieiunium & c. Quod etiam docet initio Serm. 7. de Ieiunio septimi mensis. Apostolica institutio ita veteris Testamenti sacramenta distinxit, vt quadam ex eis, sicut erant condita Euangelica eruditioni profutura decerperet, & que dudum fuerant consuetudinis Iudaica, fierent obseruantia Christiana. Et eo vetustior celebriorque Nazianzenus Orat. 44. Pentecostes Diem Hebraorum more colimus, quemadmodum & alios nonnullos eorum ritus obseruamus, qui apud illos quidem typice celebrantur, apud nos verò mysticè & verè, vt addit Nicetas.*

ad

Quare rectè monent Iuris Orientalis auctores, pag. 214. Iudaicos ritus demum esse prohibitos, si sint sacramentales, siue figurales. Sin simpliciter ceremoniales atque ad sacram theoriam, pietatemque conferentes non item, vt qui sint pietatis retinacula. conferántque ad sacrorum solennitatem, decorum, virtutem. Nam

4121

Anni mundi. 3569

vetera Christus aduentu suo partim recensuit, partim retulit, partim perfecit, & illustrauit, vt eodem ipse cum Patre & Sancto Spiritu piè inuiolatéque in sæculorum sæcula colatur.

Atque hæc quidem prolixius, verum id, quia inde ad Ecclesiæ, quæ secutura est, continuitatem aperitur via transitúsque, inter tot sæculorum & rerum discrimina patet.

LIBRI PRIMI CHRONOGRAPHIÆ GENEBRARDINÆ. FINIS.

CHRONOGRAPHIÆ
LIBER SECVNDVS AVCTORE
GILBERTO GENEBRARDO.

LIBRVM alterum à captiuitate Babylonica mihi rectè ordiri videor, quando circa eum cœpit noua veteris Ecclesiæ conditio & facies, qua populus Domini ita depressus, ita afflictus iacuit, vt vsque ad Christum, nunquam pristinum regni, status & potentiæ splendorem recuperare potuerit. Sed & circa eam gentium præcipua fama, magnitudo, celebritas, vicissitudo, historia sumpsit initium, vltra quam nihil planè certi ex libris & scriptoribus profanis & exteris assequimur, vt verè possit dici, vbi historia sacra desinit, ibi profanam incipere. Quin & Monarchiæ Babylonicæ, & quæ mox successit, Persicæ occasione Disciplinæ, leges, humanitas ipsa ab Asia profecta sunt in Europam & reliquas nationes barbaras atque agrestes. Tanta fuit Dei bonitas erga illos populos, vt bellicis motibus vteretur ad illuminandos Occidentalium & Septentrionalium oculos, eísque sapientiam, artes, & disciplinas infundendas.

Iudæa capta ferum victorem cepit, & artes,
Sciréque Chaldæo primùm deuexit agresti.
Inde Medis, Persis, Indis, exque ordine Græcis.

à quibus ad Romanos humanitas ipsa peruenit, vt Cicero ad Quintum fratrē, qui tum Asiæ minori, quæ Græca est, præerat, scribit. Id apparet è Bardis, Druydis, Euagibus, cæterísque eorum sapientibus, philosophis, sacerdotibus, quos constat ex Ammiano Marcellino & Strabone exortos è Teiis & Phocensibus Græciæ Asiaticæ populis, ab Harpago Cyri præfecto fusis fugatísque in Thraciam, Corsicam, Italiam, Massiliæ agrum, vbi vrbes ædificarunt, & nostris hominibus paulatim excultis studia liberalium doctrinarum inchoarunt per Bardos & Euages & Tectosages, vt stultū sit eos ab Isaaci & Iacobi Patriarcharum sæculis repetere, & Bardi regis cuiusdam Musicæ studiosissimi cum suppositio Beroso, nomen tam vetus fingere.

Amm. lib. 5. Strabo lib. 4.

De cæteris fidem faciet Aulus Gellius diligentissimus rerū priscarum scrutator, qui quamuis conspectum quendam ætatum antiquissimorum virorum, item illustrium, qui in illis ætatibus nati fuissent, atque ex libris, qui Chronici

Gellius lib. 17. cap. vlt.

appellantur, exceptiones variis, diuersisq; in locis factas de temporibus, quibus floruissent Græci simulatq; Romani viri ingenio & imperio nobiles, promisisset, non ducit tamen altius principium, quàm à Solone, quem leges scripsisse Atheniensibus non dubitatur, captiuitatis æuo sub Cyri, qui Crœsum Solonis amicum Lydorum regem vicit, sæculum.

M. Varro vetustatis peruestigator inter externos præcipuus, fatetur se non nisi à prima Olympiade quatuor aut quinque sæculis post bellum Troianum historiæ veritatem posse deducere. Quod de eo referens Censorinus, Varro, inquit, tria temporum discrimina esse tradit: Primum ab hominum principio ad cataclysmum priorem (id est, Ogygium) quod propter ignorantiam vocatur ἄδηλον: secundum à cataclysmo priore ad Olympiadem primam, quod quia in illo multa (& penè omnia) fabulosa referuntur Mythicō nominatur: tertium à prima Olympiade ad nos, quod iam dicitur historicon, quia res ab eo gestæ veris historiis continentur.

Censor. de die Nat. cap. 21.

Quæ sanè verba in prologo tertij de re Rustica ipse Varro confirmat. Nam à Thebis, quæ ante cataclysmum Ogygis Bæotiæ regis conditæ dicuntur, ad sua tempora numerari quidem annos circiter bis mille & centum; at quid illis acciderit, nihil plane esse certum profitetur. Cùm interim artes omnes in Græcia non nisi intra mille annorum spatium repertas dicat, siue à bello Troiano ad suam ætatem.

Varro lib. 3. de re Rust. c. 1.

Nec verò longius, quàm ab Olympiadibus antiquitatem ipsum repetere potuisse ex Cicerone eius familiari quoque perspicitur; is enim idcirco in Oratore Attici laborem extollit, quòd annorum septingentorum memoriam vno libro colligere potuerit. Nam remotius colligere non potuit, quoniam ante Oylmpiades nihil planè definitum esse eodem loco Varro ostendit, itémque è Græcis Eusebius, qui idcirco probat ante eas, quemque vt ei visum fuit, diuersas sententias de iisdem rebus in Græcia gestis protulisse, & ipse Cicero, quicquid de Romulo & Romanis aliis regibus literis est proditum, non satis constitutum indicat, quando primo de legibus, & alibi de eis loquitur interposita parenthesi, *vt aiunt*, quæ profecto abundat, quando res constat ac liquet.

Trogus Pompeius se suam orsum historiam è profundo memoriæ, tradit. Atqui orditur à Nino, qui primus (inquit Diodorus) nactus est scriptores. Ipse autem Diodorus, conatur suam historiam retexere à Mundi principio. Atqui bellum Troianum pro principio statuit suámque historiam in Præfatione ait minimè 1138. annos excedere, terminari verò principatu Iulij Cæsaris, quando in Galliam missus est. Lucretius quid?

Diod. lib. 3.

Prætereà si nulla fuit genitalis origo
Terrarum & cæli, sempérque æterna fuére,
Cur supra bellum Thebanum & funera Troiæ
Non alias alij quondam cecinére poëtæ.

Plutarchus in Theseo vltra Theseum omnes terras fuisse arenosas prætexit, vel inaccessas, littora glaciata, vel regiones exustas, cuiusmodi pinguntur in ta-

bellarum Geographicarum extremitatibus, nempe fabulæ, aut ignorationis & inscitiæ vmbra atque vestigia.

Accedit Macrobius, qui de antiquitate profanis auctoribus cognita hæc suis commentariis inseruit. Quis facilè mundum semper fuisse consentiat, cùm & ipsa historiarum fides multarum rerum cultum emendationémque, vel ipsam inuentionem recentem esse fateatur! Cúmque rudes primum homines meminerit, vel fabuletur antiquitas glande prius & baccis alitos, serò sperasse de sulcis alimoniam: sed & quis non existimet, non longam retrò eius esse ætatem, cùm ab hinc vltra duo retrò annorum millia, de excellenti rerum gestarum memoria, ne Græca quidem extet historia? Nam supra Ninum, à quo Semiramis secundum quosdam creditur procreata, nihil præclarum in libro relatum est. Et multarum rerum experientia ad aliquas gentes recenti ætate peruenit. Vt ecce Galli vitem vel cultum Oleæ, Roma iam adolescente, didicerunt. Aliæ vero gentes adhuc multa nesciunt, quæ nobis inuenta placuerunt. Atque hæc quidem illi, sed nimis longè.

Lib. 2. c. 10. in S6.

Nam propriè vltra Cyrum, id est, septuagesimam Olympiadem, & vrbis ducentesimum sexagesimum omnia istorum ex eo deprehenduntur auguriis potius, quam historiis similia, quod rerum multarum faciunt mentionem, multorum regnorum, vt Assyriorum, Medorum, Ægyptiorum, Æthiopum, quæ longiùs ab ipsorum notitia & terris aberant, rerum verò Babylonicarum, & Monarchiæ Nabugdonosoris, per quam perueniebant ad Assyrios & Medos, non meminerunt, quæ in ipsorum erat foribus, & sui magnitudine totam pene Asiam, magnam Africæ partem, Europæ aliquam occupauit, & totum orbem terruit è libris Regum, Paralip. Daniele, Ieremia oculatis testibus: quæ Persicam quantumuis ipsorum scriptis amplificatam amplitudine & excellentia superauit, *Dan. 2.* quæ tam recens, vt Cyrum, Solonem, & Græcorum scriptores primos attigerit: quæ denique à prophetis & scriptoribus sacris vbique insonatur. Ignorantibus hæc recentissima, & suos oculos perstringẽtia, quæ fides accommodanda est, quando remotiora & antiquiora commemorare & describere suscipiunt?

Adde in historia Græca ante octogesimam Olymp. id est, ante regnum Darij (opinor, Longimani) nihil esse certum cum in illa non possit constanter notari verum tempus, neque belli Medici, neque Peloponnesiaci, quemadmodum Censorinus conqueritur.

Facit etiam, vt me eorum vanitatis misereat, quod Arbacem quendam Medum constanter aiunt Sardanapalum sustulisse, & prætereunt Merodac Chaldæorum Regem, qui ipsis vt vicinior, ita notior esse debuit, qui & Assyriorum Imperio euerso ingentis illius Monarchiæ fundamenta iecit, à nepote magno illo Nabugdonozore superstruenda atq; absoluenda. Mendaciũ remotissimos testes allegat, proximos refugit. Arbaces iste fortasse nunquam extitit, nedum Assyriis imperium eripuit. Præterea Medorum imperium, quod ab ipso aiunt conditum Assyriaci pernicie, angustissimum ante Cyrum necessariò fuit, quia nimis Babyloni tum rerum potienti vicinum &

Medos Nabugdonosoris vectigales & tributarios prophetæ nobis describunt. Quare hoc totum videtur ab adulatoribus confictum in Cyri gratiam, qui eius antiqua esse stemmata docere conabantur ex atauis Medorum regibus, regulos & vectigales præfectos in reges magnos transformantes, vt qui olim Cæsaris Augusti non valde nobilis, quippe cuius pater fuerit Romæ argentarius progeniem ab Iulo Æneæ deducere studuerunt.

Huiusmodi adulationibus corruptæ sunt omnes Græcorum historiæ magna impudentia. Nam poterant redargui facilè è recenti memoria & monumentis vix dum perfectis. Hoc admirati Aristoteles & Cicero eluuiones exustionesque terrarum, quas accidere tempore certo necesse sit, causam suæ nescientiæ prætenderunt, ac propter eas pronunciarunt non modo non æternam, sed ne diuturnam quidem rerum memoriam relinqui posse. Quin & quarto Physico eorum alter laudat Paronem Pythagoricum, quod tempus dixerit ἀμαθέστατον, id est, inscientissimum siue ignorationis omnis magistrum, quia temporis successu, obliuione & situ præcedentia, penè omnia, deleta animaduertisset.

Essetque tempus edax rerum, inuidiáque senectam
Perdere præteritum, vitiatáque dentibus æui
Omnia paulatim lenta consumere morte.

Cic. de Orat.

Nempe ante hanc captiuitatem scriptoribus Græciæ contigerat, quod est apud Platonem in Critia, Græci semper estis pueri, quia nuper versati in historia, & ignari literarum, disciplinarum, rerum denique tam apud vos, quàm apud reliquos gestarum. Nescire enim quid antea, quàm natus sis, acciderit, id est semper esse puerum. Tantum incerta & mixta fabulis de bello Thebano & Troiano, quæ fortassis nunquam extiterunt, cantabant ex dispersis & male consutis Homeri, & paucorum aliorum carminibus, nondumque ab Aristarcho digestis, proindeque obscuris ac incertis.

Ante hanc etiam Romana historia est valde exilis, tenuis & frigida, nec hic solùm res Græcorum debent incipere, sed multo magis etiam Romanorum, qui se Græcis omnia legum, doctrinæ, dignitatis & virtutis insignia debere non inuiti confitentur. Nam paulò ante Cyri principatum, expulso Tarquinio superbo Roma primum cœpit administrari per Coss. adeoque erat tenuis, humilis & angusta, vt duodecim miliaria suo Imperio minimè excederet. Verum & tam angustis finibus conclusa fuit, vsque ad Alexandrum magnum, cuius tempestate in orbe ne nominabatur quidem. Quocirca eius mentio nulla apud Græcos illius temporis Italiæ non modo finitimos, sed & eius magnæ partis vel colonos vel dominos.

Quantum autem ad literas & artes, eas non attigerant Romani ante Vrbis sua quingentesimum.

Horat. epist.

Græcia capta ferum victorem cœpit, & artes
Intulit agresti Latio. Sic horridus ille,
Defluxit numerus Saturnius & graue virus
Munditiæ pepulerunt.

vel

vel potius ante Vrbis sexcentesimum post bella Punica, sexaginta vix annis ante Ciceronem.

Serus enim Græcis admouit acumina chartis,
Et post Punica bella quietus quærere cœpit,
Quid Sophocles, & Thespis, & Æschylus vtile ferrent,
Romanus, &c.

Et quod magis mireris, à Græcis ad Latinos humanitas ipsa peruenit. Hæc enim iam fuisse docuimus Ciceronis verba ad Quintum Fratrem.

Denique ante hanc Babylonicam captiuitatem res gentium ferè omniũ iacent in obscuritate & tenebris. Chaldaica natio, vtut sapientiæ palmam videatur illa ætate cæteris præripuisse, nihil posteris scripto reliquit dignum tanta laude & gloria. Superiora tẽpora Magi, Persæ, Ægyptij, & cæteri populi literarum existimatione laudati, vel penitus ignorarunt, vel posteris inuiderunt, vel præ infantia, literis prodere nesciuerunt. Nisi Deus de sacris Codicibus mundo prouidisset, & literaturæ sacrarium in certo populo, id est, Hebraico reposuisset, illorum notitiam sempiterna obliuione inductam hodie haberemus, aut de illis cum Diodoro Siculo historiam fabulosam ab aliis acciperemus, & alijs traderemus. Sit hæc ergo sæculorum infantia.

Nam deinceps hominum facultas, eloquendi, sapiendi, Philosophandi vis, artes ac disciplinæ humanæ apud gentes, maximè Græcas sese explicarunt. Tũ primum conati sunt hòmines maiorum inertiam & incuriam artibus & studiis depellere. Tum primùm didicere scriptis priscam obliuionem restaurare. Tum primum sua fari, & memoriæ tradere diligenter studuerunt: Hinc prima Philosophiæ incunabula. Hinc Rhetoricæ origo, Hinc mathematicarum ab Ægyptiis ad Græcos emigratio. Hinc historiarum descriptio. Nam etsi Persæ, vt ex Esteræ historia percipi potest, annales & chronica excolerent, quod de aliis nationibus sentiri possit eodem modo, at ea lege id faciebant, qua hodie instrumenta publica in curiis, archiuis & tabularijs communibus recondi in futurum cernimus. Non passim & publicè, non populariter ac in promptu extabant. Non priuati homines eiusmodi scribendis & vulgandis dabant operam. Non tanta scripturitione ducebantur, quanta plurimorum mentes ab ea tempestate occupauit, vt scribant indocti, doctiq; poemata passim, & insanabile, vt non sine stomacho cecinit Satyricus, scribendi cacoethes penè omnibus insideat.

Nescio id ne tribuere debeamus hominum incuriæ, quòd de posteritatis memoria non valde essent solliciti, an imperitiæ & ignorationi eorum, qui per se rem tantam aggredi non auderent, siue inexercitationis vitio, siue exemplorum, quæ imitarentur, penuria, an potius necessitatibus, quando adhuc destituebantur commodis membranis, papyro, similibus rebus ac artibus, sine quibus non modò non rectè scribitur, sed etiam, quod scribitur, non potest esse prolixum, non diuturnum, non distractioni opportunum, sine quibus denique rerum ante actarum recordatio diu conseruari non potest.

Nam recurrere ad diluuia conflagrationésque Vniuersi cum Peripateticis,

vel introducere Phaëtonteas. Americanasue calamitates, quibus antiqua omnia monumenta penitus deleta sint, non tam est diuinare, quàm delirare, nec tantum sine probato, & illustri teste loqui, qui tamen est maximè necessarius, quando de Historia antiquitatis, & fide rerum ante lapsarum agitur verùm etiam apertam iniuriam veritati inferre, quæ per sacras paginas aliud omnino affirmat, continentémque ac perennem mundi cursum digito ostendit, atque ad nos perpetuata serie, omnium retro sæculorum narrationem transmittit.

Hæc & alia huiusmodi me, opinor, merito adduxerunt, hinc vt librũ secundum ordirer, quò esset interuallum inter superiorem testimonium è sacris literis consequentem, nullum verò è profanis, nisi suspectum & dubium: & hunc qui profanarum paginis munitur, sacratum verò auctoritate caret, nisi quantum & quàm paucorum annorum licet è Daniele, Ezra, Nehemia, libris Machabæorum paucisque alijs colligere atque augurari. Vale, & fruere,

Anni vrbis condita.

SEXTA ÆTAS.

218

CAPTIVITATIS Ecclesiæ, quam Monarchiarum & ingentium imperiorum Ethnici possint inscribere.

Quæ incipit anno mundi 3569.

Iere. 25.
288

a TEMPVS captiuitatis fuit annorum 70.

Dan. 9.

b A 70. illo captiuitatis anno ad Christum patientem.

771

c HEBDOMADES 69. i. anni. 483.

Pontificibus & principibus iis, quos mox subiiciemus.

Vatibus verò Daniele, Mardochæo, Zacharia, Haggeo, Malachia, Ezra; & per ordinem cathedræ Mosaicæ Scribis & Pharisæis vsque ad Christum.

Summa 553.

Ita ab orbe condito ad Christum fuere anni 4121. menses 6. dies 16.

d Sextæ istius ætatis numerus sic membratim ostendi potest.

288

Anni mundi

SEXTA ÆTAS.

3569

VNDECIM primi anni huius captiuitatis siue transmigrationis Babylonicæ, transacti sunt sub Sedechia, cuius septimo Ezechiel prophetare incipit, *Ezech. 1.* Vndecimo templum cùm Hierusalem funditus euertitur, vt regnatum sit in Iuda à Dauide 470.

Hęc ætas demonstratur non tantùm successione Ecclesiæ, sed etiam mundi; non tantum historiis Ecclesiasticis, sed etiam profanis. Nam illa est propriè motuum & bellorum mundi ætas. Adhuc modicum, inquit apud Haggeú Deus, & commouebo cœlum & terram, & postea veniet desideratus Gentibus, & Daniel. 2. Sit benedictum nomen Domini à sæculo, & vsque in sæculum, quia sapientia & fortitudo eius sunt, & ipse mutat tempora & ætates, trásfert regna atque constituit. Hinc sub annum ante Christú quingentesimum, res & Monarchia Chaldæorum.

3638

Sub an. 400. res & Monarchia Persarum.

Sub an. 300. res, potentia, & Monarchia Græcorum.

Sub annum 200. res & potentia Parthorum & Carthaginensium.

Sub an. 100. res potentia, & principatus Romanorum, quousque desiit in Monarchiam.

4121

Nam mox Christus nascitur, mundum recturus in virga ferrea, illísque imperiis deiectis, nouum Ecclesiæ regnum conditurus, de quo libr. 3. & 4.

b HEBRÆI sic ferè hebdomadas septuaginta numerant. Septuaginta sunt anni captiuitatis, quos incipiút ab vndecimo Sedechiæ, & terminant secundo anni Darij Longimani.

Deinde 420. templi. Summa 490. Sed suprà auspicandas docuimus paulò inferius, nempe ilico post finitam captiuitatem, siue ab extremo septuaginta annorum captiuitatis, quando exiit sermo à Cyro, vt reædificaretur vrbs Hierosolyma. *Ezra 1. & 2. Par. vlt.* Vnde etiam hallucinantur, qui eas incipiunt à Sedechiæ quarto, & qui vel à secundo, vel à tertio, vel à vigesimo Artaxerxis Longimani.

Exitus à captiuitate non ita fuit liber, quin perpetuo vectigales & obærati fuerint Persarum & Græcorum, vsque ad Machabæorum principatum.

c HEBDOMADES incipiunt ab ipso statim primo reditu de Babylonica transmigratione: Nam vti tres fuerút captiuitates Babylonicæ, ita & tres reditus. Primum enim ascenderunt anno Cyri secundo, duce Zorobabele. Rursum anno Assueri 14. Denique Darij anno secundo, post quem quatuor annis templum ædificauerunt: anno autem septimo Ezras ascendit de Babylone, vigesimo verò Nehemias. Cætera infrà in Dario Longimano.

d ÆTAS sexta pluribus modis potest demonstrari, quá superiores, nimirum successionibus monarchiarum, quæ iam suos habuerunt historicos, nedum Iudaicorum pontificum & ducum perpetuato ordine. Quot modis eam & nos illustramus.

Haggæus & Zacharias adhortantur Iudæos, vt restauréт antiquum Reipub. statú. 1. *Ezra 5.* Haggæus libro suo vrget templum, Zacharias vrbem magis. Addunt præterea

oracula de breui hostilium gentium clade, quam attulit Alexander Magnus, & de restitutione earundem per Christum.

Malachias Reipub. mores constituit, fuitque præcedētibus paulò posterior, prophetarúmque vltimus. A Talmudicis putatur esse Ezras scriba, & sanè eadem reprehēdit in sua prophetia, quæ Ezras 9. & 10. capitibus sui libri, copiose inuehens in vitam corruptam populi, præsertim sacerdotum, qui post instauratum tēplum rursum ad pristinas fœditates reuersi, oblationes, ac diuina sacrificia contaminatis animis & corporibus offerre cœperant. Continet insignes locos de Christo, Ioanne Baptista, Elia, Gentium vocatione.

Prophetis succedit synagoga magna, cuius principes Ezras, Nehemias, Mardochæus, Zorobabel, Iosuë. Hi præfuerunt concilio, quod centum viginti homines, quorum alij nobiles, alij plebeij erant, de emendandis libris sacris, eorúmq; constituendo canone iuxta præscriptū Cabbalę, inierunt, vbi & sanxerunt Iosuam ita fuisse edoctū è Mose, à Iosua Seniores, à Senioribus Prophetas. Cōcilij notarius siue scriba (sic enim vocatur Ezræ 7.) fuit Ezras, cui etiam interfuisse aut potius præfuisse tradunt Danielem, Ananiam, Azariam, Misaelē, Aggæum, Zachariam & Malachiam, *Elia præfat. 3. Masoreth Hammasoreth. R. Mose præfat. in Sepher Mizuoth, & in Talmud. tract. de votis.*

Daniel interim non legitur rediisse de Babylonia in Hierusalem, sed potius sepultus illic esse, quasi remanserit ad consolationem Iudæorum remanentium, & propagationem religionis. Magna enim fuit auctoritate apud Reges. Quare & tertio anno Cyri (cum prima restitutio, eius primo contigerit) ipsi contigit decima ac vltima visio, *Dan. 11. Lyranus in 1. c. Ezræ.*

Itaque fortasse concilium istud in Babylonia initū fuit, paulò antequam se reditui committerent, vel ad indictū in terram sanctam cōcilium desiderio, etiam visendę antiquæ patriæ se contulit, postea in Babyloniam reuersurus.

Nam & eôdem redière Zorobabel, Iosuë pontifex, Nehemias & plerique alij, vt apud reges Persarum Iudæorū rebus melius consulerent.

Ezras propheta & scriba, Cabbalam apud Hebræos collegit, & 72. libris mandat. Eius consilio & opera præsertim libri sacri collati sunt, & emendati: vnde Tikkun Sophetim. i. correctio Scribarum appellatur Tikkun Ezra, siue correctio Ezræ, vt in Masora. Num. 12. quasi Ezra scribarum fuerit princeps.

Septuaginta duobus libris proximè cōmemoratis collegit septuaginta duorum seniorum doctrinam, è quorū numero est quartus Ezræ, *lege cap. 14. eiusdem 4.* Hos habuisse scribit Picus Mirandulæ comes.

Athanasius in Synopsi tradit, Ezram scripsisse ducentos quatuor libros.

Primus è quatuor qui supersunt describit duos Iudæorum reditus. Primum quidem sub Zorobabele, imperante Cyro. Secundum verò post 18. annos secundum Rabbinos, secundùm alios, post quinquaginta sub ipsomet Ezra, imperante Dario (Longimano.) Eius enim septimo ascendit, &c. c. 7.

Secundus explicat tertium reditum è captiuitate sub Nehemia, anno post secundum decimo tertio. Nam eiusdem Darij vigesimo ascendit Nehemias. &c. c. 2.

Tertius repetit ea omnia, quæ primo & secundo narrabātur, & præterea, quæ gesta sunt ante res Ezræ & Nehe-

Anni vrbis conditæ		Anni mundi
288		3638
	Primò per pontificum Synagogæ successionem.	
	Secundò per Monarchiarum quatuor seriem & ordinem.	
	Per sacerdotes quidem.	
	1 *A captiuitate ad Iosuë filium Iosedec sacerd. an. 70.*	
	2 *A Iosue F. Iosedec ad Machabæos. an. 283.*	
	3 *A Machabæis ad Christum nascentem, an. 167.*	
	4 *Hinc ad Patientem, an. 33.*	
288		3638

Anni vrbis conditæ. 288

Summa 555.

Per Monarchias verò.

1 Monarchia Babylonica ab initio captiuitatis, an. 70.

2 Persica, an. 147.

3 Macedonica ab Alexandro Magno ad Cleopatram Antonij, an. 276.

4 Romana ab Antonij Cleopatra siue Augusti duodecimo vsque ad Christum nascentem, an. 29.

Patientem 61.

288

Anni mundi 3638

miæ, vt Iosiæ regis pascha, vt proinde primus sit ordine apud Græcos.

Quartus complectitur visiones & nocturna præsertim somnia ipsius Ezræ, vt proinde fortassis D. Hieronymus, quæ in eis narrātur, somnia vocet & inter apocrypha numeret vtriusque modi. Aliquādo enim apocryphum dicitur, cuius auctor est obscurus, aliquando cuius ambigua & incerta auctoritas.

Atqui hi duo postremi, quamuis non sint de priore canone Hebræorum quia nondum erant editi, quando Canon iste sancitus est in hac magna Synodo, cuius fuit Ezras scriba, & cuius meminere solenniter omnes Hebræi. At non desinunt esse sacri & canonici, quoniā hæc Synodus nō obligabat cōsecutos auctores, sacros, nec spiritus sancti afflatū extinguebat, vel contrahebat, propter quos editus est alter Canō multo amplior, vt significat Ioseph. lib. 2. contra Appionem, quando citat versum de Ecclesiastici libro, tanquam de Scriptura sacra.

Quare tertius Ezræ vt canonicus censetur ab Origene sub finē hom. 9. in Iosue, Athanasio lib. 3. contra Arianos, Aug. lib. 18. de Ciuitate c. 3. Cypr. epist. ad Pompeianū. Et apud Græcos non modò est canonicus, sed etiā Ezræ primus, quoniā continet ea, quæ gesta sunt ante Ezræ & Nehemiæ præcedentes libros. Quartus autem vt sacer citatur ab Ambr. 2. in Lucam comment. & epist. 21. ad Horontianum, & cap. 10. de bono mortis. Et Cyprianus aduersus Demetrianū ex eo multa sumpsit de mundo senescente.

Et certè negari nō potest quin vterq; ex Hebræo versus sit, vt qui Hebraismis scateat, etsi neuter ea lingua extet, quēadmodum multorū aliorū apud eos iactura contigit.

Scripsit librū suum & genealogias libri Paralipomenō, vsque ad eum locum, in quo suam genealogiam ostendit. Cætera absoluit Nehemias. *cap. 1. Baba Bathra in Talm.*

Alij malunt Ezram integrum opus Paralipomenon cōdidisse, proinde ac illud, quod eius & Nehemiæ inscriptionem præfert.

Quibus pro tertio addunt Malachiā prophetam. Nam Malachiā se appellauisse q. nūcium siue Angelū Dei, quòd vltimi nūtij & tanquā Angeli officio apud populum fungeretur, vsque ad futurum Christi aduentum. *Kim. Mal. 1*

Scripturas à Babyloniis, principe militiæ Nabuzardā, incensas restituit, & in hūc ordinē, quē hodie Hebræi magna ex parte seruāt, reduxit. De eo sic scribit Rabanus Maurus de instit. Cleric. c. 54. Omnes libros sacros veteres dū Iudæi ingressi fuissent in Hierusalē, diuino afflatus spiritu reparauit, cunctaque prophetarū volumina, quæ fuerant à gentibus corrupta, correxit, totumque vetus Testamentū in duos & viginti libros cōstituit, vt tot libri essent in Lege, quot habentur & literæ. Alioqui non fuit in potestate Nabugdonozoris omnia exēplaria perdere, præsertim cū decē tribus essent iam in Oriente, extra ipsius ditionem.

Quidam eum auctorem faciunt punctorum & accentuum, quibus afficiūtur hodie Biblia Hebraica, sed illi errant, cùm constet ex libris beati Hieronymi ipsius tēpore nulla extitisse. Sunt autem adinuenta paulò post tempora Honorij Imperatoris, anno ab euerso tēplo 436. qui est à Christo passo 476. in Tyberiade vrbe Galilææ. Hui9 muneris principes fuēre Aarō Aseris, & Iacobus Nephtalis filij, qui dum de nonnullarum vocum punctis inter se dissentiunt, Iudæos in duas partes diuidūt. Orientales enim, qui que Babyloniam incolunt ad fluuiū Nearda, posterioris: Occidentales prioris lectionem consectantur.

3638

Quadra

Quadraginta vno annis prius è veterum Magistrorum scriptis à R.Hinâ & R. Ase collectum Talmud Babylonicum seu doctrinale incipitur.& post à R.Meir, & R. Ase filio perficitur. Continet autem Iudæorum ius Canonicum quod ætate Christi pleno scripto nondum mandatũ erat,sed partim ex fragmentis, partim ex oris traditionibus seruabatur.Cœperat autem conscribi à R. Hakkados temporibus Antonini Imperat. breuiori ea forma, quæ Misna appellatur.Atque id de Talmud Babylonico. Nam Hierosolymitanum scriptum est anno Christi 300. Babylonicum sub centesimum pòst.

a POST captiuitatem Babyl. vsq; ad Herodem,sub quo natus est Dominus, præcipua & primaria Iudæorum dignitas & authoritas exterior fuit penes pontifices. Vnde & eorum constans,certa & illustris est successio,non item principum,tam apud Ezram,quam Hebræos alios scriptores. Quare iam in hac sexta ætate præpono pontifices principibus. Hinc discant principes Ecclesiam per se stare,nec pendere ex ipsorum statu & salute.Ecclesia antecessit Reges, sine illis iam olim viguit, illis pereuntibus, & accisis non perit ipsa, sed floret, & suam in Dei populum excellentiam seruat. Propter captiuitatem Babylon.non periit Pontificumordo & status,sed potius inDei populo acquisiuit maiorem principatum.Nã deinceps prælatus est Regio,à quo antea indignè habebatur,Turcica rabies extinxit Constantinopolitanos Imper. At non potuit Patriarchas & Hierarchiam Ecclesiæ illic euertere.Hęc dico, quoniã adulatores aulici stolidis principibus persuadent,vt se Ecclesiæ dominos gerant, ac putent Ecclesiã ipsorũ potẽtia,salute & principatu niti, quæ iis verius perditur & inclinat ad Turcæ iugũ captiuitatẽ.

Duces(vel Principes, *Aug.lib.*18. de Ciuit.c.36.) appellati hi fuerunt, quòd regio diademate vti illis minus liceret per Persas & Macedonas vsque ad Aristobulum Ioannis Hyrcani f.(non Ionathæ, vt mendosè legitur in Eusebio) qui iugo gentium de ceruicibus armis patrum suorum iam excusso,se Regem appellauit.

Salathiel Iechoniæ Regis filius in captiuitate mortuus paulò ante Babylonis expugnationem.

Quinquaginta ferè millia exulũ sub Zorobabele redierunt.Reliqui manserunt in Babylonia, & reliquo Oriẽte, amore possessionum & liberorum,illicque formam Reip. à Persarum regibus redemerunt, sibi præfecto è familia Dauidica principe, quem principem Aechmalotarcham, siue caput exulum vocarunt,siue Patriarcham. *Orig.initio lib.4.de principijs.*

Nec tantum de tribu Iuda,Benjamin & Leui redierunt, Inhabitarúntque Hierusalem,sed etiam de tribu Ephraim & Manasse,1.*Pa.*9.Ex quo intelligitur licuisse Cyri edicto cunctis tribubus redire in patriam, etsi eius præcipuè studiosi fuerint tribules Iuda,Leui & Benjamin.

Hic est Zorobabel, qui ponitur in Christi genealogia. *Mat.*1.Alter ab eo qui memoratur in eiusdem genealogia, *Luca* 3. Nempe quia hic numerantur maiores Virginis,illic patres Iosephi Virginis viri.

Dicitur in Haggeo,Zacharia, Ezra filius Salathielis cũ duntaxat fuerit nepos,nempe filius Padaiæ filij Salathielis 1.*Par.*3.quoniam nepotes habentur pro filiis. *Kimhi illic.*

Anni vrbis conditæ	*Summa 554.*	*Anni mundi*
288	*Quod sic membratim docetur.*	3638
	Hac enim Sexta Aetate per hos administrata est Resp. siue Synagoga Iudaica.	
	Sacerdotes & Duces.	
	1 IOSEDEC Tempore captiuitatis an. 70.	
	Iechonia,Salathiele,Pedaia Iudæorum principibus.	
	2 a IESVS filius Iosedec. an.28.	
	Zorobabele filio Salathielis Iechoniæ filij Iudæorum duce.	
	Cyro imperante.	
288		3638

ZOROBABELIS ET CYRI SÆCVLO.

Anni mundi

Secundum templum à Zorobabele ædificatum, omnes partes primi consecutum est. Montem ædis, atria multiplicia, profanum siue gentium, fœminarum, Israëlis siue virorum, denique sacerdotum. Præterea sanctum, sanctum sanctorum & reliqua, sed omnia minore sumptu, opere, situ, mēsuratum ac totius operis ratione à Cyro præscripta, *In tractatu Para.cap.3.*

De templo secundo tractatus Middoth, siue de mensuris apud Heb. extat.

Præter primum siue Salomonium iuxta magnam portam. i. Orientalem habebat Exedram, in qua Medorum metropolis Susæ exemplum depictum erat, & mensurarum omnium exemplaria præscripta. Illic etiam locus erat in quo legis doctores ad populum concionabantur. *In tract. Kilaim de seminibus mixtis in Talmud.*

Zorobabel à soluta captiuitate rexit populum, an. 58. *Philo Antiq.* Rediisse Babylonem, anno 2. Darij Longimani, postquam venisset Ezras, illicque esse mortuum testantur Heb. *in Annalibus.* ac ex eo tempore successores, qui primatum illic inter exules tenuerunt, Rese Galuta principes exulum, siue Æchmalotarchæ appellati, & iuxta Origenem Patriarchæ. *initio lib.4. de principijs.*

Cum Zorobabele & Iosuë profectus est Nehemias Ather-satha, *Ezr.* 2. Collocarunt hi Dei altare super bases suas deterrentibus per circuitum populis, offerentes primo die mensis septimi, nondum fundato templo *Ibid. c.3.* Vigesima quarta die separarunt à se filij Israel vxores alienigenas. *Nehem.9.*

Anno secundo aduentus sui, mense secundo, cœperunt Zorobabel & Iosuë cum cæteris ædificare templum. *Ezra 3.& 5.*

Tum etiam agros colere. Neque enim præcedente poterant, nondum comparatis & distributis agris.

Sub anni mundi

Denique templi fundamenta iacta sunt, anno 2. Cyri, templum vero perfectum anno 2. Darij Longimani.

3710 b EZRAS & viri Synagogæ, siue Synodi magnæ afflati diuino Spiritu Scripturas in Pseukim. i. versus distinxerunt. Vnde & codices Iudæorum per sententias, membra & versus diuisi, & interuallis quibusdam distincti fuerūt, qui antea veluti vnicus erant versus. Hinc Hiero. præfatione Paral. & Esaiæ asserit se ad vtilitate legētium easdē commaton incisiones & interuallorum distantias, quas in Hebræis codicibus repererat, in translatione sua seruasse. Elias in præf. Masoreth, quando scribit vniuersam legem fuisse vnum pasuk siue versum vnum & quasi sententiam, in qua omnia cohærebant sine vlla versuum distinctione, præter nomē Dei tetragrammatum, vsque ad 436. annum à Romano vrbis excidio, loquitur de notulis hodiernis versuum & accentuum distinguentium, nō de interuallis & spatiis, vel incisionibus.

Synodus magna (Quinta) in qua editus canon Hebræorum de sacris scripturis, cuius scriba asseritur Ezras in tractatu de votis, qui eius authoritate in ordinem hodiernum veteris testamenti libros reduxerit. Elias præfat. 3. Masoreth.

Elementa, quibus iam olim, hodiéque Iudæi vtuntur, sunt Assyriorum non veterum Hebræorū, auctore Ezra, qui ideo litteras (Idque opinor, huius Synodi consilio & auctoritate) mutabit, quòd has Samaritani post exilium callerent, vel quia etiam veterum Hebræorum, quàm Assyriorum operosior erat scriptura. *In Talmud. tract. Sanedrin c.2. pag.21.*

Interfuisse affirmantur Nehemias, Mardochæus, Zorobabel, Iosue, Daniel, Ananias, Azarias, Misaël, Haggeus, Zacharias & Malachias, Ibid.

Non mutauit tamen figuram antiquam litteræ Tau, vt quæ gereret formam crucis. Nam hæc post captiuitatem Romanam, vel à Masoretis immutata est, vel à Rabbinis odio crucis, vt ex Hieronymo & Origene colligi potest, qui suo tempore crucem expressisse narrant.

Hæc

Hæc Synodus distribuit libros sacros in tres partes, LEGEM (.i. quinque libros Mosis) PROPHETAS (octo, nempe quatuor priores, Iosue, Iudices, Samuel, & Reges, & quatuor posteriores Esaiam, Ieremiam, Ezechielem, & duodecim minores. Nam illorum vnus appellatur liber) & HAGIOGRAPHA: nouem Psalmos, Prouerbia, Canticum, Ecclesiastem, Iob, Danielem, Ezram, Paralipomenon, Ester, Nam Ruth subiiciunt veluti appendicem libro Iudicum, & Ieremiæ Lamentationes.

In eadem non tantum lex videtur distributa in quinque libros, verum etiam in Parsiioth & Sedarim(.i. sectiones & ordines) 54. pro numero hebdomadarum anni *Embolici* expressos tribus maiusculis פ vel ס. Item in Sittoh siue paragraphos repræsentatos minusculis פ & ס. Denique in versus, designatos interuallis, vel virgulis, vel duobus pūctis. Nam 70. hoc secuti sunt. Deinde Elias in Tisbi Rad. פטר, cùm Antiochus (inquit) prohibuisset legem publicè legi, Israëlitæ acceperunt sectionem vnam ex Prophetis, quæ consonaret sentētiæ eius, quod in sectione Sabbati currentis legebatur. Exempli gratia, in Sabbato *Bereshith*(Gen. 1.) legerunt fragmentum Esaiæ(42) Sic dicit Dominus Deus creans cœlos, & loco sectionis Noë, (Gen. 6.) segmētum Es.(54) Quia aquæ Noë, &c. Sic enim aperte indicat iam ante Antiochum legem fuisse in sectiones distinctam. Prætereà Talmudici in tractatu de votis de versu octauo capitis octaui Nehemiæ, *legerunt in libro legis explicatè*, id est, cum interpretatione. *Ponendo intelligentiam*, id est, distinctiones, *& intellexerunt lectionem*. i. secundum sententiam pausas fecerunt. Denique, vbi supra Hier. præf. Paral. & Esaiæ de commatum incisionibus & interuallorum distantiis mentionem facit.

Libri qui apud nos supersunt, vt Iudith, Machab. &c post hanc Synodum conscripti sunt, & supererant etiam apud Iudæos. Nam Iosephus non longè à principio lib. 1. contra Appionem, vbi apud suos 22. libros esse sacros commemorasset, ab Artaxerse (inquit) vsque ad nostra tempora singula descripta quidem sunt, verum non pari fide digna censentur apud nos, quòd non fuerit prophetarum exacta successio.

Nec satis, vt eorum fidei & auctoritati derogetur, Tobiæ, Iudith, & similium historias nominatim non fuisse à Iosepho commemoratas. Nam is etiam alia, & quidem momenti maioris silentio præteriit. Vt memorabilem Iobi historiam, quàm tamen esse authenticam, canonicam & sacram nemo vnquam dubitauit. Vt cędem infantium à bimatu & infra ab Herode factam, cognitam alioqui Paganis, sicuti Macrobio lib. 2. Satur. c. 4. Vt Probaticæ piscinæ ingens miraculum, Ioan. quinto expressum & in itinerario R. Benjamin, pag. 43.

Hic Scribæ sumpserunt originem. Ideo autem videntur ab Ezra primo scriba instituti, vt sui instar legem ad literam interpretarentur. Legis difficultates explicarent, librósque eius intactos conseruarent, ne denuo corrumperentur. Vnde & 18. locos emendarunt, qui aliter legebantur, & à Masoretis numerantur, Num. 1. cap. & à Galatino, quos appellant Tikkun Sopherim. i. correctionem scribarum. Legisperiti alio nomine in Euangelio appellantur, Iurisperiti, &c.

Huic correctioni præfuisse videtur Ezras, Nā Masorethæ. Num. 12. eam appellant Tikkun Ezræ. R. Selom. initio comm. in Malach quindecim dictiones tantùm à Scri

Anni mundi

3638

EZRÆ ET CYRI SÆCVLO.

bis.

Anni mundi

3638

bis, atque adeò Scribarum principe Ezra emẽdatas notat, cùm alij 18. recenseant. Cæterùm hoc ei tribui puto, quod fuit totius Synodi, quoniam eius erat scriba & notarius, in qua actum de emendandis libris sacris, & instituendis Scribis, qui deinceps viderent, ne quid corruptelæ in libros sacros irreperet.

Post destructum templum, à prophetis sublata fuit prophetia, & data legisperitis. *In Talmud tractat. Baba Bathra, cap.* 1.

Cum Malachia, Ezra & Nehemia cessauit prophetia, 40. annis post exitum ab exilio. *Auctor libri Cozre.*

Septuaginta duobus libris fertur Ezras collegisse doctrinam 72. Seniorum, ac ex eorum numero esse quartum nostrũ Ezræ. Hos se habere prodidit Picus Mirãdulanus.

Tradita est lex charactère Hebræo, idiomate verò sancto, sed Ezræ temporibus in Arameum (Syriacum) idioma, & Assyrios mutata est characteres. At paulò post, characteres Assyrios retinentes, sanctum elegerunt sibi idioma, Hebræum characterem & Arameũ idioma idiotis relinquentes. *Mar. Sutra in tractat. Sanedrin.*

Per idiotas intelligit Samaritanos Rab. Hista. Ribbi verò affirmat a principio, iisdem, quibus nunc scribitur, characteribus datam Legem, mutatam quidem aliquãdo, sed restitutam: At R. Simon, nullo, inquit, tempore nec scribendi nec loquendi modus mutatus est. *Ibid.*

Nehe. 3. 3 c Ioachim, ann. 42.

Mesulam Zorobabelis filio Iudæorum duce.

Assuero Persis imperante, deinde Dario Longimano.

c PONTIFICATVM suscipit & administrat secessione Patris & Zorobabelis in Babyloniam, fortassis propter Synagogæ necessitates, qui tamen postea reuersi, Darij secundo templi structuram repetunt.

Librum Iudith conscribit, *Philo.* cuius historia sui temporibus contigerat. Nec verò relata est in superioris concilij canonem, quoniam eo posteriùs edita fuit.

Mardochæus scribit historiam Ester neptis suæ. Diutissimè vixit. Tũ scribebat in Thessalia Hippocrates medicus. *R. Abraham in Cabbala historica.*

Duces hoc ordine habentur in Chronicis Hebrçorum & in Cabbala R. Abra. Sacerdotes verò numerantur ex Iosepho: quanquam sex primi ad ipsum Iaddum vsque, quem Alexander summa veneratione prosecutus est, nominatim extant, Nehem. 12. Ex quo intelligimus, quod etiam notatur in Seder Olam, Haggæum, Zachariam, Malachiam, Ezram, Nehemiam attigisse sæculum 3. Monarchiæ. Nec verò magni faciendi Duces, quoniam vt Iosephus ait li. 11. Antiq. à reditu de captiuitate ad Machabæos vsque, Resp. administrabatur Aristocraticè, ita vt summa potestas in pontificibus versaretur. Machabæi etiam sacerdotium administrarunt, & in eo summam rei reposuerunt ad vsque Herodem.

Deinde hi duces de domo Dauid, magis viguêre inter exules in Babylonia, quàm in Iudæa, vbi summam rei administrabãt Duces, quasi prætores, à Persarum rege missi, *Nehem.* 5. quibus tandem Nehemias ipse successerit, non grauans populum, vt superiores, qui exigebant quotidie panem vinum & quadraginta siclos, præter ministrorum annonas. *Ibid.*

Quæ autẽ deinceps vsque ad Machabęos desiderantur in nostris Bibliis, peti debent ex Iosephi Antiquitatibus Iudaicis, à c. 7. li. 11. Antiq. ad cap. 7. li. 12. Sic quæ post Machabæos gesta sunt vsque ad Christum, apud eundem explicantur à cap. 15. li. 13. ad vsque ca. 5. li. 18. vbi insigne testimonium Iosephi de Christo, Alioqui Machabæorum libri desinunt in Ioanne Simeonis filio.

3638

3640

Templum ædificare cœperunt anno secundo Cyri.
1.*Ezra* 2.annis quadraginta sex absolutur,Ioan.2. Præter
quod Hierosolymis pedetentim Synagogæ,i.domus ora-
tionis & prędicationis,ad quas singuli *ωαρεῖκοι* statis tem-
poribus conueniebant, ædificatæ sunt ad quadringentas
& octoginta *R.Manahem.* Hierosolyma enim erat vrbiū
Orientis clarissima & amplissima, *Plin. lib.5. & Tacitus in
Augustalibus.*nempe capiebat 24.plateas: quarum quæque
haberet 24. ingressus, singuli autem ingressus 24. vicos.
Hebræi in Echa Rabba.

Templum autem, qui solus erat locus sacrificationis,
etsi diutius,quam prius Salomonicum,steterit, nēpe 521.
(errat enim Kimhi,qui in 2.Haggæi,tantùm 420. nume-
rat,& R.Leui in Danielem,qui 437. & dimidium) tamen
in multis fuit inferius. Quinque enim rebus carebat quæ
prius mirum in modum præbebant augustum & venera-
bile,*in tractatu Ioma,cap.1 Kimhi in Psalm.84.& Hagg.*Pri-
mo diuina præsentia,quæ ad propitiatorium respōsa ora-
culáque edebat. Secundo spiritu, siue afflatu sancto, qui
Prophetas olim corripiebat:Nam àMalachia ad Ioannem
Christi Baptistam nulli Prophetæ extitêre.Tertio igne sa-
cro,cuius custodiam tam anxiè Moses, Leuit.6.præcepe-
rat:nunquam enim comparuit ex quo in puteum à sacer-
dotibus, ne in impiorum manus caderet, mersus est,
2.*Machab.*1. Quarto Vrim & Thummim qui erant lapi-
des in pectorali Pontificis, quorum conspectu sacerdotes
occulta intelligebant,& populo denuntiabant, dum plus
solito radiarent lapides.Nam si retinerent naturalem spe-
ciem & colorem,nihil esse mutandum docebatur. Supe-
rius itaque oraculum vocale erat, istud mutum, vt quod
nutu & signis constaret.Quinto Arca,ipsiúsque tegmine,
id est,propitiatorio, & duobus Cherubim Arcæ hærenti-
bus,in quibus Deus sedere dicebatur,propter sui copiam,
quam illic Pontificibus faciebat. Arcæ autē nomine vtrā-
què intelligo,vnam à Mose constructam, sacrorum mo-
numentorum & reliquiarum receptatricem,alteram à Sa-
lomone. Tum verò loco eius lapidem posuerunt è terra
prominentem tres digitos, & supra habentem thuribulū.
R.Iacob è Talmud 1.parte pag.106. Nec propterea Deus po-
pulum suum reliquerat. Nam vt ad Christum perducere-
tur, sæpe edebantur oracula per Bath-kol, id est, exilem
quādam vocem cœlitus demissam in aures collectæ mul-
titudinis: aliáque signa continuabantur in populo, quæ
recensentur à Talmudicis in tractatu Auoth. Qualis vox
fuit in Euangelio, quæ delapsa est à Patre ad Filium glo-
rificandum, 2.*Pet.*1.

Cùm autem Malachiam nouissimum fuisse propheta-
rum constanter asserunt,est intelligendum,quòd Prophe-
tarum successio non deinceps certa & accurata extiterit.
Sic enim explicat Iosephus contra Appionem, pag.919.
exemplaris Græci.

Mesullam,ann.66.rexit, *Philo Annij.* Sed hoc mihi su-
spectum est. Nam quandiu quisque pontificum vel du-
cum magistratum suum gesserit ante Machabæos, nihil
certi neque ex nostris, neque ex Hebræis reperio.

Zorobabel præter Mesullā alios habuit filios,vt Abiud.
*Matt.*1.Sed truncum, nō ramos principum Dauidicorum
studuimus persequi quos Hebræi in suis Chronicis sic
numerant. Zorobabel, Mesulam, Hananias, Barachias
Hasadias, Esaias,Abdias, Sechanias, Samaias, Naadias,
Ezechias Hillelis frater,centum annis ante templi secun-
di excidium. Quoniam autem hos omnes principatum

EZRÆ ET ASSVERI ET NEHEMIÆ SÆCVLO.

exer

Anni mundi

exercuisse in Iudæos fatentur, non in Iudæa, sed in Babylonia. (Eo enim remigrasse Zorobabelem rebus in Iudæa constitutis, & rerum summa pontificibus relicta) D. Matthæus alios Zorobabelis & filios & successores recensuit, nempe eos, qui statas sedes in Iudæa posuerant, futuri maiores Christi. Zorobabel, Abiud, Eliachim, Azor, Sadoc, Achim, Eliud, Eleazar, Mathá, Iacob, Ioseph Virginis coniux.

3650

Non est credendum Philoni Annij, qui vt Iesum siue Iosuem pontificem facit vsque ad annum vigesimű Darij Longimani, ita Ioachim post Iesum patrem pontificatu functum ait ann.48. vsque ad 26. magni Artaxersis.

4

Nehem. 3. & 13.

d ELIASIB, ann.21.

Mesullam duce vel potiùs Nehemia.

Cœpit enim Eliasib eodem anno sacerdotium administrare quo Nehemias Hierosolymam venit. Nehem.3.

d ELIASIB pontifex ann.21. videlicet vsque ad 33. annum magni Artaxersis. *Philo Annij*, nam viuebat extremis diebus Artaxersis. *Nehem.13. vers.6.* Cœpit autem fungi sacerdotio, eo anno quo Nehemias venit Hierosolymam. *Nehem.3. Ioseph lib.11.c.5.*

3666

Et viuebat anno præfecturæ ipsius decimo tertio. *Nehem.13.* vbi culpatur, quòd cum Tobia Ammonita non modo affinitatem contraxisset, verùm etiam ei ædes intra templi septa construxisset.

Dario Longimano imperante Persis.

Post reparatam vrbem à Nehemia multa vsque ad Seleucum regem Syriæ in Biblijs desiderantur, vbi narratio Machabæorum incipit, & Ioanne Hyrcano concluditur.

e APVD omnes historicos incorruptè mansit pontificum successio ab ipsa captiuitate, non item Ducum. Vnde à Mesullam, & deinceps alij nominantur à Philone Annij, alij ab aliis, nempe Ecclesiastica successio perire non potest. Regia, & secularis caduca est & fluxa. Nos hic sequimur Seder Hebræorum, & Cabbalam R. Abraham, nisi quod ipse Matthatiam patrem Barachiæ, Abdiam appellat. Deinde Hasmonim, id est, Machabæi occasione temporum, quibus principum authoritas minima, pontificum maior, viam posteris apperuerunt ad principatű, quem & velut hæreditarium retinuerunt, vsque ad Herodem.

5

Nehem. 12.

e IOIADA, ann.24.

Hanania duce Iudæorum, vel potius Nehemia.

Imperante Dario Longimano, deinde Dario Artaxerxe tertio.

Ioiada 44. annis gessit pontificatum. *Philo Annij*, Sed iam dixi quid de isto auctore sentiendum, corruptè ab aliquibus dicitur, Iuda, vt & sequens Ioannes pro Ionathan.

3690

f NEHEMIAS Artaxersis pincerna, tempora Alexandri Magni prope attigit, vt constat è catalogo pontificű, quem cap.12. sui libri instituit. Nam peruenit ad Iaddum. Inuenit ignem, quo sacrificia accédi solebant, à sacerdotibus olim absconditum, & in aquam concretum. 2. *Mac.1.*

Duodecim annis in Iudæa mansit, ad eam eiusq; vrbes reparandas, & restituendum vrbibus & possessionibus suis vnumquemque exulum, antequam Hierosolymam veniret.

6

Nehem. 12.

f IONATHAM, an.24.

Mathatia duce Iudæorum, vel potius Nehemia.

Deinde rediit ad Darium, à quo rursus est ad procurandam Iudæam dimissus. Sed quandiu postea eam administrarit est incertum, nisi quòd à viuente Dario, cui erat charissimus, non videtur præfectura abdicatus, neque recepisse successorem per reliquos annos octo.

Quin & sub Artaxerse penultimo cõtinuatus videtur. Nam vt docui, etiam meminit sacerdotum summorum, qui post Ioiadam sederunt vsque ad Iaddum.

3730

Erat de domo Dauid, vt Zorobabel. *R. Abraham in Cabbal.*

Libri qui eius nomine apparet, scriptor videtur esse Ezras, quoniam sub libro Ezræ eum Hebræi comprehen-

dunt,nec separatim recensent.Nostri secundum Ezræ inscribunt.

Tertius & quartus, qui sequuntur, etsi non sint de primo Hebræorum canone, at sunt de secundo. Quare Athanas. libr.3. contra Arianos testimonium Zorobabelis è tertio tanquam de scriptura affert. Alterum Aug. lib 18.de Ciuit.aliud Cyp.epistola ad Pompeianum.Apud Græcos verò non modo est canonicus, sed etiam Ezræ primus,quòd contineat gesta ante Ezram & Nehemiam, duo postrema capita secundi Paralipomenon, & totum librum primum Ezræ repetens.

Quartum priuatim se habuisse Hebraicè manu scriptum inter 72. quos de occulta doctrina septuaginta duum seniorum reliquit Ezras eiusdem libri cap. 14. Picus Mirandula in Apologia profitetur. Publicè nec Græcè, nec Hebraicè habetur, neque tamen desinit esse canonicus, Nam ab Ecclesia in solennibus sacris feriæ terniæ Pentecostes, itémque in solennitatibus Martyrum è secundo capite profertur, quo loco alibi ipsa Scripturæ oraculis vtitur. Præterea Ambrosius eius capite septimo, seriò vtitur libri de bono mortis decimo cap. & secundo in Lucam comment. Quin & epistola ad Horontianum ad eius lectionem sedulò hortatur. Hoc ante significauerat Martyr Cyprianus libro ad Demetrianum, verba quinti capitis ad suum institutum vsurpans. Sed de iis etiam superiùs.

g Hvnc Simonem iustum appellatum scribit R. Abraham. *in Cabbal.* qui hinc secundam Synagogæ magnæ ætatem incipit.

Frater autem dicitur Simonis Prisci. Apparatu pontificio,hyacynthina veste,cui aurum erat inter textum,& cidari in capite, in qua inscriptum Dei nomen, comitatus suis sacerdotibus vestes sacras indutis, patentibus portis obuiam fit Alexandro. Alexander autem, qui alio qui eo animo venerat,vt vrbē excinderet,de equo desiliit & pedibus pontificis prostratus, vrbem multis muneribus & priuilegiis donauit,præfatus in pōtifice se agnouisse Deū, qui & sibi in Macedonia aparuerat,& cuius ope vinceret.

Ad eius primum à primo Iosuē filij Iosedec sunt anni 145.Ita quando destructa est Persarū Monarchia,iam biēnium in Pontificatu sedebat.

Tempore,quo Alexander Macedo Hierosolymam adiit, moriuntur Ezras,Zacharias,Haggeus, & Malachias prophetæ omnium postremi.*Ibid.R.Abraham.*

Annus ille Alexandri à Iudæis celebratur,tanquam suæ ab Aegypto egressionis millesimus. *Ibid.* Sed aliquanto maior est numerus. Pactus dicitur Alex. cum Iudæis, vt ab eo anno publica & priuata instrumenta deinceps obsignarent.*Ibid.*

Alexander magnus ad matrem suam epistolam insignē scripsit,sibi à sacerdote quodam reuelatum,deos gentium homines fuisse.*Cypr.de Idolorum vanitate.*Puto sacerdotem fuisse Iaddum,qui cum contulit Alexander,ex Ioseph.

In terra Israël Cuttheos multos reperit (. i. Samaritanos)à diebus Senacherib,quibuscum affinitatem contraxerant nonnulli Israelitæ, etiam è posteris Iosue filij Iosedec.*R.Abrah.in Cabb.*

Iaddi frater Manasses, inhians pontificatui, vxorē duxit filiam Samballa Samaritanorum principis præfecti regis Persarū,ædificátq; tēplum Garizim Hierosolymitano simile,ad quem ibi pōtificatu nouo fungentem, rerū nouarum cupidi sese transtulerunt. *Ioseph.lib.*11. *q. Ant.* &

		Anni mundi
	Artaxerse penultimo Persarum rege,deinde Dario, Codomani vltimo.	3749
	7	
Neh.12.	g Iaddvs,qui occurrit Alexandro magno, ann.10.	3760
	Cuius tempore templum in Garizim ædificatum, Manasse primo Samaritanorum pontifice.	
	ALEXANDRI MAGNI SÆCVLO.	3770

Anni mundi

Ioui hospitali postea dedicatur sub Antiocho Epiphane, in eius gratiam. Tale enim est hæreticorum ingenium.

3797 Hinc principium acerbissimi odij & hæresis, quæ durauit ad tempus vsque Christi, imo verò ad vrbis vsque extremum excidium, dum alij cum Manasse, eiusque templo & doctrina communicarent, alij cum Iaddo siue Simone Iusto, templóque Ierosolymitano & prophetico. Fomitem præbuerunt aliquanto post Saddoc & Baiethos (de quibus suo loco) *R. Abraham in Cabbala.*

Generum Samballat Horonitis Samaritanorum principis de genere Eliasib pontificis, ob alienigenam vxorē a se fugat Nehemias(,i. Menassen fratrem Iaddi. Nam hic solus de Eliasib genere filiam Samballat duxit in vxorem) *cap.13.* attigit ergo Nehemias Alexandri Macedonis in Asiam aduentum. Vixitque plus minus 130. an. vt eius liber ostendit, à Cyro scilicet ad sextum vel septimum Alexandri.

8

b ONIAS Priscus Iaddi fr. an.17.

3797 h SUB Onia Prisco, Ptolomæus Lagi multos Iudæos in Ægyptum captiuos duxit. Sed hos filius Philadelphus, fauore Septuaginta interpretum, in patriam remisit cum multis muneribus.

i HIC ab Ecclesiastico celebratur cap.50. Iusti cognomen retulit.

Seleuco & Antiocho Sotere Syriæ regibus.

Iesus filius Syrac Hierosolymitanus Ecclesiasticū Hebraicè scribit, quod exemplar vidit Diuus Hieron. *in prolog. super libros Salom.*

E septuaginta duobus interpretibus fuisse perhibetur. *Infra.*

In eo inchoat sua præcepta iuxta seriē decalogi à Græcis dicitur πανάρετος ab omni virtute, quæ in eo cōtinetur.

Ptolomæo Lagi Ægypti reg.

Non tantum inter libros sacros recipitur à Iosepho Græco lib.2. contra Appion. sed & à nostris Cypr. Martyre epistola ad Rogatianum & epist. ad Corneliū, citans illud c.16. Sicut locutus est (inquit) per Prophetam, fili ne iucunderis in filiis impiis, si multiplicentur. &c. sub finem illud c.28. Sæpi aures tuas spinis & noli audire linguam nequam. Aug. lib. de doctr. & lib.17. c.20. de Ciuit. concil. 3. Carthag. Can.43. Græcis, vt Athanasio, Epiphan. Chrysostom. quando capit.1. & 24. aduersus Arianos citant & interpretātur. Idque sub nomine Salomnis, Quod quo modo sit intelligendum, docet Aug. lib.2. de doctrina Christ. cap.8. Duo, inquit, libri, quorum vnus Sapientia & alius Ecclesiasticus inscribitur, *de quadam Similitudine* Salomonis esse dicuntur. 1. propter similitudinem argumenti & instituti.

9

Eccl. 50. i SIMON Priscus Iaddi nepos, an.13.

3830

Antiocho Sotere Syriæ.

Post annos circiter 38. tēporibus Ptol. Euergetis in Græcum à nepote, qui & ipse Iesus Syrac nominabatur, conuertitur. *e prolog.*

Ptol Lagi Ægypti rege.

Eodem tempore nomine Salomonis prodiisse videtur Sapientiæ lib. Sed auctore anonymo & incerto, nisi quod nonnulli scriptorum veterum affirmarunt illum esse Iudæi cuiusdam Philonis, alij ipsiusmet Iesu filij Syrac. *Aug. lib.2. Retract. c.4.* Eum hodie Iudæi pro Canonico non habent fortasse quia Hebraicè non fuit scriptus, item quoniam eorum improbitatem contra filium Dei detegit, ca. præsertim 2. At Christiani habent, Aug. tribus superioribus locis, Ambros in Psal.118. Lact. lib.4. Instit. cap.16.

3843 Concil Carthag.3. Conc. Lateran. & ex Græcis Dionys. Areopag.4. c. de diuinis Nom. illud ex 8 cap. citans *Amator factus sum formæ illius.* Egesippus apud Euseb. lib.2. c.23. vbi illud cap.2. *Circumueniamus ergo iustum, quoniam inutilis est nobis. &c.* allegat tanquam ex Esaia.

Videtur fuisse vnus è 70. interpretibus, qui vt omnes prophetæ fuerunt, ita eorum duo Philo auctor Sapientiæ & Iesus Ben Sirac Ecclesiastici scriptor sacros duos illos libros reliquerunt, vt Spiritu Sancto dictante Epitomem Bibliorum Græcè Græcis exhiberent. Neque enim necesse fuit vt libri sacri Hebraicè conderentur, postquam Ecclesia sub paganis viuere cœpit. Hinc Ezras & Daniel Chaldaicè etiam scripserunt. Hinc septuaginta & Apostoli Græcè. Hinc Marcus Latinè & Græcè.

Si quis contendat eius auctorē fuisse Iudæum Philonē, quod ex Diuo Hieron. nonnulli scriptorum veterum hoc affirmarint, non is erit Philo, qui tēpore Caij & Claudij Cæsarum pro Iudæis legationem obiit, sed alius. Nam par est libros veteris testamenti, tempore Synagogæ & ante exordium Euangelicæ lucis fuisse compositos. Deinde citatur vt sacer ab illius æqualibus. Denique Hieron. & Sophron. in catalogo, & Euseb. Hist. Eccles. lib. 2. cap. 18. librum Sapientiæ inter istius Philonis libros non enumerant.

k SVB Eleazaro sacra Biblia in Græcum translata à 70. interpretibus Ptolomæi Philad. rogatu & sumptibus. *Ios. lib. 12. cap. 2.*

Ante Alexandrum tamen sacras litteras Græcè extitisse, Platonémque & Pythagoram, in his esse versatos, testantem laudat Aristobulum *Clem. Alex. lib. 1. Strom.*

Fortasse sub Menasse rege Iuda, temporibus Psammetici Ægyptiorum regis, qui Græcos coluisse, & locum eis dedisse in Ægypto ad inhabitandum dicitur apud *Herod. l. 2.* Vel Amasis, Solonis & Cyri ætate, qui hos quoque ad se multis beneficiis allexit, *Ibid.* Alioqui linguam Græcam propriè in Asiam maiorem & Africam cum imperio intulit Alexander, & Pythagoræ ætate Græci nullius erāt apud eos pretij, vt è Critia Platonis intelligitur.

Nec interim superflua fuit Septuaginta interpretum conuersio. Nam non modo rectiùs verterunt, sed & aliqua prophetico spiritu afflati, inseruerunt de Messia & ad Messiam pertinentia, explicationis gratia, vt & Ionathan Chaldæus Paraphrastes. Nam illi ad sensum potius, quā ad verbum verterunt. *Hieronym.*

l MENASSES Seleuco Callinico amicus. Simonis Iusti patruus.

Post hunc Iosephus Oniam Simonis Prisci filium, & sequentis Simonis Iusti Patrem commemorat.

m BARACHIAS iste extitit an. 140. Græcorum. *Seder Olam minor.*

Simon hic iustus Synagogæ magnæ successit & eius collegium, cuius institutum suscēpit Antignus Socheus ipsius discipulus, doctor ipsius Baiethos, à quo hæretici Baiethósini, & Sadoc à quo Sadducei. *R. Iacob præfat. libri En, & auctor Cozri.*

Ab Antiocho magno honoratus est.

Inter hunc & superiorem pontificem Menassem, Oniā auarissimum sacerdotem collocat Ioseph. *lib. 12. cap. 3. & 4. Ant.*

Simonis prisci filium & huius patrem, qui vectigal. quod Patres eius pro populo dabant, scilicet viginti talēta, Ptolomæo non reddidit. Cui rei occurrerit Iosephus sororis eius filius de patre Tobia.

n In libris Machabæorum pietatis, & sāctitatis nomine clarissimus 2. *Mac. 3.* vir bonus, benignus, verendus visu modestus moribus, & eloquio decorus, à puero in virtutibus exercitatus, cum quo primùm Simeon Benjamites,

	Anni mundi
10.	
k ELEAZARVS, Simonis frater, an. 20.	3860
Antiocho Theo. Syriæ, & Seleuco Callinico.	
Ptolo. Philadelpho Ægypti rege.	
Synodus Hierosoly. Sexta de vertendis in Græcum Scripturis, & mittendis in Ægyptum 72. interpretibus. Aristeas, Iosippus, in qua videtur editus secundus Hebræorum canon, nam præter viginti duos libros sacros, alij in Ægyptum delati sunt, vt Tobia, &c. Epiph. lib. de Mensuris & pond.	
Et Ecclesiasticus inter libros legis (.i. sacros) reponitur à Iosepho Græco lib. 2. contra Appionem, vt alibi docemus.	
11.	
l MENASSES, Eleazari patruus, an. 17.	3880
Seleuco Callinico Syriæ, & Antiocho magno.	
Ptol. Euergete Ægypti rege.	
12	
m SIMON Iustus, an. 28.	3890
Barachia familiæ Dauidicæ principe.	
Antiocho Magno Syriæ rege.	
Ptol. Euergete Ægypti.	
13	
n ONIAS secundus Simonis iusti f. an. 30.	3910

Anni vrbis conditæ. 573

Hasadia familiæ Dauidicæ principe,

Ant. Magno, Seleuco & Antiocho Epiphane fratribus per ordinem Syriæ regibus.

Ptol. Euergete & Philopatore Ægypti.

Anni mundi 3920

deinde Iason frater ipsius Oniæ contendit de possessione Pontificatus sub Antiocho Epiphane. *Ibid. c.* 15. vbi & post mortem téporibus Iudæ Machabæi apparet manibus expansis orans pro populo Domini cum Ieremia propheta. Simon templi præpositus Seleuco Regi nuntiat ærarium templi pecunijs superfluis esse plenum, sine quibus sacrificia perinde constarent. Ad eas ergo auferendas Heliodorus cum satellitio mittitur. Sed is, cum non pareret Oniæ docenti pecunias illas esse sacras & dicatas, nec nisi in vsū pauperum, viduarum, pupillorum, & ministrorum Dei conferendas, populo & clero ad precandum Deum contra Sacrilegum confugiente, ab equite terribili diuinitus in terram elisus, à duobus iuuenibus lethaliter flagellatus, vixque vitæ precibus & sacrificio Pontificis redditus, re infecta redire coactus est, & ad regem dicere. Si quem habes hostem aut regni insidiatorem, mitte illuc & flagellatum eum recipies, si tamen euaserit 2. *Mach.* 3. Apollonius appellatur à Iosepho, *cap.* 4. *lib. de Machab.*

Sub hoc Hasadia Regum Syriæ persecutiones & tyrannis cœperunt. Posteritate regia ab illis, defectionis metu, valdè afflicta & in plebeium ordinem redacta, *Seder Olam minor.* Quem postea aiunt à Machabæis interfectum.

Onias pius pontifex à fratre Iasone pulsus est. Et postea alterius fratris Menelai studio ab Andronico Antiochiæ præfecto interfectus. 2. *Mach.* 3. 4. & 15.

14

O. SIMON filius Oniæ.

Iisdem regnantibus.

Hactenus autem sacerdotum successio Græcorum etiā principatu conseruata. Iam posterior ætas pontifices à Syriæ tyrannis constitutos habuit hac serie.

POST Oniam, qui tempore Antiochi magni & Seleuci eius filij pontificatum administrabat, propter persecutiones perturbata est sacerdotum successio: nam Simon eius filius tres liberos reliquit turbulentissimos, Oniam Iesum siue Iasoné, Ananiam siue Menelaum, qui de summo sacerdotio contendentes, causam præbuerūt (2. Mach. 14.) vt Epiphanes venale illud proponeret. Quod & æmulati sunt successores. Hinc enim factum vt Demetrius Soter 1. *Mach.* 7. per vim Alcimum hominem impium & ritu gentilitio contaminatum, qui alienus erat a linea sacerdotali Pontificem crearet.

Túmque sacerdotium deuolutum est ad Machabæos, qui ad illud iuris habebant aliquid. Sic ergo habet trium fratrum istorum ordo. Post Oniam, Iason, qui & Iesu. Huic Antiochus Epiph. sacerdotium abstulit, & Menelao, qui Ananias dicebatur, contulit. Vnde seditio grauis propter Iasonem & Menelaum. post Menelaum, Alcimus qui non erat de tribu Sacerdotali à Lysia summus Sacerdos constituitur. Hinc Machabæi.

15

P ONIAS superioris Simonis filius Tyranni metu in Ægyptum profugit, & impetrata regione Heliopoleos, ibi templum Hierosolymitano simile in Hieropolitarum agro extruxit.

580

P ATQVE is est vltimus Onias, ad qué Areus rex Spartarum siue Lacedæmoniorum legatos & epistolas mitit, Olymp. 144. pro ineunda cum Iudæis societate, dicens Iudæos & Lacedæmonios ex vno genere Abrahæ descendisse 1. *Mach.* 12.

Etsi enim illic scribatur Darius, tamé legendum ex Iosl. lib. 12. Ant. cap. 5. Arius, vel potius Areus. Nam is est Areus Lacedæmoniorum rex, de quo Pausan. in Laconicis, & Plutarc. in vita Pyrrhi.

Areus rex Spartanorum opem fert Atheniensibus contra Antigonum. Defendit Spartam aduersus Pyrrhum regem Epirotarum, & multa alia gerit fœliciter. *Ibid. Paus. & Plutarch.*

3922

Onias, profectus in Ægyptum obtinuit à Ptolomæo Philometore, vt apud Heliopolim construeret templum Hierosolymitano simile, illicque Pontificatu fungeretur. *Egesip. lib.* 2. *c.* 13. *abutebatur loco Esaiæ* 19 *cap.*

Anno vrbis conditæ. | *Anni mundi*

Quod vsque ad tempus Vespasiani permansit. Ipsa autem vrbs, quæ vocabatur Oniæ dimicantibus postea Iudæis aduersus Romanos solo cum templo æquata est. Occasione igitur Oniæ infiniti Iudæi in Aegyptum profugerunt.

Oniam enim Ant. Epiphanes sacerdotio mouit, & contulit Iasoni, quem postea iratus expulit, minimum istorum fratrem Ananiam siue Menelaum promouens.

Et quanquam insolitum, neque ante permissum cuiquã erat non perpetuo fungi sacerdotio, tamen rex auaritia præualente è perpetuo temporarium fecit. *Sulpitius.*

Ioseph Tobiæ & filiæ Oniæ sacerdotis filius princeps populi de domo Dauid placauit Ptolom. Euergetã. *Ios. lib. 12. Ant. cap.* 4. Is reponitur inter maiores Christi. *Luc.* 3.

Iannes, quem Iosephus Ioannẽ Hyrcanũ vocat, vltimus princeps de domo Iechoniæ, sub initium regni Antiochi Epiph. se interemit, non ferens à Syriæ regibus oppressam suæ familiæ libertatem. Attigit Machabæorum tempora, & recensetur inter Christi maiores *Luc.* 3. Istius opes sibi addixit Epiphanes. *Joseph. lib.* 12. *Ant. cap.* 5. Atque hinc familiæ Christi paupertas.

q ANTIOCHVS Epiphanes Oniã depellit sacerdotio, Iasonem eius fratrem substituit, singulis annis paciscẽtem talentorũ tria millia sexcẽta sexaginta. *Iosep. li. de Mach. c.* 4.

Ita Iason Oniæ frater pontificatum muneribus & pecunia consequutus ab Epiphane 2. *Mach.* 4. Primùm Gymnasiũ, in quo Græcæ literæ & religiones tradebantur Hierosolym. cõstituit. Deniq; à Menelao fratre pulsus, exul Lacedęmone perit. 2. *Mac.* 5. Prima corruptę religionis labes.

Eius multiplex fuit iniuria, quod pecunia, ambiuit non virtute, quòd à Rege, non à clero & populo, quod fratrẽ depulit, nec mortem eius expectauit, quòd denique pontificatum perpetuum temporarium fecit.

Lysimachus ad summum sacerdotium quoque grandi pecunia aspirabat, 2. *Mach.* 4. templi spoliator. *Ibid.* ab aliquibus frater Menelaï censetur.

r Hic est Menelaüs alter Pontifex, qui pecunia honorem à rege emit, morte prioris non expectata, iisdem artibus, quibus Iason prius.

Iosepho est Iasonis frater. At Machabæorum historiæ Simonis cuiusdam Benjaminitæ præpositi templi. Atque ita Iason vltimus fuerit Pontifex de posteris Elcazari.

Inde inter Iasonem & Menelaum cruenta certamina, 2. *Mach.* 5.

Epiphanem in vrbem accersit. Ab Ant. Eupatore Epiphanis filio interfectus est. 2. *Mach.* 13.

Cum non persolueret promissas pecunias, à rege eiectus est Sacerdotio, quod tamen postea Lysimacho (cui datum fuerat) à Iudæis propter sacrilegium occiso recepit.

Ei ab Ant. Eupatore Epiphanis f. Lysiæ suasu occiso, Alcimus quidam alienigena successit. Et hoc diuinitus percusso, deficientibus hæreditariis successoribus, omniũ voluntate Iudas Machabæus suscepit Pontificatum.

ſ HASSIDEOS (id est, Esseos q. Sanctos חסידים Heb. sexaginta occidit Alcimus 1. *Mac.* 7. Erant ergo ante Machabæos & Pharisæos Esseni, de quibus Plin. lib. 5.

Pręcepit muros Sãctuarij interioris dirui, & opera Prophetarũ destrui. Pòst paralysi atrociter cruciatus interiit.

t ITA interuallum turbatæ successionis inter Oniam Simonis Iusti filium, & Iudam Machabæum fuit annorum circiter vndecim. Quod ex serie regum Syriacorum doceri etiam potest.

Margin: 563 — 1. Mach 3 & 4. — Ibid. — 1. Mach. 2. & 3. — 580

16

q IESVS, qui suum in Iasonis nomen transformauit, an. 3.

Esaia & Hasmoni Judæorum principibus.

17

r MENELAVS, qui antea Ananias post Iasonem fratrem expulsum, an. 12.

18

ſ CVIVS tempore pseudo pontifex ALCIMVS aliquandiu sedit.

19

t MENELAI an. 7. Iudas Hasmoneus Sacerdotium & Remp. cœpit administrare, 1. Machab. 2. & 3.

Rege Syriæ Antiocho Epiphane.

Ægypti Ptol. Eupatore.

Sub his omnibus lapsi sunt an. plus minus 280. Nam ab Alexandro ad Machab. fuerunt anni circiter 140. vt Rabbi Iose annotauit.

Margin: 3911 — 3922

Anni urbis conditae 580

Sacerdos duces ac simul Machabæi.

I.

a MATHATIA filius Iohanan, ann. I.

581

Anni mundi 3922

a IVDÆI, vt notat Kimhi in Haggæum, arbitrantur Machabæos non fuisse de tribu Iuda, sed Leui, ac eo nomine adeptos esse sacerdotium. In qua sententia video Nostros, qui tamen addunt genere materno fuisse de regia sobole, ac eam ob rem cum sacerdotio delatam illis fuisse Reip. summam, persecutionis Antiochorum, qui totã ferè nobilitaté extinxerant, tépotibus, non sine insigni Dei prouidétia, qui impletã cupiebat prædictioné Iacob, Non auferetur sceptrum de Iuda, donec veniat Silo. *Gen.*49. Sic Iair filius Manasse 1. Paral. 2. vers. 21. & 22. ex parte matris de tribu Iuda fuisse dicitur. Sic & Elihu Buzites apud Abben. Ezra, Iob. 32. Ego verò lubens contrarium crediderim, genere paterno fuisse de tribu Regia, materno Leuina, vt duæ tribus sese solebant matrimonio colligare. Sic enim prædictio Iacob cũ euentu meliùs congruet. Lege Cyrillũ lib. 3. contra Iulianum Apostat. qui regnũ Dauidis garriebat cessasse in Sedechia.

Mathatias contra Antiochi Epiphanis duces, primus arma cepit, & filios hortatur, vt Ecclesiæ reliquias defendant, & expellant Tyranni exercitum, sicut Daniel prædixerat cap. 11 Subleuabuntur auxilio paruulo, &c.

Publice Idolis sacrificantem Hebrœum in ore omnium iugulauit. Tum demum oppido egressus multis ad eum confluentibus speciem iusti exercitus effecit, ac cum filiis egregiam in conseruanda religionis libertate operam ac fortitudinem præstitit, atque hinc deinceps principatum in sua familia reliquit, primum principis, deinde regis nomine vsque ad Herodem.

Sub his autem principibus templum augustius fabricatum, adeò vt externarũ gentiũm amicitias mererentur, Romanorum, Lacedæmoniorum, Atheniensium.

Temporibus Machabæorum Romani imperij magnitudo, decus & terror cœpit.

Machabæi 30. annis bella gesserunt cũ Antiocho Epiphane & successoribus. Qui quáuis sanctissimi principes, & longe antè prædicti à Daniele c. 11. infœliciter tamen omnes occubuerunt. Nam Iudas in acie cecidit. Ionathan à Triphone proditoriè interficitur. Simeon per insidias à genero Ptolomæo de medio tollitur. Pij suo sanguine sæpe imperia cõseruãt & erigũt, vt discãt nõ sperare in hoc mundo, sed in Deo, cui operam tam egregiam nauant, & cuius causa ponunt animã suam in manibus suis. Psal. 118. Sic Christ' sua morte sibi & suis peperit Ecclesiæ regnũ.

Deinceps eorum posteritas regnasse traditur ab Hebræis annis 103. totis, quot etiam notant Herodianos tyrannidem tenuisse vsque ad cladem Romanam. Et certè ducentos & sex præfinitè reperias ab initio Ioannis Hyrcani vsque ad illam cladem. Nempe ab illo ad Herodem magnum an. 102. ab Herode ad 38. Christi passi, 104.

Machabæorum autem nomen inde fluxit, quòd Mathatiæ filius Iudas militibus suis belli tesseram dedisset Mosis hãc sententiã, Exod. 15. מי כמוך באלים י׳ *quis sicut tu in dijs, vel fortibus, Domine.* Nam cum eam singulis ordinũ vexillis, tanquã certæ victoriæ omen, per quatuor has literas מכבי inscribi iussisset, populo breuitatis causa legé-

3923

te Machabai, paulatim obtinuit, vt huius tesseræ auctor Iudas, fratres, eorum posteri Machabæi dicerẽtur. *R. Isaac ben Sholá.* Eorũ strenua gesta pro patria & pietate prædi-

xerat

xerat Daniel, ducentis vt minimum annis ante, cap. 11.

b IVDAS Machabæus belli sacri commentarios scripsit, quod Matthatias pater aduersus Asiæ reges pro libertate & diuinis legibus gessit. 2. *Mach.* 2.

Nam è tribus captiuitatibus hæc fuit grauissima. In Ægyptiaca enim & Babylonica religionis vsu non prohibebátur, in hac patria libertate simul ac religione mulctabantur. A qua historia libri primi Machabæorum orditur.

Primus princeps Iudæorum. Eius autem imperiũ cœpit vndecimo Epiphanis post annum regni Græcorũ 147.

Cum templi Garizim honorem Samaritani Ægyptij templo Hierosolymitano ausi essent opponere, Andronico Iudæo huius maiestatem, sanctitatem, veritatem, per continuas pontificum successiones vsque ad sua tempora perpetuatam, deinde per orbis communionem, deniq; per scripturas demonstrante, rex Ptol. Philometor Hierosolymitanum esse ex sententia Mosis conditum pronuntiauit. *Ioseph. lib.* 13, *cap.* 6, *Antiq.*

In his sacris bellis duo Machabæorum fratres, Ioannes & Eleazarus ante receptum principatum occubuerunt.

Iudas nouies cum hostibus conflixit per se, per fratres sæpius, Primò Apollonium ducem Samariæ vicit & occidit. Deinde Saronem inferioris Syriæ, mox Ptolomæum Dorymnis filium, Gorgiam & Nicanorem exercituum duces cum 40. millibus peditum & septem equitum, militibus suis ad virtutem nauandam accensis, deinde ope Dei quæsita, quem ieiunio & precatione propitiauit.

Quarta expeditione Lysiam tribunum militũ cum 60. peditum millibus & quinque equitum profligat, post quam purgare & restituere templum animum intendit, muróque circumdare & constituere, qui perpetuum præsidium armati agitarẽt, tribus annis & sex mensibus postquam abolita ab Antiocho religio fuerat. Quod etiam prædictum a Daniele fuit c. 8. & 12. cum dixit fore vt post dies mille trecentos mundaretur Sanctuarium.

Deinceps Idumæos, Timotheum ducem filiorum Ammon, denique gentes, quæ consederant in Galaad. Quæ cùm gereret Antioch. Epiph. in Babylonia miserè periit. Eodem tempore per fratrem Simeonem in Galilea profligat Tyrios, Sidonios, & Palestinos.

Sextò obsedit arcem Sion, deinde Eupatorem vrbem cingentem, vt Græcis in arce obsessis succurreret cum peditum centum millibus, & viginti millibus equitum, elephantísque triginta duobus, fudit, & Lysia ipso auctore ad pacem compulit. Septimò post mortem Antiochorum sub Demetrio Bacchidé eius ducé, & Alcimum pseudoepiscopum vicit, altero prælio Nicanorem alterum Demetrij ducem & castris & vita ad Bethoron exuit. Atque inde pacem & amicitiam cum Romanis contraxit. 1. *Mac.* 7. *Ioseph.* 12. In nouissimo conflictu contra Bacchidem iterum & Alcimum fortiter pugnans, ante muros Hierusalem occubuit.

Regibus Syriæ & Ægypti cum Romanis ad Macedonicum bellum profectis Hierusalem ingreditur, templum pollutum expiat, diem Enceniorum 25. die Decembris instituit, qui temporibus Christi adhuc celebrabatur.

Collatione multi argenti facta, sacrificiũ iussit offerri pro peccatis mortuorum militum. 2. *Machab.* 12. Nam hic erat ritus Ecclesiæ veteris Testaméti, vt docuimus libro a nobis verso, qui inscribitur. Precationes Iudæorũ pro defunctis è libro Mahzor. Sed & Fagius & Munsterus hæretici

Anni vrbis conditæ

1. *Mach.* 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.

585

2

b IVDAS MACHABÆVS dominatum suscepit an. vndecimo Epiphanis, quem administrauit annis 4.

Anni mundi

3926

Antiocho Epiph. Antiocho Eupatore & Demetrio Syriæ.

Ptol. Epiphane deinde Ptol. Philometore Ægypti regib.

Alcimo Pseudopontifice.

Hic incipiunt Hebræi Monarchiam Romanam.

585

Anni urbis conditae

Synodus septima Alexandriæ de vera Ecclesia præsente Ptol. Philometore contra Samaritanos, in qua Andronicus Sanctitatem, authoritatem & religionem Cathedræ Hierosolymitanæ docuit è testimoniis Scripturæ, continua successione summorum pontificum, & omnium gentium præsertim Asianarum communione.

Ioseph.lib.13.cap. 6. pag. Græci exemplaris 387.

585 1. Mach. 9. ad 12. 603

3

c IONATHAN an. 18

Demetrio & Alexandro Syriæ regibus.

Ptol. Philometore Ægypti.

Alcimo pseudo Pontifice.

603 1. Mach. 13. ad 16. 612

4

d SIMEON an. 8.

Alexandro, Demetrio, & Antiocho Sedete Pio Syriæ:

Ptol. Philometore, deinde Euergete 2. Ægypti.

Anni mundi

in annotat. ad 14. Deut. ex libris Iudiciorum, precis particulam recitant, quæ pro illis fiebat in antiquo testamento, *Requiescat anima eius, & sedes eius sit in pace, Requiescat & veniat in pace donec adsit Consolator annuntians pacem, &c.* Integram offendes in meo, vbi supra quemadmodum & breuiorem, quàm hasceba nominant q. orationem pro requie siue cubitu. Quod officium solis sui interfectoribus fuisse denegatum ostendit Iosephus Hebraicus de bello Iudaico à Dauide Kibero hæretico conuersus. Atque hæc propter Munsterum, qui sui immemor, vel potius religionis odio cæcatus, vt eiusmodi hominibus cōtingere solet, in 19. cap. libri 3. Iosephi Hebraici à se translati asserit, orare pro defunctis Hebræis nunquam fuisse vsitatum. Nam contrà, nunquam fuit non vsitatum. De quo alias.

3926

Diebus his sub Iuda Machabæo Monarchia quarta post tertiam, nempe imperium Romanorum, quod excitatum est contra Imperium Græcorum, dum creuit nomen Romanorū super vniuersa regna. Ipsa est bestia quarta, quā vidit Daniel (c. 7) quæ deuorabat & comminuebat, & cætera pedibus proculcabat. *Ioseph ben Gorion hist. Heb. c. 13. & historici omnes Hebræi.*

3944

c PHARISÆORVM ordo sub hoc oritur. *Ioseph. lib. 13. Antiq. cap. 9. 18. & lib. 18. cap. 2. & lib. 2. de bello cap. 7.*

Sic & Saduceorum secta.

Esseni valde augentur, affines Pythagoreis. *Ioseph. lib. 10. c. 13.* & religiosis nostris. *lib. 2. de bello, cap. 12.*

Quatuor menses totos post mortem Iudæ, Græci duce Alcimo pseudo pontifice occuparunt Hierusalem & populum Domini acerbè afflixerunt. Sed tandem eam recuperauit Ionathan. *Iosippus.*

Bacchidem ducem Demetrij vicit, data pace, si perfugas, captiuosque, omniáque bello rapta redderet.

Post aliquot annos Appollonium ducem alium Demetrij, qui decertabat cum Alexandro.

Exorto bello inter Demetrium & Alexandrum, qui se filium Antiochi Epiphanis asserebat, partes Alexandri secutus est, à quo & Pontificiam vestem, & coronam adeptus est. Ita deinceps Pontificatus ad Machabæorum familiam translatus est.

Victo Demetrio quoad Alexáder regnauit, res Iudæorū tranquillæ fuerunt, & Ionathan summis ab eo honoribus affectus.

A Tryphone, qui partium fuerat Alexandri, à Demetrio interfecti, receptus in amicitiam pace simulata, inuitatusque Ptolomaidem interficitur. Sed & Antiochus Alexandri filius ab eodem captus necatur, vt succederet.

Ionathan fœdus renouat cum Areo Spartanorum rege & cum Romanis, 1. *Mach.* 12.

Anno nono sui principatus declaratur à populo Pontifex. Est autem nouum, quod Iosephus ipsius dominatum quatuor annis definiat *lib. 13. Antiq. cap* 11.

R. Abraham in Cab. historica eandem annorum summam tribuit Machabæis, sed sic inuertit, Matathias an. 1. Iudas 6. Ionathan 6. Simeon 18. ann.

3952

d Rex Demetrius Simeoni principatum & summum sacerdotium cōfirmauit in æternum, donec surgeret propheta fidelis i. Christus, de cuius proximo aduentu celeberrima erat fama. 1. *Mach.* 14.

Antiochus Sedetes cū etiā ornauit donis & honoribus, & ducē constituit à Tyri terminis ad fines vsque Ægypti.

Signandi pecuniam ius concedit, & superiorum omnium regum donationes confirmat.

Inde Romani ad omnes reges populosque scripserunt, ne Simoni in aliqua re molesti essent.

Mausoleum habens 7. pyramides cum familiæ insignibus parentibus & fratribus constituit Simeon.

Hæc autem consuetudo Pyramidum in sepulchris ponendarum ex Ægypto manauit. *Diodorus.*

Eius rogatu Demetrius 2. ab omni tributo Iudæos absoluit. Quæ fuit vltima immunitas à Regibus Syris data Iudæis vectigalium & tributorum omnium, anno 170. regni Græcorum 1. Machab. 13.

Tunc ergo Iudæi externorum dominatu plenè liberati sunt, eiectis ex arce Macedonibus. Ea autem mandata, magnum ducem & principem Iudæorum Simeonem appellarunt & inscripserunt. Si quidem in actis scribebant. *Anno primo sub Simone pontifice & principe Iudæorum. Ibid.*

Dilatat fines suos constructo in Ioppe portu. Cùm Lacedemoniis & Romanis pacem renouat, Gazam capit, eique Ioannem filium præficit, eamque mundauit simulachris euersis.

Eum Ptolomæus quidam gener per insidias cum duobus filiis Iuda & Ionathan interemit. Vnde bellum luctuosum.

Nam Ioannes superstes filius, qui patri successit, diu obsidet oppidum Aigon, vbi se clauserat Ptolomæus, donec matre eius & fratribus aliis, virgis scilicet, per muros tempore obsidionis cęsis, spectante Ioanne, & demum occisis, confugit ad Zenonem Totitam Philadelphiæ tyrannum.

e IOANNES, qui & à deuicto quodam Hyrcano Hyrcanus, diruit sanctuarium, quod Samaritani in mõte Garizim extruxerant ante annos circiter ducentos: & hæreticos mactauit, qui extra templum offerebant. Sub finem regni propter cuiusdam Eliezeris procacitatem, factus est Sadduceus. *In Seder Olam.* Proindéque magistros, siue doctores partim trucidauit, partim fugauit. *In Tract. Sanedrin 2. cap. Helec & in Tract. de sponsalibus.*

In eo finitur historia primi Machabæorum.

Ptolomæum affinem patris interfectorem bello est persecutus.

Obsidione Antiochi Pij tandem est liberatus, illo in Perside mortuo. 2. *Mach.* 1.

Antiocho verò mortuo Syriam inuasit, vrbes quasdam prius Iudæis ereptas recepit, Antiochum Cyzicenum profligauit.

Diadema capiti suo imposuit cùm regnum ei non deberetur post captiuitatem, sed ei cui repositum erat, & qui erat expectatio gentium. *Hieron. in 21. Ezech.*

Mirè aucto imperio, Samariam post integrum oppugnationis annum, torrentibus in ruinas immissis, solo æquauit quam suo tempore Herodes instaurans Sebasten in honorem Augusti vocauit. Tẽplum Samaritanorum in Garizim diruit, Galileam subiecit. Idumæos ad Iudaismũ & circumcisionem adegit, atque ita religionis studiosos reddidit, vt omnium pertinacissimè, Neronis principatu arma caperent duce Simone ad vrbem sanctam contra Romanos tuendam. *Chronica Hebr. regũ Israel secundi templi.*

Muros Hierosolymitanos vetustate collapsos restaurauit: principatu, sacerdotio, & prophetiæ dono clarus. *Ibid. & 4. Machab.*

Anni vrbis conditæ

613

1. Mach 16.
Ios. lib. 13. Ant. c. 17

644

5
IOANNES HIRCANVS Simeonis filius an. 31.

Antiocho Pio, Demetrio Soteris filio, Antio. Gryppo, Antio Cyziceno Syriæ regibus.

Ptol. Euergete, deinde Ptol. Physcone, denique Pto. Alexandro Ægypti.

Anni mundi

3952

3983

3983

Anni urbis condita. 613

Anni mundi. 3952

Amicitiam cum Romanis renouauit: à Pharisæis domi contemptus, illorum institutis abrogatis ad Sadduçeos se contulit, atque inde diem suum obiit. *Ioseph.*

In senatum summum Septuaginta vnius viri Sadducæos conscripsit, deiectis gradu omnibus Catholicis, Vnum Simeonem Satæ filium retinuit, quod sibi esset, & vxori Salomæ affinitate iunctus. *In lib. Taanith. cap.* 10. quæ quidem Salome Catholica erat & Catholicorum fautrix. *Ibid. cap.* 11.

Huius gesta & vnius ac triginta annorum historiam continet Machabæorum apud Græcos quartus, & decimus tertius Antiq. Iosephi.

Primus omnium Iudæorum ducum externum militem conduxit. Triáque millia talentorum è Dauidis sepulchro effodit, è quorum parte, vt sacrilegij inuidiam declinaret, Xenodochium instituit ad peregrinos pauperes excipiendos, *Egesi. lib.* 1.

Iudæi, qui erant Hierosolymis, secundum Machabæorum librum in formam epistolæ scribunt ad Iudæos, qui erant in Ægypto. 1. *Mach.* 1. vers. 10.

Synodus sapientum septuaginta de probandis Pharisæis, quorũ duces Sammæi, deinde Hillel: damnandisque Sadoc & Baiethos Saducaorum conditoribus, qui proinde ad Samaritanos transfugerunt. Vbi confirmati libri Iudith, Tobiæ, &c. Vbi & libri Machabaorum videntur inter sacros primum relati.

Et tertius Hebræorum canon conditus.

Duæ nobiles familiæ seu collegia Sammaï, & Hillel, ex quibus orti sunt (vel potius incrementa acceperunt) Scribæ & Pharisæi, quorum suscepit scholam Rabbi Akibas, quem magistrum Aquilæ Proselyti nonnulli putant. Et post Akibam Meïr, cui successit Iohanan filius Zacchai, & post eum Eliezer, ac per ordinem Delphon, & rursum Ioseph Galilæus, denique vsque ad captiuitatem Hierusalem Iosuë. *Hieronymus è Nazareis in* 8. *cap. Esaiæ.* Aquilam autem hunc verius existimarem esse Onkelos interpretem Chaldaicum Mosaici Pentateuchi, quàm eum, qui vixit Adriano Imperatore.

Antignus Sochæus, cuius discipuli Sadoc & Baiethos, boni præceptoris mali discipuli, sectam Saducæorum, (Et Baiethusæorum, *R. Iuda Leuita in Alcosder.* Etsi tandem coaluisse in vnum videntur (quæ etiamnum hodie Constantinopoli & alibi perseuerat,) introducũt, negantes legem ore traditam, nec fidem habentes vlli rei, quæ non esset quinque libris Mosaicis consignata. Vnde Karaim q Biblici siue Legistæ dicti sunt. Nam *Mikra* Scriptura. *R. Nathan in vitis Patr. Elias in Tisbi*, & negatores legis ore traditæ. *Abben Ezra lib. Isabot.*

Reiiciebant Masoreth & omne Perus. i. traditiones Patrum & omnem legis expositionem. *Ioseph ben Gorion lib.* 4. *hist. cap.* 29.

Quare neque Prophetas & Hagiographos recipiebant, neque Spiritus Sancti aut Angelorum subsistentiam, vt nec mortuorum resurrectionem, credebant. *Act.* 23. denique in Iudæa id erant ferè, quod Samaritani in Samaria. Propter istorum hæresim, inter Pharisæos siue Catholicos & Saducæos, in gubernatione varij tumultus exorti sunt, qui tandem Iudæam perdiderunt.

Saducæi ergo de nomine auctoris sui Sadoc. *R. Nathan in Haruc.* Non à Iustitia, quasi iusticiarij aut iusti, vt nonnulli putant, etsi hæretici speciosa nomina sibi solent tribuere.

Nata dicitur ista hæresis à quodam dicto Antigni aliter accepto, quàm ipse intellexerat. Ne sitis sicut serui, qui seruiũt Domino pro pretio & mercede, sed sicut serui, qui seruiunt gratis, citra spẽ vllius mercedis. Sitq; timor cœli super vos. *R. Nathan in Haruc, & in Pirké Aboth*, Quasi inde sequeretur à Deo nihil præmij esse expectandum.

644 — 3983

Anni vrbis condita. 613 | Anni mundi 3952

Hæc hæresis excepit Samaritanum, excitatam à quodam Manasse sub Alexandro Magno, de quo suprà. Multos deinde habuit sectatores vsque ad Romanam captiuitatem: quo tempore ita debilitata est, vt non nisi 700. post annos efferre sese cœperit, auctore quodam Anan & Saule eius filio Sateis, qui eam in Iudæorum populo quantumuis disperso & exiliis afflicto, dicuntur renouasse, quod Anan non potuisset consequi gradum Talmudici doctoratus, id est, esse Gaon, Vnde & fabulam esse docuit multis libris, quicquid Talmudici dicerent, multò fabulosius doctores suas traditiones & ritus deduxisse per ordinem è prophetis & sanctis viris: suos esse puros & è verbo Dei, Magistratibus non esse obtemperandum. &c. *R. Abraham in Cabbala historica.*

Extare hodie in Africa Ioan. Leo testatur in eius descriptione pag. 67. & 89.

Samaritani in quatuor sectas contra legem Mosi, scinduntur. In hoc conueniebant præcipuè, quod Prophetas minimè reciperent.

Pharisæorum & Essenorum sectæ Orthodoxæ, nisi quòd feruore altercationis contra Sadducæos, Samaritas & Baiethoseos (hæ enim tres hæreses iam in vnam familiam conspirauerant, & pariter cupiditatibus & impietati fræna laxauerant) superstitionibus quibusdam tenerentur, de quibus Ioseph. in Antiq. & de bello.

Nam Pharisæis attribuit Epiphanius quòd fato multa tribuerent, & Astrologiæ operam darent.

Ben Gorion tamen *Hist. Iudaic. lib. 4. cap. 25.* Hacamim siue sapientes cognominat, & Hieronym. ad Algasiam q. 10. σοφοὺς cognominatos tradit.

Docebant autem traditiones religiose seruandas contra Sadducæos. *Ibid. Ben Gorion.* vbi & addit Pharisæis adhæsisse plebem, Sadducæis autem ditiores & potentiores.

Septem autem erant Pharisæorum sectæ siue ordines. *in tract. Sota cap. 2.*

Philastrius meminit cuiusdam Dosithei præceptoris Saddoc, sed puto Dositheum, esse Hebræorum, Baicthos cæterorum hæreticorum nomina, quos ante Christum numer. 28. percenset, in Hebræorum scriptis non reperio.

Nisi is sit, à quo in Ghemara cap. Silluah Hakken vocantur דורסיותי Dorsiothitæ.

Dositheus Samaritarum Hæresiarcha pseudochristus. *Orig. hom. 25. in Luc.*

Ab Antigono Cabbalam edocti sunt Rabbi Ios. filius Ioasar, & Iose filius Iohanan. Ab iis deinde Iudas filius Tabæi & Natheus Arbelites.

Simeon Ben Sara & Iosue filius Prahaiæ. Posterioris discipulum fuisse Iesum conseruatorem nostrum addita fabula ioculari mentiuntur in Talmud, & Seder Olam. Addunt fuisse suspensum ann. 51. regni Machabæorum & ætatis 36. Ad cuius confutationem temporum ratio satis est. Nam inter vtrumque est interuallum 100. annorum Hoc autem aiunt vt indicat Rabbi Abraham in sua Cabbala, ne ipsorum excidium & perpetua calamitas morti Christi tam vicina inde videatur causam trahere. Fabulas eorum de Christo habes Tractatu de Sabbatho cap. 12. & tract. Herubin cap. 2.

Simon Ben Sara Pharisæus frater vxoris Hyrcani ab exilio restitutus Hyrcanum placauit Phariseis, vnde reuo-

644 | 3983

IOANNIS HYRCANI MACHABÆI SÆCVLO.

Anni urbis conditæ. | Anni mundi

catus R. Iosua Ben. Prahaiæ, qui Alexandriæ quoque exulabat. *cap. Helec.*

Scribæ summæ authoritatis viri hac præcipuè ætate florent, etsi dudum ab Ezra instituti eorum munus erat, vt de lege consulti ex sanctis libris & prophetarum oraculis responderent, sicut apud Rom. in rebus dubiis, ex Sibyllarum voluminibus Aruspices. In Euangelio videntur etiã appellati Legisperiti. Et certè, vt Pharisæi Theologis respondebant, qui penitus mysteria scripturarum scrutantur: ita hi Canonistis, quia leges ciuiles & Mosaicas secundum legis corticem curabant: Epiph. lib. 1. Panarij refert fuisse interpretes diuinarum Scripturarum, indéque Scribarum nomen fuisse sortitos. Consueuisse autem Scripturas exponere quatuor modis, quorum primus Mosis prophetæ diceretur, alter Akibæ, tertius Ammani siue Idæ, quartus Hasmoneorum. Erant & ipsi Catholici, vnde Mat. 23. vnà cum Pharisæis sedisse dicuntur super Mosis cathedram, vt qui eam vacuam inuasissent, dum sacerdotes diuitiis Ecclesiasticis abutentes desererent suũ officium. Alioqui neque ipsi neque Pharisæi erant necessario de genere Sacerdotum, quorum proprium erat sedere super illam cathedram. Nam Scribæ ferè erant de paupere Simeonis tribu. *Rab. Selo. & Chald. in 49. Gen.* Pharisęi, quibus hodie successerunt Rabbini, de qualibet *Cozri & Cab. historica.*

3984

644 Ios. li. 13. Ant. c. 18. 645

6

f ARISTOBVLVS primus post captiuitatẽ Rex, an. 1.

Libri Machabæorum his temporibus scribuntur. Nescitur auctor. Qui licet non habeantur in canone Hebræorum, tamen ab Ecclesia inter diuinorum voluminum annotantur historias. *Hieron. Prolog. 2. in eos libros.*

Quod ei tamen non simpliciter concesserim. Nam vt non sint de primo Hebræorum canone tempore Ezræ ædito, at sunt de secundo, vel potius tertio. Vnde Iosephus alicubi Eleazari & septem fratrum & matris eorum Hannæ martyria, apud Hebræos inter sacras literas haberi affirmat.

Postremis in Syria & Ægypto regnantibus.

Postea Synagogæ iudicium secuta Ecclesia pro sacris & Canonicis habuit. Nam vt Græcos omittam, Origenẽ, Chrysost. homilia de Machabæis, Damascenum &c. Canones Apostolorum, tertio etiam qui Græcè extat recepto, Cyprianus ad Cornelium citans illud 1. Machab. 2. tãquam è diuina Scriptura. *Verba viri peccatoris ne timueritis, &c.* & ad Fortun. cap. 5. 11. 15. 53. Item epist. 55. Scripturam diuinam vocans. Tertul. aduersus Iudæos Amb. li. 2. de Iacob & vita beata ca. 10. 11. 12. li. 2. Offic. c. 40. & 41. & 3. Offic. Innocentius I. tempore Augustini epist. ad Exuperium Tolosanum c. 7. August. li. 18. de Ciuit. c. 36. li. 2. contra 2. epistolam Gaudentij ca. 27. lib. 2. de doctrina Christi. cap. 8. libro de cura pro mortuis capite 1. & Conc. Carthag. tertium, cui idem Augustinus subscripsit, Hieronym. vbi supra id abundè docent. Denique Gelasius in Concilio 70. Episcop. qui mense Octobris eos legi in Ecclesia voluit.

Vnde Bellator Presbyter, & Rabanus Maurus præter Glossularios ordinarios eos sunt commentati.

Nec obest, quod scriptor ad calcem libri secundi veniam precatur, si quid minus dignè scripserit. Nam hoc debet de Verbo non de re intelligi. Q. d. Si non tam eleganter scripserim atque decuit, concedendum mihi est. Vt Paulus, Etsi imperitus sermone, non tamen scientia.

f ARISTOBVLVS primus post captiuitatem, regem Iudæorũ suscepto diademate se appellauit. Quod libertati

Hæc hæreſis excepit Samaritanum, excitatam à quodam Manaſſe ſub Alexandro Magno, de quo ſuprà. Multos deinde habuit ſectatores vſque ad Romanam captiuitatem: quo tempore ita debilitata eſt, vt non niſi 700. poſt annos efferre ſeſe cœperit, auctore quodam Anan & Saule eius filio Sateis, qui eam in Iudæorum populo quan tumuis diſperſo & exiliis afflicto, dicuntur renouaſſe, quod Anan non potuiſſet conſequi gradum Talmudici doctoratus, id eſt, eſſe Gaon, Vnde & fabulam eſſe docuit multis libris, quicquid Talmudici dicerent, multò fabuloſius doctores ſuas traditiones & ritus deduxiſſe per ordinem à prophetis & ſanctis viris: ſuos eſſe puros & è verbo Dei, Magiſtratibus non eſſe obtemperandum. &c. *R. Abraham in Cabbala hiſtorica.*

Extare hodie in Africa Ioan. Leo teſtatur in eius deſcriptione pag. 67. & 89.

Samaritani in quatuor ſectas contra legem Moſi, ſcinduntur. In hoc conueniebant præcipuè, quod Prophetas minimè reciperent.

Phariſæorum & Eſſenorum ſectæ Orthodoxæ, niſi quòd feruore altercationis contra Sadducæos, Samaritas & Baiethoſeos (hæ enim tres hæreſes iam in vnam familiam conſpirauerant, & pariter cupiditatibus & impietati fræna laxauerant) ſuperſtitionibus quibuſdam tenerentur, de quibus Ioſeph. in Antiq. & de bello.

Nam Phariſæis attribuit Epiphanius quòd fato multa tribuerent, & Aſtrologiæ operam darent.

Ben Gorion tamen *Hiſt. Iudaic. lib. 4. cap. 25.* Hacamim ſiue ſapientes cognominat, & Hieronym. ad Algaſiam q. 10. σοφοὺς cognominatos tradit.

Docebant autem traditiones religioſe ſeruandas contra Sadducæos. *Ibid. Ben Gorion.* vbi & addit Phariſæis adhæſiſſe plebem, Sadducæis autem ditiores & potentiores.

Septem autem erant Phariſæorum ſectæ ſiue ordines. *in tract. Sota cap. 2.*

Philaſtrius meminit cuiuſdam Doſithei præceptoris Saddoc, ſed puto Doſitheum, eſſe Hebræorum, Baicthos cæterorum hæreticorum nomina, quos ante Chriſtum numer. 28. percenſet, in Hebræorum ſcriptis non reperio.

Niſi is ſit, à quo in Ghemara cap. Silluah Hakken vocantur דורסיותאי Dorſiothitæ.

Doſitheus Samaritarum Hæreſiarcha pſeudochriſtus. *Orig. hom. 25. in Luc.*

Ab Antigono Cabbalam edocti ſunt Rabbi Ioſ. filius Ioaſar, & Ioſe filius Iohanan. Ab iis deinde Iudas filius Tabæi & Natheus Arbelites.

Simeon Ben Sara & Ioſue filius Prahaiæ. Poſterioris diſcipulum fuiſſe Ieſum conſeruatorem noſtrum addita fabula ioculari mentiuntur in Talmud, & Seder Olam. Addunt fuiſſe ſuſpenſum ann. 51. regni Machabæorum & ætatis 36. Ad cuius confutationem temporum ratio ſatis eſt. Nam inter vtrumque eſt interuallum 100. annorum Hoc autem aiunt vt indicat Rabbi Abraham in ſua Cabbala, ne ipſorum excidium & perpetua calamitas morti Chriſti tam vicina inde videatur cauſam trahere. Fabulas eorum de Chriſto habes Tractatu de Sabbatho cap. 12. & tract. Herubin cap. 2.

Simon Ben Sara Phariſæus frater vxoris Hyrcani ab exilio reſtitutus Hyrcanum placauit Phariſęis, vnde reuo-

Anni vrbis conditæ. 613 … 644

Anni mundi 3952 … 3983

IOANNIS HYRCANI MACHABÆI SÆCVLO.

Anno vrbis condita. | *Anni mundi*

catus R. Iosua Ben. Prahaiæ, qui Alexandriæ quoque exulabat. *cap. Helec.*

Scribæ summæ authoritatis viri hac præcipuè ætate florent, etsi dudum ab Ezra instituti eorum munus erat, vt de lege consulti ex sanctis libris & prophetarum oraculis respondetent, sicut apud Rom. in rebus dubiis, ex Sibyllarum voluminibus Aruspices. In Euangelio videntur etiã appellati Legisperiti. Et certè, vt Pharisæi Theologis respondebant, qui penitus mysteria scripturarum scrutantur: ita hi Canonistis, quia leges ciuiles & Mosaicas secundum legis corticem curabant: Epiph. lib. 1. Panarij refert fuisse interpretes diuinarum Scripturarum, indéque Scribarum nomen fuisse sortitos. Consueuisse autem Scripturas exponere quatuor modis, quorum primus Mosis prophetæ diceretur, alter Akibæ, tertius Ammani siue Idæ, quartus Hasmoneorum. Erant & ipsi Catholici, vnde Mat. 23. vnà cum Pharisæis sedisse dicuntur super Mosis cathedram, vt qui eam vacuam inuasissent, dum sacerdotes diuitiis Ecclesiasticis abutentes desererent suũ officium. Alioqui neque ipsi neque Pharisæi erant necessario de genere Sacerdotum, quorum proprium erat sedere super illam cathedram. Nam Scribæ ferè erant de paupere Simeonis tribu. *Rab. Selo. & Chald. in 49. Gen.* Pharisęi, quibus hodie successerunt Rabbini, de qualibet *Cozri & Cab. historica.*

644 Ios. li. 13. Ant. c. 12. 645 — 6 — f ARISTOBVLVS primus post captiuitatẽ Rex, an. I. — 3984

Libri Machabæorum his temporibus scribuntur. Nescitur auctor. Qui licet non habeantur in canone Hebræorum, tamen ab Ecclesia inter diuinorum voluminum annotantur historias. *Hieron. Prolog. 2. in eos libros.*

Quod ei tamen non simpliciter concesserim. Nam vt non sint de primo Hebræorum canone tempore Ezræ ædito, at sunt de secundo, vel potius tertio. Vnde Iosephus alicubi Eleazari & septem fratrum & matris eorum Hannæ martyria, apud Hebræos inter sacras literas haberi affirmat.

Postremis in Syria & Ægypto regnantibus.

Postea Synagogæ iudicium secuta Ecclesia pro sacris & Canonicis habuit. Nam vt Græcos omittam, Origenẽ, Chrysost. homilia de Machabæis, Damascenum &c. Canones Apostolorum, tertio etiam qui Græcè extat recepto, Cyprianus ad Cornelium citans illud 1. Machab. 2. tãquam è diuina Scriptura. *Verba viri peccatoris ne timueritis, &c.* &c ad Fortun. cap. 5. 11. 15. 53. Item epist. 55. Scripturam diuinam vocans. Tertul. aduersus Iudæos Amb. li. 2. de Iacob & vita beata ca. 10. 11. 12. li. 2. Offic. c. 40. & 41. & 3. Offic. Innocentius I. tempore Augustini epist. ad Exuperium Tolosanum c. 7. August. li. 18. de Ciuit. c. 36. li. 2. contra 2. epistolam Gaudentij ca. 17. lib. 2. de doctrina Christi. cap. 8. libro de cura pro mortuis capite 1. & Conc. Carthag. tertium, cui idem Augustinus subscripsit, Hieronym. vbi supra id abundè docent. Denique Gelasius in Concilio 70. Episcop. qui mense Octobris eos legi in Ecclesia voluit.

Vnde Bellator Presbyter, & Rabanus Maurus præter Glossularios ordinarios eos sunt commentati.

Nec obest, quod scriptor ad calcem libri secundi veniam precatur, si quid minus dignè scripserit. Nam hoc debet de Verbo non de re intelligi. Q. d. Si non tam eleganter scripserim atque decuit, concedendum mihi est. Vt Paulus, Etsi imperitus sermone, non tamen scientia.

f ARISTOBVLVS primus post captiuitatem, regem Iudæorũ suscepto diademate se appellauit. Quod libertati

plenè recuperatæ deesset insigne, nomēque regium, quod habuerant antiquitus. *Ioseph.lib.20.*

Anni vrbis condita.

Nam à tempore restituti templi apud Iudæos nō reges, sed principes fuerunt vsque ad Aristobulum. *Aug.lib.18.de Ciuit.c.36.* Ioannis (non Ionathæ, vt mendosè illic ex Eusebio habet Viues) filium.

Itureos bello domitos ad circumcisionem adegit, eosq; ad Idumæos adiunxit. *Ios.lib.20.*

Matrem in carcere fame enecauit, vix anno tyrannidis exacto miserè mortuus. *Idem.*

Antigonum fratrem occidit, tres alios in vinculis habuit.

Antea dicebantur summi sacerdotes, vel principes. Sed quia Sadduceus erat, sacerdotis nomen habuit pro abiecto & pudendo: adeo vt eius functionem obire nunquam voluerit. *De rebus regum Israel secundi templi, & Iosippus.*

g Hvic frater Alexander succedit beneficio Salomes quę & Alexandra Aristobuli vidua. eam enim cum regnoin vxorem accepit pace cum Cleopatra Ægypti, quæ Ptolomæum filium suum maiorem bello persequebatur, facta.

7

g Alexander Iannes Crudelis. an. 27.

645 Ios.li.13. Ant.c.12. 672

Hereticus fuit, siue Sadduceus. Quare & crudelis, quēadmodum hæreticis insita esse solet barbaries. Catholicorum Iudæorum sex millia occidit, septingentos Pharisæos crucifixit, cæteros in fugam conuertit. Insignis denique insectator sapientum, qui vocabantur Pharisæi. *Verba libri de rebus regum Israel secundi templi.* Non potuit tamen efficere, quin plebs esset Catholica & Pharisæorum cathedram sequeretur. *Iosippus.*

Inde Cilices & Pisidas corporis custodes sibi asciuit. *Iosephus.*

Sub eo tristissima clades accepta est, in qua Ptolo. Lathyrus. 30000. Iudæorum trucidauit, & captiuos interfectorum carnibus vesci coegit.

Graui morbo affectus per tres annos, in supplicium religionis exagitatæ, tandem in castris cum vicinis pugnans fœtidum exhalauit spiritum. *Ibid. de rebus regum Israel secundi templi.* Ter Aretham regem Arabum vicit.

Cœlosyriam & Phœnicem tentauit, atque ex iis vrbes aliquot abstulit. *Iosephus.*

Antio. Cyziceno Syriæ.

Moabitas & Galaaditas victos vectigales fecit, donec aduersus eum concitato Demetrio à Pharisæis, cedere cōpulsus est. *Idem.*

Ptol. Alexandro cum matre Cleopatra, deinde Ptol. Lathyro Ægypti rege.

Demetrio inde domum ob Iudæorum transfugia reuerso, Bethomæ Catholicorum principes circumsedit, atque vrbe expugnata in deditionem accepit. Deinde Hierosolymam reuersus ex eis octingentos cum liberis & vxoribus trucidauit. Quare à Iudæis crucifixor est appellatus. *Idem.*

Fratrem interfecit, alterum Absalom nomine, priuatum viuere coegit. Secundam contra Catholicos & Pharisæos persecutionem mouit, subruta Betsemes ciuitate, in quā illi confugerant. *Iosippus.*

Demum in obsidione Gerasenorum est mortuus. *Idem*

Hillelis doctoris insignis 80. discipuli. Clariores Ionathan filius Vziel, cuius paraphrasis Chaldaica in vetus Testamentum magna ex parte extat, & Simeon Iustus, qui Christum vlnis excepit.

Is est Simeō, in quo spiritū Synagogæ magnæ, qui erat prophetico minor, communi maior, defecisse authores sunt Talmudici *in tract. Pirke Auoth.* Rabbi Mose Ægyptius, non tantū discipulū, sed & filium Hillelis fuisse scribit,

Gamal

Anni vrbis conditæ | *Anni mundi*

672

Iof.li.13. Ant.cap. vlt. Egef. li.2.c.13.

681

8

h ALEXANDRA Alexandri vidua, ann.9.

Pontificatum exercēte Hyrcano filio ipsius primogenito.

Antioch. Cyziceno Syriæ.

Ptol. Lathyro & Ptol. Aulete Ægypti reg.

681

Iof.li.10. Ant.c.8

715

9

i HYRCANVS Rex & Pontifex, ann.34.

Aristobulo fratre, Antigono nepote de regno cum ipso contendentibus.

Ptol. Aulete & Ptol. Dionysio Ægypti.

Philippo, deinde Tigrane Armeniæ & Syriæ rege.

Cn. Pompeio & Crasso in Syria res gerentibus, Iulio Cæsare, deinde Antonio & Augusto Impp.

Gamalielisque (ad cuius pedes legem Paulus didicit præceptorem, imò verò & patrem. *In præfat. Maimonim.*

In More autem parte 3.c.62. & in Thalmu. tractat. Iomac Tereph, inter Sacerdotes eum numerant, sub quo & aiunt desiisse benedictiones in Dei nomine Tetragrammato, ita vt deinceps illæ factæ sint per Sem Hámephoras duodecim literarum. Hoc videntur sentire Nostri, vt qui illum Deo Patri Christum infantulum præsentasse, & Virginem purificasse, & alia sacerdotalia munera obiuisse censeant.

4010

Hillel qui 120. annis vixit, pater Simeonis Iusti, Simeō Gamalielis, Gamaliel Simeonis iunioris magni facti, quòd essent doctissimi, simul nobilissimi, de familia Dauidica. Vnde ex eorum consilio Synagogā administratur centum totis annis vsque ad Romanam captiuitatem. *R. Abraham in Cabbala historica, Cozri.*

h TESTAMENTO mariti regnum tenuit, Pontificatum Hyrcano maiori natu attribuit. Alexandro marito paruit, qui moriens ei consuluit, vt omnem potestatem Pharisæis, quos multis modis ipse cruciauerat, daret, sicq; tranquillè regnaret. Multa enim apud populum isti poterant.

Alexandra ergo Pharisæis studuit, quos superiores reges à Ioanne Hyrcano insectati fuerāt, ita tamen vt etiam Sadduceos toleraret. Nobilitas erat Sadducea, plebs catholica siue Pharisæa. *Iosippus.* Sub ea afflicti hæretici Dogro & aliis multis necatis. Quare exulare coacti sunt, quòd omnia pro Pharisæorum voluntate administrare videretur. *Ibid.*

4054

Leges à Ioanne Hyrcano abrogatas retulit, atq; Pharisæos in amicos Alexandri, qui crudelitatis eius auctores fuisse dicerentur, sæuire permisit. Ab illo tempore Pharisæi pristinas opes recuperarunt.

Tigranē regē Armeniæ in Syriā, quā etiā occupauit, inuectū pecunia oblata auertit & paulò pòst moritur. *Ioseph.*

Tum Lucullus proconsul cum Mithridate Ponti & Tigrane Armeniæ res gerebat.

Regnum perturbatum filiis reliquit. Nam hi, teste etiā Strabo. Geog. lib.16. de imperio disceptantes ansam præbuerunt, vt sic Regnum à Romanis occupatū, per varias clades ad Herodem alienigenam tandem deuolueretur.

Aristobulus fauebat Sadduceis, Hyrcanus Pharisæis, vnde ciuilia bella, & tādem Romanum iugum Pompeio ambas partes mulctante, *Iosippus.*

Sadducei Reginam monebant, vt caueret à Phariseis, ne Arethæ regi Arabum proderetur. *Idem.*

Consul Romanus Curio Dardanos in Macedonia vicit, & vsque ad Danubium penetrauit.

Seruilius alter cōsul, Cilicia, Lycia, & Isauria subactis, primus omnium Romanorum in Taurum montem iter fecit. Vnde Isauricos appellatus est.

M. Lucullus de Persis triumphat, capta Chaldæa, cæterisque vicinis vrbibus.

i MATRIS testamento & primogenituræ iure regnum accepit, quod tamen tres tantùm menses tenuit, ab Aristobulo fratre minore in annos sex pulsus. *Ioseph.*

Nam post mortē Alexādræ bellū ciuile, quod inter fratres viua ea cœperat, exarsit. Aristobulus iunior sibi adiūgit Sallustiū Sadduceorū principē. Hyrcanus rex catholicus, principe militiæ Antipatro, committit iuxta Iordanem Hiericuntis prælium, vincunt Sadducei, & ad muros Hyrcanum compellunt, Posteà pax(nō diu duratura) for-

matur, vt quisque sua in sententia viuat, Aristobulus regnum teneat Hyrcanus summum sacerdotium. Sadducei hanc legem diu seruare non potuerunt, molientes Hyrcano exitium, qui proinde suasu Antipatri, ad Aretam regẽ Arabum (cui tamen per Antipatrum eundem in regnum Hyrcanum reducenti acriter Aristobulus obstitit) deinde ad Pompeium euasit, qui tum Mithridatico bello confecto, pacatáque Armenia & Ponto, victor omnium gentium, quas adierat, vltrorsum pergere, & vicina quæque Romano imperio adiungere cupiebat.

Anni vrbis conditæ: 672 — Anni mundi: 4020

Hinc ditionem Iudaicam labi, Anno vrbis 685. Q. Metello Cretico, Q. Hortensio Coss.

Nam anno ante Christi ortum 61. Iudæa in potestatem Romanorum venit captis à Pompeio, vbi res in Armenia gessisset, ipso Paschatis die post Trimestrem obsidionem Hierosolymis, & muris solo æquatis, eo ipso anno, quo Cicero Consul à Catilinę coniuratione Remp. liberauit.

Relictæ tamen sunt Iudæis suæ leges & ritus, ac Hyrcano secundo pronepoti Simeonis Machabæi summum sacerdotium confirmatum est. Abducto Romam captiuo Aristobulo, & eius filiis Alexandro & Antigono, imposito genti tributo, cui colligendo præfectus est primus omnium Securus Rom. *de rebus Regum Israël secundi templi.*

Pontus & Bithynia vna prouincia facta, Syria altera, eaq; Prætori mandata, Iudæa neque omnino à Syria separata est, neque prorsus ei attributa. Nam Pompeius Hyrcanum vt regem ei præesse voluit, Antipatrum verò Ascalonitam Iudææ procuratorem reliquit: ita tamen vt Prætori aut Proconsuli obediret. Tributum item Iudææ imposuit.

Post Pompeium, Syriæ, cuius pars Iudæa, administratio, Scauro, deinde Gabinio, mox Crasso commissa est.

Eodem anno natus est Ioachim Mariæ parens. *In Philonem Annius.* Qui & Eli. *Luc.* 3. Hęc enim duo nomina eidẽ tribui solebant. Sic Ioachim rex Iuda Eliachim, & cõtractè more Syriaco Eli. 4. Reg. 23. & 2. Par. 36. Quod obseruo, vt Lucam verã genealogiam Christi descripsisse è Virgine perspicias, Matthæum verò legalem & adoptiuã è Ioseph: atque ita Christum ex vtroque parente, vero & adoptiuo, sui ortus stemma ad Dauidẽ referre, esseq; singularem illum Regem, qui iuxta promissiones antiquis factas, accepturus erat sedẽ Dauid Patris sui, & regnaturus in æternum in domo Iacob, Ecclesia sua ex vtroq; populo, Iudæorũ & Gentiliũ, conflata, & habẽte fundamẽta in mõtibus Sion. Quod regnum in cœlo per sese administrat, in terris per Christianos Pontifices & Reges, *Epiph. hæres.* 29.

HYRCANI ET POMPEII SÆCVLO.

Pompeius capta vrbe mense tertio obsidionis, ieiuniorum tempore, C. Antonio, M. Cicerone Coss. eodem tempore, quo post ann. 27. iterum expugnata est ab Herode, Hyrcano sacerdotium confirmat. Antipatrum Idumæum procuratorem Iudeæ facit, & Aristobulum captiuum cum filiis Romam abducit. *Egesip. li. 2. c. 13. Ioseph. Antiq.* 14. *c.* 8. Scaurum inferioris Syriæ præsidem ab Euphrate vsque ad Ægyptum relinquit. *Iosephus Antiq. 14. cap.* Etsi autem templum non diripuerit, in quo alioqui erant duo talentorum millia, mensa aurea, candelabra, & libatoria non pauca, quia tamen dehortante pontifice in Sanctum sanctorum ingressus, deinceps infœlix fuit. Hinc decimo quinto pòst anno verso ad ipsam Hierosolymam vultu, in acie Pharsalica ipsius exercitus cecidit.

715 — 4054

Pompeium victorẽ pecunias Templi contrectare noluisse

Anni vrbis condi-tae. | *Anni mundi*

luisse, & vrbes suis habitatoribus reddidisse demptis Gadaris, quas restauratas Demetrio liberto suo donauit, anthor est *Ioseph. lib. 14. Antiq. cap. 8.*

671 — 4020

Non ea religione fuit M. Crassus: is enim nouem pòst annis contra Parthos proficiscẽs, Templum spoliat, ablatis 60. auri modiis. Nempe duo talentorum millia, omnia templi vasa, summa octo millium talentorum trabem auream versatilem 300. minas pendentem diripuit. Sed ideo statim à Parthis cum filio & vniuerso exercitu trucidatur, ac liquato in os auro sui sacrilegij pœnas exoluit. *Plut. in Crasso & Pompeio.*

HYRCANI ET POMPEII SÆCVLO.

Crasso in Syriam misso Gabinius principatum tradit & Romam reuertitur.

Apud Hyrcanum in magna authoritate & potentia fuit Antipater Idumæus, Herodis magni pater. Veneno autem sublatus est à Malco Iudæo, quòd regnum administrari à peregrino, otiante principe & voluptuante, Iudæi ægrè ferrent.

Hic iuuit Gabinium in restitutione Ptolomæi Auletæ, & proinde ipsi & Hyrcano concessum, vt muros Hierosolymorum restaurarent.

Occasione belli Ciuilis inter Cæsarem & Pompeium Herodes ad regnum peruenit: nam quia Antipater in bello Alexandrino Cæsarem iuuerat, tutor Iudææ à Cæsare constitutus Herodem filium Galilææ præfecit.

Quadragesimo secundo anno ante natum Christum, Cæsar interfectus est à Coniuratis, ex quibus Cassius in Syriam veniens, quatuor auri modios à Iudæis exegit.

Aristobulus & filij eius Antigonus & Alexander Sadducei, Sadduceorum Persarúmque armis freti, sæpius pugnarunt cum Hyrcano, quatérque eum de regno expulerũt, donec ter restitutum Pompeij, Gabinij, Romanorúmque viribus, per Pacorum regis Parthorum filium vltimo ceperint & auribus mutilarint, Phaselum Herodis fratrem mortem sibi consciscere coegerint, denique Antigonum regem constituerint. Nec verò hæretica propago ante cohiberi potuit, quàm tolleretur partim veneno, partim laqueo, partim securi. *De rebus regum Israel templi secundi.*

In his motib. Aristobulo fratri Hyrcanus tribus annis & semestri cessit. Antigonus autem potitus est Hierosolyma tribus annis ita vt Herodes in ea nónisi 34. an. regnauerit.

Honi Magalites confoditur gladiis militum Hyrcani obsidentis Hierosolimam, & Aristobulum, quòd publicè precaretur, vt neque Hircanei neque Aristobulei vincerent, quòd vtrique essent serui Dei, & fœdere Deo obligati, sed inter eos amicitia & fraternitas coiret. *Ibid.*

In numero Diuorum ponitur in Hebræorum breuiariis. At si Aristobulei erant Sadducei, vt Iosippus docet non hoc erat sancti votum & precatio, sed potius execrabilis politici, qui binas religiones in eodem Dei populo conseruatas cupiebat. Exitus probauit hanc duorum coïtionem fuisse regno exitiosam. Nã in idẽ ius admissi Sadducei cum Catholicis, summam rei ad Herodem extetnũ, indéque in sempiternam captiuitatem perduxerunt.

Aristobulus bis in vincula coniectus, & Romam deportatus, à Cæsare liberatus est. Sed à Pompeianis veneno sublatus, Melitæ interiit.

715 — 4054

Antigonus è custodia patre Aristobulo iam defuncto elapsus ad Parthos cõfugit, atque eos in Iudæam adduxit.

Hierosolyma per obsidionem capta Hyrcanũ auribus mutilauit, ne quando recipiendo Pontificatui per legem idoneus in posterum esset, & in Parthiam transmisit.

Anni vrbis condita | Anni mundi

Aduersus Herodem regnum per tres annos tenuit, anno Vrbis 714. Domitio Caluino & C. Asinio Pollione Coss. post vigesimum quartum à consolatu Ciceronis.

Romanorum primus Pompeius Iudæos domuit, templumque iure victoriæ ingressus, sacra templi adyta inspexit. Inde vulgatum, nulla intus Deum effigie vacuam sedem, & inania arcana *Tacitus l. 21.* Ex illo fano nihil attigit, non per religionem, sed pudorem. *Cicero pro Flacco.*

4020

Iulius Cæsar finito bello Ægyptio per Syriam in Armeniam proficiscens, Hyrcano sacerdotium confirmat, quamuis stetisset à Pompeij partibus, Antipatrum Romana ciuitate & immunitate donat, quòd Mithridatem in Ægypto pro se militantem strenuè iuuissent. Antipatrum prætereà tutorem totius Iudææ constituit, atque ita viam sternit ad futuram Herodis tyrannidem, *Joseph. Ant. li. 14. c. 16. & 19.*

Sub Machabæorum posteritate lapsi sunt anni 103. quot sub Herodianis ab Herode magno ad vltimum Herodem Agrippam tempore Vespasiani.

Cùm Iudæam appulisset rebus Syriæ compositis, muros Hierusalem à Pompeio dirutos refecit, & Herodem quintum & decimum annum agentem tutorem Galileæ creauit. *Ibid. c. 18.*

Vrbis septingentésimo decimo occisus est. A quo anno multi imperium Augusti incipiunt.

Herodes ergo primum tutor Galileæ à Cæsare, deinde Iudææ Tetrarcha, ab Antonio, deniq; vbi Romam venisset ab Triumuiris Rex constituitur. Sicque sensim familia Regia extincta est.

Ex parte Palestinus Ascalonita, ex matre Idumeus, *Theod. lib. 1. Polymph.*

Annis ante natum Dominum 38. Aera Augusti appellata. Nam ab eo tempore plerique, Hispani præsertim annos suos signare cœperunt, quando Hispania, Italia, & reliquæ occiduæ circa Ionium mare regiones in solius Augusti potestatem concessere, vt reliquus orbis ad Orientem, Antonio permissus est, Africa Lepido, circa annum vrbis conditæ 714. Aëra autem. q. A. er. a. id est, Annus erat Augusti primus, 2. &c. *Sepulueda lib. de correctione anni.*

Orodis regis Parthorum qui Crassum obtruncauit. Pacorus filius in Romani belli reliquias, magnas res in Syria gessit, donec eo absente, exercitus Parthorum illic relictus, à Cassio Crassi successore cum vniuersis ducibus trucidatus est. *Iustin. lib. 42.*

Post Cassium, Sextum Cæsarem Iulius Cæsar Syriæ præfecit, cui se insinuans Herodes princeps militiæ ipsius factus est.

Regresso Romam Antonio, contra Sextum Pompeium Pacorus Orodis filius, Asiam & Syriã vastat. Quo anno Cicero interfectus est. Iudæam inuadit, Phaselum & Hyrcanum cepit, Antigonum in regnum reducit, tandem à Venditio Syriæ præside cum toto exercitu occiditur.

4054 · 715

¶o

K HERODES ab Antonio Triumuiro Tetrarcha Iudææ constituitur, anno sequenti, quo Cicero interfectus est, & Brutus Philippis victus. *(Iof. Ant. lib. 17. c. 10.)*

K HERODES Ascalonita, ann. 37.

Antigono duobus primis annis Hierosolymam tenente.

Pontificibus, Aristobulo, Anaele, Iesu, Simone, Matthia, Iosepho, Iozar, Eleazare, sub quo mortuus.

752 · 4091

Paulò pòst Parthis in Iudæam reducentibus Antigonum Hyrcani regis nepotem, in Ægyptum ad Cleopatrã fugit. Deinde Romam pergens, ab Augusto & Antonio rex Iudææ creatur, & ab his adiutus, Hierosolymam expugnauit, quarto anno postquam Rex fuisset declaratus, id est, anno 33. ante ortum Domini.

Hunc primum Iudæi alienigenam regem habuerunt, ne quid secundum vaticinia prophetarum, suis iam principibus excussi Christum expectarent.

Anni urbis conditæ. 715.

Anni mundi. 4014

Cleopatra Ægypti regina.

Varo Syriæ præside.

Augusto Cæsare.

HERODIS ET AVGVSTI SÆCVLO.

Discipulorum Hillelis, Iohanan Ben Zacchei minimus fuit eruditione, quem tamen vniuersum Cabbalæ & Scripturarum corpus, cunctas etiam Philosophiæ partes exactissimè tenuisse, ac scholæ Scribarum & Pharisæorum magna cum laude præfuisse asseuerant.

Ionathan Ben Vziel maximus, qui Syriacè totum vetus testamẽtum reddidit, & Christi mysteria reuelauit, quãuis eius dũtaxat in prophetas trãslatio hodie extet. Nã Pentateuchum interpretem habet Onkelos, Hagiographa partim R. Akiba, partim R. Ioseph. cæcum.

Obiit an. 28. ante Christi natiuitatem. Paraphrastes quidem Chaldaicus appellatur, at eius interpretatio non se extra verba diffundit, nisi vbi oratio est pressior, & aliquid de Christo siue Messia est explicandum. Eius meminit Iustinus Martyr. q. 63. ad Orthod. sub translationis Syriacæ nomine.

In monte Sion septem erant collegia, in quibus diuinæ literæ præcipuè legebantur. *Optat. lib. 3.*

Aristobulus nepos Hyrcani ex filia ab Herode, impulsu vxoris pontifex creatur, paulò pòst, eius dolo in Iordane submergitur. *Iosip.* ab eodẽ Hyrcanus octogenarius è Parthia, quo captiuus fuerat abductus, reuocatur & paulò post occiditur.

Ab Augusto, vbi victus fuisset Antonius ad Actium, regnum Herodi quamuis sequuto partes hostiles auctum est.

Herodes ludos Scenicos & gladiatorum lanienas Hierosolymis instituit Sanedrin. i. ordinarios Iudices de domo Dauid, quem senatum nominabat septuaginta duorũ Seniorum, an. 30. regni occidit, & alios ex proselytis legisperitos substituit. *Philo & Talmud.*

Populum auarè impotenterque tractauit.

Ab Augusto confirmatus Theatrum & Amphitheatrum extruxit, eaque Augusti trophæis ac titulis exornauit, & in honorem eius Agonem quinquennalem celebrauit. Vrbes nouas condidit, alias veteres communiuit.

Aquilam auream insigne Romani Imperij in honorem Augusti ad templi superliminare erexit.

Eam templi profanationem nõ ferentes 40. Scholasticos nobiles cum ipsorum præceptoribus Iuda & Matthia viuos crudelissimè cremauit.

Pontificiam dignitatem, quæ secundum generis propinquitatem & auitam successionem in perpetuum deferri solebat, & noua quadam ratione mandauit. Neq; enim pontifices in perpetuum, aut in multos annos, sed in annum, aut certè ad breue tempus commisit, neque pontificis familiis, sed sæpe abiectis quibusdam, & alienis hominibus detulit. Quem morem deinde filius eius Archelaus, & post Archelaum Romani tenuerunt.

Primum autem pontificem creauit Ananelem Leuitã, ignobilem de Babylonia accersitum, cum non esset de sacerdotali genere anno vrbis 717. qui propriè fuit eius regni primus, quo capitis Hierosolymis. C. Sosio Syriæ proconsule adiuuante, Antigonum in potestatem adductum vita spoliauit. Etsi ab appellatione Romanorũ duobus aut tribus annis ante exorsi sumus.

Quin etiam sacram Pontificatus vestem apud se custodiuit, neque amplius Pontificibus asseruandam permisit.

Secundus post Antiochum Epipha. vænale Sacerdotiũ reddidit, & ante obitũ viuos viuis põtificibus subrogauit. Vnũ hoc illi laudi tribuitur, quod Pharisæos sapientesque coluerit. *Iosippus.* Quare neque à Pharisæis, neq; ab Essenis

752 — 4091

exigit

exigit sacramentum. *Ioseph.lib.15.c.13.*

Anni christi 3

Hyrcanum regem & Socerum falsis criminationibus oppressum, à quo olim fuerat è capitis supplicio liberatus reclamante supremo 71. virûm Senatu, securi percutit. Mariammem vxorem, Alexandram Socrum, Alexandrũ & Aristobulum è Mariamma filios calumniis obrutos, necat. Ita tota Machabæorum posteritas propter hæresim Ioannis Hircani & filiorum eius, etiam in insontes omnes posteros redundauit. *Iosippon & liber de rebus regum Israel. 2. templi.*

Regni trigesimo Synedrium siue concilium Iudæorum è 71. senioribus de domo Dauid constans ex illa familia remouit. *Philo de temporibus.* Senioribus illis omnibus, vno excepto peremptis, *Talmud.*

In tanta impietate haberi voluit pius. Quare regni decimo octauo templum Domini à fundamentis instaurauit, ac magnificentiùs reddidit.

Extra Salomonis vestibulum nouam contra veterem archetypum ex Ezechiëlis forma accessionem adiunxit, omnium generum politis stratam lapidibus, marmoreis etiam columnis, spatiosisque porticibus, necnõ biforibus portis & excelsis pinnis, vsque adeo sumptuosam, vt totius orbis miraculum videretur. Cuius ambitus versus singula Occidentis Meridiei, Septentrionis latera complectebatur in longitudinem centum quinquaginta cubitos, in latitudinem 100. cubit. Ab Oriente autem 720. cubitis ad torrentem vsque Cedron extendebatur. Hæc autem accessio dicta est atrium siue aula Gentium. Nam eo ingredi licebat incircumcisis. *Iosip. R. Abraham, &c.*

Templo veteri integro manente & incluso, defossis, quæ superfuerant de templo Salomonis, fundamentis, noua excitauit, & ad illius magnitudinem & dignitatem exterius erexit, gemmatis spatiis inclusit, immensóque ædificandi sumptu per annos octo, anno ante Christi ortum decimo vix absoluit. *Egesi.lib.1. Iose.lib. Ant.15.cap.14.* Sacerdotes deinde anno vno & mensibus quinque interiorem cultum addiderunt. *Chron. Hebr.*

Maria Virgo concipitur, ex Anna & Ioachim secundũ promissionem per Angelum vtrique factam. *Epiph. hæres. 78. contra Antidicomarianos. & hær. 79. contra Collyridianos.* Intra tẽpli septa cum aliis virginibus educanda relinquitur, vbi Deo dicat & consecrat suam virginitatem. *Nyssenus de Christi natiuitate. Hieron. tom. 4. de ortu Virginis.*

Pater eius Eli etiam dicebatur, vt Luc. 3. per apocopem à captiuitatis Baby. tempore vsurpatam (Elias in Tisbi) Nam obseruandum eos, qui Ioachim vocabantur, in differẽter quoq; Eliachim fuisse, ob significationis ταυτοτέτα appellatos. Exemplum præbet rex Ioachim, qui & Eliachim 4. *Reg.* 23. Et sacerdos libri Iudith, qui ca. 4. Eliachim, cap. autem 15. Ioachim. Atque hæc quidem ad illustrandam Virginis genealogiam, & ab illa Iosephi *Mat.* 1. distinguendam. In qua Iacob est verus Iosephi viri Mariæ pater, cum in illa Lucæ Ioseph dicatur fuisse Eli, *supple*, filius gener.

Istius 33. anno natus est Christus, nempe post Hirtium & Pansam extremos Consules, an. 42. id est, Augusti Cæsaris, qui iam templum Iani clauserat, & orbem pacarat, quadragesimo primo. *Ireneus lib. 3. cap. 25.*

Maria anno ætatis decimo quarto Filium Dei concipit, Martij die 25. *August. lib. 4. de Trin. cap. 5.* Decimo autem quinto, 25. die mensis Decẽbris parit, vt in medio lapidicinæ foueæ ostenditur. i. octauo Calendas Ianuarij *Oros. lib. 7 cap. 7.*

Summa 170.
Hinc Christus an. 30.

Anni mundi 4054

HERODIS magni filij.

ARISTOBVLVS Cuius filij tres, Herodes rex Chalcidis.

Herodes Agrippa Ios. li. 19. cap. vl. post Philippum Tetrarcha à C. Caligula factus, deinde rex totius Iudaæ à Claudio creatus, quem corroserunt vermes Claudio Imp. Act. 12. Iacobum maiorem interfecit post Christum crucifixum an. 16. Istius filius erat Agrippa Iunior, qui tempore captiuitatis rex Iudæorum dicebatur Act. 24. & 25. filia autem Beronicè, de qua in Actis similiter.

Herodias vxor Philippi, cõcubina Antipæ. Mar. 6.

ANTIPAS, qui & Herodes Tetrarcha Galileæ. Luc. 3. Baptistam interfecit, & Christum cõprehẽsum iaculariter tractauit, anno regni sui vicesimo. Vulpes à Christo dictus, Luc. 13. Vnà cum Herodiade Lugdunũ exulatum missus à Caligula anno 10. post interfectum Ioan. Baptistam. Cui successit Herodes Agrippa, anno 2. eiusdem. C. Caligula quem Iacobum securi percussisse diximus.

ARCHELAVS, qui regnauit in Iudæa. Matth. 3. annis decem. Hoc in exilium Viennam ablegato, Iudæa in formã prouinciæ redacta est, & adiuncta Syriæ, eo missis prætoribus, vt Copomo: vt Pilato &c.

PHILIPPVS Tetrarcha Itureæ & Trachonitidis, Luca 3.

Lysaniam aliqui addunt è Luc. 3. Abylinæ tetrarchã.

4058

Anni christi. 3

Qui omnes cum tota posteritate intra centum annos consumpti sunt.

HERODE, REGE.

Anni mundi 4054

cap.7.Aug.lib.contra Iudaos,Paganos & Aria.cap.5. Niceph. lib.1.cap.12.Chrysost.in 1.cap.Luc.& hom.de natali Domini.& reliqui Ecclesiastici. Paradoxum est ergo,quod Matth. Beroaldus docere conatus, Non in solstitium hybernum, sed autumnale æquinoctium. i.medium Septembris, natale Domini esse conferendum, lib. 4.Chron.cap. 2.quod inde Aegyptiæ & Græcæ Ecclesiæ suos annos, & Latinæ suas, Indictiones auspicentur. Hæc enim ratio nihil ad istud pertinet. Nam illæ propterea non desinunt Domini natale nobiscum celebrare 8. Calend. Ianuarij, vt ex ipsarum fastis & Calendariis, quæ nuper edidimus, apparet.

Est æquè Paradoxum aut etiam magis, quod aliqui affirmant Christum natum,Circuncisũ,Baptizatum, & Passum Paschæ tempore,non mense Decembri, quòd Isaac mense Nisan sit natus,vt figuræ consonet veritas. Nã falsum est Isaac eo mense fuisse natum,aut saltem indemonstrabile.

Deinde vt hoc demonstraretur veritas & figura non sibi per omnia perpetuò respondent, iuxta illud, Similia cl. u licant vno pede. Denique constans est hæc Ecclesiarum historia & traditio.

Quod addunt Clemẽtem Alexandrinum lib.1. Stromatum notare *quosdam dixisse Christum natum 24.aut 25.Pharmuthi.* Pharmuthi autem apud Aegyptios esse nostrum Aprilem, intetiicere debuerunt, *Hæreticos Basilidis sectatores.* Nam illud est quod Clemens notat,Basilidianorum videlicet aliquos inter noua sua figmenta, istud posuisse contra receptam Piorum & aliorum sententiam.

Deinceps annos ferè,33. peragit cum filio, & post eius crucem in domo Ioannis,alios implet vndecim,vt cuncti ætatis eius anni sint quinquaginta nouem. *Niceph.lib. 2.c. 3.ex Euodio Apostolorum successore.* Aut. 62.ex Eusebij & Saracenorum Chronicis, quasi Domino annis quindecim superstes extiterit.Circa annum(inquit)Domini nati, 48. Maria virgo ad Iesum Filium suum in cœlum assumitur, vt quidam sibi fuisse reuelatum scribunt.

Obdormisse eam quidem veteres tradiderunt,sed iidẽ. vt Athan.in Euang.de Deipara.in sepulchro mox resurrexisse, sicque corpore simul & anima in cœlum supra Angelorum ordines assumptam addiderunt.*Michael Syngelus auctor Græcus.*

Sepulchrum eius ostenditur in Oliueti mõtis pede editiore loco,quàm sit vallis Iosaphat, vna cum Ecclesia circum sepulchrum structa subterranea.*Brocardus an.1283.*

Ad eius dormitionem Apostoli & discipuli rapti conuenerunt. *Diony.de diuinis nominibus cap. 3.* Quindecim annis post Christum passum id factum creditur,qui fuit annus sextus Claudij Cesaris.

Herodis 35.Magi adoraturi Christum è Perside,quæ est in Oriente terræ Israel,venere.*Epiph.hæres.51.* duobus post horrẽdo morbo interit.*Ioseph.* Aetatis anno 71.*lib.de regibus Israel 2.templi,* Sepelitur Herodij, quæ vrbs Hierosolymis aberat iter duum dierum & semis.*Ibid.*

Probabilius illud Ammonij Alexãdrini.Magi tertiodecimo die(nati Christi Hierosolymam noua quadam stella duce venientes, regem Iudæorum prædicant natum. *in Hermonia.* Vnde & Ecclesia eo die Epiphania celebrat. Vt videlicet è Perside venerint,vel alio potius Orientis loco, quo mox,anno regni istius trigesimo tertio, quatuor ante eius interitum.

4091

Stella apparuit Regibus. *Verba D. Cypriani statim initio*

Anni Christi. 3 | *Anni mundi* 4054

sermonis de Baptismo Nam Magos fuisse Reges& toparchas vetus est Ecclesiæ traditio.Tertul.lib.contra Iudæos, & 3. in Marcionē Hieron.in Psal.71.August. lib. 3. de mirabilibus Scripţ.cap.4.&ad fratres in Eremo serm.43. Hilarius lib.4.de Trin. Idacius Clarius ad Varimundum Arianum vt Græcos taceam Athanas.q.2.Variarum quæstionum ad Antiochum principem,quas Reuclinus vertit, alias ab iis quæ in eius tomis vulgo extant. Festum Epiphaniæ diem (inquit) trium regum appellamus. Cantacuzenum Apol, 1.&c.

Nec verò solùm reges fuerunt, verum etiam fundamēta posuerunt amplissimi illius regni Christiani in India (inde enim venerant ex eius prouincia, quæ Tarsis appellabatur & hodie Tarsestan. *Hayto.*) quod qui tenuit per mille ducētos annos Presbyter Ioannes vocabatur, vtraq; videlicet authoritate Ecclesiastica & sæculari pollens, donec sub annum 1200.annis Tartarorum succumberet, indéque Magni Cham imperium Mahometicum exoriretur.*Marcus Venetus in sua peregrinat.*Petro Ioannis titulo ad magnum illum Abyssinorum siue Aethiopum imperatorem Christianum translato.*Osorius in rebus Emmanuelis R. Lusitaniæ.*

Nec necesse est,vt magni Reges fuerint,cùm Deus sæpiùs eligat infirmiora mundi, vt fortiora quæque pudore afficiat.Reges autem appellabantur omnes more Orientis qui sceptro & diademate ex dignitate vti poterant, siue suæ essēnt spontis, siue alterius iuri subessent : & sic à ducibus distinguebantur,vt Kimhi sæpe notat.Quod hodie Tartari,Persæ,Aethiopes, & reliqui Orientales obseruant. Neq; enim tam anxij sunt & solliciti in distinguēdo Rege & principe.Sic Catharina Alexandrina Costis regis. i.principis erat filia.Sic in Euangelio cuiusdam Reguli filium sanat Dominus.Sic in veteri Testamento 30. Reges terræ Chanaā,quæ alioqui est perexigua, nec iustū regnū conficit,vna acie peremit Iosue.Atque hæc cōtra Caluini Christo visitationem principum inuidentis nequitiam.

Quatuordecim innocentium millibus in Bethlehem ab Herode interfectis, (*in Liturgia Aethiopum & Calendario Græcorum.*)Virgo fugit in Aegyptum,in locum, vbi hodie hortus balsamo nobilis, & templum & crypta, in qua latuit ad Memphim siue Caïrum.)*Iouius.*Aiunt interea sanctam Elizabet cum Ioanne Baptista fugientem trans Iordanem in spelunca montis latuisse.

Penes Herodis familiam regnum Iudææ fuit an 103. *R. Iosé.*Intra illud tempus, omnes eius filij & nepotes miserè mortui.*Ioseph.lib.*18.*Ant.cap.*7.

Et si autem Magi decimo tertio die post Christi ortum venerint,non tamē Herodes statim infanticidium aggressus est,cum Virgo se iuxta legem purificarit, & Christum in tēplo repræsentarit die post partū quadragesimo.*Luc.*2.

Distulit ergo in aliquot dies,vel menses,vel etiam annos duos, vt videntur significare Euangelistæ & Macrobius Paganus.*Occidit pueros à bimatu & infra,secundum tempus,quod exquisierat a Magis.*

Primum quia sperabat quotidie Magos ad se redituros,vt videbantur polliciti.Deinde,quoniam præsentibus Romanis principibus,vt Cyrino,& Varo,qui in Iudæa erant ad descriptionem perficiendam,tantum scelus minimè audebat aggredi, in quibus etiam fouendis & prensandis erat occupatus.

Tertio hoc maioris erat momēti,quàm vt impleri statim posset,siue quia Alexāder & Aristobulus ipsius è Mariāma

HERODIS SÆCVLO.

4091

filij

Anno Christi		Anni mundi.	
5	HERODIS SÆCVLO.	4054	filij nouas res & occasiones captabant ad capienda arma pro imperio sibi maiorum ratione debito, & a plebe delato, siue quoniam Augustum metuebat illis fauentem, & fortasse interpretaturum tantam cædem factam sui causa vt descriptio pauciora capita complecteretur, sicque minus colligeret e Iudæa.

Vtut sit non est adortus tantum facinus ante 40. diem Nam tum contigit Christi præsentatio cum matris purificatione, & Simeonis occursu, post quæ euasit in Ægyptum.

Sic falsi sunt Herodiani hæretici, qui Herodem Christum lege promissum esse dicebant, & posteris eius regni Iudaici perpetuitatem pollicebantur. *Tertul. de præscript. Epiph. in Panario Hieronym. in Matth.*

Horum autem fit mentio in Baal Aruc. Herodes (inquit) rex adduxit Græcos ex deserto, & educauit eos in loco culto, & fecerunt sectam, vocatiq; sunt de nomine ipsius. הורודיסיותא Herodisiotæ: Quasi hi gente non fuerint Hebræi, sed Græci. Vt sint fortasse hi, quos Iustinus cum Tryphone vocat ἑλληνιανὰς q. Græcanicos.

Herodes moriens reliquit regnum Archelao, & Antipæ Herodi Tetrarchiam. Sed Augustus regni dimidiam partem tantum Archelao assignauit, alteram dimidiam Antipæ & Philippo attribuit.

Turrim Antoniam Agrippinam, Phaselium Herodionem, in quo sepultus fuit, Samariam, olim iam in cineribus iacentem, Sebastæ, nomine, Cæsaream Palestinæ, quæ & turris Stratonis, Antidoniam, & Antipatridam condidit innumera etiam opera in singulis Syriæ vrbibus, quas regebat magnificentissimè ædificauit.

Concilium Hierosol. octauum de loco in quo Christus nasceretur. Matt. 2. & Ioseph. libr. 17. cap. 3.

Theudas se prophetam prædicat, cui consentit numerus virorum circiter quadringentorum, qui & tãdem occisus est, *Act. 5.* Quinquaginta annis, vt minimum, inferiorem eum facit Iosephus, *lib. 20. Ant. cap. 2.* Sed falsus est vt in descriptionis lustro, vel duo fuerunt Theudę de quo post.

Augustus templum Iani, pace terra, mariq ue parta, tertio post vrbem conditam clausit. *Dion. Sueto. in August. cap. 22.*

Prouincias imperij describit (anno nati Christi, regni autem Herodis 33.) per capita & familias, pro sensu Iudæis viritim binas drachmas singulis annis indixit. Quod tributum postea illos eosdem Vespasianus vbicumque terrarum tandem degerent, in capitolium inferre iussit, *Josephus lib. 7. de bello in Vespasiani triumpho, & Bud. de Asse lib. 5.* Est fortasse illud didragma exactum, Mat. 7.

Qua occasione Iudas Galilæus, cætera Pharisæus, auertit populum, *Act. 5. Ios. lib. 18. Ant. c. 1. & 8.* Nisi quòd Iosephus eum sub Archelao ponit, de quo mox.

Ab eo deinceps secta Galilæorum quæ & Zelotarum, & Sicariorum, Romanos semotim repertos trucidantium *Ioseph. de bello.*

Hanc descriptionem repetiuit Augustus Archelao exacto post an. 14. *Ios. lib. 8. Ant. ca.* Nam vel falsus est Iosephus annis 14. dum Cyrini descriptionem non sub Herode, sed sub Archelao locat, vel præterita prima descriptione Secundam duntaxat memorauit, quod in ea tributum exigi cœperit.

Anno Christi	Anni mundi.	
3	4091	Anno vrbis 752. cunctis gentibus ad pacem compositis (Nam etiam Parthi, Indi, Scythæ, Armenij legatos de pace miserant) Iani portas tertio ipse clausit, quas æuo per 12. ferè annos quietissimo semper obseratas, otio etiam

ipsa rubigo signauit, nec prius vnquã nisi extrema senectute ipsius, Atheniensium seditione, & Dacorum commotione patuerunt. Eóque anno (id est. 752. vrbis) natus est Christus pacis auctor, &c. *Oros.lib.6.cap.vlt.è Sueton. & Tacito.*

Nicolaus Damascenus historiam Phœnicum scribit. In Herodis gratiam precio veluti conductus sacra historiæ multis mendaciis temerauit.

Patris testamento regnum Iudææ consequitur, Herodes autem Antipas annis 34. Tetrarchiam Galileæ. Philippus Gaulonitidem, Trachonitidem, Bathaneam & Paniada, (quam Cæsaream Philippi appellauit.) Tetrarchiæ etiã iure, quibus Ituræam Augustus postea adiecit, Lysanias Abylinam (Luc.3. sub Libano.

Nam Lysanias quoque Herodis filius rectiùs è libro 20. Antiq. Iosephi cap. 9. quam Ptolomæi Mennæi qui obtinebat principatum Calchidis, sub Libano apud eundem lib.8. Ant.c.8. & lib.1. Belli, cap.11. & 15. Nam iste Ptolomæus viuebat ante Herodis magni regnum.

Archelaüs rex Eleazarum pontificem fecit, atque ei, deinde successores more à patre instituto Sacerdotium dedit.

Sub Christi quatuordecimum, nempe regni sui decimo Romæ accusatus fuit, apud Augustum tyrannidis & crudelitatis, quod tria millia Iudæorum, qui in templum confugerant, in Paschate trucidasset, summúmque sacerdotium traderet & eriperet quibus vellet. Quare tractus Viennam Galliæ, bonis publicatis, causam dedit, vt regnum Iudeæ desineret, ac prouinciæ Syriæ adiungeretur, ex eo factis partim præfecturis partim toparchiis. *Ioseph.li. 17. Ant.cap.vlt. & lib.18.cap.1.*

Sic Augustus Iudæam iterum prouinciam facit, & Iurisdictioni Syriæ attribuit, procuratore C. Coponio ei ad ius dicendum imposito.

Pontificatum verò Iudæis, sed ad tempus permittit.

Duobus post annis moritur, cùm ferè imperasset an. 56. vel iuxta Ios.18. Ant.cap.3. 57. menses 6. dies 2.

Anna filia Phanuël: Prophetissa, & Simeon egressi an. 100. reliquiæ erant sanctorum, qui Machabęorum tempora attigerant.

Zacharias Baptistæ parens, sacerdos & propheta.

Ioannes Christi Baptista & præcursor, qui R. Iohanan sacerdos magnus appellatur. *In Chron.Hebr. de rebus regum Israel secundi templi.*

Iohanan filius Zacchæi Hillelis discipulus, qui 120. annos vixit, & excidio Romano interfuit. *Cozri.*

Christus puer, cum ageret annum duodecimum, cum Ioseph & Virgine è Galilæa Hierosolymam ad festum Paschatis progressus, in templo cum sapientibus de lege Dei subtiliter disputat. *Luc.2.*

Neque posthac vsque ad annum trigesimum vlla illius mentio in Euangeliis celebratur.

Archelaus scelerum conuictus Viennam in exilium relegatur, ipsius tetrarchia in prouinciam redacta, & fratribus in suis Tetrarchiis manentibus. quorum Philippus Cæsaream, Herodes Tyberiadem iuxta fontes Iordanis vt gratiam Cæsaris inirent, ædificant.

Philippus Tetracha Paneadem auxit, & Cæsaream Philippi appellauit ad radices Libani montis, vbi Iordanis fluuius exoritur.

Anni Christi		*Anni mundi*
	II.	
	I ARCHELAVS an. 10.	4091
3 Ios.li.17. Ant.c.10.		
	Pontificibus Eleazaro, Iesu filio See.	
	Præside siue proconsule Syriæ Cyrino, vel Quirino.	
	Augusto Cæsare.	
13		4101

Anni Christi.	Prætores Romani Iudeæ Præsides post Archelaum.	Anni mundi	
13 Iof. Ant. li.18.c.3.	1 a COPONIVS an. I. *Iesu Pontifice.* *Augusto Cæsare.*	4101	PROCVRATOR primus Iudeæ ab Augusto missus. Eo anno rediens Cyrinus præfectus Syriæ cum Coponio duce totius equestris ordinis & rectore Iudeæ repetit descriptionem, & censum didragmatis exigit, vt solebat in Syria, cui Palestina iam annexa erat. *Ioseph. Antiq. libr.* 18. *cap.* 1. Ne npe Augustus iterum misit per prouincias, qui ædium ciuitatumq; numerum describerent, anno sui imperij penultimo. *Dion. lib.* 56. Hinc Iudas Galilæus, cætera Pharisæus, arripuit occasionem persuadendi Iudæis, ne se recenseri paterentur, tuendam esse libertatem, neque cuiquam mortalium esse concedendum, vt se principem aut dominum appellaret. Hoc enim soli Deo tribuĕdum. *Act.* 5 *Ioseph. lib.* 18. *Ant.* 5. & 7. *de bello cap.* 28. Conditor Sicariorum & Zelotarum, qui gladio & sica tuebantur hanc sententiam & repugnantes mactabant, *lib.* 7. *de bello cap.* 30. Nec vllis suppliciis reuocabantur ab ea opinione. *Ibid. cap.* 37. adeò vt & pueri illa sententia imbuti, pertinaci tormentorum patientia spectatores percellerent. *Ibid.*
14 Ibid.	2 b M. AMBIVIVS an. I *Eodem Pontifice.* *Augusto Cæsare.*	4102	Sed iam docuimus hunc esse in Herodis magni lustra conferendum. Philistion mimographus. M. Portius Cato duplicis quartanæ tædio semetipsum interemit. b ET hic in procuratorem Iudeæ ab Augusto mittitur, sic & sequens. Iudas alius à superiore filius Ezechiæ Sicariorum dux, denique pastor quidam Athrongos auertit populum post se docens tuendam libertatem. *Ios. lib.* 20. *c.* 2. & 6.
Ibid. 15	3 c ANNIVS RVFFVS an. I. *Eodem Iesu Pontifice.* *Aug. Cæs. qui eo anno mortuus est.*	4103	c AVGVSTVS an. 56. imperij mense 6. completo an. 15. Christi moritur. Tyberium generum testamento instituit, qui sequenti anno, qui fuit Christi decimus sextus, M. Valerium Gratum procuratorem Iudeæ dedit. d HOC sæculo cùm pontificatus non esset perpetuus sed annuus, atq; arbitrio Cæsaris & prętorum deferretur, Exedra constructa fuit in templo, in quam sese recipiebant summi pontifices, postquam suo pontificatu fuissent defuncti. *In tract. Iomá cap.* 1. Gratus palam vendebat sacerdotij primatum, discedens Caipham pontificem constituit an. Christi 26.
15 Ibid. 26	4 d VALERIVS GRATVS à Cæsare Tyberio missus an. II. *Pontificibus Anna, Ismaële Eleazaro Annæ filio, Simeone Camithi filio.*	4114	Quadraginta annis ante bellum Iudaicum, Sanedrin. i. 70. iudices de consistorio Gazith (locus erat Hierosolymis vbi capitales causæ disceptabantur) à Romanis sublati sunt, vniuersa Iudæorum potestate ad Romanos prætores translata. *In Aboda Zara cap.* 1. Mathematici Magiq; ex Italia lege pelluntur. *Tacit.* Thia insula enascitur, *Plin. lib.* 2 *cap.* 87. Capadocia in prouinciam redigitur. Cum Germanis bellum multorum annorum: de quo Tacitus: de iis Germanicus triumphat.
26		4114	Germanicus Zenonem Armenius regem dat. Cum Artabano & Parthis fœdus pangit. Decius Tacfarinam Numidarum regem ad Pagidam vincit. *Tacitus.* P. Dolobella post 4. annos occidit. *Idem.*

Histriones Italia pelluntur. *Oros. lib. 7. cap. 4.*

c PROCVRATOR Iudææ à Tyberio missus, anno Christi 26.

Eius tertio, id est, decimo quinto Tyberij, quem iniisse dicitur 14. Calend. Septembris Silano & Nerua Coss. cum annum Christus ageret 29. Ioannes Baptista pœnitentiam prædicare, & ad Iordanẽ profectus, baptizare cœpit. *Luc. 3.*

Sequẽti verò Christus. Cum iam inciperet trigesimum id est, cum vigesimum nonum & tredecim dies trigesimi transegisset 8. Idus Ianuarias, venit ad Iordanem, & à Ioãne baptizatus est *Ibid.* Nempe mensibus quatuor & diebus nouemdecim post Ioannis manifestationem.

Inde (id est, post Baptismum) plenus Spiritu Sancto regressus est à Iordane, & actus est à Spiritu in desertũ diebus 40. *Matth. 4. Luc. 4. & Marc. 1.* Vbi obseruandum Quadragesimam eodem tempore fuisse à Christo peractam quo Christi Ecclesia eius æmulatione obseruat, nempe paulò ante vernum tempus.

Reliquum anni transegit magis in exhibenda sui notitia quàm prædicando Euangelio.

Ita vix ingressus trigesimum primum prædicare cœpit anno 16. Tyberij Cæs. Pilati quinto in biennium integrum & aliquot menses. Nam dicitur passus 25. die Martij quinto vero Maij ascendisse in Cœlũ, & decimo quinto effudisse Spiritũ Sanctum, anno 18. eiusdem Tyber. *Aug. lib. 4. de Trin. cap. 5.* Antea velut otiosus vixit communi vita, declarans se verum esse hominem, aliis prorsus similẽ. *Theod. lib. 2. Polymorphi è dogmatica. Orat Chrysost.* Fabrilia opera dũ esset in humanis, vt aratra, vt iuga faciebat, ex his & iustitiæ signa docens & vitam negotiosam (Illic enim lego ἐνεργῆ non ἀεργῆ otiosam) *Iustin. Martyr. in Trypho.* Hinc Nazareni Christum τέκτονα fabrum apellant. 1. Mar. 6. fortasse, quia artem fabrilem exercebat. *Lyranus.* Vt vitam operariam & actuosam commendaret, otium verò taxaret.

Anno ergo trigesimo ineunte, nihil concionatus, sed tantum baptizatus est, ieiunauit, sacrorum locorum & cõuentuum frequentationi incubuit, testimoniis multis Ioãnis illustratus est, sui notitiam exhibuit, & societatem primis discipulis, vt Andrææ, Petro, Philippo, Nathanaëli. Sic enim illum annum transegit, Mat. 3. & 4. Marc. 1. Luc. 3. Ioan. 1.

Inde 31. ineunte 8. Idus Ianuarias ad nuptias Canam Galileæ adiit. Inde Hierosolymam ad Pascha, vbi flagris è templo profanos deiecit. Deinde in Iudæa morans baptizauit per discipulos, Ioanne nondum misso in carcerem. Nam adhuc ille baptizabat in Enon. iuxta Salim. *Ioan. 3. & 4.* E qua digressus per Samariam transit, Samaritana cõuersa in Galilæam reuersus filium reguli sanat, & sic secundum signum in Galilæa fecit. *Ioan. 4.* Imminente autem Pentecoste redit Hierosolymam vsque ad Tabernaculorũ festum cap. 7. Et cætera perficit partim in Iudæa, partim in Galilæa vsque ad caput 11. Nam & interfuit mẽse Nouembri Encæniis Machabæorum. *Ioan. 10.*

Anno post hac 32. inchoante ibidem Paschatis (secũdi) tempus traducit. Et quia seniores populi sæpe consilium de illius nece habuissent, Hierosolyma ferè abstinet, & per Galilæam & trans Iordanem concionatur. Deinde relicta ciuitate Nazareth, cum audisset Ioannem carceri traditum, habitauit in Capharnahum in finibus Zabulon & Nephtalim. Sic ferè annum illum transigens. Atque hic incipiunt Euangelistæ tres Matthæus c. 4. Marcus 1. Lucas 4. Nam non nisi propriè res Christi vnius anni describũt.

Anni Christi

26

36

5

c PONTIVS PILATVS, an. 10.

Qui anno sexto Christum crucifixit.

Pontificibus Anna & Caipha.

Tyberio Cæsare.

PILATI PRÆFECTVRA.

Anno

Anni Christi		Anni mundi	
26	PILATI PRÆFECTVRA.	4114	
36		4124	

Anno denique 33.& vltimo ætatis ineūte licet Principum animos haberet cognitos, Hierosolymam ad Pascha tertium(ex instituto contendit,atque honorificè à plebe obuiam currente receptus,ad sui persecutionem eos conuertit.Vnde secuta est Mors,Resurrectio,Ascensio,&c.Matt. 20.ad finem vsque , Ioan. 11. & seqq. Quod tempus fuit mensium circiter quatuor.

Communis tamen sentētia veteris Ecclesiæ est potior, Christum à baptismo ad crucem prædicasse tres annos & semis.Consule.*Euseb.lib.1.hist.cap.10.& lib.8.de Præpar.cap. 2.Niceph.lib.1.cap.29.Orig.lib. 2. in Ioh.Bedam lib. de natura rerum , cap.47.* Nempe vt trigesimus ætatis ipsius annus primus sit ministerij ipsius:Trigesimus primus sit secundus,trigesimus secundus dicatur tertius : deinde sequātur aliquot menses ad perficiendum dimidium annum dimidiæ vltimæ hebdomadis Danielis.Vtut sit, constat ipsum orsum esse manifestationem sui Tiberij 15. anno. *Luc. 3.* decimo autem octauo pro nobis mortuum. Nempe quoniam D. Ioannes ita tempora prædicationis ipsius distinxerit,vt videatur per tria paschata , & paulò diutius prædicasse à baptismo scil.ad crucem. *Ioan.2.5.6.13. Orig.lib.2. in Ioh.*

Primum enim Pascha, Ioan.2. quando primum eiecit profanos è templo,i.Pascha anni trigesimi primi Christi.

Secundum Ioannis sexto,quando multiplicationis Panum & Piscium miraculum edidit,indéque Eucharistiam promisit,id est,Pascha anni trigesimi secundi.

Tertium & vltimum,Ioannis 11.12.13.& deinceps, quādo post suscitatum Lazarum quæsitus est ad necem. Id est,Pascha anni trigesimi tertij.

Cuius Paschatis duntaxat mentio à tribus prioribus Euangelistis celebrata est , vt qui vnici ferè anni , in quo passus est,post carcerem Baptistæ, historiam texant , cum Ioannes Euang. prætermisso magna ex parte anno illo, cuius acta à tribus exposita fuerant , superioris temporis, antequam Baptista in carcerem clauderetur , gesta narratit.*Hieron.in Catalogo.*

Summa quæstionis in eo hæret, Christúsne primo illo anno, qui erat decimus quintus Tyberij & trigesimus ipsius prædicauerit,an potius Baptismo contentus,ieiunio, testimoniis Ioannis,studio pietatis,& manifestatione sui, à concionandi munere abstinuerit , séque ad illud duntaxat sequenti anno subeundum præparauerit. Constant enim cætera.

Quare temeraria est, nouationísq; plena Gerardi Mercatoris assertio Christum quatuor annos prædicasse & menses aliquot , per quinque paschata. Nam aduersatur contextui & filo Euangeliorum tria paschata duntaxat memorantium.Primum,vt docui, Ioan. 2. secundum 6.3. & vltimum 11. & sequentibus capp. Deinde constantes Ecclesiæ , & patrum traditiones atque historias labefactat. Sed & vanissima ratione fulcitur , quod videlicet Marcellinus notet Valentinianum Imp. inchoasse imperium postridie diei intercalaris.Vnde (inquit),constat initium eius, nec sursum nec deorsum moueri posse , prima intercalatione in anno quarti consulatus Cæsaris fixa, Nam sic eluditur.Primum Marcellinus in sua illa temporis designatione errare potuit.Secundò. est incertum , an illa intercalatio illo quarto anno Cæsaris fixa sit , & non potius tertio,vt communis fert sententia. Tertiò,illa intercalatio Cæsariana correcta est ab Augusto apud Macrob. Satur.li.1.c.14.& fortasse etiam ab aliis siue Impp.si-

ne pontificibus, siue mathematicis, præsertim Alexandrinis, quibus cura ista solebat demandari, vt constat ex historiis Eccl. Quartò, vt annus addi debeat communi calculo, à Iulio Cæsare ad Valentinianum, quemadmodum iste cõtendit, cur obsecro, Christi vitæ potius ille additur, quam vel Iulij vel Augusti, vel alterius. An quia veriores & certiores sunt profanæ historiæ quàm ecclesiasticæ?

Anni Christi 26

Ignorãtia consulatus, quo natus est Dominus, vel quo passus, nonnullos coëgit errare, vt putarint 46. annorum ætate passum esse Dominum, *Aug. lib. 2. de doctr. Christ. perstringens. Tertul. Ireneum,* & qui postea vixit. *Cassiodorum.*

Patitur autem Christus anno vrbis 784. Olymp. 202. desinente, mundi 4121. mense Nisan, die Veneris, festo ipso Paschæ, Luna Soli opposita, siue decima quinta Luna, id est, die decimo quinto Martij, si modo Nisan Martio exactè respondebat.

Alioquin quia mensis est lunaris ferè cadens in Martium, & Aprilem, cõmunis sententia est passum 25. Martij. Siquidem vt mensis apud veteres constanter sit definitus, at non satis mortis ille dies, Nam Theophilus Cæsariensis epistola aduersus Quartodecumanos, Apostolorũ vicinus eum contigisse scribit 11. Calen. Aprilis, id est, 22. Martij. Epiph. 14. Cal. April. i. decimo nono Martij. Beda 10. Cal. April. i. Martij vigesimo tertio. Nicetas & Ecclesiæ Orientales 10. Cal. Apr. i. 23. Martij Lactantius, 9. Cal. Apr. siue 24. Martij. Ter. lib. 1. contra Iud. Chrys. Ser. de Ioan. Baptista. Aug lib. 8. de Ciu. cap. vlt. & lib. 4. de Trin. cap. 5. Cyrillus epist. ad Synodum Carthag. 8. Cal. April. siue 25. Martij. qui tunc in decimam quintam Lunam primi mẽsis Hebræorum incidebat, quam certiorem esse sententiam diximus, etsi Paulus Forosemproniensis 3. Calend. April. i. 30. Martij malit, Præterea eos, qui vt refert Aug. Nonis Martij. i. septimo.

Sed ab ea longius recentiores nescio qua temeritate recedunt, mensem Martiũ. quo cõstanter veteres affirmãt passum ac mortuum Dominum, in Aprilem cõmutantes.

Nonnulli quidẽ, vt Mercator in 4. Non. Apr. i. secundũ diem anni quarti 202. Olympiadis. Alij vt Lucidus Samotheus & Rogerus Daccho in 3. Non. siue 3. Aprilis eiusdẽ Olympiadis. Alij vt Ioan. de Monte Regio in 11. eiusdem Apr. Hiq; omnes quòd alibi se non reperire dicant Pleniluniũ illius tẽporis, reuolutis cœlorũ gyris pro suo capite.

Sed his respondeo. Plenilunium quidem iuxta ipsorum calculos, non potuisse tum incidere in 25. Martij, siue per aureum numerum Fastorum Romanorum, siue per Cyclum Cæsaris. (Quanquam non est dubium quin delirẽt, alioqui inter se conuenirent) at potuit per Hebræorum Calendaria, quæ istorum tabulas non sequuntur.

Præterea per Nouilunium intelligi potest Luna duobus aut tribus diebus pòst apparitura. Nam sic Hebræi nonnunquam suas notant Neomenias, vt Lunæ cursus commodius cum Solis motu comparetur.

Denique Fasti Romani poterunt esse falsi. Quorsum enim sæpius correcti sunt? Eadem ratio de Tabulis istorũ Astronomicis. Quorsum enim alię apud alios vsque adeò discrepant, vt & ipsi diuersum diem & mensem colligant.

Agnum Paschalem edit diei Iouis vespera, qua decimus quartus Nisã terminari, & decimus quintus incipere iuxta legem debebat. Ita Romano more, pridie quàm pateretur Cœnam instituit, die, scilicet Iouis. Hebræo autẽ, ipsa nocte qua tradebatur, siue ipso die, quo passus est, nẽ pe die Veneris, qui ab ea vespera, Iudaico ritu, inchoabat.

36

PILATI PRÆFECTVRA

Anni Christi. 26 — Anni mundi 4114

PILATI PRÆFECTVRA.

Agnus debuit immolari decima quarta luna. i. verbi gratia, die Iouis inter duas vesperas, vesperam scil. Iouis obeuntis, & vesperam Veneris ineuntis. Nam à vespera & nocte diem naturalem Hebræi incipiunt.

Comedi autem decima quinta. i. mox post illam vespertinam immolationem, die Iouis cadente, & nocte Veneris ineunte.

Quia tamen nostri vesperam, in qua vetus Pascha mãdatum & nouum institutum est, partem faciunt diei Iouis non Veneris, sic dicendum.

Si Dominus decima tertia primi mensis cœnauit, passus est decima quarta, vt Græci sentiunt. Si vero cœnauit decima quarta, vt nos, passus est decima quinta. Cum iuxta Hebræos cœnauit & passus sit eadem die, id est, decima quinta.

Nam Græci recentiores errant perspicuè, dum diem Iouis putant fuisse decimam tertiam lunam, quadam conuiuij Paschalis anticipatione, vt non in die Paschæ, sed potius ante eum ipsum diem cœnam Christus fecerit. Impingunt enim illud trium, Matth. 26. Mar. 14. Luc. 22. *Prima autem die Azymorum accesserunt discipuli ad Iesum dicentes, Vbi vis paremus tibi Pascha?* quo loco addit Lucas, *quando* necesse erat *immolari Pascha.*

Interim quocunque die comederetur pascha, absque Azymis comedi non poterat, Exod. 12. Deut. 16. In quo etiam ipsi falluntur.

In cœnaculo autem magno, ἐστρωμένῳ, Stromatibus ornato, Luc. 22. veste profana, vt hæretici putant, neque veterem cœnam celebrauit, neque nouam instituit, sed ritu Iudæorum, apud quos pater familias (*Baal Habbaith*) vel qui solennitati præest perficiens ea, quæ in templo rite inchoata sunt, (Inde enim agnum, prius sacrificatum à sacerdotibus accipiebant, & in locum sacro conuiuio destinatum cum ceremoniis & ritibus certis exportabant) primò se zona præcingit ad id parata & dedicata, calceos certos induit, baculum tanquam pedum pastorale manu tenet, Exod. 12. Deinde frontem coronamento quodam circumuoluit, Exod. 13. quod Moses *Totaphot* appellat, Euangelista *Phylacterium* (capitis) Noster interpres appensum quid supra oculos, Recentiores Frontale, vt apud Paganos flamines q. filamines, Iudæi hodie *Thephilath Sel Ros*, q. oratoriũ capitis, quòd eo Iudæi in precibus & orationibus quotidie vtantur miro artificio. Tertio Manipulũ in brachio sinistro Erit, inquit ibid. Moses quasi signũ in manu tua, & quasi appensum quid ob recordationem ante oculos tuos, eo quod eduxit vos de terra Ægypti. In Euangelio Phylacterium (brachij,) Iudæi hodie *Tephilat Sel Iad (oratorium manus.)*

Quarto tunicã siue vestẽ quadrangulã, manicarum expertẽ, quæ reliquis omnibus indumentis superimposita è quatuor angulis siue extremitatibus emittit fila retorta siue fimbrias, Num. 15. vbi hoc vestis genus in precibus & solẽnitatib. imperatus. Moses *Tsitsit* appellat, Iudæi hodie *Taleth* q. inuolucrũ siue indusiũ, nõ admodum differens ab Ephod lineo, quo aliquando Dauid vsus est. Et *Arba Canphoth* q. quatuor anguli siue extremitates. Vide Eliam in *Tisbi*, & librũ *Arba Turim* tractat. *Orech (haim)* c. 11. Nam cũ his sacris ornamentis celebrabatur non tantum cœna Paschalis, sed & Aphicomim siue מעף i. cœnula Hebręorũ, quã idem paterfamilias vel conuiuij princeps tenebatur perficere cum precationibus, benedictionibus & ceremoniis expressis à Fagio. Deut. 8. & Cassandro in Liturgi-

Anni Christi 36 — Anni mundi 4124

cis c.1. Eos enim ritus Christű in sua cœna, præsertim vt à D. Luca describitur, obseruasse docet, vel potius illam cœnulam in suam commutasse iisdem penè ritibus & forma.

Anni Christi 26 | *Anni mundi* 4114

Lingua Hebræa, nō vulgari Syriaca cōsecrasse, suamq; cœnam celebrasse videtur, quia Syriacā nōdum sibi quisque mysteriis cōsecrauerat. Itē quoniā tota a&tio Paschalis solennitatis, lingua purè sancta peragebatur, (quā habes apud Fagium, Deut. 8.) vt & reliqua Iudæorum sacra.

Linguam deinde Hebraicam, id est, Chaldaicam siue Syriacam, qua tum Hebræi loquebantur, Græcam & Latinam, Crucis titulo dedicauit, *Hier. in Nepotiani Epit.* Ex quo deinceps quatuor has linguas Ecclesia ad sua mysteria & sacra transtulit. *Hebræam*, quæ iam antiquitus sancta erat apud Nazaræos, aliosque Hebræos, Indos, & plerosque Orientis populos. *Syriacam*, apud Syros, Maronitas, Mesopotamios, Assyrios, Nestorianos in Perside, Armenios, (nisi quod eorum plerique iam lingua sua Armenica celebrāt, qui proinde à Græcis male audiūt) Arabas, Ægyptios, (qui tamen olim Græcè id faciebant) Iacobitas siue Nubianos, Abyssinos (nam lingua Tangica, qua eorū Lyturgia scripta est, non eorum est vulgaris, sed Chaldaicæ veteris dialectus) & reliquos Asiæ maioris ac Africæ prope Ægyptum populos. Græcam apud Græcos, Insulanos maris Mediterranei ad vsque Siciliam, Cilicas, Pamphylios, Lycios, cæterósque minoris Asiæ, Georgianos, Colchos, Moscouitas & alios Asiaticos Septentrionales, Antiochenos, &c. Latinam in his orbis Occidentalis regionibus & Moxarabea, i. Occidua Africa, in qua se Christianis Arabes siue Saraceni infuderunt. Hinc Hier. in Epitaphio Paulæ, ad sepultură Paulæ, peregrini, qui ex cunctis linguis cōuenerāt, Hebræo dūtaxat, Græco, Latino, Syróque sermone, Psalmos triduo personarunt, quousque in Specum Domini conderetur. Hæc contra Caluinolatras, qui linguis aliis barbaris & profanis barbariem in sacra solennia inducere, Sanctorum per totum orbem cōmunionem, quatuor his linguis comprehensam dissoluere, & titulum Crucis corrumpere conantur, quamuis scriptum sit in libris Psalmorum, Ne corrūpas tituli inscriptionem (Psal. 56. &c.) Nicolaus Pap. ad Michaëlem Imp.

PILATI PRÆFECTVRA.

Qui putant Iudæos iuxta constitutiones Rabbinicas, diem decimum quartum Nisan. i. diem Iouis, in diem decimum quintum. i. Veneris transtulisse, & Pascha in Sabbatum, quasi Christus crucifixus non sit ipso Paschæ festo, sed peruigilio, errant. Nam Iudæi perpetuo fuerūt tenaces cùm omnium, tum illius Mosaicæ legis. Exod. 12. vers. 6. 18. Leuit. 23. vers. 5. Num. 9. vers. 2. 3.

Imponunt autē impudenter Rabbinis Paulus Brugensis & Műsterus in Calēdario & in 26. Mat. quādo eos singunt docere Pascha esse transferendū in Sabbathum, si in diem Veneris labitur, ne duo festa coniungantur, tumque Pascha esse immolandum 15. luna, nō 14. Nam Abbē Ezra in 23. c. Leuitici nominatim docet maiores suos nūquam transtulisse Pascha, quādo occurrebat גבו. i. feriis 2. 4. 6. siue diebus Lunæ, Mercurij, Veneris. Itaque & Christus & Iudæi pariter vero die celebrarunt Pascha. Nempe sub finem diei Iouis, inchoāte die Veneris, quo quidem passus est Dominus, tanquam vero & solenni Paschæ festo.

Nec eis fauet, quòd dies ille Veneris, *Ioan.* 19. Parasceue nominatur, & expressius in quibusdā exēplaribus, sed corruptis opinor, Parasceue Paschæ. Nam illis erat sciendum, quēlibet diem Veneris ab Hebræis nominari Parasceuen, siue vt loquuntur ערוב Erub, quòd illo præparent, quæ-

36 | 4124

Anni christi. 26

PILATI PRÆFECTVRA.

Anni mundi 4114

cumque sunt necessaria die Sabbati ad vescendum, sedẽdum, aliquid aliud faciendum. Ita dies ille erat Parasceue, nō quidem consecuturi Paschatis, sed Sabbathi vel si probas illam alteram lectionem, erat Parasceue Paschæ, i. dies Veneris Paschę Sumitur enim hîc relatum pro absoluto.

Phlegon Adriani Cæsaris libertus lib. 13. Chronogra. Eclypsis factæ, dum Dominus de cruce penderet, meminit ad 203. Olympiadem.

Dionysius Areopagita, tum agens annum ferè 25. in Ægypto philosophatur. Vixit an. 90. ad vsque Domitiani tempora.

Apollonius Sophista & Astrologus Areopagitæ amicus, Heliopoli Aegypti, quæ hodie Damiata.

Christo paulò ante mortuo, Pilatus noctu imagines Cæsaris in templo statuit. Quod primæ seditionis & turbarum Iudææ seminarium fuit, vt qui pacis principem de medio sustulerant, in dissensionis & belli præsidis Satanæ inciderent potestatem.

Acta Apostolorum Lucæ exordiuntur à die, quo Christus ascendit in cælum, vsque ad Neronis annum tertium, quo Paulus sub militari custodia Romam ductus est, id est, à Christi 33. ad 58. qui numerus est annorũ viginti sex.

Anno secundo à morte Christi, id est, vigesimo Tyberij, Pilatus sacrum thesaurum, quem Corbonam vocabant in Hierosolymorum aquæ ductum expendens, secundæ seditionis præbuit semina.

Eodem Paulus conuertitur.

Moriuntur Philippus Tetrarcha Itureæ & Traconitidis regionis, frater Herodis Antipæ Tetrarchæ, & Lysanias Abilinę Tetrarcha Ptolomęi Mennei filius qui & obtinuerat principatum Calcidis, sub Libano, i. Abilinæ. *Ioseph. de bello cap. 11.*

Quare Herodes Aggrippa Herodiadis frater, ad alteram istarum Tetrarchiarum aspirans, Romam ad Tyberiũ venit. Sed frustrà. In patriam rediens, in turri se inclusit, vt illic se ære alieno obstrictum fame necaret. Hoc cognito Herodes Antipas Herodiadis pellicis fauore, ei necessaria subministrauit.

Deinde Romam rediit, & à Caio Caligula vtramque Tetrarchiam est consecutus accepto Regis titulo, *Act. 12.*

Ingratus posteà, Antipam apud Caium accusauit, & eius Tetrarchiam obtinuit, vt sic tribus potiretur.

Armeniam à Parthis occupari, Mesiam à Dacis & Sarmatis, Gallias à Germanis vastari Tyberius negligit. *Suet.*

Apitius helluonum prodigiosissimus, de quo Suidas.

Nouellius Mediolanensis tres vini congios vno haustu sine respiratione ebibebat.

Sequuntur principes à Christo passo ad captiuitatem, quando sepulta Synagoga.

r

36 — a VITELLIVS præses Syriæ & Iudææ an. 3.

Iof. Ant. li. 18. c. 6

39

4124 — a ANNIS quatuor post Dominum crucifixum, Vitellius Iosippum Caipham deponit, & Ionathan Annæ filium substituit. *Ioseph. lib. 18. Ant. cap. 6.*

A quo Caipha ad captiuitatem vsque pontifices fuêre vndecim.

4127 — Pilatum ad Tyberiũ vt se de multis criminibus purgaret, eodem tempore trãsmisit, qui non multo pòst, C. Caligula Imperatore, ærumnis succũbens, se sua manu peremit. *Euseb. lib. 2. histor. cap. 7. Oros. lib. 7. cap. 3.* E Gentilium

Anno christi. | Anni mundi

Quanta Caij principis imperio Iudæis mala acciderint, multis libris explicauit, in quibus est liber de sua legatione ad Caium.

43 — 4131 — Appion Grammaticus, contra Philonem & Iudæos ad Caium mittitur. *Ioseph. lib. 18. Antiq.*

Contra Iudæos in omnibus vrbibus seditio, sicque pœnas suis sceleribus dignas luere incipiunt.

Herodes Antipas ab Herode Agrippa accusatus apud Caium, quòd amicitiam firmasset cum Parthis, Lugdunũ in exilium cum Herodiade mittitur. Illic vtérque miserabiliter & in summa egestate mot..ur, pœnas luens interfecti Ioannis Baptistæ, & irrisi Christi.

Tetrarchia Agrippæ datur. Iudæa, Samaria, & Cæsarea deinde adiiciuntur.

Cædes ingentes Iudæorum factæ Babyloni, &c. *Iof. cap. vltim.*

46 — 3 C. MARSVS an. 3. — 4134 — Adminocius Bellini Battauorum regis filius in deditionem acceptus. *Suet. Oros. lib. 7. cap. 5.*

Iof. Ant. li. 19. c. 7

Exacto septennio post mortem Christi, duodecim Apostoli ascenderunt Hierosolymam. *Clemens lib. 1. histor.*

Nam Iacobus Ioannis frater adhuc erat in viuis. Quippe non tertio anno à morte Christi occisus, sed vt minimum, decimo, sub Claudio aliqui rectè.

Eodem pontifice.

C. HERODES Aristobuli F. cognominatus à Iosepho *li. 19. cap. vlt.* Agrippa iam rex Iudeæ à Caio factus, à Claudio rex Iudææ & Samariæ appellatur annis 3.

Claudio Cæsare.

Hic S. Iacobum occidit, & D. Petrum in carcerem conjecit. Ita reges Iudæorum tertium. Nam postea sub Romanis iterum, sine Regibus.

Consumptus à vermibus, expirauit, aliquanto post interfectum Iacobum Ioannis fratrem, anno regni septimo, id est, Claudij Imper. tertio.

Post quam ab ipso quartam Tetrarchiam. i. Iudæam, obtinuisset cui Romæ nauauerat operam, vt consequeretur imperium. Regnum eius prouincia facta. *Cuspini.*

Agrippa Herode Aristobuli filio Judæorum rege.

Hierosolymis catenam auream, quam ei Caius dederat, suspendit. Inde theatrum more Romano construxit, & amphitheatrum & alia plurima monimenta.

Habuit fratrem Herodem regem Calchidis. Reliquit Agrippam filium annos 17. habentem, & tres filias, Beronicem, Mariam, & Drusillam.

Eius filius Agrippa iunior, rex primùm Calchidis, deinde Thraconitidis, vsque ad quintum annum ab excidio Patri in integrum non successit, sed in Tetrarchia trans Iordanem. Vsque ad excidium perstitit in Romanorum amicitia. Itaque in eius prouincia, bello Iudaico excedentes Christiani, tutò vixerunt. Paulum audiuit. *Act. 25.*

Christi 44. Petrus Romam primum venit, atque ibi se pontificem gessit.

Iudæa miserè à Magis & latronibus affligitur. *Ioseph. lib. 20. Ant. cap. 10. Tacit. lib. 12.*

Helena Adiabenorum regina & Izates rex pietate clari. *Ioseph. lib. 20. cap. 2. 3. 5 Tacit. lib. 12.*

Gotarze Parthus bellum gerit. *Tacit. ibid.*

Abbarus Arabum rex. *ibid.*

Bellum Britannicum, Britannia subacta. Orchades insulæ imperio adiectæ.

46 — 4134 — Petrus Romæ Euangelium prædicat à Claudij ann. 2. quo primum Romam venit ad Cathedram Apostolicam illic figendã, vbi sedes Idololatriæ erat præcipua, vsque ad

annum

Anni Christi. | *Anni mundi.*

annum 6. eiusdem. Tunc enim ad tempus discessit. Sicque illam tum præsens, tum absens, vt necessitas tulit, vsque ad vltimum Neronis, per annos 25. administrauit. Hiero. addit ad expugnandum Simonem Magum eò venisse.

46 — 4134

d MISSVS Iudææ procurator à Claudio post mortem Agrippæ regis. Ita Iudæa iterum sub Romanis, & Syriæ prouinciæ attributa.

Agrippa secundus, Herodes, id est, primi Agrippæ interfectoris D. Iacobi, frater Calcidicæ in monte Libano Rex creatus, inde potestate pontifices instituendi accepta, sub Claudio moritur. *Ioseph. li. 20. Ant. ca. 4.*

4

d CVSPIVS Fadus an. 3. — 4137

49

Theudas Magus, qui se prophetam dicebat, viris quadringentis contra Romanos eductis, captus occiditur. *Act. 5. Ioseph. lib. 20. Ant. cap. 2.*

Hic enim eum locat, sub Cuspio Fado, qui non nisi adiit præturam post Passionis duodecimum. i. tertio Claudij exacto, vt ipse ait lib. 19. Ant. cap. vlt.

Quod si in Prætore non fallitur, D. Lucas historiæ ordinem non est sequutus, sed per hysterologiam capite Actorum quinto narrauit, quæ erant commemoranda post nonum, id est, post Pauli conuersionem.

Sed simplicius Iosephum fuisse hallucinatum, idque annis quinquaginta vt minimum, quemadmodũ & quatuordecim in descriptione, quam collocat sub Archelao filio, quæ constituenda fuerat sub Herode patre, de quo suprà.

Philo secundò venit ad Claudium pro Iudæis. Tum Romæ locutus fertur cum Petro Apostolo, eiusque habuisse amicitias, ideóque Ecclesiam Marci discipuli Petri ornasse laudibus *Hieron. in Catalogo.*

Claudius Iudæos tumultuantes impulsore Christo. (id est, propter Christum) Roma expulit, *Sueto. in Claudio.* Vbi fortasse Iudæos Christianos vocat. Nam Pagani primos Christianos eo vocabant nomine, quòd ex Iudæa duxissent originem, libris Iudaicis. i. prophetis niterẽtur, Christus esset Iudæus, Apostoli. &c. vt Rutil. Gal. lib. 1. Itinerarij. *Tacit. lib. 21.*

Anno 16. post Christum crucifixum, cum antea diceremur discipuli, fratres, Galilei, Iessei, Nazarei, *iuéraj*, Therapeutæ, & à Paganis Iudæi, Christianorum nomen sumus Antiochiæ consequuti, *Suidas. Act. 11.*

Hoc anno mater Domini corpore in cælum assumitur. *Euseb. Chron. &c.* circa 48. scilicet ætatis, Passionis filij decimum quintum.

Fames totum orbem occupat, maximè Iudæam, quam Agabus prophetauerat. *Act. 11.*

Helena Adiabenorum regina veniens Hierosolymam, adorandi causa, multis pecuniis comparatum frumentum ex Ægypto, pauperioribus distribuit. Eius sepulchrum pro portis Hierusalem nobile construitur.

5 — 4139

49

Simon Magus à Claudio honoratur statua propter Magiam. *Iren. lib. 1. cap. 19. Iustin. Martyr ad Antonium.*

e TIBERIVS ALEXANDER Alabarcha an. 2.

Ibid.

e HIC erat frater Philonis Iudæi. *Ioseph. lib. 18. Ant. cap. 8. & 10.* procurator Iudææ à Claudio factus.

51

Inter consulares Vespasiani amicos statuam habuit, ex Iuuenale.

Herodes Calcidicæ rex moritur.

Inde Agrippa iunior primi Agrippæ filius Rex Calcidicæ à Claudio appellatur an. 8. imperij. Nam hic Agrippa fuit huius nominis tertius.

51 — 4139

Inter Therasiam & Theram, orta est insula triginta duûm stadiorum.

Eodem Pontifice.

Agrippa Herode Iudæorum Rege.

Caßio Long. Pre side Syriæ.

Claudio Cæsare.

Iisdem Sacerdotium & imperium administrantibus.

Magna

Anni Christi		Anni mundi	
51 Ibid. 54 Ibid.c.5. de quo Act. 24.	6 f VENTIDIVS CVMANVS an. 3. *Pontificibus Simone Boëthi filio, Jonatha Anna filio, Matthia.* *Agrippa iuniore Iudæorum rege.* *Quadrato Syriæ præfecto.* *Claudio Cæsare.*	4139 4142	Magna Asiæ pars per Paulum ad Christum conuersa *Act.* 16.17.18. f FESTO Paschæ Hierosolymis orta est seditio inter pontifices & principes populi. Ad portarum limen populo accurrente, triginta millia Iudæorum perierunt, inter quos Ionathas pontifex. *Iof.lib.20.Ant.c.4. & 2. de bell. c. 11.* Cumanus exilio damnatur. Bellum Parthorum inter Gotarzin & Bardanen. Occiso Bardane, Gotarzis regnum obtinet. *Tacit.lib.11.* Iacobus frater Domini Liturgiam siue missam promulgat, quæ Græcè habetur. *In.6. Synodo Constan.can.32.* Vnde ab Apostolis primus constitutus fuisse dicitur Episcopus & λειτουργός. *Egesippus apud Euseb.* λειτουργός. i. sacrorum solenniuin administrator, officiatius, missarius. Hinc Missam Græci vocant λειτουργίαν. g APVD hunc Paulus accusatus seipsum defendit. Agrippa tertio regnante, cum anno proximo 55. Verbo Dei in Asia, Macedonia, Græcia prædicato Hierosolymis à Iudæis fuisset captus & Fœlici traditus, à quo per biennium in custodia habetur. Seditio inter Iudæos & Gentiles in Cæsarea Palestinæ.
57	7 g ANTONIVS FOELIX an. 3. *Pontifice Matthia, deinde Elinæo.* *Agrippa iuniore Iudæorum rege.* *Claudij Cæsaris duodecimo.*	4145	Vespasianus missus à Claudio in Germaniam, deinde in Britanniam trigesies & bis cum hoste conflixit, viginti oppida cepit & Vectam insulam. Ægyptius quidam impostor plurimos Iudæorum seducens a Fœlici perfide opprimitur. *Act 21. Iof.lib. 20.c.12.* h Fœlici à Iudæis accusato successit Festus, à Nerone missus. Is Paulum, cum Cæsarem appellasset, Romam postero die misit Iulio Centurioni traditum, vbi per biennium mansit, omnes, qui ad se adibant recipiens, regnum prædicans, & liberè ac sine impedimento docens, *Act.vlt.* Ad festum visitandum Agrippa rex (Calcidicę.s.) venit. *Ibid.*
57 Lib.20. Ant.c. 7. Act. 25. & 26. 60	8 h PORTIVS FESTVS missus à Nerone an.3. *Pontifice Iosepho Camæ filio, deinde Anano Annæ filio.* *Agrippa iuniore Judæorum rege.*	4145 4148	Ananus Paulum pugnis percuti iussit. *Act.25.* Is erat Sadduceus, vt è Iosepho & Egesippo Nicephorus docet. *lib.2.c.38.* Bellum Parthicum ob Armeniam. Corbulo Syriæ procõsul Tyridatem Armeniæ regem fugat, Artaxata regni metropolim comburit. *Tacit.* Aziazo Emeseorum rege mortuo frater successit, & minoris Armeniæ principatus Aristobulo Herodis Calcidẽsis filio à Nerone conceditur. *Iof.cap.11.libro 20.* i FESTI morte audita à Nerone missus. *Iof.20. Ant.c.8.* Interim Anani pontificis iussu Iacobus frater Domini de templo præcipitatur, ob cuius necem populus credidit consequutam fuisse Romanam calamitatem. *Iof. lib. 20 Ant.c.8.*
60 Ibid.c.8. 63	9 9 ALBINVS an. 3. *Pontifice eodem & Iesu Gamalielis filio.* *Agrippa iuniore Iudæorum rege.* *Nerone Cæsare.*	4148 4151	Rexit Hierosolymitanam Ecclesiam annis 30. vsque ad Neronis septimum, qui septimus erat antequam Romæ D. Petrus crucifigeretur. Itaque epistola Clementis ad Iacobum fratrem Domini Hierosolymorum episcopum, non ad hunc scripta est, qui & Apostolus fuit & Iacobus Alphæi, sed ad successorem aliũ, de quo in Liturgia Æthiopica, & apud Epiphanium contra Antidicomaritas, & eundem Clementem in lib. Recognitionũ, quibus locis celebratur mentio trium Iacoborum, quorum duo Apostoli, tertius simpliciter frater Domini episcopus Hierosolymitanus appellatur. In episcopatu successit Simon frater. *Egesippus.* Miserunt Iudæi nuntios Romam aduersus Paulum &

Anni Christi | *Anni mundi*

Agrippam regem. Paulus vinctus an. 2. Neronis, Marcellino & Auiola Coss. *Cassiod.* Anno Neronis 4. Romam peruenit. Mansit autem biennio toto in ædibus à se conductis, & suscipiebat omnes qui ingrediebantur ad eum, prædicans regnum Dei nemine prohibente. *Act. vlt.*

60 — 4148

Circa autem finem biennij coram Nerone causam dixit, liberatus ex ore leonis. 2. *Tim.* 4.

Sequenti octennio ad ecclesias Syriæ, Asiæ & Macedoniæ rediit *Phil.* 1. in Italia, Hispaniis, *Rom.* 15. Gallia, & aliis occidentis regionibus docuit. *Euseb. lib.* 2. *c.* 22. *Epiph. Hier.*

Posteà cùm secundo Romam rediisset, à Nerone capite truncatus est die 29. Iunij.

Ascenderat Hierosolymam post annos 17. à sua conuersione, qui erat Christi passi 18. Quo tempore cōcilium illud Hierosol. *Act.* 15. vulgo ponitur.

Paulus & Seneca amici se mutuis literis sæpius salutant, quarum meminit Hier. in catal. & Aug. epist. 53. & 54.

Accepta à Nerone facultate abeundi, quo vellet, transiuit in Hispaniam per Arelatem & Viennam vrbes Galliæ in quibus Trophimum & Crescentem reliquit. *Epiph. hæres.* 51. *Sophron.*

63 — 10. — 4151

D. Lucas mandato Pauli primùm prædicat in Gallia, deinde in Dalmatia, Italia, Macedonia. *Epiph. Ibid.*

Ibid. c. 9. — **K GESSIVS FLORVS ann. 3.**

Philippus Apostolus Gallis prædicauit Christum, & Gallias ad prædicandum accepit. *Freculphus in chronicis post Isidorum, cap.* 75.

66 — 1159

Agrippa Cæsaream Philippi ampliorem reddens, Neroniam appellat. *Ios. lib.* 20. *Antiq. c.* 16.

Matthia Theophili filio Pontifice, deinde Phinæo siue Phinele.

k A Nerone missus Matthia Theophili filio pontifice, vel iuxta Hebræos, Anano, bellum contra Romanos Iudæi (Flori tyrannidem non ferentes) susceperūt, quod postea in eorum perniciem terminatum est. Phinæo pontifice, qui in chronicis Hebræorum Pherut filius Phenielis alienigena, & sorte factus pontifex dicitur, deposito Anano Annæ (qui Dominum damnauit) filio.

Agrippa iuniore Iudæorum rege.

Florus præsente Berenice regis Agrippæ sorore pro Tribunali die solenni principes Iudæorum flagris verberat, & crucibus suffigit. *Ioseph. lib.* 2. *de bello cap.* 25. Hinc rebellio, ad quam opprimendam Vespasianus destinatur.

Plena impostorum & Magorum omnia (pœna reiecti Christi) *Ioseph. lib.* 20. *Antiq. cap.* 6.

66

Plena prodigiorum omnia, octo præcipuè horrenda, futuram Iudæorum cladem portendunt. *Iosip. Ioseph.*

Nerone Cæsare, cuius duodecimo bellum Iudaicum cœpit, Cæstio Syriæ præside.

Ioseph. lib. 20. Ant. c. 9.

Eleazar Anani filius rebellionis primus auctor. Simeō ben Giora Idumeos, Ioannes quidam zelatores ad vrbem contra Romanos tuendam introducit. Duobus istis tyrannis omnia in hoc bello sunt gesta, qui & pœnas dederunt. Nam à Tito capti & in triumphum ducti, cæsi sunt duriter, & deinde crucifixi.

Nero hinc imperat annos duos.

Anno Christi 65. prima per Imperatores Christianorum persecutio incœpit, sæuiit vsq; ad Neronis mortem id est, Christi 69. per quatuor videlicet annos.

Trophimus Pauli discipulus, apud Arelatenses prædicat, de cuius fonte omnes Galliæ riuuli acceperunt. Irenæus Lugduni, Crescens Viennæ, Visinus Biturigis, Paulus Narbonæ, Saturninus Tholosę, Austremonius Aruernis, Martialis Lemouicis, Burdegalensibus, Pictauis, Fronto Petragoriis, Eutropius Xanctonis, Gatianus Turonis Iulianus Cœnomanis, Parisiis Dionysios, Senonis Sauinianus & Potentianus, Beluaci Lucianus. Heduæ Ando-

66 — 4154

chius

Anno Christi. | Anni mundi.

66 — 4154

chius Lingonis Benignus. Cæteræ nationes suos primos Apostolos designent. Mihi nostros Gallicos annotasse sat est. Alioqui non dubito, quin eodem hoc tempore vbiq; terrarum alij, apud alias gentes prędicationis munere fungerentur, quando intra viginti aut triginta annos à Domini morte, Euangelij doctrina vbique ferè audita, & recepta inuenitur. *Chrysost. hom. 10. in Matth.*

Quod significat D. Paulus, dum Rom. 1. Romanorũ fidem annunciari per totum orbem scribit. Roman. 1. iam vulgatum fuisse Euangelium vbique. Coloss. 1. Euangelium prædicatum esse apud omnem creaturam, quæ sub cœlo est.

Tecla prima ex mulieribus virgo & martyr, apud Iconium Pauli discipula.

II

I VESPASIANVS proconsul, qui postea adeptus est imperiũ an. 3

69 — 4157

Phinæo Pontifice.

Agrippa iuniore Iudæorum rege.

Nerone Cæsare vltimos duos annos explente.

Ottone, Galba, Vitellio annum vnum de imperio contendentibus, & se mutuo interficientibus.

I PROCONSVLARI imperio à Nerone (regni eius duodecimo) missus Vespasianus contra Iudæos, qui præsidis Festi Flori iniurias non ferentes rebellare cœperant, Galilæam totam, cuius dux erat Iosephus, partim vi, partim deditione occupauit.

Mox transito Iordane, Gadaram primo impetu cepit, & aduersus eos, qui Gadaris fugerant, equitatum immittens tota regione trans Iordanem potitus est vsque ad Macherunta.

Alio deinde prælio Hiericuntem cœpit, & coëgit intra muros Hierosolymæ Iudæos confugere. Deinde ad Hierosolymam excindendam Titum filium reliquit, *Sulpit. lib. 2.*

Titus autem, vbi pater per Alexandriam ad imperium capessendum profectus fuisset, anno post secundo (qui erat Domini 71. in Paschate, quo die Christum in crucem ante quadraginta propè annos egerant, vrbem expugnauit, sexcentis hominum millibus gladio & fame consumptis, & centum aliis millibus publicè in mancipia vænundatis. *Ioseph. de bello Iudaico lib. 3. cap. 6. Tacitus & Sueton.* In sacerdotes præcipuè sæuiit. Nam eos cum misericordiam peterent, iussit occidi, dicens, decere sacerdotes cum templo interire. *Ioseph. lib. 7. belli cap. 10.*

Rabbinos decem necauit, quos recolunt pro sanctis Martyribus R. Simeon ben Gamaliel. R. Ismaël ben Elisæi, R. Hanina ben Tedarion, R. Husiphit, R. Eleazar ben Samaa, R. Iuda ben Dama, R. Isbak scribam, R. Iuda ben Hachinas, R. Iuda ben Baba. Decimum R. Akiba Barcozbæ armigerum extinxit Adrianus. *Hebr. in suo breuiario.*

Discipulos Sapientum, i. Scribas & Pharisæos crudeliter occidit, *Kimhi in 2. Ioëlis.*

Inuito & renitente Tito templum à militibus incensum, ita vt ignis humana industria non potuerit extingui. Die Augusti decimo, quo etiam à Babyloniorum rege olim fuerat concrematum. *Iosippus.*

Nam negat Titus se tanti operis templum incensurum, ne in Deos & muros inanimatos sæuire videretur. *Ioseph.*

Reliquos, qui duce Barcosba (is vnus fuit è quinque, qui se Iudæis Christum in lege promissum persuaserũt, magno ipsorum detrimento (arma cœperant, aggressos templum restaurare, Adrianus funditus perdidit. Barcozbam minimè fuisse cæsum ab Adriano asserunt Hebræi, sed eius nepotem. Nam eum regnum reliquisse filio Romulo aiunt, quod ipse sub Domitiano vsurpauerat & cõtra Romanos defenderat. Et certè etiam Traianus bellum gessit contra Iudæos in Ægypto, qui opportunitate loci euerterant templum, & sepulchrum Pompeij propè montem Cassium. *Appian. lib. 2. de bellis ciu. l. cap. 13.*

69 — 4157

Bar-cozba an.2.& semis regnum tenuit.*ca. Helec in Sanedrim*, compellebat exquisitis suppliciis Christianos negare Iesum esse Christum, eumq; blasphemare.*Iust.Martyr.Apolog*.2.

Ter templum restaurare conati sunt,sub Adriano, sub Constan.magno,sub Iuliano Apostata, qui hostis Christi etiam pecunias contulit, & artifices vndique euocauit furens,vt Domini sententiam euerteret, qui non patitur tēplum Salomonicum deinceps instaurari.Vnde vbi aperuissent fundamenta & manum ędificationi admouissent, ignis è fundamento emicans multos exussit.Sed & Imperator flammam cum plerisque aliis vix euasit. (*Cantacuzenus Oratione secunda, contra Mahometem. Ammianus Marcellinus, (Paganus alioqui) lib.23.Ruffinus sub finem histor.10.Chrysostom.hom.2.& 3. contra Iudaeos. Ambros.epist.29. ad Theod.*

Illustribus his testimoniis docuit statum Iudaicum ad nos minimè pertinere quia eum deleuit funditus, nec vnquam instaurari passus est.

Quam sint à Deo alieni,etsi voce tacente, exitu confitentur. Dispersi & palabundi vagantur,Soli & cœli sui profugi,per hospitia aliena iactantur. *Cyp. de idolorum vanitate.*

Prouidens Deus infirmitati nostræ & volens multiplicari suam Ecclesiam, omnia illa subuerti fecit & penitus tolli, vt sine vlla cunctatione illis cessantibus, hæc vera esse,pro quibus in illis typus præcesserat, crederemus. Erat prius Hierusalem vrbs magna,regalis, vbi in templum Dei Christus venit:qui cœlestis Hierusalem cœpit aperire mysteria,deleta est illa terrena, & in templo non remansit lapis super lapidem. Erat prius pontifex sanguine taurorum & hircorum purificans populum,sed ex quo verus apparuit pontifex,qui credentes suo purificaret sanguine,nusquam est ille pontifex prior, nec vllus ei locus relictus. Altare fuit prius & sacrificia celebrabantur, sed vbi venit verus Agnus qui seipsum hostiam obtulit Deo, cuncta illa velut in tempus posita cessauerunt.*Orig.hom.10. in Leuit.*

m VT Vespasianus multos Iudæos ad publicas operas ad Neronem miserat,ita Titus 16. millia Romam ad patrem misit in triumphum.*Ioseph.ben Gorian.*

Rab. Simeon Cabbalicorum princeps,cuius Cabbala legalium rerum arcana,spiritalem Allegoricamque intelligentiam continens,Patrum tantum temporibus per Mirandulanum principem in lucem exiit.

Iosephus Galilææ præfectus tandem à Romanis capitur.Hebræi eum vocant Ben Gorion. At ipse se dicit filium Matathiæ,& se distinguit à Iosepho filio Gorionis lib.2.de bello Iud.

Decepti sunt Iudæi post Iosippum Iosephi nomine. Itē quod vterque esset sacerdos doctus,nobilis, &c. quod vterque idem de Antiquitatibus Iudaicis & de bello argumentum tractarit,vnus tamen Hebraicè,alter Græcè.

Statuam auream inter Impp. Romæ est consequutus. *Suidas.*

R. Iohanan ben Zacchai in principem à Tito relinquitur Iudæis post dirutam Hierusalem in Iabna, Bither, Osa & earum vinculis.*Iosippus.* Quinque insignes habuit discipulos.R.Eliezer filium Hyrcani. R. Iosuë filium Hananiæ,R.Ioseph sacerdotem,R. Simeon ben Nathanael. R.Eleazar ben Aruch.*Pirke Aboth.*

Titus crudeliter etiam occidit eos, qui erant de regia

Anni Christi

69

71

12

m TITVS Vespasiani filius, annis duobus qui annus erat secundus Imperij patris.

Pontifice nouissimo Phinæo.

Agrippa rege.

Anni Christi 71 — *Anni mundi* 4159

rodis familia, ob suspitionem affectati imperij Iuda, inter quos & Hebræi tradunt, Agrippam regem, qui alioqui prolixa oratione rebellionem dissuaserat cum filio suo Munabaz obtruncatur, fuisse, sicque intra 100. annos omnes misere periisse, vt supra ex Iosepho retulimus. Nostri Agrippam annis 5. post obiisse narrant, è Iosepho in sua vita.

Simeonem Gioræ filium, qui principatū tenebat, triūpho iugulandum cum aliis multis seruauit, Ioāne in perpetuos carceres damnato. *Ioseph. belli lib. 7. cap. 46. & Xiphilinus in Vespasiano,* Nisi quod eum Barsoram nominat, sed mendosè pro Bar Gioræ.

Vbi aliqui Gioram appellatiuè accipiunt pro proselyto. Nam etiam proselythi siue Iudæis immixti alienigenæ Gioræ vocabantur. *ex Eus. lib. 1. inst. c. 7. & Iust. cum Triph.* ארויג Syriacæ *Theodo, in Exod. q.* 24. Hebraicè גר *gher.*

Vrbis captiuitatem anteuertit Christianorum Ecclesia illic congregata. Nam se Dei monitu Pallam vrbem Agrippæ regis, qui pro Romanis stabat trans Iordanem, recepit. *Eges. l. b. 5. cap. 2.*

Vespasiano Cęsare, cuius secundò capta est Hierusalem. Ita bellum Iudaicum quinque annis confectum est

Ex omnibus, quæ Romano imperio parēt, solam Hierusalem contigit ad summum infœlicitatis gradum procedere. Hanc sub Sedechia rege, propter hæreses & peccata, Nabugdonozor penitus euertit, sed post 70. an. Cyrus restaurari iussit. Deinde sub Onia pontifice ab Epiphane capta est, templúmque profanatum, at mox à Iuda Machabæo recepta. Orta dissentione inter Hyrcanum & Aristobulum ob summum principatum Pompeius Romano subegit imperio, &c. *Ioseph.*

Totus decor & fertilitas terræ sanctæ vnà cum templo & gente concidit. *Ios. de bello Iudaico.* Vnde Balsamum vni Iudææ concessum, ex Plinij lib. 12. c. 26. nec alibi vnquā visum, quam in Iericho, in Ægyptum translatum est. *Ios. ben Gorion. lib. 4. c.* 22. Vbi crescere dicitur rigatum fonte, qui virgini & filio eius scaturiit, non aquæ alterius irrigatione, diligenti Ægyptiorum custodia. *Ionius.*

Summa ab Archelao siue ab Herodi Magni morte vsque ad vrbis Hierusalem expugnationem 69. qui annus erat à Christo nato 72. à passo 39. vel 40.

Vrbs capta & funditùs deleta triennio post mortem Pauli, decennio post mortem Iacobi iusti.

In excidio vigebant R. Iohanan ben Zachia, de quo supra & eius discipulus R. Eliezer filius Hircani, qui librū Pirke scripsit de dispositione & affectionibus sphærarum terræ, & omnium in Astronomia mirabilium. Eius discipulus R. Ismaël sacerdos magnus. R. Iosua, R. Gamaliel, & eius filius R. Simeon, qui fuit pater R. Iudæ Hakkados Cozri, & in tractatu Berochoth cap. vlt.

Post excidium R. Tarphon, R. Akiba. Hinc post Adrianum Imperatorem R. Meir, R. Iehuda R. Iosé, R. Simeon ben Azai, R. Hanama. Sub Antonimo. Ribbi. i. R. Hakkados, siue R. Iuda, R. Nathan, R. Iosua ben Gotha. Mox Tanaim auctores Misna, siue contextus Talmudici, deniq; Amoraim auctores Ghemara, siue Talmud.

71 — 4159

Titus Septizonius, quod oppidum est Italiæ, non Idumæus (vt Iudæi mentiuntur, quò oracula Scripturæ contra Idumæos ad imperium Romanum torqueant (vastata tota Iudæa, & in miserandam speciem redacta, aliquos reliquit in Labna (oppido maritimo inter Iapho & Ascalonem (Bithet, Osa) propè Ascalonem) & earum vinculis, præficitur eis R. Iohanan ben Zacchai, qui se Vespasiano patri dediderat. *Iosippus*, Boniam sacerdotem fratrem Iosephi sacerdotis minorem omnibus Iudæis, qui relinquebantur Hierosolymis, præfecit, in Iosephi gratiam. *Ioseph Ben Gorion sub finem*

Anni christi.		Anni mundi
71	VESPASIANORVM CÆSARVM SÆCVLO.	4159

belli Iudaici Iosephus tamen ipse scribit Titum omnia illic destruxisse, præter tres turres.

Vastata Hierusalem Romani Emaũtem ædificiis exornarunt, & ex euentu victoriæ Nicopolim nuncupauère *Tripart. hist. lib. 6. cap. 42. Plin. lib. 5.*

In earum vna, nempe Bither, Barcozbas sedem regni statuit Domitiano principe per 30. annos & sex menses, deinde filius eius & nepos sub Nerua, Traiano, Adriano, qui huic Tyrannidi finem imposuit. *Hist. Heb. de rebus Roman. & in tract. Sanedrin. cap. Col. Israel.*

Quid post Romæ exilium Iudæi egerint, Talmud, Ghemara Derasim, Gheonim, &c. vtque se gesserint, ad annum vsque 1108. ab eodem excidio, quo Maiemonim scribebat R. Mose ben Maiemon, qui est Christi 1148. consule eius libri præfat. & Cabbalicam historiam R. Abraham Leuitis. Atque hæc quidem de veteri populo.

DE HIS QVÆ AD CHRISTVM SPECTANT

Externorum testimonia.

IOSEPHVS lib. 18. Antiquitatum cap. 4. vbi Iesu veram doctrinam & resurrectionem confessus fuisset, inquit: Christus hic erat, &c.

Romani ex Sibyllinis oraculis sibi cauebant, ne quis suorum, regem Ægypti reduceret. Esse enim in fatis, vt statim vniuersi monarcha nasceretur. Hoc oraculum attingit Cicero prima Epistolarum Familiarium ad Lentulum, qui id negotij petebat. Ac sanè vbi Ptolemæus à Gabinio reductus esset, rebus diu in Senatu agitatis Christus non ita multò post natus est. Vide finem libri secundi Oraculorum Sybillinorum, quæ Græcè extãt.

Sibyllæ versus obseruamus aliquem appellandum esse Regem si salui esse velimus. Cicero secundo de Diuinatione, vbi & meminit Acrostichidis, quæ Regis illius nomen primis litteris versuum exprimebat. Locus autem est in 8. Oraculorum Sibyllinorum, in quo Acrostichis est hæc Ἰησοῦς Χριστὸς, Θεοῦ υἱὸς, σωτὴρ, σταυρὸς Iesus Christus Dei Filius seruator, crux.

De hoc rege Sibyllinum librum vertisse Ciceronem narrat Constantinus Imperat. oratione ad Senatum.

Integra est Virgilij Eclog. 4. de Christo. vt à Cumæa Sibylla descriptus fuerat, cuius versibus consideratis, Secundianus Decij præfectus Verianus pictor, & Marcellinus orator Christiani effecti sunt. *Vincent. lib. 11. cap. 50.*

Fama erat esse in fatis, vt eo tempore Iudæa profecti rerum potirentur, *Suetonius in Vespasiano ca. 4. Ioseph. lib. 6. de bello cap. 31.*

Herodes pueros in Syria, inter quos & filium suum necat. *Macrobius lib. 2. Saturnal. cap. 4.*

Maximus terræ memoria mortalium extitit motus, Tyberij Cæsaris principatu, duodecim vrbibus Asiæ vna nocte prostratis. *Plinius lib. 2. Natur. historia cap.* 86. Is est quem Matth. 28. Angelus die resurrectionis Christi excitat.

Ante euersum à Romanis templum, aperuerunt se spõte templi portæ, quæ vix à 30. hominibus aperiri poterant. *Talmudici Tract. Iomá, initio cap. 4. Kimhi in 11. Zacch.* Attingitur, quòd in passione Christi dicitur, apertum tem-

71		4159

plum

Anni christi 71 | Anni mundi 4159

VESPASIANI PRINCIPATV.

plum, velum scissum, &c.

In insulis maris Mediterranei vox hæc, Imp. Tyberio, audita est: magnus Pan hodie mortuus est. *Plutarchus inter rationes libri, cur oracula defecerint.* Quod aliqui de Christo mortuo, alij de Satana per Christum occiso intelligunt.

Sic M. Seruilio C. Sexto Coss. (anno vno ante passum Dominum) funus Corui celebribus exequiis, nouo, & inusitato facinore à populo Rom. curatum. *Plin. lib. 10. c. 43.* significante Spiritu sancto, Coruum .i. atrum illum Satanam mox extinctum iri Romæ, vbi præcipua eius erat sedes & garritus.

Concionantibus Apostolis idola obmutuisse docet *Theodor. lib. 10. Græc. affectio.*

Cessant oracula Delphis. *Iuuenal. Sat. 6.*
Sed siluit, postquam Reges timuêre futura.
Et superos vetuêre loqui. *Lucanus.*
Excessêre omnes adytis, arisq; relictis,
Dij quibus imperium hoc steterat.

Hodie profecto summa in mendicitate Delphicum oraculum. *Strabo lib. 9.*

Duas præcipuè causas affert Plutarchus libro de hac re edito. Vnam omnium rerum esse vicissitudinem. Dæmones ipsos siue deos oraculis præpositos senescere & mori, exhausta cœlestis spiritus vi. Alteram, abundare suam ætatem philosophis & sapientibus, quorum responsa defectum oraculorum supplerent. Sed vera causa est, quod Christus apparuit, vt dissoluat opera diaboli. *1 Ioa. 3. Zach. 13.* Quam reddidit etiam ipse Apollo Augusto Cæsari. παῖς ἑβραῖος κέλεταί με θεὸς μακαρέσσιν ἀνάσσων, &c. Me puer Hebræus cogit Deus atque Deûm rex, &c. *Niceph. lib. 1. cap. 17. Suidas in Augusto.*

Augustus Sibyllinos libros habito delectu condidit duobus forulis auratis, sub Palatini Apollinis basi, *Suetonius in Augusto capit. 31.* Non sine Dei Ecclesiæ suæ de Sibyllinis oraculis prouidentis numine, ea vt Constantinus postea publicaret. *Eusebius libro vltimo de vita Constant.* In diebus ipsius, fons olei largissimus de taberna meritoria Romæ per totum diem fluxit, *Orosius lib. 6. capit. 19.*

Cur verò profani tam pauca narrarint de Iudæis & Christianis docet Budæus sub finem lib. 4. de Asse.

Quæ libris tribus vltimis de Antiq. septem de bello, & in vita sua Iosephus, Philo Iudæus in Flaccum, de legatione, & alibi Græcè scripserunt, Ioseph ben Gorion, Iosippus & Talmudici de excidio Hieros. Hebraicè singularem Dei iram in populum Iudaicum ostendunt, & Christi religionem mirè confirmant. Verbi gratia, qua mensura mensi sunt Christo, eadem est eis repensum. In monte Oliueti Christum comprehenderant, in eodem primùm Titus castra fixit, vt Hierusalem caperet. *Iosep. lib. 5. de bello cap. 8.* Secundo Paschate conclusi intra muros, *lib. 5. cap. 25. & 45.* Tertiò in Cedron cæsi, *lib. 5. capit. 10.* Quartò à Simone ad Ioannem, vt à Caipha ad Pilatum, qui Hyerosolymis tyrannidem occupauerant, remittebantur, torquebantur, &c. *Ibidem cap. 27.* Quinto pro tribunali cæsi, clauis à militibus ira & odio abductis, & in ludibrium crucifigebantur. *lib. 5. c. 28.* Erant autem (inquit) infiniti, cum 500. aut etiam plures singulis diebus caperentur. Adeò vt ob multitudinē locus nō sufficeret crucibus, & cruces corporibus. Quo supplicij genere affici cœperant sub Floro prætore ante

Anni christi 71 | Anni mundi 4159

7.annos. Nam Iudæorum nobiles ante eius tribunal virgis cæsi, deinde crucifixi, *lib. 2. de bello cap. 25.*

Anni mundi

Sexto, vt Christum gentibus tradiderunt, extra vrbem traxerunt cũ probro, vt crucifigeretur, &c. ita è patriis locis eiecti, toto orbe signum diuini in se iudicij circumferunt, instar Cain vagi, profugi, exules, vbique, præter quàm apud se, consistentes, gentibus venundati, sine Regibus sacerdotibus, sacrificiis, &c. *iisdem libris.*

4159

Septimò Alexandriæ & aliis locis, & eadem multò plura passi sunt, vix dum septimo anno à Christi morte exacto, *Philo in Flaccum prætorem Ægypti.*

Carabæ Iudæi insani, in loco superiore, vt spectari posset ab omnibus, capiti diadema imponunt papyraceum, pro paludamento corpori stoream, manui pro sceptro frustum arundinis. Sic ornatum regiis insignibus & in regem transformatum, more histrionico, adolescentes perticas in humeris gestantes pro satellitio stipabant. Tum alij salutatum accedebant magna voce, Regem Iudæorum salutantes, Syra voce Mari, alij sibi iura reddi petebant, alij eum consulebant de republica. *Et paulò post,* Iudæi in Alexandria sub Caio, prætore hoc Flacco tractati, vt etiam qui dolerent ipsorum vicem confestim pœnas darent, arreptique flagris cædebantur, & post omnia tormenta, quæ poterant excipere corporibus, tandem in crucem agebantur. *Et post,* Flaccus è Senatu nostro quem Augustus nobis instituerat, 38. comprehensos in suis priuatis ædibus, confestim vinciri iussit, traductos egregia pompa per medium forum, senes reductis in terga manibus, induxit in theatrum, statuosque coram inimicis nudos flagellauit, vt concisi verberibus, aliquot mox, vt inde sunt elati, exhalarint animam, reliqui deplorata salute, cum diuturno morbo conflictati sint.

* *Et post*, Mos est in neminem damnatum animaduertere, donec solennes celebritates, natalitiaq; Augustorum festa prætereant. At iste (Flaccus per eos ipsos dies iniustis pœnis affligebat homines innoxios. An non poterat postea, si voluisset, easdem ab illis exigere? *poterat ô Philo, sed vos noluistis differre Christi crucem, donec Pascha celebritas præteriret.* Sed procurabat, vrgebatque negotium, vt turbis aduersariorum gratificaretur, cùm debuisset habere temporis rationem atque reuerentiam, & differre mulctationem in aliud. *Et post,* Manè vsque ad horam tertiam, quartámue Iudæi flagellabantur, suspendebantur, rotis alligabantur, damnabantur per mediam orchestram, ducebantur ad supplicium.

An non *sic illa impia vox, Sanguis eius sit super nos & super filios nostros, incipiebat vobis redire per iugulum. Sed multò plures querimoniæ apud Talmudicos & Rabbinos, qui istis vigebant temporibus.*

CHRISTI *numen ne quidem*

Ethnicis fuit ignotum, qui eius cultores sunt persecuti. Tyberius eum referre voluit inter Deos, *Tertul. in Apol. Orig. lib. 2. contra Celsum. Euseb. lib. 2. Inst. cap. 2.*

Traianus temperauit persecutionem à Plinio 2. monitus. *Ipse lib. 10. epist. Plinij.*

Adrianus pro Christianis rescriptum misit ad Minutium Fundanum Procons. *Iust. Martyr. 2. Apol. Niceph. lib. 3. cap. 27.* Hierosolymam habitandam eis dedit, eiectis Iudæis, *Euseb. lib. 4. cap. 5. Dion Cassius in Adr.*

Antn. Pius pro iisdem literas dedit ad Asiæ populos, in quibus ipsos fatetur colere Deum immortalem. *Ibid. Iustinus.* Et alias in quibus legionem Christianam vocabat κεραυνοβόλον, fulminis iactatricem, &c. *Ibid.* Christianis æquus. *Xiphilinus in epitome Dionys.*

Marcus Ant. neminem, quod Christianus esset in ius vocari voluit, vt ex ipsius rescriptis constat.

Alexander Mammeæ Christi imaginem in suo larario habuit, eique vt Deo templum consecrare statuit, & Vlpiani eiusdemque farinæ Iurisconsultorum furores contra eius cultores cohibuit. *Lampridius.*

Galienus claro Dei iudicio de patre Valeriano à Sapore capto territus pacem eis dedit, & publico edicto persecutionem amouit. *Eus. lib. 7. cap. 20.*

Aurelianus fulmine subito territus persecutionem non est executus. *Vopiscus, Eutrop.*

Maximinus Galerius pro Christianis edictum tulit, *Ruffinus.* Licinius Itidem. *idem.* Iulianus Apostata incerto ictu ad mortem sauciatus, virtutem Christi confessus est, Galilæe vicisti. *In hist. Eccles.*

Maxentius persecutionem prohibuit. *Optat. lib. 1.*

Reges Persarum etiam pro Christianis multa edicta tulerunt.

Mahometes in suo Alcorano, Turcæ, Saraceni, Tartari magnificè de Christo sentiunt & prædicant. *Ex ipsorum libris, & nostrorum peregrinationibus.*

4159

Anni vrbis conditæ

a MEDORVM regnum post destructam Sardanapali monarchiam vsque ad Cyrum Persam, semper perpetuis Regibus administratum est *Diod.Siculus lib.3. ex Ctesia. Gindio.*

b ARBACES siue Arbactus corrupte pro Arphaxat, quod nomen ad posteros transiit, vt Cæsaris apud Romanos, vnde *Iudith.* 1. Arphaxat rex Medorum à Nabugd. victus, videtur esse Ciazares.

Post Arbacem, quidam interponunt Sosarmum, Medidum & Cardiceam, & non Reges sed præfectos Medorum appellant; vt Herodot. Eorum autem res gestas breuiter è Ctesia narrat Diod.lib.3.

c DEIOCES, qui & Ciaxares, primus se Regem appellauit, *Herod.* Ad eum fugientes Scythæ, deinde ad Haliatten Lydorum regem, causa fuerunt belli grauissimi. *Ibid.lib.1.* Ab eo vsque ad captiuitatem Astyagis Medicam historiam describit Herodot.*lib.1.*

Orof. li 1. cap.

Horum temporum meminit Iosephus contra Appionem.

Ecbatanam condidit. *Herod. lib.1.*

Hoc tribuitur Arphaxat. i. Ciaxari, *Iudith.1.*

d PHRAORTES cum omnibus suis copiis ab Assyrijs, id est, Babyloniis cæsus est. *Herod. lib.1.*

Persas suo imperio subiecit. Deinde Asiam. *Ibid.*

Obsidens Niniuem moritur. *Ibidem.*

e HIC bellum gessit contra Haliattem regem Lydorum, Nabugdonozore occupato contra Moabitas, Ammonitas, Arabas & Syros.

Lydos vicit, & Asiam trans fluuium Halim subdidit. *Herod. lib.1.*

Scythas, qui ipso deuicto 28.an. Asiam tenebant, & placati à Psammetico rege Ægypti, Ægypto abstinuerant, astu trucidauit. Niniuem cepit du-

HAC SEXTA ÆTATE,

Quæ incipit anno mundi 3568. Monarchia fuit per ordinem penes Chaldæos, Persas & Græcos.

Ecclesia captiua & multa patiente floret mundus.

Dilacerato Assyriorum Imperio & ad ignem compulso Sardanapalo apud

a MEDOS.	BABYLONIOS.
b *Arbactus, qui & Arbaces, an.28.*	a *Merodac qui & Baladam, an.52.*
c *Diocles, vel Deiotes, an.53.*	*Ezechia & Manasse Iudæ Reg.*
d *Phraortes, an. 22.*	b *Ben Merodac an.45.*
e *Ciaxares, an. 40. qui videtur dici Arphaxat. Iudith.1.*	*Menasse, Amō Iosia, Ioachaz, Ioakim per ordinem Iudæorum regibus.*

Anni mundi

3464

3564

HOC rerum successu deinceps Dei iudicio regna mundi præcipua extiterunt.

ASSYRII subegêre cæteros populos, & transtulêre Israël.

BABYLONII & CHALDÆI deleuêre Assyrios, subegêre Ægyptum, & Syriam, & transtulêre Iudæos.

MEDI & PERSÆ deleuêre Babylonios.

MACEDONES & GRÆCI Persas & Medos.

ROMANI, Macedonas & Græcos.

BARBARI, Romanos & ex eorum imperio multa regna condiderunt, præsertim Turcæ.

Hic Danielis est ordo & summa.

Triginta reges à Nino ad Sardanapalum. *Diodor. Siculus.* Imò triginta sex, spatio mille ducentorum quadraginta annorum, *Eusebius in Chron.* Iam docui hanc monarchiam ante Nabonazarem, siue Phul, valdè esse suspectam ac Græcos antiquitatis ignorationem fabulis compensasse.

Vti populus Dei captiuitate atterebatur, ita à contrario populus Satanæ rebus prosperis crescebat. Nam Babyloniorum & Græcorum, qui maximi idololatriæ fuerunt auctores, res incipiebant clarescere.

Paulò ante captiuitatem Archilocus Iambicorum versuum inuentor, quibus Lycambem ad restim compulit, Phocylides, Epimenides Cretensis, qui 57. an. dormiisse traditur, & ignoto Deo altare construxit Athenis, poetæ. Therpander musicus, qui cytharæ septem chordas addidit, quæ edita carmina primus etiam composuit. *Plin. lib.7.cap.56.*

Inchoante captiuitate, Symonides Lyricus artis memoriæ inuentor, qui & octauam chordam cytharæ adiecit, vt nonam postea Timotheus. *Ibid. Plin.* Stesichorus poeta Sicu-

lus, Alceus primus tragicus, Sappho musa Græcis decima. Lesbia, quæ Elegias, Iambos, Monodias, lyricorú carminum libros nouem, epigrammata scripsit, & prima plectrum excogitauit.

a MERODAC Baladan cum 12. ann. in Babylone regnasset, magnam Assyriorum potentiam ad Chaldæos transtulit, pòst regnauit annis 40. Ab eo Babylonia dicitur Merodac. *Ierem.*1.& 50.

Eo amico vsus est Ezechias, quare ab ipso accepit munera & fœdus cum eo iunxit, quòd Solem decem lineis retro egisset. *Esai.*39.4. *Reg.*21. huius miraculi meminit Herod.*lib.*2.

Merdocépadus Ptolomæo, vt Nabugdonozor Nabopolassar, centum viginti quinque annis post Nabonazarem (id est, Salmanazarê vel potius Phul) *lib.*5.*Almagesti cap.*14.

b VIDETVR etiam dictus Berodac, & rex Assyriorum, 4. *Reg.* 21. Atque is esse, qui Menassem regem captiuum cepit, deinde restituit. *Ibid.* confirmata amicitia & societate, quam cum ipsius Patre Merodac Ezechias inierat.

Pro eo Iosias rex Iudæ pugnauit contra Necao regem Aegypti, & in prælio cecidit.

Inter hunc & sequentem aliqui interponunt, vt Metasthenes, Nabugdonozorem primũ Magni Nabugdonozoris Patrem, contra quem ascenderit Pharao Necao, 4.*Reg.*23.

Quem Nabulazar à Beroso, apud Iosephum contra Appionem vocatum aiunt, qui septimo Iosiæ regnum inierit.

c EIVS octauo cœpit sexta ætas, id est, annus mundi 3568. proindéque prima è quatuor Danielis monarchia.

Init enim regnũ quarto anno Ioachim regis Iudæ. Victo Necaone Aegypti Rege, Ioachim Regem tributarium fecit. Iterum vrbem ingressus ipsum cepit & interfecit.

Anni vrbis conditæ			*Anni mundi*
			3464
	c *Nabugdonozor an.*45.	f *Astiages Cyri auus maternus an.*35.	
		g *Darius filius Assueri de semine Medorum.*	
	Ioakim, Iechonia, Sedechia per ordinem Iudæorum Regibus.		
		Summa 178.	
	*Euilmerodac an.*23.		
		Cyrus qui vtrũque imperium coniunxit, victis Chaldæis.	
	d *Baltazar an.*10.		
	Summa 173.		
			3564

centis annis post Ionam Prophetam, *Ibid.& Euseb.* quam postea recuperauit Nabugdonozor isto victo. *Iudith.*1.

Nitocris secunda fœmina quæ Assyriorum (id est, Babyloniorum) imperium administrauit, quinto post Semiramidem sæculo, Euphratem in varios mæandros deduxit, aduersus Medorum incursiones, qui Niniuem euerterant. Ponte mirabili vtramque vrbis partem iunxit, cùm antea limbis transiretur. *Herodot.lib.*4.

f ASTYAGES sororius Crœsi Lydorum regis, & auus Cyri maternus, qui & Cyrum infantem exposuit, Harpago filium proposuit edendum, &c. *Herodot.lib.*1.*Inst.*1.

Appositus est ad Patres suos, & suscepit Cyrus Perses regnum eius. *Dan.*13.

g HVNC Darium Medorum regem putant esse Cyaxarem Astyagis hæredem, cuius filiam Cyrus vxorem habuerit, *Ex Xenophonte.*

Hunc verò Astyagem esse, qui Assuerus dicitur Dan.9. Hydaspes à Profanis, vt quidem censeo.

Baltazarem regem Babyloniorum deleuit, & regnum eorum sibi asciuit. Quot annos tenuerit non constat inter scriptores, qui minimùm vno anno, qui plurimùm, vt Sulpitius, octodecim.

Sed probabilior ex Daniele deducta Hebræorum sententia, vt anno vno, vel ad summum duobus.

Victo Baltazare adiunxit regno Medorum regna Babyloniorum & Assyriorum, quę tria regna postea suo Persico adiunxit Cyrus.

Labinitus vltimus Babyl. rex (Baltazarem scriptura nominat) Nitocris filius à Cyro interficitur. *Herod.lib.*1.

Græci huius temporis historiam, quantumuis recentem, nondum nouerant. Quare Berosus Chaldæus (vt Iosephus narrat libr. 1. contra Appionem) arguit Græcos scriptores, quòd de Assyriaca monarchia multa fabulati sint, seorsum Babylonis structuram, & ea, quæ posteri sunt admirati, Babylonica ædificia ad Semiramidem retulerint, cùm, vt è Chaldæorum non ita vetustis monumentis docet, ad Nabugdonozorem sint referenda. Et vt de condita Babylone mentiti sunt, ita & de ea victa quando vado Euphra-

tis ſiccato immiſſis militibus captam ferunt. (Vnde & iſta aliter narrat Daniel oculatus teſtis.)

Babylon Chaldaicarum gentium caput, diu ſummam claritatem obtinuit in toto orbe, propter quam reliqua pars Meſopotamiæ, Aſſyriæque Babylonia eſt appellata. Sexaginta millia paſſuum muris amplexa, ducenos pedes altis, quinquagenos latis. In ſingulos pedes ternis digitis, menſura ampliore, quam noſtra, interfluo Euphrate, mirabili opere vtroque. *Plin. lib 6. cap. 26.*

d ANTE Balthazarem quidam poſt Comeſtorem in hiſtoria Scholaſtica & Metaſthenē duos eius fratres locant, Regaſſar annis 3. Labaſſardac nouem.

Sed hoc non patitur temporum analogia, neque Scripturæ veritas, tam apud Heremiam, quàm Danielem.

Ioſephus quidem contra Appionem Neregalaſſar nominat fratrem vxoris Euilmerodac, eique 4. annos regni tribuit. Verum illi fortaſſe currunt cum annis Balthazaris tutorio veluti nomine.

Anni orbis conditæ. 181

Altero modo per Monarchiarum ſeriem, huius ſextæ ætatis ſummam membratim probemus atque oſtendamus.

I

a *Monarchia Chaldæorum pertinuit ab Oriente extremo ad Gades, indéque Gallias, Ioſephus, quæ aurea Dan. 2. Huius meminerunt Beroſus apud Ioſeph. & Alex. Polyhiſt. apud Euſ. lib. 5. præp. cap. vlt.*

Incepit ann. mundi 3560. octo annis ſcilicet ante quintam ætatem expletam.

I

Iere. 52. 236

b NABVGDONOSOR filius Merodac annos 45.

Nechaone Ægyptiorum rege & per ordinem Spammo, ann. 6. Ophre. ann. 35. Amaſi, ann. 44.

Anni mundi 3560

a IN DANIELE Monarchiæ ita ſunt ordine poſitæ, vt non melius in tabula pingi poſſint. Quare Porphyrius eum aſſerebat vixiſſe ſub Romana tempora, teſte Hier. in Danielem.

Sub his Eccleſia fuit ſemper deteriore conditione donec Chriſtus adfuit, qui ſuo fœlici aduentu ſub ſuis pedibus eas contriuit, orbémque conuertit. *Dan. 2.*

Chaldæorum Monarchia 78. annos continuauit. Tres tantùm habuit reges. *Ierem. 27.* Incepit octo annis ante captiuitatem Babylonicam: nam primus Nabugdonozoris incidit in finē tertij Ioachim. *Dan. 1.* hoc eſt fuit quartus Ioahim. *Ier. 25.*

Aſſyriorum à Ioſepho appellatur, quoniam Babylonij ad ſe Niniuitarum potentiam rapuerant & Babylon Aſſyriæ erat pars.

b NABVGDONOZOR Aſtyagis Medorum Regis anno nono Iudæos captiuos abduxit, *Ioſeph contra Appionem.* Cyaxaris potius dicerem. Nam circa idem tempus vterque regnum cepit. Fortitudine & magnitudine Herculem ſuperauit, Heroicíſque virtutibus. *Metaſthenes, Philoſtratus,* vſque ad columnas Herculis exercitum admouit. *Strabo lib. 15.*

E regno ob inſaniam pulſus, cum feris ann. 7 in agro egit: poſtea ad ſe reuerſus, Deúmque agnoſcens, in regnū reducitur. *Dan. 4.* Mutauit mentem, non formam corporis. *Hier. illic.* vt Lycanthropi, qui ſibi videntur lupi, proindéque conantur lupinos mores & geſtus exprimere, *contra tamen Ioſephus.*

3605

Ad hanc rabiem perductum ob captam Hieroſolymam & vexatos Iudæos retulit Methaſthenes ex Alphæo.

Tempus, quo ſtatuam ſibi poſuit, videtur conferendum in extrema eius tempora, poſt Iudæam, Ægyptum, Syriam, & alias Prouincias ſubiectas. Nam Daniel c. 3. viros appellat Ananiam, Azariam, Miſaelem, quos primum pueros dixerat, vt intelligeremus hoc facinus ſero admodum, id eſt, illis iam ætate prouectis contigiſſe.

Poſt hæc eius inſania & ſanitas, c. 4.

	Anni vrbis conditæ		Anni mundi
Sub eo contigerunt, quæ tractantur Daniel. 1.2.3.4.13. & 14. Primo regni anno Niniuem subuertit, & Assyriorum imperio, qui mille trecentis ferè annis Regnum amplissimum in Asia possederant (Hieron.in 7. Esaiæ) potitur, Ioachímque regem Iuda tributarium reddit. *Rabbi Sadaias in 1. Danielis è maiorum traditione.* Pharaonem Necaonem eodem percutit.*Iere.46.*	181		3560
Anno videlicet quarto Ioakim, qui eius erat primus *Ierem.25.* venit ad Euphratem bellum illaturus Necaoni Regi Ægypti,cui parebat tota Syria, illícque Necaonem sibi occurrentem vicit.Hinc traiecto plenè Euphrate (*Ierem.46.*)omnia subegit vsque ad Pelusium,pręter Iudęam Ægypto alioqui tributariam(4.*Reg.23.* Inde exercitu in Iudęos reducto Ioakim Regem cepit, cúmque Babylonem adductum coëgit sibi tributum dare. Quod & per tres annos ab eo in regnum dimisso exegit, donec denegantem tandem cepit atque occisum abiecit. 4.*Reg.23.Ierem.22.& 36.*		*Ciaxare siue Arphaxat Medorum, deinde Astyage an.35.*	
Duodecimo pugnauit contra Arphaxat Regem Medorum,Egbatanæ miro opere conditorem,& vicit in campo magno Ragau circa Euphratem & Tigrim. *Iudith.* 1. vbi vocatur rex Assyriorum, ob Niniuem subactam & Medis exemptam. Hic Arphaxat videtur fuisse Astyages. Nam Arphaxat erat cognomentum regum illorum, post sublatum Sardanapalum.		*Ioakim, Iechonia in vinculis,& Sedechia Iudæorum.*	
Anno 13.misit Holophernem contra Cilices,Syros,Iudæos & cætera regna Occidentis vsque in Æthiopiam. *Iud.2.* qui à Niniue exiens debellauit omnia inter Ciliciã & Iaphet,in deditionem accipiens vtramque Syriam.Mesopotamiam,Lybiam(Lydiam fortasse legendum) Ciliciã *cap.3.*donec ei Iudith caput præscinderet, *cap.13.* Decimus autem tertius Nabugdonozor erat sextus Sedechiæ, qui fretus amicitia Aegyptiorum & aliorum rebellione, meditabatur libertatem & defectionem. Eliachim tunc inter summos Sacerdotes, *cap.4.* alius ab eo, quem pontificatu functum constat post captiuitatem, *Nehem.* 12. Nam ille Nehemianus Eliasib, iste Eliachim nominabatur, & alio nomine, *cap.* 5. Ioachim, ne mendum putetur.Nam qui Eliachim nominabantur,solebant etiam dici Ioachim, & contrà, vt rex Ioachim, vt pater Virginis, qui proinde Eli dicitur,*Luc.3.* per apocopen.		*Seraia, deinde Iosedec pontificibus.*	
Propter hanc Holofernis cladem, contra Sedechiam, cuius nutu facta videbatur, celerius mouit Nabugdonozor præmisso in Holofernis locum Nabuzardan.		*Ieremia,Baruc,Daniele, Ezechiele prophetantibus.*	
Decimo nono anno,vrbem iam tertio rebellantem expugnat,filios Sedechiæ regis necat. Sedechiam excæcat, & Babylonem in perpetuum carcerem trahit. Principes Iuda excruciatos interficit. Tribus integris diebus diripiendam Hierosolyma militibus tradit, solo deinde æquat. Mare,bases, columnas & cætera templi instrumenta in sua Idolia transfert. Templum incendit, ita habitatoribus terram sanctam orbat,vt 52. annis nullus per eam transierit.*R.Iose.* (nisi vt per desertum) Iosedech Seraiæ pontificis à se interfecti filium in exilium ducit. *Kimbi in 21.Ezech.*		*Seruio Tullio Romanorum sexto rege,deinde Tarquinio Superbo,an.25.*	
Eos qui fuerant in Iudæa relicti,quoniam per fraudem Chaldæorum præsidia occiderant. Nabuzardan pręfectus copiarum anno 23.ad septingentos quadraginta quinque Babylonem transtulit,*Ierem.* 52.Quæ postrema fuit populi Iudaici manus eo abducta.	236		3605

Anni vrbis conditæ. *Anni mundi*

181 — 3560

Ita propter perfidiam Sedechiæ in Nabugdonozorem, qua fretus Ægyptij regis auxilio defecerat, vrbs vltimùm capta, & templum incensum, & vltima captiuitas inducta. *Ierem.34.& 52.Ezech.18.3.Ezra 1.*

Sicque effossis oculis Babylonem Sedechias translatus est, vt Ezechiel præsignificauerat, cap.12. Adducam eum in Babylonem & ipsam non videbit,& ibi morietur. Cui nec contradixit. Ieremias cap.34. inquiens. Et oculi tui oculos regis Babylonis videbunt.Nam de rege, non vrbe loquebatur.

Eodem anno 23. Tyrum & reliquas regiones maritimas subigit.

Ardi Lydorum Rege sexto, & per ordinē Sedacte,an.15. Haliatte,ann.49.

Regnum Ægyptiorum, quod multis sæculis Pharaones potentissimum obtinuerant prorsus cœpit, imperij ann.24. quinque aut sex annis post Sedechiam expugnatū. *Ioseph.lib.*10.vel anno imperij 27.*R.Selomo. in 44. Ierem. & Seder Olam cap.26*. pugnæ locus Magdal. *Herodot.lib.2. Ierem.44.*

Quod multo probabilius est, Quoniam Ezechiele teste cap.29. anno captiuitatis vigesimo septimo Syriam & Ægyptum subegit, etsi Theodoritus in Danielem, id in decimum octauum eius coniiciat.

Macedonum Philippo rege sexto,& per ord.Europo, an. 26.Alceta,ann.29.

Ea clade ita accisi sunt Ægyptij, vt deinceps nullū regem ex sua gente habuerint,sed nec ditionem in reliquas gentes tenuerint ante Ptolomæos.Nā Amasis,qui Ophrę successit,erat Nabugdonozoris seruus.

Hinc primum Monarchiæ titulum consequutus est. Nam etsi iam à priscis seculis, nempe à Nimrod conditore, Imperium Babylonicum in orbe viguit: tamen quia cum Assyrio,cuius fundator Assur,& Ægyptio,quod erexit Osiris Pharaonum primus,Abrahę temporibus,æquo Marte Orientem & Lybiam per vices possidebat, non priùs Monarchiæ nomen receptum est, quàm hæc simul fuêre addita. Tum enim primo præstantior & maior οἰκουμένης pars vni parēre didicit.

Lacedęmoniorum Eurycratide,ann.35. Mox Leonte, ann.36.

Aliam rationem assignat, Suidas in voce Λαιύριος ex comparatione Græcorum principatuum. Athenienses enim (inquit) solius regionis maritimæ dominatum tenuerunt annis duodeseptuaginta, Lacedæmonij triginta. Thebani,&c.

Babylonem ad eam magnitudinem perduxit, vt eius muri fuerint relati inter 7.orbis miracula. *Beros. apud Iosephum*,quale significatur Dan.4.

Batto primo Cyrenarum rege,ann.40. deinde Arcesilao, ann.16.

Eius primus, fuit quartus regni Ioakim filij Iosiæ. *Ierem.25.*

Id est,octauus ante transmigrationem Babylonis, Regnauit,an.45.Qui numerus facilè e sacris colligitur. Nam anno quarto Ioakim regnum eius occæpit. *Ierem.* 25. & 46.

Post annos octo abduxit Iechoniam. Anno autem trigesimo septimo transmigrationis Iechoniæ, subleuauit Euilmerodac(filius & successor) Rex Babylonis, anno, quo regnare cœpit, caput Iechoniæ de carcere. 4.*Reg.25.*

Ergo ante abductionem Iechoniæ regnauerat annos octo, pòst vsque ad Euilmerodac filium 37. Summa 45.

236 — 3605

Nabuzardan cum libris legis multos alios sacros combussit, vt tria millia parabolarum Salomonis, quinque millia Canticorum,Physiologiam eiusdem,&c.

In terra pauperes & rusticos duntaxat reliquit, deuastatis vrbibus & ciuibus in captiuitatem exactis.

Anni vrbis conditæ. | Anni mundi

Ieremiam hostili misericordia carcere exemit. *Ierem.39.* quem vinxerat Sedechias, cap.37.38.39.&c.

Quod addunt aliqui legem à Babyloniis incensam & deinde ab Ezra restitutam: non est ita accipiendum, quasi omnia legis exempla sint exusta, & deinceps vsque ad Ezram Iudæi vixerint sine sacro codice. Nam hoc fieri non potuit, nedum factum est. Iudæi enim iam antea erant dispersi cum suis codicibus per totum Orientem & Septentrionem à temporibus Assyriacis, vbi & legitima sua seruabant, vt è Tobiæ libro liquet, nec omnes erant sub iure & imperio eiusdem. Præterea libri tanti momenti non solent ita extingui à Tyrannis, quin alicubi permaneant, maximè quando de religione agitur.

181 | 3560

Ergo primo impetu Chaldæi omnia consumentes, etiam absumpserunt libros sacros, Hierosolymis scilicet inuentos, qui erant correctissimi & emendatissimi, atque in publico Gazophylacio & sacra bibliotheca asseruabantur, iuxta quorum regulam, vel ex memoria, vel diuino potius afflatu, cæteros minus correctos postea emendauit Ezras, aut etiam Synodus illa magna, cuius scriba fuit Ezras.

Quo die Nabugdonozor ingressus est templum, eo die natus Darius, à quo pœnam tanto dignam crimine susciperet. Euertit enim Darius ipsius imperium anno 62. ætatis. *Seder Olam, c.31. è Dan. 5.*

Ab hac Monarchia sic constituta aliquando annos numerat Daniel. Somnium enim, quod 2. cap. explicatur, non accidit secundo regni Nabugd. cum Daniel eius sit interpres, qui iam triennio, postquam venerat Babylonem, cum socijs relatus fuerat in numerum sapientum regiorum ca.1. erat ergo secundus à constituta Babylonica monarchia.

Mathematica & Philosophia in Chaldæa florent. *Dan. 1.*

Ieremias in Iudæa vaticinationis munere functus annos 41. à 19. Iosiæ vsque ad Sedechiæ vndecimum, trahitur à suis in Ægyptum iram Nabugdonozoris fugientibus. Ibi antequam lapidaretur, philosophiæ incunabula posuit secretiore sapientia Hierophantas imbuens, cuius fama excitati Græci peregrinationes, vel potius nauigationes multas in Ægyptum susceperunt, & philosophiam ad se post 70. fermè annos deriuarunt.

Qui historiam Iudith non ad hæc tempora Nabugd. sed Cambisis, vel Assueri, vel Artaxersis 3. ponunt, sub nomine Nabugdonozoris, primò doceant reges Persarum Nabugdonozoris vocabulo fuisse vspiam cognominatos. Deinde frigida nituntur coniectura, quod Achior cap.5. narrans Holoferni flagella & exilia, quæ Deus Israëlitis inflixerat, eos deinde in propria, quasi postliminio reuertisse tradit: hoc enim male interpretantur de exilio Babylonico, & reductione per Cyrum. Nam non diceret, *Plurimi eorum captiui abducti sunt in terram suam, nunc autem reuersi sunt, &c.* sed, omnes. Omnes enim Iudæos in exilium traxerat Nabugd. Relinquamus ergo scripturam in sua simplicitate, vt fuerit idem Nabugdonozor, qui misit Holofernem in Samariam & Iudæam anno regni 13. & qui reliquias Iudæorum anno 19. Babylonem transtulit. Quod autem dicitur illic de dispersione, pertinet ad Salmanazarem & Senacherib, sub quibus dispersi sunt Iudæi, ita vt Hierusalem, siue filia Sion relicta, esset, sicut vmbraculum in vinea, & sicut tugurium in cucumerario. *Esa.1.*

Donec eo cæso se in sua certatim reciperent. Præterea nihil prohibuit Iudæos primis Nabugdonozoris victoriis dispersos, vbi intellexissent Sedechiam regnare, ad sua reuertisse. Sed nec necesse est Achior alienigenã, nondúmque religionis initiatum, res Iudæorum perfectè te-

236 | 3605

Anni urbis conditæ 181

Anni mundi 3560

NABVGDONOZORIS MAGNI CHALDÆORVM REGIS SÆCVLO.

nuisse, aut fideliter recitasse.

Non officit etiam, quod sub finem libri scribitur. *In omni spatio vitæ eius non fuit qui perturbaret Israel, & post mortem eius annis multis.* Nam *annis multis* dictum est pro *diebus multis*: Sed & Scriptura sic aliquando loquitur de annis quatuor aut quinque, vt sæpius in libris Regum. Simile suprà *pag. 87. c. 2. & 3. cap. Iudicum attulimus.* Quæ qui non deprehenderunt Tragicomædiam esse dixerunt de historia Ester.

Liber Iudith à Ioachim sacerdote conscriptus, *Philo.* Quare rectè libro Ester ab Ecclesia præponitur. Nam cum temporis ordine antecedit.

Est sacer & canonicus. Nam eum Nicena Synodus in numero sacrarum Scripturarum computauit. *Hieron. in prologo, vbi & sermone Chaldæo conscriptum asserit.* & Epistola ad Saluinam. Hilarius Prolog. in Psalmos. Similiter Carthaginensis 3. Synodus, cui Augustinus interfuit. Augustinus ipse multis locis, Innocentius I. eodem tempore, mox Gelasius cum 70. Episcopis, concilium Florentinum, &c.

Quare eum citant tanquam Scripturam canonicam Origenes in caput vltim. libri Iudicum, Chrysostom. homil. 10. de variis locis Matth. Ambros. libro 3. Offic. capite. 3. epistol. 83. de Virg. libro 2. De Institution. Virgi. capite secundo, & lib. de Viduis eum non exigua sui parte exponit. Cyrillus libro 7. in Ioannem capit. 20. Fulgentius epist. 2. de statu viduarum. Bellator presbyter, Isidorus Hispalensis & Rabanus, qui in illum sunt commentati.

Draco leges Athenis scribit sanguine sub finem Tarquinij Prisci Rom. regis quinti, post reges Athenis exauctoratos & institutam nouam Reipub. formam Olymp. 39. Huius legibus antiquatis, præter eas, quæ morte plectebant, mitiora iura paulò pòst Solon 10. tabulis comprehendit.

Pherecydes Syrus Pythagoræ præceptor, qui primus prosaicam orationem condidit tempore Cyri regis. *Plin. lib. 7. cap. 56.* primus apud Græcos dixit animos hominum immortales, & de diis scripsit *Cic. 1. Tusc.* Ex Arcanis Phœnicum, (id est Hebræorum) libris philosophiam & Theologiam ad eos deduxit, septem sapientum temporibus sub quinquagesimam Olympiadem. *Suidas.*

Solon & Pisistratus Seruio Tullio Romæ regnante vixerunt. *Cicero in Bruto.*

Solon Areopagitas constituit. *Idem Offic. 1.*

Ante Solonis ætatem de nullo, vt diserto, memoria proditum est. *Cic. in Bruto*, Vnde ab eo suum illustrium virorum Chronicon orditur *Gellius libro 17. cap. 21.*

Decem tabulas eburneas, ad imitationem duarum Hebraïcarum Athenieusibus dedit. Peregrinatus est in Ægyptum, Cyprum, Lydiam ad Crœsum. Ei sacerdos Ægyptius dixit Græcos semper esse pueros ob ignorationem rerum antiquitus gestarum. *Plato in Critia.*

Septem ergo sapientum, & Cyri tempore velut Orientis apud Græcos philosophiæ incunabula fuerunt. *Budæus lib. 4. de Asse.* Aut sub Cyri tempus.

236 | 3605

Septem sapientes, Thales, Solon, Chilon, Periander, Cleobulus, Bias, Pittacus, cuius auditor fuit Pherecydes Cyrus Pythagoræ præceptor.

Anni vrbis conditæ			Anni mundi
181		NABVGDONOZORIS MAGNI CHALDÆORVM REGIS SÆCVLO.	3560
236			3605

Periander Corinthius sapientes epulo excipit.

Pisistratus sublatis annuis magistratibus tyrannidem Athenis occupat. Pulsus in Italiam fugit.

Primus libros Athenis disciplinarum liberalium publicè legendos posuit, *Gellius lib.6.cap.vlt.*

Eius iussu Aristarchus Homeri rapsodiam recensuit, & in 24. partes pro numero elementorum distribuit.

Haliattes Lydorum rex septem sapientum ætate cum Milesiis bellum gerit. *Herod. lib* 1.

Tunc Cyrenarum regnum per Battum incipit, vide sup. pag. 149. in annos circiter ducentos.

Epimenides diutissimè vixit, nempe vsque ad Solonem.

Thales Mileti Philosophiæ Ionicæ primus auctor, sapiens, Physicus, & Astrologus, Græcis Geometriam & Astrologiam ex Ægypto primus tradit, *Laërtius*, Aliqui sub Anco Martio. Nam diutissimè vixit, ad 58. vsque Olympiadem.

Primus in Græcia æquinoctia & solstitia obseruauit. Primus solis eclipsim prædixit. Audis, quoad pueri fuerint Græci, qui tamdiu ignorabant, quod omnibus erat perspectum.

Alcmæon Perinthi filius Crotoniates medicus, qui de rerum natura primus scripsit.

Anaximander Milesius Thaletis successor, qui horologium, Gnomonem, sphæram reperit. *Plin. lib.7.cap.56.* & obliquitatem Zodiaci. *lib.2.cap.8.* Et maris & terræ circuitum. *Laërtius.*

Pythagoras Pherecydis Syri discipulus alterius philosophiæ Italicæ auctor, in illa Italiæ ora, quæ olim magna Græcia. Nam vetustissimæ philosophiæ fuerunt Ionica & Italica, reliquæ recentiores.

In Ægyptum nauigauit, vt eius sapientiam disceret, & pro sua apud Græcos venditaret. Arithemeticam & Geometriam præcipuè excoluit, & Matheses solas appellauit, ex Anatolio. Peregrinatus est in Persidem, atque Magos conuenit. *Cicer. 5. Tuscul.* Potuit ergo incidere in Danielem, cuius fama ea tempestate celebris.

Eius tempore Arcades per longos & breues calamos cantum excogitauerunt. *Laërtius.*

Musicæ principia primus ad artem reduxit. Pondera & mensuras inuenit. Italis apud Crotonem leges dedit.

Anaxagoras alter Pherecydis Syri discipulus vbi suam in Aegyptum peregrinationem confecisset, eorúmque mysteria hausisset, libro quodam, quem Socrates citat apud Platonem, Physiologiam ita tractauit, vt à Deo inciperet, & in Deum desineret. Quem quia sub Mentis vocabulo in nobilioribus naturæ effectibus, vt res instituentem & moderantem semper considerare iubebat, Mens cognominatus est. Hanc regulam ferè Plato in Timæo tenuit, &c.

Anacreon poeta regis Sycioniorum Polycratis familiaris, potor insignis.

Phalaris, sub quo Perillus proprio inuento periit. *Suid.*

Primus fuit post Theseum Tyrannus Agrigenti. *Plin. lib.7.cap.56.*

Bellouasus post Ambigatum Gallorum rex.

Arion musicus à Delphino è mari in Tenarum portum defertur incolumis.

Anni vrbis condita.		Anni mundi	
181		3605	Inuenit Dithyramborum cantum. *Herod. lib.1.* Isthmia & Pythia primum aguntur in Græcia. Apryis (Ephre Iere.44.) vltimus Pharao à nemine deorum vel hominum sibi regnum posse eripi dictitabat. At paulo pòst ab Amasi præfecto strangulatus est, regnúmque Nabugdonozori traditum. *Herod.* Ad eum reliquiæ Iudæorum captis Hierosolymis fugerunt. Adrican Pœnorum rex se suósque Apryę dedidit, quod à Græcis, qui magna multitudine in Cyreneam concesserant, nimis fatigaretur. *Herod. lib.4.* Apryis in Cyrenæos ducit exercitum, sed funditur. *Ibidem.* Arcesilaus Batti f. secundus Cyrenarum rex Apryin vicit. *Herod. lib.4.* Huius fratres in aliam Lybiæ partem concesserunt, & Barcam oppidum, in quo regnarent, condiderunt. *Ibid.*
236 Iere.52 259	2 c EVILMERODAC, ann.23.	3628	Medi duce Artabano siue Astibara contra Scythas, qui iam 28.an. regnabant in Asia. Pisistratus secundo fugatus cessit in Eretriam, vnde anno pòst vndecimo reuersus est, Conno Athenis Archóte, regnauit an.28. senio confectus. c IECHONIAM è carcere liberauit: eíque regium honorem & victum attribuit, anno transmigrationis ipsius trigesimo septimo, 4. *Reg.25. Ierem. vlt.* Sedechia in vinculis statim post Nabugdonozoris obitum mortuo. *Kimhi in 34. Ierem. è Talmud.*
	Rege Iechonia, deinde Salathiele duce. *Iosedec pontifice.*		Inter Euilmerodac & Baltazarem duos reges, vt solet fieri in ciuilibus motibus, & dum imperiorum pernicies imminet, locat Berosus apud Iosephum contra Appio. Nempe (inquit) Niriglissoroor occiso Euilmerodacho vxoris suæ fratre fit rex Babyloniæ ann.4. Hinc filius eius Laboßardac mens. 9. Denique Nebrindus an. 17. de quo Alexand. Polyhist. & Alphæus apud Eus. præp. libr. 9. cap.4. Quem Iosephus Balthazarem fuisse narrat libr.10. cap.13.
	Prophetis Daniele & Ezechiele.		Quia autem, vt supra probatum est, Nabugdonozor imperauit annis 45. quorum octo primi non pertinent ad Babylonicam transmigrationem 70. annorum, eius posteris duntaxat relinquuntur triginta tres. Nam trigesimo septimo transmigrationis Euilmerodac regnare cœpit. 4. *Reg.25.* Hos autem sic ferè partiuntur Hebræi, vt 23. Euilmerodaco attribuant, reliquos decem Balthazari Babylonicorum regum vltimo. Mortuo enim Nabugdonozore non modo non creuit Monarchia, sed & minui valde cœpit, vt Heroum filij solent esse inertes. Vnde multi motus in Asia, & regnorum varia nomina Lydorum, Medorum, Persarum, Tyriorum, &c. Sub eo finit Romanorum regnum post vrbem conditam, ann.244. Quare sequentur Coss. & tribuni militum. *Liuius.* Annum vnum detrahunt Ruffus, Eutropius, Iordanes Solinus. Hinc ab expulsis regibus ad Hirtium & Pansam nouissimos Consules, ann.467. Summa 710. Qui nec hoc satis cōstitutum. Nam in annis vrbis numerandis & digerendis apud antiquos maxima dissentio, vt & Cicero in Bruto tradit. Vnde Messala Coruinus *de progenie Augusti* Coss. à Iunio Bruto & Publicola in Pansam & Hirtium per annos 444. Nam sub Coss. tamdiu Roma fuit, nisi quòd annis

49.Consules defuerunt sub Decẽuiris anno vrbis conditæ trecentesimo quarto, duobus; sub tribunis militum annis quadraginta, septuagesimo nono post exactos reges. Nõ tamen continenter. Nam consules interdum intercalati sunt ab anno v. 322. vsque ad 399. Sub Dictatoribus annis tribus. Sine Magistratibus annis quatuor, vrbis scilicet trecentesimo septuagesimo nono. Hos omnes reperias à septimo Euilmerodac ad ipsum Augustum.

Coss. omnia iura omniáque regum insignia habuerunt, id modo cautum est, vt alter alteri per singulos menses fasces ac secures concederet, ne si ambo fasces haberent, duplicatus terror, duóque reges pro vno accepti esse viderentur. *Onuph. de Roma. Princip.*

Tarquinio Superbo nondum eiecto, libri tres in sacrarium conditi Sibyllini appellati sunt. Ad eos quasi ad oraculum quindecim viri adeunt, cum Dij immortales publicè consulendi sunt. *Gellius libro primo c. 19.*

L. Iunio Bruto in bello cæso suffectus est Spurius Lucretius, & huic P. Valerius Publicola. Sic alteri Consuli L. Tarquinio Collatino M. Horatius Puluillus successit.

Scythæ vsque ad Palestinam latrocinando penetrant.

Ostia ciuitas ad Tyberim & Sinope conduntur.

Galli pulsis Thuscis vtramque Padi ripam occupant.

Sibylla Cumana, quæ & Amalthea & Deiphobe.

Danius regnum in Oceano Septentrionali auspicatur, si credendum Germanis de more mentientibus, cui Humblus & Lutherus filij deinde succedunt.

Dipoënus & Scylles primi scalpendo marmore clarent in Sicyonia.

Zeno Eleates Dialecticè & Dialogorum inuentor.

Pythagoram vidit. Prometheo tamen dialecticæ inuẽtionem tribuit Plato.

Hipparcus Pisistrati filius, Hippiæ Tyranni frater Athenis occiditur, & sic Respúb. liberatur. *Gell. lib. 17. c. vlt.*

Astyages Medus Lydicum bellum conficit anno 604. post captum Ilium. *Sol. cap. 20.*

Amasis rex Ægypti, *Herod. Diod.* Hinc fortasse Plinius vocat Semneserteum, quo regnante ait Pythagoram in Ægypto fuisse. *lib. 36. c. 9.*

Iromus cœpit regnare in Phœnicia 14. annis ante Cyrum, regnauit autem annis 20. *Ioseph. contra Appionem.* Iam ergo monarchia Babylonis dissipabatur.

ROMÆ, capitolium perfectum. Bellum Sabinum. Pestis grassatio. Sabini victi pacem rogant. Dictatura primum instituta.

Coniuratio de reducendo Tarquinio detecta. Ædes Saturno dedicata. Saturnalibus institutis. Virginius Tricostus ad Regillum Latinos paulò ante vicerat.

Tribus 31. instituta Tarquinio Cumis moriente. Secessio populi in sacrum montem.

Tarquinius Superbus sub finem Monarchiæ Chaldæorum, vt antea indicatum est, Tusculi moritur post 13. annum exilij anno vrbis 257. Augustin. paulò post, sub Dario scilicet & Cyro Persarum regibus *lib. 18. Ciuit. c. 26.*

Tribus annis post Tribunitia potestas instituitur, qui annus primus videtur esse Baltazaris.

Anno ab vrbe condita 500. eius ditio vix 14. milliaria, id est, 7. leucas Gallicas patebat. E tam tenui initio crescet quidem, sed post Alexandrum Macedonem, id est, abhinc annos 250. siue post annum vrbis 500.

d Sub hoc impletum est illud Ierem. 50. Ecce ego visi-

Anni vrbis conditæ		Anni mundi
243.	*Tarquinio Superbo vltimo Romanorum Rege an. 25. deinde Coss. per annos 79. vsque ad Tribunos militum.*	3628
	Ægyptiorum Ophre siue Aphrye, deinde Amasi an. 44.	
	Halyatte Lydorum.	
	Alceta rege 8. Macedonum, deinde Amynta an. 50.	
	Leonte Lacedæmoniorum, deinde Anaxandride an. 45.	
	Arcesilao Cyrenarum rege secundo, deinde Batto. 2.	

Romæ coss.

244	*L. Iunio Bruto, L. Tarquinio Collatino.*
245	*P. Valerio Publicola, L. Lucretio Tricipitino.*
246	*P. Valerio Publicola. M. Horatio Puluillo.*
247	*Sp. Largio Ruffo, T. Herminio Aquilino.*
248	*M. Valerio Volese, P. Posthumio Tuberte.*
249	*P. Valerio Publicola, T. Lucretio Tricipitino.*
250	*P. Posthumio Tuberto, Agrippa Menenio Lanato.*
251	*Sp. Cassio Viscellino, Opitro Virginio Tricosto.*
252	*Posthumio Cominio Arunco, T. Largio Flauio.*
253	*S. Sulpitio Camerario, M. Manlio Tullio Longo.*
254	*P. Veturio Gemino, T. Ebutio Helua.*
255	*T. Largio Flauio 2. Qu. Cœlio Siculo.*
256	*A. Sempronio Atratino M. Minutio Augurino.*
257	*A. Posthumio Regillensi, T. Virginio Tricosto.*
258	*Appio Claudio Sabino, P. Seruilio Prisco.*
259	*A. Virginio Cœlimontano. T. Veturio Gemino.*
260	*Sp. Cassio Viscellino 2. Posthumio Cominio Arunco II.*
261	*T. Geganio Macerino. P. Minutio Augurino.*

Anni urbis conditæ.

3

d BALTAZAR an.10.

Hunc Darius & Cyrus vino somnóque sepultū oppresserunt, Monarchiamque ad suos transtulerunt. Quod futurum multo ante denuntiarat Esaias cap.13.21. 47. Ierem.cap 50. & pluribus aliis locis, Psalmographus, &c.

Iosedec pontifice.

Salathiele duce Iudæorum.

Daniële & Ezechiële vatibus.

Amasi Ægyptiorum Pharaone.

Haliatte Lydorum rege octauo, denique Crœso an.14.

Amynta nono rege Macedonum.

Lacedæmoniorum Anaxand. deinde Cleomene.an.25.

Batto 2. Cyrenarum rege, tertio, deinde Arcesilao 2.

Summa 78.

Coss. Romæ.

262 *A. Sempronio Atratino 2. M. Minutio Augurino 2.*

263 *Qu. Sulpitio Camerino, Sp. Largio Ruffo 2.*

264 *C. Iulio. P. Pinario Ruffo.*

265 *Sp. Nautio Rutilio, Sext. Furio Philone.*

266 *C. Aquilio Tusco. T. Sicinio Sabino.*

267 *Proculo Verginio Rutilio, Sp. Cassio Viscelino 3.*

268 *Q. Fabio Vibulano, Ser. Cornelio Maluginensi.*

269 *L. Æmylio Mamerco. Cæso Fabio Vibulano.*

270 *M. Fabio Vibulano, Ser. Valerio Potitio.*

271 *Qu. Fab. Vibulano 2. C. Iulio Tullo C.F.*

Anni mundi

4638

tabo regem Babylonis & terram eius, sicut visitaui regem Assur, & reducam Israel ad habitaculum suum.

Salathiel filius Iechoniæ tertio anno Baltazaris Babylone mortuus est, steritque post eum Zorobabel filius qui primo anno Cyri perrexit cum exulibus Hierosolymam, & restaurato templo Babylonem rediit, vbi & mortuus est, *Seder Olam.*

Iosephus quinque reges Babylonis post Nabugd. facit, sed repugnat Ieremias cap.27.

Hebræi tantum tribuunt huic Monarchiæ 70. annos quoniam Baltazarem tertio regni anno captum & extinctum putant.

Conueniunt in reliquis. Nam Nabugdonozori quoq; annos 45. attribuunt, Euilmerodac 23. *In Seder.cap* 28.

Baltazarem Labinitum Labiniti & Nitocris f. à Cyro interfectum videtur appellare *Herod.lib.1.*

Quem quidem à Crœso adiutum, quod Gobriæ filium occidisset, & in multos alios crudelitatem exercuisset, Cyrus Babylone obsedit & cepit. *Ibid. Herod.*

Eius primo Danièli capite 7. visio obiecta est de 4. bestiis, leæna alata, vrso, pardo, & quarta bestia cornua decē habente, qua sequentium sæculorum monarchicum ordinem reuelauit.

Tertio altera de Ariète duorum cornuum & hirco vnius, deinde quatuor, qui deuicit arietem, id est, rege Persarum, & Alexandro Macedo. cap.octauo. Tertia de pernicie regis, id est, imperij Babylonica cap.5.

Adhuc erat in viuis Pythagoras. Nam venit in Italiam regnante Tarquinio Superbo. 200. annis post Numam Pompilū, *Cic. 2. de Orat.* se philosophum appellauit, vt septem sapientum, quorum erat æqualis, gloriosam inscriptionem illuderet, *Idem.*

A Danièle Dei notitia tincti sunt quinque Monarchæ, Nabugdonozor, Euilmerodach, Baltazar, Darius, Medus & Cyrus Persa.

Amasis penultimus Ægyptiorum rex, ad quem venit Solon qui adhuc viuebat, Græcos amauit, & Naucratem vrbem eis habitandam dedit.

E Cyrene Græcam Batti regis filiam, iuxta alios Arcesilai, vxorem duxit. Primus cepit Cyprum & tributariam reddidit. Policratis familiaris. *Herod.lib.2.*

ROMÆ Coriolanus exilio damnatus, Prodigia multa visa audita. Lex Agraria.

Æmilius Æquos & Volscos vincit.

Oppia Vestalis ob incestum viua defoditur.

3638

Anni vrbis conditæ.

a NON omnino fictum est, quod antiqui de Assyriorum regno memorarunt, quando ei proximè Persicum successisse ferũt. Primum quoniam Nabugdonozor à quo prima Scripturę Monarchia incipit, vetus Assyriorum imperium subdens, Assyriorum potius rex appellatus est, quàm Babyloniorum, vel Chaldæorum, propter veterem imperij sedem, quódque Assyrij regem duntaxat mutasse, non regnum perdidisse viderentur. Quare quem Prophetæ Babylonis regem vocant, liber Iudith, Herodotus, Ctesias, Iosephus ipse Assyriorum appellant.

272

Deinde Babylon imperij noui sedes pars erat Assyriæ, ex Plinij libro sexto, cap.26. Strabo, libro decimo sexto. Hinc Herodotus, Cyrus Assyriis bellum intulit. Assyriæ autem cum alia multa sunt magna oppida, tum verò celebertimi nominis est Babylon, vbi post euersam Ninum erat regia.

Denique quia primariam Assyriorum vrbem, id est, Ninum siue Niniuem occupabant.

In ordine Regum Persarum exteri scriptores à sacris variant. Cyrum enim præponunt Dario, tanquam socerum genero, cùm contrà Darius vel socer fuerit Cyri, vt Hebræi arbitrantur, vel auunculus, vt Lyranus in 5. caput Danielis & Zonaras annotant. Vnde & apud Danielem Darius nominatur ante Cyrum.

Quòd autem hic fuerit Darius, quem nostri vocant filium Hydaspis, Daniel verò Assueri ex genere Medorum, ex eo liquere puto, quòd elementa Hebraica monstrant Assuerum tertium pòst Regem esse, quem Græci appellant Xersem, qui apud vtrosque fuit è primis Persarum regibus, vt Iustin.lib.2. fidem facit, quique contra Græciã innumerabilem duxit exercitum, & ea per quinquẽnium gessit, quæ Græcorum narrant historiæ. Dan.6.

Succendit enim Athenas sub principe Mardonio, & bellum iniit apud Thermophylas, & apud Salaminam nauale certamen, quando Themistocles ad Persas fugit, & Sophocles atque Euripides clari habebantur.

Nec assentiri possum Lyrano & cæteris, quibus Assuerus est Darius Hydaspis filius, quoniam qui Assuero successit, est Darius Longimanus, cuius præcessorem fuisse Xersem cuncti fatentur. Deinde, quis horum sex diceretur Xerses, cuius bellum in Græcos apud vniuersos tantopere decantatum est? Cætera infrà in Assuero notabimus.

b DARIVS Medus interfecit Balthazarem regẽ Chaldæum, & successit in regnum annos natus 62. *Daniel* 5.

Babylon à Medis & Persis capta est, cùm Balthazar magna securitate agitaret conuiuium. *Xenophon. lib.* 7. *de Institutione.*

Denique hunc Darium cepisse Babel opera Zopyri, etiam aiunt externi scriptores, vt perspicias hunc esse filium Hydaspis, quantumuis Cyro præponatur.

Historiæ, quæ epugnationem Babylonis vni Cyro tribuunt, fallunt. Nam ex Scriptura apparet, in euertenda Babylone Medos fuisse principes, qui Persas socios & adiutores asciuerint. *Es.13. Ierem.50. Daniel.5.*

274

Vnde res constituuntur de sententia Darij Medi, & super regnum Satrapæ centum viginti præficiuntur, &

Anni mundi

I

a *Monarchia secunda, id est, Persarum, patuit ab India vsque in Æthiopiam per centum 27. prouincias. Esther 1. quę Argentea. Dan.2.* — 3638

Incipit an. mundi 3638.

2

b DARIVS filius Hydaspis siue Assueri de genere Medorum, *Daniel* 9. Medus, socer Cyri, an.2. — 3640

Iesu filio Iosedec pontifice.

3640

Anni urbis condita.		Anni mundi	
	Amasi Ægyptiorum Pharaone.		super eos principes tres, ex quibus Daniël vnus erat, vt Satrapæ redderent illis rationem, & Rex non sustineret molestiam. *Dan.6.* Quare & hoc regnum in Græca historia & Medicum & Persicum nominatur.
	Lydorum Cræso.	3638	Eius primo absoluti sunt septuaginta anni captiuitatis Babylonicæ à Ieremia 25 & 26. cap. prædicti *Dan. 9.* Quamuis Rabbini tam veteres, quam recentiores putent illum septuagesimum annum incidisse in secundum Darij Longimani, magna impudentia affirmantes Danielem in sua supputatione fuisse lapsum. *Abben Ezra in 9. Dan.*
	Amynta nono Macedonum rege.		Esse autem videtur hic Darius, qui ducibus Dari & Arbazo Medis (Medus enim Medos exercitibus præficiebat, contra eos, qui Darium Persam faciunt) Asiam, Macedoniámque aggressus est, & Iones superauit: fugatus interim à Miltiade Atheniensi in Marathoniis campis, vnde Græci scriptores bellum apud Marathonem gestum Medicum dicunt. Quod gessisse videtur, Cyro alibi res gerente. Ita vt quidem Darius plusquam 2. an. regnauerit, sed eius alij 20. aut circiter, Cyro attribuantur, quòd cum eo concurrerint. Nam Hebræi Dario Cyrum duntaxat annis tribus faciunt superstitem, & Thucidides inter Marathoniam pugnam & transitum Xersis in Græciam annos tantum decem constituit.
	Lacedæmoniorum Cleomene.		
	Syracusanorum Cleandro Patareo regni conditore an. 7.		Græciam primus tentauit. bellum describit *Herod. lib. 6.*
	Arcesilao secundo, deinde Batto tertio Cyrenarum rege quinto.		Bellum infæliciter aduersus Scythas suscepit, cui expeditioni etiam Miltiades interfuit.
			Eius primo reuelatio facta Danieli de septuaginta Hebdomadibus, id est, annis 490. post quorum sexagesimam nonam occidendus erat Christus, & pactum confirmaturus *cap. 9.* item liberatio è lacu leonum *cap. 6.*
			Circa ducentesimum sexagesimum annum ab vrbe condita victi ab Atheniensibus Persæ pugna Marathonia duce Miltiade & comite Themistocle. *Gell. lib. 17. cap. vlt.* Macerino & Augurino Coss. *Sulpitius.* Annis 20. post eiectum Pisistrati filium Hippiam, & decem ante Xersis expeditionem Salaminiam *Herod. lib. 6. Gellius ibid. Vrbis annus non quadrat.*
	Romæ Coss.		Commanus post Senanum Segoregiorum Galliæ rex.
272	*Cæsone Fabio Vibulano 2. Spu. Furio Medullino.*		Marmore sculpendo primi omnium inclaruerunt Dippænus & Scillis in Græca insula geniti, Medis imperantibus, priusquam Cyrus in Persis regnare inciperet, hoc est, Olympiade circiter 50. *Plin. lib. 36. cap. 4.*
273	*M. Fabio Vibulano 2. Gn. Manlio Cincinnato.*		Crœsus barbarorum siue Asianorum primus Græcos, Iones, Æoles, Dores Asiæ tributarios, Lacedæmonios amicos fecit. Exceptis Cilicibus & Lycis, omnes eis Halim fluuium, Medos à Lydia separantem, & ab Armeniæ monte in Ciliciam labentem subiecit, videlicet Lydos, Phrygas, Mariandinos, Mesios, Chalibes, Paphlagones, Thraces, Ethinos, Bythinos, Cares, Iones, Dores, Aeoles & Pamphylios. *Herod. lib. 1.* quo victo cessere Cyro omnia.
274	*Cæsone Fabio Vibulano 3. T. Virginio Rutilio.*		In vrbem Sardes è Græcia doctos omnes traxit. *Ibid.*
			Solon ad eum & ad Amasim regem Ægypti peregrinatur. *Ibid.*
			Lydi in Hetruriam veniunt, ibique sedes perpetuas statuunt.
		3640	Fabius vicit Veientes & Hetruscos. Triumphum tamen agere recusauit propter cæsorum Romanorum

nume

numerum.

c CYRVS Astyagis Regis Medorum nepos ex filia, de quo pag.125.secundum Græcos Astyagem regno expulit, secundum Hebræos eius regnum hæreditate est sine vi consecutus, vt innuit Daniel cap.13. *Et rex Astyages appositus est ad Patres suos, & suscepit Cyrus Perses regnum eius.* Sed id non proximè, verum post Darium Astyagis hæredem, de quo ead.pag.125.Quo prætermisso Daniel ad Cyrum transiliit, quoniam agebat de captiuitate Babylonica, à qua significabat se populúmque suum liberatum iri per Cyrum, ac Deum iam parturire Israëlitis sub Nabugdonozore liberatorem.

Eius tertio Danieli factæ sunt reuelationes capitum 10.11. & 12. Res autem capitum 13. & 14. sub Nabugdonozore. Nam errat Sulpitius, qui Danielem Babylone virtutem suam ostendisse dicat coram Cyro sacerdotibus Beli falsi conuictis, cum Beli simulachrum cibis vesci assererent. Daniel enim sub Cyro erat senex, atqui cap. 13. dicitur fuisse iuuenis. Deinde Cyrus non colebat Deos Babyloniorum, sed Persarum. Denique non in Babylonia commorabatur, sed in Perside.

Publicè edictis dat potestatem Iudæis redeundi & cætera perficiendi, quæ describuntur primis capitibus Ezræ.

Restituisse templum Hierosolymitanum etiam scripto prodidit Alex.Polyhistor, & Hecatæus Abderitanus apud Iosephum *lib.8.cap.4.*

Persico regno adiunxit Babylonicum, quia mortuo Dario socero illud obtinuit, atque ita tria regna, Medorum, Persarum, Babyloniorum coniunxit.

Scythis bellum inferens cum ducentis millibus Persarum in prælio cecidit. Anno decimo quinto, postquam Tarquinius Superbus Romæ regnare cœperat. *Sulpitius,* Atqui Tarquinius iam sub finem Monarchiæ Babylonicæ obierat. Sed illud discrimen non est multorum annorum.

Vulgo tamen Romæ consules institutos exactis regibus putant sub Cyro. Nam in eius tempora fere omnia sua memorabilia conferunt Græci & Latini, quia non nisi vmbram superiorum Monarchiarum & sæculorum perceperunt, vt è sequentibus patebit.

Sub Cyro philosophia authoritatem & nomen obtinere cœpit. Hinc multi deinceps Astrologi, Physici, Medici, Poëtæ. Quare & hinc suum chronicon de Græcis Romanísque illustribus exorditur *Gellius lib.17.cap. 21. & vltim.*

Sibylla Chaldæa siue Persica, Alexandri Macedonis gesta perinde atque Daniel prædixit. Eius sunt, magna ex parte, quæ supersunt Græcè Oracula Sibyllina. Non rectè confunditur cum Erythræa. Nam illa vixit belli Troiani tempore, ac prædixit Græcis Ilium petentibus perituram Troiam, & Homerum mendacia scripturum. Vide quæ de rebus Sibyllarum adiecimus ad librum Petronij de vitis Sanctarum mulierum.

Crœsus Lydorum rex. Æsopus fabulator. Anacharsis & Scyle Scythæ, quos populares interfecerunt, quia peregrinos mores & Græca sacra in patriam inferebant. *Herod.lib.4.*

Parmenides in montis Caucasi vertice logicam excogitat, physica scribit carmine.

Heraclitus flens hominum stultitiam & vanitatem,

Anni vrbis conditæ	3	Anni mundi
274	a CYRVS gener Darij, rex Persarum succedit Medo, vnumque è duobus imperium successionis & Victoriarum iure facit ann.30.	3640
Ezr.1. & 2.		
304		3670
	Iesu filio Iosedec Pontifice.	
	Salathiele & Zorobabele ducibus Juda.	
	Propheta Daniele.	
	Amynta nono rege Macedonum, deinde Alexandro an.43.	
	Amasi Ægyptiorum Pharaone, denique Psammentio mens.7.	
	Lydorum rege Crœso.	
	Lacedæmoniorum Cleomene, deinde Leotichide Menaris f. an.22.	
	Cyrenarum Batto tertio rege quinto, deinde Arcesilao tertio.	

Anni urbis conditæ.

Syracusanorum Cleandro regni conditore an. 7. deinde Hippocrate Gelæ an. alijs 7.

Romæ Coss.

Anni	Coss.
275	*L. Æmylio Mamerco 2. C. Seruilio Prisco.*
276	*C. Horatio Puluillo, T. Menenio Lanato.*
277	*A. Virginio, Sp. Seruilio.*
278	*C. Nautio Rutilio, P. Valerio Publicola.*
279	*L. Furio Medullino, A. Manlio Volsone.*
280	*L. Æmilio Mamerco, Opitre Virginio, siue Vopisco Iulio Tullo.*
281	*L. Pinario Ruffo, P. Furio Medullino.*
282	*Ap. Claudio Sabino Ap. F. Quintio Capitolino Barbato.*
283	*L. Valerio Potito, T. Æmilio Mamerco.*

Anni mundi.

cuius ad Darium Hydaspis filium extat epistola.

Empedocles hos securus Heroico versu de rerum natura philosophatur. Xeusis & Parthasius pingendi arte excellunt.

3670 Babyloniis dilabi sinentibus suum imperium, Amasis in Aegypto regnum recipit, Crœsus autem affectat Asiã. Vnde & Ephesum & vicinas vrbes, totámq; Ioniam subiicit, & cum Astyage sororio confligit, sed iuxta oraculum Delphicum, Crœsus Halim superãs, magnam peruertet opum vim. Tandem in Cappadocia post 15. regni annum à Cyro vincitur, & Sardibus capitur.

Crœsus primus barbarorum, Græcos partim tributarios, partim socios & fœderatos reddidit. Antea enim omnes Græci liberi. *Suidas in Crœso.* adhuc viuebat Solon & aliqui de septem sapientibus.

Cyrus Mazarem Medum & Harpagum mittit, vt Ioniam, Cariam, Lyciam occupent. Harpagus Phocenses in Corsicam, Rhegium, Veliã, & agrum Massiliç eiicit. Teios in Thraciam, vbi Abderam condunt. Xanthios in Lycia ad incendium compellit.

Massilia à Phocensibus tunc condita, quæ proinde Græcè loquebatur, & Græcas literas in Galliam propagauit, pro Bardos, Euages, Tectosages. *Marcellinus li. 5. Strabo lib. 4.*

Cyri victorias & fauorem erga populum Domini in Chaldæa captiuum, eo etiam nominato, prædixit Esaias annis 200. antè. *cap. 44. & 45.*

A Cyro facta est omnibus, qui vellent, redeundi in Iudæam potestas. Itaque multi, pij præsertim ac tenues ad 50. ferme millia duce Zorobabele, & pontifice Iesu filio Iosedec reuersi sunt, & Hierusalem ædibus constructis redintegrare cœperunt. *Ezra 1. & 2.*

Fundamenta quoque templi iecerunt anno secundo sui reditus, *Ezra 3.* ædificato altari, in quo sacrificarent, sed ab accolis Samaritanis interturbata est ædificatio ad secundum Darij. *Idem 3. c. Ioseph lib. 1. contra Appionem.* Hinc Ioan. 2. Quinquaginta annis extructum templum. Quot reperias à secundo Cyri, ad 2. Darij Longimani.

Quod R. Selomo & alij scribunt è 4. Ezræ, Cyrum inductum per Rahum & alios consiliarios, edictum suum reuocasse, ædificationémque vrbis & templi impediuisse, non potest consistere. Quoniam Cyrus perpetuò fauit Iudæis, ac de eo insignia habet testimonia Es. 45. eo etiam nominato 200. annis, antequam nasceretur, & alibi apud Ezram passim & prophetas.

Quod ergo Ezras cap. 4. scribit Iudæos duabus accusationibus in odium regum Persarum incurrisse, atque ita in ædificatione templi impeditos fuisse, & priorem accusationem in Assueri, posteriorem in Artaxersis tempora collocat, per Artaxersem intellige eundem Assuerum, vt ante nos R. Abraham Abben Ezra tradidit, quasi vtraque reuocatio ab eodem facta sit. Quin & fortassis duæ illæ, quæ dicuntur, accusationes sunt vnica, vt posterius more Hebraico sit posterioris explicatio.

Vti tres fuêre captiuitates, ita tres reditus. Primus duce Zorobabele (sub Cyro) secundus post 18. annos sub Dario Longimano (sed hic numerus non satis conueniç. Nam septimus Darij Longimani abest à Cyri vltimo 28. annis) duce Ezra, qui tumultuariè ædificauit murum

3670 vrbis, & adaptauit templum redeunte Zorobabele Ba-

bylonem

bylonem, vbi & moritur. Tertius (sub eodem Dario post secundum annis 13.) duce Nehemia. *Seder Minor.* Tres annos tantùm Hebræi tribuunt Cyro & Assuëro 14. *Ibid.*

In primo reditu ascendunt cum magnis opibus, auro, & argento, rebus alijs pretiosis, ad 42. millia, trecentos sexaginta, è quibus sessores erant equorum, mulorum, asinorum, camelorum ad octo millia, centum triginta sex præter proselytos, seruos ancillas, & ducentos psaltes & psaltrias, *Ezr. 1. & 2.*

Nempe triginta millia è tribubus Iuda, Benjamin & Leui, ex alijs tribubus millia alia tredecim. *Ibid. R. Selomo & Seder. Olam.*

Ezras cap. 2. plebeios, oriundos præsertim è Hierosolymis, Bethleem & cæteris oppidis Iuda & Benjamin reuocat ad 38. millia, Clericos autem, id est, sacerdotes, Leuitas, cantores, Ostiarios, Nathineos, seruos templi ad quinque millia, viginti duos.

Cæteri per Orientis regiones partim dispersi remanserunt, partim sibi ipsis ædificarunt vrbes, pagos, Synagogas, Academias, quin & de Principum licentia sibi principem constituerunt, & Rex Galuta (caput exilij) Patriarchámque nominarunt, quam dignitatem Hyrcano regio temporibus Herodis capta & in Parthiam tracto vltrò detulerunt, etsi eam alioqui ab illorum locorum regibus redimerent, & magno pretio conseruarent, vt de sua gente, præsertim Dauidis familia haberent magistratus, ac in exilio in sua Repub. & suis Legibus viuere viderentur. *Seder Minor, R. Abraham in Cabbal.*

Hellespontia Sibylla, Solonis & Cyri temporibus, vt scripsit Heraclides Ponticus. Iisdem ferè temporibus, Persica, Lybica, Italica & Græcæ plures. Theognis poëta.

His annis absente Cyro in bello Scythico, regnat filius Cambyses, impedit executionem edicti à patre in gratiam Iudæorum sanciti. Aegyptum regno Persico adiecit: sed infœlicem suscepit expeditionem in Aethiopiam. *Herodot.* Eodem ferè tempore moritur, quo pater. Quare in serie Regum ab histor. Hebr. non reponitur.

Iniquior fuit Iudæis, quia bellum Aegyptijs illaturus metuebat, ne illi Aegyptijs se immiscerent, præsertim cùm dicerentur à calumniatoribus aulicis Aegyptia orti stirpe.

Eum Cyrus pater Regem creat, cùm Regem non liceret extra regnum, cum exercitu proficisci, nisi prius domi Rege creato. *Herod. libro septimo*, Ideóque Cambysis anni, quibus regnauit absente patre, Cyro tribuuntur.

Ex qua Herodoti regula duo reges erant Persarum vno tempore. Vnus domi, alter foris, id est, vnus qui foras progrederetur ad bella, alter, qui domi interea remaneret. (q. vnus Augustus, alter Cæsar) Quare Angelus Dan. 10. se dicit relictum fuisse apud Reges Persarum diebus 21. cùm tamen videatur tunc fuisse rex vnus, nempe Cyrus. Eius enim tertio hoc dicebatur ex eodem capite. Sed Cambyses erat rex Domesticus Cyro absente.

Cambyses quem domi regni vicarium pater reliquerat Sisami iniusto iudici pellem detraxit. *Herod. lib. 5.*

Etiam in Metasthene omittuntur Cambyses & Darius, quem Hydaspis filium dicunt. Ille quia regnauit viuente patre, & bellum gerente contra Scythas, tãquam

Anni vrbis conditæ		*Anni mundi*
		3670
284	*T. Numicio Prisco, A. Virginio Calimontano.*	
285	*T. Quintio Capitolino, P. Seruilio Prisco.*	
286	*T. Æmilio Mamerco, Qu. Fabio Vibulano.*	
287	*Qu. Seruilio Prisco, Sp. Postumio Albo Regillensi.*	
288	*Qu. Fabio Vib. 2. T. Quintio Capitolino 3.*	
289	*A. Posthumio Albo, Sp. Furio Fuso Medullino.*	
290	*L. Æbutio Helua, P. Seruilio Prisco*	
291	*L. Lucretio Tricipitino, T. Veturio Gemino.*	
292	*P. Volumnio Auentino, Ser. Sulpicio Camerino.*	
293	*C. Claudio Ap. F. Sabino, P. Valerio Poplicola cui interfecto successit L. Quintius Cincinnatus.*	
		3670

Anni vrbis conditæ.		Anni mundi.	
			vicarius, quòd non liceret Regem extra regnum proficisci cum exercitu, nisi domi prius creato Rege ad vitanda bella intestina.
294	*Qu. Fabio Vibulano 3. L. Cornelio Maluginensi.*	3670	Darius autem quia vel præcessit Cyrum, vel per eandem legem, eo discedente, domi regnauit Assuetus. Ita anni septem, quibus Cambyses regnasse dicitur, & prohibuisse inchoatam ædificationem templi ob calumnias Samaritanorum, attribuuntur Cyro. Is patre contra Scythas pugnante, Amasi moriente, Ægyptum cepit. *Diod. lib.1. Herod. lib.3.*
295	*L. Minutio Carbeto, C. Nautio Rutilio 2.*		Cyri bellum aduersus Thomirim Massagetarum reginam 630. annis post bellum Troianum. *Ex Trogo.*
296	*Qu. Minucio Augurino, C. Horatio Puluillo.*		Ibidem Cyrus occumbit. De hoc tamen Herodotus dubitat, cum inquit, Hæc de Cyri vitæ exitu dicta sufficiant, de quo cum multa referantur, is qui mihi maximè verisimilis videtur, a me commemoratus est. Et Xenophon eum placidè mortuum esse in complexu suorum narrat.
297	*M. Valerio Max. Sp. Virginio Celimontano.*		Eius anno primo Danielis hebdomades inchoant quem fuisse captiuitatis septuagesimum docet Ioseph. lib.11 Ant. cap.1. anno post captam Babylonem vno, vt supra declaratum.
298	*T. Romilio Vaticano, Sp. Veturio Cicurino.*		Milciades post Marothoniam victoriam damnatus ab Atheniensibus in publicis victoriis interiit. Clisthenes Athenis exulans, Sicyoniorum tyran. efficitur.
299	*Sp. Tarpeio Capitolino. A. Aicrino Fontinali.*		Oracula in Græcia & Africa Dodoneum, Delphicum, Hammonium, Amphiarai celeberrima. *Principio Herod.* responsa partim erant dubia, partim à prophetis sumpta, qui multo ante gentium & populorum varios casus & vices prænuntiauerant, vt Assyriorum Esaias, Babyloniorum Ieremias, Macedonum *Es.23. & Dan.8.* Romanorum Balaam, Num.24. & Daniel sæpius. Nabugdonozoris *Es.14 & Ierem.23. &c.* Cyri, eo etiam nominati *Es.45* Alexandri Magni & successorum, *Dan.8. & 10.* Facile enim erat dæmonibus ingenio & scientia pollentibus iam dicta dicere, demere, vel addere, alia lingua interpretari, &c.
300	*P. Horatio Tergemino, Sex. Quintilio Varo, cui peste mortuo sufficitur Sp. Furius.*		
301	*T. Menenio Lanato, P. Sestio Capitolino.*		Psammenitus patri Amasi in Ægypto successit. A Persis rege Cambyse subigitur, atque ita Ægyptus Persarum iuris fit, *Herod. lib.3.*
302	*Ap. Claudio, T. Genucio.*		Cyrenei, Lybes, Barcei se dant Cambysi, Crœso adhuc viuo. *Ibid.* Corax & Tisias primi rhetoricam excitant. Anaximenes Anaximandri successor primus horologium sciotericum. i. solare Lacedæmone ostendit. Eo die obiit, quo Sardis capta est. *Laert.*
	Decemuiris consularibus creatis.		Sub Cyro 55. Olympias, quando Sardis & Crœsus capti sunt. *Suidas in Anacreontis & Anaximandro.* Hoc sequuntur Plinius, Solinus, Diodorus, Thallus, Castor, Polybius & Phlegeton, quos citat Eus. præp. 10. cap.3. Alij Cyrum cœpisse imperare Olymp. 70. sub vrbis 260. alij Olymp. 80. sub Vrbis 290.
303	*Appio Claudio, Sp. Posthumio Albo, T. Genucio, Ser. Sulpicio, P. Sestio, T. Romilio, Sp. Veturio, P. Curatio, C. Iulio, A. Manlio.* *(Lex 10. Tabularum scripta.)*		Cyrus Xenophontis aliquot annis post, non ad historiæ veritatem, sed ad iusti & legitimi imperij imaginem scriptus. *Cicer.* Etsi alioqui optimus & pientissimus fuerit princeps. *Esa.44. & 45.2. Paral. vlt. Ezra 1.* Nam Dei Ecclesiam ab Assyriis primum, deinde à Chaldæis miserè afflictam recreauit. *Ibid. & Ierem.50.*
		3670	Quo tempore Crœsus viuus captus est Sardi, pugna trecentorum Lacedæmoniorum cum totidem Argiuis de agro Thyrea, extitit, ex quibus duo Argiui & vnu-

Spartiatæ tantum superfuerunt. *Herod. lib. 1.*

Ephori Lacedæmone constituuntur ad frænandam regum licentiam.

Templum Apollinis Delphici quarto incensum anno 11. Crœsi *Pausan. & Eus.*

Athenis Hipparchus & Hippias Tyranni Pisistratidæ Sami fratres Sylus, Pantagnostus, & Polycrates, quem Orontes Darij præfectus cruci affixit. *Valerius.*

Polycrates, Samum aliásque maris insulas & ciuitates quasdam continentis occupat. *Vide Herod. lib. 3.*

Paulo ante hæc tempora Cleander Patareus, regnum Syracusanorũ in Sicilia cõdiderat vsque ad Agathoclem, qui 20. annis post Alexandrum Magnum viguit. Hoc autem cum interregnis durauit annis 178.

Cyrenarum regnum in Remp. mutatur Arcesilao tertio Regem sextum agente.

Paulo post exactos reges primũ fœdus Romanis cum Carthaginẽsibus & templum Ioui Capitolino dedicatum 28. annis ante primam Xersis, id est, Assueri expeditionem in Græciam. *Polyb. lib. 3.*

Tredecim annis post, Saturno ædes dedicata & Saturnalia festa instituta. *Halic.*

T. Largius primus Romæ dictator anno nono post exactos reges.

Sp. Cassius primus magister equitum ob plebis aduersus patricios tumultum & contra Sabinos.

Populi Romani secessio à Patribus.

Latini contra Romanos rebellant. Sed hæc ante Cyrum.

Eius autem temporibus Romæ Fabij 306. cæsi in Veientino bello. Valerius Poplicola de Veientibus, Sabinis, Hetruscis triumphat. Veientibus induciæ in annos 40. dantur. Seditio ob legem Agrariam. Pestis. Vrbinia Vestalis viua defoditur. Seditio contra Patres, Bellum cum Sabinis & Æquis. Cum Æquis fœdus actũ. Antium Colonia deducta. Census actus, in quo censa sunt ciuium capita 124. millia, 214.

Publius Seruilius, Lucius Ebutius Coss. pestilentia extincti, Æquis & Volscis vrbem obsidentibus. Volscum nomen sequenti anno prope deletum. Pluit carnem. (*Dionysius libro 10.*) Censentur ciuium capita ad 132. millia & 419. per Seditionem Tribuni decem creati. Legati Athenas missi ad Solonis leges describendas, sub vrbis 300. Ludi sæculares primum acti. Legati cum legibus Solonis ex Græcia redeunt. Decemuiri creantur annis duobus, mox Coss. per annos octodecim Lex 10. tabularum scribitur, deinde duæ prioribus adduntur, & post duos annos in æs incisæ publicè proponuntur.

d CAMBYSES non diu superstes fuit Cyro patri. Magi eius regnum dolo consecuti septimo mense oppressi sunt. Ita Assuerus Patris Darij regnum ad Cyri familiam translatum recipit, & istorum annum suis absumit.

Hunc quidam putant esse Cambysem, qui Ægyptum subegit, & Æthiopas frustra appetiit. Alij Darium Hidaspis filium. Sed est Xerses Darij F. tertius Persarum & Medorum rex, quem voluptuosissimum fuisse, & præmia ampla proposuisse nouarum voluptatum inuentoribus ait Cicero. Quod congruit cũ iis, quæ de Assueri conuiuiis, temulentia, libidine, luxu, prodigalitate, mollitie

Anni vrbis conditæ.		
304	*Decemuiris Appio Claudio 2. Q. Fabio, M. Cornelio. M. Rabuleio, L. Minucio, Q. Pætilio, T. Antonio, C. Duilio, M. Sergio, Sp. Oppio.*	
305	*Iisdem Decemuiris per vim in hunc annum continentibus.*	

4

		Anni mundi
306	d ASSVERVS, quem nostri Xersem vocant, Chaldæi Artaxersẽ primum Darij Medi filium, annis 20.	36
Ezræ. 3.		
325		36

Iesu filio Iosedec Pontifice.

Zorobabele duce Iudæorum.

Daniele Propheta.

Alexandro rege decimo Macedonum.

Lacedæmoniorum Archidamo Zeuxidami F. an. 22.

Cyrenarum Arcesilao quarto rege octauo & vltimo.

Syracusanorum Gelone, ann. 12. deinde Hierone, ann. 12.

Anni vrbis conditæ.	Romæ Coss.
306	*L. Valerio Potito, M. Horatio Barbato.*
307	*Lare Herminio, T. Virginio Cœlimontano.*
308	*M. Geganio Macerino, C. Iulio.*
309	*T. Quintio Capitolino 4. Agrippa Furio.*
310	*M. Genucio, C. Curtio.*
311	*L. Papirio Mugillano, L. Sempronio Atratino.*
312	*M. Geganio Macerino 2. T. Quintio Capitolino 5.*
313	*M. Fabio Vibulano, Posthumio Æbutio Cornicco.*
314	*C. Furio Patilo, N. Papirio Crasso.*
315	*Proculo Geganio Macerino, L. Menenio Lanato.*

Anni mundi

traduntur Esther 1. & seq. ne cæteras rationes repetam. Artaxerxes cognominatus, Ezræ 2. & 6. Quod cognomen ad posteros transmisit, vt suum Pharao, Cæsar, Ptolomeus.

3670 Cambyses non numeratur in sacris libris, quoniam viuo adhuc Patre, aut statim post interiit, à se læthaliter vulneratus. Túmque Ægyptus defectione inita regem proprium asciuit, vsque ad finem ferè huius Monarchiæ.

Cui etiam Cyrenæ peruenerunt. Nam & earum regnũ extincto Arcesilao rege octauo in Persarum manum simul cum Ægyptio venerat.

Smerdes quidam Patizitis frater, curiæ custos, dolo regnum occupat, at mense septimo tollitur. Darius autem Hydaspis vel non alius fuit à superiore Dario, qui Cyrũ antecessit, vel non nomitatur, quia eo discedente ex regno, & abeunte Scythiam & Græciam, necesse fuit alium Regem nominari, cuius legis meminit Herodo. libro septimo. Sic Darius contra Scythas & Græcos in bellum profecturus, Xersem filium regem fecit, & in ipso apparatu belli mortuus, totam belli Græcanici molem filio reliquit. Vnde & Xerses quinto anno regni cum ingenti exercitu, illud confecturus, mouet *Herod. Ibid.*

Darius ergo foris rex, Xerses siue Assuërus domi.

Hic Ester duxit in vxorem, ex qua genuit Darium Lõgimanum in Hebræis Annalibus.

Initio regni prohibuit ædificari templum, criminatione nonnullorum. Itaque restauratio intermissa est vsque ad annum 2. Darij, *Ezra* 4. Nec ea est accusatio, qua ab Haman apud Assuërum delati sunt Iudæi in lib. Esther. Nam facta non est regni eius principio.

Hinc intermissum sub Assuëro fuisse opus domus Domini dicitur, *Ezra* 4. Ipsum verò postea illius constructioni annuisse *cap. 6. his verbis.* Construxerunt iubente Deo Israel, & iubente Cyro & Dario & Artaxerse regibus Persarum. Nam vt Darius iste est Longimanus, qui Assuëro successit, ita postremo loco memoratus Artaxerses est Assuërus, qui prius impeditum opus Esther & Mardochęi causa, rebus populi fauere cœpit, vt impleretur illud Danielis *9. cap.* quo attribuit 7. primas Hebdomadas de 70. templo & vrbi reficiendæ. Nam sub 49. annum à Cyro Assuërus hoc iussit. Continuarunt deinde Darius & Artaxerses 3.

Distribuit regnum non in 20. prouincias, vt putat Herod. sed 127. Ester 1. Nisi fortasse per prouincias Satrapias intelligat.

Tertio regni conuiuium illud sumptuosum vniuerso Susarum populo & cunctis regni principibus instruit, de quo Esther primo. *Seder cap. 29.*

Post quartum, sequentibus quinque. Haman molitur Mardochæi perniciem. *Ibid.*

Post bellum Græcum non diu superfuit.

Esther 3. c. fit mentio anni eius duodecimi.

De rebus Persicis & aliis Asiaticis vix certi quicquam habet Græcorum historia, ante huius in Græciam transitum, tunc cum Gelon in Sicilia dominabatur. *Pausan. in Arcadis.* Olymp. 75. *Halicarnas. lib. 9.*

Post hunc nullus fuit rex apud Persas magnus (inquit Plato) nisi nomine. Ita cum eius clade cœpit, paulò post Cyrum, imperium Persarum cadere.

3690 A pugna Marathonia ad Xersis transitum in Græciam

	Anni vrbis conditæ.		Anni mundi
an. 10. *Thucid. in Præm.*			
Marathoniæ pugna 16 annis posterior fuit Bruti, primi Rom. Coss. funere. *Halicarn.*			
Tātis classibus in Græciā transit, vt Hellesponto iuncto. Athône monte perfosso maria ambularit, terramque nauigarit, maria pedibus peragrans, classibus montes *Cic. 2. de Finibus.*			3670
Integrum quadriennium in apparatu belli consumit, collecto exercitu 5273220. hominum. *Herod. lib. 7.* Annum egit in Europa.	316	*T. Quinctio Capitolino 6. Agrippa Menenio Lanato.*	
Bellum à Dario Patre, vt exteri statuunt, auo, vt ego, post Hebræos, susceptū aduersus Græciam per quinquennium gessit. Bis in terra victus, tertio, sed frustra, nauale prælium instruit.		Trib. Mil. Cons. Potestate.	
Omnem librorum copiam, Athenarum vrbe præter arcem incensa asportauit in Persas. Quos multis pòst tēpestatibus, Seleucus Nicanor referendos Athenas curauit. *Gell. lib. 6. cap. vlt.*	317	*Mar. Æmilio, L. Quintio Cincinnato F. L. Iulio.*	
Græci simultates belli huius metu deponunt, & Syncretismo facto petūt auxilium à Siracusano Gelone, Cretensibus & Corcyreis.			
Prælium ad Thermopylas memorabile. Nam 300. Lacedæmonij duce Leonida, circiter vicies mille Persas trucidant. Simile narrat Gellius *libro tertio capite septimo.*			
Artabani expeditionem illam Xersis cōtra Græcos dissuadentis, oratio elegans apud Herodotum libro septimo vbi mentio vnius Dei ostendit Persas à Iudæis fuisse instructos.		Coss.	
	318	*M. Geganio Macerino 3. L. Sergio Fidenate.*	
Xersis bellum describit Herod. lib. 8. & 9.			
Mardonius Assuēri dux Alexandrum Macedoniæ regem ad Athenienses legat de pace, quam illi recusarunt. Cyrsilum in Salamine suadentem recipi conditiones seruitutis à Mardonio oblatas, lapidibus Atheniensium viri obruerunt, vxorem ipsius & libros fœminæ. *Demosth. de Corona.*	319	*M. Cornelio Maluginensi-L. Papirio Crasso.*	
Sarobazanes & Sisinnius à Mardonio Syriæ & Palestinæ præficiuntur.			
Gelon Syrac. Hieronis frater, ad quem multæ odæ Pindari, Hamilcarem cum 30. millibus trucidat, eo die, quo ad Thermopylas, vel ad Salaminam duce Themistocle, Dimicatum est. *Diod. lib. 11.*	320	*C. Iulio 2. L. Virginio.*	
Syracusis tyrannidem inuasit annis 85. ante Dionysium seniorem. *Dionysius Halicarnaseus.* Huic successit Hieron, deinde post annos 12. Thrasibulus frater *Diodorus,*	321	*C. Iulio 3. vel M. Manlio, L. Virginio 2. vel Qu. Sulpicio.*	
Pausanias Lacedæm. suspectus de Xersis amicitia supplicio afficitur. Accusatus fuit ab Aristide Atheniensi belli socio.			
Demaratus rex Lacedæmoniorū, apud Xersem exulat, Leonida in eius locum suffecto, qui in angustiis Thermopylarum Persis restitit tribus continuis diebus & quarto vicit.			
Aristides summa integritate cēsum de tota Græcia agēs & tributum singulis imponens, quo Græci quotannis ad sumptus bellicos aduersus Persas conferrent 460. talenta. Iusti cognomen est adeptus. *Thucydides lib. 1. & Plut. in eius vita.*			3690
Post fugam Persarum, Græci ad mutua dissidia redeūt. Hinc serpet bellum Peloponnesiacum.			
Ostanes primus de Magia commentatus, Xersem			

Anni vrbis condit.		Anni mundi	
			contra Græcos comitatus, femina artis portentosæ asperfit, *Plin.lib.30.cap.1.*
			Imarus Rex Libyæ Ægyptum Persis ademit cæso Achemene Assueri fratre. *Thucid.lib.1.*
	Trib.Mil.	3680	Literæ Græcæ Massiliæ vigent, vsque eo, vt Galli illorũ exemplo illarum studio caperentur, & iam pacta & conuenta Græcè scriberent. *Strabo lib.4.*
322	*M.Fabio Vibulano, L. Sergio Fidenate.M. Fostio.*		Philolaus Corinthius legem proletariam Thebanis fert.
			Scythis in media belligerantibus, domi seruile bellum exsurgit.
323	*L. Pinario Mamerco.L. Furio Medullino, Sp. Posthumio Albo.*		Romani, qui proxime decem viros consilio Hermotimi Ephesij in Græciam & Athenas tunc florentes miserant, vt Solonis leges decem Tabulis comprehensas describerent, his duas adiecerunt, paulò ante bellum Peloponnesiacum, an.20. ab exactis regibus. *Cic. 2. de Finib.* sub 300. an. post vrbem conditam. *Gellius lib.20.cap.1. Sol. cap.2.Halic.cap.2.* Earum fragmenta habes, 2. de Legibus Cic.
			Heracliti Ephesij amicus Hermodorus Ephesius, legum Romanarum interpres, ac penè auctor. *Pompo. Iuriscon.de Origene iuris.lib.34.cap.5.*
	Coss.		
324	*T. Quintio L.F. Cincinnato. Penno, C.Iulio Mentone.*		Inde ROMÆ lex de connubio Patrum & Plebeiorum lata. Tribuni militum consulari potestate creati A. Sempronius Atratinus, T. Cloelius, L.Atilius, quibus mense tertio post magistratum abdicantibus, facti sunt Coss. Lucius Papyrius & Lucius Sempronius, vbi ferè definit Diony.Halycarnasseus. Censores creantur. Fames maxima, qua coacti multi se in Tiberim præcipitarunt. Sp. Melius ob seditionem à C. Seruilio Hala obtruncatus.
325	*L.Papirio Crasso, L.Iulio.*		Tolumnius Veientium rex, Romanorum legatos interficit. Anno sequente ab A.Cornelio Cosso interficitur. Pestis & terræmotus. Fidenæ captæ.
			Vrbis 322. septuagesimo nono post exactos reges Tribuni militum subeunt locum Consulum per annos 43. sed non continenter. Nam Coss. intercalati sunt vsque ad ann.339.
			Volsci victi & vænundati.
	5		
325	c DARIVS Longimanus Artaxerses 2. Plus, annis 40. Cuius annus	3690	c TEMPLVM anno huius Artaxersis sexto perfectũ est. *Ezra.5.* annis scilicet quatuor. Nam cœpit ædificari anno 2. *Seder.cap.2.*
355	32 Nehem.13. memoratur		Quod colligi etiam potest ex Haggæo, & Zacharia Quare verba 5.capitis tertij Ezræ, *Structuram templi protractam esse per biennium vsque ad Darij regnum, quod gentes vicinæ impedirent, ne consumaretur ædificium omni tempore vitæ Cyri,* sic sunt restituenda. *Et protraxerunt structuram vsque ad secundum annum Darij Regis.*
		3730	Huius autem impedimenti interuallum fuisse plus minus 46.annorum rectè velut rem vulgo tritam Iudæi aiunt anno secundo. Nam tot existunt à Cyro ad secundum huius Darij, & Daniel 9. cap. septem hebdomadas huic rei assignat.
			Septimo eiusdem Ezras venit Hierosolymam cum multis Iudæorum millibus. *Ezra 7.*
			Tamé Hebræi supponunt Ezram ascendisse Darij secundo, ob captam fortasse tum à Zorobabele huius rei facultatem.
			Nam Darij secundo, iterum Zorobabel reditum procurat hac occasione captans facultatem, quæ per Assuerum adempta fuerat. Tres adolescentes regij corporis custodes, oblectandi eius causa, quæstionem posuerunt,

quænam tres maioribus polleret viribus. Cum vnus dixisset, vinum, alter Regem, Zorobabel tertius, Mulierem, sed supra omnia virtutem: eius huius sapientiam Rex probasset, iussit vt ille peteret, quicquid vellet. Ille autem copiam restituendæ ædis & vrbis popoſcit. 3. *Ezr.* 3. & 4. *Ben Gorion lib.* 1. *cap.* 11.

Vbi qui historiam tertij Ezræ improbant obiiciunt non rectè Zorobabelem adolescentem dici regnante hoc Dario qui minimùm septuagesimum annum ageret, si quidem is fuit, qui primo Cyri ad reducendos Israëlitas dimissus est. Sed respondeo, satis esse per Synthesim, vt è tribus adolescentibus, duo tales fuerint. Addo. בחור *Babhur* Hebr. non tam significare adolescentem ætate, quàm vigore, id est, virum ætatis viridis & florentis, quam quis sibi deligeret, q. electum. Accedit illud R. Selomonis, 1. Paralipom. 22. vers. 5. Etiam filius 42. annorum vocatur נער *puer*. Exod. 33. ver. 11. Constat enim tum Iosue fuisse 42. annorum, vel 56. iuxta Thalmudicos. Cum ergo Pueri nomen tribuatur tam prouecto, Iuuentus & adolescentia huiusmodi pueritię incidet in sexagesimum & septuagesimum multo magis. Quemadmodum apud Virgilium magni anni magnos oportet procedere menses.

Mœnibus cingitur à Nehemia Hierusalem, Darij huius vigesimo. *Nehem.* 5. & 6.

Eo enim tertius reditus è captiuitate in Hierusalem cœpit, Nehemia ductore, qui ascenderat quidem cum Zorobabele. *Ezr.* 1. sed quia eius ductu non factus fuerat primus ille reditus, tertius duntaxat ei tribuitur.

Anno autem trigesimo secundo tota exædificata est. *Nehem.* 5.

Nehemias eodem anno constructis muris redit ad hûc Artaxersem regem, à quo postea reditum impetrat in Hierusalem. *Nehem.* 13.

Nam hunc esse putant Hebræi, cuius septimo Ezras, & vigesimo Nehemias ascenderunt, in quorum libris Artaxerses passim nominatur. Est autem hoc nomen regiæ Persarum dignitatis. *Seder c.* 29. id est, non Propriũ sed Commune.

Rex Assur vocatur. *Ezra* 6. Xersis filius, *Thucidides*, id est, Assueri. Nam ex eo & Esther genitum Hebræi constanter tradunt.

Cuius & secundum fuisse putant Septuagesimum captiuitatis contra sententiam Danielis cap. 9. qui eam confert in primam Darij Medi, *de quo illic*. Quamquam captiuitatem intelligunt non transmigrationem simpliciter, sed & euersionem templi factam sub Sedechia. Nã etiam illud interuallum est contractius.

Vsus est Zorobabele consiliario & custodum regij sui corporis principe loco Danielis. *Ioseph. ben Gorion lib.* 1. *cap.* 11.

Apud Profanos primus est Artaxerses. Nam duos tantum faciunt Longimanum & Memnonem. Atqui Ezras Assuerum etiam siue Xersem Artaxersem vocat.

Artabani scelus, qui victum tertio prælio Xersem trucidarat Patri succedens vlciscitur.

Aliqui Nehemiam à consequente Artaxerse missum Hierosolymam putant, vt illa ageret, quæ eius libro continentur. Sed perperam. Nam apertè erat pincerna illius, qui Assuero successit.

Anni vrbis conditæ 325 — 365

Anni mundi 3690 — 3730

Iesu filio Iosedec, Ioachim & Eliasib per ordinem pontificibus.

Mesulam duce Iuda.

Haggeo & Zacharia prophetis.

Alexandro Amyntæ filio rege Macedoniæ, deinde Perdica, ann. 28.

Lacedæmoniorum Agi Archidami F. ann. 27. deinde Agesilao Agidis fratre, ann. 29.

Anni vrbis condita.

Syracusanorum Hierone, deinde Trasibulo, ann. 1. sub quo Syracusæ se per annos ferè 60. in libertatem vindicarũt, donec Dionysius senior Rẽp. inuasit.

Rom. Coss.

326 *L. Sergio Fidenate 2. Hostio Lucretio Tricipitino.*

327 *A. Cornelio Coss. T. Qu. Cincinnato Penno 2.*

328 *C. Seruilio Hala, L. Papirio Mugillano.*

Trib. Mil.

329 *T. Quinctio Penno, C. Furio, M. Posthumo, A. Cornelio Cosso.*

Anni mundi.

n Angelus precatur pro Hierusalem & Iuda, quibus (inquit) ô Domine iratus es his 70. annis iamdudum exactis. *Zach.* 1. Sic enim locus debet intelligi. Nam septuaginta captiuitatis anni iampridem finierant, nempe sub imperij Cyri principium.

3690 Tum Zorobabel filius Salathiel, & Iosue filius Iosedec, cœperunt ædificare templum Dei, & cum eis prophetæ maxime Haggæos & Zacharias. *Ezra* 2. id est, secundo Darij, *Hag.* 1. *Zach.* 1. cum antea sub Cyro vix alta re perfecissent. *Ez.* 3.

Ezras ab exilio reuersus, Academiam Hierosolymis instituit, omni disciplinarum genere refertã, ex qua multi insignes viri, scortium Scribæ & Legisperiti prodierunt, qui iidem in Euangelio videntur.

Quin & auctor fuit primò versuum, siue periodorum, & pausarum Scripturæ. 2 Diuisionis librorũ sacrorum, vt Legis in quinque, Prophetarum in octo, Hagiographorum in nouem. 3 Parsjoth & Sedarim, id est, lectionum Legis pro numero Sabbatorum anni. 4 Paragraphorum per minuscula ο & ɑ expressorum, in quos illas sectiones subdiuidunt pro reliquorum dierum, nempe operariorum, lectione. 5 Characterem hodiernorum, quòd veteres à Samaritanis hæreticis, & plerisque aliis Orientis profanis populis vsurparentur.

Arcam priori similem in templo à se ædificato Iudæi dedicarunt. Nam prior à Mose ædificata ita fuit abscondita ab Ieremia, vt nunquam reperta sit, *Epiphan. & trad. Hebr.*

Darius omnibus modis Iudæis fauet, fortasse quòd filius esset Estheris, & certè eius annis Regina Esther vidua mater videtur multum potuisse, & liber Ezræ & Nehemiæ Mardocheum nominat.

A Græcis etiam, vt Suida, dicitur Artaxerses, ad quem Themistocles fugit, (*Thucidides lib.* 1. *Etsi Diodorus, Cic. & Valerius Max. ad Xersem dicant,*) quamuis patrem Xersem antea turpiter profligasset. Mirum est Hebræos fere, hunc esse opinari, qui victus sit ab Alexandro.

Iubet Iudæos repetere ædificationem & vrbis & templi. *Ezra* 6. collatis muneribus & priuilegiis amplissimis. Hinc à fluuio Babylonis Ahaua Hierosolymam Ezras scriba cum multis aliis conscendit, & ædificauit murum ciuitatis. *Ezra* 7. *& seq.*

Deinde à Susis castro siue vrbe munitissima & post annos 13. Nehemias regius pincerna, Eliasib pontifice. *Nehem.* 2. *& sequentibus*, vsque ad 12. ad cingendam mœnibus & portis vrbem, quæ ad hoc tempus pagi instar remanserat.

Nam anno Longimani vigesimo mittitur Hierosolymam, vt eius instaurationem iuuet. Reperit ignem, quo sacrificia incendi solebant. 2. *Machabæorum* 1. In Nephtar, vbi fuerat per sacerdotes sub Nabugdonozore conditus.

Cúmque sua legatione fuisset perfunctus, ad regem reuertitur, donec ann. eius 32. rediret ad corrigenda quædam peccata & corruptelas absente se subortas, *Ipse cap.* 13. *sine vlt.*

Nec verò cuncti rediere. Etenim exulum multitudo, *vt Iosephus Antiquitat. lib.* 18. *cap.* 12. *& Talmudici narrant*, vrbem ad Euphratis ripam condidere, quam Chaldaïca

3730 voce (paulatim enim Iudæi Babylonem abducti, ibique 70. ann. exilio & seruitute pressi, linguam Hebraicam dedidicerant, senibus vita defunctis, & pueris linguam

peregrinam imbibentibus) Neardéa, quasi fluuium scientiæ appellarunt.

Synagogis atque Academiis constructis, quæ in multa sæcula omni scientiarum genere floruerunt.

Vnde longo post tempore sub annum Christi 470. Talmud Babylonicum multa rerum cognitione plenum ediderunt. Ad quorum imitationem & cæteri, quos in Iudæã Zorobabel, Ezras & Nehemias reduxerant, Hierosolymis gymnasia multa literarum instituerunt, Talmúdque Hierosolymitanum altero quatuor partibus minus tandem euulgarunt, per R. Iohanan centum annis antequam R. Ase vulgaret Babylonicum, cuius contextus Misna appellatus, extabat beneficio R. Akibæ, sub Antoninis. *R. Mose in præfat. Maiemonim.*

Diebus Mesullam ducis Iuda cœpit imperium Græcorum innotescere.

Hippocrates Pythagoræ discipulus, medicinam, quæ quingentis annis post Æsculapij mortem latuerat, in lucem reuocat. Mardochæi & Ester contemporaneus. *R. Abr. in Cabbala hist.*

Vigesimus fuisse traditur per lineam paternam ab Æsculapio, per maternam decimus octauus ab Hercule. Ergo Æsculapius & Hercules non tam sunt antiqui quàm vulgò existimantur.

Libros eius publicarunt duo filij Draco & Thessalus quos æquales habere potuit Socrates.

Democritus ridens hominum vanitatem. Bachilides.

Græcia ab extremis bellis quiescens in duas partes scissa propter Pisistratidas bellis intestinis feruet, de quibus Thucidides. Hinc bellum Peloponnesiacum sub an. vrbis Romæ trecentesimum. *Plinius lib. 30. cap. 1.* Hunc verò habuit exitum vt tandem anno post varios casus 27. Athenæ à Lysandro captæ muris nudarentur, & victi Athenienses Lacedæmonijs succumberent.

Bellum Samium cui vt & Peloponnesiaco Aspasia Periclis amasia, & tandem vxor, quæ Rhetoricam Athenis docuit, præbuit causam.

Pericles bellum illud Pelopon. mouit, ne daret pœnas 50. talentorum, quæ depeculatus fuerat, præpositus sumptibus Eburneæ Mineruę, quam Phidias conficiebat. *Suid. in Phidia.*

Simonides Melicerta, Cambysis Dariique regnum & Xersis naualem pugnam describit.

Protagoras, cuius, discipulus Ecatæus Milesius, Græcorum primus prosa oratione historiam vulgauit. *Suidas.*

Eum æmulati paulò post Herodotus, Thucidides, Hellanicus, sub Amynta rege Madedonum. *Suidas, Gellius lib. 15. cap. 23.*

Lysis Pythagoræ familiaris, Epaminondæ præceptor.

Anaxagoræ discipulus Archelaus Milesius, qui ex Ionia primus physiologiam Athenas & in Græciam detulit. præceptor Socratis. *Suidas.*

Peloponnesiaci belli tempore, Metho Astronomus vixit, & stultitia euasit tempestatem in quam præuiderat casuros Athenienses.

Ab eo Methonis annus, quem esse aureum numerum docet *Diod. lib. 12.*

Cyclum decemnouennalem vocant Astronomi, quoniam annis 19. luna cunctas suas varietates absoluit, &

Anni vrbis conditæ.		*Anni mundi*
		3690
330	*A. Sempronio Atratino, L. Furio Medullino. L. Quinctio Cincinnato, L. Horatio Barbato.*	
331	*Ap. Claudio Crasso decemuiri fr. L. Sergio Fidenate Sp. Nautio Rutilo, Sex. Iulio Iulo.*	
	Romæ coss.	
332	*C. Sempronio Atratino, Qu. Fabio Vibulano.*	
	Trib. Mil.	
333	*L. Manlio Capitolino, L. Papirio Mugillano, Q. Antonio Merenda, L. Seruilio Structo.*	
	Coss.	
334	*T. Quinctio Capitolino N. Fabio Vibulano.*	
335	*Interregno anni vnius.*	
	Trib. Mil.	
336	*L. Quintio Cincinnato 3. L. Furio Medullino 2. M. Manlio Capitolino, A. Sempronio Atratino.*	
337	*Agrippa Menenio Lanato, P. Lucretio Tricipitino, Sp. Nautio C. Seruilio.*	
338	*L. Sergio Fidenate, M. Papirio Mugillano, C. Seruilio Prisci f.*	
339	*Agrippa Menenio Lanato, P. Lucretio Tricipitino, L. Seruilio Structo 2. Sp. Veturio Crasso.*	
		3730

Anni vrbis conditæ.

340 *A.Sempronio Atratino 3.M. Papirio Magillano 2.Sp.Nautio Rutilo 2.Q.Fabio Vibulano.*

341 *P.Cornelio Cosso,Quintio Cincinnato,C.Valerio Potito,N.Fabio Vibulano.*

342 *Cn.Cornelio Cosso. L. Valerio Potito, Q.Fabio Vibulano 2.P. Postumio Regillensi.*

Romæ Coss.

343 *A.Cornelio Cosso, L. Furio Medullino.*

344 *Q.Fabio Ambusto. C. Furio Pacillo.*

345 *M.Papirio,C.Nautio Rutilo.*

346 *M.Æmilio,C.Valerio.*

347 *Cn.Cornelio Cosso,L.Furio, Medullino 2.*

Trib.Mil.

348 *C.Iulio Iulo,P.Cornelio Cosso,C.Seruilio Hala.*

349 *L.Furio Medullino 2.C.Valerio Potito 2.N.Fabio Vibulano 2.C.Seruilio Hala 2.*

350 *P.Cornelio Cosso 2.N.Fabio Ambusto,Cn. Cornelio Cosso 3.L.Valerio Potito 2.*

351 *T. Quinctio Capitolino, A. Manlio, T. Quinctio Cincinnato, L. Furio Medullino 3. C.Iulio Iulo 2. M. Aemilio Mamertino.*

352 *C. Valerio Potito 3. M. Sergio Fidenate,C.Fabio Ambusto, P.Cornelio Maluginensi,Sp.Nautio Rutilo 2.Cn.Cornelio Cosso.*

Anni mundi

ad sua principia reuertitur.In eo descripti erāt ortus omnes & occasus,item prognostica tempestatum, serenitatum,& status totius illius temporis.

3690 A discessu Xerxis ad initium belli Peloponnesiaci anni 50.intra quos Græci imperium suum in magnam potentiam prouexerunt. *Thucid.lib.*1.a Pisistrati tyrannide an.15c e *Iust.*

Milo Crotoniates.

Alcibiades,Lysander,Thrasibulus,Conon.

Archytas Tarentinus, qui primus Geometriam cum Mechanica coniunxit.

Eudoxus exemplo Architæ Mathematicus mechanicus, primus fastos & certam temporum & motuum cœlestium rationem ab Ægyptiis acceptam, Græcis tradidit.

Cimon,Empedocles, Pericles Themistoclis successor. Gorgias Rhetoricæ inuentor aut certe illustrator. Aeschilus,Sophocles,Euripedes tragici.

Sophocles annis 17. Socrate senior, moritur post Euripidem annis sex.

Pindarus Empodoclis discipulus.

Themistocles ad Artaxersem Xerxis filium nuper regnare incipientem exul confugit *Thucid. lib.*1.

3730 Superiori Darij bello militis officio functus, contra Xerxem dux fuit. Quæ externi duobus Persarum regibus Dario 1. & Xerxi, Hebræi vni Assuēro tribuunt, non improbabiliter. Nam hæc bella, vt audis, sese ferè attigerunt.

3779 Herodotus pater historiæ Ciceroni primo de leg quia è primis Græcorum historicis. Quem tamen non historiam sed Mythihistoriam, id est, historiam fabulosam scripsisse censet Strabo *libro vltimo.* Eam paulò ante Cyrum incepit. Meminit Apryis, cuius mentio Ierem. quinquagesimo quarto & prælij inter Necao & Assyrios in quo Iosias interfectus. 4 *Reg.* 23. Peruenit ad octauum Assueri & quinquagesimum ante bellum Peloponnesiacum.

Thucydides se sub Longimano viuere scripsit. Summatim initio delineat historiam annorum 50. ab Assuero siue Xerxe, vsque ad initium belli Peloponnesiaci. Eius postea narrationem prolixè octo libris persequitur vsque ad annum belli vigesimum.

Atheas fundator regni Pontici, post Artabazes à septem Persis oriundus.*Florus lib.*3.*cap.*5.

Socrates Ethicæ, nouæ tunc Philosophiæ, magister è statuario, & lapidum sculptore, in carcere cicuta necatus, auditor Anaxagoræ, Damonis, denique Archelai.

Euclides, Phocion, Dionysius tyrannus Syracusanorum.

Aristophanes tetrametri & octometri carminis inuentor.*Suidas in Octometro.*

Bellum inter Thraces & Perdicam Alexandri F. Macedoniæ Regem.

Sicilia à populo regitur. Post restituitur Dionysius. Hinc Dion,&c.

Romæ paulò pòst Tribunos & ædiles primum per seditionem à plebe creatos,constituuntur ab eadem Censores,& præfecti annonæ.*Gellius lib.*17.*ca.vlt.*

3730 Siccitas & fames. Romani à Veientibus fusi, Bellum contra Volscos.Seditio seruorum. Coloni Lauicos missi. Volæ captę.Posthumius Regillensis propter arrogantiam

militibus damnatus.

Ferentum captum. Pestilentia, Fames. Caruentana ab Æquis recuperata. Quæstores ex plebe creati. Dictator de Æquis & Volscis triumphat.

Anxur captum. Stipendium primum è publico datum. Equites primùm equis merere incipiunt. Tributum tribuni Mil. ann. 355. dare prohibent. Furio Camillo se Falisci dedunt.

Celtiberi Prætorem Romanum cum exercitu trucidant.

Tribunis militaribus pro Coss. Romæ regentibus ad annum ferè conditę vrbis 347. triginta tyranni Atheniensibus præpositi sunt, & in Sicilia Dionysius superior tyrannidem tenuit, *lib.* 17. *Gellius.*

Euhemerus ex ciuitate Messana res gestas Iouis & cæterorum deorum historiam texit è titulis & inscriptionibus sacris quæ in antiquissimis templis habebantur, maximéque in fano Iouis Triphilij. Quam historiam interpretatus est Ennius. *Cic.* 1. *de Nat. Deorum.* Ab Euhemero & mortes & sepulturæ demonstrantur deorum in sacra hystoria, *Sextus Empyricus lib.* 4. *Pyrrhonio. & lib.* 8. *contra Mathematicos.*

Ex Aetna monte primum ignis erupit.

Hoc tempore literæ & artes, etiam mechanicæ, quæ sub præcedentibus sapientibus & philosophis Italicis & Ionicis fuerant hactenus infantes, incrementum penè virile adipiscuntur. Mox ita perficiuntur, vt Socrates meritò diceret; Si Bias vnus è Septem, aut Dædalus Atheniensium stupor ad nos rediret, irrideretur.

Bryso Heracleotes, cum Euclide Megarensi contentiosam Dialecticam introducit. *Suidas in Socrate.*

Pyrrho istorum discipulus hinc ansam arripuit dubitandi de rebus omnibus. Hinc Pyrrhoniorum secta. Nempe nimium altercando veritas amittitur, acquiritúrque inscitia.

Carthaginenses cum Syracusanis bellum gerunt. Re infœliciter gesta bellum in Sardiniam transferunt, duce Mateo. Cui Mago succedit, qui primus omnium ordinata militari disciplina Pœnorum imperium, non minus bellandi arte, quàm virtute amplificauit. *Iustinus.*

Dionysius senior fugatis Carthaginensibus Siciliæ totius occupauit imperium. Deinde copias in Italiam traiecit contra Græcos. Locros pacta amicitia cum Gallis, qui Romam vastauerant, expugnauit.

Amilcaris Magonis filij tempore, legati à Dario veniunt, afferentes edictum, quo Pœni humanas hostias immolare & canina carne vesci prohibebantur, iubebantúrque corpora potius cremare, quàm terra condere, petentes simul auxilia contra Græciam. *Iustinus libro* 19.

Agide Archidami F. regnante primum pecunia influxit in Spartam, per Lysandrum ducem, qui implens opulentiæ cupiditate & luxu patriam, deportánsque ex præda aurum & argentum, Lycurgi conuulsit leges. *Plutarch. in Lycurgo.*

Quo anno mortuus est Darius relictis duobus filiis, Artaxerse & Cyro, Athenis Lacedæmonij rectores 30 præfecerunt, Lysandróque Rempublicam formandam tradiderunt. Siculi autem Dionysium in exilium pepulerunt.

Mortuus tamen dicitur circa finem anni septimi belli

Anni vrbis conditæ.		*Anni mundi*
		3690
353	*M. Æmilio Mamertino 2. M. Quinctilio Varo. L. Valerio Potito 3. Iulio Iulo, Ap. Claudio Crasso, M. Posthumio, M. Furio Camillo, M. Posthumio Albino.*	
354	*C. Ceruilio Hala 3. Qu. Sulpicio, Q. Seruilio, A. Manlio 2. L. Virginio, M. Sergio 2.*	
355	*L. Valerio Potito 4. Cn. Cornelio Cosso, M. Furio Camillo, L. Iulio, C. Fabio Ambusto, M. Æmilio Mamertino 3.*	
356	*P. Licinio Caluo, P. Mænio, L. Titinio, P. Malio, L. Furio Medullino, L. Publicio Volsco.*	
357	*M. Veturio, M. Pomponio, C. Duilio, Volerone Publicio, Cn. Genucio, L. Antino.*	
358	*L. Valerio Potito 5. L. Furio Medulino 3. M. Valerio Maximo. Q. Seruilio Fidenate 2. M. Furio Camillo 2. Q. Sulpicio Camerino 2.*	
359	*L. Iulio Iulo, A. Postumio Regillensi, L. Furio Medullino 4. P. Cornelio Maluginensi, L. Sergio Fidenate, A. Manlio.*	
		3730

Anni vrbis conditæ.

360 *P. Licinio Caluo, L. Ticinio 2. P. Mænio 2. P. Malio 2. Cn. Genucio 2. L. Atilio 2.*

361 *P. Cornelio Cosso, P. Cornelio Scipione, C. Fabio Ambusto 3. L. Furio Medullino 5. M. Valerio Max. 2. Q. Seruilio 3.*

362 *L. Furio Medullino 6. Sp. Posthumio. C. Æmilio, P. Cornelio 2. L. Valerio Poplicola, M. Furio Camillo.*

6

363 Nehem. 1. 412 ¶ ARTAXERXES tertius regnasse dicitur, annis 49.

Ioiada, Jonathan, denique Jaddo pontificibus.

Mesullam duce Juda.

Archelao, ann. 4. rege Macedonum, & per ordinē Pausania, ann. 1. Amynta, an. 19. Perdica, ann. 6. Philippo Amyntæ, ann. 20.

Lacedæmoniorum Agesilao Agidis fratre, deinde Archidamo eius fratre, an. 23. Agi Iuniore, ann. 9.

Syracusanorum post regnum Dionysio Seniore, ann. 38. deinde Iuniore, ann. 22. Dione, ann. 12.

Anni mundi

Peloponnesiaci, quo Lacedæmonij ab Atheniensibus ad Pylum ita coarctati sunt, vt pacis conditiones petierint, à *Thucyd. libro quarto*: quasi illud bellum adhuc annos viginti durauerit. Vix enim confici potuit annis 27. (3730)

Mortuo Longimano multi motus in Perside. Inde confusa est successio apud historicos. Nam mox Xersem & Sogdianum regnasse Eusebius asserit. Darium Thucydides.

Ægyptus defecit.

¶ QVIDAM (minus rectè) non superiorem, sed hunc putant esse Artaxersem, sub quo à Nehemia vrbs mœnibus cincta est, & templum ornamenta sua obtinuit. *Nehem. 2. & seq.*

Et Ezras venit in Iudæam cum mandatis ad res populi componendas, *cap.* 7. annis ante Nehemiam tredecim.

Vt vt sit, Nehemias redit ad Regem anno trigesimo secundo imperij eius. Nam per annos 12. rexit populum. *Nehem.* 5. Et rursum in fine dierum (id est, extremo imperij Artaxersis) permittente Rege reuersus est Hierusalem. *Nehem.* 13. vbi & diu post hunc suum reditum, mortuo Artaxerse, siue hoc, siue superiore, vixit. Facit enim mentionem Darij regis Persarum (nouissimi) *cap.* 12. *vers.* 22. (3730)

Bibliothecam insignem Hierosolymis instruit, ac libros, tam sacros quàm profanos in ea reponit. 2. *Machabæorum* 2. (3779)

In loco ignis sacri olim à Sacerdotibus reconditi reperit aquam crassam, qua vsus est ad sacrificia purificanda. Ibi ob ædita miracula ædificauit templum Rex Persarum. Locum vocauit Nehemias Nephtar & Nephi, id est, Purificatio. 2. *Marc.* 1. Videtur postea fuisse probatica Piscina. *Ioan.* 5.

Huius tempore viguisse Iudith (etsi ferè locetur sub Cambyse, vel Dario Hidaspis, quem Assuerum vocant) in cuius historia nominetur Nabugdonozor, idque ex Bagua spadone, qui fuit in castris Holofernis deprehendi: cuius quoque meminerint sub hæc tempora externi scriptores, putat Seuerus Sulpitius lib. 2. hist. Sed iam retinendam historiæ simplicitatem in Nabugdonozore docuimus.

Aristoteles præceptor Alexandri, Demosthenes, Diogenes, Æschines.

Darius Nothus res Memnonis adhuc pueri regio penè titulo administrat annis 19. Vnde à profanis ei præponitur, quasi post Longimanum confusa sit Persicorum regum successio.

Vt autem ante hunc profani historici statuunt Darium Nothum, ita post eum Ochum an. 23. Arsamem 3. Denique Darium, quem Alexander Macedo deleuit, vt decem sint Persarum reges.

Sed ignorant historiam Persicam, quæ sic habuit. Artaxerse tertio, quem & Darium Persam nominari *Nehem.* 12. plerique putant, puero admodum à Longimano siue patre siue auo relicto, Satraparum ambitione variis casibus iactatum est imperium, vt nescias penes quos rerum summa foret. Nam primum Darius Nothus gubernacula inuasit se pro tutore gerens, quod maritus esset Sororis Longimani. (3779)

Hinc fratribus in se inuicem armatis, Ochus, Arsamis, donec Bagoas Eunuchus Ocho & Arsami interfe-

ctis, Artaxersem iam virum omni tyrannorum metu liberaret. Hinc Philo nec Darij Nothi, nec Arsamis meminit.

Quin & isti titulo regio innotuerunt Græcis, quòd foris bella gererent, velut Proreges, dum intus imperaret Artaxerses iuxta legem Persicam, cuius recordatur Herodotus.

Adde fuisse reges ratione administrationis, non iuris. Sic 1. Paralip. 5. interprete Kimhi. Ioatham dicitur regnasse temporibus Ieroboam filij Ioas, cum tamen Ieroboam 38. annis mortuus sit, priusquam Ioatham fieret Rex. Nempe erat rex viuente Patre Ozia ratione administrationis, quasi prorex, quod ea esset Pater exclusus propter lepram. Non autem Iuris quod non nisi obtinuit post Patris obitum.

Cyri iunioris huius tertij Artaxersis fratris ἀνάβασις, quam describit Xenophon Philosophus & Historicus.

Græcorum alij se adiungunt Cyro, vt ipse Xenophon, consulto super hoc Socrate, alij Memnoni Artaxersi.

Cyrus iunior propter insidiarum suspicionem in carcerem à fratre coniectus, post liberationem, aulicos sibi conciliabat, copias clam cogebat, literas interim ad fratrem blanditiarum & assentationum plenas mittebat, quibus vel poscebat aliquid, vel Tissaphernem accusabat, carcerem suum refricans, redire in aulam sibi esse tutum negabat, studio matris ad id iuuabatur, quæ Regi omnes suspiciones eripiebat, ita vt Rex sibi strui insidias non ante animaduerterit, quàm se numerosissimo exercitu obrui vidit. Hinc cruenta illa prælia à Xenophonte in Exped. & Plutarcho in Artaxerse explicata, in quorum vltimo, nisi Cyrus occubuisset, Rex perierat.

Xenophon, Herodotum & Thucididem sequutus, in Hellanicis historiam bellorum Græcorum Thucydidis morte interruptam narrat, vsque ad præliũ ad Mantineã. Bellum quoque ciuile Memnonis Artaxersis, & Cyri iunioris. Cyri partes sequutus institutionem Cyri maioris veluti recentem descripsit.

Philosophorum primus historiam scripsit, & exercitum duxit, atque adeò incolumem ex vltimis Babyloniæ finibus reduxit, aspertimis itineribus, & per barbaras gentes atque Græcis infestissimas.

Ctesias medicus captus in bello Cyri minoris ab Artaxerse, & in gratiam receptus, scribit de rebus Persicis, certius, vt ipse ait, quàm Herodotus & alij.

Aristippus, Isocrates, Polybius, Praxiteles sculptor, qui primus omnium speculum fecit. Metasthenes.

Plato apis attica, Mosis æmulus, siue Moses atticus, ex Numenio Pythagorico, qui tertius Philosophorum post Anaxagoram & Pythagoram in Ægyptum descendit, vt philosophiam, ex qua diuini cognomentum est consecutus, disceret.

Tredecim annis fuit Heliopoli cum sacerdotibus. Annos 20. habitauit cum Socrate, natus post initia belli Peloponnesiaci.

E Lyceo scholam in Academiam inter syluas transtulit. *Suid.*

Mausolus Cariæ rex, cui ab Artemisia vxore Mausoleum extructum est, obiit an. 2. Olympiadis 100. *Plin. lib. 36. cap. 5.*

Anni vrbis conditæ.	Romæ Tribunisimi-litum.	*Anni mundi*
363	*L. Lucretio Flauo, S. Sulpitio Camerino.*	3730
364	*L. Valerio Potito, M. Manlio Capitolino.*	
	Coss.	
365	*L. Lucretio, L. Furio Medullino 7. S. Sulpitio, Agrippa Furio, M. Æmilio, C. Æmilio 2.*	
366	*Q. Fabio Ambusto, Q. Sulpitio Longo duobus fratribus Q. Fabij Ambustis. Q. Seruilio 4. S. Cornelio Maluginensi.*	
367	*M. Furio Camillo Dictatore.*	
368	*L. Valerio Publicola 2. A. Manlio, L. Virginio, L. Æmilio, P. Cornelio, L. Posthumio.*	
369	*T. Quinctio Cincinnato, L. Aquilio Coruo, Q. Seruilio Fidenate 5. L. Lucretio Tricipitino, L. Iulio Iulo, S. Sulpicio Ruf.*	
370	*L. Papyrio, C. Sergio, L. Æmilio 2. C. Cornelio, L. Menenio, L. Valerio Poplicola 3.*	
371	*M. Furio Camillo, L. Horatio Pulnillo, Ser. Cornelio Maluginensi, L. Quinctio Cicinnato, Qu. Seruilio. Fidenate 6. P. Valerio.*	
372	*A. Manlio, L. Quinctio Capitolino. P. Cornelio, L. Papyrio Cursore 2. T. Quinctio Capitolino, C. Sergio 2.*	
373	*Ser. Cornelio Malugin. 3. P. Valerio Potito 2. M. Furio Camillo 5. S. Sulpitio Rufo 2. C. Papyrio Crasso, T. Quinctio Cincinnato 2.*	
		3779

Anni urbis condita.	
374	*C. Valerio 4. L. Lucretio, A Manlio 3. L. Æmilio. S. Sulpitio 3. M. Trebonio.*
375	*Sp. Papyrio. Q. Seruilio, L. Papyrio. C. Sulpicio, S. Cornelio 4. L. Æmilio 4.*
376	*M. Furio Camillo 6. L. Furio. A. Posthumio Regillensi, L. Lucretio, L. Posthumio Regillensi, M. Fabio Ambusto.*
377	*L. Valerio 5. L. Menenio 2. P. Valerio 3. P. Papyrio, C. Sergio, 3. Ser. Cornelio Malugin ensi.*
378	*P. Manlio, C. Sextilio. C. Manlio. M. Albinio, L. Iulio, L. Antistio.*
379	*Sp. Furio, P. Clœlio, Qu. Seruilio 2. M. Horatio, C. Licinio, L. Geganio.*
380	*L. Æmilio, S. Sulpicio, P. Valerio, 4. L. Quintlio Cincinnato, C. Veturio. C. Quinctio Cincinnato.*
381 vsque ad 385	*C. Licinio Stolone, L. Sextio, Tribunis Plebis, per annos quinque.*
	Trib. Mil.
386	*L. Furio, A. Manlio, Ser. Cornelio. P. Valerio, Ser. Sulpicio, C. Valerio.*
377	*Q. Seruilio, M. Cornelio, C. Veturio, Q. Quinctio, A. Cornelio, M. Fabio.*

Anni mundi

Aristoteles præceptor Alexandri magni, naturæ genius 400. volumina conscribit, *Suidas*, 20. annis audiuit Platonem. *Laertius.*

3730 Decem oratores, quorum principes Æschines & Demosthenes, qui sic Thucydidem est admiratus, vt eum totum sua manu octies descripserit. *Lucianus.*

Lacedæmonij ab Atheniensibus apud Corinthum, duce Phormione, superati, Imperium Græciæ summum post bellum Peloponnesiacum vix tenuêre ann. 12. *Polybius libro 1.*

Thebani Lacedæmonios duce Epaminōda apud Leuctra superauerunt. Pugna Leuctrica e seminario belli Peloponesiaci. *Gellius lib. 17. cap. vlt.*

Ab ea ad Philippi mortem an. 35.

Agesilaus rex Lacedæmoniorum in Asia contra Persas.

Circa annum vrbis 400. Philippus Amyntæ filius Macedoniæ regnum adipiscitur, simul & Alexandrum gignit. *Gellius lib. 17. cap. vlt.* Paucis inde annis pôst, Plato in Siciliam proficiscitur. *Ibid.*

Apud Cheroneam memorabili prælio Athenienses vincit, de quo mox. *Ibid.*

Anno regni eius sexto, bellum sacrum siue Phocense decennale exoritur inter Phocenses & Thebanos, ob tēplum Delphicum à Phocensibus spoliatum. *Diodorus, Pausan.*

Dionysius Iunior Syracusanorum tyrannus apud quē Plato aliquantisper vixit, cædibus vrbem replebat, vt vinctis pater. Quare in exilium pulsus. Corinthi ludi magistrum egit, & patris sacrilegia pœnis luit. Huic Agathocles figulus tandem successit annis 7 post Alexandri Magni mortem.

Dion Platonis amicus, post 12. annos, Dionysio in exilium Corinthium eiecto, Syracusas occupat. Sed paulò post interficitur.

His aiunt temporibus Sicambros siue Francos, armis Gothorum & Suecorum pulsos ab ostiis Danubij in Germaniam inuasisse.

Anaximenes Rhetor alter Alexandri Magni præceptor.

Demosthenes superstes fuit Alexandro, vsque ad Antipatrum, qui ipsi in regno Macedoniæ successit. *Suidas in Antipatro.*

Antisthenes Socratis discipulus, Cynicæ philosophiæ auctor, Diogenes istius successor. *Suidas.*

Græcæ ciuitates dum imperare singulæ cupiunt, imperium omnes perdiderunt, & Philippi iugum subierunt.

Ochus Sidonem subuertit, Ægyptum recepit. Nectenabo rege fugiente in Æthiopiā cum multa pecunia, de quo Plutarch. in vita Agesilai. Foris bella gerens titulo regio innotescit, cum interim domi regnaret Artaxerses.

Prorex scilicet eius foris erat. Cuius crudelitas celebratur apud Iustinum, Ælianum, Plutarchum in Artaxerse.

In Nectenabo Ægyptiorum regnum destructum est, quod à Nabugdonozore subactum ad Cyrum peruenerat. Inde defectione inita regem asciuerat. *Euseb.*

3779 Bagoas Spado eius, natione Ægyptius Ochum interfecit ob irrisum Appim, & contemptam Ægyptiorum religionē. *Aelia. lib. 6 Varia. hist.* Anno principatus eius 13.

Poſt tranſactum in Ægypto diuturnum bellum, plurimos Iudæorum in Hircaniam ad Caſpium mare tráſfert; quos ibi vſque hodie ampliſſimis generis ſui incrementis conſtat conſiſtere, atque exinde quandoque erupturos opinio eſt. *Oroſ.lib.3.cap.7.*

Carthaginenſes cùm eorum regnũ floreret, Oceanum Atlanticum dimenſi ſunt, terraſque aperuerunt in quibus erant arbores pulcherrimæ, & cœlum ſaluberrimum. Quare cùm multi eo nauigarent, & capti amœnitate loci non reuerterentur in patriam eius ob bella & aſperitatem pertæſi, pœna capitis cautum eſt, ne quis deinceps in eas terras nauigaret, nempe ne Africa habitatoribus exhauriretur. Atque ita huiuſmodi nauigatio deſiit. *Ariſtot.de mirabilibus auditionibus*. Ea eſt America & Braſilia, quò Afrorum colonias perueniſſe ex ſitu dubitandum nó eſt. Hanc autem iterum auorum ætate Luſitani & Caſtilij an. Chriſti 1497. repererunt.

ROMÆ M.Furius Camillus dictator Faliſcos & Vejos capit. Acluſiis cum Gallis pugnatum. Nó multo poſt Romanis ad Alliam Brenno duce cæſis, Galli Romam cepêre Capitolium obſeſſum per ſex menſes, auri mille pódo pacti obſeſſis vẽdidêre, & penetrata Græcia & Aſia, gentibus, quæ cis Taurum incolunt, imperitarunt, Trochini quidem, Helleſponti oræ, Toliſtobigi Æoliæ atque Ioniæ, Tectoſagi verò mediterraneis Aſiæ. Sedem autem ipſi circa Halim fluuium poſuêre *Liuius lib.*48. laudes impudenter Germanis quidam tribuunt, & Senones Gallos in Germanos transformant.

Galli tum Senas & Mediolanum vrbes ædificant, & expulſis veteribus Thuſcis, multarum aliarum vrbium Italiæ fundamenta iecerunt. *Iuſtinus*, vt Papiæ, ſiue Ticini *Paulus Diaco.*

Cum Dionyſio Syracuſano pacem faciunt. *Iuſt.lib.* 20.

A Bythiniæ rege in auxilium euocati, regnum cum eo parta victoria diuiſerunt, eamque regionem Gallo-Græciam & Galliam nominarunt *Iuſtin.Ibid.*

Regnante Athenis Anaxicrate Galli duce Brenno aduerſus Grecos expeditionem ſuſceperunt. *Pauſan.*

Roma reſtaurata, M. Furio Camillo dictaturum continuante, paulò poſt cœpit intra Italiam creſcere, Tribun. Mil. pro Coſſ. creatis. Hinc Camillus Volſcos cœpit, &c.

Capitolium in ſaxo quadrato conſtructum.

Manlius ob regnum affectatum è ſaxo Tarpeio præcipitatur.

Prænestini vincuntur ſub vrbis 380. Quinquennio Romaſine magiſtratibus fuit, plebe renouante duos Tribunos Plebis Licinium, Stolonem, L.Sextium Lateranũ, qui Comitia Tribunorum militum perpetua interceſſione ſuſtulerunt, & tres leges, patribus alioqui acriter reſiſtentibus, promulgarunt, nempe de ære alieno minuendo: De modo agrorùm finiendo: De communicando conſulatu cum Plebe.

390. Æmilio Mamerco & L. Sextio Laterano qui primus ex Plebe Conſulatum eſt adeptus, duos honores ſibi Patritij quæſiuerunt, pro conceſſo Plebi altero Conſulatu. Præturam & curulem ædilitatem, ſublato Tribunorum militum annuo dominatu.

Ita deinceps vſq; ad Iuliũ Cæſarẽ ſub Coſſ. Roma fuit.

Peſtis horrenda. M.Curtius ſe deuouet pro Rebubl. T. Manlius Torquati nomen è ſingulari cum Gallo certamine conſequitur. Brutiorum origo an. vrbis 396. è Diod.

Tarquinienſes 307. Romanos milites immolarunt. poſt

Anni vrbis condita.		*Anni mundi*
388	*L. Quinctio Ser. Cornelio, Ser. Sulpicio, Sp. Seruilio. L. Papirio, L. Veturio.*	3730
389	*A. Cornelio 2. M. Cornelio 2. L. Veturio M. Geganio, P. Manlio, P. Valerio 6.*	
	Coſſ.	
390	*L. Sextio Laterano, primo ex Plebe conſule, L. Æmilio Mamerco.*	
391	*L. Genucio, Qu. Seruilio Hala.*	
392	*C. Sulpicio Petito, C. Licinio Stolone.*	
393	*L. Æmilio Mamerco 2. Cn. Genucio.*	
394	*Qu. Seruilio Hala, T. Genucio. 2.*	
395	*C. Sulpicio, C. Licinio Caluo.*	
396	*C. Pœtilio Libone, M. Fabio Ambuſto.*	
397	*M. Popilio Lanate, Cn. Manlio.*	
398	*C. Fabio, C. Plautio.*	
399	*C. Marcio, Cn. Manlio.*	
400	*M. Fabio Ambuſto 2. M. Popilio Lanate 2.*	
401	*C. Sulpicio Petito 3. M. Valerio Poplicola 3.*	
402	*M. Fabio Ambuſto 3. T. Quinctio. M. Popilio.*	
403	*C. Sulpicio Petito 4. M. Valerio Poplicola 3.*	
404	*P. Valerio Poplicola. C. Marcio Rutilo.*	
405	*C. Sulpitio Petito, T. Quinctio Penno.*	
406	*M. Popilio Lanate. L. Cornelio Scipione.*	
407	*L. Furio Camillo, P. Claudio Craſſo.*	
408	*M. Valerio Coruo, M. Popilio Lanate 4.*	
409	*T. Manlio Torquato, C. Plautio.*	
410	*M. Valerio Coruo 2. C. Pœtilio.*	
411	*M. Fabio Dorſone, S. Sulpicio Camerino.*	3779
412	*C. Marcio Rutilo 3. T. Manlio Torquato 2.*	

quatuor

Anni vrbis conditæ.		Anni mundi	
			quatuor ann. victi ad 346. virgis cæsi securi percutiuntur.
			Anno sequenti, qui vrbis erat 402. Ceritibus in 100. annos pax datur. 404. Faliscis & Tarquiniensibus in quadraginta 411. Bellum Auruncum.
			g HVIVS regis meminit Dan. 8. cap. sub nomine Arietis confligentis cum hirco, id est, Alexandro.
			Ante hunc post Memnonē, Ochum & Arsem regnasse historici profani ferunt, ideoque ferè duos illos isti anteponunt.
413	g DARIVS CODOMANVS Arsami filius, quem vicit Alexander Macedo, annis 6.	3779	Iam satis refutauimus eos, qui sexto hoc loco, siue post Cyrum quinto, statuunt Xersem Græciæ terrorem.
			Nam iuxta sacros libros Reges Persarum non excesserunt numerum senarium. Etsi iuxta Profanos multo plures fuerint. Nempe decem per an. 230 1 Cyrus. 2 Cambyses. 3 Darius Hydaspis. 4 Xerses. 5 Artaxerses Lōgimanus. 6 Darius Ochus Nothus, 7 Artaxerses Memnon. 8 Ochus. 9 Arses siue Arsamis. 10 denique Darius.
	Pontifice Iaddo.		Quin & aliqui interponunt post Cambysem Magos per septem menses. Post Xersem Artabanum per dies septem. Post Longimanum Xersem secundum duobus mensibus. Deinde Sogdianum mensibus septem, vt sint Reges quatuordecim. Sed hi sedecim menses & dies 7. parum ad hanc summam afferunt.
	Duce Hanania.		Eorum historiam explicauit Diodorus, Iustinus, Eusebius, Metasthenes, &c.
	Alexandro Macedonum rege an. 12.		Philippus rex Maced. 20. an. post victos Pæonas, Illyrium, Atheniensium Amphipolim, Potidæam, Pydnam, Olynthū, Chalchidiæ 32. vrbes Olynthiis subditas Thessaliam, Elateam, Athenienses denique & Thebanos, qui se Amphissensibus ab ipso punitis, quod campum quendā Templo Delphico consecratum occupassent, coniunxerant, ad Cheroneam, Imperator Græcorum contra Persas deligitur Corinthi, sed initio anni seq. à Pausania satellite interficitur. Suidas in Carano. 1.
	Agi Iuniore Lacedæmoniorum.		Illa ad Cheroneam pugna ingentes omnibus Græcis importauit calamitates. Omnes enim Græcos simul in seruitutem redegit aut ipse aut filius. *Pausan. lib.* 1.
			Perinthum atque Byzantium obsedit ad cuius oppugnationem Cumæus Ephorus suam historiam finiit.
			Decimo pòst anno, quam templum Delphicum spoliatum esset à Phocensibus, bello huic, quod sacrum & Phocense appellatum est, finem imposuit.
	Dione, deinde Timoleonte Syracusanorum an. 22.		Ante hunc nihil certi de temporibus habent Græci vnde vix duos apud eos reperias qui in idem tempus Cyrum, Pythagoram, &c. conferant.
			Successit Alexander filius, eodem anno, quo Darius Arsami, qui primo regni anno Illyrios, Triballos, Sirmum Getarum regem vicit, Thebas ob eiectum Macedonum præsidium solo æquauit. Secundo anno exercitum in Asiam traduxit, & Persicas copias ad Granicum profligauit. Tertio expugnatis Sardibus, Mileto, Halicarnasso ad Issum in Cilicia matrem vxorem & filiam Darij memorabili prælio cepit. Quarto post septimum mensem obsidionis, Tyrum subiugauit indéque vicinas vrbes, immunitate Hierosolymitanis tributa. Quinto Ægyptum occupauit, & Alexandriam condidit. Sexto ad Arbela Darium vltimo prælio planè vicit. Sex reliquis Monarchia fruitur.
		3785	Alter autem Alexander Molossus Epirotarum rex, in Italiam venit bellum populo Rom. facturus. Iam enim

fama virtutis fœlicitatiſque Rom.apud exteras nationes eniteſcere incipiebat. *Gell.lib.17.cap. vlt.* in Italia occiditur.

Anni vrbis conditæ | *Anni mundi*

Thraſymachus ſophiſta primus colon & periodum in oratione monſtrauit. — 3779

Hermophilus cæcus Theopompum Geometriam ſine radio docet.

Romæ Coſſ.

Calippus Siculum regnum occupat.

Caramundus Galliæ regulus Maſſiliam bello premit.

Phileni fratres pro dilatando Carthaginenſium imperio ſe viuos terra obrui à Cyrenenſibus paſſi ſunt.

413 — *M. Valerio Coruo 3. A. Cornelio Coſſo.*

Timotheus Lyricus tempore Philippi Macedonis, chordam decimam & vndecimam adiecit, & veterem muſicam ad molliores & effœminatiores modos traduxit.

Nectanabus rex Ægypti, quem Ochus in Æthiopiam expulerat Aſtrologus & Magus Olympiadi Alexandri matri charus,de quo multa fabuloſa.

Poſt Xenophontem Theopompus hiſtorias ſcribit,ſed innumerabiles admiſcet fabulas, *Cic.1. de leg.* Percuſſus à Deo cæcitate,quia eis inſerere tentauit ſacram hiſtoriam. *Ioſ.contra Appionem.*

Ephorus Iſocratis auditor epitomen hiſtoriarum Herodoti,item quæ bello Peloponneſiaco geſta ſunt ſcribit.

414 — *C. Martio Rutilio 4. Qu. Seruilio Hala 3.*

Pyrrhonis auditor Theodorus Athenis ἀδιαφορίαν introduxit,& de ſuo nomine Theodoriam ſectam reliquit. *Suidas.* Athei facile ſunt adiaphoriſtæ, ſublato rerum delectu atque diſcrimine.

Euagoras Rex Cypri in furorem verſus.

Leuco Boſphori & Ponti rex an. 40.cui ſucceſſit Spartanus filius,deinde Pariſades. *Diodorus.*

Hanno Carthaginenſis affectatæ tyrannidis pœnas luit.

415 — *C. Plautio 2. L. Æmilio Mamertino.*

ROMÆ Bellum Samniticum,Manlius filium Victorem ſecuri percuſſit. Decius ſe pro milite Romano deuouit.

h HEBRÆI tamen tradunt Perſarum Monarchiam tantum duraſſe annis 52. Noſtri numerant 230. nempe quoniam multo plures, videlicet 14. reges faciunt. Sed perſpicuè non plures quatuor poſt Darium(aut certè Cyrum iuxta R. Moſem)imperaturi affirmantur, Danielis 11.nec plures in Scriptura nominantur.Illic lege Rabbi Abraham, quem in his nominandis numerandiſque ſuffragatorem habeo,niſi quod ex dicto R.Moſe addo pro ſexto & vltimo Darium Arſamis filium.Hoc Plato ſignificat, dum ſcribit poſt Xerſem à Græcis victum nullum fuiſſe regem Perſarum magnum,niſi nomine.

416 — *T. Manlio,Torquato 4. P. Decio Mure.*

Accedit Alexandrum non ita multo poſt reditum Iudæorum ab exilio res ſuas geſſiſſe,vt author libri Machabæorum indicat, & Aggæus extremo ſuæ prophetiæ: Adhuc modicum,inquit,& commouebo cælum & terrá, & regna ſubuertam,&c.

417 — *T. Æmilio Mamertino, Qu. Publilio Philone.*

Nam Nehemias qui fuit è reducibus, peruenit ad pótificem Iaddum,Nehem.13.quem indubitatum eſt occurriſſe Alexandro,eique de Dario promiſiſſe victoriam, demonſtrato oraculo,quod Daniel c. 8. tradiderat. Vnde quidam veriſimile putant Nehemiam & Ezram huiuſcemodi ingreſſui Alexandri in Hieroſolymam interfuiſſe.

418 — *L. Furio Camillo, C. Manio Nepote.*

Præterea idem Ezras vidit duo Monarchiæ Perſicæ extrema, nempe Cyrum Babylonicæ euerſorem & Iaddum,ſub quo vltimus Darius & Alexander Perſicæ labefactator. 2. *Ezr.* 13. Fuit igitur Perſarum monarchia

h *Summa 147.* — 3785

contra

MONARCHIÆ PERSICÆ SÆCVLO.

Anni mundi

contractior. Nam non est probabile, eundem ducentos annos excessisse.

Sed & lex Persica eos fefellit, de qua Herodotus sæpe seorsum libri 7. initio, non licuisse extra regnum proficisci Regem cum exercitu, nisi domi relicto vicario, cum Regis titulo & insignibus, ad vitanda bella ciuilia & intestina. Quin etiam vt Romana, ita & Persica Monarchia, eodem tempore plures potuit habere Imperatores. Denique Scriptura non plures attingit, Chronica Hebræorum, qui cum eis versabantur, vt domesticis, non plures numerant. Metasthenes Persa & Philo eo alludūt. Daniel non plures significat, Ezras, Nehemias, Mardocheus, qui res gerebant sub Cyro, Assuero, Dario Longimano & Artaxerse tertio, peruenerunt ad sæculum Iaddi & Alexandri Magni, atque hæc omnia sacris codicibus indicarunt, quæ qui conciliare voluerunt cum profanis, vt Philo, Lylo, Lyranus, coacti sunt dicere, Mardocheum 38. ann. superasse ætatem Isaac, ducentesimum attigisse. Alexandri tempore recentissima erat Miltiadis, Temistoclis, Periclis, Socratis, Herodoti, & cæterorum Græciæ illustrium mors. Quin ipse Demosthenes discipulus Socratis & Thucydidis, quos sub Longimano vixisse docuimus, non modo vidit Alexandrum, sed & post eum & quidem non admodum senex, mortuus est. Vt hæc ergo vitemus incommoda, ita de hac Monarchia constitutum esto.

3779

Nam vt hæc contrahamus in pauca, cogimur nó plures agnoscere, primum ob Danielem, c. 11.

2 Ob Ezram, qui vidit Cyrum, & attigit aduentum Alexandri Macedonis.

3 Ob Nehemiam, qui & ipse interfuit reuersioni sub Cyro (*Ezra 2.*) & vidit Iaddum (*c.13. sui libri*) quo pontifice res suas gessit Alexander.

4 Ob Haggeum, & Zachariam, qui ita loquūtur de motibus Orientis, & Monarchiæ Persicæ casu, vt de re iamiam instante & præsente.

5 Ob traditiones Hebręorum constantes, quibus plus est fidendum, quàm Græcis, quòd Monarchiæ illius maxima fuerint pars & laudatissima.

6 Ob ipsosmet externos, in numero Regum Persicorum constituendo inter se planè discrepantes. Nam Metasthenes Persa ad nostrum numerum addit duntaxat Darium Nothum, Ochum & Arsamim, quos Philo nobiscum expungit, nulla Nothi & Arsamis facta mentione. Zonaras Nothum nescit, &c.

Monarchia Persarum destructa mansit sub Græcis vsque ad Arsacem Parthum, per annos centum, cuius posteri dicti sunt Arsacidæ. Hinc sub Parthis, &c.

Berosus Chaldæus, Sacerdos & historicus. Huius filiam Sibyllam Babylonicam fuisse ait Iustinus Martyr in Paręnetico. Seriem regum Assyriæ, & aliorum à diluuio ferè vsque ad Iosue, item gentium origines Græcis explicauit. Chaldaicam suam historiam libris tribus comprehensam dicauit Antiocho Seleuci Nicanoris filio & successori. *Tatianus orat. contra Græcos*, scripsit, & de posteris Noë, quos ad Nabulassarum Babyloniorum regem Nabugd. patrem perduxit, *Ioseph. lib. 1. contra Appionem.* Libri eius hodie minimè extāt, vt apparet è fragmentis ipsius apud veteres repertis. Quare ij, quos Annius eius nomine produxit, sunt adulterini.

4783

Anni mundi. 3779

SVB hac Persarum Monarchia, præcipuè post celebrem illam Græcorum de Persis victoriam per centum quinquaginta annos deinceps cadētibus sensim Persicis Græciæ res mire augescunt. Quin & artes florent atque adeo ad summum perueniunt, vsque ad Alexandri tempora. *In disciplinis Mathematicis* excelluerūt Eudoxus, Euclides, Nicomachus Aristotelis f. *Philosophi* Ionici & Italici vsque ad Socratem multi, qui primus philosophiā à rerum cœlestium & naturalium contemplatione ad vitam & mores reuocauit. Hinc Plato, Aristoteles, Theophrastus, Xenocrates, Polemō, Crantor. &c. *Medici*, Hippocrates, Thessalus eius f. *Oratores* Pericles, Gorgias, Trasimachus, Hippius, Protagoras, Isocrates, Lysias, Demosthenes, Æschines, Antiphon, Antocides, Hyperides, Dinarchus, Iseas, Demades, Demetrius Phalereus.

Poetæ tragici, Æschylus, Sophocles, Euripides. *Comici*, Cratinus, Aristophanes, Eupolus, Diphilus, Philemon, Menander. *Historici*, Herodotus, Thucydides, Xenophon, Philistus, Ephorus, Theopompus, Timæus, Calistenes.

In mechanicis statuarij, Lysippus, Cares, Phidias, Polycletus, Praxiteles, Ctesias, Dinomenes, Cymon Myrois, imò verò tunc pictura & statuariæ artes in Græcia cœperunt. *Plin. lib. 36. cap. 5.*

Plastæ. Lysistratus, Dibutades.

Pictores Appelles, Protogenes, Polygnotus, Parrhasius, Aristides Thebanus, Paralus, Xeusis qui vmbras inuenit, ex Quintiliano.

Architecti. Dinocrates, qui Alexandriam Ægypti construxit, Ctesiphon Gnosius qui templum Dianæ Ephesinæ. Philo, qui Pyreum Atheniensium.

Sculptores, Alcamanes. Agoracrites, Scopas, Bryaxis, Timotheus, Leochares, Pythis.

Musici, Arystoxenus, Timotheus, Anazarchus, Damon.

In re militari, Epaminondas, & Pelopidas Thebani, Timotheus, Chabrias, Iphicrates Athenienses. Et paulò antè Pausanias, Lysander, Agesilaus Lacedemonij, Timoleon, Corinthius, vt bellis Persicis aliquanto prius Themistocles, Aristides, Cymon, Miltiades, Conon, Myronides, Pericles, Gelon Siculus Diomedis filius, & aliquot alij.

Athenienses paulò ante mortem Socratis 24. literis vti cœperunt, cum antea duntaxat sedecim vsurparent, *Nangiacus.*

MONARCHIÆ PERSARVM PER ANNOS CENTVM QVINQVAGINTA SÆCVLO.

3758

Anni urbis condita.

Monarchia Macedonum patuit à mari Adriatico in Indicum vsque, trans Gangem ad Emodios montes.

Hieron.in 7.c.Dan.quæ ærea Daniel 2.

Incepit an.mundi 3785.

413 2 ALEXANDER Magnus annis ſex poſt confectum DARIVM. Alioqui imperauit an. 12. 1. Mach.1.

1.Mach.1

425

Iaddo Pontifice.

Prophetis in Malachia ceſſantibus.

Lacedæmoniorum Agi Iuniore. Denique Eudamida rege vltimo vſque ad obitum Alexandri.

Siciliæ Timoleonte vſque ad obitum Alexandri an.22.

Anni mundi

3779 EROSTRATVS, vt nobilitaretur aliquo facinore, incendit templū Dianæ Epheſiæ, qua nocte natus eſt Alexander, Vnde vates augurati ſunt illa nocte natam peſtem Aſiæ. *Cicero 2. de Natur.*

Alexander Illyricis, Thracibúſque ſuperatis victa Græcia, Thebiſque ſubuerſis, traiecit in Aſiam, & fugatis Darij ducibus, vrbem Sardis cepit: poſteáque capta India, & vrbe Alexandria condita, cum triginta duos haberet ætatis annos, & duodecimum Imperij, in Babylone veneno periit. *Hieron. in Daniel 11.*

Id vnum ex animi ſententia non ceſſit, quod Mimantem (montem opinor in Iſthmo Corinthiaco) fodere non potuit. *Pauſan. lib.2.*

Vt olim Hebræis mare rubrum, Alexandro mare Pamphylium ceſſit, aliam viam non habenti, cum eius opera Deus vti ad deſtruendum Perſarum imperium decreuiſſet. *Ioſeph. lib.2. Antiq. c. vlt.*

3791 Cum perexigua manu, id eſt, cū 32. millibus duntaxat peditum, quatuor millibus & quingentis equitibus, 180. nauibus orbē terrarum vtrum viciſſe an agredi auſum fuiſſe ſit mirabilius rectè dubitatur. Tribus prælijs, quindecies centena millia equitum peditúmque Perſarū conſumpſit. *Oroſ. libro 1. c.17.* Milites quorum ope orbem ſubiecit, Argyraſpides nominantur.

Regni ſeptimo Monarchiæ Græcorum locum dedit. Eo enim occupata eſt Babylon, & Perſepolis Perſarum regia, Dariuſq; interfectus à Beſſo. Octauo ſe dat luxui & amicos peremit. Nono petram Aornon cepit & Taxilem Indorum regem. Decimo Porum regem quoque Indorum vicit. Duobus reliquis legationes omnium fermè gentium audit & moritur.

Vſque ad Hiſpalim in Orientem & ad Iaxartem fluuium Septemtrionem verſus arma tulit, de cuius geſtis omnibus Arianus & Curtius.

Conceſſit Manaſſi fratri Simeonis Iuſti, vt in monte Garizim templum Hieroſolymitano ſimile apud Samaritanos extrueret. Atque inde Schiſmatis implacabile ſeminarium.

Æra Alexandri Magni dicitur principium imperij eius, ſiue primus annus principatus eius, à quo ducta eſt pleriſque ſcriptoribus annorum notatio.

Sic Syri & cæteri Orientales annos ſuos numerant, vt Moſes Mardenus Maſio retulit. Sic Hebræi ſæpe. *Seder Olam & Cabbala hiſt.* Eumque fuiſſe notant ante Chriſti natiuitatem 328.

Romani iam in centeſimo & triceſimo milliario ferè ab vrbe, contra Samnites bellum gerebant.

Minutia Veſtalis ob inceſtum viua defoſſa bellum Auſonum. Cæles colonia deducta.

170 Veneficæ deprehenſæ damnatæ ſunt. Priuernates ciuitate donati ſunt.

Vrbis 422 Holoander *in Chronologia Conſulum* interregnum vnius anni ſine Conſulibus ſtatuit. Atqui neque apud Liuium, neque apud quemquam alium veterum vlla eius mentio fit.

Quin & maior ſumma officit collationi hiſtoriæ Romanæ cum hiſtoriis aliarum gentium, vt ante quingente-

simum vrbis multa consulum & magistratuum nomina perperam videantur addita, &c. Lege Brutum Ciceronis. Nisi statuas decem annos, minimùm integros absumptos esse a fractis regum Persicorum & Babylonicorum.

Papyrius consul Samnites cum armis argenteis congressos vincit. Cum Alexander instituere diceretur transitum ab Oriente in Africam, deinde Italiam, hunc ei opponere præcipuè Romani meditabantur.

Et certè si octogesima tertia Olympias attingit trecentesimum Vrbis, vt vult Plinius libro tricesimo quarto, capite septimo, centesima decima quarta, qua Alexandrum floruisse idem ibidem ait, ad quadringentesimum vigesimum vrbis perueniet, quando florebat Papyrius. Quod congruit Gellij Chronico libro decimo septimo, capite vltimo, quando Philippum patrem regnare cœpisse ait circa vrbis quadringentesimum, móxque Alexandrum genuisse. Nam non nisi Philippus regnauit annis viginti.

Dum Orientem Alexander subigeret, Italiam, præsertim Samnites Romana inquietudo fatigabat. Agis Spartanorum rex cum rebellante Græcia Antipatri fortissimas copias, Alexander rex Epiri Lucaniam & Brutiam, Zopyrion Alex. præfectus Scythiam. *Oros. libr. 3. cap. 17.*

Carthaginenses bella cum Siculis gerebant, quæ & continuarut; donec post mortem Agathoclis in Siciliam à Pyrrho Epiri rege ab Italia accersito terresti naualique certamine sæpe victi, nouissimè ad Romana bella conuersi sunt. *Idem lib. 4. cap. 6.*

Tum consules aut dictatores erant bellicis laudibus clari M. Valerius Coruus, C. Marcius Rutilius, &c. *Liuius lib. 9.*

Aristoteles & eius discipulus Theodectes, ad quos Grammaticæ principia referuntur.

Aristoteles primus Philosophiam à figuris & numeris vindicauit, quibus eam Platonici & Pythagorici verius velabant, quàm docebant, ita instituta & in artem reducta logica, vt ad disciplinas clarius & aptius esset organũ. Vnde Physica, Metaphysica & cætera Aristotelico more tractata figurarum & numerorum subtiliore cognitione non amplius indigent.

Metaphysica separauit à Physicis. Antea enim omnia confusè tractabantur, adeo vt Physica Metaphysicam in se quodam modo contineret.

Ante hunc insignis Geographiæ inscitia, quæ posteà expeditionum Alexandri in vltimam Asiam beneficio emendata est Vnde & ipse in Meteorologicis, & alibi de terrarum regionibus, locis, fluuiis, &c. loquitur, vt cæcus de coloribus.

Minothea siue Thalisaridis Amazonum regina.

Canistius & Philonides vno die mille ducenta stadia cucurrerunt. (.i. 75. leucas) Theophrastus.

Non longè post Alexandri mortem Aristoteles Philosophus, & deinde Demosthenes orator vita functi sunt.

Bardi apud Gallos melodiarum poëtæ ad lyram & organa cantant de hominum virtutibus & vitiis. *Diod. lib. 6.*

Disciplinas nefas esse existimant literis mandari, in reliquis fere rebus, publicis priuatísque rationibus, Græ-

Anni vrbis conditæ.	Romæ Coss.	*Anni mundi*
419	*C. Sulpicio Longo, P. Ælio Pato.*	
420	*L. Papyrio Crasso, C. Duilio.*	
421	*M. Valerio Coruo, 4. M. Attilio Regulo.*	
422	*T. Veturio, Spu. Posthumio Albino.*	
423	*A. Cornelio 2. Cn. Domitio.*	
424	*M. Claudio Marcello. C. Valerio Flacco.*	
425	*L. Papirio Crasso, L. Plautio Venone.*	
	Reliqua Consulum successio in serie Regũ Ægypti, qui soli è successoribus Alexandri ad Romanam Monarchiam, siue Augusti imperium peruenerunt.	
426	*Sex annis totis pugnatũ de summa rei post Alexandri mortem.*	3791
431		3797

Anni vrbis conditæ. | Anni mundi

cis vtuntur literis. *Cæsar. lib. 6. de bello Gall.* Eas puto in Galliam delatas à Phocensibus, qui tempore Cyri profugerant in has partes, & Massiliam condiderant. Atque hinc Semnotheorum, Saronidarum, Druydum, Bardorum, apud nos stulta disciplina. Disciplinarum capaces, cum non essent Germani ab octingentis annis duntaxat, id est, à Carolo nostro Magno, vt ipsimet affirmant, suam linguam literis cœperunt exscribere, & cum Christiana religione musas excipere, vt non sit quærendum quibus hoc tempore tum illi literis vterentur. Literarum secreta (inquit Tacitus) viri & fœminæ pariter illic ignorant.

Angli & Scoti absurdè Druydas suos faciunt, contra omnium historicorum fidem.

De Magia Hostanes tempore Alex. Magni scribit. Magiæ plures species constituit. Vnam, quæ vmbrarum inferorúmque colloquia promittit, alteram, quæ ex aqua, sphæris, aëre, stellis, pelui, lucernis, securibus multísque aliis modis diuinare docet. *Plinius.*

Appelles pictor, Lysippus statuarius, à quibus solis pingi & fingi volebat Alexander.

a REGES GRÆCIÆ ET MACEDONIÆ.

1

431 b PHILIPPVS ARIDÆVS frater Alex. Magnus nothus an. 7.

2

CASSANDER an. 18.

3.

ANTIPATER & ALEX. an. 4.

4

DEMETRIVS Antigoni an. 6.

5

PYRRHVS menses 6.

6

LYSIMACHVS rex Thraciæ an. 6.

a ISTORVM successiones perfunctorie duntaxat memoramus, quia eorum enumeratio nihil confert ad Scripturæ historias. Secus habet de Syriæ regibus & Ægypti, propter gesta Machabæorum & vaticinationes Danielis. (3797)

Satis autem est nosse Monarchiam hanc in aliquibus posteris Alexandri durasse vsque ad Iulium & Augustum Cæsares, sub quibus quarta cœpit, per annos ferme trecentos.

Tum enim primum cum reliqui orbis præstantiori parte, Alexandri vniuersa posteritas imperio Romano subiugata est. Nam pridem L.P. Æmilius Perseum vltimum Macedoniæ Regem vicerat: Scipio Asiam: Lucius Sylla Græciam: Pompeius, vt cæterorum prætercam victorias, Pontum, Armeniam, Albaniam, Colchidem, Hemochiam, Caspios, Iberos, Parthos, Arabas atque Iudæos, cum magno sui terrore cœperat.

Ab Augusto etiam Ægyptus, & ceteræ imperij subactæ regiones in formam prouinciarum redactæ sunt, vt iuxta oraculum Esaiæ 11. & 19. Apostolis Christi liberum iter sterneretur ad prædicandum in omnes gentes Euangelium.

Romæ sub mortem Alexandri magni bellum Samniticum infœliciter à T. Veturio & Sp. Posthumo confectum.

b ALEXANDRO mortuo, Aridæus septem an. imperium Macedoniæ tenuit verbo, cum administratio esset penes Antipatrum. Perdica enim occiso, Antipater & Craterus se reges Macedoniæ gesserunt. Quibus mortuis Cassander Macedoniam occupauit interfecta Olympiade Alex. Matre, Roxane vxore cum Hercule Alex. filio capta. Cassandri filiis mortuis, posteritas Antigoni Macedoniam obtinuit, nempe Antigonus 2. Demetrius 2. Philippus, Perseus captus à Romanis.

3823 Antigonus 1. Philippus Nothus minorem Asiam & vicinas regiones vsque ad Syriam tenuit.

Phocion iniusto iudicio Atheniensium Cassandro regi Macedoniæ gratificantium veneno sublatus est, *Plutarch.* Decimo quarto anno post Alex. mortem Cassander funditus tollit stirpem regiam, & Seleucus Nicanor Asia quietè potitur.

Decimo septimo apud Ptol. Lagi Demetrius Phalereus Theophrasti disc. agit, vt Democratia reddatur Atheniensibus.

Cum Macedones mortuo Alexandro Arideo regnum detulissent (commissa tamen Antipatro regni administratione, vnde Antipatrum Alexandro successisse scribit Suidas. *In Antig.*) Græci non ferentes diutius suas res à Macedonibus teneri, statim arma ceperunt; & post discrimina multa præliorum, dominatu tyrannorum liberati sunt. *Pausan. lib.* 1.

c ATHENIENSIBVS Democratia reddita est ab Antigono Gonata. Nam post mortem Alex. potentiores Græciæ ciuitates defecerunt. Primi Athenienses adiunctis Sycioniis, Argis & Corinthiis. *Oros. lib.* 3. *c.* 21. Huius autem nepotes regnum Macedoniæ tenuerunt, donec ad Romanos translatum est.

Post Delphicam pugnam Galli iterum Macedoniam inuadunt.

Zeno Cittieus Stoïcorum auctor.

Cleanthes eius discipulus & successor, præceptor Chrysippi & Antigoni regis.

Epicurus Atheniensis, de quo æqualium aliquis, Cum porci loquentur eadem cum Epicuro dicent.

Neocles Epicuri frater, qui & sectam fratris similem introduxit.

Strato Lampsacenus Theophrasti successor tertius ab Aristotele Epicuro cum suis asperis, insectilibus, leuibus & hamatis corpusculis resistit, docens omnia naturæ moderatione ferri.

Duos autem errores inter se contrarios constituerunt Epicurus & Zeno, quo tempore fermè Romani bellum cum Pyrrho Epirotarum R. sumpserunt, annis 36. post Alex. mortem sub Olymp. 126.

Vnus enim in corpore, alter in animo summum bonum posuerunt, quod in Deo solo est.

Hac de causa Arcesilaüs primus occultata sententia sua nihil aliud istos, quàm refellere statuit, nouorum Academicorum auctor factus, à Platone quartus, cui Xenocrates successerat, deinde Palemon, denique Arcesilaus, *Aug. Epist.* 56.

Neleus Sceptius Aristotelis Theophrastique bibliothecæ successor, vtriusque philosophi libros Scepsim cõ portauit. Hi deinde infossi terræ, metu Attali, qui tum vndecunque comparatis libris bibliothecam Pergami instituebat, negligentérque diu habiti, tandem ab Apellicone Teio emuntur, sed carie sitúque exesi, ab eoque male correcti ad vsque Syllam Athenis delituerunt, donec eos à Sylla Romam translatos Tyrannion Grammaticus & Andronicus Rhodius tabulis etiam editis euulgarunt. *Plutarchus in Sylla.*

d LYRANVS in Danielem, & initio commentar. in Machabæos secundam Alexandri successionem, Asiæ minoris Reges (non Thraciæ & Ponti) facit. Ego quia eosdem reperio fuisse Asiæ & Syriæ reges, & Scipionem dictum fuisse Asiaticum, quod Antiochum Magnum superasset, omnino censeo quaternarium Danielis replere reges Ponti.

Anni vrbis conditæ. 473

1. Mac. 8.

585

431

secunda Alexan. successio.

7

PTOLOMÆVS Ceraunus. mens. 3.

8

ANTIPATER an. 1.

9

SOSTHENES mens. 7.

10

c ANTIGONVS GONATAS. an. 36.

11

DEMETRIVS, an. 10.

12

ANTIGONVS DOSON. an. 12.

13.

PHILIPPVS an. 42.

14

PERSEVS vltimus an. 10.

Quem LVCIVS P. ÆMILIVS biennio ante principatum IVDA Machabæi vicit.

Summo an. 147. menses 6.

REGES THRACIAE ET PONTI

d LYSIMACHVS vsque ad MYTHRIDATEM, quem POMPEIVS MAGNVS domuit.

Habuit

Habuit quidem multos alios successores, nempe 12. secundum Diodorum, inter se monarchiam partientes, Alexander, qui orbem sibi in multas toparchias diuiserunt, *Iustin.hist.li.13.* sed tantùm quatuor, post 14. an. à morte Alexandri obtinuerunt & peruenerunt ad sublimem regni titulum, reliquis mutuis cædibus consumptis, *Diodor. lib.* 18.19.& 20.

Lysimachus à rege Getico victus & captus liberaliter dimittitur, & vicissim concedit, vt ad Istrum Getæ populi Asiatici sedes haberent, regi filia sua in vxorem data, *Pausan.* Túmque ad Istrum regionem Byzantio vicinam occuparunt, & Græcis noti fuerunt.

Lysimachiam in Thracia condit.

Anni vrbis conditæ		Anni mundi	
	a REGES SYRIÆ, BABYLONIÆ, & Asiæ.	Tertia Alexandri successio.	
431	*De quibus omnibus Appianus in Syriacis.*	3797	
	*Quorum postremo Pompeius regnum ademit. Iustin.lib.*40.		

a QVæ autem successiones extremæ tãtum attingunt Scripturas, quoniam Iudæa Syriam ab Aquilone, & Ægyptum ab Austro habens, nunc ab huius, nunc ab illius Regibus tenebatur, & Scripturæ propositum est non externorum, sed populi Domini historiam texere.

Quare sub his Iudæi multa mala tolerarunt, Nam cum perenniter Reges Aquilonis.i. Syriæ, & Austri.i. Ægypti (*Dan.*11.) inter se pugnarent, Iudæi in medio positi vtrisque vincentibus, similes erant naui turbatæ & tempestatibus fluctuanti.

Daniel vndecimo capite res describit Regum Asiæ siue Syriæ, & Ægypti, à Seleuco Nica. & Ptolomæo Lagi per ordinem vsque ad Demetrium Soterem, & Ptolomæum Euergetem Secundum. De Ant. Epiphane duas visiones 8. & 11. cap. habet. Reges Aquilonis vocat reges Asiaticos, Austri Ægyptios ratione situs Iudeæ.

Tentatum est de summa rerum septem annis post Alexandri mortem. Tandem post obtinuit Seleucus cum sua posteritate, & Demetrio rege Asiæ superato vnum fecit imperium Asiæ & Syriæ. *Polyb.lib.*2.

Secundum alios, mortuo Alexandro præfecti eius imperij totius prouincias inter se distribuerunt, easque nomine aliquandiu Regis Aridæi administrarunt. Inde se reges appellarunt.

Indi post mortem Alex. Sandranotto duce, Macedonum præfectis iugulatis iugum excutiunt. Cum eo Seleu. Nicanor pacem firmauit. *Oros.lib.3.cap.*21.

Sic Græci præsertim Athenienses & Aetoli.

Græcorum regnum à 12. anno post mortem Alexandri, quo Seleucus Asiæ diadema capiti suo imposuit, numerare incipit Machabæorum historia. Quod in contractibus sæpe secuti sunt Iudæi. Hinc etiam Ptolo. annos secundum Chaldæos numerat. Sunt ergo anni Seleucidarum potius quàm Alexandri magni. Ita ferè Chronologi.

Verum an hoc verum sit dubito. primum quoniam Hebræi constanter affirmant se Æram Græcorum fixisse in eo anno, quo Ioddus Pontifex post victum Darium occurrit Alexandro (*vide Cabbalam hist.R.Abrahe.*) Deinde quia annos Græcorum appellant. Quo nomine Alexandrum solent potius intelligere quàm eius successores

Denique

Denique quia etsi Seleucus Nicanor non statim à morte Alexandri pacificum regnum Syriæ sit consecutus, at statim de eo dimicauit maiore eius parte occupata.

Cum inter successores, Orientis regna diuiderentur, nullo Macedonum dignante Parthorum imperium, Satagenori externo socio traditum est, qui deinde à Seleuco Nicanore & successoribus eius possessi sunt vsque ad Seleucum Seleuci pronepotem. Nam tum defecerunt auctore quodam Arsace, & formidabile Romanis imperium condiderunt. *Onuph. in suo Rom. imperio.*

A morte Alexandri Edisseni & multi Orientales sua tempora numerant. *Nangiacus.*

Aera, quam Ptolomæus lib. 11. c. 7. Alm. vocat secundum Chaldæos, cum Regno Seleuci, non Alexandri incipit.

b PRIMVS in Syria post Alexandrum rex fuit, subiecta eidem Parthia, Babylonia & Perside. Iudæa interim paruit Ptolomæis Ægyptiis vsque ad Antiochum Magnum. qui primus eis illam eripuit.

Ab hoc Seleuco liber Machabæorum incipit annos regni Græcorum. *Euseb.*

Terræ spatium inter Meotim & Hyrcanum mare frustra tentat perfodere. Vrbes 38. condidit, è quibus in Syria quinque Seleuciam, Pieriam, Laodiciam, Antiochiam & Apameam, dictas ideo sorores. In eas, itémque Edessam, Beroeam, Pellam Iudæos transfert, ius eis ciuium & municipalem ordinem cum Græcis æquali honore concedens. *Ioseph. contra App. & lib. 12. Ant. cap. 3.*

Tanto fuit robore, vt Taurum furentem, qui sacrificium effugerat cornibus prehensum tenuerit, & proinde pro insigni cornua habuerit. Stratonicem suam vxorem filio Ant. in matrimonium stultus pater tradidit, quòd eius amore Erasistratus medicus ipsum deprehendisset ægrotare. *Suidas.*

Papyrius Romæ primum solare horologium fabricat.

Romani Samnites, Marsos, Vmbros & Pelignos superant.

Tonsores primum è Sicilia P. Ticinius Romam adduxit.

Bactriani & Indi à Syriis debellantur.

Mago Carthaginensium dux pater Hasdrubalis.

Agathocles in Sicilia regnum occupat annis 20. post Alexandrum, siue anno 7. post ipsius mortem. *Diod. Pref. lib.* 18. cum victo Dione à Timoleonte libertati restituta floruisset an. 22.

Callias ad eius gratiam scripsit, sacram historicæ libertatis veritatem primus omnium prodens. *Suidas in Callia.*

Timæus Andromachi filius contrà, Agathoclem multis criminibus onerauit. *Idem in Timæo.*

In hoc regum Syriæ catalogo Ecclesiastica ferè commemorabimus. In regibus autem Ægypti profana.

Hieron rex Syracus. post Agathoclem. *Pausan.*

Timochares Mathematicus Alex. quem citare solet Ptolomæus.

Galli Senones vocati à Samnitibus an. vrbis 463. Cæcilium prætorem, septem tribunos militum, multos nobiles, & 13. millia militum trucidant. Ita quotiescumque Galli exarserunt, totis opibus suis Roma detrita est. *Oros. lib. 3. c. 20.*

Anni vrbis conditæ.

431
1. Mac. 3
463

I

b SELEVCVS NICANOR an. 32.

Iaddo pontifice, deinde Simeone Prisco.

Ptol. Lagi Ægypti rege.

Macedoniæ Arideo, Cassandro, Antipatro Alexandro, Demetrio, Pyrrho, Lysimacho per ordinem regibus.

	Anni mundi	
2 c ANTIOCHVS Soter an.19. *Eleazaro Ponitfice.* *Ptol.Philadelpho Ægypti rege.* *Ptol. Ceranno Antipatro, Sosthene, denique Antigono Gonata Macedoniæ regibus.*	3829 3848	Appius Claudius consul Romanorum primus ob motus Tarentinorum, Carthaginensibus bellum intulit & vicit. Pyrrhus ex Italia in Siciliam traiicit, quā Carthaginenses infestabant. Rebus compositis, Hel. no filio, quem ex Agathoclis filia susceperat regnum Siciliæ velut auitum tradit. Sed paulò post Hieron rex contra Carthaginenses creatur. Bellauit cum Romanis an. 4. sub annum vrbis con. 470. Macedoniam subegit eiecto rege Antigono. Indéque Græciæ & Asiæ regna meditatur, donec saxo de muro cuiusdam vrbis occiditur. Eo mortuo varij motus bellorum in Asia, Græcia Italia. Gallogræci in Macedonia res magnas gerunt, Erasistratus Seleuci medicus. c BEROSVM ad hunc suam Chaldaicam historiam tribus libris comprehensam scripsisse iam ex Tatiano docuimus. Bellum Tarentinum Pyrrhi ductu gestum, In eo P. Valerius Leuinus, Cons. victus exercitu ipsius noua Elephantorum acie consternato. Nomen Romanorum post Pyrrhum clarum esse cœpit. cui cum extra Italiam nondum arma mouissent, contra Afros bellum primum suscipiunt Appio Claudio Q. Fuluio Coss. In Sicilia contra eos pugnant, Appio de Afris & Hierone rege Siciliæ triumphante. Turrenus Thusciæ rex sub annum vrbis 470. vrbem Hetruriæ Romanis dedit, & sic regnum Tusciæ finitum est. *Cato de Orig.* vbi & Hetruscos ait literas Latinas noluisse recipere. d HIC aduersus Philadelphum plurima gessit bell.. totis & Babylonis & Orientis viribus.
3 d ANTIOCH. Theus an. 15. *Menasse Pontif.* *Arsace primo rege Parthorum, an. 28.* *Philadelpho Ægypti deinde Euergete.* *Antigono Gonata Macedoniæ.* *Bello primo Punico.*	3848 3863	Parthi ab eius interim imperio recedunt, Arsace principe, à quo reges Parthorum deinceps Arsacidæ, de quibus *Iust. lib.* 41. & 42. Ergo circa an. 80. Alexandri Maced. (vulgo 100.200. vitiosius habet Nicephorus) primus Parthis libertatem restituit Arsaces, cuius deinceps posteri Orientis imperium tenuerunt annis amplius 470 vsque ad Artabanum. Quem an. Domini 226. Alexandro Seuero imperatore Artaxerses Persa vicit, Persis imperij gloriā in Oriente restituens, quā annis 400 vsque ad Cozroem regem ab Heraclio deuictum seruarunt: imò Hormisdam quem postea Saraceni in Oriente &c. Deficiunt Parthi primo bello Punico finiente C. Atilio Regulo, Manlio Vulsone Longo Coss. sub vrbis 506. Cuius defectionis impunitatem Antiochi Thei & Seleuci Callinici discordia dedit. Nam Arsaces latrociniis clarus Parthiam patriam suam ingressus præfectum eorum Andragoram oppressit. Mox Hircanorum regnum occupauit. Cum Theodoto mille vrbium Bactrianorum rege fœdus ac pacem fecit. Seleucum regem contra defectores venientem prælio vicit & fugauit. *Onuphr. in suo Romano imperio.* Romani Philadelpho auxilia offerunt. Bos Romæ locutus est. Ingens ille Rhodiorum colossus concidit. Spartiatæ à Macedonibus bello premuntur. M. Gerineus Achæorum dux primus. *Polyb. lib.* 2. deinde Aratus Sycionius, qui Corinthum tyrannide liberauit & Megaram ad Achæorum societatem compulit. *Ibid.*

Flora meretrix hæredem populum Roman. nominat. Vnde Floralia festa, vt omnia bene deflorescerent. *Plin. lib. 18. cap. 29.*

Anni vrbis conditæ.

Antigonus Atheniensibus reddit libertatem. 497

e ARSACES Darum siue Claram oppidum munitissimum in monte Tabioreno condit. Persiam, Mediam & cætera Orientis regna occupat, cuius posteri multa cũ Romanis bella gesserunt vsque ad annum Domini 220. circa quem Artaxerses Persa victo Artabano postremo ex Arsacidarum familia Parthorum rege Persis veterem imperij gloriam & nomen reddidit. 517

Eodem fere tempore res & potentia Parthorum, Carthaginensium & Romanorum incipit.

Eumenes Bithyniæ rex Asiam inuadit.

Lisidas Megalopolitanorum dux.

Viridomarius Galliæ rex.

Hiero Siciliæ, Orgiagonres Galatiæ.

f MACHABÆORVM historia hoc rege apud Hebræos incipit.

Inter Euergetem Ægypti & Seleucum, & Antiochum Magnum eius fratrem Gallogræcis fretum & Eumenem Bithyniæ regem varia fuere bella.

Rex Capadociæ Artamenes.

g CEPIT Iudæam, vel potius Philopatori subduxit. Nam vbi Samariam expugnasset & ciuitates Syriæ, quas Scopas dux Pto. Epiphanis tenuerat, Iudæi sponte ad eum venientes, omnem ipsius exercitum in ciuitate receperũt & beneuolè auxilium præbuerunt. Vnde & ipse eis multa beneficia contulit, quæ Iosephus percenset *Antiq. libr. 12. cap. 3.* 517 520

Quæ omnia contigerunt fraudibus & proditione eorum, qui Oniæ pontificatum eripere conabantur. Atque hinc prima Iudæorum, sub Alexandri magni successoribus calamitas. Inde enim deinceps ad Machabæorum extrema, fuerunt sub tyrannide Regum Syriæ, cum antea vel socij vel clientes fuissent Ægyptiorum.

Ægyptum armis inuasit. Asiam cum Syria tenuit. Ob plurimorum cædes Hierax dictus.

Initia seruitutis Iudaicæ posuit, eis tamen modestè vsus, dum ab eis nulla tributa aliquandiu exegit, sed veluti suarum contra Ægyptios, Romanos, Græcos, Parthos expeditionum socios habuit. *Dan. 11.*

Inde collocata Pto. Epiphani in matrimonium filia Cleopatra, partem tributorum Iudææ, dotis nomine, illi attribuit, partem sibi retinuit, cum totius regionis dominio & potestate. *Ioseph.*

Cùm generi sui Ephiphanis regnum obtinere non posset, vertit se in Asiam, & nauali certamine obtinuit Rhodum, Samum & alias multas insulas. Transiit in Europam contra Romanos, sub vrbis 550. excitatus partim à Thoa Ætholiæ principe, partim ab Annibale. 520 1. Mac 1. 556

Intulit hoc bellum nimia opum suarum fiducia adductus, specie Lysimachiæ repetendæ, quam à maioribus suis in Thracia conditã Romani possidebant, statim Græcia ac insulis occupatis.

Durauit tres annos bellum. Vbi ipse in Eubœa luxuria elanguisset hospitis sui Calcidensis filia virgine ducta, à M. Glabrione coss. quem iuuabat Philippus Macedonũ rex, primo belli anno apud Termopylas vincitur, inde virtute M. Catonis tribuni militum eiectus in Asiam refugit.

Tum Ætoli Heraclea capta fracti pacem petierunt.

Anni mundi

4

e SELEVCVS CALLInicus, an. 20. 3863 3883

Simone Iusto pontif.

Arsace primo rege Parthorum.

Euergete Ægypti.

Antigono Gonata, Demetrio, & Antigono Dosone Macedoniæ.

5

f SELEVCVS Ceraunus. an. 3. 3883 3886

Simone Iusto pontif.

Arsace, deinde Mithridate qui & Arsaces 2. rege Parthorum, an. 36.

Euergete Ægypti.

Antigono Dosone Macedoniæ.

6

g ANTIOCHVS Magnus frater an. 36. 3886 3922

Onia pontifice.

Euergete, Philopatore & Epiphane Ægypti reg.

Anni mundi

Liuius Appianus.

Altero in ipsa Asia superatur à L. Scipione, Eumene Pergami rege adiuuante, apud Sipylum montem ad Magnesiam.

3886

Huic Romani victo ad Thermopylas stipendium imponunt, qui fauentibus Ætolis cum 60. millibus Græciã ingressus fuerat, & omnem cis Taurum Asiam detrahũt, per Scipionem fratrem Africani, qui propterea Asiaticus cognominatus est.

Mithridate Arsace rege Parthorum secũdo, deinde Pampatio siue Phraarte, 12. ann. Pharnace, ann. 17.

Euphorion præfectus bibliothecæ ab hoc Ant. instructæ, *Suidas.*

Rabbenu Haccados Antiocho charissimus, vt scribit Rabbi Leui Daniel 9. nisi mendosè nomen Antiochi pro Antonini irrepserit. Nam fuit hoc nomine charus Seuero & Antonino imperatoribus, qui Iudæos plurimum dilexerunt, vt scribit Hieronymus in Danielis 11. cap. cuius liber à Rabbi Mose Haddarsan in Bereschit Babba ad octauum cap. Geneseos citatur: vbi ille per modum Dialogi Antonino imperatori multa legis sacramẽta pandit. Quod etiam innuit Rabbi Mose de Korsis præfatione in Sepher Mizuoth. Deus, inquit, dedit gratiam magistro Haccados apud Antoninum imperatorem. Ideóque collegit vniuersos terrarum sapientes, & constituit sex ordines Misna (contextus Talmudici) iuxta præscriptum Cabbalæ, &c.

Arsaces Arsacis Parthici imperij conditoris filius aduersus Antiochum centum millibus peditum & 20. millibus equitum instructum mira virtute pugnauit. Ad postremum in societatem eius assumptus est. *Onuph. in suo Romano imperio.*

Antigono Dosone, deinde Philippo Macedoniæ.

Philopomenes Achæorum præfectus Lacedæmonis muros diruit, Lycurgi leges antiquat, quæ 600. annis steterant, Spartanos ad Achæorum mores traduxit. *Plut. in Lycurgo & Philop.*

Annibal (iunior) à Romanis victus ad Ant. Magnum sese in Asiam proripuit, ex Italia decessit post sextum decimum annum sub vrbis 547. *Liui. lib. 30.*

Deinde in Cretam, Mox ad Prusiam Bithiniæ regem fugit, apud quem veneno periit ætatis 70. Quo anno duo alij insignes Imperatores in exilio mortui sunt Philopomenes Græcorum, & Scipio Africanus Romanorum *Iouius lib. 1. viro. illust.*

Prusias eius commento iniectis in naues hostiles fictilibus serpentum plenis Eumenem regem Asiæ vincit.

Bello Punico secundo.

Diophanes Achæorum imperator Lacedæmonios infestat.

Romani subacta vniuersa Iberia Græcis libertatem donant.

Galatas siue Gallogræcos imperatore Manlio in Asia suæ subdunt potestati, quod Antiocho Magno suppetias tulissent.

Duobus regibus Philippo & Antiocho victis haud multo post Carthaginem subactam, summa imperij, quæ fuerat per ordinem penes Assyrios, Babylonios, Persas, Macedonas, ad pop. Rom. peruenit. *Velleius lib. 1.*

Ætoli Antiocho fauentes libertatem amiserunt, quam illibatam aduersus dominationem Atheniẽsium & Spartanorum inter tot Græciæ ciuitates retinuerant.

3922

Græcia bellis scinditur, quæ eam perdiderunt & Romanis subiecerunt.

Gemmarum luxuria primum deuicta Asia Romam

infertur.

Prusias Bithyniæ, Acheus Tauri, & eius frater Attalus Asiæ reges.

Bellum sociale inter Achæos & Ætolos. *Polyb. lib.* 4.

Bellum Syriacum inter Antioch. & Ptol. *Polyb. lib.* 5. *Iust.* 30.

Quo anno terra quinquagies septies mota. *Plin. lib.* 2. *cap.* 84.

Antiochus Scopam Ætolorum prętorem ad Iordanem fluuium vincit. *Liu. lib.* 4. *dec.* 3.

Lysimachiam dirutam restaurat. *Appian.*

Masinissa à Siphace regno pellitur. Syphax cum Asdrubale à Scipione deletur, & Romam captus mittitur.

Masinissa paterno regno restituitur.

Eumenes Attali regis frater Eumeniam condit.

h PATRI successit non testamento aut iure (nam erat minor natu) sed occasione absentiæ fratris Antiochi, quem pater Romam obsidem miserat.

Hic est Seleucus, sub quo primum Resp. Iudaica seditionibus agitari cœpta per Simonem, ob Pontificatus cupiditatem. Quæ non modo externa regum imperia inuexerunt, sed & remp. & religionem funditus euerterunt.

Tum enim cœpta sunt Iudæis tributa grauia imponi, quorum initia fuerant sub patre Antiocho Magno. Quare hic Dan. 11. dicitur transire faciens exactorem) ad colligenda scil. tributa) vbi nos *vilissimus & indignus.*

De reditibus suis præstabat omnes sumptus ad ministerium sacrorum pertinentes. 2. *Mac.* 3. Sacrificium Tyrannorum de alieno.

Cum Onias esset pontifex, Heliodorum ad spoliādum ærarium sacrum Hierosolymam misit.

Nec attendit ad patrem, qui dum misso exercitu templum Didimei Iouis ad diripiendum aggressus esset, concursu incolarum cum omni militia interfectus fuerat.

Simon auctor turbarum Oniæ insidias ad mortem parans, &c. 2. *Mach.* 5. Eum enim accusauit. Quin & apud Seleucum agens, pecunias sacras abditas indicauit, *Ibid.*

Inde sub Antiocho successore Iason frater Oniæ, Menelaus, Lysimachus, &c. grandiore stipendio promisso. 2. *Mach.* 3.

Pharnaces Parthorum rex quartus Mardos validam gentem domuit. Inde Mithridates frater rex quintus eius testamento relictus Medos, & Elimos subegit, imperium Parthorum à monte Caucaso multis populis in ditionem redactis vsque ad Euphratem proferens. *Onuphr. in Romano imperio.*

Eucratides Bactrianorum rex, de quo Iust. *lib.* 41.

Mythridates quintus Parthorum rex fratri Pharnaci successit. Res magnas gessit. *Ibid.*

i ANTIOCHVS Nobilis siue Epiphanes traditus fuit à Magno, Romanis obses. Audita autem patris morte & inertia Seleuci fratris clam in Syriam venit. & ab aliquibus ciuitatibus receptus tandem regnum obtinuit. Vnde inter posteros eius & fratris longa fuit de regno concertatio successióque vicissitudinaria.

Post bellum Macedonicum Elimaidam in Perside profectus est, vt templum Dianæ expoliaret, in quo velamina aurea & loricas & scuta Alexandrum reliquisse rumor erat. Sed ab Elamitis fugatus, in furorem versus agitari currum in Hierusalem præcepit. In itinere hor-

Anni vrbis mundi		Anni mundi
		3922
556	7 h SELEVCVS PHILOPATOR, qui & Soter, ann. 12.	
568		3934
	Onia Pontifice.	
	Pharnace, an. 12. deinde Mithridate 2. ann. 32. Parthorum regibus.	
	Epihane Ægypti.	
	Philippo Macedoniæ, deinde Perseo.	
568	8 i ANTIOCHVS illustris siue, EPIPHANES, Seleuci frater, non filius sicut Suidas putat, an. 11.	3934
580		3945
	Mathatia, deinde Iuda Pontif. & duce.	

rendo

rendo morbo, qualis imminet impiis Ecclesiæ hostibus, periit.

Anni vrbis conditæ		Anni mundi	
568	*Philometore Aegypti.*	3934	Seditione apud Iudæos propter Pontificatum orta, in qua Onias pontifex, superior fuit, Tobiæ liberi vrbe expulsi, Epiphanem aduersus vrbem duxêre, iampridem consilia agitantem, vt eorum vrbe potiretur. Tumque Onias & Ananias eius frater ad Ptolomæum Philometorem, qui tum ab Antiocho diffidebat, profugit & in Hieropolitarum agro vrbem aliam & templum códidit, structura omni, ad eam quæ Hierosolymis erat, conforma a *Niceph. lib. 1. cap. 6. Ioseph. Antiq. lib. 12. capit. 6. & 7. de bell. capit. penult.*
			Veniens Hierosolymam Iasonem in exilium mittit, & Menelaum in pontificatum sufficit. Non multo post Menelao amoto Lysimachum fratrem eius pont. creat.
			Andronico Iudæam regendam commisit, quem postea ob Oniam pontificem interfectum occidit.
	Mithridate 2. Parthorum rege.		Iterum veniens Hierosolymam expoliauit templum, collocato in arce præsidio Macedonum. Et quoniam aliqui ciuium Philometori fauebant, intra triduum ferè octoginta millia interfecit, & quindecim millia vinxit.
			Paulò post misit qui tributa exigerent & auferrent cultum Dei, in templo collocantes Iouis Olympij simulachrum, & suas statuas sublatis sacris vasis, altarique aheneo.
			Istius persecutiones & tyrannis narrantur 1. Machab. ad caput vsque 6. in quo interiit. Sed quam misere cap. 9. lib. 2. Hebræi in tractatu de Diuortiis, aiunt periisse musca, quæ in eius nares inuolarat, & maximo cruciatu eius interiora sensim depascebatur.
	Perseo vltimo Macedoniæ rege.		Idolum à se erectum Iudæos colere iussit propositis pœnis, libros sacros in publicum rogum ferre, Mosis lectione, Circumcisione, omnis religionis vsu abstinere, sese ad Gentium ritus plane componere, vesci cibis lege vetitis, &c. In Iudæa Philippum ducem, in cæteris sui regni prouincijs alios præfectos reliquit, qui rem vrgerent, & delatoribus præmia ampla persoluerent. *Iosippon. & auctor libri de regibus Israel.*
			Veteris testamenti Antichristus. *Dan.* 11. propter insolentiam à Græcis dictus est Epimanes, i. furiosus.
			In templo Domini, Iouis Olympij simulachrum statuit. In Samaritano Iouis Hospitalis.
			Primus sacerdotium summum vendidit, & contra morem viuos viuis in eo substituit.
			Primus libertatem Iudæorum oppressit. Nam etsi, post Alexandrum Maced. Ægypti regibus primum, deinde Syriæ tributum pensitarent, at erant liberi, quia leges & magistratus suos habebant, non externos, obtemperabántque pontificibus suis, penes quos tum erat cura sacrorum simul & Reip.
			Templum ingressus expilat altare aureum, argentum, aurum, vasa pretiosa, & thesauros occultos diripit, iisque onustus abit in terram suam 1. *Machab.*
			Mille & octingentis ablatis de templo talentis velociter Antiochiam regressus est. 2. *Machab* 5.
			Toto triduo octoginta millia Iudæorum interfecit, quadraginta millia vinxit, non pauciora vænundedit. *Ibid.*
580		3945	Per Græcas quoque vrbes repertos Iudæos sacrificare cogebat, inauditisque cruciatibus reluctantes afficiebat.
			Tum plurimos puduit esse Iudæos. Vnde ædificabant

Anni vrbis conditæ. | *Anni mundi.*

Gymnasia Hierosolymis, in quibus profana Theologia & literæ docerentur. Inducebant sibi præputia herbis, medicamentis, aliisque artibus, ne circumcisio appareret.

3934

569 Samaritæ, qui se antea cognatos Iudæorum fatebantur templum suum Garizim Dei esse negauerunt.

Mathatias & quinque filij hic incipiunt pro aris & religione arma capere, aras idolorum euertere immolantes interficere, pueros nondum circumcisos circumcidere, & regnum Iudæorum exsuscitare.

Eleazarus senex, septem fratres & mater Anna martyrio accensarum sartaginum, aliorúmque sæuissimorum tormentorum coronantur, dijs libare, suillam edere, patriam legem deserere recusantes. Horum exempla multi sunt secuti, vide à 1.ca.lib.2.Mach. vsque ad 10. Nam etiam illo libro res istius describuntur.

Ita Iudæi libertate & religione priuati coacti sunt arma capere contra Syros, & vtramque sibi asserere, hîc igitur principium rerum à Machabæis gestarum.

Vbi obseruandum duos libros Machabæorum à diuersis esse scriptos de eadem ferè re. Superest etiam in bibliis Græcis tertius, sed is primo loco, vt primus tertio collocandus erat. Nam describit quæ præcesserunt Machabæorum tempora, annis circiter 50. sub Antiocho Magno, dum Ptol. Philopator apud Ægyptios rerum potiretur. Secundus autem ideo primum præcedere debuit, vt & indicat Eus. in Chronicis, quoniam tractat propriè gesta Seleuci Philopatoris & Antiochi Epiph. Cùm primus persecutionibus tantum eorum delibatis, iam à 6. cap. ad 16. ad describendas res sex aut septem successorum Ant. Epiphanis progrediatur.

Quartus est vmbratica & Philosophica cuiusdam Iosippi commentatio de martyrio matris annæ & 7. fratrum &c. Eusebius autem in Chronico videtur significare se in tres primos tantum incidisse. Vbi sine iudicio quidam Germani notarunt Eusebium de nostris non locutum.

Athanasius in Synopsi hunc quartum legit, & inter Apocryphos recensuit.

Est alius quartus, qui continet historiam 31. annorum. i. Iohannis Machabæi, qui Hyrcanus cognominatus est, eiusdem argumenti, ac decimus tertius Antiquitatum Iosephi.

Tertij, vt Canonici meminit Athanasius in Synopsi, Eusebius in Chronicis & Clemens Apost. cano. 84.

Antiochus impius vetuit legem Mosis publicè legi. Nempe antea lex pro numero ferè Hebdomadum anni, distributa in 53. sectiones, siue parashot (quarum singulæ constant 136. versibus) singulis & Sabbathis legebatur (*Act.13.& 15.& Ioseph.lib.2.contra. Appionem*) Cæterum tunc earum loco, decerptæ sunt è Propheticis libris totidem sectiones, quæ antiquę diei lectioni sensu congruerent. Quare etiamnum hodie quamuis desierit Antiochi tyrannicum edictum, inter Iudęos mos perseuerat, vt Sabbathis post diei legalem sectionem, canant Propheticam, quam vocant haphtara, q. missam siue missionem. Ea enim absoluta plebem dimittunt. *Elias in Tisbi.*

Paulus Æmilius triumphat de Perseo & Macedonibus.

3945

580 Popilius à Romanis mittitur in Ægyptum, qui Epiphanem iubeat Ægypto & Asia excedere.

Macedonibus capto Perseo rege & Illyriis Roman

leges

Anni urbis conditae		Anni mundi	
580 1.Mac.6. 582	9 k ANTIOCHVS Eupator, an.2. *Iuda Machabæo pontifice & duce.* *Philometore rege Aegypti.* *Mithridate 2. Parthorum.*	3945 3947	leges dederunt, vt liberi essent & dimidium tantum tributorum, quæ regibus suis soluissent, sibi præstarent. k EVPATORIS in Iudæos gesta. 1. Mach. 1.6. & seq. & 2.Machab.10.&c. Hi enim duo sunt Antiochi, qui infestissimo animo Dei religionem, quod etiam Daniel prænunciarat, oppugnarunt. In hoc adhuc puero perfidiam contra Iudæos, patrísque impietatem Deus vltus est. Nam cum Demetrius patruus Roma in regnum regressus necauit. *Iustinus & Liuius 46 in epitomis.* Istorum temporibus regnabat apud Ægyptios Ptolemæus Philometor 2. *Mac.* 5. cuius regni anno decimo Iudas Machabæus templum, quod Gentes sub Antiocho contaminauerant, repurgauit, altari nouo nouis è lapidibus instaurato. Deinde eius ἐγκαίνισμόν magna lætitia celebrauit & à posteris annuatim celebrari imperauit, 1. *Machab.* 4. Quod ævo Christi adhuc Iudæi multa cum religione seruabant. *Ioan.*10. A tempore purgati per Machabæum templi, Iudæi nunquam deinceps leguntur idola coluisse. Itaque exitium, quod miseri hodie perferunt, non suæ Idololatriæ, sed Christi impiè crucifixi peccato ascribant necesse est. *Vide Osee 3.cap.*
582 1.Mac.7 & 2.Ma 14. 591	10 l DEMETRIVS Seleuci Soter an.9. *Iuda & Ionatha pontificibus & ducibus.* *Mithridate Parthorum rege, qui Arsaces, 1. Mach.15.* *Philometore Aegypti.*	3947 3956	Eupator pacem cum Iudæis agitare coactus est. l SEQVENTES reges Syriæ ita bella gessêre cum Iudæis, vt ad legis repudium non cogerent. Lege septimum cap.1.lib.Machab.ad finem vsque. Demetrius occiso Antiocho Eupatore nepote suo & Lysia eius nutritio rex euasit. Bellum gessit cum Iuda. Nam cum Alcimum Iudæum, qui ad se transfugerat, pontificem constituisset, in spem victoriæ ductus, bellum Iudæis intulit, atque ei socium Bacchidem adiunxit. Tum Iudæi primùm cum populo Romano amicitiam fœdúsque pepigêre, auctore Iuda Machabæo, vt Romani Iudæos, Iudæi Romanos aduersus hostes suos conseruarent. Ita indictum Regi Demetrio, ne Iudæos vexaret. 1. *Mac.*8.*Ios.lib.*12. Rex Prusias cum filio Nicomede Romam venit anno vrbis 588. Anno sequenti rex Eumenes. Inde lex lata, ne cuiquam regi Romam venire liceret. *Flor.lib.*45. Prusias rex Bithyniæ à filio Nicomede interficitur. Ieremias & Onias Iustus dudum vita functi apparent in somniis Machabæo, orantes pro populo, 2. *Mach.*15. Alcimus alienus à genere sacerdotali pontifex à Dem. Sotere, contra Iudam Machabæum constituitur. Bacchides à Ionatha ad Iordanem vincitur, & post tres annos ad firmandam pacem compellitur. Romani contra Hispanos Celtiberos duce Scipione Nasica. Contra Lusitanos Sergio Galba prætore. Pseudophilippus regnans in Macedonia à Metello consule interficitur. Sic Macedonia de regno tributaria fit. m ANTIOCHENSES adiuuantibus Pto. Philometore Ægypti, Attalo Asiæ, Ariarato Cappadociæ regibus Alexandrum Antiochi superioris suppositítium filium regem suscipiunt, & in acie Demetrium obtruncant. Alexander purpuram & coronam auream, ad Iona-

than misit. Addidit postea fibulam auream, consanguineorum regis insigne.

Bellum contra Demetrium successorem ope Philometoris instructum gessit 1. *Mac.* 10.

In eo vincitur, & paulò pòst à Zabdiële Arabe interficitur. In eo etiam cecidit Philometor, & tertia die mortuus est. *Ibid. & Liuius lib.* 52.

n HIC, bello in Orientem ad Tryphonem expugnandum translato, multas vrbes & regiones cepit. Tandem fraude circumuentus à Mithridate Parthorum rege in Media capitur. *Iust. lib.* 58. Sed ab eo postea dimissus, iterum regnat annis 4.

Alexandro Rege ope Philometoris subuerso regnum sibi asciuit.

Ionathan Machabeum eius partes secutum benigne habuit. Quin & vectigalium immunitate in perpetuum donauit. 1. *Machab.* 11.

Simoni Ionathæ successori propter grauia belli detrimenta, quòd illius causa Iudæi cum Triphone gessitant, immunitatem vectigalium & tributorum omnium concessit. Quæ fuit vltima Iudæis à Regibus Syriæ data, ob quam se in libertatem vindicantes, regnum, vt antiquorum tempore fuerat condiderunt.

Mithridates Arsaces dicitur. 1. *Mach.* 15.

o ANTE hunc Thryphon regnasse ponitur tribus annis à Iosepho lib. 13. Antiq. cap. 12. Sed illis etiam regnabat in locum capti fratris Ant. Pius, qui & Tryphonem dolo Antiochia & militibus per luxuriam Demetrij dispersis potitum oppressit.

Iudæam, Samariam, Ioppen, Galileam, & confinia eius vexauit.

Frangens fœdera maiorum suorum cum Simone & Iudæis Achenobium, deinde Cendebeum duces aduersus eos mittit. Sed ij à Simonis filijs Iuda & Ioanne, qui patri successit, ad sua redire coacti sunt. 1. *Mach.* 16.

Arx Sion à Simone recepta & mundata. Qui inde cum Romanis fœdus renouat, eísque clypeum mille minarum mittit.

Obsedit Ioannem Hyrcanum Hierosolymis. Tempore autem obsidionis dono misit in sacrificium taurum præstantem, cornibus auro ductili obtectis, cinctum bdelliis & omni preciosorum lapidum genere, purpureo panno & ornamentis sumptuosissimis opertum, cum vasis aureis & argenteis plenis aromatum. Qua pietate ab Hyrcano, & Iudæis pace agitata obtinuit, quod armis & potentia minime potuisset. *Iosippon & auctor lib. de rebus regum Israel secundi templi.* Accepta pecunia discessit. *Ios. lib.* 13. *cap.* 5.

Atque illud est, quod Iustinus scripsit lib. 36. Antiochus Iudæos, qui à Macedonico Imperio sub Demetrio Patre armis se in libertatem vendicauerant, subegit.

Mortuo Mithridate Rege Parthorum bellum mouet contra successorem Phraartem ad recuperandum fratrem. Cum eo congressus in ipsa pugna interiit. *Ioseph. lib.* 13. *cap.* 16.

Postquam tribus præliis vicisset occupata Babylone, & omnibus præter Parthos populis per deditionem receptis.

Antiocho ingenti exercitu dimicanti hirundines in tabernaculo nidum fecerunt, quo prodigio neglecto prælium commisit, & à Parthis occisus est; *Obsequens.*

Circa hæc tempora Mithridates Rex Ponti moritur

Anni vrbis conditæ		Anni mundi
	11.	
591 1. Mac. 9. 10.	m ALEXANDER Bales, an. 10.	3956
601	*Ionatha pontifice & duce.*	3966
	Mithridate 2. Parthorum rege.	
	Philometore, Ægypti.	
	Bello Punico tertio.	
	12	
601 Ibid & cap. 11. 604	n DEMETRIVS D. Soteris filius Nicanor, an. 3.	3966 3969
	Ionatha, deinde Simone pontifice & duce.	
	Mithridate 2. Parthorum rege.	
	Euergete 2. Ægypti.	
	13	
604 Ibid. & cap 13. 613	o ANTIOCHVS Sedetes Pius Soter, an. 9.	3969 3978
	Simone pontifice & duce, deinde Ioan. Hyrcano.	
	Mithridate 2. deinde Phraarte 2. Parthorum rege an. 28.	
	Euergete 2. Ægypti.	

relicto

14
p DEMETRIVS iterum secundus, an. 4.

Phraarte rege Parthorũ 6.

Euergete 2. Ægypti.

15
q ANTIOCHVS Gryppus, an. 10.

Phraarte 2. Parthorũ rege, deinde Artabano an. 1. Mithridate 3. an. 24.

Euergete, deinde Physcone Ægypti regibus.

16
r ANTIOCHVS Cyzicenus. an. 18.

Mithridate 3. Parthorum rege octauo.

Physcone & Alexandro Ægypti.

Anni mundi	
	relicto filio Mithridate, cui ex rebus gestis Magni cognomentum fuit. *Iust. lib. 37. & 38.*
	In hoc Antio. Pio desinit sacra historia. Cætera, quæ secuta sunt ad Christum repete è Iosephi lib. 13. Antiq. c. 16. & libris septem sequentibus.
3978.	Romæ puer ex ancilla natus quadrupes, quadrimanus, quatuor item habens oculos, & aures, & duplicem masculinum sexum.
2982	Ætna mons Siciliæ copiosos ignes vomuit in Boniensi agro. Fruges in arboribus natæ sunt. Hinc secutum in Sicilia bellum ciuile, quo ferè septuaginta millia seruorũ prætores profligauerunt, qui tandem obsidionis necessitate compulsi erant ad cadauerum esum.
2982	Bituitus Rex Aruernorum deducens contra Romanos 180 millia armatorum in Rhodani trãsitu superatur, & Romam in triumphum ducitur. *Oros. lib. 5. cap. 13.*
2992	p SECVNDO regnat. Imperium enim amissum, captiuitate Parthica elabens, recuperauit. Sed post quatuor annos bello intestino per Euergetem conciliato ab vxore filiisque desertus interficitur. Et filius Antiochi Pij, cui à Nasi magnitudine Gryppi cognomen fuit, matris factione succedit, ita vt nomen regis penes filium, ius omnis imperij penes matrem esset.
	Post hunc tamen Alexandrum locat Iosephus, *lib. 13. Ant c. 17.*
	At is statim oppressus Gryppo concessit.
	q REGNVM Gryppi in 29. ann. extendit Iosephus lib. 13 Antiq. cap. 19 Nempe quia simul cum Cyziceno regnauit. Insidiis Herodiani tandem moritur.
	Bella ciuilia hanc confusionem pepererunt, & regnum perdiderunt, Philometorem hunc sæpius vocat Ioseph.
3992	Ad Scipionem minorem in Hispania ad Numantiam res gerentem munera misit amplissima.
4010	Alexandrum quendam ab Euergete Ægyptio excitatũ adoptionis titulo regnum appetentem post multa præprælia secundo anno regni cepit & interfecit. Matrem poculum veneni, quod ipsa obtulerat, bibere compellit.
	Phraartes Parthorum rex sextus, primus Regum illorum amicitiam Romanam per legatos à L. Sylla Felice Proconsule tum bellum Mithridaticum in Asia gerente petiit & impetrauit. Cui in bello cum Scythis gesto occiso patruus Artabanus successit, an. 1. *Onuphrius in Romano Imperio.*
	Cyzicenus Syriam inuadit.
	r ANT. Cyzicenum Ioan. Hyrcanus bello victum fugauit.
	Ex hoc tempore Syria crebris motibus agitata est, donec in Romanorum potestatem venit.
	Mithridates Artabani filius 8. fuit Arsaces siue Parthorum rex. Ex rebus strenuè gestis cognomentum magni meruit. *Iustin. lib. 42.*
	Multos enim populos regno Addidit, cum Scythis aliquoties prosperè dimicauit, vltorque parentum iniuriæ fuit.
	Bellum Armenis Intulit. Inde propter crudelitatem à Senatu Parthico pulsus fratrem Orodem successorem habuit.
	Hic est ille Orodes, qui primus bella cum Romanis gessit. Crassumque cum filio & omni ferè Romano exercitu deleuit, & Pacorum filium misit ad reliquias belli Rom. persequendas, donec is magnis reb. in Syria gestis in patriam Patri suspectus reuocaretur, eóque absente

exerc itus

Anni vrbis conditæ. *Anni mundi*

Quarta & vltima Alexandri successio.

REGES ÆGYPTI.

I.

426 a PTOLOMÆVS LAGI Soter, an.40. 3791

466

Pontifice Onia Iaddi filio, deinde Simeone Prisco, mox Eleazare.

Nicanore Asiæ & Syriæ rege, an.32.

Arideo an. 7. Cassandro an. 18. Antipatro & Alex. an. 4. Demetrio an. 6. Pyrrho mens.6. Lysimacho an.6. Macedoniæ Regibus.

466

CVM Magnus Alexander nauem actuariam 12.ordinum côdidisset, hic Ptol. Soter ad quindecim instituit primus. Demetrius Antigoni ad 30. Ptol. Philadelphus ad 40. Ptol. Philopator ad 50. *Plin.lib.7.cap.56.*

In Ægypto coluit literas apud se habens Stilphonem philosophum Megaricæ sectæ æmulû. Syriam regno suo adiecit, in Iudæam ascendens prætextu sacrificandi Sabbato Hierosolymam occupauit. Deinde multos de Iudæa & Garizim captiuos traxit in Ægyptum & vendidit. *Ioseph.*

Quos tamen postea benignè tractauit. *Idem.*

3830 Ita Iudæa post Alexandrum magnum primuùm paruit Ptolomęo Lagi illam armis occupanti, *Euseb. Ioseph.*

Inde Philadelpho, tum Euergeti, ad extremum Pt. Eupatori. Quo tempore vnus post alterum regnarunt in Syria Seleucus Nicanor, Antiochus Soter, Ant. Theus, Seleucus Callinicus, Seleucus Callinici F. & Antiochus Magnus, qui primus Pt. Eupatori Iudæam ademit.

Quæ partim erat tributaria, partim libera. Tributaria, quia regibus Ægypti primum, deinde Syriæ stipendium pensitabat. Libera, quia leges ac magistratus suos habebat, non externos, suis parens Pontificibus.

Pyrrhum regem Epirotarum depulsum sub extremum regni sui tempus restituit.

Sex annis ante Nicanorem Regem Syriæ & cæteros Macedonas regnasse quiete in Ægypto & sine æmulis ab aliquibus traditur. Mox scilicet post Alexandri mortem. Ab aliis non nisi sex post Alexand. mortuum, quòd inter eius successores tandiu de rerum summa dimicatum sit, donec quisquis potuit sibi imperij partem rapuit, quòd totum obtinere non posset. Priorem sententiam esse rectiorem docet collatio historiæ Ægyptiacę cum cæteris.

Mercurius Trismegistus Ægyptius, cuius hodie extant dialogi duo, Pœmander & Asclepius Mihi enim videntur errare, qui eum propinquum Mosi, eundémque cum Deo Mercurio faciunt, vt Suidas, qui eû Pharaone antiquiorem prodit. Nam Ægyptus Græcum idioma vix ante Alexâdrum magnum audiuerat, vt Græce multa de Verbo Dei congruentia oraculis diuinis scribere ante Græcorum cum Hebræis congressum potuerit. Deinde citatur duntaxat à recentioribus. Sed & in chartis è papyro centum & decem millibus sua de rebus diuinis & naturalibus conscripsisse à Iamblicho memoratur. Papyri autem vsus ad hanc refertur ętatem. Præterea ipse Pœmandri Dialogus Sibyllarum meminit, quæ multis post Mosem sæculis extiterunt.

3830 Denique Æsculapius siue Asclepius is, ad quem iste scribit, Phidiæ, qui Periclis ætate vixit, recordatur.

Adde

Adde quòd in Asclepio inter Heroas antiquos nominat Vranum, Saturnum, & Mercurium, quos constat extitisse paulò ante bellum Troianum.

Dies à Planetis nominauit, ordinauitque. *Philastrius*. Hinc Diei Solis, Lunæ, Martis, Mercurij, &c. in antiquioribus authoribus nusquam apparent vestigia. Vt rectè Dion Niceus & Xiphilinus in Pompeio recentem dierū appellationem scribant. Ex stellis erraticis dies primum disposuerūt Ægyptij. Deinde ad reliquas gentes id emanauit. nec olim quidem, sed prope ista (Pompeij) tempora, &c.

Insaniam poëticam de diis Gentium non abhorruit. *Augustin. libr. octauo, de Ciuitat. Dei cap.* 28. *Lactant. libro quarto, cap.* 18. Celtas, ad quos penetrauerat. Solem adorandum docuit. *Philastrius lib. de hæres.*

Horas primus obseruasse dicitur ex vrina animalis Serapi dicati, quod duodecies diei & noctis vnius spatio vrinam emittit. *Polyd. Virg. de Inuent. rerum lib. 2. cap.* 5. Et certè nondum Græcis & Romanis his temporibus horarum ratio nota erat & visitata. Nam post reperta solaria apud eos obseruari cœpit. Vnde nec duodecim tabulis vsquā horas nominatas inuenies, nec Varro horarum in diei partitione meminit. *Censor. de die Natali, cap.* 19. Hebræis contra & Caldæis earum vsus antiquissimus, vt ex horologio Achaz, & Exechiæ historia liquet. *Esa.* 38. *Reg.* 4. 20.

Thebæis anni & temporum rationem dedit. *Diod. Sicul. Strab. lib.* 16.

Docuit deos Gentilium fuisse homines mortuos. *Aug. lib.* 8. *de Ciuit.*

Sostratus Pharum Alexandriæ secundum è septem mundi miraculis construxit.

Theophrastus, Zeno Citticus Stoicæ sectæ princeps. Epicurus Epicureorum auctor. Menander.

Euclides iunior Megarensis (alius à Megarico Socratis discipulo) auctor elementorum Geometricorum, & aliorum operum Mathematicorum sub hoc primo Ptolomæo vixit, *Proclus*.

Gallos ex Europa in Asiam transgressos Syri expellunt.

Agathocles Siciliæ tyrannus & Hamilcar Pœnorum dux Gisconis f. inter se pugnant. Ille etiam in Italiam pugnaturus traiecit. Tenuis scilicet adhuc Romanorum erat potentia & nomen.

ROMÆ Volsci, qui bellum cum Romanis sub Tarquinio Superbo inchoatum per ducentos prope annos continuarunt, postremo Priuerno capto à Coss. L. Aemylio Mamercino, & C. Plautio domantur. *Liuius*.

Publius Philo tribus annis pòst, Valæpoli capta Opicos subigit. vbi Cumæ, Baiæ Puteoli, Neapolis. *Idem*.

Hernicos Anagnia capta Q. Martius Tremulus Cos. debellauit Vrbis 447. Hinc C. Iunius Brutus dictator. Quatuor annis pòst, Aequos, qui adiunctis Volscis multa bella post exactos reges gesserant. *Idem*.

Anni ante christum natum.	*Anni vrbis conditæ.*	Romæ Coss.	*Anni mundi*
303			3791
	426	*L. Aemilio Mamercino, 2. C. Plautio Deciano.*	
	427	*P. Plautio Proculo, P. Cornelio Scapula.*	
	428	*L. Cornelio Lentulo, Qu. Publilio Philone 2.*	
	429	*L. Papyrio Mugillano Cursore, C. Pætilio.*	
	430	*L. Furio Camillo 2. Iunio Bruto Scæua.*	
	431	*C. Sulpitio. Longo 2. Qu. Aemilio, Au. Cerretano.*	
	432	*Q. Fabio, L. Fuluio.*	
	433	*T. Veturio Caluino, Sp. Postumio.*	
	434	*L. Papirio Cursore 2. Q. Publilio Philone.*	
	435	*L. Papirio Cursore, Q. Au. Cerretano 2.*	
	436	*M. Foslio Flaccinatore, L. Plautio Vennone.*	
	437	*C. Iunio Bubulco, Qu. Aemilio Barbula.*	
	438	*Sp. Nautio, M. Popilio.*	
	439	*L. Papirio Cursore 4. Qu. Publilio Philone 4.*	
	440	*L. Pætelio, C. Sulpitio.*	

464 M. Curius

Anni urbis conditæ	
441	L. Papirio Cursore 5. C. Iunio Bubulco 2.
442	M. Valerio, P. Decio.
443	C. Iunio Bubulco 3. Qu. Aemilio Barbula 2.
444	C. Marcio Rutilo, Qu. Fabio.
445	Qu. Fabio, P. Decio.
446	Ap. Claudio, L. Volumnio.
447	Qu. Marcio Tremulo, P. Cornelio Aruina.
448	L. Posthumio, T. Minucio.
449	P. Sempronio Sopho, P. Sulpicio Sauerrione.
450	L. Genucio, Ser. Cornelio.
451	M. Liuio Dentere. M. Æmilio.
452	M. Valerio, Qu. Appuleio Pansa.
453	M. Fuluio Pæto, T. Manlio Torquato.
454	L. Cornelio Scipione, Cn. Fuluio.
455	Q. Fabio Max. 4. P. Decio Mure. 3.
456	L. Volumnio, Ap. Claudio.
457	Q. Fabio Max. 5. P. Decio 4.
458	L. Posthumio Megello, M. Atilio Regulo.
459	L. Papirio Cursore, Sp. Caruilio.
460	Qu. Fabio Gurgite Maximi F. D. Iunio Bruto. Sceua.
461	L. Posthumio, C. Iunio.
462	P. Cornelio Rufino, M. Curio Dentato.
463	M. Valerio Coruino, Qu. Caditio Noctua.
464	Q. Martio Tremulo P. Cornelio Arina.
465	M. Marcello, Sp. Nantio.

2

466	b Ptolomæus PHILA-
505	DELPHVS an. 38.

Anni mundi

3791

464 M. Curius Dentatus de Samnitibus, Sabinis, Lucanis triumphauit. *Orosius Frontinus, Velleius*, de Pyrrho, sed paulò post. *Apuleius Apol.* 1. sic dictus quòd cum dentibus natus esset. *Plin.* 7. lib.

Pyrrhus Epirotarum rex, qui paulò post in Italiam contra Romanos venit. Quem, aiunt primum docuisse aciei rectè instruendæ artem, annis 36 post mortem Alexandri Magni. Nam primus totum exercitum sub eodem vallo continere instituit. Qua ordinatione notata Romani paulatim ad hanc vsque metationem peruenerunt *Fron.. lib.* 4.

b ALEXANDRIAE bibliothecam 54. millium & Octingentorum librorum Philadelphus instruit. Gellius tamen lib. 6. cap. vlt. ad millia fermè voluminum septingenta tantum habet, ac ea omnia bello priore Alexandrino à militibus Cæsaris forte auxiliaris incensa esse.

Iudæos ad centum viginti millia libertati restituit, & dona votiua Hierosolymam misit,

Lectos decem cum argenteis pedibus & congruentem eis supellectilem, calicem talentorum 30. purpuram, coronam decoram, stolas decem, lineas de bysso centum, Pateras, Trullam, libatoria aurea, Crateras aureos duos, &c.

Bellum gessit contra Antiochum Theum, quod vt finiret, filiam suam Beronicem ei dedit, cùm iam de Laodice priore vxore duos haberet filios Seleucum Callinicum, & alterum Antiochum.

Sed indice Laodice veneno Antiochum sustulit, & Beronicem cum filio, quem ex Antiocho genuerat, occidendum tradidit, quæ prædixerat *Dan. c.* 11.

Pyrrhi cladibus & Romanorum incrementis cognitis Romā misit munera, & cum eis amicitiam societatémque iunxit *Zonaras, Eutrop. Valerius*, qui legatos ad hunc vicissim regem Roma missos nominat Q. Fabium Gurgitem, Fabium Pictorem Q. Ogulinum.

Præceptorem habuit Stratonem Lampsacenum, quo tēpore Stilphon philosophus clarebat. Vetus testamentum ex Hebræo in linguam Græcam per 72 interpretes à Pon. Eleazaro impetratos cōuerti iussit, trecentis plus minus ante Christum annis.

Mirum autem est Talmudicos scribere septuaginta interpretes quinque dūtaxat legis Mosaicæ libros conuertisse, & duobus tantum in locis, vel iuxta Iosippum initio suæ historiæ tredecim, idque consulto. à veritate Hebraica discessisse, ne Lex gentilium opiniones videretur resipere. Sic Aristeas, sic Iosephus in præfat. Antiq. & lib. 12. c. 2. & omnis Hebræorū schola, *Hier. in* 5. *Ezec.*

3791

3829

Sed videntur confudisse Septuaginta interpretum versionem cum quadam alia vetustiore quas sic distingui oportuit, vt Aristobulus Iudæus apud Eusebium lib. 13. *Prep. cap.* 7. *& lib.* 9. *c.* 3 *indicat.*

Totam Scripturā Philadelphi iussu fuisse conuersam, cum ante eū, atq; adeò ante Alexandrū

Persarúmque imperium, quinque lib. Mosis in Græcum conuersi duntaxat extarent (incerto tamen interprete.

Aristeas autem Iosephus fortassis Legis vocabulo comprehenderunt vniuersam Scripturam veterem, vt Christus, *Ioan.* 10. & 15. Nam etiã Ioseph. sic interdum vsurpat. vt lib. 2. cõtra Appion.

Vel significant iussu Philadelphi Legem duntaxat conuertisse, reliqua verò per se & sua sponte antequam discederent.

Nam cætera transtulisse ex eo constat, quòd cum nullus præter eos nominetur interpres vsq; ad Aquilam temporibus Adriani Cæsaris, Apostoli & Apostolici Adriano superiores Prophetas, Psalmos, & alios Scripturæ libros citant, tanquam è Græca versione.

Quod si verum est, illorum interpretationem oportet vetustate esse corruptã, vt omnino crediderim. Non enim probabile est tot tantósque viros tam alienè multis in locis 22. librorum deerrasse ab Hebraicis voluminibus, & plerumque à vero literæ sensu. Psalmos perpetuo excipio, qui vt etiam hodie extant, sententiã Hebraicã optimè omnium referunt, & plerísque locis reddunt illustriorem, vt aliquando docebimus.

Nobis assentitur Macarius Logothetes, in libro Metaphrasis, his verbis: Diuinus igitur Lucianus, conspicatus sacros libros multis corruptelis infectos partim temporis longinquitate, partim continua ex aliis transpositione, & quidẽ nonnullis sceleratissimis qui Græca literatura excellebant, ipsorum sententiam peruertere tentãtibus, & multas labes inserentibus, ipse eos omnes assumens ex Hebraica lingua, quàm perfectè callebat, renouauit, in emendatione magnũ perferens laborem. *Suidas in voce νόθιον & in Luciani vita.*

Imo & ipse Hieronym. præfat. *in* lib. Paralip. Septuaginta (inquit) interpretes vitiatos, tres emendarunt, Lucianus, Hésychius, Origenes. Luciani emendationem sequuti sunt Christiani ab Antiochia vsque ad Cõstantinopolim, Hesychij Ægyptus & Alexandria, Origenis mediæ inter Antiochiam & Ægyptum prouinciæ.

Hanc autem emendationem interpretor mixtionem ex aliis. Miscuerunt enim cum illa reliquas interpretationes Græcas, vt iam Græca, quæ habetur, non sit pura illa à Septuaginta illis senioribus primum facta. Dum autem miscuerũt, sæpe, vt fit, cuiusque interpretis errorem sequi potuerunt, &c.

Hieronymus in quadam epist. ad August. quæ est inter ipsius Aug. epistolas vndecima, narrat Origenẽ eos, dum emendare optaret corrupisse, & alibi, ante Origenem, quot essent codices, tantam fuisse diuersitatem exemplarium, quæ non modò ad sua vsq; tempora perdurarit, sed & sua mende egucrit, asteriscis & virgulis prænotatis.

Vndè factum, vt multi alij quondã de integro vertẽdi laborẽ susceperint, Aquila Iudæus tẽpore Adriani Cæsaris, deinde Theodotion Ephesinus Iudaicæ religionis proselyta Imp. Commodo, tũ

An. ante christum natum.	*Anni vrbis condita.*		*Anni mundi.*
			3819
263			
		Eleazaro pontifice, deinde Manasse.	
		Antiocho Sotere. an. 19. deinde. Anti. Theo. an. 15. Syriæ regib.	
		Lysimacho an. 6. Ptol. Cerauno mens. 3. Antipatro an. 1. Sosthene mens. 7. Antig. Gonata an. 36. Macedoniæ regibus.	
		Romæ Coss.	
	466	*M. Valerio Potito, C. Ælio Paeto.*	
	467	*C. Claudio Canina, N. Æmilio Lepido.*	
223			3819

Anni ante Christum natum.	Anni urbis conditæ.	
263		
	468	*C. Seruilio Tenca, L. Cæcilio.*
		Bellum Gallicum Senonicum.
	469	*P. Cornelio Dolabella, Cn. Domitio Caluino.*
	470	*C. Fabiricio Luscino, Q. Æmilio Papo.*
	471	*L. Æmilio Barbula, Q. Marcio Philippo.*
		Bellum Tarentinum & Regis Pyrrhi.
	472	*P. Valerio Lauino, T. Coruncanio.*
	473	*P. Sulpicio Sauenione, P. Decio Mure.*
223		

Anni mundi

Symmachus sub Seuero, postea sub Caracalla 5. editionis Hierosolymis inuentæ, demum sextæ & septimæ auctores incerti. Nisi quod septimam aliqui tribuant Luciano Martyri.

3829 Ex quibus omnibus sua Hexapla canflauit Origenes. Ea enim sic appellauit, q. sextuplicia propter 6 interpretationes in vnum volumen coactas, non à numero columnarum, quas octo fuisse constat vt duæ caperent contextum Hebræũ, Hebræis & Græcis caracteribus, instar octapli Psalterij Episc. Nebiensis. Præterea correxit, id est corrupit, vt Hieron. interpretatur, versionem 70. quæ deinde sola videtur obtinuisse in Græca Ecclesia. *Epiphan. hæresi 64. contra Origenianos.*

Vtut sit, non sine Dei erga Gentes, quas in suam Ecclesiam colligere paulo pòst cupiebat, mirabili prouidentia, qualiscunque seruata est, cùm reliqua Bibliotheca bello Alexãdrino, quod Iulius Cæsar gessit contra Ptolomeum, vt Cleopatram ab ipso pulsam restitueret, flãmis concremata sit.

Sed nec dubito eis spiritum propheticum astitisse, dum verterent, quoniam diuinissimè oracula de Christo obscuriora transtulerunt, ab Apostolis authoritatẽ acceperunt, ab Hebræis maxima laudis testimonia consecuti sunt, ab ecclesiæ columnis, vt Prophetæ, commendati sunt *Tertul. in Apol. c. 18. & 19. Iust. Mart. Orat. 1. ad Gentes. Epiph. de mens. & pond. Iren. lib. 3. cap. 25. Aug. lib. 8. de Ciu. c. 11. & lib. 18. ca. 38. & quæst. super Gen. 169.*

Quare & eorum memoriam colebant Iudæi Alexãdrini anniuersario festo. *Philo de vita Mosis,* 8. Decembris scilicet. *in ipsorum Calend.*

Denique verterunt, prout expediebat Græcis ad fidem suo tempore conuertendis, nónullis de industria deo afflante immutatis.

Propheticè & Sp. Sanct. inspiratione nõ tantum quædam mutauerunt, verum etiam addiderunt ex opinione veterum, etsi id confutet Hieron. præfatione in Psalmos.

Nec minore erga suos beneuolentia Deus de Hieronymo posteà ecclesiæ prouidit. Is enim nõ modo veteres editiones, vt potuit, emendauit, sed etiam septimam, quæ mox à Sophronio Græco sermone donata est, vt pleraque alia tanti viri opera, de ipso Hebraico multò incorruptius trãstulit.

Ea est, qua nunc studio Damasi & sequentium Pontificum vtimur in Ecclesia, quámque editionem vulgatam nominamus, vt probat Eugubin. præf. in suos ad Mosem commentar. vbi rectè excipit interpretationem Psal. quę nõ potuit recipi, quod iã Veteris cãtus in templis tritus esset. Hieronymiana vtcũque superest inter eius opera. Hebræi quoque, inter quos R. Ioseph Albo, R. Selomo R. Dauid, Elias Leuita, nostræ vulgatæ editionis interpretem Hieron. agnoscunt, & frequenter non sine honoris titulo & præfat. citant, vt alibi docuimus.

3829 Eleazarus Iudæorum Pontifex Berachia Dux.

Antiochus Theus Rex Syriæ Antiochiam condidit.

Præter viginti duos lib. sacros, alij septuaginta duo apocryphi in Ægyptum delati sunt, auctore Epiphanio in libro de mensuris & ponderibus scripturæ. Vnde fortassis libri Tobiæ, Baruc, Iudith, & similes, qui in nostris Biblijs Græcis & Latinis hodie reperiūtur, ad nos peruenerūt, Alioqui enim apud recentes Hebræos aut non extant, aut certe non sunt Authentici, Quoniam eorū primus canon iam erat cōditus ab illa magna Synodo, cuius Scriba fuit Ezras, vt supra docui, & præterea docent Hebr. *Tract. de votis in Tal. & R. Mose de Koisis præf. in Seph. Mizuoth. Sed est alter canon, de quo etiam supra.*

Iesus, filius Syrach auctor Ecclesiastici, qui panaretos dicitur, id est, de omni virtute liber. Fuisse fertur vnus de septuaginta duob. interpretibus. De stirpe Iesu sacerdotis, cuius Zachar. meminit. Eius librum fuisse canonicum & sacrum Iosephus indicat lib. 2. contra Appionem pag. 948. Græci exempli, capitis 42. sententiam citans.

Ieremiæ Prophetæ nepos creditur. Ben Syrá Hebræis dicitur. cuius nomine feruntur sententiæ Caldaico sermone, citatæ à Tanhuma pag. 81. cōl 2. vetustissimo Rabbino in Pentateuchum.

Aristobulus Agathobuli discipulus vnus fuit è 70. interpretibus. *Anatolius Laodicenus apud Euseb. hist. 7. cap. penult.*

Philo Iudæus senior, fortasse & ipse è 70. interpret. quē aliqui faciunt sapientiæ Salomonis cōcinnatorem (Nam alter iunior vixit Caij Imp. temporibus) Fuit & alius iisdem temporibus, magni apud Ethnicos nominis, de quo *Ioseph. li. 1. cōtra Appionem,*

Fortasse qui Byblius dicitur, & ex lingua Phenicum transtulit historiā Sanchumathonis auctoris antiquissimi.

Aristeas Philadelphi cubicularius scribit historiam de 72 interpretibus.

Demetrius Phalereus Theophrasti discipulus regius Bibliothecarius. Leontiū docta meretrix.

Chrysippus Stoicus, qui plura scripsit quàm cæteri possent legere. Carneades Academ. qui nihil proponebat, quod non probaret, nihil improbabat, quod non expugnaret. Ecateus Abderides philos. qui & librum edidit de vita Abrahæ. (*Ios. lib. 1. Ant. c. 7.*) Lycophron. è cuius tragœdiis vnica extat Cassandra, Philadelpho charus. non tam propter poësim, quam ob Anagrammatismos.

Timochares Astronomus, Aristophanes Grammaticus, Zoilus Amphipolita Homeromastix Alexandriæ degunt, vbi musæ posthabitis Athenis suum domicilium collocarant.

Post Phalereum Bibliothecæ præfuit Callimachus. Octingentos libros scripsisse fertur. Soli autem hymni supersunt.

Coætaneos sex alios poëtas habuit, qui omnes à Pleiadum numero Pleiades dicebantur: Lycophronem, Aratum, Theocritum, Nicandrum,

An. ante Christum natum.	*Anni vrbis conditæ.*		*Anni mundi.*
263	474	*C. Fabricio Luscino 2. Qu. Aemilio Papo. 2.*	3830
	475	*P. Cornelio, Ruffino, C. Iunio Bubulco.*	
	476	*Qu. Fabio Gurgite, C. Genucio Clepsina,*	
	477	*M. Curio Dentate, L. Lentulo.*	
	478	*Ser. Cornelio Merenda, M. Curio Dentato 4.*	
	479	*C. Fabio Dorso Licinio, C. Claudio Canina.*	
	480	*L. Papirio Cursore, Sp. Caruilio.*	
			3867

Anni ante christum natum.	Anni vrbis conditæ.	
203	481	*C. Quinctio Claudo, L. Genucio Clepsina.*
	482	*C. Genusio Clepsina, Cn. Cornelio Blascone.*
	483	*P. Sempronio Sopho, Ap. Claudio Cæci F.*
	484	*M. Atilio Regulo, L. Iulio Libone.*
	485	*D. Iunio Pera, M. Fabio Pictore, Caudice Cæci fratre.*
	486	*Ap. Claudio, M. Fuluio Flacco, quando* Primum bellum Punicum.
	487	*M. Valerio Messala Max. M. Otacilio Crasso.*
	488	*L. Posthumio Albino Qu. Mamilio Vitulo.*
	489	*L. Valerio Flacco, T. Otacilio Crasso*
	490	*Cn. Cornelio Scipione Asina, C. Duilio.*
	491	*C. Aquilio Floro, L. Cornelio Scipione.*
	492	*A. Atilio Calatino, Qu. Sulpitio Paterculo.*
	493	*Cn. Cornelio, C. Atilio Serano Regulo.*
	494	*L. Manlio Vulsone Longo, Q. Cæcilio, eoque mortuo, M. Atilio Regulo.*

Anni mundi

Philicum. Homerum Iuniorem. Vide Tzetztem Lycophronis interpretem.

3830 Abhinc serio Ægyptus Philosophari Græcè, & Græcas scholas instituere, quin etiam per totú Orientem Græcus sermo vigere cœpit. *Hieronymus in proœmio lib. 2. commentariorum ad Galatas.* Metasthenes Persa historiam scribit.

Imo verò per Occidentem, ita vt cum Græcorum imperio, eorum quoque disciplinæ, leges & sermo in mundo, vt fit, propagata sint, sicuti attingit Cicero pro Archia. Nam etiam nostri Galli linguam Græcam coluerunt, Druidis & Semnotheis (voces sunt Græcæ originis) apud se institutis, qui rebus diuinis præessent, sacra priuata & publica procurarent, religiones interpretarentur, iuuentutem erudirent, de controuersiis publicis priuatísque responderent, præmiis pœnísque impositis. *Cæsar lib. 6. de bello Gallico.*

Arcesilaus auctor nouorum Academicorum, qui spem omnis scientiæ eripuit. *Seneca.*

Zenone Stoico succedit Cleantes.

Eidylia Theocritus, Aratus Antigoni Macedonum regis medicus scribit Phænomena, Nicander Theriaca & Alexipharmaca. Athenodorus Arati frater primus Zoilo pro Homero contradixit.

Aratus ignarus Astrologiæ ornatissimis atque optimis versibus de cælo stellísque dixit, atque conscripsit. Cicero 1. de oratore 1.

Vsus papyri, qua abundant Nilus & mare Ægyptium rubrũ, siue chartæ ionceæ, inuentus, est cum ab Attalo rege primo Pergami & Galatiæ membranas Philadelphus obtinere, ad parandam librorum tantam supellectilem, non potuisset Antea scribebatur in libris siue corticibus arborum.

Huius autem æmulatione Attalus insignem quidem, sed tamen multò inferiorem bibliothecam parat, viris doctis, quales plurimos istud æuum ferebat, è Græcia conquisitis:

Sic & reges Asiæ, quorum Bibliothecæ Euphorion ab Antiocho magno fuit præpositus. *Suidas in Euphorione.*

Attalus rex aurum intexere in Asia primus docuit. Vnde textum Attalicum.

Consynges Nicomedis regis Bithyniæ vxor à canibus propter lasciuiores cum viro iocos laceratur.

Nicomedes Nicomediam condit.

ROMANAE *sub Philadelpho propriè incipiunt, ab an. Vrbis 466 ad 505. nam ante hoc tempus parui fuère momenti & nominis. Ideo ea nunc seorsim, non vt antea promiscuè, degustabimus.*

ROMAE Plebs propter æs alienum post graues & longas seditiones, ad vltimũ secessit in Ianiculum. Vnde à Q. Hortensio deducta est, qui in ipso magistratu decessit. *Flor. Zonar. August. 3. de Ciuit.*

3867 Plebiscita hinc lege Hortensia non minus, quàm leges, valere cœperunt *Gell. lib. 15 cap. 27.*

	An. ante christum natum.	*Anni vrbis condita.*		*Anni mundi*
Quæ lex ante latè lata fuerat Q. Publilio dictatore 414. sed fortè non obseruata.				
Bellum Gallicum Senonicum, in quo L. Cæcilius Cos. cæsus est, sequenti anno à Dolabella cōfectum, cūctis Gallorum reliquiis in Hetruria ad Varronis lacū deletis, ne quis extaret in ea gente qui incensam à se Romam gloriaretur. *Florus.*	263	466		3830
Cæteris Gallis tertio ante Pyrrhi in Italiā aduentum anno pax data. *Polybius.*				
Sicque ab Aesi fluuio quondam Italiæ termino vsque ad Rubiconem Italiæ fines producti sunt.		495	*M. Aemilio, Paulo, S. Fuluio Nobiliore.*	
Nondum Hetrusco bello confecto, cum Tarentinis & rege Pyrrho per biennium bellatum est. *Iornandes, Plutar. in Pyrrho.*				
Res contra Lucanos, Samnites Brutios prosperè gestæ, Vnde Tarentini & Samnites, Pyrrhū ex Sicilia reuocarunt, qui sic imperium Siciliæ tam citò amisit, quam facilè quæsiuerat.		496	*Cn. Cornelio Scipione Asina. A. Atilio Calatino.*	
Sed nec in Italia fortuna meliore tertiùm pugnans vsus in Epirum regreditur, anno, postquam in Italiam primum venisset quarto. *Iustinus.*				
Bis castris exutus, bis sauciatus & victus. *Florus*				
Ad hunc vsque annum Roma scandulis tecta fuit. *Plinius lib. 16. cap. 11.*				
Et Italia primum vidit Elephantos. *Idem lib. 8. cap. 6.*		497	*Cn. Seruilio Capione, C. Sempronio Blaso.*	
Tarentini mortuo Pyrrho Carthaginenses in auxilium vocant.				
Demum Vrbis 480. bellum Samniticum & Tarentinum confectum per Caruilium & Papirium. Victis pax & libertas data.				
De Samnitibus, vigesimus quartus triumphus actus *Florus.*				
Qua victoria magna pars Italiæ in potestatem Romanorū redacta est, victis præsertim Tarentinis, Samnitibus, Lucanis, & paulò ante Hetruscis		498	*C. Aurelio Cotta, P. Seruilio Gemino.*	
Vrbis 483. ante Sempronium & Appium Claudium Eutropius Q. Ogulnium & C. Fabium Pictorem collocat. Sic Plinius & Velleius.				
484. Argento signato 4. aut 5. annis ante primum Punicum Romani vti incipiunt. *Plin. lib. 33. c. 3. Florus*, id est, denariis argenteis, *Zonaras.*				
Conduntur à Romanis Ariminum in Gallia, Beneuentum in Samnio. *Velleius lib. 1.*		499	*L. Cæcilio Metello, C. Furio Pacilo.*	
Picentini, Salentini Brundusini portu cōmodo instructi ad traiciendū in Illyricum & Græciam, vincuntur M. Attilio duce. *Florus, Zonaras.*				
Sassinates, siue Vmbri, Messapiæi, & Vulsinij. *Iidem.*				
An. 486. ante Appium Claudium & M. Fuluiū Fasti Siculi Q. Fabium Max. L. Mamilium Vitulū Coss. ponunt. Sic Zonaras & Cuspinianus.		500	*C. Atilio Regulo, L. Manlio Vulsone Longo 2.*	
Anno sequenti bellum Punicum primum susceptum est Appio Claud. Coss. quòd Pœni Tarētinis aduersus Romanos auxilio venissent, & Romani vicissim cum Syracusano Hierone Pœnorum hoste amicitiam iniissent. Solinus confert in Vrbis 489.		501		3867
Tum quidem clarum Rom. nomen erat, at ar-				

Anni ante Christũ natum.	Anni vrbis conditæ		Anni mundi	
				ma nondum extra Italiam mota fuerant.
				Bellum Punicum primum.
263	466		3830	Primo foris à Romanis gestum Appio Claudio Cæci fratre, M. Fuluio Flacco Coss. post Romam conditam annis ferme 490. *Gell. lib. 17. c. 21.* Viginti post bellum cum Pyrrho sumptum, *Ibid.* 60. post Alex. mortuum. 251. ante Christum. Nam antea annis prope quingentis domi luctati tantùm fuerant ad domandam subigēdámque Italiam, *Florus lib. 2. Epitomes.* per annos 23. confectum *Oros. lib. 4. c. 9.*
				Iam hic ergo Romanorum externa bella incipiunt per 200. annos gesta, quibus Africam Europam, Asiam magnis victoriis peragrarunt.
	501	*P. Claudio Pulchro, L. Iunio Pullo.*		Carthaginensibus opem tulerunt Lacedæmonij duce Xantippo, Hispani & Gallogræci.
				Carthaginensium duces duo Annones, Annibal senior, qui ob victam suam classem à militibus suis in crucem actus est. Duo Asdrubales, Amilcar, Barca, Bostaris.
				Censu hominum Romæ habito inuenta sunt ducenta septuaginta millia.
				M. Regulus, L. Manlius Coss. Amilcarem in Hispania vincunt. Metellus deinde Afros in Sicilia.
	502	*P. Seruilio Gemino C. Aurelio Cotta.*		Romani obtinent Apuliam, Calabriam & Messanam.
				Cum Hierone pax facta. Afri in Sicilia victi.
				M. Valerius Messana, Catina in Sicilia capta primum horologium in publico statuit, secundum rostra in columna. *Plin. lib. 7. è Varrone.*
				Hic enim cum collega Otacilio tum in Sicilia res magnas gessit. *Eutrop.*
				Anno Carthaginensis nauali prælio victus à Duillio, Manibus ferreis ab ipso excogitatis, quos coruos nominauit. *Polyb. Fron. lib. 2. c. 3.*
	503	*L. Cæcilio Metello, M. Fabio Buteone.*		Hoc primùm tempore Romani classem belli gerendi causa habuerunt. Vnde Duillius primus naualis victoriæ duxit triumphum, honore habito, vt reuertenti à cœna, tibicine canente funale præferretur, quasi quotidie triumpharet. *Cic. in Catone, Plin. lib. 34.*
				Is etiam Iano templũ apud forum olitorium struxit. *Tacit. lib. 2.*
				Scipio Corsicam & Sardiniam capit.
	504	*M. Fabio Licino, M. Otacilio Crasso.*		L. Cæcilius Metellus Asdrubalem in Sicilia vicit. 132. Elephantos cepit, hostium 20. millia apud Panormum occidit. Elephantos centum viginti, *Florus*, centum triginta, *Eutropius*, pompa maxima Romam primus in triumpho duxit, vrbis 502. *Plin. lib 8. cap. 6.*
				Ei, vt quoties in Senatum iret, curru veheretur ad curiam concessum est, quod antea nulli contigerat. *Plin. lib. 7.*
	505	*M. Fabio Buteone, C. Atilio Bulbo.*	3865	E duobus Coss. pulcher Cæci nepos contra auspicia pugnans naues 170. amisit, cæsi 8 m. hominum & 20 m. captis & 20 nauibus. Alter L. Iunius Pullus naufragium passus est. *Florus.*
				C. Aquilium & L. Cornelium prætermittit Eutropius, quos hic an. 491. posuimus.

L. autem is Cornelius Scipio de Pœnis. Saris. Corsis triumphauit. *Eutrop.* Pœnos ita terra marique expugnauit, vt iam victoriæ nihil nisi Africa ipsa restaret. *Florus.*

Post M. Atilium Regulum, L. Manlium Coss. Africa nullas copias Romanas vidit, nisi post annos ferè quinquaginta, cum P. Scipio traiecit, *Liuius lib. 39.*

Tum enim Atilius victis nauali prælio Pœnis in Africam traiecerat: Vbi serpentem miræ magnitudinis, qui milites ad fluuium Bagradam aquatum descendentes deuorabat, cum maxima exercitus clade, interfecit, & eius corium 120. pedes longum Romam misit. *Florus, Gellius lib. 9. cap. 3. Valerius de miraculis.*

Pœni à Lacedæmoniis auxilium petentes Duce eorum Xantippo 30. Romanorum millia occiderunt, & Atilium Regulum cœperunt, Elephantorum maxime causa. *Polybius.* Nam in his Bellis Elephantis sæpius pugnatum.

T. Coruncanus primus è plebe pontifex Max. factus est.

c SYRIAM vastat debellato Callinico, Iudæam, Siliciam, aliaque multa obtinuit. Regnauit Epiphamo an. 24. aliis 26. Sororem in vxorem duxit.

Berenicis reginæ coma in cœlum à Conone Mathematico relata.

Sapientia Salomonis sub hoc tempus videtur aut condita aut in Græcum versa.

Simon Iustus Iudæorum Pontifex.

Onias eius nominis secudus, qui Menassi successit, II. Hebræorum pontifex Euergeti negauit tributa. Vnde consecutæ magnæ calamitates. Iosephus dux Iuda regem placauit, & præfecturam Iudeæ & finitimarum regionum retulit. Cuius filius Hyrcanus fuit princeps familiæ Dauidicæ vltimus. *Ioseph. lib. 12. cap. 4.* Erat e Christi maioribus. *Luc. 3.*

Iesus Syrach Nepos superioris, Ecclesiasticũ, quem librum Hebraicè sub titulo prouerbiorum, Mashlé auus cõ[illegible] scripserat, in Græcum vertit, an. ætatis 38. sub Ptolemæo Euergete. sic enim debet intelligi, quod ipsemet in prologo Ecclesiast. narrat, non vt indocte Geneuenses transtulerunt, an. tricesimo octauo Euergetæ regis. Nam Euergetes annos duntaxat 24. regnauit. Possit etiam significare se descendisse in Ægyptum 38 anno, postquam auus ipse suam sapientiam siue Ecclesiasticum Hebraice conscripsisset, quem nunc ex reperto exemplari emendatissimo Græcum faceret.

Eratosthenes Grámaticus post Callimachum Bibliothecæ præpositus.

Cosmographus orbis terrarum & Plato minor dictus. Primus Astronomiã veterem correxit, & post eum Hipparchus annis circiter quinquaginta, nisi quod Eratosthenes ad 81. peruenisse dicitur, vt eum Hipparchus videre potuerit.

Apollonius Rhodius, qui scripsit Argonautica, Eratosthenis discipulus. Post præceptoré præfectus fuit Bibliothecæ, in qua habuit successo-

Anni ante Christum natum.	Anni vrbis conditæ.		Anni mundi
		3	
	506	c PTOL. EVERGETES, an. 24.	3866
225	*In prolog. Eccl̃esia.*	*Simone iusto, deinde Onia pontificib.*	
	530	*Antiocho Theo, mox Seleuco Callinico, an. 20. Seleu. Cerauno, an. 3. Ant. Magno an. 36. Syriæ reg.*	3890
		Antig. Gonata, Demetrio 2. an. 10, Antig. Dosone ann. 12, Macedoniæ.	
		Arsace primo Parthorum rege, an. 28.	

Romæ Coss.

506	*A. Manlio Torquato Attico, C. Sempronio Blæso 2.*
507	*C. Fundanio Fundulo, C. Sulpicio Gallo.*
508	*C. Lutatio Catulo, A. Posthumio Albino.*
509	*Q. Lutatio Cercone, A. Manlio Torquato Attico 2.*
510	*C. Claudio Centone Caci F. M. Sempronio Tuditano.* (Cic. in præf. Tuscul.
511	*C. Mamilio Turrino, Q. Valerio Faltone.*
512	*T. Sempronio Graccho, P. Valerio Faltone.*
513	*L. Cornelio Lentulo Caudino, Q. Fuluio Flacco.*
514	*C. Licinio Varo, P. Cornelio Lentulo Caudino.*

Anni ante Christi natum	Anni vrbis condita	
	515	*T. Manlio Torquato. C. Attilio bulbo.*
	516	*L. Poſtumio Albino, Sp. Caruilio Ruga.*
		Gallicum Bellum
	517	*Q. Fabio Max. Verucoſo, M. Pomponio Mathone.*
	518	*M. Æmilio Lepido. M. Publicio Malleolo.*
	519	*C. Papirio Maſone, M. Pomponio Mathone.*
	520	*M. Æmilio Barbula, M. Iunio Pera.*
	521	*L. Poſtumio Albino, Cn. Fuluio Centumalo.*

Anni mundi

rem Ariſtonymum comicum ſub Philopatore mox, in quem, vt ingratum diſcipulum poema Ibis in ſcriptum Callimachus condidit. *Suid.*

3866 Cum tempore Ariſtotelis dubitaretur, num Africa ambiretur mari, quidam Eudoxus iram Ptol. Euergetis fugiens à mari rubro peruenit nauigatione ad fretum Gaditanum, *Mela, Strabo.* Quod & temporibus Ioſiæ & Necaoni Pharaonis contigerat.

Cleomenes rex Lacedæmoniorum re male geſta, & Lacedæmone amiſſa cum Antigono rege Macedonum ad Euergetem confugit.

Lycurgus Lacedemoniorum rex creatur. *Polyb.*

Arſaces Parthorum regnum ſecundo Euergetis anno condit.

Bellum Carthaginenſium contra Numidas. *Polyb. lib. 1.*

Amilcar cum exercitu in Hiſpaniam miſſus Carthaginenſium imperium amplificauit. *Polyb. lib. 1.*

Hieron Siciliæ rex Romam veniens populũ frumento donat. *Eutrop.*

Romana tempore Euergetis ab vrbis 506. ad 530.

A. Poſthumum Coſſ. quoniam & idem Flamen Dialis erat Cæcilius Metellus pontifex Max. cũ ad bellum gerendum proficiſci vellet, in vrbe tenuit, nec paſſus eſt à ſacris recedere.

Rebus aduerſus Pœnos à pluribus ducibus proſperè geſtis, ſummam victoriæ C. Lutatius conſul victa ad Ægates inſulam claſſe Pœnorũ, finem bello primo Punico impoſuit (vrbis 508.) *Liuius lib. 22.* Nam pax inde Pœnis data. *Idem lib. 30.* Amilcaris ſcripta manu, qui erat belli vigeſimus tertius, *lib. 26.*

Iis legibus, vt Pœni Sicilia & omnibus inſulis, quæ eſſent inter Italiam & Africam excederent duo millia & ducenta talenta in viginti annos penderent, in præſens mille. Captiuos Romanos ſine pretio redderent &c. *Polybius.*

Tum Sicilia prima prouincia populi Rom. facta eſt, regno Hieronis Syracuſani excepto. *Cic. in Verrem.* Ná nõ niſi bello Punico ſecundo captis Syracuſis, tota deinde venit in populi Romani poteſtatem.

Idem Lutatius conſul de Faliſcis triumphauit, qui rebellarant. *Valer. lib. 6.*

Vrbis 509. Lucius Metellus pontifex Max. cũ templum Veſtæ arderet, ſacra ex incẽdio rapuit. *Val. lib. 1.* Velina & Quirina tribus adiectæ, Spoletũ colonia deducta. Floralia inſtituta ex libris Sibyllæ, vt omnia benè deflorceſcerent *Plin. l. 18.*

Liuius Andronicus, primus poëtarum latinorum mox poſt pacem cum Pœnis factam, poſt Sophoclis & Euripidis mortẽ annis plus ferè centũ & ſexaginta, poſt Menandri circiter quinquaginta duobus, fabulam publicauit, anno vno ante natũ Ennium, qui Plauto & Neuio fuit ſenior. *Cicero in Bruto. Gell. lib. 17. c. vlt.* id eſt vrbis quingenteſimo decimo Cl. Centone Appij Cæci filio, M. Sempronio Tuditano Coſſ. *Cicer. in præf. Tuſcul.* Vbi perperam quidã corrigunt 514.

Nam

Nam verè & iuxta nostram Liuianámque supputationē & vt illic legitur, Consulatus Centonis & Tuditani incidit in anum Vrbis 510. Tam serò Poëticam Latini acceperunt.

511 Colonia Valentiam deducta. Natus Ennius, *Gel.lib.17.c.vlt.*

512 Bellum Gallicum contra Cisalpinos, qui cum post priores clades, 45 annos quieuissent, rursum arma mouerant, Transalpinis clam accersitis, *Polyb.lib.2.*

Ligusti cum contra Ligures, & Insubres latrocinantes in imis Alpium iugis, contra quos iam annis 80 fuerat bellatum. *Strabo lib.4.*

Q. Maximus eo confecto templum Honori dedicauit. *Cic.de nat.Deo.*

Sardoum. Tum enim Sardinia venit in Romanorum potestatem cedentibus Pœnis. Sardi autem mox rebellantes iisdem Pœnis auctoribus mox triūphati sunt. Atque ita Sardinia inter primum & secundum Punicum ductu Manlij Cos. certum accepit imperium, & secunda Romani imperij Prouincia facta est, *Velleius.*

Corsicum. Quo confecto Papirius Masso primus in mōte Albano non procul ab vrbe triumphandi initium fecit, quòd triumphum à Senatu in Vrbe non impetrasset, & cæteris postea exemplum præbuit, vt M. Marcello victis Syracusanis, Myrtea Corona aurea vsus. *Val.lib.3. Festus.*

Sic pax omnibus locis facta Vrbis 515. iuxta alios 518. ita vt Romani nullū haberent bellum, Iani gemini porta clausa, quod semel tātum antea contigerat, Numa regnante, *Oros.lib.4.cap.10. & 11.*

Et id quidem anno vnico. Nam Iani templum eodem anno clausum & patefactū, dum sequenti bellum Gallicum exarsit. *Ibid. & Varro lib. 4. de ling.*

Bellum Illyricum confectum à Fuluio Centumalo Cos. propter vnum ex legatis à Thoa rege occisum? Inde à Corinthiis in societatem Isthmorum ludorum vocati sunt Romani, Tum capta est Corcyra. *Epitoma Liuij.*

Sp. Caruilius Rugo primus diuortium cum vxore fecit anno vrbis conditæ 523 Pub. Valerio & M. Atilio Coss. *Gell.lib.4.cap. 3.* non sine populi odio. *Dion.lib. 2.* Quæ Liuiana est & nostra supputatio, cum alij eorum consulatum conferant in 526.

Anno quarto ante initium secundi Punici secunda Gallorum in Italiá expeditio, Ariouisto & Britomato ducibus, quos M. Marcellus vicit. *Polib.lib.2.*

Confectum est hoc Bellum à L. Æmilio Papo cum trecentis millibus armatorum Latini nominis, citra externa vlla auxilia. Nam pro Romanis tota consenserat Italia contra ingentes Gallorum copias quæ Alpes transierant. *Eutrop. Plin.lib.3.*

Et se non prius soluturas baltea iurauerant, quàm capitolium ascendissent. Factum est. Victas enim Aemilius in Capitolio discinxit. *Florus.*

Anni ante Christum natum.	*Anni vrbis conditæ.*		*Anni mundi*
			3867
225			
		Illyricum.	
	522	*Q. Fabio Max. 2. Sp. Caruilio, Max. Ruga.*	
	523	*P. Valerio Flacco, M. Atilio Regulo,* Gell.lib.4.c.3.	
	524	*L. Apustio Fallone, M. Valerio Messala.*	
	525	*C. Atilio Regulo, L. Aemilio Papo.*	
	526	*T. Manlio Torquato 2. Q. Fuluio Flacco 2.*	3890
200			

Anni ante Christū natum.	Anni vrbis conditæ		Anni mundi
	527	*C. Flaminio, P. Furio Philo.*	
		Gallicum alterum	
	528	*M. Claudio Marcello, Cn. Cornelio Scipione Caluo.*	
	529	*P. Cornelio Scipione Asina, M. Minucio Rufo.*	
		Istricum.	
199	530 *Mac. 3. li.*	d PTOL. PHILOPATOR, an. 16.	3890
183	545		3905
		Onia Pontifex max.	
		Seleuco Cerauno, inde Antiocho Magno ann. 36. Syriæ rege.	
		Antigono Dosone, deinde Philippo ann. 42. Macedoniæ.	
		Mithridate siue Arsace Parthorum secundo rege, 36. ann.	

Tum primum exercitus Romani trans Padum ducti & Galli Insubres fusi, *Orosius.*

De iis triumphauit Flaminius, qui contemptis auspiciis, quibus pugnare contra eos prohibebatur, conflixit & vicit *Oros. lib. 4. cap. 12. Plut. in Marcello.* & de torquibus Gallorum aureum trophæum Ioui erexit. *Florus.*

M. Claudius Marcellus, qui pòst quinquies consul fuit, & C. Cornelius Scipio, qui postea in Hispania ab Asdurbale Pœno cum Fratre P. Scipione occisus est, primi inierunt consulatum Idibus Martiis. Qui dies deinde sollēnis ei ineūdo mansit, vsque ad Vrbis sexcentesimum. Antea ab Idibus Decembris, deinde Calendis Octobris. *Sigonius com. in Fastos Coss.*

Hic est Marcellus, qui sua manu occidit Insubrium regem (imo & Germanorum, qui Gessatæ Polybio) Virdumarum, & tertia post Romulum Feretrio Ioui arma suspendit. *Florus Virg. 6. Æneid.* Tunc Mediolanum Insubrum caput & Comum cum tota Insubria Romanis cessit.

Bellū Istricum multo Romanorum sanguine à *Cornelio Minucioque* Coss. confectum. *Oros.*

d CONTRA hunc Sel. Ceraunus deinde Antiochus Magnus Syriam recuperarunt: sed cum Philopator certamen reparasset iuxta oppidum Raphan in finibus Ægypti, Antiochus omnem amisit exercitum, & per deserta fugiens penè captus est. Hinc cum Syria decessisset, ad extremum pactionibus quibusdam pugna finita est.

Indigna multa commisit in religionem. *3. Mach.*

In hippodromo Alexandriæ Iudæos efferatis elephantis proterendos exposuit, cuius historiæ summam perstringit Ioseph. li. 2. contra Appionem, annis ferè 50. ante Machabæos.

Iudæā fraude subactam amisit, Antiocho Magno Iudæis fauente, qui multas vrbes ei eripuit, Ægyptum etiam aggressus.

Patrem, Matrem, sororem, coniugémque extinxit. Tryphon à luxu & deliciis cognominatus est. Nauem Actuariam 50. ordinum primus cōdidit. *Plin. lib. 7. c. 56.*

Ab hoc regum Ægypti & Syriæ bella varia Daniel sub nomine regis Austri & Aquilonis prædixit. Nam Iudeę Aquilonaris est Syria, Australis Ægyptus.

Primus è Medicis venit Romam Pelopōnensis Archagatus Lysaniæ f. L. Æmilio, M. Liuio Coss. ann. vrbis 535. Tandiu enim Roma medicis caruit, & nunquam melius habuit. *Plin. libro 29. capit. 1.* centum annis amplius post Alexand. Magnum.

Strabo quispiam peruidebat aliquid è 130. millibus passuum. Vt è Lilybæo Siciliæ promontorio exeuntē classem Carthaginis portu, indicato etiam nauium numero. *Plin.*

Cremona in Italia conditur. *Tacit. lib. 19.*

Philopomenes dux Achæorum à Messaniis captus, occisus est in Sicilia.

Leges Lycurgi abrogauit sexcentis circiter annis postquam latæ fuissent, odio Lacedæmoniorum compellens patriam disciplinam cum Achaica commutare. Sed aliquanto post illi, beneficio populi Romani, relictis institutis Achaicis pristina sua repetiuerunt. *Pluta. in Philopomene.*

Achæi duce Philopomene cum Nabide Lacedæmoniorum tyranno bellum gerunt.

Arius rex Lacedæmoniorum, de quo in lib. Mach.

ROMANA *tempore Ptol. Philopatoris ab vrbis 530 ad 545.*

L. VETVRIVS, C. Lutarius Coss. in Istros profecti cum exercitu vsque ad Alpes, citra pugnam multos sibi Adiungunt. *Zonaras*

L. Æmilius Paulus, Pauli illius, qui Persen debellauit pater, de Illyriis triumphauit. Belli causa fuit Demetrius Pharus rex, qui Macedonum rege cõfisus Illyrica oppida Romanis subiecta repetebat *Polyb. & Iust. lib. 29.*

M. Liuium Salinatorem triumphi, & victoriæ participem faciunt Zonaras & Frontinus lib. 4.

Demetrius ad Philippum Macedonum regem cõfugit. Pineus rex stipendium dare coactus est. *Epitoma Liuij 20.*

BELLVM PVNICVM SECVNDVM pro Mamertinis primùm sociis, deinde pro Saguntinis, auctore Annibale filio Amilcaris, qui priore bello ad Ægates insulam victus fuerat, C. Lutatio Cos. Nam is à pueritia Romano odio imbutus, vbi primum per ætatem potuit, animum ad reuocandum bellum, & vlciscendum patrem adiecit.

Gestum est annis 17 (Tamdiu enim Annibal in Italia cum valido exercitu mansit) & finitum est sub vrbis 550, id est, quinquagesimum sextum post primum inchoatum. Cui Macedonicum successit.

Annibal à Pœnis in demortui Asdrubalis locum in Hispaniam missus, in Olcadum fines irrupit. Altheam expugnauit. Sequenti anno in Vaccæos ducens Helmandicam & Arbocalam vrbes cepit Carpentanos ad deditionem adduxit. Saguntum intra octo menses cepit.

Deinde traiecto Ibero Fl. Ilergetes, Bargusios, Ansetanos, & cæteros Hispaniæ populos vsque ad Pyreneos montes subegit, ac per Galliam ad Alpes Italiam transgressus est.

Ita secundo belli anno P. Cornelium Cos. sese ei ex Alpibus descendenti opponentem ad Ticinum, T. Sempronium iam ex Sicilia reuersum ad Trebiam acie fudit. *Polybius paulo secus ac Liuius.*

Tertio C. Flaminium, qui se ipsi primo verè è Gallia Cisalpina in Hetruriam transgresso, post Appẽninum superatum, oculũ etiam frigoribus amissum; ad lacum Trasimenũ obtulerat, cum toto exercitu occidit. Ad quam cladẽ cum paucis post diebus, 4 equitũ millium duce C. Cen-

Anni ante Christum natum	Anni vrbis condita	Romæ Coss.	Anni mundi
			3890
199	530	*L. Veturio Philone. C. Lutatio Catulo.*	
	531	*M. Liuio Salinatore, L. Aemilio Paulo.*	
	532	*P. Cornelio Scipione, T. Sempronio Longo.*	
		Secundum Bellum Punicum, *Pro Mamertinis, & Saguntinis*	
	533	*Cn. Seruilio Gemino, C. Flaminio 2. eóque occiso M. Atilio.*	
	534	*T. Terẽtio Varrone, L. Aemilio Paulo 2.*	
183			3905

Anni ante christum natum. | *Anni vrbis conditæ.* | *Anni mundi*

199

Romæ Coss.

530 *L. Veturio Philone, C. Lutatio Catulo.*

531 *M. Liuio. Salinatore, L. Æmilio Paulo.*

532 *P. Cornelio Scipione, T. Sempronio Longo, quando susceptum est* Secundum bellum Punicum *pro Mamertinis & Saguntinis.*

533 *Cn. Seruilio Gemino, C. Flaminio 2. eóque occiso, M. Atilio.*

524 *T. Terentio Varrone, S. Æmilio Paulo 2.*

183

3890

tenio clades accessisset, magno terrore Vrbs ad dictatorem dicendum confugit. Nempe Q. Fabium Max. qui haud procul Apulia castra fecit. Eo enim iã Annibal ex Hetruria per Vmbriam, & Picenum, Marsis inde ac Pelignis vastatis concesserat.

Inde in Samnium mouit, atque aliquot oppidis captis, spe Capuæ recipiendæ oblata, Casilinum venit. Agrum sociorum in conspectu Fabij, qui per iuga montis Massici eum persequebatur, exussit. Fabij exercitum sarmentis ad cornua boum alligatis incensisque, & bubus per noctem immissis perturbauit, per Calliculæ iugum agmen traduxit, atque in Pelignos populabundus rediit.

Inde retrò Apuliam vsque ad Gerunium, donec à Cn. Seruilio & M. Atilio Regulo exemplo Fabij cunctante cibi inopia pressus est, ad quam depellendam ad loca Apuliæ calidiora & maturiora messibus mouit.

Vbi prope Cannas quarto belli anno L. Paulum Coss. cum Romanorum 40. millibus, senatoribus 80. consularibus, prætoriis & ædilitiis plurimis occidit. Terentio Varrone altero Cos. cum 50. tantum equitibus Venusium profugiente. cæteros cepit, vt iam propter desperationẽ de relinquenda Italia multi nobiles cõsiliũ inirent, nisi P. Scipio Tribunus Mil. Stricto super capita deliberantium ferro, se pro hoste habiturum eum, qui id sentiret, iurasset, *Polybius, Liuius, Florus.*

Post hanc Cannensem cladem defectione accepit Attellanos, Calatinos, Hirpinos, Apulorum partem, & Samnitum, Brutios omnes Lucanos, Surrentinos, Græcorum omnem ferme oram, Tarentinos, Metapontinos, Crotonienses, Locros, Cisalpinósque omnes Gallos.

Inde ex Apulia in Samnium profectus Cossam deditione cõsequitur. Pòst Neapoli frustra tentata, Capuæ receptus est. Deinde in agrum Nolanum exercitum traduxit. Post Nuceriam se ob famem dedentem incendit. Ad Nolam reuersus, quam Marcellus tenebat, tum primum à Romanis fugatus est. Itaque spe potiundæ Nolæ adempta, Acerras contendit, direptasque cremauit. Tentato Casilino in hiberna Capuam concessit. mitescente hyeme Casilinum expugnauit.

Quinto an. à Philippo Macedonum rege legatos de iungenda belli societate excepit. Deinde ad oppugnandas Cumas tendit. Inde Nolam, vbi duobus præliis à Marcello victus fugatus est ad Apuliæ hyberna circa Arpos. Hierone Syracusano in Sicilia mortuo, cum Hieronymo eius nepote fœdus facit.

6. Pugnat varia victoria cum Marcello & Fabio Coss. Tum Marcellus Syracusas oppugnauit à Rom. amicitia alienatas & cum tota Sicilia ad Pœnos inclinatas. Ne eas caperet vnius Archimedis industria prohibuit. Tertio anno tamen pòst cepit. Qua victoria Sicilia tota in potestatem pop. Rom. venit atque prouincia facta est. *Velleius.*

3905

7. In agro Tarentino æstatē consumpsit spe potiundæ Tarētinorum vrbis per proditionem. Nā præter arcem Tarentini iuuenes qui se noctu venatum ire simulatāt, eam prodiderunt.

8. Ad Capuam a Romanis oppugnatam æquo marte pugnat cōtra Pulchrum & Flaccum Coss. M. Centenium Penulam delet. Fuluium Flacci fratrem fugat & castris exuit.

Nono, cùm Romanos allicere ad pugnā, nec per castra eorū perrūpere ad Capuā posse sensit, caput belli Romam petendi consilium capit, atque ad tertium ab Vrbe lapidem super Anienem castra posuit. Et cū per triduum exercitus vtrinque aciem direxissent, certamē tempestas diremit. Nam cum ad castra rediissent serenitas erat. Itaque in Lucanos, atque inde Rhegiū contendit.

Decimo, Fuluium Centumaliū proconsulem in Apulia cecīdit. Sed Marcellus cum eodem ad Numistronem bene pugnauit, etsi præliis magis tumultuosis, quàm magnis.

Vndecimo, ad Canusium priore prælio Marcellum superauit, posteriore inferior fuit. Itaque in Bruttios abiit. Túmque Tarentum Q. Fabius Cos. arte Punica recepit.

Duodecimo, Marcellū insidiis circumuentū in Campania occidit. Quinctium alterū Cos. sauciū fudit, qui postea ex vulnere mortuus est.

Tum Galba procōsul aduersus Philippum & Achæos rem regebat. *Liuius.*

Nam eodem tempore per Romanos in 4. locis pugnabatur, in Italia contra Annibalem, vbi variæ hæ vices, donec Annibal anno 17. rediit, postquam venerat. In Macedonia contra Philippum In Sardinia contra Sardos & Asdrubalem Carthaginensium ducem, vbi vicit Mallius, captiuis & Asdrubalē Romam abductis. In Hispania contra alterum Asdrubalem Annibalis fratrem, qui tandem à Romanis victus totam Hispaniam perdidit.

Tredecimo, in extremum Italiæ angulum Brutios recessit, dolore perculsus ex nece Asdrubalis fratris, quem Cl. Nero & M. Salinator properantem ad se cum maximis copiis ex Hispania ad Senam oppidum deleuerant, capite eius ante hostium stationes proiecto. Adde paulò pòst Romanum terra marique victorem fuisse.

Quarto decimo, nece fratris mœstus quieuit, sed neque à Romanis Coss. lacessitus est.

Quindecimo, a Scipione Cos. fugatus est, amissis Locris. Tum Carmine in libris Sibyllinis inuento pelli Italia hostem alienigenam posse, si mater Idæa deportata Romā esset, legati, qui eam deportarent, in Phrygiā missi sunt. *Liu. App.* In sequenti anno eis tradita est per Attalum regem Asiæ. Lapis erat, quem matrem Deûm incolæ vocabant. Ludi Megalenses ei instituti.

Decimo sexto, Scipione in Africā cùm exercitu translato, P. Sempronium Cos. die primo repulit, postero fusus fugatúsque est, amissis quatuor armatorum millibus.

An. ante Christum natum.	*Anni vrbis condita.*		*Anni mundi*
199			3890
	535	*L. Postumio Albino* 3. eóque occiso M. Claudio Marcello 2. cui post abdicationem successit, Q. Fabius Max. 3. *T. Sempronio Graccho.*	
	536	*Q. Fabio Max.* 4. *M. Claudio Marcello* 3.	
	537	*Q. Fabio Max. Verrucosi F. T. Sempronio Graccho* 2.	
	538	*Appio Claudio Pulchro, Q. Fuluio Flacco* 3.	
	539	*P. Sulpicio Galba, Cn. Fuluio Centumalo.*	
183			3905

Decimo

Anni ante ...um	Anni vrbis conditæ.		Anni mundi	
...9			3890	Decimo septimo reuocatur in Africam, quòd Scipio Syphacis Numidarum regis castra, qui accepta in matrimonium Asdrubalis filia amicitiæ Scipionis renunciarat incendisset, eáque cũ Asdrubalis castris vna die deleuisset, cæsis aut haustis flamma 40. hominum millibus, captis sex. Eos iterum in magnis campis reparato exercitu fudisset, indéque ciuitates circa omnes partim vi, partim metu subigeret, à Massinissa adiutus. Sicque Annibal gemens dolensque in Africam reuertit.
	540	*M. Valerio Leuino 3. & M. Claudio Marcello 4.*		Decimo octauo tentata per colloquium cum Scipione pace, nec impetrata, prælio extremo ab eo in Africa victus est. Post etiam Vermina Syphacis filius. Petentibus denique pacem Carthaginensibus. Scipio conditiones dixit, ac Romam eorum legatos ad Senatum misit. *Polib. Liu. App.*
	541	*Q. Fabio Max. 5. Qu. Flauio Flacco 4.*		Anno sequenti Cornelio Lentulo, P. Ælio Peto Coss. pax data. Annibal tandem apud Prusiã Bithiniæ regem, cum à Romanis reposceretur veneno se necauit. Post hoc Punicum Romani intra 53 annos terra marique potentissimi euaserunt, multis regnis prouinciisq; incredibili fœlicitate subactis. Nam vnico conflictu Philippus pulsus fuit e Macedonia. Vnica Antiochus Mag. Asia cessit: Vnica clade Carthaginenses Lybiam amiserunt *Polyb.*
	542	*M. Claudio Marcello, 5. T. Quinctio Crispino,* Duodecimo anno belli Punici ab Annibale occisis.		Q. Fabius Max. quinquies Consul fuit. Primo consulatu Ligures quorum caput Genua, subegit. Tertio & quarto Annibalẽ mora fregit, exercitui Minutiano ab Annibale profligato subuenit, Pater inde appellatus. Quinto Tarentum cepit ac triumphauit. Interea res in Hispania contra Pænos prospere à Scipionibus gestæ, tandémque Syphax Numidarum rex ad amicitiam popul. Rom. traductus est. Nisi quòd anno octauo quàm in Hispaniam venissent, ab Asdrubale propè cũ toto exercitu cæsi sunt, amissa ferè Hispania.
	543	*C. Claudio Nerone, M. Liuio Salinatore 2.*		Cumque deinceps post duos occisos Scipiones, omnes imperium recusarent, Pub. Scipio filius accepturum se dixit. Itaque eò extra ordinẽ pro Consule missus est. Vbi & noua Carthagine vna die expugnata rem bene gessit.
	544	*Qu. Cæcilio Metello, L. Veturio Philone.*		Deinde per M. Silanum, Annonem in locum Asdrubalis missũm, viuũ cepit. Magonẽ subiugauit. Cum Syphace Massylorum rege fœdus firmauit. Cum Massinissa Masesulorum rege & Gaditanis societatem iniit. Quibus victoriis Hispania prima continentis prouincia facta est, *Liuius lib. 28. Rufus.*
	445	*P. Cornelio Scipione*, qui postea Africanus dictus est, *P. Licinio Crasso Diuite.*		Archimedes mortalium ingeniosissimus machinis arte Geometrica excogitatis Syracusas contra Romanos defendit. Collectis multorum obseruationibus, qui Astronomiæ diuersas partes & rationes notuerant, Sphæram composuit.
			3905	Tunc Vulcani insula, quæ ante non fuerat, repente mari edita, cum miraculo omnium vsque hodie manet, *Oros. lib. 4. c. 19.*

Anni ante Christum natum.	Anni urbis conditæ.		Anni mundi
183			3905
	552	T. Quinctio Flaminio. Sex. Aelio Peto Cato.	
	553	C. Claudio Cethego, Qu. Minucio Rufo.	
	554	L. Furio Purpureo, M. Claudio Marcello.	
	555	M. Porcio Catone, L. Valerio Flacco	
	556	P. Cornelio Scipione Africano 2. T. Sempronio Longo.	
	557	L. Cornelio Merula, Qu. Minucio Thermo.	
	558	L. Quinctio Flaminio, Cn. Domitio Ahenobarbo.	
		Bellum Asiaticum.	
	559	M. Acilio Glabrione, Cornelio Scipione Nasica.	
	560	L. Cornelio Scipione Nasica, C. Lælio.	
	561	Cn. Manlio Vulsone, M. Fulvio Nobiliore.	
	562	C. Livio Salinatore, M. Valerio Messala.	
	563	M. Aemilio Lepido, C. Flaminio.	
	564	Sp. Postumio Albino, Qu. Marcio Philippo.	
159			3924

ROMANA *Rege Pt. Epiphane ab Urbis 569. ad 596.*

P. Cor. Scipio primus nomine victæ à se gentis est nobilitatus, Africanúsque appellatus. *Livius, Florus.*

Nam Lybiæ pars illa, in qua Carthago erat, istum Africa præcipuè dici cœpta *Zonaras.*

Ei de Pœnis, Annibale, Syphace rege triumphus decretus. *Livius lib. 38.*

Bellum Philippicum siue Macedonicum primum cœptum quidem decem ferme annis ante, sed triennio prius depositum, Ætolis & belli & pacis auctoribus. Deinde à Roman. vacuis iam pace Punica serio susceptum, precibus Atheniensium. Item quia Philippus Annibalem iuuerat. *Livius Florus.*

Quarto pòst anno pax Philippo, & libertas Greciæ data.

M. Cato ex nouo homine factus Consul. Nā se virtute, non genere Populo Rom. commendauit. *Cic. in Verrem.*

Annibal sexto anno post pacem Pœnis datam frustra in Africa bellum moliens metu Romanorum, qui legatos ad Carthaginensiū Senatum de eo miserant, profugus ad Antiochum regē Syrię se contulit, bellum contra Romanos parantem.

Quinctius Flaminius Mabidi Lacędemoniorū, tyranno Græcorū voluntate, arma intulit. Deinde pacem dedit, Argis liberatis. *Polyb.* Nam bellum Macedonicum absoluerat.

Ludis Megalensibus primum ante populi cōsessum Senatui locum dedit P. Africanus iterum Consul. Nam antea promiscuus Senatui & populo spectandorum Ludorum locus erat. *Val. li. 4. c. de Institutis.*

Bellum Antiochenum contra Antiochum Mag. Syriacum & Asiaticum dictum pro sociis Græcis, & Ætolicum, quia Ætoli Thoa eorum principe auctore sectam regis sequebantur.

Cœptum à L. Æmilio Regillo, confectū à L. Scipione apud Sypilum montem ad Magnesiam, qui ne cognomine fratri Africano cederet, Asiaticum se appellari voluit.

Hinc Antiochus Europa abstinuit, Asia omni, quæ cis Taurum est, cessit Eumeni Pergami regi: 400. talentis præterea solutis. Lyciam Cariamque vsque ad Mæandrum amnem Rhodiis attribuit.

Cæteras omnes ciuitates Attali olim stipendiarias eidem Eumeni cum Phrygia vtraque & Mysia restituit, quæ sibi vectigales fuissent, liberas atque immunes reliquit.

Q. Fabius Labeo prætor ex Creta triumphauit.

Fuluius nobilior de Ætolis & de Cephalenia, Musarū simulachris, quæ Zeuxis Figolino opere fecerat, Ambracio translatis. *Plin. lib. 35.*

Manlius Volso de Gallis Asiaticis. i. Gallogræcis, Pisidis, Tolistobogils. Tectosagis, Trocinis, qui Brenno duce in Asiā transietāt. *Ruf. Pl. lib. 34.*

Sic luxuriam Asiaticam Romam in triumpho duxit. *Plin. & Liuius.*

Hoc bello leges quædam regulis Gallorum dictæ, quibus pacem cum Eumene rege seruarent, & vt agrorum suorum finibus se continerent. *Liuius.*

Populus Rom. stipem spargere cœpit Sp. Postumo. Q. Marcio Coss. Tanta abundantia pecuniæ erat, vt eam conferret L. Scipioni, ex qua is ludos fecit. *Plin. lib. 33. cap. 10.*

Iisdem Coss. clandestinæ coniurationes, in sacris Bacchanalibus factæ, deteguntur & suppliciū de earum sociis sumitur.

566. Cato censor erat. Tunc mortuus est Plautus, anno vno post Scipionem Africanum maiorem. *Cic. in Bruto.*

Anno sequenti Annibal.

M. Marcellus Cos. Gallos Transalpinos, qui in Italiam transgressi oppidum in Aquileiensi agro ædificabant prouincia exegit, & Istricum bellum moliri cœpit.

f PHILOMETOR sub tutela populi Romani contra impium Antiochum Epiphanem, auunculum, qui eius regno prætextu consanguinitatis (erat enim ex matre auunculus) insidiabatur.

Post biennium rursus contra eū Ant. Epiphanes exercitum congregauit & venit Alexandriā, sed iussu Senatus Populique Romani recedere coactus est. C. Popilio legato virga eum circunscribente, ac subito respōsum, quod differebat, extorquente.

Matrem suam interfecit, quare per antiphrasim Philometor, i. amator matris. Præ gaudio in victoria expirauit.

Aristarcho Grammatico tradidit suum filium Euergetem 2. instituendum. *Suidas.*

Eo præsente insignis quæstio tractata de vera Ecclesia inter Iudæos & Samaritanos *Ioseph. lib. 13. cap. 6.*

Fauit Iudæis contra Anti. Epiphanem contra quem de multis Syriæ locis decertabat, Onia Iudæorum pontifice. Fauit & literatis.

Huic charus erat Hyrcanus Iosephi Iudeæ ducis f. Quod æmulati fratres eius seditione mota, magnarum calamitatum toti genti causa extiterunt.

Philometoris hortatu Aristobulus insignis Hebræorum philosophus in Moisem commentarios edit. Ad eundem, librū de membris Dei scripsit. Fuit regis præceptor. Ad quem extat Senatus Hierosolymitani epistola 2. *Mach. 1.*

Historia Machabæorum hoc tempore. Nam regno Macedonum deficiente, cæpit regnum Iudæorum.

Erasistratus medicus. Leptinus Mathematicus.

Crates, non ille Thebanus, sed Stoicus Polemonis succeßor qui Homericus dictus est, quòd more Philosophorum illius æui occuparetur circa Grammatica & poetica Homeri.

Contra Perseum Philippi filium Cephisodorus Atheniensis à Romanis auxilia impetrauit.

An. ante Christum natum.	Anni vrbis condita.		Anni mundi
199			3924
	565	*Appio Claudio Pulchro, M. Sempronio Tuditano.*	
	566	*P. Claudio Pulchro, L. Porcio Licino.*	
	567	*Qu. Fabio Labeone, M. Claudio Marcello.*	
		Bellum Istricum.	
	568	*L. Aemilio Paulo, Cn. Babio Tamphilo.*	
	569	*P. Cornelio Cethego, M. Babio Tamphilo.*	
		6	
	570	f PTOL PHILOMETOR, an. 25.	3941
	2. *Mac.* 10.		3928
	595		
		Onia, Iasone, Menelao. Lysimacho, Iuda & Ionatha Machabæi Prontificibus.	
		Seleuco Philopatore, Ant. Epiphane, Ant. Eupatore Demet. Sotere. Syriæ regi.	
		Philippo, deinde Perseo, an. 10. vltimis Macedoniæ regibus.	
		Pharnace, denique Mithridate 2. an. 32. Parthorum regibus.	
134			3948

Anni ante christū natum.	Anni vrbis conditæ	Romæ Coss.	Anni mundi
199	570	*A. Postumio Albino, C. Calpurnio Pisone, cóque mortuo Q. Fuluio Flacco.*	3948
	571	*L. Manlio Acidino, Qu. Fuluio Flacco.*	
	572	*M. Iunio Bruto, A. Mãlio Vulsone.*	
	573	*C. Claudio Pulchro, T. Sempronio Graccho.*	
	574	*Cn. Cornelio Scipione Hispalo, Qu. Petilino Spurino, G. Valerio Le niro in eius demortui locum suffe cto.*	
	575	*P. Mucio Sceuola, M. Æmilio Lepido 2.*	
			3948

trauit, cum parua suorum manu in Italiam traiiciens. Romani autem exercitu & imperatore misso Macedonum vires adeo fregerunt, vt nõ multo post Perseum Philippi f. captiuum etiam Romam pertraxerint. *Pausan. lib. 1.*

R. Iodan R. Ibba, R. Iohai, quorum fragmẽta etiam nunc extant.

Erant tunc in Hierusalem filij Belial introducentes ritus gentium &c. *1. Mach. 1.*

Gens Basternarum Istrum transire volens, frigore glaciatum, submersa est paucis euadẽtibus *Eutrop. lib. 4.*

Arianates rex Thracum amicitiam Romanorum consequitur.

Masinissa 92. anno ætatis Chartaginenses vincit. *Flor. li. 48.*

Moriens Scipioni minori Afric. curam filiorum commisit (qui proinde inter filios eius regnum diuisit,) Africæ interiora, itemque Numidiam adhuc incultam, fructibus frugibusque inanem, cultura fructuosissimam reddit, paulo ante bellum 3. Punicum, *Suidas.*

ROMANA *rege Ptol. Philometore ab vrbis 570 ad 595*

SÆPIVS triumphatum per varios ex Hispaniis. Nam Celtiberi quauis occasione bellum renouabant: Item Vaccæi & Lusitani

Gracchuris oppidum illic ædificatum in monumentum Victoriæ Sempronij Gracchi.

Claud. Pulcher Cos. vno anno duas pacat prouincias Istriam & Liguriam. Vnde de duabus simul gentibus triumphauit.

Sardos qui defecerant Semp. Gracchus subegit, atque inde tantum captiuorum abduxit, vt longa venditione res in prouerbium abierit, Sardi vænales.

Vrbis 573 Numæ libri repetti exusti sunt.

Censor Fuluius ex Iunonis Laciniæ templo marmoreas tegulas cum abstulisset, ad tegendã Fortunæ equestris ædem & mente captus est & amissis duobus filiis in Illyrico militantibus summo animi mœrore consumptus est. *Liuius li. 42.*

L. Postumio, M. Lænate Coss. Floralia instituta. *Ouid. Fast. 5.*

Huc vsque Plebeij Cõsules cum patriciis. Sequenti anno primum ex plebe ambo facti sunt C. Popilius Lænas, P. Ælius Ligur.

Itaque post hac Patricij Consules ambo nunquam erunt. Plebeij ambo sæpe, Plebelus & Patricius sæpissimè.

Cicereius ex Corsica in monte Albano, sine publica authoritate triumphat.

Perses Philippi Macedonum Regis ex concubina filius ciuitates Græciæ aduersus Romanos sollicitat. Abrupolim regno expellit. Arterarum interficit. Auxilium Bysanthiis aduersus fœdus fert. Dolopiæ bellum facit. Thessaliam & Doridem peruadit. Legatos Romanos ad res repetendas & renunciandam ipsi amicitiã triduo regni sui finibus excedere iubet.

	Anni ante Christum natum.	Anni vrbis conditæ.		Anni mundi.
Hinc bellum Persicum, siue Macedonicum secundum a P. Licinio Crasso cœptum, quarto post anno à L. Aemilio Paulo, apud Pidnam confectum.				3924
Tum enim Rex ab amicis desertus, postea apud templum Samothraeum à Gn. Octauio classis præfecto captus est, & in triumphum seruatus.	199			
Macedonia sic in populi Romani prouinciam vertitur.		576	*Sp. Postumio Albino, Qu. Mucio Scæuola.*	
Palma bis enata in Capitolio bello Persei victoriam triumphosque portendit. *Plin. lib. 17. Zonaras.*				
Paulus Aemilius totam Græciam circumiuit. Græcos & Macedonas liberos esse iussit, habentes vrbes easdem, agrosque, vtentes Legibus suis, creantes magistratus, tributum dimidium eius, quod pependissent regibus, populo Romano pendentes. Leges Macedoniæ dans, vt non hostibus victis sed sociis bene meritis dare videretur.		577	*L. Postumio Albino, M. Popillio Lænate.*	
Triumphat per triduum. Primo enim die signa tabulæque, secundo arma pecuniæque, tertio captiui ipséque rex ante eius currū cum Alexandro & Philippo filiis transuecti.				
Tanta vis pecuniæ à Paulo illata est, vt ciues vsque ad Hircium & Pansam Coss. tributum nullum contulerint. *Plutar. in Paulo.*				
Cuius tanta abstinentia fuit, vt cum ex Macedonia & Hispania maximas opes retulisset, vix ex auctione bonorum eius redactum sit, vnde Dos vxori eius redderetur. *Epit. Liuij 46.*		578	*C. Popillio Lænate. P. Ælio Ligure.* Bellum Macedonicum secundum.	
Perseus rex cum Alexandro filio Albam in custodiam ducitur. Gentius autem Illyriorum rex, de quo, L. Anitius Gallus eodem tempore triumphauit, cum coniuge & liberis Spoletum.		579	*P. Licinio Crasso. C. Cassio Longino.*	
Cæteri captiui in carcerem coniecti. *Appianus in Illyrica.*				
Illyrium in prouinciæ formam redactum. *Iornandes.*				
In Annalibus inuenimus P. Licinio Crasso, C. Cassio Longino Coss. Cassini puerū factū ex virgine sub parentibus. *Gell. lib. 9. c. 4. Plin. lib. 7. cap. 4.*				
Biennio post obiit Ennius. Q. Marcio Philippo, Cn. Seruilio Cæpione Coss. *Cic. in Bruto, & in Catone.*		580	*A. Hostilio Mācino, A. Atilio Serrano.*	
Statius Cæcilius Comœdiarū scriptor natione Gallus anno post mortem Ennij iuxta Ianiculū sepelitur.				
M. Marcello, C. Sulpitio Coss. (de quibus in Titulo Andriæ Terentianæ) Eumenes rex Romam venit qui quia in Persei bello se medium egerat, ne aut hostis iudicatus videretur, si exclusus esset, aut liberatus crimine, si admitteretur, lex lata, ne cui regi Romam venire liceret. *Epit. Liuij 46.*		581	*Q. Martio Philippo 2. Cn. Seruilio Cæpione.*	
Ex hoc loco historia Liuiana tota desideratur: Itaque recurrendum ad Flori Epitomem.		582	*L. Æmilio Paulo 2. C. Licinio Crasso.*	
Cn. Octauio & Manlio Torquato Coss. pestilentia faméque ita laboratum, vt ex Sibyllinis populus circa compita sacelláque operatutus sederit *Obsequens.*	134			3948

Hic est

Anni ante Christũ natum.	Anni vrbis condita		Anni mundi	
199			3924	Hic est Cn.Octauius qui nouus homo primus in eam familiam postea viris fortissimis refertã attulit consulatum, statuam habuit in rostris, domum in palatio præclaram quæ vulgo visere-tur, ædificauit. *Cic.1.Off.& 9. Phil.p.*
	583	*Qu. Ælio Pato, M. Iunio Penno.*		Legatus in Syria ad animos regum perspiciẽdos, liberorúmque populorum, maximéque vt nepotem Antiochi Magni classem habere, elephantos alere prohiberet, per Lysiam tutorem Antiochi pueri in Gymnasio occisus est. *Obsequens*, vel à Leptine Lysia cum postea sepeliente. *Appianus in Syriaca.* Huc vsque paruerunt Valerij Messalæ horologio, è Sicilia Catina capta deportato, annis vndecentum, donec Q. Marcius censor diligentius ordinatum iuxtà posuit. *Plin.lib.7.* cum alterum à climate Siciliæ descriptum ad horas Romæ non conueniret. *Censorinus.*
	584	*M. Claud. Marcello, C. Sulpitio Gallo.*		Signum etiam concordiæ fecit, idque in publico collocauit. *Cic.pro Domo.* Eodem censore primus in Italia Carbunculus væniit. *Plin.lib.26.* Cæcilius, Accius, & eorum obtrectator Lucilius poëtæ, *Gell.lib.17.c.vlt.*
	585	*Cn.Octauio, T. Manlio Torquato.*		C. Fannio Valerio Messala Coss. M. Pomponio prætori commissum, vt curaret, si è rep. fidéque sua videretur, ne Rhetores & philosophi Romæ essent. *Gell. libr. 15. Suetonius de claris Rhetoribus.* Lex Faunia lata de sumptibus conuiuiorum, de qua Gell.lib.2.Macr.lib. 3. Athen.lib.6. Post vndecim annos bellum tertium Punicũ *Plin.lib.10.ca.5.* per quos cum Liguribus Corsis, Lusitanis vario euentu pugnatum *Epit. Liuij 46.*
	586	*A. Manlio Torquato, Qu. Cassio Longo.*		Terentius Carthaginensis, quem Afranius omnibus Comicis præfert, cum tamen ei Volcatius inter comicos non nisi sextum locum tribuat, Postponatque Cæcilio, Plauto, Næuio, Licinio, Attilio. Mortuus Cn. Cornelio Dolabella, M. Fluuio Coss. Vrbis 591.
	587	*T. Sempronio, Gracho M. Iuuentio Thalna.*		Scipio Nasica censor tum primus aqua diuisit horas æque noctium ac dierum, idque horologium sub tecto dicauit. Tandiu populi Rom. lux indiscreta fuit. *Plin.7.c.60.* Antea autem diem diuidebant vespera, conticinio, intempesto, Gallicinio, Lucifero, die, mane ortu, occasu, meridie, crepusculo, crepero, *Seruius Censorin.de die Natali, cap.19.*
	588	*P. Cornelio Scipione Nasica Corculo, C. Marcio Figulo.*		Porticus in Capitolio fecit. *Velleius.* Sequentibus Coss. tandem bellum Ligusticũ, octogesimum post annum confectum à Fuluio Procons. vt iis qui publice iter facerent, via ad stadia 12. lata pateret. Nam antea Ligures iter Hispaniam impediebant, ac terra marique latrocinia latissimè exercebant. Post autem paulò alio bello in prouinciam redacti sunt. *Florus & Strabo lib.4.* nempe à Qu. Opimio Coss. nam in posterum videntur quieuisse.
134			3948	Auri in ærario Pop. Rom. septẽ an. ante bellũ tertium Punicum pondo 727. argenti nonaginta duo millia, & extra numerũ 375. millia. *Pli.lib.33.*

P. Scipione M. Marcello Coss. Carneades & Stoicus Diogenes ad Senatum publici negotij causa venerunt. *Cic. in Lucullo.* Critolaum Peripateticum addunt alij.

Ante aetatem Laelij & Scipionis nulli apud Romanos nominantur sapientes, cum Diogenes Stoicus & Carneades Academicus Romam legati ab Atheniensibus missi sunt. *Idem 4. Tusculan.*

Sero ergo admodum, nec nisi sub Vrbis 600. Roma literas & disciplinas siue sapientiam attigit.

Scipio hic Nasica Cos. Dalmatas domuit, *Epit.* 46. & Illyrios, vrbibus captis & captiuis venditis. *Zonaras.*

g EVERGETES filiis & ciuibus Alexandrinis interfectis omnia luctu complet.

Quis tum Romanae Reipub. status esset, egregie describitur, 1. *Machab.* 8.

L. Caecilio Metello, T. Q. Flaminio Coss. Carthago iussu senatus reparata est, 22. annis post euersionem & ciuium Romanorum familiis repleta, *Oros. lib. 6. cap.* 11. Vnde & deinceps illic Latine locuti sunt, donec sub annum Christi 700. à Saracenis & Arabibus caperetur.

Daphnis Grammaticus seruus tribus millibus & septingentis sestertus venditur à Cn. Pisaurense.

Pacuuius Brōdusius Ennij ex filia nepos tragicus, Aristarchus grāmaticus (alter ab Homerico) huius regis praeceptor.

Hipparcus Astrologus & Mathem. annis 265. Ptolomaeo antiquior. *Ptol. Septima Almagesti.*

Veterum Astronomiam, post Eratosthenem, quem videre ipse potuit, correxit, & eius adyta multa reserauit, excogitatis multis instrumentis.

Hic primum apud probatos historicos abhorrentes à Germanorum fabulis Bituitum reperio Aruernorum Reg. qui anno vrbis 627. à Domitio & Fabio victus triumphatúsque fuit.

Aruernorum enim principatus primus quondam Gallis fuit (*Caesar. lib. 1. bell. Gall.*) Vnde & eum extendit Strabo (*libr. 4.*) ad Narbonensium Massiliensiúmque fines, Pyreneos montes, Oceanum & Rhenum. Id ostendunt Bituiti eorum regis cruenta duo praelia, de quibus ibidem Strabo & Liuius lib. 61. Alterum contra Domitium ad Sulgae & Rhodani, alterum contra Fabium ad Tisarae confluentem. Postea exactis Aruernorum regibus ciuitas & Resp. libera ad Caesaris tempora permansit, & Plinij adhuc aetate inter liberas Celtarum ciuitates constituitur. Quam omnium temporum gloriam & dignitatem supra vniuersam Galliam retinuisse ad sexcentesimum Christi annum Gregorij Turonensis & Sidonij Apollinaris scripta demonstrant.

ROMANA *Euergete 2. Rege ab Vrbis 596. ad 616.*

Galli Inalpini & Lusitani Romanos per arma vexant. *Obsequens.*

Anni ante Christum natum.	*Anni vrbis conditae.*		*Anni mundi*
159	589	*M. Valerio Messala, C. Fannio Strabone.*	3924
	590	*L. Anicio Gallo, M. Cornelio Cethego.*	
	591	*Cn. Cornelio Dolabella, M. Fuluio Nobiliore.*	
	592	*M. Aemilio Lepido, C. Popillio Lanate.*	
	593	*Sex. Iulio Caesare, L. Aurelio Oreste.*	
	594	*L. Cornelio Lentulo Lupo, C. Marcio Figulo 2.*	
	595	*P. Corn. Scipione Nasica, M. Claudio Marcello 2.*	
134	596 *Mac. 15.*	7 g PTOL. EVERGETES secundus an. 20.	3948
114	616		3968
		Jonatha potif. Iudaeorum.	

Theatra

Anni ante Christū natum.	Anni vrbis condita		Anni mundi	
				Theatra à Messala & Cassio Censoribus excogitata sunt. *Valer. de Institutis*, in quibus populus Romanus sedens spectaret ludos. *August. li. 1. de Ciuit.*
199		*Alexandro, Demetrio Ant. Sedete & iterum Demetrio per ord. Syriæ reg.*	3948	Lapideum autem construxerunt (*Orosius*) à Lupercali in palatium versùs, quod P. Nasica auctore tanquam inutile & nociturum publicis moribus ex S. C. destructum est populusque aliquamdiu stans ludos spectauit. *Epit. Liuij* 48. *App. li. 1. Velleius lib. 1.*
				Palma tempestatibus prostrata, eodem loco ficus enata est. M. Messalæ & C. Cassij lustro à quo tempore pudicitiam subuersam Piso tradidit. *Plin. lib. 17.*
				Bellum Celtibericum per annos 20 gestum Numantiæ excidio per P. Africanum minorem finitur, *Strabo lib. 3.*
		Mithridate 2. Parthorum rege quinto.		Nam cum illis bellum gerebatur vter esset, non vter imperaret. *Cic. 1. Offic.*
				Hoc anno quingentesimo nonagesimo septimo V. C. Consules Cal. Ian. inire cœperunt, cum 528 ad hunc vsque Idibus Martiis iniissent, propter subitum Celtiberiæ motum. *Epitom.* 47. Quæ nostra est & Liuiana supputatio, cum alij Q. Fuluij & T. Annij Cósulatum conferant in V. sexcentesimum.
		Romæ Coss.		Hic dies deinde solennis ineundo consulatui Rep. stante in perpetuum mansit.
				Lusitanicum, quod Viriatus auxit. Vnde Viriatinum post appellatum per annos quatuordecim gestum, cæde Viriati per Q. Seruilium Cæpionem proditoriè procurata terminatur.
	596	*L. Postumio Albinio, Qu. Opimio.*		Eius causa extitit S. Galba prætor ob 30. Lusitanorum millia per perfidiam trucidata. *Suet. in Galba. Val. c. de Perfidia.*
	597	*Q. Fuluio Nobiliore, T. Annio Lusco* (Epit. Liuij 47.)		598 V. C. turbinis vi in campo columna ante Iouis ædem decussa cum signo aurato, responderunt aruspices magistratuum & Sacerdotum interitum fore. Tum omnes magistratus se protinus abdicarunt. *Obsequens.*
		Celtibericum. & Lusitanicum.		Albinus qui cum Lucullo Consul fuit, Græcè scripsit historiam. *Cic. in Bruto.*
				M. Marcellus pacatis Celtiberiæ populis & tributo eis imposito 600 talentûm, Cordubam oppidum condidit, *Strabo lib. 3.*
				L. Lucullus Consul successor Vaccæos, Cantabros, & alias adhuc incognitas nationes subegit.
	598	*M. Claudio Martello, L. Valerio Flacco.*		Initio belli tertij Punici, post mortem Ennij vigesimo, Prusias rex Bithiniæ à Nicomede filio, adiuuante Attalo Rege Pergami, occisus est.
				Ad quos conciliandos, cum legati Romani iuissent, quorúm vnus caput multis cicatricibus refertum haberet, alter pedibus æger esset, tertius ingenio socors, Cato, dixit illam legationem nec caput, nec cor, nec pedes habere. *Appian. Epit. 50.*
			3968	TERTIVM BELLVM PVNICVM anno V. 602. nempe annis plus minus 50. post finitum secundum durauit an. 4. *Oros. lib. 4. c. 21. & 22.*

Tunc

P. Scipione M. Marcello Coſſ. Carneades & Stoicus Diogenes ad Senatum publici negotij cauſa venerunt. *Cic.in Lucullo.* Critolaum Peripateticum addunt alij.

Ante ætatem Lælij & Scipionis nulli apud Romanos nominantur ſapientes, cum Diogenes Stoicus & Carneades Academicus Romam legati ab Athenienſibus miſſi ſunt. *Idem 4. Tuſculan.*

Sero ergo admodum, nec niſi ſub Vrbis 600. Roma literas & diſciplinas ſiue ſapientiam attigit.

Scipio hic Naſica Coſ. Dalmatás domuit, *Epit.* 46. & Illyrios, vrbibus captis & captiuis venditis. *Zonaras.*

g EVERGETES filiis & ciuibus Alexandrinis interfectis omnia luctu complet.

Quis tum Romanæ Reipub. ſtatus eſſet, egregie deſcribitur. 1. *Machab.* 8.

L. Cæcilio Metello, T. Q. Flaminio Coſſ. Carthago iuſſu ſenatus reparata eſt, 22. annis poſt euerſionem & ciuium Romanorum familiis recepta, *Oroſ. lib. 6. cap.* 11. Vnde & deinceps illic Latine locuti ſunt, donec ſub annum Chriſti 700. à Saracenis & Arabibus caperetur.

Daphnis Grammaticus ſeruus tribus millibus & ſeptingentis ſeſtertus venditur à Cn. Piſaurenſe.

Pacuuius Brúduſius Ennij ex filia nepos tragicus, Ariſtarchus grámaticus (alter ab Homerico) huius regis præceptor.

Hipparcus Aſtrologus & Mathem. annis 265. Ptolomæo antiquior. *Ptol. Septima Almageſti.*

Veterum Aſtronomiam, poſt Eratoſthenem, quem videre ipſe potuit, correxit, & eius adyta multa reſerauit, excogitatis multis inſtrumentis.

Hic primum apud probatos hiſtoricos abhorrentes à Germanorum fabulis Bituitum reperio Aruernorum Reg. qui anno vrbis 627. à Domitio & Fabio victus triumphatúſque fuit.

Aruernorum enim principatus primus quondam Gallis fuit (*Caſar. lib. 1. bell. Gall.*) Vnde & eum extendit Strabo (*libr. 4.*) ad Narbonenſium Maſſilienſiúmque fines, Pyreneos montes, Oceanum & Rhenum. Id oſtendunt Bituiti eorum regis cruenta duo prælia, de quibus ibidem Strabo & Liuius lib. 61. Alterum contra Domitium ad Sulgæ & Rhodani, alterum contra Fabium ad Iſaræ confluentem. Poſtea exactis Aruernorum regibus ciuitas & Reſp. libera ad Cæſaris tempora permanſit, & Plinij adhuc ætate inter liberas Celtarum ciuitates conſtituitur. Quam omnium temporum gloriam & dignitatem ſupra vniuerſam Galliam retinuiſſe ad ſexcenteſimum Chriſti annum Gregorij Turonenſis & Sidonij Apollinaris ſcripta demonſtrant.

ROMANA *Euergete 2. Rege ab Vrbis 596. ad 616.*

Galli Inalpini & Luſitani Romanos per arma vexant. *Obſequens.*

Anni ante Chriſtum natum.	*Anni vrbis conditæ.*		*Anni mundi*
	589	*M. Valerio Meſſala, C. Fannio Strabone.*	3924
159			
	590	*L. Anicio Gallo, M. Cornelio Cethego.*	
	591	*Cn. Cornelio Dolabella, M. Fuluio Nobiliore.*	
	592	*M. Aemilio Lepido, C. Popillio Lanate.*	
	593	*Sex. Iulio Caſare, L. Aurelio Oreſte.*	
	594	*L. Cornelio Lentulo Lupo, C. Marcio Figulo 2.*	
	595	*P. Corn. Scipione Naſica, M. Claudio Marcello 2.*	
134	596	7	3948
	Mac. 15.	g PTOL. EVERGETES ſecundus an. 20.	
114	616		3968
		Jonatha potif. Iudæorum.	

Anni ante Christū natum. | *Anni vrbis condita*

199

Alexandro, Demetrio Ant. Sedete & iterum Demetrio per ord. Syriæ reg.

Mithridate 2. Parthorum rege quinto.

Romæ Coss.

596 *L. Postumio Albinio, Qu. Opimio.*

597 *Q. Fuluio Nobiliore, T. Annio Lusco* (Epit. Liuij 47.)

Celtibericum, & Lusitanicum.

598 *M. Claudio Marcello, L. Valerio Flacco.*

Anni mundi

Theatra a Messala & Cassio Censoribus excogitata sunt. *Valer. de Institutis*, in quibus populus Romanus sedens spectaret ludos. *August. li. 1. de Ciuit.*

3948 Lapideum autem construxerunt (*Orosius*) à Lupercali in palatium versùs, quod P. Nasica auctore tanquam inutile & nociturum publicis moribus ex S. C. destructum est populusque aliquamdiu stans ludos spectauit. *Epit. Liuij* 48. *App. li. 1. Velleius lib. 1.*

Palma tempestatibus prostrata, eodem loco ficus enata est. M. Messalæ & C. Cassij lustro à quo tempore pudicitiam subuersam Piso tradidit. *Plin. lib.* 17.

Bellum Celtibericum per annos 20 gestum Numantiæ excidio per P. Africanum minorem finitur, *Strabo lib. 3.*

Nam cum illis bellum gerebatur vter esset, non vter imperaret. *Cic. 1. Offic.*

Hoc anno quingentesimo nonagesimo septimo V. C. Consules Cal. Ian. inire cœperunt, cum 528 ad hunc vsque Idibus Martiis iniissent, propter subitum Celtiberiæ motum. *Epitom.* 47. Quæ nostra est & Liuiana supputatio, cum alij Q. Fuluij & T. Annij Cósulatum conferant in V. sexcentesimum.

Hic dies deinde solennis ineundo consulatui Rep. stante in perpetuum mansit.

Lusitanicum, quod Viriatus auxit. Vnde Viriatinum post appellatum per annos quatuordecim gestum, cæde Viriati per Q. Seruilium Cæpionem proditoriè procurata terminatur.

Eius causa extitit S. Galba prætor ob 30. Lusitanorum millia per perfidiam trucidata. *Suet. in Galba. Val. c. de Perfidia.*

598 V. C. turbinis vi in campo columna ante Iouis ædem decussa cum signo aurato, responderunt aruspices magistratuum & Sacerdotum interitum fore. Tum omnes magistratus se protinus abdicarunt. *Obsequens.*

Albinus qui cum Lucullo Consul fuit, Græcè scripsit historiam. *Cic. in Bruto.*

M. Marcellus pacatis Celtiberiæ populis & tributo eis imposito 600 talentûm, Cordubam oppidum condidit, *Strabo lib. 3.*

L. Lucullus Consul successor Vaccæos, Cantabros, & alias adhuc incognitas nationes subegit.

Initio belli tertij Punici, post mortem Ennij vigesimo, Prusias rex Bithiniæ à Nicomede filio, adiuuante Attalo Rege Pergami, occisus est.

Ad quos conciliandos, cum legati Romani iuissent, quorúm vnus caput multis cicatricibus refertum haberet, alter pedibus æger esset, tertius ingenio socors, Cato, dixit illam legationem nec caput, nec cor, nec pedes habere. *Appian. Epit.* 50.

3968 TERTIVM BELLVM PVNICVM anno V. 602. nempe annis plus minus 50. post finitum secundum durauit an. 4. *Oros. lib. 4. c.* 21. *&* 22.

Tunc

Anni ante Christum natum.	Anni vrbis conditæ.	
127		
	605	*Qu. Fabio Aemiliano Maximo, L. Hostilio Mancino.*
	606	*Ser. Sulpicio Galba, L. Aurelio Cotta.*
	607	*Apio Claudio Pulchro, Qu. Cæcilio Metello.*
	608	*L. Cæcilio Metello. Qu. Fabio Maximo Seruiliano.*
	609	*Cn. Seruilio Cæpione, Qu. Pompeio Aufidio, siue Aulo.*
	610	*Qu. Seruilio Cæpione, C. Lælio Sapiente*
	611	*Cn. Pisone, M. Popilio Lænate Capitolino.*
	612	*P. Scipione Nasica Corculo, D. Iunio Bruto Gallaco,*
	613	*M. Aemilio Lepido. C. Hostilio Mancino.*
	614	*P. Furio Philo, Sex. Atilio Serrano.*
	615	*S. Fuluio Flacco, C. Calpurnio Pisone.*
		Bellum Seruile prius.
	516	*P. Africano minore, C. Fuluio Flacco.*

Anni mundi

qui proinde Achaicus. *Plutarch. in Mario, Velleius.*

3948 — Achaiáque in deditionem accepta Corinthū vbi legati violati fuerant, nē Thebas & Calcidē quæ auxilio fuerant diruit.

Achæorum duces Critolaus, eo mortuo Diæus & Alcamanes Hic Corinthij cum Ætolis conspirantes exitiu sibi pepererunt. Hinc æris Corinthij origo, cum incensa Corintho varia metalla liquefacta confluerent, *Iust. lib. 34. Florus.*

Græciæ tributum constitutum. Concilia eius sublata Decretum vt quotannis eo prætor mitteretur qui non Græciæ, sed Achaiæ præfectus appellatus est.

Hoc etiam bello Epirotæ cum Achiuis, Thessalis & Macedonibus in prouinciæ formam redacti. *Iornandes Ruffus.*

Viriatus ex pastore venator ex venatore latro, mox quoq; iusti exercitus dux factus vniuersam Lusitaniam occupauit. Multis prælijs Romanos exercitus fudit, ducibus Vetilio, C. Plaucio, Cl. Vnimano, Nigidio, &c. *Oros.*

Per annos 14. suorum libertatē cōtra Rom. defendit. *Florus.* Sublatus à Qu. Cæpione Cos. Nam legatos ad se missos pecunia corrupit, vt eū occiderent. Quæ victoria, quia empta erat, à Senatu probata non est *Plin. de Viris Illustribus.*

Scipio minor cum L. Metello Macedonico & Sp. Mummio in Aegyptū, Syriam, Asiā, Græciámque ad regum, ciuitatum & gentium animos perspiciendos missus est. Quam legationem Panætio præceptore comite obiit. *Cicero in Lucullo.*

Polybius Megalipolites cōsiliarius & præceptor Scipionis huius. Romanā historiam 40. libris complectitur à fuga Cleomenis & Philippi Persei f. Successioni Macedonum Romana atexēs, & à primo bello Punico historiam Achæorū & Romanorum tractans.

Alter Pseudophilippus in Macedonia à L. Trebellio quæstore cum exercitu cæsus est. *Epitom. 53.*

Consulem anni 611. non Cn. Pisonem, sed L. Calphurnium Valerius lib. 1. nominat quo tempore C. Cornelius Hispalus prætor peregrinus Chaldæos citra decimu diem abire ex Vrbe atq; Italia iussit.

Viriato interfecto, vlteriore Hispania pacata, bellum tamen in Celtiberia non omnino sublatum est. Nam cum Numantinis renouatum est, cum quibus pacem fecerat Q. Pompeius, sed sine iussu Senatus. Sic postea C. Mancinus, qui ab eis castris fuerat exutus, 30 Romanorum millibus cæsis, quem proinde L. Furius, vinctum, nudumque eis reddidit. *Cic. Off. 1. Epit. 56.*

Bellum Numantinum siue Hispanicum paulò pòst à Scipione minore magna crudelitate perfectum,

3968 — D. Brutum & P. Scipionem Nasicam Coss. C. Curatius Tribunus pl. in vincula coniecit, quòd ante factum non erat. *Cic. 3. de Leg.* quia Tribuni-

pl. non impetrarant, vt sibi denos, quos vellent milites eximere liceret à supplicio.

D. Brutus Proc. latrones palantes atque dispersos exemplo Viriati, captis eorum oppidis oppressit. Primus Romanorum Lethen Fl. deinde Bætin victor traiecit Lusitaniam vrbium expugnationibus vsque ad Oceanum & Gades perdomuit. *Epit. 55. & 56.*

Ful. Flaccus Consul Vardæos in Illyrico (quod cum Perse victum ad hæc tempora pacatum fuerat) subegit. *Epit. 56.*

M. Cosconius Prætor in Thracia cũ Scordiscis prosperè pugnauit. *Ibid.*

Bellum in Sicilia ortum ab Enno seruo natione Syro, qui contracta agrestium seruorum manu & solutis ergastulis iusti exercitus numerum impleuit. Cleo quoque alter seruus ad 70. millia seruorum contraxit, & copiis iunctis contra Ro. bellum sæpe gesserunt. *Epit. 57.*

Tandem Perpenna imperatore supplicium de eis sumptum.

h In exilium tandem agitur. A ventris abdomine Physcon cognominatus est.

Attalus regnum Asiæ minoris ab Eumene patruo susceptum cædibus & venenis fœdat. Testamento imperium Asiæ pop. Romano reliquit, quod tamen fuisse supposititium & simulatum tradit in epistola Mithridates apud Salustium.

Hinc bella Aristonici cum Romanis & regibus Nicomede Bithyniæ, Mithridate Ponti & Armeniæ, Ariarathe Cappadociæ, Philomene Paphlagoniæ, anno ab vrbe 912. *Oros. lib. 5. cap. 8.*

Aristonicus Eumenis nothus regnũ inuasit, & P. Crassum Cos. interemit. Regno potitur donec a Perpenna consule in Romanorũ potestatem reductus est. *Florus in Epit. lib. 59.* & iussu Senatus in carcere strangulatus.

Sic Asia Romanorum facta, cum opibus suis vitia quoque in vrbem transmisit. *Plin. lib. 33.*

Antea quidem L. Scipio Africani frater eam eripuerant Antiocho, sed beneficio S. P. Q. R. mox ad hoc tempus ab Attalis possessa fuit regibus. *Velleius.*

Eius belli occasione Lydia sedes antiqua regnorũ, Caria, Ionia Mysia, Hellespontus ac Phrygiæ pars in populi Rom. potestatem deditione venit. *Ruffus & Iornandes.*

Phrygiæ reliqua Mithridati patri regi Pontico, Lycaonia & Cilicia Ariarathis. Capadociæ regis filiis data. *Iust. lib. 37.*

Iason Cyreneus quinque libros scribit de rebus Machab quorum Epitome est noster secundus, 2. *Mach. 2.*

Laudotia regina Parthos debellat.

An. ante Christum natum.	*Anni vrbis condita.*		*Anni mundi.*
107			
		8 h PTOL. Physcon. an. 17.	3967 3984
		Simone Pontifice, deinde Io. Hyrcano,	
		Demetrio, Ant. Gryppo. & Ant. Cyziceno Syriæ regibus.	
		Mithridate 2. inde Phraarte 2. an. 28. rege Parthorũ.	
		Romæ Coss.	
	617	*P. Mutio Scæuola, L. Calpurnio Pisone Frugi.*	
	618	*P. Popillio Lanate, P. Rupilio.*	
	619	*P. Licinio Crasso Muciano, L. Valerio Flacco.*	
		Bell. Aristonici Asiaticum.	
	620	*C. Claudio, M. Perpenna.*	

Anni ante Christum natum.	Anni vrbis conditæ.		Anni mundi
107			3968
	621	*C. Sempronio Tuditano. M. Aquilio.*	
	622	*Cn. Octauio, T. Annio Ruffo.*	
	623	*L. Cassio Longino, L. Cinna*	
	624	*M. Aemilio Lepido, L. Aurelio Oreste.*	
	625	*M. Plautio Hypseo, M. Fuluio Flacco.*	
		Bellum Allobrogicum.	
	626	*C. Cassio, Longino, C. Sextio Domitio Caluino.*	
	627	*Qu. Cæcilio Metello, T. Quinctio Flaminio.*	
	628	*Cn. Domitio Ahenobarbo, C. Fānio.*	
	629	*L. Opimio, Qu. Fabio Maximo.*	
	630	*P. Manlio, C. Papirio Carbone.*	
			3984

ROMANA *Rege Physcone ab Vrbis 617. ad 635.*

Tib. Gracchus Trib. Pleb. legem Agrariam tulit ne quis plus 500. agri iugera haberet, item vt Attali paulò antè mortui hæreditas & pecunia populo diuideretur. *Epit. 58.*

A Scipione Nasica in Capitolio occisus & à Lucretio ædili in Tiberim missus, (qui proinde Vispillo dictus est) primus fuit, qui tumultu intestino periit. Nam ab initio regni Romuli vsque ad an. 620. nullæ in vrbe factæ sunt ciuium mutuę cædes. *Halic. lib. 3.*

Lex hæc Agraria seminarium fuit omnium ciuilium bellorum in annos propè 50. vsque ad Syllam, deinde in alios 50. vsque ad Cæsarem. *App. de Bellis Ciuilibus.*

Bellum Seruile in Sicilia ortum multas infecit prouincias & vrbes, Atticam, Delon, Minturnas, Sinuessam, &c. *Oros. lib. 5. cap. 7.*

In Italia multa millia seruorum, quæ coniurauerant, ægrè comprehensa & supplicio consumpta. *Obsequens.*

Tum Scipio prorogato imperio in Hispania Numantiam belli eius caput secundo anno excindit. *Idem.* Cæteras, quæ defecerant, partim vi, partim deditione in suam potestatem redegit, De his triumphum egit, 14. anno, postquam priorem de Africa & Asdrubale egerat. *Eutrop. Oros.*

P. Rupilius ex publicano factus consul, postea 10. legatorum sententia leges Siculis, quos bello prædonum & fugitiuorum liberauerat, conscripsit. *Pedianus in 4. Verrina.*

Crasso Consuli contra Aristonicum affuit Nicomedes Bithyniæ, Mithridates Ponti, Ariarathes Cappadociæ, Pylemenes Paphlagoniæ reges. Nec desiit vinci & interfici. *Val. lib. 8. cap. 6. Gell. lib. 1. cap. 13.*

Vbi eum ditissimum, nobilissimum eloquentissimum, Iurisconsf. Pontificē Max. fuisse tradit.

Sol geminatus est, Tuditano & Aquilio Coss. quo quidem anno P. Africanus Sol alter extinctus est. *Cic. de nat. Deor.*

Tum seditiones à Triumuiris Fuluio Flacco, C. Gracho, & C. Carbone de agro diuidūdo creatis excitatæ. Defuncto Africano triumuirales seditiones acrius exarserunt. *Epit. 59.*

Angues duo nigri in cella Mineruæ allapsi ciuilem cædem portenderunt. *Obsequens*

Aristonicum bellum confecit M. Perpenna, qui consul fuit priusquam ciuis. *Valerius de iis qui humili loco nati clari euaserunt.* Regem enim Aristonicum cepit, & Crassianæ stragis punitor extitit, Attalicásque Gazas hæreditarias populi Romani, nauibus impositas Romam deportauit. *Iustin.*

Aquilius Asiatici belli reliquias confecit, mixtis veneno fontibus, ad deditionem quarundam vrbium, quæ res vt maturam, ita infamem contulit victoriam. *Florus.*

Tuditanus domuit Iapydas in Istria, ab Aquileia ad Titum flumen. *Appian. Plin. lib. 3.*

M. Plautio, M. Fuluio, Coss. locustarū ingenti

An. ante christum natum.	Anni vrbis condita.		Anni mundi
96			3983

agmine à vento in mare deiecto fluctibúsque eiecto odore intolerabili Cyrenis mortifero hominum 800. millia peste consumpta sunt. *Obsequens.*

Bellum Fregellanum, quod confecit L. Opimius Prætor Fregellis captis & excisis. Quo pacto visus est cæteros quoque Latini nominis socios malè animatos repressisse. Coniurandi caussam fortasse attulit M. Fuluius Coss. qui Italicos populos primus in spem Romanæ ciuitatis erexit. *Appian. Cic. 2. Agrar. Velleius.*

631 — *L. Cæcilio, L. Aurelio Cotta.*

Prima trans Alpes arma Romanorum senserũt Saluij, cum de incursionibus eorũ Massilia queretetur. Allobroges deinde & Aruerni, cum aduersus eos similes Æduorum querelæ opem & auxilium ipsorum flagitarent. *Florus.*

Gallorum regiones, præcipuè Italicis confines primo tentatæ per Fuluium Cos. quassatæ per Sextum ad vltimum per Fabium Max. domitæ. *Marcell. lib. 15.*

C. Sextius Victa Saluiorum Gallorum gente Coloniam Aquas Sextias condidit ob aquarum copiam à calidis & frigidis fontibus atque à nomine suo ita appellatas, *Epit. 61.* non longe à Massilia, *Strabo lib. 4.*

632 — *M. Catone, Q. Marcio Rege.*

Aduersus Baleares à Q. Metello Cos. res prosperè geritur, qui proinde Balearici cognomentum retulit. *Epit. 96. Florus.* Piraticis infestationibus, quæ ab iisdem tunc exercebãtur, plurima incolarum cæde compressis. *Orosius.*

Domitius Ahenobarbus cum Aruernis & Allobrogibus rem fœliciter gerit. *Sueton. in Nerone, Velleius,* maximè quia Elephantorum noua forma equos hostium, hostésque terruit. *Oros.*

633 — *L. Cæcilio, Q. Mucio Scæuola.*

Et Fabius Max. succedẽs Bituiti Aruernorum regis infinitam multitudinem ad millia centum viginti iuxta Rhodanum fl. interfecit, & Allobrogici cognomen ex victoria sibi peperit. Ruthenos addit Cæsar lib. 1. Gall. Bituitus in Triumphum reseruatus & Albam custodiæ causa relegatus. Ita bellum Allobrogicum à M. Fuluio cœptum, a Q. Fabio Max. perfectum est.

Hoc bello Narbonensis Gallia in prouinciam redacta est, quotannis Prætoribus in eam missis, iure & legibus commutatis. *Critognatus Aruernus in sua Oratione apud Cæsarem, lib. 7.*

634 — *C. Licinio Geta, Q. Maximo Eburno.*

Seditio C. Gracchi Tribunitij, in qua Gracchus ipse cũ Fuluio Flacco consulari occisus est, quod Agrarios concitaret. Flacci domus euersa & publicata est, in qua porticum post Qu. Catulus de manubiis Cimbricis fecit. *Ciceron. pro domo.*

L. Cæcilius Metellus Diadematus à Plut. de Fortuna Romanorum dictus, quòd vlceris causa diu frontem Diademate obligauerit: à Dalmatis victis Dalmaticus appellatur. Ædẽ Castoris de manubijs extruxit, *Pedianus in Verra.*

Q. Marcius, Sarnos, Gallos, Alpinos expugnauit, *Epit. 62.* sibi regem statuentes, qui occisis coniugibus ac liberis in flãmas se proiecerunt. *Oros.*

3993 (Anni mundi)

Nullus vel paruulus superfuit, qui non mallet mori, quam seruire. Colonia Narbonem Marciũ

deducta

Anni ante Christum natum.	Anni vrbis condita.		Anni mundi	
				deducta ab ipso conditore appellata.
				i PHYSCONE in exilium acto Cleopatra mater regnum inuadit, matrem thoro expellit, duas filias viduas alterno fratrum matrimonio facit. Alexandro alteri filio eripere regnum machinatur, donec ab eo occupata interficitur.
	635	9 i PTOL. Alexander cum matre Cleopatra, an.10.	3983	Alexander à populo in exilium actus, regni Cyrenarum, quod ei pater testamento reliquerat, hærede pop. Rom. instituto decedit. Ptolo. autem Physco reuocatur. Cui mortuo mox succedit Lathyrus.
107	646		3993	Scythæ Medos & Parthos grauissimè infestant.
				Thraces à Romanis vincuntur.
				Numulisintis filia Diogitidis Thraciæ regis crudelitate nobilis.
		Ioanne Hyrcano Pontifice.		Cimbri victo Carbone Cos. arma aduersus Gallos eos, qui imperio Rom. non erãt subiecti, atque inde aduersus Hispanos transferunt. Galli in oppida compulsi ac inopia subacti, eorum corporibus qui ætate inutiles ad bellum videbantur, vitam tolerauerunt, neque se hostibus tradiderunt. Itaque Cimbri depopulata Gallia, magnáq; illata calamitate, tandẽ illorum finibus excesserunt atque alias terras petierunt. *Critognatus Aruernus apud Cæsarem, lib.7.*
		Antiocho Grippo & Ant. Cyziceno Syriæ reg.		Cimbri exclusi ex Gallia & Hispania in Italiam remigrarunt petentes, vt populus Rom. aliquid sibi terræ daret quasi stipendium. Cæterum vt vellet, manibus atque armis suis vteretur. Repulsi, quod precibus nequiuerant, armis petere constituunt. *Florus.*
				Hinc bellum Cimbricum, quod diu prauè & infœliciter à Romanis gestum est.
		Phraarte 2. Parthorum rege sexto, deinde Artabano. an.1.		Micipsa Numidarum rex moriens filios reliquit Adherbalem, Hiempsalem & Iugurtham, quem adoptarat. *Salust.*
				ROMANA *rege Pt. Alexandro ab Vrbis 635. ad 646.*
				M. Æmylius Scaurus nobilis pauper, Consul de sumptibus & libertinorum suffragiis legem tulit.
				Deductis ex Pado vsque in Parmensiũ agrum fossis, nauigationibus commodis paludes ipsas exsiccauit e campis.
		Romæ Coss.		Per Pisas & Lunam vsque Sababos viam strauit Aemiliam, & hinc per Derthonem. *Strabo 5.* de Liguribus triumphauit. *Pl. de viris illustr.*
				Pontem Aemylium fecit. *Pl. de viris illustr.*
				Eo & Metello Coss. Censores Romæ artem ludicram præter cantores & ludum talarium remouent.
				Thracicũ bellum etsi cœptum sit à M. Cosconio prætore viginti antè annis, tamen a Catonis Consulatu initium eius ducunt historici, quòd res antea à prætoribus gesta sit, hic autem primus Consul eò missus sit, vt ante excitatum, nunc demum grauius factum videatur.
			3993	Non fusus modo à Scordiscis, (sed simile prodigio.) omnino totus interceptus est exercitus,

	An ante christum natum.	*Anni vrbis condita.*		*Anni mundi*
quem dixerat Cato. At Didius vagantes Thracas repressit. *Florus. Rufus.*				
Drusus vlterius egit, & vetuit transire Danubium. *Idem.*				3983
M. Minucius eos etiam in Hebro flumine glacie vastauit. *Rufus.*	107			
Quibus victoriis fracti per multos pòst annos videntur quieuisse.			*M. Metello, M. Æmilio Scauro,*	
Acilio & Catone Coss. circa solem arcus apparuit. Item relatum lacte & sanguine pluisse. *Plin. lib. 2.*		635		
Duo Metelli fratres sequenti anno vno die triumphant, vnus ex Sardinia, quæ sæpius rebellauit, alter ex Thracia. *Velleius, Rufus.*		636	*M. Manio Acilio Balbo, C. Portio Catone.*	
Metellus enim Catoni in Thraciam successerat.				
Cimbrorum arma primùm audita sunt circa ann 640. Cæcilio Metello & Papirio Carbone Coss. *Tacit. de Moribus Germa.*				
Teutonumque, qui Alpes transgressi fœdam stragem Romanorum sociorumque fecerunt. *Obsequens.*			Bellum Thracicum.	
Quòd ab extremis Galliæ profugi, cùm terras eorum inundasset Oceanus, nouas sedes toto orbe quærerent. *Florus. Plut. in Mario.*				
Cimbri gens vaga populabundi in Illyricum venerunt, & Papirium Carbonem cum exercitu fuderunt. *Epit. 63.*				
Eo autem superato videntur quieuisse vsque ad Silanum Cos. qui iterum ab iis profligatus est.		637	*C. Cæcilio Metello Caprario, Cn. Papirio Carbone.*	
Nam hi Carbone, & Cassio, & Scauro Aurelio, & Seruilio Cæpione, M. quoque Manilio fusis, quinque simul consulares exercitus Pop. Ro. abstulerunt. *Tacitus de Germ.*			Bellum Cimbricum.	
Silanum quoque fugarunt in Galliis & exercitu exuerunt. *Velleius.*		638	*M. Liuio Druso, L. Pisone.*	
L. Piso consularis occisus postea est à Tigurinis. *Orosius.* & L. Cassius consul cum exercitu in finibus Allobrogum. Q. Publilius legatus, ne reliqua exercitus portio deleretur, obsides & dimidiam partem rerum omnium Tigurinis turpissimo fœdere dedit. *Oros. Cæsar lib. 1.*		639	*P. Scipione Nasica, Calphurnio Bestia.*	
			Bellum Iugurtinum.	
P. Scipione. L. Calpurnio Coss. bellum contra Iugurtham susceptum, Micipsæ Numidiæ regis Masinissæ filij nothum, qui Hiempsalem fratrem per insidias necarat, deinde Adherbalem alterum fratrem in oppido Cirta obsessum contra denuntiationem Senatus occiderat.		640	*P. Postumio Albino, M. Minucio Rufo.*	
		641	*Qu. Metello Numidico, M. Iunio Silano.*	
Q. Cæpione, C. Serrano coss. nascitur Cicero, *Ipse in Bruto, & Gell. lib. 15.* id est, Vrbis 644. iuxta alios 647. quando Seruilius Cæpio legem Seruiliam tulit. qua, cum C. Gracchus iudicia antè à Senatoribus remouisset, atque ad solos equites transtulisset, ipse inter vtrúque ordinem ea communicauit.		642	*Ser. Sulpicio Galba, M. Aurelio Scauro.*	
Cæpio Proc. capta Tolosa centum millia pondo auri, & argenti quinquies decies centum millia è templo Apollinis sustulit. Quod sacrilegium causa excidij ei fuit & exercitui eius. Nam quisquis ex ea direptione aurum attigit, misero cruciabilique exercitu periit. *Gel. lib. 3. Iustin. Oros.*				3993

Anni ante Christum natum.	Anni vrbis conditæ		Anni mundi	
				Quin & ipse Cæpio miserè eiectus è patria fuit & turpem mortem oppetiit,& in bonorum possessionem relicti filij inter scorta ea abligurierunt & fœdè mortui sunt,vt scribit Trageues. *Strabo lib.*4.
97	643	*L. Casso Longin. C. Mario.*	3993	Romanos quoque Cimbrici belli tumultus velut vltor sacræ pecuniæ insecutus est.*Iustinus.* Inde enim Cimbri, Teutones, Tigurini & Ambrones Gallorum gentes iuxta Rhodanum Fl. C. Mallij & Q. Cæpionis exercitum ingenti clade consumunt. Timor tunc Romæ ingens,ne iterum Galli Romam inuaderent. Nam 80. millia Romanorum sociorumque trucidata sunt, Calonum & lixarum 40. millia. Decem ex omni tantùm exercitu superantibus. *Oros. Epit. Liuij* 67.
	644	*Q. Seruilio Capione,C. Atilio Serrano.*		Seditio ob C. Norbani trib. pl. rogationem qua imperium Cæpioni abrogabat. *Cic.*2. *de Orat.* Q. Cæpio præturæ splendore,triumphi claritate,consolatus decore, max. Pont. sacerdotio, vt Senatus patronus diceretur, assecutus,in publicis vinculis spiritum deposuit,corpusque eius funesti carnificij manibus laceratū, in scalis Gemoniis iacens, magno cum horrore totius fori R. conspectum est.*Valer.lib.*6. *Strabo lib.*4.
	645	*P. Rutilio Rufo,Cn. Mallio (alias Manlio.)*		Iugurtha primum corrumpit pecunia Senatū, iterum Calpurnium Cons. Tertio M. Minutiū, dictitans Romæ omnia esse vænalia, sicque bellum traxit, donec per Metellum Numidicum duobus præliis attritus est, & per Marium captus Bocchi proditione. Tum autem Numidia in potestatem popul. Rom. venit. *Rufus Salustius.*
	646	*C. Mario* 2. *C. Flauio Fimbria.*		De Iugurtha Afro,duobus eius filiis & Boccho Mauritianæ rege C. Marius triumphat. Alij triumphum conferunt in secundum eius consulatum.
87	647 676	10. K PTOL. Lathyrus, an. 18. *Ioan. Hircano Pontif.* *Cyziceno, deinde Philippo vlt. Syriæ rege. denique Tygrane Armenio. an.* 18. *Mithridate* 3. *an.* 24. *Parthorum rege.*	3993 4011	Cicero tertium ætatis agebat annum. Gracilis erat corpore & infirmo,collo procero & tenui. Vnde cum & amici & medici hortabantur vt causas agere desisteret. *Ipse & in Bruto.* Sed se exercitationibus confirmauit, ab iisque quorum causas agebat nulla dona aut munera accipiens, rex fori euasit.*Plut.in eius vita.* P. Rutilius primus gladiatoribus leges dimicandi tradit. Nullius enim ante se Imperatoris exemplum sequutus, vitandi atque inferendi ictus subtiliorem rationem legionibus ingenerauit.*Val.l b.*2. k A MATRE eiectus denuo recuperat regnum. Vrbis 654. Ptol. Apion. Cyrenarum & Lybiæ rex populum Rom. moriens hæredē facit. Senatus eius regni ciuitates liberas esse iussit. *Obsequens.* Libyæ partem prouinciam constituit. *Iust.lib.*40. R. Simeon Ben. Iohai auctor libri Zoar. Quo posuit fundaméta stultę & vanæ artis illius Cabbalisticæque, quę lāguet circa literarū apices,numeros,transpositiones, anagrammatismos, vocum inuersiones, allusiones, amphibologias,

homonymias. Nam eius vanitatis mysteria tribus præcipuè constant, quæ indicantur voce nas:

Nempe Geometria (sic imperite confuderunt Gemetriam cum Arithmetica.) quando literæ expenditur numerus. Noteriacon, quando litera ponitur pro integra dictione. Sic autem Barbarè dicitur à notariorum apicibus, Temura. q. permutatio (elementorum) cum vna litera pro altera substituitur. E duobus primis vocabulis, quorum vnum est Græcum, alterū semilatinū, intelligis, quo tempore tam inepta ars excogitata fuerit, nihilque minus esse quam Cabbalam, id est, scientiam quæ à maioribus per manum recepta sit. Præter istiusmodi ineptias continet multa impia & ex omni hæresum furfure conflata. Constituit decem Sephiroth siue numerationes pro suo fundamento, quas siue statuant esse sententiam Dei, siue aliquid aliud extra Dei essentiam, impiè introductas ex eo apparet, quòd in Deo numerum & multitudinem realem ponant.

Tale erat negotium vel potius otium Marini & Colorbasij discipulorum Valentini, qui cuncta suæ religionis mysteria e literis Alphabeti Græci probare conati sunt. *Iren. lib. 1. cap. 9. & 10.*

Reuclinum Capnionem tribus libris harum nugarum gustum mundo præbuisse sine refutatione, & Picum Mirandulanum se earum patronum constituisse equidem miror.

Neque enim ea est Cabbala ab eruditis patribus laudata, quæ partim historica est, partim תורה בעל פה nominatur, i. lex ore percepta, vt nec ista quam R. Iacob Baal Hatturim sequitur, plenorum & deficientium rationem inquirens, quam proinde rectè. Abben Ezra in Decalogo perstringit.

Hæc enim legis scriptæ pura est interpres, & simplices Synagogæ traditiones consuetudines, ritus, maiorum explanationes continet, quarum fragmenta nonnunquam suppeditant Talmud, Deralim, &c. Sed de hoc alias.

Hunc Rabbinum R. Abraham in Cabbala non hic, sed paulò post excidium Romanum locat.

Gotthi Franconiam depopulantur. Diceneus. Borostta eorum consiliarius & doctor, philosophiam & Theologiam ethnicam eos ducet, sacella & cæremonias instituit, *Iornand. de rebus Geticis.*

Asclepiades nouam medicorum sectam introducit, in Bithynia, vbi & florebat Theodosius Tripolita mathematicus. *Strabo.*

Mithridates Ponti rex vir incomparabilis memoriæ & 22. linguarum gnarus, quot nationibus imperabat, sex primis annis Scythas domuit, Cappadociam occupauit. Asiam animo complexus, prius vniuersæ nemine sciente peruagatus omnium vrbium eius situm & regiones cognouit. Iuncta cum Nicomede rege Bithyniæ societate Paphlagoniam inuadit. Mox Galatiam

Anni ante Christum natum.	*Anni vrbis conditæ.*	Romæ Coss.	*Anni mundi*
87			3993
	647	*C. Mario 3. L. Aurelio Oreste.*	
	648	*C. Mario 4. Qu. Lutatio Catulo.*	
	649	*C. Mario 5. e M. Aquilio.*	
	650	*C. Mario 6. L. Valerio Flacco.*	
		Seruile bellum	
	651	*M. Antonio, e A. Postumio Albino*	
			4011

Anni ante Christum natum.	Anni urbis conditæ		Anni mundi
87			
			3993
	652	Q. Metello Nepote, T. Didio Cæcio.	
	653	Cn. Cornelio Lentulo, P. Licinio Crasso.	
	654	Cn. Domitio Ahenobarbo, C. Cassio Longino.	
	655	L. Licinio Crasso Q. Mucio Scæuola.	
	656	C. Cæcilio Caldo, L. Domitio Ahenobarbo.	
		Bel. Mithrydaticum.	
	657	C. Valerio Flacco, M. Herennio.	
			4011

Nicomedem in Bithyniæ Ariobarzanem in Cappadociæ regna reductos iterum expulit. Vnde bellum ei inductum & Syllæ mandatum.

Romanis ita per 40. annos restitit, donec tribus ingentibus prælijs fœlicitate Syllæ, virtute Luculli, Pompeij magnitudine pene consumeretur. Contra eos armatat Cimbros, Gallogræcos, Sarmatas, Basternas, Scythas & totum Orientem.

Regnauit annis 58. obiit ætatis septuagesimo quinto.

Ne veneno tolleretur, 20. rutæ folia, duas nuces & duas caricas admixto sale quotidie ieiunus capiebat.

ROMANA *tempora Ptol. Lathyri ab vrbis 647. ad 668.*

IN Gallia res gerit Marius cum Cimbris, qui ex Hispania reuersi se Teutonis, Ambronibus, Tigurinis coniunxerant, vt superatis Alpibus in Italiam traijcerēt. Item cum Tectosagibus, quorum regem Copillum Sylla legatus Marij cepit. *Plutar. Mario. Epito. 67.*

Quod bellum ab alijs Cimbricum à Cicer. de Prouinc. Coss. Gallicum. Eius metu Marius absens tertiùm consul factus est & extra ordinem. *Ibidem.*

A Mario confectum est, Theutonis ad Rhodanum cum rege ipsorum Teutobocho & Ambronibus prope Massiliam victis. *Strabo. lib. 4.*

Cōtinuo triduo circa Romanorum castra pugnarunt. Quarto die rursus productæ in campum acies vsque ad meridiem pene pari discrimine. Post incalescente sole, vsque ad noctem cædes Gallorum potius, quam pugna protracta est.

Ducenta millia eorum cæsa sunt, octoginta millia capta, tribus millibus vix elapsis.

Tertia Tigurinorum manus quæ quasi in subsidio Noricos insederat Alpium tumulos in diuersa effugit & euanescit.

Piso Rhodopem Caucasumque penetrauit post Minucianam de Thracibus victoriam. *Florus.*

Bellum Piraticum C. Mario. quartum, Q. Lutatio Coss. *Obsequens.* In Sicilia confectum à M. Antonio prætore, vnde & de eis ouauit. *Plut. in Pompeio.*

Seditio Apuleij Saturnini Tr. Pl. ob legem Agrariam & C. Memmium interfectum. Eum Marius sextum consul oppressit interfectis Saturnino, Glaucia prætore, & Sufeio quæstore. *Ibid. Plutarch.*

Seruile bellum secundum in Sicilia ab Athenione Pastore motum, qui interfecto domino, familiam ergastulo liberatam infinitos seruos sub signis ordinauit. A M. Aquilio confectum est, indéque nullum fugitiuorum in Sicilia bellū fuit. *Cic. in Verrem.*

Romæ pugnauerunt Elephanti primùm omnium in circo Claudij Pulchri ædilitate curuli. M. Antonio, A. Postumio Coss. circa an. V. 655. *Plin. lib. 8. cap. 7.*

Tum Cornelius Dolabella prætor bene in Lusitania rebellante pugnauit,

T. Didius Cos. Celtiberos quoque pluribus prælijs vicit. *Gell. lib. 2. cap. 27. Plut.*

Duobus annis pòst Lentulo, Crassóque Coss. Senatusconsultum factum est, ne homo immolaretur, quod antea fieri religiosissimum erat. *Plin. lib. 30 cap. 1.*

Ariobarzanes Cappadociæ rex à Sylla prætore constituitur, quòd Cappadoces regem, quàm libertatem mallent, C. Cælio, L. Domitio Coss. A quo anno primum initur bellum contra Mithridatem Ponti regem. *Liuij Epitom. 76.* confectum à Pompeio post annos 32. Cicerone consule. Sed altius est incipiendum. Nam Mithridates per annos 40. contra Romanos bellum gessit *Appian.* Donec per seditionem popularem à Pharnace filio in turri obsessus venenum sumpsit.

Toto illo tempore tria Mithridatica fuere præcipua. Vnum, quod Sylla, alterum, quod Muræna, tertium, quod Lucullus & Pompeius gesserunt. *Appian.*

Primum à L. Sylla Arsaces (Phraartes) rex Parthorũ missa legatione amicitiam populi Romani tenuit. *Rufus.*

Celtiberos post Didij victoriam rebellantes Flaccus Nasica repressit. Ab hoc bello vsque ad Sertorium, quieta citerior Hispania fuit. *Appian.*

Geminius prætor infœliciter contra Thraces Macedoniam vexantes dimicauit. *Epitome Liuij, 70.*

L. Plotius Gallus primùm Latinè docere incepit Cicerone adhuc puero. *Ciceron. de claris Orat.* Antea Græcis exercitationibus ingenia Romanorum alebantur. *Sueton. de claris Rhetor.*

P. Terentius Varro in Prouincia Narbonensi natus centesimum quintum annum agens Græcas literas summo studio didicit.

Latini Rhetores nouum genus disciplinæ instituentes & Ludos ad quos iuuentus conueniret, sublati sunt edicto censorio L. Crassi & Cn. Domitij, quod his corroboraretur impudentia. *Suet. ibid. Cic. 3. de Orat.* Paulò ante Ciceronis tempora. *Tacitus in dialogo de oratoribus.* id est, Cicerone adhuc adolescentulo, necdum oratoriam exercente.

L. Marcio, Sext. Iulio Coss. in agro Mutinensi duo montes inter se concurrerunt, crepitu maximo assultantes, recedentésque, emissa flamma copiosa. *Plin lib. 2.*

Seditio M. Liuij Drusi Trib. Pl. de ciuitate Sociis danda de agris diuidundis &c. Vnde origo socialis belli & exitia rerum. *Plin. lib. 33. cap. 1. Florus,*

Drusus vulneratus caprinum sanguinem bibit, cum pallore & inuidia, veneni sibi dati insimulari Q. Cæpionem inimicũ vellet, *Plut. lib. 28. cap. 9.*

Sociale Bellum siue Italicum, quod non nisi

Anni ante Christum natum.	Anni vrbis conditæ.		Anni mundi
			3993
79	658	C. Claudio Pulchro, M. Perpenna,	
	659	L. Marcio Philippo, Sext. Iulio Cæsare.	
	660	L. Iulio Cæsare, M. Rutilio Pupo.	
		Bellum sociale.	
	661	L. Porcio Catone, Cn. Pompeio Strabone.	
	662	L. Sylla, Qu. Pompeio Rufo.	
			4011

quinto

Anni ante Christũ natum.	Anni vrbis conditæ		Anni mundi
87			
		Mithrydaticum alterum Syllæ, ET Ciuile, siue Marianum.	3993
	663	*L. Cornelio Cinna, Cn. Octauio*	
		Ciuiie alterum Octauianum. atque Cinnanum.	
	664	*L. Cinna 2. C. Mario 7. eóque mortuo, L. Valerio Flacco*	
	665	*L. Cinna 3. Cn. Papyrio Carbone.*	
	666	*L. Cinna 4. Cn. Papyrio Carbone. 2.*	
	667	*L. Scipione, Cn. Norbano.*	
		Aliud Ciuile Syllanum.	
			4011

quinto post anno à Sylla confici potuit. Eò nondum finito, (Nam Sylla eius reliquias adhuc in Campania persequebatur) præcedentibus multis ostentis & prodigiis ciuilia bella secuta sunt per annos fermè 40. dum Marius belli Mithridatici gerendi, quod Syllæ mandatum erat, cupiditate teneretur.

Marsicum etiam nonnulli appellant, quod à Marsis primum fuerit commotum & eorũ imperatore Popędio. *Strabo lib. 5.* Illud Lucullus cõfecit.

Capitolium custodum negligentia exuritur.

Sothymius rex Thracum Græciam ingressus cunctos Macedoniæ fines depopulatur, donec à C. Sentio Prætore superatus cogitur in suũ regnum redire. *Oros.*

Mithridaticum bellum foris exarsit L. Sylla, Qu. Pompeio Coss. Domi ciuile à C. Mario, qui sexies consul fuerat excitatur. Vrbis *662.*

Dum Sylla Coss. ciuili bello & ordinãda rep. Romæ occupatur, Mithridates Phrygiam pop. Rom. prouinciam cum exercitu intrat. Asia in potestatem redacta omnes ciues Romanos vno die interficiendos curat. Qu. Oppilium Proc. & M. Aquilium Legatum captos, excruciatosque necat. Rhodum, quæ sola in fide permanserat, oppugnat. Per Ariarathen filium Thraciam & Macedoniam, per Archelaum præfectum Græciam inuadit, ac Pireum atq; Athenas occupat. *Plutarch.*

Marius, Cinna, Carbo, Sertorius cum suis exercitibus in Vrbem recepti, eam velut captam cædibus & rapinis vastarunt.

Hic est Marius qui Iugurtham cepit, 2. consulatu cum ante currum suum duxit. Tertium Consul absens creatus est. Quartum Teutoniorum exercitum deleuit. Quintum Consul Cimbros fugauit. Sextum rempub. turbatam seditione tribuni Pleb. & Prætor. qui armati capitolium occupauerant, vindicauit. Post septuagesimum annum patria per arma ciuilia pulsus armis restitutus, septimùm consul factus est.

Sequentem in annum C. Marius septimum & L. Cinna secundum Consules nullis habitis comitiis se renuntiarũt. Primus autem fuit Marius, qui septimum consulatum cepit ex Plutarcho. In quo est mortuus suo bono, ne esset spectator calamitatum, quæ ciuilia bella suæ familiæ attulerint, præsertim filio & nepoti.

Inde L. Cinna & Cn. Papirius Carbo semet hoc exemplo Consules per sequens biennium crearunt. *Epito. 83.*

Quod triennium sine armis ciuilibus fuit. *Cic. in Bruto*, nisi quòd Cinna & Carbone dominantibus maior pars nobilitatis Roma in castra Syllæ fugit, tanquam in portum quendam. *Plutarch* & ipsi bellum contra Syllam pararent. *Epitom.*

Per idem tempus L. Flacco consul in locum Marij mortui suffecto portas tota Asia claudebat. Mithridatem autem non modo recipiebat,

ſuis vrbibus, verum etiam vltrò vocabat.

Hoc eodem triennio Sylla in Græcia & Aſia contra Mithrid. res gerebat, donec pace cum eo facta ſe contra Mar. j & Cinnæ factionem conuertit. Pacis conditiones fuêre, vt is cederet Aſia, Bythinia, Cappadocia Paternis.i. Ponticis finibus contentus eſſet.

C. Fimbria deſertus ab exercitu, ſe ipſe percuſſit, qui paulo ante fuſis aliquot copiis Mithridatis vrbem Pergamũ ceperat, obſeſſumque regem parum abfuerat quin caperet. Ilium vrbem, quæ ſe poteſtati Syllæ reſeruabat deleuerat, ac magnã partem Aſiæ recuperarat. Cinna ab exercitu ſuo, quem inuitum cogebat naues cõſcendere contra Syllam. Anconæ interemptus eſt. Conſulatum Carbo ſolus geſſit.

Sylla autem compoſitis tranſmarinis, in Italiam reuectus Norbanum Coſ. ad Canuſium vicit. Carbo Romæ Syllæ amicos hoſtes iudicandos curauit.

Q. Sertorius Sueſſa capta, rebus Marianis deploratis in Hiſpaniam vlteriorem confugit.

Sequenti anno bellum ciuile confectum eſt, Mario ſuperioris filio conſule fugato, Carbone & Norbano exercitu ſpoliatis, recuperata republica.

Sed hanc præclaram victoriam crudelitate Sylla fœdauit. Nam octo millia deditiorum in via publica trucidauit. Tabulam proſcriptionis fixit. Vrbem & vniuerſam Italiam cædibus repleuit. Prænestinos omnes inermes concîdi iuſſit. Marium captum cruribus brachiisq; fractis, auribus præſectis oculis effoſſis necauit. Marium eius filium ad necem ſui compulit. Carbonem per Pompeium occidit. Ita centena millia hominum Italico Ciuiliq; bello conſumpta ſunt. *Obſequens.*

Dictaturam per annos 120. intermiſſam ſibi aſciuit. Siquidem proximo anno, quam Annibal ex Italia exiit, vltimus dictator fuerat creatus. *Plutar. Velleius.*

1 AVLETES à ſuis pulſus Romam venit P. Lentulo. Qu. Metello Coſſ. ſed quia Sibyllinis quibuſdam verſibus Romani mouebantur, ne regem Alexandrinum profugum cum exercitu reducerent, reditu deſperato Epheſum ſe contulit, donec a Gabinio Syriæ præſide anno ſequenti, nulla neque Sibyllinorum oraculorum, neque Senatus ratione, vnius iuſſu Pompeij, tum conſulis reduceretur. *Strabo lib.17. Plutarc. in Catone.*

Damnatus tamen Gabinius quòd contra Senatus & pop. iudicium eum reduxiſſet. Sic nominatus, quaſi Tibicen, quod tibiis canere præter dignitatem regiam ſolitus eſſet.

Pulſus autem, propter flagitia, maximéque ob intolerabilium tributorum exactionem, quæ per vim extorſerat, vt ſocius populi Rom. appellaretur, Archelao Berenices trium filiarum regiarum maximæ ſponſo in regem aſſumpto. Ex annuis enim vectigalibus capiebat talẽtorum duodecim

Anni ante Christum natum.	*Anni vrbis conditæ.*		*Anni mundi*
	668	II. 1 PTOLOM. Auletes, an.30.	3991
79	691		4011
		Alexandria regina Iudæorum.	
		Hircano eius filio Pontif.	
		Tigrane Armenio Syriæ rege.	
		Mithridate 3, Parthorum rege octauo, deinde Orode, an.18.	
			4041

millia

Anni ante Christum natum.	Anni vrbis conditæ.	Romæ Coss.	Anni mundi
79			4011
	668	*C. Mario, Cn. Carbone 3.*	
	669	*M. Tullio Decula, Cn. Dolabella.*	
	670	*L. Sylla 2. Qu. Metello Pio.*	
		Bellum Sertorianum Hispaniense.	
	671	*P. Seruilio Vatia Isaurico, Appio Claudio Pulchro.*	
		Coniuratio Cn. Pisonis.	
49			4041

millia quingena, id est, nummo nostro, scutatorum septuagies quingena millia, cōmuni lingua, septem milliones & semis, quantum hodie vniuersi Galliarum regni, quod omnium regnorum fructuosissimum habetur, annua tributa non conficiunt. *Paul. Manutius in lib. 1. Famil. Cic.*

Pompeio circa Iudæam res gerenti, octona millia equitum suá pecunia tolerauit, mille conuiuas totidem aureis potoriis, mutans vasa cum ferculis saginauit. *E Varrone Plinius.*

Berenice sorore eius ad regnum euectâ Ægyptij legatos & ipsi Romam miserunt, qui crimina regis purgarent, quorum alios ferro rex sustulit, alios pecunia, ne quid aduersus se agerent, corrupit.

Iudæi literas Græcas studiose discebant. Hinc Ezechiel Tragœdiarum Poëta Græcis Carminibus exitum populi de Aegypto scribit. *Clemens Alex. 1. Strom.*

Seorsum in Aegypto & Cilicia, vbi ab Alexandri Magni sæculo illæ literæ excultæ sunt. Hinc olim ab exteris scriptoribus Tarsus B. Pauli vrbs, mater vrbium dicta est, non tam è mercimoniorum frequentia, quàm ex studiis, & Tarsense Gymnasium apud Strabonem nominatissimum, quod etiam li. 14. Athenas & Alexandriam superasse refert, ac in eo indigenas didicisse τὴν ἅπασαν ἐγκύκλιον παιδείαν.

Orodes occiso Mithridate fratre duobus annis ante Mithridatis pontici mortem cum filio suo Pacoro Parthorum nonus rex euasit annos 18, sub secundum Pompei & Crassi consulatum, quando Gabinius Syriæ præerat.

Hunc Mithridatem Florus & Romanæ ferè historiæ de Pompeio, Phraatem vocant, quoniam Phraates vocabatur is, qui cum Romanis, id est, Sylla primus negotium habuit.

Rex Sueuorum Vrbis 694. Metello Celeri Cos. Galliarum præfecto Indos in suum litus tempestate proiectos dono dedit. *Plin. lib. 2. cap. 67.*

Mithridates Cappadociam pulso Ariobarzane, Tigranis Armeniæ regis ope occupauit, quā postea restituit, cum Sylla Murenā à bello reuocasset. *Appian.*

Ariobarzanes pulsus à Tigrane studiis Mithridatis Romam venit.

E Bibliotheca Apellicontis Teij plurimi Aristotelis & Theophrasti libri nunquam antea publicati, post captas Athenas à Sylla Romam deferuntur. *Plutar. in Sylla.*

Ante Peripatetici veteres Aristotelis Acroamaticis caruerunt, paucos exotericos habentes. Quare hinc deinceps posteriores Peripatetici exquisitius Philosophari cœperunt sub Seuero Imp. Aphrodiseo eos diligenter euoluente & commentariis illustrante, *Politia. in Miscella.* Paulò ante Plotinum & nostrum Origenem.

Andronicus Aristotelē scholiis illustrat. Ante eum Aristotelica secta aruit, vigentibus duntaxat Academica, Stoica, Epicurea.

	An ante christum natum.	Anni vrbis conditæ.		Anni mundi
Oroeses Albanorum rex, qui hiberna Pompeij es in Asia gerentis aggressus est.				
Artoces Iberiæ rex, qui obsidibus datis à Pompeio cum pace dimissus est.				4011
Phraates cum Tigrane de agris Gorduensibus disceptat. Sed hos per Afranium occupatos Põpeius Tigrani regi attribuit.	79			
Phraates rex Parthorũ iratus Pompeio quòd cum ad se scriberet, non regem regum vt mos erat, appellasset, transitu Euphratis impedito, in Tigranem & eius filium generum suum, mouet, deinde cum ipsis in gratiam redit. *Dyonisius Appianus.*		672	*M. Lepido, Qu. Catulo.*	
ROMANA *sub. Pt. Aulete ab anno V.C. 668. ad 700.*				
Vrbis 670. libri Sibyllini cum capitolio conflagrarunt.				
Licinius Murena à Sylla in Asia relictus bellum contra Mithridatem redintegrauit, suspicatus, ne Mithridates in Bosphoranos verbo, re aduersus Romanos se instrueret. Victus in Phrygiam se recepit.		673	*M. Æmilio Lepido Mamerco D. Bruto.*	
Mithridates pellit Cappadocia Ariobarzanem, nec eam ei restituit, donec Sylla Murenam à bello reuocasset. *Appianus, Cicero pro lege Manilia.*				
Pompeius adhuc eques in Africa Cn. Domitium proscriptum & Hiarbam regem Numidarum, ad quos Carbonis mortui copiæ, ex Sicilia confugerant, intra 40. dies vicit & interemit. Inde 24. annos natus ex Africa triumphauit & Magni nomen à Sylla accepit. *Epitome Liuij 89. Velleius. Plutar. Cic. Ibid.*			Ciuile lepidi.	
Ità primus eques, sine magistratu, nondum Senator, adhuc adolescens triumphauit.		674	*Cn. Octauio, C. Curione Scribonio.*	
Mytilenæ in asia, quæ sola vrbs post victum Mithridatem arma retinebat, expugnatæ, dirutæque sunt, *Epit. 89.*				
Bellum Sertorianum tanquam Syllanæ proscriptionis fuit hæreditas, post multos victos cæsósque Romanos duces vix confectum à Pompeio decimo anno pòst. Nam Sertorius à M. Antonio & M. Perpenna & alijs conjuratis in conuiuio interfectus est octauo Ducatus sui anno. Perpenna autem, ad quem imperium partium translatum erat, duobus post annis à Pompeio captus & cum reliquiis deletus. *Orosius.* Sicque, receptæ Hispaniæ.		675	*Lu. Octauio, C. Aurelio Cotta.* Mithridaticum aliud Luculli.	
Anno sequenti Sylla dictaturam abdicauit, ordinata Rep. de quo Cæsar apud Suetonium, Syllam nesciuisse literas, qui dictaturam deposuisset.				
Sic bella ciuilia post annos fermè 40. finem habuerunt. *Oros. lib. 5. cap. 18.*				
Quorum duo inter Marium & Syllam. Octauium & Cinnam per 20. annos tracta plusquam 150. millia Romanorum consumserunt. *Idem lib. 5. cap. 2.*	49			4041
Consulates 24. Senatores fermè 300. Ante prodigia dira visa sunt. *Obsequen.*				

Anni ante Christum natum.	Anni vrbis conditæ.		Anni mundi	
				Florentia Hetruriæ vrbs à Syllanis militibus conditur.
79			4011	Hic est Sylla, qui post victoriam ciuilem se Fœlicem appellari voluit. Ludiones & reliquum instrumentum Ludicrum ex Olympia Romam traduxit Olymp. 175. quando Pompeius Magni cognomentum accipiebat.
	676	*L. Licinio Lucullo, M. Aurelio Cotta.*		Catenas Iugurthæ manibus iniecit, Mithridatem compescuit, cæsis in Thessalia hostium centum millibus, castris quoque expugnatis. Renouato deinde bello iterum fudit ac exercitum eius deleuit. Athenis captis libertatem & ciuibus, quæ habuerant, reddidit. Dardanos Enetos aliósque Thraciæ populos Macedoniæ incursantes adortus multis præliis fregit. Sociale bellum repressit. Cinnæ dominationem
		Bellum Piraticum 2.		coercuit. Marium proscriptum & exulem reddidit. Primus Romanorum morte mulctauit. *Appian.*
				Deposita dictatura priuatus vixit, commentaria scripsit, Lucullóque dedicauit. *Plutarch.*
	677	*M. Terentio Licinio Lucullo, C. Cassio Varo.*		M. Lepidus eius inimicus primus omnium limina ex Numidico marmore in domo posuit, magna reprehensione. *Plin. lib. 36.*
				Seditionem mouet, lege promulgata de actis Syllæ, qui proximè obierat, rescindendis.
		Seruile Spartaci,		A Catulo altero Cos. & Pompeio, qui iam Miluium pontem collémque Ianiculum cũ exercitu insederat, Italia pulsus in Sardiniam refugit, vbi frustra bellum molitus, paulò pòst morbo interiit. *Appian. Plutarch.*
	678	*L. Gellio, Cn. Lentulo Claudiano.*		Victores, quod non temere in aliis ciuilibus bellis contigit, pace contenti fuerunt. *Florus.*
				Appius Claud. Proconsul Thracas pluribus præliis vicit & in Sarmatas vsque penetrauit. *Florus.*
				M. Perpenna iam Lepidi partibus, præsertim eo in Sardinia mortuo, fractis, ad Sertorium in Hispaniam magno cum exercitu venit.
	679	*Cn. Aufidio Oreste, P. Cornelio Lentulo Sura.*		Curio consul retulit ad Senatum, vt legati Erythras mitterentur ad carmina Sibyllæ colligenda & Romam deportanda. *Lact. lib. 1. & lib. de Ira Dei.*
				Lucretius Poëta Epicureorum amatorio poculo in furorem versus, cum aliquos libros, per insaniæ interualla conscripsisset, quos Cicero emendauit, se sua tandem manu confecit, ætatis quadragesimo quarto.
				Hoc sæculum philosophorum sectis præstantioribus neglectis, multos habuit Epicureos, Pomponium Atticum, Velleium &c. Vtinam
	680	*M. Licinio Crasso Diuite, Cn. Pompeio Magno.*		nostrum plures non habeat, dum ardentius Lucretius legitur, exponitur, emendatur, quam &c.
				Lucullus, Crassus, Antonius oratores clarissimi.
49			4041	L. Lucullo, M. Cotta Coss. Nicomedes rex Bithyniæ mortuus populum Rom. hæredem reliquit. Tum Bithynia in prouinciæ formam redigitur. *Eutrop.*

	An. ante christum natum.	*Anni vrbis condita.*		*Anni mundi*
Bellum Piraticum in Cilicia & Pamphylia secundum ab eo, quod antea M. Antonius Prætor confecerat, ortum ob inquietam Mithridatis prælijs Asiam, triennio emenso confectum à P. Seruilio, qui proinde Isaurici nomen assumpsit. *Oros.*	79			4011
Seruilius Proc. bello piratico Pamphyliam, Ciliciam, Pisidiámque deuicit, fecitque prouincias *Iornandes.* Lyciam, *Orosius.* Isauriam. *Marcell. lib.*14. Phrygiam, Cretámque Piratico bello perdomitas in eandem prouinciæ formam redegit. *Iustinus lib.*14. *& Rufus.*		681	*Q. Metello Cretico, Q. Hortensio.*	
Cilices & Isauros, qui se piratis & prædonibus coniunxerant, subegit & viam per Taurum primus instituit. *Rufus.* Præterea Olympum montem peruagatus Phaselin, Corycum, Olympum tres magnas eius terræ vrbes cepit. *Pedianus in Verrinas.*				
L. Magius & L. Fannius transfugæ à Mariano exercitu, à Mithridate ad Sertoriũ in Hispaniam mittuntur de paciscenda cum eo aduersus Rom. belli societate.		682	*L. Cæcilio Metello, Q. Marcio. Rege.*	
Mithridatem fœdere cum Sertorio icto bellum nouum inferentem, Bithyniámque occupantem, Cottam apud Calcedona terra marique fundentem, vrbem Cyricum obsidentem, vt inde totam Asiam inuaderet, L. Lucullus cum maximo exercitu adueniens cohibet. *Plutarch.* cum eo bellat annis septem. *Velleius* fame ferróq; ad centum ferme hominũ millia delet, pulsumq; regem Bithynia, cogit in Pontum profugere. *Idẽ & Epit.* 95. túmque Tigranis Armenij generi sui & Macharis Bosphorani, filij sui auxilia implorare. *Appian.*			Bellum Creticum.	
Deiotarus Gallogræciæ tetrarches Mithridatis quoque præfectos bellum in Phrygia mouentes repellit. *Epit.*94.		683	*C. Pisone, M. Atilio Glabrione.*	
Bellum Gladiatorium in Campania per tres annos. Aliis, Seruile tertium, siue Spartacum in Italia. Nam 74 gladiatores ducibus Spartaco, & Oenomao & Crixo, effracto Capuæ Lentuli ludo, per Italiam vagantes, vocitatis ad bellum seruis Vesuuium montem belli sedem faciunt. Cl. Pulchrum & P. Varinium prætorem vincunt. Contra eos etiam male pugnarunt Lentulus & Gellius Coss. Qu. Arius & Cn. Manlius Prætores, C. Cassius proconsul, donec a M. Crasso Prætore anno tertio post bellum inchoatum, priore prælio 35. millia eorum, cum duce Granico, posteriore quadraginta millia cum ipso Spartaco cæderentur.		684	Bellum Piraticum 3, *M. Lepido, L. Tullo Volcatio.*	
Curio Scribonius Daciam tenùs venit, sed tenebras saltuum expauit, *Florus.* Dardanis & Mæsiis per triennium subactis primus Romanorum ducum ad Danubium vsque peruenit. *Rufus,* vrbis 679.			Coniuratio Cn. Pisonis.	
Lucullus aperit Pontum & regiis quondam opibus & natura regionis vallatum. *Cic. pro Archia.* Nam Amisum & Eupatoriam vrbes Ponticas obsidione cinxit & Themiscyram. *Appian.*	49			4041

30. milli-

Anni ante Christum natum.	Anni vrbis condita.		Anni mundi	
				30.millibus ad Cabira cum quinque millibus cæsis Mithridatem ad Tigranem fugat. *Eutrop.*
79			4011	Marcus autem Lucullus Macedoniam sortitus ad terminum gentium lacúmque Mæotim peruenit. Per Thraciam cum Bessis primus pugnauit. Thraces montanos subegit, Eumolpidam quę nunc Philippopolis dicitur, Olympiadé quæ modo Adrianopolis Cabylem, Apolloniam, Galatiam, Parthenopolim supra Pótum positas ciuitates occupauit, Tomos ad Danubium vsque perueniens, Scythis arma Romana monstrauit. *Florus.*
	685	*L. Aurelio Cotta, L. Manlio Torquato.*		Censorium nomen triste seuerúmque à sedecim annis intermissum M. Crasso, Cn. Pompeio. Coss. repetitur, Cn. Lentulo, & L. Gellio censoribus creatis, qui asperam censuram egerunt, quatuor & sexaginta senatu motis, *Epit. 98. Pedianus in Verrinas.* Eorum muneris erat Senatum legere, equites inspicere, censum ciuium agere.
		Bell. Mithridaticum Pompeij.		L.Metellus Prætor in Sicilia à C.Verre afflicta contra Piratas prosperè rem gerit. *Epit.98.* Pergamenonem Archipiratam nauali terrestríque prælio comminuit. *Oros.*
	686	*L. Iulio Cæsare C. Martio Figulo Thermo.*		Qu.Hortensio consuli Creta ac bellũ cũ Cretensibus gerendum obtigit, sed is vrbe ac foro, in quo dominabatur, delectatus, Metello collegæ exercitum ac prouinciam concessit. *Xiphilinus.* Ob eandem causam postea Cicero Macedoniam, quæ sibi obtigerat, C. Antonio Collegæ concessit, neque in prouinciam ex consulatu profectus est.
	687	*M. Tullio Cicerone, C. Antonio.*		Mithridates & Tigranes à L. Lucullo in Armenia victi bellum reparant missis ad finitimos reges legatis, vbi Arsaces Parthus pacta cum Lucullo Societate, eum tamen non adiuuit. *Dio.* anno septimo & vltimo Lucullani imperij regna sua recuperant & augent. *Velleius.*
		Coniuratio Catilinæ.		Bellum Creticum, quòd Mithridati Cretenses fauissent, peragitur à Metello intra triennium. *Eutrop.*
				Creta prouincia facta. *Rufus. Iustin. lib.* 41.
	689	*D. Iunio Silano, L. Licinio Murena.*		Piraticum siue Maritimum extrema hyeme apparatum, ineũte vere susceptum, media æstate confectum est à Pompeio, qui à Brundusio profectus, quinquagesimo die totam ad imperium Ciliciam adiunxit, omnes, qui vbique prædones fuerunt, partim cepit, partim interfecit *Cic. pro lege Manil.*
				Intra 40. diem toto mari eos expulit, & acceptis in deditionem piratis agros vrbésque dedit. *Epit.99.*
				In maritima Ciliciæ ora vrbem Solos à Tigrane deletam restituit & Pompeiopolim appellauit. *Dio.*
				In Cretam, alteram post Ciliciam prædonum arcem, multos eorum persecutus est. *Plutarchus.*
49			4041	Piratis octingentas 46. naues ademit. Acilius Glabrio successor Lucullo datus, quòd imperij diuturnitati modum statuendum veteri exemplo putarent, *Cic. pro lege Manilia.*

	An. ante christum natum.	*Anni vrbis condita.*		*Anni mundi*
L. Lucullus primus imperator appellatur, Armenia, Mesopotamia, Nisibi cum regis Armeniæ fratre capta.				4011
Piso, Catilina, Antronius circiter Nonas Decembris parabant Cal. Ianuarij, deinde re patefacta Nonis Feb. L. Torquatum, L. Cottam Cos. cum plerisque senatoribus interficere, ipsum Pisonem correptis fascibus cum exercitu ad obtinendas duas Hispanias mittere. Sed coniuratio non processit signo à Catilina celeriùs dato. atque hic Catilinariæ coniurationis primordia. *Sallustius, Epitome* 101. *Sueton. in Cæsar. Cicero pro Sylla.*	79	689	*M. Pupio Pisone, M. Valerio Messala Nigro.*	
Tigranis filius ad regem Parthorum transfugiens primum vna cum illo bellum patri intulit ad Artaxata, deinde recedente Partho à patre victus ad Pompeium se proripuit.				
Pompeius cum rege Parthorum Phraate amicitiam renouauit, equestri prælio Mithridatem vicit & in Bosphoron impulit. Tigranem in deditionem accepit, eique ademptis Cappadocia, Syria, Phœnice, Sopheno, Cilicia, regnum Armeniæ restituit, & pecuniam ingentem imperauit, filium eius, qui iis, quæ ipse statuerat, non stabat, in vinculis habitum Romam misit. *Epitom.* 10.		690	*Q. Metello Celeri. Q. Africanio.*	
Mithridatem persequens in vltimas ignotásque gentes, Iberos, Albanósque, qui transitum non dabant, vicit. *Epit.* 101. *Appian.*				
Triennio bellum istud Mithridaticum confecit, non quòd planè Mithridatem superasset, (Nam is deinceps cum exercitu in Italiam transitum moliebatur, vt olim Annibal) sed quia Pharnaces filius Patri insidias faciens eum septuagenarium veneno sibi mortem consciscere coëgerit, quòd se permittens Pompeij potestati, regnum Patris consecuturum speraret: *Dio, Plutarch. Appian.*		691	*C. Iulio Cæsare, M. Calpurnio Bibulo.*	
P. Sylla & P. Antronius Coss. designati cùm essent, eorum alterum L. Cotta, alterum L. Torquatus ambitus damnarunt, & in eorum locum, Consules creati sunt. *Pedianus in Cornelianam.*				
Cicero Consul suo consilio atque eloquentia efficit, ne leges aliquot perniciosæ à Tribunis pleb. & quidem C. Antonio collega non repugnante, promulgatæ ferrentur, vt lex Agraria, de Campano agro diuidendo &c. *Dion. & ipse in Pisonem.*		692	*L. Calpurnio Pisone, Au. Gabinio.*	
Coniuratio Catilinæ extremo ferè anni, Ciceronis præcipuè industria, oppressa est. Coniuratoribus multis captis & extremo supplicio affectis, cæteris foris in agro Pistoriensi à C. Antonio deletis. *Sallust. Dion. Appian. Plutarc.*				
Mithridaticum bellum tractum fuit per 40. annos. Consulatu Ciceronis & Antonij vix consumptum. *Oros. lib. 6. c. 1.*				
Ita Pompeius vnica profectione Armeniam, Pontum, Paphlagoniam Galatiam, Cappadociam, Bithyniam, Phrygiam, Ciliciam, Syriam Arabiam, Albanos, Iberos, Hircanos, Scythas	49			4041

Iudæos,

Anni ante Christum natum.	*Anni urbis conditæ*		*Anni mundi*	
				Iudæos,&c. ad Caucasum montem vsque & Euphratem,Mysiam,Lydiam,Cariam, Ioniam, Asiam,quæ ad Pergamum est,atque ipsam Græciam partim recuperauit, partim nunc primùm subiecit. *Appianus.*
79		Bellum Gallicum Cæsaris.	4011	Tigrani Armeniam maiorem permisit, Pharnaci Mithridatis filio Bosphorum, Ariobarzani Cappadociam, Antiocho Commageno Seleuciam,Deiotaro atque aliis Tetrarchis minorem Armeniam,& Galatiam, Attalo & Pylemeni Paphlagoniam, Aristarcho Colchidem, Palestinam Hyrcano. *Idem.*
	693	*P. Cornelio Lentulo Spinthere, Qu. Metello Nepote.*		Asiam,quæ antea Romanum imperium terminabat,tribus nouis prouinciis victoria cinxit. *Cic. de Prouinc.* Ponto videlicet,quem ille cum Bithynia iūctum vnam prouinciam fecit (*Strabo.*) Syria, (*Marcel. lib. 14.*) Ciliciæ parte,quæ nondum imperio Rom. subiecta erat. Sicque Asiam, quam vltimam prouinciam acceperat patriæ, mediam reddidit. *Ipse apud Plin. lib. 7.*
	694	*Cn. Lentulo Marcellino, L. Marcio Philippo.*		De iis omnibus, Creta item & Basternis triūphauit. *Plin. lib. 7. cap. 26. lib. 37. cap. 2.* ex tot bellis per biduum vnico triumpho contentus ætatis quadragesimo quinto. *Velleius.* Post tot victorias infœliciter res gessit quòd indignè templum Dei captis Hierosolymis habuisset. Nam. M. Cicerone & C. Antonio Coss. captum Hieros. templum à Pompeio. *Ioseph. lib. 14. Antiquit. cap.* 8. annis 32. ante Augustum. 61. ante ortum Christi.
	695	*Cn. Pompeio 2. M. Crasso 2.*		Eodem anno natus traditur Augustus Cæsar, 9. Cal. Octobris. Apollo à L. Lucullo ex Apollonia Pōti vrbe, 30. cubitorum, 150. talentis factus Romam transfertur. *Plin. lib. 34.* C. Cæsar Conf. Illyriam ac Galliam citeriorem cum tribus legionibus à Populo, vlteriorem cum vna legione à Senatu in quinquenniū obtinet.
	696	*Appio Claudio Pulchro, L. Domitio Ahenobarbo.*		Mox P. Clodius Tribunus Pl. fit,& Ciceronē vrbe pellit,quod Consul ciues Romanos Catilinæ socios necasset,domo eius incensa,area Libertati consecrata,bonis publicatis, prædiis direptis,eo aqua & igni interdicto, lege lata, ne quisquam tectum intra quingenta millia passuū ab Italia præberet, ne quis de eo ad Senatum referret,ne decerneret,ne disputaret, ne loqueretur,ne pedibus iret,ne scribendo adesset. Cicero exulans in Macedoniam se confert. Cuius rei causa 20. hominum millia vestem obmutarunt,rostra ingemuerunt,forum obmutuit. De eo reuocando Pompeius cogitat,cumq; hoc anno ab octo Tribunis Pl. de reditu eius promulgatum esset,vnius Ælij Liguris intercessione nihil perfici potuit. *Dion. Appian. Plut. Cic. pro domo.*
49			4041	Sed sequenti anno Cn. Pompeio inter alios nitente,T. Annio Milone Trib. Pl. agente,P. Lētulo Cos. referente reuocatus est. Area domus eius, Pontificum sententiis, religione liberata,

domo ac villis publica pecunia restitutis.

Heluetij tectis suis incensis atque relictis, cum nouas sedes quærerent iter faciunt per Galliam Narbonnensem. A Cæsare prohibiti, victi, tandémque in deditionem accepti, domos suas repetunt.

Cæsar precibus Æduorum & Sequanorũ, qui se ab Ariouisto Germanorum rege opprimi querebantur, in eum mouit, & fusum vsq; ad Rhenum insequitur. Ita vna æstate duobus bellis cõfectis in hyberna ad Sequanos exercitũ reduxit *Ipse lib.1.*

Sequenti anno Belgas cecidit, Suessiones, Bellouacos, Ambianos in fidem recepit. Neruiorum gentem propè ad internecionem redegit. Aduaticos in deditionem redegit. Inde per P. Crassum Venetos, Vuellos, Osisinos, Curiosolitas. Sesuuios Aulercos, Rhodones, quæ sunt maritimæ ciuitates. *Idem.*

Tertio per Titurium Sabinum & Crassum omnes fere Aquitaniæ populos. *Ipse lib.3.*

Quarto Vsipetes, Germanos, Tenchtheros, magna cum multitudine Rhenum transgressos, quod à Sueuis complures annos exagitati bello premerentur, funditus delet. Quo Germanico bello in Gallia confecto Rhenum transit, ponte in flumen facto Sicambrorum vicis, ædificijsq; incensis propter Sueuos se in insidijs expectantes, in Galliã rediit, pontémque rescidit. In Britanniam inde traiicit. Petentibus pacem dedit obsidibus acceptis. Reuersus Morinos rebellãtes & Menapios sub potestatem redegit. *Idem.*

Quinto Treuiros & Germanos Transrhenanos in fide cõtinuit. Classe iterum in Britanniam traiecit, obsidibus acceptis & tributis impositis in Galliam recessit. Castra Q. Ciceronis in Neruijs à Gallis aliquot, Ambiorige duce Eburonũ, oppugnata, fusis hostibus liberauit. *Ipse.*

Sexto (nam in aliud quinquennium imperium ei fuerat prorogatum) Treuiros in fugam compulit. In Germanos, qui eis auxilia dederant, ponte refecto iterum mouet. Sed cum Sueuos sese in syluas recepisse cognouisset in Ambiorigem Eburonum regem reuersus Eburones fundit & dissipat.

Septimo Galli cum Cæsarem in Italiam profectum, putarent illic retinendum vrbano motu occisi Clodij, die constituta Genabi ciues Romanos negotiantes interficiunt. Carnutes se belli principes instituunt. Aruerni & ipsi Vercingentorige duce arma capiunt, ac Pictones, Parisios, Cadurcos, Turenos, Aulercos, Lemouices, Andos, Bituriges sibi socios adiungunt. Recurrens Cæsar Velaunodunum Senonum oppidum expugnat. Genabum Carnutum diripit & incendit, Nouiodunum & Auaricum diuturna oppugnatione capit. Gergoniam diu, sed frustrà oppugnatum omittit, Alexiam Mandubiorum magno apparatu obsessam, dedito sibi Vercingentorige Aruerno, ad deditionem adducit. Æduos Aruernósque in fidem recepit. *Ipse.*

Anni ante christum natum.	Anni vrbis conditæ.		Anni mundi
			4011
79			
		Parthicum Crassi.	
	697	*Cn. Domitio Caluino. M. Messala.*	
	698	*Cn. Pompeio 3. Q. Metello Pio.*	
	699	*M. Claudio Marcello, S. Sulpicio Rufo.*	
49			4041

Anni ante christũ natum.	Anni urbis conditæ		Anni mundi	
79			4011	Octauo Carnutes est persecutus. Inde Bellouacos Cocleo Duce interfecto. Per Caniniũ & Fabium legatos rem benè contra Pictones gerit Vxellodunum Carnutum capit. In Treuiris per Labienum prosperè pugnat. Omnes Aquitaniæ ciuitates in fidem recipit, in Belgio ad legiones hibernat. *Ipse, Hirtius Dio.* Nono nullum bellum gessit, sed honorificè ciuitates appellando, principes præmiis maximis afficiendo, nulla noua onera imponendo, defessam tot præliis Galliam spe meliorum in pace continuit. Maximè quia profectionem in Italiam pararet, vt suam Antoniique petitionem commendaret. Decimo, Gallias & Britannias tributarias facit. *Rufus.* Omnem Galliam à saltu Pyrenæo, Alpibusq; monte Gebenna vsq; ad Rhodanum & Rhenum, circuitu patentem bis & tricies centũ millia passuum præter socias & bene meritas ciuitates in prouinciæ formam redegit, eique in singulos annos stipendij nomen imposuit *Suet.*
49	700	12 m Ptol. Dionysius, an. 2.	4041	m Ptol. Dionysius à Pompeio restituitur, pro qua gratia illum è prælio Pharsalico ad se confugientem proditoriè die post fugam octauo per Achillam occidi iussit, auctore Theodoto præceptore & Photino procuratore.
47	702		4043	Eum adhuc adolescentem bello Alexandrino Cæsar mersit, necauitq; regno Ægypti Cleopatræ sorori, cum qua stupri consuetudinem habuerat, tradito *Eutrop. in Cæs. Oros. libro 6. capite 14.* Bellis ciuilibus Romanis Parthi Pompeio cõtra Cæsarem, item Bruto & Cassio aduersus Augustum & Antonium misere auxilia.
		Orode 2. Parthorum nono.		Post belli finem rursum, Pacoro duce Orodis regis filio, & Labieno, qui Pompeianarum partium fuerat, & bello victus ad Parthos transfugerat, Syriam irrupetunt, ac totam occupauere prouinciam. Quos P. Ventidius Bassus cum toto exercitu ad internecionem deleuit. Aiunt autem Labienum & Pacorum à Ventidio eo potissimum die interfectos, quo antea Crassus victus fuerat, ne aliquando Romani ducis mors inulta relinqueretur. Nec longè post id prælium Orodem regem à filio Phraarte occisum esse. Pharnaces à Pompeio Bospori Cimmerij rex constitutus patrij regni recuperandi cupidus, Colchida, Armeniam, Cappadociæ & Ponti partem occasione bellorum ciuilium in potestatem reduxit. Domitium Caluinum à Cæsare missum profligauit. Inde reliquas Ponti partes, expugnatâ Amiso occupauit. Cũ Cæsare postremo congressus ad Zeliam, vno prælio fugatus, ab Asandro Bosphorani tumultus auctore necatus est. *Cæsar, Hirtius, Appianus.* Iuba regis à Cæsare victi filius, historiam scripsit, & captiuus in triumpho Cæsaris ductus est.

ROMANA *Ptol. Dionysio & Cleopatra regibus Ægypti ab vrbis 700. ad 707. vsque ad Cæsaris necem.*	*Anni ante christum natum.*	*Anni vrbis conditæ.*		*Anni mundi*
Ante bellum ciuile 320. millia Ciuium censa sunt, cùm tribus annis pòst Cæsare censum agẽte dimidio minus inuenta sint, *Plutarch.* id est, 150. reliquis bello ciuili confectis.	49			4041
Lentulo & Marcello Coss. Ciuilla bella cœpta sunt, id est, Belli Gallici decimo.				
Cæsar, vbi vltrò citróque de pace legatis missis conueniri nõ potuit, traiecto Rubicone, in Pisaurum, Fannũ; Anconam occupat, Tigniũ Auximum, Asculum recipit. Consulibus, & Optimatibus Roma profugientibus Picenum percurrit, Pompeium Luceria Canusium proficiscentem, atque inde Brundusium, Brundusio autem in Epirum Dirrachium, quò consules ante traiecerant, cum omnibus copiis, relicta Italia, transgressum insecutus, custodibus Brundusio impositis ad vrbem redit.			Romæ Coss.	
Pecunia ex ærario exorta, M. Lepido vrbi præfecto, qui postea triumvir, in Hispaniam, quę a legatis Pompeij tenebatur profectus, Afranio & Petreio cum 7. legionibus victis, Hispaniam recepit. Massilia, quæ sibi primum in itinere portas clauserat, duobus præliis naualibus potitus Romam iam à M. Lepido Dictator dictus rediit. *ipse lib. 1. de bello Ciuil.*		700	*L. Æmilio Paulo, C. Claudio Marcello.*	
Magistratu inito exulibus omnibus redeundi potestatem, præterquam Miloni, concessit. Magistratus subrogauit, sacerdotes suffecit. Gallis Transpadanis ciuitatem dedit. Vndecimo inde die dictatura se abdicat & ab vrbe Brundusium proficiscitur, *Ipse lib. 3.*				
In Macedonia factus consul res gerit, Seruilio collega consulatum Romæ administrante, & M. Cælium prætorem seditiones in vrbe, nouarum spe tabularum mouentem, de magistratu deiiciente, qui vrbe pulsus Miloni exuli, fugitiuorum exercitum contrahenti se coniungens cum eo interemptus est. *Diog. Appianus.*		701	*L. Cor. Lentulo, C. Claud. Marcello.*	
Exitu anni in Epirum tragressus Oricum & Apolloniam recipit, Dyrrachium petit, sed à Pompeio ad flumen Apsum occurrente ita victus est, vt ille ob rei frumentariæ inopiam castra inde in Thessaliam transferre coactus fuerit.				
Cum eodem in Pharsalia subsistente extremo prælio congreditur, maximáque clade fusum ad mare compellit, vbi Pompeius naue in Ægyptum delatus iussu regis Ptolomæi antequam in terram egrederetur occisus est eodem die, quo de Mithridate & Tigrane regibus triumpharat. Cornelia vxore & Sext. Pompeio filio in Cyprum elabentibus.			Bell. Ciuile Cæsaris.	
Cæsar post diem tertium insecutus, cum ei Theodotus caput Pompeij & annulum obtulisset doluit & illachrymauit. *Appianus, Dio.*				
Tertio anno Caleno & Vatinio Coss. Alexandria post nonum mensem recepta, Pharnacéque in Ponto superato, Romam redit & Dictaturam	47	702		404

inuadit,

Anni ante Christũ natum. | Anni vrbis conditæ | Anni mundi

49 | 700

invadit, verbo, constituendæ reip. & rei gerendæ causa, re, vt omne ad se vnum ius Reipublicæ traheret quod ante multorum erat, quod posteri eius, sublato iam à M. Antonio Coss. Dictatoris nomine, Imperatoris vocabulo expresserunt.

BELLVM CIVILE CÆSARIS ET POMPEII.

4041

Tertium & quartum consulatum titulo tenus gessit contentus Dictaturæ potestate cum consulatibus decretæ. *Sueton.*

Veteranis cum seditione missionem postulantibus dedit. *Epitom.*

In prælio Alex. regiam classem incendi iussit. Ea flamma cum partẽ vrbis inuasisset. 400. millia librorum proximis forte ædibus condita, excussit. *Oros. lib 6. c. 13.*

Quarto Africam recepit. Scipione & Iuba superatis. Quinto Hispaniam victis Pompeij filiis. Deinceps res vrbanas gessit, honorarios Coss. creare cœpit, Imperator appellatus & Pontifex Max.

Ita vrbis 701. pulso Italia Pompeio, dictatura in sex menses capta, post vndecim dies abdicauit.

702 victo, occisóque Pompeio dictator fit in annum.

703 Alexandrinum & Ponticum bellum cõficit.

704 Africanum, Numidia, quæ in Iubæ potestate erat, in prouinciam redacta,

705. Hispaniense. Inde dictatura in perpetuũ accepta triumphum agit, Gallicum ex citro constantem, Ponticum ex acanto, Alexandrinum testudine, Africum ebore, Hispaniensem argento rasili.

706 triumphis actis magnis populum congiariis affecit, ludos fecit, epulum dedit gladiatores & naumachiam ludis funebribus Iuliæ edidit, ædem Veneri genitrici prælio Pharsalico votam dicauit, Forum Iulium extruxit, iudicia equitibus & senatoribus communicauit. Prætoris prouinciis annum, consularibus biennium statuit, annũ ordinauit, senatum suppleuit, Patricios allegit. *Plutarch. Sueton. App.*

Ex monte Albano ouans vrbem iniit, deinde interfectus est.

Annum hunc alij Vrbis fuisse dicunt septingentesimum nonum alij 710. alij alium, secundũ diuersas veterum supputationes, de quibus post in Chronologorum scrupulis. Nos Liuium, vt Hebraicis summis congruentiorem, secuti sumus.

Sosigenes Alexandrinus Mathematicus, cuius concilio Iulius Cæsar Pont. Max. in Ægyptũ profectus, fastos siue Calendarium Numæ Pompilij nimis vndecim diebus breue, qui Lunaribus mensibus annos distinxerat, corrigit, & ad cursum solis reuocat, solares vel potius ciuiles, siue vsuales menses in fastis reponens iuxta Ægyptiorum morem *Plin. lib. 18. c. 25. Appian. in fine li. 2. de bellis ciuil. lib.* sub anno vrbis 708. ante Christum an. 45.

47 | | 4043

Intercalati sunt dies 67. *Dion. lib. 45. & Plut. in*

Cæs. vel 68. vt annus ille confusionis vltimus in dies 443. protensus fuerit. *Macrob.lib.1. Satur.cap.* 14. Constiteritque quindecim mensibus, lunaribus scilicet. *Suet.*

Cyclum decemnouennalē, qui aureus dicitur, condidit. Orbem per Geometriæ peritissimos emēsus hæc celebriora comperit, Maria 30, insulas 27, montes 40, prouincias 78, vrbes insignes 370, maiora flumina 94, Gentes 125.

Ambitum vero orbis trecenties quindecies centena passuum millia continere. Longitudinē ab Oriente in Occidentem siue ab India ad fretum Gaditanū octies quinquies centum septuaginta octo milliaria, latitudinem à meridie ad Septentrionem ferè dimidio minorem quiquagesies septuaginta duo milliaria.

Maris vero profundissimum perpendiculo in quindecim stadia portendi (id est, in Gallicam fere leucam) *Priscianus*. Sed ab eo tempore valde est aucta Geographia, Christianorum sedulitate.

Anni ante Christum natum.	Anni vrbis conditæ.		Anni mundi
			4011
		13	4043
87	702	ɪɪ CLEOPATRA Antonij, an. 18.	4061
	720		
		Orode, deinde Phraate 3. Parthorum Rege.	

ɪɪ CLEOPATRA propè Vrbis septingentesimum regina Ægypti à Cæsare constituta, Ptolomæo fratre submerso.

Romam Cæsarem visit, amasium suum.

Regnum tenuit vsque ad duodecimum Augusti, quo anno ipsa cum Antonio sibi mortem consciuit.

R. Nehemias ben Haccana auctor epistolæ secretorum, in qua dicebat se tantū distare 50. annis à Christi ortu.

R. Iuda ben Simeon, qui libellum גלי רזיא reuelator arcanorum, M. Antonio consuli dedicauit.

Appollonius Rhodius Philosophus, Rhodi docet. Illic autem literarum gymnasium erat celeberrimum.

Catullus, Sallustius, Nicolaus Damascenus histo.

Virgilius nascitur.

Seneca duodecimum annum attingit, antequam proscribatur Cicero.

Hortensius, Trebatius, Labeo, Sulpicius Iurisconsulti, Cratippus Stoicus.

M. Varro Helluo librorum & literatorum doctissimus, quadringentos & nonaginta libros scripsit. *Gell.lib.23.*

Vetus paræmia fuit, cū tot tantáque scripsisse, vt nihil videatur potuisse legere: tantū è conuerso legisse, vt videretur nihil potuisse scribere.

Atticus annorum septingentorum memoriam vno libro colligauit. *Cic.in orat.*

Nam eam longius repetere non potuit, quoniam ante Olympiades nihil planè apud Græcos certum fuit. *Varro in prolog.3.de re rust.*

Anno ab vrbe condita 700. plurimam partem vrbis ignis fortuitus, nēpe 15 vicos consumpsit. Hinc ciuile bellum committitur. *Oros.lib.6.cap.12.*

Cicero post oppressam remp. vacuus negotiis forensibus & ciuilibus multos quidem aureos libros philosophicos edidit, quos enumerat initio 2. de Diuin. sed in tribus de Natura Deorū se

Anni ante Christum natum.	Anni urbis conditæ.		Anni mundi
47	702	Iul. Cæſare, an.6. deinde M.Antonio an.12.Imp.	4043
		Summa 270.	
		Romæ Coſſ.	
	702	C.Cæſare, P.Seruilio Iſaurico.	
		Pharſalicum.	
	703	Q.Fuſio Caleno, P.Vatinio.	
		Alexandrinum & Ponticum.	
	704	C.Cæſare 3.M.Lepido.	
		Africanum.	
			4061

ipſum ſuperauit, Deo prouidente, vt Idoloſatria per ſuos cultores oppugnaretur, quæ mox per Chriſtum eſſet expugnanda & triumphanda,

Primùm enim refellit Deum Epicureorum. Deinde Deos Stoicorum, planetas, &c. Denique Deos Populares, quos fabuloſos vel homines fuiſſe contendit. Horum librorum præiudicio Ethnici, cum à noſtris grauarentur, eos cenſuerunt per Senatum eſſe igni abolendos. *Arnobius lib.3.contra gentes.* Interficitur annis 40. ante Chriſti natalem.

Tyro eius libertus notarum ſiue abbreuiationum inuentor, quibus alias addidit Philargius Mœcenatis, deinde Seneca.

Cæſar nouem annis ſubegit Gallias, in quibus vt ipſe de ſe ſcribit, & Eutropius repetit, ter fuit victus: ſemel in Aruernia præſens ad Gergouiá, metropolim regni; quod perdiù Aruerni tenuerant in Aquitaniam & partem Celticæ: bis in Germania abſens.

Primus Romanorum Rhenum traiecit, & in Britanniam, quæ nunc Anglia, ita tamen vt dubium reliquerit, eſsétne inſula an continens. Eſſe poſtea inſulam ſub Seuero imp. compertum fuit.

Bellum ciuile geſſit primùm in Illyrico ad Appolloniam & Dyrrachium, deinde in Theſſalia, in campis Pharſalicis.

Bello eius Africano, Galli 30, duo millia equitum loco pepulerunt & fugarunt.

Annis quinque, poſt victum Pompeium, imperat, vel tribus & menſibus aliquot, iuxta *Egeſ. lib. 1. cap. 27. Ioſeph. lib. 14. Antiq. cap. 19. Clemens Strom. lib.1.*

Deuictis in Africa Pompeij partibus Romam reuerſus à Bruto & Caſſio, & reliquis coniuratoribus viginti tribus vulneribus in Senatu confoditur, cum ſequenti die eſſet profecturus contra Parthos, die quadrageſimo octauo poſtquam triumphans ex monte Albano vrbem ingreſſus eſſet.

Præter ciuiles victorias vndecies centum & nonaginta duo millia hominum in ſuis prœliis conſumpſit.

Nunquam legitur vulneratus.

Primus hiſtoricorum Latinorum Germaniæ meminit. Nam reliqui eam ſemper habuerant inter Scythiæ regiones obſcuriſſimas ſuáque commemoratione indignas.

Expeditio eius in Galliam ſenatuſconſulto ſuſcepta annis ante Chriſtum 58.

Eius aduentu in Galliam Sueſſiones regẽ Galbam habebant, *lib.2.cap.1.*

Sequani Catamantaledem, quem Romani amicum ac ſocium appellarunt. *lib.1.cap.2.*

Aquitani Piſonem à Romanis amicum ſimiliter appellatum. *lib.4.cap.3.*

Nitiobriges Olloniconẽ. *lib.7.cap.6.* Eburones Ambiorigem. *lib.5.cap.8.*

Aduerſus cum Aruerni cum quadringentis

hominum millibus Vercingentorige Rege bellum gerunt. *Strabo lib.4.*

Vercingentorix Atuerniæ rex, Amyntas Lycaoniæ, Arethas Arabiæ, Orodes Parthiæ, Malcus Nabatheorum. Deiotarus Galatiæ Polemon Ponti.

Galliæ status hoc tempore is erat, Capiebat gentes 315. *Agrippa rex apud Ioseph. libr. 2. belli cap. 17.*

Germanos potentia & imperio premebant & feræ genti iura dabant, virtute perpetuo superiores *Cæsar lib. 6. de bel. Gal.*

Facundia Græci, gloria belli Galli ante Romanos fuerunt. *Sallustius.* virtute belli omnibus gentibus præferebantur *Cæsar ibid. lib.5.*

Augustodunũ vetustissima post Massiliam bonarum artium sedes. *Tacit. lib.3. Eumenis Rhetor in oratione.*

Vrbes primariæ sui iuris erant, nullius addictæ imperio, quæ populi & gentis totius nomine vocabantur. Plurimos etiam habebant regulos, quorum clientes Ambactos Cæsar vocat.

Solebant, quoties de totius gentis commodis agebatur, conuentus indicere, in quibus in tres diuidebantur ordines. Primus eorum, qui sacra tractabant Druydæ. Secundus nobilium, regulorum & principum ciuitatis ac Rerumpubl. Tertius populi.

Druydæ præter cognitionem rerum naturalium, moralem exercebant disciplinam, animarum immortalitatem docebant, iustissimi erant omnium opinione. Sine his nihil siue in bello, siue in pace gerebatur. Ideo & publica & priuata iudicia penes eos erant. *Cæsar, Mela, Strabo, lib.4.*

Semnotheis & Druydis sacrorum ministris colebant Teutatem, Hesum, siue Heum, Taranim, Ogmium, eisque humanas hostias litabant. Quiritus tamen ab Augusto, Tyberio, Claudio & seqq. imperatoribus sensim sublatus est. *Plin. lib.30. cap.1.*

Contrà Germani neque Druydes habent, neque sacrificiis student. De deorum numero eos solos ducunt, quos cernunt. & quorum apertè opibus iuuantur, Solem, Vulcanum & Lunam. Reliquos nec fama acceperunt, &c. *Cæsar. lib.6.* Latrocinari virtuti ducunt, &c. *Mela, Tacitus.*

Nulla pars Galliæ inculta iacet, excepto duntaxat, quod paludes & Syluæ coli prohibent. Magis hominum frequentia, quàm diligentia incolitur. Mulieres fœcunditate & educandi studio optimæ, viri bellorum magis, quàm agri culturæ studiosi. *Strabo lib.4.*

Lingua eius non multum ab hodierna differebat, eiusdem significationis & prolationis, etsi fortasse rudior.

Primò, quia nomina nationum, prouincia-

An. ante christum natum.	Anni vrbis condita.		Anni mundi
			4043
47			
	705	*C. Cæsare 4. A. Q. Maximo.*	
		Hispaniense,	
	706	*C. Cæsare 5. M. Antonio.*	
	707	*C. Pansa, Au. Hirtio, hisque mortuis Octauio Cæsare, & Q. Padio.*	
	708		
			4061

rum,

Anni ante Christum natum.	Anni vrbis condita.		Anni mundi
47			4043
		Mutinense siue Antonianum.	
	708	*M. Lepido, L. Minucio Planco.*	
		Philippense.	
	709	*P. Seruilio Isaurico, L. Antonio Pietate.*	
			4061

rum, ciuitatum, vrbium, montium, Syluarum fluuiorum, etiam hodie retinent antiquum nomen.

Secundo, quia apud antiquos scriptores multa extant vocabula, quibus item hodie Galli, & nulli alij, vtuntur, vt leuca, Becco, Crupellarius, Carra, Bracca, Bacchinum, Soldurius, &c. apud Cæsar. Ammian. Marcellinum, Suetonium, Tacitum, Gregorium Turonensem, Sidonium Apollin.

Tertiò, quia linguæ nullis vicissitudinibus & confusionibus ita solent mutari, nisi vetusti indigenæ penitus deleantur, quin radices & fundamenta permaneant, vt apparet ex Italicis & Græcis vulgaribus quæ magis corruptæ sunt, quàm mutatæ. Hinc migrantes in alienas sedes, alterum idioma potius imbibunt. Nam, vt Liuius in bello Asiatico de Gallogræcis ait, Planta facilè vertitur in id solum, in quo seritur.

Germanicè non locutos apparet è sexto belli Cæsaris, vbi Ariouistus Germanorum princeps multa consuetudine Gallicam linguam didicisse dicitur.

Non Græcè è quinto vbi Cæsar se ad Qu. Ciceronem epistolā misisse Græcis literis, ne intercepta à Gallis consilia sua cognoscerētur, & è Phauorino philosopho Arelatensi, qui apud Gellium se Gallum Græcas literas didicisse profitetur.

Coniecturæ, quas in contrarium affert in suo Celt. Hellenismo Leo Tripultius, hoc tantum docent apud Gallos viguisse; literarum Græcarum studia, præsertim Massiliæ, quòd vrbs esset Græcæ originis, ac doctos, præsertim Druydas, ea lingua delectatos siue scribendo, siue inter se conferendo, vt nunc Latina.

Non Britonicè; vt Rhenanus ridiculè censet. Nam Britones aliunde in Galliam venerunt, nempe ex Anglia, è qua Britannicam linguam post sexcentesimum Christi annum detulerunt.

Massiliensium lingua tunc quidem potuit esse Græca, vt Siculorum, Melitensium, partis Italiæ, quæ magna Græcia dicta est verum id quia non erant Galli indigenæ siue Aborigenes. Massiliam enim Phocenses fugientes Cyri dominatū, condiderant. Ex quo per hæc loca, hominibus paulatim excultis (inquit Marcellinus li. 5.) viguēre studia laudabilium doctrinarum inchoata per Bardos, Euages, & Tectosages. Et Bardi quidem fortia virorum illustrium facta heroicis composita versibus cum dulcibus lyræ modulis cantitarunt, &c. Vbi nota Bardos originem referre ad Massilienses Græcos, contra eos, qui ante Cyrum, imò verò ab initio turris Babel, illos somniant in Galliis literas coluisse.

Tempore Strabonis (id est, hoc. Nam Strabo sub Augusto) Massiliæ eloquētia & philosophia docebatur, contractus Græcè scribebantur. Romani neglectis Athenis eò ad disciplinas capessendas confluebant. *Strabo lib.* 4.

Franci natio Gallica, & indigena, non Germanica, non Troiana, non Scandica, non Sicambrica, ex Ammia. Marcell. multo ante declinationem imperij. Nam de rebus Iuliani Imp. eos cis Rhenum locat iuxta Chamanos (qui hodie Geldrenses) lib. 21. & 17. vbi & eos Salios vocat, vnde lex Salica. Apud quem etiam lib. 15. Romani, quo tempore signa trans Rhenum inferebant, inter palatinos & prætorianos milites habebant Francos. Et Iustinianus Imp. epistola quam ad ipsos scripsit, apud Procop. libro 1. ita eos alloquitur. ac si prouinciam Romanam minimè cepissent, sed iure eam, velut iam, tenerent, eósque opponit Gotthis, qui imperatoriæ ditionis Italiam per vim ceperant, nec restituere decernebant. Denique Agathius lib. 1. disertè eos Germanos non esse asserit. Rectè igitur eos indigenas docet Connanus lib. 2. comment. Iuris ciuilè cap. 9. Idque Cæs. lib. 6. Liuij lib. 5. & Rhenani annotat ad Tacitum.

Ab iis Franconia in Germania nomen accepisse videtur, quòd à Francis scilicet olim armis occupata fuerit, vt nūc tota Gallia. Vnde & veteres Franciæ siue Galliæ reges, iidem erant & Germaniæ vsque ad Carolū Crassum an. 888. quo defuncto non solum Francorum regnum, sed & imperium scissum est.

Phraartes 3. Orodi patri à se interfecto in regnum Parthorum succedit. Triginta fratres necat.

Contra illum Antonius cum 15. validissimis legionibus pugnat infœliciter, vnde ex Parthia magna exercitus parte amissa refugit. *Iustinus lib. 42.*

Qua victoria insolentior factus Phraartes, cum crudeliter multa gereret in exilium à Parthis pellitur, regnúmque eius Tyridati traditur, quod post annum, eo fugato, Schytharum ope recuperauit, deindéque cum Augusto pacem fecit.

ROMANA *sub Triumuiris. ab vrbis 707.*

C. PANSA & Aul. Hirtius nouissimi sunt Consules propriè, quòd deinceps sub Triumuiris indéque sub Monarchis Respub. penitus fuerit.

Id est, sequentes Coss. satis superfluè numerantur. Nam omnia non ad eorum sed ad Monarchiæ vnius arbitrium fiebant. Nisi quòd Augustus in eis studiorum populi & Senatus auctoritatis semper rationem habuerit. Nihil enim prope vnquam egit, quod non alterutrius auctoritate fieri vellet.

Tiberius populum omni Reip. administratione exclusit, Senatum maximè veneratus est.

Sic Claudius Caius, & Nero quamuis tyrannicè Imperium egerint. Senatus tamen auctoritatem minimè neglexerunt.

An. ante christum natum.	Anni vrbis condita.		Anni mundi
	709		4043
47			
		Perusinum L. Antonij.	
	710	*Cn. Domitio Caluino, C. Asinio Pollione.*	
	711	*L. Marcio Censorino, C. Caluisio Sabino.*	
	712		4061

Anni ante christum natum.	*Anni urbis conditæ.*		*Anni mundi*
47	711		4043
		Parthicum Venditij.	
	712	*Ap. Claudio, C. Norbano Flacco.*	
	713	*M. Agrippa. L. Caninio Gallo.*	
			4061

Sub Galba bello ciuili inter Othonem & Vitellium, item hunc & Vespasianũ Senatus & potestas ita corruit, vt eũ annum Reip. supremum vocet Tacitus. Nam deinceps Romani principes diuturnitate potestatis insolentiores omnia ad arbitrium, Senatus potestate neglecta, agere cœperunt, imperium in regni formam vertentes. Etsi alij aliis moderatiùs. *Onuph. in sua ciuitate Romana.*

Ita consules Hirtium & Pansam subsecuti sunt honoratij, nec à nobis adiiciuntur, nisi vt nomen quidem processisse ad sequentia sæcula intelligeremus, at rem penes Tyrannos mansisse.

Hunc autem annum, quo Hirtius & Pansa consules fuerunt, vocant Solinus & Rufus Vrbis septingentesimum & decimum. Alij 712. alij alium. Sed iam docuimus nos Liuium sequi, quin & monuimus ex Cicerone ad Brutum ante vrbis quingentesimum omnem eius Chronologiam esse incertam.

Hi autem ante à Cæsare fuerant designati, quàm interficeretur, tum cum expeditionem adornans in Parthos, in sequentes annos plures magistratus creauit.

Antoniano bello ad Mutinam à D. Bruto contra Antonium defensam, Antonium castris exuerunt, & ad Lepidum proc. in Galliam profugere coëgerunt. Hirtius post victoriam saucius obiit. Pansa Bononiæ item ex vulnere mortuus est.

Bruto & Mutina obsidione liberatis solus Octauius Cæsar, qui se consulibus adiunxerat incolumis victoria fruitus est, & honorificè à Senatu habitus, maximè auctore Cicerone, *Dio. Velleius.*

Qui cum à Senatu, vt consul in locum consulum occisorum fieret, non impetrasset, reconciliatus M. Antonio & M. Lepido, contracta etiam affinitate per desponsationem Clodiæ priuignæ Antonij, exercitum Romam adduxit, consulatúmque annos tantum 20. natus, inuasit, Qu. Pædium sibi collegam subrogans. *Suetonius.*

Qu. Pædius Cos. legem tulit de quæstione habenda in interfectores Cæsaris. Postulati ea lege M. Brutus, C. Cassius, D. Brutus, absentes damnati sunt.

D. Brutus, cui Senatus vt M. Antonium persequeretur mandauerat, relictus à legionibus suis in Gallia, iussu Antonij ad Aquileiam captus interemptus est.

Octauius Cæsar M. Antonium & M. Lepidũ ex Gallia in Italiam accersit. In Bononiensi agro se triumviros Reip. constituendæ cum summo imperio in quinquennium renunciant.

Lepido Hispanias & Narbonensem Galliam, Antonio reliquas Gallias, Cæsari vtramque Lybiam cum Sicilia & Sardinia distribuunt, Magistratus, nec Senatu nec Populo consulto, quibus voluerunt, mandant, Lepidum in locum occisi D. Bruti consulem in sequentem annũ creant, cúmque ad Romam ac reliquam Italiam tuen-

	An. ante christum natum.	*Anni vrbis condita.*		*Anni mundi*
dam instituunt. Antonium ac Cæsarem ad Cassium Brutúmque bello persequendum, & ad proscriptionem Senatus cædémque inimicorum ciuium edendá, ad quæ exequenda confestim omnes Romam conuolant.		713		4043
Inter proscriptos fuêre L. Paulus frater M. Lepidi, L. Cæsar auunculus Antonij, M. Cicero, qui Oct. Cæsarem suis sententiis enexerat. Cuius occisi a Popilio legionario milite à se olim defenso & è cruce erepto, caput, cum manu dextra in rostris positum est. *Plut. Dio.* M. Brutus qui tota Epiro & Macedonia in potestatem redactis à Senatu præesse Macedoniæ iussus fuerat, inde in Asiam contrahẽdorum auxiliorum causa se contulit. In Europam regressus Adali agrum populo Rom. ab eo moriente relictum recepit, & Besis in Macedoniam irrumpentibus ope reguli Rascyporidis victis, Imperatoris nomen sibi peperit.	47		Romæ Coss.	
Cassius pecuniis in Asia corrogatis Dolabellam in Laodicea obsessum, vt sibi manus inferret coëgit. Rebus inde omnibus in Syria & Cilicia constitutis Smyrnam in Asiam ad Brutum ad ordinanda belli consilia contendit, quod aduersum se a Triumviris comparari acceperat.		714	*L. Gellio Poplicola, M. Coccio Nerua.*	
Ita Cassius Rhodiis & Ariobazane, Brutus Lyciis, Patareis & reliquis Asianis subactis in Macedoniam, vt ibi bellum gererent, traiecerũt, & ad Philippos castra e regione hostium posuerunt. Priore prælio Cassius ab Antonio pulsus, cum Brutum in acie cecidisse metueret, sibi liberti manu mortem intulit. Posteriore paucos post dies victus M. Brutus, desperatis rebus & ipse manu Stratonis fugę comitis se transfodit. Quod idem fecerunt principum Romanorum circiter 40. Q. Hortensius hic quoque occisus est.			Bellum Siculum Sex. Pompeij.	
Hinc Cæsar Hispania & Numidia sibi sumpta in Italiam æger reuertit. Antonius Gallia & Africa sibi assignata in Asiam ad cogendas promissas militibus pecunias profectus est. Perusiæ Cæsar in Etruria L. Antonium Cos. multa contra se consilio Fuluiæ vxoris M. Antonij molitum, conclusum diu obsedit, postremóque conatum aliquoties erumpere in deditionem cepit. Ei veniam dedit plerisque equitum & Senatorum ad aram C. Cæsaris immolatis. Perusiam diruit, Italiam totam in potestatem redegit, Fuluiam ad Marcũ Antonium virum cum liberis & Iulia eius matre fugauit.		715	*Sex. Pompeio, L. Cornificio.*	
M. Antonius & Cæsar mortua Fuluia in gratiam redierunt. atq; hinc Cæsar Sardiniam, Dalmatiam, Hispaniã, Galliã, Antonius reliqua omnia supra Ionium mare in Asia & Europa sortiti sunt, excepta Africa, quam Lepidus, & Sicilia quam Sext. Pompeius tenebant. Et in vrbem		716		4061

Anni urbis conditæ | *Anni mundi*

equis inuecti sunt, Octauia etiam Cæsaris sorore Antonio in matrimonium collocata.

Ventidius ab Antonio amore Cleopatræ in Ægypto implicato contra Parthos missus, eos tribus præliis fudit. Labienum Pompeianarum partium ducem & Pacorum regis filium occidit. Parthos Syria & Tauro monte expulit, Palæstinam recepit. Primúsque omnium de Parthis triumphauit. *Suet. Eutr. lib. 7.*

4043

Aug. Cæsar M. Agrippá ignobili loco, bonú militia, victoriæ socium geminatis consulatibus extulit. Post etiam mortuo Marcello sororis filio generum sumpsit. *Tacit. lib. 1.*

Is Gallos noua molientes deuicit, & secundus Romanorum belli causa Rhenum transiit. In Aquitania rem prosperè gessit.

Eo & Caninio Consulibus Triumviri, cum quinque anni Triumviratus, in quos se crearant, abiissent, semet in alterum quinquennium prorogarunt.

716 — *M. Antonio, eoque abdicante L. Sempronio, Atratino, L. Scribonio Libone,*

Sex. Pompeius minimus filiorum Pompeij, qui è Corduba, vbi obsidebatur, Iulio Cæsare Hispaniense bellum conficiente elapsus in Lusitaniam veniens aliquandiu latuit. Occiso iam Cæsare Hispaniã inuasit. Deinde cum M. Lepido, qui à Cæsare alteram Hispaniam obtinuerat, fœdus fecit, vt recuperato patrimonio Hispania recederet. Quod fœdus à M. Antonio Conf. cõfirmatum est.

Is postea lectis ex Epiro proscriptis ac fugitiuis diu in mari prædatus Mæssanam in Sicilia primum, deinde totam insulam occupauit.

Facta cum Triumviris pace nec seruata, quod rursum latrociniis mare vexaret, & annonæ subuectionem impediret, post multa naualia prælia dubio euentu commissa, tandem fugatus est.

E Messana Corcyram, inde in Cephaleniam venit, denique in Asiam ad Antonium. Et cum eum in Lesbo res male gessisse contra Medos, audiret, ratus se Antonij imperium ad se translaturum, per M. Titium Antonij legatum, iussu eiusdem Cornificio & Pompeio interfectus est. *Dio. Appianus.*

717 — *C. Cæsare, L. Volcatio Tullo.*

M. Lepidus pacta occulta cum Sex. Pompeio in bello Siculo iniens, post eum fugatum Messanam occupauit, ac Siciliam sibi vendicauit, Cæsare in ius vocato.

Sed bello petitus, atque à suo exercitu desertus, abrogato Triumviratus honore, supplex à Cæsare vitam impetrauit, & Circeios in perpetuum relegatus est. *Sueton.*

Sexto Pompeio in Sicilia victo, Lepido triũvirali potestate exuto, Dalmaticum, siue Illyricum bellum Octauius Cæsar suscepit: multis annis cum Noricis, Pannoniis, Rhetis, Illyriis, Dalmatis, Iapygibis, Liburnis, Tauristis Mœsis, Thracibus, Vindelicis, Getis, Basternis, Germanis, & cæteris trans Rhenanis & Danubianis, partim suo, partim Agrippæ, Vibij, Asinij Pollionis, M. Crassi, L. Pisonis, L. Lentuli, Neronis

4061

	An. ante christum natum.	Anni vrbis condita.	Romæ Coss.	Anni mundi
dam instituunt.				
Antonium ac Cæsarem ad Cassium Brutúmque bello persequendum, & ad proscriptionem Senatus cædémque inimicorum ciuium edendá, ad quæ exequenda confestim omnes Romam conuolant.	47	713		4043
Inter proscriptos fuêre L. Paulus frater M. Lepidi, L. Cæsar auunculus Antonij, M. Cicero, qui Oct. Cæsarem suis sententiis euexerat. Cuius occisi à Popilio legionario milite à se olim defenso & è cruce erepto, caput, cum manu dextra in rostris positum est. *Plut. Dio.*				
M. Brutus qui tota Epiro & Macedonia in potestatem redactis à Senatu præesse Macedoniæ iussus fuerat, inde in Asiam contrahédorum auxiliorum causa se contulit.			Romæ Coss.	
In Europam regressus Adali agrum populo Rom. ab eo moriente relictum recepit, & Besis in Macedoniam irrumpentibus ope reguli Rascyporidis victis, Imperatoris nomen sibi peperit.				
Cassius pecuniis in Asia corrogatis Dolabellam in Laodicea obsessum, vt sibi manus inferret coëgit. Rebus inde omnibus in Syria & Cilicia constitutis Smyrnam in Asiam ad Brutum ad ordinanda belli consilia contendit, quod aduersum se à Triumviris comparari acceperat.		714	*L. Gellio Poplicola, M. Coccio Nerua.*	
Ita Cassius Rhodiis & Ariobazane, Brutus Lyciis, Patareis & reliquis Asianis subactis in Macedoniam, vt ibi bellum gererent, traiecerút, & ad Philippos castra e regione hostium posuerunt.			Bellum Siculum Sex. Pompeij.	
Priore prælio Cassius ab Antonio pulsus, cum Brutum in acie cecidisse metueret, sibi liberti manu mortem intulit. Posteriore paucos post dies victus M. Brutus, desperatis rebus & ipse manu Stratonis fugę comitis se transfodit. Quod idem fecerunt principum Romanorum circiter 40.				
Q. Hortensius hic quoque occisus est.				
Hinc Cæsar Hispania & Numidia sibi sumpta in Italiam æger reuertit. Antonius Gallia & Africa sibi assignata in Asiam ad cogendas promissas militibus pecunias profectus est.		715	*Sex. Pompeio, L. Cornificio.*	
Perusiæ Cæsar in Etruria L. Antonium Cos. multa contra se consilio Fuluiæ vxoris M. Antonij molitum, conclusum diu obsedit, postremóque conatum aliquoties erumpere in deditionem cepit. Ei veniam dedit plerisque equitum & Senatorum ad aram C. Cæsaris immolatis. Perusiam diruit, Italiam totam in potestatem redegit, Fuluiam ad Marcú Antonium virum cum liberis & Iulia eius matre fugauit.				
M. Antonius & Cæsar mortua Fuluia in gratiam redierunt, atq; hinc Cæsar Sardiniam, Dalmatiam, Hispaniã, Galliã, Antonius reliqua omnia supra Ionium mare in Asia & Europa sortiti sunt, excepta Africa, quam Lepidus, & Sicilia quam Sext. Pompeius tenebant. Et in vrbem		716		4061

Anni ante christũ natum.	Anni vrbis condita		Anni mundi	
				equis inuecti sunt, Octauia etiam Cæsaris sorore Antonio in matrimonium collocata.
47			4043	Ventidius ab Antonio, amore Cleopatræ in Ægypto implicato contra Parthos missus, eos tribus præliis fudit. Labienum Pompeianarum partium ducem & Pacorum regis filium occidit. Parthos Syria & Tauro monte expulit, Palæstinam recepit. Primúsque omnium de Parthis triumphauit. *Suet. Eutr. lib. 7.* Aug. Cæsar M. Agrippá ignobili loco, bonũ militia, victoriæ socium geminatis consulatibus extulit. Post etiam mortuo Marcello sororis filio generum sumpsit. *Tacit. lib. 1.* Is Gallos noua molientes deuicit, & secundus Romanorum belli causa Rhenum transiit. In Aquitania rem prosperè gessit. Eo & Caninio Consulibus Triumviri, cum quinque anni Triumviratus, in quos se creârant, abiissent, semet in alterum quinquennium prorogarunt.
	716	*M. Antonio, eoque abdicante L. Sempronio, Atratino, L. Scribonio Libone,*		Sex. Pompeius minimus filiorum Pompeij, qui è Corduba, vbi obsidebatur, Iulio Cæsare Hispaniense bellum conficiente elapsus in Lusitaniam veniens aliquandiu latuit. Occiso iam Cæsare Hispaniã inuasit. Deinde cum M. Lepido, qui à Cæsare alteram Hispaniam obtinuerat, fœdus fecit, vt recuperato patrimonio Hispania recederet. Quod fœdus à M. Antonio Conf. cõfirmatum est. Is postea lectis ex Epiro proscriptis ac fugitiuis diu in mari prædatus Mæssanam in Sicilia primum, deinde totam insulam occupauit. Facta cum Triumviris pace nec seruata, quod rursum latrociniis mare vexaret, & annonæ subuectionem impediret, post multa naualia prælia dubio euentu commissa, tandem fugatus est. E Messana Corcyram, inde in Cephaleniam venit, denique in Asiam ad Antonium. Et cum eum in Lesbo res male gessisse contra Medos, audiret, ratus se Antonij imperium ad se translaturum, per M. Titium Antonij legatum, iussu eiusdem Cornificio & Pompeio interfectus est. *Dio. Appianus.*
	717	*C. Cæsare, L. Volcatio Tullo.*		M. Lepidus pacta occulta cum Sex. Pompeio in bello Siculo iniens, post eum fugatum Messanam occupauit, ac Siciliam sibi vendicauit, Cæsare in ius vocato. Sed bello petitus, atque à suo exercitu desertus, abrogato Triumviratus honore, supplex à Cæsare vitam impetrauit, & Circeios in perpetuum relegatus est. *Sueton.* Sexto Pompeio in Sicilia victo, Lepido triũvirali potestate exuto, Dalmaticum, siue Illyricum bellum Octauius Cæsar suscepit: multis annis cum Noricis, Pannoniis, Rhetis, Illyriis, Dalmatis, Iapygibis, Liburnis, Tauristis Mœsis, Thracibus, Vindelicis, Getis, Basternis, Germanis, & cæteris trans Rhenanis & Danubianis,
			4061	partim suo, partim Agrippæ, Vibij. Asinij Pollionis, M. Crassi, L. Pisonis, L. Lentuli, Neronis

	Anni ante christum natum.	Anni vrbis conditæ.		Anni mundi
Drusi & Tib. Cæsaris ducto confectū. Tum limes inter Barbaros & Romanos per Vindelicium, Noricium, Pannoniam & Mæsiā est constitutus.				
Statilius Taurus in Africam a Cæsare post victum in Sicilia Lepidum missus, de Africa C. Sosius cui imperium Syriæ & Ciliciæ Antonius tradiderat, de Iudæa, quæ Romanos multis detrimentis Antigono rege affecerat, C. Norbanus de Hispania triumpharunt.	47			4043
Atticus Ciceronis amicus Cn. Domitio & C. Sosio Coss. moritur. *Cor. Nepos.* Tum transactum est secundum quinquennium Triumviratus, atque ita hoc primum anno Cæsar priuatus fuit.				
Vltimum bellum ciuile Actiacum, quo confecto Romanum imperium totum ad Cæsarem, qui pòst Augustus est appellatus, translatum est.				
Susceptum est paruis occasionibus: Antonius scilicet obiiciebat Cæsari, quòd, Lepido Triumviratum abrogasset, copias eius & Sexti Pompeij quas cómunes esse oportebat, itemque eas, quas in Italia conscripserat, quæ communis erat, vnus sibi sumpsisset.				
Cæsar Antonio, quòd Ægyptum sine sorte teneret, Sextum Pompeium, cui ipse sponte ignouisset, interfecisset Artanusdam regem Armeniorum dolo captum in vincula confecisset, regnum eius filio suo ex Cleopatra natos destinasset. Cleopatram & liberos ex ea susceptos ingentibus muneribus donasset, séque in Ægypto cum Cleopatra sepeliri iussisset, Cleopatræ filium ex C. Cæsare Cæsarionem appellasset, & ad Cæsaris genus traduxisset.		718	*Cn. Domitio, C. Sosio.*	
Ad Actium Epiri promontorium multis prælijs: vno equestri, cæteris naualibus prosperè gestis, vltimo cū totis Orientis viribus, id est, Asiæ Iudeæ, Thraciæ, Macedoniæ, Græciæ, Ægypti, Cyrenæ, regum & dinastarum omnium, à Cæsare militibus Galliæ, Italiæ, Siciliæ, Sardiniæ, Hispaniæ, Libyæ instructo, victus cum Cleopatra Alexandriam in Ægyptum profugit, vbi obsessus, in vltima rerum desperatione, præcipuè falso Cleopatræ occisæ rumore impulsus se ipse interemit.		719	*C. Cæs. 3. M. Valerio Messala Coruino.*	
Cæsar Alexandria in potestaté redacta: Cleopatra ne in arbitrium victoris veniret, volútaria morte per sibi ipsi admotas aspides defūcta, in vrbem reuersus tres triumphos egit, vnū ax Illyrico, alterum ex Actiaca victoria, tertium de Cleopatra mortua translata.			Bellum Actiacum.	
Sicque finem bellis ciuilibus imposuit anno altero & vigesimo. Nam cœpta erant Lentulo & Marcello Coss. In monimentum victoriæ Nicopolim iuxta Actium extruxit, & Agonem Actiū instituit.				
Ægyptum in prouinciæ formam redegit, ei Cornelio Gallo præfecto. Inde in Asiam per Syriam venit, atque ibi hyemauit. Æstate autem sequente in Italiam decedens, vrbem cum tribus his triumphis ingressus est.				4061
Herodem etsi Antonij partem secutum regem				

Anni ante Christũ natum.	Anni vrbis condita		Anni mundi	
				confirmauit,addita Gaddaræ, Hipponis, Samariæ,Ioppæ,& turris Stratonis maritimarum ciuitatum ditione.
47			4061	
		Quarta Monarchia Romanorum ab Oceano Hispanico, vsque ad Euphratem, quæ ferrea Dan.2.		AERA Augusti an. 38.ante Christi natalem de qua supra. Quartò eius an. *Vasæus Chron.c.22.* qui hæc ex Eusebij Chronico manuscripto citat.Hoc tempore edicto Augusti Cæsaris æs in tributum & census dari iubetur. Ex quo æra collecta est. Aliis Æra numeri notam,vel supputationem designat.
				Augustus nepos Iulij Cæs. 18. ætatis an. Ciceronis opera dux aduersus Antonium destinatus est.
	720	I		
		a Deuicto Antonio August. solus ad Christi vsque natalem imperium	4090	Inita cum Antonio & Lepido societate extorsit,vt sibi viginti annos nato Consulatus daretur. Hinc deinceps Reip.præfuit an.56.
	749	tenuit,an. 29.		Quadraginta quatuor legiones ad tutelam orbis terrarum distribuit.*Oros.lib.6.c.19.*
				Cum Phraarte Partho pacem iniit,signa,quę sub Crasso,deinde sub Antonio capta erant,cum captiuis recipiens.*Iust.lib.42.*
				Et eius filium,quem negligentius custoditum Tyridates quidam de Parthorum regno contendens,rapuerat,& ad ipsum duxerat,vicissim reddens. *Ibid.*
		Phraarte 3. Parthorũ rege.		Cãtabri & Astures mortaliũ vltimi in Rom. potestatem venerunt,& nouissimi ab eis defecerunt,adeò vt cum Gotthi Hispanis iura darent, nunquam imperata fecerint, semper suis vsi legibus. *Vasæus. Paulus Æmylius.*
				Cantabros & Astures vltimos Hispaniæ populos Augustus debellans, Tarraconi legatos Scytharum & Indorum,eius amicitiam postulãtes excepit.Ita triginta annos in Hispania decertatum est donec tandem tota Cæsari paruit Cãtabris postremo ab ipso superatis.
		Romæ Coss.		
	720	*C. Augusto Cæs.4. M. Crasso deinde in eius locum M. Tullio Ciceronis filio.*		Coponiũ constituit Syriæ præsidem, & Quirinum procuratorem Iudeæ. *Ioseph. Antiq. lib. 18. cap.1.* Non dudum ante natiuitatem Christi, vt describeretur primum vniuersus orbis *Luc.2.*
	721	*C. Cæsare 5.Sex. Apuleio,deinde Potitio Valerio.*		Vniuersæ terræ tributum æris imponens, vt fluuium Tyberim pontibus & tabulis æreis admodum crassis consterneret ad viginti milliaria. *R. Abraham in Cabbala historica.*
		Iani templum clausum.		Ob quem censum tumultus multi exorti, qui in Gallia vix sunt compositi. *Florus in Epito.Liuiana.lib.139.*
	722	*C.Cæsare 6. M.Vipsanio Agrippa 2.*		Anno deinde decimo pòst perfecta est descriptio(secunda supple.)capitum & facultatum per Syriam & Iudæam ab eodem Quirino, siue Cyrenio censore ad id cõstituto atque misso, *Ioseph ibid.cap.1.& 3.*
		Bellum Cantabricum. Iano aperto.		Vel si vnica fuit Cyrenij descriptio, errauit Iosephus tempore.
29			4041	Carthaginem & Corinthum euersas restituit. Lugdũnum Romanorum coloniam, per Minu-

tium

tium Plancum Ciceronis discipulum condit. *Euseb.*

Quinque belli ciuilia gessit, Mutinense contra M. Antonium, Philippense contra Brutum & Cassiú, Perusinū contra L. Antonium Triumviri fratrem. Siculum cōtra Sextum Pompeium, Actiacum contra M. Antonium, quod inter eos exarsit anno Herodis tertio, post quod Ægyptus Romana prouincia facta est.

Deinde pace terra, marique parta Ianū clausit. *Oros. lib. 6. cap. 16. & 18.* quibus tantum ante ipsum fuerat clausus, sub Numa rege, & pace primum cum Carthagine inita.

Cum sibi monarchiā citra tyrannidis opinionem stabilire vellet, id perfecit decenniorum & quinquenniorum rogatione. Quod secuti reliqui Cæsares, quanquam non in certum tēpus, sed in totam vitam designarentur imperatores, tamen quinquennalia & decennalia celebrarunt, quasi tum imperium renouantes.

Errorem, qui ex auunculi Iulij Cæs. male percepta intercalatione ortus est, Augusti sequens castigatio sustulit. *Macrobius libro 1. Saturnalium cap. 14.*

Quæ hodie iam alia castigatione indiget. Nā erratum fuit singulis annis 106. vno die. Itaque intercalandi sunt dies quindecim, qui singuli, singulis 106. annis accreuere. Quod sic rectè fiat, vt Ianuarius sit cum Capricorno, quando incipit sol ad nos redire, & dies longiores efficere. Neque enim Calendarium melius corrigi possit, quam vt vna simul incedant menses & signa Zodiaci, Æquinoctiorum locis in primo gradu Arietis & libræ exactè constitutis *Postellus.*

CÆTERA *illius memoria per consulum ordinem ab eius victoria Actiaca ad Christi ortum sic habent.*

Quo tempore nuntiata est mors M. Antonij, in parte anni consul erat Ciceronis filius. *Dio. Plin. lib. 22.*

Senatus statuas Antonij deiecit, ac decreto, ne quis ex gente Antonia, Marci prænomine vteretur statuit. *Plutarc.*

Ipso Cæsare & Sexto Appuleio Coss. Cæsar victor ab oriente rediens octauo Idus Ianuarij vrbem triplici triumpho ingressus tum primùm Iani portas sopitis omnibus, finitisque bellis ciuilibus clausit, quo die Augustus consalutatus est. *Orosius libro sexto cap. 18.* post 200 annos ex quo clausus, mòxque apertus fuerat. *Ibid. cap. 19.*

De rep. populo, Senatuiq; reddenda & deponēdo imperio deliberauit. M. Agrippa suadēte maximè. Interim dissuadenti Mœcenati assensit, sed vt magis coleretur, & volentibus ciuibus, imperium stabiliret, prouinciarum administrationem cum Senatu & populo communicauit. Nam Senatui populóque Africam, Numidiam, Asiam, Græciam, Epirum, Dalmatiam, Macedoniam, Siciliam, Cretam, Cyrenem, Bithyniam, Pontum,

Anni ante Christum natum.	*Anni vrbis conditæ.*		*Anni mundi*
			4061
18			
	723	*C. Cæsare 7. M. Agrippa 3.*	
	724	*C. Cæsare 8. T. Statilio Tauro 2.*	
	725	*C. Cæsare 9. M. Iunio Sylano.*	
	726	*C. Cæsare 10. C. Norbano Flacco.*	
		Ianus secundò ab Aug. clausus.	
	727	*C. Cæsare 11. Cn. Calpurnio Pisone post mortem A. Terentij Varronis Murenæ.*	
	728	*M. Marcello, L. Aruntio.*	
			409[illegible]

Anni ante Christũ natum.	Anni vrbis conditæ		Anni mundi	
				tum Sardiniam & Bæticam,quæ pacatiores erãt, tradidit.
18			4061	Sibi verò ſumpſit reliquã Hiſpaniam,& Tarraconenſem & Luſitaniam, & Galliam omnem Narbonnenſem, Lugdunenſem, Aquitanicam, Celticam,& eorum Colonias Germaniãm,Cœlem,Syriam, Phænicem, Ciliciam,Cyprum Ægyptum. Poſt autem Cyprum & Galliam Narbonnenſem populo dedit, ab eo vero Dalmatiã
	729	*M. Lollio, Qu. Æmilio Lepido.*		accepit. Quę permutatio in aliis poſt etiam gẽtibus facta eſt.
				Ac vt omnem de ſe Monarchiæ ſuſpicionem eximeret,poteſtatem rerum, quæ ſibi conceſſæ erant, in decennium ſumpſit, ita vt ſucceſſione decenniorum perpetuo imperium adminiſtrauerit.
	730	*M. Apuleio, P. Silio Nerua.*		Quin & in Senatu ſe reddere remp. publicè dixit. Verum Senatorum alij, quod fidem verbis eius non haberent, alij quod grauiora damna ex populari ſtatu extimeſcerent, alij quod eius offenſionem,ſi aliter facerent,metuerẽt, precibus coëgerunt, vt imperium ſolus ipſe retineret, ac ſatellitibus cuſtodibúſque vitæ eius ſtipendium duplicarunt, perinde ac ſic ſeriò abire imperio voluiſſet.
	731	*C. Sentio Saturnino. P. Lucretio Cinna Viſpillone, quibus ſufficit Velleius M.Vinucium & Agrippam.4.*		Ipſomet Cæſare ſextùm, & M. Agrippa ſecũdùm Coſſ.contra Cantabros, & Aſturas Hiſpaniæ fortiſſimas gentes Ianum aperuit, atque in Hiſpanias cum exercitu profectus eſt. *Oroſ. libr. 6.cap.20.*
		Pannonicum *per triennium.*		Cenſores longo interuallo creari deſuetos creauit, qui centum quadraginta per bella ciuilia temerè in Senatum ingreſſos ſenatu mouerunt,aliis quinquaginta vltro cedentibus. *Dion.*
	732	*Cn. Lentulo, P. Lentulo Marcellino.*		M. Agrippa tertiùm conſul Pantheon templum fecit. *Dio.*
	733	*C. Furnio, C. Iunio Silano.*		Septa in Campo Martio dedicat.
				M. Craſſus ex Thracia & Getis triumphat, Rholo quodam Getarum rege in poteſtatem adducto.
				Polemo rex Ponti in amicitiam Auguſti accipitur. *Dio.*
	734	*L. Domitio. Ahenobarbo, P. Cor. P. Scipione.*		Septimus, Octauus, Nonus Cõſolatus ab Auguſto Tarracone initur. Tamdiu enim illic manſit ad bellum Hiſpaniæ conficiendum. *Suet.*
				Tumque Aminta rege mortuo Galatia cum Lycaonia prouincia facta eſt, & oppida Pãphyliæ libertate donata.
				Iubæ, pars Getuliæ pro paterno regno permiſſa. *Dio.*
	735	*M. Druſo Libone, L. Piſone.*		Hiſpani & Salaſſi victi. Sicque Cantabricum bellum poſt quinque annos confectum eſt. *Dio.*
				Quo confecto cum bellum Parthis inferre velle videretur, tota Parthia captiuos ex Craſſi & Antonij exercitu collectos ſignáque militaria his erepta recepit, filiis, nepotibuſque Phraatis obſidibus datis.
			4090	Apud Tarraconẽ etiam legatos Indorum & Scytharum excepit, & pacem cum eis firmauit. *Oroſ.lib.6.cap.20.*

Inde

	Anni ante Christum natum.	Anni urbis conditæ.		Anni mundi
Inde templum Iani, quod horum bellorum causa apueruerat, iterum claudit.				
Augustam vrbem in Hispania tribus millibus Romanorum eò deductis condit. *Strabo lib.4.*				4061
Cantabri & Astures discessu eius rebellantes à L. Æmilio perdomantur.				
Æmilius Gallus primus Romanorum C. Cæsare decimùm, C. Norbano Coss. in Arabiam fœlicem, exercitum parum prosperè adduxit. *Dio.*			Rheticum & Vindelicum.	
Periculoso morbo Augustus oppressus ab Antonio Musa medico sanatur.				
M.Marcello, L. Arruntio Coss. Fannij Cæpionis & Varronis Murenæ coniuratione patefacta ædem Iouis Tonantis dicauit. *Dio.*		736	*Cn. Lentulo Getulico, M. Crasso.*	
Dictaturam & Censuram tenuit, at tribunitiam potestatem sibi sumpsit, ipsi vndecimo consulatu delatam *Dio.* i.20. annis ante Christi ortū, quam per 37. annos continuauit. *Tacit.* i. vsque ad mortem.			Bosphoranum.	
Quo anno Romæ fons olei per totum diem destuxit. *Oros. lib.6. cap.19.*				
Senatum ad sexcentos redegit, in quo antea erant super mille, & quidam indignissimi per gratiam & præmium allecti, quos vulgus abortiuos appellabat.	29	737	*Ti. Nerone. P. Quintilio Varo.*	4090
C.Sentio, Qu. Lucretio Coss. Virgilius moritur. Augusto absente & Asiæ Orientisque res ordinante. Quando exarsit bellum Pannonicum à Nerone confectum.		738	*M. Messala, P. Sulpicio Quirinó.*	
Et Agrippa sacra Aegyptia repressit edicto, ne quis ea intra 500. ab vrbe passus exerceret. *Dio.* 54. quod postea Tyberius repetiuit. *Sen. Epist.* 109.			Pannonicum secundum.	
Garamantas Cor. Balbus subegit, & primus ex his triumphauit. *Solinus Plin. lib.5.*				
Cn. Lentulus Getulis victis post consulatum Getulicus dictus est.				
Bosphoranos Asandro mortuo à quodā Scribonio sollicitatos Agrippa vicit, & signa Romana, quæ illi quondam sub Mithridate sustulerant bello recuperauit. Triumphum inde decretum agere noluit, quia de rebus gestis nihil ad Senatum scripserat, Duobus annis post obit.		739	*Paulo Fabio max. Qu. Ælio Tuberone.*	
Ex quo tempore reliqui exemplum eius, quasi legem quandam secuti, neque publicè literas miserunt, neque triumphum obtinuerunt, sed triūphalia tantum ornamenta. *Dio.*				
Quintinus cum M. Valerio messala Consul, V. C. 738. diu post in Syriam missus ad census describendos. datusq; rector C. Cæsari Armeniam obtinenti.		740	*Iulio Antonio Africano. Qu. Fabio Maximo.*	
Pontificatum max. quem neque viuo Lepido Triumviri filio auferre sustinuerat, mortuo demum suscepit Augustus. *Suet.* Tum ad cæteros eius titulos hic pontificalis honor accessit. *Ouid. lib.3. Fasto.*			Germanicum.	
Tyberius primus (victis Pannoniis) triūphalibus ornamentis honoratus est, nouo nec antea cuiquam tributo genere honoris. *Sueton.* Dio. tamen Agrippam primum hoc honore decoratum esse prodidit.	29			4090

Sequenti

Anni ante christum natum.	*Anni vrbis condita.*		*Anni mundi*	
				Sequenti anno Drusus iisdem affectus est. quòd Sicambros sociósque eorum, item Gallos Rhenum trangressos, denique Vsipotas debellasset, Frisciis ad amicitiam Romanam traductis. *Dio.*
29			4090	Inde L.Piso, quòd Sialetoi Macedoniam incursantes vicisset triennio cum omnibus Thraciæ gentibus atrox bellum gerens, *Florus Velleius.*
	741	*Druso Nerone, T. Quinctio Crispino.*		Pax cum Parthis facta. *Epitoma penultima.*
	742	*C. Marcio Censorino, C. Asinio Gallo.*		Bellum aduersus Germanos trans Rhenum à Druso geritur. Ipse ex fractura equo, super crux collapso, trigesimo pòst die, mortuus est *Epitoma vltima Liuij.* Nam Liuiana historia huius Drusi Augusti priuigni, quem cum filius Germanicum Dio appellat, morte expletur.
	743	*Tib. Nerone, Cn. Calpurnio Pisone.*		C. Marcio Censorino, C. Asinio Gallo Coss. mensis Sextilis in Augusti honorem dictus est Augustus anno Augusti vigesimo, *Censor. de die Natali.* Augustium annum appellat, postquam ille Augusti nomen est consecutus.
	744	*L. Lælio Balbo, C. Antistio Vetere.*		Tiberius Rhetico & Vindelico bello gentes Alpinas, Pannonico Brencos & Dalmatas subegit, Germanico 90. millia deditiorum traiecit in Galliam, iuxtáque ripam Rheni sedibus assignatis collocauit. Quas ob res & curru vrbem ingressus est, & primus nouo genere honoris decoratus. *Suet.*
	745	*Augusto 12. L. Sylla.*		In actis temporum D. Augusti inuenitur duodecimo ejus consulatu, C. Crispinum Hilarum ex ingenua plebe Fesulana cum liberis nouem, nepotibus 27. pronepotibus 29. neptibus 9. prælata pompa, cum omnibus his in capitolio immolasse. *Plin. lib. 7.*
	746	*C. Caluisio, L. Passieno.*		Augusto & Coruino Gallo Coss. Iulia filia ab Augusto in insulam ob flagitium relegata. *Vell.* C. Lentulo, M. Messala Coss. Augustus templum tertiò clausit, & sic pace per totum orbem terrarum confirmata Dominus Pacis in terra nascitur. Quas portas æuo per duodecim fermè annos quietissimo semper obseratas, ocio ipsa etiam rubigo signauit nec prius vnquam, nisi extrema senectute Augusti pulsatæ Atheniensium seditione & Dacorum cômotione patuerunt.
	747	*Cn. Lentulo, M. Valerio Messala, siue Messalino.*		Eo tempore, quo natus est Christus firmissimam, verissimámque pacem ordinatione Dei Cæsar composuit, eoque anno Dominum se omnium appellari non est passus, imo nec ausus, quia verus Dominus totius generis humani, inter homines natus erat, *Oros. lib. 6. cap. vlt. Iræneus lib. 3. c. 25.*
		Ianus tertio ab Aug. clausus in annos 12. Pax per orbem. Inde Christus pacis princeps nascitur.		Inde vsque ad mortem Christi per 33. annos iudæa, cui primum & præcipue ipse venerat ad prestandas promissiones patribus factas, sine bello perpetua pace potita est.
	748	*Augusto 13. M. Plautio, indéque C. Caninio Gallo,*	4014	Eo vix dum ex humanis exempto atrox bellum inter Herodem & Aretam Arabum regem exortum est, in quo Herodes victus est & cæsa multa Iudæorum millia Cuiusmodi multa deinceps in ea gente exarserût, donec tota funditus deleretur *Ioseph.* Vnus è fructibus absentis & reiecti Christi pacis principis.

Omnibus ad occasum & meridiem pacatis gentibus, ad Septentrionem quoque duntaxat intra Rhenum atque Danubium, item ad Orientem intra Taurum & Euphratem, Nilum quoque reliqui qui immunes imperij erant, vt Scythæ, Sarmatæ, Seres & Indi miserè legatos amicitiam petentes. Parthi quoque quasi victoriæ Crassianæ pœniteret, vltro signa retulêre. Sic vbique cuncta atque cōtinua totius generis humani aut pax fuit aut pactio. Túmque ausus est tandem Augustus septingentesimo ab V.C. anno Ianum geminum claudere bis ante se clausum, sub Numa rege & victa primùm Carthagine. Hinc conuersus ad pacem pronū in omnia mala sæculum, grauibus seuerisque legibus multis coërcuit. *Florus in fine lib.4.*

Hic Camers legendum censet, septingentesimo quinquagesimo, vel quinquagesimo secundo, vt habet Orosius libri sexti capite vltimo, sed id postea expendemus.

Hinc nascitur Christus, secundum illud Danielis cap. secundo. In diebus autem regnorum illorum (id est, vnius siue vltimi illorum, siue illis adhuc stantibus, necdum absumptis) suscitabit Deus cœli regnum, quod in æternum non dissipabitur, regnum eius alteri non tradetur. Comminuet autem & consumet vniuersa regna hæc, & ipsum stabit in æternum. De regno Christi & Ecclesiæ, cuius initia in eius ortu.

a ITA Bruto & Cassio cæsis, Sext. Pompeio apud Siciliam oppresso, exuto Triumviratus Lepido, interfecto Antonio, solus per 44.an.remp. tenuit. Romano adiecit imperio Ægyptū, Cantabriam Dalmatiam omnem, Pannoniam, Rhetiam, Vindeliciam, Salussos in Alpibus, omnes Ponti maritimas ciuitates, vt Bosphorum, Pontirapem. *Eutro.*

Vicit Dacos, Germanos trans Albim submouit, Pannonico bello per Tyberium 400. millia captiuorum ex Germania supra ripam Rheni in Galliam transtulit: Armeniam à Parthis recepit, Galatiam prouinciam fecit cum antea regnum fuisset, sic Iudæam &c Parthos, Indos, Seras, Scythas in fœdus recepit. *Idem.*

Cossus Lentulus Getulus accolas Syrtiū compescuit, vnde illi Getulici cognomen. *Florus.*

Tib. Nero expleto suæ tribunitiæ potestatis quinquennio priuatus Rhodi mansit.

Quadriennio pòst, Caio & Lucio ex Agrippa & Iulia nepotibus adoptatis intra triennium defunctis, adoptatur ab Augusto simul cum fratre eorum M. Agrippa, coactus prius ipse Germanicum fratris sui filium adoptare. Hinc tribunitiam potestatem iterum accipit. *Velleius, Suetonius.*

Lex Ælia Sentia fertur.

C. Sentius ex Germania triumphalia ornamēta & insignia refert. *Dio.*

Tribus annis pòst Germanicus Ti. F. ex Dalmatica victoria, quo tempore Quinctilius Varus cū legionibus in Germania cæsus est. *V.759. Dio.*

Anni Christi	*Anni vrbis condita.*		*Anni mundi*
		b POST CHRISTVM	4090
15		adhuc imperat annis 15.	4105
		Phraarte 3. Parthorum rege decimo. Deinde Phraarte quarto anno.2, Orode anno.2.	
		Romæ Coss.	
	750	*Cosso Lentulo. L. Pisone Augure.*	
	751	*Augusto 14. L. Paulo.*	
	752	*P. Vinucio, P. Alpheno Varo.*	
	753	*M. Seruilio, L. Ælio Lamia.*	
	754	*Sex. Ælio Cato, C. Sentio.*	
	755	*Cn. Cinna, L. Valerio Messala Voluso.*	
15			4105

Anni christi.	Anni vrbis condita.		Anni mundi	
1			4090	Mæsta ciuitate clade Variana Tiberius triumphum ex Illyrico, quod intra Italiam, regnúmque Noricum & Thraciam & Macedoniam, intérque Danubium & sinum Adriatici maris patet, perdomito & in deditionem redacto in triennium distulit.
				Ærarium militare institutum, & onus Centesimæ vrbi & Italiæ impositū sub vrbis 756. *Dio. lib.55.*
	756	*M. Lepido L. Aruntio Planco.*		Biennio pòst ab Augusto interdictū omni vaticinio & prædictione, *Dio.* quod antea Senatusconsultis factū de Mathematicis & Magis Italia pellendis, vt Vrbis 614. M. Popilio Lænate, C. Calpurnio Coss. *Val. li.1.* 721. à M. Agrippa.
				Sext. Pompeio Sext. Appuleio Coss. Augustus Nolæ moritur ætatis 77. dempto vno mense & diebus quatuor, imperij post Actiacam victoriā 44. demptis decem diebus.
	757	*Q. Cæcilio Metello, A. Licinio Nerua.*		Strabo historicus & Geographus, quæ post Polybium à Romanis gesta sunt, libris 43. comprehendit.
				DIOSCORIDES.
				Trogus Pompeius, vt è Iustino eius Epitomaste intelligitur.
	758	*M. Furio Camillo, Sex. Nonio Quinctiliano.*		Diodorus Siculus 40. libris bibliothecam siue historiam mille centum & triginta octo annorum condit, qui terminantur Cæsaris expeditione contra Gallias. *Ipse in præfat.* 1. anno Vrbis 695. Primis fabulas tantum exponit, quia perquisitis omnium historiorum profanorum scriptis, certi nihil de prioribus temporibus repererat. Belli autem Troiani tempus narrationis suæ exordium statuit, Apollodori & Varronis præsertim operibus adiutus.
	759	*Qu. Sulpicio Camerino, C. Poppæo Sabino.*		
		Bellum Germanicum siue Dacicum.		Dionysius auctor libri de Situ orbis poëta Geographus.
				Horatius, vita incontinentissimus, sententiis grauissimus. Propertius, Tibullus, Vitruuius.
				Hortensia Hortensij filia, luculentam orationem ad Augustum habuit.
	760	*P. Cor. Dolabella, C. Iulio Silano.*		Messala Coruinus, orator haud vulgaris, morbo rerum omnium memoriam, sui etiam nominis amittit.
	761	*M. Lepido, T. Statilio Tauro.*		Ouidius ad Getas in exilium ablegatur.
				Cotys Getarū rex litteris & poësi excultus, in cuius regno exulauit Ouidius, cui & dicauit Elegiam tertij de Ponto.
	762	*Germanico Cæsare, C. Fonteio Capitone.*		Cornelius Gallus Foroiuliensis poëta, qui se postea interemit. Ægypto in formam prouinciæ redactæ primus præficitur, deinde relegatur.
				Thebæ Ægyptiæ vsque ad solum ruptæ.
	763	*L. Munatio Planco, C. Silio.*		Larmonocagas Indus viuens ac ridens in ardētem pyram Athenis se conijcit.
	794	*Sex. Pompeio. Sex. Appuleio.*		Porus rex Indiæ, Obadas Aegypti (partem aliquam Aegypti esse oportet versus Aethiopas) Lathyrus Arabiæ, Hiarbas Lybiæ, Archelaus Cappadociæ, Herodes Iudeæ, Bulogeses Besus Thraciæ.
15			4105	Germani inter Albim & Rhenum à Tyberio Nerone & fratre eius Druso superantur, vna cum Vindelicia, Pannonijs & Armeniis.

c PHRAARTES pacem cum Augusto faciens filios nepotésque obsides dederat. Huic cum successisset filius & ipse Phraartes, & illi Orodes, Orode occiso Legati Parthorum Romam mittuntur, qui Vononem vetustissimum liberorum Phraartis illic obsidem ad regnum paternum à Tiberio rerum tunc potiente acciperent. Sed is post quinquennium vi in Armeniam exactus, Artabanum successorem accepit.

Qui bello à Tyridate regij Arsacidarum sanguinis, adiuuante Vitellio Syriæ legato, regno in annum pulsus est.

Nam mox Hyrcanorum & Caramanorum præsidiis restitutus est, Tyridate in Syriam ad Romanos fugato. Quod regnum Sinnacis proditione iterum in annum perdidit. Sed tertium recuperauit, donec ad extremum cum vxore & filio à Gotarze interfectus est.

Hic est Gotarzes, qui sub Claudio rex fuit Parthorum decimus nonus. Hinc Vonones 20. Vologeses 21. quia rerum gestarum magnitudine in Romanorum historiis notissimus est. Nã Armeniam, Nerone imperante, eis ademit, duas legiones sub iugum misit, apud *Cor. Tacit. lib.13. 14.15.*

Vologeses filius vigesimus secundus. Cozroes 23. cui Trajanus Armeniam primùm, deinde Mesopotamiam & Assyriam excussit, & in eius locum regem Parthenaspem constituit.

Quo pulso Cozroes auitum recepit imperium. Post quem Vologeses tertius diu regnauit; cui Marcus & Lucius Veri Imper. Armeniam Assyriámque ab Adriano ei redditas bello iterum eripuerunt.

Denique nouissimus omnium Arsacidarum Artabanus, cui cum Romanis Seuero, Antonino Caracalla, Macrino bella multa gessit.

Nam in eo finit Parthorum historia. Eo enim ab Artaxerse Persa sub Christi 220. victus, imperij Orientis summa à Parthis, iterum ad Persas translata est.

ROMANA SVB TYBERIO.

Hic est Tyberius Augusti priuignus & filius adoptatus, qui quum illo viuo septem triũphos meruisset, tribus cõtentus fuit, Pannonico, Germanico & Illyrico.

Vix dum ingressus Illyricum properis Liuiæ matris literis accitur, vt rerum potiretur, Augusto in morbum extremum lapso.

Imperium pacatissimum consecutus est, quoad Christus pacis princeps in humanis est versatus. Eo ad imperij ipsius decimum octauum, crucifixo, mox Armenia à Parthis, Mæsia a Dacis, Pannonia à Samartis, Gallia a Germanis, Iudęa ab Arabibus direpta sunt. *Suet. in Tib. c.40. Ios. lib.18. Ant. c.7.*

Cappadocas in prouinciam redegit remoto Archelao rege, Getulorum latrocinia repressit,

Anni christi.	Anni vrbis condita.		Anni mundi
		c Christus mortuus est	4114
		Tiberij anno. 18.	4122
		Orode parthorum rege.	
		Deinde Vonone, an. 5.	
		Artabano, an. 30.	
	765	*Druso Iulio, C. Norbano.*	
	766	*T. Statilio Sisenna, L. Scribonio Libone.*	
	767	*C. Calio Rufo, L. Pomponio Flacco.*	
	768	*Tib. Cæsare 3. Tib. Iulio Germanico.*	
	769	*M. Iunio Silano, L. Norbano Flacco.*	
	770	*M. Valerio Messala, M. Aurelio Cotta.*	
	771	*Tib. Iulio 4. Druso Iulio 2.*	
	772	*C. Sulpicio Galba, D. Haterio Agrippa.*	
	773	*C. Asinio Pollione, C. Antistio Vetere.*	
	774	*Sex. Cornelio Cethego, L. Visellio Varrone.*	
	775	*Cosso Cornelio Lentulo, M. Asinio Agrippa.*	
	776	*Caluisio Sabino, Cn. Cor. Lentulo*	
	777	*M. Licinio Crasso, L. Calpurnio Pisone.*	
	778	*Ap. Iunio Silano, P. Silio Nerua.*	
	779	*C. Rubellio Gemino, C. Fusio Gemino.*	
	780	*L. Cassio Longino, M. Vinucio Quartino.*	
	781	*Tib. Cæsare 5 L. Ælio Seiano,*	
	782	*Cn. Domitio Ahenobarbo, A. Vitellio Nepote.*	
	783	*Ser. Sulpicio Galba, L. Cornelio Sylla, quibus Coss. Onuphrius putat Christum mortuum, nempe decimo nono Tiberij non 18. contra Veterum consensum.*	
		Sed ignorantia consulatus quo Christus natus est quove passus multos coegit errare, &c. Aug. lib. 2. de doctr. Christ. Rectius ergo Hebraicis, Ecclesiasticisque insistitur summis.	
		Summa 62.	4122
15			

Mara-

Anni ante Christum natum. | *Anni vrbis condita.* | *Anni mundi*

***CHRISTI** Euangelium secundum & vltimum remedium aduersus Idololatriam & impietatem omnino inueteratum & peccatum vbique regnans.*

Marabodium Sueuorum, Rascupolim Thracum reges ad se per promissa attractos non remisit.

Abiit ex vrbe in Campaniam, &c. Coss. Sabino & Lentulo, nec rediit. Vndecim ita annos absens fuit continuos. Vnde Suet. c.39.

Apud Fidenas supra 20. hominum millia, gladiatorio munere amphitheatri ruina pereunt. *Suet.*

Imperij eius quarto Germanicus triumphauit de Germanis *Oros.*

DE CHRONOLOGORVM profanorum scrupulis.

QVIA in annotandis annis ab vrbe cond. non satis congruũt rationes Hebrçorum, Grçcorum, Romanorum, quando inter se conferuntur, ne mireris si in ejs persequendis, non omnia ad omnium animos & scripa accommodatè scripserimus. Nam ne ipse quidem mihi satis feci etsi Liuianam supputationem sequutus sim.

Ea enim à Varroniana, Ciceroniana, Censorina, Gelliana, Pliniana, Capitolina siue Verrij Flacci non modo differt, sed & eæ inter se atque à vulgatis plurimum discrepant. Nam verbi gratia, Gellius lib.17.cap. vlt.Sp. Caruilium Rugam anno quingẽtesimo vndeuigesimo primũ diuortium fecisse ait. At lib. 4. ca.3 quingentesimo vigesimo tertio, nobiscum secutus Liuianam summam.

Florus narrat in 2. Epitome, ab V. C. ad 20. Augusti, tempus esse propè septingentorum annorum, & extremo libri quarti Augustum septingentesimo V.C. Ianum geminum clausisse ob firmatam cum toto genere humano aut pacem aut pactionem. Cui accedit Messala Coruinus in libello de progenie Augusti, dum ab vrbe C. ad depulsos reges annos 244. numerat. Inde sub magistratuũ, Consulum, Dictatorum Tribunorũ militarium ductu quadringẽtos quadraginta & septem. Nam illi in vnam summam redacti non nisi 691. conficiunt.

Nondum igitur exacti erant anni 700. quando ipse ad imperium peruenit. Atqui alij longè aliter. Nam vel illic Io. Camers Flori interpres legendum censet septingentesimo quinquagesimo, vel septingentesimo quinquagesimo secundo, vt Orosius cap. vlt. sexti habet; quòd pax, de qua illic agitur, videatur contigisse circa 38. imperij eiusdẽ Augusti; cum tamen hæc supputatio mire cũ Gellio & nostra Chronologia & vt reor, cum ipsa veritate cõgruat. Ordo enim historiarũ Hebraicarũ & Monarchiarũ non potest appositè cum Romanis rebus cõparari, si septingentorum annorum numerus vsque ad Augustum atque a-

deo Augusti vigesimum excedatur. Et tamen alij sentiunt anno Vrbis 709. vel 710. Iulium Cæs. fuisse, interfectum, alij multo posterius & ita de cæteris.

Quare Cicero in Bruto tradidit magnam in annis ab V. C. numerandis ac dirigendis inter antiquos scriptores dissensionem fuisse. Omnis autem huius controuersiæ causam inde oriri putat Carolus Sigonius pag. 20. suorum fastorum, quòd quos alij consules & siue Coss. dictatores sæpe interserunt, eos alij omnino prætereant.

Ego etiam, quia ante quingentesimumquintũ annum multa illic irrepserunt fabulosa & ficta, dum posteriores, noui præsertim homines, quadam ambitione suam progeniem ad fictos antiquos consules & magistratus referre studuerunt, quemadmodum Messala Augusti ad Iulum *Aenea*.

Quo pertinet, quod ibidem Sigonius scribit variam & inconstantem apud omnes esse annorum rationem, vsque ad quingentesimum fermè annum V. C. Ab eo verò litem nondum esse oppositam, quoniam hoc constanter inuenitur (inquit) quòd alij alios vno, alij duobus, alij tribus, alij quatuor annis antecedunt aut subsequuntur.

Quæ commemorare volui aduersus eos, qui putant Vniuersale Chronicon rectè ab annis Vrbis c. & Coss. posse deduci. Nam illa ratio est incertissima, nondùmque inter doctos constituta. Sed nec vrbis historia repeti certo potest ex scriptoribus Liuio ducentis annis antiquioribus, ne quis nos illorum præiudicio vrgeat, vti Cicero & Velleius lib. 1. indicant.

Quin & inter Latinos ipsos de anno vrbis cond. tanta est quæstio, vt cum definiri non posset oportuerit Onuphrium in fastis ex omnibus sentẽtiis duas probabiliores colligere, & vtramque suis fastis adiungere, vt quam quisque vellet sequeretur.

Adde non facile conciliari numerationem ab vrbe cond. cum Græcanicis rationibus siue Olympiadum, siue regum, etiam si illa liquido constaret. Si quidem non bene conueniunt anni integri, quales ferè sunt Coss. post exactos reges, cum fractis, quales sunt Græci, aut anni Emergentes, vt vocant, vt cum vsualibus. Item in vtraque numerandi ratione maxima existit extremorum diuersitas, minimè in principiis & finibus consentiens.

Quanquam nec apud Romanos perpetuo annus fuit integer, vel dies certus. Nam alij nouem mensium fuisse primum Consulatum Bruti, alij sedecim aiunt, item annum à Calendis Octobris ex Dionysio fuisse inceptum, alij ex Plutarcho à Calendis Ianuarij. Denique initio consulatum fuisse initum Idibus Decẽbris. Deinde propter rem male ad Veios gestam, abdicatis prioribus magistratibus, Cal. Octobris, demum sub 530. V. Idibus Martiis.

Anni ante christum natum.	*Anni vrbis condita.*		*Anni mundi*
		DE SCRVPVLIS CHRONOLOGORVM.	

Anni ante christū natum. | Anni vrbis conditę | Anni mundi

DE SCRVPVLIS CHRONOLOGORVM.

Quæ omnia, vt initio habeant exiguam, at progressu maximam, valdéque notabilem differentiam efficiunt. Quod in vnius Iulij Cæsaris quinquennio apparet, cuius proinde imperium veteres annis tribus, mensibus octo & diebus aliquot definierunt, quoniam primus & vltimus non fuerunt completi, sed simul iuncti, menses duntaxat octo & dies aliquot constituerût. Nam primus sex tantum menses & paucos dies ante Calendas Iulias compehendit, circa quas Pompeiū ad Pharsaliam vicit, & solus imperare cœpit, vltimus menses tantum duos & dies quindecim, vt qui 15. Martij à coniuratis interfectus sit. Sicque in illo quinquennio, 16. menses desiderantur.

Hæc qui minus obseruant iterum dico, frustra se in Chronologia torquent, & perperam exactā omnium rationum subductionem, conciliationem, comparationem pollicentur. In his enim satis est, si probabilissimus, veróque proximus calculus teneatur.

Accedit Fastos sæpius fuisse correctos, immutatos, auctos, diminutos, multis diebus, atque adeo mensibus consumptis vel additis.

Sunt alij apud istos nodi, siue vt vocant scrupuli, è serie 4. Monarchiarum exorientes deinde ex Olympiadibus, denique ex æra Nabunazaris Ptolomæani. Itaque ne ex istorum quidem vllo confici recte potest Chronicon. Nam de iis incertius adhuc iudicium est, & ferè in radice peccat, quoniam illorum anni ferè sunt fracti incompleti & mutili. Etiam illi Olympiadum, quos tamen putant esse certiores. Olympicum enim certamen in mensem Ionium incidebat, & medium ferè annum dispescebat, atque ex vno anno duos quodammodo faciebat, quorum alter ad præcedentia, alter ad sequentia Olympia pertineret. Quare etsi vulgò quatuor annis definirentur, quinquaginta tamen lunares menses cōclusisse ex Lycophronis interprete apparet, qui numerus quatuor annos solares viginti fermè diebus superat.

Quare Dionysius Halin. inter alia & hoc reprehendit in Thucidide, quod euenta belli Peloponnesiaci per initia & extrema Olympiadum ita digesserit, vt exterorum gestis commodè vix adaptari possint.

Et Liuius libro secundo, ab V. C. conqueritur tantos errores tempora implicare, aliter apud alios ordinatis magistratibus, vt nec qui consules, secundum quosdam fuerint, nec quid quoque anno actum sit in tanta vetustate non rerum modo, verum etiam auctorum dirigere possis.

Deinde, vt vrbs quingentis annis scriptoribus caruit vsque ad Catonem maiorem, qui rerum totius illius spatij memoriam colerent & literis mandarent: Ita Monarchiæ & Olympiades vsque ad octogesimam, & Ecatei, Herodotique sæculum, certis historicis carentes è densis tenebris non possunt explicari.

Præterea, quod omnibus commune est tanta difficultate inter se anni ex istis æris deducti coëunt, vt sex regulas à Funccio & aliquot aliis confingi necesse fuerit, & ne sic quidem coeunt. De quibus nihil aliud dicam, quàm quòd tanta facilitate reiiciuntur, quanta istis in manem phantasiam venerunt.

Nam perpetuo primus scrupulus hærebit in inconstanti auctorum ab Vrbe condita supputatione.

Secundus in non minus disputabili Olympiadum ratione.

Reliqui in cæteris populorum Epochis & Æris non satis certo & constanter fixis.

Cuiuslibet ergo Chronici regula & mensura debet esse Scriptura, quæ tamen vt in se certa sit, non caret difficultatibus & nodis, de quibus nūc dicendum est breuiter, vt causæ, cur Hebræi, Græci, Latini, in annorum enumeratione inter se dessideant, planiùs percipiantur.

De sacrorum Scriptorum scrupulis.

a HEBRÆI suis nimium addicti traditionibus, aliter numerum annorum notāt. Nonnihil etiam indulgent odio, quo Christianos hebdomadas Danielis ad IESVM CHRISTVM pertinere demonstrantes insequuntur.

Illarum enim septuagesimam in diem, quo à Tito Cæsare euersum est templum, cadere asseuerant. & CHRISTVM quem Daniel prædicebat post 69. Hebdomadas occidendum, Agrippam Herodianorum postremum interpretantur.

Quare vt hoc doceant plurimos annos (quos ex aliis historicis restituimus) ab imperiis Persarum, Græcorum, & Machabæorum nobis astutè surripiunt.

b SIC Græci & Latini veteres ob corrupta Septuaginta interpretum exemplaria. Excipio Hieronymum & Bedam, qui ob veritatis Hebraicæ peritiam, parum absunt à vero calculo. Recentiores minimò differunt, cuius rei ratio mox explicabitur.

Falsi autem sunt, quòd Septuag. Interp. 5. & 11. cap. Gen. pro centum, ducentos semper habeant, atque ita redundent mille ferè ducentis 40. annis. *Hieron in quæst. Hebr.* Nam cap. 5. addunt de suo 600. an. integros, & c. 11. octingentos, &c. Miror autem Iosephum Græcū hic quoque esse corruptum, Alioqui enim locis aliis se corrigit, & vsque ad Christum non multo plus numerat, quàm Hebræi.

Ita nil necesse est aliud respondere A. Contio, qui vulgatam totius Ecclesiæ Græcæ numerationem

Ann. ante Christum natum.	*Anni vrbis conditæ.*		*Anni mundi*

a Hebræi.

Baal Seder Olam, à mundi procreatione ad euersionem templi sub Vespasiano tantum numerat annos 3558. id est, ad Christum natum 3485. & passum 3518.

Thalmudici ab orbe ad Christum passum an. 3784.

Rabbini recentiores ad natum an. 3760. menses 4. vnde quartus mūdi millenarius ab eis in annū Domini 240. cōfertur. Quintus in an. 1240 & ita deinceps. Quod hodie vulgo Iudæi sequuntur. Hic ergo annus 1580. illis est mūdi 5340. ad proximum vsque Septembrem.

Rabbi Nasson in lib. de Cyclo Paschal. 3740.

Rabbi Leui 3786. in 12 Danielis,

R. Moses Gerundensis 4058. mensis 5.

Iosephus 4192. menses sex, dies 10.

Arabes an. 5185. præter eos qui Mahometem volunt sexto millenario venisse, vt in Chronicis Saraceni post Alcoranum p. 3141.

b Græci.

Methodorus. 5000.

Eusebius. 5190.

Theophilus Antiochenus ad Autolicum 5476.

Græci vulgo 5508. vt in sexta Oecumenica Synodo c. 3. in Horologio & Cyclo Paschali.

Nicephorus lib. 1. hist. cap. 10. 5505.

Cedrenus addit vnum 5506.

Alter tribus, alter duobus ab hac communi discedit.

alius 5200. vno minus.

Anni mundi

rationem laudat, tanquam ei congruentem quæ in Græcorum Horologio, & Cyclo Paschali ibidem descripto notatur, & quam Cedrenus Zonaras, Nicetas. Sexta Synodus in Trullo, Nicephorus ipse Chronographus, quem luculentis notis illuminauit, & vno verbo Græci omnes hodie ita sequuntur vt frequentius per hos mundi, quam per Christi annos tempora consignent. Nam eam examinat ad corruptissima Septuaginta interpretum exemplaria. Plurimum tribuo Septuaginta interpretibus, sed incorruptos eos nobis exhibeant. Corruptos enim negare non possunt, siue quia res ipsa cum Hebraico comparata loquitur, siue quia Ecclesia editionem D. Hieronymi, vt ipsemet Contius fatetur, præfert, in his & aliis ab hac Græca editione mirabiliter discrepantem.

b Latini:
- *Hieronymus in Quæst. Heb.* 3941.
- *Augustinus.* 5351.
- *Isidorus 5. Etymologiarum.* 5210.
- *Orosius Eusebium sequitur.*
- *Beda cap.22. lib.de rat. temporum.* 3952.
- *Astronomi.* 5328
- *Alphonsus.* 5984.
- *Dionys. Abbas.* 4203.

Præterea veteres labuntur, quia annos Hebræorum supputarunt quasi lunares vt Iunius Africanus lib.5. de ratione temporum. Hyppolytus Martyr. in temporum canonibus. *Eus. lib. 8. de Demonst. Hieronym. in 9. cap. Dan. August. epi. 78. Beda in commen. 2. lib. Ezr. cap. 16.*

Noster calculus qui est an. 4121. mensium 6. dierum 16. hos superat vno centenario & paucis aliquot, quoniam (vti antea dictum est) simpliciter accipimus locum Exodi cap. 12. quo dicitur Iacobæos in Ægypto mansisse 430. ann.

c RVRSVS causa controuersiæ, quæ inter Hebræos, Nos, & recentiores Latinos cernitur, pendet ex 70. annis captiuitatis Babylonicæ & Hebdomadis 69. Danielis, dum alij aliunde illas incipere coguntur, quòd secuti vitiosas discrepantesque Græcorum & Latinorum historias, 200. & amplius annos falsò, vt supra docuimus, imperio Persarum tribuant. Hoc enim constituto, compelluntur multò post Cyrum Hebdomadas auspicari, vt illæ præfinitè cadant in necem Christi.

R. Iacob posteriore tomo sui Talmud. pag. 10. col. 4. has & alias supputationis Hebraicæ causas aperit, vbi & quartum mundi millenarium in annum templi euersi 142. qui est nati Domini 215. confert. Quod congruit calculo Seder Olam.

c Recentiores:
- *Aliqui, 3974. mens. 6. dies* 10.
- *Alij.* 3954.
- *Nonnulli,* 3960
- *Quidam,* 3969
- *Marianus Scotus,* 4182
- *Alij præfinitè,* 4000.

Ob eas igitur causas tot fere inuenies de annis mundi sententias, quot sunt scriptores. Sed comparanti loca scripturarum, quæ annotauimus, spero nostram habitum iri omnium simplicissimam, & maxime semotam ἀπὸ τῶν ἐρίδων καὶ μαχῶν τῶν κενῶν.

Vbi mihi non displicet Philastrius, qui in hæreticis numerat eos, qui tempus annorum mundi ab orbe condito certo constare pronuntiant, perinde ac istos, qui asserunt illorum numerum penitus esse incertum. Nam quod parum distat, distare non videtur.

De qua re Diodorus Cyzicenus tempore Iuliani & Valentis Impp. librum scripserat, εἰς τοὺς πρεσβύτας χρονικὸν διορθούμενον τὸ σφάλμα Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου περὶ τῶν χρόνων. *Suidas in Diodoro.*

Quod sic planius mecum inductione per singulas 6. ætates discurrens concipies.

In prima ætate, quæ est mundi Originarij nullus est nodus proprie. Nam quod ei superaddunt Græci annos 700. plus minus, corrupta illorum exemplaria nihil debent veritati Hebraicę decerpere.

In secunda diluuij scrupulus etiam nullus hæret, nisi iuxta eosdē Septuaginta, qui pro annis 292. habent corruptè 1170. alias 942. Nam in exemplaribus Græcis est magna numerorum corruptela, vt proinde variæ colligantur supputationes. Sed is error apertè corrigitur per certa & distincta Patriarcharum tempora, *Gen.* 5. 7. 11. *&* 12.

Aliqui temere addunt scrupulum de natiuitate Arphaxad, detrahentes annum vnū, de quo pag. 29. & Abrahæ superaddentes anno 60. de quo pag. 37.

Circa tertiam Patriarcharum vnica versatur quæstio, de tempore habitationis Israelitarum in Ægypto, quæ continet differentiam annorum ducentorum. Nam vulgo aiunt Israëlitas duntaxat mansisse in Ægypto an. 230. Alij, quos sequor. 430. vt verba scripturæ Exod. 12. penitus retineantur, & tempus habitationis, à descensu Iacob in Ægyptum numeretur, non à prima Abrahæ migratione è Charan.

Quartum Iudicum nullam quæstionem recipit, quia disertè 480. annis 3. *Reg.* 6. concluditur, nisi in subductione membratim demonstranda.

Quinta Regum nullum etiam, vel perexiguam admittit, eámque exorientem è collatione Regum Israel cum regibus Iuda, quoniam certissima serie, sine vllis ambagibus & interuallis, deducitur per Regum Iudæ tempora libris Regum & Paralip. definita. Quare indoctè Shubertus quidam Spirensis minister nodum in scirpo quærens, seriem annorum ab ædificatione templi ad destructionem eiusdem, reponit inter Chronologorum scrupulos. Apertè enim Scriptura docet quandiu quisque regum illorum regnauerit vsque ad vndecimum Sedechiæ, quo æquatum solo tradit templum, nempe anno 430. mense 6. postquam fuisset constructum. Philo quidem 440. numerat, Eusebius 442. Iosephus 470. aliqui 427. sed differentia non est tanta, vt propterea deductus è scriptura Calculus dubitationem debeat gignere. Deinde potuerunt labi subducendo, potuerunt & eorum libri corrumpi, vt in numeris solet facilè accidere.

In sexta captiuitatis duplex inest scrupulus. Prior vbi septuaginta anni captiuitatis debeant incipere, an à Iechonia, vt ego contendo, fretus simplici Ieremiæ & Matthæi authoritate, an ab vndecimo Sedechiæ, vt plerique, quod tamen discrimen est duntaxat annorum vndecim. Posterior vbi & ipsæ Hebdomades Danielis debeant initium figere. Est quidem simplicius & Danielis loco propinquius, vt à primo Cyri anno incipiant,

Anni christi	Anni vrbis conditæ		Anni mundi
		DE SCRVPVLIS	
		CHRONOLOGORVM.	
	782		

Anni ante Christũ natum.	*Anni vrbis conditæ*		*Anni mundi*

Nos ad Christum { natum 4090. passum 4122.

piant, illicò post septuagesimum illum captiuitatis annum eodem ferè tempore, quo Angelus Danieli apparuit, & tam suaue sacramentum reuelauit.

At non desunt qui interuallum multorum annorum constituant inter finem captiuitatis Babylonicę, & promulgationem edicti de vrbis reędificatione, atque initium earum sumant à 20. anno Artaxerxis Longimani.

Eo enim anno etiam exiit sermo, vt reædificaretur vrbs, 2. *Ezra*. 2. Alij à secundo eiusdem Lõgimani, alij à septimo eandem ob causam. Alij à quarto Sedechiæ, omnium quidem alienissimè: sed tamen etiam superiores potius confusam & suppositìtiam seriem regum Persicorum & opinionem è profanis historicis anticipatam sequũtur, quàm veritatem.

Qui scrupulum mouent de mensibus, inscitè faciunt.

Etsi enim menses Scripturæ Lunares sunt eius tamen anni in Solaribus haberi debent. Nam etiamnum hodie Hebræi, tertio quoque anno & interdum secundo, quando vsus exposcit, vt ratio Lunæ, motui Solis respondeat vnam Lunam siue Lunarem mensem intercalant, illumque annum mensium tredecim, extremo (quem Adar nominant & in nostrum Februarium ferè incurrit) cũ hac copula, *Veadar*, repetito faciunt. Quamquam etiam primus potest repeti, vt mensis intercalaris, siue insitius sit *Venisan*, qui & Martius. Ita enim solebant veteres dicere, vt Talmuditæ narrant.

Nisan autem idcirco in Martium confero, quia initium eius aliquando præcedit, aliquando sequitur æquinoctium vernum, in nostris Fastis, 21. die Martij fixum, quatenus scilicet annus Embolicus propè vel longè fuerit. Alioqui eius pars & quidem maior, aliquandò in Aprilem cadit.

Vt & alij eorum menses duobus nostris respondere solent eodem modo & ob eandem causam, nempe Iiar, Sinan, Tammuz, Ab, Elul, Tizri, Marhesuam, Kisleu, Tenet, Schenet, Adar.

Sic Arabes apud Ioan Leonem in descriptione Africæ pag. 42. Nam sex menses habent triginta dierum, sex 29. qui reddũt dies 354. Qui numerus à nostro solari anno, superatur diebus vndecim.

Qui quidem vndecim dies tertio quidem anno coniuncti conficiunt triginta tres, at eorum tres seruantur & reiiciuntur in sequentes annos, quovsque Luna & Sol decimo nono an. redeant ad idem punctum per sex alios embolismos, siue per sex alios menses intercalatos annis 6. 8. 11. 14. 16. 19. Hi enim sunt embolici.

Atque ita Hebræi septem embolismos singulis nouemdecim annis constituunt, nempe tres singulis octo annis. Nam in circulo decemnouennali embolismus est septem mensium.

Quod à Patribus acceptum esse, satis ex Noë historia intelligitur. Vbi enim traditum est Noë integrum annum egisse in arca, mensibus duodecim Lunaribus, adduntur reliqui dies qui vo-

cantur [illegible]. *Ingressus est* (inquit) *Noe in arcam mense secundo, die decimo septimo.* Deinde vbi nominatim facta esset mentio septimi mensis & postea decimi. & post hunc dierum quadraginta & amplius, ac denique primi mẽsis, *Egreditur* (ait) *ex arca rursus mense secundo, die vigesimo septimo.* Interea igitur exacti sunt menses duodecim, & accedunt dies decẽ, qui ter sumpti, mensem integrũ, id est, decimum tertium anno tertio reddunt. Quemadmodum nos solemus quarto cuique anno inserere vnum diem ad sextum Calendas Martij quem ob id bissextum appellamus.

Sed hac de re scribentem in Genes. primum caput Iunilium Episcopum Africanum audi. Luna cum duodecies spatia sui cursus peregerit, annum facit communem dierum 354. & vt anno Solari possit concordare circuitus, tertio cuique vel secundo anno, tertium decimum addit mensem quem Embolismum vocant nostri calculatores, & fit dierum trecentorum octoginta & quatuor. Atque hæc quidem ille præclarè.

Etenim, nisi hæc fieret intercalatio, cùm per legem debeant 14. die mensis Nisan festum paschæ celebrare, necesse esse, vt sequenti anno diebus vndecim, pascha ipsum anteuerterent. Tertio anno aliis vndecim, atque ita retrorsum versus, quo vsque in Augusto vel Septembri celebrarent. Falsi igitur sunt Iulius Africanus, Eusebius Cæsariensis, August. epist. 78. & plerique veterum, qui ex eo, quod menses Hebræorum Lunares erant, existimauerunt ipsorum quoque annos esse lunares, qui solaribus vndecim diebus contractiores sunt.

***

Anni Christi.	Anni vrbis conditæ.		Anni mundi
		DE SCRVPVLIS CHRONOLOGORVM.	
			4122
33	782		

CHRONOGRAPHIÆ GENEBRARDINÆ LIBRI SECVNDI FINIS.

GILBERTI

GENEBRARDI

THEOLOGI PARISIENSIS,

DIVINARVM HEBRAICARVMQVE LITERARVM PROFESSORIS REGII

CHRONOGRAPHIÆ PARS ALTERA, DE REBVS A Christo nato ad nostra vsque tempora, id est, an. 1599. in duos libros distincta & è D. Arnaldi Pontaci Vasatensis Episcopi Chronologico opere locupletata.

PRIOR DE REBVS OCTINGENTORVM annorum vsque ad nouum Caroli Magni Imperium, & Leonem III. Pontific.

Posterior de aliis octingentis annis ad vsque Clementem VIII.

His Centuriatorum impietas, mendacia, imposturæ coarguuntur, & doctrinæ Catholicæ continuatio ad singulorum sæculorum coronidem ostenditur.

LVGDVNI,

SVMPTIBVS IOANNIS PILLEHOTTE

SVB SIGNO NOMINIS IESV.

M. DCVIII.

CLAVDIO BVRGESIO

CONSILIARIO REGIO SVMMI SENATVS APVD DIVIODVNENSES PRÆSIDI

Gilbertus Genebrardus Theologus Parisiensis, Diuinarum Hebraicarumque literarum Professor Regius.

PROFERIMVS etiam, ornatissime BVRGESI, duobus libris alteram partem de nouo Testamento recentioribus historiis, satis pro nostro instituto copiosam & locupletem: ac eam pro tua candida ergo non voluntate & studio, pro tuo item erga religionem & literas ardore tibi dedicamus. Illam quidem ante annos sedecim magna sui gloria & facultate Arnaldus Pontacus familiaris olim meus & studiorum comes, hodie, Vasatensis Episcopus venerabilis miraculo ingenij & literarum, venerabilior virtute & moribus construxit,& ita construxit,vt in eo genere nihil queat inueniri perfectius. Verum quoniam aliud est Centuriatorum vestigia carpere, vniuersum Theologicæ historiæ & doctrinæ corpus ab istis deprauatum restituere, singulari istorum peruersitati aduersis rationibus & modis occurrere, aliud breuem Chronologiam scribere,simplicémque rerum à Christi ortu actarum faciem proponere, hanc ei palmam deferens, me ad illa confero, formam scribendi immuto,Methodum meo proposito seruientem capto, cuius ideo gustum initio operis præbui,nouam materiam adhibeo, animum conuerto ad præstigia Centuriatorum dissoluenda,quòd meo consilio id putem commodius,nostrisque studiis congruentius.Quò autem illi suus constet labor, & fœlicia ipsius scripta fructum perpetuum rei Christianæ afferant, ad quam tuendam se procreatum & Episcopum constitutum meminit, eum obtestor, vt suum opus ab omnibus vehementer expetitum, diu à bonis & doctis expectatum à me maximi semper factum, primo tempore emittat, neque tamdiu post tot editiones desiderari patiatur. Ego interim contra Magdeburgensium venena,Historiarum,Chronologiæque studiosos muniam, ne eorum potionibus imbuantur, néve prius falsis & fabulosis corrumpantur, quàm vera genuinaque degustent.Si quid compendij inde in Ecclesiam redundet, mihi planè satisfactum existimabo. Neque enim soleo scribere, vt mihi nomen parem, quo nihil semper duxi ingenuo homine indignius, nihil turpius,animique magis angusti & parui, sed vt tempus mihi à Deo tributum collocem in his diuinis studiis, quæ

tum mihi ædificando, tum alteri iuuando proſunt. Cùm præſertim incidiſſe nos videam in luctuoſiſſima tempora, quibus nullus virtuti locus, nullus eruditioni honos, nullus Dei metus, nullus religionis amor, nulla pietatis ratio, quódque longè eſt triſtiſſimum, nulla meliorum ſiue ſpes ſiue ſpecies, hæreſeon, Simoniarum, perduellionum, ambitionum, omnis generis ſcelerum furiis omnia peruadentibus, vt bonis & fortibus viris ſit optanda mors, vel certè, ſi ita viuendum eſt, ſint omnia pro ſola Dei gloria, Eccleſiæ ornatu, repoſita in cœlis ſpe, ſimpliciter ſuſcipienda. Nam profectò ſi tanta animorum contentione impij hodie ſtudent indoctis libris, turbulentis, vanis, futilibus ſcriptis & ſtudiis mortalium mentes corrumpere, quo non ardore, quo non ſtudio & conatu debemus contendere, vt ad ſolida ſcripta & vtilia homines cõuertamus, & ingruentem Dei iram à nobis auertamus. Nolo hanc querimoniam longiùs producere, ne iſtos offendam, qui quicquid de pietate, artibus & diſciplinis diſſeritur, in earum cultores peruersè regerunt, id in ſuam contumeliam dictum, ſcriptum, actum interpretantes, ad quod minime poſſunt præ ſocordia & voluptatibus, quibus omnino immergi ac obedire ſtatuerunt, pertingere. Satis eſt, vt lectores, ſi qui futuri ſunt, intelligant, me in priore parte laboraſſe, vt verba & ſenſa ſacrorum codicum ſequerer, minuſque longè ab eis abirem, qui vni & ſoli tot veterum ſæculorum obliuionem atque tenebras depellere potuerunt. Poſteriore autem ſtudui, vt purè & fideliter præcipuas res Eccleſiæ atque adeo Mundi deguſtarem, ac recentium ſcriptorum, Germaniæ præſertim Theatra, Chronologias, Hæreſeologias, Centurias magna ex parte mendaces, fabuloſas, ex hæretico corruptóque ingenio dictatas abolerem, & quæ duntaxat iſti inchoant, perficerem. Quod non factu difficile mihi ſemper ipſe perſuaſi, quoniam Chronologiæ præſertim, quas nobis magno fumo vendunt, ingentes quidem ſunt mole & numero foliorum, ac varietatis rerum inaniſſimæ, paginis ferè conſtãtes candidis, ſolo attramento vel minio deliniatis. Hinc quicquid per tot chartarum ſpatia offerunt, duobus aut tribus plenis ternionibus facilè comprehenderis, vt ipſos appareat vel pauca de antiquitate tenuiſſe, cuius præcones ſe nobis futuros pollicentur, vel profecto ſtuduiſſe vt tabulas Mathematicas repræſentarent, in quibus multæ pinguntur lineæ ſine re, aut papyros bene puras & candidas pueris, quò diſcant primos ſcripturæ tractus ducere, emendas exponerent. Cuius rei interdum cauſam prætendunt non ſuam inſcitiam (nam omnium rerum ſcientiſſimi haberi volunt) ſed ſæculi infœlicitatem quòd fuerit exhauſtum hominibus illuſtribus & ſcriptis factíſque poſteritatis recordatione non admodum dignis. Cùm contrà, illa ſæcula, quæ vocant infœlicia, ſæpe reliqua & magnitudine geſtorum, & ſummorum virorum multitudine, & ingeniorum admiratione, & viciſsitudinum inſolentia ſuperent. Si non apud Noſtros, qui aliqua tempeſtate ſegniores eſſe potuerunt, at apud Græcos, Hebræos, Arabas, Perſas, Indos, quorum commentarios prius debuerant conſulere, quàm ita audacter pronuntiare. Prætereà iſtorum fabri, vt ſunt hæretici, ita præ faſtu nullos alicuius notæ, vel paucisſimos, idque contemptim & perfunctoriè legunt, ſunt indocti & inelegantes, & ſi cum minimo Catholico conferantur, qui dextrè hæc tractare valeat, pluſquam pueri, quemadmodum iam contra quendam apoſtatam Schekium planisſimum feci, & ſuperiore biennio cuidam Lamberto Danæo olim Caluini, hodie reliquorum Miniſtellorum paraſito oſtendi, qui, dum

iuxta Micheæ verbum, propter panis bucellam & vini pateram stillat, dum suæ sectæ hominibus virulentiam suam ad blasphemandum conducit, dum denique in cœlum ponens os suum & linguam per terram traducens, etiam in S. Trinitatem furit miser, id quodam fœtido & Sabellium putenti ad me responso inficiari ausus est. Quod cuiusmodi sit ex eo odorari potuisti, quòd vix quinque quaterniones capiat, & tamen ad fabricandum omnium Ministrorum symbolo, nouem continuis annis, & mensibus quatuor opus habuerit.

Verùm de hoc nuper satis Franc. Iordanus Theologus Parisiensis, qui ipsum cũ vniuerso Caluinolatrarum grege manifestissimo Sabellij furore agi docuit, Geneua in Belgium depulit, spe succedendi Bezæ, qui censeri Sabellianus nullo modo sustinet, deiecit. Interim quia Chronologia non ad plenam historiæ scriptionem pertinet, sed est potiùs quædam historiarum imago, & breuissima temporum cõmemoratio, quemadmodum Cassiodorus vir vario doctrinarum genere insignitus libro de institutionibus diuinarum literarum retulit: ista aduersus istos tractare, qui vniuersam penè antiquitatem ignorant; ac in eo suæ inscitiæ non obscura argumenta iamdudum præbuerunt, an sit operosum, ipsimet loquantur ac videant. An verò consequar, tu integerrime Burgesi, cæteríque eruditi Catholici censete, & si commodum duxeritis, mutate, addite, demite, ornate, perficite. Etenim aliorũ censuræ nihil me sollicitant. Hæc autem omnia ad te idcircò Lutetia in Burgundiam transmittimus, quoniam te nostræ musæ oblectant, ac vt tuarum ad me suauissimarum literarum verba vsurpem, eas communi illo studio, quod veluti virtuti & doctrinæ debetur, diligis. Denique quoniam amoris hisce annis inter nos diuina opinor, virgula excitati, quotidiéque occulta quadam flammula crescentis symbolum cælatum, signatúmque in posteritatem extare cupio. Quem quia perpetuum tibi polliceor, tu meo eo vicissim in sempiternum etiam atque etiam cõplectere, vt vel ipsa mors, quæ piis est ad beatam immortalitatem transitus, tam sanctum mutuæ nostræ charitatis vinculum in cæleste domicilium secum portet. Vale, & Deum vniuersi conditorem semper habe propitium Lutetia, Calend. Februar. 1584.

***

LIBRI TERTII.
Periocha.

a HOc primo centenario pax per orbem. Euangelij lata propagatio.

Iudæorum calamitates variæ.

Eius Pontifices post Christi mortem quatuor vsque ad Clementem Romanum.

Imperatores Augustus, Tyberius, Caïus, Claudius, Nero, Otto, Galba, Vitellius, Vespasianus, Titus, Domitianus, Nerua.

Præcipui scriptores sacri, Apostoli, Euangelistæ, Clemens, Linus, Hierotheus, Dionysius Areopagita, Ignatius, Martialis, Hermes, Polycarpus, quibus accedunt Philo, Iosephus, &c.

Profani etiam sua serie infrà per Chronographiam memorabuntur.

Heretici, Simon Magus primus hæresiarcha, Pseudoapostoli, Sacramentarij, de quibus Ignatius ad Trallianos, citante Theodorito, Menandriani, Ebionitæ, Cherintiani, Nicolaitæ, Alexander, Philetus, Hymeneus.

Cum Simone Mago, Pseudoapostolis, Sacramentariis Caluinitæ aliqua habent communia.

b PERSECVTIONES exardescunt Traiani, Adriani, Antoninorum, &c. Literæ florent, præcipue Philosophia, Mathematica, Medicina.

Pontifices vndecim vsque ad Victorem Afrum.

Imperatores. Traianus, Adrianus, Antonini quatuor, Pertinax, Iulianus, Seuerus.

Secundi sæculi scriptores præcipui. Iustinus Martyr, Rhodo, Asianus, Modestus, Melito, Philippus Cretensis, Musanus, Dionysius Corinthius, Athenagoras, Apollonius Senator, Ireneus, Theophilus Antioc. Egesippus, Apollinaris Hieropolitanus, Victor Pap. Agrippa, Castor, Pantenus philos.

Heretici, Saturninus, Basilides, Carpocrates è quo, Gnostici, Iudaizantes, Nazarei, Cerdon, Archontici, Valentinus, Ptolomæus, Marcus, Marcion, Hermogenes, Apelles, Bardesanes, Colobarsus. Ophitæ, Cainitæ, Sethiani, Lucianus, Seuerianus, Tatianus, è quo Encratitæ, Adamiani, Ascodrogitæ, Alogi, Montanus, è quo Cataphryges, Homousiastæ, Valesij. Falsi martyres, Pepuziani, Prodicus, Angelici: Quintiliani, Artotyritæ, Quartodecumani.

Iudaizantibus & Nazareis Caluinitæ in aliquibus assentiuntur.

c FACTIONES, Bella ciuilia in vrbe Rom, Persecutiones Seueri, Maximi, Decij, Valeriani, Aureliani, Diocletiani, Maximiani in Ecclesia.

Multi motus in orbe Persico.

Pontifices quindecim vsque ad Marcellinum.

Imperatores. Caracalla, Heliogabalus, Alexander Mammeæ, Maximinus, Pupienus, Balbinus, Gordianus, Philippi, Decius, Hostilianus, Volusianus, Valerianus, Gallienus, Claudius, Aurelianus, Tacitus, Florianus, Probus, Cari, Diocletianus, Maximianus.

Tertij sæculi scriptores præcd. Clemens Alexand. Caius, Origenes, Tertullianus, Ammonius, Minutius Fœlix, Gregor. Neocæsariensis, Tryphon, Hippolytus, Iul. Africanus, Cyprianus, Cornelius, Lucius, Stephanus, Dionysius Papæ,

Anni mundi		Anni Christi

SEPTIMA ÆTAS
siue vltima Christi & Ecclesiæ. Nam posteriora hæc à Christo tempora, Scriptura vocat, nouissima.

A Nato Dom. ad hæc tempora numerãtur anni 1599. Summa ergo annorum ab orbe condito ad an. Dom. 1599. quinque mille sexcentorum octoginta octo. 5688.

Hanc vltimam ætatem in duos libros distinguimus. Prior historiam octingentorum annorum vsque ad Caroli Magni imperium perstringit. Posterior totidem ferè reliquorum curriculum delibat ad nos vsque. Octingentos primos sic persequimur, quòd singulis centum annis insignes vices Mundus habuerit.

Primi sæculi initium. (1)

a *A Christo nascente ad primum Traiani principatum & Ioannis Euangelistæ mortem an. 100.*

Secundi sæculi initium. (100)

b *Annus Dom. 100. quo Traianus init imperiũ & Ioannes Euang. moritur.*

Tertij sæculi initium. (200)

c *Annus Dom. ducentesimus, quando primum post Apostolorum tempora concil. Cæsariense in Palestina coit, & Artaxerses Persa nouum apud Persas imperiũ condidit sublato Parthico, vsque ad Saracenos.*

Anni christi. | Anni mundi

pæ, Dionyſ. Alexandrinus, Methodius, Malchion Presbyter, Dorotheus Presbyter, Pamphilus, Arnobius Lactantij præc.

Heretici, Proclus, Apoſtolici, Beryllus Arabici, Sampſæi & Heleeſatæ, Theodotiani, Meletiani, Noetiani & Nouatiani ſiue Cathari. Sabelliani ſiue Patripaſſiani Pau. Samoſatenus, Manichæi, & Cubrici, Apocratitæ, Dicaritæ, Cathariſtæ, Abſtinentes, Donatiſtæ, Hieracitæ Ecetæ, Gnoſimachi, Thnetopſychi, Chriſtolyti, Ethnophrones.

Aliquot errores Procli, Nouatianorum, Sabellianorum, Samoſatenorum, Manichæorum Donatiſtarum Caluinitæ renouant.

300 **Quarti ſæculi initium.**

d An. Dom. CCC. quo Conſtantius Conſtantini Mag. Pater Cæſar eſt conſtitutus.

d CONSTANTINI Magni conuerſio.

Romanum imperium ex perſequente Chriſtianum.

Chriſtus vbique floret, etiam in Indiis.

Eccleſiæ de Idolis triumphus.

Diaboli Zizania hæreſes. Doctores innumerabiles.

Pontifices decem vſque ad S. Syricium Damaſi ſucceſſorem.

Imperatores. Conſtantius, Conſtantinus Mag. Eius filij, Iulianus, Iouinianus, Valentinianus, Valens, Gratianus. Valentinianus 2. Theodoſius maior.

Quarti ſec. Scriptores præcipui. Athanaſius, Lactantius. Emiſſenus Iuuëcus poëta, Ioa. Clymachus, Epiphanius Damaſus, Gregorius Nazianzenus, Greg. Nyſſenus, Baſilius Euſebius Cæſ. Hieronymus, Cyrillus Hieroſ. Hilarius, Theophylus Alex. Palladius, Pacianus, Fœbadius Philaſtrius, Optatus, Amphilochius, Didymus, Ruffinus, Ephrem, Eutropius, Prudentius poëta & alij innumerabiles.

Heretici, Coluthiani, Patermineutæ, qui perperam ſcripturas interpretantur. Euſtachiani, Meſſaliani, ſiue Euchitæ, Anthropomorphitæ, Aſteriani, Arriani, Macedoniani, Luciferiani, Marcellus, Photiniani, Aerius, Apollinaris, Iouinianus, Seleuciani, Aëtiani, qui & Eunomiani & Anomæi, Priſcillianiſtæ, Vigilantius, Martianus, Heluidius, Collyridiani.

Caluinitæ in multis communicant cum Arianis, Euſtachianis, Aëtio, Iouiniano, Meſſalianis, Vigilantio, Martiano, Heluidio.

Quinti ſæculi initium.

400 *e An. Dom. CCCC. quo præfinitè Arcadius & Honorius adeunt imperium, Ambroſius moritur, Chryſoſtomus & Auguſtinus fiunt epiſcopi.*

e IMPERII per Barbaras nationes laceratio, Gotthos Vandalos, Francos, Hunnos, Burgundos, &c.

Variorum regnorum origo.

Pōtifices duodecim vſque ad S. Anaſtaſ. Gelaſij ſucceſſorē.

Imperatores, Arcadius, Honorius, Theodoſius minor, Valentinianus 3. Martianus, Leo, Maiorianus, Zeno, Anaſtaſius,

Quinti ſec. doctores præcipui. Auguſtinus, Chryſoſtomus, Innocentius Cyrillus Alex. Syneſius, Marcus Eremita, Thedoritus, Poſſidius, Heſychius, Iunilius. Leo Mag Gelaſius. Primaſius, Eucherius, Proſper, Salonius, Sedulius, Hilarius Arelat. Vicentinus Lirinen. Paulinus Sulp. Seuerus, Caſſianus, Maximus Taurinenſ. Socrates, Sozomenus, Oroſius Chromatius, Petrus Chryſologus, Proclus Conſtant. Paſchaſius, Idacius, Gennadius. D. Benedictus, Marcellinus comes. Saluianus.

Heretici, anno 400. Pelagiani, Abeloitæ. Nazareni, Prædeſtinati, Neſtoriani. Pſeudomoſes Cretēſis, Eutychiani Gainitæ, Ibas, Diacrinomeni ſiue hæſitantes.

Caluinitæ in aliquibus capitibus ſequuntur Pelagianos, Prædeſtinatos. Neſtorium.

f DEI flagella per Romanum imperium, Totilas Slaui, de quibus Saluianus.

Monachorum doctoribus succedentium sanctitate illustrium sæculum.

Pontifices quatuordecim, vsque ad Gregorium Magnū.

Imperatores. Iustinus senior, Iustinianus, Iustinus iunior, Tyberius, Mauritius.

Sexti sæculi scriptores præcipui. Symmachus pont. Fulgentius, Auitus Ferrandus, Alcimus, Maxentius, Hormisda, Boëtius, Euodius, Cassiodorus, Iustus Orgelitanus, Fortunatus, Sidonius Appollinaris, Greg. Turonensis, Greg. Magnus. Olympiodorus, Andreas Hierosl. Gildas, Rusticus, Iornandes Gotth. Episc. Euagrius, Procopius, Victor Vticensis, Faustus Rhegiensis, Theodulus, Thalassius, Nicephorus Cartophylax, Michael Syngelus.

Hæretici. Eutychianorum sectæ duodecim. Seueriani Tritheitæ, Theopaschitæ, Xenaias, Acephali Aphthartodocetæ, Monophysitæ, Sadducæi, Anabaptistæ, Agnoetæ, Iacobitæ, Cononitæ, Gaiani.

Caluinitæ accedunt ad Xenaiam, Agnoëtas, Monothelitas.

g MAHOMETIS & Saracenorum Apostasia orbem terrens.

Germaniæ & vicinarum gentium Septentrionis conuersio tentata per Columbanum, Gallum & eius instituti socios.

Pontifices viginti vsque ad S. Sergium Antiochenum.

Imperatores. Phocas, Heraclius, Constantinus eius f. Heracleonas, Constans, Constantinus Pogonatus, Iustinianus 2. Leontius siue Leo 2.

Septimi sæculi scriptores præcipui. Ioannes Constant. Isidorus Hispalensis, Clemens Arelatensis, Adelmus, Iulianus Pomerius, Ildephonsus, Cæsarius Arelatens. Theodorus Cantuariens. Mandulphus Scotus Leo. 2. Sophronius Hierosl. Simon Metaphrastes.

Hæretici. Monothelitæ, Charzinzarei, Theodosiani, Tetraditæ, Armenij, Mahomet Pseudoproph. Bairas, Theocatagnostæ, Agareni, Caturgitæ, Lāpetiani, Agonichytes, Aginnenses, Maronitæ,

Caluinitæ. Tetraditarum, Mahometis Lampetianorum aliquot errores amplectuntur.

h TVRCARVM in Asiam, Arabiam, Africam, & insulas Maris Med. infusiones.

Mahometis secta mirè augetur.

Octaui sæculi Pontifices. tredecim vsque ad Leonē tertiū.

Imperatores. Absimarus, Iustinianus 2. iterum, Philippicus, Artesius, Theodosius 3. Leo Isaurus, Copronymus, Leo eius f. Irene cum filio Constantino

Scriptores præcipui. Beda, Ioan. Damascenus, Maximus Monachus, Gregorius Cyprius, Germanus Cōstant. Cosmas Hierosl. Ioan. Hispalensis, Tharasius, Vualafridus Abbas, Albinus, siue Alcuinus, Aponius, Bonifacius Mogunt. Paulinus Aquileiensis, Paulus, Diaconus, Zacharias pap. Theophylactus Antioch. Isuardus, Vualafridus, Carolus Magnus, Ambrosius Ausbertus.

Hæretici, Iconomachi, siue Iconoclastæ, Fœlix Vrgelitanus & Eliphandus Toletanus è quibus Fœliciani Paulicciani, siue Paulïioannitæ, Athingani, Gnosimachi.

Caluinitæ sunt Iconomachi. Catholicos cum Paulitianis vocant Romanos, se verò Christianos siue Euangelicos.

i HOC nonum sæculum ad sequentem librum pertinet.

Anni christi		*Anni mundi.*
	Sexti sæculi initium.	
500	*f An. Dom. CCCCC. quo S. Symmachus pontificatum summum adit, & Talmud à Rabbinis absoluitur.*	
600	Septimi sæculi initium. *g An. Domini DC. quando Phocas imperium suscipit, & iuxta quosdam, infelix Mahometes nascitur.*	
700	Octaui sæculi initium. *h An. Dom. DCC. quando Arabes capta Africa imminent Hispaniæ & Occidentalibus Europæ regnis.*	
800	Noni sæculi initium. *i An. Dom. DCCC. quo nouum Occidentis imperiū Carolus Magnus condit, & Egbertus regnum Anglicum.*	
	Quæ sic membratim demonstrari possunt.	

GILB. GENEBRARDI THEOLOGI PARISIENSIS, DIVINARVM HEBRAICARVMQVE LITERARVM PROFESSORIS REGII CHRONOgraphiæ Liber tertius.

Anni Christi.

SEPTIMÆ ÆTATIS.

Quæ incipit anno mundi 4089. pars prior, à Domini ortu ad nouum Caroli Magni imperium per ann. 800.

PRIMVM SÆCVLVM.

32

a CHRISTVS IESVS Pontifex Maximus & Æternus, vixit an. 31. Mens. 3. dies 10.

Octauio Augusto & Claudio Tyberio an. 23. ex ordine successionis imperatorib. Romanis.

Anni mundi.

4089 siue 4090

4121

CHRISTVS Dominus è tribu Iuda nascitur in Bethleem Iudæ, anno Mundi 4089. 8. Calendas Ianuarij, media nocte, anno imperij August. 41. completo, & 42, ineunte, Herodis 33. Baazenæ Æthiopum regis primo vrbis 752. Coss. C. Cæsare Octauio & M. Plautio Syluano, quo Iani portæ tertio sunt clausæ & orbis nũquam extitit pacatior. Aëra 38. Indictione 4. (*Beda & Dionys.*) an. 4. & vltimo Olympiadis 194. Clogij Sycambrorum seu Orientalium in Germania Francorum Regis anno 10. *Trithemius & Ansel.* Patitur Tyberij 18. Olymp. 202. anno 4. Vrbis 784. Mundi 4121. mens. 6. *die* 16.

Æternus sacerdos & rex Iudæorum ac gentium à Deo promissus, à Mose figuris plurimis præsignificatus a Prophetis ac Sibyllis prænuntiatus, à sanctis & piis pro salute hominum expectatus, Dauidis regis filius secundum carnem per virginem de stirpe Nathan filij ipsius (*1. Par. 3.*) per patrem adoptiuum Iosephum de Salomonis regis progenie.

Est ergo ille summus pontifex in æternum, semetipsum quotidie offerens pro nobis, per se quidem in cœlo, per suos verò ministros in terris. Quare non habet successores, quòd in æternum maneat Hebr. 7. At habet vicarios & ministros, inter quos primatum obtinet Petrus & Petri successores Romani pontif. vt tota, nemine dempto, sensit & consensit antiquitas. Tertull. in Apolog. pag. 105. Paulum Christi vicarium appellat qui tamen Petrum habuit vel æqualem, vel certè superiorem. Quapropter nos multò magis cum Christi vicarium appellabimus, eiusque successionem recensebimus ad sæculorum extremum duraturam, vt vnam è certis Ecclesiæ dotibus (ita eius notas vocat Optatus) quæ nos in Catholicæ gremio iustissimè teneat. *Aug. contra Manich. fundamentum. c. 4.*

Cuius causa veteres Romanũ vocant Pontificem Maximum, Episcopum Episcoporum, bonum pastorem, Benedictum Papam, Apostolicum, &c. Sic Tert. lib. de pudic. his omnibus titulis eum insignit. c. 1. 13. 21.

Hieru

Anni Christi. | *Anni mundi.* 4089

Hierusalem primarium Ecclesiæ suæ thronum minime constituit, primùm quia propter huius populi perfidiam & scelera, eam paulò pòst à fundamentis euersurus erat. Hoc enim citra dispendium nouellæ plātationis vix potuisset contingere.

2 Quia primatus sacerdotij Leuitici illic locatus erat. Nam quoniam hoc genus sacerdotij tollebatur, & Ecclesiasticus veteris populi ordo, ceremoniæ ritus, liturgia commutabantur, locum etiam mutatum decuit, vt cuncta essent noua, nec synagogæ magnum superesset vestigium.

3 Ne Ecclesiæ locus videretur necessario Iudææ fixus & alligatus.

4 Ne gratia conclusa & circumscripta putaretur, vt olim Iudææ limitibus, sed potius sparsa per vniuersum orbem gentibus eius participibus atque cohæredibus.

5 Vt implerentur prophetiæ canentes Deum suo Christo daturum gentes in hæreditatem & in possessionem terminos terræ, efficiendo Ecclesiam à Iudaica Catholicam, id est, vniuersalem.

Romæ autem potius, quàm alibi collocauit, primùm vt Ecclesia magis esset Catholica siue vniuersalis. Tum enim Roma communis erat vrbs orbisque epitome, vt à Dione scriptum est, ac eius imperio, iure, vel fœdere orbis terrarum gaudebat penè vniuersus, saltem cognitus & perlustratus, *Florus sub finem lib.* 4.

2 Vt de mundo mundique principibus victoria esset nobilior & illustrior. Roma enim tunc caput erat mundi, præcipua idololatriæ propugnatrix, Satanæ sedes primaria, ex qua manabant edicta aduersus Ecclesiam & regnū Christi. Magna igitur victoria, vt vbi Satanas, idololatria, peccatum præcipuè regnabant, illic potissimùm vincerentur. Vt vbi hostes Christi potentia & opibus valebant, illic poneretur scabellum pedum eius, vt vbi Christus persecutionem patiebatur præcipuam, ipse in eorum medio dominatum figeret.

3 Vt vbi superabundauit peccatum, ibi superabundaret & gratia.

4 Quia sub eius imperio fuerat natus, conuersatus passus, cæteráque humana molitus.

5 Quia eius imperio successurum erat regnum Ecclesiæ siue Christi. *Dan.* 2. *&* 7. quod proinde quintum regnum Danielis rectè appellatur a D. Thoma.

6 Quòd Petrus, caput Ecclesiæ ministrum constitutum, illic martyrium fecerit, moriensque sui muneris prouinciam Clementi, Lino, Cleto, eius cathedræ non alterius ministris reliquerit.

7 Ob loci opportunitatem. Illuc enim ad necessitates Ecclesiasticas facilè terra marive perueniri potest, è singulis Ecclesiis per orbem sparsis.

Die natiuitatis Christi mandauit Augustus, ne quis Dominum se vocaret, sentiens, credo, verum orbis principem natum fuisse, Dei enim cognomentum est. *Oros. lib.* 6. *cap.* 22.

Profana siue humana Christi tempore.

Pantomimorum saltatio prius incognita in vsu esse cœpit, Pilade & Bathyllo primis eius authoribus Augusti tempore. *Zosimus lib.* 1.

M. Agrippa diagramma terrarum vniuersale publicauit primus.

32

Athenodori Stoici consiliis parebat Augustus. *Ibid.*

Arminius rex Cheruscorum tres Romanas legiones

Phraarte 3, Phraarte 4, an. 2. Orode an. 2. Vonone, an. 5. Artabano an. 30.

Baazena Æthiopum rege an. 27. Deinde Lacasa siue Candace filia eius, an. 10.

Euangelium secundum & vltimum generale remedium aduersus idololatriam & peccatum vbique regnans, quo

Regnum Dei & Christi per orbem effloresct multis rerum discriminibus & periculis.

Anni christi. | Anni mundi.

cum Varo Quintilio in saltu Teutoburgensi occidit. Quem postea iacturam M. Lollius Germanis domitis reparauit.

4089 Mimatius Plancus Ciceronis discipulus, dum comatam Galliam regeret, Lugdunum condidit.

Tyberius Augusti priuignus mox gener, postremo adoptione filius Armeniam occupat, Vindeliciam, Pannonias, & cæteras Thraciæ vicinas Romanas facit prouincias. Germaniam partim subigit, partim vastat.

Imperator factus, vsque ad imperij sui circiter vigesimum pace potitus est. Nam sine bellis internis & externis ab Augusto sub imperij eius 38. imposito, indéque Iano vltimû clauso, Christi æuum ab illis omnibus quietum mansit, propter Christi viuentis præsentem maiestatem & reuerentiam, etsi id non cogitaret mundus.

Repentinis responsionibus melior, quàm meditatis. Tam rigidis digitis & articulatis, vt malum recens terebraret. *Suet.* vltimo eius anno visa est Phœnix. *Dion.* alij sub Claudio.

Eius temporibus mota quæstio, cur oracula deficerent. *Plut.lib.de ea re, sed causam veram non attigit, nempe aduentum Christi.*

C. Asinius orator Asinij Pollionis f. cuius meminit Virg. diris suppliciis à Tyberio necatur. Sic Seianus, qui aliquando restiterat, ne Christus inter deos referretur.

Vonones obses à patre Phraarte Parthorum rege Romanis datus, in regnum reposcitur. mox spretus à suis ab Artabano regno exuitur. *Tac.lib.2. Ios.li.18.c.7.*an.Christi nati 18.

Parthi etiam Phraattem alterû filium Roma reposcût, cui in Syria mortuo subrogant Mithridatem Iberû. Hinc bellum inter Parthos, Armenios & Iberos. *Tac. lib.5.*sub finem Tiberij anno Christi, 37.

Titus Liuius historiographus Patauij quarto Tiberij obiit. (*Euseb.in Chron.*) Historiam annor. 750. ab vrbe condita ad 41. Augusti, siue ad Christi vsque natalem scripsit libris 140. vel iuxta alios 142. de quibus duntaxat super sunt 45.

Pompeius Trogus.

Dionysius Halicarnaß. Diodorus Sicul. Valerius Max. Augusto charissimus. Corn. Nepos, Dionysius Afer. Cor. Gallus, Strabo, Xistus Pythagoricus nascitur.

31 | * Christi Principes ministri & vicarij visibilem Ecclesię vnitatem & Monarchiam constituentes hi sunt.

4121 Ouidius poëta quinto Tyberij anno, Fenestella historicus obierunt. *Euseb. in Chron.* Socion philosophus Alexandrinus Senecæ præceptor.

Asinius Pollio primus Romæ bibliothecam publicauit.

* Primum in Christianos bellum (vt Optatus li. 3. loquitur) seu persecutio mota à Scribis, in qua Stephanus moritur primo Ascensionis Domini anno. *Act. 6. Euseb. lib.2.cap.1.* Nam secundo Paulus conuertitur. *Isuardus.*

Quanquam persecutiones vsitatius appellatæ sint, cû publico imperatorum Romanorum edicto aut iudiciis, aut tormentis, aut vltimis suppliciis diuexati sunt. Cuiusmodi alij nouem cômemorant. *vt Sulpitius lib.2.* Neronis Domitiani, Traiani, Hadriani, Antonini, Seueri, Decij, Valeriani, Diocletiani, quæ & Maximiani, & Decimam Antichristi.

Alij rectius vndecim, *vt Aug.lib.18.Ciuit.c.52.* Neronis, Domitiani, Traiani, Antonini, Seueri, Maximini, Decij,

Valeriani, Aureliani, Diocletiani & Maximiani, vndecimam Antichristi.

Nam perpetuo, post Romanas hanc subiiciunt. Quoniam exinde tranquillis rebus, pace perfruita est Ecclesia, neque vlterius persecutionem fore credimus, nisi eam quam sub fine iam sæculi Antichristus exercebit. Etenim sacris voluminibus, 10. plagis mundum afficiendum pronuntiatum est, &c. *Sulpitius libro secundo*, nisi quod Augustin. 19. Ciuit. cap. 2. in medio hoc reliquit, neutram partem quæstionis, Sint ne aliæ Antichristianam præcessuræ, astruens.

Lacasa regina Æthiopiæ quatuor annis Christo superuixit. A nostris Candace, quod nomen deinceps multis reginis Æthiopiæ commune fuit ex *Plin. libro sexto, cap. 29.* Celebris apud Abissinos, quod Christum publicè, & Eunuchi à Philippo baptizati prædicationem receperit *Actor. 8.*

Nam sic Æthiopia præuenit, siue prætēdit manus suas Deo. Ps. 67. i. prima gentium credidit.

Anni Christi.		Anni mundi.
32	I	
	b MARTYR PETRVS Bethsaidensis, Galilæus: primus Ecclesiæ pontifex Hierosolymis sedit an. 5. quandiu ferè Christo Tyberius superfuit.	4121
37		4126
	Antiochiæ an. 7.	4133
44	Romæ denique an. 24. mens. 5. dies 12	
	id est, in vniuersum an. 36. mens. 5. dies 12.	4158
70		

b NEGARE non potes, scire te in vrbe Roma Petro primò cathedram episcopalem esse collatam, in qua sederit omnium Apostolorum caput. *Optatus libr. 2. contra Parmenianum.* Fœlix Ecclesia Romana, vbi Petrus Passioni Dominicæ adæquatur, vbi Paulus Ioannis exitu coronatur. *Tertullian. de Præscript. Ambros. episcop. 5.* Denique veteres omnes. Quare Caluinus lib. 4. Institut. cap. 6. section. 15. Propter hunc (inquit) consensum non pugno, quin Romæ mortuus fuerit, &c.

Paulus in Epistolis nomen Iesu quingenties vsurpat. Vsque adeo ei erat amabile & suaue. Cætera de Paulo lib. superiore pag. 211. & 212.

Simon Magus, primum baptizatus à Philippo, inter alias hæreses negat liberum arbitrium. *(Clemens recogn. lib. 3.)* fons, radix, atque pater omnium hæreticorum, Romam venit sub Claudio. *Iustin. in Apol. Iren. lib. 1. cap. 19. & 20. & præf. lib. 3. Tertul. lib. de hæres.* Aiobat nos sola fide iustificari. *Iren. lib. 1. cap. 20.*

SECVNDVM bellum in Christianos excitatur à Nerone, in eo Petrus & Paulus occubuerunt Romæ eodem anno & die. Philippus crucifigitur Hieropoli. *Egesyp. lib. 3. cap. 2 Euseb. 2. cap. 25.* Tunc Christiani Romani incendij insimulati miseris mortibus insontes conficiuntur, vt ferarum tergis contecti, laniatu canum interirent, aut crucibus affixi, aut flammandi, vbi defecisset dies, in vsum nocturni luminis vrerentur. *Tacit. lib. 15. Suet. in Nerone. Pagani & Epicurei.* Per omnes prouincias pari persecutione imperata. *Oros.* Qua S. Martialis Lemouicum, Eucherius Treuiros, Fronto Petragorios, Sabinus & Potentianus Senonas ad prædicandum Euangelium à S. Petro missi, passi dicuntur. *Turon. in Histor.*

Petrus post Christum an. 37. vixit *D. Thomas in Ioan. 21.* Claudio imperante Euodium in Antiochia per manus impositionem episcopum vrbis designauit, *Suidas in voce ναζωραῖος.* Nempe mansit in Iudæa post mortem Domini annis quinque, septem deinde sedit Antiochiæ, vsque ad secundum Claudij, quo in Vrbem sedem fixam

&

Anni Christi.		Anni mundi	
32.		4121.	& immobilem transtulit. Hos annos 12. sic numerabis. Tyberius fuit superstes Christo annis ferme sex. Caligula annis 4. successit. Hinc duo Claudij Reliquos 25. Romę degit, nisi quod interdum Hierosolym. & aliò se confere bat, prout Ecclesiæ vsus postulabat & tum fortasse quando Claudius Iudæos de Christo tumultuantes Roma expulit *apud Sueto.*
			Nam etiam decimo quarto anno, 1. vltimo Neronis Sacerdotalem cathedram tenebat. *Hiero. in Catalogo.* Etsi Epiphan. duodecimo hæresi 27. Eusebius & Prudentius penultimo velint, vt eodem quidem die, quo Paulus, sed anno innouato & vertente martyrium fecerit.
			Vnus vtrumque dies pleno tantum innouatus anno.
			Vidit superba morte laureatum περὶ στεφάνων pag. 257.
	Patriarchis.		Petrus in Italia, Paulus in Græcia, Andræas in Achaia, Ioannes in Asia, Philippus in Phrygia, Iacobus in Iudæa, Bartholomeus in Scythia, Thomas in India, Mattheus in Æthiopia, Simon in Persia, Taddeus in Mesopotamia, alter Iacobus in Hispania, Matthias in Palestina (præsertim scilicet) verba Dei intonuit. *Honorius in Psal. 18. Origin. Hom. 12. in Genes. ad vnum omnes Trapezontius, libello de hoc dicto: Si sic eum volo manere quid ad te?*
	Alexandriæ Marco Euangelista, an. 6. *Anniano, an. 22.*		Petrus Romam venit secundo Claudij ad expugnandum Simonem Magum. *Hier. in Catal.* Negat tamen Caluinus in acta cap. 8. Magum istum Romæ vnquam fuisse contra omnem antiquitatem, seorsum Aug. lib. de hæres. Tertul. in Apolo. Eusebium, qui & meminerunt statuæ ipsi Romæ collocatæ.
			Petrus Roma multos è suis discipulis factos Episcopos, prædicandi gratia in diuersas prouincias; seorsum in Galliam dirigit.
			Paulus ann. 58. D. Romæ primum prædicauit.
	Antiochiæ, post septennem D. Petri Cathedram, Euodio, an. 23. *Ignatio, an. 40.*		Iacobus frater Domini, & Marcus Euangelista Aquilegiæ (quæ secunda Roma quondam dicebatur, vbi rogantibus Romanis suum Euangelium conscripsit Græcè, siue etiam Latinè. vt volunt Rodulph. *Armacanus lib. 9. de quæst. Voragenes serm. de S. Marco & Syri vniuersi,* vt taceam eos, qui Latinum archetypum adseruari putant Venetiis in Marcianis thesauris) deinde Alexandriæ Episcopus, anno Christi 63. martyrio coronantur.
			Præter Ioannem Euangelistam Apostoli ad vnum omnes martyrio vitam finierunt. *Trapezontius vbi supra.*
			Matthæus octauo anno ab Ascensione scripsit Euangelium. Marcus duodecimo, Lucas decimo quinto. Ioannes omnium postremus trigesimo secundo post aliorum Euangelistarum mortem. *Theophyl. præfatt.* in Euang.
			Solus autem Mattheus Hebraicè, non Syriacè, vt aliqui, non Græcè vt Caluinus impudenter sentit, primum, quia veteres omnes ita tradiderũt. secundùm, quia fragmenta, quæ ex eo Hieronymus citat sunt purè Hebraica.
70.		4158.	Quia non tantum Iudæis & Syris scribebat, sed Orientalibus omnibus, quorum vel vltimi Indi ea lingua vt docta & Grammatica vtebantur, & ad hunc vsque diem vtuntur, Missam etiam Hebraicè canentes, vt ob eam causam D. Bartolomæus videatur, Matthæi Euangelium secum in Indiam præ cæteris detulisse, cuius exemplar Plantenus Origenis coæuus eò proficiscens in Ægyptum retulerit. *Euseb. lib. 5. hist. c. 10.*

Anni Christi. | *Anni mundi*

4121

Quarto, vt inseruiret Æthiopibus, quibus se datum Apostolum intelligebat. Æthiopes autem Syriacè nesciebant, minus Græce cùm interim in puerilibus ludis, vt & hodie, Hebraica discerent, quemadmodum nos Latina & Græca. Sic enim Eunuchus sedens super currum dicitur legisse Esaiam Prophetam act. 8. *Hac contra turpem ἀνιςορησίαν Caluini.*

32

Petrus Romam venit, Christi quadragesimo quarto, nempe pòst Ascensionem eius vndecimo (completo.) *Euseb.* Inde quadriennio pòst Hierosolymam rediisse traditur, quinquagesimo autem sexto Romam repetiuisse, vbi in crucem sublatus sit sexagesimo nono, qui erat Neronis decimus quartus.

Simonem Magum Romæ expugnat, cum primum in eam venit (circiter anno Domini quadragesimo sexto) *Eusebius*, vel paulo ante mortem suam & Pauli. *Augustinus & multi alij.*

Paulo Apostolo maior. *Theophil.Ga.1.* Sanctorum Apostolorum dux, ὁ τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἡγεμὼν Πέτρος. *Cyril. hom.8.* ἐν ταῖς ἑορταστικαῖς ὁμιλίαις, discipulorum vertex (principalis) τῶν μαθητῶν κορυφαῖος *Dionys. Eccl. Hier.c.5.pag.197.* κορυφαιότατος τῶν ἀποστόλων. *Epiphan. in Anchorato, pag. 473.* Apostolorum Pontificúmque præsul, *Marcellinus comes sub finem Chron.*

Apostolorum primus. *Aug.lib.1.contra Iulianum, cap.2.* primum vniuersale membrum, Paulus autem, Ioannes, Andreas singularium plebium capita, *Greg.lib.1. Epist.38.* Apostolorum caput. *Opt.lib.2.*

Pedes Apostolici tunc in veneratione fuerunt, quod scripsisset Esaias 52. Quàm speciosi pedes Euangelizantium bona. Vnde act.4.& 5. ad pedes Apostolorum ponuntur agrorum pretia, Act 10. procidentem ad pedes suos Cornelium Centurionem Petrus erexit, summissius quidem se gerens, licet Apostolica maiestas sit cæteris dignior, quam Heliseus, qui Sunamitidem ad pedes suos dimisit 4. *Reg.* 4. quàm Daniel, qui se adorari permisit. *Dan.2.* quam Ioseph, qui sæpius se à fratribus adorari siuit. *Genes.* 42. 43. 50. quàm Iaddus Aaronius Pontifex, qui Alexandrum Magnum equo desilientem, séque ad ipsius pedes reuerenter abiicientem sustinuit: summissius inquam se gerens, sed tamen relinquens vestigium osculationis pedum pontificiorum, quam Romanis Pontificibus vel potius sacræ ipsorum vnctioni atque ministerio (docente Apostolo 1. *Col. cap.* 4. quia Deus reuera sit in vobis) à prima piorum memoria exhibitam, vt hæreticos nostri æui exulcerem, doceo.

Philippus primus Imp. Christianus se Fabiano reuerenter Prouoluit sub ann. 250. *Niceph.lib.5. cap.25. Euseb. lib.6.cap.26.* Constantinus Magnus primus post eum, Christum professus tenens frænum equi Syluestri, vsque ad Lateranum propter reuerentiam & venerationem B. Petri, stratoris officio functus est. *Photius in Nomocanone.*

Est autem strator, qui dominum in equum attollit. Græca sic habent, καὶ κρατοῦντες τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου αὐτοῦ, διὰ τὴν προσκύνησιν καὶ τὸν φόβον τοῦ ἁγίου Πέτρου, στράτορος ὀφφίκιον ἐποιήσαμεν. Quæ & Theodorus Balsamon citat, vt doceat suum Constantinopolitanum Patriarcham multa habere ex priuilegio, quæ ex iure Romanus Pontifex, propterea que Constantini dona-

70

4158

Hierosolimis, Iacobo iusto. ann. 30.
Simone Cleophæ. an. 46.

Principibus.

Tiberio, Caio, Caligula, ann.4.
Claudio ann.13.
Nerone ann.14.
Romanis imperat.

tionem

Anni Christi.		Anni mundi	
			tionem studiose in Constantinopolitanorum archiuis seruari.
32.		4121.	Iustinianus & ipse Magnus ann. 535. Agapetum adorauit. *Naucl.lib.2.Gener.*18.Iustinianus 2. Constantinum Papam huius nominis primum Constantinopolim accitum non modo amplectitur, sed & venerabundus eius pedes exosculatur. *Blondus lib.*10.*Platina in* 90.*Papa*, siue iuxta Cuspinianum huic ceremoniæ infestũ venerabundus sese ad pedes eius demisit. Pipinus Stephano Papæ obuiam factus, eius pedibus oscula impressit, frænóque, Pontificis equum in regiam duxit. *S. Anselmus Lucensis lib.* 1. *Collectaneorum*. Carolus Magnus prius pontificis (Adriani) pedes osculo contigit, quàm se illi complectendum daret. Carolus idem Stephani 1. Adriani 1. Leonis 4.& omnes qui prope aderant morem antiquum seruantes, (*Nota*) pedes exosculati sunt, *Platina in Papa* 94. 95. 96.
	Artabano. Deinde an.3. Gotarzi Parthorum rege, Vonone 2. ann. vno, mox Vologese an. 34.		Sic Henricus 4. Benedicti tertij, & Paschalis 2. *Idem in* 105 & 107. Crescentius Romanæ vrbis consul Ioannis 17 pedes osculatus cum omnibus seditionis auctoribus. *Idem in* 144. Leo supplex Gelasij secundi, Fredericus Alexandri 3. *Idem in* 167. 168. Cui & dixerit, non tibi, sed Petro, *Reginaldus Polus pro vnitate Ecclesiæ lib.*2. Richardus Hannibal ob Cardinales in carcerem coniectos interdictus ad Matthei Vrsini Card. à Martino 4. delegati pedes prouolutus, laqueum collo gerens, in maximum pœnitentiæ signum absoluitur. *Platina in Papa* 177 & 196.
			Sigismundus Imp. in Concilio Constantiensi Martinum quintum prostratus veneratur. *Idem in* 214. Eundem Brachius tyrannus & Ioannes vigesimus tertius, in Concilio eodem antè abrogatus, prouoluti salutarunt. *Idem in* 215. Albertus Occidentis Imp. & Ioannes Paleologus Orientis, ante Eugenij quarti sacros pedes in Concilio Florentino se præbuerunt, *in* 216. Reges Francorum & Angliæ Papæ Alexandri, *Sigebertus ann.* 1163.
			Quod etiam in aliis obseruatum. Leontius Antiochenus apud Suidam ad Eusebiam Constantij imp. vxorem, rogantem vt se viseret. Si me vis (inquit) ad te venire, seruato mihi reuerentiam Episcopis conuenientem vt ingrediar quidem ego, tu verò mox è celso tuo solio descendens, cum pudore mihi occurras, καὶ τὴν κεφαλὴν ὑπόσχῃς ταῖς ἐμαῖς χερσὶν, εὐλογίαν ἀξιουμένη *& caput supponas meis manibus, benedictionem postulans.* Deinde sedeam quidem ego, tu autem stes reuerenter, nec sedeas, donec signo iubeam. Si his parere vis, visam te. Sin minus scito te non obtenturam, vt nos τῆς προσηκούσης τιμῆς τοῖς ἐπισκόποις καθυφιεμένους, vt nos inquam honorem Episcopis debitum prodentes, in diuinum Sacerdotum ius (θέσμον) simus iniurij. *Suidas in Leontio.*
70.		4158.	Nam osculum manuum, capitis demissionem & alia eiusmodi Episcopis fuisse exhibita ex his etiam liquet. Ad ecclesiam curris, Episcopum videre desideras, ad eius pedes volutaris, *Aug. de Verbis Apost.ser.*18. Regum colla & principum submittuntur, genibus sacerdotum, & exosculatis eorum dextris, orationibus eorum, se credunt communiri. *Ambros. de dignit. sacerd. cap.*2. Valentinianus Imp. obtestatur Episcopos, vt Mediolani talem eligerent episcopum, cui sincerè capita submitteret

Theod.lib.4. cap.5. Trip. lib.7. cap.8. Denique oscula manibus episcopi fuisse impressa e Paulino Nolano in vita D. Ambrosij perspicitur. Quidni igitur hæc aut etiam maiora episcoporum episcopo, vt Romanum appellas, Tertullianus, exhibeantur?

Anni Christi. | *Anni mundi.* 4121

Addo verba Lasicij Sarmatæ Lutherani è libro de Theologia Moscouitica Spiræ impresso an.1582.pag.142. Adorari reges atque magistratus non nescimus, quippe qui propter ipsam maiestatem imperij, qua conseruant & regunt cœtus humanos, inter deos referantur. *Psalmus* 82.138. *Exod.*21. & 22. cámq; ob causam in solio Dei, quasi eius in terris vicarij sedere dicuntur 1. *Paralip.* 28. Merito hæc igitur de illo scripta, incuruauerunt & adorauerunt Dominum ac regem. 1. *Paral.*29. & de Iosepho altero Ægypti rege *Genes.*42. vt plura prætercam. Item Regino lib.2.de Carolo Magno anno Domini 801. Carolus rex à Leone Papa coronatus die natalis Domini, post laudes more antiquorum principum adoratus est. Iustinus quoque lib.6. Persas suos reges adorare solitos esse scriptum reliquit. Idem ego vidi in Anglia. (*tu ergo hæretice probas adorari reginas fœminas, & non sustines pedes viri, Dei vices expressius agentis osculari.*) Et hic quidem cultus communis est illis cum Deo, cæteris minimè, de quibus Cælius Rodiginus lib. 22. *Hæc iste.* vbi obserua cæcitatem, merito adorari principes & magistratus laicos atque adeò fœminas, & hoc in sacris magistratibus & pontificibus Dei vicariis expressioribus detestari. Quamquam nos non pontifices adoramus vel adorandos docemus sed osculamur, vel oscula eorum pedibus figimus.

32

Candace siue Lacasa Regina Aethiopum. Hinc Baazena filia an. 10.
Mesue filio an.6.
Sectua an. 9.
Adgala an.10.

Tu ergo hæretice tuos adorato principes, more Persico, nos nostros non adorabimus, sed mitiore vocabulo, honorabimus, osculabimur, & cum pacis osculo monebimus. Reges gentium dominantur, vos autem non sic. Quanquam velim eos id, pro Apostolica modestia, negligere, multo minus, saltem extra solennes conuentus exigere.

Marcomiro, Clodomero, Antenore per successionem Francorum ducibus.

Virgo migrat in cælum sub Claudio imp. post passionem filij decimoquinto, ad eam è diuersis locis Apostolis conuenientibus. *Dionys.*

Interea audi, quam rectè Ecclesia etiam tunc fuerit Catholica, id est, non vnius aut alterius gentis, sed omnium. Intra 20. aut 30. ad summum annos euangelium, Romanorúmque (nota hæretice) fides per vniuersum orbem diuulgata erat, etiam apud Scythas & quasque nationes remotissimas planéque Barbaras. *Rom.* 1. *Col.*1. Inductione id docent. Iren.libro primo, Iustinus Martyr. contra Triphon. Clemens in protrep. & Strom. & cæteri istorum sæculorum, qui vel Apostolos viderant & audierant, vel Apostolorum proximos discipulos. Deinde Origenes homil. 9. in Genes. homil. quarta in Ezechiel. homilia sexta in Lucam. Tertul. libr. de præscript. ad Scapulam, & contra Iudæos, Cypr. cum reliquis huius alterius sæculi. Quod pro summo miraculo annotat & contemplatur Chryso.in 24. Matth. Quare *Eusebius libro 8. cap.1.* rectè ostendit ante persecutionem sub Diocletiano motam, pietatis doctrinam apud omnes mortales cum Græcos tum Barbaros viguisse. Hoc prædixerat Esaias 66. cap. Quis audiuit talia & quis sic vidit. An parturit terra vno die? An gens genita est nixu vno? Itaque deinceps in docendo, quo tempore

70 | 4158

plerique

Anno Christi. | *Anni mundi*

32. | 4121.

plerique de omnibus gentibus fidem receperint non laborabimus) Nam viuentibus adhuc Apostolis istud vbique per totum orbem contigit) sed quo totæ gentes vniuersè, publicè & palam ad eius publicam professionem peruenerint.

*INTER medias persecutiones successio etiam & Hierarchia trium aliarum Apostolicarũ sedium Orbis Christiani matricum seruata est integra. Quæ quoniam toto orbe summum erga populum Dei beneficium, prouidentiam, & gratiam ostendit, eam prætermittere nec potuimus, nec debuimus. Deinde hoc facit ad pleniorem rerum Ecclesiasticarum historiam & comparationem, quando Sedi Petri sæpe cum illis negotium fuit, & hæ ad illam, vt ad matricem & sacram anchoram, in necessitatibus Ecclesiasticis passim confugerint & etiam num hodiè confugiant.

∴ *CONCILIVM primum Hierosolymitanum ab Apostolis ipsis celebratum de lege Mosis abroganda & prohibendis Idolothytis, sanguine, suffocato, scortatione. Act.15.*

Denique cum memoria iusti in benedictione conseruari debeat, *Pro.* 10. & profanos, atque adeo impios imperatores & reges simus propter Chronologiæ cohętentiam commemoraturi, hos noluimus non recolere, per quos Christiani nominis & religionis vnitas, ac communio per totum terrarum orbem vsque hodie resplendet etiam si principio multarum rerum & librorum conferendorum difficultas nos deterruerit.

Petrus an. Domini 44 Romæ sedere cœpit.

Marcus Euangelista Alexandriæ an. 50. quatuordecim annis scilicet post cathedram Apostolicam Romæ fixam & constitutam.

Cuius successores hodie Cairum sedem transtulerunt propter loci dignitatem, & Alexandriæ vastitatem.

Euodius Antiochiæ an. 44. Postquam annis 7. Ecclesiam Petrus illic administrasset, & Romam sedem Apostolorum primariam transtulisset.

Cuius successores hodie Damasci resident ob Antiochiam dirutam & in pagum redactam.

Quod etiam hodie in Oriente viget ex Leone Imp. const. 52. anno Do. 886. & Balsamone in can. Apost. 63. & aliis. In Occidente, saltem vsque ad annum 1114. Nam historici scribunt tempore Calixti Pomeranis ad fidem tum conuersis iniunctum, nequid immundum comederent, non morticinum, non suffocatum, non Idolothytum, non sanguinem animalium.

Iacobus iustus Apostolus, Domini frater Hierosolymis anno 34. proximè scilicet Christi mortem per ann. 29. Vnde & ei D. Petrus superuixit annos circiter 7.

His Cathedrarum quatuor Apostolicarum fixis initiis & tanquam æris, Patriarcharum in illis sedentium successio, sic, vt fecimus, facile continuabitur.

∴ ANNO quarto post Christi ascensionem primum consilium celebratum, non vt vulgo 17, vel 18. quòd pòst Paulus iniusto Portij Festi iudicio oppressus Cæsarem appellarit, ac Romam propterea missus sit, Incarnationis 58. Ascensionis 25. At hi ὕστερον πρότερον non vident passim in Scripturis. Alioqui non omnes Apostoli ei interfuissent, vt qui iam essent dispersi ab anno septimo. Nec iuuantur eo, quòd Paulus 1 & 2 Gal. tertio quidem anno suæ conuersionis se venisse ait Hierosolymam, at neminem Apostolorum illic vidisse præter Petrum & Iacobum fratrem Domini, mox verò venisse in partes Syriæ & Ciliciæ, deinde post annos quatuordecim iterum ascendisse Hierosolymam cum Barnaba & Tito, quasi πάλιν illic significat secundam vicem, non, rursum. Nam non animaduertunt, Paulum quidem narrare se post 14 annos eo venisse, sed non negate, quin quarto & aliis intermediis etiam venerit, nempe propter quæstiones in Antiochia Syriæ motas de legalibus. *Act.* 15.

70. | 4158

Anni christi. | *Anni mundi.*

Diuiſio Apoſtolorum ab inuicem anno à Paſſione ſeptimo, vel iuxtà Bedam duodecimo.

4121

Secundum concilium extare dicitur apud Æthiopes Abiſſina eorum lingua. De quo accipiendum illud Ruffini, ſiue Cypriani initio com. in Symbolum. Tradiderunt maiores noſtri, quod poſt aſcenſionem Domini, Apoſtoli ad ſingulas ſinguli diſceſſuri nationes, normam prius futuræ prædicationis in commune conſtituerunt, ne fortè álij ab aliis abducti diuerſum aliquid exponerent. Omnes ergo in vno poſiti & ſpiritu ſancto repleti breue iſtud futuræ prædicationis indicium componunt, atque hanc dandam credentibus eſſe regulam ſtatuunt.

32

Tertium Aſcenſionis decimo quinto, quando diuinitus conuenerunt Apoſtoli è variis orbis partibus, vt Aſſumptioni ſiue emigrationi D. Virginis intereſſent è D. Dionyſ. de diuinis Nom. cap.3. de rebus à ſe per orbem actis.

CONCILIVM Apoſtolicum alterum in Iudæa ſub Apoſtolorum diſperſionem in quo Symbolum conditum, & liturgia ſiue Miſſa diſpoſita apud Clementem lib.8. conſt. Apoſt.cap.12. Græci exemplaris, 16. Latini, (anones & conſtitutiones Apoſtolorum inſtituta,quas idem Clemens octo libris complexus eſt.)

Humana ſiue Profana D. Petro Pontifice.

CAIVS Agrippam regem Iudææ facit, Herodem Lugdunum relegat, Pilatum ad ſibi manus inferendas præ malorum magnitudine cogit. Iudæos vexat.

Claudius primus imperium mercatus eſt, promiſſis vnicuique militi 350 coronatis.

Romani imperij fines ampliores reddidit. Britanniam, quam poſt C. Cæſarem Romanorum nullus adierat, adiecit. inſulas Oceani Orcades vltrà Britanniam ſubegit, anno Dom.46. *Euſ. Eutrop.*

E Germania Veſpaſianum in Britanniam tranſtulit, qui 32 validiſſimas gentes & Vectam inſulam in deditionem accepit. *Suet.*

Iudęos Roma pellit impulſore Chreſto tumultuantes. *Sueton.* Chriſtianos vulgo intelligunt.

Anno 800. Vrbis, Claudij principis cenſura, Q. Plautio. Sext. Papinio Coſſ. affertur ex Ægypto Phœnix in Vrbem & in comitiis proponitur, aquilæ magnitudine, collo inſtar auri fulgente, reliquo corpore purpureo, plumeo capitis apice, & criſtato, cæruleam caudam roſeis pennis diſtinguentibus. *Auctor citatur Cornelius Valerianus, Plinius, Dionyſius, Solinus.* At Tacitus. lib. 6. duobus annis ante, L. Vitellio ſcilicet & Paulo Fabio Coſſ.

Aliud è Dionyſ. Hier. Eccleſ. c.3.

Nero cladem Britannicam acceſſiuit, Armeniam amiſit legionibus Romanis ſub iugum Parthorum miſſis, Pontum Polemaicum concedente rege Polemone prouinciam fecit. Item Alpes Cottias rege Cottio defuncto *Suet. Euſeb.* de tragica eius nece, lege *Suet.*

Primus Romanorum Impp. in Chriſtianos ſæuire cœpit. *Tertul. in Apol. Euſeb. lib.6. Oroſ. lib.7.* Chriſti ſexageſimoquinto vſque ad mortem ſuam, quæ 69. contigit, id eſt, per quadriennium.

Immanium beſtiarum fœdiſſimus, dignus, qui primus in pios perſecutionem inciperet. Neſcio an & poſtremus expleturus ſit, ſiquidem opinione multorum receptum ſit ipſum eſſe Antichriſtum venturum. *Sulpitius libro ſecundo.*

70 | 4158

Matrem & præceptorem Senecam occidit. Se Pythagoræ cuidam in matrimonium tanquam fœmina dicauit. Cætera eius probra Sext. Victor & Suetonius pagani

diligenter

Anni christi		Anni mundi	
			diligenter explicuerunt, vt dignus fuisse videatur, qui primus esset pietatis insectator. Nam vt quisque pessimus est, sic acerrimo odio in optimum quodque fertur.
70		4158	Neroni in expensas centena millia aureorum decreto senatus singulis annis subministrantur.
			Eodem ferè tempore cœpit Neronis in Christianos persecutio & bellum Iudaicum. *Tacit. lib 15.* siue Simonis magi causa, qui in Neronis amicitiam sese insinuauerat. *Egesip. libro 3. cap. 2.* siue quia Christiani in numero Iudæorum ponebantur, *Rutilius Gallus in Itinerario.*
			Vologeses Radamistum Iberorũ regem regno expellit, & Tyridatem fratrem suum in Armeniæ regnum deducit *Tacitus.* Bellum gerit contra Domitium Corbulonem Neronis ducem, in quo captus Tyridates coram Neronis effigie constituitur. *Idem.*
			Tribus annis post diadema recipit. *Idem.*
			Sido & Italicus Sueuorum reges. *Idem.*
			Cottio rege defuncto Alpes prouincia Romana fiunt.
70	2 c M. LINVS Tuscus sedit an. 11. mens. 3. dies 12.	4158	Virginius 20. millia Gallorum, & Germanorum trucidat.
			Iudæi à Claudio Roma pulsi sunt. (*Suet.*)
81		4169	Persius, Sillius Italicus, Lucanus poetæ, Seneca, Columella, Pomponius Mela, Probus Gram. Statius Tolosensis Rhetor. Latini & Ethnici scriptores florent. Crinas & Carnus medici, Cornutus phil.
			Thessalus Methodicorũ princeps apud Plinium in cũcta maiorum placita & omnis æui medicos perorat.
			Euax Arabum Rex de Medicina ad Neronem scribit.
	Patriarchis.		Andromachus Cretensis Theriacæ inuentor. Marinus Tyrius Geographus.
	Alexandriæ Aniano.		Botarzes decimus octauus Parthorum imperium tenuit occiso fratre Bardane siue Artabano. *Tacit. lib. 11.* Christi 49. Annis scilicet duobus. Nam illo mortuo Vonones sub Claudio Parthis regnat, & mox Vologeses filius an. 34. *Idem.*
	Antiochiæ Ignatio.		Gotarzes Meherdatem à Claudio Imp. ad Parthicum regnum obtinendum missum vicit, captumque auribus præcisis incolumem seruauit.
	Hierosolymis Simone Cleophæ.		Ei successit vigesimo ordine Vonones Medis tum præsidens, qui regnum Vologesi paulò pòst moriés reliquit, rerum gestarum magnitudine in Romanis historiis notissimo.
			Vologeses, de quo Tacitus acuratè lib. 13. 14. 15. Armeniam Neroni ademit, duas legiones sub iugum misit, &c.
			Adgala rex Æthiopum videtur esse Hirtacus ab impietate in historia D. Matthei Æthiopum Apostoli notissimus.
			Francorum Reges isti vsque ad Pharamundum, qui non rex, sed prædonum Franconiæ ductor erat, mihi suspecti sunt. Nominauimus tamen, vt iis satisfaceremus qui Trithemij de origine Francorum somniis delectantur. Nam puto nobilitatem Gallicam esse ab originẽ, nec ortam è tam impuro Francorum sanguine, de qua re alias
81		4169	c. PETRI res gestas, maximè cum Simone Mago descripsit. Cathedrã Apostolicã, D. Petro absente & sese per

vices in Asiam & alias regiones ad constituendas Ecclesias conferente eius Chorepiscopus & coadiutor, administrauit.

Illius meminit Paulus 2. Timoth. vlt. Petrus quidem Clementem ordinatat, sed huic Linus & Cletus in catalogo episcoporum præponuntur, quod eos Petrus sibi Chorepiscopos siue coadiutores asciuisset.

Quare quartum à Petro Clementem facit Hieronymus in Catalogo. Sic Epiphanius *hæres.* 27. Nempe Clemens est secundus Petri ordinatione, non Ecclesiæ. Nominationis Petri iure, non functionis & administrationis, quam Lino, deinde Cleto detulit, non tam modestia, quam Domini consilio, ne huius nominationis exemplū transiret ad posteros, & liberæ Ecclesiæ prouidentiæ in deligendo sibi præsule decerperet.

Quod in idem recidit. Nam qui Clementem secundum faciunt, ei annos Lini & Cleti tribuunt, vt scilicet sederit annos circiter 33. & Linum ac Cletum Petri, deinde Clementis chorepiscopos siue coadiutores vocant. Qui quartum singulis suos, vt hic, assignant.

Onuphrius in Epitome Romanorum Pontif. multo aliter. Nam putat Linum sedisse quidem, seu potius vixisse in pontificatu an. 11. mens. 3. dies 12. Sed id viuo Petro, vt eius non fuerit successor siue Papa propriè, sed Papæ coadiutor, siue Episcopus, qui Romanam sedem rexerit, Petro extra vrbem proficiscente. Nam mortuum ait à Petri nece altero mox mense & die 26.

Hinc proximè Clementem suggerit anno 9. mense 4. die 9. 16. ab imperio Neronis vsque Vespasiani vltimum.

Tertio loco Cletum à Clementis obitu an. 6. mens. 5. à Tito ad Domitianum, qui quidem Cletus fuerat Petri in suburbiis (vt Linus in vrbe) coëpiscopus tot annos, menses & dies, quot Linus. Deinde Clementis vsque ad eius obitum, cui deinde superuixerit in pontificatu annos 6. m. 4. d. 26. Verum hæc noua sunt, nec congruunt summæ Chronologicæ.

Apostolici viri per vniuersum orbem discurrunt. *Euseb. lib* 3. *hist. cap.* 37. *Niceph. lib.* 4. *c.* 2. Hinc templa propè iam desolata & sacra Gentilium solennia diu intermissa *Plinius Traiano lib.* 10. *Epist.*

Profana.

Post Neronem tres imperium simul arripuerunt, Galba in Hispania viuente Nerone, Christi 69. sequenti Otho Romæ, Vitellius in Galliis, sed fraude & seditionibus intra annum interierunt, Nam Otho à suis interfectus, &c.

In Nerone progenies Cæsarum deficit.

Vespasianus & ipse à suis militibus Imperator appellatus, imperium inuasit, ac bellum Vitellio per duces intulit, eóque occiso post 6. menses solus imperauit, ac Titum Domitianúmque filios Cæsares appellauit. *Suet. Tacitus.*

Prouincias fecit Achaiam, Lyciam, Rhodum, Byzantium, Samum, quæ liberæ antea erant ciuitates, Thraciam, Ciliciam, Tracheam, Comagenem, *Sueton. Eutrop. lib.* 9.

Eos, qui de domo Dauid essent conquiri iubet. Hinc magna Iudæis persecutio exoritur. *Eusebius lib.* 3. *histor. c.* 12.

Vrbem ingreditur, inter 320. triumphos, qui ab vrbe

Anni Christi		Anni mundi
70		4158
	Principibus,	
	Galba mens. 7. *& dies totidem. Othone mens.* 4. *Vitellio mens.* 8.	
	Vespasiano an. 10. *& Tito, ex ordine Impp.*	
	Vologese,	
	Deinde Pacoro siue Vologese 2. *an.* 22. *Parthorum Rege.*	
81		4169

cond.

Anno Christi		Anni mundi	
70		4158	cond. acti fuerant, eximium agens triumphum in quo pater & filius Vespasiani vno triumphali curru vecti, honorificam de iis, qui Deum Patrem & Filium offenderant, victoriam reportarunt. *Orosius libro 7. cap. 6.*
	Adgala Æthiopiæ Belul, siue Pretioso, deinde Agba mens. 6. Mali an. 4. Akle an. 13.		Eius secundo fere completo, qui erat Christi 71. 8. Septembris capitur Hierosolyma per Titum filium ipsius. *Jos. libro 7. Tacit. lib. 2. Nicephor. in Chron.* Cuius obsidio cœperat die Paschæ. Vndecies centena millia fame & gladio perierunt. Alia centum millia publicè venumdata sunt, sexcenta interfecta. *Iosippus & Ioseph. lib. 2.*
			Eodē die dant pœnas, quo scelus in Christum admiserant, nam diebus Azymorum capta est vrbs, *Glycas li. 3.* aut potius obsideri cœpta.
			Pacorum Parthorum regem Alani in Medorum regionem irrumpentes pellunt, omniaque vsque ad Armeniæ fines vastant.
			Polemius Indiæ rex Tyridates Armeniorum, Gaudiophorus Albaniæ, Beor Ægyptiorum, Ægyptus Æthiopum & Hyrtacus.
	Rhatero seu Dathero Francorum duce.		Sauromatæ Istrum transgressi sæuissimè in vicinos furunt.
			Plinius maior, qui vt fuerit Atheus, hoc tamen vnum diuinissimè, quod ad sternendam idololatriam, Nostri vrgebant, Matrimonia quidem inter Deos credi, tantoque æuo neminem ex his nasci, & alios esse grandæuos, semperque canos, alios iuuenes, atque pueros atricolores, aligeros, claudos, ouo editos, & alternis diebus viuentes morientesque puerilium prope est deliramentorum, sed super omnem imprudentiam est, adulteria inter ipsos fingi, mox iurgia & odia, atque etiam furorum esse & scelerum numina. *lib. 2. cap. 2.*
81	3 d M. CLETVS siue Clytus Romanus sedit, an. 12.	4169 4181	Plutarchus Cheronensis, Higinus, Lucanus, Probus Grammaticus satis noti auctores. *Tacit. lib. 15. & Eutrop. lib. 8.*
93	mens. 1. dies 11.		Reges vel potius duces hi Francorū nominantur è libro Trithemij de regibus Franc. Fides penes auctorem esto, quem credo è suo cerebro istos esse commentum, *suprà.*
	Vacat sedes Pontificia dies 20.		d De Cleto Philip. 4. vt summa imprudentia Funckius contra omnem antiquitatem affirmet eum nunquam in rerum natura extitisse. Errant etiam qui, decepti fortasse affinitate vocabuli, confundunt cum Anacleto: quem ex Damaso, & ipsiusmet Decretal. certum est successisse Clementi.
			Nisi, vt videtur è catalogo Hieronymi in Clemente, & Ignatij epist. ad Trallianos, Cletus, Anacletus quoque vocatus fuerit.
	Patriarchis.		Primus literis Apostolicis salutem & benedictionem Apostolicam inscripsit.
	Alexandriæ Anniano, deinde Albilio an. 13.		Hermes Apostoli Pauli discipulus, qui & pastor de libri nomine, visiones suas exarat, quas agnoscunt veteres & citant, vt Orig. lib. 4. de Princip. c. 11. &c.
			Dionys. Areopagita Romam Athenis, vbi constitutus fuerat Episcopus, veniens, vt Petrum (quem iam martyrio functum ignorabat) videret, in Galliam ad Parisios, tandem Clementis suasu proficiscitur. *Hilduinus in Areopagiticis.*
93		4181	Libros, quos habemus & multò plures, scribit. *Idem Suidas, Michael, Syngelus & alij.*
			Crescens iam in Galatiam venerat. 2. *Timoth.* 4. id est, in Galliam

in Galliam. *Epiph. hæres.* 51. Nam & Clemens *lib.* 7. *Apost. Const. cap.* 46. à Petro eum ordinatum Galliæ Episcopum testatur. Sic Euseb. lib. 7. histor. capit. 3. & *Hieronym. in Catalog.*

Anni Christi 81 — *Anni mundi* 4169

Humana.

Asconius Pedianus Tito Vespasiano familiaris, Serapion philos. & orator Flaui. Iosephus, cuius libros manu sua descriptos Titus in Romanam bibliothecam reposuit. *Niceph. li.* 3. *cap.* 11. & Iosippus filius Gorionis Iudæi historici. *Ios. prolog. lib. de bello Iudaico.*

Titum adhuc spirantem Domitianus frater succedendi cupiditate in loculum misit. *Nicephor. libro tertio capit.* 11.

De Gotthis & Dacis triumphauit. bellum ciuile à L. Antonio superioris Germaniæ præside motum confecit. *Sueton.*

Multos Senatorum interfecit, partem magnam in exiliũ relegauit. *Idem.*

Templum sine admixtione lignorum construxit. *Euseb.*

Primus se Dominum & Deum appellari iussit, *Cassiodorus.*

Eos qui de genere essent Dauidis conquiri & interfici iussit. *Euseb. lib.* 3. *cap.* 19.

Picti Rhoderico duce è Scythia nouas sedes quærẽtes in Britanniam primum venerunt Domitiano Imp.

Quintilianus ex Hispania, primus Romæ scholam publicam aperuit, & stipendium è fisco accepit, *Euseb. & Cassiod.*

DE Clemente Philip. 4.

Primus ex gentibus & Græcis in Christum credidit & fuit è 70. discipulis *Dorotheus.*

Multa scripsit, inter ea epistolas ad Iacobũ fratrẽ Domini, vt apparet è Damasi pontificali, Ruffino præfat. in libros recognitionum, Ioan. Patriarcha Antiocheno libro de potestate generalis concilij supra Papam, vt Sextus Senensis citat pag. 92. Item ex iis quæ inde ad verbum excepta sunt d. 2. 5. 23. 38. & 2. quæst. 1. & 7. 11. q. 3. 12. q. 1. 16. q. 7.

Scripsit & libros octo de constitutionibus Apostolicis, quos Æthiopes inter sacros reponunt, & Epiphanius, totaque antiquitas veneratur, vt Turrianus probat.

Horum libri octaui extrema pars sunt Apostolorum, qui inscribuntur canones. Hi enim non sunt scriptura Apostolorum, sed traditiones eorum sine scripto, scripti verò ab alio, nempe à Clemente. Vnde & eos antiqui omnes Patres, vt verè Apostolicos recipiunt, atque ad illos ceu normas & regulas omnia in Ecclesia, ad eius decorem, honestatem & ordinem exigunt.

Literis Schisma Corinthiorum composuit. *Euseb. lib.* 5. *cap.* 6.

Constituit, vt per regiones essent notarij, qui gesta martyrum conscriberent, quorum istis sæculis prouentus extitit vberrimus.

Ebionitarum & Nicolaïtarum hæreses variæque aliæ hæreticorum turmæ. *Iren.* 1. *cap.* 21. 22. *seqq. Hilari lib.* 1. *de Trinitate.*

Exoriũtur autem partim è Circũcisione, partim è schola Pythagoreorum & aliorũ philosophorum, vt proinde Tertullianus philosophos patriarchas hæreticorũ dixerit.

Antiochiæ Ignatio.

Hierosolymis Simone Cleophæ.

Principibus.

Tito an. 2. & postea Domitiano an. 15. Imp.

Pacoro Parthorum.

Akle Æthiopiæ, deinde Didima an. 10.

Ratbero Franc. duce.

4

93 — 4181 — M. CLEMENS Romanus, sedit an. 6.

102 — 4190 — mens. 6. dies 7.

Vacat sedes dies 13.

Anni Christi		Anni mundi	
			Ebion legalia Euangelio miſcens ab animatis & carnibus,omnique edulio ex carne facto abſtinendum, & pleraque alia docebat. *Epiph.hæreſ.lib.30.*
93		3829	TERTIVM bellum, ſiue ſecunda Romanorum perſecutio auctore Domitiano.an.97. *Euſeb.3. cap. 12. Eutrop. lib.9.*
	Patriarchis.		De triſti & miſera Domitiani nece. *Suet.*
			In ea Ioannes Apoſtolus in Pathmum inſulam relegatur, Domitiani ſcilicet decimo quarto, vbi ille ſibi arcanis myſteriis reuelatum librum ſacræ Apocalypſis ſcripſit, quam interpretatus eſt Iuſtinus Martyr. *Hier. in Catalog. Sulpit.lib.2.hiſt. & ante eos Ireneus lib.5.*
	Alexandriæ Albylio,deinde Cordone an.10.		Nerua primo ſuo edicto cunctos exules reuocauit. Vnde & D. Ioannes rediit Epheſum.
			Nam adhuc erat in viuis regens Eccleſias Aſiæ, quas Paulus fundauerat, interea dum ipſe Virginem ſibi à Domino pro matre commendatam domi curatet. Epheſi dictat Euangelia & Epiſtolas Ebionitarum cauſa, &c. *Irenæus lib.3.c.3.*
	Antiochiæ Ignatio.		Poſt mortem Petri & Pauli relicta Iudæa ſe totum ad gentes contulit,& Epheſi proprie ſedit.
	Hieroſolymis Simone Cleophæ,deinde Zacharia an. 1.		Centeſimum Chriſti nati annum clauſit ſua morte D. Ioannes Euangeliſta.
			Nam 60 anno poſt paſſionem Domini,ſuæ ætatis 99. mortuus eſt Epheſi. *Hieron.in Catalog.& Sophron.*
	Principibus.		Quibus adde 31. vitæ Chriſti, & exiſtent centū. Sæculum verè Apoſtolicum. Ita non niſi vno anno Chriſto fuit iunior. Idem etiam annus eſt memorabilis primo Traiani principatu.
	Domitano, Nerua, an 2. & Traian.an. 19. ex ord. Impp.		Ignatius,Ioannis Euangeliſtæ diſcipulus, primus inſtituit Antiphonos Hymnos in Eccleſia ex viſione Angelorum per reſponſoria S. Triadem canentium. Quem canendi modum Antiochenæ Eccleſiæ ſuæ tradidit, vt vbi nomen Chriſtianorum ortum fuerat (Decimo ſexto anno poſt Domini aſcenſionem) illinc manaret Chriſti & Dei canendi mos. *Socrat.lib.6 cap.8. Trip.10. cap. 9. Niceph.13.c.8.*
	Vologeſe Pacoro, deinde Parthorum. Cozroe an.5.		Vnde & ipſe Chori meminit in epiſt. ad Romanos. Quæ ratio in duos Choros diuiſa in omnes Eccleſias deriuata eſt.Conſtantij temporibus. *Baſilius quadam epiſt ad Neocæſarienſes.*
			Antea communiter canebant, vno præcinente, cæteris de Eccleſiaſtico gradu ſuccinentibus. *Dionyſ.de Eccl. Hierar.cap.3.*
			Humana.
	Richimero.Franc.duce.		Iuuenalis,Martialis, Stella, Publius Statius Poetæ. *Volaterran.*
			Statius Surſulus Toloſanus in Gallia Rhetoricam docet. Sic Gabinius Rhetor.
			Sextus Empiricus Philoſophus nepos Plutarchi.
	Didima, Æthiopum.		Marinus Tyrius coſmographus, Andromachus Cretenſis Theoricarum inuentor Menelaus Geometra. Serapion Apollonius Tyaneus, Euphrates philoſophi. Cornelius Celſus, Langus medici.
102		4190	Apud Domitianum Apollonius Tyaneus poſtulatur de Magia. Sic ſub Antonino Pio Apuleius apud Africæ præfectum.
			Onkelos (Aquiliam nonnulli putant è vicinia nominis).

nis filius Sororis Titi Imp. qui templum vrbémque vastauit. Pentatheucum Mosis Chaldaicè repræsentat. Eius etiam translationem in Hagiographa & prophetas citat Elias in Meturgheman Rad. תרגם. Sed non extat.

Apud Hebræos scribebant Ioseph. ben Gorion R. Gamaliel Maior, R. Eliezer. R. Iohanan ben Zacchai, Iosippus & alij plerique.

Anni Christi

ANNVS Dom. centesimus Quo Ioannes Euang. Ephesi moritur, & Traianus adit imperium.

Anni mundi

Hoc primo centenario doctrina sana cui hodie haeretici aduersantur (nam de alia est notius) promulgatur, vel potius è veteri Testamento accepta continuatur libris noui Testamenti, quadruplici Missa, Apostolorum *quæ Græcè superest, nostræ simillima, cum Canone penè cum nostro eodem apud Clementē lib.8.const. c.16.17.& seq.& citatur à Græcis, vt Bessarione, Marco Ephesio, Nicolao Methonensi, è qua manarunt, deriuataque sunt cætera, quæ per orbem terrarum deinceps sunt peractæ, quotidiéque peraguntur, vt in sequentibus seculis ostendam.* Iacobi fratris Domini, *Græcè vbique venalis & in Concilio 6. Oecumenico Constantinopoli. c.32. recepta.* Matthæi, *quæ & Æthiopica lingua & Latina interpretatione prostat, ac Corbon. i. oblatio inscribitur, item Canon vniuersalis.* Marci Euangelistæ, *quam in partibus Alexandriæ vsurpari refert Marcus Patriarcha Alexandrinus, qui eam celebrabat ann.1203 in suis ad Græcos interrogationibus pag. Græca 238. Iuris Orientalis.* Traditionibus Apostolicis, *quas, ne è memoria exciderent, in libros retulit Clemens Apostolorum discipulus. Canones enim Apostolorum ab ipso publicati, non eorum sunt scriptura, sed traditiones sine scripto in Ecclesia ab eis relictæ. (sic eos appellat Synod. Gangrensis in peroratione) de quibus & idem Clemens octo libris constitutionum Apostolicarum citatus ab Epiphanio, & veteribus, inter sacros libros relatus ab Abyssinis, Dionysius libro integro de Eccl. Hier. Philo, &c.* Quadragesima *Cano. Apost. 68. & 69. Clemens constitut. lib.5. cap.13. & lib.7. cap. 23. Ignat. ad Philippenses. Hermes Pauli discipulus lib. Similitud. quem Clemens Alex. in stromatibus citat.* Delectus ciborum, *Act. 15. à sanguine suffocato & Idolothytis. Can. Apost. à Carnibus feria 4. & 6. nisi quod feria quarta apud occidentales contra quosdam Iudaizantes in Sabbatum translata est. Cætera constant, vt de Monachismo, Precibus pro mortuis, ieiuniis, caremonijs, ritibus, sacris vestibus, &c. octo lib. de constitutionibus Apost. & alijs scriptis Ignatij Martialis, Hermetis, Dionyij Areopagitæ. Philonis quantumuis Iudæi & à nobis alieni.* Missam esse sacrificium, *Canon. Apost. 3.& 4. Dionys. de Eccles. cap.3.* Vbi hostia salutaris, *Martial. ad Burdeg. Ignatius ad Smyrnenses, denique in superioribus quatuor Liturgijs, siue Missis.* Verum illic esse corpus Christi. *Ibidem & in nobili illo Ignatij fragmento, quod ex epist. ad Smyrneos profert S. Theodorit. lib 3. Polymorph* Εὐχαριστίας καὶ προσφορᾶς οὐκ ἀποδέχονται, διὰ τὸ μὴ ὁμολογεῖν τὴν εὐχαριστίαν σάρκα εἶναι τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, τὴν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν παθοῦσαν, ἣν χρηστότητι ὁ πατὴρ ἤγειρεν *Dion. de Eccl. Hier. cap. 3. pag.150. Græci ex. per quæ (Symbola) Christus significatur* & μετέχεται *participatur, siue vna habetur, &c. & sub finem illius capitis nonnulla alia eodem pertinentia.* Tēpla, *Philippus & Bartholomæus templa in Asia superiore, & Syria construxerunt, Sacerdotesque & Episcopos eis præfecerunt, ex hist. Niceph. lib.2. cap. 39. Thomas in Indijs, ibid. c.40. & Abdias Babylonicus de vitis Apostolorum. Conseruabant & dedicabant Philo, Clemens Basilicas appellabant maiores Ecclesias & Deo dicabant, eáque Dominica dicebant. Sequentibus sæculis etiam Martyribus, & martyria nominabant.* Crux Crucis signum. *Dionys. cap. de defunctis. Martialis ad Burdegalenses, cap.8. Crucem Domini semper in mente, in ore, in signo tenete. Crux enim est armatura vestra, &c.*

Imagines, *Imago Christi fusilis à muliere posita, quam Christus à sanguinis fluxu sanarat apud Eus. lib. 7. cap.18. exem. Græci. Theophyl. in 9. Matth. quam euersam à Iuliano Apostata Christiani in Ecclesiam retulerunt ex Soz. lib.5. cap. 21. Imago Christi, quam Agbarus Mesopotamiæ regulus, exprimendam curauerat apud Euagrium lib.4. hist. cap.26. Damasc. lib.1. Apol. & lib.4. Orth. cap. 17. Greg. lib.7. epist. 63. Eus. lib.1. Augusti. de Doctrin. Christian. Syn.7. actione 5. Et quam Nicodemus habuit. Athan. libr. de passione Christi & in 7. Synodo. Imago Christi & Virginis, quam D. Lucas pinxit, ex Aug. de Doctrin. Christian. Damasc. lib. 4. cap.8. Niceph. libr. 14. cap.2. Petrus & Paulus pluribus locis cum Christo picti, item Apostoli alij, ex Aug. libr. 1. de consensu Euangelistarum, c. 10.* Ceremoniæ *multiplices apud Clementem & Dionys. inducta ab Apostolis primo vt essent retinacula pietatis, secundo in solemnitatem & decus sacrorum, tertio ad Theoriam.*

Primatus Petri, *Ibid. Dionys. cap. 5. pag. Græca 197. Ignatius in inscript. epist. ad Rom. Clem. sæpius, Linus lib. de Passione Petri & Pauli.* Martyrium magni esse meriti, *Ignat. epist. ad Smyrnenses, Antioch. Polycarpum, Ephesios,* Virginum institutum, *Idem ad Antioch. Heronem, Tarsenses, Philo lib. de vita cont.*

Monachismus, *Philo ibidem, & Dionys. de Eccl. Hierarch.* Ordines Ecclesiæ septem, *Clemens in Constant. & Can. Apostol. Ignatius & Dionys. passim.* Preces pro defunctis, *Iacobus ter in Liturgia, Matthæus in Missa Æthiopum, & Apostoli in cæteris Liturgijs. Hermes visione 3. Petrus libr. 3. recognitionum Clementis, Clemens lib.8. Const. cap.41. Dionys. Eccles. Hierar. c. de defunctis. Græci exem. pag. 217. 218. & in Theoria pag. 222. deinde pag. 227. quod huiusmodi precatio iuuet, nempe vt adipiscantur, quæ à Domino promissa sunt, remissionem peccatorum & sacrum præmium.* Purgatorium, *Ibidem Hermes visione 3. Dionys. in Eccles. c. de defunctis.* Diuorum inuocatio, *In Liturgijs superioribus. Quin & Angelica Virginis salutatio nominatim in Iacobi & Marci ponitur. Reliquias ijdem & cæteri huius sæculi Apostoli & auctores probant. Quod centuria-*

tores ipsi agnoscunt, nec se aliter explicant, quàm arguendo Apostolos & Apostolicos. Verbi gratia, Centuria 1. libro 2. cap.10. arguunt Ioannem Euang. quod voluntariam paupertatem doceat & cuidam inculcet. Item quod spatium aliquot dierum proponat ad pœnitentiam, Thomam quod Diacono caput totonderit, item septem dierum ieiunia indixerit, & ad omnia, crucis signum expresserit. Quæ si ab eo facta sunt, res videri volunt superstitiosas. Andream, qui dies ieiunijs assignasse & quibusdam peccatoribus proposuisse scribatur. Matthæum, quod Mariam seruandæ virginitatis votum Deo primum vouisse prædicauerit, de meritis credentium docuerit, Ieiunium Quadragesimæ commendauerit, Virginem Deo consecratam nefas esse nubere affirmauerit, Ducentas amplius Virgines consecrauerit in cælibatu, & velamen eis sacrum imposuerit, quòd denique Missam populo Æthiopico dederit. Et quod protectioris est impudentiæ, ibid c.4. col.54. v.15. & seqq. Diui Iacobi epistolam adulterinam affirmant. non authenticam, neque Apostolicam (vt & B. Iudæ v.42.) Nam (inquiunt) *ab analogia doctrinæ Apostolicæ haud mediocriter aberrat in materia iustificationis & legis, in modo docendi, dum de fide in Christum, de beneficio & opere eius prorsus muta est. Non est igitur absimile vero eam à quodam Apostolorum sub finem huius sæculi aut inferiori tempore scriptam esse. An illud est Apostolicam doctrinam venerari & colere? An purum aliquod sæculum, siue, vt loquuntur, centuriam constituere? Si non parcunt Apostolis & Apostolorum discipulis, quid de puritate sequentium centuriarum siue sæculorum ab illis expectare debes? Verum ea suo loco. Primum autem hoc sæculum verè Apostolicum & proinde maculis & næuis purum. Nam ab Apostolis non modo est emensum, verum etiam superatum. Ioãnes enim præfinitè obijt anno centesimo. Simon autem Cleophæ Iacobi & Iudæ Apostolorum frater (alius à Zelote) peruenit ad Traiani persecutionem, quæ sub eius medium imperium incidit. In ea enim cruce affixus memoratur ab Attico consulari, cum annum 120 ageret. D. Iudas, vt ex eius canonica colligitur, circa eadem tempora migrauit ad Dominum. Nam scripta & prædicta Apostolorum reliquorum, vt iam defunctorum citat.*

Anni Christi.		*Anni mundi*	
	SECVNDVM SÆCVLVM.		
	5		
102.	f M. ANACLETVS Atheniensis, an. 9. mens. 2 dies 10.	4190	
112	Vacat sedes dies. 13.	4200	
	Patriarchis.		
	Alexandriæ Cordone, deinde Primo an. 12		
	Antiochia Ignatio, deinde Heroe, an. 20		
	Hierosolymis, Simone Cleophæ, deinde Iusto ann. 4.		
	Principibus.		
	Traiano Imp. an. 19		
	Cozroe, deinde annis 4.		
	Parthenaspate Parthorum.		
	Didima Æthiopum, deinde Autete, an. 2		
	Alda, ann. 30		
	Richimero Franc. duce.		

ANACLETVS Irenæo & Græcis. Eius supersunt epistolæ tres *Tom.1.Concil.*

Quartum bellum Christi 108 motum per Traianum, & aliquandiu per Adrianum continuatum: in eo occubuerunt Romæ Anacletus, Ignatius Antiochenus, alibi Publius Athen. Simeon Cleophæ. *Plin. epist. lib.10. Euseb. lib.3 cap.26, 27, & 29. Oros. lib.7 cap.12.* Tertia persecutio à Tertulliano & Aug. nominatur.

Vixit tunc Papias Hierapoleus Episc. *Plati & Trith.* Phocas Ponti episcopus miraculis clarus. *Ado.* Polycarpus Lucianus apostata & atheos.

Plinius Iunior, cuius monitu Traianus, qui tertius à Nerone Christianos persequebatur, temperauit persecutionem. *In eius epist. lib.10.*

Traiani primus. Christi fuit centesimus.

Decimo eius anno magnam senatorum partem & Hermetem præfectum cum tota domo, admodum numerosa familia, & Quirinum Tribunum cum suis domesticis Romæ conuersum ferunt, quos Adrianus Imp. postea cremauit per Aurelium comitem.

Summam religionis Christianæ hanc esse comperit, adhibitis etiam quæstionibus, Plinius Iunior Bithyniæ Proconsul. quòd essent soliti stato die ante lucem conuenire, carménque Christo quasi Deo dicere secum inuicem, séque sacramento non in scelus aliquod obstringere, sed ne furta, ne latrocinia, ne adulteria committerent, ne fidem fallerent, ne depositum appellati abnegarent, Quibus peractis morem sibi discedendi fuisse, rursúsque coeundi ad capiendum cibum, promiscuum tamen & innoxium, *Ipse lib.10. epist. ad Traianum.*

Hac de causa Traianus motam, P. Tarquinij sacrorum principis & Mamertini vrbis præfecti consilio, persecutionem cohibuit. *Ipse Ibid. epist. sequenti.*

Valeriani, Aureliani, Diocletiani & Maximiani, vndecimam Antichristi.

Nam perpetuo, post Romanas hanc subiiciunt. Quoniam exinde tranquillis rebus, pace perfruita est Ecclesia, neque vlterius persecutionem fore credimus, nisi eam quam sub fine iam sæculi Antichristus exercebit. Etenim sacris voluminibus, 10. plagis mundum afficiendum pronuntiatum est, &c. *Sulpitius libro secundo*, nisi quod Augustin. 19. Ciuit. cap. 2. in medio hoc reliquit, neutram partem quæstionis, Sint ne aliæ Antichristianam præcessuræ, astruens.

Lacasa regina Æthiopiæ quatuor annis Christo superuixit. A nostris Candace, quod nomen deinceps multis reginis Æthiopiæ commune fuit ex *Plin. libro sexto, cap. 29.* Celebris apud Abissinos, quod Christum publicè, & Eunuchi à Philippo baptizati prædicationem receperit *Actor. 8.*

Nam sic Æthiopia præuenit, siue prætēdit manus suas Deo. Ps. 67. i. prima gentium credidit.

Anni Christi.		Anni mundi.
32	I b MARTYR PETRVS Bethsaidensis, Galilæus: primus Ecclesiæ pontifex Hierosolymis sedit an. 5. quandiu ferè Christo Tyberius superfuit.	4121
37		4126
44	Antiochiæ an. 7.	4133
	Romæ denique an. 24. mens. 5. dies 12	
70	id est, in vniuersum an. 36. mens. 5. dies 12.	4158

b NEGARE non potes, scire te in vrbe Roma Petro primò cathedram episcopalem esse collatam, in qua sederit omnium Apostolorum caput. *Optatus libr. 2. contra Parmenianum.* Fœlix Ecclesia Romana, vbi Petrus Passioni Dominicæ adæquatur, vbi Paulus Ioannis exitu coronatur. *Tertullian. de Præscript. Ambros. episcop. 5.* Denique veteres omnes. Quare Caluinus lib. 4. Institut. cap. 6. section. 15. Propter hunc (inquit) consensum non pugno, quin Romæ mortuus fuerit, &c.

Paulus in Epistolis nomen Iesu quingenties vsurpat. Vsque adeo ei erat amabile & suaue. Cætera de Paulo lib. superiore pag. 221. & 222.

Simon Magus, primum baptizatus à Philippo, inter alias hæreses negat liberum arbitrium. (*Clemens recogn. lib. 3.*) fons, radix, atque pater omnium hæreticorum, Romam venit sub Claudio. *Iustin. in Apol. Iren. lib. 1. cap. 19. & 20. & præf. lib. 3. Tertul. lib. de hæres.* Aiebat nos sola fide iustificari. *Iren. lib. 1. cap. 20.*

SECVNDVM bellum in Christianos excitatur à Nerone, in eo Petrus & Paulus occubuerunt Romæ eodem anno & die. Philippus crucifigitur Hieropoli. *Egesyp. lib. 3. cap. 2. Euseb. 2. cap. 25.* Tunc Christiani Romani incendij insimulati miseris mortibus insontes conficiuntur, vt ferarum tergis contecti, laniatu canum interirent, aut crucibus affixi, aut flammandi, vbi defecisset dies, in vsum nocturni luminis vrerentur. *Tacit. lib. 15. Suet. in Nerone. Pagani & Epicurei.* Per omnes prouincias pari persecutione imperata. *Oros.* Qua S. Martialis Lemouicum, Eucherius Treuiros, Fronto Petragorios, Sabinus & Potentianus Senonas ad prædicandum Euangelium à S. Petro missi, passi dicuntur. *Turon. in Histor.*

Petrus post Christum an. 37. vixit *D. Thomas in Joan. 21.* Claudio imperante Euodium in Antiochia per manus impositionem episcopum vrbis designauit, *Suidas in voce* ... Nempe mansit in Iudæa post mortem Domini annis quinque, septem deinde sedit Antiochiæ, vsque ad secundum Claudij, quo in Vrbem sedem fixam

Anni Christi. 32. — Anni mundi 4121.

& immobilem transtulit. Hos annos 12. sic numerabis. Tyberius fuit superstes Christo annis ferme sex. Caligula annis 4. successit. Hinc duo Claudij Reliquos 15. Romę degit, nisi quod interdum Hierosolym. & aliò se conferebat, prout Ecclesiæ vsus postulabat & tum fortasse quando Claudius Iudæos de Christo tumultuantes Roma expulit *apud Sueto.*

Nam etiam decimo quarto anno, 1. vltimo Neronis Sacerdotalem cathedram tenebat. *Hiero. in Catalogo.* Etsi Epiphan. duodecimo hæresi 27. Eusebius & Prudentius penultimo velint, vt eodem quidem die, quo Paulus, sed anno innouato & vertente martyrium fecerit.

Vnus vtrumque dies pleno tantum innouatus anno.

Vidit superba morte laureatum δὶς στεφάνων pag. 257.

Petrus in Italia, Paulus in Græcia, Andræas in Achaia, Ioannes in Asia, Philippus in Phrygia, Iacobus in Iudæa, Bartholomeus in Scythia, Thomas in India, Mattheus in Æthiopia, Simon in Persia, Taddeus in Mesopotamia, alter Iacobus in Hispania, Matthias in Palestina (præsertim scilicet) verba Dei intonuit. *Honorius in Psal. 18. Origin. Hom. 12. in Genes. ad vnum omnes Trapezontius, libello de hoc dicto: Si sic eum volo manere quid ad te?*

Patriarchis.

Alexandriæ Marco Euangelista, an. 6.

Anniano, an. 22.

Petrus Romam venit secundo Claudij ad expugnandum Simonem Magum. *Hier. in Catal.* Negat tamen Caluinus in acta cap. 8. Magum istum Romæ vnquam fuisse contra omnem antiquitatem, seorsum Aug. lib. de hæres. Tertul. in Apolo. Eusebium, qui & meminerunt statuæ ipsi Romæ collocatæ.

Petrus Roma multos è suis discipulis factos Episcopos, prædicandi gratia in diuersas prouincias, seorsum in Galliam dirigit.

Paulus ann. 58. D. Romæ primum prædicauit.

Iacobus frater Domini, & Marcus Euangelista Aquilegiæ (quæ secunda Roma quondam dicebatur, vbi rogantibus Romanis suum Euangelium conscripsit Græcè, siue etiam Latinè. vt volunt Rodulph. *Armacanus lib. 9. de quæst. Voragenes serm. de S. Marco & Syri vniuersi,* vt taceam eos, qui Latinum archetypum adseruari putant Venetiis in Marcianis thesauris) deinde Alexandriæ Episcopus, anno Christi 63. martyrio coronantur.

Antiochiæ, post septennem D. Petri Cathedram, Euodio, an. 23.

Ignatio, an. 40.

Præter Ioannem Euangelistam Apostoli ad vnum omnes martyrio vitam finierunt. *Trapezontius vbi supra.*

Matthæus octauo anno ab Ascensione scripsit Euangelium. Marcus duodecimo, Lucas decimo quinto. Ioannes omnium postremus trigesimo secundo post aliorum Euangelistarum mortem. *Theophyl. præfect.* in Euang.

Solus autem Mattheus Hebraicè, non Syriacè, vt aliqui, non Græcè vt Caluinus impudenter sentit, primum, quia veteres omnes ita tradiderút. secundùm, quia fragmenta, quæ ex eo Hieronymus citat sunt purè Hebraica.

Anni Christi 70. — Anni mundi 4158.

Quia non tantum Iudæis & Syris scribebat, sed Orientalibus omnibus, quorum vel vltimi Indi ea lingua vt docta & Grammatica vtebantur, & ad hunc vsque diem vtuntur, Missam etiam Hebraicè canentes, vt ob eam causam D. Bartolomæus videatur, Matthæi Euangelium secum in Indiam præ cæteris detulisse, cuius exemplar Plantenus Origenis coæuus eò proficiscens in Ægyptum retulerit. *Euseb. lib. 5. hist. c. 10.*

Quarto, vt inseruiret Æthiopibus, quibus se datum Apostolum intelligebat. Æthiopes autem Syriacè nesciebant, minus Græce cùm interim in puerilibus ludis, vt & hodie, Hebraica discerent, quemadmodum nos Latina & Græca. Sic enim Eunuchus sedens super currum dicitur legisse Esaiam Prophetam act. 8. *Hæc contra turpem ἀνιστορησίαν Caluini.*

Petrus Romam venit, Christi quadragesimo quarto, nempe pòst Ascensionem eius vndecimo (completo.) *Euseb.* Inde quadriennio pòst Hierosolymam rediisse traditur, quinquagesimo autem sexto Romam repetiuisse, vbi in crucem sublatus sit sexagesimo nono, qui erat Neronis decimus quartus.

Simonem Magum Romæ expugnat, cum primum in eam venit (circiter anno Domini quadragesimo sexto) *Eusebius*, vel paulo ante mortem suam & Pauli. *Augustinus & multi alij.*

Paulo Apostolo maior. *Theophil. Ga. 1.* Sanctorum Apostolorum dux, ὁ τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἡγεμὼν Πέτρος. *Cyril. hom. 8.* ἐν ταῖς ἱεραῖς ταῖς ὁμιλίαις, discipulorum vertex (principalis) τῶν μαθητῶν κορυφαῖος *Dionys. Eccl. Hier. c. 5. pag. 197.* κορυφαιότατος τῶν ἀποστόλων. *Epiphan. in Anchorato, pag. 473.* Apostolorum Pontificúmque præsul, *Marcellinus comes sub finem Chron.*

Apostolorum primus. *Aug. lib. 1. contra Iulianum, cap. 2.* primum vniuersale membrum, Paulus autem, Ioannes, Andreas singularium plebium capita, *Greg. lib. 1. Epist. 38.* Apostolorum caput. *Opt. lib. 2.*

Pedes Apostolici tunc in veneratione fuerunt, quod scripsisset Esaias 52. Quàm speciosi pedes Euangelizantium bona. Vnde act. 4. & 5. ad pedes Apostolorum ponuntur agrorum pretia, Act 10. procidentem ad pedes suos Cornelium Centurionem Petrus erexit, summissius quidem se gerens, licet Apostolica maiestas sit cæteris dignior, quam Heliseus, qui Sunamitidem ad pedes suos dimisit 4. *Reg.* 4. quàm Daniel, qui se adorari permisit. *Dan. 2.* quàm Ioseph, qui sæpius se à fratribus adorari siuit. *Genes.* 42. 43. 50. quàm Iaddus Aaronius Pontifex, qui Alexandrum Magnum equo desilientem, séque ad ipsius pedes reuerenter abiicientem sustinuit: summissius inquam se gerens, sed tamen relinquens vestigium osculationis pedum pontificiorum, quam Romanis Pontificibus vel potius sacræ ipsorum vnctioni atque ministerio (docente Apostolo 1. *Col. cap.* 4. quia Deus reuera sit in vobis) à prima piorum memoria exhibitam, vt hæreticos nostri æui exulcerem, doceo.

Philippus primus Imp. Christianus se Fabiano reuerenter Prouoluit sub ann. 250. *Niceph. lib. 5. cap. 25. Euseb. lib. 6. cap. 26.* Constantinus Magnus primus post eum, Christum professus tenens frænum equi Syluestri, vsque ad Lateranum propter reuerentiam & venerationem B. Petri, stratoris officio functus est. *Photius in Nomocanone.*

Est autem strator, qui dominum in equum attollit. Græca sic habent, καὶ κρατοῦντες τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου αὐτοῦ, διὰ τὴν προσκύνησιν καὶ τὸν φόβον τοῦ ἁγίου Πέτρου, στράτορος ὀφφίκιον ἐποιήσαμεν. Quæ & Theodorus Balsamon citat, vt doceat suum Constantinopolitanum Patriarcham multa habere ex priuilegio, quæ ex iure Romanus Pontifex, proptereáque Constantini dona-

Anni Christi.

32

70

Hierosolimis, Iacobo iusto. ann. 30.

Simone Cleophæ. an. 46.

Principibus.

Tiberio, Caio, Caligula, ann. 4.

Claudio ann. 13.

Nerone ann. 14.

Romanis imperat.

Anni mundi

4121

4158

tionem

Anno christi.		Anni mundi	
			tionem studiose in Constantinopolitanorum archiuis seruari.
32.		4121.	Iustinianus & ipse Magnus ann. 535. Agapetum adorauit. *Naucl.lib.2.Gener.*18.Iustinianus 2. Constantinum Papam huius nominis primum Constantinopolim accitum non modo amplectitur, sed & venerabundus eius pedes exosculatur. *Blondus lib.*10.*Platina in* 90.*Papa.*siue iuxta Cuspinianum huic ceremoniæ infestū venerabundus sese ad pedes eius demisit. Pipinus Stephano Papæ obuiam factus, eius pedibus oscula impressit, frænóque, Pontificis equum in regiam duxit. *S. Anselmus Lucensis lib.* 1. *Collectaneorum.* Carolus Magnus prius pontificis (Adriani) pedes osculo contigit, quàm se illi complectendum daret. Carolus idem Stephani 1. Adriani 1. Leonis 4.& omnes qui prope aderant morem antiquum seruantes, (*Nota*) pedes exosculati sunt, *Platina in Papa* 94. 95. 96.
	Artabano. Deinde an.3. Gotarzi Parthorum rege, Vonone 2. ann. vno, mox Vologese an. 34.		Sic Henricus 4. Benedicti tertij, & Paschalis 2. *Idem in* 105 & 107. Crescentius Romanæ vrbis consul Ioannis 17 pedes osculatus cum omnibus seditionis auctoribus. *Idem in* 144. Leo supplex Gelasij secundi, Fridericus Alexandri 3. *Idem in* 167. 168. Cui & dixerit, non tibi, sed Petro, *Reginaldus Polus pro vnitate Ecclesiæ lib.* 2. Richardus Hannibal ob Cardinales in carcerem coniectos interdictus ad Matthei Vrsini Card. à Martino 4. delegati pedes prouolutus, laqueum collo gerens, in maximum pœnitentiæ signum absoluitur. *Platina in Papa* 177 & 196.
			Sigismundus Imp. in Concilio Constantiensi Martinum quintum prostratus veneratur. *Idem in* 214. Eundem Brachius tyrannus & Ioannes vigesimus tertius, in Concilio eodem antè abrogatus, prouoluti salutarunt. *Idem in* 215. Albertus Occidentis Imp. & Ioannes Paleologus Orientis, ante Eugenij quarti sacros pedes in Concilio Florentino se præbuerunt, *in* 216. Reges Francorum & Angliæ Papæ Alexandri, *Sigebertus ann.* 1163.
			Quod etiam in aliis obseruatum. Leontius Antiochenus apud Suidam ad Eusebiam Constantij imp. vxorem, rogantem vt se viseret. Si me vis (inquit) ad te venire, seruato mihi reuerentiam Episcopis conuenientem vt ingrediar quidem ego, tu verò mox è celso tuo solio descendens, cum pudore mihi occurras, καὶ τὴν κεφαλὴν ὑπόσχῃς ταῖς ἐμαῖς χερσὶν, εὐλογίαν ἀξιουμένη *& caput supponas meis manibus, benedictionem postulans.* Deinde sedeam quidem ego, tu autem stes reuerenter, nec sedeas, donec signo iubeam. Si his parere vis, visam te. Sin minus scito te non obtenturam, vt nos τῆς προσηκούσης τιμῆς τοῖς ἐπισκόποις καθυφιεμένους, vt nos inquam honorem Episcopis debitum prodentes, in diuinum Sacerdotum ius (θέσμον) simus iniurij. *Suidas in Leontio.*
70.		4158.	Nam osculum manuum, capitis demissionem & alia eiusmodi Episcopis fuisse exhibita ex his etiam liquet. Ad ecclesiam curris, Episcopum videre desideras, ad eius pedes volutaris, *Aug. de Verbis Apost.ser* 18. Regum colla & principum submittuntur, genibus sacerdotum, & exosculatis eorum dextris, orationibus eorum, se credunt communiri. *Ambros. de dignit. sacerd. cap.*2. Valentinianus Imp. obtestatur Episcopos, vt Mediolani talem eligerent episcopum, cui sincerè capita submitteret

Theod.lib.4. cap.5. Trip. lib.7. cap.8. Denique oscula manibus episcopi fuisse impressa e Paulino Nolano in vita D. Ambrosij perspicitur. Quidni igitur hæc aut etiam maiora episcoporum episcopo, vt Romanum appellat, Tertullianus, exhibeantur?

Addo verba Lasicij Sarmatæ Lutherani è libro de Theologia Moscouitica Spiræ impresso an.1582.pag.142. Adorari reges atque magistratus non nescimus, quippe qui propter ipsam maiestatem imperij, qua conseruant & regunt cœtus humanos, inter deos referantur. *Psalmus* 82.138. *Exod.*21. *&* 22. eámq; ob causam in solio Dei, quasi eius in terris vicarij sedere dicuntur 1. *Paralip.* 28. Merito hæc igitur de illo scripta, incuruauerunt & adorauerunt Dominum ac regem. 1. *Paral.*29. & de Iosepho altero Ægypti rege *Genes.*42. vt plura prætercam. Item Regino lib.2.de Carolo Magno anno Domini 801. Carolus rex à Leone Papa coronatus die natalis Domini, post laudes more antiquorum principum adoratus est. Iustinus quoque lib.6. Persas suos reges adorare solitos esse scriptum reliquit. Idem ego vidi in Anglia. (*tu ergo hæretice probas adorari reginas fœminas, & non sustines pedes viri, Dei vices expressius agentis osculari.*) Et hic quidem cultus communis est illis cum Deo, cæteris minimè, de quibus Cælius Rodiginus lib. 22. *Hæc iste.* vbi obserua cæcitatem, merito adorari principes & magistratus laicos atque adeò fœminas, & hoc in sacris magistratibus & pontificibus Dei vicariis expressioribus detestari. Quamquam nos non pontifices adoramus vel adorandos docemus sed osculamur, vel oscula eorum pedibus figimus.

Tu ergo hæretice tuos adorato principes, more Persico, nos nostros non adorabimus, sed mitiore vocabulo, honorabimus, osculabimur, & cum pacis osculo monebimus. Reges gentium dominantur, vos autem non sic. Quanquam velim eos id, pro Apostolica modestia, negligere, multo minus, saltem extra solennes conuentus exigere.

Virgo migrat in cælum sub Claudio imp. post passionem filij decimoquinto, ad eam è diuersis locis Apostolis conuenientibus. *Dionys.*

Interea audi, quam rectè Ecclesia etiam tunc fuerit Catholica, id est, non vnius aut alterius gentis, sed omnium. Intra 20. aut 30. ad summum annos euangelium, Romanorúmque (nota hæretice) fides per vniuersum orbem diuulgata erat, etiam apud Scythas & quasque nationes remotissimas planéque Barbaras. *Rom.* 1. *Col.*1. Inductione id docent. Iren.libro primo, Iustinus Martyr. contra Triphon. Clemens in protrep. & Strom. & cæteri istorum sæculorum, qui vel Apostolos viderant & audierant, vel Apostolorum proximos discipulos. Deinde Origenes homil. 9. in Genes. homil. quarta in Ezechiel. homilia sexta in Lucam. Tertul. libr. de præscript. ad Scapulam. & contra Iudæos, Cypr. cum reliquis huius alterius sæculi. Quod pro summo miraculo annotat & contemplatur Chryso.in 24. Matth. Quare *Eusebius libro 8. cap.1.* recte ostendit ante persecutionem sub Diocletiano motam, pietatis doctrinam apud omnes mortales cum Græcos tum Barbaros viguisse. Hoc prædixerat Esaias 66. cap. Quis audiuit talia & quis sic vidit. An parturit terra vno die? An gens genita est nixu vno? Itaque deinceps in docendo, quo tempore

Anni Christi.		Anni mundi.
		4121
32		
	Candace siue Lacasa Regina Aethiopum. Hinc Baazena filia an. 10.	
	Mesue filio an.6.	
	Sectua an. 9.	
	Adgala an.10.	
	Marcomiro, Clodomero, Antenore per successionem Francorum ducibus.	
70		4158

Anni christi. | *Anni mundi*

32. 4121.

plerique de omnibus gentibus fidem receperint non laborabimus) Nam viuentibus adhuc Apostolis istud vbique per totum orbem contigit) sed quo totæ gentes vniuersè, publicè & palam ad eius publicam professionem peruenerint.

*INTER medias persecutiones successio etiam & Hierarchia trium aliarum Apostolicarũ sedium Orbis Christiani matricum seruata est integra. Quæ quoniam toto orbe summum erga populum Dei beneficium, prouidentiam, & gratiam ostendit, eam prætermittere nec potuimus, nec debuimus. Deinde hoc facit ad pleniorem rerum Ecclesiasticarum historiam & comparationem, quando Sedi Petri sæpe cum illis negotium fuit, & hæ ad illam, vt ad matricem & sacram anchoram, in necessitatibus Ecclesiasticis passim confugerint & etiam num hodiè confugiant.

∴ *CONCILIVM primum Hierosolymitanum ab Apostolis ipsis celebratum de lege Mosis abroganda & prohibendis Idolothytis, sanguine, suffocato, scortatione. Act. 15.*

Denique cum memoria iusti in benedictione conseruari debeat, *Pro.* 10. & profanos, atque adeo impios imperatores & reges simus propter Chronologiæ cohærentiam commemoraturi, hos noluimus non recolere, per quos Christiani nominis & religionis vnitas, ac communio per totum terrarum orbem vsque hodie resplendet etiam si principio multarum rerum & librorum conferendorum difficultas nos deterruerit.

Petrus an. Domini 44 Romæ sedere cœpit.

Marcus Euangelista Alexandriæ an. 50. quatuordecim annis scilicet post cathedram Apostolicam Romæ fixam & constitutam.

Cuius successores hodie Cairum sedem transtulerunt propter loci dignitatem, & Alexandriæ vastitatem.

Euodius Antiochiæ an. 44. Postquam annis 7. Ecclesiam Petrus illic administrasset, & Romam sedem Apostolorum primariam transtulisset.

Cuius successores hodie Damasci resident ob Antiochiam dirutam & in pagum redactam.

Iacobus iustus Apostolus, Domini frater Hierosolymis anno 34. proximè scilicet Christi mortem per ann. 29. Vnde & ei D. Petrus superuixit annos circiter 7.

Quod etiam hodie in Oriente viget ex Leone Imp. const. 52. anno Do. 886. & Balsamone in can. Apost. 63. & aliis. In Occidente, saltem vsque ad annum 1114. Nam historici scribunt tempore Calixti Pomeranis ad fidem tum conuersis iniunctum, nequid immundum comederent, non morticinum, non suffocatum, non Idolothytum, non sanguinem animalium.

His Cathedrarum quatuor Apostolicarum fixis initiis & tanquam æris, Patriarcharum in illis sedentium successio, sic, vt fecimus, facile continuabitur.

∴ ANNO quarto post Christi ascensionem primum consilium celebratum, non vt vulgo 17, vel 18. quòd pòst Paulus iniusto Portij Festi iudicio oppressus Cæsarem appellarit, ac Romam propterea missus sit, Incarnationis 58. Ascensionis 25. At hi ὕστερον πρότερον non vident passim in Scripturis. Alioqui non omnes Apostoli ei interfuissent, vt qui iam essent dispersi ab anno septimo. Nec iuuantur eo, quòd Paulus 1 & 2 Gal. tertio quidem anno suæ conuersionis se venisse ait Hierosolymam, at neminem Apostolorum illic vidisse præter Petrum & Iacobum fratrem Domini, mox verò venisse in partes Syriæ & Ciliciæ, deinde post annos quatuordecim iterum ascendisse Hierosolymam cum Barnaba & Tito, quasi πάλιν illic significat secundam vicem, non, rursum. Nam non animaduertunt, Paulum quidem narrare se post 14 annos eo venisse, sed non negare, quin quarto & aliis intermediis etiam venerit, nempe propter quæstiones in Antiochia Syriæ motas de legalibus. *Act.* 15.

70. 4158

Anni christi. | *Anni mundi.*

Diuisio Apostolorum ab inuicem anno à Passione septimo, vel iuxtà Bedam duodecimo.

4121

Secundum concilium extare dicitur apud Æthiopes Abissina eorum lingua. De quo accipiendum illud Ruffini, siue Cypriani initio com.in Symbolum. Tradiderunt maiores nostri, quod post ascensionem Domini, Apostoli ad singulas singuli discessuri nationes, normam prius futuræ prædicationis in commune constituerunt, ne fortè álij ab aliis abducti diuersum aliquid exponerent. Omnes ergo in vno positi & spiritu sancto repleti breue istud futuræ prædicationis indicium componunt, atque hanc dandam credentibus esse regulam statuunt.

32

Tertium Ascensionis decimo quinto, quando diuinitus conuenerunt Apostoli è variis orbis partibus, vt Assumptioni siue emigrationi D. Virginis interessent è D. Dionys. de diuinis Nom. cap.3. de rebus à se per orbem actis.

CONCILIVM Apostolicum alterum in Iudea sub Apostolorum dispersionem in quo Symbolum conditum, & liturgia siue Missa disposita apud Clementem lib.8. const. Apost.cap.12. Græci exemplaris, 16. Latini, (anones & constitutiones Apostolorum instituta, quas idem Clemens octo libris complexus est.)

Humana siue Profana D. Petro Pontifice.

CAIVS Agrippam regem Iudææ facit, Herodem Lugdunum relegat, Pilatum ad sibi manus inferendas præ malorum magnitudine cogit. Iudæos vexat.

Claudius primus imperium mercatus est, promissis vnicuique militi 350 coronatis.

Romani imperij fines ampliores reddidit. Britanniam, quam post C. Cæsarem Romanorum nullus adierat, adiecit. insulas Oceani Orcades vltrà Britanniam subegit, anno Dom.46. *Eus.Eutrop.*

E Germania Vespasianum in Britanniam transtulit, qui 32 validissimas gentes & Vectam insulam in deditionem accepit. *Suet.*

Iudęos Roma pellit impulsore Chresto tumultuantes. *Sueton.* Christianos vulgo intelligunt.

Aliud è Dionys. Hier. Eccles.c.3.

Anno 800. Vrbis, Claudij principis censura, Q. Plautio. Sext. Papinio Coss. affertur ex Ægypto Phœnix in Vrbem & in comitiis proponitur, aquilæ magnitudine, collo instar auri fulgente, reliquo corpore purpureo, plumeo capitis apice, & cristato, cæruleam caudam roseis pennis distinguentibus. *Auctor citatur Cornelius Valerianus, Plinius, Dionysius. Solinus.* At Tacitus. lib. 6. duobus annis ante, L. Vitellio scilicet & Paulo Fabio Coss.

Nero cladem Britannicam accersiuit, Armeniam amisit legionibus Romanis sub iugum Parthorum missis, Pontum Polemaicum concedente rege Polemone prouinciam fecit. Item Alpes Cottias rege Cottio defuncto *Suet. Euseb.* de tragica eius nece, lege *Suet.*

Primus Romanorum Impp. in Christianos sæuire cœpit. *Tertul. in Apol. Euseb.lib.6. Oros.lib.7.* Christi sexagesimoquinto vsque ad mortem suam, quæ 69. contigit, id est, per quadriennium.

Immanium bestiarum fœdissimus, dignus, qui primus in pios persecutionem inciperet. Nescio an & postremus expleturus sit, siquidem opinione multorum receptum sit ipsum esse Antichristum venturum. *Sulpitius libro secundo.*

70 | 4158

Matrem & præceptorem Senecam occidit. Se Pythagoræ cuidam in matrimonium tanquam fœmina dicauit. Cætera eius probra Sext. Victor & Suetonius pagani

diligenter

Anni christi		Anni mundi	
			diligenter explicuerunt, vt dignus fuisse videatur, qui primus esset pietatis insectator. Nam vt quisque pessimus est, sic acerrimo odio in optimum quodque fertur.
70		4158	Neroni in expensas centena millia aureorum decreto senatus singulis annis subministrantur.
			Eodem ferè tempore cœpit Neronis in Christianos persecutio & bellum Iudaicum. *Tacit. lib 15.* siue Simonis magi causa, qui in Neronis amicitiam sese insinuauerat. *Egesip. libro 3. cap. 2.* siue quia Christiani in numero Iudæorum ponebantur, *Rutilius Gallus in Itinerario.*
			Vologeses Radamistum Iberorũ regem regno expellit, & Tyridatem fratrem suum in Armeniæ regnum deducit *Tacitus.* Bellum gerit contra Domitium Corbulonem Neronis ducem, in quo captus Tyridates coram Neronis effigie constituitur. *Idem.*
			Tribus annis post diadema recipit. *Idem.*
			Sido & Italicus Sueuorum reges. *Idem.*
			Cottio rege defuncto Alpes prouincia Romana fiunt.
70	2 c M. LINVS Tuscus sedit an. 11.	4158	Virginius 20. millia Gallorum, & Germanorum trucidat.
			Iudæi à Claudio Roma pulsi sunt. (*Suet.*)
81	mens. 3. dies 12.	4169	Persius, Sillius Italicus, Lucanus poetæ. Seneca, Columella, Pomponius Mela, Probus Gram. Statius Tolosensis Rhetor. Latini & Ethnici scriptores florent. Crinas & Carnus medici, Cornutus phil.
			Thessalus Methodicorũ princeps apud Plinium in cũcta maiorum placita & omnis æui medicos perorat.
	Patriarchis.		Euax Arabum Rex de Medicina ad Neronem scribit.
			Andromachus Cretensis Theriacæ inuentor. Marinus Tyrius Geographus.
	Alexandriæ Aniano.		Botarzes decimus octauus Parthorum imperium tenuit occiso fratre Bardane siue Artabano. *Tacit. lib. 11.* Christi 49. Annis scilicet duobus. Nam illo mortuo Vonones sub Claudio Parthis regnat, & mox Vologeses filius an. 34. *Idem.*
	Antiochiæ Ignatio.		Gotarzes Meherdatem à Claudio Imp. ad Parthicum regnum obtinendum missum vicit, captumque auribus præcisis incolumem seruauit.
	Hierosolymis Simone Cleophæ.		Ei successit vigesimo ordine Vonones Medis tum præsidens, qui regnum Vologesi paulò pòst moriẽs reliquit, rerum gestarum magnitudine in Romanis historiis notissimo.
			Vologeses, de quo Tacitus acuratè lib. 13. 14. 15. Armeniam Neroni ademit, duas legiones sub iugum misit, &c.
			Adgala rex Æthiopum videtur esse Hirtacus ab impietate in historia D. Matthei Æthiopum Apostoli notissimus.
			Francorum Reges isti vsque ad Pharamundum, qui non rex, sed prædonum Franconiæ ductor erat, mihi suspecti sunt. Nominauimus tamen, vt iis satisfaceremus qui Trithemij de origine Francorum somniis delectantur. Nam puto nobilitatem Gallicam esse ab originẽ, nec ortam è tam impuro Francorum sanguine, de qua te
81		4169	alias
			c. PETRI res gestas, maximè cum Simone Mago descripsit. Cathedrã Apostolicã, D. Petro absente & sese per

vices in Asiam & alias regiones ad constituendas Ecclesias conferente eius Chorepiscopus & coadiutor, administrauit.

Anni Christi 70 | *Anni mundi* 4158

Illius meminit Paulus 2. Timoth. vlt. Petrus quidem Clementem ordinarat, sed huic Linus & Cletus in catalogo episcoporum præponuntur, quod eos Petrus sibi Chorepiscopos siue coadiutores asciuisset.

Quare quartum à Petro Clementem facit Hieronymus in Catalogo. Sic Epiphanius *hæres.* 27. Nempe Clemens est secundus Petri ordinatione, non Ecclesiæ. Nominationis Petri iure, non functionis & administrationis, quam Lino, deinde Cleto detulit, non tam modestia, quam Domini consilio, ne huius nominationis exemplũ transiret ad posteros, & liberæ Ecclesiæ prouidentiæ in deligendo sibi præsule decerperet.

Quod in idem recidit. Nam qui Clementem secundum faciunt, ei annos Lini & Cleti tribuunt, vt scilicet sederit annos circiter 33. & Linum ac Cletum Petri, deinde Clementis chorepiscopos siue coadiutores vocant. Qui quartum singulis suos, vt hic, assignant.

Onuphrius in Epitome Romanorum Pontif. multo aliter. Nam putat Linum sedisse quidem, seu potius vixisse in pontificatu an. 11. mens. 3. dies 12. Sed id viuo Petro, vt eius non fuerit successor siue Papa propriè, sed Papæ coadiutor, siue Episcopus, qui Romanam sedem rexerit, Petro extra vrbem proficiscente. Nam mortuum ait à Petri nece altero mox mense & die 26.

Hinc proximè Clementem suggerit anno 9. mense 4. die 9. 26. ab imperio Neronis vsque Vespasiani vltimum.

Tertio loco Cletum à Clementis obitu an. 6. mens. 5. à Tito ad Domitianum, qui quidem Cletus fuerat Petri in subvrbiis (vt Linus in vrbe) coëpiscopus tot annos, menses & dies, quot Linus. Deinde Clementis vsque ad eius obitum, cui deinde superuixerit in pontificatu annos 6. m. 4. d. 26. Verum hæc noua sunt, nec congruunt summæ Chronologicæ.

Apostolici viri per vniuersum orbem discurrunt. *Euseb. lib* 3. *hist. cap.* 37. *Niceph. lib.* 4. *c.* 2. Hinc templa propè iam desolata & sacra Gentilium solennia diu intermissa *Plinius Traiano lib.* 10. *Epist.*

Profana.

Post Neronem tres imperium simul arripuerunt, Galba in Hispania viuente Nerone, Christi 69. sequenti Otho Romæ, Vitellius in Galliis, sed fraude & seditionibus intra annum interierunt, Nam Otho à suis interfectus, &c.

In Nerone progenies Cæsarum deficit.

Vespasianus & ipse à suis militibus Imperator appellatus, imperium inuasit, ac bellum Vitellio per duces intulit, eóque occiso post 6. menses solus imperauit, ac Titum Domitianúmque filios Cæsares appellauit. *Suet. Tacitus.*

Prouincias fecit Achaiam, Lyciam, Rhodum, Byzantium, Samum, quæ liberæ antea erant ciuitates, Thraciam, Ciliciam, Tracheam, Comagenem, *Sueton. Eutrop. lib.* 9.

81 | 4169

Eos, qui de domo Dauid essent conquiri iubet. Hinc magna Iudæis persecutio exoritur. *Eusebius lib.* 3. *histor. c.* 12.

Vrbem ingreditur, inter 320. triumphos, qui ab vrbe

Principibus,

Galba mens. 7. *& dies totidem. Othone mens.* 4. *Vitellio mens.* 8.

Vespasiano an. 10. *& Tito, ex ordine Impp.*

Vologese,

Deinde Pacoro siue Vologese 2. *an.* 22. *Parthorum Rege.*

Anno Christi		Anni mundi	
70		4158	cond. acti fuerant, eximium agens triumphum in quo pater & filius Vespasiani vno triumphali curru vecti, honorificam de iis, qui Deum Patrem & Filium offenderant, victoriam reportarunt. *Orosius libro 7. cap. 6.*
	Adgala Æthiopiæ Belul, siue Pretioso, deinde Agba mens. 6. Mali an. 4. Akle an. 13.		Eius secundo fere completo, qui erat Christi 71. 8. Septembris capitur Hierosolyma per Titum filium ipsius. *Ios. libro 7. Tacit. lib. 2. Nicephor. in Chron.* Cuius obsidio cœperat die Paschæ. Vndecies centena millia fame & gladio perierunt. Alia centum millia publicè venumdata sunt, sexcenta interfecta. *Iosippus & Ioseph. lib. 2.*
			Eodē die dant pœnas, quo scelus in Christum admiserant, nam diebus Azymorum capta est vrbs, *Glycas li. 3.* aut potius obsideri cœpta.
			Pacorum Parthorum regem Alani in Medorum regionem irrumpentes pellunt, omniaque vsque ad Armeniæ fines vastant.
	Rhatero seu Dathero Francorum duce.		Polemius Indiæ rex Tyridates Armeniorum, Gaudiophorus Albaniæ, Beor Ægyptiorum, Ægyptus Æthiopum & Hyrtacus.
			Sauromatæ Istrum transgressi sæuissimè in vicinos furunt.
		4169	Plinius maior, qui vt fuerit Atheus, hoc tamen vnum diuinissimè, quod ad sternendām idololatriam, Nostri vrgebant, Matrimonia quidem inter Deos credi, tantoque æuo neminem ex his nasci, & alios esse grandæuos, semperque canos, alios iuuenes, atque pueros atricolores, aligeros, claudos, ouo editos, & alternis diebus viuentes morientesque puerilium prope est deliramentorum, sed super omnem imprudentiam est, adulteria inter ipsos fingi, mox iurgia & odia, atque etiam furorum esse & scelerum numina. *lib. 2. cap. 2.*
81	3 d M. CLETVS siue Clytus Romanus sedit, an. 12. mens. 1. dies 11.	4181	Plutarchus Cheronensis, Higinus, Lucanus, Probus Grammaticus satis noti auctores. *Tacit. lib. 15. & Eutrop. lib. 8.*
93			Reges vel potius duces hi Francorū nominantur è libro Trithemij de regibus Franc. Fides penes auctorem esto, quem credo è suo cerebro istos esse commentum, *suprà*
	Vacat sedes Pontificia dies 20.		d DE Cleto Philip. 4. vt summa imprudentia Funckius contra omnem antiquitatem affirmet eum nunquam in rerum natura extitisse. Errant etiam qui, decepti fortasse affinitate vocabuli, confundunt cum Anacleto: quem ex Damaso, & ipsiusmet Decretal. certum est successisse Clementi.
			Nisi, vt videtur è catalogo Hieronymi in Clemente, & Ignatij epist. ad Trallianos, Cletus, Anacletus quoque vocatus fuerit.
	Patriarchis.		Primus literis Apostolicis salutem & benedictionem Apostolicam inscripsit.
	Alexandriæ Anniano, deinde Albilio an. 13.		Hermes Apostoli Pauli discipulus, qui & pastor de libri nomine, visiones suas exarat, quas agnoscunt veteres & citant, vt Orig. lib. 4. de Princip. c. 11. &c.
			Dionys. Areopagita Romam Athenis, vbi constitutus fuerat Episcopus, veniens, vt Petrum (quem iam martyrio functum ignorabat) videret, in Galliam ad Parisios, tandem Clementis suasu proficisci tur. *Hilduinus in Areopagiticis.*
93		4181	Libros, quos habemus & multò plures, scribit. *Idem Suidas, Michael, Syngelus & alij.*
			Crescens iam in Galatiam venerat. 2. *Timoth. 4.* id est,

in Galliam

in Galliam. *Epiph. hæreſ.* 51. Nam & Clemens *lib.* 7. *Apoſt. Conſt. cap.* 46. a Petro eum ordinatum Galliæ Epiſcopum teſtatur. Sic Euſeb. lib. 7. hiſtor. capit. 3. & *Hieronym. in Catalog.*

Anni christi 81 | *Anni mundi* 4169

Humana.

Aſconius Pedianus Tito Veſpaſiano familiaris, Serapion philoſ. & orator Flaui. Ioſephus, cuius libros manu ſua deſcriptos Titus in Romanam bibliothecam repoſuit. *Niceph. li. 3. cap.* 11. & Ioſippus filius Gorionis Iudæi hiſtorici. *Ioſ. prolog. lib. de bello Iudaico.*

Titum adhuc ſpirantem Domitianus frater ſuccedendi cupiditate in loculum miſit. *Nicephor. libro tertio capit.* 11.

De Gotthis & Dacis triumphauit. bellum ciuile à L. Antonio ſuperioris Germaniæ præſide motum confecit. *Sueton.*

Multos Senatorum interfecit, partem magnam in exiliũ relegauit. *Idem.*

Templum ſine admixtione lignorum conſtruxit. *Euſeb.*

Primus ſe Dominum & Deum appellari iuſſit, *Caſſiodorus.*

Eos qui de genere eſſent Dauidis conquiri & interfici iuſſit. *Euſeb. lib. 3. cap.* 19.

Picti Rhoderico duce è Scythia nouas ſedes quærẽtes in Britanniam primum venerunt Domitiano Imp.

Quintilianus ex Hiſpania, primus Romæ ſcholam publicam aperuit, & ſtipendium è fiſco accepit, *Euſeb. & Caſſiod.*

e De Clemente Philip. 4.

Primus ex gentibus & Græcis in Chriſtum credidit & fuit è 70. diſcipulis *Dorotheus.*

Multa ſcripſit, inter ea epiſtolas ad Iacobũ fratrẽ Domini, vt apparet è Damaſi pontificali, Ruffino præfat. in libros recognitionum, Ioan. Patriarcha Antiocheno libro de poteſtate generalis concilij ſupra Papam, vt Sextus Senenſis citat pag. 92. Item ex iis quæ inde ad verbum excepta ſunt d. 2. 5. 23. 38. & 2. quæſt. 1. & 7. 11. q. 3. 12. q. 1. 16. q. 7.

Scripſit & libros octo de conſtitutionibus Apoſtolicis, quos Æthiopes inter ſacros reponunt, & Epiphanius, totaque antiquitas veneratur, vt Turrianus probat.

Horum libri octaui extrema pars ſunt Apoſtolorum, qui inſcribuntur canones. Hi enim non ſunt ſcriptura Apoſtolorum, ſed traditiones eorum ſine ſcripto, ſcripti verò ab alio, nempe à Clemente. Vnde & eos antiqui omnes Patres, vt verè Apoſtolicos recipiunt, atque ad illos ceu normas & regulas omnia in Eccleſia, ad eius decorem, honeſtatem & ordinem exigunt.

Literis Schiſma Corinthiorum compoſuit. *Euſ. lib. 5. cap.* 6.

Conſtituit, vt per regiones eſſent notarij, qui geſta martyrum conſcriberent, quorum iſtis ſæculis prouentus extitit vberrimus.

Ebionitarum & Nicolaïtarum hæreſes variæque aliæ hæreticorum turmæ. *Iren. 1. cap. 21. 22. ſeqq. Hilari lib. 1. de Trinitate.*

Exoriũtur autem partim è Circũciſione, partim è ſchola Pythagoreorum & aliorũ philoſophorum, vt proinde Tertullianus philoſophos patriarchas hęreticorũ dixerit.

Antiochiæ Ignatio.

Hieroſolymis Simone Cleophæ.

Principibus.

Tito an. 2. & poſtea Domitiano an. 15. Imp.

Pacoro Parthorum.

Akle Æthiopiæ, deinde Didima an. 10.

Rathero Franc. duce.

4

93 | e M. CLEMENS Romanus, ſedit an. 6. menſ. 6. dies 7. | 4181

102 | | 4190

Vacat ſedes dies 13.

Ebion

Anni Christi.		*Anni mundi*	
			Ebion legalia Euangelio miscens ab animatis & carnibus, omnique edulio ex carne facto abstinendum, & pleraque alia docebat. *Epiph. haeres. lib. 30.*
93		3829	TERTIVM bellum, siue secunda Romanorum persecutio auctore Domitiano. an. 97. *Euseb. 3. cap. 12. Eutrop. lib. 9.*
			De tristi & misera Domitiani nece. *Suet.*
	Patriarchis.		In ea Ioannes Apostolus in Pathmum insulam relegatur, Domitiani scilicet decimo quarto, vbi ille sibi arcanis mysteriis reuelatum librum sacrae Apocalypsis scripsit, quam interpretatus est Iustinus Martyr. *Hier. in Catalog. Sulpit. lib. 2. hist. & ante eos Iraneus lib. 5.*
	Alexandriae Albylio, deinde Cordone an. 10.		Nerua primo suo edicto cunctos exules reuocauit. Vnde & D. Ioannes rediit Ephesum.
			Nam adhuc erat in viuis regens Ecclesias Asiae, quas Paulus fundauerat, interea dum ipse Virginem sibi à Domino pro matre commendatam domi curaret. Ephesi dictat Euangelia & Epistolas Ebionitarum causa, &c. *Irenaeus lib. 3. c. 3.*
	Antiochiae Ignatio.		Post mortem Petri & Pauli relicta Iudaea se totum ad gentes contulit, & Ephesi proprie sedit.
	Hierosolymis Simone Cleophae, deinde Zacharia an. 1.		Centesimum Christi nati annum clausit sua morte D. Ioannes Euangelista.
			Nam 60 anno post passionem Domini, suae aetatis 99. mortuus est Ephesi. *Hieron. in Catalog. & Sophron.*
	Principibus.		Quibus adde 31. vitae Christi, & existent centũ. Saeculum verè Apostolicum. Ita non nisi vno anno Christo fuit iunior. Idem etiam annus est memorabilis primo Traiani principatu.
	Domitano, Nerua, an 2. & Traian. an. 19. ex ord. Impp.		Ignatius, Ioannis Euangelistae discipulus, primus instituit Antiphonos Hymnos in Ecclesia ex visione Angelorum per responsoria S. Triadem canentium. Quem canendi modum Antiochenae Ecclesiae suae tradidit, vt vbi nomen Christianorum ortum fuerat (Decimo sexto anno post Domini ascensionem) illinc manaret Christi & Dei canendi mos. *Socrat. lib. 6 cap. 8. Trip. 10. cap. 9. Niceph. 13. c. 8.*
	Vologese Pacoro, deinde Cozroe an. 5. Parthorum.		Vnde & ipse Chori meminit in epist. ad Romanos. Quae ratio in duos Choros diuisa in omnes Ecclesias deriuata est. Constanti) temporibus. *Basilius quadam epist ad Neocaesarienses.*
			Antea communiter canebant, vno praecinente, caeteris de Ecclesiastico gradu succinentibus. *Dionys. de Eccl. Hierar. cap. 3.*
			Humana.
	Richimero. Franc. duce.		Iuuenalis, Martialis, Stella, Publius Statius Poetae. *Volaterran.*
			Statius Sursulus Tolosanus in Gallia Rhetoricam docet. Sic Gabinius Rhetor.
			Sextus Empiricus Philosophus nepos Plutarchi.
	Didima, Aethiopum.		Marinus Tyrius cosmographus, Andromachus Cretensis Theoricarum inuentor Menelaus Geometra. Serapion Apollonius Tyaneus, Euphrates philosophi. Cornelius Celsus, Langus medici.
102		4190	Apud Domitianum Apollonius Tyaneus postulatur de Magia. Sic sub Antonino Pio Apuleius apud Africae praefectum.
			Onkelos (Aquiliam nonnulli putant è vicinia nominis)

tores ipsi agnoscunt, nec se aliter explicant, quam arguendo Apostolos & Apostolicos. Verbi gratia, Centuria 1. libro 2. cap. 10. arguunt Ioannem Euang. quod voluntariam paupertatem doceat & cuidam inculcet. Item quod spatium aliquot dierum proponat ad pœnitentiam, Thomam quod Diacono caput totunderit, item septem dierum ieiunia indixerit, & ad omnia, crucis signum expresserit. Quæ si ab eo facta sunt, res videri volunt superstitiosas. Andream, qui dies ieiunijs assignasse & quibusdam peccatoribus proposuisse scribatur. Matthæum, quod Mariam seruandæ virginitatis votum Deo primum vouisse prædicauerit, de meritis credentium docuerit, Ieiunium Quadragesimæ commendauerit, Virginem Deo consecratam nefas esse nubere affirmauerit, Ducentas amplius Virgines consecrauerit in cælibatu, & velamen eis sacrum imposuerit, quòd denique Missam populo Æthiopico dederit. Et quod protectioris est impudentiæ, ibid c. 4. col. 54. v. 15. & seqq. Diui Iacobi epistolam adulterinam affirmant, non authenticam, neque Apostolicam (vt & B. Iudæ v. 42.) Nam (inquiunt) *ab analogia doctrinæ Apostolicæ haud mediocriter aberrat in materia iustificationis & legis, in modo docendi, dum de fide in Christum, de beneficio & opere eius prorsus muta est. Non est igitur absimile vero eam a quodam Apostolorum sub finem huius sæculi aut inferiori tempore scriptam esse. An illud est Apostolicam doctrinam venerari & colere? An purum aliquod sæculum, siue, vt loquuntur, centuriam constituere? Si non parcunt Apostolis & Apostolorum discipulis, quid de puritate sequentium centuriarum siue sæculorum ab illis expectare debes? Verum ea suo loco. Primum autem hoc sæculum verè Apostolicum & proinde maculis & næuis purum. Nam ab Apostolis non modo est emensum, verum etiam superatum. Ioãnes enim præfinitè obijt anno centesimo. Simon autem Cleophæ Iacobi & Iudæ Apostolorum frater (alias a Zelote) peruenit ad Traiani persecutionem, quæ sub eius medium imperium incidit. In ea enim cruce affixus memoratur ab Attico consulari, cum annum 120 ageret. D. Iudas, vt ex eius canonica colligitur, circa eadem tempora migrauit ad Dominum. Nam scripta & prædicta Apostolorum reliquorum, vt iam defunctorum citat.*

Anni Christi. | *Anni mundi*

SECVNDVM SÆCVLVM.

5

102. — ſ M. ANACLETVS Atheniensis, an. 9. mens. 2 dies 10. — 4190

112 — Vacat sedes dies. 13. — 4200

Patriarchis.

Alexandriæ Cordone, deinde Primo an. 12

Antiochiæ Ignatio, deinde Heroe, an. 20

Hierosolymis, Simone Cleophæ, deinde Iusto ann. 4.

Principibus.

Traiano Imp. an. 19

Cozroe, deinde annis 4.

Parthenaspate Parthorum.

Didima Æthiopum, deinde Autete, an. 2

Alda, ann. 30

Richimero Franc. duce.

ANACLETVS Irenæo & Græcis. Eius supersunt epistolæ tres *Tom. 1. Concil.*

Quartum bellum Christi 108 motum per Traianum, & aliquandiu per Adrianum continuatum: in eo occubuerunt Romæ Anacletus, Ignatius Antiochenus, alibi Publius Athen. Simeon Cleophæ. *Plin. epist. lib. 10. Euseb. lib. 3 cap. 26, 27, & 29. Oros. lib. 7 cap. 12.* Tertia persecutio a Tertulliano & Aug. nominatur.

Vixit tunc Papias Hierapoleus Episc. *Plati & Trith.* Phocas Ponti episcopus miraculis clarus. *Ado.* Polycarpus Lucianus apostata & atheos.

Plinius Iunior, cuius monitu Traianus, qui tertius a Nerone Christianos persequebatur, temperauit persecutionem. *In eius epist. lib. 10.*

Traiani primus, Christi fuit centesimus.

Decimo eius anno magnam senatorum partem & Hermetem præfectum cum tota domo, admodum numerosa familia, & Quirinum Tribunum cum suis domesticis Romæ conuersum ferunt, quos Adrianus Imp. postea cremauit per Aurelium comitem.

Summam religionis Christianæ hanc esse comperit, adhibitis etiam quæstionibus, Plinius Iunior Bithyniæ Proconsul. quòd essent soliti stato die ante lucem conuenire, carménque Christo quasi Deo dicere secum inuicem, séque sacramento non in scelus aliquod obstringere, sed ne furta, ne latrocinia, ne adulteria committerent, ne fidem fallerent, ne depositum appellati abnegarent. Quibus peractis morem sibi discedendi fuisse, rursúsque coeundi ad capiendum cibum, promiscuum tamen & innoxium, *Ipse lib. 10. epist. ad Traianum.*

Hac de causa Traianus motam, P. Tarquinij sacrorum principis & Mamertini vrbis præfecti consilio, persecutionem cohibuit. *Ipse Ibid. epist. sequenti.*

Iudæi bellis & seditionibus imperium turbant circa 18. Imperij Traiani. *Euseb.lib.4 cap.1.Dionys.Eutropius.*

Ioan. Euangelista post restitutionē suam sub Traiano factam ad vicina quæque gentium loca exiuit, vt ibi ecclesias & episcopos constitueret. *Euseb.lib.3.cap.22.ex Clement.Nerua potius. Nam paulo antè mortuum docuimus.*

Romani pontifices huius ætatis plures ad diuersa loca episcopos ordinarunt. *Platina & singularis Ecclesiarum archiua.* Hinc Innocentius in sua epistola, dist.11. occidentales omnes Ecclesias, itémque Africanas vel à Petro, vel ab eius aut successorum suorum discipulis propagatas esse rectè narrat.

Traianus & Adrianus persecutionis quartæ auctores miserabili & tristi morte interierunt (Sanguinis effusi pœnas in sanguine soluunt.) *Dio.Spartianus.*

HVMANA.

Sub Traiano, quod inertia superiorum principum consenuerat, reuixit. *Florus.*

Is Romam multis restitutis ruinis & aliis ædificiis auxit, addito vbique suo nomine, quod ad eius vanitatem coarguendam, Herba parietaria, falsè dictum est. Pater patriæ dictus, primus Imp. alienigena & non Italus, *Dio. in Nerua.*

Cozroë expulso, annos tres regnum Parthorum tenuit, donec Partenaspem regem eorum designauit, & Diademate ornauit.

Daciam, Scythiam, Syriam, Armeniam, Assyriam, Mesopotamiam in prouincias redegit. Imperium valde auxit, sibi Iberos iuxta Euxinum, Sauromatas, Agarenos, Arabes & Colchos subiiciens, præter vrbes Seleuciam, Ctesiphontē, Babylonem. *Dion.Euf.Volater.* Finem Romani imperij voluit esse Euphratem. *Eutrop.* imò Tigrim. *Alij.*

In mari rubro classem ita parauit, vt per eam Indiæ fines vastaret. *Cassiodorus.*

Eius 18 an. Iudæi cœperunt ita furere, vt qui Cyrenem incolebant, Andrea duce, Romanos & Græcos sine discrimine obtruncarent. Similiter in Ægypto & in Alexandria, apud Cyrenem & Thebaidem. *Dio.*

In Cypro Artemione duce, circiter 240. millia hominum obtruncant. Sed eos Martius Turbo in Ægypto & Lybia profligauit. L.Quietus in Cypro. *Idem.*

Plinius minor, Plutarchus, Malleus, qui stellas spectabat ante Ptolomæum annis 41.

Anni Christi.		Anni mundi.
	6	4100
112.	g M.EVARISTVS, seu Eucharistus, natione Græcus, Patre Bethelehemita, vnde à quibusdā Bethlehemites dicitur, an. 9. mens. 10. dies 2.	
122		4210

Vacat sedes dies 16.

Patriarchis.

Alexandriæ primo, deinde Iusto, an. 11.

Antiochiæ Heroe.

Hierosoly. Iusto. deinde per ordinem Zacharia, an. 1.
Tobia ann. 2.
Beniamin, an. 2.
Ioanne, an. 2.
Matthia, an. 1.

Principibus.

Eisdem, & Aelio Adriano Imp. an. 21.

Cozroe iterum Parthorum, ann. 34.

Alda Æthiopiæ pretioso.

g PRONVNTIAVIT, connubium esse incestum, quod sacerdos non consecrasset, aut parentes non approbassent. *tom.1.Conc.* Idem Soter censuit. *Platin.*

Presbyteris Romanis (qui in Cardinales abierunt) titulos attribuit, & septem Diaconos qui concioni interessent, ordinauit. Cætera infrà in Dionys. an.267.

Scripsit duas epistolas, vnam ad Episcopos Africanos alteram ad Ægyptios, quæ extant, *tom.1.Concil.*

HVMANA.

Philo Iudæus moritur. *Hier. in Catalog.* Iulius Celsus, Saluius Iulianus, & Neratius Priscus Iurisconsulti. *Spart.*

Solinus. Cornelius Tacitus historiam annorum 56. scribit sæpe ἐπικρίσεων, vt cum libr.14. sine cura Deûm euenire multa ait. Suetonius an. 144. id est, duodecim Cæsarum. Lucius Florus 700. *Ipse lib.1.*

Parthi repudiato Partenaspate res suas prisco instituto administrare incipiunt. *Dion.*

Anni christi.		Anni mundi	
	7		Interim ipse vicinis Euphrati regionibus regnat.
122.	h M. ALEXANDER I. Romanus, an. 7. mens. 10. dies 2.	4110	h DECREVIT, vt aqua misceretur in sacramento altaris (iuxta Apostolicam traditionem teste Iust. *Apol. 2. ad Anton.* & Cypr. *2. epist. 3.*) *tom. 1. Concil. Plati.* item vt Aqua lustralis in templo & domibus priuatis ad recolendam S. Baptismatis memoriam, apprehendendam fide sanctificationem, fugandos Dæmones, morbósque pellendos seruaretur. *Sigeban Chron. an Serg. 3. Cap. aquam, de Consecra. dist. 3. & tom. 1. conc.*
		4217	Idque constitutione Apostolica apud Clemen. lib. 8. Constit. cap. 17. *Ἁγίασμα* hodie Græci appellant.
129	Vacat sedes dies 25.		De cuius effectu *Epiphanius hæres. 30. de Ebionitis. Theod. lib. 5. cap. 21. & in historia religiosa de S. Macedonio, Greg. Magnus lib. 1. Dialog. c. 10. Niceph. lib. 12. c. 27.*
	Patriarchis.		Scripsit epistolam eruditam ad omnes Orthodoxos. *tom. 1. Conc.*
	Alexandriæ Iusto.		Iudæorum dux Barcozbas, qui sub an. 135 Christianos diris cruciatibus perimit, quòd subsidiũ ipsi contra Imp. Rom. detrectassent, nec fas sibi esse crederent Imperatori, tanquam sublimiori potestati resistere, vel cum impiis sese coniungere, & cum Rom bellum gerit infœlicissimum. *Dion. Spartia. Iustinus, Euseb. &c.*
	Antiochiæ Heroë.		
	Hierosolymis Philippo, ann. 3.		Vsque ad vltimam hanc cladem, quæ sub Adriano facta est, quindecim fuerunt Hierosolymorum Episcopi, Hebræi omnes origine. *Euseb. lib. 3. cap. 5.*
	Seneca an. 2.		Marcus primus ex Gentibus, *cap. 6. lib. 4.*
	Iusto 2. an. 1.		
	Leui an. 2.		HVMANA.
			Adrianus gloriæ Traiani inuidens ab Armenia & Mesopotamia exercitus reuocauit & prouincias illas Cozroë Parthorum regi reddidit. *Volat. lib. 23.*
			In Lybiam Iudæorum bellis totam penè vastatam, colonias deduxit. *Euseb. Dion. in Traiano.*
			Reliquias Iudæorum quinquaginta duobus annis post Titum transfert in Hispaniam. *Iosippus.*
			Grauiùs eorum res afflixit, quàm vel Nabugdonozor vel Titus. *In hist. Hebr. de rebus Romanis.*
			R. Akiba Barcozbam Messiam esse credidit, séque eius armigerum constituit. *Ibid.*
	Principibus.		Ab Adriani Cæs. temporibus vsque ad imperium Constantini per annos circiter centum octoginta, in loco resurrectionis simulachrum Iouis in crucis rupe, statua ex Marmore Veneris à gentibus posita. *Hieron. ad Paulinum.*
	Ælio Adriano, Traiani consobrino Imp.		Adrianus Hierosolymis deletis vrbem, porco in porta scalpro instauratam Æliam de suo nomine appellauit, quod nomen ei remansit in canonibus & historiis Ecclesiasticis. Totum Imperium Rom. perlustrauit. *Dion. & Spartian.*
	Cozroë primo Parthorum rege 25. & antepenultimo.		Existimans se fidem Christianam loci iniuria perempturum in loco passionis simulachrum Iouis consecrauit, & Bethlehem Adonis Veneris Amasij fano profanauit. *Paulin. epist. 11. ad Seuerum.* Seuerus ipse Sulpitius lib. 2. Dion. Eus. Epiph.
	Alda Æthiopiæ.		Templum quoque Domini ad tollendam religionem terra obruit, ac templum aliud Veneri dedicauit, mansitque eo modo vsque Constantinum *Iidem.*
	Odemaro Francorum rege.		Athenis miram bibliothecam struxit.
			Vno tempore scripsit dictauit, audiuit, cum amicis fabulatus est. *Spart.*
			Reduxit antiquum morem alendi barbam. *Dion. in*

Traia. Xiphilinus.

Antiqui enim nutriebant barbam & capillitium, vt ex eorum statuis apparet, vsque ad Vrbis 454. quando Romam primum tonsores venerunt.

Ab Aristide philosopho Atheniensi, Quadrato Atheniensi antistite Apostolorúmque discipulo, & legato apprime nobili Sereno Grannio persuasus, Christianos persequi desiit. *Euseb. lib. 4. cap. 3. 8. & 9. & in Chro. Iustin. Apol. Hiero de viris illustr.* Cogitabat Christo templum facere, eumque inter deos referre. *Lamprid. in Alex.* quippe qui Deos omnes vnus omnia religiosissimè coluit. *Paus. lib. 1.*

Per epistolam Minutio Fundano Asiæ Proconſ. præcipit, ne cui liceret sine obiectu criminis & probatione Christianos damnare. *Euseb. & Oros.*

* SIXTVS continuit Gallos in fide. Duæ eius epistolæ extant *Tom. 1. Conc.* Ecclesiam piis statutis ornauit. In Ecclesia Trisagion canendum instituit.

Marcus 16 Hierosolymæ reparatæ Episcopus, at primus ex gentibus an. 137. *Euseb. lib. 4. cap. 6.*

Finito bello Iudaico, quo Iulius Seuerus in Iudæam missus arces 50 diruit. 980. vicos ferro & igni vastauit, 50 millia Iudæorum cecidit, Adrianus Iudæos ingressu Hierosolymæ prohibuit. Vrbem muro cinxit. Suem ex marmore factam portæ, quæ ad Bethlehem vergebat affixit. Vrbem Æliam capitolinam appellauit. *Dion. Oros. lib. 7. cap. 13.*

Atque hoc fuit vltimum Iudæorum excidium, siue decima captiuitas, quibus pulsis & penitus oppressis ann. 137. Hierosolyma conceditur Christianis. *Euseb. lib. 4. c. 5. Dion. Cass. in Adrian. Pausa. lib. 1. Hugo. Floriacēs. lib. 4. Lyran. in 27. Esa.*

Quos Iudæos in eo bello Adrianus cepit, in Hispaniam exulatum misit vsque ad Ferdinandum 5. Hispaniæ & Emanuelem Portugaliæ, qui sub ann. 1500 eos inde expulerunt. *Vasæus in Chron. Hispan.*

HVMANA.

Legem tulit, ne cui è gente Iudaica liceret in agrum Hierosolymitanum accedere. *Dio. Eus. Chrys. in Lucam.*

An. 136. vrbs Hierusalem capta & solo æquata veteribus templi reliquiis igne deletis, Tumque vox Domini impleta. Non remanebit lapis super lapidem, &c.

Immanitas sacrificandorum hominum Adriani principatu ita dissoluta est, vt tamen reliquiæ permanserint apud Celtas. *Eus. lib. 4. Prep. cap. 7.*

Adrianus miserabili omnium ferè membrorum cruciatu confectus est, adeò vt sese interficiēdum ministrorum fidissimis offerret, ac ne in semetipsum sæuiret, custodia charissimorum seruaretur. *Dio. Spartian.*

Phauorinus, Palæmon, Dionysius Milesius, Heliodorus insignes Rhetores. *Dion.*

Ælius Phegon Trallianus libertus Adriani hist.

i QVADRAGESIMÆ ieiunium iam ab Apost. traditum. (*Can. 69. Apost. & apud Clementem lib. 5. & 7. Const. & Ignat. epist 4. ad Philip. veteres denique omnes.*) sed à multis fortassis propter persecutiones neglectum, nouo edicto restaurauit. *Plati. tom. 1. concil. cap. statuimus, dist. 5.*

Nam vagum, neque cohærens apud omnes cum Paschate fixit, & vt proximè ante Pascha obseruaretur instituit. *Ibid.*

Propatentes Baptismi constituit, aut potius constitutos

Anni Christi.		Anni mundi.
	* M. SIXTVS siue ZISTVS Romanus, an. 10. mens. 3. dies 21.	4217
129		4227
139	Vacat sedes dies 4.	
	Patriarchis.	
	Alexandriæ Iusto, deinde Eumene an. 13.	
	Antiochiæ Heroe, deinde Cornelio an. 13.	
	Hierosoly. Leui, Ephraim ann. 3.	
	Iosepho, an. 3.	
	Iuda an. 2.	
	Marco primò ex Gentibus, ann. 8.	
	Principibus.	
	Ælio Adriano Imp.	
	Cozroe Parthorum.	
	Alda Æthiopiæ.	
	Odemaro Franc. duce.	
139	9 i M. THELESPHORVS Græcus Anachoreta, an. 11. mens. 3. Dies 22.	4227
150	Vacat sedes dies 4.	4238

Anni Christi. | Anni mundi

139. | 4227

Patriarchis.

Alexandriæ Eumene, deinde Marco, an. 10

Antiochiæ Cornelio, deinde Heroë 2. an. 27

Hierosolymis Marco primo ex Gentibus, deinde Cassiano, ann. 4.
Publio ann. 1.

Principibus.

Adriano, T. Aurelio Fuluio Antoni. Pio Imp. an. 23.

Cozroë Parthorum rege antepenultima.

Alda Æthiopia pretioso, & mox Zeabin de Rama, an. 8.

Marcomero 4 Francorum duce.

150 | 4238

tutos & in vsu habitos imperauit. Nam eorum meminit Dionys. in Eccl. Hier. & ἀναλόγους nominat.

Quinquagesimam induxit, vt sublatis octo diebus Dominicis, & 5 & 6 feria vltimæ Hebdomadæ, (quibus nefas erat ieiunare) quadraginta dies pleni ieiunio dicarentur. *Carol. Magn. in fragmentis de Ritibus veteris Ecclesiæ.* quam additionem solis Clericis indixit. *Damas. in pont. & ipse epist. Decret.*

Scripsit epistolam ad vniuersos. *Tom. 1. conc.* Decorandi Christianismi gratia rem diuinam auxit, triplicis in Natali Dominico Liturgiæ ad maiorem tanti festi solennitatem & Doxologiæ in ea concinendæ institutor. Ad hunc vsque omnes Rom. Pont. ob Christi confessionem martyrio esse consumptos tradit Damasus.

Quoniam fuit Anachoreta, apparet in prima Ecclesia aliquos huius sancti instituti fuisse sectatores, aduersus eos qui monasticæ auctorem D. Antonium sub Constantino Magno faciunt. Hoc enim etiam tempore, multi Eremum incolebant metu persecutionum, & multò ante Dionysius Areopagita tres epistolas ad tres Monachos dedit. De Ecclesiastica Hierar. Ecclesia nascente de ordine Monastico tractauit, eam potissimam Christianorum partem & è tribus à se memoratis primam pronuntiauit, Monachos θεραπευτὰς καὶ θεράποντας τοῦ θεοῦ dictos ab Apostolis docuit, à precandi assiduitate & conscientiæ puritate. Philo Alexandrinus Apostolorum æqualis de his librum de vita contemplatiua scripsit, quòd nihil haberent proprium, perpetuo precarentur, literis sacris vacarent, castè viuerent, monasteria sua domicilia appellarent, non modo Alexandriæ, sed & in diuersis mundi prouinciis, vt proinde D. Hieronimus in Catalog. tradiderit Marcum Euangelistam huius vitæ fuisse apud Christianos auctorem & caput. Nam apud Hebræos origo repetitur ab extremis temporibus. Numero 6. &c.

Basilides Alexandrinus hæresiarcha (qui multa deliramenta de Christi natiuitate commẽtabatur, plures deos, metempsycosim, fidémque naturalem esse asserebat) Saturninus Syrus, Carpocrates Alexand. (qui dicebat solam fidem iustificare. Iren. 1. c. 24.) hæretici. *Tertul. de hæres. Iren. lib. 1. c. 22. Euseb. lib. 3. c. 8. Epiph. hæres. 29. Euseb. in Chron.* Deo exosas scholas aperiunt. *Niceph. lib. 4. cap. 2.* Sic Valentinianæ scholæ meminit. *Clem. in Strom.* Et Bardesanes Syrus è schola Valentini fuisse dicitur. *Euseb. lib. 4. cap. 29.* sed resipuit. *Epiph.*

Aquila Ponticus (quem quidam ex vicinitate Hebr. nominis eundem esse putant cum Onkelos Chaldeo illo interprete Pentateuchi) ex Christianismo recedens circumciditur, & Sacra Biblia ex Hebræo in Græcum primus post septuaginta interpretes conuertit. *Epiph. lib. de mensur. & pond.* E conuerso Hieron. in Epist. ad Pammachium, Christianum effectum ex Iudæo scribit, vbi & contentiosum vocat interpretem, nec verba solum, sed & etymologias verborum transferre conatum. Quare iure reiici. Item diligentem & curiosum interpretem, *in 2. cap. Osea & epist. ad Damas.*

Non est ille, apud quem Scenofactoriam artem D. Paulus diuertens exercuit.

Ex Ecclesia pellitur ob Astrologiam iudiciariam, quòd geniturarum inspectionibus & natiuitatum diuinationibus vacaret, *Ibid. Epiph.*

Agrippa Castor, qui contra Basilidem scripsit. *Euseb. lib. 4. cap. 8. Hieron. in Catal.*

HVMANA.

Arianus Nicomediensis, Maximus Tyrius, Philosophi & præceptores Antonini Pij Imp. Ptolomæus Alexandrinus Mathematicus, Phauorinus Philosophus, Aulus Gellius, Eustathius, Epictetus, Oppianus Poëta. *Eutrop.lib.10, Cassio. Suid. Dion.*

Tum etiam Diogenes Laertius videtur Philosophorum vitas & alia scripsisse.

Ptolomæus Alex. post Milleum Mathematicum an. 41. post Hipparchum 265, ante Alphonsum 1119 ferè.

Ant. Pius Adriani gener tantæ fuit æquitatis & gratiæ, vt plurimæ nationes, quæ Romanam prius à se vim repulerant, & Traiano mortuo à Romanis desciuerant, sua sponte se ei subiecerint. *Iul. Cap. Eus.*

Solus fuit principum sine ciuili sanguine, etiam si Cassius quidam eius tempore tyrannidem arripuerit. Satius enim putauit vnum ciuem seruare, quàm mille hostes perdere, *Sparti.*

Indéque Pius cognominatus est.

Quin & Christianos vehementer obseruauit, *Xiphilinus ex Dione, Eus.*

Orbem nullo bello per ann. 23 authoritate sola rexit. *Dion.*

Iudicando Vlpium Marcellum, & Iabolenum I. C. adhibuit.

Eo imperante pax Ecclesiis fuit. *Sulpitius lib. 2.*

Ad eum Indi, Bactri, Hyrcani lagatos pacis miserunt.

k SCRIPSIT duas epistolas, vnam ad omnes Christi fideles, alteram paræneticam ad Athenienses. E numero martyrũ eum eximit Onuphrius *in Platinam*, quod Ant. Pius æquus fuerit Christianis, & in eos persequutiones cohibuerit. *ex Xiphilino in Dionis epit.* Sic ante Syluestrum, ad quem vsque tamen vulgo traditur omnes martyrio vitam finisse, excipit Anacletum, Pium, Eleutherium, Zephirinum, Anterum, Dionysium, & Miltiadem, eos confessores duntaxat nominans, quòd & si morte violenta non decesserint, multa tamen à furente plebe & magistratibus passi sint.

Diuulgantur hereses Valentini & Cerdonis, cuius fuit discipulus Martion.

Valentinus Ægyptius veniens Romam vixit vsque ad Anicetum. *Iren. lib. 3. cap. 4 Euseb. lib. 4. cap. 11.*

HVMANA.

Galenus Pergamenus medicus. *Eutrop. lib. 10. Euseb. in Chron.* Pausanias Cæsarien. L. Apuleius Madaurensis magus & philosophus Platonicus, qui postulatus est de magia apud Claud. Maximum Africæ præfectum.

Iustinus Trogi epitomista. Nam Antonino Pio suam historiam dedicauit. Contemporaneus fuit Iustini alterius Philosophi & martyris.

l Pius hic Aquileiẽsis inter Cõfessores, non Martyres ab aliquibus reponitur, & sub Antonino Vero, qui Ant. Piũ est proximè sequutus. Scripsit duas Epist. Ritus quosdam pios adhibuit ad decorũ Baptismi & Eucharistiæ.

* Idem Pius etiam scripsit epistolam ad Verum Episcopum Viennensem in Gallia 4. qui postea Martyrio vitam finiuit. Et adhuc seruatur in Archiuis Ecclesiæ Viennen. è quibus descripta à F. Ioan. à Bosco Cælestino, inserta est Floriacẽsi Bibliothecæ ab ipso emissæ in lucẽ anno 1605. vna cum Rescriptis pluribus 24. Summorum Põtificum, ad Archiepiscopos Viennenses, vel pro sancta Viennensi Ecclesia.

Anni christi. 150 — 154 — 154 — 163

10

k M. HIGINVS Atheniensi. an. 4. mens. 3. dies 4.

Anni mundi. 4238 — 4242

Vacat sedes dies 4.

Patriarchis.

Alexandriæ Marco, mox Celadio an. 10.

Alibi iisdem patriarchis & principibus.

11

l M. PIVS I. Aquileiensis ann. 9. mens. 4. dies 3.

Anni mundi. 4242 — 4251

Vacat dies 4.

Patriarchis.

Alexandriæ Celadio.

Antiochiæ Heroe secundo.

Hierosolymis Iuliano an. 2.
Caiano an. 2.
Iuliano secundo, an. 1.
Symmacho an. 1.
Caio an. 1.
Iuliano 3. an. 5.

Resurrectio

Anni christi

Principibus,

Fuluio Antonino Pio Imp.

Cozroe, deinde Vologese. 3. an.40.Parthorum.

Gafele Æthiopum pretioso, an.26.

Clodomero 4.Franc.duce

12

163 m M.ANICETVS Syrus,an.9.

172 mens.4. dies 13.

Vacat sedes dies 17.

Patriarchis.

Alexandriæ Celadio, Agrippino, an.12.

Antiochiæ Heroe 2. deinde Theophilo,an.8.

Hierosolymis Juliano tertio, Capitone,an.3.

Maximo,an.3.

Principibus.

Marco Ælio Aurelio Antonino Vero philosopho,an.18. cum fratre L.Commodo Vero Antonino Jmp.

Vologese Parthorum.

Gafele Æthiopum.

Clodomero 4.Francorũ duce

Anni mundi

Resurrectionem Domini die dominica celebrari iussit. *Euseb.in Chron.*Hermes pastor,Pij Pont. frater. *Damasc.* alijs familiaris tantum. Pauli discipulum facit *Volat.*

Martion Ponticus,qui docebat legem non esse bonã, materiam rerum esse malam , & alia absurda; & Gnostici auctore Prodico orti,qui sibi summam quandam notitiã & perfectionem , licentiámque quidlibet agendi vindicabant & turpissimè viuebant,suum virus dilatant. *Iren. lib.3.cap .4.Clem. Strom. 2.& 3.*

Martion docuit Christum saluasse patres ante suum aduentum.*Clem. Alex.lib.2.Strom.* tandem sub Eleuthero palinodiam cecinit.*Tert. de Præscri.*Sectatores Carpocratis,se quoque falso nomine Gnosticos appellarunt , hæresim terram & monstruosam cõdentes ex Simone Mago,Menandro,Nicolao,&c. *Epiph..*

HVMANA.

Taurus Berythius Platonicus , Mesomedes Cretensis Lyricus Poëta Apollonius Stoicus,& Basilides Syropolytanus philosophi & Veri Cæs.præceptores.

Rabbi Hakadosch summi apud Hebræos nominis.*Seder Olam.*Scripsit ad Antonium Higgeret.Hasodot.i.epistolam mysteriorum.Ab vrbis suæ excidio , ann. 120.primus ad Mosaicæ legis explanationem Misna perstrinxit , quod Iudæi velut ore Mosis traditum amplectuntur.

4251

4260 Eum secuti sunt Bar Cappara auctor libri , qui inscribitur Tosaphta,R.Haia,R.Osenã,R. Simeon auctores librorum,qui appellantur Biriethuth & Mechiltoth.R.*Abraham in Cabb.histor.*

Post Cozroem Vologeses filius regnum Parthicum diu tenuit,cum quo Marcus & L. Verus Imperatores multa bella gesserunt,eique Assyriam & Armeniam ab Adriano relictas eripuerunt.

m SCRIPSIT epistolam ad Galliæ Episcopos, *Tom.1. concil.* Clericos comam & barbam radere in clericatus insigne iussit.*C.Prohibete dist.24.Polyd.Virg. lib.4.cap.8. de inuent.* Hoc tamen institutum Anacleto tribuit Nauclerus.Martyrio vitam finiit.*Damas.*

QVINTVM bellum seu persecutio Christianorum in Asia & Gallis per M. Antoninum & L. Commodum Ver.Imp tunc martyrium passi sunt Polycarpus Ioha.discipulus & Smyrnensis Episcopus,an. ætatis 80. qui Romam veniens hæreses Valentini & Cerdonis repressit & extinxit. In Gallia plurimi,inter quos , *Iustinus* philosophus & martyr Appollonius Græcus, Appollonius Senator,qui primus latinorum pro Christiana religione scripsit. Fotinus primus Lugdunensis Episcopus,*Euseb.c.* 18. *& lib.5.c.*1. *Greg. Tur.lib.1.c.29.*

Aliis quarta persecutio. Ac tum primum intra Gallias martyria visa.*Sulp.lib.2.*quæ qualia fuerint narrat Eusebius ex literis Ecclesiarum Gallicarum ad Asianas.

Fuit enim Ant. Philosophus qui quartus à Nerone persecutus est Christianos.Quem vltus est Deus,quamquam eius temporibus duntaxat commota fuerit, exercita verò à L.Vero Commodo eius fratre & collega.

" Nam prope nihil,quo summis angoribus atteri mortales solent,aut dici aut cogitari queat , quod nõ illo imperante sæuierit.Quippe ab armis nusquam quies erat, pérque totum Orientem , Illyricum.Italiam,Galliam arma feruebant,terræmotus non sine interitu ciuitatum inundationes fluminum,lues crebræ,locustarum species agris infestæ &c. *Lampridius.*

Ipse vero præter publicas calamitates, apoplexia correptus cum per triduum mutus languisset, tandem extinctus est in Pannoniis. Sic & L. Commodus frater tragico exitu ictu sanguinis, imperij vndecimo periit, de quo historici.

Appollonius senator primus Latinorum pro Christiana religione scripsit *Hieron Cat.*

Egesippus historicus apud Rom. Pontificē Anicetum viuit. *Eus. lib. 4. c. 11.* Theophilus Antiochenus, Modestus, Apollinaris Hieropolitanus episc. qui fuit in hæresi Chiliastarum, & scripsit contra Montanos Musanus, Philosophus Cretensis doctores Ecclesiastici. *Eus. lib. 4. cap. 7. Niceph. lib. 4. c. 9. 10. & 11.*

Isidorus Basilidis filius, Ptolomæus, Secundus Heracleon, Colobarsus, Marcus Valētiniani, Lucanus Martionis hæreses resuscitant. *Iren. lib. 1. Aug. de hæres. Epiph. hæres. 32. & seqq.*

Carpocratiani, qui vxores faciebant communes. Docitæ Cassiani cuiusdam sectatores, qui phantasticum corpus Christo tribuebant. Antitactæ, qui Legem secundi Dei esse dixerunt, ideoque pietatis esse putarunt legi resistere scelerate viuendo, vt sic primo Deo gratificarentur, *Clem. Alex. Stro. 2. & 3.*

Athenagoras Philosophus Christianus, Asianus & Apollinaris Hieropolitanus Episcopus, qui Apologetica Antonino obtulerunt. *Euseb.*

HVMANA.

Fronto orator, Marci in Latinis literis præceptor, Appianus Alexandrinus historicus, Athenæus, Macrobius.

Initio imperij Marcus Philos. qui Pio. successit, collegam creauit nouo beneuolentiæ genere fratrem Lucium Verum, Ac tum primum regnare duo Augusti cœperunt. Post hos plurima monstra imperio sunt potita vsque ad Constantinum, Deo iram suam in imperium impium portendente.

Tum ergo primum Romanum imperium duos tulit æquo iure imperantes, cū antea singulos semper habuisset Augustos. Nam Ant. Philos. inter se & fratrem imperium æqualiter partitus est. *Eutrop. lib. 8. Iul. Capitol. in M. Antonino, Oros. li. 7. c. 18.*

Mauri omnes prope Hispanias vastarunt. *Iul. Capitol.*

Bellum Parthicum cum Vologese, de quo Marcus & Lucius Veri triumpharunt.

∴ SCRIPSIT duas epistolas, prima est de fide. *Tom. Concil.* Restituit (Nam Anacletus iam instituerat) vsum solennis copulationis desponsatorum, quæ fit benedicente sacerdote. Eius martyrij nulla mentio apud Damasum.

Eum mirè laudat à beneficentia erga pauperes & hospites, itémque doctrina Dionysius Corinthius in epist. ad Romanos scripta. *Euseb. lib. 4.*

Circa an. Domini 178. Indi ad Demetriū Alex Episcopum nuntios ablegarunt, petentes vt doctores ad se mitteret. Mittitur Pantenus, qui ibi Euangelium D. Matthei Hebraicis literis à D. Bartholomæo descriptum inuenit, & Alexandriam & deportauit. *Hieron. in vita Panteni.*

Apud Bracmanes & circum ea loca Pantenus religionē docuit. *Hier. epist. ad Magnum.*

Aurelius Antoninus philosophus ex pluuia miracu-

Anni Christi		*Anni mundi*
	13	
172	∴ M. SOTER (Sotericus Nicephor) Fundanus, Campanus, an. 9. mens. 3. dies 21.	4260
981		4269
	Vacat sedes dies 21.	
	Patriarchis.	
	Alexandriæ Agrippino	
	Antiochiæ Thephiloo, cuius extant aliqua opera deinde Maximo an. 13.	
	Hierosol. Antonino an. 4.	
	Valente an. 1.	
	Dulichio an. 2.	
	Narcisso an. 1.	
	Principibus.	
	Solo M. Ælio Aurel. Antonino Vero.	
	Vologese Parthorum penultimo rege.	
	Gasele Æthiopum. Deinde Bese Seoch an. 4.	
	Faraberto Franc. duce.	

Anni christi		Anni mundi	
			losa & fulmine precibus Christianæ legionis, quæ postea fulminatrix ab eo dicta est, impetrato, in bello Marcomannico siue Germanico, persecutionem inhibuit. *Tert. in Apolo. cap. 5. & ad Scapulam. Euseb. lib. 5. cap. 5. & in Chron.* Eam tamẽ victoriã ethnici scriptores inuidia in Christianos vel incantationibus magicis. *vt Dion.* vel Antonini precibus tribuerunt, *vt Iul. Capitol. & Claudian.* Commodus filius, quod Marciam quandam concubinam, quæ Christianis fauebat, amaret, in pace reliquit Ecclesiam, *Xiphilinus.* Egesippus in itinere quod Romam versus ex Asia habuit, plurimos episcopos conuenit, & eandem fidei apud omnes doctrinam, prehendit. *Euseb. libr. 4. cap. 21.* insignis Dei benedictio. Librum scripserat in quo omnes actus Ecclesiasticos à passione Domini vsque ad sua tempora complectebatur. *Hier. in Catal.* Eusebius asserit eum suo tempore omnium manibus fuisse tritum. Sic suo idem Hieron. Christianos sub Antoninis consueuisse celebrare memorias Sanctorum martyrum, agereque annuos & solennes conuentus ad eorum sepulchra, apparet ex *Euseb. lib. 4. cap. 15.* Symmachus ex Samaritano Iudæus & Ebioneus sacra Biblia tertius post 70. interpretes in Græcam linguam transtulit. Nam vixit sub M. Antonino Vero, cum Theodotion circa initium Commodi secundi non nisi agnitus sit. *Epiph. lib. de pond. & mens.* Nonnulli quidem Theodotionem Symmacho, præponunt. Sed veteres hunc seruant ordinem in nominandis versionibus, vt *Euseb. lib. 6. c. 16. & 17.* Hieron passim.
181	14 n M. ELEVTHERVS Nicopolitanus Græcus. an. 15. mens. 3. dies 2.	4269	HVMANA.
196	Vacat sedes dies 5.	4284	Bellum Marcomannicum. *Oros. lib. 7. cap. 5. Tertul. in Apologet. c. 15. Iulius Capitol.* Bese Seoch Regem Abyssinorum venisse ex Oriente tradunt Annales Æthiopici. n VNICA eius extat epistola ad Galliæ prouincias. Effecit vt magna Britanniæ pars ad Christum accederet. Eius martyrij non meminit Damasus. Eius tempore paulisper persecutio conquieuit. Sub eo etiam multi scriptores contra hæreses dimicarunt. Lucio Britannorum regi doctores Fugatium & Damianum destinauit. *Beda. hist. lib. 1. c. 5.* Hæresim Encratitarum damnauit. Prima Christianorum siue fidelium schola Apud Alexandriam, quam tum temporis, scilicet sub Commodo, moderabatur Pantenus, ex eo quod antiquo (.i. ab Ecclesiæ crepundiis) sacrarum literarum doctrina & exercitium illic vigebat. Panteno successit Clemens Alex. Deinde Origenes. *Niceph. lib. 5. cap. 18. Euseb. lib. 5. cap. 9. & Hieron. in catal.* Ad eius instar institutæ censentur Ecclesiæ collegiatæ. Marcus quidem Euangelista instituerat, vt illic essent perpetui doctores. *Hier. in Catal.* Sed hoc intelligitur de catechistis, qui simpliciter summam & elemẽta fidei docebant. Nam Pantenus Philosophus Stoicus cœpit fusius de Theologia disputare aduersus Hæreticos. Deinde Clemens Alexand. & Origenes. In ea docebantur Symbolum, Decalogus, Oratio Dominica, *Tertu. lib. 4. contra Martio. Socrates in histor.*
	Patriarchis. *Alexandriæ Iuliano an. 10.* *Demetrio an. 43.* *Antiochiæ Maximo, deinde Serapione an. 22.* *Hierosolymis, Narcisso, deinde Ælio an. 2.* *Germanio an. 4.* *Gordio an. 5.* *Narcisso iterum an. 20.*		

Anni Christi	Anni mundi
181	4269

Irenæus Lugdunensis Episcopus Fotini successor. *Euseb. li 5 c.6. & ipse li.3.c.3.* Quem Græce scripsisse testatur Hieron. in 63. Ezech. & inter auctores Græcos connumerat.

Dionysius Corinthius. *Hieron. in catal. cap. 37. Euseb. lib. 4. c. 22.* quem omnium doctrinarum curiosissimum vocat. *Tert.* Theophilus Theol.

Melito Sardensis Frontonis oratoris discipulus, qui Marcum Imp. literis erudiuit, pro Christianis librum Antonino obtulit. Eglogas scripsit. *ex Euseb. Sophr. Hieron. Euseb. li. 2. ca. 22. & 23.* Philippus & Pinytus Cretensis, Bacchylus Corinthius. *Ibid.*

Theodorion Ponticus (siue Ephesinus, vt ait Trithē.) primum Marcionista, demum è circumcisione Iudæus vniuersa Biblia sacra ex Hebræo in Græcum quartus post 70. transtulit, *Epipha lib. de mens. & pond.* Quidam ex nominis significatione eundem putant cum Ionathan Chaldæo paraphraste, sed Achronologicè.

Lucius Rex Britanniæ insulę primus omnium Regum, prædicationibus Fugatij & Damiani eò à Pont. missorum fidē Christi amplectitur. *Damas. Beda lib. 1. hist. c. 5. Naucl. & Polyd. lib. 2. de Angli. rebus.* Inde Britannia omnium regionum prima publicè Christo subdita est (inquit Tert. lib. contra Iudæ.) ad Diocletianum Imp. vsque, sub quo omni ferè religione exuta, ad idololatriam rediit.

Montanus & Appelles (quem Theodoton nominat maximum hæreticorum) cum Priscilla & Maximilla Cataphrygum hæresim spargunt, Negantes Christum verū hominem, matrimonia dissoluentes &c. *Euseb. 5. c. 15. & 18. August. in Catal. haret. Epiph. in Panario.*

Erubescentes confiteri peccata sacerdotibus, quasi iusti. *Hieron. ad Marcellam.*

Montanus tres quadragesimas nouo more, & noua iejunia introduxit. *Theod.* cum vna quadragesima esset Ecclesiæ. *Hieron. ad Marcell.* Centuriatores cent. 2. c. 5. pag. 105. insigni impostura eius hæresim in eo constituunt, quod leges ieiuniorum primus præscripserit, quasi anteà esse nt libera.

Heresis Encratitarum. i. continentium prohibentium nubere, vt antea Saturninus. *Iren. lib. 1. cap. 22.* iubentium abstinere à carnibus & vino, Tatiano, & Seuero auctoribus, de quibus intelligendum est cap. 4. Pauli Tim. 1. *Euseb. lib 1. cap 6. Epiph. her. 45. Hieron. in Amos.*

Rhodon. *Euseb. li. 5. cap. 13.* Zeticus, *cap.* 16. Miltiades. *cap.* 16.

Bibliotheca magna nostrorum sollicitudine composita, capitolio fulmine icto dum L. Ant. Commodus imperaret, conflagrauit. *Honorius.* Ita in mediis crucibus nostri bibliothecas instruebant, è quibus Clementis, Iustini, Ignatij, Egesippi, Irenæi & aliorum Sanctorum opera accepimus.

HVMANA.

Sine Seditione mansit Imperij administratio ab Augusto ad Marcum Antoninum per annos 200. Postquam autem Commodus eius f. improbitate sua imperium cōmaculauit, insidiis non tantum de medio sublatus est, sed & seditiones continentes extiterunt. *Suidas. in Cæsare.*

196 — Anno 188. absoluta est pars illa Talmud. à Iudæis, quæ Misna inscribitur, altera perficietur an. 505. quæ Ghemara.

Principibus.

M. Ælio Aurel. Antonino cum fil. L. Antonino Commodo 2. postea solo Commodo Impp. ann. 13.

Vologese Parthorum.

Azgua Æthiopum an. 77.

Faraberto Franc. duce.

Anni Christi

15

196 o M. VICTOR I. Apher.an. 10. mens. 3. dies 10.

206

Vacat sedes dies 21.

Patriarchis.

Alexandriæ Demetrio.

Antiochiæ Serapione.

Hierosolymis Narcisso iterum.

Principibus.

Solo commodo Imperatore decimo octauo, P. Ælio Pertinace Di. 85. Did. Iuliano mens. 7. L. Septi. Seuero, an. 18. qui quintus à Nerone Christum est persecutus, ex ordi. successio. Impp. an. 18.

Artabano Parthorum vltimo, an 34. vsque ad Christi 226.

Azgua Æthyopum pretioso.

Sunno Franc. duce.

Anni mundi

Misnæ (contextus Talmudici) sapientum primus fuit Simeon Iustus, qui Christum vlnis excepit. Postremus iam R. Hakkados Antonino Charus. *Elias in Tisbi.* Qui Rabbi nomine intelligitur in Talmud. *R. Mose.*

4284 Quo & mortuo desiit Sacerdotium. *Fasciculus Mirrhæ Gen. 6.* Eum appellans, *Gen. 9.* R. Simeon ben Iohai, cuius

4294 ætate iustitiam perfectè viguisse ait eodem capite R. Selomo Iarhi.

Hinc cœperunt doctores qui Amoriam, quorum primus Rabba, postremus Rab, Asé an. 426. *R. Mose.* Hinc Rabbenu Hakkados Misnæ, Rab. Asé Ghemaræ scriptores & auctores dici solent.

Volusius, Metianus, Saluianus Iulianus, Scæuola Iurisconsulti. Iulius Pollux, Aphthonius, Philostratus.

o VICTOR Latinorum secundus post Apollonium multa scribit. *Hieron. in Catalog.* Eius extant duæ epistolæ, vna parænetica ad Afros, altera ad Theophilum Alexand. Martyrio vitam finiit. *Damasus.*

Sextus & Iudas Chronographus Theologicè scribunt.

Prima inter Ecclesiam Romanam & Asianam siue Orientalem dissenssio atrox, propter diem Paschatis, & ieiunij, in qua Asiana tanquam hæretica à corpore vnitatis per Victorem scissa est. *Euseb. 5. c. 23. & 24.*

Inde Quartodecumani hæretici habiti. *Tert. libr. de præscript. Conc. Antioch. cap. 1. Aug. hær. 29. Theod. lib. 3. vlt. Hær. Fab.*

Prætendebant quidem Asiani Apostolorum Ioannis & Philippi traditionem, sed non obseruabant, eos propter Iudæos hoc vel cõstituisse, vel potius tolerasse, quod Synagoga esset cum honore sepelienda. Mirum autem est Centuriatores ita esse desperatos & plane spiritu Satanæ possessos, vt S. Victorem, quem Deus ipse martyrij palma honorauit, hîc mysteriũ iniquitatis prouexisse, ac filium perditionis cõstituisse, atque formasse blasphement. Præterea quanti est flagitij, propter odium Romanæ & Christianę sedis, suscipere defensionem Asianorum Iudaizantium, qui publicè in cõcilio Niceno & aliis, quæ isti se recipere dictitant, damnati sunt. Est etiam impietas plusquam Diabolica centuria sexta & septima hoc solo nomine laudare Anglos & Scotos, quod ob hanc quã sciunt esse Quartodecumanorum hæresim, anathemati à prædicto concilio subiectam, sese Episcopis cum D. Gregorio & aliis Rom. pont. sentientibus opposuerint. Nam illud est tenebras dicere lucem &c. Deinde quorsum isti Quartodecumanos laudant, quando nec 14. luna, cum ipsis more Iudaico post æquinoctium vernum, nec cum Catholicis Dominico proximo sequente celebrent?

Pantenus Stoicus à Demetrio Alexandrino Episcopo in Indiam mittitur, vt Christum apud Bracmanas, Gymnosophistas & alios gentis illius philosophos philosophus ipse prædicaret, apud quos cum Euangelium secundum Mattheum Hebraicis literis scriptum prædicaret, ipsum reuertens Alexandriam secum detulit.

Nota in hoc primo Christiano post Apostolorum tempora concilio enituisse Romanæ Ecclesiæ suprà omnes primatum. Nam in epistola Theophilus Cæsariensis Episcopus, qui præfuit cum Narcisso Hierosolymorum, recitat se accepta authoritate à pontifice Rom. concilium conuocasse.

Victoris auctoritatem prætendebat Artemon hæreticus. *Euseb.lib.5.c.28.* sed falso. Nam Theodorũ coriarium Byzantinum eadem cum Artemone docentem, ab Ecclesia statim eiecerat. *Idem.*

Gallia tota fere Christiana efficitur, sub Seuero Imp. Vniuersæ enim multitudines & domus totæ ad fidem accedebant, quiduis facere & pati paratæ. *Niceph.lib. 5. cap. 1.*

Ann. 203. Scotia Christum profitetur Donaldo rege cum liberis, coniuge & nobilitate, legatis Victoris Papæ exceptus. *Hector.Boet.lib.6.hist.Scot.*

HVMANA.

Commodus hostis deorum, parricida Senatus *Lampridius.*

Pertinax fortunæ pila appellatus, nam ad imperium proiectus, cum esset origine gentis sordida & doctor literarum, quæ à Grammaticis traduntur, &c. *Victor.*

Post eum multis vulneribus à Iuliano obtruncatum, Iulianus ipse Didius primus data pecunia imperium mercatur. Qui proinde ad prætorium deductus est nec Senatu præeunte nec alio legitimo satellitio, sed iis duntaxat militibus qui eum in honore constituerant, per vim palatium illi cum omni eius penu tradentibus, qui & eum postea sustulerunt. *Zosimus lib.1.*

Seuerus Angaro Ozroënorum rege & liberis eius in deditionem acceptis Arabiam Felicem vastat. Adiabenos vincit, fortuna magis quàm consilio ad Parthorum fines nauibus delatus Artabanum Ctesiphonte expulit, vrbem cepit. *Herodia.*

Seuerus Ctesiphontem, Babylonémque cepit & Arabiam vniuersam subdidit. *Ibid.* Iudaicum quoddam bellum confecit, & Iudæos sub graui pœna fieri vetuit. *Euseb. Chron. Spartia.* Seueri filio Senatus Iudaicum triumphum decreuit. *Spart.*

Contra eum Niger & Albinus imperium inuadunt. *Zosimus lib.1.*

Anni Christi 196 | 206

Anni mundi 4184 | 4294

PRIMVM post Apostolorũ tempora consilium Cæsariense in Palestina à Theophilo & aliis Episcop. de die Paschatis Euseb.5.cap. 22. & seqq. sub Ælio Pertinace. Beda in Chron.

Deinde Romanum.
Gallicanum.
Ponticum.
Achaicum.
Ibid.

ANNVS Domini ducentesimus sub dimidiatum Victoris pontificatum, quando primum post Apostolorum tempora Concilium Cæsariense in Palestina: & sub Artaxersis Persa auum, quando Artabano Partho necato, Persis gloriam imperij, qua ab Alex. Magno caruerant, restituit, vsque ad Saracenos, qui Hormisdam an. 623. interfecerunt, Heraclio imperante.

Hoc secundo centenario superiores doctores Doctrinam sanam, quam hodie heretici oppugnant, continuarunt. Missam *Iustinus Martyr. Apol.2. post Dionys. Areopag. Eccl.Hier.c.3. & Ireneus lib.4.c.34.*

Liberum Arbitrium. *Iust.q.103. Iren. toto c.72.lib.4. Theophilus lib.2. ad Autoly. Athenag. Clemens Alex. In parænetico, Stromat.lib.2.* Gratia Dei, Iustificatio, fides. *Clemens Strom. lib.1. 3. 4. In pædagogo & cæteri, qui vbique Christi meritum extollunt.* Opera. *Clemens. lib. 5. Strom. Gratia saluamur. sed non absque bonis operibus, lib.6. Quando audimus, Fides tua te saluam fecit, non accipimus eum dicere absolutè eos saluos futuros, qui quomódocunque crediderint, nisi facta quoque consequantur. Theoph.lib.2.ad Autoly. Tatianus.*

Pœnitentia. *Clemens Strom lib.2. & in Parænetico. Alij vbique.* Alienam fidem in baptismo prodesse. *Iust. in Respons.* Missam esse sacrificium. *Iren. lib.4.cap.32. Iust. contra Tripho. Alex. pontifex in sua decretali.* Virginem esse aduocatam. *Iren. lib.5.* Sancti *Iust.q. 28. Quin & in 2. Apol. apertè fatetur Christianos colere totum exercitum bonorum angelorum.* Primatus Romani pont. *Iren. lib. 5. Episcopi illius temporis in historia Victoris apud Euseb.lib.5. histor.Eccles. & in concilio Palestino.* Signum crucis. *Iust. contra Trypho. & q. 118.* Martyrium magni esse meriti. *Clemens in Stromat. est expurgatorium peccatorum.* Virginitas. *Dionys. Corinthius apud Euseb. lib.4. cap. 32.* Missæ ritus. *Iust.2. Apolog. Clemens Strom. lib. 7.* Veritas Eucharistiæ. Transubstantiatio. *Ibid. Iustin. Iren. lib. 4. cap. 34.* Baptismi Chrisma & ceremoniæ. *Iust. q. 136. Iren. lib.1. cap.18.* Preces pro mortuis, Purgatorium. *Ireneus & qui receptaculum animarum, in quo dormiant, constituere, non satis explicantes Purgatorium ne esset pœna aliqua corporea, an nudum à Deo exilium, vsque ad Origenem, qui sequenti sæculo illud illustrauit.* Delectus ciborum. quadragesima. *Montanus hæresim condit contra quadragesimam, pro vna tres inducens. Quartodecumani hæresim de Paschate, quibus resistunt Ireneus, Victor Papa &c. Præterea summorum Pontificũ Anacleti, Euaristi Alex. Sixti, Telesphori, Higini, Pij, Aniceti, Soteris, Eleutherij, Victoris, qui in hanc centuriam cadunt,*

testimo

Anni Christi.

testimonia, vt hæreticis suspecta, quorum epistolæ suum habent locum, tom. 1. Concil. & à Turriano doctissimè contra Centuriatores authenticè demonstrantur. Cætera ab istis improbata probant omnes huius sæculi auctores, vt non rogati Centu confitentur, Cent. 2. cap. 4. de doctrina col. 56. & seqq. c. 6. de ceremoniis & ritibus col. 109. & seqq. cap. 10. de Episcopis & doctoribus, columna 196. & seqq. nisi quòd, vt conscientiæ furias placent, inclinationem doctrinæ, næuos, incommodas opiniones, stipulas & errores doctorum, huiusmodi fuisse scribunt. Denique qui hac ætate Sacramentarios, Simonem Magum, & veteres alios hæreticos refellunt, abundè Caluinistis respondent.

TERTIVM SÆCVLVM.

16

206. p M. ZEPHYRINVS (siue Seuerinus) Romanus an. 7. mens. 7. dies 10.

Vacat sedes dies 6.

214

Patriarchis.

Alexandriæ Demetrio.

Antiochiæ Serapione.

Hierosolymis Narcisso iterum, deinde Alexandro. ann. 39.

Principibus.

L. Septi. Seuero cum fil. P. Septimo Geto & Aurelio Bassiano Antonino Caracalla Imp.

Artabano Parthorū vltimo

Azgua Æthiopum pretioso.

Sunno Franc. Duce.

Anni mundi.

REliqvit duas epistolas, vnā ad episcopos Siciliæ, alteram ad Ægypti. *tom. 1. Con.* Rei magis diuinę, quàm humanę intentus. *Plat.* canones tulit de annua saltem laicorū communione circa Paschatis festum. Eius martyrij nullā mentionē facit Damasus.

Statutum fecit, vt omnia vasa Ecclesiæ essent vitrea.

4294 *Damasus, Valafridus & Radulphus Tungrensis*, aut Stannea addit *Martinus Polonus*. Vnde Tertulliano, qui viuebat hoc tempore lib. de Pudicitia, calices frangi faciles.

4302 Verum non multò post etiam argentea & aurea vasa in vsu fuerunt, vt apparet è passione D. Laurentij apud Amb. lib. 2. Off. c. 18. Item ex Optato Mileuit. lib. 1. & Aug. contra Crescen. Grammat. lib. 3. c. 29.

Sextvm bellum per Seuerum & Aurelium eius filium an. 205. in quo patiuntur Leonides Orig. pater, Calixtus PP. & plerique alij in Africa & Ægypto maximè. *Spart. Tert. ad Scapulam.*

Quintam persecutionem vocat Orosius lib. 7. c. 17. At Eusebius lib. 6. c. 1. & Aug. sextam.

Interiectis deinde annis ab vltimo Seueri, vsque ad primum Decij per annos 38. aut etiam plures pax Christianis fuit, nisi quòd medio tēpore Maximinus nonnullarum Ecclesiarum clericos vexauit. *Sulpit. lib. 2.*

Imperatores motæ persecutionis pœnas luunt discerpti à militibus. *Victor. & Capitol.*

Hippolitus, Clemens Alexandrinus Pantæni discipulus, Ammonius philosophus ad mortem vsque Christianus, duo Origenis præceptores. Victor Capuanus. *Euseb. lib. 6. cap. 2, 10, 14, 15, & 16. Niceph. lib. 4. cap. 14.*

Gaiana hæresis in Africa negat baptismū nos abluere à peccatis. *Tert. de Bapt.*

Heraclius in Apostolum composuit enarrationes, *Hier. in Catal.* Primus id argumenti genus aggressus est. *Niceph. lib. 4. cap. 35.*

Maximus, Candidus, Appion, Sextus, Iudas Scriptores Christiani. *Hieron.*

Natalius confessor, quem Zepherinus excommunicauit, quòd se adiunxisset Asclepiadoro & Theodoto hæreticis. *Euseb. lib. 5. cap. 28.*

HVMANA.

Seuerus Byzantium, quam postea Constantinus Magnus restaurauit, euertit & in pagi formam redegit. *Herodia.* vallum in Britannia per 132 millia passuum à mari ad mare per vniuersam insulam duxit. *Euseb. Chron.*

Christianos sub graui pœna fieri vetuit. *Spart.* Octo primis annis Imperij non solum æquus & beneficus Christianis fuerat, sed etiam vulgo in eos furenti palam restiterat. *Tert. ad Scapulam, qui liber est de hac 6. persecutione.*

Motæ persecutionis pœnas luit. Nam membrorum omnium, maximè pedum, dolorem dum pati nequiret, veneni vice, quod ei negabatur, cibum grauis ac plurimæ carnis auidus inuasit, quem cum conficere non posset, cruditate expirauit. *Victor.*

Tunc primùm tres Augusti simul fuerunt.

Papinianus cogn. Asylum iuris à Caracalla occidi iussus, quem ipsi & Getæ filiis suis, Seuerus reliquit. Cassius & Marcellus Iurisconsulti. Velleius Paterculus historicus.

Cum militibus lege vetitum esset, ne haberent vxorem ex Dione, lib. 60. Primus Seuerus videtur eos ad vxores admisisse, ex Herodia. libro tertio. Tertullianus tamen, qui sub eo vixit, in exhort.

ad Castitatem, suo æuo, milites ostendit etiam fuisse cælibes. Itaque locus Herodiani est aliter accipiendus, nempe quòd eos admiserit ad concubinatum, non nuptias.

Artabanus Parthorum rex à Caracalla victus, deinde ab Artaxerse Persa. *Herodian.*

Artaxerses siue Assuerus imperium Persarum restituit sub Antonini Caracallæ posteris, quod denuo per Ismaelitas deletum fuit. *R. Abra. in Cabb. hist.*

q Reliqvit duas Epistolas decretales. *Tom. 1. Conc.* Primus Ecclesiam in honorem B. Virginis ædificauit in Transtyberina regione. *Polyb. lib. 5. cap. 6. & 8. cap. 1. Plat. Sabell.* Eo loco, quo nocte natalis Dominici è terra oleum fluxisse memorabatur.

Ieiunia quatuor temporum, in quibus ordines sacri conferrentur, instituit, cum antea in anno semel tantum, id est mense Decembri clerici promouerentur. *Plati. Polyd.*

Quod tamen aliqui referunt ad Calixtum 2. de quo interpretentur cap. Ieiunij, dist. 76.

Tertullianus centurionis proconsularis filius D. Cypriano Latinorum scriptorum princeps. *Niceph. 4. cap. 12. Iorna. de temp.* Origenis æqualis, tertius è Latinis scriptoribus. *Hieron. in Catal.* Nempe ante eum scripserant Latinè Apollonius senator & Victor Pontif.

Νομικός Euseb. id est, iurisconsultus. Papiniani fortasse discipulus. Nam inter eos nominatur aliquis Tertullianus. Quare & nostri stylus abundat iuris formulis & dictionibus.

Se initio à Montanistis, quorum magna erat pietatis species, decipi passus est. Vnde & contra Ecclesiam 4. libros scripsit, De Monogamis, De cibis Iudaicis, de Ieiunio contra Psychicos (sic Catholicos nominans) De pudicitia, De fuga in persecutione: verum pòst, Ecclesiasticæ præscriptionis vi considerata, respuit & Montanum eiúsque æmulos in Hæreticis numerauit, libro De præscriptionibus.

Origenes secundus Ecclesiæ magister post Apostolos. *Hiero.* cuius scripta corrupta ab hæreticis. Vnde illa dissensio inter Chrysostomum & Theophylum Alex. Sex millia librorum scripsit. *Epiph.*

Caius Orig. discipulus, quem Zephyrini Pont. tempore contra Proclum Cataphrygarum hæresis ducem scripsisse tradit. *Niceph. 2. cap. 17.*

Homousiastæ animas humanas eiusdem cùm Deo essentiæ esse contendentes. *Orig. cap. 38. Comment. in Ioh.* contra quos referendum illud eiusdem, c. 37. Neque ergo Homousion aliquid Dei est. Nam non Patrem intelligit, ad quem collatus Filius & Spiritus S. eiusdem sunt cum ipso substantiæ, sed Deum simpliciter, cum quo nihil omnino res condita, eandem substantiam habet. Huius autem Hæresis auctorem facit Theod. lib. 1. fabul. Hæret. Marcionem. Marcionitarum itaque genus erant Homousiastæ, siue vt in Græco Origenis ὁμοουσιασταί.

Hvmana.

Artabanus nouissimus omniũ Arsacidarum vigesimo sexto loco imperium Parthorum tenuit an. 34.

Cum Seuero, Antonino Caracalla, Macrino imperatoribus multa bella vario marte gessit.

Postremo Alexandro Romanis imperante ab Artaxerse Persa triplici prælio victus est, regno vitáque priuatus.

Anni Christi.		Anni mundi.
	17	
214	q M. Calixtvs I.	4302
	ann. 6.	
220	mens. 1. dies 10.	4308

Vacat sedes dies 6.

Patriarchis.

Alexandriæ Demetrio.

Antiochiæ Asclepiade an. 6. deinde Phileto an. 11

Hierosolymis Alexandro.

Principibus.

L. Seuero.

Aurelio M. Baßiano Antonino Caracalla, an. 6. post eum Opilio Macrino mens. 14. Impp.

Artabano Parthorũ vltimo.

Azgua Aethiopum pretioso.

Hilderico Franc. Duce.

Anni christi.

18.

220. ∴ M. VRBANVS I. Romanus an. 4. mens.10. dies 12.
224

Vacat sedes mens.1.

Patriarchis.

Alexandriæ Demetrio.

Antiochiæ Phileto.

Hierosolymis Alexandro.

Principibus.

M. Antonino Bestia Gog. Heliogab. Imp. an. 4.

Artabano Parthorũ vltimo.

Azgua Æthiopum pretioso.

Hilderico Franc. Duce.

19.

224 r M. PONTIANVS Romanus, an. 9. menses 5. dies 2.
234

Vacat sedes dies 10.

Patriarchis.

Alexandriæ Demetrio.

Antiochiæ Phileto deinde Zebenno an. 10.

Hierosolymis Alexandro.

Principibus.

Aurel. Alexand. Seuero fil. Mammeæ Imp. an. 13

Artabano Parthorũ vltimo.

Artaxerse Persarum Rege primo, an. 15.

Azgua Æthiopum pretioso.

Hilderico Francor. Duce.

Anni mundi.

Sicque imperij Orientis summa à Parthis iterum ad Persas translata est anno à primo Arsace 475.

4308 ∴ EPISTOLAM ad vniuersos episcopos reliquit. *Tom. 1. Conc.* Martyrio absumptum esse ipsa tempora, quæ Christianis horribilia fuere, tum omnes penè historici declarant.

4312 Tryphon Origenis auditor.

Sub Vrbano primum Ecclesia Rom. prædia possidere cœpit, quorum prouentibus alebat Ecclesiæ ministros, & eos, qui martyrum gesta conscribebant. *Petrus de Natal.* Ea qui violasset vel alienasset, excommunicationi subiecit. Vrbanus. *In eius epist. decretali.* Vtendũ in sacris, vasis argenteis & patenis, quæ prius erãt vitrea, sanxit. *Damas.*

Minutius Fœlix, Rom. causidicus. *Sabell. Hieron.*

HVMANA.

Antoninus iste Heliogabalum (Deum à se fictũ, à quo & cognomentum retulit) in Palatino monte consecrauit, eique templum fecit, studens in illud omnia Romanis veneranda transferre, præterea Iudæorum & Samaritanorum religiones, & Christianorum deuotionem eodem transferre cogitans, vt omnium culturarum secretum Heliogabali sacerdotiũ teneret, omnes deos sui Dei ministros esse dicens. *Lampridius.*

r HVIC thesauros suos legasse ferunt Alexand. Seuerum, qui ita piè sensit de Christo, vt eum inter Deos referret, ac templum ei consecrare statueret. *Lamprid. in eius vita.*

Reliquit duas epistolas ad vniuersos fideles. *Tom. 1. Conc.* In exilio Sardiniensi extinctus est.

Mammea mater Alexandri Imp. ab Origene Antiochiæ religione Christi imbuitur. *Suidas in Orig.*

Arabia publicè fidem recipit. Nam Origenes literis Principis Arabum à Demetrio Alex. episc. postulatus aulam Ducis conuertit. *Euseb. lib. 7. cap. 5.*

4312 Mammea Alex. Imp. mater Christiana, saltem Christianis fauet & ab Origene in fide cõfirmatur. *Idẽ l. 6 c. 21.*

4322 Alexand. Seuerus in larario suo maiore sacra facere erat solitus, inter statuas suas, Christi & Abrahámi imagines habens, in minore autem Virgilij, Ciceronis, Achillis, & magnorum virorum. *Lampridius.* Iudæis, quibus etiam fauebat, priuilegia sua reseruauit. *Idem.*

Cyriacum Pontiani successorem aliqui faciunt ann. 1. mens. 3. dieb. 13, quem & ideo sublatum narrant de pontificum ordine, quòd inuito Romano clero, Episcopatu cesserit, & cum exercitu 11000. Virginum Coloniam Agrippinam profectus sit, ibi martyr cum illis factus (*in persecutione fortassis deciana*) *Fascic. temp. Nauclerus, Bergomensis, Henricus Erford.* Has tamen virgines, si quidem illæ sunt de Britannia profectæ cum Vrsula Coloniam, in Attilæ expeditione cæsas memorat ann. 453. Leone 1. Pont. & Martiano imp. *Guikl. Nangiac.*

HVMANA.

Alexander Mammeæ, in Persas profectus de Artaxerse siue Abagaro primo Persarum rege triumphauit, tumque Persæ primum serui apud Romanos fuerunt. *Lamprid. Herodian.*

In aula sua doctissimos fouebat. *Idem.* Pueros alimentarios Mammeos & Mammeas è matris nomine instituit. *Lamprid.*

Vlpianus eius consiliarius & scrinij magister, Pom-

ponius, Gordianus, Sabinus, Hermogenes, Aphricanus, Modestinus, Celsus, Marcellus omnium optimus, Iul. Paulus, Venatus, Alphænus, Florentinus, Marcianus, Callistratus, Venuleius, Triphonius, Metianus, Proculus, Seuerus omnium doctissimus, Seuerianus omnium sanctissimus, insignes iurisconsulti, quondam auditores Papiniani, Alexander Aphrodiseus philosophus, *Spart.*

Dion. Cassius Nicæus, historiam annor. 981. ab Vrbe ad Christi 231. contexuit. Improbus fuisse videtur. Nam infensus Senecæ, Ciceroni, Cassio, omnibusque bonis. Ex eius 80. libris tantùm 25. supersunt, continentes seriem annorum 121.

Artaxerses clade Parthorum, Orientis regno potitus se regem Magnum primus appellauit, duplicique diademate vtens, Persis antiquum imperium restituit. Quare non amplius deinceps Romani cum Parthis, sed cum Persis bella gerent, ab an. Christi 226. ad 634. per an. 410. Quo tempore rerũ summa penes Saracenos esse incipiet.

Ita Persæ sub Alexandro Macedone, imperio Orientis deiecti, nunc illud sub Alexandro Romano recuperant. *Zosimus lib.1.*

Alexandri tutor Vlpianus collegit veterum principum aduersus Christianos edicta, vt rabiem iudicum aduersus eos inflammaret. *Lactant.* In Mauritania Tingit. res fœliciter gesta per Furium Celsum, in Illirico per Varum Macrinum, in Armenia per Iunium Palinatum. *Lampr.*

¶ RELIQVIT rescriptum ad Episcopos Bæticæ, & Toletanæ prouinciæ. *Tom. 1. Con.* per notarios res martyrum accuratè descripsit & in Ecclesiæ ærarium reposuit. E quo fonte hausta ferè sunt, quæ hodie de Martyribus gesta nouimus, *Vuicelius in Rom. pont. Epitome.* Martyrio vitam finisse, vt & sequentes, Fabianum, Cornelium, Lucium, Stephanũ & Xistum ipsa persequutionum tempora & omnes penè historici declarant.

SEPTIMVM bellum in Christianos, præsertim doctores, Episcopos, & cæteros Ecclesiæ præsides per Maximinum, cuius cum imperio cœpit & desiit. *Euseb. lib. 6. cap. 19. Oros. lib. 7. cap. 19. Iul. Capitolin.* Luit Deo pœnas. Nam cum vix triennium in imperio compleuisset, à militibus iugulatur (*Victor*) ad Aquileiam.

Ita Maximinus à Nerone sextus Christum persequitur. ficta acta Christi & Pilati vulgat, quæ in scholis docerentur *Euseb.*

Eius persecutionem, non per totum mundum, sed localem fuisse Firmilianus Capadociæ Episcopus apud Cyprianum Epist. 75 docet. Vnde apud Eus iussit solos Ecclesiarum præsides tanquam auctores doctrinæ Euangelicæ neci dari.

Iulius Africanus historicus. *Euseb. lib. 6. cap. 2.*

Gemianus siue Geminus. *Hieron. in Catal. Eus. in Chr.*

Heraclas Origenis discipulus. *Euseb. lib. 6.*

Eusebius Alexandrinus Homiliarum vetus scriptor, vt de die Dominico, vt de Sanctis colendis. Quem Antherus in sua Epistola translatum scribit è parua ciuitate in sedem Alexandrinam.

HVMANA.

Primus Maximus è corpore militari sine Senatus authoritate Imperator factus est. *Iornand.*

Germanos vicit, amicos Alexandri crudeliter necauit. Quin & eius odio præcipuè persecutionem excitauit.

Anni christi.		*Anni mundi.*
	20	
234	¶ M. ANTHERVS	4322
	Græcus, an. 5.	
239	mens. 1. dies 12.	4327

Vacat sedes dies 13.

Patriarchis.

Alexandriæ Heracla an. 14.

Antiochiæ Zebenno.

Hierosolymis Alexandro.

Principibus.

Seuero imperatore vigesimo quinto, & postea Iul. Maximino, an. 3. cum filio Imp.

Artaxerse Persarum primo.

Azgua Aethiopum pretioso.

Hilderico Franc. Duce.

CONCILIVM *Carthaginense 1. circa hac tempora, de baptismo hæreticorum. Cypr. epist. ad Iubaianum. August. lib. 4. de baptism. cap. 6.*

Anni Christi. 239

21.

t M. FABIANVS Romanus mirabili electione, *Euseb.6.cap.20.* (Græcis Flauianus) ann. 13. dies 11.

Anni Christi. 252

·Vacat sedes dies 6.

Patriarchis.

Alexandriæ Heracla, deinde Dyonisio an. 17.
Antiochiæ Zebenno deinde Babyla, an. 12.
Hierosolymis Alexandro.

Principibus.

Iul. Maximino vigesimo sexto, & post eum Pupieno, Balbino, ann.1. & Gordiano Iuniore ann. 6. simul Imp. postea Philippo cum fil. Imp. an.5. & tandem Decio Imp. trigesimo, ann. 2.
Artaxerse, deinde Sapore an. 31. Persarum.
BELLVM PERSICVM.
Azgua Æthiopum pretioso.
Hilderico Franc. Duce.

CONCIL. *Philadelphia in Arabia contra Beryllum. Tripart. lib. 6. cap.20.*

Arabianum, cui vt superiori interfuit Orig. Euseb. lib. 7. c.37.

Anni mundi.

uit, quòd in Alexandri familia complures fideles & Christiani versarentur.

Motæ persecutionis pœnas luit. Nam vix triennio in imperio cum filio adhuc puero completo, à militibus discerpitur, conclamantibus cunctis ioco: Ex pessimo genere ne catulum quidem habendum. Postea omnes, qui quoquo modo se ei adiunxerant, & amici fuisse videbantur, capti, occisi, tracti & in cloacas abiecti sunt. *Victor. & Capitol.*

4327

4340

Duo Gordiani in Africa Impp. facti à Capelliano Maurorum præfecto cæduntur. Hinc mox Pupienus & Balbinus à senatu creantur, addito Gordiano iuniore puero annorum 13. ad sedandam populi seditionem.

Censorinus scribit librum de die natali, *ipse c.15. libri sui.*

t TRES reliquit epistolas. *tom.1. Conc.* ad eum scripsit Origenes pœnitentiam agens, quòd multa malè scripsisset, & causas temeritatis in Ambrosium referens, quòd secreto edita & non satis expensa in publicum protulisset. *Hier. in Apologia ad Pammac. & Ocean. vbi Origenis errores recitat.*

Martyrologia conscribenda curauit. Martyribus cœmeteria parauit, Ritum sacri Chrismatis disposuit, alioqui ab Apostolis institutum. *ex Diony. de Eccl. Hier.* nempe vt quotannis, vetere combusto, renouaretur. sub Decio patitur. *Onuph.*

Philippus Arabs, primus Imperatorum Christianus, baptizatur simul cum fil. & Seuera coniuge. In vigiliis Paschæ ab Ecclesia repulsus ab Episcopo, nec prius admissus, quàm peccatum homicidij, vt videtur, confessus, inter pœnitentes staret. *Sabell. Enn.7. lib.7. Eus.6. c.24. Oros. cap.20. & Cassi.* Gazas Imperatorias tradidit Fabiano, qui idcirco à Decio imperat. interfici iubetur. *Io. Mairius tract. Schis. Sabel. & Bergomensis lib.8.* Imperij Philip. an.2. completus est annus 1000. Vrbis, quo seculares ludi, ea pompa & magnificentia, qua antehac nunquam celebrati sunt. *Pompon. Letus. Iul. Capitol.*

Anno 1000. vrbis religionem profitetur, vt & millesimus annus vrbis conditæ non Idolis, sed Christo consecraretur. *Phreculphus in Chron.*

Sapori Persæ Armenia maiore, quæ magna ex parte Christiana erat, cessit. Fugato rege Tyridate & liberis eius in deditionem acceptis. *Pomponius.* Vnde Armenij religionis ergò à Persis multa passi, Gregorio pontifice.

Quirinus Philippi f. instituit Episcopatum Laureacensem in Austria ad Anasum fl. quẽ postea Attila euertit. Tandémque ob confessionem Christi temporibus Diocletiani submergitur. *Prudent. περὶ στεφάνων.*

OCTAVVM bellum seu persecutio Christianorum à Decio religionis face sæuissima in odium Philipporum excitatur (Septima aliis dicitur) quanquam eius edictum anno vno præcessisset & durat vsque ad Galienum: obierunt Fabianus, Cornelius, Serapion, Macarius, Babylas, Methodius Tyri Episc. Alex. Hierosolymit. qui Bibliothecam nobilem Hierosol. construxit, (*Euseb. lib.6. cap.22.*) Theophilus Antiochenus, Agatha, Saturninus Episcopus Tholosæ ac infiniti alij toto orbe. *Euseb.6. cap.28. & 30. Eutrop. lib.9.* & iuxta quosdam 3. Hanc Opt. libro 3. comparat Leoni Danielis c.7. Eam Deus vltus est pestilentia per vniuersum Imperium Roman. in 10. vel 15. annos immissa. *Eutrop. lib.9. Cypr. lib. de mortalitate.*

Quin & ipse Decius cum ne biennium quidem integrum imperasset, mox vna cum liberis in barbarico bello occiditur. *Euseb.lib.7.cap.1.*

In prælio aduersus Gotthos. *Pompo.Laetus.* Sic Gallus, qui persecutionem per manus acceptã continuabit, biennio nondum exacto cum Volusiano filio à militibus trucidabitur. *Eutrop.Laetus.*

Babylas Antiochiæ Decium Imp. cæde & sanguine Christianorum madentem & mysteriis eorum interesse cupientem animosè prohibuit. *Chrysost. lib. contra gentiles. Suid.*

Ex ea persecutione agitari cœpta est quæstio de lapsis contra Nouatianos.

Arabiana hæresis, contra quam Synodus coacta est. *Euseb.lib.6.c.37.* Helcesaitarum siue Elcesæorum ab Elceo in Arabia Moab. *Idem c.38. Epiph. August.*

HVMANA.

Odenatus Palmyrenorum rex.

Argunthis Scytharum rex Romanorum fines vastat. *Iul.cap.in Gordiano.*

Artaxerses vt vetus atque integrum imperium Persarum restitueret, superatis Tigris ripis ac Romani imperij finibus, excurrit per Mesopotamiam & Syriam, omnique Asiæ mari Aegeo ac freto Propõtidis terminatæ ceu veteri Persarum possessioni minitatur, & sic decedens filio Sapori imperium relinquit.

Gordianus aperto Iano contra Persas bellum mouet. Saporem regem vincit. Vrbes plurimas recipit. *Iulius Capit. Eutrop.lib.8.*

Philippus cum Sapore pacem firmat. *Zosim.lib.1.* Vrbem in Thracia de suo nomine condit.

Sub eo magna vrbis pars in ludis sæcularibus propter nocturnos ignes conflagrauit.

Plotinus Ammonij discipulus, Amelius & multi Platonici.

Herodianus historiam 60 annorum conscribit.

Valens Lucianus Rom. imperium arripuit. *Aur.Victor.*

Gotthi sub Decio primum Romanis bellũ intulerunt. In quo Decius submersus, filius occisus. *Iornand. Cassiod. Oros.*

Cum his Gallus, Hostilius, deinde fœdus icit, tributum eis pendens. *Pomp.Blondus.*

u A DECIO, qui septimus post Neronem Christianos est insectatus, crudelissimè necatur, à Gallo & Volusiano *Onuph.* Reliquit Duas epistolas decretales, *Tom.1. Concil.* Alias scripsit. Ad hunc extant epistolæ D.Cypriani.

Cornelius, non, vt quidam vim facit, vt Episcopus fieret, sed ipse vim passus est, vt Episcopatum acciperet, cum Fabiani locus, id est, locus Petri & gradus Cathedræ sacerdotalis vacaret. *Cyprian.4 epist.2.ad Antonianum.* eo tempore sedens, quo Tyrannus infestus sacerdotibus Dei, fanda atque infanda comminaretur, multò patientius & tolerabilius audiens leuari aduersum se æmulum principem, quàm constitui Romæ Dei sacerdotem. *Ibid.* Corpora SS. Petri & Pauli tot annis sepulta transtulit. *Damasus.* Multas epistolas contra Nouat. hæresin scripsit. *Hier. Euseb. Theod.lib.3.haret. Fab.* Pauperes & viduas suprà mille quingentos aluit. *Euseb.lib.6.cap.43. ex ipsius ad Fabium Antioch.epist.*

Anni christi. 252, 254

Anni mundi. 4340, 4342

Carthaginense Episc. 90. contra Priuatum hæreticum, qui ob multa & grauia delicta fuit condemnatus. Cyp.lib. 1. epist.3.

Romanum contra Helchesaitas Christum in tormentis sine peccato negari posse affirmantes.

22

u M. CORNELIVS Romanus, an. 2. menses 2. dies 3.

Vacat sedes mẽs.1. dies 5.

Patriarchis.

Alexandriæ Dionysio.

Antiochiæ Fabio ann. 1.

Demetrio an. 7.

Hierosolymis Mezabenne, ann. 14.

Principibus.

Decio Imp. trigesimo.

Sapore Persarum, secundo rege.

Azgua Aethiopum pretioso.

Barthero Franc. Duce.

Anni Christi — *Anni mundi*

Schisma primum.

NOVATIANVS Presbyter Romanus & hæresiarcha ope Nouati presbyteri Carthaginensis (quem Theodoretus lib. de Fabul. hæret. & sæpe Epiph. Euseb. ac plerique alij confundunt cum Nouatiano) creatur in Antipapam. Cypr. epist. ad Iubaianum & ad Pompo. Hiero in Catal. Contra eum acta sunt duo Concilia. Romanum episc. 60. cum Presbyteris totidem & plurimis Diaconis. Plat. Euseb. 6. c. 43. & Carthaginense. Cypr. epist. ad Cornel. Negabat requiri Oleum siue Chrisma in confirmatione. Theod. de fab. hær. Reiiciebat satisfactiones pro pœnis peccatorum. Cypr. lib. 4. epist. 2. Peccatoribus post baptismum & lapsis pœnitētiam denegabat. Chry. hom. 20. Heb. Cypr. li. 2. ep. 2. Amb. lib. de Pœn. c. 6. Primus reprobauit cōfessiones Soc. li. 5. c. 19. Secundas nuptias dānabat; baptizatos à Catholicis rebaptizabat, Idem.

TRIA Concilia celebrantur Carthagini, Cypr. ad Iubaia. Celeberrimum fuit contra negantes infantes baptizādos ante 8. diem Cypr. li. 3. epist. 8. Aug. epist. 48. Cætera apud Cypr. li. 1. epist. 2. & 4

Conc. Antiochenum Eus. li. 6. cap. vlt.

Contra hunc & eius successores diu in Schismate Nouatianus S. R. E. presbyter Romæ Episcopus fuit, deinde Nouatiani in Episcopatu successores, qui Romæ vsque ad Cælestini Papæ pontificatū permanserunt, à quo deinceps publicè episcopum habere prohibiti sunt. *Onuphrius è Socrate lib. 7. c. 11.*

Quæstio inter Romanā & Aphricanam Ecclesiā, num hæretici rebaptizandi essent. *Euseb. libro 7. cap. 2. & seqq.*

Nouatianorum siue Catharorum hæresis. *Eus. 6. c. 43. & 44. Cypr. lib. 2. ep. 10. lib. 3. ep. 2. & 3. lib. 4. ep. 2.* Etiā istorum Lutherani & Caluinistæ spurij sunt. Nam eorum erant capita, nullum esse in Ecclesia pœnitentiæ sacramentū, nullam debere fieri sacerdoti exhomologesin, siue peccatorum confessionem. &c. *Ibid. Cypr. & Pacianus lib. contra eos peculiari.* Non vnum esse (Romanum in Ecclesia episcopum, è quo cæteri pendeant. *Euseb. lib. 6. cap. 43.* contra quod dogma Cypriani multæ epistolæ & totus liber de vnitate Ecclesiæ, quem & proinde aliqui inscripserant de Simplicitate prælatorum. Item Decretales pontificum illius sæculi Epistolæ. Nouatianus scilicet exciderat spe Romani pontificatus potiundi, quem magno ambitu petiuerat. *Cypr. Ibid. Cornelius Fabio. Antioch. lib. 6. Eus. c. 43.*

Eos semper proprium habentes episcopum perdurasse Constantinopoli vsque ad illius excidium per Turcos mentiuntur Magdeburgenses Cent. 3. cap. de Hereticis.

Hæretici & Schismatici, qui reuertebantur ad Ecclesiam, cum hac fidei professione in Africa & Romæ vbi maximè Nouatiana hæresis grassabatur, recipiebantur. Vnum Deum, Vnum Christum Dominum, Vnum Spiritum sanctum, Vnum Episcopum in Catholica Ecclesia esse debere. *Cypr. li. 3. Epist. 11. Cornelius apud Euseb. ibid.*

HVMANA.

Pestilentia toto orbe grassatur, maximè Alexandriæ & in Ægypto. Qua occasione Cyprianus librum de mortalitate scribit.

Gotthi siue Getæ prouincias Romanas ad Danubium tunc primò inuadunt.

Decius in Barbarico bello inter confusas turbas gurgite paludis submersus est, ita vt nec cadauer eius inueniri potuerit, filius vero eius interficitur. *Victor.*

Mox Sapor Persarum rex Romanis penè exitialis fuit. Nam his in Mesopotamia profligatis & Mesopotamiam eis eripuit, & Imperatorem ipsorum Valerianum viuum cepit, nec vnquam reddidit.

x AD HVNC quoque Cypriani extant epistolæ scripsit epistolam ad Episcopos Galliæ & hispaniæ consolatoriam. *tom. 1. Conc.*

254 — 23 — 4342

x M. LVCIVS I. (*Lucianus Niceph.*) Romanus an. 3. mens. 3. dies 3. Vacat sedes mens. 1. dies 5.

257 — 4345

A Valeriano martyrio consumitur. *Damasus.*

Moritur Origenes 70. ætat. anno. *Euseb. 7. c. 1.* annis 150 ante Hieronymi ætatem. *Epist. ad Pammac.* Sena millia librorum scribit. *Epiph. hæres. 64.* Auctor fuit Ecclesiarum, vt vocant, collegiatarum. *Hieron.*

Intra spatium 12. annorum totam sacram scripturam interpretatus est, stando libros componens. *Suidas.*

Opera eius trifariam secta in Scholia, Homilias, & Tomos. *Hier. prolog. Homil. Orig. in Ezech.*

y PRIMVS vestes sacerdotales & tegumenta altarium instituit. *Isidor.* vel potius instituta ab Apostolis commendauit. Nam Petalo mitræ quodam genere in re diuina vsum fuisse D. Ioann. Euangelistam Polycrates apud Eusebium testatur. Vestis splendida sacrificantium apud Clement. libr. 8. Const. c.16. vestis pura pontificum apud Dionys. in Eccles. Sacratæ pallæ in vetere Canone Soteris. Eucharistiæ operta velataque apud Origen. Homil. 5. Num. & alibi Ornamenta, cum Optato libr. 3. Instrumenta Dominica, cum August. epistol. 165. intelligebant autem vasa. & vestimenta & eiusmodi quæ ad ministerium Dei consecrabantur, *vt ait Instit. 6. sacra: de rerum diuisio. & legib. Sancimus Codic. de sacrosanctis Eccles.* & quæ ad cultum Dominicæ passionis pertinent, ex consortio corporis & sanguinis Domini veneranda, *vt Hieronymus inquit epistola ad Theoph. ante libros Paschales.*

Hoc vero decretum Stephano tribui videtur, quia sacrata & Ecclesiastica vestimenta in vsu quotidiano non habenda decreuit. *Ipse epist. 1. Damasus cap. 24. Beda & Ado in Martyrologio.*

Reliquit duas epistolas decretales, *tom. 1. Concil.* Inter Missarum solennia occiditur, *Platina.* Sub Valeriano, martyrio afficitur. *Damasus.*

Ad hunc scripsit Cyprianus, seorsum libr. 3. epist. 13. qua eum rogat, vt faciat plenissimas litteras ad coëpiscopos in Galliis constitutos, vt Martianum Arelatensem, a sua communicatione segregent, & alias dirigat in Prouinciam, & ad plebem Arelate consistentem, quibus abstento Marciano, alius in locum eius substituatur. Audis autoritatem Romani Pontificis in Gallos, dum eorum Episcopos abstinet, id est, abdicat & deponit.

Quæstionem an hæretici sint rebaptizãdi decidit, *Euseb. lib. 7. cap. 2.*

Qui propterea Heleno, Firmiliano & cunctis per Ciliciam, Cappadociam, Galatiam & vicinas gentes Episcopis excommunicationem minatus est, *Ibid. c. 5.*

Noëtij & Sabellij hæresis oritur apud Ptolemaida Pentapoleos, *Lybie. Theod. Euseb. 7. cap. 4. & 5. Hilar. lib. 6. de Trinit. Basil. contra Sabel. Epiphan. in pana.* Tamen Caluinus in Institut. *lib. 1. cap. 13. sect. 4.* scribit hunc post Arrium vixisse, magna antiquitatis, vt aliarum rerum, ignoratione.

Sabelliani inter cætera culpabant Catholicos, quòd eorum multi fierent Monachi. *Bas. epist. 63.*

Emerserunt & alij hæretici aquam vino in Eucharistia non miscentes. *Cypr. lib. 2. epist. 3.*

Floret impius ille philosophus, nomine Malcus, cognomento Porphyrius, Plotini discipulus. *Ipse in vita Plotini, Euseb. 6. cap. 14.* Scripsit in Christianos 14. libros, *Suid. & Hieron. in Daniel.*

NONVM bellum in Christianos per Valerianum Imp. *Euseb. 7. cap. 9. & seqq. Oros. 7. cap. 22. Pompon. Laetus in Valer.*

In eo Cyprianus truncatur capite, Lucius Stephanus, Sixtus PP. Hyppolitus, Laurentius Diaconus vno mense ante Cyprianum & alij quam plures martyres occubuerunt. *Euseb. in Chron. Amb. 1. offic. cap. 41.*

Valerianus ergo octauus post Neronem Ecclesiæ hostis fuit: vnde & eius persecutio octaua dicitur à Sulpitio, Euseb. Aug. Oros.

Anni christi		Anni mundi
	Patriarchis	
	Alexandriæ Dionysio.	
	Antiochiæ Demetrio.	
	Hierosolymis Mezabenne.	
	Principibus.	
	Gallo Hostiliano cum fil. Volusiano, an. 2. vsque ad Valerianum & Galienum Impp.	
	Sapore Persarum secundo.	
	Azgua Æthiopum pretioso.	
	Barthero Franc. duce.	
	24	
	y M. STEPHANVS I.	4345
257	Romanus an. 7.	
	mens. 5. dies 2.	4352
264		
	Vacat sedes dies 22.	
	Patriarchis.	
	Alexandriæ Dionysi	

A Sapore

Anni Christi		Anni mundi	
	Antiochiæ Demetrio, deinde Paulo Samosateno Hæresiarcha, an. 11. *Hierosolymis Mezabenne.* *Principibus.* *P. Licinio Valeriano cum fil. Cornel. Licinio Gallieno Jmp. an. 4. deinde solo Gallieno, ann. 11.* BELLVM PERSICVM *Sapore Persarum 2.* *HHerch Æthiopum pretioso, an. 21.* *Batherd Franc. duce* CONC. *Carthaginense Episcoporum Africanorum præsente Cypriano contra baptismum hæreticorum. Cypr ad Stephanum. Sed iidem patres sententiam mutarunt, & contrarium decretum emiserunt. Hieron. cōtra. Luciferianos. Vnde Aug. epistol. 48. istud cōcilium aut vel fuisse fictū, vel mutatum.*		A Sapore captus ignominiosa seruitute, deinde morte consenuit. Tam claro Dei iudicio territus Gallienus pacem Ecclesiis trepida satisfactione restituit. *Oros. lib. 7. c. 15.* Sicque pax fuit Ecclesiis per annos fermè quinquaginta. *Sulpit. lib. 2.* Impia illa persecutio effecit, vt Valerianus ad bellum Persicum profectus, in manus Saporis Pers. regis viuus venerit. A quo captus Scabelli loco Sapori fuit in equum ascensuro ad mortem vsque. Neque enim vnquam à filio Gallieno redimi potuit. *Aurel. Victor.* Quin & tandem excoriatus saléque conditus. *Euseb. in Sermone ad conuentum Sanctorum.* Præterea filio Gallieno miserum imperium attraxit. Sub eo enim nulla reip. pars fuit integra, triginta tyrannis exortis, qui vno tempore alij in aliis terris exercuêre imperium, in quibus etiam fœminæ Romano illuserunt imperio. *Trebellius, Vopiscus, Eutrop.* Dionysius Alexandrinus Origenis discipulus. *Euseb. li. 6. & 7.* qui præter alia multa, scholia in opera D. Dionysij areopagitæ, quæ extāt, scripsit. *Anast. Antioche. ἐν ὁδηγ.* Ea citat Maximus antiquissimus eiusdem Areopagitæ interpres, *prima annotat. in 5. cap. de cœlest. Hierar. & alibi.* HVMANA. Cilicia, Syria, Cappadocia à Sapore vastantur. Alemanni Galliis hostiliter vexatis in Italiam transgrediuntur. Gotthi Pontum, Græciam, Asiam populantur. Quadi & Sarmatæ Pannonias occupant. Germani in Hispania Taraconem oppugnant. *Eus.* Imperium Romanum tunc cadere cœpit, exorientibus vbique tyrannis, quos 30. Gallienus partim occidit, partim debellauit, vnde nonnulli hic constituunt interregnum. *Treb. Pollio Oros. lib. 7. c. 22.* Omnibus ferè prouinciis odio Gallieni deficientibus, quæ imperij perturbatio durauit annos plus 15. vsque ad Probum, qui omnes tyrannos sibi nomen & insignia Imperatorum sumentes oppressit. Porphyrius, Iamblychus & similis farraginis Platonici.
			z E PHILOSOPHO Pontifex. Duas reliquit epistolas, quarum prima est de Trinitate. 1. *Tom. Conc.*
264	25 z M. SIXTVS II. Atheniensis Philosophus,	4352	Huic Laurentius Diac. inseparabiliter adhæsit vsque ad extrema vitæ supplicia. Ecclesia tum auro & opibus in vsum ministrorum & pauperum abundabat. *Amb. lib. de Officijs.* Sub Valeriano martyrium facit. *Damasus.*
267	an. 2. mens. 10. dies 23. Vacat sedes mens. 1. dies 5.	4355	Post eius mortem persecutionis atrocitatem sedes annos duos vacauit, decerptis 15. diebus, quanto tempore Romani Presbyteri, vacanti Ecclesiæ præfuerunt. *Damasus.* Platina triginta quinque dies tantum numerat, quod hic secuti sumus. Finita persecutione Gallienus edicta pro Christianis facit inter ea, vt loca τῶν καλουμένων κοιμητηρίων, Cœmeteriorum, quæ vocabantur, reciperent. Eus. lib. 7. cap. 13. pag. 75. exemp. Græci. Ita à prima Ecclesia eorum fuisse solennem vsum & nomen audis, ad quæ propterea persecutioné renouans Iouius Maximinus conuentus fieri

alio

alio edicto post vetuit, *Idem lib.9.c.2.pag.*101. In his quid fieret lege apud Greg. Turonensem lib. de Gloria confessorum, capit.63. nempe frequens occulti psallenti mysterium. Sic enim appellat mysticam mensam pro defunctis.

Sic pax Christianis reddita per annos 40. vsq; ad 19 Diocletiani, adeo vt facultas regendi prouincias & iurisdicendi Christianis concessa fuerit, vrbes integræ Christum profiterentur, &c.

Victorinus Pictauiensis. Tryphon, Phileas Thebaidæ, Archelaus Mesopotamiæ, Eusebius Laodiceæ Episcopi, & Melchior Antiochenus Presbyter, contra hæreses, & in sacra Biblia scribunt. *Hieron. in Chron. Trith. de script. Eccles.*

Nepotiana hæresis. *Eus. lib.7. c.23.* à Nepote episcopo Ægypti, qui & laudatur alioqui ab instituta quadam Psalmodia. *Ibid. c.2.*

Paulus Eremum primus colere incipit. Hinc Eremitarum origo. *Hieron. in eius vita.* supra tamen audiuimus è Damaso Telesphorum nonum à Petro Pontificem fuisse Anachoretam. Nempe Anachoretica vita potest transigi extra deserta & inculta loca.

HVMANA.

An.265. Germani vlteriores Hispaniam, præsertim Tarraconensem per 12. fere annos deuastant. *Oros. lib.2 ca. 15. Rhenanus lib.3. rerum. Germ.*

a HVIVS origo ignoratur. Hoc tantum scitur fuisse Monachum, *Damasus.*

Vnde apparet in prima Ecclesia inter medias persecutiones, extitisse qui hoc S. institutum profiterentur. hoc enim etiam tempore Paulus cuius vitam scripsit Hieronymus, Eremum incolebat sine metu persecutionum Decij & Valeriani, siue Sanctæ Philosophiæ studio.

Scripsit epistolam ad Seuerum Cordubensem, *Tom.1. Conc.*

Presbyteris Romanis (qui Cardinales postea appellati sunt) parœcias vrbis distribuit, itémque Episcopis Dioceses, vt se quisque certis contineret limitibus. Tale aliquid accidit in vetere Synagoga, scribente Iosepho libr. 7 cap.9. Ante Dauidem quilque Leuita vndecumque venisset Hierosolymam, quolibet tempore habebat potestatem ingerendi se ministero citra discrimen (è Deut. 18. v. 7. Sed postea Dauid in 24. ordines ministros templi distinxit (1. Paral.24) vetuitque ne alij aliorum ordinem perturbarent. In quo cum Mose pugnabat. *Hæc ille.* Pugnare autem intellige non contra Mosem decernere, sed præter Mosem, vel nō Mosem, sed abusus è Mosis lege ortos corrigere. Quod de reliquis similiter censendū, quæ legimus ab Ecclesia Ecclesiæve pontificibus ad superiores ætates addita. Nam Ecclesia perpetuo proficit & pro natis occasionibus noua aliqua pietati commoda profert. Sic Salomon minimè contentus Mosis & superiorum temporum simplicitate, ad illius exemplar, quantumuis à Deo præscriptum, innumera adiecit, de quibus sup. pag.115. & seq.

Primus cōsecratus fuit ab Ostiensi Episcopo Maximo, atque hinc statutum, vt Papa ab Episcopo Ostiensi deinceps consecraretur. *Sigibert. in an* 1181.

Anni Christi		Anni mundi
	Patriarchis.	
	Alexandriæ. Dionysio.	
	Antiochiæ Paulo Samosateno.	
	Hierosolymis Mezabenne, deinde Hymeneo, an. 31.	
	Principibus.	
	Eisdem Impp. & reg.	
	HHer. Æthiopum.	
	26	
267	a M. DIONYSIVS Græcus ex Monacho PP. primus, an. 6. mens.2. dies 4.	4355
273	Vacat sedes dies 6.	4361

Anni Christi

Patriarchis.

267

Alexandriæ Dionysio, mox Maximo, an. 18.

Antiochiæ Paulo Samosateno, deinde Domno, an. 3.

Hierosolymis Hymeneo.

Principibus.

Solo Gallieno (qui aliquam pacem dedit Christianis edicto publico persecutionem amouens Eusеb. 7. cap. 20.) & post eũ Flauio Claudio Imp. ann. 2.

Sapore Persarum secundo, deinde Ormisda, an. 1. d. 10.

273

Anni mundi

Amplificauit Ecclesiam Catholicam. Cui non defuit sedes Hierosolymitana, Antiochena & Alexandrina, multis vbique subortis hæresibus. Extat epistola Antiocheni concilij ad ipsum, & ad alios episcopos contra Paulum Samosatenum apud *Eus. lib. 7. c. 26.*

4355

Tunc obiit Dionysius Alexand. Origenis olim auditor. *Eus. 7. cap. 25.* Postquam apologiam edidisset ad Dionysium pap. & sibi falso obiectos errores refutasset ac docuisset filium Dei patri esse consubstantialem, non opificium. *Athanas. ep. ad Ariano, & in Synodo Arim. Niceph. ex Basilio lib. 6. c. 25.*

Floret Gregorius Neocæsariensis Ponti Episc. à Latinis magnus, a Græcis mirabilis seu mirificus ob crebra miracula cognominatus, dictusque Theodosius. *Euseb. 7. c. 24. Plati.*

Paulus Samosatenus Artemonis & Ebionitarum hæresim resuscitat, Christum à sola Maria ortum docens. *Euseb. 7. c. 23. & lib. 5. cap. 27.* Eam cum Ariana confundit Caluinus contra libel. de Offi. pij viri.

Ab eo Paulianistæ, c. 19. Niceni concilij, siue Pauliani apud Aug. de Hæres.

Malchion linguæ Græcæ professor scholæ Antiochenæ præest. Samosatenum expugnat. *Euseb. lib. 7. c. 29.*

HVMANA.

Zenobiã Persæ deuictis Romanis, Syriæ & Phœniciæ gubernatricem dant. Quæ quia cum Iudęis sentiebat, facile Paulo Samosateno gratificata est. *Totodori de hær.*

Gallienus pacem nostris concedens, permittit recipere, quæ prius amiserant, cœmeteria. *Euseb. lib. 7. c. 13.* aduersus Posthumium, qui 7. annis iam imperatorium nomen tenebat in Gallia, exercitum mittit & Francos Rheni accolas sibi adiunxit. Atque hic primum Francorũ mentio in Romanis bellis.

Victorinus, quem consortem imperij Gallici Posthumius fecerat Lolliano Posthumij percussore cæso, solus illic imperat. deinde Marius Faber Ferrarius triduo mox Tetricas. Quo victo Aureolus pacem cum Gallieno facit. Qua cæde Gallieni, soluta à Claudio Imp. vincitur & imperio exuitur.

Sapores rex Persarum secundus, qui antea à Gordiano victus fuerat, Syriam, Ciliciam, Capadociam populatus, Valerianum Imp. capit. *Eutrop. Iulius Capitolinus.*

Odenatus Palmyrenorum Rex Orientis imperium occupat Sapore cæso, & castris ad Ctesiphontem locatis. *Treb. Pollio.*

A Gallieno in regni consortium assumptus Augustus dicitur. Mox insidiis consobrini sui Mæonij cum Herode filio suo occiditur.

Zenobia eius vxor cum filiis Herminiano & Timolao regnum Orientis administrat. Palmyreni Sabba & Timogene ducibus bellum Ægyptiis inferunt. *Trebel.*

Tetricus inuasit Hispanias & Gallias vires & neruos imperij. *Ibid.*

4361

Claudius Imp. 320000 Gothos, Pontum, Græciam, Macedoniam, Illyricum, & Italiam vastantes occidit. *Trebell. Pol. in Claud.*

Fratrem Quintillum collegam habuit diebus 17.

b FOELIX tres reliquit epistolas, tertia est erudita de fide. Nam tum Ecclesiam vexabat Satanas & ferro tyrannidis & Stylo hæreseos. S. Martyres in Ecclesiæ diptyca reposuit. Martyrio coronatur. *Damasus.*

DECIMVM bellum seu persecutio per Aurelianum Imp. qui primus Imp. diadema capiti imposuit, *Visperg. Eus. cap. 25.* vbi tamen meditatum persecutionem solum non executum Aurelianum videtur significare. Quo factum, quod Eutropius, Vopiscus & Eus. in Chronico prodiderunt, Aurelianum posteaquam persecutionem decreuisset, fulmine subito territum paulò post interfectum esse. Quare à paucis nominatur inter persecutiones.

Manichæorum hæresis à Manete siue Manichæo Persa sumit originem. *Epiph. Euseb. 6. c. 26.*

Negabat liberum Arbitrium. *August. lib. de Libero Arbitrio.*

Rex Persidis ei cutem detrahi iussit & ita interfici. *Epiph. heres. 66.*

Asserebat, Baptismum in aqua nihil cuiquam salutis afferre. *Aug. de heres. c. 46.*

Error eius de duobus dijs, bono & malo, quorum malus res istas inferiores moderetur, bonus nihil hic agat, hodie perdurat in Perside, Indiis & cæteris Orientalibus Prouinciis. Quare & Idolum in suis fanis habent ei prorsus simile, quo nostri pictores Diabolum exprimunt, nigrum cum cornibus, dentibus, aliquot recuruis ex ore prodeuntibus, simum, &c. *Orosius de Emanuele.*

Vnde inter mundi legislatores reponitur ab Hebræis, quibus res Orientis non fuerunt ignotæ. *R. Abraham in Cabb. El. in Tisbi.*

Adam discipulum in superioris Orientis partes emisisse fertur. *Epiph. in Pan.*

Vnde fortasse fabula Adam in Indiæ aliqua parte sepultum, eiusque sepulchrum ab Indis celebrari & coli, apud hos, qui de rebus Portugalensium hodie scribunt.

De eo sic Cabbala hist. Heb. Diebus Saporis regis Persarum prodijt in mundum Manes. contendens duos esse deos, Vnum viuificantem & efficientem bona omnia. Alterum interficientem, & omnis generis mala inferentem. Legem sui cerebri Magis persuasit, euasitque in gentem magnam. Sed interemit eum Sapor astu. Et *Elias in Tisbi*, ab hoc hæreticos appellamus Minim siue Mineos.

Cyrillus Antiochenus Episcopus, Dorotheus Eunuchus doctus in Hebraicis & Græcis, Anatolius Laodicenus theologiæ scriptores. *Euseb. in Chron. & hist. Eccles. 7. c. 32.*

Anatolius scholæ Aristotelicæ Alexandriæ præficitur. *Euseb. lib. 7. c. 32.* multa scripsit. *Hiero.*

Aurelianus Initio Christianis ita æquus, vt suam etiam in frequentissima cótra Paulum Samosatenum Synodo, Antiochiæ authoritatem interposuerit, & Samosatenũ de Ecclesia cedere nolentem exire manu publica compulerit, præcipiens Episcopatum tradi, quibus Italiæ Sacerdotes & Romanus Pontifex, quem Christianorum summum esse intellexerat, scriberent. *Euseb. lib. 7. c. 25.*

Quare Dominus Samosateno est substitutus. *Ibidem.*

Hac enim etiam ætate celebris & florens erat Petri & Romanæ Ecclesiæ primatus potestatibus inferni terribilis. Ná & cú prædicabat Porphyrius Ethnicus in libris

Anni Christi		*Anni mundi*
	H. Herch Æthiopum pretioso.	
	Bathero Franc. Duce.	
	CONC. *Romanum de filij consubstantialitate, Athan. de Syn. Arimin. & in epist. contra Arianos de sententia Dionys. Alex.*	
	CONC. *Antiochenum contra Pau. Samosatenum, Euseb. 7. cap. 23. & 25.*	
	27	
273	b M. FOELIX I. Romanus, an. 4.	4361
277	mens. 3. dies 15.	4365
	Vacat sedes dies 5.	
	Patriarchis.	
	Alexandriæ Maximo.	
	Antiochiæ Domno, deinde Timacho, an. 6.	
	Hierosolymis Hymeneo.	

Anni Christi. | Anni mundi.

contrà Christianos, vt inuidiam D. Paulo conflaret (*Hieronym. in 2. Gal.*) Tertul. lib. de Pudicitia proximè scripserat Claues Soli Petro commissas & Ecclesiam super ipso extructam esse *lib. de Prascr.*

De monogamia & alibi Romanã Ecclesiam fœlicem, Ecclesiarum matricem, &c.

Principibus.

Cyprianus nouissimè martyrio coronatus, *lib. 1. epist. 3. & in tractatu de Vnitate Ecclesiæ, siue de simplicitate prælatorum.* Principalem Ecclesiam Petri Cathedram, à qua vnitas sacerdotalis exoriatur. Ibidẽ, Ecclesiam supra Petrum esse fundatam, vt & alibi passim, vt lib. 4. epist. 9. Tract. 2. De habitu Virg. in epist. ad Iubaianum, epist. ad Quirinum. Sermo. 3. de bono patientiæ. Lib. autem. 1. epist. 8. Vnum esse Deum, & vnum Christum, & vnam Ecclesiam, & Cathedram vnam super Petrum, Domini voce fundatam, aliud sacerdotium constitui non posse, &c. lib. 3. epist. 11. Vnum Episcopum in Catholica Ecclesia esse debere, è quo cæteri pendeant, lib. 4 epist. 8. Romanam Ecclesiam (hîc temetipsum prodidisti Centuriator. 3 Cent. pag. 84.) ab omnibus aliis pro matrice & radice Catholicæ Ecclesiæ esse agnoscendam. Et ex Græcis eiusdem sæculi Origenes secundus Ecclesiæ magister post Apostolos (sic enim eum vocauit Antiquitas) super Petrum ædificatam esse Ecclesiam, in Psalm. recitantibus Euseb. lib. 6. hist. cap. 18. Niceph. lib. 5. cap. 16. Petrum Ecclesiæ esse fundamentum & petram solidissimam, super quam Christus fundauit Ecclesiam, *homil. 5. in Exod. & tract. 5. in Matth.*

Claudio trigesimo quarto, Imp. deinde Aureliano an. 5. mens. 6.

Varabane, an. 5.

HHerch Æthiopum pretioso.

Clodio Franc. Duce.

Petrum Apostolorum esse principem, *homil. 17. in Lucam.*

Conc. *alterum Antiochenum contra eundem Samosatenum. Eus. lib. 7. cap. 25.*

Hvmana.

Vtrumque Aurelianus Imp. initio Christianis æquus sentiens à Rom. Pontifice approbari ratum esse iussit. Theod. de fab. hæret.

Aurelianus Suenos & Sarmatas vicit *Trith.*

Marcomannos ad Placentiam, & Barbaros in Illyrico & Thracia. Hinc ad Orientem mouens multa amissa recipit.

Zenobiam Palmyræ, Antiochiæ & multarum regionum Orientis reginam cepit, & in triumphum catenis aureis vinctam post suum currum traxit.

Primus Diadema apud Romanos capiti innexuit, gemmisque & aurata omni veste, quod adhuc ferè incognitum Romanis moribus videbatur, vsus est. Porcinæ carnis vsum populo instituit. *Sextus Victor.*

28

277 — c M. Evtychianvs Lunensis Tuscus. ann. 1. mens. 1. dies 1. — 4365

Aureliani Galliæ vrbem struxisse dicitur, & de suo nomine appellasse.

Sæuus & sanguinarius omni tempore, etiam filij sororis interfector, ab amicis interfectus est in itinere medio inter Constantinopolim & Heracleam. *Victor.*

278 — Vacat sedes dies 8. — 4366

c Martyres Christi 342 suis manibus sepeliuit, constituens ne vllus Martyr sine Dalmatica, aut collobio sepeliretur. *Damasus.*

Duas reliquit epistolas. Prima est de veritate Dominicæ incarnationis ad Iohannem & omnes Beticæ Episcopos, 1. *Tom. Concil.*

Martyrium patitur. *Damasus.*

Eius decreta habentur apud Gratianum 20. q. 2. cap. statuimus.

Quidam inter hunc & Fœlicem numerant Marcum confessorem, quem dicunt sedisse 8. ann. Mens. 2. D. 10. cúmque solum martyrium post tot continuas persecu

tiones euasisse, quod ex veteribus historiis & ratione temporum consistere nequit. *Fascic.*

HVMANA.

Septimius apud Dalmatas Imperator effectus mox à suis obtruncatur. *Victor.*

Monetarij in vrbe rebellantes, vltima crudelitate ab Aureliano afficiuntur. *Idem.*

Tetricus quoque in Galliis Imp. factus ab eodem corrector Lucaniæ dasignatur cum ioco, Sublimius habendum regere aliquam partem Italiæ, quam trans Alpes regnare. *Idem.*

d EXTAT eius epistola de veritate incarnationis. Inter martyres à Damaso reponitur.

Sacros ordines quatuor minores, duos maiores ante sacerdotium instituisse fertur. *Volater.*

Sed falsò & indoctè. Caius quidem in sua epistola hos gradus enumerat & commendat, ac iis ad Episcopatum conscendi docet: verum ante eum id fecerit Cornelius epistola ad Fabianum Antiochenum apud Euseb. lib. 6. cap. 43. qui se Romæ inter medias persecutiones habere asserit Presbyteros 46. Diaconos, Subdiaconos 7, Acolythos, 42. Exorcistas cum lectoribus & ostiariis 52. Et Cyprianus ad eundem Cornelium Papam initio epist. 55. se Saturum Acolythum habuisse narrat, quem in lectorem ordinatum dixerat epist. 24 ad Presbyteros & Diaconos fratres. Et epistolarum exemplaria quædam mittit ad eundem Cornelium per Messium hypodiaconum & Nicephorum Acoluthum epis. 42.

Et sursum versus Ignatius in fine epist. ad suos Antiochenos gradatim eos nominat & salutat. Clemés epist. 3. denique Apostoli ipsi Can. Apost. 42. & 43. quem quidem canonem semper habuisse vim Chrysosto. docet hom. 53. operis imperfec. in Matth. Vt omittam Ambrosium illud Eph. 4. *Dedit quosdam Apostolos*, de horum 7 ordinum officiis interpretantem & Hieronymum Onesimum Pauli Acolythum vocâtem prolog. epist. ad Thess. & Synodum Carthag. 4. cui subscripsit August. eorum antiqua ministeria exponentem.

Hierarchitarum siue Hieracitarum hæresis. *Epiph. August. de hæres.*

Archelaüs Mesopotamiæ & Titus Bostræ in Arabia episcopi Manem oppugnant. *Hier. in Catal. Nicephor. lib. 6. cap. 32.*

Theonas Alexan. qui ob elegantiam & eruditionem Origenes Iunior nominatus est. *Hiero. in Catal.*

HVMANA.

Tacitus, cum sex menses vacasset Imperium, ex S.C Imperator euadit. Cui post 6. alios menses mortuo cum succedere esset conatus Florianus frater, tandem Probus ab exercitu eligitur.

Florianus post 60. diem, quasi per ludum Imperio vsus, incisis à semetipso venis, effuso sanguine consumptus est. *Victor.*

Demetrius Probi Imperat. frater Episcopatum gerit Byzantij, & pro successore Probum filium ordinat. *Niceph. lib. 8. cap. 6.*

Francorum, qui à Probo Imp. sedes obtinuerant, qui-

Anni christi.		*Anni mundi.*
	Patriarchis.	
	Alexandriæ Maximo.	
	Antiochiæ Timacho.	
	Hierosolymis Hymeneo.	
	Principibus.	
	Eisdem imperantib.	
	Varabane 2 Narseo Persarum Imp. an. 16.	
	HHerch Æthiopum pretioso, deinde Besasene m. 1. *Guachena dieb.* 2, *Hadas mens.* 4.	
	29.	
278	d M. CAIVS (*Optato Gaius*) Dalmatæus de genere Diocletiani Imp. ann. 11. mens. 4. dies 12.	4366
289		4377
	Vacat sedes dies 11.	
	Patriarchis.	
	Alexandriæ Maximo, deinde Therna, an. 16	
	Antiochiæ Timacho, deinde Cirillo, an. 20.	
	Hierosolymis Hymeneo.	

Anni Christi.

Principibus.

Aureliano trigesimo quinto, Tacito, mense 6, Floriano, Probo, an. 7.

Caro cum filiis Carino, & Numeriano, an. 2.

Diocletia. ordine successionis Impp.

Varabane, Narseo Persarũ.

Saghel Æthiopum pretioso an. 3, deinde Affe. an. 14.

Clodio Franc. Duce.

30

289 c M. MARCELLINVS Rom. an. 6. mens. 2. dies 16.

295

Vacat propter atrocitatem persecutionis sedes an. 7 mens. 5. dies 25.

302

Anni mundi.

dam Græciam, Siciliam, Africam populantur. *Zosim. lib. 1.*

Probus receptis à Barbaris 60 nobilissimis ciuitatibus, in prouinciam Germaniam totam redegit, Geticos populos aut in deditionem aut in amicitiam recepit, Blemyas subegit. Pacem cum Persarum rege Narseo fecit. Gepidos, Gautunnos & Vandalos per totum penè orbem pedibus & nauigando vagantes, diuersis vicibus & victoriis oppressit. *Vopiscus.*

Alemannos vicit. Ac hîc primùm Alemanorum mentio. Isauriam liberauit, Saturninum in Oriente Imperium affectantem, Bonosum stupenda bibacitate celebrem & Proculum in Gallia idem molientes, Britanniásque, Hispaniam & Galliam vendicantes oppressit. Hispanos Gallos & Pannonios vineas habere permisit & vinum conficere. *Vopiscus, Eutrop.*

Ob præclaram vocem occisus est Syrmij in turri ferrata, Non fore opus militibus, cum hostes deessent. *Victor.*

Carus omni Parthorum regione vastata, occupata Perside, Seleuciam & Ctesiphontem vrbes, cum Mesopotamia recipit. *Vopisc.*

Ictu fulminis apud Ctesiphonta interiit. *Victor.*

Nam capitale ferè fuit vltrà Ctesiphontem progredi.

Nemesianus Olympius Poëta, qui de Venatione scripsit.

c METV mortis coluit idola, sed postea cum cilicio & cinere in Sinuesano consilio suum agnoscens peccatum, liberè aliquantò pòst martyrium passus est. *Plati. & Nicol. Pap. epist. ad Michaelem.*

Ei alij assignant annos nouem, alij duntaxat sex. Fortasse quia tribus annis non est habitus pontifex, ex quo in Synodo 300 Episcoporum & 30 presbyterorum damnatus est, vel potius pœnitentia ductus se ipse damnauit, quòd Idolis thurificasset in Isidis & Vestæ, necem fugiens, donec denuò fortissimè pugnauit accepta Martyrij laurea. Vnde & septem annos sedes vacasse fertur, id est, 4 post eius martyrium.

In hac Synodo Primatus & prærogatiua sedis Apostolicæ confirmata sunt. *1. Tom. Concil.*

Reliquit duas epistolas, vnam ad Salomonem episc. de diuinitate filij, alteram ad episcopos Orientales. *Tom. 1. Conc.*

4377 VNDECIMVM bellum omniũ grauissimum à Diocletiano in Orient. & Maximino in Occid. excitatur, adeò sæuum, vt legio Christianorum Thebanorum duce S. Mauritio à militibus Cæsarianis iugulata sit, & 17 Christian. millia intra 30 dies variis cruciatibus perierint. *Beda, Euseb. 8. cap. 1. & seqq. Orosius 7. cap. 25. Hieronym. Damas.*

4383

Decima persecutio ab aliis, quoniam Aureliani persecutio fuit potius cogitata, quàm executioni mandata. Eam autem aliqui inchoant Christi 303 & finiunt 312.

4390

Nocte natalitiorum Christi 20 millia Christian. in templo comburuntur. *Niceph. 7. cap. 6.*

Integra vrbs in Phrygia, cuius magistratus & ciues omnes erant Christiani militibus circundata incendio cum cunctis habitatoribus cremata est. *Ibid. cap. 20.*

Propterea lues & fames maxima fuit per vniuersum orbem diuina vltione, *Euseb. 9. cap. 8.*

Martyrium patiuntur Marcellinus Pap. Sebastianus, Serena Diocletiani ipsius vxor, Lucianus, qui septimo loco in Græcum vetus testamentum conuertit. Vincentius, Christophorus, Blasius, Geruasius, Protasius, Cosmas, Damianus, Quintinus, Gorgonius, Agnes, Lucia Pantoleon, Bonifacius, Methodius Tyri, qui multa scripsit, Clemens Ancyranus, Euphemia, Georgius Cappadox Tribunus Mil. Barbara aliique infiniti. *Euseb. lib.* 8. *cap.*14. *Niceph.lib.*7.*c.*7. *& seqq.*

Nullo bello maior vnquam numerus hominum deletus est, nec Christiani maiore vnquam triumpho vicerunt, quàm cum decem annorum stragibus vinci non potuerunt.

Diocletiani persecutio nouennis, in qua subuersæ sunt per totum mundum Ecclesiæ, & cunctæ sacræ scripturæ quæ inueniri poterant in plateis exustæ, omnes ordines Christianorum trucidati: ita vt nullum Christianitatis vestigium in nonnullis prouinciæ locis appareret, *Gildas de excidio Britanniæ.*

Aliis Decennis. Alioqui toto Imperij sui tempore infesti fuere Impp. Christianis, sed anno decimo nono infestissimi.

Die Sancto Paschæ Diocl. & Maxim. qui decimi post Neronem Christi nomen extinguere conati sunt, vel die Dominicæ Passionis vastari Ecclesias trucidarique Christianos præcipiunt. *Euseb.lib.*8.*cap.*2. *Trip.lib.*10.*c.vlt.*

HVMANA.

Maximianus Herculius Amandum & Ælianum Bugaridæ factionis (turba Rusticorum sic se nominauerat) principes celeriter deleuit. Gallias pacauit. Gentianos vicit in Africa, nempe milites quingenarios aut vltra qui regnum in Africa stabilire conabantur. *Pomp. Lætus.*

Carausius Britanniam occupat.an.7. frustra oppugnatus.*Europ*, donec insidiis Allecti occiditur, qui vbi regnū tenuisset ann. 3. ab Asclepiadoto vincitur, redacta in Romanorum ius prouincia.

Narses Persarum rex Mesopotamiam & Armeniam premit. Gallerius posteà cum eo confligit primum infœliciter, sed refectis copiis ingenti victoria potitur, Ctesiphontem expugnat, totam Assyriam, & quinque prouincias trans Tigrim subigit. *Pompon.Eutrop.*

Veterius magister militum Christianos milites persequitur. Paulatim ex illo iam tempore persecutione aduersum nos incipiente. *Euseb.*

Carpocum & Basternarum gentes in Romanorum solum transferuntur. *Euseb.*

Diocletianus à sui principatus initio annos signari voluit. Vnde Aëra Diocletiani appellata, quæ viguit an. 248. Vnde Epiphanius & Ambrosius sic aliquando notant suas epistolas. Sublata autem fuit ann. Do. 532. quo anno Codex Iustiniani promulgatus est. *Beda in Iustin.*

Post triumphum de Persis actum adorari voluit, pedesque sibi osculari, auro & gemmis calceamenta exornans. *Pomp.Lætus.*

Cum sola trabea purpura antè Romani principes à priuatorum habitu differrent. *Isidorus in Chron.*

Primus adorari se iussit, cum ante eum cuncti imperatores salutarentur. *Oros.lib.*9.

Anni Christi. 295 — *Anni mundi.* 4183

Patriarchis.

Alexandriæ Theona.

Antiochiæ Cyrillo.

Hierosolymis Hymeneo deinde Labdo, an. 3

Principibus.

Diocletiano cum M. Valerio Maximiano Hercul. an. 20. *Imp. quadragesimo.*

Varabane Narseo, deinde Varanane 3. *Seganesna, mens.* 4.

Anni Christi 302 — *Anni mundi* 4190

Anni christi.		Anni mundi.
295		4383
	Narse, ann. 8. Persarum.	
	Affe Æthiopum pretioso, deinde Azgheba, an. 23.	
	Clodio Franc. Duce.	
	Conc. *Romanum contra Marcellinum ipsum 300 Episcop. & 30 Presbyt.*	
	Duo Concilia, Sinuesanum in Campania Episc. 180, siue 190. Ancyranum (Gratiano Anchyritanum aliis Anquiranum) I, confirmatum in Trullo cap. 2. Isidor. tom. 1. Concil. Plati.	
302		4390

Quod Ioan. Cuspinianus & aliqui alij, vt inuidiam osculis pedum Romani Pontificis conflent, intelligunt, de adoratione siue osculatione pedum Diocletiani, vt hic mos à Diocletiano acceptus in communem vsum Christianorum peruenerit.

Atqui Diocletianus non primus fuit Imp. nec postremus, qui pedes suos osculandos præbuit. Seneca lib. 2. de Beneficiis cap. 12. Cuius Cæsar dedit vitam Pompeio Pæno, si dat qui non aufert, deinde absoluto & agenti gratias, porrexit ad osculandum sinistrũ pedem. Zonaras in vita Caligulæ, τοῖς δὲ ἄλλοις καὶ τῶν βουλευτῶν, ἢ τὴν χεῖρα, ἢ τὸν πόδα ὤρεγε προσκυνεῖν. Aliis senatoribus vel manum, vel pedem porrexit adorandum, siue osculandum.

Et apud alias gentes Euripides in Hecuba, Ἀγάμεμνον ἱκετεύω σε τῶνδε γονάτων, καὶ σοῦ γενείου, δεξιᾶς τ' εὐδαίμονος. Agamemnon supplex obsecro te per hæc tua genua, & per tuum mentum, & per tuam dexteram beatam. Homer. *Iliad. vlt.* Χερσὶν Ἀχιλλῆος λάβε γούνατα, καὶ κύσε χεῖρας. Manibus, Achillis genua apprehendit, & osculatus est manus.

Apud Persas hæc consuetudo à priscis illis temporibus deducta in communi versabatur vsu. *Iust. lib. 6.*

De qua trita est Themistoclis historia è Plutarcho in eius vita. Quam Alexander, ne formam imperij immutare videretur, retinuit, vt & Purpula & reliqua Persica ornamenta. *Curtius lib. 5. & 6. Plutarch. de Fortuna Alexandri.*

Apud Iudæos cadebant super faciem suam coram rege & adorabant, 2. *Reg.* 14. 3. *Reg.* 1. imo & coram prophetis, 4. *Reg.* 4. & quibuslibet superioribus, *Gen.* 23, 27, 33, 43, 49, 50.

Post Diocletianum verò Christiani etiam Imperatores id retinuerunt. Britannio magister equitum plebeio habitu pedes Constantij amplexus est. *Zonar. tom. 3.* Belisarius Gilimero Vandalorum regi capto persuadet, vt humi procumbat, καὶ τῷ βασιλεῖ ὑποπεσὼν τὴν προσκύνησιν. ὁ δὲ ἐποίει τὸ προστεταγμένον, καταχεόμενος δάκρυσι, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ βελλισάριος προσέπεσεν αὐτῷ ἐνδεικνύμενος τῷ Γελίμερι, ὅτι οὐχ ὡς αἰχμάλωτος ἐκεῖνος τοῦτο ποιῆσαι ἀπαιτεῖτο ἀλλ' ὅτι οὕτω νενόμισθαι προσκυνεῖσθαι τῶν ῥωμαίων τοὺς βασιλεῖς, οἱονεὶ κουφίζων αὐτῷ τὸ δυστύχημα. & ita Imperatori adorationem deferat. Cui paret quidem, sed profusus lachrymis. Procubuit autem etiam Bellisarius humi ostendens Gilimero, quòd non fuisset iussus hoc facere, quasi captiuus, sed quia moris esset adorare Imperatorem Romanorum, veluti eius calamitatem subleuando.

Cætera supra pag. 365.

Anni mundi. 4390

ANNVS Christi CCC. quo Constantius Constantini magni pater Cæsar est constitutus ardente Diocletiani persecutione & Romana sede vacante propter persecutionis atrocitatem.

Hoc superiore tertio centenario doctrina sic continuatur. Missæ descriptio. *Clemens lib. 7. Stromat. Tert. Fuse in Apolo. Cyprianus passim, vt ad Cæcilium epist.63. cuius meminit Aug.lib.4. de Doct.Christi.c.21. Orig. sæpius.* Continere verum Christi corpus. *Cyp. Ibid. & lib. de Cœna. & sæpius alibi. Tertul. lib. de Resurre. carnis.* Eucharistiam esse sacrificium. *Cypr.ex professo ad Cæcilium epist. 63. vbi verum & plenum sacrificium. & de Cœna sacrificium perpes & semper permanens holocaustum. Tert.lib. de cultu fœmi. Orig. hom.13.in Leuit.* Baptismum conferre gratiam. *Cypr.lib.1. epist.12. vbi baptizans spiritum sanctum confert & baptizatum intus sanctificat. Orig.passim. Tertul.lib. De baptism. quo loco disputat contra eos, qui baptismum Christi & Ioannis eiusdem docent esse virtutis.* Baptismi vnctio & cæremoniæ. *Cyprian.lib.1. epist. 12. & de duplici Martyr. & lib. de Baptis. Cornelius apud Eus.lib.6.cap.43. Tert. de Coro. Mili.de Resurr.carnis, & lib.1. contra Martio. & lib. de Baptis.* Purgatorium. *Tertul. lib.4. contra Martio. temporale animarum receptaculum. Et lib.de testimonio animæ, Cui gratiam debes, ossibus & cineribus eius refrigerium comprecaris, & vt bene requiescat apud inferos cupis. Cyprian.lib.4.epist.2. Emundari & purgari peccata diu igne. Orig. multis locis, homil. 6.in Exod.homil.12. in Hiere.14.in Lucam, & 3.in Psalm.36.lib.5.& 6. contra Celsum. in Iosue ciuitates refugij illud adumbrasse. Hinc orationes pro defunctis apud Tertul. lib. de Corona militis, de Monog. de anima, &c. Arnobius sub finem lib.4. contra Gentes his verbis. Cur immaniter nostra conuenticula meruerunt diruit? in quibus summus Deus oratur, pax cunctis & venia postulatur magistratibus, familiaribus, inimicis, a liuentibus tam degentibus & resolutis corporum vinctione.* Confirmationis Sacramentum. *Tert. de Coro.milit. & de Præscript. Tingit & ipse quosdam, vtique credentes & fideles suos, signant & illi in frontibus milites suos, celebrant & panis oblationem. Nam dum ait, in frontibus signant, clare ostendit se non de baptismo, in quo vertex signatur, sed de confirmatione, in qua frons inungi solebat, agere. Deinde cum ait* Milites suos *alludit ad vsum confirmationis, quæ est militem Christi roborare. In lib.de Baptismo, deinde manus imponitur, id est, statim post baptisma, &c. Et de Resur.carnis, Caro abluitur, vt anima emaculetur. Caro vngitur, vt anima consecretur, Caro signatur, vt & anima muniatur, Caro manuum impositione adumbratur, vt & anima spiritu illuminetur, Caro corpore & sanguine Christi vescitur, vt & anima de Deo saginetur. (Nam olim vno eodemque plane tempore, vt hodie etiam apud Græcos tria simul Sacramenta conferebantur Baptismus, Confirmatio, Eucharistia) Cypr. de Vnctione Chrismatis, & aliis Sacramentis. Quin & epistola ad Stephanum Pap. confirmationem appellat sacramentum manus impositionis.* Primatus Petri. *Tertul.de Pudicit.& in Præscr.& contra Marcion. Cyp.lib.1. epist.8.lib.3.epist.11.lib.4. epist.8. vbi nominatim ait Romanam Ecclesiam ab omnibus aliis pro matrice & radice Catholicæ Ecclesiæ esse agnoscendam. lib.1.epist.3.& in Tract. de simpl. Prælat. principalem Ecclesiam vocat Petri Cathedram, a qua vnitas sacerdotalis exorta sit. Et lib.1.epist.3. lib.4. epist.9. Tract.de habit. Virg. Serm. 3. de bono patient.& epist.ad Quirinum, super Petrum fundatam esse Ecclesiam. Orig.tract.5. in Matth.hom.17. in Lucam, &c. Denique patres in historia Marcellini Pap.* Coniugium est Ecclesiæ sacramentum. *Verba Tert. de Monog.* Pœnitentia. *Orig.hom.11. in Leuit. Cypr.ser. de Oratio. & Serm.de Eleem. Tert.lib. de Pœnit.* Hinc satisfactio pro peccatis. *Ibid. Cypr.& lib.1.epist.3.& lib.3.epist.14.& vbicumque impugnat Nouatianos, qui sacramentum pœnitentiæ abolebant. Tert.lib. de Ieiun.& de Pudic. Orig. homil.6.in Exod.hom.15. in Leuit. ho.3.in Iud.* Contritio & Confess. *Tertull.lib.de Pœnit. Vbi exomologesim pœnitentiæ ministerium vocat. Cypr. serm.5.de lapsis, lib.3.epist.8.14.16.18.lib.1.epist.3.& Orig.hom.2.& 3.in Leuit.& in Psalm.37.& alijs iisdem locis.* Indulgentiæ Pontificiæ. *Tert. statim initio lib.de Pudic.* Sanctorum auxilia, preces & inuocatio. *Orig. sub finem lib.2.in Iob, vbi hanc formulam præscribit: ô beate Iob ora pro nobis miseris, & c.hom.16.in Iosuam, vbi hoc probat testimonio senioris alicuius magistri ho.1.in Ezech. Potamiana martyr apud Ruf.lib.6. hist cap.5. Cypr.lib. 3.epist.15.& 18.& serm.de Stella & Magis.* Liberum arbitrium. *Tert.lib.2.contra Mart.& initio libri de exhor. castitatis & lib. de Monog. Orig.homil.9. num.12.20.homil.6. Iud. & alibi. Cyprian.lib.3. epist.3. & lib.3. ad Quirinum. Methodius Serm.de Resurrect.* Iustificatio. *Orig.hom. in canticum, Ratio fides primus habeatur salutis gradus. vbi duplicem facit, vnam primam fidei, alteram secundam operum, quæ nihil aliud est, quam primæ iustificationis incrementum. Sic Cypr. vbique extollit meritum Christi, propter quod iustificemur, & cæteri huius ætatis.* Opera bona requiri ad salutem. *Orig. lib.2. in Iob. 1. tract. 32. in Matth. Tert. lib. de Patienti. Cypr lib.3. epist. 25. disciplina custos spei, retinaculum fidei.* Imagines, *Christi, quarum vnam habebat Alexander Mammeæ in suo larario apud Lampridium. Cassiani Martyris supra memoria eius. Prudent. περὶ στεφάνων.* Quadragesima, Delectus ciborum. *Tert. lib. de Ieiunio contra Psychicos. Cypria. de* [illegible] *tentationibus. Origenes contra Celsum, &c.* Cætera ab istis impugnata confirmant [illegible] *cæteri* [illegible] *scriptores. vt etiam non inuiti confitentur Centuriatores cent. 3. c.4. de doctr.col 76. & seqq.c.6. de Ritibus & cæremonijs col.120. & seqq. c.7 de Gubernatione Ecclesiæ cap.149. & seqq.c. denique 10.de Episc.& Doctor. col. 215.& seqq. Nisi quod inclinationem doctrinæ, incommodas opiniones, stipulas, næuos, errores doctorum huius sæculi esse dicunt: Præterea qui refutarunt hoc sæculo Proclum, Nouatianos, Sabellianos, Samosatenos, Manichæos, Donatistas, eadem opera aliquos blasphemias istorum refutarunt.*

f Hvnc

Anni Christi | Anni mundi

QVARTVM SÆCVLVM.

31

302 f ´M. MARCELLVS Romanus, an. 6. 4390

307 mens. 5. dies 21. 4395

Vacat sedes dies 20.

Patriarchis

Alexandriæ Petro an. 12.

Antiochiæ Tyrannio, an. 14.

Hierosolymis Hermone, an. 14.

Principibus.

Diocletiano in Ori. & Valer. Maximiano Herc. in Occid. Imp. & postea Constantio Chloro, an. 12. & Galerio Cæsaribus.

Narse, deinde Misdate an. 8. Persarum.

Azkeba Æthiopiæ, an. 23.

VValtero Franc. Duce.

CONCIL. *Cirtense in Numidia, de absoluendis reis proditorum gentilibus SS. librorum. Opta. lib. 1. August. lib. 3. contra Cresc. cap. 27. in Persecutione Diocletiani, quæ cœpit Diocletiano 9. Maximiano 8. Coss. Aug. in Breuic. cap. 5. in qua & subuersæ sicut quasi per totum mundum Ecclesiæ, & cuncta sacra scriptura quæ inueniri poterant, in plateis combusta.*

f HVNC omittunt Euseb. in Chron. Theodor. & alij Græci fortasse, vicinitate nominum Marcelli & Marcellini decepti. Vnde August. vtrumque distinguit lib. de vnico baptismo. c. 14. & 16.

Duas reliquit epistolas, quarum secunda est ad Maxentium Tyrannum, à quo tandem est mactatus.

Titulos Cardinalibus diuisit è Gratiano.

Lucinia virgo potētissima & diues admodum, illi omnia sua bona legat. *Polyd. 6. de inuent. cap. vltim.*

Maxentius Romæ tyrannidem gerit. Mitior deinde in Christianos factus persecutionem prohibet. *Optat. lib. 1.*

Pāphilus Martyr magno studio & diligentia Bibliothecam Cæsareæ instruxit, æmulatus Alexandrum qui Hierosolymis idem fecerat, vndique collectis, Caij Hippolyti, Berilli & superiorum Ecclesiasticorum scriptis. *Euseb. lib. 6. cap. 21. & 32.* Scholam Philosophicam & Theologicam Cæsareç instituit. *Niceph. lib. 5. cap. 37.*

Iacobus cog. sapiens, Arnobius Afer Lactantij præceptor, Lucianus Ecclesiastici scriptores.

Iulianus Antiochenus monachos magno numero colligit, tandémque martyrio tollitur. *Metaphrastes.*

Primus an. Constantij Constantini magni patris, trecentesimum Christi attigit.

HVMANA.

CVM priores Augusti, vt consules salutarentur, primus Diocletianus voluit vt Deus adorari, velut in ipso esset cælestis maiestas, fratrem solis & lunæ se nuncupās. *Pomp. Lætus. Euseb. in Chron.*

Solus omnium priuatus (Nam dudum imperium deposuerat) inter deos à senatu refertur.

Maximianum Herculium regni socium assumpsit, deinde vterque generum suum. Diocletianus quidem Maximinum Galerium, Maximianus vero Constantium Chlorum, anno Imperij Diocletiani quarto, Cæsares fecerunt propter Achilleum, qui Ægyptum inuaserat. *Euseb. Lætus.*

Carausius Britannias occupat, quæ demum anno decimo recipiuntur. Quando Narseus Orienti bellum intulit, *Idem.* Achilleus Ægyptum obtinuit, at Alexandria octauo obsidionis mense recuperata est, cæsis vbique defectionis auctoribus, *Euseb. lib. 7. cap. 32. & in Chron.*

Achilleus bestiis dilacerandus opponitur. *Pomp.*

Galerius, quæ Narsus in Oriente occupauerat, recepit, Assyriam præterea & prouincias quinque trans Tigrim subiecit, quæ à Traiani tempore a Romanis defecerant. *Euseb. & Lætus.* Sic Imperij fines ab ortu ad Indos vsq; propagati sunt, à meridie vsque ad Æthiopas, qui per legatos accessere; ab Aquilone vsque ad barbaras ferásque Sarmatarum nationes, ab occasu vsque ad Gensoriacum, simul & Britannicum Oceanum, vt tam amplum imperium ad vnum Constantinum Magnum deferretur, sub quo Dei religio & cultus publicè, liberè,

secutè, latissimè, longissiméque propagaretur & Idolorū impuritas letale vulnus acciperet.

Iulius Capitolinus, Ælius Lampridius, Flau. Vopiscus, Trebel. Pollio, Ælius Spartianus, historici Romani.

g Ex LAICO factus fertur Papa. *Socr.* Tres scripsit epistolas. Eius tempore Christi crucem Hierosolymis repertam nonnulli tradidere, sed rectius sub Syluestro ann. 323. *ex Euseb. Onuphrius.*

Donatus Numida sectæ suæ initium dat in Africa, indignatus, quod Cæcilianus in Episcopatu Carthaginensi sibi fuisset prælatus. Deinde schisma in hæresim conuertit. *Hiero. in Catal. August. de hæres.* Obiecit cum suis Cæciliano, quod in persecutione sacros libros gentilibus cremandos tradidisset, vt & multa alia, quibus septem annis post, ad se relatis Constantinus iudices Episcopos Romæ dedit Miltiadem, Marcum &c. *Euseb. lib. 10. ca. 5. Opt. lib. 2.* Deinde propter prouocationem Donatistarum alios Arelati. Denique ipsemet postremo Mediolani Cæcilianum absoluit. *August. ep. 162. & li. 3. cont. Cresc. c. 71.*

Vnde & postea Cæcilianus Niceno Concilio interfuit. *In actis Conc.* Et quidem solus ex tota Africa, cum tamen ex Lybia & Thebaide plures eo venissent. *In actis quinta Synodi.*

Ecclesiā Catholicā de toto orbe periisse, & apud se & suos solos remansisse idem Donatus docuit. *August. hær. 69. & contra Epist. Parm. lib. 3. c. 2.*

Græci istius hæresis, præter Theodoritum de fab. hæret. nihil meminerunt, fortasse quia Italiam, Hispaniam, Africam, Galliam duntaxat peruasit, quod significat *Aug. lib. 1. cont. literas Petilia.*

Maiorinus primus Donatistarū Episcopus, cui successit Donatus alter, qui hoc schisma valde confirmauit.

DVODECIMVM bellum per Maximinum Impp. in Oriente in quo occubuit Miltiades PP. Pamphylus martyr & plerique alij. *Euseb. 8. c. 17. Oros. 7. cap. 28.*

Ab aliis non separatur ab vndecima siue Diocletiani, quoniam tanquam eius fuit hæreditas & continuatio.

In ea Miltiades non videtur consumptus. Nā sub Constantini principatu, post Maxentij & Maximini obitum Romæ vixit. *è Ruffino lib. 1. hist. c. 5. & Opt. li. 1.*

Vnde ab ipso Constantino iudex datus est cum quibusdam aliis Episcopis in causa Cæciliani Episco. Carthaginensis *Idem*, quæ postea tamen decisa est à Rithero Augustoduno Episcopo, eodem iubente, *Aug. lib. 1. cōtra Iulianum. cap. 2. tom. 7.*

Nam sub eo Constantinus se Christianum profitetur, an. D. 312.

In Gallia, Germania, Hispania & Britannia, quas regebat Constantius, à persecutione pax fuit. *Euseb. lib. 1. de vita Const. Sozom. lib. 1. c. 6.*

Tam prope excepit hæc persecutio vndecimam Diocletiani & Maximiani, vt hunc multi cum Maximino confundant, & Epiph. lib. de mens. non videatur diuidere. Nam Diocletianeam durasse ait vsque ad septimum Constantini Mag. Sed fuit duplex. Inchoatam enim persecutionem persecuti sunt & absoluerunt per octo annos Maximinus in Oriente, Maxentius in Italia, Galerius, deinde Lycinius in Illyrico, Maximiani & Diocletiani successores. *Euseb. lib. 8. c. 17. Spencaus cent. 2. apophtegm. 6.*

Anni Christi		*Anni mundi*
307	32	4395
	g M. EVSEBIVS. Græmedicus, an. 4.	
311	mens. 1. dies 3.	4399

Vacat sedes dies 1.

Patriarchis.

Alexandriæ Petro.

Antiochiæ Tyrannio.

Hierosolymis Hermone.

Principibus.

Eisdem Impp. & post eos Constantino Mag. Occi. an. 31. Maximino Galerio. an. 2. Orientis Impp.

Misdate Persarum rege 8. deinde Sapore 2 an. 70.

Azgheba Æthiopiæ pretioso.

VValtero Franc. duce.

CONCIL. *Ancyranum 2. in Galatia Episc. 18. Celebratum quoque est concilium Carthagin. Episc. 70. indignum quod referant Magdeburgenses inter concilia Ecclesiastica, & fingant fuisse Carthaginense. 1. cum August. in Breuiculo, & Opt. lib. 1. illud iniustum & iniquum pronuncient.*

311 | 33

h M. MILTIADES siue Melchiades Aphêr, an. 4. menſ.7. dies 9.

315 | Vacat ſedes dies 7.

Patriarchis

Alexandriæ Petro Achille an. 12.

Antiochiæ Tyrannio, Vitali Apollinariſta an. 5.

Hieroſolymis Hermone mox Macario an. 20.

Principibus.

Conſtantino Magno Occid. an. 31.

Maximino Gale. cum Licinio Orien. Imp. & tyrannis Maxentio in Italia (quem vicit Conſtant.) Maximino quem duobus præliis Licinius debellauit) in Orientis & Ægypti partibus.

Sapore Perſarum nono rege (qui in vtero matris ann. 310. coronatus eſt) ann. 70. Niceph. lib. 7. cap. 20.

Azgheba Æthiopiæ pretioſo.

Degemberto ſeu Dagoberto Franc. duce.

Anni mundi

Pax duntaxat Chriſtianis in illa imperij parte, quã Cõſtantinus Conſtantini pater fuerat ſortitus *Ibid. Apophthag. 9. è Sozom. lib. 1. cap. 6.*

Fames, Peſtis, & omnis generis miſeriæ crudeles Chriſtianorum neces conſequuntur. *Euſeb. lib. 9. capit. 8. hiſtor.*

4399 | Vbi Diocletianus & Maximianus Herc. vel ob ætatis defectum, vel perturbatione animi, eodem die, hic Mediolani, ille Nicomediæ, vltro purpura depoſita imperio ſe abdicaſſent, Conſtantius, & Galerius Impp. facti ita imperium diuidunt, vt Conſtantius Galliæ, Hiſpaniæ, Aphricæ, Italiæ Occidenti præeſſet: Galerius Illyrico, Græciæ & Orienti. Poſtea Conſtantio Imperium Aphricæ & Italiæ recuſanti & Galerio relinquenti, Galerius Seuerum filium adoptiuum illis præfecit, & Maximinum Orienti. Demum audita Seueri morte, collegam ſibi adiunxit Licinium. *Euſeb. 8. cap. 15. & 16. Oroſ. lib. 7. cap. 25.*

4403

Diocletianus, qui in Oriente perſecutionẽ exercuerat, latrans vt canis, *Niceph. lib. 7. c. 20.*

Maximianus, qui in Occidente, reſti ſe interemit, vndecimæ perſecutionis auctores, quæ eſt à Nerone decima. Aurelius Victor vtrumque miſerè interiiſſe etiam fatetur.

Cœlus ſiue Coylus Aſclepiadoto cæſo Britanniam occupat, pace à Conſtantio obtenta. Conſtantius enim Helenam ipſius filiam vxorem habebat, ex qua Conſtantinum magnum genuerat.

Sapor ſecũdus huius nominis Chriſti 310. in vtero matris coronatus eſt, & annis 70. regnauit. Cum Conſtantino Magno, Conſtantio & Iuliano Impp. Cõtinua bella geſſit. Sibi reddita Niſibi & Meſopotamiæ parte ad turpe fœdus adegit Iouianum imperij, quàm gloriæ cupidiorem.

h SCRIPSIT epiſtolam de Sacramento confirmationis. *To. 1. Conc.*

Primus conſtituit, vt nulla ratione in prima vel quinta feria Quadrageſimæ ſiue Sexageſimæ quis ieiunare preſumeret. *Carol. Magn. in fragmentis veteris Eccleſ. &c. Ieiunium, de Conſ. diſt. 3.* id eſt, de die Dominico ſiue Solis, & Iouis, quod ij dies ieiuniis eſſent ſacrati apud Paganos. *Damaſ. in Pontif.* Ferias eſuriales appellat Plautus & Græci νήστιμας ἡμέρας.

Donatus à quo Donatiſtæ ſiue Donatiani, Numida (Nam alius fuit Carthaginenſis 2. Epiſcopus, Donatiſtarum ſuum virus ex ſchiſmate in hæreſim paulò pòſt verſum dilatat, quod ſub ann. 305. cœperat excitare, occaſione edicti Diocletiani de comburendis libris Chriſtianorum. *Auguſt. lib. 3. contra Creſc. cap. 27. & lib. 7. de Baptiſ. c. 7.*

Theophilus Gotthorum vlteriora Iſtri tenentium primus Epiſcopus, qui Concilio Niceno interfuit. *Soc. lib. 5. c. 38.*

Vnde liquet falſum eſſe, quod aiunt Gotthos vſque ad Valentis tempora Chriſtum penitus ignoraſſe.

HVMANA.

Indictiones, quæ 15. annorum ſpatio definiuntur, & ſunt temporũ indicationes & notę, incipiunt anno Dom.

313. Constantino II. & Licinio II. Coss. *Onuphrius libr. 2. Fastorum.*

Sunt autem institutæ, ne tributorum soluendorum memoria laberetur. *Sacrobos. in computo.* Nam indictio certi tributi genus. *Pedianus in 4. Verrinam & libr. 7. Codicis.*

Finis persecutionis anno 312. Tum enim Constantinus Magnus ex Galliis Romam profectus. Maxentio tyranno extincto Christianum se aperte professus est. Neque vlterius persecutionem (vniuersam) fore credimus, nisi eam, quam sub fine iam sæculi Antichristus exercebit. *Sulpit. discipulus D. Martini lib. 2. hist.*

313 Galliam, Hispaniam, & Britanniam à patre Constantio acceptas retinens, Italiam & Africam Maxentio ademit, & Constantiam Sororē Licinio in matrimonium tradidit Mediolani.

Sic Licinius primum Constantini gratia Christianis pepercit, & communibus armis Maximinum sæuientem deleuit, sibique Orientem vendicauit.

Inde subortis simultatibus a Constantino Illyrico spoliatur, prælio ad Cibalas in Pannonia superatus.

Inde 319, vt Constantinum exacerbaret Christianos cogere ad sacrificiā cœpit. Itaque 323. & 324, bello à Constantino in Thracia & Bithynia victus imperio primum, deinde vita exuitur. *Ex Eusebio, Zosimo & aliis.*

Maximinus a Licinio superatus, Tharsi viscerum morbo obiit. *Euseb. lib. 9. hist.*

Sextus Auienus Ruffus Poëta, qui vertit Arati Phœnomena, & Dionysium de situ orbis. *Vasæus in Chron. Hispan.*

1 FESTVM ad vincula Christi rogatu Constantini instituit. *Polyd. lib. 6. de Inuent. c. 8.*

Primus altare lapideum Chrismate delibutum (vt Iacob Gen 35. erexit, ac vt deinceps super lapideo celebraretur, instituit. Antea enim ligneum vsurpabatur, vt tempore persecutionum faciliùs transferri posset.

Antiquum autem & primum altare D. Petri ligneum in Lateranensi Ecclesia recondidit, in quo venerationis causa, solus summus pontifex celebrat.

Immobilem credo Ecclesiæ sedem fore illic deinceps prophetans, quicunque tandem casus exorirentur. Eodē enim spiritu Salomon post quadringentos annos Tabernaculum, arcam, propitiatorium, Cherubos, Altaria, mensas, Candelabrum, & alia Mosaica fixit, ac ex motoriis & portatilibus ratione temporis stataria & immobilia fecit, lignea & leuioris materiæ in lapidea solidaque conuertens.

Ritum dedicandi & consecrandi templa illustrauit.

Constantinum baptizauit. *Cedrenus. Zonaras initio to. 3. Niceph. li. 7. c. 35. & ante eos Theophanes Graptus in sacra histor.* Alioqui Constantinus minimè potuisset sacris quotidianis interesse, a quibus nondum initiati baptismo excludebantur, cum tamen ea etiam in castris peragi quotidie sibi præsenti curaret, aram & templum motorium circū ferens. *Euseb. de vita Const.*

Eusebius tamen lib. 4 de vita eius, ita obscure de quodam eius Lauacro (Nam baptismum non appellat, & an intelligat iure dubites) loquitur, vt de eo planè incertus fuisse videatur.

Huic & eius successoribus Constantinus Imp. qui se

Anni christi		Anni mundi
	CONCILIVM Neocæsariensis Episc. 17. cōfirmatum in Trullo, Isid. tom. 1. Concil.	
	Indictiones Constantinianæ, quæ pertinent ad Iustiniani tempora. Illis enim sunt imperata.	
315	34 1 Sanctus SYLVESTER I. Romanus, an. 23. mens. 10. dies 11.	4403
338	Vacat sedes dies 15.	4426

Anni Christi

Anni mundo

iam Christianum professus antè triennium fuerat Miltiade pont. dono dedit Romam & omnia imperatoria indumenta ac ornamenta, veluti sceptrum & Diadema vt manifestè probat. Eugubinus duobus libris, & testatur

315 — 4403

Photius patriarcha Græcus, itémque Theodorus Balsamon, tit.8. Nomocanonis Photij ca.1. Respuit tamen diadema aureum sibi à Consta. oblatum. *Sabell.*

Ego semper negaui hanc consequentiam. Aliqua sunt ficta & addita ad donationem Constantini, ergo omnia sunt ficta. Nam certum est Constantinum multa donasse Romanæ Ecclesiæ, alia & multo plura aliunde accessisse, siue largitionibus principum & diuitum, siue testamentis piorum, siue acquisitione Pontificum. permutatione &c. & quod pluris facio, diuina prouidentia & disdensatione, vt alicubi visibilis Ecclesiæ Monarchia aduersus tyrannorum, hæreticorum & inferni potestatem figeretur, iuxta Prophetarum oracula &c.

Quare hæretici eam prorsus labefactare conantibus vnum id respondeo, quod Iephte, *Iudicum vndecimo*, Regi Ammonitarum sibi reddi terram Galaad postulanti. *Quod Dominus Deus noster victor obtinuit, in nostram cedet possessionem. Nisi fortasse docere potes, quod quisquam de ea iurgatus sit per 300 annos* (hic per mille & amplius) *Quare tanto tempore nihil super hac repetitione tentasti.* Quibus hæc addo. In fundis præscriptio aliquot annorum sufficit. Deinde arma, legitima successio, populi consensus sat dant iuris Regi Francorum, vt Francia iustè potiatur, & consensus Italiæ, atque adeò Ecclesiæ, totiusque orbis, ad idem ius dandum Pontifici non valebit? Præterea hinc apparet non sine Dei numine Cõstantinum imperij terreni sedem Constantinopolim transtulisse, vt regnum Ecclesiæ à Daniele prædictum Romæ haberet sedem, quod mox Occidentis Cæsares, Constans & cæteri, qui per aliquot sæcula sunt consecuti, Roma semper cesserint, & imperij Occidentalis sedem alibi locarint, vt Mediolani, vt Rauẽnæ &c. Quod denique Constantius Heraclij nepos, Michaël & aliquot alij eam voluerint Romam rursum quidem inferre, sed non potuerint. Nempe, quoniam Romanus Pontif. nec armis nec vllo alio studio, ipsorum conatibus occurrebat, Deus suæ Ecclesię agebat causam, cuius interest principem aliquem ministrum esse, qui Tyrannos, Hæreticos, Schismaticos &c. diuina authoritate coërceat, terreat, fulminet, in ordinem redigat.

Zosimus ista quidem dolet, sed interim significat, quod Caluinistæ inficiantur. *Constantinus (inquit) cessit Roma, & Constantinopolim à se maiestatem Imperij transtulit, quod se Romanis sciret inuisum ob mutatam religionem.* Cessit. Cui? Non Senatui, non populo, nam nemo id scripsit. Sed nec senatus populus-ve de eo vnquam mouit litem. Pontifici igitur, qui vt suam ab eo tempore possidet, seruat, de ea antiquas habet tabulas, testimonia & census.

S. Damasus, qui Constantinum vidit, de ea scripsit, vt vel Centuriatores affirmant, cent.4.c.7.

Calcondylas Græcus auctor lib. 1. de gestis Turcarum apertè agnoscit his verbis Romani cum nacti essent imperium in orbe longè latissimum, commiserunt Romam

338 — 4426

Pontifici maximo, (*audi*) ipsi verò transierunt in Thraciam, Byzantiũ, quæ nunc Constantinopolis est, Thraciæ

Patriarchis

Alexandriæ Achille, Alexandro an. 7. Athanasio, an. 46.

Antiochiæ vitali Appollinarista. Philogonio an. 5. Paulino an. 1. Eustachio. an. 7. Iuliano Ariano mens. 1. Euphronio Cæsariensi Arian. an. 1. Placido Arian. an. 3.

Hierosolymis Macario, deinde Maximo tertio, an. 16.

Constantinopoli Alexandro primo Patriarcha an. 23.

Anni Christi 315

metropolim constituentes.

Eo etiam pertinet edictum Donationis Constantini à B. Isidoro editum, e cuius donationis actis pars citatur in Synodo Nicena 2. generali de imaginibus SS. Petri & Pauli Constantino à Syluestro ostensis & de eius baptismo.

Item ea quæ (ex iisdem haud dubiè actis) tradũt. Greg. Turonensis lib.2. hist. Beda in Chronicis, Adrianus Papa ad Constantinum & Iren. Niceph.lib.7.cap.33. & 35.& libr 8.cap.3. & 54. de curata lepra Constantini & eius baptismo. Item Theophanes Niceæ Episcopus, Georgius Cedrenus Zonoras tom. 3. & Theodorus Balsamon.

Ammianus Marcellinus Ethnicus tale aliquid innuit, dum de opibus & potentia Rom. Pontificis conqueritur & dolet,lib.27.

Iustinianus Imp. centum post annis illam Donationẽ confirmauit,deinde Theodoricus siue Arithbertus Longobardorum rex, Pipinus, Carolus Magnus, Ludouicus Pius, Ottho denique Magnus in publico Rauennatensi concilio,vt etiam Centuriatores totidem verbis referunt Cent.10.cap.10.pag.538.in Leone 8. & Iohanne success.ex authentica fortasse Iustiniani. Vt Eccl. Rom. cent. ann. gaud.præscript.&c. Radulphus item Haspurgius contra eos,qui istud iactitant commentum esse Nicolai & Clementis Pontificum.

Hinc c.Ego Ludouicus,dist.63.in Decretis Gratiani vbi non donat primus Romam Pontifici, vt nonnulli calumniantur, sed sicut(ait) à prædecessoribus vestris vsque nunc in vestra potestate & ditione tenuistis & disposuistis.

D. Gregorius sub ann.600.in epistolis patrimonium Ecclesiæ amplissimum & per occidentem latè patens, quo ipse frueretur, demonstrat, vt infra suo dicam loco. Quo tempore D.Isidorus in historia sua,vt Nauclerus citat generatione 12.Chronic. *Constantinus*,inquit,*vrbe cessit Pontifici,ornamentisque imperialibus, diademate videlicet, & albo equo,quo vectabatur.*

Planè vt Photius constant. Romanæ sedis alioqui æmulus,qui in Nomocanone nuper à quodam Henrico Hæretico verso & typis Oporini publicato,sub an.860. integrum eius exemplar ab interitu vindicauit.

Nicephorus lib.7.cap.49.*Lateranense Palatium Christo sacrauit & dedit.*(quod antea attigerat D. Hieronymus to. 1.Epist. ad Oceanum & vsque hodie experientia probat, dum ea est præcipua Ro.Pontificis sedes) Et cap. 46. *Ex ærario suo dotauit omnes orbis Ecclesias & Episcopatus pro ratione & dignitate cuiusque.* Multo igitur magis Romanam, quam Egubinam &c.Consule & lib. 8. sub finem cap. 3. & 4.lib.10.ca.5.

Hinc lib.1. Iuris Orientalis in constitutionibus Leonis Iconomachi est caput περὶ πατριμονίων τῶν ἐν ῥώμῃ ναῶν, quorum pecuniam Leo odio Romanæ Ecclesiæ in ærarium publicum conferri iussit. τὰ λεγόμενα (inquit) τῶν ἐν ῥώμῃ ναῶν τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ κορυφαίων ἐκπαλαι τελούμενα τάλαντα τελούμενα τῷ δημοσίῳ λόγῳ τελεῖσθαι προσέταξεν. Patrimonia quæ dicuntur Romæ templorum SS. Apostolorum & præsulum,talenta tria semis quæ iam olim pendebantur,publico ærario pendi iussit.

Per Apostolos Põtifices Apostolorum successores, per Coryphæos Cardinales videntur significari.

338

Anni mundi 4403

Principibus.

Constantino magno Occid. & Licinio Orient.
Postea solo, Constantino Imp. quadragesimo sexto.

Sapore Persarũ rege nono.

Azgbeba Æthiopiæ,deinde Samra an.3.Aiba an.16.

Degemberto, Clodio II. & Clodomero Francor. Duc.

4426

Anni Christi.

315

S. *PRIMVM Vniuersale Concilium Nicenum pro diuinitate Christi contra Arrium siue iam mortuum, vt vult Epipha.har.68.& 69. & colligitur ex epist. Synodica lib. 5. Socrat.cap.9.siue auditum & præsentem, vt aiunt Socrat.lib.1.c.14. Theod. hist.trip.li.2.c.5. Ruffinus. Hieronym. contra Lucifer. & alij, nam quod duo essent Arrij huius hæresis autores vt ex Sulp. l.2. & veteribus liquet facile fuit falli.legatis Rom. Pontif.Vincentio, Victore seu Vito siue Vitali presbiteris. Euseb.3. de vita Constant Soc. Hist.trip.lib.2.cap.1. Niceph.8.ca.14. Episc.318. Epiph.hæres.69.& lib. Ancorat.Ruffin.1.cap.1.Niceph.15.cap.2. Theodor.1.cap.7.Iustin.leg.4.de sum. Trin. & ferè alij. siue Episc.320. Sozom. 1. c.17. Eus.lib.3. de vita Const. ait plures fuisse 250.quod repetit Socr. 1.c.8.In literis Imperatoris apud Socr. 1.cap. 9. leguntur affuisse plures 300. idem Niceph.8.c.14. hist.trip.2. ca.1. In scriptis. Eustachij Anthiocheni apud Theod.1. c.8. perhibentur. 270. & apud Niceph.8. cap.21. fere 270. Nam certum numerum in tanta multitudine reperiri non potuisse fatentur. Illis autem exhibitus est quotidie commeatus & victus ab ipso Imp. honesta & liberali mensura, Euseb. lib. 3. de vit.Const.*

338

Anni mundi.

suo in Pannonia circ.ann. 1110. ex Priuilegij formula quædam citat. Gratianus, circa 1150.dist.46. c. Constantinus, & 12.q 1.cap.Futuram. Bartol.Picernus & plerique alij vel totam vel partes proferunt.

4403 Hugo Floriacensis lib.5.Antiquit.c.4.Vincentius Bellouacensis historiæ suæ lib.13.c.54.55.56.vocans illud Epistolam Constantini ad omnes Episcopos.

Suffragantur Hebræi, seorsum R. Abraham Leuita in Zikron Dibré Rom: הוא יצא מרומי ונתנה לזבחי אדומים עד היום והובנה מדינת קסטינה נבל·

Ipse exiit Roma & dedit eam sacrificiis Idumeorum (sic Christianos appellant) ad hunc diem, ædificata Constantinopoli. Abben Ezra in 11.Danielis, ad illud. *& super vllum Deũ non intelliget.* הטעם שכיבד מקום רומא שהיא כנו תאותו לעון הנקרא אבו. Sensus (inquit) est, decorauit locum Romæ, quæ erat sedes eius & reliquit cum iniquitati, (sic impiè de sanctis Apostolis loquuntur) quæ vocatur Petrus.

Nec obstat, quòd per aliquot annos ea plenè non sunt potiti Pontifices. Nam iniuria Principum iusto rerum dominio & iuri neutiquam detrahit. Christo solium Dauid debebatur, eius tamen possessionem non adiit statim, &c.

Constantinus Imp. fit Christianus visione igneæ crucis, cuius signum primus in militaria vexilla transformat & nummos eo obsignari iussit, quod deinceps à Christianis obseruatum fuit. *Euseb.9.cap.9. Sozo.1. cap.3.* Diem dominicam & alios dies festos Ecclesiæ ex constitutione veteris Ecclesiæ à iudiciis & laboribus sanctos ipsis etiam paganis esse iussit. *Euseb.lib.4. Const.cap* 18. & 23. *L. omnes iudices, C. de fer. Histor. trip.1. cap.9.* Templa idolorum claudi mandauit. *L.1.de paga.Cod.* Tradit Hieronymus senem eum, idque ab Arrianis fuisse baptizatum, sed deceptus est vicinia nominis, & falso rumore: sibi enim in terræ angulo posito (vt loquitur) multa ignota esse potuisse fatetur lib. de Vir.illustribus. Itaque quod de Constantio filio dicebatur id traduxit ad patrem; ille enim in extrema ætate fuit rebaptizatus, & vt ait Damascenus ab Eusebi. Nicomediensi Arriano.

Edicta, ad omnes gentes imperij mittit, vt repudiatis idolis Christianam religionem amplecterentur. *Theo. lib.1.cap.16.* Imperatorum maximus, Gregis nostri Zorobabel. Illius enim instar vniuersam piorum captiuitatem reduxit ab exilio, & diuina tépla humi disiecta, in altum erexit. *Theod. in religiosa historia* implens illud Apocal. 12. *Nunc facta est salus, &c.* Contrà Senatus & popul. Rom. voluntatem ab vltimis Britanniæ oris in Italiam venit. Romanos Impp. Maxentium, Maximinum Iuniorem & Licinium armis fregit pietate munitus, religiones ac instituta maiorum aboleuit. Christi nomen colendum proposuit, imperij sedem Byzantium deportauit, pauco tempore Remp. totam mutauit. In rebus gerendis mirè felix, haud dubiè, quòd fidei esset studiosus, bonas artes coluit, &c.

Priscum filium, quòd rem cum Fausta nouerca habere diceretur, interfecit. Faustam autem balneo supra modum accenso suffocauit. Antè ne conuersionem, an post illa fecerit sciri negat *Suidas in Crescente.* Creberrimis 4426 legibus omnibus interdicebat, ne idolis sacrificarent, ne vaticinia sciscitarentur, ne simulachra erigerent, ne sacrificia occulta facerent, ne ciuitates singularium certa-

Anni christi. | *Anni mundi.*

minum cædibus polluerent, ne Ægyptij fluuium per viros effæminatos colerent, ideóque vniuersum Androgynorum genus, tanquam adulterum, è vita tollerent. *Euseb. lib. 4. de vita Const.*

Prouinciarum præsidibus legem dabat, vt Dominicum diem obseruarent, & martyrum dies honorarent. *Ibid.* 315 — 4405

Templa vbique terrarum ædificauit, primum quidem manibus suis Romæ in Lateranensi palatio describendo conformauit. Quod sanè palatium ipse quoque ingentibus impensis magnificè ædificauit & Christo sacrauit. *Niceph. lib. 7. cap. 49.* Notate Luterani canes & illum Græci locum perlegite, qui perspicuè Romanæ ecclesiæ (cuius vetus sedes est Lateranense templum atque palatium) dotatorem indicat, ne putetis, quæ feruntur de Constantini donatione, penitus fuisse a Latinis conficta, de qua Paulò ante.

Quatuor concilia prouincialia. Isid. tom. 1. Concil.

Ex publicis tributis, per singulas ciuitates vectigal certum deduxit, ac cuiusque loci Ecclesiis & clericis deputauit, eámque munificentiam firmam ac perpetuam haberi lege statuit. *Sozo. lib. 1. cap. 8. & lib. 4. cap. 5.* & donationem validam in perpetuum esse sanciuit. *Trip. lib. 1. cap. 9.* Obsecro, lector, an in ea lege prætermisisse tibi videtur Romanam Ecclesiam, cui secundum Deum, suam omnem salutem & beatitudinem (fuit enim à Syluestro conuersus) debebat?

Romanum Episc. 278. seu 275.

Prouocationes à ciuilibus iudiciis ad Episcopos concessit, sed & potiores eorum, quàm aliorum iudicum sententias esse voluit. *Sozo. lib. 1. cap. 9.* Iudicium & iurisdictionem in clericos eisdem mandauit. *Nicephor. lib. 7. cap. 46.*

Romanum aliud Episc. 75.

Vbique locorum sacerdotibus immunitatem concessit. *Sozo. lib. 1. cap. 19.* quam legem confirmant Constantius & Constans. *lib. 3. cap. 17.* Iouinianus & reliqui. *Theod. lib. 4. cap. 4. & 11. Sozo lib. 5. cap. 5.* Literis fauit, institutis multis scholis & bibliothecis, & earum professores multis priuilegiis, immunitatibus, stipendiis, & honorariis donauit. *L. Medicos, Cod. de professoribus & Medicis.*

Iudæos templum suum Hierosolymis restaurare nitentes grauiter mulctauit *Chrysost. orat. 2. in Iudaos.*

Hospitia pauperum, puerorum, senum, ægrorum, infirmorum, rogatu Episcoporum per totum imperium primus constituit, de ea relatis legibus & edictis. Atque hinc deinceps Xenodochia, Ptochodochia, &c. *In cod. Theodos. & Iustin. lib. 1. & 2. de mendicantib.*

Elibertinum prope Granatam in Hispania Episc. 19. seu Illibertanum ad radices montis Pyrenei, cui interfuisse Helenam matrē Const. cum Constante nepote ait Ioha. Gerundensis.

Hæreditates confessorum, exulum & martyrum, qui in fidei confessione obierant, modo nullus superesset sanguinis propinquitate coniunctus, ab Ecclesiis adiri iussit. *Euseb. lib. 2. Constant. cap. 21. 36.* Hinc magnæ opes Ecclesiis partæ.

Quamuis tantus esset, non tamen canum, Paganorúmque linguas effugere potuit, (vt Zosimi, &c.) a quibus sic memoriæ proditum est. Decem primis annis præstantissimus, 12. sequentibus latro, 10. nouissimis pupillus ob immodicas largitiones. (Ecclesiis certè & Christianis factas) *Egnat.*

In hoc Hispania in quinque prouincias distribuuntur, & singulis prouinciis assignantur Episcopi Metropolitani.

Pacauit orbem Romanum, sibi Scythas subiiciens, Indos & Persas amicos faciés. Cum Persis dimicans secum habebat sacerdotes & tabernaculum, speciem gerens Ecclesia. Vnde Missæ castrenses, ex quo tempore Romanorum cohortes, Numeri nuncupatæ, singulæ fecerunt sibi templum mototinum, illícque sacerdotes & diaconos habuerunt. *L. omnes iudices. C. de ferus. Trip. lib. 1. cap. 9.* 338 — 4426

Athanasius

Anni christi.

315

Gangrense 1. in Paphlagonia in Trullo confirmatum, contra Eustathium Sebastiensem Episcopum & eius sectatores, Aerium & alios. Eodem ferè anno quo Nicenum. 1. Tom. Conc. de traditionibus & ceremoniis Ecclesiæ, vt ieiuniis statis, orationibus pro mortuis, locis & Basilicis martyrum, eorum reliquiis & memoriis.

322

Arelatense 1. & 2. in Galliis, vbi causa Cæciliani est iudicata. contra Donatistas. Aug. epist. 162. ad Primum conuenisse 600. Episco. tradit Ado, quinque aut sex annis ante Nicenum Secundum continet plures canones Nicenos, præter illos 20, qui extant.

Quidam addunt Aurelianense 1. præside Episcopo Martino, quod fortasse est illud, quod ex Episcopis omnium mundi partium sub S. Martino celebratum fuisse ait Arelatense 2. cap. 18.

338

Anni mundi.

Athanasius Alexandrinus, qui mense 5 post concilium Nicenum Episcopus ordinatur. Arnobius presbyter præceptor Lactantij, Iuuencus poëta Hispanus, *Ruff. 1. cap. 19. & 20. Hieron. in Chron.*

4405

Eustathius Episcopus Antiochenus post res Concilio Niceno constitutas scriptum edit in quo *consubstantialem* Patri filium defendebat. Cui Arrian. responderunt, & concilio Antiochiæ habito eum & Athanasium Catholicorum principes fictis criminibus traducũt, hunc etiam obiecto adulterio Ecclesia depellunt.

Athanasium verò Constantinus aduersus falsa eorum crimina defendit. Quem tamen tandem (an. 340.) relegauit in Galliam Treuiros, vt pacem Alexandrinæ Ecclesiæ daret, sed moriens paulò pòst eum restitui iussit.

Lactantius Firmianus Crispi Cęsaris magister, adeò in hac vita pauper, vt plerúmque etiam necessariis indiguerit. *Euseb. Chron.* Nazarius Rhetor, cuius filia Eunomia virgo Christiana, in eloquentia patrem æquat.

Festum exaltationis crucis Hierosolymis cœpit *Niceph. 8. cap. 29.* id est, Festum inuẽtionis crucis. Nam quod *lib. 1. Conc. in epist.* Eusebij, tribuit eius institutionem Eusebio Papæ constare non potest.

Ab Imperio Constantini Hierosolyma à Christianis ornari ædificiis cœpta. *Zosimus lib. 5.*

Helena Imp. mater à Syluestro Rom. cõuersa. *Niceph. lib. 7. c. 14.* Niceno iam Conc. celebrato lignum crucis à se Hierosolymis cum multis miraculis inuentum thecis argenteis exornat. an. 326. (Onuphrio 323) *Euseb. de vita Const. Ruffin. lib. 1. cap. 7. & 8. Tripar. 2. c. 18. Ambr. de obitu Theod. Eutrop. lib. 2. Paulinus epist. 2. Sulp. lib. 2. Socr. 1. c. 17. Euseb. in Chron. Theod. 1. c. 18. Sozom. 2. cap. 1. Vt D. Hieron. & cæteros prætercam, qui omnes singularis impudentiæ arguunt Magdeburgenses, Cent. 4. cap. 13. hanc inuentionem inficiari ausos.* Macarius Hierosol. erat Episcopus.

Eusebius, ob arctam necessitudinem cum Pamphilo, cognomento Pamphili, Cæsariẽsis Episcopus, annos 325. complexus, à Christo ad Constantinum Magnum historiam Ecclesiasticam cõscripsit ex Philone, Iosepho, Clemente Alexandrino, Egesippo, Hyppolyto, Papia & aliis, *Niceph. 1. cap. 1.*

Arrianismum ante Synodum redolebat. *Theod. libro primo, capite sexto, Hieronym. in Apolog.* Et fortasse pòst. Nam in multis locis parùm orthodoxè sentit. Vt De monsth. libro quarto capite secundo. Filium vocat Patris δημιούργημα, item ὑπουργόν, atque à Patre suffectum fuisse, vt per eum tanquam per organum quoddam omnia digererentur. *lib. 5. cap. 1.* secundam caussam vocat Filium. *& cap. 6.* secundum Dominum, vbi eum etiam inferiorem Patre esse probare nititur. *& cap. 4.* secundas honoris partes consecutum esse, vbi & vnum solum verum Deum, qui ita appelletur, esse Patrem, secundum autem, hoc est, Filium, participatione duntaxat veri societatem consecutum esse. *Et mox.* Eum post Patrem tanquam Deum honorandum esse, propter inhabitantem in ipso Deum. *Et paulo post*, Eum solum propriè Deum dici posse, qui Deitatem à nemine acceperit, & Filium propter patrem θεοποιεῖσθαι, Deum effici.

4426

Ca. 8. Patrem Filij esse Deum ac dominum *cap. 11.* Præstantiorem quidem esse omni angelica natura, at minorem prima causa. *cap. 17.* Dei nomen soli ingenitæ naturæ conuenire.

In præf.lib.6. vt & lib.5.cap.5. filium esse patris ὑπουργὸν & ὑπηρέτην μετὰ τὸν πατέρα ὄντα *& lib. 5. cap. 3.* Patrem dominum esse Filij & Filium dominum Spiritus sancti quem locum proinde Latinus interpres noluit vertere.

Chronicum ab vrbe cond. vsque ad annum Christi 300.condidit,cui Hieronymus adiecit annos 50.Prosper Aquitanicus 60.Palmerius florent.1040. Palmerius Pisanus 30. ita totum desinit an.1480.

Nicenum concilium cœpit 14. Syluest. *Eus. in Chron. Plati.in Syluestr.Regino,& pler que alij.* Quidam volunt sub Iulio. *Sozom.1.cap.18. Histor.Trip.2.cap.1. Niceph.8.cap.14. Platina in Agathone. Beda in Chron.* Durat 3. an. & paulò plus. *Niceph. 8. cap. 16.* Eius initium variè à scriptoribus traditur.Nam eum annum alij dicunt esse Christi 322,alij *vt Euseb. in Chron.* 324, alij 325, alij 236, alij 327, alij 328. quidam 330. quidam, vt plerique Græci, 333. quidam 338. *vt Volater. & Beda.* Alij Consulatum Paulini & Iuliani.qui fuit an.Christi 325. id est, 17.siue (vt alij volunt) 18.Constantin. Magn. *Socrat. 1. cap.13. Nicephor.8. cap.16.* quorum ille ad 20.diem Maij, hic ad vndecimum, Onuphr. ad Aprilem.alij ad 19. Iunij conferunt. Tanta est annorum à Christo incertitudo, quòd veteres per annos, coss.& imperatorum numerarent,non Christi: qui mos, vt censent aliqui, tantùm ab anno eius circiter 600.inualuit.

Et Victor & Vincentius Romani presbyteri, quos nunc Cardinales appellamus,& Hosius Cordubensis loco Syluestri præsederunt, *ex præfat.Sardicensis concilij.*

Arrius Alexandriæ mulieres castitatem profitentes septingentas veneno suo infecit, quæ vna cum illo vrbe expulsæ sunt. *Epiph.hæres.69.*

Cœpit suum virus,an.319.

Istius libros præcepit Constantinus cremari, & eum, qui eos celare deprehensus fuisset,capitali supplicio afficit. *Socrat.lib.1.cap.9.*

Arrium cum suis assectis in exilium misit. *Ruff. lib.1.c.5.*

Quos, subdola ipsorum confessione deceptus, postea ab exilio reuocauit, *Socra. lib. 1.cap.27.25. & 18.*

Niceni patres, cum toti essent in refellendis Arrianis, Donatistas missos fecerunt, nisi quod reprobarunt Carthaginensis concilij & Cypriani decretum de rebaptizandis hæreticis, quo isti nitebantur, *Aug. lib.2. de bapt. cap.9.*

Romanæ Ecclesiæ supra reliquas eminentiam & inspectionem, quam antea consuetudine & iure Apostolico acquisierat,confirmarunt,6.*can.apud Ruff.lib.1.cap.6. vt & fatentur Centuriatores cent.4.cap 7.pag.550.*

Quinque mensibus post concilium Nic.moritur Alexander Alexandrinus patriarcha, Arrij mastix, cui Athanasius ille magnus succedit, Antonio Magno Monachorum in Africa patre confirmante, atque aduersarios eius omnes oppugnante, vna cùm Marco, Iulio & Liberio Rom.pontif.

Lactantius senex in Gallia docet,vbi & Magister Crispo Constantini filio præficitur. *Hierony.*

317.primus Patriarcha Constantinopolitanus Alexander ann. 23. Ante hunc quidem ab Andrea Apostolo 23. recenset Nicephorus Constant. in Chronologia Tripartita, at illi Patriarchæ titulum non sunt consecuti, sed Byzantinorum Episcoporum duntaxat, ab agro fortasse Byzantino, potius quàm vrbe, quæ in ruderibus iacebat.

Anni Christi. 315 — *Anni mundi.* 4403

334 — *Cæsariense conciliabulum, in quo Athanasio manum mortuo Arsenio desecuisse, sacrum calicem confregisse, & stuprum commisisse Arriani obiecerunt, & absentem damnarunt, quod citatus non affuisset. Athan. in Apologia, Socrates & alij.*

335 — *Hierosolimitanum contra Marcellum Ancyræ Episc. ad Sabellij hæresim accedentem. Quod inde Constantinopolim aduocatum est à Constantino, vbi & Ecclesia spoliatur & loco eius, Basilius Ancyram mittitur.*

338 — 4426

Anni Christi.		Anni mundi.	HVMANA.
			Constantinus cum Licinio & Maximino imperauit annos circiter sex, solus 26. Nisi verum sit, quòd aliqui scribunt Licinium vsque ad 324 Christi ann. 14. Orientes imperium tenuisse. Nam si tunc eo deleto Orientem sibi adiunxit, cum mortem oppetierit an. 341. non nisi solus 18. annos imperare potuit.
			Ludos Olympicos & rationem numerandi per Olympiadas abrogauit. Indictiones inchoauit ab eo anno & die quo Maxentium prostrauerat, & pacem Ecclesiæ attulerat, à septimo scilicet imperij sui anno, Christi 316 & 8. Cal. Octob. *Onuph. in Fastis.*
338	35. ĸ M. MARCVS Romanus, an. 2.	4626	
341	mens. 8. dies 20.	4429	Licinium, cui vitam donarat, sub custodia Thessalonicæ viuentem, quòd Barbarorum multitudinem mercede conducere clam conatus esset, vt bellum restauraret, occidi iussit. *Niceph. lib. 7. c. 45.*
	Vacat sedes dies 20.		Eo deleto in Bithynia, & Oriente sibi adiuncto, ex Thracia in Asiam & Ægyptum transiit victor ad illas prouincias ordinandas, vbi cum tumultus graues cœptos an. 319. accepisset, ex Syluestri authoritate concilium Niceam indixit an. 324. sequenti verò, conuenientibus Episcopis 318. aperuit. Nam his vehicula & iumenta ad celeritatem itineris suppeditauit.
	Patriarchis.		
	Alexandriæ Athanasio.		
	Antiochiæ Placido Arriano.		Indè templum magnificentissimum in monte Caluariæ ad sepulturæ & resurrectionis loca ædificat.
	Hierosolymis Maximo. 3.		Sic mater Helena alterum in Bethlehem loco natiuitatis, alterum in monte Olíueti ad Ascensionis locum, ann. 326. Ac tum S. crucem inuenit. de quo suprà.
	Constantinopoli Alexandro deinde M. Paulo, an. 9.		Vandali à Gotthis in Romanum solum pulsi à Constantino Poloniam accipiunt, vbi commorantur vsque ad 14 Arcadij & Honorij.
			Clodomerus Francorum rex an. 316. cepit Turingiam, Galliam inuasit, Sueuis iugum Romani imperij excussit, cum superiores duces Franc. Zelandiam, Holandiam, Sycambriam & Traiectum incoluissent. Fides esto penes *Irenicum lib. 3. Exegeseos Germ. c. 76. Nam Constantinus potentissimos quosque domuit, nedum regulos.*
	Principibus.		
	Constantino Magno Imp. & Cæsarib. eius filiis.		ĸ HIC Papa Nicenum symbolum inseruit Missæ, in locum Symboli Apostolorum. *Plat.* primus constituit, vt Hostiensis episcopus pallio vteretur, & ab eo pontifex Rom. consecraretur. *Volater. August. in Breuiculo, cap. 1.* sed iam ab anno 267 hunc morem inualuisse docuimus.
	Sapore Persarum rege nono.		Eum Græci ferè omnes prætermittunt, cum tamen Trip. lib. 4. cap. 1. quæ sub eo acta sunt, narret.
	Aiba Æthiopiæ, deinde Stenden. an. 37.		Misit ad Athanasium & Episcopos Ægypti 70. Niceni Con. canones fideliter descriptos ex exemplaribus, quæ Syluester Romæ reliquerat, è quibus 20. duntaxat hodie extant. Arrianis igne in eos sæuientibus, nisi quòd in Arelatensi 2. eorum aliqui insunt.
	Clodomero Franc. Duce.		Paulus Constantinopolitanus eiectus à Constantino. *Niceph. in Chron.*
	CONCIL. Carthaginense. 2. Tom. 1. Concil.		Hyberni, siue Scoti prædicationibus S. Patricij (qui anno vitæ suæ 122. obiit) fidem Christi recipiunt. *Ruff. 1. cap. 11. Niceph. 8. cap. 34. Sigeb. in Chron. Sabell.* Iberi vltra Armenios ad Aquilonem per captiuam. *Ibid. Ruff. cap. 10. Socrat. lib. 1. cap. 20.*
342		4429	Indi interiores miro modo per Edisium & Frumentium iuuenes. *Ruff. 1. cap. 10. Socrat. 1. cap. 19.* Item Armenij. *Suid.*
			Vlteriores Galli, Itali & Britanni paulò post sub Con-

stantij imperium, qui propagationem ita curauit & iuuit, item ij, qui circa montem Pyreneum ad Oceanum vsque Occidentalem habitarunt. *Sozom.lib.1.cap.6.*

Currebant assiduè omnes nationes ad fidem Christi & baptizabantur, patria simulachra conquassantes, adductæ miraculis sacerdotum, qui sub Gallieno captiui facti erant *Diaco.lib.11.in Constantino.*

Arriani ad superius dogma adiecerunt alia, negando descensum Christi ad inferos. *Amb. in Rom.5.* Ridendo miracula edita per inuocationem sanctorum. *Idem serm.* 91. pronunciando in Christo non fuisse animam, sed corpus expers animæ, quod verbo Dei animaretur. *Athan. Dial.4.de Trinit. Aug.ad Quodvultdeum, cap.49. Cypr.lib.5. Thes.cap.6.*

Aetius Arrianus primus damnat orationes pro mortuis, & ieiunia certo tempore statuta. presbyterum æquat Episcopo, ac immutat antiquas Ecclesiæ ceremonias, *Augustin. lib.de hæres. cap.53. Epiphan. hæres.75. Socrat.lib.2. cap.35.*

Catholicos vocabat Antiquarios *Epiph.*

Donatus Grammaticus, quem cum parente vtroque martyrio sub Iuliano functum refert Gigas in temporum floreto, Marius Victorinus rhetor præceptores Hieronymi, Maximus Alexandrinus, & Methodorus Philosophi, Marcellus, D. Nicolaus Myrensis (errant enim qui putant eum vixisse sub Iustiniano nam interfuit concilio Niceno) Episcopi. *Hieronym. in Catalog. Niceph.8. cap.14.*

Arrij subita & horrenda morte, multi, qui ab eo decepti fuerant, conuertuntur. *Athanas.epist.ad Serap.*

HVMANA.

Tunc primum res Romana sub vno Augusto & tribus Cæsaribus esse cœpit. *Eutrop.lib.10.*

Circa an.340 R. Ioseph cæcus maximam partem Hagiographorum ex Hebræo in Chaldaicam linguam vertit.

I RELIQVIT epistolam ad Episcop. Orientales pro Athanasio. *Tom.1. Concil.* vnam ad Dionysium Corinthi Episcopum Eutychiani suppoluerunt, qua Eutichianorum & Appollinaristarum dogmata confirmaret, quam esse suppositiam docet Leontius Græcus libr. de sectis.

Cœmeteria fieri iussit.

Arrianos & Athanasium, de eorum dissidio cogniturus, Romam citauit, propter sedis authoritatem omnium cura ad se pertinente. *Sozom.lib.3.cap.*8. propter Romanæ Ecclesiæ prærogatiuam. *Socrat.lib.*2.cap.15. Nam Arriani Episcopi ann.341. Antiochiæ conuocati Athanasium Ecclesia depulerant quòd iniussu Episcoporum ad illam se recepisset.

Orientales obiurgauit, quòd se non præmonito iudicium de Marcello & Athanasio Episcopis fecissent. An ignari (inquit) estis hanc consuetudinem esse, vt primum nobis scribatur, vt hinc quod iustum est definiri possit. *Athanas. Apolog 2.*

An.342 Marcellus Ancyranus Romam profectus Iulij pont. literis Ecclesiam suam recuperauit.

344 Photinus Syrmiensis Marcelli discipulus hæresim ad Paulianam siue Samosateni accedentem indu-

Anni Christi.		*Anni mundi.*
	36	
341	I S. IVLIVS I. Romanus, ann. 15. mens.2. dies 6.	4429
356		4444
	Vacat sedes dies.2.	
	Patriarchis.	
	Alexandriæ Athanasio.	
	Antiochiæ Stephano Arriano, an.3. Leontio Arriano ann. 11.	
	Hierosolymis Maximo tertio deinde Heraclio mens. 1. Cyrillo an. 39.	
	Constantinopoli M. Paulo, deinde Eusebio Arriano an. 1. Macedonio Hæresiarcha, an. 8.	
356		4444

Anno Christi | Anno mundi

xit. Marcelli autem propius ad Sabellianam vergebat.

352 Vrfacius & Valens Pannoniæ Episcopi principes Arrianorum, cum post Synodum Sardicensem viderentur à communione secreti, coram positi veniam à Iulio pontifice popoſcerunt. *Sulpitius lib.2. Athan. in Apolog. & Socrates.* (341 | 4429)

Paulo Constantinopolitano clam ſub altari in Eusa ciuitate ſuffocato iuſſu Constantij, in eius ſedem transferuntur, Arriani, Euſebius videlicet Nicomedienſis, Macedonius, Eudoxius, Demophilus Euagrius in annos circiter 32. vſque ad Damaſi Pap. & Theodoſij Impp. tempora, donec à Gregorio Naſianzeno eiuſmodi erroribus & ſchiſmate fuit purgata & Catholicis reddita.

Contra Athanaſium Alexandriæ in Schiſmate ſederunt Arriani Euſebius an.1. Gregorius ann.1. Georgius an.20. Lucius an.19.

Contra Cyrillum Hieroſolymis ſederunt Arriani Heronnius an.3. Heraclius menſ. Hilarius an.14.

DECIMVM tertium bellum in Chriſtianos in Perſide per Saporem impulſoribus Magis & Iudæis. *Sozom. 2. cap. 8. Ammianus Marcellinus lib. 25.* Ibi numeroſiſſimæ erant Eccleſiæ. Nam Perſæ ab initio Chriſtiani fuerunt præſertim verè Diabenorum regio. *Sozom. lib.2.cap.12.*

Ibi Martyrium faciunt Creſiphon, Dauſus, Gabdiaba Epiſcopi, *cap. 13.* Vſtazades Eunuchus Saporis & Simeones primus Perſarum Epiſcopus.

Euſebius Emiſſenus Arrianorum ſignifer multa conſcribit. *Hieron. in Chron.*

Tunc vixit Ioan. Clymachus, Didymus, cuius adiutor D. Hieronymus Alexandriæ.

Aëtius Arrianam Anomæorum ſectam introducit, trecentis argumentis è philoſophiæ præſertim Ariſtotelica deductis, tantum myſterium nimis ſubtiliter & irreuerenter tractando, non modo veritatis lucem amiſit, ſed & in Atheiſmum incidit. Vnde Atheus cognominatus eſt. Eius ſectatores nunc Aëtiani, nunc Eunomiani dicti ſunt. *Suidas. Epiph. hæreſ. contra Anomæos.*

Impietas Arriana Conſtantij præſidiis fulta, exiliis, carceribus & variis tormentorum modis Catholicos perſequitur. *Athanaſ. &c.* per 40. continuos annos adeò in Chriſti Eccleſiam debacchata, vt cuiuis ſuperiorum perſecutionum vel temporis diuturnitate vel ſuppliciorum magnitudine comparari poſſit. *Onuph. in Plati.*

Georgius Cappadox Canones Nicenæ ſynodi combuſſit. *Athanaſ. epiſt. ad Orthod.*

Hoc iam aggreſſus erat ſub Marco Pontifice, vt ad Marcum ipſum, quem & Vniuerſalis Eccleſiæ Papam nominat, ſcribit priuata epiſtola Athanaſius. In Athanaſij locum ab Impp. Conſtantio & Arrianis ſubſtitutus eſt.

Sed cum tandem plebs petit, raptúmque diuerſis mulctandi generibus proterens diuaricatis cruribus conculcauit. &c. *Amm. Marcell. lib. 22.*

Paulinus Treuirorum in Gallia Metropolitanus, vir ſanctus imprimis & eruditus Athanaſij amicus.

Hylarius Pictauiorum. Epiſc. hymnum Angelorum ab Apoſtolis continuatum apud Clementem lib. 7. conſt. c. 47. in Latinum conuertit, & in Miſſam includit. Vnde & eum huius hymni auctorem faciunt. *Hug. Victorinus li. 2. de ſacra. parte 2. Caſſander in Liturgicis pag. 42.* (356 | 4444)

Principibus.

Conſtantino patre & filiis.

Conſtantino 2. in Gallijs, Hiſpaniis, Alpibus & Britannia.

Conſtantio Arriano ann. 24. cum Dalmatio patruo in Oriente.

Et Conſtãte an. 13 in Italia Græc. Illyrico & Aphrica Impp.

Anni christi | *Anni mundi*

Tribus libellis Constantinopoli publicè Constantio datis audientiam poposcit, vt de fide coram aduersariis disceptaret. Itaque quasi discordiæ seminarium & perturbatio Orientis, post quadriennium exilij redire ad Gallias iubetur absque exilij indulgentia. *Sulpitius libro secundo.* 341 4429

Sub an. 362. reuersus non solum Catholicam fidem Ariminensi concilio infirmatam & perturbatam restituit, sed Principes, etiam Arrianorum Episcopos Galliæ Ecclesiis deturbauit, vt Saturninum Arelatensem & Patronum petragorensem, cæteris venia data. *Ruf. & Sozom. lib. 5.*

Sardicense Con. rogatu Constantis, & permissu Constantij agitur an. 10. post mortem Constantini patris: Confirmatum est. in Trullo, vt Catholicum.

Damnatum tamen in Syrmiensi eo nomine, quod Athanasium absoluisset. *Sulp. lib 2.*

Nam astutè Arriani innoxium Athanasium in illo criminosis Marcello & Photino miscuerunt, ne putarentur perperam de Athanasio iudicasse, qui de Marcello & Photino vera sensissent. *Ibid.*

Quin & erat Arrianum. Nam in eo tres fidei formulas Episcopi protulerunt, in quibus diuersis verbis remota *Substantiæ* mentione filium Patri similem affirmarunt, nondum ausi dissimilitudinem asserere. Hi cum verbis ab Arrio dissentirent dissimilitudinem inducente, sed re consentirent, Semiarriani dicti sunt. *Epiph.*

Alexandrinum con. videtur esse illud, de quo Sulp. libro secundo Mox in Ægypto octaginta Episcopi congregati Athanasium iniustè condemnatum fuisse pronuntiant.

Hymni & carmina in laudem Dei & Diuorum composita ab Hilario & Ambrosio Episcopis per totius Occidentis Ecclesias cantari incipiunt. *Isid. de diuinis Officiis.*

HVMANA.

Constantinus cum superiores Impp. sacros libros plurimos exussissent impensis maximis bibliothecas instaurauit. *Socr. lib. 1. c. 9.*

Romanæ vrbis inhabitatores annuis muneribus testamento honorauit, filius vero imperij hæreditatem tribuit. *Euseb. lib. 4. vitæ.*

Eius filij paternis legibus astipulati sunt, & proprias adiecerunt, contra eos, qui sacrificare, vel idola colere, vel ethnicam superstitionem exercere præsumerent. *Sozom. lib. 3. cap. 17.*

Constantius aram Magnæ Deæ è curia Romana auferri iussit. *Amb. ep. 31.*

Sapor anno 10. imperij Constantij, Christi 350. Nisibin obsidet. *Hieron. in Chron.*

Constans Francos vicit. *Socrat. lib. 2. c. 13.*

Constantini fratris mortui partem obtinuit. Sic enim à patre diuisum imperium acceperant, vt auita sorte obtineret natu maximus, Orientis principatum alter, medium tertius. *Eusebius libro 4. de vita Const. Socr. libr. 1. c. 38.*

Constans Imperij sui decimo tertio à Magnentio Tyranno magno Catholicæ Ecclesiæ damno interfectus est, Christi 353. Nam eius morte Constantius audacior factus Arrianam impietatem prouehit, interim 70000. 356 4444

Sapore Persarum.

Sthenden Æthiopiæ pretioso an. 27.

Richimero Franc. Duce

homi-

Anni Christi | Anni mundi

hominum copias aduersus Magnentium educens cum ad Mursam in Pannonia vicit. Deinde Lugdunum fugientē sibi mortem consciscere compulit. *Zosimus.*

341 — 4429

m Hvnc immerito inter PP. adnumerari, quod cum Arrianis subscripsisset, censet Platina, post Hier. de Vir. Illustr. & Sozom lib. 4. cap. 11. & Marcel. comitem in Chron. At eum optimum & beatissimum prędicant Basil. epi. 74. Ambros. lib. 3. de Virgin. Epiph. hæres. 75. Quin & Athanas. *Apolog.* 2. Theodor. *lib.* 2. *cap.* 17. Socrat. *lib.* 4. *cap.* 11. eum liberant ab Arriana labe. Imo occidētem semper ab ea liberum fuisse narrat Theod. libr. 5. cap. 6.

Conc. *Romanum ep.* 116. *Isid.*

Hierosol. hist. Trip. 1. *cap.* 33. *Theod.* 1. *cap.* 30.

Quin & de eo falsum illum rumorem ab Arrianis profectum testantur Sozom. *lib.* 4. *cap.* 15. Theod. *lib.* 5. *cap.* 6. Niceph. *lib.* 9. *cap.* 57. *& lib.* 1. *cap.* 27.

Antiochenum confirmatum in Trullo. Episc. 90. *Isid.*

Post mortem Constantij sub Valente fuisse Catholicissimum constat è Socrat. *lib.* 4. *cap.* 11.

4433

Agrippinense Coloniense contra Euphrataan, qui negabat Christum Deū, Isid.

Authoritate, qua potiuntur æternæ vrbis Episcopi, damnari Athanasium (qui iam à Synodo Arrianorum damnatus erat) desiderio nitebatur ardenti (Constantius Impp.) quo non impetrato, Liberius ægrè populi metu, qui eius amore flagrabat, cum magna difficultate, noctis medio potuit exportari. *Amm. Marcell. lib.* 15.

Sardicense in Illyria, siue Dacia Mœsia, quo Nicenum cōfirmatur Episc. 300. *Sozom.* 3. *cap.* 11. *seu Episc.* 250. *Theod.* 2. *cap.* 7. *Trip. lib.* 4. *c.* 21. *In eo Athanasius & Marcellus ab Arrianis damnati absoluuntur, Photinus vt verè hæreticus condemnatur.*

345

Sed paulò pòst vrbi redditur ob seditiones Romanas. *Sulp. lib.* 2.

Nam sequenti anno cum Mediolano Romam venisset Constantius, Matronæ Romanæ à viris suis impulsæ rogarunt, vt sibi Liberium Pont. redderet. *Socrat. Sozom. Theod.*

Post Meletium Antiochiæ fuit schisma 30. annorum, in quo Arriani sederunt, Euzoius ann. 10. Dorotheus an. 10. &c.

Syrmiense in Pannonia contra Photinum. Niceph. 9. *c.* 31. *Socrat.* 1. *c.* 29. *Sozom.* 4. *c.* 6. *Imperatore Constantio cogente & præsente.*

Paulus & Ammon eremitæ. *Sozom.* 1. *cap.* 14.

Obiit S. Antonius eremita anno vitæ 105. Christi 358. *Sozom. primo cap.* 13. *Ruffinus* 1. *capite* 8. *Nauclerus & Beda.*

Alexandrinum. Athan. initio Apologia 2. *Socrat. lib.* 2. *c.* 26.

Hilarius Pictauiensis. Lucifer Calaritanus.

Proiectus Aruernorum Episc. in Aquitania Martyr, Constantij tempore.

Arriana hęresis scissa est in Eunomianos, Macedonianos, Eustathianos, Meletianos, *Basil. contra Eunom. Hist. trip.* 5. *cap.* 15. *Epiph. hæres.* 76. *&* 68.

Eunomius monachus discipulus & notarius Aëtij, inter alias hæreses negat Virginitatem maioris esse meriti quam coniugium: Relicto monachatu (*August. lib.* 3. *peccat. mer. cap.* 7.) seduxit virgines sacras, vt nuberent. Fidem sine operibus docuit sufficere, nec opera esse ad salutem necessaria. *Aug. lib. de hæres. cap.* 54. *in Osea.*

356 — 4444

37

368

m S. Liberivs Romanus dictus Leo. an. 12. mens. 3. dies 4.

Vacat sedes dies 6.

Templa martyrum non ingrediebatur, ne cogeretur Sanctos (vt dicebat) adorare. *Hieron. in Vigilant.*

4456

Nam eorum & Sanctorum reliquiarum honorem impugnauit.

Marcellus Ancyræ Episcopus hæreticus, docet regnum Christi finem habiturum, *Nicephor.* 11. *cap.* 48. *Bonfin.* 2. *dec.* 1.

Photinus eius discipulus nunc Sabellium, nunc Paulum Samozatenum olebat. *Epiphan.* in Syria & Cilicia Appollinarius vterque pater & filius. *Epiphan.* consuetas Ecclesiæ preces in cantiunculas à se conditas commutarunt.

Vnde

Anni Christi		Anni mundi
356		4444

Vnde & viri inter potandum & operandum, mulieres in textrinis illas psallebant. *Sozom.lib.6.cap.25.*

Versus ille, & Gloria Patri & filio &c.) à Flauiano Antiocheno, adiutore Chrysostomo compositus. *Niceph.* 18. *cap.51.& lib.9. cap.24.*) aliter à Catholicis Græcis in fine Psalmorum canebatur, aliter àb Arrianis. *Sozom.3. c.20. Theod.2.c.24.Niceph. 9.cap.24.* Postea consilio Hieronymi in Ecclesia Latina additur fini Psalmorum à Damaso. *Hieron.epist.ad Damas.* vt errent qui hoc tribuunt Gregorio.I.PP.

Chorus in duo diuisus Cæsare Constantino, quasi antea alternis minime caneretur. *Suidas in voce χορὸς.*

Nam Flauianus & Diodorus primi in duos choros Psallentium diuidentes, ex successione Dauidicam melodiam cantare docuerunt. *Theod.lib.2. hist.c.24.Trip.lib.5.c.32.*

DECIMVM quartum bellum seu persecutio Christianorum per Iulianum Imp. Apostatam. *Ruff. 1. cap. 36. Ammia. lib. 20. Eutrop.lib.*10. In eo cecidit Dorotheus Tyri Episcopus anno vitæ 107.

Iouinianus hæresim suam spargere incepit, *Sabell.lib.8. Sept.Enn.*

Potentinus, à quo hæresis Potentinorum, Tropici hæretici.

Conflagrauit Antiochena bibliotheca.

Post Concilium Mediolanense principes Catholicorum in exilium pulsi sunt Eusebius Vercellensis, Lucifer Calaritanus, Dionysius, Mediolanensis, Paulinus Treuirensis. Hilarius Pictauiensis, Hosius Cordubēsis, Rhodianus Gallicanus epist. tandémque Liberius Papa, quia damnatione Athanasij subscribere noluerunt. *Athanas. ad Solitarios. Apol. ad Constantium, & lib.de fuga sua. Ruffi. Sulp.Socrates.Sozom.*

Tum Italiam corrumpere conatus est Maxentius Dionysio Mediolanensi successor datus. Illyricum.i. Pannoniam Dalmatiam & Græciam Valens & Vrsacius. Gallias Saluonius Arelatensis Episc. Hispanias aliqui alij abutentes Hosij ætate, propter cuius infirmitatem (Erat enim centenario maior) à Catholicis defecisse spargebatur.

Eusebius Vercellensis cauea conclusus Scythopolim missus dicitur in eius vita, atque ibi ab Ariomanitis crudelissimè cruciatus. Vnde scripsit Epistolam ad Patrophylum, quæ extat, miserias narrans suas. Rediit pòst cum Hilario & Athanasio per indulgentiam noui principis id est, Iuliani Apostatæ, qui se initio Christianis æquissimum præbuit. *Hieron.*

Constantij vltimo omnes penè toto orbe Ecclesiæ sub pacis & regis nomine, Arrianorum consortio pollutæ erant. *Hieron.in Chron.*

HVMANA.

Iulianus à Libanio sophista & Maximo philosopho, qui postea, ob magiam interfectus est, corruptus in ethnicam impietatem labitur. Malignitatis argumenta Athenis in eo adhuc puero animaduertit Greg. Nazianzenus ceruicem rigidam, humeros iactatiles, oculos currentes, & inconstantes, pedésque furiosè respicientes. Fratrem suum Gallum & imperio & vita priuatum à Con-

Patriarchis.

Alexandriæ Athanasio.

Antiochia Leontio Arriano, Eudoxio Arrian.an.3.
Aniano mens. 4.
Meletio, an. 2.
Paulino, an. 27.

Hierosolymis Cyrillo.

Constantinopoli Macedonio Hæresiarcha, deinde Eudoxio Arriano, an.10.

Principibus.

Constantio Arriano quadragesimo septimo Orient.
Constante Catholico Occid.
Iuliano Apostata.an. 2.
& postea Iouiano seu Iouiniano Catholico m.8.Orient. & Occident.Impp.

Sapore Persarum rege 9.

BELLVM PERSICVM.

Sthenden Æthiopiæ pretioso.

368		4456

Anni Christi | Anni mundi

356 — *Theodomero Franc. duce.*

ſtantio vlſciſci velle ſimulans arma in Conſtantium cepit.

Hagiam exercuit inſpectis mulierum interioribus. *Eutrop. Nazian.* bello aggreditur Francos, eos videlicet, 4444 quos conſuetudo Salios appellauit, auſos olim in Romano ſolo apud Toxiandriam habitacula ſibi præfigere prælicenter. *Ammian. Marcell. lib.* 17.

Viennæ agens, vt omnes nullo impediente ad ſui fauorem alliceret, adhærere cultui Chriſtiano fingebat, à quo occulte iam pridem deſciuerat, arcanorum participibus, aruſpicinæ, auguriiſque intentus & cæteris, quæ Deorum ſemper fecere cultores. Et vt hæc interim celarentur, die, quem Chriſtiani Epiphaniam dictitant, progreſſus in eorum Eccleſiam, ſolenniter numine orato diſceſſit. *Amm. Marcell. Pagan. lib.* 21.

Conc. Mediolanenſe, præſente Cōſtantio, Epiſc. plus 300. propter Athanaſium Socrat. 2. cap. 36. Theod. 12. c. 15. Hiſt. Trip. 2. c. 36. Ruf. 1. c. 20. Hoc in concilio Arriani quoque fuere victores principibus Catholicorum in exilium pulſis.

Vbi abolitis, quæ verebatur, adeſſe ſibi liberum tempus faciendi, quæ vellet, aduertit, decretis aperiri templa, ariſque hoſtias admoueri & reparari Deorum cultum ſtatuit. Vtque diſpoſitorum roboraret effectum, diſſidētes Chriſtianorum antiſtites cum plebe diſciſſa in palatiū intromiſſos monebat, vt ciuilibus diſcordiis conſopitis, quiſque nullo vetante religioni ſuæ ſeruiret intrepidus. *Id. lib.* 22.

Pulchrum noſtris politicis exemplum, vt mixtis in eodem regno religionibus vel regnum perdant, vel ad alienam ſtirpem transferant. In Gallia Chriſtum negauit, & poſtea ſe pontificem nominauit, ad templa Paganorum veniens & cæteris idem præcipiens. *Hieron. in Epit. Nepot.*

Alexandrinum. Ruffin. 1. c. 28.

Quoſcunque audiebat eſſe Eccleſiæ hoſtes, vel apoſtatas, fouebat. Quare Donatiſtis Baſilicas reſtituit, quas Conſtantinus antea abſtulerat, Iudæis, &c. *Auguſt. lib. 2. contra Petil. cap. 92. Opt. lib.* 2. à quibus Donatiſtis fuerat appellatus & laudatus. *Idem epiſt.* 148. 166. *Epiſt. Opt. lib.* 2.

Iudæi à Iuliano Imp. perſuaſi templum Hieroſolymis reſtaurare nituntur, ſed igne & prodigiis inhibentur. *Theod. lib. 3. cap. 20. Ammian. Ibid.*

Ariminenſe 400. Epiſcoporum. Socr. 2. c. 37. Sozom. 4. cap. 17. Hiſt. Trip. 5. c. 10. Damnatur ab Ambr. epiſt. 32. Quamquam octoginta in eo dumtaxat eſſent Epiſcopi Arriani, Homiouſion. i. ſimilitudinem ſubſtantiæ profitentes, alij Catholici Homouſion. i. vnitatem ſubſtantiæ, bono initio, fœdo exitu conſummatum, Sulp. lib. 2.

Chriſti imaginem fuſilem à muliere, quam Chriſtus ſanauerat, poſitam apud Euſeb. *lib. 7. cap.* 18. *Trip. lib. 6. c. 41.* & Theophy. *in 9. Matth.* euertit. Sed eam Chriſtiani in Eccleſiam retulerunt. *Sozom. lib. 5. c. 21. Socrat. lib. 3. c. 24.*

Periit incerto ictu in bello Perſico poſtquam annum vnum, & menſes ſeptem imperaſſet. *Latus.*

Cum Delphos miſiſſet conſultum de belli Perſici euentu, templum Delphicum terræ motu & fulminibus deletum eſt. Reditus Eccleſiis conceſſos eripuit, ioco addens ſe facere expeditiores ad regnum celeſte, quoniā in ipſorum libris ſcriptum eſſet, Beati pauperes, quoniā ipſorum eſt regnum cœlorum, *Ibid.*

Iouianus Imperij noluit prius inſignia ſuſcipere, quàm milites vno ore ſe Chriſtianos proterentur, negans ſe Chriſtianum Paganis imperare poſſe. *Niceph. lib. 10. cap. 28. Ruff. 2. cap. 1.*

Idololâtricas vanitates à Iuliano reſtauratas deſtruxit, quas poſtea valens permiſit. *Theod. lib. 4. cap. 24.*

Turpem pacem cum Perſis agitare coactus eſt ob res ab Apoſtata Iuliano infœliciter & Deo ſiniſtro geſtas.

368 — 4456 *hiſtorici, præter Zoſimum, qui Apoſtatam extollit.*

Franci, Saxones & Alemanni 40. vrbes ad Rhenum

ſitas

Anni christi | *Anni mundi*

sitas capiunt, quod causam præbuit Constantio Iulianum Cæsarem constituendi, & præclara aduersus eos gerendi *Zosim.lib.3.*

356 — 4444

Bellum Persicum in quo temeritate militum ad Singaram prærepta fuerat palma Constantio, & amissa Singara & Amida, deinde cum Sapore Nisibim iterum per tres menses obsidente pax tandem inita, iterum sub Iuliano recrudescit. *Pompom. Eutrop.lib.10.*

Iouianus Athanasium & cæteros Episcopos, qui à Constantio eiecti fuerant, ab exilio reuocat & vniuersa Gentilium templa claudit. *Socrat.lib.3.c.24.*

Solam Christianam fidem profiteri subditos iussit, bona Ecclesiis & clericis ab antecessoribus surrepta reddidit. *Sozom. lib. 6. c. 3.*

Saraceni cum Zocomo principe paulò antè imperium Valentis religionem publicè suscipiunt. *Sozom.lib.6. cap. 38.*

∴ HVNC Marcellinus comes in Chron. tanquam hæresis suspectum præterit. Schismaticum & illegitimum pontificem facit Onuphrius. Nam ei superstitem fuisse Liberium, atque ita throni Apostolici administrationem solum consecutum, *quod etiam narrat Sozom. libr. 4. cap. 15.*

Alij rectius. Quare & extat vna eius epistola ad Athanasiũ, & alios Ægypti Episcopos. Et factione Arrianorũ cum multis aliis Catholicis per martyrium sublatus est. *Sozom.lib.4.c.15.*

Fuerat quidem ab Acacio Eusebij Cæsariensis discipulo & successore in Liberij locum constitutus, velut Arrianus, *Hieron, in Acacio de Viris illustribus.*

Sed tanta vis fuit Cathedræ Apostolicæ vt martyrem potius, quàm hæreticum, vel hæreticis fauentem pontificem sustinere potuerit.

Vlphilas Gotthorum Episcopus Arrianus, qui Vlteriora Istri tenebant, Gotthicas litteras inuenit & scripturas diuinas in Gothicam linguã primus transtulit. *Socrat. libr. 4. cap. 33. Sozom. 6. cap. 34. Trip. 8. cap. 13. & 5. cap. 36. 38.*

Hosius centenario maior moritur, de quo hæc feruntur.

Concilium Nicenum propè auctoritate sua confecit, Sardicensi quoque illud confirmanti egregiam operam præstitit. Sirmiensi vi adesse coactus, Arrianæ formulæ verberibus compulsus subscripsit. Mediolanensi ab Hilario confirmatus non cessit. Inde ætate vacillante similitudinem substantiæ, non vnitatem in Hispania docuit. *Sulpitius & Isido.lib.de Viris Illustr.*

Hinc fortasse Hosij deliramenta apud Hilarium contra Constantium.

Valens Catholicam fidem Constantinopoli extinxisse videbatur, at vbi Greg. Nasianzenus eò è suo Episcopatu translatus est, pro paruo oratorio, in quo conuentus primum habuit, maximum accepit, & Ecclesiam latentem, quanta esset, ostendit. *Sozom. libr.6. cap. 17. Socrat.lib.5.c. 7.*

368

369

Lucifer Sardiniæ Episc. Schisma in Ecclesiam de nõ recipiendis Arrianis in Sacerdotium, post eiuratum errorem contra D D. Hilarium & Damasum excitauit, non hæresim. *Aug. de hære. Gennad.*

Eius magna erat authoritas, vt qui se nunquam Arriani alicuius communione postulisset. *Hieron.*

Romanum, in quo Felix electus est Papa, & aliquot ab Ecclesia separati, Plat. Isid.tom.1. Conc. ab Arrianis tamen fuisse creatum volunt Ruf. & Hieron. in Acacio de Vir. Illu. & Marcel. comes contra Niceph. 9.c.35.

Romanum aliud 48. Episc. Omnibus Episcopis esse ad concilium veniẽdum.

Seleuciense in Isauria contra Arrianos eodem tempore ab Oriẽtalibus Episcopis actum, quo alterum Arimini ab Occidentalibus in Italia, Socrates & Sulpitius lib.2.

Hilarius quartum iam exilij annum in Phrygia agens interfuit. Duo salutaria obiens, vnum quòd Occidentalibus suspicionem Sabellianismi ob Arrianorum falsos rumores laborantibus, testimonium fidei recta perhibuit, alterum, quod in refellendis Arrianis socium se acrem exhibuit.

Biterrense contra Ariminensis Concilij formulam præside Hilario Pictauiensi ab exilio reuerso sub Iuliano Apostata. Ipse lib. de Synodis.

38

∴ M. FOELIX II. Romanus, an. 1. mens. 4. dies 2.

4456

4457

Patriarchis.

Alexandriæ Athanasio.

Antiochiæ Paulino.

Anni Christi. | Anni mundi.

368 — 4546

Hierosolymis Cyrillo.

Constantinopoli Euxodio Arriano.

Principibus,

Valente Arriano, an.13. Ori. & Valentiniano Catholico Occid. Impp. an.11.

Sapore Persarum nono rege.

Sthenden Æthiopiæ pretioso.

Clogio. Franc. Duce.

CONC. *Laodicenum contra Arrianos confirmatum in Trullo. Isid. tom.1. Conc.*

Lampsacenum. Eutrop. libr. 10. Niceph. 11. cap. 3. Hist. trip. lib.7. cap. 12.

369 — 4457 — 39 n S. DAMASVS Lusitanus, an. 19. mens. 3. dies 11.

388 — 4476

Vacat sedes dies 11.

Audæus anthropomorphita. *Epiph.*

HVMANA.

Valentinianus militum consensu factus Imp. post 30. dies Valentem fratrem consortem imperij & Augustum nominat. Repressit Alemannos & Saxones, quorum primum hic fit in bellis mentio. Regnat annos 11. Ei circiter triennium Valens superstes fuit, in tugurio à Gotthis concrematus.

Post ejus mortem Gratianus & Valentinianus 2 filij è Cæsaribus Augusti facti sunt, sed imperij sexto ille Lugduni à Maximo Galliæ præfecto, hic Viennæ insidiis Arbogasti Gotthorum ducis interfectus est. Ita vtrique eodem anno Theodosius Magn. quem Gratianus, dum viueret in imperij societatem asciuerat, successit.

■ PONTIFICVM Romanorum vitas conscripsit & opus ad sua vsque tempora perduxit, quas alij deinceps continuarunt. A Damaso ad Nicolaum primum Anastasius S.R.E. Bibliothecarius. A Nicolao 1 ad Alexandrum 2. Guillelmus alter bibliothecarius. Ab Alexandro 2 ad Honorium 2. Pandulphus Pisanus. Ab Honorio 2 ad Honorium 4. quidam anonymus ex Martini Poloni opere de vitis pontif. Ab eodem Honorio vsque ad Vrbanum 6. Theodoricus Niem Germanus. Ab Vrbano 6, ad Martinum vsque quintum alius quidam incertus. Quousque Damasi liber, vt circumfertur, est perductus.

Multa alia scripsit. Extant aliquot eius epistolæ, ad Athanasium & alios episcopos Ægypti, ad Paulum Antiochenum, ad tria concilia Africæ, Professio fidei Catholica, &c.

Per seditionem obtinuit pontificatum contra Vrsicianum. *Amm. Marcell. lib.27.*

Vnde & sanguinariam eius ordinationem obiectant Augustino Pelagiani. *lib.6. contra Pelagianos.*

Iudicio tamen Dei electum ait Ambrosius, *Orat. contra Symmachum.*

Bibliis SS. ab Hieronymo versis primus dedit auctoritatem, cum prius septuaginta interp. versionis vsus esset. *Plat.*

Quod non obtinuit in psalmis, quoniam Clerus inueteratum cantum dediscere noluit. *Plat.*

Symbolum Constantinopolitanum in locum Niceni cantari iussit ad Missarum solennia: quod vsque hodie perdurat. *Sigeb. Rupert. lib. de diuin. Offic. cap.21.*

In principio sacri, vt Confessio diceretur, instituit. Epistolas & Euangelia, vt nunc annuatim in Ecclesia leguntur, (per Hieronymum, *infra*) collegit. *Honorius lib.1. cap.88. curante Cassandro in Liturgia pag.44.*

Ita desiit vetus versio, quæ erat 70. cœpit noua, id est, Hieronymiana. *ex D. Gregorio prafat. in Iob.* Hieronymi enim, qui de Hebræo in Latinum eloquium sacras scripturas tantummodò conuertit, editione generaliter omnes Ecclesiæ vsquequaque vtuntur, pro eo quòd veracior sit in sententiis, & clarior in verbis. *Isid. lib. de officiis.*

Eius tempore fuisse Cardinales docet Volater. libro vigesimosecundo Anthropologiæ. Inuenio (ait) in antiquis tabulis apud Ecclesiam Aretinam Donationis cuiusdam Zenobij senatoris Romani eidem Ecclesiæ vsque à

tempore Damasi Pont. factæ, vbi est huiusmodi subscriptio, Et ego Io. S. R. E. Diaconus Cardinalis ex parte Damasi pontificis laudo & confirmo. Itaque non video cur Diuus Hieronymus Damaso charus non fuerit R. E. Cardinalis presbyter. nisi quòd non magnos habebat reditus, non onerabat Ecclesiam nimiis sumptibus, non erat, &c. Non ergo placet, quod quidam scribunt nomen & dignitatem fuisse conditam à Benedicto 8. sub ann. 1033. Nam & D. Gregorius Cardinalem sacerdotem commemorat, qui & Episcopus esse non desinit. l. 2. epist. 52. & 25. hinc & dans vsum pallij lib. 7. epist. 5. Multa addere possem, contra hæreticos, sed non sunt Chronologiæ. Aliud est insignia esse recentiora, vtpotè illis addita circa illum annum, deinde amplificata circa annum 1250 ab Innocentio quarto, aliud Cardinalium rem & nomen veteribus fuisse incognitum.

Chorepiscopos sustulit, quos nunc suffraganeos, vel Episcopos portatiles appellamus. Episcopos, qui eis vtuntur, epist. 4. meretricibus docens esse similes, quæ statim (ait) vt pariunt infantes suos, aliis nutricibus tradunt educendos, vt suam citius libidinem explere valeant. Sic & isti infantes suos, id est, populos sibi commissos istis educandos tradunt, vt pro suo lubitu voluptatibus sæcularibus seruiant, &c.

Chorepiscopos autem Onuphrius in Epitome Romanorum Pont. interpretatur coadiutores, vt Linum & Cletum ait fuisse Chorepiscopos, siue coadiutores Petri. Et sic sumere videntur Græci, vt Basilius Epistola ad Chorepiscopos, & Canon Nicenus & Antiochenus decimus & Synodus Neocæsariensis.

Damasum rogauit Theodosius, vt alicui viro docto officium Ecclesiasticum committeret ordinandum, atque ita Hieronymo commendauit, qui Psalterium per ferias distinxit. *Beletus ex hist. Longobardica.*

Cum anteà recto ordine diceretur, non habita ratione dierum & materiæ.

Atque hinc fortasse Canonicarum horarum institutionem ei, & D. Hieronymo & Ambrosio assignant Sigebertus in Chron. & Radulphus Tungrensis, quod & confirmet Psalmorum per totam Hebdomadam iam inde tum in Romana Ecclesia, tum in Mediolanensi distributio.

Sed refragatur ipse Hieronym. qui epistolis ad Lætam & ad Demetriadem earũdem horarum vsum non nouum tum fuisse disertis verbis ostendit.

Quare & constitutio Apostolica memoratur apud Clementem. *lib. 8. constit. cap.* 40. & Cyprianus multo antè, earum institutionem confirmauit sub finem libri de Oratione Dominica. & Athanasius lib. de Virginitate, & Basilius in regulis fusius disputatis interrog. 37. & in Asceticis pag. 381. Græci exemp.

Gregorius Nazianzenus cog. Theologus, qui Constantinopolitanam sedem ab Arrianis Episcopis purgauit & Catholicis reddidit in annos 45. sub quinque aliis pontificibus Catholicis. Nectario an. 16. Chrysostomo 6. Arsacio 2. Attico 20. Sisinnio vno, vsque ad Nestorium.

Basilius Cæsariensis, qui sub annum 379. Deo agit animam, quo obeunte Ambrosius Episcopus Mediolanensis fit in annos 30.

Anni Christi. 369 — 388

Anni mundi. 4457 — 4476

Patriarchis.

Alexandriæ Athanasio, deinde Petro 2. an. 7. Timotheo an. 7. Theophilo ann. 27.

Antiochiæ Paulino.

Hierosolymis Cyrillo.

Constantinopoli Eudoxio. Arriano, mox Euagrio D. 1. Demophilo an 10. Gregorio Nazianzeno, ann. 4. Maximo inuasore an. 1. Nectario. an. 17.

Principibus.

Valentiniano quinquagesimo, Valente. an. 3. & eo exusto, Theodosio 1. Magno an. 27. Orient. Gratiano & Valentiniano 2. fratrib. ann. 6. Occid. Impp.

Sapore Persarum reg. Artaxerse 2. an. 4. Sapore 3. an. 5.

Sthenden Æthiopiæ, deinde Zacham, ann. 9. inde San, an. 13.

Clogio, & post eum, Marcomero Franc. Duce.

Anni Christi. | *Anni mundi.*

Cæsarius Nazianzeni frater, Gregor. Nissenus Basilij, Euseb. Samosatenus.

Euseb. Vercellensis, Theotimus Scytharum Episcop. Timotheus Alexand. Cyrillus Hierosolym. Philasther, Eustachius, Exuperius, Ambrosius Mediolan. Martinus Turon. de quo Niceph.lib.9. cap.16. Sozom.lib.3. cap 13. S. Romanus Gal. Vegetius, Eutropius, Themistius Philosophus, insignes scriptores.

Hilarius Phrygius vates.

Effrem eremita, qui circiter trecentas versuum myriadas composuit ad Rythmos & numeros Harmonij hæretici, quæ in templis postea Syrorum cantari consuerunt. *Sozom.lib.3. cap.16. Theod. lib.4. cap.29. Niceph.lib.9. cap.16.*

383 — 4471

CONCIL. *Romanum de S. Spiritu contra Arrium, Macedonium, Photinum, Auxentium Mediolanensem, & Apollinarem Hiero. in Chron. Isid. in Damas. Hist.trip.9. cap. 5. 12. 13. 14. 16. cui interfuisse Theod. Impp. significatur apud Theod. lib.5.c.9.& D. Ambros. Ibid.& ipse epist.90. In eo additur Niceno symbolo, F I L I O Q V E. contra eos qui dicebant S. Spiritum esse filium filij, nepotem Patris, vt legi in quodam manuscripto libello Græco anonymo de S. Spiritus à filio processione a me verso, sed nondum edito, quod convenit cum Hug. Etteriano lib. 3. de process. Spiritus Sancti. cap.16. Et cum Magist. Sent. lib.1. dist.11. Errat enim Beza, qui in suo nouo Testam. inter ea, quæ à Synodo Constantin. symbolo Niceno addita fuerunt, hanc dictionem reponit, summa antiquitatis ignoratione.*

Ambrosius ritum Antiphonarum, seu responsoriorum hymnorum, è Græca ecclesia in Latinam transtulit. *Sigeb. in Chron. Naucler. Isidor. lib. de diuin. Off.*

Illorum primus auctor apud Græcos creditur fuisse Ignatius. *Socr.6.cap.8. Niceph.lib.13.cap.8.*

Orientis Episcopi Apostolicæ sedi, tanquam filij debitam reuerentiam præstant. *Theod.lib.5.cap.9.& 10.*

Sine Romani Episcopi, cuius ante omnia sententiam cognoscere oportet, neque Vincentij, quem ad Synodum Ariminensem loco sui miserat, consensu, Synodi nullam habent firmitatem. *Theod. lib.2. cap. 22. in epistola. Roman. concilij.*

Diodorus Tarsensis Episc. Chrysostomi præceptor, neglectis allegoriis, simplicem rationem interpretandi scripturas celebrem reddidit. *Soc. lib.6.cap.3. Sozomen.lib.8. cap.2.*

Scripsit præter innumera alia Chronicon, corrigens errorem Eusebij Pamphili de temporibus. *Suidas.*

Gratianus Episcopos Catholicos à Valente eiectos, ab exilio reuocat, Arrianos sacris ædibus expellit, *Theod.lib.5. cap.2.* legem fert, vt cuncti subditi eam religionem retinerent, quàm Damasus Rom. Pontifex & Petrus Alexandrinus custodirent. *Sozom.lib.7.cap.4.*

Pontificis Maxim. titulum sibi ab imperio oblatum recusauit, quòd penes ciuilem magistratum ius sacrorum esse negaret. *Zosim.*

Arrianas de Deo disputationes legi vetuit. *Sozo. lib.7. cap. 6.*

Theodosium consortem imperij nominat, & cum eo 4. an. regnat. Lugduni à Maximo interficitur. Hinc Maximus imperij vsurpator eos motus excitat, quos Ambrosius apud ipsum legatione fungens, Valentiniani nomine, explicat epist.27.

Moritur Athanasius ann. 377. cum Episcopatum Alexandrinum pace bellóque gessisset annis 46. post multiplicia illa pro Ecclesia certamina quorum similia Episcoporum aut doctorum Ecclesiæ neminem subiisse vnquam legimus. *Nazianzen. Socr. Sozom. Hier. in Chron.*

388 — 4476

Nam præter quotidiana & continua exilia sub Constantio, latuit in puteo aquam non habente, in quo nunquam solem aspicere posset, sex totis annis. vbi suum Symbolum condidit. (*Naucler. 12, generat.*) Toto ferè Iuliani imperio Alexandriæ occulitur, cum per orbem ad necem conquireretur. Sub Valente continuos 4. menses in paterno delituit sepulchro, &c.

Hieronym. Epistolas & Euangelia, vt hodie habet Ecclesia, colligit & ordinat, Damasi iussu. *Radulphus de canon. Obser. cap. vlt. Belethius ration. diuin. cap. 57. Berno lib. de Missa.* cum prius ex institutione Alexandri Epistola & Euangelium satis incertum legeretur. *Honorius lib. 1. cap. 88. citante Cassandro in Liturgicis pag. 44.*

Extat liber, qui Comes dicitur à Pamelio magna diligentia vulgatus. Hoc verissimum ex eo intelligitur, quòd antea Patres vetustiores lectionum duntaxat meminerunt in genere, vtriusque testaméti, post Damasum etiam certarum lectionum Apostolicarum & Euangelicarum, vt Ambrosi. Aug. Leo Pap. Saluianus, Cæsarius, Chrysologus, quorum etiam quatuor posteriores translatione D. Hieronymi vsos constat.

Hieronymus aliqua alia in ecclesia instituit, vt etiam ipse D. Gregor. notat epist. 1. ad Ioan. Syracusanum, quam citat Amallarius, *lib. de Offic. Eccles. 4. cap. 33.*

In chartis Ecclesiasticis iuuit Damasum, & Orientis atque Occidentis consultationibus respondit. *Ipse epist. ad Geruntiam.*

Romam cum Paulino Antiochiæ & Epiphanio Cyri Episcopo eum traxit ecclesiastica necessitas. *Ad Paulin.*

Auctor fuit nouæ Latinæ editionis, quam & ipsi Hebræi fatebantur esse veracem. *August. lib. 18. de Ciuitat. cap. 43.*

Quam Apostolica sedes iam inde à Damaso vulgatam fecit, cum antea varia è 70. interpretibus expressa conuersio in pretio esset. *Platina in Damaso. Greg. præfat. in Iob. & lib. 20. in Iob. cap. 23. & præf. Moralium cap. 5. & lib. 11. Sic Isid. lib. 2. & 6. Etymol. cap. 5.*

Vnde eius præfationes & argumenta singulis libris præfiguntur huius editionis, propter quam & cum qua conscripta sunt. *Ipse ad August. epist. 11. inter epistolas Augustini.*

Quare & illam ei tribuunt Hebræi, R. Selomo sæpius, nunquam eum sine laudis præfatione nominans, & interdum ad locorum aliquorum explicationem allegans, titulo כהן *Sacerdotis.* R. Ioseph Albo lib. tertio hikkarim, 25, cum חכם המעתיק *sapientem translatorem* appellans. R. Kimhi in Psalm. 110. Elias in Tisbi, & in Rad. [illegible] apud Kimhi sub nomine חכם גרונימוס *sapientis vel docti Hieronymi.*

Damasi decimus annus, fuit, & vitæ & imperij Saporis Persarum regis noni septuagesimus, & vltimus.

Saraceni & Gotthi fiunt Christiani. *Socrat. 4. cap. 33. & 36.* & labuntur in Arrianismum. *Iornand. de reb. Get. & Ab Vspergensis.*

Messaliani, qui Psalliani, Euchitæ q. orantes & Enthousiastæ, id est, Deo afflati, vocantur, negant carnem Domini prodesse vel obesse sumptam in sacramento Eucharistiæ. *Theod. 4. cap. 11.* semper orant, docent Baptismum non conferre gratiam, nec expiare peccatum, nec opus esse ieiunare, & à cibis quibusdam abstinere. *Histor. trip. 7. cap. 11. Damasc. de hæres. August. hær. 57. Theod. lib. 4. fab. hær.*

Vocantur & Valentiniani, quòd his Valentini & Valentis temporibus pullulauerint. Item Bogomili. *Hermenopolus lib. de sectis.*

Vigilantius & Ioninianus hæretici, ille SS. venerandos & orandos, eorum item reliquias osculandas & sepulchra veneranda negat: ceremonias ecclesiæ, vt cereorum

Anni Christi. — *Anni mundi.*

377 — *Illyricum, de Trinitatis vnitate, Theod. 4. cap. 9. Hist. trip. 7. c. 8.* — 4463

383 — *Aquiliense, præsente D. Ambrosio contra Palladium & Secundinum Arrianizantes, (quod Beza & alij perperam existimant fuisse vniuersale.) Ex Gallia & Italia.* — 4471

Valentinum in Gallia, episc. 30. sub Gratiano, cui Fœgadius, siue Sabadius episc. Agennensis præfuit. Isid.

388 — 4476

accensio-

Anni Christi. | *Anni mundi.*

accensionem, ieiunia (Hieron. ad Riparium) despuit, continentiam hæresim, pudicitiam libidinis seminarium esse (libro contra Vigilantium) hic damnat delectum ciborum: monachis & monialibus post votum nuptias permittit: asserit peccata omnia esse æqualia: virginitatem eiusdem esse meriti cum coniugio: liberum esse hominem post Baptismum ad bene agendum, sed non ad peccandum. nullam meritorum distantiam fore in futuro sæculo: eum ideo anathematizat, *Aug. de temp. in festo Trinit. serm. 3. & lib. de hæres. in eos scripsit Hier. tom. 2. & ad Riparium.*

369 — 4457

Mediolanense paucorum Episcoporum, contra hæresim Ioviniani, qua negabat Mariam in partu fuisse Virginem, id est, peperisse Christum integris virginalibus claustris. Ambros. epist. 80. & 81. Aug. de hæres. cap. 82. & libr. 1. contra duas litteras Pelag. cap. 2.

Hæretici Nestoriani negabant Corpus Christi esse in sacramento, nisi in ipso vsu. *Cyril. epist. ad Cœlosyrum & Tho. 3. par. q. 72. art. 10.*

Heluidiani Virginitatem D. Mariæ oppugnantes *Aug. de hær. Hieron.*

Nihil in doctrina Catholica à tempore Apostolorum ad hanc vsque ætatem immutatum fuit, maximè Romæ: *Ioan. Caluinus Instit. Gallic. lib. 4. cap. 2. sect. 3. & epist. ad Sadoletum.*

Statue tibi quæso (inquit) ob oculos veterem illam Ecclesiæ faciem, qualem Chrysostomi aut Basilij ætate apud Græcos, Cypriani, Ambrosij, Augustini sæculo apud Latinos extitisse ipsorum monumenta fidem faciunt.

Hvmana.

Athanaricus, anno primo Damasi, i. 369. electus dicitur in regem Gotthorum siue Getarum. A quo rerum Hispanicarum scriptores Gotthorum reges numerare incipiunt, an. 5. Valentis. *Isid.* qui Christianos crudelissimè est persecutus, vt eorum plurimi in Romanum solum fugerint, tanquam ad fratres. *Oro. lib. 7. cap. 19.*

Gesaugustanum in Hispania contra Priscilianistas, Sulp. lib. 2. hist.

Rebus deinde inter ipsum & Fridigernum diuisis, Gotthi se mutuis cædibus attriuerunt.

Athanaricus autem rerum potitus, à Valente missis sacerdotibus hæreticis Arrianismo cum tota sua gente imbuitur, quo gens infecta fuit per 213, annos, id est, vsque ad Ricaredum à Leandro Hispalensi conuersum, *Isid.*

Transito Danubio Valenti se dedentes Gotthi Thraciam habitandam accipiunt, sed seruituris impatientes mox rebellant, & Valentem bello superatum in villula exurunt.

Schisma 2.

Terentio Duci Maximo à victoriis ex Armenia reuertenti Ecclesiam vnam Antiochiæ Catholicis petenti, Valens denegat, atque aliud petere iussit. *Nicephor. lib. 11. cap. 49.*

Vrsinus, siue Vrciscinus sedit in schismate contra Damasum. Ruf. 2. cap. 10. Ammia. Marcell. lib. 27.

Gotthi ab Hunnis gente Scythica suis sedibus expelluntur. *Niceph. lib. 11. cap. 48. Bonfi. 2. dec. 1.*

Hunnorum gens Barbara prius incognita subitò Valente Imperatore emersit, ex Asia transiens in Europam, Cimmerio Bosphoro è limo, quem Tanais fluuius conuehebat, terra constrato, Scythas trans-Istrum habitantes inuasit, id est, Gotthos, Taifalos, &c. *Zosim. lib. 4.*

388 — 4476

Valens & Valentinianus studiis religionis sæuiente Arrianismo inter se discordant, vt paulò antè Constantius & Constans, & mox Valentiniani filij Gratianus & Valentinianus minor.

Nam Catholici fuère Constans, Valentinianus maior, Gratianus.

An. 385. Maximus militum præfectus Gratiani Imp. in Britannia militari fauore imperator aduersus Gratianum ipsum appellatus, tantas mox opes adeptus est, vt ex Britannia in Galliam penetraret, ac Gratianum Treuiris fugientem, apud Lugdunum occiderit, & Gallias Hispaniásque sibi adiunxerit. *Sulp. lib. 2.*

Apud quem legationis munere fungitur nomine Valentiniani Iunioris Ambrosius, *ipse epist. 27. & seq.*

Occidentis imperium occupauit annis quinque, sequenti obiit Damasus.

Valentinianus 2 à suis cubiculariis Viennæ Gallorum occiditur.

Theodosius à Gratiano imperator Orientis creatus à Miletio Episcopo Antiocheno fascibus imperialibus exornatus est & Diademate coronatus. *Sigeb. in Chronico* Vel potius à Paulino.

Certè apud Zonaram ex verbis Ambrosij, quibus Theodosium, cum synagogam constitueret, aggressus est, colligitur, ab aliquo sacerdote diademate fuisse decoratum.

Atque hîc primum hunc morem coronandi Romanos principes reperio, nisi quòd Ambrosius epist. 33. ex veteri iure donata à Sacerdotibus imperia, non vsurpata testatur.

Hinc Alanos, Gotthos & Hunnos vicit, fuditque. Cum Persis pacem pepigit. Maximum tyrannum apud Aquileiam extinxit, Victorem eius filium necauit. Eugenium alterum tyrannum atque Arbogastem opressit. Optimis legibus imperium rexit, vt cum lege ministeria lasciua, psalteriásque comessationibus adhiberi prohibuit. consobrinarum nuptias vetuit. Sicque in pace vtrumque imperium Arcadio & Honorio reliquit, corpore eius Mediolano, vbi excesserat, Constantinopolim translato. Augusto, Traiano & cæteris principibus melior, &c. *Ex sexto Victore Pag. ino.*

Gotthi mortuo Athanarico, illius ditioni se subdiderunt. *Oros. & Isidor.*

Sed post Alaricum regem creant, de quo mox.

Romani Gallique Franconiam inuaserunt. Clodio in prælio occidit. *Eutrop lib. 10. Trite.*

Ammianus Marcellinus historiam Romanam ab anno Christi 98 vsque ad 382 pertexit. Sextus Aurelius Victor ab Augusto, vsque ad mortem Theodosij siue annum Christi 400.

o QVATVOR reliquit epistolas, quarum vna damnat Iouinianum.

Priscillianistæ in Hispania præsertim, quorum auctor sæculi gladio percussus est. *Sulpitius. Hier. in Chron.*

Heluidiani siue Antidicomarianitæ. *August. de hæres. Epiph.*

Dorotheus hæreticus, à quo Psatyriani, siue Gotthiani, Meliuiani, Patriciani, & Symmachiani. *Epiph.*

Priscilianus in Hispania, Gallæcia ex Manichæorum & Gnosticorum dogmatibus hanc sui nominis hæresim condidit. *Prosp.*

Magicas artes ab adolescentia nouerat. Præcipuè autem mulieres deprauauit, quòd rerum nouarum studiosæ, quòd fide imbecilla & curioso ingenio sint. *Sulp. lib. 2.*

Anni christi.		*Anni mundi.*
	40.	
388	o S. SYRICIVS, aliàs Vrsinus Romanus, an. 15.	4476
403	mens. 11. dies 25.	4491
	Vacat sedes dies. 20.	
	Patriarchis.	
	Alexandriæ Theophilo.	
	Antiochiæ Paulino, deinde Flauiano, an. 34.	
	Hierosolymis Cyrillo, mox Ioanne 2. an. 29.	
	Constantinopoli Nectario, deinde Ioanne Chrysostomo an. 6, mens. 3. dies 26.	

Romam

Anni Christi | | Anni mundi

Principibus.

388

Theodosio Mag. quinquagesimo quarto cum Valentiniano 2. an. 7. post necem Maximi in Imperium restituto, & eo mortuo cum filiis Honorio & Arcadio Impp. an. 3.

Sapore 3. deinde Varanane an. Cog. Cermasat. an. 11. hinc, Isdigerde an. 21. Persarum.

San Æthiopiæ, deinde Jgga an. 18.

Marcomero Franc. duce.

403

Romam venit cum turpi fœminarum virorumque comitatu, Damaso se purgare cupiens, sed ne in conspectum quidem eius admissus est. Regressus Mediolanum æque sibi aduersantem Ambrosium reperit. *Ibid.*

4476

Eius sectatores ad occultandas contaminationes, & turpitudines suas habebant in suis dogmatibus hæc verba. *Iura, periura, secretum prodere noli. August. in libro de hæres.*

Verbum perfectionis & scientiæ sibi vendicantes soli cum solis clauduntur mulierculis, & eis inter coitum, complexusque decantant, &c. *Hieronym. contra Pelagian.*

Abylæ fuit Episcopus, non Phænices in Syria, vt putauit Erasmus in Epist. Hieron. ad Ctesiphontem, sed Hispaniæ, vt ex Aug. patet.

Damnatus prouocauit ad Maximum tyrannum, auditur Treueris, eius gladio punitus est. *Hier. in Chron.*

Epiphanius Salminius in Cypro. Theophilus Alexādrinus, Synesius Cyrenaicæ Episc. Optatus. *Ipse lib. 2.* Isychius presbyter, Paulinus cognom. Humerius, Pacianus Barcinonensis, Fœbadius Agennensis, Delphinus Burdegalensis, Pontius apud Ausonium, Claudianus poëta. Exuperius Tholosanus.

Iussu Theodosij fana Paganorum à Iuliano Apostata & Valente aperta clauduntur, & sacrificia prohibentur, pecunia, quæ ad ea è fisco ministrabatur, denegata. *Zoz. lib. 4. Theod. lib. 5. cap. 20.*

Ad senatum, qui patriis sacrorum ritibus inhærebat, orationem habuit, vt Christianam fidem amplecterentur. *Ibid. in fine.*

Arrianos cum per annos 40. oratoria Constantinopoli tenuissent, vrbe expellit. *Socr. lib. 5. cap. 7.*

An. Christi 400. præfinitè D. Ambrosius mortuus est. quo anno etiam Diuus Ioannes Chrys. patriarcha Constaninop. creatus est. Quare putarim ex Ambrosio, Chrysostomum sua commentaria in epistolam ad Hebræos deduxisse, non contrà.

Per Iouium & Gaudentium comites omnia Idolorum templa spoliata Theodosij imperio. Symmachus reiectus, qui aram Victoriæ in senatu restitui procurabat. *Prosper. parte 3. de promiss. cap. 38.*

Nectarius Constant. patriacha sustulit Pœnitentiarios, quorum scilicet munus erat publicam & solennem pœnitentiam iniungere, abrogans pœnitentiam publicam, id est, publicam confessionem & satisfactionem occasione cuiusdam mulieris, quæ iussa cum ieiuniis & oratione in Ecclesia permanere (id est, publicè pœnitentiam agere) vitiata fuerat. Sicque publicam confessionem & satisfactionem in priuatam vertit. *Hanc interpretationem probat Spenceus cen. 7. Apophtegmatum è Sozo. lib. 7. cap. 16. Socr. lib. 5. c. 19. Niceph. lib. 12. c. 28.*

Quod imitatus Leo Magnus in Occidentis partibus paulò post, sufficit (inquit) deinceps reatus cōscientiarum solis sacerdotibus indicare confessione secreta, & remoueatur tam improbabilis consuetudo &c. Epist. ad Episcopos per Campaniam & Piscenam.

4491

Sub an. 400. obit Diuus Martinus tot miraculis in Gallia clarus, vt veteres Galli ab eius obitu passim annorum suorum enumerationem duxerint.

Eodem anno moritur D. Ambrosius, cui succedit Simplicianus, quem Augustinus initio sui Episcopatus consulit de Iacob electione & Esaü reiectione, contra Pela-

gratios. *Prosper respon. 1. ad excepta Genuensium.*

Augustinus deinceps viginti amplius annis contra inimicos gratiæ Dei Pelag. Catholicam aciem duxit. *Idem præf. lib. de Gratia contra Collatorem.*

Hinc minister Gratiæ & admirabilis gratiæ prædicator ab eodem passim dicitur.

Præter Pelagianos confecit Manichæos, Donatistas & Arrianos. Nam eius cum adhuc esset presbyter conflictatio fuit publica duobus diebus cum Fortunato Manic. in vrbe Hipponensi, adhibitis notariis, qui singula exciperent, in qua infœlix Fortunatus non fuit conuersus, sed tantum perculsus. Altera in eadem vrbe tribus diebus cum Fœlice Manichæo, sed exitu fœliciore. Tertia fuit celebrior in eodem etiam loco cum Maximiano Arriano, sed nullo successu. Extant harum collationum acta apud Aug. Quarta Carthagini cum Psalcentio comite Arriano, vbi Laurentius iudex episto. 174. & 178. Quinta cum Donatistis de Ecclesia, quam Balduinus emendatam & illustratam edidit. Sexta cum Fortunio Episcopo & Donatista, &c.

Anni Christi 388 — *Anni mundi* 4476

Conc. *Carthaginense 2. in Trullo confirm. in quo canones 12. editi sunt.*

Romanum.

Burdegalense contra Priscillianum præsente S. Martino. Seuer. libr. 2. Prosper in Chron.

HVMANA.

Theodosius senior exemplo Constantini magni Cyclum Paschalem ordinandi curam mandat Theophilo Alexandrino Episcopo & Mathematico & inter Matematicos, qui in Ægypto erant celeberrimi, versanti. Ille Cyclus dicitur Alexandrinorum & Græcorum, cui dum non acquiescit Innocentius in Epistol. ad Aurelium Carthagi. Episcopum tempore Augustini, Dionysius Abbas Romanus, item Mathematicus, ad suum, quem tamen paucis mutatis ex illo Alexandrino duxerat, paulò post tempore, Leonis Magni, vel iuxta alios Bonifacij, nostros assuefecit. *Ex Stoflero & computatorum Eccl. auctoribus.* Ea Theodosij ætate Olympiades desierunt celebrari, & earum loco substitutæ sunt Indictiones. *Cedrenus.* Ex constitutione Constantini, *supra.*

Telense cõtra Iouinianum Isid. Tom. 1. Conc.

Rei militaris duces, tribunos, cæterosque præfectos duplo plures constituit. Vnde factum, vt fiscus nimis annonis grauaretur. Nam quilibet eorum non partem suam, sed lucrum integrum, ac si pauciores fuissent, colligere volebat. *Zosimus lib. 4. Si impio credendum.* Cum contra grauationes subditorum veritus, multis è suo restituit. *Victor. & ipse Paganus.*

Carthaginense 3. Episc. 44. in quo can. 49. cui interfuit Augu. Prosper. in Chron. confirmat. um in Trullo.

Postremus Romanum Imperium integrum in Occidente & Oriente tenuit.

In schola Romana tres Oratoriæ, decem Grammatices, quinque Sophistas siue logicæ professores, vnum Philosophiæ, duos iuris & legum doctores instituit. *leg. Vniuersos, Col. de studiis liberalibus vrbis Romæ.* Edictum hortatu Amphilochij Episcopi conscribit, quo Arriani ex vrbibus eiiciantur. *Theod. lib. 5. c. 16.*

Carthag. 4. cui subscripsit August. Tom. 1. Conc. habet can. 104. confirmatum in Trullo.

Leges scripsit, quibus mandabatur lucorum Idolis dicatorum destructio Constantinus enim sacra dæmonum prorsus sustulit. Fana tamen non subuertit, sed inaccessa esse iussit. Quod continuarunt filij. Iulianus Impietatem renouauit. At Iouinianus paulò post Imperium adeptus. rursum simulachrorum cultum prohibuit. Quibus legibus Valentinianus Europam gubernauit. Valens verò cunctis aliis, quam delegissent religionem, permisit, cũ

403 — 4491

Anni christi | *Anni mundi*

Solis autem Catholicis bellare nunquam cessauit. Toto igitur ipsius imperio, in aris ignis ardebat, simulachra libationibus ac sacrificiis honorabantur, in foro publicę epulæ dabantur, initiati orgiis Bacchi cum parmis cursitabant, canes discerpentes, insanientes, bacchantes, & alia idololatrica peragebantur. Huic succedens Theodosius ista omnia funditus euulsa sempiternæ obliuioni tradidit. *Theod. lib. 5. c. 20.*

4476 — 388

Idolorum ergo cultus, qui Constantini constitutione deinceps negligi & destrui cœperat, Theodosio imperante collapsus est. *Ruff. lib. 2.*

Isdigerdes persecutionem decimamquintam mouet in Perside, quæ annos 30. durauit. Nam continuatur à Gororane filio. *Theod. lib. 5. c. 39.*

Symmachus vrbis præfectus Idolorum pontifex minor, & quidam Romani Gentiles veterẽ religionis vsum fieri, aram Victoriæ, quam Gratianus euerterat, in curia Romana restaurari, vestales de fisco ali postulant apud Valentinianum 2. His respondet Ambrosius duabus epist. 39. & 31. & obtinet. Relationem suã orationem siue epistolam vocabat Symmachus.

Theophilus Alexandrinus præter cætera Cyclum de obseruatione Paschæ per centum annos digessit, & Laterculum inscripsit.

Idque propter exortas de celebritate Paschæ inter Latinos & Græcos controuersias, quod Latini iuxta Concilium Cæsareæ Palestinæ nollent vnquam Pascha excedere vigesimum primum Aprilis, ne illud celebrarent mense immundorum, id est, secundo. Cum enim æquinoctium à Patribus Nicenis esset fixum 21. Martij, & inter 21. Martij & 21. Aprilis sit mensis integer, id est, dies, 30. quicquid illum limitem excedebat, contendebant ad secundum ab Æquinoctio mensem, in lege immundis ad celebrandum Pascha assignatum pertinere.

Quæ interim cõtentiones, etiam si interuenisset Ambrosius epist. 83. per hunc Theophili Cyclum nõ ita sunt oppressæ, quin adhuc renatę sint sub Innocentio Hilario, Leone, donec res composita per Dionysij Abbatis Cyclum, de quo suo loco.

403 — 4491

Annus Dom. cccc. quo præfinitè Arcadius & Honorius, & apud Persas Isdigerdes adeunt imperium, D. Martinus & Ambrosius moriuntur, Ioann. Chrysostomus pontificatum Const. Augustinus Hipponensem suscipiunt.

Hoc quarto sæculo continuatio doctrinæ sic habuit. Missæ *Basilij, Ambrosij, Cyrilli Hierosolymitani, Damasi, & Hieronymi in libro, qui inscribitur Comes. Eius ritus apostolici apud Basil. cap. 17. de Spiritu sancto.* liberum arbitrium. *Athan. contra gentes. Basilius lib. 3. contra Eunomium. Nazianzenus orat. coram Gregorio patre habita. Epiph. lib. 1. Panarij, manifestum est clarumque ac minimè ambiguum, quod liberum arbitrium exhibuit nobis Deus, &c. Hieron. Epist. ad Ctesiphontem, ad Demetriadem. In Es. lib. 3. & alibi, qui tamen contra Pelegianos scripsit. Nyssenus lib. peculiari, de lib. arbitrio. Lactantius & cæteri.* Iustificationem non excludere præsentem dispositionem, vel futurã bona opera. *Ephrem. lib. de vera pœnitentia. Hier. lib. 8. com. in Esaiam & in 4. Daniel. Hinc bona opera partes iustitiæ, Nyssenus orat. 2. de amandis pauperibus vocat. Præstandum enim aliquid esse ex proprio, Hilar. cap. 7. in Matt. & in præf. in Psalmos. Nazianz. orat. de pauperum cura. Amb. Epist. 82.* Bona opera. *castitas, continentia, humilitas, obedientia, cæteraque virtutes animæ pennæ sunt, quibus ad Deum subuolat, Ephrem. lib. de beatit. animæ c. 2. & in lib. de extr. iudicio, & Ser. de virginitate. Athan. Apol. ad Constantium. Basilius Ser. exhortatorio de renunciatione huius sæculi. & li. de Virginitate, & in Asceticis: Theoph. Alex. li. 3. Pasc. Denique tota hæc ætas sanctis operibus plurimum tribuit.* Imagines, Prudent. περὶ στεφάνων *carmen. de Cassiani imagine posita super memoria martyris. Nazianzen. 40. epistol. ad Olympium exempl. Græci 49. Latini, tempore suo templa statuis* (ἀνδριάσι) *exornata fuisse &*

lib.

lib.de insomnio de Anastasia Ecclesia εὐνὴ τοῖς καὶ μεγαλαυχον ἴδος χρίστοιο μαθητῶν, πλευρῇς σταυροτύποις τετραχατεμνόμενον. *Cum quibus etiam est superbum templum Christi discipulorum, lateribus crucis pictura figuratis quadrifariam insectum. de imagine Crucifixi Athanasius librum edidit. Imaginem Christi à Iuliano Apostata euersam Christiani in Ecclesiam referunt. Sozom. libro 5. cap. 21. Constantinus signum crucis sibi monstratum in cœlo in militaria vexilla transformat, in dextera sua signum aliud crucis ex auro fabrefecit. Euseb. 1. vita eius. Probiano nolenti crucem adorare Deus apparens signum monstrauit crucis, quod erat positum in altari eiusdem Ecclesiæ. Idem lib. 2. Crucifixi imago in ædibus imperatoris posita cum gemmis &c. lib. 3. Nyssenus orat. in Sanctum Theodorum imagines esse idiotis & simplicibus instar librorum, quod Gregorius magnus apud Latinos repetiuit lib. 7. epist. 104. ad Serenum,* De Sancta Cruce. *Eius inuentio fuit huius sæculi, Ruff. lib. 1. cap. 7. & 8. Amb. de obitu Theod. Euseb. in Chron. & de vita Const. Hieron. Indéque distributio in maiores partes, ad quas adorandas semel in anno vndique concurrebatur, præsertim Hierosolymam, Paulinus Nolanus epist. 11. ad Seuerum Sulpitium. Item in particulas, adeo vt ligno S. Crucis tota continens repleta sit. Cyrillus Hierosolym. catech. 4. propter tot per orbem fragmenta credita se multiplicare & habere imputribilem virtutem & indetribilem soliditatem. Paulinus Ibid. Cætera Prud. Hymno ante Somnum. Ephrem de armatura spirituali c. 2. & lib. de pœni. c. 3. &c.* Primatus Romani Pontif. *Ambrosius 1. Tim. 3. vbi Damasum vocat rectorem eius Ecclesiæ, quæ Domus Dei & Columna & firmamentum ab Apostolo dicitur (.i. vniuersalis) nam talem illo loco describit Apostolus. Hiero. passim Concilium Nicenum &c.* De pœnitentiæ partibus, Exomologesi, contritione, satisfactione. *Ephrem. lib. 2. de compunctione cordis c. 3. Hilar. in Ps. 118. ad illud, Exitus lachrimarum transierunt oculi mei. Pacianus ad Sempronianum. Epiph. in Panario & quotquot scripserunt libros, sermo. tractatus, homilias de pœnitentia & aduersus Nouatianos & Meletianos, qui negabant sacramentum pœnitentiæ esse in Ecclesia.* Veritas corporis & sanguinis domini in Eucharist. & transubst. *Athan. lib. de Christi imagine. Nissenus in orat. catechetica, qui & tractatum scripsit de transmutatione corporis & sanguinis Domini apud Nicetam lib. 18. orthodoxiæ. Cyrillus in mystagogicis. Et quotquot illa ætate huius misterij meminerunt, quorum testimonia Garetius in librum collegit, Tonstallus & plerique alij.* Missam esse sacrificium. *Nazian. 1. in Iulianum. Mox sacrificij incruenti oblatione manus commaculat. Amb. ep. 33. Missam facere, offerre sacrificium. Item precatione prima præparantis missam lib. 4. de sacram. li. 1. offic. 48. Athanasi. q. 34. ad Antio. Euseb. lib. 1. cap. 10. de Dēmost. Concil. Nicenum 14. can. Hieron. epist. ad Hedibiam & ad Euagrium. Tota denique illa ætas, vt Roffensis, Sanctius, Canisius & alij demonstrarunt.* Missarum sollennia & ritus. *In Liturgia Basilij. In missa Ambrosij libris eiusdem de sacra. & de præparat. ad missam. in comite D. Hier. Apud Basil. c. 27. lib. ad Amphiloch. de spiritu S. quod caput veteres Ecclesiæ traditiones multas complectitur, Cyrill. Hierosol. in Mystagogicis, cum cæteris, quorum sententias collegerunt Cassander & Pamelius in Liturgicis.* Confirmationis sacramentum, *Amb. lib. 3. de sacram. c. 2. sequitur spiritale signaculum, quod audistis hodie legi, quia post fontem (baptismatis) superest. vt perfectio fiat, quando ad inuocationem sacerdotis, Spiritus Sanctus infunditur, spiritus sapientiæ &c. Septem. q. virtutes spiritus, &c. Istæ sunt virtutes, quando consignaris.* Inuocatio sanctorum. *Athana. de incarnatione verbi & in Euang. de S. Deipara, & interpr. Psalmorum. Basil. oratio in 40. martyres. Nazian. in fine orat. in laudem Basilij & orat. in Cyprian. Vbi & virgo quædam amata à Cypriano tunc Mago, inuocatione D. Virginis ab eius amore seruatur. Amb. in lib. de viduis. & in precatione 2. præparātis Missam. Prudentius in hymno Laurentij, de 18. martyribus, de Vincentio. de Cassiano Hieron. de ea scripsit contra Vigilantium, &c. Ephrem. lib. de compunct. cordis 2. c. 13. Totum denique illud sæculum, vt Esselsius docuit lib. peculiari, Canisius in maiore Catechismo & alij.* Mortuis viuorum preces prodesse, & purgatorium. *Epiph. hær. 75. cōtra Aërium, qui id negabat Lact. li. 7. c. 21. Prud. in Hamartigenia. Hiero. lib. 18. com. in Esaiā & lib. 4. c. 4. & Marc. 9. Nyssenus lib. de anima & alibi Chrysostomus & Basilius in Liturgijs & alibi. Athanasius librum peculiarem condidit de dormientibus citatum passim à Græcis, vt Damasc. libro eiusdem tituli. Basil. com. in 9. Esa. purgatorius ignis, item expurgatio. Denique quoniam hæc ætas præcipuè abundat libris & scriptoribus omni exceptione maioribus, ex hac maxime decerpitur, quicquid facit ad doctrinæ veteris contra nouam, confirmationem. Quod & Centuriatores cum magno pudore & conscientiæ fremitu confitentur Cent. 4. c. 4. de doctrina, colum. 291. & seqq. c. 5. de hæresibus, seorsum Donatistarum col. 376. Aerianorum 401. &c. cap. 6. de Ritibus & ceremoniis, col. 406. & seqq. per totum c. 7. de Politia & gubernatione Ecclesiæ col. 483. & seqq. alus c. 9. de Synodis col. 610. de Episcoporum & doctorum vitis col. 881. & seqq. cap. 11. de Hæreticis co. 1138. vt in Vigilantio, Aërio & ca. 12. de Martyribus sparsim. cap. 13. de Miraculis col. 1434. & seqq. Denique qui hoc æuo oppugnarunt Arrianos, Eustachianos, Aerianos, Iouinianum, Messalianos, Vigilantium, Martianum, Heluidium, istis & Caluinistis planè sunt doctores Papistici.*

Anno mundi

4476

4491

Anni christi

QVINTVM SÆCVLVM

403

41

406

∴ ANASTASIVS I. Romanus, an. 3. dies. 10

Vacat sedes dies 21.

Patriarchis.

Alexandriæ Theophilo.
Antiochiæ Flauiano.
Hierosolymis Joãne secũdo.
Cõstantinopoli Joãne Chrysostomo:

Principibus.

Arcadio Imperatore Orien. quinquagesimo quinto an. 13.

Honorio an. 31. Occid. Imp.

Isdegerde an. 21. Persarum,

Igga Æthiopiæ pretioso an. 18.

Dagoberto Franc. Duce.

404

CONC. *Alexandrinum contra Origenem Ab. Vsperg.*
Cyprium sub Epiphanio contra Origenistas.
Carthaginense 5. Episc. 73. Tom. 1. Concil. sub hoc & Innocentio. Prosper. in Chron.
Toletanum 1. cõfirmatum à Leone P P. Episcoporum 18. siue 15. in quo anathemate feritur error Priscilliani iam saeculi gladio perempti. Isi. tom. 1. Conc. in eo sunt can. 20.
Taurinatense. lib. Concil. confirmatum in Trullo.
Hipponense. Prosp. in Chron.

Anni mundi

4491

4494

RELIQVIT epistolã ad episcopus Germaniç & Burgundiæ. *Tom. 1. Concil.*

Instituit vt sacerdotes, quo ad Euangelium recitaretur, non recti, sed curui si ue cernui starent. *Vualphridus lib. de reb. Ecclesiast.*

Hieronymus à Petro Apostolo incipiens & in semetipsum desinens, 135. virorum illustrium Ecclesiastica volumina contra Porphyrium & Iulianum Augustum descripsit apud Bethlehem, qui imperitos dicebant Christianos hoc opus deduxit vsque ad 14. Theodosij.

Eò Paula Hieronymum secuta, in Syria tria monasteria Virginum, & Vnum virorum, cui ipse præfuit cõdidit.

Apollinaris Laodicenus Antiochiæ tãta laude docet, vt à S. Hieronymo iam sene discendi causa adiretur. *Hieron. epist. ad Pammachium.* sectam introducit, quæ filium Dei assumpsisse animam rationalem negaret. *Tripart. lib. 5. cap. 44. & 9. c. 3.*

HVMANA.

Arcadij & Honorij primus est Domini quadringentesimus.

Ruffinum Arcadio, Stiliconem Honorio tutores adiunxit Pater moriens, Gildonem Africæ præposuit, qui regni cupiditate ad perfidiam impulsi, tandem interempti sunt.

Stilico affectans filio suo Eucherio imperium, omnes barbaras nationes ei infudit, & lacerationis eius auctor fuit. Solus Zosimus eum à crimine liberat, quod Paganus Eucherio Paganis addicto fauerit.

Cum Honorius & Arcadius Getis siue Gotthis stipendia à patre constituta, qui eis vsus fuerat contra Maximum & Eugenium, pendere nollent, Ragadaisus ducenta eorum millia in Italiam duxit. Stilico Henetus cõtra eos attraxit Burgundos, Sueuos, Alanos & alias gentes mari Baltico vicinas. Captus igitur Ragadaisus ad Fesulas strangulatus est, captiuorum greges singulis aureis venditi sunt, reliquiæ regem creant Alaricum, cum quo paciscitur Stilico, vt in Galliam transeat.

Per totum imperium idolorum templa dirui Arcadius Honorius, Theod. Imp. præcipiunt. *Sigeb. & leg. 3. 4. 5. & 7. cod. de Paganis.*

Ragadaisus Gotthorum rex cum suis 200. armatorum millibus in Fesulanorum montium verticibus interclusus, consumptus est, captus & interfectus, *Isido.*

Honorius templa omnia Idolorum cum suis adiacentibus spatiis Ecclesiis contulit, simulque eorum simulachra confringenda in potestatem dedit. *Prosper. part. 3. de promiss. capite 38.*

Arcadius, ne traderet ad se confugientes Armenios propter Persarum persecutionem, bellum cum persis confecit. Antequam potiretur victoria, iam coeuntibus in prælium militibus aëriæ cruces in vestibus apparuêre. Vnde etiam victor auream monetam cum eodem crucis signo fieri præcepit, quæ in vsu totius orbis, & Maximè Asiæ, hodiéque persistit. *Idem c. 34.*

p MVLTAS epistolas reliquit easque eruditas, 24. est ad Synodum Toletan. 26. ad conc. Mileuitanum &c.

Arcadium & Eudoxiam excommunicat. *Niceph. lib. 13. c. 34. Georgius in vita Chrysostomi.* In qua epistola Eudoxia de gradu & maiestate imperij deijcitur. Ergo pontifices Romani reges & Imp, deponebant.

Primus Nouatianos vrbe pellere cœpit, multasq; Ecclesias eis ademit. *Socr. li. 6. c. 9.*

Ad eum Augustinus cum 50. Episcopis concilij Mileuitani epistolam 42. scribit, & cū Episcopis Synodi Carthaginensis de actis aduersus Pelagium & Celestium, epistolam 90.

Hæreses Abeloitarum, Nazarenorum, Prædestinatorum, Aduersariorum Legis & Prophetarum.

Vincentius & Paternus hæretici, à quibus Vincentiani & Paterniani.

Pelagius Britannus, Heluidius, Bonosus hæretici. *Aug. de hæré. Chrys. & Isidor.*

Idacius ad Deum conuertitur anno Honorij decimo i. sub an. Christi 417. *Ipse in Chronicis (410. malim.)*

Cassianus & Euagrius monachi, Primasius, Orosius, Tiberianus, Maximus Taurinensis, Faustinus presbyter, qui Lucifero fauit, *Gennad.* scriptores Ecclesiastici. Ausonius Burdegalensis, Prudentius & Sedulius Poëtæ, Vincentius Lirinensis, quod monasterium erat in Aruernia, vt Sidonius Apollinaris in epist. indicat tamen alij dicūt esse. Sanctum Honoratum in Prouincia, Isidorus senior Episcopus Cordubensis, Palladius, Hilarius Arelatensis, Polybius.

Escicius Nazianzeni discipulus bibliothecā Origenis & Pamphili Martyris Cæsareæ longo corruptam tempore, multo labore restituit. *Bergom. lib. 9.*

Olympius, Audentius, Ithacius Hispanus, qui in Priscillianum scripsit Apologetici specie. *Hieron.* alius ab Idacio Chronico. *contra Tritemium.*

HVMANA.

Prima Romæ per biennium ferè obsessæ direptio ann. 413. 8. seu 9. Cal. Septemb. vsque ad sextum diem (Nam ibi vltra sex dies non sunt commorati) per Gotthos duce Alarico siue Athanarico (qui fuit secundus rex Gotthorum primus Hispaniæ. *Ritius lib. 1. de Reg. Procop. lib. 1. Cuspinia. in vita Cæsar. Æmil. lib. 1. Sozom 9. cap. 8. Oros. lib. 7. cap. 38.*

Crudelitatem huius describit Hiero. in Marcellæ Epitaphio, & Viues in libros Aug. de Ciuit.

Sacris interim vasis abstinuit Alaricus, & rapta magna cum reuerentia restitui iubet, se testatus cum Romanis bellum gerere, non cum Sanctis & Apostolis Dei. *Orosius.*

Hinc cœpit Imperij dilaceratio. Nam in illud posteà barbaræ nationes Septentrionales sese infuderūt, de qua re libri Blondi de inclinatione Imperij & Pij 2. in Blondi Epitom. Imperio hæc laceratio vtilis fuit. Primo bellis ciuilibus ferè finem imposuit, deinde penitus Idololatriam sustulit, quam ne Christiani quidem imperatores radicitus extirpare potuerant. Inde denique Christiana multa regna & Imperia exorta sunt, quorum vnumquodque pro suo modulo religionem propagauit.

Anni Christi		Anni mundi
406	p. S. INNOCENTIVS I. Albanus, siue Scotus, an. 15. mens. 2. dies 25.	4494
	Vacat sedes dies 22	4509
421		

Patriarchis.

Alexandriæ Theophilo deinde Cyrillo an. 34.

Antiochiæ Flauiano, deinde Porphyrio an. 2. Alexandro an 3. Theodoro. an. 4.

Hierosolymis Ioanne secundo, deinde Paraylio an. 7.

Constantinopoli Ioāne Chrysostomo: deinde Arsacio an. 1. mens. 4. dies 15.

Attico an. 19. mens. 7. dies 10.

Anni christi. | *Anni mundi*

406 | 4494

Principibus,
Eisdem Imp. & post mortem Arcadij Theodosio 72. iuniore Orie. Imp. an. 42.

Isdigerte Persarum rege 13.

Igga Aethiopiæ, deinde Alamida an. 30.

Athanarico siue Alarico Gottho primo Hispaniarum Rege, deinde Ataulpho an. 6. Sigerico an. 1. Vuallia an. 22.

Genebaldo Franc. ad Mœnum & Salam Duce.

Imperij per Barbaros Laceratio anno D. 413.

SYNODI *Constantinopolitanæ duæ contra Ioan. Chrysostomum.*

CONC. *Constantinopolitanum. Ephesinum.*

Alexandrina duo.

Maior erat imperij moles, quàm vt principes eius saluti, itémque vni rei Christianæ possent intendere,

Adde destructum imperium propter maiorē tranquillitatem, pacem & tutelam Ecclesiæ in solatium videlicet & requiem piorum, propter tyrannides & persecutiones Monarcharum, vt si vno in loco non liceat pie & Catholicè viuere, aliò migrent. Nam cum imperator erat paganus, cum hæreticus, negotium toti penè Ecclesiæ fiebat, vt sub Constantio, & Iuliano apparuit. Nec antea Deus constituerat tam magnas Monarchias, nisi vt Dei Verbum facilius curreret ex Esa. Quo perfecto nihil opus fuit tanta imperij mole ad pietatem. Nec Turca eam reparat, nisi propter peccata, & vt perficiatur mysterium iniquitatis de Antichristo, vbi vltima & ferocissima persecuto existet.

Sicque impletum illud Apocalypsis 17. Decem cornua quæ vidisti in bestia, odient fornicatriam & desolatam facient illam & nudam, & carnes eius manducabunt, & ipsam igni concremabunt &c.

Hinc his mille annis totæ nationes Europæ mutatæ sunt, deinde Africæ, postremò Asiæ, Turcis, Tartaris, Saracenis & Mauris in eam inundantibus. *de quo libri Blondi de declinatione imperij.*

Tunc Prouinciæ Romani imperij occupatæ aut à barbaris rebellibus, qui Rhenum transierant, Vandalis, Sueuis, Francis, Burgundionibus qui Galliam, Hispaniam Africam tenuerunt, aut à Gotthis, qui pacis specie se Valenti Imper. dediderant, quando eius exercitu deleto, Illyricum, Pannoniam, Græciam inuaserunt, ac demum se in Italiam ipsam, Galliam & Hispaniam intulerunt.

Tunc etiam Vasconia nomen hoc à Vvisigotthis sortitur, si Blondo creditur. At contrarium infra docebo Nam multo pòst hoc nomen in Aquitania auditum est, & illuc translatum à Vasconibus Pyreneorum montium antiquissimis habitatoribus apud Ptolom. Plinium, Tacitum, in illas Galliæ partes infusis.

Occasione tutelæ Theodosij Iunioris à Persarum rege administratæ, induciisque in 100. annos factis, latè Christianismus in Perside propagatur. Sed Satanas inuidens excitauit persecutionem 30. annorum per Isdigertem regem & tutorem imperij Orientis *Histor. tripart. lib. 10. cap. 30. 33.* quam Ecclesiasticum bellum vocat Theod. *lib. 5. cap. 39.*

Hic Chronica regum Hispaniæ propriè incipiunt. Nempe ab Ataulpho propinquo & successore Alarici, qui dux fuit exercitus Gotthorum apud Theodosium contra Eugenium, & sub Honorio Romam quidem cœpit, sed in gratiam Apostolorum delere noluit, eam duntaxat thesauris publicis & priuatis spolians, à sacris interim abstinens.

Scriptores tamen Hispani reges suos numerare incipiunt ab Athanarico, qui Gotthorum rex creatus est anno quinto Valentis sub 370. *Tarapha.*

At primus Ataulphus ab illo rex tertius, primus in Hispaniam ipsi ad habitandum ab Honorio assignatam descendit. Narbone Placidia Honorij sorore in vxorē ducta *Vasæus.*

421 | 4509

Ante eius in Hispaniam ingressum, Constantinus, Constans f. Maximus tyrannus eam occupauerant. Dein-

de Vandali, Alani, Sueui.

Honorius cum Arcadio imperat annis 13. cum Theodosio Arcadij f. annis 19. quorum primo anno statim post Arcadij mortem Vandali, Alani. Sueui. Scythicæ originis populi a Gotthis pulsi, tribus annis in Gallia exactis, Hispaniam inuadunt, biennio post Romam captam. *Seuerus.* inter se diuidunt, annis ferè 30. incolunt. *Sigeb. Procop. lib.* 3. Sola Celtiberia in fide imperij permanente, eam defendente Constantio Patricio, *Chronica regis Alphonsi.*

Anni christi. 406 — *Anni mundi* 4494

Vandali & Sueui Galleciam possident, Vandali Siliagi Beticam, Alani Lusitaniam & Celtiberiæ partem. *Vasæus in Chron. Hisp.*

Collatio Carthaginensis inter 286. episc. Catholicos, & nonnullos Donatistas, iussu Honorij, & studio Augustini habita. *Aug. epist.* 68. & *in Breuiculo.*

Vandali relicta Hispania metu Gotthorum 19. anno, quam in eam venerant in Africam concedunt. Sic duo regna tantum in Hispania fuere Gotthorum & Sueuorum, qui à Gotthis deletis sunt sub tempora Gregorij Mag.

Gotthi in Ostrogotthos & Visegotthos diuiduntur. id est, Orientales & Occidentales Gotthos. Visegotthi per Italiam in Galliam, inde in Hispaniam venêre, atque in ea regnum per annos plus minus 386. possederũt, donec à Mauris, pene vsque ad vnum omnes deleti sunt. Ostrogotthi autem tempore Zenonis in Italia regnare cœperant.

Concil. *Toletanum ad cuius episcopos Innocentius epistolam decretalem scripsit. eius nulla mentio in Tomis conciliorum.*

Placidia Honorio fratri post mariti mortem à Vallia pacem expetente reddita Constãtio comiti nupsit & Valentinianum 3. peperit Honorij successorem. *Orosius Prosper. Sigeb.*

Carthaginense contra Pelagium in quo canones 15. editi.

Hieronymus Paulianum fratrem, post vastatam à Gotthis patriam Stridonem, eò remisit, vt si qua remansissent de parentum possessione venderet. *Ipse ad Pammachium & in scripto contra Ioan. Hierosoly.*

Franci accersiti à Senatore, cuius vxorem rapuerat Lucius præses Romanus, traiecto Rheno iterum Gallias incessentes, Treuerim vrbem incendunt, & magnam Galliæ partem occupant. *Sigeb. Æmil. libr.* 1. Primum sedes habuisse dicuntur inter Norinum & Vindelicos, *Strabo.* Inter Saxones & Alemanos gens non tam lata, quàm valida. *Hieronymus in Hilario.* Imo gens erat Gallica trans Rhenum prope Geldrienses.

Mileuitanum in Numidia contra Pelagianos & Donatistas cui interfuit Augustinus, & approbatum est ab Innocentio. August. epist. 92. & 157.

Germaniæ perpetua domitrix. *Ammianus Marcellin.*

Franci anno. 7. Imperij Honorij & Arcadij apud Treuiros, Mediomatrices & Tullenses consederunt, quos Sueuis, dum erant in Gallia, ob vetustas simultates instigantibus, Vandali, Burgundiones, & Alani Rhenum per vim & arma transire compulerunt. Quibus pulsis Vandali Sueui & Alani ad vastandas Gallias profecti sunt. *Blond. lib.* 1.

Cirtense in Numidia contra Donatistas.

Erachanus consul in Aphrica cum incredibili classe 3070. nauium, quantas nunquam habuit Xerses, vel Alexander, contra Romam venit. *Sigeb.*

Burgundiones innotescunt à Burgis limitum castellis. *Oro.* Per quæ distributi fuerã à Druso & Tyberio Augusti tempore post subactam Germaniam interiorem. Gotthis erant vicini, vnde eos inter extremos Septemtrionis populos recenset Sidonius Apollinaris ad Maioranũ. & Gotthicam sobolem appellat Agathius circa Mæotidem paludem. Ammian. Marcell. l. 18. eos locat ad Capellatium, vel Pallam prope Alemanos, quam

421 — 4509

quidam

Anni Christi. | Anni mundi

hodie dicunt esse Palatinorum comitum ditionem circa Hildebergam.

Hinc hoc tempore (Nam Burgundica historia incipit circa an. Domini 412. Arcadij autem & Honorij 12. partem Galliæ ad Rhenum occupant. *Sabell.* vel potiùs hospitalitatis iure accipiunt partim ab Hunnis pulsi, partim à Gallis vocati aduersus imperij iugum & factiones. Nam non vt hostes, sed vt hospites in eam venisse & certos agrorum fines inter Romanos, dono possedisse, lego id in ipsorum legibus pagina 63. cap. 55. id est, tertiam agrorum partem à Romanis consecutos esse, cap. 57.

421 — 43.

q S. ZOSIMVS siue Sozimus Græcus, an. 1. mens. 3. dies 12.

423

4509 — Vbi Romani appellantur toto illo opere Galli illius partis, quibuscum habitabant, vt qui essent de imperio. & eius legibus, non barbaricis viuerent.

4511 — Quod idem de reliquis barbaris, qui in nostra Gallia consederunt, existimauerim. Eos scilicet venisse accersitos contra imperium, & à nostris in hospites & leges patriæ assumptos ad se tuendum, assignato agro, non quòd vi Monarchiam constituerunt. Nam Gotthi, Vandali, Hunni, qui in ipsos inuitos inuaserant, breui repulsi sunt, & aliò terras quærere coacti.

Vacat sedes dies 11.

Patriarchis.

Alexandriæ Cyrillo.

Antiochiæ Theodoro an. 4.

Hierosolymis Paraylio.

Constantinopoli Attico.

Principibus:

Theodosio 2. Orien. & Honorio Occid. Imp. 56.

Varanane 5. an. 20. Persarum.

Alamida Æthiopiæ an. 30.

Genebaldo Franc. Occidentalium duce, Faramundo Marcomeri filio Orientalium in Franconia Germaniæ duce primo, mox Francorum rege.

Vvallia Hispaniæ.

Vexati ergo ab Hunnis in Galliam transierunt, ac mox pietatem Christianam receperunt à quodam Episcopo baptizati, indicto ipsis octo dierum ieiunio. *Cassiodorus.*

q HIC videtur Zosimus, de quo Basilius quadam epist. ad Papam Innocentium, *Onuph.* reliquit duas epistolas, *Tom. Conc.* Nouatianis eripuit aliquas Ecclesias. *Soc. lib. 7. cap. 11.*

Benedictionem cerei Paschalis induxit. *Carolus Magnus in fragmentis.*

Prædestinatorum hæresis ex libris D. Augustini malè intellectis cœpit, an. 415. Omnia prædestinationi & reprobationi ita tribuit, vt negaret opera vel prodesse vel obesse ad salutem. *Sigebert. in Chronic. Lutzemburg. de hæres.*

Hieronymus corpore defecto, cum è lecto sese erigere non posset, nisi apprehensa fune, qui de trabe pendebat, obiit in Bethlehem anno Christi 422. & ætatis suæ 91. *Prosper*, vel 98. *Diacon. lib. 14. & Sigeb. in Chron.* vel etiam 99. *Trithemius.*

Antè eum sex erant veteris testamenti de Græco in Latinum conuersiones. De Hebræo autem in Latinum eloquium, solus sacras literas conuertit, cuius editione generaliter omnes Ecclesiæ vsquequaque vtuntur, pro eo quòd veracior in sententiis, clarior in verbis. *Isid. lib. de offic. & lib. 6. Ethymol. cap. 3.*

Eudocia Leonis Atheniensis Philosophi filia & Theodosij iunioris vxor ὁμηρόκεντρα siue Homerocentonas contexuit, ex Græcis Homeri varios vtriusque testamenti locis describens vel exponens. Quod paulò ante fecerat è Latinis Virgilij carminibus Proba Falconia Adelphi proconsulis vxor in suis Virgilicentonibus.

Isidorus senior Cordubensis.

Chronicon scripsit à primo Theodosij consulatu vsque ad ann. 490. quod auspicatur à D. Ioanne Chrysostomo.

HVMANA.

Sub Honorio Romani à Britannia, propter potiora

tempore Damasi Pont. factæ, vbi est huiusmodi subscriptio, Et ego Io. S. R. E. Diaconus Cardinalis ex parte Damasi pontificis laddo & confirmo. Itaque non video cur Diuus Hieronymus Damaso charus non fuerit R. E. Cardinalis presbyter. nisi quòd non magnos habebat reditus, non onerabat Ecclesiam nimiis sumptibus, non erat, &c. Non ergo placet, quod quidam scribunt nomen & dignitatem fuisse conditam à Benedicto 8. sub ann. 1033. Nam & D. Gregorius Cardinalem sacerdotem commemorat, qui & Episcopus esse non desinit. l. 2. epist. 52. & 25. huic & dans vsum pallij lib. 7. epist. 5. Multa addere possem, contra hæreticos, sed non sunt Chronologiæ. Aliud est insignia esse recentiora, vtpotè illis addita circa illum annum, deinde amplificata circa annum 1250 ab Innocentio quarto, aliud Cardinalium rem & nomen veteribus fuisse incognitum.

Chorepiscopos sustulit, quos nunc suffraganeos, vel Episcopos portatiles appellamus. Episcopos, qui eis vtuntur, epist. 4. meretricibus docens esse similes, quæ statim (ait) vt pariunt infantes suos, aliis nutricibus tradunt educendos, vt suam citius libidinem explere valeant. Sic & isti infantes suos, id est, populos sibi commissos istis educandos tradunt, vt pro suo lubitu voluptatibus sæcularibus seruiant, &c.

Chorepiscopos autem Onuphrius in Epitome Romanorum Pont. interpretatur coadiutores, vt Linum & Cletum ait fuisse Chorepiscopos, siue coadiutores Petri. Et sic sumere videntur Græci, vt Basilius Epistola ad Chorepiscopos, & Canon Nicenus & Antiochenus decimus & Synodus Neocæsariensis.

Damasum rogauit Theodosius, vt alicui viro docto officium Ecclesiasticum committeret ordinandum, atque ita Hieronymo commendauit, qui Psalterium per ferias distinxit. *Beletus ex hist. Longobardica.*

Cum anteà recto ordine diceretur, non habita ratione dierum & materiæ.

Atque hinc fortasse Canonicarum horarum institutionem ei, & D. Hieronymo & Ambrosio assignant Sigebertus in Chron. & Radulphus Tungrensis, quod & confirmet Psalmorum per totam Hebdomadam iam inde tum in Romana Ecclesia, tum in Mediolanensi distributio.

Sed refragatur ipse Hieronym. qui epistolis ad Lætam & ad Demetriadem earúdem horarum vsum non nouum tum fuisse disertis verbis ostendit.

Quare & constitutio Apostolica memoratur apud Clementem. *lib. 8. constit. cap.* 40. & Cyprianus multo antè, earum institutionem confirmauit sub finem libri de Oratione Dominica, & Athanasius lib. de Virginitate, & Basilius in regulis fusius disputatis interrog. 37. & in Asceticis pag. 381. Græci exemp.

Gregorius Nazianzenus cog. Theologus, qui Constantinopolitanam sedem ab Arrianis Episcopis purgauit & Catholicis reddidit in annos 45. sub quinque aliis pontificibus Catholicis, Nectario an. 16. Chrysostomo 6. Arsacio 2. Attico 20. Sisinnio vno, vsque ad Nestorium.

Basilius Cæsariensis, qui sub annum 379. Deo agit animam, quo obeunte Ambrosius Episcopus Mediolanensis fit in annos 30.

Anni christi.		*Anni mundi.*
369	*Patriarchis.*	4457
	Alexandriæ Athanasio, deinde Petro 2. an. 7. Timotheo an. 7. Theophilo ann. 27.	
	Antiochiæ Paulino.	
	Hierosolymis Cyrillo.	
	Constantinopoli Eudoxio. Arriano, mox Euagrio D. 1. Demophilo an 10. Gregorio Nazianzeno, ann. 4. Maximo inuasore an. 1. Nectario. an. 17.	
	Principibus.	
	Valentiniano quinquagesimo, Valente an. 3. & eo exusto, Theodosio 1. Magno an. 27. Orient. Gratiano & Valentiniano 2. fratrib. ann. 6. Occid. Impp.	
	Sapore Persarum reg. Artaxerse 2. an. 4. Sapore 3. an. 5.	
	Sthenden Æthiopiæ, deinde Zacham, ann. 9. inde San, an. 13.	
	Clogio, & post eum, Marcomero Franc. Duce.	
388		4476

Cæsarips

Anni Christi. | Anni mundi.

Cæsarius Nazianzeni frater, Gregor. Nissenus Basilij, Euseb. Samosatenus.

Euseb. Vercellensis, Theotimus Scytharum Episcop. Timotheus Alexand. Cyrillus Hierosolym. Philasther. Eustachius, Exuperius, Ambrosius Mediolan. Martinus Turon. de quo Niceph.lib.9. cap.16. Sozom.lib.3. cap 13. S.Romanus Gal. Vegetius, Eutropius, Themistius Philosophus, insignes scriptores.

Hilarius Phrygius vates.

Effrem eremita, qui circiter trecentas versuum myriadas composuit ad Rythmos & numeros Harmonij hæretici, quæ in templis postea Syrorum cantari consueuerunt. *Sozom.lib.3. cap.16. Theod. lib.4. cap.29. Niceph.lib.9. cap.16.*

383 — 4471

Concil. Romanum de S. Spiritu contra Arrium, Macedonium, Photinum, Auxentium Mediolanensem, & Apollinarem Hiero. in Chron. Isid. in Damas. Hist.trip.9. cap.5. 12. 13. 14. 16. cui interfuisse Theod. Impp. significatur apud Theod. lib.5.c.9.& D.Ambros. Ibid.& ipse epist.90. In eo additur Niceno symbolo, FILIOQVE. contra eos qui docebant S. Spiritum esse filium filij. nepotem Patris. vt legi in quodam manuscripto libello Græco anonymo de S. Spiritus à filio processione a me verso, sed nondum aditio, quod conuenit cum Hug. Etteriano lib. 3. de process. Spiritus Sancti. cap.16. Et cum Magist. Sent. lib.1. dist.11. Errat enim Beza, qui in suo nouo Testam. inter ea, quæ à Synodo Constantin. symbolo Niceno addita fuerunt, hanc dictionem reponit, summa antiquitatis ignoratione.

Ambrosius ritum Antiphonarum, seu responsoriorum hymnorum, è Græca ecclesia in Latinam transtulit. *Sigeb. in Chron. Naucler. Isidor. lib. de diuin. Off.*

Illorum primus auctor apud Græcos creditur fuisse Ignatius. *Socr.6.cap.8. Niceph.lib.13.cap.8.*

Orientis Episcopi Apostolicæ sedi, tanquam filij debitam reuerentiam præstant. *Theod.lib.5.cap.9.& 10.*

Sine Romani Episcopi, cuius ante omnia sententiam cognoscere oportet, neque Vincentij, quem ad Synodum Ariminensem loco sui miserat, consensu, Synodi nullam habent firmitatem. *Theod. lib.2. cap. 22. in epistola. Romani concilij.*

Diodorus Tarsensis Episc. Chrysostomi præceptor, neglectis allegoriis, simplicem rationem interpretandi scripturas celebrem reddidit. *Soc. lib.6.cap.3. Sozomen.lib.8. cap.2.*

Scripsit præter innumera alia Chronicon, corrigens errorem Eusebij Pamphili de temporibus. *Suidas.*

Gratianus Episcopos Catholicos à Valente eiectos, ab exilio reuocat, Arrianos sacris ædibus expellit, *Theod.lib.5. cap.2.* legem fert, vt cuncti subditi eam religionem retinerent, quam Damasus Rom. Pontifex & Petrus Alexandrinus custodirent. *Sozom.lib.7. cap.4.*

Pontificis Maxim. titulum sibi ab imperio oblatum recusauit, quòd penes ciuilem magistratum ius sacrorum esse negaret. *Zosim.*

Arrianas de Deo disputationes legi vetuit. *Sozo. lib.7. cap. 6.*

Theodosium consortem imperij nominat, & cum eo 4. an. regnat. Lugduni à Maximo interficitur. Hinc Maximus imperij vsurpator eos motus excitat, quos Ambrosius apud ipsum legatione fungens, Valentiniani nomine, explicat epist.27.

Moritur Athanasius ann. 377. cum Episcopatum Alexandrinum pace bellóque gessisset annis 46. post multiplicia illa pro Ecclesia certamina quorum similia Episcoporum aut doctorum Ecclesiæ neminem substinuisse vnquam legimus. *Nazianzen. Socr. Sozom. Hier. in Chron.*

388 — 4476

Nam præter quotidiana & continua exilia sub Constantio, latuit in puteo aquam non habente, in quo nunquam solem aspicere posset, sex totis annis. vbi suum Symbolum condidit. (*Naucler. 12, generat.*) Toto ferè Iuliani imperio Alexandriæ occulitur, cum per orbem ad necem conquireretur. Sub Valente continuos 4. menses in paterno delituit sepulchro, &c.

Hieronym. Epistolas & Euangelia, vt hodie habet Ecclesia, colligit & ordinat. Damasi iussu. *Radulphus de canon. Obser. cap. vlt. Belethius ration. diuin. cap. 57. Berno lib. de Missa.* cum prius ex institutione Alexandri Epistola & Euangelium satis incertum legeretur. *Honorius lib. 1. cap. 88. extante Cassandro in Liturgicis pag. 44.*

Extat liber, qui Comes dicitur à Pamelio magna diligentia vulgatus. Hoc verissimum ex eo intelligitur, quòd antea Patres vetustiores lectionum duntaxat meminerunt in genere, vtriusque testaméti, post Damasum etiam certarum lectionum Apostolicarum & Euangelicarum, vt Ambrosi. Aug. Leo Pap. Saluianus, Cæsarius, Chrysologus, quorum etiam quatuor posteriores translatione D. Hieronymi vsos constat.

Hieronymus aliqua alia in ecclesia instituit, vt etiam ipse D. Gregor. notat epist. 1. ad Ioan. Syracusanum, quam citat Amallarius, *lib. de Offic. Eccles. 4. cap. 33.*

In chartis Ecclesiasticis iuuit Damasum, & Orientis atque Occidentis consultationibus respondit. *Ipse epist. ad Geruntiam.*

Romam cum Paulino Antiochiæ & Epiphanio Cyri Episcopo cum traxit ecclesiastica necessitas. *Ad Paulin.*

Auctor fuit nouæ Latinæ editionis, quam & ipsi Hebræi fatebantur esse veracem. *August. lib. 18. de Ciuitat. cap. 43.*

Quam Apostolica sedes iam inde à Damaso vulgatam fecit, cum antea varia è 70. interpretibus expressa conuersio in pretio esset. *Platina in Damaso. Greg. præfat. in Iob, & lib. 20. in Iob, cap. 23. & præf. Moralium cap. 5. & lib. 11. Sic Isid. lib. 2. & 6. Etymol. cap. 5.*

Vnde eius præfationes & argumenta singulis libris præfiguntur huius editionis, propter quam & cum qua conscripta sunt. *Ipse ad August. epist. 11. inter epistolas Augustini.*

Quare & illam ei tribuunt Hebræi, R. Selomo sæpius, nunquam eum sine laudis præfatione nominans, & interdum ad locorum aliquorum explicationem allegans, titulo כהן *Sacerdotis.* R. Ioseph Albo lib. tertio hikkarim, 25, cum חכם המעתיק *sapientem translatorem* appellans. R. Kimhi in Psalm. 110. Elias in Tisbi, & in Rad. כהן apud Kimhi sub nomine חכם ירונימו *sapientis vel docti Hieronymi.*

Damasi decimus annus, fuit, & vitæ & imperij Saporis Persarum regis noni septuagesimus, & vltimus.

Saraceni & Gotthi fiunt Christiani. *Socrat. 4. cap. 33. & 36.* & labuntur in Arrianismum. *Iournand. de reb. Get. & Ab Vsperg. ensis.*

Messaliani, qui Psalliani, Euchitæ q. orantes & Enthousiastæ, id est, Deo afflati, vocantur, negant carnem Domini prodesse vel obesse sumptam in sacramento Eucharistiæ. *Theod. 4. cap. 11.* semper orant, docent Baptismum non conferre gratiam, nec expiare peccatum, nec opus esse ieiunare, & à cibis quibusdam abstinere. *Histor. trip. 7. cap. 11. Damasc. de hæres. August. hær. 57. Theod. lib. 4. fab. hær.*

Vocantur & Valentiniani, quòd his Valentini & Valentis temporibus pullulauerint. Item Bogomili. *Hermenopolus lib. de sectis.*

Vigilantius & Iouinianus hæretici, ille SS. venerandos & orandos, eorum item reliquias osculandas & sepulchra veneranda negat: ceremonias ecclesiæ, vt cereorum accensio-

Anni christi.		Anni mundi.
377	*Illyricum, de Trinitatis vnitate, Theod. 4. cap. 9. Hist. trip. 7. c. 8.*	4463
383	*Aquiliense, præsente D. Ambrosio contra Palladium & Secundinum Arrianizantes, (quod Beza & alij perperam existimant fuisse vniuersale.) Ex Gallia & Italia.*	4471
	Valentinum in Gallia, episc. 30. sub Gratiano, cui Fœgadius, siue Sabadius episc. Agennensis præfuit. Isid.	
388		4476

Anni Christi. | *Anni mundi.*

accensionem, ieiunia (Hieron. ad Riparium) despuit, continentiam hæresim, pudicitiam libidinis seminarium esse (libro contra Vigilantium) hic damnat delectum ciborum: monachis & monialibus post votum nuptias permittit: asserit peccata omnia esse æqualia: virginitatem eiusdem esse meriti cum coniugio: liberum esse hominem post Baptismum ad bene agendum, sed non ad peccandum. nullam meritorum distantiam fore in futuro sæculo: eum ideo anathematizat, *Aug. de temp. in festo Trinit. serm. 3. & lib. de hæres. in eos scripsit Hier. tom. 2. & ad Riparium.*

369 | 4457

Hæretici Nestoriani negabant Corpus Christi esse in sacramento, nisi in ipso vsu. *Cyril. epist. ad Cacosyrum & Tho. 3. par. q. 72. art. 10.*

Heluidiani Virginitatem D. Mariæ oppugnantes *Aug. de hær. Hieron.*

Nihil in doctrina Catholica à tempore Apostolorum ad hanc vsque ætatem immutatum fuit, maximè Romæ: *Ioan. Caluinus Instit. Gallic. lib. 4. cap. 2. sect. 3. & epist. ad Sadoletum.*

Statue tibi quæso (inquit) ob oculos veterem illam Ecclesiæ faciem, qualem Chrysostomi aut Basilij ætate apud Græcos, Cypriani, Ambrosij, Augustini sæculo apud Latinos extitisse ipsorum monumenta fidem faciunt.

Mediolanense paucorum Episcoporum, contra hæresim Iouiniani, qua negabat Mariam in partu fuisse Virginem, id est, peperisse Christum integris virginalibus claustris. Ambros. epist. 80. & 81. Aug. de hæres. cap. 82. & libr. 1. contra duas litteras Pelag. cap. 2.

HVMANA.

Athanaricus, anno primo Damasi, i. 369. electus dicitur in regem Gotthorum siue Getarum. A quo rerum Hispanicarum scriptores Gotthorum reges numerare incipiunt, an. 5. Valentis. *Isid.* qui Christianos crudelissimè est persecutus, vt eorum plurimi in Romanum solum fugerint, tanquam ad fratres. *Oro. lib. 7. cap. 19.*

Cæsaraugustanum in Hispania contra Priscillianistas, Sulp. lib. 2. hist.

Rebus deinde inter ipsum & Fridigernum diuisis, Gotthi se mutuis cædibus attriuerunt.

Athanaricus autem rerum potitus, à Valente missis sacerdotibus hæreticis Arrianismo cum tota sua gente imbuitur, quo gens infecta fuit per 213, annos, id est, vsque ad Ricaredum à Leandro Hispalensi conuersum. *Isid.*

Transito Danubio Valenti se dedentes Gotthi Thraciam habitandam accipiunt, sed seruitutis impatientes mox rebellant, & Valentem bello superatum in villula exurunt.

Schisma 2.

Terentio Duci Maximo à victoriis ex Armenia reuertenti Ecclesiam vnam Antiochiæ Catholicis petenti, Valens denegat, atque aliud petere iussit. *Niceph. lib. 11. cap. 49.*

Gotthi ab Hunnis gente Scythica suis sedibus expelluntur. *Niceph. lib. 11. cap. 48. Bonfi. 2. dec. 1.*

Vrsinus, siue Vrcisinus sedit in schismate contra Damasum. Ruf. 2. cap. 10. Ammia. Marcell. lib. 27.

Hunnorum gens Barbara prius incognita subitò Valente Imperatore emersit, ex Asia transiens in Europam, Cimmerio Bosphoro è limo, quem Tanais fluuius conuehebat, terra constrato, Scythas trans-Istrum habitantes inuasit, id est, Gotthos, Taifalos, &c. *Zosim. lib. 4.*

388 | 4476

Valens & Valentinianus studiis religionis sæuiente Arrianismo inter se discordant, vt paulò antè Constantius & Constans. & mox Valentiniani filij Gratianus & Valentinianus minor.

Nam Catholici fuêre Constans, Valentinianus maior, Gratianus.

Anni Christi. | *Anni mundi.*

An. 385. Maximus militum præfectus Gratiani Imp. in Britannia militari fauore imperator aduersus Gratianum ipsum appellatus, tantas mox opes adeptus est, vt ex Britannia in Galliam penetraret, ac Gratianum Treuiris fugientem apud Lugdunum occiderit, & Gallias Hispaniásque sibi adiunxerit. *Sulp. lib. 2.*

Apud quem legationis munere fungitur nomine Valentiniani Iunioris Ambrosius. *ipse epist. 27. & seq.*

Occidentis imperium occupauit annis quinque, sequenti obiit Damasus.

Valentinianus 2 à suis cubiculariis Viennæ Gallorum occiditur.

Theodosius à Gratiano imperator Orientis creatus à Miletio Episcopo Antiocheno fascibus imperialibus exornatus est & Diademate coronatus. *Sigeb. in Chronico* Vel potius à Paulino.

Certè apud Zonaram ex verbis Ambrosij, quibus Theodosium, cum synagogam constitueret, aggressus est, colligitur, ab aliquo sacerdote diademate fuisse decoratum.

Atque hîc primum hunc morem coronandi Romanos principes reperio, nisi quòd Ambrosius epist. 33. ex veteri iure donata à Sacerdotibus imperia, non vsurpata testatur.

Hinc Alanos, Gotthos & Hunnos vicit, fuditque. Cum Persis pacem pepigit. Maximum tyrannum apud Aquileiam extinxit, Victorem eius filium necauit. Eugenium alterum tyrannum atque Arbogastem ópressit. Optimis legibus imperium rexit, vt cum lege ministeria lasciua, psaltriásque comessationibus adhiberi prohibuit. consobrinarum nuptias vetuit. Sicque in pace vtrumque imperium Arcadio & Honorio reliquit, corpore eius Mediolano, vbi excesserat, Constantinopolim translato. Augusto, Traiano & cæteris principibus melior, &c. *Ex sexto Victore Pagano.*

Gotthi mortuo Athanarico, illius ditioni se subdiderunt. *Oros. & Isidor.*

Sed post Alaricum regem creant, de quo mox.

Romani Gallique Franconiam inualerunt. Clodio in prælio occidit. *Eutrop lib. 10. Trute.*

Ammianus Marcellinus historiam Romanam ab anno Christi 98 vsque ad 382 pertexit. Sextus Aurelius Victor ab Augusto, vsque ad mortem Theodosij siue annum Christi 400.

D QVATVOR reliquit epistolas, quarum vna damnat Iouinianum.

Priscillianistæ in Hispania præsertim, quorum auctor sæculi gladio percussus est. *Sulpitius. Hier. in Chron.*

Heluidiani siue Antidicomarianitæ. *August. de hæres. Epiph.*

Dorotheus hæreticus, à quo Psatyriani, siue Gotthiani, Meliniani, Patriciani, & Symmachiani. *Epiph.*

Priscilianus in Hispania, Gallæcia ex Manichæorum & Gnosticorum dogmatibus hanc sui nominis hæresim condidit. *Prosp.*

Magicas artes ab adolescentia nouerat. Præcipuè autem mulieres deprauauit, quòd rerum nouarum studiosæ, quòd fide imbecilla & curioso ingenio sint. *Sulp. lib. 2.*

40.

388 — O S. SYRICIVS, aliàs Vrsinus Romanus, an. 15. mens. 11. dies 25. — 4476

403 — 4491

Vacat sedes dies. 20.

Patriarchis.

Alexandriæ Theophilo.

Antiochiæ Paulino, deinde Flauiano, an. 34.

Hierosolymis Cyrillo, mox Ioanne 2. an. 29.

Constantinopoli Nectario, deinde Ioanne Chrysostomo an. 6, mens. 3. dies 26.

Romam

Anni christi | Principibus. | Anni mundi

388

Theodosio Mag. quinquagesimo quarto cum Valentiniano 2. an.7. post necem Maximi in Imperium restituto, & eo mortuo cum filiis Honorio & Arcadio Impp. an.3.

Sapore 3. deinde Varanane an. Cog. Cermasat. an. 11. hinc, Isdigerde an. 21. Persarum.

San Æthiopiæ, deinde Jgga an.18.

Marcomero Franc. duce.

403

Romam venit cum turpi fœminatum virorumque comitatu, Damaso se purgare cupiens, sed ne in conspectum quidem eius admissus est. Regressus Mediolanum æque sibi aduersantem Ambrosium reperit. *Ibid.*

4476 Eius sectatores ad occultandas contaminationes, & turpitudines suas habebant in suis dogmatibus hæc verba. *Iura, periura, secretum prodere noli. August. in libro de hæres.*

Verbum perfectionis & scientiæ sibi vendicantes soli cum solis clauduntur mulierculis, & eis inter coitum, complexusque decantant, &c. *Hieronym. contra Pelagian.*

Abylæ fuit Episcopus, non Phænices in Syria, vt putauit Erasmus in Epist. Hieron. ad Ctesiphontem, sed Hispaniæ, vt ex Aug. patet.

Damnatus prouocauit ad Maximum tyrannum, auditur Treueris, eius gladio punitus est. *Hier. in Chron.*

Epiphanius Salminius in Cypro. Theophilus Alexādrinus, Synesius Cyrenaicæ Episc. Optatus. *Ipse lib. 2.* Isychius presbyter, Paulinus cognom. Humerius, Pacianus Barcinonensis, Fœbadius Agennensis, Delphinus Burdegalensis, Pontius apud Ausonium, Claudianus poëta. Exuperius Tholosanus.

Iussu Theodosij fana Paganorum à Iuliano Apostata & Valente aperta clauduntur, & sacrificia prohibentur, pecunia, quæ ad ea è fisco ministrabatur, denegata. *Zoz. lib. 4. Theod. lib. 5. cap. 20.*

Ad senatum, qui patriis sacrorum ritibus inhærebat, orationem habuit, vt Christianam fidem amplecterentur. *Ibid. in fine.*

Arrianos cum per annos 40. oratoria Constantinopoli tenuissent, vrbe expellit. *Socr. lib. 5. cap. 7.*

An. Christi 400. præfinitè D. Ambrosius mortuus est. quo anno etiam Diuus Ioannes Chrys. patriarcha Constaninop. creatus est. Quare putarim ex Ambrosio, Chrysostomum sua commentaria in epistolam ad Hebræos deduxisse, non contrà.

Per Iouium & Gaudentium comites omnia Idolorum templa spoliata Theodosij imperio. Symmachus reiectus, qui aram Victoriæ in senatu restitui procurabat. *Prosper. parte 3. de promiss. cap. 38.*

Nectarius Constant. patriacha sustulit Pœnitentiarios, quorum scilicet munus erat publicam & solennem pœnitentiam iniungere, abrogans pœnitentiam publicam, id est, publicam confessionem & satisfactionem occasione cuiusdam mulieris, quæ iussa cum ieiuniis & oratione in Ecclesia permanere (id est, publicè pœnitentiam agere) vitiata fuerat. Sicque publicam confessionem & satisfactionem in priuatam vertit. *Hanc interpretationem probat Spenceus cen. 7. Apophtegmatum è Sozo. lib. 7. cap. 16. Socr. lib. 5. c. 19. Niceph. lib. 12. c. 28.*

Quod imitatus Leo Magnus in Occidentis partibus paulò post, sufficit (inquit) deinceps reatus cōscientiarum solis sacerdotibus indicare confessione secreta, & remoueatur tam improbabilis consuetudo &c. Epist. ad Episcopos per Campaniam & Piscenam.

Sub an. 400. obit Diuus Martinus tot miraculis in Gallia clarus, vt veteres Galli ab eius obitu passim annorum suorum enumerationem duxerint.

4491 Eodem anno moritur D. Ambrosius, cui succedit Simplicianus, quem Augustinus initio sui Episcopatus consulit de Iacob electione & Esaü reiectione, contra Pela-

gratios. *Prosper respon. 1. ad excepta Genuensium.*

Augustinus deinceps viginti amplius annis contra inimicos gratiæ Dei Pelag. Catholicam aciem duxit. *Idem præf. lib. de Gratia contra Collatorem.*

Hinc minister Gratiæ & admirabilis gratiæ prædicator ab eodem passim dicitur.

Præter Pelagianos confecit Manichæos, Donatistas & Arrianos. Nam eius cum adhuc esset presbyter conflictatio fuit publica duobus diebus cum Fortunato Manic. in vrbe Hipponensi, adhibitis notariis, qui singula exciperent, in qua infœlix Fortunatus non fuit conuersus, sed tantum perculsus. Altera in eadem vrbe tribus diebus cum Fœlice Manichæo, sed exitu fœliciore. Tertia fuit celebrior in eodem etiam loco cum Maximiano Arriano, sed nullo successu. Extant harum collationum acta apud Aug. Quarta Carthagini cum Psalcentio comite Arriano, vbi Laurentius iudex episto. 174. & 178. Quinta cum Donatistis de Ecclesia, quam Balduinus emendatam & illustratam edidit. Sexta cum Fortunio Episcopo & Donatista, &c.

HVMANA.

Theodosius senior exemplo Constantini magni Cyclum Paschalem ordinandi curam mandat Theophilo Alexandrino Episcopo & Mathematico & inter Matematicos, qui in Ægypto erant celeberrimi, versanti. Ille Cyclus dicitur Alexandrinorum & Græcorum, cui dum non acquiescit Innocentius in Epistol. ad Aurelium Carthagi. Episcopum tempore Augustini, Dionysius Abbas Romanus, item Mathematicus, ad suum, quem tamen paucis mutatis ex illo Alexandrino duxerat, paulò post tempore, Leonis Magni, vel iuxta alios Bonifacij, nostros assuefecit. *Ex Stoflero & computatorum Eccl. auctoribus.* Ea Theodosij ætate Olympiades desierunt celebrari, & earum loco substitutæ sunt Indictiones. *Cedrenus.* Ex constitutione Constantini, *suprà.*

Rei militaris duces, tribunos, cæterosque præfectos duplo plures constituit. Vnde factum, vt fiscus nimiis annonis grauaretur. Nam quilibet eorum non partem suam, sed lucrum integrum, ac si pauciores fuissent, colligere volebat. *Zosimus lib. 4. Si impio credendum.* Cum contra grauationes subditorum veritus, multis è suo restituit. *Victor. & ipse Paganus.*

Postremus Romanum Imperium integrum in Occidente & Oriente tenuit.

In schola Romana tres Oratoriæ, decem Grammatices, quinque Sophistas siue logicæ professores, vnum Philosophiæ, duos iuris & legum doctores instituit. *leg. Vniuersos, Col. de studiis liberalibus vrbis Romæ.* Edictum hortatu Amphilochij Episcopi conscribit, quo Arriani ex vrbibus eiiciantur. *Theod. lib. 5. c. 16.*

Leges scripsit, quibus mandabatur lucorum Idolis dicatorum destructio Constantinus enim sacra dæmonum prorsus sustulit. Fana tamen non subuertit, sed inaccessa esse iussit. Quod continuarunt filij. Iulianus Impietatem renouauit. At Iouinianus paulò post Imperium adeptus rursum simulachrorum cultum prohibuit. Quibus legibus Valentinianus Europam gubernauit. Valens verò cunctis aliis, quam delegissent religionem, permisit, cū

Anni Christi		Anni mundi
388		4476
	CONC. *Carthaginense 2. in Trullo confirm. in quo canones 12. editi sunt.*	
	Romanum.	
	Burdegalense contra Priscillianum præsente S. Martino. Seuer. libr. 2. Prosper. in Chron.	
	Telense cōtra Iouinianum. Isid. Tom. 1. Conc.	
	Carthaginense 3. Episc. 44. in quo can. 49. cui interfuit Augu. Prosper. in Chron. confirmatum in Trullo.	
	Carthag. 4. cui subscripsit Augus. Tom. 1. Conc. habet can. 104. confirmatum in Trullo.	
403		4491

Anni christi | Anni mundi

Solis autem Catholicis bellare nunquam cessauit. Toto igitur ipsius imperio, in aris ignis ardebat, simulachra libationibus ac sacrificiis honorabantur, in foro publicè epulæ dabantur, initiati orgiis Bacchi cum parmis cursitabant, canes discerpentes, insanientes, bacchantes, & alia idololatrica peragebantur. Huic succedens Theodosius ista omnia funditus euulsa sempiternæ obliuioni tradidit. *Theod.lib.5.c.20.*

388 — 4476

Idolorum ergo cultus, qui Constantini constitutione deinceps negligi & destrui cœperat, Theodosio imperante collapsus est. *Ruff.lib.2.*

Isdigerdes persecutionem decimamquintam mouet in Perside, quæ annos 30. durauit. Nam continuatur à Gororane filio. *Theod.lib.5.c.39.*

Symmachus vrbis præfectus Idolorum pontifex minor, & quidam Romani Gentiles veterē religionis vsum fieri, aram Victoriæ, quam Gratianus euerterat, in curia Romana restaurari, vestales de fisco ali postulant apud Valentinianum 2. His respondet Ambrosius duabus epist. 39. & 31. & obtinet. Relationem suā orationem siue epistolam vocabat Symmachus.

Theophilus Alexandrinus præter cætera Cyclum de obseruatione Paschæ per centum annos digessit, & Laterculum inscripsit.

Idque propter exortas de celebritate Paschæ inter Latinos & Græcos controuersias, quod Latini iuxta Concilium Cæsareæ Palestinæ nollent vnquam Pascha excedere vigesimum primum Aprilis, ne illud celebrarent mense immundorum, id est, secundo. Cum enim æquinoctium à Patribus Nicenis esset fixum 21. Martij, & inter 21. Martij & 21. Aprilis sit mensis integer, id est, dies, 30. quicquid illum limitem excedebat, contendebant ad secundum ab Æquinoctio mensem, in lege immundis ad celebrandum Pascha assignatum pertinere.

Quæ interim cōtentiones, etiam si interuenisset Ambrosius epist. 83. per hunc Theophili Cyclum nō ita sunt oppressæ, quin adhuc renatę sint sub Innocentio Hilario, Leone, donec res composita per Dionysij Abbatis Cyclum, de quo suo loco.

403 — 4491

Annus Dom. CCCC. quo præsimtè Arcadius & Honorius, & apud Persas Isdigerdes adeunt imperium, D. Martinus & Ambrosius moriuntur, Ioann. Chrysostomus pontificatum Const. Augustinus Hipponensem suscipiunt.

Idque, quia intercalationes non fiebant apud vtrosque eodem modo & anno. Quod ferè bis recurrebat intra 19. annos, dum in Aurei siue Chaldaici numeri dispositione inter se differrent. *è Stofleri Romano Calendario.*

Marcomerus Francor. Rex Gallias inuadit ac omnia loca quæ Maximus occuparat præter Armonicam siue Britanniam minorem, quo cæso à Valentiniano regnum penes duces aliquandiu fuit.

Hoc quarto sæculo continuatio doctrina sic habuit. Missæ *Basilij, Ambrosij, Cyrilli Hierosolymitani, Damasi, & Hieronymi in libro, qui inscribitur Comes. Eius ritus apostolici apud Basil. cap. 17. de Spiritu sancto.* liberum arbitrium. *Athan. contra gentes. Basilius lib.5. contra Eunomium. Nazianzenus orat. coram Gregorio patre habita. Epiph. lib.1. Panarij, manifestum est clarumque ac minime ambiguum, quod liberum arbitrium exhibuit nobis Deus, &c. Hieron. Epist. ad Ctesiphontem, ad Demetriadem. In Es. lib.3. & alibi, qui tamen contra Pelegianos scripsit. Nyssenus lib. peculiari, de lib. arbitrio. Lactantius & cæteri.* Iustificationem non excludere præsentem dispositionem, vel futurā bona opera. *Ephrem. lib. de vera pœnitentia. Hier. lib.8. com. in Esaiam & in 4. Daniel. Hinc bona opera partes iustitiæ, Nyssenus orat.2. de amandis pauperibus vocat. Præstandum enim aliquid esse ex proprio, Hilar. cap.7. in Matt. & in præf. in Psalmos. Nazianz. orat. de pauperum cura. Amb. Epist. 82.* Bona opera. *castitas, continentia, humilitas, obedientia, cæteraque virtutes animæ pennæ sunt, quibus ad Deum subuolat, Ephrem. lib. de beatit. animæ c. 2. & in lib. de extr. iudicio, & Ser. de virginitate. Athan. Apol. ad Constantium. Basilius Ser. exhortatorio de renuntiatione huius sæculi. & li. de Virginitate, & in Asceticis: Theoph. Alex. li.3. Pasc. Denique tota hæc ætas sanctis operibus plurimum tribuit.* Imagines, Prudent. *περὶ στεφάνων carmen. de Cassiani imagine posita super memoria martyris Nazianzen. 40. epistol. ad Olympium exempl. Græci 49. Latini, tempore suo templa statuis (ἀνδριάσι) exornata fuisse &*

lib.

lib. de insomnio de Anastasia Ecclesia σὺν τοῖς κ. μεγαλαυχον ἰδὲς χριστοῦ μαθητῶν, ἐν τοῖς σταυροτύποις τετραχῆ τεμνόμενον. Cum quibus etiam est superbum templum Christi discipulorum, lateribus crucis pictura figuratis quadrifariam insectum. de imagine Crucifixi Athanasius librum edidit. Imaginem Christi à Iuliano Apostata euersam Christiani in Ecclesiam referunt. Sozom. libro 5. cap. 21. Constantinus signum crucis sibi monstratum in cœlo in militaria vexilla transformat, in dextera sua signum aliud crucis ex auro fabrefecit. Euseb. 1. vita eius. Probiano nolenti crucem adorare Deus apparens signum monstrauit crucis, quod erat positum in altari eiusdem Ecclesiæ. Idem lib. 2. Crucifixi imago in ædibus imperatoris posita cum gemmis &c. lib. 3. Nyssenus orat. in Sanctum Theodorum imagines esse idiotis & simplicibus instar librorum, quod Gregorius magnus apud Latinos repetiuit lib. 7. epist. 104. ad Serenum, De Sancta Cruce. Eius inuentio fuit huius sæculi, Ruff. lib. 1. cap. 7. & 8. Amb. de obitu Theod. Euseb. in Chron. & de vita Const. Hieron. Indéque distributio in maiores partes, ad quas adorandas semel in anno vndique concurrebatur, præsertim Hierosolymam, Paulinus Nolanus epist. 11. ad Seuerum Sulpitium. Item in particulas, adeo vt ligno S. Crucis tota continens repleta sit. Cyrillus Hierosolym. catech. 4. propter tot per orbem fragmenta credita se multiplicare & habere imputribilem virtutem & indetribilem soliditatem. Paulinus Ibid. Cætera Prud. Hymno ante Somnum. Ephrem de armatura spirituali c. 2. & lib. de pœni. c. 3. &c. Primatus Romani Pontif. Ambrosius 1. Tim. 3. vbi Damasum vocat rectorem eius Ecclesiæ, quæ Domus Dei & Columna & firmamentum ab Apostolo dicitur (.i. vniuersalis) nam talem illo loco describit Apostolus. Hiero. passim Concilium Nicenum &c. De pœnitentiæ partibus, Exomologesi, contritione, satisfactione. Ephrem. lib. 2. de compunctione cordis c. 3. Hilar. in Ps. 118. ad illud, Exitus lachrimarum transierunt oculi mei. Pacianus ad Sempronianum. Epiph. in Panario & quotquot scripserunt libros, sermo. tractatus, homilias de pœnitentia & aduersus Nouatianos & Meletianos, qui negabant sacramentum pœnitentiæ esse in Ecclesia. Veritas corporis & sanguinis domini in Eucharist. & transubst. Athan. lib. de Christi imagine. Nissenus in orat. catechetica, qui & tractatum scripsit de transmutatione corporis & sanguinis Domini apud Nicetam lib. 18. orthodoxia. Cyrillus in mystagogicis. Et quotquot illa ætate huius misterij meminerunt, quorum testimonia Garetius in librum collegit, Tonstallus & plerique alij. Missam esse sacrificium. Nazian. 1. in Iulianum. Mox sacrificij incruenti oblatione manus commaculat. Amb. ep. 33. Missam facere, offerre sacrificium. Item precatione prima præparantis missam. lib. 4. de sacram. li. 1. offic. 48. Athanasi. q. 34. ad Antio. Euseb. lib. 1. cap. 10. de Demost. Concil. Nicenum 14. can. Hieron, epist. ad Hedibiam & ad Euagrium, Tota denique illa ætas, vt Roffensis, Sanctius, Canisius & alij demonstrarunt. Missarum sollennia & ritus. In Liturgia Basilij. In missa Ambrosij libris eiusdem de sacra. & de præparat. ad missam. in comite D. Hier. Apud Basil. c. 27. lib. ad Amphiloch. de spirit. S. quod caput veteres Ecclesiæ traditiones multas complectitur, Cyrill. Hierosol. in Mystagogicis, cum cæteris, quorum sententias collegerunt Cassander & Pamelius in Liturgicis. Confirmationis sacramentum, Amb. lib. 3. de sacram. c. 2. sequitur spiritale signaculum, quod audistis hodie legi, quia post fontem (baptismatis) superest. vt perfectio fiat, quando ad inuocationem sacerdotis, Spiritus Sanctus infunditur, spiritus sapientiæ &c. Septem. q. virtutes spiritus, &c. Istæ sunt virtutes, quando consignaris. Inuocatio sanctorum. Athana. de incarnatione verbi & in Euang. de S. Deipara, & interpr. Psalmorum. Basil. oratio in 40. martyres. Nazian. in fine orat. in laudem Basilij & orat. in Cyprian. Vbi & virgo quædam amata à Cypriano tunc Mago, inuocatione D. Virginis ab eius amore seruatur. Amb. in lib. de viduis. & in precatione 2. præparãtis Missam. Prudentius in hymno Laurentij, de 18. martyribus, de Vincentio. de Cassiano Hieron. de ea scripsit contra Vigilantium, &c. Ephrem. lib. de compunct. cordis. 1. c. 13. Totum denique illud sæculum, vt Esselsius docuit lib. peculiari, Canisius in maiore Catechismo & alij. Mortuis viuorum preces prodesse, & purgatorium. Epiph. hær. 75. cõtra Aërium, qui id negabat Lact. li. 7. c. 21. Prud. in Hamartigenia. Hiero. lib. 18. com. in Esaiã & lib. 4. c. 4. & Marc. 9. Nyssenus lib. de anima & alibi Chrysostomus & Basilius in Liturgijs & alibi. Athanasius librum peculiarem condidit de dormientibus citatum passim à Græcis, vt Damasc. libro eiusdem tituli. Basil. com. in 9. Esa. purgatorius ignis, item expurgatio. Denique quoniam hæc ætas præcipuè abundat libris & scriptoribus omni exceptione maioribus, ex hac maxime decerpitur, quicquid facit ad doctrinæ veteris contra nouam, confirmationem. Quod & Centuriatores cum magno pudore & conscientiæ fremitu confitentur Cent. 4. c. 4. de doctrina, colum. 291. & seqq. c. 5. de hæresibus, seorsum Donatistarum. col. 376. Aerianorum 401. &c. cap. 6. de Ritibus & ceremoniis, col. 406. & seqq. per totum c. 7. de Politia. & gubernatione Ecclesiæ col. 483. & seqq. alius. c. 9. de Synodis col. 610. de Episcoporum & doctorum vitis col. 881. & seqq. cap. 11. de Hæreticis co. 1338. vt in Vigilantio, Aerio & ca. 12. de Martyribus sparsim, cap. 13. de Miraculis col. 1434. & seqq. Denique qui hoc æuo oppugnarunt Arrianos, Eustachianos, Aerianos, Iouinianum, Messalianos, Vigilantium, Martianum, Heluidium, istis & Caluinistis planè sunt doctores Papistici.

Anno mundi

4476

4491

Anni Christi

QVINTVM SÆCVLVM

403

41

406 ∴ ANASTASIVS I. Romanus, an. 3. dies. 10

Vacat sedes dies 21.

Patriarchis.

Alexandriæ Theophilo.
Antiochiæ Flauiano.
Hierosolymis Ioãne secũdo.
Cõstantinopoli Ioãne Chrysostomo:

Principibus.

Arcadio Imperatore Orien. quinquagesimo quinto an. 13.

Honorio an. 31. Occid. Imp.

Isdegerde an. 21. Persarum,

Igga Æthiopiæ pretioso an. 18.

Dagoberto Franc. Duce.

404 CONC. *Alexandrinum contra Origenem Ab. Vsperg.*

Cyprium sub Epiphanio contra Origenistas.

Carthaginense 5. Episc. 73. Tom. 1. Concil. sub hoc & Innocentio. Prosper. in Chron.

Toletanum 1. cõfirmatum à Leone P P. Episcoporum 18. siue 15. in quo anathemate feritur error Priscilliani iam saeculi gladio perempti. Isi. tom. 1. Conc. in eo sunt can. 20.

Taurinatense. lib. Concil. confirmatum in Trullo.

Hipponense. Prosp. in Chron.

Anni mundi

4491 RELIQVIT epistolã ad episcopus Germaniç & Burgundiæ. *Tom. 1. Concil.*

Instituit vt sacerdotes, quo ad Euangelium recitaretur, non recti, sed curui sic ue cernui starent. *Vualphridus lib. de reb. Ecclesiast.*

4494 Hieronymus à Petro Apostolo incipiens & in semetipsum desinens, 135. virorum illustrium Ecclesiastica volumina contra Porphyrium & Iulianum Augustum descripsit apud Bethlehem, qui imperitos dicebant Christianos hoc opus deduxit vsque ad 14. Theodosij.

Eò Paula Hieronymum secuta, in Syria tria monasteria Virginum, & Vnum virorum, cui ipse præfuit cõdidit.

Apollinaris Laodicenus Antiochiæ tãta laude docet, vt à S. Hieronymo iam sene discendi causa adiretur. *Hieron. epist. ad Pammachium.* sectam introducit, quæ filium Dei assumpsisse animam rationalem negaret. *Tripart. lib. 5. cap. 44. & 9. c. 3.*

HVMANA.

Arcadij & Honorij primus est Domini quadringentesimus.

Ruffinum Arcadio, Stiliconem Honorio tutores adiunxit Pater moriens, Gildonem Africæ præposuit, qui regni cupiditate ad perfidiam impulsi, tandem interempti sunt.

Stilico affectans filio suo Eucherio imperium, omnes barbaras nationes ei infudit, & lacerationis eius auctor fuit. Solus Zosimus eum à crimine liberat, quod Paganus Eucherio Paganis addicto fauerit.

Cum Honorius & Arcadius Getis siue Gotthis stipendia à patre constituta, qui eis vsus fuerat contra Maximum & Eugenium, pendere nollent, Ragadaisus ducenta eorum millia in Italiam duxit. Stilico Henetus cõtra eos attraxit Burgundos. Sueuos, Alanos & alias gentes mari Baltico vicinas, Captus igitur Ragadaisus ad Fesulas strangulatus est, captiuorum greges singulis aureis venditi sunt, reliquiæ regem creant Alaricum, cum quo paciscitur Stilico, vt in Galliam transeat.

Per totum imperium idolorum templa dirui Arcadius Honorius, Theod. Imp. præcipiunt. *Sigeb. & leg. 3. 4. 5. & 7. cod. de Paganis.*

Ragadaisus Gotthorum rex cum suis 200. armatorum millibus in Fesulanorum montium verticibus interclusus, consumptus est. captus & interfectus, *Isido.*

Honorius templa omnia Idolorum cum suis adiacentibus spatiis Ecclesiis contulit, simulque eorum simulachra confringenda in potestatem dedit. *Prosper. part. 3. de promiss. capite 38.*

Arcadius, ne traderet ad se confugientes Armenios propter Persarum persecutionem, bellum cum persis confecit. Antequam potiretur victoria, iam coeuntibus in prælium militibus aëriæ cruces in vestibus apparuêre. Vnde etiam victor auream monetam cum eodem crucis signo fieri præcepit, quæ in vsu totius orbis, & Maxime Asiæ, hodiéque persistit. *Idem c. 34.*

p MVLTAS epistolas reliquit easque eruditas, 24. est ad Synodum Toletan. 26. ad conc. Mileuitanum &c.

Arcadium & Eudoxiam excommunicat. *Niceph. lib. 13. c. 34. Georgius in vita Chrysostomi.* In qua epistola Eudoxia de gradu & maiestate imperij deijcitur. Ergo pontifices Romani reges & Imp. deponebant.

Primus Nouatianos vrbe pellere cœpit, multasq; Ecclesias eis ademit. *Socr. li. 6. c. 9.*

Ad eum Augustinus cum 50. Episcopis concilij Mileuitani epistolam 42. scribit, & cũ Episcopis Synodi Carthaginensis de actis aduersus Pelagium & Celestium, epistolam 90.

Hæreses Abeloitarum, Nazarenorum, Prædestinatorum, Aduersariorum Legis & Prophetarum.

Vincentius & Paternus hæretici, è quibus Vincentiani & Paterniani.

Pelagius Britannus, Heluidius, Bonosus hæretici. *Aug. de hære. Chrys. & Isidor.*

Idacius ad Deum conuertitur anno Honorij decimo .i. sub an. Christi 417. *Ipse in Chronicis (410. malim.)*

Cassianus & Euagrius monachi, Primasius, Orosius, Tiberianus, Maximus Taurinensis, Faustinus presbyter, qui Lucifero fauit, *Gennad.* scriptores Ecclesiastici. Ausonius Burdegalensis, Prudentius & Sedulius Poëtæ. Vincentius Lirinensis, quod monasterium erat in Aruernia, vt Sidonius Apollinaris in epist. indicat tamen alij dicũt esse. Sanctum Honoratum in Prouincia, Isidorus senior Episcopus Cordubensis, Palladius, Hilarius Arelatensis, Polybius.

Escicius Nazianzeni discipulus bibliothecã Origenis & Pamphili Martyris Cæsareæ longo corruptam tempore, multo labore restituit. *Bergom. lib. 9.*

Olympius, Audentius, Ithacius Hispanus, qui in Priscillianum scripsit Apologetici specie. *Hieron.* alius ab Idacio Chronico. *contra Tiritemium.*

HVMANA.

Prima Romæ per biennium ferè obsessæ direptio ann. 413. 8. seu 9. Cal. Septemb. vsque ad sextum diem (Nam ibi vltra sex dies non sunt commorati) per Gotthos duce Alarico siue Athanarico (qui fuit secundus rex Gotthorum primus Hispaniæ. *Ritius lib. 1. de Reg. Procop. lib. 1. Cuspinia. in vita Cæsar. Æmil. lib. 1. Sozom 9. cap. 8. Oros. lib. 7. cap. 38.*

Crudelitatem huius describit Hiero. in Marcellæ Epitaphio, & Viues in libros Aug. de Ciuit.

Sacris interim vasis abstinuit Alaricus, & rapta magna cum reuerentia restitui iubet, se testatus cum Romanis bellum gerere, non cum Sanctis & Apostolis Dei. *Orosius.*

Hinc cœpit Imperij dilaceratio. Nam in illud posteà barbaræ nationes Septentrionales sese infuderũt, de qua re libri Blondi de inclinatione Imperij & Pij 2. in Blondi Epitom. Imperio hæc laceratio vtilis fuit. Primo bellis ciuilibus ferè finem imposuit, deinde penitus Idololatriam sustulit, quam ne Christiani quidem imperatores radicitus extirpare potuerant. Inde denique Christiana multa regna & Imperia exorta sunt, quorum vnumquodque pro suo modulo religionem propagauit.

Anni Christi		Anni mundi
406	p. S. INNOCENTIVS I. Albanus, siue Scotus, an. 15. mens. 2. dies 25.	4494
421	Vacat sedes dies 22	4509

Patriarchis.

Alexandriæ Theophilo deinde Cyrillo an. 34.

Antiochiæ Flauiano, deinde Porphyrio an. 2. Alexandro an 3. Theodoro. an. 4.

Hierosolymis Ioanne secundo, deinde Paraylio an. 7.

Constantinopoli Ioãne Chrysostomo: deinde Arsacio an. 1. mens. 4. dies 15.

Attico an. 19. mens. 7. dies 10.

Anni Christi. 406

Principibus,

Eisdem Imp. & post mortem Arcadij Theodosio 72. iuniore Orie. Imp. an. 42.

Isdigerte Persarum rege 13.

Igga Aethiopiæ, deinde Alamida an. 30.

Athanarico siue Alarico Gottho primo Hispaniarum Rege, deinde Ataulpho an. 6. Sigerico an. 1. Vuallia an. 22.

Genebaldo Franc. ad Mœnum & Salam Duce.

Imperij per Barbaros Laceratio anno D. 413.

SYNODI *Constantinopolitanæ duæ contra Ioan. Chrysostomum.*

CONC. *Constantinopolitanum. Ephesinum.*

Alexandrina duo.

421

Anni mundi 4494

Maior erat imperij moles, quàm vt principes eius saluti, itémque vni rei Christianæ possent intendere,

Adde destructum imperium propter maiorē tranquillitatem, pacem & tutelam Ecclesiæ in solatium videlicet & requiem piorum, propter tyrannides & persecutiones Monarcharum, vt si vno in loco non liceat piè & Catholicè viuere, aliò migrent. Nam cum imperator erat paganus, cum hæreticus, negotium toti penè Ecclesiæ fiebat, vt sub Constantio, & Iuliano apparuit. Nec antea Deus constituerat tam magnas Monarchias, nisi vt Dei Verbum facilius curreret ex Esa. Quo perfecto nihil opus fuit tanta imperij mole ad pietatem. Nec Turca eam reparat, nisi propter peccata, & vt perficiatur mysterium iniquitatis de Antichristo, vbi vltima & ferocissima persecutio existet.

Sicque impletum illud Apocalypsis 17. Decem cornua quæ vidisti in bestia, odient fornicariam & desolatam facient illam & nudam, & carnes eius manducabunt, & ipsam igni concremabunt &c.

Hinc his mille annis totæ nationes Europæ mutatæ sunt, deinde Africæ, postremò Asiæ, Turcis, Tartaris, Saracenis & Mauris in eam inundantibus. *de quo libri Blondi de declinatione imperij.*

Tunc Prouinciæ Romani imperij occupatæ aut à barbaris rebellibus, qui Rhenum transierant, Vandalis, Sueuis, Francis, Burgundionibus, qui Galliam, Hispaniam Africam tenuerunt, aut à Gotthis, qui pacis specie se Valenti Imper. dediderant, quando eius exercitu deleto, Illyricum, Pannoniam, Græciam inuaserunt, ac demum se in Italiam ipsam, Galliam & Hispaniam intulerunt.

Tunc etiam Vasconia nomen hoc à Vuisigotthis sortitur, si Blondo creditur. At contrarium infra docebo Nam multo pòst hoc nomen in Aquitania auditum est, & illuc translatum à Vasconibus Pyreneorum montium antiquissimis habitatoribus apud Ptolom. Plinium, Tacitum, in illas Galliæ partes infusis.

Occasione tutelæ Theodosij Iunioris à Persarum rege administratæ, induciisque in 100. annos factis, latè Christianismus in Perside propagatur. Sed Satanas inuidens excitauit persecutionem 30. annorum per Isdigertem regem & tutorem imperij Orientis *Histor. tripart. lib. 10. cap. 30. 33.* quam Ecclesiasticum bellum vocat Theod. *lib. 5. cap. 39.*

Hic Chronica regum Hispaniæ propriè incipiunt. Nempe ab Ataulpho propinquo & successore Alarici, qui dux fuit exercitus Gotthorum apud Theodosium contra Eugenium, & sub Honorio Romam quidem cœpit, sed in gratiam Apostolorum delere noluit, eam duntaxat thesauris publicis & priuatis spolians, à sacris interim abstinens.

Scriptores tamen Hispani reges suos numerare incipiunt ab Athanarico, qui Gotthorum rex creatus est anno quinto Valentis sub 370. *240.* *Tarapha.*

At primus Ataulphus ab illo rex tertius, primus in Hispaniam ipsi ad habitandum ab Honorio assignatam descendit. Narbone Placidia Honorij sorore in vxorē ducta *Vasæus.*

4509

Ante eius in Hispaniam ingressum, Constantinus, Constans f. Maximus tyrannus eam occupauerant. Dein-

Anni christi. | *Anni mundi*

hodie dicunt esse Palatinorum comitum ditionem circa Hildebergam.

Hinc hoc tempore (Nam Burgundica historia incipit circa an. Domini 412. Arcadij autem & Honorij 12. partem Galliæ ad Rhenum occupant. *Sabell.* vel potius hospitalitatis iure accipiunt partim ab Hunnis pulsi, partim à Gallis vocati aduersus imperij iugum & factiones. Nam non vt hostes, sed vt hospites in eam venisse & certos agrorum fines inter Romanos, dono possedisse, lego id in ipsorum legibus pagina 63. cap. 55. id est, tertiam agrorum partem à Romanis consecutos esse, cap. 57.

421 — 43. — 4509

q S. ZOSIMVS siue Sozimus Græcus, an. 1. mens. 3. dies 12.

423 — 4511

Vacat sedes dies 11.

Patriarchis.

Alexandriæ Cyrillo.

Antiochiæ Theodoro an. 4.

Hierosolymis Paraylio.

Constantinopoli Attico.

Principibus:

Theodosio 2. Orien. & Honorio Occid. Imp. 56.

Varanane 5. an. 20. Persarum.

Alamida Æthiopiæ an. 30.

Genebaldo Franc. Occidentalium duce, Faramundo Marcomeri filio Orientalium in Franconia Germaniæ duce primo, mox Francorum rege.

Vvallia Hispaniæ.

Vbi Romani appellantur toto illo opere Galli illius patris, quibuscum habitabant, vt qui essent de imperio. & eius legibus, non barbaricis viuerent.

Quod idem de reliquis barbaris, qui in nostra Gallia consederunt, existimauerim. Eos scilicet venisse accersitos contra imperium, & à nostris in hospites & leges patriæ assumptos ad se tuendum, assignato agro, non quòd vi Monarchiam constituerunt. Nam Gotthi, Vandali, Hunni, qui in ipsos inuitos inuaserant, breui repulsi sunt, & aliò terras quærere coacti.

Vexati ergo ab Hunnis in Galliam transierunt, ac mox pietatem Christianam receperunt à quodam Episcopo baptizati, indicto ipsis octo dierum ieiunio. *Cassiodorus.*

q HIC videtur Zosimus, de quo Basilius quadam epist. ad Papam Innocentium, *Onuph.* reliquit duas epistolas, *Tom. Conc.* Nouatianis eripuit aliquas Ecclesias. *Soc. lib. 7. cap. 11.*

Benedictionem cerei Paschalis induxit. *Carolus Magnus in fragmentis.*

Prædestinatorum hæresis ex libris D. Augustini malè intellectis cœpit, an. 415. Omnia prædestinationi & reprobationi ita tribuit, vt negaret opera vel prodesse vel obesse ad salutem. *Sigebert. in Chronic. Lutzemburg. de hæres.*

Hieronymus corpore defecto, cum è lecto sese erigere non posset, nisi apprehensa fune, qui de trabe pendebat, obiit in Bethlehem anno Christi 422. & ætatis suæ 91. *Prosper*, vel 98. *Diacon. lib. 14. & Sigeb. in Chron.* vel etiam 99. *Trithemius.*

Antè eum sex erant veteris testamenti de Græco in Latinum conuersiones. De Hebræo autem in Latinum eloquium, solus sacras literas conuertit, cuius editione generaliter omnes Ecclesiæ vsquequaque vtuntur, pro eo quòd veracior in sententiis, clarior in verbis. *Isid. lib. de offic. & lib. 6. Ethymol. cap. 3.*

Eudocia Leonis Atheniensis Philosophi filia & Theodosij iunioris vxor ὁμηρόκεντρα siue Homerocentonas contexuit, ex Græcis Homeri varios vtriusque testamenti locis describens vel exponens. Quod paulò ante fecerat è Latinis Virgilij carminibus Proba Falconia Adelphi proconsulis vxor in suis Virgilicentonibus.

Isidorus senior Cordubensis.

Chronicon scripsit à primo Theodosij consulatu vsque ad ann. 490. quod auspicatur à D. Ioanne Chrysostomo.

HVMANA.

Sub Honorio Romani à Britannia, propter potiora

Reip. negotia sponte reciderunt. Vnde Scotis & Pictis ad prædam expositi regem Vvorlegirnum creatunt, ac Saxones & Anglos duce Hengisto acciuerunt in insulæ perniciem *Chronic. Angl.* A maximo Tyranno, qui iam militibus exuerat, vt imperium occuparet eius calamitatem reperit Gildas. Ex eo enim tempore nunquam se tueri potuit, Scotis siue Hibernis è Circio, Pictis ex Aquilone erumpentibus. *Gildas sapiens de Britanniæ excidio.* Tanti mali causam videtur facere Pelagij hæresis.

Anni christi.

414 Constantino rege Britanniæ, Vvorlegirnus Consul Gemuseorum Constantem monachum in regem sublimauit, & vice episcopi capiti eius Diadema imposuit. *Sigeb.*

Scoti & Picti vastant Britanniam. *Blond. 2. dec. 1.*

Zosimus Comes, post Eunapium historiam Romanam 414. annorum ab Augusto ad Honorium & Athalaricum Gotthum, qui Romam diripuit, sex libris scelerata fide explicauit. Nam fictis laudibus impios, vt Diocletianum, vt Iulianum, Stilichonem & filium eius Eucherium exornat, falsis criminibus pios & sanctos principes Constantinum, Gratianum, Theodosium &c. onerat pietati bellum indicens. Quare ab Euagrio, Photio, Nicephoro & aliis historicis rectè vt canis proscriptus est, & certè refellitur ab aliis Paganis suis æqualibus vt Sexto Aurelio Victore, Claudiano. Reperit tamen præconem quendam Io. Leunclaium, qui pro eo Apologiam ita scripsit, vt se melius Paganum & canem cane illo rabidiorem contra Sanctos & Religionem pingere non posset. Noua religio nobis istos parit, quibus Christiana displiceant, Pagana & impia placeant ac laudentur.

423

Galli tum Rempublicam constituunt excussis Romanis, Alarico res in Italia gerente. *Zos. lib. 6.* Hinc apparet Gallos euocasse Francos ad se in libertatem asserendum.

426

Vallia Hispaniæ rex Gensericum & Vandalos Hispaniæ expulit. Hi transierunt in Aphricam annuente Bonifacio Comite Diui Augustini amico. Pace facta cum Valentiniano. eam 96. annis tenuerunt vsque ad Bellisarium.

Ab Imper. ob res bene gestas secũda Aquitania & ciuitatibus aliquot vicinis donatus est. i. Tholosa vsque ad Oceanum. *Idacius.*

r VIGILIAS nocturnas ad sepulchra martyrum sustulit, ieiunia retinuit.

Ad eum quatuor libros contra duas Epistolas Pelagianorum dirigit sanctus Augustinus examinandos & emendandos, Apostolicæ sedis correctioni se suáque cõmittens.

Florus Monachus ex libris Augustini contra Pelagianos gratiam Dei ita extollebat, vt negaret liberum arbitrium. *August. de gratia & lib. arbit.*

Paulus Orosius hortatu Augustini contra Paganos imperij lacerationem Christianis temporibus tribuentes 7. libris historiam ab initio mundi ad vsque Valliam Gotthorum in Hispania regem tertium siue vsque ad annum 411. scribit.

HVMANA.

Constantium in patritium ob egregia ipsius in Imperiũ merita sibi collegã assumpsit Honorius, qui e Gallia

CONCIL. aliud Carthaginense, nempe sextum sub Innoc. Sozimo, & Bonifacio, siue vt loquitur Aug. prouincia Carthaginis, præside Aurelio, Episcopo. 217. nobilissimum contra Pelagianos, confirmatum in Trullo, cui potuit Aug. interesse. Aug. epist. 47. 94 95. & 106. Est fortasse Cæsariēse, de quo Possidius in vita Aug. In Cæsariensem (ait) ciuitatem eum venire cum aliis Episcopis Apostolicæ literæ compulerunt.

Telense contra Iouinianum.

44

r S. BONIFACIVS I. Romanus an. 3. menſ. 8. dies 7.

4509

4512

Vacat sedes dies 9.

Patriarchis.

Alexandriæ Cyryllo.

Antiochiæ Theodoro, deinde Ioanne an. 18.

Hierosolymis Paraylio, deinde Iuuenali an. 39

Constantinopoli Attico.

Principibus.

Eisdem Imp.

Alamida Aethiopiæ.

Faramũdo tam Gallofrancorum quàm Germanofrancorum consensu Duce, an. 11.

Vallia, Hispaniæ rege 4.

Anni christi. | Anni mundi

Conc i l. *Carthag. septimum 38. Episcopo. Africanum contra Pelagianos. Augu. epist. 47. confirmatum in Trullo.*

Hipponense contra Arrianos à S. Augustino collectum.

Schisma 3.

Eulalius in schismate contra Bonifacium electus, ab Honorio expellitur. Plat.

45

426 ſ S. Celestinvs ſiue Celeſtius, Campannus, *ſeu vt alij volunt, Romanus*, an. 8. menſ. 10. dies 17. 434

Vacat ſedes dies 21.

Patriarchis.

Alexandriæ Cyrillo.

Antiochiæ Ioanne.

Hieroſolymis Iuuenali,

Conſtantinopoli Siſinnio an. 1. menſ. 9. ad 21. deinde Neſtorio Hæreſiarcha an. 3. d. 29. Maximiano an. 2. menſ. 5. dies. 19.

Narbonenſi Vandalos & Alanos expulerat in Hiſpaniā. *Proſp.*

Chronica Francorum, ab hoc Faramundo, qui an. 420. dux fit Francorum, Reges enumerare incipiunt. Præcedentium regum nomina, quæ à Trithemio afferuntur, videntur ficta. Præſertim cum Germanicæ nationes ad hęc vſque tempora ſemper fuerint barbaræ, ſine imperio, ſine certis regibus, legibus &c. Si tamen Franci, qui regno Gallorum indiderunt nomen, Germanica ſit natio, & non potius indigena, quæ vt ex Procopio Cæſarienſi narrat Zonaras tom. 3. circa Rhenum & Rhodanum & vicinas paludes olim habitarit.

Franci, antequam ad fidem conuerterentur, legem Salicam dictant, per ſuę gentis proceres, qui tunc temporis ipſam regebant. *Auctor præfationis in legem Salicam, Sigeb. Chron. an. 422. Otto Friſing. lib. 4. c. penult.*

Vvandali è littore maris Germanici, vbi nunc Meldeburgenſes & Pomerani (*Plinius*) Alani, Sueui, ſiue Alemani, in tria regna Hiſpaniam diuidentes inteſtino bello inter ſe colliduntur: contra quos mittitur ab Honorio Caſtinus dux *Sig. in Chron.*

Oroſius Valliam Gotthorum regem 3. facit. Illum tamen Ataupho Gotthorum primo ſubrogant Proſper & Seuerus.

Vallia pacem cum Romanis confirmat datis obſidibus *Oroſ. in fine.*

4512 ſ Eivs epiſtola extat ad Galliæ Epiſcopos contra Pelagij errores. *Tom. Concil.* Cyrillum Alexandrinæ ciuitatis epiſcopum pro tempore vicarium in Epheſino Cōcil. denuntiauit. *Verba Marcellini comitis in Chron.*

Conſtantinopolitana cathedra per Neſtorium ab Eccleſia ſeparatur. Quæ ſecunda Græcorum diuiſio dicitur. Nam prima extitit ſub Iulio per Arrianos.

4520 Magna pars Occidentis tum Chriſto ſociata.

Socrates, Sozomenus, & Theodoretus, Euſebij hiſtoriam continuantes tempus ferè 140. annorum pertexuerunt. *Niceph. 1. cap. 9.*

Inter eos Socrates Nouati perfidiā olet. vt lib. 4. c. 23. lib. 6. cap. 3. 10. 14. 17. Vnde non modo oblata, ſed etiam quæſita occaſione in Nouatianorum laudes multa commemorat, quibus etiam falſo miracula tribuit, li. 1. cap. 9. lib. 7. cap 17. nullius Catholici teſtimonio atque authoritate confirmata, & libr. 7. cap. 11. Romanorum Pontificum potentiam exagitat, quia ca. 9. ab Innocentio, & 11. à Zoſimo Nouatianis ereptæ quædam eſſent Eccleſiæ.

Burgundi & Occidentalium magna pars fidem Chriſtianam recipiunt. *Niceph. 4. c. 40. Socr. 7. c. 30.*

Germanus Altiſiodorenſis, & Lupus Trecaſſinus Epiſcopi, Britannos à Pelagiaſmo ad veram fidem reuocant. *Proſp. in Chro.* Palladius à Celeſtino PP. in Scotiam miſſus Chriſtum ibi docet. *Maior. lib. de reb. Scot.* Primus fuit Scotorum epiſcopus. *Proſp. in Chron.*

Hvmana.

Clodius Franc. Rex Thoringiam Germaniæ inuadens, Diſpergum caſtellum occupat, vbi ſedem regni aliquandiu conſtituit. *Sigeber. in Chron. Gregor. Turonenſ. lib. 2. c. 9.*

Ex Auguſtini libris, præſertim, epiſtolis, iſtius ſæculi Africana hiſtoria ferè tota confici poteſt, quam dum non

intingeret vanissimus ille doctorum censor Ealmus, in suis censuris simpliciter confictas pronunciauit epistolas Bonifacij comitis ad Augustinum & Augustini ad eundem Bonifacium. Nam primum ante hæc etiam tempora, erant qui dicerentur comites, vt ex Ammiano Marc. claret. Deinde Augustinus rogebatur de iis rebus ad Bonif. comitem Africæ præfectum, cui erat amicissimus, scribere, quoniam Vandalos ipse certis conditionibus euocauerat in Africam, vt se de Honorio vlcisceretur, qui sibi Catholico dabat hæreticum successorem, &c. *Pius secundus & Blondus lib. 1. de inclinat. Imperij.*

Anni Christi. 426

Bonifacius comes Africæ, cum conditiones à Barbaris iam in Africam sua euocatione infutis violari, & communionis Catholicæ ædes sacras profanari cerneret, tædio animi paulò post D. Augustinum interiit. *Jidem.*

Cum 205. Episcopi Afri interfuissent Carthaginensi concilio, vix quinque supererant in tota Africa an. D. 1020. *Leo 9. epistola ad Thomam Carthag. Episc.*

Ann. 433. (alij 427.) Gensericus partim à Bonifacio, Aëtij fraudulentis consiliis à Placidia & Valentiniano Imp. abalienato inuitatus, partim Gotthos veritus, cum Vandalis & omnibus eorum familiis in Africam traiecit, & eam prouinciam cum successoribus miseris modis afflixit De qua re *Victor. Vticensis.*

Africæ partem primum cum imperatoris consensu, deinde Carthagine capta, omnem inuasit, atque Romano imperio eripuit per annos 80. vsque ad Iustinianum Imp.

Hinc piraticam in mari exercentes Vandali, Siciliam, Sardiniam, Corsicam, Italiam latrociniis & prædis vexaunt, vrbémque ipsam 14. dierum interuallo expoliarunt. *Onuphr. in Romano imperio*

Eodem anno mortuum D. Augustinum tradit Prosper in Chronico, de quo mox.

Apud Hebræos an. 426. Rab Ase doctorum, quos vocant Amoraim, postremus.

¶ EXTAT eius epistola erudita ad Episcopos Orientales.

Religiosus dotator & ditator Ecclesiarum.

Moritur magnus ille Augustinus Hypone non ann. Christi 440. *Sigeb. in Chron. vel* 446. *Bed.* sed, 432. *Diac. lib.* 14. siue 433. *Prosper in Chron.* anno autem vitæ suæ 73. & Episcopatus 40. *Sigeb.* siue vitæ suæ. 76. *Diac. li.* 14. *prosp. in Chron. Possid. in eius vita.* siue vt alij 83. Baptizatur. ann. 30. ætatis, fuit Manichæus ferè 9. annis, vt ipse testatur libr. 2. de morib. Manich. *cap.* 19. *& libr.* 1. *de morib. Eccles. Cathol. cap.* 18.

Genus vitæ monasticæ instituit. *Ipse & Possidius*, cuius causa se vituperatum asserit à Petiliano *lib.* 3. *contra eum, cap.* 40 & sorori persuasit. Quare ad eam præpositam virginum scribit & instruit epist. 108. totidem ferè verbis, quibus postea collecta est, regula, quæ dicitur Augustini in tomis posterioribus.

434 Iunilius discipulus Aug. Isidorus Pelusiota, Leporius, Thalassus Afer, Marcus Eremita monachi docti.

442 Eudoxia Imperatrix festum ad vincula Petri celebrari Cal. Augusti obtinuit à Sixto, maximè vt populum à gétilitate reuocaret, qui eo die recolebat festum pro Victoria Octauij Augusti de Antonio & Cleopatra *Sigeb. in Chron.*

Anni mundi 4512

Principibus.

Theodosio 2. Orient. Honorio Occi. & post eum Valentiniano 3. an. 30. Impp. quinquagesimo octauo.

Persarum Gorrane, siue Varanane.

Alamida Æthiopiæ:

Faramundo & postea Clodoueo, an. 18. siue Clogione siue Clodio Crinito siue Capillato Francogallorũ Duce.

VVallia Hisp.

S. TERTIVM *Oecumenicum concilium Ephesinum contra Nestorium vocem Θεοτόκου i. Deipara auersantem: pro vna persona Christi, Episc. 210. in quo nomine Celestini præfuerunt Cyrillus Alexandrinus & Arcadius Episc. Euag. 1. c. 4. Socra. 7. ca. 34. Histo. trip. 12. cap. 5. tom. 1. Concil. Hinc verba Marcellini comitis in Chron. Celestino Cyrillum Alex. ciuitatis Episcopum pro tempore vicarium constituente. Nice. lib. 14. ca. 34. vbi ait, celebratum, an. 41. post Constantinopolitanum.*

46

4520 ¶ S. SIXTVS 3. Rom.

an.	8.
dies.	18.

4528

Anno Christi

Patriarchis.
Alexandriæ Cyrillo.
434 *Antiochiæ Joanne.*
Hierefolymis Iuuenali.
Constantinopoli Proclo. Chrysostomi discipulo, an. 12.

Principibus.
Theodosio 2. Orient. & Valentiniano 3. Occident. Impp.

Gorrane siue Varanane Persarum 15. deinde Varanane 6. an. 17. mens. 4.
Alamida Æthiopiæ.

Clodio Franc. Duce.

VVallia, deinde Theoredo Hisp. Rege an. 14.

CONC. *Regiense epis. 13. de ordinationibus & aliis quibusdam muneris Episcoporum.*
Agatense in Gallia Narbonensi Episc. 5. permissu regis Alarici, de disciplina & ordinationibus Clericorum.
435 *Romanum episc. 56. Sigeb. vel 57. Plati. & Tom. 1. Concil. in quo Sixtus 2. absolutus fuit, contra Bassum.*
Romanum 2.
Hierosolymitanum.
Armeniacum contra Nestorianos.

47
442 † S. LEO I. cognom. Magnus Tuscus, *siue iuxta alios Romanus*, an. 21 mens. 1. dies 13.
463
Vacat sedes dies 8.

Anni mundi

HVMANA.

Britanni cum Pictorum & Scotorum impetus amplius ferre non possent, ethnicam Angelorum gentem. i. Saxones ad sui defensionem inuitarunt, quibus tantum 4520 terræ datum est, quantum corium Tauri per corrigias potuit extendi. *Sizeb. Krantz. lib. 1. cap. 1. Polyd. in hist. Angli. lib. 3.*

Cum eis Aëtius Romanus opem ferre non posset, aliis barbarorũ eruptionibus distentus, nefandi nominis Saxones, Deo hominibusque inuisos vocant. Tum tribus Cyülis longis nauibus venit certo apud eum præsagio per vates decantato, quod ter centum annos Britanniam obtineret. 150. id est, dimidio temporis vastaret. *Gildas sapiens in lib. de excidio Britanniæ.*

Aborigines huius gentis erant ex Britannia Gallicana. Nam insula à solis Britonibus & ex Armoricano tractu aduectis habitata est, donec tandem Picti & Scoti partem eius Septemtrionalem desertam occuparunt, & denique Angli vel Saxones se parti Australi infuderunt. *Beda.*

In Armoricis enim populis Britones quosdam antiquitus appellatos, ac quasdam illic ciuitates incoluisse apud Plinium & Strabonem videre est. A quibus fortasse nomen regio Gallicana deinceps sortita est, non à Britãnis insulanis.

Bononiensis Academia instituta olim à Theodosio Imp. floret. *Volater.*

An. 436. Bagaudarum factio Attone duce Galliam totã aduersus Romanos turbat. *Sigeb.* (ex quo intelligimus Frãcos & Barbaros populos à Gallis principibus excitos, studio recuperandæ libertatis (quæ postea ab Aëtio deleta est, id est, 441. annis post quinque. *Idem.*

Valentinianus 3. propriè fuit vltimus Occidentis Imp. vsque ad Carolum Magn. Nam licet interea aliqui post seditiosi Imperatores nominari voluerint, at hi vix exiguam Italiæ partem obtinuerunt.

An. 439. Theodoredus Aquitanico regno non contẽtus rupto fœdere Narbonensem agrum inuadit. *Prosper.*

Pax cum Genserico à Valentiniano confirmata, & certis spatiis Africa inter vtrumque diuisa est. *Isidorus Prosper.*

† DOCTRINÆ & vitæ præstantia magnus, doctè 4521 multa scripsit. Primus omnium Pontificum Rom. in Basilica Vaticana sepelitur. Ad eum Theodoritus prouocauit, & absolutus est.

Columna Orthodoxiæ. *Nicolaus P. in epistolis pag.* 76. Vnde & eum in sacris diptychis Concilium 2. Constantinopolitanum reposuit & consecrauit. *In epist. Concilij ad Ioannem Constantinopolitanum.*

Concilio Calcedonensi auctoritatem tantam solus 4528 dedit, vt cum ei totus fere orbis resisteret, vbique receptum sit, celebrata eius epistola, quam Græci Tomum D. Leonis appellant, & fidei columnam. *Leonius de sectis.*

Restitit Anatolio Constant. qui sedium cæterarum 4549 priuilegia & earundem Episcoporum consecrationem ad se vnum reuocare, eosque sibi subdere, vrbis magnitudine & potentia fretus, conabatur, vt epist. 51. 52. & 53. ad Martianum Imp. & Pulcheriam August. scripsit. Et sic res composuit vsque ad Pelagium 2. & Gregoriũ

Anni christi		Anni mundi
		4528
442		

Magnum, quando illa ambitio Constantinopolitanorum iterum exarsit.

Abrogauit in Occidente (nam idem antea Constantinopoli fecerat Nectarius) publicationem peccatorũ, quæ post priuatam confessionem solebat fieri à Sacerdote in Exomologesi, *Ipse epist.78.*

Attilæ occurrit cum clero, prælata argentea cruce & placauit. Vnde iocus inter milites, Attilam nihil vnquam timuisse præter Leonem & Lupum. Nam eum etiam Lupus Trecensis episcopus, ne Trecas vastaret, placauit. *Michou de Sarm. Iouius de Vir. Illustr.*

Tertia Græcorum diuisio ab Ecclesia, quæ fuit generalis & communis Ecclesiarum Orientis propter Eutychen, dum post mortem S. Cyrilli Alexandrini Dioscorus, sedem eius consecutus, iugulato Flauiniano sancto episcopo Constantinopolitano Anatolium suæ factionis in Const. Patriartham consecrat. & Maximum æquè hæreticum in Antiochenum, Iuuenalem autem Hierosolymitanum in omnibus consentientem habet. Nam sic Orientales omnes Ecclesias sibi concilians, schisma in Ecclesia contra Pontificem excitat, donec Synodo Chalcedonensi eius furor repressus est, quæ toleratis tribus Patriarchis, Constantinopolitano scilicet, Antiocheno, Hierosolymitano, solum Dioscorum deiecit.

Hæsitantes siue οἱ διακρινόμενοι hæretici, qui hæsitabãt, an Synodus Calcedonensis esset recipienda. *Leontius de sectis.*

Flauianum Constant. deiecit Dioscorus in illa insidiosa Synodo Ephesi.

An.451. in Africa Vandalorum exarsit persecutio, adeò vt diuinos libros exurerent, & de sacris palliis ac vestimẽtis vestes sibi facerent. *Sigeb.*

Acephaleorum hæresis docet Christũ in vna substantia adorandum, & vna natura ex Deitate & humanitate mixta constare. *Plat. & Honor. in Catal. hær.* Sic dicti, quòd sine auctore & quasi capite essent *iidem.* Vel potius, quòd Patriarcham suum minimè secuti, seorsum communicarent. *Leontius de sectis.*

Possidius (vulgo Possidonius) Apher, Eucherius Lugdunensis. *Gennad. in Catal.*

Asymo Curiensis primus Episcopus Rhetorum. Prosper Aquitanicus. Genouefa. *Sigeb. in Chron.*

Theodoretus adhuc Philippus Sidites, Ioannes Cassianus scytha, Ianuarius Aquileensis, Cyrempus nobiles scriptores.

Basilius Isauriæ, Memno Ephesinus, Eusebius Dorylei. Ibas Mesopotamius Idissenus.

Persecutio Christianorum in Perside, Varananem regem. quæ durat an.30, *Sigeb. Abbas Vsperg.*

Dionysius Exiguus abbas Romanus auctor nostri computi ecclesiastici, *Sabell. Enn.8. lib.2. Diac. lib. 1. de Longobard.*

Eius cyclum paschalem completum esse septimo Iustini Iunioris an. narrat Iuo, *In vita Iustin.* quare & eum aliqui statuunt an.532. sub Bonifacio 2. & Iustiniano Imp. At suum dedicauit librum Leoni Papæ. *Tritem.* authorem notandorum temporum ab incarnatione Domini fuisse colligunt ex Beda, *cap.47. lib. de ratione rerum.*

Lucidus lib.1. de emendatione Temporum hic incarnationem sumit pro conceptione Domini, & rixam mo-

Patriarchis.

Alexandriæ Cyrillo, deinde Dioscoro Arriano, an.	*4.*
Proterio, an.	*6.*
Timotheo 2. Hæresiarcha, an.	*4.*
Timotheo 3. an.	*22.*
Antiochiæ Domnio, an.	*7.*
Maximo, an.	*5.*
Basilio, an.	*5.*
Acacio, an.	*1.*
Martyrio, an.	*8.*
Hierosolymis Iuuenali.	
Constantinopoli Proclo, deinde Flauiano, an.	*3.*
Anatolio an,	*9.*
Gennadio, an.	*13.*

Principibus.

Eisdem Impp. deinde Martiano Impp. 59. an. 7. qui primus à Patriarcha Anatolio coronatus est, & postea Fla. Leone Magno, an. 76. Orient.

Anni christi		Anni mundi
463		4549

Anni Christi		Anni mundi	
			uet Dionysio, qui tamen simpliciter natiuitatem intelligere voluit. Nam & natiuitas quædam est incarnatio. Præsentiam dixit Philastrius, a qua numerat libro de hæresibus multo ante hunc Dionysium.
442	*Valentiniano 3. inde Auito an. 1.* *Maioriano, an. 5.* *Occid. Imp.*	4528	Ante illum Romana Ecclesia à Passione numerabat, præcisis interim 33. annis, qui ab eius incarnatione ad passionem decurrunt. Nam 701. Dionysij erat Romanis 668. *Ibid. Beda.*
			Sic à Passione numerabat Hieronymus in Catalogo & in primum cap. Sopho. &c. Isidorus multis historiæ locis, Turonensis, qui modo à Passione, modo à Resurrectione; vt aliqui a Natiuitate & à Circumcisione vicinis inter se rebus, numerat.
			HVMANA.
	Goranane sexto Persarum, deinde Peroze, an. 23.		Post 305. Olympiadem.i. annum Christi 446. nulla fit mentio Olympiadum, in probatis historiis. Indictiones Romanorum mox cœpere. Cætera infra ann. 532.
			An. 444. Scoti ex Hibernia irrumpentes in Britā niā, ibi tandem regnum constituunt, cum iam Romani Britanniæ curam abiecissent.
	Alamida Æthiopiæ, deinde Achinna, an. 3. *Abraham & Azba fratribus, an. 27.*		Fergusius Scytha & Christianus rex Scotorum in Albionem postliminio redeuntium efficitur contra Romanos Palladio euangelizante, qui quidem è Prospero in Chron. Scotorum primus Episcopus fuit, & quidem eò à Cælestino Papa paulò antè Leonem Mag. missus.
			449. Hengistus Anglorum Dux Orientalem Britanniæ partem occupat, regnúmque constituit Anglorum anno 463. *Beda.* Quare quæcunque de Arturo Rege & eius successoribus eorumque prophetis Merlino, Teliesino &c. hic substituit Galfridus quidam & Baleus, planè sunt anilia & fabulosa.
	Clodio, Merouæo, an. 18. *Childerico per ordinem, Franc. Ducibus.*		Tumque ea insula à Pictis, Scotis, Anglis & Saxonibus populis littora Germanici Oceani incolentibus occupata est. Viuo adhuc Valentiniano tertio. Fuitque primo sub quatuor regibus vel quinque. Quot enim gētes fuerunt, quæ eam diripuerunt, tot etiam reges erāt, donec progressu temporis in duos redacta est. Nam is, qui antiquæ Romanorum Prouinciæ præest, Anglorum rex, qui antiquis Barbaris, Scotorum appellatur. *Onuphr. in Romano Imp.*
	Theodoro Hispan. deinde Turismundo, an. 1. *Theodorico, an. 7.*		Anno 449. Anglo saxones ex Boreæ Germaniæ partibus aduauigantes Ducibus Hengisto & Horso, irruptiones Pictorum & Scotorum pro tempore è Britannia insula depulerunt. Postea rupto fœdere indigenis profligatis, reliquias, quæ Vualenses appellantur, in inuiis mōtibus & saltibus coarctarunt. *Polyd. lib. 3. Aug.*
			Roma iterum an. 457. Vvandalis in prædam exposita est duce Censerico, iam Carthagine ab eis expugnata & Aphrica subacta. *leg. 1. C. de offic. praef. praetorio Aphricæ.* post primam direptionem an. 44.
			Flectitur à Leone Pap. & Eudoxia imperatrice, ne vrbē incendat. Dies tamen 14. direptioni tribuit. Sic capta est bis Roma intra 44. annos.
463		4549	Tū Vandali omnia imperij Occidentis ornamenta in Africam transtulerunt. Quare quidam hic interregnum Romani imperij incipiunt, quasi infra scripti Imperatores inane tantum nomen habuerint.
			Attila, flagellum Dei, à Genserico. Vandalo contra

Gotthos

Gotthos in Hispaniam ex Pannonia per Germaniam & Italiam attractis cum 500.millibus Hunnorum siue Chunorum vniuersam fere Europam depopulatur. *Bonfinius tertia deca. primo. Callimachus in Attica. Blondus primo dec. libro secundo* Tholosam vsque, vbi summa clade affectus est.

Theodoricus Rex Hispaniarum quintus apud Arelatam Narbonensis Galliæ ciuitatem, in campis Catalaunicis, dum aduersus Attilam pugnat pro Romanis, occumbit. *Ennio.*

In quo prælio ad centum & octoginta hominum millia vtrinque ceciderunt ab hora nona diei, tota nocte, vsque ad sequentem diem.

Aetius, qui Narbonensem Galliam regens non cũ tantum ad societatem belli contra Gensericum & Attilam asciuerat, sed & Merouеum Francum, paulò post iussu Valentiniani interficitur, quòd effugij locum Attilæ, quem debellare potuerat, dedisset. *Isidor.*

An. 456 claros trium præstantissimorum principum obitu. Attilæ, Torismundi Vvissigotthorum Regis, Aëtij Romanæ militiæ magistri, in quo res Romana ingens detrimentum in Occidente patitur. Franci enim, Senonum, Aurelianorum, Parisiorum ciuitates occupant. *Aemilius.* Quin Romani eius tempore nihil adhuc cis Ligerim perdiderant.

Valentinianus à duobus Aëtij militibus interficitur. Maximus, qui eos submiserat, rapit imperium. contra eum ab Imperatrice Eudoxia accersitur ex Africa Gensericus. sed ante ipsius aduentum, ab Vrso milite Rom. perimitur.

Post Maximum Occid. Imp. Senatus Auitum Senatorem de ciuitate Aruerna (id est, Claromonte) Sidonij Apollinaris socerum creat. sed eum anno nondum expleto Richimerus Gotthus apud Placentiam cepit. Tunc Maiorianus Imp. factus est, qui bellum Vandalis in Africa inferens quarto imperij anno, siue post Valentinianum quinto mortuus est.

Auitus deiectus, Placentinus episcopus factus est.

490. Maiorianus Imp. Francos Gallias inuadentes ad vicum Helenam in terris Attrebatum fudit. *Sidon. Apollinaris in Panegyrico Maioriani.*

Leo Constantinopoli senatus & exercitus suffragatione imperium consequitur.

Omnia loca Galliæ, quæ tenebat Merouеus Franc. Rex Clodij fil. seu, vt alij volunt, consanguineus, Franciæ nomine vocari cœpta sunt. *Aemil. lib. 1.*

Ab hoc Franci, Merouingi dicti sunt. *Gagui lib. 1.*

Clodius Francos à Franfordia in Gallias traduxit vsq; ad vrbem Cameracum, exinde, ad Somenam siue Sumonam fluuium omnia loca occupat: *Masso. & Guilel. Nangiacus. Greg. Turon. lib. 2. cap. 10.*

Apud Tholosam ex eius medio tota die sanguis largissimo fluxit riuo. *Sigeb.*

Germania, Dacia. Sarmatia, & cæteræ prouinciæ ad Danubium & Rhenum sitæ, Hispania etiam vlterior. & Aquitania omnino ab imperio Romano deficiunt. *Blond. lib. 2. decr. 1. Irenic. lib. 3.*

Franci magnam Galliæ & Germaniæ partem tenent.

Ostgotti Pannoniam, Vvesgotthi Hispaniam Vandali Africam.

Attila Bleda fratre, qui ad Budam Hungariæ regnum

Anni Christi: 442 — 454 — 463

Anni mundi: 4528 — 4549

S. QVARTVM generale concilium Chalcedonense contra Eutychen & Dioscorũ hæreticos, pro duabus naturis in Christo & proprietatibus: in quo Paschasinus, Lucentius episcopi & Bonifacius presbyter nomine Leonis PP. præfuerunt. *Euagr. 2. cap. 2. & 4. episcop. 630. Marcelli. comes. Niceph. 15. cap. 2. Sigeb. & Plati. Quidam 830. alij 600. Tirius lib. 2. cap. 12. 636. Vix adhuc sub Gregorio Magno erat receptum in Gallijs. Ipse epist. ad Brunichildam & alios.*

CONCIL. *Arausicanum siue Asuriscanum, siue Auraicense primum, in quo Canones 18. de disciplina Ecclesiastica.*

Et secundum de libero arbitrio, & de gratia Dei, contra Pelagianos, in quo can. 25.

Valense seu Vasense primum in Gallijs episc 18. de quibusdam rebus Ecclesiasticis, deinde 2.

Carpentoractense.

Arelatense 3. episc. 35. siue 34.

Anno Christi | Anni mundi

sibi condiderat, trucidato per Noricum, Vindeliciã, Rhenorumque fines irrupit in Galliam, sed in Catalaunicis campis Aëtij virtute repulsus est in Hungariã. Vnde post aliquot annos per Carnicas Alpes in Italiã sese effudit.

4528 Tunc metu incolæ in proximas Adriatici maris paludes confugere coacti admirandæ vrbis Venetiarum fundamenta iecerunt. Est enim insula factitia, munitissimo inter paludes situ. *Ioan. lib. 1. de Viris Illustribus.*

Venetiæ ergo metu Attilæ in insulis intimi Sinus maris Adriatici an. 456. conduntur, nomine insulis illis Venetiarum imposito, quod olim erat regionis. Regio vero mediterranea partim Lombardia, partim Marchia Taruisana, partim forum Iulium, partim Istria appellatur. *Blond. dec. 1. lib. 3.*

452 *Romanum contra Eutychem. Niceph. l. 15. cap. 4.*

Constantinopolitanum aduersus eundem. Euagr. l. cap. 9. sub Flauiano insertum actioni primæ Chalcedonensi, repetitum in Trullo.

Anno 458. Agrippinus comes Narbonem Theodorico regi Hisp. qui cum exercitu in Galliam Gotthicam reuersus erat, prodidit. *Isid.*

EPISTOLAS de fide Catholica per vniuersum Orientem sparsit, confirmans tres vniuersales Synodos, Nicenam, Ephesinam Chalcedonensem. Extant & duæ eius epistolæ. *Tom. Concil.*

Aliud sub Anatolio Patriarcha.

Duas bibliothecas instruxit, tẽpla ornãdo ditauit, eleemosynas hilariter dispersit.

Ephesinum hæreticorum, quo Flauianus Constantinopolitanus & Domnio Antiochenus depositi, in exilium acti sunt. Sed contra illud Romanum.

Procopius Gazeus sophista, qui Octoteuchum ex Rapsodiis innominatorum patrum exposuit apud Græcos, sic Eucherius apud Latinos Genesim, libros regum &c. eodem ferè tempore.

Victorinus, in Aquitania, qui Cyclum Paschalem 532. annorum scripsit, Saluianus Massiliæ, Chrysologus Episcopus Rauennæ, Prosper. Aquitanicus Reginensis. *Gennad. in catal. & Palmer. in Chron.*

Eustatius Berytius, Maximus Taurinensis, Nilus Monachus. *Fulgentius.*

Iulianus Pomerius Maurus. *Trithe.*

Sed non satis aptè. Nam, vt infra, vixit septimo sæculo.

Tyrium. Beruense. — *Inserta actionib. 19. & 10. Concilij Chalcedo. lib. conc.*

Abraham & Azba fratribus apud Æthiopas regnantibus, Christiana religio per omnem Æthiopiam disseminata est, post decimum, scilicet, septimum regni eorum. *Marius Victorius de Reg. Æthiopiæ.*

Alexandrinum contra Eutychianos.

Eutyches & Dioscorus cum suis nolentes stare Synodi Chalced. decretis se in duodecim sectas diuidunt, inter quas fuit Iacobitarum, quæ nomen genti reliquit in Oriente à Iacobo quodam Syro, & Diacrinomenon siue hæsitantium (an. scilicet conciliũ deberent recipere) apud Leontium de sectis.

Veneticum.

Acephalorum & Armeniorum hæreses.

463 | 4549

465. Aiax Gallus Arrianum virus in Sueuos Hispaniæ spargit, et Gallica Gotthorum gente delatum. Quo infecti manserunt an. 90. vsque dum regnante Theodomiro Catholicam fidem amplexi sunt, *Isidorus, & Lucas, Tudensis.*

48 S. HILARIVS S. 7 ar- dus an. 6. mens. 3. dies 1.

470 | 4556

467. pictoris cuiusdã, cum Saluatorem pingeret Iouis specie, arefacta est manus, sed eum peccatum suum confitentem sanauit. Gennadius patriarcha Constant. *Abbas Vsperg.*

Vacat sedes dies 10.

* Eidem Gennadio, nocturno tempore accedenti ad altare templi vt Deum pro salute publica deprecaretur, horrendũ spectrũ se obtulit, quod cũ ille sacro ritu coniurasset, respondit, quãdiu Gennadius viueret sibi non licere damna, quæ imminebant, Ecclesias illius inferre: sed eo mortuo sæuissimè se in illam grassaturum. *Sozom. lib. 7. cap. 23.*

Anni Christi.

49.

470 x S. SIMPLICIVS (Sulpitius *Palmerio*) Tiburtinus, an. 15. mens. 1. dies 7. 485

Vacat sedes dies 26.

Patriarchis.

Alexandriæ Timotheo 3. deinde Ioanne 1. mens. Athanasio 2, anno. 10.

Antiochiæ Iuliano, deinde Petro 3, an. 3.
Ioanne 2. mens. 3.
Stephano 2, ann. 2.
Stephano 3, an. 3.
Ioanne 3. mens. 1. Calendio, ann. 5.

Hierosolymis Anastasio, deinde Martyrio. an. 2.
Salustio, an. 8.

Constantinopoli Gennadio, deinde Acacio hæretico, ann. 14. 485

Anni mundi.

Gensericus autem curauit vt Orientale Imperium Ostrogotthi, Occidentale Vvisegotthi vastarent, vt ipse quietus in Africa regnaret. Regnauit autem annis 40.

Theodoricum Erricus frater Tholosæ occid. *Seuer. Sigeb.*

Initio regni Lusitaniam deprædatur, Pampelonem, Cæsaraugustam, Tarraconensem regionem, Hispaniam denique superiorem subigit. *Isidor.*

4556 Riothimum Britonum regem ad defensionem Galliarum Romanis venientem contriuit. *Sigebert.* sed de eo paulò pòst.

Regni decimo quarto Aruernam vrbem (id est, Claromontem, siue Gergouiam) Romanis, Decio senatore Auiti olim Imp. filio frustra defendente, cum tota Aruernia eripuit, eique Victorinum comitem præfecit. *Turon.* nempe circa an. 474. 4571

Mox Arelatum & Massiliam, totam denique Prouinciam, Nepote & Augustulo in Occidente imperantibus, regno suo Vvisigotthico adiecit. *Isidor.*

x SVIS scriptis Ecclesiam illustrat. *Trith.*

Tres reliquit epistolas. *Tom. conc.*

In earum vna factum Nundinarij Episcopi Barcinonensis & Siluarij Calaguritani, qui sibi designarant successores, cum Romana Synodo improbat, & Episcopos subrogatos cedere iubet.

Remigius Rhemensis, Eugenius Carthaginensis Ecclesiæ episcopus quæ 24. an episcopo destituta fuerat.

Cerealis Castellensis, Salonius Viennensis, Sidonius Apollinaris, Rusticus Diaconus Romanus.

Contra Ioannem & Athanasium 2. Alexandriæ sedit Petrus Moggus an. 4.

HVMANA.

Romanum Occidentis imperium sub hoc in Augustulo defecit circa an. Dom. 475. Vrbis 1221. *Diac. lib. 16.* deinceps barbaris & peregrinis dominis Italiam occupantibus annis 325. vsque ad Carolum Magn. ex quo vsque in hunc diem Imperium manet stabile. *Niceph. 15. cap 11. Palmer. in Chron. Blond. lib. 2. Dec. 1. Diac. lib. 16.*

Odoacer se regem Italiæ post depositum ab Augustulo imperium eodem anno 470 appellauit.

Childericus, qui patri succedens ob scortationes regno pulsus fuerat, Egidio Romano in eius locum suffecto, reuocatus Alemannos vicit & Francis subdidit. Cum Odoacro, qui Galliam ingressus Aureliam & Andegauum occuparat, pacem fecit.

Quicquid ferè supererat de Gallia, Romanis eripuit, & è regio genere hinc inde subregulos in maioribus vrbibus constituit. *Trith.*

Alioqui Gallia isto tempore sic erat lacera, vt præter Romanos, quorum nomine Egidius Prouinciam Suessionensem, Paulus comitatum Andegauensem administrabat, eius partem sibi vendicarent Burgundi, partem Britones, partem Franci, partem Vvisigotthi siue Vascones.

Seuerianus Damascenus, Martinus Neapolitanus, Procli philosophi discipuli. *Suid.*

4571 Ann. 32. post ingressum Anglorum in Britanniam Ella australium Anglorum regnum inchoat cui, ordine successerunt Sisca, Edeluachius, Berutius & Aldinus, donec ab Ino, ad Occidentalium Anglorum regnum adiunctum est. *Polyd. l. 4.*

Anthemius à Leone in Italiam mittitur, vt sit Imp.

Collegam facit Richimerum Gotthum, socerum suum, qui eum anno 4 imperij interfecit, bonis ciuium Romanorum direptis.

Richimerus 40. die post Soceri mortem extinguitur.

470. Anthemius Imp. à Riothimo rege Britonum opem contra Erricum Vvisigotthorum regem implorat.

Hunc Riothimum Britanniæ Gallicæ regem primum nominatum reperias. Fortasse ab Armoricis populis electus fuit studio defendendæ libertatis, cum post Aëtij mortem, nihil sibi amplius à Romanis præsidij expectarent.

Quia autem Riothimus fortassis erat ex illis Armoricis populis, quos antiquitus Britones appellatos Plinius & Strabo tradiderunt, inde fortasse tota regio Britanniæ siue Britoniæ nomen est deinceps consecuta, non ab aduenis Britannis, quos ex insula ab Anglis fugientes Gildas sic describit, vt Armoricorum in se miserationem conuertisse potius, quam vi & bello, cum ipsis coiisse ostendat.

Hic ergo Britonum historia siue illi sint aduenæ, siue antiquiores & indigenæ, incipit.

Huic successit Olybrius septem menses.

Glycerius Rauennæ imperator post Olybrium creatur. Sed eum cum non totum annum imperasset, imperio spoliat Iulius nepos, & episcopum facit in Dalmatia.

Orestes tribunus militum Rauēnæ Augustulum filium adhuc adolescentem ad imperium euehit, fœdere cum Vandalis in Africa agitato.

Augustulus victo patre ab Odoacro fugiens imperio se abdicat & in Campania exulat.

Plures eiusdem nominis regna & imperia erexerunt ac eadem labefactarunt. Darius primus cum Cyro capta Babylone Imperium Persarum constituit, Darius Arsamis fil. penitus amisit: Constantinus Magn. primus Imperator Constantinopolitanus, Constantinus vltimus Imperium cum vita perdidit: Balduinus primus ex Francis imper. Constantinopolitanus, Balduinus illius abnepos vltimus: Vrbano 2 PP. Hierusalem est recepta, Vrbano 3 recidit in seruitutem: Augustus Romanum Imperium condidit, cum Augustulo viro ominosi nominis, Romanum in Italia ruit Imperium.

An. 471. Genserico Patri succedit Honoricus, qui multo crudelius Catholicos est persecutus, quamuis Valentiniani & Eudoxiæ filiam vxorem haberet.

Annis fere octo Vuandalorum Rex Arrianus, 434 *Beda.* siue, vt ait Sigeb. 444. Catholicos per speciem Synodi euocatos Aphricæ episcopos mittit in exilium. *Diac. in Odeac. lib. 16. Ab. Vsperg. in Zeno* (mirum tot olim fuisse vnius regionis episcopos) verum biennio post corrosus à vermibus miserè periit. *Procop. lib. 3. de bell. Vand. Sigeb.* cunctis interioribus effusis. *Isid.*

Quater mille nongentos septuaginta sex in exilium misit. *Sigeb.* Plebem variis affecit suppliciis, & innumeris linguas abscidit, qui perfectius locuti sunt. *Isid. Beda.* Talis miraculi meminit Iustinianus Impp. & oculata fide sibi constare testatur. *Cod. de offic. præf.*

Eugenium Carthag. cum clericis suis plus quingentis post varios cruciatus in exilium misit. *Isidor.*

475. Franci Coloniam Agrippinam, sequenti Treuerim Romanis adimunt.

An. ab euerso templo 436, id est, Christi 476. vel 478.

Anni Christi.		*Anni mundi.*
470	*Principibus.*	4555
	Leone Imp. sexagesimo, & eo mortuo, Zenone Isauro hæretico Arriano, an. 13. iuxta alios 17. Orient.	
	Seuero Anthemio ann 3. Olybrio 7 mensibus, Glycerio, ann. 1. Nepote dieb. 56. Momyllo Augustulo, an. 1. Occid. ex ordine successionis Impp. vsque ad Odeacrum Turcilingorum & Italiæ Regem.	
	Peroze, deinde Valente, ann. 4. Cauade Persarum. an. 41.	
	SS. Abraham & Azba fratribus Æthiopiæ pretiosis, deinde solo Abraham, an. 14.	
	Childerico Franc. Duce.	
	Errico Hispaniæ 8. deinde Alarico, an. 23	
485	CONCIL. *Carthaginense Arrianorum & Catholicorum sub Hunericho.*	4571

Anni Christi.		Anni mundi.	
485	50. y S. FOELIX III. Romanus, an. 6.	4571	Simplicio Pontifice, Zenone autem Orientis, Augustulo Occidentis imperatore, post mortem D. Hieronymi an. 56 (nam obiit Christi 422.) Iudæi Tyberiadis Palestinæ indicto concilio, ad quod Babylonij confluxerunt, primariis eorum R. Ben Aser. & R. Ben Nephtali, notulas, quibus hodie Iudæi vtuntur vice vocalium & accentuum, ad lectionis facilitatem repererunt. *Elias sect. 2. lib. accentuum.* Alij putant puncta inuenta Babylone, sed falluntur. Quare טבריא מעשי punctatores dicuntur. *Elias in praef. Maso.*
492	mens. 11. dies 17.	4578	

Vacat sedes dies 5.

Aaron ben Aser, Iacob Ben Nephtali fuêre punctatorum principes, qui dum inter se de aliquorum vocabulorum, & versuum lectione, notulis, accentu, distinctione dissentiunt, maximè in Decalogo, duplicem signandi & distinguendi modum Iudæis reliquerunt. Hinc prioris lectionem Iudæi Occidentales hodie sequuntur, posterioris Orientales, præcipuè Babylonij, ad fluuium Neardea. Kimhi *in Psal.60.*

Nec tamen illi vel accentuum vel punctorum traditionem quotuplicem habemus ediderunt, sed qui eos secuti sunt Rabbini inuentis pulchrè rebus facilè addentes.

Nam septem motionibus Masorethæ contenti fuêre, comprehenso sub camets, camets hatuph, sub hirec, vtroque hirec, sub surec, etiam kibbuts. Quod attinet ad accentus, 23 tantum posuêre, cum recentiores decem motiones faciant. & accentus 27 aut etiam 29.

y DVAS scripsit epistolas Decretales. Celebrior est illa ad Acacium Constant. in qua eum deponit & Eutychianorum communionem damnat.

In Dogmatistas & Simonistas sua authoritate vtitur.

Sidonius Apollinaris episcopus Claromontensis in Aruernia. Epiphanius Ticinensis, Fulgentius Carthaginensis, Ruspensis episcopus.

Petrus Cnaphæus tertiò irrepit in Antiochenā sedem.

Theodomirus Ostrogottorum Rex ad Catholicam fidem conuertitur.

Abraham & Azba fratres, qui Æthiopiæ imperium, quod hodie Presbyteri Iohannis dicitur circa an. 460. susceperunt per annos 27. defensores Christianæ religionis & illustratores fidei cognominantur. Inde Abraham in Sanctorum catalogo apud eos ascriptus solus regnauit an. 14. *Mar. Victorinus in Reg. Æth.*

Horum temporibus, nempe anno ipsorum decimo septimo per vniuersam Æthiopiam religio propagatur. *Ibid.*

Patriarchis.

Alexandriæ Athanasio. 2.

Antiochiæ Calendio, deinde Palladio, an. 10.

Hierosolymis Sallustio, deinde Elia, an. 23.

Constantinopoli Flauita Arriano mens. 3.
Euphemio, an. 10.

Principibus.

Flaui. Zenone Isauro, seu Isaurico Orien. Imp. Odeacro, an. 14. Italiæ.

Cauade Persarum Rege. 18.

S. Abraham Æthiopiæ pretioso.

Childerico Franc. Duce, vsque ad Clodoueum.

Alarito Hispaniæ octauo.

HVMANA.

Idem Abraham diuino somnio admonitus ad vitanda posterorum suorum de imperio bella intestina, magnum præruptum, & præaltum Æthiopiæ montem munit, vt in eum præsidiis appositis liberi regij relegarentur, solúsque in aula remaneret, qui esset successurus. *Aluaresius hist. Æthiopica. c. 58.*

Et vt ex eo educerentur qui electi essent ad regnum, si rex sine maribus moreretur. *Ibid. c. 59.*

492	CONC. *Romanum 1 & 2 de causa Acacij Constantinopolitani. Tarraconense episc. 10. Aurelianense & 1. Francicum episcop. 30. siue 33. iussu Clodonei. Gerundense in Hisp. Lib. concil.*	4578	Odoacer Rugianus exercitu in Italiam ducto Orestem Ticini obsessum capit, Placentiam adducit, ibique spectante exercitu interficit. Romam ingressus regem se vrbis & Italiæ nominat, triumphans in capitolium ascendit magnas cædes Romæ & alibi facit, agrorum tertiam partem suis attribuit.

Theodoricus Gotthorum rex à Zenone in Italiam missus tanquam vicarius duobus magnis prælijs Odoacrum vincit, & post Rauennæ triennem obsidionem interficit. Potitus Italia vrbem Senatui regendam committit, sui regni sedem Rauennæ collocat. Symmachum & eius generum Boethium senatores nobilissim. quòd Arrianis templa concedi impedierant, necat, bonis publicatis.

Honorico Vandalo succedit Guntamundus ann. 12. qui restituta pace Catholicos ab exilio reuocauit. *Isidor.* deinde Trasimundus frater an. 27. *Idem.*

Eugenij Episcopi Carthag. suasu Guntamundus tandem post decem persecutionis annos Catholicis Episcopis dudum clausas ecclesias, reddita pace, restituit. *Cassiod. de Coss.*

Trasimundus Anastasio Imperatori fuit charissimus, Vandalorum rex quartus in Africa. Christianos non pœnis sed præmiis à fide abducere conatus est. *Procopius* nisi quòd 220. episcopos in Sardiniam relegauit, clausis eorum ecclesiis. *Beda.* Isidorus tantum ponit 20.

Goderet comes Gotthorum Hispanias per Pompelonem, Cæsaraugustam & vicinas vrbes obtinuit. *Idacius. Seuerus.*

Heldefredus cum Vincentio Hispaniarum duce obsessa Tarracone, maritimis vrbibus potitus est. *Idem.*

Enricus rex Hisp. Gotthis primus leges dedit scripto. Vnde à S. Isidoro inter legislatores ponitur. *Alphonsus Burgensis.*

Egressus in Gallias persecutionem in Catholicos mouit. *Turon. lib. 2. ca. 25. Sidon. epist ad Basilium.*

Ostrogothi, id est, Orientales Gotthi Zenonis Imp. tempore in Italia regnare incipiunt, Theodorico principe, qui pro nepote etiam regnauit in Hispania an. 15. *Vasæus.*

490 Siagrio Ægidij Suessionum præfecti filio securi à Clodoueo Francorum rege percusso, imperij Romanorum in Gallia fuit finis, annis circiter 537 post Iulium Cæsarem.

Hinc firmanda potentiæ suæ causa principes affinitates vndique contrahebant.

z E Reliqvits discipulorum D. Augustini fuisse fertur, hæreticorum acer expugnator, qui ex Africa propter Vandalicas persecutiones Romam se receperit, & genus vitæ monasticæ à suo præceptore institutum in ædem Lateranensem induxerit.

Eum esse Scholasticum, quem Canonis Missæ auctorem facit D. Gregor. lib. 7. epist 63. putant. Appellabatur nempe, ante quam esset Pontifex, Scholasticus à dignitate, quam apud Romanum pontificem obtinebat. Nam Schola significabat cœtum eorum, qui erant ex aliquo corpore & collegio in comitatu Imperatoris, vel episcopi. Vnde scholæ Quæstorum apud Iurisconsultos & Scholasticus nomen illis dignitatis. Qua ratione Euagrius se scholasticum appellat. Erat enim in consortio Antiocheni patriarchæ dignitate conspicuus, scholasticus videlicet & q. protonotarius. Sic sæpe in epistolis D. Gregorij, Paulus scholasticus &c. Si ergo Gelasius, dum adhuc esset scholasticus, hanc precem composuit, de Canone est intelligendum, qualem nunc habemus, non simpliciter.

Anni Christi.		Anni mundi.
	51.	
492	z S. Gelasivs I. Apher, doctissimus, an. 5.	4578
498	mens. 8. dies 17.	4584

Vacat sedes dies. 7.

Patriarchis.

Alexandriæ Athanasio 2. deinde Ioanne 2. an. 9

Antiochiæ Palladio.

Hierosolymis Elia.

Constantinopoli Euphemio, deinde Macedonio 2. an. 16.

Principibus.

Anastasio cognom. Dicoru, heretico Eutychiano, an. 26. Orient. Imp. 62.

Cauade Persarum 18. deinde Zambase, an. 4.

Asfa Æthiopiæ, an. 7.

Theoderico Arriano, an. 37. Italiæ.

Clodoueo. an. 30. Franc. rege primo.

Alarico Hispaniæ octauo.

Anni christi. | *Anni mundi*

492 | 4578

Quare & Greg. non ait canonem composuisse, sed precem, quasi vnam precationem adiecisse tantum significet. Nam multas & præcipuas illius partes ab Ecclesia vsurpatas & receptas satis constat ex Ambrosio lib. 4. de Sacram. cap. 5. & 6. Cypriano libr. 4. epist 5. Optat. contra Parm. vbi legitimum appellat, legitimum (inquit) mutare non ausi estis. &c. Aug. epistola 57. & de spiritu & litera cap. 11. Imò verò inter preces Apostolicas magna ex parte totus reperitur Græcè apud Clemétem lib. 8. const. Apost. cap. 16. & Latine apud Amb. vbi supra. Quod Paschasius tempore Bertrami ante 700 annos scriptum reliquit lib. de Corpore & Sanguine Domini. Respice in sacramentorum libro, instituente B. Petro (vt credimus) quid orat sacerdos in Canone, &c.

Collectas etiam Ecclesiasticas concinnauit, & plerasque composuit Gelasius ad totius anni Missarum solennia. Vnde & earum auctor fertur. *lege Espenceum in commentario libri de collectis Ecclesiasticis.* Quamuis principium ab Apostolico sæculo repeti debeat. Orig. enim homil. 11. in Ieremiam ad eas respicit, vbi inquit, frequenter in oratione dicimus. Da omnipotens, da nobis partem cum prophetis, da cum Apostolis Christi tui, Tribue, vt inueniamur ad vestigia Vnigeniti tui, &c.

CONCIL. *Epaunense episc. 70. in quo 40 canones.*

Lupercalia sacra reclamantibus multis Romanis sustulit. *Onuph. in ciuitate Rom. pag. 323. ex antiquo Romano Registro.*

Canonicos regulares ordinis Sancti Augustini Laterani primus collocauit, qui ibidem vsque ad Bonifacium octauum permanserunt. *Onuphrius ex Archiuis Ecclesiæ Lateranensis.*

Manichæos libris eorum combustis proscripsit. Eius duæ supersunt Epistolæ decretales & multa alia opera.

Anastasius de Magia & Manichea hæresi suspectus, consecutus Imperium multas alias hæreses amplectitur & Catholicos persequitur. *Zon. Niceph. & Euagrius.*

Hinc turba hæresiarcharum Seuerus, Xenaias, &c.

Euphemius Patriarcha nunquam eum purpura ornare voluit, donec cóceptis verbis religionem se tutaturum & edito chirographo fidem Catholicam se tuiturum compulit. *Euag. lib. 3. cap. 32.*

Romanum contra Acacium Constantinopolitanum.

Tum enim demum στέφει αὐτὸν, eum coronauit *Zonar. tom. 3.* quasi iam tunc à pontificibus reges & imperatores coronarentur, & eorum sacro ministerio imperia susciperent.

Xenaias siue Philoxenus Hierapoleos episcopus Eutychianus, primus euomuit Christi & Sanctorum Imagines venerandas non esse. *Niceph. 19. cap. 27. & Cedrenus.* sub ann. 494. *Funccius hæreticus pag. 135.* Vbi & improbitatem hominis describit. Presbyterum se esse mentitum, cum nondum esset baptizatus, & impiè pleraque alia, &c.

Romanum alterum pro absolutione Miseni Episcopi.

Remigius & Patricius Suessionensis Episcopus fratres, Vedastus Atrebatensis Episcopus, Auitus Viennensis, qui Gallias ab Arriana hæresi defendit, & multos Iudæos conuertit, Epiphanius Ticinensis, Fulgentius Rupensis Episcopi. Idacius, qui Chronica sua à primo Theodosij consulatu siue à Ioan. Chrysostomo vsque ad ann. 490. perduxit. *Sigeb. in Chron.*

498 | 4584

Cassiodorus monachus ex senatore circa finem Imperij Anastasij. *Pomerius.*

Gennadius Massiliensis. Hesychius Milesius.

Immireni Persiæ populi olim Iudæi, postea vero

gentiles sub Anastasio. Imp. petito Episcopo fiunt Christiani. *Theodorus lector lib.2. Niceph.16.37.*

Alamundarus Saracenorum princeps cum populo suo baptizatur. *Paul. Diac.15. Zonar.tom 3.*

Sabbas & Theodosius abbates in Palestina florent. *Niceph.* in eorum monachos Seuerus hæresiarcha crudeliter sæuit. *Tom.2.concil. ex libello ab eis scripto.*

Sed Iustino seniori pœnas dedit. *Euagrius libri quarti capite quarto.*

Cabades Persarum rex imitatione Anastasij Christianos persequitur, *Niceph.lib.16.cap.3.* & Trasimundus Vandalorum in Africa *Regino lib. Diac.lib.15.* Et Theodo Boiorum princeps, qui Ratisbonæ & in vicinis regionibus Herculis & Ethnicorum superstitiones erexit, ann.domini 508. *Auent.lib.3.annalium Boiorum.*

Anni christi.		Anni mundi.
498	52. * S. ANASTASIVS II. Romanus. an.1. mens.10. dies 24.	4584
500	Vacat sedes dies.4.	4586

HVMANA.

Hic multa Galfridus & Balæus vanissimè de suis Britannis confingunt, vt regni cuiusdam noui iaciant fundamenta, quod antiquitate & nobilitate cum Francico & Hispanico certet, imo superet.

Arcturum magnum, qui nunquam extitit, vt ex Beda potest intelligi, tempore Clodouei profligasse Saxones, mirabiliora gessisse per totum ferè orbem, quàm Alexand. Magn. Christianum fuisse, &c.

Eius tempore viguisse Thelesinum Heliū ex Bardorum genere, philosophum, Mathematicum, primum poëtarum suorum. Huius auditorē fuisse Merlinum siue Melkinum ex patre incubo Vatem, & astrologum, qui cometarum effectus, & planetarum motus monstrabat. Anglicas & Gallicas regiones peragrabat. De regni Anglici & religionis mutatione sub finem mundi ventura prædicebat. *Naucl.vol.2.gener.17.* hęc & alia mendacia refellit in procemio rerum Anglicarum Guillielmus Nembrigensis & quidem Anglus.

Burdenellus tyrannidem vsurpat eius Hispaniæ partis, quæ Romanis patebat: à Gotthis captus & Tholosæ tauro æneo impositus viuus crematus est. *Vasæus.*

* HVNC aliqui recensent inter hæreticos propter communionem Acacij & Photini, vt Gratianus cap. Anastasius, distinct.19. & c. dictum est, 1.q.1, quasi illi fauerit & in sedem Constant. reuocare voluerit. Atqui Anastasium Imper. excommunicauit propter Acacium & Eustichianistas. *Plati. Symmachus in Apolog.*

Vnde & ad Symmachum successorem Orientalis Ecclesia scripsit, vt illos ab illa excommunicatione absolueret.

Quin & Acacius obierat, antequam Anastasius sedem Apostolicam conscendisset.

Scripsit ad Anastasium Augustum.

Ferrandus Diaconus Carthaginensis, Alcimus Auitus Viennensis episcopus varia, etiam contra hæreticos, prosa & versu emittunt. *Ado. Gennad.*

Patriarchis.

Alexandriæ Ioanne 2.

Antiochiæ Palladio.

Hierosolymis Elia.

Constantinopoli Macedonio secundo.

Principibus.

Anastasio Imp. sexagesimo secundo.

Zambase Persarum 18.

Asfa Æthiopiæ.

HVMANA.

Gens Bulgarorum ignota in Illyriam & Thraciam impressionem facit, Romanos fundit ad vnum ferè omnes, & ibi sedes locat. *Zonar.tom.3.*

Heruli demigrānt in Italiam, & ab Anastasio imperat.

benignè admittuntur. *Procop.lib.2.bell.Gotthor.*

Anni christi. 498 — *Anni mundi* 4584

Theodorico siue Dietherico Ostrogotthorum ac Ital. re. primo.

Clodoueo Franc.rege primo.

Alarico Hisp.octauo.

Clodoueus primus Ducum Francorum fit Christianus, regni sui decimo quinto, & baptizatur à S. Remigio Rhemensi Archiepiscopo, qui et Ludouici nomen & regis titulum imposuit. *Gregor. Turon.lib. 2. cap.30.& 31 Æmil. lib.1.*

Quicquid Galliarum à Rheno ad Ligerim sub iure erat Romanorum, ad ius Francorum iam transtulerat. *Sigibertus.*

Siagrio Ægidij F. è Suessionensi prouincia pulso. *Turon.* Regni fines à Rheno ad Sequanam dilatarat, deinde ad Ligerim. *Amon.*

Alemanniam in ducatus formam redegerat, complectentem Sueuiam, Alsatiam, partem Heluetiæ & vicinas alias regiones. vbi Brauariæ regem Theodonem, Ducē duntaxat nominari voluit, vt se regis Franciæ clientem esse sciret. *Rhenanus, Aduentinus, Munsterus.*

Delatum fuit oleum cœlitus per columbā super Clodoueum regem primum Christianum inter reges Francorum, quo rex præfatus à B. Remigio fuit inunctus, & inūguntur posteri, signis & portentis & variis curationibus in eis ex vnctione prædicta apparentibus. *D. Thomas lib. 2. de Regimine principum cap. vlt. significat autem strumarum curationem.* Delati illius vasis chrismate pleni per columbam meminere Henricus Erphordiensis & Annonius de gestis Franc.lib.1. cap. 16. Diuinæ gratiæ & odoris in templo collocati & Balsami Greg. Turon.lib.2. cap.31.

Cum superiores duntaxat Ducis titulo insignerentur, hic primus propter sacrum oleum sibi & posteris regium meruit.

Prima Christianorum pugna contra infideles Vvisigotthos, qui Engolismam & Burdegalam tenebant, & Tholosam pro regia, fœliciter confecta per Clodoueum. *Sabell.lib. 2. Ennead.8.* ita gens Francica prima omnium pro religione signa cum Christi hostibus contulit. *Æmil.lib.2.*

Gotthis Arrianis ex Aquitanica pulsis Franci Catholici successerunt. *Iuo in Chronico.*

Proclus Philosophus specula vstoria caua ex ære fabricat, ad arcendos de muro Constantinopolitano hostes. *Zonar. in Anastas.* ab his speculis radij solis accensi vicinas naues Vitaliani, Archimedis exemplo, incenderunt.

Annus domini 500. quo S. Symmachus Pontificatum adit & Flauianus 2. Patriarchatum Antiochenum, & Rabini Babylonicum Talmud absoluunt.

500 — 4886

QVINTO *sæculo continuata est doctrina.* Missa *Chrysostomi, Gelasij.* Liberum arbitrium. *Passim Chrys. eius patronum agit, vt ho.8. ad Philip. ho.9. in 1.c. Io. in hom. 45. & 46. in 6. & Ioan. Augustinus ipse Gratia præco contra Pelagianos vehementissimus lib.1. ad Simplicianum q. 2. & in solutionibus quæstionum q.1. Neque enim (ait) voluntatis arbitrium ideo tollitur, quia iuuatur, sed ideo iuuatur, quia non tollitur, &c. Idem de spiritu & litera c. 33. velle credere Deus operatur in homine, & in omnibus misericordia eius preuenit nos. Consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire, propriæ voluntatis est, &c. Prosper. Cyrillus 3. & 8. contra Iulian. & alij omnes huius ætatis, quibus alioqui pugnandum erat pro diuina Gratia in Pelagianos eius inimicos.* Secundam iustificationem requirere opera. *Chrys. homil. 6. in 1. Ioan. Et in dictum ad Rom. 3. Iustificati gratis, Augustinus nihil aliud intelligi docet, per vocem* Gratis, *quam quod iustificationem opera nulla præcedunt, de spiritu & litera c. 25. Prosper. lib. 1. de vita Cont. c. 19. Hesych. in Leuit. 4. & 5. Sedulius in c.4. Rom. in 5. Philip.* Non solam fidem ad salutem sufficere. *Cyril. Alex. lib. 19. c. 18. in Ioan. S. Leo sermo 3. de Epiph. Sic Primasius in 2.c. Galat. Quæritur vtrum sola fides sufficiat Christiano: fides sufficit, vt primo credentem & iustum efficiat, si deinceps in iustificatione permaneat. Cæterum sine operibus mortua est. Item in c.4. Gal. & in 3. Heb. Saluianus lib. 4. de Prouid. Hæc fit hominis Christiani fides fideliter Christi mandata seruare. Quare & ipse Aug. Pelagianorum præcipuus insectator bonis operibus multum tribuit, lib. 2. de peccatorum meritis c.3.4. & c. 15. probat multis scripturarum testimoniis mala opera damnare. bona vitam ætér-*

nam mereri. Intercessio sanctorum. *Chrysost. hom.* 1. *&* 44. *in Genesim , & passim alibi. August. in lib. de cura pro mort. c.* 16. *& passim Theodor. q. in Leuit. lib.* 8. *de curatione Græca. qui de Martyribus inscribitur. Totum denique hoc sæculum , vt Esselsius libro peculiari docet.* Imagines. *Petrus & Paulus cum Christo pluribus locis picti Aug.* 1. *de consen. Euang. c.* 10. *Apostoli in pictis parietibus. Ibid. earum primus oppugnator hoc ano exoritur Xenaias siue Philoxenus Hierapoleos Episcopus sub ann.* 494. *contra quem multi Purpura cælaturáque crucis in purpuris, in diadematis, in precibus, in armis, in mensa sacra, & in toto orbe apud Chrysostom. libr. Christum esse Deum. vbi & bestiarum etiam corpora male affecta crucis forma signari. Super altare Michaelis (templi eiusdem) posita crux, Sozom. lib.* 2. *cap.* 3. *Trip. lib.* 2. *cap.* 19. *Néue quis ignoret speciem Crucis esse colendam, quæ Dominum portauit ouans, ratione potenti. Sedulius Cyril. lib.* 6. *contra Iulianum Apostatam.* De Pœnitentia & eius partibus, præsertim confessione, *Chrysost. hom. de lapsu primi hom. hom.* 3. *in* 2. *col.* 2. *hom.* 3. *Mat. Hesychius lib.* 7. *in cap.* 27. *de duobus annis remissionis scilicet & iubilei , quorum vnus (inquit) baptismum apertè insinuat alter pœnitentiam. Eucher. lib.* 4. *in libros Reg. Leo epist.* 91. 69. *Cyril. lib.* 3. *in Leuit. Aug. hom.* 49. *lib.* 2. *de visitatione infirmorum c.* 4. Veritas corporis & sanguinis in Eucharist. & Transubstantiatio, & oblatio. *Chrys. in Liturgia. hom. de Eucharist, hom. de Psal.* 115. *hom.* 83. *in* 26. *Matth. hom. in* 1. *cap. Ephes. hom.* 84. *in Ioan.* 19. *Hom. de proditione Iudæ. hom. de resurrectione. hom.* 21. *in Act. hom.* 6. *ad popul. Antioch. lib.* 6. *de sacerd. Euch. lib.* 1. *in Genesim. Aug. epist.* 111. *&* 118. *quæ ad Ianuarium , vbi sexies offerendi verbo vtitur absolutè, pro Missam celebrare. lib.* 2. *cont. Petilianos c.* 37. *Hom.* 2. *in Psalm.* 33. *Psalm.* 37, *vbi Christus ferebatur manibus suis. &c. in Psal.* 11. *Sermo* 28. *&* 40. *de verbis domini. Hom.* 19. *Serm.* 36. *ad fratres in Eremo. sermo ad Neophytos. de ciuit. lib.* 21. *cap.* 25 quod sacrificium esse *docet in Enchir. in Psal.* 33. *lib.* 9. *conf. c.* 13. *epist.* 59. *lib.* 10. *de ciuit. c.* 6. *epist. ad Bonifacium* 23. *& lib. de spiritu & litera c.* 11. *verissimum & singulare sacrificium vocans. Cyrillus Alex. in Ioan. lib.* 3. 4. 10. *Conc. Ephes. & Chalcedon. & cæteri huius ætatis. Recurre ad Garetium & Tonstallum. Nam omnibus memorandis essem prolixior.* Preces pro mortuis & purgatorium. *Aug. in Ench. c.* 10. *&* 69. *in Psal.* 6. *&* 37. *de cura pro mort. c.* 1. 5. *&* 9. 11. *ad Dulcit. sert.* 34. *de Verb. Apost. de spiritu, & anima c.* 29. *Chrysost. in Liturgia & ad Phil. iuuari eos non tantum precibus sed & eleemosinis & sacris oblationibus. Cyrillus &c. & reliqui huius ætatis dempto nemine.* Primatus Petri. *Cyrillus li.* 2. *in Ioan. c.* 12. *Aug. lib.* 1. *retract. c.* 21. *& in Ps. contra Donatum sermo.* 124. *de tempore. Sozo. li.* 3. *c.* 7. *Chry. ho.* 83. *in Mat. &c.* Cæterorum *capitum memoriã ex plurimis huius sæculi scriptoribus collegerunt innumerabiles nostri temporis viri eruditi, vt ea nihil necesse sit retexere. Addendum duntaxat Centuriatores fateri totum hoc sæculum sibi etiam hostiliter aduersari, Cent.* 5. *c.* 3. *de Persecutione & tranquillitate Ecclesiæ col.* 25. *sparsim. c.* 4. *de doctrina, per totum , maxime illa parte, quæ inscribitur, Inclinatio doctrinæ complectens incommodas opiniones, stipulas, & errores doctorum huius sæculi col.* 496. *& seqq. c.* 5 *de hæresibus col.* 529. *sparsim. Per totum c.* 6. *de Ceremoniis & ritibus Ecclesiæ col.* 643. *& seqq. Per totum c.* 7. *de Politia & Gubernatione Ecclesiæ col.* 733. *& seqq. c.* 9 *sparsim col.* 808. *De Synodis cap.* 10. *de Episcoporum & doctorum vitiis col.* 958. *& seqq. c.* 11. *De hæreticis sparsim, prout cũ illis colludũt, col.* 1453. *denique sparsim c.* 12. *de miraculis col.* 1470. *Ad eos qui isto æuo scripserunt de hæresibus. Item contra Nouatianos, Manichæos, Donatistas, Vigilantios, Aerianos , Pelagianos , Iouinianistas , Prædestinatos , Nestorianos, Eutychianos , simul istos eadem sentientes oppressisse.*

Anni mundi / *Anni christi*

ANNVA subsidia, vestes & pecunias præbet Eugenio Carthaginensi & 220. Episcopis, quos in Sardiniam relegarat. Trasimundus Vádalorum rex. *Diacõ in Anast. li.* 15. *Guil Nangiac. Beda lib.* 2. *de ratione temp.*

500 — 4586

Manichæorum, quos vrbe in exilium expulerat , libros & simulachra in vestibulo Constantinianæ Basilicæ publicæ igni tradit. *Sabell. lib.* 2. *Ennead.* 8. *Platina.*

515 — 4601

Pauperibus habitacula condidit, & de victu eis liberalissimè prospexit.

In quatuor Romanis Synodis ob schisma causam dixit, sed in quarta, quæ ideo vocata est palmaris, absolutus est an. 504. In quinta librum Ennodij Diaconi pro defensione sua scriptum vim Synodalium decretorum habere obtinuit. In sexta de Ecclesiæ reformatione egit. *lib.* 1. *Conc.*

Innumeras Basilicas cõstruxit vel reparauit eas multo auro & argento dotans Apologeticum conscripsit.

504. Lutetiæ templum D. Petri, in D. Genouefæ ho-

SEXTVM SÆCVLVM.

53

a S. SYMMACHVS Sardus an. 15 mens. 6. dies 22.

Vacat sedes dies 7.

Patriarchis.

Alexandriæ Ioanne 2. *deinde Ioanne* 3. *an.* 11.

Antiochiæ Flauiano 2. *an.* 13 *deinde Seuero Hæresiarcha an.* 6. *mens.* 1.

Anni Christi 500

Hierosolymis Elia, deinde Ioanne 3. an. 13.

Constantinopoli Macedonio. 2. deinde Timotheo. Theopascita an. 7.

Principibus.

Anastasio Dicoro Eutychiano an. 26. Orientis Imp.

Iisdem alibi imperãtibus & regn.

Cauade iterum an, 16. apud Persas.

Alarico Hispaniæ octauo, & per ordinem Sisalitto an. 4. Theodorico 2. an. 15.

Schisma 4.

LAVRENTIVS in schismate contra Symmachum Papam designatur: sed Symmachus in concilio Rauennati præsente Theodorico confirmatur. Diac. in Anast. lib. 16. Blond. 3. dec. 1. Platin. Greg. dial. 4. cap. 40. vbi de Paschasio Diacon. loquitur.

Laurentius post abdicationem Episcopus Nucerinus.

CONC. *Rauennense, quo Symmachus in Pontificatu confirmatur.*

Ilerdense, Episc. 8. in Hispania in quo canones 16.

Valentinum Episc. 6. in Hisp.

Romanum Episc. 121. lib. Concil.

515

Anni mundi 4586

norem dedicatur. *Jordan. in Chron.*

Egesippus Theologus alius ab historico. S. Seuerinus Treuerensis, S. Eleutherius Tornacensis Episcopi. Boetius mathematicus philosophus & Poëta, Chiterini mulici instrumenti inuentor. *Suppl. Chron.* Symmachus ex consul, Patricius, Romanus eius socer, Martyres. Quintianus Rutenensis Episcopus, Ioan. Maxentius Pictauensis Abbas, *Sigeb. Trith. Procop. lib.* 1. Paschasius Diaconus libros de S. Spiritu scribit. *Greg.* 4. *Dialog. cap.* 40. Fulgentius Hispalensis Episcopus. *Diacon. lib.* 17. Paul. Ægineta. *Trith.*

HVMANÆ

Clodoueus Franc. Rex à Rheno ad Sequanam vsque regnum dilatat. *Guibell. de Nangiaco.* & paulò post vsque ad Ligerim, Burgundiam sibi reddens tributariam *Sigeb. Æmil. lib.* 1. *Blond. lib* 3. *dec.* 1. Lutetiam Parisiorum sedem regni constituit suasu Clotildæ vxoris. *Turon. lib.* 2. *c.* 38. *Plati. & Chron. Francorum.*

Pictauis bellum intulit, quia ibi Arriana hæresis vigebat, eaque occasione suum regnum dilatauit, *Turon. lib.* 2. *c.* 37.

In eius decimum quintum Christi quingentesimus incidit, quo & suscepto baptismate Christianus efficitur. Quindecim alios annos deinceps regnaturus, & mira contra Arrianos gesturus, & totam Galliam sibi subiecturus præter Prouinciam & Gotthiæ partem.

Ita 500. an. Francorum gens, aduena rege viam præmonstrante Christianis mysteriis initiatur, cum antea sibi Syluarum atque aquarum, auium, bestiarúmque & aliorum quoque elementorum formas fingeret, ipsásque vt Deum coleret, eisque sacrificia delibare consueuisset. *Greg. Turon. lib.* 2. *hist. Franc. cap.* 16. *pag.* 70. *& Greg. Magnus in epistolis.*

Cum antiquiores regionis habitatores i. Galli ab anno Christi 20. iam publicè religionem excepissent.

Allarico Vvisigotthorum Rege vita cum vniuerso regno, cuius regia erat Tholosa, expoliato & Apollinare Aruernorum præfecto in campis Voglatensibus cæso. Francicum regnum ad Pyreneos vsque montes extendit, & a Ligeri ad Rhenum fluuium, qui erat limes regni Vvisigotthici. *Sigeb. & Guilhel. Nangiacus.* Inde Anastasius Imp. titulum & insignia consulatus ac patriciatus ei contulit, quod Gotthos seu Vvisigotthos Arrianos ab vtraque Aquitania expulisset. *Turon. ibidem Æmil. lib.* 1. *Sigeb. in Chron.*

Hoc bello vouit Lutetiæ templum SS. Apostolis Petro & Paulo, quod nunc S. Genouefæ *Paulus Æmil. Turon. lib.* 2. *c.* 37.

Carcassonem obsedit, in qua erat Salomonis pretiosissima suppellex è Hierosolymis a Romanis quondam aduecta. Sed aduentante Theodorico Ostrog. in Italia Reg. obsidionem soluit. *Procop. lib.* 1. *belli Goth.*

Theodorico contra ipsum octoginta armatorum millia mittente Francorum 20. millia perdidit, Prouincia amissa, & Vvisegotthis reddita. *Vasæus in Chronic. Hispaniæ.*

Diadema aureum vnionibus & gemmis pretiosissimum sibi ab Anastasio Imper. missum Ecclesiæ D. Petri offerendum Romam misit. *Anno. lib.* 1. *c.* 24. *Ado.* Ita cum

4601

fundamentis regni Gallici obseruantia in sedem Apostolicam regnum nostrorum coaluit. Vnde & nostrates omnes, Vvisigotthi Romanos è Grego. Turonensi appellabant. Nota Caluiniane regnum tuum fuisse fundatum cum sedis Apostolicæ veneratione & obseruantia.

Anni christi

505 Gundebaldus Burgundionum rex leges Burgũdionibus præscribit, quibus Romanorum (.i. Gallorum regni incolarum) securitati cauebat & prospiciebat. *Turon.*

Eodem anno 505. absolutum est à Mar. filio & discipulis Rab Ase Talmud. Babylonicum. Nempe ea pars quam appellant Ghemara. 100. circiter annis post Talmud Hierosolymitanum, post Misna priorem partem an. 317. post puncta annis 29.

Hanc editionem antecesserunt auctores Midrashot, Mecilta, &c. sunt consecuti Geonim, ij scilicet, qui Talmud illustrarunt, q. Iuris professores & interpretes. *Maimonim in Praef.*

Sub annum 508. Alla primus Northumbriæ rex in Deira Angliæ.

515 Cabades rex opera vxoris è vinculis ereptus Hunnorum auxilio, regno Persarum restituitur. Mox Armeniam diripuit. Amidam Mesopotamiæ cepit. Sed eam biennio post Anastasius recepit, & in 7. annos cum Persis inducias fecit. *Agat. Procop.*

524 Theodericus vrbem reædificauit, victis Bulgaribus Sirmium recepit. Pannoniam & Noricum regno suo adiunxit. *Blond.* Vasconiam Francis, qui eam Vvestgotthis ademerant eripuit. *Procop. lib. 1. de bello Goth.*

b A MANICHÆIS vrbem purgat palam eorum cõbustis codicibus. *Diacon. lib. 14.*

Reliquit multas epistolas decretales. 1. *Tom. Conc.*

Sub hoc Hormisda beatus Petrus multa dona consecutus est. *Anastas. Bibliothecarius.* i. Ecclesia Romana magnis multisque opibus aucta est.

Timotheus Cõstantinop. Episcopus instituit vt in singulis Liturgiis recitaretur. Nicenum Symbolum, cum quidem prius singulis annis tantum semel prælegi soleret, nempe Parasceue Passionis, quando Episcopus catechizabat. *Theod. lector lib. 2.*

Fortunatus Catinensis, Enodius Ticinensis Episcopi prosa & Versu Theologica multa scribunt.

Ad hæc vsque tempora Acatianos & Arrianos in Oriente templa & publicos conuentus habentes Iustinus pius Imp. exterminauit. *Dia. lib.* 17. sicut Eutychianos & Nestorianos. *Æmil. lib. 1. Blond. lib. 3. dec. 1.* Et Manichæos, libris eorum publicè combustis. *Sabel. lib. 2. Enne. 8. Plati.*

HVMANA.

Quatuor filij Clodouei regnum inter se diuidunt; Lotharius seu Clotharius sedem regni sui habuit apud Suessionem, Theodoricus ex concubina fil. Methis, Clodomirus Aureliæ; Childebertus Lutetiæ Parisiorum *Sigeb. in Chron.*

Pacem cum Amalarico Alarici fil. firmant data illi in vxorem sorore Clotilde Tholosatiumque præfectura reddita. *P. Æmilius.*

In Alexandria multi vtriusque Sexus dæmoniaci, quasi canes latrabant. *Sigeber.*

Anni mundi

Alia 5. Concilia Romæ celebrantur. Lib. Concil.

Agathense in Gallia Narbonensi, in quo can. 71.

Sidoniense in Syria cui præfuerunt Aeneas Hieropolitanus & Sotericus Cæsariensis heretici.

54

b S. HORMISDA Frusiuonius Campanus, an. 9. dies 18. — 4601

Vacat sedes dies 6. — 4610

Patriarchis.

Alexandriæ Joanne 3. mox Dioscoro 2. an. 7. Timotheo 4. an. 17.

Antiochiæ Paulo 2. an. 3. Euphrasio an. 6.

Hierosolymis Ioanne 3.

Constantinopoli Timotheo Theopaschita, deinde Ioanne 2. an. 2. Epiphanio an. 14.

Principibus,

Anastasio imperat. Orient. 92. & post eum, Iustino Seniore an. 9.

Cabade Persarum an. 16.

Sabal & post eum Adaana. an 14. Æthiopiæ regg.

Theoderico Italiæ & Hispaniæ Nepotis loco reg.

Clodoueo Francogallorum rege, 1. & postea Childeberto an. 45. (aliis Childerico) Francor. Reg.

Anni christi

Anni mundi

Alaricus 2. Hispaniæ & Aquitaniæ Rex Amalasinthā Theodorici regis Italiæ filiam in vxorem duxit. Hunc vt supra dictum est, perempto in agro Volgodensi Clodoueus ademit, quidquid Galliarum Gotthi possidebant, cum hactenus reges Gotthorum in Narbona & Tholosa Galliæ ciuitatibus sedes tenuissent. Theodoricus socer Vasconiam recepit, & pro Almatico Alarici filio, donec adolesceret gubernauit. *Tarapha de regibus Hispa.*

CONC. *Romanum contra Eutychianos, Seuerianos & Nestorianos. Blond.lib.3.dec. 1.*

Amalasintha ita Græcis & Latinis literis imbuta, vt cum quouis docto disputaret. Linguas barbarorum callens, sine interprete his omnibus loquebatur. *Idem.*

Aurelianense 4. Clodoueo rege Tom. 2.concil.alijs primum.

Almaticus Totillam Clodouei regis filiam duxit, qua Arrianismum detrectante, proindéque indignè habita bellum inter Childebertum Francum & Almaricum exarsit, in quo Almar. interficitur. *Idem.*

517 *Cæsaraugustanum Episc. 12. lib. Conc.*

Cabades Persarum rex Christianos persequitur. *Nicephor.* Manichæos in regno suo trucidat. *Diaco.li. 15. rerum Rom.* Pacem cum Iustino facit. *Ibid.*

Childericus Honorici ex Valentiniani 3. Imp. filia filius Vandalorum rex quintus an.7. mens. 4. in Africa à matre fide recta imbutus Catholicos ab exilio reuocat, Ecclesias sacerdotibus restituit, *Isidor,* post annum 74. hæreticæ profanationis. *Beda.*

517 *Gerondense in Hisp. Episcoporum 7. 1. Tom. Concil.*

c RELIQVIT duas epistolas.

Constantinopolim ingressus dexter dextro insedit solio, diémque Domini nostri resurrectionis, plena voce Romanis precibus celebrauit. *Sub finem Chronici Marcellini comitis, qui sub Iustiniano scripsit.*

Iustinus primus omnium Imperatorum coronatur à Romano Pontifice, *Blond. lib.3. dec. 1. Tom. 2. Conc.*

519 *Taraconense 10. Episcoporum, in quo inter alia statutum, vt obseruatio Dominici incipiat à Sabbato Vnde hodiéque Hispani cessant die Sabbati ab omni opere sub horam vespertinam. Vasæus è 1. Tom.Conc.*

Hunc alij Iustinianum maiorem appellant. Ad reges Francorum scripsit de bello, quod Ostgottis regibus qui Theodorico successerant, religionis nomine indixerat. quarto mense ante mortem Imperatorem creat Iustinianum sororis suæ filium.

Hunc PP. quod à Iustino honorificè susceptus esset, vel quod Arrianis templa nollet cōcedere, Theodoricus carceris afflictione peremit. *Diaco. lib. 17.* qui 98. die post subita morte obiit.

Ferreolus Vticensis Episcopus scribit. *Turon. libr. 6. c. 8.*

Ad Africanas Ecclesias Episcop. 220. è Sardinia reuocat Childericus Vandalorum rex Arrianus annitente Iustino seniore, postquam Ecclesiæ illic an.74. ab Arrianis fuissent vexatæ. *Diac.lib.14.*

524

4610 Childericus Vand. rex ob reuocatos ab exilio Episcopos interficitur & Gillimere duce in Orthodoxos excitatur persecutio, in qua eorum linguæ radicitus excindūtur. Nec tamen desierunt loqui. *Greg.lib.3. Dial. c. 32. Iustinian.ipse lib.1. cod. de off.præt.*

55

527 c IOANNES I. Tuscus, an. 2. mens.8. dies 28

Vacat sedes mens.1.

4613 Iudæus quidam Homerita, qui se Mosis filium esse gloriabatur, in Negra fœlicis Arabiæ vrbe interfecto Aretha vrbis Episcopo in Christianos sæuiit. *Nicephor. lib. 7. cap.6.*

S. Brigida, siue Brygita, siue Pyrgita virgo Scotica. S. Patritij familiaris. Fuit alia à Brigitta vidua cuius extāt vaticinia & precationes, ducissa Neritiæ in regno Suecorum, quæ & erexit in Patria Monasterium Vvaste cuius prima abatissa fuit D. Catharina ipsius filia. Floruit enim in Suetia & Romæ, temporibus Magni Sineech Suetiæ regis, obiitque circa ann.1363. Veraque

a Platina & Volat.vitiose confunditur.

Duo SS. Germani, alter Parisiensis Episcopus, alter Capuanus, Arator subdiaconus poëta. Priscianus grammaticus Cæsariensis apud Constatinopolim. *Diacon. lib.* 18. *Palmer. in Chron.*

Anni Christi 524

Acephalorum hæresis *Sigeb.* hos Rusticus Diaconus eleganti scripto refutat.

S. Benedictus Nursinus monasterij montis Cassini Abbas, cum sorore Scholastica miraculis & prophetiæ spiritu clarus ordinem Benedictinorum instituit, & monachos passim dispersos æmulatione D. Basilij in vnum contraxit. *Sabell. En.* 8. *lib.* 2. *Iuo in chron. Diac. lib.* 19. *Palmer. Greg. lib.* 2. *dialog. c.* 1. & 33. obiitque an. 543. vt scribit Faustus eius discipulus.

Psalterium in septem horas diuisit, vt singulis hebdomadis Psalterium recitaretur. *In regula c.* 16. & *seqq.*

Regulam scripsit discretione præcipuam, sermone luculentam. *Greg. Magn. in Dialog.* quam Concilia deinceps consulerunt. quando actum de Monachorum quibuslibet ordinibus censendis ac reformandis 12. monasteria construxit. Paulo ante mortem Maurum, Faustum atque alios in Gallias mittit, vt ibi sui ordinis monasteria propagarent. *Hostiensis in Chron. Cassinensi libr.* 1. *cap.* 1. quæ tandem numerata sunt in diuersis orbis partibus. ad 33. millia Abbatiatum, & quatuordecim millia Prioratuum.

Ex eius discipulis 24. extiterunt. Rom. pontifices, ducenti fere Cardinales, Archiepiscopi in diuersis Ecclesiis mille sexcenti, Episcopi 4000. Abbates eruditione & scriptis celebres 15700. *Trithemius & Sabell. Ennead.* 8. *lib.* 2.

HVMANA.

Slaui gens Scythica Histriam, primasque Veneti anguli fauces inuaserunt. Vnde postea Mauricij tempore in Boëmiam & Poloniam sunt delati. *Sabell. Ennead.* 8. *lib.* 2.

Histri Slauonico tumultu territi in insulam transierunt Caprariam, vbi Iustinopolim condiderunt. *Ibid.*

Vandali ex Lybia in Italiam excurrunt. *Greg. Dial.*

525

Hunibaldus 18. libro de Francorum regibus per ann. 916. scribit. Sex primos à Troianorum temporibus vsque ad mortem Antenoris, sex sequentes vsque ad Ferdinādum vltimos sex ad vsque Clodouei tēpora & penè per 400. annos Francorum reges ante Clodoueum adducit. *Irenicus & Trithemius.* fabulosum interim scriptorem esse puto Nam neque Francos à Troianis ortos, neque cætera gesta esse aliunde liquet.

Herminfredus Thuringorum rex à Clotario & Theodorico Francorum regg. victus, cuius neptis Radegunda Clotario nupsit. *Turon. lib.* 3. *hist. c.* 4.

Longobarbi seu Langbardi Pannoniam occupant expulsis Hunnis & Ostrogotthis. *Diacon. lib.* 18. *Bonfin decad.* 1.

527

An 523. Theodoricus Amalarico nepoti iam adulto Hispaniam post 15. annos reddit cum Gallia Aquitanica, atque in Italiam reuersus ob instauratam Romam & redintegratos illius muros auream statuam à Senatu meruit. *Isidor.*

Manichæi in Persia iugulantur à Cabade. *Sigeb.*

Anni mundo 4610

Patriarchis.

Alexandriæ Timotheo 4.

Antiochiæ Euphrosio, deinde Ephraimo an. 18.

Hierosolymis Ioanne 3.

Constantinopoli Epiphanio.

Principibus.

Fla. Anicio Iustino Impp. sexagesimo tertio.

Cabade Persarum rege decimo nono.

Theodorico Ital. & Hispaniæ, quam postèa reddidit Amalarico.

Childeberto cum Clothario Franc. rege secundo.

CONC. *Ilerdense ab* 8. *episc. sub Sergio illius ciuit. Episcopo.* 1.10. *Conc.*

Eodem anno Conc. Valentinum à sex Episcopo Ibid.

4913

Anni Christi		Anni mundi	
			Gilimer Ildericum Vandalorum regem quintum in vincula cum filiis coniicit, & regnum Africæ inuadit. *Isid. Beda.*
			Eum Iustinianus soluto bello Persico adoritur, quod bellum Procopius duobus libris prolixe describit.
527	56. * S. FOELIX 4. Samnius. an. 4.	4613	* RELIQVIT eruditissimam epistolam ad Petrum Antiochenum Episc. (vel potius Apameæ) qui addebat in Trisagio, *crucifixus propter nos*, quasi Trinitas fuisset crucifixa. Item de errore Tredeitarum, qui tum incipiebat. Illa in 5. Concil. Constantinop. Oecumenico est lecta & laudata.
531	menses 2. dies 3.	4617	

Vacat sedes dies 13.

Patriarchis.

Alexandriæ Timothæo quarto.

Antiochiæ Ephraimo.

Hierosolymis Petro tertio an. 20.

Constantinopoli Epiphanio

Principibus:

Eisdem Imperantibus & regnantibus vsque ad Iustinianum Imper. & Alaricum Ital. reg.

Cabade rege Persarum decimo nono.

Amalarico Hisp. an. 5.

CONCIL. *Tolet. 2. Episco. 8. tom. 1. Conc. sub Amalarico rege, ca. vlt. de veteribus canonibus renouandis & nouis ad disciplinam Ecclesiasticam condendis.*

Montanus Toletanus *ex S. Alphons.* Aprugius Pacensis Episc. qui sacras literas ita ingeniose exposuit, vt veteres præ illo non videantur exposuisse, *Isidor. de viris Illustr.*

Axumitæ vltra Ægyptum & Homeritæ, vbi multi erant Iudæi, Rege Adad episcopos & doctores à Iustiniano per legatos impetrantes, fiunt Christiani. *Paulus diac. lib. 16.*

Hellisæus in Æthiopia rex pietatis studio sus, qui contra Iudæos & Paganos Homeritas classem instruxit. *Procop. lib. 1. Persici belli.*

Gethes Herulorum incolarum Istri, Gorda Hunnorum ad Bosphorum reges, & Boazer regina vidua cum centũ millibus gentis suæ Christianam fidem amplectũtur. *Procop. lib. 2. de bell. Gothorum. Otho Frisingensis. lib. 5. cap. 4.*

Abasgi & populi ad Tanaim à Iustiniano episcopos & doctores petunt. *Euag. lib. 4. cap. 22. & 23.*

Vandalis per Bellisarium tertio mense deuictis.

Iustinianus, ex Lybia & Carthagine potissimum, pellit Arrianos, Christianis templa eorum, iuxta vaticinium Cypriani martyris, denuo restituit & instaurat. *Procop. lib. 3. de bello Vvandalico.*

Arriani Africam tenuerant 95. annis. *Euag. lib. 4. c. 16.*

Samaritani Iudæi, qui creato sibi rege Iuliano, deinde Syluano in Palestina Christianos trucidauerant, & cum Saracenis fœdus percusserant, à Iustiniano profligantur. *Niceph. lib. 17. cap. 24. Hermannus Gigas in Iust. histor.*

Iustiniano vix dum rerum potito Seuerus & Iulianus Entychiani Alexandriam fugiunt & scindunt, dum Iulianus diceret Christi corpus fuit ante resurrectionem incorruptibile, Seuerus negaret. *Leontius de sectis.*

Gaiani & Theodosiani, quorũ illi Iuliani sententiam, hi Seueri sectabantur. Agnoetæ, qui Christum horam iudicij ignorare contendebant. Tritheitæ. *Ibid, Leont.*

HVMANA.

Amalarius apud Narbonem victus à Francis, fugiens ab exercitu occiditur. Clotildis autem vxor, cuius causa exercitatum fuerat prælium, quod à viro Arriano indignè esset cæsa, dum à fratre Childeberto reducitur, in itinere obiit. *S. Isido.*

Toletum à Francis expugnatũ, & multa inde vasa sacra templis Franciæ distributa. *Gaguinus, Turon. lib. 3. c. 9.*

531 — 4617 — Ab hac Amalarici clade & cæde rarius deinceps erit negotium Francis cum Vvisigotthis siue Hispanis, vt iam eorum historia ad Gallicam minus pertinere videatur. Nam Childebertus in suo reditu Vasconiam & reliquas Galliæ prouincias Vvisigotthis obsequentes sibi suisque

suppoluit. Vvisigotthis Cispyreneis se cum familiis in Hispaniam recipientibus. *Procop.*

i Dvæ eius decretales epistolæ habentur in tom. Concil.

Reliquit quosdam canones.

Iustinianus ex tribus codicibus Hermogeniano, Gregoriano & Theodosiano nouum Codicem ex suo nomine Iustinianeum fieri curauit per Tribonianum, Theophilum & Dorotheum *Cod. tit. De nouo Cod. faci. & tit. de Iust. Cod. confirmando.* Duo ferè per eosdem librorum millia in 50. digessit, & absoluit an. 533. vnde Digesta siue Pandectæ, Nam ipse alioqui ἀναλφάβητος καὶ ἄμυσος. *Suidas.* & sub vitæ finem Eutychianus. Quare diuino iudicio in furorem & insaniam actus expirauit, *Euag. lib. 4. cap. 29. Niceph. lib. 17. Zonar. 15.*

Platina tamen in hoc Bonif. Iustinianū pie & eleganter de Christi incarnatione scripsisse narrat.

Dionysius exiguus Abbas Romanus hoc tempore (id est, ann. 532. Iustiniano inchoante suum imperium) paschalem calculū composuisse. (*Diaconus lib. 17.*) ab aliquibus dicitur, & perfecisse ob sæpius oborientes quæstiones inter Latinos & Græcos de vero die celebrandi Pascha, iuxta decretum concilij Niceni, & Cæsareæ Palestinæ. *Stoflerus in Calendario Rom.*

Renouasse itē & explanauisse Cyclos Theophili Alexandrini, a quibus Latini sæpius propter diuersam Embolismorum rationem dissidebant *Ibid.*

Túmque cœptum esse numerari ab incarnatione Domini. *Ibid.* Sed de eo suprà in Leone I.

Nam seriem Olympiadum durasse vsque ad hunc annum 532. scribunt. quo scilicet hic Dionysius Paschalem circulum instituerit, & tempora à natiuitate Christi primus numerare docuerit, cum à prima Olympiade vsque ad vltimam essent elapsæ 327. i. anni 1308.

S. Arnolphus seu Arnaldus & Vedastus primus Atrebatensis Episcopus, discipuli Remigij, *Sigeb.*

Iustinianus edixit, ne is ordinaretur Episcopus, qui haberet vxorem & filios, cum antea ex concilio Niceno possent tales ordinari, modo abstinerent à thoro. *Const. 6. & 137. in Nouellis.*

HVMANA.

Cum Cabadee Persarum rege ea bella per Bellisarium gessit, quæ de bello Persico describuntur a Procopio.

Eo bello soluto Vandalos & Maurusios, qui se gloriabantur de genere Gergeseorū & Iebuseorum, vicit, ibiq; 150. ciuitates collapsas renouat. *Euag. lib. 4. ca. 8.* Gotthos post bellum 18. annorum Italia expellit. cum ibi regnassent 58. an. *Procop. lib. 1. 2. 3. Gotth.*

In eo fœlix, quod fœlices & industrios duces sit nactus, per quos imperium in Asia defendit, alibi recuperauit, Bellisarium, Iohannem, Narsem.

Ad Æthiopas legatos mittit, vt ipsi Sericum ab Indis emptum Romanis reuenderent, & magna pecuniæ Romanæ vi fruerentur, ne ipsi suas pecunias ad hostes Persas transferre cogerentur *Suidas in voce* σηρικά.

Vandalis victis, Africa omnis imperio Orientali restituta est, vsque ad Leontij imperiū, quo tempore ab Arabibus erepta, ab eis hinc vsque in plures regulos distincta possidetur. *Onup. in imp.*

Cæcum illuminat. *Gregor. lib. dial. cap. 2.* Epistolam

Anni Christi.

533

533

533

535

57

d S. BONIFACIVS, 2. Romanus an. 2. dies. 2.

Anni mundi 4509

4512

Vacat sedes mens. 2.

Patriarchis.

Alexandriæ Timotheo quarto.

Antiochiæ Euphraimo.

Hierosolymis Petro tertio.

Constantinopoli Epiphanio.

Principibus.

Anitio Iustiniano ann. 39. Imp. sexagesimo quarto.

Cabade Persarum.

Asfa Æthiopiæ.

Adelricho, seu Athalarico, siue Alarico cum matre Amelasinuta Ital.

Chirdeberto cum Lothario Franc. reg.

Amalarico, deinde Theodio Hispan. an. 17.

Schisma 5.

DIOSCORVS in schismate contra Bonifacium sedit dies.

58.

c S. IOANNES. Romanus an. 2. mens. 4.

4617

4619

Vacat sedes dies 6.

Patriarchis.

Alexandriæ Timotheo 4.

Antiochiæ Euphraimo.

Hierosolymis Petro tertio.

Constantinopol. Epiphanio. deinde Anthemio Eutychiano mens. 10.

Anni christi.

Principibus:
Iustiniano Imp. sexagesimo quarto.

Cabade Persarum, deinde Cozroe an. 48.

Asfa Æthiopiæ & post eum Azba an. 16.

Alarico Ital.

Childeberto Franc. secundo:

Theodio Hisp. Reg. an. 17.

59

535 ✝ S. AGAPETVS, I. Romanus.
mens. 11. dies 26.
Vacat sedes mẽs. 1. di. 29.

536

Patriarchis.
Alexandriæ Timotheo 4.

Antiochiæ Ephraimo.
Hierosolymis Petro tertio.

Constantinopoli Anthemio mox Mena an. 17.

Principibus.
Eisdem Impp. & regg. & Amalasuenta cum Theodato Gotthorum & Ital. regina.

CONCIL. *Constantinopolitanũ 1. & 2. Prouinciale aduersus Anthemium Const. Seuerũ Antioch. Petrum Apamensem, & Zorã Monach. Syrum. Niceph. lib. 17. cap. 9.*

CONCIL. *Hierosolymitanum 2. de quo actio 1. Constantinopol. 2.*

Anni mundi.

decretalem relinquit de æqualitate Patris & filij. *Tom. Concil.* Ad eum Iustinianus mittit fidei suæ formualm suo Chirographo cælatum per Episcopos Acacium & Demetrium. *Plat.*

Cabades rex Persarum, cum ad id vsque tempus Iudæi & Manichæi sedes primarias illic obtinuissent, supremæ dignitatis prærogatiua Episcopum cohonestauit qui Synaxi & conuentu Ecclesiastico dæmones profligauerat asseruantes Thesauros in oppido Tzundadaero Indos a Persis dirimente. *Diacon. libr. 15. Theod. lector. lib. 2. Niceph. lib. 16. cap. 36.*

Dux Lazorum Persæ populorum ad Romanos deficit, & cum suo populo fit Christianus. *Diacon. lib. 15. Zonar. 3.*

HVMANA.

533. Cæso Amalario à Childeberto & Clotario, Vvisigotthi, qui cis Pyreneum in Gallia supererant, cum vxoribus & liberis & ad Theodim in Hispania regnantem se conferunt.

Bellisarius Persas repressit, pace cum iis facta, in Africam missus Carthaginem cepit, capto Gilimero Vandalico rege totam Africam recuperauit, traiiciens in Italiam contra Gotthos, per quinque annos res magnas

4621 gessit. Neapolim, & vrbes Campaniæ atque Apuliæ, tandem Romam obtinuit, 60. annis postquam ab Odoacro expugnata esset, Luderum Gotthorum Ducem Constan-

4622 tinopolim mittit, Bittigem eorum regem eò trahit. Ac hic Gotthici belli finis fuisset, ni Totilas reliquiis collectis singulari fœlicitate res erexisset, ac Italiæ magnam partem recepisset, anno 7. post huius discessum.

Bellisarium à Francis in prælio extinctum refert Annon. lib. 2. cap. 23. alij à Iustiniano indignè necatum, &c.

Iohanni Post Bellisarium egregio duci dignitatem & opes eripuit Iustinianus, qui postea victum mendicando quæsiit, insigni fortunæ inconstantia. *Procop.*

Hunni vastant magnam Thraciæ partem & Pannoniam recuperant domitis ibi Gotthis siue Getis. Et quia coniuncti erant Auares, ex vtrisq; nomen Hungarorũ factum est, q. Hunniarorum. *Iornandes.*

Aphrica tum redacta in ditionem Imper. victis Vvandalis 105. ann. ex quo eam occuparant. *Diac. lib. 17. & leg. 1. Cod. de offic. præ. præt. Afri. Procop. lib. 1.*

✝ SCRIBIT eruditam epistolam ad Anthemiũ Constant. De duabus naturis in vno Christo. *Tom. Conc.* Quẽ & propter hæresim Eutychis deponit.

Mutum & claudum sanat administratione Corporis Christi, *Greg. lib. 3. dial. cap. 3.* Diebus dominicis circumire templa minori processione instituit. *Platin. & Vola. lib. 16.*

Iustinianum Imper. ab Eutychiana hæresi reuocauit, quem prius cùm videret non flecti rationibus, Christiana audacia in hæc verba prorupit: ego ad Iustinianum Imperatorem Christianiss. venire desideraui, sed Diocletianum inueni. *Diacon. lib. 17.*

Eum Agathonem appellat Nicephor. lib. 17. cap. 25. & 26.

Alibi Agathonem Agapeti successorem facit. *lib. Eod. cap. 9.*

Childebertum regem Francorum, Clodouci F. excommunicauit, quòd sua manu in templo Galterum Iuetotensem occidisset, ac Galteri successores è iure regum Franciæ exemit. Quocirca ad hunc vsque diem, Iuetotense solum in media Normania regni titulo gaudet, *E Francicis histor.* Vsque adeò ab ipsis regni cunabulis, huius sedis authoritas in Francos reges vigebat Quòd & supra in Clodoueo regni conditore monstrauimus.

Anni christi. 536 — Narses ob beneficia à Venetis accepta in eorum vrbe D. Theodorico martyri delubrum, vbi nunc est S. Marci templum, & ibidem aliam Ecclesiam in honorem S. Mennæ & Geminiani, ex Gotthorum manubiis posuit. *Supl. Chronic. lib. 9.*

537 — Gotthi duos sacerdotes Arrianos ad Cosroem Medorum regem mittunt, vt eum contra Iustinianum Imperatorem impellant. *Procopius libro secundo de bello Gotthorum.*

HVMANA.

Tribonianus cum aliis 16. Iurisconsultis Iustiniani mandato, ex immensa legum multitudine, quæ in librorum duo millia, & versuum trecies centena millia excreuerat, quinquaginta libros Pandectarum seu Digestorum spatio triennij per titulos ordine digessit, *Proem. Digestor. & Procop. libr. 1.* eosque annos 533. absoluit. Anno sequent. Codicem Iustinianeum edit è tribus codicibus Hermogeniano, Gregoriano, Theodosiano confectum. *Titul. de nouo Codic. faciendo, & Titul. de Iustin. Codice confirmando.*

Non tantum Pandectarum, sed & Institutionum præcipuus fuit architectus. Omnis religionis contemptor. Qui & persuasit Iustiniano ipsum non moriturum, sed cum carne in cælum assumptum iri. *Suidas.*

∴ SYLVERIVM Antonina Bellisarij vxor, ficto crimine, quod Romam Gotthis prodere voluisset, in Pontiam insulam deportari curauit. Vera causa erat quod Theodora Imperatrice vxor hæreticū Anthemium Constantin. ab Agapeto depositum non reuocari doleret. *Diacon lib. 16.*

Sub hoc Neapolis capitur & Bellisarius Romæ præficitur.

HVMANA.

Chosroë Persa Ciliciam & Syriam grauissimè ob Christianismum affligit. *Proc. lib. 2. bell. Pers.* cœpit anno quinto Iustiniani regnare. Cum eo pacem in 110. annos fecit. At post aliquot annos fide fracta Ciliciam, Syriamque inuasit, Antiochiam cepit. *Procop.*

536. Belli Gotthici initium octauo Iustiniani contra Theodatum Italiæ regem, Vittiginem, denique Totilam nam non nisi post annos 18. confectum est.

Damascius Stoicus & Simplicius Platonicus & Peripateticus Phryx sub Iustiniano florent. *Suidas in Damascio.*

537 — Theodatus Theoderici Ostrogott. regis armiger pietatis oblitus, Amalasuentam, cui debebat regnum, in balneo strangulari facit. Male confunditur à Iornande cum Theodio Gotthorum in Hispania & Aquitania rege. *Vasæus.*

Anni mundi

60. — 4622

∴ M. SYLVERIVS (Palmer. Liberius 2. Cāpanus doctissimus. an. 1. — 4623 mens. 5. dies 12.

Vacat sedes dies 16.

Patriarchis.

Alexandriæ Timotheo quarto.

Antiochiæ Euphraimo,

Hierosolymis Petro tertio.

Constantinopoli Mena.

Principibus.

Eisdem Impp. & regnant.

Bellum Gothicum.

CONCIL. *Bracarense Chro. reg. Alphonsi.*

4641

Anni christi. | Anni mundi.

g Factione Theodoræ Augustæ Eutychi Arrianisque aduersans, flagris Constantinopoli expirauit. Vel iuxta Blondū lib. 7. dira ab Imp. propter Theodoram Augustam vrgentem Anthemij reuocationem passus in exilium actus est.

Reliquit epistolam contra Priscillianistas & alios hæreticos.

Iustinianus diem festum hypapantes Domini (i. occursus, qui dicitur dies Purificationis, quo Simeon occurrit Christo, qui in templo præsentabatur) ob mortalitatem magnam insurgentem an. 542. composito Tropario, siue Modulo de Christi duabus naturis & vnica persona, vbique celebrari instituit. *Niceph. lib. 17. cap. 28. Diaco. lib. 16. Rom.*

4623

557 — 61.

g M. Vigilius Roma. an 18. mēs. 6. dies 26.

555 — 4641

Eam certis illustrauit Sergius pp. cui propterea alij tribuunt festi institutionem. *Durand.*

Vacat sedes mens. 3. di. 5.

Patriarchis.

Alexandriæ Timotheo 4. deinde Galanico an. 1. Paulo mens. 4. Zoilo an. 7. Apollinari an. 19.

Antiochiæ Ephraimo, deinde Domnio, an. 14.

Hierosolymis Petro tertio deinde Macario 2. an. 31.

Constantinopoli Mena deinde Eutychio. an. 13.

Principibus:

Eisdem Impp. & reg. vsque ad Bittigem. Tendibaldum, Totilam. siue Baduliam, ex ordine successionis Gotthorū & Italiæ Reg.

Constantinopolim quintum Oecumenicum Conc. celebratur de tribus capitibus. 1. de scriptis Theodoreti Cyri episcopi. 2. Theodori Monpsuestiæ. 3. de Epistola Hyberæ ad Marim Persam. *Tyr. lib. 14. cap. 12.* vbi addit perperam Hierosolymitanum Episcopum tunc primo factum Patriarcham. Nam in concilio Niceno, & cætera.

Acta Concilij quinti Constant. Oecumenici non fuerunt publicata, fortasse propter Iustinianum, qui Eutychianis fauebat. Vnde nec extant Græcè inter impressas Synodos.

Iornandes siue Iordanus Gotthorum Episcop. & historicus ex vltima vetustate originem, migrationes, familias regum & bella præcipua gentis vsque ad annum quingentensimum quinquagesimum explicauit, siue vsq; ad Iustiniani annum 25.

Procopius Cæsar. historiam annorū 142. pertexuit vsque ad an. Christi 554. à quo Agathias eodem tempore suam historiam deduxit ad an. 566.

Marcellinus Comes etiam desiit in anno 556. continuato Chronico D. Hieronymi ad suum vsque tempus.

S. Mauritius obiit in Dalmatia. *Sabell.*

Sub an. 537. Ruper. Francorum Episcopus Boios siue Bauaros cum Theodone, Vlone Theodoualda regulis ad Christum perduxit. *Auentinus lib. 3. annalium Boiorum.*

Childebertum Francorum regem Theodelinda regina Longobard. ad pia multa hortatur. *Diacon. lib. 4. c. 2. de long.*

Iustinianus Valentinus, Iustus Vrgellitanus, Nebridius Agragensis & Elpidius episcopi fratres scriptis clarent *Isid. de viris Illust. c. 20. & 21. Trithe. Honor. Augustod. de script. Ecclesiast.*

Ann. 542. Childebertus eiúsque frater Clotharius & tres alij Francorum Reges Cæsaraugustam deficere ab hæresi Arriana cogunt, plurimasque vrbes in Hispania expugnant. Præda onusti redeunt. Tunicam Vincentij Martyris exportant, eique ædem suburbanam extruunt, quæ nunc D. Germani à Prato dicitur. *Vasæus, annales Francici.*

555 — 4641

Hvmana.

Theodericus nostros Aruernos Childeberti clientes bello vexat. *Turo. lib. 3. c. 12.*

Iustinianus partem Galliæ concessit Germanis. *Proc. lib.39.*

Referendariorum magistratuum ordinē primus constituit. *Auth. de referendariis, & Gomesius lib. de compend. vtriusque signaturæ.* Tamen Granatius antiquiorem esse contendit.

Gotthi duce Totila Romam capiunt, Lucanos, Campanos, Siculos & Brutios subigunt. Ciues captiuos in Campaniam abducunt. Ita tum vrbs plusquam diebus 40. deserta mansit. *Procop. lib. 3. Diacon. lib. 17. Palmer. in Chron.*

Crudelitatem erga Catholicos narrat Gregor. lib. 2. dial. c. 3. & lib. 3. ca. 13. His tamen pepercerunt, qui ad Ecclesias confugissent.

Vrbem solo æquant & incendunt, omnium ciuium multitudinem per alia oppida dispergunt, ne quis extremis patriæ cineribus dare posset lachrymas. Ita intra annos. 142. multos iudiciorum Dei casus Domitrix illa humani generis arxque omnium gentium Roma sustinuit, vt ad manus Ecclesiæ, cuius debuit esse caput, serio laberetur, in eumque vsum à fundamentis restauraretur, Nam postquam Alarici ductu Roma sæculo Hieronymi & Augustini direpta esset, mox à Vandalis post annos 44. vastata est, deinde post 22. ab Odoacro & Herulis, rursum post 14. à Theoderico & Ostgothis, præterea post 50. à Belisario capta, tandem in hanc miseram conditionem per Totilam & Gotthorum reliquias venit post annos duodecim.

Theodiscus Hisp. cum mulieres suæ libidini minimè consentiētes occidi fecisset, apud Hispalim orta seditione, obtruncatus est. *Ritius.*

Agila Hispa. ad Cordubam à Romanis occupatam cæsus est, filio trucidato, magnáque suorum strage. *Ritius.*

Athanagildus eius successor Brunichildam filiam Sigeberto Mediomatricum in Francia regi elocat. *Ritius.*

Romanorum & Græc. Auxilia, quæ ad deturbādū regno Agilam à Iustiniano Imp. poposcerat, submouere postea Hispania non potuit, quin aduersus eos variis postea casibus conflixit. *Isid.*

Fidem Catholicam occultè coluit. Catholicos omni fauore amplexus. *Luc. Tudensis.*

534. cum Decius Theodorus Paulinus fuisset vltimus consulum Romanorum, impedientibus Gotthis Romæ, sicque in Occidente creari consul desiisset.

Septem annis post in Oriente, nempe sub an. 542. qui vrbis conditæ erat 1292. vltimus consul creatus est Basilius iunior, qui cum magistratum administrauit an. 18. Hinc Coss. finis. Nam post illum solus Imperator consul factus est, dum sequentes imperatores (Mauricio excepto) consulatum semel in vita inire cœperunt; & à cuius anno numerarentur anni imperij. *Onuphrius in Commentar.*

Sub an. 550. Lechus & Cechus fratres Polonis atque Boemis (qui etiam Cechi lingua Slauonica vocantur) principes præfuere. Inde sumitur initium rerum Polonicarum. *Cromer. & Herburt in Chron. Polon.*

Tanta fames per vniuersam orbem maximè apud Liguriam & Italiam, vt matres cogerentur vesci omnibus filiorum. *Diacon. lib. 17. Procop. lib. 3.*

Anni christi		Anni mundi
537		4623
	Azba Aethiopiæ, deinde Albamedan an. 7.	
	Cozroe Persarum vigesimo.	
	Theodosio Hisp deinde Theodisco an. 1.	
	Aguila an. 5.	
	Attanagildo an. 14.	
552	*QVINTVM Generale concilium Constantinopolitanū 2. Episc. 165. præsidente Vigilio vna cum Eutychio & Apollinari Alexand. Patriarchæ, aut Zonaras (nam Euagr. lib. 4. c. 38. putat Vigiliū abfuisse) contra Anthemium Constant. & Theodorum Mopsuestbenum hæreticos, post Nestorium negantes D. Virginem esse Deiparā, & ad confirmandas 4. Generales synodos, cōtra etiam Origenē Didymū & Euag. Greg. li. 3. epist. 37. & Platin. & lib. Con. Confirmatū à Greg. 1. & sexta Synodo in Trull.*	4638
	CONCIL. *Antiochenum contra Petrum, Seuerum, & Antemium heret. li. Con.* *Aurelianense 2. & 3. aut iuxta alios 5. & 6. tempore Childeberti regis.* *Aruernense rege Theodeberto.*	
555		4641

Anni Christi

62

555 h S. PELAGIVS I. Romanus, an. 6.

562 mens. 10. dies 28.

Vacat sedes mens. 3. dies 26.

Patriarchis.

Alexandriæ Apollinari.

Antiochiæ Domnio, deinde Anastasio, an. 12.

Hierosolymis Macario secundo.

Constantinopoli Eutychio.

Principibus.

Iustiniano Imp. sexagesimo quarto.

Cozroe Persarum rege vigesimo.

Albamedan Æthiopiæ, mox Abra, měs. 2 Sabel m. 2. Ghebez, an. 14.

Totilla, Tega siue Teia. Ital. reg. & Narsete, eo interfecto & subactis Gotthis, Proconsule in Italia.

Childeberto cum Lothario, postea solo Lothario, ann. 5. Franc. Regibus.

Attanagildo Hispaniæ decimo quinto.

CONC. *Turonens. 2. Tom. 2. Conc.*

562 *Aurelianense 4. & 5. vel. 7. & 8. Parisiense 1. & 2. Lib. Concil.*

Anni mundi

4641

4648

h FERTVR instituisse septē horas Canonicas. *Polyd. lib. 6. de Inuento rer. c. 2.* Alij hoc tribuunt Pelagio 2. præcessori Gregorij Mag. Quod de commendatione interpretandum est. Nam hic septenarius horatiarum precum iam inueterauerat, ex Athanasio de Virginit. Hieron. ad Demetriadem, ad Lætam, & in Daniel. Basilio in quæst. fusius explicatis interrog. 37. D. Benedicto cap. 16. Regulæ, &c.

Totilam flexit, ne Romam euerteret.

Ab Euagrio omittitur.

S. Medardus Nouionensis, & Gildardus Rhotomagēsis Episcopi & fratres eodem die nati, Pontifices cōsecrati, & mortui ann. 56. *Guliell. Nangiacus & Sigeber. in Chron.*

Medardus S. Radegundam vxorem Lotharij, assensu viri, in monialem consecrauit. *Petr. de Natal.*

Nicetius Episcopus Treuerensis Nestorij & Eutychis hæresim scriptis oppugnat.

Phreculphus historicus ab vrbe condito ad annum Christi 560. Chronica digerit. Fortunatus poeta clarere incipit. *Trith. Plat. Sigeb.* Hermolaus grammaticus. *Suid.*

Theodorus poët. *Henricus Erphrod. cap. 51. de Iustiniano.*

Datius Episcopus Mediolanensis scribit historiam de obsidione vrbis a Vitigete facta. Diac. *lib.* 16. Fœcundus Harmianensis Episcopus, contra Eutychianos. *Isidor. de Vir. Illustr. c. 19. & 24.*

Armenij iterum fidem Christi publicè suscipiunt. *Sigebert. in Chron. & Plat.* Legatos ad Iustinianum mittunt, vt Romanorum imperio subiicerentur, & libere Deum colerent. *Euag. li. 5. c. 7.*

Iudæi & Samaritæ in Palestina Ecclesias incendunt, & obuios quosque Christianos interficiunt. *Diac. lib. 16 c. 1.* Sed Iustiniano, misso Adamantio militum præfecto, pœnas dant. *Agath. lib. 5.*

·ruli incolæ Istri, fidem Christi suscipiunt accepta ob id pecunia à Iustiniano. *Euag. lib. 4. c. 20.*

Dr. contius Hexaemeron componit. *Isid.* Arator Subdiaconus R. E. Acta versibus reddit.

HVMANA.

Ann. 555. Gotthorum regnum, nomen & imperiū Teia R. interfecto in Italia deletur, 78 anno ex quo eam occupauerant, per Narsetem, qui postea in odium Augustæ Longobardos gentem Germaniæ in Italiam vocauit, quam inter Alpes & apenninum tenuerunt 204. annis sub 23. regibus primus eorum rex fuit Alboinus. *Procop. lib. 3. Æmil. lib. 1. Plat. in Adrian.*

Ab istis tunc primum inuentus est vsus Feudorum in Italia. *Molineus lib. 1. Com. de Consuet. Parisiens.*

Narses Persamenus 16. an. Italiam rexit & ex magnis calamitatibus eam recreauit. Longinum successorem habuit factione Iustini & Augustæ. Longobardos vt se vlcisceretur, Italiæ. Priuatus vixit Neapoli, donec illic moreretur, Italiæ infundit. Priuatus vixit Neapoli, donec illic moreretur.

4648 Initium Exarchorum & initium regum Longobardorum in idem tēpus incidit, id est, in 2. an. Iustini. Ex quo miser Italiæ status, vtrisque se mutuo oppugnantibus,

559. à Clotario Saxones domantur, cuius imperio, Childeberto Parisiorum rege sine liberis mortuo, Francogallica res tota rursum coiit.

Ei partem tertiam redituum Ecclesiasticorum exigenti iniuriosiùs Archepiscopus Turonensis constantissimè restitit, & regem cœptis desistere compulit. *Turonens.*

Totilas à Vvisigotthis indignatis Vitigem regem suū sese & Rauennam Bellisario dedisse & ad Iustinianum triumphali spectaculo ductum esse, post Teudebaldum, deinde Atharicum, rex nominatus Italiam recepit, tandémque, Romam, Romanorum familiis in Campaniæ oppida relegatis, ita tamen vt Pelagio Pontifici pro salute publica deprecanti obedierit, & in mœnia tantum sit grassatus his præcipuè parcens, qui in templa confugissent. Tandem in Vmbria à Narsete Eunucho cæsus est, postquam 11. annos regnasset. *Iouian.lib. 1.Vir.Illustr.*

i NARSETI Eunucho amicissimus. Cui & consulatum impetrauit. Extat eius epistola ad vniuersos Galliæ & Germaniæ episcopos, in qua damnat Chorespiscopos.

Contra Macarium Hierosolymitanum per Schisma sedit Eustachius an. 18.

Ecclesiam Græcam Ioannes episcopus legendo, disputando, scribendo, monendo, docendo regebat. *Plat.*

565. Iustinum Iuniorem primùm coronauit. *Onuphr. li. 2. Romanorum principum, qui tamen in libro de comitiis, sub Iustiniano, cui hic successit, vel saltem post eius obitum, hunc morem coronandi initium memorat.*

Atqui iam sub an. 493. Euphemius patriarcha Anastasium imp coronauit *Zonar.tom.3. Euagr.lib.3.ca. 32.* & sub an. 381. Theodosium seniorem Meletius patr. Antiochenus. *Sigeb.* Quod apud Zonaram ex verbis Ambrosij, quibus Theodosium cum Synagogam construeret aggressus est, colligitur.

Guntrannus Aureliæ rex ad Ioannem Papam Salomū & Sagittarium episcopos Synodo Lugdunensi depositos cum litteris commendatitiis misit, & absolutos recepit. Nam Papa literas ad regem direxerat. in quibus eos locis suis restitui iubebat (audi antiquam Romani Pontificis authoritatem) *Turon.lib.5.cap.20.*

An.565. Monothelitæ emergunt.

Franci & Hispani de Paschate celebrando dissentiunt, Hispanis 12. Calend. April. Francis 14. Calēd. Maij Pascha celebrantibus. *Sigeb.*

Photinus Bellisarij priuignus ecclesias Ægypti, hæresi imbuit. *Diac.lib.16.*

Cozroe Persa Armeniæ ecclesias vexat. *Euagr. lib.5. cap.7 & seqq.*

Alboinus Longobard. rex voto Christianos in Italia & Sicilia interimit. *Turon.lib.4.cap. 41. Diac. lib.2. cap. 12.* Ipse paulo post miserè interficitur. *Ibidē capite decimo quarto & decimoquinto.*

Eloesbaas Æthiopum rex Iustino Imper. comitante Dunuam Pseudo-Moysem crudeli tyrannide Christianos Negræ Arabiæ opprimentem extinxit. *Niceph. lib.16.ca.6.* Videtur esse Azba nostri contextus.

HVMANA.

An. 562. in Gallia Gotthica mons Rhodano imminens per multos dies tauri mugitum edens ab alio monte contiguo diuellitur, domibus, Ecclesiis, hominibus ac iumētis subrutis. *Sigeb.*

Anni christi: 562, 576

63.

i S. IOANNES III. Romanus, cognom. Catilina (ait Euagr.) an. 12. mens. 11. dies 26.

Vacat sedes mēs. 10. di. 3.

Patriarchis.

Alexandriæ Apollinari deinde Ioanne 4. an. 9.

Antiochiæ Anastasio, deinde Gregorio, an. 23.

Hierosolymis Macario 2.

Constantinopoli Eutychio, deinde Ioanne 3. an. 11.

Principibus.

Iustiniano 2. siue Iustino 2. Iuniore, an. 11

(Pelagiano Impp. 65.)

Cozroe Persarum Rege 20.

Ghebez Æthiopiæ, deinde Sekul. an. 1.

Azba, an. 3.

Albino Clephe Longobardorum & Ital. reg.

Anni mundi: 4648, 4662

Anni christi. | *Anni mundi.*

562 — 4648

Heriberto an. 9. cum fratribus & postea solo Hilperico, an. 14. Franc. Reg. quinto.

Attanagildo Hisp. decimo quinto, mox Luiba, an. 1. Leouigildo, an. 17.

Bracarense 2. præsidente S. Martino Dumiensi. Isid.

Lucense sub Theodomiro rege Sueuorum in Gallicia recens conuerso, Vasæu.

Aurelianense 6. sexto anno Guntranni regis contra Salonium & Sagittarium episcopos de grauibus criminibus accusatos. Tom. conc. At Lugdunense fuisse ait Turonen. lib. 5. c. 20.

Narses Bultinum & Leutharem fratres Francorum principes Italiam appetentes perdidit. Ita Francorum & Gotthorum domitor Italiam multis malis tandiu fessam recreauit, nisi quòd post eius mortem Longobardi Alboino rege, quem sub vitæ finem ab imperatore & Sophia Augusta læsus è Pannonia accersiuerat, rursum eam inuaserunt. *Iouius lib. 1. Viro. Illustr.*

Longinus Græcus primus Italiæ Exarchus constituitur Rauennę ab imperatore. *Blond. dec. 1. lib. 8.* Nam non assentior Palmerio scribenti id sub Gregorio accidisse, & Patricium Romanum primum ea em magistratum suscepisse. Durauit illa dignitas annis 164. siue vt alij volunt 124. Eius erat confirmare electionem Romanam Pontificum.

Multas clades tum Italia perpessa est, irrumpentibus in eam barbaris. *Plat.*

Lothario Franc. Rege mortuo filij regnum diuidunt, Hilpericus Suessioni sedem regni habuit, Heribertus Lutetiæ, Guntrannus Aureliæ, Sigibertus Metis. *Sigeb.*

Heribertum Parisiorum regem, filium Lotharij ob iniustum diuortium, & incestas cum duabus sororibus nuptias Germanus Parisiensis Episcopus (qui obiit ann. 570) excommunicauit. Ita ille iusto Dei iudicio percussus mortem breui obiit. *Regino lib. 1.*

Guntrannus rex per triduum in Paschate eleemosinas distribuit. *Turon. lib. 9. cap. 22.*

Maglorius Dolēsis Archiep iscopus sanctus vir. in Britannia. S. Amandus nascitur an. 571. Merlinus Calcedonius: Sanctus Leonardus. Sanctus Goar. *Sigebertus Volater. Ab Vsperg.*

Ann. 563. Theodomirus in Gallicia Sueuorum rex ex Arriana hæresi primus ad Catholicam conuertitur *S. Isidorus.*

64.

* S. BENEDICTVS I. (Bonosius Euagrio Romanus an. 4. mens. 1. dies 28. Vacat sedes mens. 2. dies 10.

676 — 4662

580 — 4666

HVIVS temporibus gens Longobardorum totam Italiam inuasit, simulque fames tanta, vt militum magna pars se eis dedere coacta sit. In his calamitatibus Benedictus moritur.

Epistolam reliquit ad Dauid Beticæ Episc. mysteriis plenam de Trinitatis vnitate.

Gildas Badonius cog. sapiens sub ann. 580. de excidio Britanniæ patriæ suæ scribit. Proprius Gentis Britannicæ historiographus de Britannis scripsit, quod nec in bello fortes fuerint, nec in pace fideles. *Beda.* docet totam insulam in varia regna fuisse distributam, quorum regulos nominat Constantinum quendam, Aurelium Conanum Vortiporium. Cuneglosum, Maglocurum, &c. quos de ritu gentis suas ditiunculas parricidiis, adulteriis, scortationibus repleuisse, & rem Christianam parum curasse conqueritur.

Post hunc ante Bedam Heluodugus, & quidam Anonymus historici illius gentis nominantur.

Præcepta Iustini ad Tyberium quouis digna principe apud Euagr. *lib. 5. c. 13.* Niceph. *lib. 17. c. 40.*

Tyberius Mauritium aduersus Persas mittit. Ei post receptam Mesopotamiam victosque Persas Constantinam Iustini filiam vxorem dat.

Anno Tyberij Imper. secundo. ex Aruernensium (id est, Claromontanorum in Aruernia) Iudæorum Synagoga ab Episcopo Auito, vltra quingentos conuertuntur, reliqui vrbe pulsi, Massiliam profecti sunt. *Turonens. lib. 5. cap. 11.* De qua conuersione Diuum Gregorium admo-

nuit

nuit Fortunatus *lib.5.*

Similiter Hilpericus Franc. rex multos Iudæorum baptizari iussit. *Idem lib. 6. cap. 17.* bella gerit cum fratribus Sigeberto & Guntranno, anno secundo & tertio huius Tyberij. *Ibid. lib. 4. cap. 48.*

Cozroë primum Christianorum insectator, extremis vitæ diebus ad Deum conuertitur. *Euagrius libro quarto capite vicesimooctauo.*

Ad Circesium proficiscitur, vt Christianorum Deum inuocaret. *lib. 6. cap. 17. & Niceph. lib. 18. cap. 22.*

Antiochiam in templum S. Sergij mittit aureas cruces duas, aliáque ex præda accepta, item discum & thuribulum & alia penitus aurea. *Euagr. lib. 6. cap. 21.*

Seuerus Malacitanus contra Vincentium Cæsaraug. in hæresim Arrianam lapsum scribit. *Isid. Trith.*

Leander Hispalensis episcopus Seueriani nouæ Carthaginis ducis filius contra Arrianos scribit, & Vvisigotthorum totam gentem per Hermingildam Leonigildi filium, deinde per Recaredum regem conuertit. *Idem & Greg. lib. 1 epist. cap. 41. & lib. 4. cap. 9.*

Martinus Dumiensis vel Mandoniensis episc. Mironem Sueuum Galliciæ regem Theomiri successorem cõuertit, ei dicat librum de Christiani principis institutione *Taraph.* multa scribit. *Isid.* In compendium contraxit concilia Orientalia, *Tom. 1 conc.*

Donatus Monasterij Seruitani cõditor, primus in Hispaniam Monasticæ professionis vsum & regulam induxit. *Vasæus ex D. Alphonso.*

Brunichildis inter alia multa in suburbano Laudunẽsi Monasterium S. Vincentij construxit. *Ann. libro quarto capite 1.* Et S. Medardi Suessione in registro Greg. *lib. 12.*

HVMANA.

Leonigildus Hisp. rex reliquias Sueuorum ex Hispania eiecit rege Andeca superato, qui regnum semel in Hispania constitutum per annos 177. tenuerant. *Isidorus.*

Hermingildum primogenitum, quod ab Arrio ad Catholicam conuersus esset, manibus suis securi percussit. *Tarapha. Sigebert. Æmil. libro 1. Gregor. 3. dialogo capit. 31. Bead*

Iustiniani milites, quos Athanagildus auxilij causa euocauerat, profligat, amplificato Hispaniæ regno, in qua Gotthi antea finibus concludebantur, *Lucas Tudens. Vas.* Extinctis vndique tyrannis & occupatoribus Hispaniæ. *Vasæus.* Partem Vasconiæ occupat & Victoriam ciuitatem condit. *Inem.*

Primus ærarium de rapinis Ecclesiæ ac ciuium locupletauit. Primus solio ac purpura regali vsus est, cum ante ipsum Gotthorum reges & consessum & vestitum haberent cum aliis nobilibus communem. Leges ab Enrico latas emendauit. Sub mortem præcepit filió Recaredo, vt episcopos Catholicos ab exilio reuocaret, & Leandrum coleret, vt patrem. *Vasæus ex Isidor. Lucas Tudensi & D. Greg.*

k ANTE hunc Euagrius post Bonosum nominat Ioannem alterum à præcedenti.

Absque Imp. authoritate, quæ solebat interuenire, per modum approbationis, pontifex est creatus, quòd Longobardis Romam obsidentibus, non liceret Constanti-

Anni christi 576

Anni mundi 4662

Patriarchis.

Alexandriæ Ioanne 4. deinde Eulogio. an. 27

Antiochiæ Gregorio.

Hierosolymis Macario secundo, deinde Ioanne 4. an. 16.

Cõstãtinopoli Ioanne, mox Eutychio iterum, an. 4.

Principibus.

Tiberio Pio Anicio Constantino, an. 7. Imp. 66.

Cozroe Persarum, deinde Hormisda 2. Rege. an. 10.

Abra & Adakana, an. 16. Æthiopiæ.

Antharo Ital.

Hilperico Franc. reg. quinto.

Leonigildo Hispaniæ, decimo septimo.

CONC. *Constantinopolitanum 3. contra Monothelitas episc. 150. lib. concil.*

65.

580 — k S. PELAGIVS, II. Romanus, an. 10. mens. 2. dies 10. — 4666

590 — Vacat mens. 10. dies 10. — 4676

Anni Christ		Anni mundi	
			Scripsit epistolam contra Ioannem Constant. qui generale cōcilium conuocarat Reliquit tres alias. *Tom.Conc.*
580	*Patriarchis.*	4666	Ab eo referunt institutum, vt non modo in Ecclesia canerentur septem preces horariæ, vt iam à principio Ecclesiæ fiebat, sed & quotidie à Presbyteris priuatim recitarētur, qui abfuissent. *Pamelius in Cyp. de orat. Dominic.*
	Alexandriæ Eulogio, an. 27.		Sub eo Ioannes, & qui ei successit Cyriacus Constant. aduersus sedem Apostolicam insurgunt vniuersalis Episcopi sibi nomen, & primum in Ecclesia locum assumere conātes. Eis Pelagius, deinde Gregorius restitit, cuius in registro de hac cōtrouersia grauissimæ sunt epistolæ li. 4. epi. 76. 78. 80. & li. 6. epi. 168. 169. 170. Sub Bonifacio 3. res cōposita, vt secundū locū obtineret. *Beda de ratione temp.*
	Antiochiæ Gregorio.		Hoc tempore primum Constantinopolitani Schisma excitarunt contra Ecclesiam. Nam Ioannes loci episcopus sibi titulum arrogabat vniuersalis Patriarchæ annuente Mauricio Imp. cui se opposuit Pelagius, deinde Gregorius multis literis hinc inde scriptis. Sed tandem cum Ioannes subita morte perisset, dissidium istud paulatim cessauit, *Sigeb. & Simoneta.*
	Hierosolymis Ioanne 4.		Mauritius Assumptionis siue Dormitionis Virginis festū 15. die Augusti celebrari præcipit. *Niceph. li. 17. c. 28.*
	Constantinopoli Eutychio, deinde Ioanne 4. Ieiunatore, an. 16.		Euagrius Epiphaniensis prætor, historiam suam orditur, vbi desinit historia tripartita, vsque ad Iustini ætatem, id est, an. 595. tempus annorum circiter 140. complectens. *Niceph. lib. 1. c. 1.*
			Floret Michaël Syngelus.
			Eutychius patriarcha Const. hæresim induxit. de vere spiritalibus resurgentium corporibus ad quem refutandū missus est à Pelagio Gregorius magnus. *Beda, Regino.*
			Victor Ceminensis Ecclesiæ Africanæ historiam ab exordio mundi vsque ad primum Iustini Iunioris annum pertexit. *Hono. Augustod. lib. 6.*
			Hinc Ioannes Gotthus Gerundensis Episcopus, præter alia, librum Chronicorum à primo Iustini anno vsq; ad primum Mauritij.
	Principibus.		Andreas Hierosolymitanus Cretæ Episcopus, Secundus Eriniæ scribunt.
	Eisdem Imp. postea Mauritio Imp. sexagesimo septimo, an. 20.		Hilpericus, siue Chilpericus Regum Francorum primus (nam non solus cum & Childericus à Bodillo nobili interfectus fuerit an. (679.) à subditis cæsus est suasu Fredegundæ vxoris, & insidiis Lauderici maioris domus, siue comitis Palatij, quē hodie Conestabulum vocamus. *Chron. Franc.* Iusto Dei iudicio. Nam hæreticus, Catholicorum hostis, & Nero siue Herodes suæ ætatis. *Turonen. libro quarto, c. 47. libro quinto, cap. 44. & c. 25. libro sexto, cap. 46. lege & Diac. libro tertio, c. 4.*
	Hormisda Persarum Rege vigesimo, deinde Cozroe. 39		Sabellianus erat, & eum errorem doctoribus Ecclesiarum atque adeo ipsi Turonensi imperauit. Sed iis resistētibus, veritus Catholicorum motus à persecutione destitit. *Turon. lib. 5. c. 44.* literis nostris quatuor characteres addidit Θ, Ψ, Ζ, Π, qui quamuis Græci essent, significarēt tamen oe, ae, the, Vuui. *Ibid.*
			Vsque ad annum 589. Ioannes Abbas suum chronicon est prosecutus ab anno Iustini Imp. primo *Isid.*
590		4676	Recaredus Hisp. rex primus Catholicus filiam Childeberti regis in vxorem duxit Anno decimo regni in Toletana Synodo 72. Episcoporum Arrianam hæresim cum tota gente Hispaniæ abdicauit, deinde à finibus Hispaniæ eiiciendum curauit, suos ab ea ad fidem Catholicam traducens. *Greg. lib. 7. epist 126. siue Ind. 2. c. 26. Greg. Turon. lib. 9. c. 15.*

Leges Gotthicas in compendium contraxit. Pater Patriæ salutatus à præcessoribus direpta restituit. Ecclesias & monasteria multa condit, multa serie conuersionis suę argumenta ostendit.

Romanos multis præliis vincit. Eorum multas vrbes suo regno adiicit. Gotthorum imperium florentissimum reddit. Ab eo nulla postea hæresis in Hispaniæ publicè extitit. *Vasæus.*

Guntrannum in Gallia Narbonensi vicit. *Isid.*

Persæ anno primo Mauritij Armeniam captiuitate episcoporum & populorum deuastant, *Sigeb. Turo. lib. 10. cap. 23.*

Longobardorū in Italia persecutio contra Christianos. *Gregor. homil. 18. lib. 2. in Ezechielem.* Ea de causa D. Gregorius à Pelagio ad Mauritium mittitur. *Blond. lib. 8.*

Hæresis Manichæorum repullulat in Aphrica *Gregor. 4. epist, cap. 50.*

HVMANA.

Lupi Burdegalā ingressi deuorarunt canes. *Sigeber.*

Hinc dictus est vicus luporum. Per totam Galliam imbrium, ignium, terræ motuū, aquarum, grandinum, morborum, famis & bellorum inter Francorū reges, calamitates. *Turon. lib. 4. cap. 33. & 34.*

Mauritius primus è Græcorū genere in imperium cōfirmatus est. *Aimon. lib. 3. de gestis Franc. c. 35.*

Eius tempore Turcarum nomen primùm in historia legitur.

Cozroë regni initio Varananis insidiis regno exactus. Tiberij Mauritij Imp. ope, cæso tyranno regnum paternū recuperauit. Indéque 38. annos regnauit, Qui cū Mauritij amicissimus esset, eo à Phoca occiso, bellum Romanis intulit, úsque Syriam ademit.

Veneta vrbs fit Francis tributaria, *Anno. lib. 3. in Turon. lib. 5 cap. 26. & 29.*

Vascones (Hispaniæ citerioris olim populi in montibus Pyreneis à Tacito lib. 20. Plinio, Ptolomæo) his temporibus de montibus in plana Aquitaniæ prorumpunt, nec satis repelluntur. *Turon. lib. 9. cap. 7.*

Atque hic primum sub an. 587. Vasconum fit mentio in Francica historia. Quare sensim Aquitaniæ illam partem occupantes tandem regioni vocabulum videntur dedisse, nō, vt Blondius putat, Vvisigotthi. Nam ante Vvisigotthorum aduentum Vascones populus montanus erāt Hispaniæ, è locis citatis, item Iuuenali 17. Satyra, Sillio Italico, &c.

ANTE pontificatum Pelagij erat Apocrisarius.

Esse Rom. pontificum vltimū Caluinus scribit in Instit. illis tamē Funccius etiam adnumerat Sabinianū. Credant ergo superiori Ecclesiæ sat habeant sequentē negligere.

Post Gelasium multa instituit in Ecclesia, Antiphonas in Missa: Modū chori & Psalmodias: Hinc Gregorianus cantus i. planus, quem postea ad artem reduxit Guido Aretinus benedictinus sub ann. 1020.

Septē Litanias, item Rogationes supplicationes maiores (quæ longè antè erant in vsu apud Græcos, teste Basilio. *epist. 63.*) in festo S. Marci ordinauit. *sosi li. 11. epi. 2. Diac. de gest. Long. li. 3. c. 11, Turon. li. 10. ca. 2.* Gelasianum codicē de Missarū solennitatibus recognouit, librū Sacramentorū & Antiphonarū à se ordinatū misit *Berno lib. de Missa.*

Quatuor dies initio Quadragesimæ præmisit: nouies Kyrie eleison: Alleluia & Offertorium dicere iussit: statis diebus ecclesias frequentanti delictorum pœnas canoni-

Anni Christi		Anni mundi
		4666
580		
	Abram & Adakana Aethiopiæ, an. 16.	
	Antaro Longobardorum & Ital. Rege.	
	Lotario 2 Franc. an. 44. Reg. sexto.	
	Leouigildo Hispaniæ decimo septimo, deinde Recaredo Rege primo Catholico an. 15.	
	CONC. *Hispalense 1. cōtra Arrianos*	
	66.	
590	S. GREGORIVS MAG. Romanus vir doctissimus & inuitò electus. an. 13. menſ. 6. dies 10. Vacat sedes menſ. 5. dies 19.	4676
604		4680
590		

Anno Christi. | *Anni mundi.*

590 — 4676

cas condonauit: præpoſuit horis canonicis verſum, Deus in adiutorium, &c. Tres petitiones. Diéſque noſtros in tua pace, &c. Canoni Miſſæ (cuius auctorem fuiſſe Scholaſticum meminit epiſt. 63. lib. 7. quo loco precem eum nominat, at etiam canonem lib. 11. epiſt. 56. ad Vitalem) adiecit: Stationes Romæ, & Scholas muſicæ: adorationem crucis nudis pedibus feria 6. paſſionis, Proceſſiones diebus Palmarum, & Purificationis, Pſalmos pœnitentiales & multa alia ordinauit atque inſtituit, *ipſe prolixe epiſt. 63. lib. 7. indict. 2. & lib. 4. epiſt. 88. lib. 9. epiſt. 9. & 45. & aliis locis. Anton. tit. 12. cap. 3. Platin. lib Concil. & in Decretis.*

Errant qui putant nomen Miſſæ tūc excogitatum, cùm reperiatur apud Ambroſium (vt cæteros taceam) Miſſam facere, *lib. 5. epiſt. 33.* & apud Auguſt. ter. *ſer. de temp. 51. 91.* & 237. (quos ſermones eſſe Auguſtini etiam docet Petrus Martyr, Vermilius in cap. 1. Iudic.) Hieronym. Prouerb. 11. vt præteream Ruffinum, Victorem Vticenſem & reliquos B. Gregorij ſuperiores.

Orationem Dominicam in Miſſa dici inſtituit. *Hiſtoria.* Atqui Hieronym. lib. 3. contra Pelag. Chriſtum docuiſſe ait Apoſtolos eam in hoc ſacrificio dicere. Gregorius ergo illam duntaxat loco mouit, iubens recitari poſt conſecrationem, *lib. 7. epiſt. 63.*

Septem annorum indulgentiam in Romæ ſtationibus impoſuit. Quod autem primus indulgentias dederit eſt error. Nam apud Tertul. initio libri de Pudicit. Edictum propoſitum & quidem peremptorium à Pontifice Max. & epiſcopo epiſcoporum delicta pœnitentia functis dimittens, &c. Quin & illic indulgentias appellat, item veniam, ſecundam pœnitentiam, denique ſub finem libri pacem Eccleſiaſticam. *Sic Cypr. Antoniano lib. 4. epiſt. 2.*

Romæ monaſterium in domo ſua conſtruxit, ſex verò in Sicilia. *Sigeb. Turo. lib. 10. cap. 1.*

Ligures, Venetos, Iberos, alióſque à Schiſmate ad vnitatem Eccleſiæ reuocauit, Barbaricinos, Sardos, & Campaniæ ruſticos à Peganiſmo, Donatiſtarum hæreſin ab Africa extirpauit. Manichæos in Sicilia, Arrianos in Hiſpania, Agnoetas in Alexandria ſcriptis & legationibus ab Eccleſiæ corpore ſemouit. Galliam denique noſtram à Neophytorum hæreſi. & Simoniaca liberauit. Multum quoque in Sardinia & Gallia laborauit de Paganiſmo & Iudaiſmo ibidem abolendis. Angliam per Auguſtinum monaſterij præpoſitum totam conuertit. Adeo beneficus in pauperes, vt poſt mortem eius, ingruente fame, æmuli prodigum & dilapidatorem omnis Theſauri eccleſiæ dixerint, & parum abfuerit, quin libros eius omnes combuſſerint. *Ioan. Diac. lib. 4. de ipſius vita.*

Patriarchis.

Alexandriæ Eulogio.

Antiochiæ Gregorio, deinde
Anaſtaſio iterum ann. 6.
Anaſtaſio 2. an. 12.

Vigilio Arelatenſi iuxta antiquum morem vſum Pallij, ac vices ſedis Apoſtolicæ & poteſtatem in Eccleſias Gallicanas largitur, *ipſe epiſt. 51. lib. 4.* Sequentibus Epiſtolis ad Brunichildam & Francorum reges ſuam, Apoſtolicæque ſedis in ipſos, ipſorum regnum, vniuerſam Francorum Eccleſiam authoritatem poteſtatémque oſtendit.

Siagrio quoque Heduenſi pallium Archiepiſcopale concedit. *Epiſt. 112. lib. 7.*

604 — 4690

Vſum ſacrarum imaginum defendit contra Serenum epiſcopum Maſſilienſem, *Ibid. epiſt. 109.* Frangere (inquit) eaſdem imagines te non debuiſſe iudicamus. Idcirco enim pictura in Eccleſiis adhibetur, vt ij, qui literas neſciunt, ſaltem in parietibus videndo legant, quæ legere in codicibus non valent, &c. *Audis vſum imaginum à ſumma antiquitate repetitum.* Nam Serenum epiſcopum Maſſ.

diuorum imagines è templis suæ Diœceseos deiicientem repressit & castigauit.

Contra leges Iustiniani cod.de Incest.Nupt.nuptias vsque ad septimum gradum prohibuit,quod obtinuit vsque ad Concilium Lateranense 1215.

Ad reprimendam Ioannis & Cyriaci Constant. insolentiam se primus seruum seruorum Dei vocauit & inscripsit. *Ioan. Diac.c.lib.2.vitæ ipsius.* Eusebius tamen Emissenus ducentis quinquaginta annis prius, Homilia in Dominicam 21 post Pentecosten, Romanus (inquit) episcopus episcoporum omnium maximus seruum seruorum Dei in suis epistolis se esse scribit.

Ricaredo post conuersionem suam munera ad sedem Apostolicam mittenti gratias agit epistola accurata,& remittit Clauem ferream è catena D. Petri, in qua lignum Dominicæ crucis & capilli Ioan. Baptistæ recludebantur, & Pallium pro Leandro Hispalensi.

Longobardos ab Arriana hæresi conuertit, *Diac. lib.4. de gestis Longob.c.1.2.3.Suppl.Chron.*

Cum eo Mauritius Imp. inimicitias exercuit, quòd ab ipso ob turpissimam auaritiam obiurgaretur. *Blond.lib.18. Abbas Vsperg.in Mauritio.*

Angli Cantuarij (nam gentes Aquilonares Anglorum Mercij & Nordimbrij nondum Christum audierant sub Regibus Edelfrido & Elle. *Sigeb.*) ex idololatria ad fidem Christianam conuertuntur cum suo Rege Chelberto, id procurante Gregorio PP. per Augustinũ Cantuariensem, Melitonem seu Militem Londinensem postea episcopos, & Ioannem, *Sigeb.& Gregor.lib.5.epist.112.& lib.9.epist.51.& 60. Annoni lib.3.cap.74.*

Tum autem Anglia in quatuor regna diuidebatur.

Interea à temporibus Apostolorum vsque ad hunc Augustinum in Anglia septem fuerant episcopatus & vnus Archiepiscopatus. *Galfridus lib.8.c.4.* vt quidem citat profasius quidam Balæus, quem constat fabulas de Angliæ & Scotiæ antiqua religione, suppositis auctoribus condidisse, quòd Insulæ suæ conuersionem Romanis pontificibus, & laudatis viris inuideret.

Cum religione literas & disciplinas imbiberunt. Nam illic floruerunt vsque ad Carolũ Magn. qui eas ex Anglia per Bedæ discipulos in Gallia & Italia illustrauit. *Infra.*

Modus conuersionis eorum & miracula illic perpetrata describuntur ab ipso Greg.lib.7.epist.30.

Gothi & Hisp.magna ex parte cum suo rege Recharedo & Sisebuto Arrij hæresim eiurātes,Christianam fidem amplectuntur, *Platin.& Sabel.Ennead.8.lib.5.*

Diuinitus Longobardorum contra Catholicos furores compressi sunt. *Greg.3.dial.cap 29.*

Rerum Sapientia cum septem artibus Romæ floruit. *Io.Diac.l.2.c.13 in vit.Greg.* Cantorũ schola instituta. *Ibi.c.6.*

Ioannes Philoponus Alex. Philosophus Tritheitarum auctor & Seuerus,à quo multæ hæreses. *Niceph.lib.18.c.46.*

Desiderius quidam Burdegalensis cuculla & tunica ex pilis caprarum amictus,Christum se simulans arte magica miracula quædam edere conatur. *Turon.lib.9.cap.6.*

Quidam etiam Gallus Biturigensis nomine Episteus, postquam aliquos ægrotos sanasset,prædicat se esse Christum & pro Christo adorandum. *Greg.Turon.lib.10.cap.25. Sigeb.Guill.Nang.*

Gregorius Turonensis 19 episcopus, patria Aruernus historiam Francorum libris 10.mandat ab ipsorum origine ad annum Domin. 600.id est,vsque ad sua tempora.

Anni christi		*Anni mundi*
590		4676
	Hierosolymis Ioanne 4. deinde Amos, an. 8.	
	Isaacio, siue Isiicio, an.8.	
	Constantinopoli Ioanne 4. Ieiunatore, deinde Cyriaco, an. 10.	
	Principibus.	
	Mauritio Imp.sexagesimoseptimo,& postea Phoca,an.8.	
	Cozroë 2.Persarum rege vigesimo secundo.	
604	*Abra & Adakana, Æthiopiæ,deinde Zaham, an.28.*	4690

Nam

Anni christi. | Anni mundi

590 — *Agilulpho, siue Agone Longobardorum & Ital. Reg.* — 4676

Lothario Franc. reg. sexto.

Recaredo Hispaniæ decimooctauo, deinde Luiba 2. an. 2. Viterico an. 7.

Nam eo anno obiit, vel iuxta alios 595, quo vt ipse ait, numerabatur Childeberti decimusoctauus, Guntriáni trigesimus primus, Gregorij Rom. Pontificis quintus.

Cum Augustinus iuxta Dorocæstriam prædicaret, gentes illius loci caudas Raiarum vestibus illius appendebant: Hinc ipsi & eorum posteri caudas sicut pecudes referuntur habuisse. *Guil. Nang.*

Sic in Oceani extremis oris esse insulas Satyridas nomine, in quibus viderint nautæ tempestate delati, incolas ruffos & caudas haud multo equinis minores infra clunes habentes, Pausanias docet lib. 1. de regio. Græc. pag 89.

Angli à Saxonibus oppressi, quòd Augustini prædicationem & concilium repudiauerint de obedientia Romanæ ecclesiæ præstanda. *Beda lib. 2. hist. gentis suæ, cap. 2.*

Echelbertus Anglorum rex ab Hengisto quartus protenso à mari Gallico vsque ad Humbrum imperio, Christum Augustino prædicante suscepit. *Sigeb. Beda.*

Tunica Domini inuenta in ciuitate Zaphat, *Sigebert. Ab Vsperg. Naucler. Annom. lib. 3. c. 78.*

Frontinianistæ, Monophysitæ, Agnoetæ, hæretici. *Greg. lib. 8. epist. 35. 36, & 42. lib. 11. epist. 55. Niceph.* 18. c. 45, 46, 49. Donatistæ repullulant in Aphrica. *Greg. lib. 3. cap. 35.*

In Illyria multi contra episcopos motus. *Greg. lib. 1. indict. 9. epist. 43.*

Anastasius Sinaita Antiochenus Patriarc. Monophysicos & Acephalos libris impugnat. *Niceph. lib.* 18. Anastasius successor eam contrà hæresim in Oriente propagauit, sicque inualuerunt Monothelitæ in Orientalibus Ecclesiis passim, donec per Saracenos omnis Christi religio radicitus oppressa est, ab Eutyche anno fermè 180. *Diac. lib. 18. rer. Rom. Sabel. Enn. 8 lib. 6.*

Nicephorus Cartophilax, Olympiodorus, Andreas Hierosolymitanus doctores in Ecclesia insignes.

Item Isychius Hieroso. episcopus ad quem Greg. scripsit, lib. 9. epist. 40. indict. 4.

Viuebat adhuc Venantius, Honorius, Fortunatus Pictauiensis episc. Nam 11 libros carminum Greg. Magno dedicauit, è quibus Ecclesia hymnos multos canit, quem & cum Gregorio Turonensi nouissimè mortuo, & Gregorio Nazianzeno comparauit, inquiés vnum diuinitus datum Orienti, alterum Meridiei, tertium Occidenti.

* De Consecratione Cimiterij Sancti Petri foris Portam Viennæ à Gregorio magno, & traductione trium leonū lapideorum ab Vrbe Roma. Legitur Romæ in catalogo, seu registro, vel thesauro Beati Petri, & etiam in quodam lapide licet breuiori stylo, quod Beatus Gregorius 1. anno sui Pontificatus 2. Ecclesiā in honore S. Andreæ in Vrbe cum suo Cimiterio consecrauit, deinde circa annum 9. sui Pontificatus in Ciuitate Vigena, quasi via gehennæ, carcer Christianorum, & locus maledictionis dicta, vbi Rhodanus fluuius valido cursu meat, & vbi à Traiano, & aliis Romanis Imperatoribus perfidis Christiani in exilium ad gehennandum, & martyrisandum mittebantur, monasterium in honorem S. Petri Apostolorum principis cum suo adiacenti Cimiterio, in quo, pro fide Christi, quasi infinita martyrum & Sanctorum corpora trucidata requiescunt, consecrauit. Qua consecratione finita, flexis ad terram genibus se Deo humili supplicatione prosternens, preces fudit ad Dominum, dicens: Domine

604 — 4690

Iesu Christe, qui dixisti Apostolis tuis, & per Apostolos vniuersis fidelibus Christianis: Quæcunq; petieritis patrē in nomine meo dabit vobis, peto ab omnipotētia maiesta-

Anni Christi. *Anni mundi.*

tis tuæ quatenus quicunque deinceps in Cimiterio harū duarum Ecclesiarum S. Petri, & S. Andreæ de vrbe elegerit sepulturam, dummodo fidem Christianam tenuerit, in perpetuum æternæ damnationis non sit incendiis mancipatus, sed potius æternæ vitæ gaudiis sublimatus. Oratione verò completa apparuit angelus ei, dicens; Gregori, exaudita est oratio tua, & in huius signum tres leones qui Romæ coram Idolo Romanorum, & simulacris Prouinciarum, arte Virgilij, seu potius diabolica, Inextinguibiliter ardebant illa nocte angelo nunciante miraculosè sunt in Cimiterio dicti S. Petri, qui simulacris dæmoniorum obsequebantur, Christi martyribus mortuis reseruati. Sed quia tam grande petere præsumpsisti, & pro anima Traiani Imperatoris, viri tam infidelis orādum esse duxisti, scias te in hoc sæculo corporali, quam pater infirmitate fore minime liberandum, à qua si Dominum hæc duo non petiisses, liberatus proculdubio extitisses. Et certè sicut cælestis nuntij vera fuit atque perpetua de exaudita oratione nunciatio, ita etiam de infirmitate non liberando quassa nequaquam extitit comminatio. Nam stomachi langore, pedumque dolore, quartanisque febribus vsque ad vitæ exitum laborauit. Ex tunc autem tonitrua, terræmotus, Infestationes dæmonum, nocturni sonitus terribiles, quas antea vigere audiebantur, non fuerunt audita. Qui Beatissimus Papa Gregorius in præfata consecratione, & per totam octauam, & tribus festis S. Petri indulgentias 20. annorum, & totidem quadragenas concessit, verè pœnitentibus & confessis, omnibusq; ad sustentationem miraculosi luminis lampadarum leonū manus porrigentibus adiutrices septem annos, & septem quadragenas concessit. Hanc autem orationem atque diuinam reuelationem nobis videlicet Petro Diacono patefecit, quas ad scientiam posterorum nos styli duximus officio transmittendas. Ego quoque Ioannes humilis Diaconus, & scriba Beatissimi patris Gregorij post ipsius transitum, eius vitam & actus in scriptis præcipiente Ioāne Pontifice redegi. Tandem Beatissimus Gregorius, cùm sedisset annos 14 menses 6. & diebus 10. plenus operibus boni migrauit à corpore. fluxerunt autem anni ab Incarnatione Domini 606. *Hæc ad perpetuam eius miraculi memoriam descripsi e vetusta membrana ex Archiuis à Ludouico de Corbe tux viro pio & docto Eleemosynario eiusdem monasterij mihi exhibita.*

590 — 4676

HVMANA.

CONCIL. Romanum 1 & 2. Greg. lib. 1. epist. 49. & lib. 4. epist. 88. in quo & Iba epist. damnata est.

Mahometes ille impius, ab Ismaële originem ducens, Abdala patre, Hennina matre, vigesima tertia stirpe, nascitur an. 592. a quo & Arabes suam Hegiram incipiunt, vt postea dicā. Primus dux per an. 10. Arabum seu Ismaëlitarum, siue Saracenorum (vel à Sara vxore Abrahæ, vel potius à Sara monte, quem olim ipsi incolebant) eorūmque propheta, edoctus à duobus Iudæis apostatis, & à Sergio & Ioanne hæreticis Arrianis & Nestorianis, camelorum primum pastor, neque legere neque scribere sciens, vt ipse *Azom.* 17 fatetur, mox diuite ducta vidua mercator, tandem Pseudopropheta ann. ætatis 40, obtento Gabrielis nomine & congressu, legem ex Iudæis, Gentibus & Christianis composuit, quam partim verbis & prodigiis mendacibus columbæ, tauri, comitialis morbi & lunæ, partim vi & armis infinitæ multitudini persuasit. *Zonaras, Cedrenus in Chronog. Diacon. lib. 18. rerum Rom. Blond. dec. 1. lib. 6. Vincen. in Specul. lib. 24. cap. 4. & alij hist.*

604 — 4690

Anni christi 590 — *Anni mundi* 4676

Hunc facilè crediderim esse Antichristú, aut saltem regni Antichristi conditor. Nam μαομέτις reddit numerum hominis bestiæ *666*. de quo Apoc.13. Formæ πέρις πάριδος. Deinde Martius, sanguinarius, legionarius rex suam legem non prædicatione, sed vi & armis firmandam statuit. Vt sit allusio ad Romanam Apostolici temporis legionem, quæ militibus *666*. explebatur.

Et certè scopum Alcorani esse asserit prædicare, non esse tres aut plures Deos, sed vnum sine participe. *In colloquio ipsius cum Iudais & in Alco. passim.* Quod perinde est, ac si dixisset, etsi specioso trium aut plurium deorum velo virus tegat, sibi pro scopo propositum euertere Christi legem, gloriam, maiestatem, diuinitatem, è qua totum pendet Euangelium. Nam eum Participis nomine passim intelligit, inuectus in nos, qui eum diuinitatis consortem, participem, Dei filium, Deum de Deo profitemur, eáque de causa nos incredulos, idololatras, impios sceleratè appellat, & gladio ad id eiurandum cogi iubet. Quid contra Christum hostilius possit suscipi, quid magis esse antichristianum siue Christo contrarium?

Multum sudat in depellendo Magiæ crimine, quod sibi passim obiiciebatur, *cap. siue Azoara* 20.25.42.79.90.91.

Amicos & socios habuit præcipuos, Eubocaran, Haly (cuius de Alcorano interpretationem sequuntur. Persæ) Zaid, Thalha, Bibelcomen, Arubair, & Haumar (quem vt fidissimum legis interpretem cæteri, complectuntur, Persis hostili odio habitis.) *Chronic. Sarac.* Moritur extremis annis Heraclij anno ætatis 40 pleuritide, iuxta alios 63 cum regnasset apud Saracenos ann. 10. Quo anno natus est, Arabia tanta siccitate & penuria frugum afflicta fuit, vt herbis vescerentur campestribus. *Rodericus. Toleta.*

Lutherani & Caluinitæ Antichristi rei & nominis infamiam in alium suæ menti & conscientiæ conuenientissimè deriuant. Nam ipsorum secta rectà ad Mahometem spectat, nec vlla vnquam fuit Mahometismo propior, vt libro de Antichristo docebo.

Legem suam versibus rythmicis (*Azoa.* 47.) condidit, vt imperitæ multitudini esset suauitate cantus & Rithmi plausibilior. El-Phurcan nominauit, id est, sectiones, capita. Nam פרקים etiam Hebraicè hoc sonat, & eo vocabulo plerique libros suos inscripserunt, vt פרקי אבות & פרקי ר׳ אליעזר) quòd missam sibi à Deo fabularetur non simul, sed, vt Sibyllæ folia diuersis locis & temporibus, & sententiis discretis, ne quis in ea consequentiam, ordinem, rationem, sapientiam, curiosius, inquireret. Quare Odmen aliorum Mahometis successorum auxilio illam in integritatem primo collegisse notant, *in Chron. Saracen.* Post *Mahometem ann.* 110. Arabes nominarunt etiam Al-koran, id est, τὴν γραφὴν per excellentiam impiè, Sicut Hebræi קרא Kara, Scripturam sacram appellant.

Est autem ex hæreticorum, Iudæorum, Epicureorum, & similium philosophorum erroribus, opinionibus, fabulis, blasphemiis indigestum chaos, quod tamen dicit descendisse de summo cælo vsque ad infimum, deinde paulatim ad decimum quintum diem mensis Ramadan in terras lapsum esse, in eo Deum ad se loquentem introducens.

604 — 4690

598 Fredegunda & ducis & militis munia strenue obiit in exercitu Clotariano aduersus Childebertum Austrasiorum regem tutelam Clotarij Parisiorum regis sibi deberi armis contendentem, & vicit.

Clotarius Brunichildam inimicam suam alligatam

ANNVS Domini DC. quo Phocas adiit imperium & iuxta quosdam infœlix Mahometes nascitur & Ricaredus primus rex Hispaniæ Catholicus obijt.

Sexto *sæculo continuata est doctrina.* Missa è *Gregorij Mag. Antiphonario, & libro Sacramentorum. Item è scriptis Greg. Turonensis, qui & Missæ vocabulum & memoriam celebrat, vt cap.6. Vitæ Patrum.* De clauibus Ecclesiæ. *Orientales episcop. ad Papam Symmachum. Gildas in Castigatione ordinis Eccles. Gregor. Magn. hom.26. in Euangelia.* Veritas Eucharistiæ. Transsubstantiatio, sacrificium. *Maxentius Dial.2. Andreas Hierosl. Cassiod. in Psal.64. Greg. hom.14.22. in Euangelia, & in Psal. pœnit.*

Liberi arbitrij & gratiæ concordia. *Olymp. in eccl.12. Euodius in epist. ad Constantinum. Greg. Mag. lib.35.c.21. in Iob. & lib.1. in Ezech. hom.9.* Secundam iustificationem requirere opera. *Olymp. in 7. Eccles. Cassiod. in Psalm.6. Greg. in Ezech. lib.2. hom.2. Iustificationes Dei (ait) dicimus præcepta diuina, quæ nos iustos faciunt, si impleantur.* Bona opera

caudæ equi indomiti dilaceratur. Iuréne an iniuria rectè dubitatur. Nam laudis multa habet testimonia apud D. Gregorium & historicos. Illud constat illam ei fuisse ab infidis proceribus proditam.

Clotosinda Childeberti Mediomatricum regis filia Ricaredo Hispaniæ regi nubit, & pax inter vtrunque populum coit. *Paul Æmil.*

In nostra Gallia multi idolis adhuc immolabant, arbores colebant, de animalium capitibus sacrificia exhibebāt. *Greg. lib. 7. Reg. epist. 5.*

623

Slauorum gens Istriis & Illyriis imminet, & eos valde affligit. *Greg. epist. ad episcopos Istriæ.* Nam Slaui vltra Danubium sedes habentes tunc primum oram dextram Adriatici sinus occupant, frustra socero, filióque Mauritij Imp. resistentibus. Hinc deinceps, quicquid prius Istria & Dalmatia dicebatur Slauoniæ nomen obtinuit. *Blondus lib. 8. de incl. Imp. Cromerus.*

637

Illyria tota a Slauis sub Phoca subigitur. *Ibid. Blond. lib. 9.*

ad salutē requiri. *Greg. in 1. c. 1. Reg. In Ezech lib. 1. ho. 3. 9. & lib. 2. ho. 16. 19. & in Euangelia ho. 12. 22. & 29. Iustus in Cantica.* Sanctorum intercessio, præsidia, merita. *Fortunatus de Basilicis DD. Georgij, Martini, &c. Greg. lib. 12. indict. 7. epist. 17. & 22. lib. 11. indict. 6. epist. 8. & 44. lib. 2. in 2. cap. 1. Reg. in Euang. ho. 32. lib. 7. indict. 2. epist. 53 94. 126. Euodius ad Faustum. Turonensis passim, vt in lib. Patrum. & de gloria Martyrū.* Imagines, *Greg. Mag. cuius tamen epist. 109. lib. 7. ad Seuerū episcopum Massiliensem allegare audēt in contrarium vsum imaginū probat & docet eodem lib. 7. parte secunda, epist. 5. & 63. ad Secundinum. Ab re, inquit, nō facimus, si per visibilia inuisibilia monstramus, &c. Scio quidem, quod imaginem Saluatoris nostri non ideo petis, vt quasi Deum colas, sed vt ob recordationem eius mellius amore recalescas, cuius te imaginem videre cōsideras. Item lib. 9. epist. 9. Imaginis Christi ad Agbarum missæ virtute Edessam suo tempore liberatam expugnatione & incendio Persarum Euagr. c. 27. lib. 4. Turon. l. 1. de gloria Martyrum, iniecta mentione statuæ Domini, de qua Eusebius, cuius locum etiam affert c. 22. & 23. declarat sua hac tempestate in Dei ecclesia fuisse vsitatissimas.* Pœnitentiæ & eius partes. *Greg. lib. 6. in 15. ca. 1. Reg. Non solum confitenda sunt peccata, sed etiam pœnitentiæ austeritate delenda. Et post, Tria quippe in vnoquoque veraciter pœnitente consideranda sunt, mentis conuersio, oris confessio & peccati vindicta. Et in Ezech. lib. 2. hom. 16. & in Psalmis pœnit. & lib. 3. in 7. cap. 1. Reg. & lib. 4. in ca. 10. & lib. 6. in 15. c. Cassiod. in Psal. 4.* Preces pro mortuis, Purgatorium. *Boetius lib. 4. cons. Prosa 4. Greg. lib. 4. dial. c. 39. lib. 2. in c. 2. 1. Reg. in 1. & 3. Psal. pœnit. citato D. Augustino. Cætera ijsdem & cæteri huius sæculi scriptores abunde probant, vt contra se testantur Centuriatores (em. 6. cap. 2. de loco Ecclesiæ col. 20. & seqq. sparsim. cap 3. de persecutione & tranquillitate Ecclesiæ sparsim col 42. & seq. cap toto 4. de doctrina maxime col. 277. cap. 5. de heresibus col. 288. sparsim, prout eas amplectuntur, per totum cap. 6. De Ceremoniis & ritibus Ecclesiarum col. 325. & seqq. per totum cap. 7. de Politia & Gubernatione Ecclesiæ, col. 587. cap. 9. de Synodis sparsim 459. & seq. toto ferè capite 10. de episcopis & doctoribus, col. 633. & seq. 13. de Martyribus sparsim col. 785 cap. 14. de Miraculis col. 789. sparsim. Quin etiam eorum errores multi ab us refelluntur. qui ex professo Xenaiæ, Eutychianis Anoetis, Monothelitis, præter superiorum ætatum hæreses, restiterunt. Adde totius huius curriculi Synodos.*

POST Gregorium Niceph. *lib. 18. cap. 56.* nominat Innocentiū Rom. pontificem. Sabinianus D. Gregorio inuidit, & eius res persecutus est. Nihil dignum memoria gessit.

Nisi quòd Campanas siue Tintinnabula inuenit. *Polyd. lib. 6. cap. 12. de inuent.*

604

Ioannes Eleemosynarius Alex. Patriarcha paulò pòst floret pietate & doctrina. *Metaphr.*

Seuerus scribit contra Vincentiū Cæsaraug. Arrianum.

Licianus multa scribit. *Isid. Trith.*

Euagrius Scholasticus siue protonotarius Antiocheni Episc. ab anno Christi 435. vsque ad annum 595. historiam orditur, vbi desinit Tripartita historia.

607

HVMANA.

Otto quidam rex Angliæ, qui an. 603. tempore B. Gregorij, rege Theodorico bellum cum Theodoberto & Lothario gerente, amore cœlestis patriæ incensus limina visitauit SS. Apostolorum regrediens Monasterium Schutterense ord. S. Benedicti fundat cōsilio, auxilióq; S. Pirminij pont. B. Mauritij abbatis discipuli. *Trith. Chron. Hirsang.*

Slaui è Russia prodeuntes tunc primum sub Phoca oram Adriatici sinus occuparunt, & ita habitationem in

SEPTIMVM SÆCVLVM.

67.

4690

SABINIANVS (Sabinus Palmerio) Bledensis, an. 1. mens. 5. dies 9.

4695

Vacat sedes mens. 11. dies. 26.

Patriarchis.

Alexandriæ Eulogio.

4725

Antiochiæ Anastasio 2.

Hierosolymis Isauro, siue Isichio.

Anni christi. | | Anni mundi.

Constantinopoli Cyriaco.
Principibus.
Phoca Imp. sexagesimo octauo, an. 8.
Cozroe Persarum vigesimo secundo.
Zabam Æthiopiæ.
Agilulpho Italiæ.
Lothario, siue Clothario secundo Franc. Reg sexto. Viterico Hispaniæ, 20.

607 68

n S. BONIFACIVS Romanus. mens. 9. — 4693

608 Vacat sedes mēs. 1. di. 6. — 4694

Patriarchis.
Alexandriæ Theodosio, siue Theodoro, an. 5.
Antiochiæ Anastasio secundo.
Hierosolymis Isaacio siue Isicio.
Cōstātinopoli Thoma an. 2.
Principibus.
Eisdem Imp. & regnant.

CONC. *Romanum Episc.* 72. *presbyt.* 30. *de electione Romani Pōt. Plaun. & ca. nullus, dist.* 79.

607 — 4693

ea continuarunt, vt quicquid prius Istria vel Dalmatia dicebatur, ad tempora vsq; nostra Slauonia dicatur. *Blōd. libr.* 8. & 9. *decli.* ad extremum Græcam linguam penitus corruperunt. *Cromer. lib.* 1. *Polo.*

Simplicius philosoph. peripateticus, qui Philoponum passim reprehendit: etiam si Suidas paulò ante sub Iustiniano collocet. *In Damascio.*

Vicktericus Hisp. rex qui hæresim Arrianam reuocare conatus est, inter epulas coniuratione suorum occiditur. *Isid.* Nihil in vita præclarum gessit, nisi quod Seguntiam per Duces suos Romanis ademit. Corpus eius viliter elatum, vilius est sepultum. *Idem.*

n CONTENTIO inter Constantinopolitanū Patriarcham & Rom. Pontificem de primatu sedis. Pronunciāte autem ex veteribus conciliis & patribus Phoca Imp. Romanam Ecclesiam caput omnium Ecclesiarum esse iterum decernitur. *Plat. ab Vsperg. Volater. Blond. lib.* 9. *dec.* 1.

Post D. Gregorium Cēturiatores & alij hæretici somniant Romanum pontificem potentiæ & opum incremēta cepisse. Adeo sunt Antiquitatis ignari, vt nesciant iam multo ante, fuisse amplissimum illius sedis patrimonium iuxta promissionem apud Ezechielem factā c. 48. & fortasse amplius & ditius, quam hodie sit. Nam vt rectè annotat Nicolaus Clemangis libello de corrupto Ecclesiæ statu cap. 4. Petri patrimonium pontificum ignauia satis iam attenuatum est. Fidē facit Gregorius ipse in epistolis, è quibus hic libuit aliquo labore & diligentia vetus sedis Apostolicæ patrimonium ostendere, vt istos suæ vanitatis pudeat, & maiore tabescant inuidia.

Patrimonium Petri in Africa. *Epist.* 73. *primi libri.* Vnde epist. 9. Gennadio Patritio & exarcho Africæ imperat, vt hoc illud, &c. faciat.

Patrimonium in Neapoli. *lib.* 5. *epist.* 11.

Campania de ditione eiusdem. *lib.* 2. *epist.* 49

Patrimonium in Dalmatia. *Ibid. epist.* 41. 44. 61.

Patrimonium in Galliis. *Lib.* 5. *epist.* 10. *ad Candidum & epist.* 52. & 55. Hinc in Galliis multos habuisse reditus. *lib.* 2. *epist.* 72. quos libro 5. epist. 5. ad Brunichildam Francorum reginam patrimoniali nomine intelligit, cuius rectorem Candidum ei commendat. Sic seq. epistola 6. ad Childebertum regem Francorum.

Res S. Petri in Gallia. *Ibid. epist.* 55.

Patrimonium Siciliæ. *lib.* 1. *epist.* 2. & *epist.* 68. & 70. vbi multæ insulæ de iure Ecclesiæ. Hinc in Siciliam epist. 3. Petrum subdiaconum transmittit pro regendo Ecclesiæ (inquit) Patrimonio. Et lib. 2. epist. 76. imperat Libertino præfecto Siciliæ, vt Nasam Iudæum corporaliter puniat, Et Diacon. lib. 21. rerum Roman. Sicilia tria talenta & dimidium auri Ecclesiæ Romanæ pendebat.

Per Italiam Ecclesiæ Rom. multi prouentus, è quibus vult aliquid deputari. Nolanarum mulierum sumptibus. *lib.* 1. *epist.* 23. ac Romam pontificij fuisse iuris libro quinto epist. 12. declarat, quando Montanū & Thomam (inquit liberos ex hac die & ciues Romanos efficimus.

Sardinia de iure Ecclesiæ li. 1. epi. 60. Hinc causas Catellæ in Sardinia cognosci vetat &c. quod repetit epist. 62.

De aliis bonis Papatus lege lib. 6. epist. 23. &c. item quæ supra de Constantini Donatione retulimus.

Maximus Cæsaraugustanus, qui scripsit de rebus gestis Gotthorum in Hispaniis. *Isidor.*

In Sueuia Gallus & Columbanus propter Theodo-

Aulentinus lib.3.

Iudæi Antiochiæ seditionẽ excitant & sæuiunt in Anastasium loci Episcopum. *Diac.lib.18.Rom.*

HVMANA.

Cozroë 2. Persarum rex fœdera rumpens cum Romanis, quod Mauritio occiso esset amicissimus, perniciosum illud orbi classicũ canit, sub Phoca, quo Syria, Palestina, Phænicia, Armenia, Cappadocia, Paphlagonia & plurimæ aliæ regiones ab imperio auulsæ sunt. Ex altera parte Auares per Europã omnia vastarũt. *Nice.li.18.c.41.*

Agilulphus siue Gisulphus Long. rex studio præpostero pacis, in suo regno, tũ Arrianis, tum Orthodoxis Ecclesias concedebat. At Deus vindex extitit per Caianum Auarum ducem, qui ipsum delet cum exercitu, regnũ diripit, pueros & puellas vendit vxorem eius stupratam palo affigit, &c. *Diacon.lib.4.c.12.Sabell.Ennead.8.lib.6.*

Huni & Auares qui & Bauari. Thraciam vastant. *Sigebert.* Slaui omnem prouinciam Dalmatiæ & Illyrici adiacentem mari Adriatico subigunt. *Blond. lib. 9.* tentare cœperant sub D. Gregorio, hinc ipse epistola ad Episcopos Istriæ, Equidem de Slauorum gente, quæ vobis imminet, & affligor vehementer & turbor.

o HIC Pantheon.i. templum omnium deorum, Romæ, à M. Agrippa ædificatum ab Imperat. Phoca impetratum, vertit in Ecclesiam S. Mariæ, & omnium Martyrum, ibique ad Calend. Nouembris instituit solennitatẽ omnium Martyrum. *Annom. lib.4.c.4.* quæ postea sub Gregor.4. dicata est omnibus Sanctis, & tunc in Francia recepta. *Sigeb.* tamen Romani hoc etiam nomine eam celebrant ex instituto huius Bonifacij *Sigeb.* accesserunt dæmones in eo loco percutere Christianos. *Præmonst.*

Heduinum Angliæ regem cohortatur ad fidem, refutans opinionem gentis de Idolis. *Beda.*

Propriam domum in monasterium vertit, & paterna prædia ei addixit. *Sabell.Ennead.8.lib.6.*

Hierusalem cepit Cozroe PersarumRex: Lignum Crucis dominicæ ex Caluaria in Persidem transtulit, illudque in throno statuit aureo, & gemmis fabrefacto, cuius extrema superficies in similitudinem cœli circumagebatur. *Sabell.lib.6. Ennead. 8. Blond.lib.9.dec.1.Sigeb.in Chron.*

Passim Christianos afflixit & expugnata Hierosolyma 90000. Iudeis trucidanda committit & Patriarcham Zachariam & numerosam ciuium multitudinem secum abduxit. *Diac. lib. 18.rerum Rom. Zon. tom.3.* quos tandem à Syroe Cozroes superati & miserè interfecti filio Heraclius recepit. *Ibid.*

Seuerus quispiam & Ioannes Gerundensis Episcopus Arrianos scriptis oppugnant.

Tritheitæ & Tetraditæ e seueri nascuntur secta. *Nicep.li.18.c.45.* item Contobarditæ, Theodosiani, Agnoetæ, Acephali, Angelitæ & Cononitæ. *Ibid.c.50.*

Gundimarus Hisp.rex vno prælio Vascones altero Romanos deuicit. Plurimas statuit leges in fauorem Ecclesiarum. *Ruius Tarapha.*

HVMANA.

Sisebutus Hispa.rex trans fretum Gaditanum plures gentes regno suo adiecit. Item Vasconiam & omnes Hispaniæ ciuitates, quæ ad Romanos defecerat. Iudæos metu suppliciorum ad Christum compulit. *Dist.42.de Iudæis.*

Ab eius tempore Romani in Hispania imperare desierunt. *Plat.*

Phocas libidini deditus cum sineret imperium à Per-

Anni Christi		Anni mundi
	69	4694
608	o S. BONIFACIVS 4. Valeriẽsis, Marsus, an. 6. mens.8. dies 13.	
615		4701

Vacat mens.7.dies15.

Patriarchis.

Alexandriæ Theodosio, siue Theodoro, deinde Ioanne quinto Eleemosinario an.10.

Antiochiæ Anastasio 2.deinde Gregorio 2.an. 22

Hierosolymis Isaacio siue Isicio, deinde Zacharia, an. 20.

Cõstantinopoli Thoma, deinde Sergio Monothelita, ann. 23.

Principibus.

Eisdẽ vsque ad Heraclium hæret. Monothelitam Imperantibus, & regnant, Cozroe Persarum vigesimo secundo.

Zaham Æthiopiæ.

Viterico Hispaniæ vigesimo, deinde Gundimaro ann. 2. Sisebuto Regẽ Christianissimo an.8. mens.6.

CONC. *Romanum, Beda lib.2. hist. cap. 4.*

LVCENSE *Tom.1.Concil. Bracarense.*

Anni christi | Anni mundi

vbi ei milites brachia, pedes, denique exactis pudendis caput præsciderunt.

p EPISTOLAM dedit ad Gordianum Episc.Hispaniæ contra eos, qui Paschali die suos filios è Sancto Lauacro susciperent, 1.tom.Concil. fuit eximia sanctitate.

Isidorus iunior Hispalensis Episcopus, Leandri successor & frater, Greg.Magni discipulus. *Sigeb.* Fulgentius Astigitanus Leandri frater, S. Columbanus Abbas, S. Lupus Senonensis Episcopus *Sabell. Ennead.8.lib.6. Sigeb. in Chron. Plat.*

615 — 70

p S.DEVSDEDIT, siue Theodatus siue Dorotheus Romanus, an.3. mens.3. dies 20. Vacat mens.1. dies. 16.

4701 — Isidorus Hispal. præter multos alios libros, hortatu 80. Episcoporum primus epistolarum Pontificum Apostolicorum Clementis, Anacleti, Euaristi & cæterorum vsque ad Syluestrũ decreta studiosè collegit. *Ipse in Prolog.*

618 — Cuius studium postea sunt imitati Burgardus Episcopus Vuormaciensis, deinde Anselmus Lucensis. Mox Iuo Carnotensis, denique Gratianus.

4704

Errant ergo Centuriatores, qui Epistolas decretales Pontificum à nullo fide digno auctore citari ante Caroli Magni ætatem garriunt.

Patriarchis.

Alexandriæ Ioanne 5. Eleemosinario.

Antiochiæ Gregorio secundo.

Hierosolymis Zacharia.

Constantinopoli Sergio Monothelita.

Principibus.

Heraclio Imp.an. 29.

Cozroe 2. Persarum rege vigesimo secundo.

Zaham Æthiopiæ. 2.

Agilulpho Ital. Reg.

Lothario Franc. sexto.

Sisebuto Hispaniæ vigesimo secundo.

Historiã Gotthorum ab exordio Athanarici regis per 250. annos vsque ad quintum Sumtillæ.i. à Christi anno 369. vsque ad 626. condidit. Ecclesiam Hispalensem 40. fermè annos rexit. *Alphons.* Collegium erexit Hispali, è quo multi insignes & docti exorti sunt. *Vasæus.*

Ioannes Gerundensis Episc. Græcè & Latinè doctus. *Plat.* Secũdus, qui Seruus Dei à sanctitate dictus est, scribit libellum de Longobard.gestis. Moritur, quo tempore Slaui Istriam deprædantur. *Diac.lib.4. c.8. & 14.*

Aidanus Scotus apud Bedam.

S. Rupertus siue Robertus primò Vuormaciensis postea Ratisbonensis Episcopus, Theodonem ducem Bauariæ ad Christi fidem perduxit. Alij id referunt ad ann. 537. vt antea.

Lupus à Lothario in exilium relegatus, in Austria ducem Bosonem Landegesilum paganum cum exercitu suo baptizat. *Vinc.lib. 23.c.9.*

Cozroe Persarum rex victus ab Heraclio omnes Ecclesias Christianorum in Perside spoliauit, eique Nestorianam hæresim obtrusit, tantum vt Heraclio ægrè faceret. (Vnde ad hunc vsque diem Christiani Persidis, Assyriæ & vicinarum regionum Nestoriani appellantur, quorum Patriarcha sedet Mozal siue Seleuciæ Parthorũ) *Diacon.lib.18. rerum Rom.* Cozroe autem sublato Persæ vltro ad veram sententiam, fidem & confessionem redierunt. *Bonfinius dec.1.lib.8.*

Quin & persecutus est Cosroes Christi confessores immani crudelitate in Ægypto, Lybia, Aldxandria, Carthagine. *Henric. Herphrod. c.55.*

HVMANA.

616 — CONCIL. *Antisiodorense lib. Concil.*

Matisconense. In vita Eustasij, 3. to.ope. Bedæ.

Francicum. Vincent.lib.23.c. 102.

4702 — Heraclius contra Persas profectus bello septem annorum eos vicit. Syriam recepit, veteres imperij limites super Euphratem restituit, Cozroem captum occidit, Dominicæ crucis partem, quam Cozroes Hierosolymis expugnat iis abstulerat, reportauit.

Brunichildis Franc. regina post 10. reges morti traditos & infinitam vulgi multitudinem, in bello contra Lotharium capta, quater fustibus cæsa, deinde pedibus & brachiis alligata equi ferocientis caudæ discerpitur ex omnium statuum sententia. an. 618. *Sigeb. Trittem. Gaguî.*

Auentinus. de quo supra in D. Grgorio.

Hoc tempore reliquiæ veteris Idololatriæ vigebant in Gallia. Vnde c. 1. Antissiodorensis sub hoc pontifice celebrati. Non liceat Vecola aut ceruolo facere (i.) sacrificare hodie. *Biche*, & *Cerf* corruptè) neque diabolicas strenas facere. Nam Franci bestias vt numina colebant, *Turonen.lib. 2.hist.c.16.pag.70.* & de illis sacrificia exhibebant. *Greg. magnus in Registro lib.7. epist.5.*

Boso Laudegesilus dux Austriæ cũ suo exercitu à Lupo in exilium relegato per Lotharium regem baptizatur. *Diac.lib.4.c.8.& 14.*

Ailfredus Angliæ rex Northumbranis imperans Britones simul & Scotos perdomuit.

¶ PRIMVS Pontificum iussit aras & Ecclesias esse Asyla reis. *Plat. Sige.* Illud Honorius & Theodosius antea sanxerant.*l.* 2. *Co. De his qui ad Eccles. confug.* Hodie in Gallia non obseruatur,

Iacobitarum, Georgiorum, Theopaschitarum, & Armeniorum hæreses, quæ etiam nunc perdurant in Oriente. *Niceph.li.18.c.52.& 53* Saltem nomen populis remansit. Erant autem hi omnes Monophysitæ, & omnes Sanctos patres reijciebant. *Nicephor.lib.18.c.52.* licet alij aliis crassius eandem hæresim tuerentur.

Iacobitæ porro non à Iacobo Apostolo, vt Crassi Cẽturiatores tradiderunt, Sed à Iacobo Syro nominati sunt, de quo multa *Niceph.*

Lignum Crucis Domini victo Cozroë per Heraclium à Persis receptũ est. Hinc festum Exaltationis institutum.

S. Columbanus Scotus Angliam, Galliá, Italiam, Germaniam (cuius multos populos ad fidem primus an. 630 conuertit) partim per sese, partim per discipulos Monasteriis repleuit. Nam nullum adhuc sæculum tantam celebrium monachorum segetem protulit ad vsque Martellum & Pipinũ per annos 150, principibus etiam vtriusque sexus ad hoc vitæ institutum cõfluentibus, vt Arnulpho episcopo Metensi, Aldigilo regis Dagoberti nepote, Gertruda filia Iettæ Pipini vxore, Iocodo regis Britanniæ filio, Carolomano Pipini regis fratre.

Præcipui autem Columbani socij & discipuli extitere Gallus, qui in Heluetia consedit, Ionas Romanus, Rinurichus siue Romarichus, Leodegarius, quos cõsecuti sunt Arbogastus, Amandus & alij innumerabiles, qui sequentibus sæculis è Monasteriis ad Episcopatus extracti sunt, & reliquum Septentrionem conuerterunt.

Erant autem omnes Benedictinæ formæ. Nam Occidens vix vllos alios agnouit ante an. 1050. vt Oriens in hunc vsque diem non nisi Basilij sectatores, Meridies Antonij. *E. Bruscio de Monasterijs, Theatro conuersionis Gentium & Iona Abbate apud Bed.tom.3.*

Nota Columbanum eiusque discipulos, eo tempore cœpisse Septentrionis populos conuertere, quo Sarraceni Christianas gentes cœperũt in Oriente peruertere. Nempe quando fides vno loco deficit, altero proficit.

*Circiter an. 622. claruit & vita, & Miraculis S. Romanus Archiepiscopus Rothomagensis, de quo inter cætera hoc recensetur, & anniuersaria ac solenni commemoratione ipso Ascensionis Iesu Christi festo recolitur. Cùm sub id tempus, & Lothario Francorum Rege, Rothomagus, & vicina omnis regio à crudeli & immani serpente seu Dracone infestaretur, S. Romanus pietate motus erga sibi commissum gregem, & sola Dei gratia fretus latibulum horrendæ illius feræ ingreditur, atque eam stola col-

Anni Christi 618 | 623

Anni mundi 4704 | 4709

Hispalẽsi 2. præside S. Isidoro contra Acephalos, qui duarum in Christo naturarum proprietatem negabant. Ioan. Magnus in hist. Goth. lib. 16. cap. 19.

71.

¶ S. BONIFACIVS 5.
Neapolitanus, an. 5.
dies 20.

Vacat sedes dies 13.

Patriarchis

Alexandriæ Ioanne 5. Eleemosynario, deinde Georgio an. 10

Antiochiæ Gregorio, secundo.

Hierosolymis Zacharia.

Constantinopoli Sergio Monothelita.

Anno christi. 623

Anni mundi 4709

lo Iniecta extrahit, in vrbem adducit, & populo flammis inferendam exhibet. In eius beneficij eximij & miraculi monumentum aliquot post annis Rex Dagobertus Rothomagensi Archiepiscopo, vt S. Romani successori, & Canonicis ac capitulo Metropolitanæ Ecclesiæ hoc priuilegium concessit, vt quotannis ipso Ascensionis Domini festo, vnum quem vellent è reis cuiuslibet criminis, etiam atrocis (solo læsæ Maiestatis regiæ excepto) tũ in carceribus Ciuitatis detentis liberare possent. Quod etiam hodie solenni ritu & cæremoniis piis adhibitis obseruatur. Hanc historiam plenius videre licet in vitis Sãctorum, sub die 30. Maij.

Principibus.

Heraclio Imp. sexagesimo nono.

Cozroe Persarum rege vigesimo secundo, deinde Siroe an. 1

BELLVM PERSICVM.

Zabam Æthiopiæ, deinde Amida, an. 12

Adaluado Ital. R.

Lothario Franc. R.

Mahomete primo Saracenorum Rege, an. 11.

Sisebuto Hisp. Mox Ricaredo 2. an. 1.

Suintilla an. 8.

HVMANA.

Arabes & Mahometani ab Hegira cuius fuit initium anno Domini 621. quo homo perditionis Mahometes iura & leges dare cœpit, annos suos numerant. *Alphonsus* Nam errant & Afri, qui eius principium faciunt anno Christi 591. vel 592. quo Mahometem natum putant: & qui anno 623. quo Mahometes primã expeditionẽ (quod sonat vox Hegiræ) suscepit pro religione. Eius regni annum primum orditur Isidorus Pacensis ab ann. Christi 617. ex historiis Arabum. quod & nos in regum illius impij imperij successione recensenda sequimur.

Mahometes decennium regnauit in Arabia. Hinc Saracenorum nomen & origo 22. duobus prœliis confixit contra Persas Græcos, Ægyptios, & in omnibus ferè vicit, moritur an. 17, Heraclij cui in regno Arabum succedit Abubacar. an. 3. deinde Homar, qui Persicum imperium è stirpe Cozroë rapuit.

Hegiram non expeditionem, sed fugam Ioa. Leo Arabs interpretatur in Africæ descript. quam ab anno Christi 592. orditur. Vnde & annus Christi 1592. Mahometis Hegiræ erit millesimus. Haud scio, num corruptè Hegira sit potius Astrologorum Aera. Nam ab Astrologiæ deditis multa isti sumpserunt & corruperunt.

Cozroë ab Heraclio cum filio maiori interfecto, paruulus Chostois filius Siroë in Perside relictus baptizatus est, & ab Heraclio regno præfectus, *Ann. de reb. Franc. lib.* 4. *c.* 21. *& Paul. Diaco.* intra annum crudeliter occisus, *Diac. lib.* 18. *Rom. & Rhegin. lib.* 1. *Chron.*

Occiso Cozroe & rebus Persicis compositis ex auctoritate Heraclij Syrois factus est rex Persarum 23. Is regnum adeptus pacem cum Romanis facit redditis captiuis & S. Cruce.

Siroë intra annum extincto, magna in Perside cõfusio, Indéque post decennium imperij interitus, Hormisde vigesimo octauo rege à Saraceni duce Homare oppressio.

Sisebutus Rex Hisp. Iudæos coegit Christum agnoscere ad 90. millia, aut suo regno excedere, regni sui 4. & & Heraclij quinto. *Isido. in Etymolog. Ado.* Quod postea dicitur æmulatus Dagobertus Franc. *Vasæus & Paul. Æmil.*

Ioannes Cæsaraugustanus scribit de Ecclesiasticis officiis & solennitate Paschæ inquirenda. *Alphons.*

Sub an. 624. Suintilla Ricaredi primi fil. primus Monarchiam Hispaniæ consequitur Romanis in totum pulsis. *Isid. Volatera.*

Ex hoc apparet non necessario filios Patribus successisse, sed eos qui magnatibus & populo electi essent. Qui in Conc. Toletano anathemate puniuntur, qui aliter ad regnum peruenissent.

In hunc censuram exercuerunt Episcopi Hispani, in 4. Tolet. Nam cum excommunicant & sua ditione &

623 — 4709

posse

possessionibus priuant.

Seuerus Barcinonensis vnus è 70. Episcopis, qui leges Gotthicas in Hispania condiderunt, martyrio vitam finiit. *Vasæu.*

Sub 632. prima occasio odij Anglorum & Francorum ex immanitate Lotharij contra Saxones *Annal. Franc.*

r HORTATVR ad fidem Anglos gentiles, & idola ostendit non esse Deos. *Beda lib. 2. c. 17.*

Eius tempore Mahometes falsa doctrina & aperta vi Christi cultores turbauit.

Eduinus rex Northumbranorum Anglorum, à Paulino Episcopo baptizatur. Eius hortatu Erpualdus rex Anglorum Cantuariorum Orientem versus, qui cum patre suo Rodoualdo à fide Christiana defecerat, denuo relicta Idololatria, vna cum gēte sua Christi fidem suscipit. *Guill. Nangiac. Sigeb.* an. 627. post aduentum verò Anglorum in Britanniam an. 180. *Beda hist. Eccles. lib. 2. cap. 14.*

Prædicauit & in prouincia meridianæ Hūbrę Anglicis idē Paulinus, eámque vsque ad mare conuertit. *Ibid. c. 16.*

Occidentales quoque Saxones prædicante Berino, quem Honorius Papa miserat cum rege Cynigildo conuertuntur. *Beda lib. 3. c. 7.*

Festum exaltationis S. Crucis Honorius inuexit in Occidentem. *Plati.* Nā à multis annis, decimo quarto die Septemb. celebratur Hierosolymis. *Niceph. 8. c. 29. & 30.* Aereas tegulas Romuleæ ædis in Diui Petri transtulit.

Is est, quem de hæresi Monothelitarum accusatum Adrianus Papa narrat: Vnde in 6. Syno. Constantinop. ipsius authoritas & testimonium à Monothelitis prætenditur, eius literas ad Sergium Constant. producentibus. & à Synodo damnatur act. 12. & 13. vt in septima act. 6. Sed aliud est Romanum pontif. in sua persona hæreticum, & si quid est deterius, esse posse vel etiam fuisse, aliud in fidei iudicio & promulgatione cōtra fidem definire. Hoc posteriꝰ non potest. Nam ea est vis cathedræ, vt cogat bona & vera dicere, non bona facientes neque vera sentientes: nec sua docere, sed aliena permittat. *Aug. lib. 4. de doct. Christ. c. 27. & epist. 166.*

Deinde ei fortasse Monothelitæ, vt sunt omnes hæretici impostores, literas illas supposuerant, vt Iulio pontifici Eutychiani auctore Leōtio libro de Sectis. Nam Honorius ab Heraclio obtinuit, vt Pyrrhus isto veneno imbutus in Africam relegaretur. Vide Canum *lib. 6. de locis. Theolog. c. vlt.* & primus pontificum Monothelitarum errorem damnauit, ab eoque Heraclium Imp. abduxit. *Blōdus lib. 9. Plat. Sabell. Naucl.*

Gandanos destructis aris Mercurij conuertunt Amandus, Aicharius Nouionēsis Episcopus & Lādoaldus, Dagoberto rege diploma dāte. *Iac. Meyer in Chronico Flādriæ.*

Iudæos Dagobertus vel regno expulit, vel ad fidem adegit. *Annon. lib. 4. c. 22.*

Attrebatensem prouinciam Chilenus Scotus à Pharone Episcopo Meldensi missus doctrina & miraculis clarus ad Christum perduxit sub Heraclio. *Auent. lib. 23. c. 17.*

Paulinus primus Eboracensis Archiepiscopus. *Polyd. lib. 4. Angl. histor.* in quadam villa per 36. dies nihil quicquam egit, quam quod à summo mane vsq; ad seram noctem, confluentem ex omnibus vinculis & locis plebem Christi verbo instrueret, ac instructam in proximo flumine Gleni baptizaret. *Beda lib. 2. c. 14.*

Cātabrigēsis Academia in Anglia instituitur. *Polyd. li. 5.*

Heraclius Iudæos omnes baptizari iussit aut exulare:

Anni Christi 623 — 637 — 637

Anni mundi 4709 — 4723 — 4723

72

r S. HONORIVS I. Campanus, an. 12. mens. 11. dies 17.

Vacat an. 1. mens. 7. dies 13.

Patriarchis.

Alexandriæ Georgio, deinde Cyro Monothelita an. 10.

Antiochiæ Gregorio Secundo, deinde Anastasio tertio Iacobita an. 20.

Hierosolymis Zacharia, deinde Sobronio an. 2. Modesto an. 2. Sophronio iterum an. 2.

Constantinopoli Sergio Monothelita, deinde Pyrrho Monothelita an. 11.

Anni Christi

Principibus:

Eisdem Impp.

625 *Adeser Persarum vigesimo quarto mens.* 7.

Sarabarra mens. 2.

Varanane septimo mens. 7.

Ormisda 3. an. 9.

Amida Æthiopiæ, deinde Sahan an. 2.

Azba an. 2.

Zahan an. 15.

Dagoberto an. 14. Franc. Reg.

Mahomete Saracenorum, deinde Abubacar de genere Maho. an. 3.

Emer siue Omar an. 12.

Suintilla Hisp. vigesimo quarto, deinde Richimero an. 2.

Sisenando an. 4.

Toletanum 4. episc. 70. lib. Conc.

Aquiliensis Volater.

626

637

Anni mundi

idem in Hispania per Sisibodum siue Sisebutũ Reg. (cõuersis 90000. Iudæis. Ado.) & in Gallia per Dagobertum Reg. fieri curauit. prædixerat enim Astrologus quidam à circumcisis vastatum iri imperium. *Blond. lib. 9. Dec. 1. Æmil. lib. 2. Ann. lib. 4. cap. 22.*

4709

HVMANA.

Arabes duce Mahometo, non acceptis stipendiis ab Heraclij præfecto, Damascum & Phœniciam occupant, in Christianos parere falsis dogmatibus recusantes sæuiũt, & aliquoties copias Heraclij profligantes, à Romano Imperio, per Homarẽ Phœniciã, Syriam, Mesopotamiã, Armeniã & Aegyptũ auellunt. Deinde etiam Persas, stirpe regia funditus excisa, sibi subiiciunt, & ad hunc vsque diem possident. Quotidie autem in his locis Christiani, nõ aliter, quàm oues magno sunt agmine mactati, *Diac. lib. 18. Simoneta lib 1. epist. 4.*

Cyrus vltimus Alexandriæ Patriarcha, multum turbauit Ecclesias suo Monoth. errore, donec per Saracenos concessus fuit liber religionis vsus. Soluit quotannis 200000. denariorum summam pro Ægypti libertate, eámque sic per triennium retinuit integram. Postea verò Heraclio conditionem detractante tota Ægyptus in hostium manus deuenit. *Diac. 18. Rom.*

Postremo Heraclius à Saracenis victus, 150. hominum millia amittit, vnde morbo & tædio paulò post moritur regni anno 30. Ac fuit postremus Imp. ab exercitu Rom. elect. Nam post eum Impp. filiis suis imperij dignitatem quasi hæreditariam tradiderunt. *Francus in Chronico*, nisi quòd exercitus Absimarum elegit sub an. 702.

Aduersus Saracenos ex portis Caspiis eduxit copias, de gente sæuissima, quam Alex. Magnus ob immanitatem sui super mare Caspium inclusisse dicitur. *Ottho. Phrysing. lib. 5. c. 9.*

Duxit fratris filiam Martinam, ex qua nascitur Heracleonas, qui sublato patre Constantino, cum matre biennio non toto Imperium tenuit. Nam eos senatus cepit, matri linguam præscidit, filio nares, vtrumque in exilium in Capadociam misit, vbi in carcere mortui sunt. Hæ pœnę secutæ sunt, incestum, parricidium & Hæresim.

Sub an. Christi 630. Slaui auctore Samone, qui mercator à Senone vrbe Campaniæ Gallicæ ad eos venerat, ab Hungaris deficiunt, & Samonem post aliquot victorias regem creant, qui vbi in Carinthia iuxta Sauum & Drauum fluuios, 30. annis regnasset, successores reges per ordinem vsque ad Carolum Magnum reliquit Borutum, Rarastum, Chemanarum & Vualthurnum. *Appendix. Greg. Turo. Aimon. Bernardus Eugrenbuester lib. de Origine Bauarorum.*

4712 Eodem Sangallensis vrbs in Heluetia seu minore Burgundia Gallo Columbani discipulo Cœnobium illic condente, exordium sumit. *Munsterus. Brusc. de Monaster.*

4723

634. (iuxta alios 639.) Herachij autem 20. Homar post ereptam Romanis Ægyptum, Syriam omnem vsque ad Antiochiam & Euphratem, Mesopotamiam, Armeniam, bellum in Persas conuertit, Orientisq; imperiũ Romanorum bellis attritũ, religione mutata ad Saracenos transtulit, quorum ipse primus rex fuit, & ad nostra

vtque tempora sub eorum rege Sophi reliquit.

Hinc ergò Persæ legem & imperium Saracenorum suscipiunt Hormisda 2, victo de prosapia Artaxersis, qui ante 415. Monarchiam eripuerat Artabano Parthorũ re 91 *Diaco.lib* 18. Sedem regni Babylonem constituunt, & suum principem Calipham nominant, prouincias diuidunt inter præfectos Sultanorum nomine eis imposito.

Itaque deinceps in historiis non legitur Romanos siue Christianos cum Persis sed cum Saracenis bella gessisse.

Hic Hormisda biennio ante Turcas è regione Iaxartea ad se tuendum euocarat, perpetuo Asiæ deindéque Europæ & Africæ infortunio.

* SEVERINVS PAPA in ecclesia D. Petri pulcherrimum musæum condidit. *Onuphrius.*

Clero viritim pecunias distribuit, Bonifacium quintũ æmulatus. *Idem in vitis illorum.*

In pauperes largus. *Idem* ab Isaacio Italiæ Hexarcho confirmatus est.

Rotharis Longobardorum rex Arrianus in omnibus ferè Italiæ vrbibus duas ecclesias & duos diuersos antistites constituit, hæreticum & Catholicum, quæ quidẽ res toti Italiæ ferè exitium attulit. nam Arriani spiritu men iacij & cædium excitati non potuerunt à vi & seditionibus sibi temperare, atque ita incautos nostros partim trucidare, partim in insulas fundere. Sic Breui tempore quinque episcoporum sedes sunt insulanis acquisitæ Gradensis Heracliana, Torcellana, Metamanucensis & Caprulana. *Sab. lib. 6. Ennead. 8. Blond. libr. 9. 1. Decad.*

S. Isidorus inter quintum & sextum concil. Toletanũ moritur. *Vasæus.* Inter polygraphos numeratur. Ex eius lucubrationibus decretorum maxima pars excepta est.

Hispaniarum reges, ne regiam sedem conscendant, priusquam inter aliqua sacramenta iurent, se nullum non Catholicum permissuros in suo regno degere. *In sexto Toletan. cap. 3.*

Cyri Monothelitæ Alexandrini Patriarchæ anno quinto. 1. anno Domini 635. Alexandria & tota Ægyptus à Saracenis duce Haumare capta est. Is hæreseon fructus esse fatet.

Sequenti. 1. sexcentesimo trigesimo sexto ab iisdem Hierosolyma, Damascus, & magna Syriæ pars Romanis erepta, & exinde Hierosolymitanorum Patriarcharum successio obscura. Græci quidem eos illic continuare perpetuo conati sunt, at hic finis sexagesimo quarto quoniam, qui Sophronio sexagesimo quarto proximè successerit nescitur, nisi quod anno septingentesimo quinquagesimo nono Theodorus nominatur septingẽtesimo octagesimo sept. Elias 795. Io. 802. Thomas 1006. Orestes. 1088. Simeon vsque ad terram Sanctam a Francis receptam 1100. Hodie 1583. Germanus appellatur.

Paulo ante Heraclius veritus ne S. Crucem Mahumetani caperent, eam de Hierosolymis Constantinopolim transtulerat. Quam post aliquot secula à Balduino Venetis pigneratã D. Ludouicus redemit, & Lutetiam tanquam regni Palladium importauit.

Post annos quatuordecim Alexandrina quoque suc-

Anni christi		Anni mundi
	73.	4723
637	* SEVERINVS Rom. an. 1. mens. 2.	4724
	Vacat m. 4. d. 10.	
638		

Patriarchis.

Alexandriæ Cyro Monothelita.

Antiochiæ Anastasio 3. Jacobita.

Hierosolymis Sophronio.

Constantinopoli Pyrrho Monothelita.

Principibus.

Eisdem impp. & regnantibus.

Omare Saracenorum & Persarum Miramolino an. 12.

Zaban Aethiopiæ an. 15.

Hispania Suintilla 2. an. 6.

Rothari Italiæ.

CONCIL. *Toletanum quintum Isidoro præsidente, episc. 22.*

Et sextum episc. 52. Ioan. Mag. lib. 16. cap. 18.

Bracarense 2.

Anni Christi

74.

638 ſ IOANNES 4. Dalmata an. 1. menſ. 9. dies 9. Vacat menſ. 4. di. 13.

640 *Patriarchis.*

Alexandriæ Cyro Monothelita.

Antiochiæ Anaſtaſio 3. Iacobita.

Conſtantinopoli Pyrrho Monothelita.

Principibus.

Eiſdem Impp. & regn.

CONCIL. *Hieroſolymitanum. Zon. Tom. 3. Diac. 18. Rom.*

Romanum contra Monoth. Diac. Ibid.

75.

640 t S. THEODORVS I. ſiue Theodoſius Græcus. an. 6. menſ. 5. dies 18.

646 Vacat m. 1. di. 22.

Patriarchis.

Alexandriæ Petro an. 10.

Antioch. Anaſtaſio 3. Iacob.

Conſtantinopoli Pyrrho Monothelita, deinde Paulo 2. Monothelita, an. 10.

Principibus.

Heraclio ſexageſimo nono, Conſtantino 3. eius fil. 4. menſibus, Heracleona cum Martina matre an. 2. & Conſtante 2. Heraclij Nepote an. 27. (ſiue Conſtantino 4. ſiue Cõſtant. 2. Nam variè appellatur) ex ordine ſucceſſionis Impp. Omaro Saracenorum & Perſarum Miramolino, deinde Autumare ſiue Azoman ſiue Attuman, ſiue Hutman. an. 12.

Zabam Aethiopiæ.

Anni mundi

ceſſio incomperta erit. Sic Antiochena poſt annos 131. vt ſuis locis annotabimus.

HVMANA.

4724 Dagobertus templum S. Dyonyſij ſolido argento texit

4726 corporibus ſanctorum trium ibi collocatis & additis, &c. *Regino. Naucler. 2. volum.* multa alia monaſteria & eccleſias fundat, etiam in Germania, quæ noſtris regibus ſemper erat vectigalis & obnoxia. Primus Eccleſiis dat ex Domanio regio. *Naucler. Franc. Irenicus & Bruchius de monaſteriis Germaniæ.* Ei Indicail Britonum dux fidem obſtrinxit. Atque hinc deinceps Britãnia Gallica Franciæ regibus paruit. Slauos bello petit.

Vuindos, Sorabos (i. Boëmos) Slauóſque Idololatras vicit. *Sigeb.* Saxones, quibus tributum 500. boum imponit. *Trith. de orig. Francorum.*

Sub Dagoberti regno, ſæpe à Paganis, Saracenis, Gothis & Vaſconibus irruptiones factæ ſunt in regnũ Aquitaniæ. *In geſtis Metenſium epiſt.*

ſ NONNVLLI hoc omiſſo nominant Bonifacium 4. Alij vt *vt Palmer. in Chron.* vtrunque.

Hic autem omnes captiuos, Dalmatas & Iſtrios à Saracenis redemit theſauro Eccleſiæ. *Blond. 10. libr. 1. Decad.* Ad

4726 Scotos ſcripſit, Pelagianam hæreſin, quæ ibi rurſus vires ſumebat, & errorem eorum de Paſchatis obſeruatione damnans. *Bed. de rat. temp.*

4732 Tonantius Palentinus. *Alphonſ.*

638. Antiochia & reliqua Syriæ pars à Saracenis occupata eſt, Anaſtaſio tertio Iacobita Patriarchatũ tenente. Audis iterum hereſum fructus. Necdum tamen illic notari deſiit epiſcoporum ſucceſſio vſque ad an. 768.

HVMANA.

640. Alemannæ ducatu in plures principatus à Dagoberto Francorum Rege diſtracto Alſatienſis comitatus exurgit. *Munſterus.*

t LIBERALIS in pauperes. Adhuc populi & cleri electio fiebat, rata confirmatione Hexarchatũ Italiæ. *Onuph.*

Omnes captiuos Dalmatas & Iſtrios à Saracenis redemit Theſauris Eccleſiæ. *Blond. lib. 10.*

Hic. i. 650. finis Alexandrinorum Patriarcharum. Nam quis poſt Petrum quinquageſimum epiſcopum ſedem tenuerit, ob Saracenos, qui iam quindecim annis tenebant totam Aegyptum, incompertum eſt. Eam enim cœperunt an. 635.

Petrus, qui fuit à C. Narco quinquageſimus, pontificatum ſuſcepit an. 640. & ſedit vſque ad 650. Nominatur interim ann. 743. Coſmas, & 786. Politianus. Et 1203. Marcus, ad cuius rogata Theodorus Balſamon reſpondit, & 1315. Cyrus Athanaſius, cui ſuam in D. Dionyſium paraphraſim Pachymeres dedicauit. Et S. Seuerus, qui rituale liturgiæ & Sacramentorum Aegyptiis Chriſtianis Syriaco idiomate & charactere dedit. Quod videtur contigiſſe mox poſt hanc Mahometicam tempeſtatem in captiuorum ſolatium. Nunc ann. 1583. Syluest. qui propter curiam à multis annis in ciuitate Cairi iam reſident.

Talo Cæſarauguſtanus à ſeptima ſynodo Toletan. & Rege Romam mittitur, ad quærenda D. Gregorij Moralia. *Vaſæus.*

Carcombertus Rex Angliæ primus in Anglia Idola destruxit, Christianam fidem auxit, ieiunium quadragesimæ obseruari edixit. *Sigeb. in Chron. Iac. Meyrus.*

S. Eligius Gallus, Flandros à Bononia ab Obsturgum vsque religionis adiunxit, circa an. 649. Denique hoc sæculo, quantum sudabat Satanas in Oriente & Meridie ad Ecclesias per Saracenos diruendas, tantum Deus ad alias per seruos suos ædificandas in Occidente & Septentrione. Nam tum Euangelio imbutæ sunt omnes fere Occidentis & Septentrionis nationes & insulæ. *Hoc colligitur e Theatro conuersionis Gentium Mermannij & aliis Histor.*

Martinus Bracarensis capitula ex Græcorum Synodis collegit. Interfuit Hispalensi Concil. *secundo Tomo 2. Concil.*

S. Osualdus Scotorum Rex. Fasci temp. S. Abrogastus primus Episcopus Argentinensis, Eutropius Episcopus Hispaniæ, & S. Reginulpha virgo in Gallia. *Plat. Sigeb.*

In Scotia & Anglia temporibus Heraclij Pelagiana hæresis reuiuiscebat. *Beda de ratione temporum.*

Atrebatensem prouinciã Childenus Scotus à Pharone Episcopo Meldensi missus doctrina & miraculis clarus fidei addixit. *Anent. lib. 23. cap. 17.*

HVMANA.

Saraceni Cæsaream Palestinæ septem annis obsessam cepère, & in ea septem Christianorum millia trucidarunt, Syriam denique totam sibi subegerunt. *Aemil. libro primo, Tyrius lib. primo, cap. 2. Blond. libr. 6. Dec. 2. Sigeb.*

Contra eorum imperium soli Armeni, Iberi, Alani sese & Christianam religionem tuentur.

Secundo anno Costantis Hierosolymis templum, Homare Mahometis nepote Miramolino extruere incipiũt. Sed cũ subinde structura collaberetur, suasu cuiusdam Iudæi, Crux, quæ in templo montis Oliuarum stabat, sublata est, & sic postea constitit ædificium. *Sophr. ad Sergium Diac. lib. 21.*

Homar in singulis templis orationes fieri præcipit in mense Ramadan (Martio) & vt mensibus singulis totus Alcoranus legeretur, ordinauit. *Chronicum Saracen.*

Hierosolymis adorans à Persa interficitur anno 4. Cõstantis. Domini 647. Sigeb.

Manus & pes Mahometis in templo ac Homar extructo Hierosolymis adorata sunt. *Aeduinus in Chron. Ioan. de oppido & Gigas.*

Iudicaël sub an. 645. regem Britonum se primus post Clodoueum magnum appellauit, Dagoberto postea assentiente. Nam eius maiores Comitum titulo fuerant contenti. *In histo Franc.*

V CONSTANTEM imp. à Monothelitarum errore abstrahere nititur, missis aliquot legatis, qui non modo nihil promouerunt, sed partim carceribus, partim exiliis, partim verberibus excepti sunt.

Quin & Martinus ipse fraude interceptus, lingua manuque trũcatus, in Thraciæ Chersonesum relegatur, vbi interiit. In Africa doctissimus vir Maximus cum duobus discipulis aliisque episcopis, qui Synodo Monothelitas anathematizarant, pati supplicio afficiuntur. *Zonar. tom. 3.*

Anno Christi. | *Anni mundi*

Rhotari Arriano Ital. Reg. Dagoberto Franc. Rege septimo.

Suintilla 2. Hispaniæ vigesimo septimo, deinde Tulga. an. 2. Cindasuido an. 16.

CONCIL. *Romanum contra Pyrrhum Diac. lib. 18.*

Africanum contra Monoth. Ibi.

Bizacenum, siue Vezezanum in Africa.

Proconsulare in Africa.

Toletanum 7. episc. 38.

76.

646 — 4732

V *Martyr.* MARTINVS I Tudertinus. an. 6. m. 1. dies 26.

653 — 4739

Vacat an. 1 m. 2.

Patriarchis.

Alexandriæ Petro à Marco Euangelista quinquagesimo & vltimo.

Antiochiæ Anastasio Iacobita, deinde Macario Monothelita an. 31.

Constantinopoli Paulo 2. Monothelita.

Principibus.

Constante 2. Heraclij nepote hær. Monothelita. Imp.

hær. Monothelita. Imp.

Zahan Æthiopiæ, deinde Gabez an. 21.

Azoman Saracenorum & Persarum Miramolino.

Rothari Ital. R.

Dagoberto deinde Clodoueo 2. (aliis Ludouico I. an. 17. Franc. Reg.

Cindasuindo, Hisp. 29.

CONCIL. *Later. epi. 150. contra Paulum Const. Theodorum, Cyrum Monothelitas. commẽdatur ad Agathone in quadam decretali ab sexta Synodũ. Plati. Blond. 6. dec. 1.*

Tolet. octauum episc. 55. siue 59.

Nonum episc. 16.

Decimum episc. 17.

Anni Christi

653

77

x EVGENIVS I. Rom. an.2.mens. 9.

657

Vacat an.1. mens.1. dies 8.

Patriarchis.

Antiochiæ Macario Monothelita.

Constantinopoli Paulo Monothelita, deinde Pyrrho iterum menses 4. Petro an. 2. menses. 3.

Principibus.

Eisdem Impp. & regnant.

Azoman Persarum & Saracenorũ Miramolino, deinde Halim filio Abitalif.an.5.

Gabez Aethiopiæ.an. 21.

CONCIL.*Cabilonense 1. in quo prohibitum ne vlla essent mancipia in Gallia.*

657

Anni mundi

Ita Martinus delatus est Constantinopolim per Pellulurium Imp. Cubicularium. Indéque quod nollet Paulo Constantinopolitano Monothelitæ cõmunicare in Chersonesum deportatus moritur in exilio, vbi multa illic edidisset miracula.

4739 Post mortem etiam claruit miraculis. *Regino lib. 1. Diac. lib. 19.*

Osualdus Nordimbrorum Anglorum rex Mercios, eorum rege trucidato, fidem Christi suscipere coëgit, Pictos

4745 regno Anglorum subdidit. *Sigeb. in Chron.*

Cunctis Britanniæ populis imperat.

Sophronius vltimus Hierosolymorum episcopus nominatur, quod eo pontifice vrbs venerit in Saracenorum potestatem. *Diac. lib. 18.*

Theodiscus Græcus Hispalensis factus archiepiscopus, aliquot S. Isidori libros in odium fidei corrupit & in Arabicam linguam conuertit. Hinc ab Archiep. depositus ad Arabes se contulit, & eorum sectam amplectitur. Cuius facinoris detestandi causa primatus Hispaniæ ab Hispalensi ad Toletanam Ecclesiam transfertur. *Tudu. Vasæus.*

Ex actis Concilij 8. Toletani Comites videntur fuisse maioris dignitatis, quàm duces. Nam sic scribitur. Ella Comes & Dux. Faudila Comes & Dux.

HVMANA.

647. cum Dagoberto mortua est regum Franciæ primæ stirpis gloria & magnitudo. Inde enim orta est potẽtia & authoritas magistrorum palatij, maximè per quẽdam Ebroinum sub ann. 666. palatij præfectum, regibus deinceps pueris vsque ad Papinum. *Annal. Francorum.*

Azomam siue Attuman à Mahomete quarto regnante, multum Romanum Imperium decreuit, magna Mahometanorum imperio accessione facta. *Vasæus in Chron. Hisp.* A suis iste interficitur. *Ibid.*

Saraceni maximam partem Aphricæ. & Rhodum cum vicinis insulis classe occupant. Siciliam vastant, Europam inuadunt, cognito Orientalis & Occidentalis ecclesiæ dissidio. Rhodi Colossum, qui 1360. annos steterat, deiiciunt. cuius ære nongentos camelos onerarunt.

Postea Cyprum vastant, Aradum insulam inhabitabilem reddunt, in Isauria, 150. millibus hominum interemptis, quinque millia capiunt. Deinde pacem cum Imp. faciunt in annos duos. *Paulus Diaconus, Sigebertus. Blondus libro nono Decadis primæ, Sabellius Ennead. octauo. libro octauo.*

Anno 650. incipiunt Boëmorum chronica, ac ferè Polonorum. *Dubranus, Aeneas Syluius, Cromerus*, postquam Alexandria, Antiochia. Hierosolyma, id est, Syria & Aegyptus periissent. Nam inde deinceps Orientalium Christianorum historiæ erunt obscuriores omnia Saracenis illic occupantibus.

x DECREVIT vt episcopi carceres haberent ad delicta clericorum punienda. *Volaterranus & Supplicius Chron.*

4743 Vir fuit multæ humanitatis erga omnes, & religionis amator eximius. *Plat. Sabel. Diac. lib. 21.*

Acer contra Impp. & alios Monothelitas. *iidem.*

Cindasuindus rex Hisp, restaurat Ecclesias per hære-

ticos tempore Heraclij atauı sui disruptas. Andanarsco nobili Græco in Hispaniam migranti consanguineam suam in vxorem dedit, ex qua Eringius postea rex. *Vasæus.*

A summo pont. obtinuit, vt primatus Hispaniæ pro arbitrio episcoporum esset, vel Toleti vel Hispali, cuius tempore tota Hispania summa tranquillitate conquieuit *Lucas Tudensis.*

Quo tempore Eugenius pontifex creatur, eo Petrus in locum Pauli Monothelitæ in solium Constantinop. sufficitur.

B. Eugenius Toletanus librum de S. Trinitate & alia scribit. Cui in episcopatu successit S. Alphonsus, qui & Ildephonsus. *Vasæus.*

HVMANA.

Anni christi. 657

Alpes Cottias & Opitergium imperio ademit Rotharis Long. rex. *Sigo. lib. 2. Ita.*

Clodoueus 2. Franc. rex aurum & argentum à Dagoberto patre incrustatum tecto D. Dionysij auferens, prætextu famis, sibi quidem insaniam ac miseram mortem, posteris verò perpetuas calamitates vsque ad regni amissionem importauit. *Ann. lib. 4. c. 41. Continuat. Gregorij Turon.*

671

Primus regum Franciæ Hierosolymam profectus fertur religionis ergò, relicta regni procuratione vxori Batildæ Saxonicæ, Episcopis & Rhotomagensi & Pariensi, ac maiori Palatij.

Tum Batildis regina Francor. edixit, ne quis captiuum Christianum venderet, aut vendendum in aliud regnum transmitteret. *in eius legenda apud moniales, Chelleas.*

Filiis Dagoberti Clodoueo & Sigeberto regnantibus plures ecclesiæ & monasteria in Austrasia, Francia, Germania fundantur, quam vnquam alias sub præcedentibus vel sequentibus regibus. *Franc. histo.* cùm contrà in Oriente constructa, à Saracenis vastarentur, vel in Mosquea verterentur.

Post Azoman quartum à Mahomete, regem Persarum secundum, in Arabū imperio schisma sex annorum fuit. In Perside enim & Arabia vnus regnauit, alter in Ægypto & Syria. vsque ad ann. 660. quo Saracenorum potentia iterum in vnum coaluit.

y TOTVM STVDIVM huius pontificis fuit in Dei cultu & religione. Quare cantum in Ecclesia ordinauit, ad veterem formam & puritatem cultum Dei reuocauit, organa & instrumenta musica ecclesiis adhibuit, fidem & religionem de Deo, De Trinitate, De duabus naturis Christi, contra Imp. hæreticum & Monothelitā defendit, vt Theodoro Const. episcopo monothelita apud Constantem Imp. instante penè sublatus sit. Misit Theodorum & Adrianum in Britanniam ad propaganda ea, quæ per Gregorium fuerant cœpta. *Beda. lib. 2. de rat. temp.* Denique totus eius pontificatus fuit sanctissimus, vt etiam testatur Platina, qui aliàs pronus est ad carpenda Rom. pontificum vitia. Spiritu sancto eludente Lutheranos & Caluinitas, qui causantur Ro. sedē anno Christi 666. qui est plenus numerus Antichristi, & sub hoc pontifice fluxit, in apertā impietatem & regni Anti

Anni mundi

78.

4743

y VITALIANVS Volscus, an. 14. menses 6.

4757

Vacat men. 4. di. 15.

Patriarchis.

Antiochiæ Macario Monothelita.

Constantinopoli Thoma 2. an. 18.

Principibus.

Constante 2. Imp. septuagesimo tertio, deinde Constantino 5. Pog.

Halim, deinde Albaten filio an. 6. Moaxia filio Cephan, siue Moaxia Saracenorum & Persarum Miramolino quinto. an. 25.

Gabez Aethiopiæ.

Anni Christi 657 | Anni mundi. 4743

Redoaldo & post eum Ariperto Ital. reg.

Clodoueo Frāc. rege octauo, Lothario 3. an. 4. & Hilderico 2. an. 14. ex ordine success.

Cindasuindo Hispaniæ vigesimo nono, deinde Recesuindo an. 12.

CONCILIVM Romanum Episc. 100.
Bracarense 3. episc. 10.
Anglicanum 1. Sigeb. Bed.

christianici professionem erupisse, argumentum aliquod captantes attribuendi Apostolico principi, quod de Mahomete & Mahometanis prædixit D. Ioannes. An iniquitatis mysterium potuit exprimere Vitalianus, qui totus sanctitati & reformandis Ecclesiis intentus erat, qui sanctissimus ab historicis nominatur, qui apud eosdem regulam Ecclesiasticam ac rigorem (vt mos erat) omnibus modis conseruat, qui denique Doctrinam de Trinitate, & de filio Dei eiusque sanctissima persona atque naturis, cum sui capitis periculo, tuetur ac defendit?

Vin' ergo Caluinita impie, qui Vitalianum tam bonum sanctúmque fuisse doles intelligere, quorsum ille hominis numerus 666. in Apocalypsi cap. 13. notatus pertineat; Primum est numerus non annorum Christi, sed hominis (sic enim habet Ioannis litera) nempe numerus est Mahometis veri Antichristi, vel certè regni eius fundatoris, qui sic Græcè scriptus, μαομέτις (forma τἀρις τἀριδος, hic sapientia est, qui habet intellectum cōputet numerum bestiæ) præfinitè summam hanc absoluit. Deinde vt sit annorum à Christo numerus quando tu id vis, certè eo tempore, non per Romanum pōtificem mysterium iniquitatis in apertum erumpere potuit, qui totus pro Deo diuinisque rebus aduersum Imperatorem & populorum hæreticorum impressiones stabat, sed per Saracenos, siue Mahometanos, quos corpus Antichristi conflare docuimus. Tum enim isti magno Viteliani pontif. gemitu Siciliam Cyprum, maris Mediterranei insulas omnes vastabant, Italiæ imminebant, Christi legem ex Africa exturbabant, suam impietatem vbique per Asiam & Africam constituebant, in Europam introducere moliebantur. Denique terram sanctam proculcabant, templo Salomonis in suæ sectæ fanum (Mosquedam vocant) verso, magno Christianorum omnium terrore atque scandalo. Consule Sophronij ad Sergium epistolam, *P. Diaconum, Sigebert. Blondus Sabellicum, locis superius citatis.* An non hæc tam scelerata Antichristi facinora certa anni circumscriptione multo ante designari merebantur, ne electi turbaremur, & vos reprobi refutaremini?

S. Berta Abbatissa & martyr. S. Niuardus Archiepiscopus Remensis *Sigeb.* Elogius Nouionensis, Lampertus Traiectensis, Florentius Argentinensis, Claudius Archiepiscopus in Burgundia, Cæsarius Arelatensis. Theodorus Cantuariensis Episcopi sancti & docti. apud Græcos Simon Metaphrastes.

HVMANA.

Constans, cum Romam transferre imperij sedem studeret, ingressus iter incidit in Saracenorum manus cum quibus infeliciter dimicat vix fuga elapsus in Siciliam, vbi à quodam satellite situla strangulatur.

Nempe Deus Romam semel Christianorum pontifici (Sic enim loquitur Eus. in chronico) desponsatam, non esse amplius imperij terreni locum, sed sui & Ecclesiastici ostendere voluit.

671 | 4757

Annus 660. Saracenis appellatur Alema. i. congregationis, quia tūc eorum potentia in vnum coaluit mortuo Alhatem Halim filió.

A primo anno Clotarij reg. qui fuit Christi 662. vsque ad 750. regnum Franciæ gubernatum est per Ebroinũ & sequentes maiores domus, solo nomine Regis penes filios regum remanente, qui domi morabantur, luxui indulgentes, & semel tantũ in anno visi à populo ad Calend. Maij in conuentu publico Lutetiæ, vbi sedentes in solio salutabantur, & salutabant, obsequia & dona accipiebant, & aliis rependebant. Denique ab hinc reges Francorum vsque ad Pipinum Caroli Magni patrem per annos ferè 90. è solita fortudine degenerantes solo nomine regnarunt nihil dignum regibus suscipientes. *Sigeb. in Chron.*

Saraceni an. 668. duce Muhania Gizid expulsis Vandalis & Romanis Africam occuparunt.

2 ADEODATVS siue Theodatus leprosum osculando sanauit. Quod alij Agathoni tribuunt, *Martin. in Chronico.* Apparentibus multis tristibus signis in cœlo & aere, quibus futuri motus, præsertim Turcici, qui cæso Cõstant. secuti sunt, denunciari videbantur, publicas preces fieri quotidie constituit *Sabell. Ennead. 8. lib. 6.*

Vir religione & omni comitate præditus.

Finnanus Lindissarnensis episc. *Beda lib. 3. histor. ca. 26.* Vuilfridus, qui disputationibus & libris Anglos induxit ad repudiandam Scotorum consuetudinem, de celebrando Pascha, & Catholicam suscipiendam. *Beda.*

Hildefonsus Toletanus episcopus, S. Eugenij successor, Isidori discipulus rege Recinsuido Pelagianos & Heluidianos scriptis oppugnat. *Ioan. Mag. lib. 16. Gotth. hist. cap. 22.* Res quoque gestas Gotthorum, Vandalorum, Alanorum, Sueuorum ab anno quinto Suintillæ regis vbi finem fecerat B. Isidorus vsque ad decimum Flauij Recinsuidi, persequitur *Michael Carzansa in eius vita.*

HVMANA.

Hildericus Franc. rex à Satellite quodam aulico Babilone, quem ipse ligatum ad stipitem flagellari præceperat, in venatione, vna cum vxore prægnante pugione est confossus, *Paulus Æmilius. Annonius libro quarto capite quadragesimoquarto.*

Constantinus 4. à patre in partem imperij suscipitur. Mezentius à militibus creatus Imp. Constantio interfecto, non multo pòst occiditur, & Constantinus 4. solus imperat. an. 17.

Picti coniunctis copiis cum Scotis & Britonibus se ab Anglorum iugo liberant. *Sigeb.*

Galli passim scholas habuerunt, quas Angli imitati similes apud se multas aperiunt, *Beda lib. 3. cap. 3. hist.* Sigebertus Anglorũ Orientalium rex an. 630. paulò ante Cantabrigiæ & aliis regni sui partibus idem cœperat. *Ibid. & Polyd. li. 4. hist. Ang.* Ita à Gallis ad Anglos & Scotus literæ manarunt non contrà.

Saraceni. an. 672. Alexandria soluunt & in Sicilia Syracusas occupant, & diripiunt. Deinde Thraciam pedestri itinere & nauibus ingressi vastant, obsessa etiam Constantinopoli, sed tandem repelluntur, igne marino à Callinico inuento, classibus exustis & 30. millibus eorum cæsis. *Diac. Sigeb.*

In Africam irrumpunt & 80. millia captiuorum ducunt. *Diac. lib. 19.*

Recesuindus Hisp. Rex pius Catholicæ fidei cultor,

Anni Christi		Anni mundi
	79.	4757
671	2 S. ADEODATVS Romanus, monachus, an. 4.	
675	menses 2. dies 5. Vacat mens. 4. dies 20	4761

Patriarchis.

Antiochiæ Macario Monothelito.

Constantinopoli Thoma secũdo, deinde Ioanne 5. an. 4.

Principibus.

Constantino 4. (iuxta alios 5.) Pogonato, id est, Barbato an. 17. Imp. septuagesimo quarto.

Moabia siue Mahomete Saracenorum & Persarum Miramolino sexto.

Anni christi

Gabez Æthiopiæ, mox Iacob & Dauide fratribus an 3. Grimoaldo Ital. reg.

Hilderico 2. Franc. reg. decimo.

Recesuindo Hispaniæ trigesimo, deinde Bamba an. 10.

CONCIL. Heradfordianum in Anglia, cuius acta apud Bedam lib. 4 c. 5.

Toletanum 11. an. 4. Bambæ, octodecim annis post decimum.

Bracarense 3.

80

675 ∴ DONNVS I. siue Domnus. siue Donnio Ro. an. 5. mens. 5. dies 10

680 Vacat mens. 2. di. 16.

Patriarchis.

Antiochiæ Macario Monothelita.

Constantinopoli Ioanne 5. deinde Constantino an. 2.

Principibus.

Eisdem Impp. & regnanti Deinde apud Saracenos & Persas Zizit, siue Hiria Moabiæ F. an. 3.

Arma Æthiopiæ an. 14. mens. 7. d. 7.

81

680 * AGATHO Sicul. monachus an. 2 mens. 6. dies 15

684 Vacat an. 1 mens. 5.

Patriarchis.

Antiochiæ Macario Monothelita deinde Theophane an. 5

Constantinopoli Theodoro an. 2. Georgio an. 2.

Anni mundi

sacrarum literarum studiosus *Isid. Pacens.*

Bamba eius successor religiosissimus reformauit in Toletano concil. fines episcopatum Hispaniæ & Galliæ Gotthicæ, multáque notatu digna gessit. *Vasæus.*

Ab eo Hildericus Nemausensis comes Galliam Gotthicam totam per rebellionem abduxit, & Iudæos in patriam reuocauit. Cui se adiunxit, Francorum & Vasconum auxiliis pecunia redemptis Paulus quidam Græca origine & perfidia, quem Bamba ad alterum expugnandũ miserat. Vterque dedit pœnas, rebellibus ciuitatibus receptis &c. *Vasæus ex Iuliano Toletano, qui de hac conturatione librum scripsit.*

∴ DONNVS schisma Rauennatis Ecclesiæ composuit, eamque iampridem contra sedem Apostolicam tumultuantem obtemperantem reddidit. *Sabell. Ennead. 8. libro 6.*

Sub eo Synodus Constantinopolitana conuocatur, sub Agathone incipit, sub Leone 2. absoluitur.

4761 Teudius & Pelagius quidam ex Gallia Gotthica in Hispaniam Heluidij insanum dogma spargunt. *Roder. Tolet.* Refutantur ab Ildephonso, asserta multis modis D. Virginis puritate & festis in eius honorem institutis. *Idem Vasæus.*

4766

HVMANA.

Ann. 676. ducentæ septuaginta naues Arabum, quæ ad Hispaniæ littora appulerant, & in maritima omnia fœde vastabant, misso Bambæ exercitu igni conflagrarunt. *Vasæus.*

Misiam Bulgaribus, populis Sarmatiæ, Constant. Imp. bello coactus concedit habitandam annuo etiam tributo promisso. *Diaco lib. 19. Rom.* Hinc ab anno 680. Chronici regnum Bulgarorum ordiuntur.

Mardaitæ contra Saracenorum irruptiones Libanum occupant, ad quos multi captiui, & serui & indigenæ cõfluunt. *Zon. tom. 3. Diac. Lib. 19.*

An. 678. Callinicus Architectus ab Heliopoli Syriæ ad Romanos profugus ignem in aquis ardentem, siue marinum, siue Græcum, qui nullo præter quam aceti liquore extinguitur, inuenit. Eo vsi Romani Saracenorum naues exusserunt. *Sigeb. Zon. to. 3.*

4766 * Sanctitatis nomine celebris, leprosum obuium osculo sanauit. *Plati.*

Nouum Romanæ Ecclesiæ ærarij officium instituit. *Onuphrius.*

4770 Imperatori remisit pecuniam, quæ tyrannicè solebat extorqueri à Rom. pontificibus, pro sui pontificatus confirmatione. *Sigeb.*

Concilium Constantinopolitanum finitur sub Iustiniano Rhinotmeto, collectis 227. Episcopis in eius palatio, qui dicebatur Trullus. Ibi reconciliatæ sunt Ecclesia Latina & Græca. Ita tamen Græcicùm Rom. pontificem vniuersalem Papam appellarent & appellandum faterentur. Constantinopolitanum vniuersalem (non quidem Papam sed Patriarcham inscribere non desierint. *Ex Analibus sacris, & aliis illorum temporum epistolis.*

Eius authoritate statutum fuit, vt imagines sacræ Diuorum in templis haberentur, & in aliqua veneratione

essent

essent, vt-pote quæ imperitioribus loco essent sacrarum literarum. *Polid.lib.6.cap.13.*

Anni christi

Notat Platina in eo errorem Monothelitarum magis auctoritate veterum Theologorũ, quam sacræ scripturæ testimoniis explosum fuisse.

680

Octaua paschæ anno 681. Ioannes Portuensis Papæ legatus Constantinopoli coram Imp. & Patriarcha & plebe in templo S. Sophiæ missam Latinè celebrauit. *Beda. de rat.temp.*

E Bibliotheca Constantinopolitana Constantinus patribus in sexto cócilio gener. libros antiquorum patrum, quos petebant, deprompsit. *Beda de Rat. temp.* In ea opera DD. Ambrosij, Athanasij Ioannis Constant. Cyrilli, Augustini, Leonis, Basilij, Gregorij, Dyonisij, & Hilarij extitisse apparet ex actione 8. eiusdem concilij. *Et Antonino Tit.13. cap.* 4. §. 7. Georgius Diaconus eius erat custos siue carthophylax.

In Rom. Bibliotheca ingens etiam erat librorum multitudo. *Io. Mag. Gottica hist. lib.16.cap.20.*

Cæsarea Persica regina circiter an. 683. vnà cum marito & 40. millibus Persarum Constantinopolim venit ac baptizata est. *Rhegino lib.1. Platina. Sabell. Ennead.* 8. *lib.6.*

HVMANA.

Circa hæc tempora ignis ardens excogitatus dicitur à Callinico architecto Syro, vulgus vocat *Fen Gregeoys.* Hoc igni sub aquam facto naues Saracenicæ, quæ ad Bysantium dimicatum venerant, conflagrarunt. *de quo paulo ante.*

Bulgari gens Scythica Pannoniam & Thraciam inuadentes, post victum Imperatoris exercitum, consensu ipsius magnam Thraciæ partem occupant, rege ipsorum Bathia. *Sigeb. Blond. lib.* 9. conuertuntur per Cyrillum, *Sabel. Ennead.* 8. *lib.6.* Primum tum cœpit Bulgarorum nomen celebrari à Bolga fluuio Liuoniæ, non longe à Moscouia. Hinc ab an. 630. Chronica Bulgarorum ducuntur.

Bamba Hisp. rex Vascones, Nemausenses & Narbonenses & ducẽ Biterrensem domat, & in Gallia res Gothorum superat & naues Saracenorum 270. ad littus Hispaniæ applicantes partim cepit, partim perdidit. *Ioan. Mag.lib.16 cap.22.*

Ei deinde vitam monasticam professo per annos 7. per tyrannidem succedit Eringius, excluso Theodefredo Recesuinthi regis F. iusto ac legitimo hærede. *Vasæus. Chro. Hisp.* Ca. tamen. 1. concilij 12. Toletani Eringius, dicitur a Bamba electus, antequam se vitæ monasticæ consecraret.

684

a EX EIVS decreto pallia gratis tribuuntur Archiepiscopis: licet quotidie baptizare: Osculum pacis in missa instituitur. *Platina, Volateranus, Supplemen.Chron.Fasciucul. temp.*

686

Sergium, qui postea extitit pont. cum sub diuersis pontificibus sese laudabiliter gessisset in multis ecclesiasticis officiis, Cardinalem presbyterum Rom. Eccl. constituit *Anton.Tit.13.cap.1.§.6.*

• Græcæ & Latinæ linguæ fuit peritissimus. Acta synodica sextæ Constantinopolitanæ ex Græco in Latinum vertit, Musices gnarus fuit. Nam Psalmodiam composuit, & Hymnos ad meliorem concentum redegit. *Plat.*

Principibus.

Anni mundi

Constantino 4. Pogonato Imp. septuagesimo quarto.

Zizit Saracenorum & Persarum Miramolino an. 3. Maula 6. mens.

4766

Arma Aethiopiæ.

Partarito Ital. Reg.

Theodorico an.14. Franc. vndecimo.

Bamba Hispaniæ, trigesimo primo, deinde

Eringio an.7.

CONCIL. *Heldifeldense. Anglicanum 2. contra Monothelitas, cui interfuit Ioannes Abbas iussu Agathonis.*

Romanum 125. contra eosdem. Ino.

Sextum generale conciliũ Constantinopolitanum 3. Episcoporum 351. vel 289. præsente imp. in Trullo pro duabus voluntatibus in Christo, contra heresim Monothelitarum, & contra Patriarchas Antiochiæ, Alexandriæ & Constantinopolis. Nam nulla protulit decreta nisi ad fidem pertinentia (8. Synod. interprete Anastasio.) Cui in locum Agathonis præfuerũt Ioannes Diaconus, Theodorus & Georgius presbyter, & Ioãnes Portuensis Episc. Lib. Conc. Plati. Paul. Diac.lib. 18. In eo damnantur Cyrus. Sergius. Pyrrhus. Paulus, Petrus, Theodorus omnes episc. Constantinop. Macharius, Stephanus, Polychronius. Anastasius. Conuocatum est sub Donno, cœptum sub Agathone, finitum sub Leone 2.

82

a S. LEO 2. Siculus mens. 10.

4770

Vacat m. 11. di.21.

4772

Patriarchis.

Antiochiæ Theophane.

Constantinopoli Theodoro iterum an.3.

Anni Christi | Anni mundi

Principibus:

Eisdem Imp & regnant. Zizit siue Hirid, deinde Muthar an.6.Persarum:

CONCIL. Toletanum 12.lib concil.anno 1. Eringij regis.

Pauperum studiosus. *Idem*

Sub eo Constantinop. concilium absoluitur. Cui in Decreto Gratiani, vt & septimo etiá Generali aliquot canones attribuuntur, qui in exemplaribus Græcis non habentur.

S. Iulianus Pomerius Episcopus Toletanus, è Iudæis oriundus. *Ipse lib.contra Iud.*

Bamma Hispaniæ rex habitu religionis & summæ tõsuræ accepto signo, Eringium pro se regem creauit. *ca.1. Synod.12.Tolet.*

S.Damianus Ticinensis. *Diac.lib.*18.

Maildulphus Scotus.qui græcæ & latinæ linguæ scholam apud Anglos aperit.

HVMANA.

Eringius initio regni leges Gotthicas recognouit & à S. Isidoro institutas nomine suo euulgauit, ne Ecclesiæ nomine forum iudiciale agi videretur. *Lucas,Tudensis Vasæus.*

Quo tempore Muthar regnauit in Perside, Abdala in Ægypto & Arabia ann. 2. & Maroan in Syria mens.9.

686 — 83 — 4772

b S. BENEDICTVS 2. Rom.mens.10 dies 12. Vacat m.2.di.15.

b IMPETRAT ab Imper. vt non expectato ipsius vel Exarchi Rauennensis consensu, pontifex Romanus à Clero & populo electus, statim verus Christi Vicarius proclamaretur. *Nauclerus, Volater & Supple. Chron.*

Misit Chilianum in Germaniam, qui primus in Franconia verbum Dei sparsit, abolitis Idolis. *Herman. Gigas.*

687 — 4773

Patriarchis.

Antiochiæ Alexandro 2. an. 16.

Constantinopoli Theodoro iterum, deinde Paulo 3. an.7.

Magnis sumptibus multa templa restituit. *Honorius in vita eius Plat.* Eruditionis & Sanctimoniæ nomine commendatur.

Iulianus Toletanus librum responsionis suæ fidei vel suo, vel omnium Hispaniæ præsulum nomine ad Benedictum 2. mittit, in quo affirmabat tres in Christo substantias, Verbum, corpus & animum, & alia quædam. Quæ cum omnia Benedictus improbasset, & Iulianum ad retractandum nuncio adhortatus esset, in conc. 15.Toletano biennio post explicauit,& absolutus est. *Vasæus ex actis Concilij & Roderico Toletano.*

Principibus.

Eisdem Impp.& regnant. Muthar, deinde Maruam & Abdala simul Saracenorum & Persarum Niramolinis.

Con.Gallicanum Sig.

HVMANA.

Maula Arabum rex tertiam partem tributi omnibus remisit, eo sexto mense mortuo, regnum Arabum in Maroan & Abdalam diuiditur. Ex qua dissentione per 4. fermè annos regnum cædibus & bellis deformatur. *Vasæus.*

Maroan.vt vires sibi contra riuualem compararet, Constantino Pogon.in annuum tributum, auri pondo tria millia, seruorum honestorum & equorum totidem pollicetur, quæ per nouem annos soluta sunt. *Idem & Isidorus Pacensis.*

687 — 84 — 4773

c IOANNES 5. Antiochenus an. 1. Vacat mens.2.di 19.

Floret bellica laude Terbellis Bulgarorum dux, cui & Constantinus Heraclij F. & Iustinianus Rhinotmetus tributarij fuerunt. *Suidas in Bulgaris.*

588 — 4774

Bochanus Turca sub Iustiniano Imperat. (hunc puto intelligi) Bosphorum expugnauit. *Idem in voce βόσπορος.*

c HIC PONTIFEX iura Ecclesiæ Rom.in Episcoporum

porum cõſecratione, quæ Archiepiſcopi ſibi paſſim vſurpauerant, reſtituit. *Onuphrius.*

Fuit in pauperes valde liberalis, & apud Conſtantinum obtinuit, vt in Sicilia cenſus, qui non ſine onere à ſubditis exigebatur, penitus remitteretur. Scripſit libellum de Pallij dignitate. *Platina, Honorius, Nauclerus gene.* 23.

Statuit, vt Roma. Pont. ab Oſtienſi, Portuenſi, & Veliterno epiſcopis in eccleſia Saluatoris ad Lateranum, cõſecraretur. *Volater.* qui mos durat etiam hodie, cum antea tantum duceretur ad Cathedram D. Petri, vt ei paulisper inſideret.

Ioan. Bergomenſis epiſcopus magnæ doctrinæ & ſanctitatis vir. *Diac. lib. 6. cap. 3, Long.*

Theodoricus conſilio Ebroini maioris domus ſynodum epiſcoporum cogit, in qua multos vt indignos priuat epiſcopatu, alios mittit in perpetuum exilium. *Sigeb.*

HVMANA.

An. 687. Abdala Saracenorum rex moritur, aut ſaltem regno expellitur. Iam Maroan fuerat eiectus ab Arabibus, offenſis anno tributo, quod Pogonato pollicitus fuerat. *Vaſæus.*

Habdimelech Arabum ſiue Sar. rex pace cum Iuſtiniano in 10. annos confirmata, contra Muſtar in Perſide & Saidum in Meſopotamia an. 687. bellum gerit, & illis interfectis recuperat Perſidem, deinde Meſopotamiam, Armeniam, Hircaniam. *Diac.* 19. *Beda de ratione temp.*

Facta cum Saracenis pace Africa à Iuſtinia. recuperatur. *Ibid.*

Iuſtin. anno ſeptimo pacem ſoluit adiunctis 30. Slauorum millibus cum duce Nebulo, & primo congreſſu vincit, ſed Slauorum duce pecunia corrupto, qui ad Arabas cum 20. millibus transfugerat, poſtea vincitur, vnde reliquos vna cum liberis & vxoribus præcipites agit in mare, in Nicomediæ finibus. *Ibid.*

Sabbis patritius cognita Romanorũ clade Armeniam Arabibus tradit, quibus etiam interior Perſis nomine Ceraſa, ſubiicitur. anno Iuſtiniani 8. *Ibid.*

Apud Francos bella contra Auſtraſiorum Regulos Martinum & Pipinum incentore Ebroino, Theodorico rege, in quibus primum enitere cœpit nomen Carolorũ, quos poſteriore ſæculo reges & Impp. Francia habuit. *Blond. lib. 16. Dec. 1.*

Pipinus à Theodorico laceſſitus, collecta Francorum exulum manu vicit, & Maior domus per totam Franciam conſtituitur. *Thrithem. Æmilius.*

* CONON Pap. moriturus Clero & ſingulis vrbis monaſteriis & ſacris ædibus legauit pecuniam, quam coaceruarat. *Naucler. Gener.* 23.

Impetrauit vt Brutij, Lucani & Siculi multis oneribus leuarentur. *Plat.*

Tempore Theodati pontif. in clerum Romanum conſcribitur, deinde ob doctrinam & virtutem. S. Suſannæ presbyter cum titulo eius loci creatur, florente Beda ob religionem & ſanctitatem Venerabili.

Gotbertus fertur fuiſſe primus princeps Chriſtianus in Germania, & baptizatus à S. Chilliano, qui propterea vnà cum Ditomanno & Colomano piis ſacerdotibus transfoſſus eſt, per cognatos Gotberti. Conon Papa hos

Anni Christi		Anni mundi
688		4774
	Patriarchis.	
	Antiochiæ Alexandro ſecundo.	
	Conſtãtinopoli Paulo tertio.	
	Principibus,	
	Eiſdem Imp. (t) regnant. & Iuſtinian. 2. (iuxta alios 3.) Iuniore an. 10. cogno. Rhinotmeto, ab amputato naſo, ſeptuageſimo quinto.	
	CONCIL. *Toletanum* 13. *an.* 4. *Eringij.*	
	Schiſma 6. PETRVS Archipresbyter Ro. eccleſiæ, ſedit aliquot dies in ſchiſmate contra Theodorum Papam creatum: ſed vtroque exacto ſuffectus eſt Papa Conon.	
688	85. *CONON, ſiue CVNO Thrax, ob vitæ probitatem dictus Angelic. *Sab Enn. 8. li. 6.* menſ. 11. dies 3.	4774
689	Vacat m. 2 d. 23.	4775
	Patriarchis.	
	Antiochiæ Alexandro 2.	
	Conſtantinopoli Paulo 3.	

Anni Christi

Principibus.

Iisdem Imp. & regn.

Abdemelec Saracenorũ & Persarum Miramol. an. 20.

Arma Æthiopiæ.

Eringio Hispaniæ trigesimo secundo.

CONCIL. *Tolet. 14. episc. 17.*

Schisma 7.

THEODORVS R. E presbyter contra Paschalem R. E. Archidiaconum creatum PP. sedit dies aliquot, vtrisque pulsis creatus est Sergius.

86.

598 d S. SERGIVS patria Antiochenus an. 13. mens. 8. dies 23.

702 Vacat m. 1. di. 20.

Patriarchis.

Antiochiæ Alexandro 2.

Constantinopoli Paulo tertio. deinde Callinico an. 12.

Principibus.

Iustiniano 2. vsque ad Leonem 2. siue Leontium Imp. ann. 3.

Abdemelec f. Muruam Saracenorum & Pers. Miramolino, an. 16.

Arma Æthiopiæ, mox Zittahana an. 12.

Parcharito Ital. R.

Anni mundi

in Germaniam miserat. *Sigeb.*

Vuesphali hoc quoque tempore fidem amplectuntur, docentibus Eualdo Aldo, & Eualdo Nigro, tandem martyribus, *Fasciculus temp.*

Andoenus, qui & Dabo, episc. Rhotomagensis, natione Gallus, miraculis claret. Scripsit librum de anima Dagoberti regis Frãcorum, scripsit etiam ad Rubertum episcopum Parisiensem vitam sancti Eligii episcopi Nouiomẽsis lib. 3. Quidam Audoënum vocant. Moritur ann. 690. *Vinc. lib. 23. 84. Trith. de Franc.*

HVMANA.

690. Abdemelec siue Abimelec f. Muruam occisis Muhar & aliis tyrannis solus regnauit ann. 16. cum antea in Syria regnasset 21. an.

Leontius imperiũ inuadit an. 3. quo expulso Tyberius 3. ab exercitu eligitur, mens. 7. sed paulò post Iustinianus restituitur an. 6. duobus istis è medio sublatis.

d HIC PP. QVATVOR festis Annunciationis, & Hypapãtæ Domini, Natiuitatis, & Assumptionis B. Mariæ virginis, litanias assignauit, & statuit, vt inter communicandum, Agnus Dei, &c. cantaretur à Clero. *Sigeb. in Chron.*

In Sacrario magnam portionem ligni Dominicæ crucis eperit, quæ in Basilicam Constantinianam translata adorari cœpit. *Regino lib. 1.*

Rauennatis exarchi suppetiis sese contra Zachariam protospatarium, à Iustiniano missum, tuetur. *Diac. li. 6. c. 4 de Longob.*

4775 Bella ciuilia inter Longobardorum principes. *Blond lib. 10. dec. 1.*

Saxonum quidam fidem Christi suscipiunt. *Plat.* Nempe insula Vecta, quæ sita est contra medium Australium Saxonum & Geuissorum interposito Pelago, cum Cedualda Geuissorum rege, qui quartam partem regionis eius

4788 sacerdotibus tradidit. *Beda lib. 5. c. 7. hist. Eccl.*

Sergius eum Romam profectum baptizauit. *Ibid.* vbi moriens omnes suas opes in diuinum vsum testamento erogauit. *Bonfin. lib. 8.*

Misit Vuillibrodum ad Frisonum gentem conuertendam, *Plat.* alios ad Anglosaxones. *Idem.*

Eualdus Albus & Niger apostoli Saxonũ in Saxoniam proficiscentes altare portatile, aliáque vascula semper secum tulerunt. *Ibid. cap. 11.*

Gotthi anno 693. ab Arrianismo liberati ad veram ecclesiam reuertuntur. *Sigeb.*

Adelhelmus Anglicus scribit varia. & epistola ad Etheruntum Occidentalium Anglorum regem Anglos reprehendit, quòd non imitarentur Romanam de Paschate celebrando consuetudinem.

Cedualda siue Codialdus Saxonũ rex Romæ moriens, omnes suas fortunas in diuinum vsum ex testamento erogauit. *Bonfin. lib. 8.*

Pipinus Rabadum Phrysiorum ducem vicit & Villebrodum genti episcopum dedit an. 694. *Sigeb.*

Iudæi, qui in Hispania superioribus regum temporibus baptizati fuerãt, an. 694. non solum Christianismum maculant, sed & contra regem Egicam, regnúmque conspicant, vnde omnibus suis rebus nudantur, cum vxoribus & filiis per cunctas Hispaniarum prouincias disperguntur, & seruituti perpetuæ subiiciuntur. *E. Conc. 17 Tol. c. 8.*

Liberi eorum à septimo anno nutriendi Christianis traduntur & in matrimonium dantur, ne infidelium patrum semitas iterare possent. *Ibid.*

HVMANA.

Anni Christi — *Anni mundi*

Egica ter cum Francis varia victoria pugnat. *Lucas Tudensis.*

Iustinianus cum patriarcham & alios ciues Constantinopolitanos trucidari mandasset à Leontio per insidias captus, naso priuatur, & ad Chersonam relegatur, cum an. imperasset 10. *Diac. lib. 19. an. 696. Sigeb.* In hoc Heraclij progenies defecit. *Pomponius latus.* — 689 — 4775

.. Successit Leontius ann. 3 quo tempore Africa, quæ sub Imperatorum Orientis iure à Iustiniano magno, capto Vandalorum rege Gilimere & Vandalis ad internecionem cæsis, omnis imperio Orientali restituta fuerat ab Arabibus, Saracenis eripitur. & ab eis ad nostra vsque tempora in plures regulos distincta possidetur. *Onuph. in Rom. imperio.*

Exercitus à Leontio deficit & Absimarum Imp. designat, qui Leontium, Constantinopoli per proditionem occupata, naso priuat & in monasterium concludit, *Ibid. Zon. tom. 3.* — 702 — 4788

Theodorico Francorum, vndecimo, Clodoueo 3. (siue iuxta alios Ludouico 2.) anno 4, & Hildeberto an. 18. per success.

Hispaniæ Egica, an. 15.

An. 684. Conc. Tolet. 15. Episcoporum 61.

An. 693. Toletanum 16.

694. Toletanum 17.

ANNVS Dom. DCC. quo Arabes incipiunt inhiare Hispaniæ & Occidentalibus Europæ regnis, donec intra 12. aut 14. annos traiecto freto Gaditano eam fere totam subijcerent, illic diu regnantes, regia sede nunc Cordubæ, nunc Toleti constituta.

SEPTIMO *sæculo continuata est doctrina ab hæreticis impugnata.* Missa *Seueri Alexandrini, Isidori lib. de diuinis officiis, Moxarabum, Ioannis Cæsaraugustam de Eccl. officiis.* Veritas Eucharistiæ, sacrificium, Transubstantiatio. *Cæsarius hom. 5. Isidorus lib. de Officiis, citato August. lib. 6. Originum, cap. 18. Seuerus Alex. patriarcha in Liturgia.* Primam iustificationem esse ex mera gratia. *Concilia Toletana 6. 7. &c. huius Centenarij. Cæs. hom. 38.* Iustificationem conseruari, & augeri bonis operibus. *Cæs. hom. 2. 4. 12. 15. 16. 18. 23. 26. 34. 35. 38. Isidori lib. 2. de summo bono cap. 2. & 5. libr. de Numero tract. de tribus. Adelmus epist. ad Geruntium reg. Concil. 4. Tolet. cap. 5.* Baptismi effectus, necessitas, aliena fides, ceremoniæ. *Conc. Tolet. 4. cap. 5. Concil. Tolet. 11. & 12. Isidor. de summo bono, cap. 23. lib. 6. Originum, siue Etymol. cap 18. Seuerus Alexand. de ritibus Baptismi & sacræ Synaxis.* Claues, Absolutio. *Isid. lib. 6. Etym. & alib.* Confirmatio, Chrisma, & alia sacramenta. *in precibus siue rituali S. Seueri Alex. Isidor. lib. 6. Orig. siue Etym. cap. 18.* Preces pro mortuis, Purgatorium. *Isid. lib. de officiis, Sacrificium pro defunctis ab Apostolis primo traditum demonstrat illic dimittenda esse peccata & purgatorio igne purganda. Ioan. Eleemosynarius apud Vincentium lib. 22. cap. 110. Missa Moxarabum. Cæsarius Arel. lib. 2. & 1. col. 3. prolixè Simon Metaphrastes in historiis Sanctorum. Seuerus Alex. in Liturgia & aliis eius precibus. Iulianus Toletanus lib. 1. Prognosticon, cap. 20. 21. & lib. 2. c. 10. 19. 20. 21. 22.* Pœnitentia & eius partes, *Cæs. homil 1. 6. & cap. Isidor. lib. 2. de summo bon. c. 13. & lib. 6. Orig. cap. 18. Cabillanense concil. cap. 8. & c.* Inuocatio & auxiliæ sanctorum. *Missa Moxarabum. Liturgia S. Seueri Patriarchæ. Simon Metaph. in Sanctorum histor. Ildelphonsus de virgine. Concil. Cabillonense Constantinus Imp. tom. 2. conc. pag. 402. Isid. de officiis & passim alibi.* Imagines *in sexta Synodo œcumenica ann 682. Constantinopoli habita, citante Polyd. Virg. lib. 6. cap. 13. e quibus item reliquorum capitum fidei confirmatio prolixè deduci potest. Cætera iisdem & cæteri huius sæculi scriptores prolixè confirmant, vt satius sit lectores ad eorum opera remittere. De quo contra se testimonium ferunt Centuriatores cent. 7. cap. 2. de loco & propagatione Eccles. col. 23. sparsim, ca. 3. de Persecutione & tranquillitate Eccles. sparsim, col. 45. cap. 4. de Doctrina, ex professo col. 108. quæ hanc continet inscriptionem, Inclinatio Doctrinæ complectens peculiares & incommodas opiniones, stipulas & errores doctorum & col. seqq. cap. 5. de hæresibus sparsim, colum. 121. prout ipsi sunt cordi. Per totum cap. 6. de ceremoniis & ritibus Ecclesiæ colum. 133. & seqq. Per totum cap. 7. de Politia & Gubernatione Eccles. cap. 8. de Schismatibus, cap. 9. de Synodis col. 251. per totum ferè cap. 10. de doctoribus col. 4. & seq. sparsim de martyribus, de Miraculis. Huc facit, quod ex instituto multi hac tempestate scripserunt de hæresibus, item contra Tetraditas, Mahometem, Lampetianos, Iconomachos, & alios, quorum erroribus isti imbuuntur. Adde totius huius centuriæ Synodos. nam hæ contra istos planè militant. Adde & historicos. Nam etiam hi cursum Eccles. secundum nos tunc fuisse declarant.*

Anni christi | Anni mundi

OCTAVVM SÆCVLVM.

87.

701 e M. IOANNES 6. Græcus ann. 3. menſ. 3.

705 Vacat m. 1. di. 19.

Patriarchis.

Antiochiæ ſede vacante ann. 40.

Conſtantinopoli Callinico.

Principibus.

Abſimaro, Tiberio 3. ann. 7. Imp. ſeptuageſimo ſeptimo.

Abdemelec Perſarũ & Saracenorum Miramolino.

Iacob Æthiopiæ an. 4.

Chuniberto Ital. Reg.

Hildeberto Franc. R. decimo tertio.

Egica Hiſp. trigeſimo tertio, deinde Vitiſa ann. 7

88.

705 f IOANNES 7. Græcus an. 2. menſ. 7. dies 17

707 Vacat m. 3.

Patriarchis.

Antiochiæ vacante ſede.

Conſtantinopoli Callinico deinde Cyro an. 6.

QVIDAM ſcribunt hunc Martyrio obiiſſe. *Faſcicul. temp.* Multo ære ab Hiſulpho Beneuentorũ duce abductos plurimos Chriſtianos è Campania redemit. *Regino lib.* 1.

Palmerius in Chron. inter hunc & Sergium collocat Leonem quendam Pontificem Rom.

4788 Anno 702 mortuo Alexandro ſecundo ſedes Antiochiæ vacat an. 40. Saracenis comitia prohibentibus vſque ad 742.

4791 Haymo & Strabus fratres doctiſſimi. *Sigeb. Plat.* qui & Bedæ fratres habiti ſunt. *Volater.* Trithemius eos facit recentiores annis multis.

Beda Chronica ſcripſit ab orbe cond. ad an. 700 vſque.

Monachorum inſtitutor factus multos poſt ſe reliquit doctiſſimos diſcipulos, qui docendi ad tempus tenuerunt officium. Nam hinc deinceps laudabilis illa in Anglia cœpta conſuetudo in ſingulis penè monaſteriis per alias prouincias fuit, habere ſcholas, quibus non ſæculares homines, ſed Monachi moribus & conditione præficiebantur ornatiſſimi, vel de alio monaſterio euocati quando aptus domi non habebatur, qui non ſolum in diuinis literis, verum etiam in humanis & ſæcularibus eruditiſſimi haberentur. Sic Sigebertus Gemblacenſis monachus multo tempore in cœnobij Sancti Vincentij Metenſi monachorum præceptor, ſic Strabus monachus Fuldenſis in Hirsfeldio, Notgerus S. Galli in Stabulano, Albinus monachus Anglicus in Fulda, Milo S. Amandi in Corbeia. *Trithemius in Chro. Hirſang.*

704. Friſij bello à Pipino ſeniore cum Rabodo eorum rege ſubacti cum adhuc idololatræ eſſent, Chriſtianos ſacerdotes audire coacti ſunt.

Valafridus carmine & proſa illuſtris. *Trithem. Hedio. li. 6. c. 22. hiſt. Eccleſiaſt.* Benedictus Biſcopius, Egbertus *Sigeb.*

HVMANA.

Primus dux Venetorum ſub Abſimaro an. 703. electus eſt Paulus Anazar Heraclienſis, anno ab vrbe cond. 252. Chriſtophori Gradenſis conſilio & ſuaſu. *Sabel. Ennead.* 8. *lib.* 7.

Egica Vitiſam filium in Galliciæ oppido reſidere voluit, quaſi eſſet Sueuorum rex, ipſe verò Gotthorum. *Vaſæus, Lucas Tudenſis.*

4791 f CELEBRATVR ædificandi, ſacrandi, & ornandi templa & cœmeteria ſtudio.

4793 Arithbertus Rex Longobardorum Alpes Cotthias iam dudum collatas vſque ad Genuam S.R.E. ſed multis annis à Longobardis rege Rothari occupatas, huic pontifici reſtituit, diplomate aureis literis ſcripto. *Guil. Nang. Blond.* 10. *dec.* 1. *Beda, qui iſta viuebat ætate, lib. de rat. temp.*

Saracenorum 200 millia cæduntur in Syria ab Heraclio Abſimari Imp. fratre. *Sabell. Ennead.* 8. *lib.* 7. *Diacon. lib.* 20.

HVMANA.

Ægyptij ſub Tyberio ab imperio recedunt & regem, qui Caliph dictus eſt, eligunt. *Gaſſarus in epitome.* Sara-

ceni Lybiam & Africam planè occupant, cum à Bellisario primi Iustiniani duce recuperata, Vandalis expulsis, annis 170. Romano imperio paruisset. *Plat. in Ioanne sexto.* Paulò post sub Iustiniano 2. Arabum principes Vlid. Syriam, Masalr[illegible]as Tyrannium vrbem, Abas Romaniæ multa oppida, Muctan Ciliciæ vrbes expugnant. *Diocletia. lib.* 20.

Iulianus Tingitanæ Mauritaniæ præfectus ob stupratam filiam à Roderico Hispaniæ rege, Saracenos in Hispanias immittit. *Io. Gotthus lib.* 16. *cap.* 27. Qui paulò post Rodericum cum filio occident, vtrinque 70000. hominum intereuntibus. Regnum autem illic instituent diuisum in tria, Cordubanum, Hispalense, & Carthaginense nouum, ibique Vuestgotthorum regnum extirpabunt, (cum ante 3[illegible]6. ab Hunnis ex Scythia eiecti ibi, ann. 256. dominati essent,) Leonis Imp. tertio Christi 720. *Ibid. & Sigeb.*

Remansit Vuesgotthis Aquitania, sed post decem annos inde per Carolum Martellum expulsi sunt.

Astures & Cantabri, in Gallicia, vt olim contra Gotthos, ita nunc quoque contra Saracenos se tutati sunt, nouo rege creato Pelagio. *Ritius de reg. Hisp.*

Ita Saraceni, dum Impp. & principes Christiani intestinis bellis inter se pugnant, Africam & totam Hispaniam (exceptis solis Cantabris & Asturibus) quam circiter 800. an. tenuerunt, duce Abdimata, occupabant. *Naucl. Blond. lib.* 10. *Dec.* 1. *Æmil. lib.* 1. *Plat. in Ioanne* 6. Sigebertus id accidisse ait, sub Greg. 2. Eam calamitatem Beda prædixit & versu deplorauit, reges Christianos principésque adhortatus ad bellum contra istos Dei hostes suscipiendum. Prædicens etiam Romani imperij imminentem ruinam, & Saracenorum in Gallias irruptionem. *Platin.*

* VITISA REX Hispan. flagitiosus pontifices veritus, ne ob suas libidines & stupra populum à se abalienarent censuris ecclesiasticis, edixit, vt quot quisque sacerdotum vellet aut posset, vxores vel concubinas domi aleret, néve constitutionibus pontificiis obtemperaret. *Vasæus è Luca Tudensi, & Roderico Tolet.*

Per speciem pacis omnes ciuitates Hispaniæ præter Toletum, Legionem & Africam muris nudauit, metum alicuius rebellionis conscientia suggerente. *Idem.*

Ecclesiarum priuilegia & prærogatiuas violat, Iudæos reuocat, & eos maioribus immunitatibus, quam quibus Ecclesia gaudere solet, donat. *Idem.* His gradibus deuolutum est regnum ad Saracenos. à Roderico regno orbatus Cordubæ miseram vitam traxit. *Idem.*

Saraceni siue Arabes in Armeniam sese magnis copiis infuderunt. Iustiniano aliquoties fœdera rumpente, magnam stragem inter Christianos ediderunt.

Damasci quoque Vlid rex Arabum Christianorum templum diripuit, & vetuit in posterum scribi codices Græcis literis, sed tantum Arabicis. *Diac. lib.* 20. *rerum Rom.*

Picti ad Catholicam Paschatis obseruationem sub Naithano rege adducuntur an 709. *Sigeb. & Bed. lib.* 5. *hist. c.* 22.

Denique per hoc sæculum fides proficit & deficit pro diuersitate locorum. Iam Ægyptus & Africa à Saracenis vastatæ sunt, & ecce quasi fides volasset, ad populum paganum peruenit. *Fascic. temp.* Nam regiones & insulæ Europæ & Asiæ Boreales, vt audies, religione imbui latè incipiunt.

Anni Christi		*Anni mundi*
	Principibus.	
	Eisdem Impp. & regnant.	
	Abdemelec Saracenorum & Persarum Miramolino, deinde Vlich. an. 7.	
	Hispaniæ Vitisa. an. 7.	
	89.	
707	* SISINIVS siue Zosimus, siue Sosinus, siue Sigenius Antiochenus Syrus, dies 20.	4793
707	Vacat men. 1. di. 18.	4793
	Patriarchis.	
	Antiochiæ vacante sede.	
	Constantinopoli Cyro.	
	Principibus.	
	Iustiniano 2. imperium recuperante an. 6.	
	Iacob Æthiopiæ.	

Anni christi. 707 — 714

90.

g CONSTANTINVS Syrus ann. 7. di. 20.
Vacat m. 1. di. 10.

Patriarchis.

Antiochiæ vacante ſede.

Conſtantinopoli Cyro, deinde Joanne. ſexto Monothelita & Iconomacho an. 2. menſ. 8.

Principibus.

Iuſtiniano 2. ſeptuageſimo ſeptimo. Philippo ſeu Philippico Bardanio, ſiue Bardeſane Monothelita, & Iconomacho an. 2. Imp. ſeptuageſimo octauo.

Vlid. Saracenorum & Perſarum. ann. 9.

Iacob Æthiopiæ, deinde Conſtantino. an. 28.

Aritberto Ital. Reg.

Hildeberto Franc. rege decimotertio, & poſteà Clodoneo 4.

Roderico Gotthorum regum in Hiſpania poſtremo & trigeſimo quarto an. 4.

CONCIL. Romanum pro imaginibus retinendis contra Philippicum primum Imperatorem Iconomachum, qui & excommunicatur. Abbas Vſperg.

Anni mundi. 4793 — 4800

HVMANA.

In angulo Italiæ circa forum Iulium Iſtri ſeu Slaui incurſiones an. 706. faciunt. *Sigeb. Sabel. Ennead. 8. li. 7.* A Pennone duce foro Iuliano tandem vincuntur, & poſtea pax cum eis agitatur. *Diac. lib. 6. Long. cap. 3.*

Iuſtinianus adiutus Bulgaris imperium recuperauit, Leontium truncatis naribus in monaſterium incluſum, & Abſimarum per forum vinctos duci iuſſit, & proſtratis coram ſe colla calcauit, deinde eis capita præſcidit. *Zon.*

g HIC PP. STATVIT ne populus Romanus Philippici hæretici Imperatoris nomen, aut chartam aut figuram de more ſuſciperet. Vnde nec eius effigies in eccleſiam introducta eſt, nec nomen ad Miſſarum ſolennia prolatum. *Diac. lib. 18. Bed. de temp. Zona. tom. 3.* Liberalis in pauperes fuit & in fame trienni Romæ infinitos aluit. *Sigeb.*

Iuſtinianus Imper. de peccatis ſuis pœnitentiam agens Conſtantinum Rom. Pontificem in Nicomediam ad ſe vocans honorificè ſuſcepit ac remiſit: quem proſtratus humi pro ſuis peccatis intercedere rogans, abſolutionem & communionem conſecutus (*Beda de ratione temp.*) eius pedes primus Imperatorum exoſculatur, & cuncta Romæ Eccleſ. priuilegia renouat. *Diac. lib. 18. Plat. Blond. lib. 10. Decad. 1. Æmil. lib. 2. Supplem. Chron.* Volumen quod contra Romanæ eccleſiæ ritum ſcripſerat ad Ioan. pontif. corrigendum vel etiam delendum deſtinauit: *Sigon. lib. 2. Italia.* Conſtantino pont. cuncta Eccleſiæ priuilegia & donata renouauit. *Bed. lib. 2. de Rat. temp. Rhegino lib. 2.*

HVMANA.

Iulianus Roderici præfectus in Tingitana prouincia vt ſe de rege vindicaret, quod ipſius filiam vitiaſſet, Saracenos ex Africa euocat. qui eam nuper poſt ſubactam Ægyptum occupauerant. *Ioan. Mag. vltim. libr. cap. 30.*

Ann. 708. iuxta Rodericum Toletan. iuxta alios 713. Muza Africæ præfectus iuſſus ab Vlich Saracenorum & Perſ. Imperatore (Miramolinum ipſi vocant) 12. millia Saracenorum Iuliano dat, duce Tarif Strabone, qui Hiſpalim muris nudatam, & aliquot vrbes diripit, ſimul cum tota Bætica & Luſitania. Paulò poſt dum alij affluunt, & per octo dies eſſet pugnatum, vniuerſa Gotthorum nobilitas cecidit, & tota Hiſpania in ditionem Saracenorum venit ad Pyreneum vſque, præter Aſtures & Cantabros, id eſt, Galliciam. *Vaſæus Paul. Æmilius.* biennij ſpatio. Quo bello ceciderunt vtrinque 700. hominum millia. *Ibid. Ioan. Mag. qui & poſt an. 714. contigiſſe iſta ſcribit.*

Bellazim Muzæ filium illic regem præficiunt, diúque regnant regia ſede nunc Cordubæ, nunc Toleti conſtituta.

Tria paulò poſt conſtituunt regna Primum Cordubæ, alterum Hiſpali, Tertium apud nouam Carthaginem vſque ad Ferdinandum tertium, qui ann. 1216 Toleto, Corduba, multiſque aliis recuperatis Saracenos in Bæticam compulit, id eſt, Granatam & Malacam, quæ prius ſub Cordubæ regno fuerant. Vnde etiam eiiciuntur an. 1492. à Ferdinando vltimo. *Ibid. Ioan. Magnus.*

Iulianus Barbaris proditionem laudantibus, non proditorem, miſeram mortem in vinculis obiit, vxore eius lapidibus obruta, & filio è turre Septemſi præcipitato

Vasaeus e Ferd. Nanio.

h BLONDVS nominat hic Stephanum quendam 2. Sed eruditè refutatur à Nauclero gener. 24. conuenienter Bedæ, Diacono, Adoni, Sigeberto & act. 1. Nicenæ secundæ.

Instituit, vt in Quadragesima feria quinta ieiunium & missarum solennitas fieret. *Sigeb.*

Sub Sergio Papa Romanæ Bibliothecæ fuerat custos. *lib. Pontif.* Vtraque lingua eruditus. Quin & aliquot libros scripsit.

A liberalitate in reparandis publicis ædificiis, mœnibus, & templis, à castitate, sapientia, sanctitate commendatur. *e Marianus, Bergomens. & alij.*

Ecclesiasticorum dogmatum fortissimus propugnator. Eius tempore Tyberis se per vrbem infudit magna eius pernicie. Extant aliquot eius epistolæ ad Thuringos, Saxones, Germanos, qui propter paganos fidem deseruerant.

Leoni 3. Imp. sacras imagines tollenti Italicum Imperium, quod de Longobardis supererat, eripuit ann. 729.

Orientalibus destitutus auxiliis à Carolo Martello Pipini iunioris postea regis patre opem contra Longobardos Romam vexantes obtinuit. Quæ res semel cœpta, cum Longobardici regni excidio finiit. *Anastas. Biblioth. Diac. lib. 6. cap. 11. & 13.*

Germano Constantinopolitano Græcè scripsit de processione Spiritus sancti e Filio, eam comprobans ex Ambrosij, Augustini, Hieronymi & aliorum Latinorum patrum monumentis. Quasi erroris per Photium deinceps in apertum erupturi semen tunc aliquod esset in Græcia. Vt etiam è Damasceno, qui huius Germani collega fuit, colligi potest lib. 1. Orthod.

Gnosimachi non modo profanam, sed & diuinam omnem eruditionem superuacaneam esse docent. *Damas. lib. de hæres.*

Artemius Imp. Romano pontifici per literas & legatos denuntiauit se Catholicam fidem & sextæ Synodi decreta amplecti. *Diac. lib. 20. Rom.*

Germanum præsulem Cizici Constantinopolim transferri procurauit. *Ibidem.*

Post imperium trium annorum sacris initiatur.

Theodosius cùm annum vnum imperasset, Leoni Isauro volens cessit.

Leo Imp. cum duobus consecutis Const. Copronymo & Leone Iuniore, sanctis imaginibus bellum indixit, vnde tristes turbæ in Ecclesia exortæ sunt. Nam Oecumenicum professorem in Constantinopolitano collegio, cum duodecim collegis, quòd nollent approbare suam sententiam de delendis imaginibus vna cum libris noctu igni subiectis combussit. *Zon. tom. 3.* Et multos clericos & laicos afflixit. *Diac. lib. 21. Rom.*

Bezer patricius, qui Leonem inflammauerat, vt contra imaginum propugnatores sæuiret, ab Artabasdi exercitu hasta traiicitur. *Diac. lib. 22. Rom.*

Gregorius ergo pont. Leonem anathemate ferit, monet omnes orthodoxos ne eius mandato pareant, vectigalia Italos ei dare vetat icto cum Francis fœdere. Ita deserto Imperatore ob peruersam illius opinionem, pacem cum Fràcis fecit, cum prius sæpe dedisset operam, vt eum per literas ab odio Dei reuocaret. *Zon. tom. 3.*

Germania inferior prædicationibus S. Bonifacij (vul-

Anni christi		*Anni mundi*
	91.	
714	h GREGORIVS 2.	4800
	Romanus an. 16.	
730	mens. 9. dies 11.	4816
	Vacat men. 1.	

Patriarchis.

Antiochiæ sede vacante.

Constantinopoli Joanne sexto Menothelita & Iconomacho, deinde Germano confessore, an. 14. mens. 5. di. 7.

Anni christi. *Anni mundi.*

714 — 4800

gò Vvnefris missi à Pontifice Rom. fidem Christi recipit & ille Bonifacius fit primus Archiepisc. Moguntinus *Plati. Sigeb. Sabell. Ennead.8.lib.7.*

QuidamSyrus multos Iudæorum seduxit, dũ se Christum falso assereret, an.722. *Plat. Diac. lib.21.*

Vvestphalia & Phrisia regiones per S. Vvilibrordum auspiciis Martelli fidem Christi suscipiũt. *Sabell. Ennead.8.*

Philippicus Imp. ob hæresim & persecutionem Orthodoxorum breuitate Imperij & cæcitate multatus est. *Diac.lib.20, Zon.Tom.3.* Factus Imperator ab exercitu aduersus Chersonem, qui à Iustiniano defecerat, misso, Iustinianum & eius filium Tyberium ab ara abstractos interfecit.

Quidam Tyberius in Tuscia se imperatorem venditat, sed Greg. 2. missis copiis eum occidit, & caput Constantinopolim mittit. *liber Pontif.*

HVMANA.

Principibus:
Philippico Bardanio septuagesimo octauo.

Anastasio 2.cogn.

Artemio an. 3.
Theodosio Adiramiteno an.1.
&
Leone 3.Isauro Iconomacho an.24.ex ordine successionis Imp.Orient.

Saxones duce Cerditio circa hoc tempus in Britanniam, quæ postea Anglia dicta est, veniunt. *Gassarus in Epitome.*

Terram Matuariorum deuastant. *Ado ætat.6.*

In Romano Imperio apud Constantinopolim Imperatores quidem erant, sed ipsi intestinis pariter, & externis, præsertim Saracenicis bellis attriti, parum valebant. Quare in Italia depositis Exarchi magistratibus singulæ fere ciuitates sibi proprios duces crearunt, atque ita sub decem dynastis Exarchatus durauit an. 175. *Sabell. 8.lib.8. Blond.lib.1.Dec.2.Platina* 170. *sub Stephano.* Hinc deinceps multa & diuturna Italorum inter se & cum Græcis bella, vsque ad Pipinum & Carolum.

Sic etiam in Francia reges erant, sed parum auctoritatis in administratione regni habebant. *Vsperg. in Chronico. Ottho.Phrising.lib.* 5. 16. Eam vehementer afflixerunt bella Caroli Martelli cum regibus Francorum Raginfredo & Chilperico, & Saracenis ab his in auxilium accersitis. *Ado. ætat.6.* Ab an. 718.ad 739.*Sigeb.*

Annis 718.719.720.Saraceni in Thraciam duce Zulemone cum classe 300. nauium traiiciunt. *Sabell. Ennead. 8. lib.7.* aut octogintarum. *Diaco.* 21. aut mille. *Blond. lib.* 1. *Decad.*10.aut trium millium, *Cuspinia.*

Masalmas etiam cum exercitu per Abydum irrumpit, & postea Gizid ex Africa naues 360 adducit Constantinopolim obsident triennium reliquis in Thraciam & Bulgariam excurrentibus, vt qui de toto Rom. imperio subiiciendo animos sumpsissent, sed diuinitus igne, frigore, fame, tempestate atque grandine repressi sunt, vt quinque duntaxat naues in Syriam euaserint. *Idem.*

Dignitas Exarchatus in Italia occupata à Longobardis extinguitur, cum viguisset annos 164. *Naucl. Blond. lib.* 10.*Dec.*1.

4816

Haumar anno 3. Imp.6. Domini vero 720. in Christianos sæuit. *Sigeb.* Imperatorem per literas hortatus, vt Mahometis legẽ amplectatur, paulò post moritur. *Diac.* 21. *Rom.*Hoc mortuo Gizid in Perside affectat dominatum, sed alter Gizid legitimè in regem electus, per Musalman, tyranno interfecto, Persidem recuperant ann. 4. Leonis.*Ibid.*

730

Anni Christi		Anni mundi
714		4800

Anno post quarto Gizid. Iudæi cuiusdam consilio, edicto imagines Christi & sanctorum, quę in Ecclesiis passim in honore erant, propter doctrinæ Christianæ memoriam tolli iubet. *Ibidem.*

Pergamenses obsessi à Saracenis à Magis persuadentur vt mulierem grauidam inciderent, & ex fœtu eius cocto dexteras manicas cruore tingerent. At propterea nō sunt potiti victoria, sed iusto Dei iudicio victi interfectique sub Theodosio. *Diac. lib.* 20.

Saraceni ob Constantinopolim obsessam & Thraciam vicinasque regiones vastatas fame & peste (quæ 300. hominum millia absorpsit) puniuntur, & à Bulgaribus ad 22. millia cæduntur, & grādine ignea cælitus in mare demissa nauibus exuti sunt, solis 30. saluis quarum quinque in Syriam venerunt, quinque à Christianis captæ, Dei omnipotentis vindicem manum annuntiauerunt, primo & secundo anno Leonis, an. 719. *Diaconus libro vigesimo primo. Sigeb.*

Anno 717. Pelagius è regio Gotthorum sanguine, post annos scilicet quatuor ab Hispania Roderico regi erepta rex à Christianorum reliquiis apud Asturas, Legionem, Castellam electus, primo ciuitatem Legionis recuperauit, & nonnulla oppida, & sic Asturum, Legionisque rex appellatus est. *Rusus, Tarapha, Vasæus.*

Dimissis Gotthorum insignibus cepit Leonem rubrum in area candida, quo reges Legionenses hodie vtuntur. *Vasæus,*

Ab hoc sine vlla interruptione deducitur Philippus, qui hodie regnat seruata perpetua serie è patre in filium vel filiam nepotem vel cognatum. *Idem.*

Sic qui iuga montis Pyrenei, salutis ergô, se receperant Garsiam Ximenium è Gotthico genere regem Suprarborum creant, a quo reges Nauarrę & Aragoniæ descendunt. *Idem.*

Hic cum 60. equitibus tantum multas strages in Saracenos edidit, magnamque Nauarræ partem restituit per annos 42. Eius successor Garsias Ennicus à Pampelone ciuitate, quam Mauris ademit, se regem Pampelonensem appellauit. *Idem.*

Interim Christiani in Hispania viuere permissi tributarij Mozarabes dicti sunt, quasi mixti Arabibus. Inter eos floruere Vrbanus Toleranus, Frodoarius Accitanus, Enantius & Io. Hispalensis. Durauit hæc libertas vsque ad Almoadum (Arabum genus est) in Hispaniam aduētum, qui nullos Christianos inter suos viuere passi sunt & regnare cœperunt tempore Alphonsi 7. sub anno 1100.

724. Carolus Martellus Pipini senioris è pellice filius in vniuersæ Franciæ concilio non modo magister equitum, sed & princeps Francorum salutatur.

725. qui erat à subacta Hispania decimus Saracenos ab Eudone Aquitaniæ duce, ductu regis Abderamæ ex Hispania euocatos & capta Burdegala Ecclesias & omnia loca vastantes ad Pictauium vsque, ad 400. millia mactat. Athmam denique & Amorrheum Saracenorum reges profligat. *Diaconus.*

Tunc Eudo Carolo reconciliatus eorum superstites ad internecionem delet. *Sigeb. Sabell. Ennead.* 8. *lib.* 7. *Æmilius lib.* 2.

Zizith Arabum Miramolinus siue Imp. Adham filium Melic misit in Hispaniam, qui & Abrahem, vbi

Vlid Arabum & Saracenorum, deinde Zuleima an. 3.

Omar an. 2.

Zizith, siue Hirid. 2 an. 4.

Isham an. 20.

Constantino Æthiopiæ.

Aritberto Italiæ reg.

Clodoueo 4. siue Dagoberto 2. an. 4. & duobus interregni.

Chilperico 2. an. 5.

Theodorico 2. Cala an. 15. per ordinem Franc. Regió.

Rodorico Hispaniæ trigesimo quarto vltimo, deinde Reliquiarum primo rege S. Pelagio, an. 16.

Anni Christi	Anni mundi
730	4816

regnat

Anni christi. | *Anni mundi.*

regnat an. 2. menſ. 6.

Eodem tempore Arabes Pyreneos tranſgreſſi Galliam Gotthicam Vexant, & capta Narbona Tholoſam obſident, duce Zama, cui à Gallis occiſo Abderamenem ſufficiunt, donec à Miramolino dux mitteretur. *Chronica regis Alphonſi. Vaſæus.*

Zizith Miramolino ſuccedit Iſcan, qui in Oriente magna iuſſit. In Occidente pauca deditus accumulandæ pecuniæ. Mittit Iſabeam in Hiſpaniam, cui ſucceſſit Abderamenes, ab Eudone cum 400. Saracenorum millibus euocatus & profligatus, ita vt ad Turonenſem ciuitatem 375. millia caderent, Chriſtianorum autem mille quingenti tantum deſiderarentur. *Carol. Martellus epiſt. ad Stephan. 2. Vaſæus.*

CONC. *Londinenſe pro Imaginibus.*

CONCIL. *Auguſtanum apud Vindelios pro confirmanda fide. Monſt.*

An. 724. Iudæi Laodicenſes Izitho Arabum principi perſuadent, vt imagines aboleant. *Sigeb. Diac. lib. 21.*

Coacti Iudæi à Leone Iſauro, poſtquam à Pſeudochriſto Syro fuiſſent decepti, baptizantur quidem, ſed in contemptum Baptiſmi, ſe denuo abluebant, & ad Sacrã menſam accedere iuſſi ſe alio genere ciborum contaminabant. *Ibid. Diac.*

An. 729. Cazari ſeu Turcæ duce Humo Chaiani filio in Mediam & Armeniam irrumpunt & Gradacum Arabum prætorem trucidant cum toto eius exercitu. *Ibid. Diac.*

730 — 92

i. GREGORIVS. III. Syrus, an. 10. menſ 8. dies 24. — 4816

741 — Vacat dies 8. — 4827

Anno ſeq. Maſalmas Perſarum Regis dux, cum Humo congreſſus, fuga per Cazariæ montes elabitur, & in Capadociam rediens Cruſianum caſtrum dolo capit. *Ibid.*

Anno 722 in Turciam mouerat, ſed à Caſpiis portis metu pedem retulerat. Inde mali origo. *Ibid.*

Iuo Rex Angliæ ex ſingulis ædibus in tota Anglia ſingulos denarios Pontifici attribuit. ann. 727. *Chron. Angl.*

i GREGORIVS Tertius Leonem imperio & communione fidelium priuat ob hæreſim. *Plat. Sigeb.* Leo viciſſim tributa quæ ad patrimonium Eccleſiæ pertinebant, in Sicilia & Calabria, publico fiſco aſcripſit. *Diacon. lib. 21. Rom.*

Patriarchis.

Antiochiæ ſede vacante.

Græcè & Latinè doctus omnes Pſalmos memoriter tenebat. Reliquit epiſtolam ad Bonifacium in Germania legatum.

Munus legendi & docendi S. literas, item concionandi per ſe obiuit. *Plat.*

Conſtantinopoli, Anaſtaſio Iconomacho, an. 24.

Ab animi magnitudine, quæ nec minis nec gratia frãgi potuit, manſuetudine, ſapientia, liberalitate in pauperes & captiuos laudatur ab hiſtoricis.

An. 734. Beda venerabilis Anglus monachus, Geolfridi Bernieij & Ioann. Eboracenſis Græcè & Latinè docti diſcipulus moritur. Acca, qui bibliothecam Græcis & Latinis ſcriptoribus Haguſtaldi inſtruxit, Tobias Roff. Sancti Hubertus, ſiue Guthbertus, & Herminus Epiſcopi. *Sigeb.*

Florent Indocus, Adrianus, Theodorus, Vilibrordus in Anglia ſancti monachi. *Sibeg.*

Aegidius in Gallia, etſi Athenis in Græcia natus, qui & ſcripſit de pulſu librum vnum & de venis alterum *Bergo. lib. 10. Volater. lib. 21.*

Germanus Patriarcha Cõſtant. ſe ſponte abdicat, quod nollet Pſeudoſynodo Conſt. contra imagines ſubſcribere. *Diac. lib. 21.*

Arriana hæreſis repullulat in Hiſpania. *Volater.* quam

Alphonſus

	Anni christi.		Anni mundi
Alphonsus rex Galliciæ funditus an.756.extirpauit, vnde nomen CATHOLICI sibi & suis posteris meruit. *Rinus.* Ioan. Hispalensis in captiuorum solatium illic Scripturam in Arabicam linguam conuertit. *Vasæus.* Asprandus siue Luitprandus primus omnium regum Long. sacerdotes & clericos ordinauit, vt sibi quotidie diuina officia decantarent. *Diac. libr. 2. cap. 17. de Gestis Long.* Gregorius Cyprius cum Germano Constan. & Ioan. Damasceno sese Copronymo opposuit. *Diacon. libr. 22. Rom.* Ioannes Damascenus Theologus multa Græcè tunc scripsit, & si nonnullis credimus, etiam Arabicè. *Zona. Tom. 3. Suid.* Chrysaoram vocat, *Diac. lib. 21.* Manzur etiã aliqui Trithemius ait duos fuisse Ioan. Damascenos, hunc, & alterum sub Theodosio magno. At probatissimi historici vnius duntaxat meminerunt, qui hac ætate floruerit, & sanè omnes libri, qui eius nomine extant, superius tempus ferre non possunt. Theologiam per antiquorum patrum Græcorum libros sparsam, sparsimque tractatam primus apud Græcos in certam artem methodumque redegit, quod eius imitatione postea apud Latinos præstitit Petrus Longobardus sub an. 1160. Cosmas Hierosolymitanus his temporibus cantus & hymnos condit, qui in Græca Ecclesia cantantur & celebrantur. E monasterio Sabæ euocatus à Patriarcha Hierosl. Episcopus Maiumenus consecrauit. *Ioann. in vita Damascen.* Anno 741 (quo mortuus dysenteria Leo Imp) Euelid Arabs Euthychium Patricium & alios Christianos captiuos in Carris Mesopotamiæ interficit, *Diaconus lib. 21. Rom.* HVMANA. Carolus Martellus, Palatij præfectus sub Theodorico Dagoberti iunioris filio, Lugduno & aliis ciuitatibus captis, Burgundiam sibi subiugat. Item Aquitaniam cæso Eudone, eiusque filiis Gaifero & Himaldo victis, Auenionem, Narbonam & Arelatum recepit à Saracenis, quos a tota Gallia expulit. *Sigeb. Guil. Nangiacus. Plat. Blond. 10. Dec. 1.* In Amnia, Strachia & Astrachia insulis Rheni Idololatras cæcidit & fana eorum destruxit. *Blond. Ibid.* Frigiam suo imperio adiunxit an. 735. *Sigeb.* & Lotharingiam *Gigas.* Leonis Imp, sexto contra Saxones primum suscipit bellum an. 725. *Sigeb.* An. seq. Bauaros negantes tributa sub iugum mittit. Victóque Lanfrido Alemannorum duce regionem illam sibi vendicat, & Plectrudem, quæ ad ipsos confugerat, reducit. *Sigeb. Auent. lib. 3. Anna.* & postea Saxones rebelles iterum vincit. an 727 *Ado ætat. 6.* Sueuiam Todeualdo expulso, Lutharouium Regiam, Angilostadium, Natiscorum oppidum, Francorum regno subdit. *Ibid. Auentin.* 735 Saracenicum bellum confecit & septimaniam (Gall. *Languedoc*) à Francis sæpe victam & impetitam, nunquam tamen perdomitam, sed in fide Vvisigottho rum permanentem ad Francos reduxit. 739. Gregorium tertium contra Luitprandum Long.	730 741	*Principibus:* *Leone 3. (qui dictus est Conon, Iconomachus) imp. octogesimo primo, deinde Constantino 5. Copronymo.* *Iscan Arabum Miramolino.* *Constantino Æthiopiæ deinde Beth-Esrael, mens. 8. Gabra-Maschal. an. 14.* *Asprando siue Luitprando Ital. reg.*	4816 4817

regem

Anni Christi.		Anni mundi.	
			regem defendit, vnde & in eius posteritatem multæ benedictiones redundarunt.
730		4816	Concilio enim procerum an. 740. regna prouinciasque Franscici imperij inter filios suos partitus est, adeò vt Carolo magno Austrasiam cum trans-Rhenanis gentibus reliquerit, Pipino verò Iuniori (è quo Carolus Magnus an. 742. nascitur) Neustriam, Burgundiam Prouinciam *Annonius.*
			Quo anno Gotthis domitis, Saxonibus subactis, Saracenis expulsis, Prouincia recuperata, Galliam vniuersam à bellis quieuisse tradunt. atque ita an. 741. Carolum Martellum fato concessisse.
			Circa 730. reges Britonum extincti. *Annal. Franc.*
			Eudo & Maruntius regnis & vita priuati sunt, qui ex Hispaniis Saracenos asciuerant. *Sigeb.* Adeò non sinit Deus perfidiam impunem.
	Theodorico 2. Cala. Franc. Reg. decimo sexto vsque ad Hildericum.		Carol. Martellus subacta Aquitania subigit Ratbodum Frisonum regem, eo quod Christianos eiecisset, & Ecclesias destruxisset, Instaurata Idololatria. *Hedio lib. 6. capit. 21. Eccles. histor.* Saracenos, qui ab Eudone inuitati ex Hispaniis in Gallias cum omnibus suis familiis infinita multitudine transierant, ann. 730. & dimidiam eius regionis partem occuparant, intra octo annos vix propulsauit, de suo exercitu vix mille & 500. desideratis. *Sigeb.* Saraceni ex hoc prælio fuga elapsi Tyrrheni maris insulas cœperunt, & incendio vastarunt. *Blondus libro decimo Dec. 1.* Platina in Hispania vlteriori id factum ait.
	Hispaniæ S. Pelagio reliquiarum rege primo, deinde Fauilla an. 2.		Muhamas Arabum dux vsque in Paphlagoniam Romanorum imperium prædatur an. 16. Leonis, quo Irene Cazarorũ regis Chaiani filia Christiana facta nubit Cõstant. Copronymo.
	&		Ann. Leonis 22. Arabum 90. millia ducibus Gamer Zulcimin, Melich & Bathal diuisis copiis Romanam Asiam incursant. *Diac. lib. 21.*
	Alphonso S. Pelagij genero an. 19.		Vvestgotthi, qui Narbonem, Nemausum, Agathen, Riceticum, Altinurium, Montempessulanum & Biterras incolebant, duce Mauritio, sollicitatis ad defectionem Burgundionibus & Saracenis, qui ante annos circiter 24. ex Africa transeuntes Hispanias occuparant, euocatis contra Carolum Mart. bellant. Hic Saraceni rege Altino cum classe Rhodanum ingressi Auenioné capiũt, eámque arcem sui regni constituunt, atque ex Tarraconensi Hispania copias maiores accersunt. Sed Carolus vrbem recepit, Saracenos fugientes sternit, paucis classe in Mare Tyrrhenum elapsis. Massiliam hactenus semper inuictam vrbem capit, Vvestgotthorum regnum occupat, Narbona, Agathe, Nemauso & Biterris planè excisis. Reliquiis denique Saracenorum ad Arelatum profligatis omnem eis spem Gallias amplius inuadendi ademit, an. 736. 737. 738. 739. *Blond. lib. 10. Dec. 1. Æmilius lib. 2. &c.*
			Atque ita Vvestgotthorum regnum in Galliis finiit an. 20. Leonis, Christi 737.
741		4827	Anno 735. Sigibertus Anglorum reges annotare desinit. Nempe sub Egeberto res illorum tunc ad exitum inclinatæ populo in factiones diuiso. *Polyd. libro 4. Hist. Ang.* Circa quæ tempora Inas Occidentalium Saxonum rex regnum suum Romano pontifici facit tributarium *Ibid. Polyd.* Sic Offa Merciorum rex ad Inæ exemplum regnum suum eidem tributarium reddit sub ann. 775. *Polyd.*

Circa

	Anni christi.		Anni mundi
Circa an. 744. Hunnorum gens, quod Attila Panno-niam ante 300. annos occupasset, sorte ex centum & octo tribubus, 216. hominum millia cum liberis, vxoribus, pecoribus & vniuersis ipsorum facultatibus emittit. Illi superato Tanai per Roxolanos, Sarmatas, Hamaxobios, Tauroscythas. Transsyluanos post multa cum Pannonibus & vicinis prælia, terram occupant, & linguæ commercio, cum aliis Hunnis conciliantur. *Bonfin. dec. 1. lib. 9. de Hung. Volater. Naucler.* Post annos sex vicinas Carniam, Stiriam, Corinthiã, Morauiam, Boëmiam infestare incipiunt. *Nauclerus gen.* 25. Orgerius Gollantes cog. Cathelon an. 733. in Cataloniam cum exercitu mouit, ibique posteritati (nam ipse obiit in obsidione Emporiæ ciuitatis) sedes posuit contra Saracenos vsque ad tempora Caroli Mag. *Taraph.*		CONCIL. *Romanum pro imaginibus retinendis contra Leonem Imp. Episc. 903. Sigeb. Palmer. Aliqui sub Greg. 2. collectum aiunt an. 714. Leo in eo excommunicatur & vectigalia ei dari prohibētur.* Plat Zonar. to. 3.	
Ioan. Hispalensis in captiuorum solatium scripturam in Arabicum transtulit. *Vasæus.* Per varios Saracenos tunc Hispania regebatur, quibus tamen vnus præerat, qui Cordubæ rex dicebatur. *Vasæus.*	741	93 k ZACHARIAS I. Græcus, an. 10. mens. 3.	4817
k Hic primus cœpit Francos à fide Childerici absoluere. *Æmil. lib. 2. can. alius 15. qu. 6.* Dialogorum D. Gregorij libros 4. de Patrum miraculis in linguam Græcam vertit. & Bibliothecam D. Petri restituit. *Plat. Sigeb.* Paci studuit. Luithprandum, Rachim & Aistulphum Longobardorum reges Romanis placans. *Sigeb. & alij.* Pro emptis à Paganis mancipiis pretium restituit & mancipia libertate donauit. *Idem* recens couersis Germanis esum crudi lardi, equorum &c. quod hæc Scythicam barbariem saperent interdixit. *Ipse in epist. ad Bonif.* à suauitate, studio tranquillitatis, liberalitate in pios & pauperes, benignitate in hostes celebratur. *Historici.* Italiam bellorum agitatione vexatam sua prudentia totam pene pacauit. Reliquit duas epistolas ad Bonifacium Germaniæ legatum. Sepulchro D Gregorij magni epitaphium literis Græcis inscripsit. Et vt Græcis auribus dedit 4. dialogorum D. Gregorij libros, propter quos Damascenus & Euthymius horum voluminum authorem Gregorium Dialogum nominant, sic eiusdem Pastoralia Anastasius quidã Antiochiæ Episcopus Græca quoque fecit. *Sixtus Senensis Bibliotheca lib. 4.* Luithprandus Longobardorum rex dono ei dedit nomine S. Petri Narniam, Anconam, Cumanam vrbes, Sabinēse item patrimonium & Sutrini agri vallem. *Blond. Dec. 1. lib. 10.* Antiochiæ, postquam annis 40. sedes vacasset, an. 742. Stephanus quartus Patriarcha creatus est. Alexandria, vbi Monothelitæ grassati fuerant, ab hæresi recedit anno 2. Copronymi, Cosma episcopatum tenente. *Diac. lib. 22. & 22. Rom.* Antiochia, cum ob Saracenorum tyrannidem per 40. annos Episcopos caruisset, eodem 2. anno permissu Oualid Arabum ducis sortita est Stephanum, & postea Theophilactum. *Ibid. Diac. lib. 22.* Anno 745. Theophylactus Edissenus successit. *Ibid Sigeb.* Petrus Damascenus Episcopus in Syria à Saracenis martyrio coronatur. *Sigeb.* Ob Copronymi persecutionem tristis Ecclesiæ facies	752	Vacat dies 12. *Patriarchis.* *Antiochiæ Stephano quarto an.* 2. *Theophilacto an.* 7. *Constantinopoli, Anastasio Iconomacho.*	4828

Anni Christi 741 — *Anni mundi* 4827

Principibus.

Constantino 5. Copronymo an 35. Imp.

Iscan Arabum Miramolino, deinde Vlid an. 2.

Abraham, an. 2.

Rachiso Ital. Reg.

Hilderico 3. Stupido siue Insensato an. 9. Franc. Rege, vsque ad Pipinum regem electum.

Alphonso Catholico 5. Pelagij genero.

CONCIL. *Romanum episcoporum 34.*

Arelatense 3. lib. Conciliorum.

Francicum præside S. Bonifacio Mogontiæ Archiepiscopo Namalo.

& martyria per totum Orientem. *Diac. lib. 21. & Zon. to. 3.* Imagines erigi, Sanctos honore affici, reliquias seruari, titulum Sancti, Virgini Apostolis & martyribus tribui edicto vetuit. Eos qui dicebant, Maria Dei genitrix ora pro nobis, vituperans & persequens, *Idem & Sigeb.*

S. Dalmatæ monasterium, omnium, quæ erant Constantinopoli antiquissimum, militum diuersorium fecit *Zon. to. 3.* reliquias Sanctorum partim terra obruit, partim demersit, partim in cineres redegit, *Ibid. & Diac. lib. 22.*

Gamer Arabum dux in Romania secundo eius anno multos trucidauit, plurimos captiuos duxit, Haly Petrum Damascenū episc. eo quòd Mahometis falsa dogmata refutaret, & cum Manicheis facere differeret, cepit, & linguam ei præscidit, atque in Arabiam deportauit, vbi cum Missam celebraret, interfectus est. *Diac. lib. 22. Rom. Sigeb.* Multi alij in Syria martyrio ob eandem causam coronati sunt. *Ibid.*

Hostes religionis omnes Orientis regiones tenent. Africam totam occuparunt, Bosphorum vtrumque propè ponte iunxerunt, Hispanias tenent, Pyreneum saltum velut domus suæ fores, vbi visum est, perstringunt, in Franciam iam illis expositam manus inijcunt, *Æmil. lib. 2. de Franc. ex epistola Burchardi episc. quem ad Pipinum Zacharias miserat.*

746. Carolomānus Austrasiæ rex Monasticæ vitæ studio adductus Soracten Italiæ montem petiit. Ex quo post in Cassinum transijt. Ita res Francica sub Pipini iunioris principatum coiit.

750 de Childerico deponendo, regióque nomine in Pipinum transferendo agitur, legatione ad Romanum Pontificem decreta. Quare eius authoritate indulgentia Childericus regno exuitur, & Pipinus rex salutatur anno 751. post Clodouei obitum 257. iuxta alios anno 257.

Childerico Franco. reg. in monasterium truso, Pipinus Martelli filius dictus Breuis, ex maiore domus, consilio Pontificis a Galliæ proceribus rex declaratus, à S. Bonifacio siue Benfrido Germanorum Apostolo inungitur Suessionis *Sigeb. Regino in Chro. Annonius lib. 4. cap. 61. Cap. alius 15. qu. 6.* Nec in eo defecit penitus genus regum Francorum. Nam Blatildis filia Clotharij 1. nupta Hanberto duci, & senatori Austriæ peperit Arnoldum, Arnoldus genuit Arnulphum Metensem episcopum, Anulph, Angegisem, Anges. Pipinum Grossum, Pip. Carolum Marcellum, Carol. Pipinum hunc cognom. Breuem.

Bonifacius Germanicus legatus & Apostolus Germaniam in tres diocœses distinxit Herbipolensem. Bambergensem, & Erfordiensem. *Hedio libro 6. cap. 7. Tom. 2. concil.*

Childericum deposuit, & Pipinum in regem vnxit Romani Pontif. auctoritate. *Reg. lib. 2.* Causam, cur Clodoueani monarchiam amiserint, historici tribuunt eorum vitijs, præsertim sacrilegijs in Ecclesias, & vsurpatis electionibus Sacerdotiorum, quibus non modò indignos sed & laicos intrudebant.

Circa an. 740. Ina Occidentalium Saxonum rex suum regnum Rom. pontifici tributarium facit. *Polyd. libro 4. Ang.* Sic paulò post circa an. 775. Offa Merciorum rex. *Ibid.*

275 — 4838

Lullus Mogont. Burchardus Herbipalensis episcopi, Thatuinus, Nothelmus, Egbertus Eborac, Vuilibaldus Angli omnes natione, librorum scriptione celebres.

HVMANA.

Contra Vlid Miramolinum, Saraceni in Hispania rebellione insurgunt. Ad eos motus sedandos Abucar cum imperio mittitur, deinde alij. Nam multi occisi sunt paucis annis, adeo vt annis vix 20. à capta Hispania plus quindecim imperarint, donec eam Abderamen abduceret è Babyloniæ imperio, *Vasæus, Rhoderic. Tolet.*

Maroan occidit fratrem Vlid Saracenorum & Persarum Miramolinum, & regnat annis 6. Ex ea cæde multæ seditiones. In Hispaniam mittit Iuzaf (Iosephum qui Christianis fuit iniquissimus. *Vasæus.*

∴ VIR singularis religionis & prudentiæ. Hunc aliqui prætermittunt, & cum sequenti confundunt. Vnde sequentes Stephani nunc dicuntur tertij, nunc quarti, &c.

Alphonsus Catholicus Lucensem ciuitatem, Tindem, Asturicam, magnam Castellæ partem Abulam vsque, & in Portugallia Bracaram, in multis ciuitatibus episcopos instituens, Christianis restituit. *Vasæus.*

Petrus Pulcher Toletanus de Pascha erranter celebrato elegantem libellum conscribit. *Idem.*

Verus Hispalensis sub Pipino. *Trith.*

Vt S. Pelagius, reliquiarum in Hispania rex Saracenis perpetuo fortiter restitit, ita & Gener ipsius ob Ormisindam filiam in vxorem acceptam Alphonsus, qui proinde Catholici nomen & sibi comparauit, & posteris. *Vasæus.*

| BLOND. lib. 1. decad. 2. & Irenic. 3. cap. 70. nominat hoc loco Gregorium 4. cui volunt Pipinũ reddidisse Rauennatem Exarchatum, & alias Ecclesiæ terras vsque ad stagna Venetorum. Platin. & Regino id referunt ad Stephanum.

Deficiente Orientis Imperio & Imperatore Catholicos vexante, hic pótifex insignia, dignitates, & titulos Imperij ad reges Francorum transfert. *Palmer. in Chron, Naucler.*

Stephanus Pacis formulam perfidi Aistulphi Chirographo exaratam, de vexillo Crucis pendentem, in publica supplicatione prætulit, cunctis Deum contra perfidiam inuocantibus. *Blond. lib. 10. dec. 1.* In Franciam ad Pipinum venit. In D. Dionysij D D. Petro & Paulo altare dedicauit an. 753. ad illud Pipinum & filios eius Carolum & Carolomanum denuo reges inunxit, ac regnũ ipsorum posteritati hæreditarium declarauit. *Regino lib. 2. Sigeb.*

A sapientia commendatur. *Sabell.* à prudentia & amore cleri, *Plat.* à liberalitate in pauperes & peregrinos. extructis etiam multis Xenodochijs & locupletatis. *Ibid.* concionandi munere fungebatur. *Bergom. lib. 10. Platin. Io. oppida.*

Pipinus æmulatione patris Astulphum Long. regem perterret, & vt res Romano Pontifici restituat iureiurando datisque obsidibus obstringit. Quod cum minus perfecisset, 756. collatis signis re ipsa adimplere coëgit, scilicet, vt quæ ex Romano ducatu oppida inuaserat, restitueret, Hexarcharum etiam Rauennatum cum

Anni Christi		Anni mundi
	94. ∴ STEPHANVS II.	
752.	Rom. dies. 3.	4838
	Patriarchis.	
752	*Antiochiæ Theophylacto.*	4838
	Constantinopoli Anastasio Iconomacho.	
	Principibus.	
	Constant. Imp. octogesimo secundo.	
	Maroan Saracenorum & Persarũ Miramolino an. 6.	
	Gabra Maschel Apthiopiæ.	
	Aistulpho Ital.	
	Pipino an. 18. Franc. Rege decimo octauo.	
	Alphonso Catholico Hisp. trigesimo septimo.	
	95.	
752	I STEPHANVS. III. dic. II. Rom. an. 5. mens. 1.	4838
756	Vacat mens. 1.	4842
	Patriarchis.	
	Antiochiæ Theodoro 2. ann. 16.	
	Constantinopoli Anastasio Iconomacho, deinde Constãtino 2. Iconomacho an. 12.	
	Principibus.	
	Constantino 5. Copronymo Imp. octogesimo secundo.	
	Maroan Sarac. & Pers. Miramolino decimo nono, deinde Mahomete an. 5.	
	Gabra Maschel Aethiopiæ, deinde Nalek, an. 11.	
	Aistulfo, & post eum Desiderio vltimo Longobardorum, & Ital. Reg.	
	Pipino Franc. Reg. 18.	
	Alphonso Catholico Hisp. rege 37. mox Froila, an. 13.	

Anni Christi | Anni mundi

tota flamina, Aemiliáque Graecis Imperatoribus ereptum in ius Romani Pontificis reponere. *Blond.dec.2.*

HVMANA.

756 — 96.

m PAVLVS I. Romanus Stephani 3. frater.

768 — ann. 10.

mens. 10.

Vacat an.I. mens.I.

4842 — Turci siue Turcomanni ex Scythia, Tartariáve Orientali Turquestam nomine, erumpentes, Alanos. Colchos, Armenios, Cappadocas & magnam Galatiae partem, ad extremum Persas & Saracenos gladio infestarunt, rege eorum Selduch. regnante Pipino Caroli Magni patre ann. 756 *Egnat.lib.2.Guilel.Tyrius lib.1.de Hieros.cap.7.Plat.*

4854 — Tunc suasu Christianorum caeperunt se in modum crucis tondere propter luem, quae apud eos grassabatur. *Sigeb.*

Constantini an. 23. ineunte Caroli Magni regno transierunt portas Caspias, & relicta Scythia occuparunt minorem Armeniã, indéque inuaserunt in minorem Asiam, quam ferè totam obtinuerunt an. 1052. duce Sadoch Tanehumeth. Crebris & miris prodigiis id Deus portendit, quorum spectator fuit Paulus Diaconus, *Ipse lib. 22. rerum Romam.Sigeb.*

Patriarchis.

Antiochiae Theodoro 2. à Petro septuagesimo secũdo. Constantinopoli Constantino secundo Iconomacho, deinde Niceta Iconomacho, an. 13. mens. 2. dies 22.

Carolo Magno primum negotium à Pipino patre in Gaiffrium Aquitaniae ducem proficiscente, datur in Aruernia aduersus quosdam nobiles, qui ecclesiasticos vexabat. Ecclesias ibi non modo composuit futurae suae magnitudinis primum exhibens specimen, sed etiam auxit, Mosacenum coenobium aedificauit, &c. *Annon.*

Froila Sacerdotes Hispaniae castitatem, quam sacri Canones praescribunt, seruare cogit, neglectam à Vitizae temporibus. *Vasaeus.* Maurorum multa millia cecidit. Ouetensem ciuitatem condidit. *Idem.*

Huius tempore Abderamen venit in Hispaniam, eámque occupauit, occiso Iuzaf, seque Miramolinum Hispaniae appellari iussit circa annum 758. Hinc Hispania Miramolino Babyloniae & Persidis subiici desiit. *Idem.*

Mosquaeam Cordubensem opere adeo superbo extruxit, vt reliquas Saracenorum facile superaret, quae hodie in Cathedralem Ecclesiam consecrata est. *Idem.*

Moritur postquam illic imperasset an. 33. relinquens 11. filios & 9. filias.

m PAVLVS pont. cum paucis comitibus cellas infirmorum & pauperum & vinctorum lustrabat & necessaria subministrabat. *in eius vita.*

Nullum in sacro ministerio officium omisit. *Crantz. metropolis. lib.2.cap.1.*

A mansuetudine & beneficentia in pauperes & calamitosos ab historicis extollitur.

Salim Arabs Theodorum Antiochiae episcopum in Moabitidem regionem exulatum mittit, edicit ne Christiani nouas ecclesias extruant, ne de fide sua Arabes doceant, ne crucem Christi aspiciant, an. 16. Copronymi *Diac.lib.22.Rom.*

Christianis colligendorum vectigalium munus ademit, sed paulo post coactus est restituere, quod Saraceni ignari essent arithmetices. *Ibid.*

Habdalas Saracenorum quoque princeps, an. 17. Coproni, tributa Christianis solito grauiora imperat, & quidem etiam monachis & Heremitis. Ecclesiarum cruces & vasa Iudaeis vendit. Vigilias nocturnas celebrare & li-

teras discere prohibet. Iudæis & Christianis characteres Mahometicos inscribi iubet Hierosolymis, quod declinantes multi in Romaniam aufugerunt. *Ibid.* Ex ecclesiis Storquiliana fecit & reliquias Sanctorum effossas dispersit. *Iuo in Chron.* Turri in ipsum lapsa iusto Dei iudicio an. 776. perijt. *Diacon. lib. 22.*

Sabinus Bulgarorum rex fuga sibi consulit, quod populus imaginum cultum defenderet, quem ille Copronymi gratia persequebatur. *Blond. lib. 1. dec. 2. Naucler. gener. 26.*

Aistulphus propter afflictum Romanorum pontificem de equo lapsus ceruicem fregit. *Gaguinus lib. 3. de Franc.* an. 756. *Sigeb.*

Ann 757. Constantinus Pipino organa musica misit, hactenus Germanis & Gallis incognita. *Auentinus lib. 3. Annalium Marianus Scotus. Annon. de Gestis Francorum lib. 4. cap. 64.*

Nempe Pipinus sacræ Musicæ erat studiosus, quare & paulo ante, anno scilicet 751. Romanam cantandi consuetudinem, vt suauiorem & diuinis laudibus congruentiorem in Gallias attulerat. *Sigeb. Æmilius.* Quod perfecit Carolus eius filius an. 774. *Sigeb.*

Pipinus creauit Senatum, vulgo Parlamentum, mobile quidem, nunc autem ex constitutione Hutini regis statarium, Lutetiæ Parisiorum. *Gaguin. lib. 4.*

Eius ope Phrisij deuicto duce Radolbo ad Christianismum sunt conuersi, docente Bonifacio, deinde Vvilibrordo Anglo. *Trit. de regibus Franc.* sed hoc videtur pertinere ad Pipinum Grossum, siue Seniorem, vt suprà mox Vlfranio Senonensi episcopo, qui secum assumpserat Ansbertũ. & quosdam alios ex Fontanello cœnobio. *Volater. lib. 21*

Theophylactus Patriarcha Antiochenus, scriptor ecclesiasticus. S. Sturmius primus Abbas Fuldensis Crodogandus, huc Beritingrandus.

Sanctus Burchardus episcopus Herbipolensis ducatum Orientalis Franciæ nactus est à Pipino: nec is est qui omnia decreta conciliorum & Pontificum digessit in locos communes. *Sigebertus Iren. libro tertio capite septuagesimo sexto.*

Ambrosius Ansbertus temporibus Pauli Pont. & Desiderij Longobardorum reg. opus in Apocalyp. complet. *Ipse in fine. Contra Centuriatores, qui eum in decimam Centuriam conferunt. Sic in aliorum multorum ætatibus indoctè sapissime hallucinantur siue quia perfunctoriè duntaxat legerunt, vt quoquo modo eorũ fragmentis, sua infarcirent, siue vt in singulas centurias, eos, quos habebant in manibus, distribuerent, non tam de veritate & fide historiæ vel rei laborantes, quàm vt quouis modo satisfacerent Typographis laborem vrgentibus & stipe eorum egestatem placantibus.*

Nalek Abissinorum siue Aethiopum imperatoris tempore templa & loca alia religiosa magno numero conduntur per vniuersam Aethiopiam, cum antea essent rara.

Reges deinde consecuti omnes non solum Christiani, verum etiam sancti feruntur, quot tamen annos imperauerint, non inuenimus vsque ad Icumuanlach, sub annum millesimum ducentesimum sexagesimum. *Marius Victorius de Regg. Aeth.*

HVMANA.

Ab an. 765. vsque ad an. 933. per annos 168. nominantur

Anni christi. 756 — 768

Anni mundi. 4842 — 4854

Principibus.

Eisdem Impp. & regnant.

Abdala Babyloniæ & Persiæ, an. 19.

Nalek Aethiopiæ, deinde Bazen, Sensaghed, Bahar-Saghed, an. 3.

Et nono Arabum apud Hispanos Miramolino Abderamen, an. 33.

Froila Hispaniæ trigesimo-octauo, deinde Aurelio. ann. 6.

Anni Christi		Anni mundi	
			tur quidem reges Æthiopiæ 43. in indice, quem à Boderiano sum nactus, sed anni, quibus quisque regnauerit desiderantur. Itaque in eis partiendis vsi sumus duntaxat coniectura. Sed neque singulos diu oportet regnum retinuisse, quando quadraginta tres vix annos 168. expleuerunt, ac si cuique tribuas 4. existit summa 172, superiore quatuor annis maior.
766	CONCIL. *Gemiliacum in Frācia præsente Pipino & legatis Imperatoris, contra Græcos de Trinitate & SS. imaginibus. Sigeb. Abb. Vsper. Conc. Rhegino in Chron. Æmil. lib. 2. Annonius lib. 4. cap. 67. in Chron.*	4852	Hi autem apud Marium Victorium hoc nominantur ordine, Bazen, Sensaghed, Eaharsaghed Ghermaafer, Salaaiuba, Callulasien, Sargue, Zarai, Bagahama, Gianusceda, Zeoneghiz, Malgene, Sepharad, Agdais Abraha, Azbaha, Asfa, Afrad. Amsi, Ahau, Arada, Aladoua, Alameda, Tabena, Chaleb, Gabra, Maschel, Constantinus Bezaagher, Asfa, Atma, Gianasfa, Gianascheda, Freseunai, Adarahaz, Aizar, Delnahad, Mada.
757	Schisma 8. Theophylactus Rom. contra Paulum sedit in schismate aliquot menses. Constantinus 2. ex Laico contra canones electus, sedit an. 1. d. 24. Hunc quidam inter pontifices numerant.	4843	756. Pipinus Exarchatum tredecim vrbes complectentem cum Pentapoli vrbes alias sedecim comprehendente, iterum S. Petro & successoribus eius in perpetuum possidenda concessit donatione in tabulas relata. *Sigonius lib. 3. Italiæ.* 757. Thassillo Bauarorum rex concilio Francorum habito (quod primi Parlamenti institutionem nonnulli putant) Francorum beneficiarium se esse professus est. *Anno. Ado. Rhegino.* Chilpingis Aruernensis & Anningus Pictauiensis comites congressi cum Pipini exercitu cæduntur an. 761. *Sigeb.*
767	Schisma 9. Philippus siue Philippicus contra Constantinum a Laicis & clericis electus sedit. an. 1. di. 24.	4853	Pipinus inde Aquitaniam, Lemouiciam, Santoniam &c. subigit. *Idem.* Rebellantem Gayferum, siue Vnipharium ducem, Aquitaniæ septem annuis præliis vicit & totam Aquitaniam ad Gerunnam fluuium vsque iterum subegit. *Idem.* Saracenos clades acceptas vlturos tertium in Franciam redeuntes trans Pyreneos repellit. *Æmilius libro secundo.*
768	97. ⴖ Stephanus 4. dictus 3. Siculus monachus, an. 4. mens. 5. di. 24.	4854	Mortuo Garzia Ximenio primo Nauarræ regi successit Garzias Ennicus, qui Pampelonem & multas arces & municipia à Mauris liberauit. *Vasæus.*
772	Vacat d. 9. *Patriarchis. Antiochiæ Theodoro 2. à Petro septuagesimo secūdo. Constantinopoli Niceta Iconomacho.*	4858	ⴖ LAVDATVR à pietate & doctrina. In Litaniis nudipes incedebat cum toto clero. Vocat eum Platina verum Petri successorem. Cosmam Alexandriæ episcopum Antiochenus & Hierosolymitanus excommunicarunt, quòd imaginum religiosam memoriam improbaret. *Diac lib. 22.* Desiderius Longob. rex ann. 769. simulans orandi pietatem, Romam ingressus, multos capit & excæcat. *Sigeb.* Pauliciani à Paulo & Ioanne Samosatenis q. Paulioannitæ, Manichæorum secta quingentis annis post D. Paulū & Pauli discipulos (imo pluribus) *Euthy. in Panopl. par. 2. tit. 21. ex scriptis Photij.* Catholicos Romanos appellabant, se verò Christianos. *Ibid.* Sic Arriani in Hispania Romanos vocitabant homines nostræ religionis, inquit Turonens. *lib. 1. de gloria Martyr.* An. 768. finis 72. Patriarcharum Antiochenorum: Nam quis post Theodorum à D. Petro septuagesimum secundum illic episcopus fuerit, vsque ad Antiochiam per Gallos recuperatam, incertum est: nisi quod 787. Theodoritus Patriarcha Antiochenus, & 1090. vsque ad captā ciuitatem à Latinis 1097. Ioannes eiusdem Ecclesiæ præs-

byter in Eccl.historiis memorantur, & Petrus qui à Leone 9 confirmationem obtinuit 1050. Theodorus Balsamon 1186. Ioachimus hodie 1580.

Latinos enim præter eos septē qui occasione belli sacri sub Godofredo Bulloneo sic sederunt. Bernardus de Valentia episcopus anteà Arelatensis ann. 33. Rodophus ann. 4. Aimarus Lemouicensis 50. Rodolphus Lemouicensis 33. Rainerius Lucensis 20. Elias Rhegiensis 8. Christianus ordinis prædicatorū Martyrio coronatus cum 4. eiusdem ordinis, post quem Antiochia iterum à Saracenis capta.

Constantinus Imp. omni scelere imbutus, Deo auersus tyrannus, apostata, vesanus, Veneris cultor, mactator puerorum inter quos Hanij filius, magnus, & sacrilegus (*aliis. Palmer. Sigeb. Diac. & Suidas*) catholicos, qui SS. imagines apud se habebant, & post votum vxorem nolebant ducere, ac se à iuramentis & immundiciis abstinebant, crudelissimè afflixit, vt plures occiderit martyres, quam vllus vnquam Imperatorū gentilium, *Sigeb. in Chro.* vnde igne cœlesti periit. *Sigeb.*

Cum Habdala Saraceno pacem ea lege fecerat, vt ille Christianos, qui in ipsius essent dominatu affligeret. *Blond. lib. 1. Deca. 2.* à Theodora seu Irene eius cadauer defossum, publicè crematum est, *Sabell. Enn. 8. lib. 8.*

HVMANA.

768 Saxones vel Thuringi, itémque cæteræ, quæ iuxta Rhenum sunt nationes, ex antiquo Francis tributariæ (*Nota*) leguntur. Quibus deinde à regno eorum deficientibus Pipinus genitor Caroli bellum intulit, quod tamen filius maiore fœlicitate peregit, *Helmodius in Chronicis Slauorum, cap. 3.*

Abdala 100. armatis nauibus ducem Manucha præficiés mare Medit. infestat & Christianos atrociter necat, Cassinensi monasterio euerso. *Chron. Cassinensi.*

Ann. 771. moritur Asciar primus Aragoniæ comes, qui Iaccam ciuitatem, multas arces & oppida à Maurorum seruitute liberauit. Balindus f. successit. *Vasæus.*

Carolus magnus Aquitanos omnes & Vascones in deditionem accipit, bellum Aquitanicum finit capto Hunaldo duce Aquitaniæ, & tota eius familia Iuxta Dordonam fluuium ædificat castrum Francicum (sic enim legitur apud Eginardum) siue, vt vulgò, Fronciacum (quasi, vt quidam ludunt, Frons Saracenorum) *Sigeb.*

796 Lescus quispiam, primus apud Polonos equi sui calces ferreis soleis munit, cū equi de more illius tēporis soleas nullas haberent. *Crom. hist. Polo lib. 2.* Paulò ante an. 800.

o C v m optimo quouis pontifice comparari potest. Eo nemo post Petrum, Romanorum pontificū diutius vixit.

Instituit diplomata, seu literas apostolicas, quas Bullas vocant, plumbo obsignari, vt diuturnius esset sigillū. nam antea vtebantur cera *Polyd. Virg. lib. 8. de inuent. rerū cap. 2.* Alij hoc referunt ad Stephanum 3. Statuit vt quotidie in atrio Lateranensi alerentur 100. pauperes. *Plati.* Scripsit libros contra Iconomachos. *Sigeb.*

A castitate, fortitudine animi, & liberalitate in pauperes commendatur ab historicis. Tyberi exundante, lembis & scaphis victum aduehendum curat iis, qui erant aqua circumfusi. Romæ aquæ ductus, muros, templa & alia ædificat, captiuos pecuniæ vi liberat.

Leo, mali corui malum ouum etiam sacris imagini-

bus

Anni Christi.

Principibus.

Anni mundi.

Constantino Imp. octogesimo secundo.

Abdala Babyloniæ & Persiæ Miramolino vigesimo primo.

Hispaniæ vero Abderamē.

Ghermaaser Aethiopiæ.

Desiderio Ital. Reg.

Carolo I. Magno an. 46. Franc. Reg. decimo nono.

Aurelio Hispaniæ.

4854 CONCIL. *Lateranensi Episcoporum Galliæ 12. & plurimorum Italiæ, contra Constantinum pseudopapam Desiderij regis. Long. fratrē ex Mutio lib. 7. Plati. Palmer, Sigeb. Aemil. lib. 2. Naucler. In eo damnatur. 7. falsa synodus Constantinopolitana contra imagines.*

98. 4858

772 o ADRIANVS I. Romanus an. 23. mens. 10. di. 17. 4882

Patriarchis.

Constantinopoli Niceta Iconomacho, deinde Paulo 4. an. 4. mens. 6. dies 13. Tarasio an. 21. m. 1. d. 25.

Principibus.

Anni mundi 4858

772 *Constantino 5. octogesimo secundo. Postea Leone 4 eius fil. an. 5 Imp. usque ad Eirenem Imperatricem an 10. cum fil. Constantino 6.*

Abdalo deinde Abdal a secundo, siue Madith. an. 18. Moyse an. 21. Babyloniæ & Persidis Miramolino.

Hispaniæ vero Abderame, deinde Ißem siue Izeca qui & Ismen an. 7.

Saliuba Æthiopiæ & per ordinem Callula-Sion, Sargue, Zarai, Bagabarnat, Gianscheda.

Desyderio Ital. Reg.

Carolo I. Magno Franc. R. decimo nono.

Silo Hispaniæ quadragesimo an. 8. deinde Alphonso cog. Casto an. 41.

773 CONC. *Lateranense (quod Sigeb. vocat vniuersale) præsente Carolo, & Episcop. 153. Sigeb. & lib. Concil.*

Hispanicum contra Fœlicem hæreticum. Annoni lib. 4. c. 83.

779 *Duriense an. 779. Regi lib. 2.*

Gennuense. Ibib.

bus bellum indixit. Iacobitas Hæreticos è Syria in Thraciam collocauit. *Zo. tom. 3. Diac. lib. 21. Rom.* Noli mirari si mox imperium per Rom. pontificem ad alienos translatum sit. *Zon. ibid.* per totum sui regni quinquennium cum Ithuma & Madaij Arabum regibus, vario marte in Asia & Syria conflixit. *Diac. lib. 23.*

Bulgarú regem Telericum à suis fugatum excepit an. 778. quo anno Carolus Longobardorum regnum vastauit. *Schanaburgense Chro.* Hildebrandum Spoletanorum ducem sequenti anno se spóte subiicientem amplectens. *Sigeb.*

Coronam ex Iaspidibus & aliis gemmis consertam ex Ecclesia abstulit & suo capiti imposuit, sed paulò post febre correptus interiit. *Diac. lib. 23. Blond. lib. 1. dec. 2.*

Ann. 782. Lapidea arca effoditur cum hac inscriptione, Christus nascetur ex virgine, in eum credo &c. *Diaco. li. 23. Sigeb.* Platonem fuisse multi existimarunt. *Gigas in Floribus temp.*

An. 786. Politianus episcopatum Alexandrinum inter Saracenos administrabat.

Carolus in Italiam ab Adria vocatus contra Longobardos, inuiti, & nolentis Pont. pedes exosculatur. *Plat. Æmil. lib. 2.* Donationem à Pipino patre factam Rom. Ecclesiæ non tantum confirmauit, sed etiam auxit. *Plat. Adr. in epist. conc. Later. & epist. ad Constantinum & Irenem.* vel potius restitutionem. Nam Pipinus duntaxat pontifici à Longobardis erepta restituit. *Histor.*

Vicit Longobardos capto Desyderio eorum rege 22. & vltimo, in quo defecit regnum Longobardorum ab Alboino acquisitum, ab Authari & Agilulpho formatum, anno postquam Italiam occupauerant 206. siue 213. siue 214. (neque enim conuenit inter scriptores) *Blond. dec. 1. lib. 2.*

Paulò post etiam regnum Boiornm finiit, Tasilone Desiderij genero rege eorum nouissimo & filio Dedone, qui propter Desiderium bellum mouerant in monasterium detrusis.

Eodé ann. Carolus ritum cantus Ecclesiastici authenticum è Romana Ecclesia, accersitis ex vrbe summis musicis in Gallias transfert. *Sigeb. Æmil. lib. 2.*

Adelgisum Desiderij filium, qui ad Græcos confugerat, & contractis copiis Constantini consensu & auxilio ad recuperandum regnum Longobard. redierat, delet & perimit. an. 789. *Sigeb.*

In Ægyptum & Africam Christianis pauperibus eleemosynas misit. *Sigeb.* Carthaginem. *Vsperg.* Hispaniam vsque ad Cordubam recuperauit profligatis Saracenis. *Ptol. in rudimento, Plat. in Adriano.* Compostellensem Ecclesiam locupletauit. *Erphordensis lib.* 68. Albini consilio in sacris rebus omnia gerebat. In terris occupatis passim Episcopatus & scholas constituebat ad fidei propagationem, in quibus Græcæ & latinæ literæ docerentur. *Crantzius libro 1.*

Hispaniam transiit & Nauarram cepit & duos Saracenorum regulos sibi subiecit. an. 778, *Sigeb. Rhegino.*

Caroli Magni tempore Ogerus Danorum Dux Indiam superiorem occupauit, & Ioannem regis Frisonum filium, presbyterum Ioannem dictum imperio præfecit, eique 14. Barones qui alias vicinas terras tenebant, subiecit, vt vbi Christiana religio permaneret. *Vuernerus in fasciculo temporum.* An id verum nescio. Nam non video qua parte Dani per tot terrarum & æquorum spacia

4882

	Anni Christi		Anni mundi
in Indiam peruenire potuerint. Me mouet tamen, quod paulò post Elfredum Anglorum regem sub an. 870. multa munera per Sigelium Schireburgensem episcopum ad S. Thomam Indiam misisse ait Vuihelmus 2. cap. 16. de Anglis.			4858
Carolus rex Francorum & Longobardorum, Patritius Romanorum nostris obtemperans monitis, atque nostram in omnibus adimplens voluntatem, per sua laboriosa certamina plura dona in perpetuum obtulit possidenda, tam prouincias quàm ciuitates seu castra, & territoria, imò & patrimonia, quæ à perfida Longobardorum gente detinebantur, brachio forti, eiusdem Dei Apostolo restituit, cuius esse dignoscebantur. *Adrianus in epistola Concil. Lateranensi habita, & epist. ad Constantinum, & Irenem Augustus missa.* Ne quis putet Carolum Mag. quicquam de suo dedisse Ecclesiæ.	772		
Trecentis etiam primis annis vsque ad Constantinum Christi & martyrum facta, vt eorum memoriam in oculis perpetuo ferrent, alij in tabulis expresserant, alij in vestibus sacratis, alij in pretiosis repositoriis, in quibus incruenta sacrificia peragebantur, imagines pinxerant. Et sanè hæc euidenter ad nostra vsque tempora ostenduntur, durabúntque per sæcula. *Actione sexta Nicena 2.*	790	*S. SEPTIMVM vniuersale Conciliū, Nicenum 2. contra Iconomachos pro retinendis imaginibus, Epist. 350. Palmer. in Chro. siue 325. Naucl. siue 306. siue 342. siue 330. Cui loco Adriani (qui illud celebrandum curauerat) praerunt Petr us archipresbyter, & Petrus monachus presbyter. Abb. Vsperg. lib. concil. Adrianus illud cōfirmauit Iuo Parte 4. cap. 127. & 128. Ex eo quoque testimonium sumit Nicolaus primus ad Michaelem Imp.*	4876
Tolericus Bulgarorum dux baptizatur an. 778. *Sigeb.* An. 782. Sanguis de cælo in terram profluxit, qui significauit funestos conflictus Francorum & Auarum. item Auarum & Boiorum, denique Auarum & Francorum, in quibus omnibus Carolus victor euasit. *Sigeb.*			
Thesias Arabum dux Emesæ Iudæos & Christianos ad Menzerizandum (id est, characteres Mahometis accipiendum) compulit. *Diac. lib. 23.*			
Spoletum, & Reatum sese & vrbes agrósque S. Petro & Rom. Pontifici subdiderunt. *Aemil. lib. 2. Blond. decad. 2. lib. 1.*			
Leo 4. Imp. Coronam auream, quam Mauritius Deo vouerat, ex ecclesia S. Sophiæ abripiens & capiti imponens, carbunculis in eo enatis febre correptus miserè periit, vltione diuina, vt putatur. *Blond. decad. secunda libro primo Plat.*		*Anglicanum.*	
In concilio Lateranensi j confirmatio Rom. Pontificis, Archiepiscoporum & Episcoporum cum omnibus inuestituris sub pœna anathematis & bonorum publicatione concessa est Carolo Mag. *Sigeb. & Ca. Hadrianus. & Ca. in Synodo 63. dist.* Ita tunc primum tutela Rom. Pontificis à Constantinopolitanis Impp. ad Carol. Magnum Imp. & eius successores translata est.			
Huardus an. 770. iussu Caroli martyrologium post Eusebium, Hieronymum, Bedam scribit. *Bergo, lib. 10, Hedio. lib. 6 cap. 22.*			
Paul. Diaconus Aquileiensis Cancellarius Desyderij simul cum eo à Carolo captus, integram Historiam Longobardorum, siue Langbardorum, annorum 205. vsque ad an. Christi 773. conscripsit.			
Eutropij Romanæ historiæ Ecclesiasticam immiscuit, duósque alios libros à Iuliano ad Iustinianum primū vsque adiecit, Senex admodum obiit in Casinensi cœnobio. *Sigeb.*			
An 790. Flaccus Albinus Gallus iuxta Bergomensem li. 10. Anglus iuxta alios, veteris & noui testamenti textū Caroli Mag. iussu correxit. *Sigeb. & ipse epistola sexti lib. in Ioan.*	796		4882

Ethnici

Anni Christi | Anni mundi

772 — 4858

Ethnici (i. Saraceni septies à Constantinō expulsi Hierosolymis, denuo eam adoriuntur & capiunt,& Ioãnem Patriarcham eiiciunt, sed ille restituitur recuperatavrbe postquã Carolus copiis Imperatorem adiuuisset. *Henric. Erfordiens.in vita Constant.c.69.*

Madij Saracenus Christianos obsidet in Natoliæ vrbibus. *Diac.lib.23. Rom.*

794

Frantfordiense, Episcoporum Gallo. Germa. & Italorum, præsentibus legatis Adriani, Theophilo seu Theophilacto, ac Stephano Episcopis, contra Fœlicem Vrgelitanum seu Orielitanum Episc. qui adoptionem humanæ naturæ Christi inducebat: Annom. lib. 4. de gest. Franc. cap.85 Æmil.lib.2. Abb.Vsperg. Ferunt aliqui in eo concilio damnatum fuisse Concilium Elibertinum episc.19.presb.36. in Hispania paulo antea celebratum: Errant Magdeburgenses rapsodi, qui istud Concil. referunt ad annum 700. Aiunt etiã in eo damnatum Nicenum 2. de quo in margine.

Aaron alius Saracenorum dux multa mala Christianis infert, etiam postquam pacem cum Imperatrice agitasset. Nam in Cyprum irruit, Capadociam, Gallatiam, Romaniam. *Diaco. ibidem.*

Fœlix, cui adhærebat Eliphandus Toletanus Episcopus, Ratisbonæ de errore conuictus missus est Romam, vbi coram Adriano pont. palinodiam cecinit & suæ Ecclesiæ restituitur. *Annal. Franc.* aliunde videtur errorem contraxisse. Nam Beda in 7. c. Io. Noua hæresis(inquit) in Angulis occultè susurrat, Christus est adoptiuus, Christus nuncupatiuus est Deus.

Aiunt Ado Viennensis ætate 6. & Regino lib.2.Chro. Pseudonymam Nicenam, quam Septimam Græci appellant, pro adorandis imaginibus Synodo Francfordiensi abdicatam penitus. Quod si verum est, cum Nicena illa deinceps obtinuerit & pro Oecumenica recepta sit, prouincialis hæc Oecumenicæ derogare non magis potest & debet, quam illa Cypriani Africana, quæ cum cætera rectè statuerit, prauè Anabaptismum contra Romanam defendit. Præterea vt nec statim nec absque magnis dissidiis Calcedonensis illa sanctissima probata est, vt apparet è Diui Gregorij epistolis ad Brunichildam & alios, in quibus docet ne tum quidem post annos fermè ducentos in Galliis fuisse receptam penitus, sic hic potuit contingere. Addo Patres, qui Francofurtum conuenerant, non satis habuisse perspectam Nicenæ sententiam, ac fuisse deceptos falsis rumoribus & scriptis. Nam contra eam sic dimicarunt, ac si ad statuendam imaginum adorationem simpliciter incubuisset, cum potius de retinendis imaginibus sanxisset & egisset aduersus Constantinopolitanam septimam Pseudonymam. quæ de illis confringẽdis & omnino tollendis paulò ante Canones tulerat. Alioqui hæc cum illa idem planè iudicauit ac censuit. Nam libri illi quatuor, qui nomine Caroli Magni & Synodi Francfordiensis circunferuntur, & quos superbè hæretici contra Nicenam ostentant, passim inculcant retinendas esse SS. imagines in ornamentum Ecclesiæ & memoriam rerum gestarum (hæc eorum verba sunt in præfat. & lib. 2. cap. 2. & alibi) seque duntaxat armant aduersus nescio quam prætentam imaginum adorationem, quam nec Nicena ipsa agnouit, Iconomachos autem expugnant cum alibi tum præfatione libri primi. Et Claudius à Carolo ipso Taurinensis Episcopus constitutus, dum eas è sua diœcesi sustulisset, statim, vt hæreticus exceptus est ab ipsismet Gallis Episcopis, qui maxima pars fuerant Francfordiensis Synodi. Hinc contra istum Ionæ Aurelianensis libri ad Ludouicum Pium de imaginum cultu.

Foroiuliense in Aquilegia præside Paulino Aquilegiensi de fide & moribus, maximè de Trinitate cõtra Fœlicem. tom.3. Conc.

Bauaricum contra Fœlicem. Anno. lib. 4. cap.83.

Ratisbonense contra eundem. Sigeb.

Anno 791. *Palmerius & Polyd. libro quarto de Anglis.* Academiam olim Athenis Romam attractam Carolus Mag. Lutetiam transfert. *Vvernerus in Fasciculo.* Idque opera 4. Monachorum Bedæ discipulorum Rabani, Albini, Claudij, Ioannis Scoti, *Erphordiensis, capite 69.*

796 — 4882

Ac

Ac tanta illam prouentuum ac possessionum amplitudine locupletauit, quantam vix omnes Galliæ ac Germaniæ, quæ inde postea natæ sunt, academiæ possent æquare. *Cario lib. 2. Chronologiæ.* Ita tribus aut quatuor sæculis extinctum literarum lumen, in mundo rursum accendit. *Ibid.*

HVMANA.

Sub Mose Saracenorum Miramolino Arabes intestino bello in varia Dominia disperguntur.

774 Idnabala Saracenus Cæsaraugustæ regulus ab aliis regulis domestica seditione pulsus à Carolo Magno restituitur, & finitimi reges vectigales fiunt. *Vasan. ex Annal. Franc.*

Vindekindus Saxonum dux an. 777. cum Saxones victi essent, & à Carolo fidem susciperent, in Normaniā fugit, inde postea rediturus & bellum renouaturus. *Sigeb. Regino.*

Saxones cæsis suorum 30. mill. sese tandem post bellum 33. annorum Carolo dedunt, & quia à Christo defecerant, Christiani iterum fiunt, & Vindekindus eorum dux ex sacro fonte à Carolo suscipitur. *Sigeb. & Chron. Misnense Krant. lib. 2. hist. Sax. cap. 6. Eginhar. Annonius lib. 5. cap. 6. Helmod in Chron. Slauo. cap. 3.*

Ad Albim flu. Bargadauenses & Norduitæ sese ei dedunt & fidem Christi suscipiunt. Saxones Orientaliores & Slaui vltra & citra Albim habitantes ei paulatim sobiiciuntur an. 780. *Sigeb. Regino,* Magdeburgo ampliato, *Cramzius,*

An. 784. Daci in Anglia à Bitrico rege Saxonum Occidentalium repelluntur. Sed illi haud multò post reuersi bonam eius partem occupant. Ita regnum Northumbriæ ab illo anno per an. 30. & amplius tam finitimorum, quam Barbarorum iniuriis expositum fuit. *Polyd. lib. 4. Ang.*

Primus Flandriæ, quæ tunc erat vacua, inculta & nemorosa, an. 792 Comes designatur à Carolo Lidericus Harledecensis. *Iac. Meier. de Fland. Sigeb.*

P DOCTORVM amator, ita vt eos vndecúnque præmiis alliceret.

Ægrotos visere, eleemosynas largiri, prædicationibus, quibus plurimum ob eloquentiam & doctrinam valebat, incumbere, ei peculiare fuit.

Captum Romani excæcauerunt, lingua eius radicitus abscissa. quæ postea ei diuinitus restituta est. In custodiam missus noctu per murum euasit & à Carolo restitutus est. *Regino lib. 2. Chron.*

Litanias trium dierum Ante Ascensionem Domi[ni] induxit.

Orauit pro Campulo à quo fuerat verberatus, ne Carolus ipsum capite truncaret ceu seditiosum & Sacræ sanctitatis reum.

Sub hoc pontifice translatum est imperium à Græcis ad Francos.

Carolus Academiam Papiensem instituit. *Gagui. lib. 4. Sabell. Ennead. 8. lib. 9.*

Bononiensem à Theodosio fundatam renouat. *Mutius lib. 9.*

Ticinensem condit. *Polyd. lib. 4. de Ang.*

Osnarburgensem, in qua litteras Græcas & Latinas doceri iussit. *Crantzius in Metropoli lib. 1. ca. 2.*

Anni Christi		Anni à mundi c.
796	99.	
	P S. LEO 3 Romanus sedit annis. 4.	4882
800		4886

Patriarchis.

Constantinopoli Tarasio.

Principibus.

Constantino sexto solo Orië[n]tis Imperatore an. 5.

Superioribus regnantibus, Usque ad Carolum Magnum Imperatorem Occidentis declaratum.

Et Eirenem solam imperio Orientis potientem.

Et Egbertum Anglorum regnum condentem.

Zeoneghiz Aethiopiæ pratioso, deinde Malgere.

Summa à Christo nato ad hac noua Occidentium imperia an. 800.

Octaui ita Centenarij finis.

800 — 4886

Anno Christi 796 — Anni mundi 4882

Parisiensem an.791. *Palmerius* de qua paulò antè.

Ex Bedæ Angli discipulis monachi quatuor, duo Scoti, & duo Angli Albinus siue Alcuinus & Ioan. Scotus (alius à Fràciscano scholastico doctore) Rabanus & Claudius primi posuerunt Theologiæ sedem in Academia Parisiensi, *Gaguinus in Carolo Mag. Robertus Gonletus in compendio de fundatione vniuersitatis Parisiensis.* è qua breui tempore prodierunt innumerabiles Theologi hæreticorum perpetuæ cruces, qui tantam sibi tota Europa famam & authoritatem sibi compararunt, vt spatio quadringentorum annorum, vix extra eam aliquis Theologus alicuius nominis repertus sit.

De Ioanne Scoto mihi suspectum est, aut fuit longæuissimus. Si quidem vertisse dicitur Ecclesiasticam Hierarchiam è Græco iussu Ludouici 2. Imperat. ad quem fuerat missa à Michaele Constantinopolitano Imp. sub an.858.

Quin & Franciscus de Zabarellis cardinalis super Clementinam de Magistris quasi 5. quatuor studij Parisiensis fundatores nominat Rabanum, Alcuinum, Claudium, & Hestorum siue Clementem.

Tum floruerunt per ordinem, Rabanus, Angelomus, Haymo, Strabus auctor glossæ ordinariæ (etsi hanc palmam Alcuino tribuant Antonius Florentinus & Guaguinus) Bertramus, Remigius Altisiodorensis, Pascasius Corbiensis, Amalarius, Anselmus quidam auctor glossæ interlinearis, Ionas Aurelianensis, Iemarus & alij vsque ad Hæresim Berengarij ann. 1150. & Scholasticos 12. sæculi.

HVMANA.

Alphonsus cog. Castus Hisp. rex virtutibus omnibus ornatus proditione cuiusdam comitis Gani Carolum Magnum in Ronceualle vicit, qui Hispaniam venerat, ipsum vt regno pelleret. *Vasæus.*

A Mauregato ann. 5. à Veremundo annis tribus regno pulsus restitutus est & post restitutionem regnat ann.32. *Idem.*

Eius anno quinto ad summum pontificatum Leo 3. euectus Compostellam sedem episcopalem constituit, corpore Apostoli diuinitus reuelato, postquam diu latuit ob Saracenorum persecutiones & dominatus *Idem.*

Anno regni tertio occidit 70. millia Saracenorum cum ipsorum duce, qui ad Asturias de populandas venerant. *Idem.*

LIBRI CHRONOGRAPHIÆ TERTII FINIS.

4886

OCTAVO *hoc sæculo continuata est doctrina, de qua hæretici hodie pugnant. Missa in Germani Constantinopolitani liturgia Theoria, Caroli Magni fragmentis de ritibus veteris Ecclesiæ: Alcuini libro de Ecclesiasticis dogmatibus. Vualafredi Abbatis libro de officiis diuinis. Maximi monachi de Ecclesiastica Mystagogia.* Claues Ecclesiæ Absolutio. *Beda homil. in die SS. Petri & Pauli, in Marc. lib. 1. cap. 2. Damascenus libr. 4. de Orthod.* Confirmatio. *Illa vnctio quæ per manuū impositionem ab Episcopis, vulgò confirmatio dicitur, &c. Beda in Ps. 26. in 8. cap. Actio. & Hom. in octaua epiph. Conc. Arelat. c.18.* Extrema vnctio *Bed. lib. 2. in Marc. c. 6.* Septem sacramenta. *Beda tractans illud Matthæi, quoniam Nazaræus vocabitur. Si in typo Samsonis gesta consideremus, in eo quoque sacramenta Domini præfigurata cognoscemus. Septem crines habuit. Hinc septiformis Spiritus & septem Ecclesiæ sacramenta sunt, &c. Quod & ex Augustino citat. Vualafridus Abbas lib. de diuinis officijs, Alcuinus de Ecclesiasticis dogm.* Liberum arbitrium, *Damasc. libro 2. Orthod. cap. 4. in parallelis. contra Manich. lib. de hæresibus Bed. 2. in cap. Genes. lib. 8. in Iob. cap. 8. in Ps. 118.* Iustificatio ex gratia, *fides est charismatum spiritus, non nostra voluntatis, Damasc. lib. 4. de Orthod. cap. 11. Præueniente se gratia mens hominis spontanea ad fructum boni operis assurgit, Beda in Mar. lib. 1. cap. 4. In 3. c. 1. Ioan.* Iustificationem conseruari & augeri bonis operibus. *Pelagianum dogma non sunat, quod dicitur de homine se sanctificat, quia id quidem per liberum arbitrium fit, sed non sine diuino auxilio & gratia, & Beda in cap. 3. 1. Ioan. lib. 3. in Iob. cap. 1. lib. 6. in Cant. cap. 8. lib. 1. in Prou. cap. 6. 22. in 3. & 12. c. Exod. lib. 1. in Ezram c. 1. in Ps. 25. 77. 90. Aponius li. 2. in Cant. Albinus in 3. cap. Eccles. Damascenus in parallelis & aliis li. passim.*

800

Primatus

CHRONOGRAPHIAE
GILB. GENEBRARDI THEOLOGI PARISIENSIS DIVINARVM HEBRAICARVMQVE LITERARVM PROFESSORIS REGII,
LIBER QVARTVS.

POSTREMVM hunc librum à Carolo Magno auſpicabimur, quoniam cum eius Imperio, Eccleſiæ regnum maxima, in noſtro Septentrione præſertim, incrementa cepit. Tum Germania, tum Saxonia, tum Dania, Chriſti ſuauitatem guſtare cœperunt. Tunc in Polonia religionis fundamenta publicè iacta ſunt. Bulgaria, Vngaria, Boëmia, Moſcouia, Lithuania, pleræque aliæ Septentrionis gentes ſe deinceps Chriſto dediderunt. Denique vt ab Eccleſia ſiue ſede Apoſtolica conſtitutum fuit hoc nouum Occidentis Imperium, ita extitit Eccleſiæ ſalutare, & fœlix, dum ſigna in Barbaras & perfidas gentes intulit, eáſque pietati ſubiecit. Accedit, quòd interualli à Domini corporatione vſque ad nos dimidium in iſtud ſæculum incurrit. Non admodum quidē refert, vnde exordium ducamus, cum ſingulis centum annis inſignes atque memorabiles mutationes toto orbe contigerint, quæ merito librum peculiarem ſibi poſſint vendicare Verum id negotij aliis relinquimus. Interim quia mirabiles illæ ſæculorum viciſſitudines in animis pingere poſſunt vniuerſæ hiſtoriæ breuem quādam imaginem, ad quam adumbrandam comparatur Chronographia, priuſquam pergimus, lubet id illuſtrare exemplo & duûm mille annorū res memorabiliores per ſingulos centenarios inſigni humanarum rerum inconſtantiæ documento exortas attingere. Nec altiùs incipiemus, quoniam, vt iam pridem memini, ante Monarchiam Perſicam omnia apud exteros ſunt incerta.

Sub annum ergo ante Chriſtum quingenteſimum plus minus, (Neque enim neceſſe eſt, vt tempus ſit tam exactum & definitum) Monarchia Babyloniorum Nabugdonoſore auctore cœpit, è qua ſecundum huius operis librum ſumus exorſi.

Hinc an. 400. Perſarum ſecunda, quæ appellatur, Monarchia per Cyrum, à quo res & ſcripta Græcorum propriè incipiunt.

300. Macedonum, ſiue Græcorum per Alexandrum Magnum.

200. Indorum, Parthorum, Carthaginenſium noua regna & principatus.

100. Romanorum per Scipiones & reliquos Rom. duces, qui traiecto Mediterraneo in Aſia & Africa res gerere cœperunt & prouincias remotiores ſuo populo ſubiicere.

o. Regnum Dei, per Christum æternum regem, cuius solium est ad dexteram Patris in excelsis, terra scabellum pedum eius: Constituta Rep in perpetuam Monarchiam ab Augusto & pace per totum orbem firmata. Atque inde per singula etiam sæcula mirabiles mundi vicissitudines extitere, quas lib.3. delibare cœpimus.

100. enim anno post Dominum natũ Imperij ad externos principes translatio facta est. Neruam, Traianum, Adrianum Hispanos, &c. Vnde deinceps licuit cuilibet quantumuis obscuro & de obscura gente in illud irrepere.

200. Nouum Persarum imperium per Artaxersem, deleto Parthico.

300. Imperij Rom. ad Christianos principes translatio Constantium, Constantinum Magn. &c in quorum potestate perpetũo deinceps vsq; ad Turcas mansit.

400. Imp Rom laceratio, è qua varia noua regna emerserunt, in Gallia, Hispania, Anglia, Italia, Africa, Asia.

500. Imperij Occidentis extinctio vsque ad Carolum Magn. & in vnos Græcos siue Constantinopolitanos contractio. Clodouei Francorum regis conuersio & sacra inauguratio.

600. Mahometis & Saracenorum apostasia, atque inde nouum horrendúmque imperium, quod Miramolinum siue Amira vocatum est, Romano mutilato, Persico exciso.

700. Saracenorum, Arabum siue Alarbarum, Turcarum, Maurorum noua ac diuersa regna siue Caliphæ & Sultaniæ, in India, Asia, Syria, Ægypto, Lybia, Lybiæ interioribus, Africa, Hispania, insulis maris Mediterranei, Oceani, Æthiopici, Indici, Atlantici.

800. Imperium nouum Occidentis per Francos Septentrionalibus gentibus salutare, faustum, Christi prænuntium, è quo huius quarti Libri initium ducimus.

900. Imperij Occidentis è Francis ad Longobardos & Germanos non ita fœlix translatio, Matri certè sedi Apostolicæ diu luctuosa.

1000 Noua regna Poloniæ, Vngariæ, Boemiæ & Septentrionalium populorum.

1100. Noua regna Occidentalium Christianorũ, præsertim Francorum in Asia, Syria, Iudæa, &c. profligatis Turcis & Saracenis.

1200. Nouum imperium & Barbaricum gentis incognitæ, Tartarorum, magna totius Orientis seorsum Christiani Indorum regni amplissimi calamitate.

1300. Nouum seruile & ferum imperium Othomanorum siue Turcarum magno nostro dedecore, ignauia, veterno, pernicie.

1400 Nouum Imp. Tamerlanis Scythæ, quòd feritatem Turcarum aliquantum repressit.

1500. Noua imperia Sophi in Perside, Lusitanorum & Hispanorum in Indiis & nouo orbe, quæ Turcis & Saracenis perniciem videntur ominari.

Faxit Deus, vt iam Christiani sua habeant vices, & regna Tartaricis, Saracenis, Turcicis, Mauricis armis amissa recuperent, impia extinguant, noua ad ipsius & Christi sui gloriam condant in orbe nouo ac veteri, quò corpus peccati deleatur, Perditionis filius Mahometes interficiatur spiritu oris Domini, ipse denique Dominus vbique agnoscatur, regnet, floreat in sæculorum extrema. Amen.

Anni christi.

SEPTIMÆ ÆTATIS SIVE vltimæ pars posterior.

A Caroli Magni Imperio ad an. 1608. quæ & ipsa in octo secula rectè distinguitur.

800 Octaui sęculi extremum & noni principium.

a *An. Dom.* D.CCC. *quo nouum Occidentis imperium Carolus Magnus Francus condit, & Egbertus regnum Anglicum.*

900 Decimi sæculi initium.

b *An. Dom.* D.CCCC. *quo Carolus simplex rex 30. regnum Franciæ suscipit, Abderamen Hispaniæ Miramolinus fit, infœlix sæculum inchoat.*

1000 Vndecimi sæculi initiũ.

c *An. Dom. M. quo regnum Poloniæ per Boleslaum Hungariæ per S. Stephanũ cœpit, Corbudense in Hispania Saracenica desiit. Ottho 3. Imp. obiit. quo denique Hugonis Capeti familia se in regno Francorum subactis competitoribus confirmatam videt.*

Anni mundi.

4793 a HOc nono sæculo Saraceni tentant iterum Gallias. Europa vastatur ab obscurissimis gentibus, vt Gallia à Normanis, Vngaria à Bulgaris, &c.

4800 Earum ad Christum plena conuersio.

Carolus cum sua posteritate hoc sæculum metitur.

Nam eius Impp. fuerunt. Carolus Mag. Ludouicus Pius, Lotharius, Ludouicus 2. Carolus Caluus, Carol. Crassus, Alnulphus.

Pontifices viginti à Leone 3. ad Ioannem nonum.

Præcipui scriptores diuini, Carolus Mag. Hincmarus, Haymo, Angelomus, Amalarius, Rabanus, Remigius. Antissiod. Ionas Aurelian. Pascasius, Idiota, Ansegisus, Strabus auctor Glossæ ordinariæ, Leo Philosophus Imp. Photius, Theophylactus Bulg. Freculphus Lexouiensis, Anastasius Bibliothecarius, Ado Viennensis.

Humani etiam sua serie infra per Chronologiam recensebuntur.

Heretici. Claudius Taurinensis, Theoda pseudoprophetissa in Asia. Godiscalcus Gallus, Bertramus. Fredeuardus eques, Ioannes Scotus. Græcorum hæresis de Spiritus S. processione, quæ apertè erumpit Photio Patriarcha frigidam suffundente.

Caluinista Claudij Taurinensis opiniones laudant, Bertrami, Fredeuardi, Godiscalci aliquot capita. In singulis scilicet sæculis suæ perfidiæ socios habere voluerunt.

b SEPTENTRIONALIVM, vt Moscouitarum, Suecorum, Polonorum, Vngarorum, Slauoniæ partium conuersio vsque ad an. 1000.

Monasteriorum & templorum & episcopatuum ædificationes.

Græcæ & Hebraicæ literæ florent.

Latinæ iacent.

Pares Franciæ instituuntur.

Imperij ad Longobardos per Berengarium & Saxones per Conradum translatio, vnde inter vtrosque dissentio an. plus 40.

Ratio eligendi Imperatores instituitur.

Decimi sæculi pontifices, viginti septem vsque ad Syluestrum 2. Aquitanum.

Impp. Ludouicus 3, Conradus Germanorum primus, Henricus 1 Otthones tres.

Scriptores sacri. Gilbertus siue Giselbertus. Radulphus, Suidas. Oecumenius, Smaragdus. Regino, Moses Barcepha. Gerardus Luitprandus. Vuitichindus.

Heretici. Græcorum schisma contra Latinos. Noui Anthropomorphitæ in Italia. Manichæorum quædam secta Philippopolim translata.

A Caluinitis Schisma Græcorum, cuius causa à Turca absorpti sunt, probatur. Aliqua habent cum Manichæis communia.

c MVNDVM ignauiæ tædet.

Pietas exardescit.

Infinita monasteria apud Græcos & Latinos construuntur.

11 *Sæculi Pontifices* vndeuiginti vsque ad Vrbanum 2 Gallum.

Impp. Henricus 2. Conradus 2, Henrici 3 & 4.

Scriptores. Fulbertus Carnotensis, Humbertus, Heri-

[illegible] Abbas, Euthymius, Ioan. Xiphilinus, Berno Augiensis, Algerus, Bruno Herbipolens. Albericus. Petrus Damianus, Leo 9. Lanfrancus, Adelmannus Brixiensis, Guitmundus Auersanus, Therianus, Leontius, Hermenopulus, Hildebertus Turonens. Hildebertus Cenomanens. Lambertus Scanaburgens. Sigebertus, Anselmus Canturiacensis. Iuo. Minardus, siue Meginhartus, Burchardus Marianus Scotus. Ioan. Micrologus, Hermanus Contractus.

Haeretici. Berengarius. Bogomili, Basilius monachus, Henriciana siue Simoniaca hæresis ab Henrico quarto Imp.

An se Berengarianos, Bogomilos, Henricianos, Caluinitæ negare debeant, vel velint ipsi loquantur.

d TOTVM hoc sæculum transigitur in terra sancta, à Gallis præsertim.

Factiones Gibellinorum pro Imp. & Guelphorum pro Pontifice.

Theologia Scholastica fundatur per Bandinū, Petrum Longobardum, &c. propter subtiles Græcorum contra Latinos disputationes de trinitate, de processione Spiritus S. Berengarium & Petrobusianos de sacramentis, Porretanum & Abailardum Theologiæ miscentes Philosophiam, vt subtiles illæ quæstiones deciderentur & amputarentur.

Ordines Hospitaliorum, Templariorum, & similium contra Turcas instituti & confirmati.

12. *saeculi. Pontifices* sedecim vsque ad Cælestinum.

Impp. Henricus 5. Lotharius Saxo, Conradus 3. Fridericus Ahenobarbus, Henricus 6.

Scriptores. Petrus Alphonsus, Honorius Augustodunensis. Odo Cameracens. Hugo Victorinus, Rupertus Tuitiensis. D. Bernardus, Petrus Cluniacensis, Richardus Victorinus, Blandinus, Petrus Longobardus, Hugo Etterianus, Leo Tuscus, Io. Salisburiēsis, Anselmus Anelbergens. Potho presbyter, Berengosus, Egbertus, Petrus Blesensis, Petrus Rhemensis Cantor, Otho Frisingensis, Marcus Alexandrinus, Theodorus Balsamon, Zonaras. Cedrenus, Conradus, Abbas Vspergensis, Hugo Lincol. Nicetas Coniates. Saxo Grammaticus, Conradus Hirsaugiensis. Ioan. Belethius, Gratianus, Petrus Comestor, Helmandus. Guliel. Tyrius, Hildegardis & Mechtildis fœminæ eruditæ, Samuel, Israelita.

Haeretici. Clanculatij Berēgarij, Durandus de Vvaldach, Tendemus, Henriciani, Petrobusiani, Arnoldus Brixianus, Porretanus, Petrus Abailardus, Eudo de Stella, Apostolici, Publicani, Cathari siue Pataceni, Insabbati, Correrij, Vvaldenses siue pauperes de Lugduno. Agenenses, Hæretici de Barulo. Hæresis de Dogmate Dei Mahometis: Hæresis de corruptibilitate diuinorum mysteriorum.

Caluinitæ in multis conueniunt, cum Henricianis, Petrobusianis, Apostolicis, Publicanis, Patarenis, Vvaldensibus, Agenensibus, Hæreticis de Barulo.

e CHRISTIANORVM per Tartaros vastatio in Oriente & Septentrione.

Expeditiones in terram sanctam ob eius amissæ recuperationem.

Scholastici doctores innumeri.

Ordines mendicantium sub principium huius sæculi. Ita inter superiores recentiores ordines & hos vix centum anni intercedunt.

Anni Christi | *Anni mundi*

Duodecim sæculi initium.

1100 — d *An. Do. M.C. quo Vrbanus auctor expeditionis in infideles moritur. Godofredus rex Hierosolymorum constituitur. Paschalis 2 pontif. maxi. eligitur, Bernardus Patriarcha Antiochenus, Dabertus, Hierosolymitanus primi è Latinis.*

Decimi tertij sæculi initium.

1200 — e *Ann. Dom. M. CC. quo Tartari gēs ante hac ignota regnum suum condunt deleto presbytero Ioanne Indo. Noua regna Scotiæ, Portugalliæ, Boemiæ exoriuntur.*

Constantinopolis capitur à Francis & Venetis.

Philippus Ænobarbi f. Imperium Occid. suscipit.

Anni Christi. | *Anni mundi.*

13. sæculi Pontifices duodeuigenti vſque ad Bonifacium octauum.

Impp. Philippus Aenobarbi F. Ottho 4. Fredericus 2, Conradus 4, Rodolphus, Adolphus.

Scriptores, Innocentius 3, Gulielmus Pariſienſis, Ioachimus Abbas, Alexander Haleſius, Bonauentura, Albertus Mag. Thomas Aquinas, Aegidius Romanus, Ioannes Scotus, Iacobus Victriacus, Richardus de Media villa. Henricus Gandaueus, & plerique alij Scolaſtici, Nice. Cabaſilas, Hugo Cardinalis auctor Concordantiarum, Vincentius Beluacenſis, Durandus epiſcopus Mimatenſis, Accurſius, Nicolaus Liranus.

Hæretici. Albigenſes ſiue Albiani, Almaricus, Baiolenſes & Concordenſes, Albigenſium ſecta. Petrus Ioannis, Dauid Dinantius, Gulielmus de S. Amore. Deſiderius Longobardus. Raimundus Lullus. Hermannus Italus.

Caluinitæ hos habent patres Albigenſes, Almaricum, Petrum Ioannis, Deſiderium Long.

Decimi quarti ſæculi initium.

1300 — f *An. Dom. M.CCC. quo Otomanus Turca de genere Scytarum ſiue Magog Turcicum Imperium condit, Antichriſti regnum fundans.*

Et ſedes Apoſtolica in 70. annos Auenionem Clemens transfert.

Et

Albertus primus Imperium Occidentis adit.

f BOSSVLI ſiue aciculæ marinæ inuentum.

Turcarum in Oriente inter ſe & cum Chriſtianis conflictus varij.

Vbique calamitas.

14. ſæculi Pontifices decem vſque ad Bonifacium nonum.

Impp. Albertus primus. Henricus 7. Ludouicus 4. Bauarus, Carolus 4. Vuenzeſlaus.

Scriptores. Guliel. Nangiacus, Alanus Inſulenſis. Nicephorus Calixtus, Bartholus, Georgius Pachimeres, Ioan. Cantacuzenus, Maximus Planudes, Durandus de S. Portiano, Guido Carmelita, Martinus Polonus, Gregor. Ariminenſis, Ioan. Andreas, Paulus de Peruſio. Ioann. Hildinus, Franc. Petrarcha, Radulphus Tungrenſis Franc. Maronis Sorbonicæ inuentor. Guillelmus Occam, Aſteſanus, Nicephorus Gregoras. Aluarus Pelagius, Auguſt. de Ancona, Herueus, Gulielmus Antiſſiodorenſis.

Hæretici. Fratricelli, Templarij, Dulciniſtæ. Barlamus & Acindinus, Iacobus Iuſti, Begardi & Beguinæ, Flagellantes, Lothardi, Ioan. de Poliaco, Bononatus, Marſilius Patauinus, Bartoldus de Borbach, Bartholomæus Ianoueſius, Adamitæ in Boëmia, Ioan. Vuicleffus, Guil. Albus, Turelupini.

Caluinitæ conſpirant cum Fratricellis, Begardis & Beguinis, Flagellantibus, Lothardis, Marſ. Patauino, Io. Vuicleffo.

Decimi quinti ſæculi initium.

1400 — g *An. Dom. M.CCCC. quando Tamerlanes mundi terror, & Græcæ literæ in Italiam reducuntur, è qua 700 annis exulauerant, quo denique Robertus Palatinus comes fit Occid. imperator.*

g EMANVEL Chryſoloras ſtudia Græcarum literarum in Italiam refert.

Vſſumcaſſanus Perſiam rapit.

Ars Typographica reperta.

15. ſæculi Pontifices tredecim vſque ad Alexandrum ſextum.

Impp. Robertus. Sigiſmundus, Albertus, Fredericus 3. Miximilianus.

Scriptores. Paulus Burgenſis, Io. Gerſon. D. Antoninus, Blondus, Æneas Syluius, qui & Pius pont. Froſſardus, Leonardus Aretinus, Capreolus, Petr. de Aliaco, Thomas Campenſis, Ioan. Dominici. Io. de Turrecremata, Baldus. Angelus. Thomas Vualdenſis. Matthæus Palmerius. Beſſario Card. Marcus Epheſius, Laonicus Chalcondylas, Ioan. de Indagine, Dionyſ. Carthuſianus. Platina. Franc. Philelphus, Ioan. Trithem. Baptiſta Ferre. Sabellicus, Gabriel Biel, Albertus Crantzius, Matthias Palmerius Piſanus, Ioan. Nauclerus, Ioan. Maior.

Haretici. Ioannes Hus, qui anno 1401. se prodit, Hieronymus de Praga, è quibus variæ & multiplices sectæ. Zilca.

In Caluinitis sæculo sequenti renascentur.

h RELIGIONIS in deterius mutationes, apud mahometanos per Ismaëlem Sophum in Perside, Per Cherubum in Africa.

Apud Christianos per Lutherum in Germania, per Caluinum in Gallia, per alios aliis in locis.

In melius per Lusitanos in Indiis, per Hispanos in nouo orbe, vt quando in aliquibus locis fides deficit, in aliis proficiat.

Linguarum professio exoritur in Germania, Gallia, & aliis locis per Andronicum Contablam Græcum, Lapidanum, Reuclinum Capnionem, Galatinum, Sanctem Pagninum.

Herescon fructus per totam Europam cædes, seditiones, intestina bella, sacrilegia, Simoniæ, latrocinia, Circumcelliones, &c.

16. *Sæculi Pontifices* Septendecim vsque ad Clementem octauum.

Impp. Maximilianus idem, Carolus 5. Ferdinandus, Maximilianus 2. Rudolphus 2.

Scriptores. Ioan. Ekius. Ioan. Roffensis, Thomas Morus, Thomas Caietanus, Ambros. Catarinus, Ioan. Gropperus, Stanislaus Hosius. Reginaldus Polus, Gaspar Contarenus Cardinales, Hieronymus Seripandus, Aloisius Lipomanus, Cornelius Iansenius, Vuillelmus Lindanus, Hieronymus Osorius, Melchior Canus, Fridericus Nausea, Claud. Sanctius episcopi. Syluester Prieras, Conradus. Brunus, Ioan. Cochleus, Ioan. Driedo, Ioan. Arboreus, Iodoc. Clichtoueus. Albertus Pighius, Erasmus Roterodamus, Sanctes Pagninus, Petrus Galatinus, Fredericus Staphylus, Petrus Soto, Alanus Copus, Ioan. Hesselsius, Petrus Canisius. Franc. Turrianus, Sixtus Senensis, Laurentius Surius, Nicolaus Sanderus, Guill. Alanus, Claudius Spenceus. Anton. Demochares, Iacobus Billius. Gentianus Heruetus, Iac. Pamelius & innumerabiles alij.

Haretici, Lutherani, qui & Protestantes, Zuingliani, Caroloftadiani, Seruetiani, qui & Samosatenses. Anabaptistæ, Osiandrini, Antosiandrini, Mediosiandrini, Stancariani, Dauid Georgius, Trinitarij, Antitrinitarij, Autotheani. Campanistæ, Caluinistæ, siue Huguenotij, Anticaluinistæ, Lutherocaluiniani. Adamitæ in Hollandia, Suenefeldiani, Antisuenefeldiani, Confessionistæ, Stoici siue Illiricani, qui & Flacciani, Adiaphoristæ, Antadiaphoristæ. Impositorij, Bisacramentales, Trisacramentales, Quadrisacramentales, Recalcitrantes, Vbiquitarij, qui & Brentiani, Biblistæ, Ansdorfiani. Maioristæ, Tropistæ, Antidemoniaci, Infernales, Adessenarij, Antinomi, Athei siue Epicurei, Puritani & Laicocephali in Anglia. Vncti in Surria comitatu Angliæ. Familia de amore, & Illuminati in eadem Anglia, cum multis aliis, ita vt non modò à nostris Hosio, Lindano, Prateolo, Staphilo, Sanctio, verum etiam ab ipsismet, vt Lauathero, Lipsiensibus, &c. plus ducentæ sectæ numerentur.

Caluinitæ cum his omnibus in aliquo scelere coniunguntur. Nam istorum omnium sunt colluuies.

Anni Christi		*Anni mundi*
	Decimi sexti sæculi initium, & finis.	
1500	h *An. Dom. M.D. quando nouus orbis aperitur, Ludouicus 12. Pater populi dictus regnum Galliæ init, Sophus Persarum.*	
	Quæ sic membratim demonstrari possunt.	

Anni christi. | Anni mundi.

SEPTIMÆ ÆTATIS, SIUE VLTIMÆ.

Pars posterior, quæ incipit anno mũdi 4886. Christi 800. ab Eirenæ sola imperante in Oriente, Carolo magno imperium nouũ Occidentis suscipiente, Egberto Anglorum regnum condente ad annum 1608.

796 — 4882

99

800 — a Leo tertius. *Sigeberto.* 4 Roman. sedit an. 4 — 4886

Patriarcha.

Constantinopoli Tarasio.

Principibus.

Constantino 6. solo Orientis Imperatore octogesimo quarto.

Mauregato & Veremundo an. 3. Hisp. regnum occupantibus.

Vsque ad Imperatoriam cõsecrationem Caroli Magni.

a CORONAVIT anno 800. vel 801. in Imp. Carolum Magnum, petente vniuerso populo & ter acclamante, Carolo, Augusto & à Deo coronato Magno & pacifico vita & victoria, ipsa nocte Natalis Christi. Inde factum est vt etiam hodie imperatores Occidentis inungantur & consecrentur à Romano Pontifice. *Sabell. Ennead. 8. libro nono. Blondus Decad. 2. libro primo Annon. libro quarto capite nono. Sigebertus.* Deinceps imperium Romanum, siue Occidentale mansit penes Francos, plus centum annis.

Ita Carolus Mag. factus est primus Imperator Occidentis post vltimam Valentiniani cædem iure & nominatione Ecclesiæ ac gratia Apostolicæ sedis, vt eius veluti brachium dexterum esset. Deinde transactione cũ Impp. Græcis, quæ tamen facta est authoritate Romani Pontificis. Nam Carolus legatos Michaelis Curolopatis ad Leonem 3. remisit, vt ab eo libellum fœderis acciperent. Vnde tam ipsi quam successores exceptis aliquot posterioribus Impp. Germanis non se putabant satis in imperio firmatos, donec coronam auream essent cum sacra vnctione ab ipsomet Rom. pontifice consecuti. Cõtra eos qui iure belli factum imperatorem tradunt. Nam non occuparat armis imperium Occidentis, minus Italiam & vrbem Romam, vt qui ad eam duntaxat vocatus contra Longobardos venisset, tanquam amicus, & socius Italiæ, filiusque Ecclesiæ, non tanquam hostis.

Honorabilem & venerandum virum eum appellat *Zona. tom. 3.* castum, facundum, constantem, liberalem in pauperes. *Antoninus lib. 14.* Tardum ad irascendum, velocem ad condonandum & mitem, *Ioan. Oppidanus,* doctum & sapientem, Bonfin. *dec. 1. lib. 9.* Amantem virorum, doctorum *lib. Pontif.* cui diuinitus visus & vox reddita sint, cum ab aduersariis vtroque fuisset orbatus. *Sigebertus,* vocis non meminit. *Diaconus, libro vigesimo tertio. Rom.*

Carolus conuenit de diuidendo Imperio cum Eirene postea cum Nicephoro vt ille Orienti, ipse vero Occidenti præesset, Venetiæ vero sui iuris inter vtrumque essent. *Plati. Blond. dec. 2. lib. 1.*

Hæc pacta postea renouauit Michaël Curolopates an. 812. deinde Ludouico filio Caroli Leo Imp. post Michaëlem.

Hinc deinceps qui in in Gallia & Germania fuère Impp. dicti sunt Occidentis, Constantinopolitani autem Orientis, vbi notent & vlciscantur Imperatores & Principes Christiani atrocem iniuriam sibi à Centuriatoribus factam, qui Cent. 8. capite decimo in Leone Papa attribuunt ipsorum Imperij creationem, siue translationem præcipuis Antichristi operibus.

Per Daciam Metanastas & Iazyges transiens Sacerdotes passim iussit Christi religionem populo tradere. *Bonfin. rer. Vngar. lib. 9. dec. 1.*

In Pannoniis Slaui & Hunni côuertuntur per Bonifacium, qui ibi diaconos & episcopos constituit. *Mutius in Chron.*

Ex Holsatiæ Ecclesia per Heridagū, qui primus illic episcopus à Carolo constitutus est, & Ansgarium successorem in omnes Slauorum & Danorum regiones fides propagatur. *Hemoldus cap. 3. & 4.*

In Suetia per Herbertum Lincopensem, qui ab eodem Carolo ad Biornium regem Sueuorum & Gotthorum missus fuerat & primus in Ostrogotthia episcopus constitutus. *Gothus lib. 17. cap. 1.*

In Germania Saxones & Dani & Germani ferè omnes præsertim Boreales, conuertuntur. *Crantzius lib. 1. Sigeb.* cum quibus Car. Mag. per 30. amplius annos bellagessit, multis eorum in Flandriam, Brabantiā, Vasconiam translatis. *Vsper.*

Obotriti, qui Christiani erant, Saxonum in Franciam translatorum pagos occuparunt. an. 803. *Sigeb.*

Hierosolymam & terram sanctam à Saracenis diuexatam Constantinus Imp. adiutus copiis Caroli Magni Christianitati restituit. *Ptol. Lucensis in Rudimento, & Erfordiensis vbi suprà.*

An. 798. à matre Eirene oculis & imperio orbatur, eodem die, quo ille ante annos 5. Nicephorum & Alexium Mosolim iniuste excæcarat, & aliis quibusdam linguas præsciderat. *Zon. tom. 3.* Ad illud Matris facinus sol per dies 17. suos abscondit radios & ipsa post annos 4. aut 5. à seruo relegatur in exilium. *Diac. li. 23. Rom.* Interea iustum Dei iudicium obseruandum. Nam Constantino isti in deliciis erat læui de causa excæcare ministros suos. *Diac. & Blondus libro 1. dec. 2.* Martis sidus hoc toto anno in cœlo non est conspectum. *Regino. libro sexto Ado æt. 6.*

Commercium nundinarium centum librarum auri largitus est Ecclesiis Ephesi ad Ioannis Apostoli ministerium, *Diac. Ibid.*

Slauinos Thessaliam, Græciam & Peloponesum tenētes, pace cum Arabibus facta, sibi Eirene tributarios fecit, multis cæsis an. 784. *Diac. lib. 23.*

Nicephorus Imp. Christianos exules ex omnibus prouinciis in Sclauinias ferri iussit, corúmque bona vendidit. *Idem lib. 24.*

Hunni siue Auari à fide deficiunt, ad Sicambriam, siue Budam à Carolo subacti Christiani fiunt. *Gaguin. libro quarto Bonfin. de Vngar. dec. prima.* hodie vocantur Hungari.

Veneti feriunt fœdus cum Imperatoribus Orient. & Occid. vt neutri subessent, nisi præstando vtrique homagium, sed suis legibus vterentur. *Nauci.*

Historia Slauorum an. 800. incipit apud Helmodum Gotthia & Suetia circa idem tempus fidem Christi amplectuntur. *Ioan. Mag. lib. 5. de gent. Sept.*

Egbertus anno eodem Regnum Angliç, quod ad hunc vsque diem durat, condit subacta prẹter Scotiam tota, pene insula, i. regulis Merciorum, Cantij, Northumbriæ, Danorum, Saxonum. lege data, vt omnes tam Britanni quam Angli & Saxones insulam habitantes, præter Scotiam, Angli dicerentur, insulaque in perpetuum Anglia vocaretur. *Polyd. Maior.*

Anni Christi | *Anni mundi*

Eirenæ imperij Orientalem recuperationem.

Alphonsi Casti in regnum Hispaniæ restitutionem.

Aaronis Saraceni in Persarum regem inaugurationem.

An. Dom. DCCC, quo Carolus Magnus nouum Occidentis imperium, Sedis Apostolicæ concessu & munere suscipit.

NONVM SEPTIMÆ ÆTATIS SÆCULUM.

99

a LEO III. sedit adhuc an. 16. mens. 5. di. 18. (800 — 4886)

id est, in vniuersum an. 20. mens. 5. dies 18. (817 — 4903)

Vacat dies 10.

Patriarcha.

Constantinop. Tarasio, deinde Nicephoro an. 9.

Theodoro Iconomacho an. 6.

Principibus:

Eirene sola an. 4.

Nicephoro octogesimo sexto. an. 8.

Stauratio Iconomacho an. 1. Michaele 2. Curolopatæ SS. Imaginum propugnatore, an. 2. Leone 5. cog. Armenio ex ord. Orientis Imp.

Anni christi. 800 — Anni mundi. 4886

Carolo Magno Francorum rege & primo Occidentis Imperatore an. 16. vsque ad Ludouicum.

Persarum & Saracenorum rege, siue Miramolino Aarone an.12. deinde Mahomete. an. 5.

Sepharad Æthiopiæ pretioso an.4. Inde Agdai, Abraba, Azbaba.

Hispaniæ Alphonso Casto quadragesimo primo, annis iterum 32.

Egberto primo Angliæ rege an.37.

Carolum tamen restituisse Fardulphum Normanorū regem an.808. narrat Vuilelmus libro secundo de Anglis cap.1.

Contra Nicephorum omni tyrannidis genere ferocientem sæpius seditiones excitatæ describuntur à Diac. *lib.24. Rer.Rom.*

Nicephoro ergo & Stauratio filio eius extinctis, qui suos subditos miris artibus argento emunxerant, Michael Imp. paci studuit, & contra Manichæos & Attinganos capitalem sententiam promulgauit. *Zon. tom.3.*

Digladiantibus inter se Saracenis Christiani in Syria, Ægypto & Africa cædibus & aliis grauissimis calamitatibus afficiuntur. Hierosolymis loca sancta subuertuntur. Multi in Cyprum & Constantinopolim euadunt, erga quos liberalitas Michaelis Imp. & Nicephori Patriarchæ enituit. *Paul.Diac.lib.24.*

Michaël Curolopates Imp. per Nicephorum patriarcham,& alios Pios promulgat capitalem pœnam in Manichæos, Paulitianos, Attinganos in Phrigia & Lycaonia degentes, quam postea in exilij supplicium commutat, adductus disceptationē mota, An hæretici essent interficiendi. *Diac.lib.24.*

Monacho cuidam in sanctas Imagines iniurio linguā excidi iussit. *Zonar.in Mich.* Errant enim qui scribunt eum fuisse Iconomachum.

S. Slauius Episcopus Aquitaniæ martyrio coronatur. *Sigeb.*

Hitto Frisingensis Episcopus versionem SS. Biblio. pro virili restituit.

Carolus, vt supra dictum, duas Academias Parisiensem & Papiensem instituit. *Gnagui.lib.4. Sabel. Ennead.8. libr. 9.* Bononiensem à Theodosio fundatam renouat. *Mut.lib.9.*

Sermones Patrum, homilias Sanctorum & Martyrologia diligenter inquiri & conscribi iussit. Omnium item nationum, quæ ipsi parebant, memorabilia gesta, in literas nondum relata, scribi mādauit. *Crantzius in sua Saxonia.lib.2. cap.2. & 9.*

Gallicianam Diui Iacobi ædem inuisit, ditátque amplissimis prædiis & donariis. *Sabell. Ennead. 8.lib.8.* Spolia & thesauros in Vngaria repertos per episcopatus & monasteria largissimè distribuit, multis Ecclesiis ædificatis. *Saxonia Crantzij libro secundo capite sexto. Auent. lib.4. annal.*

De eius expeditione Hierosolymam versùs, Francici scriptores nihil tradunt, præter Turpinum Remēsem Archiep.& ex exteris Erphordiensem cap. 69.

Bellis Saxonicis fine imposito secundo & trigesimo quàm inchoata fuerant anno, vt rebellandi facultatem eriperet, decies mille Saxones cum vxoribus & paruulis in Galliam transtulit, ex quibus Brabantij & Flamingij,& inter Heluetios Schuitzes aut Suuitzi. Gal. *Suisses.* & Gallos vicissim in Saxoniam. *Acta Treuirensium,* Volcadi Abbatis S. Dionysij Parisiensis opera apud pontifices ad multa vsus est, vt antea Pipinus pater *Sigeb. Blond. lib.1.dec.2.*

817 — 4903

Brabantinorum & Flamingiorum origo à Saxonibus in Franciam à Carolo Magno translatis. *Æmil. lib.3.*

Duodecim Pares Franciæ instituti à Carolo: sex Ecclesiastici, tres Archiepiscopi & Duces, Remensis, Laudunensis,& Lingonensis, tres Episcopi & Comites, Bel-

	Anni christi		*Anni mundi*
louacensis, Noutonensis, & Carthalaunensis : sex Laci. 3. Duces Burgundiæ, Normaniæ, Aquitaniæ 3. Comites, Flandriæ, Tholosæ, Campaniæ, qui hodie mutantur pro arbitrio regum. *Gaguin. lib. 4.*			4886
Guido Caroli Magni comes totam Angliam in deditionem accepit, & arma Regum & Ducum, qui se dediderant, subscriptis nominibus singulorú obtulit Carolo. Atque ita tunc primum tota Anglia à Gallis subiugata est. *Guil. Nangiac.*	800	CONCIL. *Aquisgraneum episc. 365 Ptol. Lucensis. Io. Gothus lib. 17. c. 1. Lupoldus de Zelo Christian. religio. Helmod. Chron. 5.*	
Carolus sibi subegit omnem Aquitaniam, Vasconiam & vniuersas Gallias, Italiam, Germaniam, Hungariam, Sclauoniam, Baioariam seu Bauariam, Daciam, Saxoniam, Angliam, Britanniam, Frisiam, & optimam partem Hispaniæ, *Guiliell. Nangiac.* Venetias, quas Pipinus occuparat, Nicephoro reddidit ann. 809. *Anno. lib. 4. c. 96.*		*Carolus quinque concilia reformatoria (vt vocant celebrari fecit per Gallias. Sigeb. & Anno. lib. 4. c. 101.*	
Intra annos 47. quater Romam ad vota persoluenda & orandum profectus est. *Eginardus in eius vita.* Inter cœnandum sibi libros D. August. de Ciuit. & historias legi curabat. *Krantzius in Saxo. lib. 2. c. 8.*		*Moguntinum. an. 813. Sigeb.*	
72. annos natus Aquisgrani moritur, Domini 815.		*Vormaciense.*	
Persiæ rex ei misit horologium æneum & duo candelabra, quæ Aquisgrani in D. Mariæ reposuit. *Chronica Saxon.*		*Remense. eod. an. Sigeb.*	
Anno sequenti Saraceni Barchinonam recuperant, sed Francorum copiæ vrbem obsident & Baleares insulas contra Saracenos tutantur. *Ibid.*		*Turonense 3. eodem an. Sigeb.*	
Gallicia iterum redit ad Saracenos. Nam eius rex cum suis subditis victus à Carolo fidem Christi suscepisse circa an. 807. dicitur. *Chronic. Saxonia.*		*Cabilonense 2. eod. an. Sigeb.*	
Normani dum Hybernos Christianos infestant, propulsantur à Scotis sub Carolo Magno. *An. lib. 4. c. 98. Rheg. lib. 2.*		*Arelatense, 3. eod. an. Sigeb.*	
Egbertus quatuor regna Britanniæ in Anglia in vnum redegit, regnare incipiens an. 800. sed Eardulphum Nordanymbrorum regem Carolus restituit an. 808. *Vuil. cap. 1. lib. 2.*		*Synod. apud Villam Theodonis per Carolum Mag. congregata, ad cohibendam tyrannorum quorundam in Sacerdotes Domini grassantium vim.*	
Chumeid. an. 807. Saracenorum dux ob Christianorum in Rhodo afflictionem, tempestate copias & classes amisit. *Diac. lib. 14. Sigeb.*			
Crunnus Bulgarorum rex, victo Niceph. caput amputauit & ex cranio eius poculum fecit. *Diac. lib. 24. ann. 810. Sigeb.*		*Ticinense, potius conuentus Imperialis fuit, quam Synodus Episcoporú.*	
Alchuinus siue Albinus præceptor Caroli, Claudius, Isuardus Io. Mailrosius, Bedæ auditores, viri doctissimi primi ornant scholam Parisiensem. Egidius Atheniensis, Eginhardus Caroli Cancellarius, Turpinus Remensis, Archiepiscopus, Paulinus Aquileiensis Fortunatus Treuirensis, qui librum de diuinis officiis scripsit, Trilinguis quidam interpres, cuius meminit Angelomus *lib. 2. Reg. c. 5.* clarent.			
Paul. Diaconus iussu Caroli vitas Sanctorum conscripsit, ex quibus Carolus vnicuique festo anni conuenientem Lectionem, quæ in Ecclesia legeretur, assignauit. *Sigeb.*			
Quidam tribuunt Paul. Diacono hymnum. *Vt queant laxis*, &c. alij Alchuino.			
Carolus Mag. triennio ante obitum testamento diuidit Gazas suas in tres partes: vnam secundum morem Christianorum filiis, seruis domesticis, & pauperibus: duas alias 21. Metropolitanis Ecclesiis, quæ solæ suo Imperio suberant, ex quibus erat Burdegalensis, imper-	817		4903

titus

titus est. *Sigebert.in Chron. & Gagui. lib.4. Aimon. libro 5. cap. 10.*

Nouem Cathedrales seu Episcopales sedes erexit: Monasteriensem in Lugdero præsule, Mindensem Heriberto præs. Halberstadensem in Saxonia Hildegrino præs. Osnaburgensem in Saxonia S. Vuihone præs. Bremensem Vuilchado præs. Padeburnensem Hatimario præs. Verdensem Suniberto præs. Hamburgensem Heridago præs. Hildemensem Gunthero præs. Duos episcopatus in Metropolitanas sedes, Hamtuagensem, Saltzburgensem seu Iuuanensem, *Kram. libro primo Sax. cap. 5. 6. 10. & libro 2. capite decimo quarto Irens. lib. 3. cap. 40. & 44. Corn. polit. in Chron.*

Anni Christi.		Anni mundi.
817	100 ∴ STEPHANVS 5. dictus IIII. mens. 6.	4903
817	dies 24.	4903
	Vacat dies 11.	

Patriarcha.

Constantinopoli Theodoro Iconomacho.

Principibus.

Leone 5. Orien. Imp. an. 8.

Ludouico I. Pio an. 26. Occid. Imp. & Franc. Rege 20.

Azbaha Æthiopum. Hinc Asfa.

3. Abdala Babyloniæ & Persa Miramolino, an. 17.

Halibatan Hispaniæ Miramolino.

Alphonso casto Hispaniæ rege quadragesimo primo.

Egberto Angliæ primo reg.

CONC. *Vvormaciense circa hac tempora Onuph.*

HVMANA.

Aaron Saracenus Asiam ingressus Nicephorum Imp. ad emendam pacem cogit. Soluta pace Cyprum vastat, Chumeid mittit ad populandam Rhodum, Carolo Mag. dona ingentia & elephantem mittit. *Æmil. libro 3.*

Ann. 813. Mahomet eius successor in Perside ab Abdala fratre vincitur, ita vt ipse Gabdam, frater vero Ægyptum & Africam acciperet. *Sigeb. Diac. lib. 24.*

Eodem Michaël Imp. & Crunnus Burgarorum rex inter se dimicant. *Ibid.*

Eodem Mauri Centuncella Tusciæ oppidum, & Nicean in Narbonensi prou. vastant. *Annal. Franc.* & ex Hispania in Corsicam irrumpunt. *Ibid.*

Hildefonsus Asturiæ & Galliciæ rex an. 798. Vlisipponem capit, 70. Maurorum millia cædens de præda loricas, mulos, & captiuos Carolo mittit. *Ado Rheg.*

An. 810. Normani ducẽtis nauibus in Frisiam irruunt, ac tribus præliis victores centum libras auri pro tributo exigunt. *Rheg. lib. 2. Eginar.*

∴ VIR SANCTVS exorauit pro inimicis restituendis.

Remis Ludouicum inaugurauit Imperatorem & Hirmignardin Augustam. *Plat. Annal. Franc.*

Damascenus adhuc florebat. Nã à Leone 5. Imp. Const est persecutionem passus.

Hoc libro deinceps non potuimus, magno nostro dolore, trium sedium Apostolicarum & Patriarchalium successiones persequi, quod iam Saraceni illas, non quidem extinctas (ô miraculum) sed nobis incompertas reliquerint.

In earum interim locum imperatores Occidentis, & reges Angliæ, Poloniæ, Scotiæ, Portugalliæ, Turcarum, prout eorum regna his posterioribus sæculis exorientur subrogabimus, vt nostri studij fructus ad plures ac potẽtiores orbis nationes dimanet.

Qui volet, ex aliis Chronicis appingere poterit principes Scotiæ, Sueuiæ, Daniæ, Nauarræ, Moscouiæ, Tartarorum, & seruata temporum proportione & singulis eorum cum pontificum rationibus diligenter collatis, ne vllus existat error, quando omnes omnium res, & annales inter se conferentur.

Slaui Boëmi ab ann. 805. bello fracti, & Francis subiecti cœperunt paulatim ad religionem assuefieri. Horum duces quatuordecim baptizandos curauit Ludouicus Imperator, Bathurico Reginoburgensi in episcopum constituto, sub ann. 816. *Mart. in Chron.* vitiosè in Sigeb. 846.

Anni Christi | *Anni mundi*

Eodẽ anno Ludouicus, qui in Synodo Aquisgrani de Gotthorum & Sueonum conuectione consilia captauerat, Ansgarium ad Biornum regem doctores petentem misit, qui in Byrca Suediæ metropoli Ecclesiam collegit. *Leopoldus de Zelo Christ. Reli. Helmod. Chron. c. 5. Ioan. Gotth. lib. 17. cap. 1.*

Illis annis 26. quibus imperauit Ludouicus Pius, Dani, Normani, Bulgari, Saraceni Ecclesiam diuexarunt. Eius ægrotantis cibus per 40. dies solummodo fuit corpus Dominicum. *Anno. lib. 6. cap. 19.*

817 — 101. — 4903

b. PASCHALIS I. Romanus monachus, an. 7. mens. 3. dies 17. — 4910

Vacat dies 4.

HVMANA.

824

Mortuo Sanctio Garsia rege Nauarræ interregnum fuit 4. annorum, dum mitterent, qui decretum afferrent summi pontificis & leges, quibus vterentur Nauarri, regno interim administrato per 12. viros. *Vasæus in Chron. Hisp.*

Postea Ennicus Arista vnctus & primus rex Nauarræ appellatus est. *Idem.*

Post Abdalam tertium in quatuor Tetrarchias abiit imperium Arabum,

Halihatan equitum quinque millia ad corporis sui custodiam delegit, partim è Christianis Apostatis, partim Eunuchis. *Vasæus.*

b PASCHALIS sanctitate conspicuus, liberalis erga peregrinos, captiuos multos redemit, templa vel noua ædificauit, vel collapsa magnificè restaurauit incendium, quo Burgus (Anglorum schola) absumi cœperat, signaculo crucis repressit, Græcos monachos cœnobio donauit, Lotharium coronauit, præclara multa egit, quæ Christi decent vicarium. *Plat. Sigeb. &c.*

Ludouicus Imp. renunciat iuri eligendorum pontificum, & Romanis restituit. Confirmat donationes & restitutiones factas Rom. pontif. *Vola. lib. 3. cap. Ego Ludoui. & seqq. dist. 63.*

Vbi non dat Pontifici Romam & Italiæ aliquot regiones, sed restituit. Nam illis antea potiebatur sub Longobardis.

Nam in diplomate Ludouici istud inter cæt. habetur. Necnon exarchatum Rauennatem sub integritate cum vrbibus & ciuitatibus, oppidis & castellis, quæ piæ recordationis Dominus Pipinus rex ac bonæ memoriæ genitor noster Carolus imp. beato Petro Apostolo, cum prædecessoribus nostris iamdudum, per ordinationis paginam restituerunt. Hæc igitur non fuerunt ab illis donata, sed è manibus Longobardorum erepta, Ecclesiæ reddita.

Rex Bulgariæ sub Ludouico an. 617. Christianam religionem suscepit *Sigeb.* quod fecerat Telericus superiori sæculo, tamen gens aut mansit in superstitione Ethnica, aut fidem postea abiecit, nam, paulò pòst, sub imperio Theodoræ & Michaëlis circa ann. 851. aut 860. tota illa gens Christiana facta traditur. *Crom. lib. 3. Polon. ca. 1. Zon. tom 3.*

Harioldus seu Sebaldus Danorum rex cum vxore & filiis suis Moguntiæ à Rabano baptizatur, & parte quadam Daniæ & Frisiæ à Francis occupata à Lud. donatur. Regno enim fuerat exutus. Deinde cum Erico altero Danorum rege, de permissu docendi Christum agitur & impetratur. *Helmod. capite quinto Sax. de Danis* sub ann. 825.

Patriarcha.

Constantinop. Theodoro Iconomacho, deinde Antonio, an. 13.

Principibus.

Leone 5. Armenio Orientis Imp. octogesimo nono, & post eum Michaele 3. cognomento Traulo, id est, Balbo, an. 9. Iconomachis.

Ludouico Pio Occidẽt. Imp. & Franc. Rege vigesimo.

Anni Christi | *Anni mundi*

817 — 4903

In Tullensi territorio iuxta villam Commerciacam puella quædam circiter annorum 12. post sacram Communionem, primo per decem menses pane, deinde omni cibo & potu per triennium abstinuit *Annon.lib* 4. *cap.* 113.*& Sigeb.*

HVMANA.

Afra Æthiopum an. 7.*deinde Amsi.*

Abdala 3. *Babylonie & Persiæ.*

Halibatam, deinde Abderamene, an. 20. *Hispaniæ Miramolinis.*

Hispaniæ Rege quadragesimo primo Alphonso Casto deinde Ramiro, an. 7.

Angliæ Egberto.

Siciliam post eiectos Carthaginenses Romani Romanorúmve Græci Imperatores semper tenuerunt, donec Saraceni ab Euphoneo exarcho, qui spe obtinendæ Siciliæ & Italiæ imperatorem se nominarat, contra Michaëlem Balbum attracti à Cauerno, cum in subigenda magna Siciliæ parte ei strenuam nauassent operam, illo cæterisque Græcis trucidato, eam sibi vendicarunt an. 820. vsque ad Constantinum Monomachum.

Dalmatia Græci imperij iugum excussit imperante Michaële Balbo. *Zon.tom.*3. Vide regnorum Dalmatiæ, Bosnensiũ, Croatiæque origo, quæ aliquandiu his proximis annis Hungariæ reges tenuerunt.

Thomas cognita cæde Leonis Imp. vniuersas Orientis Prouincias occupat, cũ Saracenis pacem iniit, Michaelis copias contra se missas, passim in Asia cædit. *Zon. tom.*3. in Thraciam irrũpens Constantinopolim obsidet, quam cepisset, nisi Mortagon Bulgarorum princeps suppetias tulisset. Fugiens igitur Adrianopoli obsidetur, vbi captus manibus & pedibus truncatus, in asino per triumphum a Michaele circunducitur. *Ibid.*

Luiduitus Pannoniæ dux à Ludouici fide deficiens, tandem profligatus est. *Annales Franc.*

Bernardus quoque Italiæ rex rebellionem contra eũdem meditatus an. 819. oculis & regno priuatur. *Ibid.*

Lupus item Vasconum rex eodem anno ob eandem causam in exilium deportatur. *Sigeb. Aimoi. lib.* 4. *cap.* 102.

820 — 4906

*CONCIL. Aquisgranense primũ & secundũ pro canonicorum regula, & contra Iconomachos. Plat. Sigeb. Lib. Concil. Valefrid. Strabo lib. De exord. & increm. rerum Eccles. ca.*8. *Aimoin. lib.*5.*cap.*10. *Naucl. colloc. sub Gregor.*4.

Lotharius à Paschali Pap. Coronam regni & nomen imperatoris atque Augusti consequitur. an. 823. *Ibid.*

Ebbo siue Ibbo Remorum episcopus, & quidam alij tam episcopi, quam principes Ludouico abrogant imperium, & Lotharium ac Pipinum Cæsares designant, ob vxoris suæ Iudith libidines & tyrannidem, quam & in monasterium recondunt, quin & ipse Ludouicus in monasterium D. Methardi abditur, donec biennio nondum exacto ab aliis principibus restituitur, eique Lotharius supplex conciliatur. an. 839. *Sigeb. & alij.*

Pod multa bella inter Lud. Imp. & filios, imperij proceres eo deducunt, vt cõstituta tetrarchia Ludouicus Germaniam, Carolus Franciam, Lotharius Italiã teneret: cum Imperio & Prouinciis, quæ inter Rhenũ & Nosellã flumina ad veteres Mediomatrices & Treuiros pertinent. Quæ Ludouico attributa sunt, regnum Orientale, quæ Carolo occidentale dicta sunt, vt ab imperio Lotharij discernerentur. Ea vero pars Galliæ, quæ vtrique regno interiecta vtrumque ceu limes dirimeret, à Lotharij nomine tum primum Lotharingiæ vocabulum acquisiuit.

823 — 4809

Romanum Episcop. 30. *in quo Paschalis accusatus se purgauit. Plat. Sigeb. Blond. dec.*2.*lib.*2.

Ludouicus Lotharium primogenitum fil. Italiæ regem imperiique consortem fecit: Pipinum secũdo natũ Aquitaniæ: Ludouicum Iuniorem Bauariæ Reges designauit. *Æmyl. lib.*3. *Blond. l.*2. *dec.*2. *Crãtzius lib.*2.*c.*25. Quæ diuisio licet sacramentis Optimatum imperij cõfirmata, mortuo patre maxima bella & cruentas strages peperit vt nulla maior cædes legatur apud Francos vnquam extitisse. *Gagui, lib.* 4. *& Naucler. in Chron.* verum aliquantò post

824 — 4910

Anni Christi		Anni mundi	
			827. D. Marci corpus ex Alexandria à mercatoribus Venetias defertur, vbi nunc religiosè seruatur, ædificata in celebriore vrbis loco ecclesia. Alij sub Gregorio 4. qui huic successit, id factum narrant.
			Abderamen Hispaniæ Miramolinus persecutionem mouet contra Christianos, *S.Eulogius.*
			HVMANA.
828	104. d GREGORIVS IIII.	4914	Post Abdalam 3. in quatuor Tetrarchias imperium Arabum Saracenorum sic diuisum est, vt in Perside, Mesopotamia, Syria & Aegypto quatuor reges per vim creati, eam Monarchiam, quæ annos propè ducentos perdurauerat, conuulserint. *Theophanes Isaurus. Anastasius Bibliothecarius, Sigebertus sub an.* 830.
844	*(aliàs Leo 4.)* Rom. an. 16. Vacat dies 15.	4930	Aliqui Mahometem quartum ei suggerunt per 40. annos vsque ad an. 871.
	Patriarcha. *Constantinopoli Antonio, deinde Ioan. 6. an.* 6. *Methodio confessore, an.* 4. *mens.* 3.		d FESTVM omnium Sanctorum iam ante 220. ann. institutum Romæ, monente hoc pontifice, & consentientibus vniuersis Episcopis, Ludouicus imp. in Gallias & Germaniam inuexit. *Sigeb. Guil. Nang.*
			In Germaniam veniens in Synodo Aquisgrani sedit, Lud. Pium & eius filios recōciliauit. *Plat. Sigeb. Auent. l.* 4. Gregoriopolim contra Saracenos struxit. an. 836. *Sigeb.*
			Aimoinus siue Annonius monachus & notarius monasterij S. Germani Parisiensis, historiam Francorum ad hæc tempora conscripsit. *Ipse lib.* 4. *cap.* 113. & alias sæpè. Certissimum argumentum falsò ei adscribi integrum librum quintum, cum contineat historias vsque ad annum 1165.
	Principibus. *Eisdem Impp. & Theophilo Iconomacho an.* 13. *Orient. Imp.*		Christianus siue Druthmarus Aquitanicus. *Trith.*
			An. 843. Theodulphus Abbas Floriacensis prosas & versus, qui in Ecclesiis cantari cœperunt, composuit. *Sigeb.*
	Arcada Aethiopiæ, deinde Aladina, an. 4. *Alameda, an.* 6. *Tabena.*		HVMANA.
	Abdala, deinde Mahomete an. 40. *Babyloniæ & persidis.*		Saraceni, qui Italiam & Romam afflixerant, Vaticano direpto reuersuri in Africam, tempestate oborta naufragium faciunt an. 834. *Martinus in Chron. Ranulph. lib.* 5. *cap.* 30. *Massæus.*
	Abderame, deinde Mahomete 35. *Hispaniæ Miramolinis.*		Circa 838. qui erat Ludouici Pij vigesimus tertius, Nortmāni ad fines Hollandiæ & Galliæ primum appulerunt, qui multis postea annis hinc inde cum valido exercitu vagantes multa perpetrarunt, donec ab Arnulpho Imp. funditus deleretur ann. 895. *Truthem. in Chron. Hirsaug. Sigeb.*
	Hispaniæ rege quadragesimo secundo Ramiro, deinde Ordonio, an. 10. *Alphonso* 3. *cog. Magno, an.* 46.		Ann. 839. Ennicus Arista vnctus est, & appellatus rex Nauarræ primus, & ab eo reliqui omnes. *Vasæus.*
	Angliæ Egberto, deinde Eteluuelfo, an. 20.		Alphonsus 3. cog. Magnus regnum Hispaniæ adit. ann. 841. *Idem*
	CONCIL. *Rom. Plat. Aquisgranense.*		Theophilus quinquies congressus cum Saracenis in Asia Romanas prouincias vastantibus bis victor rediit, ter cæditur. *Zon. tom.* 3.
			Saraceni cum non possent è Sicilia expelli, Ludouici exercitus duce Bonifacio, ex Italia in Africam irruit, magnámque stragem edidit, Afris prælio victis an. 828. Quo moti è Sicilia ad Africam tuendam, recesserunt. *Sigeb. Naucler. Gener.* 28. fuerát autem in Siciliam euocati ab Euphemio, qui Monachum duxerat. *Zon. tom.* 3.
			An. 844. ex Africa redeuntes, Beneuentum occupant. *Sigebert.*

Mahometes Hispaniæ Miramolinus motam à parte Abderamene persecutionem continuat. Nostros tributis affligebat, quorundam Christianorum eius voluntati fauente nequitia. Si tamen Christiani & non potius operarij iniquitatis appellandi sunt, qui vt priuilegium Chirographa exigendi obtineant, sortem Domini à rege mercátes, importabili census onere colla aggrauant.&c. *D.Eulogius in memoriali Sanctiorum lib.3.cap.5.*

c VIR fuit, pius, primusque Pontificum mutauit nomen suum. Nam antea Osporcius appellabatur. *Platin.* Successores Magna ex parte id sunt imitati.

Ex Anastasio Bibliothecario, qui hoc vixit tempore, contrarium elici docet Onuphrius. Eum scilicet Sergium ante Pontificatum vocatum fuisse. Et Iohannem 12. priscum nomen primum omnium mutasse cum ante Pontificatum Octauianus diceretur.

Nec istud est abrenunciare baptismo, in quo nomen solet baptizato imponi, vt cauillantur Centuriatores, Nam nominis prima impositio non est de essentia baptismi. Sed nec Paulus abrenuntiauit Baptismo quando se sic appellauit, multo pòst baptismum, neglecto veteri Saulis nomine, nec circumcisioni Petrus, quando nomen Petri siue Cephæ à Christo sibi imponi passus est, abiecto vetere,&c.

Lotharium coronauit; Ludouicum eius filium regem Longobardorum designauit, Ludouici filios de regno digladiantes ad pacem per legatos perduxit, & regni partitionem approbauit, *Crantzius libro primo capite 33. Metro.*

HVMANA.

Austrasia ab Lothario Imp. qui ei imperabat Lotharingiæ nomen obtinuit. *Plat.* Falluntur qui scribunt eum fuisse regem Franc.& Imp.

Galliæ pars ab Oceano Britannico vsque ad Mosam fluuium, ex quo cessit Carolo Caluo, post diuisum regnum inter fratres, deinceps obtinuit nomen Franciæ *Sigeb.*

Radulphus iuxta quosdam primus Aquitaniæ Dux, cum antea esset regnum.

Ragenarius dux Normanorum, qui ann. 846. Parisiis D. Germani monasterium diripuerat, magnificè sese efferens ob victoriam subitò concidit, & post triduum efflauit. Socij verò eius plerique dysenteria perierūt. *Quintus Annonij cap.20*

Post annos septem alia Normanorum manus per mare Britannicum ostia Ligeris ingressa, Nannetum vrbem inuadit Turonum & Andegauiam occupat. Sed tandem cum annis 20. Franciam vexassent, in patriam suam reuersi in sese inuicem mutuis cædibus, adeò sæuierunt, vt de regia stirpe tantum vnus puer remanserit. *Sigeb.*

Michaël Imp. cum adoleuisset matrem omni potestate priuatam in monasterium relegauit, relictam ab ea in ærario pecuniam in luxum, crapulas, ludos, mimos, adulatores profudit, eo redactus inopiæ, vt vestes etiam regias venderet. Basilium Macedonem, à quo postea interfectus est, cuius opera in domandis & exercendis equis vsus erat, Cæsarem creauit, tradita ei in vxorem concubina Eudoxia. *Zon.*

f LEO 4. vir sanctus precibus abegit Basiliscum è templo D. Luciæ precibus,& victoris de Saracenis obtinuit, non sine armis tamen.

Anni Christi.		Anni mundi.
	105.	
844	c SERGIVS II. Rom. an. 3	4910
847	Vacat mens.2.d.15.	4911

Patriarcha.

Constantinopoli Methodio confessore.

Principibus.

Theophilo Orient. Imp. 91.

Lothario Occid. Imp. an 15.

Carolo 2. Caluo eius fratre an.36. Franc. Reg. 21.

Tabena Aethiopiæ, mox Caleb. an. 4.

Mahomete Babyloniæ & Persidis.

Hispaniæ Miramolinus Mahomete.

Alphonso 3. cog. Magno Hispaniæ rege quadragesimo tertio.

Eteluuolfo Angliæ.

Anni Christi.		Anni mundi.
	106.	
847	f LEO IIII. (*Sigeb. 5.*) Rom. an. 8.	4933
845	mens.3. dies 9.	4941
	Vacat dies 15.	

Patriarcha.

Constantinop. Ignatio. an. 16.

Principibus.

Eisdem Impp. & Theodora cum fil. Michaele 4. an. 13. Orient. Augusta.

Caleb. Aethiopiæ, mox an. 7. Gabra Maschel.

Mahomete Babyloniæ & Persidis.

Mahomete alio Hispaniæ Miramolinis.

In Occidente eodem imperatore & Francorū rege.

Anni Christi		Anni mundi	
			Pedes eius populus exosculatus est more atinquo inquit Platina.
847		4933	Mœnia vrbis refecit, 15. turres addidit, Vaticanum montem in quo sita est Basilica D. Petri, aucto murorum ambitu adeò cinxit, vt vrbs Leoniana diceretur, nostro tempore Burgus S. petri, Pontificum Romanorum perpetua sede & principis Apostolorum basilica clarus. Cuius sunt septem portæ. Nam vrbis mœnia, quæ nostra ætate 14. millia passuum complectuntur, portas 20, habent. (Ex quibus 13. sunt vrbis Romæ, septem vrbis Leonianæ) Turres autē vel integras vel semifractas 367. *Onuphrius in sua Roma.*
	Alphonso 3. cog. Magno Hispaniæ reg. quadragesimo tertio.		Instituit, ne in presbyterio seu chorolaicis esse liceret, quo tempore Missarum solennia celebrantur. *Sigeb.* iuxta ecclesias iussit claustra seu scholas construi, in quibus ecclesiastici clerici imbuantur disciplinis. Leopolim, in qua Centumcellenses propugnaculum contra Saracenos statuerent, ædificauit. *Liber Pontif.*
			Præter alia miracula, Saracenorum naues, precibus excitata tempestate in mari submersit. *Plati. & alij.*
			Sub eo, an. Dom. 850. tres Arabum persecutiones in Hispania contigerunt intra decennium, quas tribus libris describit D. Eulogius Cordubensis, qui in illis occubuit. Regnabant in Hispania latè persecutionis auctores Haldaragman huius nominis tertius, & filius postea Mahomet. *Rasis Maurus de Arabum historia.*
	Etelwolfo siue Adilulpho Angliæ rege secundo.		Recafredus interea Cordubensis episc. iussu Tyranni Dei Ecclesiam miserè conturbat, & Eulogium in carcerem coniicit. Quia nimirum Martyres cohortabatur, & ad Martyrium incendebat. *Ex eius vita per Aluaram scripta.*
			Georgius Syrus illuc cucurrit ad Martyrium è monte Sina, sed persecutiones cessasse reperit. *Ipse epist. ad Seruos Dei, filios S. Sabæ quingentos, apud Eulogium lib. 2. memorialis Sanctorum.*
	Concil. *Romanum Episc. 47. siue 64. Platin.*		Anastasius presbyter Cardinalis S. Marcelli & Bibliothecarius Rom. Ecclesiæ in Rom. Concilio ab officio & sacerdotio deponitur, quod parrochiam suam annis quinque contra canones deseruisset. *Plat. Luitprandus.*
			Adilulphus, seu Athulphus Rex Angliæ insulam suam voto tributariam facit pontifici, abundantius, quam fecerant superiores Reges, Ina. 11. Anglorum siue Occiduorum Saxonum Rex, & Offa Merciorum Rex, anno Christi *septingentesimo quadragesimo. Polydorus libro quarto & quinto. Angl. & Sabell.*
	Moguntinum, in quo Godescalcus hereticus damnatur. Sigeb. & Bernard. de Lutzemb.		Theodora iussit SS. Imagines in templis restitui, *Zonar. in Theodor.*
			Sub Theodora & Michaele Theophylactum Burgariæ episcopum aliqui ponunt, rectius aliquanto inferius, vt suo loco ostendam.
			Ieron Anglus in Holladiam Euangelium ferens à Tyrannis occiditur.
			Theoda Sueuica an. 848. se prophetissam mentitur, & extremum diem certo definit. Moguntiæ palo alligata verberibus afficitur & in exilium mittitur. *Sigeb.* Egnatius lib. 2. eam à filio Michaelis imp. in monasterium detrusam narrat.
855		4941	An. 849. Godescalcus belga errores quosdam seminat. *Sigeb.* præcipuè de prædestinatione è libris D. Aug. malè perceptis *Raba epist. ad Euerard. comitem.* Cucullam

	Anni Christi.		Anni mundi
...ibiecerat, Rabano in Synodo imponens, quod se inuitum Monachum fecisset. *Hatto ad Orgarium.*			
Liparam insulam an. 851. Saraceni occupantes D. Bartholomei ossa dispergunt. *Sigeb.*			
Pauliciani hæretici cum Saracenis coniuncti multas clades imperio inferunt, *Zon. tom. 3.*			
Nicolaitarum hæresis repullulat. *Sigeb.*			
Sub Ludouico 1. Monachi aliqui è cœnobio Corbeiæ, per Vandalorum prouincias transeuntes, ad Ranos seu Rugianos (qui habitant in maris corde) veniunt, & eos Christianos faciunt. *Helmod. in Chron. Slaui. capite sexto.*		107	
Idiota (nam aliud eius nomen ignoratur) Lupus Seruatus Theophanes Nicenus, Theodorus fr. Hymnographi apud Græcos. Ido Paneburgensis, Freculphus Lexouiensis, qui scripsit historiam rerum gestarum ab initio mundi vsque ad Bonifacium D. Gregorij successorem, Ansegisus Senonensis, Notgerus, Rambertus, Vvandelbertus, Salomon Baro. *Trith.*	855 858	g BENEDICTVS III. Rom. nolens & inuitus PP. creatus, an. 2. mens. 6. dies 9. Vacat di. 15.	4941 4944
Methodius inter Morauos, Sclauos & Polonos ecclesias colligens inuenit characteres literarum Vandalicarum, & sacra multa in vulgarem sermonem conuertit. Claruit a tempore Lud. Pij vsque ad Arnolphi imperium, nisi duo fuerint eius nominis. *Auent. lib. 4.*			
Cyrillus frater impetrauit à Pontifice, vt sibi Slauonicæ vsus in aliquibus sacris aliquandiu concederetur. *Æneas Syluius Boem. hist. cap. 13.*			
Igmarus siue Hincmarus Rhemensis Archiepisc. librũ de varijs capitulis Ecclesiasticis hoc tempore scripsit contra Igmarum Laudun. qui infantes baptizari prohibebat.		*Patriarcha.* *Constantinop. Ignatio.*	

HVMANA.

Classis Arabum Venetam & Constantinopolitanam vicit, Dalmatiam inuasit, Anconam vi captam spoliatámque incendit.

Normanni, siue Dani, è Cimbrica Chersoneso egressi Frisiam, deinde Gallias bellis infestant. Aquitaniam & eius metropolim Burdegalam, Pictauos, Sanctones, Aurelianenses Turonenses, Parisienses, & multa alia oppida depopulantur. *Æmil. lib. 3. Blond. libro secundo decad. 2.*

Saraceni Cycladas insulas populãtur, multis Christianis partim cæsis, partim in captiuitatem abductis, quod a Michaële Imp. essent deserti. *Zon. tom. 3.*

g POST Leonem 4. Recentiores, præsertim hæretici, nominant quendam Ioannem 8. siue vt Sabellicus inscribit, septimum Anglicum, vel iuxta alios, Moguntinum, quem nugantur ementito sexu, partim sedisse annum vnum mens. 1. dies 4. partim an. 2. & semis. Nam mendacium non sibi constat. Esse autem fabulam multis argumentis euinci potest. Primum qui hoc tradunt, omnia ponunt incerta. Nam aliis dicitur, Ioannes septimus, aliis octauus, aliis Anglicus, aliis Moguntinus. Aliis annum vnum, aliis annos duos sedit. Sed nec Ioannes septimus esse potuit: quia Græcus ille erat & hanc tempestatem centum sexaginta an. præcessit. Nec octauus, quoniam ille Romanus erat & decem annis præfuit.

2. Nullam huius mentionem faciunt, qui ordine proxime sunt secuti historici, & à quibus omnem

Anni christi 855

Anni mundi 4941

Principibus.

Michaële solo Orien: Imp. nonagesimo secundo.

Lothario monasterium sponte ingresso, Ludouico 2. an. 20. Occid. Imp.

Carolo 2. Caluo an. 36. Frãcor. Reg. vigesimo primo.

Constantino Æthiopiæ, deinde Bezaagher.

Mahomete Babyl. & Persidis.

Mahomete Hispaniæ Miramolino.

858

4944

Pontificum historiam habemus, Anastasius Bibliothecarius, Ademarus, Luitprandus, Regino, Hermānus Contractus, Lambertus Schnaburgensis, Otho Frisingensis, Conradus Abbas Vspergensis, Leo Hostiensis, Ioan. Cremonensis.

Soli Marianus Scotus, & Martinus Polonus ante 300. annos scilicet Do. 1320. rem euulgarunt. Nam quod Sigebertus id videatur dicere, fictum est, idque insertum, vt fidem faciunt tum antiqua eius manuscripta exemplaria, in quibus nihil tale reperitur, tum Chronica Guliel. Nangiaci, in quibus cum totus liber alioqui Sigeberti exscriptus sit hoc vnum desideratur.

4. Quin nec Martinus Polonus nec Platina, nec alij post eum, vt veram & certam historiam, sed quasi ab incerto rumore & obscuris auctoribus acceptam referũt, & tam variè, vt vix duo inter se de circonstantiis conueniant.

5. Sed nec apud eundem Martinum nec reliquos historicos vllum vnquam fecit numerum, aut in catalogum Pontificum introiit, quòd Ioannes, qui apud omnes septimus natione Romanus multo ante extiterit, anno videlicet 705. Ioannes qui apud omnes octauus idémque Romanus, sederit 20. annis post: id est an. 874. vltimus verò Ioannes, sit constanter vigesimus tertius vel vigesimus quartus, quem istac non omissa, oporteret saltem ab istorum aliquo appellari vigesimum quintum anno 1410. Quæ tamē diuersitas, apud nullos hinc incepit, sed ab annis centum inferius, ab anno scilicet 955. in Ioanne duodecimo vt illic docebitur.

6. Auentinus lib. 4. Annalium Fabellam esse asserit à Theodola nobili scorto ortam. Ego, à recentioribus adulatoribus, in Romanæ sedis odium, dum post dissidiũ inter Romanos Pontifices & Imperatores Germanos excitatum, imperatorum gratiam inire, ab eis opes & honores consequi vellent.

7. Est enim ratio hæc ineluctabilis. Leo nonus epistola ad Michaelem Constantinopolitanum & Leonem Acridanum episcopos, anno à Passione millesimo & vigesimo, vt ipse scribit cap. 1. post annos centum septuaginta, inter cætera argumenta, quibus eleuat authoritatem Constantinopolitanæ sedis, eam negat comparandam in puritate, integritate, gratia à Deo accepta cum Romana, quòd fœmina in illa sede aliquādo sederit. Procul dubio non hoc argumento vsus fuisset, si intellexisset tale aliquid aduersum Romanam Ecclesiam, cuius puritatem tuebatur, posse obiici. Verba eius sunt cap. vigesimo tertio. Absit autem, vt velimus credere, quod publica fama non dubitat asserere, Constantinopolitanæ Ecclesiæ contigisse, vt Eunuchos, contra primum S. Niceni cōcilij capitulum passim promouendo, *fœminam in sede Pontificum suorum* sublimasset aliquando. Hoc tam abominabile scelus, detestabiléque facinus, & si enormitas ipsius, vel horror, fraternaque beneuolentia non permittit nos credere, considerata tamen incuria vestra erga Sanctorum censuram canonum, qui Eunuchos in aliqua parte corporis imminutos, non solum ad clericatum, sed ad pontificatum etiā indifferēter & solenniter adhuc promouetis, fieri potuisse pensamus.

8. Denique tempus quod illi ascribitur, non habet locum, iuxta Anastasij bibliothecarij computationem, qui tamen hac vixit ætate, & vitas Romanorum pontificum descripsit vsque ad Nicolaum primum pontificem

proximum, cuius creationi non modo interfuit, imo & Adriani 2. & Ioannis octaui, vt ipsemet nominat. verum etiam docuit post Leonem 4. Sedem dies tantum quindecim vacasse Benedicto 3. mox creato & magnis motibus exortis propter electionem à Lothario sedatis.

Anni christi 855

9. Anastasius inquam horum temporum oculatus historicus his verbis: Sanctiss. Leo Papa 4. obdormiuit in Domino 15. calend. Augusti, sepultus ad S. Petrum cessauit episcopatus dies 15. Quo mortuo, mox omnis clerus Romanæ sedis, vniuersi proceres, cunctúsque populus ac Senatus congregati sunt Domini clementiam exorantes vt beatificum illis in omnibus demonstrare dignaretur pastorem, qui Apostolatus culmen regere valeret tranquillè. Qui diuinitus æthereóque lumine inflammati, vno consensu, vno conamine Benedictum pro tantis, quibus pollebat sacris operibus Pontificem promulgauerūt erigere. Miro verò vniuersa halacri studio plebis & populi cætus ad Callisti titulum properantes, eum cum hymnis & canticis spiritualibus ad Patriarchium Lateranense perduxerunt, & vt moris est in Pontificali solio collocarunt.

Ita post Leonem non Ioannes fœmina, sed Benedictus statim successit. Valeant igitur, qui aniles nugas de quadam statua fœminæ & sede ster coraria iactitant.

Deinde fingite, Centuriatores, hoc verum esse, ac mulierem fraude, ementito sexu, detestāte mundo aliquandiu extitisse Romanæ Ecclesiæ caput, an id magis ridiculum, quàm quod vos probatis, laudatis, defenditis, Reginam Angliæ palàm, aperte, videntibus, scientibus patientibus vobis (ò portentum, ò scelus) Anglicanæ Ecclesiæ esse dicique caput.

Tunc& hoc erat monstrum, quo portendebatur emersuros in Romana Ecclesia impuros hæreticos. i. Centuriatores & Caluinitas qui facerent fœminam Anglicanā, siue illa esset meretrix, siue non in suo regno Papissam Ecclesiæque caput.

Quæ res vt naturæ monstra, ita Sedi Apostolicæ nihil præiudicij affert. Nam tunc omnia perinde habenda sunt, ac si toto illo biennio Sedes vacasset. Vnde qui ab ea Ordinem Beneficium, vel aliquid spirituale sunt consecuti, denuo id debuêre cōsequi & ex integro repetere, quòd illa ad cōferendum nullum ius nullamque potestatem habuisset. An fraus, an perfidia hominum fidem Dei euacuare potest? Rom. 3.

* Qui ea de re disputationē omnibus numeris absolutā velet cognoscere, legat librū Florimondi Remondi Consiliarij regij in Parlamento Burdigalensi, de Papissa Iana inscriptum & gallica lingua compositum.

Benedictus lachrymans, diu reluctatus & inuitus pōtificatum suscepit. Ægrotos inuisit, pauperes aluit, calamitosos consolatus est, viduas & pupillos defendit. Clericos ad honeste incedendum & viuendum compulit. *Mart. Polon. Plati.*

858

HVMANA.

868

Petronas Michaelis dux Amer Saracenorum ducem in acie interficit. *Zon. tom. 3.*

Piastus plebeius longam principum, regumque Poloniæ posteritatem per multa sæcula vsque ad Cazimirum Magnū propugnauit circa tempora Ludouici Balbi regis Germaniæ Ludouici Pij F.

h NICOLAVS Sanctissimus, beatissimus, Zelo feruētissimus. Denique post B. Gregorium vsque in præsens,

Anni mundi. 4941

Alphonso 3. cog. Magno Hispaniæ rege quadragesimo tertio.

Etelunolfo Angliæ secundo & per ordinem Edelbaldo mens. 6. Eldeberto an.

CONCIL. *Ticinense, tom. 2. concil.*

Schisma 11.

Anastasius 3. contra Benedictum sedit dies aliquot, non longe post coactus abdicauit.

108.

h NICOLAVS I. magnus & pietissimus Ro. absens & inuitus eligitur an. 9. mens. 7. di. 13.

Vacat mens. 7.

4944

4954

Anni christi		Anni mundi	
858	*Patriarchis.* *Constantinopoli Ignatio deinde Photio an. 7.* *Principibus.* *Michaële solo Orien. Imp. nonagesimo secundo.* *Ludouico 2. Occident. Imp. quarto.* *Carolo 2. Caluo Fran. Reg. vigesimo primo* *Asfa Æthiopiæ mox Arma, deinde Gianasfa.* *Mahomete Babyl. & Persidis.* *Mahomete Hispaniæ Miramolino.*	4944	Nullus Romanorũ præsul illi videtur æquiparandus. Regibus ac Tyrannis imperauit, eisque ac si Dominus orbis terrarum auctoritate præfuit, pius humilis, blandus, pius, mansuetus apparuit: impiis & à recto tramite exorbitatibus, terribilis, atque auctoritate plenus extitit, vt meritò credatur alter Elias (Deo suscitante) nostris temporibus resurrexisse, & si non corpore, tamen spiritu & virtute. *Regi. lib. 2.* Scripsit plures epistolas, vir cathedra illa dignissimus. Scripta vna epistola ad Michaëlem Imp. longè doctissima, & altera ad omnes Asiæ & Lybiæ Catholicos acta legatorum suorum rescindit, & Ignatij patriarchiæ depositionem, & Photij consecrationem illegitimam esse pronuntiat. *Zonaras tomo tertio & tomo secundo conc.* Eius decreta in vnum collegit Gratianus, & in aliquot titulos distribuit. Vualdradem pellicem Lotharij, legatus Nicolai Pap. 864. excommunicat: *Sigeb.* Ipse autem epistola Lotharium monet vt ab ea abstineat, ni & ipse velit excommunicari. *Regi. lib. 2.* Legatos in Galliam misit, qui renũtiarunt se iustum sapiẽtem episcopum in toto regno Lotharij inuenisse, qui in canonicis esset institutus disciplinis: *Regi. lib. 2.* Epistolam quam post Pantaleonem Centuriatores nomine S. Hilderici Augustani Episcopi ad Nicolaum primo pro Clericorum coniugiis afferunt, esse fictitiam, à nemine citatam, nulli cognitam, tempori non congruentem docet *Spenceus lib. 1. de continentia cap. 12.* Nam Hildericus 70. minimum annis fuit Nicolao posterior. *Infra.* Contra Nicolaum Photius patriarcha Const. concilium habuit, ex quo tempore Constantinopolitana Ecclesia à Romana palam discedit, Spiritus sancti processionem à solo patre petulanter defendens. *Nilus lib. quodam Graeco manusc.* vbi & docet veterem Romam vsque ad Christophorum Papam cum noua in fide consensisse, qui sedit anno 905. Ignatio à Barda iniustè patriarchatu eiecto, quod ipsum ob dimissam vxorem & consuetudinem cum Nuru sua excommunicasset, Photius successit. Vnde posteà secutæ magnæ turbæ, Basilio restitutionem Ignatij iuxta canones procurante; *Zon. tom. 3.* Photio libros contra sedem Apostolicam scribente. *lib. Pontif.* An. 858. 8. Dæmonium, quod iam triennium in pago Camonti, non procul à Bingio suis præstigiis Moguntinam ciuitatem & vicinos incolas affligebat Sacerdotes Moguntini litaniis & aqua benedicta tandem abegerunt, *Sigeb. Auent. lib. 4. Annal.* Cõstantinopoli scholas Bardas Cæsar instaurauit, singulis doctoribus publica stipendia decreuit & omnibus magnum & communem doctorem præfecit Leonẽ Philosophum *Zon. tom. 3.* Hunni & Bulgari olim Christiani, sed à Scythis victi circa an. 500. in paganismum relapsi, magna ex parte cũ suo rege Trebellio (qui paulò post ingressus est monasterium) iterum ab idololatria ad Christi fidem, Sacerdotibus eo à Rom. Pontifice missis conuertuntur ann. 866. *Synod. Constant. Platin. Sigeb. & Rhegi libro 2.* Ludouici Imperatoris vndecimo. Paulò post quod ea regio esset obnoxia Imperatori Orientis, Græcos ritus suscepit. *Platin.*
868		4954	

Sed

Sed cum Trebellij filius ad cultum gentilitatis redire cogitaret parens è monasterio egressus copias conscribit & filium capit, atque oculis orbatum in carcerem conicit sub ann. 865. *Sigeb. Zon. tom.3.* Minoréque filio in regnum locato ad monasterium reuertitur. *Chron. Hirsaug.*

Nogerius S. Galli abbas sequentias siue prosas composuit, quas Nicolaus pont. cantari concessit. *Trith. Martin. Polo. Chron.*

Certis autem in locis obscuræ & parum Latinæ de industria factæ sunt, vt concentus & tonus atque adeo sonus esset iucundior. Nam musici & cantores in omnibus linguis id præcipuè obseruant. Quod de suorum Rabinorum hymnis annotat Elias libr. quarto Bahur Rad.3.

Slaui & Dalmatæ vna cum Sueropilo suo rege, prædicationibus Cyrilli & Methodij fratrum Christiani siût. *Chron. Polon. Bonfin. lib.10. dec.1. Blond. dec.2. lib.2.*

Anni Christi: 865

HVMANA.

Tunc regnabat Polonis Semouitius Piasti f. à quo sequentes Polonorum reges vsque ad Iagellonem orti sunt & Silesiæ principes ad hunc vsque diem. *Cro. Polo. lib. 1. cap.13.*

Quo tempore Suatoplugus Morauorum rex primum cum ea gente nomen Christo dedit. *Idem lib.2.* (868)

In quo & Morauorum regnum finem accepit à Germanis, Vngaris, Boemis & Polonis discerptum. *Ibid.* (874)

Theodoricus ex genere Regum Francorum primus comes Holandiæ constituitur a Carolo Caluo. *Mater histor.*

Britanni ingenti numero Gallias ingressi, cuncta ferè deprædantur. *Abner.* ob quam calamitatem Carolus cum rege eorum Heruspoo fœdus init, eisque locum habitationis in Galliis concedit an.861. *Sigeb. Rheg. lib.2.*

Anno 861. incipit historia rerum Moscouiticarũ apud Sigismundum Liberum. Tum enim tres fratres Varaij, Ruricus, Sineas, & Trubor apud Russos Septentrionales dominantur. Mãsit autem deinceps imperij Russici sedes Kiouiæ. Aliquanto antè apud australes quatuor principatus fundarant tres alij fratres Kius, Sciecus, Torenus cum sorore Libenda. *Chron. lib.2.*

Anno 869. in agro Brixiensi triduo sanguinem pluit.

i COMMENDATVR à liberalitate in pauperes, pietate in Nicolaum antecessorem, humilitate (Nam episcopis ministrabat & pedes eorum lauabat) & dono miraculorum. *lib. Pontif. Anton. tit.16. cap.1. §.10.*

A populo & clero electus sine Imperatoris consensu.

Primus Alfredum sextum Anglorum Regem corona regia insigniuit. *Polyd. lib. 5. hist. Anglic.* Qui in Indiam munera ad S Thomam misit. *Vuilhelmus lib. 2. de Anglis, cap.16.*

Et Ozoniensem scholam aperuit cum nullus eo tempore in toto regno eius, Grammaticæ doctor existeret. *Ranulphus lib.6. cap.1.* Psalterium trãsferre cœperat in linguam suam. *Ibid.*

Tunc primum Græci cœperunt vti campanis beneficio Venetorum. *Sabell. Ennead.9. lib.1.*

Valafridus, Orfridus, qui exemplo Caroli Magni conatus est linguam Germanicam scribere, & regulis Grãmatices astringere, Vuerembertus, Hardinundus, Rab-

Alphonso 3. cog. Magno Hispaniæ rege quadragesimo tertio.

Edelberto Anglorum rege quarto, deindè Edelredo an. 9.

Anni mundi: 4951

CONCIL. *Romanorum 113. episc. contra duo prouincialia, Metense & Aquisgranense, quæ Theobergam non esse Lotharij legitimam vxorem pronuntiauerant, facta alterius ducenda potestate. Plat. lib. Conc. Regino lib.2.*

Conc. Ro. 2. & 3. contra Photiũ &c. Episc. 113. Plati. & Lib. Conc. Rheg. lib.2.

109

i ADRIANVS 2. doctus & optimus Roman. an.5. mens.9. di.12. (4954) (4060)

Vacat di.12.

Patriarcha.

Constantinopoli Photio, deinde Ignatio iterum an. 7.

Principibus.

Eisdem Impp. & regnãt. Basilio Macedone an.20. Orien. Imp. nonagesimo tertio.

Giarasfa Æthiopiæ & post eum Gianascheda

Mahomete Babyloniæ & Persidis vicesimo sexto Miramolino.

Anni christi | Anni mundi

Mahomete Hispaniæ Miramolino, deinde Almudio an. 2.

Alphonso 3. cog. Magno Hispaniæ rege quadragesimo tertio.

Angliæ quinto Edelredo, deinde Alfredo. an. 28.

868 — 4954

CONC. *Vuormaciense contra errores Græcorum.*

870 — 4956

OCTAVVM *vniuersale Concilium Constantinopolitanum 4. episc. 383. siue 300. contra Photium inuasorem sedis Constantinopolitanæ. In quo etiã can. 3. latum est anathema contra Iconomachos. Præfuerunt legati Adriani Donatus Hostiensis, Stephanus Drepesinus siue Nephesinus, episcopi, & Marinus Diaconus. Plat. & lib. Cõc. Anno. lib. 5. cap. 25. Huic in decreto Gratiani multi canones attribuuntur, qui non extant in exemplari Græco. Hac Synodo confirmantur 7. præcedentes generales.*

Accimiacense, cuius acta ab Hincmaro Remensi Archiep. conscripta.

Pontigonense. Ann. lib. 5. cap. 33. Coloniense: Sigeb.

874 — 4960

110.

k IOANNES 8. Rom. doctus, antea Cardinalis an. 10. dies 2.

Vacat di. 2.

884 — 4970

bani auditores. *Trithem.*

Fronto Danorum rex in Britanniam irruit, suorum maiorum ditionem recuperaturus. Vbi & à Christianis, quos subegit, Christianus factus est circiter an. 870. *Crantz. in Dania lib. 4. c. 15.* Filius eius Gurundus siue Gormo ab Alfredo Britanniæ rege captus cum 30. proceribus & maxima satellitum turba baptizatur & sortitur Orientalium Anglorum & Northumbrorum prouincias. *Vuil. lib. 2. de Ang. cap. 14.*

HVMANA.

Saraceni ex Alexandria Ægypto & Africa in Siciliam ingenti multitudine irrumpunt, & omnia ferro incendióque vastant. *In Chronico Cassinensi.*

An. 870. cum Persis bellum gerunt. *Sigeb.*

Carolus Caluus Franc. Carolomãnum filium qui abiecto habitu sacerdotali, regnare moliebatur, cepit & oculis priuauit. an. 872. *Sigeb. Rhegino lib. 2.*

770 Gerardum quendam comitem sibi obstrepentem debellat. Hunc Gerardum de Russilone cognominatum, & ab eo Burgundionum comitum originem deductam nonnulli tradunt, quod cum ei agellus in Prouincia remansisset, Theoderici pater fuerit, cuius filius Falco, à quo Gerardus secundus, qui Vualterum patrem Renaldi primi Burgundiæ Bisuntinæ comitis progenuit. Et alij Gerardum à Russilone malint Caroli Martelli temporibus extitisse.

Quocunque tempore extiterit is, videtur conditor, aut certè Dotator prioratus Semimurensis apud Mandubios in Burgundia, in quo ossa Gerardi diuitis religiosè cõseruantur, & exequiæ quotannis solenniter celebrantur, à quo & annulum pronubum D. Virginis è trãsmarinis partibus habent.

Contra Saracenos & Manichæos pugnat Basilius & traiecto Euphrate terras eorum populatur, & tandem Chrysochiorum eorum principem interficit. *Zon. tomo tertio.*

Tarsentium & Melitineorum Saracenorum copiæ cum Esina eorum Amyra ab Andræa duce cæduntur. *Ibid.*

Inter Saracenos & Græcos, Saracenos & Francos ab anno 867. ad 873. in Italia ad Beneuentum, Ragusium, Bareos Longobardiæ vrbem varia prælia. In illis Sultanus eorum cog. Adalgisus captus Capuamque ductus fraude elabitur. *Zon. tom. 3.* [margin: Barium?]

Ludouicus Imp. contra Normanos & Slauos in Germania res gerit. *Sigeb.*

Basilius Macedo pecunias publicas, quas Michaël in largitiones exhauserat repetiuit publicato edicto, vt qui ab ipso pecunias accepisset absque iusta causa, eas redderet.

Post Mahometem Saracenorum & Persarum Miramolinum siue Amyram 25. historici nullum ordine nominant. Sed pro rerum gestarum cum nostris ratione, qui fuit annus Dom. 871. At Hispanorum Arabum Miramolini in Hispanicis Chronicis nominãtur apud Rasim Rodericum Toletanum, Vasæum.

k SCRIPSIT quatuor libris vitam D. Gregorij Pontificis Romani, vbi se Ioannem Diaconum inscribit fuit Latinè & Græcè doctissimus. *Trith.* Carolum Caluum inaugurauit imperatorem. In Gallia Ludouicum

Balbum

	Anni Christi		Anni mundi
Balbum Francorum regem coronauit. Romam reuersus Carolum Crassum Diademate imperij adornauit. Saracenos parato exercitu ex Italia & Sicilia profligauit. *Plat. Sigeb. Suplem. Chron.*			4960
In Galliam profectus est, vbi multa gessit. *Annon. lib. 5. à c. 32. ad 37.*	874		
Tres Imperatores coronauit intra quatuor annos, quod nulli alij Pontificum vnquam contigit. *Æmil. li. 3.* Carolum Caluum, Ludouicum 3. Balbum, & Carolum 3. Crassum. *Annonius in locis supra citatis, & Ortho Frinsingens. lib. 6. hist. cap. 7. & 8.*			
Photio misit pontificalem stolam, humerale indumentum, penulam & sandalia, vt ostenderet se eum in Constantinopolitanæ sedis patriarchatû suscipere. *Octau. conc. Constantinop. sessio 4.* Hæc insignia ita postea Patriarchas inflarunt, vt deinceps se Romano Pontifici, æquales interdum superiores dixerint.		*Patriarcha.* *Constantinopoli Ignatio iterum, deinde Photio iterum an. 9.*	
In Synodo apud Trecas. Flandris primum ex nemorosis locis ad meliorem cultum perductis, episcopum dedit. *Plati.*		*Principibus.*	
Basilius post Ignatium è viuis sublatum, quem restituerat Adrianus, Photium restituit in pristinam sedem. Vnde iterum eum expulit Leo Philosophus ac in monasterium Armenianorum relegauit, in quo videtur mortuus. *Zon. tom. 3.*		*Basilio Imp. nonagesimo tertio.*	
Circa an. 875. Russi bello à Basilio Maced. afflicti pacem petunt & Christi doctrinam amplectuntur, post miraculum libri Euangeliorum ab igne illæsi & intacti, *Zon. tom. 3.*		*Carolo 2. Caluo, Ludouico 3. dic. 2. Balbo an. 2. per ordinem Occid. Impp. & Franc. Regibus.*	
Hoc tempore mota est quæstio a Fredeuardo equite de manducatione corporis Domini, sitne illa vero an tropica, sensibilis an insensiblis, modo corporeo an spirituali, ad quam Paschalius Abbas Corbeiensis Latine & Græcè doctissimus, doctissimè respondit, nonnulla tacite corrigens, quæ de ea quæstione Bertramus presbyter paulò antè, minus scitè & commodè ad Carolum Caluum rescripserat. *E Paschasij lib. de Sacramento altaris.*		*Carolo 3. Crasso siue Crosso primo 2. annis cum Balbo, postea solo Occi. Imp. septimo an. 12.*	
Hinc librum de Eucharistia scripsit Ioan. Scotus, à quo Berengarius postea videtur suam blasphemiam hausisse. Sed is lectus in Vercellensi Synodo omnium sententia damnantur. *Lanfrancus lib de veri. Euchar.* Et auctor graphus discipulorum conficitur. *Crinitus de honesta discipl.*		*Ludouico 4. cum fratre Carolomanno, filiis spuriis Balbi an. 5. Franc. reg.* *Gianasceda Aethiopiæ & per ordinem Fresennai, Adasahaz*	
Remigius Antissiodorensis, Io. Scotus (alter à Franciscano doctore subtili nam Palmerius videtur confundere) Aristotelis moralia de secretis secretorum, siue de recto principum regimine è Græco in Chaldaicam, Arabicam & Latinam linguam conuertit, & ex eodem Dionysij Hierarchiam in Latinum Ludouici iussu, ad quem missa fuerat à Michaele Imp. Constant. *Sigebertus. Nauclerus.* Franco, Bertamus, Asserius Britanhus, Milo & Hubaldus Galli, Paschasius Corbeiensis. *Trithemius Sigebertus.*		*Almudio Hispaniæ Miramolino apud Cordubam, deinde Abdala an. 25.*	
Carnotensis antistes indutus Camisia interiori D. Virginis magnam edit Normanorum stragem. *Gaguin. lib. 5.*		*Alphonso cog. Magno Hispaniæ rege quadragesimo tertio.*	
Anastasius Romanæ vrbis Bibliothecarius vertit è Græco in Latinum Dionysij Hierarchiam & septimam Oecumenicam Synodum, Nicenam Hubaldus cantus de multis Sanctis condidit, qui passim cœperunt cantari.	884	*Alfredo Angliæ sexto.*	4970

Sigeb.

Anno Christi.		Anni mundi.	
			Sigeb. Henricus Antisiodorensis. *Trith.* Giselbertus siue quisquis fuit auctor libri qui inscribitur altercatio Synagogæ & Ecclesiæ. Nam Ioan. Scotum vt coetaneum allegat. Suo tempore ibi vnam tantum Eucharistiæ speciem exhibitam multitudini declarat.
879	*CONCIL. Trecense. præsentibus Romano Pontifice & Ludouico Balbo Franc. Reg. qui ibi à Pontifice eligitur Imperator. Sigeb. Palmer. & c. Miror, cum seq. dist. 50. Aimoin. lib. 5. cap. 37. In eo Flandri fiunt Tornacensis diœcesis. Pla.* *Macretse, in finibus diœcesis Rhemensis.*	4965	HVMANA. An. 876. Carolus post adeptum imperium consuetudines Francorum negligens, Græcos & insolitos amictus affectabat, & talari Dalmatica indutus, & supernè Baltheo accinctus vsque ad pedes pendente, capite vero inuoluto serico velamine & Diademate superimposito procedebat. *Sigeb.* An. 874. locustæ Galliam depopulantur, quæ vt castrorum acies turmatim volantes, duces cum paucis itinere vnius diei præmittentes ad metanda loca venturæ multitudini, circa horam nonam veniebant, ibique solis ortum expectantes, per spatium vnius diei aërem velabant, donec ad mare Britannicum peruenientes, ventorum flatu in profundum demersæ sunt. Vnde secuta pestis & fames, quæ penè tertiam hominum partem consumpserũt. *Sigeb. Rheg. lib 2.*
884	III. * MARTINVS II. *(siue priori nomine vt quidam aiunt.)*	4970	Ann. 876. Caroli Calui copiæ à Ludouico & fratribus, Calui nepotibus in Germania cæduntur. Eo itaque fugato tres fratres regnum Germaniæ partiuntur. *Reg. lib. 2.* Eorum minimus Carolomannus cõtra Slauos multa prælia confecit, perpetuóque victor regnum suum amplificauit. *Ibid.*
885	Marinus I. Gallus an. 1. mens. 5. *Patriarcha.* *Constantinopoli Photio iterum.* *Principibus.* *Basilio Orient. Imper. nonagesimo tertio.* *Carolo 3. Occid. septimo.* *Ludouico & Carolomanno Franc. regibus.* *Aizar Æthiopiæ.* *aliis alibi, vt supra.*	4971	Ann. 877. & seqq. Gallia tumultibus plena propter Normanos, itémque dissentiones de successore Ludouici Balbi, *Sigeb. Rheg. Lib 2.* Nortmanni siue Dani totum Angliæ tractum à Septentrionali parte Tamasis fluuij sibi subiecerunt, postea Galliam repetentes Andegauum vrbem occupant. *Guil Nangiac.* ob Ethnicas suas impietates vindicandas, passim in templa & Christianos sæuiunt per Saxoniam, Lotharingiam & Franciam an. 882. *Helmold. cap. 7.* Britones mortuo Salomone suo rege, de regno inter se contendentes, à crebris Galliarum incursionibus cessarunt. *Palmer. in Chron.* * MALIS artibus pontificatum adeptus, non diu sedit. Scholas Saxonum prece Alfredi regis omni tributo relaxauit, & magnam partem Sanctæ crucis ad ipsum misit. *Ranulph. lib. 5. cap. 3.* Circiter illum annum Dani grauissimo bello victi, Anglia excedere coacti sunt, præter eos, qui Christiani fiebant. Nam & illi manserunt, & eorum rex Gormo Northumbris ab Alfredo præfectus est. Post annos 5. Rollo Danus Angliam inuasit. *Vuillelmus lib. 2. cap. 14. de Anglis.* Saraceni ann. 885. Cassinense monasterium occupant, Bertharium Abbatem ad altare D. Martini mactant, spoliis Italiæ onusti, Garilianum redeunt. *In Chron. Cassiniensi.* Eodem ann. Godefridum Normannorum ducem post Frisiam acceptam Carolus Crassus de Sancto Baptismo suscepit. *Sigeb.* Theophylactus Bulgariæ episcopus. Nam à Photio Patriarcha Bulgaris missus episcopus legitur in libro fratrum Prædicatorum contra Græcos.

HVMANA.

Mahometes Albategnius Aratensis Arabs Mathematicus an.884. scribebat librum de motu stellarum an. 743. post Ptolomæum. *Ipse ibid.*

Tum comperit annum solarem constare diebus 365. & quarta diei, minus centesima sexta parte ipsius diei. *Ipse c.52.& 53.sui lib.*

Carolus Crassus Æram Christianam siue annos à Christo nato primus suis diplomatibus & epistolis subscripsisse fertur, indéque exemplum eius desumptum sub an.888. Cum Orientales principes, recẽtis adhuc Basiliensis concilij tempore ab Orbe condito iuxta Eusebianam supputationem, multis annis alioqui redundantem & mendosam suis literis subnotarent.

Eo Caroli Crassi tempore circiter ann.884. Normani trans Daniam populi, in Germaniam & Galliam irrumpere incipiunt. Quibus non parum addiderat vitium ea Imperij Romani diminutio, quæ post Ludouicum Pium contigit. Prius enim est intestinis bellis exhaustum, postea in 4 portiones diuisum, dum Lotharius Italiam, Lotharingiam & Burgundiam possideret, Ludouicus Rhenum & Germaniam, Carolus Galliam, Pipinus Aquitaniam. *Helmold. cap..7. Chronici Slauorum,* Vbi obserua posteritatem Gallorum iure hæreditario possedisse Germaniam.

Alphredus Angliæ rex horas 24. diei noctisque in tres partes distribuebat primas octo ad legendum, scribendum, meditandum & orandum, alias octo ad disponenda regni negotia, reliquas ad corporis sui curam. *Chronici Hirsang.*

l INITIO sui Pontificatus ad senatum populumque retulit, ne in creando pontifice Imperatoris authoritas expectaretur, vtque libera essent & Cleri & Pop. suffragia. Quod institutum à Nicolao 1. tentatum, potius quam inchoatum fuerat. Moritur collachrymantibus omnibus.

Nonnulli historici secuti Sigebertum in Chron, post Marinum PP. nominant quendam Agapitum PP. qui sederit an 1. & inter hunc & Stephanum collocant Basilium, quem volunt sedisse an 4. Nos sequimur Platinam & magnam partem scriptorum.

HVMANA.

Nortmanni post varias incursiones in Franciam à Carolo Crasso subacti, cum Rollone duce suo (qui postea dictus est Rupertus) baptizantur, & ex contractu matrimonij Ducis eorum cum Gisla filia Simplicis, habuerunt ad habitandam, vltra Sequanam fluuium, Neustriam regionem (quod ea esset rebellis in Francos) eamque ex suo nomine Normanniam vocauerunt. *Blond.lib.2.dec.2.Guil. Nangiac.an.888.Sigeb.*

Multi Iudæi præbita & promissa ipsis ab Imper. Orientis pecunia, Christianam fidem amplectuntur. *Idem.*

m STEPHANVS eo tempore pontificatum iniit, quo Gallia à Normanis, Anglia à Dacis, Pannonia ab Hungaris, Italia à Saracenis affligebatur. *Sigeb.*

HVMANA.

Sub an.888. Italiæ nouum regnum exoritur per Berengarium in annos 80, siue vsque ad annum Othonis Magni

Anni Christi		Anni mundi
885	112. l ADRIANVS III.	4971
886	Rom.an.1. mens. 2.	4972
	Patriarcha. *Constantinopoli Photio iterum.*	
	Principibus. *Eisdem Imperantibus, & regnant.*	
886	113. m STEPHANVS 6.	4972
892	dictus 5. Rom.an.6. d.11. Vacat dies 5.	4978
	Patriarcha. *Constantinopoli Stephano ann.7.*	

Anni christi. | *Anni mundi.*

gni tricesimum secundum, qui Adalbertum depulit.

Eius reges fuere Berengarius ann.36. quem, postquam contra eum regnassent Guido an.6. Lambertus ann.5. Ludouicus Bosonis f. ann.5. Ioannes decimus coronauit an. 916. 2 Hugo an.20. 3. Lotharius cum patre an.12. & solus an. 4. 4 Berengarius 2 ann. 4. denique Adelbertus. an. 4.

Principibus.

Leone 6. Philosopho ann. 17. Orient. Imp. nonagesimo-quarto.

Carolo Crasso 3. Occi. Imp. & Franc. Rege ad Eudonem siue Odonem seu Otthonem Franc. Reg. vsque.

Aizar Æthiopiæ, deinde Delnabad an. 4.

Abdala Hispaniæ Miramolino.

Ordonio 2. Hispaniæ Rege an 8.

Alfredo Angliæ sexto.

CONCIL. *Coloniense. Tom.2. Concil.*

Vuormaciense. Ibid.

Moguntiacum.

Supplicium feruentis aquæ & candentis ferri (quod in vsu quæstionum erat) prohibuit. *c. Consuluisti, 2. q. 5.*

Bulgari ruptis fœderibus bellum gerunt cum Græcis sed vincuntur à Leone Imp. nécnon & Agareni. *Zon. to. 3. Cedrenus.*

Saraceni ex Aphrica in Italiam descendentes, Fraxinetum castrum occupant. Hinc deinceps magno exitio Italiæ esse cœperunt. *Sigeb. Gul. Nang.*

Vsque ad Carolum Crassum & annum 888. iidem erant Galliæ siue Franciæ & Germaniæ reges. Nam nostrorum armis perpetuo Germania succubuerat.

Eo mortuo non solum Francorum regnum, sed imperium scissum est.

Vnde multis locis noua regna emerserunt, vt *Burgundicum* siue Iurense à Radulpho inchoatum in annos 141, in transiurensi Burgundia, vbi hodie Sabaudiæ Ducatus & Heluetiorum hodiernorum pagi *Arelatense* ab Alpibus ad Rhodanum vsque, cui Boso præfuit (Viennæ præsertim.) *Italicum* cui Lambertus Vuidonis filius, deinde Ludouicus eóque depulso Berengarius: *Lotharingum*, cuius primus rex fuit Zuendibolchus.

Et ducatus, vt Burgundicus. Hinc ab eodem ann. 888. id est, initio imperij Arnulphi & regni Gallici Odonis, annos Richardi primi sui ducis & sequentium Burgundi incipiunt.

Carolus enim Crassus propter ignauiam & quòd Nortmannis Galliæ partem concessisset, regnúmque imminui passus esset ab optimatibus regni circa an. 890. repudiatus est. *Sige. & copiosius Otho Frising. Chr. 6. cap. 9 lib. 5. cap. 42.*

Ab Ordonio Hisp. rege, ob ipsius in suos comites iniurias Castilia prouincia deficit & Iudices duos creat. *Vas.*

n Hic Arnulphum Carolomanni filium Imperatorem coronauit, Carolo Crasso à Francorum principibus remoto & à suis deserto, eo quòd non animaduertisset in Normanorum duces captos, sed cum muneribus dimisisset in Reip. perniciem. *Rheg. lib. 2. Blond. lib. 2. dec. Sigeb.*

In eius electione Romæ magnum extitit dissidium.

Commendatur à sanctitate à Luithprando Ticinensi, qui de eo multa scribit lib. 1. hist. c. 2. & 8, vt & Ab. Vspergensis.

114.

892 | n. FORMOSVS Romanus. an. 5. mens. 6. | 4978

A S. Petro ad hunc vsque nullus creatus est pontifex, annos plus minus 900 qui per omnium ordinum Ecclesiasticorum gradus ad Diaconatum, vel sacerdotium saltem in Romana ipsa Ecclesia non ascendisset. *Onuphr.*

898 | Vacat mens. 2. | 4984.

Primus enim omnium Rom. Pontificum Formosus ex aliena Dioecesi factus est, cum ante ipsum non nisi ex presbytero vel Diacono Cardinalibus creatus esset. *Idem.* Sed hæc obseruatio falsa est, vt pleræque eius aliæ. Telesphorus enim à Petro 9 ex Anachoreta, Dionysius 26 ex Monacho Pontifex est institutus, &c.

Negligentia Episcoporum multi abusus irrepserunt in Ecclesiam, qui propter bella non poterant reprimi. *Platin.*

Hundeus Nortmanorum rex fidem amplexus à Carolo de baptismo suscipitur ann 896. *Sigeb.* Ab Auentino Huntho & Rollo.

Hatto Abbas & Moguntinensis Archiepiscopus. *Sigeb.* Constantinus Afer.

Alanus Britonum rex, quod Normanos vicisset, duodecim eorum millibus cæsis, decimas Deo & B. Petro Romam misit, *Rheg.lib.2.Sigeb.*

Cyrillus Morauorum præsul Suatocopum regem Morauiæ ad fidem Christi perduxit. *Æneas Syl. histo. Boemia, cap.13.*

Saraceni Taupominum & Lemnum insulam occupantes, crudeliter in Christianos sæuiunt. *Zon.tom.3.*

Ioan.Marius siue Meyerus 2.parte promptuarij Concil. scribit quidem Synodum præsulum Galliæ, præsidibus Ioanne & Paschali legatis Formosi Pontificis Viennæ Allobrogum, siue Delphinatus, celebratam authoritate Ludouici Balbi, sed vt multis aliis in locis, sic hîc nimium credulus fuisse videtur. Nam certum est ex Sigeb. Nauclero, & aliis omnibus Ludouicum Balbum obiisse ann.880.nec potuisse attingere Formosi tempora. Quod annotatum esto aduersum istos, qui satis impudenter istud Concilium proferunt contra Ecclesiasticum cœlibatum.

Hic Pontaeum iniquè taxat Nicolaus Viguierius in Burgundionum Chronico, vafrè autem, ne istius prætenti fictique concilij fides ex inscriptionis errore conuelli possit, Marium corrigit, dum in eo legendum censet, *Authoritate Ludouici regis Bosonis filij* (qui Arelate sedem regni habebat.) Nam primum hoc pro suo ingenio facit, deinde in hæresis salebras se conicit, dum ficti concilij fidem ex inscriptionis temeraria correctione contra Ecclesiam asserere conatur.

HVMANA.

Odo, quem Franci neglecto Carolo, Ludouici Balbi filio sibi præfecerant, Danos ad Axonam fluuium vicit, & Vualterum seditionem molientem oppressit. Cum autem in Aquitania Ramnolfum & fratrum eius Ebulonem ac alios rebelles domaret, Carolus in regnum paternum à Francis reuocatus, & à Falcone Remensi inunctus an.894. contra eum arma capit, sed frustra, etiam si ab Arnulpho Imp. auxilia obtinuisset. Quare non nisi Odone mortuo, ad Francorum regnum rediit post annos tres. *Rheg.lib.2.*

Liliorum insignia ab hoc instituta & vsurpata primùm quidam narrant.

Zuentebuldus. Arnulphi filius Lotharingiæ rex Lugdunum obsedit & Treuirum occupauit. *Sigebert. Rhegi. lib.2.*

Carolo Crasso regnante Berengarius & Guido Itali inter se clam partiti fuerant regnum, & cesserat Berengario Italia, Guidoni Francia, Mortuo illo Berengarius Italiam occupat. Guido Romam abit, vt à Pontifice consecraretur. Dum abest, Franci Odonem regem designant. itaque mutato consilio Italiam inuadit & collatis signis ter vincit atque ita inuito etiam Arnulpho Imp. Italia potitur an 897. *Sigeb. & Luitprandus lib.1. cap.6. de rebus Europæ*, qui historiam actuum Berengariorum edidit.

Arnulphus cum multis copiis Longobardiam ingressus vrbes multas capit, Romam expugnatis muris ingreditur

Anni Christi		Anni mundi
892		4978
	Patriarcha.	
	Constantinopoli Stephano deinde Antonio 2.an.8.	
	Principibus.	
	Eisdem & Arnulpho an. 12. Imp.	
	Odone an.9.Reg.Franc. vigesimoquinto.	
	Delnabat Æthiopiæ, deinde Madai & Sabata regina an.40.	
	Abdala Hispa. Miramol.	
	Ordonio 2. Hispa. Rege quadragesimo quarto. an.8.	
	Alfredo Angliæ sexto.	
898		4984

Anni christi		Anni mundi	
			greditur & hostes Formosi pont. capitali supplicio afficit. Postea contra Guidonem mouet, sed ægrotus recedere cogitur an. 901. *Idem.*
			Radulphus circa an. 890. in Burgundia regnum constituit quod multos annos postea durauit. *Rheg. lib. 2. Sig.* Hic Gallia & Francia multas insignes mutationes est experta. *Ibid.*
	Schisma 12. Sergius 3. electus in schismate contra Formosum sedit dies aliquot.		Moraui qui à Francis subacti erant, & ad fidem Christi adducti, spe recuperandæ libertatis arma capiunt, ac religione abiecta Hungaros sibi adiungunt, & more eorum capita prorsus detondent, Christianos infestant cædibus, ecclesiásque incendunt, adeò vt in tota Pannonia vna tantum superesset Ecclesia. *Bauaria Episcopi ad Ioan. 9.*
895	CONCIL. *Triburiense episc. 26. Germania pro tuenda Episcopali auctoritate, contra quosdã Laicos. Rheg. lib. 2. Chron. & tom. 2. Concil. Gratiam. 2. q. 5. Sigeb. illud reijcit ad an. 899. Moguntinum.*	4981	Turcæ, seu Hungari è suis finibus erumpentes, contra Morauorum regem accersiti ab Arnulpho Imperatore, Saxoniam, Thuringiam, Alemaniam, Franciam & Italiam ferro ignéque vastarunt. *Sigeb. Rhegino lib. 2. Guilicl. Nangiac.* Quam sæuitiam in Germania continuarunt, donec consensu principum Henricus Auceps ad imperium est vocatus. Turcarum autem vocabulo hic sunt abusi propter Hungarorum perfidiam.
			o DE TEMPORE, quo sedit, magna contentio inter scriptores. Sed & magna confusio ob Cæsares Germaniæ omnia in Ecclesia miscentes & tanquam porcos feros, vineam Domini depascentes.
	115		Leo Philosophus Imp. scripsit libros βασιλικῶν. Quo tempore patriarchatum administrabat Photius auctor Nomocanonis, sæculo tam infœlici apud Latinos, vt nullum illi haberent, quem Græcis æquo marte possent opponere, Græcis propugnantibus dogma de processione Spiritus S. è solo Patre.
898	o BONIFACIVS 6. Tuscus (*seu vt alijs placet*)	4984	
898	Romanus dies 26.	4984.	Hic enim Photius primus secessionem apertam fecit à Latina Ecclesia, dum apud nos regnarent Caroli Caluus & Crassus.
			HVMANA.
	Patriarcha.		Leo Turcos Istrum accolentes, Vngros nomine, muneribus in Simeonem Bulgarorum regem sibi adiungit an. 898. qui Bulgaros vincunt & plurimos capiunt. Victoria tandem penes Bulgarum fuit. *Zon. tom. 3.*
	Constantinopoli Antonio secundo.		Turcæ, seu Hungari in Bulgariam à Leone euocati cœperunt Pannonias, & postea Carantanos & Marahenses diuexarunt. Ad eos propulsandos Zondebaldus Slauorum Morauensium rex ab Arnulpho ducatũ Boëmorum qui hactenus à principe eius gentis administratus fuerat, accipit, sed postea tributum imperatori denegans, Hungaris per tractas munitiones, quas clausas appellant euocatus, sub iugum redigitur. *Luitprand. lib. 1. cap. 3. de rebus Europæ.*
	Principibus.		
	Eisdem Imperantibus, & regnant.		Non prius Ecclesia à Nortmannis & Danis pacem habuit, qui in Galliis, Burgundia, Lotharingia, Vuormacia, & aliis Germaniæ vrbibus grassabantur, quàm ab Arnulpho Imp. propemodum deleti sunt, & rex eorum Hundeus, consilio Caroli fidem amplexus est. *Helmold. cap. 7. Sigeb.* Eorum nihilominus reliquiæ in Daniam recedentes Prumiense monasterium & loca Arduennæ proxima populantur. *Rheg. lib. 2.*
	Froila 8. Hisp. reg. an. 1.		Denique cum per an. 70. Christianos passim afflixissent, tandem ab Arnulpho cæsi sunt ad centum millia, vix vno atque altero è Christianis amisso. *Helmold. c. 7. an. 895. Sigeb.*

Fames maxima hoc tempore, vt multi cogerentur vesci humanis carnibus. *Ab. Vsperg.*

Anni christi.
898
899

p Magno odio persecutus est Formosi nomen, cuius ordinationes omnes rescidit, & damnauit. Iam enim tum incipiebat Pontificum virtus & integritas deficere propter Arnulphum & seqq. Germaniæ imperatores sibi Ecclesiæ iura rapientes & libera Ecclesiæ suffragia in eligendis pontificibus tollentes.

Hæc Ecclesiæ captiuitas durauit annis ferè 140 in qua apparauit pessimam electionem præstare optimæ principum nominationi. Quod proinde sæculum ab Historicis infœlix inscribitur, vt mox notabimus.

Formosi cadauer è sepulchro eruit & indignè habuit. Quod tamen fabulosum censet Onuphrius.

Constantinopoli multæ turbæ, quòd Leo Philosoph. Imp. quartò vxorem duxisset. Nicolao, deinde Eutymio Singelo patriarchis quartas nuptias improbantibus & ecclesiastica censura notantibus. *Zonaras tomo tertio. Cedrenus.*

Vualdridus Bauarus, Bernardus Pictauiensis. *Plat. in Stephano 5. Trith. de vir. illustr.*

HVMANA.

899 — 899

Agarenos Asiam populantes vincit Andronicus, postea Imperatori suspectus ad eos deficit. *Zon. tom. 3.*

Sahata concubina superiorum Æthiopiæ imperatorum se in imperium insinuauit, multam tyrannidem exercuit, templa & loca omnia religiosa expilauit, sacrum aurum & argentum terræ infodit. *Maria. Victorius de Regibus Æthiopiæ.*

Vndique bella consurgunt, hostes sæuiunt, inimica gens Paganorum insequitur populos Christianorũ, *Conci. Tribur. cap. 34.* Quod ad Normanos & Danos pertinet, qui bis Parisiorum mœnia oppugnarunt, & in Burgundiam recedentes, Senonensem vrbem, sed frustra tentarũt, per Macronem fluuium Trecas incenderunt, vicinas vsque ad Virundunum & Tullum populantes, &c. *Sigeb. & Rhegi. lib. 2.*

899 — 899

q Vniversa acta Stephani improbat & abrogat.

HVMANA.

Carolus Crassus ab optimatibus regni repudiatus, cum post Carolum Magnum inter omnes reges Francorum maximæ esset autoritatis, breui in tantam tenuitatem venit, vt panis quoque egens, ab Arnolpho iam rege facto, stipendia miserabiliter exigeret ac ab ipso paucos fiscos gratanter susciperet. *Otho. Frising. lib. 5. cap. 42.*

899 — 901

r Post Photium Constantinop. Patriarcham vtraque parte conniuente, post longam concertationem de Primatu illud vsurpari cœptum est, vt ambo episcopi, Rom. scilicet & Constantinop. Oecumenici & vniuersales appellarentur. Hic quidem vniuersalis patriarcha, quod cæteris esset dignior & primum post Papam haberet locum, ille vero vniuersalis Papa, quod Papæ nomen videretur excellentius. Atq; hic fuit litis huius finis inter hos duos. *Onuphrius.*

ſ Hvngari ann. 900. Bauariam deuastantes simul Ecclesias igne perdunt. *Auent. lib. 4. Annal.*

116

	Anni mundi
p Stephanvs septimus dictus sextus Romanus an. 1. mens. 3.	4984 / 4985

Vacat d. 3.

Patriarcha.

Constantinopoli Antonio 2.

Principibus.

Eisdem Impp. & regnant.
Leone scilicet philosopho Ori. Imp. nonagesimo quarto.
Arnulpho Occid. ann. 12. imperatore octauo.
Sahata regina Æthiopiæ.
Abdala Hisp. Miramolino.
Froila Hisp. reg. quadragesimoquinto.
Alfredo Angliæ sexto.

117

q Romanvs Gallesianus Tuscus, mens. 3.	4985 / 4985

Vacat d. 8.

Patriarcha.

Constantinopoli Antonio 2.

Principibus.

Eisdem Impp. & regnant.

118

r Theodorvs II. Rom. dies. 20.	4985 / 4985

Vacat d. 11.

Patriarcha.

Constatinopoli Antonio 2.

Principibus.

Eisdem Impp. & regnant. deinde apud Hispanos Alphonso 4. an. 5. apud Anglos Alfredo, deinde Edouardo an. 24.

119

ſ Ioannes 9. Romanus monachus, an. 2. dies 15.	4985 / 4987

Vacat d. 9.

Patriarcha.

Constantinopoli Antonio 2.

Principibus.

Eisdem Impp.
Carolo 4. Simplice ann. 27. Franc. Rege vigesimosexto.
Sahata regina Æthiopiæ.
Abdala Hisp. & Corduba Mira. deinde Abdera. an. 40.
Alphonso 4. Hisp. R. 46.
Edouardo Angliæ septimo.

Anni christi.

899 — CONCIL. *Rauennense episc. 74. præsentibus Francorum Archiepiscopis, pro ordinatione Formosi contra Synodum Stephani, cuius Synodi acta coram Episcopis combusta sunt. Plati. Sigeb.*

901 — *ANNVS Dom. DCCCC. quo Carolus Simplex Rex Francorum trigesimus regnum suscipit. Abderamen Hispaniæ Miramolinus factus est. infœlix seculū cœpisse fertur.*

Anni mundi.

HVMANA.

4985 — Florebat comes Fernandus Gongdisalnus, qui mira gessit contra Mauros. Vnde & rerum potitus est in Castella, & eius primus Comes extitit. *Vasæus.*

Circa an. 900. primordia Feudorum in Francia sub Carolo Simplici. *Annales Rhemenses.*

4987 — Etsi alij, vt Connanus non huic, sed Hugoni Capeto ad Conciliādos retinendosque sibi procerum animos, tribuat.

NONO *seculo permansisse veterem doctrinam a Sectariis oppugnatam sic constat.* Missa *continuata iisdem ritibus & modis, vt scriptores eius seculi de Ecclesiasticis siue diuinis officiis fidem faciunt, Amalarius Archiepiscopus Treuirensis, Angelomus, Rabbanus de institutione clericorum, Remigius Antissiod. Hincmarus in capitulis, Strabo de exordiis & incrementis rerum Ecclesiasticarum. Fortunatus Treuirensis lib. de diuinis officiis.* Corporis Christi veritas, Sacrificium, Transubstantiatio. *Rabanus lib. de Sacramento Eucharistiæ, & lib. 1. instit. cleri. c. 33. vbi formam Missæ describit. Paschasius lib. de corpore & sanguine Domini, vbi Canonis Missæ meminit & eius multa exponit, Transubstantiationem ponens c. 19 & 50. Sic Haymo 1. Timot. 2. Theophylactus in 26. Matth. Marc. 14. Luc. 22. Ioan. 6. Photius in bibliotheca, & aliis scriptis. Transubstantiationis habet semina Bertramus ipse. vtitur enim vocabulis permutationis, commutationis & conuersionis, lib. de corpore & sang. Domini, quantumuis sit a Sacramentariis corruptus & suppositus.* Baptismi effectus, necessitas, cæremoniæ variæ, aliena fides. *Hincmarus epistola ad Hincmarum Laudunensem, Haymo super Ascensione Dom. Theophylactus multis locis Rabanus epistola ad Reginbaldum, lib. 1. & 2. de instit. cler. Photius in Bibliotheca. Leo Imp. in suis constitutionibus, in quarum 17. baptizatum illuminatum appellat: vt cum apud veteres Baptisma sacramētum illuminationum dicebatur.* Sanctorum preces, suffragia, inuocatio, reliquiæ, imagines, festa. *Idiota c. 1. & 4. contempl. de Virgine. Haymo hom. de Virginibus. Raban. lib. 4. c. 10. de Sermonum proprietate. Si quis (inquit) contra hanc sententiam venit, non Christianus, sed Eunomianus & Vigilantianus creditur. epist. ad Orgarium. lib. 2. de instit. cleri. cap. 15. & passim Ionas Aurelia. libris 3. de imaginibus. Concil. Cabilo. c. 45. Moguntinum c. 36. &c. Photius in Bibliotheca. Leo Imp. in constit. Strabus auctor Glossæ ordinariæ multis locis.* Liberū arbitrium, Fides, iustificatio, Gratia, Bona opera. *Haymo in 1. cap. Malachiæ, lib. 1. in Esaiam, in 4. Hebr. super Euang. in octaua Paschæ super Psal. 26. 135. super c. 6. Roman. Rabanus epist. ad Humbertum episc. lib. 14. in Ierem. lib. 4. in Ecclesiasticum c. 6. & lib. de modo Pœnitentiæ Theophylactus passim. Photius in Bibliotheca. Angelomus in 7. c. 3. Reg. in 13. c. 4. Reg. Strabus in Glossa Ordinaria sæpe. Idiota lib. de diuino amore cap. 17. 22. 24. &c. de vera patientia c. 7. 13. 17.* Pœnitentia & eius tres partes. *Rabanus lib. 8. in Ecclesiasticum c. 3. & lib. 7. cap. 7. epist. ad Reginbaldum Chorepiscopum lib. 2. c. 30. Instit. cleri. c. 14. 16. 30 & lib. de modo Pœnitentiæ. Conc. Cabilonense c. 33. & 45. Haymo in c. 6. Heb.* Claues, absolutio. *Nicephorus Cartophylax libello de potestate ligandi & soluendi, quem vertit Oecolampadius. Theophyl. in 16. Matth. & 20. Ioan. Photius in Bibliotheca.* Primatus Romani Pontif. *Hincmarus ad Hincm. Laudunensem. Quin & hæc ætas eum Apostolicum simpliciter appellabat. Photius Græcus in Nomocanone Theophylact. in Ioan. 21.* Preces & oblatio pro mortuis, Purgatorium. *Haymo in 3. c. & 6. primæ Corinth. & in Ps. 6. & inferiam 6. Pentecostes, & lib. 2. super Esaiam. Raban. libr. 8. com. in Eccl. c. 14. Concil. Cabilonense cap. 39. Photius in Bibliotheca, Nam Græci orant & offerunt pro mortuis.* Confirmatio, Chrisma & alia sacramenta. *Raban. libris de inst. cleri. Theoph. in Marc. 6. vbi de oleo vnctionis extremæ aperte. Haymo. sup. Ps. 26. sup. 6. Heb. & sup. Euang. Hincmarus ad Hincmarum Laud. & ad Tornacensem Eccl. Synodus Arelatensis, Cabillonensis & aliæ huius seculi. Nicolaus Papa in Epistolis. Hæc & alia agnoscunt Centuriatores in epistola 9. Centuriæ. Patrum (inquiunt) superiorum sensum atque intellectum in ipsam Dei scripturam importarunt, ac piaculum duxerunt, si quis ab eorum ductu vel latum vnguem deflectere auderet. Quod postea confirmant initio col. 1. Membratim deinde indicant c. 4. doctrina col. 205. & seqq. c. 6. de Ceremoniis & ritibus Ecclesiæ pag. 227. & seqq. c. 7. de Politia & Gubernatione Ecclesiæ co. 289. & seq. c. 9 de Synodis col. 301. sparsim. c. 10. de Episcopis & Doctoribus Ecclesiæ col. 484. & seqq. sparsim. Vnde qui refutarunt hoc seculo Claudium Taurinensem, Godiscalcum & similes, simul istos sunt execrati. Adde totius huius curriculi Synodos vniuersas, quæ non paruo fuere numero. Adde & historicos, nam hi omnes cursum Ecclesiæ nostro similem planè pinxerunt.*

***

Anni christi | *Anni mundi*

INFOELIX dicitur hoc sæculum, exhaustum hominibus ingenio & doctrina claris, siue etiam claris principibus & pótificibus, in quo nihil ferè dignum memoria posteritatis gestum sit: vnde ferunt tunc repertum fuisse quoddam monstrum capite canino & cæteris membris humanis, quod statum illius téporis mirificè referret.

Hoc ipso infœlicissimum, quod Ecclesia sub Cæsaribus esset captiua, sine vllo bono fere pontifice, sine vllo celebri Conc.&c.

Regna autem Occidentis sine magnis principibus. Quare circa an.900. sub Carolo simplici quisque præfecturas, comitatus, ditionésque, quæ antea regij Dominij fuerant, non solum retinere, sed tanquá proprium priuatumque dominium possidere & ad posteros quoque tráfmittere cœpit ea tantum lege, vt Regi fidem suam obstringerent. Hinc primordia Feudorum in Francia. *Annales Rhemensis.*

Sic & in Germania. Nam Germani sua feuda à Conrado primo suo rege, qui eodem cum Simplice à sæculo vixit, se habere fatentur, quem & constat primas illum in Germania de Feudis perpetuis leges condidisse. Sicq; Ducum, Comitum, Marchionum, aliarumve præfecturarum dignitas, quæ olim temporaria fuerat, & morte finiebatur, Iuris priuati & hæreditarij esse cœpit.

Apud Græcos & Hebræos aliquanto fœlicius. Nam Græci sub Leone philosopho doctrina & rebus bellicis florebant. Hæbræi præsertim hi, qui Gheonim appellátur, nomine literario tum erant clarissimi, vt è Cabbala R. Abraham Leuitæ apparet.

Græcia literatis abundabat, quoniam & ipse Leo imperium administrans philosophabatur, cuius laudatur à Suida responsum ad quendam Eunuchum, qui honoraria philosophorum tribui volebat militibus, Vtinam (inquit) mei imperij temporibus contingat, vt quæ sunt militum potius in doctores & literarum professores cósumantur.

Quidam hunc Papam fabulantur martyrio coronatum Haiburgi, quæ vrbs est Germaniæ. Nusquam enim legitur Pontificem Romanum illic fuisse præter Benedictum quintum, qui eo loci relegatus ab Othone Imperatore, tædio animi moritur, vt Platina in eius vita docet.

Cum Arnulphi milites lepusculum versus Romam fugientem insectati essent cum clamore, Romani terrefacti sese de muro deiiciunt, & hostibus per factos aceruos murum ascendendi locum faciunt an.900. *Sigeb.*

Normanis in castra Ecclesiæ intrantibus pax aliqua in Occidentis imperio & regnis affulsit, vnde & sequenti centenario secuta est mirabilis & crebra gentium, populorúmque Septentrionalium conuersio. Quare vt hoc sæculum infelix prædicetur à Chronologis Lutheranis, mihi tamen est fœlix, conuersionibus scilicet gentium præcipuè Septentrionalium, Moscouitarum, Sueuorú, Polonorum, Slauorum, Hungarorum, &c. quo episcopatus illustres constituti Magdeburgensis, Misnensis.&c. reges Sancti Henrici duo, Othones tres Robertus, &c. populus & clerus pietate ardens, adeò vt illo plura col-

legia

DECIMVM SÆCVLVM.

120.

901 — † BENEDICTVS IIII. Roman. an.3. mens.4. — 4987

Vacat dies 6. — 4990

904

Patriarcha.

Constantinopoli Nicolao Mystico, an. 2. deinde Euthymio Sycello, an. 5.

Principibus.

Leone 6. Imp. nonagesimo quarto, deinde Alexandro 2. Constantino 7. Leonis fil. an.41. per ordinem, Orient. Impp.

Arnulpho Occidentis octauo, & post eum Ludouico Iuniore 4. dict. 3. an. 10. Occident. Imp. nono.

Anni Christi.		Anni mundi.	
901	*Carolo 4. Simplice. Fr.Reg. vigesimo sexto.*	4987	
	Sahala regina Æthiopiæ.		
	Abderamene Hispaniæ, & Cordubæ Miramolino.		
	Alphonso 4. Hispan. quadragesimo sexto, deinde Ramiro, an.19.		
	Eduardo Angliæ septimo.		
904		4990	

legia, templa & monasteria condita, restaurata dotatáque sint, quam vllo alio. *Bruscius de Episcopis, item libro de monasteriis*, per annos videlicet 150. quousque sub annû 1060. Henricus 4. turbauit Hæresibus & facinoribus multis totam Ecclesiæ pacem, denique literæ & disciplinæ viguerunt, maxime apud Græcos, Hebræos & Arabas. Sed hæc sigillatim deinceps demonstrabimus.

Hoc verò vno infelix, quod per annos fere 150. pontifices circiter 50. à Ioanne scilicet 8. qui Nicolao & Adriano 2. Sanctis pontiff. successit ad Leonem 9. vsque, qui primus à Deo vocatus velut alter Aaron, antiquam pôtificum integritatem è cœlo in sedem Apostolicam reuocauit, à virtute maiorum prorsus defecerint, Apotactici, Apostaticiuè, potius, quàm Apostolici. Tanti sceleris rei sunt Germanici Impp. qui ita premebant Ecclesiam, vt sublatis canonicis electionibus pro libidine, & sæpius pecunia & pactis summos darent pontifices, & nec usaret electus Pontificatum suscipere, priusquam ab illis confirmaretur. Aliqui etiam vi, aut largitione sedem inuadebant. Vnde minimè mirandum, si tam paucis annis tot extiterint, ac breui tempore semper vixerint, quando non per ostium, sed per posticum, id est, Imperatorum tyrannidem ingrediebantur. Quo etiam factum, vt imperium multum ab illo apice declinaret, in quo fuerat à Francis collocatum, & Berengariana hæresis oriretur. E tanto Pontificum numero, quinque modo, & satis tenuiter, laudantur, Martinus 2. Agapetus 2. Ioan. 17. Sergius 4. Gregorius 6. Virtute postea Leonis 9. & seqq. Pontif. adempta est illa vsurpatio Henrico 4. magnis etsi motibus atque ita restitutus est Sedis Apostolicæ antiquus candor, species & perfectio.

Suatocopius Morauiæ rex bello victus ab Arnulpho, eremum petiit, vbi cum tribus aliis, quos illis eremi cultores reperit, incognitus sanctissimè ad mortem vsque vixit. *Sylvius cap.13. Boem.*

Edouardus ordine 13. Anglorum rex an. 901. ab Ethelredo Cantuariensi Episcopo more maiorum coronatur. *Polyd. lib.6. Ang.* Postea cum eius incuria religio ferè intercidisset, episcopis vel nullis, vel ex aula & bello assumptis à Pontif. increpatus Synodum cogit, in qua à Pleimundo, qui Ethelredo successerat, vno die multi Episcopi ordinantur. *Ibid.*

Ad Slauos & Polonos Cyrillus & Methodius doctrinam Christi propagant sub Arnulphi imperio, *Aene. Sylvius lib.1. cap.13.*

HVMANA.

Imperium Occidentis maximè Italiæ, quo annis circiter centum & decem Franci potiti fuerant, ad Longobardos transfertur, Berengario 4. Longobardo Duce Foroiuliensi à quibusdam Italis electo in Imperatorem, & Vvidone in regem Italiæ. *Blondus decad.2. libro secundo & Luithprandus libro primo de Rebus per Europam gestis capite sexto.*

Nam post mortem Arnulphi imperium confunditur, dolentibus Romanis atque vniuersis Italiæ populis quòd in Germaniam translatum esset. Quare nec à Romanis, nec à summo pontifice deinceps coronati sunt Germanici Impp. vsque ad primum Otthonem, Vnde & in Italia quidam Berengarij vsurparunt imperium. *Trith. in Chron. Hirsang.*

Hinc

Hinc Ludouicus de genere Francorum vltimus coronam à Pontif. non accepit propter incendium bellorum, quibus vniuersa flagrabat Italia & propter plurima pericula, quæ ipsi Germaniæ ingruebant. *Erfordiensis.* Quid si illa negligentia causam diuino quodã iudicio præbuerit transferendi ad Germanos imperij. Franci à Pontifice imperium erant consecuti, debuerant igitur eodem medio illud retinere.

Imperauit an. 10. iuxta alios sex. Hungaros in Germania vicit.

Nam primo eius anno Hungari in Morauiam & Bauariam impetum fecerant, deinde fœlici pugnæ cuiusdã successu elati Bauariam, Sueuiam, Franciam, Saxoniam vastabant. *Luithprandus.*

Zuendebaldus frater à Lotharingis perimitur, eò quod rapinis & cædibus omnia turbaret. *Erphordiens.*

Transfertur imperium ad Longobardos apud Italos vsque ad Otthonem Mag. *Onuph.*

Hinc Berengarius 1. an. 4. apud eos, apud Germanos Conradus 1. an. 7.

v CONSTANT. Imp. rythmis & omnis generis versibus obitum coniugis suæ deplorauit. *Zonaras tomo tertio.*

Rythmi ergo etiam inter Græcos, vt Latinos, hoc tẽpore inualuerant.

Philosophiam quæ penè in obliuionem venerat ordinatis doctoribus excitauit. *Zon. tom. 3.* Quare Simeon Bulgarorum rex Constantinopoli, à puero scilicet, non solum Demosthenis Rhetoricam, sed & Aristotelis Syllogismos didicit. *Luithprandus libro tertio capite nono.*

Romanus Imp. præter alias largitiones etiam æs alienum pro debitoribus exoluit, cuius summa ad nouemdecim centenarios excreuerat, tabulis in medio foro crematis, item pretium pro iis, qui Constantinopoli in conductitiis domibus habitabant. *Zon. tom. 3.*

Filios suos creauit Augustos & Constantino, cui Helenam filiam desponderat, prætulit, ac ita depressit, vt is arte pingendi coactus fuerit sibi victum acquirere, donec post 26. annos paternum regnum recuperauit. *Sigeb. Zon. tom. 3. Volater.*

Constantinus recuperatum imperium prudenter administrauit, donec à filio Romano & coniuge poculum infectum bibens, & ex eo aliquantum recreatus secessit in Olympum ad Theodorum Cyzicum virum pium, ibique se Deo consecrauit.

x VETVS Roma vsque ad Christophorum Papam cum noua (i. cum Constantinopolitana Ecclesia) in fide consensit. Hæc Nilus Græco quodam libro manusc. in Bibliotheca regia docenda sibi proposuit.

Christophorus Leonẽ Papam, cui alioqui erat familiaris pontificatu exuit. Verum eum male quæsitum peius amisit mense sexto vel septimo eiectus in Monasterium.

Methodius Morauorum episcopus Vuorzyuoum in Boëmia vltimum paganorum ducem, vna cum coniuge Ludmilla ad baptismum adduxit an. 905. quæ miraculis claruit. *Schedelius.*

HVMANA.

Carolus simplex tulit edictum memorabile ac religio-

Anni christi		Anni mundi
	121	
904	v LEO 5. Ardeatinus. mens. 1. dies 10.	4990
	Patriarcha.	4990
904	*Constantinopoli Euthymio Sycello.*	
	Principibus.	
	Constantino 7. Orient. Imp. nonagesimo quinto, & Romano Lacapeno eius vitrico imperium occupante per 26. annos.	
	Ludouico 4. dict. 3. Occident. Imp. nono.	
	Carolo 4. Simplice Francorũ Rege vigesimo sexto. Sabata Æthiopiæ.	
	Hispaniæ Miramolino Abderamen.	
	Rege Hispan. quadragesimo septimo Eduardo.	
	122	4990
904	x CHRISTOPHORVS I. Rom. mens. 7.	
905		4991
	Patriarcha.	
	Constantinopoli Euthymio. Sycello.	

Anni christi. | *Anni mundi.*

Principibus.
Eisdem Imp. & regnant.

CONC. *Galliranum de bonis Ecclesiasticis Æmil. lib. 3.*

gione plenum contra profanos locupletissimorum cœnobiorum opes, maleficio regum, qui de alieno plus æquo sunt liberales, adeptos, & iam episcoporum iura inuadentes. Coacto igitur concilio diuitias pontificum sanctas esse constituit. Cœnobiorum libertas sanciri nõdum potuit, quod eorum facultatibus Robertus equitum magister, ac Hugo fratres militem alebant, ac iam cum factionis suæ hominibus occupare regni ius contendebant. *Æmil. lib. 3. Franc.*

HVMANA.

Bellum non omnino extinctum, pactione cum Rollone Normanorum duce facta, extinxit. *Ibid.*

Hac tempestate in Babylonia florebat R. Amram R. Sisanæ filius, qui precum formulam & ordinem (Sic appellant Breuiarium Iudæorum Hispanicum) in Hispaniã detulit. *R. Abraham in Cabbala.*

9005 — 123 — 4991
y SERGIVS IIII. Rom. an. 7. mens. 4. dies 16.
9013 — 4999
Vacat dies 7.

Patriarcha.
Constantinopoli Euthymio Sycello, deinde Nicolao Mystico iterum, an. 13.

Principibus.
Eisdem Impp. & regnant.

y LATERANENSEM Ecclesiã, quæ tẽporibus Stephani sexti penè corruerat, reparauit diuersisq; donariis atque ornamentis locupletauit Rebus in pontificatu suo confirmatis in Gallias venit. *Nauclerus.*

Christophorum è monasterio tractum in vincula coniecit. Formosi nomen persequitur, cuius corpus defossum truncari capite iussit. Nihil mirum si isti pontifices prodigiosi essent. Nam non more maiorum eligebantur, sed à Cæsaribus intrudebantur.

910 Gulielmus dux Aquitaniæ & Aruerniæ comes vir pius Cluniacense monasterium in fundo paterno inchoauit, & Bermonem primum Abbatem præfecit designatis prouentibus ad victum monachorum. *Plat. Sigeb.*

Regino Monachus & Abbas Prumiensis suos annales à Christi natiuitate ad annum 905. deduxit.

9013 — 124 — 4999
z ANASTASIVS III. Romanus, an. 2.
9015 — 5001
Vacat dies 2.

Patriarcha.
Constantinopoli Nicolao Mystico iterum.

Principibus.
Constantino 7. cum Romano Orient. Impp.

HVMANA.

Saraceni à Fraxineto & Garcliano monte exeuntes Calabriam, Apuliam, Beneuentum, ac Romanorum vrbes ita occupant, vt vrbamquamque mediam Romani, mediam Saraceni tenerent. *Sigeb.*

An. 910. Franci infeliciter cum Hungaris pugnant in finibus Bauariæ & Franconiæ.

911. Imp. moritur sine liberis & Ratisbonæ sepelitur. Mox igitur sequenti anno Hungari nemine resistente, Franconiam & Turingiam populantur.

Annus Christi 912. erat ann. 1000. conditæ vrbis Florentinæ. *Palmer.*

Post Hunnorum & Danorum strages, tertia Hungarorum irruptio desæuiit tempore Ludouici 3. & Conradi 1. Collecto enim exercitu, omni Bauaria & Sueuia potiti sunt, & Rheno contiguis locis Saxoniam quoque vsque ad Britannicum Oceanum igni atq; cruore compleuerunt. *Helmodus in Chro. Slauorum cap. 1. & 8.*

z. ADO Viennensis hoc tempore historiam per sex ætates digestam, vsque ad annum 900. perduxit.

Oddo siue Ottho (quem quidam cum Odilone 4. Abbate Cluniacensi confundunt) instituit in Burgundia Ordinem Cluniacensium sub regula D. Benedicti. ann. 913 *Vincentius in specul. lib. 25. Antonin in 2. parte histo. tit. 15. cap. 16. Sabell. Ennead. 8. lib. 1.* Chronicum breue & succinctum composuit. *Trit.*

Stephanus Metensis, qui officium de Trinitate, quod in octauis Pentecostes cantari solet, ex Alcuini libro exornauit. *Sigeb.*

Rathbodus Vltraiectensis Nannonis philosophi discipulus, *Trith. de viris illustr.*

HVMANA.

Bulgari variis incursionibus vastarunt Græciam. *Zon. tom. 3. & Cedren.*

Amputato capite statuæ referentis Simeonem Bulgarorum Principem, ipse statim (quod mirum est) compertus est mortuus *Zonar. tom. 3.*

Mortuo Ludouico Iuniore sine masculis, genus Garlinguorum, seu Caroli Magni defecit in Imperatoribus. Conradus enim Imp. non fuit Ludouici filius, sed Cōradi Ducis Saxonum. *Honor. & Contractus.*

Conradus ergo primus Imp. Germanus.

An. 912. apparuit cometa præter morem rutilantior quem Imperij à Francis ad Saxones translatio secuta est, vel comitata, quod sine magnis motibus & cædibus fieri vix potuit. *Contract. & Honorius in Chronic.*

Conradus Imp. Guormonem Daniæ regem adeo bellis attriuit, vt & pacem supplex peteret & Christo nomen dare vltrò promitteret. *Helmod. cap. 8.* Idem & Otto apud Danos & Slauos fidei immemores paulo post egit. *cap. 9.*

Morbo correptus priuatis odiis sepositis suasit, vt Imperium à Barbaris afflictum commendaretur Henrico Aucupi hosti suo, & cui & per fratrem Eberardum insignia Imperij misit.

Hungari & Saraceni Italiam depopulantur. *Antonin. 2. par. histor. ibidem.*

Hungarorum in Italiam incursiones deuastationesque, igneæ facies, stellæ micantes ac hinc inde oberrantes magno hominum stupore præsignificasse feruntur. *Naucler. gener. 31.*

a BERENGARIVS Ludouicum Bosonis f. qui annis 5. contra se regnabat in Italia, regno & oculis priuauit.

Circiter an. 915. Ennius Gotthus Arragonium regnū instituit. E Pyreneis montibus Mauros in Tarraconensem & Celtiberiam reuersos depellit.

Berengario Italiæ, & Rodolpho Burgundiæ regibus postea de regno Italiæ inter se dissidentibus, authoritatem suam apud vtrumque regem interposuit, quo minus armata manu confligerent, *Sabell. lib. 1. Ennead 9.*

Eius nepos Sanctius maior cum filio Ferdinando potitus regnis Legionis & Castellæ, inde Mauros vniuersos depellit, Ferdinando Castiliæ & legionis, Garciæ Nauarræ, Sanctio Nepoti Arragoniæ regnum attribuit. Hinc prodiêre deinceps tres regum Hispanicorum familiæ.

Garciæ non longa fuit posteritas. Quare regnum Nauarræ crebrò mutatis vicibus, nunc Hispanos, nunc Gallos dominos habuit.

b IOANNES Papa bellator & triumphator de Saracenis maximus, sed tandem in vinculis necatus.

Saracenos totam Italiam, Calabriam & Apuliam vastantes auxilio Constantini Imp. Græci tribus præliis ita attriuit, vt intra tres menses penitus ferè extincti sint. *Luitprandus, Blondus.*

Anni Christi		Anni mundi
	Conrado I. Occid. Imp. decimo, an. 7.	
	Carolo 4. Simplice Fr. Reg. vigesimo sexto.	
	Sabata regina Æthiopiæ.	
	Abderamen Hispaniæ Miramolino.	
	Ramiro Hispan. Rege quadragesimo septimo.	
	Eduardo Angliæ septimo.	
915	125 a LANDVS, siue Lando Sabinensis.	5001
916	mens. 6. dies 21. Vacat dies 26.	5002
	Patriarcha. *Nicolao Mystico iterum.*	
	Principibus: *Eisdem Impp. & regnant.*	
916	126 b IOANNES 10. Rom.	5002
929	an. 13. mens. 2. dies 3.	5015

Zipti

Anni christi

Patriarcha.

Constantinopoli Nicolao Mystico, Deinde Stephano 2 an. 3.
Tryphone, an. 6.

Principibus.

Constantino 7. cum Romano Orient. Impp. nonagesimo quinto.
Conrado 1. Occident. Imp. decimo, & postea Henrico I. Aucupe, an. 18.

Carolo 4. Simplice Fr. Reg. vigesimo sexto, & postea fugato in Angliam Ludouico eius filio. Rodulpho Burgundione, an. 2. Franc. Reg.

Sabata Regina Aethiopiae, & post eam Ambasandin Ghemaosfare, Girgaz, Degua, Michael.

Abderamen Hisp. Miramolino.

Ramiro Hisp. Reg. quadragesimo septimo, deinde Ordonio 3. an. 5.
Ordonio, 4. an. 5.

Eduardo Angliae septimo, deinde Adolstano, an. 16.

CONCIL. *in altaim pago Rhetia. Auent. lib. 4.*

127.

929 c LEO 6. Roman. mens. 7. dies 15.
930 Vacat mens. 1.

Anni mundi.

Ziptinaeus siue Liptineus siue Spitigneus Dux Boëmiae factus est Christianus, & nominatur episcopus Pragensis Vvictech, an. 921. *Sigeb. Plat. Sabell.*

An. 923. sanguis dominicus Augiam delatus est, *Sigeb. Rheginonis continuator.*

An. 926. Leuae non longè à Bruxella & Antuerpia vniuersale studium cœpit Ioanne Brabantiae duce. *Ireni. lib. 12.*

Hungari ab Alberico Capuanorum principe, Pontificis odio euocati Italiam grauius, quàm vnquam antea fecerant Saraceni, diripiunt. *Idem.*

Moraui à Pont. obtinent, ne deinceps episcopis Boiariae subiiciantur, sed habeant peculiarẽ Archiepiscopum. quos Boiarios Slauorum perpetuos esse hostes dicerent, *Auent. lib. 4. Boiorum.*

Guibertus, seu Vuicpertus, siue etiam Vigipertus (variè enim eius nomen scriptum legitur) Princeps Lotharingiae ingressus monasterium, sanctè vixit. *Sigebert. Plat.*

Rutgerus Treuirensis, qui librũ Decretorum scripsit, obiit anno 928. *Continuatur Rheginonis.*

Notingerus, siue Notingus Constantiensis. *Naucl.*

HVMANA.

Ludouicus III. Conradus I. & Henricus I. Coronam Imperij non acceperunt Hungaricis incursionibus impediti. Hinc Historici eos ferè vocant Germanorum reges non Imperatores.

Henricus Imper. latronibus & sicariis valentibus, non modo veniam, sed arma & agros conferebat, vt ipsis in bello contra Barbaros vteretur. *Sigeb.*

Cum Hungaris conflicturus, vouet Simoniacam haeresim se toto imperio expulsurum. *Luithprand. lib. secundo cap. 8.*

A Rudolpho Burgundionum duce lanceam dominicam, cui Claui artificiose affixi erant, magnis pollicitationibus impetrat. Quod munus non tantum auro & argento copioso, sed & magna Sueuorum prouinciae parte compensauit. *Luithprand. lib. 4. cap. 12.*

Ea vsus est pro Labaro. Quare & praeeunte hoc signo victorifero, semper hostes suo terruit, & in fugam conuertit. *Ibid.*

Cum Hungaris pacem init in 9. annos. Deinde bellum contra Lotharingos & Francos gerit & imperata facere cogit. *Contin. Rhegino.* Slauis, Danis, Dalmatis & Boëmis tributum imponit. *Ibid. Sigeb.*

Berengarius 2. pacem cum Hungaris sancit, vt tranquillam possideret Italiam. Ita Hungari ad alias gentes turbandas sese conuerterunt. *Bonfinius.*

924. Lotharingia tota ad Germanos à Francis concessit. *Reginonis appendix. Sigeb.* Francis Normanico bello occupatis & Normanis sub diuersis ducibus sese in Aruerniam, Aquitaniámve effundentibus. Nam quamuis Neustria Rolloni eiúsque genti esset attributa, ab eorum tamen vexationibus Francia non quiescebat.

5015 c LVITHPRANDVS Ticinensis post superiorem Ioannem, alterum Ioannem 11. subiicit, Sergij Papae & Marociae nobilissimae Romanae filium. At quotquot de
5016 Romanis pontificibus scripserunt (fuerunt autem plurimi) non alterum Ioannem, sed Leonem sextum, & illi Stephanum 7. subiiciunt. Post quos Ioannem ipsum 11.

Sergij P. filium communi consensu referunt. *Onuph.*

Leo intestinos Italiæ motus, qui multos iam annos durauerant, pacare studuit. *Plati. Nauclerus.*

HVMANA.

Ordonij Hispa. regis tempore Almanzor dux Saracenorum bellicosus.

Rodolphus Burgundiæ dux secundus indéque Franciæ rex Vuillelmo Normanorũ Principi Britonum oram maritimam donauit, quam tamé alij à Carolo Simplice Rolloni ante traditam ferunt, sed fortasse posterior fuit prioris donationis confirmatio.

Hungaros Burgundiam populantes in Italiam traijcere coëgit.

929. Carolus Simplex Peronæ miseranda sorte obiit post quintum suæ custodiæ annum. *Annales Remenses, Abbas Vspergensis.*

d STEPHANVS pacis, mansuetudinis, religionis studiosissimus. *Crantzius & Schedeuir.*

Nuba Danorum, seu Normanorum Rex ab Henrico Imperatore superatus, cogitur cum suis baptismum suscipere, & Bosbo ipsis Christum adnunciat. *Vuitch. lib. 1. Saxonum & Luithprandus, lib. 3 cap. 13.*

An. 931. Henricus Imp. regem Abroditarum Christianum facit. *Sigeb.* & Brandeburgi incolas an. 920. vbi Otho primus episcopatũ erexit. *Chron. Mersburg. Munster. in Cosmog.* & Sarabos siue Vandalos, qui tunc Delmantici nominabãtur. *Ibid.* Magdeburgum ad Albim instaurauit, atque Vandalis metropolim statuit, Episcopo Adelberto, qui inter Vandalos præclaram nauarat operam. *Crantzius lib. 2. cap. 30. Vandal.*

HVMANA.

931. Britonum reliquiæ Normanos omnes cum suo duce Felocam, qui in maritimis Britanniæ regionibus remanserant, die D. Michaëlis, conspiratione peremerunt.

Illud facinus Incon Normanorum Ligerim accolentium princeps vlciscens regione iterum potitur. *In annalibus Britonum.*

Raimundus Tolasatium comes & Ermigandus Gothiæ, & Lupus Lacinarius Vasco Rodolpho Burgundonum regi suum obsequium fidémque deuouerunt. Quorum Vasco equum ferebatur habere annorum plusquam centum, adhuc tamen validissimum. *Luitprandus lib. 5. Annales Remenses.*

e REGII Angliæ negligenter res sacras in suo regno curanti, nisi emendetur, minatur excommunicationem *Polydor. lib. 6. Angl.*

HVMANA.

In suos carceres clauditur ab Albrico fratre Romam occupante, & eam ab Hugone Italiæ & Prouinciæ rege strenuè defendente, *Annales Remenses.*

Qui quidem Hugo an. 936 exercitu suo fame pestéque consumpto, ab obsidione vrbis Romæ recessit affinitate prius cum Albrico hoste suo inita. *Ibid.*

Nouergiæ reges Christianam religionem amplectuntur Volequardo ibi verbum Dei propagante, & Henrico Imp. annitente. *Crantz. in metrop.*

Fitthestanus primus Episcopus Vintoniensis in Anglia

Anni mundi. 930 · 932 · 932 · 937

Anni christi. 5016 · 5018 · 5018 · 5023

Patriarcha.

Constantinopoli Triphoni

Principibus.

Constantino cum Romano Orient. Imp. nonagesimo quinto.

Henrico 1. Occid. Imp. 11.

Rodolpho Burgundione, an. 2. Francorum rege vigesimoseptimo,

Degna Michael Aethiopiæ, deinde Bedegaz.

Abderamen Hisp. Miramolino.

Ordonio Hispaniæ rege quadragesimo nono.

Adelstano Angliæ octauo.

128.

d STEPHANVS 8. dict. 7. Romanus an. 2. mens. 1. dies 12.

Vacat dies 10.

Patriarcha.

Constantinopoli Theophylacto.

Principibus.

Eisdem Imp. & regnant.

Hispan. reg. Sanctio cog. Crasso, siue pingui, an. 10.

Aethiopiæ Arma Cullandin.

129.

e IOANNES 11. Rom. an. 4. mens. 10. dies 15.

Vacat dies 12.

Anni christi		*Anni mundi.*	
	Patriarcha. *Constantinopoli Nicolao Mystico, deinde Stephano 2.an.3.Tryphone,an. 6.* *Principibus.* *Eisdem Impp.& regnant.* *Rodulpho Burgūdione, deinde Ludouico 6 dicto 4. Transmarino ex Anglia reuerso an.27.Franc.Reg.*		glia. *Polid.lib.6.hist.Angli.* Curricula militaria, quæ torneamenta vocantur & equestres ludi atque palestrici, tum primum apud Germanos excogitantur ab Henrico Imp. & magna pompa ac solemnitate Magdeburgi habentur an. 938. in quibus decretum est, vt magnatum scelera punirentur. *Munst.in Cosmograph.Chronicum Saxoniæ.* Tempore Henrici Imp.Louaniensis Academia in Brabantia fundatur.*Grassarus.* An.933. Henr. pacatis vbique hostibus, Hungaros aggreditur & ad 40.millia cædit. Hac victoria libertatem patriæ restituit, & summam authoritatem in imperio & apud exteros sibi comparauit.*Luithprandus.* Marchias seu limitaneas præfecturas passim constituit, vt in officio regiones continerentur, vt in Cymbrica Chersoneso Slesuicensem Marchiam, Brandeburgensem contra Henetos, Misnensem contra Boëmos, Lusaticam contra Polonos & Silesos.
937	130. f LEO 7. Rom.an. 3. mens.6. dies10.	5023	935.Normani in Biturigum, Turonensiumque agros magno agmine irruentes ab accolis ad vnum ferè cæsi sunt.*Chronicon Burgundiæ.*
940	Vacat dies *3.*	5026	Britones paulo post, qui Normanorum metu in Anglia diu fuerant profugi, Alano Barbatorta duce Adelstani regis auxilio patriam repetunt.*Annales Remenses.*
	Patriarcha. *Constantinopoli Theophylacto.* *Principibus.* *Constantino 7.an.16.cum Romano Lacapeno Orient. Imp. nonagesimo quinto.* *Othone I. cog. Magno, an. 36. Occid. Imp. duodecimo, vel potius Germanorū rege.* *Ludouico Fr. Reg. vigesimo octauo.* *Bedegaz. Aethiopiæ, deinde Arma.* *Abderamen Hisp. Miramolino.* *Sanctio Crasse Hisp.Rege quinquagesimo.* *Adelstano Anglorum reg. octauo.*		Maiorémque vrbium partem(an. 937. ex quibus deiecti fuerant recipiunt, maximè vero Nanetensem, in qua Alanum paulò post ducem constituunt, cum iam alij Britones Inhaelem Berengarium in vrbe Rhedonēsi ducem haberent.*Annales Remenses & Britan.* Tum Hungarorum Barbaries Franciam totam immaniter deuastabat.*Idem.* Fons sanguinis largissimè fluxit Genuæ, in præsagium fortasse imminentis ruinæ ipsius: nam eodem anno capta est à Saracenis,*Martin.in Chron.Sigeb.& Antonin.2.par historiæ, tit.16.cap.1.§.15.* f OTTO primus Paganos Saxoniam incolentes ad Christi fidem perduxit.*Martin.in Chron.* In Zelandia & Scandia Othnicarus Albus sacerdos doctrinam Christi propagauit,*Saxo Gram.lib.10.* Denique Otthonis primi tempore Nortuegi, Liuones Esçones, Curoni, Luxates conuersi sunt *Henric. Token.* Ecclesiæ verò Slauorum, Vnagrorum, Obotritorum siue Kycinorum maximoperè auctæ sunt. *Helmod. capite duodecimo.*ibi Aldeburgi primum episcopum gessi Marco. *Ibid.* Vnni siue Vvno Hamburg. episc. Gormone ab Henrico superato, qui Christianos crudelissimo fuerat persecutus, in Daniam veniens, multos ad Christum reducit Insulas maris passim visitat, conuersus Heroldum præponit. Et vlterius progrediens, Anscarij exemplo mare Balticum ingreditur, & ad Byrcam ciuitatem ad littus maris sitam appellens Suecos & Gotthos iterum Deo lucratur, vbi & moritur an. 936.*Helmoldus.* Aldedagus Hamburgensis potestatem à Leone 7. in omnem Septentrionalem plagam, ad episcopos & Ecclesias constituendum accipit *Crantzius lib. 3. cap. 16. & 17. Metrop.*
937	CONCIL. *Erphordiense contra Imperatorem, qui monachos eiecerat è claustris Lambert. Schafna. in hist. Germ.*	5023	Romanus Lacapenus Imp. Theophylactum filium suum minimum detonsa coma clericum fecit, vt per graduum ordinem posset adipisci patriarchatum vbis Imperatoriæ.*Zonar.tom.3.*

HVMANA.

Anni christi

Ottho Imp. veterum more consulum securim sibi præferri præcepit, qua nocentes percutiebat. *Crantzius lib. 3. Metrop. cap. 12.*

Regno Lotharingo sibi cedenti, Henricum fratrem Ducatus nomine præfecit.

g STEPHANVS Germanorum primus pontificium apicem est consecutus. *Naucler.*

Anthropomorphitarum hæresis repullulat, dicentium Deum esse corporeum, & habere humanam formam. Eos sua eruditione & libris repressit Racherius siue Catherius Veronensis Episcopus. *Sigeb.* Prius exorta fuerat circa annum 400. *Sozom. lib. 8. cap. 11.* — 940

Parnassum Longobardiæ ciuitatem, quæ tota ea hæresi contaminata erat vicinæ vrbes capiunt & incendunt, omnibus pene trucidatis & agro diocesis inter tres Archiepiscopatus Mediolanensem, Placentinum, & Cremonensem, diuiso. Qui è tanta clade superfuerunt, eiurata hæresi oppidum Cremam haud procul inde dissitum extruere permissi sunt. *Bergomen.* — 943

S Huldrichus Augustanus episcopus annis 50. S. Conradus Constantiensis. S. Vigilbertus Lotharingus, siue Vgibertus eius regionis princeps singulari pietate, & miraculis *Bergomensis.*

Magdeburgum fit Archiepiscopatus, & ei subiiciuntur sex suffraganei: Merspurgensis, Misnensis, Gizensis, Brandeburgensis, Hamburgēsis, & Borenensis. *Krant. lib. 3. c. 24. Irenic. lib. 3. cap. 38.* nempe tota Vandalia vsque ad Panim fluuium.

HVMANA.

Guilielmus secundus à Rollone dux Normaniæ, pius alioqui, interfectus est, ann. 943. Huncho eius successor eandem fidem secutus est. *Lazius.*

Paulò post ille Ducatus in Comitatum versus, tandemque occupatus à Francorum Regibus, diuturnorum bellorum inter eos & Anglos seminarium extitit. *Munst. lib. 4. Cosmog.*

R. Saadias Haggaon scribebat in Babylonia commentarios in Biblia & Talmud. libros item in hæreticos sui temporis, maxime in quendam Hanielem Balenn, qui legem e suo capite interpretabatur, & scholam ad id aperuerat *R. Abraham in Cabbala.* — 941

Librum scripsit de lingua Hebraica & alterum de elegantiis. Vnde ab eo orditur auctores Grammaticos Abben Ezra initio Mozne.

h MARTINVS totum se religioni addixit, templa reparauit, pauperes liberaliter fouit, omissis bellis præcessorum pacem coluit. Quare Otthoni & Lothario Hugonis Italiæ regis filio auctor fuit, vt ab armis discederent, cum tota Italia, præter famem aliis etiam acerbis calamitatibus premeretur. *Plat. Bergomens.* — 943

Sub dirarum denunciatione Franciæ Burgundiæque Principes ad obsequium fidemque regis sui redire compulit. — 947

Vuilielmus Normanorum princeps primus cum rege in gratiam redit. Deinde Vuilielmus Pictauiensis comes, Britones, Hugo Magnus & Heribertus.

Pacis auctor & intercessor Otto Cæsar fuit, cum ad eū in Lotharingiam rex Francus, ipsique Principes se contulissent

Anni mundi.

131.

g STEPHANVS 9. dictus 8. Germanus, an. 3. mens. 4. dies 12. — 5026, 5029

Vacat dies 10.

Patriarcha.

Constantinopoli Theophylacto.

Principibus.

Eisdem Impp. & regnant.

Arma Aethiopiæ.

Halibatan Hispaniæ Miramolino, an. 16.

Ramiro 3. Hispan. Reg. an. 25.

Edmundo Angliæ, an. 6.

CONCIL. *Suessionense cuius decreto episcopatus Rhemensis Hugoni Heriberti filio adiudicatur & cōfirmatur. Annales Rhemenses.* — 5027

132.

h MARTINVS III. (*siue Marinus Sigeb.*) Rom. an. 3. mens. 6. dies 10. — 5029, 5033

Vacat dies 12.

Anni Christi.		Anni mundi	
943		5029	tulissent. *Annales Rhemenses.* Termodus quidam Normanus, cui Setricus rex (qui è Dania à patre pulsus in Neustriam paulo antè aduenerat) opitulabatur, Normanos à Christo ad paganismum redire & in Francum regem res nouas moliri suasit. Sed bello aduersus eos suscepto ab Hugone magno partim perempti sunt, partim fugati, Eburonibus Rhotomago in obsequium Ludouici regis receptis. *In Normanica histor. & Annal. Rhemens.*
	Patriarcha. *Constantinopoli Theophylacto.*		Duces Hungarorum duo præcipui Bologudes & Gylas Imp. Constantinum conuenerunt, atque imbuti doctrina Christiana, sacro lauacro tinguntur. Muneribus ornati & doctore verbi assumpto (cui Hierotheo nomẽ fuit. *Volater.*) redeunt. Hac occasione verbum Dei in illis regionibus plantatur. Verum alter in pristinam Idolomaniam relabitur, Gylas vero religionem & iusiurandum fideliter tuetur. *Zon. tom. 3.* Gylas videtur esse Geysas filius Toxis, qui Hungaros Christianos olim sub Carolo Magno effectos, deinde relapsos, doctoribus è vicinis gentibus accersitis, iterum ad fidem perduxit. an. 964. vel iuxta Cromerum. 990.
	Principibus. *Eisdem Impp. & regnant.* *Sbinahani Aethiopiæ, deinde Tredda-Gabez regina, an. 50.*		A pontifice Rom. postulauit, vt Strigoniensem Ecclesiam metropolitanam esse iubeat, ac cæteros episcopatus in Hungaria erectos sua authoritate confirmet. *Bonfin. lib. 1. dec. 2.* Pilgrinus Batauensis & Laureacensis episcopus cum Vuolphango viro eo sæculo doctissimo, in Hungariam profectus, ecclesiam Christo lucrifecit, *Auent. lib. 5. Annal. Boiorum.* Eliga vxor ducis Russorum, qui Romanos classe infestarat, defuncto marito Christo nomen & fidem dedit. *Zon. tom. 3.* HVMANA. Ottho Lotharingorum & Francorum Duisburgæ cõuentum an. 944. egit *Reginonis continuatur.* 645. Burgundiam subegit & imperio adiunxit. *Sigeb.* & Abbas *Vsperg.* Conrado rege addicente.
943	CONCIL. *Bonnense episc. 22. Lambert. Schafn. in hist. Germ. & Rheginonis Continuatio lib. 2.*	5029	Normanni qui nuper è Dania aduenerant, in sedes Britonum, post cæsos Berengarium & Alanum ipsorum duces, nullo postea repugnante sese iniecerunt. *Annales Rhemenses.* Ludouicus rex Franc, Hagroldi cuiusdam Daniæ regis patria sua profugi filij dolo circumuentus, cum amicè ad eum venire putaretur, captus est, comitésque eius cæsi, nec ante dimissus, quàm Normanis, ducique illorum sua iura libertatémque restituisset, obsidibus datis. *Idem.* Post Sbinahanni Aethiopiæ regẽ in Mariani Victorij Aethiopicis iam anni singulorum regum definitè exprimuntur, nempè ab an. 940. ad nostrum vsque memoriam. Tredda Gabez puella regia Aethiopum nupsit regulo Bugnæ, è quo suscepit filium, in quem fraudibus fœmineis ad Athaliæ exemplum potestatem totius Aethiopiæ transtulit, cæso vniuerso regni semine vnico infante regio excepto, qui ex Axuma prouincia, vbi erat sedes regia, in Sabam euasit ad septem illius prouinciæ principes. Atque ita in istius reginæ posteritate per an. 333. in quinque scilicet nepotibus, tam florens mansit imperium, donec Icum Nuamlach sub an. 1265. ad suam familiam, id est, primam restitueret.
947		5033	Nam iam olim à temporibus Salomonis reges duntaxat sumebantur è maribus prosapiæ Dauidicæ quæ illic regnare cæperat per Meilic Salomonis filium è regina

Saba. *Marius Victorius de regibus Aethiop.*

944. Abdala Saracenorum rex à Gallitiæ rege Radimiro vincitur, quod ingenti terræ motu significatum ferunt. *Luitprandus. Sigeb.*

i AGAPETVS tota Italia bello ardente pontificatum iniit. Non malus Papa, sed malo tempore. Nam à vitæ innocētia & Christianæ religionis amore celebratur. *Nauclér. Bergomens.* Pacis fuit studiosus. Quare Albertum Berengarij filium Venetos, post quam Ottho ab Italia discessisset, vexare pro virili prohibuit. *Platin.*

Hugonem Magnum diris obstrictum pronuntiauit, quoúsque regi Franc. Ludouico satisfecisset, résque bello ereptas reddidisset. *Annales Remenses.*

Frontho Daniæ rex petit ab Agapeto Pont. sibi doctores mitti. *Saxo Gram. lib. 9.*

Manasses grauissimo scandalo episcopatum Arelatensem reliquit, vt ad Veronensem, deinde Mantuanum, postremo Tridentinum transuolaret, quod huiusmodi sacerdotiorū permutatio antiquis ecclesiæ canonibus aduersaretur. *Luitprand. lib. 4. c. 3.*

Bruno Coloniensis plurimos Normanorum in sua prouincia passim vagantium Holsatos, Danos, Nortalbingos & Dithmarsos ad religionis & imperij Rom. obedientiam adduxit. *Crant. Saxo lib. 3. c. 12.*

S. Dunstanus, & Odo Seuerus. Cantuariēses, qui de trāsubstantiatione & plurima alia scripserūt. *Polid. lib. 6. Ang.* Osuualdus Floriacensis. Alphredus, Etheluoldus. *Idem lib. 7.* Serlo & Fridegodus Britanni.

Vuilielmus Otthonis Imper. filius, Archiepiscopus Moguntinus Chronica scribit.

Luithprandus Ticinensis Diaconus historiam rerum per Europam gestarum libris sex ab an. 858. ad 930. vsque Otthonis Magni fere continuat.

HVMANA.

An. 950. Ottho Venetos eorumq; regem subegit, deinde bis Italiam ingressus, primò vicit Berengarium quartum Italorum regem, secundo cum Regno pellit. *Palmer. & Volat.* Idem Ottho Magdeburgum ciuitatem Germaniæ condidit, ad petitionem Edditæ vxoris suæ, cum antea esset ibi tantum arx extructa.

Hungari Noricum, Italiam, Franciámque petunt, & Baioariam depopulātes victi ab Otthone, immensa cæde iuxta Augustam vrbem Alemaniæ, necantur. *Herm. contra. in Chron.*

Dania ab Otthone subiugata & ad fidem plenius conuersa in tres Episcopatus diuiditur, atque Hamburgesi metropoli subiicitur. *Helmod.*

Constantinus Imperator regnauit cum Leone patre, Alexandro patruo, & matre annos tredecim, cum Romano Lacapeno viginti sex, postremo solus quindecim. *Zonar. tom. 3.*

947. Acris & niuosa hyems à Nouembris initio vsque ad æquinoctium vernum in Polonia perdurauit. *Crom. lib. 3. Polo.*

k POTENTIA patris fretus pontificatum sibi assumit. Venationibus magis, quàm precibus deditus, &c. Monstrum hominis Platinæ.

Ioannē hunc 12. primum in pontificatu nomen suum mutasse docet Onuphrius, cum antea Octauianus vocaretur, vt Guillielmus Bibliothecarius scribit.

Anni Christi
947
955
955
963

133.

i AGAPETVS II. Iunior Romanus. an. 7. mens. 9. dies 10.

Vacat dies 12.

Anni mundi
5033
5041

Patriarcha.

Constantinopoli Theophylacto, deinde Polyeucto an. 17.

Principibus.

Eisdem Impp. & Constantino solo Orient. Imp. nonagesimo quinto.

Tredda Gabez Regina Aethiopiæ an. 50.

Halihatan Hisp. Miramolino: deinde Hissen. ann. 29.

Ramiro 3. Hispaniæ rege quinquagesimo primo.

Eduardo, Angliæ ann. 9.

CONCIL. *Virdunenses. Annal. Rhemenses.*

Mosomense, ijdem.

Ingelhemensē Episc. 30. vel 34. præside Marino siue Martino legato Apostolico, præsentibus Otthone Germanorum, & Ludouico Franc. Reg. de Episcopatu Rhemensis controuersia, & tota ea, quæ iamdiu regnū Gallicum inter Ludouicum regē & Hugonem Magnum conturbabat. Herma. Contractus in Chron. Lambert. Schafn. in hist. Germ. & Continuatio Rheginonis lib. 2

Treuerensē de eadem controuersia. Annales Rhemenses.

Augustanum 2. apud Vindelicos Episcop. 25. præsente Imperatore Herm. Contra.

134.

k IOANNES 12. Romanus an. 9. mens. 3. dies 5.

Vacat dies 1.

Anni mundi
5041
5049

Anni christi.

Patriarchis.

Constantinopoli Polyeucto.

Principibus.

Constantino solo & post eũ, Romano cog. Puero, eius filio Orien. Imp. nonagesimo sexto.

Otthone I. Mag. Germanorum & Romanorum Imp. duodecimo.

Lothario an. 31. Franc. Reg. vigesimo nono.

Tredda Gabez regina Æthiopiæ.

Hissen Hispaniæ Miramolino.

Ramiro 3 Hispaniæ Rege quinquagesimo primo.

Elfredo Angliæ decimo & per ordinem Eduino an. 4. Edgaro an. 16.

958 CONCIL. *Ingelheimense 2. Episc. 16. præsente Otthone. Continuatio Rheginonis.*

963

CONC. *Romanum plurimorum Archiepiscoporum, omnium propè Episcoporum Italiæ, præsente Otthone Imp. qui illud coegit contra Ioannem 12. Papam. Continuatio Rheginonis, & Luitprand. lib. 6. cap. 6. & sequentibus. In eo electus est Pontifex Rom. Leo 8.*

Anni mundi.

Contra eos qui hoc Sergio, multò ante, tribuunt.

Ottho rebus fœliciter contra Berengarium gestis à Ioanne 12. coronatur, & inungitur, in Germanorum primum Imperatorem, atque a Romano populo salutatur Augustus, *Sigeb. Æmil lib. 3. Palmer. in Chron. Luithprãdus li. 6. cap.* 9 Fuit primus qui post translatum ad Germanos Imperium Imperiales titulos ritè suscepit. *Palmer.* nam à Ludouico 3. vsque ad ipsum, deinceps Imperij corona caruerunt.

Giselbertũ auctorem libri Altercationis Ecclesiæ & synagogæ circa an. 960. ponunt, sed nos supra aliter ann. 880.

Multa monasteria per Otthonem, aut restaurantur aut ampliantur, aut ædificantur, *Sigeb.*

958. Bruno Coloniensis Archiepisc. Nortalbingenses, Danos, Holsatos Stormaros, Dithmarsos & reliquos in Chersoneso, Cimbrica ad fidem Christianam conuertit. *Chron. Mesburg. Sigeb.*

In Synodo Romana Ioanni pontif. vitio datur, quod matutinas & canonicas horas neglexerit, & se crucis signo non munierit. *Luitprandus lib. 6. cap. 7.*

Sub Romano Const. Imp. Christi effigiem nullis factam manibus, sed diuinitus linteo impressam, Agareni ea pacem sibi redimentes, Constantinopolim transmittunt. *Zon. tom. 3.*

Ethelstanus Anglorum rex ab Otthone magno Ensem Constantini magni, cuius in capulo clauus Christi hærebat, Lanceam, qua latus eius transfossum, partem S. crucis & spineæ coronæ impetrauit, quorum partes aliquot idem rex Malmesburiensibus donauit *Ranulphus lib. 6. c. 6.*

Helena Ragorum (Tuscorum, habent Chronica Trithemij) regina legatos ad Otthonem Imp. mittit, vt episcopos & presbyteros assequatur ad Christi doctrinam in sua gente prædicandam, an. 959. & Adelbertum, qui postea Magdeburgensis episcopus factus est, recipit. *Continuatio Rheginonis*

HVMANA.

5044

5049

Regnum Nauarræ vltra montes Pyreneos, ab Eneco Comite Bigorræ sumpsit originem, anno 961. Nam è montibus Pyreneis in vicininam Nauarræ planitiem descendens cum magno exercitu, eam totam regionem è potestate Saracenorum eripiens, meruit primus rex in eo loco salutari. *Volater. lib. 12.*

956. Arnulphus Flandriæ comes multa cœnobiis detraxit, quæ suæ diuisit nobilitati, sed eo miserè mortuo possessiones receptæ sunt intercessione Emmiæ Reginæ apud Lotharium regem. *Meyer. in Chron. Fland.*

Bardas Phocas legionum domesticus Agarenos Orientales repressit, eisque vrbes multas ademit. *Zonaras tom. 3.*

Romanus Imp. matrem & sorores aula exegit, quæ postea doloris impatientia quæstum prostitutione corporis quæsiuerunt. Hoc imperante Nicephorus Phocas legionum præfectus Cretenses Agarenos vincit, deinde in Syria Berrœam capit. Sic Leo eius frater Agarenos Orientales vel necat vel profligat passim grassantes. *Zonar.*

Cruces in vestibus apparuerũt, & signum in sole. *Her.*

contra in Chron. Multa horrenda portenta contigerunt. *Sigeb.*

Tres reguli Hungarorum bello per Otthonem capti suspendio perierunt; & Hungari iterum prælio attriti sunt, vt vltra mutire ausi non fuerint. *Sigebertus in Chron.*

Transfertur Imperium Italorum siue Longobardorum ad Germanos per Otthonem Mag. Berengario. 4. cum Alberto filio mortuis.

l Hic & sequentes pontifices variè ab historicis collocantur. Quin & ante hunc aliqui nominant Benedictum quintum mens. 6. quem eiecit Ottho Imp. de sede compellens clerum, vt illius loco Leonem susciperet.

Leo 8 damnato per contumaciā Ioanne 12. in Concilio Romano, ex Laico electus est Roman. pontifex: vnde natæ sunt Romæ maximæ seditiones. *Sigeb. Palmer. Luithprandus lib. 6. cap. 8. & 9.* Ipse cum toto clero & populo Romano in Concilio potestatem eligendi Rom. pontificem, & eius inuestituræ Imperatori iterum contulit. *Plat. Sigeb. & Ca. in Synodo distin. 63.*

Nicephorus Imp. Orientis in Siciliam veniens capit Anabarzam, Rosum, Tarsum, Mopsuestiam, classem Ægyptiam. Cyprum quoque recuperat & Syriæ ciuitates prope Libanum vsque ad Antiochiam.

Ob leges iniquas fuit omnibus exosus. Prætextu enim bellorum omnis generis exactionibus subditos premebat. Ob frequentes expeditiones inopiam pecuniæ causando annua dona iam olim templis & piis domibus concessa penitus sustulit. Decreuit ne fundi Ecclesiarum augerentur, quod illæ opes à sacerdotibus in Ecclesiæ vtilitatem non conferrentur. Sumpta occasione contentionis inter episcopos & patriarcham de suffragiis, auctoritatem designandi Episcopos sibi vendicauit: Vnde in vacantem Ecclesiam mittebat aliquem suorum seruorum, quo parcè sumptus necessarios faciente, ipse reliqua sibi vendicabat. Præterea decreto sanxit, vt milites in bellis interfecti pari cum Martyribus honore colerentur: quod ratum non fuit. Patriarcha Polyeucto, primoribus sacerdotum, & principibus senatus strenuè resistentibus. *Zon. tom. 3. Nicephori & Zimisca.*

Arrepta licentia conferendi episcopatus pro suo arbitrio, mox quoque cum suis politicis ipsam religionis formam præscribere conatur, itémque milites consecrare siue inter martyres referre decretis hymnis aliisque diuinis honoribus. Patriarcha & nonnulli primarij sacerdotes & laici Deum timentes sese opponunt, atque triennio ab vsu sacræ communionis remouent. *Zonaras tomo tertio & i. in eius constitutionibus libro primo Iuris Orientalis pagina 22.*

Eodem tempore quo Nicephorus Phocas ius conferendi epsicopatus & sacerdotia in Oriente sibi sumpserat. *Zon. tom. 3.* Ottho primus, an. scilicet. 963. hoc iure in Occid. vti cœpit. Nam Landouardus Mudensis episcopus primus inter omnes antecessores suos inuestiturā (vt loquebantur) & regalia suscepit manu. *Crantzius lib. 3. Metrop. c. 33.* Quapropter longa de eius de hoc iure fuit in Ecclesia & miserabilis concertatio. Hoc enim duo Henrici Pater & filius, hoc idem duo Frederici auus & nepos defendere & tueri tentarunt. Sed vicit Christus, vt Ius suum Ecclesiis Imperatores reliquerint, aut potius relinquere propter infortunia coacti fuerint. *Idē l. 2. c. 29.*

Anni Christi.		Anni mundi.
	135	
963	l Leo 8. Romanus an.	5049
964	1. mens. 4.	5050

Patriarcha.

Constantinopoli Polyeucto.

Principibus.

Eisdem Imp. & post Romanum, Nicephoro Phoca ann. 10. Orient. Imp. & regnant.

Anni christi | Anni mundi

134

964 — 5050

m IOANNES 12. profugus, Leone 8. vrbe fugato, iterum Pontificatum obtinuit, mens. 3. d. 28.

964 — 5050

Patriarcha.

Constantinopoli Polyeucto.

Principibus.

Iisdem, qui prius.

Mieslao autem Polorum principe & Christiano ann. 35.

IN CONCILIO *quorundam Episcoporum Leonem 8. deposuit, & damnauit eius acta, & Concilium Romanum collectum ab Otthone Sigeb.*

964 — 5050

Schisma 13.

* Benedictus 5. Romanus mortuo Ioanne 12. à Romanis contra Leonem 8. electus sedit.

135

964 — 5050

965 — 5051

n LEO 8. Romanus, post Benedicti coactam abdicationem restitutus ab Imperatore sedit. mens. 8. di. 22.

Vacat m. 6. di. 15.

964 — 5050

CONC. *Romanum multorum Episcoporum præsente Imp. contra Benedictum 5. Contin. Rheginonis.*

136

965 — 5051

971 — 5058

o IOANNES 13. Roman. an. 6. mens. 11. dies 5.

Vacat dies 13.

Ottho ad comitem Abatiam Lauresheim petentem scriptum est, inquit, Nolite sanctum dare canibus. Quod quamuis à doctoribus spiritualiter intelligendum esse prædicetur, ego tamen satis me dare canibus sanctum censeo, si monasteriorum prædia, quæ à religiosis viris Deo sunt militantibus tradita, tulero, & sæculo militantibus dedero. *Luithprandus lib. 4. c. 15.*

m HIC incipit historicorum varietas in recensendis huius nominis pontificibus. Nam aliqui ex hoc Ioanne 12. cum bis pontificatum tenuerit duos faciunt. Sed perperam è Lamberto, horum temporum vicino. Quod & fatentur Magdeburgenses Cent. 10. c. 10. pagina 530. & Centuria 11. c. 10. pagina 519. Quod arguit Ioannem siue Ioannam Anglicam (vt qui nunquam in rerum natura extiterit) nunquam agnitam fuisse inter pontifices. Alioqui ab ipso, vt pote octauo, diuersitas debuisset auspicari.

Odelricus episcopus Rhemensis Theobaldum Vetulũ siue Veteratorem Carnutum comitem excommunicat, quod Codiciacum aliáque eius Ecclesiæ oppida villasque pertinaciter obtineret. Quo exemplo permotus Heribertus comes Sparnacum reddidit & aliorum reddendorum spem fecit. *Annal Rhemens.*

HVMANA.

Nicephorus pacta vetera renouat cum Imperatoribus Occid. Ottho vicissim confirmandæ amicitiæ causa, petit Theophaniam priuignam Nicephori, Romani autem filiam filio suo. Quod cum indignè ferrent Græci & legatos in itinere violassent Apuliam & Calabriam, quæque adhuc in Italia vrbes eis parebant, depopulatur, donec Theophania filio suo nubit.

Anno 960. legati Russorũ ab otthone doctores & Sacerdotes impetrant. Præcipuè Adelbertum ex monasterio Corbeiensi doctrina & sanctitate insignem. Verum is vix euasit ipsorum manus, priusquam firma pietatis fundamenta iecisset. *Cron. Hirsaugiense.*

* Platina & nonnulli alij hunc numerant inter Roman. Pontifices.

n AN. 964. Mieslaus principatum Polonicum post patris Zemomisli funus, anno seq. 965. Christianum baptisma cum tota gente suscepit. Hinc deinceps Poloni publicè Christiani. Ante quem annum supputatio temporum apud eos est incertissima. Quare hic eorum Chronica propè incipiunt. *Cromerus.*

HVMANA.

Cum inter filios regum Francorum, æqua lance partitio fieret, vt & omnes regni titulo decorarẽtur, sub hæc tempora Lotharius solus regnum obtinuit & fratribus portionem, quæ regis Franciæ imperio esset obnoxia, assignauit. Quod postea obtinuit in tertia Capetiorum familia in hunc diem.

968. Adelbertus quintus Italiæ rex anno regni sui quarto ab Otthone pellitur, ac sic Italiæ regnũ, quod per 80. annos fermè steterat, desiit.

o IN remunerationem collocati in se beneficij ab Otthone Imper. Otthonem eius filium Augustum appellauit. *Palm.*

Anni Christi			Anni mundi
965			5051

Polonis Ægidium Tusculanum Cardinalem religionis plantandæ gratia, dedicat Apostolum, vt ibi dioceses & Episcopos 13. constituat. *Chron. Polonia. Crom. lib.3.*

Ei Ottho in Rauennensi plurimorum episcoporum Concilio vrbem & terram Rauennatensem aliaque à suis maioribus ablata reddidit, quæ vel Constantinus donauerat, vel Carolus Mag. restituerat, aut ante illum Iustinianus vel Arithbertus Longobardorum rex confirmauerat.

Gerardus Cameracensis Episcopus doctissimus. Quidam ad hæc tempora referunt Stephanum Episcopum Heduensem.

Vuitichindus siue Vuindichinus monachus Corbeiësis, vitam Pauli Eremitæ, gesta item Henrici 1. & Otthonis 1. Imper. ac historiam de origine & rebus Saxonum vsque ad annum 973. tribus libris conscripsit. *Sigeb. Tri. extat eius historia.* & alia multa tam prosa, quam metro.

Mieslaus siue Miescilaus 14. Poloniæ Dux omnium Ducum Polonorum primus Christianus fit an. 965. Ex quo tempore tota Polonia Christianam fidem retinet. *Bonfin. libro primo de reb. Vngar. dec. 2. & Marti. Cromer. lib. 3. histor. Polon.*

Boleslai primi Boemorum ducis filiam ducit, septem mulieribus Ethnicis repudiatis, cuius disciplina totum se ad propugnandam Christi religionem conuertit, regiones in dioceses distribuit, Archiepiscopos duos Gnesnensem & Cracouiensem instituit, reliquis vero Ecclesiis episcopos attribuit, Posnaniensi, Smagorouiensi, Crusuicensi, Plocensi, Culmensi, Lubuscensi, Camenensi. *Crom lib.3.*

Huius filium Boleslaum Adelbertus in fide erudiit, qui ad Borussos postea veniens Martyr Christi euasit, *Crantzius lib.2.c.29. Vandal.*

Strati quates Boleslai Boemorum regis filius, olim clero ascriptus, cum ad episcopatum quendam vocaretur, eum tanquam suo genere indignum contempsit. At cum postea alium quendam splendidiorem ambiret, propter familiæ dignitatem obtinuit quidem, sed dum à Moguntino consecratur, statim à diabolo arreptus, miseréque tortus expirauit. *Ibid.c.28.*

An. 970. Hatto Moguntinus episcopus muriũ morsibus conficitur, eiusque nomen parietibus & chartis inscriptum abraditur in turri, quæ à Muribus nominata in hunc vsque diem in Rheni flumine conspicitur, quod pauperes famis tempore in quodam horreo per speciem murium cremasset, *Maria. Scotus, Martini chronicon. Honor. in Flor.*

966 Haraldus Rex Danorum cum vxore & Sueuone filio baptizatur, conspicatus Poponem adhuc clericum per miraculum ferrum ponderosissimum candens in fidei Christianæ probationem manibus citra noxam gestantem: vnde iussit subditos omnem prorsus idololatriam eiurare, & vnum solum Deum adorare, cum antea Christum simul & idola colerent. *Sigeb. & Krant. lib. 3. c.25. Vuitichin. lib.3. histor. Saxon.*

In Nouergia & Anglia Ecclesias Christi adiuuit. Haquinum Nouergiæ principem restituit, prius pietate instructum, vt Christianis deinceps nihil molestiarum afferret. *Crantz lib.3.c.38.*

Patriarcha.

Constantinopoli Polyeucto. deinde Basilio an.4.

Principibus.

Nicephoro Phoca Orient. Imp. nonagesimo septimo & eo cæso, Ioãne Zimisce an. 6.

Otthone Occid. Imp. duodecimo.

Lothario Franc. Reg. vigesimo nono.

Treda Gabez regina Æthiopiæ.

Hissen Hisp. Miramolino.

Ramiro 3. Hispaniæ Rege quinquagesimo primo, deinde Veremundo 2. an. 17.

Edgaro Angliæ duodecimo.

Mieslao primo Polonorum Principe Christiano.

CONC. *Rauennense præsente Imp.*

Anni Christi	Anni mundi
972	5058

Anni Christi		Anni mundi	
	137		Ermundus Suecorum rex Erici filius Haraldo fœderatus, Christianis æquus. *Ibid.*
972	p BENEDICTVS 5. dictus 6. Romanus an. 1. mens. 6.	5058	Supererat adhuc in Oriente Manichæorum reliquiæ, quas precibus Theodori Patriarchę Antiocheni Ioan. Zimisces Imperator ex Orientis partibus Philopolim in Occidentem transtulit. *Zon. tom.* 3.
973	*Patriarcha.*	5059	Vuormacienses, Spirenses, & Moguntinenses canonici monasticam vitam commutant in sæcularem, *Munster. in Cosmog.*
	Constantinopoli Basilio. Principibus.		HVMANA.
	Eisdem Imperantibus vsque ad Otthonem 2. & regnant.		Ottho Imperator in Saxonia prope Goslariam an. 968. auri & argenti fodinas primus aperuit *Sigeb.*
	CONC. *Ingelheimense 3. propter Adalberonem Sancti Vualrici Augustinẽsis Episcopi nepotem. Herma. Contr. in Chron.*	5060	Hermannum totius Saxoniæ ducem primum constituit, quamuis non nisi mediocri loco inter Saxones natus esset. *Holsatiense Chron.*
	Anglicanum. Polyd. lib. 6. hist. Angl.		Russi Bulgariam occupant, è qua vix abigi potuerunt. *Ibid.*
			p A CINTHIO Rom. ciue capitur, & in Arcem S. Angeli includitur, donec illic fame moreretur (iuxta alios strangularetur.)
	138		Nonnulli hic duos Benedictos faciunt quintum & sextum, ob perturbationem successionis è bellis ambientiũ & vi imperatorum intrudentium.
973	q DONVS II. siue Dõnus, Rom. an. 1.	5059	
	Vacat dies 2.	5060	Sub Ioanne Zimisce Suidas *Ipse in voce Adam*, vbi est mendum 45. annorum. Nam Zimiscem ait mortuum anno Dom. 1018, quem constat minime peruenisse ad annum 984. Mirum autem est nonnullos asserere Suidam non fuisse Christianum, cum vbique liber ipsius reclamet, seorsum in voce *ὑμαρμὶν*, qui est epitome libri cuiusdam Hesychij.
974	*Patriarcha. Constantinopoli Basilio. Principibus.*		Zimisces expertus iram Dei sæuire in Imperium & Imperatorem, quod Nicephorus proximè sibi ius pro suo arbitrio episcopos designandi, sublatis electionibus, rapuisset, illo iure Ecclesiasticis cessit. *Zon. tom.* 3. de Russis triumphat. *Ibidem.*
	Ioãne Zimisce Ori. Imp. nonagesimo octauo. Otthone 2. Iuniore an. 10. Occid. Imp. decimo tertio. Lothario Franc. rege vigesimo nono.		In Anglia Dunstanus Cantuariensis, principe Egdaro opitulante, resistit cupientibus sacerdotum connubia introducere, & nouis aliis dogmatibus Ecclesiam obturbare. *Polyd. lib. 6. hist. Ang.*
	Treda Gabez regina Æthiopiæ. Hissen Miramolino Hisp. Veremundo Hispaniæ rege quinquagesimo secundo. Eduardo 2. Angliæ an. 3. Mieslao Polonorum primo, Christiano Principe.		q HIC omittitur à quibusdam. Apud Sigebertum mendosè legitur Nonus, nam in antiquis exemplaribus manuscriptus est Donus.
			Circa hanc tempestatem Camaldulensis professio auctore Romoaldo, in Apennino instituitur. *Sabell. lib. 2. Ennead. 9.*
			r TRES sequentes pontifices inuicem contendunt de Papatu.
			Malis artibus Bonifacius Pontificatum adeptus malè amisit.
			Basilicam D. Petri compilans aufugit & seditionem pòst in Romanos mouit.
	139		Obserua pessimos istos Pontifices breui tẽpore absumptos. Imperatores verò, quorum scelere pontificatus, sic erat promercalis, nihilo fuisse fæliciores.
974	r BONIFACIVS 7.	5060	In Boëmia quæ nuper Idololorum cultum abiecerat, episcopatum Vuolfangus instituit. *Chron. Bauariæ.*
975	Roman. mens. 7. di. 5. Vacat dies 20.	5061	In Slauinia in 18. pagos dispertita pagi omnes præter tres ad fidem Christi sub Ezicone quarto Aldeburgensi

episc.

episcopo perueniunt. *Helmod. cap. 14. è quodam Magistro Adam, qui Amburgensis Ecclesiæ pontificum gesta scripserat.*

Herigerus siue Henricus. *Trith. Sabell. lib. 2. Ennead. 9.*

Angilbertus siue Engelbertus, Theodoricus S. Albani. *Trith. in Chron. Hirsaug.* Adelbertus siue Albertus Lobiensis, Erardus Luneburgensis, Smaragdus. *Trith. de vir. Illustr.* Briferdeus.

HVMANA.

Ottho cum à Lotthario Franciæ Rege armis denuo Lotharingiam recepisset, eius quendam tractum Coloniensi & Leodiensi episcopis attribuit, reliquum donauit Carolo Lotharij fratri, ea lege, vt beneficio Imperatoris tanquam Imperij prouinciam possideret.

Otthone bello Danico occupato Henricus Boiorum dux in Batauiam irruit, sed ab Imp. postea captus Treuirim in exilium mittitur. *Auent. lib. 5. Annal.*

NEQVE bene neque male, tempore Otthonis mortui post tot bella.

Regnum Hungariæ initium tunc primum accepit à S. Stephano Geissæ filio, qui postquam ab Imperio defecisset à S. Martyre Adelberto Pragensi Episcopo factus est Christianus & studio Gislæ vxoris, cum tota sua gente, Hungarica & Transsyluana, quæ hactenus idololatriæ fuerat dedita, baptizatus fuit statuis Martis & Herculis vbique deiectis, *Ritius lib. 2. Aeneas Syl. cap. 16. hist. Bohem. Bonfi. dec. 2. lib. 1. Naucler.* Alij hoc referunt ad Sergium 4. *Sigeb.*

Stephanus Vngariæ rex ad Benedictum pontificem Legatos mittit, vt regium sibi diadema & nomen assignaret. Quod & impetrauit. *Cromerus lib. 3. de rebus Pol.* Nonnulli hoc referunt ad ann. 1000. præfinitè.

Miecislaus Polonorum dux Lambertum Cracodiensem episcopum ad Benedictum pontificem ablegat regiũ diadema sibi & posteris petitum, verum repulsam patitur, *Cromer. lib. 3. Pol.*

Ottho 2. animam agens in 4. æquas partes regium diuisit Thesaurum. Primam Ecclesiarum, 2. Pauperum, 3. filiorum 4. ducum, qui relicta patria malorum fuerant participes, esse voluit. *Chron. Saxon.*

HVMANA.

Ottho 2. Theophaniam Nicephori Impp. riuignam duxit in vxorem.

Coronam Imperij insigne à Benedicto suscepit, & bellum gessit contra Græcos & Saracenos in Italia. *Palmer. & Lambert. Schafnaburge. in histor German.*

Ex infœlici contra Saracenos prælio ad mare fugiens à nautis intercipitur & defertur Rosanam Tarentini littoris vrbem, vbi à nautis liberatur. *Mart. Polo.* vel à naui hostium in mare exiliit ac natando euasit, *Auent. lib. 4. Annal.*

Quam cladem præsignificauerant an. 979. flagrantes per totam noctem in cœlo visæ acies, ac mutuis vulneribus se conficientes. *Sigeb. Esspergens.*

Confusæ sunt admodum istorum temporum historiæ, vt vix duo scriptores conueniant, quantum ad annos & numerum Pontificum Roman. Nos sequimur Sigebertum, Platinam & quosdam alios.

Anni Christi		Anni mundi
	Patriarcha. *Constantinopoli Basilio.* *Principibus.* *Eisdem Imp. & regnant.*	
	140	
975	BENEDICTVS 6. dictus 7. Rom. an. 8. mẽses 6.	5061
984	Vacat dies 5.	5070
	Patriarcha. *Constantinopoli Antonio 3. an. 6. Nicolao 2. Chrysoberge an. 13.*	
	Principibus. *Eisdem Impp. & regnant. & Basilio Porphyrogenito cum Constantino fratre an. 50. Orientis Imp. nonagesimo nono.*	
	Tredda Gabbez Regina Aethiopiæ.	
	Hissen Miramolino Hisp. deinde Abdemelec an. 7.	
	Veremundo 2. Hisp. Rege, deinde Alphonso 5. an. 27.	
	Eduardo 2. Angliæ, deinde Ethelbredo an. 28.	
	Mieslao Polonorum primo Christiano principe.	

Anni christi.		Anni mundi	
	141. t IOANNES 14. Papiensis (aut iuxta alios Romanus) mens. 3.		An. 980. Montisferrati Marchionum origo in Aletamo Saxoniæ ducis filio, & Alisia Othonis 2. Imp. filia emergit.
984		5070	981. Hala ciuitas ad salis fontes in Saxonia ædificatur.
984	*Patriarcha.*	5070	Gens Leuticorum ad idololatriam delabitur. *Guikl. Nangiac.*
	Constantinopoli Nicolao 2. Chrysoberge. *Principibus.* *Basilio Porphyrogenito, cũ Constantino fratre Orient. Imp. nonagesimo nono.* *Otthone 3. ob eximias virtutes dicto Mirabilia mũdi, an. 19. Occid. Imp.* *Lothario Franc. Reg. vigesimo nono.* *Tredda Gabez regina Æthiopiæ, deinde eius filio ann. 60.* *Abdemelec Hispaniæ Miramolino.* *Alphonso 5. Hispan. Rege quinquagesimo tertio.* *Ethleredo Angliæ decimo quarto.* *Mieslao Poloniæ principe.*		t MENSE 3. sui pontificatus à Romanis capitur, & in mole Adriani inclusus pedore carceris, & inedia moritur. Putant iugulatum. Ottho 3. Guisonem vrbem Poloniæ primariam, supplicandi gratia, ad S. Adelberti, tumulum proficiscitur. *Auent. lib. 5. Annal.* Paternæ, auitæque virtutis æmulus Christiana pietate Remp. iuuit & auxit, viros eruditos amauit plurimum, ingenuis disciplinis condigna stipendia largiens. Nec minus religioni intentus antiqua templa diruta restaurauit. *Cusp.* Regnum Danicum tenuit, adeò vt etiam de episcopis illi prouiderit. *Crantz lib. 3. cap. 17.* Alter Salomon. Nam annos vix natus vndecim præpositus est imperij competitoribus, & inauguratus tantam virtutis & sapientiæ speciem præbuit, vt mirabilia Mundi nuncupatus sit. Præfuit imperio an. 19. *Honorius. Sigeb. Blondus.* HVMANA. In imperio Æthiopico matri Treddæ Gabez successit filius è regulo Bugnæ susceptus Anonymus. Quod nunquam acciderat. Nam iam à temporibus Salomonis reges duntaxat creabantur è prosapia Dauid quæ illic regnare cœperat per Meilech filium Salomonis, & Reginæ Sabæ. *Mar. Victorius de regibus Æthiop.* In cuius vsurpationis detestationem in Æthiopum annalibus filius & nepos existunt sine nomine. Tres reliqui Zalibala, Imra Nakutobab nominantur, siue quia memoria eius facti iam esset extincta, siue quia tres hi sanctitatis nomine fuerunt apud eos celeberrimi. Per hos autem sex regnum traditur in Æthiopia annos 333. administratum, Aegyptio etiam regno eis tributum annuum pendente. *In Anal. Æthiop.*
	v BONIFACIVS 6. Ioanne 14. capto & in carceres coniecto, iterum Pontificatum tenuit mens. 4. dies 6. Vacat dies 10. *Patriarcha.* *Constantinopoli Nicolao 2. Chrysoberge.*		v MISTAVVS Rex Vandalorum atrocem in Christianos sæuitiam exercet, Bernardi Saxoniæ ducis odio, in extrema tamen senecta animum ad religionem adecit. *Crant. lib. 3. Metrop.* Tunc etiam Brandeburgensem & Hanelbergensem dioceses horribiliter Vandali vastarunt. *Ibid. cap. 35.* HVMANA.
984	142 x IOANNES 15. Rom. mens. 8.	5070	Basilius Porphyrog. Burgatos debellauit & ad cæteros terrendum quindecim captiuorum milibus oculos eruit, in singulis centuriis, relicto vno monoculo, qui dux itineris esset sociis domum reuertentibus, nouo crudelitatis exemplo.
	Vacat dies 7.	5071	
985	*Patriarcha.* *Constantinopoli Nicolao 2. Chrysoberge.* *Principibus.* *Eisdem Imp. & regnant.*		x PALAM malus & auarissimus: ideóque clero exosus Omnia enim capiens cognatis & nepotibus suis largiebatur. Bilungus Visilai filius Herulorum & Vandaliæ interioris ad Orientem siue Obotritorum rex fidem Christi

suscipit & Virginum cœnobium Megalopoli, quæ deinde Vuilmaria, instituit. Sed paulo post à Misialo filio odio Nouercæ flagrante seductus religionem & coniugē, quæ erat Vuagonis tertij episcopi Aldemburgensis soror, etiā si ex ea Hodicam filiam suscepisset, repudiat an. 986. *Marscalcus, Helmod. cap. 14.*

HVMANA.

An 983 vbique locorum grauiter laboratum est fame *Sab. lib. 2. Ennead. 6. Plat.*

Caroli vltima Clodouinorum, (quæ prima fuit stirps Regum Galliæ) æmulati, etiam ipsi Monarchiam perdiderunt, & in alienam familiam Hugonis Capeti transmiserunt. Nam electiones clero diripuerant. Abbates equites armatos constituebant & Monachis præficiebant, ita vt Laicus Abbas diceretur, ille vero qui curam monasterij gerebat non Abbatis, sed Decani titulū præferret, &c. *Froissardus Episcopus & Annonius.*

y COMMENDATVR ab eruditione, scriptor videlicet quo tempore Crenscentius Romanus patricius tyrānidem Romæ exercuit.

Crescentius Numentanus Romam occupat, vsurpata consulari & tribunitia potestate & in Hetruriam pōtificem secedere cogit, sed eam illi tandem restituit osculatus cum seditiosis suis, Iohannis pont. pedem, Imperatoris iram metuens. *Plat. Blond.* Quod cum denuò tētasset sub Gregorio 5. ab Imp. capitur & spectaculi loco per vrbem circunducitur, eiusque membra paulatim prę secantur, tandem ante vrbis mœnia patibulo suspenditur. *Naucler.*

S. Odilo post S. Maiolum quarti Abbatis Cluniacensis officio per annos fermè sex & quinquaginta functus prouexit illum ordinem: Primus creditur instituisse festum (vt vocant) omnium Animarum per omnia sua monasteria. *Volater. lib. 2. & Amon. 2. parte tit. 15. cap. 15.* Quidam scribunt Ioannem 16. eius consilio edixisse vt illud festum In omnibus ecclesiis celebraretur. *Polydorus libro sexto de inuentione rerum, capite octauo & R. Barns citat ex Ioan. Stell. Bergom. lib. 12.*

Sigismundus Liberus in Moscouia, & Vulodimirus Prussiæ dux Christianam fidem simul cum baptismate suscipiunt. *Munster. in Cosmog. & Chron. Polon. lib. 2. cap. 3.*

HVMANA.

Mortuo, Ludouico rege Francorum sine hærede regnum per Hugonem Capetum transit ad nouam & tertiam progeniem, scilicet Comitum Parisiensium. Nec tamen penitus defecit genus Carlingorum: nam Hugo Capetus per muliebrem sexū à Carolo Magno descendebat. Habuit enim Hacuidam matrem, filiam Henrici Imperatoris ex Maltide, filia Ludouici 3. Iunioris Imp. quē diximus fuisse vltimum Imperatorem ex familia Caroli Magni. *Chronica Franc.*

Anglia fit tributaria Dacis. *Polyd. lib. 7. histor. Angli.*

990 Imperium Moscouiticum initium sumit.

Grana tritici & pisciculos minutos imbribus immixtos pluisse in Gallia apud Albanium ferunt. *Palmer. in Chron. & Sigeb.*

Ignis è Rheno ascendit, quo vicinæ conflagrarunt

Anni mundi 985 | 995

Anni Christi 5071 | 5081

143.

y IOANNES 16. Rom. ann. 10. mens. 8. dies. 10.

Vacat dies 6.

Patriarcha.

Constantinopoli Nicolao 2. Chrysoberge, deinde Sisinnio, 2. an. 3.

Principibus.

Eisdem Impp.

Lothario vigesimonono Ludouico 7. dicto 5. vltimo re. ex Caroli Mag. genere an. 1. Hugone Capeto 1. an. 9. ex Gallis & Parisiensium Comitum familia successiuè Franc. Reg. Filio Treddæ Gabez Aethiopum pretioso an. 60.

Ademelech Hispaniæ Miramolino, deinde Abderamen Zulema aliquot mensib. Amobado an. 5.

Alphonso 5. Hisp. Reg. quinquagesimo tertio.

Ethelredo Angliæ decimo quarto.

Mieslao Polonorum primo Christiano principe.

CONCIL. *Remense Episcoporum totius Franciæ, contra Arnulphum Remorum Archiepisc. per Hugonem Capetum collectum. Sigeb. & Volater. Quidam post Ioan. le Maire 2. part. Concil. hoc concilium referunt ad tempora Benedicti 7. Sed quomodo id stare possit non satis video.*

Aliud Remense siue Mosomense. Annonius, & Martinus Polonus.

Anni christi		Anni mundi	
			villæ, an.991. *Shanaburgensis.* Deinde hyems sæuissima ab initio Nouembris vsque ad Maium. deinde paucis interiectis tepidis diebus vsque ad Iulium, quo mense præglaciei rigore stagna & flumina concreta sunt, arbores, fruges & pascua exaruerunt, fames & pestilentia atrox sæuiit. Denique anno seq. Slauorum in Orientales Saxones incursio & vastatio. *Chron. Saxonia.*
	144		
995	z GREGORIVS 5. Saxo, ann. 2.	5081	z DE GENERE Otthonum antea Bruno dictus imposuit Otthoni 3. Coronam insigne imperij: Imperium Germanis penitus concessit: quòd extincta Caroli Magni sobole, Italia perpetuis seditionibus conflictaretur, vt eam maiestatem vel ad suos, vel ad alienos suo arbitrio transferrent. Quare consentiente Otthone in Synodo Romana Septem viros ELECTORES Imperij instituit, Moguntinum, Coloniensem Agrippinæ, & & treuirensem Archiepiscopos, Ducem Saxoniæ, Comitem Palatinum, Marchionem Brandeburgensem, & vt eorum arbitrum, ducem Bohemiæ (nondum enim dicebatur rex.) Decreuit præterea. vt qui ab his Germanis Proceribus electus esset, diceretur Cæsar: post confirmationem autem & coronationem ab episcopo Romano susceptam vocaretur Augustus. Itaque (vt scribit Geruasius lib. ad Otthonem 4 Imp.) ex eo tempore à Romana sede pendet Germanorum Imperium. *vide Blond. deca. 2. lib. 3. Irenic. lib. 3. Krantzium. lib. 4. cap. 25. & Platinam.*
997	mens. 5. dies. 10.	5083	
	Vacat dies 15.		
	Patriarcha. *Constantinopoli Sisinnio 2.*		
	Principibus.		Hoc ἀκέφαλον & incertum docet Onuphrius in suo Chronico, & in libro de Comitiis Imperatoriis, ac quæ de 7 electoribus traduntur, sub Gregorio 10, non 5. instituta ostendit. Nam de tanta re inter tot historicos, qui eo ferè tempore in Germania floruerunt, nulla est mentio. Silet Sigebertus, Ottho Frisingensis, Schanaburgensis, Vitichindus, Luithprandus, & Annonij continuator. Sabellicus dubitat Ennead. 9. lib. 2. Auentinus etiam aliter sentire videtur.
	Basilio Porphyrogenito Orient. Imp. nonagesimo nono.		Annonius, siue potius Annonij continuator Floriacensis monachus. *Trith.*
	Otthone 3. Occi. seu potius Germanorum Imp. decimoquarto.		Radulphus *vt ipse significat libro vigesimo capite primo Leuu*, qui & scripsit historiam rerum Francicarum, & breue chronicon.
	Hugone Capeto Fräc. R. cum filio Roberto trigesimoprimo.		Rosumita, quæ Latinè & Græcè docta multa scribit, seorsum de gestis Otthonis Imp. *Trith.*
	Filio Treddæ Gobez Æthiopum pretioso.		An. 997. Vuilperolphus præsul Argentinensis vir sceleratæ vitæ, secreto Dei iudicio à muribus corroditur. *Munst. in Cosmog.*
	Almohadi Hisp. Miramol.		Imperatrix Maria nomine, filia regis Arragonum ob adulterium publicè igne concrematur. *Krantzius lib. 4. cap. 26. hist. Saxo.*
	Alphonso 5. Hisp. rege quinquagesimo tertio.		Vlodomirus siue Vuladimirus Russiæ dux ducta Anna sorore Imperatorum Constantinopolitanorum Constantini scilicet & Basilij Christi fidem suscepit. Peruni, id est, fulminis simulachrum argenteo capite, auribus aureis, quod Kiouiæ colebatur, in Borysthenem vrbem illam alluentem proiecit. 12. filios procreauit, multa templa extruxit, & splẽdore Græco exornauit. *Mat. Mechoui. lib. 2. Chron. Polo. cap. 13 an. 990.*
	Ethelredo Angliæ decimoquarto.		Gilbertus Remensis præsul organa, quæ calefactæ aquæ violentia modulatos edebant sonos fabricauit & Horologium. *Erphordiensis.* Cæsaris Otthonis & Roberti Hugonis filij Reg. Franc. præceptor, qui & tandem Romanus euasit pontifex, dictusque est Syluester, In Hispalensi schola in Hispania sua didicit.
	Mieslao Poloniæ principe.		
	CONCIL. *Romanum de sanctione electionis Imperatoris in Germania Platin.*		

HVMANA.

Anni christi

Cum his Monarchiæ in Germania initiis concurrunt principatus familiæ Hugonis Capeti in Gallia, regium nomen in Polonia & in Hungaria. Ottho enim in Poloniam profectus regem & Imperij Romani amicum Boleslaum Poloniæ principem nominauit. Hungaria autem regis nomen vsurpauit, postquam Stephanus Hungariæ dux Christianismum professus est, duxitque Gilesam sororem Henrici Sancti, qui huic Otthoni successit, Henrico approbante & confirmante. 997 998

Eudo siue Odo quidam cog. Magnus Abbas ob multitudiné occupatorum monasteriorum Monarchiam Gallicam inuasit, quam tamen testaméto hæredi legitimo voluit reddi. At eam Hugo Capetus Parisiensis comes præripuit, quam vt in sua familia firmaret, renuntiauit iuri nominationum, electiones clero attribuit, ad religionem animum conuertit, ob quam neglectam Carolini regno exciderant.

Sabaudiẽsis Comitatus erigitur auctore Beraldo Hugonis Saxoniæ ducis filio. Ab eo enim Sabaudiæ principum & Marchionum Segusianorum Stemma emanare creditur. *Fasc.temp.*

Almarus Saxoniæ ducis filius, qui Alisiam Otthonis 1 filiam duxerat, primus Dux Montferratensis. *Sabel. Ennead.9.lib.2.*

Alfricus Cantuariensis. Abba siue Abo patria Aurelianensis, qui ex Aureliana schola in Angliam venit, ibique Literas docuit & multa edidit. *Trith.*

∴ NONNVLLI recentiores hunc ex albo Pontificum Rom. prorsus expungunt, quod vi & contra canones pontificatum Roman. inuaserit. Hinc (inquiunt) in nominis numero nulla est eius ratio habita à tribus Pontificibus proxime succedentibus, qui Ioannis nomen habuere.

Viuente Gregorio sedem per tyrannidem occupauit.

Sed cum seditioso Crescentio pœnas dedit vltore Otthone 3.

Nec inter Pontifices numerandum aiunt, quia viuente adhuc Gregorio sedem occupauit & reliquit. *Onuph.*

* QVIDAM loco istius nominant Agapetum quendam.

Malis artibus pontificatum dicitur consecutus. Magus fuisse perhibetur. His temporibus cuique licebat in sedem Petri irrepere propter iura Ecclesiæ ab Imperatoribus rapta. Captiua erat Ecclesia & gemens sub Germanis Impp. ab Arnulpho ad Henricum 4, quem Gregorius 7, ann. Domi. 1080. in ordinem reduxit fulminibus Apostolicis.

998 Iuxta alios doctissimus Mathematicus, & Philosophus monachus e Floriacensi cœnobio propter insignem doctrinam primum Archiepiscopus Rhemensis, deinde ab Otthone III. Rauennas, denique Papa. *Ann.lib.5.c.46. Guil. Bibliothecarius.* 1002

Verum quoniam admodum pauci in Occidente Philosophiæ & Mathematicæ operam dabant, ab imperito vulgo de magia suspectus fuit. Sed perperam, vnde quæ de eius morte & Diaboli percussione feruntur fabulosa sunt, vt ex eius Epitaphio à Sergio Papa successore Laterani posito constat. *Onuphrius.*

Nullus scriptorum affirmare dubitat, Syluestrum 2.

Anni mundi.

145.

∴ IOANNES 17. Græcus, mens. 10. 5083

Vacat dies 20. 5084

Patriarcha.

Constantinopoli Eulogio siue Sergio an. 20.

Principibus.

Basilio Orien. Imp. nonagesimonono.

Otthone 3. Occid. Imp. decimoquarto.

S. Roberto an. 34. solo Franc. Reg. trigesimo secundo.

Filio Tredda Gabez Æthiopum pretioso.

Almohadi Hisp. Miramol.

Alphonso 5. Hisp. Reg. quinquagesimo tertio.

Ethelredo Angliæ decimoquarto.

Mieslao Poloniæ principe Christiano.

Gregorius 5. pulso & exoculato Ioanne, pristinæ sedi restituitur ab Otthone 3. Imp.

146.

*SYLVESTER 2. Aquitanus (*antea Gerebertus vocatus.*) an. 4. mens. 1. dies 10. 5084 5088

Vacat dies 23.

lite

Anni Christi. 998

Patriarcha.

Constantinopoli Eulogio siue Sergio.

Principibus.

Eisdem Imperantibus & regnant.
Almohadi Miramolino.

Alphonso 5. Hisp. Rege quinquagesimo tertio.

Ethelredo Angliæ decimo quarto.

Mieslao, deinde Boleslao cog. Crobio 2. Polonorum principe Christiano & rege primo an. 25.

An. Dom. M. quo per Boleslaum regnum Poloniæ cœpit, & Cordubense in Hispania Saracenica desijt.

Anni mundi 5084

litteris, moribúsque ornatissimum fuisse. *Blondus dec. 2. lib. 3.*

Scripsit de Sphæra pulchrum opus, item de compositione Astrolabij & quadrantis. Item Arithmeticam, denique libros, dialogos & epistolas complures. *Trith. Chr. Hirsaug.*

Boleslaus cognomento Crobius, primus Poloniæ rex appellatus, socius & amicus Rom. imperij à tributo & omnium Imperatorum iurisdictione immunis ann. 1001, à Pontifice Rom. & Otthone 3. Imperatore. *Martynus Cromer. in hist. Polo. lib. 3. Crantz. lib. 4. hist. Saxo. c. 36. Matth. Mechoui. lib. Chro. Polon.*

Fulbertus, Carnotensis Episcopus edidit illa responsoria (vt vocant) *Stirps Iesse, &c.* & *Chorus noua Ierusalem.* Composuit etiam hymnos & orationes quasdam. *Trithem.*

Vuilielmus Abbas, qui anno 100. templum D. Benigni Diuionensis condidit.

Herigerus Abbas Lobiensis inter alia scripsit librum de corpore & sanguine Christi. *Trith.*

HVMANA.

Alpharabius Arabs philosophus & Astronomus, Anedadis phil. & medicus. *Bergo. & Sabell.*

Sub hæc tempora, & an. 990. Saracenorum Miramolinus è Corduba misit nauales copias duce Auidamahin ad Christianas naues & vrbes maritimas infestandas. Quæ nauim Palestinam cœperunt, in qua erant quatuor insignes Rabbini Babylonici.

E quibus R. Samarias venditur in Ægypto Alexandrinis. R. Hosiel in Africa Alkiroanis, quæ prouincia tunc erat potentissima Saracenicarum Occidentalium, vbi genuit R. Hananelem, qui moriēs reliquit in loculis decem aureorum millia.

Rabbi autem Mose & R. Henoch filius in Hispania Iudæis Cordubensibus, qui nondum erant exercitati in scriptis Talmudicis. Ab iis R. Mose præfectus scolæ, quem appellabant Synagogæ iudicem, factus est. Atque hinc in 400. annos literæ Hebraicæ florere in Hispania incipiunt, & præcipuum Iudæorum Gymnasium decrescente propter Ismaëlitarum persecutiones Babylonico. *R. Abraham. Leuita in Cabbala.*

5088

1002

DECIMO *sæculo continuatam Ecclesiæ doctrinam, cui oblatrant heretici, hinc apparet.* Missa *continuata iisdem ritibus & solennibus, quibus antè ex auctoribus de diuinis siue Ecclesiasticis officiis huius memoria liquet. Nam Rhegino libris de Ecclesiastica disciplina in eo totus est, qui & lib. 1. c. 8. Nulli (inquit) Presbytero absque sacerdotali alba, stola, & casula Missam celebrare liceat, &c. Remense item cōcilium, & Herigerus Abbas libro peculiari de diuinis officiis.* Gratia Dei, fides. iustificatio. *Radulphus lib. 16. c. 3. in Leuit. Renouatio vitæ inchoatur à fide, qua creditur, in eum qui iustificat impium, bonisque moribus augetur, & roboratur de die in diē, cum magis magisq; renouatur interior homo. Gilbertus Altercat. cap. 3. & 5. Deus auctor est salutis, liberum arbitrium tantum capax. velle, posse, perficere solius est adiutricis gratiæ, sine qua nec baptismus, nec fides nec opus effectum habet meriti. sola igitur mater gratia libero arbitrio succurrit pro libertate æterna consequenda.* Eucharistiæ veritas sacrificium transsubstantiatio, adoratio, Missæ ritus. *Gilbertus. Altercat. cap. 8. Post consecrationem est corpus Christi verum, non tantum sacramentaliter, verum, etiam essentialiter, & c. 9. In modica particula tantum habes, quantum in magna. Denique scribit Christum in sacramento tam esse integrum ac perfectū sub alterutra specie, quam sub vtraque. Itē, transire substantiā panis in substantiā corporis ac sanguinis Christi. Denique sufficere vnam tantum speciem exhiberi populo. Rhegino. li. de disciplina Ecclesiast. Suidas multis locis. Radulph. lib. 11. cap. 3. in Leuit. lib. 14. c. 4. Oecumen. in 1. cap. 10. & 11. &c.* Heb. 5. *&c.* Baptismi effectus, necessitas, aliena fides, ceremoniæ. *Gilbertus Alterc. cap. 1. 3. 5. 7. 8. Radulphus. lib 10. cap. 1. In Leuit. Smaragdus in Ioān. cap. 3. Rhegino libris de disciplina Ecclesiastica vetus agenda.* Pœnitentia & eius partes tres, *Radulphus lib. 3. cap. 3. 6. 7. in Leuit. lib. 20. cap. 3. lib. 6. cap. 1. Gilbertus Alterc. cap. 7. & 21. Tria remedia sunt cuiusque animæ baptismus, pœnitentia; Martyrium &c. Regino lib. 1. de discipl. Eccles*

cap.

cap. 272. neminem ad communionem admittendum, nisi confessus sit, & Dominicam orationem & Symbolum Apostolorum memoriter teneat.

Claues, absolutio, *Rodulphus lib. 12. c. 1. in Leuit. lib. 5. c. 4. lib. 11. c. 1. lib. 12. c. 1. lib. 18. ca. 4. li. 3. cap. 1. 6. lib. 20. ca. 4. & 5. Regi. lib. 1. de Eccles. discip. c. 295. &c. Suidas Oecumenius multis locis.* Confirmatio & reliqua alia sacramenta. *Gilbertus Altercat. cap. 5. vbi coniugium vocat sacramentum, 8. Vetus Agenda. Regino de disciplina Eccles. qui lib. 1. cap. 115. modum inungendi infirmos explicat.* Primatus sedis Apostolicæ. *Smaragdus super Marcum, cap. vbi. Regino in Chron. passim, Luitprandus lib 3. cap. 14. vbi Sedem Romanam nominat summam, atque vniuersalem Præsulatus sedem lib. 6. cap. 6. vbi Romanum Episc. vocat summum pontificem & venerabilem Papam. Quin eum Apostolicum hac ætas nominabat. Regino & eius continuator.* Liberum arbitrium, bona oprera. *Rodulphus lib. 3. in Leuit. cap. 1. lib. 10. cap. 9. Gilbert. Alt. cap. 5. Suidas multis locis. Hic Oecumenius.* Sanctorum preces, suffragia, inuocatio, reliquiæ, imagines, festa. *Radulphus in præfatio. & lib. 1. cap. 4. in Leuit. Orationis sacrificium non nisi Domino soli offerendum est. Nam etsi Sancti rogantur à nobis, non tamen vt nos ipsi saluent (Domini siquidem est salus) verum vt nobis salutem impetrent. Alioqui maledictus, qui spem suam ponit in homine. Hæc igitur est latria, quæ soli debetur Deo, adorandi & sacrificandi deuotio. Et lib. 3. cap. 1. Oecumenius Scholiorum Græcorum auctor. in illud 2. Pet. 1. cap. dabo autem operam & frequenter habere vos post obitum meum, vt horum memoriam faciatis. Hinc enim colligit Sanctos preces post mortem pro viuis fundere &c. Gilbertus Alterc. cap. 16. 20. Luithprandus lib. 5. cap. 13. lib. 6. cap. 6. & passim alibi. Vuithichindus libris gestorum Saxonicorum sparsim. Regino li. 1. de Eccles. discip. Vetus agenda.* Preces pro defunctis, Purgatorium. *Gilbert. Alterc. cap. 5. probans illud dicto 1. Cor. 3. ignis opus eius probabit. Luithprandus lib. 4. ca. 7. pro delictorum expiatione, celebre exequiarum officium, viuamque Deo hostiam offerre, Mathildis post obitum Henrici Imp. coniugis sui non desiit. Regino lib. 1. de discip. Eccles. capt. 190. Cætera ijdem & cæteri huius sæculi auctores prolixè confirmant. De quo contra se testimonium ferunt. Centuriatores Cent. 10. c. 2. de loco & propagatione Ecclesiæ col. 9. & seqq. sparsim cap. 3. de Persecutione & tranquillitate Ecclesiarum sparsim, col. 24. & seqq. cap. 4. de doctrina, ex professo col. 272. per totum cap. 6. de Ceremoniis & ritibus Ecclesiæ col. 483. per totum 7. de Politia & Gubernatione Ecclesiæ col. 380. & seqq. per totum cap. 9. de Synodis col. 429. per totum fere ca. 10. de doctoribus & episcopis col. 920. & sequentibus sparsim. nam his non dissimulanter irati sunt, quod illas sententias sint amplexi. Sparsim denique cap. de Martyribus, de miraculis &c. Huc facit quod ex instituto multi hac ætate scripserunt de hæresibus, item contra schisma Græcorum & nouos Manichæos, quorum sordes isti lambunt. Adde totius huius memoriæ tum Synodos, tum historicos. His enim omnibus Ecclesiæ status planè idem repræsentatur.*

	Anni Christi.		Anni mundi
a SVB an. 1000. Regnum Hungariæ initium sumit. à S. Stephano de Attila posteris. Vt Moscouiticum, an. 990. post paulò inchoabit Boëmicũ, vt proximè cœpit Polonicum nempe 1001.		# VNDECIMVM SÆCVLVM.	
		147.	
Et apud Arabes in Hispania multis imperium sibi vẽdicantibus & aliis alio inclinantibus intestina seditione grauiter laboratur. Hinc Hali, Cazin, Abderamen Haia,	1001	a IOANNES cognom. Siccus (ait Blond.) 18. a-	5088
Abderamen alter, Mahometes quidam, Hissen Humeia intra, 7 annos regnantes, finem regno Cordubensi attulerunt, quod trecentis iam annis steterat: Anno ergo 1000. regni Cordubensis ferè finis fuit.	1002	liis 17. Romanus. mens. 4. dies. 20. Vacat dies 19.	5088
Hebraicæ litteræ illic florere incipiebant.		*Patriarcha.*	
R. Ioseph. Ben Isaac R. Mosis primi scholę Cordubensis præfecti discipulus vniuersum Talmud in linguam Arabicam vertit ad Alhachim regem Saracenorum *R. Abraham in Cabbala.*		*Constantinopoli Eulogio siue Sergio.*	
R. Hai Gaon in Babylonia Geonim id est, Talmudicorum Iurisconsultorum excellentissimus & postremus de domo Dauid, & regio Iechoniæ sanguine. Neque tamen fuit princeps exulum, quod neque ipse, neque parẽtes eius magistratum illum voluissent pecunia à Regibus Mahometanis, in quorum regione exulabant, emere. Annis quadraginta Scholam Iudaicam administrauit. *Ibid.*		*Principibus.* *Eisdem Impp. & regnant.* *Boleslao Polonorum rege primo.*	
R. Seritam patrem R. Hai Gaon, bonis eius publica-			

Anni Christi

Anni mundi

tis rex Mahometanus patibulo affixit. *Ibid.*

Eo tempore celebris erat R. Samuël sacerdos filius Hophni, & multos libros scribebat. *Ibid.*

Tum magia publicè à Saracenis docebatur. Maximè Hispali.

Sub an. 1000. Babylone insignis Saracenorum Academia, in qua disciplinæ, præsertim Medicæ & Astrologicæ Chaldæorum, Arabum, Persarum, Ægyptiorũ, Iudæorum (alias Indorum) docebantur. *Chron. Cassinense lib. 3. cap. 34.*

1002 — 5088

1002. Robertus Franc. Rex Ducatum Burgundiæ Henrico duce sine liberis mortuo suo regno adiungit.

148.

b IOANNES 19. aliis 18. an. 4. mens. 4. Vacat dies 19.

1007 — 5093

Circa illa tempora, i. anno 1000. Basilio Porphyrogenito imperante Saracenorum imperium, quod quadringentos fermè annos Christianos valde afflixerat, declinare incepit, propter domesticas dissensiones, cum plures Saracenicum dominatum inter se diuisissent, & quatuor de summo caliphatu siue pontificatu semper contenderent. Inde enim in Oriente illorum potentia Turcis præualentibus paulatim concidit. In Hispania & Africa item Christianis propter ipsorum bella ciuilia suas res agentibus.

b A d otium conuersus, nihil memoria dignum gessit.

Patriarcha.

Constantinopoli Eulogio siue Sergio.

Aegypti Sultanus rupto fœdere, quòd cum Basilio habebat, Hierosolymitarum templum ac monasteriũ propinquum spoliat. *Zon.*

Borno seu Bernardus Augiensis. *Contract.*

Principibus.

Basilio Imp. Orient. nonagesimo nono. Otthone 3. & post eum S. Enrico 1. cogn. Claudo (non Claudio, vt perperam quidam scribunt) an. 22. Occident. Imperat. decimo quinto.

S. Roberto Franc. Reg. trigesimo secundo.

Alphonso 5. deinde Veremundo 3. Hisp. an. 10.

Ethelredo Angliæ decimo quarto.

Boleslao Poloniæ rege primo.

Danorum rex solenni stipatus comitatu Romam venit, pontificem rogat, vt Ecclesias sui regni quæ satis multæ essent, è iurisdictione Hamburgensis Archiepiscop. eximat, Respondet pontifex se breui missurum Cardinalem qui earum regionum conditionem exploraturus, eaque facturus esset, quæ rei Ecclesiasticæ congruerent. *Crantz. libro. 5. Daniæ cap. 2.* Hoc postea perfecit Gregor. 7. Nam cunctos Daniæ, Noruegiæ & Sueuiæ episcopos ab obedientia ipsius exemit, & Rhemensi subiecit.

S. Vuigbertus à Zuttiberi Idoli cultu reuocauit Sorabos, Vandalicè per interpretem Euangelium docens, ac Lucum Idolo destinatum ita excidit, vt nullum appareret vestigium, extructo S. Romani sacello obiit an. 1012. *Chron. Mersburgense lib. 2. c. 6.*

Henricus 2. castitatem cum vxore sua S. Cunigunda Sigifridi comitis Palatini Rheni filia vouet. Episcopatum Bambergensem in prouinciam Moguntinæ fundat, plurima item monasteria. *Chron. Hirsaug.*

HVMANA.

Eius tempore maleficio duarum vetularum iuuenis quidam in formam asini mutatus est, ita vt cunctis videntibus asinus appareret, quod multis impossibile videtur, non intelligentibus permissione diuina malignum spiritum oculos hominum mirandis ludificationibus illudere posse. *Ibid.* Tale narrat August. in libr. de Ciuitate Dei.

Primus Imperator creatus à septem Electoribus. Atq; ita deinceps non per successionem sanguinis, sed vi electionis constituti sunt Imperatores Germanici.

Basilius Orientis Imperat. totam Bulgariam subegit. *Zon. tom. 3.*

c SERGIVS sanctissimæ vitæ & ante pontificatum & in pontificatu, in pauperes liberalis, in amicos iucundus, in delinquentes clemens, in Deum totam mentem conuertens, iustè & integrè omnia gubernabat. *Platin.*

Ipsius hortatu principes Saracenos, Sicilia expulerunt. *Platin.*

Eo mirabilior, quòd istius temporis Pontifices, vt intrusi ab Imperatoribus potius, quàm electi, monstra essent. Hi sunt fructus oppressæ à Tyrannis Ecclesiæ, & electionum ereptarum. Sed & turbata hic fuit legitima successio, vt olim in Synagoga sub Antiochis paulo antè Machabæos: Hanc Labem Centuriatores agnoscant à Germanis Imp. exortam, quos laudant tantopere. Nam illi iura Ecclesiæ sibi rapuerant & lure Herodis Ecclesiæ prouidebant.

1008. Buchardus primò Lobiensis monachus, deinde Episcopus Vuormaciensis, veteres Ecclesiæ canones in vnum volumen decretorum in 20. libris distinctum congessit, adiutus ab Olberto Leodiensi siue Genblacensi Abbate, suo olim magistro. *Sigeb.* Eos postea Gratianus dum redegit in epitomen non parum corrupit. Quanquam alij malint eum sua ex decreto Iuonis Carnotensis Episcopi delibasse.

Meginfridus Monachus Fuldensis Chronographus, è quo multa in suo opere de Hirsaugiensis Monasterij historia commiscuit Trithemius. *Ipse in Chronol. Hirsaug.*

An. 1067. Sorabi & Vandali ad Elystram Misnæ fluuium habitantes Vuilliberti Mersburgensis prædicatione conuertuntur. *Chron. Mersburgens. libro secundo capite sexto.*

1008. Brunus Magdeb. à Prutenis manibus pedibusque, & tandem capite truncatus martyr Christi efficitur. *Sigeb. Marian. Scotus.*

Oddar cum 60. sociis martyrium etiam à Slauis patitur. *Helmol.*

Idem Vuolfridus à Suecis, quod Torstam Idolum in concione concidisset. *Crantzius lib. 4. cap. 8. Metrop.*

HVMANA.

In Lotharingia iuxta montem Castrilocum fons aquæ in sanguinem vertitur.

Muchamet Persidis, Corasiniorum aliorumque populorum rex Pisasirum Syriæ Calipham, qui in Bagdeg. sedem habebant, ope Turcorum, vincit. Inde cum Indis bellum gerit. Sed deficientibus Turcis tandémque signa cum Persis conferentibus, & in acie Machumetum occidentibus Tangrolipix Turcorum rex Persarum rex euadit, & conculcatis indigenis omnes magistratus in suos transtulit, & inter eos Persidem vniuersam diuisit. Inde subiiciet Babylonium Calipham sub an. 1051.

Razis Medicus Arabs, siue Pœnus qui, aliis Bachilo, ab Auicenna etiam Menabëtus Almansori Saracenorum regi sua dicat scripta.

Almansor regnabat in Hispania & Mauritania, cum R. Henoch magna celebritate profiteretur Talmud Cordubæ & academiam Hebraicam à patre cœptam excoleret anno Dom. 995. *R. Abraham Leuit. in Cabbala.*

Ioannes Serapion, Isaac Benimiram Medici Rasis æquales. *Schedelius.*

Campanus Longobardus Astronomus, qui errorem

Anni christi.		Anni mundi.
	149	
1007	c SERGIVS IIII. Rom. an. 2.	5093
1090	Vacat dies. 8.	5095

Patriarcha.

Constantinopoli Eulogio siue Sergio.

Principibus.

Eisdem Impp. & regnant.

CONCIL. *Francfordianum præsente Imp. Consil.*

Bambergensi.

Anni Christi.

150

1009 d BENEDICTVS 7.
1020 dict.8. Tusculanus an.11. mens.1. dies 13.

Patriarcha.

Constantinopoli Eulogio Sergio, deinde Eustratio an. 16.

Principibus.

Eisdem Impp. & regnant.

Filio Tredda Gabez Æthiopum pretioso.

Veremundo 3. Hispan. 54. deinde Ferdinando cogno. Magno an. 40.

Ethelredo Angliæ decimo quarto, & per ordinem Edmundo, an. 1.

Canuto an. 20.

Boleslao Poloniæ rege primo.

Anni mundi 5095, 5106

Ptolomæi in supputatione motus lunæ & aliarum stellarum, ortum ex ignoratione motus octanæ spheræ, qui non nisi longi temporis obseruatione deprehenditur, animaduertit. *Idem & Bergomensis.*

His ferè suppares Almæon, Azophi, Azarchales Arabes astronomicis studiis insignes. *Schedelius.*

Granatę regnabat Badim de semine Philistim. Plurimi faciebat R. Samuelem Leuitam, quem aiunt fuisse locupletissimum, conduxisséque multos librarios ad scribendum Misna & Talmud, quos Scholasticis pauperioribus largiretur, tam in Hispania, quam toto Occidente. *Ibid. R. Abraham.* Palestinos vocat Saracenos, qui tunc occupabant regnum Granatæ.

d RITIVS lib. 1. de Reg. Sicil. putat hunc nominatum fuisse Stephanum.

Mortuus in nigro equo visus dicitur, circa locum defossi thesauri eleemosynis destinati. *Vuicelius in Epitom.*

Pannones Christianam religionem communiter & publicè recepisse quidam scribunt. *Palmer.* ann. 1010. Transsyluani quoque victo & capto Giula fidem partim metu, partim sponte amplexi sunt, & ipse Giula cum vxore & liberis baptizatus, à Stephano Hungariæ rege dimittitur. Similiter & Bessi & Bulgari ab eo superati. *Bonfinius dec. 2. lib. 9.* Sicque Ecclesia Hungarica ad annos ferè 40. pacatissima. *Ibid. lib. 1.*

Apud Saxoniam in Colbeke villa Halberstadensi Othbertus quidam cum decem & octo sodalibus, viris 15. & fœminis tribus, choreas ducens nocte Natalitiorum in cœmiterio S. Magni, cum non desisterent admoniti à Sacerdote, eius dira imprecatione, sine quiete per annum integrum in eodem statu manserunt inuicem manibus hærentes, & non multò post interierunt. *Vincenti. in Speculo, & Crantzius lib. 4. cap. 33.*

An 1016. etsi terra sancta & Hierosolyma esset sub Saracenorũ potestate, tamen in Sina monte monachi Christiani fuerunt, inter quos Symon Syracusanus. *Sigeb.*

Anno eodem Rex Poloniæ Russos deuicit & Christianos fecit. *Chron. Saxonic.*

Venedi intima Germaniæ incolentes Saxoniam vastarunt. Sed ab Henric. Imp. victi Christo nomen dederunt. *Naucl.*

HVMANA.

Henricus Imp. coronam sumpsit Imperij ab hoc Pontifice qui eum salutauit Augustum, *Sigeb. Palmer.* per ipsum tota Germania, Gallia, Italia, erant pacatissimæ, vt hoc imperante vigere videretur sæculum. *Hermo. Gigas,* Claudus est, appellatus, quod in bello contra Adrianũ Marchionem, quem Nobiles & Episcopi Itali Imperatorem Mediolani declararant, captis & deceptis custodibus elapsus, de muro se præcipitans, luxato fractóve crure deinceps claudicauerit. Arduinum interea duobus præliis & vicit, & trucidauit.

Græci & Saraceni in Italia tumultuabantur.

Cũ vxore Chunegunda perpetuam seruauit castitatem. *Crant. lib. 3. cap. 32. Saxon.*

An. 1005. Arduinum Imperatorem salutatum ab Italis acie interimit, vniuersas cis Padum vrbes subigit, Italiam componit *Palmer.*

Bernardum Saxoniæ ducem rebellantem subigit, Sla-

nos & Polonos, qui ei auxilio venerant: tributarios facit. *Helmoldus cap.16.& 17.Slau.*

An. 109. Balduinum 4. Flandrensium comitem & cæteros rebelles domat. *Sigeb.*

Ann. 1013. Cunctos Saracenos Italia, Calabria, Campania, Picentino agro expellit, & Apuliam diu ab iis possessam recuperat Ismaële duce dato, indéque Romam veniens Augustus consecratur. *Cuspinianus Sigeb.*

Hunc Platina Henricum I. nominat, sed quia Germani in dissentione tempore Longobardorum orta aliũ Henricum elegerunt, quem primum vocant, & Platina inter Henricum 4. nullum quintum agnoscit, sed tantum 6. & 7. Germanorum numerum amplecti est satius. *Onuphr.*

Comitatus Bellouacensis in Francia datur ab Odone Comite Campaniæ, Rogerio Bellouacensi Episcopo, in permutationem Castri, quod dicitur Sanctum Cæsaris, siue Sincerrium apud Biturigas, quod iure patrimonij erat ipsius episcopi. *Sigeb. & Guil. Nang.* Ipse vnà cum Aliaco & Moguntiaco cum Comitatum Ecclesiæ cathedrali S. Petri siue Episcopatui in perpetuum donauit. *Sigeb.*

Rex Noricum reuersus è Francia in regnum suum, à gente sua perimitur, quod abiurata idololatria baptizatus esset. *Guibel Gang.*

Cum Samuel Bulgarorum rex contra Basilium bellum gerit, commoda ex Bulgarico bello occasione oblata & rupto cum Imp. fœdere, Saraceni & Turci an. 1012. Hierosolymam expugnant Calipha Ægyptio principe, & Ecclesiam S. Sepulchri demoliuntur. *Zon.tom. 3. Palmer. Naucler.*

Samuëlem Basilius vincit & captiuis 15000. oculos eruit, singulis Centuriis vnum relinquens monoculum, qui cæcos ad suum principem denuo elapsum reduceret. Quo territus intra paucos dies expirauit. Hinc Basilius regia sobole & proceribus Dauidis Archiepiscopi in fidem gratiámque receptis, totius Bulgariæ dominium obtinet. *Zon.tom.3.*

Crabatæ & Simonij se eidem subiiciunt. *Ibid.*

An. 101.. Sueuo Danorum rex magna crudelitate totius Angliæ regnum subegit, in illis motibus Elphegus Cantuariensis martyrio afficitur. *Polyd.lib.7.Ang.* Ad Canutum filium solum an. 1017. regnum Angliæ peruenit, quòd coniugio Emmæ Ethelredi vltimi regis filiæ prudenter iustéque firmauit. *Ibid.* Nouergiam deditione accepit. *Ibid.* Romam limina SS. Apostolorum salutaturus, inuisit.

1014. Nubes magna in Flandria cecidit, & multa hominum millia submersit. Multa etiam horrenda signa in cœlo apparuerunt, indéque secuta est magna hominum pernicies. *Chron. Hirsaug.*

An. 1018. Ranimirus Sanctij Maioris filius Aragonum rex primus. *Vasaus.*

Suidas hoc anno adhuc viuebat. *Ipse in voce Adam.*

Maximas dat turbas passim in Orientali Imperio Bardas Slerus Mesopotamiæ præfectus, seque imperatorem salutandum curat, adiunctis Arabibus belli sociis. Post aliquot tamen victorias, quibus Imperatorum fratrum res ad extremum perduxerat, cæsus ad Cosroem Babylonium fugit, à quo in carcerem missus pœnam perduellionis luit. *Zon.tom.3.*

Anni Christi		Anni mundi
0116	CONCIL. *Aquisgranense præsente Imperatore Henrico: in quo dicitur decreta fuisse ieiunia in Vigiliis S. Ioan. Baptistæ & S. Laurentij. vide Krant. lib. 4. cap. 35. Sigeb. in Chron.*	5102
	Nouiomagense, in Cosmidromo.	
	Salegunstadiense.	
1017	Schisma 14. Altero pontifice cuius nomen ignoratur, & qui in schismate electus erat, vrbe exacto, Benedictus 7. sedem recuperat. *Plat.*	5103

Anni Christi.		Anni mundi	
	151		
1020	e IOANNES 20. aliis 19. Tusculanus an. 11.	5106	
1031	mens. 1. dies 9. Vacat dies 8.	5117	

Patriarcha.
Constantinopoli Enstratio.

Principibus.
Basilio Porphyrogenito nonagesimo nono, & postea Constantino 8. eius fratre, an. 3. Orient. Imp.

S. Herico 2. decimo quarto, & post eum, Conrado 2. cogn. Saliquo an. 15. Occident. Impp.

S. Roberto trigesimo secundo, & postea eius filio Henrico 1. an. 30. Frãc. Reg.

Filio Tredda Gabez Æthiopum pretioso.

Hispaniæ Ferdinando quinquagesimo quinto.

Angliæ & Daniæ Canuto decimo sexto.

Poloniæ Boleslao reg. primo, deinde Miecislao an. 9.

Persæ Saracenorum iugum excutere duce Inargo nituntur, cum quibus Cozroës Babyl. cõgressus sæpius vincitur, donec soluto Barda & tribus millibus Romanorum captiuorum vtitur ad Persas partim concidendos partim profligandos. *Ibid.*

Elapsus Bardas, Imperatori tandem reconciliatur, & Iberiam adiens Georgium illius principem, vt suis finibus contentus sit, compescuit, filio eius accepto obside. *Ibid.*

Imp. pacata Iberia principem Tripolitanum, Damascenum, Tyrium, Berytium sibi seruire cogit. *Ibid.*

Pazinacæ gens Scythica Imperante Constantino Bulgariam populabundi inuaserunt, qui licet vltra Istrum reiicerentur, sæpius tamen reuertentes fines Romani Imperij infestare deinceps non destiterunt. *Ibid.*

e CONRADO Imperij diadema tribuit quia & vicissim eum à Romanorum violentiis & clandestinis motibus defendit. *Volaterr.*

Vita eius pluribus prædicatur. *Plat.*

Guido Aretinus monachus S. Benedicti in Italia primos excogitauit nouam rationem cantus, quam solmifationẽ vocant, per sex syllabas seu notulas digitis leuæ manus per integrum diapason distinguendus, Vt re, mi, fa sol, la, scalæ musicæ auctor, vt planum, siue Gregorianum cantum in artem redigeret. *Sigebertus in Chronol. Palm.*

Theodoricus Hirsfeldensis, Aribo Bruno Herbipolensis, qui in sacra Biblia & in Symbolum Athanasij commentatur. *Trith.* Euerbinus Doleiensis.

Heribertus hymnos & cantus complures in Ecclesia Eiestetensi cantari postea solitos componunt. *Bruscius*

Misteno Vvagitorum princeps Holsatos & finitimos populos crudeli bello vexat adeò vt nullum ferè Christiani nominis vestigium trans Albim flu. manserit. Ipse tandem fidem amplectitur, & regno suo eiectus Bardeuici diem claudit extremum circa ann. 1025. *Helmodius cap. 16.*

Ann. 1028. Græci ad pristinum errorem relapsi sunt. Spiritum sanctum procedere à solo Patre insonantes, & Romanam Ecclesiam excommunicantes. *Hermanus Gigas.*

Otherus laicus cum aliis 15. viris & fœminis à nocte natiuitatis Domini in integrum annum saltarunt, imprecatione Ruperti sacerdotis, donec à S. Heriberto epi. Coloniensi à maledicto absoluti sunt & Ecclesiæ reconciliati, è quibus fœminæ mox obierunt, viri paulò pòst, paucis relictis, tremore membrorum, quod passi fuissent ostendentibus. *Chron. Hirsaug.*

Dithmarus Mersburgensis episc. septem libris Chronicorum, res sub Otthone primo & successoribus gestas, vsque ad annum 1021. congessit.

Robertus Franc. Rex aliquas sequentias & responsoria (vt vocant) quibus etiam nunc vtitur Romana Ecclesia, composuit, Prosam, scilicet, S. *Spiritus adsit nobis gratia*, &c. Responsoria de natiuitate Domini, *Iuda & Hierusalem*, &c. de S. Petro *Cornelius Centurio*, &c. de Martyribus. *Concede nobis Dom. &c. &, O Constantia Martyrum, Guilielmus Nangiac. Trith.*

Sequentiam item illam diuinissimam, *Veni sancte Spiritus, & emitte calitus lucis tuæ radium. Trit. in Chron. Hirsaug.*

Ad fluuium Carum ann. 1023. habet concilium cum

Henr. 2. Imp. de stabilienda Rep. Christiana & regno, imperióque firmandis concordia, legibus, optimísque institutis. *Sigeb. Auent. lib. 5.*

Anni christi.		Anni mundi.
1023	CONCIL. *Saligustadense. Burchardus, qui & interfuit è Trithem. In eo componitur dissentio singularium consuetudinum in diuinis officiis, ieiuniis, festis, &c. 20. canonibus. Videtur idem cum proximo.*	5109
1030	CONCIL. *Triburiense iussu Conradi Imp. In eo agitur de statu Ecclesiæ, & præcipue de ieiuniis Sigeb. Plati. Irenic. lib. 3. cap. 48.*	5116

HVMANA.

1027. Henricum filium in regni societatem cooptat sexto anno ante suum obitum. Alterum Robertum natu minorem ducem Burgundiæ instituit. *Chron. Benignanum.*

An. 1010. vel iuxta alios 1025. in Hispania regnorum & Titulorum permutatio facta est, Ferdinandus enim Sanctij maioris filius, occiso vxoris fratre Veremundo, regnum Legionum ac materno iure Castellam occupauit, séque Castellæ & Legionum regem appellauit, *Ritius lib. 3. Hisp.*

An. 1016. Ramyrus Ferdinandi frater nothus testamento patris Aragoniam adeptus, primus Aragonum rex designatus est. *Ibid.*

Conradus non paucos hostes in exordio regni sui habuit. Pacatis autem patriæ rebus comitátibus Rudulpho Burgundiæ & canuto Angliæ, Daniæ & complurium aliarum gentium regibus, in Italiam ad compescendos illic motus & pro corona à Io. Pontif. obtinenda abit, filiũ suum Henricum 3. Romanum regem declarans. *Auent. Lambert.*

Vandalos maris Baltici accolas ab imperio & fide Christi desciscentes crebris bellis domuit *Crant.*

An. 1025. à Polonis Boemi antea stipendiarij, studio Prædislai deficiunt, eis etiam Morauiam eripientes. Pomerani autem opera Belæ Vngari, tum quidem in Polonia exulantis in Polonorum potestatem redacti sunt. *Crom. lib. 4.*

Ferdinandi Magni tempore Castella, Nauarra & Legio per connubium Sanctiæ, quæ Veremundi vnica erat soror & hæres, coniunguntur. Denique Aragonia morte Ramiri fratris, idcóque Magnus & Hispaniæ monarcha nominatus fuit per an. 40. *Vasæus.*

Eius Pater Sanctius maior Nauarræ rex post mortem Sanctij Comitis Castellæ factus comes, non se comitem sed regem Castellæ scripsit. Hinc deinceps Castella regio titulo decorata est. *Idem.*

Sub an. 1010. R. Ezechias successit scholæ R. Hai Haggaon in Babylonia, sed calumnia suorum biennio post à Rege Saraceno necatus est, cum tota sua familia, duobus exceptis filiis, qui fugerunt in Hispaniam ad R. Ioseph Leuitam Hannaghid, quosque mota persecutione in regno Granatæ ipse R. Ioseph interiit. *R. Abraham in Cabbala,* nempe anno Christi 1064. R. *Ioseph sacerdos in Chron. regum Franciæ & Turciæ.*

In hoc R. Ezechia desierunt Gheonim .i. Iurisconsulti Talmudici, imò & scholæ Babylonicæ, quæ antea adeò erant celebres, vt ad eas ex Occidente ipso, Hispaniis, Africa, Ægypto, Palestina Iudæi filios studij causa mitterent. *Ibid.*

Tunc in Hispania R. Selomo, quem Baal hassirim Hassekulim .i. magistrum canticorum dimensione certa constantium vocat Abben Ezra Gen. 3. floruisse videtur. Nã cum ait refutasse quasdam opiniones Rab. Samuel filij Hophni, qui tunc viuebat in Babylonia. Ita circa isthæc

Anni Christi | *Anni mundi.*

152

1032 f BENEDICTVS 8, dict.9. Tusculanus, an.13. mens. 4. dies 9. 5117 / 1044 — 5130

Patriarcha.

Constantinopoli Eustratio, deinde Alexio, an. 16.

Principibus.

Romano Argyropilo Zoæ marito, an. 6.

Michaele 5. Paphlagone Zoæ adultero, an.7. mens. 8.

Michaele 6. Calaphate à Zoa adoptato, mens.4. per ordinem successionis, Orient. Impp.

Conrado 2. decimo sexto, & post eum Henrico 3, Nigro Occid. Imp.

Henrico I. Franc. Reg. trigesimo tertio.

Filio Treddæ Gabbez, Æthiopum pretioso.

Hispaniæ Ferdinando Magno quinquagesimo quinto,

tempora, Poëtica Hebræorum quæ hodie vsurpatur è Iathed(.i.Iambo)& Tenuhoth(.i.spondæis & syllabis) cum Rythmis initium sumpsit.

f HVNC propter ignauiam eiecerunt Romani, in eius locum Ioannem Sabinum, qui Syluester 3 est appellatus, sufficientes.

Henricum 2 Imp. coronauit, de cuius ætate illud Vuitichindi historici. Non bella pacem disturbabant, non classica quietem rumpebant, non rapina grassabatur, non fides mentiebatur, adhuc iustitia sui vigoris, adhuc potestas sui iuris erat.

Mortuus horrenda imagine apparuit cuidam se iudicio Dei damnatum dicens, sine lege vixi, ideò talis appareo, &c. *Vuicelius in Epitome.* Audis quales pontifices nobis obtrudebat Germanica tyrannis.

An.1041. Berengarius Turonensis, Archidiaconus Andegauensis hæreticus docet panem & vinum in Eucharistia post consecrationem esse tantùm figuram & sacramentum, & non verum Corpus & Sanguinem Christi. *Sigeb. Volat. Bernard. de Lutzemb. & c. Ego Berengarius dist. 2. de consec.* Malè etiam sentiebat, (teste Oecolampadio) de Matrimonio, & Baptismo paruulorum. Multi dicunt eum Magia(erat enim præstigiator. *Polyd. lib. 9. Angl. hist.*) vna nocte fuisse Romæ, & eadem legisse Turoni vnam lectionem. *Guilielm. Nangiac.*

Animam agens pœnitentia ductus ista verba immurmurabat. Nos sanè credimus post benedictionem Ecclesiasticam illa mysteria esse verum corpus & sanguinem Saluatoris, adducti veteris Ecclesiæ authoritate, & cæt. *Spenceus Apolog. lib. 8. cap. 5. Gagui. in vita Henrici 1. Guilhelmus Bibliothecarius Malmerberiens. lib. 5. de Gestis Anglor.* Caluinitæ, quem errantem amplectuntur, resipiscentem sequantur.

Richardus Virdunensis Abbas, Adelboldus, Alphanus Salernitanus, doctissimi, S. Hugo monachus Cluniacẽsis. *Volat. lib. 21. & Trith. Chron. Cassinensi.*

Multi volunt nomen CARDINALIVM hoc tempore exortum fuisse. *Volater. lib.* 21. R. Barns.

Sed quanto sit antiquius vide Vvolfangum Lazium lib. 2. cap. 2. commentariorum Reipub. Roma. cœpit ergo potius esse in pretio, non in vsu.

Henricus Franc. rex templum D. Martini, quod Camporum appellant, Parisiis an. 1034. struxit, propter victoriam de Eudone Campaniæ comite & Balduino Flãdrensi reportatam *Gagui. lib. 5.*

Cazimirus Cluniacensis monachus atque Diaconus, Regni Poloniæ hæres, dispensatione Benedicti, de ea rogati à Polonis, absolutus religione, coronatur Rex, anno 1041. *Matthias Mechouiensis libr. 2. Chrono. Polon. cap. 13.*

Ad id adacti sunt Poloni quod anno 1038. Raxa Regina pueri Cazimiri mater, abusa sua potestate intestinis dissidiis omnia miscuisset, ob quæ clam cum filio fugam arripere coacta fuit, & accessissent externorum irruptiones. Russi enim Septentrionalem Poloniæ oram, Boëmi duce Prædislao Meridionalem & Occidentalem vastabant. *Cromer. libro quarto Polon.*

Huius dispensationis gratia iniunctum equitibus Polonis, vt in festis solennibus inter sacra fasciam lineam candidam instar stolæ, qua sacerdotes & diaconi vtun-

tur, de collo suspensum gerant. *Ibid.*

Plebeiis autem, vt de singulis capitibus quotannis obolum vnum in Lucernam perpetuo in æde D. Petri arsuram pendant, qui etiamnum S. Petri numus dicitur. Omnibus denique Polonis, vt rotunda in morem Monachorum tonsura capillorum vtantur, nec infra auriculas, ritu barbarico, quisquam omnino comam promittat. *Idem.*

HVMANA.

Amer Calepitæ filius Agarenorum princeps pacem ære grandi redemptam dat Romano Argyropilo. Eamque vidua & filius Ameri cum Michaële Paphlagone in an. 30. renouarunt. *Zon. tom. 3.*

Africanæ Agarenorum naues circiter mille mare mediterraneum infestant. Siciliam occupant, donec Georgius Mamaces eam Michaeli Monomacho iterum subiicit. *Ibidem.*

An. 1038. Canuto rege ex Anglia in Normaniam traiiciente, vt in Richardum, qui cum sorore eius Hestrita repudium fecerat, armis animaduerteret, Normanus cum suis fugit in Siciliam. Apuleiæ autem vrbes & castella Italorum discordia & timiditate inductus, partim vi, partim dolo cepit. *Saxo. Gram. lib. 10. de reb. Danicis. Sigebert.*

Canutus Malcomum Scotorum regem rebellem subegit. *Vincent. lib. 25. cap. 15.*

Circa an. 1034 à rege Burgundiorum Rodulpho, quod subditi sæpe in eum insolescerent, Burgundiæ Regnum diuiditur in Comitatum & Ducatum: ille donatione cessit Conrado Imperatori: hic Henrico 1 Francor. regi. *Guaguinus lib. 5. cap. vltimo. Platin. Æmyl. lib. 3. Sigebert. in Chron.*

Conradus Imp. Misconem parte Poloniæ & ducatu donat. *Auent. lib. 5.*

Cappadociam, Armeniam, Paphlagoniam, totumque ferè Orientem fames & locustæ adeò afflixerunt, vt multa suis sedibus relictis hominum agmina alio commigrare coacta fuerint. Verum Romanus Argyropilus auro ad patrios lares redire eos compulit. *Zon. tom. 3.*

Contra Imp. Constantinopolitanum Arabes in Mesopotamiam incurrunt, Pazinacæ in Bulgariam, Agareni in oram Illyrici maritimam. *Zom. tom. 3.*

Romanus Argyro. insidiis Michaelis Paphlagonis, cum quo vxor Zoe Constantini 8 filia consuetudinem stupri habebat, sublatus est.

Zoe tandem incidit in hydropisim, & Michaëlem Calaphatem ex sorore nepotem hæredem imperij instituit, séque in monasterium abdidit. Sed inde excitata seditione reuocata est ad Imperium, & sibi adiungẽs Theodoram sororem, Michaelem à fuga retraxit & luminibus priuauit.

g LARGITIONE consecutus pontificatum, nondum mortuo successore. *Plat.*

Huius temporis schisma diligenter describunt Herma. Contractus in Chronico, Leo Hostiensis hist. Cassinensis lib. 11. Ottho Frising. lib. 6. cap. 32. & 33.

Anni christi		*Anni mundi.*
	Angliæ & Daniæ Canuto decimosexto, & per ordinem Haraldo, an. 4	
	Canuto 2. an. 2.	
	Sancto Eduardo 3. an. 24.	
	Poloniæ, Miecislao, deinde Cazimiro Monacho, an. 24.	
1044	CONCIL. *Constantiense præsente Henrico. Abb. Vsperg.*	5130
	153.	
1044	g SYLVESTER III.	5130
1044	Romanus contra Benedictum, mens. 1. dies. 19	5130
	Principibus. Eisdem Impp. & regnant.	
	Benedictus 8. Pulso Syluestro restituitur, & sedit cum Ioãne 20. menses.	
	Tandem exactis Pontificatu Ioanne 20. & Benedictio 8. durante etiam schismate electus est Gregorius.	

Anni Christi		Anni mundi.	HVMANA.
			Mulierculæ duæ cauponatrices, in via, qua ibatur Romam, hospites in equum, suem, vel asinum mutare solebant. *Vincent. lib.* 25. *cap.* 28. *Erphrodiensis in vita Henrici* 3.
1044	154 h GREGORIVS 6. Romanus, an. 2.	5130	Zoe restituta tertio viro Constantino Monomacho iungitur, & in omnes imperij partes edicta misit, quæ & magistratus vendi (quod erat antea factitatum) prohiberent, & omnia iniustitiæ genera de medio tolli iuberent. *In consti. Imp. Græcorum. lib.* 1.
1046	mens. 7.	5132	Henrico 3 imperante corpus Gigantis incorruptum in sepulchro Romæ inuentum est, quod erectum Vrbis mœnia superauit, cũ hoc epitaphio, filius Euandri Pallas, quem lancea Turni militis occidit, iacet hic. *Nauc. Crant. Martin. in Chron.*
	Patriarcha.		An. 1041. Boëmia bello iterum facta est tributaria Imperatori. *Contract. Lambert.*
	Constantinopoli Alexio.		Eodem Theodoricus comitatus Montis Belgardi auctor. *Lazius.*
			Eodem tempore 28 anno, postquam Sueno Danus totius Angliæ imperio potitus esset, Angli alienigenas expellunt, legem sancientes, ne quis Danorum, vnquam Angliæ rex creetur. *Polyd. lib.* 8.
	Principibus.		Edouardo Ethelredi filio, qui in Nortmania regnantibus Danis latuerat, regnum tradunt in annos 24. *Ibid.*
	Theodora cum Zoe sorore mens. 3. Impp. in Oriente, postea Constantino 9. Monomacho, siue Gladiatore, an. 13. Orient. Imp. centesimosexto.		h ALII laudant, alij vituperant. Sed miraculo corporis eius tumulati probatur non fuisse hominem malum. Vide mira apud Platinam.
			Hungari à Christiana religione deficientes in paganismum, episcopis & sacerdotibus interfectis, pœna capitis Christianismum retinere coguntur ab Andrea Rege quarto Vngariæ, & Vela eius fratre. *Naucl. & Bonfin. lib.* 2. *dec.*
	Henrico 3. cognom. Nigro, Occid. Imp. decimo septimo.		S. Edouardus tertius, rex Angliæ, fuit clarus miraculis: solo tactu morbum strumæ siue scrophulæ sanabat: quod Diuinum munus ad posteriores aliquot Angliæ reges manauit, sed prius recitatis quibusdam hymnis, nec sine sacris cæremoniis. *Polyd. Virgil. lib.* 8. *hist. Angl.*
	Henrico I. Franc. Reg. trigesimotertio.		
	Filio Treddæ Gabez, deinde nepote etiam Anonymo, an. 70.		Cum ipsi ab exactoribus ingens auri vis, quod viritim in vniuerso collegerant regno, offerretur, dæmonem vidit circa illud colludere. Eo spectaculo territus subditis restitui iubet. *Eod. lib.*
	Hispaniæ Ferdinãdo Mag quinquagesimoquinto.		Vulstandus Vigorniensis, & Vincentius Leodiensis Episcopi insignes. *Sabel. Ennead.* 9. *lib.* 2.
	Angliæ S. Eduardo decimonono.		In Concilio Sutrino propter schismata & simultates, quæ ex Pontificum electionibus exoriebantur, ablata est Romanis electio Pontificis Rom. & concessa est Imperatori. *Crant. lib.* 4. *hist. Saxo. cap.* 41. vel potius rapta.
			Hinc Henricus Imper. iuramento adegit Romanos, vt ab electione Pontificis Romani abstinerent. *Naucl. Sigeb.* Alij scribunt Clementem 2. eam ipsis prohibuisse. *Blond. lib.* 3. *decis.* 2.
	Poloniæ Cazimiro.		Zoe Imperatrice tertio nubente nuptiale sacrum peragere detrectat Alexius Patriarcha. Postridie tamen coronationis ritum solenniter peregit. *Zon.*
1046	CONCIL. *Papiense Herm. Contract.*	5132	Gregorius Thessalonicensis.
			Cegenes & Tyrachus Pazinacarum duces ad Monomachum deficientes baptizantur, & suis Scythis idem persuadent. *Zon. tom.* 3.

HVMANA.

Scythæ Triballos, Seruios, Dyrrachium & finitimas gentes infestant. *Ibid.*

Cum claruisset virtus Normannorum in bello Berengarij contra Hunnos, Georgius Mumaces sub Constantino Monomacho eos cum Longobardis vocauit in belli societatem contra Saracenos iam annis 230. Siciliam obtinentes. Quibus post eis Siciliam ereptam, cùm cōtra pacta inique prædam dispertiretur, illi Gulielmo Farabato duce, Apuliam Græcis eripuerunt.

Paulò post Mumace in Epeiro, in acie obtruncato Saraceni Siciliam recuperant vsque ad annum 1060.

Nepos Treddæ Gabez Reginæ Æthiopum in eorum annalibus, etiam est annonymus, ob impium auiæ factū, quæ exemplo Athaliæ regium sanguinem penè extinxerat, vt contra leges patrias filio suo imperium relinqueret.

Turci quos supra in Asiam ab Agarenis in ipsorum perniciem accersitos docuimus, Babylonijs in suam potestatem redactis totum fere Orientem subiugant. *Zon. tom.* 3. Nam circa an. 1051. Sadone, primo eorum principe, (vt [illegible] Ioseph. in Chron.) cui successit Dogrisa, Asiæ regnum occupant. *Hayto Arm.*

Mahomet Sultanus Persidis, Sogdianæ & Mediæ Turcos contra Caliphani armat, séque e iure Caliphæ eripit. Turci postea, cùm ipsis pacta stipendia minimè soluerentur latrocinijs & bellis continenter incumbentes, in Armenijs, Cappadocia, Galatia, Bithynia peculiare regnum incipiunt ann. 1051. donec Tartari ab Armenijs euocati an. 192. pòst principatu deturbantur.

Anni Christi		Anni mundi
	CONCIL. *Sutrinum non longè ab vrbe Roma, præsente Imperatore Henrico 3. ad tollendum schisma celebratum. Itaque Benedicto qui residebat in Palatio Lateranensi, Syluestro, qui sedem Pontificiam ad S. Petrum collocauerat, & Gregorio, qui suam sedem habebat ad D. Mariam, Pontificatu expoliatis, electus est Sindegerus, siue Suigerus, Bramberg ensis Episcopus, qui postea dictus est Clemens 2. Blond. lib. 2. dec. 2. Herma. Contractus.*	
1046	155	5132
1048	i CLEMENS 2. Saxo. mens. 9.	5134
	Vacat mens. 9.	
	Patriarcha.	
	Constantinopoli Alexio.	
	Principibus.	
	Eisdem Imp. & regnant.	

i DIE natalis Domini quo ipse in Pontificem consecratus est, Henricum 3. Imper. & eius coniugem Agnetam coronauit. *Herm. Contractus, & Naucler. in Chron.*

Pontifex creatur in Synodo imperante & cogente Henrico, verum eo abeunte veneno à Romanis tollitur.

Imp. Romanos iurare cogit, nullum se deinceps Pontificem vel electuros vel consecraturos, nisi quem Imperator dedisset. *Onuphr.* Principium sequentium motuum, qui iusto Dei iudicio, Imperium & Imperatores labefactarunt.

Sub Henr. 3. Robertus Guiscardus Græcos prælio superatos Calabriæ finibus præter Sacerdotes eiecit. Nécnon Saracenos ex improuiso adortus, ab obsidione Capuæ repulit. *Sabell.*

S. Algerus non ex Corbiensi (sicut putat Trithemius) sed ex Leodiensi canonico monachus Cluniacēsis Adelmanus Brixiensis Episcopus qui Berengarij fuerat condiscipulus sub Fulberto Carnotensi episc. S. Lanfrancus Abbas Cadomensis postea Cātuariensis Archiepiscopus, Guido Abbas de S. Cruce S. Leofredi, doctissimis suis scriptis, quorum nonnulla extant, se opponunt Berengario. *Tritem.* Hos Caluinus pro sua modestia vocat imperitos Barbaros, & Sophistas, quia non fuerunt, vt ipse sacramentarij.

Anni Christi		Anni mundi
1048	156.	5134
1048	∴ DAMASVS II. Bauarus, dies 23.	5134
	Vacat mens. 6.	

∴ Per vim pontificatum occupat, nullo cleri populique consensu. Inde moritur irato Deo, die pontificatus 23. adeò inoleuerat hic mos, vt cuique ambitioso, & principi gratioso liceret Petri sedem inuadere.

An. 1048. Constantino Monomacho sumptus suggerente Christiani Hierosolymis templum & cultum Dei

reparant

Anni christi		Anni mundi.	
	Patriarcha. *Constantinopoli Alexio.* *Principibus.* *Eisdem Impp.& regnant.*		reparant. Daber enim Caliphæ Ægyptij filius cum Argyropilo. Imp. icto fœdere id concessit Nicephoro Patriarcharum ibi administrante. *Tyrius de bello sacro cap.5. & 6.* Fuerat enim paulò ante solo æquatum à Sultano Calipha auunculo Orestis, qui illic pontificatum administrabat. *Ibid.cap.4.* Franco Leodiensium scholasticus scribit de quadratura circuli. *Sigeb.* Theodoricus Moguntinus. *Chron. Hirsaug.*
1048	157 k LEO 9. Alsatius in Germania, an. 5 mens.2. dies 6.	5134	k HIC natus clarissimis parentibus ab Henrico Imperatore renunciatus Rom. pontifex, consilio Hugonis Cluniacensis Abbatis & Hildebrandi monachi, deposito Pontificali ornatu, vt priuatus Romam ingreditur quòd Imperator Pontifices creandi nullum ius haberet, illo ad clerum populúmque Romanum pertinente. Propterea eo libentius eligitur PP.à clero Rom.& in suo Pontificatu ita piè degit, vt ad eius sepulchrum edita sint miracula. *Sigeb.Platin.*
1054	Vacat m.11. d.26. *Patriarcha.* *Constantinopoli Alexio, deinde Michaele Cerulario, an. 8.* *Principibus.* *Constantino 9 Monomacho siue Gladiatore Orien. Imp. centesimo sexto.* *Henrico 3. cog. Nigro Occi. Imp. decimoseptimo.* *Henrico I.Franc.Reg.trigesimo tertio.* *Nepote Treddæ Gabbez Æthiopum pretioso, an.70.* *Hispaniæ Ferdinando Magno quinquagesimoquinto.*	5140	Ita Ecclesiæ ius de eligendo Pontifice, exploso Imperatore restituit. De multis Sanctis cantus composuit, & multa alia scripsit, præsertim librum contra varios Græcorum errores, quibus imbuebantur à Michaële Patriarcha Constantinopolitano, Leone Acridano Bulgarorum Episcopo. *Sigeb.* Claruit autem multis miraculis. *Hist.* Domus eius pauperibus & peregrinis semper patuit. Totus Eleemosinarius, vsque ad miraculum apparentis Christi in specie leprosi. Damnat hæresim Berengarij. Primus, qui sedem Apostolicam ab Imperatorum inuestitura restituit, cum per annos 150, id sibi iuris isti magna temporum infœlicitate rapuissent. Cætera enim perfecta sunt à sequentibus Pontificibus, præsertim Gregor.7. quem Leo Cardinalem creauerat. In Germania (quo venerat ad Maguntinum Concilium) Ecclesias, Sacella, Altaria, in diuersis locis absque numero consecrauit,& quod multi pontificuli hodie facere erubescunt, per sese facere non despexit. *Chron. Hirsaug.* Contra Normanos auxilium ab Imp. postulauit, qui à prioris Henrici temporibus in Calabriam, Samniam & Campaniam confluxerant, ab Italis ob belli peritiam vocati. Nam non vt hospites viribus & numero aucti iam se gerebant, sed vt indigenæ, prætereáque omnia diuina & humana, prout viribus plus poterant, confundebant, ann. 1053. *Herm. Contractus.* In Natali D.Lucæ concionatus est Bambergæ. *Histor. Bambergensis.* Nonnulli exterarum nationum principes missis ad Pontificem literis, per legatos, subiectionem ipsi promittunt. *Contractus.* Per epistolam Constantinum Imperatorem sibi concilians, misit tres legatos Constantinopolim ad conuincendos 14 Græcorum errores, qui vt Simoniaci donum Dei vendebant: vt Valesij, hospites suos castratos etiam ad Episcopatum promouebant: vt Arriani, rebaptizabant Latinos baptizatos in nomine S. Trinitatis: vt Donatistæ in sola Aphrica, sic illi in sola Græcia orthodoxam esse Ecclesiam iactabant: vt Nicolaitæ, nuptias sacerdotibus concedebant, vt Seueriani,
1046			

maledictam dicebant legem Mosis: vt Pneumatomachi professionem S.Spiritus e symbolo detrahebant: vt Nazareni, Iudaismum obseruabant, paruulos morientes ante octauum diem à natiuitate baptizari, mulieres in partu vel menstruo periclitantes communicari, vel si paganæ essent baptizari, prohibebant: Latinos vocabant Azymitas, eorum ecclesias claudebant: de fermentato sacrificabant: Romanæ Ecclesiæ Constantinopolitanam præponebant. *Sigebert, penes quem horum fides esto.*

Obtinuerunt legati ab Imperatore, vt Nicetas Monachus cogn. Pictoratus, quem ipsi coram eo vicerant, librum suum contra Romanos inscriptum de Azymo, de Sabbato, & de nuptiis Sacerdotum, anathematizaret & incenderet. *Sigeb.*

Scripsit ad Africanos Episcopos Petrum & Ioannem, qui contra Grunnitanum Episcopum dignitatem Ecclesiæ Carthaginensis defenderant.

Respondit Michaëli Constantinopolitano Episcopo, & Leoni Acridano, qui hæc tria præcipuè damnabant, quod Latini Azymis panibus in Sacramento vterentur, quod in quadragesima obseruarent Sabbata, quod suffocatis vescerentur.

Petrum Patriarcham Antiochenum designatum, & apostolicam approbationem poscentem confirmauit.

Ad Thomam Carthaginensem scripsit, in qua ei authoritatem conuocandi Synodos, quod ius sibi Grunnitanus Episcopus arrogarat, tribuit.

Andream Hungarorum regem cum imperatore æquis propositis conditionibus in gratiam redire detrectantem anathemate feriit. *Herman.contractus.*

Fredericus Cardinalis frater Godefredi Lotharingii Constantinopolim mittitur, vbi indictæ synodo, cum Imper. & Patriarcha adesse dedignarentur, egressus vrbe Sandalia sua more Apostolorum publicè super eos excussit. Quo quidem facto, ita omnes terruit, vt Imp. & Patriarcha cum omni clero & populo sequenti die, sacco & cinere obuoluti ad eum procederent, & Apostolicam authoritatem in eo proni in terram venerarentur. *Erphordiensis.* Postea factus est Pontifex, Stephanus 10. nomine.

An. 1050. Machetad Scotorum princeps (Nam nondum Scoti ducem regis nomine gaudentem habebant) Romæ argentum seminando, pauperibus distribuit. *Marian. Scotus.*

Templum sepulchri Christi Hierosolymis à Saracenis & Turcis destructum. Leone 9 Romanorum Pontifice procurante apud Imperatorem Constantinopolitanum, est reædificatum. *Palmer. Plat.*

Ann. 1052. Henricus Imp. in Saxonia, apud Goslarem omnium consensu iussit patibulo suspendi quosdam hæreticos, qui inter alios errores, omnis animalis esum iuxta Manichæos execrabantur. *Herma.contract.*

Dedit Leoni Pontifici Beneuentum vrbem Italiæ. *Naucl.*

Petrus Damianus Episcopus Hostiensis, Theoduinus Episcopus Leodiensis, Lambertus Leodiensis monachus, Ethardus, Hildebertus viri celebres. *Trith. de script. Eccles. Anton. titul. 16. cap. 8.*

Anni Christi		Anni mundi.
	Angliæ S. Eduardo decimonono. *Poloniæ Cazimiro.*	
1049	CONCIL. *Romanum, Episcoporum Italiæ, præside Rom. Pont. de statu Ecclesiarum. Her. Contra. in Chron.*	5135
1049	*Papiense præside Rom. Pont. de componendo statu Ecclesiarum. Her. Contract. in Chron.*	5135
1049	*Remense, præside Rom. Pontific. cum Galliarum Episcopis, de statu Ecclesiarum. Herman. Contract. Sigebert.*	5135
1050	*Moguntinum Episcoporum 40. vel 42. (nam valde errant qui numerant 130.) præside Rom. Pontif. & assidente Imperatore Henrico, ac alijs Principibus, propter componendum statum Ecclesiarum, & reformationem clericorum. Hoc Simonia (quæ erat beneficia ecclesiastica à Laicis recipere) & sacerdotum coniugia in perpetuum damnantur. Her. Contr. & Lampert. Schafn. Krant. lib. 4. c. 43.*	5136
1050	*Romanum aliud & primum contra Berengarium. Her. Contr. vt sit illud in quo ait Lanfranc. libro de Sacra. damnatum fuisse Berengarium, & Ioan. Scotum.*	5136
1052	*Vercellense, præside Leone Rom. Pontif. & secundum contra Berengarij errorem. Guitmundus lib. 1. de Sacram. Palmer. Her. Contract. Ipse tunc primo suum errorem renocauit, vt ait Guil. Malmersb. lib. 3. de gest. Angl. licet Lanfranc. li. de Sacr. dicat eum non adfuisse nisi per duos legatos clericos. Errant qui in ad Syluestrem 3. referunt, vt Sabel. Enn. 9. lib. 2. Grauius labitur Caluinus qui in Admonitio. ad Vuesphalum ait Gregorium septimum illud coegisse.*	5138

Anni christi

Romanum aliud. Herm. Contrac.

Vuormaciense, in quo Gerardus Leucorum quintus episc. in album Sanctorum allegitur. Sigeb.

1052

158

1054 l VICTOR 2. Sueuus an. 2. mens. 3. di. 14.

Vacat d. 4.

1057 *Patriarcha.*

Constantinopoli Michaele Cerulario.

Principibus.

Eisdem Imp. & Theodoro centesimo septimo Orientis Impp. & regnant.

1055 *Concil. Florentinum præside Pontifice Rom. & præsente Imp. Henrico, de statu Ecclesiastico. In eo multi Episcopi propter Simoniam & fornicationem damnātur & episcopatu priuantur. Her. Cont. Palm. Plat.*

Turonense, præside Hildebrando Rom. Archidiacono (qui postea factus Pontifex dictus est Gregorius 7.) legato Pontif. Rom. & tertium contra Berengarium, qui tunc iterum sui erroris cecinit Palinodiam, & manu propria subscripsit. Guitmūdus lib. 1. de sacr. 2. Guil. Malmesberiens. lib. 3. de gest. Ang.

159

1057 m STEPHANVS 10. dict. 9. Lotharingus.

1058 mens. 7. di. 18.

Vacat d. 13.

Patriarcha.

Constantinopoli Michaele Cerulario.

Principibus.

Theodora Imperatrice Orient. an. 2.

Henrico tertio & deinde quarto an. 50. Occid. Imp.

Henrico 1. Frāc. Reg. trigesimo tertio.

Ferdinando Magno Hisp. quinquagesimo quinto.

S. Eduar. Ang. decimo nono Cazimiro Poloniæ.

1058

160

1059 n BENEDICTVS 9. dict. 10. Campanus. mens. 9. dies 20.

Anni mundi

HVMANA.

5138 Turci Nomades, qui è Tartaria exierant primum regnante apud Francos Pipino, & victis Hungaris sibi duces constituerant, cœperantque fines Capadociæ & Asiam minorem, cum regionibus vicinis à mari Ionio ad Ægeum vsque, tandem regnant apud eosdem Francos Henrico Roberti filio an. 1050. regem sibi primum deligunt ductis inter centum nobiliores familias sortibus Seldoc. *R. Ioseph sacerdos in chronicis regnum Franciæ & Turcæ.* Sadonem vocat Haito Arm.

5140

5143

Anno ita 1050. Turca nomine Seldoc filium Mynuth in Galatiam latè penetrauit, Pamphylios & Lycos afflixit Rhodios ter ruit. Ac regnante Henrico, deinde Philippo eius filio bene pugnauit cum Sultano Ægypti occupata Syria, Hierosolymisque, donec redeuntes Saraceni, Hierosolymam vicinasque vrbes eis excusserunt sub auentum Gotofredi Bullonij. *R. Ioseph, Ibid.*

5141 Duces alij Turcici Dogrissa, Aspal, Melecha, Attol, Belchiaroth, qui præcesserunt Solymannum stirpis Othomanicæ caput, tempore belli sacri, paucis annis occuparunt reliquum minoris Asiæ.

l HVMBERTVS Syluæ candidæ Cardinalis Græcos scriptis oppugnat. Nicetas Pictoratus Studites & Leo Atridæ in Bulgaria Archiepiscopus Latinos. *Sigebertus Trithemius.*

Victor in Florentina Synodo episcopos quosdam ob Simoniam & scortationem episcopatu priuat.

Bruno Signius. *Chron. Cassinense lib. 4. c. 33.*

Henricus 3. impotenter ferens suum exercitum fuisse ad internecionem cæsum à Slauis, Lusatiis, ægritudine paulò pòst obiit, bucella panis suffocatus.

Post mortem Monomachi Theodora illius coniugis soror imperium sola tenuit, ac nullum maritum in Imperij societatem adduxit. Cum morbo grauissimo laboraret suasu procerum Imperium Michaëli Stratiotico admodum seni delegauit.

5143

5144 m STEPHANVS arguit Henricum 3. quod Pontificum authoritatem minueret. Vir longiore pontificatu dignus.

Mediolanensis Ecclesia, quæ ante 200. circiter annos se à Romano Pontifice subduxerat, huic Stephano PP. se subdidit. *Sabel.*

Marbodus Rhidensis, Rogerius Coloniensis, Ruthardus Hirsfeldensis. *Chron. Hirsaug. Lambertus.*

HVMANA.

Bizetislaus Boëmiæ decimus octauus Dux, ex matrimonio cum Iutha Otthonis Ruffi filia, quam ex Ratisbonensi monasterio an. 1030. raptam in vxorem duxerat, eas nuptias confirmante postea Imperatore, relinquens quinque filios, obiit an. 1052. *Æneas Sylnius histor. Boem. cap. 19.*

An. 1058 Robertus Guiscardus pulsis Afris Siciliam obtinuit, fratrique suo Rogerio eam donauit. *Palmer.*

5144 n QVIDAM historici hunc non numerant inter Pōtifices, quod legitimis suffragiis renuntiatus Pontifex non fuerit. Sequor Sigebertum, Palmerium, Platinam, &c.

5145

Eiectus est sede orta Romæ contentione de electione ipsius. Subrogatus est in eius locum Gerardus quidam Episcopus Florentinus.

Simoniacè enim, per vim & metum contra canones & iuramenta pontificatum obtinuerat. *Petrus Damiani quadam epistola, qui hoc vixit tempore.* Cætera Herman. Cōtractus. *Lambertus Scanaberg. Leo Ostiensis lib. 2. histor. Cassinens. cap. 102.*

Post huius tempus ob insignem librorum copiam, quæ hactenus apud nos desiderata est omnia erunt clariora. Vnde ex obscurissimis tenebris historiarum egressi paulatim in apertissimam lucem procedemus. *Onuphr.*

1059 o TVNC primum Lateranensi Consilio Romanorum Pontificum electio ad Cardinales Episcopos est delata, ita tamen vt à clericis Cardinalibus reliquóque clero & populo Romano comprobanda esset. *Ca. in nomine Domini dist. 23. Polyd. lib. 4. c. 10.*

1062 Hic ergo incepit libertatem Ecclesiæ contra Germanos Impp. asserere.

Decretum fecit contra Papas per largitionem creatos. Et Berengarium ad palinodiam compulit. *Plat.*

Helmandus Chronicon ab orbe vsque ad suam ætatem. i. annum 1066. colligit.

Guiscardus Apuliæ dux Ecclesiæ Beneuentum, Troiam & reliquas Apuliæ ciuitates restituit *Sabell.*

HVMANA.

R. Isaac multos scribit libros. Explicationes locorum Talmud. difficilium dicat R. Ioseph. Leuitæ R. Samuëlis filio qui Granatæ cum tota Iudæorum Synagoga à Saracenis illic imperitantibus an. 1064. interemptus est. *R. Abraham in Cabbala.*

Idem R. Isaac charus fuit regi Saraceno Almehmad. Astrologiæ nomine, in qua ille vt in disciplinis Græcis [illegible] versatus. *Ibid.*

Ferdinandus Mag. sub mortem tribus filiis regna sua diuisit, dans Sanctio natu maximo regnum Castellæ. Alphonso Legionis & Asturiarum, Garciæ Galliciam, cum Portugallia. Cuius diuisionis impatiens Sanctius, regna ipsorum occupauit, altero fratre pulso, altero in vincula coniecto.

1059 In collocandis Imperatoribus constantinopolitanis mire admodum variant scriptores, tam Græci quam Latini.

1059 p STATVIT ne quis Ecclesiastica beneficia ab vllo Laicō accipiat, quod tunc Simonia dicebatur. *Cap. per Laicos 16. q. 7.* Monachos arcet, ni vocentur, à populorum prædicatione. *Ca. iuxta 16. q. 1.*

Vir doctrina non vulgari præditus. Miraculis claruit. Vnde liber Constantini Afri de Dæmoniaco, & claudo curatis ab Alexandro Papa. *Chron. Cass. libro tertio. c. 34.*

In concilio Mantuano iterum (vt quidam volunt) statuitur, Papam à solis Cardinalibus eligendum esse: Neminem debere interesse Missæ sacerdotis, quem certò nouerit esse concubinarium. *Ca. præter hoc, distinctione trigesima secunda.*

1062 An. 1603. quarta pars Hierosolymæ datur incolenda solis Christianis à Calipha Ægyptio, Bomensore Elmonstiensabe, cum antea promiscuè habitarent cum Saracenis. Hinc illa quarta pars semper deinceps cessit in ius

Anni christi — *Anni mundi*

Patriarcha.

Cōstantinopoli Michaele Cerulario.

Principibus.

Eisdem Imp. & Michaele 7. Seniore cognom. Stratioticus siue militaris an. Orient. Imp. centesimo nono. Iisdem Occidentis Impp. & Regg. Cazimiro Poloniæ, deinde Boleslao 2. an. 22.

161

5145 o NICOLAVS Allobrox, suffragiis omniū Cardinaliū electus an. 3. mens. 6. di 26.

5148 Vacat di. 12.

Patriarcha.

Constantinopoli Cōstātino an. 4. mens. 6.

Principibus.

Michaele Stratiotico centesimo nono, & post eum Isaacio Conneno an. 3. Oriēt. Impp.

Henrico 4. Occid. Imp. decimo octauo.

Philippo 1. an. 49. Frāc. R. trigesimo quarto.

Nepote Tredda Gabez Æthiopum pretioso.

Hisp. Ferdinando Mag.

Angliæ S. Eduardo decimo nono.

Poloniæ Boleslao secundo. 5145

Concil. Sutrinum contra Benedictum 9. Papam. Plat.

5145 *Concil. Lateranense & quartum contra Berengarium & Pseudopontifices Episc. 114. vel 113. vel 118. præside Pontifice Plati. Ca. in nomine Domini dist. 23. In eo Berēgarius tertio abiurauit suam hæresim libellos suos publicè in Concilio cremauit & confessionem quam Turonis ediderat, præstito identidem propria manu sacramento renouauit. Tunc plurimum contra eum disputatū est de præsentia corporis in Eucharistia, & de transsubstantiatione. ca. ego Berengarius, de consecr. d. 2. Guitmundus lib. 1. de Sacram. & Alger. lib. 1. de Sacram.*

Mediolanense contra Simoniacam & Nicolaitarum hæresim (sic appellabant eos qui sacri altaris ministros debere vel posse libere vti vxoribus sentiebant) præsidente Petro Damiano.

162

5148 p ALEXANDER 2. Mediola-

Anni christi

nésis à Cardinalibus ab-
sens delectus an.11.m. 6.

1073

Patriarcha.

Constantinopoli Constantino, deinde Ioãne 7. an. II.

Principibus.

Isaacio centesimo decimo Constantino 10. Duca. an.8. Eudoxia cum filiis & Romano Diogene an. 4. per ordinem successionis in Oriẽte Imperantibus.

Henrico 4. Rom. Imp. decimo octauo.

Philippo 1. Francor. Reg. trigesimo quarto.

Nepote Tredda Gabez Æthiopum pretioso.

Ferdinando magno Hispaniæ quinquagesimo quinto, deinde Sanctio 2. an. 16.

S. Eduardo Anglorum decimo nono, & per ordinẽ Haraldo ann. 1. Gulielmo Normaniæ duce an. 22.

Boleslao secundo Poloniæ.

Schisma 15.

1062 Honorius 2. Cadolus antea vocatus, authoritate Henrici Imp. inconsultis Cardinalibus Pontifex renuntiatus sedit contra Alexandrum an. 5.

1073

Anni mundi

ius Patriarchæ *Tyrius lib. 9. cap. 17. & 18.*

5159 An.1064. Septena hominum millia cum Episcopis Moguntino, Traiectensi, & Bambergensi, multisque Bauariæ proceribus terram sanctam visunt, qui multa ab Arabibus auri spe passi, interfectis plurimis tãdem à Comite de Ramula liberati sunt. *Sigebertus Marrianus Scotus.*

Constantinus Ducas magnum studium impendit, vt controuersias dirimeret & decreta scriberet. Et quamquam indoctus erat, tamen literas amabat & doctos colebat, dicere solitus se malle ex doctrina, quam imperio nobilitari. *Zon.*

Galli ad debellandos Saracenos in Hispanias proficiscuntur. *Sigeb.* Alij dicunt Balduinum tutorem Philippi illud bellum simulasse, vt facilius quosdam nobiles Vasconiæ regi rebelles reprimeret.

Ordo Vallis vmbrosæ è Benedictinis descedens, per Ioannem Gualbertum Florentinum ann. 1070. originem capit. *Pabner. in Chron. Volater. l.b. 21.* Sub eo sunt Syluestrini eodem habitu, dicti à quodam Syluestro, qui cum ordinem inchoauit in monte Fano prope Fabrianũ in Marchia Anconitana.

Michaël Psellus poëta & philosophus, filiorum Ducæ præceptor. *Zon. tom. 3.*

Gunterus, Theodoricus, Lambertus de legia, Meginfredus Adrianus, vterque historicus. *Chron. Hirsaug. Trith. de viris Illust.* Osbernus.

Hermannus Cõtractus Comes Veringensis tunc scripsit suũ Chronicon ab orbe condito ad annum Christi 1054 cui cõtinuator aliquis superaddidit annos 10. Hymnos etiam dulci melodia composuit, vt. *Salue regina miseri. Alma redemptoris* & alia multa. *Trithem.*

Ann. 166. Episcopi & principes Imperij frequentibus comitiis Triburiæ in ripa Rheni conueniunt. Collatis ibi de morum licentia & vitæ turpitudine, quam Bremẽsi Archiepiscopo tutore agebat Imperator, sententiis ipse Archiepiscopus, nisi Cæsarem confestim reddat, iudicatur hostis: Cæsari quoque ad principes venire detrectanti, regnum abdicandum esse decernitur. *Lambert. & Auent. lib. 5. Annal.*

HVMANA.

Vzi Gens Scythica, Pazinacis fortitudine & numero præstantior Const. Ducæ freti ignauia Istrum cum vxoribus & liberis traiciunt, cæsisque Nicephoro Botoniate & Basilio Apocape superato Danubio, eum locum deinceps liberè incoluerunt. *Zon. tom. 3.*

5148 Vuandali & Slaui interfecto Gotschalo suo duce prisque omnibus, à fide Christiana iam tertio ad Paganismum deficiunt an. 1065. *Munster. in Cosmog.*

Rerum successu elati duce quodam Blussone Hamburgensi, Sturmarios & Holsatos aut prosternunt aut vinctos in patriam ducunt. Transalbinos vexant, ad suos cum ingenti præda redeuntes, in Domesticos religionem abiicere detractantes, pari crudelitate sæuiunt & Radigasto suo Deo immolant. *Helmold. cap. 22. 23. & 24.*

Blusso reuersus à suis, iusto Domini iudicio obtruncatur. *Ibid.*

5159 Quidam vir alioqui robustus dum esset in mensa consumitur à muribus, cæteris qui accumbebant illæsis.

Fasc. tempor. & Naucler in Chron.

Pazinacæ & Bulgaris Vzos grassantes in Macedonia & Græcia ad internecionem deleuerunt. *Zon.tom.3.*

Ignauia & auaritia Imp. Ducæ Saracenis animus crescit, nostris deiicitur. Inter hasce turbas ipse moritur relicto Imperio viduæ & tribus impuberibus filiis. Qua occasione Barbari denuo Mesopotamiam, Melitenem, Ciciliam, Cappadociam, Cœlosyriam aliaque infesta reddebant. Quin & Turcæ post varios belli euentus, totius penè Asiæ regionibus Pontum spectantibus subactis, & regnum & sedes suas ibi fixerunt. *Zon. & Cuspinianus.*

An. 1066. Harduicus Rex Nordanimbrorum spe regni Angliæ ob fratrum dissidia erectus, cum classe mille nauium traiicit, sed capto Eboraco cum suis ab Haraldo Anglico necatur. *Sigeb.*

1067. Gulielmus Bastardus siue nothus Normanorũ Dux. Haraldo vltimo Anglorum totius Angliæ Rege victo & cæso regnum Angliæ & conquestoris nomen est adeptus. Post regem interfectum mox penè omnes eiusdem regni Pontifices misit in exilium, nobiles & principes trucidauit mediocres in seruitutem militibus dedit, vxores indigenarum aduenis suis matrimonio copulauit, & in ciuitate Eboracensi plus centum supra mille sacerdotes barbarè occidit. *Chron. Hirsaug.*

1070. Hinc Francis, illinc Scotis Angliam bello inuadentibus, Angli partim fame mori, partim humana carne vesci coguntur. *Sigeb. Marian. Scotus.*

Eodem idem Gulielmus Nortimbriam in extremam redegit vastitatem. Ex eo tempore Normani ex Dacis orti Angliam occuparunt. *Polyd. Virg. lib. 8. & 9. Angl.* Regnum Normanorum in Anglia durauit 69. an. & π ĕſ. 3. hoc est ad an. Christi 1136. quo translatum est ad Francos. *Polyd. lib. 11. hist. Ang.*

Gulielmus autem numeratis apud Anglos sacris ædibus reperit 45017, parochialia templa. Habet enim apud eos quilibet vicus etiam si vix sit ignium viginti, parochi..le vuum. *Maior lib. 3 cap. 6. Scoto*, paulò antè mortem, viribus e graui morbo receptis, igni & ferro agros Franci..os perdidit. Verum intestini equi saltu ruptus bello finem imposuit, & pœnas crudelitati suæ debitas luit. *Polyd. lib. 9*

Gulielmo Ruffo minori filio Angliam reliquit, Roberto Normaniam. *Idem lib. 10.*

1067. Carinthij, Austriaci, Norici, Vindelici ciuili bello inter se sæuiunt.

An. 1069. Henricus Imp. ipsa hyeme fluminibus passim glacie congelatis, Luticios subiicit. *Sigeb.*

Constant. Ducas moriens iureiurando Eudoxiam obstringit, ne imperium, nisi filiis traderet. Verum sex mensibus pòst Romano Diogeni nupsit, quod existimaret imperio ruenti opus esse strenuò propugnatore.

Diogenes deinde ad Theodosiopolim contra Saracenos pugnans captus, ab Axam Sultano certis conditionibus dimittitur. Ei reduci contra iusiurandum Michaël Ducæ f. oculos eruit. Ex quo cum vulneris curatio negligeretur, capite intumescente, ac verminante, miserè mortuus est.

Turcæ Diogenis & Michaelis Parapinatij ignauia, præter Persiam & Ægyptum, cuncta ferè Asiæ loca suo

Anni christi.		*Anni mundi*
1065	CONC. *Mantuanum contra Honorium pseudopapam, libidinosos clericos, & Berengarium (quem victum rationibus compulerunt, quarto ad Palinodiam. Lanfr. de Sacrament.) præsentibus Imperatore Henrico 4. & Alexandro Roma. Pontif. qui ieiurando se à crimine Simoniæ liberans, confirmatur in Pontificatu.*	5151
	Vuormatiense. Sabell. Ennead. 9. lib. 3.	
1071	*Moguntinum præside Moguntino Archiepiscopo, & Imperatore assidente, de ordinatione Caroli Constantiensis episcopi, qui deiectus est ab Episcopatu Lambert. Schafn. in hist. Germanorum.*	5157
1073	*Erphordiense indictum ab Epis. Moguntino plurimorum Epis. Germaniæ, præsente Imper. de decimis Turingiæ Moguntino Archiepiscopo soluendis. Lambert. Schafn.*	5159

Anni christi | Anni mundi

iugo submiserunt ad ipsam vsque Constantinopolim: & Hierosolymis magna Impunitate pios oppresserunt per annos ferè 30. vsque dum solennis expeditio Godefridi Bullonij suscipitur. *Tyrius lib.*1.

5159 Parapinatius sponte se abdicauit imperio quod se cõseruare non posse videbat, contra vndique cõcurrentes hostes, Monasticum habitum induens cum coniuge Maria Alana in solitudinem secessit.

1073 — 163

q GREGORIVS 7. proprio nomine Hildebrádus natione Hetruscus, patria Soanensis, an. 12. mens.1. di.3.

Vacat an.1.m.4.d.27.

q ABBON cœpit vitas pontificum vsque ad Honorium 2. Pandulphus Pisanus.

1087 — 5173 Confirmat ordinem monachorum Vallis vmbrosæ. *Volat. lib.*1. Indixit ex more veterum abstinentiam carnium in die sabbati. *ca. Quia dies de Consecr. dist.* 5. Romæ conciones habebat. *Benno.*

Omnium bonorum consensu pontifex creatur. Formula electionis ipsius extat apud *Plat.* Héricum 4. Imp. multa in Ecclesia temerè molientem, omni prius priuatum imperatoria administratione anathemate percutit, nec absoluit, donec deposito regio ornatu, nudis pedibus, quamuis asperrima esset hyems & gelu cuncta rigescerent, ad se veniret petens veniam & pollicens integram obedientiam & emendationem. Vir dignus pontificatu ad deprimendum Politicorum Supercilium. Monarchas terruit nominis sui & Zeli claritate. Captiuitatem Ecclesiæ & seruitutem, quam à Principibus patiebatur, restituit, vlulantibus Centuriatoribus.

Cultor & defensor iustitiæ & libertatis Ecclesiæ acerrimus.

Miraculis coruscauit. *Martinus Polonus.* signa & prodigia per orationes faciebat. *Lambertus Schafnab.* Dono prophetiæ præditus. *Vincentius Gallus ex Gulielmo histor. in speculo libro 25. cap.*44. semper in Ecclesiastico rigore constantissimus. *Ottho. Frising. libro sexto, cap.* 32. Inter omnes Romanos Pontifices præcipui Zeli, & authoritatis. *Ibid. c.* 36. *consentiunt Gotfridus Vuerbergensis in Chro. part.* 17. *Trith. in Chron. Nauclerus Gen.* 37. *Crant. in Metrop. lib.* 5. *cap.* 20. *Sabell. Ennead.* 9. *lib.* 3. *Tyrius lib.* 1. *cap.* 13. *denique Anselmus, Bernardus Corbiensis, Marianus Scotus, Martinus Polonus, Blondus. Abbas Vsperg. Soli Centuriatores reclamant.*

Patriarcha.

Constantinopoli Ioanne septimo, deinde Cosma an. 5. mens. 9. Eustratio 2. an. 3. Nicolao 3. an. 27.

Principibus.

Eisdẽ Imp. & Michaele Duce filio centesimo decimo tertio, Parapinatio, ann. 6. deindéque Nicephoro Botomate an. 3. ac postea Alexio Conneno an. 33. Imperatoribus Constantinopolita.

Hispaniæ Sanctio secundo quinquagesimo sexto, deinde Alphonso 6. an. 26.

Angliæ Gulielmo Bastardo vigesimo primo.

Poloniæ Boleslao secundo, deinde Vualadislao 1. an. 20.

An. 1079. Boleslaum 2. cog. Ferum, Polonorum regem regni titulo & iure pellit. *Cromer. lib.* 5. Vnde successor Vuladislaus regem se appellari non est passus, quod inunctus & coronatus solenniter Pontificis interdicto non esset. Quod obtinuit vsque ad annum 1295. *Ibidem.*

Laudatissimus & Zelo singularis veréque Apostolicus, Quare audita Stanislai episcopi nece Boleslaum Poloniæ regem difficillimis alioqui temporibus, excommunicat. Aulicos quosdam Henrici Imp. quorum consilio Sacerdotia, Pontificatus, Monasteria vendebantur, ac Lupi, non pastores præficiebantur, repetundarum postulauit, & execratus est fulmine Apostolico. Henrico præcipiens, vt illos aula, prætorio, curia, exigeret. Postremo Henricum ipsum, solenniter misso per omnes ferè orbis partes anathemate excommunicauit. Noluit enim pati, vt istius voluntas requireretur in eligendo Rom. Pontifice, item vt episcopatus imperij terminis inclusos Imperator pro suo arbitrio distribueret. Nam quæ sunt Dei Deo. Quid principi politico cum rebus Ecclesiæ? Denique vt maritos faceret sacerdotes, vt vicissim sacerdotes maritos, contra receptum Ecclesiæ maiorem.

Adeò

Anni Christi. | *Anni mundi*

Adeo piam causam adiuuit Deus. Exorti enim motus Henricum ipsum perdiderunt, & imperij superbiam valde attriuerunt, isto de imperij gradu ignominiosissimè deiecto.

1073 — 5159

Pont. proceres & populum sacramento præstito sanctè soluit, & vt Rudulpho adhæreant sanctius imperat. Eius enim est videre, ne quid detrimenti res Christiana à Principibus patiatur. An non Samuel Leuita, Dei authoritate Saulem regem creauit, deindéque peccantem publicè deposuit Dauide substituto & inuncto? An non Elias Dei spiritu reges constituit & abdicat, non modo in Israel, sed & in Syria. 3. *Reg.* 19. An non Hieremias Sacerdos accipit potestatem super gentes & regna, vt destruat & ædificet, euellat & plantet (*cap.* 1.) An Apostolica authoritas minor est quam prophetica? Quo modo igitur illud Spiritus S. impletum, Pro patribus nati sunt tibi filij, constitues eos principes super omnem terram? Quare stat immota vox, vel potius oraculum D. Ambrosij epist. 33. Veteri iure à Sacerdotibus donantur Imperia, non vsurpantur. Et illud Petri Cluniacensis epist. 29. libr. 6. Quamuis Ecclesia non habeat Imperatoris gladium habet tamen super ipsos Imperatores imperium. Vnde ei sub figura prophetici nominis dicitur, Constitui te super gentes & regna, vt euellas, destruas disperdas, dissipes, ædifices, plantes. Hæc contra Centuriatorum eiulatus.

1074 — CONC. *Romanum ad reformationem morum. Antonin. tit. 16. c. 1. §. 21. In eo præsertim agitur de Simoniacorum excommunicatione. Abb. Vsperg. & prohibitione vxorum presbyteris facta, non nouo edicto (vt volunt Centuriatores cẽtur. 11. cap. 7. pag. 382. sicut docet Spenceus lib 1. de Continent. c. 12.) Sed iuxta antiquos canones, ait Lamber. Schaf. in hist. Ger.* — 5160

Vladislao Boemorum duci petenti vt sibi, suóque populo liceret rem diuinam Slauonica lingua peragere, non assensit, quod id Christiano instituto minus congrueret, & linguis titulo crucis non sine Dei prouidentia dedicatis decerperet, per quas Sanctorum communio per totũ orbem conseruatur atque colligitur, vti linguarum diuersitate confusio atque dissidium per mundum viget. *Ipse libro septimo Registri ad Boemorum ducem. Et Olaus Mag. lib. 19. c. 39.*

1704 — *Erphordiense præside Moguntino Archiepiscopo, vbi de cœlibatu sacerdotum actum sit, quidam hic collocant.* — 5160

Henricus 4. Zelo eius inuidens conatus est vi quendam in sedem Apostolicam ipsius loco intrudere.

Falsa de illo à quo iustè fuerat excommunicatus, sparsit indicto apud Vuormaciam concilio an. 1076. Episcoporum 24. ad quod superuenit quidam Apostata, Hugo Blancus, propter mores improbos à Cardinalatu depositus, plenus minarum, deferens secum de vita & institutione Papæ, scenicis figmentis consimilem tragœdiam, scilicet vnde oriundus, quo pacto ab ineunte ætate conuersatus, quam peruerso ordine sedem Apostolicam occupauerit, quæ ante Pontificatum, quæ post eum adeptũ flagitia commiserit. *Trithem. in Chronico Hirsaug.*

Sed bona causa vincente annóque sequenti totius penè regni principibus eius imperio renuntiantibus in comitiis Openheimensibus necessitate compulsus Romam venit, vt nudis pedibus & corpore solis laneis tecto in terramque prostrato veniam peteret, absolutus non diu permansit in ieiurando, vt proinde eum denuo excommunicare oportuerit, & in ipsius caput iustè ea attrahere ob quæ miseri Centuriatores cœlum terramque contra Christi vicarios obtestantur. *Ibid.*

Constantiensem, Bambergensem, Moguntinensem, & plures alios episcopatus pecunia vendidit Ratisbonensem, Augustensem & Strasburgensem pro gladio, Monasteriensem pro Sodomitica immunditia Abbatiam Fuldensem pro adulterio, *Ibid. ex Stephani Halber-*

1087 — 5173

stadiensi

Anni christi. | Anni christi

stadensis epistola ad Vualramum Episc.

Clam accedens ad vxorem suam specie adulteri (adeo enim ei infensus erat, vt omnes diuortij occasiones quæreret) ab ipsa & ancillis pugnis, sedilibus & quibuscunque instrumentis mulctatus extruditur foras. Hinc morbo deinceps sex Hebdomadas laborat *Chron. Magdeburgense.*

Conradú filium incitat, vt cum nouerca coëat, *Cramz. in Metrop.* In eámque licet legitimam vxorem & honestissimam inaudita scelera commisit multis vi opprimendam prostituens. Vnde non modò vt Scismaticum, hæreticum & Simoniacum, sed etiam vt Nicolaitarum hæresis æmulus Vrbanus secundus in Romana Synodo iterum excommunicauit. *Trit. in Chron. Hirsaug.*

1076 — *Aliud Concilium Romanum Episc. 110. in quo notati sunt Anathemate Gilbertus Rauennas Archiepiscopus, Hugo Cardinalis & (si Antoni. credimus) Henricus Imperator, omnes etiam simoniaci, maximè hi qui à Laicis reciperent inuestituram. (Nam inoleuerat mos, præsertim in Imperio, vt Episcopi ab Imp. eligerentur & annulo ac baculo pastorali inuestirentur ab Imp. Guil. Tyri. lib. 1. bel Sac. c. 13. Vincent. in Specul. lib. 26. c. 82. Crant. lib. 5. hist. Sax. c. 6. Plati. & omnium optimè R. Barnus in vita Pont.*

5162 — Primus inter omnes Imperatores Occidentis per Papam depositus. *Ibid.*

Vult à se vocari vel ordinari pontifices etiam Romanos. Hinc illæ graues & perniciosæ turbæ inter eum & Ecclesiam, quæ integrum sæculum durarunt.

Introducere conatur sacerdotum coniugia, & maritos episcopos designat. *Lambert.* cui quia se sanctissimè opponit Gregoruis, à Magdeb. Cen. 11. cap. 7. pag. 382. traducitur quasi primus publico edicto, sacerdotibus coniugia interdixerit, & populum eorum sacrificiis interesse aut illos pro sacerdotibus habere vetuerit, quasi etiam vsque ad hoc tempus sacerdotibus integrum fuerit vxores ducere. Quod falsissimum docet Espenceus lib. 1. de Continentia præsertim 12. ca. è signatis antiquissimorum Pontificum, Patrum, Canonum, Conciliorum, Historiarum tabulis. Et Lambertus, qui hac scribebat tempestate, Clericis (inquit de hoc Pontifice) illicita & contra scita canonum contracta coniugia prohibebat, contradicentibus Regis (Henrici) fautoribus & clericis. Hinc Henriciana hæresis apud Abb. Vsp. *Naucl. Vol. 2. gener. 36.*

Marianus Scotus Fuldensis monachus Theologus & insignis historiographus, præter alia annales ab orbe cõdito duxit optimo ordine vsque ad annum Domini 1082. qui erat ætatis suæ 56. *Sig.* cuius continuator fuit Dodechinus.

1076 — *Henricus Imp. vt se vlcisceretur, indixit Conciliũ Vuormatiæ Episcop. 24. qui exauctorant Pontificatu Gregorium 7. misso ad eum cum epistola decretali Concilij Rolando quodam, qui ipsi nomine Concilij publicè interdiceret munus Pontificus. Ab Vsp. in Chro. Lambert, Scaf.*

5162 — Ioannes Xiphilinus Patriarcha Constantinopolitanus se tunc Dionis Nicæi historiam in epitomen redegisse testatur in vita Augusti.

S. Guitmundus Lanfranci Cantuariensis quõdam discipulus, Auersanus Aquiliæ Archiepiscopus, & Hildebertus (qui prius fuerat ex Berengarij sectatoribus) Turonensis Archiepiscopus, Albericus, Vuolfelmus & Leufredus aduersus Berengarianam hæresim acerrime scripserũt. Veneticus. *Trit,* Drogo *Chron. Fland.* S. Hugo Cluniacensis. *Chron. Hirsaug.*

Gilselbertus Anglus commentatur in Esaiam prophetam. *Trit. de script. Eccl.* alius ab Anselmi discipulo, qui altercationem contra Iudæos paulò post condidit. *Chron. Hirsaug.* Imo verò antè. Nam is pertinet ad superius sæculum, vt illic docuimus.

Petrus Eremita Ambiensis, primus modum orandi per calculos (quod vulgò Paternostros vocamus) docuisse traditur. *Polyd. Virg. lib. 5. de inuent. rer. cap. 9.* Factus est dux Christianorum in bello Turcico. *Guil. Tyri. lib. 1. de bello sacr. c. 11. Plat. Bonfin. lib. 5. Ungar. dec. 2.*

Ordo Grãdimontensis sub regula S. Benedicti inchoatur per Stephanum Aruernum nobilem, apud Lemouicẽses, vbi statuitur illius ordinis prima sedes in quodam

Anni christi.		Anni mundi
1079	*Aliud Concilium Romanum tertio conuocat Gregorius Papa, in quo excommunicat Sigifridum Moguntinũ Archiepiscopum cum omnibus Episcopis & clericis assentientibus Henrico Imp. in quem denuò anathema renouat, & Imperio iterum priuat. Ille metu amittendi Imperij (nam iã principes propter Põtificiam excommunicationem ab Imperatore se subducebant) supplex veniã petit à Gregorio, qui post preces multorũ, & præstitum ab Imp. iuramentũ obedientiæ & pacis eum absoluit. Plati. R. Barmi. Multi & ferè omnes ita confundunt ista tria Concilia Romana, vt vix ex ipsorũ scriptis iudices an vnicum vel trinum fuerit. Fortasse istud est concilium Roma. in quo disputatum est cõtra Berengarij errorem, quem ipse tũc iterum quinto & postremo abiurauit. Thom. Vald. to. 2. de Sacramentis cap. 43. ex actis illius concilij, quæ ipse legit.*	5165
	Educense 19.4.3.	

monte, qui toti familiæ nomen dedit. *Volater. lib. 21. Guill. Nangiac. Polyd. lib. 7. de inuent. rer. cap. 7.*

Ordo Carthusiensiũ an. 1084. sumit initium à S. Brunone Coloniensi Theologo & Canonico Rhemensi. *Sig. Plat. Volat. li. 21. Polyd. de inuent. lib. 7. c. 3.* Qui propter quandam apparitionem mortui vale dixerat mũdo *Fasci. temp. Summa Antonini, Franc. de Puteo Lugonnensis Schedelius.*

Philippus rex Franc. sæculares clericos Ecclesiæ S. Martini de Campis quam ipsius pater Henricus construxerat mutauit in monachos ordinis Cluniacensis. *Guibel. Nangiac.*

Quàm tunc deploratus fuerit Ecclesiæ status fermè nostro simillimus, cernere licet apud Sigebertum, Vincenti. & Antoni. Magnæ simultates inter Imperatorem & Pontificem: Sacerdotes erant moribus deprauatissimis, & propterea ipsi & res sacræ populo cotentemptibiles: quilibet ex plebe audebat de sacris mysteriis disputare: sacramenta etiam ab infantibus turpiter tractabantur: in extremo vitę viaticũ Dominiacũ contemnebatur: decimæ presbyteris debitæ igni cremabantur: Corpus Domini sæpe pedibus cõculcabatur, & sanguis effundebatur, multáq; alia scelera in Ecclesia patrabãtur. Qua occasione multi hæretici prophanis nouitatibus plebem ab ecclesiastica disciplina auertebant. *Sig.*

Dux Polonorum ipso die Natali Dom. an. 1077. à quindecim Episcopis in regem consecratur. *Lambert. Schanab.*

An. 1079. Boleslaus deuictis Russis ad suos Polonos redit. Stanislaum Cracouiẽsem, qui ipsum ob tyrannidem excommunicauerat, ad Aram interficit. *Chron. lib. 4. Polo.*

Cuius facinoris ann. seq. pœnas luit, nam mente captus mortem sibi consciscit. *Ibid.*

Eũ Greg. Pont. anathematizarat audita Stanislai nece. &c. *Matthias Mechoui. lib. 2. Polo. cap. 20.*

Theofridus carmine & prosa historias, aliáq; reliquit. *Bruschius de monasteriis.*

Vuilhelmus de musica, de ratione computi, de Astrolabio & similibus commentatur. *Chron. Hirsaug.*

D. Guilielmus monachus & Bibliothecarius Malmesberiensis scripsit historiam Angl.

In Londinensi conuentu an. 1078. auctore Lanfranco, sex Angliæ ciuitates, Bathonia, Lincolnia, Salisberia, Exonia, Cestria, atque Cicestria fiunt Episcopales sedes, quæ antea erant in oppidulis. *Polyd. lib. 9. hist. Angl.*

Lambertus Schafnaburgensis, Herueldẽsis monachus cursim obiter attingens prima tẽpora ab orbe condito ad annum Christi 1040. ab hinc diligenter persequitur historiam suorum temporum per annos 37. vsque ad annum Christi 1077.

HVMANA.

An. 1075. Kiouia à Boleslao Polonorũ principe, qui duobus annis post rex consecratus est capitur. Ideo Ruteni populabundi Poloniã inuadũt, sed vi repellũtur. *Chron. l. 4.*

Eodem Robertus 2. Burgundiæ dux S. Roberti regis Francorum nepos obiit, & Senonoiaci in templo à se cõdito sepelitur. *Chron. Burgundiæ.*

Hugo nepos successit qui mortua Iolanda vxore ann. 1097. seipsam cilicio obnubens cluniacensium instituto se dedicauit, & Othoni fratri qui in sacrum bellum profectus est, ducatum reliquit. *Ibid.*

Boëmiæ ducatus tunc primum an. 1086. erigitur in

regnum

Anni christi. | Anni mundi

regnum. Nam Vratislaus, quod debellasset Leopidũ Austrinæ marchionem, Moguntiæ ab Henrico Imp. rex declaratus, inungitur ab Engelberto seu Gilberto Treuirorum Archiepiscopo. *Aeneas Syluius hist. Boem. cap. 22.* At Matthi. Mechoui. in Chron. Polon. lib. 3. cap. 4. ait, id euenisse sub Victore an. 1087.

An. 1079. Turci in Arabes & Saracenos inualuerunt, ac Armeniã Syriámque depopulantes, multas vrbes ipsamque Antiochiam ceperunt. *Sigeb.*

Præter Antiochiam, duce Belphet, ceperunt vtrámque Ciliciam, Isauriam, Pamphiliam, Lyciam, Pisidium, Lycaoniam, Cappadociam, Galatiam, vtrumque Pontum, Bythiniam & Asiæ minoris partem, incolis abductis, & ecclesiis deiectis. *Tyrius lib. 1. cap. 9.*

Shisma 16. durat an. 29.

1080 — Rodulpho Sueuiæ Duce, qui à Saxonibus & nõnullis Principibus Theutonicis suasu Pontificis electus fuerat Imperator, occiso, Henricus Imp. in Concilio Brixiensi Episcoporum Italiæ, Longobardiæ & Germaniæ, purgatus de criminibus sibi obiectis à Pontif. eum iisdem insimulat, & curat eligi in Pontificem Gilbertum siue Vuicbertum Rauennatem Archiepiscopum, qui dictus Clemens 3. sedit an. 17. vel vt alij volunt. 21.

5166 — Nicephorus Botoniates cum Michaëlem terruisset, societate Turcicorum bellorum imperium sibi asseruit. Verum coniuratione Comnenorum fratrum violenter oppressus monasterium imperio relicto ingredi coactus est.

Comneni fratres ita inter se partiti sunt imperium, vt Alexius imperij titulum vsurparet, cæteri alia noua nomina sortirentur, & singulis cederent certi annui reditus ex imperij reliquiis. Sic dilaceratis Imperij reditibus Alexius conuertitur ad rapinas & exactiones. Cúmque corrupta pecunia pro aurea & Argentea æreá signasset, tributi tamen loco auream dependi voluit. Amisit in mari Chium, Lesbum, Samum, Rhodum insulas, quas Turci duce Zarcha occuparunt subdacta littorali Asia.

An. 1081. Robertus Guiscardi filius ex Italia in Epidamnum expeditionem suscipiens Castoriam, Larissam, & alia oppida subegit: Raimundus verò, vbi ex Asia fere tro inclusus, tanquam mortuus domum relatus esset de Alexij perfidia conquestus suos ad arma concitat, traiectóque mari, ad eundem Epidamnum Imperatorem ad Europæam coloniam ad pacem compulit. *Chron. Cassonense, cap. 48. lib. 3.*

CONCIL. *Moguntinum, præsente Henrico Imp. pro Clementis ordinatione contra Gregorium Sigeb.*

1085 — 5171 — Pazinacæ sub Alexio Comneno, Macedoniã & Thraciam depopulantes, primo victores, deinde victi, in Moglenem traducti sunt *Zon. tom. 3.*

r OPERA Henrici 4. veneno in calicem infuso, dum sacrificat, necatur. *Plat. & Fasc. temp.* Alij tradunt eum obiisse alui profluuio. *R. Barnus.*

164.

1087 — 1 VICTOR III. Beneuentanus, an. 1.

5173 — Deusdedit Card. Canonum volumen, iubẽte hoc Victore, in ordinem redegit, *Plat.*

1088 — menſ. 4.

Vacat m. 5.

5174 — Itali suasu Victoris Papæ, sub vexillo S. Petri, Africam infestis signis ingressi centum millia Saracenorum occiderunt, & eorum præcipuam vrbem euerterunt, *Chron. Cassinense. lib. 3. cap. 70.*

Continuatur schisma superiore Pontifice cœptum, de quo sic Hermoldus in chron. Slauorum cap. 30. Gilbertum Rauennæ sedis episcopum ordinari fecit in Papam Henricus 4. Durauítque hoc schisma 25. annis defuncto enim Gregorio successit Desiderius (qui Victor) post quẽ Vrbanus, deinde Paschalis, qui omnes Imperatorem cum Papa suo excommunicationis sententia damnarunt, continentes se apud reges Franciæ, Siciliæ, Hispaniæ, qui Catholicam partem tueri videbantur. Mortuo autem Gilberto, qui & Clemens, sopita sunt schismata & rediit vniuersa Ecclesia ad Paschalem.

Machtilda quoque comitissa Pontifici fauebat, quæ & omnes suas possessiones ad altare S. Petri obtulit, quæ

S. Petri patrimonium vocantur. *Mart. Polonus.*

Ansul rex Galliciæ Christianus vicit Saracenos in Hispania, & Toletum maximam eorum vrbem per aliquot annos obsessam tandem expugnat. *Sigeb.*

Basilius monachus errorem Berengarij restaurat.

Euthymius contemporaneus Alexij imperatoris. *Ipse Panoplia part. 2. Tit. 23.* Cum Iudæi seruiissent annos 1000. *part. 1. Tit.* 8. est ergo mendū apud Sixtum Senensem dum eum ait claruisse sub an. 1080. pro 1080.

Sic Ioan. 8. Curolopates, qui à Nicephoro Imp. Irenes successore tempore Caroli Magni ad Alexium Comnenum id est, 300. fermè annorum, siue vsque ad Christi 1085. historiam contexuit.

Vigebat adhuc Michaël Psellus. Nam eum suæ tempestatis philosophorum principem & amplissimum virum appellauit Ioan. Curolopates initio sui historiarum compendij.

An. 1087. Bogomili Messalianorū secta non multo ante ætatem Hermenopuli. *Ipse libro de sectis.*

Tempore Alexij Comneni secta Bogomilorū in Oriēte grassatur, auctore quodam Basilio medico, qui 15. annos sua peruersa dogmata didicerat, & 52. docuerat, qui & in Theatro combustus est. *Zon. tom. 3.*

Pauliciana hæresis è Manichæis orta à Ioan. Zimisce Philippopolim translata adhuc durabat. Nam Alexius Com. Imp. disputatione multos ab ea reuocauit. *Ibid.*

Grammaticorum scholā construxit, in qua publicè docerentur pauperū liberi, magistris & pędagogis cōstitutis. victuq; tam docentibus, quam discentibus, ordinato. *Ibi.*

Constantinus patria Carthaginēsis Babylone disciplinis Chaldæorum, Arabum, Persarum, Ægyptiorum, & Indorum perceptis an. 39. peregrinationis in patriam rediit, deinde in Italiam traiiciens monachus Cassinēsis efficitur, vbi è diuersis gentium linguis transtulit complura opera artis Medicæ, *Chron. Cassinensi lib. 1. cap. 34.*

Elfuuardus librum de rebus Anglosaxonum in Britānia ante Normanorum imperium vulgat.

An. 1088. Religio Christiana Toleti ab Alphonso 6. Castiliæ rege fugatis Saracenis tradi cœpit. Sigeb.

HVMANA.

Idem Alphonsus nulla relicta mascula sobole filiam Therasiam ex pellice natam Henrico Lotharingiæ comiti Gothofredi Bullonei ex Guilielmo fratre nepoti cum Portugallia, Galliciæ parte dotis nomine vxorem dedit. Vnde Portugalliæ reges originem trahunt. *Rutius lib. 3. Hisp.* additis aliquot vrbibus cum titulo Comitatus.

Eo enim duce Galli in Lusitaniam appulerunt, eámque vi Mauris ademptam Portugalliam nominarunt. *Ibi*

Alteram despondit Remundo Berēgario Tolosæ Comiti. Ita a Remundo postrema regum Castiliæ stirps per Alphonsum filium propagata est.

Cyprus, Creta, Chios, Lesbus, Samus, Rhodus & aliæ insulæ, quæ vel defecerant, vel à Zarcha Turco occupatæ fuerant à classe Alexij imp. breui recuperantur. *Zon. tom. 3.*

Tum vixisse videtur Elias Cretensis Nazanzeni doctus interpres. Nam in suo commētariorū procemio ipse scribere tradit in exilio, quod sanè in hos annos Saracenicæ seuitiæ, vel Constantinopolitanorum tumultuum incidere videtur.

Anni christi.		*Anni mundi*
1087		5173
	Patriarcha.	
	Constantinopoli Nicolao 3.	
	Principibus.	
	Alexio Comneno Orient. centesimo decimo quinto.	
	Henrico 4. Occid. Imp. decimo octauo.	
	Philippo 1. Franc. Reg. trigesimo quarto.	
	Nepote Treddæ Gabez Aethiopum pretioso.	
	Hispaniæ Alphonso 6. quinquagesimo septimo.	
	Angliæ Guilielmo Bastardo vigesimo primo, deinde Guilielmo Ruffo an. 13.	
	VVladislao 1. Poloniæ principe.	
	CONCIL. *Beneuentanum, in quo præsidente pontifice rursum Imperator & laici dantes sacerdotia & clerici accipientes, Simoniaci declarantur & excōmunicantur. Chron. Cassinensi lib. 3. cap. 71.*	
1088	*Stampense. Iuo in epistolis.*	5174

Anni christi. | *Anni mundi*

165.

ſ VRBANVS II. Gallus ex oppido Caſtellionis, in dioceſi Rhemenſi, an. 12. menſ. 4. di. 19.

1088 — 5174

1100 — 5186

Vacat dies 13.

Patriarcha.

Conſtantinopoli Nicolao 3.

Principibus.

Alexio Comneno Orient. Imp. centeſimo decimo quinto.

Henrico 4. Occid. 18.

Philippo 1. Franc. Rege trigeſimo quarto.

Alphonſo 6. Hiſp. 57.

Guil. Ruffo Ang. 22.

Vuladiſlao 1. Polon.

ſ SCRIPSIT contra hæreticos. *Plati.* Cum iam eſſet ſtatutum, vt clerici ſeptem horas canonicas quotidie dicerent: totidem iuſſit in concilio apud Claromontem an. 1096. recitari quotidie in laudem D. Virginis, & inſtituit ipſius officiũ in Sabbathis. *Anton. tit. 16 ca. 1. Naucler.* Ordinem Ciſtercienſem an. 1098. excitatum in Burgundia ab Ardingo Anglo, vel vt alij volunt. Roberto Moliſnenſe, primus confirmauit. *Platina.*

Galiciæ regem cum tota S. Iacobi Diœceſi Anathemate percuſſit, quòd prouinciæ epiſcopum in carcerem conieciſſet.

Eius monumento marmoreo inſcriptum eſt, Vrbanus 2. auctor expeditionis in infideles. *Onuphrius.*

Excommunicauit in Gallia eos, qui à laicis ad dignitates Eccleſiæ eueherentur. Quare Henricus Sueſſionum epiſcopus pontificatum quem à Philippo rege acceperat, Pontifici tradidit. *Aemil. lib. 3.*

Philippum Francorum regem, qui repudiata vxore Bertha, Fulconi cuidam ereptam coniugem pro vxore habebat, excommunicatione coegit eam dimittere & legitimam reciperere. *Aemil. lib. 3. Sigeb. Anno.*

Petro Nauarræ regi tertio octo decimas, & ius Patronatus Eccleſiarum, belli ſacri prætextu, petenti conceſſit. *Vaſæus.*

Poſt orationem Vrbani in concilio Claromontẽſi, inſtigatore Petro Hiſpano (*Helmod. Ibid. cap. 31.*) Eremita, an. 1096. expeditio maxima facta eſt contra Turcas & Saracenos, militum 600000. (*Fucherius cap. 4.*) ad Hieroſolymam recuperandam: quæ 490. circiter annis poſtquam eam Saraceni occupaſſent, capta eſt, 39. die obſidionis an. 1099. & Idib. Iulij (*Aemil. ait 4. Nonas*) feria 6. hora qua Chriſtus mortuus eſt, ducibus Godefredo Bilionenſi, ſiue de Bullo Lotharingiæ principe; Euſtathio & Balduino eius fratribus, Hugone Magno fratre regis Francorum, Podienſi ſiue Anicienſi in Aruernia epiſcopo, Roberto comite Normanorum, Raymundo comite Tholoſæ (cum Gotthis & Vaſconibus ait Fucherius) Boemundo duce Apuliæ, & infinitis aliis nobilibus. *Guiliel. Tyr. lib. 1. de bell. Sac. c. 17. Blond. dec. 2. li. 4. Plat. Aemil. lib. 4. Fuch. cap. 2. & 19.*

Adfuit huic expeditioni Alphonſus 6. rex Caſtiliæ, *Ritius lib. 3. de reg. Neapol.*

Tribus diuerſis itineribus eo contenderunt, per Conſtantinopolim, indéque Calcedonem trecenta millia deſcriptorum peditum, & centum millia galeatorum equitum. *Iouius lib. 1. virorum Illuſtr.*

Ad Nicæam primo Solymanus Turcarum Imp. victus. Ad Antiochiam Corbana Parthorum, Medorum & Aſſyriorum dux.

Nam ante Hieroſolymam, Niceam, Antiochiam, multáſque ciuitates à Barbaris poſſeſſas receperunt, non de imperio & fortunis dimicantes, ſed de religione & ſacrorum authoritate.

Ægyptius Caliphas ad Hieroſolymam ſuperatur, cum Godefredus admota turri lignea, ex eaque in hoſtilem murum demiſſo ponte, trucidatis, depulſiſque Barbaris primus in vrbem peruaſiſſet. Ex quo omnium procerum conſenſu Hieroſolymæ rex appellatus eſt, quam & Chriſtiani reges tenuerunt vſque ad octogeſimum ſeptimum annum, quo eam Saladinus Ægyptius noſtris eripuit.

Die, quo expugnata, est Hierosolyma Sol aliquot gradibus retrocessit. *Fucher. hist. cap. 41.*

E Latini orbis prouinciis omnibus eo confluxerunt, exceptis Orientalibus Francis, Saxonibus, Thuringis. Bauaris & Alemannis, intestinis nimirum bellis occupatis (aut potius pietate carentibus, qui equitum, peditúmque turmas suum solum transeuntes ludibriis excipiebant, stultos eos appellantes, quod sua temerè desererent, aliena appeterent. *Abbas Vrspergensis Germanus.*

Godefridus Bilionius ab vniuerso exercitu constitutus primus rex Hierosolymitanus, noluit coronam auream suscipere, quod Christus ibi tulisset spineam. Dabertus electus est primus Patriarcha. *Blond. dec. 2. lib. 4. Tyr. lib. 9. cap. 2. & 15.*

Philippo Regi Francorum Biturigensem Comitatum 40000. libr. (alij dicunt 60000. aure.) Harpinus Comes vendidit, vt proficisceretur Hierosolymam. *Guil. Nang. & Mater histor.*

Fucherius Carnotensis, in sacra expeditione Capellanus Balduini fratris Godefredi ducis Lotharingi, historiam rerum per annos 29. gestarum ab ann. 1095. vsque ad 1124. breuiter & magna fide perstrinxit.

Milites inopia iumentorum vtuntur ad Sarcinas suas veruecibus, capris, Suibus, arietibus interdum etiam equitant bubus. *Fuch. cap. 5.*

Occiduorum Christianorum in Orientem profectio significata est cœlitus, infinita multitudine locustarum orta ab Occidente, & tanta vt inter volandum nubibus æquipararetur, & solem obumbraret. *Zon. tom. 3.*

Alexij Comneni & Græcorum hic vituperatur perfidia. Nam Latinos, commeatu denegato, aut interuerso, aut infecto, auxiliis interceptis, clam etiam instigatis atque adiutis Turcis, impediuerunt.

Ann. 1097. Nicea vrbs quinta hebdomada obsidionis expugnatur à nostris. *Fucher. cap. 4.* Eodem anno Balduinus frater Godefridi fit Comes Edessæ Mesopotamiæ & Medorum Metropoleos. *Fucher. cap. 6. Tyri. lib. 4. cap. 2.*

Denique Turci ex Orogorgo, Nicea, Antiochia Pisidiæ, Iromo, Heraclea, Tarso, Manustra, ex Armenia minori, Samosata, Sororga, Antiochia Syriæ, Albara, Marrha, Antorado, Ptolomaide, Ramula, & denique Hierosolymis, aliísque infinitis locis a sacro milite eiecti sunt. *Idem.*

An. 1099. id est, tertio expeditionis anno Hierosolyma in nostrorum venit potestatem, cum prius totus ferè Oriens, vsque ad Euphratem fuisset recuperatus. Tanta fuit sacrorum militum in Barbaris perdendis celeritas.

Boëmundo Antiochiæ cessit principatus, Balduino Edessæ, Tancredo Tyberiadis & totius Galilææ, Tolosano Seleuciæ, Godefrido Hierosolymorum cum regio titulo. Cæteri principes ad patrium rediere solum.

Nobiles aliqui Sacerdotes, inter quos & Petrus Massiliensis nocturno oraculo de loco, vbi Dominica latebat lancea, quæ contra hostes victoriam datura sit admonentur. *Idem.*

Boemundus Rogerio fratri vrbe Melphi cedens, cum 12. milibus armatorum nomen sacræ militiæ dedit, & Antiochia. 9 mense obsidionis capta, communi cõsensu princeps in ea constituitur, deindéque Constantiam Philippi Francorum regis filiam duxit. *Ritius lib. 1. de reg. Siciliæ.*

Anni christi. 1088 — *Ann. à mundi* 5174

BELLVM SACRVM.

Idem Vuichertus per schisma contra Vrbanum sedit vsque ad an. 1100. Sigeb.

CONCIL. *Melphicum præside Pont. dist. 32.*

Troianum in Apulia eadem præside 25. q. 6.

Placentinum, Episc. totius Italiæ, præside Pontif. ad hominum, maxime sacerdotum, malos mores corrigendos. In quo inter alia, Gregorij decreta acta contra Henricum & Clementem 3. Antipapam cõfirmantur: Toletanus Archiepiscopus fit primas totius Hispaniæ. Platin. Volater. Tyri. lib. 1. cap. 14. dist. 70.

Romanũ in quo inuestitura Ecclesiarum laicis prorsus adimitur, quod & seq. anno repetitum in Claromontensi. Matthæus Paris.

1100 — 5186

Sicilia. Fucher. cap. 7. & 17. Tyr. lib. 5. c. 17.

Anni Christi		Anni mundi	
1088		5174	An. 1098. Cistercienſis ordo Roberto auctore, deinde Stephano Hardingo, qui regulam ſcripto complexus eſt, ex Benedictinorū monaſterij Moliſini in epiſcopatu Lingonenſi ſeceſſione. *Sigeb.*

Hvmana.

Rogerus Normanorum dux potitus tota Sicilia, & tota propemodum Apulia & Calabria, primus regium nomen illic vſurpauit, regni hæreditate in Filium Guilielmum cog. Malum tranſlata, cui ſucceſſit Gulielmus cog. Bonus.

1098. Edgarus omnium Scotorum primus ex ſacra vnctione inauguratur. *Maior libro tertio, cap. 11. Boethius lib. 22.* [5181]

Fruſtra igitur Scoti altius regni ſui initium repetunt.

[1095] *Claromontenſe in noſtra Aruernia, præſide Pontifice, Epiſcoporum & Abbatum 310. adeo vt vocetur generale. In eo agitur de Eccleſia reformatione, & præcipuè de expeditione contra Turcas, & decretum eſt vt ſinguli profecturi Hieroſolymam ſignū crucis vel in pileo vel in veſtimentis conſuerent. Plat. Guil. Tyri. lib. 1. de bel. ſacro cap. 14. & 15. Fucher. lib. de expedit. Hieroſ. cap. 1.*

Pariſienſe à Gallis, Anglis, Normanis, Flandris, & Lotharingis celebratum aduerſus Turcas. Ab Vſperg.

1099. Magnus Noricorum rex cum Haraldo, filio Haraldi regis quondam Anglici, Orcadas, Menemas & alias Oceani inſulas ſibi armis ſubiicit. *Malmesburgenſis lib. 4. cap. 25. Angl.*

In ſacro bello nauarunt Italicæ Reſp. Veneta, Genuenſis, & Piſana, ſed eo conſilio, atque adeo euentu, vt belli ſumptus, labores & pericula in ſocios deriuarint, præmia & fructus ad ſeſe tranſtulerint. Nam Genuenſes perceptis tota Syria ſpoliis, etiam maris dominio potiti ſunt, ſe per Ægæum, Helleſpontum, Boſphorum Thracium, & Pontum Euxinum ad Tauricam Cherſoneſum diſpergentes. Veneti ex Creta Iſtriæ Illyricóque peropportuna ſibi ſubiecerunt. Peloponneſum & Cyclades inſulas ad Theſſalonicam vſque vna ex parte, ex altera maris Ionij inſulas & littora, donec bello inter has reſp. orto maris imperium Venetis ceſſit.

Variè à Guilielmo Ruffo Angl. rege pugnatum eſt cū Scotis, Northumbris & Vuallis.

1095. Magna vi Sultanus Ægypti Turcis Hieroſolimā eripuit. Sultano quatuor annis pòſt Chriſtiani. *R. Ioſeph ſacerdos in Chron.*

1096. quo bellum ſacrum contra Saracenos concluſum fuit, Germani priuſquam in terram ſanctam iter caperét, Iudæos vel necant vel baptizari cogunt.

Spiræ & Vuormanæ cæſorum numerus fuit ad octingentos. Ibi plures vtriuſque ſexus ſibimet ipſis vel vxoribus, liberis, amicis necem intulerunt, præuento percuſſore. *R. Ioſeph. ſacerd. in Chron. regnum Franciæ, & Turciæ.*

Rabbi quidam Eleazar de interfectis lamentationem condidit. *Ibid.*

Moguntiæ cæſi ſunt mille trecenti, ſexaginta autem coniecti in Carcerem. Ibi quidam Iſaac filius Dauid necauit duas filias ſuas veſpere Pentecoſtes, inde igne domum ſuam ſuccendit. *Ibid.*

Denique Synagogam, cum qua ſe ipſe exuſsit. *Ibid.*

Coloniæ domus eorum expilatæ ſunt, & libri legis calcati & lacerati die Pentecoſtes, quo lex data fuerat cælitus & terra tremuerat. Ipſi verò in fugam coniecti. Mar Iſaac, qui noluit fugere in Eccleſiam tractus, quod imagines deſpuiſſet, probriſque ac conuitiis affeciſſet, interfectus eſt. Similiter & mulier. Qui fugerant, benefi- [1100] [5186] cio Cardinalis latitarunt in ſeptem pagis. Niſi quòd Colonienſes irruentes in pagum Nozam Samuëlem fi-

lium Aſer peremerunt,& duos eius filios ante oſtium domus ipſius ſuſpenderunt. *Ibid.*

Vablazachi, R. Leui Ben Samuel cum tota familia, Domina Rachel ſenior R. Selomo Sacerdos & reliqui Iudæi, quotquot comprehendi potuerunt, necem ſubiere. Multi conſecrarunt ſuas manus, ſe mutuò perimentes vel in paludes vrbi vicinas præcipitantes, ne ab incircuncisis illuderentur (Sic Verpi nos appellant) *Ibid.*

In medio aquarum filium ſuum collum denudantem R. Semuel filius Iehiëlis enſe decollauit, ipſo quidem Patre Benedictionem mactationi congruentem præcinēte, filio verò, Amen, reſpondente, & cæteris aſtantibus orationem, Audi Iſrael, concinentibus. *Ibid.*

Idem Ilanicæ contigit prope Coloniam. Nam primarij Iudæorum ſponte ſe obtulerunt ad mactandos cæteros ne in hoſtium venirent manus, deinde ſe ipſi de turri præcipitarunt. *Ibid.*

Zamatæ, Mitæ, Crapanæ, Gildæ, Treueris, Mizæ, Risboraci, Pragæ alij necati ſunt, alij ſe propria manu ſuſtulerunt. Quæ perſecutiones durarunt 4. menſes ab Iiar ſcilicet (i. Aprili) vſque ad menſem Ab (Iuliū) *Ibid.*

Sed miſer reticet veram huius crudelitatis cauſam. Nēpe, quod Turcas præmonerent, &c.

Anni chriſti.		*Anni mundi.*
1088	*Melchienſe concilium ab Vrbano Pontifice, Ca. eos qui diſt. 32.*	5174
	Barenſe, in quo Anſelmus Cātuarienſis ab Anglia tum exul Græcos de proceſſione S. Spiritus refutauit. Edmer in vita D. Anſ.	
	Romanum præſente eodem Anſelmo contra Principum Laicorum inueſtituras. Ibid.	
1100		5186

An. Dom. M C. quo Vrbanus moritur, Godefredus rex Hieroſolymorum conſtituitur, Edgarus primus rex Scotiæ nominatur, Paſchalis 2. Pontifex Max. eligitur, Bernardus fit Patriarcha Antiochenus è Latinis primus, & Dabertus Hieroſolymitanus.

VNDECIMO *ſæculo doctrinæ continuatio ſic oſtenditur.* Miſſa iiſdem ritibus vt antea. *Berno Augenſis lib. de officio Miſſæ, Hildebertus Cenomanenſis, Anſelmus Cantuarienſis, Iuo Carnotenſis, in ſermonibus de rebus Eccleſiaſticis, Ioan. Micrologus à multis iſtorum laudatus ob aliquot næuos, & alij ſcriptores de diuinis officiis vel Eccleſiaſticis. Bernoldus Conſtantienſis libro, quem inſcripſit, Ordo Romanus. Concilium Saliguſtadenſe. Burchardus, Guitmundus, Lanfrancus & cæteri qui Berengarium expugnarunt.* Gratia Dei, fides, iuſtificatio. *Anſelmus lib. 1. Cur Deus homo. cap. 9. & 10. lib. de concordia præſc. & Prædeſt. lib. de Concordia Gratiæ, & liber Arbitr. De meditatione redempt. huma. c. 7. & in Epiſt. ad Rom. c. 4. & 7. in 3. c. 2. Corinth. Alger. cap. 2. lib. de Euchar. Berno ſerm. de Nat. Dom.* Euchariſtiæ veritas, ſacrificium, tranſubſtantiatio, adoratio, Miſſæ ritus. *Algerus libris luculentis de Euchar. Berno ſerm. de Paſchate, & lib. de Concord. Offic. Damia. Epiſt. ad Blancam. Adelmannus epiſt. ad Berengarium. Lanfranc. libris contra Berēgarium in Orthodox. de Sacr. Euch. Anſelmus in c. 10. & 11. 1. Cor. in 7. & 10. Heb. Alberic. de Sac. Guitmond. de eo Humbert. in reſponſione ad Niceta librum. Iuo de conuenientia veteris & noui ſacerdotij, & Trac. de ſignif. indumentorum Sacerdotalium. Euthymius in Panop. ad quem part. 2. tit. 21. eſt caput inſcriptum de Trāſmutatione corp. & ſang. D. Berno Augienſ. li. de reb. ad Miſſ. ſpectantibus.* Baptiſmi effectus, neceſſitas, aliena fides, ceremoniæ. *Anſelmus in 3. & 15. cap. Matth. in 4. c. 2. Corinth. & aliis multis locis. Algerus lib. 3. de Euchar. c. 4. 6. 7. Iuo de ſacramentis Neophitorum. & de Sacramentorum dedicatione. Leontius & Hermenopulus de ſectis. Euthymius in Panoplia &c. alij paſſim.* Pœnitentia & eius partes tres. *Anſelm. lib. Similit. cap. 99. & ſeqq. item 144. vbi ſicca pœnitentia, quæ eſt ſine compunctione, & Humida, quæ habet vtrumque Iuo epiſt. 34. lotio pedum ſacramentum pœnitentiæ eſt & remiſſionis &c. Minardus ad Guntherum de fide Euthymius in Panoplia.* Claues Eccleſiæ, Abſolutio. *Anſelm. in 16. cap. Matth. & in Euang. enarrat Iuo in Epiſtolis. Petrus Damianus in Epiſtolis. Conc. Saleguſtadienſe cap. 18. &c. Euthymius in Panoplia.* Confirmatio, & reliqua alia ſacramenta & eorum vſus. *Algerus li. 3. de Euchar. cap. 4. &c. Minardus epiſt. ad Guntherum de fide. Anſelmus multis libris, vt in epiſt. de diuerſitate Sacramentorum, &c. Berno ſerm. de Pētecoſte. Iuo ſermo. de ſacramentis dedicationis. de ſacramentis Neophitorum in tractatu de conuenientia veteris & noui Sacerdotij de excellentia ſacrorum ordinum. Micrologus, &c.* Primatus ſedis Apoſtolicæ. *Berno epiſtola ad regem Hungariæ. Lanfranc. de Euchar. ſacramento. Anſelmus in Matth. 16. Hinc hac etiam ætate Pontifex abſolute Apoſtolici nomine in conciliis, vt in Saleguſtadienſi intelligitur cap. 18. Humbertus contra Nicetam.* Liberum arbitrium, bona opera neceſſaria. *Anſelmus dialogo de lib. Arbitr. & de ſimilitud. cap. 182. lib. de Concord. Grat. & lib. Arbit. li. de lapſu hominis 2. & 15. cap. 1. Cor. in 5. c. 2. Cor. in 2. c. Galat. Berno ſermo de reſur. Dom.* Sanctorum preces, ſuffragia, inuocatio, reliquiæ, Imagines, feſta. *Berno de diuinatione Demon. contemnenda. 1. & 2. de S. Marco & aliis ſermonib. de concordia Officiorum. In Epiſt. ad Hug. Lauſanenſ. Anſel. lib. de excellentia Virginis. Sigeb. Iuo Serm. di Sacramentis dedicationis, & de conue-*

Anni Christi

nientia Sacerdotij. Petrus Damianus inuectiua in Cadaloum. Euthymius in Panoplia. Leontius & Hermenopulus de sectis. Preces pro defunctis, purgatorium. *Ansel. in 5. & 12. cap. Matth. in 3. cap. 1. Corinth. Algerus, &c. Berno in epist. ad Augienses fra. Euthymius in Panoplia, & in Euang. Nam etiam Graeci orant & offerunt pro defunctis.*

Caetera iidem & caeteri huius saeculi auctores prolixè confirmant. De quo contra testimonium ferunt Centuriatores cent. 11. c. 2. de loco & propagatione Ecclesiae col. 17. & seqq. sparsim. ca. 3. de persecutione & tranquillitate Ecclesiarum sparsim col. 30. & seq. ca. 4. de doctrina, ex professo col. 225. & seq. c. de haeresib. col. 238. & seqq. Per totum ca. 6. de Caeremoniis & ritib. Ecclesiae. col. 247. & seqq. Per totum 7. de Politia & Gubernatione Ecclesiae, col. 349. Per totum c. 9. de Synodis. col. 444. Per totum ferè c. 10. de doctoribus & episcopis col. 516. & sequentibus, quibus non obscurè irascuntur, quod receptam à patribus doctrinam sequuti sint & scriptis mandauerint. Sparsim c. de Martyribus, de Miraculis. Huc facit quod ex instituto multi hac aetate scripserunt de haeresibus, item contra Berengarium & Bogomilos, quorum sordibus isti maculantur. Adde totius huius centuriae Synodos, quae non exiguo fuere numero. Denique historicos, qui Ecclesiam nostrae similem planè descripserunt.

DVODECIMVM SÆCVLVM.

Anni Christi		Anni mundi
1100	166 a PASCHALIS II. Tuscus, an. 18. mens. 6. dies 7.	5186
1118		5204

Vacat dies 3.

Patriarcha.

Constantinopoli Nicolao tertio, deinde Ioanne octauo, an. 24.

Antiochiae Bernardo primo ex Latinis, an. 33. post eam recuperatam.

EXPETENTE populo, eligête clero, collaudante Cardinaliû senatu nolens & latitans, quòd diceret humeros suos nequaquam oneri suffecturos, Pontifex efficitur. *Plati.*

Valde hallucinantur hi qui scribunt eum primum iussisse decimas persolui sacerdotibus. Huic & pontificatum & gubernationis annos praedixit Albertus Alatriuus episcopus. *Plati.*

Henricus 4. sexaginta duo praelia gessit. *Fasci. temp.* Ex eius nomine, quòd ipse ius inuestiturae mordicus sibi vendicaret, Simonia dicta est Henriciana haeresis. *Abb. Vspergens.*

Propter labem Simoniacam & caetera peccata, quae illi impingebantur, iussu Paschalis pont. & Principum, qui ad generalia comitia conuenerant, Moguntinus, Coloniensis, & Vuormaciensis episcopi ei imperialia insignia & indumenta detrahunt, & Henrico filio tradunt, cúmque in Imperium substituunt. *Helmod. in Chron. Slauorum, cap. 32.*

Ipse quidem conquerebatur se sustinere ignominiam, quantam nemo regum, qui ante se fuerant. Verû immerito. Nam per minas à Pascahli ius assignandorû episcopatuum in suis regnis extorserat. Quod concilium Lateranense mox reuocauit, anathemati illum subiiciens & reliquos principes, qui deinceps idem attentarent.

Praeterea coniugia sacerdotum contra canones introducebat. Sed & suorummet scriptorum praeiudicio vrgeri poterat. Nam quadam epistola ad Hildebrandum (sic contemptum Gregorium 7. vocabat) quam laudant Centuriatores, *cent. 11. cap. 8. col. 423.* se ab imperio deponi posse, si à fide exorbitasset, non vlla alia causa professus fuerat. Cum ergo Haereticus Schismaticúsque esset quidni, Centuriatores, iustissimè imperio est abdicatus?

Vexatio deinde patrum, & quidem Spiritualium periculosissima. Quare istius exemplo Imperatorû in Romanos Pontif. insurgentium misera fuit mors, nec in posteris imperium diuturnum. Henricus enim iste, à quo mali principium, fugatus à filio, captus, depositus in car-

cere mortuus, & Spiræ quinque annis iacet insepultus. Henricus quintus eius fil. nullis relictis liberis interiit. Fredericus 1. Syriacæ intentus expeditioni in amnis trāsitu mersus est. Philippus eius f. ab Otthone de Vuitelspach. comite Palatino miserè Bambergæ occisus est, eo die, quo à medico ei vena incisa fuerat. Ottho quintus eius successor & æmulus. postquam fuit ab Innocentio 3. excommunicatus, perpetuò infœlix, donec ab omnibus derelictus, præ mentis dolore infirmatus post multas angustias moreretur, cum annos tantum imperasset 4. Fredericus alter tres Romanos insectatus pontifices, nunquam non habuit rebellantes subditos, tandémque in Sicilia morbo correptus Manfredi nothi sui dolo necatus est. Ludouicus denique Bauarus demum à Ducissa quadam Austriæ veneno sublatus est in venatione, vt proinde Carolus quartus successor sapienter pacem maxima laude & fructu à pontifice redemerit, &c. vt suo annotabitur loco. *Hæc membratim confirmantur ab Ola. Mag. libro decimo sexto capite trigesimo. Trithem in Chron. Hirsaug. Crantzio*, &c.

Sacri belli duces an. 1100. Epistolam ad Pontif. ob res fœliciter gestas scribunt totius belli summam breuiter complectentem, vbi diuinitus lanceam Domini, munus non visum à tempore Apostolorum à se inuentam prædicant, quæ circumlata pignus victoriæ perpetuò extiterit. *Marian. Scotus continuat.*

Petrus Alphonsus Iudæus Alphonsi regis Hispaniarū medicus ætatis an. 44. ab Alphonso ipso de sacro baptismo suscipitur, 1106. *Ipse præfatione dialogi sui.*

Hoc tempore passim colligebantur concilia, & quicunque à Laica manu episcopatum aut aliam Ecclesiastici iuris inuestituram accipiebant, excommunicabantur sub an. 1111. *Sigeb.*

Tumque conuentio inter Paschalem & Henricum 5. qua priuilegium de inuestitura Episcoporum & Abbatum Imperatori concedebatur, Simoniaca plurimis concilijs & œcumenicis & prouincialibus declarata est. *Vsperg.* Hanc censuram minimè omnium hodiè curant Principes.

An. 1110. Ascetinus Balduino rege, à Gibelino legato pontificio primus creatur episcopus Bethleem. *Tyrus lib. 11. c. 12.*

Iuo Carnotensis Episcopus Pannoniam. i. decreta Pontificum, & Patrum exemplo Isidori & Burchardi, redegit in vnum volumen, quo Iurisconsulti vsque ad Gratiani tempora vsi sunt, scripsit & alia multa. *Sigebert. & Trith. de script. Eccles.* Zacharias Chrysopolytanus Episcopus.

Anselmus Laudunensis Glossæ marginalis & interlinearis in vtrinsque testamenti libros ex patrum scriptis collector, Anselmus Lucensis Episcopus, & Anselmus Cantuariensis Archiepiscopus, qui obiit an. 1109. Rupertus Tuciensis Abbas, Berengosius Abbas, Hugo Carthusianus, Echardus Vrangiensis, Rudolphus Trudonensis sanctissimi Theologi. *Sigebertus Platin. & Trithem.*

Cœnobium Clareuallense construitur sub primo eius Abbate D. Bernardo anno ætatis ipsius 27. *Gulielmus Nangiac.*

Sigebertus Gallus Celbatensis (seu Gemblacensis) monachus, Annales à fine Tripartitæ historiæ, id est, ab anno Christi 381. vsque ad annum 1112. perduxit. Cui

Anni Christi.		Anni mundi.
1100		5186
	Hierosolym. Daberto è Latinis primo, an. 3. mens. 3. deinde Ebremaro an. 4. Gibellino an. 4. Arnulpho an. 7.	
	Principibus. Eisdem Imp. vsque ad Henricum 5. Imp. Occid.	
	Et Ludouicum 8. dict. 6. Crassum Franc. Regem, trigesimum quintum.	
	Nepote Treddæ Gabez Æthiopum pretioso, deinde Lalibala, an. 60.	
	Hispaniæ Alphonso 6. deinde Alphonso 7. an. 19.	
	Angliæ Gulielmo Ruffo deinde Henrico 1. an. 35.	
	Poloniæ duce Vuladislao 1. deinde Boleslao 3. cog. Crinousto, an. 36.	
1118		5204

successit

Anni Christi | *Anni mundi*

1100 — 5186

Hierosolymorum Godofredo Bullonio, ann. 1. mox Balduino fratre, an. 18.

Portugalliæ rege primo Alphonso Lotharingi Henrici filio, an. 73.

Edgaro Scotorum primo rege, an. 9. deinde Alexandro Fers, an. 17.

BELLA SACRA.

1102 — 5188

CONCIL *Lateranense Episcop. Italiæ & Galliæ. In eo Anathema cõtra Henricum 4. Imp. promulgatum confirmatur. Abb. Vsperg. Palmer.*

1105 — 5191

Florentinum, Episcoporum 340. præside Paschali, contra Fluentinum illius loci Episcopum, qui motus quotidianis portentis, quæ tũc accidebant. dicebat iam tum natũ esse Antichristum. Sabel. Ennead. 9. lib. 3. Palmer. Fuit etiam contra Henricum 4. Imp.

1118 — 5204

ſucceſſit appendix 103. annorum, incerti auctoris, nempe vſque ad an. 1216. Scripſit librum de Viris illuſtribus ordinis ſui Benedictini, & multa alia.

S. Agnes nobilis mulier, natione Romana, & Abbatiſſa Hieroſolymæ. *Tyri. lib. 18. cap. 5.* ſuum ordinem Sanctimonialium auſpicatur. *Volat. Polyd. lib. 7. De inuent. c. 5.* S. Marina virgo obiit. Vetiis an. 1113.

Vuilielmus Anglicus Tyri primus Archiepiſcopus poſt ſacrum bellum conſtituitur an. 1115. *Tyrius lib. 13. cacap. 23.*

Ottho Bambergenſis Epiſcopus, regionem Pomeranam cum duce Vueriſlao ad Chriſti fidem conuertit. *Crantzius lib. 5. cap. 45. Munſter in Coſmogr.* Alij referunt ad tempora Calixti 2. hoc eſt, ann. 1124. *Abb. Vſperg. Naucler.*

Multa vbique prodigia contigerunt: Suis in Gallia apud Legienſem parochiam enixa eſt fœtum humana facie: Gallinaceus quatuor pedibus naſcitur. Biceps infantulus ſexu duplex natus eſt Namurci. *Sigebert. Guilel. Nangiac.*

Innumeræ aues aperto cœlo dimicantes, exanimes in terram deciderunt: In Italia ſic terra per 40. dies tremuit, vt villa quædam vehementia motus alium in locũ fuerit tranſlatat. Multi ſacro igne accenduntur membris inſtar carbonum nigreſcentibus, Talia multa leguntur tunc accidiſſe.

Ordo Præmonſtratenſis ſub regula D. Auguſtini ann. 1116. vel 1120. initium habuit à Noberto nobili Lotharingo cum 13. ſociis, qui poſtea breui tempore mirabiliter creuit. *Chron. Hirſaug. Continua. Sigebert. Æmil. lib. 5.* Alij hoc ad ann. 1137. reiiciunt, alij ad tempora Vrbani 2.

Ioa. Zonaras apud Græcos Annales ſuos ad orbe condito ad mortem vſque Alexij, hoc eſt, ad an. Chriſti 1117. perduxit, vno tomo Iudæorum, duobus aliis Imperatorum geſta recenſens. Eos enim in tres partes diſtribuit. Prima eſt Hebræorum. 2 Græcorum. 3 Latinorum, Sic Honorius presbyter Auguſtodunenſis apud Latinos vſque ad idem tempus.

Anna Alexias libris 20. de rebus ab Alexio patre geſtis Zonaræ narrationem perſequitur.

Baſilius quidam medicus habitu monachali auctor & hæreſiarcha ſectæ nefariæ Bogomilorum, communi ſuffragio & iuſſu Alexij Imperatoris apud Conſtantinopolim in equeſtri theatro comburitur. *Zon. tom. 3.*

Alexius Imp. apud Philippopolim multos Manichæorum, qui vulgò Pauliciani dicebantur (nam magnã multitudinem Manichæorum Ioannes Zimiſces, vt diximus, in ea loca ex oriente tranſtulerat) ad fidem Catholicam traduxit. *Zon. tom. 3.*

Polydorus lib. 4. de inuent. rer. cap. 10. & lib. 11. hiſto. Angl. notat circiter hæc tempora Principes vbique gentium cœpiſſe ſibi ius declarandorum Epiſcoporum & Abbatum vendicare, cùm hactenus partim penes clerum, partim penes populum, partim penes Monachos, partim penes hos omnes fuiſſet.

Hoc hodie principes de Simonia nihil ſolliciti poſt tot conciliorum cenſuras mordicus, tenent, deteſtabiliori etiam modo & libidine. Nam hic remanebat quædam antiquæ electionis ſpecies, nec erat ſimpliciter liberum Principibus, quem vellent, nominare, Teſtis Vincentius

lib. 26.

lib. 26.cap. 10.hisce verbis. Priuilegiū de inuestitura episcopatuum vel Abbatiarum, tam per annulum, quàm per virgam erat, vt regni eius Episcopis vel Abbatibus *libere*, præter *violentiam*, & *Simoniam* electis inuestituram virgæ & annuli princeps conferret. Post inuestituram verò canonicè consecrationem acciperent ab Episcopo, ad quem pertinebant.

Contra hoc sacrilegium Concilium Lateranense habitum tunc fuit. Nam in eo Henricus 4. qui hoc sibi vendicabat, anathemate ideo est percussus & reuocatū quicquid ipsi à Paschali Pont. concessum fuerat *Palmer. Pius. 2. in Epitome lib. 4. decad. 2.*

Anselmus Cantuariensis Archiepiscopus libertati Ecclesiasticę patrocinans, & acerrimè resistens Henrico Anglorum Regi, qui tale eius sibi iam vsurpabat, recusauit eos consecrare, quos ipse Rex elegisset velut abortiuos religionis filios (vt appellabat) & tandem obtinuit, vt audito iudicio Paschalis Pontificis Romani abstineret ab huiusmodi electione. *Polyd. lib. 11. Angl.*

Responsum autem Paschalis inter cætera his verbis factum est. Sed quia te hac dignitate expoliatum esse cōquereris, quam Apostolorum Canones, & Antiochena Synodus, decreta quoque Romanorum pontificum sub Anathematis interdicto ab omni sæculari remouent potestate, valde miramur. Nemo enim spoliatur ea re, qua semper extitit nudus, nec eius scimus expoliationem, cuius inuestituram nunquam agnouimus. *Ibid.* Sic iniquè Henricus Anglus de non recipiendo concilio Lateranensi & Anselmi disciplina causabatur.

Rex Hungariæ renunciauit Pontifici inuestituras Episcoporum & Abbatum. *Mart. Capel.*

1100. Godofredus primus receptæ Hierosolymæ rex suffragiis omnium quod primus in muros eius se intulisset. Corona tamen abstinuit ob reuerentiam loci in quo Christus crucifixus fuerat. Inde Caliphæ Ægypti in Syria duces vicit. *R. Ioseph Sacerdos in Chron. Regum Franciæ & Turciæ.*

Boëmundus autem Antiochiæ princeps & Balduinus Edessæ prosperè etiam pugnarunt contra Turcas, nisi quod ad extremum Boëmundus captus est. *Ibid.*

Hierosolymis à Christianis regnatum est annis 88. *Ibidem.*

Balduinus Edessæ princeps Godofredo succedens benè pugnauit cum Saracenis & Turcis. Aco in litore Ascalonis cepit post 20. mensium obsidionem. A Turcis Edessam est fugatus in Charratum obsidione. *Ibid.*

1109 auctus præsidio Bertrandi Tholosani Comitis, qui recens aduenerat, Tripolim deditione est Consecutus.

1111 Berytum vi cepit. Eodem anno Sidonem deditione, recreatus copiis filij regis Nouergiæ, qui Ioppen tunc appulerat.

1113. Infœliciter cum Turcis è Perside profectis bellauit, sed hi 1115. à Rogerio Antiochiæ principe deleti sunt.

Tum Balduinus Christianis in Arabia trans Iordanem inter Saracenos versantibus agrum, & habitationem Hierosolymis dedit.

Tanim Caliphæ eripuit, Indéque an. 1118. moritur. *Ex eodem omnia hæc.*

Anni Christi.		*Anni mundi.*
1100		5186
1105	CONC. *ad Northusen Thuringiæ, ciuitatem Moguntino Archiepiscopo, & Constantiensi Episcopo vicariis sedis Apostolicæ, indictum est ab Henrico 5. viuo patre. In eo actū est de doctrina, damnatáque est simonia, & nuptiæ sacerdotum. Abb. Vsperg. & Barns.*	5191
1107	*Guardastallense in Longobardia, multorum Episc. & Principum: in quo actum est de iure Ecclesiasticorū, Homagiis, feudis. Plati.*	5193
1108	*Beneuentanum præsente Paschali. Chron. Cassinense lib. 4. cap. 35.*	5194
1109	*Trecassinum in Gallia, præside Paschali Roman. Pontifice: vocatur vniuersale à Guliel. Nang. In eo nuptiæ interdicuntur sacerdotibus, & simoniaci, & Laici collatores beneficiorum Ecclesiasticorum, ab Ecclesia proscribuntur. Pontifex suppetias implorat à Philippo Rege contra Imperatoris factiones: Gallia sacerdotes ad meliorem frugem reducuntur. Alij referunt ad an. 1107.*	5195
1110	*Legiense. Sigeb.*	5196
1112	CONC. *Lateranense contra Henric. 5. Episcop. circiter 100. in quo Pontifex priuilegium de inuestitura Episcoporum concessum. Henrico 5. Imperatori, vt per vim impetratum, reuocat, eique aqua & igni interdicit. Platin. Crantz. lib. 5. c. 34. & 37.*	5198
1118		5204

Anni christi		Anni mundi	Humana.
	Concil. *celebre Londini celebratur ab Anselmo Cantuariensi episcopo, qui in eo multa salutaria instituit de reformatione Ecclesiastici status. Polid. lib. 11. Angl.*		Henricus I. Angliæ rex incarcerato Roberto fratre, ac cunctis pene Normaniæ Principibus captis aut cæsis, totam Normaniam obtinuit. *Sigeb.* An 1110. regnum Portugalliæ siue Lusitaniæ diuulsum ab Hispania, & Mauris paulò ante ereptum, proprium regem habere cœpit Alphonsum Henrici comitis alicuius partis Latharingiæ filium. *Blond. lib. 2. Georg.*
1114	*Tria Concilia in Galliis celebrantur à Conone Apostolicæ sedis legato. Guil. Nang.* *Bellouacense. Continuatio Sigeb.* *Cathalaunense.*	5200	Alphonsus enim 6. Hisp. rex Filiam suam Tarasiam Henrico Lotharingo desponderat, relicta ei Portugallia dotis nomine, cum titulo Comitatus. Ex eo connubio Alphonsus nascitur, qui se ducem Portugalliæ appellauit per an. 27. donec cum Ismario & 4 aliis Saracenorum regibus prælium commissurus rex ab exercitu salutatus est. *Vasæus.*
1116	*Lateranense aliud, præsentibus legatis Henrici 5. Imper. Eo in concilio iterum Pontifex datum Henrico de inuestitura priuilegium condemnat, & ipsum excommunicat. Agitur & de translatione Episcoporum. Ab. Vsperg. in Chron.*	5202	Post eos victos regnauit annis 46. qui cum 27 quibus dux appellabatur, summam 73 constituunt, vsque ad annum 1185. Ei enim contigit, quod Sapori Persæ. & Theodosio Iuniori, vt à cunis princeps esset. Totam ferè Portugalliam, quanta nunc est, à Saracenorum Tyrannide liberauit. *Idem.* Duodecim annis ante (nempe Christi 1098 *Maior lib. 3. ca. 11. Boethius lib. 12.*) Scotiæ regnum inceperat ad Edgaro. Ei enim primo Regis titulum, nomen, vnctionem Scoti impetrarunt ab Vrbano 2 expeditionis sacræ occasione,
1101	Schismatici sub Paschali 2. Post Clementem 3. successit in schismate Albertus Attellanus qui sedit, an. 4.	5187	cum antea Heluetico & Tartarico more per Hordas & diuersos Principes, viuerent. Quare fictè illius regum initium altius ducitur siue à Fergusio Hiberno ann. 330. ante incarnationem, siue ab alio Fergusio Scytha Christiano, quem Scotorum in Albionē postliminio redeuntium regem contra Romanos effectum aiunt, Palladio
1101	Syluester 3. Romanus, antea vocatus Theodoricus succedens Alberto sedit. m. 3. d. 15.	5187	euangelizante an. D. 441. siue à Kenetho Magno, quem deletis Pictis fingunt extremam Britanniæ partem Scotiam appellasse. Nam hæc carent probatis auctoribus. Ita ad hunc vsque diem reges duntaxat habuere octodecim per annos 470.
1102	Vtriusque coactis renunciare Pontificatui successit in schismate Maginulphus Romanus, qui non longè post decessit. 167.	5188	1117 Horrendus terræmotus per totum pene orbem terrarum maximè in Italia, quo ciuitates, castella, villæ cum hominibus absorpta sunt, montes scissi, flumina deglutiente terra exsiccata. Padus vnus de quatuor Europæ maioribus fluuiis è terra eleuatus in modum
1118	b Gelasius II. Caietanus, monachus, vir sanctissimus (*Plati.*) an 1.	5204	fornicis, vt inter terram & aquam via pateret transeuntibus. Vnde instare dies extremus credebatur. *Chron. Hirsaug.* b Gelasius in Schismate contra se ab Imp. excitato fuga elapsus, in regno Francorũ mansit vsque ad diem mortis suæ. *Helmodus in Chron. Slauorum. cap. 41.*
1119	Vacat dies 2. Gregorius 8. dictus antea Burdinus, Bracharensis Episcopus, cõtra Gelasium ab Henrico Imp. creatus in schismate sedit annos aliquot.	5205	Regnante Hierosolymis Balduino rege 3. Ordo fratrum Militiæ templi siue Templariorum (sic dicti sunt, quod iuxta templum Domini apud Hierusalem in palatio Regio habitarent) instituitur Hierosolymis, per quosdam nobiles equestris ordinis, quorum præcipui erant, Hugo de Paganis, & Gamfredus de S. Aldemaro, vt armis peregrinos à Mahometanis tutos redderent, & per omnem terram sanctam circumducerent, quibus vitæ normam D. Bernardus præscripsit. *Tyr. lib. 12. c. 7. Æmil. lib. 5.* Eodem ferè tempore cœperunt ordines Ioannitarum siue Hospitaliorum D. Ioannis, qui hospitio excipiebant peregrinos, siue Rhodiorum militum à Rhodo & aliis multis insulis maris Mediterranei occupatis. *Tyr. lib. 18. cap. 4. 5. & 6.* Et Theutonicorum, qui ordo ex vtrisque priorum mixtus erat. Nam & ipsi hospitio excipie-

bant peregrinos, & necessitate exigente, etiam armis pro religione pugnabant. *Chro.Colon.*

Anni Christi 1118

Edmerus Anglus, Herueus Britannus, Honorius Augustodunensis Theologi scriptores. *Trit.*

Ludouicus Crassus quinque pontifices max. in Gallia vidit, Vrbanum, Paschalem, Gelasium, Calixtum, & Innocentium. *Æmil.lib.5.*

HVMANA.

Alphonsus 7. Imperator Hispaniæ dictus est. Eius morte rursum separatū est regnum Legionis à regno Castellæ duobus relictis filiis Sanctio & Ferdinando. *Vasæus,*

Eius tempore Almohades Arabum genus in Hispania imperare cœpit. Hi nullos Christianos inter suos viuere sunt passi, sed vel fidem abnegare coëgerunt, vel crudeli martyrio peremerunt. *Idem.*

Lud. Crassus bene pugnauit cum Henrico Cæsare & Henrico Anglo.

1119 Balduinus 2. tertius Hierosolymorum rex Gazum Saracenorum Damasci regem duobus prœliis ad Antiochiam vicit.

1122 Ad Edessam à Balac Turca per insidias captus est, & detecta coniuratione 50 Armeniorum, qui eum eripere voluerunt, Cairum Ægypti transmissus, donec an.1124. post octodecim menses redimeretur.

Inde Bursienenum Turcam è Persia fines Antiochiæ inuadentem profligant, 24. tantum militibus de suo exercitu desideratis.

1126 Fines Damascenorum vastauit.

1129 Auxilia consecutus est ex Occidente.

1130 Turcas duce Rodoatiam ad Antiochiam cecidit.

c CALIXTVM Pontificem fuisse de Deo ac de hominibus bene meritum scribit *Platina.*

Electus est in Cluniacensi cœnobio, in quo Gelasius obierat. Noluit prius pontificatum suscipere, quam intelligeret, se à Cardinalibus confirmatum, qui Romæ in Italia remanserant.

Inter cætera ingenij sui opuscula libellum de S.Iacobo Apostolo edidit. Multa etiam vtiliter constituit, quorum pleraque in decreto Gratiani habentur. *Chron. Hirsaug.*

* Hic Pontifex fuerat antea Archiepiscopus Viennensis in Gallia Guido nomine. Itáque memor Ecclesiæ suæ, vt clarissimæ in Christo coniugis, ad summum Pontificatum assumptus Bullam authenticam direxit Decano & Canonicis, siue clericis Viennensis Ecclesiæ, quæ etiam hodie in Archiuis illius cōseruatur, & CALIXTINA appellatur. Eam cū pluribus aliis Floriacensi bibliothecæ suæ inseruit Ioan à Bosco Cælestinus.

Omnes eo tempore Papæ bellarunt pro Hierosolymis seruandis contra Saracenos.

Calixtus excommunicationis fulmine in Rhemensi conc. Henricum 5. adegit, vt omne ius inuestiendi episcopos Ecclesiæ restitueret. *Plat.*an 1122.

Literæ Imp. sic incipiunt in Chron. Hirsaugiensi In nomine S.Trinitatis & indiuiduæ. Ego Henricus Dei gratia Romanorū Imp. Augustus pro amore Dei & S. Romanæ Ecclesiæ & Domini Papæ Calixti & pro remedio animæ meæ dimitto, Deo & SS. Apostolis Petro & Paulo Sāctæque Ecclesiæ Catholicæ omnem inuestituram per annulum & baculum, & cōcedo in omnibus Ecclesiis canonicam fieri electionem & liberam consecrationem, &c.

Sub eo tandem pax inter Ecclesiam & Imperium facta anno plus minus 50. ex quo inter Gregorium 7. & Hen-

Anni mundi. 5204

Patriarchis.

Constantinopoli Joanne 8.

Antiochiæ Bernardo è Latinis primo.

Hierosolymis Guarimundo an. 10.

Principibus.

Calo Joanne Comneno (cognomento Mauro, Tyrius.lib. 15.cap.23.) Constantinopolitan. siue Orient. Impp. 116. an. 25.

Henrico 5. Occident. siue Germanorum Jmp. decimo nono, an. 20.

Ludouico 8. dict. 6. cognō. Crasso siue Grosso, an. 28.

Frāc. Rege trigesimo quinto.

S. Zalibala Æthiopum pretioso, an. 60.

Hispaniæ Alphonso 7. quinquagesimo octauo.

Angliæ Henrico 1. vigesimo tertio.

Poloniæ Boleslao 3.

Hierosolymorum Balduino rege secundo. Mox Balduino Burgensi, an. 12.

Portugalliæ primo rege Alphonso.

Scotiæ Alexandro Fers.

CONCIL. *in Apulia.*

Coloniensi. Chron. Hirsaug.

5205. 1119 c CALIXTVS II. Burgundus. an. 5. mens.10. dieb.6.

5211 1125 Vacat dies 8.

ricum

Anni christi 1119

Anni mundi. 5205

ricum 4 discordia ingens ob sacerdotiorum collationem emerserant. In ea Episcoporum & Abbatum electiones, quas Imperatores & reges vsurpauerant, Clero & Monachis restitutæ sunt. *Abbas Vrsperg. in vita Henrici 5. Tyrius de bello sac.lib.1.cap.13. Otho.Frising. lib. 7.cap.16. Pandulphus Pisanus in vita huius Calixti.*

Henricus Angliæ rex ad confirmandum statum sui regni, tam sacerdotum quam populi Principes conuocauit Sarisberiam. Inde vsum Comitiorum Angli etiam hodie frequenter retinent. *Polyd.lib.11.Angli.Histor.*

An. 1119. Ioannes Indorum Patriarcha vnus de Maximis Romam venit ad Calixtum Pontificem. *Schedelius.*

Hoc sæculo florebat Ioannes Indiæ presbyter & rex. Is Christianam doctrinam Nestorianismo diluit. Samiardos fratres Persarum & Medorum reges vicit, atque Ecbatanam regni sedem expugnauit Exercitum per Tigrim coagulatum hyeme traduxit, vt Hierosolymitanæ ecclesiæ subueniret. Vbi tum ex aëris intemperie multos ex suis amisit, atque re infecta domum rediit. *Frising.lib.7. cap.33.*

Ortho Bambergensis Pomeraniæ partem, quæ intra Viadrum & Poloniam sita est, ad Christianam religionem, vna cum principe ipsorum Vuerceslao, an. 1124. conuertit. *In eius vita lib.2 cap.4 5.6.& seqq.*

Vicelmus idem tentat in Holsatia & Vãdalia. *Helmold.*

1123 Dominicus Michael Venetianus cum 70 nauibus nauigans in Syriam Ægyptios obsidentes Ascalonem tanta strage affecit, vt ad duo milliaria mare videretur versum in sanguinem. *R.Ioseph sacerdos in Chron.*

1124 Tyrum ad deditionem compulit. Hinc eam vrbem Phœnicum florentissimam Christiani post longam obsidionem capiunt. Tertiam partem vrbis Dominico assignant, duæ aliæ partes manserunt penes Balduinum 2. regem Hierosolymorum tertium. *Tyrius lib.13.c.13. & 14. Palmerius in Chron.*

Eodem Rupertus Abbas Limpurgensis in Dioecesi Spirensi introducere conatus est prætextu cuiusdam reuelationis sibi factæ eum viuendi modum, vt non solum monachi à carnibus secundum regulam S Benedicti abstinerent, verum etiam à piscibus, ouis, lacticiniis, & vino. Cui cum multi se opponerẽt, auctoritate episcopi in Hassiam est relegatus ad cœnobium Britenaun, deinde reuocatus, in abstinẽtiæ proposito cum suis fratribus perseuerans inter multas persecutiones paulo pòst obiit. *Chron. Hirsaug.*

HVMANA.

1121. Interiit R. Hai Gaon in Babylonia Gheonim (id est, Talmudicæ Rapsodiæ interpretum) nouissimus & peritissimus, adeo vt in eius luce ambulent omnes legis studiosi ab ortu solis ad occasum. Quin & cum eo extinctæ ferè sunt scholæ Hebraicæ in Oriente, ad quas Iudæi suos olim filios transmittebant ex Ægypto, Palestina, Hispania toto denique Occidente, & deinceps verò in Hispaniam translatæ. *R. Abraham in Cabbala.*

Hic ergo notanda doctorum Iudaicorum successio: Primi post Prophetas & captiuitatem Babylonicam fuerunt Scribæ & Legis doctores à diebus Zorobabel vsque ad Simeonem Iustum. Secundi Tannaïm auctores Misna siue contextus & fundaméti Talmudici à Simeone Iusto, quem primum istorum faciũt, vsq; ad Rabbi Hakkados, quem vltimum, quãdo edita est prior illa pars Talmud an. Christi 180. sub Antonino Tertij Amoraïm auctores

Patriarchis.

Constantinopoli Ioanne 8.

Antiochiæ Bernardo è Latinis primo.

Hierosolymis Guaremundo.

Principibus.

Iisdem in Oriente & Occidente Imperantibus & regnantibus.

S. Zalibala Æthiopum pretioso.

1119 — 5205

NOVVM *generale & primum apud Latinos œcumenicum Concilium Lateranense Patrum 900 contra Saracenos & Turcas, de recuperanda terra Sancta. Plat. Crant.lib. 3. hist. Saxon.cap.40.*

1119 — 5205

Remense petius i Gelasio indictum, celebratur à Calixto, præsentibus legatis Henrici Imp. Quo in concilio proscripti sunt ab Ecclesia simoniaci, & pro sepultura, chrismate, & baptismo pretium exigentes: Imperatori quoque interdictum est aqua & igni, quod nollet reconciliari Ecclesiæ Rom. Guil.Nang. Paulò post Henricus Imp. ratione eius concilij, iratus Francis, proposuit Remensem ciuitatem destruere, sed ei strenue restitit Ludouicus Franc. Rex.

1120 — 5206

Neapolitanum in Samaria, reformatorium vt vocant, ad corrigendos mores in omnibus pœnè valde depravatos, præside Guaremundo Hierosolymitano Patriarcha, & præsẽte Balduino Hierosolym. Rege, cum multis aliis Orientalibus Episcopis. Eo in concilio edicti sunt 25. Canones. Guibel. Tyri.lib.12.de bel.sacr.cap.13.

Ghemara siue complementi & decisionis Talmudicæ à Rabba, (qui mox post R. Hakkados extitit) primo istius generis doctore, ad mortem vsque Rabbenæ & Rab. Simę filij Rabbæ & Rab. Asæ, qui posteriorem partem absoluerunt. Atque hi omnes viguerunt annis Octoginta vigintiseptem. Tot enim numerant à Zorobabele ad mortem vsque Rabbenæ.

Quarti Seboraim q. speculatiui, Scholastici doctores, quorum primus Rab. Iose, vltimus Rab. Isana annis 187. Quinti Gheonim (practicis Iurisconsultis respondentes) quorum primus Rab. Hanina, postremus Rab. Hai, vsque ad annum Dom. 1121.

Sexti Rabani, qui se deinceps exercuerunt in Bibliorum & aliorum Theologicorum librorum tractatione. *Ex eadem Cabbala, Cozri & Tisbi. Elia.*

d Hic Pontifex familiaritate doctorum & præclarorum virorum mirificè delectabatur. *Platina.*

Sub hoc Arnulphus Romæ concionator, quod insectaretur acrius vitia clericorum, præsertim superbiam, auaritiam & luxuriam noctu ab iis capitur, & sumergitur. *Chron. Hirsaug.*

Otthonem Haluerstatensem Episcopum à suis canonicis accusatum conuictúmque, quòd pro consecratione cuiusdam Ecclesiæ 30. solidos accepisset, deposuit, eique Rodulphum substituit. *Ibid.*

Ludouicus Crassus in ordinem Ecclesiasticum sæuiēs, bona eius sibi vsurpans, se inconsulto Episcopos & Abbatis elegi nolens ab Stephano Episcopo Parisiensi excommunicatus est. Vnde, etiam si absolutionem ab Honorio obtinuisset, quam D. Bernard. improbauit binis ad ipsum Honorium literis, grauibus admodum & acerbis, non diu superuixit, & Philippum filium regio ornatum diademate Parisiis equo deturbatum subita morte amisit.

Tandemus (Tanchelinum vocat Trithem. in Chron. Hirsaug.) Adamitarum hæresim condens multos Antuerpiæ seduxit sua eloquentia & subtilitate, Hic negabat Corporis & sanguinis Christi perceptionem ad salutem prodesse: nihil faciebat sacerdotes & episcopos: suis hæresibus non assentientes occidi iubebat per suos sectatores. Habebat enim circiter tria millia militum qui eum vbique sequebantur. *Continuat. Sigeb.*

Ad eam hæresim ex hominum animis eradicandam illius loci constitutus est Episcopus Norbertus auctor Præmonstratensis ordinis, qui suis concionibus adeò profecit, vt ferè omnes ad fidem Catholicam conuersi fuerint, adferentes in Ecclesiam Corpus Dominicum, quod per decem annos in cistis & foraminibus secluserant. *Continuatio Sigeb.* Ex his videtur etiam tunc Christianos manu propria sumpsisse corpus Christi.

Hugo de S. Victore Parisiensis Theologus, Frāco Hafsliginiensis Abbas, Ambereus Archiepiscopus Remensis, Rupertus Abbas Limpurgensis, Odo episcopus Cameracensis viri doctissimi. *Plati. Trithe.*

S. Osmundus Satisberiensis præter alia, vitam D. Anselmi & libellum de Ecclesiasticis officiis concinnat, in quo digerit preces horarias, quas Catholici in Anglia etiamnum obseruant. *Polydorus lib. 9. Angl. Ranulph. lib. 7. cap 3.*

An. 1125 Vniuersa ferè Pomeranorum natio à Boleslao Polonorum duce subacta in Christi castra trāsiit, Otthonis Bambergensis sedulitate. *Helmod. cap. 41.*

Anni Christi 1119 — *Anni mundi.* 5105

Calixtus Papa cum esset Guilielmi Burgundiæ Comitis filius, & proinde Henrici Imp. consanguineus (& vt quidam volunt ex genere Francorum Regum) fretus ipsius fauore, apud Sutrium captum Gregroium 8. pseudopontificem pelle induit vrsina, ac ita camelo impositum ad Canense cœnobium relegauit. Ita grauissimo & periculosissimo schismati finem imposuit. Guil. Tyri. lib. 12. cap. 8.

1123 — 5109

Romanum Concilium, in quo pax inter Pontificem & Imperatorem confirmatur: quòd Imperator in Comitus Vuormatia ius inuestitura cessisset Ro. Pontifici. Continuatio Sigeb. Plati.

Tholosanum præside Calixto contra quosdam hæreticos monachos, in bona Ecclesia & Sacramentum Eucharistia blasphemos. Fascicul. temp.

169

1125 — 5111

d HONORIVS II. Imolensis, an. 5. mens. 2. Vacat dies 8.

1130 — 5116

Patriarchis.

Constantinopoli Joanne 8.

Antiochiæ Bernardo.

Hierosolymis Guaremundo, deinde Stephano, an. 2.

Anni christi | Anni mundi

1125 | 5211

Principibus.

Calo Ioãne Comneno Oriẽt. Imp. centesimo decimo sexto.

Henrico 5. decimo nono ac post eum Lothario 2. an. 13. Occid. Imp.

Ludouico 8. dict. 6. Magno cognom. Crasso Franc. Reg. trigesimo quinto.

S. Zalibala Æthiopum pretioso.

Alphonso 7. Hispaniæ quinquagesimo octauo, deinde Alphonso 8. an. 20

Angliæ Henrico I. vigesimo tertio.

Poloniæ Boleslao 3.

Balduino 2. Hierosolymorum rege tertio.

Portugalliæ Alphonso rege primo.

Scotiæ Alexandro, deinde Dauide, an. 29.

1127 CONCIL. Cretense in Francia Tyr. lib. 12. cap. 7.

1130 *Londinense, præside legato Romani Pontificis, ad corrigendos prauatos mores sacerdotum. Polydorus lib. 11. Angl. hist.*

Schisma 17.

Celestinus 2. in schismate à quibusdam Cardinalibus Pontifex renunciatus est, at sedulò se abdicauit & cessit Honorio secundo. 1130

Añ 1127. In Syria gemino prælio cum Saracenis fœliciter nostri conflixerunt. *Sigeb. Cont.*

Conradus Imp. septuaginta millia equitum infinitámque peditum multitudinem contra Turcas eduxit *Munster.*

In concilio Cretensi instituta est regula Templariorum militum, decretúmque vt candido pallio vterentur. Cum hactenus nouem tantùm essent equites illius ordinis, ex eo tempore adeò excreuerunt numero & opibus, vt ante 50. annos fuerint circiter 300. equites & infiniti penè fratres inferiores, quos vocabant Seruientes. Nulla etiam erat regio Christianorum à qua ipsi maximas possessiones dono non accepissent. *Tyr. lib. 12. cap. 7. Sigeb. Contin.*

An. 1126. in Germania & Italia Conradus Sueuorum dux cum Fratre Frederico contra Lotharium Cæs. arma capiunt, donec victi D. Bernardi opera ipsi reconciliantur, *Cromer lib. 5. de reb. Polo.*

An. 1128. Boleslaus rex Cilicium indutus, paucis sacerdotibus & aliis piis hominibus stipatus, ad S. Ægidij Sepulchrum in Galliæ Prouincia iter pedibus confecit. *Cromer. lib. 5. de rebus Polon.*

An. 1130. Magnus Gottorum rex Christianam fidem est complexus. *Olaus Mag. lib. 2. de Gentibus Sept. c. 7.*

HVMANA.

An. 1127. in Parochia Genlacensi, cum quidam frumentum moleret, farina ardere cœpit. *Helmod. capite quadragesimo primo.*

Vuillelmus Burgundiæ princeps à suis occisus est, Sic Carolus Flandriæ comes. *Chron Hirsaug.*

Circiter hæc tempora conscriptus est liber Iudaicorum Annaliũ à nobis versus, qui inscribitur Seder Olam, siue series mundi: summæ est authoritatis apud Iudæos. Quare R. Selomo, R. Kimhi & recentiores Hebræi non rarò eum citare solent.

Item liber Cabbalæ R. Abraham Leuitæ Hispani, rege Alphonso 7. qui imperator Hispaniarum appellabatur, Heroicis Caudibus tam claro, vt R. Ille Abraham eum regem regum appellet. Nam sæpius de Saracenis triumphauit, Cordubam eis ademit, &c.

5213 Tum hæresis Sadduceorum vexabat Iudæos in Castilia. Quidam enim Abben Altras librum scripserat, Sepher Abu Alprag (Abu autem Alprag doctor ipsius erat) in quo docebat Talmud & Misna, & cæteras patrum constitutiones esse inanes, & in sua parte veram esse Synagogam. 5216

Contra quem superior Rabbinus suam dictauit Cabbalam probans Synagogæ, siue Ecclesiæ veritatem primum *e Successione.* Nam ipsam suos census referre per 36 ætates idem perpetuo sentientes ad prophetas nouissimos Haggæum, Zachariam Malachiã, quorum iam successio facilè ad Mosem reuocari possit. Nam decem esse ætates Synagogæ magnę ab iis ad R. Iohanan BenZachai qui fuit ex reliquiis Synagogę magnæ sub Vespasiano. Inde sub Tannaim (doctoribus Misna siue cõtextus Talmudici) quinque ætates secutas esse, mox septem sub Amoraim) doctoribus Ghemaræ, siue Talmudicarum decisionum). Rursum quinque alias sub Gheonim (interpretibus Talmud) & à Gheonim ad suam ætatem vsque tres, quæ numero 36. ab ipsis prophetis existant. 5216

Secundò *è communione*, quin Synagogæ diffusæ per totum orbem terrarum ita sentiunt in Hispaniis, Africa, Ægypto, Palæstina, Arabia, Babylonia, Perside, Elamitide, Græcia, Germania, Italia, Gallia (nam Iudæis tum nostra Gallia abundabat) & communiter recipiunt Talmud & Misna ac reliquas Patrum traditiones. Quam præterea communionem probat ex eo quod Patres & Magistri nunquam discrepent. בעקר המצות אלא בתולדות, in radice præcepti, sed in appēdicibus & circunstantiis, vt non cōtendunt, an lucerna sit accendenda Sabbato nécne, sed quo oleo sit accendenda, quo non. Non disputant an quis teneatur recitare *Kiriat Shema* (suam de Deo vno confessionem è Deut. 5.) manè & vesperi, sed quando mane, & quando vesperi ne vel tardius vel ocyus id fiat atque ita in reliquis.

Contra autem eos non posse haberi pro vera Synagoga. *Primum* quia sunt sine successione, Anam enim & Saul filius eius ad quos referunt suam originem, fuisse discipulos R. Iuda & ab eo se separasse, aliamque ab ipso doctrinam secutos esse, solo ambitionis nomine, nec posse dicere, Ecce hoc accepimus ab hoc vel illo doctore.

Secundo quoniam paucos habent suæ communionis. Habere enim tantum vnam Synagogam in desertis Hispaniæ, paucos in Ægypto, & Palestina, qui à cæteris non recipiantur, sed anathematizantur.

Hæc periocha est totius illius libri R. Abraham, quam hic volui paucis complecti, vt Centuriatores videant si communibus omnium populorum notionibus, axiomatibus, argumentis nitendum sit, ad discernendam puriorem religionem à Spuria, se ab eis esse damnandos.

Cæterum præter has duas veræ Ecclesiæ notas. Successionem dico prophetarum atque doctorum, & communionem omnium fidelium atque temporum, alias habemus, nempe testimonium Scripturarum, deinde perennem successionem Apostolicæ Cathedræ Denique testimonium cunctorum scriptorum, tanquam veritatis testium. Hi sunt nostri census, hæ sunt nostræ possessionis tabulæ, ô Impij!

e LOTHARIVS Imperator corona Imperiali ab hoc Pontifice est insignitus, & compescuit schisma contra Innocentium. *Palmer. in Chron.*

Nam multa hic Pont. ab Antipapis passus est. Ann. 1133 restitutus est contra Petrum Leonis, qui se Anacletum appellabat, a Lothario Imp. in vincula coniecto quodam Italiæ principe. *Chron Hirsaug.*

Anselmum Hauelburgensem an. 1138. misit ad Caloioannem Orient. Impe. Constantinopolim, qui in conuentu S. Sophiæ de processione Spiritus S. contulit. Nechite Nicomediensi Episcopo contrà disputante. Lege libros tres eiusdem Anselmi τῶν ἀντικειμένων quos rogatu Eugenij 3. edidit.

Ad eum Caloioannes legatos misit. *Cuspinianus de Impp.*

Cum in Galliam venisset Innoc. Iudæis Parisiensibus sacræ legis volumen pretioso panno velatum offerentibus respondit, Deus omnipotens auferat velamen à cordibus vestris. *Annales Franc.*

Confirmat ordines monachorum Præmonstratensium & Cistersiensium, *Platin.* Posterior antea receptus fuerat a Rom. Pontifice Vrbano 2.

Anni christi		Anni mundi
	170.	
1130	e INNOCENTIVS II.	5116
	Roman. an. 14.	
1144	mens. 7. dies 13.	5103

Patriarchis.

Constantinopoli Joanne 8.

Antiochiæ Bernardo, deinde Rodulpho, an. 4.

Americo, an. 50

Hierosolymis Gulielmo an. 15.

Principibus.

Eisdem Impp. vsque ad Manuelem Orient. Imp.

Conradum 3. Occid.

Philippum cum patre & solum Ludouicum 9. dict. 7. Iuniorem seu Lenem Franc. Reg.

S. Zalibala Æthiopum pretioso.

Alphonso 8 Hispaniæ quinquagesimo nono.

Henrico 1. Angliæ vigesimo tertio, deinde Stephano Franco, an. 20.

Boleslao 3. Poloniæ Principe, deinde Vualadislao 2. an. 7.

Balduino 2. Hierosolymorum rege tertio, mox Polaco, an. 12. deinde Balduino 3. an. 20.

Alphonso Portugalliæ Rege primo.

Dauide Scotiæ.

Anni Christi | *Anni mundi*

Ludouicum Iuniorem Regem Francorũ Remis inungit. *Anno.lib.5. cap.52. Pet. Venerabilis lib 5. epist.2.* Pisanos & Genuenses conciliat. *Platin.*

1130 — 5216

Hoc tempore Populus R. multa cum finitimis Tiburtinis, Tusculanis, Albanis, Prænestinis & reliquis Latij populis bella gerere cœpit, quæ Tusculi excidio tandé, quinquagesimo post anno, finita sunt. Quorum occasione Innocentio Pont. qui pacem, quàm bellum mallebat à ciuitatis administratione submoto, Senatores aliquot non Coss. vt Platina & Volateran. putant equites, patritius, qui omnibus præesset, iudicesque alij, veterum Romanorum exemplo instituuntur. *Onuphrius.* & vicissim Populus ab electione Pontificis penitus excluditur. *Idem.*

Concil. Herbipolense, præsente Lothario Imp. in eo confirmatur ordinatio Innocentij. Munster. in Cosmogr.

Manueli Const. Imp. pro Mahumeto decreta condenti, pacis prætextu, & alia in religionis capitibus molienti resistunt Theodosius Constantinopolitanus Patr. & Eustathius Thessalonicens. *Nicetas lib.7. de eius gestis.* Anathema in Mahometis Deum, quem nec genitorem nec genitum, sed holosphyron esse asserit, ex omnibus catecheticis libellis aboleri satagebat, sed iidem fortiter restiterunt. *Ibid.*

1130 — 5216

Claromontense, præside Papa cõtra Anacletum Antipapam & eius factionis socios. Polyd.lib.5.Angl.

Ludouicus Iunior Franc. Rex vno ferè mense ante mortem patris Alienoram, siue Alienordim, siue etiam Leonorem hæredem Guilielmi Ducis Aquitaniæ duxit in vxorem apud Burdegalam vrbem. *Æmil.lib.5.* Harum nuptiarum causa eius pater Ludouicus Crassus primus (nam & ipse illud idem postea edicto confirmauit) remisit dioceſi Burdegalensi iura regalia in eligendis archiepiscopis, episcopis & abbatibus, vt apparet ex tabulis Cameræ rationum Lutetianæ.

1131 — 5217

Remense. præside Innocentio, qui in eo damnat schismaticos, & Ludouicum Iuniorem coronat, præsente patre Ludouico Crasso. Guil. Nang.

Petrus Abailardus (qui nonnullis Bailardus, aliis Alardus dicitur Britannus hæreticus, & summus philosophus, primo relicta vxore monachus apud Diuum Dionysium, demùm Abbas in Britannia. *Guilelmus Nang.* Præter Deum aliquid æternum constituebat, & quid tertium & præter creatorem & creaturas. *Bernardus de Lutzemb.* Docebat Christum non assumpsisse carnẽ vt hominem liberaret, Timorem Domini castum non esse in futuro sæculo. *Bernard. epist.* 190. De Trinitate sapiebat Arriũ, quamquam ab Alberico Remense & Leutaldo Nouariense Sabellianus iudicatus sit. *Settho Frising. libro primo de Frider. cap.* 17. de persona Christi Nestorium, de gratia Pelagium. *Bernar. epistol.* 191. Male insuper sentiebat de processione Sancti Spiritus, quem negabat esse ex substantia Patris vel filij: De anima Christi, de descensu Christi ad inferos, de Sacramento altaris, dicens post consecrationem priora accidentia quæ remanent pendere in aëre: de potestate clauium, de originali peccato, de concupiscentia, & de aliis multis religionis capitibus. *Bernard. epist.* 188. *&* 189. *&* 190. Arnaldus de Brixia alter ex Italia hæreticus se illi adiunxit. *Bernard.* 189. *&* 195.

Placentinum.

Petrus de Bruis Petrobusianos sacramentarios multis erroribus deformes creat. *Petrus Cluniacensis epist.1. & 2. & alibi.* in Septimania, Arelatensi, Ebredunensi, Diensi & Vuapicensi episcopatibus, denique in Vasconia & Narbonensi & Tholosana prouincia. *Idem.*

1144 — 5230

Apostolicos, qui se dictitabant iuxta Apostolorum doctrinam vitam instituere, videtur appellare Bernard. *Ser 65. & 66. super Cant.*

Primi negarunt post Berengarium Missam esse sacrificium è Petro Cluniacensi, Tractatu contra Petrobusianos siue de sacrificio Missæ.

Henricus Tholosanus Petri Bruis discipulus monachus hæreticus negabat oblationes pro mortuis aliquid prodesse: damnabat sanctorum inuocationem: olei & chrismatis consecrationem, ecclesiasticam excommunicationem, peregrinationes religionis voto susceptas, omnes denique Ecclesiasticas constitutiones spernebat. Talem insinuat. *Bern. epist. 241. & libro de vita Bernardi capit. 5.*

Vuilbertus Carnotensis, Conradus Hirsaugiensis. Hugo de Folieto Corbiēsis monachus auctor libri De claustro animæ & corporis. *Guibel. Nang. Trithem.*

Maximus Armeniorum pontifex; imo omnium episcoporum Cappadociæ, Armeniæ, Mediæ & Persidis doctor eximius. *Tyr. lib. 15. cap. 18.*

Calo Ioannes Imp. Constant. frustra Syriam tentat, Gabulensi episcopo firmiter resistente. Itaque in Syrios eremitas effudit bilem, eosque trucidauit an. 1143. *Frisingens. lib. 7. cap. 28.*

Sed pœnas mox suscepit. Nam dum in Cicilia aprum traiicere conatur sagitta manum suam perfodit. Inde veneno serpente mallens mori, quam iuxta Medicorum præscriptum brachio mutilari, imperium Manueli filio reliquit. *R. Ioseph Sacerdos in Chron.*

Polacus Septuagenarius Hierosolymorum rex quartus ab an. 1131. ad 1142. bellum ciuile à Tripolitano duce motum propter Halim Antiochiæ principissam compescuit. Turcas è finibus Antiochiæ & Tripolis insigni eorū clade repulit. Hugonem præfectum Ioppæ aduersum se conspirantem & Ismaelitis clam fœderatum præfectura exuit. *Ibid.*

Calo Ioannem Francos expellentem ex agro Antiocheno ad pacem compulit. Inducias Sagnino Turcæ dedit ope Theodorici Flandri, qui recens Hierosolymam cum exercitu venerat, arcem trans Iordanem Turcis extorsit *Ibid.*

Damasci regem contra Sagninum Turcam defendit. Inde lapsu equi ex cruris fractura expirauit. *Idem.*

HVMANA.

1131 Philippus puer paulò ante regio ornatus Diademate Parisius equo deturbatus, subita morte periit *Conti. Sigeb.*

Eodem Lotharius Imperator expeditionem mouit in Danos & Slauos eosque subegit. *Chron. Hirsaug.*

1135. restituto Innocentio Pontifice Pandecta Codicem, & alios iuris ciuilis libros suo tempore à tineis & blattis liberatos per Vuernherum Iurisconsultum, (quem Accursius nominat Hirnerium) edixit legi in scholis publicis & ex ipsis iura in foro dari. *Carion. in Chron. lib. 3.*

Hinc emerserunt eo tēpore doctissimi iuris interpretes, inter quos post illum Vuernherum (qui ob eminentem eruditionem dictus est Lucerna iuris) Azo primas obtinuit, qui obiit Bononiæ. an. 1200.

Antea per 60. amplius annos Romanæ leges ex Italia exulauerant. Nam cum eam Gotthi, Franci & Longobardi occupassent & lacerassent, patrias leges in illam intulerant, Romanis legibus oppressis & forma iudiciorum mutata.

Anni Christi		Anni mundi
1131	*Pisanum pro fide Christiana tuēda in Syria & contra Pseudopapas. Plati. Quidam etiam volunt fuisse contra Henricum monachum Tholosanum hæreticum.*	5217
	Stampense, in quo D. Bernardus, Petrum qui se Anacletum nominabat, repudiari persuadet, approbato Innocentio. Vincent. lib. 27. cap. 6. & in vita D. Bernardi lib. 2.	
1131	*Moguntinum, præsente Lothario, & præside legato Apostolico Trith. in Chron. monast. Hirsaug.*	5217
	Decimum vniuersale Concilium Lateranense, Patrum mille pro iure cleri & contra pseudopontifices, Plat. lib. Concil.	
1140	*Suessonense, præsente Legat. Rom. pontificis contra Abaliardum sub Lud. Seniore Franc. rege. Otho Frising. lib. 1. de Frider. cap. 17.*	5226
1141	*Senonense, præsente Ludouico Iuniore, & multis Episcopis atque Abbatibus, contra Petrum Abailardū perspateticum, qui timens iudicium Concilij & eorum quos ipsemet elegerat, prouocauit ad sedem Apostolicā. Guil. Nang. Bernard. epist. 189. & 191.*	5227

Anni Christi | Anni mundi

Antiochenum plurimorum Episcoporum Orientis, præside legato Apostolico Petro Archiepiscopo Lugdunensi cõtra Radulphum Patriarcham Antiochenum, qui depositus est & reclusus in monasterium, Tyrius libro 15. cap. 16. & 17.

1137 *Hierosolymitanum, eodem præside, præsente maximo Armeniorum Catholico, ita & omnium Episcoporum Cappadociæ, Mediæ & Persidis principe. Eo in concilio actum est cõtra Armeniorum errores in fide quos ipse Episcopus promisit se curaturum emendari. Tyrius lib. 15. cap. 18.*

Schisma 18.

1130 Anacletus 2 nomine Petrus, à quibusdam Cardinalibus electus Pontifex Rom. sedit contra Innocentium an. 7. mens. 9.

1138 Post eius mortem à suæ factionis Cardinalibus creatus est Victor 4. qui cum sedisset menses aliquot consilio D. Bernardi cessit Innocẽtio. *Æmil. li. 5. Plati.* In hoc schismate componendo D. Bernardus septennium laborauit. *Fascic. Tem.*

171

1144 f CÆLESTINVS II.

1144 Tuscus mens. 5. d. 13.

Vacat dies 13..

Patriarchis.

Constantinopoli Michaele Iuniore an. 4 mens. 6.

Antiochiæ Aymerico.

Hierosolymis Gulielmo.

Vuernherus iuris interpres, qui auditor Iurisconsultorum Constantinopoli fuerat, Lotharium Saxonem minus in bellis ciuilibus impeditum hortatur, vt lites præcipiat ex legibus Romanis iudicari, & easdem Romæ & Bononiæ enarrari. Sola enim Græcia studia veteris illius doctrinæ, sicut & cæterarum fere artium retinuerat, vt indicant commentarij in ius Romanum Constantinopoli scripti, glossematis & enarrationibus doctorum Italicorum similes.

Hoc occasionem dedisse iuri pontificio multi scribũt. Nam & Gratianus, qui Pontificum decreta congessit, sub

5223 Lothario vixit. Tunc & Theologia scholastica siue disputatrix de suo incremento meditatur.

1134 Magnus rex Danorum se in potestatem imperatoris tradidit, obsides dedit, iuramentum præstitit, se successoresque suos non nisi imperatoris & successorum eius permissu regnum adepturos. Postea in Daniam regressus, cum episcopis quinque, presbyteris 60. & Nicolao patre suo ab æmulis occisus est. *Chron. Hirsaug.*

1135. reges Daniæ, Poloniæ, multique alij principes ad conuentum Magdeburgensem à Lothario indictum venientes pacem in annos 10. iurant. *Ibid.*

5216 1136. mortuo sine virili sobole Henrico I. Anglorum rege, Regnum Angliæ à Normanis translatum est ad Francos per Stephanum Francum illius nepotem ex Adela sorore, & Stephani Blesensis comitis filium *Polyd. lib. 12. hist. Ang.*

5224 1137. Lotharius Rutgerum Apuliæ principem impugnatorem Ecclesiæ & hostem publicum de Italia proscripsit. *Ibid.*

Intercedente Diuo Bernardo Fredericum & Conradum duces Bambergę in gratiam recepit. *Frising. libro 7. cap. 19.*

1138. Conradus 3. dux Alemaniæ siue Sueuiæ in regem Romanorum elegitur, reiecto Henrico cogn. Su-

5230 perbo Bauariæ duce Lotharij genero, cui ab ipso Lothario ducum regalia fuerant commissa in generali principũ conuentu, qui iam vsque adeo de adipiscendo se certum

5230 arbitrabatur, vt nulli Principum de regno verba facere dignaretur. *Ibid.*

Bellum gessit contra Vuelphonem ducem Bauariæ ob quandam discordiam exortam inter se & Innocentium Papam. *Ibid.*

Ducatum Bauariæ contulit Lupoldo Marchioni Austriæ, quem tamen postea Fredericus Imp. legitimis hæredibus restituit. *Ibid.*

Quidam in Alemania Pseudo imperator. (Nam se Hẽricum cogn. Superbum de quo proximè, fingebat) post multas pugnas & sedes, patefacta eius impostura, Cluniaci in monachum attonsus est. *Ibid.*

Quidam Ioannes à Temporibus vel à Stampis fertur dixisse annos 361. à tempore Caroli Magni, cuius ipse erat armiger, vsque ad Ludouicum Iuniorem. *Guliel. Nang. Gagui lib. 6. Ignatius Nanclerus & Sup. Chron.*

f PRIMVS sine vllo populi interuentu Papa creatus est, lege à præcessore Innocentio 2. posita, qua populus omnino à Põtificis comitiis exclusus est, & ad solos Cardinales Pontificis electio, paulatim etiam cleri primoribus exclusis, vel in Cardinalium collegio cooptatis redacta. *Onuphrius.*

Vna, re fœlix, quod nullis seditionibus vexatus fuit.

Quo

Quo tempore Hierosolyma iterum capta est à Saracenis. *Vuicelius.*

Capta etiam Edessa Mesopotamiæ vrbe ab Alaph siue Sagnino Turcorum principe, omnes Christiani, quotquot fidem noluerunt eiurare, cum Hugone episcopo miserè mactati sunt. Mulieres item, in ludibrium Christi, atis impositæ violantur, deindéque interficiuntur. *Bonfinius lib.6.Vngar.dec.2.Sigeb.Continuat.*

Eadem ferè tempestate sub Imperio Manuëlis Comneni Chzastlanes Sultanus magnam Christianorum multitudinem Laodiceæ in Phrygia pecudum more partim abegit, partim occidit. Inter quos & Salomon pontifex. *Nicetas Coniat.in Annal.*

Gerardus à Nazareth Laodicensis Episcopus de vna Magdalena contra Græcos & alia scribit. Ioannes Sarisburiensis.

Ludouicus Rex, quòd expugnato Victriaco in Ecclesia 1300. diuersi sexus & ætatis homines cremati essent. terram sanctam pœnitentiæ causa adiit, vbi integrum annum substitit. *Sigeb.continuator.* Idem an.1155. S. Iacobum in Gallicia, exinde post quatuor annos mōtem S.Michaëlis de periculo maris religionis ergò petiit. *Ibid.* & an.1177 in Angliam ad B.Thomam. *Ibid.*

Alphonsus rex Portugalliæ primus multa gerit contra Saracenos, à quorum tyrannide an.1147. Olisipponem liberauit.

HVMANA.

Albo Ali Abinseni. (id est, Auinsena ex posteris Senis, nomen enim patris ipsius erat Eli, inquit Elias in Tisbi rad.)רא) Abenroes siue Abenrois, Mesue Medici, & Philosophi Arabes, Aben Tumert Astrologus Cordubæ florent ab anno 1140. Regnabat Mauris Africæ & Hispaniæ Albo Haly Aben Tessin, qui in illis motibus perrit, quos pro Imperio quidam Abdelmon concitarat. *R. Abraham in Cabbala.* Sabellicus Enneade 9. ponit sub Alegandro 3. an.1159.

Rabbi Iehuda Leuites incidit in eadem tempora. *Abben Ezra in 9.cap.Daniel.*

1122 Mundus desolatus est ab academiis (Iudaicis) quia mortuo R. Ioseph Leuita in Hispania cœpit contra Israelitas persecutio in terris Arabum auctore Ben Temurath Saraceno, qui eos extirpauit ex vniuerso regno suo Africano & Hispanico. *R. Ioseph sacerdos in Chron.*

Sed eos recepit in suum Alphonsus Hispaniæ rex, qui & de Saracenis multas retulit victorias, eisque eripuit Gabaracam vrbem in confinio vtriusque regni sitam. *Ibid.*

Iudæis autem in Gabaraca humaniter exceptis præfecit R. Iudam cuius maiores fuerant de Granatæ potentioribus & ditioribus. *Ibid.*

g BELLATOR contra Saracenos pro Hierosolymis, *Platina.*

Huius consensu factum concilium in Gallia contra Abellardum, qui rationibus victus, non modo sententiam mutauit, sed & monasticam vitam professus est. *Summa Conciliorum.* Serio fuisse conuersum & sanctè mortuum Petrus Cluniacensis in epistolis testatur.

Anni Christi		Anni mundi
	Principibus.	
	Manuele Comneno an.38. Orient. Imp. centesimo decimo septimo.	
	Conrado 3. an. 14. Occident. Imp. vigesimo primo.	
	Ludouico 9. dict. 7. Iuniore an. 43. Franc. Reg. trigesimo septimo.	
	S. Zalibala Æthiopum pretioso.	
	Alphonso 8. Hispaniæ quinquagesimo nono.	
	Stephano Franco Angliæ. vigesimo quarto.	
	Vuladislao Poloniæ.	
	Balduino 3. Hierosolymorũ rege quinto an.20.	
	Alphonso Portugalliæ rege primo.	
	Dauide Scotiæ.	
	Concil. Lateranense, ne laicus clerico vim inferret. Plati.	
1144	172 g LVCIVS II. Bononiensis, mens. 11. d. 4.	5230
1145	Vacat d.2.	5231

Anni Christi | *Anni mundi*

S. Amedeus Lausannensis, Drogo Hostiensis Episcopi doctissimi.

Mesoporamiæ populi fere omnes ad fidem Christi reuertuntur. *Palmer.*

Edessa paulò post à Turcis capta, Episcopus capite trũcatur, & multa Christianorum millia trucidantur an. 1145. *Sigeb. Continuator.*

Patriarchis.

Constantinopoli Michaele Iuniore.

Antiochiæ Aymerico Hierosolymis Gulielmo.

Principibus

Iisdem Imperantibus & regnant.

CONC. *Gallicanum contra Petrum Abbalardum Peripateticum.*

HVMANA.

Cum oppidum Vuemsbergam iis conditionibus Conradus Imp. cepisset, vt mulieribus saluis abire liceret, portantibus de suis rebus, quantumcumque vnaquæque posset, ille solos maritos in humeris & paruos liberos in sinu atque amplexu gestantes, exierunt, cæteris militum prędæ relictis. Qua Philostorgia motus Imper. omnibus conuiuio exceptis ignouit.

Moriturus prætento filio ætate iam maturo Fredericus Ænobarbum imperio destinauit.

Henricus cog. Leo dux Brunsuicensis & Saxoniæ vir bellicosus & mirabilis, de quo veteres miranda canebãt in Carminibus Teuthonicis, quo modo scilicet corio insutus equino & per Gryphonem de nauigio exportatus maris periculum euaserit, cum Gryphonibus pugnauerit, Draconem occiderit, per mare cum Leone transierit, & similia multa. *Chron. Hirsaug.*

Sub Cælestino Lucióque pontificibus Rorgerus, quẽ Innocentius euocato in Italiam Lothario regno Neapolis exegerat, & in insulam Siciliæ compulerat, declarato Apuliæ duce Rainone Lotharij nepote recepit omnia, tantum Italiæ regis titulo abstinuit, contentus in posterum rex Siciliæ appellari. *Ritius de Regg. Siciliæ.*

1145 | 173 | 5231

1153 | 5239

h EVGENIVS III. Pisanus an. 8. mens. 4. d. 20. Vacat di. 2.

Patriarchis.

Constantinopoli Michaele Iuniore, deinde Cosma 2. mens. 9. Nicolao 3. an. 3. Theodosio 2. an. 2.

Antiochiæ Aymerico.

Hierosolymis Gulielmo, deinde Fucherio an. 11. dies 17.

Pœnos affecit magnis cladibus, & regem Tuneti iniquis conditionibus ad pacem coëgit pacto stipendio in annos 30.

Hinc redacta ex Africa classe Manuëlem Imp. appulsos in Asiam Christianos malè accipientem bello persequitur. Corcyram, Eubœam, Insulas cepit. Corinthum Thebasque vrbes expugnat. Suburbia Constantinopolis igne ferróque vastat, donec rediens in Italiam classe Imperatorum & Venatorum fusus est. *Ibid.*

Hic videtur esse Rodericus Siculus Otthonis Frisingensis quando sic scribit lib. 1. hist. Frederici. Rodericus Siculus expugnatis in Græcia Athenis Corintho, Thebis opifices, qui Sericos pannos (vel potius Bombycinos. Nam Serica ex arborum lana conficiuntur, non ex verme) texere solebant, deduxit captiuos, & collocauit in Panermo Siciliæ vrbe præcipiens vt eam artem docerent suos. Inde factum, vt quam texturam prius Græci soli inter Christianos habuerunt, cum Romanis communicata sit ingeniis.

Hoc ergo æuo delitiæ istæ vestium innotuerunt Italię, indéque Occiduis populis.

h DISCIPVLVS S. Bernardi, qui ad eum sedentem in Petri cathedra scribit libros de Consideratione, religione & eruditione refertissimos, quos Pontifices debẽt semper habere in manibus.

Instituit Tornacensem Episcopatum in Gallia, cum per annos circiter 600. à tempore S. Medardi fuisset sub Nouiodunensi Episcopatu: Electo in Episcopum An-

Anni Christi		Anni mundi
1145		5131

ſelmo Laudunenſi Abbate. *Gulielmus Nangiac. Continuatio. Sigeb.*

Ad Armenios, id per legatos petentes, Sacrificij formam, iuxta Eccleſiæ Romanæ conſuetudinem tranſmiſit. *Otho Friſing. lib. 7. c. 32.*

Treueros venientes ad Synodum cum 18. Cardinalibus, epiſcopis & abbatibus multis per tres menſes propriis ſumptibus copioſiſſimè Adelbertus loci Archiepiſcopus aluit. *Chron. Hirſaug.*

Cardinales nutu diuino perciti hunc Pontificem elegerunt. *Plati.* Ille per Diuum Bernardū impetrauit à Cōrad. Imperatore & Ludouico Francorum rege, vt Chriſtianis in Aſia contra Alcoraniſtas opem ferrent. Hinc vterque cum magno exercitu in terram ſanctam profectus eſt, tempore Balduinorum. Illa fuit tertia expeditio cōtra Turcas. *Tyrius libro decimo ſexto. capite decimo octauo.*

Bellum ergo ſacrum tertium Eugenij tempore D. Bernardo oppidatim & regionatim ad illud exhortante, poſt Edeſſam à Turcis captam, cui præfuerunt Conradus Imp. & Ludouicus Iunior. Hanc expeditionem Tyrius ſcripſit, ex Græcis Nicetas Coniates, ex Hebræis R. Ioſeph. Sacerdos.

Nam S. Bernardus miraculis clarus Francofordiam veniens Imperatori Cōrado & Principibus perſuadet, vt expeditionem contra Saracenos in Aſiam ſuſcipiant, ſéque cruce ſignent. *Helmod. in Chron. Slauorum cap. 60.* Spiram habet R. Ioſeph.

Contractus eſt exercitus maximus ex Germania, Gallia, Italia, Hiſpania, Anglia, Hungaria atque adeo Europa tota. *Chron. Hirſaug.*

1146. partē exercitus deſtinant in partes Orientis, alteram in Hiſpaniam, tertiam ad Slauos, qui iuxta Saxones habitabant. *Ibid. cap. 61.*

Manuel Imp. Conſt. per legatos ampliſſima munera Conrado afferentes exemplo patris ſui fœdus cum eo renouat. *Friſing. lib. 7. cap. 28.*

Interim tamen farinæ gypſum miſcuit, ex quo Conradi exercitus in Syria miſerè periit. *Nicephorus in Annalibus.*

1148. Ipſi cum veniſſent Hieroſolymam iunctis copiis cum Balduino tertio & Hieroſolymorum quinto rege Damaſcum obſident: ſed diſſidio ac dolo cuiuſdam Aſſyrij obſidionem ſoluere coacti ſunt, & ita quiſque ad ſua nauigauit. *Tyrius lib. 17. c. 8. & Æmilius libro quinto Gagui. lib. 5*

Miſerabilis fuit interitus exercituum Imperatoris Cōradi & Ludouici Regis Franc. legati Imperatoris Conſtantinopolitani dolo. *Helmod. in Chron. Slauorum, capite ſexageſimo primo.*

Itaque neceſſarius magis, quam turpis fuit & Ludouici reditus in patriam propter clades acceptas, partim Græcorum artibus & perfidia, partim Turcorum ſtrategematis & dolis, partim Latinorum ipſorum pecunia vel fauore corruptorum ſtudiis, quos tamen adiutum è tam longinquis terris venerant. *R. Ioſeph. ſacerdos vbi ſupra.*

Inde deinceps Latinorum potentia in Oriente vſque ad interitum debilitata eſt, quem annis poſt triginta quatuor, nempe Chriſti 1182. Saladinus attulit. *Idem.*

Hoc vnum proſperè ceſſit de vniuerſo opere, quod

Principibus.

Manuele Comneno Orientis Imp. centeſimo decimo ſeptimo.

Conrado 3. Occid. Imp. vigeſimo primo.

Ludouico 9 dict. 7. Iuniore Franc. Reg. trigeſimo ſeptimo.

S. Zalibala Æthiopum pretioſo.

Alphonſo 8. Hiſpaniæ quinquageſimo nono, deinde Sanctio an. 14.

Stephano Franco Angliæ vigeſimo quarto.

Boleslao Criſpo Polonorum principe an. 27.

Balduino 3. Hieroſolymorum rege quinto.

Alphonſo Portugalliæ rege primo.

Dauide Scotiæ.

Anni Christi		Anni mundi
1153		5139

peregri

Anni christi. | *Anni mundi*

peregrinus exercitus Lisbonam in Portugallia ceperit,& eam Portugalensi regi vindicarit. *Ibid.cap* 62.

Sugerius Abbas S.Dionysij,regni Francorũ negotia ob absentiam regis, iuxta illius cœnobij prærogatiuam, administrabat. *Frinsing. lib.1.de Friderico c.55.*

Gilbertus Porretanus Pictauorum episcopus, ob insignem eruditioem Vniuersalis dictus, proscribitur ab Ecclesia in concil. Remensi, quòd negaret diuinitatem, qua Deus est,esse Deum, *Bernard.sup. Cantica ser.* 80. *Contin.Sigeb.* Rem paulò aliter narrat Ottho Frising. lib. 1. de Frideric.cap.55. 56. 57. Quatuor scilicet Porretano obiiciebantur: primo quòd assereret diuinam essentiam non esse Deum. 2 proprietates personarum non esse ipsas personas. 3 Theologicas personas in nulla prædicari propositione. 4 Diuinã naturam nõ esse indeterminate incarnatam. De tribus vltimis ob exortum Cardinalium contra D.Bernardum & Gallos episcopos tumultum, simul ob Theologicas rationes, quę hinc inde habebantur, nihil est decretum. De primo Romanus pontifex definiuit. Episcopus verò præmissam summi Pontificis sententiam reuerenter excipiens, Archidiaconis suis in gratiam receptis, cum ordinis integritate & honoris plenitudine ad suam diœcesim reuertit.

1145 — CONCIL. *Vezelium siue Vizeliacum in Burgundia, pro expeditione contra Turcas, præside Eugenio, & præsente Ludouico Rege cum Aleonora Regina, & alijs Regni Principibus, qui post orationem habitam à D. Bernardo crucem accipiunt sacram militiam professi. Plati. Ioan. le Maire.* — 5231

1145 — *Parisiense quoddam Conciliũ fertur tunc celebratum ab Eugenio. Ioan. Tili.* — 5231

Malachias Episcopus Ardinachensis siue Armachanus in Hybernia doctissimus & sanctissimus miraculorum dono clarus obiit an. 1148. *Bernard. in eius vita.*

Eudo de stella qui se dicebant esse Christum ann. 1148.

1147 — *Ptolomaicum præsente Conrado 3. Tyri.lib.17.cap.1.* — 5233

Narrabat Gabulensis in Syria Episcopus Eugenio Papæ, quod ante non multos annos Ioanne quidam vltra Persidem & Armeniam in extremo Oriente agens rex & sacerdos cum gente sua Christianam profiteretur religionem, verum Nestorij fermento permixtam. *Frising. lib.7. cap.* 33. Quem post aliquot annos à Tartaris deletum ex Marco Veneto annotabimus.

1148 — *Remense, præside Eugenio, & præsente D. Bernardo, contra hæresim Gilleberti Pictonum Episcopi, Aballardi subtilitatem secuti, quam ipse eo in Concilio publicè recatauit. Bernard. serm.80.in Cantica. Ant. tit. 17. cap. 1. fuit etiam contra quendam nomine Eonem, qui se magnum prophetã, imo vero Dei filium, per quem omnia oratio concludebatur, cum diceretur per eũ̃ra, &c. prædicabat, & ex suis discipulis alios constituebat Angelos, alios Apostolos. Cõtin. Sigeb. Ottho Frising. lib.1.de Frederico cap.50.51. vsque ad 55.* — 5234

An.1148. Rogerus Siciliæ rex Archiepiscopũ Africæ, qui Romam vt consecraretur venerat, ad sedem suam remittit liberum. *Sigeb.Conti.*

An. 1146 Ludouicus Francorum rex Hierosolymam, voti causa abiit. *Annon.lib.5.cap.53.*

Robertus Nazarenus episcopus crucem Christi erigens contra incendium, flammam & fumum, impellente vento ea in exercitum Turcicum conuertit. *Tyri.lib.* 16.cap.11.

Libri quatuor Ioannis Damasceni de Orthodoxa fide è Græco in Latinum transferuntur per Burgundionem iudicem & ciuem Pisanum, qui maiorem etiam partem operum D. Chrysostomi è Græco in Latinum conuertit, *Antoni.tit.17.*

Archiepiscopatus Vlisbonensis in Hispania instituitur an.1147. *Meier.in hist.Fland.*

An. 1152. quatuor Archiepiscopatus instituuntur in Hybernia, sicut illic sunt quatuor prouinciæ, Armachana, Dubliensis, Cassellensis Tuamensis. Quarum Armachana 15 habuit episcopatus. Dubliensis 5. Cassèlensis 13. Tuamensis, 10.

Templarij vt essent conspectiores suis candidis clamydibus assuunt cruces panni rubei *Tyri.lib.duodecima capite septimo.*

Potho presbyter Prumiensis ann.1152. scribebat lib. de Domo Dei, *Ipse.Ibid.*

Anni Christi. | Anni mundi

i AMATOR & nutricius pauperum. D. Mariæ rotundæ templum extruxit. Famis tempore qua tota ferè Europa conflictabatur, victum egenis etiam extra Romæ mœnia degentibus largissimè suppeditauit. *Plati.*

Tunium & Tenebium Ægypti pagi à Christianis inhabitabantur. *Nicetas lib. 5. in Manuele.*

Tamiathi insignis virgini dicata Ecclesia habebatur in precio, inter medios Saracenos, quod ibi olim Christus cum parentibus substitisset. Herodem euadens. *Ibid.*

Apud Francos Politici bonis Ecclesiæ inhiantes, nihil non contra Ecclesias & monasteria moliti sunt. Claromontensis comes, eiúsque nepos Podiensis Guillelmus, & alter de Polinaco comes. Sic Guillelmus Cabillonensis. Sed eos repressit Ludouicus rex. *Anno. lib. 5. cap. 56. Guagui. lib. 6.*

174.

1153 i ANASTASIVS IIII. Romanus an. 1. menſ. 4. di. 24. Vacat dies 1.

5239

1154 — 5240

Rupertus Buconiēsis, Petrus Mauritius de monte Busserio in Aruernorū finibus cog. Venerabilis Abbas Cluniacensis. Nicephorus basilaces Paulinarum epistolarum insignis interpres. *Nicet. lib. 7. de Manuele.*

S. Hildegardis miraculis & prophetiis illustrissima, D. Bernardo chara libros multos per reuelationem conscribit, partim latinè, partim teuthonicè. *Chron. Hirsaug.*

Et per Spiritum. S. coacta multis in locis Verbum Dei prædicauit. *Ibid.*

Manegoldum Abbatem Hirsaugiensem duriùs delinquentes monachos secundum regulam monasticam corrigentem, ideóque inferorum odia contra se prouocantem adduxit, vt seueritatem in maximā mansuetudinem commutaret: sicque pax inter eum & fratres summa coalesceret. *Ibid.*

Patriarchis.

Constantinopoli Constantino 4. an. 2.

Antiochiæ Aymerico.

Hierosolymis Fucherio.

Eodem tempore floret & multa scribit S. Elizabet monialis in Sconaugia diocesis Treuerensis prophetissa, & reuelationibus clara. *Ibid.*

Hæresis Publicanorum in Anglia. *Polyd. lib. 13. Ang.* quos alij Catharos, alij Patrinos. *Concil. Lateran. c. 27.*

Catharorum hæresis ex Tandemi reliquiis, primariis Arnoldo, Marsilio & Theodorico, quos Egbertus S. Florini Abbas oppugnauit. *Chron. Hirsaug.*

Cardensis hæresis de corpore & sanguine Domini male sentiens. *Ibid.*

Guillelmus Aquitaniæ dux & Pictauiensis comes D. Bernardi discipulus Eremiticum vitæ genus apud Gallos restituit, vt deinceps eius ordinis fratres non Augustiniani, sed Guillelmitæ dicerentur, vsque ad Innocentium 3. qui eos Eremitarum S. Augustini nomine appellari voluit. Parisiis, relicta eremo, prima iecit cœnobij fūdamenta, Anastasij, deinde Adriani Pont. iussu. *Bergom. li. 12. & Chron. Colon.*

Fredericus hoc tempore suscipit imperium, sex expeditiones in Italiam moturus, & multas turbas in Ecclesia excitaturus. *Nicet. li. 7. de gestis Manuelis.* Et in Armenia, vbi contra Turcas pugnabat, in rapido quodam amne submergendus. *Naucler. Tyrum.*

Sub 1153. Galfridus cognomento Arturus, quòd de Arturo Britānorū rege fictitio multa scripserit, itē de Ambrosij Merlini eius vatis prædictionibus &c. *Balæus.*

Hæresis Armeniorum Monophysitis cōsentanea. *Nicet. lib. 17. Orthodoxia.* Hinc Manuel Imp. sub. an. 1170. ad eorum Catholicum, Theorianum legat, qui ab illa eum reuocaret, cuius disputatio ibidem extat apud Nicetam.

Vterque tamen errat, si quidem Catholici siue summi Armeniorum Pontificis ad Græcos responsio, quam ipsi afferunt, non est supposita. Nam Armenij fatebantur duas quidem esse naturas in Christo & vnam, sed diuersa ratione. Vno modo naturam pro parte Constituti accipiebant, altero pro Constituto siue Composito, vt cum apud Aristotelem nunc compositum, nunc partem Compositi significare dicitur. Sic in Christo (inquiebant) duæ sunt naturæ, id est, duæ partes Constituti, deitas & humanitas, & vna natura, id est, vnum Constitutum ex vtraque natura, Christus siue persona Christi. Afferebant pro simili hominem, in quo duæ naturæ existunt, corpus & anima, & vna natura, id est, vnum è corpore & anima compositum. Multum ergo aberant à Monophysitarum sententia.

Illo artificio Græci sæpius vsi sunt in Christianos Orientales, vt quos cernerent in sedem Apostolicam propensos, hæreticos infamia traducerent, vel etiam, quia præ se alios solent contemnere.

Hinc eos suspectos habeo quotiescunque de Syris, Maronitis, Æthiopibus, Persis, Indis, Georgianis, Ægyptiis scribunt, eos vel Iacobitas, vel Nestorianos appellantes. Nam qui versus eos peregrinantur, Catholicos offendunt, nec nisi quibusdam ritibus & ceremoniis à nobis differentes vident.

Mota quæstione de dogmatibus Mahometis, Manuële Imperante, Deum Mahometis anathematizandum visum est, vt qui solitarius asseratur, autóque solido constans, (Holosphyros) qui nec genuerit, nec genitus sit, nec sibi similem quenquam habeat. *Nicetas lib. 26. Ortho. & li. 20. Anathematismo 22.*

HVMANA.

R. Beiamin auctor libri Massahoth, id est, Profectionum, siue vt interpres Benedictus Arias vertit, Itinerarij, genere Hispanus, tunc vigebat. Narrat enim se Ludouico Rege & Alexandro Romano Pontifice, qui mox sedebit, Lutetiam venisse Regni totius caput, in qua (inquit) sunt sapientum discipuli, omnium, qui hodie in omni regione viuunt, doctissimi, atque hi noctu diúque legis studio incumbunt. Loquitur de Iudæis tum Lutetiæ degentibus & studiis suis Hebraicis incumbentibus.

k NORVEGIAM sub gelido axe (Onuphrius Sueciam addit) sua prædicatione ad Christi fidem perduxit antequam esset Romanus Pontifex. *Platin. Ioan. Stella in Chron.*

Templorum restaurator insignis. Guillelmi Siciliæ regis ob rapta Ecclesiæ bona excommunicati subditos omni sacramento liberat. *Plat.* Gradensem Ecclesiam primatum super omnes Venetorum Istriæ, Liburnorum Ecclesias obtinere declarauit. *dec. 2. lib. 5. Blondus.*

Inter eum & Fredericum Imp. leui de causa persecutiones exardescunt.

Vuilhelmus seu Guilelmus huic Pótifici reconciliatus ab eo declaratur & coronatur Rex vtriusque Ciciliæ, quã acceperat in feudum. *Cram. li. 6. cap. 16.* Ex eo tempore Regnum Siciliæ appellatum est Patrimonium Petri. Immo verò longe ante. Nam D. Gregorius sæpe in Epistolis Siciliam patrimonium suæ Ecclesię appellat vt supra in Bonifacio 3. docuimus ad an. 607.

D. Bernardus Abbas Claræuallensis oraculum sæ-

Anni Christi.		Anni mundi
1153		5239
	Principibus.	
	Manuele Comneno Oriẽ. Imp. centesimo decimo septimo.	
	Frederico 1. Ahenobarbo siue Barbarossa an. 38. Occid. Imp. vigesimo secundo.	
	Ludouico 9. dict. 7. Franc. Reg. trigesimo septimo.	
	S. Zalibala Æthiopum pretioso.	
	Hispaniæ Sanctio tertio sexagesimo.	
	Angliæ Stephano Franco. vigesimo quarto.	
	Poloniæ Boleslao Crispo.	
	Balduino 3. Hierosolymorum rege quinto.	
	Portugalliæ Alphonso	
	Scotiæ Dauide.	
	175.	
1154	k ADRIANVS Anglus an. 4.	5240
1159	menses 10.	5245
	Vacat dies 3.	

Anni Christi. 1154

Patriarchis.

Constantinopoli Constantino 4. deinde Luca an. 12.

Antiochiæ Aymerico.

Hierosolymis Fucherio, deinde Amalarico an. 23.

Principibus.

Manuele Comneno Orient. Imperatore. 117.

Frederico 1. Ahenobarbo seu Barbarossa Occid. Imp. vigesimo secundo.

Ludouico 9. dict. 7. Franc. Reg. trigesimo septimo.

S. Zalibala Æthiopum pretioso.

Sanctio tertio Hispaniæ sexagesimo.

Stephano Franco Angliæ vigesimo quarto, deinde Henrico 2. Andegauensi an. 34.

Boleslao Crispo Poloniæ.

Balduino 3. Hierosolymorum rege quinto.

Alphonso Portugalliæ.

1159 *Dauide Scotiæ, deinde Macolmo. an. 12.*

Anni mundi 5240

culi, vitæ sanctimonia & summis miraculis clarus obiit an. ætatis 63. & an. Christi 1153. *In eius vita lib. 5. cap. 2.* postquam centum quadraginta sui ordinis monasteria per se, etsi alienis impensis construxisset. *Chron. Hirsaug.* Alexander 3. PP. eum in Sanctorum numerum retulit an. 1165.

Eo intercedente Fredericum & Conradum duces Bambergæ Lotharius Imp. in gratiam recepit. *Frising. lib. 7. cap. 19.* Sican. 1144. eodem conciliante Theobaldum comitem Ludouicus rex. *Sigeb. Cont.*

Balduinus 5. qui Hierosolymorum rex fuit ab an. 1142. ad 1162. Ascalonem capit, ibique Episcopum constituit. *Tyrius libro septimo, capite trigesimo.* vel millesimū centesimū quinquagesimum septimum, iuxta Ioseph.

1158. Norandinum ab obsidione Speluncæ vrbis magna eius clade remouit. *R. Ioseph. in Chron.*

Eius denique tempore Sagninus Turca cum nostris multa bella in Oriente gessit, Edessa etiam expugnata Germani & Franci in terram sanctam venêre. Norandinus Sagnini filius Damasci Dominum vi se constituit. Post Francorum reditum fines Antiochiæ vastauit, Remundi loci principis capite ad Baldensem Calipham misso, Manuel de manibus R. viduæ Remundi Antiochiam recepit. Turcæ Hierosolymam frustra obsedêre. *Ibid.*

1157. Americus Patriarcha Antiochenus ignominia affectus à Regnaldo Castellano, qui hæredem Antiochiæ in vxorem duxerat, Hierosolymam fugit *Ibid.*

Sed postea an. 1160. à Balduino restituitur, postquam Reginaldus ad Edessam fuisset à Turcis captus. *Ibid.*

Visio admirabilis Tondali militis in Hibernia his temporibus facta dicitur. *Chron. Hirsaug.*

Post Reginaldum Boëmundus eius priuignus in Patriarcham & Episcopos sæuit frustra intercedente Balduino Hierosol. rege, Quod dissidium res Turcarum mire auxit. *Nau. Lgener. 39. Tyri. lib. 22.*

1158. Liuonia Regio, quæ hodie vocatur Lifland. cœpta est tunc primum à mercatoribus Christianis explorari: vbi cum plurimi lucri causa sæpe aduentarent, S. Menardus tunc presbyter doctissimus Christum prædicans multos eorum, inter quos erat Cobbe Liuoniæ Princeps, à gentilitate ad fidem Christianam traduxit. Ipse postea rogatu Cubbe Principis ab Alexandro 3. PP. designatur illius loci Episcopus, vbi nunc est Riga Metropolis *Cram. lib. 7. c. 13.*

Eodem an. Siciliæ rex Gulielmus captam Sibyllam quæ est Metropolis insulæ Getæ inter Africam & Babylonem Ægypti, Christianis incolendum dedit, præposito Archiepiscopo. *Sigeb. Continuat.*

HVMANA.

Eodem Manuel Imp. Const. proficiscitur in Ciliciam contra Turon. principem Armeniæ, qui illam prouinciam ei eripuerat depulsis Græcis, *R. Ioseph. vbi supra.*

5245 Sequenti 1159. litem inter vtrumque diremit Balduinus Hierosolymorum rex. *Ibid.*

Mediolanum septem annos iam obsessum Friderico Imp. Iudæi produnt. *Bergo lib. 12.* quam vrbem postea di

tuit, & sale conspersit auctoribus defectionis securi percussis.

Brixiam, Cremam & alia multa Longobardiæ oppida idem cepit. *Chro. Hirsaug.*

Malcolmus Scotiæ rex quartus regi Anglorum homagium primus præstitit.

An. 1158. eiectis, qui supererant in Obotritorum terra Sclauis, incolas ex Hollandia Frisiáque Henricus Saxo substituit. *Helmod. cap.* 88.

Ducem Boëmiæ regia dignitate & titulo insigniuit, ob res præclare ad Mediolanum gestas renunciatione & confirmatione publicè & solenni ritu facta.

A Gunthero poëta versibus celebratur.

Anni christi.		Anni mundi
1159	176.	5245
1180	1 ALEXANDER III. Senensis, an. 21. dies. 19. Vacat dies 14.	5266

1 CONFIRMAT ordinem Carthusiensium. *Fascic. temp.*

Optimè præfuit, quatuor Antipapis è medio sublatis quos contra ipsum erexerat Fredericus Imp. bello furens contra Italiam.

Doctissimus fuit præcipuè in sacris literis, decretis, Canonibus, & Romanis legibus. *Conti. Sigeb.*

Alphonso Portugallensium nouo & primo regi coronam per Albertum Cardinalem tradit, ea lege, vt quotannis Portugallẽses reges duas auri libras Ecclesiæ Romanæ persoluãt *Garybay. partis quarta libro tregesimo quarto, capite decimo sexto.*

Romæ moritur sublatis prius è medio quatuor Schismaticis pontificibus, quorum seditionibus Ecclesia Romana pene subuersa est.

Cæsarianos Pseudopontifices excõmunicatos, quanquam integra ætate, senex iusto Dei iudicio sepeliit. Fauebant ei legitimo Pontifici duo Reges, Ludouicus Galliæ & Guilelmus Siciliæ *Iouius libro primo virorum illustrium.*

Eo tempore Guelphorum & Gibellinorum factione Italiam præcipuè miscebant. Guelphi auctoritatem Romani Pont. contra Cæsarem tuebantur.

Frederici Imp. vim metuens ad venetos confugit. Verum Otthone Imperatoris F. qui cũ classe pontificem repetebat, a Venetis victo & capto, pax Italiæ est reddita. *Cromer. li. 6. de rebus Pol.*

Ad eius pedes procubuit Fredericus Imp. petens absolutionem excommunicationis, *Plati.* Ferunt Ludouicum Francorum & Henricum 2. Anglor. reges, pedites ei inseruisse stratoris officio, ac læua dextraque frænum equi ipsius tenentes eum per Tociacum vrbem magna cum Pompa deduxisse.

Quos eos pudére non debuit. Nam & magnus ille Constantinus longe potentior, & Sanctior, prius id honoris Syluestro Christi vicario exhibuerat. *Photius in Nomocanone.*

Illum prensabat Emanuel Orientis Imp. Occidentis imperium ambiens, non ignarus inimicitiarum eius cum Friderico. *Plati.*

Fredericum Occidentis, Emanuëlem Orientis Imperatores Guilielmum Siculum & Longobardos dissidẽtes in gratiam reduxit. *Martinus Polonus.* Henricum quoque regem Anglorum & eius filium. *Continuat. Sigeb.*

Præter vnum D. Petrum, qui 25. ferè annis, Syluestrum primum & Adrianum primum, quorum vterque 23. annis præfuit, cæteros annorum numero in Pontificatu superauit. *Ibid.*

Cazimiri regis Poloniæ leges, quibus (an. 1079.) post

Patriarchis.

Constantinopoli Luca, deinde Michaele 3. an. 9. Charitone an. 1. mens. 2. Theodosio an. 6.

Antiochiæ Aymerico.

Hierosolymis Amalrico.

Principibus.

Manuele Comneno Constantinopolitano siue Orient. Imp. 117.

Frederico Ahenobarbo siue Barbarossa Occid. Imp. vigesimo secundo.

Anni Christi		Anni mundi	
			quatuor Russiæ prouincias occupatas regnum suum ornauerat, confirmat. *Funccius.*
1159		5245	Inter Sanctos Bernardum Clareuallensem Abbatem an. 1165. id est, duodecim post eius mortem annis retulit, & Thomam Cantuariensem Archiep. 1174. i. tribus post eius necem.
	Ludouico 9. dict. 7. Franc. Reg. trigesimo septimo.		Sub hoc Alexandro totus tunc orbis Christianus mutuis bellis ferè collidebatur. Veneti cum Hungaris, & Græcis de Dalmatiæ dominatu decertabant. Græcorum Imp. Emanuël ab Alexandro Pontif. non ignarus inimicitiarum eius cum Friderico magnis pollicitationibus & donis Occidentis imperium ambiebat. In Anglia Henricus rex Thomam Cantuariensem cum occidisset, à filio regno pellebatur. Fredericus Imp. Longobardiam & Italiam vexabat. Germaniam Henricus Saxonum dux motibus concitabat. Boëmia ciuilibus bellis distinebatur *Crom. lib. 6. de rebus Polon.*
	S. *Zalibala Æthiopum pretioso, deinde Imra. an.* 40.		Alexander Lutetiam se contulit & sacella multa in S. Germani de Prato Ecclesia dedicauit. *In Chronic. Monasterij S. Germani Pratensis, quorum ibi fragmentum pendet de Sacellorum quorundam cancellis.*
	Sanctio Hispaniæ sexagesimo, deinde Ferdinando 2. an. 17. Alphonso 9. an. 38.		1175. Fredericus Imp. totum imperium Romanum turbat, propter inobedientiam & rebellionem contra sedem Apostolicam. Excommunicatus Pontificem verbis scriptis, & armis persequitur, cunctósque cum illo sentientes. *Chron. Hirsaug.*
	Henrico Andegauensi Angliæ vigesimo quinto.		In Asia Emanuël Orientis Imp. in prælio quodam captus à Turcis, mox ex pacto dimissus, paulò post obiit. *Cromer. Ibid.*
	Boleslao Crispo Poloniæ, deinde Miecislao sene, an. 4. Cazimiro, an. 17.		Almericus Hierosolymorum rex sextus ab anno 1162. ad 1173. In eum Ægyptij rebellarunt nec voluerunt, vt patri fecerant, tributum pendere, donec Sultanus audiens Siracum à Norandino Turca Damasci principe missum in Æpyptum cum exercitu properare, se iterum ei subdidit, malens nostris esse tributarius, quàm Turcis.
	Balduino 3. Hierosolymorum rege quinto, deinde Almerico rege sexto, an. 12. *Balduino quarto, an.* 2.		Cum Norandino, qui annis 29. Alepi Dominum se gessit, sæpius pugnauit.
	Alphonso Portugalliæ rege primo.		Siracum eius ducem in Aegypto vicit & Soar Sultanum liberauit. Saladinum Siraci nepotem Alexandriæ obsedit donec Hugonis Cæsareæ principis captiui interuentu, pace facta, tota Aegypto Siracus cessit.
	Malcolmo Scotiæ, deinde Vuillelmo, an. 49.		1163 Hugo & Godefredus Germaniæ Principes Tripolim appellentes Norandinum ceciderunt. Sed paulò post ad Antiochiam capti sunt à Norandino bellum gerente contra Boëmundum Antiochiæ principem, Calumnosum Manuëlis in Cilicia ducem & Turum regem Armeniæ.
	Schisma 19. quod durauit an. fermè 20.		1165 Pelusium cepit. Mox Siracus à Norandino missus in auxilium Sultani Soar, proditione ipsum Soarem occidit, & Sultanum se Turcarum primum constitui à Calipha Aegyptio impetrauit.
	Octauianus, qui & Victor 4. contra Alexandrum à tribus tantum, vel vt alij volunt quinque Cardinalibus factione Imperatoris Ahenobarbi electus PP. sedit an. 4. mens. 7.		Cui mortuo successit Saladinus, qui per 20. annos bella varia cum Christianis gessit, eósque tandem dominio terræ sanctæ exuit. *Hæc omnia è R. Ioseph. vbi suprà.*
			Idem Almericus ad reges occidentis, an. 1170. legatos misit contra Saladinum omnia in Syria expugnantem.
1180			Quin & ipse an. 1171. ea de causa Constantinopolim venit. *Ibid.*
		5266	1175. Balduinus 4. rex fit Hierosolymorum septimus, sed quia adhuc erat puer, nempe annorum 13. administratio

demandata est Remundo Tripolis principi. *Idem.*

Cum Saladino multa bella gessit vario marte. Zoram prope Damascum eripuit. Regnauit ab an. 1175. ad 1186. *Ibid.*

Petrus Longobardus cognomento Magister sententiarum, qui Episcopus Parisiensis, an. 1160. salutatus est, cessione Philippi Ecclesiæ illius Archidiaconi, Ludouici regis fratris, qui alioqui à maiore parte electus fuerat. *Æmil. in Lud. Iuniore Contin. Sigeb.*

Primus Latinorum Theologiam per antiquorum libros sparsam in certam methodum artémque redegit, æmulatione Io. Damasceni, qui ante quingentos annos idem Græcis & Syris præstiterat. Illa autem methodus illo Danielis Versiculo recoli potest. *Est Deus in cælo reuelans mysteria.* Nam apud vtrumque primus liber est de Deo, deique essentia, natura proprietatibus, attributionibus. Secundus de cælo cælique & rerum cælo comprehensarum creatione, Tertius de reuelatione, siue incarnatione Domini & rebus ad eam pertinentibus. Quartus de Mysteriis & Sacramentis.

Gratianus Bononiensis monachus, rapsodus libri Decretorum, quem & summo Pontifici confirmandum obtulit.

Petrus Trecensis cognomento Comestor vel Manducator, auctor scholasticæ historiæ, si nónullis credimus, fratres nothi. *In vita Gratiani.* Alij contra putant eos nec Germanos nec *συγχρόνους* fuisse: sed ipsi falluntur, quod ad eorum tempus pertinet.

Richardus à Sancto Victore Theologus Parisiensis. Lucas S. Cornelij Abbas. Richardus Cluniacēsis Chronographus.

Contra Petri Longobardi aliqua capita scripserunt. Gulielmus episcopus Senonensis, Ioannes Cornubiensis in ipso Eulogio, & Ioachim Abbas.

Hugo Etterianus, qui ad hunc Alexandrum suos tres libros de processione Spiritus S. scripsit, & apud Emanuelem Imp. Constantinop. magnæ fuit auctoritatis, Errat enim Trithemius, dum illum locat sub Alexandro 4. multa Græcè & Latinè scripsit.

Leo Tuscus interpres Liturgiæ D. Ioannis Chrysostomi se eius *σύγχρονον* esse scribit.

Bandinus alter auctor librorum 4. sententiarū Theologicarum, Nam nescitur vter ipséne an Petrus Longobardus fuerit æculus, alienum sibi supponens partum, vt fit in Plinio & Solino. Hoc vnum scitur Theologiā Scholasticam ab his duobus præcipuè fuisse fundatam, ob subtiles Græcorum contra Latinos disputationes de Trinitate, de processione S. Spiritus, ob Berengarianos & Petrobusianos contra Sacramenta multa temerè & curiosè effundentes, ob Gilb. Porretanum. Petr. Abaelardum philosophos Theologiæ philosophiam admiscētes. vt spinosas & subtiles quæstiones deciderent & amputarent. Æmulati sunt Damascenum, cuius 4. libros de Orth. fide citant ordinem, & methodum sequuntur.

Otho Frisingensis Episcopus filius S. Leopoldi, frater Henrici ducis Austriæ & Freder. Imp. patruus, Chronologiam ab orbe condito ad annum Christi 1150. octo libris pertexuit, Primus Bauaros rationē disputandi Aristotelicam docuit. *Æn. Syluius.*

Helmoldus canonicus Bursoniensis Historiam Henetorum siue Slauorum à Carolo Magno ad Fredericum Aënobarbum, seu vsque ad an. Christi 1168. perduxit.

Anni Christi. — *Anni mundi.*

1159 — 5245

Concil. Claromontense. præside Alexandro Rom. pont. contra Victorem, & Fredericum Imp. celebratum fuisse testantur Platina & aliqui alij.

Cisterciense habitum Morimundi Helmold. lib. 2. cap. 9. de Slauis.

1163 — 5249 — *Turonense præside Alexandro Papa, quo in Concilio acta Concilij Papiensis, in quo Victor Pseudopontifex. & Fredericus Imp. præfuerant, damnata sunt, & vterque excommunicatur. Contin. Sigeb. Æmil. lib. 5.*

1164 — 5250 — Calixtus 3. Victori in schismate succedens, sedit ferè an. 6.

1169 — 5255 — Paschalis 3. antea appellatus Ioannes à quibusdā electus post mortem Calixti, iussus tandem est à Frederico Imp. se abdicare pontificatu sic finitum est schisma, postquā sedisset an. 7. měs. 5.

1180 — 5266

Anni Christi | | Anni mundi

Petrus Blesensis Archidiaconus, Thomas Græcus, Arnoldus Abbas Bonæuallis, Guibertus Abbas Gemblacensis, Petrus de Riga Remensis, Ganfredus Antisiodorensis, Ioannes Episcopus Carnotensis., Balduinus monachus Abbas Fordiensis, postea Vuigorniensis Episcopus, Balduinus Archiepiscopus Cantuariensis, Ecbertus Abbas S. Florini, Odo Cantianus scriptores Ecclesiastici. *Trit. de scripto. Contin. Sigeb.*

Ordo Vuilhelmitarum seu Guilelmitarum (quos vocant heremitas) sumpsit initium à Ioanne Bono Mantuano. *Sabell. Ennead. 9. Fascul. temp.* Nomen autem à Guilielmo Aquitaniæ duce & Pictauiensium comite, qui eam familiam condidit, vt sectarentur collectam ex D. Augustini operibus regulam.

1171 — 5257

CONCIL. *celebre plurimorum Episcoporum, coactum ab Henrico Angliæ rege Casseli, qua vrbs est Hyberniæ insulæ, ad corrigenda ea quæ minus rite secundum dogma Christianum fiebant in Hybernia (nam singuli pro opibus plurimas habebant vxores) quam ipse Henricus nuper edomitam ab Alexandro Papa dono acceperat, cum iam ab initio post Christianam religionem acceptam Hyberni sese ac omnia sua in Romani Pontificis ditione dedidissent. Polyd. lib. 13. Ang. hist.*

S. Thomas Cantuariensis Archiepiscopus, cognométo Bequetus, fit martyr in Anglia, an. 1171. *Tyr. libro 20. c. 13.* Quam ob cædem Henrico secundo tunc Angliæ regi specie pœnitentiæ iniunctum est inter cætera ab Alexandro pontifice Rom. vt ipsius subditi possent liberè ad Romanam curiam prouocare: & ne deinceps vllus esset rex Angliæ, quem Roma. Pontifex non designasset. *Polyd. lib. 16. hist. Ang. Blond. lib. 5. dec. 1.* Henricus 8. Angliæ Rex ipsius S. Martyris reliquias incendit, ann. 1538.

Petracensis vrbs vltra Iordanem in finibus Moab, secundæ Arabiæ metropolis an. 1167. episcopali dignitate insignitur. *Tyr. lib. 20. cap. 3.*

An. 1168. Rugiani Slauorum gens ab Erico Danorum rege vincuntur & Christo lucrifiunt. *Saxon. lib. 15. & 16.*

Finlandi ab Erico Sueuorum rege cruento prælio superati Christum agnoscunt. *Ioan. Mag. Gotth. lib. 19. cap. 3.*

An. 1172. Petrus legatus Rom. Pontif. sese Aggennensibus hæreticis opposuit. *Contin. Sigeb.*

An. 1182. Ioannes Cardinalis ab Alex. Papa constantinopolim missus, petente id Manuele Imp. vt Græcorum ecclesiam Romanæ vniret, à Græcis immaniter occisus est & per vicos vrbis raptatus. *Sigeb. Conti.* Manuelis odio Andronicus hanc patrauit cædem. *Cuspinian. de Impp.*

1178 vel 1180 — 5264 vel 5296

Vndecimum generale Concilium (secundum vniuersale Latinorum) alijs primum Lateranense, præside Alexandro Rom. Pontif. Episc. 280. (vel 300. vt ait Tyrius lib. 21. ca. 26.) cum Orientalium, tum Occiduorum: continens 50. capita de reformandis moribus, tam Laicorum quam Ecclesiasticorum, & ne infidelibus arma deferantur. Antonin. tit. 17. c. 1. Tom. 3. Concil. In eo secta Vualdensium damnatur Item Catharorum qui etiam patryni & Publicani. In eo etiam lex salutaris de duabus tertijs suffragiorum Cardinaliũ ad euitanda in posterum Schismata facta est.

Ordo Carmelitarum (qui tunc variegata Chlamyde induebantur) initium habuit in desertis Syriæ, Almerici Antiocheni antistitis opera. *Polyd. lib. 7. de inuento. re. c. 3.* Sed eorum origo altius repetitur nempe à Prophetis Elia & Eliseo, qui Carmelum montem terræ sanctę primi consecrarunt, & discipulos illic reliquerunt, quos Scriptura filios Prophetarum appellat. In Europam eum postea induxit Albertus patriarcha Hierosolymitanus. Primi sunt mendicantium.

Milites D. Iacobi sub ritu S. Augustini approbante Alexandro PP. exoriuntur in Hispania. Primus eorum magister fuit Petrus Ferdinandus. *Polyd. ibid. cap. 5.*

Calatranenses milites à loco denominati auctore Sãctio rege circiter an. 1170. oriuntur. Nigrum vestitum cũ rubra gestant cruce ac Cistерciensium æmulantur regulam. *Polyd. lib. 7. de Inuent. cap. 5.*

Burgundio Pisanus Chrysostomum in Ioannem in Latinum vertit. *Contin. Sigeb.*

1163. Quidam hæretici de secta Catharorum, siue Cataphrygum se mundos & solos Christianos asserentes, cęteros immundos & hæreticos, nec sibi obesse vlla flagitia, allègantes illud Pauli, Omnia munda mundis, vbi de Flandriæ partibus Coloniam venissent, nec die Do-

minico

minico Ecclesiam intrarent, detecti sunt. *Chron. Hirsaug.*

Cum eorum hæresiarchia Arnoldo, Marsilio, & Theodorico publicum disputationis certamen iniit Eckbertus Abbas, cumque nullis rationibus ad sanitatem reuocarentur, Coloniæ exusti sunt cum quinque aliis maribus & duabus fœminis. *Ibid.*

Ex reliquis Tandemi Adamitæ, de quo suprà, cuius errores, etsi per fratres S. Noberti Præmonstratensis in inferiore Germania magna ex parte fuere extincti, repullularunt tamen in diuersis mundi Prouinciis, præcipuè in regno Boëmiæ, in Alsatia, Turingia &c. vt vsque in præsentem diem duret, quamuis occultè. *Trithem. in Chron. Hirs.*

Vualdensium (qui sic dicti sunt ab Vualdo Lugdunensi eorum authore) siue pauperum de Lugduno variæ hæreses exoriuntur, anno 1170. *Guido Carmelit. lib. de hæres.* Bernardus Lutzemburgus eas reiicit in annum 1218. Inter multa dogmata quæ ipsis attribuit Æneas Syluius capit. 35. hæc sunt. Preces pro mortuis & purgatorium ignem esse inuentum auaritiæ Sacerdotum: delendas sacras imagines: Confirmationem & extremam vnctionem non esse sacramenta, auricularem confessionem esse nugacem: Sacerdotem quocunque loco, quocunque tempore sactum Christi corpus conficere posse, & sufficere si verba sacramentalia tantum proferat. Iidem fortasse cum hæreticis illius temporis, quos auctor (qui tunc degebat) continuationis historiæ Sigeberti vocat Agenenses.

Anni Christi.		Anni mundi.
1177	CONCIL. *Northătoni in Anglia celebratur à quodam Cardinale nomine Hugone, Legato Rom. Pontificis, conuocatis tam Anglicanis quam Scotis Episcopis, ad componendas lites inter Cantuariensem & Eboracensem Archiepiscopos, qui contendebant de primatu in Scotos Episcopos, qui cessit Eboracensi. Polyd. lib. 13. hist. Ang.*	5263
1178	CONCIL. *alterum Northantoni coactum Episcoporum Angliæ præside Hugone quodam Cardinale legato sedis Apostolicæ. In eo multa & varia pro Christianæ religionis statu agitantur. Polyd. lib. 13. Ang. hist.*	5264

HVMANA.

Ann. 1162. Cingi siue Cangi Tartarus faber extra Imaum Magnus Cham siue Imp. gentis suæ per seditionē creatus mox vicinos subigit & tandem Vncanum ipsum dominum suum qui à Latinis presbyter Ioannes vocabatur, & in India & Serica non Æthiopia imperabat. Illic deinceps imperium Orientis desiit esse penes Christianos, mansit tamen religio incolumis, vnde & totus Oriens Christianis respersus est, & prouincia Tenduc, vbi erat presbyteri Ioannis Regia tota penè Christiana. *Hæc ex M. Veneto qui horum fuit spectator.*

Inde eius posteritas in Scythia & India latissimè regnat, collocata regni Metropoli in Catay & Quinsai, & tota Scythia Tartariæ nomen sortita.

Quidam Sardensis mente captus, elapsus à parentibus, diu more ceruorum vixit, gradiens pedibus manibusque & vescens eorum pabulo. Tandem cum Rex Sardiniæ insulæ venaretur, captusque fuisset cum ceruis aliis parentibus eum alloquentibus nihil respondit, sed nec appositum panem & vinum gustare voluit, contentus herba: vnde & paulo post media nocte clam, manus parentum euadens, ad ceruos rediit, nunquam postea visus ab aliquo, *Abben Ezra in cap. 4. Daniel.*

1163. Moguntia ob necem Arnaldi Archiepiscopi, iussu Federici Imp. mœnibus exuta est, & sic sine muro per annos triginta septem permansit. *Chron. Hirsaug.*

1164 Oceanus in inferiore Germania per 12. milliaria effusus in terras, multa hominum millia, maximè circa fluuium Vueseram submersit. *Chron. Hirsaug.*

1166 Siracus Turca occiso Soare Sultano Ægypti, se Turcanum primum à Calipha Ægypto cōstitui obtinuit.

Nam

Anni Christi | Anni mundi

Nam præcedentes Sultani erant Ismaelitæ siue Saraceni. *R. Ioseph. sacerdos in Chron.*

Eo deinde mortuo Saladinus nepos Sultanus designatus est, qui ingressus ad Caliphan Dominum suum, vt de more adorans Sultanismi insignia de manu eius acciperet, Calipham occidit cum tota ipsius familia, eiusque Thesauros direptos militibus suis distribuit, seque Sultani & Caliphæ titulis simul eodem die exornauit *Ibid.*

Inde per 20. annos varia bella contra Christianos gessit, eósque tandem Dominio terræ sanctæ exuit. *Ibid.*

Bernæ fundamenta iecit Bertoldus 4. Zeringiæ & Burgundiæ minoris dux, necnon Geneuæ & Lausanæ princeps, qui obiit an. 1185. Eam Bertoldus 5. deinde 1191. cum suis pagis imperio attribuit. *Chro. Burg. & Helueticum.*

177.
1180 | 5266
m Lvcivs III. Lucensis, natione Tuscus, an. 4. mens. 2. dies. 18. Vacat dies 12.
1184 | 5270

Cum Berna (quæ lingua Heluetica Vrsum sonat, quòd cum ædificaretur casu occurrisset vsus) Friburgum vrbs ædificari cœpta. *Naucl. Munst.*

1170. Ingens terræmotus Orientem concussit subuersis multis vrbibus, vt Tripoli Syriæ, Antiochia, Cæsarea, Alebia, Emesa, Amaso. *L. Ioseph. in Chron.* Prænuncius cladis nostrorum, qua Orientis possessione excussi sunt à Turcis, principe Saladino.

1171. In Gallia prope Aureliã multi Iudæi cõbusti sunt, quòd increbruisset eos puerum in fluuium mersisse, inter eos R. Iehiel. F. R. Dauid. & R. Iekuthiel. sacerdotes discipuli R. Samuël. *Ibid. R. Ioseph.*

Hunc diem Iudæi Franci & insulani anniuersario luctu & ieiunio recolunt. *Ibid.*

Eodem Coloniæ R. Beniamin & R. Abraham Scriba de adulterato argento accusati pœnas Euaserunt, Iudæis eas 140. aureis redimentibus. *Ibid. ex R. Ephraim. F. Iacob.*

1176 R. Mose filius Maiemon absoluit suũ Misna quo totum Talmud lingua purè Hebraica elegantissimè est complexus.

Tzetzes tunc Græcè varia commentatur.

1177. Blesis habitantes Iudæi puerum Christianum in crucem egerunt die Cœnæ Dominicæ. *Sigeb. Gemt.*

Ob quæ & huiusmodi alia Galliæ & Germaniæ vulgus passim in istos sæuiit. *Frising. lib. 1. capite 37. de gestis Frideric.*

1179. Philippus Franc. accusatoribus Iudæorum, quòd singulis annis funderent sanguinem innoxium, aurem non præbuit, sed pro eis legem tulit. *R. Ioseph. in Chron.*

1180. Coloniæ ob puellam inuentam mortuam in Rheni ripa, Iudæis fluuium nauicula traiicientibus, Iudæi plerique occisi sunt. Cæteros Fredericus Imp. 500. aureis mulctauit. *Ibid.*

Miecislaus senex Monarcha ter deiectus Poloniç principatu.

m Lvcivs litteratus fuit. *Tyr. lib. 22. ca. 7.* Vixit an. fermè 50. in Cardinalatu. *Onuph.* Principibus auctor fuit, vt in Asia laborantibus Christianis suppetias ferrent. *Plati.* ab vrbe deiectus est, quòd ex ea consulum nomen abolere niteretur.

Primus iuxta constitutionis formam positam in 11. Concil. Lateranensis creatus est pontifex.

Ad hunc vsque Nicolaus Maniacutius Heroicum carmen de Romanis Pontificibus edidit, & nomina 178. Pontificum centum viginti quatuor versibus scite conclusit.

Theodorus Balsamon iurisconsultus & theologus,

Patriarchis.

Constantinopoli Theodosio, deinde Basilio Camatero, an. 3. mens. 6.

Antiochiæ Aymerico.

Hierosolymis Heraclio, an. 24.

Antiochenus

Anni christi | *Anni mundi.*

capite vigesimosexto. Octogenarius obiit sub. ann. 1219. Heroldus.

5270 Alexij Comneni tempore dogma motum est de mysteriis altaris, illáne essent corruptibilia, an incorruptibilia. Ea esse incorruptibilia confirmauit Alexius. *Nicetas li.17. Orthodoxiæ.*

Ann.1183. Multi hæretici combusti sunt in Flandria, iussu Philippi Flandrensium Comitis, & Guilelmi Remensis Archiepiscopi, sedis Apostolicæ legati. Illi dicebant omnia æterna à Deo, corpus autem hominis & temporalia à Luciabelo creata esse: baptismum paruulorum & Eucharistiam reprobabant: sacerdotes ex sola auaritia missas celebrare calumniabantur. *Guilel. Nangia. Vincent. lib.29.cap.26.*

1184 CONCIL. *Veronense, præside Lucio Papa, vt Christiani occidui Principes Asianis contra Turcas ferrent suppetias, & contra Romanorum superbiam. Platin.*

Septem millia Cotarellorum, qui regionem Biturigensem vastabant, ab illius terræ incolis interficiuntur, ipsi persequebantur maximè viros Ecclesiasticos, quos miseris mortibus conficiebant. Sacrum Christi corpus pedibus conculcabant. Et Ecclesias incendebant.

HVMANA.

Andronicus, vt Alexio puero nepoti imperium raperet, ex aula summouit æmulos, deinde puerum 15. annos agentem neruo arcu eliso immaniter strangulatum, arcæque plumbeæ inclusum in mare demersit, atque desponsatam illi Annam Francorum Regis filiam vxorem duxit.

Alexium vindicaturus Vuilielmus Siciliæ rex, prælio aggreditur Tyrannum & vincit. Qua occasione Isaacius seditione excitata fugientem comprehendit, & mutilat altera manu & oculo. Deinde scabro camelo facie ad caudam versa, per vrbem circumducit, vbi vulgi tumultu vncis & harpagonibus penè frustulatim discerptus est.

Eustachius Thessalonicensis episcop. qui in Homerum & alia scripsit, adhuc vigebat.

Tartari circa ann. 1180. Duce Cingis aut Chonigast ab Oriente progressi Europam Orientaliorem miserè afflixerunt, indéque hodie in Hordas diuisi cognoscuntur.

Alphonsus 9. Hispaniæ rex Blancæ nostri D. Ludouici matris parens regnat an. 38.

Iudæi è Francia expulsi sunt, & eorum synagogæ euersæ, vel mutatæ in Ecclesias, edicto Philippi Regis, quòd Christianum puerum in Christi ludibrium cruci affixissent, & grauissimis vsuris vexarent Franciam. *Æmil. libro quinto Gaguinus libro sexto.* Verum non multo post tempore redeuntes ab eodem admittuntur. *Æmil. libro sexto.*

Inter eos fuisse aiunt R. Selomonem Iarhhi, quos rex in Germanias expulit. Est autem magni nominis Rabbinus, ordinarius veteris testamenti & Thalmud interpres, qui videtur cognominatus Iarhhi, q. Lunensis. Luna autem oppidũ est Prouinciæ Aquitanicæ, vbi Iudæos mansisse scribit D. Greg. lib. 3. epist. 21.

1175. Saladinus Damascum eripuit filio Norandini adhuc puero, qui principatum tenebat Alepi, eique præposuit Sirosidulum fratrem. Inde Ciliciam. *R. Ioseph.*

1177. Hierosolymam obsedit, deinde in biennium pacem dedit. *Ibid.*

1179. Reuersus profligatus est, paucis è Christiano

militc desideratis. Paulò pòst Euphratem transgressus, Carras in Mosopotamia cepit: Edessam quoque & vrbes vicinas fratri Norandini obtemperantes. Mox in Cœlesyriam conuersus, Alepum prouinciæ caput expugnauit. *Ibid.*

1182. à Remundo sollicitatus, bellum vltimum contra regem Hierosolimitanum suscepit, quo multas vrbes, & Hierosolymam ipsam nostri amiserunt. *Idem.*

n VRBANO 2. sedente, Hierusalem fuerat Sultano Ægyptio & Saracenis erepta. Vrbano hoc 3. Pontificatum gerente, recidit in eorundem seruitutem.

Dissidentibus enim inter se Christianis, scilicet, Guidone Lusignano Rege Hierosolym. & Raimundo comite Tripolitano, Saladinus Calipha Ægyptius post maximam stragem nostrorum ferè 22000. recepit Hierosolymam cum suo Rege ad Tyberiadem capto anno 1187. 2. Octobris, feria 6 anno 88. (Æmil. 89.) ex quo regnum Hierosolymorum cœperat esse penes Latinos. *Æmil. libro quinto. Blond. libr. 6. dec. 2. 87. Iouius lib. 1. virorum Illustrium.*

Campanas Basilicásque omnes præter Salomonis templum euerti iussit. *Simoneta lib. 5. cap. 82.*

Guilel. Naugiacus Isaacij Orientis Imperatoris meminit sub nomine Cursac, quem ait alios vocare Isaquinum. sed id non mirum in historia aliena.

Græci mox post captam Hierosolymam videntur egisse cum Saladino, vt Patriarchæ constituendi ius reciperent. Nam Leontium, virum eruditione & virtute præstantem Hierosolymorum patriarcham extitisse & obiisse ann. 1187. quo scilicet vrbs capta est, eique Dositheum successisse Isaacij Imp familiarem, scribit *Nicetas libr. 2. de Isaacio.*

Vrbanus de Turcarum victoriis certior factus, Venetias pro comparanda classe contendit. Sed Ferrariæ in itinere, cùm negligentiùs sacrum bellum à Christianis principibus suscipi cerneret, animi mœrore interiit. *Plat.*

Pacem fecit inter Philippum Franciæ regem & comitem Flandriæ an. 1186. *Chron. Fland. lib 6.*

Decimas Polonis indicit pro recuperanda terra sancta. *Chron. lib 3.*

Bellum Vngarorum cum Venetis composuit. *Idem.*

Danos excommunicat quod sacerdotes ferrent coniugatos. *Saxo. lib. 15.*

Epistolarum eius particulæ innumeræ extant in Iure Canonico.

HVMANA.

Ann. 1185. Fredericus Imp. omnes Hetruriæ ciuitates præter Pistorium, gratia priuat ditione, & multa in Italia peragit. *Chron. Hirs.*

1188. Saladinus persequitur reliquias nostrorum, qui in Oriente superterant. *R. Ioseph.*

Henricus 2. Andegauensis, Anglorum rex, Cumbriam & Northumbriam recepit. Vuallos ad defectionem inclinantes domuit. *Polyd. Maior.*

Deinde an. 1189. moritur. Atque hic Normanorum, id est, externorum hominū in Anglia principatus finis fuit, post annos 122. quam Guilielmus primus regno Angliæ potitus est. *Polyd. lib. 13. Angl.*

o QVIDAM Historiographi hunc prætermittunt. Totus autem in bellis fuit contra hostes Christi, vt

Anni Christi		Anni mundi
	178.	
1184	n VRBANVS 3. Mediolanensis an. 1.	5270
1186	mens. 10. dies 25.	5272
	Vacat dies 11.	

Patriarchis.

Constantinopoli Basilio, deinde Nicolao 5. alias Niceta an. 6. mens. 6.

Antiochiæ Aymerico deinde Rodulpho 2. an. 33.

Hierosolymis Heraclio.

Principibus.

Eisdem Imperantibus & regnantibus, & post Andronicum, Isaacio 2. Angelo an. 16. Orientis Imperatore. 120.

S. Jmra Æthiopum pretioso. Balduino quinto Hierosolymorum rege 8. denique Guidone Lusignano. an. 1.

CONCIL. *Parisiense, præsente Philippo Rege, Episcoporum Galliæ, pro expeditione contra Turcas. Gagui. lib. 6.*

Anni Christi		Anni mundi
	179.	
1188	o GREGORIVS 8. Beneuentanus.	5272
1187	mens. 1. dieb. 27.	5273
	Vacat dies 20.	

Anni christi

Patriarchis.

Constantinopoli Nicolao 5. siue Niceta.
Antiochiæ Rodulpho secundo.
Hierosolymis Heraclio.

Principibus.

Eisdem Imperantibus & regnantibus.
S. Jmra Æthiopum pretioso.
Hierosolymorum & Ægypti Calypha Saladino.

1187 180.
1190 p CLEMENS 3. Romanus. an. 3. mens. 5.
Vacat mens. 8.

Patriarchis.

Constantinopoli Nicolao quinto, alias Niceta.
Antiochiæ Rodulpho.
Hierosolymis Heraclio.

Anni mundi, 5273, 5276

reciperet Hierosolyma *Vuicelius.*

Tractans de recuperanda Hierosolyma Pisis moritur, Pontificatus die 57.

Perpetua per annos plus minus 50. inter populum Rom.& pōtifices discordia de vrbis administratione fuit, cui Populus Patricium quendam summa cum auctoritate præfecerat senatoribus creatis, ab Innocentio 2. ad hunc vsque. Nam eius rei occasione Innoc.2.& Cælestinus 2. animi dolore defecerunt. Lucius 2. penè interfectus est. Eugenius 3. Alexander 3. Lucius 3. Vrbe pulsi sunt. Vrbanus 3.& hic Gregorius 8. exules fuêre, donec nouissimè conuentum, Clemente 3. vt Senatores confirmarentur, Patricij verò loco, præfectus reponeretur. *Onuph.in Platinam.*

Leontius & Hermenopulus, qui de sectis scripserunt, Nam hic Bogomilos non multò ante suam ætatem ortos tradit.

Simeon Metaphrastes circa hæc anni 1200.tempora.

1188. in Monasterio Sconangiensi Cisterciensis ordinis Vuormaciensis diocesis,non longè ab Heildelberga, S. Hildegundis moritur,quæ sumpto habitu,simulato sexu, Iosephi nomine, illic, vsque ad mortem incogita permansit.*Chron.Hirsaug.Cæsarius prima Dialogorum distinctione.*

S. Margarita monialis miraculis clara in Monasterio montis S.Ruperti apud Bingen.*Ibid.*

Imra Æthiopum Rex, inter eorum Sanctos relatus, Presbyter consecratur. Rex magnæ abstinentiæ & virtutis, adeò vt sacrificium incruentum peragens, ministerio Angelorum panem & vinum in corpus & sanguinem Domini consecrandum reciperet.

Miraculis clarus suis precibus stitit cursum Nili. Tributi loco à rege Ægypti materiam, præsertim ligna ingeniosi operis è Hierosolymis sibi exportari iussit, è quibus templum construeret, vsque hodie tota Æthiopia venerabile *Mari.Victor.de regg. Æthiopia.*

HVMANA.

CLAREBANT Thebites ben Chorat genere Iudæus Hispanus & Alfraganus Astronomi & Mathematici.

Ann. 1188, vel vt alij volunt 1202. Tartari Scythica gens è finibus suis, qui erant ad Tapuros montes vltra mare Caspium egressi deuicto & interfecto Indorum rege (Christiano & Presbyteri Ioannis nomine nostris, tunc cognito. *Marc. Venetus & Osorius de rebus Emanuelis Portugal.*) eorúmque excusso dominatu, cui seruierant, Asiam penè omnem victores longe latéque peruagati & Rha siue Volga flumine transmisso ad Occidentem progressi, vicinis Russorum Polouuciis Campestria ad Tanaim & Mæotim Paludem habitantibus bellum intulerunt, eósque & Russos suppetias ferentes deleuerunt, & omnem illam oram cum Taurica Chersoneso habitare cœperunt. *Chromer. lib.7. Polo.*

VIR scientia literarum, facundiáque clarus, sed & vitæ puritate, animíque integritate præclarior, suíque acer castigator. *Anton.*

Quarti belli sacri auctor. Cum Frederico pacem iniit. 1188. Fridericus Imperator, cum Conrado filio mi-

nore Philippus rex Francorum, Guilelmus Siciliæ, Richardus Angliæ, Odo Dux Burgundiæ, Philippus comes Flandriæ, Henricus Comes Campaniæ, Theobaldus Comes Blefensis, Episcopi quamplurimi, & omnes fere regni Franciæ Barones, quartam expeditionem contra Turcas precibus huius Clemētis Papæ suscipiunt, seque cruce insigniunt, cum audiissent Hierosolymam & totam Syriam præter tres vrbes Tyrum, Tripolim, & Antiochiam & quasdam arces à Saladino fuisse occupatas. *Palmer. in Chron. Gagui. lib. 6. Blond. 6. dec. 2.*

Philippus rex Frāc. decimam bonorum omnium ab iis exegit, qui se non comitarentur Hierosolymam. Quæ decima Saladini dicitur ad hunc vsque diem. *R. Ioseph.*

Verum 1189. Fridericus in Armenia dum in flumine lavaretur, submergitur. *Continuatio Sigeb. Palmer. Guil. Nangiac.* & à filio Conrado Tyrum effertur, vbi & sepelitur. *R. Ioseph.*

1191. autem Philippus & Richardus coniuncto exercitu contra Saladinum prosperè primum bellum gerunt: sed mox discordia, diabolo instigante, inter ipsos orta, Philippus in Galliam reuertitur. Richardus autem inchoatum bellum strenuè prosequitur: sed anno sequente & ipse quoque domum reuersus est, Christianósque in terra sancta multis periculis expositos reliquit. *Chron. Hirsaug.*

Alioqui Saladinus pacem Christianorum postulans, regnum Hierusalem se illis redditurum, ciuitatem ipsam reædificaturum, & Damiatam cum adiacente regione ad 20. milliaria quietè possidendam concessurum, modò vlteriùs non procederent, promittebat. *Ibid.*

Nam eorum aduentu audito timuit, statuitque dimissa eis regione, in Ægyptum se recipere. *R. Ioseph.*

Porrò Gallus cum Anglo, & Veneti cum Pisanis, qui etiam classes suas in Asiam miserant, ex eo tempore postea diuturnis & grauibus bellis inter se conflictati sunt. *Cromerus lib. 6. de reb. Pol.*

Anglus in illa expeditione Cyprum inter eundem occupauit, eiecto Isaacij Comneni præfecto, qui in dominum suum rebellauerat, *R. Ioseph.* & Hierosolymitano regi donauit, vt ibi amisso regno habitaret. *Nicetas sub finem libr. 2. de Isaacio Angel.* sed ea lege, vt Guido rex sibi iure regni Hierosolymitani cederet. Atque ita Cypri regno ipse & posteri eius potiti sunt annis ducentis septuaginta quinque, videlicet vsque ad annum 1470. *R. Ioseph.*

Henricus verò Campaniæ Comes à Richardo relictus, post Guidonem regnauit, & regni sedem Ptolomaïde posuit, vbi anno vno pòst de fenestra lapsus interiit, *Ibid.*

Ex Frisia etiam & Dacia eò miserunt naues 50. è Flandria triginta septem. *R. Ioseph.*

HVMANA.

Frideric. ante discessum imperij successorem reliquit Henricum 6. an. 1186. despondens ei Constantiam Rogerij Siculi filiam è monasterio mox educendam, quæ ad eum Siciliæ regnum attulit. Et si autem ea existimatur nunquam paritura, quod 50. annum attigisset, tamen grauida facta an. 1163. 7. Calend. Ianuarij Panormi enixa est Fridericum 2. (magno Ecclesiæ damno) in sacello pu-

Anni Christi 1187 — Anni mundi 5273

Principibus.

Eisdem Imperantibus & vsque ad Henricum 6. Occid. Imperat.

Philippo 2. cog. Theodato & Augusto Francorum Rege trigesimo octauo.

S. Imra Æthiopum pretioso.

Alphonso 9. Hispaniæ, sexagesimosecundo.

Henrico 2. Andegauensi, Angliæ vigesimoquinto, deinde Richardo an. ferè 12.

Cazimiro 2. Polon. princip. Hierosolymorum & Ægypti Calypha Saladino.

Sāctio Portugalliæ secundo Rege.

Vuillelmo Scotiæ.

CONCIL. *Parisiense, coactum à Philippo Rege, cui decimæ ab Ecclesiasticis concessa sunt ad bellum gerendum contra Saladinum Turcorum Regem, à quo illa dicta fuerunt Saladinæ. Gagui. lib. 6.*

1190 — 5276

blico,

Anni christi. | Anni mundi.

blico, quod vt spectari partus posset, ne suppositius censeretur, Henricus extruxerat.

Philippus Theodatus siue A Deo-datus, multa Parisiis vtiliter instituit: Ædiles, quos vulgo vocamus Scabinos siue Echeuinos, eligendos curauit. Eam vrbem auxit tota illa parte (quæ à Paruo ponte ad Abbatiam S. Genouefæ tendit, quam etiam mœnibus cinxit, plurimos vicos strauit lapidibus, D. Innocentij cœmiterium extruxit, forum vænale (vulgo Hallas, Græcè φάλλας) in platea, quam Campellos vocabant, ædificauit, nemus Vicenarum (de Vincene) prope vrbem muris cinxit. *Guilel. Nang. Æmyl.lib.9. Gagui.lib.6.*

181.

1190 q CELESTINVS 3. Romanus. an. 6. mens. 7. dies 11. — 5276

1197 — 5283

Patriarchis.

Constantinopoli Nicolao quinto, siue Niceta, deinde Leontio an.1. Dositheo an.1. Georgio Xiphilino an. 7.

Antiochiæ Rodulpho 2.

Hierosolymis Heraclio.

Principibus.

Isaacio 2. Angelo Orient. Imperatore. 120.

Henrico 6. an.8. Occident. Imperat. vigesimotertio.

Philippo 2. cogno. Augusto & Theodato Franc. Rege trigesimo octauo.

S. Imra Æthiop pŭretioso.

Alphonso 9. Hispaniæ sexagesimo secundo.

Richardo Angliæ vigesimo sexto.

Cazimiro 2. Poloniæ, deinde Lesco Albo cum Helena matre an. 8.

Hierosolymorŭ & Ægypti Saladino, deinde Saphandino.

Sanctio Portugalliæ rege secundo.

1190. Londini seditio contra Iudæos, in qua multi cæsi sunt, donec res à Richardo rege componeretur. *R. Ioseph.*

Eodem octoginta Iudæi, iussu Philippi Blaiæ combusti sunt. R. Iom Tob multos suorum interfecit, ne baptizarentur. *Idem.*

1191. in Anglia primùm 150. interfecti sunt, deinde in aliis vrbibus alij, qui baptizari recusabant. *Idem.*

q TOTI Franciæ sacris interdixit ob diuortium Philippi Regis, qui Ingebergam seu Gelbergam vxorem repudiauerat. *Guilel. Nangiac.*

Occupatur & ipse bellis Palestinis, & fœlicius. Præsul. Ecclesiæ perutilis. *Vuicelius.*

Teutonicorum ordinem confirmat, S. Augustini regulam eis præscribens cum alba veste & cruce nigra, vt ab aliis differrent, *Polyd. lib. 7. de Inuent.* Et singulis diebus ac noctibus ducenties orationem Dominicam, Symbolum Apostol. & Angelicam salutationem repeterent. *Ibidem.*

Constantiam monacham rege Rogerico natam occultè è monasterio Panormitano eduxit, & Henrico 6. dispensatione collocauit, è quo natus Fridericus Sedis Apostolicæ mastix. Hi sunt dispensationum illegitimarum partus.

Gilbertus Abbas, Alanus Episcopus Antisiodorensis, Philo Episcopus Carpathius, Guarricus Abbas Igniacensis, Ioachimus Calaber Abbas Florentinus, vt de se testatur super cap. 9. Apocalyp. Godefridus Viterbiensis, Mauritius Episcopus Parisiensis, cuius exemplo inualuit mos per aliquot annos in Francia, vt Sacerdotes morientes tabulam, Catholicam fidem de resurrectione complectentem, pectori apponerent, quod tunc multi de ea dubitarent. *Guilel. Nangiac.*

Ordo Cruciferorum oritur in Italia annum 1197. *Volater.*

S. Guilelmus Biturigensis Episcopus floruit. Honorius 3. Papa eum in Sanctorum numerum retulit.

In Dania quidam persuadere conantur populo, vt sacerdotibus suis matrimonia decernat. Et vix hoc schisma à Vualdemaro rege & aliis Principibus repressum est. *Saxo, lib. 15. Dano.*

Isaacius Angelus Imp. viduas Eleemosynis, paupercuias virgines dote, & sumptu nuptiarum magna hebdomade iuuabat. *Nice. lib. 3.*

Xenodochiis Constantinopolim repleuit. *Ibid.* ab eo Blachi & Bulgari deficiunt. *Ibid. lib. 1.*

Marcus Alexandrinus Patriarcha, qui Græcos de multis quæstionibus, diebus D. Isaacij Angelij, & D. Georgij Patriarchæ Constant. an. 1203. Christianorum Saracenica regna incolentium nomine, consuluit. Ad quas respondit

Theodorus Balsamon, sed vt Ioannes Citri Episcopus in suis ad Constantinum Cabasilam Dirrachij Episcopum responsis docet, peruersè & contra canonicas constitutiones.

Anni christi 1197

Anni mundi. 5283

Theodorus enim Balsamon Patriarcha Antiochenus (sed titulo tenus) adhuc clarebat. Nam Georgio Xiphilino libros suos in Nomocanonē Photij dedicauit.

An. 1190.13. Calendas Decembris auctoribus quibusdam ciuibus Bremæ & Lubecæ Ordo Marianorum militum (ad Teutonicorum formam) instituitur in Ptolomaide, magnis sumptibus ædificato ibi Xenodochio, in vsum eorum, qui familiæ insererentur. Postea cum numerus creuisset, ceu Colonias inde in Germaniam deduxerunt, ad Christo subigendas Slauorum & aliorum infidelium Septentrionalium terras.

Samuel Iudæus abdicato Mose Christum amplectitur an. 1200. & contra Iudæos de vana Messiæ expectatione subtiliter disputat,

HVMANA.

In Asia per id tempus Christianorum res in deterius labuntur, nec multo post euertuntur. Quin Betica siue Granata à Saracenis subacta est, Anglia & Hybernia insulæ Romano Pontifici vectigales factæ sunt. In Germania Henricus Imp. cum regnum Siciliæ nomine Constantiæ recepisset, ac Fridericum F. trimulum Cæsarem, siue regem Romanorum renunciasset, moriens longam litem de imperio reliquit. *Cromer. libro 7. de Reb. Polo.*

Philippus enim dux Sueuorum patruus ac tutor pueri coronatus est ritu solenni Moguntiæ. Contra quem Otho Saxonum dux ab Innocentio 3. Philippo diris deuoto, confirmatus est. Sicque aliquandiu (per annos fermè octo, quibus Philippus vixit, *Chron. Hirsaug.*) Germania intestino bello collisa est, donec Philippo & Otthone interfectis Fredericus iam adultus imperio suscepto pacem restituit. *Ibid.*

In Græcia verò varij etiam motus erant, adeo vt an. 1200. Constantinopoli à Gallis & Venetis capta, Alexius Imp. pulsus Halisiam in Russia confugerit, ad ducem nomine Romanum Polonorum regis Clientem, cui cum Alexius puer à Victoribus suffectus, & paulo post interfectus à suis esset, Balduinus Gallus successit, Orientemque sublato schismate Romanæ Ecclesiæ renunciauit. *Ibidem.*

Philippus Gall. rex Augustus D. Ludouici auus, expeditionem suscepit aduersus Guidonem Aruerniæ Comitem, qui vexabat Ecclesiasticos, Abbatiam euerterat, Episcopum Claromontensem in carcerem incluserat, captamque Aruerniam sui regni peculio adiecit. *Annal. Gallici.*

Ante hanc Phil. Augusti ætatem nullus liber Gallica lingua scriptus dicitur.

Sub an. 1190. tota Francia Iudæos expulit in Germanias (1186. habet R. Ioseph) quos tamen paulò pòst, nempè an. 1186. Parisios reduxit, Ecclesias ibi grauiter affligens, *Antoni. tit. 17. cap. 9.* quousque sub ann. 1323. penitus exigerentur. In hac eiectione R. Salomonem athi ordinarium veteris testamenti, & Talmud glossatorem fuisse aiunt. Hanc expulsiònem Abben Bohan ascripsit.

Anno Dom. MCC. quo Tartari regnum suum deleto Presbytero Ioanne Vncano Indorum rege condunt. Constantinopolis à Francis & Venetis capitur, Theodorus extra vrbem in Asiam imperium Græcorum transfert.

DVODECIMO *hoc sæculo doctrinam contra hæreticos sic continuatam liquet.*

MISSA. *Continuatur ritu superiorum temporum, vt scriptores huius sæculi de diuinis vel Ecclesiasticis officiis fidem faciunt, Honorius Augustodunensis, Odo Cameracensis, in Canonem Missæ, Hugo Victorinus, Rupertus Tuitiensis, Leo Tuscus in Liturgiam Chrysostomi, Ioan. Beletius. Osmundus Sarisberiensis, lib. de Ecclesiasticis officiis, &c.*

Gratia Dei, fides, Iustificatio, *Honorius de prædest. & lib. Arbitr. item in Psalm. 17. Saluum me fecit, quoniam voluit me. Retribuet mihi &c. Nota in primis. Gratia à Deo gratis, non ex meritis hominem præuenit, vt ad bene volendum carperetur ipse gratia per pia actionis studiū. Richardus de statu hom. inter. cap. 12. 16. & passim in quæst. in epistolas.*

Anni Christi 1197

Pauli. Bernardus sermonibus de aduentu Dom. & in cantica, sermone 67. Gratia reddit me mihi iustificatum gratis & sic liberatum a seruitute peccati &c. Petrus Cluniac. lib. 2. cōtra Iudaeos c. 4. Rupertus lib. de victoria verbi. Magister sententiarum libro 3. dist. 19. &c. Fulgentius lib. de gratia Dei.

Eucharistiae veritas, sacrificium, transubstantiatio, adoratio, Missae ritus. Bernard. sermo de coena Dom. & in alio serm. de eadem. Petrus Cluniac. contra Petrobusianos, seorsum lib. 1. epist. 2. Magister Sentent. lib. 4. dist. 8. & seq. dist. 10. refutat contraria docentes. Bandinus lib. 4. dist. 9. & seqq. Rupertus, vbi & figuram refutat lib. 16. com. in 6. cap. Ioan. & lib. 7. capit. 7. lib. 2. de sap. cap. 24. in Matth. lib. 10. c. 16. li. 2. de diui. offi. cap. 2. 22. & 23. Quin & lib. 1. c. 28. & seqq. aliquot integram Missae rationem explicat. Richardus li. de Sacerdotio Melchisedech. Guil. Signiacensis lib. de sacramento Altaris. Leo Tuscus in sua Chrysostomi & Graecorū liturgiae versione, & ex Graecis Zonaras, Balsamon, Nicetas Coniates diuersis in locis Hildegardis l. 2. vis. 6. & li. Sacra. altaris.

Anni mundi 5283

1191. Bertoldus 5. Zernigiae & minoris Burgundiae Dux, Bernam paulo ante à Bertoldo 4. eius praecessore constructā cum suis pagis Romano imperio attribuit. Chron. Burg. & Helueticum.

1195. Henricus 6. Imp. Siciliā inuadit, captumque Tancredum regni inuasorem, erutis oculis cum quatuor principibus in Teuthoniam mittit, & omne regnum Apuliae sibi subiicit. Chron. Hirsaug.

1197. Subsidiarium exercitum in Syriam mittit, qui dū Henrico sequenti anno mortuo reuertitur, Christiani, qui in Syria remanserant, auxilio destituti, reliquum Dominij, quod in ea prouincia possidebant, mox penitus amiserunt. Ibid.

Annos 10. duntaxat imperauit, iuxta alios octo, nisi quod cum patre viuente annis fermè duobus & viginti regnauerat.

Post eius mortem principum dissensio grauissia de eligendo successore. Ibidem.

Saladinus cum regnasset an. 16. (10. habet R. Ioseph.) Saphandinum filium reliquit, qui Christianorum reliquias in Oriente debellauit. Iouius lib. 1. Viro. illust.

Moriens Saphandino reliquit regnum Iuda & Syriae, Miralino minori filio regnum Aegypti: sed insurgens Saphandinus, patruus eis omnia eripuit, & se Sultanum totius Orientis Constituit. R. Ioseph.

Baptismi effectus, necessitas, aliena fides, ceremoniae. Mag. Sentent. li. 4. disti 3. & seqq. Bandinus libr. 4. cap. 3 &c. seqq. Bernard. sermo de Coena Domini & Bapt. & ablu. Ped. & alibi. Rupertus li. 10. de diui. Offic. c. 5 & li. 8. Apoc. Petrus Cluni. li. 1. contra Petrobusianos. Balsamon in canones Apostolorum &c. Synodorum. Zonaras & Nicetas Coniates diuersis in locis. Honorius in speculo Ecclesiae.

Poenitentia & eius partes tres. M. Sent. lib. 4. c. 14. & seqq. Bandinus lib. 4. c. 15. & seqq. Hugo li. de conscientiis. Petrus Cantor c. 106. & seq. Theodorus Balsamon vbi supra.

Claues Ecclesiae absolutio. Petrus Cantor cap. 21. Absolutio enim spirituale est, pertinens ad potestatem clauium. M. Sentent. lib. 4. dist. 18 &c. Bandinus ibid. Richardus li. de potestate ligandi & solu. in confessionali. de peccatorum differentiis. Theodorus Balsamon. in Canones.

Confirmatio & reliqua alia sacramenta eorum vsus. M. Sentent. lib. 4. Bandinus lib. 4. Hugo libris de Sacramentis, Rupertus. lib. de diui. offi. li. 5. c. 15. 16. 17. 18. &c. Honor. in speculo Eccl.

Primatus sedis Apostolicae. Bern. serm. de Ioan. Bapt. & libris de consideratione ad Eugenium. Item epi. 133. 237. 285. Richardus lib. de authoritate Petri. Potho lib. 1. & 3. de statu domus Dei. Salisberiensis li. 8. c. 17. Petrus Cluniac. li. 6. epi. 44. Zonaras & Cedrenus in vita Leonis Iconomachi, vbi hic Gregorium Apostolicum virum, & Petri Coriphaei συγχρονον vocat.

Liberum Arbitrium, bona opera, Bernard. tract. de libero Arbit. & passim super Cantica vt ser. 81. 82. & alibi. Magister Sententiarum li. 2. dist. 24. &c. Bandinus Ibid. Honorius de Praedest. & lib. Arbit. Richardus de statu hom. interio. c. 2. 3. &c. in explicatione dubiorum. Hugo. li. de Conscientiis & alibi. Petrus Cluniacensis libr. 1. de Miraculis c. 6. Ioan. Salisberiensis li. 5. cap. 4. &c.

Sanctorum preces, suffragia, inuocatio, reliquiae, Imagines. Bernardus multis sermonibus & in Cant. Honorius in speculo Ecclesiae. Rupert. li. 4. com. in Zachar. c. 10. lib. 7. in Cant. Richardus sup. Cant. &c. Petrus Cluniac. contra Petrob. lib. 1. Epist. 1. Sigeb. & Zonaras sparsim. Nicetas Coniates videm, vt in Andronico, in Isaacio Angelo li. 3. in Alexio. Denique de Sanctis extant auctorum huius saeculi sermones penè innumeri.

Preces pro defunctis, Purgatorium. Euerianus libro peculiari, de regressu animarum ab inferis. Petrus Cluniac. li. 1. de Miraculis vt c. 23. &c. li. 1. contra Petrob. epi. 1. & 2. Honorius in Speculo Eccl. sermone de Nat. Dom. Mag. sententiarum li. 4. dist. 20. 21. 45. &c. Rupert. li. 2. in Leuit. c. 42. fol. 175. & in Genesim. c. 32. Examinatorium ignem. Bernard. serm. 66. in Cantica. Non credunt haeretici ignem purgatorium restare post mortem, &c. Tyri. li. 18. c. 32. Sigebert. sparsim.

Caetera idē & caeteri huius saeculi auctores prolixe confirmant, de quo contra se testimonium ferunt Centuriatores Cent. 12. c. 2. de loco & propagatione Ecclesiae col. 11. sparsim. c. 3. de Persecutione & tranquillitate Ecclesiarū sparsim col. 38. c. 4. de doctr. ex profess. col. 775. & seq. c. de haeres. sparsim col. 835. & seq. vbi Petrobusianorum contra Petrū Cluniac. Apostolicorū contra D. Bernard. ser. 65. & 66. in Cant. susceptiunt patrocinū. Per totū c. 6. de ceremoniis & ritibus Eccle. col. 858. & seq. Per totū 7. de Politia & gubernatione Ecclesiae col. 1009. & seq. c. 8. de Schismatibus col. 1105. sparsim. toto 9. c. de synodis col. 1235. & seq. Per totū fere c. 10. de doctorib. Epis. col. 1365. & seq. quos proinde ma-

le dictis insectantur, sparsim cap. de martyribus, de miraculis. Huc facit quod ex instituto multi hac ætate scripserunt de hæresibus. Item contra Henricianos, Petrobusianos, Apostolicos. Publicanos, Patarenos, Vualdenses, Agenēcs, Hæreticos de Barulo, Clancularios Berengarianos, quorum maleficiis isti fascinantur. Adde totius huius Centuriæ Synodos quæ non exiguo fuerunt numero. Consule & historicos. Nam & hi sui temporis Ecclesiam à nostra nihil differre, quantum ad doctrinam & ritus, ostendunt. | *Anni mundi*

Anni Christi

a FVIT doctissimus Theologus & Iurisconsconsultus, multasque Epistolas decretales de rebus arduis scripsit, vt in libris quinque Decretalium plura ipsius rescripta reperiantur, quàm omnium aliorum simul Pontificum. Est idem belli accensor contra Saracenos. — 1197

Suos quinquè libros decretales legi & obseruari in iudiciis vbique mandauit: quod & factũ fuit vsque in præsentem diem. *Chron. Hirsang.* — 1215

1210. Otthonem Imperatorem excommunicauit, quod Marchiam Apuliæ ad Romanam Ecclesiam pertinentem per donationem testamentariá Methildis, Rutgeri Principis Siciliæ vxoris, & Conradi regis filię inuaderet, caussatus huiusmodi donationem esse inualidam, quod facta esset per mulierem sine consensu Principum. Vnde secutæ graues dissentiones. Hinc Fredericus 2. in imperatorem designatur. *Ibid.*

Misit an. 1212 ad Battum siue Baidonem vnum ẽ Tartarorum Chamis siue Imp. aliquot viros religiosos, qui per Croacum & Russiam iter agentes, ibi etiam acceperunt equos Tartaricos, qui aquam & pabulum sub niue norunt quærere. Illi vbi redissent, hoc vno imperato, ne Christianis molestus esset, Saraceni persuadent vt Mahometis legem amplectatur. Ita ab eo tempore Tartari Mahometismo inficiuntur. *In epist. Asiaticis les.*

Alij & melius conferunt in annum 1245. & ad Innocentium quartum. *Vincent. lib. 31. c. 51.*

Ipso procurante Liuonia Christi fidem amplectitur. *Blon. lib. 6. dec. 2.*

Eius temporibus orta hæresis in Tholosæ partibus, quam D. Dominicus mira celeritate compescuit.

Exorti sunt multi ordines religiosorum, siue monachorum. Dominicus Calaguritanus Hispanus instituit ordinem Prædicatorũ, cuius ordinis feruntur fuisse 4143. cœnobia. Franciscus Asisiates Italus ordinem Minorum. *Palmer. Plati.* Horum suo tempore 90. millia fuisse scribit. *Sabell. Ennead. dec 9. lib. 9.*

Carmelitarum ordo, cuius prior in monte Carmelo erat Cyrillus Græcus, tunc ab Alberto Patriarcha Hierosolymitano regulam certam accepit. Ordo Eremitarũ S. Augustini Ordo S. Trinitatis inchoatur à Ioanne Mattha & fœlice Anachoreta. *Gag. li. 6. Poly. 7. de Inuent. c. 21.*

Abbas Vrspergensis suum Chronicon ab orbe condito ad hæc sua tempora i. annum 1199. conscripsit & Frederici cum secundum, Conradus de Lichtenanu nominatur ab Onuphrio.

Lite apud Græcos de Eucharistia orta, dum Ioannes Xiphilinus patriarchatu fungeretur, damnati sunt, qui negabant corpus Christi in ea esse incorruptibile & quale nunc est in cælo, aut totum in tota & totum in singulis eius partibus. *Nicetas Coniates lib. 3. de gestis Alexij Angeli.*

TREDECIMVM SÆCVLVM

182

a INNOCENTIVS 3. Anagninus an. 18. mens. 7. dies 16. — 5283 / 9301

Vacat d. 1.

Patriarchis.

Constantinopoli Georgio Xiphilino, deinde Ioanne 9. Camatero ann. 5. Michaele 4. an. 5. mens. 6. qui contra Thomam primum è Latinis sedit. Theodoro 3. an. 2. Maximo 2. mens. 7. Antiochia Rodulpho secũdo. Hierosolymis Heraclio deinde Alberto an. 23.

Principibus.

Isaacio 2. Angelo Alexio Comneno eius fratre, Alexio Angelo Isaaci filio, Alexio Duca cognomento Murzuflo aliis Mursypho, aliis Myrtilo (tribus his Alexiis anno vix vno) Balduino an. 1. & Henrico eius fratre an. 12. ex ordine Orientis siue Cõstãtinopolitanis Imperatoribus. Theodoro Lascari Græcorum Imp. an. 18.

Philippo an. 10. Otthone 4. an. 4. Friderico 2. an. 38. Occid. Imp.

Philippo 2. Franc. Reg.

S. Imra Æthiopum pretioso deinde Naakutolab. an. 50.

Alphonso 9. Hisp. deinde Henrico 1. an. 3. Richardo Angliæ, deinde Ioanne Richardi fratre an. 17. Lesco Albo Polon. cũ matre Helena, dein Vuladislao Lascongo an. 4. rursum Lesco Albo reuocato an. 21.

Hierosolymorum Saphadino Ægypti Calipha.

Guil

Anni christi

Sanct. Portu deinde Alphonſ. 2. an. 12.

1198

Vuillelmo Scotiæ.

CONCIL. Dinionenſe, plurimorum Epiſcoporum Galliæ, præſide legato Apoſtolico, qui ſecundò ex ſententia Concilij Philippo Regi & toti regno ſacris interdixit propter diuortium Reginæ, & ſecundum matrimonium cum Agnete Ducis Moraniæ filia. Gagui. lib. 6. Æmyl. li. 6. Rex appellauit ad Pontificem, vel vt alij dicunt, ad generale Concilium.

1215

DVODECIMVM *œcumenicum Concilium Lateranenſe, omniū, quæ vnquam fuerant in Europa celeberrimum, contra errores Abbatis Ioachim &c. in quo præfuit Innocētius Papa, interfuerunt duo Patriarchæ Conſtantinopolitanus & Hieroſolymitanus: Archiepiſcop: tum Græci tum Latini 70. Epiſcopi 400. Abbates 12. Priores conuentuales 800. Simul omnes Patres 1285. Legati Romani & Græci Imperatoris, Oratores Regum Franciæ, Hiſpaniæ, Angliæ, Hieruſalem, Cypri &c. Eo in Concilio actum eſt de 70. capitibus contra hæreſes, & ad mores atque ſtatum Eccleſiaſticum pertinētibus. Tractatum item eſt de recuperanda Hieroſolyma. Tom. 3. Concil.*

TRANSVBSTANTIATIO*nis vocabulum auctoritate illius Concilij ad cauendas omnes hæreticorum tergiuerſationes in Eccleſia receptum eſt. Capite 1. de Sum. Trinit. Idque nō ſecus (vt hoc obiter dicam) atque verbum Homouſion antea decreto Niceni Concilij: nec aliud ſignificat, quàm (Cypriano ſerm. de cœna) panem & vinū in carnem & ſanguinem Domini mutari ac conuerti, & panem omnipotentia verbi factū carnem. Euſebio Emiſ-*

Anni mundi

Guilelmus Epiſcopus Antiſiodorenſis, Abſalon abbas, Petrus Senonenſis, Stephanus Anglus, Cæſarius Heyſterbachenſis, Euſtatius abbas Anglus, Alexander Neckam Anglus.

5284

Helmandus ſiue Helynandus monachus frigidi montis, in Beluacenſi territorio præter alios libros compoſuit Chronologiam ab orbe condito ad annum Chriſti 1210. *Guil. Nangiac. Antonin. tit. 18. cap. 5.*

Albigenſes, aliis Albiani, Aliis Albij, hæretici in Comitatu Tholoſano inter alias hæreſes reiiciebant omnia ſacramenta, damnabant nuptias. Vide eorum errores apud Bernard. Lutzem. *in catal. hæret.* Talium protectores erant rex Arragonum, Comes S. Egidij. Princeps Fuxi, & Raymundus Comes, Tholoſates. Illi Catholicos miſerè tractabant, eoſque illudentes, quòd Sanctos & D. Virginem venerarentur, blaſphemabant in Diuam Virginem, eam meretricem appellantes. *Guilelmus Nangiac.* Contra eos à Francis, tam clericis quàm Laicis variè certatum eſt fere per 12. annos. Tandem victi ſunt à Simone Montifortenſi Comite, qui contra eos miſſus fuerat à Philippo Rege Franc. Eique decreto Lateranenſis Concilij datus eſt Tholoſanus Comitatus. *Polydor. lib. 16. Anglicæ hiſtor. Æmyl. libro ſexto Blondus libro ſexto dec. ſecundo Faſc. temp.*

Dominicus etiam plures eorum ad veram fidem reduxit. *Plati.*

5302

Apud Marochium Franciſcani aliquot prædicādi gratia hinc inde vagātes propter Chriſti nomen necati ſunt. *Schedelius ætat. 6.*

1212. Lupoldus dux Auſtriæ cū magno Chriſtianorum exercitu cruce ſignato aduerſus Albienſes hæreticos, qui & Ruptarij & Coterelli de terra ſancti Ægidij, niſi illi mox partim relictis ciuitatibus & caſtris fugiſſent, partim ad Eccleſiam rediiſſent, contra Saracenos à Maſſamuto Marochij rege nauigio miſſos in Hiſpaniam progreſſus eſt, & memorabilem obtinuit victoriam, infinita Saracenorum multitudine occiſa, cæteris in mari ſubmerſis. *Chron. Hirſaug.*

Amalaricus ſiue Amorricus Carnotenſis vir eruditus, ſed hæreticus, conuictus eſt viginti errorum, quorum vnus erat: Corpus Chriſti non magis eſſe in ſacramento Euchariſtiæ, quam in qualibet alia re. Eius ſequaces cum eiuſdem oſſibus refoſſis Lutetiæ poſtea vſti ſunt. *Gagui. lib. 6. Æmyl. lib. 6. Bernard. Lutzemb. in Catal. hæretic.*

Alij quidam hæretici blaſphemi in perſonas S. Trinitatis comburuntur Pariſiis. *Gagui. lib. 6.*

Alij hæretici in Alſatia eſum carnium in Quadrageſima & quouis alio tempore dicebant eſſe licitum: negabant fornicationem eſſe peccatum, quod coitus eſſet res naturalis. Quare eorum circiter octoginta vno die apud Argentinam comburuntur. *Naucl. Trithe. in Chron. monaſterij Hirſaugienſis.*

HVMANA.

Iſaacius Angelus à fratre, quem à Turcis captum multo auro redemerat, imperio & oculis priuatus eſt, atque in ſordidū carcerem detruſus. A quo poſtea per filium extractus cum inſueti aëris nouitatem & aſperitatem ferre non poſſet morbo contracto interiit. *Ibid.*

Alexij Comneni poſteritas vno anno pœnas luit impeditæ clàm Gallorum expeditionis contra Turcas, quatuor his Alexiis vno anno miſerabiliter ſublatis, impe-

rioque

cioque in Balduini potestatem redacto.

Bonifacius Montisferrati marchio, Balduinus Flandriæ & Henricus S. Pauli comites, & Allobrogum dux in Iunioris Alexij gratiam, classe è Dalmatia ad Bosphorum Thracium adducta, in sinu, qui Peramà Byzãtio 15. stadiorũ interuallo dirimit, occupato, rupta catena ferrea, quæ obtensa fuerat, vrbem capiunt deditione, & certis conditionibus Alexio Iuniori tradunt. Alexio altero aufugiente auectis secum Thesauris imperij.

Alexius Ducas post vrbem secundò captam fugiens, in Peloponneso comprehensus est & è turri præcipitatus.

Nicetas Acominatus Choniates libris 19. historiam rerum memorabilium quæ in Constantinopolitano imperio per 88. circiter annos, hoc est, ab anno Christi 1117. in quo desinit Zonaras, vsque ad an. 1205. contigerunt, complectitur.

Post cædem Philippi, Pontificis opera imperium Otthoni commissum est. Sed cum his postea anathemate fuisset percussus, Germaniæ principes Fridericum 2. eligunt.

1212. in expeditione Thuringica Otthonis Imp. haberi primum cœpit vsus instrumenti bellici quod Tribock. appellatur. *Chron. Hirsaug.*

Frederic. 2. cum Philippo Franc. fœdus init, quod cum esset suspectum Anglo, hic promissione auxiliorum Otthone attraxit in Belgicam. Verum Ottho à Francis profligatus ab imperio spontè destitit.

Philippus post varia prælia cum Anglo, totam Normaniam septem Episcopatibus constantem recepit anno 332. (alij 260. Æmyl. 270. Polydor. 316.) postquam Carolus Simplex eam concessisset Rolloni Duci Normanorum. *Gulielmus Nangiacus. Æmylius libro: sexto Polydorus libro decimo quinto Anglica historia, Gaguin. libro decimo sexto.*

Aquitaniam etiam totam fere subdidit Philippus: ita ab vniuersa quam in Galliis habebat possessione, Ioannes Rex Angliæ sua ignauia pene est depulsus. *Polydor. lib. 15. Ang.*

Moriens marcarum centum & quinquaginta millia in terræ sanctæ subsidium legauit, *Chron. Hirsaug.*

Galli & Veneti expugnata an. 1200. vrbe Constantinopoli Alexium Comnenum, qui Isacium Comnenum, fratrem excæcatum detinebat in carceribus, inter se cõueniunt, vt Galli imperatorem Gallum, Veneti Patriarchã Venetum darent: Illi Balduinum Flandrum, hi Thomam Maurocenum nominarunt. *Blondus libro sexto dec. 2. Æmyl. lib. 6. Nicetas libro vltimo.* Sic imperium Orientis mansit penes Gallos 60. fere annis. *Blond. lib. 8. dec. 2.* alij 50. alij 63.

Obsidioni terra marique in 68. diem continuatæ finem imposuit, insana intra vrbem de imperio contentio Theodori Ducæ & Lascaris.

Balduinus Orientis Imperator Græcam Ecclesiam ad tempus Romanæ audientem & concordem reddidit. Illius vnionis facta est mentio ab Innocentio PP. in Concilio Lateranensi.

Thomas primus è Latinis an. 1204. in Constantinopolitana Patriarchatus Cathedra sedit. Contra quem è Græcis extra vrbem sedit Michaël quartus mortuo Ioanne 9.

A Philippo Imperat. Premislus siue Ottocarus Boëmo-

Anni Christi 1215

seno (homil. 4. in Pascha, terrena commutari & transire: & uerum creaturas conuerti in substãtiam corporis Christi, & in verba Christi, Nisi manducaueritis, Ioannis 6. panem & vinum virtute ineffabili in sui corporis & sanguinis substantiam conuertere, mutare, &c. Greg. Nisseno in oratio. catechetica. Panem sanctificatum in Dei verbi corpus immutari, vt citat Euth. Græcus Panop. part. 2. tit. 21. vbi est caput inscriptum De transmutatione corporis & sanguinis Do. Chrysost. (ser. de Encaniis) nihil substantiæ panis remanere (& in Liturgia) Deũ visibilia in corpus Christi μεταβάλλειν id est, transmutare. August. (ser. 28 de verbis Domini) iam non esse panem, sed corpus Christi. Hieronym. in Marc. Christum transfigurare panem in corpus suum: Ambrosio (lib. 4. de Sacram. cap. 4. & 5. & lib. de iis qui initiantur cap. 9.) creaturas & naturas siue substantias mutari. Damasceno (lib. 4. de Orthodoxa fide cap. 14.) & Hesychio (Leuit. lib. 9. cap. 21.) panem in carnem Domini supernaturaliter transmutari, & fieri sensibilium translationem & commutationem: Theophylacto (in 14. cap. Marc.) transelementari panem in carnem Christi, vel transformari in 6. c. Ioan. & in 26. Matth. Beda, Panem fieri per transmutationem corpus Christi. Transire enim substantiam panis, non formam siue speciem in Christi corpus, in Boetij librum de Trinitate. Bertramo ipsi, libro de corpore & sanguine Domini quem heretici laudant propter obscuras & quasi ancipites de tanta re quæstiones & locutiones. Nam vtitur vocabulis permutationis, commutationis, conuersionis. Ipse namque (ait) qui nunc in Ecclesia omnipotenti virtute panem & vinum in sui corporis carnem & proprij cruoris vndam, spiritualiter cõuertit. Et rursus,) dicit Christus verè per mysteriũ panem & vinum in corporis & sanguinis sui conuersam substantiam à credentibus sumendam &c. Quod & fatentur Magdeburgenses cẽturia 9. c. 4. pag. 212. Transubstantiationis habet semina Bertramus &c. Nam &c.

Anni mundi 5302

Anni Christi 1215

In hoc Concilio certus habitus est Iudæis assignatus cap. In nonnullis. de Iud. & Sarac.

Anni mundi 5302

rum princeps regium diadema suscepit, & successoribus suis reliquit. *Crom. lib. 7. Polo.*

Veneti an. 1202. eripiunt Græcorum Imperatoribus Cretam insulam, quæ olim ἑκατόμπολις, hodie Candia dicitur. *Sabell. Ennead. 9. libro nono.* Circuitus eius 588. millia passuum continet. Ei ritus Græcos retinere permittunt. Inde cum Genuensibus multa bella gerunt, quæ vix componi potuerunt post ann. 70. per Gregorium 10. ea lege, vt insula sub Venetorum iure & imperio remaneret. Nam Cretenses eis parere nolebant, donec omnes vrbes muris exutæ, & coloniæ in insulam missæ sunt.

Duce Petro Zianeo, Corcyram, Modonam, Doronam insulam circa tempus ceperant, & paulò post Callipolim, Nassum, Paramolam, Herineam, cum iam inciperet Tartarorum regnum, & Estensis in Italia marchionatus.

Ioannes Brennus Christianorum Principum vno consensu Rex Hierosolymitanus designatur, sed nomine tenus. *Blond. lib. 6. dec. 2.*

Eius filiam Iolam Fredericus 2. prima vxore mortua ducit, accepto dotis nomine regno Hierosolymitano, ea conditione vt statim à nuptiis ad vrbem recuperandam proficisceretur. Hinc qui Siciliæ regnum possederunt Hierosolymitani regni nomen & insignia simul vsurparunt.

Henricum filium natu maximum Cæsarem factum in carcere necat. Gemellos ipsius filios veneno tollit per Conradum filium & Manfredum nothum regni Siculi & Neapolitani æmulos. Multa bella contra pontifices gerit.

Petrus 2. Aragoniæ rex ab Innocentio 3. Romæ coronatus obtinuit, vt successores sui Cæsaraugustæ coronarentur à Tarraconensi Archiepiscopo.

Eius successor Iacobus Baleares insulas & regnum Valentinæ ac Murtiæ à Mauris recepit.

Ioannes rex Angliæ vir impius post sacras ædes à se spoliatas, & sacerdotes pulsos regno, & reditibus Ecclesiæ per sex annos retentis, in pœnam religionis contemptæ excommunicatus à Pontifice Rom. non antea absoluitur, quam diadema capiti ademptum Pandulpho legato Apostolico traderet, nunquam id ipse accepturus, aut hæredes nisi à Pontifice Roma. Angliam item & Hyberniam reddidit feudatarias Romanæ Ecclesiæ, promittens pro Anglia 700. marchas auri, & pro Hybernia 300. *Polydorus libro decimo quinto Anglicæ historiæ: Æmilius libro sexto, Blondus libro sexto dec. secund. Guilelmus Neubrigiensis.*

Saxo Grammaticus pertexit historiam Danorum vsque ad annum ferè 1200.

Græci odio Latini nominis nolentes parere Constantinopolitanis Imperatoribus, sibi ex sua natione Theodorum Lascarim Imperatorem creant. ad Niceam vrbem. *Niceph. Gregoras lib. 1.*

Quo anno Balduinus Constantinopolim cepit. Adrianopolim obsedit, sed irruentes Bulgari accitis Scythis, quos nunc Tartaros vocamus, ei in planitie Orestriadis cæso vitam & victoriam adimunt. Balduinus, cui dimidium vrbis, prouinciarum, vectigalium rerumque omnium, quę communi bello quæsitæ fuerant, attributum erat, Bonifacium Montisfer. regem Thessaliæ declarat. Venetis Cretam insulam Bonifacio cedente, qui eam

dono

dono Alexij consecutus fuerat, tradit.

b CORONAVIT Romæ Fredericum 2. Imperatorem Occidentis, & Robertum Petri fil. Imperatorem Constantinopolitanum cum Iola vxore. *Plat. Blond. lib. 7. dec. 2.* Verus pastor. *Plati.*

Anni Christi 1215

Longobardorum collegium contra Imperatorem erexit. *Chron. Hirs.*

1216

Confirmauit ordines Prædicatorum & Minorum monachorum, biennio ante mortem. D. Francisci.

Quo tempore Damiata capta est à nostris in Asia, & pro liberatione captiuorum post tres annos restituta. Fredericus 2. anathemate notatus.

Damiatam autem iuxta littus Nili munitissimam anno 1218. cepit Lupoldus Austriæ Dux, cum vno Cardinali Apostolicæ sedis legato, rege Vngariæ, multisque Comitibus & nobilibus, ac copiosa Cruce signatorum multitudine in terram sanctam profectus. *Chron. Hirsaug.*

Monasticus Vallischolarium ordo sub regula D. Augustini originem sumit in Campania per Guilelmum Richardum, Durardum, & Manassem Theologiæ professores: confirmatur ab Honorio.

S. Clara conciuis diui Francisci, ab eo edocta, ordinem Virginum auspicatur. *Volater. lib.* Alexander 4. eam in numerum Sanctarum Virginum retulit. an. 1255.

Pruteni coguntur à Teutonicis fidem Christ suscipere. *Munster. in Cosmog.*

Alexius Comnenus Theodori Lascaris socer, genero imperium inuidens, quod defendere nequiuerat, ad Turcos se confert. Turcis à Lascari superatis captus vita donatur. Contractis iterum copiis, quantas potuit, nouum imperium Trapezunti condit, complexum Cappadociã & Colchidem. Hinc imperatorum Trapezuntinorum origo. Sic Orientis imperium diuisum est in Europæum & Asiaticum ad Colchidem & Pontum.

Petrum Antisiodorensem Imp. in nemorosis Thessaliæ locis per insidias Lascaris Imp. intercipit, & biẽnio in squallido carcere detentum obtruncat. Pro eo ex vidua Imperium administrat vsque ad Roberti filij reditum ex Gallia.

Sub Ludouico Leone Franc. Rege, Galli suo sermone Rythmos i. similiter desinentes versus vsurpasse feruntur. Cum Rythmorum vsus paulo ante cœpisset apud Siculos, deinde in Italiam transiisset. *Petrarcha præfatione ad Epist. famil.*

1222. Tartari gens Scythica per Changiuscam primũ suum regem Georgianam Armeniamque maiorem sibi subegerunt, inde Poloniam Hungariamque depopulati sunt, *Blond. libro septimo dec. 2. Plat.* Et Morauiam vicinasque omnes terras incendio, præda, & gladio fœdarunt. Contra quos multi principes Cruce signati ad Mesburg conuenerunt, & cum maximo exercitu contra eos præcesserunt. *Chron. Hirsaug. vbi istud confert in ann.* 1238.

Indorum Christianorum dominatu excusso ac vicinis edomitis, Cathainæ amplissimum regnum Magnæ Tartariæ nomine condiderunt. Quod regnum per vastissimas & latissimas Orientis solitudines ad Oceanum vtrumque Orientalem & Meridionalem ex parte vna, ex altera ad Tanaïm, & Persidis & Turcorum regna extensum, vtramque Scythiam ac multas alias terras, vt Sericam, Ariam, Sinarum regionem, ad quam Lusitani na-

183.

b HONORIVS 3. Romanus an. 10 mens. 7. dies 13. Vacat d. 1.

Anni mundi 5302 5313

Patriarchis.

Constãtinopoli Manuele an. 4. mens. 7. Germano 2. an. 17. mens. 6.

Antiochiæ Rodulpho secũdo, deinde Raymerio an. 20.

Hierosolymis Alberto, cõtra quem sedebat Dositheus Græcus.

Principibus.

Petro Antisiodorensi an. 5. Roberto eius filio an. 7. successiuè Constantinopolitanis Imperatoribus.

Theodoro Lascari an. 18. & Ioanne Duca Græcor. ex ordine Impp.

Friderico 2. nepote Barbarossæ Occid. Imp.

Philippo 2. Ludouico Leone 10. dict. 8. an. 3. per ordinem successionis Franc. Reg.

Naakutolab Æthiopũ pretioso an. 50

S. Ferdinando 3. Hispaniæ an. 45.

Ioanne Richardi fratre Angliæ, deinde Henrico 3. an. 56.

Anni christi. / *Anni mundo*

Lesco Albo iterum Poloniæ.

Hierosolymis Saphandino Aegypti, Calipha.

Alphonso 2. Portugalliæ deinde Sanctio 2. an. 26.

Vuillelmo Scotiæ: deinde Alexandro 2. an. 35.

1225 CONCIL. *Germanicum præside Conrado Legato Apostolico, contra Simoniacos & concubinarios clericos. Tom. 3. concil.*

Oxoniense, præside Stephano Archiepiscopo, de officio & statu Ecclesiasticorum. Tom. 3. concil.

184.

1226 c GREGORIVS 9. Anagninus an. 14. mens. 3.

1240 Vacat. m. 2. d. 1.

Patriarchis.

Constantinopoli Germano secundo, deinde Methodio 2. mens. 3.

Antiochiæ Raimerio, deinde Elia an 8.

Hierosolymis Thoma designato duodecimo, sed non ineunte, Roberto an. 12 cuius tertio Hierosolyma à Frederico recuperata est.

uigant, complectitur. Ad Boream ignotis circumscriptum limitibus. Regia sedes Cambalu, cuius ambitus 28. millia passuum continet. Hodie internis & externis bellis valde imminutum dicitur, ex quo repudiato Christo se Mahometi addixerunt. Nam initio Mahometem nescientes Christianis studebant, pro eis ad Hierosolymam contra Turcas multa bella gerentes. *Infra ex Haytone. Armenio.*

Vincentius Cadlucus primus Polonorum historiam conscripsit, & Episcopatu Cracouiensi vltro se abdicauit, nequicquam aduersante principe & sacerdotum collegio. *Herburtus lib. 6. c. 8. Chron. Polo.*

5312 Mancipia siue seruitia hominum etiam inter Christianos nondum his temporibus desijsse testantur constitutiones istius Frederici Imperatoris. De seruis & ancillis fugitiuis, in Placitis Regni Neapolitani: sed ea tamen non longè post cessasse coniicio ex Bartholo, qui, ad hostes de captiuis, scribit suo tempore (viuebat an. 1320.) nusquam homines Christianis moribus vendi & iampridem seruitia desijsse.

1219. Hierosolyma à Corandino siue Gorditio Saraceno filio Saphadini penitus subruta præter Templum Domini, Ecclesiamque sancti Sepulchri, & arcem quam Turrim Dauid appellant. *Guilel. Nangia. Trith. in Chron. Hirsaugiensi.*

1220. Fredericus Imp. in Apulia versans, multa cum finitimis Saracenis bella commisit, & plurimis interfectis, reliquos suo dominio coëgit esse subiectos, *Chron. Hirsaug.*

5313 1223. Pestilentia pecorum maxima per triennium ab Vngaria in totam Germaniam & Galliam, qua tertia pars pecorum interiit. *Ibid.*

5317 Floruit tunc Accursius Florentinus, primus vniuersi iuris glossator & adhuc vltimus: licet anno ætatis 37. cœpisset studio legum vacare, tamen summus euasit iurisconsultus, natus 78. mortuus est Bononiæ an. Christi 1279.

Ludouicus Rex Franc. Rochellam vrbem expugnauit: tum Lemouicenses, Petragorij, & omnes Aquitaniç Principes, exceptis Vasconibus, qui vltra Garumnam habitant, ei fidelitatis sacramentum præstiterunt. *Guilel. Nangiac. Gagui. lib. 7.*

c S. Dominicum auctorem fratrum prædicatorum, octennio post eius mortem (nam obierat an. 1220) & B. Franciscum minorum, biennio post eius mortẽ (nam e vita migrauerat an. 1226) Sanctorum catalogo adscribit. Item S. Antonium Visbonensem Minoritam, qui dicebatur Episcopus S. Francisci: & Elizabethã Hessam Hungariæ regis filiam. *Trithem. in Chron. Hirsaugiensi. Palmer. Krantz. li. 8. hist. Saxo. cap. 4. Plati.*

Vetuit ius ciuile legi Lutetiæ & aliis in locis vicinis. *Cap. super specula. De priuilegiis.*

Libros quinque Decretalium, eo quo nunc sunt ordine digeri curauit per Raimundum Barchinocensem.

Statuit Laicos cuiuscunque essent ordinis prædicare non posse. *Cap. sicut de here.*

Statuit vt campanæ ad Eucharistiæ confectionem pulsarentur, & ad salutationem & laudes Diuæ Virginis. Alij istud statutum adscribunt Honorio tertio vt *Abbas Vrspergensis.*

Exactor belli Asiatici contra Saracenos pro recuperanda Hierosolyma diligentissimus.

	Anni christi.		Anni mundi
Crucem prædicat an. 1234. contra Stadingenses hæreticos, in confiniis Frisiæ & Saxoniæ populos, inuiis paludibus & fluminibus circumcinctos, quòd dudum à sede Apostolica excommunicati & interdicti claues Ecclesiasticas contemnerent. Victi, multis ad duo plus millia interemptis, ad vicinos Frisones fugiunt, sicque eorum contra Ecclesiam confœderatio cessat. *Chron. Hirsaug.*	1226		5313
Taxatur subinde Frederici 2. mala mens, vt hominis perfidi & hostis Romanorum &c. qui Italiam in factiones diuisit, vt sciret quinam suis partibus fauerent, vt quinam pontifici. Cæsarianis præfuit Gibel inde Gibelini. Pótificiis Guelphus, vnde Guelphi, alteri alteros diripiebant, trucidabant. &c. Quæ factiones Italicæ per annos ducentos durarunt. *Chron. Hirsaug.*		*Principibus.*	
O impietates Frederici 2. planè indigni nomine Cæsaris. Fautile dicitur Saracenis, spoliator Templorū &c. maximus persecutor Ecclesiasticorum, cuius occasione Monasticæ conuersationis feruor in cunctis fermè Germaniæ locis tepuit. *Chron. Hirsaug.* Mira verò huius Gregorij laus, vt veri pastoris, qui & istum excommunicauit. *Vuicel. in Epitom. Rom. Pontif.*		*Balduino 2. an. 33. Constantinopolitano. Imp. & Ioanne Duca Græcorum Imp.*	
Odacharus seu Othocarus, & Vuentzeslaus Reges Bohemiæ dant ius consecrandi Reges Bohemiæ Archiepiscopis Moguntinis, qui per multos annos illud retinuerunt: donec aliquis eorum tale ius vendidit Ecclesiæ Pragensi. *Trithem. in Chron. Hirsaug.*		*Frederico 2. Occid. Imp.*	
S. Ethmundus Cantuariensis Episcopus, S. Stanislaus Cracouiensis, Ioannes Friburgensis Episcopus Bossinensis, S. Samonas Gazensis Episcopus, doctissimi Theologi.		*D. Ludouico 11. dict. 9. an. 44. Francorum Rege.*	
Iordanes Dominicanus Theologus suis silentium mēsæ præscribit. *Volater. lib. 21. Geographia.*		*Naukutolab Aethiopum pretioso.*	
Tholosa & totus Comitatus à Francis in deditionem accipitur: sicque finitum est bellum contra Albios hæreticos. *Æmyl. lib. 7.*		*S. Ferdinando Hispaniæ.*	
S. Antonius de Padua discipulus S. Francisci obiit an. 1231. *Trith. in Chron Monast. Hirsaugens.*		*Henrico 3. Angliæ*	
Longobardorum hæresis. Illi Nicolaitarum sectam profitebantur. Erantque eis omnibus matres, vxores. & filij communes. Singulis annis ex Alemania. Gallia, Italia, censum annuum Mediolanum, vbi diuersarum hæresium & errorum primatus agebatur, transmittebat. Certis signis circa ianuas domorum, vel supra tecta, peregrinando, habitationes complicum suorum inueniebant. *Chron. Hirsaug.*		*Lesco Albo iterum Polonorum principe, deinde Boleslao Pudico an. 52.*	
Dum dira fames grassaretur in Francia, & tanta, vt homines belluarum more herbis campestribus vescerentur (*Guiliel. Nangia.*) Guilelmus Niuernensis episcopus singulis diebus alebat duo millia pauperum. *Mater Historia.*		*Sanctio 2. Portugalliæ.*	
An. 1238. Theologi Parisienses post longam disputationem definiunt, neminem posse duo beneficia, si vnum sufficeret ad eum alendum obtinere sine mortali peccato. *Chron. Francor. & Iac. Meier. in Historia Flandria.*		*Alexandro 2. Scotiæ.*	
Factiones Gibellinorum pro Imperatore Frederico, qui ter fuerat a Gregorio 9. excommunicatus, & Guelphorum pro Rom. Pontifice, ardent in Italia, quæ per 260. fermè annos grauissima & plus quam intestina bella pepererunt. *Plat. Blond. lib. 7. dec. 2. & Æmyl. Krantz li. 8.*	1240	CONCIL. *Lateranense, contra Fredericum, 2. Imp. Plat.*	5327

Anni christi.		Anni mundi	
			8. *Histor. Saxo. cap.8.Trithe.in Chron. Monast.* cœperunt sub Alexandro 3. circa an.1160.
			HVMANA.
	Biterrense, præside legato Pontificio, ad componendum dissidium Comitis Tholosani & Prouinciæ. Sed cum Massilienses Comitem suum recipere nollent, ille apud Sabaudiæ Comitem sororium suum reliquum vitæ peregit, Chron. Burgund.		Fredericus Imp. sublatis æmulis post vexatam Italiam vix adactus à Gregorio nono an. 1228. expeditionem in Syriam suscepit. Ibi id tantum gessit memorabile, quòd Hierosolymam à Sultano ex pacto recepit, factis in decennium induciis regémque eius, ritu solenni, coronari se curauit. *Crom. lib.7. de reb. Polo. Chron. Hirsaug.*
			Hierosolyma per Fredericum Imperatorem sine sanguinis effusione certis conditionibus à Soldano Ægyptiorum recuperata est, cum quibusdam castellis. an.1229. siue 1230. *Tru. in Chron. Monaster.*
			1232. Soldanus Babyloniæ Frederico tentorium mirabile, quinque Florenorum millibus taxatum misit, in quo imagines Solis & Lunæ artificiosè motæ cursum suum certis & debitis spatiis peragebant, horásque diei & noctis citra errorem indicabant. *Chron. Hirsaug.*
			Mox reuersum Italici motus excepère, quos ille quidem placidè composuit, sed Hierosolymam multò post amisit. Titulum tamen eius regni etiam posteri & successores eius retinuêre. *Ibid.*
1237	*Londinense, præside Otthone Cardinale legato Apostolico. In eo Concilio post lōgam consultationem multæ leges latæ sunt, quæ deinceps sacerdotalem ordinem conseruarunt. Polyd. Virgil. lib.16. Angl. hist.*	5324	Siciliæ oppida & castra, quæ ad Pontificem defecerant: partim recuperat, partim euertit. *Chron. Monast. Hirsaug.*
			1231. Ludouicum Ducem Bauariæ è Syria redeuntem occidendum curauit, subornato, Vetulo de Montanis, Saracenorum principe, sibi fœderato, qui ad hoc facinus seruum percussorem misit. *Ibid.*
			Maiorica insula olim regnum, Saracenis, qui eam multis annis occupauerant, ab Arragonum rege est erepta, Magna etiam pars terræ quam ipsi in Hispania possidebant, occupata, cum Eremita & Valentia ciuitatibus, à rege Legionis, & eius filio Castellæ rege, *Chron. Hirsaug. Blond. lib.7. dec.2.*
1240	185. d CÆLESTINVS Anagninus, dieb. 18.	5327	Academia Lutetiana, quæ propter ciuium in scholasticos seditiones & cædes dilabebatur, quamque Henricus Rex Anglus, ad Oxoniensem scholam occultis nunciis ad se pellicere studebat, à S. Ludouico restituitur, *Gag. lib.7.*
1242	Vacat an.1.m.9.	5329	Henricus Anglorum Rex Francos vicit in Aquitania, Pictones recuperauit, Vascones domuit. *Aemyl. lib.7. Polyd.16. Angl. Hist.*
	Patriarchis.		1235. Valesios & Sedunenses, vicinos Alpium populos Sabaudiæ Comes perdomuit. *Chron. Burg.*
	Constantinopoli Manuele 2. an.14.		Annus Christi 1240. est Iudæis quintus millesimus ab orbe condito, à quo solent plurimùm numerare.
			d SENEX optimus *Vuuel.* Vacat eo mortuo sedes, donec Cardinales, qui à Frederico Imp. in carcere detinebantur, liberati sunt.
			Lyranus è Iudæo Christianus. *Antoninus titul. 24. cap. 8.* Circa annum 1240. Franciscanus factus dicitur. Eius sepulchrum & epitaphium Hexametrum ostenditur Lutetiæ in Franciscanorum capitulo, Se significat scripsisse in Esaiam an. 1293. Lege Paulum Brugensem in prolog. operum Lyrani, qui & ipse paulo post ex Iudæo & Christianus & Episcopus in Flandria extitit.
			Balduinus Imp. dominicæ crucis partim cum spon-

gia & Lanceæ ferro Venetis pignori obligat. Quæ postea D. Ludouicus, potestate redimendi accepta, in regio sacello Lutetiæ condidit, institutis ibi Sacrorum ministris. *Gagui.lib.7.*

Anni christi. 1240

Robertus Lincolniensis episc. è Græco aliqua vertit.

Dei parmi milites, qui & Mariani dicuntur, Theutonici post Ptolemaidem in Syria amissam, in Germaniam reuersi, ne otio marceretur concedentibus Friderico 2. & Massouiæ ducibus Prussiam Germaniæ & Sarmatiæ participem & conterminam armis acquirunt, & Christo suoque perpetuo iuri addicunt, *Joann.Boem. lib. 3. cap.8. de Gentium moribus.*

Circa hoc tempus Biblia in capitula, quæ hodie habemus distinguûtur. Scholasticorum videtur esse inuentum, eorum fortasse, qui cum Hugone Cardinali concordantiarum fuêre auctores. Nam ante ista tempora Theologi superiores ea non vsurpant, inferiores frequenter, Alexander Alesius, Albertus Magnus, D. Thomas Bonauentura, & cæteri vsque in hanc diem Scholastici. Inuentum tam commodum, vt hodiéque Iudæi eo frui velint, quòd eorum in Parshioth & Haphtaroth partitio sit nimis prolixa.

Distinctio autem veterum partim nulla, partim numerosior & longè pluribus paginis comprehensa, partim cuique propria & arbitraria, vt Hilario, Ammonio, Eusebio, Tatiano, Bedæ, Ambrosio, Euthymio, Occumenio, Andreæ, Arethæ.

Alexandro Villadeus Dolensis, qui scholasticum compendium, quod vocant, metricum complectens ducentis & duodecim versibus Hexametris totius veteris & noui testamenti librorum & capitum summulam composuit, vbi singulæ dictiones singulorum capitum sacræ scripturæ argumenta perstringunt.

HVMANA.

Iachinus Magni Cham Tartarorum F. Ariæ, Drangianæ & Araconæ terris occupatis, ad regnum Turquestan & Persidis oram, continentibus prælus Turcos lacessit, donec an. 1242. Batto duce, Goniatæ Turcorum regi regnum ademit, Vniuersisque ad pontum gentibus sub iugum redactis, Mæotidis accolas superauit ad Poloniam vsque.

An. 1240. Tartari, qui ante 30. annos Russiam maxima ex parte subiugatam habitare cœperant, Poloniam & vsque ad Vistulam longe latefinitimam inuaserunt, & vsque ad Vistulam longe lateque depopulati, etiam Cracowiam incendunt, & Hungariam cum finitimis prouinciis triennio vastant. *Crom. lib.8 de Polo.*

Hunc annum Christi, Hebræi annum mundi quinquies millesimum faciunt. Quo tempore florebant in Hispania eorum literæ & disciplinæ.

R. Abraham Abben Ezra Hispanus, qui commentariis vetus testamentum illustrauit. *Ipse in præfat. decalogi* Rhodi expositionem Malachiæ scripsit an. mundi 4917. (id est, Christi 1237. *Ipse vltimo Malach.* Diu ergo floruit.

1241. Mons in Burgundia à montibus dehiscens, vallésque coarctans, multa millia agricolarum miserè oppressit. *Chron. Hirsaug.*

1242

Anno sequenti Vuormaciæ media pars incendio fortuito,

Antiochiæ Elia.

Hierosolymis Roberto.

Principibus.

Balduino 2. Constantinopolitano. Imp.

Ioanne Duca Græcorum Imp.

Friderico 2. Occid. Imp.

D. Ludouico Franc. Rege.

Naakutolab Aethiopum pretioso.

S. Ferdinando III. Hispaniæ.

Henrico III. Angliæ

Boleslao Pudico Polonorum principe.

Sanctio II. Portugalliæ.

Alexandro 2. Scotiæ.

Anni christi.

186.

c INNOCENTIVS IIII. Genuensis an. 11. mens. di. 12.

1242

Vacat, non quidē annos 2. *vt quidam putant*, sed dies 3. vel vt alij 1.

1253

Patriarchis.

Constantinopoli Manuele secundo.

Antiochiæ Elia vsque ad an. 1247. Nam quis post eum è Latinis Patriarchis sex creatus fuerit, incompertum est.

Hierosolymis Roberto deinde Iacobo Pantaleone an. 14.

Principibus.

Balduino 2. Constantinop. Imp. & Ioanne Duca Græcorum.

Friderico 2. Occid. Imp. & interregno Occid. Imperij an. 17.

D. Ludouico 11. dict. 9. Francorum Rege.

Naakutolab Aethiopum pretioso.

S. Ferdinando 3. Hispaniæ.

Henrico 3. Angliæ

Boleslao Pudico Polononiæ principe.

Sanctio 2. Portugalliæ. deinde Alphonso fratre a. 32.

Alexandro 2. Scotiæ.

Anni mundi.

tuto consumpta est. *Ibid.*

S. Ferdinandus ab omnibus ferè Hispaniæ finibus Mauros expellit. Vtroque regno Castellæ & Legionis, potitus, Cordubam & Hispalim Christianis reddit. *Vasæus.*

5329 Academiam Salmaticensem instituit. *Idem.*

c SCRIPSIT Apparatus decretalium & Authenticas: & de iurisdictione imperij, auctoritatéque Pontificis apologeticum, contra quendam Petrum Vineam omnia Imperatori tribuentem Cognominatus est pater iuris. *Volat. lib. 22.*

5340

Cardinales vt pileo vterentur roseo & equo veherentur instituit. *Ibid.*

Bene vexatus, à Frederico, tandem hunc deponit à Cæsareatu. Hinc ille omnia vastat incendio, &c. sed perit. *Vuicelius in epito. Rom. Pont.*

Cum Fredericum Italiam infestantem factionésque, Guelphorum & Gibellinorum, sumpto à Pisis initio in singulis fere vrbibus excitantem, à cœpto reuocare non posset, coacto Lugduni concilio, Imperium ei diris de uoto abrogauit, Germanósque principes concitauit, vt Henricum Lantgrauiū Thuringiæ, D. Elizabethæ filium successorem ei absenti crearent, & post Henricum interfectum Guilelmum Hollandiæ comitem. Sicque non multo post Fredericus profligato à Pontificis exercitu, & Entio filio capto in Apulia perijt an. 1250. *Cromer. lib. 8. de reb. Polo.*

Lugduni in Concilio Cardinalibus proprium insigne Pileum rubeum dedit. *Martin. Polon.* Quo significabatur eis etiam caput suum, si opus esset, pro Ecclesia offerendum, eo præsertim tempore, quo Ecclesia à Frederico 2. vehementer oppugnabatur. Reliqua eius ordinis insignia posteriores Pontifices addiderunt, præcipue Paulus 2. *Onuphrius in Plat.*

Stanislaum Cracouiensem Episcopum, & Petrum ordinis prædicatorum retulit inter Sanctos. *Volat. lib. 22. Antrop.*

Ascelinum ordinis Præd. cum tribus aliis an. 1245. in Tartariam mittit in Baiotnoi (Battum alij, opinor, appellant) castra ad eos ad Christianismum inuitandos, sed sine fructu. *Vincent. lib. 31. cap. 51.* Hanc peregrinationem confecerunt an. 3. mensib. 7. Illic multos Christianos repererunt & principē Cuine, qui clericos Christianos alens in sacello ad maius tentorium erecto quotidie suum habebat sacrum. Clerici autem certis horis cantabant more Græcorum. *Idem lib. 29. & 30. Nauclerus gener. 42. vol. 2.*

5327

Hugo Cardinalis S. Sabinæ, antea Barchionensis monachus, scripsit in vniuersam scripturam cōmentaria iuxta quadruplicem sensum, vtens numerali citatione & enumeratione capitum, quam nunc habemus.

Primus ex ordine Prædicatorum ad Cardinalatum assumptus, primus in capitula libros sacros distinxit, Primus Biblicum indicem, quem vocant concordantias maiores, cum Conrado Alberstadio monacho collegit, coniunctis quingentorum monachorum è Diuersis cœnobiis operis, atq; omnia Nomina, Verba, Participia, denique omnes tam declinabiles, quam indeclinabiles orationis partes toto Bibliorum contextu comprehensas in Alphabeticum ordinem digessit, annotatis librorum capitibus & capitum lineis, Labore tam vtili sacrarum

literarũ studiosis, vt Græci opera Eutalij & Rhodij Monachi, & Hebræi studio R. Isaac Nathan istud fuerint æmulati. Obiit sepultúsque est Lugduni an. 1262. *Ex Bibliotheca Sixti Senensis lib. 4. & aliis.*

Albertus Magnus Dominicanus & Ratis-bonensis Episcopus, S. Bonauentura Franciscanus, Alexander Alesius, Io. Valleis Anglus, Gualterus Pictauensis Episcopus, Ioannes de Rupella Parisiensis, Guilelmus Episcopus Parisiensis, ex oppido Aruerniæ Aurilaco, Bartholomæus Brixianus, Gilbertus Tornacensis, Bernardus Parmensis presbyter Compostellanus, Hilarius Episcopus Aurelianensis, Iacobus Achonensis Episcopus, Odo Cancellarius Parisiensis, Henricus Ebredunensis Archiepiscopus, Theologiæ præsertim Scholasticæ & iuris canonici doctissimi interpretes.

Magnificentia & studij Innocentij 4. S. Ferdinandi Hispaniæ, S. Ludouici Franciæ Regum Theologia & bonæ artes, quæ valde languerant ab annis 100. vires recepère. Itaque præter hos extiterunt alij viri docti inumerabiles, vt Martinus Polonus Innocentij 4. Pœnitentiarius, qui vitas Romanorum Pontificum vsque ad suam ætatem conscripsit, &c.

Vincentius Bellouacensis Dominicanus historiam vniuersalem, maximè Ecclesiasticam ab Orbe condito ad annum Christi 1250. in suo Speculo historiali complexus est.

Grossioni gens Arabica instigante Soltano Babylonico Christianos miseris modis persequuntur in Asia, & expugnata Hierosolyma templum Sepulchri Domini destruunt. *Blond. lib. 7. 2. Aemyl. lib. 7. Guilel. Nang.*

Iacobus Rex Arragonum duos ordines militum instituisse fertur, quorum alterum amictu albo & nigra cruce insignitum vocauit ordinem D. Mariæ de redemptione captiuorum, siue de mercede. quibus scilicet cura esset de redimendis captiuis: alterum appellauit ordinem militum Montesiæ rubenti cruce insignem. Alij hãc institutionem paulò antiquiorem faciunt, & incidisse in annum 1212. ac vtramque militiam aiunt fuisse à Gregorio 9. approbatam.

Frederico 2. excommunicato & decreto Concilij expoliato Imperio, vacauit Imperium per 28. annos vsque ad Rudolphum. *Palmer.* interea multæ sunt ortæ dissensiones inter principes ob electionem, adeo vt tres ordine electi sint, non quidem Imperatores, sed Reges Romanorum. Nam primo iussu Pontificis electus est à quibusdam Principibus, contra Fridericum. Henricus Lantgrauius seu Comes Hassiæ & Thuringiæ, qui non consecutus Imperij coronam obiit ann. 5. Re gni viuo adhuc Friderico, vllas ob Pontificis execrationes nolente cedere Imperio, Mortuo Henrico an. 1259. statim ab Electoribus Imperij, procurante PP. per Legatum Petrum Caputium, contra Fredericum & Conradum fil. designatus est rex Romanorum & coronatus Vuilhelmus Comes Hollandiæ. Quæ mortuo 7. anno Regni, electus est a duobus Electoribus & quibusdam Principibus Richardus Cornubiæ Comes, sed anni Regni ipsius sunt incerti *Trithe. in Chron. Monast. Hirsaugiensis.* Historici mire variant hoc loco: alij numerant Conradum filium Frederici, & Vuilhelmum, ac constituunt Interregnum annorum tantum 17. alij 22. alij negant sedem Imperij vacasse. Sed omnium optimè *Trithe.*

Anni christi. 1245

Anni mundi 5332

DECIMVM *tertium vniuersale Concilium Lugdunense præside Innocentio Rom. Pontif. contra Fredericum Imperatorem, qui vocatus ad Conciliũ & non comparens, hostis Ecclesiæ iudicatur ac deponitur Imperio: Fuit etiam actum de recuperanda terra Sancta D. Ludouico Franc. Rege constituto Duce illius quinta expeditionis: qui Cruce signatus, vbi in Asiã cum ingenti exercitu traiecisset, rediit in Galliam quinto post anno. Plati. Aemil. lib. 7. Guilel. Nang. Tom. 3. Concil. Vincent. lib. 32. Gagus lib. 7.*

Henricus deposito Frederico eligitur, cui mortuo succedit Vuilhelmus, quamuis Conradum 3. Frederici f. nonnulli præponant.

Robertus

Anno Christi 1242

Anni mundi

Robertus Sorbona Theologus, primus instituit & ditauit Collegium Sorbonæ, pro scholasticis, qui vacarent Theologiæ. *Guil. Nang. in Chro. Franc.* Valde sunt inepti Historici recentes, qui Robertum hunc è Theologo fratrem D. Ludouici faciunt.

5329 1248. Conradus Coloniensis Archiepisc. in vigilia Assumptionis primum ponit lapidem maioris Ecclesiæ: quod opus propter ingentem sui magnitudinem & excellentiam, etsi perpetuò continuatum, nondum tamen post annos ducentos & quinquaginta quatuor erat absolutum tempore Trithemij. *Ipse in Chron. Hirsaug.*

Circiter an 1245. Tertius Imp. Tartarorum, Regis Armeniorum suasu ad Christum conuertitur & baptizatur. *Hai. Aem.*

Defensionem Christianorum aduersus Saracenos suscepit, misso Hielone fratre cum exercitu, qui Persiam Syriæ ac Mesopotamiæ magnam partem debellauit. *Idem.* & anno 1258. Mustacenum Calipham Babylonium Christianos Orientis mirè affligentem, & illud Euangelij ab eis, propositis alioqui pœnis, exigentem, *Dicite Monti huic & transferetur*, in suam potestatem redegit, atque inter ipsius thesauros fame peremit. *Idem.*

RVBER Pileus, & Purpura in eo Concilio primum concessa sunt Cardinalibus, vt admonerētur se semper paratos esse debere sanguinem pro Christiana religione fundere. Illis etiā concessum est vehi equo in vrbe & ferre rubrum galerum. Plati. Gagui. lib. 7. Aemyl lib. 7.

Ab hoc Calipha vsque ad Sophim, Persarum populus summo legis doctore caruit. Vnde & Sophium sub an. Christi 1500. suum genus & doctrinam ad Mahometis generum Halim referentem facile admisit. *In Epist. Asiaticis. Iac. Nauarchus.*

Christianis de Hierosolymitano regno cum Aegyptiis certantibus Hielon, & Absaga eodem itinere, quo centū ferè annis post Tamenlanes in Asiam inundauit, è Tartaria in Syriam penetrarunt, incertum socij an hostes forent, cum religiones Idololatrarū secuti neque Christianarum, neque Mahometanarum partium viderentur. Verum illi frustrà muneribus Balduini regis inuitati, repudiatis Christianorum sacris ad Mahometis impietatē declinarunt. (Bellum deterius ferè militibus persuadet) *Iouius in Tamerlane lib. 2. vir. illust.*

Hielon siue Agelonus frater Mangu regis Tartarorum bellis ciuilibus & externis distractus, cum Virboco exercitum & Syriam commendasset, in Tartariam rediit.

Virboco Christianis infesto, quod Germani milites nepotem eius occidissent, multaque contra eos hostiliter gerente, Aegypti Sultanus Meledinus Tartaros Hierosolymæ obsidionem molientes, duce cæso & reliquis fuga dilapsis Syria expulit. *Libro quarto continuat. histor. sacra c. 15.*

Meledinus per Grossoinos ex Babylonia accitos Gazam Templariis eripit, Ascalonam & alia loca Hospitalariis. Denique trucidatis iuxta Tyberiadem Christianis militibus Hierosolymam occupat, sine delectu omnes mactat, templum & sepulchrum Domini diruit *Ibid.*

D. Ludouico ad Cyprum cum classe appellenti ann. 1249. occurrunt Tartari quidam ab Erchaltao Principe cum literis missi, quibus cognoscit Cham Tartarorū regem, Christi fidem anno abhinc tertio recepisse & baptizatum esse cum magnatum & plebis multitudine maxima, instructumque habere militem, quem in fidei hostes duceret. *Gag. lib. 7.* literarum à legatis exhibitarum exemplar superest apud *Vincent lib. 13. c. 91.* Ludouicus vi-

1253 — 5340

cissim ad Ercaltaum legatos misit additis literis, quæ cũ & magnum Cham hortabantur ad permanendum in pietate, misit & tentorium quoddam ex purpura in Sacelli formam constructum, in quo arte singulari depicta erant, quæcunque Christus in corpore pro nobis gessit, & alia ad cultum diuinum pertinentia, *Gag. lib. 7. Vincl. li. 3. ca. 92. 94.*

Eum Sultanus (Saphandinum Saladini filium Iouius vocat, sed dudum ille erat mortuus) ad Damiatam vrbem in Pelusiaco Nili ostio cepit, qui vt se redimeret in pactionis fidem Christianam Hostiam victori tradidit. *Iouius li. 1. virorum illustrium.* Quam postea numerato pretio redemit.

Sanctius 2. Portugalliæ Rex iussu Innocentij 4. Alphonso fratri regno cedit, quod ineptus esset ad eius administrationem. Alphonsus autem ducta vxore Beatrice F. Alphonsi decimi Castiliæ reg. regnum Algarbiorum in dotem accepit. Vnde reges Portugalliæ se deinceps ita inscribunt. *Vas. in Chron. Hisp.*

In India erat magnus quidam rex Christianus. Terra Caghat, vnde tres reges in Bethleem venerunt, tota adhuc erat Christiana, sed sub dominio Cham. *Constabularius Armeniæ ad Cypri regem apud Vincent. lib. 31. c. 92.*

Tartari quidam ad Lugdunense Conc. venerunt ad Innocentium 4. qui domi Christianam religionem edocti, tum sacro baptismate imbuuntur. *Blond. & Martin. in Chro.* alij id factũ sub Greg. 10. *Lib. 5. c. 1. continuatæ historiæ sacræ.*

HVMANA.

Henricus primus dux Brabantiæ, cum antea ipsius maiores essent Louanij comitess.

Circa hæc tempora lingua Germanica cœpit scribi Latinis characteribus: tunc etiam Germani nomina Sanctorum imponere cœperunt suis in baptismo, cum antea peregrinis Scytharum appellationibus vterentur. *Curio li. 2. Chronol.*

Ioãnes de Sacro Bosco Anglus tunc insignis Mathematicarum professor Parisiis, vt licet eius Computi Ecclesiastici fine colligere. Sepultus est Lutetiæ in claustro Mathurinorum, Methodo Aristotelica, non Geometrica Sphæram tractauit.

f MAGNA huius Papę laus, Nam pater pauperum E-dicto aboleuit libellum contra paupertatem scriptum à Gulielmo de S. Amore, doctus & scriptor. *Vuicelius.* Sub hoc fœliciter fuit in Asia pugnatum, & Guelphi eiecti per Gibelinos, ad sua reuocati. *Idem.*

Ludouicus multa in regni vtilitatem instituit: Dignitates & officia noluit esse vænalia: Blasphemis, & in vanum iurantibus per nomen Dei, cauterium in fronte iussit: Lupanaria prohibuit: vetuit Magistratibus in toto suæ iurisdictionis tractu aut fundos emere, aut liberis sacerdotia procurare, aut eos collocare nuptui, histriones aula exegit: multa cœnobia & Valetudinaria partim condidit, partim instaurauit & ditauit: beneficia Ecclesiastica noluit conferre, sed ius illud restituit collatoribus ordinariis iuxta antiquos Ecclesiæ canones. *Gagus libro 7. Chron. Franc.*

Cum ei instituendi pastores à Pontif. potestas facta fuisset, ad idque diploma legatus Roma rediens attulisset. Quod mea (inquit) Romæ negotia strenuè obieris, laudo: quod mihi à Pontifice munus hoc retuleris,

Anni christi. 1253 — 1260

Anni mundi. 5340 — 5347

187

f Alexander 4. Agnagninus an. 6. mens. 5. di. 5.

Vacat m. 3. d. 4.

Patriarchis.

Constantinopoli Manuele secundo, deinde Nicephoro, qui non iniit, mox Arsenio an. 4. German. an. 1.

Hierosolymis Iacobo Pantaleone.

Principibus.

Balduino 2. Constantinopolitano. Imp.

Anni Christi | *Anni mundi*

1253 *Theodoro Lascari iuniore, Ducæ fil. Græcorum Imp.*

Michaele 7. Comneno Paleologo an. 35. Constantinopoleos & Græcorum Imp.

Interregno Imperij Romani

Haalono Tartaro Fratre Mangonis Cham quarti persarum rege, an. 4

S. Ludouicō Franc. Reg.

Naakutolab Aethiopum pretioso.

S. Ferdinando Hispaniæ

Henrico 3. Angliæ.

Bolcslao Pudico Poloniæ.

Alphonso 3. Portugalliæ.

Alexandro 3. Scotiæ: annis 37.

non probo. Intelligo enim, quanto cum periculo animæ meæ & regni id susciperem. Ac protinus diploma in ignē proiecit. *Bromard. cancel. in eius vita.*

5340 D. Ludouicus nolebat se immiscere collationibus Sacerdotiorum, dicens: Sat mihi est coram Deo de tēporalibus mihi creditis, non etiam spiritualibus rationem reddere. *In libel. Virga directionis pag. 32.*

Ad Cheradum (sic Græci Strumas, glandularum quarundam induratarum genus vocant) curationem, Crucis signum primus adhibuit cum decessores reges solo tactu vterentur. *Nangiac.*

Daniel Russorum dux legatione ad Opissonem legatum Apostolicum in Poloniam missa, cum promitteret se cum vniuersa gente ad Romanæ Ecclesiæ communionem accessurum, & Christianas regiones aduersus Tartaros, qui iam ingentem formidinem omnibus Principibus Christianis incusserant, & superiori biennio Poloniam Nogaio & Celebuga ducibus iam tertio vastauerant, defensurum, nomen ac diadema regium sibi & posteris suis, dissuadentibus frustrà Polonis impetrauit. Verum consecutus id quod concupierat, fidem violauit & in Græca communione permansit. *Cromerus libro nono Polon.*

S. Thomas Aquinas Dominicanus discipulus Alberti Magni scholasticæ doctrinæ princeps.

Henricus de Segusia dictus Cardinalis Hostiensis, tunc Summam suam edidit: habuit auditorem Guilelmum Durandum, qui dictus est Speculator. Floruit Guilelmus de S. Amore doctor Sorbonicus, qui scripsit contra ordines Mendicantium.

1254. Borussi ad religionem deducuntur per fratres Teutonicos, quibus Fredericus 2. eam terram acquirendam tradiderat. *Nauclerus vol. 2. gen. 42. Cranzius Vandaliæ lib. 7. cap. 21.*

Eodem tempore Mandanus Lithuanorum dux, abiecta religione Christiana, quam simulatè ad tempus susceperat, infestior in dies Christianis vicinis erat. *Crom. lib. 9.* omnemque Masouiam & Cruciferorum terram depopulatur. *Idem.*

Sic paulò ante, sub an. 1240. Suentopelici suasu Prussi religionem Christianam abijcientes, Germanos Polonosque omnes, qui apud se negotiabantur, vel sedes inter ipsos posuerant, certa die trucidant. *Idem libro octauo.*

HVMANA.

Cum Edouardus filius Henrici 3. Anglorum Regis duxisset in vxorem Aleonaram Alphonsi Castellæ Regi sororem, pater eum donauit Principatu Valliæ: Hinc fit vt filius Regis Angliæ natu maior vocetur Princeps Vuallìæ. *Polyd. lib. 16. Angl.* Antea cùm Ducatus Normaniæ esset sub ditione Anglorum Regis dicebatur Princeps Normaniæ à tempore Henrici I. qui Guilelmum filium suum Ducem fecerat eius regionis circa an. 1120. *Polyd. lib. 11. hist. Angl.*

Iacobus de Bellouiso Iurisconsultus, scripsit in libros Feudorum, quos septies publicè interpretatus fuerat.

1260 5347 Memorabile fœdus an. 1259. (alij 1269.) inter Anglos & Francos, Lutetiæ in magno Principum conuentu

præsen

præſentibus Ludouico Francorum & Henrico Anglorum Regibus,percuſſum eſt:vt Ducatus Normaniæ.Comitatus Andegauenſis, Cœnomanenſis, (quorum cauſa tot olim bella inter Anglos & Francos, & quos à Philippo Augusto receptos Franci ad eam ætatē poſſidebant) item etiam Turonenſis & Pictauenſis cederent in perpetuum Franco: acciperet verò Anglus pro impenſis bellicis 150. millia aureorum, & in ſingulos annos vectigalis nomine dena millia, contentuſque eſſet vlteriori Aquitania, & citerioris parte vſque ad Carantum fluuium, cum finibus Agenenſium, Lemouicum Cadurcorum de quibus tamen ius clientelare deberet Franco,renuncians iuri,quod ſibi in Galliæ regno vēdicare poſſet, ſicque adſcriberetur inter Barones Franciæ, ac Par Duxque Aquitaniæ vocaretur. *Polydorus libro decimo ſexto Anglica hiſtoria: Gaguinus libro ſeptimo, Æmylius libro ſeptimo: Guilelmus Nangiacus.*

Anni Christi.		Anni mundi.
1258	CONCIL. *Oxonienſe, contra Pictos qui ingenti numero confluxerant in Angliam: quos ſtatuerunt cū cæteris alienigenis exterminandos. Polyd. Virgil. lib. 16. hiſt. Ang.*	5345

Michael Paleologus Ioanni Theodori Laſcaris Iunioris filio, ne patri ſuccederet, annum 10.egreſſo oculos eruit & imperium inuadit, Balduinum Conſtantinopoli expellit,ſtratagemate Alexij Cæſaris qui cum 50. ſatellitibus noctu per cuniculos antiquos ab incolis intromiſſus, elato clamore horribili & iniecto multis in locis igne ciues ita terruit, vt plena eſſe omnia hoſtibus putarēt, domique ſe clauderent. Sic effractis portis reliquos 750. qui ad vrbem excubabant introduxit. *Gregoras libro 4.*

Ita Imperium Conſtant. pulſis Gallis poſt ann. 58. vel vt alij volunt 63. Græcis reſtituit. Nec multo poſt in Lugdunenſi Conc. Concordiam inter Græcos & Latinos tredecies ſciſſam & refectam redintegrauit. *Cromerus libro nono Polon.*

Circa ann. 1258. totum regnum Perſarum, Sultanis diſſidentibus, Haalonus Tartarus eripuit perſuaſu Haitonis regis Armeniæ, capta Babylone, ſiue Bagdad & Calypha, cuius regnum circiter ſexcentos annos durauerat, nempe ab Omare Mahometis nepote.

Anni Christi.		Anni mundi.
	188	5347
1260	* Vrbanus 4. Trecenſis an. 3. menſ. 1. di. 4.	5351
1264	Vacat m. 5.	

Regnum autem Perſarum, cum extinctis veteribus eorum principibus fuiſſet penes Saracenos annis 297. & Mahomet vltimus contra aliquos Sultanos & Turcos armaſſet,atque ab iis poſtea regno exutus eſſet, ad Turcos deuenit ann.1055. per annos 203. vſque ad hunc annum 1258. quo iam penes Tartaros fuit vſque ad ann. 1350.

FESTVM Sacramenti corporis Chriſti inſtituit. *Trub. in Chron Monaſt. Polyd. de inuent rer. lib. 6. cap. 8.* Thomas Aquinas compoſuit officium illius feſti cum hymno & proſa,quod miſit ad Vrbanum PP. à quo in præmium retulit columnam argenteam. *Naucler.* Extat inter eius opera.

Patriarchis.

Cōſtantinopoli Ioſepho an. 13.

Hieroſolymis Thoma,poſt, quem quis è Latinis ſederit non literis traditum.

Centum annis poſt, Papiæ cœpit luſtratio ſacramenti,qua corpus Chriſti in ferculum fertur. *Chronica Boſſij.* Atque hinc ad reliquas Occidentis partes manauit, præſertim Andegauum, vbi Berengarius fuerat Archidiaconus, & Sacramentariam impietatem ſparſerat vt corporis Chriſti præſentia preces ſint ardentiores, fidei publica fiat profeſſio contra Sacramentarios, debitus cultus Chriſto exhibeatur, qui nobiſcum corporaliter verſari dignatur. Sic olim publicè circumgeſtabatur arca Teſtamenti, manna corporis Chriſti ſymbolum continens,

Anni Christi 1160

Principibus.
Michaele 7. Comneno Paleologo cognom. Magno: Orient. Imp.

Existente Interregno Imperij Occident.

Haalono Tartaro Persidis Reg. deinde Abaga Filio, an.20.

S. Ludouico Franc. Reg.

Nsakutolab Aethiopum pretioso.

Alphonso 10. cog. Sapiente Hispaniæ an.25.

Henrico 3. Angliæ.

Boleslao Pudico Poloniæ principe:

Alphonso 3. Portugalliæ reg.

Alexandro 3. Scotiæ.

1264

Anni mundi 5347

Ios. 6. 1. *Reg.* 4. ad pacem & misericordiam procurandam, ad debitum cultum Deo, qui in area habitare dicebatur, exhibendum, &c. Sic Iudæi hodie festo Septembris, quod שמחת תורה dicitur, librum legis circum Synagogam ferunt solenniter, adorant, posteaque in Teba, deinde in Hecal ceu armario reponunt.

Fuit humili loco ortus, fertur enim habuisse patrem sutorem veteramentarium. Cum Cardinales non possent conuenire ad vnum eligendum ex suo collegio, ex Patriarcha Hierosolymitano creatus est Roman. Pontifex. *Plati.*

Diu in Thuscia, cum Romana curia permansit, quod Maufredi Siciliæ regis potentia ecclesia vexaretur, & Gibelini Guelphis essent potentiores.

Misit in Angliam Othobonum legatum ad componendum intestinum bellum, inter Henricum regem & eius optimates. *Polyd.*

Ioannes Semeca cognomen. Theutonicus primus glossator, vt vocant, Decreti, Humbertus, Alexander de Villa Dei minorita, Albinus Abbas Ferrariensis, Adamus de Marisco Anglus, Ioannes Episcopus Bossinensis, Dauid Germanus, Vvalricus Argentinensis Alberti discipulus, Theodoricus Thuringus, Ioannes Bizuntinus Episcopus, Adeledinus Sagiensis Episcopus, Theologiæ scriptores, vt ferebant illa tempora, doctissimi.

Libera Christi prædicatio per Aphricam à Saracenis concessa. *Blond.lib.8.Dec.2.*

Iam Vuingis victis à Boleslao Polonorum Duce & reliquiis ad fidem conuersis, Guesnensis Archiepiscopus authoritate Vrbani 4. Episcopum præficit an.1264. *Crom. lib.9.*

HVMANA.

Maufredus Frederici 2. nothus Frederici filios legitimos tollit, regni Siculi cupiditate, Henricum iuniorem clam iugulari curat à Saraceno transfuga, Henricum alterum pisce infecto extinguit, Conradum veneno. Sic ex vniuersa Frederici familia tres tantùm restabant, Maufredus iste, Conradus cog. Caputus Antiochiæ princeps, nepos Frederici ex notho Frederico, & Conradinus Conradi veneno sublati f.

Neapolim occupat. Nonnullos, qui in Germania Conradinum tollant, subornat, cæde nondum patrata mortem illius diuulgat literis commentitiis demonstratis, ac regna iure successionis sibi vendicat. Præsidia pontificia in Apulia opprimit. Regium nomen vsurpat, Siciliam adiungit. Se munit affinitate Iacobi Arragonum regis, filia Constantia filio eius maximo Petro desponsata.

Carolus Andegauensis ab Vrbano, qui Maufredum anathemate percusserat, attractus victoriam cum vtroque regno obtinuit Siciliam paulò post amisit, Conradino regna sua repetente, adiuto auxiliaribus copijs Frederici Austriaci, Pisanorum, Senensium, & Genuensium, Panormo, Messana & Siracusis exceptis Conradinum & Fredericum Austriacum in conflictu Marsico postea captos an. scilicet 1268. securi percussit. Vesperarum Siculorum coniuratione insulam, quam hoc bello recuperauerat, ad extremum perdidit.

5351

Alphionsus

Anni Christi. | Anni mundi.

Alphonsus 10. cog. Sapiens Hispaniæ rex insignis philosophus & Mathematicus Septipartitum opus iuris ciuilis, Hispanorum historiam generalem, librum Thesauri, & & tabulas Astronomicas conscripsit. Quater decies vniuersa Biblia cum suis Glossis, inter tot negotia legit. Imperator Romanorum electus fuit, sed recusauit imperium, contentus solo titulo, quem ob eligentium honorem ad tempus in literis suis retinuit. *Vasæu. Trithem. in Chron. Hirsaug.*

Richardus Cornubiæ Comes, Regis Angliæ frater, eius loco libens Imperium assumpsit, & Aquisgrani cõsecratus fuit. Cumque per omnes Regini ciuitates ascẽdens iter faceret vsque ad Basiliam, & pecuniæ pro adeptione imperij nimis prodigè expensæ iamiam deficerent, Principes eo relicto omnes ad sua redierunt, tacite innuentes prædam se hactenus secutos fuisse, non Regem. Qui cernens se Principum auxilio destitutum, commisit Philippo de Falckeissem, & Philippo de Hoenfels ciuitates imperij, assumptáque vxore in Angliam reuersus est, nec vltra in Alemanniam venit. *Chron. Hirsaug.*

Abaga Tartarus, Rex Persarum contra Melechoio Sultanum Ægypti, cum Armenio R. infeliciter pugnat.

Alexius Cæsar Strategopulus iussus à Michaele Paleologo obiter tentare Constantinopolim, eam cepit cũ 800. tantum militibus. *Nicephorus. Gregoras lib.* 4. Ita Balduino Græcia expulso Gallorum imperium apud Cõstantinopolim 55. annis obtẽtum finitum fuit: Illud deinceps Græcis restitutum mansit penes familiam istius Paleologi 200. fermè annis, donec Mahometes Turca Bizantium occuparet an. 1453.

1264 — 189 — g Clemens 4. Narbonensis an 5. d. 21. — 5351

1270 — Vacat an. 2. m. 9. — 5357

g OPTIMVS Pontifex, vir nempe sanctæ conuersationis, & Prophetico spiritu (vt dicebatur) illustratus. *Chron. Hirsaug.*

Bona Ecclesiæ optimè dispensauit. Cum duas filias ex mortua vxore ante Pontificatum suscepisset, vni in monasterio collocatæ 30. tantum libras dedit. Alteri 300. libras dotis nomine. Clerico nepoti tres præbendas habenti duas abstulit, se dicens Deo, non carni & sanguini velle acquiescere.

Siculum & Neapolitana regna, quæ post Frederici Imp. necem, Maufredus nothus eius inuaserat, Carolo Ludouici Regis Francorum fratri addixit, à quo Maufredus & mox alio prælio Corradinus Frederici è Conrado filio nepos interfectus est. *Crom. lib. 9. Polon.*

Carolum D. Ludouici fratrem inunxit Romæ, Siciliæ & Hierosolymorum regem, ea lege vt in singulos annos 48. millia aureorum (Naucler. 40. mil.) nomine tributi penderet. *Plat. Blond. lib. 8 dec. 2. Æmil.*

Hoc Pontifice Guelphi reuixerunt, Duce Carolo quodam.

D. Ludouicus Francor. Rex, signatus cruce, relicta Regni administratione Simoni Neelæ & Matthæo Vindocinensi Abbati D. Dionysij, cum tribus filiis, Ioanne Philippo & Petro, magna classe comparata traiecit in Africam secundo dimicaturus contra Saracenos: sed anno proximo Carthagine expugnata, Tuneto obsessa, & Ioanne Tristanne priore filio defuncto, ipse ex alui profluuio (alij peste) obiit ad 8. Cal. Septemb. an. 1270. *Gaguin lib. 7. & Æmil. Blond. libro octauo dec. 2. Palmer. in Chron.* Bonifacius eum inter Sanctos retulit. *Gaguin. libro septimo.*

Patriarcha.

Constantinopoli Josepho.

Principibus.

Eisdem Impp. & durante interregno Imperij.

Iisdem quoque in Perside Francia, Hispania, Anglia, Polonia, Portugallia, Scotia regnantibus.

Icum Nuamlach Æthiopum pretioso an. 15.

1266 — 5353

DVO Concilia plurimorum sacerdotum celebrantur in Anglia per Othobonum Apostolicum Legatum, de rebus ad religionem pertinentibus quibus etiam nunc in Anglia vtuntur. Polyd. Virgil. lib. 16. Angl. hist.

Margarita

Anni christi

alterum fuit { *Northantoni* / *Londini* }

190.

1270 h GREGORIVS 10. Placentinus, an. 4. mens. 2. dies 10.

1276 Vacat dies 9.

Patriarcha.

Constantinopoli Iosepho cogno. Beco, deinde Ioanne an. 10.

Principibus.

Michaele 7. Comneno Paleologo Orient. Imp.

Post finitum interregnum Imperij Rudolpho ann. 19. Occid. Imp.

Abaga Tartaro Persidis.

S. Ludouico Franc. Reg. & post eum eius filio Philippo 3. Audace, an. 15.

Icun Nuamlac Æthiopum pretioso.

Alphonso 10. cog. Sapiente Hispaniæ.

Henrico 3. Angliæ, deinde Eduardo 4. dicto 1. an. 34.

Boleslao Pudico Polonorũ principe.

Alphõso 3. Portugalliæ reg.

Alexandro 3. Scotiæ.

Anni mundi.

Margarita eius vxor sanctitatis viri defuncti æmula, se totam Deo vouit, ac Lutetiæ suburbanum cœnobium, Franciscanarum extruxit.

Quemadmodum ab eius viro Ludouico cœnobia Sãctæ Catharinæ Vuallischolarium, Mathurinorum, & Sanctæ crucis Guilelmitarum Lutetiæ fuerant posita.

Desyderius Longobardus multis scriptis impugnauit ordines mendicantium: contra quem D. Thomas lib. contra impugnantes religionem, cap. 6.

Tartarorum duces quidam in Asia religionem Christianam susceperunt, & magnas res in Syria & Persia sociis Armeniorum regibus contra Saracenos & Ægyptios aliquandiu gesserunt. E quibus vnus Cassanus successoribus suis Persarum regibus nomen dedit. *Chron. lib. 9. Polon.*

5357 Icum Nuamlach de familia Dauid Æthiopicum imperium, quod Presbyteri Ioannis vulgò dicitur, maioribus suis ereptum, ante trecentos triginta tres annos à stirpe reginæ Treddagaber, ope optimatum, qui res Sabæ prouinciæ gubernabant, recipit, & ex Axuma prouincia in Sabam transfert. *Victorius Reatinus de Regibus Æthiopiæ.*

5363 Nicolaus Paulus & Maffeus Veneti, cum Chogotalo nobili Tartaro à Cobila Tartarorum 6. Camo siue Imperatore destinantur ad Pont. Clementem, vt mittantur, qui Tartaris legem Christi prædicent. *M. Paulus in suo lib.* Cobilam tandem sacro baptismo fuisse initiatum tradit, *Hayto Armenius.*

HVMANA.

1268. Bellum rusticum in partibus Hollandiæ ad delendos nobiles, séque asserendum in libertatem: quod dissipatum est industria Traiectensis Episcopi, & Comitis Geldtensis, multis captis, pluribus occisis. *Chron. Hirsaug.*

1269. Collegium Quæstorum siue Thesaurariorum à Guilelmo de Saana Ecclesiæ Rothomagensis Thesaurario Lutetiæ conditur.

1270. Franci & Carolus Siciliæ rex Tunetum in Africa capiunt, captiuos Christianos liberos faciunt, in omnibus regni ciuitatibus monasteria construunt, *Chronic. Martini. Gaguin. lib. 7. Æmil. lib. 7. Continuatio historiæ sacræ lib. 4. cap. 17.*

In Corandino, Frederici è Conrado filio nepote, illustrium Sueuiæ Ducum genealogia defecit, in qua Romanum imperium plusquàm centum & viginti annis tutò quiescens, incrementa sui accepit. *Chron. Hirsaug.*

Philippus D. Ludouici filius, in Africa Rex salutatus, post leges barbaris datas, tributúmque impositum, exercitum in Galliam reduxit, regnauítque an. 15.

h ELECTVS est Viterbij post triennij ferè vacationem cùm duntaxat esset Leodiensis Archidiaconus, ac eo tempore in Asia cum exercitu Christianorum contra infideles pugnaret. *Chron. Hirsaug.*

Sapiens & integer. Vniit Latinã Ecclesiam cum Græca, & vt fieret continua expeditio in Saracenos contendit. *Vuicerus.*

In Concilio Lugdunensi Rudolphus confirmatus est Imperator, quòd nollet ire Romam, pro imperij corona, dicens, multorum Alemanorum Reges Italia consumpsit, non ibo Romam. *Chron. Hirsaug.*

	Anni christi		Anni mundi.
In eodem, Minores viginti quinque annis à cura Parochialis Ecclesiæ, exclusi sunt. *Capue licet canon. de Elect. lib. 6.* D. Thomas Aquinas obiit ætatis quinquagesimo, dum Lugdunum ad Concilium euocatus, proficisceretur. *Mater hist.* Emerserunt ex Italia flagellantes hæretici incerto auctore, qui vagantes per Germaniam & Gallias, semetipsos flagellabant, & prædicabant multos errores: vt Aquam benedictam nihil plus habere efficaciæ, quam non benedictam, Euangelium finem accepisse post aduentum suæ sectæ, præferebant suam flagellationem Martyrio, &c. *Bernard. Lutzemburg. & Alphonsus. libro tertio contra hæreticos.*	1273 vel 1272	*DECIMVM quartum generale concilium, Lugdunense secundum præside Rom. Pontifice, Episc. 500. Abbatum 60. & aliorum minorum prælatorum & sacerdotum ferè 1000. Pro terra sancta recuperanda (hac de re nihil fuisse definitum ait Ioan. le Maire) & contra Græcos de processione S. Spiritus à filio. Interfuerunt Græcorum & Tartarorum legati (Guilel. Nang. & Gregoras) & si Tritbemio credimus, Michael Paleologus Imp. Græcorum, cuius authoritate, etsi repugnantibus pluribus Græcis (Nicephorus Gregoras lib. 5. Pachymeres lib. 5.) conciliata est quidem (siue per eum, siue per legatos) decima tertia (Trith. in Chron. Monast. Hirsaug.) vnio siue cōcordia vtriusque Ecclesiæ, sed ea non diu durauit, sicut nec præcedentes. Gaguinus lib. 7. Æmyl. li. 7. Tom. 3. concil. Blond. dec. 2. lib. 8. Plat. Palmer.*	5360 vel 5359
Magna pars historicorum Philippum Francorum regem cognominat audacem, sed tanta fuit morum & animi lenitate, vt merito potuerit appellari Lenis. At fortasse quod dicebatur de Philippo Duce Burgundiæ, qui fuit vir strenuus & forti animo, ipsi imprudenter traxerunt ad Philippum Regem Francorum. Michael Paleologus Imperat. Græcos nolentes Romanæ & Catholicæ Ecclesiæ fidem ac ritus recipere, variis modis mulctauit, bonorum publicationibus, relegationibus, carceribus, excæcationibus, flagris, mutilationibus, & aliis similibus pœnis. Beccum Constantinopolitanum Patriarcham, virum excellentis ingenij & doctrinæ, suo edicto aduersantem, cum omnibus ferè ipsius consanguineis coniecit in teterrimos carceres. *Niceph. Gregoras lib. 5.* Paulò pòst ipse Becus, postquam librum sibi ab Imperatore missum (quem ante 25. annos, cum ea quæstio agitata esset, ex multis sacræ Scripturæ & sanctorum patrum libris pro Latinis collegerat Nicephorus Blemmydes) diligenter expendisset, & cum sanctorum libris, ex quibus Blemmydes ea excerpserat, ad verbum contulisset, mutata sententia restituitur suæ dignitati, & deinceps fit ab intimis consiliis Imperatoris, adeo vt sine eo nihil prorsum gereretur. *Niceph. Greg. lib. 5.*	1276	191. i INNOCENTIVS 5. Burgūdus Tarētasiensis. mens. 6. dies 2. Vacat, dies 9.	5363
Qui an. circiter 1270 partem Imperij Vncami Preto Ioannis à Tartaris ante 100. an. confecti, sub Cobila 6. Cham regebat, de Vncami stirpe quartus erat, Rex & Sacerdos Georgius. *Ex M. Veneto.*	1276		5363
Ann. 1274. Boleslao gentis Rege quatuor milliaribus à Cracouia Poloni duros salis lapides effoderunt, præcipuas regni opes. *Munst. lib. 4. Cosmog.* Petrus 3. Regum Aragoniæ primus per mortem Manfredi soceri sui fit rex Siciliæ. *Vasæus.* i ABSENS eligitur, & primus ex ordine Prædicatorum fit Romanus Pontifex. Antea vacabatur Petrus de Tarantasia & erat doctor Theologus, qui super libros 4. sententiarum & epistolas Pauli scripsit: vir optimus, de quo omnia bona sperabantur: Amator publicæ tranquillitatis. *Trith. in Chron. Monast. Volater. lib. 21. Platin.* Alij volunt eum fuisse Longobardum. *Fascic. temp.* Philippus Cancellarius Parisiensis, Thomas à Cantiprato, Richardus Mediauillanus minorita Anglus, Albinus Bononiensis, Ioannes Valensis, Gulielmus Arronius, Godofridus seu Guiardus Episcopus Cameracensis, scriptores Theologici. Philippus Tudertus ciuis Florentinus ordinem seruorum Beatæ Mariæ redegit ad formam. *Polyd. lib. 7. de inuent.*		*Patriarcha.* *Constantinopoli Ioanne 10.* *Principibus.* *Eisdem Imperantibus & regnantibus.* *Alexandro 3. Scotiæ.*	

Anni christi		Anni mundi	
	192.		*inuent. cap. 4. Sabell. Ennead. 9. lib. 7.* Honorius 4. eum confirmauit.
1276	k ADRIANVS 5. Genuensis mens. 1. dies 9. Vacat. d. 28. *Patriarcha.* *Constantinopoli Joanne 10.* *Principibus.* *Iisdem Impp. & regnant.*	5363	HVMANA. A Rudolpho Imperatore procreatus est Albertus Dux Austriæ, qui & post Adolphum fuit Imperator, à quo domus Austriaca ad hunc vsque diem imperio fruens. *Chron. Hirsaug.* Ducatus enim Austriæ, mortuo sine liberis Duce illius, cum Comitatibus Stiriæ, Tirolis, & Carinthiæ vacabat. *Ibid.* Quin & Rudolphus Odacharo Rege occiso in bello, Boëmiæ regnum suæ ditioni subiecit, deinde regnum Burgundiæ. *Ibid.* Omnia castella & latibula latronum, qui fuerant multiplicati, quòd nullus esset Imperator, motus prædonum reprimens, ideoque omnia gererentur per tumultum sine lege, sine ordine, pro lubitu, destruxit. *Ibid.* 1286. Cancellarium suum in Italiam misit, qui accepta pecunia populos omnes liberos faceret. *Ibid. de quo suo loco.* k MORITVR Viterbij ante consecrationem suam. Reuocauit constitutionem Gregorij 10. de Conclaui, quam reuocationem & Ioannes 21. successor confirmauit. Atque ita sine conclauis reclusione sequentes pontifices Nicolaus 3. Martinus 4. Honorius 4. Nicolaus 4. Cælestinus 5. creati sunt. Cælestinus vero 5. renouauit, deinde Bonifacius 8. successor, qui & in librum 6. decretalium eam retulit. A quo deinceps tempore Cardinales in conclaue recluduntur. *Ioan. Andreas cap. vbi Periculum.* Rudolphum Imp. in Italiam vocauit ad comprimendam Caroli Siciliæ regis insolentiam, qui oblitus beneficiorum innocentij quarti, qui regnum legitimis hæredibus Conrado & Conradino filio eius ablatum, ipsi contulerat, Romæ omnia pro arbitrio gerebat, Deo iniuriam illi factam vindicante. Verùm Rudolphus Boëmico bello distentus, Pontifici satisfacere non potuit. *Chron. Hirsaug.*
	193.		
1276 1277	l IOANNES 21. (aliis 20. aliis 22.) Lusitanus Vlyssiponensis mens. 8. Vacat m. 6. dies 7. *Patriarcha.* *Constantinopoli Ioanne 10.* *Principibus.* *Iisdem Impp. & regnant.*	5363 5364	Hayro post quam multa bella confecisset contra Tartaros, Persas, Malec Sultanum siue Calipham Babylonium & Melechdaer Sultanum Ægyptium, ac per annos 45. eos quinque memorabilibus præliis superasset .1. in Pamphilia 2. in Seleucia, tribus reliquis in Perside, Præmonstratensem ordinem in Cypro professus & Macarij nomen sortitus, anno 1273. in Domino moritur. *Ex historijs Armeniorum.* HVMANA. Tiuo eius filius, Rex Armeniæ ab Emerico Lusignano Cypri Rege, & Villarelo Templariorum magistro, suppetias contra Mahometanos obtinuit. *Ibid.* l VIR literatus, sed in rebus gerendis parum prudens. Moritur Viterbij, noua super eum camera ruente. In Philosophia & Medicina eruditissimus erat, & multa scripsit, è quibus summula quædam extat, quam Thesaurum pauperum appellant, medicinæ non inutilis. *Chron. Hirsaug.* Sub eo damnantur, qui asserebant Christum &

discipulos nihil habuisse, ac in his, quæ habuerunt, nullum obtinuisse ius. *In Extrauag. cum inter nonnullos de Verborum signific.*

Sub eodem damnantur errores Ioannis de Poliaco doctoris Parisiensis. *In extrauag. commum Vas electionis.*

Pontifices qui idem nomen habent variè apud historicos numerantur, sed in his, qui nomen Ioannis obtinuerunt, tanta est in numerandi ratione confusio, vt vix quicquam certi liqueat, adeò vt quod de vno dicendum erat, sæpe imprudenter à multis alteri tribuatur. Qui faciunt Ioannem 17. Schismaticum hunc nominant 20. qui verò illum inter pontifices adscribunt, & simul numerant Ioannem illum 8. si diis placet, fœminam, vocant Ioannem 22.

Anni Christi		Anni mundi
1277	194. m Nicolaus 3. Romanus, *ob vitæ integritatem vulgo dictus Compositus,* an. 3.	5364
1280	mens. 8. dies 15. Vacat m. 5. d. 20.	5368

Patriarcha.

Constantinopoli Joanne 10.

Principibus.

Iisdem Impp. & regnant. & post Alphonsum Portugalliæ Dionysium, an. 46.

Icum Nuamlac Æthiopiæ mox Iacha-hazeon an. 9.

HVMANA.

Mortuo Duce Austriæ sine liberis Rodulphus Imperator ex concilio principum dedit eum Ducatum filio suo Alberto, quem eius successores etiam hodie possident. *Trithan Chron. Monast. Hirsaug. & Vuelfang. Lazius.*

m NVNQVAM sacrificabat, quin lachrymas funderet. Sacerdotia non nisi idoneis conferebat. Notarios & tabelliones curiæ Romanæ vt pestiferos sustulit. Gregorium 10. & Ioannem 21. imitatus.

HVMANA.

Dionysius rex Portugalliæ sextus 44. oppida partim instaurauit partim à fundamentis struxit. *Vasæus.* Agricolas appellabat neruos Reipubl. vnde & eis consulebat. *Idem.*

Ordines militum Christi, militum Sanctæ Iacobi, & militum Cisterciensis de Auys aduersus Mauros instituit.

Rodulphum Hasburgensem quidam, tradunt ciuitatibus Italicis imperij iura vendidisse.

Ann. 1280. Turci, qui à Tartaris attriti fuerant, resumptis animis reuersi ad latrocinandi consuetudinem reliquias imperij Græci in Asia comminuunt, terras subactas in Satrapias 7. partiuntur a mari Pontico & Galatia vsque ad mare Lycium & Carium, fluménque Eumedontem.

Caramannus Alisineius Phrygiam & Antiochiam, Sarranus Ioniam, Sanson Magnesiam, Prienen & Ephesum, Calames & Cerasus filius Mysiam. Ottomanus Bythiniam. Amuriada à Sangaro flu. vsque ad Paphlagoniam sibi distribuunt.

CONCIL. Cantuariense, preside Archiepiscopo, ad confirmandum statum religionis. Polyd. lib. 17. Ang. hist.

Cæteris oppressis se quatuor familiæ extulerunt, Assumbei, Candeloti, Caramanni (hinc Cilicia Caramanniæ nomen accepit) Ottomani.

Candeloti Sinopen regionem circa pontum, Caramanni Ciliciam cum obtinuissent, diu Ottomanis restiterunt. Victi confugerunt ad Assumbeum, qui Cappadocum terras & minorem Armeniam possidebat, ex cuius stirpe natus est Vsumcassanus, qui regnum Persicum inuasit, postea.

Iacobus Meyerius ad an. 1278. suum Chronicon Flandriæ deduxit.

Siculi impatientes libidinis & insolentiæ militaris Gallorum communicatis consiliis, cum Nicolao 3. qui

Anni christi | *Anni mundi.*

195.

1281 n Martinus 4. Turonensis, an. 4 mens. 1.

1285 Vacat dies 3.

Patriarcha.

Constantinopoli Ioanne decimo, deinde Iosepho iterum mens. 1. Mox Georgio siue Gregorio an. 6. mens. 6.

Principibus.

Michaele Paleologo Oriēt. Imp.

Abaga Tartaro Persidis, deinde Tangadore an. 2. Argone an 1.

Rodulpho Occid. Imp.

Philippo. 3. Franc. Rege.

Iacba bazeone Æthiopiæ pretioso siue Belul.

Alphonso 10. cog. Sapiente Hisp. deinde Sanctio. 4. an. 8.

Eduardo 4. dict. 1. Angliæ.

Lesco Nigro Polo. principe.

Dionysio Portugalliæ. Reg.

Alexandro 3. Scotiæ.

1283 CONCIL. *Herbipolense præside Legato Apostolico à Latere multorum Episcoporum, Abbatum, præsentibus Rodulpho Imp. Principibus Ducibus & Comitibus, vbi inter alia Legatus nomine Papæ contributionem decimi denarij à clero, & Rex ab vniuerso populo exigere cœperunt. Trith. in Chron. monasterij Hirsaug. At Munsterus in Cosmog. refert ad an. 1287.*

196.

1285 o Honorius 4. Romanus an. 2. di. 1

1288 Vacat. m. 10.

Patriarcha.

Constantinopoli Georgio siue Gregorio.

Carolo infensus erat, & Paleologo Byzantino Imp. qui Gallos nuper ex vrbe eiecerat, & Petro Aragonio, coniuratione facta an. 1281. die Paschæ ad pulsum campanarum conuocantium ad vesperas, omnes Gallos, ad vnum supra octo millia cum vxoribus etiam grauidis intra duarum horarum spatium contrucidarant. Vnde prouerbium VESPERÆ SICILIANÆ, seu Vesper Siculus, de subita cæde. *Æmil. lib. 7.* Soli illi superfuerunt, quos Spirlinga arx munitissima protexit.

5368

5372

Deficiunt Siculi ad Petrum Aragonium regem (cui Regnum Siciliæ debebatur iure dotis Constantiæ vxoris filiæ Maufredi, quem Carolus vita & regno spoliauerat) qui ad Hipponem Africæ armata classe euentum Siculæ conspirationis præstolabatur, propterea à Nicolao 3. Roman. Pontifice hostis Ecclesiæ iudicatus. *Æmil. lib. 7. Plat. Blond. lib. 8. deca. 2.*

n FVIT vir sanctissimus, adeo vt cæci, muti & claudi, ad eius sepulchrum sanitatē recuperarint. *Trith. in Chron. monast. Hirsaug.*

Iudicis bellis indignè implicitus, semper tamen pacis expetens. Sub hoc insaniuerunt Vrsina & Annibalica factio. *Vuicelius in Epitome.*

Martinus Polonus à Beato Petro incipiens, vsque ad Honorium quartum, vitarum opus edidit.

HVMANA.

Tangador Tartarus Persarum Rex relictis sacris Christianorum ad Mahometē desciuit, ac se Mahomet Cham appellari iussit. Quin & Christianos persecutus est, clausis eorum templis, quæ postea successor Argon aperuit, Christianos inire complexus.

Eldad Danius Hebræus historicus scripsit suam historiam de Iudæis Clausis in Æthiopia, circa annum Domini 1283. qui iuxta rationem numerandi Hebræorum, est ab orbe condito 5043. *Ipse ad finem sui libel.*

5370 o VIR bonus & integer, scientiæ & honestatis verus amator. *Chron. Hirsaug.*

Cardinales habere noluit nisi paucos, ac eos non minus bonos, quàm doctos. *Vuicelius in epitome.*

Ordinem Carmelitarum (qui sic dicti sunt à Carmelo monte Syriæ) mutatis chlamydibus virgulatis siue versicoloribus in albas, confirmauit & reformauit. *Plat. Trit. in Chron.*

Ordinem Eremitarum sancti Augustini. Lutetiæ Parisiorum nondum receptum confirmauit. *Trit. in Chron.* Sunt autem, vt id obiter dicam, precipui quatuor Ordines probatissimi, quorum cæteri omnes sunt veluti appendices, Basilij, Augustini, Benedicti & Francisci, sanctorum patrum, *Volater. lib. 21. Geograph. Polyp. lib. 7. de inuent. cap. 4.*

5372 Vacat sedes 10. menses ob ægritudinem Cardinalium qua apud S. Sabinam correpti sunt.

5375 S. Rochus Narbonensis, Guilelmus Durandus Miniacensis Episcopus, auctor Rationalis, Gilbertus Magnus Anglus, Ægidius Biturigensis Archiepiscopus, Guilelmus Lugdunensis Archiepiscopus, Ioannes Gennuensis Ephrem (alius ab Eremita) Græcorum historicus, Arlothus generalis Minoritarum, Guido Bononiensis Archidiaconus, Nicolaus Cabasilas Dyrachij Episco-

pus, Ecclesiastici viri & Scriptores.

Geraldus de Aruernia Chronicon Abbatum Cluniacensium ad an.1287.protraxit.

Raymundus Lulius Catalanus Monachus Tuneti in Africa, multa scripsit de rebus nimium curiosis: in eius libris adnotati fuêre plusquam quingenti errores à Petro Terracensi Archiepiscopo: vt Deum plures habere essentias, (tale quidpiam hodiè asserunt noui Trinitarij in Polonia) Patrem priorem filio: Spiritum sanctum conceptum ex patre & filio, &c. quæ tamen omnia, hæretica & plusquam diabolica audacia, asserebat se à Christo sibi apparente in forma crucifixi in quodam môte accepisse, vt totum orbem à tenebris, quibus detinebatur liberaret. *Bernard Luzemburg. in catal. hæretic.*

HVMANA.

Palatium Parisiense (vbi Ludouicus Hutinus Parlamentum olim vagum, sedentarium fecit) extructum est à Philippo Pulchro, Engerrano Marinio fisci præfecto illud opus in insula regiæ vrbis vrgente. *Æmil. lib.8.*

Parlamentum quoque Tholosanum Occitanorum gratia rex idem instituit. Quo regnante bellum sacrum in Oriente, Ptolemaide à Sultano capta, finitum est. *Idem.*

Collegium Scholasticorum Choleticum Lutetiæ instituitur à Ioan. Choleto natione Picardo Cardinali. *Mater historiarum.*

Ioanna Nauarrorum regina, Philip. Pulchri vxor Gymnasium Campanum, vulgo Nauarricum, Parisiis extruit & locupletat. *Ibid.*

Eodem tempore collegium Cardinalitium Ioannes Monachus natione itidem Picardus Cardinalis posuit.

1283. Rodulphus Imper. cum circa Moratum ab equo deiectus fuisset, in lacum insiliit armatus, ac miro robore corporis euasit. Cùm inde Friburgum delatus esset, copiis collectis ex omni Sueuia, illud & Heluetios Comiti Sabaudiæ, cui erant subditi, eripuit. *Blond lib.8. Dec.2.* & multa alia. *Chron. Burg.*

1286 Pecunia populos Italiæ liberos fecit. Lucenses ob eam rem duodecim millia nummûm proposuerunt. Florentini sex millia. &c. *Chron. Hirsaug.*

1287. Vuernerus puer Christianus à Iudæis furtim raptus occiditur acubus & cultris ad excipiendum eius sanguinem, in oppido Vuesaliensi iuxta Rhenum, qui postea tanquam martyr signis claruit multis. *Ibid.*

Philippo Comiti Sabaudiæ, cui Rodulphus multa eripuit, successit Amadeus, à rerum magnitudine Magni cognomen adeptus.

Philippus Pulcher, rex quoque fuit Nauarræ ann. 36. propter vxorem. *Vasæus.*

p PRIMVS Pontifex è Franciscanorum ordine. Nam errant, qui scribunt, Honorium 4. fuisse minoritam. Vir bonus, amator religionis & pacis. *Chron. Hirsaug.*

Quo tempore Gibelini & Guelphi in Italia in se ardebant, & Soltanus in Asia Christianos crudeliter opprimebat.

Mulech Sapherapes Saracenorum Soltanus (hoc est, Imperator) non quidem Ægyptius, vt quidam putant

Anni christi
1288
1294

Principibus.

Michaele Paleologo Orien. Imp.

Argone Tartaro Persidis, deinde Regayto an 6.

Rodulpho Occi. Imp.

Philippo 4. Pulchro ano.28. Franc. Reg.

Iacba Hazeone Æthiopiæ Belul.

Sanctio 4. Hispaniæ.

Eduardo 4. dicto 1. Angliæ.

Lesco Nigro Polo. principe.

Dionysio Portugalliæ.

Alexandro 3. Scotiæ.

196.

p Nicolaus 4. Asculanus an. 4. mens 1. di.8.

Vacat an.2 m.3. d.2.

Patriarcha.

Constantinopoli Georgio siue Gregorio, deinde Athanasio an.4.

Principibus.

Eisdem Imperantibus & post Rodulphum Astaulpho seu Rodulpho an.6. Imp. & regnantibus.

Regayto Tartaro Persidis, deinde Baydone, an.4.

Sanctio 4. Hispaniæ. deinde Ferdinando 4. an.13.

Iacba Hazeone Æthiopiæ pretioso, mox eius liberis Baarsada, Esbrabab, Cadem saghed, Vdim Raab, an.15.

Anni christi

Eduardo 4 Angliæ.

Lesco Nigro Poloniæ principe: deinde Præmislo, qui regium titulum repetiuit an. 6.

Dionysio Portugalliæ.

Alexandro 3. Scotiæ: deinde interregno annorum sex ob Anglorum irruptiones.

1291 CONCIL. *Londinense ad Vuestmonasterium iussu Eduardi Regis. Eo in Concilio publico edicto iussi sunt Iudei de Anglia in perpetuum exire: cautum est etiam vt nemini liceret dare prædia collegiis monachorum sine Regis permissu: néue monachis aut aliis sacerdotibus emere possessiones, idque ne eiusmodi possessiones cœnobiorum aliorúmue sacerdotiorum dotes fierent. Eam legem ad Manumortuam vocarunt, quod res semel data collegiis sacerdotum non rursus venderentur magis, quam res mortuæ. Durat in hodiernum diem. Polyd. Virgil. li. Anglic. hist.*

1292 *ASCHAFFENBURgense prouinciale, præside Gerardo Archiepiscopo Moguntino cum 7. suis suffraganeis, Abbatibus & presbyteris vbi multa vtilia de negotiis Ecclesiasticis statuuntur. Trithem. in Chron. monast.*

198.

1294 q S. CÆLESTINVS 5. Eserniẽsis, mens. 5. d. 7.

1294 Vacat d. 10.

Patriarcha.

Constantinopoli Ioanne vndecimo an. 6.

Anni mundi

putant, Sed Babylonius, Tripolim, Tyrum, Berithum, Sidonem & Ptolemaida, nobilissima emporia, quæ sola tunc à Christianis tenebantur, ferro & igne vastauit altercantibus inter se de finibus, iamdudum per 30. annos Venetis, Genuensibus, & Pisanis. *Æmyl. lib. 8. Plat. Blōd. lib. 8. dec. 2. Fasciculi tempo.*

Ita dissidentibus inter se Christianis amittuntur omnes portus Asiatici. Tuncque finitum est bellum Sacrum in Oriente.

Miraculosè per vxorem filiam Haytonis Regis Armeniæ Mangu Cham Tartarorum à Cingis Cham quintus conuersus baptizatúsque est, cum fratre Allan siue Hielon & tota familia. Deinde Allan exercitum in Palestinam duxit habens in vexillo Christi crucifixi effigiẽ, contra Cathos Melechmees, vt Hierosolymam reciperet. *Guil. Nang.*

5378 Mox redierunt Tartari ad priscam impietatem. Vnde hodie sunt Mahometani, vel pòtius Sagomorbarei. Nam habent Sagomorbar Cham pro magno propheta, vt Turcæ Mahometem, qui de Deo vno & de Politia & moribus aliqua eis dictata reliquit, inter quæ est edictũ quod vsque hodie iurant successores Cingis Cham, de non affligendis Christianis, neque tributo ab eis exigendo copiosiore, quam à reliquis.

Hielon pulsis quidem Saracenis potitus est regno Syriæ & Hierusalem circa an. 1290. At triennio post Soltanus Babyloniæ illud accepit. *Continuat. Nangiaci. Sabelli Ennead. 9. lib. 7.*

Adhuc viuebat & scribebat Nycolaus Lyranus *Ipse in 2. c. Esaia.*

HVMANA.

5379 Inter Philippum regem Franciæ & Eduardum Angliæ erat capitale odium, quod fuit causa secundi belli Anglici seu Francici & multorum malorum. *Polyd. lib. 17. Ang.* quo per Carolum Valesium Pulchri fratrem Aquitania ditioni Franciæ adiungitur.

Angliæ Rex Adulphum Imp. pro centum millibus Marcarum argenti ea conditione in auxilium vocat, vt diuisa inter Imperij principes pecunia, communiter ei contra Francos assisteret. Quod non est assecutus, quia Adulphus acceptam pecuniam in priuatos vsus conuertit. *Chron. Hirsaug.*

5381 Ferdinandus 4. Hispan. mortuus dicitur die sibi dicto à duobus, quos iniustè tanquam homicidij reos occidi iusserat. *Vasæus in Chron. Hisp.*

5381 q PER CANNAM deceptus est voce tanquam cœlitus missa insonantem, vt desereret Pontificatum & Bonifacium institueret. Sedisse biennium aliqui scribunt.

Instituit ante Pontificatum ordinem S. Benedicti in Montibus. *Guil. Nang. Polyd. lib. 7. de inuentio. cap. 2.* Eum confirmauit Bonifacius 8.

Fertur edixisse, Ne deinceps Romani Pontifices & Cardinales veherentur equis & mulis, sed tantum asinis, Christi, cuius haberi vellent vicarij, exemplo. *Mater histo.* O legem nunc prodigiosè euersam.

Cum rebus agendis parum idoneus haberetur, persuasus est vt Pontificatum resignaret, itaque coram omnibus in Consistorio, mitram, anulum, & Sandalia deponens, Pontificatu se liberè abdicauit, *Platin.* Relatus est

inter diuos à Clemente 5. *Blond. 9. dec. 2. & Mater. Histor.* vel à Ioanne 22. *Palmer.* vel à Viennensi Concilio. *Ioannes Meyerus.*

S. Nicolaus Toletanus tunc obiit: qui catalogo Sanctorum adscriptus est ab Eugen. 4.

HVMANA.

Michael 7. Comnenus Paleologus cognomento Magnus obiit anno sui imperij 35. sed quod ad Ecclesiam Romanam desciuisset priuatus est, etiam à proprio filio Andronico, sacra sepultura. *Nicephor. Gregor. lib. 5. Æmyl. lib. 8.*

Angli Normaniam & Aquitaniam inuadunt, capto clauro Blauiæ, & duobus aliis oppidis circa Burdegalam, à cuius accessu propulsantur per Rodulphum Neela Magistrum Equitum. Proditione ciuium in deditionem accipiunt Baionam vrbem, *Guliel. Nang.* Sibi Adulphum Imp. & Guidonem Flandrum sociant. Hinc bellum inter Fracos & Flandros per annos quindecim.

Sub ann. 1295. iam tertio Iudæi à Philippo Pulchro tota Francia spoliati & exacti sunt. Quam exactionem ipsi appellant כלה quod ea contigerit 55. anno post quintum mundi conditi millenarium, & in aliquando קלו quòd anno 136. post illam Philippi Augusti eiectionem, quæ in currit in annum 1190 falluntur qui in hac R. Salomonẽ fuisse aiunt Nam ille est antiquior Abben Ezra qui se vixisse scribit sub annum mundi 5000. 1. Christi 1240. Itaque eum relego ad illam priorem.

Pulsi Iudæi migrarunt in Germaniam. Quare Iudæos Germanos esse de radice siue trunco Francorum scribit. Elias in Tisbi, Rad קרכן

Anni Christi			Anni mundi
	Principibus.		
	Michaele 7. Paleologo Orientis Imp.		
	Casano Tartaro Persidis an. 6.		
	Adulpho Occidentis Imp.		
	Philippo 4. Pulchro Franc. Rege.		
	Baasarda cum quatuor fratribus Æthiopiæ pretioso,		
	Ferdinando 4. Hispaniæ.		
	Eduardo 4 dict. 1. Angliæ.		
	Præmislo Poloniæ.		
	Dionysio Portugalliæ.		
	Interregno Scotiæ.		

Cassanus Tartarus Persarum rex Sultanum Ægypti sub an. 1300. vicit.

1294 — 199 — 5381

1303 — 5390

1 BONIFACIVS 8. Anagninus, ex nobili familia Caietana, an. 8. mens. 9. di. 17. Vacat d. 10.

Patriarcha.

Constantinopoli Ioanne 11. deinde Athanasio iterum an. 8. contra quem an. 1305. Hugolinus Latinus sedit.

Pincipibus.

Andronico Paleologo seniore, siue maiore filio. Michaelis an. 37. Orient. Imp.

Casano Tartaro Persidis, deinde Cambagano.

Ottomano 1. Turcorum. Imp.

1 INSTITVIT duplex maius (vt vocant) in festis 12. Apostolorum 4. Euangelistarum, & 4. doctorum Ecclesiæ *Plati.*

Fertur fuisse auctor illius orationis Ecclesiasticæ, Aue virgo gloriosa &c.

Aliquot epistolas Romanorum Pontificum, quas vocant Decretales, in quinque Libros per tres doctissimos viros Gulielmum Ebredunensem Archiepiscopum, Berẽgarium Episcopum Biternensem & Richardum de Senis iuris vtriusque doctorem, digeri curauit, easque sub nomine Sexti libri Decretalium in Concilio Lugdunẽsi cõfirmauit, & legi in Scholis ac in iudiciis obseruari mandauit. *Præfatio lib. ex Decret. Paulo aliter Volater li. 22. Anth.* Sextum inquit, Decretalium iuuante Dino Mugellano composuit.

Lustralem annũ siue IVBILEVM centesimo quolibet anno celebrandum primus instituit anno 1300. *Platina.*

Ingentia bella in Italia excitauit. Excommunicauit regem Gallorum Philippum, & totum regnum donauit Alberto Austriacæ domus Cæsari. Captus est postremo Anagnæ in paterna domo dormiens, nihilque tale metuens, indéque Romam perductus in carcere periit, Atque hinc dicitur, Intrauit, vt vulpes, regnauit vt Leo, mortuus est vt canis. Quod tamen falsò & temerè vsurpatum à maleuolis, & principum assentatoribus plerique existimant, quoniam Platina, valde alioqui pronus

Anni Christi

Adulpho & post eum Alberto 1. an. 10. Occid. Imp.

Philippo 4. Pulchro. Fräc. Rege.

Baasarda cum 4. fratribus Æthiopiæ pretioso.

Ferdinando 4. Hisp.

Eduardo 4 dict. 1. Angliæ.

Præmislo Poloniæ, deinde Vuladislao Loctico an. 3.

Vuenceslao Boemo an. 5.

Dionysio Portugalliæ.

Interregno Scotiæ, deinde Ioanne Balliolo an. 7.

1297 CONCIL. *Lugdunense, præside Bonifacio Pontifice, qui animaduertēs quotidie Principes noua vectigalia sacerdotibus imponere interdum sine iusta causa, interdixit in eo Concilio, ne post hac id facerent, néue sacerdotes iniussu Rom. Pontificis illa imposita conferrent. c. 3. de immunita. Ecclesiæ lib 6. Fuit causa magna discordiæ apud Anglos. Polyd. lib. 17. Anglic. hist.*

1297 *Londinense, cum Episcoporum tum virorum omnium ordinum, præside Roberto Cantuariensi præsule, præsente Eduardo 2. in quo statuitur, ne in perpetuum Regi liceret tributum vllum Anglis imponere nisi ex Concilij decreto. Id etiam hodie manet inuiolatum. Polyd. lib. 17. Angl. hist.*

Romanum, quo Philippus rex Fräciæ Alberto Imperatori subijcitur. Onuphr. Plati.

1302 *Parisiense præside Ioanne Cardinali Legato sedis Apostolicæ, qui eo missus fuerat à PP. quod Episcopi Franciæ vocati in ius Romam à Bonifacio, non comparuissent. Gul. Nang.*

Anni mundi

ad notandas Pontificum maculas, nihil tale retulit, sed nec alij, qui eorum vitas descripsere. Vnde & eum laudant, tanquam Ecclesiasticæ libertatis æmulum, Imperatoribus, regibúsque sua potestate abutentibus formidabilem. Sed & Philippus Rex, cuius opera captus fuerat atque interierat, Deo vnctum suum vlciscente, nunquã deinceps prosperè se habuit, vt ab aliquo Episcopo prædictum fuerat.

Malè tractauit Gibellinos, qui iidem Columnenses & Albi, vt contra Guelphi Nigri dicebantur. Vnde ad Porchetum Episcopum dixit, cinere in oculos sparso: Memento, quia Gibellinus es, & cum Gibellinis in cinerem verteris. *Vuicelus in Epit.*

Henricus de Gandauo Tornacensis Archidiaconus, Iacob. Genuensis Archiepiscopus, Alexãder de Villa Cõradus Halsbertadẽsis Dominicanus, Ioannes Scotus Frãciscanus doctor subtilis, qui obiit an. 1308.) Ioannes Sãcto geminianus, Petrus de Palude, Renerus Pisanus, Theologiæ Scholasticæ, vt vocant, acutissimi scriptores. *Trith.*

5384 Circa hæc tempora Nicephorus Calixtus Xanthopulus historiam suam Ecclesiasticam à Christi natiuitate ad annum 625. decurrentem, Andronico maiori Constantinopolitano Imperatori dedicauit. *Ipse in dedicatione operis, & lib. vlti. cap. vltimo.*

Guilelmus Nangiac. monachus monasterij D. Dionysij, prope Lutetiam, Chronographiam vniuersalem ab origine mundi ad annum Christi 1302. digessit, quam duo eiusdem cœnobij monachi vsque ad annum 1368. continuarunt. Extat codex hic in Parisiorum vrbe apud cœnobitas S. Germani.

5384 Quidam qui volebant haberi tertij Ordinis D. Francisci, quique vulgo fraterculi siue Fratricelli, seu Fratres de paupere vita, vel Bisochi siue Beguini, & aliis nominibus vocabantur, in partibus Italiæ Siciliæ, & Narbonensis prouinciæ, damnati sunt hæreseos à Bonifacio 8 (alij volunt id a Ioanne 22. primò factum fuisse.) Ipsi Ecclesiastica sacramenta contemnebant: dicebant Sanctas animas non frui visione diuina ante diem extremum: in suis nocturnis conuentibus post inuocationem Sancti Spiritus, & luminibus extinctis promiscuè coibant cum mulieribus, quæ aderant: Ecclesiæ potestatem iam diu ob corruptos mores Ecclesiasticorum extinctam fuisse: se solos esse Ecclesiam Dei, séque imitari Apostolos, at Ecclesiam Romanam esse meretricem ac Pontifices omnes post Syluestrum I. fuisse impios, quod in paupertate non degissent, ideo ipsis denegandas esse decimas: Margaritam concubinam Dulcini grauidam ab eo factam, tã erant impudentes, vt affirmarent concepisse de Spiritu

5389 sancto. *Mater hist. Suplement. Chronic. Extrauag. Sancta Romana de religiosis domib. Plati. Bernardus Lutzemburg.* Dulcinus erat eorum hæresiarcha. *Platin.* Manserunt in Marchia vsque ad Eugenium 4. & Nicolaum 5. qui eos comburi iusserunt, sed multi in Græciam fugerunt. *Anto. tit. 24. cap. 9. §. 15.*

Apamiensis Episcopatus instituitur à Bonifacio Papa cùm antea ea regio subiaceret Tholosano Episcopatui *Gul. Nang.*

HVMANA.

Vectigal quod Malam-toltam vocabant, centesimæ

Anni. christi

& post quinquagesimæ omnium bonorum, primò solis mercatoribus, deinde tam clericis, quàm laicis impositum est anno 1269. cuius causa magnæ seditiones ortæ sunt postea in Flandria. *Guiliel. Nang.*

Tota Lutetia Sequanæ illuuione inundatur, vt per 8. ferè dies nauigiis, annonæ consulendum fuerit, nec liceret per vllum ferè vicum incedere absque nauiculis & scaphis. *Guil. Nang.*

Burdegalenses timentes, ne iterum agitata pace cum Anglo, ei subderentur, nec mitiùs cum eis ageretur, quã paulò antea cum Londinensibus, pulsis vrbe omnibus Francis, sui iuris fiunt, *Guillem. Nangiacus Gaguinus libro septimo.*

Fœdus percussum est inter Philippum Reg. Franc. & Eduardum Reg. Angliæ, cui Philippus quadriennio postquam locasset Margaritam sororem, vniuersam Aquitaniam reddidit. *Guiliel. Nangiac. & Polydor. Virgil. lib.* 17. *Angl. hist.* Philippus vniuersam Flandriam subegit. *Gagui. lib.* 7. *Æmyl. lib.* 8.

1395. Præsmilus regni titulum apud Polonos repetiuit, quod fuerat annis 215. intermissum. *Crom. lib.* 11.

1398. Cuncti, qui contra Adulphum Imp. conspirauerunt, misera morte periere. Nam Albertus ipse Imperij vsurpator & successor à fratris filio necatus fuit. Comes de Holoch & Comes de Ochsenstein similiter fuerunt occisi. Moguntinus Archiepiscop. super sella sedens, repentina morte sublatus est. Comes Bipontinus in ripa Gliesiæ submersus. Conradus Episcop. Argentinẽsis ante Friburgum à quodam rustico gladio interemptus. Comes Liningẽsis phreneticus & variis calamitatibus miser periit. Cæterique penè omnes simili interitu. *Chron. Hirsaug.*

1300. Vuenceslaus Boemus Rex Polonis expetitur, tempore Ottomani primi *Chrom. lib.* 11.

1302. Factio Rusticorũ in Francia ingentes regis copias bello superat. Sed paulo post omnes deleti sunt. *Chron. Hirsaug.*

Cambagadus Tartarus Persiæ rex, repudiato Christianismo Mahometismum amplexus, alios suo exemplo pertraxit: cæteros ita pressit, vt non inuito post Christiana religio apud eos fere exoleuerit. Hinc cõcidit Tartarorum imperium in Asia. Nam Syriam Ægyptij retinuerunt. In reliqua Asia vsque ad Pontum, Turcorum potentia Ottomani auspiciis restitui cœpit. Parthi Persiam inuolarunt circa an. 1350. duce Gempsa Parthorum Sultano, deuictis posteris Cambagadi.

Reliquiæ Tartarorum in Hordas diuisæ per Europam & Asiam dispersæ sunt, quibus singuli principes præfuerunt. Alij in Taurica Chersoneso consederunt, quæ hodie Gazra, & hi Præcopitæ dicuntur, quorum princeps filiã in vxorẽ dedit Selymo Turcæ, ex qua natus est Solymanus. Alij Mogai, qui non vnius imperio, sed reip. more è Senatu reguntur, à quibus Horda Hagutaiorum, seu Zauolliensium, quorum Metropolis Samarcanda Tamerlanis patria.

Tunc primum Tartarorum imperio valde imminuto, ann. 1300. tyrannicum imperium Turcorum nullius antea fere nominis per Ottomanum Turcam (qui reguauit ann. 28. originem habuit, mille annis postquam Ecclesia à Constantini tempore floruerat. *Volater. Paul. Iouius.* Illud autem intelligi per Bestiam Antichristi Apocalyp. cap. 20.

Anni mundi

1302 — *An. Dom. MCCC. quo Otthomanus Turca de genere Scytharum siue Magog emersit, mille annis post ligatum Satanam, ne persecutionibus amplius noceret Ecclesia, eis à Constantino sublatis & orbe conuerso. Apo. 20. vsque ad hoc tempus, quo solui cœpit & mysteriũ iniquitatis a Mahomete inchoatum, in apertum proferre.* — 538[...]

DECIMO *tertio seculo doctrinæ continuatio sic elucet.*

MISSA *iisdem ritibus & verbis quibus antea Innocentius 3. libris de Mysteriis Missæ. Durandus Mimatensis in Rationali diuinorum officiorum Thomas opusc. 66. de expositione Missæ, & 3. parte. q. 83. Cabasilas Graecus libro de diuino altaris sacrificio. Samonas Gazensis contra Achmed Saracenum. Simeon Thessalonicensis libro de septem sacramentis.*

Gratia Dei, fides, iustificatio. *Cabasilas in expositione liturgiæ, cap. 29. de morte Christi, quis nescit eam esse solam, quæ peccatorum remissionem in mundum introduxerit? sed illud etiam scimus, quod post mortem illam, etiam fide & pœnitentia & cõfessione opus est, &c. Bonauentura in tractatu de ref. hominis à peccato ad Gratiã. Innocentius in 7. Psal. pœnit. Cum nemo iustificetur, nisi ex dono gratiæ, patet, quod nullus iustificetur ex merito vitæ. Nam infusio gratiæ propriè iustificatio appellatur, quam Deus nulli concederet, si eum secundum meritorum exigentiam iudicaret. Audis Romanum Pont. Thomas in 1. Apoc. Remissio peccatorũ gratis datur. Denique Scholastici in 2. sentent. dist. 27.*

Eucharistiæ veritas, sacrificiũ,

Anni christi 1302 — Anni mundi 5283

transubstantiatio, adoratio, Missæ ritus. *Cabasilas in expos. liturgiæ multis capitibus. Innocentius libris de mysteriis Missæ Thomas lib. de Sacramento Eucharistiæ, in officio festi Sacramenti, & in 4. sentent. 3. q. 74. & seqq. lib. peculiari, de Sacramēto Altaris. vbi cap. 29. populus nō accipit sanguinē sub specie vini & quare Guiuel. Parisiens. lib. de eadem re Alexander 4. q. 36. 37. & seqq. S. Samonas disp. contra Achmed Saracenum.*

cap. 20. nemo sanæ mentis ibit inficias, cum multorum veterum & recentiorum iudicio nomine Gog & Magog intelligantur Saraceni & Turci, vt etiam cogitur fateri Funccius lib. 1. commenta. in Chron.

Eodem fermè anno Austriacam domum inter Christianos principes Deus extulit. Vtinam in Christi gloriam & Ottomanię perniciem. Sic Hebræi obseruāt, quo die diruit templum Nabugdonozor, eo natum Cyrum qui eius posteritati exitium attulit.

Nouæ factiones Alborum & Nigrorum in Italia *Blōd. lib. 9. dec. 2.*

Baptismi effectus, necessitas, aliena fides, ceremoniæ. *Thomas 3. q. 66. & seqq. in summa cont. Gentil. li. 4. D. Samonas Gazensis disp. contra Achmed Sarac. Scholastici in 4. sentent. dist. multis. Guil. Paris. de baptismo & eius partibus. lib. de tempore Baptizandi. lib. de ritu baptizandi. Ioachimus Abbas variis locis. Albertus Magnus itidem. Hugo Cardinalis & Lyranus similiter in varia Bibliorum capita. Durandus de diuinis offic.*

Pœnitentia & eius partes tres. *Cabasilas c. 29. Guliel. Paris. lib. de sacramento Pœnitent. Innoc. in 1. & 3. Psalm. Pœnit. Bonauent. in dictis de Pœnitentia. Thom. in tract. de Articulis fidei c. 14. & 3. q. 84. &c. doctores huius sæculi in 4. sent. dist.*

Claues Ecclesiæ absolutio. *Cabasilas c. 29. Thomas opusc. de forma absolutionis. 3. q. 84. Durandus Mimathen. de diuinis officiis. Scholastici in 4. sentent.*

Confirmatio & reliqua alia sacramēta, & eorum vsus. *Simon Thessalonicēsis libro de septem Ecclesiæ sacramentis. (Nam etiam Græci nobiscum tot constituunt, imo & cunctorum populorum Christiani.) Thomas in tractatu de Articulis fidei & Scholastici in 4. Sentent. Guliel. Paris. priuatis tractatibus. Durandus Mimatensis de diuin. offic. Hugo Cardinal. & Lyran. in Biblia sæpius. Cabasilas in expositione liturgiæ cap. 29. (Vltimum ait Græcus ille & quidem disputans contra Latinos) olei sacramentum perficit sacerdotum oratio, quod etiam corporalis morbi medelam & peccatorum remissionem dat iis quibus peragitur, vt habet Apostolica traditio &c. vbi & inter sacramenta nominat sanctissimum vnguentum, Ordinationem per impositionem manus, mysterium remissionis peccatorum per sacerdotem, orationem sacerdotis in Matrimonio, vt intelligas hæc sacramenta non esse Papistica, sed etiam Græcorum, & quidem disputantium contra nos.*

Primatus sedis Apostolicæ. *Fredericus Imp. epist. 3. & quidem sedem Apostolicam oppugnans. Græci in conc. Lateranensi. Rusci. Poloni Boemi apud Vincentium in specul. lib. 31. c. 39. nuntiis & literis confessi sunt. Accursius in Authentica v. Eccl. Rom. gaudeat 100. annorum præscript. vetus Roma habet primam sedem Ecclesiarum, item originem legum, item fontem sacerdotij. Thomas lib. 4. contra Gentil. cap. 76.*

Liberum Arbitrium, bona opera, *Thomas in summa de Veritate, Mater. 24. q. 1. 1. q. 83. art. 1. & Scolastici in 2. sent. dist. 3.*

Sanctorum preces, suffragia, inuocatio, reliquiæ, Imagines, festa. *Psellus ad Andronicum Imperatorem, vbi infra. Cabasilas in expositione liturgiæ c. 33. 34. 48. 49. 50. Thomas 2. q. 83. Innoc. serm. 1 dedicat. templi, &c. Denique sermones & tractatus pene innumerabiles doctorum huius sæculi,*

Preces pro defunctis, Purgatorium. *Psellus ad Andronicum Imp. c. de exitu animarum, & c. de benefactis pro his qui è vita decesserunt. Cabasilas c. 33. 42. quod inscribitur, de iis qui dormierunt, an sanctificentur à Mensa 44 45. quod præfert hunc titulum. Quod is qui dormierunt, perfectior sit sanctificatio. 47. Thomas 3. q. 82. art. 6. & in summa contra Gentil. li. 4. c. 91. Bonauent. in 7. parte Breuiloq. c. 2. Innocent. in 3. Psal. Pœnit. Doctores in 4. sentent. hist. 21.*

Cætera iidem & cæteri huius sæculi auctores prolixè confirmant, de quo contra se testimonium ferunt Centuriatores, In epist. nuncupatoria. Cent. 13. Tum (aiunt) norma docendi & iudicandi controuersias constituta sunt patrum scripta & conciliorum decreta &c. deinde c. 2. de loco & propagatione Eccles. col. 11. & seq. cap. 3. de persecutione & tranquillitate Ecclesiæ sparsim col. 18. & seqq. c. 4. de Doctrina prolixissimè col. 25. & deinceps c. 5. de hæresibus sparsim col. 554. & seqq. per totum c. 6. de cæremoniis & ritibus Ecclesiæ col. 590 & seqq. per totū 7. de Politia & gubernatione Ecclesiæ col. 686. c. 8. de Schismatibus col. 754. sparsim c. 9. de Synodis col. 789. & seqq. Per totum ferè c. 10. de Doctoribus & episcopis col. 780. & seqq. sparsim in reliquis, vt de Martyribus, de Miraculis. Huc facit, quod ex instituto multi hac ætate scripserūt. de hæresibus. Item contra Albigenses, Almaricum, Pretum Ioannis, Desyderium Longobardum, quorum damnatas opiniones isti recoquunt; adde totius huius centuriæ Synodos, quæ non exiguo fuerunt numero. Sed & Historici istius curriculi omnes docent non alium fuisse Ecclesiæ cursum.

1303 — 5390

DECIMVM QVARTVM sæculum.

a DVos Cardinales Columnenses, & Philippum regem Franc. regni iure à superiore pōtifice deiectum restituit. De interfectoribus Bonifacij quęstionem egit *Vol. li. 22. Anth.*

Franciam Bonifacij interdicto soluit.

Sanctimonium vitæ eius miraculis à morte declaratam fuisse tradunt *Vuicelius*.

Ecclesia Romana sub annum 1300. non à passione Domini, vel potius conceptu siue Incarnatione, vt olim, *Beda capite quadragesimo septimo, libri de Natura rerum.* sed à natiuitate numerat. *Lucidus de vero die passionis, capite tertio.* Sed trium mensium duntaxat, differentia,

Ottomanus Turca, qui ab Abagano Persarum rege Natoliam regendam acceperat, de se augendo cogitans duobus aut 3. ante Benedicti 10. Pontificatum, Turcici Imperij iacit fundamenta. Christi trecentesimo, aut certe 301. Et si quingentis antè annis Turcas è Scythia profectos, sedes in Asia collocasse compertum sit, verum neque regem neque imperatorem habebant, diuisi duntaxat per tetrarchias & regulos, nisi quod metu Gotofredi Bulonij Solymanum tumultuarium olim ducem crearunt,

Ita Andronico auo in Andronicum Iuniorem nepotem indulgentiore, proindéque Iuniore auxiliis Genuesium imperium inuadente, occupata Thracia & vrbe Cõstant. Ottomanus plerasque vrbes Bythiniæ capit, Prusiam caput & metropolim suæ gentis, bellique contra Europæos arcem constituit.

Maxime cum nobilitauit Sebastia expugnata.

An. 1303. Occidentalis Tartaria cœpit nostris innotescere, è qua legatus ad Philippum Pulchrum venit, auxilium petens aduersus Mahometanos suas regiones infestantes, promissa suorum ad Christum conuersione, si quidem Christianorum manu assererentur. Re non impetrata discessit.

Circa eundem an. Flauius quidam Melfensis in regno Neapolitano, reperit Aciculam siue Indicem, siue Bossulum Marinum cuius cuspis Magnete intingitur, vt perpetuo prospectet ad Aquilonarem Polum, Polaremve stellam. Valet aduersus Maris fluctus, tempestates & pericula. vt scias quo in loco verseris, quo sit deflectendum, &c. Est specie Astrolabij. Eo nondum vtuntur Græci, neque Caspij neque rubri maris nautæ siue propter ignorationem, siue quia illorum nauigatio est breuis, facilis, littoralis, vsu trita. Tam præstans & necessarium inuentum Deus noui orbis aperitioni præmisit, quod ad eum nauigatio non nisi emenso Oceano & per altum pelagus fieri possit.

Capcapo, (quem Damasco præfecerat Cassanus Magnus Cham, qui deuicto Bandone suo consanguineo Mahometis religionem abiecerat, Christianam amplexus, & rogatu Armenij R. Hierosolymam in potestatem acceptam restaurarat cum Templo dominico, eamque Armeniis, Georgianis, cæterisque è Cypro & latebris conuolãtibus inhabitandam, Malaio verò gubernandam an. 1298. concesserat (ad Ægyptum Sult. defecit, & cum eo Hierosolymam expugnat. Hunc Molaius tandem) cum supplementa misisset Cassanus, in fugam vertit ann. 1301. & qualemcumque pacem Syriæ restituit. *Lib. 5. continuata histor. de bello Sacro.*

b Fuit filius Bertrandi equitis ex oppido Mihandran Burdegalensis diœcesis in Vasconia: vnde antequam electus esset Pontifex dicebatur Bertrandus, Burdegalensis Archiep.

Anni Christi
1303
1305

200.

a BENEDICTVS 10. dict. 11. *Palmerio 12. Taruisinus.*
mens. 8. di. 17.
Vacat an. 1. m. 1.

Patriarcha.

Constantinopoli Athanasio.

Principibus.

Iisdẽ & in Imperio & in regnis & Ottomano Turcarum primo Imp. an. 28.

Cãbagado Tartaro Persidis.

Baasarda cum fratribus. Æthiopum pretioso.

201

b Clemens Burdegalẽsis an. 8.
mens. 10. di. 15.
Vacat an. 2. m. 3. d. 17.

Patriarchis.

Constantinopoli Athanasio, deinde Niphone an. 3. m. 10.

Anni mundi
5305
5315

Anni christi.	Principibus.	Anni mundi	
1305	*Andronico maiore cum filio Michaele Iuniore Orient. Imp.* *Ottomano Turcarum Imp.* *Cambagado Tartaro Persidis.* *Alberto, Henrico 7. an. 6. ex ordine Occident. Impp.* *Philippo Pulchro Franc. Reg.* *Andizeone Aethiopiæ pretioso.* *Ferdinando 4. Hispaniæ, deinde Alphonso 11. an. 42.* *Eduardo 4. dicto 1. Angliæ, deinde Eduardo 5. dict. 2. an. 19.* *Venceslao Boemo Poloniæ, deinde Vuladislao Loctico regnum recuperante anno 28.* *Dionysio Portugalliæ.* *Interregno Scotiæ, ob eãdem Anglorum violentiam annis 20.*	5392	Transtulit propter seditiones Italicas, quibus mederi non poterat, magno Christianorum incommodo sedem Pontificiam ab vrbe Roma Auenionem Galliæ vrbem, vbi successores mansêre an 70. *Volat. lib. 22. Antho. Plat.* quod captiuitatem Babylonicam Itali appellabant vsque ad Gregorium vndecimũ 1. an. 1371. Cõgessit constitutiones quæ ab eo dictæ sunt Clementinæ, & publicatæ in Viennensi con. *Ibid.* Guelphorum dux erat Guedo, Gibellinorum Mapheus. Leges à Gregorio 10. editas confirmauit, nonnullis additis vel supletis in Vienensi concilio. Templariorum ordinem iustis de causis destruxit, eorum bonis Rhodiis militibus concessit. *Ibid.* res Italicas per tres Cardinales administrat. Archiepiscopum Cambaliensem in Dominio Tartarorum creat Iohannem de monte, ordinis Minorum, & ad eum pallium misit pro successoribus ob loci interuallum. Octo item alios fratres eiusdem ordinis consecrat in Episcopos, mittitque ad illas Orientales partes, vt eius essent suffraganei & adiutoris. *In Catalogo Episcopatuum orbis.* Andronicum Imperatorem anathemate percutit. Lugdunensem ciuitatem ditionis Philippi Pulchri esfecit. *Chronicum Comitis a Monte forti. Chron. Burgund.* Multa collegia monachorum in Aquitania seculari habitu donauit, vt metropolim Ecclesiam diocesis Burdegalẽsis, & collegiatas S. Seuerini, & D. Æmiliani, quarum Abbates conuertit in Decanos. Denique hæc Sedis Apostolicæ translatio valde fœdauit antiquam Ecclesiæ faciem. Nam præter inauditas dispensationes, & sanctorum Canonum eneruationes, periit illud diuinum ius, Sæcularia Sæcularibus & Regularia Regularibus, maximè in Gallia, dum Pontifices huius transmigrationis plusquam Babylonicæ (nam obseruantiam regularẽ, disciplinam Ecclesiasticam penè totam, iura denique confudit, corrupitque) patriæ & principibus impiè fauere gestiunt. Guido Ferrariensis auctor Margaritæ Bibliorum, Alanus Insulensis, Gerardus Leodiensis, Petrus de Verberia, Hubertinus Casalanus, Gerardus Bononiensis, Malachias Dominicanus, Albertus Patauinus, Guilielmus Haffliginensis, Ioan. Vitalis Cardinalis, Raymundus Eremita, Richardus Pampolitanus, Bernoldus Cisterciensis, Porcherus Saluaticensis, Guido seu Gilo Cameracensis Episcopus, Iacobus Vetulonius Eremita. Marsilius Paduanus, Galterius Burgensis Episcopus Pictauensis. Ioan. Glodeston, Petrus Aruernus, omnes Theologiæ peritissimi. Florebant quoque nominatissimi iurisconsulti, Dynus Mugellanus, Petrus de bella Pertica Burgundus, Iacobus de Arena Parmensis, qui sæpe laudatur à Bartholo, Richardus de Malumbris Cremonensis, Iacobus de Burrigariis Bartholi præceptor, Oldradus de Ponte Laudensis, Cynus Sigisbuldus Pistoriensis. Hæresis noua apud Nouarienses per Dulcinum & Margaritam inuenta, qua mares & fœminæ simul habitantes in omnem libidinem prolabebantur, & Anabaptistarum more senserunt nihil habendum proprium, non esse administrandas Resp. Christianis, & similia absurda: *Summa concil.*
1315		5402	

Anni Christi. | *Anni mundi*

reis primi & secundi ordinis, qui sunt minimùm sexaginta,& argumenta circiter centum agitant. Nam singuli primi ordinis duo texunt, primus etiam (quem Priorem appellant)nouē. Facinus inexpertis formidabile, at cuius causa nemo hactenus in valetudinis discrimen venerit, plures melius habuerint,siue quia vis audentes diuina iuuat,siue quia mentis contentio non sinit cogitare de corpore,minus de tempore.

1305 — 5392

1308.Moritur coloniæ Ioannes Scotus,Doctor subtilis, quo anno Henricus Comes Lutzemburgensis creatur Imperator. *Chron. Hirsau.* Nondum mortuum fuisse,quãdo in sepulchrum illatus est,ferunt, sed duntaxat lethargo correptum. Quod aperto sepulchro postea innotuerit dum in gradibus Mausolei deuoratis manibus repertus est.

HVMANA.

Philippus Pulcher Iudæos è Francia exegit, & bonis spoliauit. Sed septem annis post Ludouicus Vtinus pecunia, vt ferunt, corruptus eos recepit. *Aemyl. lib.* 8. *Guag.lib.*7.

Aurelianensem Academiam auctoritate Clementis cõfirmatam instituit.*Chron.Franc.*

Templarios tota passim Gallia vno quasi momento deleuit.Quod cum in Germania auditum esset,illis vt postulabant, Moguntiæ an. 1311.auditis, nomen tantùm & leges mutantur, personis & reditibus distributis in alias sacrorum ordinum familias. Per reliquum orbem Christianum ob nefanda quædam scelera,& opiniones prauas de religione, quasi dato à Pontifice signo è concilio Viennensi,totus eorum ordo deletus est.

Nurus eius omnes ann.1313. probri causam dixerunt: Iohanna quidem Philippi longi vxor absoluta: vt Margarita Ludouici Vtini, & Blancha Caroli Comitis Marchiæ conuictæ. Ideo Margarita in custodia miserè periit.Blanchæ verò libellus repudij datus. *Chron. Burgund.*

An. 1309. morte Vindonis Marchiæ Engolismensium comitatus regi Franciæ obuenit. *Gagui.*

Ioannes Meunius Poëta mandato Philippi regis multos libros è Latino in Gallicum transtulit.

Equus pictus Constantinopoli, quo ante sacellum Deiparæ virginis sustinebatur D. Georgius, media nocte bis hinniuit, magno omnium terrore:vt prius fecerat anno plus minus 50.*Niceph.Greg.lib.*8.

Ioannes Rex Armeniæ, dimisso regno Leoni suo nepoti, fit monachus ordinis Minoritarum *Antonin. tit.* 24. *cap.*9. *para.*13.

Albertus Imp. à fratris filio Ioanne interficitur, qui tanquam prodigo, administrationem Sueuiæ ademerat, Iohannes postea ab Henrico 7. perpetuis carceribus in Pisano Eremitarum cœnobio damnatur.

Henricus 7. Imp. pro more Mediolani Ferrea corona decoratur. Postea Romæ à tribus Cardinalibus à Pontif. missis auream coronam, imperij insigne,suscepit.*Trith. in Chron.Aemil.lib.*8.

Veneno sublatus dicitur à Dominicano,cum sacrosanctum Christi corpus sumeret. Ea de causa 13. aut 14. annorum interregnum in Germania tenuit.

1315 — 5402

Coitionem factam Heluetiorum Alpinorum contra Nobiles in Albertum Austriæ principem propensio-

res, qui se hostem Adulphi Imp. professus fuerat, probauit, & eorum tres pagos, Vrios, Suitios, & Vnderualdos, inter liberas Imperij vrbes connumerari voluit iis priuilegiis, vt cætera liberi in capitalibus tantum causis iudicem ab Imp. datum admitterét, quem sua lingua Præfectum vocant. Id quod libertatis Helueticæ origo prima fuit. *Stampfius in Chron. Heluetico.*

Quam deinde Lupoldus Bauarus an. 1316. non modò confirmauit, sed & capitalium causarum iudicium perpetuo priuilegio concessit. *Idem.*

In Italiam traiiciens Amadeum Sabaudiæ Ducem, Imperij principem constituit. *Paradinus.*

Imperatorum Constantinopolitanorum tempora apud vllum auctorem vix hic satis distincta reperiuntur, adeò vt ex collatione Græcorum & Latinorum scriptorum ferè diuinandum fuerit.

Ferunt Margaritam Comitissam Hollandiæ vno partu peperisse trecentos sexaginta tres liberos, eósque omnes viuos qui fuerint baptizati. *Annales Hollandiæ, & Mater historiarum.*

Sic paulò antè, an. scilicet 1269. in Cracouiensi regione, quædam honesta matrona, Margarita etiam nomine, Vitbuslai Comitis vxor, 36. pueros viuos vno partu edidit. *Herburtus hist. Polon. lib. 7. cap. 13.*

c EDIDIT 20. constitutiones, quas Extrauagantes, vocauit. Ante Pontificatum Iacobus Cadurcensis vocabatur, Cancellarius Franciæ, vnde & ope Ludouici Hutini pontificatum Max. est adeptus.

Aureorum florenorum decies ac septies centena millia in ærario pontificio reliquit.

Instituit vt ter singulis diebus tintinabula ad vesperum pulsarentur, quò vnusquisque ter salutationem angelicam recitaret. *Polydorus libro sexto de inuentione, capite duodecimo.*

Episcopatum Tolosanum in sex Episcopatus diuisit, & Tolosam sedem metropolitanam constituit. Sic quoque Episcopatum Pictauensem in tres, Pictauensem, Malleacensem, & Lucionensem: cùm hi duo postremi antea essent Abbatiæ. *Continuatio Nangiac.*

In Ludouicum Bauarum censuris ecclesiasticis animaduertit.

Quendam de ordine Prædicatorum Archiepiscopum Soltaniensem creat, ei dato pro se & successoribus pallio. Eo etiam ad partes Aquilonis septem, eiusdem ordinis fratres misit pro coëpiscopis siue suffraganeis. *In Catalogo Episcopatuum orbis.*

1320. Vuladislaum Poloniæ principem regem nominauit.

Nouam militum religionem in Lusitania instituit, quorum caput est oppidum Syluensis Dioeceseos. Huius etiam tempore secta Fratricellorum de opinione excitata est, qui Petro Corbario Pseudopapæ obtemperabant *Volat. lib. 22.*

Errorem Lactantij & Irenei de receptaculis animarum vsque ad resurrectionem tenuit & publicè prædicauit (*de quo post.*) Sed ex decreto Parisiensis facultatis illum retractauit. *Marsil. in 4. dist. 13. art. 3.* Tanti olim fiebat huius Facultatis authoritas.

Damnauit eos qui dicerent Christum & Apostolos nihil possedisse. *Extrana. Cum inter nonnullos, de Verbo. significat. Mater. histor.*

Nicolaus Aqueuillanus, Franciscus Maronius Scotus,

Anni Christi. 1315 vel 1316 1335

Anni mundi 5402 vel 5422

202.

c IOANNES 22. aliis 21. aliis 23.) Cadurcensis an. 19. mens. 4.

Vacat dies 16.

Patriarcha.

Constantinopoli Ioanne duodecimo ann. 4. Gerasino an. 1. Esaia an. 18.

Principibus.

Andronico seniore Paleologo, cum Andronico iuniore nepote, Orient. seu Græcorum Imp.

Carbanda Tartaro Persidis.

Ottomano an. 28. & Orchane an. 22. ex ordine Turcorum Imp.

Ludouico 4. Bauario, siue Bauaro an. 32. Occid. Imp.

Ludouico Vtino 12. dict. 10. an. 2. Philippo 5. Lõgo an. 5. Carolo 4. Pulchro an. 7. filiis Philippi Pulchri, & Philippo 6. Valesio cogno. Catholico, an. 22. per ordinem successionis Francorum Regib.

Aindizeone Aethiopiæ deinde Seipharad, an 28.

Alphonso 11. Hispaniæ, Eduardo 5. dicto. 2. Angliæ. deinde Eduardo 6. dict. 3. an. 50.

Vuladislao Loctico Poloniæ.

Dionysio Portugalliæ. deinde Alphonso 4. an. 31.

Roberto Brusio Scotiæ an. 24.

Anni christi. | *Anni mundi*

cus Petrus Aquensis Archiepiscopus, Conradus Sanctogeorgianus, Augustinus Anconitanus, Guilelmus Ochá Anglus (cóductitius Papę oppugnator, ait Pighius) Guilelmus Abbas Pictauensis, Martinus pœnitentiarius Episcopus, Guido Maionẽsis episc. Alpharus Minorita, Guilelmus à Petra alta, Adamus Goddamus, Astasanus siue Astesanus, Monaldus, Lupoldus Carthusianus, Ioan. de tenera munda Carthus. Guido montis Rocherij, Petrus Episcopus S. Pauli Theologiæ scriptores.

1327 — CONCIL. *Moguntinum Prouinciale, præside Matthia Archiepiscopo Moguntino, præsentibus eius suffraganeis, Abbatibus & multis aliis sacerdotibus. In eo multa constitutiones ad Ecclesiæ vtilitatem sunt editæ. Trith. in Chron. Monast. Hirsaug. & Continuatio Nargiae.*

5414 — Petrus Cunerius aduocatus regius in Senatu Parisiensi conatus labefactare Ecclesiasticorum iurisdictionem temporalem, Ecclesiasticámque libertatem infringere, sibi perpetuam ignominiam accersiuit, Petro Bertrando Episcopo Heduorũ, & tituli S. Clementis Cardinale, pro Ecclesię iuribus apud regem Philippum Valesiũ perorante, & Sigillo simo deformique illi per ludibrium in Chori cathedralis parietem infixo, quod etiã hodie stylis suis scriptoriis, pugnísque prætereuntes in perennem impietatis memoriam confodere solent.

Refutatio erat facilis, etiam si Cunerij causam impij quidam Principum consiliarij, veneno haud dubiè Centuriatorum & Caluinistico tincti, restaurare studeant. Contra quos hæc pauca annotabo. Prima iurisdictio in fideles, etiam in causis ciuilibus est Episcoporum. Nam Christus fundamentum Iurisdictionis in laicos iaciens, eos hortatur, si se aliqua in re læsos putent, vt adeant non Curiam, sed Ecclesiam. Matth. 18. Et Paulus 1. cor. 6. de determinandis in Ecclesia causis præceptum dat, id est apud Episcopum, vt intellexerunt & interpretati sunt veteres & concil. 3. Carthaginense præsente August. cap. 9. Et 1. Timoth. 5. aduersus presbyterum, accusationem recipiendam à Timotheo episcopo sub duobus aut tribus testibus.

Constantinus Mag. apud Nicepho. lib. 7. cap. 46. iudicium & iurisdictionem in clericos episcopis mandat, & apud Sozom. lib. 1. cap 9. appellandi è ciuilibus iudiciis ad episcopos potestatem facit.

Theodosius Mag. leges tulit, vt liceret cuique siue is actor esset, siue reus relicto foro sæculari, etiam lite contestata forum Ecclesiasticum adire.

Patrem secuti Arcadius & Honorius dant optionem actoribus & reis, vt causas sæculares ad Episcopos deferant. l. si quas ex consensu, Cod. de Episcoporum audiẽtia, & l. Episcopale, iidem Impp. tantam vim tribuunt Episcoporum iudiciis quantam præfecti prætorio. Tantum abfuerunt sanctissimi illi Impp. vt Ecclesię iura abolerent, vt ea augerent fori sæcularis detrimento.

Carolus & ipse Magnus in constitutionibus ex Chalchedonensi & Carthaginensi Synodo clericorum & Ecclesiasticorum lites inter Ecclesiasticos, & non apud sæculares componi debere decernit.

Iustinianus §. si quis contra, 123. Nouel. Monachos & clericos liberat à Iurisdictione magistratuum & coram Episcopo citare iubet.

Sic apud Hebręos, Deut. 17. & alibi, ad Tribunal Ecclesiasticum sontes citari iubentur, & Numer. 5. c. Mulier de adulterio suspecta, quàm & adiuret (inquit) Sacerdos, &c.

1335 — 5422 — Quin imo apud eos nulla fiebant iudicia, nisi duobus Leuitis assidentibus, è Iosepho Anton. libro 4. cap. 8. ἑκάστῃ δὲ ἀρχῇ (ait pa. 107.) δύο ἄνδρες ὑπηρέτας διδόσθωσαν ἐκ τῆς τῶν λευιτῶν φυλῆς. Quã legẽ secutus Iosaphat 4. Reg. 3.

& 2. Paral. 19 vt idem refert initio lib. 9. κατέστησε ϗ ἐν τού- τοις κριτὰς ἐκ τῶν ἱερέων ϗ ἐκ τῶν λευιτῶν.

Quare Synedrion etiam tempore Christi, de quo Tal- mudici in Tract. Sanedrin, ferè totum Sacerdotibus con- stabat. Et Pharisæorum iurisdictio explicatur à Iosepho Ben Gorion Hebraico lib. 4. cap. 6.

Sic apud Paganos Ius Pontificium, iuxta quod Cice- ro pro Domo sua apud Pontifices contra Clodium per- orat. & de Aruspicum responsis eosdē quandam habuisse ciuilium iurisdictionem testatur.

Tertium Conc. Carthag. cap. 9. prohibet, ne Clerici in Iudicio Laicorum de re ciuili litigent, cùm Priuatorum (id est Laicorum) causas Apostolus etiam Ecclesię deferri ibi determinari præcipiat. *Nota vim argumenti.*

Vnde Augustinus testatur se audiuisse multorum li- tes, & Chrysostomus lib. de Sacerdotio quartam officij Pontificij partem in eo positam docet. Et epistola 1. Cle- mens, apud Presbyteros Ecclesiæ negotium fratrū (quos- libet Christianos intelligit) quæcunque illa sint, iudi- centur. Et lib. 2. Consti. ca 47. Fiant iudicia vestra secun- da feria, vt si fuerit discessum à sententia, possit is liberè vsque ad Sabbatum sedare controuersiam, & pacare dis- cepantes in diem Dominicum (tam breui tempore ius dici Apostoli volebant.) Denique extat non tantum epi- stola 1. Clementis de iurisdictione Ecclesiæ in sæcularia. verum etiam Anacleti prima. Hæc contra nostri æui Cu- nerianos.

Ioannes de Columna auctor libri, cuius titulus est Ma- ter historiarum. Guido Parpinianus & Ioan. Andræas Ca- nonistæ, Dantes Aligerius Florentinus insignis poëta in lingua Hetruscorum, obiit anno Christi 1321. & ætatis 56. vel, vt alij volunt. 91. Gētilis Fulginas, & Dinus Florenti- nus medeci. Franc. Petrarcha & Bocacius.

Durandus de Vualdach in Arragonia Hæresiarcha, inter alia euomebat matrimonium esse occultam scor- tationem. *Bernard. Lutzemb. in catal. heretic. Tandem com- buritur.*

Complures Manichæi cum suo doctore ad ecclesiam Catholicam se conferentes, sacrum baptisma suscipiunt. *Niceph. Gregoras lib.* 8.

Petrus Ioannes Biraensis seu Pyranensis hæreticus, per Babylonem Meretricem magnam (*Apocalyp. cap.* 17. intelligebat Catholicam ecclesiam, & Papam per Anti- christum. *Berna. Lutzemb.* Sententia Clementis 6. exhu- matus, flammis traditur.

1321. Lothardus Vualterus magister & princeps se- ctæ, de quo paulo antè, Coloniæ comburitur. *Chron. Hirsaug.*

Carolus Pulcher fertur primus Regum Francorum permisisse Papæ decimas, ex suis subditis, vt eius quæstus fieret particeps. Vel vt Pontifex Ludouicum Bauarum Imp. hostem Ecclesiæ iudicatum bello persequeretur. *Chron. Franc.*

Gottofredus Plessæus Lutetiæ Gymnasij Plessæi con- ditor.

Ordo militum Iesu Christi exortus est tunc primum in Lusitania an. 1326. *Plat.* confirmatus est à Benedi- cto 11.

Guilielmus Occamus Imperatoris stipendiarius, & à Papa ob aliquos errores excommunicatus. *Trith.* Ioānem 22. maledictis lacerat. *Aemyl. lib.* & in eū multa blasphe- mando conscribens. *Trit. in Chron. Hirs. & de Script. Eccles.*

Anni Christi.		Anni mundi
	Schisma 20.	
1327	Nicolaus 5. anteà dictus Pe- trus, ordinis Minorum, contra Ioannem 22. (quem acertimè o- derat Ludouicus Imperator) in schismate ab Imper. Pseudopon- tifex Romæ creatus sedit. an. 3. m. 3. d. 4. Auenione in carcere moritur.	5414

Anni Christi 1315 — Anni mundi 5402

magna impudentia. Nam etsi Ioannes Papa probabilius putaret sanctos nondum clara Dei visione frui, quæstione de hac re orta quòd ita sentire viderentur Tertullianus, Lactantius, Victorinus, Ambrosius, Augustinus, Prudentius, Bernardus, & ex Græcis Iustinus Martyr, Irenæus, Orig. Chrysost. Theodorit. Oecumenius, Theophylactus, Euthymius, apud Sixtum Senensem in Biblioth. libro sexto annot. 345. *tamen morte præuentus* (inquit Benedictus Papa successor) *istud perficere nequiuit. lege Bonifacij constitutionem libro tertio Alphonsi de Castro contra hæres. Verbo, Beatitudo.* Quin & Occamus ipse fatetur Papæ Ioannis verba hæc fuisse. *Nunquam tamen mea intentionis fuit dicere aliquid contra fidem. Et si aliquid diximus, totum ex tunc reuocamus.* Dialogo primo part. 2. c. 9. & 10.

Impudentiùs Caluinus Instit. primarum ca. 8. num. 233. Ioannem 22. Palam asseruisse animas esse mortales, vnaque cum corporibus interire vsque ad diem resurrectionis, & neminem Cardinalium huic se tantæ insaniæ opposuisse. Nam nemo Christianus vnquam sensit animas esse mortales, nedum asseruit, & tota quæstio in eo versabatur, an sanctorũ animæ à Dei facie siue essentia ante diem Iudicij clarè cernanda retardarentur. Vt etiam pontificis Maleuoli confitentur.

Humana.

Cùm bella inter Ludouicum Bauarum & Fredericum Austriacum pro imperio exarsissent, Heluetij, præsertim Vri, Syluani & Suitenses soli. (Nam reliqui Imperio subditi Frederico studebant) Bauaro adfuerunt. Quare hic rebus bene gestis remunerationis loco, αὐτονομίαν ab Henrico septimo antecessore impetratam confirmauit, additis immunitatibus & potestate sese perpetuo fœdere, defensionis causa, coniungendi. Quoniam verò initium confœderationis factum est in oppido Suitensi, Suitensium siue Suissorum nomen omnibus confœderatis est tributum. Hic ergo incipit Heluetiorum respub.

Henrico 7. mortuo interregnum imperij fuit mensium 14. Quatuor electores Ludouicum Bauarum, tres reliqui Fredericum Austriacum elegerunt. Vnde bellum ciuile in octennium, donec victus & captus est Fridericus.

Ludouicus Bauarus Guil. Occam scholasticum stipendiarium sibi fecerat, vt se tueretur aduersus fulmina Apostolica, Innoc. 22. & Benedicti 11. vt eius scripta testantur.

Orchanes filiorum Ottomani minimus cæsis fratribus, Tyrannidem adipiscitur. Mysiam, Phrygiam & Cariam domuit, Prussiam vi cepit, regiam olim Bithyniæ, vbi accepto vulnere interijt, anno Imperij sui 22.

Niceam & Nicomediam obsidione fatigatas fermè, tandem domuit.

Ludouicus Vtinus viuo patre per matris obitum coronatus est Pampelone & appellatus Rex Nauarræ annis 9. *Vasæus in Chron. Hisp.* Engerranum Marinium Longæuillæ comitem fisci summum præfectum, tanquam grauissimi tributi imperandi auctorem, ob quod Campani, Attrebates, Bellouaci, Burgundi, multique alij populi in se conspirauerant, furcæ suspendit. Pauiotum magnum laqueo sustulit, Claudiam sortilegam, ob cæterũ

Anni Christi 1335 — Anni mundi 5422

Anni christi.

sigillum effictum, vt eo paulatim ad ignem liquescente sensim ac tabe lenta deperiret, igne consumpsit. Iudæos in Galliam reuocauit. Parlamentum prius motorium statarium fecit.

1315

Philippus Longus exclusa filia Ludouici Vtini regnũ Nauarræ tenuit ann. 6. atque ex eo tempore dicunt apud Gallos filias non esse hæredes regni. *Idem.* eius vltimo. i. 1,23. Iudæi propter suspicionem veneni in puteos sparsi, in regno Gallico vexati sunt, vt deinceps in eo mansisse non videantur. A Philippo Aug. sub ann. 1190. pulsi fuerãt. Reuersi a Phil. Pulchro spoliati & exacti sunt iterum, ann. 1295. quam exactionem Hebræi notant. נ״הכ id est, ann. 55. post quinque mille annos orbis conditi, & קלו. i. anno 136. post illam primam, in qua fuisse R. Selomonem aiunt. postea à filio Ludouico Vtino reuocati quidem sunt, at post quinquennium aut sexennium vltimo Philippi Longi. i. 1323. vti dictum planè, sedes mutare non tam Principis iussu, quam Plebis eiectione coacti sunt. Atque hæc quarta est & postrema eorum exactio, cuius ipsi tamen, non meminère, quod illam Vtini attingeret. Vnde & eam Symbolo בל״א notant, non solum quia annum designat, verum etiam quia significat, *Desiit, Consummatum est.*

Philippus quintus nunquam ab Ecclesiasticis & populo decimas sibi à Pontif. concessas & tributa impetrata impetrare potuit. Eius vxor Ioanna comitis Burgũdorum filia collegium Burgundum Parisiis extruit, fundatque.

Carolus Pulcher an. etiam 6. rex fuit Nauarræ.

Ducatus Borbonius initium habuit à Ludouico Claromontensi Comite, qui munificentia Philippi Valesij Regis Francorum nominatus est Dux. *Gagui. lib.* 8.

Carolus Franc. Rex, offensus, quod Edouardus 2. Anglorum Rex, vt Beneficiarius, non iurasset, nomine possessionis Aquitaniæ & Pontini, in verba Ludouici Regis, deturbatis Anglis, ferè totam Aquitaniam occupauit, exceptis tribus ciuitatibus, Burdegala, Baiona, & S. Seuero. Verum biennio pòst ann. 1323. iureiurando, per Eduardum 3. adhuc iuuenem 12. annorum dato, renouatóque fœdere, omnem Aquitaniam reddidit Anglo, precibus Isabellæ sororis Reginæ Angliæ. *Gagui. libro* 8. *Æmyl. libro octauo. Polydorus Vir. Angliæ histor. lib.* 18. *& Chron. Franc.*

Vltimus Philippi pulchri f. etiam ad regnum peruenit. Nempe notandum oraculum, vt cæteri hoc exemplo caueant, *Nolite tangere Christos meos.* Episcopus Morianensis vir sanctissimæ conuersationis, coram multis, ait, postquam Bonifacius 8. insidiis Philippi Regis esset captus, Hoc nuncium magnam afferet lætitiam Regi Franciæ, sed notabile propter tantum facinus irruet in eum & eius progeniem. Quod totum impletum est, non multò post tempore. Nam rex intercurrente apro inter equi sua crura, mortuus est. Tres autem eius filij vnus post alium breui spatio regnarunt, eorumque omnium vxores in adulterio deprehensæ sunt. *Antoninus part.* 3. *tit.* 20. §. 20.

Isabella Philippi quarti Franc. regis filia Eduardum Anglorum regem maritum suum cepit, & custodiæ mancipauit vsque ad mortem, propter desolationem, vt dicebat, quam cum seruis in regno fecerat. *Chron. Hirsaug.*

1324. Agitur conuentus nobilium Londini in Anglia,

vbi

Anni mundi

5290

Anni Christi | *Anni mundi*

vbi inter alia statutum est, vt deinceps suspendio strangulandi statim sepelirentur: qui mos etiam nunc durat in Anglia. *Polyd. lib.* 18.

Mortuo Carolo Pulchro absque virili stirpe an. 1327. orta est quæstio (quam adhuc Angli dicunt esse sub iudice) inter Francum & Anglum, de regno Franciæ. Eduardo tertio Rege Angliæ, quòd esset filius Isabellæ filiæ Philippi Pulchri iure proximioris gradus cognationis, contendente regnum sibi deberi: contrà Philippo Valesio filio Caroli Valesij, fratris Philippi Pulchri decreto legis Salicæ, qua fœminæ à regni successione excluduntur, illud sibi vendicante. At Franci Valesium regem decernunt, Eduardus verò Regis Galliæ solum titulum & insignia assumpsit, quibus eius posteri in hunc vsque diem vsi sunt. *Polyd. lib.* 19. *Aemil. lib.* 8. Hinc ortum est funestum & cruentum bellum Anglicum quod cœpit in Aquitania, sæpius intermissum & renouatum.

Vuladislaus impetrato à Pontifice Diademate regio, qui illud olim ademerat post cædem D. Stanislai, cum Heduigi vxore Cracouiæ coronatur solenni ritu an. 1320. Ex eo tempore ius coronandi Reges Polonos atque ipsa insignia Regum Gnesna Cracouiam translata sunt *Herbartus lib. 9. Histor. Pol. cap.* 8.

1326. Comes Geldriæ in Ducem sublimatur à Ludouico Imperatore, Comitatus de Zutphania titulo vsque in hodiernum diem retento.

203.

1335 | d BENEDICTVS II. dict. Tolosas, an. 7. mens. 3. di. 17. | 5422

1342 | Vacat dies 15. | 5429

Alphonsus II. Hispaniæ rex adiutus auxilio Alphonsi 4 Portugalliæ regis soceri sui infinitas Barbarorum copias vicit, & bellum gerens contra Allibo-hacen Marochi regem & Banamarim & alios 4. reges quadringenta quinquaginta Saracenorum millia occidit, Christianis duntaxat 20. desideratis. *Vasæus. Ibid.*

d E Cisterciensium ordine Papa Confirmauit ordinem Militum Iesu Christi.

Reformauit ordines Benedictinorum & Cisterciensium condita constitutione, quæ Benedictina dicitur, lectáque est in comitiis Sancti Germani à prato, ann. 1337. 26. Iunij, celebratis à ducentis circiter Abbatibus Diocesum Remensis & Senonensis. Nam nondum profana erant Monasteria, vt eis sæculares passim præficerentur.

Hunc esse aiunt, qui Benedictinis & Cisterciensibus relaxauit perpetuum vsum piscium. Et certe cap. 26. constitutionis decernit, vt per totam feriam quartam, & à prima Dominica Aduentus, vsque ad diem Natalis Domini, & à Dominica Septuagesimæ vsque ad diem Paschæ, ab esu carnium abstineant, nisi obstiterit infirmitas. Quasi voluerit licere cæteris temporibus ab Ecclesia non prohibitis.

Censuras in Bauarum à Ioanne, vt in vsurpatorem Imperij, factas confirmauit. *Plat.*

Vt sanctissimus omnibus collachrymantibus sepelitur.

Auenioni sedens collegium & templum Bernardinorum Parisiis fundauit, cuius Bibliothecam Cardinalis quidam Tolosas Ordinis Cisterciensis libris exornauit, & sedecim operam Theologiæ dantes alumnos perpetuos instituit.

Decretalem edidit, determinans, animas sanctorum nihil habentes expurgabile, statim vt decedunt, ante diem iudicij faciem Dei cernere. *Eaziardus Calestinus in Epitome*

Patriarcha.

Constantinopoli Esaia, deinde Ioanne 13. an. 16.

Principibus.

Andronico iuniore Paleologo an. 13. Græcorum Imp.

Carbanda Tartaro Persidis, deinde filio Carbandæ.

Orchane Turcorum Imp.

Ludouico 4. Bauaro Occid. Imp.

ma vniuersalis historia. id est, decidit, quod Innocentius
morte præuentus non potuit perficere. *Paulo supra.*

Anni christi.

Confirmauit gymnasium vniuersale Heildebergense à
Ruperto Palatino Rheni primum fundatum, vt & Vr-
banus 6. cuius primus director & moderator fuit Marsi-
lius de Ingen doctor Parisiensis & Canonicus, Thesau-
rarius Coloniensis. *Trith. Chron. Hirsaug. & de Script.*

1335

Indulsit præfectis Mediolani, Veronæ, Vicentij, Man-
tuæ, Rhegij, Caratij, Patauij, Ferrariæ, Mutinæ, Argentæ,
certo illis imperato tributo: vt Marchionum & Ducum
titulos præferrent, & à iure imperij propter assiduas Im-
peratorum tyrannides, rebelliones, & impietates, exirēt.
Idem.

S. Lupoldus Babembergensis episcop. qui de ve-
terum principum Germanorum erga religionem Zelo
scripsit.

Petrus 4. Aragoniæ rex obiit citatus in sexegesimū diē
ad tribunal Christi, à procuratoribus Ecclesiæ Tarra-
conensis, quod eius patrimonium tyrannicè vellet vsur-
pare. *Pasans in Chron. Hisp.*

Increbuêre tunc per vniuersum fere orbem Christia-
num greges virorum pariter & mulierum nudis vm-
bilico tenus corporibus obambulantium & flagellantium
sese diuinam clementiam miserabilibus vocibus implo-
rantium, vexillis præeuntibus. Hi in Poloniam quoque,
tunc venêre ex Vngaria. Sed cum ea superstitio à fla-
gitiis & hæresibus non penitus immunis esse deprehen-
deretur, pœnis coërcita & extincta est. *Herbutus libro de-
cimo cap. 6.*

Custodia Sepulchri Christi ann. 1336. Hierosolymis
octo Frāciscanis committitur à Sultano Ægyptio *Munster.
in Cosmog.*

R. Leui ben Gersom Theologus & Philosophus mag-
nus Hebræorum scribebat in Pentatheucum anno mun-
di 5093. i. Christi 1334. *Ipse in Leuit. 2. sectio.*

Hermanus de Schildis Augustinianus Eremita, Simō
de Cassia, Ioannes Baconthorpe, Bartholomeus Sancto-
cordius Pisanus, Ioan. Hassalanus, Theologici scriptores.

1341

Aluarus Pelagius. *Ipse in proœmio libri de Planctu Ec-
clesiæ.*

HVMANA.

Puella 9. tantum annorum peperit filium in quadam
regione prope Mosellam fluuium. *Mater Historiarum.*

Andronicus senior pôst multas contumelias obiit in
monasterio (in quo fere biennium agere coactus est) an-
no ætatis 74. & ex quo Imperium susceperat 50. an. ve-
rò Christi 1345. *Niceph. Gregor. lib. 5. & 10.*

Matthias Golaceuius gentę Toporus tunc Vuladisla-
uiensis Episcopus, qui solus è 12. quos mater vno partu
edidit, vixit reliquis, mox vt nati fuerant, mortuis. *Her-
burtus lib. 9. histor. Polo. cap. 10.*

Cazimirus 2. meruit Magni cognomentum, non tam
virtute bellica & victoriis, quam magnificis operibus
& plurimarum arcium & oppidorum munitione, & erga
tenues munificentia & liberalitate. *Cromer. lib. 12. Pol.*

Ludouico 4. Cæsare, in plerisque vrbibus Italiæ no-
ui tyranni extitere. Qui postea Ducum & Marchionum
titulis, indulgentibus Pontificibus, sese cohonestarunt.
Cromer. lib. 12. de reb. Polo.

1342

Per idem tempus Ludouicus Vngarorum rex regnum

Anni mundi.

Philippo 6. Valesio Frāc. Reg

5422

Seipharad Æthiopæ an. 28.

Alphonso 11. Hispaniæ.

Eduardo 6. dict. 3. Angliæ.

*Cazimiro tertio (dicto. 2.) cog. Magno Polonorum re-
ge, annis 37.*

Alphons 4. Portugalliæ.

Roberto Brusio Scotiæ, deinde Dauide secundo. an. 41.

CONCIL. *Anglicanum, in quo multi suo officio abutentes, turpi-
ter deponuntur. Polyd. Virg. lib. 19.*

5428

5429

Anni Christi

Anni mundi

Neapolitanum armis receptum in vltionem Andreæ fratris Neapo. regis à Ioanna vxore strangulati, annitente Pont. Max. Ioannæ restituit. Illa verò Auenionem Narbonensis prouinciæ vrbem Pontifici loco mercedis iure sempiterno donauit. *Ibid.*

Philippus Valesius Philippo Eburonicum Comiti ea lege regnum Nauarræ restituit, vt posteri eius reges Frācorum patronos suos agnoscerent. *Annales Franc.*

Catholici cognomentum retulit, quòd adiectionem Petri Cunerij irritam iudicarit, iura Ecclesiarum augere se potius, quam imminuere velle prædicans. *Ibid.*

Longobardos & Italos trapezitas ob immodicas vsuras expulit & proscripsit. *Ibid.*

Stephanus Burgolus Turonensis Archiepisc. collegium Turonense Lutetiæ posuit.

1340. Rex Benamerim, Rex Granatæ, & Allibohacen, Marochiorum, cum duobus alijs regibus, dum Tarifam ciuitatem regni Castellæ obsident, ab Alphonso 11. Portugallensium auxilio delentur, quadragintis quinquaginta Saracenorum millibus confossis, vix tantæ cladis nuntius superfuerit, cum tamen è Christiana acie viginti duntaxat milites desiderati sunt. *Garibay p. 4. lib. 34. c. 34. Vasæus pag. 175.*

204.

1242 e Clemens 6. Lemduicensis. an. 10. mens. 6. di. 28. 5329

1253 Vacat dies 11. 5340

Patriarcha.

Constantinopoli Ioanne *decimo tertio.*

Principibus.

Andronico Iuniore, & post eum Calo Ioanne Paleologo eius filio an. 30. Græcorum Imp.

Filio Carbanda Tartaro Persidis, inde Gempsa Partho an. 48.

e VIR pius & doctus Monachus S. Benedicti. *Chron. Hirsaug.*

Depositionem Ludouici Imp. confirmat, ac principibus mandat, vt nisi ius electionis velint amittere, in eius locum alium eligant, qui mandatis Ecclesiæ, vt filium decet, pareat. Alioqui se necessariò curam, vt supremum Christi vicarium, de Imperio habiturum. Atque hinc Carolus 4. Ioannis Boemiæ regis primogenitus eligitur, & Bonnæ à Coloniensi Archiep. inungitur. *Ibid.*

Inscripsit catalogo sanctorum S. Iuonem, qui sub Honorio 4 floruit in iure Canonico. *Sabell.*

Missis in Germaniā legatis fecit prædicare bellum cōtra Turcos infideles, his qui suis bonis subuenirent vltra solitas condonationes, indulgens esum ouorum & lacticiniorum in sextis feriis & quibuslibet ieiunijs, præter Quadragesimam: quod Treuerensis & Coloniensis Archiepiscopi in perpetuum impetrarunt, sed Moguntino Archiepiscopo recusante ad aliquid contribuere ad Cruciadam, vt vocabant etiam in hodiernum diem mansit, vt in tota diocesi non liceat quis vti tempore cuiuslibet ieiunij sicuti permittitur in alijs duobus diocesibus. *Trith. in Chron. Hirsaug.*

1350. Iubileum de centesimo Bonifacij ad 50. ann. retulit, atque ita Romæ annus indulgentiarum, videlicet iubileus secundus celebratus est, multis vndique concurrentibus.

Emit Auenionem vrbem Galliæ à Ioanna filia Roberti Siciliæ Regis: vnde in perpetuum Pontificij iuris facta est. *Plati.* Errant igitur qui putant ipsi datam esse à Philippo rege Francorum.

Hæresim flagellatorum in Vngaria extinguendam curauit, resipiscentes admittendo ad pœnitentiam publicam, pertinaces sæculari magistratui tradendo. Sic autem appellabantur quidam Rustici & imperiti, qui prætextu pœnitentiæ, vtroque sexu mixtim seminudi incedentes, cruces ligneas in manibus portabant, capitibus caputio & pileo opertis, pudendis lineo velamine, flagellis in cuspide tres nodos & aculeos habentibus, se-

metipsos

metipſos publicè & intra & extra Eccleſiam cruentabāt, carmina quædam fidei partim contraria, partim ſuſpecta cantabant, ſæpius in terra procidendo in modum crucis orantes clamabant *Chron. Hirſaug.*

Carolus 4 Boëmus Imp. auctor aureæ Bullæ, ſigillo quodam aureo roboratæ, multas in Boemia fundat Eccleſias *Ibid.*

HVMANA.

Vir bonus, ſapiens, doctus, quinque linguarum cognitione ornatus, qui Pariſiis diu literis operam dedit, & in auxilium Regi Francorum cum patre ſuo Rege Boëmiæ aduerſus regem Angliæ venit. *Ibid.*

Cernens ſuperiores aliquot Imperatores ab Henrico 4. propter inſectationem ſedis Apoſtolicæ infelices fuiſſe, pacem cum eius Pontificibus perpetuam firmat. Maximā autem laudē meruit ob auream bullam, in qua multa ad pacem publicam pertinentia eſt complexus. Hinc Imperium in eius poſteritate adhuc permanet, Deo eius virtutem, & in ſanctam Sedem obſeruantiam fœlicitāte. Nā Vuenceſlaus, deinde Sigiſmundus, ipſius filij per ordinem diu imperarunt, donec Sigiſmundus, cum ſine virili ſobole decederet, Albertum Auſtriæ Ducem filiæ ſuæ maritum, hæredem Imperij. A quo Imperium deinceps ad poſteros deriuatum per Fredericum 3. Maximilianum Frederici F. Carolum 5. Maximiliani nepotem, Ferdinandum Caroli 5. fratrem Maximilianum 2. denique Rudolphum 2. qui hodie imperat.

Vniuerſitatem Pragenſem ita inſtituit, vt breui tempore cunctas totius Germaniæ gloria & numero doctorum hominum ſuperauerit, quouſque tandem poſt annos fermè 50. multis commaculata hæreſibus, in nihilum redigitur. *Chron. Hirſaug.*

Andronicus iunior Græcorum Imperator ann. ætatis 45 & Imperij 21. poſt mortem autem aui 9. ex hac vita decedens an. Chriſti circiter 1344. reliquit Imperatorem Calo Ioannem fil. natum 12. ann. tutoremque ei aſſignauit Ioan. Cantacuzenum. *Laonicus Chalcocondilas libr. 1. de reb. Turc. Nicepn. Gregoras lib. 11.*

Ioannes Cantacuzenus, Ioannes Paleologi tutor annis 16. non ſe pro tutore, ſed pro vero Imperatore gerit, donec armis eiiceretur. Paleologus Genuenſibus, qui ſibi in eo bello affuerant, Lesbum inſulam dono dedit, e qua ſunt potiti vſque ad annum 1464. Turca eam eis eripiente.

Nicephorus Gregoras deſcripſit libris 11. Græcam hiſtoriam annorum 145. nempe à capta vrbe Conſtantinopoli à Latinis, vſque ad obitum Andronici Iunioris, qui contigit anno, vt ipſe computat, Orbis conditi 6849. hoc eſt, (numerādo ſecundum vulgatem morem Græcorum, quibus primus annus Chriſti eſt, ab orbe condito, 5505. vt liquet ex Nicephori Calixti libro 1. cap. 10. anno Chriſti 1344.

Angli deditione cæperunt Caletum poſt arctam obſidionem 11. menſium, *Polyd. lib. 19.* Eam circiter 210. annis retinuerunt, vſque ad annum Domini 1558.

* 2. Iunij 1346. Collegium Cardinalis Bertrandi in vico S. Andreæ de arcubus Pariſiis conſtituitur, & dotatur à R in Chriſto patre D. Petro Bertrando Cardinale de quo copioſius paulò poſt.

1349. Delphinatus Viennenſis (cuius caput eſt Vienna

Anni chriſti. 1342 — *Anni mundi.* 5419

Orchane (& iuxta quoſdam Salaimanio) & Amurate an. 23. ex ordine Turcarum Imp.

Ludouico 4. Bauario, & poſt eum Carolo 4. Imp. ann. 32.

Philippo Valeſio, & Ioāne an. 14. ex ordine, Franc. Regibus.

Seipharad Æthiopiæ.

Alphonſo 11. Hiſpaniæ, deinde Petro cog. crudeli an. 19.

Eduardo 6. dict. 3. Angliæ.

Cazimiro Magno Poloniæ.

Alphonſo 4. Portugalliæ.

Dauide 2. Scotiæ.

1352 — 5439

Anni christi		Anni mundi.	
1342		5429	Allobrogum) vili 40. mille aureorum pretio venditur (ei testamento relictum falsò ait Polyd.lib.19.) Philippo Valesio Regi Franc. ab Humberto Principe, post amissum filium vnicũ, ordinem Prædicatorum professo, ea quidem lege, vt primus Regis filius Delphinus vocaretur, Delphinatusque eorum esse diceretur (quod etiam nunc obseruatur) sibique, quoad viueret, florenorum decem millia quotannis penderentur. *Æmil.lib.* 8. *Gagui.lib.*8. *Mater histor.* Lutetiæ in eorumdem templo sepultus est. Hinc Carolus Regis Ioannis filius, Normaniæ Dux primus Delphinus, an. 1354. dictus est.
			* 24. Iunij eiusd.an. 1349. obiit diem suam R.in Christo Pater D. Petrus Bertrãdus loci de Columbario, prope Annoniacum, in Viennensi diocesi, doctor in vtroque Iure, lector in studiis, & vniuersitatibus Auenionensi, Montispessulani, Aurelianensi, & Parisiensi: consequenter occupatus certis temporibus in officiis Ecclesiasticis, & secularibus Prælatorum, & principum, consiliariusque Domini nostri Francorũ Regis Philippi 6. in sua curia, & magna camera parlamenti Parisiis, & in consilio suo secreto. Vnus de quatuor clericis tunc sequentibus Dominum nostrum Regem. Cancellarius inclytæ Ioannæ Burgundiæ Reginæ Franciæ, Cõmitissæ Burgundiæ, Palatinæ, & Attrebatensis, clementiáq; diuina Niuernensis, & deinde Heduensis Episcopus, & demum permissione diuina tituli S. Clementis presbyter Cardinalis, fundator Collegij quod suo nomine & cognomine appellari voluit Lutetiæ à regione Ecclesiæ S. Andreæ de Arcubus: necnon cœnobij Diuæ claræ apud Annoniacum, vbi etiam erexit & dotauit duo sacella, vnum in Templo Franciscanorum, alterum in prioratu dictæ vrbis, in templo Beatæ Mariæ. Præterea in eadem vrbe vnam Domum Dei ad perpetuũ pauperum. Itẽ in eadem Diocesi, nõ procul à dicta vrbe erexit & dotauit Monasterium Cælestinorum dictum de Columbario, & iuxta Auenionẽ Prioratum Diuæ Mariæ de monte alto. *Ex antiquis tabellis in Archiui Collegij Parisiensis supradicti existentibus.*
			1346. Comitatus Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, Frisiæ, ad Bauariæ Duces peruenerunt, morte Vuilelmi Ducis vsque ad annum 1425. Tunc enim ad Burgundiæ Duces deuoluti sunt. *Chron.Hirsaug.*
			1348. propter absentiam Pontificum Nicolaus Remtius Romæ scriba publicus, in spem restaurandæ veteris Monarchiæ elatus, se Augustum Seuerum, Clementem, libertatis, pacis, iustitiæque Tribunum ac sacræ Rom. Reip. vindicem nominat, armis Capitolium occupat, Ciues Romanos ac ferè totius Italiæ principes ipsius successibus permotos sibi vel subiicit vel adiungit. Pontificem interpellat vt vel intra certum tempus redeat, vel se pontificatu priuandum sciat, Ludouico, deinde Carolo Imp. cæterisque Germaniæ principibus & Electoribus diem dicit, se alioqui aduersus eos, vt rebelles progressurũ. Verùm is tandem, dum tyrannus paulatim efficitur, mense septimo Italia pulsus, fugit ad Carolum Imp. qui vinctum Auenionem ad Pontificem misit. A quo post dimittitur Romam, vt Francisc. Baroncello ciui Romano, qui similẽ tyrannidis stultitiam mouerat, resisteret, *Volater.lib.*22.
1352		5439	Ioannes Franc. Rex ordinem equitum Stellæ est auspicatus in antiqua & nobili domo S. Audoeni ad Lutetiam. Illi stellam aut in caputio aut alio loco conspicuo vestis pro insigni gestabant. Tessera erat, Monstrant regibus astra viam.

Anni Christi		Anni mundi
1342		5429
1352		5439

Eduardus Rex Angliæ adductus æmulatione ordinem Gartetiorum equitum numero sex & viginti D. Georgio sacrum instituit. Horum princeps eques, est Rex Angliæ: vtuntur pallio cœruleo, & crus sinistrum infra genu loro (a quo nomen datum est toti ordini, quòd *garter* lingua Anglica significet periscelidem) fibulato gemmis & auro ornato cingunt eique inscribunt Gallicis verbis, Vitupere tur qui male cogitat. *Polyd.lib.19.e Angl.hist.*

Vectigal salis Francis imponi cœptum est à Philippo Rege ad belli necessitatem. *Gagui.li.8.*

Ioan. Cantacuzenus fraude eiusdem Apocauci familiaris Imperatoris missus in exilium, iniuriæ impatiens bellum quinquennale gessit contrà Ioannem Imperatorem, & Turcorum arma Europæ inferens (non quidem primus, vt vulgò putant, sed tertius, sicuti constat ex Gregoræ lib.7.& Chalcond lib.1.) capta Constantinopoli, & filia data in vxorem Orchani Turco. Imp. Imperio Constantinopolitano est potitus per aliquot annos, donec Calo Ioanne Genuensium, &, vt ait Egnatius, Turcorũ (qui bus primus tradidit in Europa locum ad habitandum, vt idem ait) ope imperium recuperante, coactus est eo se abdicare, & ingredi monasterium, vbi vna cum Achæmemide Meletio quodã è Saracenis ad Christum conuerso, scripsit cõtra legẽ Mahometicam pro religione Christiana. *Chalcondylas lib.1. de reb. Turci. Egnat lib.2. & Cuspinia.*

Salaimanium tertium siue Solymanum, Turcorum imperatorem nominat Chalcondylas li.2. quem ait aliquot annis regnasse. Nostri eius non meminerunt.

Eo interfecto, Amurathes auo & patre excellentior, à Ioanne Palæologo vocatus Callipolim occupat: in ipsum quoque Palæologum impetum facit. Postea, Seruiã, Vngariamque ingressus, occupata Adrianopoli, ab Lazaro principis Seruiæ seruo interficitur, regni 23.

1349. magna per vniuersum orbẽ pestilentia fuit, ab India incipiens, passimque per prouincias omnes irrepens, trium annorum spatio, vsque in Alemaniam, Galliam, Angliam, inque omnes gentes miserabiliter sæuiens, mediam hominum partem consumpsit. *Cron.Hirsaug.*

Cuius calamitati, causa Iudæis fuit ascripta, quod fontes & aërem veneno infecissent, vnde in diuersis mundi regionibus fuerunt suffocati, submersi, combusti, &c. per integrum biennium.

Hanc plagam excepit sanguinis profluuium, inaudito genere cruciatus infinitos absumens, denique sacri ignis adustio, carnem ad vsque ossa penitus conficiens: adeò vt etiam mortuorum inuadens cadauera insepulta, carnes, antequam sepeliri possent, consumeret. *Ibid.*

1351. Margareta Imperatrix, olim Ludouici Imp. vxor, ab Hollandis, vt vnica terræ illius hæres, inuocata contra Vuilelmum filium eos crudeliter opprimentem, expeditionem mouit. Commisso autem nauali super Mosam prælio, victa cum paucis in Angliam fugit.

1350. Filius Carbandæ Tartarus, Rex Persidis, auctore Gempsa Parthorum Sultano, exutus est Persidis regno. Sic Tartari in Asia regnarunt & Perside ab an.1222. vsque ad 1350. per annos 128.

Vuladislaus Dux albus Poloniæ, qui è monasterio D. Benigni Diuionensis, dispensatione Papæ, pro successione Regni Poloniæ reuocatus est ad Regni administrationem, obiit in ciuitate Argentina an. 1388. 10. Cal. Maij, & vt iusserat, sepelitur in Ecclesia D. Benigni Diuioni, vt constat ex eius epitaphio: quod miror historias Poloniæ

subticuisse.

Anni Christi 1352 — 1363

265.

f INNOCENTIVS 6. Lemouicensis an. 9. mens.8. di.6.

Vacat an.1. m. 5.

Patriarcha.

Constantinopoli Joanne decimo tertio, deinde Calixto an.2. Phileto an.13. mēs. 6.

Principibus,

Calo Ioanne Paleologo Græcorum Imp.

Gempsa Partho Rege Persidis.

Amurate 1. Turcorum Imp.

Carolo 4. Occid. Imp.
Joanne 1. Franc. Rege.

Seipharad Æthiophiæ, deinde Vdma Asfan an.10.

Petro cog. Crudeli Hispaniæ.

Eduardo 6. dicto 3. Angliæ.

Cazimiro magno Poloniæ.

Alphonso 4. Portugaliæ, deinde Petro, cog. Justitiario an.10.

Dauide 2. Scotiæ.

Anni mundi 5439 — 5450

subticuisse.

Parthi Duce Gempsa Turca, qui aliquandò ante Saracenorum iugum expulerat, an. 1350. Persiam pulsis Tartaris subiugarunt. A Gempsa deinde descenderunt Persarum reges vsque ad Malouchrem, quem Vsumcassanus è familia Assambeorum Turcarum in Capadocia & Armenia minore regnantium interfecit. Hinc cœpit Tartarorum potentia declinare. *In Epistolis Asiaticis.*

f VIR bonus, amator religiosorum, Canonista maximus, qui Carolum Imperatorē coronauit. *Chron. Hirsaug.*

Pacem inter Anglorum & Francorum Reges sanxit.

Præbendas Ecclesiasticas non nisi probatissimis dedit, fecitque vt omnes Pastores ad suas Ecclesias proficiscerentur.

Ægidium Carillam Hispanum Auenione ad res Italiæ componendas misit *Volat. lib.22.*

Bernardus Abbas Mōtiscassini. Michael de Massa, Filchatius, Ioannes de Bachone, Gregorius Arimensis, Petrus Berthorius, Thomas Argentinensis, Henricus à Balma. Ioan. de Tambacho, Armacan, Heluicus Germanus, Henricus Constantiensis, Omnes hi circiter hæc tempora de Theologicis quæstionibus scripserunt.

1354. Balduinus Archiepiscopus Treuerensis obiit, qui ordinarium totius anni breuiarium emendans, in eam formam, quæ nunc est, restituit. *Chron Hirsaug.*

1361. Guilelmus Latinorum tertius an. 10. contra Calixtum Patriarcham Constant. & Philetum sedit.

Bertholdus de Borach Begardus comburitur Spiræ an. 1355. quòd inter alia Blasphema diceret Christū in passione derelictum, adeo vt etiam de salute dubitarit, *Continuatio Ab. Vespergensis & Naucler.* Idem sentit Caluinus libr. 2. Institutio. cap. 16. sect. 11. & sæpe alibi.

Pragensis Academia & Archiepiscopatus in Bohemia instituitur per Carolum 4. Imper. *Trithem. in Chron. Mornast. Munster in Cosmog. Naucler. in Chron.*

1355. Obiit celebris ille iurisconsultus Bartholus de Saxoferrato, Mathematum & Hebraicarum quoque literarum peritus, an. ætatis 56. *Palmer.* alij aiunt. 46.

1358. in Aragonia in conuentu Valentiano à rege Petro sublata est temporis per æras numerandi ratio. *Vasæus cap.22. Chron. Hisp.*

Et in Castella paulo post, nempe, 1383 à Ioanne 1. Reg. Et in Portugalia à Ioanne 1. sub an. 1415. à quibus iussum, vt à natiuitate Domini in posterum numeraretur. *Ibid.*

Ioannes Vuiclefus hæresiarcha, quia non potuit consequi Episcopatum Vigotiensem, cœpit tunc sua dogmata euomere in Anglia, & composuit plusquam 200. Volumina librorum, quibus præter suos immiscebat. Marcionis & Manichæorum errores. *Æneas Sylu. histor. Bohemi cap.35.* In 8. sessione Concil. Constantiensis damnati sunt 45. articuli ex eius libris collecti, quorum nonnulli nostra ætate recruduerunt.

HVMANA.

1358. Albertus Dux Austriæ Alberti Romanorū quondam regis F. obit. Ab eo Rudolphi qui hodie imperat, & totius domus Austriacæ genealogia continuatur. *Chron. Hirsaug.*

Albertum Ducem Austriæ filium reliquit, qui Vniuersitatem Viennensem in Austria fundauit. *Ibid.*

Et Rudolphum, qui Comitatum Tirolis Austriæ Ducatui coniunxit *Ibid.*

Ludouicus eodem anno, Vngariç Rex, propter regnum

Anni christi

Ioanne 1. & post eum Carolo 5. Sapiente an. 16. Franc. Rege.

Vdma Asfan an. 10.

Petro cog. Crudeli Hispaniæ, deinde Henrico 2. an. 10.

Eduardo 6. dict. 3. Angliæ.

Cazimiro 2. magno Poloniæ.

Petro Portugalliæ, deinde Ferdinando an. 17.

Dauide 2. Scotiæ.

207.

1371 h GREGORIVS II. Lemouicensis an. 7. 1378 mens. 2. di. 27. Vacat. d. 11.

Patriarcha.

Constantinopoli Phileto, deinde Macario an. 2. mens. 7. di. 6.

Anni mundi.

Christiani quorum Patriarchalis sedes est in Mozal. id est. Seleucia Parthorum, suû Patriarcham non nisi à 4. Metropolitanis initiari posse sentiunt, aut si numerus hic desit, à solo Rom. pontifice. *In profess. fidei Sud. quam transtulit è Syro And. Masius.*

Romanum enim Pontificem Apostolorum principis successorem appellant. *Iacobus Nauarcus in epist. Asiatica, qui & superiorem historiam recenset.*

Contra Vuicleffum cõplures viri docti scribunt, Ioannes Kyningam Strodus, Richardus Lauinham, Guilel. Bertho, Ioannes Gascoyn, Simon Sothray, Thomas Aschebom, Thomas Vuynterton, Richardus Maydeston, Calterus Dissa, Robertus Humbleton, Ioannes Tyssigton, Ioan. Maronis, Ioan. Mark, Gulielmus VVodfordus, omnes Angli.

Ordo montis oliuarum instituitur anno 1370.

S. Brigitta (altera ab Scotica) Regina quondam Sueciæ Neritiæ, veniens Auenionem (Alij, Romam) ab Vrbano 5. confirmationem regulæ ordinis à se instituti impetrauit. *Chron. Hirsaug. & Polyd. lib. 6. de Inuent. cap. 4. & Volater. lib. 21. Geograph. Palm. in Chron.*

HVMANA.

Baldus, Angelus, & Petrus fratres, ex Petro de Vbaldis medico Perusino insignes iurisconsulti.

Baldum leuiter morsum in labro à sua canicula post quartum mensem rabiem concepisse & hydrophobeticum (id est, aquas metuentem) interiisse narrat Mattheolus in Dioscordem,

1366. Ioannes Auentinus libros Annalium Boiorum scribit.

Bellum inter Anglos & Francos renouatur, sed cuius culpa non satis constat. Itaque Cadurci, Lemouicenses, & aliæ plures Aquitaniæ vrbes, quia nimiis vectigaliû exactionibus ab Anglis premebantur, Carolo Regi Francorum se dediderunt: sed paulò post Angli diripiunt Lemouicum principem vrbem illius defectionis, & sibi resumût ius in Franciæ Regnum. *Polyd. lib. 19. histor. Angl.*

Ioannes Rex Franc. Burgundiam Ottonis & Philippi nepotis principum interitu desolatam inuasit atque eam Galliæ regno coniunxit, excluso Carolo Nauarræ rege. Eam enim sibi hæreditario iure deberi, quod Iohanna mater esset Ottonis, Ruperti filij filia, nec Philippus sobolem reliquisset.

5438 Eam post Carolus 5. Philippo Audaci fratri Turonum duci donauit, vt ei nuptias Margaritæ Flandricæ conciliaret.

5465 Caroli 5. cog. sapientis studio maxima pars Latinorum classicorum in Gallicam linguam conuertitur, eademque opera veteres Romani prosa editi fuêre, qui vetere Rythmo constabant.

Petrus Portugalliæ Rex, cog. Iustitiarius, quod iuris esset obseruantissimus, vt litibus pabula subduceret, causidicos, procuratores, fori rabulas, è regno eiecit. *In hist. Portug.*

Lymiam ciuitatem condidit cum ponte obliuionis Hispaniensium celeberrimo. *Ibid.*

Henricus 2. Patrum cog. crudelem Regem Hisp. occidit, sicque successit: *Vasaus.*

h SEDEM Pontificiam post septuagesimum annum Romam Auenione retulit suasione & literis S. Cathari-

næ Senensis, & Baldi Perusini Iureconsulti. *Plati.* Cum omnia in Italia Pontificatus opida defecissent, Tifernatibus Perusinisque initium facientibus, ac Florentinis sollicitantibus. *Volater. lib. 22. Ambro.*

Et Amurates traiecto nauibus Genuensium Hellesponto plurimas Græcorum & Constantinopoli. Imp. (à quo fuerat contra rebelles Despotas ex Asia in auxilium euocatus) vrbes cepisset, magnaque strage Bulgaros, Serbos, & Alanos profligasset, Italiam terrens. *Cromer. lib. 13. Polo.*

S. Catherina Senensis, & Baldus Perus. vrgebant Romam propriam esse sedem summi Pontificatus, quòd eam D. Petrus suo sanguine consecrasset &c. Dominicus tamen Soto dubitat, nùm successor Petri possit vel sedem suam mutare in aliam Ecclesiam, vel nullibi omnino residere, sed manere duntaxat Vniuersalis Ecclesiæ Episcopus, vt quondam Apostoli per totum mundum obambulantes. *4. sentent. to. 2. q. 1. ar. 1.*

Turelupini Cynicorum sectam suscitantes de nuditate pudendorum, & publico coitu. *Bernard. Lutzemb.*

Petrus Bercorius mandato Ioannis Francorum regis conuertit Titum Liuium in Gallicum sermonem.

Richardus Notinghamius, Maximus Planudes Græcus monachus, Iacobus Lausanensis, Nicolaus Oresmus Gallus, Gulielmus Anglus, Himbertus abbas Pruliacensis, Matthæus Cracouiensis, Pelbartus Pannonius, Gualtherus Hunte Anglus, Bartholomeus Pisanus, Richardus Lamham Anglus, Ioannes Thaulerus Coloniensis, Gerardus Magnus Dauentriensis, Paulus Venetus, Theologiæ scholasticæ præsertim scriptores,

HVMANA.

Carolus 5. Franc. Rex secundus à Carolo Magno iussit Sacra Biblia fideliter verti in Gallicum sermonem, cum Vualdenses & alij pro libidine ea transferrent. *Ioannes Tili.*

Iohanna Neapolis regina adoptat Ludouicum Andegauensem fratrem Caroli 5. deinde an. 1415. Alphonsum Ferdinandi regis filium. Quo postea exhæredato regnum promittit Ludouico Andegauensi superioris Ludouici nepoti. Hinc bellum inter Alphonsum & Ludouicum, qui Iohannæ consensu hæredem instituit fratrem Renatum Lotharingiæ ducem, propter Isabellam vxorem Lotharingici ducis filiam. Quoniam verò Renatus ius suum in fratris Caroli filium transtulit, qui solus restabat ex Andegauensi stirpe, & is vicissim in Ludouicum 11. Carolus 8. expeditionem Neapolitanam postea suscipiet.

Carolus Sapiens Senatoribus promulgantibus sanxit vt filij regum Franciæ anno suæ ætatis 14. vngerentur & coronarentur. *Annal. Franc. continuat. Nangiac.*

Oresmum libenter audiebat, qui multos Aristotelis, Ciceronis, aliorumque auctorum libros in Gallicum diligenter transtulit. *Ibid.*

Quicquid patri ablatum fuerat, id omne ferè per fratres & præfectos togatus recepit. Quin & regium ærarium, licet initio regni exhaustum, copiosum reliquit ad duodeuicies millia nummûm aureorum. *Æmil. lib. 9.*

Eduardus Anglorum Rex in conuentu principum Regni primus indixit pœnã immanem his, qui in posterum vlla Anglicana sacerdotia impetrarent à Romano Pon-

Anni Christi		Anni mundi
1371	*Principibus.*	5458
	Calo Ioanne Græc. Imp.	
	Gemsa Partho Persidis.	
	Amurate I. & post eum Baiazete I. siue Paiazite siue Paizete (varie enim legitur) an. 26. Turcorum Imp.	
	Carolo 4. Occid. Imp.	
	Carolo 5. Sapiente Franc. Reg.	
	Vdma Asfan Æthiopiæ mox Dauide an. 33.	
	Henrico 2. Hispaniæ.	
	Eduardo 6. dicto 3. Angliæ, deinde Richardo 2. an. 23.	
	Ludouico Vngaro Poloniæ rege an. 12.	
	Ferdinando Portugalliæ.	
	Dauide 2. Scotiæ deinde Roberto 2. Stuardo an. 19.	
1378		5465

Anni christi | Anni mundi

tifice, aut causas, nisi per appellationem, ad eum deferret. *Pol, d. 19. Angl. histor.*

Amurates tertius Turcarum Imperator ex Ogoziorum siue Ottomanorum familia, qui plures in bello occidit, quàm vllus prædecessorum, post 37. bella in Europa Asiaque confecta tali fortuna, vt in nullo victus succubuisset, à seruo quodam Seruiano siue Tryballo, siue Vngaro Seruiæ comitis Lazari Patroni sui necem vindicaturo, vt Turcis & Latinis placet, vel vt volunt Græci, à quodā Miloe generoso milite interfectus est sub an. Christi 1375. & Imperij 24. (neque enim ratio temporū & historiæ ferre potest annos 57. quibus legitur apud Chalcondylam lib. 1. regnasse apud quem, vt obiter id dicam, numeri plerunque mendosi aut obliterati reperiuntur) *Iouius de rebus Turcis. & Ioan. Egnatius Leonic. Chalcond. lib. 1. de reb. Turci.*

Baiazethes Bulgaris Seruiisque deuictis cum Marco Despota & vniuersa nobilitate deleta, in extremam Illyriæ regionem & interiorem Macedoniæ & Epyri partem, quæ nunc Albanina, atque Hungariam penetrauit. *Idem.*

In Vualachiam excursiones fecit, totam ferè Græciā subegit. Constantinopolim obsedit ann. octauo quàm & cepisset, ni Tamerlanes è Scythia occurens eum vicisset, atque in caueam detrusum per totum Orientem circumduxisset, donec in ea miserè se necaret, anno 1397.

1378 — 5465

208.

i VRBANVS 6. Neapolitanus an. 11. mēs. 8.

1389 — 5476

Vacat d. 17.

Patriarcha.

Constātinopoli Nilo an. 20.

Principibus.

Calo Ioanne cum Emanuele fil. Græc. Imp postea Andronico 3. & Emanuele eius filius, ann. 3. ex ordine Græcor. Imp.

Gempsa Partho Persidis.

Baiazete 1. Turcorum Imp.

Carolo 4. Occident. Imp. cum filio Vuenceslao Cæsare, postea solo Vuenceslao. Imperatore an. 22.

Vuenceslaus Boëmiæ rex Imperator factus, Ioannem Galeacium Mediolanensem Vicecomitem primum Mediolanensem ducem nominat, sceptro pileóque eius dignitatis insignibus, per legatos trāsmisso vrbe ditioneq; grandi pecunia vendita, additaque potestate, vt in hæredes eam transferre posset. Nam antea Imperatoribus eam præfecturam tribuere, quibus vellent, liberum erat.

Ioannes Galeacius dux factus Veronam & Vincētiam Scaligeris ademit. Carariensibus Patauium, Taruisium, montanaque oppida, cum Tridento, Perusinis, Assisiatibus, Senensibus, Lucensibus eius imperium minimè detrectantibus.

Florentini contra eum Gallos euocant qui ad Alexandriam vincuntur, duce interfecto.

Per 900. plus annos vsque ad mortem Cazimiri Magni, semper Polonia sui generis reges atque principes habuit. i. vsque ad annum 1370. Vuenceslao Boemo excepto. Cazimiro nullos mares relinquente iam externi apud Polonos regnarunt. Ludouicus Vngarus & gener eius Vuladislaus Iagello Lituanus cum sua posteritate, quæ ad hunc vsque diem durat & regnat. *Crom. lib. 3. Paul.*

Ludouicus Vngariæ & Poloniæ rex apud Polonos an. 12. regnat, apud Hungaros an. 41.

Franciscus Petrarcha, insignis poeta, & Ioann. Bocacius, vir amœni ingenij, mortem obierunt: ille 72. anno ætatis hic 62. *Palmer. in Chron.*

i POST Gregorium ingens schisma oritur, Itali Italum pontificem Vrbanum, Galli Gallum in Italia quem Clementem 7. appellarunt qui se Auenionem recepit. Alter in alterum censuris sæuiebat. Durauit hoc schisma an. 36. vsque ad Concilium Constantiense.

Tota Resp. Christiana duos tunc habebat pontifices ab Vrbano & Clemente. Nam Clementi Galli Cardinales, & qui cum eis sentiebant Benedictum huius nomi-

nis 23. natione Arragonensem, qui Auenione sedit ann. circiter 30. Vrbano verò Itali Bonifacium nonum, Innocentium 7. Gregorium 12. sufficerunt. Hos alij principes & populi, illum alij sequebantur. *Crom. lib. 16.*

Anni christi 1378 — Vrbanus festum visitationis D. Mariæ instituit. *Matth. histor.* Annum Iubilei tertiò celebrat. *Plat.*

Satis infœliciter suum Pontificatum transegit.

Carolus 5. Francorum Rex fuit literatum & literatorum amator summus, ac Scripturarum sacrarum studiosus: iudiciis frequenter aderat: Arma nunquam induit, ex quo rex creatus est, sed mansit togatus: Quicquid patri ablatum fuerat, id omne fermè ab Anglis recuperauit: Reliquit post mortem decem & octo milliones aureorum, licet initio regni ipsius exhaustum fuisset regium ærarium. *Gagui. & Chronic. Francor. Æmylius libro nono,* ait duodeuicies 100. millia nummorum aureorum.

Iagello Lithuaniæ princeps cum octo fratribus suis, & tota Lithuania & Samagithia ad fidem conuertitur, & Vladislaus nominatur. *Ola. Mag. lib. 2. hist. Septentr. cap. 1. Munster. in Cosmog.*

Lithuani populi vltimi in Europa fidem Christianam consecuti sunt. *Munst. in Cosmog.* extirpatis Vilnæ idolis à Iagellone, &c.

Ordo monasticus Iesuatorum (sic dicti sunt quod nomen IESV frequens esset in ore eorum) Senis initium habuit à Ioan. Columbano, & Francisco Vincentio Senensibus. Gestabant pro insigni albam tunicam & capitium quadratum à ceruice ad humeros deiectum, cingebantur scortea zona, nudos pedes ligneis soleis in inferiore parte muniebant, proptereáque canusinum pallium tunicæ superiectum ferebant. *Sabel. Ennead. 11. lib. 9. Polydor. li. 7. c. 4. de inuent. rer.* Alij referunt eius initium ad Vrbani 5 tempora.

Floruit tunc Bartholomæus Salicetus Bononiensis iurisconsultus.

Ioan. Hus pseudoeuangelista Bohemorum, hæreses Vuicleffitarum spargit in Bohemia, sub Vuenceslao Rege. *Æneas Syl. histor. Bohem. cap. 35.*

1378

Anni mundi 5465 — *Carolo 5. Sapiente, & post eum Carolo 6. Beneamato an. 42. Francorum Rege.*

Dauide Æthiopiæ an. 33.

Henrico 2. Hispaniæ, deinde Ioanne primo an. 10.

Richardo 2. Angliæ.

Ludouico Hungaro Poloniæ, deinde Interregno 4. annorum, & Vladislao Iagellone an. 48.

Ferdinando Portugalliæ, deinde Joanne an. 50.

Roberto 2. Stuardo. Scotiæ.

Schisma 21. & omnium grauissimum, quod durauit an. circiter 50. alij volunt 30. alij 39. alij 40. nonnulli an. 52.

5465 — CLEMENS 7. Arelatensis, à quibusdam Cardinalibus Gallis pseudopapa electus, sedit Auenione contra Vrbanum & eius successorem Bonifacium 9. PP. an. 15. mens. 11. di. 25.

HVMANA.

An. 1380. Bertholdus Schuartz siue Niger (dubium an fuerit monachus & Germanus) artis chimicæ peritus, apud Venetos excogitauit machinam æneam, quam a sono terribili (nempe a Bombo & ardeo) Bombardam dixerunt. *Plat. & Munster. in Cosmog. Herburtus lib. 11. Polo. ca. 6.* Alij ad Gregorium 11. reiiciunt.

Totus Occidens ciuilibus seditionibus agitabatur ob noua vectigalia. *Polyd. lib. 20. Angl. hist.*

1379 Vuenceslaus Boemiæ Rex, Cæsarum qui vnquã fuerunt, ignauissimus, imperium iniit, quem tribus antè annis Cæsarem pater designauerat. Quare & ei Imperium abrogatum ann. 1399.

Ortum est graue bellum propter successionem Regni Lusitaniæ inter Ioannem I. Regem Castellæ & Legionis, qui duxerat in vxorem Beatricem filiam Ferdinandi Lusitaniæ, & Ioannem Nothum ipsius Ferdinandi, qui exutus monastico habitu regnum paternum obtinebat. *Polyd. lib. 20. Ang.*

1389 — 5476 — Carolus 6. Franc. Rex tantum tres flores liliorum pro insigni Regum Franciæ pingi instituit. Cum iam inde ab

Odone

Anni Christi		Anni mundi	
	Clementi adhærent Francia & Hispania. *Vacat dies 11.*		Odone incertum liliorum numerum per insignia sua spargerent & adhiberent Reges. Nunquam aliàs Francia tam vexata fuerat, quam Carolo 6. iuuene & stulto imperante. Nam præter alia vectigalia tunc primum ablatæ sunt vi & armis sacræ decimæ ad necessitates belli. *Chron. Franc.*
1379	*Duo Concilia Gallicana Ecclesia, ob electionem Clementis Antipapæ, habita sunt Lutetia.* *Primum 3. Idus Septembris.* *Alterum 16. Calend. Decemb.*	5466	Græci dum inter se miserè certant de Imperio, fiunt sub potestate Turci Imperatoris,& totam ferè Græciam amittunt, Andronicus cum filio Ioanne contra Patrem Calo Ioannem & fratrem Emanuelem à Baiazete precario Imperium obtinet, & eius ope Byzantium expugnauit, quã quatuor plus minus annis tenuit, donec Emanuel promissis tributi nomine tribus myriadis aureorum Imperio restituitur à Baiazete, apud quem deinceps Andronicus & eius filius facti Ianissarij, vt vocant diu manserunt.*Chalcondyl.lib 2. de rebus Turcicis.* Quamquam alij institutum Ianissariorum Ammurathi secundo huius nepoti tribuunt. Ioannes primus,Hispaniæ Rex memorabili victoria, casu equi à Lusitanis occisus est. *Vasæus.* Ioannes illegitimus Petri Regis F. ex magistro militiæ declaratus Rex Portugalliæ, regnum à Castellanis, iam penè nobilium defectione, possessum recepit. Septã Africæ ciuitatem Mauris ademit, totius Hispaniæ portum. Idem oppidum Almeirim extruit.
1389	209.	5476	Scribarum consuetudinem, qua numerabant ab Augusti Imperio sustulit, iussitque vt à Domini natiuitate numeros suos deducerent.
1404	k BONIFACIVS 9. Neapolitanus ann. 14. mens. 11. Vacat d. 15. *Patriarcha.* *Constantinopoli Nilo, deinde Antonio 4. an 4. contra quem Latinis quartus sedit Angelus Corarius.* *Principibus.* *Emanuele Paleologo filio Calo Ioannis an.30. Grecor. Imp.* *Gempsa Partho Persidis, deinde Tamerlane an. 5.*	5491	Iagello Lithuaniæ Princeps, post Ludouici Vngariæ & Poloniæ regis mortem anno quarto accepta eius in vxorem filia ann. 1386 Cracouiam venit,& suscepto Christianismo, Rex Poloniæ coronatur. *Chron. libro decimo tertio.* Cuius Polonia reges vsque ad nouissimum Sigismũdum fuêre posteri. Huduingam, deinde Annam ea mortua Polonici regni hæredes in vxores duxit. Regno Lithuaniam, in qua Borysthenis fluuij origo, Samagitiam & Russiam in perpetuum addixit. *Munster. Cosmog. libro 4.* Academiam Cracouiensem instituit, Professoribus è Pragensi Academia accersitis, census è Salinis & Telonio tribuens.*Ibid.* Denique, quæ Cazimirus 2. de ea ordinanda, impetratis à Pontifice priuilegiis, proposuerat, perfecit, ann. 1401. Tum duæ domus siue Collegii excitata. Alterum Philosophis & Theologis, in platea,quæ Iudæorum tunc fuit,nunc D. Annæ nuncupatur. Alterum Iurisconsultis & medicis,qua ex vrbe ad arcem itur.*Herburtus lib. 13. Pol. cap. 2.* k FERTVR confirmasse festum Visitationis virginis Mariæ. Ad onera belli contra infideles secundus indixit Annatas beneficiorum vacantium, vt qui beneficium consequeretur fructus vnius anni aut dimidiam eorum partem fisco Apostolico persolueret. Illud soli Angli recusarunt tantum in Episcopatibus & maioribus sacerdotiis admittentes.*Platin.* Quidam hoc inuentum referunt ad Ioann. 22. sed si credimus Polydor. *lib. 8. de Inuent. cap. 2.* multò est antiquius, cum Hostiensis (quem diximus vixisse circa an. 1260.) in cap. Inter cætera, de offici. ordina. dicat de ea re sæpe reclamatum fuisse, & Francis. Zarabella scribat in Concilio Viennensi statutum fuisse, vt

sublatis

sublatis annatis vigesima pars vectigalium sacerdotaliũ quotannis Romano Pontifici penderetur.

Hic annorum circiter 30.erat,cum pontificatum iniit. Ita tamen vixit in tanta peccandi licentia, vt nihil ei obiici posset, nisi quod fortassis Annatarum vsum sacerdotiis imposuit. *Summa Conc.*

1390.Ecclesiam Olysipponensem metropolim Portugalliæ fecit.

Hoc tempore, Albi per totam Italiam visi, quos Bonifacius compressit, eorum duce supplicio affecto. Quidam enim ex Alpibus descendens cum vexillo crucis & alba veste ingentem omnis ordinis, sexus ætatis cateruam secum specie religionis traducebat. *Volat.lib.22.*

Ioan.Rusbrochius, Iacobus Peretz de Valentia, Simon Cremonensis, Conradus Ratisbonensis, Gallus Abbas Aulæ regiæ, Laurentius Iustinianus, Venetus, Dionysius Burgensis eremita, Mattheus Episcopus Vuormaciẽsis, Ioan.de Hisdinio Hospitalarius, Michael Angrianus Bononiensis, Gerardus Zutphanius, Renerus Pipernus, Henricus Boicius, Nicolaus Gorranus, Dominicanus, Philippus montis Galerij, Thomas Calensis, Alphonsus Thostatus Episcopus Abulensis, Hugo à Castro nouo, Iacobus Magnus Toletanus, Ioannes Bromiardus omnes Theolgi scriptores.

An.1391.in conuentu Regis & Principum Angliæ sancitum est, iurisdictionem Rom. Pontificis esse terminadã Oceano, itaque nemini Anglo licere in posterum sub pœna perpetuæ custodiæ pro quauis causa agere apud Rom. Pont. vt quispiam in Anglia eius auctoritate excommunicaretur, néue exequi aliquod tale mandatum, si quod ab eo acciperet. *Polyd.lib.20. Angli.*

Exoriuntur sectæ Hussitarum, Adamitarum & Orebitarum, siue Orphanorum in Boëmia Albanorum in Italia. *Æneas Syl. Histor. Boem. capite trigesimo quinto, quadragesimo primo & quadragesimo tertio. Bonf.dec. 3.lib. 2. Polydorus de inuentione lib.7.cap.5.*

Boëmica hæresis tam multiplex & diuersa, vt contrariis semper fluctuet opinionibus. Hîc Adamitas cum mulieribus nudos incedentes sine pudore pudenda ostendentes cernere erit. Hîc Iacobitas, hîc Paulinos, hîc Taboritas, hic Hussitas, ac varias hæreticorum formas quisque spectabit. *Matthias Vngariæ Rex apud Bonf. lib. 2. dec.4.*

Benedictus 13. Antipapa fertur à nonnullis, primus Eucharistiam ante se gestasse ad sui custodiam.

HVMANA.

Emanuel Chrysoloras Byzantinus Græcas literas in Italiam quasi postlimio reduxit, quæ per 700 annos ferè exulauerant. *Platin. Palmer.* A Ioanne Paleologo missus, vt regum opem imploraret, perfunctus munere in Italia substitit.

Blondus Foroiuliensis historicus seriem temporum ab an.Christi 407. vsque ad 1400. retexit.

Ioannes Frossardus canonicus & presbyter historiam Franciæ, Scotiæ, Hispaniæ Britanniæ, Vasconiæ, Flandriæ ab ann.1326.ad an. 1400 est persecutus.

Academia Erdfurdiensis instituitur anno 1392. *Kram. libro decimo cap. 15.* & Cracouiensis anno 1400. *Munster. in Cosmogr.*

In Lutetiana multa collegia extruuntur, inter ea For-

Anni Christi 1389 — *Anni mundi* 5476

Clementi adhærent ... [illegible]

Baiazete, (deinde iuxta quosdam Iesu siue Iosue, Musulmane seu Mulsumane) Turcorum Impp.

Vuenceslao, & Ruperto an. 10. ex ordine Occident. Imp.

Carolo 6.Franc.Reg.

Dauide Æthiope.

Henrico 3. cog.Valetudinario an.16.

Richardo 2. Angliæ, deinde Henrico 4.an.14.mẽs.6.

Vuladislao Iagellone Poloniæ.

Ioane Notho Portugalliæ.

Roberto 2. Stuardo Scotiæ, deinde Roberto 3.an. 16.

Anni Christi		Anni mundi	
			teticum ann. 1391. à Petro Fortet. Aurilacensi Aruerno. Paulò antè regnante Carolo 5. Sapiente collegium Prælleum à Rodolpho Prælleo, Dormanum, seu Bellouacum à Ioanne Dormano Cancellario Franciæ, Cardinali & Episcopo Bellouaco, Damuillæum à Ioanne Danuillæ, Amanuensi Reg. n Ioannis & Caroli 5. cum fratre Morinorum Episcopo.
1394	Clementi 7. Pseudopontifici successit Petrus de Luna, dictus Benedictus 13. vir doctissimus, à Cardinalibus tāti schismatis auctoribus electus Papa consedit Auenione annos plus minus 30.	5481	Sigismundus Vngariæ seu Pannoniæ Rex post vnum aut alterum prælium contra Baiazetem cum Gallorum & Vngarorum copiis fœliciter gestum, ann. 1395. solenni legatione missa ad Principes Christianos, à Rom. Pontifice summam vim pecuniæ præter exercitum, & à Carolo 6. Franc. Rege 8. millia militum cum præcipuis Regni Principibus, quorum Dux erat Ioannes Niuernensis Comes, obtinuit. Itaque ducens exercitum in Bulgariā cepit Orizum & Biolinium vrbes: sed cum post 18. diem quo Nicopolim obsidebat, cum Baiazete acie congressus esset, temeritate Gallorum magna clade affectus, fugiens Veneta classe seruatus est, & 300. nobiles Franci capti sunt, quorum 24. redempti sunt 200. millibus aureorum, cæteris cæsis. *Chalcond. libr. 2. Gaguin. lib. 9. Egnat. & Volat. Chron. Francorum.*
1394 alij 1398	CONCIL. *Gallicanum omniū prælatorum Franciæ, iussu Caroli 6. habitum Lutetiæ 23. Ianuarij contra schisma, in quo Benedictus Antipapa deponitur, qui nihilominus noluit cedere, Chron. Franc.*	5481 5485	Ioan. Niuernensis, post patrem Philippum Audacem principatum Burgundiæ obtinuit. Domum è captiuitate Baiazetis reuersus equites instituit, quorum symbolum esset torquis aureus angulosis nexibus, & quasi annulis concatenatus, ita inter se aptatis, vt figuram crucis S. Andreæ exprimerent, silice annexo & subtus aurei velleris effigie dependente, quòd in his locis exulasset, in quibus Iason aureum vellus quæsiuerat, ac S. Andreas concionatus fuerat.
1400	*ANNVS Dom. M. CCCC. quando Tamerlanes mundi terror emergit, & Chrysoloras studia Græcarum literarum in Italiam reducit, è qua 700. annis exulauerant.*	5487	Baiazetes (qui à celeritate cognominatus est lingua Turcica Heldrin, & à Græcis Lælaps, quasi, turbo venti seu procella) Turcorum Imperator totam ferè Græciā & magnam Bulgariæ partem sibi subegit. *Ignatius & Iouius.* Indignatus quod Emanuel Constantinopolita. Imperator nollet apud eum fungi munere Ianizarij. Byzantium decennio (Egnatius ait octennio) oppugnauit. Quo tempore Emanuel Imp. venit in Italiam & Franciam à Rom. Pontifice, Venetis, Italiæ Ducibus, & Carolo sexto 6. Pau. Iouius falsò putat eum fuisse 7.) tunc phrenetico & furioso suppetias petiturus. Sed cum moras aliquādiu traxisset in Francia, donec rex Carolus curaretur. (nā ex Gagui. libro nono circa an. 1399. duo Eremitæ Diui Augustini se eum sanaturum receperant, licet frustra, vnde supplicio capitis perierunt) coactus est redire Constantinopolim re infecta (si enim Græcis & Gallis historicis credimus, decipitur Paul. Iouius, qui exercitum à Francis antea concessum Sigismundo regi Vngariæ nondum Imperatori, huic datum refert.) *Chalcondylas libr. 2. de reb. Turci.*
			Tamberlanes seu Tamerlanes (quem Demetrius Moscus Temircutlum, Græci Temirem vocant) Scytha, ex latrone & priuato homine factus Imperator, & Dei flagellum, incursione in minorem Asiam facta Baiazetem ab obsidione Constantinopolis (quam alioqui expugnaturus fuisse creditur) retraxit, & cruentissimo conflictu captum catenis aureis ligauit, & in ferream caueam intrusum secum per omnes Asiæ & Syriæ expeditiones circūduxit, atque si nonnullis credimus, eo vsus est pro scabello, si quando equum conscenderet ann. 1402. *Chalcondyl. 2. & 3. de reb. Turci. Egnati. Sabel. Pius 2. lib. 2. descript.*

sublatis annatis vigesima pars vectigalium sacerdotaliũ quotannis Romano Pontifici penderetur.

Hic annorum circiter 30. erat, cum pontificatum iniit. Ita tamen vixit in tanta peccandi licentia, vt nihil ei obiici posset, nisi quod fortassis Annatarum vsum sacerdotiis imposuit. *Summa Conc.*

1390. Ecclesiam Olysipponensem metropolim Portugalliæ fecit.

Hoc tempore, Albi per totam Italiam visi, quos Bonifacius compressit, eorum duce supplicio affecto. Quidam enim ex Alpibus descendens cum vexillo crucis & alba veste ingentem omnis ordinis, sexus ætatis cateruam secum specie religionis traducebat. *Volat. lib. 22.*

Ioan. Rusbrochius, Iacobus Peretz de Valentia, Simon Cremonensis, Conradus Ratisbonensis, Gallus Abbas Aulæ regiæ, Laurentius Iustinianus, Venetus, Dionysius Burgensis eremita, Mattheus Episcopus Vuormaciẽsis, Ioan. de Hisdinio Hospitalarius, Michael Angrianus Bononiensis, Gerardus Zutphanius, Renerus Pipernus, Henricus Boicius, Nicolaus Gorranus, Dominicanus, Philippus montis Galerij, Thomas Calensis, Alphonsus Thostatus Episcopus Abulensis, Hugo à Castro nouo, Iacobus Magnus Toletanus, Ioannes Bromiardus omnes Theologi scriptores.

An. 1391. in conuentu Regis & Principum Angliæ sancitum est, iurisdictionem Rom. Pontificis esse terminadã Oceano, itaque nemini Anglo licere in posterum sub pœna perpetuæ custodiæ pro quauis causa agere apud Rom. Pont. vt quispiam in Anglia eius auctoritate excommunicaretur, neue exequi aliquod tale mandatum, si quod ab eo acciperet. *Polyd. lib. 20. Angli.*

Exoriuntur sectæ Hussitarum, Adamitarum & Orebitarum, siue Orphanorum in Boëmia Albanorum in Italia. *Æneas Syl. Histor. Boem. capite trigesimo quinto, quadragesimo primo & quadragesimo tertio. Bonf. dec. 3. lib. 2. Polydorus de inuentione lib. 7. cap. 5.*

Boëmica hæresis tam multiplex & diuersa, vt contrariis semper fluctuet opinionibus. Hic Adamitas cum mulieribus nudos incedentes sine pudore pudenda ostendentes cernere erit. Hic Iacobitas, hîc Paulinos, hîc Taboritas, hic Hussitas, ac varias hæreticorum formas quisque spectabit. *Matthias Vngariæ Rex apud Bonf. lib. 2. dec. 4.*

Benedictus 13. Antipapa fertur à nonnullis, primus Eucharistiam ante se gestasse ad sui custodiam.

HVMANA.

Emanuel Chrysoloras Byzantinus Græcas literas in Italiam quasi postlimio reduxit, quæ per 700 annos ferè exulauerant. *Platin. Palmer.* A Ioanne Paleologo missus, vt regum opem imploraret, perfunctus munere in Italia substitit.

Blondus Foroiuliensis historicus seriem temporum ab an. Christi 407. vsque ad 1400. retexit.

Ioannes Frossardus canonicus & presbyter historiam Franciæ, Scotiæ, Hispaniæ, Britanniæ, Vasconiæ, Flandriæ ab ann. 1326. ad an. 1400 est persecutus.

Academia Erdfurdiensis instituitur anno 1392. *Kram. libro decimo cap. 15.* & Cracouiensis anno 1400. *Munster. in Cosmogr.*

In Lutetiana multa collegia extruuntur, inter ea For-

Anni Christi		Anni mundi
1389		5476
	Baiazete, (deinde iuxta quosdam Iesu siue Iosue, Musulmane seu Mulsumane) Turcorum Impp.	
	Vuenceslao, & Ruperto an. 10. ex ordine Occident. Imp.	
	Carolo 6. Franc. Reg.	
	Dauide Æthiopæ.	
	Henrico 3. cog. Valetudinario an. 16.	
	Richardo 2. Angliæ, deinde Henrico 4. an. 14. mẽs. 6.	
	Vuladislao Iagellone Poloniæ.	
	Ioane Notho Portugalliæ.	
	Roberto 2. Stuardo Scotiæ, deinde Roberto 3. an. 16.	

Anni Christi | *Anni mundi*

ceticum ann. 1391. à Petro Fortet. Aurilacensi Aruerno.

Paulò ante regnante Carolo 5. Sapiente collegium Prælleum à Rodolpho Prælleo, Dormanum, seu Bellouacum a Ioanne Dormano Cancellario Franciæ, Cardinali & Episcopo Bellouaco, Damuillæum à Ioanne Danuillæ, Amanuensi Reg. m Ioannis & Caroli 5. cum fratre Morinorum Episcopo.

Sigismundus Vngariæ seu Pannoniæ Rex post vnum aut alterum prælium contra Baiazetem cum Gallorum & Vngarorum copiis fœliciter gestum, ann. 1395. solenni legatione missa ad Principes Christianos, à Rom. Pontifice summam vim pecuniæ præter exercitum, & à Carolo 6. Franc. Rege 8. millia militum cum præcipuis Regni Principibus, quorum Dux erat Ioannes Niuernensis Comes, obtinuit. Iraque ducens exercitum in Bulgariã cepit Orizum & Biolinium vrbes: sed cum post 18. diem quo Nicopolim obsidebat, cum Baiazete acie congressus esset, temeritate Gallorum magna clade affectus, fugiens Veneta classe seruatus est, & 300. nobiles Franci capti sunt, quorum 24. redempti sunt 200. millibus aureorum, cæteris cæsis. *Chalcond. libr. 2. Gaguin. lib. 9. Egnat. & Volat. Chron. Francorum.*

1394 — Clementi 7. Pseudopontifici successit Petrus de Luna, dictus Benedictus 13. vir doctissimus, à Cardinalibus tãti schismatis auctoribus electus Papa consedit Auenione annos plus minus 30. — 5481

Ioan. Niuernensis, post patrem Philippum Audacem principatum Burgundiæ obtinuit. Domum è captiuitate Baiazetis reuersus equites instituit, quorum symbolum esset torquis aureus angulosis nexibus, & quasi annulis concatenatus, ita inter se aptatis, vt figuram crucis S. Andreæ exprimerent, silice annexo & subtus aurei velleris effigie dependente, quòd in his locis exulasset, in quibus Iason aureum vellus quæsiuerat, ac S. Andreas concionatus fuerat.

1394 alij 1398 — CONCIL. *Gallicanum omniũ prælatorum Franciæ, iussu Caroli 6. habitum Lutetiæ 23. Ianuarij contra schisma, in quo Benedictus Antipapa deponitur, qui nihilominus noluit cedere, Chron. Franc.* — 5481, 5485

Baiazetes (qui à celeritate cognominatus est lingua Turcica Heldrin, & à Græcis Lælaps, quasi, turbo venti seu procella) Turcorum Imperator totam ferè Græciã & magnam Bulgariæ partem sibi subegit. *Ignatius & Iouius.* Indignatus quod Emanuel Constantinopolita. Imperator nollet apud eum fungi munere Ianizarij. Byzantium decennio (Egnatius ait octennio) oppugnauit. Quo tempore Emanuel Imp. venit in Italiam & Franciam à Rom. Pontifice, Venetis, Italiæ Ducibus, & Carolo sexto 6. Pau. Iouius falsò putat eum fuisse 7.) tunc phrenetico & furioso suppetias petiturus. Sed cum moras aliquãdiu traxisset in Francia, donec rex Carolus curaretur. (nã ex Gagui. libro nono circa an. 1399. duo Eremitæ Diui Augustini se eum sanaturum receperant, licet frustra, vnde supplicio capitis perierunt) coactus est redire Constantinopolim re infecta (si enim Græcis & Gallis historicis credimus, decipitur Paul. Iouius, qui exercitum à Francis antea concessum Sigismundo regi Vngariæ nondum Imperatori, huic datum refert.) *Chalcondylas libr. 2. de reb. Turci.*

1400 — *ANNVS Dom. M.CCCC. quando Tamerlanes mundi terror emergit, & Chrysoloras studia Græcarum literarum in Italiam reducit, è qua 700. annis exulauerant.* — 5487

Tamberlanes seu Tamerlanes (quem Demetrius Moscus Temircutlum, Græci Temirem vocant) Scytha, ex latrone & priuato homine factus Imperator, & Dei flagellum, incursione in minorem Asiam facta Baiazetem ab obsidione Constantinopolis (quam alioqui expugnaturus fuisse creditur) retraxit, & cruentissimo conflictu captum catenis aureis ligauit, & in ferream caueam intrusum secum per omnes Asiæ & Syriæ expeditiones circũduxit, atque si nonnullis credimus, eo vsus est pro scabello, si quando equum conscenderet ann. 1402. *Chalcondyl. 2. & 3. de reb. Turci. Egnati. Sabel. Pius 2. lib. 2. descript.*

terra. Regnauit Baiazetes an. 25. *Chalcondyl. li. 25.*

In numerandis Turcorum & Græcorum Imperatoribus sequor Chalcondylam, qui vt erat natione Græcus, rem propius attigisse videtur. Nam propter Tamerlanem victorem fuit hîc Turcorum perturbata successio. Alioqui Latini aiunt Baiazetem habuisse regni successorem filium Cyriscebelem (quem vulgò nominant Calepinum) qui regnarit ann. plus minus 6. cuius filios faciunt Mahometem & Orchanem. *Paul. Iouius.* Alij eos duos faciunt filios Baiazetis, & volunt Orchanem eum esse qui dictus sit Calepinus. Sed in rebus alienis facile est hallucinari. Earum autem cognitio necessariò est ad multa loca Apocalypseωs intelligenda. Vel fortassis Iosue Chalcondylæ, est aliorum Cyriscelebres filius Baiazetis qui è manibus Scytharum fugiens, paternum Imperium recuperat, Græcis conniuentibus Sigismundũ Vngariæ Regem fugat: Denique victor Despotam bello lacessens moritur in ætatis flore, postquam annos sex imperasset. i. an. 1413.

Secundum Baiazethis filium Mozem fuisse dicunt, qui superiore fratre mortuo interfecerit Orchanem nepoté, & Imperium rapuerit, donec à Mahomete primo necaretur.

Isabella 8. annos nata filia Caroli regis Franciæ Richardo Anglorum regi desponsata, inter Francos & Anglos induciæ in 30. annos pactæ sunt an. 1396. *Polydorus lib. 20. Ang. historia.*

1395. Iudæi se eiectos quarto & extremo exilio è Francia asserunt. i. ante annos 188. centum ferè annis antequam pulsi sunt ex Hispania.

Anni christi		*Anni mundi*
1389		5476
1404		5491

DECIMO *quarto sæculo permãsisse veterem doctrinam per Scriptores illius ostenditur.*

MISSA *Continuatur iisdem ritibus & solennibus quibus antea, vt è scriptoribus de diuinis vel Ecclesiasticis officiis liquet, vt Radulpho Tũgrensi, Ioan. de tenera munda, Guil. Antisiodorensi, & Scholasticis huius sæculi, Pachymere Græco in Ecclesiasticam Hierarchiam Dionysij.*

Gratia Dei, fides, iustificatio. *Cantacuzenus Apol. 1. & 4. Pachymer. lib. 12. hist. Solus Dei & vestras illustrare conscientias, &c. Niceph. Calixtus libr. 1. c. 5. ex quo capite possit intelligi quid sibi velit Pauli illa conclusio Rom. 3. Arbitramur fidem iustificare hominem absque operibus legis Occã in Cantilogio cõcl. 60. Sententiarij in 2. dist. 26.*

Eucharistiæ veritas, Sacrificiũ, transsubstantiatio, adoratio, Missæ ritus. *Nicephorus Calixtus multis locis, qui & libro 16. c. 36. dæmonia ex ædibus, quas infestant, abigi celebratione Missæ testatur, vt Augustinus longè ante lib. 22. de Ciuit ca. 8. Pachymeres in Eccl. Hierarch. Dionysij c. 3. de Synaxi & lib. 4. & 5. hist. Niceph. Calix. lib. 1. c. 28. lib. 12. c. 41. lib. 11. cap. 14. lib. 13. cap. 7. & 19. Aluarus lib. 2. de Planctu animæ. cap. 52. Occam libello de Sacramento. Altaris. Herueus in cap. 7. ad Heb. Corpus & sanguis Christi permanent in Ecclesia in æternum. Propter ista rectè dicitur Melchisedech manere sacerdos in perpetuum, quia nullus alius ritus instituetur per quem eius oblatio mutetur, & quia Christum designat perenniter pro nobis interpellantem. Durand. libro quarto Sent. dist. 10. q. 1. à principio Ecclesiæ fuit articulus fidei ab omnibus concessus quod verum corpus Christi esset realiter in hoc sacramento, & non figuratiuè nec sicut in signo tantũ, nec per solam communicationem Idiomatum. Scholastici huius æui omnes libro quarto sent. dist. 10. & seqq. Ioan. de tenera munda libro de Sacramento altaris.*

Baptismi effectus, Necessitas, aliena fides, ceremoniæ. *Pachym. ibidem c. de Sacramento Illuminationis. Nam sic Dionysius vocat baptismum. Cantacuz. Apol. 4. Niceph. Calixt. lib. 7. c. 33. lib. 14. c. 12. 17. lib. 16. ca. 35. Scholastici fusè lib. 4. sent. & aliis libris.*

Pœnitentia & eius partes tres *Pachymeres paraph. in Epistolam Areopag. ad Demophilum & lib. 4. histor. Niceph. Calixtus lib. 11. c. 24. & lib. 12. cap. 28. Scholastici in eundem lib. 4. Sent.*

Claues Ecclesiæ absolutio. *Ibid. Pachym. in Eccl. Hierarchiam c. 5. & epist. ad Demophilum. Niceph. Calixt. lib. 12. cap. 28. & 41. Niceph. Gregoras lib. 10. c. vlt. Cantacuzen. Apologiis. Occam in Dialogo.*

Confirmatio, extrema vnctio, & reliqua alia sacramẽta, & eorum vsus. *Pachym. lib. 11. Historia, Michael Andronici Imp. filius è desperato morbo sancto oleo recreatur, & c. 4. & 5. Eccl. Hierarch. Scholastici huius sæculi in totum 4. Sententiarum.*

Primatus sedis Apostolicæ. *Pachymeres historiarum lib. 5. recitans capita Græcorum ad Latinos. Principatus sit Romanæ sedis. Ad eum appellare liceat Græcis. Et memoria Romani Pontificis vna cum Patriarchis celebretur. Nicephorus, Calixtus Rom. Pontificem gloria cæteros anteire li. 4. c. 38. Primariã Apostolorum sedem li. 9. c. 37. Niceph. Gregoras lib. 5. è libro de ea re Nicephori Blemmydis, & c. vlt. li. 10. in suo contra Latinos alioqui cõsilio. Occam in Dialogo. item in prologo libelli de sacramento Altaris, de illo protestor me nihil asserturum nisi quod Romana tenet & docet Ecclesia. Guido Carmelita in summa de hæresib. de Valdensibus. Aluarus in proœmio li. 1. de Planctu Ecclesiæ & c. 6. 13. 36. 37. 68. Durandus in 4. sentent. dist. 14. q. 5. Aug. de Ancona libr. de potestate Ecclesiastica. Herueus lib. de potestate Papæ. Bartholus in constitutione extrauagãte, quæ incipit, Ad reprimandũ. verb. Totius orbis. Post Christi aduentum sublatis monarchiis omne imperiũ est apud Christũ & eius vicarium, & transfertur per Papam in principem sæcularem, de quo prophetauit Daniel c. 9. Ipsemet Vuicleffus epi. ad Vrbanum 6. apud Ioannem Foxum Caluinistam lib. 1. com. rerum gestarum. Romanus Pontifex summus Christi vicarius in terris.*

Liberum Arbitrium, bona opera. *Cantacuzenus contra Mahometem Nice. Calixtus li. 1. c. 3. Occã in Cãti-*

legio. Sententiarij in 2. sent. dist. 25. & 26. & 28. vbi de heresi Pelagianorum. Paulus Brugensis in Biblia passim.

Sanctorum preces, suffragia, inuocatio, reliquiæ, Imagines, festa. *De iis extant auctorum huius seculi sermones & tractatus pene innumeri, testimonia etiam non pauciora, vt Niceph. Gregora lib 9. cap. vlt. Cantacuzenus Imp. Const. integra Apologia tertia contra Mahometanos & orat. 3. contra eosdem. Pachym. lib. 4. hist. & 6. vbi D. Nicolas cura è maris periculo Antiochenus Patriarcha liberatur, item 9. & 11. 12. & in Eccles. Hierarchiam Dionys. Niceph. Calixt. lib. 7. c. 33. & 34. lib. 14. cap. 2. Sententiarij lib. 4. dist.*

Preces pro defunctis, Purgatorium. *Pachymer. in Eccl. Hierar. cap. 7. de dormientibus. Niceph. Calixtus lib. 8. c. 31. vbi & nocturna defunctorum memoria. Doctores in 4. senten. dist. 21. &c.*

Non hic possumus Centuriatorum testimonium proferre, quando non sunt vltra decimā tertiam Centuriā, quod sciam, progressi, sed quid ipsi sentiant, quid concipiant, non difficile est atunare ex eo, quòd posteriorum seculorum doctoribus acerbius irascantur, quodque laudent Marsilij Patauini, Flagellantium Lolhardorum & Ioannis Vuicleffi apostasiam, qui de iis tragediis hoc seculo excitarunt. Verum vis nemini non modo ab eius scriptoribus refutati sunt, sed etiam ab omnibus Synodis, quæ non fuerunt paruo numero, denique ab historicis, qui Ecclesiæ cursum secundum non planè extitisse docuerunt.

DECIMVM QVINTVM sæculum.

210.

Anni christi		Anni mundi	
1404	a INNOCENTIVS 7. Sulmonensis an. 2. d. 22. Vacat dies 23.	5491	a DVOBVS annis infœliciter pontificatu administrato moritur. Iurispetitus comis ac blandus. Contra hunc quoque Antipapa Auenionensis Petrus luna furit, præter quàm quod multis procerum Italicorum bellis affligebatur. Creauit multos Cardinales. Eo mortuo vehementius inualuerunt bella Italica. Dissidium Galliæ, & Italiæ ob diuersos Papas.
1407		5494	

Patriarcha.

Constantinopoli Antonio quarto.

Principibus.

Emanuele siue Manuele ann. 30. vt dictum est, Constantinopolitano Imp.

Tamerlane Tartaro Persidis, deinde Tzochio eius filio, an. 22.

Mulsumane Turcorum Imp. deinde Mose fratre paucis mensibus.

Ruperto siue Roberto Occident. Imp.

Carolo 6. Beneamato Francorum Reg.

Dauide Aethiopiæ, deinde Theodoro mens. 2. Isaac ann. 17.

HVMANA.

Ab anno 1399. imperabat apud Tartaros siue Barbaros Tamerlanes, humili quidem loco natus, verum scientia rei militaris & fœlicitate eò prouectus, vt duodecies centena millia hominum haberet in exercitu, ad Stellam montem memorabili Pompeij magni victoria, & Mithridatis calamitate celebrē Turcis profligatis Imperatoreq; eorum Baiazete capto & in ferrea cauea feræ in modum circumuecto, Iberia, Albania, Armenia, Persia Mesopotamia, & Ægypto incredibili triū annorū celeritate vastatis, orbem terrarum, nominis sui terrore impleret. Cū hoc Lithuani duce Vitoldo cum multa nobilitate Polonica & Germanica confligentes vincuntur. *Herburtus lib. 12. hist. Pol. cap.* 10.

Baiazetem captum in caueáque duos annos & semis detentum, donec sibi acuto piscis osse iugulum perforaret, & extingueret, non vt regem, sed parricidam, vt qui fratrem natu maiorem occidisset, se digna pœna plectere dicebat. irē se Dei esse iram, quæ deprauati sæculi mortales vlcisceretur. In eo prælio cæsa narrantur supra centum quadraginta hominum millia. *Iouius lib. 2. virorum Illust.*

Primo die tendebat alba, secundo nigra, tertio rubra vexilla quod primi diei deditionē obsessis esse vellet innoxiam, secundi luctuosam & pœnis mixtam, tertij planè cruentam, & citra veniæ spem, & delectū, dicatā ruinis, igni, cædibus.

Tandem spoliis vniuersæ Asiæ onustus Samarcandam rediit, vbi fato functus dicitur an. 1402. *Ibid.*

Cuius duo filij hæredes sic à paterna virtute degenerarunt, vt imperium tueri nequiuerint, breuique tempore maximum Imperium collapsum defecerit.

b ANGELVS Corrarius antea dicebatur. Contra hunc etiam sedit Petrus Lunensis, qui Benedictus 13. appellatus est. Itaque extinguendi schismatis causa, quod supra 40. annos, binis ac ternis interdum de summo pontificatu contendentibus, valde Ecclesiam afflixit, Pisanum Concilium in Hetruria coiit. Sed non modò non oppressum est schisma, verum etiam auctum, cum duobus frustrà depositis, tertius Petrus Cretensis de ordine Frãciscanorum creatus sit & Alexander 5. Appellatus. *Chron. lib.16. Pol.*

Poloni secuti sunt Concilij authoritatem, cum antea Gregorium pro Pontifice habuissent. *Ibid.*

Hinc Ioannes Hus & Hieronymus Pragensis Boëmiã inficere hæresibus cœperunt. *Ibid.*

Hugo Ambriotus prætor, vel iuxta alios præses (non autem Episcopus, vt male quidam censent) Parisiorum, Iudæorum sectator, osor clericorum (quod aliqui de Scholasticis interpretantur) & Eucharistiæ contemptor, vt hæreticus à Parisiensi Episcopo perpetuo carceri adiudicatur. Ipse est, qui Bastildum ad D. Anthonij portã munitissimum propugnaculum, & Pontem D. Michaëlis extrui curauit, cũ Ponticulo & Castello ad propulsandos Scholasticorum noctu vagantiũ impetus. *Gaguin. lib. 9.*

Ordines Montoliuetensium auctore Bernardo Ptolomeo. Canonicorum S. Georgij de Alga auctore Laurentio Iustiniano, & Mendicantium D. Hieronymi (quos Ion. 23. confirmauit) instituuntur an. Domini 1407.

Iesus siue Iosue minimus filiorum Baiazetis Christianæ religioni initiatus mox moritur. *Chalcon dyl. lib. 4. de reb. Turci.*

HVMANA.

Ciuile bellum in Gallia ob controuersias duarum familiarum Ioannis Burgundiæ, & Ludouici fratris regis Aurelianı Ducum, quod magnum multorum annorum malum inussit Galliæ. Burgundio dum rerum est potitus, Carolum regem suo arbitratu regebat, Reginã & eius filiã huc illuc pertrahebat & vexabat. *Polyd. lib. 22. Angli.*

c CVM Gregorius 12. promisisset se cessurum pontificatu, si Benedictus itidem non recusaret, & fugiente Benedicto in Cathaloniã, relicta Auenione promissum suum reuocasset, Concilio Pisis à Cardinalibus vniuersis habito, vterque est depositus & in locum suffectus tertius, hic Alexander quintus Sanctus Dei. *Crom.*

Qui adeò fuit munificus in pauperes, vt de se ipso sæpe per iocum diceret, se diuitem fuisse Episcopum, pauperem Cardinalem, mendicum Pontificem. *Plati.*

Ordo Scopetinorum, siue S. Saluatoris originem habuit a Stephano Bononiensi anno 1410. *Volat. lib. 21.*

Ioannes Gerson, qui Concilio Constantiensi interfuit, quem indoctè, vt cætera Caluinus lib. 4. instit. cap. 7. sect. 28. sub Ioanne 22. vixisse affirmat.

HVMANA.

Mediolanensem Ducatum Franci armis repetunt diuturno & atroci bello. Valentinæ scilicet, quam nuptui dederat Ioan. Galeacius pater Ludouico Aurelianorum Principi Caroli 5. fil. cum eius fratres sine legitima prole decessissent debebatur.

Galeacij filij ingeniis & fortuna patri dissimiles vrbibus Italicis exciderant. Duces enim Galeacij Validis præ-

---

Anni christi.		Anni mundi
	Henrico 3. Hispaniæ.	
	Henrico 4. Angliæ.	
	Vuadislao Iagellone Polon.	
	Ianne Notho Portugalliæ.	
	Roberto 3. Scotiæ.	
	211.	
1407	b GREGORIVS 12. Venetus Theologiæ doctor celebris an. 2.	5494
1409	menſ. 7. di. 5.	5406
	Vacat dies 10.	
	Patriarcha.	
	Constantinopoli Calixto an. 13.	
	Principibus.	
	Eisdem Imp. & regnant.	
	Isaac Aethiopiæ.	
	Ioanne 2. Hispaniæ Rege an. 50.	

CONCIL. *Pisanum plurimorũ prælatorum, indictum à Cardinalibus cõtra Schisma. In eo ambo Pontifices Benedictus 13. & Gregorius 12. accusati de collusione, abrogantur, & Alexander eligitur Papa, sed illud nullius ferè fuit profectus, nam neuter voluit cedere, sed nec ad concilium venire, varia causans. Palm. Platin.*

Anni christi.		Anni mundi
	212.	
1409	c ALEXANDER 5. Cretẽsis, Theologiæ doctor. menſ. 10. di. 8.	5496
1410		5497
	Vacat dies 11.	
	Patriarcha.	
	Constantinopoli Calixto.	
	Principibus.	
	Eisdem Imp. & regnant.	

Anni christi. | *Anno mundi.*

213.

d IOANNES (aliis 22. aliis 24. Neapolitanus an.5. di.15. — 1410

Vacat an. 2. — 1417

Patriarcha.

Constantinopoli Calixto.

Principibus.

Emanuele Constantinopolitano Imp.

Tzochio Tamerlanis Tartari F. Persidis. Moses Filio Baiazetis ex ordine Turcarum Imp.

Sigismundo an.28. Oc. Imp.

Carolo 6.Franc.Reg.

Isaac Aethiopiæ,

Ioanne 2.Hispaniæ.

Henrico 4.Angliæ. deinde Henrico 5.an.9.

Vuladislao Iagellone Polo.

Ioanne Notho Portugal.

Interregno Scotiæ 13.anno.

1414 — DECIMVM. *sextum vniuersale Conciliũ Constantiense in Germania Patriarcharũ 4. Cardinaliũ 29. Archiepiscoporum 47. Episcoporum 160.(alij) 270. Abbatum & Doctorũ 564. præsidente initio Ioanne Papa, & præsente Sigismundo Imp. celebratum fuit contra schisma trium Pontificum, Ioannis 23. Bononiæ Gregorij 12. Arimini, & Benedicti 13. in Hispania, qui tres priuati fuerunt electi. P. Martino 5. Fuit etiam contra hæreses præcipuè Ioan. Vicleffi. & Ioã. Hus, & ad schisma tollendũ. Deniq; contra vim Laicorũ quam clericorũ. Liber Conc. Plati. Pal. Naucl. Durauit annos tres & aliquot mens. ab an. 1414. die 5. Nouemb. ad an 1418. inchoatũ, vt liquet ex actis ipsius Cõcilij. Mirum est quod narrat a die Paschæ ad Pẽtecostẽ numeratas fuisse 60500. exteras personas quæ ad Concil. confluxerunt. confirmatur à Martino 5. Platin. Onuph.*

214.

1417 — c MARTINVS 5. Romanus, vir optimus & doctissimus, annos.14. mens.3. — 1431

Vacat di. 12.

fidiis subnixi passim vrbium dominatum arripuerunt.

d VNVS de tribus contendentibus de Pontificatu *Crom.lib.17.Pol.*

5497 — Bononiæ mansit, vt Gregorius 12. Arimini, Benedictus 13. in Hispania, vsque dum Sigismundi Imp. opera Constantiæ Synodus cogeretur, vbi sunt tres pariter deiecti, & electus Martinus 5. *Idem.*

5504 — Petrus Aquilanus, Thomas Campensis, Iordanus Magdeburgensis, Thomas Haselbachius, Henricus Hessus, Reinhardus Fronthoniensis, Petrus de Aliaco Cardinalis & Episcopus Cameracensis, Ioannes Capreolus S. Vincentius Valentinus (hic semel in die tantùm manducabat, & à Calixto 3. in numerum Sanctorum relatus est. *Volater.lib.21.*) Franciscus Zarabellus, Ioan. Dominici Cardinalis : omnes hi Theologiæ professores.

Nicolaus Clemangis doctor Parisiensis, & Archidiaconus Baiocensis, qui de corrupto Ecclesiæ statu scripsit, & alia permulta.

Florent tunc Laurentius Valla doctus Grammaticus, Alphonsus Rex Arragonum, Antonius Panormitanus, Ioannes Imolensis, Paulus Vergerius Iustinopolitanus.

HVMANA.

Alphonsus 5. cog. Magnanimus Arragoniæ regum primus, fuit rex Neapolitanus. *Vasæus in Chron.Hisp.*

In Synodo Constantiensi Adolphus 2. Cliuię & Amedeus Sabaudiæ comites donati sunt iuribus amplioribus, ducésque imperij constituti.

e DECREVIT vt singulis decenniis celebraretur Cõcilium vniuersale. *Plati.*

Pater patriæ salutatus, sectis Boemicis valdè iniquus.

Huius pedes Sigismundus Imperator est exosculatus. *Volater.* qui duos & triginta regulos Mariæ Ludouici Pãnoniarum regis filiæ aduersantes securi percuti iussit. *Egnat.lib.3.Rom.* — 5501

1416. Amedeum octauum, decimum sextum Sabaudiæ Comitem Ducis titulo insigniuit. *Munsterus.*

Antonius à Rampegolis, Ioannes de Turrecremata Hispanus, Ioãnes Florentinus, Antonius Parmensis, Thomas de Kempis, Hermanus Stutdorpius, Henricus de Consuelda, Nicolaus Dunkelspuglius Viennensis, Henricus Hessus, Poggius Florentinus, Thomas Valdensis, Raymundus Sebeidius, Hermannus Petra Carthusianus. Hi omnes illius temporis insignes Theologiæ scriptores.

Paulus de Sancta Maria (ita dictus est postquam ex Iudæo Hispano Christianus factus) Theologus Episcopus Burgensis & Archicãcellarius Ioannis Regis Castellæ, absoluti suas additiones ad postillas Lyrani super Biblia Sacra, an.1429. *vt est in eius prologorum initio Glossæ ordinaria.*

R. Moses Gerundensis in Hispania tractatũ aduersus hunc Paulum Burgensem scripsit, vbi pressus authoritate testimoniorum Talmudicorum, dixit non esse incommodum, si nonnulla interdum Talmudicorum dicta minimè admittãtur. *Ritius sub finem lib. 2. de cælesti agricult.*

5504 — Sub Martino quinto Boemorum hæreticorum duces post mortem Ziscæ Cæci orphanos sese dixêre, Qui cum Lusatiam, Silesiam &c. diuexassent, in tẽpla atque monasteria, in sacerdotes & monachos barbarico furore debacchabantur. Ziscæ autem ducis sui immanitatem se- — 5548

quebantur qui quasi viuens parum insanisset, moriens cutim sibi detrahi, eamque tympano induci iussit, forè pollicens, vt ad eius tympani sonū, animis ipsorum aduersatij conciderent. *Cromer.lib.20.Polo.*

Non est hic dissimulandus error auctoris Summę Angelicæ, cuius occasione Canonistæ futiles quæstiones excitarunt,& Petrus Martyr. in 2. Samuel.cap. 13. calumniam inussit huic Pontifici: nam quod ille auctor ait in verbo, Papa,Martinum 5.relaxasse alicui matrimonium, cum sua sorore Germana, impudentissimum esse commentum facilè conuincitur ex ipso Antonio, quē idem citat. Ille enim in summa, *tomo.3. tit.1.cap. 11.de affinitate in fine* scribit Martinum 5. post longam Theologorum & Canonistarum de ea re consultationem, dispensasse cum quodam qui consummauerat matrimoniū cum quadam Germana eius, quam(vt loquitur)cognouerat fornicariè, Germanam propinquam, non sororem vocans.

Anni christi. 1431

HVMANA.

Mahometes Turcorum nonus (Ioui. 6.) Imperator, post recepta omnia loca, quę Tamberlanes in Asia minore occupauerat, Imperatoria insignia ex Prusa quæ hodie Bursa dicitur) In Græciam transtulit, & Adrianopoli vbi Thraciæ collocauit, *Iouius lib.de rebus Turcis.* Vt erat moribus tranquillus & placidus perpetuam habuit amicitiam cum Græcorum Imperatoribus: cum regnasset 12.annos (Ioui. ait 14.)& Imperij successorem designasset Amuratem filium,obiit anno circiter 1420.

Patruum Mosem Imperium paternum vsurpantem interfecit. Inde Bulgaros & Valachos afflixit, tributo magno Imposito. Complures principes Turcas è Galatia & Capadocia extirpauit, de cuius linea iam reliqui successêre.

Primus traiecit Danubium, & afflictis Valachis dominatum Bosniæ est consecutus.

Ann. 1425. vsus Bombardarum tum primum à Gallis agnosci cœpit. Thoma Montacuto Sarisberiense Comite Anglo, Cœnomanorum vrbē illis tormentis oppugnāte. *Polyd. lib.23. Angli.Histor.*

Lutetia à Ioanne Burgundiæ Duce occupatur, & Rex Carolus 6. cum tota aula in eius potestatem recidit: postea Philippus Burgundiæ Dux cognita cæde Patris (qui patibus insidiis, quibus antea Aurelianum Ducem sicariis Lutetiæ necandum præbuerat, ad Monsterioruni oppidum perierat) iniens societatem cum Henrico 5. Angliæ Rege in patris sui vltionem regem, reginam, Lutetiam, & quicquid suæ factionis habebat ei tradidit an. 1419. eoque tempore apud Trecas Catharinam Caroli filiam illi nubere coegit, ea lege vt ij eorúmque liberi Franciæ Regno succederent, & Henricus interea viuente Carolo Regens Franciæ cognominaretur. *Polyd. lib. 22. Aemil.Gagui.lib.9.& 10.*

Interregnum anni vnius.

Ioāna Darcia Puella siue virgo, inope pastore in Lotharingia in Damprenio pago orta, anno ætatis circiter 20. Aureliam vrbem obsidione Anglorum, qui Lutetiā magnámque Gallię partem possidebant, liberat an.1429. eius auspiciis multa prælia fœliciter à Francis gesta sunt. *Gaguin.lib.10. Baptist.Fulg.lib.5.*

Trecas Lutetiamque cepit, inter primos milites in muros ascendens ab Anglis tandem capta Rhotomagi, vt maga combusta est, *Ibid.*

Patriarcha.

Constantinopoli Calixto deinde Euthymio 2. ann. 5. mens. 5. Iosepho an.15.

Anni mundi 5528

Principibus.

Emanuele Paleologo, & post eum Flauio Ioanne eius fil. & abnepote Andronici 2.an. 4. & Iean. Paleogo an.24. ex ordine Constantinop.Imp.

Tzochio Tamerlanis F. Persidis deinde Trochio 2. an.18.

Mechmete siue Mahomete 1.fi. Baiazetis Turcorū 9. (iuxta alios 5.) Jmp.an. 17.

Sigismundo Occidē.Imp.

Carolo 6.& Carolo 7.Victore cog.an. 38. ex ordine Franc.Rege.

Isaach Æthiopiæ, & per ordinem Andrea an. 4. Hesbinaam & Ande filiis Iesu.

Ioanne 2. Hispaniæ.

Henrico 5.Angliæ.deinde Henrico 6.an.38.

Vuadislao Jagellone Poloniæ.

Ioanne Notho Portugalliæ.

Interregno Scotiæ,deinde Iacobo Roberti 3.filio, an.13.

Continuatio Schismatis.

Anni Christi. | Anno mundi

* Aurelianenses accepti beneficij, ex tantæ fortitudinis memores, edito in loco ad Pontem quem Ligeris subterlabitur, statuam puellæ locauêre quam anniuersariis laudibus, singulari pietate côcelebrant. Pius 2 Pontifex max. & Antoninus Florentinus Antistes, puellæ supra sexum virtutem admirantur. Sedatis tandem Francicis rebus, Iudicio quo damnata fuerat, nullius patrocinio defensa, & hoste Iudice retractato, omniû sententia famę restituitur Ioanna Darcia, anno 1456. die 7. Iulij, vide Iudicium ipsius In libello Aureliæ excuso apud Aegidium Gibier an. 1583. sub hoc titulo. Ioannę Darcię obsidionis Aurelianæ liberatricis res gestæ, Imago, & Iudicium Leone Tripaullio autore.

1424 | 5511

Clemens 8. Hispanus, à quibusdam anticardinalibus factione Alphonsi Regis Arragonum post Benedictum 13. in Antipapam creatus est, sed post reconciliationem Alphonsi cum Martino Ro. Pontifice, coactus est se abdicare Pontificatu an. post quam sedisset ferè quinto.

Sic finitum est tam ingens & diuturnum schisma, & Martinus 5. mansit solus verus Pontifex Maximus.

CONCIL. *Senense Onuph.*

Tum duæ erant in Gallia factiones, Burgundionû, & Armeniacorû, à Comite Armeniaco, qui Carolo Delphino, deinde Regi contra Anglos operam nauabat.

Louaniensis Academia an. 1427. erigitur à Ioanne 4. Brabantiæ Duce *Munster in Cosmog.*

Hesbinaam & Amde filij Iesu in Æthiopia imperarunt vsque ad an. 1431. i. Eugenium, per annos quinque. Post hos duobus regiæ curiæ simul cum populo aduersus Dauidicam sobolem rebellantibus, puer quidam in regia sede positus fuit an 2. Verùm diuino aliter disponente consilio auctores rebellionis capti fuerunt, regnumque consecutus est Zara Iacob. *Victorius de regibus Aethiopiæ.*

1424. Rheti (Grizones vocant) ad suæ libertatis propugnationem primo fœdere sese inter se coniungunt. *Chron. Heluet.*

Gentiles errones (quos Germani Heidem, nos Bohemos vocamus) primum an. 1417. per Germaniam visuntur, qui excocti sole, immundi veste, intentique furtis, homines falsa sua chiromantia passim decipiunt. *Polyd. lib. 7. de inuent. cap. 7. Krant. lib. 11. cap. 2.*

215.

1431 | 5518

† EVGENIVS 4. Venetus, an. 15. mens. 11. di. 21.

1447 | 5534

Vacat. d. 12.

Patriarcha.

Constantinopoli Iosepho, deinde Gregorio 3. an. 13.

Principibus.

Ioanne Paleologo Constantinopolitano Imp. an. 24. denique Constantino vltimo an 8.

Amurate 2. Turcorum 10. (aliis 6.) annis 34. Imp.

Trochio 2. Tartaro Persidis, denique Tranire an. 12.

Sigismundo, Alberto an. 2. & Friderico 3. an. 54. ex ordine Occid. Impp.

Carolo 7. Franc. Reg.

† AB EVGENIO 4. Georgius Trapezontius Romæ Gymnasio præficitur, & multis annis Rhetoricam ac Philosophiam docet. Deinde è Nicolao quinto Eugenij successore scriba fit Apostolicus. Præ morbo etiã sui nominis memoriam amisit. Æmulos habuit Ioan. de Môte regio ob Ptolomæi opus de magna Construct. versum, & scholis illustratum, Theodorum Gazam, ob librum de animalibus Arist. quem quoque verterat, & Ioan. Episcopum Aleriensem.

Eugenius in Aethiopiam legatos Theodorum Petrum, Didymum & Georgium mittit ad Zerah Iacob Abyssinorum Imp. significans Ioannem Palæologum Imp. & Græcos conuenisse in Ecclesiæ vnitatem, & ad eandem illum Inuitans, quod reuerenter præstitit. *Dauid Aethiopiæ Imp. Epistola ad Clementem 7. apud Damianũ Goes lib. de Aethiopum moribus.*

Zerah Iacob, pius & fidelis (vnde & rectę fidei cognomentum retulit) duobus principibus contra posteritatem Dauid rebellantibus, cæsis, sub an. 1431. imperium Æthiopiæ adipiscitur. *Marius Victor.*

Ad Concilium Florentinum legatos misit. Nam illius actus Aethiopes & interfuisse constat.

Gregorius Constantinopolitanus Patriarcha in Concil. Florentino obiit, sentiens cũ Catholica Ecclesia: cui successit Bessarion: deinde eo non recepto, Gênadius post captam Constantinopolim.

Ioannes Gritsius Carolus Aretanus, Gerardus Carthusianus Nicolaus Burgundio Dominicanus, Nicolaus Amici, Ioannes Niderus Dominicanus, Ioan. Segonius

Ioan, Noblet Carmelita, Thomas de Corsellis, Ioan. à Spina, Bartholomeus Carthusianus, S. Bernardinus minorita Remensis(hic factiones Guelphorum & Gibellinorum ferè repressit *Sabel.* & cum Nicolaus 5. inter sanctos numerat an.1450. *Platin.*) Ambrosius Camaldulensis, Ioannes Episcopus Leodiensis.

In Concilio Basiliensi edita est Pragmatica sanctio, apud Bituriges a Carolo 7. Nonis Iulij an.1438. probata, & in Senatu Parisiensi publicata 3. Idus Iul. *Gagui.lib.* 10. Damnatæ sunt annatæ Beneficiorum, & deambulationes in templis dum sacra celebrãtur. *sessio.* 21. Cautum est ne numerus Cardinalium 24. excedat, ac ne quis nepotum Pontificis, aut Cardinalium ad Cardinalatũ admittatur. *sessio.*23. Festa Conceptionis & visitationis D. Mariæ confirmata fuère. *sessio.*36. *&* 44.

In eo indultus est Boemis vsus Calicis, quòd is iam apud eos inoleuisset. Ea tamen lege, ne diuersum vsum improbarẽt, neu se ab Ecclesia Catholica in cæteris ritibus dogmatibúsque seiungerent. *Chron.lib.*21.*Pol.*

Per id fermè tempus Sigismundus, Imp. ab ea gente rex appellatus est, ingressúsque Boemiam ad pacandas res animum intendit. Sed diu non postea vixit. *Ibid.*

Iacobini & Armenij Ecclesiæ reconciliantur.

Græci ferè omnes cum Ioanne Imperat. Constantinopolim è Florentina synodo reuersi, fiunt infensi Rom. Pontifici, quòd ab eo tantum auxilij quantum erat pollicitus non acciperent: & conuẽtioni, quam cum Latinis de religione inierant, non stãtes, iterum ad vomitum redeunt, auctoribus Marco Episcopo Ephesino, & Scholario, Græcorum doctissimis. Quibus motus Eugenius, misit viros doctos Constantinopolim, qui rursum disputationes de eadem re cum Græcis haberent: sed ipsi re infecta discedere coacti sunt. *Chalcondyl. lib.*7. *de rebus Turci.* Paulò post Isidorus Ruthenus, qui erat ex iis Græcis, qui ad Conciliũ accesserant, Cardinalis, ad Græcos missus, ipsos cum Romano Pontifice reconciliauit, sed serò nimis. *Chalcond.lib.*8.

Metropolitanus erat Kiouensis. Quare vnione Ecclesiæ Romanæ percepta in Russiam redit. Sed eum Moscouitę obedientiam Romanam illis prædicantem spoliauerunt, & in necem extremã impulerunt. *Matthias Michou lib.*2. *de Sarmatia.*

In Russia plures sectæ, Græcorum videlicet, Armeniorum & Iudæorum. Vbi etiam est regio Christiana Romano Pontifici subiecta, quæ regit ac præualet, quanquam sit exigua numero. *Ibid.*

HVMANA.

Amurates Turcorum 10. (Latinis 6.) Imperator Mustapham patruum delet, ordinem institutum iam ante ab Ottomano primo rege (*Chalcondylas lib.*1. *de reb.Turci.*) peditum militum, quos Ianuas seu Ianizaros vocant, ad sex seu decem millia auxit, & eos ex Christianorum filiis eligendos iussit, quorum viribus, qui successere, totum deuicere Orientem. Duos vniuersæ suæ Monarchiæ præposuit Imperatores seu Bassas, vnum Europæ (quem Bassam Romaniæ vocant) alterum Asiæ, qui Bassa Natoliæ dicitur. *Chalcõd.lib.*5. *Callimachus in hist. Vngariæ.* Ipse obiit ann. Christi 1450. & sui Imper. 32. vel vt ait Iouius, 31. *Chalcond.lib.*7.

Fastidita Imperij proferendi cura, ita regno se abdicauit, vt Hali purpurato Mahometis filij nutritio relinque-

Anni Christi.

*In Aethiopia interregno duorum annorum, inde Zara Iacob rege, an.*34.

Ioanne 2. *Hispaniæ.*

Henrico 6. *Angliæ.*

Vuladisl ao Poloniæ. an. 11. *&* *interregno annorũ* 4. *vsque ad an.*1447.

Ioanne Notho Portugalliæ rege vndecimo, deinde Eduardo an. 5. *Alphonso* 5. *Africano an* 43.

Iacobo 1. *Scotiæ, deinde Iacobo secundo an.*24.

Anni mundi

1431 — 5518

DECIMVM. *septimum generale Conciliũ Basiliense contra Hussitas, primùm à Martino* 5. *indictum Papiæ, sed ob pestem ibi grassantem, Senas translatum & inchoatũ, deinde interruptum ab Alphonso Arragonum rege, continuatur Basileæ, vbi interfuit Sigismũdus Imperator, præside Iuliano Legato sedis Apostolicæ, & post eius reuocationem, Ludouico Cardinale Arelatensi, & præsentibus multis prælatis, ad reformationem Ecclesiæ. & componendos mores tam laicorum quàm clericorum. Ea demũ acta quæ ad censuras & causas beneficiales attinent cõfirmata sunt à Nicolao* 5. *Papa Fuit etiã contra Hussitarũ seu Bohemorũ hæreses. Plati. li. Cõcil. Aeneas cap.*49. *&* 50. *histo. Bohemi. Perductũ est vsque ad an.*1442. *vt constat ex vltima sessione* 45. *durauitque an.* 11. *mens.*9. *di.* 27. *In eo damnata fuerant annata beneficiorũ & cautum ne Cardinalium numerus* 24. *excedat. Ac ne quis nepotum Pontificis aut Cardinalium ad Cardinalatum admittatur.*

Anni Christi

Schisma 23.

1439 — Fœlix 5. Antea Amedæus olim Sabaudiæ Dux. in concilio Basiliensi contra Eugenium 4 Pontifex electus liberè se Pontificatu abdicauit postquam sedisset an. 9 m.6.di.7.

1438 — CONCIL. *Gallicanũ apud Bituriges omnium Episcoporum Franciæ, pro approbatione Pragmaticæ Sãctionis. Ioan. le Maire.*

1438 — DECIMVM *octauum (Græci vocant octauam Synodum) œcumenicum Concilium Florentinum inchoatum quidem Ferrariæ 5. Idus April. sed inde ingruente peste, translatum Florentiam, præside Eugenio 4. præsentibus Iosepho Constantinopolitano Patriarcha (qui Florentiæ obijt, Chalcond. lib. 8.) Ioanne Paleologo Orientis Imperatore, multisque Græcorum & Latinorum Cardinalibus & Episcopis. In eo Græca Eccl. vltimo conuenit cum Romana, item cum ea Armeni & Indi vnitatem fidei redintegrarũt, recipientes Sacramentum Confirmationis. Platin. Volater. Palmer. Naucler. Chalcond. libro sexto de reb. Turc. Bessarion Trapezuntinus*

Anni mundi

rre, & in nemorosum Bithyniæ specum cum paucis sacerdotibus ad contemplationem rerum cœlestium (*si tamen aliquam præbere potest impuritas Alcoranica*) abderetur. *Iouius lib. 3. viror. Illust.* Sed pœnitens resilijt, cum certior fuisset factus, de Ladislai regis Hungariæ & Poloniæ, Christianorumque principum aduentu, terra marique. Tandem Mahometem secundum ea lege hæredem reliquit, vt esset perpetuus Christiani nominis hostis. *Idem.*

5526 — Thessalonicam Venetis eripuit an. 1444. Qua clade motus Theodorus Gaza Thessalonicẽsis & alij viri docti relicta Græcia in Italiam se contulerunt, & linguam Gręcam propagare illic cœperunt.

Mustahapa Patruo & Mustapha fratre, quos Græci contra eum adiuuabant occisis, peragrata Thracia & acceptis in deditionem vrbibus, Phocidem, Atticam Beotiam, Ætoliam, Acarnaniam & omnem intra Peloponesum regionem vsque ad sinum Corinthiacum perdomuit.

Ladislaum Vngariæ regem vicit.

5525 — Ioannes Castriotus in Epiro & ea Macedoniæ parte regnans, quæ Albania dicitur, ab Amurate pacem impetrauit cessione Croiæ oppidi & filijs tribus obsidibus datis, inter quos Georgius Scandebergius, qui magna calliditate post patris mortem euadens, per adulterinas literas Croiam, Epiri & Macedoniæ populos recepit, suumque regnum per multos annos tutatus est.

Eduardi 5. Portugalliæ regis ex filia Leonara nepos extitit Maximilianus Augustus Caroli 5. Imp. auus.

Alphonsus 5. eius successor Africani titulum meruit, multis magnisque victorijs in Africa cõtra Mauros potitus. Nam Arzillam ciuitatem & Tingitanã Mauritaniam Lusitanis domuit.

Carolo septimo Franc. Rege Burgundioni omnia, quę petebat, & adeò plus quàm posset, concedente, factiones diuturnæ sunt sopitæ an. 1415. & ex quo cœperant an. circiter 29. *Æmyl.* Anno sequente Lutetia à Francis virtute Ioannis Villarij recepta est post 16. an. quàm in Anglor. ditionem venerat *Polyd. libro 23 Gaguin. lib. 10.* Anno 1440. sedatæ sunt inimicitiæ Burgundionum & Aurelianensium.

5525 — Parlamentum Tholosanum à Philippo Pulchro institutum an. 1320. à Carolo 7. renouatur, qui pulsis e Francia Anglis, regnum bellis attritum præsidijs munitionibusque firmare statuit. Vnde & Centenarias & Quinquagenarias militum turmas instituit, & vt sine externo pedite, regni fines tutaretur, quinque millium peditum cohortes descripsit, habito delectu Peditum Agrestium, qui vulgo, Franci Arcuarij dicti sunt, quia liberi omni tributo arcu sagittaque in militia vtebantur.

Ioannes Guttenbergius Argentinensis Artem IMPRESSORIAM, seu excusoriã nouum scribendi genus primus excogitauit an. 1440. in vrbe Argentinensi: inde veniens Moguntiam eam fœliciter perfecit. *Iacob. Vuympselingius in Epitom. Germanor. cap. 65. & Fulgosius lib. 8. cap. 11.* Platina & ferè omnes tale inuentum referunt ad Ioannem (Polyd. vocat Petrum) Faustium Moguntinum sub annum 1452. *Infrà.* at Paul. Iouius à Cataynis Indiæ populis per Schytas & Moscos illud ad nos peruenisse scribit. Addo Temistitaneos, quorum vrbem patrum memoria Castilij in nouo orbe occuparunt. Ferunt libros Augustini de ciuitate Dei, & Lactantij Firmiani de Diui-

nis institutionis fuisse primos, qui typis excussi sunt. *Volat.*

Ladislaus siue Vuladislaus 3. Poloniæ Rex cùm magnam partem Hungariæ occupasset, Iohannem Huniadem Transsylvaniæ siue Daciæ præfecit, vt se intestino bello distento, Turcos ab ea parte arceret, Georgium Seruiæ Despotam Principatu & liberis ab Amurate spoliatum ad limites contra Belgradum collocauit, Carambeum Bassam Phrygiæ Huniadis concilio agreditur & obruit. Pacem dat in annos decem, his conditionibus vt Amurates totam Seruiam redderet Georgij Despotæ liberis, Moldauiam non repeteret, ab iniuriis abstineret in posterum.

Huniades multos Turcorum exercitus delet, Seruiæ partem & Moldauiam recipit. Maximam Seruiæ & Bulgariæ partem victricibus armis percutrit. Anatoliæ Bassam Amuratis affinem cum 30. Turcorum millibus occidit.

Ladislaus Poloniæ & Vngariæ, siue Pannoniæ Rex, in non dubiam recuperandi Bizantini Imperij spem elatus, Iuliani Cardinalis exitialibus consiliis fœdera rumpens, prope Varnam vrbem cum Amurate Turco ad pugnam cõgressus, post maximam suorum stragem, à Turcis occisus est anno 1444. cum esset certatum totos tres dies noctesque, & victoria primum ad Christianos inclinasset, primis Turcorum ordinibus disturbatis atque in fugam dilapsis. *Chalcond. li. 7. de rebus Turci. Bon. dec. 3. li. 6.*

Cum eo occisi sunt Iulianus Cardinalis & Varadiensis & Agriensis Episcopi, qui cruce pro vexillo vtentes, voluntariorum militum numerum duxerant.

Amurates hac victoria elatus Pelopõnesum petiit, vbi fratrem Imperatoris Const. cum Græcorum exercitu repentina clade obruit, captisque aliquot oppidis, reliquam tributariam fecit.

In prælio quod gerebat aduersus Vuladislaum regem Vngariæ, cum valde timeret, vouit si incolumis & victor euaderet, se commissurum filio Imperium & secessurum in monasterium monachorum Turcicorum. Sed post victoriam cum aliquandiu mansisset monachus, mutato consilio imperium recepit, industria Chatitis Principis, qui tunc Mechmetem eius filium venatum abire iusserat. *Chalcondyl. lib. 7.*

Anni christi.	
1447	Fl Blondus Eugenij secretarius 30. libros ab inclinatione Imperij, ad sua vsque tempora, & libros 10. de Roma triumphante scribit.
1455	Antonius Bonfinus Asculanus.

g Hic fuit linguæ Latinæ & bonarum literarum illustrator, doctis viris tam in humanioribus quam in diuinis literis magna stipendia adsignauit. Vaticanam Bibliothecam erexit missis quoquouersus viris doctis ad comparandos libros. Quid de veteri factum sit, nescio. Nam Bibliothecæ Romanæ mentio apud D. Greg. lib. 7. epistol. 29. Iubileum quintum celebrauit. *Plati. Volat. lib. 22. Anthr.*

Electus supplex rogauit Cardinales, vt maturiùs Ecclesiæ cõsulerent, se enim esse indignum tãto magistratu. Tandem inuitus assumpsit Pontificatum.

Officium nullum seu magistratum vendidit. Quinque ducatorum millia ad se Euangelium Diui Matthei Hebraicum afferenti promisit. *Ekius homil. de Sancto Mattheo.*

Ludouicus Cardinalis ex bonis Ecclesiasticis primus

Nicenus Archiepiscopus & Isidorus Thessalonicẽsis Archiepiscopus Rutenorum, doctissimi Græcorũ in Latinis perinde ac Græcis literis, quod in eo Concilio fuissent auctores concordiæ Ecclesiarum, in Cardinalium ordinẽ cooptantur. Chalcond. lib. 6. Durauit partim Ferrariæ, partim Florentiæ ferè an. 1. mens. 3. de primatu Romani Pontificis tunc in Concilio tractatum fuit, toto hoc ferè tempore propter Græcos (Nam hoc antea nunquam in quæstionem venerat) & tandem definitum Romanum Pont. in vniuersum orbem tenere primatum, esséque successorem B. Petri, & quæ sequuntur in Decreto.

Anni mundi.	
5534	216 g NICOLAVS 5. Saracenensis an. 8. di. 19.
5542	Vacat dies 4.

Patriarcha.

Constantinopoli Gregorio 3. deinde Gẽnadio 1. post captam Constantinopolim an. 8. (alij nouem) ann. Dom. 1452.

Odone

Principibus.

Constantino 11. Dragose cognomento, fratre Ioannis & vltimo Christiano Constantinopolitano Imperat.

Trauise Tartaro Persidis, deinde Vssumcassano Turca an.28.

Amurate 2. & eo mortuo, Mechmete seu Mahomete 2. eius filio Turcor. 11. (aliis 7.) an.32. Imp.

Friderico 3. Occid. Imp.

Carolo 7. Franc. Reg.

Zarab Iacobo Aethiopum pretioso.

Ioanne 2. Hispaniæ, deinde Henrico 4. an.17.

Henrico 6. Anglorum.

Cazimiro 4. dicto 3. an.45.

Alphonso 5. Africano Portugalliæ rege dudecimo.

Iacobo Scotiæ.

Anni mundi

sui ordinis canes & equos alere cœpit. *Volater. in Anthropolog.* Quo tempore Turca Mahometes res gerebat in Græcia.

5534. Moguntiæ, qui limes est superioris & inferioris Germaniæ inuenta est laudabilis illa ars Typrographica circa an. 1453. per Ioannem Faustum. *Petrus Appia. 2. parte Cosmog.* de eo proximè ante fusius.

Nicolaus Iaquerius, Ioannes Huxarus, Bernardus Parentinus. Nicolaus Ausmius, Hugo Parisiensis Tusculanus Episcopus, Oliuerius prior S. Bauonis, Ioannes Vuessalia Erfordiensis, Leonardus Vtinensis, Ioannes Capistranus, Ioannes Varenaskrius, Bartholomeus Chānius, Ioannes Raulinus, Fœlix Mallcolus Theologici scriptores,

Matthæus Palmerius Florentinus suum Chronicon vniuersale ab anno 449. in quo desierat Hieronymus, ad an. 1449. deduxit, posteà conuictus de hæresi ob librum, quem de Angelis ediderat, comburitur apud Cornam. *Trithe de scriptorib.*

Friburgēsis Academia in Brisgoia instituitur, an. 1450. *Munster. in Cosmog.* Alij id accidisse ferunt an. 1463.

Bosina gens infesta Manichæorum hæresi. *Sabel. Ennead. 10. lib. 6.*

Leo Baptista Albertus, Nicolaus Perotus Episcopus Sipontinus, Franciscus Philelphus, Theodorus Gaza Thessaloniensis, Gregorius Triphernus, Georgius Trapezuntius, qui oblitus omnium literarum in extrema senectute obijt Romæ, anno 1486.) Victorinus, in Latinis & Græcis doctissimi.

Constantinopolis (quæ hodie Czarigrad. i. regia vrbs appellatur) à Mahomete Turcorum Imperatore an. ipsius tertio & Christi 1453. quarto Calend. Iunij, die Martis & 60. die obsidionis expugnatur, & Cōstantinus huius nominis 11. Imperator Constantinopolitanus, vltimus Christianus & ex familia Palæologorum, in illa expugnatione ad vrbis portam fortiter pugnans occiditur anno octauo & Mens. tertio Imperij. *Paul. Ioui. Chalcondyl. lib. 8. Egnat. lib. 3. Gaguin. lib. 10.* De hinc Orientis seu CONSTANTINOPOLITANVM Imperium cœpit esse penes Turcicos & Ottomanicos Imperatores. Tantam crudelitatem in ea exercuit vt nulla id queat oratione explicari. **vide & narrationē Christophori Richerij Thorignei-Senonis de Expugnata à Mahomete Turcarum Tyranno constantinopoli. Ea est digna lectu.*

Tunc labente illo imperio cœptæ sunt Græcę literæ à Chrysolora, Bessarione, Gaza, Trapezuntio, Chalcondyla, Musuro, Gemisto Plethone, Lascare & alijs in Italiam è qua 700. annis ferè exulauerant reduci, ac deinde in alias Europæ Latinæ partes ferri. Nam post annos circiter septuaginta Andronicus Cantoblaca Basileæ, & Hermotinus Spartanus Lutetiæ ludum istarum literarum primi aperuerunt.

Gregorio tertio mortuo Gennadium primum an. 1452. post captam Constantinopolim Patriarcham Græci creant, & sic deinceps suam Hierarchiam ad hæc vsque tempora perducunt. Omnes autem ex eo tempore fuēre monachi, numero vndecim, vsque ad Hieremiam, qui hodie sedet.) Cardinalis quidem Bessario ann. 20. beneficio Nicolai PP. Constantinopolitanus Patriarcha nominatur sed titulo tenus, sicut ij, qui deinceps è Lati-

5542. nis Romæ hunc titulum ferunt. Imperatoria & Despotarum species illic penitus aboletur. Sic inter Turcas &

Sarace

Saracenos Regum & Principum status, non Ecclesiæ peritne quis hanc ex illis pendêre putet.

Nescio autē an is sit Gennadius Scholarius, qui Synodo Florentinæ interfuerat & pro Latinis contra Græcos de capitibus quinque scripserat e Grecorum Patrum testimoniis.

Nam is Patriarcha creatus iterum retraxit omnes Grecos ab Ecclesia Latina, a Marco Ephesino persuasus, qui noluit Concilio Florentino acquiescere, etsi interfuisset, & contra Latinos disputans, cunctorum, & quidem Græcorum, qui aderant iudicio victus fuisset: Vnde secuta est totius Græciæ pernicies, & iugum Turcicum.

Scholarius dicitur, vt apparet ex confessione, quam ipse Mahometo secundo statim post captam Constantinopolim postulanti obtulit, quæ translata fuit in Arabicum ab Achomad Cadde Berrhæensi patre Mahometis Tsciepe Scribæ.

Eligitur autem Patriarcha à confratribus sine Principis interuentu, & post consecrationem Canonicam in demortui cathedram sufficitur. Spiritualem habet iurisdictionem in Græcos, præsertim in montem Athos, in quo 45. monasteria, aliquā itē ciuilem Iurisdictionem ad quam etiam Mahometanis appellare, & Christianos citare licet. Moschi, Bulgari, Russi & plerique alij populi eum pro summo Patre agnoscunt & obtemperant. Benedictinorum habitu se ferè induit, vt reliqui Calogeri, Tria Sequinorum millia pendit, vt Turca crucem auream in Patriarchatus pinnaculo tolleret, quam alioqui publicè in suis ditionibus non fert. Est autem Patriarchatus situs in antiquo monte, vbi Palatium Constantini Imp. *Hæc è D. Ioanne Maumontio, amico meo, qui eo profectus, isthæc partim vidit, partim ab ipso Patriarcha accepit.*

Anni christi.		Anni mundi.
1449	CONCIL. *Gallicanum Lugduni celebratum iussu Caroli regis ad tollendum Schisma inter Nicolaum & Fœlicem, qui rogatus à Concilio & Frederico 3. Imp. liberè cessit Pontificatu: vnde vulgo de eo ferebatur carmen.* *Lux fulsit mundo, cessit Fœlix Nicolao. Ioan. le Maire.*	5536

HVMANA.

1450. Carolus 7. prætextu recuperandæ Normaniæ, primus tributum quod deinceps perpetuatum sit, atque adeò auctum, imposuit. Nam Antecessores reges dignitatem suam antea tuebantur solo domanio. Sic autem auctum est, vt cum Carolus duntaxat septemdecim librarum millia imposuisset, offensionem & motus populi metuens, filius Ludouicus 11. augeret vsque 43. millia. deinde Carolus octauus nonnihil adderet, donec Ludouicus 12. (Pater populi proinde dictus) ad primam originem reduceret, id est, ad septemdecim millia. Qui secuti sunt reges, nullum illorum æmulantur. Nam ratione negotiorum sine modo totam ferè Normaniam (nam restabant Caletum vrbs & aliquot vicina loca) recuperauit anno 1451. post annos 30. quàm Henricus 5. Henrici 6. qui tunc regnabat, pater Anglorum Rex eam occupauerat. Anno sequenti capta primum Burdegala & Baiona ciuitatibus, Franci vniuersam Aquitaniam recipiūt, post annos circiter 299. ex quo Henricus Andegauensium Comes, & mox Angliæ rex eius nominis 2. illam nomine dotis Aleonoræ vxoris (vt diximus) acceperat ann. 1153. & post annos 222. quàm Henricus tertius eandem à Philippo Augusto Francorum Rege Ioanni eius Patri paulò ante ademptam receperat, *Polydorus lib. 23. histor. Angl.*

Ann. 1453. Burdegala & aliquot vicina oppida ad Iohannem Talbotum Anglum Comitem Salopiensem

deficiunt

Anni Christi | Anni mundi

deficiunt, sed eodem anno recuperantur à Carolo 7. post cædem Talboti & multorum Principum Anglorum, qui in pugna ad Castellionem apud Petragorios occiderant. *Polyd. Ibidem. Gagui. lib. 10.*

Ita cessauit per multos annos bellum inter Francos & Anglos, qui tunc ita exacti sunt è Francia, vt nihil possiderent in Gallia, præter Caletum & aliquot vicina loca De hinc ciuilia bella per annos aliquot in Anglia & Gallia regnarunt.

Transiſes Trochium Tamerlanis nepotem regno Persidis exuit. Idem postea patitur ab Vſum cassano Turca. Sicque pulsis Tartaris, imperium Persarum iterum ad Turcas peruenit.

217.

1455 | h Calixtus 3. Hispanus Valentinus an. 3. | 5542

1458 | mens. 3. di. 16. | 5545

Vacat dies 17.

Patriarchæ.

Constantinopoli Gennadio Monacho.

Principibus.

Vſumcassano Turca Persidis Reg.

Mechmete siue Mahomete 2. Turcorū & Constantinopolitano Imp.

Friderico 3. Occidē. Imp.

Carolo 7. Franc. Rege.

Zerath Iaacob Æthiopiæ,

Henrico 4. Hispaniæ.

Henrico 6. Angliæ.

Cazimiro 4. Poloniæ.

Alphonso 5. Africano Portugalliæ.

Iacobo 2. Scotiæ.

h FESTVM transfigurationis IESV CHRISTI instituit ad 8. Idus Augusti ob victoriam de Mahomete Turca, anno 146. eo die acceptam ad Belgradum vel ad Taurinum oppidum (quod, nūc Albam vocant.) *Mathiac. Palmer.*

Ad Vſumcassanum Persarū & Armeniæ principem misit, ad eum in Turcam excitandū. Ferunt Vſumcassanum rescripsisse, se ob eius preces victoriam de hoste reportasse. *Plat.*

Renouauit extrauagantem Martini. 5. de conditionibus, quæ necessariæ sunt ad emendos annuos census, cum pacto retrouendendi, &c.

Nicolaus Dorbellanus, Ioannes Bononiensis Archidiaconus, Ioannes Hagen de Indagine, Ioannes Capgraue Anglus, S. Antonius Florentinus Archiepiscopus, S. Laurentius Patriarcha Venetus, Ioannes Sabinensis Episcopus, Godeschaldus Hollensis, Iacobus Chrysopolitanus Episcopus, Ægidius Cameracensis Decanus, Theologi.

Ioannes Behaim tympanista (& pecorum pastor vitam Cleri accusans, decimas deinde vlterius progressus telonia, vectigalia, tributa persoluēda esse negabat: quin & aquas & nemora omnibus esse libera volebat. *Munster. lib. 3. Cosmog.*

HVMANA.

Ioan Huniades, Coruinus expeditionem in Turcas cōtinuo sumpsit, 12. triremes instruit, Lesbum cum aliquot castellis per classis præfectum expugnat, Vſumcassanū Regem Persiæ & Armeniæ per oratores contra eosdem induxit. Quare ille victoria potitus, gratulatum ad pontificem legatos misit, quòd eo impulsore hæc fœlicitas ibi contigisset. *Volat. lib. 12.* Dictus est fulmineus Turcorum terror.

1456. Mahometem à Belgradi obsidione fortissime depulit, cæsis 40. millibus. Vbi dierum duorum præliis fessus mortem placidam & gloriosam obiit. *Antonius Bonfinius*

Post hanc cladem Mahometes cogitans de inuadendis maris Aegei insulis, Vſúcassani bello reuocatus est, in quo duobus prioribus conflictibus attritus est, tertio Victor euasit, Persis insolito Bombardarum fragore territis, vnde Vſumcassanus sese ad suos recipere coactus est. amisso filio Zucalde, qui globo traiectus occiderat.

Vſumcassanus ex Assumbeia Turcica stirpe, Cappadociæ, Armeniæ & aliquot vicinorum locorum Dominus, interempto Malaonchee siue Demitio Persarū re-

ge, ex vetusta stirpe Gempsæ magni apud Parthos Sultani, Persiam inuasit. Alij malunt regem Persarum Trauisem è Tamerlanis stirpe.

Præter Sarochum nepotem magni Tamerlanis apud Caspium mare Samarcandæ regnantem, Hiemselem Babyloniæ regem, Ægypti Sultanum, Georgianos, Mesopotamios, finitimosque populos vicis, cum esset iam Parthorum, Medorum, Persarumque Dominus. An. 1470. magnas victorias de Sagataianis retulit. Moritur an. 1478. ætatis 78.

Cazimirus Polonorum rex, 14. annis bellum gessit contra milites Theutonicos, tandemque eis totam Prussiam ademit. *Munster. lib. 4. Cosmog.*

i PIVS dicebatur Æneas Syluius, fuitque vir bonarũ artium peritissimus, scripsit enim complures libros: profectionem contra Turcos cùm indixisset, præuentus morte non potuit perficere. *Plat.*

Scribarum breuiatores primus creauit, qui postea à Paulo 2. exauctorati, a Sexto 4. denuò recipiuntur. *Polydor. de inuent. lib. 8 cap. 2.*

Subactarum à Turcis Christianarum gentium misertus & à cæteris propulsare cupiens Christianos principes atque populos ad pium bellum, crucis vexillo proposito cohortabatur dux belli ipse futurus. *Cromerus & Herburtus hist. Polo. lib. 16. c. 14.*

Ludouicus de Bononia minor à Nicolao 5 & Calixto 3. in Asiam & Orientis partes missus, vt pro sua prudentia, rerum, locorum hominúmque notitia Christianos Orientis & alios Christianorum amicos excitaret contra Turcam, ad Pium hunc 2. redit, secum adducens Michaelem Imperatoris Trapezundarum, Nicolaum Regis Persarum, Costopam Ducis Georgianiæ Maunethem Assembech. Sultani Mesopotamiæ, Morathum Verbrecht in Armenia Dominum oratores ac nuntios, qui suorum Dominorum literas Pontifici attulerunt, exprimentes fauorem contra Turcam. *Pius ad Ducem Burgundiæ epist. 376.*

Stephanus Brusleferius, Nicolaus de Cusa Brixiensis Episcopus & Cardinalis, Albertus Bambergensis canonicus, Henricus, Herphius, Theologi.

An. 1461. Trapesus à Turca capitur, ducentis annis post eam Imperij caput constitutam. Nam Alexius Comnenus Trapezuntinum Imperium complectẽs Cappadociam & Colchidem relicta Europa condidit, sub an. 1461.

Laonicus siue Nicolaus Chalcondylas Atheniensis historiam de origine ac rebus gestis Turcorum, quæ ab anno Christi 1300. ad hæc sua tempora. i. ad annum 1461. contigerunt, libris decem est complexus. Quos gallicos fecit Blasius Vigenerus anno 1577.

Ludouicus Francorum Rex per legatos missos ad Piũ 2. liberam Ecclesiæ & Pontificis Regno obedientiã præstitit: Abrogationem Pragmaticæ Sanctionis, & magna in Turcos auxilia pollicetur. *Matthias Palmer. in Chron.* At Senatus Parisiensis non potuit adduci, vt pragmaticam legem tolleret. *Gagui. lib. 10.*

Petebat Pius vt eam tolleret, vtpote, quæ Schismatis tempore atque per seditionem mota esset. *Ipse epistola trecentesima septuagesima quinta ad Regem Franciæ.* Cui Rex se obtemperaturum promisit literis datis Turonis sub magno Sigillo suo die 27. Nouemb. an. Dom. 1461. Regni sui primo.

Anni christi.

1458

1464

Anni mundi.

218

i PIVS 2. Senensis an. 5. mens. 11. di. 26. — 554

Vacat d. 16. — 555

Patriarcha.

Constantinopoli Gennadio, deinde Sophronio an. 11.

Principibus.

Mahomete 2. Turcorum & Constãtinopolitano Imp.

Vsumcassano Persarum.

Friderico 3. Occid. Imp.

Carolo 7. & Ludouico 11. ann. 23. per ordinem Frãc. Reg.

Zarah Iacob Æthiopiæ.

Henrico 4. Hispaniæ.

Henrico 6. Angliæ, deinde Eduardo 7. dict. 4. an. 23.

Cazimiro 4. Poloniæ.

Alphonso 5. Africano Portugalliæ.

Iacobo 2. Scotiæ, deinde Iacobo 3. an. 22.

Anni christi		Anni mundi	
			HVMANA. Gregorius Schanderbegius Epirotarum Rex vir bellicosus, strenuè in Græcia Turcis resistit, *Æneas Syluius in descriptione Europæ, cap. 15. Volat. lib.* 8. Barletius libros 13. de eius vita reliquit.
			Multas victorias de Amurate & eius filio Mahomete retulit. Nec tamen vnquam auctis copiis maius militiæ robur, quam sena equitum, ternaque peditum expeditorum millia hostibus opposuit. Delectu veterani militis, non numero victorias parari prædicans. Vnde & eorum nomina factáque memoriter tenere consueuerat, &c. *Iou. lib. 3. viror. Illust.*
	219.		
1464	K PAVLVS 2. Venetus an. 6. mens. 10.	5551	k GEORGIVM Pogebraciū Bohemiæ regem publico consistorio hæresi damnatum an. 1466. regno priuauit *Palmer.*
1471	Vacat d. 11.	5558	Matthiæ Hungariæ regi regnum illud donat, qui proinde ante 1468. Georgium vicit, eius filium cepit & tantam regni Boemiæ partem possedit, quantam in eo bello occupasset, Hæretici posteritate regno exuta. Nam Morauí Slesitæque interdicto promulgato deterriti, Georgij partes deseruerunt, Senatus populusque Brunensis, Olomutij, Catholicæ denique omnes ciuitates Bohemiæ & Morauiæ illum regem Boëmiæ eligunt, cumque Orthodoxæ fidei vindicem perpetuo se habituros profitentur ac iurant. *Bonfin. dec. 4. lib. 1. & 3.*
	Patriarcha.		Cardinalatus insignia multa excogitauit.
	Constantinopoli Sophronio.		Omnia sacerdotia ipsius tempore Romæ erant venalia, officia & beneficia episcopatus his committebat, qui Officium aliquod haberent venale, vnde elici munus posset, *Summa conc.*
	Principibus.		Apoplexia solus in cubiculo, nemine vidente, secunda hora noctis moritur. *Ibid.*
	Mahomete Turcorum & Græcorum Imp.		Gaza scribit librum de mensibus an. 1470.
	Vsumcaßano Persarum.		Ordo Minimorum IESVS MARIÆ (quos Franci vocant Bonos homines) sumit originem à S. Francisco de Paula (quē Leo PP. adscripsit inter sanctos) Siculo. *Volater. lib.* 21. postea confirmatur per Sixtum & Iulium.
	Friderico 3. Occidēt. Imp.		Henricus Gorricanus, Landulphus, Dionysius Ricelius Carthusianus, Nicolaus de Vuachenheim Hedelbergensis, Guilhelmus Vorillonius, Theologiæ professores.
	Ludouico 11. Franc. Reg.		Baptista vel Bartholomeus Platina historiam Pontifi cum in hoc Paulo 2. à quo in carcerem trusus est terminauit. Reliquos Onuphrius persecutus est.
	Zara Iacob Æthiopiæ.		Post in Æquicolis quidam hæretici dicentes, nullum verè Christi vicarium fuisse post Petrum, nisi qui Christi Paupertatem essent imitati. *Platina.* Pantaleō peruersa fide & verbis hæc recitauit. Sed sic habet historia.
	Henrico 4. Hispaniæ.		Hermanus Rissiuch Apostata. Nam a fide Christiana penitus deficiens, eam totam velut stultam dánauit, Aristotelis doctrinam ei præferens. *Bernard. Lutemzeb.*
	Eduardo 7. dict. 4. Angliæ.		HVMANA. 1470. Capnion Aureliis Pictauique iura discens, linguam Græcam, quam ab Andronico Contoblaca Græco Basileæ didicerat, seminat. *Ipse Epist. in suum Heb. lexicon.*
	Cazimiro 4. Poloniæ.		Aliquot annis post Eberhardus probus in Vangionum Comitiis à Maximiliano Romanorū rege, vno Imp. consensu, Dux primus Vuirtembergensium auctoratur. *Ibid.*
	Alphōso 5. Africano Portugalliæ, rege duodecimo.		Mahometes 2. Turcorum 11. (iuxta latinos nonus) Imperator duo Imperia Constantinopolitanū & Trapezuntinum euertit: Regn. a 12. Christianis ademit: cepit 200. vrbes Chalcidem insulam armis. & Scodram deditione Venetis extorsit: Rhodum oppugnauit: Italiam capta Hy-
	Iacobo 3. Scotiæ		

dcunte inualitam bellis, quæ gessit, plusquam 300. hominum millia periisse compertum est. *Egnat lib.3. Iouius hist. de rebus Turc.* Obiit cholicæ dolore anno 1481. & Imperij fere 32 ætatis 53. a capta Constantinopoli anno 27. mense 11 die 5. *Iouius & Palmer. in Chron.*

Subiecto sibi Radulone Palatino Transalpinæ Moldauiæ à Stephano Palatino siue Vaiuoda, qui vix 30. millia producebat, omni quo memorabili clade apud Barladum amnē & Racouetiā paludem profligatus est. Centum viginti millia in eo exercitu fuisse dicuntur, nec prius fugam ittere Turcæ, quā Danubium transmiserunt, persequentibus fugientes Vualachis & vsque ad lassitudinem trucidantibus, vel in paludem ac Danubium impellentibus. Bassæ quatuor in eo prælio desiderati. signa militaria capta centū & amplius. *Cromer. & Herburtus hist. Pol.li.17.c.7.*

Natus matre filia Georgij despotæ Boruiæ, à qua cum esset ad Christiana instituta a teneris assuefactus, ad Mahometismum ita se contulit, vt matri addictus, Atheum se gereret nullum nisi bonæ fortunæ numen venerans.

Ann. 1480. a Rhodi oppugnatione post cruentissima prælia, ductu Petri Dambuson summi Magistri natione Galliæ repellitur.

Ludouicus 11. Franc. Rex ordinem Equitum D. Michaëlis instituit an. 1469. cuius aureum insigne quod Franciscus Dux Britanniæ recusasset, ipse exercitum mittit contra Britones, sed mox reconciliato duce cum Ludouico omnia inter ipsos fuerunt pacata. *Gaguin.lib.10.*

Diuersoria equis cursoriis primum in Gallia constituit, sublatas sagittariis, Heluetiis ad quinque millia stipendium dedit. Fuit ferox, omnium impatiens, literatū osor, vnde nolebat filium plus Latinè discere, quam illa quinque verba, *qui nescit dissimulare, nescit regnare.* Populo formidabilis, vect galium & tributorum maximus exactor, primus emancipasse reges fertur.

Parlamentum Gratianopolitanum instituit: Diuionense in Burgundia à Philippo Duce institutum restituit.

IVBILEVM ad annos 25. reduxit. *Ca.4. de pænitentiis & remiss. in Extrauag. Comm.* Festum Conceptionis D. Virginis confirmauit, cum approbatione officij eius diei. *Cap.1. de reliq. in Extrauag.*

Bibliothecam Vaticanam libris auxit & restituit.

Principes Bosnæ, reginas Cypri, Andreā Paleologum Peloponnesi & Leonardum Toccum Epiri Despotas aluit. Templa, Xenodochia, opera publica restituit, denique Romam ex lutea Lateritiam, sicut olim Augustus ex Lateritia marmoream reliquit. *Volater.lib.22. Antonio.*

Sixto 4. Platina vitas Romanorum Pont. dicauit, cuius libro a Sixti Pontificatu quatuordecim sequentium Pont. in Pio 5. desinentium vitam subiecit *Onuphrius.* In Paulo 2. cuius iussu in carcerem coniectus est, terminauit.

Eidem Andreas Trapezuntius Patris sui Georgij versionem de magna constructione Ptol. dicat. scribens Patrem suum Roma ob æmulorum inuidiam Neapolim. discessisse, comitérque ab Alphonso illic susceptum & educatum cum tota sua familia.

1481. Fratres Boemi siue Picardi à Matthia Rege Vngariæ electi e Morauia, sicque fugiūt in Vualachiam.

Petrus Oxomensis Theologiæ professor in Academia Salmantica libellum confessionis edit, qui per Alphonsum Toletanum & Theologos damnatur & comburitur. *Summa Conc.*

Antonius Florentinus Archiep. fusam historiam ab or-

Anni Christi		Anni mundi
	220.	
1471		
	I SIXTVS 4. Sauonensis an. 13. d. 5	555
1484	Vacat. d. 15.	557

Patriarcha.

Constantinopoli Simeone ann. 9. deinde Maximo an. 10.

Principibus.

Mahomete & post eum Baiazete 2. ann. 31. Turcico Imp.

Vsumcassano Persarum, deinde Iacuppo cog. Chiorzeinal. an. 7.

Friderico 3. Occid Imp.

Ludouico 11. Franc. Reg.

Zarah Iacob Æthiopum pretioso, mox Bethemariam an. 10. mens. 2. die. 14.

Ferdinando 5. cog. Catho. Hispaniæ an. 30.

Eduardo 7. dict. 4. Angliæ, deinde Richardo 3. an. 2.

Cazimiro 4. Poloniæ.

Alphonso 5. Africano Portugaliæ, deinde Ioanne 2. an. 14.

Iacobo 3. Scotiæ.

Anni christi		*Anni mundi.*	
1471		5558	orbe condito vsque ad an.1470.deduxit.

Auctor Fasciculi tẽporum peruenit vsque ad an. 1484.

Gulielmus Hilacensis, Rodoricus Samorensis Episcopus Iacobus Gruytrodius. Ioannes Tinctorius, Ioan. Betsius, Alexander Ariostis, Nicolaus Denisius, Michael Mediolanensis, Henricus Arnoldi Carthusianus. Paulus Cortesius, Bernardus Decanus Moguntinus, Theologi.

Tubingensis Academia auctoritate Apostolica instituitur à Comite Vuitembergensi. *Naucler.*

HVMANA.

Ioannes de Monte regio summus Mathematicus auditor Purbachij, Rudolphus Agricola, (qui obiit an.1485.) Pomponius Lætus, Ambrosius Calepinus auctor Latini lexici, in literis humanioribus excellentes.

1472. Alphonsus 5. Rex Portugalliæ auream mineram in Guinea aperuit, è qua paruis cũ Nigritis mercibus auri plurimum in Occidentem importauit.

Initium illarum nauigationũ cœperat Henricus eiusdem loci rex.

1473. Dauid Calo Ioannes Trapezontinus Imp. captus à Mahomete cum vniuerso regio sanguine necatur, qui in suum caput contractam ab eo affinitatem cum Vssumcassano Persarum rege hoste suo interpretabatur. Dauid enim Vssumcassano filiã suã Despinã Catonẽ elocauerat.

Vssumcassano successit Iacuppus, qui nulla re memorabili gesta impudicæ vxoris dolo periit. Scilicet vt regnum Ismaeli Sopho sororis filio inuadendum obiiceret.

Post mortem Iacuppi, Alenante & Morath Chamo eius filiis contendentibus, in antiquam Gempsæ familiam regnum sub an.1500.rediit.

1474. Isabella & Ferdinandus 5. reges verè Catholici in annos 30.regnare incipiunt. Hi expugnato regno Granatensi Saracenos Hispania penitus exterminarunt. Iudęos vel Christũ agnoscere, vel regnis suis exulare coegerunt. Inquisitionis officiũ instituerunt. *Vasæus Chron.Hisp.*

1479. Heluetij primum à rege stipendium accipiunt, sublato ordine Francorum sagittariorum (hos Carolus 7.instituerat. *Gagui.lib.*10.) quod latrociniis & rapinis vacarent. *Naucler. in Chron.*

Ludouicus Frãcorum Rex instituit vt hora meridiana (sicut mos erat ad vesperam) ad pulsum campanæ quilibet è populo Virginem salutaret Angelica oratione obtinendæ publicæ pacis gratia. *Gagum.li.*10. Id primùm fieri cœptum est anno 1472. primo die Maij. *Mater historiarum.* Fuit vir ferox, versatili ingenio, & osor literarum, vt qui nolet filium suum Carolum plus discere Latinæ linguæ, quam illa quinque verba, Qui nescit dissimulare, nescit regnare, Primus pressam nobilitatẽ seruire coëgit, se populo formidabilem præbuit: cum tributis & vectigalibus plus vexans, quam priorum Regum quisquam alius, ita posteris Regibus viam muniens ad nimiam potentiam & opes, vnde dicitur primus emancipasse Reges Franciæ: primus adsignauit equis cursoriis (quos postas vocamus) diuersoria & stathmos: Statuerat, nisi morte præuentus fuisset, morem & ius vnum lingua vulgari & breui libello comprehensum per totã Galliam constituere, ad hęc pondus vnum & mensuram. Vide eius historiam, quam Scandalosam vocãt, & Philip. Comineum. Calixtus PP. fertur antea statuisse, vt ad meridiem post pulsum campanæ fierent preces pro Christianis pugnantibus contra Turcos.

1484		5571	Carolus Burgundiæ vltimus Dux occisus est ad Nancium an. 1476. pridie Id. Ianuarij (alij volunt Nonis) à

Renato Lotharingiæ Duce fines suos recuperante. *Gaguin.lib.*10.Is fuit exitus triumphorum & deliciarum domus Ducum Burgundionum.

Vnicam eius filiam Mariam Maximilianus Frederici Imp.filius sibi connubio copulauit,eiusque iura sibi tuenda & vindicanda contra Francos sumpsit. Ex eo matrimonio Philippus natus est, Caroli quinti Imp. pater.

Eodem an.1476.Burgundia Ludouico 11. se certis conditionibus,legibus & pactis dedidit, quæ singuli Francorum reges singulis suis inaugurationibus se inuiolatè seruaturos iureiurando pollicentur.

1481.obitu Renati Siciliæ regis, Andium Ducis & Prouinciæ Comitis,ac Caroli Cœnomanorum Comitis eius fratris, Prouincia ipsi quoque accessit,nec ab eo tempore ad hunc vsque diem parêre Francis vnquam desiit.

Facto Regum Franciæ & Angliæ congressu ad Pinguiniacum oppidum Ambianorum ann. 1475.induciæ inter eos constitutæ sunt ad aliquot annos (Gaguin.ait 7. alij 9.Polyd.in multos annos) *Gaguin.lib.* 10. *Polyd.lib.*24. *Anglic.histor.*

Iacuppus Persarum Rex fratrem maiorem interfecit, vt regnaret.ab vxore tandem veneno tollitur.

Ioannes Moschorum dux Tartarorum tributarius & seruus, vxore Græca magis etiam hominem incitante, sumptis armis iugum turpe excussit.Finitimos Russorum principes consanguineos suos astu magis, quam armis subiugauit, & longiùs ad Occidentem solem prouectus, Nouogrodum totius Septentrionis emporium celeberrimum Polonis & Lituanis extorsit Nouogrodensis prædæ magnitudine tantus euasit, vt magno hodie sit terrori Tartaris.Turcis, Polonis & cæteris vicinis. *Cromer. lib.* 29.*de reb.Polo.*

m FERRVM lanceæ, quo Christi latus apertum est, dono Baiazethis per Mustapham Bassam est consecutus. *Iouius de rebus Turcicis.*

Eius tempore inuentus Crucis Titulus in Basilica S. Crucis in medio têpli pariete occlusus cum triplici lingua,Iesus Nazarenus Re.cætera deficiût.*Volater.li.*22.*Ant.*

Baptista Trouomala scriptor Rosellæ casuum, Gabriel Biel monachus Germanus, Angelus de Clauasio auctor Sûmæ Angelicæ. Vuernerus Vuestphalus Carthusianus, Rupertus Episcopus Aquillanus,Guillelmus Textor, Nicolaus Salicetus abbas,Ioan.Lapidanus,Ioan. Tesseranus Theologi.

A Ioanne Lapidano Theologo Parisiensi rudimenta, linguæ Hebraicæ Reuchlinus Capnion didicit. *Ipse in Apologia.* Reliqua à Iudæo, Abdia ben Iacob Spuono dum legatione fungeretur apud sequentem Pontificem Alexandrum.*Ipse in Epistola in suum lexicon, vbi primum inter Latinos se Grammaticam & lexicon Hebr. emittere asseuerat.*Vir magnus, nisi linguæ Hebraicæ mysteria Cabbalicis nugamentis maculasset.

Albertus Krantius Bambergensis,Ioannes Trithemius Abbas Sphaheimensis, Matthias Palmerius Pisanus, insignes historici. Marsilius Ficinus. Baptista Mantuanus poëta & carmelita,Iouianus Pontanus Philippus Beroaldus,viri summa eruditione clari.

HVMANA.

1485.Ioannes decimus tertius Rex Portugalliæ,primus classem misit ad quærendas nouas terras & promontorium Bonæ spei, vnde ingentia auri pondera aduecta & excussa.

Anni christi

221.

1484 — m INNOCENTIVS 8. Genuensis an.8. di.26. — 5571

1492 — Vacat. d.22. — 5579

Patriarcha.

Constantinopoli Maximo, deinde Niphone an. 10.

Principibus.

Baiazete 2.*an.*31.*Turcico Imp.*

*Iacuppo Persidis,mox Iulauero an.*3.*Baysingiro an.*2. *Rustano an.*7.

Friderico 3.*Occident.Imp.*

Zamoram

Anni christi		Anni mundi	
1484	*Carolo 8. an 14. Franc. Rege.* *Bethe-Mariam Æthiopiæ deinde Schender an. 15. mens. 6.* *Ferdinando 5. Hispaniæ, cum Isabella vxore.* *Henrico 7. Angliæ an. 24.* *Cazimiro 4. Poloniæ.* *Ioanne 2. Portugaliæ rege decimo tertio.* *Iacobo 3. Scotiæ. deinde Iacobo quarto an. 25.*	5571	Zamoram Africæ ciuitatem tributo decem millium Alosarum sponte à Saracenis oblato suam fecit. Ferdinandus Magnus Hispaniæ Rex an. 1487. (alij 1462.) Mauris siue Saracenis, decimo post cœptum bellum, ademit Regnum Granatæ, siue Beticum, quod, vt dixi, ipsi 800. ferè annos occupauerant. Hinc sortitus est à Roman. Pontifice cognomentum CATHOLICI. Idem 124. (alij 120.) millia familiarum Iudaicarum Hispania expulit, nec eis permisit aurum vel gemmas Regno exportare. vide Pontanum de bello Ferdinandi. In his fuit R. Isaac F. R. Ioseph. Kam, cómentator Pentatheuchi, vt in Portugalensi exilio R. Abraham auctor fasciculi Myrrhæ, qui se Fessam-vrbē Mauritaniæ recepit. Guinea ab Hispanis 12. gradibus ab æquatore inuenta est, circa quā complures insulæ postea ab iisdē exploratæ. Tumque compertum est regionem torridam, quæ appellabatur, commodè habitari. Quod ante mille quingentos annos Iubam Mauritaniæ regem probasse Solinus narrat, & ante Iubam, referente Strabone, Polybius. Paulò post nouus orbis veteribus incognitus præter infinitas insulas exploratus est, & America siue Bresilia, quarta terræ pars nominatus, cum ab incolis vocaretur vna sui parte *Peru*, (quò naues singulis trienniis misisse Salomonem, exportandi auri causa, probabile est, cùm scriptura in Paralipomenis illam regionem nominet Paruam, duali numero, i. vtrumque Peru) altera *Clobacana*. *R. Joseph parte secunda sua historiæ.* Tertio Africæ Australis & Asiæ Orientalis siue Indiæ vltimæ pars cognita est, & circumnauigata. Quartò terra Australis vltra mare Æthiopicū & Indicum inuenta est etsi nondum interius cognita quintaque terræ pars appellata, quo anno bellum Hispanorum perfectum est contra Mauros, eorundem expeditio aduersus Indos Occidentales cœpit, quasi Hispanorum opus sit expugnare infideles & Paganos. Nam Ferdinandus Isabellæ Reginæ Castiliæ, Legionis, Aragoniæ, Siciliæ, vxoris suæ suasu Christopho. Columbum Genuensem ad vestigandas nouas terras misit, quas & Columbus aperuit an. 1492. Quo anno 1492. in perpetuum Iudæos suis Hispanicis regnis expulit. 97. post Gallicanum eorum exilium. Et vt hæreticos & Mauros penitus inde euelleret, Inquisitionis officium instituit, cui etiam Rex ipse subesset. Granatense, Neapolitanū, & Nauarreū regnum subegit. *Vasæus.* Doriphori (quos Lantznecthos vocant) tunc primùm exorti sunt in Germania. Ducatus Britanniæ Regno Franciæ accessit nomine dotis Annæ hæredis Britanniæ, quam, repudiata Margarita vxore, Carolus 8. vxorem duxit, licet ipsa per legatum nupta iam esset Maximiliano Austriæ Archiduci, *Naucler. Gaguin. lib. 11. Chron. Franc.* Mediolanenses mortuo Philippo Maria duce, vltimo sese in libertatem vendicant & ex Plebe 12. viros, Reip. constituendæ causa creant. Verum post duram obsidionem Franciscum Sfortiam, qui Blancā Philippi filiam notham duxerat, in vrbem & ducem recipere coacti sunt, à quo Carolus Aurelianensis competitor victus est. Fridericus Imperat. suum ius neglexit, bellis domesticis detentus, & multitudine competitorum absterritus.
1492		5579	Alphonsus rex Neapolit. quem Philippus hæredem testamento instituerat, cum hereditatem longe à se diffi-

ram & à competitoribus vndique circumcessam videret, quieuit.

Thoma & Demetrio Paleologis fratribus inter se dissidentibus, Demetrius ad hostem transiit filia eï in vxorem data. Thomas rebus perditis Romam fugit. Sic Mahometes Peloponesum subigit sublato illic Paleologorum & venetorum Dominatu. Lesbum, Lemnum, Euboeam, siue Nigropontum ponte admirabili super Euripum constructo recipit.

Per id tempus Vngari duce Bathoro ex Turcis quorum erant centum millia insignem & omni æuo memorabilem victoriã Matthię regi retulerunt. *Chron.li.29. Polo.*

Cazimirus Cazimiri Regis Polonorum filius medicis cõcubitũ suadentibus si sanus, esse vellet, Ne se pollueret, malluit ille mori. *Chrõ. Ibid.* Michaëli Verino poëtæ Hispano vix 18. annos nato paulò pòst idem visum est. *Politianus.*

Boemici motus ab hæreticis excitati, regi etiam periculosi, ita vt Rex de vita sua periclitatus ad Cuthnos montes fugere coactus sit, Senatus verò veteris & nouæ Pragæ contrucidatus sit & Monasteria direpta. *Herburtus lib.17. Polo.c.10.*

Ioannes Standon Theologus collegium Montis acuti Lutetiæ fundauit, legauitque multa ad Pauperum, vulgo Capetarum, alimoniam.

Carolus 8. cum Cancellario & libellorum supplicum magistris septẽdecim cõsiliarios laicos & sacerdotes creauit, quia Cãcellarius tot negotiis se implicare nõ poterat.

Henricus septimus, Rex Angliæ, ex Elizabetha coniuge tres tantum liberos superstites reliquit, Henricum octauum, Margaritam maiorem natu, quæ Iacobo quarto Scotorum regi nupsit, Mariam Ludouico duodecimo Francorum regi primùm, deinde Carolo Brandono Suffolciæ Duci collocatam. *Ex historiis Angl. & Scot.*

Henrici ergo defuncta posteritate, de qua vnica superest Elizabetha, rerum hodie potiens, regnorum Angliç & Hiberniç, ius ad Mariam Scotorum Reginam, vnicam Iacobi 4. & Margaritæ suprà dictæ hæredem, siue ex Iacobo 5. patre, Scotorum rege eorum filio neptem, eiusque deinceps liberos, rectà aliis omnibus exclusis deuoluitur.

n FAVENS auspiciis Ferdinandi & Isabellæ Hispa. regum, qui duce Columbo an. 1492. Indias Occiduas aperuerant, Bulla illos legitimos earum Dominos constituit, ita tamen vt præcones Euangelij illuc mittere tenerentur. Bulla ab Alexandro data est an. 1493. quarto nonas Maij sui Ponficatus 2.

1494. Correcta propter Hispanorum & Lusitanorum dissidia, ipsorum consensu, vt videlicet linea vtrosque separans ducta à Septentrione ad Meridiem per Occidentem distaret à Promontorio viridi 1080. miliaribus, non, vt antea. 400. duntaxat, vt quicquid ab ea versus Orientem acquireretur. Portugalensibus cederet, versus Occidentem Hispanis. Quod dræsertim factum est ne Hispani quicquam tentarent in interiore Africa, quam iam Portugalenses aperuerant.

Primus præco fuit Bueil Catalanus ordinis S. Benedicti, quem Alexander Bulla sacerdotibus duodecim præfecit, suumque vicarium apud illas regiones nominauit. *Fumeus in historia Gallica Indiarum Occidentalium li.1.cap.2.*

Iosephus Indus patria Caragonotẽsis, vir Christianus, Romam venit, & Alexandro 6. narrauit, eorum populorum, qui circa insulam Ormum & reliquum Orientem habitant

Anni christi

1492

1503

222.

n ALEXANDER 6. Valẽtinus Hispanus an 11. di. 8.

Vacat. m. 1. d. 4.

Patriarchis.

Constantinopoli Niphone, deinde Pachomo (qui præfinitè sedit an. 1500.) an. 10.

Principibus.

Baiazete 2. Turcico 12 Imp.

Rustano Persiæ, deinde Agniato mens. 6. Carabe an. 1. Aluante. an. 4. Ismaële Sophi an. 34.

Friderico 3. & post eum Maximiliano an. 25. Occid. Imp.

Carolo 8. & Ludouico 12. Patre populi cog. an. 17. ex ordine Franc. Reg.

Schender Æthiopiæ, deinde Amdezeon, qui & Alexãder mẽs. 6. Nabud. an. 14.

Anni christi

Ferdinando 5. Hispaniæ.
Henrico 7. Angliæ.

1492

Cazimiro 4. deinde Alberto an. 9. Alexandro an. 5. Poloniæ.
Joanne 2. Portugalliæ, deinde Emanuele Magno an. 26.
Iacobo quarto Scotiæ.

An. Dom. M. D. quando Ludouicus 12. Pater Populi dictus, regnum Gallicum init, Sophus Persicum, noua terra aperiuntur.

DECIMO *quinto sæculo continuatam quidem fuisse Doctrinā dubitari non potest, quod ideo Lutherus & innumerabiles hæreticorum copiæ insurrexerint &c. Sed interim id monere nostro demōstremus è certis Græcorum & Latinorum testimoniis.*

MISSA *Jisdem ritibus ac priùs, è scriptoribus de diuinis vel Ecclesiasticis, Bessarione Cardinali, Marco Ephesio, Dionysio Carthuziano, Gabriele Biel in Canonem Missæ.*

Gratia Dei, fides, Iustificatio, *Græci in sua Apologia Basiliensi concilio exhibita. Bessario & Trapezuntius multis suorum librorum locis. Sic Gerson &c. Biel in can. Missæ lect. 23. §. E Sententiarij in 2. dist. 26. & 27. & lib. 1. dist. 41. vbi disputatur. an Prædestinationis sit aliquod meritum.*

Eucharistiæ veritas, sacrificium, transubstātiatio, adoratio, Missæ ritus, *Bessario de Eucharistia sacramento. Marcus Ephesius libr. Quibus verbis conficiantur diuina munera. Laonicus Chalcondylas, Euchologium, in quo tres liturgiæ Chrysostomi cap. 2. Basilij cap. 3 c. 4. & 7. cum eius interpretatione cap. 5. & 6. Thomas Valdensis in tomis de Sacramentis cōtra Vuicleffistas, Biel in Canonem Missæ Sententiarij multis distinctionibus libri 4. Gersō parte 1. tractatu de Communione sub vtraque specie & part. 2. in Compendio Theologiæ tract. 3. de Sacr. Eucharistiæ & alibi.*

1503

Baptismi effectus necessitas, aliena fides ceremoniæ *In Euchologio Græcor. c. 15. 17. 79. Sententiary*

Anni mundi

habitant, magnum quendam esse Antistitem, qui Catholicus appelletur, cui astent Cardinales duodecim, Patri archæduo, Archiepiscopi & Episcopi complures. *Ipse in sua nauigatione c. 33. Osorius de Emanuele.*

5579

1494. Ordo pœnitentium mulierum ex prostitutis cœpit Parisiis prædicatione Ioannis Tisserani Minoritæ. *Cōtinuatio Palmerij Volater.*

Ioannes Mederus, Ioannes Dalburgius Georgius Florus Baldinus, Guilelmus Pepinus, Baptista à Saris, Ioannes Keiserpergius, Hieronymus Sauaranola, Ioan Ludouicus Viualdus, Theologi. Ioan. Trithemius, qui suum librum de Scriptoribus Ecclesiasticis (nongentis & septuaginta, quorum volumina gradus, conditiones, dignitates, ac tempora potuit reperire) absoluit an. 1494.

HVMANA.

1497. Americus Vesputius Florentinus sub Zona torrida, vltrà citraq; terras Occiduas nauigationibus quatuor aperuit, & Americā de suo nomine appellauit, quarum duas versus Occidentem mandato Ferdinandi Regis Hisp. suscepit, duas alias versus Austrum Emanuëlis Lusitaniæ regis iussu. Propter eius magnitudinem quarta pars orbis nominatur, nescitur continénsne sit, an insula, nisi quod est probabilius versus polum quodam Isthmo cum Groetlandia iungi. Quoniam sæpius quidem tentatus est per Septentrionem ad Mare Moluccarum trāsitus, verùm nunquam repertus, per Austrum ad Moluccas transitum Magellanus reperit, & fretum Magellanicum de se nominauit.

An. 1501. Petrus Auarus Cabralus Brasiliam in torrida Zona extra æquinoctialem versus meridiē adinuenit.

Emanuelis Regis Portugalliæ auspiciis sub ann. 1500. aperta est nauigatio in Indias, circumnauigata tota Africa & repertis multis nouis regionibus & insulis. Prima illa nauigatio fuit vsque ad Callicutium, deinde Cochinum, vbi magnum Christianorum numerum S. Thomę videre licet, quorum sacerdotes in magna degunt abstinentia: in templis crucem tantum habentes. Sacrificant pane Azymo, & vino ex vua passa & aqua expresso, quod alio careant. Apostoli corpus hinc procul 350. milliaribus situm est apud oppidum Mailapar, etiam Saracenis & Paganis venerabile. *Volateran. lib. 12. Geographic.*

1493. cepit expeditio Francorum pro acquirendo Regno Neapolitano, contra Alphonsum regem: Carolus Rex Francor. statim illud regnum obtinuit, sed ann. proximo ab eo ad Ferdinandum Alphonsi filium defecit.

Morbus sacer sub primum descensum Francorum in Italiam primùm cœpit agnosci in Europa, & propterea dictus est Gallicus, & Neapolitanus, Hispani Arragonenses vocant eum morbum S. Sementi Granatenses Curialem, Franci grossam verolam.

An. 1494. obierunt tria literariæ reipublicæ lumina, Hermolaus Barbarus Patriarcha Aquileiensis, Angelus Politianus vir eloquentissimus, & Ioan. Picus Mirandulæ Comes, summus Philosophus. *Continuat. Palmerij.*

Ioan Nauclerus Tubigensis, cuius historia à Surio, Carthus. continuata est. Philippus Bergomensis, Hermānus Schedellius, Baptista Egnatius, Raphaël Volaterranus, Frācìscus Irenicus. Iacobus Vuimphelingius, Polydorus Virgilius Anglus, Ludouicus Patricius, Antonius Sabellicus historici celebres. Sebastianus Brand. Georgius Valla Iodocus Badius, viri docti.

5590

Parlamentum Rothomagense Scarij loco à Ludo-

uico

uico 12. instituitur, an. 1499. Cal. Octobr. Sic Aquense in Prouincia Narbonensi, & Burdegalense in Aquitania.

Anni Christi 1510

Rustanus Persarum rex, Harduelem patrem Ismaëlis Sophi interfecit, veritus ne is Halim Omari præferens, studeret rebus nouis, & se regno exueret. Ismaël interim fugiens in Hircaniam ad Pyrcalim amicum paternum, eosdem ritus, quos pater in Perside tradiderat, prouexit, & Siach. i. Propheta habitus, regnum Persicum ad se trāstulit, eiectis hæredibus.

1499. septuaginta Turcorum millia per Vualachiā in Russiā se effundentes frigore & fame cōsumpta sunt. Reliqui à Stephano Vaieuoda cōtrucidati. *Crome. lib. 30. Polō.*

1500. quidam Iudæus nomine Lemlé imposuit Iudæis quibusdam (credo in Germania) se esse verum Christum quem expectabant. *Ioann. Isaac super Epistolam R. Mosis filij Maimon, quam ipse ex Hebræo in Latinum conuertit.*

Eo anno Portugallia Iudæi excedere iussi sunt, octo annis postquam a regibus Hispanis in perpetuum eiecti essent. *Vasæus.*

Eo Rutheri ditionis Polonicæ ad Moscouitarū Imperatorem, Schismatis eorū tutorem defecerunt, quod Alexander Dux Lituaniæ eos Ecclesiæ Romanę adiungere vellet. *Ioann. Sacranus in Elucidario errorum Ruthenicorū.*

Inde secuta bella, donec socer Moscus (Nam filiam suam Alexandro collocarat) innumera Catholicorum millia tam per suos è Lituano Dominio, quàm per Tartaros è regno regis Poloniæ Alberti in perpetuam seruitutem abigeret. *Ibid.*

Ismaël Sophus ex Assumcassani filia progenitus Mahometanam legem nouis interpretationibus exponens, nouam religionem introduxit, atque ea via Persiæ Regnum occupauit. *Paul. Iouius.*

multi, distinctionibus lib. 4. Gerson in compendio Theologiæ tract. 3.

Anni mundi 5590

Pœnitentia & eius partes tres *Euchologiū cap. 49 98. &c. vbi canon in extrema vnctione in Peccatoris confessione seruandus. Ibidem Gerson. Sententiarij lib. 4. dist. 14. vsque ad dist. 22.*

Claues Ecclesiæ, Absolutio. *Trapezuntius, in dictum Euāgelij, si sic volo eum manere &c. Græci in suo Euchologio ca. 114. Setentiarij lib. 4. dist. 18. & 19. per totum. Biel in can. Miss. lect. 2. 3. per totum. Gers. parte 2. tract. de potestate ligandi atque soluēdi, & alio, de contemptu Clauium.*

Confirmatio reliqua alia sacramenta, & eorum vsus. *In Euchologio c. 95. 97. 98. vbi sacramentū vnctionis extrema vocatur, προσευχέλαιον & παράκλησις è 5. ca. Iaco. cap. 18. & 19. & seqq. vbi Matrimonij officium cap. 111. & seqq. vbi ordinum singulorum dispensandorum ritus & officiū. Aeneas Syluius epist. 130. ad Bohemos. Septē sunt Ecclesiæ sacramenta, etsi vos tantū quinque recipitis. (Nā de confirmatione & extrema vnctione nihil sentiebāt.) Gerardus Stredoneus li. de septē Sacramentis. D. Antoninus p. 3. tit. 14. ca. 1. § 3. ad eripiendum nos ab infirmitatibus spiritualibus animæ Dominus instituit medicinas septem Sacramentorum. Gerson in regulis Moralibus part. 2. & in compendio Theologiæ tract. 3.*

Primatus sedis Apostolicæ. *Gennadius Scholarius Patriarcha Constantinopol. in defensione de primatu petri. Gerson de Auferibilitate Papæ & 4. parte Sermo. de pace & vnitate Græcorum. Omnes principes & alij subiectionem habent ad Papam, in quantum suis iurisdictionibus, temporalitate & dominio abuti vellent contra legem diuinam & naturalem. Item libr. de modo habendi se tēpore Schismatis. Baldus leg. f. in fine* C. D. LL. *nu. 4. solus Papa potest deponere Imperatorem, & non ex omni causa, sed solum ex causa graui & notoria, ex qua turbatur vniuersalis status Christianus vel Ecclesiæ. Et Num. 2. Cum Apostolicus confirmet Principem, istud est manifestum signum superioritatis, vt in Authentica, De defensore ciuitatis, § interim. Et ideo Imperator iurat Papæ fidelitatem. Thomas Vualdensis contra Vuicleffistas. Ioann. de Turr. Cre. in summa de Ecclesia, & alibi Trapezuntius in dictum Euangelij, Si volo eum manere. Æneas Syl. epist. 288. Gabriel Biel in Can. lect. 25. Clemangis de corrupto Ecclesiæ statu.*

Liberum Arbitrium, bona opera. *Græci in Apologia ad Concilium Basiliense Trapezuntius vbi supra: Biel in can. Missæ lectio 29. 59. Gerson in compendio Theo. Tract. 2. Sententiarij in 2. sent. dist. 25. 26. 28.*

Sanctorum preces, suffragia, inuocatio, reliquiæ, imagines, festa. *Græci in Horologiis & Menologiis suis. Item Euchologio, vbi de crucis collocatione c. 30. & Exaltatione cap. 93. & lectiones Apostolicæ & Euangelicæ de SS. Martyribus cap. 103. de sanctis medicis cap. 104. de Sancto Chrysostomo & reliquis Sanctis pontificibus cap. 105. de aliis variis Sanctis cap. 106. 107. 108. 109. sed & apud nostros huius sæculi scriptores de iis omnibus extant sermones & tractatus penè innumeri. Biel in canonem Missæ lectione 30. 31. 32. 79. & de imaginibus lect. 49. & de reliquiis lect. 42. Gerson, præmittens Aue Maria sermonibus, quos habuit in Concilio Constantiensi.*

Preces pro defunctis. Purgatoriū. *Dionysius Carthusianus de quatuor Nouissimis. In Apologia Græcorum de Purgatorio igne, Basiliensi concilio exhibita, & per Ioan. Hartungum versa, vbi Græci huius æui docent tria è suis patribus. 1. quorundam reatus post mortem a Deo condonari. 2. id fieri Dei Clementia & Ecclesiæ precibus. 3. eos interim expiari lustratione carceris vel tenebrarum & ignorationis, & exilij: hoc vno à Latinis differentes, quod ignem purgatorium corporalem, materialemve negent, vt in eo non pœnam sensus, sed damni duntaxat constituant. Hinc in eorum Euchologio cap. 118. pro monacho mortuo feriale officium cap. 119. pro sacerdote mortuo. cap. 120. pro laicis mortuis cap. 121. pro fœminis dormientibus. ca. 122. & vltimo pro Infantibus defunctis. & in ipsorum liturgiis cap. 2. 3. 4. 7. Sententiarij dist. 21. libr. 4. Biel in can. Missæ. 56. 57. 58.*

Relinquo infinitos alios Latinos, quoniam his præcipuè temporibus hæreticis suspecti sunt, quod Hussitas, Hieronymum de Praga, Ziscam ac eorum multiplices & dissectas sectas proscripserint, stylo & igni persecuti sint; Superfluum etiam esset Synodos totius huius spatij itémque Historicos recensere, cum omnes eandem prorsus Ecclesiæ faciem cum superioribus sæculis nobis pingant, vt propterea ad illos, nec velint, nec ausint prouocare.

Anni mundi | Christi Anni

DECIMVM SEXTVM sæculum

223.

1503 a PIVS 3. Senẽſis, di. 16. 5590

1503 Vacat dies 24. 5590

Patriarcha.

Conſtantinopoli Pachomo.

Principibus.

Baiazete 2. Turcorũ Imp.

Iſmaele Sophi Perſarum.

Maximiliano Occid. Imp.

Ludouico 12. Frãc. Rege.

Nahud Æthiopiæ, an. 14.

Ferdinãdo 5. cog. Catholico Hiſpanię.

Henrico 7. Anglię.

Alexandro Polonię.

Emanuele Mag. Portugallię.

Iacobo 4. Scotię.

a REGNVM Manicongo ann. 1503. in Africa Christi fidem suscipit.

Helenæ Alexãdri regis Pol. vxori diadema de more reginarum non est impositum, quod Græcorum Schiſmati eſſet dedita, vt pote Ioannis magni ducis Moſchorum filia. *Crom. lib. 30. Pol.*

Bodganus Vualachiæ Vaiuoda his legibus Elizabetham ſororem Alexandri regis Pol. accipit in matrimonium, vt is ad Eccleſiæ Romanæ ritus cum aulico ſuo comitatu accederet: In Vualachia vt templa, ſacerdotes, & vnus Epiſcopus Romani ritus inſtituerẽtur, Romanus Pontif. Bogdano poſtulante matrimonium id approbaret. *Ibid.*

Georgius Amboëſius Cardinalis & Legatus Franciæ inſtituitur, qui vnico Rothomagenſi ſacerdotio abſque vllis Abbatiis &c. contentus, e viuis multò poſt deceſſit. Vir antiqua virtute & fide, nondum conſcientiis ad Sacerdotiorum Polygamiam proſtitutis.

HVMANA.

Aleuante & Morath Chamo Iacuppi filiis contendentibus, adueniens Iſmael Sophus adhuc adoleſcens, qui nouã ſectã Mahometanæ perfidiæ à patre Harduelle cœptam ſupplicij metu ſuppreſſerat, primò Aleuantem acie ſecum congreſſum obtruncat. Deinde Morath Chamum in Arabiam profugere compulit.

Sic rerum potitus à Perſico Oceano ad Seruanorum fines atque ipſum Caucaſum montẽ, & per Hyrcani maris meridionalem oram ad Coraxenos omni regione perdomita Zagaleiſque Tartaris ad Oxum Iaxartẽmque flumina pertinentibus ſæpe acie ſuperatis, in Armeniam reuerſus eſt, vbi aliquanto poſt in Calderanis campis à Selimo Turca vincitur, cuius virtuti totus Oriens ceſſerat.

Iſmael Sophi magni Vſumcaſſani Regis ex filia nepos perſuaſione commutatæ religionis excitatis in ſuam ſectam Orientis gentibus, paternos, maternoſque agros cum exercitu recuperauit. Inde multas vrbes cepit. Mox 1499. Iacuppi regis auũculi ſui filios regno depulit, mortem patris vindicans & nouam religionem propagans, per Armeniam, Mediam, Perſidem, Parthiam, Meſopotamiam, Aſſyriam, Hyrcanos & Turcas laceſſiuit. Edicta inuſitati generis venatione Syluestres equos cepit, & domuit, qui aſpectu truces, prælongis, atque horrentibus comis, rigida ceruice & arietino capite deformes, bidui curſu minimè fatiſcunt. *Iouius libro quinto viro.*

Legatos Venetias miſit, qui fœdus atque amicitiam peterent. Item ad regem Cambaiæ (ad oſtium Indi fl.) & ad Zabaimum Idalcamum, reliquoſque Indiæ Reges, religionis cauſa quam tamen mutare noluerunt.

In Indiam ad Luſitanos, quorum prorex erat Albuquercius, tametſi Ormuzium ipſi auertiſſent, miſit Coicaleamum & cum eis fœdus agitauit. Ad eum Albuquercius viciſſim Michaelem Feirreram ad illud firmandum ablegauit.

Legationem deſtinauit ad Baiazethem cum irrito ſucceſſu. Sibi enim Carmanorum regiones hæreditarias red-

di

di postulabat. Item vt abiecta vetere religione suam assumeret, habitúmque immutaret.

Eius res gestas contra Turcos explicauit Henricus Pænias ad Cardinalem Saulum.

Nahud eductus est ex illo monte munitissimo & altissimo Æthiopiæ, in quem solent regum filij ac propinqui relegari, ne quid contra principem rerum potientem moueant, postquàm frater eius Alexander rex absque liberis dicessisset. *Alueresius in histo. Æthiopica c. 59.*

Ludouico 12. Academiam Parisiensem priuilegia sibi sublata conquerentem, turbásque concitantem reprimente, in publico Academiæ apud Bernardinos conuentu decretum est, vt conciones, Medicinæ praxis, studium, lectionésque staturæ intermitterentur.

b BELLICA gloria, quàm Pontificia clarior. Moritur dum celebratur Concilium Lateranense.

Bononiam expugnauit: Seruiam, Rauennam, Fauentiam, Forum Iulium & reliquas Ecclesiæ terras à Venetis occupatis vi obtinuit: Mirandulam & Mutinam cepit. *Paul. Iouius & Continuatio Palmerij*: Gallos opera Heluetiorũ è tota Italia expulit, vnde à nonnullis ei tribuitur titulus liberatæ à Gallis Italiæ. *Surius in histor.*

Edictum in Ludouicum 12. promulgauit quo eum & quotquot illi studerent omnibus & Schismaticorum & Hæreticorum pœnis subiiciebat, facta cuique potestate fortunas, regna, resque illorum inuadendi. Ex quo secuta est Regni Nauarræ occupatio. *Guichardinus historiarum sui temp. lib. 11.*

Iulius Pont. Maximilianus Cæsar, Ferdinandus Hispanus, Ludouicus Gallus Alphonsus Ferrariensis in Venetos conspirantes, eos omni Imperio terrestri spoliarũt. Ottómani autem multis vrbibus & insulis Græcis donec Cyprum tandem nouissimè amiserint.

Academia Francfordiẽsis approbante Iulio PP. instituitur an, 1506. ab electore Ioachimo Brandeburgensi Marchione. *Munst.*

Florent doctissimi viri, Ioannes Lapidanus doctor Theologus qui linguam Hebraicam Lutetiæ docet ipsum Ioan. Reuchlinum Capnionem, *Vt agnoscit ipse in sua Apologia.* Ioan. Reuchlinus Capnion Hostratiano dissidio variè afflictus, (qui primus eo tempore cœpit Hebraicam linguam in Germania profiteri) Marcus Marulus Spalatensis, Lodoïcus viues, Iacobus Faber Stapulensis, Desyderius Erasmus Roterodamus (obiit ann. 1536. septuagenarius) Syluester Prierius Dominicanus Italus.

Petrus Galatinus, qui eandẽ Hebraicam in Italia excolebat. Nam ea inter Christianos incipiebat propagari.

Ælius Antonius Nebricensis, Iacobus Lopes Stunica Philosophus & Theologus. Græcæ, Hebraicæ & Arabicæ linguæ peritus, Hispanus vterque.

Ioan. Picus Mirandula Marti Datyli Hebræi discipulus, æmulus Pici, Mithridates Romanus, Hiero Aleander Brundusinus, Iustinianus Nebiensis, Aug. Steuchus Eugubinus Itali.

Franciscus Ximenius Episcopus Toletanus Complotі Biblia multis linguis & interpretationibus insignia typis exprimi curauit, secundus post Origenem Adamantium.

Gallus & Pontifex vario marte congrediuntur in Italia. *Paul. Iouius.* Vnde Rex Ludouicus & Maximilianus Imper. curant haberi Concilium, quod nunquam fieri potuit, Põtifice Propter principum factiones, reclamante.

Anni christi 1503 — 1512 — 1510

Anni mundi 5590 — 5599 — 5597

224.

b IVLIVS 2. Genuensis, an. 9. mens. 3. di. 12.

Vacat d. 17.

Patriarcha.

Constantinopoli Pachomo, deinde Teolypto an. 10.

Principibus.

Baiazete 2. & post eum Selimo 1. an. 8. Turcorum 13. (aliis 9.) Imp.

Ismaele Sophi Persarum.

Maximiliano Occi. Imp.

Ludouico 12. Franc. Reg.

Nahud Æthiopiæ, deinde Helena eius vxore ob filij pueritiam.

Philippo primo an. 2. & iterum patre Ferdinando Catholico an. 10. pro Caralo nepote suo Hispaniæ. Regib.

Henrico 7. Angliæ, deinde Henrico 8. an. 39.

Alexandro Poloniæ, deinde Sigismundo 1. an. 41.

Emanuele Portugalliæ.

Iacobo 4. Scotiæ.

CONCIL *Gallicanum Turonense omnium Episcoporum Galliæ, & plurimorum doctorum tam Theologiæ, quam iuris Canonici, pro Rege Franciæ contra Pontificem Romanũ. In quo decretum est, vt mitterẽtur ad PP. legati, qui cum eo de pace agerent, vel si ipsos nollet audire eum prouocarent ad conuocandum generale Concilium. Chron Franc.*

Anni Christi		*Anni mundi*	
			1510. Octauo Idus Februarij circà horam noctis secundam Paulus *Form.* in Marchiæ Brandeburgensis villa *Knoblach*, è templo subreptam thecam argenteam & inauratam, qua Eucharistia conseruabatur, cum sacra hostia vendidit cuidam Iudæo, qui post multos ictus pugionis videns eam integram permanere, ita excandescens, Si tu es (inquit) Deus Christianorum te ipsum manifesta: mox hostia in tres partes diuisa sanguine per oras maduit. Eo territus Iudæus, postquam illas particulas panno inuolutas apud se detinuisset, missis duabus ad duos alios suæ factionis, tertiam iterum pugione confodit, sicque denuò sanguinis guttulæ dimanarunt. Tunc timens ne scelus proderetur, eam absumere voluit, sed cùm non posset, proiecit in flumen, dein illa enatante, in ignem, demum cùm intacta esset, commiscuit azymo, ac vbi furno imposuisset, ille alioqui obscurus resplenduit, & massula azymi, cui tertia illa particula erat immixta, in Iudæi faciem insiliit. Re à Magistratu cognita Paulus *Form.* forcipibus discerptus est, & in cineres redactus: Omnes Iudæi illius Marchię carceribus inclusi sunt Berlini, ex quibus habita quæstione cum inter alia flagitia faterentur se septem Christianorum infantes acubus & punctionibus peremisse, eorum 38. (al. 40.) flammis traditi sunt, & duo qui petierunt baptizari ante mortem capite plexi sunt. *Suri. in histor. & Historia rerum memorabil. &c. conuersa à Pontano. lib.* 1.
1511	*Pisanum coactum à Maximiliano Imp. & Ludouico Rege & quibusdam Cardinalibus, contra Iulium PP. postea translatum est Mediolanum, deinde Lugdunum: sed sine profectu & vllo exitu, interueniente morte Iulij Papæ. Chron. Franc.*	5598	Acarius Ioseph sacerdos, Moses Monachus Diaconus, Helias Hypodiaconus è Syria ad concilium Lateranense legati mittuntur à Petro Patriarcha Maronitarum è Monasterio sanctæ Mariæ de Cambin in monte Libano anno 1515 Februar. 14. Ab his Theseus Ambrosius Albonesij regulus Iurisc. literas Syriacas didicit, à quo postea canonico D. Augustini Bononiæ illæ inter nos cœperunt propagari, Leone 10. Pontificatum administrante, quando introductionem in linguam Chaldæam, Syriacam & Armenicam euulgauit. *Ipse Ibid.*
1511	D ECIMVM nonum *Concilium œcumenicum Lateranense indictum est à Iulio Papa contra Concilium Pisanum, contra Turcos, & pro reformatione Ecclesiæ, sed ipsius morte est interruptum, & postea continuatum & absolutum à Leone 10. PP. anno 1517. 17. Calend. April. Sleid. lib. 1. & Surius. in hoc Pragmatica Sanctio factione quorundam abrogari sinitur.*	5598	Sub ann. 1510. Occidentales populi per Dominicanos ex Hispania conuertuntur.

HVMANA.

Philippus Archidux Austriæ, Caroli quinti Imp. pater an. 2. regio Hispaniæ sceptro potitur, Comitatũ Flandriæ cum reliquis ditionibus regno Castiliæ vnit. Immatura morte præreptus regnum Ferdinando 5. Catholico patri, qui se Neapolim receperat, reliquit, donec Carolus adoleuisset.

Sultanus Ægyptius ereptum sibi dolens vectigal reliquorum Christianorum Alexandriam gratia mercis Indicæ adeuntium, ad Iulium Pont. Oratorem denuntiatum misit, nisi Portogalenses abstineant, se quoque Hierosolymitanum iter prohibiturum. *Volater. libro duodecimo Geogr.*

Huius laudis æmuli Hispani sub Ferdinandi regis auspiciis duce Christoforo Columbo an. 1496. Gadibus soluunt inter Zephyrum & Austrum, & Canarias aliásque insulas deinde Orbem nouum aperiunt, non ad antœcos suos antipodas, vt Lusitani, sed ad parœcos nostros cursum dirigentes. *Ibid.*

Baiazetes secundus Turcorum duodecimus Imperat. venenato Pharmaco, sibi iussu Selimi filij per Iudæum quendam medicum parato, interiit an. 1512. postquam Im-

perio

perio præfuisset 31. annis, quibus Valachiam & Moncastrum (hodie Neper) ac Lithostomum oppida subegit. contra Gaitheum Sultanum Ægyptium copias misit, tûc Turci tantam ab illo Sultano stragem acceperunt, vt nullam vnquam maiorem tulerint (Venetis Lepantum antiquis Naupactum) Dirrachium & Methonem vrbes ademit: Gallos se aggressos fugauit: fœdus iniit cum Venetis, quod durat in hodiernum diem: ferrum Lanceæ, quę Christi latus aperuit, ad Innocentium 8. PP. per Mustapham Bassam Visirum dono misit. *Paulus Iouius libro de reb. Turcis.*

1509. Helenæ auia Dauidis ad Emanuelé Regem Portugalliæ Matthæum Legatum cum literis mittit, opem pollicens aduersus Mammelucos & Mauros Indiæ, prout rogata fuerat à Tristane de Cugna, illius in India Prorege. Atque hîc prima Lusitanorum cum Æthiopibus coniunctio.

Selymus Campsonem Gaurum Cairi Sultanum eiusque exercitum ad Singuam occisione deleuit. Indéque Syriam, Iudæam, Atque Ægyptum victoriis peruagatus, Mammeluchorum nomen & Sultaneum Imperiũ euertit, Tomonbeio vltimo Sultano, qui in locum Campsonis demortui tumultuariè suffectus fuerat, capto.

Tomombeium vltimum Ægypti Syriæque Sultanum vicit, captum, diúque in quæstione de Thesauris tortum, impositúmque vili camelo & per Cairum circũductum, ad Basuëlam Syriæ portam laqueo necauit, vncoque ferreo suspendit. *Iouius libro quarto virorum Illustrium.*

Ismaëlem Sophum occupata Taurisio eius regia in Calderanis campis deuicit. In eo loco canceroso renum vlcere pestilenti infœlicem exhaluit animam octauo Imperij anno, in quo patrem Baiazethem acie adortus opprimere cogitarat, & veneno sustulerat, postquam Acomathem & Corcuthum Germanos fratres, & septem impuberes consanguineos ad vnum omnes peremisset, dictitans nihil suauius, quam sublato omni consanguineorum metu solum regnare. *Idem lib. 5.*

Ei Solymanus successit an. 1518.

c ANNO 1517. PP. promulgauit per vniuersam Christianorum ditionem remissionem omnium peccatorum iis, qui sua bona in expeditionem Turcicam erogarent quæ Cruciada vocabatur. Eius rei cura in Germania Alberto Moguntinensi Episcopo à PP. demandatur, qui elegit Ioannem Tetzellium Dominicanum: quod ita offendit Augustinianos, maximè Staupitium ordinis generalem per Germaniam genere clarũ ac disertum, Martinũ etiam Lutherum, vt ipse contra tales Indulgentias eodem anno tonare cœperit, fretus Frederico Saxoniæ Duce, quem suarum partium reddiderat. 95. propositiones edidit, quibus oppugnabat Indulgentias: contra Tetzelius alias 106. Lutheranis planè contrarias. Ex hac lite ortum illud LVTHERANÆ hæreseos incendium, quo tota penè Europa conflagrauit. *Surius in sua historia.* At Sleid. lib. 1. paulò aliter.

Pragmaticam sanctionem sustulit, Concordata, quæ vocantur, cum Rege Francisco agitans de nominatione Episcoporum & Abbatum specioso prætextu, vt Rex propter electionum abusus Doctorem quidem vel licentiatum Theologiæ, Iurisve canonici è celebri academia ad Episcopatum, Religiosum eiusdem ordinis, Doctorem similiter, vel certè Baccalaureum earundem faculta-

Anni christi 1513, 1522

Anni mundi 5600, 5069

225.

c LEO 10. Florentinus (*Prius dictus Joannes de Medicis.*) an. 8. mens. 8. d. 21.

Vacat m. 1. d. 7.

Patriarcha.

Constantinopoli Theolypto, deinde Ieremia an. 15.

Principibus.

Selimo 1. & Solimano eius filio an. 46. per ordinem successionis Turcorum Imp.

Ismaele Sophi Persarum.

Anni christi.

1515

Maximiliano & Carolo 5. an. 39. ex ordine Occidentis Jmpp.

Ludouico 12. & post eum Francisco 1. Valesio an. 32. Franc. Regibus.

Nabud, inde Helena Dauidis regis matre (iuxta alios auia) Aethiopum regina.

Ferdinando 5. cog. Catholico iterũ Hispaniæ reg. deinde Carolo 5. Jmp. an. 39.

Henrico 8. Angliæ.

Sigismundo 1. Poloniæ.

Emanuele Portugalliæ.

Iacobo 5. Scotiæ an. 26.

Anni mundi

5600

rum ad Abbatiam nominare teneretur: reuera autem ageretur mysterium illud iniquitatis, quo perditam Ecclesiam Gallicanam cernimus.

Hinc enim eius pernicies, in ea omnis generis hæreseon, Simoniaru, Fiduciarum seminarium, scientiæ, virtutis, pietatis exterminatio, regni pestis.

Ann. 1515. Concordata sunt condita 1516. decimæ sacrilegij species introductæ. 1517. Lutherus emersit, paulò post fœdus cum Turca agitatur, & magistratus omnes vænales prostituuntur, ne quisquam bonus & doctus ad eos possit sine numerata pecunia contendere. Bella successio & nostris digna moribus, ad quam aliquis scilicet Deum expectet propitium.

1516. Augustinus Iustinianus Episcopus Nebiensis Octaplum vtriusque Testamenti in quinque præcipuis linguis molitus, prægustamenti loco Psalterium emittit.

Nouum etiam Testamentum more veteris Hebraici, per versiculos distinguit, numerorumque notis diuidit, cùm anteà duntaxat distingueretur per paragraphos literis A, B, C, &c. expressos ab Hugone Cardinali sub ann. 1240. Quam versuũ distinctionem deinceps nostri secuti sunt.

Ioannes Eckius, Fridericus Nausea, Iacobus Latomus, Syluester Prieras, Ioan. Cochleus, Iacobus Sodoletus Cardinalis Huldrichus Huttenus eques Germanus, Lodouicus Berus Langdailus Anglus, Ioan. Arboreus, Laudunensis, Ambrosius Catharinus, Thomas de Vio, Caietanus Cardinalis, Ioan. Fischerius Roffensis Episcopus, & Thomas Morus eques Angli (hi duo pro tuenda religione, & quòd nollent secundas nuptias Henrici 8. priore viuente, aprobare, mortẽ obierunt an. 1535. Iodocus Clictouæus, viri doctissimi, & fidei defensores.

Martinus Ludderus siue Lutherus Saxo (ferunt eum ex incubo natũ *Coclb. de act. Luth.*) monachus Augustinianus, cum suis sectatoribus hæreticus pronuntiatur anno 1518. (alij 1520.) 6. Calend. Augusti. *Carion lib. 3.* Anno 1520. Louanienses & Colonienses Theologi multos ipsius libros dignos flammis decernunt, qui in Germania eodem anno ex mandato Imperatoris & Leonis PP. combusti sunt. *Sleid. lib. 20.* Anno sequente Parisienses Theologi damnarunt hæresi eiusdem scripta: Carolus 5. eum proscripsit. Ipse dum esset in exilio scripsit librum de abroganda Missa priuata (ad quam cum communione sub vnica specie abolendam se ratiocinationibus diaboli persuasum fuisse gloriatur in lib. de Missa angular. f. 228. tom. 7. ad fratres suos Augustinianos Vuitembergenses, qui primi omnium Missas abrogarunt, quos hortatur, vt in eo incœpto etiam contra conscientiæ (ô vox impia) accusationem persistant, sicut & se in quibusdam fecisse ait. *Sleid. libr. 3. Sur. in histor.* Tamen postea Lutherus factum Augustinensium publicis concionibus reprobauit. *Suri.*

Aliqui eum Antichristum esse contendunt, quòd sit caput & Patriarcha hæreticorum Occidentalium, qui se toti armarunt contra Christi doctrinam & beneficiorum eius memoriam. Addo ad illorum coniecturas לותר *Luter* characteribus Hebraicis reddere numerum Antichristi 666. Apoc. 13. Ex quo apparet, vt quamuis non videatur verus Antichristus, tamen nobile proximúmque eius sit membrum, qui Mahometis veri Antichristi regnum in has terras inducturus sit, quemadmodum &

eius ministros & sectatores certatim ad Mahometismum quotidie deficere (prò dolor) cernimus.

Omnes in regno Granatæ aut Christiani fieri, aut regno exire coguntur. Regnum Magnicongo in Africa, Regi Lusitaniç fœderatum, fidem Christi suscipit. *Contin. Palmer.*

Anni Christi	Anni mundi
1513	5600

1519. Vlrichus Zuinglius cœpit Tiguri oppugnare Indulgentias, & posteà an. 1524. Berengarij hæresim refricate vna cum Oecolampadio propositis 47. articulis suæ doctrinæ, (*Surius Sleid. lib.* 1.) cuius probationes, saltem quantum ad præcipuũ caput, de Cœna, in somniis à quodã monitore spiritu (atérne an albus fuerit ignorat) Idib. April. se accepisse gloriatur, in lib. Subsidij de Eucharist. Tum Vuormaciæ conuentum egit Carolus, in quo Lutherus ob res belli opinione turbatas, se suamque doctrinam palam defendit.

1521. Ignatius Loyola Hispanus societatis Iesu fratribus initium dedit. Decem alios sibi adiunxit, quibus comitatos Lutetia Romam, obtinuit ann. 1540. vt suæ religionis institutum à Pont. confirmaretur. Ex iis primus Franciscus Xauerius ad Indos mittitur, principio an. 1541. tanto Dei numine, vt socij deinceps consecuti multa & præclara pro religionis incremento gesserint, quotidieque gerant. Superiore ab ineunte societate, anno. i. 1520. Lutherus à Pont. declaratus fuerat hæreticus. Nempe, quo tempore Satanas ad dirũedum aliquos erigit, Deus alios ad ædificandum excitat. * *De eodem, ac socijs plura leges ca. 42. lib. 8. chronicorũ ecclesiæ & monarch. Sebastiani Verronij.*

1520. Viuebat Abuna Marcus, summus Æthiopum in regno presbyteri Ioannis Patriarcha, annum agens centesimum quinquagesimum, vegeto adhuc animo & corpore. *Aluaresius in sua legatione Aethiopica.*

HVMANA.

Emanuel Portugalliæ rex ad extendendam subactæ à se Indiæ laudem Leoni pontifici suæ victoriæ trophæa, Elephantum aurea instratum stragula & turrito ephippio Indos homines gestantem, passus ad modulos tibiarum temperantem, Principem, hominésque augustiore habitu, certo gestu venerantem, per Tristanum Acunium Lusitanum dono misit. Addiderat Rhinocerotem Elephanto paulò humiliorem, longitudine parem, sed in Ligusticis scopulis mersus est. *Iouius. libr.* 4. *virorum Illustrium.*

Florentini, qui intestinis discordiis ferè continenter per an. 300. laborauerant, tanta quidem rabie, vt modo Patricios, modo Populares alternante victoria è ciuitate in exilium expellerent, sæuis cędibus integras sæpe familias delerent, armis Cæsarianis oppressi, Dominum sibi imponi passi sunt, Alexandro Duci, qui mox interfectus est à Laurentio cognato, primum obtemperantes ea lege, vt hæc dignitas ad liberos eius pertineret, atque his deficientibus ad eius cognationis proximos.

Senenses & ipsi seditiosissimi aliquot post annos eandem formam sebierunt.

An. 1514. Muleamethes, cui Sciriffo q. magno sacerdoti cognomen erat, ex Eremita & concionatore ad regna Fessæ & Marochi peruenit, religionis nouæ authoritate & armorum gloria florens. Ita Africam miscuit, vt coacta multitudine in Lybiæ & Aegypti interiora penetrans, tribus annis obtinuerit præter superiora duo, regna Tremissæ, Datæ, Taphiletæ, Suæ, quæ 43. annis te-

Anni Christi	Anni mundi
1522	5609

nuit,

Anni christi. | Anni mund.

nuit. venando à stipatoribus corporis senex admodum interfectus sub an. 1557. *Ionius lib. 7. vir. Illust.*

Huius Eremitæ initia attingit Ioannes Leo in descript. Africæ, qui cum eo versatum se per ares dies scribit.

1515 — 5600

Eius filius Abdala pòst, Marochi regnat. Eodem tempore & spiritu Lutherus de ordine Eremitarum August. cœpit tale quid moliri in Europa, sed ad tantam fœlicitatem peruenire non potuit, etiamsi Cardinalatum, indéque Papatum animo fuisset complexus.

An. 1515. 1. die Ianuarij Ludouicus 12. Galliæ Rex mortuus. Nam cùm tota Italia exclusus, ingrauescente iam ætate masculum hæredem ex se genitum sibi deesse doleret, mortua paulò ante Anna Britanna vxore ex qua duas tantum filias susceperat, serò de nouis nuptiis cœpit cogitare. Itaque pace cum Anglo facta, qui Taruenna, & Tornaco captis iam formidabilis toti Franciæ esse cœperat, & placatis Heluetiis, qui numeroso cum exercitu Diuionem obsederant, vixque tandem vel amplissimis conditionibus à Tremollio propositis adduci potuerant, vt ab incepto desisterét, sororem Angli præstanti forma Virginem in vxorem duxit. Cum qua nullo ætatis respectu, dum recenti amori licètiùs indulget, debilis & effœtus senex in febrem grauissimam incidit, ex qua paucos post dies mortuus est calend. Ian. anno huius sæculi 15. Princeps Iusti cognomentum à Fr. Guicciardino meritus, & populis suis carissimus. Cuius adeo sancta & venerabilis etiam nunc inter Gallos memoria viget, vt quoties in consistorio Principis, in regni Curijs, & Comitiis de optimo regimine, & rebus in meliorem statū reducendis agitur, toties Ludouici temporum, & ordinis qui tunc sub eo in publica regni administratione seruabatur, honorifica mentio habeatur. *Iac. Augustinus Thuanus histor. sui tempor. parte 1. lib. 1.*

Franciscus Valesius Dux Engolismensium literarum instaurator, Rex Francorum inauguratur die 20. Ianuar. anno 1515. quo quidem Mart. Lutherus scribit contra indulgentias, Sequente an. expeditione in Mediolanum suscepta ad 15. horas cum Heluetiis pugnans victor euadit, Mediolanum recepit, fœdus cum Heluetiis init certa, pecuniæ, quæ singulis annis illis pensitatur pactione. cum Leone PP. conciliatur: ius creandorum Præsulum conuentibus Sacerdotum & Monachorum adimit & sibi vendicat. *Tili.*

Henricus 8. Anglorum Rex, quod librum plenum, pietatis & eruditionis contra Lutherū scripsisset, meruit titulum DEFENSORIS FIDEI, sibi & suis posteris à Leone Pontifice concessum. *Sued. lib. 3. Georgius Lilius in Chron. Anglor.*

Ferdinandus Hispaniæ Rex nullo meliore iure, quam quod sibi vtile & comodum esset, Regnum Nauarræ, expulso Ioanne Albreto occupat anno 1513. *Ioan. Tili.* Et regnis Castiliæ sociat. Ioanni autem Albreto siue Labritensi regnū venerat è Catharina Foissea hærede. Paulò aliter rem narrat Guichardinus historiarum sui temporis lib. 11.

Ex Arragoniis tandem potitus nuptiis Isabellæ Castiliæ reginę, deinde regno Granatensi, pulsis Saracenis siue Mauris, qui id tenuerant annos plus 780. decennali bello vniuersæ Hispaniæ vires obtinuit, Lusitanis exceptis, quę

1522 — 5609

cum Iohanna filia, nuptiis, postcà transierunt ad Philippum Austriacum Maximiliani Imp. filium, Caroli 5. & Ferdinandi Impp. patrem. Iudæos seuero Edicto able-

Anni christi.		Anni mundi	
1522	226.		Christi millesimo quingentesimo vigesimo & sui Imperij octauo proficiscẽs Adrianopolim in eo vico Chiorlico nempe, in quo anno antè decimo, cum Baiazete Patre ausus fuerat bellum committere, *Paulus Iouius libro de rebus Turcicis.*
	d ADRIANVS 6. Batauus Traiectensis, an. 1.	5609	1516. Turci Syria Aegyptóque subacta templum S. Ioannis Baptistæ Damasci occuparunt.
1523	mens. 8. dies 6.	5610	d VIR. doctissimus, & moderatæ vitæ, olim Theologus Louaniensis, præceptor Caroli quinti Imperatoris, & nomen, quod antea habebat, retinuit, multa scripsit.

Vacat m. 2. d. 4.

Patriarcha.

Constantinopoli Ieremia.

Principibus.

Solimano Turcor. 14. Imp.

Ismaele Persarum.

Carolo 5. Occid. Imperatore & Hispaniæ reg.

Francisco 1. Valesio Francorum Reg.

Lebnaddenghel Dauide Aethiopiæ an. 36. cum matre Helena.

Henrico 8. Anglorum.

Sigismundo 1. Polonorum.

Emanuele, deinde Ioanne 3. Portugalliæ an. 36.

Iacobo 5. Scotiæ.

Iniquior fuit poëtis: id nominis nihil aliud præ se ferre arbitratus, quàm vel impietatem, vel lasciuiam.

Cum apud eum Erasmus accusaretur, respondit, Se non bonas literas persequi, verùm impias hæreses.

Sanctus Pagninus Dominicanus, contionator Apostolicus, secundus Latinorum post Reuchlinum Lexicō Hebraicum edidit, tanta eruditione refertum, vt etiam Rabbinos in eo argumenti genere vicerit, & reliquos à præstantiore conficiendo deterruerit.

Munsterus aliquot annis pòst illud in breuius contraxit.

Seditio Vuitembergensis propter Carolostadium, qui concitarat plebem ad Imagines sanctorum è templis eiiciendas, cui conatui restitit Lutherus. *Sleidanus libro tertio.*

Cœpit clā gliscere secta Anabaptistarum in Saxoniæ partibus: eorum opinioni subscribebat Carolostadius, *vt aiunt Lutherus, Sleid. lib. 3. & 5. & Melancthon in comment. ad Colos.*

HVMANA.

Solymanus Turca vrbem Belgradum, Hungariæ propugnaculum, anno regni tertio, sub 1522. & 1524. Rhodum insulam 7. mense obsidionis cœpit. *Sleidanus lib. 3. Surius in histor. & Paulus Iouius.*

Mustapham filium maiorem per speciem colloquij euocatum in conspectu suo strangulari fecit, Baiazethem alterum filium, qui contra alium F. Selimum de Imperio decertans in media Asia & victus in Persiam fugerat, à Sophi Tamma, post multas legationes vltrò citróque missas postliminio redditū, exemplo cum tribus filiis in ipsius Imperij aditu, interfici iussit.

Ludouicum regem Vngariæ vicit. Budam in deditionem accepit, Viennam, sed frustrà, oppugnauit. Corcyram inuasit, Melitam tentauit. Tandem Sigetum Vngariæ oppugnans, moritur anno millesimo quingentesimo sexagesimo sexto.

Ismaëli Sophi, qui cum Selimo conflixit anno 1515. successit Tammas, qui cum Solymano bella gessit. Postremo Casulas, ad quem ante 20. ann. Solymani F. confugit.

1522. Victoria vnica è quinque Magellani nauibus, nauarcho Ioan. Sebastiano in Hispaniam rediit confecta duobus annis, totius Oceani nauigatione per fretum Magellanicum tunc primùm inuentum.

David Æthiopum Rex ad Emanuelem Regem Portugalliæ, legatum misit Matthiam. Inde Zagazabo, qui scripto explicatam reliquit suæ gentis fidem, è qua liquet Ecclesiæ illius cum nostra maximus consensus. Hoc scriptum Damianus Goës in Latinum vertit.

Anni christi. 1522 — *Anni mundi* 5610

An. 1523. Emanuel Rex Portug. regni 26. moritur, qui Arnuzium Arabiæ partem, Indiam, Indo & Gange fluuiis definitam, eam etiam, quæ vltra Gangem est, extremásque Orientis solis regiones suo Imperio adiicit, & terras incognitas per suos perlustrauit. *Osorius libr. 12. de eius reb.*

Ad eas victorias potissimum vsus est ductu Vasci Gamæ, Odoardi Paciei, Francisci Almeidæ, & Alphonsi Alburquerij. *Ibid.*

Indi indignantes Lusitanos ab extremo Solis occasu ad se profectos, Oceanúmque Atlanticum & Aethiopicum præteruectos, vsque ad auream Chersonesum & Cathainum Sinarum regionem (quod spatium est ferè sex millium leucarum) sibi iura dare & excitatis arcibus Calecuthæ, Cananoræ & aliis celeberrimis aromatum, vnionúmque emporiis sedes posuisse, adeptos dominatum maris Arabici, Persici, Indici, sociarunt vires ad illos inde pellendos. Quibus accesserunt Turcæ, sed neutris hic conatus prosperè cessit, quin potius maioribus rebus principum dedit, Deo in ortu Solis cupiente Ecclesiæ suæ firmum statum dare, quando in occasu sensim perit.

Solymanus Eunuchus Bassa præfectus classis Turcicæ, quæ ad oppugnandos Lusitanos in Indiam mittebatur, cum magnis viribus Dium vrbem, quæ illorum præsidiis firmabatur, frustra oppugnasset, Ademum fœlicis Arabiæ oppidum proficiscitur, vbi Ademanum Regem sub fide ad se vocatum, in antenna prætoriæ triremis laqueo suspendit. Eiúsque Gaza omni surrepta, vrbem lapideo muro munitissimam occupat. Pari sæuitia ad Zidam portum Zibitinum regem sumptuosis muneribus gratiam eius appetentem interfecit, præsidiis eius aulæ omnibus sub fide immaniter trucidatis.

Ioannes Stophlerinus Astronomus, Andreas Alciatus Iurisconsultus Bilibaldus Pirkaimerus Norbergensis.

Chrysoloræ, qui primus literas Græcas Florentiam Cosmo Mediceo Florentino duce attulit, discipulus Tifernas in Franciam venit. Budæumque literas Græcas docuit. Deinde Ianus Lascaris mortuo Laurentio Mediceo Mecœnate suo, atque inde literatura Græca, deserta Italia, ad nos migrauit.

Lascari & Budæo auctoribus Franc. primus Bibliothecam Fontanableam instruxit, indéque an. 1530. Linguarum & Mathematum professores. Nam cæteri sunt adscriptitij.

Ann. 1522. Christernus rex Daniæ ab Ecclesia deficit. Tribus regnis propter crudelitatem exactus in carcere miser cõsenuit & mortuus est. Nam eiectus a suis à Christiano Friderici, qui regnorum Daniæ & Noruegiæ curam susceperat, filio in eius locũ suffecto, perpetuis vinctus catenis an. 1531. tanquam indomita bellua, clatrata in cauea ad mortem vsque seruatus est. *Iouius libro 7. vir. Illust.*

Eius cum Stenone Sueuo bellum crudele, quale est hæreticorum ingenium, describit Zieglerus in sua Geogr. & Ioan. Mag. in hist. Sueuorum.

Suetia primum experta crudelitatem istius, demum Gustanum nouum hominem regnare patitur. Cuius filij Erricus & Ioan. male concordes alternante fortuna in se sæuierunt. Nam Erricus maior fratrẽ nihil tale suspi-

1523 — 5921

cantem

227.
c CLEMENS 7. Florẽtinus è familia Medicea an. 10. mensſ.10. dies 8.
Vacat dies 16.

Patriarcha.
Constantinopoli Ieremia.

Principibus.

Solimano Turcor. Imp. 14.

Jſmaele Sophi Perſarũ, deinde Tamma an. 42.

Carolo 5. Occid. Imperatore & Hiſpaniæ reg.

Francisco 1. Valeſio Francorum Reg.

Lebnaddenghel Dauide Aethiopiæ an. 36. cum matre Helena.

Henrico 8. Angliæ.

Sigiſmundo 1. Poloniæ.

Ioanne 3. Portugalliæ.

Iacobo 5. Scotiæ.

Anni mundi 5610 5611

cantem in cuſtodiam tradidit, è qua emiſſus Erricum viciſſim incluſit. *Ioan. Magnus.*

c Ad Clementem 7. an. 1524. Helena auia & Dauid Æthiopiæ Imp. literas & legatos mittunt obedientiam pollicentes, benedictionem & communionem Apoſtolicam deprecantes. Eas Latinas fecit Paulus Iouius, & in ſuum librum de Fide & moribus Æthiopum retulit Damianus Goes eques Luſitanus Legatorum præcipuus erat Zaga Zabo. Elias Leuites in lib. Bahur ſe cum eis contuliſſe narrat.

Ad Emanuelem & Ioannem Luſitaniæ Reges iidem literas & legatos mittunt, ad fœdus & amicitiam, confirmandam, quam Emanuel per Aluareſium & eius comites poſtulauerat. *Ibid. & Aluareſio, qui hiſtoriam Aethiopicam deſcripſit.*

1524. ſecta Lutheranorum cœpit diuidi in Zuinglianos, qui tropum in verbis Sacramenti Euchariſtiæ inducunt; Caroloſtadianos, qui particulam, HOC, in verbis cœnæ, Chriſtum ipſum menſæ aſſidentem monſtrare dicunt, (hanc opinionem amplexati ſunt Anabaptiſtæ) & Lutheranos qui *in, cum, vel ſub pane* Corpus Chriſti eſſe aſſerunt. *Surius in hiſtor. Lauaterus in hiſtor. controuerſiæ Sacrament.*

Anno milleſimo quingenteſimo vigeſimo quinto Caroloſtadius Archidiaconus Vuitembergenſis, qui paulo ante primus omnium ſacerdotum noſtri ſæculi vxorem duxerat Vuitembergæ, opera & ſtudio Lutheri è tota Saxoniæ Ducis ditione profligatur. *Surius. Sleidanus libro quinto.*

Ruſticanum bellum pernicioſiſſimum & ſæuiſſimum contra Clerum, Principes & Magiſtratus initum, pretextu libertatis Euangelicæ, cœpit aduerſus Comitem Luphium Sueuum anno 1524. Menſe Nouembri. Serpſit per totam ferè Germaniam, Alſatiam & Sueuiam anno 1525. quo Thomas Muncerus ſiue Monetanus, Cœleſtium Prophetarum hæreſiarcha, infinitam turbam ruſticorum ad ſeditiones concitauit, qui 200. arces & monaſteria in vna Franconia incenderunt: quique ad 130. millia (alij 150. millia, vt eſt in vita Clementis PP.) in acie ceciderunt. Hic fuit exitus belli Ruſticani, quod intra vnum menſem Maium maiores cædes & vaſtitates attulit Germaniæ ſuperiori, quàm bellum decennale Hiſpanorum & Gallorum per id tempus Italiæ. *Sleid. lib. 4. & Sur. in hiſt.*

Bernardus Lutzembergus Franciſcus Titelmanus minorita Louanienſis, Ioannes Faber Viẽnenſis Epiſcopus, Laurentius Campegius Cardinalis, Thomas Murnerus, fidei propugnatores inuictiſſimi.

1525. Lutherus ducit in vxorem Catharinam Boram ſanctimonialem olim virginem. *Sleidanus libro quinto Sur. in hiſt.*

1527. ſecta Anabaptiſtarum vigere cœpit. *Sleidanus libro ſexto.* Eorum auctor variè refertur: alij volunt eſſe Thomam Muncerum, vt Sleid. libro decimo: alij, vt Eckius contra confeſſionem Zuinglij, Baltazarem Pacimontanum, alij, vt Eraſmus Alberus, Caroloſtadium, alij, vt Antonius Coruinus, Zuinglium, alij, vt Staphylus, Bernardum Rotmam, alij, vt Lind. Nicolaum Stolkium, ipſe à Luthero originem trahere gloriantur, ob eius epiſtolam ad Vualdenſes, in qua ait melius eſſe omittere baptiſmum, quàm pueros ſine fide, i. non credentes baptizare.

Anni Christi.	Anni mundi.
1523	5610

Tunc quidam Anabaptista Sangalli oppido Heluetiorum fratri suo germano caput præscidit, præsente vtroque parente, quibus persuasit (ô cæcitas!) id sibi diuinitus imperatum, sed à magistratu comprehensus eandem pœnam & ipse luit. *Sleid. lib. 6. Sur. in histor. Gilbert. Cognat. in narrat. tragica.*

Hoc ipso anno decreta fuit apud Bernates Heluetios valde perniciosa disputatio Catholicorum cum Zuinglianis, sed nullus Catholicorum voluit adesse (quod Senatus Bernensis leges disputationis ipsis iniquas præscripsisset) præter Conradum Tregerum prouincialem Augustinianum. Finita disputatione an. 1528. 7. Cal. Ianuar. mox apud illos & aliquot vicinos inter quos numerantur Geneuenses, Missæ, aræ, & imagines deturbatæ & deiectæ fuerunt. Dies & annus abolitæ antiquæ Catholicæ religionis aureis literis in columna inscriptus est, vt testimonium apud posteros extaret sempiternum. *Surius in hist. Sleid. lib. 6.*

1528. Disputatio Bernæ Heluetiorum de Eucharistia, postquam planè deteriores euaserunt amplexo Caluinismo.

Eodem anno 1528. acta fuerunt comitia Imperij Spiræ multis de causis, maxime de expeditione contra Turcos, & pace religionis. Tunc natum est Protestantium nomē, eorum, qui Protestantes se quibusdam decretis eius conuentus salua conscientia, subscribere non posse, prouocarunt ad Imperatorem, *Sleidanus libro sexto: Surius in Hist.*

Eodem anno iussu Philippi Hassiæ Landgrauij fit cōuentus Marpurgensis, vt Lutherani & Zuingliani inter se agerent de concordia religionis: sed cum decreuisset vt a scriptis famosis vtrinq; abstineretur (quod Melanchthon violauit anno proximo) re infecta discessū est, Luthero recusante Zuinglianos fratrum loco habere, licet plurimum hortaretur Landgrauius, & Zuinglius palàm cum lachrymis coram Landgrauio & omnibus rogaret, vt saltem frater appellaretur à Lutheranis, *ex Lutheri scriptis. Brentius in append. & Surius in hist.*

Mox mense octobri iidem alteram disputationem instituunt Suabachi: sed cum inter se conuenire non possēt de cœna Domini tertium colloquium indicunt, Smalcaldiæ ad idus Decembris (alij ad mens. Nouembris) sed nihil ad concordiam confici potuit, quam tamen plerique eorum optabant, vt faciliùs suas vires contra Imperatorem & Principes coniungerent. *Surius in histor. Lauatherus in histor. controuersia sacramentaria. Sleidanus libro sexto & septimo.*

Anno 1530. comitia Imperij Augustana celeberrima præsente Carolo quinto Imp. in quibus Lutherani protestantes dicti, suam confessionem (quam Melanchthō composuerat) lingua Latina & Germanica scriptam obtulerunt, quam licet postea sæpe auctam, emendatam & adulteratam, multi Lutheranorum tanti faciunt, vt malint de Pauli (ait Ioannes à Losco in Epistola ad Regem Poloniæ) quam de ipsius doctrina dubitare. Zuinglianorum etiam quatuor vrbes, Argentoratum, Constantia, Meminga, Lindauium suam confessionem ab altera longè diuersam, in eo conuentu exhibuerunt, *Surius in hist. Sleid. lib. 7. Lauatherus in historia controuersia Sacramentaria.*

Anni Christi.	Anni mundi.
1534	5621

1531. 5. Idus Octob. an. ætatis suæ 48. Zuinglius occubuit in prælio, quod Catholici (qui tamen erant nu-

CONCIL. *Senonense prouinciale ad reformationem morum & contra hæreses. Finitur anno 1528. Tom. 4. Concil.*

Ratisbonense ad reformandum clerum Germaniæ.

Hildemense.

Anni mundi

mero & apparatu bellico inferiores) Quinq; pagici Heluetij, contra Zuinglianos Tigurinos & eorum socios gerebant: eius cadauer postea exustum est. *Sleid. lib. 8. Surius in histor.* Hinc illud cuiusdam. *Occubuit Patriæ bellator Zuinglius ense, & pressa est armis gens populosa suis.*

5614 Heluetij asperi montanique homines, soliti alijs dissidentibus mercenaria auxilio submittere, inter se de religione acriter dimicarunt, ex vno fœdere, quo prius 13. pagi deuinciebantur, duo facientes.

Mense Nouembri proximo (alij aiunt triduo pòst mortem Zuinglij) obiit Oecolampadius, siue ab vxore in lecto extinctus, vt quidam aiunt, siue igniitis Sathanæ telis & hastis confossus, vt scribit Lutherus lib. de Missa priuata, siue iuxta alios sui ipsius suorumque manibus clàm peremptus. *Lind. Dialog. 3. dubia.* Zuinglio successit Bullingerus, Oecolampadio Osualsus Myconius.

1534. Henricus 8. Anglus ab Ecclesia deficit. an. seq. Thomam Morum, & Roffensem Episc. viros pios & doctos securi percutit.

Eodem coacta est Synodus (sic ipsi vocabant) Constantiensis auctore Buccero, inter Lutheranos & Zuinglianos, in qua frustrà laboratum est de concordia & pace. *Lanter.*

Tum Anabaptistæ, Monasterium vrbem Vuestphaliæ occupant. Nouam Hierusalem nominant, quam tandem amittunt in natali S. Ioan. Baptistæ opera Episcoporum & Frederici Saxonis, qui Iohannem Lapidanum Sartorem illorum ducem, quem regem Israël & Sion appellabant, in spectaculum caueæ ferreæ inclusit, atque è turris B. Lamberti fastigio suspensum inedia peremit, *Pet. Apianus 2. parte Cosmog.*

Anabaptistæ Monasterienses an. 1535. vi homines ad suam hæresim compellentes, Ioannem de Leidem sartorem Regem eligunt, Clerum & Magistratus pellunt. Tandem sumptu & opera Episcoporum, & Ioannis Friderici Saxonis electoris extirpantur. *Sleid. lib. 10. Sur. in histor.*

Ordo Sodalitatis diui amoris siue Theatinorum (postea hoc nomen sortiti à Petro Carapha, qui factus PP. dictus est Paulus quartus Episcopo Theatino eam viuendi rationem suscipiente) initium Romæ accepit. *Dieg ho. lib. 2. orthodoxarum explicationum.*

HVMANA.

Basilius Moscorum princeps, licèt Græcos ritus sequatur, Demetritum Legatum ad Clementem. Pont. misit, vt ex principe adoptaretur in regem, quod paulò antè per legatos suos, cum Maximiliano Cæs. tractauerat, *Iouius lib. 6. viror. Illustr.*

Eum Mahometes & Absa germani fratres Tartari, quorum ille regnabat in Taurica, hic ad Citracam Volgæ in Hyrcanum erumpentis Emporium illò redegerunt. vt per Syngrapham Mahometi se perpetuò tributarium profiteretur. *Ibid.*

Ioannes & Olaus Magni Gotthi fratres, Paulus Iouius historici. E quibus hic historiam omnium pene populorum sui temporis ab an. 1494. vsque ad 1540. scribit. Illi de populis Septentrionalibus.

5621 Franciscus Alumnus Symbolum Apostolorum, & initium Euangelij Ioannis, quod à sacro recitatur, in denarioli spatio, siue notis scripsit, stupentibus Imper. Carolo

	Anni christi.		Anni mundi.
rolo & Clemente Pontifice. *Petrus Aretinus.* Sic Iliadem Homeri nucis putamini inclusam vidisse Ciceronem tradunt Plinius lib. 7. & Solinus.			5610
1526. Fœdus Mediolanensium, Gallorum, Anglorum, Venetorum, omniúmque Longobardiæ ciuitatum contra Carolum Imp.	1523		
Interfecto Ludouico rege Vngariæ & Boëmiæ à Turcis, Ferdinandus Romanorum Rex vtrúq; regnum consequitur, ob Annæ Ludouici regis sororis coniugium.			
* *De clade ingenti tum accepta in Campo Mohaz scripsere Stephanus Brodericus, Paulus Iouius. Et Ioachimus Camerarius. Vide Nicol. Reusneri narrationes illustres reru memorabilium in Pānonia sub Turcarum Imperatoribus gestarum, Francofurti excusas in 4. an.* 1603.			
Sigismundus Pol. Dantiscum venit, hæreticos punit, Catholicos restituit.			
1527. Roma ab exercitu Caroli Imp. Duce Carolo Borbonio capta, direpta, incensa. *Eug. in 8. Genes.*			
1529. Sudor Anglicus exoritur, morbus antè incognitus, prænuncius hæreticæ pestis, quæ illum pop. erat infectura duobus post annis.			
* 26. Septemb. Vienna Austriæ obsessa est à Sultano Solymano maximo cum exercitu pedestribus equestribusque copiis, aqua terráque illustrissimis, & incredibili omnium rerum quas belli vsus exigit apparatu, vt ex ædita Diui Stephani, elegantis, vetusti ac rari operis pyramide, vnde longissime prospectus patet, humani oculi acies, exercitus magnitudinem comprehendere, metiríue nequiuerit. Ad 10. millia passuum densa tentoria circiter 25. millia numero posita tenebant. Tamen summi Dei benignitate, & Christianorum virtute Ducum fortiter repulsus est. & fugienti similis ad Albam vsque properauit. *Nicol. Reusnerus in narrationibus historicis rerum Turcicarum.*			
1530. Florentia ab exercitu Imp. & Pontificis vi, faméque expugnatur.			
Eodem Francisc. 1. Franc. Rex Guilielmo Budæo & Ioanne Belaio hortantibus, ad addendum Colophonem iis, quæ in Parisiensi Academia desiderabantur, destinato singulis aureorum ducentorum honorario, Regios linguarum professores instituit. Hebraicè quidem Franciscū Vatablum: Græcæ autem Petrum Danesium Parisiensem, Postea Episcopum Vaurensem. Quibus duobus continuò addidit Iacobum Tusanum Græcæ, Agathium Guidacerium Hebraicæ doctorem. Aliquantò post duos in Mathematicis Orontium Finæum & Ioan. Martinum Poblacionem. Denique auctore Petro Castellano Anagnoste suo alios in literis Latinis, Medicina, Philosophia adiunxit. *Carion. lib. 3. Ioan. Til. in Chron.*			
Solymanus Turcor. Imperator. ann. 1526. Vngariam igne & ferro vastat, Budam diripit, Ludouico Rege Vngariæ cum exercitu cæso, Viennam obsidet. Idem postea an. 1532. alteram faciens irruptionem in Vngariam & Austriam, per 20. dies oppidulum Huns (iam à Turcis 13. pugnatum) frustra obsidet. *Iouius lib.* 23. *&* 28. *Carion. lib.* 3.			
Turci non procul à Neapoli Austriæ ceduntur, duce Sebastiano Sterlino. Mare exundat in Hollandiam Frisiam, Zelandiam, &c. Sophus duplici clade Turcos afficit.			
1534. Barbarossa Turcæ pirata regnum Tuneti occupat in Africa. Vnde secuta expeditio Caroli quinti in Africa ad regem Muleassem, qui ad se confugerat restituendum.	1534		5621

Anni. Christi | Anni mundi

Catharina ex iuniore Laurentio Medice, neptis Pontificis, despondetur Henrico Valesio secundo regis filio, apud Massiliam vrbē anno 1533. Interfuit nuptijs Clemēs PP. Præter materna oppida in Aruernis, 100. millia aureorum cum vnionibus, multisque gemmis & preciosa supellectile, dotis nomine Henrico accesserunt. *Surius in histor. Sleid. lib. 9.*

Ferdinandus Cortesius post Columbum Ligurem, primus ab vltimo insulæ Cubæ promontorio sub Cancri tropico ad Perüana & Cuscana regna aurifera peruenit, & cuidam regulo auxiliaria arma iungens, Mutezumam potentissimum inter Mexicanos regem in Temistitana vrbe inter Tropicum Cancri & Æquatoré regnantem domuit, dum Barbari equitum conspectum & tormentorum bombum horrerent. Eique mortuo, suffragijs multorum regulorum suffectus est eo titulo, vt Cæsaris supremi Imperatoris se vices gerere profiteretur. *Iouius lib. 6. vir. illust.*

Ibi Deo, Christo, & Virgini aras extruxit & Baptisterium condidit, ad quod tincti sunt infiniti, aduenas Hispanos non homines, sed Deos arbitrati. Quin & duos illustres gentis proceres publico decreto instructo legatione ad Cæsarem in Hispaniam atque inde ad Clementem Romam miserunt, qui omnium nomine obedientiam pollicerentur. Quos Clemens cum multis muneribus ad suos remisit cum Antonio Mendocio, quem Cortusio successorem Cæsar destinauerat. *Idem, qui & eos se Romæ vidisse scribit.*

228.

1534 | f PAVLVS 3 Rom. ex nobili familia Farnesiorum. an. 15. dies 29 | 5621

1549 | Vacat m. 2. d. 29. | 5636

f Hoc Pontifice Orientales populi per Iesuitas Franciscanos è Lusitania conuertuntur. Eò enim nauigarant è Iesuitis an. 1541. primus omnium Franciscus Xauier Nauarreus, vsque ad an. 1552. quo est mortuus, deinde Simon Rodericus.

Patriarcha.

Constantinopoli Ieremia, mox Dionysio an. 20.

Principibus.

Solimano Turcor. Imp.

Tamma Persarum an. 42.

Carolo 5. Occid. Imperatore. Hispaniæ reg.

Francisco 1. & post eum Henrico 2. eius filio an. 12. Franc. Reg.

Dauide Aethiopiæ, cum Helena matre.

Sacramentariorum siue Zuinglianorum secta in Gallia innotescit anno 1534. 15. Calend. Nouemb. sparsis passim & affixis in aula Regia Lutetiæ famosis libellis cōtra Eucharistiæ sacramentum. *Ioan. Til.* Vnde grauiter animaduersum est in hæreticos.

E tribus præcipuis sectis Lutheranorum Zuinglianorum, & Anabaptistarum, Caluinistæ noui sacramentarij, Antinomi, Stancariani, Seruetiani, Suencfeldiani, Glācularij, vulgò fratres Hortensis, Osiandrini, Vbiquitarij, Trinitarij siue Deitæ (qui Trinitatem vocant Cerberum tricipitem) & tot tamque pugnantes sectæ & hæreses hoc ferè tempore natæ sunt, vt vix certus cōnstet numerus. Quidā 52. alij 65. alij 90. numerant, at Hedio Zuinglianus epist. ad Melanthonem conqueritur emersisse errores ferè 12. quos tamen multi pro verbo Dei venditēt. Quales sint Staphyl. in Apologia, Lindanus in Dubitant. docent, & *Nos paulo post.*

Vatabli nomine noua Bibliorum versio conditur Geneuensibus, multis in locis impurior & indoctior, quam nec Vatablus agnouit, nec qui leuiter linguis tincti sunt, probāt. Beza in iconibus leoni Iudæ Heluetico attribuit. Eius causa Robertus Stephanus Geneuam sontium receptatricem profugit, surreptis secum Regijs characteribus, adulterinos alios partus viris bonis & doctis suppositurus, vel genuinos ritu loci, corrupturus. Quare Lutetiæ in stramineo simulachro vstus est, quòd viuus capi non potuerit. *Beza in Iconibus, & in Passeuantio.*

Henricus octauus Rex Angliæ an. 1539. egit conuentum (Angli vocant Parlamentum) ordinum Regni in quo

inter

inter alia de relgione decreta contra Lutheranos, edicit, primò in Eucharistia sub panis & vini specie post consecrationem esse corpus & sanguinem Christi, nec amplius remanere substantias panis & vini. 2 communicare sub vtraque specie non esse omnibus necesse ad salutem, & sub alterutra esse totum Christum. 3 non licere nuptias sacerdotibus. 4 vota castitatis præstanda. 5 Missas priuatas retinendas. 6 confessionem auricularem esse ad salutem necessariam: iis qui secus docerent, vt hæreticis supplicia grauissima constituit. *Sleid. lib. 12. Suri.in histor.*

Talia decreta paulò post an. 1547. edicto publico abolentur sub Eduardo Rege.f.& ferè eodem tempore Missa ibidem abrogatur. *Sleid.lib. 19. & 20.*

Ita cum primis regni annis Deum sanctissimè coluisset, Ecclesiam Catholicam, libris etiam editis contra Lutherum, defendisset. Iulium Pont. Gallorum armis oppressum erexisset, Clementem Cæsarianorum impetu in vrbem facto captum adiuuisset, inter Catholicos reges belli & pacis pius arbiter extitisset, insano mulierum amore corruptus, duarum probarum & nobilissimarum vxorum repudiis, & aliarum duarum cædibus, vt Bolemiæ adamatæ secundo, & Pariæ sexto coniugio iungeretur, an.1535.à maiorum religione defecit, & truculentus piorum carnifex euasit. Phiserio Episcopo Roffensi à Pōtifice in Cardinalem lecto, & Thoma Moro epistolarum eius magistro trucidatis, quod sacrorum antiqua iura ardentissimè tuerentur. *Paulus Iouius, Georg. Lilius in Chron. Surius in histo.Sleidan.lib .9.*

10. Augusti qui dies est D. Laurentio sacer, anni 1540. Solimanus Turca per Aenobarbū Præfectum eius maris quod obnoxium sibi erat, legatum totius expeditionis constitutum Castellum nouum Dalmatiæ oppidum, nuper à Carolo Austrio Romanorum Imperatore ereptum diripit. *Christophorus Rucherus narratione ad Franciscum 1. Regem Galliæ.*

* 2. Septembris 1542. Idem Solimanus Budam capit primariam vrbem Pannoniæ in qua tum erat Vageodæ Ioannis vxor vidua cum filiolo Stephano, quam à Præfectis & milite barbaro tumultuariè conquisita supellectile deduci iubet in Transsyluaniam, quā ei atque filio concesserat *Ioan. Sleid anni & Paulus Iouius lib. 3. q. & 42.historiarū sui tēporis. A quibus Nicol. Resnerus desumpsit, & inter narrationes historicas rerum Turcicarum collocauit.*

Ordo Societatis Iesu institutus ab Ignatio Luyola Cātabro, qui fuerat olim Dux Hispanorū in arce Pompeiopolitana tunc obsessa a Gallis a Paulo tertio PP. primùm approbatur 1540. & ab eodem confirmatur an. 1543. Post eum Iulius 3. Paulus 4. Pius 4. & Tridentinum Concilium sessio. 9. cap. 15 eum ordinem iterum confirmarunt. *Suri. in histor. Diegho.lib. 1 Ortho d. explication.*

Martinus Bucerus ex Dominicano primo Lutheranus, postea Zuinglianus, tandem in magna Lutheranorum synodo apud ædes ipsius Lutheri habita Vuitenbergæ ann.1536. cum multis aliis à Zuinglianis ad Lutheri partes defecit. (*Func. in Chron. & Alan. Copus dialog.6. Lauather.in histo. controuersiæ Sacram. id etiam testantur eius synodi acta publicè edita*) præcipuos duos errores Zuinglianorum reuocans, dè Baptismo paruulorum, quem negant esse necessarium, hoc enim ipse antea scripserat in Matth. cap. 5. Quosdam infantes sine baptismo æternam vitam consequi, quosdam licet baptizatos delabi in infernum) & de cœna. *Ipse in Comment. in Ioan. cap.6. &*

Anni christi. 1144 ... 1455

Henrico 8. Anglorū, deinde Eduardo 8. dict.5. heretico an. ferè sex.

Sigismundo 1. Polonorum deinde Sigismundo 2. cogno. Augusto an. 24.

Ioanne 3. Portugalliæ.

Iacobo 5. Scotiæ, deinde Maria filia, quæ Francisco Delphin onupsit annis 41.

Anni mundi. 5621

Anni Christi.		Anni mundi.	
			Matth. 26. vbi veniam precatur à Deo & Ecclesia, quòd multos Zinglij heresi fascinauerit, quam tamen antea scripserat in epistola ad Norembergenses esse diuinitus à Christo traditam, & Lutheri doctrinam esse nouam, & cum sacris literis pugnantem: imò in Epist. ad Eslingenses vocauerat Lutheranos fanaticos, Suermeros, furiosos, &c.
			Collegia equitum Teutonicorum in Prussia & Liuonia sublata sunt, amissis per discordiam religionis, & luxum arcibus & vrbibus suis, quas Poloni, Dani, Suetij, Mosci occuparunt.
			An. 1545. Lutherus quem tertium Heliam quidã ausi sunt vocare, Puellam quandam dæmoniacam e Misnia Vuitembergam ad se deductam cùm à dæmone liberare conaretur suis exorcismis, in quodã sacratio parrochianæ ecclesiæ inclusus, vbi dæmonem cœpit adiurare, eius voce ita est perterritus, vt statim de fuga cogitarit, sed cum ostium ita malus dæmon obstruxisset, vt neque foris neque intus reserari posset, in eas venit angustias, vt etiam per fenestras cancellis ferreis obductas erumpere conaretur. Verùm non priùs reperit exitum, quàm securi ferrea per cancellos immissa, ostium confringeretur à Staphylo tunc iuuene & eius auditore, qui hanc historiam vt viderat scriptam reliquit. Apolog. 2.
1536	CONCIL. *Coloniense, prouinciale præside Hermano Archiepiscopo (qui postea in hæresim lapsus est) ad reformationem Cleric. & de dogmatibus & ceremoniis religionis. To. 4. lib. Concil.*	5623	Anno seq. 1546. 12. Calen. Martij, & ætatis 63. Islebij, cùm vesperi bene potus ac hilaris in lecto cubuisset, mane repertus est mortuus. *Hos. lib. de Heres.* Iustus Ionas eocus ipsius, libro de eius vita & obitu, refert Lutherum paulo ante mortem sibi, Cœlio, & aliis qui tunc aderant, dixisse: Orate Deum pro Domino nostro Deo (ineptissima locutio & eius Euangelio, vt ei bene succedat, &c.
			Eum sub mortem probasse dogma Zuinglianorum de Eucharistia contendunt ministri Heidelbergenses in libro Germanico, qui inscribitur, Acta colloquij Mulbrunensis, fol. 217.
			Monialem ex Monasterio Nymicensi raptam Catherinam de Bore vxorẽ duxit. *Turrianus lib. 5. de epist. Pont. c. 2.*
			Carolus V. Imp. anno 1547. pactis cum Turca induciis, & pace cum Gallo confecta, instigante Paulo PP. bellum gessit contra Protestantes (eorum exercitus creditur fuisse supra 60. millia) quos feliciter simul cum tota Germania domuit, Vuitembergensi Duce omnibus facultatibus exuto, captisque Ioanne Friderico electore Saxoniæ, & Philippo Lãdgrauio Hassiæ, mulctatisque ingẽti pecunia ciuitatibus, quæ contra se arma tulerant: vnde ob res tam præclarè gestas cognomentum MAXIMI & FORTISSIMI accepit a Pontifice. *Sur. in histor. Sleid. lib. 19.*
			Eodem anno celebrauit comitia Augustana, pro pace religionis & Reipub. in quibus omnes Principes, excepto Saxone, Concilij Tridentini decretis se submittunt Formula quædam (quæ passim dicebatur INTERIM) certa capita doctrinæ, & ceremoniarum, & emendationis ecclesiasticæ continens, omnibus per Germaniam obseruanda præcipitur vsque ad Concilij definitionem. *Surius in histor. Sleid. lib. 21.*
			Henricus octauus Angliæ Rex, in odium Romani pontif. qui Catharinæ materteræ, Caroli Imper. legitimæ & priscæ vxoris repudium anathemate damnauerat, templa expilauit, sacra vasa conflauit, Cœnobia euertit, multis piis, seorsum Carthusianis, martyrio affectis. Diuorum ossa & cineres in Fl. Tamesim proiecit, Ecclesiæ reditus & latifundia in fiscum redegit, leges fecit anno 1534. in publicis contitiis ad. 3. Nouem-

bris, quibus se caput Ecclesiæ Angliçæ appellauit, & sibi eo nomine annatas Sacerdotiorum, decimásque persolui iussit. Ecclesiæ Doctrinam & religionem & ritus, quæ contra Lutherum libris defenderat, immutauit, tot tamque impia aggressus, vt eum iterum Pont. anathemate percusserit, & eius regnum primo occupaturo addixerit. Eduardum filium regni ac impietatis hæredem reliquit. Vnde ex eo tempore Anglia in eum horrorem deducta est, qui etiamnum hodie magno proborum dolore cernitur. *Hæc ex huius temporis Historiis.*

Catharina regum Hispaniæ Ferdinandi & Elizabeth filia, quæ regi Arcturo Angliæ fuerat per verba de præsenti desponsata, eodem absque liberis defuncto, per dispensationem Iulij secundi nupsit Henrico 8. mariti fratri, ex quo Mariam genuit. Hinc posteà Henricus causari cœpit non potuisse summum Pontificem super Matrimonium eius cum fratria dispensare, vt potiretur nouis nuptiis. Hinc illa malorum hydra, quę Angliam hæresum clade prostrauit. *Soto in 4. Sententia D. 41. Art. 3.*

1535. Geneuenses penitus Catholicã eiurant, exactísq; Episcopo & pastoribus, Caluino se formandos tradunt.

Eodem prima Gallica Bibliorum interpretatio, auctore quidem Petro Roberto, adiutore autem Ioan. Caluino Valdensium sumptibus absoluitur Neocomi, vt quòd hodie Biblia Gallicè leguntur, Valdensium Ecclesiæ merito feratur. *Beza in Iconibus.* Mentitur. Nam multò antè extabant à Caroli 5. cog. Sapientis temporibus, cuius primum exemplar ostenditur in Bibliotheca regia, nempe ab an. 1374.

Zuingliani & Lutherani crebras synodos priuata auctoritate celebrant, in quarum vllis, cùm de ipsorum concordia ageretur, nunquam potuerunt inter se conuenire. Ioachim Vadianus lib. 3. Aphorismorum.

Ab anno 1548. quo sunt Boemia à Ferdinando rege eiecti fratres Boemi ob religionem, maiorem Poloniam incolunt. *Lasicius in Moscouia Theologia.*

Ioannes Hofmeisterus, Iulius Pflugeusis, Georgius Vuicellus, Dominicus Soto, Isidorus Clarius, Ambrosius Catarinus, Petrus Lysettus Abbas S. Victoris, Aloysius Lypomanus Episcopus Veronensis, Alphonsus de Castro, fidei Catholicæ propugnatores.

Damianus Goes eques Lusitanus & Aluaresius Æthiopiæ, Io. Osorius Indiæ siue de rebus Emanuelis historiam conficiunt.

An. 1535. Carolus Imp. Tunetum Africæ capit 1542 Algerum Africæ oppugnat, sed naufragium passus repellitur. 1544. Africæ regnum per suos obtinet. 1550. Aphrodisium, quod nunc Africa, per Hispanos occupat.

An. 1536. Rex Portugalliæ magnam Indiæ maritimæ partem consequitur.

An. 1538. Pax inter Regem Franc. & Carolum Imp non diu duratura, vnde & 1540. Carolus Parisios amicus venit: 1544. hostis eam vt expugnaret.

Regem Thabor Christianum regionis Tartariæ, qui ann. 1540. traiecerat in Europam ad Regem Franciscum, deinde ad se, quòd Hispanos ad Iudaismum sollicitaret, in Hispania combussit.

An. 1544. Vuillelmum ducem Cliuensem, quòd Gallo adhæreret, ad obedientiam compulit, adempto ducatu Geldrensi.

Ann. 1546. bellum contra Protestantes incipit. in quo Io. Fredericus Saxo capitur, & Landgrauius vincitur.

Anni Christi.		Anni mundi.
1545	*VIGESIMVM Generale Concilium Tridentinum contra Lutheranos & alios hæreticos præsidibus tribus Apostolicæ sedis Legatis, præsentibus quibusdam oratoribus Principum Christianorum & circiter 24. Episcopis, celebratum cõtra hæreses, abusus, & corruptos mores tam Laicorum quam Clericorum. Bellis ingruentibus transfertur Bononiam, an. 1547. licet Episcopi & Theologi Imperatorij mansissent Tridenti iussu Imperatoris. Tom. 4. Concil. Sleid. lib. 19.*	5632
1538	*Treuirense prouinciale, reformatorium, vt vocant, præside Ioanne Archiepiscopo Treuirense. Tom. 4. Concil.*	5635
1548	*Augustanum diœcesanum, ad reformationem Cleri, præside Othone Cardinale Augustano Episcopo. Tom. 4. Concil.*	5635

Anni Christi.		Anni mundi.	
1549	*Treuirense alterum, eodem præsule.tom.4.Concil.*	5636	1535. Rotæ supplicium primùm in Gallia aduersus Latrones decernitur. *Appendix Carionis, & Tilius.* 1539. Franciscus rex vetuit, ne decreta, vt antea, latinè fierent. *Matarellus contra Francogalliam. Leo Tripaldus in Celt. Hellenismo.* 1542. Maria Stuarda Iacobi 5. Scotiæ Regis filia, quòd suscepta esset e Guisianorum principum familia, post patris mortem in Gallia sub tutoribus degit: tandémque ducitur à Francisco Fräciæ Delphino, qui postea rex huius nominis secundus fuit. * An.1547.31.Martij, Franciscus 1. Galliæ Rex Rambulieti ex febre continua decessit. vixit ann. 52. mens. 6. dies 19. Regnauit an. 32. mens. 3. vna die minus. Inter omnes tanti Principis laudes, merito hæc primū locum obtinet, quòd literas & literatos impense dilexerit: cuius amoris magnum specimen statim in regni auspiciis edidit, Guil. Budæo, quem D. Erasmus grāde huius seculi decus, ob raram eruditionem portentum Galliæ appellare non dubitauit, ab vmbra & puluere literario, in quibus delitescebat, ad honores & splendorem aulæ eu. cto, & honorifica ad Leonem 10. qui & ipse summo amore doctos persequebatur, legatione ornato. Ex huius consilio postea Professores linguæ sacræ, Græcè, & Latinè, Philosophiæ item, Medicinæ, & Mathematicarum disciplinarum instituit, qui attributis pro tempore amplissimis stipendiis Lutetiæ in ludo Cameracensi publicè prælegerent. Horum ope discussis ignorantiæ tenebris, lux literis, & per literas veritati in Gallia, atque adeo tota Europa, restituta est: vt cùm alij Principes ambitiosis aliunde conquisitis titulis vanam gloriam aucupentur. Ipse Parens literarum appellari meruerit. *Iac. Aug. Thuanus hist. sui tempor. parte 1. lib. 3.* * Francisco 1. successit Henricus 2. Cuius regni initio leges sumptuariæ renouatæ, & profusior in vestitu luxus pœna coercitus. *Idem Thuanus. ibid.* Obierunt Lutetiæ Guilelmus Budæus an. 1539. *Tili.* in Germania Ioannes Eckius, & Albertus Pighius ann. 1543. *Suri.* Lutetiæ Franciscus Vatablus, Iacobus Tusanus è primis Regiis professoribus ann. 1546. eodem quidem die & anno, sed non eadem hebdomada: Beatus Rhenanus ann. 1547. Andræas Alciatus Papiæ an. 1549. * Petrus Bembus Romæ, 1547. & Iacobus Sadoletus Carpentoracti Episcopus. Vterque versu, & pedestri oratione politissimus scriptor, & in collegium cardinalium à Paulo 3. allectus. *Iac. Aug. Thuanus hist. sui temp. part. 1. l. 3.* * 1548. 20. Octobr. Molinij in Boijs celebratæ nuptiæ Antonij Borbonij Vindocini, & Ioannæ Labretanæ Henrici Nauarræ Regis hæredis. *Iac. Aug. Thuanus hist. sui tempor. part. 1. lib. 4.* * Tunc & Franciscus Lotharingus Aumaliæ Dux Annam Herculis Ferrariæ Ducis & Renatæ à Francia filiam vxorem duxit, nuptiarumque solennia magna pompa ad Sanberranum celebrata sunt. *Idem ibid.*
1549	*Moguntinum prouinciale, de fide & moribus, præside Archiepiscopo cum suis suffraganeis. To. 4. Concil.*	5636	An. 1548. Ioachimus Perionius Benedictinus Theologus Parisiensis Philosophiæ Aristotelicæ curriculum ita Latinè & Ciceronianè primus vertit, vt deinceps Philosophi Latinè loqui cœperint, qui anteà erant infantes, & paulatim dedíscere barbariem, qua eorum disciplinæ & libri erant fœdati. Repudiatis veterum versionibus & formulis, hoc diuinū beneficium manauit longiùs. Nam & Theologi, Medici, Iurisconsulti certatim sese ad eius imitationem cōponentes antiquam Cypriani, Arnobij,

Anni Christi. | Anni mundi.

cum fratre Horucio exercens rex Algeti in Mauritania euasit, vndique oram Hispaniæ, Italiæ, insulásque omnes maris Mediterranei populatus, & Turcarum classi à Solymano præfectus. Deinde incidentibus inter Hispanos & Gallos bellis cum ingenti classe Francisco Regi opem tulit, gementibus piis, quibus impiorum à Christi nomine abhorrentium fœdera improbantur. Quod cum euentu congruit. Nam Barbarussa in Prouincia apud Tolonem hyemans, Prouincialium tantùm bona & opes consumpsit. Sequenti anno vastata Hetruriæ ora atque insulis Ilna, Igilio, Ænaria & Lippara afflictis Constantinopolim rediens, exploratis Galliæ portibus & locis, ad introducendos, cum erit commodum, Turcas, Asanem filium Algeri regem reliquit. *Iouius libr. 6. viror. illustr.*

Eodem tempore Sinas Iudæus è piratica à Solymano accersitus Rubro mari & Indico præficitur, vice Solymani Epirotæ Eunuchi, qui Lusitanorum nauigationes ex India Aromatum merces in Europam aduehentium, magno Memphitici portorij & vectigalis detrimento, frustra intercludere conabatur. *Iouius ibid.*

Anno 1542. Aden & Arabiæ fœlicis magna pars Turcæ cessit per Solymanum Bassam, fraude illicientem in suam nauem regem loci, atque illic eum perfidè strangulantem.

* An. 1547. 28. Ianuar. Henricus 8. Angliæ Rex fato concessit. Is ingrauescente iam ætate, multi succi abdomine adeo grauis & iners euaserat, sanguine in pinguedinem verso, vt vix per ostia ingredi, ac neque scalas posset cōscendere; sed in cathedra positus machinis in superiora ædium subueheretur. Tandem vehemēti febre correptus propter inflammationem virulenti in cruore herpetis, cùm 57. ætatis annum ageret, & 37. an. 9. mens. 6. dies regnasset, è vita demigrauit. *Iac. Aug. Thua. hist. part. 1. lib. 3.*

229.

1550 — 5637. g IVLIVS 3. Rom. sed ex Aretina diœcesi oriundus. an. 5. mens. 1. di. 16. — 1555. — 5642.

Vacat dies 17.

Patriarcha.

Constantinopoli Dionysio.

Principibus.

Solymano Turcor. Imp.

Tamma Persarum.

Carolo 5. Occid. Imper. & Hispaniæ Reg.

Henrico 2. Franc. Reg.

BELLVM Lutheranorum contra Zuinglianos, propter ciuilia bella Imperatoris aduersus Protestantes & & hæreticos, simulata concordia triennio intermissum, instauratur an. 1552. à Ioachimo Vuestphalo edito libello, Sacramentariorum confusaneas & inter se dissidentes opiniones de cœna Domini continente. Tale dissidium nunquam postea potuit extingui, sed magis ac magis exarsit, scriptis ab vtriusque partibus doctis & indoctis multis libris, orationibus, dialogis, confessionibus, epistolis, adeò vt maiori quàm vnquam anteà impetu, sursum & deorsum res agitata fuerit. Lutherani multas habuerunt Synodos, quibus de opprimendis Sacramentariis actitarunt: multi eorum se iunxerunt Catholicis, vt Zuinglianos facilius opprimerent (sic nuper factum est Antuerpiæ) in quos tanquam pestilentissimos hæreticos acerbè inuehebantur, eisque aqua & igni interdicebant: nec erant contenti, nisi omnes expresè profiterentur se Corpus & Sanguinem Christi corporaliter & substātialiter ore corporis, quin & impios quoque, manducare. Erant in hoc negotio vehementes scriptores, ex Lutheranis Ioachimus Vuestphalus, Ioan. Timannus, Erardus Suepflius, Erasmus Alberus, Stolzius, Brentius: ex Sacramentarijs Henricus Bulingerus, Ioannes Caluinus, Bernardinus Ochinus, Io. à Lasco. Hæc & alia multa scribit Ludouicus Lauatherus Zuinglianus. *in histor. controuersiæ Sacramentariæ.*

Quidam hoc tempore, qui per Galliam dicebat se habere Spiritum D. Ioannis Euangelistæ, exuritur Tho-

losæ, alter visus est Lutetiæ & Basileæ, qui genio Petri duce se frui contenderet: alius etiam Basileæ ausus est asserere se Mosis angelum habere. *Sur. in hist.*

1550. Petrus Caroli è doctore Theologo Minister, postquam Caluini in sanctam Trinitatem & Symbolum Nicenum blasphemias prædicatione, deinde scriptis pudendas reddidisset, ad se & Catholicam reuersus, cum tam priuatim, quàm publicè in Synodo Bernensi expugnauit, indeque Romam profectus, vt veniam apostasiæ consequeretur, illic tandem apud Cardinalem Lenuncurium piè & laudatè moritur, præsente D. Lenuncurio nepote, qui etiamnum hodie multis nominibus in nostro regno floret. Hæc cótra putidum Bezę mendaciũ, qui vt triumphati sui magistelli honori cósulat, eum miserè Romæ in publico Xenodochio periisse scripsit.

David Georgius impudenter per Hollandiam & Frisiam scribebat se esse verum Messiam & Dei nepotem, & non ex carne natum, sed ex S. Spiritũ.

Ionas cocus Lutheri se Iustum Ionam prædicabat, Osiander se Enochum secundum. *Surius in hist.*

Rodolphus à Moshan decanus Patauiensis, Lutheranismum & Papatum (sic Ecclesiam Catholicam vocabat) Antichristo iungebat, & se vtriusque partis mediatorem constituebat, ait Osiander.

* 1551. 31. Ian. in Senatu Parisiensi recitata sunt Pontificis ac Regis diplomata, quibus ius Academiæ, Durocortoro Rhemorum attribuitur, & omnium artium, & disciplinarum in ea vrbe schola constituitur. Quod à Carolo Lotharingo Cardinale Rhenorum Præsule procuratum, *Iac. Aug. Thuanus histor. part. 1 lib. 4.*

Obiit Martinus Buccerus in Anglia an. 1551. 3. Calen. Mart. Scribunt quidam se ex fide dignis & ab eius discipulis accepisse ipsum moribundum dixisse Iesum Christum non fuisse verum illum promissum Messiam, sed alium nobis expectandum. *Lind. dial. 2. dubita.*

An. 1552. Grauis controuersia de Iustificationis articulo & Dei iustitia inter Andræam Osiandrum & alios Lutheranos, præsertim Vuitembergenses. Iam ab an. 1548. Matthias Flaccus Illyricus turbare cœperat hæreticos Saxoniæ, & vsitatam illorum doctrinam miscere.

Tum Mauritius & Albertus in Carolum Imp. arma capiunt propter diu in captiuitate detentos duces & Cōcilium Tridentinum an. superiore inchoatum.

Vita defuncti sunt Fredericus Nausea, Andræas Osiander (quē hoc tēpore fuisse vnicum veritatis assertorē audet scribere Funccius in Chro. Eũ autē planè mutũ obiisse ait Palladius) Cóigpergij, & Gaspar Hedio Argētini. an. (isti duo eod. die) 1552. *Sleid. l. 24.* Lyzetus Lutetię an. 1554

Siud à Nestorianis Syriæ, Assyriæ, & Persiæ Patriarcha Mozal, siue Seleuciæ Parthorum designatus an. 1552. Romam venit, vt à Pont. vngeretur, cum Epistola populi Nestoriani, in qua summum Pont. Patrem Patrum & pastorem max. nominant, Petrum temporis nostri, Paulum dierum nostrorum, cinguloque comprehendentem vniuersum Christianorũ cœtum, vicarium Christi, clauigerum regni cœlestis, Murum fortis ciuitatis & matris ciuitatum Romæ, quam piscatus est Petrus Apostolorum princeps & prudens Architectus Paulus. Addunt se mittere magistrum nostrum Siud virum doctum, temperantem, cælitum charitate præditum, excellentem omni vitæ probitate, quia Sacerdotium nostrum (inquiunt) à priscis temporibus à Roma est, quæ est Sedes

Anno christi. 1550 | *Anni mundi* 6537

Dauide Aethiopiæ, deinde Asnasaghet Claudio.

Eduardo 8. dict. 5. Anglorum, deinde Maria sorore Catholica cum Philip. Hispaniarum an. 5.

Sigismundo 2. cog. August. Polonorum.

Ioanne 3. Portugalliæ.

Maria Scotiæ.

1555 | 5642

Anni Christi.		Anni mundi.	
			Petri, dolentq; iam 360. annis viam interceptā esse, quominus Romam tutò venire queant. Professio autē fidei Siud, quam Romæ professus est ore & scripto ann. 1552. edita & versa est ab Andræa Masio. In ea recipit omnia concilia quæ Romana Ecclesia admittit, eiurat nominatim Nestorium, vt iam Christiani illi non videantur dici Nestoriani à Nestorio hæretico, sed à gente quapiam.
1551	*CONCIL. Tridentinum ex Bononia reducitur Tridentum, sed post 8. menses quàm continuari cœperat, bello Germanico dissoluitur. Surius in hist. Sleid. lib. 24.*	5638.	Anno 1553. quidam ordinis Patricij in ius vocatus à plebeio, cui debebat aureos ferè 300. petens dilationem 8. dierum ad respondendum iurat, facta imprecatione (constabat autem ipsum falsò iurare) se dolo cum eo non agere, vix extra palatij scalas delapsus, cecidit similis apoplectico & sexto die moritur. *Appendix Cario.*
			* 6. Iulij Eduardus Angliæ Rex moritur ann. natus 16. cum 7. patri superfuisset, iam in illa ætate magno virtutis specimine edito, constantia animi, amore recti, & studio literarum incredibili, quæ rarò simul in regio fastigio cōcurrūt. Eodem prorsus mensis die mortuū cum obseruauère nonnulli, quo Hēricus ipsius parens anno huius sæculi 35. Thomam Morum securi percusserat, quasi tanti viri nece regij filij morte expiata. *Iac. Aug. Thuan. lib. 9.*
	Augustanum Diœcesanum.		Catholica religio magna ex parte restituitur in Anglia, & Euangelici egregiè mulctātur translato per mortē Edoüardi ad Mariam reginā Imperio, Philippo Caroli Imperatoris filio despōsatam. Anno sequenti 1554. prorsus restituitur, & Euāgelicis diffugientibus. Tota Anglia Ecclesiæ conciliatur, accepta in regni Comitiis generali absolutione schismatis commissi contra Ecclesiam, Rege & Regina cum cæteris qui aderant ad genua Cardinalis Reginaldi Poli procumbentibus. *Sur. in hist.*
			* Sub finem Octobr. Michaël Seruetus Tarraconensis. Geneuę flammis exustus est. Is professione medicus cùm impuras manus ad Theologiæ sacra attulisset, erroneas de sacrosancta Trinitate, & ad Dei contumeliam pertinētes opiniones inuexerat, librisq; editis defenderat. Igitur cōprehensus cum sententiā mutare nollet, re prius ex Io. Caluini concilio cum Bernatibus, Tigurinis, Basileensibus, & Schafusianis ministris cōmunicata, tandē ad mortem damnatus est. Eius doctrinā postea Caluinus quòd ei ex illius nece inuidia cōflaretur, proposuit, & publicato libro confutauit, qua in hæreticos etiam gladio a Magistratu animaduertendum esse contendit. *Iac. Aug. Thuan. historiarum part. prima lib. nono & Hieron. Bolsecus in Caluini vita.*
	Treuerense Diœcesanum.		1554. Ioannes Moscorū Cæsar in tres Monachos apostatas hæresis Lutheranæ veneno infectos sæuire voluit: sed illi se fuga celeri è Moscouia in Lituaniam receperunt. *Lasicius Lutheranus libello de Theologia Moscouitica.*
	Aliud Treuerense.		Polonos istorum receptatores ex eo tēpore odit grauius. Quare susceptis in eos aliquot expeditionibus, tres iam & septuaginta arces Lituanicas occupat. *Idem è Michalone Lituano de emendanda Theologia Lituanica.*
			Cū Andreas Zebedeus & Io. Angelus ministri Zuingliani, ille Nyonis, hic Bursini oppidorū Bernatensiū, publicè in suis cōcionibus & priuatis colloquiis hæresi notarent Io. Caluinū, ipse cum suis quibusdā discipulis Bernā profectus an 1554. mense Nouemb. in eos actionē calumniarū intendit: illi cōtra, collectos ex eius libris Latinis & Gallicis, artic. 15. de prędestinatione & reprobatione, hæreticos esse pœna incendij docendū suscipiunt: &
1555.		5642.	præterea cōqueruntur quorundā Francorū exulū clāde-

stinis persuasionibus suos Bernenses Geneuam attrahi, vt illic cœnam de Caluini manibus sumerent. Itaque Senatusconsulto Bernensi cautum est anno 1555. 3. Non. April. ne Geneuenses libros, quibus huiusmodi articuli cōtinerentur (qualis est institutio Caluini) deinceps ederent aut etiam vēderent: vtque formula solius Cathechismi Bernēsis retineretur, repudiato Geneuensi. *Hæc Carol. Molineus in libello Gallico, quem pro sui defensione contra Caluinistas nomine Simonis Challudri edidit. pag. 62. 63. & 64.*

Anni Christi. 1561 — Anni mundi. 5638

HVMANA.

Henricus Franc. Rex prætextu tituli quo se libertatis Germaniæ & Principum captiuorū vindicem appellabat, an. 1552. ingenti cum exercitu progressus, tres Episcopatus, Tullum, Verodunum, & Metim Imperio subtrahit: Lotharingiam occupat, Ducem puerum 9. annorum in Gallias mittens, eique filiam suam in matrimonium spondens. *Sleid. lib. 24. Surius in histor.* Eodem anno cùm Carolus Imperat. Metim per vnum mensem obsedisset, hyemis intemperie obsidionem soluere cogitur. *Sleid. lib. 24.*

* Rerum ad Agriam ann. 1552. gestarum narrationem Io. Sambuci vide inter narrationes historicas rerum Turcicarum collectas à Nicol. Reusnero.

* Item Cagriæ obsidionem, & expugnationem arcis Temesuarij eodem anno 1552. eodem autore.

Turci à Persis magno prælio vincuntur.

* 1553. cùm Maio mense Franciscus Donatus Veneti Senatus, princeps diem suum obiisset, à Ioanne Donato cognato laudatus, in huius locum Marcus Antonius Triuisanus vir sanctitate vitæ & integritate, quam rerum agendarum peritia melior, quamuis se excusasset, communibus suffragiis suffectus est. *Aug. Thuanus histor. sui temp. lib. 9.*

* 6. Iulius Hieronymus Fracastorius Veronæ nobili loco natus obiit in Caphiis suis villa amœnissima ad Baldi montis radices sita, quò sæpe ab vrbe secedebat, septuagenario maior ex apoplexia. Inde corpus eius Veronam relatum, & ad B. Euphemiæ sepultum est. Ænea illius, & Andreæ Naugerij patritij Veneti viri doctissimi effigies scitissimè expressæ Patauij in Benedictino fornice visuntur, à Io. Baptista Ramusio vtrique amicissimo positæ addita antiquæ aræ peruetusta dedicatione ex ruinis Salonæ vrbis eruta, vt qui arcta inter se necessitudine coniuncti vixerant, & pulcherrimarum rerum scientias, ac politiores literas adeo excoluerant, eodem in loco spectarentur, & à iuuentute Patauina vniuersoque Gymnasio quotidiè salutarentur. Is ad exactam philosophiæ, & mathematicarum artium, ac præcipuè Astronomiæ, quam & doctissimis scriptis illustrauit, cognitionem, summum iudicium & admirabile ingenium attulit, quo multa ab antiquis aut ignorata, aut secus accepta adinuenit & explicauit, & medicinam, vt honestissimè ac citra lucrum, ita felicissimè fecit. Poëticam verò ita excoluit, vt ad Virgilianam maiestatem proximè accessisse eum faterentur æmuli, & in iis Iacobus Sannazarius, alioqui parcus, & amarulentus alienæ eruditionis laudator, qui visa eius Siphilide non solùm Ioannem Iouianum Pontanum, sed se quoque ipsum in opere accurata 20. annorum limo perpolito victum exclamauit. Ei certè huius sæculi ingens miraculū Iulius Cæsar Scaliger tanquam illarum, quas dixi, scientiarum,

1555 — 5642

&

Anni Christi. | Anni mundi.

& poëtices summum fastigium consecutus aras erexit. Idem ibidem. Vitam ipsius lege præpositam libris editis.

* 13. Decemb. Inter mediam noctem & primam horam diei Mercurij, qui D. Luciæ virgini sacer est. Henricus Borbonius filius Antonij Borbonij Vindocini Ducis, & Ioannæ Henrici Albretani Nauarræ Regis filiæ natus est in Pado Ciuitate Bearnensi, & ibidē 6. die Ianuarij sequentis quo festum Epiphaniæ Domini, siue trium regum, celebratur, Baptismum accepit ab Illustriss. Cardinale Armeniaco, sponsoribus pro Henrico 2. Rege Franciæ, Iacobo Foxio Episcopo Lessariensi, qui postea Cardinalis fuit, & Henrico Albretano Nauarræ Rege auo materno. *Petrus Victor Cayetius Chronolog. nouenariæ 1. parte.* E diebus natiuitatis, & Baptismi infantis, curiosi auguria boni ominis obseruare possunt.

Claudius, quod est Baptismi nomen, ætate ista in Æthiopia regnat. Vocatur autem altero nomine, à parentibus ei natiuitatis tempore imposito, Azuaphsaghet, cuius expositio est, *Adoratur à finibus terræ.* Sunt autem omnes reges Aethiopiæ vsque ad nostra tempora 165. quibusdam, qui socij in regno fuère, minimè hac in supputatione connumeratis *Marius Victorius scribens ann. 1552.*

* 16. Augusti Carolus Dux Sabaudiæ miti ac simplici ingenio Princeps, sed aduersæ fortunæ, quam tota vita ferè expertus est, sustinendæ impar, Vercellis decessit, relicto Philiberto Emanuele filio longè dispari ingenio & fato, quippe qui virtute sua, quæ in multis enituit, meruit, vt paternæ ditioni, à qua spoliatus fuerat, restitutus, honorificentissimam longè affinitatem cum Francorum Rege contraheret. *Iac. Aug. Thuanus hist. sui tempor. lib. 9.*

* 1554. 12. Febr. Ioanna Henrici Graij Dorcestriæ Marchionis & Suffolciæ Ducis filia, Regina Angliæ proclamata, regno se abdicare cogitur, & ad mortem damnata securi percutitur. *Idem ibid.*

230.

1555 | h MARCELLVS 2. natione Tuscus, oppido Politiano humili Ceruina familia ortus, pius ac doctus, dies. 22. | 5642

* h Post Iulij mortem Marcellus Ceruinus Faro in agro Piceno natus, cùm maiores suos a Politiano Etruriæ castello repeteret, in Summum Pontificem electus fuit 9. die Aprilis 1555. Alexandri Farnesij Cardinalis præcipuè fauore, suffragantibus ei Guidone Ascanio Sfortia, & Ranutio Alexandri fratre Cardinalibus, sub quorum auo ob summam eruditionem, & cum grauitate coniunctam morum probitatem ad magnos Curiæ Romanæ honores euectus, postremò ipsius Alexandri commēdatione in Cardinalium collegium cooptatus fuerat. Is, quod pater Richardus astrologiæ iudiciariæ scientia clarus ei ex stellarum coniunctione summam in Ecclesia dignitatem prædixisset. Cùm à Cassandra Bencia matre ad nuptias inuitaretur, pertinaciter recusauerat, nolle se dictitans clariorem longè fortunam, quam sibi astra soluto ac cœlibi portenderent, matrimonij vinculis commutare, statim vbi Pontificatum adeptus est, primum Marcelli nomen retinuit, & vt grati animi specimen daret se daturum operam dixit, vt Farnesij intelligerent, familiæ suæ beneficio Paulum tertium in se reuixisse. Sed cum valetudine parum prospera vteretur, ad hæc comitiorum incommodis valde debilitatus esset, duodecimo post die grauiùs è pituita & non leui febre decubuit, qua imminuta, & minui sensim vires cepere, tandemque apoplexia correptus 30. Apri-

1555. | | 5642.

lis

lis, 55. minùs sex diebus, ætatis anno, & 22. Pontificatus die ex hac vita migrauit,& iuxta Nicolai 5.monumentum conditus est. Vir rara eruditione, prudentia, & sanctitate vitæ antiquis comparandus, & sub quo certa spes emendandæ Ecclesiæ affulserat, nisi ipsum præmatura mors sustulisset. *Ostendit tantum terris hunc, esse neque vltra, permisit Deus. Onuphrius Panuinus in vitis Pontificum, & Iac.Aug.Thuanus histor.sui tempor.lib.11.*

Non ex scrutinio,id est,codicillis solis, vel ex codicillis & accessu electus est Pontifex,sed eo creandi Pontificis modo, qui per adorationem dicitur. Hoc autem est, cum duæ partes Cardinalium, non expectato,vt vocant, scrutinio, sed voce tenus, omnium consensu & voluntate quempiam in Romanum pontificem salutant ac venerantur. Qua ratione etiam Iulius tertius, & Paulus quartus renunciati sunt. *Onuph.* Modus ex scrutinio est duplex,vnus ex codicillis siue tabellis solis.Alter e codicillis & accessu quando ad complendum codicillorũ duplum numerum, vocum accessio totam electionem perficit. *Idem.*

Cæterũ sæpe variatus est mos eligendi Romani pontificis. Primum Diuus Petrus suos successores designauit Linum,Cletum,& Clementem. Anacletus & cæteri vsque ad secundum schisma inter Damasum,& Vrcisinum Cleri & Populi suffragiis creati sunt, & ab Episcopis, si qui fortè præsentes essent, vt ex Cypriani epist.52. colligere est. Tum autem in electione Damasi interponi cœpit Imperatorum auctoritas. Et primum quidem in schismate duntaxat, ad sedandos tumultus, vti à Valentiniano res composita est inter Damasum & Vrcisinum: ab Honorio inter Bonifacium & Eulalium: à Theodorico rege inter Symmachum & Laurentium. Deinde etiam extra schisma, ne fortè tumultus contingeret. Imo eò res paulatim decidit (*vt Tyranni solent suam exaggerare licentiam*) vt sine illorum assensu consecrationem non auderent suscipere.Durauit hic mos ad Imp.Constantinum 3.qui sanctitate Benedicti 2.permotus, liberam potestatem soli Clero, populóque Ro. eligendi & designandi Pontifices reddidit.

Postea Adrianus Papa conuocata ad hoc synodo Lateranensi Episcoporum 153. (quod antea nulli Imperatorum concessum fuit) etiam eligendi Pontificis ius (ob pulsos Italia Longobardos) Carolo Mag. concessit, sed illi iuri paulo post filius eius renuntiauit.63. *dist.C.Ludouicus,vt inquo,vnde nec nisi ad tempus concessum fuerat.*

Sic libera denuò fuit Romanis electio & consecratio Papæ per multum tẽporis vsque ad Leonem 8. Qui cum ab Ottone primo Germ.vi & armis in sede Apostolica collocatus esset, denuò à Clero & Plebe ad Imperatorem ius omne eligendi transtulit.

Quo abusi sunt Ottonis successores ad Henricum vsque 4.donec ad Ecclesiam iterum reuocaretur à Gregorio 7.etiam paulò ante eius pontificatum, qui tum Hildebrandus dicebatur, vir à Deo datus ad sedem Apostolicam tyrannide Imp.Germanicorum liberandam, occasione Schismatis inter Benedictum,Syluestrum,& Ioannem sub Henrico Imp. 3. Nam Stephanus nonus,Nicolaus secun us,Alexãder secundus sine assensu Imperatoris creati sunt. Quod cum iterum surreptitiè impetrasset à Paschali secundo Henricus quintus per ipsum Paschalem denuò reuocatum est in synodo Lateranensi.

Ita postremo ad solos Cardinales ius peruenit Nico-

lai

Anni Christi.		Anni mundi.
1555		5642
	Vacat dies 22.	
	Patriarcha.	
	Constantinopoli Ioasaph an. 8.	
	Principibus.	
	Solymano Turcorum Imp.	
	Tamma Persarum.	
	Carolo 5. Occid. Imp.	
1555		5642

Anni Christi.		Anni mundi.
5	*Henrico 2.Franc.Reg.* *Arnaphsaget Claudio Aethiopiæ.* *Philippo 2. Hispaniæ rege.* *Maria Philippi huius vxore Angliæ Catholica.* *Sigismundo 2. cog. Aug. Poloniæ.* *Ioan.3.Portugalliæ.* *Maria Scotiæ.*	5642

lai secundi decreto, nisi quòd aliquoties postea intercesserunt Cleri populique Rom.suffrag a, donec constitutiones de electione in Conclaui celebranda editæ sunt in Concil.Lugdunensi a Gregorio 10. *Hæc ferè ex Pamelio in epistolam Cypriani 52.*

Ioasaph, siue Iosaphat, è monacho creatus Patriarcha Constantinopolitanus, eodem cum Marcello tempore, vsque ad 1563.per annos octo, quando Metrophanes successit.

Marcelli familiaris fuit Petrus quidam Æthiops, è quo Marianus Victorius Reatinus linguam Æthiopicam didicit, an. 1552. Institutionibus de ea editis, nunquam antea à Latinis visis. *Ipse in illis initii.*

An. 1555. Viennæ Austriacæ primum editum est nouum testamentum lingua & Charactere Syriaco, rogatu Mosis Mardeni Mesopotamij, quem Patriarcha Antiochenus ad id in Europam destinauerat. iussu autem & liberalitate Ferdinandi Imp. designati. Præfuerunt operæ Io. Albertus Vuidmanstadius Iurisconf. & Austriæ Cancellarius, & prædictus Moses.

Hoc tam insigne opus aliquot annis pòst quidá Tremellius Emanuel ex Iudæo in docto indoctus Capharnaita & Sacramentarius cucculli dominicani excutior, Geneuæ, characteribus Hebraicis incredibili peruersitate publicauit. Primò sustulit titulos epistolarum & Euangeliorum per totum contextum inspersos, è quibus apparebat admirabilis omnium Ecclesiarum Orientis cum Romana consensio, vt de sacrificio Altaris siue Missa, de adoratione S. Crucis, de Ieiuniis, de Quadragesima, de cultu Diuorum, de festis eorundem, de ordinationibus Ecclesiasticis &c.

Deinde tabulam Euangelicarum & Apostolicarum lectionum suppressit, sicut hæ in dominicos & festos dies anniuersarios Ecclesiæ Syriacæ ritu distribuuntur, è qua ritus, ceremoniæ, cultus & cæteri sancti religionis ipsorū actus discebantur, & nostris simillimi conspiciebantur.

Tertio multas motiones quas putabat inanes, præ imperitia subduxit, in earum locū affixis pro libidine punctis contra analogiam, vsum & Phrasim Syrorum. Quam infantiam, vt clariùs ostenderet, breuissimū Alphabetum editioni subiunxit inscitiæ plenissimum, nec antiquæ nec recenti Grammaticæ consonans.

Vnde si eius editionem Syri legerent, se Syriacè, illic nihil aut parum legere faterentur.

Quarto non modo literas Protractionis sustulit, quod Marrani impudentiam, simul ac inscitiam, eleuare vtcunque potuisset, sed & Consonantes, præsertim literam Nun, cuius loco solet substituere Iod, quòd nesciret apud Syros literam Nun esse symbolum tertiarū personarum futuri, æque ac primarum pluralium. Quod discere potuit non modo è lingua hodierna Syrorum, cuius se illic expertem prodidit, verum etiam è suis veteribus Talmudicis & [illegible] tal Haruch, qui etiam sic loqui solent.

Postremo Guidonis Fabricij Boderiani docti & Catholici laborem per plagium sibi vendicauit, qui illud ante e Characteribus Syriacis in Hebraicos transcripserat, & addita latina interpretatione Antuerpiæ Plantini typis emiserat, nisi quòd dum præfationes, apparatus, & Iudicia Theologicarum Academiarum, & priuilegia Regum & Principum tribus aut quatuor annis expectantur, publicatio in annum 1572 reiecta est, quam iste anteuerterit ann. 1569 Quæ quamuis pu- (5642)

blicè,

blice, aliquot Diui Pauli epiſtolas Syriacè prælegendo, ſatis docuerim, hic tamen repetere volui, ne quis Marrano hæretico in linguis peregrinis fidendum putet.

1555 5642

Ioannes Laſcus Polonus, Epiſcopi dignitate excidens primùm Lutheri, deinde Zuinglij dogma ſuſcepit. Tandem ne fruſtra nixus penitus videretur, ab Eduardo Rege Angliæ profugus obtinuit, vt peregrinorum Epiſcopus & ſuperintẽdens vocaretur. *E defenſ. 2. cõtra Vueſphal.*

Ioannes Caluinus ex matre pontificij ſacrificuli concubina Canonicus Nouiodunenſis, *Vueſphalus Lutheranus in Apologia*, incipit clareſcere, & de fori rabula Theologus de repente prodire, vbi ad pœnam quæſitus cùm quodam Copo tunc Academiæ Pariſienſis rectore regij magiſtratus manus ſubdolè effugiſſet.

RobertusMancop Scotus à puero cæcus vſque eo Pariſiis in literis profecit, vt Theologiæ doctor Romæ creatus Archiepiſcopus Armacanus, deinde Legatus à latere in Hybernia fieret.

Præter vulgares Lutheranos, Zuinglianos, Caluiniſtas, Seruetianos, Anabaptiſtas, & infinitas Sacramentariorum formas, recrudeſcunt alij ſe in contraria ſcindentes, *Brentiani*, Vbiquiſtæ, vbiquitatẽ humanitatis Chriſti docentes, *Oſiandrini*, hominem iuſtificari ea iuſtitia, qua Deus eſt eſſentialiter iuſtus: *Stancariani*, Chriſtum iuſtificare ſecundùm ſolam humanam naturam. *Amſdorfiani*, bona opera ad ſalutem eſſe pernicioſa. *Maioriſta*, infantes non ſaluari per ſolum baptiſmum *Antinomi*, hominem ad legis Dei obedientiam non obligari. *Suenckfeldiani*, ſacras literas penitus eſſe abiiciendas, & pendẽdum è ſola diuina inſpiratione, qui proinde dicti ſunt prophetæ Cæleſtes. *Trinitarij ſiue Tredeita*, tres eſſe Deos. *Antimanarij*, tres perſonas non in ſe ſubſiſtere, ſed in diuina eſſentia, eſſéque diuinæ eſſentiæ duntaxat reſidentias ſiue qualitates. Sabellianorum ſecta, qua infames ſunt omnes ferè Lutherani, & Caluiniſtæ, vt multis libris docuimus. *Autotheani*, Chriſtum eſſe Deum à ſe, non à patre, vt proinde impropriè dixerint patres Niceni, Deum de Deo, lumen de lumine, &c. Hoc venenum ſuis miſcuit Caluinus, vt ibidem oſtendimus. *Bibliſta*, nihil proponendum in Eccleſia populo, vel in ſcholis iuuentuti, præter Biblia, nec diſcendas vllas Philoſophiæ artes. *Sabbatarij*, non dominicam diem colendam, ſolum Patrem eſſe inuocandum, non Filium, non Spiritum Sanctum. *Stebleri*, nec gladium, nec peram portandam, nec vllo modo litigandum, aut in iudicio comparendum.

Demoniaci, Dæmones poſt finẽ mundi ſaluandos, *Georgio Dauidici*, Georgium Dauidem eſſe Chriſtum, Diabolum nullum exiſtere, nõ futuram Carnis reſurrectionem.

Memonnita, Chriſtum carnem è Maria non ſumpſiſſe.

Ochiniſta ſiue Polygamiſta, licere viro multas ſimul habere vxores.

Muſculus diuinam Chriſti naturam vnà cum humana fuiſſe mortuam.

Ioannes Langus, carnem Chriſti eſſe deificatam, ſiue tranſiſſe in diuinam ſubſtantiam.

Mattheus Flaccus Illyricus multa horrenda in omnes ſectas inuexit.

Melanchthon vt multorum reus etiam à ſuis traducitur.

Hieronymus Zanchius, & *Iacobus Schekius Medicus* de duabus Chriſti naturis, & de S. Trinitate monſtra nouis portentis auxerunt, quæ proprio opere refutauimus.

1555 5642

Hos quidem defendere hodie conatur *Lambertus quidam*

Anni Christi. | Anni mundi.

dam Danæus, at nimis inuerecunde, quoniam tota impudentia hæretica armatus, disciplinarum omnium expers, tantam prouinciam suscipit.

1555 | 5542 *Valentinus Gentilis*, cum Seruetianorum fermento Deistarum Lemani lacus vndas miscuit, contra quem præcipue tertium meum de Trinitate dictaui.

His iam omnibus superstes *Theodorus Beza* quotidie aliquid noui ad iam putres eorum Blasphemias addit. *Hæc ex istorum scriptis & farraginibus.*

1555 Ioannes a patria (*Beza in Iconibus*) sine cognomento videlicet, quia spurius, gente Belga, ab anno 1517. ad 1555. suos de Religione & Rep. libros produxit quos Cordillus & Latomus *De vndecim millibus mendaciorum Sleidani* inscribendos docuerunt, propter apertam Auctoris falsitatem: de qua apud Carolum Imper. conuictus, Basileam euadens, paulò pòst, nempe anno 1556. desperatione, tædio & miseria, fœdam mendaciis animam exhalat *Spenceus lib. 1. Apolog. c. 4.*

In eo plura sunt πάρεργα, quàm ἔργα, *Ibid.* Encomiastes Lutheri veriùs quam historicus. *Crom. Colloq. lib. 1.* Imposturarum innumerabilium conuictus à Groppero, Fontano, Gennepæo in Germanica Epitome, Lindano, Copo, Staphilo, Pontano, Billicio, Surio, &c.

HVMANA.

Maria Stuarda regina Scotiæ Francisco Delphino, qui postea regnauit, nubit. Stuarda autem familia, cum Danicæ esset stirpis, à Saladini Sultani temporibus Scotiæ inserta est à Macolimo rege. Nam is Valterum nobilem oriundum e Dania virtutis causa, quam aduersus Saracenos in Syria ostenderat, ad Stuardi (sic enim Scoti regij conuiuij magistrum vocant) dignitatem euexit. Eius familiæ & nominis reges quinque locabi nomine, continenter sibi succedentes humanæ miseriæ speculum præbuerunt. Nam primus in cubiculo trucidatus, 2. distracti ærei tormenti frustulo interemptus 3 à filio interfectus 4. in bello ab Anglis occisus 5. huius Mariæ pater paulo post nuptias, adeò leni morbo succubuit, vt nonnulli veneno sublatum arbitrarentur. *Iouius lib. 6. viror. Illust.* *vide plenius infra pag. 377.*

Eod. an. 1555. Philippus secundus Hispaniæ regnum adit, Patre Carolo cedente, & in sacram solitudinem abeunte.

Eodem Turci accersiti à Gallis Corsicam depopulantur.

Carolus quintus qui Solymanum tantarum virium fastu tumentem solo propè Castrorum fremitu aliquoties profligarat, qui Ariadenum Barbarossam acie deuictum, ac Tunetano regno exutum Africa depulerat, qui imperium superiorum Impp. ignauia labefactatum ac penè perditum restituerat, qui coniurantem Germaniam retuderat defectionis ducibus victis & captis, qui regem Francíscum, & Clementem pont. in potestate habuerat, qui in orbe nouo multa præclara in Dei & Ecclesiæ decus per suos gesserat, ædificatis vrbibus, templis &c. qui denique, vno dempto Carolo magno, omnes Occid. Impp pace, bellóque superarat, religione tactus, quam sanctissimè semper coluit, & aduersus hæreticos asseruit, tædio rerum humanarum affectus, propter cælestium & æternarum desiderium, primus post conditum Germanicum imperium (nam Lotharius Francus erat)

1555 | 5642 maiestate Imperij, Fratri Ferdinando relicta, reliquis regnis atque ditionibus vnico filio Philippo traditis, ad

vitam religiosam, assumptis aliquot piis viris, se contulit, & in sacram solitudinem secessit.

Ioannes Fuccius Prutenus Chronologiam vsque ad ann 1553. ab orbe conscripsit. Postea an. 1566. de quadam coniuratione conuictus sub Sigismundo Polonorum rege laqueo vitam hæreticam finiit. Eam aliqui continuarunt vsque ad an. 1574.

Tammas Sophus de Imperio Mesopotamiæ & Assyriæ excidit. Taurini regiam expilari: Persidem diripi à Solymano passus est. Solymanus postea 400. Turcarum millibus amissis in Carintho cum eo pacem an. 1557. facere cogitur.

Guilielmus à Prato Episcopus Claromontensis Cancellarij Regij, Cardinalis & Legati f. qui postea an. 1559. obiit, relictis copiosis pecuniis & reditibus, è quibus diues Valetudinarium Claromonti, & tria Iesuitarum collegia conderentur, vnum Lutetiæ Parisiorum, alia duo in Aruernia, Biliomi & Moriaci.*

1555. Nicolaus Villegagno, eques Rhodius, Cum Gallico comitatu in Brasiliam Americæ partem Capricorno subiectā, ad 26. gradus Æquatoris nauigauit. In eius quadam insula ad Genebarum fluu. castrum extruxit, & Collygnium de nomine Admiralij appellauit, vt totā regionem Franciam Antarcticam, & aliquot ædes tumultuariè ad littus constructas Henricopolim, quòd Henrici 2. auspiciis & sumptibus suscepta esset nauigatio.

Quæ paucis pòst annis omnia venêre in Lusitanorum potestatem, Francis partim cæsis, partim expulsis. Nempè istiusmodi nauigatio non magis succedere potuit, quam illa Iosaphat Regis Iuda cum Ochozia rege Israël, 2. *Par.* 20. quòd mixtim eò confluxissent Catholici & Caluinistæ, improbante Deo istiusmodi societatem, ac nolente, vt agrestes illarum regionum populi pro Catholica puritate venenum Caluiniticum ipsis à Richerio Carmelita, & aliquot aliis apostatis propinatum haurirent, sicque à à circumeuntibus impijs mare & aridam ad proselytas efficiendum, filij Geennæ plus duplo fierent.

Infœlicitatem auxêre motus ab hæreticis contra Catholicos excitati, vt proinde Villegagno istos partim strāgularit, partim in patriam puniendos præmiserit, mox ipse, nempè án. 1558. insecuturus. *Teuetus, & Ioan. Lerius Caluinista, qui istarum tragœdiarum magna pars fuit, in sua America. Beza in Iconibus.*

* 25. Maij fatis concessit Gemma à patria Frisius vulgo dictus, Louanij medicinam publicè professus, Mathematicarum scientiarum, quas domi docebat, rara scientia longè illustrior fuit, quas etiam instrumentis summo artificio elaboratis cum primis illustrauit; & in aulam Caroli 5. sæpe euocatus cùm se modestè excusaret, otium sibi gratia Principum potius esse insigni exemplo docuit, in quo & defecit, calculi malo extinctus, cùm tātum 47 an. exegisset, Cornelio Gemma filio relicto, qui easdem artes magna cum laude Louanij professus, intermortuam patris gloriam solertia propria ac doctissimis scriptis editis renouauit. *Iac. Aug. Thuanus. histor. sui tēp. part. 2. lib. 11.*

* 21. Nouemb. Georgius Agricola vltimum vitę diem clausit, cùm annum ætatis 61. ageret. Is de re metallica, fossilibus, & subterraneis animantibus ita accuratè hoc sæculo scripsit, vt omnes antiquos in eo genere longè superauerit, & exacta non solum eorum, quæ à veteribus prodita sunt, explicatione: sed & multarum rerum, quæ veniens Arras indagauit, vestigatione

Anni Christi. | *Anni mundi.*

eam historiæ naturalis partem illustrauerit: addita post G. Budæum, Leonard. Portium, & Andræam Alciatum de ponderibus, mensuris, de pretiis metallorum & monetarum diligentissima tractatione. *Iac. Aug. Thuanus, histor. sui temporis 2. parte, lib. 11.*

* 28. Maij Isidorus Clarius, patria Brixianus, professione Benedictinus placidè ad Deum migrauit. Is Fulgorij ecclesiæ per septennium præfuit, vir tribus linguis doctissimus, qui ad doctrinam Christianam mores castissimos, vitam integerrimam, animum nihil præter charitatem & ecclesiæ emendationem ac vnionem spirantem attulit, tanta in pauperes largitate, & in omnes benignitate vsus, tantáque sanitatis opinione inde conciliata, vt post mortem turba ingruente, & inuitis custodibus ædes perrumpente, totis 40. horis ad deosculationem patuerit, nullo fœtore emisso. *Idem Thuanus ibid.*

231.

1555 i PAVLVS 4. Neapolitanus, ex familia illust Caraffa. an. 4 mens. 2. di. 27
1560 Vacat mens. 4. d. 6.

5642 1. BELLVM mouit proregi Neapolitano. Pietate & virtute insignis.

Patriarcha.

Constantinopoli Ioasaph.

Principibus.
Solymano Turcorũ Imp
Tamna Persarum.
Carolo 5. & Ferdinando eius fratre an. 6. per ordinẽ, Occidentis Imperatoribus.

Henrico 2. Franc. Rege, & vsque ad regni Francisci 2. initium.
Claudio Æthiopiæ.
Philippo 2. Hispaniæ.

Maria Philippi vxore Catholica Angliæ Regina, deinde Elizabetha sorore.

Sigismundo 2. Augusto Poloniæ.
Ioanne 3. Portugalliæ deinde Sebastiano an. 21.
Maria Scotiæ.

5647 Ioannes Caluinus ad nundinas autumnales Frãcoforti an. 1556. cum ministris eius loci de Cœna conferre volẽs, reiectus est, quod se Zuinglianum profiteretur. *Lauaterus in histor. Controuersiæ Sacramentariæ. Surius in histor.*

Eodem anno cum plerique Laici in Polonia vsum calicis in sacramento Eucharistiæ contentiosè efflagitarẽt, quasi Christus esset exanguis sub altera specie, & Roma. Pontifex eò misisset Aloysium Lipomanum Veronensem Episcopum ad Regem Poloniæ Sigismundum, ea quæstio diuino miraculo est iudicata. Nam cum quidam Iudæus *Bisheim* siue Benedictus in quodam Poloniæ oppidulo Schazetho nomine, tribus milliaribus ab arce *Lowitz*, à sua ancilla Christiana, Dorothea Lazezla nomine, sacram Eucharistiam (quam ipsa ad pagum Catzo die Paschæ susceperat, & ex ore extractam in sudariolum reposuerat, vt ad suum herum deferret) tribus daleris, & veste sericas fimbrias habente emisset, & in synagoga pugionibus, & cultris confodisset, repentè ex illa MVLTVS CRVOR emanauit, quem Iudæi cocleari in vitreum calicem transfundunt. Hac re paulo post cognita & ad Sigismundum Regem, qui tunc erat Vilnæ (quæ est vrbs Lituaniæ Metropolis) delata, mandatur illius oppiduli præfecto secundario, vt totum negotium diligenter inquirat, & in huius sceleris conscios extremo supplicio animaduertat. Itaque Dorothea cum Iudæo suo hero, die Veneris post Christi Ascensionem flammis exuritur, reliqui item Iudæi sceleris socij (vno excepto qui aufugerat) Calend. Iun. idem supplicium luunt. Vnde multi & ipse Poloniæ rex non mediocriter in retinenda Catholicæ ecclesiæ communione confirmatur. *Historia rerum memorabilium &c. conuersa à Fontano lib. 5. & Surius in hist.*

Sub hæc tempora imago Crucifixi à quodam lapidibus per indignationẽm icta emisit sanguinẽ, sed sceleris reus Mogũtiæ supplicio afficitur. *Brentius in c. 3. ad Galat.*

An. 1556. obierunt mortem Ioãnes Sleidanus Argẽtinæ, Conradus Pelicanus ex minorita, Zuinglianus Rubea qui & omnium pessimus Dauid Georgius Basileæ.

* 6. Februar. Buceri & Fagij hæreticorum cadauera Cantabrigiæ in Anglia regio mandato exhumantur, & igne cremantur. *Idem Thuanus 10. 2. li. 12.*

* 25. Augusti Dauid Georgius famosus præstigiator, & impostor Basileę Rauracorum moritur. Cuius impostura tribus postea annis detecta à Senatu Basiliensi

sententia lata est, vt cadauer è sepulchro effossum à carnifice vnà cum libris ac eius effigie simul rogo iniecta in cineres redigerentur. *Idem lib.15.*

1555 — 5642

* De obsidione Zigethri hoc anno 1556. narrationem scripsit Ioan. Sambucus, quam refert Nicol. Reusnerus inter narrationes rerum Turcicarum.

* Item rerum contra Turcas in Pannonia ad Baborzam, & Sgiethum eod. an. gestarum narrationem scripsit VVolfgãgus Lazius regius Historicus. *Idẽ Reusnerus recẽsuit*

Lutetiæ Franciscus Picardus Theologus, & Andreas Tiraquellus iurisconsult. an. 1558. Romæ Ioannes Gropperus Theologus & Cardinalis 1559.

Eodem anno Non. Septemb. Lutetiæ summo mane, via Iacobæa in ædibus cuiusdam priuati hominis, qui tunc aberat, ante collegium Plessiacum, comprehenduntur Caluinistæ siue Lutherani, vt vocabantur, vtriusque sexus circiter 120. qui nocte ipsa illuc ad concionem & preces conuenerant. Ex ipsis nonnulli paucos post dies comburuntur. *Nox & amor vinumq́, nihil moderabile suadẽt.*

Eodẽ iuniores Saxoniæ Principes & Comites Mansfeldenses Lutherani, edunt separatim publicũ scriptum, quo vndecim sectas huius seculi, & præcipuè Zuinglianam, vt execrabiles hæreses damnarunt. *Surius in hist. Lauater. in hist. Controuersiæ sacramentariæ.*

Anno 1557. Prid. Non. Septemb. inchoatum est Vuormatiæ colloquium inter Catholicos & Lutheranos decreto Comitiorum Ratisponensium, sed turbatum artibus Flacci Illyrici. Aderant Euangelicarum partium 12. ministri, qui à Catholicis interrogati, quas sectas confessioni Augustanæ consentaneas, & dissentaneas existimarent (quòd variæ sectæ sub Augustana confessione comprehendi vellent, & decretum esset, cum iis duntaxat colloqnium habendum, qui essent antiquæ Religionis vel Augustanæ confessionis) per 16. dies inter se concertarunt, cùm alij ex ipsis sectas quasdam vt à confessione Augustana discrepantes damnarent & excluderent, alij retinendas, eisque parendum censerent. Ea concertatio eò vsque progressa est, vt ex 12. ministris, 5. reiecti & excommunicati fuerint, tanquam contrarij confessioni August. in præcipuis capitibus, vt de Lege & Euangelio, de Libero arbitrio, de Iustificatione, de Operibus, de Sacramentis, & vsu Cæremoniarum. His ita gestis, quia à 7. reliquis Ministris nunquam impetrari potuit, vt sigillatim multiplices sectas à confessione Augustana secernerent & damnarent, ne inanis esset labor colloquij, illud vix adhuc benè cœptum intermittitur & suspenditur, *Amsdorffius in libro Publica confessionis pura doctrina Euangelij &c. Nicol. Gallus in suis Thesibus & hypotyposi. Historia rerum memorabilium &c. conuersa à Pontano libro quinto. Lauatherus in histor. controuersiæ Sacramentariæ. Sur. in histor.*

Dauidis Æthiopum Imperatoris successor Claudius ad Ioannẽ Portugalliæ scripsit de communione Catholicorum regũ ineunda & obedientia summo Pontifici præstãda. Iesuitas ad se missos satis quidẽ humaniter excepit, sed cæteris non potuit satisfacere, bello Maurico distentus, in quo victus est ac cæsus. *In Epistolis Iesuitarum.*

* 1557. 1. Martij Edictum iuxta pium & honestati publicæ consentaneum à Rege promulgatum fuit, quo clandestinorum coniugiorum contrahendorum licentiæ obuiam itum, & congruẽti ratione iuri Romano publicæ honestati cõsultum est. Decretum nempe, nuptias cõ-

1560 — 5647

tra

Anni Christi.		Anni mundi.	
1555		5642	
1560		5647	

trahi non posse, nisi consentiant omnes, & qui coëunt, quorumq; in potestate sunt, hoc est parentum voluntas accedat. Legi pœna addicta, vt liceat parentibus exhæredare filios, qui se inuitis nuptias contraxerint. Mandatúque iudicibus, vt in eos qui huiusmodi nuptias *procurauerint, iusve consenserint*, legibus animaduertant. *Idem Thuanus lib.13.*

* 3. Martij Altera lex in speciem seuera, sed qua impiis & abominandis parricidiis, quæ antea impunita, nūc etiam post legem conditam nimis frequentia sunt, pœna constituta est, postulante senatu promulgatur. Foeminæ, quæ viros non habebant, vbi ex furtiuo complexu conceperāt, malo pudore territæ, vtero celato, ad extremum partus ferè enecabant, geminato scelere famæ consulere se existimantes, & enecatos aut in sterquilinium seu profluentem abiiciebant, aut loco profano defossos perdebant, atque ita necessaria sacri lauacri religione, ac sepulturæ honore priuabant. Quòd si quando res in iudiciū deduceretur, pudorem, quò minùs culpam confessæ essent, causatæ, mortuos se enixas dicebant, & ita deficientibus aliunde probationibus, debitam inhumano sceleri pœnam effugiebant. Nam iudicum in huiusmodi causis incertæ plerumque erant & vagabantur sententiæ, cùm ad mortem alij tanti criminis reas damnarent; alij, quod sæpius accidebat, pronioribus ad misericordiam animis quæstionum violentiæ subiiciendas censerent, vt viuósne an mortuos fœtus enixæ essent ex ipsarum confessione constaret; quam si obstinato animo ferrent, liberæ dimittebantur. Igitur ea lege sancitum, vt quæ grauiditatem partúmve celasset, neque alterutrius testationem aut de edito fœtu seu viuo, seu mortuo proferret, si eum lauacro iustísve exequiarum priuatum probationibus constaret, de illa tanquam parricidij rea vltimum supplicium sumeretur. *Idem ibi.*

HVMANA.

An.1558. Franci Duce Francisco Guisiano Principe, vrbem Caletum omnium opinione inexpugnabilem 7. obsidionis die 6. Idus Ianuarij expugnarunt. Mox. Guinam arcem munitissimam captam incendunt, & Hamam capiunt, denique Anglos ex tota Gallia exturbant.

* 27. Martij. Ioan. Fernelius Ambianēsis cùm 52. annos exegisset, Regis Archiatros, Lutetiæ obiit, & ad B. Iacobi in Macello sepultus est. Is cùm plures annos in philosophicis ac mathematicis studiis summa cum laude exegisset, demum se medicinæ totum mancipauit, quam & feliciter fecit, & vniuersam doctissimis & politissimis scriptis complexus est. Quæ etsi morte præuentus non edidit omnia, vt nec propriarum obseruationum desideratissimos libros, tantùm tamen veræ gloriæ iis quæ publicata sunt Europa tota est adeptus, vt tanto viro disciplinæ suæ alumno Schola Medicinæ Parisiensis æternùm sit iure gloriatura. *Idem ibi.*

* 24. Aprilis Lutetiæ magna pōpa celebratæ sunt nuptiæ Francisci Delphini & Mariæ Stractæ Scotorum reginæ, Iacobi 5. & Mariæ Guisiorum sororis filiæ. Quibus interfuerunt C. Borbonius. C Lotharingus, Odetus Colignius, Io. Bertrandus Cardinales, Condæus & Rupisierionius Borbonij, Lotharingiæ Dux, Memorosius, Guisius, Niuernius, Aumalius. Ex Scotis Glascuentis Archiepiscopus regni primas, Orcadentis episcopus, Rothasij, & & Calissę Comites, Flaminius, Setonus, Dunius & alij proceres. *Idem lib.14.*

Anni Christi. 1555 | Anni mundi. 5642

* 23. Augusti Io. Pena Aquis Sextiis familia senatoria natus, rara mathematicarum artium cognitione insignis, quarum amorem & gustum Petro Ramo, dum in Præltea schola Lutetiæ doceret, instillauerat, multis Euclidis non ante visis monumentis euulgatis, & latinitate donatis, & explicatis, atque catoptricis præcipuè, in quorum præfatione de vsu cylindrici speculi multa dictu vix credibilia, & quæ plerosque in errorem superstitiosos induxerunt, doctissimè demonstrat. Cùm plura ab admirando eius ingenio expectarentur, in ipso ætatis flore, 30. tantùm annos natus, violenta febre exceptus est, ad Carmelitarum in porticu, Lutetiæ sepultus. *Idem ibi.*

* 21. Septemb. qui dies B. Matthæo sacer est, Carolus 5. Imperator animam gloriosissima hîc vita defunctam Deo, qui dederat illam, reddidit, cùm vixisset an. 58. menses 6. dies 25. Regna verò hæreditaria annos 40. Imperium 36. tenuisset. Ante ipsius mortem Cometa 15. Augusti sub vesperam sub coma Berenices apparuit, cauda ad Hispaniam directa, qui paulatim ad ortum vergens 5. Septemb. euanuit. Impunè numquam visus fulgere Cometes. In eo porrò principe cum virtute certauit fortuna, vt illius meritis supremũ fœlicitatis fastigiũ imponeret. Neque verò vllum perfecti magis, & ad omnem virtutem expressi principis exemplar nostra & retro sæculorum memoria reperiri posse arbitror, quod iis, qui ad imperium virtutis via grassantur, ad imitandum proponi queat. Nam quid ei ad summam vtriusque laudem defuit, siue ingenium & prudentiam in consiliis spectes, siue constantiam in aduersis, in prosperis moderationem, præsentiam animi in periculis, temperantiam, & quæ omnium in principe, virtutum culmen ac cumulus est, Iustitiam? *Idem ibidem, & plura notatu digna.*

* 18. Octob. Caroli 5. mortem mox Mariæ Hungaricæ dilectissimæ sororis mors secuta est. Quæ non totum mensem fratri superstes fuit, antiqui moris & grauitatis fœminæ, ad hæc supra sexum fortissimæ. *Idem ibid.*

* 21. Octobris Iulius Cæsar Scaliger annos natus 75. Aginni in Nitiobrigibus vbi vxorem duxerat, decessit, vir quo superiorem antiquitas vix habuit, parem certè hæc ætas non vidit. Nam vt nobilitatem omittam, de qua inter omnes constat, ingenio, animi & corporis robore simul omnes æquales suos facilè superauit. Prima adolescentia militaribus muniis obeundis maxima cum fortitudinis ac solertiæ laude decursa, & quamuis serò ad studia applicato animo, tamen ingenij fœlicitate tantùm profecit, vt ad exactissimam omnium philosophiæ partium scientiam, etiam linguarum, Græcæ præsertim ac Latinæ summam peritiam addiderit, atque in iisdem vsum, siue pedestri, siue numeris adstricta oratione scriberet, quo in vtroq; genere excelluit. Hic vir diuinus cum veteribus comparatus, cùm nemo vnus esset, qui eum, siue ingenium, siue fortitudinem spectes, exprimere posset, Xenophonti & Massanissæ, citra vanitatem componi meruit. Ex Andieta Rupea Lobeiaca nobili fœmina, cui annos 13. natæ iam prouecta ætate nupsit, plures liberos sustulit, ex quibus vltimus hodie superat Iosephus Iustus Scaliger, qui secundùm patrem nunc inter literatos, & in re literaria principem sine controuersia locum tenet, verè eruditorum Phœbus, vt politissimi ingenij vir eum indigerauit. *Idem ibi.*

1560 | 5647

Eodem

Anni Christi 1555 | Anni mundi 5642

Eodem an. Nouembris die 15. ætatis verò suæ 43. Maria Angliæ Regina Catholica obiit.

Eodē die, post horas duodecim Cardinalis Polus vespere defunctus est natus ann. 58. mens. 6. *Surius.* Quibus duobus luminibus vno die extinctis, magna simul & regni & religionis subsecuta est in Anglia & vicinis regionibus obscuritas.

Scoti expellunt Gallica præsidia.

1559. Ianuarij 15. in Demortuę locum Angli substituūt Elizabetham, quam Henricus ex Anna Bolemia susceperat. Hinc restituitur Zuinglianismus & Caluinismus, Clero & Episcopis carcere & rerum suarum amissione mulctatis, nonnullis etiam veneno, nece, &c. absumptis.

Eodem anno, tertio Non. April. Inter Gallum & Hispanum inita pace, qua renouata etiā hodie fruimur, Philippo Regi Hispaniarum Elizabetha filia Hērici Francorum Regis natu maxima despondetur, & Margarita eius soror vnica Emanueli Philiberto Allobrogum siue Sabaudorum Duci.

CONCIL. *Coloniense sub Adolpho.*

10. Iulij dum celebrantur nuptiæ Philippi regis & Elizabethæ Henrici regis Franco. filiæ, simulque Philiberti Sabaudiæ ducis & Margaritæ Sororis eiusdem Hērici, ipse Henr. hastæ fragmento per galeam adacto à Montgomerio Comite in cranium, occumbit ex vulnere, natus an. 40. mens. 3. di. 11. & Regni an. 12. mens. 3. d. 11. Eius obitus in Gallia locum dedit crebris rerum nouarū machinationibus & hæreticorum imprimis audaciæ. Vide ipsius elogium P. Paschalio auctore.

Moguntinum.

Dithmarsi domantur à Rege Danorum, populus ante liber & inuictus, dum Archiep. Bremensi pareret & Catholicam fidem sequeretur. At tum Lutheranisans, dat suæ leuitatis pœnas.

Ioanni 3. Portugalliæ defuncto succedit Sebastianus his 21. annis. Nam eius parens Ioannes 4. vt nominatur, ante Ioannem 3. Patrem, mortuus est, ita tamen vt Sebastianum hunc vix tres menses agentem reliquerit.

1557. di. 22. Septēbris Nathalis Brulartus, regius causarum cognitor, pietate, iustitia & eruditione illustris, moritur: cui Ægidius Burdinus successit, summa etiam eruditione ac virtute.

1559. Franciscus Duarenus Iuriscon. apud Biturigas. In Vngaria Isabella, quæ rata fœlicitate, fuit regis filia, regis v[illegible]or, soror, & mater.

* 18. Aug. Paulus 4. Pontif. max. decessit, ætat. suæ an. 83. mense 1. diebus 22. Is senio effectus, ægritudine ex Henrici 2. morte, quam lacrymis palam testatus est, cōtracta, regni illius vicem se dolere dictitans, aqua intercute laborare cepit, ex qua crescente morbo, cùm salus eius deplorata esset, Cardinales in cubiculum suum arcessi iubet, & admirabili eloquentia integris sensibus, ac sana adhuc mente orationem coram iis habuit, præfatúsq; se viam vniuersæ carnis ingredi, ac diutius vixisse, quam sperare potuisset: ab iis petiit, vt si negligentior in senatu cogendo fuisset, quàm ratio officij postulare videretur, id ætati & aduersæ valetudini condonarent, deinde ipsos hortatus est, vt in optimo successore deligendo vota cōiungerent: postremò vt sanctissimū inquisitionis officiū, quo vno S S. auctoritatē niti affirmabat, cōmendatum haberēt. Ita dimissis, patribus, cū Bartholomęus Cuena Cardinalis Hispanus, qui remanserat, casum se reipub. Christianæ, si tali pastore tali tempore orbaretur, dolere diceret, Pontifex Hispanica lingua respondit, se ita vitæ cur-

1560 | 5547

Anni christi.		Anni mundi.	
1560	*Tamma Persarum.* *Ferdinando & Maximiliano 2.an.12. ex ordine Occidentis Imperatoribus.* *Francisco 2.an.1.& post cū Carolo 9. Maximiliano, eius frat.an.14.Franc.Rege.* *Claudio Æthiopiæ.* *Philippo 2.Hispaniæ.* *Elisabetha Angliæ.* *Sigismundo 2. Augusto Poloniæ.* *Ioanne 3. Portugalliæ.* *Maria Scotiæ cum Francisco 2.Francorum Rege.*	5647	
1566		5653	

Metrophanes Cōstantinopolitanus Patriarcha centesimus quadragesimus primus sedere incepit anno 1563. in annos 8.vel 9.

Ann. 1560 Lutherani & Sacramentarij ardentissimo odio inter se flagrant, cùm scriptis contrariis, tum edictis publicis. Nam Vvitembergēses, quibus præerat Brentius, edictum promulgant contra Sacramentarios: Ienenses ministri edunt supplicationem ad Ioan. Fridericum 2. Ducem Saxoniæ, eiúsque fratres ac alios principes & ordines confessionis Augustanæ, pro legitima synodo, in qua soli Lutherani conuenirent, & Zuinglianos atque alios, quibus aduersantur, condemnarent. Contrà ab Heidelbergensi academia post publicā disputationem Zuinglianorum contra Lutheranos, Heshusius Lutheranus abire iussus est: & mox Superintendentes Heidelbergēses edunt decretum, quo Lutheri & Brentij Catechismi extra Ecclesiam eiiciantur, & eorum scripta nullam habeant auctoritatem. *Lauater. Zuinglianus in hist. contrŏuersia Sacrament. Surius in hist.*

Magni tumultus à nescio quibus Euangelicis religionis causâ excitantur in Gallia, & Allobrogibus.

In Scotia etiam mirè tumultuatum est, dum Caluinismum amplectuntur, Anglis suppetias ferentibus, qui & ipsi hereticum furorem fuerant amplexi. *Surius.* Primi autem Scotorum ministri fuere Paulus Methnē pistor, & Ioan. Knox è presbytero apostata, indéque Necromanticus.

Regina Scotiæ Maria Guisiani olim ducis filia, Mariæ, quæ Frācisco 2. nupsit, mater, inter hos motus Edimburgi tædio & curis moritur. *Surius.*

In Vualia regione Angliæ crux inuenta est, in quadam fraxino turbinis vi & tempestate deiecta. *Idem, & Alanus Copus in Dialogo.*

Magdeburgēses ministri, quorū antesignanus est Matthias Flaccus Illyricus Centurias diuulgarunt errorum, mendaciorúmque plenissimas, contra quos Alanus Copus Anglus paulò post sex Dialogos edidit, Bucingerus centuriam vnam, Canisius libros de corruptelis scripturę, nēpè de Ioāne, & de D. Virgine. Turrianus opus pro Epistolis Pontificum decretalibus. Nos huius Operis posteriorem partem, quam speramus suffectură ad corū fraudes & calumnias detegendas atque dissoluendas, aut certè iter præmonstraturam, vt quisque facilè per sese cætera adiiciat. Nam facilè est inuentis addere. Quin & res ac historias ab istis prætermissas magno numero colligauimus. Studuerant enim immanibus illis voluminibus non historiam scribere, sed fabulas, vt Pontifices traducerent.

Geneuæ nefandissimum concilium de Francisco 2. Rege Franciæ, Regina vxore, Regina matre, eius liberis, Proceribus, & bonis Magistratibus ad certum diem per insidias trucidandis, Beza principe, Caluino authore, Ottomano subsignatore, Sipifamio suasore, omnibus Galliç prędonibus & lanistis consciis. *Surius.*

Hinc seditio Amboesiana prętextu boni publici & cōseruandarum legum Franciç à quibusdam sectariis non admodum claris numero 500. præter aliquot pedites, quæ detegitur 9. Calend. April. Eius quidem duces grauissimis suppliciis plectuntur, at mox Rex omnes reos hęresis absoluit edicto publico, modò imposterum fidem Catholicæ Ecclesiæ retinerent. Ex eo tempore, qui priùs Lutherani dicebantur, per totam Galliam cœpe-

runt

rant vocari Huguenoti.

E vita excesserunt an.1560. Robertus Cœnalis Arboricensis Episcop. & doctor Theologus Lutetiæ,5.Caléd. Maij.Ioan. à Lasco Zuinglianus in Polonia Idib. Ianuarij. Philippus Melanchton 13. Calend. Maij. Germaniæ cothurnus,de omni religione securus. Vnde post eius mortem, cum statim quisque hæreticorū sibi vendicare voluit. Caluinus contendebat in sua confessione mortuum, alij in alia.

Multa hoc tempore variis in locis ferébantur visa portenta, & horrenda monstra,præsertim in Anglia,in qua Londini Pyramis Paulinæ Ecclesiæ tota ferè lignea plūbóque cooperta de cœlo exuritur,deinde mensa illa, in qua hæretici Caluini communionem exercebant. *In Annalib.Angl.*

An. 1561. quidam Lucas Stembergerus docet inter alia,non esse Trinitatem,sed vnum Deum Patrem,Sabbathum esse seruandum,Eucharistiæ & baptismi sacramentum Satanicam esse institutionem,&c. *Surius.*

In Polonia contrà Gregorius Paulus, Cazanouius & alij,tres esse Deos, Symbolum Athanasij esse Sathanasij, &c. Quibus dum Caluinus & eiusdem metalli ministri se opponunt,Authotheani & Antitrinitarij siue Sabelliani euadunt, & doctrinā de Deo Vno, & Trino sceleratis modis conspurcant. Quas blasphemias etiam hodiè perpetuant. *Vide nostros libros de S.Trinitate & contra Schecküi.*

Eodem anno, quòd multæ nouæ hæreses, prætextu confessionis Augustanæ irreperent,fuit conuentus Principum Numburgi in Thuringia,in quo egerunt de Zuinglianis solenniter condemnandis,sed id à quibusdā principibus impeditum est.

Saxones etiam Lutherani ad sedandos motus propter rem Sacramentariam exortos conuentum agunt Lunæburgi, damnantque hæreseos Albertum Hardemburgiū Zuinglianum. *Lauaterus in histor. controuersia sacramentariæ.*

In Transsyluania alij Lutheri,alij Zuinglij doctrinam sequuntur magno apud Turcos ludibrio religionis Christianæ. Bremenses omnes Lutheranos vrbe sua exire iubent.*Ibid.& Surius.*

Institutum fuit à Rege colloquium Possiacum inter Catholicos & Euangelicos,sed cū primùm publicè, deinde priuatim colloquuti fuissent per aliquot dies, dissoluitur absque vllo profectu. Impudentissimum est mendacium, quod Lauatherus scribit colloquutores Catholicos consensisse cum ministris. Huius fructus fuêre Bella immania quæ deinceps consequuta sunt.

1561.anno 16. Cal.Feb. edicto regio permissum est Euangelicis suos cōuentus ac exercitia & negotia suæ religionis extra mœnia vrbiū habere, donec aliter à Rege decerneretur, siue vsque ad Concilij œcumenici Tridentini:determinationē.Promulgatur in senatu Parisiēsi Pri. Non. Martij.cum hac clausula. *Audito procuratore Regis, absque tamen approbatione noua religionis, & id totum per modum prouisionis,& donec aliter per Dominum Regem fuerit ordinatum.*

Francorum exulum(qui erant Zuingliani) Ecclesia cū Francforti per annos ferè 7. mansisset, anno 1561 9.Calendas Maij. Senatusconsulto Francfordiēsi vrbe excedere,aut ab exercitiis suæ religionis abstinere iubetur:quòd ipse à Lutheranis siue Germanis ministris dispares essent & religione,& cæremoniis,& doctrina, quódque,à præ-

Anni Christi.		Anni mundi.
1562	*CONCIL.Tridentinum aliquandiu interruptum continuatur, præsidentibus 4 Legatis sedis Apostolicæ, & præsentibus 2.Cardinalibus, 3. Patriarchis,21.Archiepiscopis.168. Episcopis,7. Abbatibus 7. Generalibus ordinum,39. procuratoribus absentium cum legitimo mandato.Durauit,an.1.m.11.d.4. Clauditur die 4.Decembris 1564.*	5649
1560		5547

Anni christi. 1560 | Anni mundi. 5647

cipuis capitibus confessionis Augustanæ, eius Apologiæ, pacificationis Vuitembergensis, factæ ann. 1536. denique Francfordiensis concordiæ actæ an. 1542. 5. Id. Decembris, dissentirent. *Vide huius rei acta & historiam editam a Francisco Philippo.*

1562. Mense Maio factus est conuentus Luneburgensis à Lutheranis contra Caluinistas & Sacramentarios. Metuebant enim Lutherani, ne irrepentibus iam in Saxoniam Caluinistis, ipsi solum vertere cogerentur.

Tilmannus Hessusius Luther. contra Caluinum, Boquinum & istius fæcis ministros scribit.

Paulus Alciatus Caluinista, Mahometanus tandem effectus est. *Beza præfat. in acta Valētini Gentilis pag. 17.* Caluinismus scilicet gradus est proximus ad Mahometismū. Vnde & Valentinus Gentilis probabat sua dogmata è veteri Testamento, nouo & Alcorano, quasi hæc tria essent θεόπνευστα. *Benedictus Aretius Bernensis minister cap. 1. & 3. Historiæ Valentini Gent.*

Petrus Martyr Florentinus, ordinis quondam S. Augustini pridie Idus Nouemb. non sine suspicione veneni à Caluinistis propinati, dum respondere parat Brentio monstrosam Vbiquitatem introducenti, & Caluinistis, à quibus vt spectrum in Eucharistia constituentibus proximè in Possiaco conuentu dissenserat, exclamans pro sua parte, neque reipsa Corpus Christi esse in Eucharistia, neque reipsa sumi, cùm isti affirmarent reipsa quidem abesse, reipsa tamen sumi, quod est prodigij plusquam simile, infœlicem exhalat spiritum. *Spenceus in Apolog.*

Olim cùm ei non successisset consilium cum Ioanne Valdesio Hispano initum de (hæreticorum) aliquo cœtu cogendo tum viris tum fœminis frequentato, (Nam hæc Bezæ verba sunt) & paulò pòst Romæ vstulandus esset, Luca Italiæ oppido, in cuius monasterio Pauli Epistolas profitebatur, fugit Tigurum cum Bernardino Ochino Capucino, qui pòst fuit Trinitarius, & magnas turbas inter Euangelicos excitauit. *Beza in Iconibus.* vbi nota hæreticos libenter Rabelletij istius Athei conuenticulū excitaturos, quod sit tam fœminis, quàm maribus commune, quale etiam vnus ex eorum maioribus Nicolaus Antiochenus Apostolorum sæculo, indéque aliquot alij impuriores hæretici animo complectebātur, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus.

Ex eiusdem ordinis monasterio Petrum Martyrem secuti sunt Paulus Lacisius Veronensis, Argentinæ postea Græcizando vitam tolerans, Celsus Martinengus Italicę Geneuensis synagogæ minister, Hieronymus Zanchius, nunc Argentinæ, nunc Heildebergæ, modò Neostadij, modò in Rhoetia exulans, & Emmanuel Tremellius (è Iudæo quilibet pro secta principum, è quibus possit aliquid lambere.) *Ibid.*

Ann. 1563. Bullingerus calamitosus senex Brentio respondet: calamitosius deinde moritur Tiguri anno 1575. Ita inter Lutheranos, Caluinistas, Zuinglianos rixa est implacabilis, quam non nisi mutuis cædibus placare possint.

1566 | 5653

Mense Martio, in suburbio Augustæ Vindelicorum textoris cuiusdam filia ann. 20. nata à malo dæmone obsessa, cùm à Lutheranistis nullo modo liberari posset, quòd Satanas Satanam non eiiciat, à Simone Theologo & Catholico Ecclesiaste apud D. Mauritium Augustæ, inuocato nomine Christi, liberata est. *Nomodunt in Veromanduis natus.*

Anni Christi. 1560 — *Anni mundi.* 5647

* 25. Iulij qui D. Iacobo sacer est. Ferdinandus imperator, sicuti prędixerat, placide in Deo obdormiuit, cùm sexaginta annos nouem menses vixisset. Imperium solus 7. annos administrasset. Is leui febre initio, mox vehementiore per semestre tentatus, accedente aqua intercute, quę massa sanguinis corrupta, iam per se tumorē insolitum prodebat, cùm summum diem instare præsagiret non tamen se ante festum S. Iacobo diem fatis concessurum affirmauit. Nam ita Deum decreuisse, vt quēadmodum, inquit, is peregrinus apud nos, ita ego Hispaniarum infans extra solum natale cum ipso peregriner. Princeps fuit prudētia, iustitia, liberalitate, māsuetudine, assiduitate, vigilantia nulli secundus. Sed supra eas omnes virtutes, pietatis in illo, & pacis in domo Dei constituēdę præcipuum studium fuit. Moriens ex Anna Ludouici Pannoniæ regis sorore 15. filios reliquit, & in iis quatuor masculos, ac vndecim filias. Quarū Elisabetha, ac deinde Catharina Sigismundo Augusto Poloniæ regi elocatæ sunt. Cæteræ singulis ferè Germaniæ & Italiæ principibus nupserunt. Sed nulla re fœlicior fuit, quàm successore Maximiliano, qui vestigiis paternis insistens rara prudentiæ & æquitatis laude imperium post eius obitum administrauit. *Iac. Aug. Tuanus l. b. 36.*

Anno 1564 Ioan. Caluinus decimo quarto Calend. Iunij tam variis morbis extinctus est, petulantis & effrenatæ suæ impietatis pœnas expendens, vt (nisi à Beza scriptum esset, *Præfa ione Comment. Caluini in Iosue, & in istius vita*) vix crederetur. Per quatuor ferè annos discruciatus nouē horrēdis morbis, Colica, Calculo, morbo articulari Hęmorroidibus febri phtisica, Asthmate Hemicranio, Catharro cōtinuo, Vomitu denique sanguinis. An mētiar Beza, esto tu iudex. Nam ad verbum ista è tuo Gallico opusculo exscripsi. An Herodes terribiliùs animum Satanæ reddiderit, equidem nescio. Tanquam sorex, Beza, tuo indicio periisti? Cur ista de tuo præceptore vel etiam Patre (sic enim eum flebiliter nominas, cui scis te numquam fuisse cordi,) nō occultabas? Cur famæ tui doctorculi sic malè consulebas? Sicuti iusserat, nullo sepulchri apparatu elatus est, postquam Geneuensem cloacam totos viginti tres annos fouisset. *Beza in Iconibus, in quibus Caluinum pingit horribili forma, vultu scilicet funesto, barba barbarica, ore hiante, & scaturiente.*

Quinto die Martij Ingulstadij obiit Fredericus Staphylus an. ætatis 51. vir doctissimus, qui se a Luthero ad Catholicam rediisse scripsit, cùm aliis de causis, tū quia se pręsente Lutherus anno vno ante obitum ab Energumena vllis exorcismis dęmonem non modò non potuisset eiicere, sed etiam ab eo in ipsum insiliente, & seram, ne egrederetur, miscente, egregiè vapulasset, donec per loci fenestram semimortuus a sociis extraheretur, qui & ipsi per fenestram exilierant. *Ipse Apolog. 2.* Similem historiam de filiis Sceuę exorcistis Iudæis refert. D. Lucas Act. 19.

Multi Sinenses, populi Noui orbis, in Oriente fidem Christi suscipiunt. *Sur. in hist.*

1566 — 5653

Eodem anno mense Aprili inchoatum est Mulbrunēse colloquiū inter Lutheranos & Zuinglianos siue Caluinistas, præsentibus Palatino electore & Duce Vvitembergensi, cui etiam interfuit Brentius, colloquutore Iacobo Smidelino pro Lutheranis contra Boquinū Zuinglianum; Inter quos post longam concertationem non solùm nulla fieri potuit concordia sed odium & simul-

Anni Christi. 1560 — *Anni mundi.* 5647

tas acrius exarsit, se mutuis iniuriis proscindentes: Vvitebergenses vocabant Palatinos, sectarios, falsarios, quòd corrupissent verba Lucæ: contra Palatini dicebant Vvitembergenses noua falsa, & inaudita dogmata proferre, suis somniis scripturam peruertere, & de vna eadémque re affirmantes & negantes solere respondere. Vide acta eius colloquij tam ea, quæ ab Vvitembergensibus, quam quæ à Palatinis (qui scriptum Vvitembergensium crebrò mendacij insimulant) edita sunt.

1565. Scotia magnis motibus concutitur ob hæresim.

Eodem an. fuit Coloniæ vir grandæuus ex Thebaide ab Alexandrino Ægypti patriarcha, qui eiusdem Patriarchæ nomine obedientiam Romano Pont. in scripto afferret. *Surius.*

Indi magis ac magis ad fidem conuertuntur. *Surius & Epistolæ Indicæ.*

Concilium Prouinciale Mediolanense 1. Carolo Barhomeo S.R.E. Cardinale Præside an. 1565.

Franciscus Xauier, Cantaber qui primus è societate Iesu ætate nostra Indis Christum prædicauit, miraculis clarus moritur. *Surius.*

Hoc anno exorta est in Anglia è Caluinistarum omniúmque istiusmodi hæreseon sentina secta noua Puritanorum, sic appellata, quòd tam purè se à Catholica separent, vt nec orare in templis, quæ fuerant olim Catholicorum, nec clericali vestitu indui, aut vllo prorsus veteri ritu vti velint. Quam ipsi opinionem vsque ad bonorum amissionem & vinculorum perpessionem defendunt, etiam contra suam Reginam, quam alioqui caput sibi constituerant in omnibus causis tam Ecclesiasticis, quàm ciuilibus. *Sanderus de Monarchia Ecclesiast. lib. 5. cap. 4.*

Mameiacus minister Chalniensis Dæmoniacum sibi oblatum, culeo insutum in Isarç annis profunda, saxis aggrauantibus demersit. *Faius in suo Energumenico, pagina 56.*

Paulo post Nicolaa Dæmoniaca porrectione Eucharistiæ tandem ab Episcopo liberatur Lauduni, circumstantibus decem hominum millibus, & notariis publicis acta omnia excipientibus, procuratione Caluinistarum, qui rē suppositam quoquo modo videri cupiebant. *Idem & Guil. Postellus ac Ioan. Bolæse presbit. colleg. montis acuti Parisiis.* Historia huic planè similis, quam narrat Prosper de Dimidio temp. cap. 6.

8 Decemb. è vita decessit Pius 4.

HVMANA.

1560. Franciscus 2. Rex Francorum Prid. Non. Decembr. non sine veneni suspicione interit, dum conuentus trium ordinum Aureliis celebraretur: in quo liberrimè pro Ecclesia, vt virum bonum decuit, contra hæresim & eius principes Ioannes Quintinus Heduus, multorum librorum eruditus scriptor perorauit.

* Triduo anno Francisci mortem Carolus Marillacus Viennensis Archiepiscopus è vita decessit in B. Petri Cœnobio iuxta Melodunum, cùm vix 50. annum excessisset, in Aruernia natus, modico sed honesto loco. Quippe cuius maiores Borboniis Aruernorum Regulis diu seruierunt. *Iac. Aug. Thuanus lib. 18.*

Illo anno Carolus 9. frater Rex Francorum sexagesimus primus regnum ingreditur.

Mosci deletis 6000. Tartarorum redeunt in Liuoniam. Liuonij à Polonis auxilia petunt.

1566 — 5653

Baiazethes & Selymus Solymani filij inter se dimicant ad Anasum, deinde Alepum Syriæ. Baiazethes victus fugit ad Persas, vbi & moritur.

Anni Christi. 1560 — *Anni mundi.* 5647

* 25. Nouembris Andræas Auria, vir foris & domi clarissimus Genuæ in suburbanis suis ædibus regia magnificentia a se extructis mortalitatem exuit, cùm an. 93. attigisset, eo minore fama, quòd effœtis animi & corporis viribus, & pariter bellicis ac ciuilibus muneribus obeundis inutilis ciuibus suis iam despectui esse cœperat, & diu antè quam moreretur, quodammodo in viuis esse desierat. *Iac. Aug. Thuanus lib.* 18. vbi egregias illius viri virtutes, & tota vita laudabiles actiones penè sepultas, in hominum conspectum grata commemoratione producit.

* Aliquanto & antè fatis concessit Ioannes Cardinalis Bellaiorum familia, non solùm antiquitate & splendore inter suos, sed meritis erga nomen Gallicum illustrissima ortus, Guillelmi Langæi Subalpinæ olim Prouinciæ Proregis, bello & pace clarissimi viri, & Martini superiore anno 12. Martij Glatinij in Cænomanis mortui, qui itidem militaribus, & aliis summis negotiis ac legationibus tota vita functus, postremò rerum quas gesserat, aut quibus interfuerat, historiam prudenter iuxta, & purè scriptam posteris reliquit, frater, ipse pariter pace & bello clarus. Nam à puero literis feliciter institutus, ita vt & scitè Latinè scribere, & versus elegantes, ac generosi spiritus plenos, quales hodie in manibus doctorum habentur, pangere sciret: inde non tam fortunæ beneficio, quàm merito suo à Francisco maximis negotiis tractandis statim adhibitus, plurimas legationes summa cum prudentiæ, ac præcipuæ fidei laude obiuit: etiam eiusdem commendatione in Cardinalium Collegium cooptatus. *Idem ibid.*

* Ioachimus Bellaius huius gentilis in dispari fortuna, cæterum ingenio illustri familia digno, quod in poetica præcipue exercuit, non illi inficiandus, eiusdem anni initio, annum agens 37. Ex subita neruorum resolutione Lutetiæ decessit. *Idem ibid.*

* Ioachimo comitem addemus tertio post eum die in patria cùm 81. annos exegisset mortuum Lælium Capilupum Mantuanum, arctissima cum eo necessitudine coniunctum. Qui tanta felicitate Maronis côterranei sui versibus detorta significatione lusit, vt Ausonij & Probæ Falconiæ, atq; aliorum, qui in simili argumento se exercuerant, laudem prorsus obscurauerit in dispari longè à Virgilij mente materia versatus. *Idem ibid.*

1561. Ferdinandus Imperator in Vngaria fœliciter res gerit contra Turcos & Transsyluanos. Paulò pòst Transsyluaniæ Voicuada occupat arcem Zathmar. Vnde initium noui belli.

1562. in regno Franciæ omnia fuerunt funesta grassantibus per totam ferè Galliam bellis, fame & peste: Plura certè, mala vnico anno Gallia à suis pertulit, quàm cunctis superioribus bellis ab exteris. Illis commemorandis propter legem ἀμνηστίας prudens lubénsque supersedeo.

In hoc primo ciuili bello Antonius Rex Nauarræ Rhotomagum obsidens interficitur. In conflictu Druydum Dux Niuernensis, Sanctandreanus Marescalus, & plerique alij desiderantur. Princeps Condæus & Annas Mômorantius vtriusque partis Ductores capiuntur. Dux Guysius, dum victoriã persequitur, in Aureliarũ obsidione, proditoriè à Ioãne Poltroto, què Admiralius & Beza subornarãt, glande percutitur, & sexto à vulnere accepto die, hoc est, 24. februarij anni 1563. ad Deum tota mente

1566 — 5653

Anni Christi. 1560 — Anni mundi. 5647

reuolutus, & verò pius ad eum effusis precibus habito cum sacerdote secreto colloquio, & accepto sacro viatico se ad mortem summa constantia composuit, & animam Deo reddidit. Vir vtique nostra ætate vel fatente inuidia, maximus, & quauis laude dignus, seu rei militaris scientiam, cum summa felicitate coniunctam siue maturum in rebus agendis prudentiam spectes. *Iac. Aug. Thuanus histor. sui tempor. lib. 34.*

In mediis his Galliarum tumultibus Angli se iungunt Huguenotis, Normaniā vastāt, fortissimum maris portū, vulgo Portum gratiæ occupant à Septembri an. 1563. vsq; ad finem Iulij anni sequentis, è quo priùs non exierunt, quàm grauissima peste inde discedere coacti sunt, quæ discedentes in Angliam vsq; comitata est, ita vt Londini solùm, eo anno plusquam 20. millia hominum perierunt.

* Hoc anno ineunte Franciscus Iustus Turnonius, hoc familiare nomen habuit, S. R. E. Cardinalis, Lutetiæ in suis ædibus mortalitatem exuit, cùm fere octogesimum ætatis annum attigisset, vir profunda prudentia, rerum agendarum peritia, & singulari erga patriam pietate cum paucis comparandus. à Francisco 1. summæ negotiorum præpositus, dein post eius mortem inuidia ex aula pulsus, sed semper maximo in honore etiam ab æmulis habitus In causa religionis eò visus protestātibus iniquior, quòd in ea quidquam immutari, aut innouari posse citra publicæ tranquillitatis perniciem negaret. Alioqui à factionibus. quæ miserè hoc regnum postea lacerarunt, alienus, ideóque regibus meritò carus, vt qui in publica regni administratione in qua 30. ampliùs annos summa cum laude versatus est, ad vnum regis obsequium, & publicam vtilitatem semper collimauerit. Ad hæc literarum & literatorum fautor eximius extitit, quas vt magis promoueret, Ignatij Loylæ sequaces, quos in iuuentute ad pietatem & studia instituenda maiorem curam ac sollertiam adhibere intellexerat, insueto fauore prosecutus est, auctórq; fuit, vt eorum ordo tanquam reipub. literariæ vtilis in Gallia certis conditionibus reciperetur. Instituta in Viuariensi Prouincia, Turnonij, vnde nobilissimæ familiæ gentile cognomen, famosissima schola, & amplissimis reditibus ab eo dotata, cuius curam illius ordinis patribus attribuit. *Ja. Aug. Thuanus histor. sui tempor. lib. 34.*

* Nec multò pòst fatis concessit Iacobus Hollerius in Stampensi agro haud procul à Lutetia ortus, Philosophię & Medicinæ studiis comprimis clarus, ad quam homo diues, & quæstui, qui vberrimus ex ea professione in populosa vrbe colligitur, minus intentus, assidua meditatione acerrimum iudicium attulit, vt deploratos morbos summa felicitate curauerit. Scribendo etiam magnam temporis partem impendit, sed in morbum ex mœrore publico cōtractum incidens, extremam manum illis immortalitate dignissimis scriptis imponere nō potuit, quę aut à plagiariis suppressa, aut postea, sed incuriosè edita sunt, magno famæ tanti viri, sed maiore reipub. dispendio. *Idem ibidem.*

Incipit bellum inter Fredericum Daniæ & Erricum Suetiæ reges, in quo Dani Noruegiam recuperant.

1566 — 5653

Hoc ferè tempore Abdisu Assyriorum Patriarcha Romam venit, vt à Pontifice confirmaretur, & polliceretur obedientiam, séque Conciliorum, & speciatim

dentini decreta omnia susceptorum. *Surius.*

* 11. Octob. Gabriel Fallopius Mutinensis Patauij, vbi publicè profitebatur, obiit immatura morte, quippe cùm tantùm 39. an. attigisset. cum philosophiæ ac cæterarum doctrinarum, tum rei anatomicæ imprimis, variis obseruationibus locupletatus, atque adeo vtriusq; medicinæ laude ornatissimus, quam & doctissimis scriptis illustrauit. *Iac. Aug. Thuanus histor. sui tempor. li. 34.*

Anni Christi. 1560 — Anni mundi. 5647

Huius anni mens. Nouembri Francofortí in Romanorum regem eligitur Maximilianus Ferdinandi f.

1563. apud Tartaros Naugaios, è quibus ortus dicitur Tamerlanes, circiter 500. milliaribus Germanicis à Mosca versus Orientem distantes, Murse quidam (sic Nobiles vocant) nomine Ismaël monoculus, & insignis Necromantia (Necromantia enim nihil illic frequentius) suis artibus reliquos omnes Mursas, quos armis subigere non valebat, extinxit. Alioqui illarum regionum populi certo destituuntur Domino, domos & sedes fixas nullas habent, viuunt absque vsu pecuniæ, frumenti, salis: sunt sine magistratibus, legibus, iudiciis. Imperium ita partum morte istius discussum est, liberis ipsius, eadem ratione, qua alios necauerat, consumptis.

Paulo post è custodia liberantur capti Caluinistarum proceres, pax agitatur non diu duratura. Lugdunenses se regi dedunt, & Catholica religio apud illos restituitur.

Tum, inito fœdere cum fautoribus nouæ religionis, promulgatur edictum pacificationis quod à rege cùm Ambosiæ esset 19. Martij subscriptum est.

* 18. Iunij Edictum de Transactionibus in senatu Parisiensi promulgatum est. Cum tamen biennio antè cum Rex ad fontembellaqueum esset, id decreuisset. Nempe vt transactionibus. quæ ad resecandam litium pullulantem luxuriam optimum remedium sunt, maiorem vim & auctoritatem tribueret, edixerat, vt quæ inter maiores citra dolum ac vim de rebus, quæ in contrahentium commercio ac libera dispositione sunt, factæ essent, nullo pacto rescindi possent, ne læsionis quidem vltra dimidiam iusti pretij obtentu, vel etiam doli, qui ex re ipsa non personarum facto inest. Sed agentes contra illas statim à limine iudicij repellerentur. *Idem Thuanus lib 35.*

* 18. Augusti Stephanus Boetianus Burdigalensis senator, Sarlati, quod erat illi natale solum in Petrocoriis vltimum vitæ diem clausit, admirando vir ingenio, & multiplici eruditione cum exquisita facundia coniuncta insignis, quam ad ciuilem scientiam ferè inflexerat, rara & supra ætatem prudentia, rebus maximis gerendis par, nisi longiùs ab aula positus, & præmatura morte ereptus esset, quæ & diuini huius ingenij fructus publico inuidit. Michaëlis Mõtani tamẽ singularis eius amici cura factum est, vt non omnis mortuus sit, publicatis aliquot scriptis posthumis, quæ elegantiam miram, & sensuũ reconditorum acumen sapiunt. *Iac. Aug. Thuanus lib. 36.* Idem Montanus historiam morbi, & mortis ac nouissima verba Stephani Boetiani recensuit epistola ipsius poematis subiuncta, & Lutetiæ excusa apud Federicum Morellum 1571.

Mense Decembri finis optatus impositus est Synodo Tridentinæ.

Presburgi in Vngaria in regem coronatus est Maximilianus Romanorum & Boëmiæ rex.

1566 — 5653

1564. Rex Daniæ & Lubecenses bellum, quod superiori anno in Regem Suediæ susceperant, continuant. Litua-

ni

Anni Christi. 1560 | Anni mundi. 5647

ni Moscos ad Vbium oppidum profligant, & è sua prouincia eiiciunt.

Hispanica classis Mauritaniam littoralem infestat è regione Beticæ.

* Hoc anno Michael Hospitalius Lutetię Parisiorum condito edicto inter alia grauiter ad litium ambages resecandas,& iudiciorum ordinem corrigendum constituta; vltimo edicti capite sanxit, vt in posterum anni initium à calendis Ianuariis putaretur, & ita in actis omnibus, archiuis, instrumentis, contractibus, constitutionibus, edictis diplomatis regiis,ac literis, scripturisque omnibus priuatis seruaretur. cùm antea in actis iuridicis, & aliis publicis à Paschali die, aut ab incarnatione Domini principium anni duceretur. *Iac.Aug. Thuanus histor.sui temporis lib.36.*

‡ In hunc annum incidit Ioannis Buteonis mors, qui Orontij Finæi mathematicarum artium apud nos instauratoris primùm discipulus præceptorem longè superauit, cum eo de quadratura circuli acerbe postea digladiatus. Is loco nobili natus, & vt perhibetur è Germania oriundus ad exonerandam, vt fit,familiam, quæ 20.liberorum prole grauabatur,vitam monasticam in S.Antonij Viennensis cœnobio à puero professus fuerat, vbi in otio vir ad literarum ac scientiarum illarum præcipuè studia natus multa scripsit, multa itidem adinuenit; imprimis in Musicis instrumentis & machinis nouis fabricandis ingeniosus. Cuiusmodi complura industriæ suæ monumenta vir ab omni ambitione alienus, qui à labore & meditatione nunquam cessaret, tota vita, quæ illi ad 75. annum vsque à Deo prorogata est, edidit. *Idem ibidem.*

Ferdinandus Imp.8.Cal.Aug. moritur, & Maximilianum 2.filium Imperij successorem relinquit.

Hoc anno Turcarum arx munitissima. *Penol di Volez.*, appellata ad Africæ oram sita capitur à Garsia Toletano pro Rege Catholico 6.die Sept.

* De expugnatione arcis Toccaiæ anno 1565. narrationem scripsit Ioan. Sambucus & Nico. Reusnerus inter narrationes historicas rerum Turcicarum recensuit.

Melita siue Malta insula à Turcis oppugnari cœpta est an.1565.15.Cal. Iunij. In obsidione ceciderunt ex 500. equitibus Rhodijs siue Ioannitis 313. alijs ferè omnibus valdè vulneratis: Turci audito aduentu Garsiæ Proregis Siciliæ soluunt obsidionem 6. Non. Septemb. post 3. mensem & 17. diem, quàm descenderant in insulam, relictis illic suorum cadaueribus 23000.

* In ea obsidione admirationi imprimis fuit immanium tormentorum ab hostibus relictorum species. Nam quædam ex iis globos lapideos 300. pondo, alia globos ferreos 60. alia denique 80. torquebant. & inita exorta ratione ampliùs 60. millia emissionum à curiosis numerata sunt. Omnino in illa obsidione maximè omnium memorabili, quæ quatuor menses continuos durauit, singularibus libris ab Hieronymo comite Alexandrino, Vberto Folieta, Cœlio Augustino Curione, Salazario, & omnium copiosissimè ab Antonio Francisco Cirreo, & ex nostris à Claudio Grangæo descripta, ex Turcis perierunt 20. millia, quorum 12. millia bellatores fuerunt, cætera turba remiges ac nautæ ex Christianis in arcibus S. Hermetis, Michaelis, & in oppido 9.millia omnis sexus & æta-

1566 | 5653

tis vario mortis genere absumpta sunt. *Iac. Aug. Thuanus histor. sui tempor. lib. 38.*

In Liguria haud procul à Nicæa aliquot vici repentino terræ hiatu absorpti sunt. *Idem.*

Maximilianus Cæsar contra Turcas & alios quosdam Duce Lazaro Schuendio res in Hungaria gerit. *Idem.*

* Aprili mense 1565. Carolus Rex Tolosæ cùm esset, ex Reginæ matris voluntate mutatum Alexandri Regis fratris nomen, isque Henricus de Patris nomine dictus est, & mox mandatum, vt frater eius, qui priùs Hercules vocabatur, & in Vicenarum castro relictus fuerat, deinceps Franciscus appellaretur, vt ita patris & aui nomen in iis renouaretur. *Iacob. Aug. Thuanus histor. sui temp. li. 37.*

* 9. Aprilis Rex Carolus Burdigalam in Biturigibus Vibiscis venit, vbi maiore quàm alibi pompa exceptus est, 300. armatis equitibus obuiam profectis, cum externarum nationum turmis quasi captiuis, in quibus erant Græci, Turci, Arabes, Ægyptij, Taprobamenses, Indi, Canarienses, Mauri, Æthiopes, Canibali, Americani, Brasilienses. Quorum duces pro se quisque propria lingua ad Regem verba fecerunt interprete adhibito, qui singulorum verba explicabat. Inde Rex per portam, cui à rubro galero nomen, & viam latissimam eiusdem nominis, ingressus est. Cúmque ad medullianam portam venisset, per machinam demissa virgo in concha Regi ciuitatis claues obsequiosè obtulit. *Idem ibid.*

Adrianus Turnebus in Græcis præceptor meus, professor regius natus an. 53. obiit Lutetiæ pridie Idus Iunij. Catholicus, etsi hæretici contrarium spargere conati sunt.

* De eod. Turnebo hæc paulò clariora in studiosorum gratiam è li. 38. histo. sui tempor. *Iac. Aug. Thuani huc transtulimus.*

Annus & hic abstulit apud nos maximum huius ætatis ornamentum Adrianum Turnebum Andelij ad Sequanam, familia nobili, sed in tenui re natum, virum omni virtutum, omniumq; literarum genere instructissimum. Qui politioris initio literaturæ Græcæ ac Latinæ, dein philosophiæ in Schola Parisiensi professor regius, plurima raræ eruditionis monumenta edidit, & præmatura tãdem morte statim post edita illa æternitate digna Aduersaria, summa omnium ordinum, ad quos vniuersos vnius mors pertinere visa est, moestitia, rebus humanis exemptus est. 12. Iunij, cùm tãtùm 53. annos vixisset. Huius corpus, quo die mortuus est, vti testamento mãdauerat, paucis amicis illud deducentibus, nulláque funebri pompa, in scholasticorum cœmeterio hora 9. vespertina conditum est, vbi sepulturæ locum delegerat. Quo etiam loco præstanti doctrina Medicum Iacobum Syluium paucis ante annis sepeliri voluisse meminerat. Quemadmodum verò boni omnes ac literati viuum summopere dilexerãt ita in eo mortuo laudando incredibili æmulatione certarunt.

* 23. Iunij paulò post hor. 9. æquinoctialem Maria Stuarta Scotiæ Regina in arce Edimburgensi filium peperit, qui postea Iacobus appellatus, & nũc fœliciter Scotorum & Anglorum regno præest. *Idem ibidem.*

* Mense Septemb. Antonius Goueanus debitum naturæ Augustæ Taurinorum persoluit. Is genere Lusitanus, sed adoptione (sicuti ipse, quo erat animi cãdore, palàm profitebatur) Gallus, cùm puer & literarũ rudis ab Andræa Goueano patruo in Galliã adductus esset, tãta fœlicitate

Anni christi. | Anni mundi.

in humanioribus studiis ingenium exercuit, vt nemo purius latinè scriberet, nemo versus elegantius pangeret, in Philosophia verò Aristotelica, tantum profecit, vt eius patrocinium iam tum in illa iuuenili ætate contra Petrũ Ramum eius importunum oppugnatorem magna cum laude susceperit. Postea quasi omnium scientiarum æquè capax ingenium illius esset, quodque singuli in singulis, ipse vnus in omnibus præstare posset, ab Æmilio Ferreto qui Auenione ius ciuile docebat, cùm Lugduni priuatis studiis intentus desideret, ad illius perplexę scientiæ professionem euocatus est. In qua rursus exiguo tempore tantos progressus fecit, rationem veram enodandarum ex antiquitate spinosarum iuris quæstionum statim animo complexus, vt Iacobus Cuiacius, cùm Tolosæ ante vndecim annos in Vlpiani titulos scriberet. Iam tum testatum reliquerit, Goueanum ex omnibus iuris Iustinianei interpretibus, quotquot sint aut fuere, vnum esse, cui si quęratur, quis excellat, palma deferenda sit. Igitur Goueanus Tolosæ primùm deinde Albię Cadurcorum, postea Valentiæ, & Gratianopoli ius ciuile magna auditorum frequẽtia professus est, impolitorũ interpretum, quorum tantus numerus est, mole reiecta. Vnus rara hoc ęuo gloria communi doctorum suffragio hoc assecutus, vt & poeta elegantissimus, & summus Philosophus, & pręstantissimus iuris interpres simul haberetur. Quod cęlo gallico, in quo à teneris probè institutus fuerat, vir gratus acceptum ferri volebat. *Idem Thuanus lib.*

233
I PIVS 5. Alexandrinus an. 6. menſ. 3. di. 16.

1566 | 5653

1572 | 5659

Vacat di. 12.

Patriarcha.

Constantinopoli Metrophane.

Principibus.

Tamma Persarum.

Solimano Turcor. Imp. an. 8.

I VIR sanctus eo nomine etiam hæreticis venerabilis & Turcis formidabilis, aduersum quos fœdere sacro colligauit Hispanos, Venetos, Italiæ proceres, equites Melitenses, cæteris Christianis Principibus ad hoc fœdus inuitatis etiam Moschis & Presbytero Ioanne, itẽ ex Profanis Sophi Persa. Quod cessit fœlicissimè in Lepantina pugna, de qua mox.

Pontifex longiore sessione dignissimus ad corruptelas nostrorum temporum profligandas, Pontificios reditus omnes vsum belli sacri. I. Turcici & Hæretici cæterorúmque piorum operum contulit. Maiores mensæ & cameræ suæ sumptus quadraginta duntaxat assibus faciens, quàm in Cardinalatu.

Diuinitus electus pręter omnium exspectationem. Cũ priuatim singuli reiecturi viderentur, communiter vniuersi Pontificem nihil tale cogitantem declarauerunt 7. Idus Ianuarij 1566. & coronatus 16. Calend. Februar. *Onuphrius.*

Noluit missilia dare (vt mos erat) ne compressione turbæ, aliqui suffocarentur, sed maiorem pecuniæ summam diuisit in monasteria, loca pia, & vrbanos pauperes.

Ex Opilione Bononia oriundo Dominicanus, inde Cardinalis, demum summus Pontifex: cui illud Psalmi 77. competit. De post fœtantes accepit eum, vt pasceret Iacob seruum suum, & Israel hæreditatem suam.

Miræ sanctitatis & concilij Tridentini rigidus obseruator, tres Cardinales præposuit cognoscẽdis causis quibus Episcopi Romæ detinentur, vt si idonei non sint, ad suas diœceses extrudantur. Concubinatum omnem perpetuis carceribus aut exilio multauit, etiam renuentibus Romanis ciuibus, nec siuit suos consanguineos bonis Ecclesiasticis ditari: Numerum domesticę familię valdè imminuiit, vt plus in rem Ecclesiæ posset insumere: mul-

Anni Christi. 1566 — Anni mundi. 5653

ctas à reis non coegit: Multos abusus sustulit: Leges seueras tulit contra Simoniacos & blasphemos: Statuit resignationes beneficiorum simplices non admittere nisi habita priùs diligenti examinatione, num qui designantur essent idonei: Cùm autem aliquis ad ipsum retulisset id esse Curiam destruere, Minus malum est, inquit, destruere Curiam, quàm cultum Dei negligere, & Christianam Rempub. turpiter prodere. Vetuit edicto Iudęos Christianum quemquam ad opus conducere. Vide epistolas aliquot nuper editas, de cæteris eius gestis.

An. 1569. renouat decretum siue Bullam Pij 4. contra Fiduciarios, quos Custodinos vulgus appellat. Simoniacos eos pronuntiat, sedi Apostolicæ absolutionem reseruat, cæteris adimit, ac tam eum, qui custodit, quàm illum, qui custoditur, restitutioni alligat, vt sic pro Sacerdotio (verbi causa) 100. aureorum ducenti restituantur. Hoc Simoniæ genere apud nos plena sunt omnia, magna conscientiarum socordia & pernicie.

Regnum Angliæ proscripsit, prædæque exposuit, cuius fulminis vim pij quotidie deprecantur.

Hanc sententiam declaratoriam ann. sequenti, 1570. in ipso Corporis Domini festo Ioannes Feltonus nobilis Londini ad fores Episcopi iuxta summum templum publicè affixit, qui postea damnatus & in cratem iniectus suspensus est, deinde fune præsciso viuus adhuc multa tormenta alia subiit. *Sanderus libro septimo, de visib. Monarch.*

Tridentinum concilium seruandum curauit, quantum in ipso fuit, è cuius præscripto Breuiaria, Sacerdotalia siue Missalia, & preces horarias recensuit, Catechismũ emisit, &c.

Dæmonicas multas suis precibus in publicis supplicationibus liberauit.

Graui Calculi morbo pressus solebat exclamare, Adauge Domine dolorem, sed da patientiam.

Ordines Monachorum multos reformauit, & certis regulis adstrinxit.

Aureum numerum in Calendario restaurauit.

Cardinalatum recusanti, & cum lacrymis deprecanti Hieronymo Sucherio Aruerno Abbati Clareuallensi simul ac Cistercienſi obtrusit. Ei autem in morte nominãti ad Abbatiam quidem Cisterciẽsem Nicolaum Bucheratum, ad Clareuallensem autem Lupinum, Myreum religiosos eiusdem ordinis, magnis virtutibus instructos, assensit, ne illę profanis more Gallico prostituerentur, & hos bolos è principum coruorúmque aulicorum frustra renitentium faucibus fortiter eripuit.

170. Cosmam Mediceum magnum Ducem Hetruriæ creauit, cùm antea dux Florentiæ tantum appellaretur.

Adamas Claudij frater Æthiopum Rex, olim fidem Christianam eiurarat, crudelis & sæuus erga sedem Apostolicam contra morem maiorum initio Imperij malè affectus, hodie melius. *in Epistolis Iesuitarum.*

1566. Albinus nobili Valzergorũ & Seresiorũ Ioã. familia ortus, Tholosanus Ecclesiastes & Archidiaconus, fidei defensor, & voce & libris clarus, toti Aquitaniæ charus, obiit 13. Calend. Sept. sub horam noctis decimã, natus ferè 38.

Eodem Despina & Roserius ministri conferentes Lutetiæ de Religione cum Simone Vigoreo & Claudio Sã-

Maximiliano 2. Occid. siue Rom. Imp.

Carolo. 9 Maximiliano Franc. Reg.

Claudio Aethiopiæ, deinde Adamasto.

Philippo 2. Hispaniæ.

Elizabetha Angliæ.

Sigismundo 2. cog. Augusto Poloniæ.

Sebastiano Portugalliæ.

Maria Scotiæ.

1572 — 5659

Anni christi. 1566 — *Anni mundi.* 5653

ctio Parisiensibus Theologis, posteáque Episcopis Narbonę,& Ebroici, turpiter victi ac triumphati causam prębuerunt, vt in proxima synodo Caluinistæ decernerent, nullas deinceps cum Catholicis collationes esse habendas,ne ob frigida & manca suorum deputatorum responsa, plurimum sui Euangelij incrementis decederet. *Launeus lib.2.in Apolog.c.12.qui Synodo interfuit,nondum eiurato Caluinistarum ministerio.*

Hac Theologorum collatione perculsus Roserius nec deinceps animo quietus,an.1572. Catholicus factus est, & pro Catholica fide libellū Caluinistis exitiosum vulgauit. Sequenti autem propter minas insidiásque in Germaniam euadens, Lutheranismum professus est, vt paulò post nec Catholicus, nec Caluinista moreretur. *Ibid.*

Elias, Eliæ Leuitæ, qui Methurgheman,Tisbi, Bahur, Zicronoth, Masoreth, & multa alia scripsit, filius,Romanæ synagogæ Iudæorum præpositus,cum tota sua familia fit Christianus,& à PP. baptizatur prid. Idus Iunij. 1566. Eodem an.eius exemplo Iudæi plus 300. fidē Christianam suscipiunt.

Carolus Molinæus Iurisconsultus obiit mense Decēbri. Statuerat multa cōtra Caluinistas scribere inter quos diu vixerat, etsi perpetuò cum eis altercans æquè ac cū Catholicis, sed magno eorum commodo morte est pręuentus.

Belgium commouetur, in multis locis sacris imaginibus deiectis.

Franciscus Sonnius Episcopus Boscoducensis, Vuilelmus Lindanus Ruremundensis, Cornelius Iansenius Gandauensis, Cunerus Leuoardiensis, vt primi suarum Diocešon in episcopatus nouos erectarum præsules, ita & probi iuxta ac docti.

Ioannes Hesselius Louaniensis, Iudocus Rauesten Tiletanus, Sixtus Senensis doctores Theologi.

1567. Cambresij quidam Ioannes Carmelita apostata mutato nomine se Philippum vocat. Captus pernegat se eum esse, etiamsi multi & mater ipsa certis indiciis id ostenderent,& ad resipiscentiam hortarentur. Cùm suspensus fuisset,sparso rumore hęretici excitatum dixerūt, ac in Francia concionari.Eius ergo cadauer perquisitum, denuò est suspensum.

Ad reliquias S. Liuini Gandaui abscōditas clauda mulier sanata est, & alia facta miracula, quæ in publica acta relata sunt.

1566 — *CONCIL. Mediolanense 2. 1569. & alia passim prouincialia pro executione Concilij Tridentini.* — 5653

Flaccus Illyricus renouat Manichæos furores de causa & essentia peccati.

1570. Vncti in Surria Comitatu Angliæ,è Caluini schola oriuntur,qui docent peccare neminem, nisi qui veritatem ab ipsis prædicatam non recipit, &c. *Sanderus lib.7.de visibili Monarchia.*

Eodem Ioannes Kohita, minister legatorum Sigismundi Regis Poloniæ, à Ioanne Basilio magno Moscorum Cæsare siue Imperatore de religione Lutherana auditus cum ignominia & conuitiis non Christiani,Canis, Onagri,Antichristi, &c. reiectus est, ac voce,scriptoque principis refutatus, præsertim in capitibus de Patribus siue Doctoribus Ecclesię,de miraculis, de statu defunctorum, de bonis operibus, de Sanctorum, potissimùm de Virginis veneratione, de Traditionibus, de Ieiuniis, de Liturgia siue Missa, de Imaginibus, de votis &

1572 — 5659

castitate,Monachis. *Ioan. Lasicius hereticus libr.de Theologia*

Moscho

Anni Christi. | *Anni mundi.*

Moscouitica, Spira anno 1582. quo Ministrum fœde prostratum erigere conatur: sed iuxta prouerbium, Pinguis venter tenues sensus non gignit.

1566 — 5653

Ex eo tempore Moscus sęuior fuit Polonis, tanquam hæreticorum fautoribus, & eos magnis prœliis fudit. *Ibid.*

1569. David Chytræus Lutheranus Orationem in Academia vrbis Rosarum habuit de statu Ecclesiarum hoc tempore in Græcia, Asia, Africa, Vngaria, Boëmia, Æthiopia, &c. qua docet per totum orbem terrarum non modò esse Christianos, sed nec differre quantum ad substantiam doctrinæ, & Liturgiarum siue Missarum solennia à Pontificus (sic nos appellat) sed tantũ in exigui momenti ritibus. Vbi & dolet Christianos, illic vbique occupari in Missificationibus. Sic enim loquitur. Ita Satanas per suos administros testimonium interdum perhibet veritati, docétque Pontificiam, quam appellant fidem esse verè Catholicam .i. vbique receptam & agnitam. Orationem illam tandem edidit an. 1580. Francofurti apud Andræam Vvechelium.

Ioannes Storeus Anglus Londini illustri martyrio ad superos migrauit. Nam Christum confitenti pręciduntur genitalia, aperitur venter, viscera eruuntur, caput amputatur, membra dissecantur. *Sanderus in fine lib. 7. de visib. Monar.*

Quarto Octobris Claudius Spencæus Theoldgus Polygraphus obiit 60. ætatis anno, post S. communionem, petito & sumpto extremę vnctionis sacramento: suæ instructissimæ Bibliothecæ hærede relicto Cardinali Lotharingo & septem Sorbonicis doctoribus, legatione Franciscanis, & Dominicanis facta ducentarum libellarum, Carmelitis & Augustinianis centum, Sorbone ducentarum, Nauarricis doctoribus quingentarum, Parœchiæ S. Cosmæ centum quinquaginta, in qua se sepeliri iussit conuocatis omnium collegiorum & Ecclesiarum ordinibus, accensis innumeris cereis, funere ornatissimo. Pręter Apologiam & alia opera impressa relictis scriptis posthumis, quibus se ab hæreticorum furiis alienissimum ostendit. Is paterno genere ex clarissima Espencæorum in Campania, materno illustri Vrsinorum in latio & regno Neapolitano familia ortus, sed pietate, candore, & omnium disciplinarum absoluta cognitione illustrior, per 40. annos in Parisiensi Academia humanioribus Philosophicis, ac Theologicis studiis incredibili omniũ admiratione operá nauauit. Quapropter à Frãcisco 1. Melodunũ ab Hẽrico 2. Bononiã, à Francisco 2. Aurelianum, à Carolo 9. Possiacũ inter primarios religionis hoc in regno Antistites nunc legatus nunc disceptator, sanctissimè, ac doctissimè de controuersis rei Christianæ capitibus cum delectis aduersæ partis Theologis summa æquitate ac moderatione egit, & voce ac eruditissimis in complures scripturæ locos editis commentariis religionis negotium promouit. Sacri etiam olim, Galerj decus potius meritus quàm adeptus.

An. 1572. Anglię regina excommunicatur & proscribitur à Pont. à quo an. 1569. hæretica fuerat denuntiata, vt inde omni dominio & potestate in Catholicos excideret, ipsique ideo in illam, velut Ethnicam & publicanam se posse insurgere, nec illius legibus & mandatis deinceps teneri intelligerent.

1572 — 5659

Tumultus Flandrici Caluinistarum, qui ex hoc tem-

pore

Anni christi. 1566 — Anni mundi. 5653

pore Gueſiorum, hoc eſt, balatronum nomen retinuerunt contra Philippi regis Hiſpaniæ edicta, poſt vnum ferè annum quàm excitati fuerant, coercentur, receptis ciuitatibus, quæ defecerant à regiis magiſtratibus: Seditioſi egregie puniuntur, Philippi regis Hiſpaniæ aduentu in Flandriam nunciato. In his turbis egregiam ſuo Regi nauarunt operam Norcamius Hannoniæ præfectus, Raſſegemius quarundam etiam ciuitatum præf. Comes Meganus in Geldria.

Tumultus Scotici, quibus vt tutiùs occurreret Maria regina, nubit Darleio nobiliſſimo iuueni ex veteri Anglorum Scotorúmque regum ſtirpe.

In his Caluiniſtæ noui regis animum clam regina tentarunt, atque ad ignoſcendum ipſis omnia pellexerunt.

Ii euocati ab exilio in oculis ipſius ac reginæ Dauidem Secretarium interficiunt, in animo habentes, reginam grauidam, ſi quid effudiſſet, ſimul cum ſpe partus tollere, adulterij crimine in illam confiсto, & Catholicos omnes interficere, vel ſaltem regno pellere, Miſſam abolere, Caluiniſmum ſtabilire.

Regina ſimulans ſe ad illorum omnia conniuere: ſe Regémque eduxit media nocte, illorúmque manus effugit, deinde collectis amicis & fidis, perduelles in Angliam, vnde prima mali labes, fugauit, aliquot etiam ſupplicio affectis. *In literis Louanij excuſſis an. 1566.*

Paucis menſibus interiectis nempe die 19. Iunij, ann. 1566. peperit maſculum, cui vel hoc vno peſſime conſultum, quod ipſi Georgius quidam Buchananus Minorita excucullatus Bacchicus hiſtrio & Atheus poeta pro præceptore tributus ſit. *Vide ſuprà pag. 745. 13. Iunij.*

Iacobus Nothus reginæ frater ſpe regnandi curat, vt rex qui exacto conuiuio dormitum abierat, inter conſœderatorum manus ſuffocaretur, ſiue è feneſtra clapſus, ſiue cum ædibus puluere tormentario in aera ſublatus.

Reginam, quòd huic conuiuio non interfuiſſet, proptereáque coniurationem fruſtrata eſſet, auctorem huius cædis mox ſpargunt, prætextu cuiuſdam zelotypiæ, ac nubere è veſtigio cuidam Boduuelo cogunt, vt his nouis & acceleratis nuptiis, nonnulla etiam apud Catholicos fieret ſuſpitio & adulterij, & parricidij. Quæ vbi ſe collegiſſet, vſa ſtratagemate euaſit in Angliam, vbi calumniis obruta contra ius Gentium, paris dominium perpetitur.

Sic Iacobus Nothus regni adminiſtrationem occupat, & ſpecie pacis & cócordiæ data fide initóque colloquio, nobiles & reginæ amici omnes ſunt comprehenſi, & in cuſtodiam arctiſſimam traditi. Luit ille pœnas, nam an. 1570. pòſt à ſuæ ſectæ aliquo glande ærea confoſſus eſt, idque priuati tantum odij ac inimicitiæ cauſa. Atque hæc ſunt in Scotia noui Euangelij conſtituendi initia & ſucceſſus, à ſeditione, conſpiratione, Principum cæde, profugatione, calumnia.

Elizabetha Lódini diſputationem indixit, ſed Catholici antiſtites partim circumſtantium vndique proteſtantium fremitu, partim nobilium quorundam auctoritate interrupti ac perturbati quietè audiri non potuerunt, nec inchoatam orationem abſoluere.

1572 — 5659

Cùm autem hæretici victi triumphatíque conticuiſſent, ſine pudore tamen libellum diuulgant, in quo ſingula longè aliter referebant, tanquam ipſi ſuperiores euaſiſſent.

Ecclesiã illic afflictã recreant è Belgio scriptis Anglicis & Latinis Angli exules Thomas Hordingus, Nicolaus Sãderus, Thomas Heskinus, Guil. Allenus, Thomas Stapletonus, Copus, Theologiæ doctores, Thomas Dormãnus, Ioannes Martialis, & alij, quibus impij flammis duntaxat publicè illorum libris decretis occurrunt.

Anni Christi. 1566 — *Anni mundi.* 5653

An. 1567. Traiectenses ad Mosam atque Masecam sacris imaginibus & Episcopo suo Leondiensi bellum indicunt.

* 1572. 1. Maij Pius V. Pontifex Max. duabus ante noctem horis vltimum vitæ diem clausit, anno ætatis 68. sacri magistratus 7. *Iac. August. Thuanus lib. 51. hist. sui tempor.*

Hvmana.

1566. Solymanus venit in Vngariam. Ante expugnationem Sigethi in castris moritur, cùm priùs Nicolai Serinensis Comitis caput, qui oppidum strenuè defendisset, perfidè amputasset.

* *De eodem Solymano, & Zygetri expugnatione hæc paulò fusius è Iac. Aug. Thuani histor. sui tempor. lib. 39. huc transcripsimus.*

Zygethum 8 Iulij 1566. oppugnari cœptũ tandẽ 8. Septẽb. vi captũ est. In cuius obsidione periêre 18. millia equitum, 7. millia prætorianorum, & in iis Misertius, Alipottanus, supremus cubicularius, camerarius, siue rei nũmariæ summus præfectus, omnes purpurati. 40. verò die Septemb. hoc est 4. diebus ante Zygethum captum ipse Solymanus vltimum vitæ diem in castris clausit aliquot epilepsicæ paroxysmis primùm tentatus, ac postremò apoplexia enectus. Princeps inter suos pietate, iustitia, magnitudine animi, & continentia, ac denique fide insignis, & in quo nihil præter veri Dei notitiam facilè desiderares. Agebat cum moreretur an. ætat. 76. Imperium tenuit an. 46. & 6. mensib. eodem mense quo Carolus Cæsar à Germaniæ proceribus declaratus est, & ad imperium euectus. Sic verò vitæ cursum instituerat, vt in imperio militari, quodque pacis artes nescit, semper ferè alternis annis post expeditionem aliquam susceptam interquiesceret, prospera fortuna ferè vsus, amplificatis finibus, & Pãnonia in Europa, Armenia, in Asia Turcili iuris factis. Interdum & aduersis conflictatus, superiore anno accepta memorabili ad Melitam clade, & eo auo duorum filiorum ac tot nepotum nece funestata, quo pacem in familia atque adeo in Othomanico imperio conseruatet.

*. De Zygethi expugnatione narratiunculam scripsit. Io. Sambucus. Idem M. Samuel Budina Labacensis. Item Franciscus Forgathius in commentariis historiarum sui temporis. Quæ omnia Nicolaus Reusnerus inter narrationes historicas rerum Turcicarum recensuit.

Selymus Turcicum imperium suscipit duodecimus ab Ottomano, vsque ad ann. 1574. solus è filiis Solymani. Nam ritu patrio cæteri cæsi & iugulati à patre fuerant.

Septimo Ianuarij Frisia pacatur à Comite Arembergio.

Tornacum etiam mox occupatum est à Norcamio, & Episcopus cum Clero pulsus, restitutus.

1572 — 5659

In fine Feb. Valencenæ iam ferè expugnatæ à Norcamio, sine vlla conditione se permittunt Regis voluntati.

Septi

Anni Christi. 1566 — *Anni mundi.* 5653

Septimo Aprilis Gubernatrix Ducissa de Parma conditiones quasdam Antuerpientibus præscripsit. Quibus acceptis res ibi meliuscule habere cœperunt. Decimo octauo die Iulij Bruxellas est reuersa, Comite Mansfeldio Antuerpiæ relicto cum præsidio.

* Secundo Maij Leonardus Fuchsius Rætus, qui summa cum laude medicinam Ingolstadij, ac deinde Onolsbachij fecit, & publicata stirpium historia magnam laudem adeptus. Tandem Tubingæ sexagesimoquinto ætatis anno decessit. *Iacobus Augustinus Thuanus historiarum sui temporis, in prima parte, libro trigesimo octauo.*

* Trigesimo die Iulij, anno millesimo quingentesimo sexagesimo sexto Guillelmus Rondeletius Montispessuli natus, medicinæ arte præcellens, mortuus est Tolosa rediens apud Regalem montem, natus annos quinquaginta octo, menses decem, dies quatuor. Huius vitam, mortem, epitaphia, cum Cathologo scriptorum ab eo relictorum, curiosè & venerabundus descripsit Laurentius Ioubertus ipsius in Monspeliensi Academia successor, tomo secundo operum Latinorum.

* Vigesimo septimo Septembris Marcus Hieronymus Vida Cremonensis, ante triginta quinque annos à Clemente septimo Albæ Pompeiæ ad Tanarum Episcopus creatus, qui primus inter Italos post Iacobum Sanazarium poeticam ad res sacras transtulit, & versibus elegantissimis ac purissimis prouinciam suam excoluit, in eadem, qua vixerat, pietate placidè ad Deum migrauit, Albæ in Ecclesia sua sepultus. Eique postea à ciuibus suis, de quibus tam bene meritus erat, exequiis in maiore vrbis templo magna frequentia celebratis, & publicis elogiis honorifice parentatum est. *Iacobus Augustinus Thuanus historiarum sui temporis libro trigesimo octauo.*

Mense Augusto Belgium venit Dux Albanus corpore senex, animo iuuenis, cum electa militum Hispanorum manu, in locum Ducissæ Parmensis, quæ annis plus septem pacificè illud gubernarat.

Comes ab Helfenstein Vlricus ad Catholicam fidem rediit, abactis è sua ditione hæreticis. Sic Gablerus medicus, qui Paulo Vergerio adfuerat intereunti, apud quem mira viderat.

* Hoc anno lis olim agitata inter Franciscam Roanam, & Iacobum Sabaudum Nemorosium renouata est, interuentu Sancti Pontificis decisa est Schedula Nemorosij de matrimonio, præsentibus verbis contracto, irrita pronunciata. Moxque Nemorosius Dux Annam Atestinam Ducis Guisij viduam in vxorem duxit: nuptiæque ad Sanctum Mauri Fossatensis Fanum haud longè à Lutetia celebratæ sunt. Quibus Rex ac Regina, vt maiorem auctoritatem rei conciliarent interfuerunt.

* Nec multò pòst celebratæ nuptiæ inter Franciscum Borbonium Mompensetij filium, & Renatam Andegauensem Nicolai Audegauensis Marchionis Mezeriæ hæredem, quas & Rex ac Regina præsentia sua cohonestarunt. *Iacobus Augustinus Thuanus histor. sui temporis lib. 39.*

1572 — 5659

* Hoc anno pestilẽtia Brũsuigã, Hildesiã, Hãnobriã, om-

nesque ferè Saxoniæ vrbes duriter afflixit.

In Gallia noui tumultus, accito etiam e Germania peregrino milite: Comes Arembergius eò venit cum auxiliaribus copiis. Nam an. 1567. ciuile bellum secundum.

Anni Christi. 1566 — Anni mundi. 5655

* 1567. Mense Maio edictum à Rege in Fossatensi Castro ad Mauri Fanum, factum iuxta vtile & æquum, quo & familiarum nobilium decori simul & viduarum solatio prospicitur. Nam cum per S. C. Tertyllianum, quod D. Hadriani temporibus factum est, filiorum hæreditas tristi successione matri deferretur, non adhibita distinctione bonorum, eo fiebat, vt Bona paterna, & auita Imaginibus veluti reuulsis ad alienas familias transferrentur, & ita agnati ac gentiles, qui plerumque patrueles erant, etiam proximiores iis exuti ad extremam inopiam redigerentur. Quod obtinebat in Prouinciis regiis, quæ iure Romano reguntur, puta Aquitania, Septimania, Prouincia, ac Delphinatu. Ad hæc in Aruernis Segusianis, Lugdunensi, & Matiscomensi præfecturis, quæ senatui Parisiensi subsunt. Cui malo ea cōstitutione remedium adhibitum fuit qua cautum est vt bona nobilia, & res soli aliunde quàm à Patre aut paterna linea profectæ in solatium amissorum liberorum matri cedant cum bonorum paternorum & auitorum pro dimidia parte vsufructu. Quorum proprietas extincto per mortem matris vsufructu ad proximos agnatos reuertatur. Hoc edictum in senatu Parisiensi 29. Iulij eiusd. anni magno cum applausu postulante cognitore regio promulgatum fuit. Quod tamen tanquam ambitiosum ab aliis regni curiis, quarum præcipue ratione conditum fuerat, reiectu est, nec vllis quamquam sæpiùs repetitis iussionibus postea impetrari potuit, vt in acta referretur. *Idem Thuanus lib. 41.*

In conflictu Dionysiano qui in 10. Nouemb. 1567. incidit, Montmorantius Comes Stabilis paulò minor octogenario, vir præter natalium splendorem omnibus honorum gradibus decursis clarissimus, militari scientia, prudentia, rerum gerendarum vsu, ad hæc præcipua in patriam, & Gallicum nomen charitate, cum paucis comparandus nouissimus cæditur, & paulò post interit. Admiralius & reliqui fuga euadunt. Deinde collectis reliquiis Carnutum obsident, ne victi viderentur, & vt secundam pacem consequerentur.

Anno igitur sequenti confecta pax, sed non diu duratura. Nam mox tertium bellum exardebit.

1568. Gulielmus Auraicæ princeps duxit exercitum in Brabantiam irrito conatu.

Mox Albæ dux capit perduelles multos. Securi percutit Comites Egmondanum & Hornensem, aliosque complures fœderatorum principes. Granatense regnum mouet defectionem, contra Philippum R. sed frustrà.

Comes Arembergius è Gallia reuersus in Frisiam contra Geusios mittitur, vbi *procumbens contra Ecclesiæ patriæque rebelles, non potuit letho nobiliore mori.*

Eum secutus dux Albanus ad primum conflictum occidit 1500. non longè à Gruninga. Ad secundum 700. partim ferro, partim submersione. Ludouicus Auraici principis frater nando se seruauit. Capta sunt signa 13. è 25. tormenta bellica 16. commeatus omnis generis, prædáque maxima. E regio milite desiderati sunt tantùm sex aut septem.

Ad tertium in fine Septembris 8000. vt proinde Au-

1572 — 5659

taicus excesserit ditionum Belgij limites in fine Nouemb. nulla re memorabili gesta, nisi quòd in Ecclesias fit grassatus, multo plus damni Imperij vrbibus inferens, quam Catholici regis sui ditionibus.

Anni mundi.

5653

Albanus Bruxellas reuertitur, ac pacem toti Belgio restituit.

Turcæ in Asia bellum gerunt contra Saracenos & prouincias, quæ defecerant. Perdunt Mecham ad mare rubrum.

* Iulio mense (alij Octobri malunt) Carolus Hispaniarum princeps Philippi 2. filius, cùm tantùm annum 23. attigisset in Hispania mortuus est. De eo varij sermones sparsi, in id consentientes, quòd iuuenis acer, vehemens, ac supra modum ambitiosus, & imperij cupidus, suspicionem nouarum rerum de se apud patrem suspicacem excitasset. Igitur Pater vbi vidit, sic ingenium filij esse, vt nec ratione, aut castigatione vlla sanari posset, re cum S. Inquisitionis officio communicata, æquum iudicauit, priusquam ille sibi, quòd in custodia haberetur, detestando parricidio manus afferret, ei tanquam reo damnato vim à legitimo magistratu afferri, quod vt regij nominis maiestati consuleretur, clam factum est. *Idem Thuanus lib. 63.*

1569. Ioan. Basilius Moscorum Cæsar captos in Isborg arce Liuonica 300. Nobiles Polonos, orsus ipse cædem in suo conspectu contrucidari iussit. Præsertim quòd Poloniam audiisset in suo gremio fouere Lutheranos. *Lasicius hæreticus lib. de Theol. Moscouitica.*

* 2. Augusti Baptista Menilius in Parlamento Parisiensi Aduocatus regius ex hydrope decessit, cùm tantùm annos 51. egressus esset, vir longiore vita dignus, & non solùm eruditione, sed æquitate, prudentia, ac solertia præstans. Is in eo foro causis priuatorum agendis summa diligentiæ, fidei, & industriæ fama primùm versatus, maiori laude, postquam fisci patronus à Rege creatus est, magistratum gessit, cùm ad eam dignitatem præter eruditionem & exactum rerum forẽsium vsum in fractam animi constantiam, generosos citra vanitatem spiritus, & perpetuum in æquali vitæ tenore amorem recti, & publici boni studium attulisset. Ad hæc tanto ingenij acumine ac luce excellebat, vt cum ius publicè diceretur, quæ multis horis & verbis aduocati partium perplexè disseruerant, ille vno verbo expediret, tanta æquitatis apud iudices opinione, vt vocem perorantis mox decretum sequeretur, & ipse quodammodo Præsidis verbis præire videretur. Et obseruatum est à curiosis, nunquam ferè senatum ab eius sententia seu rogatione dissensisse. *Idem Thuanus lib. 46.*

* Magna hoc anno passim prodigia visa sunt. Nam iuxta Louanium horrenda tempestas terræ motum consecuta est, & terra semel atque iterum dehiscere visa. Et 14. ac 19. Maij visi volitare per cœlum serenum ignes. Itẽ 3. Martij luna defecit. Et Bassauij ac Salisburgi in Norico 8. Nouembris cometes colore liuido & flammis ardentibus radians in prima faciei quinti gradus Capricorni apparuit prope lucidam stellam sagittarij, cauda ad orientem versa, sed in occasum vergens, à Benedicto Valerio Mathematico obseruatus. Quæ omnia motus nostros portendisse creduntur. *Idem Thuanus lib. 46.*

1570. aduersus Venetos in Cypro pugnant, & eam capiunt, nullo feritatis genere prætermisso. 1572. infœliciter res gerunt contra Moscos ad Tranaim.

5659

* Belli Cyprij inter Venetos & Turcas gesti anno 1570.

Anni Christi. 1566 | Anni mundi. 5653

& 1571. narrationem inter rerum Turcicarum historias recensuit Nicol. Reusnerus.

* Sæuiit hoc anno tam iniqua hyems, vt & Rhodanus alueum sisteret vtrinque continuo gelu concretus: & in rei nunquam auditæ monumentum, Comes Voltius, vir illustris fluuium pedes cum familia, multisque aliis transmiserit, cùm illac etiam oneratos mulos iussisset præire, è Viuariate in Delphinatum. Ego tum Turnoni cùm essem Rhetorices auditor, nouitate rei incitatus cum aliquot condiscipulis volui experiri num ea glacies satis firma esset, & pedibus Rhodanum transmisi. Populus etiam Condriensis idem tentauit, & 2. Ianuarij die qui D. Claro sacer est, ad eius ædem Sacram quæ est in Delphinatu pedibus iuit in supplicatione solenni & anniuersaria.

Tertium bellum ciuile in Frãcia in duos annos. In Iarnacensi conflictu an. 1569. 13. Martij princeps Condæus interfectus est. Bipontinus Comes non ita diu post mortuus est, 11 scilicet Iunij die.

1569. 3. Octob. Montcoturiana pugna, in qua magna parta victoria, Caluinistarum partes plurimum sunt comminutæ, Admiralio de more fugiente in Vasconiam.

A Philippo rege mittitur in Galliç regis subsidium Comes Mansfeldius cum magno Burgundionum auxilio, qui in mensis Octobris prælio vulneratus est.

Regina Scotiæ è manu perduellium euadit in Angliã, vbi perfidè capitur, & contra iura hospitij detinetur in hunc vsque diem.

An. 1570. Tertium pacificationis edictum in Francia.

Eodem Anna Maximiliani Imp. filia Philippo regi Cathol. nubit, quæ in fine anni sequentis 1571. ei hæredem masculum peperit. Altera autem Elizabetha nomine, Carolo nono Francorum Regi.

Ægidius Burdinus Regius Procurator. Catholica virtute & literis præstans 21. Ianuarij ad Deum migrat.

* Mense Iunio Celebratum Mechliniæ Ecclesiasticorum consilium, in quo de Concilij Tridentini decretis executioni demandandis actum est. *Idem Thuanus lib.* 47.

* 16. Augusti Structo Antuerpiæ ligneo theatro ante ædes publicas Dux Albanus regium diploma superiore anno 16. Decemb. Madriti datum palam recitari iussit. Quo principis benignitate ex Pontificis consensu & ipsius Albani consilio vniuersis præteritorum gratia condonabatur. *Idem ibid.*

* Octobri mense tanta tamque insolita aquarum diluuies toto Belgio exundauit, vt aggeribus locis plerisque deiectis, in Frisia, Batauia, & Mattiacorum insulis, & Antuerpiæ præcipuè incredibile damnũ acceptum sit. Quod prodigij loco habitum est, cuiusmodi multa toto orbe passim hoc anno visa sunt.

* Nam 8. Ianuarij in principatu Tirolensi prope Oeni salinas multi pagi aliena maximè anni tempestate flammis de cœlo tractis conflagrarunt.

* 2. Augusti in Norico iuxta Donauerdam circiter 5. hor. vespertinam ad quadrantem horæ sanguine pluisse narratum est, qui in folia & hominum vestimenta guttulis impressis, in varia loca transmissus est.

* 17. Decemb. Venetiis & toto illo tractu ingens terræ motus exortus est, qui tamen vrbi nullam cladem importauit. Sed eodem Ferraria adeo quassata fuit, vt ædes multæ corruerent, aliæ plerisque locis apertæ ac nutantes vix

1572 | 5659

tubicini

Anni Christi. 1566 | Anni mundi. 5653

tibicinibus, & trabibus fulcitæ sunt. Princeps verò cum suo comitatu & permulti e nobilitate paulùm ab ædificiis sub tentoriis concedere coacti. Iamque plebs vrbem omnino deserere parabat, compluribus iam dilapsis, cùm Alfonsus seuero, sed pro tempore necessario edicto, bonorum amissionis pœna proposita, mox etiam grauiore, fugam eorum stitit. Similes terræ tremores Mutinæ, Regij, Corregij Florentiæ, etiam Finalij in Liguribus fuère. *Iac. Aug. Thuanus lib.* 47.

* 5. Nouembris, Augustæ Taurinorum nondum superato 30. ætatis anno obiit Iacobus Greuinus Claromôtio in Bellouacis natus, ingenio & rara eruditione præstans, qui cùm à pueritia poeticæ elegantia excelleret, quod gelodacrys, & alia edita cum raris illius æui poetis comparanda, & æternum victura ad posteritatem testantur, ad Medicinæ studium animum appulit, in qua pari felicitate ingenium exercuit. Nicandrum elegantissimè à Ioanne Gorræo Latinum factum Gallicis versibus non cedente Græcis latinisque elegantia reddidit, & de venenis commentarium Gallicè itidem scriptum adiecit. Multa insuper siue edidit, siue commentatus est, quæ morte præcipitata vltimam manum non receperunt. *Idem ibid.*

* 15. Iulij Georgius Fabricius Chemnicensis decessit anno ætatis 56. Is rem literariam non mediocriter & scriptis & viua voce iuuit, & illustrauit, diu illustri ludo Misenæ Hermundurorum post Io. Riuij obitum præpositus, & poetica facultate, quam rebus sacris ferè impendit, magnam laudem inter suos adeptus. *Idem Thuanus lib.* 50.

1571. Die Epiphaniæ Franc. à S. Andrea supremi senatus præses ætatis octogesimum primum agens, post diuinas humanasque leges purè obseruatas ad Christum migrauit, filios, non modo suarum opum & bonorum, verùm etiam pietatis, virtutis, doctrinæ hæredes de re literaria bene meritos relinquens.

1571. Cyprus à Turca Venetis eripitur, Duce Mustapha, qui Astorem Baleonum & M. Bragadenum vnà cum trecentis Christianis Famagustæ, siue Salaminæ superstites, contra fidem datam crudeliter necauit. Quam perfidiam Deus vltus est. Nam octo annis pòst, iram Amurathis Selymi successoris metuens, sumpto veneno de se statuit, natus plus minus an. 80.

Hic est ille Mustapha, qui Baiazethem Solymani f. viuo patre contra fratrem Selymum insurgentem vita exuit, Ægypti & Syriæ motus composuit, Arabes rebellantes domuit.

In Italia terræmotus immanes, maximè in vrbe Ferraria, quæ vastas ex iis ruinas perpetitur. Maris & Fluuiorum magnæ inundationes: præsertim in Frisia, contra in Anglia littora maris intro cedebant, vt homines possent ad aliquot passuum millia intra maris ambitum pedibus incedere.

1571. in Anglia mons sat procul à mari dissitus motus est suo loco, euersis radicitus arboribus, &c.

* 25. Martij Elizabetha Caroli 9. vxor in Dionysij fano more maioribus vsurpato coronam regalem accepit, & quatriduo pòst vrbem Lutetiam ingressa est, eo maiore magnificentia, quòd pompis muliebribus, quàm virilibus maiora ornamenta adhiberi solent. *Idem Thuanus lib.* 50.

1572 | 5659

* 4. Maij cum Carolus 9. Alneti esset emisso diplomate, quò maiorem securitatis publicæ fidē faceret, omnem

	Anni Christi.		Anni mundi.
omnis generis sclopetarum & balistarum vsum, & gestationem interdicit pœna capitis,& proscriptionis bonorum addita. *Idem ibidem.*			
* 25.Maij Fœdus initum est Venetiis quo perpetua societas sancita est inter Pium 5.Pontificem Max.Philippum 2. Hispaniarum Regem, & Aloisium Morenicum Venetiarum Principem aduersus Turcam, non modò defendẽdi & arcendi,sed inferendi belli,neque id regnis tantùm à Turco possessis,sed Tripoli Algeriæ,& Tuneti in Aphrica beneficiariis Turci vrbibus inita est. *Idem Thuanus lib. 49.*	1566		5653
* 15. Iunij cùm angustia annonæ ferè vbique summa, tum præcipuè in Sueuia ac Norico laboraretur, raro præter naturam beneficio, pisa, rapula, frumentum ac triticum compluribus locis Gottebergi,ac Lambij in Quadis pluit,ex quo collecto trituratoque homines vndique accurrentes triduo pòst panem esu optimum confecere. *Idem Thuanus lib.50.*			
* Nec multò post eodem mense in Saxonia Leoburgi ad Albim, quæ Saxoniæ inferioris principum sedes est, duo sordidi & inhumaniter auari institores aliquot millibus frumenti modiis coemptis, dum illud Hamburgum deferri,quò carius diuenderent,curant, horrei foribus reseratis frumentum iis in oculos sponte obuiam fertur, atque per fenestras euolat, vt ne granum quidem in tabulato reliquum fuerit,magna populatium admiratione. Quo casu vnus ex Dardanariis attonitus concidit, ac mox expirauit,alter ex horreo desiliens cùm ad Albim se suffocaturus tenderet,à baiulis ægrè retractus ac vinctus est. Princeps vero,qui Katseburgi erat,re ad eum perscripta, Leoburgum venit, vt coram de re omni certiùs cognosceret, cumque miser ex desperatione reiecto omni salutari consilio,tandem animam à malo spiritu diu vexatam efflasset, princeps cadauer eius publice cremari iussit, pœna capitis & bonorum omnium in eos sancita, quicumque ex suis subditis ad annonam flagellandam, & grauandos paupeperes frumentum premeret,aut interuerteret. *Idem ibidem.*			
* 20. Iulij spectrum horrendum Pragæ plerisque noctu visum narratur, equitatus iuxta Emauntij cœnobium magno cum fragore discurrentis,& currum trahentis,què otto ocreati homines sine capitibus sequebantur. Quæ omnia lucido igne exorto subita ingentis turbinis vi dissflata euanuerunt. *Idem ibidem.*			
* 29. Septemb. solis aspectus per omnem illum tractum tristis, rubicundus ac sanguinolentus fuit.			
* Proditum est & à quibusdam, in ditione Emdensi apud Frisios Orientales, exeunte anno sanguinem pluisse *Idem ibidem.*			
Septimo die Octobris tribus aut 4.horis pugnatum est à Turcis & Christianis,sed victoria inclinauit ad Christianos, Ioanne Austriaco Caroli 5. notho belli socialis contra Turcas duce in Sinu Lepantino. Triremes Turcarum captæ 180.combustæ 25.submersæ 15. Magnus Bassa generi Imperatoris Turcarum interfectus. 25. millia Turcarum occisa,multa capta, è quibus nobiliores, si tamen illic sit nobilitas,vbi cuncta sunt seruilia, ad Pont. tracti & in castrum S.Angeli inclusi, 20. millia Christianorum recuperata. Ex nostris triremes admodum paucæ desideratæ sũt, sed viri plures quàm fortissimè pugnantes occubuerunt, quorum pietas in meliorem vitam transiit.			
Ochiali Amyralis Turcicus,natione Calaber, qui tunc Algeriæ Prosultanus erat, fuga tempestiuè sibi consuluit, cum 40. triremibus, cùm segniùs eum Andreas Auria in-	1572		5659

seque

Anni christi. | *Anni mundi.*

sequeretur. Vnde breui classem reparauit, & postero anno Nostrorum conatus in Pelopónéso retardauit: & tertio post pugnam anno cum Sinam Bassa Goletam expugnauit.

Iste est Ochiali qui olim veniens in Turcarum potestatem, primùm ad remos damnatus fuerat: verum abnegás fidem Christianam Mahumeti se dedidit, indéque ad tantos honores ascendit.

Diplomate à Rege obtento Lutetiæ aperitur Academia Musicorum, quorum Musica constabat vocibus, fidibus, & fistulis. Quæ quamuis auribus grata esset, tamen quia neque erat Diatonica, neque Enharmonica, neque Chromatica, vt potè noua, è tribus confusa, deniq; in eadem cantione plurium modorum siue tonorum mutationibus adstricta, auditis Dudraco & cæteris Senatoribus Regiis ad eius examen destinatis, à senatu Regij diplomatis approbationem consequi nó potuit, sicq; tandem exoleuit.

Columnæ suæ classis præfecto magnificentissimum triumphum Pontifex decernit, virtutis ergo ad veterum speciem, vt sic in Capitolium veheretur.

Mensibus circiter 18. post cæsum Iacobum Nothum, in Scotia interfectus quoque est pari ferè modo Comes Lineuxensis, qui secundus Prorex, etiam cum præsidio, ex Anglia eò missus fuerat. Dehinc variis multísque cædibus inter se Scoti ad hunc vsque diem sæuiunt, nec vllus adhuc tantorum malorum exitus videtur.

Fernãdus Princeps Philippo 2. Hisp. regi ex Anna Austriaca nascitur. Madriti die 4. Decembris.

Eodem anno Criminensis Tartarus, Turcæ tributarius, cuius regnum cingit Imperium Moscouiticum à meridie, expeditionem in Moscũ suscipit, qua vrbs Mosca deletur incendio. Se ei coniunxerant Tartari Nagaij, è quibus Tamerlanes originem duxit, Moscis Orientales, & à Mosca 500. milliaribus Germanicis distantes, Mosco infensi, quãuis superioribus annis in Liuonia pro eo stetissent & grassati essent.

234

1572 m GREGORIVS 13. Bononiensis an. 13. mens.1. di.3. 5659
1585 | 5672

Vacat. di.12.

Patriarcha.

Constantinopoli Metrophane, deinde Ieremia.

Principibus.

Selymo Turcorum Imp. deinde Amurathe 3.

m EXIMIVS Iurisconsultus, ad vestigia sanctissimi sui præsessoris se composuit. Vir tanto Pontificatu dignus.

Simonem Vigoreum & Ioan. de Prouetis Theologos Paris. renitentibus Aulicis ad Narbonensem Archiepiscopatum & Præmonstratensem abbatiam solo virtutis & doctrinæ nomine euexit. Suspectos à Sacerdotiis quouis prætextu excludit. Fidem Catholicam vbique restituere conatur.

Varia doctrinarum collegia ad subleuandas inopum eiectarúmque nationũ ærumnas instituit, ac magnis vectigalibus instruxit. Hinc Romæ collegium Græcorum, Armeniorum, Afrorum, Iudæorum, Neophytorum Germanorum, Anglorum, Scotorum, &c.

Nuper etiam adiecit seminarium Hebręorum, vt idonei quique in bonis literis, maximè Hebræis, Chaldæis & peregrinis erudiantur. Inter hos sæpe Turci & Mauri baptizantur.

Rhemis item Anglorum seminarium Lorettæ Slauorum, Pontimosellæ in Lotharingia Scotorum erexit.

Menses diésque præcurrentes retraxit, ac labantem festorum dierum rationem correxit iuxta veterem Nicenæ Synodi, Alexandrinámque rationem, demptis è mense Octobri anni 1582. diebus decem, deinceps æ-

quinoctio Verno ad 21. Martij affixo, quod in decimum retrocesserat, & epactis ad nouilunia designanda in Aurei numeri locum substitutis.

Ius Pōtificium recognouit. Sacra Biblia Latina ad pristinam integritatem redegit.

Linguas fouit. Quare eius iussu & sumptibus elegantes charactêres Hebraicos, Syriacos, Arabicos, Armenios an. 1579. & 1580. Robert. Granjon Parisiensis Romam euocatus fabricauit.

Post mortem Metrophanis, hodie in Patriarchatu Cōstantinopolitano sedet Ieremias ab ann. 1572. quo & cœpit sessio nostri Gregorij, vt in Antiocheno Ignatius, Hierosolymitano Germanus Alexand. Syluester. Est autem Ieremias inter Constantinopolitanos centesimus quadragesimus secundus.

Plures quidem constituunt, qui originem sedis Constantinopolitanæ repetunt non à tempore Constantini, sed ab Andræa Apostolo. Nam ab eo vsque ad Alexandrum, quem propriè primum Patriarcham cum veteribus instituimus, nominant 23. nempe Andræam, Stachim Onesimum, Polycarpum, Plutarchum, Sedeciónem, Diogenem, Eleutherium, Fœlicem, Polycarpum, 2. Athenodorum qui Ecclesiam in Elea extruxit, Euxoium an. 16. Laurentium an. 16. Alypiu 13 Pertinacem virum Consularem Romanum 19. Olympium 11. Marcum 13. Chorucum 16. Castinum, qui extruxit Ecclesiam sanctæ Euphemiæ 7. Titum 35. Domitium fratrē Probi Imp. 24. Probū filiū huius Domitij 12. Metrophanē filiū Probi superioris, qui primus dicitur vocatus Episcopus, Constantinopolitanus, quòd eius tēpore Cōstantinus ibi cœperit habitare. Sed hi Patriarchatus titulum & iurisdictionem sunt consecuti.

Ieremiæ autem, qui hodie Constantinopoli sedet, an. 1575 Tubingenses Ministri (seorsum Iacobus quidam: puto esse Iacobum Andræam Smidelinū: & Martinus Clusius) 1576. VVitembergenses, 1577. Rostochiani Augustanam Confessionem obtulerunt, iudicium de ea sciscitantes, & vt in communionem Ecclesiarum eius reciperentur petentes. *In Epistolis Chytræi Lutherani editis ann. 1580. apud VVechelum, Francofurti.*

Quos non modò non recepit, sed etiam scripto triplici summa illius Confessionis capita refutauit. Hinc illa censura Orientalis Ecclesiæ, quam Stanislaus Socolouius Cracouiæ vertit, & emisit an. 1582. Hinc & acta atque scripta Theologorum VVitembergensium, & Patriarchę Constant. quæ vtrique ab an. 1576. vsque ad 1581. de Augustana Confessione inter se miserunt Græcè & Latinè VVitembergæ 1584. Vos misistis ad Ioannem, ille testimonium perhibuit veritati. Nam illic nostra omnia, quæ in controuersiam vocatis, confirmat; septem sacramenta esse docet, Missam esse sacrificium, &c. Quibus responsis de conspiratione cum Romano pontifice suspectus istorum proditione) apud Turcam redditus in carcerem, indéque in exilium trusus, Macharium quendam in sedem suam substitutum hodie cernit.

Qui a capta Constantinopoli siue an 1452. pro Patriarchis Græcis Latinos Cardinales nominant Bessarionem an. 20 Petrum an 2. Hieronymum Landum an. 11. Ioannē Michaelem an. 18. Marcum Cornelium an. 21. Egidiū Vviterbiensem an. 6. Franciscum Pisaurum an. 14. m. 3. Marinum Grimanum an. 1. m. 7. Ranusium Farnesium ann. 4. Fabium Columnam an. 4. Ranusium iterū an. 12. Scipio-

Anni Christi.

1572

1585

Tamma Persarum, mox Ismaële 2. ann. 2. denique Mahomete Habubendo.

Maximiliano 2. Occidētis siue Romanorum Imp. deinde Rodolpho 2.

Carolo 9. Francorum rege, deinde Henrico 3. qui & Polonorum.

Philippo Hispaniæ.

Elizabetha Angliæ.

Sebastiano Portugalliæ, deinde Henrico Infanti Cardinali, denique Philippo, qui & Hispaniæ.

Maria Scotiæ.

Stephano principe Poloniæ.

Concilium Prouinciale Mediolanense 3. Carolo Barrhomæo S.R.E. Cardinale Præside an. 1573.

Anni mundi.

5659

5672

Anni Christi. | Anni mundi.

nem deniq; Rebibam, titulo tenus id faciunt, nec Canonicam successionem, minùs ministerium sequuntur.

1572 — 5659

1572. Ioan. Maldonatus Iesuita Capellum, Helinum, Loqueum, & 20. alios ministros Caluinistas Sedani primùm disserendo, deinde declamitando prostrauit. Nam in declamationes disputationem transmutandam censuerant, quòd eius vim syllogisticam non possent depellere. *Launeus, qui tum minister aderat, lib. 2. Apolog. cap. 12.*

Concilium prouinciale Mediolanense 4. eodem præside, an. eodem.

Magloriani Monachi è vico D. Dionysij in suburbana D. Iacobi translati sunt, vbi olim valetudinarium D. Iacobi de alto passu, vt in eorum monasterium filiæ Pœnitentes intromitterentur.

Hieronymus Burgensis Catalaunensis Episcopus & Comes de pietate & literis bene meritus mense Decembri è vita discedit.

1576. Matthęus Launeus & Henricus Pennetierius Ministri Caluinismum eiurant, ac eius flagitia suis scriptis detegunt, quæ nondum Beza & reliqui Ministelli diluere potuerunt.

Concilium Rhotomagense Carolo Borbonio Cardinale Præside, præcipuo actore & altero Erra Claudio Sanctio Episcopo Ebroicensi, an. 1584.

1578. Ioan. Sturmius Argentorati conatur sectam introducere, quam Mediam viam appellat, & absque offensione Catholicorum & Protestantium. Vtroque enim modo eos vocat. Ad eam autem rem firmandam ex decem Circensibus singulis Imperij prouinciis septem eligendos censet ex illorum numero, qui eiusmodi scripserunt, quòd vtrisque non displiceret, vt 70. illorum virorum concilium concordiam constituat, receptis è Cõcilio Tridẽtino, quæ placeant, & hominibus placere possint, reiectis cæteris: adhibita etiam charitatis regula, directa, non ad seueritatem, sed ad mansuetudinem. *Ipse præf. in psalm. Conradi Heresbachij Iurisc. Basileæ apud Petrum Pernam.* 1578. De quo genere liberationis se scripsisse ait ad Cæsarem, in sermonibus suis Turcicis. Vsquequò miseri claudicatis in duas partes? Vtinam esses calidus aut frigidus, sed quia es tepidus, &c.

1580. Chytręus Lutheranus Orationem vulgat de statu Ecclesiarum hoc tempore in Græcia, Asia, Africa, Æthiopia, Armenia, &c. Francofurti. Illic autem docet apud omnes eas gentes cuncta esse Missarum plena, sacramenta septem dispensari, Ecclesiam per Hierarchiam à Patriarchis in Archiepiscopos, Episcopos, &c. descendentem administrari, Sanctis inuocationes, honores, imagines, saltem pictas adhiberi, tria loca morientium discerni, vt tertius media conditione inter beatos & damnatos collocetur, applicari sacrificium Missæ pro viuis & mortuis. honorarium pro Missis dari, pro Basilij quidem Missa duos aureos, Chrysostomi verò paucos denarios. Maritos sacrificio fungi, sed Monogamos duntaxat. Coniugium, intra septimum consanguinitatis & affinitatis gradum, & in secundo affinitatis genere intra quartum, in tertio intra secundum gradum interdici. Constantinopoli 20. esse Christianorum templa, vigere & illic Senatum siue Collegium duodecim sacerdotum, cum quo Patriarcha communicatis sententiis per inferiorum graduum pastores res Ecclesiasticas gubernet.

Concilium Prouinciale Mediolanense 5. eodem præside, an. 1579.

Syros & Georgianos veterem Iberiam & Albaniam incolentes inter Colchos, Caucasum, mare Caspium, & Armeniam, in 18. Episcopatus distribui: Syros liturgiæ suæ auctorem D. Basilium laudare Armenios à finibus Cappadociæ & Ciliciæ vsque ad Iberiam, mare

1585 — 5672

Caf-

Caspium, Mediam, Assyriam, longissima terrarum spatia occupantes, religione & ritibus esse Pontificiis simillimos, habere Patriarcham, quem Catholicum nominent: in Missa inuocationis & intercessionis Sanctorum & oblationis Sacramenti præ cęteris expressiùs prolixiúsque meminisse.

Passim etiam in Perside ac toto Oriente idem facere Christianos vni Patriarchæ, quem Iaselichum appellét, obedientes. Maronitas ad montem Libanum Latinæ Ecclesiæ in cunctis esse conformes. Multò latiùs in Asia & Africa Iacobitas à Iacobo Syro, qui circa ann. 550. pro Eutychis & monothelitarum doctrina pugnauit, propagati, & Missis operam dare, &c. *Hac illa, pag.* 7. 8. 11. 12. 13. 15. 18. 20. 21. *Vbi ex ore hostium innotescit nostram esse Catholicam, id est, vbique per totum orbem vsurpari.*

Scribunt varia hoc tempore Iac. Billius Prunæus S. Michaelis in Eremo Cœnobiarcha, Laurentius Surius Carthus. Martinus Cromerus, Iacobus Pamelius, Benedictus Arias, Martinus Isengrenius, Petr. Canisius, Frãc. Turrianus Iesuitæ, Ioannes à S. Andræa, Ioannes Maumontius, Gentianus Heruetus.

Ex Anglis Sanderus, Hardingus, Fekmanus, Alanus, Heskinus, Stapletonus, Marsallus, Dormanus, Rostallus, & alij.

Stanislaus Hosius Polonus, Carolus Borromęus, Guil. Sirletus Cardinales, Hieronym. à martyribus Bracarensis, Vuillelmus Lindanus Ruremundensis.

Iacobus Amiotus Altissiodorensis, Petrus Epinaeus Lugdunensis, Petrus Villarius senior, Viennensis, Petrus Villarius iunior Mirapicensis, Gulielmus Rusæus Andegauensis, Claudius Sanctius Eroboïcensis, Arnaldus Pontacus Bazatensis, Aimarus Ennequinus Redonensis, Arnaldus Sorbinus Niuernensis Episcopi scriptis & pietate illustres.

Ioannes Baptista Ficlerus, qui ius ciuile Theologicum, siue Theologiam iuridicam condidit, è iure ciuili docens fidem nostram Catholicam illam ipsam esse, quæ ante mille ducentos & eo amplius annos floruit, ac Iurisconsultos, si qui sint hæretici, contra suam artem libros, leges, principia peccare.

Inter hæreticos solus ferè Theodorus Beza, ex obscœno & impuro poeta repentinus Theologiæ Geneuensis Minister, indéque Caluini istius rabulæ & spurij successor, scribit, quamquam ab aliquot annis rariùs, siue quia ad eruditionis suæ fundum peruenit, siue quia delictis sudoribúsque iuuentutis fractus est, nisi quòd ad poesim reuersus, interdum ea latrantem demulcet conscientiam, veteribus amoribus decantatis. Hinc profana illa Præfatio in Psal. 51. *Miserere.* & versificatoria Cantici Canticorum paraphrasis, contra quam aliam Iambicis versibus condidimus & commentariis illustrauimus.

Ministri cæteri, qui hodie supersunt vel nascuntur, pręinfantia nec scribere, nec intelligere solidi quicquam possunt. Ita breui infœlicem Caluinianæ bestiæ interitũ exspectamus. Nisi grauissima nostra scelera Deus Mahomettismo, quò Caluinismus inclinat, vindicare velit. Quod ipse auertat, qui est benedictus in sæcula.

Ex quo Apocalypsim Mahometismi abominationes disertè pingentem, suorum factis congruenter suspectã faciunt. Nam Caluinus de libro Apocalypseos sententiã rogatus ingenuè respondit se penitus ignorare, quid velit tam obscurus scriptor, qui qualisque fuerit, nondum

Anni Christi. 1572 — 1585

Concilium Prouinciale Mediolanense 6. eodem præside, an. 1582.

Rhemense præside L. Guisio Cardinale.

Burdegalense de eadem re, nempe de se componendo ad Canones Tridẽtini.

Turonense de eodem.

Anni mundi. 5659 — 5672

Anni Christi.		Anni mundi.	
1572		5659	cóstet inter eruditos. *Bodinus de method. hist. c. 7.* cum tamē esse de sacrarum literarum numero, ac scriptorem habere Ioann. Euangelistam, inter omnes eruditos Catholicos constet.

* Maronitæ Christiani phœnices in Syria, Libani mōtis accolæ, ad orthodoxam fidem adducuntur per Ioannem Baptistam presbyterum Societatis Iesu, procurante, quæ ad religionem introducendam necessaria sunt Gregorio Pontifice. Legunt tenéntque illi catechismum Arabica lingua Romæ excusum, cuius Sebastianus Verronius exemplum attulit ex Syria Patriarcham, & Episcopos, cum presbyteris, & monachis habent latinorum amicissimos, ac iam legatus a Patriarcha Romam venerat anno 1515. ad Concilium Lateranense 5. eximius vir Acurius Ioseph. Illud commiseratione dignum est, populos hosce anno 1584. expugnatos a Turcis, multa atrocia perpessos esse, qui tamen in fide Catholica porrò perseuerant, & ad eam se mutuò cohortantur. *Sebastianus Verronius in Chronicis Ecclesiæ & monarchiarum libro 8.*

* Patres societatis Iesu ad corroborandam & ampliandam vt par est, Romanæ sedis obedientiam, & vt Pontifici Gregorio, cui plurima debebant, gratificarentur, per suos egerunt, vt quidam reges & principes Iaponiæ legatos suos ad S. Pontificem miserint. Huc pietas, & affectus optimus erga Rom. Pontif. permouit Franciscum Regem Bungerum, Protasium Regem Arimæū, & Bartholomæum Omurcæ principē. Hi collatis consiliis decreuerunt, quatuor ex suis cum Patre Alexandro Valignano visitatore societatis Iesu Romam mittere. Qui paratis omnibus ad iter necessariis 20. die Feb. anni 1582. è portu Nangaschæ enauigarunt, & post longam difficilémque nauigationem, tandem Romam venerunt die 22. Martij anni 1585. tertio anno mense vno & duobus diebus postquam è Iaponia decesserant, iterque viginti millium milliarium essent emensi. Excepti fuerunt Romæ cum summa lætitia, & in domo professionis societatis Iesu diuersati sunt.

* Postridie S. Pontifex publicum conuentum Cardinalium indixit, consistoriúmque habuit, in quo legati cū ineffabili apparatu excepti, atque ab omnibus dominis & principibus aulę summis honoribus affecti sunt. Quicquid illis necessarium erat, abunde suppeditabat Pōtifex, qui paulò post eorum aduentum 10. Aprilis mortuus est, postquam 83. annos & menses circiter tres vixisset, & Pontificatum annis 13. mense vno & tribus diebus exceptis administrasset. Quo tēpore diuersis vicibus 34. Cardinales creauit, inter quos Vrbanum 7. Gregor. 14. & Innocentium 9. Pontifices Maxim. Sepultus est apud S. Petri in Vaticano, in Sacello S. Gregorio Nazianzeno à se magnificè exædificato, dotato, & ditato. Monumentum a suis consanguineis ei posteà constructum & ornatum. *Anton. Cicarella in vitis Pontif.*

* Hic Pontifex antea Hugo dictus, Bononiensis è Boncompagnonū nobili familia ortundus, patre Christophoro natus est an. Christi 1502. 7. Ian. à Paulo 4. Episcopus Vestæ ordinatur, & reuersus à concilio Tridentino Romam à Pio 4. die 12. Martij ann. 1565. Cardinalis tit. S. Sixti creatur, & in Hispaniam ad regem Catholicum legatus à latere mittitur. Tandem creatus est Pontifex 13. Maij ann. 1572. Coronatus apud S. Petrum 25. eiusdem.

Anni Christi.	Anni mundi.
1585	5672

* Hic

1572 5659

* Hic dum viueret optima fuit corporis dispositione, quam quia in cibo & potu parcus erat, vsque ad mortē integram conseruauit. In incessu strenuus erat & grauis, aspectu placidus, & maiestate plenus, animo mansuetus & benignus, in eleemosynis erogandis liberalis. In legibus eximiè doctus, studiis adeò assuetus, & cum voluptate deditus, vt etiam in extrema senectute studia non intermiserit. In publicis literis & signaturis promptè respondebat, occurrentia dubia prudenter soluebat, omnibúsque satisfaciebat. *Idem Cicarella.*

HVMANA.

Sacrum fœdus siue vinculum post mortem Pij Pont. cuius studio & sumptibus fuerat conciliatum, à Venetis dissoluitur, dum clam sociis. Victores à victo Turca magno ære & integra Cypri cessione pacem turpiter promercantur, pertæsi Dei hostes vincere, nisi interim per totius Mediterranei emporia suam quæstuosam mercaturam exercerent, nec recordati illud Græcorum apud Pachymerem lib. 5. historiæ. *Cum Hostibus crucis geratur bellum, vbi & victoria laudabilis est, & vinci salutare. Item Pax colenda, vbi Dei iacturam non facimus, rursus bellum gerendum, vbi religio periclitatur.*

* 1572. 8. Iunij. Ioanna Labretana Regina Nauarræ 5. morbi die Lutetiæ moritur, cùm ætatis annum ageret. 44. Princeps magni animi, & ingenij, ac periculorum omnium supra sexum contemptrix.

* 13. Maij. Ioan. Argenterius, Castronouo in subalpina regione loco obscuro natus, sed ingenio, quod in Aristotelis schola præcipuè exercuit, excellens, præstantissimus itē medicus, & scriptis ad posteritatem victuris clarus, Augustæ Taurinorum decessit, cùm ætatis annum ageret 58. ad S. Ioannis ab Hercule filio honorificè sepultus. *Iac. Aug. Thuanus histor. sui tempor. lib. 54.*

* 7. Iulij Sigismundus 2. cognomento Augustus Poloniæ Rex vltimus ex Iagellonum familia, Kuisiniæ in Lithuania vbi diu æger decubuerat, tandem ad Deum migrauit, cùm 52. annum ageret, nullis hæredibus relictis ex Elisabetha. & Catharina sororibus Ferdinandi Cæsaris filiabus & Barbara Radeuilia, quam inter eas mediam duxerat. *Iac. Aug. Thuanus, lib. 53.*

Genlisius & cæteri Galli prope Montenaldum ab Albano cæduntur, nempe *Hæreticis certum est Flandrorum terra sepulchrum.*

* 17. Aug. Regis Nauarræ nuptiæ quas excepit ob quādam in Catholicos Principes coniurationem dies Bartholomæanus, siue matutinæ Bartholomęanæ. 24. eiusd. mensis a Gaspare Colinio maris præfecto, initio sumpto.

Postero die de aliis pœnæ sumptæ. Inter eos Petrus Ramus Veremandus, turbulentæ vitæ, & sui in Linguas, Artes, disciplinas, Theologiam denique ipsam furoris supplicium dedit.

* 8. Nouemb noua stella sub Cassiopeæ asterismo cōspecta est, quę cum coxa & pectore ipsius Cassiopeæ rhombi figuram signans immota diutiùs anno constitit, & cùm initiò Iouem magnitudine & fulgore æquaret, paulatim attenuata, & initio anni 1574 omnino extincta est. Eam cum stella, quæ magis ab Oriente ad adorandum generis humani propitiatorem recens Bethleemi natum venientibus præluxit ingeniosa & accommo-

1585 5672

data

Anni Christi. 1572 — Anni mundi. 5659

data ad tempus similitudine quidam in Protestantium gratiam luculento carmine edito eandem fecit, additis tristis augurij minis, quas breui pòst euentus comprobauit. Quæ & Cornelij Gemmæ Frisij medici & astronomiæ nostra ætate peritissimi sententia fuit, ob id Neomagum ab Albano duce tunc temporis euocati, qui de ea multa scripsit in sua Cosmocritica, eique post natum Christum vix aliud phænomenon comparandum illuxisse dicit, siue sublimitas signi, siue raritas & diuturnitas spectetur. De eo & æquè miranda tradiderunt Thaddæus Hagerius, & Fabricius Polus, qui illud Viennæ in Austria obseruarunt, & Hieronymus Munius Valentiæ in Hispania, Hebraicæ linguæ, & Mathematicorum artium professor. *Iacobus Augustinus Thuanus historiarum sui temporis libro quarto & quinquagesimo.*

* Secundo Decembris Hyppolitus Atestinus Alfonsi primi Ferrariæ Ducis & Lucretiæ Borgiæ filius, effœto laboribus, potiùs quàm annis, corpore, nondum enim sexagesimum ætatis annum attigerat, vita excessit. Corpus in Sanctæ Catharinæ depositum, postea Tibur translatum est, & in Franciscanorum templo conditum. Is maximis negotiis à prima adolescentia apud Reges Galliæ innutritus, & propter arctam Herculis fratris cum Francisco primo affinitatem etiam ad intima eius consilia admissus, ac opimis sacerdotiis donatus, eiusdem commendatione à Paulo tertio in Cardinalium collegium cooptatus fuit. Postea sub Henrico secundo Senas, quæ ad Regis patrocinium confugerant, summa prudentiæ & æquitatis opinione moderatus, ac denique longè maximi momenti legatione sub Carolo nono defunctus, patrocinium rerum Gallicarum Romæ suscepit. Vir elato & magnifico ingenio, quod ingentia, ædificia in Gallia ab eo fabricata, & horti regali sumptu ab eo in monte Quirinali, & Tibure extructi, ad quæ visenda, toto orbe etiam hodie fit concursus, ad posteritatem testantur. *Iacobus Augustinus Thuanus historiarum sui temporis libro quarto & quinquagesimo.*

1573. 8. Ianuarij insolens ac prodigiosum diluuium Louanio incubuit. Nam Dilia fluuio post diuturnum toto Decembri asperrimum gelu solutis niuibus intumescente, & alueum superegresso, aquæ supra murorum pinnas excreuêre, tandemque hora ante meridiem decima, perruptis aggeribus stragem latissimam dedêre, tanta vi, vt casas omnes humiles, & cariosas secum vorticoso impetu rapuerint. Torrenti flumini ædes proximæ ad 12. vlnarum altitudinem demersæ vix rapidos fluctus sustinuêre. Tum pauidi omnes ad summa tectorum fastigia euadere, muros perfodere, tabulata perfringere, scalas, celoces, scaphas, tumultuariis clamoribus, ac plerumque lamentabili voce exposcere. Eiulatu puerorum ac fœminarum passim omnia personare, tectorum vbique ruentium fragores exaudiri, conuelli arbores, simulacra per templa erui, integras domuū contignationes, spondas, lectos, culcitras, capsas, mensas supernatare. Denique mortuorum ossa, ac plerumque cadauera tumulis effossa prorsus horrendo spectaculo fluitare. Iamque multis in humilioribus vrbis partibus mensuram vitæ ad aquæ in momenta excrescentis modum fortuna admetiebatur, cùm raro Dei beneficio aquarum vi reuulsa magno cum strepitu altera ciuitatis porta, quasi carcere effracto, Dilia liberior in Campos subiectos effunditur, & præsentis exitij

1585 — 5672

Anni Christi. 1572 — Anni mundi. 5659

metu tot conseruatas animas soluit. Quod portenti loco accepit Cornelius Gemma in sua Cosmocritica lib.2. cap. 4. vt & exhalationem lucidam Chasmatis specie in cœlo visam 27. Ianuarij, frequentes hostium externorum irruptiones, ruinas vrbium, proditiones, conflictus, clades, vt ille ait, significantem. *Idem lib.55.*

* 13. Martij Michaël Hospitalius inter magna huius seculi ornamenta reponendus, anno ætatis circiter 70. in Viuiano suo placidissima morte ad Deum migrauit, condito priùs testamento, quo vitæ anteactæ quasi reddita ratione, pietatis in Deum, charitatis erga patriam, ingenij elegantiæ, & prudentiæ, quæ eum ad extremum vitæ spiritum vsque comitata est, testimonium veluti consignatum reliquit. Hic per omnes togæ gradus summa cum doctrinæ, integritatis, grauitatis, ac prudentiæ incomparabilis laude versatus, ad solstitium tandem honorum peruenit, & turbulentissimis Galliæ temporibus, iis etiam qui rempub. turbatam quàm pacatam malebant, suffragantibus, ob summam virtutis & constantiæ opinionem, post Francisci Oliuarij mortem, quem ille virum præcipuè coluerat, Cancellarius Franciæ creatus, inuidiam semper virtutis comitem magnis conatibus aduersam habuit, cum qua infracta animi magnitudine diu luctatus, non victus, sed cedendo victor euasit, & ad quietem domesticam versus, in honestissimo otio, quod reliquum vitæ fuit, tranquillè exegit. Dum in aula fuit, indignam meritis suis gratiam rependi dolens, tamen iudiciario ordini corrigendo intentus, sanctissimas leges promulgauit, quæ sanctissimi earum conditoris memoriam apud posteros conseruabūt. Quæ de iure scripsit immortalitate dignissima in tenebris hactenus delituêre, aliquando vtinam magno reipub. bono lucem visura: versus ne perirent, Vidi Fabri, quem ille viuus singulari beneuolentia semper prosecutus est, pietas vetuit, qui eos huc illuc neglectim ab auctore sparsos, Iacobi Augusti Thuani viri clarissimi opera, & Scæuolæ Sammarthani viri inter alias dotes harum rerum peritissimi, in iis ordinandis vsus, collegit, & publico dedit. Ij versus puritate sermonis, nitore, acumine, & sententiarum pondere cum omni antiquitate certant, virumque vere exprimunt, qui non vultu tantū Aristotelis os, quod ex vtriusque Imaginum vbique prostantium comparatione constat, sed Solonis, Lycurgi, Charondæ, ac Platonis deni que sapientissimorum legislatorum pectus, mores, doctrinam, & iudicium, quibus longo rerum maximarum vsu & experientia confirmatam prudentiam iunxerat, in omni vitæ siue priuata, siue publica actione referebat. *Iac. Aug. Thuanus histor. sui temporis lib.56.*

* 7. Maij Henricus Andium Dux, Caroli regis frater, Rex Poloniæ renunciatur. *Idem ibidem.*

Eodem anno Rupella obsidetur. Item Sancerra, vbi horrenda fames obsessos nefandis cibis vti coëgit, quòd promulgatæ pacis conditiones nollent admittere.

Quarta pacificatio, ob Henricum Regem Poloniæ designatum.

* 11. Non. Frāc. Balduinus haud obscuræ famæ Iuriscōsultus, & Cracouiensi Academiæ, nisi mors hominem præuenisset, instaurandæ destinatus, Lutetiæ annos natus tantùm 53. fato concessit. Is è veneno Caluini tempestiuè conualescens, sui doctoris & ministri pudenda detexit, & sacris piè sumptis, in fide patrum se mori testatus est. Procurante Pap. Massono I.C. cōditus est in Claustro Maturinorum, quo in loco conuentus Academiæ agi solent.

1585 — 5672

Schola

Anni Christi. | Anni mundi.

Schola Parisiensis mortuo prolixe parentauit. Io. Auratus poeta epitaphium, Pap. Massonus grati animi auditor elogium scripsit, ac tumulum cum hac inscriptione.

1572 — 5659

CVIACI?
BALDVINVS HIC IACET. HOC TECVM
REPVTA, ET VALE. MORTVIS
VOBIS, IVRISPRVDENTIAM
CORRIPIET GRAVIS SOPOR.

* 1574. Cùm Henricus Andium Dux, Poloniæ Rex electus, Poloniæ regnum ingressus esset, Cracouiam primariam totius regni vrbem præmissus fuit Radesiatum Comes, qui nomine Henrici regis, exequiis Sigismundi Augusti interesset. Sic enim apud Polonos institutum est, vt nisi priùs rite conditis decessoris manibus, Rex auspicato inaugurari posse nó credatur. Ea pompa quia magno apparatu celebrata operæpretium me facturum putaui, si e Iac. Aug. Thuani li. 57. huc transcriberem.

Corpus defuncti Knisinio Tikocinam arcem munitissimam a se extructam, & inde Varsouiam, ac Varsouia postremò Cracouiam deportatum fuerat, Anna sorore infante funus cum magno Senatorum atratorum comitatu prosequente, & in curia Paduicensi depositum est, ac demum

15. Februar. viri, qui ad funus cohonestandum vndique confluxerant, ac matronę illustres lugubri habitu in arcem ad infantem se contulerunt. Præcedebant legati singularum prouinciarum cum propriis vexillis numero 30. Tum primarij ministri, armiger, ensifer, & huiusmodi: dein pomum mundi figuram repræsentans, sceptrum, corona aurea, à Senatoribus, quibus id ex ratione muneris competebat, præferebantur. Sequebatur corpus plumbeo loculo inclusum, & serico velamine nigro obuolutum, octo equis vectum, & post corpus feretra 32. cum insignibus regiis, & equi 30. egregiè instrati. Infans atrata hinc inde à legato Pontificio, & à Veneto deducebatur. Tum nobilitas incedebat, & post eam vrbis senatus, & longo ordine plebes ad 4. millia atrati omnes cum candelis & funalibus. Eo comitatu in arcem itum, vbi primaria æde cereis vndique collucente sacrum celebratum, quo peracto Megilensis Abbas Regem defunctum laudauit. Biduo sequẽti priuatis sacris in aliis vrbis templis mortuo parentatũ est.

18. Februarij Henricus Rex Poloniæ ad vrbem Cracouiam sub vesperam cum regio tũ Gallorum, tum Polonorum comitatu procedít, quam facibus vbique accensis splendescentem in equo egregie instructo ingressus est per S. Floriani portam, vranicum præferentibus consultibus, tubis inde concinentibus, & inde machinis continuo fragore displosis. *Idem lib. eodem.*

Montgomerius Comes Lutetiæ securi percutitur.

* 30. Maij, ipso Pentecostes die Carolus 9. Rex Franciæ in castro Vicennarum prope Lutetiam mortuus est, cum annos 23. mens. 11. dies 3. vixisset, regnum annos 13. menses 5. dies 25. tenuisset. Princeps præclara indole, & magnis virtutibus præditus. *Iac. Aug. Thuanus hist. sui temp. lib. 57.*

* Henricus 3. Poloniæ Rex Carolo fratri successit, & fit Gallicę Rex 62. qui audita morte fratris sui, Poloniam relinquens, quantis potuit itineribus in Galliam se recepit.

1585 — 5672

* 15. Decembris impiam efflauit animam Selimus eius nominis 2. Turcarum imperator.

20. Decemb. illi successit filius Amurathes 3. & 13. Tur-

Anni Christi.	Anni mundi.
1572	5659

carum imperator,qui à quinque fratrum impuberum strãgulatione & cædibus eius administrationem auspicatur, ætatis 26.Mahumetanæ, impietati vehementer addictus fertur,iuris amans,Solymani aui imitator eximius.

Ad armorum sonitum & tormentorum fragorem contremiscere aiunt.Vnde bella contra morem maiorum per legatos gerit.

Matris vxorisque imperio agitur, qua vnica dicitur cõtentus.Filium habet vnicum Mahometem, qui & liberos habere narratur,etsi vix sit pubertatem egressus,vti & iste Amurathes à Selymo vix pubere est genitus.

Vino contra Patris consuetudinem abstinet.Milites tamen,qui sub Patre consueuerunt,vt nunc abstineant,cogi nõ possunt, *Hac Epist.Franc.de Billerberg.ad DauidẽChytræū.*

Literas,Christianorum maximo dedecore,sic inscribit: Amurathes *Deus terræ*, gubernator mundi vniuersi, nuntius Dei,fidus seruus magni Prophetæ Mahometi, &c.

AmidasRex Tuneti victus à Turcis regno excidit,quod in prouinciam redactum est, expugnata demum Guleta, quæ Hispanico præsidio tenebatur.

Calendis Februarij Iacobus Carpentarius in Philosophia meus præceptor, professor & medicus regius, antiquæ Philosophiæ contra Ramum & alios Logodædalos assertor tabe trimestri, magno eruditorum desiderio ex hac vita decessit.

* 21. Maij Cosmus Medices Florentinorum & Senensium Dux decessit anno ætatis 55.cum 38.annis imperium tenuisset,princeps raris naturæ, & ingenij dotibus præditus,&in quo summa felicitas cum rara prudentia certauit. *Idem Thuanus lib.57.*

Vigesimo sexto die Decembris,dieS.Stephani moritur Carolus Lotharingus Cardinalis summo Caluinistarum voto,siue quia sua authoritate & consilio illorum conspirationes disturbabat, siue quoniam in conuentu Possiaco Petrum Martyrem, Bezam, & decem alios Ministros luculenta oratione letaliter vicerat, & vniuerso Conuentui piaculares reddiderat.

1575 Quartum bellum ciuile Francicum inita Caluinistarum cum aliquot Catholicis societate. Vnde quintum Pacis edictum an.1576.secutum est.

Eodem Abdemelec regnum Marochianum & Fessense armis Turcicis adiutus nepoti suo Mahometi Cheribo eripit,qui post aliquot prælia inPortugalliam elapsus,magnarum calamitatumChristianis ipsum reducere conantibus auctor fuit.

Eodem Basileæ consulentibus Ministris, vt Turca contra Pontificem & reges accerseretur, Princeps Condæus restitit. Quin ne talia sibi deinceps proponerentur, sub pœna sanxit. *Launaus lib.2.Apologia.*

1576.Torensis cum copiis,quas è Germania deducebat, profligatur à Duce Guysio,qui tamen, dum ardentius palantes & fugitiuos insequitur,in vultu vulneratur.

Conuentus Blesensis,in quo reuocatur edictum pacificationis quo prætextu vrbes aliquot à Caluinistis intercipiuntur.In eo perorarunt pro primo ordine Petrus Epinacus Lugdunensis Archiepisc.celebri sui & totius Ecclesiastici nominis palma, pro secundo Nobilium, Claudius Baufremontius Senescei Baro, vt genere, sic virtute doctrináq; nobilissimus,pro tertio,VersoriusParis.Patronus.

Isiodorum in Aruernia funditus à Francisco regis fratre & prorege deletur.

* 21.Septẽbris Hieronymus Cardanus clariss. medicus

Anni Christi.	Anni mundi.
1585	5672

Anni Christi. *Anni mundi.*

& mathematicus, Romæ moritur, & sepelitur.

Erastus contra paracelsum veteris medicinæ labefactatorem, & nouæ conditorem scribit.

1572 5659 * Hoc anno 1576. 19. Iunij erectum est collegium medicorum Lugdunensium, sine vllo tamen censu & reditu annuo. In Basilica vrbis prima statuta ipsius proposita fuit. Quæ deinde in Palatio præsidiali die 6. Iulij lecta & publicata. Tum ab Henrico 3. Franciæ & Poloniæ rege confirmata & collaudata per literas patentes, quas vocant, Octobri mense anni 1577. Postremo ab Henrico 4. Franciæ & Nauarræ Rege mense Septembri anni 1595. & à summo Parlamento Parisiensi approbata. Itaque hoc Medicinæ Collegium inter prima & præcipua totius Galliæ ab eo tempore viget & floret impensis & sumptu priuato ipsorum Medicorum, qui hoc anno 1599. in eo sunt hi decem, (numerus Apollini sacer) Iacobus Pontius, collegij Decanus, Ludouicus Thorellus, Laurentius Faius, Angelinus Fournerius, Richardus, Laurentius, Ysaac Connanus, Ioânes Marquisius, Hieremias Lancrius, Pancratius Marcellinus, & Michaël Riberius doctrina & opere medico clari.

* 12. Octob. Ratisbonæ in Bauaria diem suum extremum clausit Maximilianus 2. Imperator Romanorum. Cui successit eius filius Rodolphus 2. rex Vngariæ & Boëmiæ, Archidux Austriæ. *Henricus Buntingus in sua Chronologia.*

1577. Belgij accepta potestate conuocandi ordines, vt de re sua & tranquillitate patriæ deliberarent, modò nihil de religione tractarent, circumuenti à Gueusiis, mortuo Gubernatore in suum Principem conspirant, abigendos Hispanos decernunt, se hæreticis iungunt, Auraico principi obsequuntur, euocant Matthiam Imperatoris fratrem dominationis specie, cùm interim ipsi & Auraicus omnia essent gesturi.

Antuerpiam milites introducunt, Hispanos in arce obsident, qui facto impetu, quamuis pauci, de eorum perfidia pœnas dignas sumunt, quatuor externorum militum millia iugulant, oppidanos sternunt, diripiunt, in carceres coniiciunt, fugant, ædibus compluribus concrematis.

Ioannes Austriacus ad Flandriam pacandam mittitur, cum imperio. Certis conditionibus recipitur ab Ordinibus, qui ei postea insidiantur, externos principes alliciunt, Catholicis melioribus diffidunt, sacerdotes & omnis generis clericos eiiciunt.

Chirurgi à Medicorum Parisiensium schola deficiunt, ac, illis frustra se eorum Patres, Dictatores, Magistros esse docentibus, quòd hactenus ex ipsorum lectionibus, dictatis, consultationibus, examinibus pependissent, seorsum sua omnia agere, publicè Chirurgiam prælegere, priuatum denique corpus conficere incipiunt, actionibus, declamationibus, libris hinc inde versu ac prosa contra se mutuò editis.

Petrus Danesius Parisiensis professorum regiorum primus, per quem literæ Græcæ deinceps suum solium Lutetiæ constituerunt, deinde Vaurensis Episcopus Aprilis 23. sub ætatis 80. tribus linguis & omnibus disciplinis ornatus vitę puritate illustris in Domino obdormit. Sepultus est in D. Germani Pratẽsis, quò se bienniũ fere ante cõtulerat, vt in sancta solitudine inter Psallentiũ choros psallens ipse moreretur, quando id in sua Diœcesi per hæreticorum arma non licebat. *E nostra in eum funebri oratione.*

1585 5672 Tristandus de Bizet, Episcopus Sanctonensis, mille libellas annui reditus Lectoribus, & aliquot aliis de collegio Bernarditarum Parisiensium assignat.

Anni Christi. 1572 | Anni mundi. 5659

Grassinorum Collegium absoluitur pecunia testamentaria Grassini Senatoris. Atque ita Lutetiæ 54. Collegia existunt, eaque omnia ferè ab Ecclesiasticis vel condita, vel locupletata: quot & quanta in vlla alia orbis academia vix quispiam notauerit.

Mustapha Georgianos siue Iberos, qui Christum more Græcorum colunt, an. 1576. oppressit. Tiflin regni caput cepit, tributo annuo imposito. Inde in Mediam irrumpit contra Ismaëlem Persarum regem.

1577. Mahometes Hodabendus fratri Ismaëli succedens, bellum contra Turcas suscipit, vt Mediam recuperet, ac Georgianos veteres socios vindicet; prosperéque pugnat.

Nam ad Seruan, à qua vrbe hodie Media Seruan appellatur, commisso prælio Turcas ad 70. millia concîdit. Scythas cum 30. millibus equitum subsidio eis venientes penè omnes deleuit. Tartarici regis, qui ad Mæotidem paludem dominatur, fratrem necauit.

* Belli Persici inter Amurathem 3. Turcarum, & Mahomethem Hobubendo Persarum Regem gesti historiam scripsit Henricus Porsius Iuriscon. Quam inter rerum Turcicarum narrationes recenset Nicol Reusnerus.

* 10. Nouemb. apparere cœpit sub aquila volante in asterismo Antinoi, horribilis cometa, longissimam caudam spargens ab occasu versus ortum, progressus est secundùm ordinem signorum, ad collum vsque Pegasi, fuitque sine dubio prænuncius belli Mauritani, quod paulò pòst secutum est. *Henricus Butingus in sua Chronologia. De eodem scripsit historiam Cornelius Gemma Louaniensis medicus.*

* Franci cùm antea numerarent per libellas siue Francos, edicto Regis Henrici 3. mensis Septemb. iussi sunt numerare per aureos, & aureorum partes, aureo ad summam 60. solidorum redacto.

1578. Mustapha, Turcarum ductor, victus excurrit in regnum Seruanum, id est, Nudorum Georgianis trãsitum præbentibus, Sammachium regni caput occupat. Ibi Achmeto Eunucho Bassa relicto cum 25. millibus hominum, in Armeniam contendit. Sed eum Persæ assecuti, iterum vincunt, & 80. millia Turcarum trucidant, cunctis proceribus penè vel interfectis, vel captis, adiuuantibus Georgianis, qui & ipsi repentè copias contra eos collegerant, vt pontem à Mustapha in sua regione excitatum, & à triginta millibus armatorum seruatum rescinderent, séque Turcicis terroribus liberarent.

Sammachia à Persis recipitur cum multis tormentis, spoliis, pretiosisque impedimentis, atque omnibus bellicis apparatibus, Eunucho Derbentum versus profugiente.

* 4. Augusti facta est pugna cruenta in Mauritania, inter Abdemelech Mauritaniæ & Sebastianum Lusitaniæ Reges. Abdemelech in ipsa pugna apoplexia extinctus est Sebastianus Lusitaniæ rex cum Muleyo Mahomete Cheribo, quem in suum Fessense regnum temere reducere conabatur, ab infinita barbarorum multitudine oppressus, fortiter occubuit. vbi & cæsis 12. Christianorum millibus, & totidem captis, desiderati sunt Episcopi Coimbrensis & Portuensis, & Præfectus Pontificius, Marchio Hyberniæ, quem Pontifex instruxerat cohortibus Italicis ad Hyberniam occupandam, multique alij principes. Abdemelechi autem frater Hametus, victoriam, & regnũ Mauritaniæ obtinuit. Inuentus est tamen 23. post eam infeli-

1585 | 5672

cem

Anni Christi. | Anni mundi.

cem pugnam annis, qui se Sebastianum Lusitaniæ regem esse dixerit, & senatum Venetiarum, aliísque Christianis principibus approbare se conatus sit. Qua de re vide historiam Petri Matthæi narratione 4. libri 4.

1572 — 5659

Paulò post initio Octobris Ioannes Austriacus in Castris contra Flandros diem clausit extremum, princeps immortalitate dignus, inuictus Hæreticorum & Turcarum victor, vt proinde appositè in suis signis militaribus crucem cum hac tessera gereret, *In hoc signo vici Turcas, in hoc signo vincam Hæreticos.*

Ei succedit Dux Parmensis, de quo illud Esaiæ *cap.* 14. sibi dictum perduelles interpretentur, *Ne læteris Philistæa tu, quod comminuta sit virga percussoris tui* (Ioannis Austriaci.) *De radice enim colubri egredietur regulus, & semen eius absorbens volucrẽ, &c.*

Gandaui Gueusij rati Catholicos satis iam à rege Catholico suis artibus abalienatos, quo consilio cepissent arma detegunt, nempe non vt bono publico consulerẽt, sed vt pietatem labefactarent. Nam tunc sacras imagines deiiciunt, templa subuertunt, diripiunt, Catholicos vexant & opprimunt.

Attrebati seditio & aliis in locis contra Gueusios, apud se idem, quod Gandaui, molientes. Hinc ordinum a se inuicem distractio. Mox ne perirent funditus, & mutarent non Dominatum, sed Dominum, incipiunt captare Imperatorem de pace à suo Principe exoranda. Vtinam eis illud Oseę 2. & 3. c. congruat: *Post hæc reuertentur filij Israel, & quærent Dominum Deum suum, & Dauid regem suũ, & dicent, vadam & reuertar ad regem meum priorem, quia meliùs mihi erat tunc, quàm nunc.*

Pontis Lapidei supra Sequanam prope Augustinianos Parisienses insignia fundamenta iaciuntur in Luparam regiam.

Mense Decembri Seruan vrbs Mesopotamiæ munitissima prope Tegil Fl. Amurathi eripitur à Sopho Persarum, cæsis centum sexaginta Turcarum millibus. Bassæ, qui Constantinopolim euaserunt ab Amurathe ob tantam cladem stomachante, securi percussi sunt.

A peruigilio cœptus ordo equitum S. Spiritus, die primo anni 1579. instituitur ab Henrico 3. Franciæ R. Faxit Deus vt suo nomini consonet, sanctoque spiritu regatur, neque sit oneri & damno Ecclesiæ, pro qua honoranda tuendáque conditus dicitur.

Mense Aprili riuus Gentiliacus, vulgò Bieura, nimio 30. horarum imbre exundans, agros & suburbana D. Marcelli nocte obruit, aliquot hominibus & pecoribus extinctis, muris, parietibus, nonnullis etiam ædibus disiectis.

Decimo septimo Maij hora decima in Monasterio S. Vedasti Atrebatensis, Artesij, Hannones, Insulę Duaci, & Orchiaci pacem à rege Catholico certis conditionibus impetrant, hymno *Te Deum* postridie Attrebati decantato.

In Flandros, Brabantinos, Hollandos, Zelandos, & reliquos perduelles, eius nomine, Parmensis Dux exercitũ mouet, vt vel easdem pacis conditiones subeant, vel debitas perfidiæ pœnas luant.

1585 — 5672

Bar. Brissonius patronus Regius (indéque supremę curiæ præses) & Renatus Chopinus summi nostræ ætatis Iurisconsulti hoc mense Maio contra Paracelsistas) Pseudomedicorum genus, qui damnato Hippocrate, Galeno, & veteri schola, prodigiosam Medicinæ praxim vsurpãt,

& prodigiosiorem Theoriam,Principia,causas, &c. constituunt) pro Medicorum vetere disciplina in Senatu Parisiensi petorant.

Anni Christi. 1572 — *Anni mundi.* 5659

1579. Mahometes Hobobendus Persarum Rex, Turcas in quadam ampla planicie de improuiso inuasit, ad 30. millia instar pecudum mactauit, vt Amurathes Scytharum siue Tartarorum opē implorare coactus sit, quibus vt tutò res necessariæ conuehi possent, Occhiali Admiralius Phasis amnis acolas adortus, castellum prędicto amni imposuit, & duas arces in littore maris Colchici siue Mengrelij ad arcendos hostes excitat. Sed eæ à Persis captæ sunt & euersæ.

Amurathes Mustapham reuocat, indéque ad venenum compellit. Sinam autem Bassam, qui victor ab Africana Guletæ expeditione redierat, in locum eius substituit.

De pace tractat: sed quia Media non vult cedere, Persę eius agros vndique vastant, pagos villásque exurunt, & commeatu intercepto, fame pestéque Turcas absumunt.

Munitionem in finibus maioris Armeniæ ab ipsis factam, vt Georgianorum vires à Persicis disiungerent, vna sui exercitus parte diruunt, ac Turcas in ipsa inuētos trucidant. Altera Vanum & alia oppida in finibus Babyloniæ expugnant: Triremibus 50. missis Carsin, munitionem, quæ in ora maris Euxini struebatur, capiunt & euertunt.

Aucti copiis auxiliaribus Bogodani reguli, & quadraginta millibus Hemircani Persici regis filij, Sinam Bassam ad pugnam prouocant, ac ad oppidum Aazirum siue Argironem in finibus Turcomaniæ & maioris Armeniæ haud procul ab Euphrate vrgent. Tredecim millia equitum in suos agros excursionem facientia, atque illinc commeatum conuehentia confodiunt. Prædam & captiuos recuperant.

Pestis in vniuersa Pelopōneso, & aliis terris Turcicis sæuit, vt vel in vna ciuitate Hieropoli plus 70. millia cōsumpta sint.

Stephanus Poloniæ Rex Iesuitis Polotiæ templum struit. *Vuarseuicius in Panegyrico ad illum regem.*

Mahometes primarius Turcæ Bassa mense Octobri circa horam pomeridianam à quodam mendico antea milite supplicem libellum porrigente in Palatio plagam in pectore excepit, & duabus post horis mortuus est. Percussor in tumultu laceratus, apud Turcam perpetratæ cædis causam dicere non potuit.

Mense Augusto Cardinalis ille Hosius vitam hâc cum meliore mutat.

Suetiæ rex Iesuitis profectis ad repurgandā Ecclesiam illic dogmatibus hæreticis corruptam se æquū præbet, cum spe Catholicæ fidei recipiendæ.

Archiepiscopus & Archidiaconus Angulamensis in ea Indiæ parte, vbi sunt Christiani D. Thomæ, characteres linguæ Chaldaicæ siue Syriacæ à summo Pontifice per Iesuitas postulant, vt sua non modò imprimant, (nā Missam & preces Canonicas lingua illa, vel etiam Hebraïca celebrant) verùm etiam nostra in eam linguam conuertant. *Emanuel Texera in Epistolis.*

1585 — 5672

1580. Ob siccitatem fermè inauditam Cōstantinopoli & in locis finitimis, Amurathes ab Epidauris frumētum petit.

Filius Regis Persarum cum 20. millibus equitum in

Turci-

Anni christi. | Anni mundi.

Turcicos agros excurrit. Triginta millibus equitum sibi occurrentibus fugam simulat. Reuersus perturbat ordines, & ad 20. millia interficit.

1572 — 5659

Sinã Bassa residet ad ciuitatem Ezerum ad Euphratem sita, & auxilia expectat.

Inde initio Octobris Turca magnam cladem à Persa accipit, frustráque ei in pacis lenocinium magnam suæ ditionis partem offert.

Sub finem anni Persa stratagemate vsus, munitionem Tifis occupat, & præsidium alterius Cars dictæ cædit.

1580. Die 31. Ianuarij Henricus Cardinalis Portugalliæ Rex moritur, cuius successionem cùm Catharina Bragãtiæ Dux, Antonius ex Ludouico Regis nepos nothus, & alij sibi designarent, tandem Philippus Rex Hispaniç, qui a Cardinali moribundo nominatus fuerat, eam Ecclesiasticorum & Nobilium suffragatione assequitur.

Die 27. Februarij Malicontenti Cortracum mutato habitu occupant. 30. Martij Ninoua duce Lanouio Gallo, scalarum ope capitur. 6. Aprilis & seq. Anglia, Zelandia, Hollandia, & Flandriæ pars terræ motu concutiuntur.

9. Apr. Mechlinia ab Ordinibus Temptio duce ante diluculum superato vallo in potestatem redigitur, magnaque crudelitate in ciues & præsidiarios sæuitur.

9. Maij Lanouius Gallus ab Hispanis capitur, quindecim peditum signis cæsis.

Initio Iunij Frisij traiecto Rheno patriam armis repetunt, obuiúmque Comitem de Hollac cum 22. vexillis peditum, ac equitum duobus millibus superant, cæsis mille quingentis, cùm de suis tantum 55. amisissent. Hac pugna Groningenses obsidione liberati sunt, & multa Frisiæ oppida, portus & propugnacula recepta.

8. Iunij Flandri Disthemium oppidum occupant, & Ecclesiasticorum ædes diripiunt.

Eodem mense Cameracum se patrocinio Ducis Alansonij Gallorum Regis fratris permittit.

Iulio, Stephanus Rex Poloniæ ex Lithuania in ipsam Moscouiam ingressus, duas arces Vualisium & Visuatum occupat. Deinde Vuielikilukium. Sed multis suorum amissis, sub finem ferè anni reuertitur.

Eodem legati ab Ordinibus Belgiæ ad Ducem Alansonium mittuntur, vt se patriámque Belgicã, certis conditionibus, abiurato Hispaniarum Rege, ipsi offerant.

Augusti 19. proscriptio Hispaniarum Regis contra Principem Auraïcum Namurici publicatur.

* 20 Augusti Hieronymus Osorius Lusitanus, Algarbiẽsis Episcopus, Tauinas, Lusitaniæ vrbi, in fratrũ Frãciscanorũ cœnobio, 74. ætatis anno placidè in Domino obdormiuit. Vir vere pius, diuinæ gloriæ studiosus, Christianæ religionis propugnator insignis, excellens Theologus, in cæteris disciplinis non mediocriter eruditus, post Tullium Romanæ eloquentiæ princeps, patriæ suæ decus, cuius vtilitatem suis rebus semper prętulit, veritatis amator, timoris & ambitionis omnino expers, veræque gloriæ cupidus. De qua etiam libros 5. edidit, & alios cõplures, quorum titulum petes ab Epitome Bibliothecæ Cõradi Gesneri. Huius viri magni vitam descripsit Hieronymus Osorius nepos, quę addita est libris quinque de gloria, & de nobilitate ciuili, & Christiana libris totidem, excusis Lugduni in 12. apud Ioannem Pillehotte, 1609.

1585 — 5672

Mensibus, Iulio, Augusto, Septembri, Fera Picardiæ vrbs à Rege obsidetur, tandémque certis conditionibus ab Huguenotis redditur.

Anni Christi. 1572 — *Anni mundi.* 5659

* Die 30. Augusti Taurini obiit diem suum Emanuel Philibertus Sabaudiæ Dux, Princeps constantia, prudentia, & Christiana pietate clarissimus.

Die primo Septembris anni huius 1580. Græci ac Moscouitæ annum ab orbe condito 7089. numerare incipiūt.

Mense Septembri Hispani & Itali milites, qui Pontificiorum nomen sibi indiderunt, duabus clauibus pro insignibus vsi, in Hiberniam appellunt, munitionémque erigunt contra Anglos,

* 25. Octobris, Parisiis obiit Petrus Seguierius supremi senatus, secundus præses, cui Antonius Seguierius Parisiensis prætor, vnus ex liberis hoc Epitaphium dignū quod posteri cognoscant, exarauit. Quod marmori nigro insculptum aureis literis, positum est in Sacello Seguierianæ familiæ, in Templo D. Andreæ de arcubus ad dextram chori.

PETRVS SEGVIERIVS *an. Domini 1580. Octob. 25. hora 2. à media nocte mortalitatem expleuit. magno assidentis coniugis luctu, & circumiacentiū liberorum. Longa illi ætas, annum sextum & septuagesimum excessit in altissima trāquillitate, pari veneratione. Honores multi. Ciuis egregius, fortissimus aduocatus, Iudex rectissimus. Vidit illum Senatus, Præsidem antiquis illis (nihil est de modestissimo viro dicēdum elatius) parem fortuitorum magna copia, uxor optima, liberi pientissimi, opes speciosæ, firma valetudo, secunda fama, & si quæ alia fœlicibus astruit casus, non denegauit. Sed hæc circa illum, non in ipso fuere. Non est quòd ex his, quibus sine molestia carere potuit fœlicem illum iudices. Fœlicem crede fœlicem pronuntia, amplectere, admirare, cui magnus, sacer, æqualis animus, hærens origini suæ. Qui per humanos casus recta semper incessit via. Qui vitam consummauit ante mortē, & expectauit securus reliquā sui temporis partē. Qui vidit, credidit, sperauit satietatē lautitiarum, delectationes in dextra. Qui videt nunc, qui fruitur, qui amplectitur, totus in illis. Vos ò Propinquus sanguis, Vxor, Liberi, & si quos fidelis iunxit amicitia, parcite muliebribus lamentis, doletis quasi ereptum, qui ereptus non est. Vultum quidem mortalem, & imbecillum mors abstulit, sed illā forma æterna mentis vobiscum est. Quicquid ex illo amastis, Quicquid mirati estis, manet, mansurúmque est in animis hominum, in æternitate temporum, fama rerum. Dolor ille vester, vestra illa lachrymæ inuidentium sunt magis, quàm amantium. Num quem ad coronam magno cum anhelitu currentem vidistis, coronatum ingemiscetis? Parcite, cessate, & animos vestros doloris opinione magis quàm dolore vllo consternatos, spe eius gloriæ, ad quam fœliciter raptus est, erigite. Nec longa mora, nulla dilatio est. Ecce dum colligitis vos, dum componitis aderit immortalitas.*

SACR. [illegible]EF. MEM. VXOR, ET
LIBERI MOER. [illegible]SVERE.

27. Octobris Anna Austriaca, Philippi Regis vxor moritur, cùm is iam paulò antè Lusitanico regno extinctis in eo motibus, & perduellibus partim cæsis, partim captis, partim in gratiam receptis, inauguratus esset. Ita regnum Lusitaniæ cum Hispanico, a quo fuerat an. 1110. diuulsum iterum coalescit.

Nouembri in Anglia publico edicto potestas fit vnicuique vel detegendi, vel accusandi ex minima circūstantia, quæ Catholicam religionem indicet. Ex quo multi pij deinceps comprehensi, & aliis calamitatibus affecti. Quin & lex fertur, ne Catholicus exilio patriæve

1585 — 5672

dereli-

Anni christi.	Anni mundi.	
		dereliɛtione se pœnis vel persecutionibus subtrahat.
1572	5659	Concordia discors. Sic appellata est à Catholicis, quã frustrà Lutherani hoc anno 1580. cum aliis sectariis in Germania inire conati sunt.

Decembri, die Conceptionis, Guilielmus Laurentius Altiuilij minister, prope Gratiæ portũ, in Caletensi Normanorum agro, se fraxino fossæ imminenti suspendit.

Post Cadurcum ab Huguenotis captum initur pax.

Eiconas virorum illustrium emittit Beza. Illustres vocat Ioannem Hus, Caluinum, Bucerum, & similes cuiusque sectæ apostatas, quorum nomina in inferno conscripta sunt, corpora verò in terris magna ex parte suppliciis dignis affecta.

1581. Sina Bassa arma & pecunias per Pontũ Euxinum & Trapazuntem contra Persam recipit.

Alter Turcarum exercitus ad portas Caspias duce Osmanno Bassa locorũ beneficio & Tartarorũ auxilio euasit.

Hic est annus, quem Græci ab orbe condito septies millesimum statuunt.

Beglerbegus Assyriæ siue Ezorumæ, huius belli suasor, ad pœnas deposcitur, quas euasit matre & vxore Amurathis, centum millibus aureorum sibi conciliatis, & ducentis millibus ducatorum in ærarium illatis.

Sina reuocatur Constantinopolim, vt mandata accipiat de pacis conditionibus, vel induciis vnius anni, quæ tamen breui post ruptæ sunt.

Die sexto Ianuarij, Magni Moscouiæ Ducis internuntius ad Rodolphum Imperat. venit, atque inde Romam ad Pontificem.

Occhiali Bassa Cõstantinopoli cum classe in Africam venit, vt seditiones Tunetani regni compescat, indéque regnum Fessanum. Mauri enim recepto per Melitenses hæreditario suo rege, qui detinebatur Neapoli, & abnegato Mahomete Christianus euaserat, Turci rebellarãt.

Tusanus Giboult Lunę Paschatis Rhotomagi in S Audoëni, Caluini hæresim & ministerium eiurat, præsentibus & audiẽtibus multis hominum millibus, sicque Ecclesiæ, manibus Cardinalis Borbonij reconciliatur. Inde de veræ falsæque Ecclesiæ comparatione & suę ad Ecclesiam reuersionis causis concionatur. Nempe difficile est, vt hi, qui olim cœleste pabulũ gustauerũt (fuerat enim Doctor Theologus Parisiẽsis, in sacris libris & lectionib. educatus, indéque Canonicus & Archidiaconus Tholosanus) postea in perpetuum siliquis porcorũ vesci velint.

Amon Minister Foquardi prope Fanuillam, in eadem Normania, è propria filia filium sustulit.

Mense Iulio in Synodo Rupellana Ministri Cõmẽtaria Lãcelloti du Voysin Popelinerij de rebus horum 30. annorũ tota Europa gestis proscribũt, quòd purè & simpliciter, ad historiæ veritatẽ, nõ ad Causę (sic suę perduellionis mysteriũ appellant) gratiã cuncta narratet. Quod paulò antè in alia Synodo Montis Albani factitarãt. Suis scilicet leges iniiciunt, vt vel mentiantur, vel verũ prætereant. Quod tamen numquam à tanto, tam candido, & erudito viro consequentur. *Prima* (inquit Cicero) *Historia lex est, ne quid falsi dicere audeat, deinde ne quid veri non audeat, ne qua sit suspicio gratia in scribendo, ne qua simultatis.*

Sanderus & alij plerique Nobiles & Catholici freti Bulla Pij quinti, in Hibernia contra Angliæ Reginam bella pro patria & religione gerunt.

1585	5672	7. Die Septembris Guil. Postellus centenario maior, multarum linguarum peritus Lutetiæ moritur.

Men-

Mẽſe Decẽbris Turca duos internuntios in Galliã mittit, qui ad Circuncisionẽ filij Regem inuitent. Nã nonũ Martij anni ſequẽtis feſto Circũciſionis eius, deſignarat.

Anni Christi. 1572 — *Anni mundi.* 5039

Die Nathalitio, domi meæ Iacobus Billius, de nobili Prunæorum familia, Abbas S. Michaelis in Eremo, Grecæ literaturę lumen, Hebraicæ non ignarus, placidiſſime & ſanctiſſimè expirat.

Primo die Decembris Egmundus Cãpianus Ieſuita, Schertinus, & pleri que alij ſancti & docti martyrio afficiuntur Londini, quòd Catholicè ſacramenta vel adminiſtrarent, vel acciperent.

Inde Anglicana perſecutio, quæ iam 24. annos durat, ingraueſcit latis legibus, quarũ hæc eſt ſumma, Quicunque vel vnicum, vt minimum, actum Chriſtianę ſiue Catholicæ religionis exercuerit, vel exercentes non detulerit, pœnas perduellionis luito.

Legatus Hiſpanicus Ioan. Martianus Mediolanenſis, induciis in trienniũ impetratis, Byzantio in Hiſpaniam redit, ita tamen vt neuter alterius amicitiam expeteret, Sed quòd Turca Perſico bello vexatus à Chriſtianis timeat, Hiſpanus hæreticorum fraudibus implicatus, cogatur ſua bello perſequi & repetere, cùm alioqui poſſet Chriſti præcipuo hoſti reſiſtere, & Deo duce vincere.

Contentio Geneuæ ob quoddam ſcriptum Lamberti Danæi miniſtri, quo tres blaſphemas contra S. Trinitatem propoſitiones defendit, Ad quam ſedãdam Geneua Danæus exulare cogitur. Prima erat, *Deum de Deo, lumen de lumine* in Symbolo Niceno duram, impropriam, & periculoſam eſſe locutionem. 2. τὸ τρυλλούμενον, *Sancta Trinitas vnus Deus, miſerere noſtri*, inconſultè à patribus eſſe dictum periculosè, barbarè, impropriè. 3. *Tres perſonas in vna diuina eſſentia ſubſiſtere*, propriè, rectè & piè dici, cùm Catholici eas in ſe, ſiue per ſe aſſerãt ſubſiſtere, & id perfectiùs veriúſq; quam vlla rerum procreatarũ indiuidua.

1582. menſe Ianuario pax in decennium inter Ioannẽ Moſcorum & Stephanum Polonorum Reges, per Antonium Poſſeuinum Ieſuitam Pontificis legatum tranſigitur, ac ea Moſcus cedit Liuonia ſiue Gotthia Orientali, relictis 34. arcibus cum tormentis omnibus & apparatu bellico, & redemptis captiuis: Polonus autem ſoluta Pleſcouiæ obſidione, arces in Moſcouia anno ſuperiore captas iiſdẽ legibus reddit. Tres enim expeditiones in Moſcum fecerat 1579. 1580. 1581. Nam huius Ioannis auus, & Baſilius pater regno Polonorum ampliſſimas prouincias ademerant, Pleſcouienſem, Nouogordenſem, Smalenſcenſem. Vielcoluſcenſem iam receptam, Sueuierenſem, & Moſaiſcenſem.

Moſcus tria Ieſuitarũ collegia in ſuo imperio cõſtruit, ſpemque pręb et de ſuo ad Eccleſiam Romanam tranſitu. Alioqui Conſtantinopolitano Patriarchatui obſequitur.

Menſe Septembri legatos Romam mittit, petens Epiſcopus Catholicos, Latinæ Eccleſiæ communionem denique Regis titulum.

* In Cyonia ciuitate Moſcouiæ, amœna in valle inuẽtus eſt tumulus P. Ouidij Naſonis cum hoc epitaphio:

Hic ſitus eſt vates, quem Diui Cæſaris ira
Auguſti, Latia cedere iuſſit humo.
Sæpe miſer voluit patrijs occumbere terris,
Sed fruſtrà. Hunc illi fata dedere locum.

1585 — 5672

Menſe Februario Franciſcus Dux Alenſonius Antuerpiam magna pompa & exultatione populi ingreditur.

18. Martij, Princeps Auraicus à Ioanne Iaurigueo Hiſ-

pano

Anni Christi. | Anni mundi.

pano glande plumbea in faciem per vtramque maxillam & palatum impacta, Antuerpiæ traiectus est, nec tamen mortuus.

1572 — 5659

Persa legatos Constantinopolim mittit, cum pacis conditionibus, vt Amurathes sibi restituat regionem Seruanam. i. Mediam, iuxta pactionem cum Sina Bassa initam.

Turcicum exercitum noua clade afficit, tria millia equitum perimit, quatuor Sangiacos siue Prouinciarum principes necat, duos capit, Bachallam expugnat. Denique eum aiunt Mesopotamiam, vulgò Diarbec, cum ipsa Babylonia & regno Siruano, siue Medorum recepisse.

Amurathes Sinam ad exercitum remittit.

Cum legato noui Principis Transyluaniæ ita transigit, vt quatuor millia Ducatorum veteri tributo Transyluanus addat.

De qua re Hieremias Constantinop. Patriarcha ad Hẽricum Regem Franc. scripsit, addens Transyluanum in gratiam, ipsius Regis causa, à Turca receptum. Quam Epistolam Iac. Amiotus Episcop. Antissiodorensis Regi vertit & explicauit.

Mense Augusti copiæ Antonij de regno Portugalliæ cum Philip. Rege Hispaniæ dimicantis ad D. Michaëlis insulam nauali prælio cęsæ sunt. Hîc Strossius Francicę manus Ductor cum toto penè suo exercitu deletur.

Legato prioris Regis Fessani promittit Turca se Ochialum, quem ad opem nouo Regi ferendam cum exercitu miserat, reuocaturum, postquàm nouum illum Regem intellexisset Regi Hispaniæ portum Laracae è regione Arzillæ vrbis tradidisse, ac iam portum illum 600. Hispanorum præsidio teneri.

Calendarij à Pontifice correcti ratio obseruari in Galliis cœpta est, nisi quòd decem dies sunt detracti è mense Decembri, non Octobri, à nono die videlicet ad vigesimum. Nam decimus dies habitus fuit pro vigesimo &c.

* De hac Calendarij correctione varij variè scripserũt, in quibus est Hugolinus Martellus episcopus Glandatensis, Iosephus Scaliger, Henricus Butingus, Christophorus Clauius, & alij nonnulli.

* Die 28. Octobris Laurentius Ioubertus, Valentinus Delphinas, Medicus Regius, Academiæ Monspeliensis protodidascalus, Cancellarius, & Iudex obiit diem suum in Lombariensi oppido, & sepultus honoris causa in sacello ipsius Episcopi. Vir dignus longiore vita, rei literariæ & imprimis medicinæ causa, nondum enim excesserat 52. ætat. annum, clarus fuit & celebris inter huius sæculi medicos, multa scripsit. Librorum in lucem emissorum titulos, vide in Epitome Bibliothecæ Conradi Gesneri.

Die omnium Sanctorum è corpore migrat Christophorus Thuanus, primus Senatus Parisiẽsis Præses, vigesimo anno sui magistratus, doctus, diligens, plebicola, Cleri amans ætatis 75. integris adhuc dentibus, oculis sanis, & perspicillorum nesciis.

* Hoc ipso etiam die eiusdem anni & mensis, hoc est, Calendis Nouembribus Occidit & alterum inter Lugdunensis Prouinciæ Magistratus clarissimum Lumen, Franciscus Villarius, cui Petrus Mirapicensis, dein Viennensis Præsul, Hieronymus exsenator Parisiensis, Archiepiscopus Viennensis, Balthasar Preses, & Prætor Lugdunensis, Senatus Dombarum Princeps, filij mœrentes hoc epitaphiũ posuere, in Sacello Villariorum Familię, quod in D. Nicetij templo visitur perantiquum.

1585 — 5672

Anni Christi. 1572 — *Anni mundi.* 5659

D. O. M.

Et manibus Francisci de Villars ciuis & Propræt. Lugdun. vitæ & religionis & antiquæ virtutis tenacissimi, comitatis, & eruditionis singularis. Qui cùm xxx. annos Iuridicundo summa fide & præcipua in Principem cura præfuisset Calend. Nouemb. quem moriendi diem in votis habuerat, cessit è viuis, anno salutis 1582. Ætatis 68. Corpus in hoc familiari monumento cōditur.

Quanto nunc, Francisce Villari, gaudio frueris, cùm vides per te Patriæ, imò toti Galliæ datos Archiepiscopos duos Optimos & Doctissimos, & Præsidem vnum æquissimum, integerrimum, Fratres tergeminos, disertissimos, & Regi suo dilectissimos! Quàm lætum tibi quòd comparatus Præsidi etiam vinceris!

Ioan. Lasicius Sarmata primùm Trinitariorum æmulus sub an. 1565. mox Caluinista, postea frater Boëmus siue Picardus, iam anno 1582. libro Spiræ edito de Moscouitarum religione, se Lutheranum profitetur. Verendum ne anno sequenti peccatorum mole obrutus ad Mahometismum, inde ad ἀθεότητα migret. Quò inclinat illud eiusdem libri pag. 16. *In Hebraicis, Græcis & Latinis vtriusque Testamēti codicibus, variata esse plurima, quibusdam sublatis ab Hæreticis, aliis deprauatis, commutatis, additis.* Quod bellis testimoniis probat Erasmi, Bezæ, Castalionis, Franc. Lucæ, & Franc. Iunij. Nam illud videtur Mahometis, non fidendum Euangeliis, quòd corrupta sint. Sed & atrociter accipit Mahometem dici decetíve Antichristum, eíque numerum 666. Apocal. 13. assignatum conuenire. Vbi lubens suam regulam applicaret, locum Ioannis fuisse à quodam Pontificio corruptum. Denique illic gulæ, bibacitatis, voluptatis, impudicitiæ patronum agit: quod non mirabitur, qui eum viderit. Nam ea est forma & aqualiculo, vt totus ad ventrem natus videatur, si modò is est, quem Lutetiæ cognoui & confirmaui aduersus Trinitarios, circa an. 1567.

Ioan. Brunnerus Dogkenburgensis in hæresi natus, educatus, & annis circiter quatuordecim minister institutus professionem Catholicam edit, & Græcarum literarum, sanctæque linguæ professor fit apud Friburgum Brisgoiæ. hic apud Anglos paulo ante Bellus minister, lectione sanctorum Patrum ad Catholicam pietatem perducitur & pro ea Martyrium facit.

1583. Persa Osmannum Bassam ad portas Caspias cædit, præter captiuos & vulneratos contrucidatis circiter quadraginta millibus, inter quos multi sunt Sangiaci siue prouinciarum prætores. Quin & ipse Osmannus dicitur captus cum plerisque proceribus, & nescio quot tormentorum millibus, magna pecuniarum vi, variáque suppellectile.

Calendis Ianuarij Franc. Belloforetius, politus, piúsque multorum librorum Gallicorum scriptor, humanis eximitur. & apud Franciscanos Lutetiæ tumulatur.

Die Epiphaniæ Ioannes Maldonatus Iesuita, post Theologiam, præsertim Scholasticam, multis annis illustratam, & innumerabiles ad eius studium inflammatos, Romæ, quò se contulerat, ad recuperandam valetudinem sanctis illis laboribus fractam, ad Deum euolat, Doctorum auream perceptur.

Ianuarij decimo sexto, Ghebardus Archiep. Coloniensis Augustanam Confusionem amplexus, vt vxorem posset ducere, Bonæ edictum promulgat, quo cæteris hæreticandi. & vxores contra Christianas leges ducendi, potestatem facit.

1585 — 5672

Deci

Anni Christi. Anni mundi.

Decimo septimo Princeps Auraicensis & Antuerpiani Francos in tutelam sui euocatos Antuerpiæ vel trucidant, vel in flumen præcipitant, nonnullis in custodiā receptis.

1572 5659 Natalis Iornet Caluiniticus Ludimagister Metis supplicio afficitur, quòd librum contra Patriarchas, Prophetas, Apostolos, eos vt impostores, & falsarum religionum auctores traducens, condidisset.

Martij vigesimo Lutetiæ apud Augustinianos Pœnitentium sodalitium ab Henrico rege introducitur, Nuntio Apostolica sacra operante, & candidas φρατρόρων vestes consecrante. Quo exemplo mensibus deinde Iulij, Augusti, Septembris in Lotharingia, Campania, Picardia, & nonnullis aliis prouinciis, supplicationes populosæ promiscuæ multitudinis per decem, viginti pluresve leucas actæ sunt, Clero corpus Christi sacrásve reliquias efferente, laicis cuiusque ætatis & sexus cum putis lineisque vestibus, & crucibus ligneis, litanias, aliásve pias precatiunculas flebili cantu per tot terrarum spatia modulantibus.

Bobecus pagus Normaniæ in agro Caletensi, igne cœlesti penitus præter vnam domum consumptus est. Id diuinæ vltioni tributum, quòd ille Caluinistis redundaret.

Ghebardus Coloniensis Archiepiscopus exauctoratus est, quòd Lutheranus euadens, & Episcopatum & vxorem retinere cuperet. Leodiensis successor nominatus, illum & Cazimirum suppetias ferentem, Hispanorum Italorúmque auxilio fudit, ac spe percipiendi vllos in posterum ex Archiepiscopatu fructus exuit. *Huius rei historiam vide cap. 14. lib. 5. de origine, progressu, & ruina hæresis huius seculi, per Florimondum Ræmondum consiliarium Burdigalensem. Liber excusus est in 40. Parisiis apud Guil. de la Noue. 1605.*

28. Augusti Ioan. Baptista Castellius, Episc. Ariminensis, Nuntius Apostolicus, qui nouo more pietatem cum politia coniunxit, résque spirituales temporariis prætulit: Sepelitur Lutetiæ in D. Mariæ choro. Oratione funebri à Iuliano de sancto Germano Coepiscopo, virtute & doctrina præstanti, decoratus est.

Nuntium ei similem vix secla antiqua tulerunt:
Vnquam vix (metuo) secla futura ferent.

cunctis sua, non quæ sunt Christi, quærentibus.

Regina Angliæ Puritanos aliquot ritu barbarico suspendit, quòd negarent piè dici, fœminam esse caput Ecclesiæ alicuius prouinciæ, vel regni. Sic Deus hæreticos hæreticis committit, vt Catholicis tacentibus mutuò se conficiant.

Catholicos etiam exquisitis suppliciis afficit, vt eius annis Anglia plures videat, ferátve martyres, quam mille quingentis sexaginta superioribus.

1584. mense Ianuario Minister Renatus Peschardus, reconciliatus Ecclesiæ, à Sangermano Cæsareæ Episcopo, Lutetiæ recipit Franciscanorum indumentum, quod per apostasiam ante annos 30. exuerat.

* Circa initium anni huius inconsuetum agmen auium visum est in terra Brunsuicensi, haud procul ab arce Lauenstein. *Henricus Butingus in sua Chronologia.*

Dissidium de funere mortuorum inter Geneuenses. Pertotus minister censet canendos esse Psalmos & Deum precandum, vt vsitata de profanis rebus tractatio impediatur. Beza consuetudinem retinendam, qua hæretici efferuntur in sepulchrum, more belluarum, absque vllo religionis vsu, & precationis specie: Ne (inquit) videamur more Papistarum orare pro mortuis.

1585 5672 Hyprum & aliquot aliæ inferioris Germaniæ vrbes ad

Principem Parmensem deficiunt. Aliæ de deditione deliberant. Ad cæteras eò adigendas, continenter è Germania, Albania, Hispania, Italia, milites confluunt.

Franc. Garugarellus Sabaudus Genuæ in carcerem coniicitur, quòd captare occasionem vrbis Principi Pedemontano prodendæ diceretur.

Anni Christi. 1572 | Anni mundi. 5659

* 30. Maij Vidus Faber, Dominus Pybraccij, Præses in Parisiensi Parlaméto, & Fráncisci Valesij Alençonij Ducis Cancellarius obiit Parisiis. Hic eloquentia fuit admirabili, & cuius nonnulla extant apud posteros monumenta. Verùm eum paucis hoc breui elogio vir doctus defuncti amicus comprehendit.

Pybraccus hic iacet, viator. Ille, inquam, Pybraccus, ô viator, qui & Polonis Regem dedit, & Gallis Regem reddidit. Ad cuius eloquentiam obstupuêre Sarmatæ, Gallicus contremuit Senatus. Mors constitisset ipsi, nisi dum ille cum vita æterna colloquitur, & ipsam alloqui neglexisset.

Peruigilio D. Barnabæ Francisc. Valesius Alençoniorum, Regis frater, post Cameraci tutelam suis hæredibus testamento commendatam, morte magnum sui desiderium Catholicis reliquit.

* 10. Iulij Guillelmus Nassouius Princeps Auraïcus anno ætatis 51. à Balthazare Bererzo, aliàs Serach, è comitatu Burgundiæ oriundo triplici glande plúbea occisus est.

Vvittembergenses edunt Græcè & Latinè tria Hieremiæ Constantinopolitani Patriarch. ad se respósa, in quorum vltimo iubet Patriarcha ne ad se deinceps scribant, quòd quia non paruerunt duobus prioribus rescriptis, cogatur eos hæreticorum illorú habere loco, de quibus Apostolus, Hæreticum post secundam aut tertiam correctionem deuita, sciens quoniam huiusmodi est planè subuersus, & iudicio proprio damnatus.

Turca in Hungaria contra Christianos firmissimam arcem struit. Ne ab illis fortasse ista parte inuadatur, dum his octo annis cladibus perpetuis à Persa in Oriente affligitur. Sed fallitur. Nam malumus in Occidente hæresibus voluptatibus, cæterisque sceleribus seruire, quàm Christo, cuius iste se hostem fatetur.

HIC CHRONOLOGIÆ SVÆ POSVIT FINEM GILBERTVS GENEBRARDVS.

QVÆ SEQVVNTVR vsque ad finem totius libri, & multa in superioribus annis addidit Ioannes Marquilius, Parisiensis Scholæ Medicus: è Diario suo, & commentariis rerum gestarum aut suo, aut superioribus sæculis.

1584. 8. Martij, Ioan. Basilius magnus Dux Moschoniæ vi morbi mente captus, aliquot subditorum millia in carcere detenta occidi imperat, & moritur.

18. Iunij Theodorus eius filius coronatur in ecclesia S. Michaëlis à Metropolitano.

3. Nouemb. Carolus Borrhomæus Cardinalis & Archiepiscopus Mediolanensis obiit diem suum an. ætatis 47. & lapidi monumenti inscribi voluit hunc titulum:

CAROLVS *tituli S. Praxedis S. R.E. Presbyter Cardinalis, Archiepiscopus Mediolani, frequentioribus cleri populique, ac deuoti fœminei sexus precibus se commendatum cupiens, hoc loco sibi monumentum viuens elegit.*

* Singulare hic fuit lumen ecclesiæ, abstinentia, charitate in Deum, & proximum quemque, sapientia, & sanctitate illustris. Assiduus in oratione pro ecclesia Dei, in meditatione rerum diuinarum, & administratione earum

1585 | 5672

Anni Christi. | Anni mundi.

rerum quæ plebem saluti manciparent, vita non longa sempiternam gloriam est cōsecutus. Victus ei diu ex pane,& aqua fuit, cubile tabulatū ligneum paleis stratum, aut stramine, vestis interior,cilicium, mensa instructa fictilibus, & vitro, somnus parcè ad modicas horas sumptus.Doctrinam Christianā sæpe ter,quater in diem prædicabat.Visitatores & censores seu vicarios ad sexaginta habebat ecclesiarum,parochiarū,monasteriorum,hospitalium,sodalitatum,pauperum, tribunalis rerū forēsium, à quibus rationem statis anni temporibus excepisse non contentus,præsens ipse etiam omnia perquirebat, reformabat,decernebat, ac studio indefesso lustrabat ipse, & recēsebat pagos,oppida,& porrò Diœceses suffraganeas singulas.Familia ei,vt numerosissima, ita occupatissima erat,otio à quouis lōgè ablegato.Peste grassante,præsens ipse decumbētibus aderat,aulæa, ad pauperum inopiam subleuandam diuendebat. Biblia sacra vir Dei profundo silētio frequenter legebat,tantisper ob Dei in iis loquentis reuerentiam in genua curuatus. Scripsit plurimas lucubrationes nō editas: Synodos Prouinciales sex coegit, quibus ad reformationem Christianæ religionis plurima præclarè sanciuit.Per odium aliquādo à scelesto homine reformationem indignè ferente, plumbeo globo ex tormento igneo petitus,dum in precatione defixus esset, fidei plenitudine immotus persistēs,nō antè surrexit,quàm solitas preces absoluisset,ac globus licet penetrata veste tergo liuidam impressisset notā quam post eius mortem demum deprehenderunt, ipsum minimè læsit,quòd seu to cœlesti munitus à Deo esset.Cùm enim se recepisset in cubiculum, soluta, decussaque veste, globū in terram excussit.Orationem,& diuinas contemplationes postremis annis in horas senas producere solitus,cùm Ecclesię prefuisset ann.25.obdormiuit in Domino. *Eius vita carmine & soluta oratione copiosè scripta extat. Sebastian.Verronius in chronicis Ecclesiæ & monarchiarum,lib.8.*

12.Nouemb.Carolus Emanuel Dux Sabaudiæ nuptias celebrat cum Catharina Austriaca minore natu filia Philippi regis Hispaniarum, in Aragonia cum multa pompa,illuc misso eam ob causam Amedeo fratre suo notho.

1585. 24.Febr.Philippus rex Hispaniarum Cæsaraugustam cum magna pompa & honore ingreditur.

15.Martij Bruxellenses in Belgio cum Alexandro Parmensi Principe pacem componunt,& ei se dedunt.

235

1585 — n SIXTVS 5. Anconitanus. Annos 5.mens. 4. dies 3. — 5672

1590 — 5677

Vacat dies 18.

n Natus est Sixtus 5.anno 1521.ipso die sanctæ Luciæ. Patria illius fuerunt antra siue cauernæ castri Montisalti in Marchionatu Anconitano. Parentes eius in paupertate nati, adeò vt ipse de generis sui humilitate verba faciens,dicere soleret,se domo natum illustri.Domus enim in qua genitus erat, cùm lacero tecto magna parte esset discooperta,à sole illustrabatur. Nomen Felicis initio illi à parentibus inditum est, à quibus pro illorum facultate vsque ad 12.ætatis annum honestè educatus. Asculi, quæ ciuitas non longè ab eius distat patria, sancti Frācisci habitū suscepit:in quo instituto mutare nomē noluit, vnde &frater felix à suis appellabatur.Quod nomen magnum profectò magnæ felicitatis, quæ illi in vita hac esset obuentura, fuit præsagium. In hoc monasterio indefesso adolescēs studio literis incubuit,magnosque fecit in illis progressus.Vt anno ętatis suę 27.in cōuentu Firmano Doctoris titulo & honore insigniretur.Tandē per varios honorū& munerū gradus à Pio 5.Pōt.Max.creatur episcopus S.Agathę,mox Cardinalis,deinde Episcopus Firmanus,&

Patriarcha.

Constantinopoli

Principibus.

Amurathe Turcarum Imp.

tandem hoc anno 1585. Pontifex renunciatur.

Facta est hæc electio die 24. Aprilis. Coronatur primo Maij, & Sixti nomen sibi sumpsit.

Porrò Mercurij dies Sixto 5. felicissimus fuit, & ominis plenus. Eo namque die & natus est, & monachus factus, postea sui ordinis Vicarius generalis, Cardinalis, & tandem S. Pontifex creatus est. Eodem quoque die sub area D. Petri coronatus est.

Per primos Pontificatus sui dies ad iustitiam administrandam animum adiecit, & ad extirpandum magnum exulum numerum, banditos Itali vocant. Hi ab omni parte statum ecclesiasticum affligebant, tanta licentia & insolentia, vt nusquam locus inueniretur, vbi homines securè viuere, & sua tueri possent. At Sixtus iustitiæ rigore & seueritate effecit, vt breui temporis spatio omnis banditorum insolentia repressa sit, & radicitus extirpata. Quam ob causam, & rerum necessariarũ abundantiam, quam toto Pontificatus sui tempore Romani senserunt, erecta ipsi ærea est statua in capitolio cum hac inscriptione.

SIXTO *V. Pont. Max. ob quietem public. compressa sicariorum exulumque licentia, restitutam, annonæ inopiam sublenatam, vrbem ædificijs, vijs, aqua ductu illustratam S.P.Q.R.*

Iaponiæ Principes, qui ad Gregorium 13. missi, & ab eo paucis ante mortem diebus honorificè fuerant accepti, magnifico & regio apparatu, quandiu Romæ morati sunt, fouit, & amplis congiariis honoratos dimisit.

Obeliscos enim antiquissimos, incredibilis altitudinis quorum vnum 114. palmarum vltra basim fuit, & admirandi artificij transferri, restaurari, & sumptuosissimè erigi curat. Sacellum præsepij dominici construit. Sepulchrum Pio V. magnificum ædificat. Perficit aquę ductum illum toto orbe celebrem, vrbi verò vtilissimum ex agro Columnæ in montem Quirinalem. Laborarũt in eo opere quotidie hominum duo millia, sæpe tria, nõnunquam quatuor. Sumptus fuit, ducenta & septuaginta ducatorum millia.

Palatium amplissimum in Laterano à fundamẽtis excitauit. Ædificauit quoque in initio plateæ Iulię ad ripam Tyberis amplissimas ædes, in vsum mendicorum, vlcerosorum, & mutilorum, quibus deest facultas victum sibi comparandi. Dotauitque has ædes 15. millium ducatorum prouentu annuo. Locus est capacissimus, vt vno eodémque tempore in eo bis mille homines possint habitare, nec vnus alteri sit impedimento.

In viis quoque aperiendis, restaurandis, ac dilatandis fuit studiosus. Sed præcipuè in ipsa D. Petri Fabrica, in qua continuò sexcenti homines desudarunt, vt ipsius ecclesiæ nauis quasi absoluta sit. Qua non excelsior in toto Christianismo esse putatur.

Bononiæ Collegium studiosis ex Marchionatu Anconitano oriundis erexit, in quo præter ministros, 30. Iuuenes aluntur, qui literis dant operam.

Beatæ virgini Lauretanæ splendidissimum templum ædificauit, atque illud episcopatus titulo nobilitauit.

Ciuitatem in monte alto cœpit ædificare, quo in opere sine intermissione laborabat, eandémque ciuitatem Episcopatus titulo donauit.

Bibliothecam magnificentissimam, & qualis ab orbe condito non est visa, in Vaticano, in loco quem *Beluedere* vocant, ædificauit. In cuius vsum, antiquum, quod illic visebatur, theatrum conuertit. In hanc fabricam omnes

Anno christi.		Anno mundi.
1585	*Mahomete Hobubendo Persarum.*	5672
	Rodolpho 2. occidentis, siue Romanorum Imperatore.	
	Henrico 3. Franciæ & Poloniæ rege, deinde Henrico 4. qui & Nauarræ.	
	Philippo Hispaniæ, qui & Portugalliæ.	
	Elizabeta Angliæ.	
	Maria Scotiæ, deinde Iacobo 6. eius filio.	
	Stephano Poloniæ, deinde Sigismundo 3.	
1590		5677

Anni Christi.		Anni mundi.	
1585		5672	
1590		5677	

libros qui in Vaticano erant, inferri mãdauit, numerumque multis (si qui desiderabantur) nouis auxit, & marmoream tabulam in ipsa bibliotheca erigi mandauit, in qua hæc inscriptio legitur:

SIXTVS PONTIFEX *Maximus Bibliothecam Apostolicam à Sanctissimis prioribus illis Pontificibus qui B. Petri vocem audierunt, in ipsis adhuc surgentis ecclesiæ primordijs inchoatam, pace ecclesiæ reddita, Laterani institutam, à posterioribus deinde in Vaticano, vt ad vsus Põtificios paratior esset translatam, ibique à Nicolao V. auctam, à Sixto IV. insigniter excultam, quo fidei nostræ, & veterum ecclesiasticæ disciplinæ rituum documenta omnibus expressa, & aliorum multiplex sacrorum librorum copia conseruarentur, ad puram & incorruptam fidei veritatem, perpetua successione in nos deriuandam, toto terrarum orbe celeberrimam, cùm loco depresso, obscuro, & insalubri sita esset, aucto peramplo vestibulo, cubiculis circum, & infrà scalis, porticibus, totóque ædificio à fundamentis extructo, subsellijs, pluteisque directis, libris dispositis in hunc editum, perlucidum, salubrem, magisque oportunum locum extulit: picturis illustribus vndique ornauit, liberalibusque doctrinis & publicæ studiorum vtilitati dicauit, Anno M.D.LXXXVIII. Pont. III.*

Quam Inscriptionem eam ob causam posuimus, quia ad antiquitatem Bibliothecæ Vaticanæ aliquid facere videbatur. Non procul ab ea officinam typographicam instituit, in qua libri antiquiores, qui aut nunquam editi, aut editi distracti sunt, nec ampliùs inueniuntur, imò qui ab hæreticis variis in locis corrupti sunt, emẽdati denuò imprimantur, pristinæque fidei & synceritati restituantur. Item sacra scriptura, catecheses, dogmata fidei, quæque ad pietatem spectant, diuersis linguis in vsum barbararum & exoticarum nationum excudantur, ad propagationem fidei catholicæ, ecclesiæque ædificationem. Huius typographiæ curam dedit Dominico Basæ, viro multarum rerum experientia clarissimo, quo magis idoneum huic operi nemo facilè inuenerit.

Cæterùm hanc piam & Christianam Sixti prouidentiam posteri mirabuntur, vtinam & velint imitari. Is primo Pontificatus sui anno decies centena aureorum millia in castro S. Angeli recondidit cum decreto addito, ne minima huius thesauri pars expendi vnquam aut erogari posset, nisi in recuperatione Terræ sanctæ, generali expeditione in Turcam suscepta, & ne tunc quidem, priusquam exercitus mare traiecerit, littoraque turcica tenuerit. Aut tanta esset fames, annonæque difficultas, vt sine præsentissimo populi exitio ferri diutius miseria nõ possit, aut pestis contagiosissima grassaretur, aut prouincia aliqua Christiana periclitaretur, ne in manus infidelium vel inimicorum ecclesiæ incidat, cùm iam hostilis exercitus ad finitima dictæ prouinciæ loca peruenerit, ipsique imminere videbitur. Aut denique ciuitas aliqua ab ecclesia defecerit, quæ aut recuperari, aut conseruari sine his nummis non possit. Iurauit Sixtus se hæc obseruaturum, voluitque omnes successores suos idem iuramentum dicere. Tertio denique Pontificatus sui anno in eadem arce, & in eundem vsum, alia decies centena millia ducatorum, seu aureorum reposuit, declarans insuper, inter casus in quibus tam prior, quam posterior thesaurus posset expendi, etiam intelligendam esse recuperationem alicuius Regni, ab inimicis S. Romanæ Ecclesiæ occupati. His duobus thesauris ter decies centena millia postea adiecit, ita vt in arce hac post obitum suum quinque circiter milliones, vt vocant, hoc est, 5000000. co-

ronatos reliquerit. Hinc liquet etsi grauia tributa populo imperauerit, officia quædam, quæ donari solent, vendiderit, atque in erogandis nummis parcissimus fuerit, omnem tamen pecuniam non sibi, sed vtilitati publicæ, ministerio ecclesiæ, & Reipubl. Christianæ splendori esse reseruatam. Quibus finibus qui possunt esse honestiores, & vtiliores? Sed etsi tam attentus ad rem Sixtus fuerit, & in congregandis nummis tam studiosus, nihilominus magnam auri vim in fabricis anteà commemoratis, aliisque in rebus expendit. Ducēta aureorum millia perpetuò disposuit, in vsum annonæ, ne quid ad victum necessarium in vrbe deesset. Sed copia semper rerum necessariarum suppeteret, vt patet ex Bulla ipsius, quā hac de re condidit, qua ducenta aureorū millia ex illius parcimonia (vt in ea Bulla dicitur) colligebantur, successoresque suos ibidem hortatur, ne quid huic summæ detrahant, sed eam potiùs augeant. Tria aureorū millia quotannis assignauit Archifraternitati Confaloniæ ad redimendos iis captiuos, aliáque opera charitatis fecit plurima, & quidem prompto animo, quæ longum esset commemorare.

Primis Pontificatus sui mensibus in pleno Consistorio Nauarræum regem, & Henricum Borbonium Condensem Principem excommunicauit, hæreticos, & ad successionem regni Gallici inidoneos declarauit, subditos quoque omnes à iuramento fidelitatis, iisdem Principibus præstito, absoluit. *Antonius Ciccarella in vita Sixti V. & Cesar Campana historia mundi lib. 6.*

Ipse promotionibus octo 33. cardinales creauit: noluit sibi in publicum prodeunti à quoquam acclamari, Viuat Papa Sixtus. Decreuit etiam, vt quicunque pensionem haberet Ecclesiasticam, sexaginta sex Ducatorum pretium excedentem, clericali indutus habitu incedere iure teneretur. Vt autem lites non essent immortales, in animum suum induxerat, primò quoque tempore Senatum aliquem supremum hominum timentium Deum & qui prudentes, synceri, incorruptibiles, & munerum contemptores essent, constituere. Legem tulit contra adulteros, capitis pœnam illis statuens. Astrologiam iudiciariam prohibuit. Sanctum Bonauenturam inter Doctores Ecclesiæ voluit recenseri, eiusque festum sub officio duplici celebrari mandauit. Sacella Pontificia, quæ antea in solo palatio Vaticano fieri consueuerant, primo Pontificatus sui anno per varias, easque primarias vrbis Ecclesias distribuit.

Multa quoq; noua instituit in Ecclesia Dei festa, qualia sunt; Præsentationis gloriosæ virginis matris Dei Mariæ, sancti Francisci de Paula, sancti Nicolai Tollentini, sancti Antonij de Padua, sancti Ianuarij Episcopi & sociorum suorum martyrum, & sancti Petri martyris. Voluit quoque deinceps celebrari festū sancti Placidij, & sociorum martyrum, Eutychij. & Victorini fratrum illius carnalium, Flauiæque sororis, quos & in Calendarium referri iussit.

Canonizauit etiam Sixtus in Ecclesia sancti Petri anno 1588. S. Didacum ab Alcala, Henacesium. Natus is est in arce D. Nicolai, in territorio Hispalensi, prouincia Bœtica, quæ nostris Andaluzia dicitur. Annus, mensis, & dies natiuitatis eius ignoratur. Id saltem constat, paulò ante annum 1400. natum esse. Valdè namq; senex obiit anno 1463. 12. die Nouembris, in sabbatho, cum ante annos 12. Romæ in Iubilæo anni 1450. fuisset, vnde con-

Anno christi.	Anno mundi
1585	5672
1590	5677

sequens

Anni Christi. 1572 *Anni mundi.* 5659

sequês est eum circa id temporis, quod diximus, fuisse natum. Cùm autem in Hispaniis euidentissima eius sanctitatis vndique collecta essent testimonia, & processus formatus esset legitimus: Sixtus eum, multis id precibus contendente Rege Catholico canonizauit, & in catalogum Sanctorum retulit. In canonizatione autem Pontifex, ipse hanc orationem in laudem Sancti huius cóposuit, & recitauit: *Omnipotens sempiterne Deus, qui dispositione mirabili infirma mundi eligis, vt fortia queque confundas: concede propitius humilitati nostre, vt pijs beati Didaci confessoris tui precibus ad perennem in cœlis gloriam sublimari mereamur. Per dominum nostrum, &c.*

Cæterùm ipse Pontifex quarto antè quàm moreretur mense aduersa cœpit affligi valetudine, rarissimè tamen decubuit, sæpe in publicum prodiit, negotia numquam intermisit, frequens erat in ore illius dictum Fauij Vespasiani Cæsaris, Principem stando mori oportere.

Tandem verò 20. die Augusti anni 1590. grauis accessit febris. Erat autem dies Lunæ, cùm Sabbatho ante pedes fuisset ad S. Mariam, quam Teutonicorum, siue Germanorum vocant, vt Deo gratias ageret, ob conuersionem Badêsis Principis illius nationis ad veram Catholicámq; fidem Mercurij cœpit febris ingrauescere, postridie fuit remissior, voluitque die illo interesse congregationi inquisitionis. Sequentibus diebus subinde paucis horis decubuit, surgensque vt comederet, frugibus arborũ nonnumquã vescebatur. Dominico die sumpsit pharmacũ, quod officinis manna dicitur, sed parum operatum est, eo quòd integrum sumere non potuit. Die Lunæ qui fuit 27. Augusti, præter modum creuit morbus, adeò vt manè vix loqui potuerit. Sacrificio tamẽ Missæ interfuit, & extrema vnctione procuratus, vesperi hora circiter 24 vitam hanc miseram cum illa beata permutauit. Postquã annos vixisset 70. Pontificatum verò annos 5. menses 4. & dies 3. administrasset. Eius corpus sequenti nocte in Ecclesiam S. Petri in Vaticanum lectica illatum est, ibidémque sepultum. Vnde Cardinalis Montaltus, princeps singularis prudentiæ & magnanimitatis, sequenti anno in Ecclesiam S. Mariæ Maioris cum splendidissimis exequiis iussit trausportari, & in sacello quod ibidem Sixtus viuens extruxerat, sepeliri.

Vacauit morte illius sedes diebus 18. Qua vacante occasione quorundam, qui statuam sexto in capitolio erectam euertere voluerunt, Romani decreuerunt nulli posthac Pontifici viuenti statuam esse consecrãdam. Decretum hoc marmori insculptum, in quadam aula capitolij erectum in hanc sententiã legitur: *Si quis siue priuatus, siue Magistratum gerens, de collocanda viuo Pontifici statua mentionem facere ausit, legitimo S. P. Q. R. decreto in perpetuum infamis, & publicorum munerum expers esto M. D. X C. Mens. Aug. Anto. Cicarella in vita Sixti V. Jansonius l. 3. Mercurij Gallobelgici, & Cæsar Campana libr. 11. histor. mundi.*

1585 5672

* Persecutiones incipiunt Christi fidelium in Iaponia, vbi Cabacundonus tyrannus subactis Insulæ amplissimæ plurimis regnis religionem Christianam extinguere nititur. Tanta Sathanæ inuidia est in florentem diuini cultus pietatem! Meacum sedes Tyranni grauissimas afflictiones sustinuit, sacerdotes Christi exulatum missi, totoque regno exacti, Christiani fortunis omnibus exuti, sedibus pulsi, templa & ædificia euersa, exusta, ad profanos vsus redacta, exercitia, cultus Dei, sacramentorũ,

annum-

annunciandi Euangelij sublata sunt. Quæ causa est cur fideles illis tepescere incipiant, sintque expositi periculo apostasiæ. quamquam in aliis regnis res Ecclesiæ vtcunque meliore in statu versentur. Prothasius Rex Arimæ, & Fidenæ, ceu columna fidei illustris protectorem se profitetur cùm fidelium, tum legis Christi Domini Ioãnes Amacusæ princeps magnanimus, nihil vult de solemnitate religionis intermitti. Iustus Vcondonus Princeps, generosus Christi miles, post amissam dignitatem, potestatem, opésque maximas, etiam vitam pacatus est pro Christi nomine ponere. Gotoni per sedecim annos destituti sacerdotibus, & sæpius à persecutoribus perquisiti, perseuerant in simplicitate fidei. Aliis in locis sacerdotes aliena veste circumeunt, seruos Dei inuisunt, docent, hortantur ad constantiam; fideles ipsi facultatum amissionem, exilia, maláque alia ferunt æquo animo, & si interdiu non licet, noctu ad sacram synaxim, ad institutiones Christianas conueniunt, tantúmque abest, eos de fide & amore Dei penitus dimoueri posse, vt etiam mediis in periculis multa millia paganorum variis locis conuertantur, noménque Christi, diuina gratia confirmati profiteri incipiant. Ex epistolis Indicis & Iaponicis. *Sebastianus Verronius in Chron. Ecclesiæ & monarch. lib.* 8.

Anni Christi. 1585

Anni Mundi. 5672

* In Schinam vel Sinarum vastissimam prouinciam aditus etiam ad mediterranea Euangelio Christi patefactus est, per Societatis Iesu presbyteros quatuor, anno 1586. tertio pòst anno vt exteri delati, iussi sunt exire Xinauchino regia vrbe, quæ sedes est legati, quem Gubernatorem vocant. Concessa autem illis facultas est, Xaucheo agendi, quæ in regione Cantone est, cuius portus maritimus Macao, vbi, & per vicina loca Euangelio de regno Dei promulgando salutarem nauant operam. *Ex epistol. Iapon. & Sinarum. Idem Verronius ibidem.*

HVMANA.

1585. 20. die mensis Aprilis Carolus Cardinalis Borbonius, & reliqui principes confœderati in Gallia declarationem euulgant, qua causas aperiunt quibus arma capere coacti fuerunt aduersus eos qui religionem Catholicam subuertere conantur.

Eodem mense Henricus 3. Rex Francorum & Poloniæ edicto publico aperit, & declarat voluntatem suam super his nouis tumultibus sui regni.

2. Maij. Lugdunenses ira commoti munitissimam arcem in colle S. Sebastiani hoc est editiore vrbis parte, constructam, quam Citadellam vocant, vi & armis occupant, & solo æquant, ne in hostium ciuitatis potestatem deueniret. Id propugnaculũ anno 1564. Decreto Caroli 9. cùm Lugduni esset, fuerat constructum, præsidiúmque continendis oppidanis ibi positum.

Mense Iunio Marcus Antonius Muretus, presbiter & ciuis Roman. anno ætat. 60. obiit Romæ Panægyrica oratione corã Cardinalibus, & populo Rom. publicè laudatus in ipso funere, a Francisco Bencio sacerdote societatis Iesu, in templo S. Trinitatis 14. Calend. Quintileis, ea excusa est, & extat. Epitaphium ipsius placuit hic ascribere.

Hic Marci caros cineres Roma inclyta seruat,
Quos patria optasset Gallia habere sinu.
Stat colle hortorum tumulus, stat proximus astris,
Quæ propius puro contigit ille animo.

1590 — 5677

Tu sacros

Anni christi.		Anni mundi.	
1585		5672	

Tu sacros latices lacrumans asperge viator,
Et dic heu linguæ hic fulmina facta tacent.

Mense Iulio publicata est reconciliatio Ducis Guisij & confœderatorũ pro fide Catholica, cũ Henrico Rege.

18. Iulij Henricus Rex edicto publico prohibet suis subditis tota Gallia exercitium religionis prætẽsæ reformatę, vt aut obediant aut regno exeant intra sex menses, facultate interim illis permissa bona sua vendendi intra id tempus.

26. Iulij Alexander Farnesius Dux Parmensis obsidet Nuys vrbem occupatam ab Episcopo Coloniensi protestante, eam 26. mensis Augusti expugnat, & vi capit.

17. Augusti Pax componitur inter Ducem Parmẽsem, & Antuerpienses, quæ postea 20. eiusdem mensis publicatur Ac tandem 27. ipse Antuerpiam ingreditur magna nobilium comitante caterua.

7. Die Octobris Henrici Regis Franciæ declaratio super edicto mensis Iulij pręcedentis euulgatur, & a Senatu Parlamenti Parisiensi confirmatur.

Sach Meaham magnus Rex Persarũ scribit literas ad Philippum Hispaniarum regem, & missis pretiosis muneribus ad fœdus prouocat.

Amurathes Solimanus Turcarum Imperator ad eundem Catholicum Regem scribit, & inuitat ad pacem, ob eam causam Legato misso Ali Bassa cubiculario suo cum donariis immensi valoris.

Hoc anno Petrus Ronsardus poëtarum Galliæ Coryphæus obiit in suo Prioratu sancti Cosmæ propè Turonensium ciuitatem. Cuius perenni memoriæ hoc Epitaphium positum fuit: *Ossa poëta Gallici hic sitaent Musæ, mortemque eius lugent. Quid stas viator, recede à lacrymantibus, parce virginum pudori, & abi.*

1586. 1. Ianuarij die, Henricus Rex Nauarræ, post binas declarationes emissas in lucem anno superiore aduersus edicta Henrici Regis, ad status siue ordines Galliæ literas scribit, in quibus de ruptura postremi edicti pacificationis conqueritur.

* Circa finem huius mensis Margarita Austriaca Princeps selectissima moritur. Ea Duci Octauio Farnesio Principi Parmensi nupserat, eique præstantissimum hæredem Alexãdrum Heroem incomparabilem pepererat. *Cæsar Campana.*

16. Martij Henricus Princeps Condæus in vrbe Taillebourg vxorem ducit Catharinam Carlottam Trimoliam ex altissima & generosissima Trimoliorum (qui ex regibus Burgundis & Hispanis originem ducunt) familia natam a latere paterno, a matre verò ex illustriss. Ducibus Mommoranciis, Regni Galliæ fere perpetuis Conestabulis, è qua vnicum filium suscepit.

1. Octobris Antonius Babynghton Comes & alij sex Angli extremo supplicio in Anglia afficiuntur.

* 17. Septemb. Octauius Farnesius Princeps Parmensis moritur. *Cæsar Campana.*

Eodem mense Legati Io. Casimiri comitis Palatini, Ducis Saxoniæ, Marchionis Brandeburgensis, & aliorũ Principum, & ciuitatum quatuor Imperialium protestãtium Germaniæ Henricum 3. Regem Galliæ adeunt ad D. Germani in Laia, vt eum quibus modis & rationibus poterunt dehortentur, & deterreant a bello hæreticis & perduellibus Gallię inferendo. Illorum longæ orationi, breuiter & summa cum grauitate respondit Rex Christianiss. Itaque re infecta redeunt ad suos.

1590		5677	

Anni Christi. 1585 — *Anni mundi,* 5672

* 11. Februarij August. Saxoniæ Dux Elelector, vltimū mortalis suæ vitæ diem clausit, ætatis suæ an. 60. gubernationis 33. & post 4. hebdomadas illustri pompa funebri sepultus est Friburgi. Successit illi filius Christianus, Septemuit Archimoscallus Sacri Romani imperij. Henricus Butingus in sua chronolog. 7.

Constantinopoli nuptiæ magna pompa, & sumptu immenso filiæ Amurathis Imperatoris Turcarum celebrantur cum Bassa Hebratim.

Franciscus Dracus Admiralius Reginę Anglię classem armatorum militum in Peru ducit, & illic vrbes & ciuitates aliquot expugnat, è quibus prædam ingentem in naues exportari iubet.

1587. die Mercurij 18. Februarij Maria Stuarta Regina Scotię in Anglia capite plectitur, in castro de Fodringhaye, anno ætat. 45. Coronata fuit regina Scotiæ cùm nata esset tantùm 18. menses. Postea ætatis suæ anno sexto in Galliam ducta. Vbi 15. ætat. anno, Francisco 2. tum Delphino Franciæ nato annos 14. nubit. Cum quo viuit annos tres. Eo mortuo in Scotiam redit, & nubit Henrico d'Arlei viro nobili ætatis 22. E quo vnicum filium suscipit Iacobum VI. nunc Scotiæ Regem. Marito mortuo, tertiò nubit comiti de Bothuel qui postea moritur in carcere. Ea in Angliam profecta retinetur ab Elizabetha Regina Angliæ, sub seuera custodia in qua 18 annos, & vsque ad mortem, rarò, in eo sexu fortitudinis & Christianæ constantiæ exemplo manet. Et pridie quam moreretur ad Iacobum filium vnicum dat mandata, vt viuat in timore Domini, & Ecclesiæ Catholicæ Romanæ adhæreat. De ipsius morte extat historia. Extat & oratio funebris Latinè & Gallicè. Item liber quòd Maria Stuarta à cæde d'Harleana sit innocens.

12. Die Maij Philippus Emanuel filius primogenitus Caroli Emanuelis Sabaudiæ Ducis & Michaëlæ infantis Hispaniæ Taurini baptizatur magna pompa & exultatione. Eò honoris causa legati à plerisque principibus Christianis cum pretiosis muneribus, & infanti & matri offerendis missi fuerunt.

Hoc anno 1587. in Gallia à proceribus regni. cum Primariis orbis Christiani principibus cū Pontifice Romano, Philippo 2. Hispaniarū Rege, Italiæ Regulis Lotharingis, Sabaudiæ Duce, & aliis fœdus nititur quod sanctā vnionem, siue ligam postea vulgus appellauit. Huius fœderis duo præcipua erant capita: vnam religionem, eamque Catholicam Romanam seruandam, omnes hæreses hæreticosque regno Franciæ, nisi resipiscant, pellendos. Deinde neminem è principibus, quamtumuis sanguine propinquum, nisi Catholicus sit, ad regni successionem eligendum. Fœdus hoc sanctum, iustum, Ecclesiæ Dei, atque reipub. vtile esse publico programmate ostendunt. *Iansonius lib. 1. Mercurij Gallobelgici.*

16 Iulij edicta sunt comitia Galliæ, in quibus articuli fœderis renouantur & confirmantur. A rege multis precibus obtinetur vt alium, quàm regem Nauarræum, Catholicum non hæreticum, regni successorem nominet, in omnes Catholicæ Romanæ religionis hostes arma conuertat. Idem Ibidem.

1590 — 5677

Rex Nauarræus sibi vim & iniuriam fieri queritur, & vicissim necessariam sui defensionem suscipit, & permissu Reginę Anglię, Principumq; quorundam Protestantiū Germaniæ, in ditione eorum aliquot equitū turmas colligit. Quæ in Alsatiam eodem mense Iulio magnis itine-

ribus

Anni Christi. 1585 | Anni mundi. 5672

ribus cõtendunt, pluresque ibi hebdomadas commorantes, direptionibus, incendiis, ac cædibus grassantur. Tandem Roberto Bullionæo, & Fabiano à Dona ducibus iter ingrediuntur, viamque sibi per Lotharingiam vi & virtute sua aperiunt. Occurrit illis ad Mosellam Dux Guysius, ab Henrico Rege eò missus cum exercitu, remoram, ne cum Nauarræo Rege coniungantur iniecturus.

10. Octobris Nauarræus desiderio excipiendi adiutrices copias flagras aduolat, & in itinere cum Annæo Ioicusео vestigiis suis à tergo semper insistente & ad prælium prouocante, ad Coutracum dimicat. Victoria penes Nauarræum manet. Ipse Ioieuseus perit. Perierunt & cum illo frater, & aliquot principes Galliæ, gregariorúmque militum numerus non exiguus. Ducis Ioieusei, & fratris ipsius epitaphium elegans, à viro docto scriptum, vt lectori studioso gratificarer, placuit ascribere:

D. M.

Hic fides, hic charitas iacet, Siste viator.

Annæus Latius dum imperanti Regi obsequitur, pugnat, & pugnando cadit. En tibi cum obsequio fidem. Claudius Latius dum saucium Annæum fratrem tentat assequi, & ipse morientem sequitur. En tibi cum amore charitatem.

ô Fratres felices, quos mors dedit vitam, & virtus mortem: Felices fratres, quos boni tanquã viuos adhuc colunt, mali etiam nunc defunctos persequuntur inuidia! Felicem tumulum, cui honor perpetuam parit inuidiam, & inuidia æternum honorem.

Sub finem Nouembris exercitus Germanorum relicto calle iusso, contrarium ingressus, seipsum locis periculosissimis implicuit. Quo factum est vt maxima pars equitũ in pagis vicinis residens nocte sancti Galli festũ insecuta, fusa & oppressa sit, multis præstãtibus iisdémq; nobilibus viris, captis, dissipatis trucidatis. Nec minore clade affectus est Fabianus à Dona, aliquot turmas equitum, peditúmq; secũ habẽs in oppido Aulneo, quod peruigilio neglectum, ipso die S. Martini albescente, ex improuiso per Guisianos hostem more suo Martinalia celebraturum, & profundis poculis largiùs se inuitaturũ subolentes, adortum, expugnatum, & direptum est, Germanis altum dormientibus partim captis, partim trucidatis. Baro à Dona belli Dux superato saltu muro, mortẽ præsentem cum vno aut altero seruo vix euasit. Equites Germani, quos belli calamitas reliquos fecerat, inermes, ægri, nudi, & pedites plerique cum quinque tãtùm turmarum equestrium præfectis (desideratis sedecim) in Germaniam redeunt.

Hoc modo perquàm magnus ille exercitus, qui equitum 5. millibus, peditum verò 20. millibus cõstabat, superiorem victoriam infelici hoc exitu, cum maxima Germanici nominis ignominia fœdè corrupit.

Dux ipse Guisius reliquias persecutus est Gebennam vsque, vnde ad Diui Claudij ædem sacram vnà cum Principibus, Ducibus, Comitibus, equitibus, & militibus, qui ipsum comitati fuerant, profectus est, vt Deo gratias ageret, pro tam insigni, & insperata victoria. Diuo autem Claudio votiuam hanc tabulam æream appendi iussit.

1590 | 5677

VICTIS, *fractis, fusis & fugatis Orthodoxæ Catholicæq; religionis hostibus, qui cùm Germana, Heluetia, & Gallica gentis quadraginta quinque millia hominum collegissent, Galliam ingressi, claues è Diui Petri manibus auellere, eumq; de cœlo & sede Apostolica pellere ferociter minabantur: ab Henrico Duce Guisia cum tribus fortium tantummodò virorum millibus, ante-*

quàm Ligerim attigissent, confossi sunt celeriter & deleti. Dux igitur ille Guisius, cum reliquias tantæ multitudinis, quæ tota à fide catholica defecerat, Gebennas vsque persequeretur, tantam, & tam inexpectatam victoriā Deo referens; Deo, Diuoq; Claudio gratias & vota persoluit. Laureati verò principes, Duces, Comites, Equites, & Milites, qui tantum, & tam bene de Republica Christiana meritum Ducem hac in expeditione sunt secuti, in perpetuam rei fœliciter adeo gestæ memoriam, hoc as pus ac victricibus dextris insciderunt, Anno 1588.

Anni Christi. 1585 — Anni mundi. 5672

19. Augusti eiusdem anni 1587. Heluetiorum tria millia occisa & deleta sunt in Delphinatu prope Gratianopolim ab Alphonso Dornano sub Henrico Franciæ Rege.

Eodem mense conflictus Hispanicæ classis cum Anglica, quæ inferior fuit.

Hoc mense eodē Guillelmus Gonzagua Mantuæ Dux moritur. Illi succedit vnicus filius Vincētius, natus an. 25.

Aliquot pòst mensibus, hoc est 19. Octobris Franciscus Medices magnus Dux Tusciæ obiit. Maritum sequitur non ita multò pòst Blanca Capella vxor eius. Fratri succedit Ferdinandus Cardinalis.

4. Octobris Regina Algiæ cum sex natis, & honesto comitatu Romam venit, Baptismi Sacramento suscepto in Maioriqua insula, ab illius loci Episcopo. Eam Romanus Pontifex honorificè excipit, & omni re necessaria subueniri iubet.

20. Octobris Iacobus 6. Rex Scotiæ obsidetur à suis, & capitur in castro S Damiani.

Hoc etiam anno Stephanus Battoreus Transsyluaniæ Princeps, & Poloniæ Rex, in Polonia diem suum obiit, postquam nouem circiter annos ibidem regnasset. Huius mortem omnes doluerunt, & defleuerunt multi. Religionis enim Christianæ strenuus assertor erat, in rebus bellicis fœlix, in ciuili administratione prouidus & sapiens. Hæreticorum audaciam refrænârat, ciuiles discordias sustulerat. Ducatum Siuerinensem & Smolencensem, quos ante multos annos Ioãnes Basilides Moschouitarum Princeps Polonis ademerat, armorũ potentia recuperauit, & Coronæ Poloniæ denuo subiecit. Aduersus Turcam quoq; se impertеrritum ostenderat. Cùm enim ille anno 1584. secundùm antiquam consuetudinem certas à Polonis militum copias ad bellum quod cum Persa gerebat, peteret, Rex Stephanus has illi negauit, dicens; candidam Polonorum aquilam antea implumem, & viribus suis destitutam, nũc reiuuenescere, pennas recepisse, vngues & rostrũ exacuisse. *Anton. Ciccarella in vita Sixti. 5.*

Mortuo ergo Rege Stephano, Ordines Regni Poloniæ soliciti de nouo Rege creando, varia inter se agitarunt consilia. Vt enim potentiam, autoritatem, & existimationem fortitudine Stephani partam tuerentur, necessarium putarunt, Principem aliquem eligere cõsilio abundãtem, iudicio maturũ, armis potentem, amplissima cognatione & plurimis amicitiis Illustrem. Pleriq; existimabant Coronam hanc Rudolpho Cæsari deferendam, propter contractum in electione Maximiliani patris initio quo cautum dicitur, vt si Maximilianus ad regnum admissus, in ea dignitate moreretur nullum foret interregnũ, sed Rudolphus absque vlla electione patri succederet. Quidam oculos in Alexandrũ Farnesium Principem Parmensem coniecerant, cuius tunc bellica fortitudo, militaris prudentia & præclara pro Rege Hispaniarum facta per omniũ ora volitabant. Nonnulli à Principe Transsyluaniæ, Stephani ex fratre nepote nõ magnopere abhorrebant, qui ad hoc

1590 — 5677

regnum

Anni Christi.	*Anni mundi.*
1585	5672

regnum multis modis, magnisque intercessionibus aspirabat. Cardinalis etiam Battoreus a non paucis expetebatur. Dux etiā Ferrariæ, vt insignis Polonicæ nationis fautor & Patronus in deliberationem venit. Erant & nōnulli ex ipsa Polonorum nobilitate, qui diadema patrium affectabāt. Inter quos nemo magis idoneus videbatur Cancellario magno Zamoscio, qui sub Stephano Rege ad tantam dignitatem & autoritatem ascenderat, vt nihil in illo, quàm titulus Regis, desiderari videretur.

Ab hac itaque electione exclusi sunt omnes, quos hactenus recensuimus. Erant autem alij adhuc competitores duo, Sigismundus Princeps Succiæ, & Maximilianus Archidux Austriæ, Rudolphi Imperatoris frater. Hi in medium propositi sunt. Vtriusque causa diu, multumq; discussa, & ventilata. Tandem Maximilianus ab vna parte suffragantium, Rex Poloniæ renunciatus est. Alij Sigismundum Sueciæ Principem, viginti circiter annorum iuuenem, Regem proclamarunt.

Electi sunt itaque Reges duo, & vterque salutatus, vterque ad possessionem regni vocatus fuit. Qui certiores facti, collecta quammaxima armatorum manu, summa celeritate ad possessionē festinarunt. Maximilianus prior cum suo exercitu venit, & cum sedecim peditum equitumque millibus 16. die Octobris anni huius 1587. in conspectu agroque suburbano vrbis regiæ Cracouiensis castra metatus est, electionémque suam in vrbem misit, petens vt admissus inauguretur. Cracouienses verò, qui à Sueco stabant, nullo modo Austriacum recipere voluerunt. Sed missis literis & nunciis ad Sueciæ Principem, eum vt aduentum maturaret, admonuerunt. Qui iactatus diu maris tempestate, tardiùs quàm sperauerat aduenit, & 9. die Decembris Cracouiam ingreditur, vbi magna pompa & exultatione totius populi & præcipuæ nobilitatis, in castro Archiepiscopi Guesnensis, 27. eiusdem mensis coronatus est.

1588. 11. Ianuarij Dux Bullionæus Geneuæ moritur an. 25. ætatis, relicta hærede Charlotta de la Mark sorore sua.

25. Ianuarij Maximilianus Archidux Austriæ, Rudolphi Imperatoris frater, Rex Poloniæ electus ab vna parte regni, vt superius diximus, à Sigismūdo Principe Sueciæ, etiam ab altera regni parte electo, salutato, ad possessionem vocato, & coronato, dum inter se bello decernūt, in expugnatione Oppiduli Pitschem captus, in potestatem hostium deuenit, & pro qualitate suæ personæ, parum (vt quidam scribunt) honestè habitus, in custodiam dimissus est.

Quæ res cùm Sixto V. Pontifici Romano nunciata esset legatum suum Hippolitum Aldobrandinum, magnæ eruditionis, experientiæ autoritatisque virum, tunc Cardinalem, posteà verò anno post Christum natum 1592. Pontificem creatum, in Poloniam mittit vt pacem inter vtrumque Regem renunciatam conciliaret, Austriacumque captiuitate liberaret.

* Februario mense in Dithmarcia visi sunt quinque soles. *Cæsar Campana.*

1. Martij Bonus Broæus Præses in Senatu Parisiensi, Parisiis moritur. Cuius pietatē insignem, & reliquas virtutes hoc breui elogio Petrus de Montchal in Senatu Parisiensi aduocatus, nepos, & vnus è testamenti Curatoribus comprehendit.

Anni Christi.	*Anni mundi.*
1590	5677

D. M.

Anni Christi. 1585 — *Anni mundi.* 5672

Et memoriæ æternæ amplissimi & clarissimi viri D. Boni de Broe supremæ Paris. curiæ Senatoris, Primaq; inquisitionum classis Præsidis integerrimi, Monasteriorum Montisburgensis, in Constantiensi, & sancti Amantij, in Engolismensi Diœcesib. Abbatis, sanctæq; Capellæ regalis Palatij Paris. Canonici.

Bonus Broæus Turnon. ad Rhodan. inter Consultos Iuris Consultiss. in suprema curia Paris. castiss. integerrimeq; sedit, præsedit ann. duodetriginta, Senator, dein Præses primæ inquisitionũ classis, iussu Regum Christianiss. & Katharinæ matris augustæ, magnis de rebus legationes in Italia obiuit feliciter, sacerdos & cœnobiarcha, pietatem imprimis coluit, clerique iura de mandatu Pontif. Maxim. sæpius tutatus est. De excessu longè cogitans, vt viuus mortuus viuis prodesset, templis, scholis, ptochotrophijs, collocandis virginibus grandem pecuniam suprem. tabulis reliquit. Quin & Turnoni VII. Studiosorum collegium instituit, ijsq; musæum, alimentaq; perpetuò legauit. Tandem inter labores sensim & sine sensu obrepsit somnus, qui dum putatur lætus, & mollis, in lethæum versus est Cal. Mart. M. D. LXXXVIII. Parisijs, vbi in æde Augustinianorum ad oram maioris altaris eius corpus conditum est. Vixit annos IV. & LX. Mens. IX. dies XX.

Hoc ipso eiusdem mensis die obiit Lugduni Iacobus Dalechampius, nobilis medicus. Cuius elogium in æde fratrum Dominicanorum Lugduni æreæ tabulæ insculptum placuit adscribere:

D. O. M.

E T.

M. Æ.

Siste gradum viator, & pellege.

Iacobus Dalechampius Cadomensis medicus celeberrimus, notæ & spectatæ fidei, bonorum omnium amiciss. & studiosiss. auctus prole dulcissima carissim. annum agens LXXV. cum magno suorum luctu vniuersiq; populi desiderio, mortis quondam victor, à morte tandem victus obijt Calend. Mart. Ann. M. D. LXXXVIII.

5. Martij Henricus Borbonius Princeps Condæus in vrbe S. Ioannis d'Angely moritur cum suspicione veneni. De quo accusatus & conuictus vnus è domesticis, supplicio extremo afficitur. In corpore Principis post interitum aperto, certissima & euidentissima veneni exhibiti signa apparuerunt.

* 4. Aprilis moritur Fredericus Rex Daniæ relicto filio Christiano hærede satis Iuuene. *Campana.*

12. Maij. Tumultus Parisiensis, in quo Henricus Dux Guisiæ, ne qua cædes fieret solicitus, ciues quantùm licuit cohibuit, & repressit. Henricus Rex periculum vidẽs, Lutetia confestim excedit, & Carnutum se recipit. *Iansonius lib. 1. Mercurij Gallobelgici.* Initium malorum quæ Gallia sensit his decem annis.

* 22. Maij capta est Sepia piscis in Pomerania, quæ signis maximè variis & admirandis distincta & insignita fuit. Duæ cruces, duæ literæ, duo enses, duo pugiones, equorum capita, nauium figuræ, & alia plurima omnia ad viuum expressa. *Cæsar Campana. lib. 9.*

Cùm Hispanica classis 30. Maij Vlysbona soluisset, tempestate exagitata quatuor Actuarias Triremes, & quasdam è minoribus desiderauit. Postea non procul à Plymnutha primum ab Anglis cõspecta leuioribus velitationibus salutatur, & naumachiam inire, & fortunam periclitari cœ-

1590 — 5677

pit

Anni Christi. 1585 | Anni mundi. 5672

pit. Tandem mole sua laborans depressa,capta,& direpta est.Constabat autem 150.nauibus. Ex iis 32.perierunt, & in manus hostium deuenerunt. Atque in iis 10.millia militum. Cætera pars classis partim lacera, partim salua in Hispaniam denuo appulsa est. *Ianson. in Mercur. Gallobel. lib.1.& Anton.Ciccarella in vita Sixti V.*

* 26. Iunij in Vinaria vrbe Germaniæ sub meridiem Sol totus obscuratus, sine vllo impedimento naturali, & illius loco visa species ensis nudi.Campana.

19. Iulij Edictum Henrici III. Franc. & Polon. Regis Rothomagi primùm promulgatur,deinde in parlamento Parisiensi, pro reconciliatione & vnione Catholicorum totius regni Franciæ.

* 25. Iulij Legati Iaponenses qui an.1585.Roma discesserant ad Macaon insulam regni Chinæ peruenerunt, & inde in patriam soluerunt, octauo pòst anno quàm ex ea fuerant profecti : vide suprà eorum aduentum in vrbem Romam pag.755. *Cæsar Campana. Sebast. Verron. in Chron. Eccles.*

15. August. Henricus Rex comitia trium ordinum totius Regni Blæsis indicit,ad 16.diem mensis Octobr.

16.Octobr.in pleno ordinum Galliæ consessu, causam huius tam celebris conuentus disertis verbis, & oratione longa Hēricus Rex Christianiss.exponit, & edictum perpetuum vnionis, quod Iulio mense confecerat, vt legem fundamentalem, sempiternam, & inuiolabilem, sigillo Cancellariæ muniri mandat, & ab omnibus iureiurando approbari, & in omnibus prouinciis totius Regni proclamari.

24. Nouembris D.Mandelotius Lugdunensis Prouinciæ Gubernator summa prudentia,& animi magnitudine præditus Lugduni moritur, magno ciuibus omnibus desiderio sui relicto.

26. Eiusdem mensis Ferdinandus Cardinalis Medices Nicolaum Tornabonum Episcopum S. Sepulchri, legatum mittit ad S.Pontificem, & collegium Cardinalium, cum litteris, quibus supplex petit, vt liceat sibi plus satis occupato in administrāda & regenda sua ditione,titulum Cardinalis,cui ipse renunciat,deponere,& vxorem ducere.Quod ipsi à S.Pontifice & Collegio Cardinalium fuit concessum,cùm non esset sacris ordinibus initiatus,& nihil impediret quominùs & titulum Cardinalis deponere posset,& vxorē ducere. Qua de re certior factus Magnus Dux gratitudinis ergò duas ingentes statuas argēteas miro artificio cælatas, ad Templum D.Ioannis Lateranensis per eundem legatum dono mittit,& dedicat ipsiDiuo,cuius imagines erant. Postea vxorem ducit Christianam filiam Caroli Lotharingiæ Ducis.

25. Decembris Henricus de Lotharingia Guisiæ Dux, iussu Henrici Franciæ Regis trucidatur Blæsis,vbi comitia habebātur. Die sequenti,peruigilio natiuitatis Domini, Cardinalis fratrem sequitur. Ipse Carolus Borbonius Cardinalis Archiepiscopus Lugdunēsis,Nemoræus Dux, & aliquot alij è Guisiorum familia sub forti custodia positi,& retenti sunt. Dux ipse Guisius anno clymacterico, putà 42.ætatis mortuus est. Hunc Plutarchus Caio Iulio Cæsari in vitis virorum illustrium, comparaturus fuisset, si vidisset.

1590 | 5677

Hoc audito nuncio Parisienses vnà cùm Picardis à Rege deficiunt. Lutetiam Dux Mœnius confestim aduolat. Aumalius Dux Picardiæ vrbes, Ambianū,& Abbatis villam occupat. Aumalij frater, quem equitem Aumalium

vocant, Blæsis arte elapsus, Aurelianum peruenit. Hi fœderis Duces oppida, quæ à Rege deficiunt, opere muniunt, dubia præsidio firmant, plebem qua arte, & ratione possunt, partibus suis deuinciunt.

Anni christi. 1585 | Anni mundi 5672

Rex Nauarræus dum hæc Blæsis, & in Picardia geruntur, exercitū in Pictones traducto, Niortium, primarium illius Prouinciæ oppidum, commodissimo loco situm rebus ad bellum, victumque necessariis instructissimū occupat. Quo pacto alia nonnulla deditionem fecerunt. Paulò post ipse Rex Nauarræ in grauissimā pleuritidem incidit. E qua tamen paucos post dies desperantibus omnibus de salute ipsius (clementissimo Deo longiorem vitam ad maiorem sui honorem & Ecclesiæ Christianæ propagationem ipsi prorogante) conualuit.

Henricus Rex scriptis literis ad proceres, Ciuitates, & oppida Regni protestatur se in proposito suo, hæreticos, omnésque ecclesiæ hostes persequendi, funditúsque extirpandi, sponte sua, proprióque zelo perseuerare. Monet subditos omnes, vt omni dissidio, diffidētia, omnibus fœderibus, & pactis, & clandestinis consiliis procul omissis, in posterum post Deum, non alium Regem quàm se ab omnipotente Deo subditis datum agnoscant. Quod si fecerint, se illos vicissim non vt subditos, sed vt proprios filios habiturum pollicetur.

Hinc tragœdiæ Gallicæ exordiū, Gallia incendiis bellicis flagrat, vrbibus vltro citroque obsessis, captis, direptis. Omnia necibus, ignibus, stragibus, mortibus plena, vsque ad annum 1598. quo summo Dei omnipotentis beneficio pax inter Henricum 4. Regem Christianiss. & Philippum Hispaniarum Regem Catholicum, vnà cum Carolo Emanuele Sabaudiæ Duce composita & firmata est. Libri varij vtriusque partis in lucem emissi, discordes inter se, & discordibus animis, vt qui tumultuum Galliæ olim historiam (periculosæ scilicet opus plenum aleæ) volet cognoscere, anceps & dubius hæreat quos sequatur, & quibus potissimum fidat. Nos euentus ipsos, & res memorabiles, contenti erimus verbo indicare diarij forma, Consiliis Ducum partium ipsarum prætermissis.

Sub finem anni huius, Carolus Emanuel Dux Sabaudiæ Marchionatum Saluciæ arte & armis occupauit.

Poloni fugant Tartaros & Turcas, multis hostium millibus trucidatis.

Atque hic est ille annus mirabilis, de quo Ioannes Regiomontanus Mathematicus summus, aliquantò antè quam Romæ anno à partu virginis 1475. ætatis suæ 42. in viuis esse desiit, prognosticum seu vaticinium in hanc ferè sententiam edidit:

Post mille expletos à partu Virginis annos.
Et post quingentos rursus ab axe datos.
Octogesimus octauus mirabilis annus.
Ingruet, & secum tristitia fata trahet.
Si non hoc anno totus malè concidet orbis,
Si non in nihilum terra fretúmque ruet,
Cuncta tamen mundi sursum ibunt, atque deorsum
Imperia, & luctus vndique grandis erit.

Eadem Ioannes Stofflerus, insignis Astrologus, & nostro seculo generosissimus Heros Henricus Rantzouius, in suo de annis climactericis, & imperiorum periodis libello vaticinatus est. Quorū vaticinia quàm veros euentus sortita sint, ipsi hoc anno vidimus. Nam in omnibus regnis & imperiis maximas rerū mutationes, imò totius orbis paroxysmos conspeximus. Annon insolens, inaudi-

1590 | 5677

Anni Christi. 1585 | Anni mundi. 5672

túmque, vnicum Poloniæ regnum intestinis procellis,& bellis miserè excarnificatum., quatuor vno eodémque tempore Reges hoc anno habuisse?Rem inauditam narro,attamen veram. Sigismundum Succum, Maximilianum Austriacum, Henricum Valesium Gallum, Regio Poloniæ titulo ad vltimum vsque agona vtentem,& Stephanum Battoræum, tum temporis adhuc inhumatum. Sequitur Suecia,quæ similiter dicto tempore tumultuũ incendiis flagrat,arces aliquot bello pridem captas amittit.Moschus mente licet paululum remotus,amissa recuperat. Daniam Rege Friderico I I.demortuo, relictóque vndecenni filio interreges quatuor gubernant. Scotiæ Regina à propria consanguinea,mulier à muliere,contra datam hospitalitatis fidem damnatur,& supremo supplicio afficitur. Anglia fugata classe Hispanica mirabilem victoriam obtinet.Hispanus classem præpotentem amittit ,& variis à Draco Modis infestatur. Persa moritur. Turca infeliciter in Vngaria cum Christianis pugnat. Vngari crebris eiusdem incursionibus molestantur. Maximilianus Austriacus à Polonis captus custodiæ traditur. Italia à Bannitis plurimùm vexatur.Germania veteri lethargo sopita,nunc hanc,nunc illam religionis faciem exosculatur,atque (vt compendio dicam) ob ortu solis, vsque ad occasum, nullus fermè remansit locus, in quo non miratu dignum aliquid hoc anno contigerit.Omitto portenta hoc anno visa, quæ plerunque præcedunt,cùm insignis aliqua calamitas impendet. Omnia, inquam, hæc prudens prætereo.

Vna illa Regni Franciæ metamorphosis quam ab inferis excita Erynnis hoc anno peperit, quemuis facilè in summam admirationem rapiet. Quis enim non obstupescet cùm audit Regnum illud, quo in toto terrarum orbe neque maius est,neque nobilius,neque opulentius, quod iam annos mille ducentos tanta cum gloria stetit, floruitque, tam breui & exiguo temporis momento,tam feralibus tumultibus, tam tragicis turbis concussum, & in tot contrarias factiones diuulsum? Sed nos patriæ vulnus, & cicatricem obduci cœptam non debemus refricare.

1589. 4. die Ianuarij edictum fœderis siue vnionis, Henrici Regis iussu Blæsis in concessu trium ordinum Franciæ publicatur,& iuratur. Quod iam semel, atque iterum fuerat factum.

5.die Ianuarij,epiphaniæ profesto Katharina Medicea, Laurentij I I I. Medices Ducis Vrbini, ac Magdalenæ Bononiæ Auerniæque Comitis filia,Henrici I I.Franciæ Regis vxor,& mater trium Franciæ Regum, anno ætatis septuagesimo,& quinto morbi die, Blæsis naturæ debitum reddidit.

7. die mensis eiusdem Parisiis rogatu populi congregatum est collegium Sorbonicum, in quo Doctores numero 70. omni diligentia , ingeniique acumine consideratis & examinatis quæstionibus sibi propositis, tandem post multas in vtramque partem disputationes , in eam sententiam conuenerunt, & concluserunt: Populum sacramento esse solutum, & licere ei contra Regem suum pecunias colligere,cõfœderationes inire,arma ferre, pugnare. Vt autem hæc maiore cum autoritate fiant , petunt à Legato Pontificio,vt aliquem ex suis ad S.Pontificem mittat, qui huius conclusionis approbationem impetret, vt tutiori cum conscientia ad catholicam Romanam religionem tuendam, & hæresim omnem radicitus

1590 | 5677

	Anni christi.		Anni mundi.
extirpandam hæc exequantur. *Ianson. lib. 2. Mercurij gallo-belg. & Cæsar Campana lib. 10. Histor. mundi.*			5672
16. Soluuntur Comitia Blæsensia, & deputati trium ordinum Franciæ in suam quisque prouinciam dimittũtur. Postquam Archiepiscopus Bituricẽsis Aquitaniæ Primas, & Præses ordinis Ecclesiastici, Carolus Cossæus Brissaci Comes, pro nobilitate Francica, & Stephanus Bernardus causarum Patronus in Senatu Diuionensi, ordinis tertij orator perorassent.	1585		

Eodem ipso die Bussius le Clerc, collecta ciuium turbulentorum & seditiosorum manu augustum illud Parlamentum Parisiense in arcem Bastiliæ ducit, & captiuum sub forti custodia retinet.

19. Declaratio Parisiensium pro sacro fœdere.

30. die iuramentum pro sacro fœdere præstatur iterum à Parisiensibus, & à tribus ordinibus ciuitatis subscribitur.

Februario mense idem iuramentum præstatur à Tolosatibus à summo Senatu, & à facultate Theologiæ confirmatum.

Eiusdem Februarij 10. die Stephanus Durãdus primus summi Parlamenti Tolosani præses per tumultum à ferociente & seditiosa plebe occiditur. Cuius postea memoriæ hoc elogium positum fuit.

D. O. M.

S.

Ioannes Stephanus Durantus hîc situs sum: Tolosa honesto natus loco, primùm actor causarũ nobilis, deinde patronus fisci, postremò amplissimi Senatus Princeps fui (absit verbo inuidia) merui in eo gradu, steti dum res stetit Gallica, cecidi cadente regno, iniquorum coniuratione oppressus: casum luxerunt omnes boni. Et ciuitas facta paulo tranquillior in autores necis exemplum graue statuit, & honorem habuit mortuo quàm potuit maximum.

Annos vixi 55. viue plures viator, & feliciùs morere.

Conditus exigua magnus Durantius vrna.

Dormit soporem ferreum.

Secla peremerunt hunc ferrea, ferreus ille est,

Qui nouit ista nec gemit.

Vna namq; iacet patriæ decus omne, suæq;

Et crimen vrbis & dolor.

Cæterùm cùm ad cæremonias ritúsque sacros defendendos quibus in precibus, & sacris solennibus vtitur sancta mater Ecclesia, pauci admodum fuerint, qui manum admouerint, vnus nostra ætate maximo applausu Doctorum omnium exceptus fuit Io. Stephanus Durantus, qui genus hoc argumẽti tribus libris non minùs doctè, quàm copiosè persecutus est, & plerasque omnes ceremonias rationibus optimis ex scriptura, sanctis Patribus, totáque antiquitate defendit. Hoc opus aureum Romæ primùm anno 1591. excusum, sequenti anno Coloniæ Agrippinæ ex officina Io. Gymnici, magno studiosorum omnium emolumento prodiit, sub hoc titulo: *Io. Stephani Duranti secretioris regij consistorij consiliarij. Amplissimiq; Senatus Tolosani primi præsidis, de ritibus Ecclesiæ Catholicæ libri tres, &c.*

24. Februarij Lugdunenses pro sacro fœdere, & sui defensione iuramentum præstant, & arma capiunt.

4. Martij Parisienses Catholici, & confœderati cum Henrici Valesij Imperio renunciassent, alium sibi principem, cui parerent, eligendum statuerunt. In frequenti itaque conuentu, postquam omnia tam præsentia, quàm futura incommoda demonstrassent, communibus tandem	1590		5677

iussu

Anni Christi. 1585 — *Anni mundi.* 5672

suffragiis Ducem Mænium Patem Franciæ, Pro-regem regnique Gallici defensorem (donec ordines totius regni conuocati aliud statuerent) renunciarunt. Ordines autem primo quoque tempore mandato Parlamenti per generalem Procuratorem conuocandos, indictiones & tributa ad bellum gerendum necessaria imperanda, & exercitum conscribendum decreuerunt.

Rex interim nouis turbis noua remedia quærere, & crescentibus confœderatorum viribus, auxilia sibi circumspicere, malum præsens, remedium præsens requirebat. Germanica, Heluetica, Anglica, Scotica auxilia certa sperabat, sed ea longinqua, eáque tarda. Vnus rex Nauarræus ad manum.

Itaque in concilio Regis grauiter certatum, dum quidam accersendum Regem Nauarræum: alij omnia prius experiunda ferendáque contendunt. Rex ipse dubius animi, cùm videret se à coniuratis valdè premi, eorum sententiam sequitur, qui Nauarræum Regem proximũ Regno Principem, dum externa auxilia conficiuntur, quamprimùm quibusuis conditionibus inuitandum atque accersendum censuerunt.

Ipse Lutetiam Parisiorum, vt indignam omnibus honorum titulis & priuilegiis spoliauit: Turonumque metropolim, quò se defunctâ matre relictis Blæsis, receperat, supremi Senatus sede honorauit.

9. Martij in Polonia causa inter Regem Sigismundum, & Serenissimum Archiducem Maximilianum Captiuum à Legato Pontificio Cardinale Aldobrandino, cæterisque vtriusque partis legatis Bithoniæ cõgregatis agitata. Tandem diuina gratia intercedente, & legatorum, præcipuè Cardinalis prudentia accedente, Pax inter Polonos, & Serenissimam familiam Austriacam est reparata. Fuêre inter alias conditiones: vt Maximilianus liber sine lytro discedat, offensiones Christianæ tranquillitati condonet, Libloniam restituat, titulo regio Poloniæ renũciet, ad fines Silesiæ deductus, securitatem, seu Iuratoriam cautionem, de non vindicando præstet. Damna mutuò compẽsentur, fœdera inter Poloniæ, Vngariæ, Bohemiæ Regna, & totã domum Austriacam renouentur. Rex Poloniæ ad maioris honoris significationẽ ad Sacram Cæsaream majestatem, præteritarum offensionum ἀμνηστίαν, & transacti onis cõfirmationem petitum, legatos mittat. Sacra Cæsarea majestas iuxta formulam cõceptam præsentibus legatis Polonicis (sicut vice versa Rex Poloniæ præsentibus legatis Cæsareis) iureiurando pacem & fœdus confirmet.

Hoc mẽse Martio Cardinalis Farnesius, Princeps grandæuus, virtute, consilio, & opibus pollens, gratus bonis, grauis improbis, & qui plurimas cum laude obierat legationes, ex hac vita sublatus est.

26. Aprilis Henricus Rex non ignorans initam cum Nauarræo Rege amicitiam quam plurimos homines, imò & principes externos offensuram, publico programmate factum illud excusat.

Eodem tempore Christina Caroli 3. Lotharingiæ ducis filia, Ferdinando magno Hetruriæ siue Florentiæ Duci, nuptura, prope Florentiam in castrum quoddam die 29. Aprilis venit, & postridie à Domino Cæsare, Ducis cognato, Diademate redimita, 15. Episcopis, multisque principibus & nobilibus vtriusque sexus ad portam quæ Prata dicitur, comitata, Florentiam venit, vbi insigni cum triumpho à sponso excepta, in ecclesiam deducta, & magna Hetruriæ Ducissa renunciata est. Huius pompæ

1590 — 5677

memora

memorabilis historia extat typis excusa.

Sultanus Imperator Turcarũ Elysabethæ Angliæ Reginæ literas mittit ad ipsius Reginæ legationem responsorias, quibus fœdus cum ipsa sancit, & auxilium aduersus Philippum Hispaniarum Regem, hostem communem pollicetur. Hæ literæ Ingolstadij fuerunt typis excusæ.

5. Die Maij Sixtus V. Romanus Pontif. cùm Franciæ Regem sæpe, frustrà tamen admonuisset, in Senatu Cardinalium, & de consilio ipsorum statuit: Quòd si Rex Cardinalem Borbonium, & Archiepiscopum Lugdunensem, quos à cæde Guisiorum captiuos detinebat, tempore constituto non dimitteret, ipsum Regem excommunicatum iri anathematis fulmine feriendum, omnes censuras ecclesiasticas, quæ in sacris Canonibus, & in bulla cœnæ Dominicæ leguntur, incursurum. Eandem quoque sententiam declarauit Pontifex intelligendam de his, qui consilio, auxilio, aut quocunque modo Regi in prædictis casibus adfuissent. Præterea Regem ipsum citauit, vt 60. dierum termino, cuius initium ab illo die sumeretur, quo citatio hæc Regi innotuisset, vel ipse in propria persona vel per vnum aut alterum procuratorem cum authentice mandato Romam veniret, iudicióque se sisteret, rationẽ ob quam Cardinalem Guisium interfecerat, Borbonium, & Archiepiscopum Lugdunensem captiuos detineret, redditurus. Quia verò periculi plena res erat, hoc mandatum ad ipsum Regem deferre, Romæ consuetis locis publicè affixum est, & exemplaria nonnulla in Galliam missa, vt vicinis circa Regem locis omnibus legenda exponerentur. *Iansonius lib. 2. Mercur. Gallobelg. Anton. Ciccarella in vita Sixti. Cæsar Campana. lib. 10. historia mundi.*

Vltimo die Iunij Henricus Rex cum Nauarræo Rege in Nemore Plessæo ad portas vrbis Turonensium colloquitur.

25. Iulij Pontisarenses quatuordecim tantùm milliaribus Lutetia disiuncti, obsessi & oppugnati, deditione facta in potestatem Regis veniunt.

31. Iulij Iacobus Clemens iuuenis 25. circiter annorum, natus in pago cui nomen Sorbona, qui quatuor circiter millibus passuum à Senonibus, vulgò *Sens*, abest, & in Dominicanorum familia educatus, eiusdémq; pòst ordinis Monachus factus, religionis Catholicæ, quam periclitari existimabat, zelo correptus, ad pontem S. Clodoaldi, duobus à ciuitate Parisiensi milliaribus, vbi Rex Henricus in exercitu 45. millium armatorum militum adhuc hærebat, profectus est, & sequenti die qui fuit primus Augusti in conclaue Regis, remotis omnibus aliis ductus, fingens se literas quærere, quas Regi exhiberet, cultrum ancipitem, & acutissimum, quem sibi fabricari curârat, promit, & capulo tenus in ventrem Regis adegit, adactum in vulnere relinquit. A quo vulnere mors Henrici Regis sequenti die secuta est. Monachus autem antea occubuit, ab accurrentibus ministris mox occisus, fenestra in pauimentum eiectus, deinde carnifici quatuor equis dirumpendus ac igni comburendus commissus. Atque hic fuit toti Galliæ regno funestus Henrici III. interitus, qui natus 19. Septembris 1551. annos vixit 37. menses 10. dies 11. Regnauit annos 15. menses 2. In eo finiuit stirps Valesiorum, quæ regnauit ab anno 1515. vsque ad annum 1589.

Cæterum hoc notatu dignum præterire non possum. Mense Maio eiusdem anni, hoc est quatuor ante ipsius Regis mortem mensibus, interrogatus vir doctus ab ami-

Anni christi.	Anni mundi.
1585	5672
1590	5677

cis de Henrico Rege quid ſperaret, per ſortes Virgilianas inquirens aperto Virgilij libro, verſu ſeptimo, quem numerum animo deſtinârat inuenit:

Anni mundi.

Olli dura quies oculos, & ferreus vrget

5672

Somnus, in æternam clauduntur lumina noctem.

Quod nimis verum flebilis exitus poſtea comprobauit.

Poſtridie à Regis Henrici morte, Henricus Borbonius Nauarræus Rex in ipſo tumultu Rex Franciæ proclamatus, præſentibus in caſtris Principibus, ſolenni iuramento ſe Catholicam Romanam Religionem, in iis quibus nûc eſt, Franciæ locis, ſaluam conſeruaturum, nihil in ea innouaturum, legitimi generalis concilij decretis, & cognitioni ſtatuum, coronæ regiæ officiariis, proceribus, & reliquis ſtatibus priuilegia ſua confirmaturum affirmauit. Et tum Galliæ Pares, Principes, Nobiléſque qui aderant, tanquam Regi Franciæ ac Nauarræ, Domino ſuo fidem, obedientiam iurant, omnémque opem, & humillimum obſequium vitæ ac fortunarum, ad cædem Henrici Valeſij Regis ſui vindicandam, & rebelles exterminandos ſponte offerunt. *Ianſon. lib. 2. Mercur. gallobelg. Anton. Ciccarel. in vita Sixti. Cæſar Campa. lib. 10. hiſtor. mundi.*

5. Auguſt. Edicto publico Ducis Mœnij, & conſilij ſacri fœderis Pariſijs Catholici Regni Franciæ vniuntur expectantes liberationem è carcere Caroli Borbonij Cardinalis. Is publicè per Lutetiæ plateas Franciæ Rex denunciatur, & ſub illius nomine moneta cuditur. Hoc edictum 21. Nouemb. renouatur.

12. Auguſt. in Diuionenſi Parlamento Arreſtum promulgatur contra Henricum Regem. Renouatur 5. Septemb.

19 Burdigalæ pro religione Catholica Apoſtolica Romana. Repetitur 20. Decembris.

22. Toloſæ etiam aduerſus Henricum Regem.

23. Septembris Rothomagi ſimile Arreſtû publicatur.

14. Octobris ſimile etiam Pariſiis promulgatur aduerſus eundem Regem, qui interea, vt ſibi ſtabilem Regni Gallici poſſeſſionẽ facit, nihil intermittit. Ad omnes ordines ciuitatéſque Regni litteras mittit. Ad omnes ordines ciuitatéſque Regni litteras mittit, mandátque vt pridie Calend. Nouemb. in Turonenſium Metropolim conuenirent.

Poſtea in oppidis quibus potitus erat præſidiis relictis, in tres partes copias ſuas diſtribuit. Robur exercitus Longueuillæ Duci attribuit, vt in Picardia, & circa Pariſios bellum adminiſtret. Cum altera parte Aumontium in Campaniam ad excipiendum hoſtem, & retinendum in fide ciuitates ablegat. Tertium ſecum Diepam, quæ maximæ opportunitatis ex aduerſo Angliæ in Normania vrbs eſt, abducit.

Menſe Septembri Moënius Dux cum intellexiſſet Henricum Regem Rothomagenſem agrum infeſtare, cum 18. millibus peditum, & 3. millibus equitum Rothomagum contendit, & cum Henricus Diepam veniſſet, Mœnius cum omni ſuo exercitu vrbem hanc obſedit, & ſub ipſis mœnibus tormenta bellica diſpoſuit, ſæpe in vrbem pilas miſit, ſæpe viciſſim pilis ipſe ex Vrbe ſalutatus eſt. Regij erumpentes aliquoties in caſtra Moënij impetum faciunt, & a Moënianis repelluntur. Fluuius vrbem interluit, per quem oppidanis neceſſaria aduehuntur. Fluuio hoc, ponte ſtrato Moënius hanc commoditatem

5677

ciuibus impedire cœpit. Quod vt minori ſuorum incommodo faceret, collem vicinum è regione Arcis Arkenſis

Anno christi.		Anni mundi.
1585		5672

muniræ,& quæ à Regiis custodiebatur occupauit.Ingens hìc orta est pugna, dum neuter vult cedere. Henricus equitibus, Mœnius peditibus prævalebat; & nunc huc, nunc illuc Victoria inclinabat. Vicêre tandem Regij, eo quòd Nemourij Ducis equites turbatis ordinibus fugerunt. Moenius hac clade accepta, cùm intellexisset Ducem Longueuillæum,& Lanoëum cum suis copiis aduētare vt Henrico Regi subsidio essent, obsidionem soluit, & milites reducens in hyberna distribuit. *Iansonius lib.2. Mercur.Gallobelg.Cæsar Campana lib.10. histor.mundi.*

Hoc anno classis Anglica in Lusitaniam appulit 25. millibus peditum & equitum constans, sex nauibus regiis. 20. bellicis,& 140.onerariis bene instructis: Ducibus,Draco,Norreysio,& Dom.Antonio Lusitano.Sed ibi menses aliquot cùm frustra, & cum exiguo fructu hæsisset,lacera & amissis plus quàm 18.millibus militum &40. nauibus:incensis quatuor arcibus, quas tot nobilium & fortium virorum sanguine quadruplo emerant, nulla alia re laudabili confecta in Angliam rediit.

Mense Nouembri Rex Henricus totum exercitum in Parisienses ducit, suburbia quædam ciuitatis occupat, spoliátque,& multos captiuos secum abducit.Commendator Mordonius Lutetiam àDuce Parmensi cum ingenti thesauro,& promissionibus, Regem Hispaniarum, omnem opem illis laturum,venit. Cuius aduentus Parisienses non parum consolatur.

Henricus Caietanus presbyter Cardinalis tituli Sanctæ Prudentianæ,legatus a latere mittitur à Sixto V.Pontif. Max. ad Regnum Franciæ. Et primo die Decembris Lugduno (vbi magna pompa & populi lætitia, cum magno Præsulum & doctissimorum Theologorum comitatu exceptus fuerat) in Galliam versùs Parisios proficiscitur.

2. Die Decembris Cenomani ab Henrico Rege obsessi. & oppugnati sese dedunt.

Hoc anno in Italia & potissimùm in Marka Treuisana tanta cœlestium aquarum vis decidit, quanta retroactis nostra memoria annis nunquam.

Romæ quoque Tyberis tanta exundauit aquarum copia,vt cum intra alueí sui ripas contineri non posset, bis exspatiatus, tam longè latéque vrbem inundauerit, vt scaphis cymbisq; per multas plateas nauigaretur.Imbres autem illi continui incredibile damnum multis Italiæ locis intulerunt,ita vt necesse fuerit sementi prima & secunda corrupta, tertiò & quartò agros seminari.Tandem accedentibus priori malo noxiis ventis,& nebulis densis, iisque lethalibus tota penè messis periit.Quam calamitatem magna illa subsequentium annorum miseria, fames, annonæque caritas, de qua suis locis dicemus, est subsecuta.

Venetiis(quæ octo in circuitu milliaria Italica, Insulas 25.Parochias 62.monasteria 41. pontésque publicos 400.comprehendit,quæ quotannis è solo vectigali vicies centena ducatorum millia capit, quæ super palos,& paludes in mediis aquis extructa vrbs est,fine muris.& portus potentissima, ac multis nominibus per Orbem vniuersum celeberrima,)in tantum mare Adriaticum succreuit, in tantum vrbis Canales continuo cataclysmo exuberarunt, vt non modò omnia mercaturam facientium promercalia, sed etiam vrbem totam vndis obrutum iri iurares.

1590		6577

Augustæ Treuirorum,Osnaburgi,in Sueuia,Dania &c.

Magnus

Anni Christi. 1585 — *Anni mundi.* 5672

Magnus Magorum numerus tam plebeiorum, quàm sacerdotum, L.L. doctorum, Côsulum, & eorum qui existimationis & opum nota clari extitêre, Volcano instar noui holocausti oblati sũt. Quos inter fuit vir prædiues & celebris I.V. Doctor Flattenus, Electoris & Archiepiscopi Treuerensis Consiliarius, qui post 6. mensium custodiá, Maij 16. publicè in rogum missus & combustus est, Nec nõ per uersissimus quidã præstigiator, de quo in oppidulo Bebber, tria millia passuũ Colonia distante, sub Comite Vvarnero à Rifferscheid supplicium sumptum est. Qui præter quam quòd insolitus aëra sudum fulminibus ciere, tonitru, grandinem, & tempestates insperatò excitare, homines detrimento graui afficere, fruges excantare, segetem aliò transferre, maribus virile robur adimere, etiam se ex homine in lupum, cingulo, quod remunerationis loco, abiurata Christo fide, à Dæmone acceperat, cinctus, toties quoties voluit conuertere potuit. In qua sua metamorphosi seu λυκανθρωπία tredecim homines laniauit, & deuorauit. *Ianson. lib. 2. Mercur. Gallobelg.*

Hoc etiam anno Iacobus Comes Limitaneus Badensis, postquã de Lutheri doctrina, quam hactenus profitebatur, dubitare cœpit, doctos viros vtriusque religionis, Protestantium & Catholicorũ conuocauit, & colloquium præsente Comite Mompelgartensi, & nobilibus aliis instituit. Præses Catholicorum erat Pistorius, ex Lutherano, Catholicus factus; Protestantium, Smidelinus) qui cum modum in disputando propositum non seruaret, absurdè quædam proponeret, absurdiùs responderet, dialecticos syllogismos quatuor terminos habentes singulis momentis proferret, totamque Dialecticam improbaret, & reijceret Comes obseruata Smidelini & sociorum immodestia, peruicacia, & ignorantia rei theologicæ, dimissis cum honore Protestantibus, Pistorio, Patrique Busæo, Societatis Iesu Theologo Nouiomagensi, sese catechisandum tradidit, atque tandem eiurata hæresi Lutherana, catholicam religionem, summo Pontificis Maxim. Sixti V. omniumque catholicorum gaudio professus est.

1590. Mense Ianuario nuptiæ Iacobi Sexti Scotiæ Regis & Annæ filiæ Frederici 2. Daniæ Regis, Cronebu rgi summa solẽnitate ac regali pompa & apparatu celebrantur. Adfuerũt multi Principes Germaniæ, affines sponsæ

17. Ianuarij D. Antonio sacro Auenioni, dum supplicatio scholasticorum collegij Societatis Iesu procedit ad ædem D. Mariæ sacrã, quæ cathedralis est, puer 6. ann. filius vnicus Georgij Calueti. V. I. Doctoris, ex alto distante plus quàm 18. pedibus regiis à pauimento, cadit, & statim inuentus est sanus & alacer, sine offensione vlla corporis. Quod miraculum precibus studiosæ illius iuuentutis ad D. Virginem tributum est. Historia ea de re scripta à fratribus congregationis D. Mariæ virginis Auenionensis ad Congregationem Lugdunensem, & alias toto Galliæ regno sparsas, typis excusa extat.

7. Martij Arestum Parlamenti Parisiensis promulgatur quo iubentur omnes subditi Franciæ Regni, Carolum 10. pro Rege agnoscere, & sub eius autoritate obedire Mœnio Duci.

Eodem Mense Henricus Caietanus Legatus Pontificius scribit ad Archiepiscopos, Episcopos, & Abbates Franciæ, ac prohibet ipsis ne ad vrbem Turonicam proficiscantur, quò publicis litteris ab Henrico Rege fuerant inuitati, vt de se in fide orthodoxa instruendo, & ad Ecclesiam catholicam reuocando deliberarent. Scribit & ad

1590 — 5677

Anni Christi. 1585 — Anni mundi. 5672

nobiles Galliæ vt adhæreant fœderi pro religione catholica inito & iurato.

14. Martij fit atrox pugna inter Henricum Regem, & Ducem Mœnium. Cadunt vtrinque multi. Equitatus Domini de Santes Comitis Egmundani, & album Mœnij vexillum fortiter pugnarunt. Sed tandem vnà cum Egmundano cæsi fugatique sunt. Peditatus quoque trucidatus captus, & in fugam actus. Ex peditatu Gallico multi abiectis armis euaserunt. Germani armis spoliati, in castra remissi sunt. In summa constat magnam hanc fuisse Henrico Regi victoriam.

10. Aprilis Arestum Parlamenti Rothomagensis contra nobiles omnes, & alios quosuis qui Henricum Regem sequuntur, promulgatur.

15. Aprilis Henricus Rex copias suas in agrum ducit Parisiensem. In itinere Charentonium occupat, & in conspectum Parisiensium venit, arcésque aliquot Pagos, & pontes, quæ in circuitu sunt, intercipit. Paucis post diebus Parisienses cœpit lacessere, & in suburbia S. Martini dicta irruere. At ciues erumpentes, tanto cum impetu hostem aggrediuntur, vt desideratis plurimis pedem retraxerint. In vrbe machinæ bellicæ fusili opere multæ conficiuntur, ferreæ quoque catenæ fabricãtur, quibus flumen recludatur. Deinde ciuium, inquilinorumque capita recensentur, inuentáque sunt ducẽta millia. Cúmque annonæ facta esset inspectio, deprehensum est tantum frumenti, quantum tot hominibus ad mensem vnum sufficiat, si singulis quotidie vnius libræ panis distribuatur.

Iterum ciues conuocantur, conuentus fit generalis, in quo iterum determinatur, neminem pro Rege assumendum, qui non sit Catholicus. Præterea diuulgandum, & ad Præfectos vrbis deferendum omne clandestinum consilium, omnísque proditio, & quidquid alicui innotesceret huic vnanimi consensui contrarium. Quæ cùm singuli iureiurando confirmassent, dimissi sunt.

Habebat tunc Henricus in castris 12. millia peditum, equitum verò tria millia, quibus vrbem diuersis locis, diuersisque stationibus, sed extra teli iactum circumsedit. Paulò post tredecim maximis machinis æneis mœnia vsque in diem 4. cõtinuò disturbare iussit. Cui Dux Nemorsæus (quem sibi gubernatorem initio obsidionis Parisienses creauerant) cum sexaginta quinque respondit, apertisque portis quotidianas in castra regia fecit eruptiones.

Ecclesiastici omnes, qui in vrbe erant, recensentur, distributísque inter illos armis, sua quoque obire in vrbis defensionem munia præcipiuntur. Illorum Præfecti constituti sunt Episcopus Siluanectensis, & Prior Carthusianorum. Loco vexillorum præferebatur illis imago Christi in cruce pendentis, & alia B. Virginis statua. Professionis suæ vestes non abiiciebant, sed galeas, loricas, thoraces ferreos superinduebant.

Dux Mœnius sæpe literas, nuntiósque in vrbem mittit, & cum exercitu se breui adfuturum pollicetur, vt hostem à mœnibus reiiciat, ciuésque libertati pristinæ restituat. Quæ promissiones populum consolabantur, mirificéque animos ciuium confirmabant.

1590 — 5677

In hac summa vrbis Parisiensis necessitate, in D. Mariæ templo, omnes Magistratus, & Ciues præcipui Reip. nomine præsente Legato solenne votum fecerunt: D. Mariæ Lauretanæ, se statim post liberatam vrbem ab obsidione, lampadem argenteam, & nauem argenteam (quæ sunt arma & symbolum Parisiensium) ponderis 30. marcharum

Anni Christi.	Anni mundi.
1585	5672

Lauretum missuros esse. Sed & diuersis in templis particulares supplicationes instituebantur, in quibus plerique nudis pedibus incedere visi sunt, quas hominum frequẽtauit numerus infinitus summa cum deuotione. In omnibus parœciis oratio continua fiebat octo dierum, multáque alia opera pia exercebantur, quibus iram Dei deprecabantur, & auxilium diuini numinis implorabant.

Cùm verò iam legatus Apostolicus omnia sua in pauperes erogasset: peculiúmque ipsius ad fundum venisset, Hispanicus suas eleemosynas augere cœpit. Certũ genus pulmenti singulis quotidie distribui iussit, & equos suos dedit præsidiariis, quibus vescerentur. Consumpsit itaque omnia sua, quæcumque habebat, & quicquid à creditoribus accipere potuit, vnum tantummodo cochlear sibi reseruauit. Quibus omnibus tandem nihil nisi inuidiam, & odium quorundam sibi conciliauit, quasi per eum solum staret, quominus cum hoste pacisceretur. Quamobrem & per dies aliquot latitare eum oportuit.

Sandionysiani simili omnium rerum laborabãt penuria, adeo vt quotidie panis 4. vnciarum tantùm in singula capita distribueretur. Dux Nemoræus omni diligentia conabatur hanc eorum miseriam submisso commeatu paululũ subleuare, sed irritus erat omnis eius conatus. Quare tandem consumptis omnibus, deditionem facere, iis tamen conditionibus, quibus ipsi volebant, compulsi sunt.

Interim nobiles quidam, qui castra Regis Henrici sequebantur, Dominum Sanguouartium, qui paulò antè Roma à legatione redierat, supplices adeunt, orantes, vt cum Legato Pontificio agat, si quo modo pacis conditiones inter partes dissidentes possent concipi, confirmaríque & bellum componi. Sangouartius ad has nobilium preces in suburbium S. Germani profectus, in ædes Gondij diuertit, legatumque Pontificium ex vrbe euocauit. Auditæ sunt vtrinque tam propositiones, quam responsiones. Sed cùm Sangouartius cum suis intellexisset, inter Parisienses communi consensu decretum essẽ, Mori omnes malle, quàm Regi non catholico parere, re infecta discessum est.

10. die Maij Carolus Cardinalis Borbonius, à confœratis Galliæ Rex denunciatus, & Carolus 10. appellatus, Fontenaij apud Pictones moritur, cùm adhuc sub custodia seruaretur. de eo interrogatus amicus quidam, an futurus esset Rex Franciæ, aperuit Virgilij codicem, & hunc versum obuium factum pronunciauit:

Cedat ius proprium: Regi, patriaque remittat.

Ea res gesta est 19. Aug. 1589.

27. Iulij Rex Henricus omnia occupat suburbia, quo id effecit, ne quis amplius Parisiensium ad frumentandũ posset erumpere. Defecit itaque eo tempore apud vulgus panis vsus. Ditioribus quotidie panis ex auena confectus dabatur quo etiam Principes vtriusque sexus vescebantur, non ad satietatem, sed vix necessitatem. Neque enim vltra dimidiam libram singuli accipiebant. Equinæ carnis eum in modum augebatur quotidie pretium, vt plebeij homines, non haberent vnde possent emere. Quare coacti sunt carnibus, & crudis herbis sine pane victitare. Loco vini bibebant tenuissimum potum, quem ptisanam appellabant.

Hæc calamitas & miseria cùm cresceret in dies, vulgus cœpit tumultuari, tenuioris fortunæ hominibus ad arma concurrentibus, & pacem aut panem miserabili non minus quàm horribili voce postulantibus. Qua in seditione

Anni Christi.	Anni mundi.
1590	5677

Anni Christi. 1585 — Anni mundi. 5672

Centurio quidam è ciuibus cognomine Goëfius, qui ad quietem eos hortabatur, occisus periit.

Dum sic tumultuatur populus accurrit cum suis Dux Aumalius, & omnes, quos in armis inuenit iubet cōprehendi, & duos ex præcipuis autoribus, qui & Centurionem Goëfium trucidarant, postridie suspendi.

Principes & Magistratus quotidie similia, aut peiora metuentes conueniunt & quid factu opus sit, in medium consulunt. Placuit plerisque Henrici Regis animum tentandum esse, si fortè ad æquas pacis conditiones posset permoueri. Alij contra sentiebant. Constitutū nihilominus est, etiam reclamante Nemouræo, sed extrema vrgente necessitate, duos Episcopos Parisiensem, & Lugdunensem in castra ad Henricum Regem legandos, vt experiantur, si quo modo non iniquo pax generalis constitui posset.

Ex tali necessitate legati exeunt ciuitate, quibus Rex ad portam vsque Antonianam occurrit. Hi cùm mandatū suum exposuissent, dixerunt facilè posse Regem his malis remedium adhibere, omniúmque discordiarum, bellorū, & miseriarum finem imponere, si ad catholicam fidem redire vellet. Id si fecerit, Parisienses confestim eum Regem accepturos, in eius verba iuraturos, nec eos tantum, sed & alias ciuitates omnes Galliæ. Quibus Rex, scire se, ait, eos vltima necessitate coactos pacē quærere: se tamen Parisienses in fidem suam accepturum, si se dedant, alias ciuitates hac conditione non fore comprehensas. Nolle sibi quæstionem moueri de religione, decretum enim sibi esse Religionē quam haberet, non mutare regnandi causa. Iniquum esse subditos Regibus conditiones præscribere. Cùm autem legati responderent sibi mandatum nihil certi statuere, nisi de sententia Ducis Mœnij, ideoque potestatem ad Mœnium proficiscendi peterent, repulsam passi, & in vrbem redire iussi fuerunt.

In ea porrò tanta calamitas erat, vt in familia Legati Apostolici, Legati Regis Hispaniarum, vtriusque sexus Principum singulis nobilibus panis sex vnciarum quotidie distribueretur. Communis populus summa premebatur inedia. Bis mille equi iam mactati, & eorum carnes erant absumptæ. Similiter & octingenti muli, & asini, canum, felium, glirium non erat numerus. Guardianus Monasterij Franciscanorum testabatur toto octiduo panem in suo Monasterio visum non fuisse. Fratres viuentibus tantùm herbis, & auenaria pulte victitasse. Quibus non erat facultas etiam tam vilem cibum comparandi, in plateis inedia moriebantur, adeò vt vna nocte sæpe ducenti expirarint, quorum cadauera manè in plateis reperiebantur. Vrbe obsidione liberata, eorum qui fame trimestri spatio interierunt, subductus est numerus, inuētáque sunt tredecim circiter millia. Postea equorum, mulorum, asinorúmque tergora cocta vendi cœperūt, quæ tanto cum appetitu tantáque cum voluptate comedebantur, quanta olim optima edulia, dapésq; lautissimæ cōsueuerunt. Pro infirmis vinū haberi nō potuit, nec panis similagineus, nisi pro libra 12. coronati soluerentur. Libra butyri duobus, pòst tribus coronatis vēdebatur, ouū denariis Frācicis (solidos nominât) duodecim, & quindecim, lingua veruecina 50. solidis, aut coronato vno. Mensura frumēti (quā illi *septier* nominât) cētum viginti coronatis. Ad eundē modū singula quæq; erant carissima. Pauperes edebant mortuos canes in plateis iacētes, crudos, & incoctos. Sed & intestina quorūuis animalium à delicatioribus abiecta, mures etiā

1590 — 577

& glires

Anni Christi. 1585 — *Anni mundi.* 5672

& glites inedia mortui, ossa canum, præcipuè capitum aliorúmque animalium contusa in cibum conuertebantur. Similis erat inopia lignorum,& omnium quæ ad nutriendum vulcanum requiruntur. Huc accedebant innumeri morbi,ægrotantium numerus infinitus, totáq; vrbs vnum quasi erat nosocomium. Validiores sicut syphar,& imagines mortis,languidi,&c,vt verbo dicam, Hippocratica facie cernebantur.

In hac extrema rerum omniũ necessitate,quam posteri si scient,mirabuntur,optatissima allata est in vrbem fama, Mœnium Ducem,cum subsidio 15.armatorũ millium aduentare,& Parmensem Ducem nó tantùm suas copias mittere, sed suam quoque personam præsentem adesse. latinúmque (vulgò *Meaux*) peruenisse. Vbi honorificentissimè cùm fuisset exceptus, postridie coactum exercitũ Luteriam mouet. Huius aduentus certior factus Rex Henricus conuasatis omnibus, & ipse exercitum colligit & 30. Augusti Mœnio procedit obuiam.

Magna fuit in vrbe lætitia: Legati,Nemoræus, omnes Principes,& communis populus in summo templo conuenerunt,Canticum SS. Ambrosij & Augustini cum incredibili iubilo cecinerunt:cœperúntque ciues,postquam digna indignáque passi, extrema inedia penè confecti essent,singulari Dei beneficio ex ipsis mortis quasi faucibus erepti,nonnihil refocillari.

Parmensis cùm intellexisset obsidione Lutetiam liberatam,ita vt commeatus ciuibus commodè posset subuehi,intermissa tandiu obsidione Lagniacensi(quam vrbem cœperat oppugnare)immensam vim omnis generis commeatus in vrbem Parisiensem intulit,ita vt quod pridem 120.coronatis emebatur,nunc emeretur tribus aut quatuor. Dici non potest,quanta fuerit in vrbe lætitia.

Parmensis deinde ad oppugnationem Lagniacensem reuertitur,& tanta vi,tantoq; impetu ad oppidum fulminauit,vt id non ita multò pòst 6. scilicet Septemb. die expugnauerit,inuaserit,omne præsidium trucidauerit.

Hæc est illa memorabilis Parisiensium obsidio, quam ex oculati testis,fideíq; digni Petri Cornei descriptione sumus prosecuti, eò aliquanto copiosiùs,vt posteri sciant & admirentur, desperatas hominum quisquilias,baiulos, sedentarios artifices,mulierculas,calones in extrema rerum omnium angustia,ad famis cuiusdam horribilis exẽplum redactos,ne motis quidem labiis ad querelam,nulla lamentabili edita vocula, nullo etiam formidinis, aut deditionis indicio vel leuissimo dato,sex mensium obsidionem sustinere potuisse. *Iasonius lib.3. Mercury Gallobelg. Cæsar Campana libr. 11. histor. mundi. & Ant. Cicca. in vita Sixt. V.*

Dux Parmensis multis precibus à Parisiensibus inuitatus est,ipse vt in vrbem veniret. Eorum itaque petitioni satisfacere volens,cum lectissima principum & nobilium manu eò profectus est. Et cùm vrbi appropinquaret, Dux Mœnius,Parlamẽtum,Magistratus,nobiles, & optimates vrbis,eũ,obuiam effusi incredibili lætitia,honore,pompa, & triumpho in publica processione exceperunt, & in vrbem atque Ecclesiam introduxerunt,festiuo iubilo hymnum, *Te Deum laudamus*, canentes,Deóque,qui ipsis talem liberatorem miserat,immortales gratias agentes.

1590 — 5677

27. Augusti, dum Parisienses cum fame & morte luctantur,moritur Pontifex Sixtus V. historiam morbi & mortis nos in superioribus, antè quàm Humana percurreremus, attigimus.

o Vrbanus 7.anteà Ioannes Baptista dictus, natus est Romæ, die Sancto Dominico sacro, 4. Augusti anno à partu virgineo 1521. è domo Castagnæa oriundus. Quæ familia ob multorum annorum antiquitatem Genuæ inter nobiliores recensetur. Cosmus pater eius fuit Genuensis, mater Romana, ex Ricciorum familia, filia sororis Senioris Cardinalis Iacobaccij.

Educatus est Vrbanus more nobilium, bonarumque literarum, quæ ætatem decent iuuenilem, disciplina satis superq; imbutus. Complexione fuit Melancholicus, quã uis in gestibus, & moribus (quod ferè solent sapientes) sese lætum & hilarem ostenderet. Statura corporis eius procera magis quàm humilis, proportione laudabilis, vultus eius maiestate plenus. In cibo & potu omnique viuẽdi ratione temperatus erat & sobrius. Quæ causa fuit cui toto vitæ suæ curriculo, admodum sanus vixerit. Ingenio fuit acri & prompto, ad res laudabiles, & honestas propenso; optimis itaque moribus erat præditus, & tam in conuersatione, quàm in actione, cunctis beneuolus & prouidus. Deuotus fuit, & insignis Christianæ Religionis zelator. Variarum rerum habebat scientiam, non eam quidem exactam, sed supremis quasi labris degustatam. In iure verò & ciuili & canonico vix habuit se doctiorem. Qua in facultate Bononiæ studuerat, vbi Doctoratus quoque titulo insignitus est.

Postea Rossanensis Archiepiscopus factus, ad Concilium Tridentinum proficiscitur. Deinde in Hispanias núcius mittitur ad Philippum Regem, cuius Compater factus est, primogenitam eius filiam de fonte Baptismatis suscipiens Archiepiscopatum suum aliquantò pòst liberè in manus Pontificis nulla sibi reseruata pensione resignauit. Gubernator Bononiensis creatur. Coloniam mittitur vt pacem Belgicam componat. Cardinalis tandem factus est anno 1583.12. Decembris à Gregorio 13. cum titulo S.Marcelli.

Dilexit illum Sixtus semper, & magni faciebat eius iudicium. Quare in variis iisque arduis negotiis eius consilio operáque sæpe vtebatur. Optauit eum successorem sibi, cùm enim mensæ accumberet Sixtus paucis diebus antè quàm moreretur, in fine pyra in mensam illata sunt, quorum vnum sibi sumpsit, mediúmque secans inuenit illud putrefactum, aliud igitur accipiens, eodémque modo corruptum cùm cerneret, dixit: Hi deinceps pyra fastidiunt, oportet illis dare castaneas. Per Pyra seipsum significans, vt qui oriundus erat ex familia Pirettorum, & in insigniis suis inter alia, pyra aliquot ostentabat: Per castaneas verò dictum Cardinalem, qui è Domo Castagna seu Castanea procreatus erat, castaneamq; in clypeo suo pictam habebat, insinuans. Neque tantùm à Sixto Pontificatus Vrbano omine quodam addicebatur; sed omnium pene iudicium erat, eum aliquando Pontificem eligendum. Mortuo verò Sixto de nullo maior erat futuri Pontificis opinio quàm de hoc Vrbano, quem omnes vno ore profitebantur hac dignum electione.

Peractis itaque solitis Sixti exequiis, die veneris qui 7. erat Septembris, mane celebrato pro more de sancto Spiritu sacro, 54. Cardinales ingressi sunt in conclaue, quod in Palatio S.Petri in Vaticano habebatur, & de nouo Pótifice creando cœperunt deliberare. Probabatur multis per sex continuos dies vt Pontifex crearetur Marcus Antonius Columna, multi meriti, raræ eruditionis, magnæq; experientiæ Cardinalis. Sed cùm illud negotium magnam

Anni Christi. 1590

236.

o VRBANVS 7. Romanus, vocatus Cardinalis S.Marcelli dies 13. Vacat Mens.2.d.9.

Anni mundi. 5677

Patriarcha.

Constantinopoli.

Principibus.

Amurathe Turcarum Imperatore.

Mahomete Hobubendo Persarum.

Rodolpho 2. occidentis, siue Romanorum Imperatore.

Henrico 4. Franciæ & Nauarræ Rege.

Philippo Hispaniæ & Portugalliæ.

Elizabetha Angliæ.

Iacobo 6 Scotiæ.

Sigismundo 3. Poloniæ.

1590 5677

habitu

Anni Christi. *Anni mundi.*

habiturum videretur difficultatem, omnium quasi animi ad Cardinalem S. Marcelli conuersi sunt, vt quem prælatum sciebant multis Principibus, Cardinalibus, & populo gratissimum.

1590 5677

Itaque die Veneris, qui erat 14. Septembris, sub vesperam deprehensum est à Cardinalibus, non tantùm tot vota pro Vrbano esse, quot ad talem electionem sunt necessaria, sed multò plura. Tamen eo die negotium cōclusum non est, sed in sequentem vsq; ad horam prandij dilatum. Quam rem multi mirabantur. Solet enim negotium illud subitò perfici, maximè cùm vota necessarium etiam numerum excedant, ne vnà cum tempore pereat occasio mutentur opiniones, & animi, ac aliud quid interueniat. Sabbatho itaque hora iam dicta, cum consensu omnium declaratus est Pontifex. Dici voluit Vrbanus, aut quia singulariter afficiebatur erga præcedentes illius nominis Pontifices, aut vt isto nomine significaret, se Romæ natum. Vrbs enim apud Latinos Romam designat. Aut denique, vt quibusdam placet, nomine hoc delectatus est, vt ostenderet, quòd benignè, vrbanè, & ciuilibus moribus omnes tractare, & populum sibi subiectum regere decreuerat.

Cùm eius electio diuulgata esset, magna vbique fuit populi lætitia. Omnes enim maximè illum diligebant, optimámq; rerum administrationem sub illo sperabant. Eodem die quo Pontifex creatus est, donauit Cardinali Senensi duo ducatorum millia, & mille Cardinali Alano, tanquam pauperioribus. Post biduum cùm Cardinalis Albanus illum rogaret, vt tempus solutionis trium millium & trecentorum ducatorum, quæ à Sixto acceperat mutua, paululùm prorogaret, responsum tulit, sibi ea à nouo Pontifice donari. Donauit & locis quibusdam piis non contemnendas pecuniæ summas. Statuit cognatis suis, ne ad maiores titulos aspirarent, quàm habuerant anteà. Prohibuit ministris suis, etiam iis quos maximè diligebat, ne sericas vestes sumerent, quod facere solebant, qui Pontifici seruiebant, in Pontificatus initio. Mandauit omnium pauperum per omnes parœchias nomina scribi, singulis iustas eleemosynas decreturus. Annonæ, rerúmque necessariarum abundantiæ continuandæ, ostendit se cupidissimum, dicens, se nullis hac in re impensis parsurum esse. Christum enim Dominum nostrum præcepisse vicario suo, gregem suum vt pasceret. Consanguineis suis significauit, se eos ita tractare decreuisse, vt successoribus suis exemplum relinqueret, quantùm affectibus esset indulgendum, & quo animo in consanguineos esse debeát. Quatuor Cardinales constituit, qui officium Datariæ reformarent, Palleottum scilicet, Sanctorum quatuor Coronatorum, Ancillotum, & Aldobrandinum. Præcepit omnes fabricas à Sixto inchoatas perfici, & in singulis insignia Sixti Pontificis erigi.

Secundo Pontificatus sui die cœpit ægrotare, postero die febris sese magis magisque detexit, & in singulas horas aucta est adeo, vt die Iouis, qui erat 27. Septembris, 13. verò dies sui Pontificatus ante meridiem, ætatis suæ anno 70. vitam cum morte commutauerit, & in Ecclesiæ S. Petri paulò pòst sepultus fuerit.

Hoc admirandum, & maximè laudandum in eo fuit, quod cùm omnibus Principibus innatum sit consanguineos & amicos suos ad dignitates promouere, ipse tamen nullum ex iis Cardinalem creauit: sed nec vlli prælaturam aliquam, licet multæ vacarent, contulit. Neque dici po-

1590 5677

Anno christi. 1590 | Anno mundi. 5677

test id factum esse, quia nondum erat coronatus, & quòd ante coronationem potestatem conferendi non haberet. Dubitari namque non potest, quin Pontifex, etiam ante coronationem verus sit Pontifex, omniáque possit administrare & facere. Distinctione 23. in c. in nomine Domini, & vltima extrauag. communi, &c. Dicimus ergo Vrbanum 7. nullam aut dignitatem, aut prælaturam cuiquam contulisse, non quia potestatem non habuit, sed quia non habuit voluntatem, putans id non expedire. Cùm enim se malè dispositum sentiret, existimauit aliò mentem esse intendendam, hoc est de salute animæ seriò cogitandum. Quare frequens in ore illius fuit dictum, Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis, &c.

Vacauit sedes post obitum Vrbani septimi duobus mensibus, & diebus 9. *Anton. Ciccarella in vita Vrbani* 7.

HVMANA.

1590. Henricus Caietanus Cardinalis Legatus S. Pontificis, nuncio accepto de morte Sixti V. Romam redit, creandi noui Pontificis causa. Et cum esset in itinere audit, Vrbanum VII. creatum, non ita multò pòst ipsius mortem. Itaque accelerat iter, & reditum maturat, vt conclaue ingredi possit ad alium creandum.

Pax initur, saltem induciæ ad 10. annos inter Amurathem Imperatorem Turcarum, & Regem Persarum. Item cum Polonis.

Circa hoc tempus Marcus quidam Bragadinus, natione Græcus, Franciscanus primùm, deinde Cappucinus excucullatus, & insignis impostor, Monaci in Bauaria capite plectitur. Is paulò ante Venetiis in Bauariam venerat, aurique faciendi artem profitebatur. Neque illum vel ars, vel dolus fallebat; aurum enim tanta copia faciebat, vt integras massas amicis donaret, aurum non pluris faciẽs, quàm æs aut ferrum. Splendidè & Principum more viuebat, & magnificentissimam & numerosissimam alebat familiam, famulos magni nominis viros habebat. Illustrissimi titulo salutari volebat, multósque Principes, & nobiles viros in Italia magica arte sua in sui admirationem rapiebat, adeò vt alter Paracelsus haberetur. Cùm verò Magiam suam longo iam tempore exercuisset, omnibus Principibus innotuisset, ab omnibus expetitus est. Venit tandem Monacum, in aulam Ducis Bauariæ. At is cùm breui dolos, & diabolicas illius artes deprehendisset, atque odoratus esset, eum in carcerem coniecit, cúmque illum in tortura examinari Princeps iussisset, ne torqueretur deprecatus est, promittens se vltro, quæ vnquam perpetrauerat dicturum. Sed & totius vitæ suæ curriculum, omniáque in eo commissa scelera scripto exhibuit, ne tamen publicarentur orauit. Se quidem morte dignum confessus est, sed vt concubina sua, Signora Caura, totáque familia illæsa in Italiam remittatur, supplex rogauit. Itaque clementissima in eum & qua multò duriorem nõnulli expectârant, lata est sententia. Primò scilicet canes illius duo, quibus in magicis rebus abusus erat, Sclopetis traiicerentur, ipse autem capite plecteretur. Pro tam miti sententia Principi gratias egit, se multò seueriorem, & vt minimùm, ignem promeritum dicens.

Postridie nouum erectum est patibulum, orichalco obductum, & in medio illius laqueus, eodem orichalco inuolutus appenditur, quo signo dolus illius auri conficiendi significaretur. Iuxta patibulum excelsum pegma

1590 | 6577

constru

Anni Christi. | Anni mundi.

constructum,& nigro panno stratum est. In pegmate sedes collocatur,& in ea reus lugubri veste indutus,sedenti carnifex caput amputauit. Quod cunctis spectandum exhibitum est. Atque hic finis fuit nobilis illius Chymici. *Jansonius lib.4. Mercur. Gallobelg.*

* 4.die Octobris Iacobum Cuiacium Iurisconsultum ætate nostra clarissimum fata orbi exemerunt Biturigibus Cuborum,hora post mediam noctem 2.Sepultus fuit eadem die in templo D.Petri ad Auatonis pontem. Postridie funebri oratione à Claudio Mareschallo Senatore Parisiensi publicè laudatus. Annos natus erat 69.Huius vitam Papirij Massoni opera & stylo conscriptam lege in ipsius Cuiacij operibus in folio excusis.

1590 | 5677

237.

p GREGORIVS 14. Mediolanensis, Cardinalis Sfondratus appellatus.

Mens.10. dies10.

Vacat dies 15.

Patriarcha Constantinopoli.

Principibus

Amurathe Turcarum Imperatore.

Mahomete Hobubendo Persarum.

Rodolpho 2. occidentis,siue Romanorum Imperatore.

Henrico 4.Franciæ & Nauarræ Rege.

Philippo Hispaniæ & Portugalliæ.

Elizabetha Angliæ.

Iacobo 6.Scotiæ.

Sigismundo 3.Poloniæ.

p Gregorius 14. antea Nicolaus dictus, fuit Mediolanensis. Patrem habuit Franciscum Sfondratum, è familia antiqua, opulenta,& honorata. Natus est 11. die Februarij 1535. mense à conceptione 7. Itaque magna cura & industria,& secundùm nobilitatem suam educatus, Perusiam primò,deinde Patauium mittitur, vt iurisprudentiæ operam daret. In qua doctor factus, à Pio I V. Episcopus Cremonensis creatur, ad concilium Tridentinum proficiscitur. Tandem à Gregorio XIII. fit Cardinalis, ac demum mortuo Vrbano VII. die Martis 5. Decembris anni 1590. in vigilia S. Nicolai, cuius ille nomen sortitus erat, manè Summus Pontifex electus, atque ob memoriam Gregorij 13. & vt significationem daret se benignitatem opt.illius Pontificis imitari velle,Gregorius 14. voluit appellari.

Cùm electus esset confestim ad liberalissimas largitiones animum côuertit. Donauit maiori Cardinalium Parti magnam pecuniæ vim,singulis mille coronatos,dicens se id facere, vt quodammodo resarciret expensas in conclaui factas. Sed & locis piis multa largitus est.

Sabbatho deinde sequenti, hoc est 8. die Decembris festo B.Mariæ conceptioni sacro,coronatus est.

Romani in Capitolio magnificum illi arcum triumphalem erexerunt. Variis in arcus illius partibus varia, eáque ingeniosè excogitata legebantur, spectabantúrque emblemata.Nos è multis inscriptionibus hanc vnam huc transferre honoris ipsius causa voluimus.

OPTIMO *Principi Gregorio XIV. Pontifici maximo, ab ineunte ætate per gradus veræ sapientiæ, pietatis,beneficentiæ,cæterarumq. virtutum ad Apostolici fastigij gloriam Maiestatem euecto: ob fausta sacri augustique Principatus initia, & non dubiam spem rerum maximarum Reipublicæ Christianæ oblatam S.P.Q.R. Fornicem triumphalem pro tempore excitauit.*

8. die Ianuarij anni 1591. instituit Iubilæum, idque publicari iussit, vt omnes Christiani pro se apud Deum intercederent, vt sapientiam & fortitudinem consequeretur, quarum beneficio Pontificatum feliciter, laudabilitérque administrare posset.

Non multo pòst tempore constituit Generalem S. Ecclesiæ Comitem Sfondratum, nepotem suum, eúmque cum exercitu in Galliam misit. Ad quod bellum Gregorius dicitur quinquies centena aureorum millia contribuisse præter quadraginta millia è proprio suo peculio desumpta.

1591 | 5678

10. Augusti Ducem Ferrariensem in S.Marco honorificentissimè excepit qui eo die Romam venerat. Toto etiam tempore quo in vrbe mansit (mansit autem 40.circiter diebus) Pontifex illi,eiúsque familiæ omnia quæ ad tanti Principis mensam requirebantur, liberalissimè. lau-

Anno christi.	Anno mundi.
1590	5677

tissiméque procurauit. Venerat autem Dux Romam pro impetranda inuestitura Ferrariensi. Cui cùm bulla Pij V. de non alienandis bonis ecclesiæ videretur refragari, Pótifex congregationem indixit 13. Cardinalium, quibus negotium hoc cognoscendum mandauit.

* Quinque Cardinales creauit, de quorum numero fuit Sfondratus.

Ægrotare cœpit 22. Septembris. erat autem morbus eius febris continua cum fluxu, qui nascebatur ex continuis, & vehementibus pressuris, ad quas difficultate excernendi vrinam incitabatur, ob calculum, quo miserè torquebatur. Tandem post acerbissimos, & longos cruciatus, die Martis 15. Octobris annis 1591. inter 6. & 7. horam ex huius miseræ vitæ incolatu discessit, cùm iam sexies tam exiguo temporis spatio in ipsum quasi mortis agonem raptus esset.

Apertum est deinde corpus, & in vesica inuentus calculus duarum vnciarum, & quadrantis. Eadem nocte in lectica positum corpus in Ecclesiam S. Petri deportatum, & in sacello Gregoriano sepultum fuit.

Pontifex fuit 10. mensium & totidem dierum. Post cuius obitum sedes vacauit diebus 15.

Fuit Gregorius vir sanctis moribus, animum habens benignissimum, hospitalis semper, si quis alter, nam & donec Cremonensis fuit Episcopus peregrinos semper hospitio excipiebat, & liberaliter illis necessaria procurabat. Idem fecit & illo triennio, cùm Tridenti concilio interesset. Paucis istis mensibus quibus fuit Pontifex, rei frumentariæ, omnibúsque necessariis abundè prouidit, liberalitérque pauperes sustentauit. Variis locis piis singulis mensibus 1155. aureos, præter alias plurimas eleemosynas extraordinarias largitus est. Vltra centum millia coronatorum expendit in augmentum annonæ. Singulis feriis sextis ieiunabat, & feriis quartis à carnibus abstinebat, nisi fortè aduersa valetudine impediretur. Precum horariarum pensum, tam ordinarium, quàm de Domina, vt vocant, flexis semper genibus persoluebat. A somno manè surgens mox septem Psalmos pœnitentiales incipiebat, & dum sese vestiret, prosequebatur. Meditabatur manè hora integra, legens opera melliflui Bernardi, & si quos ex iis erueret bonos mentis conceptus, eos diligenter annotabat, concinnéque scribebat. Quandiu sacerdos fuit nullo die sacrum dicere intermisit, nullo non die cófessus est, nisi infirmitas impediret, quò minùs id facere posset. Cùm autem infirmabatur, quotidie ab alterius manibus Eucharistiam suscipiebat. Quòd si infirmitas lethalis fore videretur, cum multa quoque deuotione extrema se vnctione procurari mandauit. Ferunt quòd quater in vita oleo infirmorum inunctus fuit. Communis erat opinio eum cum nulla muliere vnquam consortium habuisse, sed virginitatem suam illibatam in sepulchrum intulisse. Non erat in Romanæ curiæ praxi magnopere versatus, neque ad res arduas gerendas valde idoneus: Sed bona sanctáque mente præditus, & vitæ innocentia integritatéque clarus. Parum comedebat, & sobriè bibebat, adeo vt medici sæpe cósulerent, liberalius paulò propter sanitatem biberat. Rarò vtebatur vino, & vsque ad 18. ætatis annum nihil præter aquam puram biberat. Atque hinc calculum primò natum asserebant nonnulli: nunquam enim aqua tam pura, & munda est, vt non habeat aliquid terrestris excrementi admixtum, vnde facile in quorundam corporibus, maximè iis, quæ huc inclinantur,

Anno christi.	Anno mundi.
1591	5678

Anni Christi. 1590 — *Anni mundi.* 5677

tur, calculus generatur.

Gregorio Pontificatum administrante, duo grauissima mala exorta sunt, quæ maiorem Italiæ partem aliásque Christiani orbis Prouincias miserrime afflixerunt. Qui autem hæc legent, non poterunt, non dolere. & qui futuris erunt sæculis, etiam tantas calamitates digna animi sympathia lugebunt.

Vnum istorum malorum fuit incredibilis annonæ caritas, quæ tanta fuit, vt Romæ, & in multis aliis ciuitatibus mensura frumenti, quam Rubium nominant, triginta coronatis, & pluris etiam venderetur. Sed & quod multò peius est, etiam in tanto pretio sæpe frumentum nullum potuit inueniri, Ita vt infiniti homines, ij potissimum qui in agris extra mœnia habitabant, fame interierint, inque viis & agris adhuc herbam in ore habentes mortui inuēti fuerint. Neque aliquid erat tam noxium, neque saporis tam tetri, quod pauperes non comederēt, si modò aliquid in iis esset nutrimenti. Romæ vbi populi concursus erat maximus, Pontifex liberales fecit eleemosynas. Eum imitati sunt Cardinales, Prælati, & multi nobiles. Religiosis quoque ambabus (quod aiunt) manibus largiebantur, vt proximis succurrerent. Patres Societatis Iesu locum certum constituerant, vbi quotidie multos homines, tā corporaliter quàm spiritualiter cibauerunt, omniáque ad vitam conseruandam necessaria suppeditarunt. In tanta nihilominus prouisione, & magna tenuiorum hominum cura, nonnulli Romæ mortui sunt, eo quòd non haberent quo vescerentur.

* Sub id tempus numerata sunt Romana capita ad 117. millia, vtriusque sexus, electis multis millibus inutilium, quorum onus aliquid damnosæ luis ipsi Reipub. inferre videretur. *Campana.*

Tandem verò Deus populi misertus, sua adfuit gratia; & noua adueniente messe, annona laxata est, horribilisq; fames cessauit.

Secunda calamitas, quæ priori paululum decrescenti successit, fuit maxima mortalitas. Moriebantur enim infiniti homines grauissimis febribus, ventris flatibus, & continuis fluxibus. Mali autem sedes communiter erat in capite. Quare omnes ferè quos morbus hic inuasit, tandem in phrenitidem inciderunt, & octo, decem, aut paulò pluribus diebus consumpti è vita excesserunt. Erant nonnulli qui huic malo medebantur phlebotomia, è vena capitis, quæ in brachio est, aliisque venis, è capite vacuantibus sanguinem detrahentes. Id boni in hoc morbo erat, quòd non fuit manifestè contagiosus. Communis erat Medicorum opinio, causas huius mali fuisse continuas pluuias, & insolitas anni præcedentis inundationes, quas mox ardentissimi æstus exceperant. Pessimam etiam qualitatem nutrimenti, è penuria & fame, de qua dictum est antea, in humanis corporibus natam. Grassabatur morbus iste potissimùm in Vmbria, Thuscia, Flaminia, Lombardia' aliisque pluribus Italiæ prouinciis. Obierunt hoc malo cuiusuis ætatis homines: maximè autem qui 30. erant annorum, & quinquagesimum nondum excesserant.

Obseruatum quoque est, paucissimas mulieres hoc morbo extinctas esse. In quibusdam Vmbriæ castris ad vnum omnes penè occubuerunt, & in multis ciuitatibus integræ familiæ consumptæ sunt. Affirmant nonnulli in

1591 — 5678

vrbe Romana ab Augusto anni 1590. vsque ad finem Augusti sequentis anni 1591. sexaginta plus hominum millia

morte succubuisse. Cœpit tandem hæc lethalis calamitas Iulio mense paulùlum conquiescere, & quotidie remissior facta, tandem mense Septembri penitus sublata est. Ita vt paucissimi tum morerentur. Beneficioque diuino factum est, vt status Italiæ in dies è bono in melius progrederetur. Ita vt hoc Nouembri anni 1591. salus & incolumitas populi optimè se habeant. *Anton. Ciccarella in vita Gregor. 14. & Ianson. lib. 3. & 4. Mercurij Gallobelg.*

Anni christi. 1590 — Anni mundi. 5677

HVMANA.

Sub finem huius anni 1590. Carolus Emanuel Sabaudiæ Dux felici successu res gerit in Delphinatu, & Prouincia. Miserat paulò antè Rex Hispaniarum Duci genero suo aliquot Hispanorum millia, quos antea in Galliã Narbonensem cum classe mittere decreuerat. Sabaudus itaque cùm in oppido Morti omnia quæ ad bellum erant necessaria præparauisset, 8. Nouemb. illinc Freium venit. Inde Draguignan, vrbem quidem amœnam, sed ab Huguenottis multis locis dirutam, & vastatam profectus, honorificè ab oppidanis exceptus est.

14. Nouembris Dux ad aquas Sextias iter instituit. Quò cùm venisset multi Marchiones, Comites, Barones, Domini, & nobiles qui in vrbe erant, magnificentissimo habitu ornati obuiam illi procedunt. Hos subsecutum est Parlamentum & hi qui à rationibus sunt. Omnes hi perpolitis orationibus, magnæque beneuolentiæ significationibus Duci felicem aduentum gratulantur. Magnus erat populi concursus, qui Ducis genua, veluti seruatoris sui, contingere gestiebant. Cùm templo appropinquasset, occurrit illi clerus & Archiepiscopus eum docta oratione excepit, & salutauit. Inde in Palatium Regio more deductus, & in solio constitutus est. Eique totius Prouinciæ administratio fuit tradita.

Per eosdem quoque dies Consules Massiliensium cum aliis 50. ex optimatibus nomine totius Reipub. ad Ducem venerunt, eique supplicârunt, Massiliam venire non dedignetur. Senatum enim populúmque eius aduentum maximoperè desiderare. Quibus respondet Dux, se id facturum, mox vbi expeditionem, quæ illi mandata erat, absoluisset.

Neque mirabitur tam felicem huius Principis fortunam, cui eius indoles, eiúsque virtutes exploratæ sunt. Ferunt enim Principem esse prudentem in consiliis, expeditum in rebus agendis, nunc vi, nunc clementia, prout necessitas postulet, quod deliberatũ est, celeri opere perficientem. Amatur simul & timetur à Principibus tum suis, tum vicinis. Singularem præterea dotem à Deo accepit, vt desolatos quosque & oppressos, non verbis tantùm, sed re ipsa quoque consoletur. Has ob causas multorum oculi in illum coniecti sunt. *Ianson. in Mercur. in Gallobelg. lib. 3.*

Mẽse Octobri Carolus Archidux Austriæ mortuus est.

Sub finem Nouemb. postquam Parmensis Lutetiam obsidione liberasset, commeatúque iuuisset, multa oppida vicina occupasset, omniáq; fecisset, quæ tam exiguo temporis spatio fieri potuerunt, copias suas inedia, laboribus, & morbis afflictas in Belgium reduxit. Exercitus frons 2. Decembris, Ipse cum omni nobilitate eiusdem mensis quarto die, reliquo exercitu in confinibus Galliæ relicto, Bruxellam reuersus est.

1591 — 5678

Sed statim ab huius Principis è Gallia discessu, suo malo confœderati experti sunt, quàm imprudenter fecissent,

quòd

Anni Christi. 1590. — Anni mun. d. 5677.

quòd nullum Regis Hispaniarum militem in vrbibus reseruassent. Opportunitatem hanc non esse contemnendam ratus Rex Henricus, suos, quos in oppidis istis adhuc habebat, solicitauit. Inuenit qui illi operam suam commodarent. Hoc modo omnia pene oppidula vno mense amissa sunt, quæ Parmensis recuperárat.

In Brabantiam reuersus Parmensis, eum quoque statum non inuenit, quem sperauerat. Nam post multas ab hostibus captas munitiones, post amissas machinas belicas, post spoliatas vrbes, hoc etiam accessit mali, quòd Hispani, qui in Campinia iuxta Herentals, & in vicinis locis hyemabant, ob multorum mensium non soluta stipendia, tumultuari cœperant.

25. Decembris, qui dies omnibus Christianis, ob natiuitatem Christi, quam tunc celebrat Ecclesia, sacer est & solennis, Comes Eebersteinius cum aliquot copiis in Vvestphaliam irruptioné fecit. In vicinis Monasterio pagis, catholicos, qui eam noctem orationibus & vigiliis traduxerant, & se iam quàm splendidè potuerant, ob festum diem, vestierant, ornarántque spoliarunt, omnem supellectilem ecclesiasticam rapuerunt, sacramenta pedibus conculcarunt, matronis & virginibus pro sua libidine abusi sunt. Inde Roxelium, & Telgetium profecti à ciuibus intromittuntur; sed eodem eos modo, quos cæteros tractauerunt. Postridie in Hoesvvinkel intolerandam exercuerunt petulantiam. Præter omnia enim, quæ hactenus diximus, ibidem etiam baptisterium fœdè commacularunt, consecratas hostias in ora equorum inseruerunt, multásque virgines, matronásque constuprarunt. Inde in Abbatiam, Marienfeltium venientes, non tantùm in sacramenta, & imagines, sed & in Monachos ipsos turpiter debacchati sunt. Inde in Paderbornensem Episcopatum irruunt, obuia quęque diripiunt, fœminis subductis vestibus, & supra caput colligatis, abusi sunt, multáque ibidem insolentia nomen suum apud posteros nobilitàrunt. Gubernatori ipsi Spatenbergio non pepercerunt. Atque hic sit finis anni 1590. *Ianson. lib. 3. Merc. Gallobelg.*

1591. Initio anni, Gratianopolis in Delphinatu Parlamenti sedes intercipitur à Francisco Bonnæo Domino de Lesdiguieres. Is Dalbineum, qui illic imperabat, & cuius fidei vrbs ea commissa fuerat, foras exire cogit, Vrbémque ad hunc vsque diem in potestate Regis retinuit.

Ianuario mense Rudolphus II. huius nominis Imperator, Princeps pacis amantissimus, qui anno 1579. nullis pepercit sumptibus, & laboribus, vt Belgicas Prouincias suo Regi rebelles, & Regem illis infensum, positis odiis inter se conciliaret, nec vnquam hanc curá deposuit: Nunc iterum idem tentandum putat, & legatos suos in Hollandiam mittit, qui suæ maiestatis mentem ordinibus declarent, eósque ad pacem, & tranquillitatem hortentur. Sed Ordines oblationem pacis exploserunt.

4. Ianuarij, Parmensis cum quotidie intelligeret nouas Regis Henrici victorias, metuens ne fortè in Ducatum Luxemburgensem exercitú duceret, & occupatis aliquot oppidulis iter in Italiam, atque adeo in Hispaniam intercip eret, Petrum Ernestum seniorem, Mansfeltium comitem, istius Ducatus gubernatorem, Bruxellis dimisit, & in Luxemburgum ablegauit.

1591. — 5678.

Initio Februarij Basileæ spectrum quoddam fuit visum mirabile. Monasterium est in vrbe appellatum Clingenthal. In eo quondam, cum vrbs esset catholica, virgines habitarunt Deo consecratæ. Nunc verò nulla in eo est re-

ligio. Quadam nocte vigiles, qui iuxta hoc monasterium excubabant, in eo concentum audierunt, multorum quasi Monachorum vespertinas preces,& completorium canentium. Paulò pòst viderunt iidem vigiles magnam sacerdotum & monachorum in habitu religioso è templo prodeuntium cateruam,qui cum crucibus & vexillis per pontem, quo Rhenus sternitur, in templum S. Ioannis, quod in suburbiis est, processerunt. Hic se stiterunt, & litanias occinerunt. Interea magna armatorum manus accessit, sacerdotésque & monachos donec è templo redirent, præstolati sunt. Tandem illi absoluto cantu templo egressi, ordine, qui in supplicationibus seruari solet, ad monasterium reuertũtur. Comitantur eos milites prædicti, sed foris manent. Ingrediuntur illi monasterium, & paulò pòst disparuerunt. Habes, lector, spectrum, quid verò sibi velit, non est meum iudicare. *Ianson. Mercur. Gallobelg. lib. 4.*

In Cardinalium Senatu Gregorius 14. Henricum Regem denuò excommunicauit, omnes qui eius factiones sequebantur proscripsit, Monitorium fieri præcepit, & per Landrianum in Galliam publicandum misit. Landrianum autẽ hunc, Episcopo Placentino in Italiam reuocato, suum Pontifex in Galliis nuntium creauit. *Idem Ibid.*

Cùm autem de subsidiis Mœnio Duci mittendis similiter ageretur, sex millia peditum Heluetiorum, Italorum autem mille, & cataphracti equites 1500. Gallis decreti sunt. His omnibus imperarat Comes Franciscus Sfondratus. Pontificis ex fratre nepos. Cui à consilijs, & auxilijs iuncti sunt Marchio Corniæ, Virginius Vrsinus, & Octauius Cæsius.

16. Aprilis cùm Henricus Carnutum diuturna obsidione, & continuis oppugnationibus multùm fatigasset, iámque oppidani continuis vigiliis & laboribus exhausti essent, tandem se dedere coacti sunt. Conditiones sequentes datæ: Henricus Præsidiarios milites incolumes cum gladiis suis dimitteret. Ciues omnes Parisienses eorumque bona, qui huc tanquam ad asylum confugerant, arbitrio Regis traderent. Centum millia coronatorum in pecunia, & alia censum in mercibus numerarent. Castrum in vrbe restaurarent, & exercitum regium mensem integrum in castris alerent. Priuilegia & Catholicam Romanam religionem sartam tectam conseruarent. His conditionibus Rex 18. in vrbem admittitur, in qua magnam vini & frumenti copiam inuenit. Paulò post cum exercitu latinum profectus est.

Espernonius, qui in Picardia aliquot equitum turmas habebat, circa idem tempus in Aumalium Ducem incidens, ad pugnam prouocatur. Espernonius numero superior, Aumalium, cæsis aliquot, in fugam conuertit, & Morinorum Gubernatorem, eiúsque Vicarium captiuos abduxit.

Sabaudiæ Dux in Delphinatu & prouincia prospero victoriæ cursu adhuc vtebatur, multáque loca partim deditione, partim vi occupauerat. Massilienses eum iamdudum vt ad se veniret, inuitarant. Peractis itaque grauioribus negotiis cum insigni nobilium caterua sub hoc tempus Massiliam venit, & incredibili magnificentia, regióque pene apparatu, & honore, tam à Magistratu, quàm ab equestri ordine, totóque populo excipitur.

Non multos post dies Dux à Socero Hispaniarum Rege in Hispaniam vocatus est. Profecti cum eo sunt Legati confœderatorum, & vrbis Massiliensis. Bercinonam appulsus Princeps Hispaniarum Philippus Iunior, cum maximo

1591 5678

nobi

Anno Christi. 1590 | Anni mundi. 5677

nobilium comitatu obuiam processit. Sororiúmque suum magnificentissimè excepit. Ad Catholicum Regem cùm peruenissent, Rex genero suo ingentem pecuniæ vim numerari mandauit, qua exercitum conscriberet, se suásque ditiones tueretur, & confœderatorum causam iuuaret.

Sub finem Aprilis Dux Nemoraus obnixè rogatus & desideratus à Lugdunensibus, Lugdunum venit.

Comes Mauritius Nassouius, & ordines confœderati toto hoc anno conductis vndique operis, quæ ad maximam aliquam expeditionem erant necessaria sibi compararunt. Machinas bellicas fusili ære, scalas, pótes nauales, omniáque tam ad obsidionem, quàm ad oppugnationem commoda sibi fieri procurarunt Pulueris quoque tormentarij, globorum, & annonæ ingentem copiam coacetuarunt. Supplementum militum vndique collectum est, & circa 12. Maij sese ad expeditionem præparauerunt.

Octauius Episcopus Calatinus. & in partibus Rhenanis Nuntius Apostolicus, cùm multos abusus in Ecclesiam clam irrepere intellexisset, maturo consilio hoc tempore multa ad reformationem pertinentia, Coloniæ decreuit.

Mense Iulio Rex Henricus publico edicto mentē suam de conseruanda Catholicis Catholica, Romana religione declarat. In quo initio regni sui se nihil magis optasse dicit, quàm vt Concilium conuocaretur, in quo religionis controuersiæ componerentur. Se non obstreperum fore, præfractum, aut obstinatum, sed doceri velle, & si error demonstretur, se saniora consilia secuturum. Sibi decretum etiam semper fuisse in Catholica, Apostolica Romana Religione nihil mutare, aut vt ab alio mutetur, admittere velle. Sed professoribus eiusdem Religionis, illam omniaque illorum, immunitates & priuilegia sarta tecta conseruare.

24. Eiusdem mensis Iulij aliud edictum iussit promulgari, quo inuehitur in eos, quorum importunitate vltimum pacis edictū erat reuocatum, primò per subsequens edictum anni 1585. mense Iulio: secundò per edictum anni 1588 Rothomagi publicatum. Vtrumque edictum Regi violenter extortum, & ex eo plurima in Regno mala enata dicit. Ideo præsenti hoc suo mādato se duo ista edicta, vt perniciosissima, violentáque rescindere, & abrogare, ipsum autem pacificationis decretum approbare, atque vt ab omnibus approbetur, & obseruetur mandare significat. *Ianson. & Annales Gallici.*

Mense Augusto Parlamentum Turonense edicto publico Monitorium Bullæ Gregorianæ, quo Rex Henricus excōmunicatur, infirmat, rescindit, & irritum facit. Omnibus sanctis decretis statutis, Iuribus, priuilegiis, immunitatibus, & libertatibus ecclesiæ Gallicanæ contrarium pronunciat.

Simile Senatusconsultum Catalaunense Campanum Iunio Mense prodierat aduersus eandem Bullam.

Sed hæc duo Senatusconsulta, Parisiis 8. Augusti Aresto Parlamenti infirmantur, condemnantur, & cōburi publicè iubentur. Sic Arresta Arrestis contraria in lucem atque in vulgum prodeunt, magno reipubl. detrimento.

Quantò satius & felicius fuerat concordes Gallorum animos in vna fide Ecclesiæ Romanæ & sub vnius Regis Imperio pacatè & tranquillè viuere, quàm pro quorumdam nouarum rerum studiosorum libidine modò huc, modò illuc incertos rapi & circumagi!

1591 | 5678

7. Augusti Magistratus Argentoratensis aliquot Senatores, duos currus, & 26. Sclopetarios in Monasterium

mittit, quod celebre & antiquum erat in agro suburbano Argentorati, anno 1340. ædificatum,& Carthusianis inhabitandum datum. Hi cùm eò venissent, & Priorem & fratres omnes in ciuitatem abduxerunt. Postridie fuerunt missi qui in ambitu fenestras vitreas comminuerent, Bibliothecam,aurum,argentum,vinum, omnémque annonam diriperent,& in vrbem comportarent.Sequenti nocte octoginta cæmentarios expensis suis conductos in idem monasterium deducunt, qui totum monasterium primò, deinde turrim demoliti sunt,*Ianson. lib.4. Mercur. Gallobelg.*

Anni Christi. 1590 — Anni mundi 5677

15. Augusti die assumptæ in cælos B.Mariæ sacro Ioinuillæus Ducis Guisij filius in arce Turonensi sub custodia Rouuralij captiuus detentus iam annos 2. menses 8. è captiuitate elapsus est,& à Domino de la Chastre nobilissimo cum comitatu Auaricum Biturigum oppidum deductus. Vbi ab omnibus vtriusque ordinis hominibus obuiam illi prodeuntibus magnificentissimè exceptus, & in primarium vrbis templum cum venisset,gratiæ Deo omnipotenti fuerunt actæ,& cāticum, Te Deum laudamus, decātatum. Deinde carminibus variis,& insigni Comœdia de adolescentibus in caminum ardentem iniectis,per studiosos societatis Iesu salutatur.

15. Septembris Declarationem suam Aureliæ promulgat de iuuando & obseruando Principum catholicorum fœdere aduersus contrariæ partis fautores.

18. Eiusdem mensis Sabaudiæ Ducis exercitus ad Pontem charræum à D.de Lesdiguieres cæditur, & in fugam vertitur.

Rex Henricus Nouiodunum in Picardia 15000. millitum exercitu circundedit, arctaque obsidione,& 14 maioribus tormentis cinxit, & cum conditiones deditionis tolerabiles quas obsessis obtulerat, recusassent, expugnationem vrget, & quarta tandem opugnatione vrbem vi occupauit, Magistratū & præfectos mutauit,& forti præsidio vrbem muniuit.*Ianson.lib.4.Merc.Gallobelg.*

Iudæus quidam Leo nomine, in omni genere linguarum exercitatus, Pragæ nuper in Boëmia ad fidem conuersus,& Christianorum sacris initiatus,familiaritate cuiusdam Franciscani, Petri Rodami, cui cura infirmorum erat cōcredita, quíque morientibus salutare viaticum administrabat, vtebatur, diligenter obseruârat, vbi hostiæ consecratæ reponerentur,& asseruarentur.

Initio itaque mensis Septembris.Iudæus hic Christianus factus (vt & ferè omnes huius farinæ recutiti) Iudaizans huiusmodi hostias tres clam surripuit,chartæ inuoluit, & Presburgum in Vngariam profectus, ad Iudæum in hospitium diuertit. Cúmque aliquot dies hîc commoraretur,sæpe cum hospite de incarnatione Christi, déque sacramento corporis & sanguinis eius disputauit.Interrogauit tandem hospes Leonem, an aliquando sacramentum hoc percepisset. Respondit Leo se percepisse. Tandem eò prouecta est oratio. vt Leo tres consecratas hostias, Pragæ raptas, ç sinu de prompserit, & Iudæo spectandas dederit. Iudæus visis hostiis, obnixè Leonem orauit, duas sibi donaret. Quod cùm ille recusare non posset, Iudæus acceptas hostias in arculam reposuit, & accurate custodiuit, donec Leo Presburgo Nikelsburgū proficisceretur.Eo absentè Iudæus hic alios suæ sectæ homines conuocat, ijs hostias exhibet, ac quomodo eas adeptus esset, commemorat. Collatis hi consiliis plures Iudæos ad se vocant, vt experiantur sitne in Christiano-

1591 — 5678

tum

Anni Christi. 1590 — *Anni mundi.* 5677

rum Sacramentis dolus, an potiùs ea vera sint. Effundunt hostias in mensam, & pone eas cultrum. Hic vnus eorum abrepto cultro; Si, inquit; verè Christianorum Deus sis, hîc virtutem tuam exere:simulac cultrum in hostiam adegit. Ex templo copiosus sanguis effluxit. Territis hoc miraculo Iudæis, mox vindex Deus adfuit, &, fulmine domum concussit, quæ igne correpta, cum hospite, vxore, duabus filiabus, multisq; aliis Iudæis funditus exarsit. Tres tantummodò incolumes euaserunt. Mensa & hostiæ in medio isto incendio saluæ, intactæque remanserunt. Gubernator vrbis, qui extra muros habitabat, tam sæuum videns incendium misit famulos suos in vrbem, vt causam incendij inquirant, & illud cum oppidanis restinguant. Quj cùm in vrbem venissent, didicerũt Iudæos aliquot istis in ædibus congregatos fuisse. Quid verò egerint, nemini constare: multis igne absumptis, tres euasisse. Re ad gubernatorem relata, tres illi Iudæi quæruntur, & inuenti in vincula conjiciuntur. Habita quæstione, cùm diu scelus occultarent, tandem prodere coacti rem gestam ordine narrarunt. Gubernator vt tantùm scelus debitis pœnis expiaret, Iudæos istos exquisitissimis tormentis excarnificari, tertióque die adactis per corpora semiuiua palis, in via regia collocari præcepit. *Iansonius lib. 4. Mercur. Gallobelg.* Hinc disce Iudæe, disce Lutherane, & Caluiniane hæretice, tremendum hoc Iesu Christi Seruatoris nostri mysterium cum summo honore & timore debere adorari.

Rudolphus Imperator, etsi iam antea sæpe ordinum Belgicorum confœderatorum animos frustra tentasset, vt eos ad pacem amplectẽdam adduceret, à proposito tamẽ nõ destitit. Sed pacis amantissimus. Legatum suum in Hispaniam ad regem misit, ei mentem suæ maiestatis declaratucum. Rex audita legatione Cæsari totum pacis negotium commendauit, & quicquid Cæsar ageret, se ratũ habiturum promisit. Cæsar ad ordines scribit, eósque ad pacem iterum hortatur, æquissimas conditiones offert, ordines eius Maiestati gratias agunt, sed frustra de pace agi cum Hispanis à quibus nulla stabilis & syncera pax est expectanda, cùm sub specioso pacis titulo, pessima quæq; machinentur. Id enim se sæpe antea expertos esse.

19. & 20. Septembris in Mediomatricum Metropoli vrbe Metensi inter Catholicos, & Protestantes exorta est seditio, dum interrogante Gubernatore Burgundos, aliósque oppidanos, Quem Regem agnoscerent, & à cuius partibus starent, Protestantes responderent, se præter Henricum Regem alium non agnoscere: Catholici verò, se gubernatorem sequi, eum sibi caput esse, quandiu Rex legitimus non esset electus. Qui tumultus postea, sed non sine sanguine, compressus est.

Angliæ Regina classem rursus in Hispanicum mare miserat, vt classem Hispanicam ex India venientem, auro, argento, omnisque generis preciosissimis mercibus onustam, interciperet. Sed cùm ad angustias maris Athlãtici venisset, ab Hispanis malè excepta est, multæ naues captæ, Classiarij occisi, cæteræ fugatæ sunt. Classis interim Indica in insulas Azores incolumis primùm, deinde in Hispaniam appulit.

Nec feliciùs pugnârunt Angli in Gallia. Dominus enim de Villars gubernator portus, quem Gratiæ vocant, cum auxilio Rothomagensium, inter Diepam & prædictum portum mille ducentos Anglos prostrauit.

1591 — 5678

29. Septemb. moritur Ioãnes Orientalis Frisiæ Comes,

summus nouorum Christianorum fautor & patronus.

Quem paulò pòst Christianus Saxoniæ Dux & elector insecutus est. Is enim cùm Dresdæ aliquandiu ægrotasset, tandem 5. mensis Octob. huius lucis vsuram cum summo Protestantium & Caluinianorum mœrore amisit. Cadauer damascena veste atri coloris, & Polonica talari tunica ex holoserico amictum, aurea catena, armillis, annulis, aliisque chimeliis ornatum, pedes ocreis & aureis calcaribus induti, caput Polonico pileo, multis additis plumis, vnionibus & gemmis circumpositis opertum, capulo primùm ligneo, pòst stanneo, Christi crucifixi, matrisque, ac discipuli imaginibus insignito impositum, & in templum illatum, à nobilibus ante pulpitum, vt ab omnibus conspiceretur collocatum est. Dextra amazoniam securim oblongam tenebat, sinistra gladium. Interea cognati & amici vndique euocantur, vt ad exequias, quæ 5. die Nouem. celebrarentur, cohonestãdas conueniant. Quæ initio Nouembris Dresdæ magna cum pompa Principum, & nobilium Germaniæ concursu celebratæ sunt. Filium octennem, quem ex Sophia Io. Georgij Electoris Brandeburgensis filia an. 1583. die 23. Septemb. suscitauerat, hæredem reliquit. *Ianson. lib. 4. Mercur. Gallobelg.*

q Innocentius IX. ante Pontificatum Ioannes Antonius Fachinetus appellatus, sanctorum quatuor coronatorũ Cardinalis, natus est Bononiæ 22. Iulij 1519. In pueritia atque adolescentia iis studiis animum applicuit, quæ istam decent ætatem. Quorum cursu absoluto, Iurisprudentiæ dedit operam, & 11. Martij anni 1544. in ea facultate Doctoratus insignia suscepit.

Paulò pòst Romam venit, & se totum obsequio, ministerióque Cardinalis Farnesij tradidit, à quo postea missus est vicarius Auenionem, vbi quatuor circiter annos commoratus est. Pòst Romam rediit. Non multò pòst tempore, Pius 4. eum Neocastrensem Episcopum in Calabria constituit, fuit autem primus Episcoporum quos iste Pontifex creauit.

Anno 1561. ad concilium Tridentinum vocatus venit, vbi doctrinæ, prudentiæque suæ singularis, & Religionis zeli maxima dedit specimina.

Anno 1566. à Pio V. missus est Nuntius Venetias, vbi sex annis & aliquot mensibus habitauit, & in glorioso illo fœdere inter Pontificem, Regem Catholicum, & Venetos contra Turcam strenuè & cum laude laborauit.

Primo deinde anno Pontificatus Gregorij 13. Romam reuersus, inde ad Ecclesiam suam Neocastrensem se recepit, vbi aliquam moram fecit, gregem suum in officio & pietate retinens.

Hinc à Gregorio Romam reuocatus anno 1576. creatus est Patriarcha Hierosolymitanus, cùm paulò antè in manus Pontificis Episcopatum Neocastrensem liberè resignasset.

Vsus est & Gregorius sæpe illius opera in signatura, aliisque arduis quæ Pontifici incumbunt negotiis.

Denique in promotione 19. Cardinalium à Gregorio, die 12. Decemb. anni 1583. facta, Cardinalis cum titulo SS. quatuor coronatorum creatus est.

Pontifice Gregorio 14. omnes penè causas, quæ in signatura solent agitari, ipse administrauit. Gregorius enim cum esset valetudinarius, non potuit vt solet, isti congregationi interesse. Quare omnem eam curam in Cardinalem SS. quatuor coronatorum reiecit.

Denique mortuo Gregorio 14. sine vlla difficultate, & cum

Anni Christi. 1591 | 1591

Anni mundi. 5678 | 5678

238

q INNOCENTIVS 9. Bononiensis, priùs dictus Cardinalis Sanctorum quatuor coronatorum.

Mens. 2. dies 1.

Vacat mens. 1. diem 1.

Patriarcha

Constantinopoli.

Principibus

Amurathe Turcarum Imperatore.

Mahomete Hobubendo Persarum.

Rodolpho 2. occidentis, siue Romanorum Imperatore.

Henrico 4. Franciæ & Nauarræ Rege.

Philippo Hispaniæ & Portugalliæ.

Elizabetha Angliæ.

Iacobo 6. Scotiæ.

Sigismundo 3. Poloniæ.

Anni Christi. 1591

Anni mundi. 5678

cum vniuersali totius sacri Collegij suffragio, altero die postquam conclaue obseratum esset, Pontifex renuntiatus est.

Fuit itaque electus Pontifex 29. Octobr. 1591. Cúmque extemplò (vt in consuetudine est) multa beneficia a Cardinalibus peterentur, ille nulli tunc quidpiam indulgere voluit, dicens se maturè omnia, & præmeditatè facere decreuisse.

Dum Pontificijs vestibus indueretur, Bullam de non alienandis bonis ecclesiæ confirmauit.

Sed & efficacissimis verbis, quæ ex intimo corde procedere facilè videbantur, testatus est, se omnem suam cogitationem eò conuersurum, vt annonæ foret in vrbe & copia & laxitas, miseriæque populi subueniretur. Quamobrem postridie Senatum purpuratorum congregauit, & decreuit, quòd omnes Barones, qui Romæ habitabant, frumentum suum in vrbem transportarent. Domino autem Vitellio annonæ Præfecto mandauit, vt decretum hoc cum summo rigore exequeretur.

Dominica sequenti, quæ fuit 2. Nouembris, coronatus est. Postridie primum fecit consistorium, in quo Cardinalibus pro collata in se tanta dignitate gratias egit, & nonnulla commemorauit, ad Reipubl. conseruationem pertinentia, quæ successu temporis facere proposuerat.

Significauit etiam inter alia mentem suam esse, vt semper bona auri Summa in castro reseruetur, cuius vsus esse possit in certis Sanctæ sedis, aut populi periculis & necessitatibus.

29. Eiusdem mensis Nouembris Dux Mătuæ Romam venit, vt Pontifici obedientiam præstaret. Hospitio exceptus est liberalissimè, & designata sunt illi in palatio Nepotum Pontificis habitacula.

Postridie calēdarum Decembris S. Pontifex iussit promulgari decretum de moderatis rerum omnium ad victū humanum necessariarū pretiis. Nam propter annonæ difficultatem, & sæuitiam, quæ anno præcedenti grassabatur, omnium rerum eum in modum aucta erant pretia, vt omnia carissimè & præter modum, præter omnium temporum præcedentium consuetudinem, & rerum ipsarum naturam venderentur. Cui malo remedium adhibere vtilissimum fuit, & maximè laudabile.

18. Decembris duos creauit Cardinales, Dominum Segam Episcopum Placentinum, Vicelegatum in Galliis, Prælatum singulari doctrina præditum, strenuum, & magnæ mentis, qui pro sede Apostolica multos hactenus labores exantlauerat: & Antonium Fachinetum pronepotem suum, iuuenem magni ingenij & industriæ, qui multa iam dedit argumenta, se vti & sacelli & tituli Innocentij successor est, ita quoque eiusdem virtutum fore imitatorem.

Tandem 21. Decembris eiusdem anni 1591. in grauissimam febrem incidit. Quam ex eo cōtractam quidam arbitrantur, quòd ante biduum non optimè dispositus, ex singulari deuotione septem illas celebriores Romæ Ecclesias inuiserat. Alij aliam causam prætexunt. Vt vt est, vir grandæuus, postquam paucis diebus ægrotasset, tandem dominica die, quæ erat 29. Decemb. nocte, hora 13. laborante deficientéque luna, lunæ, hoc est, ecclesiæ caput & Primarius Pastor in ipsis morbi laboribus defecit, placidéque in Christo saluatore obdormiuit. Postquam in Pontificatu sedisset menses integros duos, vixisset annos 71. & menses penè quatuor.

1591 — 5678

Anni christi. 1590 — Anni mundi. 5678

Erat singularis abstinentiæ, semel tantùm in die, idque tempore cœnæ, comedens, macilentus erat, & natura melancholicus. Gaudebat opaco aëre, & camporum viridantium amœnitate. Plerunque in lecto studebat, vbi & causas, quæ afferebantur, audiebat. Erat enim natura frigidissimus, inferiórque corporis medietas nunquam non frigebat. Statura corporis erat procera, vultus maiestate plenus, in moribus & verbis erat grauis, in conuersatione nihilominus comis & facilis. Voluptas illi erat de literis & scientiis colloqui, maximè de rebus politicis. Multa per ætatem scripserat quæ in lucem edere iampridem decreuerat. Sed in hoc, vt & in multis aliis tardus erat. Quam eius tarditatem complexioni melancholicæ ascribebant.

Vacauit illius morte sedes mense vno, die vno. Cuius interregni tempore, vti & sub interregno Gregorij XIV. Vrbani VII. & Sixti V. vrbis status fuit quietissimus, nullo tumultu exagitatus, nullus effusus sanguis, immunis ab omni solita insolentia. *Anton. Ciccarella in vita Innocentij 9. & Ianson. lib. 4. merc. Gallobelg.*

HVMANA.

1591. Mensis Nouembris 15. Barnabas Brissonius Præses Senatus Parisiensis, Claudius L'Archer, & Ioannes Tardif Consiliarij regij, in suspicionem cùm venissent, quod clam Regi Henrico fauerent, à seditiosis quibusdam in carcerem parui Castelleti, quod vocant, coniecti, noctu strangulantur, & sequenti die manè in publica platea Grauiæ suspensi ad duos aut tres dies, spectaculum horrendum, & insolens populo exhibentur. Quod cùm ad Mœnium Ducem perlatum esset, statim Lutetiam venit, & nonnullos è seditiosis comprehensos in quibus quatuor fuerunt, è famoso illo numero X VI. puniri & suspendi publicè in patibulo iubet, & aliquot pòst diebus abolitionem publicari eorum omnium quæ superioribus diebus acta & perpetrata fuerant. Annis posteà 1593. & 1594. Senatus Parisiensis aliquot alios huius tam atrocis facinoris conscios, comprehensos, & in vincula coniectos condemnauit. *Extat libellus de vita & laudibus ipsius Barnabæ Brissonij, Lutetiæ excusus lingua Gallica, 1595.*

In Anglia etsi præcedentibus annis multi catholici capti, multi in exilium eiecti, multi diris tormẽtis, extremisque suppliciis è medio sublati essent, metus tamen Reginæ, consiliariorúmque nõ tollebatur, nec Catholici quos illi perduelles nominant, funditus potuerunt extirpari, nouis semper ex transmatinis seminariis veteribus succedentibus. Sperauerat Regina (vt quidam scribit) seminaria iuuentutis Anglicanæ, quæ Rhemis in Gallia, Romæque instituta summorum Pontificum, & Regis Hispaniarum munificentia sustentantur, his bellorum Gallicorum motibus labascere, atque extinctum iri. Quod adeo non factum est, vt etiam magis efflorescerent, & vltra hæc duo seminaria, tertium quoque in Hispania, Vallesoleti à Rege hoc tempore erectum sit. Huc accedebat, quòd hoc anno duodecim plus minùs Sacerdotes Catholici ex seminario Hispanico emissi, vario ac dissimulato habitu Angliam fuerant subingressi, & exploratorum manus prælapsi. Regina itaque sibi, suisque metuens, quorundam suorum suasu edictum atrox & seuerum condidit, cui titulum dedit hunc: *Declaratio magnarum turbationum, quæ contra Rempub. intentantur, per multitudinem Sacerdotum, Seminaristarum, ac Iesuitarum, qui clam immissi, & per regnum*

1591 — 5678

Anni Christi. 1591 | Anni mundi. 5678

dispersi sunt, vt insignes proditiones operentur, sub ementito nomine Religionis. Cum prouisione valde necessaria, de remedio ad malum hoc euertendum, edicto suæ maiestatis publicata.

Edictum illud, quò minùs statim, vbi conscriptum fuit, publicaretur, restitisse dicitur Christophorus Hattonus, regni Cancellarius. Nam cùm vir moderatior esset, tantam crudelitatem fortassis improbauit. Eo itaque 28. Nouembris è viuis sublato, Cecilius sequenti statim die, post Hattoni obitum, curauit illud in foro publicandum. *Ianson. lib. 4. Merc. Gallobelg.*

Pragæ quidam minister hæreticus (quem Caluiniani dicunt fuisse Lutheranum, Lutherani verò Caluinianum) homo inquietus & maledicus, seditiosis & inconditis suis concionibus id effecit, vt Cæsar illum vrbe interdixerit. Hic mandato Cæsaris contempto, in vrbem clam reuersus suos inuenit, apud quos latitabat. Tandem familiaritate cuiusdam, non exigui census, contemnendæque formæ puellæ vsus, eam sibi vxorem ducit. Cùm celebrarentur nuptiæ, res innotuit, captus & examinatus est. Conuictus tandem & confessus est, se huiusmodi matrimonia contraxisse plura, etiam cum nuptis, idque diuersis in locis. I nunc hæretice, & catholicorum Sacerdotum lasciuiam buccinator in conuiuiis, in curribus, & nauibus declama.

Quid hoc eodem anno de alio Caluiniano ministro in territorio Vltraiectensi actum sit, cùm & virgo sit nobilis, & res non omnibus cognita, silentio præterire malo, quem commemorare. *Ianson. lib. 4. Merc. Gallobelg.*

Sub finem anni 1591. Rex Henricus, postquam Anhaltinus cum suis Germanis protestantibus, quos ad bellum in Gallia gerendum designarat, & in Thuringia, Saxonia Misnia, Silesia, Palatinatu, & ditionibus Brandemburgicis incredibili numero (pro rerum statu) equitum peditumque collegerat, in Galliam venisset, Rothomagum arctissima obsidione cinxit.

Confœderatorum vires debiliores erant, quàm vt cùm tam potenti Rege auderent congredi, Itali quidem, quos S. Pontifex miserat, in Burgundiam, atque adeo in Lotharingiam, venerât: sed vlterius progredi noluere, nisi priùs Parmensis cum suis copiis esset in procinctu.

Parmensis, itaque omni qua potuit sedulitate equites pedites que per varias Prouincias dispersos, in Hannonia cogit, & ad lustrandum exercitum Valencennas proficiscitur. Petro Ernesto Comiti Mansfeltio (vti & superiore anno fecerat) administrationem Belgicarum Prouinciarum mandat. Ipse cum exercitu, qui quatuor millibus peditum, & tribus equitum constabat, in Galliam iter instituit, & in vrbem, *la Fere*, quam confœderati Hispaniarum Regi, vt esset suorum militum receptaculum, concesserant, præsidium introduxit. Inde cum reliquo exercitu Peronam contendit, vt periclitanti Rothomago, Normaniæ Metropoli suppetias ferret. Quæ si in potestatem Regis transiret, confœderatorum res plurimùm debilitarentur.

Ad hanc obsidionem Regina Angliæ numerosum militem miserat. Cui ordines Belgici initio sequentis anni Comitem Philippũ Nassouium cum 21. lectissimis peditum signis, nauibus bellicis, & omni apparatu addiderunt.

Rex Henricus montem S. Catharinæ obsedit, sæpissiméque, sed irrito conatu, oppugnauit. Qui enim in propugnaculo erant, tam fortiter se defenderunt, vt nemo, nisi vitæ suæ pertæsus, propiùs auderet accedere. *Iansonius in Mercur. lib. 4. Gallobelg.*

1591 | 5678

1592. Ne miremur tot bellis ac motibus, tot tumulti-

bus

Anni Christi. 1591 | Anni mundi. 5678

bus orbem terrarum his quinque exactis annis cócussum esse. In quibus quatuor Pontifices, duo Reges, tres Reginæ, tot Principes, Duces, Comites, & magnates ex mortalibus, nobis in mediis bellorum motibus relictis, abierunt.

Sed nec funerum adhuc finis, initio námque Ianuarij illustrissimus Iuliæ, Cliuiæ, & Montium Dux senio confectus, annos natus 76. ipso Epiphaniæ festo ex his terris abripitur. Qui 10. deinde Martij Dusseldorpij sepultus est. Ipsius doctissimum elegantissimúmque Epitaphium à Iacobo Lomnio exaratum placet ascribere.

Quis iacet hic? Dux Iuliacus. Qua stirpe parentum?
Cliuorum illustri sanguine natus erat.
Qua coniunx? Maria illa fuit. Quo stemmate? Magni
Cæsaris, & diuo Cæsare nata soror.
Quid iuuenis coluit? Martem. Quid adultior annis?
Pacem. Quid Senior? iustitiam atque Deum.
Quo morbo periit? senio, cordisq; dolore.
Qualiter? inuicta spe, stabiliq; fide.
Ergo fuit, viuit pars prima. Quid a tera? surget.
Vnde? ex hoc tumulo. Quando? vocante tuba.

7. Ianuarij Arresto Parlamenti Rothomagensis iuramentum sacri fœderis 22. Ianuarij anni 1589. emissum, confirmatur, & renouatur.

16. Ianuarij Ioan. Casimirus, Dux Palatinus, & Electoris iunioris ex fratre Ludouico nepotis tutor, duabus expeditionibus in Galliam, vna in Belgiũ, vna in Coloniensem Diœcesim aduersus catholicos clarus, Columen & protector religionis, quam Caluinianam vocant. Cui nihil vnquam ad voluntatẽ, sed multùm ad potestatem defuit, quò minùs Roma cùm Pontifice, vniuersáque religione catholica iamdudum non sit euersa, post tot exantlatos labores, curis & solicitudinibus, quibus pro defensione periclitantis suæ religionis exhaustus erat, tristissimo Geneuensis Ecclesiæ luctu, ex hac lacrymarum valle in patriam ignotam euocatus est. *Ianson. lib. 5. Mercur. Gallobelg.*

Hunc sed alia via, alióque professionis genere mox insecuta est Elisabetha, Caroli 9. Galliarum Regis quondam vxor, Rudolphi Cæsaris soror, princeps omni exceptione maior.

Hæc à morte coniugis huc vsque octodecim cótinuis annis in viduitate sua Deo nocte diéq; famulata est. Suis expensis Viennæ Monasterium exstruxerat, in quod è palatio suo aditus erat breuissimus. Hic pia Princeps cum toto suo Gynæcæo, repudiatis omnibus huius sæculi voluptatibus, opibus, & honoribus, priuata vixit, omnibúsque diuinis officiis diurnis, nocturnísque interfuit. Deum pro Ecclesia Catholica, pro toto Reipublicæ Christianæ statu feruentissimis precibus, sine intermissione obsecrãs. In ieiuniis, & vigiliis erat assidua, in eleemosynis non inferior forte Elizabetha illa Thuringiæ tantopere laudata: cuius vt nomen ita & virtutes referebat. Adeo vt dum viueret sanctissima quibusdam, imò plerisque haberetur. Cùm per hæc diuina exercitia ad vitæ periodum peruenisset, huius mensis Ianuarij 25. mortalitatis exuuiis depositis, ad dilectissimum suum Christum, quem solum amauerat, quem tota vita quæsiuerat, quem in morte optauerat, luctuosissimo bonorum omnium, præcipuè verò pauperum, & inopum mœrore, & planctu transmigrauit.

Huius obitus nuntius cùm in aulam Imperatoris esset allatus, tota aula contristata est, luxítque mortem tam sanctæ Principis. Sed & Imperator ipse aliquot põst diebus

1591 | 5678

Anni Christi. 1592

239
r CLEMENS 8. Florentinus, ex familia Aldobrandina. Annos 13. Mens.1. dies 3.
Vacat dies 29.
Patriarcha Constantinopoli.

Beni laqua.

Deinde Bonauentura Catalogirone, Secusio, priùs Generali ministro ordinis S. Francisci.

Principibus

Amurathe 3. Turcarum Imperatore, deinde Mahomete 3. ipsius filio maiore natu. anno 1595. Postea Achmæte 1. huius filio anno 1603.

Mahomete Hobubendo Persarum, deinde ipsius filio, anno 1595.

Rodolpho 2. occidentis, siue Romanorum Imperatore.

Henrico 4. Franciæ & Nauarræ Rege.

Philippo 2. Hispaniæ & Portugalliæ, deinde Philippo 3. ipsius filio, & herede anno 1598.

Elizabetha Angliæ. deinde Iacobo 6. Angliæ, & Scotiæ.

Sigismundo 3. Poloniæ.

1605

Anni mundi. 5679.

in publicum non venit, sed in conclaui suo mœrens se continuit.

r * Clemens VIII. Hyppolitus Aldobrandinus antea nominatus, ex Cardinale S. Pancratij, & summo Pœnitentiario, 30. die post Ingressum cōclauis magno omniū Cardinaliū consensu & studio renunciatus est Pontifex 30. die Ianuarij 1592. Clementis nomen illi impositum est, quòd vir magnæ apud omnes existimationis, incredibili prudentia & dexteritate legationem nobilissimam & vtilissimam in Polonia obiisset, aliasque res Ecclesiæ difficillimas & grauissimas confecisset. Princeps erat iis animi dotibus præditus, quæ in summo viro, & vniuersali pastore desiderari possunt. Initio Pontificatus, teste Baronio anno 369. quotidianæ illi mensæ tredecim ex ipsis vetere instituto parari solitæ adiecit alteram propè cœnaculum suum pauperibus peregrinis potissimum è remotioribus regionibus in Vrbem confluentibus in singulos dies parādam, ad quam è sua preciosiora quæque & lautiora, vilioribus sibi retentis, adferri iussit. Henricum Nauarræum Galliæ regem ab excommunicationis anathemate absoluit.

Sigismundo Transsyluaniæ Principi inuictissimo, qui murum sese in Oriente pro domo Israel fortiter opposuit, Moldanis quoque & VValachis excutiendi iugum Turcicum auctor fuit. Cæteros orbis Christiani reges & Primates ad concordiam inter se, & arma in barbarum dirigenda, non intermissis laboribus, paterna solicitudine adhortari non destitit.

Episcopos quos creaturus erat, cum aliquot Cardinalibus ad hoc delectis, adhibitisq; simul qui in vrbe sunt doctissimis Theologis, & Canonici iuris peritissimis, diligenti primùm atque improuiso examine probauit, cuius peritiæ essent. Adeo vt sub ipso non nisi bene diserto ad Episcopatum aditus patuerit.

Alexandrinæ Ecclesiæ legatos, Catholicam & orthodoxam fidem suo, suique Patriarchæ Gabrielis, atque totius Ecclesiæ nomine profitentes, atque Dioscorum, aliósque hæreticos, & schismaticos damnantes beneficè excepit, & paternè fouit. cum orthodoxo Transyluaniæ Principe, exiguo militum numero, si eum cum numerosissimis Turcarum copiis compares, copiosissimum Turcarum exercitum fudit, & profligauit.

Ruthenos ad communionem Ecclesiæ recepit. Titulum sancti Cæsarij in Palatio, nimia vetustate collapsum, penitúsque inaccessum, atque desertum, ideóq; à Sixto V. è numero titulorum expunctum, custos antiquitatum ecclesiasticarum restituit, & restaurauit. Effusas nimium concessiones indulgentiarum restrinxit.

Inuento & religiosè adorato corpore Sanctæ Cæciliæ, miraculosè sanatus à podagra, qua diu multúmque grauiter laborauerat. Qua ratione verò ista contigerint, Illustrissimus Cardinalis Baronius, qui præsens interfuit, & vidit, prolixè enarrat, *Seuerinus Binius, tom. 4. Conciliorum.* Alia plurima Clementis VIII. præclarè gesta, infra suo loco, & tempore subiicientur.

2. die Februarij Clemens 8. S. Pōtifex coronatur Romę.

15. Aprilis Legatum à latere in Galliam mittit Philippum tituli S. Onuphrij presbyterum Cardinalem de Placentia nuncupatum.

Aliquantò pòst Episcopus Viterbiensis, nuntius Apostolicus Roma in Gallias missus est, cum mandatis, vt Legato & cōfœderatis nunciaret, Pontificem omnem opem atque subsidium ipsis subministraturum.

5692.

9. Iunij

9. Iunij, qui dies electioni Argentinensis Episcopi, qui in Ioannis demortui locum sufficeretur, status fuerat, conueniunt Decanus & capitulares Canonici Catholici ad tabernas, vbi perpetuo ferè Episcoporum aula haberi consueuit, & post inuocatum Spiritum sanctum ad electionem progressi, initis suffragiis, vnanimi omnium consensu illustriss. Cardinalem Lotharingiæ, Calabriæ, Barri, & Gelriæ Ducis filium, Episcopum Metensem, elegerunt. Huius electionis Franciscus Baro in Kriechingen Decanus nomine capituli rationem longo programmate, Coloniæ & alibi impresso reddidit.

Anni christi. 1592. — Anni mundi. 5679

Paucis ante diebus Canonici quidam Protestantes, qui à Sancto Pontifice excommunicati erant, & à quorum partibus stabat Magistratus vrbis, collatis consiliis Ioannem Georgium Marchionem Brandeburgensem Administratorem Diœcesis postularant, & elegerant.

Hinc diuisione orta Argentoratenses vi & armis oppida Diœceseos cœperunt occupare. Lotharingus Cardinalis Magistratui Argentoratensi literas scribit, & responso accepto se ad bellum parat. Armis decernitur. Tandem defatigatis vtrinque animis, & intercedentibus legatis Cæsareis.

10. Martij anni 1593. certis conditionibus vtraque pars subscripsit, & pax per tres tubicines magno subditorum gaudio fuit promulgata. *Ians. libr. 5. & 6. Mercur. Gallobelg.*

Dauid Steinbachius inter Ministros Ecclesiæ Saxonicæ, qui ob introductum Caluinismum, captiuus tenebatur in arce Stolpēsi, cùm præter opinionem diutiùs teneretur, & infelicem timeret exitum. 29 Iunij arte dæmonis captiuitatem euadere, & seipsum liberare voluit. Sed dum sese ex altiori fenestra demitteret, cecidit, & sinistrum femur fregit. Ad eiulatum eius exciti ministri inuenerunt eum, & in arcem reduxerunt. Cùm porrò quotidie dolorem augeri, & vitam suam periclitari videret, petiit à Præfecto arcis sibi cœnam Dominicam administrari, promittens se omnia reuocaturum, quæ de Caluiniana doctrina tradiderat. Palynodia ipsius manuscripta 8 Iulij anni 1592. ad verbum recitatur à *Ianson. lib. 5. Merc. Gallobelg.*

His temporibus Pragam venit Minister quidam hæreticus, qui cum multos annos Lubecæ, & in vicinis locis concionatus esset, Pragæ in Theologos Societatis Iesu incidit, familiaritérque cum illis aliquandiu conuersatus, tandem in cognitionem veritatis adductus errores suos detestatus, catholicámque Religionem professus est, & 22. Iulij publicè, præsente Nuntio Apostolico, priorem doctrinam suam reuocauit. Vigesimo deinde sexto, qui dies erat Dominicus, in templo Societatis præsentibus cunctis, Legatis, & magna populi multitudine, vitam hactenus transactam cum magnis pœnitentiæ indiciis recensuit. *Idem Ianson. eod. lib.*

Mense Septembri Franciscus quidam Puccius, Filidinus in Germaniam venit, ibique perniciosissimas hæreses, quas partim ex antiquis Pelagianorum, & Chiliastarum erroribus desumpsit, partim nouas commentus est, eásque longè & latè pluribus per vrbes & prouincias sparsis libellis disseminauit. Vt autem nulli non cognitum sit, quid non humana audeat temeritas, præcipua libelli illius capita recenset *Ianson. libr. 5. Merc. Gallobelg.* Eum porro Filidini libellum Nicolaus Serarius Societatis Iesu Theologus, & in Academia Herlepolensi Theologiæ professor non minùs eleganti, quàm docto opusculo infirmauit.

1605 — 5692

9. Octobris Lipsiæ noua instituta est, sed particularis

visitatio

Anni Christi. 1592. — Anni mundi. 5679.

visitatio. Multi Caluinianæ religionis suspecti examinati, officiis suis priuati, & Iurisconsultis nonnullis praxis interdicta est. Inter alios quoque Consul quidam a visitatoribus citatur, vt causam reddat, cur in suo consulatu, multos libros, inter quos serpens antiquus, seu sacramentariorum Dæmon, Lupus excoriatus, Prodromus, Caluinus rediuiuus, Rationes cur Lutherani sacramentariorum Caluinistarumque falsam doctrinam non debeant approbare, & multos alios similes interdixerit, vendíque prohibuerit, *Ianson. lib. 5. Mercur. Gallobelg.*

1593. Mense Martio Romæ publicatur nouũ Iubilæum, pro conseruatione ecclesiæ, hæreticorum oppressione, Regis Catholici in Gallia electione, & Turcicarum virium contritione.

17. verò Martij, qui dies erat Mercurij, Pontifex cum omnibus vtriusque ordinis Principibus, confraternitatibus, totóque clero, è Palatio Vaticano, in publica processione per nouum antiquumque Burgum, vsque in templum S. Petri cãtando litanias. Psalmos precésque ad hoc Iubilęum institutas progressus est.

Eodem mense Summus Pontifex processit ad Ecclesiam S. Laurentij in Lucinia. In qua cùm tremendum illud sacrificium Deo obtulisset, & omnes parochos vrbis quos eò vocauerat, erat enim tempus visitationis, propria manu, sancta syntaxi muniisset, venerandam, doctámque ad illos habuit orationem. Admonens eos, diligentissimam ouium suarum haberent curam. Ipsos enim pro iis rationem reddituros exactissimam in die Iudicij. Sed & se vicarium generalem Christi, pastorem pastorum in terris constitutum, cuius est superintendere, hoc est diligẽter inspicere in aliorum pastorum vitas: & si quæ crimina, si quæ scandala, si quam negligentiam in iis deprehenderit, se diem iudicij non expectaturum, sed secundùm censuras, secundùm canones Ecclesiæ statim, vbi conuicti fuerint, castigaturum, inutiles mercenarios reiecturum, & fideliores Pastores subrogaturum. Proinde vigilarent, & ita officium facerent, ne querelarum dent occasionem.

Ordines Galliæ qui Parisiis erant à confœderatis congregati inter alia Concilium Tridẽtinum in omnibus Prouinciis acceptandum & obseruandum decreuerunt. *Ianson. lib. 4. Mercur. Gallobelg.*

Aprili mense Romæ impressa est Bulla, qua cauetur ne Iudæis posthac vlli permittantur libri de Christo Seruatore, de Beata Maria Virgine, de sanctis reliquiis, præcipuè autem Thalmud, liber pestilentissimus. Quotquot Iudæi Romæ habitant, iubẽtur libros istos, si quos habeant, octidui spatio ad manus vicarij Pontificis deferre. Qui extra vrbem, aliis in locis habitant, idem intra menses duos facere præcipiuntur. Mandatum profectò pium & Christianismo vtile. Cùm ex istorum librorum lectione gens peruersa multas in ludibrium & contemptum Christianorum eruat offendiculorum materies.

Sabbatho sancto nihilominus 14. Iudæi post sufficientem catechesim Romæ baptizati sunt, noménque Christo dederunt.

1605. — 5692.

29. Maij Lipsiæ ingens inter Lutheranos & Caluinianos ortus est tumultus, cuius certior factus Administrator Fredericus Vvilhelmus celerrimis equis Lipsiam proficiscitur, & edicto publico præcepit vt autores huius tumultus debitis suppliciis punirentur. Quadraginta igitur ex seditiosis illis capti, & quatuor capite damnati sunt. *Ianson. lib. 6.*

Anni christi. | Anni mundi.

1592 | 5679

Ioannes Hackeltius, Minister Ecclesiæ in Peltzich, oppidulo Saxoniæ clam Philippi Melanchonis imaginem è templo sustulit, & ad ædes suas trãstulit. Quamobrem magna in populo exorta est simultas. Non enim ferebãt templa sua violari, sanctorum suorum memorias aboleri, aut eorum imagines tolli. Pastorem itaque coëgerunt, Philippum restitueret, ac deinceps à simili temeritate abstineret. Quod cùm ille fecisset, populum placauit. Sed cùm fama hæc Vvittembergam allata ad aures Philippi Melãchonis iunioris venisset, grauissimè eum commouit, qui summam hanc Patris sui, & minimè ferendam interpretatus ignominiam, seuerissimè cum Pastore hoc expostulauit. O Petre, ô Paule, imò ô Christe, vbi filij vestri? vbi populus vester qui honorem vestrum tueatur? ignominiam vestram vindicet? Vnius Philippi Melanchonis imago tollitur, & ad vleiscendam iniuriam omnis populus concurrit. Imagines vestræ templis exturbantur, auribus, naribúsque truncantur, laqueis suspenduntur, flammis cremantur, cineres pedibus ignominiosè cõculcantur, & si quis mussitet, si quis obloquatur, fama simul & vita periclitatur. *Idem Ianson.*

Cùm Brunsuinga in Saxonia ab anno 1528. quo primùm puriori doctrina explosa nouam Lutheranam acceptauit, vsque ad præsentem annum Luthero fideliter adhæsisset, duo vrbis Syndici, Michaël Mascus, & Hieronymus Nouerius Caluinianæ religionis alumni, suam de cœna Domini, aliisque nonnullis dogmatibus sententiam in vulgus spargere, & propagare cœperunt. Lutherani contrà, omnibus quibus potuerunt viribus restiterunt, ne illorũ doctrina fidem apud populum inueniret. Inde ortum est magnũ dissidium, & ingens tumultus. Quem Senatus vt componeret, Syndicos suos, quibusdam a collegio suo eos comitantibus, & ab insolentia plebis defendentibus, vrbe statim eduxit. *Idem Ianson.*

Accidit hoc mense Iulio res non tantùm omni æuo memorabilis, sed & mirabilis, quæ omnium subsequentium ætatum fidem fortè superabit.

25. Huius mensis Rex Henricus diuino numine afflatus è Palatio sancti Dionysij propè Parisios, ad primarium vrbis templum processit, & præsulibus, qui portas templi occupabant, dixit, se propter suum in fide catholica errorem, atque adeo hæresim contristari: nunc ex animo, veréq; pœnitere, & ad Ecclesiæ gremium reuerti, peteréque vt à matre Ecclesia, non secus quàm à Patre filius perditus recipiatur. Tunc valuis apertis Bituricensis Archiepiscopus Regi respondit: Si tua hæc contristatio vera est, si omnibus fœderibus omníque amicitiæ, quam cum hæreticis Regibus, Principibus, & populis contraxisti, renuntiaueris, & promiseris te, posthac in obedientia Romanæ Ecclesiæ, eiúsque Summi Præsulis, Christi in terris vicarij permãsurum, & cum eo communes hostes & amicos habiturum, & te ex omnibus Galliæ locis hæreticos, quantum summo conatu potueris, exterminaturum: tum te salua Summi Pontificis censura, à crimine apostasiæ absoluo, Ecclesiæ restituo, & ad Sacramenta auricularis confessionis, & sacræ Communionis admitto.

Omnia hæc quæ Archiepiscopus proposuerat promittente Rege, ipse admissus, & in tẽplum ingressus est. Erant in templo qui Regem excipiebant Archiepiscopus Bituricensis, Cardinalis Vendomius, aliique 17. Episcopi, & Prælati. Hi regem vsque ad chorum deducunt. Quibus recedentibus, Archiepiscopo Bituricensi pro more diu multúmque Rex confessus, & ab eo absolutus est. Sacro dein-

1605 | 5692

de solen

Anni Christi. 1592. | Anni mundi. 5679.

de solenni incepto, Rex in sede magnificentissima ante summum altare sedit, totúmque officium diuinum, præsentibus omnibus Prælatis, officiariis Regiis, & nobilibus magna cum deuotione audiuit. Peractis omnibus Regem honorificentissimo comitatu in Palatium reduxerunt. Sumpto Regali prandio, Rex sponte surrexit, & ad Ecclesiam cum Ecclesiasticis, totáque aula reuersus, Catholicam concionem audiuit. Ad cuius finem vespertinæ preces decantatæ sunt, totáque dies cum incredibili pietate, & deuotione consumpta est. Post Solis occasum, omnia torméta bellica exploduntur, magnæ lignorum strues incéduntur, pyroboli passim iaciuntur, multáque lætitiæ signa per vrbem locáque vicina eduntur. *Ianson. lib. 6. Mercur. Gallobelg. & Cæsar Campana lib. 14. histor. mundi.*

Dux Niuernensis confestim Romam cum Regis confessione ad S. Pontificem mittitur. Et eodem die 25. Iulij scriptæ sunt de Regis conuersione, Regis etiam nomine, litteræ, & ad Parlamentum Catalaunense primò, deinde & ad alias vrbes & prouincias, earúmque Præfectos missæ sunt.

Hanc Regis conuersionem secutæ sunt induciæ per totam Galliam. Cùm enim diu inter vtramque parté de certa & stabili pace componenda, in loco quodam, inter Parisios, & Fanum S. Dionysij disceptatum esset, Rege in Catholicam Religionem inclinante, tandem in trium mensium inducias consensêre. Quarum conditiones vltimo Iulij tam à Rege, quam à Mœnio Duce subscriptæ & postridie Lutetiæ, & Sandionisij per tubicines proclamatæ sunt. Postea quoque in Gallia Narbonensi, apud Viuarienses, aliisque in locis promulgatæ, & ab omnibus qui belli, armorúmq; pertæsi erant cum summo gaudio exceptæ. Tempus autem induciarum fuit à calendis Augusti ad calend. Nouemb. Quod tempus cùm postea nimis breue videretur, alij tres menses superioribus adiecti, & ipsæ induciæ ad Calend. Februarij anni sequentis prorogatæ sunt.

Muleium Mahametum Fessæ & Maroci quondam Regem, à Patruo suo Abdelmelecho Regnis pulsum, Sebastiani Regis Portugalliæ opem implorasse, in recenti adhuc est memoria. Sebastianus cùm in Africam träsfretasset, obsides à Mahameto in colloquio Tingitano postulauit. Cui ille Muleium, Xequum, filium, cum aliquot aulicis nobilibus tradidit. Quem Sebastianus Magazam misit. Occiso ad diem 4. Augusti anni 1578. vtroque rege, Xequus hic cum suis in Hispaniam missus, & sub patrocinio Philippi Regis educatus est. Tandem hoc anno & mense Nouembri Christiana religione iam imbutus, in celeberrimo totius orbis Christiani monasterio S. Laurentij, vulgo, Escuriali, vnà cum cognato suo, & ministris aulicis, salutari baptismatis flumine ablutus, Christianæ militiæ nomen dedit, & in verba Ecclesiæ iurauit.

Initio Septembris Henricus Rex Franciæ & Nauarræ, Ducem Niuernensem cum multis nobilibus, & magnæ autoritatis proceribus Romam miserat, vt S. Pontifici religionem suam in quam paulò antè transierat, testatam faceret, absolutionem quoque ab erroribus præcedentibus in quibus hactenus vixerat, ab eius sanctitate peteret. Sed is cùm aliquot dies Romæ frustra moratus esset, & exiguam spem superesse animaduerteret aliquid vtile in negotio Regis præstandi, ad reditum in Galliam sese accinxit, & 15. Ianuarij anni sequentis Roma discessit.

1605. | 5692.

24. Decemb. Romæ cũ Monachi Augustiniani imagines sanctorum pro veteri & recepta in Ecclesia consuetudine

in altaribus, eminentioribusque locis templi *del popolo* exponerent inter alias quoq; antiquissimas prolata est tabula effigiem habens Nicolai Tolentini. Hæc dum in summa chori ara à populo visitur, & curiosiùs spectatur, facies Sancti visa est guttas sudare sanguinis. Miraculum hoc per totam mox increbuit vrbem, magnusque factus est populi concursus, in quorum omnium præsentia scribunt guttas vberrimas e tabula erupisse, adeo vt mirum hoc ad aures Pontificis peruenerit. Qui mox viros graues in templum prædictum misit, testimoniumque prodigij sumi præcepit. Ridebunt hæc Caluiniani, aliiq; Iconoclastæ. Ridebit hæc Iudæochristianus aliquis, sed legant illi Sermonem sancti Athanasij de miraculo imaginis Christi in Beryto ciuitate prodito. Accedat ille Porcetum Monasterium iuxta Aquisgranum, & consulat incolas illius de tabula alterius S. Nicolai Myrxæ Episcopi. Rideant ergo huiusmodi miracula, sed corde insensati, vt ait vetustissimus Leontius Episcopus Neapoleos Cypri. *Ianson. lib. 7. Mercur. Gallobelg.*

Anni christi. 1592 — Anni mundi. 5679

17. Aprilis 1594. Hyacinthus vrbis Camies oriundus in Polonia ante 300. annos, socius S. Dominici, clarus multis apud suos miraculis, refertur in sanctorum Catalogum à Clemente VIII. Pontif. Max. Eam ob rem misso Romam Legato à Sigismundo Poloniæ Rege, qui sæpius id ipsum tentarat, & impetrare adhuc non poterat à præcedentibus Pontificibus. Huius porrò canonizatio peracta fuit præsentibus & S. Pontifici assistentibus 41. Cardinalibus, magna pompa & ceremoniis piis, his ferè verbis:

In nomine indiuiduæ, & sanctissimæ Trinitatis, ad exaltationem Catholicæ fidei, augmentum Christianæ religionis, autoritatem ipsius, & omnipotentis Dei Patris, & Filij, & Spiritus sancti, declaro, definio, & determino Sanctum, & describi mando in Catalogo sanctorum, Hyacinthum Polonum ordine fratrum Prædicatorum, & vt in vniuersali Ecclesia quotannis fiat deuotè & celebretur memoria ipsius 16. Augusti, vt S. Confessoris, cum indulgentijs, &c. Cæsar Campana lib. 15 hist. mundi.

Augusto mense Samuel Hubertus Theologiæ Lutheranicæ professor Vvitembergæ absurdam de prædestinatione diuina commentus est doctrinam. Cùm autem corrigi aut reprehendi nollet, sed dogmata sua velut idola vellet adorari, non alia pœna tunc, quàm silentio, tam in schola, quàm in Ecclesia mulctatus est. Sed cùm palam disertisque verbis fateretur, se nec posse, nec velle a sua opinione resilire, aut quicquam in ea mutare: Saxonia excedere, & quocunque vellet, cum familia & fortunis suis migrare iussus & compulsus est. De hoc non immeritò dici potest, quod olim de Tatiano Eucratitarum Hæresiarcha scripsit Nicephorus libr. 4. histor. eccles. cap. 4. quòd tumore disciplinæ inflatus, tanquam aliis scientia superior, peculiarem cœpit promulgare doctrinam. *Ianson. lib. 11. Mercur. Gallobelg.*

Mense Martio 1595. Summus Pontifex etsi podagra grauiter diuexaretur, nihilominus nullam curam, nullam diligentiam intermisit, vt promissas copias in Vngariam mittendas colligeret, instrueretque. Eum in finem, Brixiæ sex millia sclopetorum comparari iussit.

Sub id tempus Archiepiscopus Liuoniæ Romam venit, vt limina Apostolorum visitaret. Hic primus omnium est, qui post eiectã ex ea regione Lutheri hæresim, & Catholicam religionem restitutam, obedientiam sedi Romanæ tanto affectu, vt ipse Romam veniret, exhibuit. Adduxit secum iuniorem ex sorore nepotem, antea à fide catholica abhorrentem, qui postquam Pontificis pedes osculatus es-

1605 — 5692

set,

Anni Christi. *Anni mundi.*

set, nullo monente vel instante mox hæresim abiurauit, & se catholicum professus est.

1592. 5679.

Hoc eodem mense Cardinali Borromæo S Pontifex obtulit Archiepiscopatum Mediolanensem. Quem ille cùm diu constantérque recusasset, Pontifex autem acriùs instaret, in omnibus Ecclesiis vrbis omnium fidelium preces pro se fieri flagitauit, vt Deus illi mentem & prudentiam eam inspirare dignaretur, qua discernere posset, quid ad salutem suam magis conduceret, onus hoc acceptare, an omnino recusare. Rarum hoc seculo exemplum. Tandem morigerum se præbet S. Pontifici, à quo Archiepiscopus Mediolanensis factus, 21. Iunij consecratur, & 27. Augusti Mediolanum ingreditur.

Summus Pontifex omni cura intentus rebus Hungariæ, solicitat omnes Principes Christianos ad auxilium ferendum Rodolpho Cæsari. Ipse ad eum mittit 12. millia peditum, mille equites. Quibus præficit Io. Franciscum Aldobrandinum nepotem suum.

Principes etiam Italiæ, & milite & pecunia iuuant Cæsarem. Romani ciues in eundem vsum summo Pontifici donarium offerunt 60. millium aureorum, & auxilium promittunt in posterum.

Sub finem Maij Ioan. Franciscus Aldobrandinus ex Hispania Romam reuersus est, ducenta quinquaginta coronatorum millia in vsum belli Turcici secum afferens. Confestim S. Pontifex Gaudentium Madrutium vrbis Romæ præfectum in Marchiam Anconitanam ablegauit, vt cohortes ibidem conscriptas colligeret, & ad iter Vngariam versus instituendum moneret. Idem cæteris Tribunis, & Centurionibus, vt facerent præcepit. Erant autem sex Chiliarchæ, seu Colonelli, qui toti exercitui, millibus scilicet 12. peditum, & 600. equitibus imperarent. Imperator exercitus renunciatus fuit à S. Pontifice Franc. Aldobrandinus nepos, cui post breuem, sed grauem & seriam admonitionem, Pontificiam benedictionem impertitus est. *Ianson. lib. 13. Merc. Gallobelg.*

25. Iunij cùm Romæ 24. horarum preces continuarentur, & Sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum, cum aliis sanctorũ reliquiis in publica supplicatione ad S. Agatham deferretur, sceleratus ac nepharius quidam natione Anglus, zelo quodam diabolico incitatus, in Archiepiscopum Ebredunensem, qui sacramentum gerebat, insiliens, eius manibus hierothecam excussit, vt hostia benedicta in terram vitro fracto ceciderit. Populus vt tantum scelus vlcisceretur, autorem apprehendit tanto cum impetu & furore, vt nisi Archiepiscopus ipse intercessisset, eodem loco & momento hominem fanaticum occidissent. Captus nihilominus, & paulò post ab inquisitione, seculari Magistratui traditus, postridie carro impositus est. Primò dextra eius amputatur, & dum per vrbem trahitur à carnificibus tædis ardentibus variis locis adustus, tandé iuxta Capitolium viuus comburitur. Dignum profectò tali scelere supplicium. *Ianson. lib. 13. Mercur. Gallobelg. & Cæsar Campana lib. 16. histor. mundi*, vbi ait fuisse Scotum.

30. Iunij Coloniensis Magistratus, cui omni tempore hæc præcipua cura fuit, vt subditos suos in vna vera, syncera, & catholica Religione conseruet, nec vllis sectariis in vrbe securitatem præbeat, cùm intellexisset multos vtriusque sexus Anabaptistas clam irrepere, nocturna conciliabula passim habere, multósque simplices homines seducere, maturo consilio huic malo remedium inuenit, &

1605. 5692.

edicto publico mandauit omnibus huius sectæ viris ac fœ-

minis, vt infrà dies 14. ab vrbe Coloniensi decedant. Qui secus fecerint, & post dictum tempus in vrbe deprehendentur, secundum præscriptum Constitut. Imperialium, nullius habito respectu punientur, & vrbe eiicientur. *Ianson.Ibidem.*

Anni Christi. 1592

Anni mundi. 5679

Theodorus Magnus Moschoniæ Dux, audiens fœlices Cæsaris in Turcarum Sultanum expeditiones & victorias, voluit & ipse tanquam Princeps Christianus horum omnium esse particeps. Nam etsi schismaticus sit, & Græcorum ritus sequatur, propius tamen ad Euangelij veritatem, synceràmque Ecclesiæ fidem accedit quàm multi, qui hodie reformati, Euangelici, & nescio quibus speciosis titulis volunt nominari.

Itaque magnificentissimam Legationem ad Rudolphum Imperatorem misit, quæ Augusto mense Pragam venit, & honorificentissimè excepta & audita est 30.eiusdem mensis. Manserunt isti legati Pragæ vsque ad 27. Decembris quo die cum responso Cæsaris quale spectabant, ad Principem suum reuersi sunt. *Idem lib.*14.

Hoc tempore nouus quidam sectarius, nomine Anton. Lascalæus Lotharingus, homo priuatus, & indoctus cœpit Basileæ quosdam monstrosos de fide errores disseminare, disputans non de vulgaribus, sed primariis fidei articulis. Quem etsi varij docti & pacifici viri ad tranquillitatem & vnitatem, concordiamque hortarentur, pertinaciter tamen (quod hæreticis proprium est) in suis opinionibus perstitit. Quare Magistratus eum certa pecuniæ summa mulctauit. At ille crepens apud aliarum vrbium Magistratus & Principes sese purgauit. Quod cùm Basilienses intellexissent, causæ suæ iustificationē descriptam typis excusam publicauerunt.

Hactenus frequenter Henricus Franciæ & Nauarræ rex per literas, legationésque ab excommunicationis fulmine, quo eum Sixtus V. primò, deinde aliquot alij Pontifices, ac tandem Clemens VIII. percusserant, absolui flagitauerat. Sed S. Pontifex nemini facilè manum imponendam sciens, Regem enodare, & in communionem Ecclesiæ recipere noluit, priusquàm vera, & synceræ pœnitentiæ signa animaduerteret.

Cùm itaque Rex in promissa & inrata fide persisteret, verúmque se Catholicum præberet, Pontifex illi spem absolutionis fecit. Quamobrem Iacobum Dauidem Perronium Legatum rex Romam misit, vt cum Arnoldo Dossat (quos duos Procuratores suos constituerat) S.Pontificis gratiam conciliaret. Hi post varias multásque preces, & diuersa cum Cardinale Aldobrandino, & Cardinale Toleto (à quo non parum hoc in arduo negotio adiuti fuerūt, colloquia habita, intellexerunt omnium penè Cardinalium suffragiis decretam esse Regis sui reconciliationem.

Institerunt ergo duo Procuratores Regis Henrici Aldobrandino Cardinali, vt Pontifici supplicarent, tandem vt negotio finis imponeretur, & quod decretum erat, publicaretur, Aldobrandinus Procuratorum Regis voto satis faciens, petitionem ipsorum S.Pontifici exposuit.

Qui 30. die Augusti in publico Consistorio Henricum Regem absolutum pronūtiauit, eiusque absolutionem publicari iussit, cum his conditionibus quæ sequuntur. Quibus Rex ipse monitus est per nuntios veredarios, vt assensum præberet.

I. Primò vt absolutio Regi data ab Archiepiscopo Bituricensi declaretur nulla.

1605 5692

II. Vt Procuratores Regis ipsius nomine hæresim abiurent

Anni Christi.	Anni mundi	
1592.	5679.	

iurent, præsertim Caluini, cum promissione Regem ipsum intra mensem abiurationem eam ratam habiturum.

III. Vt in antiqua Catholica religione perpetuò maneat, ab ea nunquam discedat, sed viuens, moriénsque in ea perseueret.

IV. Vt per totum Regnum Franciæ Tridentinum Concilium publicetur, & secundum decretorum eiúsdem statuta viuatur.

V. Vt intra annum Principis Condæi filius Henricus è manibus hæreticorum abducatur, & in Catholica religione, & obedientia Ecclesiæ catholicæ Romanæ, ad successionem Regni educetur.

VI. Omnia bona Ecclesiasticorum, & quicquid illis hactenus subtractum est, siue ab hæreticis, siue à catholicis ipsis, ea procuret restitui quamprimum fieri poterit, sine processu, & strepitu iudicij.

VII. Vt concordata Regum Franciæ prædecessorum suorum cum sede Apostolica obseruari procuret, sublatis abusibus introductis.

VIII. Vt in Principatu Bearnensi Episcopi catholici, postliminio restituantur: quibus alimenta & reditum sufficientem præbeat, donec recuperarint census suarum Ecclesiarum: in eum religio Catholica denuo inuehatur.

IX. Vt in eodem Principatu 4. Monasteria fundet, & erigat. 2. Monacharum virginum, & 2. fratrum reformatorum.

X. Vt omni dominico aut alio festo die Missam audiat conuentualem in sacello Regio, aut alia quauis Ecclesia.

XI. Vt quotidie Missam audiat conformiter ad vsum & laudabilem consuetudinem Regum Franciæ.

XII. Vt die dominico coronā dicat, mercurij Litanias, sabbatho Rosarium B. Mariæ virginis, quam Patronam & Aduocatam sibi eliget & proponet.

XIII. Vt diebus veneris & sabbathi ieiunet.

XIV. Vt publicè communicet, & sacrum Christi Corpus sumat quater in anno, vt minimùm.

XV. Vt omnibus Regibus & Principibus Christianis conuersionem suam ad fidem Catholicam, siue per litteras, siue per legatos proprios significet.

Hæc Procuratores duo se Regi significaturos, & vt perpetuò syncerè obseruet, elaboraturos acceptârunt, & promiserunt, promissionémque iureiurando confirmarunt.

Quo facto osculati sunt summa cum submissione S. Pontificis sacratiss. pedes. Tum Pontifex vtrumque complexus dixit: Se Henrico Regi Franciæ aperuisse & reserasse portam militantis Ecclesiæ: hoc solum restare, vt ipse sibi viua fide & bonis operibus Ecclesiæ triumphātis portam aperiat.

Hæc vbi magna solennitate & cæremoniis piis fuissent acta, Cardinalis de Ioiosa, Archiepiscopi, Episcopi, & Prælati omnes, quotquot è Francia fuerunt Romæ, nobiles, & alij Galli in ædem S. Ludouici conuenerunt, & Canticum, *Te Deum laudamus*, cecinerunt. Inde multa lætitia & exultatio tota vrbe exorta est, accensis rogis & ignibus, versibus multis & poëmatibus, tum Italica lingua, tum Latina in vulgum emissis. Inter quæ hoc epigramma non fuit postremum.

Anni Christi.	Anni mundi	
1605.	5692.	

Quem tota armatum mirata est Gallia Regem,
Mirata est etiam Roma beata pium.
Magnum opus est armis strauisse tot agmina: Maius,
Pontificis pedibus succubuisse sacris.

Janson. libr. 14. *Merc. Gallobelg. & Cæsar Campana lib.* 16. *hi-*

lor.mundi.

Anni christi 1592. — Anni mundi 5679

Paucis pòst diebus Rex ipse Henricus literis ad S. Pontificem scriptis, testatur gaudium & lætitiam qua perfusus est, accepto hoc gratissimo & desideratissimo nuntio. Eiusque Sanctitati ob tantum beneficium gratias agit, omnémque obedientiam sedi Apostolicæ pollicetur.

Cardinalis etiam de Ioiosa, in sempiternam memoriam exultationis Galliæ pro absolutione sui Regis, pietatis & gratitudinis ergò, nosocomium erigit & fundat pro pauperibus & egenis Gallis, qui pro tempore Romæ fuerint. Quod erectum prope ædem D. Ludouico sacram, & censu sufficienti dotatum est.

Dum hæc Romæ aguntur, Henricus Condæi Princeps primus e stirpe Regia annos 7. natus. & menses aliquot, à Pictauis ad S. Germanum in Laia adducitur. Eique dux & Gubernator datur Marchio Pisanus, Sangouartius, qui superioribus annis legatione pro Rege Franciæ ad S. Pontificem functus fuerat. Vt in fide & Religione catholica instituatur, & Regni Galliæ idoneus fiat, si Regem ipsum contingat exire e vita sine liberis masculis.

28. Octobris denuo Anglus quidam, Sathanæ Phinees (habet enim & ille suos zelatores) Romæ in Ecclesia B. Mariæ trans Tyberim sacerdoti missam celebranti calicem ante consecrationem manibus extorsit, in terram proiecit, & pedibus conculcauit. Qui mox apprehensus, & Magistratui traditus dignis affectus est suppliciis. *Ianson. lib. 15. Mercur. Gallobelg.*

Pontifex Rom. hoc tempore literas Sigismundi Transsyluaniæ, Valachiæ, & Moldauiæ Principis, per celerem nuntium accepit, quibus Princeps aliquot signa militaria Tartaris & Turcis adempta eius sanctitati offerebat, totamque victoriæ, nuper cæso Sinanis exercitu, adeptæ historiam referebat. Quo nuntio Pontifex supra quam dici potest, exhilaratus, Principi omnem opem, quamcunque armis, consilio, & pecunia posset, vicissim pollicitus est. Quod si necessitas postularet, se omnem quem in Vngaria habebat exercitum ei missurum. Per omnes tandem Ecclesias supplicationes gratiarúmque actiones instituit.

Paulo pòst idem Princeps Pontifici viride signum, seu vexillum Mahumetis Bassæ prætorianum, quod Turcis summo in pretio, imò sacrosanctum est, per singularem legatum misit. Quod honorarium Pontifici, totique vrbi Romanæ fuit gratissimum.

Nihil sectariis nostri sæculi, iis in locis, vbi secta eorum nondum est stabilita, aut vbi Christiani Principes ipsos persequuntur, & ne bonos subditos suo veneno inficiant, vrbibus, prouinciisque suis exterminant, in ore frequentius est, quam, fidem esse donum Dei, nullam propter religionem mouendam esse persecutionem, vnicuique conscientiam relinquendam esse liberam, &c. At postquam rerum potiti fuerint, & iam suæ doctrinæ fundamenta iecerint, quo animo ista a se dici consueuerunt, manifestè produnt. Nam tum student omnibus modis, eos qui non sunt suæ sectæ, persequi, in exilium eiicere, mulctare, imò quibusdam locis occidere. Neque huius rei ab Indis, aut extremis Eoi populis petenda sunt exempla. In vicinia est Gallia, Heluetia, Anglia, Scotia, Belgium, quæ nobis exempla quam plurima suppeditant. Id ipsum & Suecia hoc & mense præterito, Regē etiam inuito, & reclamante, ausa est. In publicis enim Comitiis decreuit (quod & paulò post expletum est) omnes sacerdotes & religiosi spatio dierum sex regno excederent. *Ianf. libr. 11. Mercur. Gallobelg.*

1605 — 5692.

Anni Christi. 1592. — Anni mundi 5679.

23. Decembris Duo Rutheni Episcopi, nomine Metropolitani & reliquorum Episcoporum Prusciæ, Romam veniunt & supplices orant S. Pontificem, vt in gremium Ecclesiæ Romanæ recipiantur. A qua ante 150. annos ipsorum prædecessores variis hæresibus, & imprimis Græcorũ schismate distracti defecerant. Hi postquam auditi fuerunt, à S. Pontifice, magno plausu & exultatione publica recipiuntur, & iurata Concilij Tridentini obseruatione cum honore & clementia non vulgari ad suos dimittuntur. *Cæsar Campana lib. 16. hist. mundi.*

24. Decembris Iacobus Dauid Perronius ordinatus sacerdos à Cardinale de Ioiosa, & quatuor pôst diebus sacratus Episcopus Ebroicensis, cum bona venia S. Pontificis, & Cardinalium in Galliam ad Regem reuertitur.

Circa finem Decembris S. Pontifex admonitorias cum paterna increpatione literas ad Sigismundum 3. Poloniæ Regem misit, ob Moldauiam per Cancellarium occupatam, Vaiuodam à Transyluano constitutum officio deiectum, captum, & nouum illi subrogatum, pactáque & fœdera noua cum Turcis, Tartarisque inita, & antiqua renouata. *Ianson. lib. 15. Mercur. Gallobelg.* vbi exemplar literarum S. Pontificis ad Poloniæ Regem, qui volet poterit videre. Sunt enim dignissimæ quæ legantur.

Rex porrò accepta Pontif. admonitione, diligẽter eã secũ perpẽdit, depositóq; omni affectu, Põtifici sese purgare, & malo cœpto remediũ quærere seriò cõstituit, & magnũ Secretariũ Sembisciũ Cracouia Romam mittere decreuit.

* Hoc eodẽ anno 1595. Patriarcha Alexandrinus Amba Gabriel cum vniuersis ecclesiis Ægypti, Æthiopiæ australibus & maritimis, communionem, & vnionem ecclesiæ Apostolicæ Romanæ suscipit, missis Romam legatis presbyteris Iosepho, & Abdelmessia. *Sebastianus Verronius in chronicis ecclesiæ, &c. lib. 8.*

* Rutheni Episcopi missa itidem Romam legatione in communionem ecclesiæ catholicæ suscipiuntur. *Idem ibid.*

* 1596. Mense Ianuario Sigismundus Poloniæ Rex serio apud Borussos Augustanæ confessionis socios vrgebat vt Catholicis adempta, & vi magis, quàm iure extorta templa redderent, vnámque Catholicam religionem publicè exercerẽt. At Gedanenses, seu Dantiscani hoc modo sua priuilegia violari causantes, edicto Regis parere noluerunt. Quod cum Rex intellexisset, Magistratum & Optimates Reipub. sub pœna duodecies centenorum millium aureorum ad aulam citauit. *Ianson. lib. 16. Mercur. Gallobelg.*

Concilium Prouinciale Aquileiense 1. Præside Francisco Barbara Aquileiæ Patriarcha, anno 1596.

* Maio mense Legati ex Africa Madritum venerunt, petentes à Rege Hispaniarum viros doctos & pios sibi mitti, à quibus in fide Catholica instituantur. Milites quoque à quibus aduersùs vicinos hostes defendantur. Promittentes se quotannis in compensationem tanti beneficij Hispali tres auri milliones missuros. *Idem ibid.*

25. Iunij Alexander Cardinalis de Florentia ex illustri familia Medicæa, à S. Pontifice in Galliam missus, vt Pacem inter duos Potentiss. Reges Henricum IIII. Galliæ, & Philippum II. Hispaniæ qua via & ratione posset, cõponeret, Lugdunum ingressus, & honorificentissimè exceptus fuit.

1605. — 5692.

* Augusti mense idem Cardinalis Legatus magna stipatus Præsulum caterua ingreditur regia pompa Lutetiam, cùm illum Regis iussu excepisset, & regio nomine salutasset latinis verbis, Illustriss. Princeps Condæus apud ædem Diui Iacobi de alto passu, seque ipsum eidem Legato ipse princeps deuouisset tanta dicendi elegantia, vt legatus & omnes admirati sint. Eumque ille est amplexu amantissimo

oscula

osculatus, & benedictionem Apostolicam etiam illi est impertitus, vt cresceret ætate & virtutibus ad gloriam Dei, & ecclesiæ exaltationem. *Caietanus in Supplemento Chronologiæ.*

Anni christi. 1592 | Anni mundi. 5679

* 29. Octobris Summus Pontifex Collegium Patrum Purpuratorum conuocari iussit, & duos Cardinales, vnum e familia Auignonia, alterum Briulia, magna cum solemnitate creauit. Qui post peractas consuetas cæremonias à 10. Cardinalibus, & domestica Pontificis nobilitate in palatium perducti sunt.

1598. 3. Ianuarij Clemens VIII. Pontif. Max. ciuitatem & Ducatum Ferrariensem per obitum defuncti nuper Alphonsi Estensis postremi Ferrariæ Ducis ad S.R.E. sedémque & cameram Apostolicam reuersum & legitimè deuolutum, recuperauit, vindicauit, & prædictæ S.R.E. dominio & patrimonio adiunxit, & Ferrariæ totam huius anni æstatem degit. Ibique cõfirmatis priuilegiis, & tributis Gabellæ, quam vocant, sublatis, Bononiam reuertitur mense Nouembri.

1599. 3. Martij Cardinales 13. à Clemente VIII. Pontif. Max. creati sunt. Inter quos fuit Robertus Bellarminus Politianus Societ. Iesu Theologus nostra ætate clarus. De quo suo loco dicemus.

8. Martij Dux Ioieuseus, annis superioribus, Comes du Bouschage, appellatus, parta pace in Gallia, & tẽpore quod sibi à S. Pontif. & superioribus ordinis sui, fuerat cõcessum expirante, in Monasterium Cappucinorũ Parisiensium, vbi primùm vestẽ sumpserat monasticã, denuo ingressus est, vt illic quod reliquum est ætatis sub Regula & statutis ordinis sui transigere possit. Exierat è conuentu suo ante aliquot annos, & vestem posuerat, à Tholosatibus solicitatus & compulsus Religionis catholicæ & patriæ propugnandæ & defendendæ causa.

4. 5. & 6. diebus Mensis Aprilis Preces publicæ & solennes horarum 40 indictæ Lugduni, & fusæ ad Deum pro pace & tranquillitate Ecclesiæ Catholicæ, & hæreticorum conuersione, in æde sacra fratr. Cappucinorum, cum indulgentiis, magno populi, & omnium ordinum ciuitatis Lugdunensis concursu. Vt hoc templum, quod capax est duorum millium hominum, non posset recipere aduentantem & confluentem multitudinem, quæ Crucem præcedentem, & Parochum quisque suum comitabatur. De his precibus horar. 40. earum origine & indulgentiis, *Excussus est libellus Lugdun. apud Iacobum Roussin, Typographum an. 1599.*

In Ducatu Chablæsio, prope Geneuenses, sub ditione Sabaudiæ Ducis, hoc anno plus quàm 4. millia animarum conuersa ad fidem Catholicam hæresim abiurârunt. *Excussus est & ea de re libellus Lugduni apud eundem Typograph.*

His postremis annis à Caluiniana hæresi ad fidem & religionem Catholicã redierunt Spondæi fratres, Mourlæus, Sansius, Saligniacus, P. Victor Cayerius, Reboullius, ministrorum Nemausensium, & Monspeliensium flagellum, & alij complures.

Ioannes etiam Serranus, magni inter suos nominis, nonnullã spẽ dederat suæ cõuersionis, sed superiore anno 1598. subita morte, quę nõ caruit suspicione veneni, præuẽtus est.

Inter hæreticos Philippus Mornæus Plessæus superiore anno librum emisit in lucem è variis priorum hæreticorum blasphemiis & putidis mendaciis consarcinatum. In quem vt pestilentem & perniciosum censura prodiit facultatis Theologiæ Parisiensis 2. Iunij anni 1599. Quæ postea fuit typis excusa.

1605 | 5692

Aduersùs eum scripserunt, Doctor vnus Parisiensis, duo

Anni Christi. 1592. Anni mundi. 5679.

Burdegalenses, qui mendacia, calumnias, & blasphemias ipsius innumerabiles detexerunt. Scripsit etiã contra eundem Iacobus à sancta Maria Lusitanus ordinis Minorum Theologus,& concionator celebris. Sed liber ipsius non dum fuit excusus.

Scripserunt hoc tempore aduersus hæreticos Ioan.Maldonatus Societ. Iesu Theologus, Franciscus Toletus, Robertus Bellarminus,Gregorius de Valentia,Cęsar Baronius Cardinalis,Gilbertus Genebrardus Aquensis Archiepiscopus,huius Chronologiæ auctor, Iacobus à sancta Maria prænominatus conciones 23. in 3. prima capita Apocalypsis,habitas in cathedrali Ecclesia Lugdunensis, & Lugd. excusas apud Horat.Cardon anno 1599.& multi alij.

1600.4.Maij Conuentus apud Fõtembellaqueum, prope Parisios celebratur, vbi præsente Rege ipso Henrico IV.& multis aulæ proceribus,controuersia inter Iacobum Dauidem Petronium,Episcopum Ebroicensem, & Philippum Mornæum Plessæum,de plusquam quingentis erroribus in Mornæi libro de Eucharistia, ab ipso Perronio deprehẽsis disceptari tantùm incipit. Nam sequenti post primum congressum die, Mornæus causatus morbum se subducit,& Parisios reuertitur, inde domum apud Pictauos. Atque ita conuentus solutus est. De ea controuersia multi libri vtrinque excusi sunt, ad quos Lectorem remittimus. *Eiusdem etiam meminit P.Matthæus Historia sua lib.3. narratione 2.& Inuentarium general.historiæ Franciæ,tom 4.*

1601. Mense Iulio constructio atque erectio Cœnobij PP. Cappucinorum Viennæ in Gallia incepta fuit,in vetere Palatio, à Romanis olim constructo,quod R. D. Hieronymus Villarius Archiepiscopus,& Comes Viennensis, illius fundi Dominus & possessor,huic pio & præclaro operi destinauit. Mira celeritate Cœnobium hoc opere pulcherrimo exædificatum,& absolutum fuit. Sine tamen sumptu publico,sed ex largitione munifica ipsius Villarij Archiepiscopi,solius conditoris, & aliquorum hominum priuatorum. Procurantibus Francisco Balayno mercatore & ciue Viennensi, & maiore Consule ciuitatis, & Matthæo Picqueto,mercatore etiam & ciue eiusdem ciuitatis.

28. Nouembris, Sessio prima Colloquij Ratisbonæ habiti inter Catholicos & Protestantes Theologos. Cuius occasio hæc fuit: Maximilianus Comes Palatinus Rheni, & Bauariæ Dux, inter habitos aliquando cum Philippo Ludouico etiã Comite Palatino,& Nuburgẽsi,consanguineo suo,sermones, de Colloquio inter vtriusque partis Theologos instituendo receperat:sperans hac ratione se vel cognatum suum Catholicæ Ecclesiæ gremio redditurum,vel certè aliquibus oculos aperturum. Sub finem ergo anni huius Ratisbona delecta fuit, quò vterque Princeps & Theologi conuenirent.

Bauari Theologi fuerũt D.Hungerus,Gretserus,& Tannerus: Nuburgenses, Iacobus, & Philippus Heilbrunneri fratres. Abrahamus Manne, Tobias Bruno, Magnus Agricola, Christophorus Moroldus, Dauid Seelman, Henricus Dettelbach. Quibus Saxoniæ Elector Aegidiũ Hunnium, Dauidem Rungium,& Ioannem Fladungum: Brandeburgicus, Abdiam Vicnerum Laurentium Lælium. Vittembergicus Princeps Andræam Osiandrum, & Fœlicem Bidembachium adiunxerunt.Hic Lutherani Theologi,iuxta leges consensu Principum præscriptas,primò propotuerũt, & defendendas susceperant 12. Theses. Quibus cùm Catholici vnicam tantùm hanc opposuissent: *Sacra scriptura non est Iudex omnium controuersiarum fidei, & Religionis Chri-*

1605. 5692.

stianæ

stiana: Re hinc inde multis verbis atq; diebus in Curia Ratisbonensi disputata, cùm de iudice non conueniret & Lutherani Romanum Pontificem audiente Bauariæ Principe Antichristum appellassent, Princeps id ægrè ferens præsens ampliùs Colloquio interesse noluit. Cùm ergo vtraque pars in sententia sua persisteret, nec vllius fructus spes esset, Colloquio finis impositus est, & vterque Princeps postquam humanissimè se inuicem complexi sunt, ad suam aulam est reuersus. Extant hac de re æditi ab vtraque parte libri, quos sibi comparabit, qui volet legere. *Ianson. in fine lib. 25. P. Matthæus lib. 4. narrat. 3. & inuentar. general. tom. 4.*

Anni christi. 1592

Hoc anno Franciscani Conuentuales Balmettæ propè Andegauum, qui à Recollectis (quos vocant) ab eo cœnobio, quod olim Renatus Siciliæ Rex ædificauit, pulsi & eiecti fuerant, Arresto Parisiensis Senatus restituti fuerũt. Atque eodẽ, omnibus totius ordinis Religiosis interdictum, ne sine permissu ipsius regis, aut superiorum suorum Regno exeant, *Petrus Matthæus lib. 4. narrat. 2.*

1602. Quadragesimæ tẽpore, F. Angelus Ioieuseus Capucinus Lugduni concionatus est, in Æde S. Crucis, tanto concursu auditorum, vt Ecclesia non posset capere dimidiam partem eorum, qui veniebant ipsius audiendi causa. Illi clara, dulcis & sonora vox, firma latera, linguæ volubilitas, & facilitas sermonis, iudicium acre, fœlix & firma memoria, sermonis ipsius scopus est. Discessio à peccatis, & pœnitentia. Blandè & placidè refutat errores Caluinistarũ, si qua se occasio offerat in enarrando Euangelio, & rogat eos magno affectu vt resipiscant, & redeant ad Ecclesiam. Nullis amarulentis verbis vtitur, aut dicteriis. Quidam inter præcipuos Lugdunensium mihi retulit, se ab ore ipsius F. Angeli audiuisse, quòd eo ipso die quo vxor eius elata & sepulta est, cum in funere ipso adesset in Templo, & horarias preces recitaturus codicem aperuisset, in hunc versum Psal. 115. incidisse: *Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis, & nomen Domini inuocabo.* Neque in eo versu profundiùs considerando occupata mente, potuisse vlterius progredi, & ab eo ipso die afflatu Diuini Spiritus statuisse conuersione sui ad Deum ingredi Monasteriũ PP. Cappucinorum. Quod tribus aut quatuor post mẽsibus est exequutus.

Martio mense Lugduni Ioannes Pillehotte excudit epistolas aliquot PP. Societatis nominis Iesu Iaponensium de progressu Christianismi in illis insulis, ad R. P. Claudium Aquamviuam Generalem Societatis ad quas curiosum Lectorem remittimus.

1603. Mense Martio, cùm Rex Hẽricus 4. Metim in Mediomatricibus, tumultum popularem illic exortum sedaturus, venisset, quatuor Patres Societatis Iesu, à Varẽniæ Domino, Summo Angariæ Franciæ præfecto moniti, eò se cõferunt. Et cùm die mercurij hebdomadæ sanctæ, opportuno maximè tempore aduenissent, postridie, peractis manè in Templo consuetis à Rege cæremoniis, in Conclaue Regis, post meridiem admissi, & ad genua ipsius accisi ac supplices, perorante P. Ignatio Armãdo Collegiorum Franciæ Prouinciali, Restitutionis in integrũ, & sui reditus in collegia, vnde Parisiensi arresto fuerant expulsi, spem non obscuram concipiunt. Etenim à Rege humanissimè auditi discessum mittuntur, cum mandato Lutetiã Parisiorum, cùm primùm ipse eò fuerit reuersus, accedendi, vt ibi certiorem voluntatem suam, & beneplacitum intelligant. *P. Matthæus tom. 2. lib. 6. narrat. 1. inuentar. generale histor. Franc. tom. 4.*

1605 Algeriam Africæ ciuitatem, Rex Hispaniæ iampridem debellare, & sibi subiectam reddere cogitabat, fretus auxi-

lio

Anni Christi. 1592. *Anni mundi.* 5679.

lio Regis Fessani, qui auxiliares cohortes peditum 80000. equitum verò 20000. Hispano se missurum, & dictam ciuitatem ea parte qua terram spectat oppugnaturum pollicitus fuerat. In ea habitantes Christiani cum Rege Fessano facere & conspirare à Turcis existimati, tanquam proditionis suspecti in vincula coniiciuntur. Inter quos & Capucini monachi quidam fuerunt. Horum plurimi acerbissimæ morti adiudicati, post cruciatus varios, vitam tandem miserè finierunt. Cæteri horrendo inclusi ergastulo ad opem Clementis VIII. Pont. Max. confugiendum rati, ablegato Romam nuntio, septem millium coronatorum summam, in redemptionem sui, Turcis sine mora numerandam esse, Summo Pontifici submissè significârunt. Qui vicem hanc Christianorum tristissimam commiseratus, depromptis è thesauro suo proprio duobus millibus, reliquis verò quinque ex ordinum contributione collectis, expetitum lytron ipsis, vt Turcarum cupiditatibus satisfacerent, sine mora transmisit. *Ianson lib. 27. & Gotardus Arthus lib. 1. tom. 5.*

Circa initium Iulij Catholici in Anglia passim degentes Iacobo 6. Scotiæ & Angliæ I. postquam Rex proclamatus fuit, & Londinum ingressus supplicem libellum obtulerunt, pro impetrando exercitio religionis suæ libero in 14. capita distributum. Quem Rex acceptum Protestãtibus statim exhibuit, eorum de illo iudicium exploraturus. Qui eadem forma alia paucis tantùm mutatis verbis ei oppositum & totidem sectionibus distinctum Regi obtulerunt. Cæterùm nihil hac in re à Rege decretum fuit. *Vtriusque libelli supplicis articulos, vide apud Janson. lib. 27. & Gotard. Arthus tom. 5. lib. 1.*

Hoc anno effigies sanctissimæ Matris Christi Mariæ Virginis apud Tinas in Flandria inuenta fuit. Apud quam, cùm miracula fieri quotidie plurima dicantur, Alberti Archiducis vxor, eò nudis pedibus cum summa deuotione per duo milliaria nuper ire, & coram pro hærede & victoria impetrandis preces ardentissimas fundere visa fuit. Hæc ab incolis *Maria Quercea*, à Quercu in qua reperta fuit, nuncupatur. *Gotardus Arthus tom. 5. lib. 2.*

Septembri mense Patribus Societatis Iesu è Galliæ expulsis Henricus IV. in patriam reuera permisit, promulgato edicto Rothomagi, quo ait, se tamdiu Summi Pontificis aliorumque intercessione & precibus solicitatum, vt Patres Societatis prædictæ Regno restituat, tãdem post multam deliberationem consensisse ac permisisse, consentire ac permittere, vt iidem Patribus iis locis vbi iam habitarunt, habitare porrò liceat: & præter ea loca, & oppida, Lugduni quoque, & Diuione, itemque in Castello Regio Flexiæ in Ducatu Andegauensi, domicilia habendi, ex singulari Summo Pontifici gratificandi voluntate, & erga illos Patres affectu, facere potestatem, certis tamen conditionibus, *quas è 27. lib. Iansonij lector poterit repetere, Gotardus Arthus lib. 4. tom. 5. & Inuentar. general. tom. 4.*

Sub finem huius anni Cassoniæ in Vngaria Catholica Religio restituta fuit, & Lutheranismus abdicatus. *Janson. lib. 27. histor. general. Vngariæ tom. 2. lib. 7. Gotardus Arthus lib. 2. tom. 5.*

1605. 5692.

1604. 9. Iunij Romæ 18. Cardinales à Clemente VIII. Pont. Max. creati fuerunt. Inter quos 16. Presbyteri, & Diaconi 2. In iis Galli duo Seraphini Oliuarius Alexandriæ Patriarcha, origine Italus, sed Lugduni natus, & Iacobus Dauid Perronius, Ebroicensis Episcopus, Patria Normannus, legatione illa memorabili ad S. Põtificem pro Regis absolutione, & cõuentu celebri Bellaquensi, cuius superiùs me-

mini, vt raras ipsius dotes, ac prodigiosam imprimis memoriam taceam, toti orbis notus.

Anni christi. 1592 — *Anni mundi.* 5679

Cùm verò aliquantò pòst de negotio bellum Hungaricum concernente, secundùm promissionem Archiduci factam, deliberatio non vulgaris habita esset, conuenit tandē inter S. Pontificem, & Cardinales vt centū & quinquaginta milliū coronatorū summa, & decimis Sacerdotalibus per vniuersā Italiā collecta pro cōtinuando feliciter bello, Cæsari per hunc annum suppeditaretur. *Gotard. Arth. lib. 1. to. 6.*

11. Nouemb. Controuersia inter Canonicos capitulares Catholicos, Argentinenses, & Protestantes, quæ iam à 20 annis durauerat, Haganoæ composita fuit. nam conuenerāt illuc ad eum finem non solum vtriusque partis Canonici Primarij, partim in persona, partim per procuratores suos, sed & cū Cardinalis Lotharingiæ, Principisq; Virtembergici, cum Marchionis Brandemburgensis Legatis necnon Chori, & Aulæ Cingulariæ (Collegiorum Argētinensium) seniore, & Procuratoribus, de rebus omnibus deliberaturi, & sublatis dissensionibus, pacem confirmaturi. Quam modis omnibus in Conuentu hoc promouere cupiens illustrissimus Princeps Virtembergicus, vnicè per Legatos, & literas ad partes subinde exaratas, adlaborare non destitit, donec post longam demum tractatiunem, Diuina fauente misericordia, pax & concordia in Diœcesi Argentinensi, vicinisque ditionibus firmata, & stabilita fuit. *Quibus verò conditionibus vide apud Ians. lib. 29. & Gotard. Arth. lib. 2. to. 6.*

Hoc anno scholæ apertæ sunt à Professoribus Societatis Iesu, Flexiæ, Diuioni, & Lugduni, cum gratiarum actione opt. & clementiss. Principi Henrico IV. cuius solius gratia & beneficio ante aliquot menses fuerant reuocati.

1605. Clemens VIII. Pontifex Max. cùm grauissimo, & periculosissimo catharrho 12. Februarij die obrutus, ad vitę terminū properare videretur, essetq; Cardinalis Aldobrandinus, ad eum vocatus, multas inter pauperes eleemosynas distribui, Monasteria multis muneribus donari, & preces 40. horarū, pro salute sua haberi præcepit. Frustra verò tentatis omnibus, cùm sub finem Februarij vltima pro reparanda valetudine remedia ei adhibita essent, morbusq; in dies magis magisque inualesceret, 4. tandem Martij die intra 5. & 6. horam vespertinam, viam omnis carnis ingressus, expirauit. Corpus eius postmodo ad S. Petrum delatum, & in Sacrario Clementino, cum multis cæremoniis, & solemnitatibus sepultum fuit. *Gotardus Arthus lib. 2. tom. 6.*

HVMANA.

1592. Mense Februario Parmensis Dux. & confœderati in Gallia qua potuerunt celeritate exercitum promouerūt, vt obsessis Rothomagensibus opem ferrent. Cúmque iam paucis ab vrbe milliaribus abesset, copias clam in vrbem mittit, vt præsidia, quæ in vrbe & arce erant, supplerent. Ipse 27. Februarij cum suis venit Brondeancourtium, quod sex circiter leucis Rothomago distat. Decretum illi erat circa gallicinium, postquam exercitus nonnihil esset refocillatus, instituto itinere pergere, & Henrico Regi in castris ad vrbem se ostentare, si fortè stationibus suis illum elicere, & æquo cum illo posset loco decertare, vt inter certamen maius in vrbem præsidium immitteret.

Dum Parmensis in itinere est, obuiam habuit nobilem quendam, ab vrbis gubernatore Villario missum, qui nunciaret, 26. Februarij gubernatorem aliquot è suis in castra, & stationes Anglorū emisisse, qui cum regiis velitarentur, & initium pugnæ facerent. Dum vtrinque fortiter pugnatur, animi incaluerunt, exarsitque & ingrauatum est præ-

1605 — 5692

lium

Anni Christi. 1592. Anni mundi. 5679.

lium. Regij relictis castris, in patentes campos desiliunt, & ad manum veniunt. Mox Villarius cum duobus selectissimorum militum millibus inter quos 400. equites cataphracti, 800. sclopetarij fuerunt, per cuniculos & portas erumpens, in regios irruit, fugat, in stationes suas fugientes sequitur, & 500. circiter trucidauit, multos vulnerauit. Duos chiliarchas captos secum abduxit. Ciues tria maxima tormenta integra, & duo vitiata in vrbem attraxerunt.

Quæ cùm Parmensis intellexisset, coacto consilio, quid agendum sit deliberat. Decretum est non esse progrediendum. Quod Rothomagensibus nihil iam deesset, Regis exercitu mirum hac postrema eruptione magnopere debilitato, & cui iam spes exigua vrbis potiundæ superesset.

Parmensis itaque exercitum ad Castrum nouum reduxit, licet inuitus. Nam is locus alendis tantis copiis erat incommodus, & ea tempestas anni, vt nihil præclarum aut laude dignum agi posset. *Ianson.lib.5.Mercur.Gallobelg.*

Sigismundus 3. Poloniæ Rex Sueciæ filius & hæres, nuptias filiæ Archiducis Austriæ, Caroli, Carinthiæ, & Stiriæ Ducis, Rudolphi Cæsaris Patrui, ambibat. Ad quod matrimonium peragendum, celebris in Boëmiam missa est ad Rudolphum Cæsarem legatio. Cuius Principes erant, Cardinalis Radzeuilius, & Episcopus Vladomiriensis, quidam Palatinus, aliíque Comites, nobiles magni nominis & autoritatis viri. Omnes hi Pragam, quæ Boëmiæ Metropolis, & Cæsareæ Maiestatis sedes est, 13. Martij aduenerunt, & cum omni reuerentia, honoris & obsequij significatione Cæsarem salutauerunt.

Cæsar vicissim legationem, vt quæ venerat sponsam consobrinam suam abductum, magnificentissimo apparatu excepit, splendidè habuit, & per Morauiam, in superiorem Pannoniam Viennam deduci præcepit. Vbi sponsam, futuram Reginam cum suo Regio Gynæceo & aulica nobilitate expectarent.

Venit ea primo Maij Viennam, quæ Austriæ metropolis est, & in Palatium magna pompa deducta. 3. pòst die legati ad colloquium admissi, causam suæ legationis proposuerunt. Deinde Cardinalis Radzeuilius seorsim cum Regina sponsa de variis rebus sermonem habuit.

4. Maij sub vesperam in Augustinensium Basilicam, Palatio proximam, itum est, vbi post vespertinas horas, Episcopus Viennensis disertissimam habuit idiomate Latino orationem, postquam præcedentibus sponsionis verbis, seu ipsis sponsaliis, dextera data est.

Ambo Archiduces, Ernestus, & Mathias, Cęsaris fratres, paranymphi, & sponsæ ductores fuerunt. Deinde legatus Radzeuilius sponsæ digito annulum induit, & matrimonium confirmauit. Quo facto in Palatium reuersi, cœnæ opiparè & splendidè paratæ accubuerunt. Postea mensis sublatis ad choreas itum est. Inde omnes cubitum discesserunt. Vnus ex legatis cataphractus pro more principum & Regum, à latere sponsæ in eodem lecto collocatur. Postridie qui dies erat Maij 5. Legatus sponsæ Regis sui nomine, torquē cum dependente gemma pretiosissima, chimelium ducentis millibus Florenorum æstimatum, donauit. Omnibus rite magnificéque peractis, Legati sponsam secum in Poloniam abduxerunt.

1605. 5692.

24. Maij ea cum Regio comitatu Plessiam venit. Quod cùm Regi nunciatum esset, legationem suam præmisit, quæ sponsam exciperet, ipse ciuibus imperat, totíque nobilitati, vt quisque quàm magnificentissimè sese exornet, & post biduum Regi suo se sistat.

Anni christi. 1592 — *Anni mundi.* 5679

Interea arx renouatur, & exornatur, plateæ purgantur, domus priuatæ ornantur, dealbantur, parietes aulæis Turcicis vestiuntur. Dimidio ab vrbe Cracouiensi milliari, iussit rex in amœnissimo prato quatuor Turcica erigi tentoria, duo in vsum sponsæ, duo in proprium, octo circiter passibus à se inuicem disiuncta.

26. Maij Rex, Regina vidua, & soror Regis, cum 4. millibus equitum, qui omnes sericeis, holosericisque induti erant vestibus, plumis versicoloribus, tam ipsi, quàm equi circumquaque ornati: totidem quoque peditibus, qui omnes more Germanorum, sed eodem colore vestiti, & in 20. signa distributi erant, ad prædictum vsque locum sponsæ obuiam processit. Cùm sponsa eminus aduentare conspiceretur, æneatores, tubicines, tympanistæ officium fecerunt, & cum tanto iubilo & triumpho sponsa aduenit. Mox curru descendere iubetur, & in tentoria introducitur. Hic à Regina vidua Stephani, & Regis sorore blandè excipitur. Inde ab Episcopo Preslauiensi, & Magistro aulæ suæ in vmbellam deducta est. Vbi Rex, Archiepiscopus, & magnus Cancellarius ei obuiam processerunt, & honorificè non minùs quàm blandè exceperunt.

Quo facto rex sponsam in pretiosissimũ currum, quem eum in vsum incredibili sumptu confici mandârat, eleuari iubet. Iuxta quam mater sedit. Equites, peditésque præcesserunt. Quos subsecutus est Rex cum Episcopo Preslauiensi, & Archiepiscopo Polono. Post Regem sequebatur currus Reginæ sponsæ qui cingebatur corona nobilium adolescentum, qui omnes regia pompa erant vestiti. In vrbe ciues omnes in armis duplici ordine hinc inde à porta ad arcem vsque stabant, sponsam salutantes.

Erecti erant in honorem sponsæ arcus triumphales varij, in quorum vltimo stabant octo virgines nobilissimæ, suauissima harmonia musica, variorúmque instrumentorum modulatione, sponsæ nouas nuptias gratulantes, felixque & faustum matrimonium acclamantes.

Inter alia multa iucundum erat videre Germanum signiferum, in pinnaculo turris Ecclesiæ cathedralis, nulli innixum fulcro stare, & vexillum manu dextra absque vlla intermissione rotare, & in orbem agere.

Missilia quoque in vulgus spargebantur, nummi scilicet argentei, à quorum vno latere fluctus marini, & iuxta fluctus ab vnaquaque parte palmæ, quæ supra mare sese ad inuicem inclinabant, cum hac inscriptione: *Amor distantia iungit*, exprimebantur. Ab altero latere in infima parte insignia domus Austriacæ, supra hæc à dextris Aquila Imperij, à sinistris Aquila Poloniæ ostendebatur, cum epigraphe: *Ast animos sociasse iuuabit*. Cum tali pompa Regina candidis vestimentis, vti & Rex, induta, mox in templum inducitur, vbi Canticum SS. Ambrosij & Augustini iucundissimo iubilo decantatum est; inde in arcem deducitur, vbi secundò à Rege excipitur, qui cum ea diu Latinè, Germanicéque (callet enim ille vtrumque idioma) collocutus est. Deinde custodiæ Matris, totius Gynæcæi Reginæ viduæ & sororis Reginæ commendata est.

Vltimo tandem Maij nuptiæ in præsentia Magni Cancellarij Zamoscij, Primatiorũ Principum, & Ordinum Poloniæ magna cum pompa celebratæ, octiduo integro diuersis spectaculis, ludis, monomachiis, aliisque lætitiæ significationibus continuatæ sunt. Paulò pòst Rex cum noua nupta ad Comitia VVarsouiensia profectus est. Harum porrò Regalium nuptiarum solenné pompam *è lib. 5. Mercur. Gallobelg. Iansonij*, vt lectori gratificaremur, paulò fusiùs

1605 — 5692

sumus

Anni Christi. 1592.

Anni mundi. 5679.

sumus persecuti.

Hoc anno Amurathes Turcarum Imperator Christianis bellum parat. Cuius suscipiendi etiam contra fidem datam hæc fuit occasio.

Induciæ hactenus inter vtrumque Imperatorem, Rudolphum Romanum, & Amurathem Constantinopolitanum pactæ cum vtriusque subditorum tranquillitate obseruatæ fuerant. Erátque Amurathis propositum 8. annorum inducias deinceps ad finem vsque continuare.

Accidit interea Amurathem quoque cum Persarũ Rege pacem, post diuturna bella, componere. Quare nonnulli Bassæ hanc occasionem non esse prætermittendam rati, Turcarum Imperatori eiúsque filio expeditionem in Christianos suaserunt. Christianos enim tot ciuilibus & intestinis bellis implicatos facillimè nunc posse debellari ostenderunt. Exercitum validissimum cogendum & in fines Vngariæ atque Croatiæ mittendum esse.

* Porrò rerum inter Turcas & Christianos per Hungariam & Croatiam à mense Septembri anni *1593.* vsque ad initium anni sequentis gestarum narrationem recenset *Nicol. Reusnerus inter historias rerum Turcicarum.*

In Polonia magnus Cancellarius Zamoscius sororem Stephani Battoræi, vxorem duxerat, quæ ei cùm Mamilianus caperetur filiũ peperit, quem rogante Patre Maximilianus, licet captiuus, è fonte salutaris lauacri suscepit. Obiit postea hæc vxor, & aliam duxit Cancellarius, ex nobilissima Poloniæ prosapia. Quo matrimonio in tantum aucta est eius dignitas, & auctoritas, vt tandem cum Rege contendere, & in multis Regi repugnare non sit veritus. Vnde magnæ inter illum & Regem controuersiæ simultatésque exortæ sunt.

Parmensis Dux castra sua non longè à castris Henrici Regis habebat, & quotidianis velitationibus se mutuò exagitabant, ita vt vtrinq; multi desiderarẽtur. Tandẽ 20. Aprilis die Rex ipse Rothomagensem obsidionem soluit, & cũ toto exercitu ad hostium castra propiùs accessit.

Parmensis continuis velitationibus Henricum Regem per aliquot dies distinuit, interim 80. naues omni genere cómeatus, & annonæ onustas è portu Gratiæ aduerso flumine subduxit, & in portum Rothomagensem incredibili oppidanorum gaudio misit, in vrbem venit, vbi honorificè à ciuibus exceptus fuit.

Cúmque iam Rothomagensibus de omnibus necessariis prouidisset, tantúmque aduexisset quantum dimidio anno sufficere posset, in castra digressus est.

Sequentibus aliquot diebus quotidie rursus velitatum est, nunc huc, nunc illuc fortuna inclinante, multis quoque vtrinque fortissimis viris desideratis.

Porrò cùm iam Rothomagenses à diuturna illa & arcta obsidione liberati securè viuerent, vt quibus omnia quæ erant necessaria, abundè suppeterent, & quotidie plura adueherentur, & Parmensis Dux ad quod venerat id perfecisset, hoc est, Rothomagum obsidione liberasset: Ipse in Belgiam rediit, & ad aquas Spauenses ob aduersam valetudinem se contulit. *Ianson. li. 5. Mercur. Gallobelg.*

1605. 5692.

Clemens 8. vti & præcedentes aliquot Pontifices, à Banditis hoc tempore plurimùm exagitatus est. Magnis enim copiis collectis opulentissimas Italiæ prouincias depopulabantur, itinera omnia insidebant, vt nemo tutò proficisci posset. Quare S. Pontifex coactus est exercitum 4000. armatorum conscribere, cúmque in omnem oram, vbi scelestissimorum hominum colluuies grassari diceretur, mittere.

Anni Christi. 1592 — *Anni mundi.* 5679

24. Maij Dux Ioieuseus insigni stratagemate aduersarios apud Albigenses elusit.

Eodem mense illustrissimus Princeps Ioannes Comes à Manderscheit, Episcopus Argentinensis, postquam 23. annos 5. menses & aliquot dies Ecclesiam suam summa cum laude rexisset, placide in Christo obdormiuit.

Mense Iunio Dux Mercurius Britanniæ Gubernator pro cōfœderatis celebrem ab iis qui Kranium obsidebant, victoriam reportat.

Iulio Mense Rex Henricus copias quas adhuc sub signis habebat Espernaium duxit, vt oppidum illud nuper captum recuperaret.

Mareschallus Bironius, dum curiosè lustrat exercitum, ictu machinæ maioris prostratus, occubuit.

10. Iulij Nemouriæ Dux, Lugdunensium Gubernator Viennenses in Delphinatu compulit, vt se suamque vrbem confœderatis dederent.

Per id tempus Luxemburgum venerunt ducenti muli 1500000. coronatos in argento portantes, quæ argenti vis deinceps Namurcū missa est, vt sine mora & intermissione cudatur. Optant hic nonnulli vt benè, & ad Reipublicæ Christianæ salutem expendatur.

Mense Augusto Romanus Imperator totúsque illius Senatus, licet eam haberet opinionem, quod Amurathes inficiaretur, iussu suo bellum motum, & inducias violatas esse, sciens tamen eam esse Turcis consuetudinem, vt non restituant vrbes, quas semel occuparunt, omnem mouet lapidem, vt auxilia cogat, atque tyranno se opponat. *Ianson. lib. 5. Mercur. Gallobelg.*

* Eodem tempore inuentus hominū numerus in Candia, qui peste perierunt, ad 20. millia, sine rusticis. *Campa.*

* Eodem mense visi ignes in cœlo valde prodigiosi, & qui magnū ipsi insulæ, & Venetis terrorem intulere. *Idem.*

3. Septembr. in Hessia Vvilhelmus Lātgrauius, Princeps prudentissimus, doctissimus, & insignis Mathematicus annos natus 71. rebus humanis subita morte eripitur.

Circa finem Septembris Præfecti munitionum Zigethi, Mahatti & Copani cum Domino Quinque ecclesiarum, aliísque magni nominis Turcis, magnoque exercitu inter Zigethum & Rodestum castrametati sunt. Fama est in eorum exercitu esse 160. hominum millia. Sed quia Christianorum exercitus quotidie augebatur, vt qui iam 60000. sub signis habebant, plerique bene sperabant. Ernestus Archidux Imperator exercitus, & Marchio Archiducis Ferdinandi filius eius Vicarius, renuntiati, per hos dies in exercitum profecti sunt.

3. die Octobris manè hora circiter 9. in vrbe Monasteriensi, in ea regione, quæ Transaquensis dicitur, ab Alpha fluuio, hanc ab altera vrbis parte diuidente, horrendum excitatum est incendium. Quod ortum suum habuit a foco pistoris cuiusdam, qui ignem suum incautè custodierat, paucisque horis ducentas circiter ædes, cum parte occidentali Monasterij nobilium virginum, & porta cui à cruce nomen est, absumpsit.

In Bohemia sub finem Augusti obierat magni nominis vir Vvilhelmus Rosembergius, eius Regni Prorex. Cuius funus cius aliquot septimanis in Monasterio S. Georgij Pragæ, noctu dieq; à clericis vigilias, precésque canentibus esset custoditum, tandem sub finem Octobr. cum magna pompa ex arce in templum D. Thomæ deductum, & illinc centum curribus Grenouiam, regioque more in Rosembergense monumentum illatum est.

1605 — 5692

Anni Christi. 1592. — Anni mundi. 5679.

14. Nouembris Magnus ille, ac pietate & literis illustris Petrus Villarius Archiepiscopus & Comes Viennensis in Galliæ Delphinatu, & in Secretiori Christianiss. Francorũ Regis Consilio, Consiliarius dignissimus, post consumptos annos 50. in Senatu supremo Parisiensi, in iudicijs, in regni Francici Procuratione, & Legationibus de rebus maximis ad Reges, summos Pontifices, & Principes Christianos in regenda & administranda Ecclesia & Diœcesi primùm Mirapicensi, postea Viennensi, tot iã curis laboribúsque & itineribus fessus, fatigatúsque, viuæ & efficacis fidei in Deũ & spei plenus placide in Christo Iesu obdormiuit.

Is iã septuagenarius anno Domini 1587. tumultus Gallicos animo longè ante præsentiens, & magnos rerum motus imminentes tanquam è specula præuidens, ad Fratres Franciscanos Pedemontanos Montis Callerij, seu in tranquillissimum portum è sæuissima tempestate secesserat, & euolârat. Vt illic in tuto & silentio se Christo Iesu approbaret. quódque reliquum erat ætatis, meditationi quatuor nouissimorũ hominis impenderet. De quibus etiam Commentarium iustum ibidem perscripsit, & Claudio Villario fratri nũcupauit. In eo porrò discessu è Gallia ad Pedemontium admirabilis ipsius Villarij eluxit prudentia & prouidentia. Nam ab eo tempore res nostræ in peius ruere, & retrò sublapsæ referri non desierunt. Huic primùm in Episcopatu Mirapicensi, deinde in Archiepiscopatu Viennensi successit ex fratre maiore natu nepos Petrus Villarius Theologus Parisiensis, Magni profectò successor viri, maximus ipse vir, de quo suo loco.

2. die Decembris Alexander Farnesius Dux Parmensis, annos natus 47. mens. 3. & dies 6. in Cœnobio Vedastino apud Atrebates moritur, susceptis piè & summa cum reuerentia Ecclesiæ sacramentis, per manus Ioan. Sarraceni Cœnobiarchæ religiosissimi. Natus is erat 27. die Augusti anni 1545. vt retulit mihi D. Terellius ipsius Ducis domui & familiæ tum præfectus.

Die Veneris sequenti prædictus Abbas S. Vedasti exequias defuncti Ducis honorificẽtissimè celebrauit, Episcopo Audomarensi orationẽ funebrem habente. Interfuerunt his exequiis Comes Mansfeltius, Marchio Vvarenbonius, supremus Artesiæ præfectus, Comes Barlaymontius, Marchio Aurechius, Comes Soranus cũ multa alia nobilitate.

Corpus ipsius è Belgio Parmam defertur 15. Martij anni 1593. & sine magna pompa sepultum fuit in paruula æde sacra Capucinorum, cum hoc epitaphio.

Alexander Farnesius Belgis deuictis, Francis obsidione leuatis, vt humilis hoc loco eius cadauer reponeretur, mandauit IIII. nonas Decemb. 1592. Et vt secum Maria eius coniugis optimæ ossa iungerentur, illius testamentum secutus, annuit.

Cardinalis illius filius exequias celebrat Romæ priuatas, magna modestia, multis millibus aureorum Ecclesiæ S. Marcelli dono datis, ad locandas in matrimonium pauperes virgines.

Senatus populusque Romanus in capitolio illi statuam affabrè factam erigi & collocari curat; & exequias sumptuosas in ara cœli celebrat, honoris & piæ defuncti memoriæ causa. *Ianson. lib. 5. & 6. Merc. Gallobelg. & Cæsar Campana lib. 13. & 14. hist. mund.*

1605. — 5692.

In Belgio Comes de Fuentes conuocatis proceribus, Cõsiliariis ordinibusq; quid sibi à Rege Hispaniæ mandatum esset, partim declarauit, partim se posteà declaraturum promisit. Inter alia ostendit Regis voluntatẽ esse vt si Parmensis obierit, Comes Mansfeltius Senior mox illi in Gu-

Anni christi. *Anni mundi.*

bernatione succedat. Cui omnes prouinciæ obediant, donec alium Gubernatorem mittat. Iuniorem autem Mansfeltium Ducem fore exercitus Regij in Gallia, vnà cum Duce de Feria, qui ex Hispaniis quotidie expectabatur.

1592 5679

Ioannes 2. Suecorum Rex mense proximo Nouembr. inter viuos esse desierat, vnico relicto filio Sigismundo, Polonorum rege. Qui intellecta patris morte paterni regni suscipiendi occasioné captans, indixit Comitia in Polonia, tum ob eá rem, tum etiam propter simultatem quæ inter se & Zamoscium magnum Cancellarium intercesserat.

* Rex Echebar imperitans amplissimo imperio Mogor, inter Indum & Gangé fluuios memorabiles, vult Christianus fieri, & ea de causa mittit Patres Soc. Iesu accersitum, à quibus de Christo Domino audiret ea quæ sunt fidei. Abhorret vehementer sectam Mahometanam, habet sub se Mogoras, Coronanos, Torquimachos, Bolochos, Guzzaratas, Parthos, Idhustanos, & alios Mauros. Refertur eos olim fuisse Christianos, vltimumque Christianorum fuisse Dauid Regem, qui dicebat se ex prosapia S. Bartholomæi originem ducere. Sed fuisse à Parthis superatos expulsa Christiana fide. Sed Rex Echebar, à Petro Tauerio Lusitano instructus, deinde à P. Iuliano Perriera, de fidei dogmatis, ita manifesta dedit Christianæ professionis indicia, vt ea de causa Vengalani ipsius subditi rebellarint, fratrem regis Principem Quabul euocarint, qui etiam in Regis ditionem 100. leucas ingressus, postea coactus est, occursu regis in sua se recipere. *Petrus Victor, Caiet. è relationib. P P. Soc. Iesu.*

1593. 5. Ianuarij Dux Mœnius collatis consiliis, & omniũ cõsensu Comitia Parisiis indixit, in quibus Rex catholicus communibus confœderatorum suffragiis crearetur. Huius cõsilij rationes scripto cõprehendi, & per præcones & tubicines Luteriæ in omnibus triuiis publicari mandauit. *Ianf. lib. 6. Merc. Gallobelg. & Caf. Camp. lib. 14. hist. mund.*

Paulò antè Clemens 8. Pont. Max. Henricum Regem, & qui illum sequebantur, denuo excommunicauerat, potestatémque fecerat Confœderatis Regem Catholicum eligendi. Eas bullas ad Philippum Cardinalem Placentinũ in Galliis legatũ suum miserat, qui eas quoque publicari iusserat.

Quod cùm intellexisset Rex Henricus per procuratoré suum Consilio Cathalaunij congregato huius rei iniquitatem ostendit. Conquerens hoc Pontificis mãdatum ab illis procuratũ, qui iampridé omnem conatũ, & studium eò direxerant, vt Regnum Gallicum occuparent, contra legitimos illius successores. Cui malo vt occurratur, Consilium habita deliberatione querelas contra prædictarum Bullarũ impetrationé, promulgationé, executioné, omniáque inde subsecuta, acceptauit, & de his omnibus appellauit: decreuítque, Cardinalem S. Onuphrij citandum, vt se contra dictam appellationem defendat. Interea idem Consilium omnes Prælatos, Episcopos, Principes, Dominos, nobiles, Ministros, & subditos Regis, cuiuscunque status, conditio- & qualitatis sint, hortatur, ne se patiantur seduci veneno & fascinatione talium rebellium & seditiosorum. Sed vt maneant & contineant se in debita obedientia bonorum & naturalium Francorum, sempérque obseruent affectum, & charitatem, quibus Regi, & patriæ obligantur, &c. Hoc decretum initio quoque huius anni Cathalaunij per Tubicines est diuulgatum, & postea ad omnia loca quæ Henrico Regi parebant trãsmissum. *Idem Ianf. & Campana locis citatis.*

1605 5692

Mense Martio S. Pontifex Franciscum Aldobrandinum nepotem suum cum lectissimis militũ copiis in Marchionatum Anconitanum misit; aduersus Exules, omnia illic

diripien

Anni Christi.	Anni mundi.
1592.	5679.

diripientes,ac deuastantes. Sed & triremes aliquot instrui mandauit,quæ oras legentes, eas à piratis tuerentur.

In Vngaria,& Croatia Turcæ bellum prosequuntur. In Vngaria namque castrũ S. Hedvvig ad Balatonem locum, vulgo Blattenzee munitissimum occuparunt, spoliarunt & incendio deformarunt. Similiter & Ilsham Deinde cum exercitu Gomorram paruam profecti,à Præsidiariis fortissimè repulsi sunt.

Eodē Mense Comes Mansfelcius & Confœderati Nouiodunum obsident. Et cùm vrbem aliquandiu maximis tormentis verberassent, ruinam strauissent, sæpius oppugnassent, oppidani abiecta spe omni, sese certis conditionibus dediderunt. Præsidiarij absque armis bacillos albos in manibus habentes,dimissi sunt,Rex Henricus cum subsidio aduenit(sed seriùs,hoc est vespere eius diei quo se dediderant) tentaturus,si obsidionem soluere potuisset. *Ianson.lib.6.Merc.Gallobelg.*

Initio Aprilis Dux de Feria, qui paulò antè Lutetiam venerat, ad Comitia Ordinum admissus, honorificentissime exceptus, & suò loco sedere iussus luculenta & diserta oratione Ordines confœderatorum Galliæ, Regis Hispaniarum nomine,ad electionem noui Regis exhortatus est. *Ea oratio excusa extat lib.6.Merc.Gallobelg.Ianson.*

Ad orationem Ducis de Feria,literásque Regis Hispaniæ Domini sui, quas Domino Nicolao de Pelleue, Tituli S. PraxedisCardinali,Rhemensi Archiepiscopo,Primo Franciæ Pari, & Comitiorũ Præsidi publicè legendas exhibuerat,post maturam ordinum deliberationem, idem Cardinalis bene longa & accurata oratione respõdit. *Quæ etiam typis fuit excusa eodem libro.*

Memorabile est,quod scribunt nonnulli,sub id tempus. in mari Massiliensi tantam delphinorũ visam esse copiam, quanta vix in toto mari Mediterraneo fuisse putabatur, adeo vt horrendum visu fuerit spectaculum. Episcopus Cauaglioneus,qui tunc in vrbe erat à Pontifice missus: ad controuersiam quandam componendam, in littus exiens piscibus,solitis ecclesiæ cæremoniis maledixit.

15. Aprilis Dux Espernonius intēpesta nocte Massiliam venit, & instrumentis quibusdam bellicis nùper inuentis (*Petars* vocant) portis admotis, duas perfregit. Sed antè quàm tertiam perrumpere potuit, ciues armati accurrunt, omnique telorum genere illum à mœnibus repellunt.

Parisiis electio noui Regis de die in diem differebatur, ob legatum,vt quidam volunt, Hispanicum. Qui aut Dominum suum, aut eius filiam, infantem Hispaniarum promotã cupiebat. Quatuor itaque Mareschallos Regni crearunt,Chattræum,Sampolium,Brissacum,& Roneum. Villarius verò, qui Rothomagũ annis superioribus tam fortiter defenderat,Admiralius renũciatus est.Præterea Lugdunensis Archiepiscopus,& Præses Ianninus nominati sunt, vt ad colloquium cum nobilitate Regia proficiscantur,quę Dominum Cheuernium,& d'O legatura dicebatur.

Eodem mense Cardinales omnes Principem Bauariæ Maximilianum summa cum humanitate & beneuolentia Romæ salutarunt.Deinde magna cum attentione à S.Pontifice auditus est. Qui ei in consessu Cardinalium locum ante vltimum Cardinalem Diaconum assignauit.

Anni Christi.	Anni mundi.
1605.	5692.

Mense Maio S. Pontifex facta Cardinalium congregatione, causam magni Magistri Melitensis Cardinalibus Aragonio, Dezio, Saluiato,Spinolæ, & Iustiniano examinandam commendauit. Melitenses enim Equites paulò antè Magistrũ suum captum in vincula coniecerant.Causa

	Anni Christi.		Anni mundi.
huius captiuitatis varia à variis redditur. Quidam enim aiunt eum omnem thesaurum ordinis duabus triremibus clam imposuisse, & fugam ad Gallos meditatum esse. Alij aiunt post aduentum Legati Francici, conspirationem inter illum & Turcarum Imperatorem, in Reipub. Christianæ perniciem detectam esse. *Ianson.lib.* 6.	1592		5679

Non tantùm Christianos, sed & Persas hoc tempore Amurathes bello persequitur. Violato namque paulo antè nescio quam ob causam, cum Persarum Rege nuper pacto fœdere, cum ducentis armatorum millibus Persiam inuasit, omnia ferro & flamma vastare, quicquid erat residuum iussit diripi. Non innocentium sanguini, non virginum castitati, non matronarum pudicitiæ parcitum est.

12. Iunij Sisseg monasterium in Croatia à Turcis obsidetur, occurrunt in subsidium Christiani, acriter pugnatur, cæduntur Turcæ ad 18. millia, paucis Christianorum desideratis. Parta hac tam insigni victoria, totus exercitus Christianorum ter monasterium ambiit singulis vicibus milites ad vnum omnes in genua procidentes, Deo summas pro concessa victoria gratias egerunt, multáque lætitiæ signa ediderunt.

Sed Sultanus Amurathes ob acceptam hãc cladem memorabilem iræ impatiens, vt tantam maculam elueret, sese à Christianis vindicaret, publicum bellum aduersùs Cæsarem Roman. tam Constantinopoli, quàm Budæ 17. Augusti iussit proclamari. Præcepit autem omnibus Ducibus suis, vt vni Sinano Bassæ, qui suo loco in Vngariam proficisceretur in omnibus parerent.

Sinanus itaque cum suis copiis Budam venit, Beglerbegus suum exercitum, in quo 120000. armati fuisse dicuntur, per Croatiam duxit, eo fine, vt non tantùm munitiones Turcicas à Christianis obsessas liberaret; sed Monasterium Sisseg denuo obsideret, totísque viribus expugnaret, deinde in penitiorem Vngariam belli molem inferret.

Beglerbegus ergo Græciæ Monasterium munitionémque Sisseg circumsedit, continuísque maiorũ machinarum ictibus, oppugnationibúsque obsessos exagitauit, nullam vt illis requiem permitteret. Quamuis Præsidiarij fortissimè sese defenderent, mulieres quoque mensas, sedes, scamna & obuia quæque impedimenta in ipsas ruinas inferrent, hostémque ab irruptione arcerent, obsidentium etiam ingens numerus prosterneretur: Tandem tamen 3. Septemb. Turcæ monasterio potiti omnes Præsidiarios, inter quos etiam 200. erant Germani, frustulatim conciderunt, aut in Culpam præcipitarunt. Religiosum quendam ibidem repertum viuum excoriarũt, & in minutissimas partes dissectum combusserunt, omnibúsque direptis munitionem imposito præsidio custodierunt. *Ianson.li.7. Cæsar Camp.lib.14. histor.mundi.*

Mortuo Ioanne 3. Sueciæ Rege, vnicus eius filius & hæres Sigismũdus Polonorum Rex iam ad possessionem Regni paterni anhelabat. Proposuit igitur cum vxore in Sueciam proficisci. Et impetrata à Poloniæ ordinibus (quos ob eam rem conuocarat) abeundi licentia sub finem Augusti Cracouia discessit Mariæburgum primò, deinde Gadanum vnde paulò post in Sueciã nauigauit, vbi iam magna apud Catholicos spes est Regem hunc Catholicum, & piam religionem Catholicam Romanam, quæ ab anno 1525. introducta Lutheranica, inde exulat, in hoc regnũ reducturum.

Anglia diuturna pace, maxima negociatione, & assiduis deprædationibus ad summam felicitatem hoc tempore peruenerat, quare iustus index Deus his mensibus inno-	1605		5692

centem

Anni Christi.		*Anni mundi.*	
1592.		5679.	

centem sanguinem effusum, aliáque flagitia, tam in ipso Regno, quam extra Regnum, & præcipuè in mari perpetrata volens vindicare, insulam omnem, præcipuè verò Vrbem Londinensem grauissima pestilentia sic afflixit, vt circa finem Iunij 666. homines in sola vrbe Londinensi, in Augusto verò nonnunquam 2200. aliquãdo 20000. & plures in vna septimana hac lue mortui sint. Quamobrem multi relictis vrbibus in pagos, & villas migrarunt. Quidam, relicta insula in Belgium se suáque transportarunt. Regina sibi suisque metuens, sub pœna capitis interdixit, ne quis ex locis, vbi hoc malum grassabatur, ad aulam veniret. Sæuiit hæc dethiscta contagio in multam vsque hyemem, nulli ætati, nulli parcens hominum conditioni. *Ianson. lib. 6. Mercur. Gallobelg.*

* Iunio mense ab Alexandriæ Patriarcha mittuntur Legati Romam, qui Summum Pontificem Clementem VIII. pro capite Ecclesiæ agnoscant. *Baronius.*

* Mense Iulio multa prodigia & monstra in Germania apparuêre. Marpurgi Sol cum circulo obscurissimo triduum emicuit. *Campana.*

* Reliquo etiam anno Octobri scilicet, Viennæ in Austria, Pragæ, Vvitembergæ, Lipsiæ, & alibi apparuit cœlum sanguineum, *Idem.*

In Gallia cùm iam res essent pacatiores, Dux Nemoræus Gubernator Lugdunensis in suspicionem venit, quòd vrbem Lugdunensem cum toto territorio, vrbibúsque vicinis fœderi sacro adhærentibus in suam redigere vellet potestatem. Vt si qua pax sibi minùs commoda in Gallia constitueretur, ipse in hac Prouincia ope Hispani, & Ducis Sabaudiæ bellum multos in annos posset protrahere. Quare consules & optimates eum adierunt, vt quid moliretur ex ipso intelligerent, eúmque ab iniquo proposito auerterent. Dux omnia quæ obiiciebantur negare, & sese egregiè de omnibus quorum insimulabatur purgare. Obseruabant nihilominus illum ciues, & indicia nonnulla deprehenderunt, quæ suspicionem conceptam augebant. Itaque dissimulare diutiùs noluerunt, sed

18. Septembris circa vesperam tumultuari cœperunt, correptis armis, catenas, quibus plateæ clauduntur, tendũt, armatique ad hospitium Ducis cum ingenti strepitu accurrunt, & eum vno aut altero post die in munitissimam vrbis arcẽ, cui Petræ scissæ nomen est, abduxerunt. Deinde Consules & Magistratus cõmunem populum ad Basilicam vrbis conuocârunt, vbi vnanimi consensu iurarunt, se neque Ducem Nemouræum, neque aliquem ex eius posteritate vllo tempore pro vrbis Gubernatore recepturos. In vnam similiter S. Catholicam Romanam iurarunt religionẽ, nec se vnquam externum inuocaturos, Principem, sed vni Catholico Regi, postquam electus erit, perpetuam obedientiam præstituros, eique constanter adhæsuros esse.

Nemouræi captiui frater Marchio Sanforlinus, fratris causam volens defendere, Lugdunensibus dira minabatur, nisi fratrem confestim liberum dimitterent, nec mora statim cum 300. equitibus, & aliquot peditibus ex Aruernia aduolat, & ad portas vsque Lugdunenses populabundus excurrit. In suburbanis ædibus ad voluptatem ciuium constructis, in viridariis & pagis vicinis omnia diripuit.

1605.		5692.	

Quia verò Lugdunenses nulla habebant præsidia, Magistratus Chiliarchæ Alphonso Dornano, qui in Delphinatu cum legione sua æstiuabat, supplicauit, vt vrbis patrocinium susciperet, hostémque depelleret. Quod cùm Marchio animaduertisset, moderatiùs egit, donec tandem

duorum

Anni christi. 1592

Anni mundi. 5679

duorum mensium induciæ pactæ sunt, quarum conditiones erant; Arma vtrinque ponerent, Legatos vtraque pars Lutetiam mitteret, causam Nemouræi, Mœnius Dux & supremus Senatus cognoisceret, eorum sententiæ partes acquiescerent. Promulgatæ sunt induciæ 14. Octob. quo tempore Pax vrbi reddita, & omnis animorum exacerbatio sublata est. *Ianson. lib. 7. Mercur. Gallobelg. & Cæsar Campana histor mundi.*

Eodem mense Septembri Franciscus Toletus Societatis Iesu Theologus, & Philosophus nostra ætate clarus, à Clemente VIII. Pontifice Maximo, (reclamante & impediente quantùm potuit ipsa Societate, quòd hoc fieri contra suas Regulas, & statuta diceret) cum tribus aliis magni nominis viris, Cardinalis creatus fuit.

13. Mensis Octob. Christiani in Vngaria exercitũ suum lustrare cœperunt, inuentique sub signis 18. armatorum millia, viri omnes fortissimi, & ad bellum exercitati. Sclopetarij omnes, Hussaris & equitibus exceptis. Cúmq; paulò pòst exercitus Danubium traiecisset, in primo cum hostibus congressu aliquot millia Turcarum prostrauit, ingentémque numerum Christianorum puerorum & adolescentum, quos hostis ad seruitutem rapiebat, liberauit.

Festo S. Lucæ quod in 18. incidit Octobris, Conuentus ordinum Boëmiæ, Pragæ celebratus est. In quo inter cætera quæ statuta sunt, bona pecuniæ summa tribus continuis annis non ex debito, sed ex libera voluntate Cæsari communibus votis ad defensionem Regni Boëmici & Prouinciarum ad illud pertinentium decreta fuit.

In eo conuentu incolæ oppidi Kaden, tribus ordinibus Regni institerunt, vt à Cæsarea Maiestate sibi vsum Calicis in communione impetrent. Mirum cùm isti homines in omnibus, moribus, ritibúsque viuant catholicorum, in hoc solo articulo à Catholicorum communione velint separari. Sed Regnum hoc isti opinioni valde est obnoxium, postquam eam semel à Ioanne Hus ante multos annos acceptam imbibit. *Ianson. lib. 7. Mercur. Gallobelg.* Lege ibidem orationem Gasparis Cardilli Villapandei Segobiensis, ad sacrosanctam Synodum Tridentinam habitam anno 1562. *Quòd non sit laicis calix permittendus.*

31. Nouembris victoria insignis Christianorum in Vngaria, cæsis tam in pugna, quàm in fuga plusquàm sex millibus Turcarum.

* De hac victoria narrationem incerti autoris Nicol. Reusnerus recensuit inter historias rerum Turcicarum.

Hoc eodem anno pater Marcellinus Pistoius Religiosus ord. S. Francisci de obseruantia, in opinione sancti apud vulgum Romæ moritur, & sepelitur in suo conuentu in Ara cœli. Fuit Doctus Theologus & celebris concionator, vitæ integræ & sanctæ, vt vestis ipsius, dum effertur à plebe, in lacinias & frustula laceraretur, tanquam reliquiæ asseruanda, *Cæsar Campana lib. 14. hist. mundi.*

1594. 11 Ianuarij Meldensium, quorum vrbs Parisiensibus vicina est, Gubernator Dominus de Vitry cum Rege transegit vrbémq; ciuiũ consensu Regis imperio subiecit.

Idem fecit Dominus de Balagny, Cameracensium Gubernator, qui bonorum suorum, & vxoris pactus restitutionem, Regis fidei Cameracum tradidit.

Horũ exẽpla secutæ, sunt aliæ vrbes & oppida nonnulla.

Non parum terruit Parisienses Meldensium à fœdere defectio. Est enim ea ciuitas Lutetiæ vicina, loco sita opportuno, in ripa fluminis Matronæ, per quod omne genus annonæ ex Cãpania, Picardia vicinisque Prouinciis Parisien-

1605 5692

sibus

Anni Christi. 1592. — Anni mundi. 5679.

sibus aduehitur. In ipso quoque itinere qua in Belgium itur, & hactenus e Belgio in Franciam exercitus duci con sueuerant. Accessit ad hæc omnia Oratio Procuratoris Generalis Regij, qui in Parlamento non minùs diserte quàm ingeniose explicauit iura Legis Salicæ, successionem Henrici Regis, eius ad gremium Ecclesiæ reditum: Ex quibus conclusit, nihil obstare, quo minùs capax sit Regni, Coronæque Franciciæ.

Regem itaque, Parlamento Parisiensi mensis spatium concedere, quo possint maturè inter se deliberare, velintne Regi obedire, eiúsque gratiā sibi demereri, an bellum ducere, & vita fortunísque omnibus periclitari. Ad cæteras quoque ciuitates Rex similes literas, & mandata per eosdem dies dedit, aqua & igni interdicens his, quicunq; mensis spatio imperium suum non agnoscerent.

Parisienses itaque cùm trepidarent, nouam obsidionem metuentes Parlamentum ad propositiones Procuratoris Generalis,

15. Ianuarij decreuit mittendos esse Legatos ad Ducem Mœnium, Regni vicarium, eique per vnum ex ordinibus, & sex consiliarios supplicandum, vt infra mensem, aut citiùs (si fieri possit) commoda inueniat remedia, vt pax & tranquillitas Regno restituatur, & Regi obediatur.

30. Ianuarij Ernestus Archidux Austriæ à Rege Philippo Belgicis prouinciis præfectus Bruxellas magna pompa ingressus est. Multos in suo comitatu habens Principes. Inter quos erant Elector Coloniensis, Ernestus Bauarus, Marchio Badensis, Dux Arscotanus, Comes Mansfeltius, Comes Fuentius, Princeps Chimæus, aliique Duces, Comites, Barones, & nobiles Hispani, Itali, Germani Belgæ, & aliarum nationum.

Ea porro fuit in Archiducis aduentu triumphi magnitudo, ea pompæ magnificentia, vt cum maiori nullus vnquam Princeps in Belgium introductus sit. Imo ne Regem quidem ipsum cum celebriori & magnificentiori pompa suscipi posse multi existiment.

Cùm huiusmodi ludis, triumphis, & spectaculis iam tres dies noctésque indultum esset, Archidux ordines Prouinciarum ad palatium Regium conuocauit, ibíque literas & mandata Regis, quibus Gubernatio Belgicarum Prouinciarum sibi demandatur, ostendit. Quibus lectis Mansfeltius senior, cui, mortuo Alex. Farnesio, Parmensium Duce, administratio vsque ad aduentum noui Gubernatoris erat concredita, surrexit, se officio & Magistratu suo abdicauit, & Archiduci administrationem tradidit. Deinde proceres & ordines omnes Ernestum Gubernatorem Belgij salutarunt, eum acceptarunt, eique omnem fidem, & obedientiam, quam Regi debent, obtulerunt.

7. Februarij Lugdunensis ciuitas, quæ hactenus manserat in fide confœderatorum, cùm videret felices Regis progressus, & confœderatorum res quotidie minui, mutatis animis se quoque Regis fidei permisit. Itaque Consules, Senatores, & vniuersa vrbis communitas post longam & maturam deliberationem sese fidei & obedientiæ Regis subiecerunt. Ciues toto illo octiduo candidis cincti fasciis, pileísque candidis plumis ornatis tecti obambulabant, omnibus in locis planioribus rogos ingentes, lætitiæ signa manifestissima, excitarunt. Exules in vrbem reuocarunt. Consules, Scabinos, & Centuriones nonnullos è prioribus

1605. — 5692.

mutauerunt. Alphonsus Domanus qui à Consulibus in omnem euentum fuerat accersitus, in vrbe manet, & copias suas in suburbiis retinet, donec à Rege sponsum refe-

ratur. *Ianson.li.8. Mercur. Gallobelg. Cas.Camp.lib.15.hist. mundi.*

Anni Christi. 1592 — *Anni mundi.* 5679

Eodem mense Lugdunensium exemplum imitati Aurelianenses, Rothomagenses, Pictones, Bituricenses, Matisconenses, & multæ aliæ vrbes & oppida Galliæ, necnon particulares multi nobiles & Præfecti vrbium sese Regis clementissimi fidei subiiciunt. Quæ summa Regis humanitas & benignitas vrit hæreticos.

27. Febr. Henricus Rex Franciæ & Nauarræ inauguratur, & coronatur magna pompa & celebritate apud Carnutes, ab Vrbis Episcopo. Quòd Rhemorum ciuitas esset adhuc in confœderatorum potestate. Sic olim Rodolphus Burgundus, apud Suessiones: Ludouicus Caroli Simplicis filius, Lauduni: Hugo, Compendij in Picardia: & Ludouicus iunior etiam apud Carnutes. *Petr. Math. I.C. Lugdun. in compend. bellor. ciuil. Galliæ.*

24. Februarij Mathias Archidux Austriæ Imperator exercitus aduersùs Turcam ducendi à Cęsare Fratre suo renunciatus, Vienna Iaurinum (vulgò Raab) cũ tota familia profectus est, vt hostibus esset vicinior, bellique noua daret principia. Subsecutæ sunt illum quotidie nouæ copiæ, quæ in Silesia, Morauia, Pannonia conscribebantur, & Pragæ, Viennæque recensebantur.

Eodem die Pontifex Romanus in Consistorio inter alia promisit, se 5000. pedites, equites verò 500. Romano Imperatori esse missurum. Qui omnes Romanæ sedis stipendio alerentur. Ad quam summam colligendam clero per totã Italiam sex decimæ, quæ 600000. coronatis æstimantur, imperabuntur.

Sed & Italiæ Principes Cæsari quoque pro sua quisque facultate auxilia missuri dicebãtur. Magnus Hetruriæ Dux 70000 Respublica Genuensis 40000. Dux Ferrarię 50000. Luca 20000. Parma 25000. coronatos. Dux Mantuæ & Vrbinatium obtulére Cæsari seipsos ad bellum venturos, & contra hæreditarium hostem (si petatur) militaturos. *Ians. lib. 8.*

Ridiculum est, attamen ominosum, quod hoc tempore nonnulli referunt de puerili bello in Turcia. Cùm enim varij de felici rerum Christianarum successu rumores per ditiones Turcicas spargerentur, Beglerbegus Græciæ, siue capiendi ominis causa, siue quòd adolescentiam armis assuescere cuperet, 600. circiter pueros Turcicos, 11.12. & 14. annorum coëgit, baculis armauit, & portis Albæ Regalis eduxit. Eductos in duas diuisit acies, vnam aciem Christianorum appellari iussit, alteram Turcarum. Illi in pugna Iesum, huic *Hala Hala*, clamare præcepit. Vtrique fortiter pugnare mandauit, & præmia victori proposuit. Datur signum, it clamor cælo, concurrunt infestæ acies, pugnatur eminus, & cominus tanto cum ardore, vt multi contusi, luxati, & semineces ad suos reportari debuerint. Interim quibus Iesus erat tessera, victoria potiti, aduersarios in fugam verterunt, & ad portas vsque insecuti, in vrbem repulerunt. In sinistrum hoc omen Beglerbegus, & quotquot aderant, acceperunt, etiam verebantur Christianos posthac in bello fore victores, se autem subiugandos, & Imperio omni fore exuendos. *Idem ibidem.*

In Suecia cum Rex ordinum petitioni annuisset, iuramentum ipsi de obseruatione statutorum & priuilegiorum Regni proponitur, prælegitur, & ab eo præstatur.

1605 — 5692

Quibus ritè peractis, Ioannes Rex Sigismundi pater qui hactenus insepultus reseruabatur, solenni pompa sepelitur. Et post dies 14. Rex & Regina Vpsaliæ regia magni-

ficentia

Anni mundi. 5679.

ficentia coronantur. Regina paulò pòst Regi masculum peperit, qui paucis pòst diebus, cum parentum totiusque Regni mœrore obiit. Quamobrem Rex indictis comitiis publicis, constitutisque Regni gubernatoribus, & legibus, quibus in eius absentia Regnum administraretur, cum Regina vxore, & insigni comitatu in Poloniam reuersus est.

Dum hæc diuersis locis geruntur, Romanus imperator Legatos suos ad magnum Moschouiæ Ducem Theodorum, ad Principem Transsyluaniæ & Regem Poloniæ misit, eorum tētare volens animos, quid in bello contra Turcas præstare voluerint.

Moschouitica legatio data est cuidam Vvarkutschio, nobili ex Silesia oriundo. Qui cùm ad Moschum venisset, Legatos Tartari, Turcæ, Persæ, Poloni, & Dani in aula inuenit. Tartari Turcæque legationes auditæ non sunt, sed contumeliosè his verbis reiectæ: Canes isti sese subducerent, suo enim malo breui experturos, Christum verum esse Deum. Cæsareum verò Legatum honorificentissimè excepit, totóque legationis tempore indemnem præstitit. Aderant & quotidie legato multi Moschouiæ proceres & magnates.

Tandem magnus Dux vocatū in aulam Legatum, quid in mandatis haberet, interrogauit. Cúmque ille legationis causam exposuisset, suppetiásque à Magno Duce Cæsarem contra Turcam flagitare dixisset: Dux ea re inter suos consiliarios deliberata, respondit: se in vsum belli Turcici, Imperatorem quinquies centenis aureorum donare millibus. Sed & quotannis quater centena millia daturum, quandiu bellum hoc durauerit. Orare autem se Cæsaream Maiestatem, ne cum Turcis pacem faciat, copias quoque militares è suis prouinciis collectas, se ad hoc bellum (si opus sit) missurum, pollicitus est. Paulò post Legatum ad regale vocauit epulum, in quo diuersi missus seu fercula centum aureis scutellis sunt apposita. Post epulū legato incredibiles thesauros suos ostendit.

Cùm autem Vvarkuscius quatuor penè menses in Moschouia commoratus esset, tandem discessurus à Magno Duce tribus aureis donatur vestimentis, quorum singula tribus thalerorum æstimantur millibus, Cæsareæ quoque Maiestati tot Zebellinas pelles, quot indumento pelliculando sufficiant, dono transmisit. Vvarkuscius, quia nulla preciosa penes se habebat donaria, prætor duos oblongos sclopos, mirabili artificio elaboratos, eos vicissim Duci donauit. Qui propter eximiam artem ferunt illi gratissimi. Atque ita Vvarkuscius ad aulam Cæsaream reuersus est.

Eo ipso tempore Doctor Vvackerus ex Polonia legatus quoque rediit, gratissimum afferens suæ maiestati nūtium: Polonos scilicet contracto 28. armatorum millium exercitu, centum millia Tartarorum, quos Turca euocauerat, itinere prohibuisse. Multa Kosaccorum millia Cæsareæ Maiestati, si opus sit, auxilio ventura. Ad reliquas Cæsaris petitiones ordines Poloniæ propter Regis sui absentiam respondere non potuisse, responsuros autem, vbi Rex ex Suecia redierit.

De felicibus Henrici Regis, postquam Catholicam religionem amplexus est, successibus, nonnulla dicta sunt. At maiora adhuc dicenda restant, maioráque videbit in dies Rex, postquam religionem Catholicam, quam corde & ore profitetur, ipso opere & manibus tuetur & defen-

5692.

dit. Nunquam enim feliciores fuere Principes, quàm cùm relictis quibus implicati erant erroribus, ad veram syncerámque fidem Catholicam transierunt. Nunquam infeli-

iores,quàm cùm hac fide deserta,ad hæreses prolapsi sunt. Vt autem innumeros Principes hîc transeam, vnus exemplo nobis sit HENRICVS BORBONIVS. Quas ille molestias,quas miserias,quas calamitates,quos animi mœrores & angustias sustinuit, in quot periculis vixit, quàm varia vsus est fortuna,nunc victor,nunc victus,quādiu Catholica deserta Ecclesia,opinionibus adhærebat Caluinianis,nemo nouit,sensitque,post DEVM,illo exactiùs:ad gremium Ecclesiæ reuerso,ecce quàm fausta,quàm felicia regni initia! Certatim ad illum confluunt Proceres, Principésque vtriusque ordinis, oppida,vrbes, ciuitates,non minores tantùm,sed summæ totius regni,imò ipsa Regum æterna sedes & iustitiæ,studiorúmque mater LVTETIA. Quæ hæretici hactenus imperium noluit agnoscere,& ne agnosceret,digna indigná que perpessa est. Ea nunc eiusdem Catholici facti imperium vltro & quidē obuiis vlnis expetit, amplectitur,exosculatur. Quod quomodo factum sit,accuratiùs describetur ab aliis. Nobis satis est illud breuiter ex ipsius Regis literis ad Bullonium Ducem commemorasse.

Anni christi. 1592 — Anni mundi. 5679

Cùm Parisiensium quidā viderent causam,ob quam hactenus bellum gesserant, conuersione Regis sublatam,deperditásque penè res & spes confœderatorum, Consilio & ope Comitis Brissaci & Bellini,olim vrbis Præfecti ad Regem mittunt,qui omnium rerum obliuionem pacti vrbem illi offerant. Facilè impetrārunt, quod petebant. Dictus igitur dies est

22. Martij,hora matutina 5. quo tempore Rex cum quatuor circiter equitum peditúmque millibus ad portam, quæ Luparæ arci proxima est(nouam appellāt)venit,eámque sibi reseratam inueniens, nullo reclamante ingressus est,vrbémque seu potius vrbium matrem nemine resistente,25. circiter cæsis,suæ subiecit potestati.

* Ea dies deinceps festa fit Parisiensibus propter recuperatam sub rege legitimo libertatem.

6. Maij Christiani cum exercitu 44200. equitum peditúmque magni & celebri,præter aurigas lixas & calones, quorum ingens etiam erat numerus, Strigonium vrbem Pannoniæ inferioris,antiquam,celebrem,& munitam, Archiepiscopali sede nobilem, sex sub se habentem suffraganeos Episcopos,obsederunt.

Vrbem hanc vnam ex Primariis Pannoniæ Soleimannes anno à partu virginis 1543. post trinam irruptionem infeliciter tentatam, nostris fortiter resistentibus, tandem deditione occupauit, operâ præsertim transfugæ cuiusdam sceleratis Calabri,qui quo loco vrbs oppugnanda esset sceleratissimè detexit. Captam vrbem mox barbarus admirabilis structura & opere ita muniuit, vt Christianis eius recuperandæ spem omnem prorsus præcidisse videretur.

Felicibus nihilominus huius belli auspiciis motus Archidux Matthias vrbē eam obsidione cinxit, & 7. die Maij magna contentione verberare, mœniáque ingenti machinarum multitudine disturbare cœpit. Tandem 11. Maij primo crepusculo ea vrbs munitissima occupatur à Christianis. Rascij cum suis in fidem recepti sunt. Turcæ verò reliqui omnes trucidati. Vrbs ipsa duobus signis Germanorum peditum,& 600. Vngaris,præter 300 Rascios & oppidanos munita est. *Janson. lib. 8. Mercur. Gallobelg.*

1605 — 5692

Rudolphus Imperator, vt Turcæ tam potenti hosti resistere posset, & ne quid ad bellum laudabiliter gerendum deesset, omnium Principum Christianorum opem implorauit, insuper & comitia omnium ordinum & circulorum Imperij Ratisbonæ sub finem Februarij primò indixit. Sed

propter

Anni mundi. | Anni christi.

propter varias difficultates passim emergentes, in Martiú, deinde Aprilem dilata sunt. Ac tandem Maio mense initium habuerunt.

5679 — 1592

In Belgio cùm magnificentissimè Rudolphi Cæsaris frater Archidux Austriæ Ernestus pro Gubernatore exceptus esset, omnibúsque Principibus, & subditis externis, internísque magnam spem pacis fecisset, post maturam deliberationem ad ordines Hollandiæ, Zelandiæque & reliquos confœderatos pacificas misit literas 6. Maij datas. Quibus 27. eiusdem mensis ordines Generales confœderatarum Prouinciarum Belgij ita responderunt, vt si causam sibi demandatam Archidux promotam cupiat, non literæ scribendæ in posterum sint, sed arma capienda. Atque ita omnis spes pacis euanuit, & tota Legatorum Ernesti cum ordinibus Belgij tractatio in irritum cecidit.

Dum hæc in Hollãdia geruntur, Carolus Comes Mansfeltius cum expedito exercitu, nomine Regis Hispaniarum in Galliam profectus Cappellam in Ducatu Thieracensi obsedit, & mœnia sine intermissione 12. machinis sic verberauit, vt obsessi, spe vrbis defendẽdæ abiecta, vitam, fortunásque pacti, deditionem 10. Maij Mansfeltio fecerint.

26. Iulij sub noctem hora circiter 9. Dux Nemoræus simulauit se somno teneri, & velle cubitum ire. Exiit itaque ponè lectum vestes, & mox cubicularij sui vestimenta induens, fictos capillos capiti imponens, excrementa sua in matula sub pallio portans, non tantùm cubiculo egressus est, & ternas excubias pertransiuit. Omnes enim cubicularium Ducis esse arbitrabantur. Qui interea in lecto domini sui loco iacebat. Sed & coquus Ducis eodem die in abstrusissimo arcis loco, ad quem rarus erat accessus murum perforârat, ita vt per foramen illud facilè ex arce & vrbe pateret effugium. Ex eo Dux sese per funem demisit. Cúmq; periculum iam penè euasisset, à quibusdam equitibus expectabatur, qui eum in generosissimum equum subleuatum concitato cursu Viennam, ad fratrem comitati sunt, à quo maximo cum gaudio & gratulatione exceptus est.

Fuga illius & euasio non ante posterum diem est cognita. Regíque extemplo per litteras significata, vt Rex aduentum suum Lugdunum tantò magis maturaret, nascentíque malo remedium quæreret. Sed & Montmorãtio Duci scripsêre Lugdunenses, opem & subsidium ab illo flagitantes, vt hostibus dira minitantibus possent resistere.

Hoc anno post restitutam Regi Lutetiam, libellus supplex ab vniuersitate Parisiensi, supremo Parlamento exhibitus fuit Aprili mense, cuius hæc fuit summa & conclusio, vt Iesuitarum secta (sic enim appellant) exterminetur, non tantùm Vniuersitate, sed toto etiam Regno Franciæ.

7. die Iulij Curia Parisiensis eis diem dixit, eósque in ius vocauit, vt publicè causam dicerent, seséque defenderent. Illi verò per Aduocatum suum respõderunt, causam suam, causam esse multorum Procerum, qui iam fideles se Regis ministros esse declarauerant. Consultum non esse, vt hæc omnibus reueletur. Petierunt itaque vt clausis ianuis de ea disceptetur, iudiciúmque coram personis tantùm necessariis fiat. Quod & impetrârunt. Momordit hoc aduersarios, qui clamori, & multorum astantium applausui, acclamationíque potius quàm causæ æquitati confidebant. Decretum igitur vt Processus iuris clausis foribus instituatur, & disceptetur. Designati sunt aduocati, Academiæ M. Antonius Arnaldus; Pastorum vrbis, qui se Academiæ iunxerant, Ludouicus Dolleus; Societatis Iesu, Claudius Duretus; Procuratoris Generalis Regiæ Maiestatis, Dominus A.

5692 — 1605

Seguerius Aduocatus Regis Generalis, orator ætate nostra clarus.

Anni Christi. Anni mundi. 5679

Societatis defensiones, & aliorum accusationes, præsertim ipsius Arnaldi excusæ sunt postea, & prostant, ad quas lectorem remittimus. Hoc scimus, causam eam vt maximi momenti & ponderis, à sapientissimo Parlamento nô fuisse tum iudicatam, sed suspensam, vt aiunt, & retentam, vt maturo consilio postea & per otium examinaretur. Excusus aliquanto pòst fuit libellus ea de re gallice, cuius ferè hic titulus est: *Veritas defensa pro religione Catholica, in causa Iesuitarum, contra actionem iudicialem Anton. Arnaldi, per Franciscum Montium, Taurini per Michael Gaillard* 1595.

1592

* 28. Iulij Ludouicus Borbonius Henrici Borbonij Códæi Principis frater, S. R.E. Cardinalis Parisiis moritur in Abbatia S.Germani de pratis, an.33. ætatis ann. natus enim fuerat anno Domini 1561. *P.Vict.Cayetus 3. parte Chronolog. nouen.*

Scotorum Rex Iacobus prolem ex vxore sua Dana fuscitauerat, iámque tempus instabat, quo infans baptizaretur. Misit itaq; magnificam legationem ad ordines confœderatos Belgij, petens vt ipsi puerum è fonte leuarent. Gratissima fuit ordinibus hæc legatio, qui consilio coacto, singulos legatos singulis catenis aureis mille florenis æstimatis donauerunt, & Dominum de Brederode, Aldegundum, & alios nonnullos designarunt, qui in Scotiá proficiscerentur, scyphos aureos duos, sex florenorum millibus æstimatos puero iam baptizato donaturos. Prosperum itaq; ventũ expectantes, vltimo die Iulij sublatis velis ora soluerunt, & in Scotiam nauigarunt. *Ianson. lib.* 10.

27. Augusti nocturno tempore Turca Raban, seu Iaurinum, quam vrbem superiore mense Sinam Bassa arctissimè obsederat, & oppugnabat quotidie, iterum ignitis aliquot globis in tecta ciuiũ immissis, expugnare tẽtauit. Sed incendia excitata exiguo damno extincta sunt. Qua re irritati oppidani, sub ipsũ diei crepusculum in castra hostium eruptionem & impetũ fecerunt. Sed à Turcis qui maiorib. copiis reuertebantur, repulsi & munitionibus reiecti sunt.

Tandem 29. Septemb. hora 10. ante meridiem Comes Hardechius certis conditionibus vrbem munitissimam, & Christiani orbis propugnaculum immanissimo Christianorum hosti tradidit. Sed aliquantò pòst, scilicet 10. Iunij anni sequentis, de proditione vrbis accusatus & conuictus capite plectitur Viennæ in Austria. *Idem Ians. lib.* 11. *&* 12. *Mercur. Gallobelg. & Cas. Campana li.* 15.

Mense Septembri Iacobus Horstius antiquiss. & celeberrimus Medicinæ in Academia Helmstadiẽsi Doctor, & facultatis Decanus in Silesiam profectus est, vt puerulum Septennalem molitoris cuiusdam videret, cui paucis ante Pascha diebus an. 1593. dentes quidam exciderant, eorúmq; loco alij & in his aureus vnus dẽs molaris, in inferiore maxilla succreuerat, eadem forma & quantitate qua erãt alij. Ne autem falleretur, ait idem doctor; se eundem dentem ad lydium lapidem proballe, & paulò pretiosiorem auro Rhenano deprehendisse, digitis eundem contrectasse, immobilẽ eum, & fixum, gingiuamq; circunductam vitiidam, rubicundámq; inuenisse, &c. De hoc naturæ miraculo postea idem D. Horstius disputationem instituit, & de eodem libellum edidit, in cuius priore parte quærit, *Vtrum naturalis eius generatio fuerit an non?* In posteriori: *vtrum digna eius dari queat interpretatio.* Excudit Lipsiæ Valentinus Vægelinus.

1605 1692

Per hos dies noua ciuitas Palma à Venetis ante annum

Anni Christi 1605 | Anni mundi 5692

in foro Iulij,non procul ab Aquilegia ædificari cœpta,absoluitur. Sub primis fundamentis positi sunt ex vario metalli genere nummi,qui ab vno latere effigiem D. Marci cũ hac inscriptione habebant: PASCALE CICONIA DVCE VENETIARVM ANNO M. D. XCIII. ab altero typum ciuitatis,in medio crucem cum tali inscript. IN HOC SIGNO VINCES. in circuitu verò. FORI IVLII ITALIÆ ET CHRIST. FIDEI PROPVGNACVLVM. Ciuitas ipsa rotunda est, plateis,& ædificiis continue distincta & ornata. Nouẽ in ambitu habet munitiones singulas 200. passibus à se inuicem disterminatas. Tribus tantùm portis patet exitus,& ingressus. Nouem fora seu plateas habet, quorum primarium in vrbis est centro,ex quo ad singulas munitiones lata via itur.In vmbilico huius fori munitissima turris in altissimam molem exsurgit, ex qua ad singulas munitiones commodissimus est prospectus.

20. Septembris Sigismundus Princeps Transsyluaniæ, cùm suorum conspirationem detexisset, astu eos capit,& de iis sumit supplicium. Postea publico edicto per totam regionem omnibus facultatem dedit propriis suis sumptibus arma capere, & in militiam aduersùs Turcam proficisci. Omnem prædam, quam ex hoste referrent eis ex solido donauit. Hac munifica Principis oblatione prouocati Transsyluani certatim sese armant & ad 40. millia coniunguntur, qui recensiti ac lustrati,sacramentóque militari inter se deuincti Danubium versùs primam expeditionem instituerunt. Vbi in primo suo aduentu felici auspicio naues aliquot Turcicas,omni commeatus, merciúmque genere, auro quoque & argento oneratas inuenerunt, primóque impetu 7. ex illis interceperunt. Octaua, quæ & prætoria erat, in tutum enauigauit.Turcas plurimos occiderunt, inæstimabilem prædam adepti,septem signa militaria ad Principem suum retulerunt.

Eodem mense Spandauiæ, quod est oppidulum Electoratus Brandeburgensis Dæmon specie humana visibili,iuueni cuidã Gabrieli Crumero apparuit. Aliquãtò pòst Angelus: secundò Dæmon,iterum Angelus, & deinceps tertiò & quartò à quo miranda audiuit iuuenis. *Extat scriptum hac de re à Iacobo & Alberto Coleris,& Io. Pratorio Pastoribus & Curionibus Spandauensibus Augusst.confess.hominibus.*

In eodem oppido Diabolus visibiliter obambulat, plures quàm 20. homines corripuit,& possedit,in ipsa ædificiorum tecta abripit,& miseris modis diuexat. In publicis etiam plateis disseminat pecuniam, torques aureos & argenteos, annulos,cultros, ligulas,acus,quorumlibet filorum glomos, fascias, aliáque eius generis plura. Quicũque autem aliquid ex his sumit,statim à Dæmonio corripitur. Quare & in scholis,& in templis prohibitum est, vt omnes ab huiusmodi missilibus abstineant. *Ianson.lib.11. Mercur. Gallobelg.*

In Gallia multæ ciuitates quotidie à sancto fœdere ad Regem deficiunt. Paret nũc illi tota ferè Normania,Guiẽna,Delphinatus,Campania,&c. Sed cùm Picardi constantes in fœdere manerent,Rex in eos armis conuersis, Laudunum obsidet, & sibi subiicit,Nouiodunum sese dedit,& præsidium à Rege accipit.

In Scotia hoc mense Octobri nouus tumultus inter Catholicos & hæreticos exortus est. Hæretici namque catholicis quibusdam Comitibus insidias struẽtes,apud Regem egerunt,vt ipsis exercitium religionis,quod hactenus in castris suis liberum habuerant,interdiceretur. Non paruerunt edicto Comites,& vel tantillum sibi pro omnibus

1609 | 5696

officiis & beneficiis Patriæ præstitis deberi existimabant, vt inter domesticos, intra priuatos parietes veræ & auitæ suæ Religionis exercitium sibi permitteretur. Non tulerunt id aduersarij, sed clam collectis ex Scotis & Anglis decem armatorum millibus Comites istos ex improuiso opprimere statuerunt.

Anni Christi. 1605. | Anni m. di. 5673.

Comites huius rei certiores facti, ex domesticis, nobilibus, aliisque subditis & sociis pro temporis angustia mille equites contraxerunt, quibus se, vxores, liberos, aras & focos defenderent, Religionem Catholicam propugnarent: aut (si Deo ita visum fuerit) pro ea fortiter occumberent. In mora erat periculum, tumultuariè fiebant omnia. Ante pugnam Sacerdotibus omnes confitentur. Viaticum corporis, & sanguinis Dominici percipiunt. Sacerdos gladiis eorum, inuocato Dei nomine, benedicit: ex bysso candidissima cruces sibi conficiunt, quas galeis imponunt, vt quod corde credebant, externo hoc signo confiterentur. Itum sic in prælium, ventum in conspectum hostium, qui eos loco non satis opportuno, sed palustri, & equis permolesto expectabant. Vt paucis finiam, ceciderunt hac pugna Caluiniani circiter octo millia & plures. E catholicis 17. tantum desiderati, vulnerati verò ad septuaginta tantùm.

Hæc victoria singulari beneficio Dei parta qua Catholicorum oppressos animos in fide voluit confirmare. Scotiæ Rex audiens tantã tam numeroso exercitui, à tam paucis hominibus cladem illatam, effusè risisse dicitur. At publicæ pacis seruandæ gratia, Comites illi ad tempus breue exulare iussi sunt, vxoribus tamẽ, liberis & fortunis omnibus saluis. *Ians. li. 11. Merc. Gallob. Cas. Camp. lib. 15. hist. mund.*

Mense Nouembri Princeps Ioinuillæus, nunc Guisiæ Dominus, sese cum fratribus suis, vrbe Rhemensi & aliis vicinis vrbibus, aut oppidis quibus imperabat, Christianissimæ Regis Franciæ fidei & clementiæ subiicit. A quo humanissimè exceptus, Prouinciæ, quam vocant, Gubernator cõstituitur. *Super ea re Regis edictũ promulgatũ, extat excusum.*

27. Decembris Henricus Rex Franciæ & Nauarræ Lutetiæ vulneratur à Ioan. Castellio Mercatoris Parisiensis filio, adolescente 18. annorum, qui eum interficere decreuerat. Ob quod facinus & scelus die 29. eiusdem mensis à Senatu Parisiensi condemnatus, vinctus in publicum producitur, & ad mortem rapitur.

Eodem Arresto omnes Sacerdotes Soc. nominis Iesu collegij Claromõtani, & omnes alij prædictæ Societati addicti tanquam corruptores iuuẽtutis, perturbatores publicæ tranquillitatis, inimici Regis & Regni infra tres dies post promulgationem huius Arresti, Lutetia, & aliis vrbibus atque locis, vbi sua tenent collegia: & infrà 15. subsequentes dies toto Regno excedere iubentur. Quod nisi fecerint &c. Patres obstreperi aut rebelles curiæ mãdato non fuère, neque populum vlla in vrbe, vbi erant, ad sui defensionem concitauerunt, sed obedientes Regi, & Parlamẽto, Regno exierunt. Priùs tamen ad omnia quæ ipsis obiiciebantur, tum à Rectore & Procuratoribus facultatum Academiæ Parisiensis, tum ab accusatore suo Arnaldo dilucidè responderant. Quæ cùm vtrinque, vt iam superiùs diximus, typis Parisiis, aliisque in locis extent edita, qui volet, hæc sibi comparet. *Iansen. lib. 11. Merc. Gallobelg. & Cas. Campa. lib. 16. hist. mund.*

Expulsi ergo cùm essent Lutetia, & aliquot aliis vrbibus Parlamento Parisiensi subditis; Retenti tamen Burdigalæ, Tholosæ & in vrbibus quæ his duobus Parlamenti subditæ sunt.

1609 | 5692.

Speramus

Anni mundi.

Speramus, quia tandem obtinere solet veritas, eos breui redituros vnde deiecti sunt. Nam exhibuerunt Henrico Regi Christianiss. libellum supplicem, qui excusus est Burdigalæ hoc anno 1599. quo apertè & fortiter refutant, & à se depellunt calumnias, quas aduersarij obiecerunt.

5679.

* Sub hoc tempus prope Rostochium in Mechlenburgensi ducatu prodigium mirum visum est. In Ecclesia pagi Muisal pulpitum est ligneum, antiquum, aridum, teredine erosum, viuo lapidi impositum. In scapo huius pulpiti excreuit manus humana, digitis 4. & pollice erectis, vnguibúsque suis munitis. In cuius aduersa parte facies humana conspiciebatur, oculis, naso, barbatoque ore distincta. Manus hæc frequenter in die mouebatur seseque vertebat tanto cum conamine, vt sudauerit sudorisque guttæ in subiectum lapidem defluxerint. *Ianson. Mercur. Gallobelg. lib. 9.*

1595. 1. Ianuarij solennitas & cæremoniæ ord. Equitum S. Spiritus ab Henr. 3. instituti, iam aliquot annos intermissæ per hos Galliæ tumultus, ab Henrico 4. Franciæ & Nauarræ Rege, Lutetiæ Parisiorum in Augustinensium conuentu magna pompa, & populi frequentia renouantur, & celebrantur. Cooptatis in eum ordiné & à Rege ipso creatis aliquot magni nominis Ducibus nobilibus viris.

Sigismundus Princeps Transsyluaniæ, Regis Poloniæ nepos, Iuuenis 23. circiter annorum, si quis alius cathol. Religionis studiosissimus, vt res suas stabiliret, maiorémque potestatem, autoritatem, & commoditatem res bene gerendi sibi compararet, magnificam legationem fœderis ineundi causa ad Rodolphum Cæsarem misit. Quæ 12. Ianuarij Pragam cisiis 20. & equitibus 150. venit.

Ei appropinquanti comitatus insignis obuiam missus, & ab eo in vrbem deducta, multis lætitiæ signis, magnoque honore, & liberalitate fuit excepta.

Ibidem conditiones fœderis seriò grauitérque disceptatæ, præsente & approbante Legato Clementis VIII. Pontif. Max. tandem compositæ, acceptæ, & subsignatæ sunt.

Initio etiam huius anni singulari Dei beneficio per Sigismundi Sueciæ, Poloniæque Regis, & Theodori, Ioannis, Basilidis filij, Magni Moschouiæ Ducis Legatos, pax firma constituta est.

15. Ianuarij Magna in Imperio Otthomanico facta est mutatio Amurathes enim 3. Turcarum Imperator. Selymi filius, Solymani nepos, an. ætas 56. vitam imperiumq; cum magno vlulatu, blasphemia & impatientia, in summa miseria finiuit, anno Imperij sui 21. nam Imperare cœperat an. Christi 1574. E numerosissima prole suscepta à varijs vxoribus filios reliquit 20. & filias 22.

Mahumetes maior natu intellecto patris obitu mox Cóstantinopolim aduolat, statimq; à primariis Bassis, omni populo, totóq; exercitu inscio, Imperator renúciatus est. Nec mora, fratres suos omnes numero 19. ad cóuiuium inuitatos, nihil mali suspicatos trucidari iussit. Et cùm satis crudeliter in fratres iam natos sæuiisset, metuens, ne quis adhuc nasci posset, eodem die decem Patris sui vxores in mare proiici & suffocari mandauit. Cubiculariorum magistro, qui obitum patris vsque ad ipsius aduentum ex Amasia Prouincia, occultarat, duo Cecchinorum millia donauit, & Matrem suam magnificè, opulentérq; donatam in longinquam regionem, vt ibi habitaret, amandauit.

Hoc modò Mahumetes imperium patris adeptus est. Eum porrò esse 13. caput imperij Turcici, ex genealogiis Imperatorum, quæ ex monumentis Prusæis, Amasianis, Sebastenis, Hadrianopolitanis, Constantinopolitanis ex

5692.

historia

historia præcipuè Muſelmannorum deſumptæ ſunt, luce meridiana conſtat clariùs.

Primus enim Oſman, vel Otthomãnus genuit 2. Vrchanem, qui procreauit 3. Murathem 1. à quo genitus 4. Baiaſetes, à Tamerlano captus, & in cauea extinctus. Is quintum generauit Mahumetum, qui fuit pater ſexti Murathis, ſcilicet 2. Cuius filius fuit Mahumet 2. in ordine Imperatorum 7. Ex eo natus eſt 8. nomine Baiaſetus 2. qui protulit 9. Selymum, qui primus à parricidio fratricidióq; imperium auſpicatus eſt. Is generauit 10. Solymannum, in pugnis & victoriis feliciſſimum, qui tempore Caroli V. & Ferdinandi Imperatorum vixit, & ante Segethum moriens 11. poſt ſe reliquit Selymum 2. Patrem duodecimi Amurathis 3. cuius obitum ſuperiùs diximus. Peruenit itaque nunc imperium ad 13. Mahumetem ſcilicet 3. qui nunc regnat. *Ianſon. lib. 12. Merc. Gallobelg. & Caſar Campana libr. 16. hiſtor. mund. & N. Montrolius de ſacro monte libr. 5. hiſtor. gener. al. Hungaria.*

Anni Chriſti. 1592 — Anni mundi. 5679

Hoc eodem menſe Henricus Rex Franciæ, Hiſpaniæ Regi & ipſius ſubditis bellum parat, quod ipſi iure belli indicere volens, literas indictionis ſcribi, & Lutetiæ publicari priùs mandauit.

Huic vt reſponderet Rex Philippus ſimile edictum die 17. Martij ſcribi & Bruxellis publicari iuſſit, bellum & omnem hoſtilitatem Franciæ Regi & ſuis ſubditis denuntians.

24. Ianuarij Ferdinandus Archidux Auſtriæ, Ferdinandi Imperatoris filius, Maximiliani II. frater, vitam cum morte commutauit.

* 25. Ianuarij, feſto Conuerſionis D. Pauli, qui & Tarſenſis fuit, Ioannes Faber, patria Lugdunenſis, profeſſione Dominicanus, & Pariſienſis facultatis Theologiæ Doctor, ſacratus fuit Archiepiſcopus Tarſenſis in Fano Inſulæ Barbaræ prope Lugdunum à Petro Epinaco Archiepiſcopo & Comite Lugdunenſi, & à Petro Villario Archiepiſcopo & Comite Viennenſi, ætate tam grandi & valetudinario in ſubſidium muneris ſuffraganeus aſſumptus. Concionator celebris, vir doctus, & de re Theologica bene meritus, vtpote qui in Concionatorum gratiam emiſit in lucem collectionem concionum quadrageſimalium, cum hiſtoria Dominicæ Paſſionis, & feriis Paſchæ. *Liber excuſus eſt Lugduni ſumptibus Petri Rigaud bibliopolæ, 1605.*

Hoc menſe Legati à Venetis Henricum Regẽ Franciæ, ſalutaturi, Pariſios veniunt hi tres, Vincentius Gradenicus, Io. Delfinus, & Petrus Duodus. Primi duo vt Chriſtianiſs. Regi felicẽ ſucceſſum gratularentur: tertius vt reſideret in aula Regis, & ſuccederet Ioanni Mocenigo, qui à Venetis reuocabatur.

21. Februarij Erneſtus Archidux Auſtriæ, Belgicarũ prouinciarum gubernator generalis, anno ætatis 42. placidè in Chriſto Bruxellis obdormiuit. Qui illud ab aduerſariis, encomiũ tulit, quòd fuit Princeps grauis, qui rarò viſus ridere, benignus tamẽ, clemens, pacificus, Romanæ catholicæ Religionis obſeruãtiſſimus, ad Hiſpaniarũ Regis obſequiũ prõmptiſſimus, priuatũ cõmodum non quærens: Ita vt ſæpe nõ haberet vnde domeſticis & creditoribus perſolueret, cùm tamen frugi eſſet, nec vlli faſtui aut pompæ deditus.

Menſe Februario Legatus Principis Tranſyluaniæ Stephanus Paſchaïus Praga profectus eſt, vt Mariam Chriſtianam, Caroli Archiducis filiam, Reginæ Poloniæ ſororem Domino ſuo in fœdere cum Cæſare promiſſam, Principis ſui nomine deſponſaret. Legatum comitabantur Ferdinandus & Maximilianus Archiduces Auſtriæ, atque ineunte menſe Martio circa veſperam Græciam Stiriæ Me-

1605 — 5692

Anni Christi. 1592. *Anni mundi.* 5679.

tropolim venerunt. Postridie sponsa Transsyluano in matrimonium traditur,& legato illius per Episcopum iuncta, in communem thorum adlocatur. Ducentibus sponsam Maximiliano Maximiliani II. & Ferdinando Caroli filio, sponsæ fratre. Biduo post desponsationem legatus Græcia discessit, quem sponsa circa Pentecostem in Transsyluaniam sequeretur.

10. Martij inundatio mira & prodigiosa Berembugi ad Salam,quod oppidum est Principatus Anhaltini. Cladem quam hac eluuie oppidum istud accepit, nemo facilè descripserit. Corrupta ingens annona, frumenti incredibilis copia, armentorum pecorumque magnus submersus numerus. 160. ædes funditus euersæ, plures laceratæ, paucæ remanserunt integræ. Quæ nisi aut reparatæ, aut trabibus suffultæ tempestiuè fuissent,pleræque corruissent.

Baccharach oppidum est in ipsa Rheni ripa, inter Confluentiam, & Moguntiam situm. Hic 14. Martij, natum est monstrum horrendum,& maximè prodigiosum,anteriore superioréque parte homini, posteriore inferioréque serpenti simile,caudam habens tribus vlnis longam.Nec diutiùs vixit, quàm quoad munere suo, propter quod missum erat, perfunctum esset.

Cum enim pater homo impius,contemptor Dei & hominum, ebriosusque Dominica quinquagesimæ in cauponam abiisset, vt secundùm consuetudinem suam ad vomitum potaret, luderétque aleis, & omnem improbitatem exerceret:vxor verò illius partui vicina eum secuta admoneret,vt ab ista impietate abstineret;homo impius non tantùm monitricis verba contempsit, sed eam miserè percutiens, præcepit cum viuo suo dæmone, quem vtero gerebat,& qui illi in partu opitularetur,domum concederet.Si non pareat,se gladium suum capulo tenus in ventrem illius impacturum.Illa verò,Eia,inquit,Mi vir,egóne viuum gero dæmonem,esto igitur. Nec plura locuta,domum reuersa est,maritum inter combibones,aleatorésque relinquens. Cùm domum venisset mulier,dolores partus sensit,& terribile hoc monstrum, omnibus qui aderant, horrorem incutiens,peperit.Phæax autem ille,cùm libidinem suam potando,ludendóque satis explesset,& ipse domum rediit:ingressusque est vbi & puerpera & partus iacebat.Monstrum instar falconis in eum illatum insibilans, caudæ suæ implicatum hominem venenosis ictibus eum in modum pupugit, vt toto corpore tuberibus, contusionibúsque pleno,paulò pòst infelicem animam exhalauerit.Marito mortuo puerpera quoque extincta est, & tandem monstrum viuere desiit.

Obierat mense Martio illustriss. Venetorum Dux Pascalis Ciconia, 87. suæ ætatis anno, rara prudentia ad summum elatus per medios gradus illius Reipub.oratione funebri Latina & elegante laudatus ab Ænea Piccolomini oratore eloquentissimo, & professore literarum humaniorum in ea ciuitate.

24. Aprilis defuncto Duci suffectus est Marinus Grimanus Senator summæ bonitatis. Qui postridie solitis cum ceremoniis inauguratus,& Ducali pileo redimitus est.

Hoc tempore Florentiæ monstrum natum est,visu horrendum,capite simiæ,barba promissa, tam manuum quàm pedum vnguibus aquilinis.Statim verò cùm in lucem prodiisset,expirauit.

1605. 5692.

Mirum est & illud, quod 2. Maij in Diœcesi Coloniensi,Ducatu Iuliacensi, & quibusdam locis Brabantiæ diuina dispensatione contigit. Cùm enim cœlum nubibus esset

obductum

obductum, tandem procellosus imber cœlo decidit, & vnà cum aqua siligo & triticum tam copiosè delapsa sunt, vt incolæ colligentes grana comminuerint, inuenerintque farinam candidam. Vnde panis confectus est, humano quidem vsui idoneus, sed alio pane paulò amarior. *Idem anno 1567. accidisse testatur Cornel. Gemma lib. 2. Cosmocriticorum. c. 2.*

Anni Christi. 1592 — *Anni mundi.* 5679

26. Aprilis Torquatus Tassus Poëta & Orator clarissimus, Romæ moritur. Vltimo vitæ die & cùm iam vicinus esset morti, missus ad eum fuit Cardinalis Cynthius à S. Pontifice inuisendi & consolandi eum causa. Qui eidem absolutionem & indulgentiam plenariam ipsius S. Pontificis nomine impertiret, vt cum hac quiete & bona spe animus abiret è corpore. *Cas. Camp. lib. 16. hist. mund.*

24. Aprilis Vienna Allobrogum, cùm iam antea semel atque iterum irrito conatu tẽtata esset, deditione facta per Gubernatorem vrbis, Montmorantium Ducem intrò admisit. Huius vrbis deditio non parum Lugdunensium res, atque adeo ipsius Regis Franciæ stabiliuit.

Non ita multò post Diuionenses cum aliquot aliis vrbibus se dedunt in potestatem Regis.

Sub finem Maij Magnus Magister Meltensis moritur, relictis 300000. aureis scutis. In cuius locum suffectus & electus est Martinus Arcies Arragonensis eques iam sexagenarius. Sed cui cruda est viridisque senectus.

Classis Hispanica, quæ annorum aliquot tributa, & ingentem per Americam auri argentique vim collectam vehebat, hactenus in Hauana, Cubæ insulæ portu constiterat, ante mẽsem plus minus è portu egressa, Hispaniã versus velificârat, & per hos dies incolumis ab omni Anglorum, aliorumq; pyratarũ vi inuiolata, Hispalim appulsa est. Constabat ea nauibus 25. quæ totidẽ auri milliones (vt vocant) aduehebant. Thesaurum sanè qualem nullus Monarcha ab orbe condito, vno eodémq; tempore & loco vidisse creditur. Huic diu, sed frustra, insidiati fuerant Anglici pyratæ, variis classibus per mare Athlanticum distributis.

9. die Iunij Poloniæ Regi natus est filius, cuius natiuitatem Poloni publicis ludis ac triũphis incredibili cum gaudio celebrarunt.

20. Iunij Comes Fontanus Belgij pro tempore Gubernator in finibus Picardiæ Castelletum oppidum Veromanduæ munitissimum, quod Cameraco distat 4. gallicis milliaribus, obsedit. Erecto sequentibus diebus vallo & aggere omnem tormentorum apparatum protulit, atque 25. Iunij sub auroram immanibus pilis mœnia cœpit prosternere. A meridie Vvalones per muri ruinas irruptione fortiter tentata, obsessos eum in modum perterruerunt, vt eodem die sub noctem desperatis auxiliis de deditione agere cœperint, & postridie Galli cum armis & impedimentis numero circiter 800. vrbe decesserint.

Cæterum dum Castelletum obsidetur, Hannum Veromanduæ oppidum Regi Galliæ proditione recuperatur. Gommeronus Gallus qui arci eius oppidi præerat, & proditionis tegendæ causa in Brabãtiam venerat, ad pecuniam sibi debitam, & æs militare efflagitandum, Bruxellæ capitur & in castra retractus, gladio propter eam proditionem percutitur.

14. Iulij Comes Fontanus Dorlantium obsidet, & summa cum pertinacia & celeritate oppugnatum paucis post diebus expugnat, vrbe direpta, potior prædæ pars Hispanis cessit. In ea commeatus armorum, pulueris tormentarij magna copia, cum 20. tormentis bellicis & 400. circiter generosissimis equis.

1605 — 5692

Hoc

Anni Christi. | *Anni mundi.*

Hoc eodem mense Carolus Comes Mansfeltius, paulò antè Princeps Imperij creatus à Cæsare, ad bellum in Vngaria contra Turcam gerendum, Strigonium vrbem munitissimã obsidet, & aliquot pòst dieb᷑ oppugnare incipit.

1592 | 5679 14. Augusti circa Vesperam Comaræ, quo se e castris & obsidione Strigoniensi, in lectica, medicorum suasu transportari iusserat, febre, quam dysenteria excepit, aliquot dies cùm laborasset, placidè in Domino obdormiuit. Princeps longiore vita dignus, magnus quidem corporis mole, sed maior animi fortitudine, qui a teneris annis inter arma enutritus, præclaram semper, dũ vixit, Regi Hispaniarum Philippo nauauit in bellis operã. *Ian. li. 14. Mercu. Gallobelg.*

* Strigoniensis obsidionis, & in ea de Turcis partæ victoriæ per fortissimum Principem Carolum Mansfeldiæ Comitem succinctam ac diariam synopsim ab Arnoldo Helio Medioburgen. digestam ann. 1595. inter Turcicarum rerum narrationes recensuit Nicol. Reusnerus, vnde & hoc carmen chronographicum in curiosi lectoris gratiam huc transtulimus.

QVI TVrCIs tIMor, HVngarICIs spes CaroLVs, hVnC bIs septena AVgVstI toLLIt In astra dIes.

In quo literæ numerales efficiunt an. 1595.

Sequenti die, qui fuit 15. Aug. assumptæ B. Mariæ virgini sacer, Carolus Dux Nemoræus, cum longo & immedicabili morbo diu conflictatus, tandem Anicij in Ducatu Sabaudiæ moritur, non sine suspicione veneni, vt in corpore aperto apparuit medicis. Atque ita intra biduum duo tota Europa clarissimi & bellicosissimi Duces præmatura morte nobis erepti sunt. Hunc certè in ipso ætatis flore interem ptum luxerunt multi, *De morte & extremis huius magnanimi Ducis vocibus lege epistolam 9. moralium epistolarum Equitis Dursei Lugduni excusarum ann.* 1598.

Per eosdem dies Carolus Gonzagua Dux Mantuæ, Pragã, cum Cæsaris licentia decessit, & in castra ad Strigonium profectũs est, vt & ipse cæteris Christianis in Otthomanico tyranno opprimendo mutuam operam commodaret, præsidiúmque adduceret.

Moritur interea Persarum Rex, cui filius successit, regni quidẽ paterni, sed non fœderis cũ Turca initi, hæres. Cuius Regis mors res Otthomanicas non parum labefactauit.

* 28. Augusti Rex Mogor accedẽs ad P. Pinnerũ & alios in festo B. Mariæ ad niues dixit: Cur nõ extruitis Ecclesiã, & omnes Christianos facitis quotquot esse velint. In quo apparet, esse illi genti innatã quandã ad cultũ Christianũ propẽsionẽ. *Ex literis P. Pinneri, ex aula Magni Mogor. 3. Sept.* 1595

Primo die Septembris Strigonium post longam obsidionem, in qua Turcæ multa passi sunt, deditur Christianis. Hoc modo celeberrima inferioris Pannoniæ vrbs, ad Istri & Grani confluentem sita, postquam quinquaginta iam tribus annis sub crudeli Barbarorum imperio fuisset, Christianis à Deo Opt. Max. auspiciis Rudolphi II. Cæsaris & industria, virtutéque Comitis Caroli Mansfeltij, Palfij, & Ioannis Medicei potissimum est restituta.

Cum autem Romæ nuntiatum esset Strigonium esse in potestate Christianorum, magna in vrbe orta est lætitia: omnia tormenta in mole Adriani excussa, institutæ supplicationes, & Deo actæ sunt gratiæ. Quibus Pontifex ipse interfuit, è Vaticano ad Mineruam, & inde ad templum B. Mariæ, cui ab animã nomen est procedens, Deóque gratias agens, pro tam insigni victoria Christianis concessa.

1605 | 5692 Inter Christianos captiuos, qui Belgradi in carceribus detenti à Sinano Bassa Constantinopolim ducti sunt, iu-

Anni Christi. 1592 — Anni mundi. 5679

uenta est quædam mulier virili habitu induta,quæ multos annos Christianorum castra secuta erat, & Cæsari fideliter militauerat. Mirati Turcæ rogarunt eam, annon sub hoc habitu viris vnquam permixta fuisset? Negāte illa, interrogati sunt & reliqui captiui,an hanc mulierem nō cognouissent? Qui omnes iureiurando affirmârunt,se omnes illam virum esse semper existmâsse. Perlata est huius rei nouitas ad aures Sultani, qui eam ad se duci præcepit, atque inter cætera interrogauit, num sic sexum mentita vnquam Turcas interfecisset? Illa nihil aliud rata, quàm vt mox interficeretur, imo mortem ob captiuitatis immanitatem in votis habens;ait: se quandiu Cæsari meruisset, quæ militem decēt semper cum optima fide egisse:in omnibus expeditionibus,oppugnationibus,velitationibus,ac pugnis,ad quas mandato Præfectorum suorum missa fuerat,se virum exhibuisse;nihil hosti pepercisse,sed plurimos cæsim punctímque feriendo interfecisse. Admiratus Sultanus virilem mulieris animum, eam primò per vrbem duci,vt ab omnibus conspiceretur,iussit, reductam Sultanæ suæ donauit. *Iansonius libro 14 Mercur.Gallobelg.*

Dum hæc in Vngaria geruntur Henricus Galliæ & Nauarræ Rex Christianissimus Lugduni expectabatur, vbi multi erigebantur arcus triumphales, columnæ, picturæ, statuæ,magnúsque fiebat apparatus,ad eum excipiendum.

Tandem 4. Septembris vrbem ingressus, ab omnibus ciuibus incredibili triumpho & pompa exceptus est. Extat memorandæ huius pompæ & magnificentiæ libellus P. Matthæi I.C. Lugduni postea excusus sequēti anno. E quo nos Lectori rem gratam facturos esse putauimus, si vnam aut alteram inscriptionem hîc poneremus.

PERENNI MEMORIÆ.

HENRICVS BORBONIVS *Rex Nauarræ ab ineunte ætate miles egregius & insignis imperator,post aduersos simul & prosperos vitæ successus III. Nō. Augusti* M. D. XXCIX. *Rex Franc. inauguratus,victis,fusis,fugatisq, hostibus,victor,triump. Lugdun. constantiæ fidei vrbem, vultu maiestatis & amoris pleno* NONIS SEPTEMB. AN. M. D. XCV. *ingreditur.*

DECRETOS *publicis votis Regis opt. congratulationi, triumpho, expectatissimo aduentus honores* Coss. *Lugdunen. ingenti apparatu,magnificis sumptibus, & incredibili animorum propensione quingentis operariis & artificibus absolutiss. exhibuerunt.*

Postridie Calendas Octobris Cameracum diu ab Hispanis obsessū Comiti Fontano deditur & traditur. Inde excedūt Galli cū armis & impedimētis suis. Ductore Balagnio Marescallo(qui eā ciuitatem per 14. annos tenuerat)& in Galliæ fines nullā iniuriā passi 9. die Octobris peruenerūt.

16. Octobris Ciues Cameracenses indictis optimatum Comitiis,de Repub. constabilienda per aliquot dies consultarunt,& tandem libellum supplicem Comiti Fontano obtulerunt, quo petebant, vt Potentissimus Hispaniarum & Indiarum Monarcha,ditionem Cameracēsem suis prouinciis adiungeret,supremum ius,&temporale dominium Catholicæ suæ Maiestati offerentes,modò ipsi iisdem legibus,immunitatibus, & priuilegiis fruerentur, quibus sub Archiepiscoporum imperio,vti priùs consueuerant. Quorum opes infirmiores esse aiebant,quàm vt vrbem in Belgij finibus sitam, & hostium insidiis obnoxiam,diu contra potentes Galliæ Reges tutari possint. Fontanus benignè eos excepit,atque de his rebus se ad suam Maiestatem diligenter perscripturū respondit. *Ianso.li.14.Mecur.Gallobelg.*

1605 — 5692

Hoc mense Octobri,postquam Henricus Rex Galliç & Nauarræ Catholicæ Ecclesiæ fuit reconciliatus, & ab ex-

commu

Anni Christi. | Anni mundi.

1592 | 5679

communicationis vinculo Põtificis gratia absolutus, Multi Principes, qui antea confœderatorum partes secuti erăt, Regi sunt reconciliati; inter alios etiam Dux ipse Mœnius, confœderatorum caput & protector generalis. Nemoræus Caroli defuncti frater, Ioieuseus & Espernonius, & cum ipsis multæ vrbes Galliæ, & magnus nobilium numerus.

10. Nouembris Dux Montmorantius Parisios venit, ab Henrico Rege accersitus, qui eum magnum Franciæ Connestabilem creauit, & vt à Parlamento Parisiens. confirmaretur, mandauit.

Circa hoc tempus Ludouicus Gonzagua, Dux Niuernensis, Princeps de Catholica religione, de Gallia & ipsius Regibus bene meritus, & imprimis de Henrico 4. cui fidelem semper nauauit operam, & pro ipso superiore anno legatione de rebus maximis ad S. Pontificem, functus fuerat, obiit diem suum, & Niuernis sepultus fuit in monumento, quod viuens sibi ædificari curauerat.

Mense Decembri Philippus Croius Dux Arschotanus Venetiis dierum plenus, è vita decessit. Princeps pacificus, Pius, & Carolo V. eiúsque filio Philippo in omnibus rebus dubiis fidelissimus. Cui in ducatu Carolus Croius Princeps Chimæus, eius filius successit.

* Alexandrini Patriarchæ legati hoc anno ad suos redierunt, cùm ad S. Pontificem anno 1593. missi essent, vt in gremium Ecclesiæ reciperentur. Ita vt annum integrum in Christiano orbe occiduo remanserint. *Campana.*

* Extat illorum legatio ab illustriss. Cardinale Baronio conscripta ex conuersione Ægyptiaci atque Æthiopici sermonis, Coloniæ. Ex ea apparet quòd Michaël Patriarcha Alexandriæ, Æthiopiæ, Ægypti, & aliarum prouinciarum se submittit cum Iosepho Coptita monacho omnibus legibus, & statutis Sanctiss. Pontificis & sacrosanctæ matris nostræ Ecclesiæ Romanæ. *Idem.*

1596. 4. die Ianuarij obiit D. Christophorus Mondragonius, Hispanus nobilis, arcis Antuerpianæ præfectus, veteranus militũ Dux, innumeris penè victoriis clarus. Qui iam inde ab aduentu Ducis Albani in Belgio omnibus expeditionibus grauioribus interfuit, & vbique præclaram & fidelem Regi suo operá cum laude nauauit, Belgis perinde ac Hispanis, ob insignem rei militaris disciplinam, aliásque illius virtutes charissimus. Cuius illud æternis præconiis facinus dignum est, quòd iussu Regis pro Gousiana ciuitate, in locis Zelandiæ sita 13. Calend. Nouemb. 1572. gessit. Quo tempore Ciuitas hæc à Gueusiis obsidebatur, & aditus omnes maritimi nauigiis eorum præpediebantur, ipse cum Gallis militibus mille trecentis Germanis trecentis, & centum Hispanis cœnosum tractum, longissimum, & venis stagnantibus importunum, pedestri itinere superauit, sacculis tormentarij pulueris, quem ferrent, in capita distributis. Cuius supra vires humanas audacis incœpti ea felicitas fuit, vt hostes suos plures. 700. oppresserit, & ciuitatem obsidione grauissima liberarit. *Jansonius in supplemento Mercur. Gallobelg.*

Dux Guisius, qui iam, vt superiùs diximus, Regis partes sequebatur, cum multis equitum peditúmque turmis in Prouinciam mittitur, vt eam Galliæ partem administraret, in qua adhuc nutabat Massilia, quam Consul Casaultius Regi Hispanorum venditabat. Quamobrem ad eam Carolus Aurius cum aliquot instructissimis triremibus appulerat, ipse quoq; in vrbem receptus erat, licet classiarij non admitterentur, sed in triremibus permanere iuberentur.

1605 | 5692

Cùm in Comitiis Transsyluanicis mense Decembri vl-

timo habitis, communi ordinum consensu decretum esset, a bello Turcico non abstinendum, sed illud totis viribus, etiam contra Polonos continuandum, ne iugum Turci cum semel excussum, denuo induere cogantur. Tributa quoque subditis non reluctantibus ea essent indicta, quibus bellum geri posset. Princeps operæpretium facturum sese existimauit, si ipse ad Cæsarem proficiscatur, ei necessitatem in quam a Polonis coniectus esset, voluntatemq; suam & suorum de bello aduersus Christiani nominis hostem gerendo expositurus, simul opem & auxilium à Cæsare flagitaturus.

1592 | 5679

Præparatis itaq; omnibus ad viam necessariis, Princeps ipse cum Nuntio Apostolico, Patre Alphonso Cerilio, suo confessario, D. Iosua Cancellario, Cornisio Gaspari Centurione in Hoest, Pancratio Senio Prætorio præfecto, Humenio medico, & aliis nobilibus aulicis, qui XI. cisijs vehebantur, nonnullis etiam equitibus iter ingressus, primò Caschouiam, inde Pragam incolumis peruenit, vbi perbenigne & honorificè, insigni in occursum illi misso comitatu, initio Februarij exceptus est. *Ianson. Ibidem.*

Diu ab ordinibus Belgicis, Regi suo adhuc obedientib[9], expectatus tandem 29. Ianuar. Luxemburgū venit Cardinalis Albertus, Archidux Austriæ, Maximiliani II. Imperatoris filius, Gubernator Belgicarum priuinciarum nomine Philippi Regis designatus. vnde cū regulis & proceribus Belgicis & Hispanicis, cum nobilitate, & multis peditum equitúmque millibus discedens in Brabantiam sese recepit, atque 11. die Februarij vrbem Bruxellensem magna pópa ingressus, ab omnibus patriæ proceribus, ordinibúsque salutatus est 13. in ordine Belgicarum Prouinciarum Gubernator. *Quorum catalogum ex 16. libro Mercurij Gallobelgici Iansonij le. tor poterit repetere.*

* 1. Februarij Trāsyluani insigni cum victoria, tū præda potiti sunt. Cum enim à Sultano nouus Bassa Temesuariensis constitutus esset, isque iam aduenisset, prior Bassa conuasatis omnibus suis, & 75. curribus impositis, cum valido præsidio Belgradum profectus est. Suboluit hoc Haiducis, qui Lippæ & Iennæ erant. Hi confestim ductore Delli, seu Thelli Martone, viam, qua Bassa transiturus erat, occuparunt, aduenientémque forti animo aggressi sunt. Turcas fuderunt, fugarunt impedimenta omnia, omnemq; Bassæ suppellectilem consequuntur, ac diripiunt. Bassam ipsum pugnantem occidunt, cuius caput trunco abscissum Albam Iuliam miserunt. Præda hæc multis ducatorum millibus æstimata est. In vno enim curru 20. ducatorum Vngaricorum millia inuenta esse dicuntur.

* 3. Februarij Galli, qui Dorlantio & Bipalmis equites in occursum & Comitatum Alberti Cardinalis euocatos sciebant, se tuto prędandi occasionem nactos existimantes Attrebatum vsque excurrerunt, & insidiis ad vetus & semirutum Templariorum Fanum positis, agricolas aliquot interceptos abduxerunt, grandi pecunia postea redimendos. Postea Hisdiniensia suburbia incenderunt, in quibus infinitam frumenti vim flammis corruperunt. *Idem ibidem.*

* 13. Februarij Turca quidam Zaln Aga nomine, Patipauli socius, plagiarius nostra ætate per Vngariam famosissimus captus, & Strigonium perductus est. Quo tempore ibidem iudex Vuaitzensis, cum aliquot conciuibus suis erat, qui vno ore affirmabant, inter Eipelum, Strigonium, & montana perniciosiorem hostem nunquam fuisse, qui plures Christianorum pueros rapuerat,

1605 | 5692

vendi

Anni Christi.	Anni mundi.	
		vendiderátque, quàm in capite pilos haberet. Is quia grauiter vulneratus erat, eadem nocte examinatus, & magna omnium incolarum lætitia supplicio affectus est. *Idem ibidem.*
1592	5679	Rodolphus 2. Imperator cùm variis literis, nuntiis, exploratoribus, & captiuorum confessionibus didicisset Sultanum Turcicum omnia iterum ad bellum parare; ipse quoque qua potuit celeritate ac diligentia arma, auxilia, & pecuniam vndiq; in futurum bellum conquisiuit. Mandauit igitur vt ad hoc bellum Orientalis Franciæ, Sueuicus, & Bauaricus circulus conferrent 4. legiones, ea tamen conditione, vt Archidux Maximilianus ipsis Dux belli imperet. Burgauiæ quoque Marchio legionem quoque conscriberet. Spes erat Saxones eundem equitum numerum hac æstate, quem superiore, missuros. Multi præterea militum tribuni Pragam confluebant, quibuscum de equitibus, peditibúsque colligendis agebatur. Nihil enim intentatum reliquit Cæsar, saltem ne imparatum, aut negligentem se hostis inueniret.
		16. Februarij Massilia Henrico Regi deditur, & in eam sub vesperam Dux Guisius cum 4. peditum millibus recipitur, interfecto consule Casaultio, & ipsa vrbe à regiis tanta celeritate occupata, vt Auriæ Princeps, cui pro Rege Hispaniæ vrbs tradebatur, vix triremes aliquot à Genuensibus submissas portu educere, & suos in eas recipere potuerit.
		* 17. Februarij Georgius Lantgrauius Hassię obiit Darmistadij, an. ætatis 48. Reliquit ex duabus vxoribus, quarum prima fuit Magdalena, Comitis Lippensis, alia Eleonora Vuirtemburgensis Ducis filia, tredecim filios & filias, quorum sex antè patrem obierunt, & septem adhuc superstites sunt. *Idem ibid.*
		Hoc etiam mense Februario Ludouicus Barlaimontius, Archiepiscopus Cameracensis iam tandem post diuturnum exilium dignitati, ac Diœcesi restitutus, cùm vix totos menses 4. ea quiete vsus esset, in Christo obdormiuit. In cuius locum electus est D. Ioannes Saracenus, Abbas Diui Vedasti apud Attrebates, qui ante annos aliquot ob eximias virtutes, & raras animi dotes fuerat à Catholica Maiestate in sui sanctioris status Belgici senatum ascitus.
		4 Martij rebus omnibus inter Cæsarem & Transsyluanum determinatis, cùm Transsyluanus paulò antè literas ab vxore accepisset, quibus nuntiabatur decem millia Rasciorum nunc iterum à Turca ad se defecisse, accelerabat iter suum, vt eos sibi sacramento obligaret, atque de menstruo cum ipsis stipendio conueniret: Praga itaque Viennam, inde Lintzium, Lintzio Gręciam proficisci constituit, vt cum Socru sua in Transsyluaniam reuerteretur.
		Communis in aula fuit fama Cæsarem dicto Principi promisisse in vsum huius belli duo millia equitum, & tria millia peditum, quos suis sumptibus totos tres menses in castris aleret. Præterea 24. millia thalerorum in quemcũque vsum singulis mensibus se depensurum. Quòd si Turca præualeat (quod Deus auertat) Principemque suis ditionibus eiiciat, Cæsar illi in Silesia duos Principatus, ad honestum ordinis sui statum conseruandum assignabit. Præterea in discessu sua maiestas illi varia chimelia 40. millibus aureorum æstimata donauit. Sed & Pontifex eidem Principi pollicitus est mẽsibus singulis 40. millia du-
1605	5692	catorũ, & Frãciscũ de Monte Mario, Sforsáq; misit, cũ ingẽti pecunię vi, ad militẽ pro Transsyluano conscribendũ,

5679 1592

cui ipsi imperaturi sunt. His tantis promissis, donísque oneratus, Transsyluanus gratias agens Deo, & Cæsari, magna spe, magnoque animo ad suos reuersus est, vt prælia Domini, sicut incepit, prælietur. Iuuenis 23. circiter annor. quo tamen infensiorem hostem Turcæ à sæculo non habuerunt.

* Rerum in Transsyluania à Sigismũdo Battoræo Principe anno 1595. & sequentibus, gestarum historiam scripsit Ioannes Iacobinus Claudiopolitanus, quam inter narrationes rerum Turcicarum Nicolaus Reusnerus recensuit.

* Breuem etiam descriptionem rerum à Michaële Moldaudæ Transalpinæ, siue Vualachiæ Palatino gestarum ab anno 1593. ad annum 1597. autore Balthasare Vualthero, idem Reusnerus adiunxit narrationibus rerũ Turcicarũ.

Hollandi, aliarumque Prouinciarum ipsis confœderatarum ordines, vt Rempublicam quàm hactenus formarant, ac instituerant, adhuc magis stabilirent,

4. die Aprilis nouum edictum publicarunt contra eos qui temerè in aduersæ factionis Prouincias & vrbes proficiscuntur, vel ex illis in suas ingrediuntur. Item cõtra Iesuitas, contra eos qui in Academiis quibusdam Regi Hispaniarum subiectis, liberalibus disciplinis dant operam, & contra eos qui sub iuramento defensionis Romanæ Religionis, promotionis titulos adepti sunt. *Janson. Ibid.*

17. Aprilis Albertus Cardinalis Caletum expugnat. Quod anno 1558. à Gallis Duce Francisco Guisio recuperatum, nunc post reuolutum 38. annorum spatium, Alberti Austriaci auspiciis in Hispanorum potestatem venit.

23. Maij sub hor. 3. promerid. Arda, oppidum situ opeŕeque munitissimum, circumfusis copiis obsessa, & oppugnata deditur Alberto Cardinali.

Eodem mense Fera iam à Gallis septimum mensem obsessa deditionem Regi Franciæ facit.

* Exeunte Maio, præcipui totius Vngariæ plagiarij, exploratores, sceleratissimi quique & perniciosissimi Bribergi, aliique Turcæ nefarij, Sambuci, medio inter Albam Regalem & Budam itinere conuenerunt, consilium ad perdendos Christianos capturi. Huius rei certior factus Palfius, copias quascunque potuit, Germanorũ, Vualonum, Vngarorum, Hussarorum, & Haiduccorum conuocauit, & 28. Maij cum tormentis muralibus, malleolis, pyrobolis, scalis, omníque apparatus ad expugnationem necessarij genere Sambucum Sole vix orto contendit, & circa tertiam pomeridianam eò perueniens, statim expeditis omnibus, arcem diuersis locis oppugnauit, nec priùs destitit, quam expugnauit. Cùm enim tres continuas horas sine intermissione, magna contentione, multisque laboribus, & periculis pugnatum esset, tandem inter 5. & 6. hor. vespertin. magna difficultate arcem superauit. Omnes, qui in ea inuenti sunt vtriusque sexus Turcæ, miles longa hostium defensione fatigatus, iracundiaque inflammatus trucidauit. Inter quos Bribegi multi, Bassæ Budensis Aga, nomine Seli, Ducenti etiam & quinquaginta Genizari, qui eodem die in arcem venerant, perierunt. Ex Christianis 8. tantùm occisi, decem vulnerati sunt. Erat arx hæc munita, magnificè exædificata, loco sita amœnissimo, ad quam Bassa Budensis sæpe animi recreandi gratia diuertere consueuerat. Quare Palfio nihil magis in votis fuit, quàm arcem integram, illæsamque conseruare, sed grassante per omnia ædificia flamma, omnia incendium deformauit, & incredibilem annonæ, appa-

1605 5692

ratus

Anni Christi. 1592. | Anni mundi. 5679.

ratúsque bellici copiam absumpsit. Post partam victoriam Christiani, qui vicinis in pagis habitabant, cum operibus, liberis, omníque suppellectile, & gregibus suis Strigonium profecti, nouas sedes sub Christiano Cæsare quęsiuerunt. *Ianson. Ibidem.*

* Mense Iulio classis Indica Vlyssiponam appulsa, thesaurum 10. millionibus auri æstimatum attulit.

* 17. Augusti conuentus Iuridici Henrici regis Galliç, & Parlaméti Parisiensis mandato Lugduni agi cœperunt. Ibi Rex generale iudicium incolis (*Grands Iours* dictum) administrari iussit, quod à multis annis in ea vrbe propter ciuiles motus fieri non potuerat. In hoc iudicio multi cuiusque ætatis, sexus, & códitionis homines accusati, damnati, & meritis suppliciis affecti sunt, etiam ob crimina ante multos annos commissa non tantùm in ciuitate Lugdunensi, sed etiam è prouinciis vicinis, quæ iurisdictionis Lugdunensis sunt, & aliis aliquot remotioribus.

* 29. Augusti Christianus eius nominis quartus Frederici 2. Daniæ Regis vnicus filius, & successor Regni Hafniæ à tribus Episcopis protestãtibus, Zelandiæ, Scaniæ, & Furniæ coronatus est, Is à mortę Frederici patris ab omnibus regni ordinibus pro hærede & legitimo coronæ Danicæ successore acceptus fuerat, tamé quia ad legitimam ætaté nondũ peruenerat, coronare eũ Regnicolæ noluerant, sed expectare donec ad eam ætatem peruenisset, quæ huic oneri esset idonea. Incidit hæc ætas in hunc annum 1596. Magnus itaque hac ęstate factus est apparatus, inutiléſque sumptus multi. Et cùm varij, principúmque legati eò conuenissent, coronatio facta est. *Ianson. lib.* 17.

* 30. Augusti, altero post coronationem Regis Daniæ die, nuptiæ Ioannis Adolphi, Ducis Holsatiæ, Archiepiscopi Bremensis, & Episcopi Lubecensis, cũ Augusta Regis Daniæ sorore in arce Hafniensi celebratæ suntpostquam sponsus Episcopatus suos fratri resignasset.

* Exeunte mense Augusto Legatus Philippi 2. Regis Hispaniarum Pragam ad Cæsarem venit, & magnificentissime exceptus est. Habebat in comitatu suo insignem & perelegantem, qui præcedebat, equitatum. Subsequebãtur 18. nobiles, quibus omnibus aureus à collo torques pendebat. Vestes eorum ex holoserico limbis aureis ornatæ, arma omnia inaurata: causa legationis erat matrimonium Philippi 3. Hispaniarum principis. Etenim Philippus pater iam alterum pedem in cymba Charontis habés, hæredem tot Regnorum & Prouinciarum è filio videre etiam atque etiam exoptabat. Quærenda igitur & inueniéda illi erat vxor. Sed cùm nobilior, aut illustrior aliunde quàm ex illustrissima & serenissima domo Austriaca, è qua tot Imperatores, tot Reges, tot Duces, ac Principes orti sunt, peti non posset, Serenissimi Archiducis Caroli, Rodolphi Imperatoris patrui filiam postulandam putauit. Cũ autem legatus aliquandiu Pragæ commoratus esset, inde in castra profectus est, ac tandem ex castris in Stiriam ad sponsam, vbi à fratre eius incredibili cum honore & pompa est exceptus. *Ianson. lib.* 17.

* Per hos dies vltra Rhenum in partibus Landauiæ pestis paruis orta est initiis, quę paulatim vires acquirens, vicina omnia loca infestauit. Vuormatiam, Spiram, Oppenheimum, Moguntium grauiter afflixit. Varia loca ad Rhenum sita, Ducatum Vurttemburgensem, & ciuitatem Vlmensem depopulata est. Nec minus in Ducatu Lunemburgensi, vrbéque Hamburgensi grassabatur.

1605. | 5692.

* 2. Septembris Sultanus Turcicus Budam venit, cũ du-

Anni christi 1592 — Anni mundi 5679

centorum circiter millium exercitu,& trecentis machinis cāpestribus. Mox quadraginta millia Temesuuariam misit, ipse cum reliquo exercitu Budæ substitit. Christiani metuentes,ne Hatuam,quam mira celeritate expugnauerant 3. die eiusdem mensis,ex improuiso adoriretur,& se nondum paratos ad prælium eliceret.

* 9. Septemb. exercitum à munitione Haluana abduxerunt, & non procul à Vuaitza castra metati sunt.Et quamuis Archidux, antequam Hatua discederet, septingentos pedites,& quingentos equites ad oppidi custodiam reliquisset,tantus tamen inter Christianos terror fuit,vt oppido postridie incenso,& relicto,in castra confugerint. Viēnæ quoque ad famam aduentantis hostis trepidatum est, & imperatum vt omnes ad bellum se parent,vt si necessitas postulet, vigesimus,decimus,aut quintus quisque è ciuibus hosti obuiam procedat. Operas quoque magistratus vrgebat, & collapsa diu noctúque restaurabantur. *Idem ibidem.*

* 10 Septembris Petrinia in Croatia à Bassa Bosmiæ & vicinis quibusdam Bassis & Begis obsidetur exercitu 50. millium armatorum collecto.Sed à Christianis Turcę fortiter repulsi fugatique sunt, mille & quingentis duabus oppugnationibus trucidatis,& plurimis in Culpa fluuio absorptis. *Idem ibidem,& ab eo Nicolaus Reusnerus.*

* Eo ipso Septemb. die,qui D. Burchardo sacer est,tam ingens in Italia,inter Finalem, & Artegnum tempestas exorta est,vt obuia quæque euerterit, præter alia incredibilia damna,non tantùm arbores, sed & magnificas ædes aquarum impetus abripuerit. Quod damnum à nonnullis quinquies centenis aureorum millibus æstimatur. Huic malo accessit ingens per totam Italiam fames,maximáque frumenti inopia,quam vt subleuarent Principes,è ditionibus exteris, & Gallia præsertim magnam frumenti copiam sibi suísque compararunt.

* 14. Septemb. Cardinalis Toletanus ex hac terrena vita in illam cœlestem transmigrauit. Paucis ante diebus testamentum condiderat,in quo hæredem instituit Basilicam S. Mariæ maioris,cui reliquit 30. ducatorum millia, quorum fructibus quotannis 12. virgines nubiles, & honestæ matrimonio elocarentur. Præterea vni è nepotibus Summi Pōtificis in singulos annos duo coronatorum millia legauit, & singulis suis domesticis quædam donauit. Bibliothecam suam quinque coronatorum millibus æstimatam Collegio Patrum Societatis nominis Iesu,& quingentos coronatos Ecclesiæ Sanctæ Mariæ maioris, in qua & sepultus est,testamento reliquit. *Idem ibidem.*

* 10. Octobris Hispalim appulerunt 27. nauigia cum mercibus pretiosissimis ex oriente,vti etiam ex Calecuto septem,vnà cum auri & argēti magna copia. Sunt qui volunt merces, argentum & aurum hac classe aduectū duodecim, sunt qui viginti duobus millionibus æstimari scribunt. Cui prædæ Angli variis locis,sed irrito conatu, insidiati sunt. *Idem Ianson.Ibid.*

* 13. Octobris Agria, insigne & antiquum in superiore Hungaria oppidum mœnibus firmissimis munitum, & sede Episcopali nobilitatum, à Mahomete 3. Turcarum tyranno expugnata est.In prelio ibidem ad Kerestam cum Christianis gesto, aut præcedentibus Agriæ oppugnationibus perierunt e Christianis 20. millia, e Turcis circiter 60. millia, inter quos Veterani milites multi, Bassæ & Begi non pauci. *Idem Ianson. ibidem & ab eo Nicol. Reusnerus in narrationibus rerum Turcicarum.*

1605 — 5692

Infaustam

Infaustam atque vniuerso orbi Christiano deplorandam ad Keresstam pugnam illam describit apud eundem Reusnerum Arnoldus Helius Medioburgensis.

Anni Christi. 1592. Anni mundi. 5679.

20. Octobris Henricus 4. Galliæ rex Rothomagum solemni pompa & magnificentia ingreditur. Fama est eum apparatum ciuibus quadringentis millibus aureorum constitisse.

Ibidem conuentus trium ordinum Galliæ celebratur. De quo Annales Gallici consulendi.

* 1. Decembris Christiani quatuor à quodam Bego Budæ in vinculis detenti incredibili modo, & felici temeritate liberati sunt. *Ianson. ibid.*

* 9. Decembris Princeps Transsyluaniæ Albæ Iuliæ indicit Comitia, ad quę regionis istius Primates conuenere frequentes, & collatis in vnum sententiis, quibus tandem rationibus barbaro hosti possent obsistere, anxiè atque sedulò fuit inquisitum.

22 Decembris noctu, maxima eluuione Sequanæ à defsis & continuis pluuiis quæ præcesserant, Pons molitorum Lutetiæ, vnà cum quamplurimis domibus superstructis, & plusquam 200. hominibus vtriusque sexus, & ætatis vorticibus vndarum obiectus violenter erutus, & abreptus, quasi momento corruit & absumptus est.

* Eluxit ibi memorandum diuinæ prouidentię exemplū. Cùm omnes isti homines perierint, dimidio infra ciuitatē milliari cunæ inuentæ sunt, in quibus duo infantes ludibundi, iuxta se positi, sani & incolumes inuenti sunt, quos fluuius in ripam exposuerat. Hi cum magna hominum admiratione in ciuitatem illati sunt.

* 1597. 5 Ianuarij Henricus 4. celebrat Rothomagi festum ordinis equitum Sancti Spiritus, multis Galliæ Proceribus in eum cooptatis.

* Hoc eodem mense conuentus ordinum Boëmiæ Pragæ habitus est, in quo omnes ordines Boemici, Silesiis & Morauis seclusis, auxilia, quemadmodum anno proximè elapso aduersus hostem barbarum, summo omnium consensu promiserunt. Atque adeo præter solitas illas auxiliares copias, quingentos equites, & mille pedites missuros vltro polliciti sunt.

* 14. Ianuarij Comitia Viennæ in Austria habentur, in quibus Regni proceribus, & ordinibus præcipua negotiorum communicata fuêre capita, & quidem præter cętera, frequenti consilio deliberatum sollicitè, qua ratione agrestium tumultus, in Austria & finitimis locis recens exortus cōmodè se dari queat, vt & aliis interim incōmodis faciliùs remedium quæratur. *Ianson. lib. 18. Merc. Gallobelg.*

* 20. Februarij dies comitiis etiam Prespurgi auspicandis dictus est, vbi Mathias Archidux summa eorum quæ fieri vellet, Ordinibus Vngaricis proposuit capita, quibus discutiendis satis anxiè laboratum fuit, ac tandem ancipiti deliberatione in eam Vngarici proceres descēderunt sententiam, vt passim auctis vectigalibus, quinquies mille equites, & totidem pedites contra publicum armarent hostem. *Idem ibidem.*

* Hoc mense Legati ex Perside, quorum primarius ductor Serdanus, Calderanæ regionis, quæ ad Georgianos, & Tigrim fluuium extēditur, Princeps, magnifica, ac planè regali pompa, auro, gemmísque ornati, Constantinopolim ingressi sunt, quos Turcarum Imperator regaliter summa cum lætitia excepit. Qui cùm causam aduentus, vt scilicet pax inter Persas & Turcas confirmaretur luculenta, de more suæ gentis, oratione exposuisset, at-

1605. 5692.

que exi-

que eximia munera incredibili pretio æstimata obtulisset, cóspicuo admodum purpuratorum comitatu in hospitium deducitur, atque nó ita multis exactis diebus, summis cumulatus honoribus iter cum suis eò, vnde venerat, remensus est. *Idem ibid.*

Anni Christi 1592 — *Anni mundi* 5679

10 Martij hora 5. manè Gilbertus Genebrardus, Ricomagensis Aruernus Sacræ Theologiæ Doctor in Academia Parisiensi, & Aquarum Sextiarum, siue Aquensis Archiepiscopus, huius chronologiæ auctor, vsque ad finem anni 1584. operis profectò immensi laboris, & industriæ admirabilis, de Catholica religione, & literis Hebraicis bene meritus, magno bonis omnibus desiderio sui relicto placide in Christo obdormiuit. in suo Prioratu Semureo, qui in ducatu Burgundiæ positus est. Multa scripsit, quæ partim excusa prostant, & à Doctis omnibus auidè conquiruntur, & leguntur: partim latent adhuc in musæolo ipsius apud fratrem. Quem speramus ea propediem euulgaturum, & reipublicæ Christianæ communicaturum. Interim nos ad suorum librorum catalogum, quem viuens adhuc confecerat, & tractatui de Liturgia Dionysiana, siue Apostolica, subiunxerat, Lugduni impressò apud Ioan. Pillehotte anno 1597. lectorem remittimus.

11. Martij Ambianum, Picardiæ Ciuitas amplissima, & copiosissima, ob loci situm, & Somonæ fluuij opportunitatem, quo alluitur, à Mercatoribus Gallis, Belgisque diuturno tempore pacis frequentata, publicis priuatisque facultatibus vehementer auctis, ab Hispanis interceptum fuit. Huius autem interceptionis modum ab Hernantello Portocarreco Hispano, arcis Dorlantianæ Præfecto pulchrè describit *Ianson. lib.18. Mercur. Gallobelg.*

* 13. Martij in Iapponiæ vrbe Langasaca sex Religiosi ordinis S Francisci, natione Hispani, iussu Combaci Iaponiæ Regis crucifixi sunt. Qua de re extat epistola Lugduni excusa apud Ioan. Pillehotte, 1599.

* 16. Aprilis Franciscus Dux Luxemburgicus Henrici 4. Franciæ, & Nauarræ Regis legatus Romam venit, vrbémque comitatu splendidissimo, Constantinopolitanum Patriarcham inter, & Archiepiscopū Ebredunensem medius, qui ipsi cum honoratioribus Pontificiæ aulæ ministris obuiam iuerant, est ingressus. Incedentem populus Romanus faustis acclamationibus salutauit, frequénsque ad hospitium deduxit. Postero die ad S. Pontificem admissus orationem longā & elegantem habuit, qua, cùm priùs seram hanc, & opinione diutius procrastinatam obedientiæ significationem petitis ab occupatione bellica rationibus expurgasset, calumniātiúmque iniectas suspiciones, quasi Rex contra nuper pacta, nouum cum Regina Angliæ, statuúmque Hollandiæ ordinibus fœdus icisset, refutasset, Regis nomine, Régnorúmque Galliç & Nauarræ, Summo Pontifici, Sedíque Apostolicæ, vsitata verborū formula, DEBITAM OBEDIENTIAM PRÆSTITIT, omniáque sua officia obtulit dedicauitque.

Grata porrò Pontifici, Curiæque Romanæ ista legatio fuit, ideóque peramicè, & singulari cum testificatione sui in Gallos Galliæque Regem studij, Legato per suum oratorem respondit, oblatámque obedientiam perbenignè acceptauit.

* Circa id tempus Dux Vuitembergicus Alcumistam quendam, qui ipsum pluréſque antè illustres viros, istorū hominum more, turpiter deceperat, in crucem egit. Erat hic ex Morauia auri faber, abiecto quidem, & humili loco natus, sed corporis ingeniique dotibus tantis ornatus,

1605 — 5692

vt ma-

Anni Christi. 1592. — *Anni mundi.* 5679.

vt maior sua fortuna & conditione omnibus appareret. Nam & animi quædam isti inerat magnitudo, qua dotes, quibus ipsum natura cumulauerat, egregie ostentare & oblatum honoré generose amplecti & tueri sciebat. Qua verò ratione impostura huius Agyrtę deprehensa, & punita fuerit Stugardiæ plenius recenset. *Ianson. lib.* 18.

* 16. Iunij Stralesurdæ, quæ vrbs Pomeraniæ est Academia celebris, in quibusdam hortis, ante Franconum portã, arbores, herbæ, frondes, & gramina sanguine respersa sunt visa, vti & quibusdam locis, quæ gramine tecta non erant, terram sanguine rubuisse compertũ est. Ex quo spectaculo prodigioso nihil aliud colligi potuit, quã præcedéte nocte sanguinem pluisse. Ná & Piscatores in fluminibus, & stagnis similem sanguinem in suis scaphis & nauiculis inuenerunt. Præterea in lineo quodã panno ea nocte in horto, vt candesceret exposito, multæ sanguinis guttæ visæ sunt. Quas cùm mulier cuius erat, eluere vellet, guttæ in cruces mutatæ sunt, & quò magis lotæ, eò manifestiores apparuerunt. Hæc à tota ciuium multitudine conspecta, pannus ille lineus senatui, & concionatoribus visus, cruces attrectatæ, & probatæ sunt. *Idem lib.* 19.

* Sub finem Iunij Viennam Austriæ duo Armenij pater & filius à Persarum Rege Legati ad Cæsarem venerunt. Patri nomen Iaconius fuit primariæ Armeniorum vrbis Guilfar præfectus, qui ante annos 14. eiusdem Regis nomine ad Cæsareã maiestatem cum mandatis missus fuerat, feliciterque omnibus expeditis in Persiam reuersus, vtrique Imperatori de sua fide abundè satisfecerat. Hi ergo à Rege suo, & duobus Georgianorum Principibus fratribus literas exhibent, quibus de acceptis mandatis docent, quorũ ea fuit summa; Quicquid Iacomus communis eorum Legatus cum Cæsare & imperio esset de fœdere, & bello cõtra Turcas suscipiendo gerendóque tractaturus, id omne se ratum firmúmque habituros. Deinde ad excusandam Legationem quæ ex Perside ad Turcam sub id tẽpus, quo ipse se itineri accinxisset, fuerat destinata, & quã Constantinopolim aduentasse rescire Cæsar ipse potuerat, cuius & nos superiore mense Februario meminimus, eo saltem dixit consilio decretam factamque, quo interiorem hostis animum expiscari, & causas inijcere posset, propter quas segniùs in Asia institutæ expeditiones promouerẽtur, quibusque Mahumetem suopte ingenio cunctabundum ad omittendas bene rei gerendæ contra Asiaticos hostes occasiones suspensum retineret. Etiam Cæsareæ maiestati fructum istius Legationis constare posse, neque enim ex remisso ardore habendi delectus, vllum ex Asia militem in Hungariam aduenisse, & præter eos qui sub aduentum Legati Persici nomina dederant, nullos amplius conscriptos esse. Quod certis ex nuntiis sibi constare, & ex captiuis suæ quoque maiestati iam planum dubio procul esse affirmabat. *Idem Ianson. lib.* 18.

* Interea Pontifex Romanus pacis inter Reges conciliandæ summopere cupidus Bonauenturam fratrum Minoritarum Generalem, Legatum in Galliam, & Belgium transmisit, qui tota hac æstate nihil intentatum apud Galliæ Regem, & Allertum Cardinalem reliquit, quo armis vtrinque positis, Regum controuersiæ finirentur.

* 3. Iulij denuò Stralesurdæ sanguinem, & pridie sulphur pluit, vti & paucos ante dies in tectum templi B. Virginis ignem copiosum ę cœlo cecidisse vidit Paulus Mentzius Ecclesiastes, & multi alij.

1605. — 5692.

* 4. Septembris Henantellus Portacarerus, qui hacte-

nus pro-

Anni Christi 1592

nus propuguando Ambiano, suis auspiciis, vt suprà diximus occupato, fortissimi militis, peritissimique Ducis munere perfunctus, totos sex fere mêses aduersus Galliæ Regis exercitum defenderat, duabus lethiferis glandibus os atque corpus traiectus occubuit, ne subsecutam vrbis deditionem videret.

* 25. Septembris Ambianum in Regis Galliæ potestatem venit, post sex mensium obsidionem, & oppugnationem ferè continuam. Paucis ante ipsam deditionem diebus Albertus Cardinalis cum 4. millibus equitum, & totidem peditum, vt obsidionem solueret, aut saltem in vrbem nouum præsidium immitteret, comparuerat, sed cum conatum suum omnem irritum futurum præuideret, retro tulit pedem. In ea vrbe paulò ante quàm Regi dederetur, frumenti modius septem florenis vendebatur, vacca centum & viginti aureis, libra carnis equinæ sex sexteriis, pullus gallinaceus aureo vno, & gallina septem florenis. *Ianson. lib. 19.*

* Obtulerat Helisabetha Regina Angliæ se suis sumptibus recuperaturam Caletes, modò vrbs in suâ potestate remaneret. Cui Henricus Galliæ Rex respondisse fertur, non ægrius se ferre canis morsum, quam caniculæ. Quod est prouerbium de damno eodem à diuersis accepto, in quo non cadit electio. *Caietanus in supplem. Chronolog.*

* Vrgetur Ferraria valde magnis incommodis, cùm cuperent subditi, suo Duce mortuo, redire in S. Sedis dominationem seu protectionem. Sed contra retinebatur Cęsar Estensis hæres à defuncto Duce institutus ex asse. Interea Cæsarea aditur Maiestas, quæ testamentum, quantum valere potuit roborat, vt scilicet aduentitiis ipse Cæsar hæres potiretur, Ducatus verò Ferrariensis suæ origini redderetur, id est, sacræ sedi. *Idem.*

* 1598. 3. Ianuarij Cæremoniæ Ordinis equitum S. Spiritus celebratæ sunt Parisiis apud fratres Augustinenses, & decem Equites noui creati ab Henrico Rege, inter quos fuit Iacobus de Myolans Dominus de Cheurieres, & Montis-Calcis.

* 13. Ianuar. in Germania Ioannes Georgius Elector Brandeburgensis senex, ætatis anno 73. relictis ex bina coniuge sex filiis, & quatuor filiabus, diem extremum obiit.

* In Polonia Anna Regis vxor, ac Caroli Archiducis Austriæ filia, cùm grauida catarrho laboraret, nec in tantum tamen, vt ex eo morbo vitæ periculum imminere crederetur, cum Rege marito pransa, ac sub vesperum vehementi cordis palpitatione, febreque correpta, postridie hora prima pomeridiana expirauit, anno ætatis 25. côiugij sexto. Fœtus ex aluo matris exectus, ac sacro baptismi fonte ablutus, non amplius horæ vnius spatio fuit superstes.

* Mensis Martius in Polonia celebratis VVarsauiæ Comitiis, insignis fuit. In quibus inter multa à Sigismundo Rege Regni proceribus proposita de fœdere seu pace cum Moschis incunda, de reprimendis Tartaris, de Regimine Liuoniæ, ac iudiciis in ea constituendis, de stipendiis militum, ac finibus Regni muniendis, & præsidio firmandis actum fuit. Sed & Rex ad hoc potissimùm in iis institit, vt consensu ordinum liceret sibi in Sueciam proficisci, in qua Dux Carolus ipsius patruus omnia pro arbitrio, nec ad nutum Regis administraret. Itaque & Regi à proceribus Polonię in Sueciam proficiscendi data licentia est,

1605

Anni Christi. | Anni mundi.

1592 | 5679

ea tamen conditione, vt is proxime subsequente anno ad diem 24. Augusti se in Polonia sisteret, ac decreta ad eiusmodi expeditionem auxilia, in quibus & Episcopi conferrent. Multa præterea in iisdem comitiis statuta fuerant, *de quibus Iansf. li.20.*

Hoc eodem Mense Dux Mercurius Britanniæ Gubernator se dedit in potestatem Galliç Regis, cum aliquot eius Prouinciæ vrbibus.

Eodem Mense Dominus de Lesdiguieres Gubernator Delphinatus munitionem, Barraut, inter Gratianopolim, & Camberiacum sitam, in qua Præsidium Sabaudiæ Dux posuerat, occupat.

* 29. Martij Iaurinum in Hungaria felicissimè recuperatur à Christianis. *Ab Hieron. Arconato inter hist. rerum Turcicarum recensit Nicol. Reusnerus.*

* Sigismundus Battoræus Transsyluaniæ Princeps, qui hactenus magna animi alacritate & fortitudine aduersùs Turcas pugnauerat, ac societatem belli cum imperatore Rodolpho fidelissimam coluerat, siue vitæ tranquillioris spe, siue alia causa inductus, de tradendo imperatori triũ Prouinciarũ vnà cum Vvalachiæ Dominio consilium capit. Idq; ratum tandem ac de Procerum omnium consensu decernit: Dum imperator pariter, & in compensationem earum Prouinciarum duos in Silesia Ducatus Oppeliensẽ scilicet & Ratisbonensem ipsi tradere statuisset. Qui vbi negotium omne à præfato Principe sibi per Legatos indicatum fuit, & alios in Transsyluaniam delegat, qui negotiũ in ea Prouincia omne cum Principe, & Proceribus componant.

7. ergo Aprilis ad Albam Iuliam appulsi, à Principis Præfecto ac 150. instructissimis equitibus magno splendore & apparatu excipiuntur. Inde habita oratio, & paulò pòst Principum de permutandis Prouinciis placita confirmantur. Tandem rebus omnibus à Sigismundo Principe per conuocatum à se consilium statutis, legati Cæsaris ad quos & alia denuo oratio habita est, discessum parant. Conditiones inter vtrosque ratas recenset *Janson. li.20.*

* 17. Aprilis haud exigua Christianorum à Turcis ad Babotscam vrbem strages edita, quos Bega Sigetius, magno agmine in insidiis latitans, ab egressu vrbis prouocauerat. Nam cum Germani & Hungari, aliquot equites Turcarum, qui prodibant, petulantiam ferre diutius non possent: vrbe egressi, à latente inter arbusta valido ac numeroso hoste, trecenti circiter numero, ac viribus longè impares profligantur.

* 24. April. Vectigal grauissimum, quod Dolianam vocant, Viennæ in Delphinatu, inter conditiones deditionis vrbis in potestatem Regis, impositum est. De quo peculiares causas, & Lugdunensium de eadem querimonias vide *P. Mathei Historiam li. 2. narratione 3.*

* 2. die Maij in Oppido Veruins, quod est ad Hannoniæ fines, summo Dei erga populum suum beneficio, Pax conclusa, & composita fuit inter duos Potentissimos Reges, Henricum 4. Franciæ & Nauarræ Regem Christianissimum, & Philippum 2. Hispaniarum Regem Catholicum, ac Carolum Emanuelem Sabaudiæ Ducem. Ad eam eò deputati fuerant, à Rege quidem Frãciæ Pomponius Belleuræus, & Nicolaus Brulartius Dominus de Silleri, è Sanctiore consilio suo Consiliarij duo delecti, ab Alberto vero Cardinali pro Philippo 2. Ioãnes Richardotus secretio-

1605 | 5672

Anni christi. | Anni mundi

1592 | 5679

ris consilij Prætes, Ioannes Baptista Taxis commendator a consiliis Prouincialibus ac bellicis, & Ludouicus Vereickes primus Secretarius, & quæstor supradictorum Cōsiliorum: à summo autē Pontifice Alexander Medices Florentiæ Cardinalis pro tempore in Gallia legatus, & Frater Bonauentura Catalagirone generalis ordinis Franciscanorum minister.

* Conditiones pacis inter Legatos, pro concessa ipsis à Regibus autoritate conclusas, ac in triginta quinque articulos diuisas recenset *Iansfl.li.20. Mercur. Gallobelg. & Petrus Mathaeus li.1.hist.suæ, narratione 2.*

* 10. Maij, Pentecostes festo, maximum incuria pueri, in vrbe Toccaia ortum est incendium, quo parum abfuit, quin propter vicinas pulueris tormentarij munitiones, tota ferè vrbs conflagrârit. Sed valido conatu ac summis viribus omnes ciues huic malo citissimè occurrerunt.

12. Iunij Pax, quam 2. die Maij cōclusam fuisse diximus, proclamata fuit Parisiis in maiore Aula Parlamenti, & per vicos & plateas totius vrbis, cum clangore & sonitu tubarum nouem, & lætitia ingenti totius populi.

* 22. Iunij Lutetiæ Henrici Galliæ Regis iuramento confirmata fuit. Iam enim ob causam ab Alberto Archiduce in Galliam missi fuerunt Carolus de Croy, Dux Arschotanus, Franciscus Mendoza generalis in Arragonia pro Rege Catholico maris præfectus, vulgò Admiralius, Carolus Comes Arembergenus, & Ludouicus de Velasco, qui iuramentum à Rege Galliæ reciperent. Qui non absq; immenso & incredibili ciuitatum passim omnium splendore, & applausi excepti, ac præsertim in vrbe Regni Domina, in qua numeroso, & splendido nobilium comitatu stipati, legationis huius terminos adeò feliciter promouere, vt nihil vel splendoris, ac magnificētiæ, nihil etiam vel vtrinque quod amplius ac fœlicius exoptari posset, vllo pacto desideratum sit. Adeo vt illorum vix ea fidem attingant, qui longiores huius Regni tantis malorum hactenus omnium procellis agitati miserias, ac ærumnas aliquando perpendêre non desunt qui Regiæ huius ciuitatis splendorem, Populum, diuitias, Principum, Heroum, & reliquorū nobilium numerum, reliquos totius Europæ tractus eo die superasse credant. Rex ipse, quem speciosa, ac ingens Procerum, ordinatorumque militum multitudo ad ædes Diuæ Mariæ sacras (quod est Cathedrale, & augustissimum ciuitatis, imò Galliæ totius Templum) comitata erat, post peractum à Cardinali Legato Pontificio Missæ officium factaque superioris contractus à Domino de Villeroy palàm prælectione, propria manu subsignat. Et ne vel vllum deinceps sinceritatis hac in parte suæ dubium vllis relinqueretur, ingentem lignorum molem, post lautissima conuiuia, in amplissima vrbis platea iubet extrui, quam (vt in simili casu moris est) primus incendit, & varia in eā bellici apparatus instrumenta, quasi se & ipsius belli hostem indicans, iniici, simúlque concremari iubet. Ac omnibus hisce peractis, vbi restitutæ vtrinque munitiones, Legatos preciosis muneribus donâtos, splendidissimè dimittit. *Ianson.lib.20.*

1605 | 5692

Sub id tempus cum mandatum Regis de pace publicanda Dominus de la Guiche, Lugdunensis vrbis & annexarum Prouinciarum Gubernator accepisset, ingens orta est tota ciuitate lætitia, solennis indicta supplicatio, gratiarum actiones publicæ fuerunt habitæ, & sacra Concio, ignes passim

Anni mundi. | Anni Christi.

excitati. Sed vnus publicus, & præcipuus ad perenniorem tanti beneficij memoriam impẽsis publicis extructus fuit, eo artificio, vt populo reliquias belli, & quasi ipsius cineres videndos exhibuerit, Ornatissimo viro D. Balthazare Villario, Consiliario Regio, Curiæ Lugdunensis Præside, Præfecto Mercatorum, & quatuor Consulibus ciuitatis procurantibus. *Vide historiam totam eius publicæ lætitiæ, excusam in 4. apud Theobald. Ancelin Typographum regium, opera & industria Petri Mathæi Iurisconsult. & Historiographi Regij.*

5679 | 1598

Cæterum de hoc tanto beneficio per Regem nostrum Christianissimum simul & clementissimum summa cum gloria perfecto, & nobis concesso, iuuat hîc gratitudinis ergò commemorare quæ scripit Regi ipsi Henricus Monantholius Medicus, & Mathematicarum artium professor Regius Parisiis in epistola dedicatoria Mechanicorum Aristotelis. *Excusus est liber Parisiis apud Ieremiam Perier 1599.*

Sic ergo Regem nostrũ alloquitur Monantholius. Quãdoquidem pax victo semper sit necessaria, & victori ea quæ nihil post se ferat insidiarum, semper expediat: statim eius incũdæ, & cũ potentissimo hoste Philippo Hispaniarum Rege conciliandæ occasionem quæsitã, & oblatã à Clemẽte 8. Põtifice. sũmo verò vtriusq; gẽtis cõmũni parẽte, per suũ legatũ Alexãdrũ de Medicis Cardinalẽ, & Archiepiscopũ Florentinũ, qui huic paci tractãdę, cõficiendę, & nisi perfecta re non relinquendæ, semper interfuit, & quasi præfuit, arripuisti: Duobus è tuo Sanctiore Consilio delectis Consiliariis tibi, id est Patriæ saluti addictissimis (permittes bona tua venia, Rex Clementissime, honoris & gratæ erga viros tam bene de te, totaq; Gallia meritos memoriæ nostræ gratia, hîc illos nominari) Pomponio Bellevræo, & Nicolao Brulartio, toto tantæ molis negotio pene commisso, pacem sibi, tuis, toti Galliæ honorificentissimã conciliauisti: pacem, inquam, absentem, & ad multos annos exulem reduxisti: iureiurando solemnissimo, sigillis vtriusq; Regni confirmatam per præcones tuos proclamari iussisti: arma de manibus militum, quæ erant sumpta pro te, & contra te sustulisti: iam tuorum in ligones, aratrorum dentes, falces vngues ferreos, vectes, trochleas, malleos, aliaque instrumenta vitæ mitioris, & pacificæ conuertisti. Iam arua feracis Galliæ recoli cœpta vbique reuirescunt: lætæ segetes, agri vberes culmis, aristisq; luxuriantes: ex ædificiis semiruta restaurantur, dirutorum loco noua statuũtur: leges liberè pronunciant: Iustitia libritenens fide zygostatica omnia iudicat. linguarum & Græcarum artium, te earum restauratore & vindice, & custode, eruditio in Academiam reuersa frequentatur: ingenia, quæ in ea sunt pręclara, in variarum artium iam redundant elegantiam, fœtúsque suos producere gestiunt: mercatura denique tuto vagatur, peregrinatur, rusticatur. *Hactenus Monantholius.*

* 10. Iulij Caletum, Capella Mons Hullinus, Arda, & cæteræ Picardiæ vrbes, vt in pace conuentum erat, Regi Galliæ restitutæ sunt. Dorlanum verò, & alia quædam oppida diutius tenuerunt milites præsidiarij, qui priusquàm stipendia ipsis integrè soluerentur, cedere recusabant.

* 12. Iulij in Hispania Philippi 2. Regis Catholici iuramento Pax fuit confirmata, qui prędictas conditiones, & conuentiones à suis omnibus resciri, & vbique regnorum suorum publicari. prout Regia ipsius dignitas, & occasio tunc postulabat, infirmus, & quasi moribundus voluit.

5692 | 1605

15. Iulij Horrẽdũ e cœlo fulmẽ apud Pictauos & Turo-

nentes, templa plurima, turres, arces, vrbes etiam ipſas obruit, euertit, & deformauit.

Anno chriſti.

* Non prætermittendus hoc loco Caroli Gontaldi Bironij Ducis in Belgiam quoque apparatus, qui vt ſimile iuramentum ab Alberto Archiduce, Regis Catholici nomine recipiat, à Chriſtianiſſimo Rege delegatur, ac

1592

* 23. Iulij cum ſplendido ac magnifico Gallorum nobilium comitatu Bruxellas ſe conferens, ibidem ab ingenti nobilium copia, & equitatu extra vrbem progreſſis obuiam, recipitur. Peractáq; legatione ſplendidis muneribus ab Alberto donatus, vbi Antuerpiam, Gandauum, ac potiora Belgij loca perluſtraſſet, in Galliā ad Regē reuerſus eſt.

* 2. Auguſti Carolus Emanuel Sabaudiæ Dux ſimile iuramentum præſtat Camberiaci in æde ſacra Franciſcanorum, in manibus Guillelmi Gadagnei Domini de Botheon, & Seneſchalli Lugdunenſis, eam ob cauſam in Sabaudiam ab Henrico Rege delegati.

13. Auguſti Edicto publico Henrici Regis Frāciæ, Sclopetorum, ſiue harquebuſarum vſus, quocunque prætextu, tota Gallia interdicitur.

* 1. Septembris Tartarorum Princeps, qui hactenus à Turcico imperatore defecerat, ac Cæſari, & Tranſſyluaniæ Duci armis & auxiliis adeſſe, pacta milliū aliquot aureorū penſione fuerat pollicitus datæ fidei immemor, cum Turcis de nouo belli ſocietatem paciſcitur. Itaq; aliquot Tartarorum turmæ in agrum Debreciorum proſiluerunt, ex quo vltra quinquies virorū millia partim captiuorum, partim verò interfectorum, villis ac pagis incendio conſumptis, abductáq; ingenti pecorum, equorum, rerumq; aliarū præda deſiderata ſunt. Nihilque aliud contra eos valuêre Debrecij, quanquam in armis, collectóq; equite in Tartaros irruentes, quibus etiam Nicolai Bernamiſſæ Huſcorū ſuppetiæ occurrerant, quam vel vnicam ſuā vrbem ſaluā, & incolumem tueri, nonnullóſq; Tartarorum captiuos abducere: à quibus imperatorem illorum adiunctis ſuperioribus copiis quadrageſies armatorum millibus, in Varadium expeditionem promoturum ſcitum eſt. *Ianſ. lib. 21.*

* 9. Septemb. Exercitus noſter ad agrum Tottienſem prope Danubium conſedit, ac ſi maior militantium numerus accederet, Budanæ ciuitatis obſidionem ſtatuerunt primarij belli Duces. Interim aliquot è noſtris hoſtium fines inuadunt, alij verò ad Oppidi Zernicij obſidionem ſeſe accingentes, illud tandem vi occupāt, ſed non priùs quā Bega Zernicius, & Hali Aga, quibus id conſilium per Huſſarum quendam profugientem à noſtris detectum fuerat, ſexcentis equitibus ſtipati, ſingulari certamine cum Chriſtianis congrediantur. Quibus tandem cæſis ac profligatis, & quadringenti alij ad ipſum Zernicium oppidum captū, ſpoliatúmq; interempti ſunt, centum & viginti captiui recépti, ac omnis finitimus ager ad octo: milliaria flamma ferróq; deuaſtatus. Hæc vbi noſtri ſuæ ſpecimina fortitudinis edidere, 24. prædicti menſis ad Vaciam caſtra promouentes, eā partem primò occuparunt, quam ſuperiore anno Maximilianus Archidux. Verùm cùm propter frequentiores pluuias hoſtem adoriri non poſſent, ponte in inſulam Sancti Andreæ inde ducto, ab ea expeditione ceſſatum eſt.

* 13. Septembr. qui fuit dies Dominicus, hora 5. matutina Philippus 2. Rex Hiſpaniarū, in arce D. Laurentij Eſcurialis mortuus eſt, & (vt poetæ vtamur verbis) compoſta pace quieuit. Eò ſe aliquot antè menſibus, & initio morbi iuſſerat tranſportari, vt illic procul à tumultu, & negotiis aulicis placidè obiret diem ſuūm, & cum Patre ſepeliretur

1605

in

Anno Christi. 1592 — Anno mundi. 5679

in Ecclesia Monasterij D. Laurentij. Toto morbi decursu nihil nisi de Deo, & præparatione ad Christianam mortē, aut cogitauit, aut locutus est. Extrema eius hæc vox fuit, se Catholicum in fide & obedientia Sanctæ Ecclesiæ Romanæ mori. natus erat 26. Maij 1525. Itaque annos vixit 73. menses 3. dies 19. *vide Historiā Petri Mathæi l. 1. narratione 4.*

* 29. Septembris Exercitus Turcarum octo & quadragesies mille armatis militibus constās, Omaro Bassa ductore, medio à Varadino Transsyluaniæ, vrbe, milliari castra metatus est. nec mora Melchior Rederus insignis belli Dux, ac Baro Silesius, qui paulò ante hostis aduentum in eam se receperat, dum rebus omnibus instructissimam comperit, ante omnia præsidiarios omnes ad acerrimā sui defensionem cohortatur. In ea obsidione pertinacissima, viginti & vnum certamina fuerunt commissa, ac tandem fatigatus hostis dirutis munitionibus, quas erexerat, & tormentis bellicis retractis Budam versus exercitum reduxit.

* 11. Octobris, Buda Regia Hungariæ sedes, & Metropolis auspiciis Rodolphi 2. Imperatoris, consilio & prudētia militari Adolphi Lib. Baronis de Schuuartzenbergk, virtute & fortitudine militum Christianorū feliciter recuperatur. De ea carmen elegans scripsit Dauid Hessus legum studiosus. quod inter narrationes rerum Turcicarum recensuit Nicolaus Reusnerus, cum hoc tetrasticho.

Sedecies centum post incunabula Christi,
Binum deme, poli sol peragrarat iter,
Cùm Scythicis erepta iugis, ô diue Rudolphe,
Vindicias sentit Regia Buda tuas.

* Idem Reusnerus ibidem refert Summariam eorum quæ in Obsidione Budensi notatu maximè digna occurrerunt ephemeridem, Autore Arnoldo Helio Medieburg.

* 10. Nouembris Antonius Seguierius in Parisiensi Senatu Præses æquissimus, ab Henrico 4. Franciæ Rege Christianiss. Legatus ad Venetorum Rempublicam, cum potestate & mandato ibi triennium integrum residendi, orationem grauem, & disertam, ac eorū hominum (quæ præcipua huius Ornatissimi viri laus fuit) sensibus, ac mentibus accommodatam habuit coram Duce ac Proceribus Reipublicæ. Quā optarem typis excudi, & euulgari, quòd res contineat scitu dignas, & quæ ad eandem Rempub. & Franciæ Regnum illustrandum pertinent.

15. Nouembris Philippus 3. Philippi 2. Hispaniarum Regis filius, & hæres Regnorum paternorum, vxorem ducit Margaretā Austriacā. Albertus verò Archidux Austriæ Isabellā infantem sororem eiusdem Philippi 3. Quatuor insignes personæ, eiusdem familiæ, & stirpis, atq; eadē stemmata in scutis gerentes, quod rarò accidere videmus, matrimonio coniunctæ sunt. Vtraq; sponsalia summa pompa, & magnificentia à Clemente VIII. Pontifice maximo Ferrariæ fuerunt celebrata 25. Nouembris.

* Quibus autem conditionibus Isabella infans à Philippo Patre desponsata fuerit Alberto Archiduci recenset *Ian. lib. 10. Mercur. Gallobelg. item earum cōfirmationem per Philippum 3. & P. Mathæum Historiæ Henrici 4 l. 1. Narratione 5.*

1605 — 5692

27. Decēbris, die S. Ioanni Euāgelistæ sacro, in Ecclesia Cathedrali Viennensi, quæ D. Mauritio dedicata est, Hieronymus Villarius antea per decēniū in Augustissimo Parlamento Parisiensi Cōsiliarius regius, solēni Ecclesiæ ritu, & ceremoniis adhibitis, magno populi cōcursu & applausu, sacrat⁹ fuit, atq; vnctus Viēnēsis Archiepisc. à R. in Christo Patre D. Petro Villario ipsius fratre. Sic olim Aug. & Athanasius successores suos nominarunt. Quorū exēplū se-

Anni Christi. 1592 — Anni mundi. 5679

cutus Petrus Villarius, cùm totos 24. annos in duabus Prælaturis, Episcopatu, scilicet, Mirapicési, & Archiepiscopatu Viennési operá indefessam nauasset, & mini me infructuosam, in ipso bellorum Galliæ ciuilium, nō dicā æstu, sed incédio, tot iā vigiliis & laborib⁹ susceptis pro vinea Domini colenda & custodiéda fractus & debilitatus, à Clemente VIII. Pōtifice Max. & Hérico IIII. Fráciæ, & Nauarræ Rege Christianiss. facilè impetrauit, vt fratrem (dignum profectò successorem electum,) in locum suum substitueret.

De ipso porrò hoc iure dicere & affirmare possum, eum pristinum & antiquū nascentis Ecclesiæ Pastorale munus Concionandi, quasi postliminio in nostra hęc turbulentissima & exulceratissima tempora reuocasse. Quod iā ipsius laudabile exemplum non pauci Pręsules magna cum laude, & non minore fructu exequuntur, atque imitantur.

Multa scripsit superioribus annis, & quotidie scribit in vsum & ędificationem sibi cōmissi gregis, & Ecclesiæ suo Ministrorum. Puta de Fiduciaria Simonia, de Residentia Beneficiariorum, de Fundatione Capellarum (quas vocant) atque obituum de Matrimonij celebratione, de officio Medicorum erga ægrotantes, de Vanis iuramētis, & Blasphemiis, & aliquot alia Opuscula. Quæ duobus tomis distincta Lugduni prostant apud Ioannem Pillehotte, & Iacobum Roussin Bibliopolas.

Is ergo relicto Fratre Archiepiscopo, Viennæ & in ea suæ Diœceseos parte, quæ magis tuta, & libera ab hæresibus semper fuit, ad Annoniéses (qui & ipsi Archiepiscopatui Viennensi subiecti sunt) se recepit. Veteres quidem & Gebennensibus ipsis antiquiores hæreticos, & Caluinianæ sectæ addictissimos, sed quibus admixti sūt satis multi Catholici, & probi viri, quos in antiqua Patrum fide, efficacis doctrinæ, ac viuæ vocis energia, & sanctimonia vitæ, præsens ipse retinendos esse censuit. Interim etiam annitendo, quacunque via, & ratione posset, si quos reliquorum à proteruia sua & contumacia ad Catholicam fidem & pietatem posset adducere.

Atque ita bonus hic Præsul, inuicti semper cupiditatibus animi, & rigidæ innocentiæ, contemptor voluptatis, diuitiarum: in parcimonia erga seipsum, in patientia laboris, periculiq; ferrei prope corporis, animíq;: qui iā quartū & quinquagesimum annum agens, nihil eorum quæ iuuenili & firmiore ætate consueuerat, intermisit, precum horariarum pensum, experrectionem, & surrectionem è lecto matutinā, quotidianam celebrationem Missæ, Conciones ad populū frequentes, studia meditationes, & alia id genus, Magnis illis Ecclesię florentis Luminibus consueta munera & exercitia. Is, inquā, quasi nūc primū Pastoralę hoc munus aggrederetur, & nō potiùs inde donādus esset: pro otio & quiete, laborem, & negotium denuo sibi accersendū, & agóna redintegrandum esse statuit. Beatū se tū porrò, fortunatūq; futurū existimans, si contingat in Prouinciæ sibi cōmissæ procuratione expirare, & animam agere. Quam nulla alia via meliùs se Christo agonothetas Summo approbaturum esse confidit. Hæc paucis, Benigne lector, de Magni huius Præsulis, Mecœnatis mei, vere Apostolicæ vitæ instituto delibare placuit, ne virtuti ipsius & meritis debitum testimonium videret inuidere.

1605 — 5692

* Cæterum rem tibi non ingratum me facturum esse existimo, si Catalogum Præsulum Viennensium à Crescente, quem, vt Ado scribit in suo Breuiario Chronicôn, Diuus Paulus isthac iter in Hispanias faciens, ordinauit, ac reliquit, vsque ad nostra tempora hîc subiunxero.

Anni Christi. 1592. | Anni mundi. 5679.

1 Crescens.
2 Zacharias.
3 Martinus.
4 Verus.
5 Iustus.
6 Dionysius.
7 Paracodes.
8 Florentius.
9 Lupicinus.
10 Simplides.
11 Pascasius.
12 Claudius.
13 Nectarius.
14 Niceta.
15 Mamertus.
16 Simplicius.
17 Isicius.
18 Mamertus II.
19 Auitus.
20 Iulianus.
21 Dominus.
22 Pantagatus.
23 Isicius.
24 Namatus.
25 Philippus.
26 Euantius.
27 Verus II.
28 Desiderius.
29 Dommolus.
30 Ætherius.
31 Clarentius.
32 Sindulphus.
33 Herdicus.
34 Caldeodus.
35 Dololenus.
36 Bobolinus.
37 Georgius.
38 Deodatus.
39 Blidrannus.
40 Eoldus.
41 Bobolinus II.
42 Austrebertus.
43 Vinlicarius.
44 Bertericus.
45 Proculus.
46 Bertericus II.
47 Vrsus.
48 Vulpherius.
49 Bernardus.
50 Aglimarus.
51 Ado.
52 Octranius.
53 Bernoinus.
54 Ragaufredus.
55 Rostagamus.
56 Alexander.
57 Sebo.
58 Theobaldus.
59 Burchardus.
60 Leodegarius.
61 Leodegarius II.
62 Armanus.
63 Voirmundus.
64 Gontardus.
65 Guido.
66 Petrus.
67 Stephanus.
68 Humbertus.
69 Hugo.
70 Stephanus II.
71 Guillermus.
72 Robertus.
73 Aynardus.
74 Vbertus.
75 Burno.
76 Ioannes de Burnino.
77 Guido de Aluernia.
78 Reymondus Franciscus.
79 Guillermus de Valentia.
80 Briandus de Lagniaco.
81 Simon.
82 Guillermus.
83 Bertrandus de Capella.
84 Petrus de Gratia.
85 Bernardus.
86 Humbertus de Monte-caluo.
87 Theobaldus de Rubeo-monte.
88 Ioannes de Nanto.
89 Ioannes de Noiry.
90 Guillermus de Landuro.
91 Gaufridus Vassalli.
92 Ioannes de Pictauia.
93 Antonius de Poissiaco.
94 Guido de Poissiaco.
95 Austrius Amaricus.
96 Angelus Cato.
97 Antonius de Claromōte.
98 Federicus de Sancto Seuerino.
99 Alexander de Sancto Seuerino.
100 Petrus Palmier.
101 Carolus Marillac.
102 Ioannes de la Brosse.
103 Vespasianus Gribaldus.
104 Petrus Villarius.
105 Petrus Villarius Iunior.
106 Hieronymus Villarius, hodie sedens, cui fœlicem,& diuturnam Prælaturam optamus & vouemus.

1605. | 5692.

1599.9. Ianuarij Petrus Epinacus Archiepiscopus,& Comes Lugdunensis mortuus est Lugduni anno ætatis 59. Natus enim erat 10.Maij 1540.Is fuit diuinarum & humanarum literarum eruditus,Ecclesiastici Ordinis in Comi-

tiis Blesensibus orator Meldunensis consessus Præses, & Christianissimi Franciæ Regis ab intimis consiliis. Qui dũ pacato orbe, pacis munera, & collapsam Ecclesiæ disciplinam restituere cogitabat, hac mortali via, ad immortalem vitam, curis solutus anxiis abit. *Plura de eo P. Mathæus Historiæ suæ lib. 2. Narratione 1.*

Anni Christi 1592 — Anni mundi 5679

Illi Christianiss. Regis Henrici 4. & Summi Pontificis beneficio successit Albertus Belleuræus, Magni illius Pōponij filius. Qui mense Iunio anni huius, Lutetiæ sacratus fuit Archiepiscopus ab illustrissimo Cardinale de Gondy Episcopo Parisiensi.

27 Ianuarij Lutetiæ Parisiorum Arrestũ Parlamenti promulgatur, quo edicta priorum Franciæ Regum aduersus blasphemos confirmantur, & vt in posterum accuratè obseruentur, mandatur. Ea de re hoc est, de blasphemiis, paucis antè annis librum integrum varia lectione, & eruditione rara refertum emisit in lucem R. D. Petrus Villarius Viennensis Archiepiscopus, de quo paulò antè meminimus.

31 Ianuarij Catharina Borbonia soror vnica Henrici 4. Franciæ & Nauarræ Regis, multis animi dotibus insignis, & à multis Principibus, imò etiam Regibus concupita, nubit Henrico filio primogenito Caroli Ducis Lotharingiæ, Marchioni Mussipontano. Rex ipse sorori dilectissimæ trecenties mille coronatos gallicos pro dote constituit, datis in annuum censum quinquaginta millibus, itáque conditione, vt libera Catharinæ religio esset, nec ad Ecclesiæ Romanæ cæremonias inuita cogeretur. Nuptiæ fuerunt celebratæ apud Sanctum Germanum in Laya prope Parisios.

25 Februarij ea cum marito, & multorum Principum & nobilium comitatu, Lutetia relicta in Lotharingiam proficiscitur.

Eodem die huius mensis Edictum anni 1577. Parisiis tandem in Parlamento confirmatur, post multas difficultates obortas in ipso Senatu, apud quem clausulæ modificationum secretæ remanserunt. Vnica hæc fuit apposita: *Sine approbatione Religionis prætensa reformata.* Per id edictum in plusquàm ducentis & quinquaginta vrbibus clausis, in plusquàm duobus millibus Parœciarum, aut Monasteriorum Galliæ regni Sacrificium Missæ, quod illic ab annis quindecim quasi exularat, restitutum fuit.

Hoc eodem mense Histriones Itali funambuli Lugduni à populo spectantur, similia ferè præstantes, qualia narrat Hieronymus Cardanus se in Italia vidisse lib. 18. de subtilitate, titulo de Mirabilibus. Nam saltabant ad rithmum super fune, & alia multa prodigiosa, & supra fidem eorum qui non viderunt, peragebant. Nos hæc vidimus, non mediocri pro ipsorum vita, metu nostro.

19 Martij Iustus Ludouicus Baro Turnonensis, Arresto Secretioris Consilij Regij, Rege ipso & præsente, & præsidente in integrum restituitur. Et Parlamentis Parisiensi, & Tholosati (à quibus arresta contraria inuicem ea de re superiore anno prodierant) silentium imponitur, ne posthac cognoscant de Patribus societatis nominis Iesu, & Academiæ Turnonensis præceptoribus.

*19 April. Philippus 3. Hispaniæ Rex, & Albertus Archidux Austriæ bini cum binis coniugibus sponsi, Valentiæ in Hispania, vbi destinatus erat nuptiarum apparatus omnis, quæ Ferrariæ 25. Nouembris à S. Pontifice celebrata fuerant, rata habent præsentibus Episcopo ciuitatis Cardinali Seuiliæ, ac Nuntio Apostolico. Atque vbi per

1605 — 5692

integros

Anni Christi. 1592. — Anni mundi. 5679.

integros octo dies variæ pompæ, conuiuia, spectacula, quantus vel cogitari potest apparatus, exhibitus fuit: Archidux ipse, vna cum Admiralio Castiliç, ac Principe Doria Aurei velleris ordinis equites à Rege creantur. Móxque Isabella infans, vnà cum Alberto sponso discessum parantes, Regem ipsum Reginámque vsque ad Barcelonam comites habent. In qua ciuitate etiam splendidissimè ac repetita spósaliorum festiuitate recepti, die 7. Iunij versus Italiam denuo classem conscendunt. *Ianson.li.23.*

* 16 Maij Melchior Rederus, de quo suprà, vicésque gerens ipsius Rebessius, cum Italo Comite, qui superiore anno in obsidione Varadini fortiter sese gerentes, præclara virtutis suæ facinora ediderant, publico ritu Pragæ equites a Cæsarea maiestate creati sunt.

* 24 Maij Arresto solemni Parlamenti Parisiensis Martha Brossier cum Iacobo patre domum remittitur, & vagari, ac huc & illuc cursitare prohibetur. Ea Dæmoniaca vulgo credebatur, & à multis pastoribus Ecclesiasticis cósuetis exorcismis adiurata fuerat. Itaque prudenti consilio senatus superstitioni, & per eam impietati obuiam ire voluit. *Historiam refert P. Mathæus lib. 2. narrat. 3. & Inuentarium generale historia Franciæ. De eadem extat libellus hoc anno excusus Lutetia apud Mamertum Patissonum.*

* 1. Iunij Comorræi equites collecta finitimorum manu Bicam Castellum à Turcis occupatum interceperunt, omnémque prædam, quæ in eo erat, Comotram exportarunt.

* Paucis post diebus Heidduci, Strigonienses, & Comorræi, postquam per exploratores suos cognouissent varias merces, & commeatum Budensibus fame, & inopia laborantibus aduerso Danubio cum præsidio quinque millium Turcarum importari, se in viam contra hostes oportunè dederunt, & ad 20. infra Budam milliaria ex insidiis Turcarum agmen naualésque socios improuidos, inuadentes, partem eorum maximam internecioni dedère, cæterísque in fugam actis commeatum omnem in Danubiũ effudère, ac postremò nauigia exportatis inde mercibus effracta, & lacerata in flumen depresśere.

* 2 Iunij Dom Philippinus Sabaudiæ Ducis nothus frater à Marchione de Crequy singulari certamine dimicans, occiditur. *P. Math. lib. 2. narrat. 3. & inuentar. generale histor. Franciæ.*

26 Iunij Arrestum nouum Parisiensis Senatus promulgatur aduersus Duella, & querelarum quæ armis & ferro decernuntur disceptationes.

Sic Rex noster Henricus 4. labore suo & sudóre parta pace, & Galliæ suæ restituta, omni via & ratione qua potest, inimicitias suorum subditorum priuatas, odia, & querelas in contemptum Dei Opt. Max. Legúmque tum diuinarum, tum humanarum & Regni ipsius perniciẽ mox erupturas, sopire, & ex suorum animis auerruncare conatur.

Hic est Regum Franciæ L X I I I. numerus climactericus, & mysterij plenus. Faxit Deus vt diu fœlix, & tibi & Galliæ suæ regnet cũ pace & Religionis Christianæ propagatione. Quod si, Deo ita volente, eueniet, haud profectò verendum erit dicere, & palàm, quòd omnium historiæ contestabuntur, proclamare, HENRICVM IIII. rerum admirabilissimarum Regem, & Regum qui hactenus, in quacunque orbis parte regnauère, fore præstantissimum & admirabilissimum.

1605. — 5692.

Hunc aiunt, cùm mors Philippi Huralti Comitis Che-

Anni Christi 1592 | *Anni mundi* 5679

uernij Franciæ Cancellarij, quæ 28. mensis Iulij in aulam perlata esset, in hanc erupisse vocem: Nunc ergo Belleuræus meus Cancellarius est,& statim motu proprio D.de Villeroy primario Secretario mandasse,vt breue & formã prouisionis eius dignitatis, Pomponij Belleuręj nomine conscriberet. Atque ita optimus ille Belleuræus iam quinque Franciæ Regum fidelis Consiliarius, plurimis, & ad varias Regni huius Francici Prouincias, & ad vicinos Reges,aut Respublicas,& Principatus legationibus clarus,& benemeritus,ad hunc summum honoris, & dignitatis Togatorum totius Galliæ apicem, iam grandæuus,& septuagenariò maior, peracri sapientissimi Henrici Regis iudicio, nullius fauore aut commendatione,sed suarum ipsius clarissimarum virtutum & anteactæ vitæ testimonio & recordatione euectus,atque elatus fuit, vt quod illi superesse vitæ volet Deus (volet autem vt speramus & vouemus adhuc plurimùm) id omne procurandæ, & promouendæ iustitiæ, pietati, concordiæ publicæ,reliquísque tandiu concupitæ & exoptatæ pacis muneribus possit impendere.

* 19 Iulij Iudæus quidam nomine Gabriel, quem apostatam à fide Christiana quondam defecisse nonnulli asserunt, qui Turcicum legatum, vt de pace cum Cæsare instauranda ageret, sese profitebatur, à Polonis in Bohemiam per eorum ditiones iter facere permissus est, Pragæ circa vesperam per posteriorem vrbis partem cùm esset admissus, nec documenta Legationis suæ, seu literas fidei testes (quòd eas in itinere Polonico sibi à Causacis ereptas esse trucidatis aliquot etiam de suis narraret) exhibere Cæsareæ Maiestati posset,pro exploratore habitus, & Viennam missus est,vbi in hospitio publico benignè exceptus, noctu per Pręfectum rerum capitalium ex cubiculo abductus, & manibus pedibúsque ferro vinctus carceri mancipatus est,cæteríque ipsius comites iniectis cõpedibus ad operas seruiles in fossis vrbis, & metallorum fodinis damnati sunt. *Ianson.lib.*23.

* 17 Septembris Præfectus Varadini Niari Paulus producto contra Zarchardum, quod Turcæ multis annis hactenus tenuerant, exercitu expeditionem mouens,vrbem postero die tormentis bellicis conquassatam fœliciter occupauit, ac trucidatis ibidem circiter octoginta, reliquis verò in seruitutem redactis, oppidum præsidio muniuit, indéque Varadinum cum omni præda regressus est.

* 30 Septemb. D. Hieronymo Sacro, Hieronymus Villarius Archiepiscopus, & Comes Viennensis Ecclesiam Cathedralem Viennensem D. Mauricio primùm dedicatam, sed ante 30. annos ab hæreticis Huguenotis fœdè conspurcatam & pollutam, ac tantùm non dirutam, denuo consecrauit. In cuius choro Altare maius marmoreum poni paucis ante diebus,vt alia pleraque suo sumptu, fratrem ac Patruum prædecessores suos imitatus, reædificari curauerat.

* 9 Nouembris Andræas Batthoreus Cardinalis, & Episcopus Vuarmiensis à Sigismundo Patruele superioribus mensibus violatis pactis cum Cæsarea maiestate præcedente anno initis, in Transsyluaniam euocatus,eiusque Principatum pręter Cæsaris consensum occupare volens, inito etiam cum Turcis fœdere, à Michaële Valachiæ Palatino iusto prælio cum toto exercitu profligatus, in fuga fortè circa montanas regiones deprehensus à Valachis rusticis miserè interfectus est. Illius caput præcisum, lanceæque longæ infixum Michaeli Palatino ad Albam Iu-

1605 | 5692

liam

Anni Christi. 1592. | *Anni mundi.* 5679.

liam exportatum fuit. *Ianson. lib.* 23.

* Exportat etiã postea ad Albam Iuliá ipsius Cardinalis cadauer, quod cùm Palatinus accurate prospexisset minorem dextræ manus digitum, quo annulum is magni precij gestare solebat, in eo abscisum fortè animaduertit. Cuius facto nec compertus author, nec qui infortunatum Principem miserè trucidasset. Qui splendidissimo funere (quod Palatinus ipse cum primariis totius Prouinciæ proceribus insequebatur) honoratus, in sepulchro quod idem ipse fratri Germano quondam curauerat extrui, reconditus est. Princeps multis ac insignibus animi dotibus ornatus quem sanioribus consiliis haud hæsisse dolendum est. *Idem ibidem.*

* 24 Nouembris Albertus Archidux cum Isabella cõiuge Louanij magnifico apparatu, & celebri pompa exceptus fuit.

* 28 Nouembris solemnis ac nonnihil præcedente splendidior Bruxellæ Principum eorundem fit aduentus.

* Exeunte Nouembri postquam totam Transsyluaniam sua virtute recuperatam Imperatori Rudolpho pacatam Palatinus Michael reddidisset, a Transsyluanis comitia celebrata sunt. Quibus facta inauguratione, fidei & obedientiæ iuramentum Cæsari tanquam vero & hæreditario Domino, Palatino vero tanquã vices ipsius gerenti (hócq; expresse modo sua ipsis priuilegia integra saluáque conseruarentur ordines præstiterunt. *Idem Ianson. vide & libellum his de rebus editum & excusum Lugduni an.* 1600.

4 Decembris Carolus Emanuel Dux Sabaudiæ cum 300. nobilibus, quos ex sua ditione conuocarat, Lugdunum ingreditur. Paratum est illi pro hospicio, Palatium Archiepiscopi Lugdunensis, vrbe exceptus, & lautissimè cum suo Comitatu biduum habitus est, sumptu vrbis. Aduentus porrò ipsius, & profectionis in aulam Regis Franciæ hæc causa fuit.

* In pace, quam inter Galliæ & Hispaniæ Reges factã suprà diximus, Sabaudiæ Dux cuius Legatus Marchio Lullini tractationi interfuerat, comprehendi petiit, Quod & obtinuit, ea tamen conditione, vt res quę ea pace nõ decisæ, sed adhuc inter Franciæ regem & Ducem controuersæ erant, iudicio Romani Pontificis intra anni vertentis spatium deciderentur. Pontifex qui neutrum offendere vellet, primùm ampliùs ad deliberandum spatium postulat, quo & ipso elapso, sententiam ferre, ne alterutrius caussæ præiudicare videretur, recusauit, vtque inter se cõtrouersias amicè componerent, vtrumque per literas & internuntios est hortatus. Cui Rex respondit, se tam respectu Romani Pontificis, quem reuerenter coleret, quàm pacis causa, cuius imprimis esset studiosus, libenter & æquo animo accepturum, quod Dux in medium esset allaturus, vt controuersia inter ipsos de Marchionatu Salussano sopiri posset. Dux quoque vt ostenderet sibi in animo esse Regi satisfacere, ad regem misit Bretonum equitem, qui quanto studio pacem Dux cuperet, declararet. Hic ad Ducem reuersus, retulit ipsum sine vllo periculo ad Regem adire posse, spémque ei fecit, à regis facilitate, quod vellet consecuturum, si ei priùs de Marchionatu satisfecisset. Hac spe inductus in Galliam ad Henricum Regem Dux profectus est. *Qua de re libellus extat Lugduni excusus apud Ioan. Pillehotte in* 8°. 1600. *Vide & Iansonium lib.* 24. *Mercur. Gallobelg.*

1605. | 5692.

8 Decembris Albertus Archidux & Isabella vxor Anturpiam sunt ingressi. Vrbs ea omni splendoris genere

conspi-

conspicua aduenientes excepit. In qua non ingens armatorum ciuium, ac elegantissimis vestibus accinctorũ numerus, non arcus triumphales summo artificio elaborati, non cantus insignes, ac vllius optati generis pompæ defuerunt.

1592 — 5679

Emericus de Vic in Sanctiori Regis Franciæ Consiliarius, & in Tolosate Parlamento Præses dignissimus, Regi suo Henrico, totique Regno Franciæ charus, propter indefessum studium & operam, quam componendis horum calamitosissimorum temporum dissidiis posuit, & plurimarum Galliæ ciuitatum reconciliationibus, & deditionibus in potestatem sui veri & legitimi Regis innumeris ob hoc ipsum vltro citróque magnis & periculosis legationibus susceptis, & cum maximo fructu, & laude immortali obitis: Hoc etiam postremis huius anni diebus de Catholica fide, & imprimis de ipso Delphinatu bene meruit, vt mandato Christianissimi, & Clementissimi Regis cum D. de Lesdiguieres Gubernatore, Domino D'Illins Grationopolitani Senatus Principe, aliisque multis, tum Consiliariis, & officiariis regiis, tum nobilibus viris eam Prouinciam totam peragrarit, perlustrarítque, vt postremi edicti Regij anni 1577. promulgationem, & obseruationem reipsa procuraret. Qua in difficili & laboriosa legatione obeunda, hoc vir magnus, & magnis rebus natus perfecit, vt iam in tota ea Prouincia Sacrosanctæ Missæ celebratio, liberáque ac secura Ecclesiæ Cathol. Apostolicæ Romanæ professio in plusquam 50. tum pagis, tum vrbibus, quæ in iis iampridem desierat, quasi postliminio fuerit reuocata, atque restituta. Idem 8. Augusti huius anni procuratum fuit in Xanctorum agro, & eius præcipua vrbe Rupella, *Vide libellum gallicum ea de re excusum Lugduni apud Theobaldum Ancelin. 1599.*

Ad finem iam peruenimus, Candide lector, & hic in præsentia quiescere decreuimus. Cæterum obnixè te rogatum volumus, vt hanc opellam nostram tumultuariam, & sub ipso prælo præcipitatam, boni consulas. Hoc certè quicquid est laboris inuitus, fateor, suscepi, & vt Bibliopolæ ipsi optimo viro, & de re literaria bene merito morem gererem. Huic enim cùm hæc chronologia Gilberti Genebrardi ab operis typographicis iamiam absolueretur, in mentem venit, eam hoc qualicumque auctario locupletatam tibi exhibere. Quòd si vspiam erratum à nobis esse deprehenderis, te rogo liberè vt admoneas. Nam si quid hic scriptum Catholicæ fidei repugnans, aut minus fortè consentaneum reperiatur, id statim expungi, & pro non scripto haberi volo. Speramus porrò & optamus Deum omnipotentem nobis futurum propitium, suam iampridé in nos inflammatam iram auersurum, corda filiorũ ad patres conuersurum, animos impiorum per hæresim, & atheismi deuia errantium Spiritu Sancto suo illustraturum, vt terra sit vnius oris, & labij, ipse vnus agnoscatur, colatur, celebretur in vna Ecclesia, qui solus est in Secula benedictus. Amen.

1600 Annum ingredimur à nato Christo supra millesimum sexcétesimum, multis piorum votis desideratũ, multáque religione nó Romæ tantùm atque in Italia, sed passim quoque, quam latè fides patet Catholica, cultum atq; transactum. Cæterum cùm de anni Iubilæi origine, atque indulgentiis disputatio ad Theologos pertineat, nos ea omissa pauca de cæremoniis rebúsque gestis dicemus.

5692

Lustralem annum siue Iubilæum cẽtesimo quoque anno celebrandũ Bonifacius 8. Summus Pontifex primus in-

1605

stituit

Anni Christi. Anni mundi.

1592 5679

ſtituit,anno Chriſti 1300.vt refert Platina,in ipſius vita. Nunc mos habet,vt die feſto quo Aſcenſio Chriſti ad cœlos celebratur,Romanus Pontifex,idemq́,Chriſti vicarius, affixis ad quatuor vrbis plagas literis(quas Bullas vocant)Chriſtianos omnes cẽteſimo quoq; anno (ſed hic ad quinquageſimum primum, nũc verò ad vigeſimũ quintũ redactus eſt)Romã inuitet,apertis omnibus Eccleſiæ theſauris,plenariaq; omniũ peccatorum venia promiſſa, atq; exhibita. Miſſis deinde conſimilibus ad omnes Patriarchas,Primates,Metropolitanos,Epiſcopos, alióſque Prælatos literis, per omnes Prouincias annũ ſacrum atq; Iubilæum in ipſa natalis Domini vigilia publicari iubet. Cuius quidem diei finis ſiue veſpera principium eſt Iubilæi. Solẽnis tum in vrbe inſtituitur Supplicatio, cui quidem & ipſum Cardinalium Collegium,& Regum ac Principũ oratores magnatéſq; omnes interſunt, ſua quiſq; pro dignitate veſtiti , & prælatam crucifixi Chriſti imaginẽ ſequuti, pulchro ac decẽti ordine ad Sacellũ Palatij contendunt. Ibi Põtifex cum vniuerſo cœtu in genua prouolutus,corã Sanctiſſimo Euchariſtiæ ſacramẽto preces fundit. Interea cerei accẽduntur,quos ſinguli deinde manibus geſtãt. Finita precatione, hymnus, *Veni Creator Spiritus*,decãtatur, indéq; digreſſa Supplicatio Baſilicã D. Petri petit, Põtificẽ ſub vmbella in lectica ſuorũ humeris elatũ, Cardinales, Oratores, cæteriq; Prælati,cãdido oẽs veſtitu,cereóſq; accẽſos manib. geſtãtes, ad Sacrã vſq;(quã etiã Aureã vocant) Portã,nõ muro tantũ,verũ etiã ligneo ſepto ad arcendã populi multitudinẽ,obſtructã comitantur. Ad quã vbi peruentum eſt, Põtifex è ſede,ſiue lectica deſcẽdens, apprehẽſo cereo, cathedrã prope ipſam portã eũ in vſum exſtructã, tribúſq; gradibus ſublimẽ aſcendit,ac circũſtantibus per ſuas ſtationes Cardinalibus,mitratus conſidet, malleolo deinde argẽteo inaurato ter murũ,quo porta obuallatur,percutit,ad primum ictũ his adhibitis verbis : *Aperite mihi portam Iuſtitiæ*. Ad quæ cantores reſpondent : *Ingreſſus eam, confitebor Domino*. Ad ſecundum ictũ hæc inquit : *Introibo domum tuam, Domine*. Replicant cantores: *Adorabo ad templum Sanctum tuum in timore tuo*. Tertio ictu Põtifex hæc loquitur: *Aperite portas,quoniã Deus nobiſcum eſt*. Reſpondent Cantores: *Qui fecit virtutem in Iſraël*. Malleum deinde Pontifex maiori Pœnitentiario reddit,& ad ſedẽ ſuã ſine mitra regreſſus,recitatis verbis: *Domine exaudi orationẽ meã*,&, *Dominus vobiſcũ*,orationẽ illã,quæ incipit: *Actiones noſtras*, abſoluit. Inde ſeſſum ſe recipiẽs,Pſalmũ: *Iubilate Deo omnis terra* &c. legit, interea dũ fabri murũ demoliũtur,portáq; effringũt. patefacto aditu, Põtifex iterũ depoſita mitrà portã ſubit , alternatis hinc inde ſequẽtibus verſiculis: Verſ. *Hæc eſt dies,quam fecit Dominus*. Reſp. *Exultemus,& lætemur in ea*. Verſ. *Beatus populus tuus, Domine*. Reſp. *Qui fecit tabernaculum*. Verſ. *Hæc eſt porta Domini*. Reſp. *Iuſti intrabũt in eã*. Repetitis demũ illis verbis : *Domine exaudi orationẽ meam*,hãc precationẽ ſubiũgit: *Deus qui per Moyſẽ famulũ tuũ populo Iſraelitico annũ Iubilæi, & remiſſionis inſtituiſti,concede propitius nobis famulis tuis annũ Iubilæi huius,tua autoritate inſtitutũ, quo Portã hãc populo tuo ad preces tuæ maieſtati porrigendas ingrediẽti ſolemniter aperiri voluiſti,feliciter inchoare,vt in ea venia & indulgẽtia plena remiſſionis omniũ delictorũ obtẽta , cùm dies noſtra vocationis aduenerit, ad cœleſtẽ gloriã perfruendam, tuæ miſericordiæ munere perducamur. Per Dominũ noſtrum &c.* Interim dum Pont. his ceremoniis,atq; orationibus perfungitur, populus cõfertim irruẽs omnia illa deiecti muri rudera,&glebas vel minutiſſimas momẽto tẽporis abripit , ſecũq; religionis ergo aſportat. Mox adſũt Pœnitẽtiarij. Sacerdotali habitu amicti,Portáq; prædictã aqua luſtrali aſpergũt. Decãtato hymno, *Te Deũ* &c. Põt. ſolio inſidẽs ad mai⁹ altare deportatur,ad q̃ primũ,deinde ad BB. Apoſtolorũ altare peractis precib⁹,thronũ Pontificalẽ cõſcendit:dũ

1605 5692

Anni christi. 1592

Anni mundi. 5679

interea preces vespertinæ decantantur. Sicque annus Iubilæus auspicium sumit. Eadem die atque hora tres e Cardinaliũ numero iisdem ferè ceremoniis portas tẽplorũ D. Pauli, D. Ioannis Lateranensis, & D. Mariæ Maioris aperiũt, Ad quæ itidem non minor populi multitudo accurrit.

Porrò vt intelligatur quanta hoc anno Peregrinorum Romam confluxerit multitudo, quámq; insigni liberalitate Pontifex, clerus, ac Populus Romanus in eos vsus sit: verba R. P. Francisci Colleri, tanquam oculati testis, ex epistola eius ad Gasparem Creuinchouium Caluinistam ascribere lubet. *Romam, inquit, veni biduo ante Pentecostem, vbi more maiorum loca sacra frequento, Christiani populi deuotionem admiror, atque obstupesco ad Romanorum pietatem. Vtinam tu hic adsis, mecumque coram spectes quæ Romæ geruntur. Pauca ex innumeris referam, quæ omnem fidem superant. Tanta huc confluit ex omnibus mundi Prouinciis hominum turba, vt eam Roma vix capiat, Diuites, nobiles, pauperes, senes, iuuenes, viri, atque mulieres. Bononia Lauretum, & inde Romam, vidimus vias omnes peregrinorum euntium atque redeuntium multitudine refertas. Ad vnicum Xenodochium Sanctissimæ Trinitatis ab ineunte hoc anno sæculari in dies singulos nunc octo, nunc decem, nunc duodecim millia exterorum conueniunt, qui nobilium, & ciuium Romanorum impensis triduo gratis aluntur, & hospitio excipiuntur. His Primates ministrant, pedes abluunt, necessariáque vita suppeditant. Viri viris: mulieres, separatis locis, fœminis. Atq; in his Duces & Comites vtriusq; sexus, Episcopi, Cardinales, & Sũmus Põtifex, qui nudius tertius, vt etiam alias eodem loci suis ipse manibus sordidos pauperum pedes lauit, & osculatus est. Pleriq; hæretici etiam Caluinistæ, qui huc spectatum aduenerant, visa Romanorum charitate, pietate, misericordia, effusa liberalitate ac deuotione, non se continuerunt quin suorum prædicantium mendacia palam damnarent, vt qui non nisi in vitia Pontificis, Cardinalium, Episcoporum, clerique Romani deblaterent, suasque conciones his putidis flosculis ornent, cùm Romam nunquam viderint, neque quid Romæ geratur vnquam didicerint. Ignorant enim hic cum summa eruditione summam vigere pietatem: cum qua si hæretici suam conferant, erit pietas ipsorum impietas, & eruditio summa ignorantia. Illi igitur abiurata hæresi sua ad Catholicam Ecclesiam sese aggregarunt. In his fuit Arnoldus Martinus, non ignobilis Caluinistici Euangelij apud Geneuenses prædicans, qui omnibus ignotus, spectans quæ gerebantur, ducentos coronatos aureos in vsum pauperum peregrinorum hospitali prædicto donauit, serióque se ad fidem Catholicam conuertit. Idem postea causas aperuit, quibus motus Catholicam fidẽ amplexus est, libello proprio qui Lutetiæ apud Io. le Blanc est excusus an. 1601. vidi eodem loco duos alios Geneuenses ex hæresi eductos, qui summa demissione & alacritate pauperum pedes abluebant, lotisque pedibus oscula imprimebãt. Quod genus officij cum cæteris nobilibus viris nullo die huius anni intermittere dicuntur. &c. Summi Pontificis in pauperes, præsertim Sacerdotes transalpinos, liberalitas commendatur, qui præter mille coronatos quos in hospitale Sanctissimæ Trinitatis diebus singulis cõferi, in Palatio suo quotidie nunc ducentos, nunc trecentos, & amplius alit, neque desunt priuati viri tum ex clero, tum ex nobilitate, qui pro suis quisque facultatibus id ipsum præstant. In prædicto Xenodochio Sanctissimæ Trinitatis admiratus sum numerum, ordinem, nobilium sedulitatem, & cibi potusq; copiam. Ab hora 20. vsque ad 6. noctis, hoc est ad horas nostras 24. pomeridiana vsque ad 2. post mediam noctem producitur cœna, non eorundem sed diuersorum, quòd singulæ mensæ paulo amplius dimidiata hora absoluantur. Simul autem eodem tempore diuersis in cœnaculis & mensis cibum sumunt circiter duo hominum millia. Tum ex his collige quot millia 10. horis pascantur. & id quidem hoc an-*

1605

5692

no sacro

Anni mundi.

no sacro in singulos dies. Sodalitia ciuium, quæ confraternitates vocant, certis piis officiis charitatis addictas (quales Romæ plurima sunt) eos omnes suis impensis excipiunt, qui huc aliunde & similibus sodalitatibus, iisdem viventes legibus conueniunt. Videas quandoque eodem die triginta aut quadraginta eiusmodi sodalitia à diuersis Italiæ ciuitatibus in Vrbem summa deuotione ingredi, quorum quodlibet trecentos, quadringentos, mille, aut etiam bis mille homines continet. Elapsa septimana, simul ex vna Sodalitate ad decem millia accesserunt, non pauperes modò, sed diuites quoque & nobiles viri, qui ad pauperum subsidium è locis suis vinum, frumentum, ligna, aliáque id genus liberaliter conuehunt. Hi autem peregrini loca sacra, alij apertis capitibus, alij nudis pedibus, alij aliis pœnitentiæ modis frequentant. non prætermittitur charitas, & munificentia in pauperes religiosos, qui ex Christi Euangelico consilio solis eleemosynis viuunt: Capucinos, inquam, ducentos, & Franciscanos, quos feria 2. Pentecostes mille ducentos numerauimus, è monasterio suo Capitolino (quod Aram Cœli vocant) ad D. Petri ædem in Vaticanum binos procedentes, aliósque innumeros, quos Christus ad sui Apostolorúmque imitationem Euangelicos pauperes esse voluit. Si ad Vrbis Ecclesias progredi lubeat, offeret se splendor & ornatus Christianus, qui mentem ad diuinum cultum excitet. Videbis laquearia inauratis picturis sculptur ísque fulgere, & parietes variis marmoribus incrustatos splendere, Templáque ipsa de Sanctorum reliquijs pietatem, ac deuotionem spirare. Quas vt tu cum Vigilantio tuo rideas, nos tamen cum B. Hieronymo, qui inepto illi dormitanti os obturauit, & cum toto orbe Christiano veneramur certi hæreticos malignis spiritibus agitatos, qui se Sanctorum ossibus torqueri sentiunt, eorum impulsu risus, & cachinnos in diuos edere. Igitur in hac vrbe, magna animi mei consolatione contemplor constantem Maiorum fidem, religionem ac pietatem, successione non interrupta ab Apostolis ad hos posteros deriuatam. Semper enim Romanorum fides vbique (vt B. Paulus loquitur) *commendatur. Considero hic membra Catholicæ Ecclesiæ, licet per orbem vniuersum longè latéque diffusa, in vnione Spiritus, in vna fide, atque in demissa humilitate & obedientia cum suo visibili capite, Iesu Christi Vicario, ac Beati Petri successore conuenire. Siquidem qui huc ex omnibus partibus confluunt, atque à suis submissi sunt, suorum ciuium fidem, atque erga fidem Apostolicam veram obedientiam contestantur. Non enim hic desunt ex Indiis, Brasilia, Græcia, Ægypto, Palæstina, Sicilia, Dalmatia, vtraque Polonia, Germania, Hungaria, Anglia, Scotia, Hibernia, Francia, Hispania, Lusitania, aliisque regnis ac Prouinciis. &c.* Hæc ille.

5679

Inter summi ordinis viros qui tum Italiam adierunt nō vltimus fuit illustrissimus Dux Vvirtembergensis Fridericus, qui non tantùm supradictas omnes ceremonias, quáquam aduersam profiteatur religionem, præsens aspexit, verùm etiam notus alicubi, alicubi ignotus, magnam Italiæ partem paucis cum comitibus perlustrauit. *Iansf. lib. 24. Mercur. Gallobelg.*

Ignotus & Romam adiit, sed pietatis & religionis causa Henricus Lotaringiæ Princeps, Marchio Mussiponti, qui etiam præsens ac supplex à summo Pontifice veniam petiit, & impetrauit, quòd inconcessas nuptias iniisset cum Catharina Borbonia Sorore Henrici Galliæ regis. *P. Mathæus lib. 3. narrat. 1. historiæ suæ.*

5692

27. Februarij Tractatus de Marchionatu Salussiæ cuius causa Carolus Emanuel Sabaudiæ Dux in

aulam Henrici Galliæ Regis veneræt, vt suprà attigimus, ab vtroque Lutetiæ subscriptus, & vtriusque sigillo confirmatus fuit. *Conditiones eius P. Mathæus recenset li. 3. narratione 2. Historiæ suæ. Vide etiam Ians. lib. 24.*

Anni christi.

1592

25. Aprilis Florentiæ contractus Matrimonij Henrici 4. Regis Galliæ & Nauarræ, cum Maria Francisci Medicæi Florentiæ Ducis filia, conclusus & stipulatus fuit, procurantibus pro Henrico Rege, Nicolao Brulartio. D. de Sillery, & Carolo Neouillæo D. d'Alincourt, ad eum effectum delegatis. *Inuentarium generale Historiæ Franciæ tomo 4.*

Sub finem Aprilis Albertus Archidux Austriæ omnium ordinum comitia habuit Bruxellæ. Ibi hæc mandata ordinibus sunt exposita: Duas omnino esse vias, quarum alterutra necessariò ingredienda sit, vnam pacis, alteram belli. Illam quidem multò esse commodiorem: nec dubitare se quin pacem omnes exoptent, sed neminem magis quàm Princeps, qui & natura pacis cupidi sint, & nihil magis in voto habeant, quàm pacificè subditos regere. Cuius procurandæ siquam comminisci possint rationem, gratum fore Principibus, ea si ostendatur, qui parati semper sint errantes obuiis vlnis excipere, & corpori à quo malorum & inquietorum consiliis auulsi sint, & quod deterrimum est, pertinaciter in errore persistant, rursus inserere. Quamuis autem in iis ad viam reducendis nihil ad summam diligentiam reliqui factum sit, nihil tamen aliud effectum, quàm vt iidem multò facti sint arrogantiores. Bellum igitur necessario gerendum esse. Cuius sumptus omnes ab Hispania expectari nec posse, nec flagitari debere: sed vt seipsos his malis expediant planè opus esse. Eóque conuentum hunc indictum, vt deliberaretur, vnde in bellum sumptus tantisper suppeditari queant, quoad pax tandem diuina ope constituatur. Ex Hispania ducena quingena scutatorum millia menstrua esse decreta: quod amplius eo necessarium futurum sit, è Prouinciarum opibus supplendum esse. *Ians. Lib. 24.*

9. Iulij Henricus 4. Lugdunum, tota ciuitate obuiam effusa, venit. Aduentus ipsius hæc causa fuit. Cùm Sabaudiæ Dux ad suos reuersus, se coactum subscripsisse contractum cum Rege initum diceret, & promissa reuocans, negotium in longum protraheret, Regis arma aduersùs se concitauit, vt quod è volente non posset, vel ab inuito per vim extorqueret. Quumque septuaginta dies vltra terminum præfixum Rex expectasset, Duxque interpellatus, se legati sui verbis stare non velle significasset, Rex animum ad bellum gerendum adiecit, & scripto publico non se, sed Ducem belli autorem protestatur, vt pote qui Marchionatum Salussianum Francorum Regibus per vim ereptum, reddere recusaret. *Ians. li. 24. P. Mathæus li. 3. narrat. 3. Inuent. generale hist. Franciæ, tomo 4.*

Per eosdem dies Petrus Normandinus ab anno quarto ætatis cæcus omnino factus, in artibus Magister, Diaconus, & Concionator egregius, Lugdunum venit, vbi in celebribus Ecclesiis sæpe, ac magna semper auditorum frequentia concionatus est, etiam bis in die. Quod mirati sunt omnes, atque imprimis felicem ipsius memoriam; Nam & nouum ac vetus testamentum memoriter tenet, & innumeros veterum Theologorum locos, vt qui sæpe paginas integras ex ipsis recitet, citatis libris, & capitibus, atque etiam numeris versuum vtriusque Testamenti. Habet elogia, & literas commendatitias, plusquam quinquaginta,

1605

Cardi

Anni Christi. | Anni mundi.

Cardinalium Legatorum S. Pontificis, Archiepiscoporum, Episcoporum, Vicariorum Generalium &c. In tota Gallia.

1592 | 5679

29. Iulij Controuersia inter Henricum 4. Franciæ Regem, & Carolum Ducem Sabaudiæ pro Marchionatu Salussiæ, delectis in eam rem sex arbitris, seu Commissariis Lugduni composita fuit.

Paucis pòst diebus ea pacta rupta à Duce Sabaudiæ. Itaque Henricus 4. scripto publico causas aperuit belli, aduersùs Ducem suscepti. Quæ 16. Augusti Lugduni per tubicines fuerunt proclamatæ.

5. Augusti Iacobus 6. Scotiæ Rex fraude & perfidia Alexandri Ruueni, Comitis Gouriæ fratris in insidias coniectus, diuina ope liberatus est. *Ianſ. lib. 24. historiam integram rei gestæ recenset.*

16. Augusti ante lucem Mareschallus Bironius iussu mandatóque Henrici Regis, Burgum Metropolim Bressæ aggreditur, mille ducẽtis militibus comitatus. Eorum partem scalas muris applicare iubet, partẽ helepolidem (vulgo petardum vocant) portæ admoliri. Eum Præsidiarij ad hostẽ muros iam ascendentẽ deiiciendũ frequentes accurrũt, ij qui ad portam relicti erant, igne subiecto eam effringunt, aditumque sibi patefaciunt. Mareschallus, vno tantùm milite amisso, oppidum ingressus, prædari suis prohibuit, oppidanis vitam, honorem, fortunas saluas esse iussit. Ducentis quoque Heluetiis, qui præsidio oppidum tenuerunt, nullo persoluto lytro discedendi, suáque efferendi veniam concessit. *Idem ibid.*

6. Septembris Antonius Seguierius in Senatu Parisiensi Præses, & Henrici 4. ad Ducem & Rempub. Venetorum legatus, oratione grauissimis verbis, sapientissimísque sententiis ornata causas suscepti belli ab Henrico Rege aduersùs Sabaudiæ Ducem, coram ipso Duce & Senatu Venetiarum explicat.

8. Septembris Turcarum Vesir, siue supremus Præfectus Ierahim Canissam locum totius Stiriæ munitissimum cum ducentorum millium exercitu obsidere cœpit. Arci (nam oppidum infirmius quàm vt defendi posset, desertũ erat relictum) præerat Georgius Paradiserus cum præsidiariis circiter quingentis: qui initio feliciter tentata eruptione, strenuè se gesserunt, at procedente obsidione, propiusque admotis Turcarum machinis, Hungari primùm, deinde Germani quoque labascere, ac postea etiam imperium detrectare cœperunt. Sic ergo Paradiserus tandem & ipse in deditionem consensit, quæ 22. Octobris facta est, præsidiariis cum omnibus suis fortunis ad Mutam vsque fluuium deductis. *Ianſon. li. 24. Expeditionis Christianorum ad Canissam diarium ab Annibale. Matthæi du Mont excellentissimi ducis Mercúrij Secretario, recenset Nicolaus Reusnerus in narrationibus rerum Turcicarum.*

5. Octobris nuptiæ inter Henricum 4. Franciæ & Nauarræ Regem Christianiss. & Mariam Mediceam Magni Etruriæ Ducis neptem Florentiæ celebratæ sunt. *Quarum pompam & magnificentiam Ianſonius describit lib. 24. Mercur. Gallobelg. Vide & P. Mathæi narrat. 4. lib. 2. & 5. lib. 3. suæ historia. & Inuentor. generale Historia Francia tom. 4.*

Eodem Octobris die Duci non ita pridem natus filius sacro lauacro tinctus est, Venetorum Legato suscipiente.

1605 | 5692

9. Octobris Florẽtiæ in earũdem nuptiarum celebritate, Comœdia incredibili sumptu, & admirabili apparatu peracta fuit, quæ aures & oculos spectatorum admira-

tione, ac tãtum nó ſtupore oppleuit. Eam deſcribit *Ian. ibi.*

Anni chriſti. 1592 — *Anni mundi.* 5679

Paucos poſt dies Regina Maria cum claſſe octodecim triremium Liuornia ſoluit, & ventis ſecundis vſa breui Maſſiliam appulit, è naui egreſſam Pomponius Belleuræus Henrici 4. Cancellarius magna nobilium virorum caterua comitatus graui oratione excepit. Auenionem inde deductam, ciues magnifico apparatu, & triumphali curru in ciuitatem introduxerunt. Lugdunum inde profectam, lætiſſimiſque ciuium acclamationibus, ac Pompa magnifica & memorabili exceptam, Henricus Rex paucis comitatus, è bello Sabaudico redux conuenit. Vbi etiam 17. Decemb. nuptiæ regali planè pompa ſunt celebratæ. *Idem ibid. Petrus Matheus & Inuentar. gener.*

Inter Perſas & Turcas iam olim grauiſſima extitêre diſſidia, quæ, vt ſuperioribus quoque annis in cruenta ſæpe bella erupetunt. Horum cauſa duplex eſt, & de finibus contentio, & religionum vel potiùs ſuperſtitionum diuerſitas quædam. Etſi enim eandem quam Turcæ profitētur religionem, eam ſcilicet quam nefarius pſeudopropheta & impoſtor Mahumetes commentus eſt, ſectam tamen diuerſam ſequuntur, adeóque in Turcas maiori quàm ipſos Chriſtianos odio flagrant. Quod quidem inſatiabilis etiam regnandi cupiditas Otthomanicæ gentis, omniáque ad ſe rapiendi libido & accendit vehementius, & etiamnum alit. Huius igitur gentis Rex non ignarus quanta contentione inter glorioſiſſimum Romanum Imperatorem, & Turcarum tyrannum de Vngariæ Regno iamdiu vario euentu decertaretur, optimum ſuis rebus tutiſſimúmque duxit arma cum eo coniungere, & fœdus ſancire. Ea de cauſa Legationem miſit ſplendidam, quæ

4. Nouembris Pragam venit, cum 30. viris, quòd reliqui longiſſimi itineris difficultate ac laboribus in ipſa via eſſent extincti. Inter hos primarius fuit Anglus quidam natione, Antonius Sirlæus nomine, ſecundus ab eo Cuſcinati Beg, primarius aulæ Perſicæ Conſiliarius, pro more gentis ſuæ veſtitus. Audita Regis poſtulatione, Imperator ad 11. Decembris ita reſponderi iuſſit: Magna ſe cum voluptate intelligere, quòd potentiſſimus Perſarum Rex, non ſuam tantùm, ſed cæterorum etiam Chriſtianorum Principum amicitiam vltro ambiat, quò faciliùs immaniſſima Turcarum tyrannis non reprimi tantùm, verùm etiam (Deo bene iuuante) tolli omnino tandem queat. Sibi quidem nihil prius, atque antiquius fore, quàm vt tam præclaram de ſe potentiſſimi Regis voluntatem ac ſtudium pro virili tueatur, expectationémque ſuſtineat. Tum eò omnes curas cogitationéſque conuerſurum, vt commune contra communem non Chriſtianorum tantùm, ſed omnium etiam nationum hoſtem, ac depopulatorem fœdus ineatur. Multàs quidem hactenus à Turcis miſſas ad ſe legationes, multos conuentus habitos, atque hoc ipſo etiam tempore pacis ſpem oſtentari, vel potiùs ſimulari: ſibi verò decretum eſſe non contra vim tantùm quàm optimè omnia parata habere, verùm etiam inſidias cauere, nec paſſurum vt coeunte iam ac conſpirante ſecum contra acerbiſſimum hoſtem tam valido Principe, per ſe ſtetiſſe videatur, quò minùs Otthomanicæ tyrannidis nerui planè ſuccidantur. vt verò ad tantam rem quæ opus ſunt, comparentur, breui omnium Imperij Principum Comitia habiturum, ad Magnum Moſcouiæ Ducem quoque Legatos miſſurum, qui ad arma ſuſcipienda ipſum cohortentur. Quod quidem is vltro facturus videatur, vt nuper è ſplendida

1605 — 5692

ipſius

Anni Christi. 1592. — Anni mundi. 5679.

ipsius legatione intellectum sit. His conatibus Georgianorum quoque, qui vocatur, Ducem fortè non defuturum, Persarum Regis maximè authoritate adductum, & ope confisum. Quòd si vterque suis quisque locis Turcicas ditiones ineunte vere oppugnet, non dubium esse quin magna ad victoriam momenta sint consequuturi. Illud denique quòd Persarum Rex Christianis omnibus non modo liberum commeatum in suo Regno, sed libertatem etiam Religionis aliásque immunitates prolixè liberalitérque offerat, non solùm Christianis omnibus gratum futurum, sed & eosdem certatim vndique inuitaturum, vt faciliùs & libentiùs cum Persarum gente se coniungant commerciáque exerceant. *Ianson lib. 24.*

Cùm Rex Henricus armata manu Sabaudiam fuisset ingressus, & omni opinione celeriùs Camberiacum Metropolim, & Parlamenti Sabaudiæ sedem, Carbonariam, Myolantium, Sancatharinum firmissimum haud procul a Geneua propugnaculum, aliáque multa oppida, castella, & munitiones occupasset, soláque restaret Arx Mommeliana, quæ ipsius Regis impetum, & felices successus remorari posse videretur. Nec .n. cuniculis suffodi, nec scalis admotis inuadi poterat, & ab omni tormentorum vi tutam plerique militiæ gnari iudicabant. Ipse tandem Mommeliano copias circumfudit, ac diligentia imprimis & industria Ronnij effecit, vt triginta tribus, diuersis in locis dispositis tormentis, & muri vrbis arietarentur, & Præsidiarij defensione prohiberentur. Circa fluuium quoque duobus locis positæ machinæ displodebantur in inferius propugnaculum, inferebántque non leue damnum iis qui exire, & oppugnantibus resistere, aut etiam murorum ruinas restaurare vellent. Quæ res maiorem quam vlla alia timorem incussit obsessis, & Brandisium arci Præfectum compulit, impetratis quinque dierum induciis, cũ Henrico Regẽ ita conuenire, vt nisi intra menstruum spatium Dux obsessis auxilio veniret, arx dederetur, præsidiarij cũ omnibus, quæ gestare possent, excederẽt, & è cẽturionibus aliquem, qui hæc pacta Duci significaret, mittere liceret. Atque ita Rex, cùm intra vertentem mensem ex aduerso nemo comparuisset, arce munitissima, præter multorum spem, & exspectationem 16. Nouembris potitus est. *Idem ibidem.*

21 Nouembris, qui dies præsentationi B. Mariæ Virginis sacer est, Antonius Tolosanus à R. D. Petro Villario Archiepiscopo Viennensi, Abbas S Antonij Viennensis, in ipso D. Antonij Tẽplo cõsecratus est. Is adhuc adolescens ingressus Societatẽ nominis Iesu, breui summus theologus & cõcionator eximius euasit. Sed cũ graui fluxione in oculos, & tandem suffusione confirmata (quã Cataractã vulgus medicorum appellat) laboraret, nolletque homo priuatus & modestus societati oneri esse, ac nouo exemplo anagnostem sibi deposcere, cum bona Patrum ipsius Societatis venia, & nonnullo etiam mœrore, cùm nondum solemni illa professione Societati deuinctus esset, dimissus fuit. Dimissum excepit, & perbenignè habuit apud se Petrus Villarius Viennensis Archiepiscopus, tum ipsius Tolosani præclatis animi dotibus, tum illius Societatis respectu, & amore impulsus. Sed cùm eum obfirmato esse animo videret, in aliud quodpiam Monasterium sese recipiẽdi, vbi & piè ac religiosè viuere, & subsidio studiorum necessariò adiuuari posset, illi auctor atque hortator fuit, vt D. Antonij regulæ, atque instituto se deuoueret, atq; manciparet. Præuidebat enim etiam tum vir pius, & cœlesti

1603. — 5692.

Anni Christi 1592 — Anni mundi 5679

ſpiritu afflatus, cum opportunè oblatum & quaſi diuinitus demiſſum, qui ordinis illius puritatem, atque inſtituta vetera, temporum iniuria collapſa in vſum reuocaturus & ſuo ipſius exemplo renouaturus eſſet. Nec ſpes ea Villarium feſellit. Etenim primo anno profeſſionis ipſius Toloſani,cùm generalis Abbatis mors accidiſſet,vna omnium religioſorum voce, & conſenſu,in demortui locũ, rara virtutis,& doctrinæ hoc ſæculo prærogatiua, ſuffectus fuit. A quo tempore vir pius omnem operam atque induſtriam poſuit in reſtauranda Primariæ illius ſedis,& Abbatiæ, ac totius ordinis Eccleſiaſtica diſciplina,in reficiendis eiuſdem ædificiis hęreticorũ prauitate,& furore dirutis,&,quod laudabunt poſteri &mirabuntur (nam ingraueſcente morbo & oculorum fluxione cæcus omnino effectus eſt)in Concionibus frequentibus,per aduentum, & Quadrageſimam etiã aſſiduis,tum Viennæ, & Gratianopoli, tum Romani,& in S. Marcellini phano, ac aliis ipſius Delphinatus vrbibus, Diatribis, quas frequentes habuit cum præcipuis Caluiniticæ ſectæ miniſtris, quæque etiam typis fuerunt excuſæ,& datæ in publicum. In ſumma,vt reliquas huius optimi viri virtutes in vnum contraham, alter eſt huius ſęculi Didymus Alexandrinus cæcus, D. Hieronymi Præceptor, qui multa opera & nobilia compoſuit, ab ipſo Hieronymo paſſim laudatus, qui claruit anno Domini 395. Plura de optimo atque modeſtiſſimo viro dicere, & pudor ipſius non patitur, & res eſt alterius & loci & temporis. Hæc pauca cum libentia, & voluptate, vt verum fatear, vſurpaui, quæ reticere, niſi cum mea nonnulla culpa non poteram. Sed iam ad inſtitutum noſtrum Chronologicum reuertamur.

Eo quem ſuprà commemorauimus fœlici ſucceſſu, & inuſitato belli progreſſu Henrici 4.moti Principes & Reſpublicæ Italiæ, verentéſque ne belli ſcintillę vltra Alpes ſpargerentur, & Italiæ pax turbaretur Pontificem Rom. hortati ſunt,vt bellum inter Regem,& Ducem componere ſtuderet. Is nepotem ſuum Petrum Aldobrandinum, Cardinalem, ad Regem,Ducémque Legatum miſit, vt vtrumque ad pacis ſtudium inflecteret, atque ita omnium Chriſtianorum quieti conſuleretur.Cardinalis primo Ducem conuenit, cuius cùm ſingulare pacis ſtudium,vti præ ſe ferebat, intellexiſſet, hortatus eſt,vt è ſuis aliquos ad Regem ſecum vnà proficiſci pateretur,qui tractationi intereſſent. Adiunxit ergo Dux Cardinali comites, Franciſcum Arconatum, & Renatum Luſingium, magnæ experientiæ viros. Hi cum Cardinali Camberiacum ad Regem profecti ſunt, qui 26. Nouembris die Nicolaum Brulartium Dominum de Sillery, & Petrum Ianninum Nauium deputauit,vt Ducis poſtulata audirent, eique reſponderent. Ipſe enim,vt ſuprà diximus, Lugdunum iuerat, & de Cardinalis aduentu certior factus, vt eò ſequeretur ſe, rogarat.

Lugduni ergo de pace componenda, Cardinali Sequeſtro, primùm agi cœptum. Sed cùm nuntius de euerſo à Geneuenſibus Sancatharino eſſet allatus, Cardinalis tractationem abrupit. Rex de eo certior factus,idque pro noui belli initio habens, exercitui ſuo omnia hoſtilia libera eſſe iuſſit,& permiſit Geneuẽſibus,vt demolitionem propugnaculi incœptam perficerent. Quod illi tanto ſtudio atque ardore effecerunt,vt poſtridie ne forma quidem,aut primæ eius delineationes apparerent. Hoc pacto abiecta omni ſpe pacis,cùm Ronius Cardinalem inuiſeret, vt in Italiam profecturo valediceret, is mentionem fecit inter-

1605 — 5692

ruptæ

Anni Christi. 1592. | Anni mundi. 5679.

ruptæ tractationis, rogans, vt Regi significaret, sibi nihil accidere posse iucundiùs, quàm vt intermissâ actione continuata, firma tandem pax, & amicitia coiret, quæ post multam disceptationem in has tandem leges facta est, vt Dux Marchionatum Salussianum retineret, proque eo Regi Bressam, Baugianam, & Veronæam valles traderet, cum omnibus locis quæ sunt inter Rhodanum, & Ararim fluuios. Hanc pacem postea quoque Hispaniarum Rex, etsi nonnullas eius conditiones rebus suis maximè incommodas diceret, ratam nihilominus habuit, & sic vniuersæ Galliæ, & Sabaudiæ quies est restituta. *Ianson. lib. 24. Petrus Mathæus lib. 3. narratione 4. historiæ suæ, & inuentarium generale historiæ Franciæ tom. 4.*

Annum hunc Anglia satis quietum habuit. Archidux quidem Albertus, & Isabella eius vxor, initio sui aduentus in Flandriam, Angliæ Reginam per literas & internũtios certiorem fecerunt, mutuæ amicitiæ spem facientes. Regina vicissim eis de matrimonio, & inauguratione amicissimè gratulata est, cum prolixa beneuoli animi ostentatione.

In Angliam tum è diuersissimis mundi partibus venerũt Legati à Festarum scilicet, & Maroci rege, Muley Hamet, & à Bori Federouitio magno Moscouiæ duce. Quorum vterque Reginæ amicitiam ambiebat, & studia vicissim sua beneuolentiámque offerebat. Mirum sanè erat videre alteros totos ferè, vt è frigidis regionibus venientes, pellibus vestitos, alteros seminudos ferè & tenui serico circumamictos. *Ianson. ibidem.*

De rebus gestis in India Orientali, & vicinis regionibus ab eo tempore quo Patres Societatis nominis Iesu in eas ingressi sunt, vsque ad hunc annum 1600. historiam scripsit Petrus du Iarric eiusdem societatis Theologus, excusam in 4. Burdigalæ, apud S. Millanges, 1608. Digna est lectu.

1601. 18. Ianuarij cùm Pax inter Henricum Regem, & Sabaudiæ Ducem, Lugduni conclusa fuisset, & firmata, ob hoc tantum beneficium gratiæ fuerunt actæ Deo, & Canticum *Te Deum laudamus*, decantatum in Ecclesia Metropolitana S. Ioannis Baptistæ. Vbi etiam oratio panegyrica de Pace à Iacobo Marchisetto Doctore Theologo Pisaurensi, Romanæ eloquentiæ in Romano Archigymnasio Professore primario habita fuit, coràm Rege ipso, ac Regina Christianissimis, illustrissimo, ac Reuerendissimo Domino Petro Cardinale Aldobrandino Apostolicæ sedis de latere Legato, & magna Francorum Regni Procerum, Præsulúmque frequentia. *Eam Lugduni excudit Claudius Morillon Typographus. Scripsit etiam epistolam elegantem vir doctus de bello Sabaudico, nuptiis Henrici Regis, pace, & apparatu Lugdunensi, ibidem excusam verùm suppresso nomine, quod non debuit. Sciremus enim cui beneficium deberemus.*

29 Ianuarij apud Boios supremum diem clausit Ludouica Nicolai Comitis Valdemontij filia, & Henrici 3. Frãciæ & Poloniæ Regis vidua, magno apud pauperes Prouinciæ illius desiderio sui relicto.

25 Februarij, ipso cinerum die Robertus Deuorensius Comes Essexiæ, 25. Procerum Angliæ sententiis, capitis damnatus, in aream turris Londinensis productus sine vllo metus indicio, ceruicem securi subiecit, amputatóque tribus ictibus à carnifice capite, vitam finiuit. Angliæ Regina diu fluctuanti animo modò ad gratiam, modò ad seueritatem propendebat, sed tandem supplicium de eo sumi iussit. Idem supplicium de Christophoro Blontino, Es-

1605. | 5692.

sexij vitrico, & Carolo Dauerio, nobilissimo genere viris, sumptum est. Mercicus verò Essexij aulæ Magister, & Hēricus Cusius à secretis, quòd ad nefaria, & violenta consilia Comitem impulissent, laqueo priùs gula fracta, in quatuor partes dissecti sunt. *Ianson.lib.25 P. Mathaus lib.4. narrat. 2. inuentar. generale histor. Franc. tom.4.*

Anni Christi 1592

4 Martij nuptię inter Carolum Marchionem Burgauiū, è familia Austriaca, & Sibyllam Cliuensis Ducis filiam Dusseldorpij solemniter celebratæ sunt. *Ianson.lib.25.*

5 Aprilis iidem Legati Regis Persarum quorum suprà meminimus, Romam solemni pompa ingressi sunt, vt Summum Pontificem ad bellum contra Turcas etiam incitarent. *De aduentu ipsorum libellus excusus est Lugduni apud Iacobum Roussin. Vide & P. Matheum libr. 4. narratione 2.*

13 Iunij & aliquot sequentibus vsque ad festum Sancti Ioannis Baptistæ, in Arragonia non procul ab vrbe Vililla, in campanario Templi S. Nicolai, campana per se, & à nullo pulsata sonuit sæpius, magna incolarum trepidatione, & terrore. Quod & aliàs sæpe accidisse referunt. Vnde miraculi campana vulgo appellatur. *Lege P. Mathei lib.4.narrat.2.& inuentar.gener.tom.4.*

2 Iulij Rimberca, Coloniensis diœcesis ad Rhenum oppidum, vbi validum præsidium Albertus Archidux collocarat, à Mauritio Nassouio cum exercitu 20. millium hominum, in quo tria erant equitum millia, obsidetur, & tandem vltimo huius mensis die per deditionem recipitur oppido præerat Ludouicus Ferdinandus Dauila, qui cum mille & trecentis militibus egressus, Traiectū ad Mosam est profectus cum magna sociorum multitudine. Et ex obsessis quidem supra mille desiderati perhibentur, ex obsessoribus verò non pauciores cecidisse credibile est. *Ianson.lib.25.*

5 Iulij Ostendanæ obsidionis initium fuit, Comite Friderico Vandembergio, cum imperio ab Alberto Archiduce eo misso. Qui cùm quinque cohortes peditum secum adduxisset, & castra inter arenarios, qui in plaga orientali cernuntur, tumulos, metatus esset, postero statim die, cum 4. tormentis æneis fulminare, & globos in vrbē proiicere ferreos cœpit. Erant tum in vrbe Præsidiariorum militum signa 21. qui adiunctis sibi ciuibus, sub imperio Vōdernothij, ad defensionem sese statim composuerunt, vxorum & liberorum sarcina in Zelandiam maxima parte dimissa. Cæterum tanta vtrinque principio obsidionis machinarum vi certatum fuit, vt minore quàm vnius mēsis spatio quinquagies mille in vrbem, vicies mille magni ponderis pilæ ferreæ ex vrbe in castra contortæ & explosæ ferantur. Præsidium vrbis Angliæ Reginæ & ordines ad eum auxère numerum, vt iusti exercitus speciem haberet; atque ita potius castra castris opposita, quam vrbs obsessa videretur.

Tam celebris verò tantæque exspectationis principium etiam huius obsidionis fuit, vt vndique tam in castra, quā vrbem ipsam videndi studio, multi atque etiam Principes viri confluerent. Euenta quidem quotidiana, interfectorúmque numerum describere, instituti nostri ratio nō permittit, casus tamen quosdam mirabiles facere non possum quin attingam. In vrbe erat Gallorum militum Tribunus Castillionæus, cui per crates prospicienti globi ictu caput ita ablatum fuit, vt proximè astantes non cruore tantùm fœdati, sed etiam penè exanimati sint. Miles quidam panem emerat, quem dum in altum manu eleuatū

1605

osten-

Anni Christi. 1592. | Anni mundi. 5679.

ostentat ecce volans globus medium panem aufert, reliquum milite retinente. Qui magno cum iubilo statim, & hunc boni & honesti militis globum fuisse (vtpote qui ex æquo secum partitus sit) & panem hunc vere militarem esse, & dignum qui vel ab optimo milite comedatur, exclamauit. Nobili cuidam Anglo in eruptione quadá dexterum brachium, globi ictu fuerat ablatum, quod ille statim sinistra manu sublatum, ad chirurgum, deinde in tẽtorium suum reportauit, addens sine vlla doloris significatione, brachium hoc esse, quod sinistro ante meridiem inseruierit. Alius quidam, qui itidem brachium amiserat, medius inter duos ducebatur, cùm mox alio globo crus ei aufertur, ductoribus illis pene illæsis, atque ita miserè truncatus interiit. Ciuis quidam aromatopola ante tabernam globi ictu interemptus erat, quem mox in feretro repositum alius globus scandapila eiecit. Equus cui adolescens insidebat à posteriori parte ita traiectus fuit, vt per frontem globus exiret, sessori tamen nihil damni datum, quam quòd caligæ inter crura laceratæ sunt. Cum Mesonautarum quodam præfecto alius sermonem miscens, cubito, vt solent eiusmodi homines, humeris eius innitebatur, quem itidem globi ictus, afflato parum, illæso tamen præfecto, in auras secum abstulit, atque auulsit. Non semel etiam contigit, vt globi ab obsessoribus missi in hostilium machinarum iam ad displosionem paratarum ora vel foramina inciderent, atque ita incenso puluere, vnà cum inserto globo in castra sint reiecti: Infinitum sit alia eiusmodi recensere. *Legat qui volet Palæstram Ostendanam, Iansonij lib. 25. Gotardi Arthus Dantiscani libr. 3. tom. 5. Mercurij Gallobelg. succenturiati. P. Matheum libr. 4. narrat. 2. & 3. & lib. 7. narrat. 2. itidem & 3. & inuentar. generale tomo 4.*

Hoc eodem mense Iulio Ferdinandus Archidux Austriæ, Stiriæ, & Carinthiæ dominus occupatam à Turcis superiore anno Canissam omni ope atque opera recuperare instituit. Ad quam quidem rem auxilia Cæsaris, Pontificis Romani, & Hispaniæ Regis sibi adiunxit. Itaque copiis simul iunctis ad 25000, equites & pedites ad eam obsidionem progressi sunt, quam tamen aliquot post mensibus deserere, & sese non sine damno recipere fuerunt coacti. *Ianson. ibid.*

Eodem Iulio Annuæ Pensitationes pecunia comparatæ, quibus antea duodecima sortis pars quotannis creditori à debitore pendebatur. Edicto regio ita tẽperatæ & moderatæ sunt, vt posthac decimasexta tãtùm pars sortis, pro iusto reditu annuo exigi possit. Atque ita Rex clementissimus subditorum suorum inopiam, in quam nimio illo fœnore, & superiorum annorum calamitatibus fuerant coniecti, æquissima hac lege non parum subleuauit.

11 Augusti ad D. Georgij Fanum in Vngaria prodigia horrenda in aere apparuerunt, *descripta in Inuent. Gener. histor Franciæ tom. 4.*

18 Augusti Michael Vaiuoda Moldauiæ Palatinus ob clandestinas machinationes, & secreta cum Turcis & Tartaris consilia, Georgij Bastæ, Cæsaris in Transsyluania cũ imperio Legati, mandato, cùm comprehendi non posset, occisus est. *Ianson. lib. 25.*

9 Septembris Cæsarianus exercitus Albam Regalem obsidere cœpit, Duce Mercurio tribuno militum Rusuuurnico, Collinitio, Altheimio, Stacembergio, Geisbergo, & aliis copiarum Prouincialium Ductoribus. Est autem vrbs illa natura sic munita, vt vndique paludibus septa sit

1605. | 5691.

ad mil-

Anni Christi 1592

ad milliare dimidium suburbia habet duo, per quæ aditus ad eam patet, cæteris partibus inuia putatur. Nihilominus Rusuuurmij solertia, & paucorum militum generosorum per itinera deuia, per paludes irrũpentium industria plus nocte vna effectum fuit, quàm alioquin hebdomadibus aut mensibus compluribus nauari potuisset, superatis itaque paludibus tormentis bellicis arx ipsa verberata & tandem expugnata in Christianorum potestatem cum tota vrbe venit. *Ianson. ibid.*

22 Septembris, qui D. Mauritio Martyri sacer est, Regina Hispaniæ filiam peperit, cui Annæ Mariæ Mauritię nomen inditum fuit. Ad congratulandum Regi in Hispaniam ab Alberto Archiduce missi sunt Vraniæ Princeps, Henricus Comes Vuambergius, & Christophorus Ostfrisiæ Comitis frater. *Idem ibidem inuentar. gener. tom. 4.*

27 Septemb. SS. Cosmæ, & Damiani, inter 10. & 11. horam ante med. noctem Maria Medicæa Regina Galliæ, ad Fontem Bellaqueum filium peperit. Qui quòd sit primogenitus Henrici Regis filius, Delphinus appellatur. Ipsius natalem, quem Galliæ suæ, & vniuerso Christiano orbi fœlicem auguramur, & optamus, decem diebus tantum magnus terræmotus præcessit. *P. Mathæus lib. 4. narrat. 3. inuentar. gen. tom. 4. Ianson. ibid.*

Ipsa eàdem nocte illius diei & mensis Heldebergę quoque Comes Palatinus Elector Fredericus 4. filium ex Aloisia Nassouia Gulielmi Vraniæ Principis filia, suscepit. Ad Baptismum ordines Hollandiæ vt susceptores inuitati, Henricum Fridericum Mauritij Comitis fratrem ablegarunt. *Idem Ianson. ibidem.*

1 Die Nouembris Sylua ducis à Comite Mauritio exercitu octo millia peditum, duo millia & quingentos equitum complectente, obsidetur. Sed cùm ab hoste, & rigore hyemis vexaretur, obsidionem soluit, & in Hollandiam 27. eiusdem mensis se recepit. Discessus huius ignominiam, Hollandi versibus his tegere conati sunt.

Non ducis obsessa seruauit mœnia sylua
Alberti gladius, frigida sed glacies.

Quos fideles subditi ita retorserunt:

Tam ducis obsessa seruauit mœnia sylua
Alberti gladius, frigida quàm glacies.

Sunt & alia quædam vtrinque scripta & iactata, non sine felle & morsu, quæ apud Ioan. Bochium vnde obsidionis huius historiam extraxit Iansonius legi possunt.

2 Decembris Henricus Galliæ Rex Parisiis in Cælestinorum templo pacem cum Duce Sabaudiæ anni huius initio confectam, iuramento confirmat. *P. Mathæus libr. 4. narratio, 4. Inuentar. general. tom. 4.*

13 Decembris S. Luciæ festo, idem Natalem diem suum, Augustum & Adrianum Imperatores imitatus, Lutetiæ celebrat, & lauto atque opiparo Conuiuio excipit Regij sanguinis principes, Lotharingiæ Duces Patrem, & filium, Catharinam sororem, Barri Duci, vt suprà diximus, desponsatam, & Legatos Principum externorum. *Idem Mathæus li. 4. narrat. 5.*

In Iapponicis Insulis hoc anno maximæ factæ sunt rerum, imperiorùmque commutationes. Vnde etiam Christiana religio modò promota est, modò retardata. *Vide Ianson. lib. 25.*

In Perüana, & Philippinis insulis maxima itidẽ res Christiana capiebat incrementa. Etsi verò oræ maritimæ, vt & totum illud pelagus ab Hollandis infestabatur, imprimis verò cùm Oliuarius à Nort, traiecto freto Magellanico ad

1605

Mani-

Anni Christi. 1592 | Anni mundi. 5679

Manilam, Regias naues inuasisset, atq; ex iis vnam, prætoriā depressisset, multasq; aliis in locis spoliasset atq; incēdisset: exiguo tamen cū fructu ad suos reuersus est, amissa etiā celoce sua, cuius classiarij & nautę omnes Manilā captiui abducti, postquā omnes ad fidem Catholicam, excepto præfecto, se priùs conuertissent, laqueo strangulati sunt. Similes ferè successus aliæ Hollandorū expeditiones maritimæ hoc anno habuerūt, vt Iacobi Mahu, Simonis de Cordes, Sebaldi de Vuert, & aliorū, qui vel nausea, morbis, & rerum penuria afflicti, vel tēpestate ad hostile littus eiecti, vel aliis modis perierunt. Sed nec Hispani iis in locis dāni expertes fuerunt, maris tempestate circiter sedecim absorptis nauibus, & iactura duorum ferè millionum, ac mille & ducentorum virorum facta. *Idem ibid.*

Hoc eodem anno Piadenæ in Italia cū Summus Pontifex militem conscribi iussisset, quem in Vngariam mitteret, inter alios, Germanus quidam, Daniel Burckhammerus, Buchensis (quod est ad lacum Podancum oppidulum) nomen dedit. Is cùm vna cum vxore sua, quam secum adduxerat, nocte quadam cubitum concessisset, acerrimos primùm ventris dolores suboriri sibi cōquestus, paulò pòst infantē parit. Res palam fit, tandem ad magistratū quoq; defertur. Examinatus Androgynū se fatetur: infanti sibi virile nomen inditū, puerū postea sartoriā artē didicisse, tandem stipendia facere cœpisse, in Vngaria primùm, vbi septem annos Cæsari militarit, deinde in Belgio sub Hispaniarū Regis vexillis. In Belgio cùm esset semel cū Hispano quodā rem habuisse, è cuius cōcubitu fœtus hic sit procreatus, sed clā rē omnē habuisse. Neq; vxorē, quæ virū se nunquā fuerit experta, cuiquam verbū vllum ea de re fecisse. Hæc ita è confitentis ore ab Actuariis excepta, & in publicos cōmentarios relata sunt. Infans deinde, fœminei sexus, Ecclesiasticorum permissu, baptisata, Elisabethæ nomen accepit, totáque Italia res hæc prodigij loco habita fuit. *Idem ibidem.*

Hoc etiā anno Alosius de Vignācour, è familia nobili & Antiqua Picardiæ oriūdus, magnus antea Hospitalarius ordinis Equitum Melitensiū, suffectus est in locū Petri Mendozæ magni Magistri totius ordinis nouissimè mortui. Atq; ita his paucis annis Gallia nostra & Cæsari legatum supremū in Vngaria, & ordini Melitensiū Equitū, Magistrū Magnū, aduersùs Turcā infensissimū Christiani nominis hostē, dedit. Vt nō sine omine fausto in huius supremi Magistri nomine Renatus Grossius S. Ioarij Dominus, & ciuis Lugdunēsis, ingenio, prudētiaq; singulari prędiȩditus, amicus meus, hoc anagramma inuenerit: FVGO TVRCAS INDOLE VIVA. Quod & sub imagine Crucifixi summa arte delineata per Iacobum de Fornazeris excudi, & ipsi Magno Magistro offerri studiosè curauit. Porrò de origine, progressu, & rebus præclarè gestis illius ordinis Historiam scripsit Petrus Boissatus Consiliarius Regius, & Præfecturæ Viennensis in Gallia Vice balliuus, vir doctissimus, atque integerrimus, quam rogatus etiam literis, vt mihi renunciatum fuit, à Proceribus ordinibus humanissimè scriptis, in lucem breui emissurus est.

De Sebastiano Portugalliæ Rege, quem in acie aduersùs Abdemelech Mauritanię Regem fortiter occubuisse 4. Augusti anni 1578. suprà pag. 778. commemorauimus, hoc anno rediuiuo, multa passim in Portugallia, Hispania, & Italia iactata sunt. De quibus, quia nihil certi habeo, non est quòd pronuntiem. *Curiosus lector videat ea de re Petri Mathai narrat. 4. li. 4. & Inuentar. generale Hist. Franciæ tom. 4.*

1605 | 5692

Trophæa Mariana, ob hæresim triumphatam, grati animi & voti persoluendi fixa in Tholo Lauretano, à Christophoro Mariano Augustano S. Th. L. & Professore in Academia Vvirceburgensi, Vrcellis excusa in lucem exierunt hoc anno.

Et quia liber mihi dignus visus est, qui in manibus piorum & doctorum versaretur, idcirco lectorem de eo esse monendum æquum duxi.

Anni christi. *Anni mundi.*

1602. 31. Ianuarij Soloduri apud Heluetios antiquum fœdus Galliæ Regum cum viginti duobus Heluetiorum Pagis renouatum fuit per Nicolaum Brulartium, & Emericum de Vic, Henrici 4. Galliæ Regis Legatos, cum eorũdem Pagorum deputatis. *Pet. Mathæus lib. 5. narrat. 6. Inuentar. Generale Hist. Franciæ tom. 4.* 1592 5679

10. Februarij Philippus Emanuel de Lotharingia, Mercurij Dux cum bona gratia ab imperatore Rodolpho 2. discedens, ex Gallia militem in Vngariam adducturus Norimbergæ diuertit. Inde vix digressus in itinere febre continua correptus, eodem redire coactus est, ac ingrauescẽte morbo, 13. febris die, ac 18. eiusdem mensis, Ecclesiæ Catholicæ sacramentis munitus è vita discessit 41. ætatis anno & in Diœcesi Bambergensi sepultus fuit. Pater illi fuit Nicolaus de Lotharingia, Comes Vaudemontij, cuius filiam Ludouicam in matrimonio habuit Henricus 3. Galliæ Rex. Qui vt Socerum suum ornaret magis, titulum Ducis & tribuit ab oppido Mercorum, vel Mercolio. vnde Mercorius, vel Mercurius hic Dux appellatus est. *P. Mathæus lib. 5. narrat. 1. Inuentar. general. tom. 4. Eius vitam meritis laudibus prosequutus est Nicolaus Montrolius de Sacro Monte lib. 6. Historia Generalis Vngariæ. Ibidem vide Epistolam Clementis 8. Pontificis Max. de eodem, & orationem funebrem habitam Lutetiæ in Augustissimo totius Galliæ Templo B. Mariæ Virginis à R. in Christo Patre Francisco de Sales Episcopo Geneuensi 27. Aprilis eiusdem anni. Vide & Epistolam Consolatoriam Neruesij ad eiusdem Ducis Viduam, scriptam, & Lutetiæ excusam.*

In Ostendana obsidione, cuius suprà mentionem fecimus, tanta contentione & pertinacia pugnatum fuit, vt ab initio obsidionis ad Calendas vsque Martias huius anni ducenta quinquaginta ferreorum globorum milliapõderis 36. librarum, vsque ad 50. præter saxa aliaque tela in oppidum missa ferantur. Militum porrò qui eodem spatio tẽporis, partim morbis, frigore & inopia in castris Hispanorum extincti, partim tormentorum ictibus contrucidati perierant, plus 18. millibus numerantur. In ciuitate autem occubuerunt ferè septem millia. *Ians. li. 26. & Gotardus Arthus Dantiscanus to. 5 lib. 3.*

Martio mense in quadam Ostendæ oppugnatione post acerrimum duarum ferè horarum conflictum, nocte & æstu maris superuenientibus signo receptui dato, inter cęsos repertum est Hispanæ mulieris cadauer, quæ inter primos habitu virili fortiter pugnans occubuit, aureo torque aliisque rebus pretiosis circa nudum corpus redimita. Rarum quidem & infrequens, non tamen inusitatum exemplum. Siquidem in eo bello, quo superioribus annis Fridericus 2. Danię Rex Ditmarsos subiugauit, inter cæsos, mulieres aliquot inuentas Gaspar Ens scribit:

Mira canam, sed vera canam, visa inter aceruos
Cæsorum, sexus muliebris corpora, molle
Ferro accincta latus, rigidaq; induta loricæ.
I nunc, fœmineumq; imbellem credere sexum
Aude, & Amazonias mutare in prælia vires. Iansonius ibidem.

15. Aprilis Lutetiæ in Sanctiore Regis consilio solenne Arrestum pronuntiatum fuit, quo controuersia Iudicialis inter Prouinciæ Delphinatus ordines tres, iam à multis annis, pro collationibus, & indictionibus annuis, arden- 1605 5692

tissimo

Anni Christi. Anni mundi.

tissimo partium studio agitata, non tam finem accepit quã recruduit. *De qua vide Pet. Matthei li. 5. narrat. 1.*

1592 5679 In Agri Lugdunensis Pago quodam, qui sancti Martini *la plaine*, nomen habet Aurifodina casu reperta fuit, è cuius auro puro puto primùm effosso Emericus de Vic, qui tum Prouinciæ Lugdunensi à Rege legatus missus præsidebat, Calicem conflari iussit, Autori rerum omnium Deo, & Ecclesiæ Primatias tanti muneris; & Gallis noui, aut saltem insueti consecraturus. Ex eodem non ita multò pòst Rex ipse imagines fusiles satis grandes 42. Legatis Heluetiorum post fœdus renouatum, & iuramento Parisiis confirmatum, ad suos reuersuris dono dedit. In quibus Symbolum Fœderis, & annus ipsius renouati expressus fuit, hac inscriptione addita: *ex auro francigena anno fœderis renouati effosso.* Ab eadem Fodina frustulum habeo in Arca Medica, auri puri, & apyri in saxo quod mihi dono dedit Michael Riberius Consiliarius & Medicus Regius, collega & amicus meus. *Huius Fodinæ meminit P. Matthæus in fine narrat. prima, libri 4.*

12. Maij Lutetiæ in Parlamento tumultus magnus exortus fuit, propter exautorationem Aduocatorum, & iustitium insolens, & extraordinarium, ac intermissionem iurisdictionum per aliquot dies. Causa hæc fuit: Exierat Arrestum à Senatu, quo iubebantur Aduocati Scriptionibus suis propria manu apponere quantùm pecuniæ pro salario & honorario accepissent à Clientibus suis. Vnde exacerbati fuerunt Aduocati mirum in modum, & palàm ac publicè protestati sunt se malle posthac omni Aduocationis officio priuari, quàm seuero illi Arresto obtemperare. Pronunciatum alterum illis à Senatu fuit, vt qui nollent in posterum causas agere, hoc ipsum in Actuaria Cella Scribarum curiæ scripto profiterentur, & deinceps nullum Patrocinij & Aduocationis munus exercerent. Postero die Aduocati Senatus numero 307. è Cameris consultationum per mediam curiam Basilicam bini Actuariam cellam ingressi, deposita Epomide declarant se posteriori Arresto curiæ obtemperare, quòd priori non potuerint. Ab eo tempore summum in Parlamento silentium, atque insolens Iustitium fuit. Donec Codicillis Regiis Aduocati omnes in integrum fuerunt restituti, & à rigore illius clausulæ, qua se offensos dicebant, liberati *Pet. Matthæus narrat. 2. li. 5. hanc totam Historiam fusè commemorat, & Inuent. Generale tomo 4.*

Non ita multò pòst idem Senatus Parisiensis Edicto Regio de Duellis Decretum suum interposuit, & vt strictè sine vlla exceptione obseruaretur mandauit. *P. Matthæus ibi. Inuent. General. Ibid.*

19. Iunij Gilbertus Caronæus Celebris ac nobilis Medicus apud Annoneenses Vellaunios, annos 70. natus, mẽses 7. & dies 8. ex hac vita discessit, magno in animis suorum ciuium, & quotquot eum cognouerant, desiderio sui relicto, & mœrore.

21. Iulij Codicilli Regij de satione Mororum, & Bombycibus nutricandis toto Galliæ Regno, Lutetiæ fuerunt promulgati. *Qua de re libellus excusus fuit Parisiis anno 1603. vide & P. Matthæi narrat. 1. li. 6. & Inuent. General. tom. 4.*

1605 5692 31. Iulij Carolus Gontaldus Dux Bironius, Eques Auratus vtriusque ordinis Regij, Par & Marescallus Franciæ, & Ducatus Burgundiæ Gubernator, Lutetiæ in area Bastiliæ arcis capite plectitur. *Iansonius lib. 2. P. Matthæus narratione quarta, libro quinto, & Inuentar. general. tomo quarto.*

Anni christi. 1592

Bullionius Dux Bironicæ conſpirationis ſuſpectus, Lutetiam quoque ad dicẽdam coram ſenatu cauſam euocatus, venire detrectauit, neſcio quæ odia, & inimicitias ſenatorum, aliorúmque contra ſe prætexens: Ad Caſtrenſem verò ſenatum, à Rege ſubditis ſuis, qui prætenſam reformatam Religionem profitentur, aſſignatum Tribunal prouocauit. Sed ea excuſatio à Rege admiſſa non eſt, quòd Regni Gallici Officiarius, & Mareſchallus eſſet Bullionius, nec alium poſſet habere competẽtem iudicem quàm Parlamentum Pariſienſe. Bullionius igitur ſolum vertit, & ad amicos & affines in Germaniam profectus eſt, ſed aliquãtò pòſt ad ſuos reuerſus, Sedanum communire cœpit. Quo vero exitu & ſucceſſu dicemus ſuo loco. *Idem ibid.*

9. Auguſti Turcæ circiter 75000. obſidere cœperunt AlbamRegiam duobus locis, vno Budam, altero Iaurinum ſpectante. Celeritate autem imprimis ſibi opus eſſe cenſuerunt, quæ Iulio Cæſari multas & glorioſas victorias peperit. Niſi enim anteuerterent Cæſarianos, actum eſſe de opere oppugnationis facilè perſpiciebant. Primùm igitur machinis murariis duodecim maioribus eam verberarũt, & ſummis conatibus nixi ſunt propugnaculum, quod eſt ante vrbem, occupare, ad eamque rem multi cum ſarmẽtis ad implendam foſſam deſtinati. Sed à Chriſtianis cum detrimento magno repulſi ſunt. 16. Auguſti die ab omni opere oppugnationis quieuit hoſtis. Sequente die, vbi primùm ſol illuxit, furore ingenti equites & pedites ad proiiciendum ſarmentorum, & virgultorum faſciculos incitauit, tantumque effecit, vt muſcoſa loca complerentur. Mox ter oppugnauit, & quarta oppugnatione propugnaculum expugnauit. Haidones, qui in præſidiis illic diſpoſiti erant, ferme omnes perierunt. Etſi enim Comes de Iſolano Italus, cui cura cuſtodiendi ac defendendi vrbem commiſſa erat, cum aliquot ſclopetariis ſubuenire illis voluit, tamen ab hoſte profligatus vix ex ferro & manibus, nec ſine diſcrimine vitæ elapſus eſt. Propius quoque vrbem caſtra mota ſunt. Interim Cæſariani, & Germani imprimis acerrimè hoſtem repulerunt, & 23. huius menſis facta excurſione Turcas ferè 800. cæciderunt, inter quos Primarij quidam viri fuerunt. Baſſa autem Boſnenſis, & Ianitzarorum Aga lethalia vulnera acceperunt. Poſt expugnatum propugnaculum, & occupatam Inſulam, Turcæ in Arcem inuadere multis oppugnationibus tentarunt, ſed identidem à Cæſarianis repulſi ſunt. Cùm autem crebris inſultibus multi eorum cæderentur, inſtituerunt de pacis conditionibus agere cum Chriſtianis. Sed negauit Iſolanus Comes integrum ſibi eſſe vrbem à Cæſare Romano ſibi commiſſam hoſti dedere, nequid contra Iuriſiurandi religionem, qua obſtrictus erat, facceret. Baſſa Vezir tridui ſpatium ad deliberandum ei dedit, interim verò ab armis abſtineri voluit. Iſolanus verò dies & noctes ſeſe communiuit, & turrim quandam ex aliqua parte demolitus eſt, vt ſubuectis in eam tormentis hoſti plurimùm noceret. Finito triduo reſponſum exegit Baſſa, quod datum eſt ei ab Iſolano in hunc modum: ſcias Vezir non eſſe mulieres in vrbe, quam Cæſar Romanus armis recuperarit. Si ergo occupare eam ipſe vellet, neceſſe eſſe vt armis id fieret. Simul impetu facto in hoſtes, multos eorum proſtrauit, aliquot machinas bellicas labefecit, & quotquot viuos cepit, eos in vrbem adductos de arce ſuſpendi iuſſit. Hoc modo exaſperatus Vezir, oppugnationes continuauit vſque ad 25. quarum poſtrema ab ortu ſolis vſque ad ve-

1605

Anni mundi 567

ſperam

Anni Christi. | Anni mundi.

sperام durauit, Cæsarianósque adeo afflixit, ac debilitauit, vt sustinere vim & magnitudinem tantarum impressionum diutius non possent. Tractare igitur

1592 — 5679

29. Augusti de vrbis deditione cum Turcis Isolanus Comes, & Ductores reliqui cœperunt. Sperarunt enim, se induciarum nomine, Turcarum impetum ad dies duos aut tres retardaturos esse. Interea verò auxilium à Ducibus Cæsarianis minimè dubiũ præstolabãtur. Quod vbi Præsidiarij milites cognouerunt, ex vna parte accurrerunt & ipsi, vt quid in Colloquio cum hoste ageretur scire possent. Interim hostis cum perfidissimis Vvalonibus, & transfugis Vngaris ex altera parte superatis muscosis locis, vrbem inuaserunt. Hos statim reliquus exercitus subsecutus est, & tantus impetus in Christianos factus, vt arcere à se hostiũ vim nullo modo possent. Duces, & antesignani in hac impressione fuerunt Vvalones, qui promiscuè viros ac mulieres multò crudeliùs tractarunt, quàm Turcæ ipsi, obuiáque omnia prostrauerunt. Isolanus quoq; vtroq; pede vulneratus est, & captiuus abductus Cõstantinopolim. Turcarũ in hisce oppugnationib. ad 10000. partim interciderunt, partim sauciati sunt. Christiani verò miserè omnes mortem occubuerunt. Miseranda clades! Nondum annus præterierat, cũ ex immanium Turcarum seruitute erepta Alba, in Christianam libertatem vindicata respirare, & parere iterum Imperio Romano cœperat. Ita ludit fortuna in bellis, & modò dat, modò aufert, facitque adeò vt quod te in potestate habere confidis, opinione citius e manibus elabatur. *Iás. li. 26. P. Matthæus li. 4. nar. 5. Inuẽ. Generale to. 4.*

Iacturam Albæ Regiæ, & tot fortium militum qui in ea occubuerant, grauiter molestéque ferentes Cæsariani de vindicanda ea consilium cœperunt. Abiecta igitur omni cunctatione Budam, quam iterum post annum 1598. Turca Christianis eripuerat, cum exercitu aggrediuntur, & sũma vi oppugnãt. Excursiones factę sunt crebræ, & impressiones aliquot à Christianis tentatæ validis viribus, quibus tandem expugnata fuit sub finẽ Septembris vrbs inferior. Sed cùm superiorem vrbis partem admotis etiam tormẽtis bellicis inuasissent, ab hostibus repulsi nõ paucis Christianorum desideratis se receperunt, & Pestam oppositam, Danubio intermedio, Budæ vrbem inuaserunt, profligatisque Turcis ea potiti sunt. Sic Budam Turcæ, Pestam verò Christiani tenebant. venit etiam tum in Christiani exercitus potestatem Adon Arx, & granarium Turcarum, duobus circiter milliaribus infra Budam, ad Danubium situm, cui præsidium quoque imposuerunt Christiani. *Idem ibid.*

15. Septemb. die S. crucis Ioannes Passeratius in Academia Parisiensi, Eloquentiæ Regius professor nostra ætate clarissimus, Parisiis obiit, & epitaphium hoc carmen priùs sibi ipse scripsit:

Hic situs in parua Ianus Passertius vrna,
Ausonij Doctor Regius eloquij.
Discipuli memores, tumulo date serta Magistri,
Vt vario florum munere vernet humus.
Hoc culta officio, mea molliter ossa quiescent:
Sint modò carminibus non onerata malis.

Veni, abij: sic vos venistis, abibitis omnes. Ioan. Iac. Memmius, Err. F. Io. Iac. nepos supplic. libel. in Reg. Mag. discip. Præcept. chariss. hoc monumẽtũ de suo faciẽdũ curauit. Sebastian. Rolliardus Melodunẽsis, in suprema Curia Fr. Patron⁹. in Agrochari, adiectis Musurgiis. Parisiis excusa apud

1605 — 5692

Michaëlẽ Sonniũ in 8. 1605. Musurgiũ 7. in Io. Passeratij commendationẽ scripsit, cui titulus: *Iani Passerij, nuper Elo-*

Anni mundi.

nobilis peregrinationis, Christianæ religionis propugnãdæ causa susceptæ Epistolam scripsit ad Catharinam sororem Ducis, vnus e familiaribus ipsius, itineris socius, quæ typis excusa fuit, & digna est lectu. *Vide & inuentar. generale tom. 4. & Vngariæ historiam li. 7.*

5679.

Nobilis est apud Genuenses Spinolarum familia, è qua non pauci bonis artibus eas sibi diuitias comparauerunt, vt Principibus viris pares videri potuerint. Inter hos Fridericus, cui Carolus Pater censum annuum 40000. carolinorum reliquerat, vir magno animo, & auitæ religionis amore, & studio erga Regem Hispaniarum, & laudis cupiditate flagrantissimus suis ferè sumptibus, Regis permissu atque auxilio, triremes octo in Hispania, & Lusitania instruxerat, quibus in Flandriam traijcere constituerat, Hollandorum nauigationes, quantùm posset, impediturus. Antequam verò e Lusitania soluerent, iam duæ ad portum Setubalensem ab Anglis piratis incensæ sunt: abducta etiam in qua magni Thesauri ex India recens aduecti erant, oneraria naui. Cum reliquis sex (in quibus classiarij ferè nongenti, remiges mille quingenti) iter ingressus Spinola 3. Octobris inter Angliam, & Galliam a Roberto Manselio, quem Angliæ Regina ibi in specula constituerat, cum classe conspectus est. Is mox Hollandos Gallicum littus obseruantes de Hispanorum cursu certiores facit, qui coniũctis cum Anglis viribus, prædictas triremes persecuti sunt, ita vt pleræque in breuia & vada cõpulsæ, naufragium fecerint. Euasit tamen Spinola cum omni suo thesauro, quem aiunt ducentis aureorum millibus æstimatum, háncque cladem postea omnibus modis vlcisci conatus est, vt suo loco indicabimus. *Ianson. libro 26.*

20 Octobris Lutetiæ in choro Ecclesiæ Mariæ Virginis post solenne missę sacrificium ab Hieronymo Villario Archiepiscopo Viennensi factum, Henricus 4. Galliæ Rex, & 42. Legati Heluetiorum iuramento in manibus ipsius Archiepiscopi præstito, cõfirmant fœdus superioribus mẽsibus sancitum postea Cantico, *Te Deum laudamus*, in signum lætitiæ publicæ decantato, Legati Principibus admixti, & proceribus Galliæ, conuiuio publico fuerunt accepti in Aula Episcopali, vbi mensa centum quadris argẽteis ornata & onusta selectis victibus eos expectabat. Paucis pòst diebus humanissimè à Rege dimissi, & torquibus aureis quadringentis scutis æstimatis, ac nummis supradictis donati singuli ad suos redierunt. *P. Mathæus narra. 6. li. 5. & inuentar. generale tom. 4.*

22 Nouembris Francię Maria Regina apud Fontembellaqueũ filiam peperit. Pro eius felici partu tota Gallia gratiæ Deo Opt. Max. pro more habitæ sunt. *P. Mathæus lib. 5. narrat. 5. inuentar. gener. tom. 4.*

12 Decembris Geneua tentata fuit à Duce Sabaudiæ, sed frustra. Nam ea nocte quæ 12. diem Decembris præcedebat sparsos per eam Regionem milites colligi iussit, sic vt nulla indicia ad Geneuenses permanarint, cum quibus Albignius ante lucem profectus, fossas vrbis siccas, deinde murum quoque ad nouã portam scalis admotis per delectos milites superauit, nemine vigilum strepitum sentiente. Murum iam transgressi trecenti circiter, in diuersa vrbis loca contenderunt, & alij quidem mercatoris cuiusdã ædibus, quas rebus suis commodissimas existimabant pyrobolare instrumentum admouerunt, irrito euentu: alij portas ligonibus, & dolabris effringere, suosque intromittere sunt conati. Strepitu excitati ciues, mox pauci pro-

5692.

uolarunt, & globo facto, quà maximè hostes vrgebant, se obiecerunt. Interea Sabaudicorum clamor, victoriam ingeminantium, tota passim vrbe auditur, dumque reliqui portam moliuntur, qui foris præstolabantur, muros subierunt, & in area suburbana, quæ à planicie nomen habet, per apertam portam mox irrupturi aciem instruxêre. Sed ciuibus vndique ad defensionem accurrentibus, & in hostes fortiter illatis intra mœnia deprehêsi partim cæsi, partim dissipati, & acti in fugam fuerunt. Pauci saltu se præcipites e muro deiecerunt, quinquaginta tres à ciuibus capti, eodem die nobiles iuxta, & ignobiles suspendio vitã finierunt. Quorum omnium capita, vt & eorum qui cæsi in fossis iacebant, ceruicibus auulsa, eo loco quà venerant defixa, & spectanda proposita sunt. E ciuibus vndecim circiter sunt desiderati. Hunc Ducis conatum non Bernates tantùm confœderati, verùm etiam Galliæ Rex molestè tulisse dicuntur. Quorum illi è vicinis locis collectum militem sociis è vestigio auxilio miserunt: hic verò literis & ciuium virtutem collaudauit, & auxiliorum, si necesse sit, spem fecit, monitis vicinarum regionum Præfectis, vt res Geneuenses curæ haberent.

Anni Christi 1592 — Anni mundi 5679

Factum hoc suum Sabaudiæ Dux apud Heluetios & Bernates imprimis ita excusauit, vt diceret Geneuenses iamdiu reditus quosdam & iura sibi interuertisse, quæ cũ alia ratione extorquere non potuisset, hoc sibi vti liceret existimasse. Deinde Geneuenses minimè Heluetico fœdere contineri, quòd non cum omnibus, sed cum paucis tantùm pagis sint confœderati. Certis denique indiciis se compegisse Desdiguierium eiusdem vrbis potiundæ consilia agitare, quem quidem conatum sibi suisque vicinis maximè incommodum & detrimentosum anteuertere, vel auertere saltem hac ratione voluerit. *Ianson. in fine lib. 26. P. Matheus narrat. 7. lib. 5. Inuentar. gener. tom. 4.*

Hac hyeme classis Indica fœliciter in Hispaniam appulit, secum aduehens Regi quidem duos, vt vocant milliones, trecenta septuaginta quinque millia, octingentos & quadraginta sex imperiales: mercatoribus sex milliones, sexcenta & septuaginta millia, trecentos & triginta: vnà cum 2229. cistis cocco (*cochenille vulgo*) & indigo, ad tingendos pannos, & 42. Margaritis, & Smaragdis plenis. Ingens profectò thesaurus, vnde facilè huius Regis potentia intelligi potest. *Ianson. lib. 26.*

1603 Mense Martio serenissima & potentissima Heroina Maria Romanorum Imperatrix, Vngariæ ac Bohemiæ Regina, in Hispania apud Philippum 3. nepotem suum extremum diem clausit. Fuit hæc Maximiliani 1. pronepotis, Caroli 5. filia, Maximiliani 2. coniux Ferdinandi 1. nurus Rodolphi 2. etiam nunc Imperatoris mater, Diuæ Imperatricis Isabellæ, ex sanguine Regum Portugalliæ filia. Rarum non nobilitatis tantum, cuius omnia decora in vna conspiciebantur, verùm etiam omnium virtutum splendidissimum speculum atque exemplar. Tanta quidem erga Deum fuit pietate, vt assiduò Catholicæ Religionis obeũdis ritibus, vel monasticæ vitæ fœminam vinceret, tota precibus, lacrymis, ieiuniis, aliisque pietatis exercitiis dedita. Sed nulla res eam sic ornabat, ac humilitas, & modestia, quæ quantò in summo dignitatis & fortunæ fastigio rarior est, & inusitatior, tantò maiorem parit gratiam, & admirationem. In egenos quidem & calamitosos tanta vtebatur humanitate & beneficentia, vt & ægrotas fœminas, virginésque visitare captiuis de sua mẽsa cibum mittere, audire, & iuuare quoscumque supplices non dedi-

1605 — 5692

gnare-

Anni mundi.

gnaretur. Stipem porrò nemini vmquam negaret. Decessit tandem in matura, eáque veneranda senectute constituta, catarrho; & lateris dolore ad quintum vsque diem conflictata, & inter preces & suspiria, viam omnis carnis ingressa, ad Saluatorem nostrum Christum, quem vnicè semper expetiit, placidè commigrauit, insigni omnibus, & præcipuè Principibus fœminis, quod imitentur relicto exemplo. *Ianson. lib. 27. Gotardus Arthus, lib. 1. tom. 5. Inuentar. gener. tom. 4.*

5679.

14 Martij laudatissimus Princeps Vbricus Megapolitanus &c. anno ætat. 76. decessit, magno sui & apud subditos, & alios Reges ac Principes quorum familiis compluribus per affinitatem fuerat innexus, ob singulares virtutes, & raram modestiam, desiderio relicto. *Ianson. lib. 27. Gotardus Arthus li. 2. tom. 5.*

3 Aprilis Elisabetha Regina Angliæ Henrici 8. & Annæ Bolenæ filia, in arce Richmundi, quò paulò antè concesserat, fato functa est, postquam vixisset annos 69. menses 6. & dies 27. regnasset verò 44. annos, nam 7. die Septembr. anni 1533. nata fuerat. Iam diu illa senectutis vitio, & aliis de causis facta morosior, paulatim tabescere incipiebat, medicinam tamen omnem respuebat, adeo vt vigorē omnem corporis, nullo tamen interim grauiore afflicta morbo, amiserit. Hinc animi viribus quoque debilitatis, insomnia ferè, ciborúmque omnium fastidio, & nausea laborabat, abiecta etiam omni reipublicæ cura. Aiunt tribus præcipuè rebus vehementer solicitam atque anxiam fuisse. Quòd subditos orientem solem (Scotorum Regem) magis quàm occidentem adorare animaduerteret. Deinde quòd vulgi studia, & fauorem ob Comitis Essexiæ, hominis popularis, supplicium non parum imminuta cerneret. Quod ex acclamationibus populi multò iam rarioribus facilè poterat colligere. Ac denique quòd tantis sumptibus bellum in Hibernia tamdiu gestum, nondum ad fœlicem exitum perductum esset. Fuerunt sanè in hac regina multæ supra sexum virtutes, ac nisi Catholicæ Religionis odium obstitisset, vel primariis fœminis posset annumerari. *Ianson. lib. 27. Gotardus Arthus lib. 1. tom. 5. P. Mathæus lib. 6. narrat. 2. & inuentar. gener. tom. 4.*

Hoc tempore Rodolphus Imperator Augustus comitia Ratisbonam indixit. Ad quę cùm ipse grauissimis impeditus causis, ire non posset, fratrem suum illustrissimum Archiducem Mathiam ablegauit, cum mandatis vt principibus & ordinibus Imperij necessitates belli Turcici exponeret, & ab iis auxilium quantum rerum status flagitabat, expeteret. Qui post multam disceptationem, Cæsaris postulata, vt par erat, admiserunt, & auxilia non contemnenda equitum peditúmque decreuerunt. *Ianson. lib. 27. Gotardus Arthus lib. 2. tom. 5.*

Hieme apud Ostendam, tam in castris, quàm in Oppido per graues ærumnas transacta, & vere iam appetente, magno animo, magnis viribus illi oppugnationem rursus aggrediuntur, hi defensionem suscipiunt. Mense Aprili tanta vis ventorum subitò exorta est, vt ædificia ante semidiruta, planè conuulsa sint, & turris è templi fastigio deiecta non sine vicinorum damno in solum deciderit. Vix sine horrore aspici poterat fluctibus spumescētibus tumidum mare, qui in partes oppidi mari obuersas magna vi illisi, iamiam ipsum oppidum submersuri, aut à fundamētis concussuri videbantur. Vidisses hîc milites magis solicitos quomodo contra tam brutum & turbidum elementum, quàm contra hostium assultum se domiciliáque sua

5692.

ruerentur. *Iansonius libro vigesimo septimo.*

8 Aprilis Motus Embdanus inter Comitem & ciues Hagæ Comitis, ordinum confœderatorum Prouinciarum interuentu, compositus fuit. *Quibus autem conditionibus Ianson. refert lib. 27.*

Mortua Elisabetha; proceres Angliæ, Londini Conuentu habito, Iacobum 6. Scotorum Regem publico Edicto legitimum Regni hæredem proclamari, & ab omnibus agnosci iubent. Nā genus ducebat à Margareta sorore Henrici 8. Regis Angliæ, & vxore Iacobi 4. Scotorum Regis. Missisque statim per celeres equos literis, huius suæ volūtatis Regem faciunt certiorem. Is accepto nūtio interea dū res in Scotia ordinaret, iisdem proceribus per literas Regij sui fauoris, & beneuolentiæ testes locupletos, rempublicam commendat, & ne quid detrimenti capiat, absente se, prouidere iubet, addita gratiarum actione, quòd rē per se iustam & honestam suis promouerint suffragiis. *Ianson. lib. 27. Gotardus Arthus lib. 1. tom. 5. P. Matheus narrat. 2. libr. 6. & Inuentar. gener. tom. 4.*

Hoc etiam mense Aprili variis hominum sermonibus iactata est mirabilis fontis, & admodum salutaris, non procul a Treuirorum ciuitate, ad pagum Suigam, scaturigo. Cuius aquam potam aiunt multis cōtra grauissimos morbos, remedio fuisse, primo experimento facto in accola quodā, qui pedibus æger per annos 10. vel amplius, eò siue casu, siue Deo ducente delatus, cùm aqua illa aliquamdiu esset vsus, conualuerit. *Libellus hac de re scriptus extat, & exēpla. Ianson. lib. 27. Gotardus Arthus lib. 2. tom. 5. Inuentar. gener. tom. 4.*

25 Aprilis, Gregorius de Valentia, Societatis Iesu Theologus, natione Hispanus, Patria Methymnensis, piè sanctéque mortuus est, anno ætatis 54. Cui hoc cenotaphium gratitudinis ergo collegium Theologicum Ingolstadiense posuit.

GREGORIVS DE VALENTIA E SOCIETATE IESV, *Methymnensis Hispanus, S. Theologiæ doctor, inter Theologos sui temporis nulli secundus, Parisiis vehemēter expetitus, à Stephano Rege Poloniæ diu postulatus, præclarū huius Academiæ decus, in qua annos 24. commoratus cùm sacram Theologiam 16. annis continuis, magno auditorum plausu, & fructu, fœcundissimáque eruditionis propagatione docuisset, atque interim in omni controuersiarum Religionis genere contra hæreticos quamplures, compluribus libris editis, numquam non victor egregiè dimicasset, vniuersámque scholasticam Theologiam quatuor commentariorum tomis, commemorabili opere, illustrasset, immortalem nominis sui gloriam adeptus, anno 1598. superiorum suorum voluntate Romā aduocatus est: cùmque illic partim S. Theologiæ Professor, partim supremus in collegio Societatis studiorū moderator aliquandiu clarissimus vixisset, demum assiduis laboribus fractus, & inueterata consumptus ægritudine, Neapoli quò valetudinis causa, æger concesserat, è viuis semper victurus excessit, 25. Aprilis, anno 1603. ætatis 54.*

Petrus Ribadineira in catalogo illustrium scriptorum Religionis Soc. Iesu, vbi enumerat libros ab ipso Gregorio de Valentia in lucem emissos.

26 Aprilis Onolsbaci obiit Georgius Fridericus Marchio Brandemburgensis &c. ætatis an. 64. Cui funus postea honorificum factum est 14. Iunij, quod peculiariter commemorat *Gotardus Arthus lib. 1. tom. 5.*

Sub Aprilis finem Batauorum classis in Hollandiam salua & incolumis reuersa, insignem aromatum vario rum copiam attulit, nimirum piperis 1330200. Garyo-

Anni Christi 1592 [sic] … 1605

Anni mundi 5679 … 5692

phyllo-

Anni Christi.	Anni mundi.
1592.	5679.
1605.	5692.

phyllorum, 128300. nucum myristicarum 650400. Macis 99800. & Cubebarum 9901. libras. *idem ibidem.*

7 Maij Iacobus 6. Scotiæ Rex, & 1. Angliæ, Londini magno ciuium applausu, & congratulatione est exceptus. Et interea dum quæ ad coronationem necessaria comparantur, salutares quasdam leges promulgat, *quas Janson. recenset lib. 27.*

26 Maij Fredericus Spinola aduersum nauale prælium & sibi exitiosum fecit. Is Slucensem portum tenebat cum triremibus aliquot, & nauibus omni apparatu instructissimis. Ex hoc 26. Maij cum 8. triremibus, & 2. Liburnicis profectus, Ostendam versus remigare cœpit. Præter nautas ad tria Classiariorum millia in nauibus habebat, inque his duo ferentariorum (mosquetarios vulgò appellant) millia, quorum opera portum Ostendanum obsidere, ordinúmque nauibus aditum intercludere decreuerat. Non latuit hic conatus Hollandos eámque ob causam 2. triremes Dordracenam vnam Nigram cognomine, eximiæ magnitudinis, & firmitatis in specula collocarant, vt & hostem impedirent, & si viribus non satis valerent, cæteris nauibus præsidiariis, quæ littus illud vniuersum obseruabant, signum darent atque inde coniunctis viribus, ad hostem oppugnandum proficiscerentur. Has conspicatus Spinola, cursum quàm maximè potest incitat, & iniectis in hostiles naues manibus ferreis, suos ad pugnam animat, quæ quidem tanto ardore ab ipsis commissa est, vt multis interfectis hostilem triremé iamiam abducturi viderétur. Sed qui supererát ex Hollãdis, ex inferiori loco quibus poterant modis se defendebant, tantáque erat eorum pertinacia vt interfecto nauarcho, Legatus Hartius grauiter vulneratus ignem pulueri tormentario iniecturum cúmque ipsis hostibus potius periturum, quàm in ipsorum potestatem venturum se minitarentur. Hanc pugnam naues quædam Hollandorum præsidiariæ eminus cóspiciebant, sed hactenus vento destitutæ, laborantibus suis opem ferre non poterant; quo tandem adiutæ pugnam nouam cum Hispanorum classe inierunt crebrísque tormentorum ictibus tantam in ea stragem ediderunt, vt breui transtra & fori cæsorum aceruis implerentur. Post acerrimum duarũ horarum conflictum tandem Hispanorum triremes laceræ in tutum se recipere studuerunt, multis suorum amissis inter quos ipse classis præfectus Spinola globo tormétario ictus occubuit. Ita victoriam Hollandi, sed non sine multo suorum sanguine adepti sunt. *Janson. lib. 27. & Gotardus Arthus lib. 1. tom. 5.*

Circa hoc tempus Christiano 4. Daniæ Regi filius natus est, quem Rutlandiæ Comes Anglorum, Regis nomine (cui Anna Daniæ Regis soror nupta est) è sacro lauacro suscepit. *Janson. lib. 27.*

Ordinum confœderatorum Hollandiæ Legati, designato nuper in Anglia Regi congratulari cum 14. Præsidiariis nauibus circa Calendas Maij ex Hollandia soluentes, itineri sese dederunt. Preciosissimus autem, quibus Regem afficerent muneribus erant instructi, quorum precium 200000. florenorum summam excedere dicebatur.

Similiter verò & Comes Anembergius ab Archiduce Alberto mandatum accepit, vt in Angliam profectus Regi gratularetur, & omnia humanitatis beneuolentiæque officia suo nomine ei offerret, Dunkerkanis primò, ne nauibus in posterum Anglicis vim vllam inferrent admonitis.

Magna autem hoc tempore ad futuram Regis coronationem præparatio Londini facta est, conscriptis multis

artifi-

1592

rtificibus, & ingeniosis operum quorumcunque fabricatoribus, qui duorum mensium spatio, fabricas & structuras splendidissimas ad pompam hãc regiam magis magisque exornandam pertinentes, ingenio simul & manu artificiosis quam elegantissimè perficerent, & elaborarent. *Gotardus Arthus lib. 1. tom. 5.*

14 Iunij sub noctem Ostendani nihil intentatum relinquentes, vt fossoribus expulsis aut oppressis, munitiones Hispanorum disturbarent, data tessera, erumpunt, & quæ ad Lusbossam, propugnacula inuadunt, primis excubitoribus facilè interfectis. Tumultu per castra sparso, magnis studiis atque animis vndique ad eum locum, quò impressionem hostes fecisse dicebantur, Hispani accurrunt, ac multos nimis temerè progressos intercipiũt, ac resistentes obtruncant. Memorabilis hæc fuit oppidanorũ clades, qua ferè ex iis qui eruperãt, promptissimus quisque occubuit: & inter primos Sancius quidã, Baro Gallicus, cuius corpus aromatibus conditum in Galliam deinde fuit transportatum. *Ianson. lib. 27.*

1 Iulij Anna Regina Scotiæ, Christiani 4. Danorũ Regis soror, & Friderici 2. filia, Londini à marito Rege cum magno procerum numero, obuiam progresso, excepta, magnificéque in vrbem introducta est, filium natu maiorem Henricum nomine, secum adducens, quem proceres Scotorum ægrè dimiserunt. *Idem ibidem.*

21 Iulij ad Diui Iuliani fanum in Sabaudia pacta conuẽta inter Carolum Sabaudiæ Ducem & Geneuenses firmata & subscripta sunt, authoritate imprimis Henrici 4. interposita, qui Emericum de Vic, suum tunc temporis apud Heluetios Legatum ad eam pacem conficiendam eò destinarat. *Inuentar. gener. tom. 4.*

25 Iulij, qui dies S. Iacobo sacer est, cum illuxisset Iacobus 6. Scotiæ Rex, & Angliæ I. ingenti procerum ac nobilitatis numero stipatus, Vithallæ Regiam nauim ingressus, secundo flumine Vestmonasterium descendit. Hoc verò nomine locus ille vniuersus cõprehenditur, qui Occidentale vrbis Londinensis latus, instar suburbij claudit. In quo & arx est Regia, & templum Cathedrale. Plateæ & viæ omnes suauissimis floribus erant cõstratæ, & solùm cærulei coloris panno tectum, atque vestitum. Super quo Rex ad templum vsque processit eo ordine, & pompa, quæ à *Ianson. describuntur libr. 27. & Gotardo Arthus libr. 1. tom. 7.*

Postquam autem in templum Vestmonasterij peruentum est, iámque Rex Portæ succedere, ingens à concurrente subditorum multitudine, Regi omnia fausta comprecantium, sublatus est clamor. Vbi Rex in choro constitit, statim à duobus Episcopis in sella collocatus, & ab aliis duobus puluinar holosericum pedibus eius suppositum est. Inde Regina eodem modo deducta, non procul à Regis latere consedit. Post hæc Episcoporum vnus orationem habuit, qua finita astantes interrogauit, vtrum præsentem pro Rege agnoscere, & acceptare, eique parere, & in Regno defendendo officia debita præstare vellent? Hic omnibus acclamantibus, & magna voce Regem poscentibus, lituorum & tubarum clangore lõgè latéque diu omnia personabant. Idem inde ad Regem conuersus, vtrum imperium non iure tantum, sed summo etiam subditorum consensu, ad se delatum acceptare, Regnóque inaugurari vellet. Quo similiter annuente, ingens rursus populi applausus est subsecutus. Idem de Regina interrogatum, consimilique responso approbatum, non minore læ-

1605

Anni Christi. 1592 — *Anni mundi.* 5679

titia, & plausu exceptum. His peractis, Quatuor Episcopi Regem ad locum Templi editiorem, cuius pauimentum holoserico rubro erat constratum, deduxerunt, & in Solio miræ vetustatis, antiquitus eum in vsum conseruato, & holoserico exornato, collocarunt. Sedenti quatuor Episcopi thoracem, fibulis & nodis ita astrictū, vt facilè partes eius omnes solui possent, detraxerunt. Mox accessit Cātuariensis Archiepiscopus, oleóq; è capsula aurea deprompto, frōtem Regis, & vtrāq; axillam inunxit, cæteri rursus vestimentis induerunt. Inde quatuor Episcopi coronā Regiam capiti imposuerunt. Cúmq; similiter Regina oleo inuncta, ornatu Regio condecorata, ac demum coronata fuisset, statim tantus ac tam dulcis organorum concentus, choraulorum, & Musicorum vocibus ac diuersis instrumentis intercinentibus auditus fuit, vt & audientium aures incredibili voluptate perfunderentur, & animi velut stupore quodam defigerentur. Finitis cæremoniis Rex & Regina consurrexerunt, ac paulò pòst eodem ordine atque eadem pompa per oblongam pergulam ad fluuium perrexerunt, ibique imposito in naues omni comitatu, ad vrbem, atque inde ad regium palatium sunt profecti. Tantus vero cymbarum numerus, tametsi innatantium passim conspiciebatur, vt flumen veluti constratum appareret cantusque audiebatur è tota vrbe, tormentorum fragor, vt cœlum ruere videretur. Interim Regij satellites, qui Regem non per eum locum quà venerat reuersurum scirent, pannum quo viæ constractæ erant, colligere cœperunt. Quod cùm à multitudine animaduerteretur, operam suam iisdem, etsi non conductam, tam strenue præstiterūt vt momento temporis omnis illa parui materia euanuerit, asportantibus singulis quantùm fortuna offerebat. *Idem ibid. P. Mathæus narrat. 3. li. 6. & Inuent. Generale to 4.*

Tota æstate huius anni pestis grauiter Angliam afflixit, per vniuersum quidem Regnum, maximè tamen Londini stragem horribilem edens, ita vt vltra duo millia in ea ciuitate, singulis septimanis extinguerentur. *Gotardus Arthus li. 1. to. 5. & P. Mathæus narrat. 3. li. 6.*

Conspiratio contra nouum Angliæ Regem à quibusdā ambitiosis hominibus hoc tempore inita est, de cuius causis, atque exitu *vide Ianson. lib. 27. & Gotardum Arthus li. 1. & 2. to. 5.*

Trāssyluania hoc anno nouis iterū motibus vehementer exagitatur. Moses enim quidā Zeclerorum Dux postquam è fuga superatus à Georgio Basta, in arcem suā Solomosiam se recepisset, eamq; paulò pòst, quòd nec hic satis tutò latere se posse arbitraretur, Temesuariā cum vxore & liberis profectus, Turcis prodidisset, in omnem interim occasionem intentus, ad decem millia Turcarum & Tartarorum sub signis habebat. Ac præcipuos Transsyluaniæ Proceres missis hinc inde speculatoribus, quorū aliqui cum literis intercepti sunt, ad nouam defectionem sollicitare non erubuit, addita promissione, se cum Turcis auxilio ipsis venturū. Basta igitur hac de re certior factus, sex millia statim hominum arcem Solomosiam recuperatum misit. Quorum aduentu Turcæ nequaquam perterrefacti, resistere primò alacriter cœperunt, sed viso postea incredibili nostrorum conatu, ab animi sui præstantia & securitate paulatim desciscentes, deditionem se facturos promiserunt, si saluis discedere sibi liceret. Atque ita impetrata discedendi venia, arce omnes, deposito tamen signo, egressi sunt.

1605 — 5692

Recuperata ad hunc modum arce, conuocatos omnes

Anni Christi. 1592 — *Anni mundi.* 5679

Transsyluaniæ nobiles, proceresq; Basta admonuit, vt datam semel Cæsari fidem constanter seruarent. Illi, caueret modò Basta, responderũt, ne milites regionem suam varie desolatam omnino perderent, paratos se esse, facta incommodorum & onerum mitigatione, quindecim millium aureorum Hungaricorum summam, cum commeatu auenæ non modico inter milites distribuendam proferre.

Interim Vaida Radulensis Valachiæ Regulus, memor adhuc auxilij sibi contra Tartaros a Georgio Basta non ita pridē præstiti, collecto ex Valachis, Zecleris, & aliis 8000. exercitu, itineri sese dedit, auxilio Bastæ contra Mosem vēturus. His coniunctis cum imparem se Moses animaduerteret, singulos aggredi, & carpere decreuit astuto quidē cōsilio, at sinistro euētu. Et Valachi quidem, quòd nec castra valde munita haberent, & excubias satis negligenter agerent, nō difficillimo conatu opprimi posse videbantur. Sed quā ille ignauiam putabat, astus erat, & insidiæ. Valachus quasi viribus suis diffisus, ad primū statim Zeclerorū aduentū castris cessit. Quæ cū hi statim occupassent, & in iis securè agerēt, ille multò cū maiorib⁹ copiis reuersus, nihil tale suspicantes oppressit, & ad internecionē occidit, prædāq; omnis generis opulentissimā est adeptus, è qua signa militaria cētū & quinq; ad Cæsarē Pragā sunt missa. Dux ipse Moses, primū Temesuariā profugisse putabatur, exercitū reparaturus, eius tamē cadauer postea inter cæsos inuentū, caputque humeris abscissum, Coronostadij publicè omnibus ad terrorem spectaculo est propositū. Equus etiā phaleris argenteis mirum in modum exornatus, Cæsari à Victore dono missus. Hic exitus fuit huius nefariæ conspirationis. *Ianson. li. 27. & Gotardus Arthus li. 1. tom. 5.*

Strigonij hoc tempore miles quidam Præsidiarius propter suspicionem proditionis in vincula coniectus est. Defecerat hic aliquātò antè à Christianis ad Turcas, & præterita hyeme inde reuersus, per ignorātiā præsidiariis Strigoniensibus adnumeratus est, qui de perfidia defectionis eius cū fortè ex ipso aliquid intellexissent (sorex enim suo plerumq; ipsius indicio perit) proditionis statim suspicionē de eo concipiētes, rem ad Præfectum deferunt. Capitur miles, torturæ subiicitur, examinatur. At ille 70. florenorum Hungaricorum pretium se à Bassa Budensi accepisse fatetur, vt Præfecto Strigoniensi vel veneno, vel alia ratione quacunq; sublato, armamentarium igne perderet, & arcem Turcis proderet, timore autem hactenus præpeditum diu iam conceptum animo suo facinus perpetrare non potuisse, secretò tamē Bassæ prædicto iam notum fecisse Strigonium si vnquam aliàs hoc sanè tempore expugnatu optimum & facillimū fore, quòd commeatu & exercitu prope omni destitueretur ita singulari Dei misericordia magna clades a Christianorum ceruicibus est auersa, rediitq; in auctorem sceleris pœna. *Ians. lib. 27. & Gotardus Arthus lib. 1. to. 5.*

Dici non potest quantas Hispanorum militum seditio hoc anno, non in Belgio tantùm, sed etiam in Germania turbas dederit. Miserat ad eos aliquoties Archidux cùm literas, tū magnæ autoritatis viros, quib. eos amicè à cœpto reuocare conabatur, addito etiā intra certum diē solutionis promisso, ac spe facta fore, vt in posterum præsēti pecunia ipsis satisfiat. Sed magis valuit apud militares animos furor, quàm oratio aut ratio. Quare & literas combusserunt, & internuntiis vestimenta detraxerunt, maléque acceptos à se dimiserunt, ne responso quidem eos dignati. Quin etiā insignibus commutatis, non obscure præ se ferebant

1605 — 5692

quid

Anni Christi. | Anni mundi.

quid animo agitarent. Cũ ergo nulla alia ratione in viã reuocari possent, Archidux copias aliquot tã peditum quam equitum contrahi iubet, quæ & incolis contra eorum excursiones, & vicinis locis contra vim essent præsidio.

1592 5679 19. Augusti Comes Mauritius ad Syluã Ducis cũ exercitu suo proficiscitur, à cuius obsidione superiori tempore, re infecta, vti diximus, discesserat. Perfectis magna celeritate munitionibus, seditiosos qui se cum eo coniunxerãt, in pago Flima collocat, vt hostẽ propinquum obseruarẽt, eiúsq; pabulatores exciperent, ipse cũ exercitu ad portam Vuchtensem cõsedit. Huius obsidionis fama magnũ terrorẽ in Brabantia excitauit, quòd hac vrbe amissa, hosti per vniuersam illam regionem excurrendi, prædãq; agendi facultas daretur. Quocirca Archidux Albertus Friderico Vãbergio comiti negotiũ dedit, vt hostẽ quacũq; ratione ab obsidione submoueret, prẹsidiúmq; in vrbem introduceret. Quibus rebus præstãdis cũ Vãbergium cũ suis nõ sufficere Archidux intellexisset, ipse eò ire statuit, quãuis multis dissuadentib. & Antuerpia Bruxellas, inde Traiectũ ad Mosam, & deinceps Ruremondam profectus, sub initium Septembris in castra venit, magna omnium lętitia exceptus.

Dũ ita vterq; exercitus ad Syluam Ducis desidet, noui passim militum Præsidiariorum stipendia flagitantiũ motus gliscere cœperũt. Quibus sapienter repressis, Archidux in eam curã vnicè incũbebat, quomodo Syluam Ducis periculo liberaret. Eas enim munitiones quotidie agebat Mauritius, vt cum exercitu hybernare ibi velle videretur. Sed tandem post aliquot prælia minus prospera, ingruente iã hyeme Mauritius, desperata obsidione, vasa conclamat, militémque in hyberna deducit. *Idem ibidem.*

Iam superiori quidem anno Archidux Albertus eos qui secessionem fecerant, proscripserat, partim vt reliquos, qui idem facturi erant, continerct, partim vt hos perterritos, cùm sibi aqua & igni interdictum scirent, in viam reduceret. Et hactenus quidẽ lenibus ad eos sanãdos, vt ex iis quę suprà dicta sunt liquet, vsus erat remediis proscriptione magis ad terrorẽ, quàm ad pœnã proposita, vbi verò apertè cũ hostibus eos facere, immo multò maiori cũ iracũdia ad cõmilitones suos oppugnandos venire est nuntiatum, ij qui deprehẽsi essent omnib. cruciatibus interfici iussi sunt.

Contra proscriptionem hanc seditiosorũ nomine Apologia postea est edita, hoc ferè argumento: *Se postquã sub ductu Frãcisci Mẽdozzæ, Admirantis Aragonij, ad Grauiã obsidione liberandam frustra fuissent profecti, quòd multorum mensium stipendia ipsis deberentur, fame multísq; ærumnis vehemẽter conflictarentur, mera necessitate coactos eam rationẽ extorquendæ solutionis iniisse, qua antea commilitones suos non semel vsos fuisse meminerãt. Quum autem non modo nihil impetrassent, sed etiam hostium loco essent habiti, ad hostium auxilia, quòd aliter tueri se non possent, confugisse, idque exemplum nec nouum esse, nec inusitatum.* *Idem ibidem.*

Interim in Vngaria bellum summa animorũ & virium contentione vtrimq; gerebatur, vario, vt fieri solet in bello, plerumq; euentu: Cúmq; tam nostri, qui Pæstam, quàm Turcæ qui Budam præsidio tenebant, annonæ penuria vehemẽter laborarẽt, pars illa quæ alterã cõmeatu prohibere posset, nõ leue ad victoriã momẽtũ cõsecutura sibi videbatur. Sed post dies aliquot velitationib. leuibúsq; præliis cõsũptos, ingruẽte iã hyeme Turcæ in hyberna se receperũt.

1605 5692 Turcis digressis, nostri Hatuæ, nec præsidio, nec commeatibus satis instructæ exercitum admouerunt, & addu-

Anni Christi. 1592 — *Anni mundi.* 5679

ctis tribus immani magnitudine machinis, præsidiarios ad deditioné hortati sunt: quam nisi statim facerent, omné ad gratiam aditú, cú liberis & vxoribus, præclusú iri, cómina-ti. Territi Turcę absente Præfecto, spatiú ad deliberandum petút, & tandé, liberis, vxoribus, & fortunis suis metuentes, oppidú tradút, vitæ tátùm & fortunarú incolumitaté pacti.

Paulò ante Fridericus Sigismundus Trautmanstorfius hostes itidem non mediocri clade affecit, ponte magni operis ad Camescinum exusto, duobúsque expugnatis Castellis, & ducentis Turcis partim cæsis, partim abductis. Illyrici quoque Præfectus Vasestino eductis copiis Posleggiorum regionem longè latéque ad sex milliaria, ferro flámaque vastauit, trecentis circiter pagis exustis, imprimis Posleggio vico, qui mille & quingenta continebat ædificia, funditus deleto. Caussa erat, quòd iis in locis magnæ Turcarum, & Tartarorum manus quotannis coire, & inde in nostras regiones prędatum excurrere, nonnunquam etiam hybernare ibi solebant. Ita quacumque circumferres oculos, in Hungaria nihil nisi deploranda miserabilium rerum spectacula occurrebant.

Has clades duo imprimis Prodigia si non portenderunt, certè præcesserunt. Nam & Varadini terra mota est, adeo vt oppidum vniuersum non contremisceret tantùm, sed etiam ruinam minitaretur.

Mulier quoque Sueua natione ibidem 8. infantes vno partu viuos enixa est, & ouis agnum anteriori parte porcellum, posteriori agnum referens in lucem edidit. Hæc naturæ peccata dixerit aliquis, sed nostra sunt, vel certis nostris peccatis impendentem pœnam portendunt. *Jans. li. 27. & Gotardus Arthus li. 1. & 2. to. 5.*

20. Octobris Ioannes Petrus Maffæus, natione Italus, Patria Bergomas, obiit ingenti Sociorum luctu. Fuit is, si quis alius nostro sæculo Latinè, Italicéque scribendi peritus. Cùm iuuenes aliquot nobilissimos Liguriæ in ciuitate Genuensi instituisset, & ad eloquétiam conformasset, Romam venit, & se in Probationis domum ad Societatis Iesu regulam formandum tradidit, anno Salutis 1560. ætatis circiter 30. Scripsitque pereleganti stylo Historiarum Indicarum lib. 16. Selectarum item ex India Epistolarum lib. 4. De vita P. Ignatij Loyolæ li. 3. item vitas 13. Sanctorú confessorum Italicè. Fertur & reliquisse de vita Gregorij 13. Pont. max. li. 13. *Petrus Ribadeneira in catalogo illustrium Scriptorum Religionis Societatis Iesu.*

Comes Isolanus, Italus, qui Albæ Regalis, cùm à Turcis capta est, Præfecturam gerebat, & cum aliis Constantinopolim captiuus missus fuerat, intercessione Gallorum Regis apud Sultanum oratoris, in libertatem restitutus, ad Cęsarem rediit, hac conditione, vt pacem quibus posset modis promoueret, quæ si coire non posset, captiuum se rursus sisteret. *Jans. lib. 27.*

Christianus 2. Saxoniæ Dux, & Septemuir imperij vt ré Christianam, præter ordinaria tributa contra Turcas iuuaret, suumq; erga Cæsareá Maiestatem affectum & obseruantiá declararet, duodecim tormenta ænea, affabrè facta cum ministris, qui ea tractarent, onustósque Bellico apparatu currus sex ad Cæsarem dono misit. *Jans. li. 27.*

1605 — 5692

Per hoc tépus noui inter Galliarum & Hispaniarú Regna motus ad dissidiorú scintillæ gliscere cœperunt. Rex enim Hispaniarú nouú vectigal, paulò minus triete (de centenis sc. tricena) mercibus imposuerat. Idq; vectigal homines ad id constituti in omnibus portubus acerbè exigebant. Hac ratione cùm non tantùm in immensum rerú precia augeri,

& à

Anno Christi. *Anno mundi.*

1592 5679

& a mercatoribus lucrum pene omne in Hispaniarũ Regis ærarium deriuari necesse esset: Galliæ Rex idem vectigal eos, qui quascunque merces ab Hispania, Lusitania, cæterisque vel Hispanorum Regis, vel Archiduci Alberti Prouinciis aduexissent, aut è Galliis in Hispaniam, cæterásve prouincias importaturi essent, soluere edicto iussit. Sed & Angliæ Rex quòd nouam hanc impositionẽ subditis suis, atq; adeo vniuersis Mercatorum rationibus non mediocri esse fraudi putaret, idem vectigal de rebus omnibus quæ vel ex Hispania, & Archiducis regionibus aduehere ntur, vel eò deferrentur, exigi in suo Regno præcepit, donec abrogato priori Edicto, Hispaniarũ Rex nouum hoc onus remitteret atq; auferret. Quod cũ ille differret, ac mercaturã ita vtrimq; ambesam atq; arrosã omnino tandem intercidere necesse esset: Galliæ Rex publicè scripto proposito edixit, ne quisquam suorũ subditorum Hispanias, cæterasve Prouincias mercaturæ caussa adiret, neve vllum genus mercium importaret, vel exportaret, addita pœna cõfiscationis omnium eorũ bonorum, quorũ triens indici cedere iubetur. Cum cæteris verò populis ac nationibus mercaturam, vt antè liberè exercere permisit. Sed quando, & quibus rationibus hæ controuersiæ compositæ fuerint suo loco dicetur. *Idem ibid.*

Mense Nouembri Enemõdus Rabot Dominus d'Illius, Primus Præses Parlamẽti Delphinatus obiit domi suæ Gratianopoli. Extant orationes aliquot publicæ & solẽnes ab ipso in curiæ ingressu habitæ post festum omnium Sãctorum, pro veteri & laudata Curiæ consuetudine, nondum typis excusæ. Quas in lucem emissum iri speramus.

20. Nouembris Christophorus Radziuil, Dux Birzarum, Palatinus Vilnensis in Lithuania mortuus est. *Gotardus Arthus li.4.to.5.*

Hoc mense Fridericus Dux Vvirtembergicus insignia ordinis equestris Angliæ Regis, quem à fasciis crurulibus vocant, Stutgardiæ per Robertũ Spencer, Equitẽ & Baronem in Spancer, & Vormeleiton, Iacobi 6. Legatũ, magna pompa & celebritate accepit. Cæterum qui originẽ & rationem huius ordinis cognoscere desiderant, Polydorum Virgilium lib.19. Historiæ Anglicanæ consulant.

Placet autem, cùm vltra 26. equites hic ordo non admittat, eorũ qui hoc tempore hac dignitate decorati sunt nomina, quemadmodum à Rege ipso post Coronationem suam pronunciata sunt hìc recensere. Primus igitur est Rex ipsemet. 2. Princeps Vvallesius, Regis filius natu maximus. 3. locum obtinet Rex Galliæ. 4. Rex Daniæ. 5. Dux Vvirtembergicus. Reliqui sunt, Comes à Nottinghan, Comes ab Ormondt, Comes à Chrasbery, Comes a Northũberland, Dn. Schiefeldius, Dn. Hunsdonius, Dn. Henricus Lea, Comes à Derly, Princeps à Lenox, Comes à Max. Dn. Buckhorstins, Comes à Comberland, Comes de Vvorcester, Comes à Suffolck, Comes à Vonshere, Dn. Montioy, Comes à Susex, Dn. Stropius, Dn. Burghleyus, Comes à Southampton, & Comes à Pembrock. *Gotardus Arthus li. 2.to.5.& Ians.li.27.*

13. Decembris Balæna ingens iuxta Antuerpiã in Scaldi flumine oberrare visa est. Cúmque ad 17. vsque diem ibi commoraretur, à Præsidiariis tandem militibus glande percussa plumbea, expirauit. Longa erat pedum 24. & 12. pedum crassa, vnde 300. florenis Brabanticis diuendita est. *Idem ibid.*

1605 5692

Hoc mense Hispania ingentem tempestatem est experta. Tantus enim circa Hispalim præcipuè tonitruum

fulgurúmque, & procellarum impetus extitit, vt oppida passim,& pagi disiectis ædibus arboribúsq; terra erutis,atque prostratis damnum maximum fecerint. Mare verò ventis agitatum adeo intumuit,vt ædificiis quibusdã,vbi mercatorum bona, pro quibus vectigalia nondum soluta erãt, deposita asseruabantur, abreptis,vel vicies centena millia perierint. Hominum verò 800. pecorum verò 50000.ferè capita fluctibus maris suffocata, & 60. naues cum bonis variis maxima parte dissipatæ & submersæ interierint. *Idem Gotardus li.2.& 4.to.5.*

Anni Christi. 1592

Eodem mense Rusuuurmius 64. vexilla Turcica, quæ ter Autumnum præteritum, in diuersis locis, maximè tamen in Insula Adonia hostibus eripuerat,tympanis, tubísque adhibitis,Viennam deferri, & Archiduci Mathiæ exhiberi curauit, *Idem ibid.*

31. Decebr.Ioãnes Adamus Archiepiscopus & Elector Mogũtinus mortuus est Aschaffẽburgi Cũq; vsitato Principibus viris more intestina eius aromatibus cõdita essent, 10. Ianuarij sequentis die, Moguntiam traductus est, vbi peractis funeralibus cæremoniis, 12. postmodum Ianuarij die in Cathedrali templo,honorificè sepulchro illatus, & Antecessoribus suis aggregatus est. *Idem ibid.*

Sub finem huius anni Mahometes 3. Turcarum Imperator peste correptus interiit. Sic enim, cùm paucis pòst diebus Tabellarius quidam Turcicus Budam aduenisset, Murathes statim Bassa, misso Pæstam vigilum præfecto, nunciari Geisbergio curauit: Imperatorẽ suũ morte extinctũ,& filiũ eius,propter ætatem quidem (cùm natu maximus de mãdato Parẽtis laqueo antea suffocatus perierit) tantis rebus gerẽdis imparem,ei successisse,& publicè per vniuersum imperiũ, nouũ iã imperatorem declaratũ esse. Eodem autem eum, quo Parens animo inchoatam pacis tractationem promotam cupere,& firmatam sanctè tueri. Mahometes igitur regnauit annis 9.

Illi Sultanus Achmætes I. filius successit annos tantum natus 16.Iuuenis vt fertur impiger, & sanguinis fundendi auidus. Qui,vt olim Romani Imperatores,amplissimo cõgiario milites, Prætorianos demulsit, triumphantis instar splendidissimo curru per vrbem Constantinopolim vectus, magno cum populi plausu, & acclamatione. *Ianss.li. 28.Gotardus Arthus li.2.to.5.P.Mathæus narrat. 4.& 5.lib.6. Inuent.gener.to.4.& li.7.Hist.general.Hungaria.*

1604. 13. Februarij Catharina Borbonia Henrici 4.Regis Galliæ soror, & Henrici Marchionis Mussiponti vxor, Nanceij fatis concessit. *P.Mathæus narrat. li.7. Inuent. general.to.4.Ians.lib.28.& Gotardus Arthus li.4.to.5.*

17. Februarij in locum defuncti Electoris Moguntini, Archiepiscopus & Elector alius Ioannes Schuueicardus ex nobilissima Crombergiorum familia oriundus non sine applausu,& lætitia vulgi electus est. *Gotardus Arthus lib. 2. to.5.& P.Mathæus narrat.1.lib.7.*

Eodem tempore ex Hispania nunciatur, in India occidentali, quam vulgo Americam vocant, nouam insulam, quæ Atamidis dicatur,& 2600.milliaria gallica contineat, inuentam nuper,& apertam esse, cúmque auri & argenti ditissima sit,multos statim Iesuitas ex Perũana Regione,& noua Hispania eò delatos esse,quorum industria,& homines ad fidem Christianam adducerentur,& insula ipsa Hispaniæ Regis potestati subiiceretur. *Idem Gotardus ibid.*

28. Februarij Codicilli Regij ab Henrico 4. concessi consulibus,& ciuibus Viennensis ciuitatis in Delphinatu, pro instaurando collegio suo, & ad rem Professoribus

1605

Anno Domini M D C.

Anni mundi. 5679

Decimo Sexto *Seculo perpetuari doctrinam super.o ibus sæculis per manus acceptam, vt in singulorum coronide docuimus, ne isti quidem qui eam impugnant, inficiari possunt. Nam statim eis restiterunt omnes boni, docti, pariter & indocti, deinde sapientissimi quique pro ea scripserunt. In genere quidem Ekius, Erasmus, Cochleus, Tapper, Gropperus, Osius Cardinalis, Theologi Parisienses, Salmaticenses, Louanienses, Oxonienses, Colonienses, Henricus 8. Rex Ang. Roffensis, Alb. Pighius, Sonius, Lindanus, Alphõsus de Castro. Melchior Canus, Canisius, Gregorius de Valentia, Auratus, & alij infiniti, vernaculis etiam linguis. Sed inter omnes præcipuè claruit Robertus Bellarminus Politianus societatis Iesu doctor theologus nunc hoc anno 1599. S. R. Ecclesiæ Cardinalis, titulo S.Mariæ in via, qui disputationum de controuersiis Christianæ fidei aduersus huius temporis hæreticos tomos tres emisit in lucem, qui prostant Lugduni apud Ioann. Pillehotte 1596. Et Florimundus Ramondus Cõsiliarius Parlamenti Burdigalensis, qui libros 8. scripsit lingua Gallica de origine, progressu, & ruina heresis huius Decimisexti sæculi excusos in 4. Parisiis apud Guil. de la Noue. 1605. Scripsit etiam libros de Antichristo, de Iana Papissa, & alios, sed omnes lectu dignissimos. In specie vero ij, a quibus de sequentibus capitibus, circa quæ eorum præcipuè versantur hæreses, libri peculiares confecti sunt.*

Missa *continuata iisdem ritibus, ceremoniis, verbis, quibus prius. E Titelmano Tract. de expositione mysteriorum Missæ, Cl. Sanctij, Cassandri, & Pamelij Liturgicis: Espencei de adoratione Eucharistiæ, & libello de vtraque missa: Demochares opere de Missæ sacrificio, seorsum li.4.ca.15. & infinitis aliis.*

Gratia Dei, fides, Iustificatio. *Driedo lib. de concordia liberi arbitrij. Pighius opus. de Iustitia. Vnicelius lib. de voluntate hominis Christiani. Carbaialus in explicationibus argumentorum obiectione 22.& 1.Sẽtentiarum cap. 59. Sententiarij huius anni lib. 3. sentent. dist. 19.& aliis scriptis. Qui & allegant illud Augustini de spiritu & litera ca. 9. Iustificati gratis per gratiam ipsius. Non itaque*

5692

Anni Christi. 1592.

iustificati per legem, neque per propriam voluntatem, sed gratis per gratiam ipsius, Non quo sine voluntate nostra fiat, sed quòd sanet gratia voluntatem, vt sanata voluntas impleat legem nunc constituta sub lege, neque indigens lege & c.10. per gratia quispiã iustificatur gratis, id est, nullis suorum operum praecedentibus meritis. & illud D. Thom. in 2. c. Iacobi. Nonne ex operibus iustificatus est. Cōtrà Paulus Ro. 4. & ibi glossa Augusti. Non ex operibus iustificatus est, sed ex fide. Responsio, Apostolus & August. loquuntur de operibus praecedentibus fidem, vt patet ibidem ex quibus nullus planè iustificatus est. Hi autē loquitur de operibus sequentibus fidem, quæ dicuntur iustificare, non quatenus iustificatio dicitur gratiæ infusio: sed quatenus dicitur iustitiæ exercitatio, vel ostensio, vel consummatio. Res enim dicitur fieri quando perficitur, vel innotescit. Guillandus Parisiensis doctor in epistol. ad Rom. duplex est iustificatio, prima & secunda. & c.

Eucharistiæ veritas, sacrificium transsubstantiatio, adoratio, Missæ ritus. *Democ hares lib. de Sacrificio Missæ, & lib. de Eucharistia. Garetius de ead. Tonstallus de ead. Caietanus contra Lutherum: Cassander in Liturgicis, Parmelius in Liturgicis, & in Cyprianum, Ioannes Hesselz. lib. de probatione corporalis præsentiæ Corp. & sang. Domini. Espenceus lib. de adoratione Eucharistiæ, & libel. de vtraq; Missa, Claudius Sanctius in repetitionibus, & in liturgias Græcorum. Soto in 4. Sententiarum, vbi & omnia dubia istorum soluit. Canisius in Catechismo maiore. Seresius libris sex de sacram. Altaris. Gaspar Cassalius Lusitanus de Cœna & calice Domini. Iacob. Faber Molinensis pro sacro sancto Missæ sacrificio aduersus Anatomen Missæ. & alij innumerabiles.*

Baptismi effectus, necessitas, aliena fides, Cæremoniæ. *Soto & Sententiarij reliqui in 4. sentent. Canisius in Catechismo maiore. Clictoneus in 4. li. Damasceni, de Orthod. fide. Tilmannus Segebergensis libr. de 7. Sacramentis, & quotquot hac ætate scripserunt de Baptismo cōtra Caluinistas & Anabaptistas.*

Pœnitentia & eius partes tres. *Canisius in Catechismo. Sententiarij in 4. Concilium Coloniense parte de sacramentis. Slotanus lib. disputatio-*

1605.

Anni mundi. 5679.

è Societate Iesu accersendis. Eò iam à multis annis inclinabant RR. PP. Petrus & Hieronymus Villarij Archiepiscopi & Comites Viennenses, & nihil non mouerunt, non sine magnis impensis suis, vt voti compotes redderentur. Ego conscius sum, atque etiam adiuuo pro mea exiguitate.

25 Martij Iacobus 1. Angliæ & Scotiæ Rex magna pōpa Londinum ingreditur. *P. Mathæus narratione 1. libr. 7. & inuentar gener. tom. 4.*

29 Martij Conuentus omnium Angliæ ordinum Londini habentur. *Idem ibid.*

Hoc etiam mense Cardinalis Dossàt Romæ obiit.

14 Aprilis Ernestus Fridericus Marchio Badensis cùm aliquot annos fuisset infirma valetudine mortuus est. *Gotardus Arthus lib. 1. tom. 6. & Ianson. lib. 28.*

Circa hoc tempus Sultanus Achmætes, cùm nondum 16. ætatis annum compleuerit, variolis siue morbillis puerili morbo correptus, per 14. dies tam grauiter decubuit, vt de vita eius desperantes proceres, pro adducendo iuniore eius fratre nuntios ablegarint, imperio eum, defuncto Achmæte, præfecturi. At miseram eius sortem! Achmæte enim conualescente, & ex morte quasi in vitam restituto, iunior eius iussu laqueo suffocatus, vitam cum morte commutauit. *Gotardus Arthus li. 4. tom. 5.*

Hoc etiam tempore Angli Piratæ in mari mediterraneo non Turcicas tantùm sed Gallicas etiam & Venetas naues inuadebant, prædámque in Fessani Regni portubus diuendebant. Ea de re cùm Galli grauiter conquesti essent, Sultanus Achmætes defuncti Regis filium, qui patri successerat (alter enim Marochi regnum sibi vindicauit) fœdúsque cū Turcis renouarat, literis monuit, vt Piratas Anglos non modo accessu prohiberet, sed comprehendi etiā curaret. Etsi enim iam olim bona pax est Turcis cum Anglis, tamen Regina mortua, ea quodammodo vna videbatur expirasse, quòd Rex Iacobus ad Sultanum scribere hactenus cunctatus esset. Cùm ergo Sultanus vt prior cum Angliæ Rege ageret, è dignitate sua minimè esse arbitraretur, Hasceni purpurato negotium dedit, vt & de his iniuriis cum Anglorum Rege expostularet, & ad pacem ac fœdus solicitaret. Idem quoque literis ad Galliarum Regem beneuole admodum scriptis, sese excusauit, nonnihil tamen conquestus, quòd suos Viennensi Regi (ita enim Cæsarem appellat) militare pateretur. Quarum literarum exempla integra quoniam apud alios descripta extant, nos hæc breuiter tantùm delibare volumus. *Ianson. libr. 27.*

Aprili mense ex proscriptis in Gallia quidam gratiam apud Regem inuenit, quod de periculosa admodum proditione eū edocuit. Habebat Nicol. Neouillæus Villaregius, qui Regi est à secretis epistolis substitutum quēdam Aurelianensem. Is ante annos aliquot cum Legato in Hispaniā missus, integro biennio ibi substitit, rebus suis interea ita prospiciens, vt 4000. coronatos mercedem proditionis annuam ab Hispano obtineret. Reuersus ad aulam Regis Galliæ, facinus suum aliquandiu occultauit, omnia secreta consilia Hispano clam aperiens. Cæterum à Legato Hispanico de imminenti sibi periculo admonitus, fuga sibi consulens clam discessit. Rex ergo Præfecto rerum capitalium mandat, vt Ambianum versus contendens, eum ex fuga retractum in iudicium produceret. Is cùm post diligentem Inquisitionem, nauim tandem qua vehebatur explorasset Regis nomine nautis imperat, vt conuerso statim itinere ad littus nauim adducant. Parent nautæ, repu-

5692.

gnat substitutus, sed frustra. Itaque ne in manus Præfecti perueniret, in vndas sese de naui præcipitem dedit. Dolebat id Præfecto, sed cùm aliter non posset, protractum ex aquis corpus Lutetiam perduxit, vbi cadauer quatuor equis discerptum fuit. Hinc motus in aula varij extiterunt, & Regem quidem malè admodum habebat, quòd viuus comprehendi non potuisset. Villaregius verò qui de eo tale quid numquam suspicaturus fuerat, hanc præcipitem mortem ægerrimè tulit. *Gotardus Arthus libr. 4. tom. 5. P. Matthæus narrat. libro septimo Inuentar. generale tom. 4.*

Anni Christi 1592

Hoc tempore Mœrisbergici milites, Suecheti, qui locus duobus milliaribus Vienna abest, subsistentes solutionem stipendiorum cum ingenti tumultu expetere, & seditionem moliri inceperunt, tribunis & centurionibus vi summa à se abiectis, & omnibus sui Ducis admonitionibus posthabitis atque neglectis. Nam etsi in circulo cóstitutos, eos intermedius ipse quàm fidelissimè non moneret solùm, sed etiam obtestaretur, ne tam audax tentarent facinus, ipsi tamen in proposito suo persistentes, cóstituto sibi Duce alio, suburbium Viennense inuadere decreuerunt. Cùm igitur refractarij omnino, salutaribus obtemperare monitis recusarent, & non leue inde periculũ ciuitati imminere videretur, vt maturè cohercerétur, Præsidiarij ciuitatis cum multo peditum equitúmque exercitu contra eos ex ciuitate missi sunt. Cúmque etiam ciues aliqui expeditionem hanc iuuare compellerentur, ex illis duo modis omnibus id facere recusarunt, dicentes se manus sibi prius ipsis inferre violentas, quàm contra Christianos arma sumere velle. Coacti igitur hi quidé vi summa cum aliis procedere, cùm non procul à seditiosis abesse se iam viderent, alter quidem inuocato ter nomine Iesu eductum vagina gladium per pectus medium transegit, alter fluuio se immersit, atque vndis suffocatus est. Cæterum seditiosi isti, cùm ante conflictum, semel adhuc admonerentur, & sese viribus inferiores perspicerent, mutato consilio, supplices Archiduci Mathiæ facti sunt. Qui eos in gratiam recepit, ea tamen conditione, si ad stationé quisque suam reuersi Duces & auctores seditionis proferrent. Qui capitis supplicio postmodò sunt affecti. *Gotardus Arthus lib. 4. tom. 5.*

Transsyluanis præsens annus funestus admodum, & luctuosus fuit. Nam præter alias calamitates, & magnam militum licentiam, tanta fames regionem penè vniuersam peruasit, vt cibi à quibus aliàs hominũ natura abhorret, in delicijs haberétur. Caussa præter irã Dei, quahominũ peccata castigat, illa fuit, quod incolis, partim bello absumptis partim militũ iniuria vexatis, agri squalidi & inculti iacerẽt, messibus vel in ipsa herba corruptis, vel horreis incẽsis atque exinanitis. His malis vt medicinam adhiberet, & motus quibus adhuc tumescebat Transsyluania planè cópesceret, Georgius Basta comitia indixit, iisque leges quasdam, & decreta ad regionis tranquillitatem pertinentia sanciuit, quibus si stetissent incolæ, ad tanta mala, quibus nunc affliguntur, non deuenissent. Tanta verò est, támque indomita harum gentiũ ferocia, vt diu quiescere non possint, nec vllo pœnarum, aut mortis quantumuis horrendo genere ab instituto dimoueri se patiantur. Sensit hoc Basta, qui cum multa clementiæ, multa seueritatis exempla statuisset, cauere tamen non potuit, quin seditiones, & conspirationes, veluti hydræ capita, subinde repullularent. *Ianson. lib. 28.*

1605

Sub finem Iulij à Rege Persarum Legatus quidam Pra-

num aduersus hereticos, Turrianus lib. pro epistolis pontificum, &c.

Anno mundi 567[illegible]

Claues Ecclesiæ, Absolutio. *Canisius in Catechismo: Sanderus de visibili Monarchia Eccl. Ekius in locis communibus. Cortesius, & alij sententiarij in 4. Turrianus libris de Dogmaticis characteribus, & libris tribus de primi capitis & iudicis authoritate & Principatu. Ioan. Antonius Delphinus oratione de Ecclesia.*

Confirmatio, extrema vnctio, reliqua alia sacramenta, & eorũ vsus. *Canisius in Catechismo. Soto in 4. multis distinctio. Ekius in locis cõmunibus. Consilium Coloniẽse. Hosius in confessione, & alij multi. Tilmanus Segebergensis libr. de sacramentis 7. Sed & Hieremias Patriarcha Constantinop. de numero ab ipsismet Hæreticis per Iacobum Smidelinum & Martinum Crusium epistola consultus, an. 1576. c. 7. sui primi responsi, septem esse docet hoc ordine, Baptismus, Vnctio (sic confirmationem appellant) siue Chrisma, sacra Communio, Manuum impositio, siue Ordo, Matrimonium, Pœnitentia, Oleum sacrum, vt & Græci alij responsione 12. & vltima ad Iacobum Cardinalem Guisanum, interprete Io. Leunclaio Germano hæretico, Basileæ apud Operinum an. 1571. Sic Orechouius natione Roxolanus, materno genere Græcus & de Patriarchatu Constantinopolitano, Epist. ad Hosium, de loco & authoritate Romani Pontificis. Quod sanè omnium sæculorum Græcis Christianis congruit. Nam Simeon Thessalonicensis iam olim inscripsit librum de septem Ecclesiæ mysteriis (sic Græci Sacramenta appellant) & Cabasilas in Liturgiæ expositione, præter Baptismum, & altaris mysteria c. 29. cætera esse asserit vltimum olei sacramentum, & mox sanctissimum vnguentum (.i. confirmationem) ordinationem per manuum impositionem, mysterium remissionis peccatorũ (pœnitentiæ sacramentum) denique: Orationẽ sacerdotis in matrimonio. Quorum omnium dispensationes & ritus extant in ipsorum Euchologio, siue Sacerdotali* Baptismi cap. 15. 16. 17. Vnctionis siue Chrismatis. Ibid. &c. 11. 37. Communionis & Liturgiæ. cap. 2. 3. 4. 5. 6. 7. Manuum impositionis siue ordinis, c. 111. 112. 113. 114. Matrimonij c. 18. 19. 20. 21. 22. Pœnitentiæ, c. 98. *&c.* Olei sacri ca. 97. 98. *vt iam constet non septẽ esse Papistica, sed Orienta-*

Anni Christi.

lium Christianorum, maleuolè alioqui affectorum erga Papam. Sic Mosci, lib. de eorum religione.

1592. Primatus Romani Pontificis. *Acurius Ioseph a Petro patriarcha Maronitarum, è Monasterio S. Maria de Cambim in monte Libano an. 1515. Romam ad eum agnoscendum missus, apud Ambrosium Theseum in introductione in linguam Chaldaicam, Syriacam & Armenicam, quas ab eo didicit. Siud Syrus Nestorianorum patriarcha an. 1552. in sua professione fidei a Masio versa. Abdisi Patriarcha Assyrius in sua attestatione manu ipsius picta & subscripta die 7 Martij, ann. 1562. Graeci in tractatu Nili de Primatu Roman. Pontif. quem vertit Flaccus Illyricus, vt tanquam sorex suo indicio periret. Nam Nilus illic concedit Romani esse summum Pont. impugnans duntaxat, quòd eum tantùm esse dicimus iure diuino, cùm esset dicendum iure Ecclesiastico & Consiliorum Abyssin & Aethiopes apud Damianum Goe duabus legationibus Matthaei, & Zagaz abi. Latinos producit & enumerat Nicolaus Sanderus egregio illo opere de visibili Monarchia Ecclesiae, vt iam nefas sit dubitare hanc esse fidem non huius aeui modò, sed & reliquorum omnium praecedentium. Turrianus lib. pro Epistolis Pontificum. Moschi apud Nicol. Fabrum de religione Mosconitarum, & Lisicium Lutheranum.*

Liberum arbitrium, bona opera. *Vincelius lib. de voluntate hominis Christiani. Driedo. lib. de Praedest. & lib. de concordia liberi arbitrij. Erasmus libro peculiari cõtra Lutherum. Ambros. Catarinus in opusculis & contra Caietanum. Slotanus lib. disp. aduersus haereticos. Clictoueus in libros Damascem de Orthodoxa fide, capite de hac materia. Sepulueda cõtra Erasmum.*

Sanctorum preces, suffragia, inuocatio, reliquiae, imagines, festa. *Esselsius libro peculiari. Amb. Catarinus in opusculis. Soto in 4. sentent. Canisius lib. de Virgine & libr. de Ioãne Baptista contra Centuriatores Syri & Nestoriani in tabula, & titulis noui testamenti, & in suis liturgiis & Ritualibus. Ekius tribus tomis de sanctis, de quibus & sermones innumeri sunt Theologorum, & Ecclesiasticum huius aetatis. Moschi apud Lasicium*

1605. *Lutheranum de Theologia Moscouitica.*

Anni mundi.

gam adueniens, cum quingẽtis equis, totidémque peditibus in vrbem deductus liberalitérque admodum habitus est. Admissus autem ad Caesarem, primò quidem in terram procubuit, pedem eius dextrum exosculaturus, cúmque id

5679. Cesar admittere recusaret, manui postmodũ dextrae osculũ infixit, elegantique oratione à Caesare petiit, ne pacem cũ Sultano faceret, sed bello eum continuo persequeretur. Quod ipsum quidem Rex etiam suus facere omnino decreuisset. Parauit post dies aliquot Legatus iste conuiuium regale & splendidum, in quo cùm inter alia à Principibus quibusdam qui ibi aderant interrogaretur, quomodo aeris in hisce regionibus cõstitutionem ferret, initio quidem valetudinis suae mutationem aliquam deprehendisse se respondit, sed postquam munere suo apud Caesarẽ perfunctus esset, melius habere iam coepisse. Durante autem etiamnum prandio, vitrum eximiae capacitatis, quod pro salute & incolumitate Caesaris Romani Pontificis, Hispaniarúmque Regis ebiberetur, infundi sibi iussit, eóque euacuato, aequum quidem esse dicebat, vt pro salute aliorum etiam Regum & Principum, vtpote Galli, Poloni, Angli, & Venetorum, illud denuo repletum ebiberetur, verum cùm eos Sultano foedere iunctos sciret abstinere sese à poculo isto hac quidem vice velle. Post remotas epulas, cum mensa conuiuae surrexissent, de viribus Sultani sermo incidit, referentibus quibusdam, cẽtena millia eum hac aestate in Hungariam mittere constituisse. At ille, cùm Aleppum Rex suus aliásque ciuitates nuper expugnarit, verisimile quidem sibi non videri respondit tantas eum copias in Hungariam mittendas colligere, hoc quidem anno, potuisse. *Gotardus Arthus libr. 4. tom. 5. & lib. 1. tom. 6.*

6 Augusti horam circiter 10. vespertinam ingens Pragae incendium factum est, quod breui temporis spatio ita inualuit, vt decem aedificia flammis absumpta perierint. Excitatum hoc incendium est à mendico quodam Bohemo, quem si non aetas & canities, capularis enim iam erat, at supplicij saltem, quo paulò antè in consimiles quosdam facinorosos animaduersum fuerat, grauitas deterrere ab isto scelere meritò debuisset. Ad postes enim quatuor catenis ferreis alligati lento igne circumcurrentes torrebantur, cúmque calore nimio macerati in terram fortè decumberent, leuamen aliquod, & refrigerium captantes, feruente statim oleo conspergebantur, vt exquisitissimos dolores, antequam extinguerentur, perceperint, qui postquam dimidiam horam currendo absoluissent, concidentes tandem animam exhalarunt, digna facinoribus suis poena percepta. *Gotardus Arthus libro quarto tom. 5.*

20 Augusti Comes Mauricius Slusam quam 18. Maij vndiquaque obsidione cinxerat, & non tam armis, quàm fame, & commeatus inopia oppugnabat, in potestatem suam redegit. De obsidione autem hac Iustus Lipsius, Louanio pridie Idus Augusti, literas sequentibus verbis perscripsit: *Profectò res Flandriae & quod sequitur, Belgium ex voto non succedunt, & quod dolorem auget, aliqua nostrorum culpa. Nam de Slusa, in qua liberanda mirè satagimus, quam ex facili fuisset, si initio curam & manum eò vertissemus, nunc passi sumus hostem se munire, ac permunire, eo minore excusatione, quod gnari cernunt damnis nostris, quàm ille foeliciter dolabra pugnaret, & opera strueret vel ad Romanum exemplar, mihi non lubet in consilia inquirere, sed alia ea esse quis religionis, Principum & Patriae a-*

5692. *mans non velit? Sane si Slusam amittimus, (Deus auertat)*

magnos

Anni christi 1592

magnos animos, magnas vires capit, & omnes qui occidit aut palam illi fauent. Nostri vicinos quosdam velut in specula esse in harum rerum euentum intentos. Quid autem si illi etiam aliquid moueant? Quo loci sumus? Deum ergo precor misereri Belgarum quos a tot iam annis duriore flagello castigat &c. Cæterum deditio ciuitatis quibus conditionibus facta sit, *è lib.1. tom. 6. Gotardi Arthus lector cognoscet, & libro 28. Iansonij.*

Hoc anno pax inter Hispaniæ, & Angliæ Reges necnō Archiducem Albertum facta est. Cuius 36. articulos à cōmissariis ipsorum ad pacis tractationem deputatis, subscriptos bona fide recenset *Gotardus Arthus libr.1. tom.6. & Ianson. lib.28.*

Pæstam præsidio tenebat Iageureuterus, de cuius virtute magna erat opinio, quam tamē turpiter ille fefellit. Is audito Turcici exercitus aduentu, panico quodam terrore correptus, nondum viso hoste de relinquendo, & incēdendo oppido, corruptis tormentis, ac reliquo commeatu consilium iniit, idque etiam 5. Septembris exequutus est, præsidio Strigonium deducto. Turcæ re intellecta eò statim mittunt qui munitiones non omnino destructas, igne restituto instaurarent nostrorūm ignauiam admirātes Strigoniū appulsus Iageureuterus, cùm deserti turpiter oppidi nullā aliam causam afferret, quàm hostium, quorum se imparem sustinendæ potentiæ dicebat, metum, Althemij iussu in vincula coniicitur, postquam honestæ incertum mortis metum ignominiosæ pene certo mortis periculo redemisset. *Ianson. lib.28.*

Eandem viam circa id tempus, quam Pæstani Hatuanienses institerunt, turpitérque deserto oppido, tormentis aliò traductis, & corrupto commeatu, in loca tutiora & ipsi abierunt. Iustiorem tamen tantò habebant metus causam, quanto infirmius quod tenebant erat oppidum. *Idem ibidem.*

Pæsta ita facilè atque ex insperato recuperata Turcarū exercitus ad Strigonium 19. Septembris die castra ponit. Cum quibus præsidiarij aliquoties eruptione facta fortissimè sunt congressi, illis nihilominus munitiones quotidie propius admouentibus vnum 24. Septembris cruentum admodum prælium commissum est, Turcis arcem assilientibus, nostris verò non è muris tantum, & superiori loco infestissimè pugnantibus, sed etiam magno numero erumpentibus. E Turcis plus quàm septingenti è nostris centū circiter desiderati, & inter cæteros Casimirus Comes Hoheuloius, in cuius cadauer etiam hostis sæuiit, auribus primùm & naribus truncatis, dein capite quoque absciso. Quod tamen postea ne viuis captiuis hæc crudelitas esset luenda, in arcem remiserunt, etiam tum pacis studium simulantes.

Animaduertebat interim Vetzier Bassa, se parum aut nihil hac obsidione profecturum. Itaque pacis tractationi integrum rursus diem attribuit, à tormentorum displosionibus, & hostili conatu prorsus abstinens. Tametsi verò nostri spem pacis sibi facere vix vllam possent, ne tamen eam respuisse viderentur, ipsemet Althemius cum Ferdinando Colonitsio, Friderico ab Hoheulo, & Rheni Comite, iuxta Ratziorum oppidum, Commissariorum Turcicorum sententiam audituri conuenerunt. Verùm inanis, & hæc tractatio fuit, Turcis deditionem Strigoni vrgentibus, quod nostri facere temerarium arbitrabantur. Itaque cùm conueniri non posset inter eos, vehementiùs pugnari cœptum est. *Ianson. libro 28. & Gotardus Arthus lib.1. tom.6.*

Anni mundi 5679

Preces pro defunctis, Purgatorium. *Græc. hodierni, qui & illud vocant [Greek] vnico vocabulo, & [Greek]. Nestoriani Mesopotamij, qui vocant Guentha. Moses Mardenus, in tabula lectionum noui Testamenti Syriaca. Syri & Nestoriani in titulis noui sui Testamenti, & in suis liturgiis. Hebræi hodierni, vt & docet Hæretici Fagius & Munsterus in 14. Deuter. & nos libro peculiari. Auratus paradoxo 86. ex August. Grego. Nysseno &c. de Latinis aliis non laboro. Nam sunt innumerabiles.*

Ieiunia, delectus ciborum &c. *Græci, Syri, Abissini, Indi, Armenij, vt ex eorum Calendariis apparet. Mosci, qui apud Lasicium Lutheranum lib. de Theologia Moscouitica ritu Græco magnam anni partem. i. 10. hebdomadas in ieiuniis transigunt. Primò ante Natalem sex hebdomadas solis leguminibus contenti: deinde octo ante Pascha. Tertiò ab Octaua Pentecostes vsque ad ferias Petri & Pauli. Denique à Calendis Augusti vsque ad Assumptionem (Obdormitionē vocant) Virginis præter dies Mercurij & Veneris reliquarum Hebdomadarum.*

Hæc & alia à Sectariis contra Religionem disputata, omnia comitia Imperatoria, cuncti conuentus Principum, Populorum, Academiarum, vniuersa denique Synodi huius tempestatis magno numero confirmāt, Lutherum, Caluinum & istiusmodi reliquos detestantes & anathemate fulminantes. Cuius quanta sit vis euentus ipse loquitur. Nam non tam à nostris, quàm seipsis confecti sunt, quotidiéque conficiuntur. Lutherus Anabaptistas Zuinglium, Carolstadium, Oecolampadium aggressus est. Protestantes & alia Germanorum secta Lutheri dogmata penitus deseruerunt nec se amplius Lutheranos dici patiuntur. Ioac. Uuesphalus, Til. Heshusius Castalio Cazanonus, Gregorius Paulus, Molineus, Ioann. Morellius, Cassander, Valentinus Gentilis, Blandrata, Ochinus, Roserius, Bernenses Caluinum expugnauerunt, vel eius sectam in plurimas secuerunt. Castalio, Brentius, Smidelinus & plerique alij Bezam vexant. Protestantes, istorum æmulos in Germania multis locis exurunt. Denique ita in se sæuiunt, vt corpus istud peccati propediem interiturum speretur, cui & illud quadret Epiphanij,

1605 — 5692

De Fri-

Anni Christi. 1592.

lib. 2. de Hæres. cap. 2. Veteres narrãt fabulam, quòd ex multis aspidibus in vno testaceo vase collectis, & in singulis quatuor angulis Templorum Ægyptiacorum, positis, si qua alijs fortior reperta fuit, ea reliquas aggressa deuorauit. Et vbi sola mansisset, alimentóque careret, conuersa seipsam a cauda derodere cœpit, & vsque ad reliquam corporis partem se adedit, quoad viueret, vnde & Aspidogorgonem vocauerunt. Sic hæresis se penitus consumit & per Christi potentiam deiet.

Accedit, istorũ Historicos & Chronologos omnes nobis dare testimonium, vt Sleidanum, Carionem, Magdeburgenses, Pantaleonem, Funccium, &c. Nã etiam isti secundum nos Ecclesiæ cursum fuisse, esséque docent & dum res Ecclesiæ se narraturos pollicẽtur, nostra duntaxat explicant, nostrósque solos allegant, quasi apud nos positam esse Ecclesiam tacita conscientia fateantur, Quin & tradunt Romanam Religionem in cunctis Europæ terris receptam esse, quam ipsi conati quidem sint & scriptis & armis conuellere, sed nondum potuerint, nec Deo duce poterunt, vt vel eorum confessione sit nostra ecclesia continua, perennis, immobilis, inuicta, denique Catholica permaneat, & omnes sectas sepeliat. Est enim Catholicum, quod semper, quod vbique quod ab omnibus aut plurimis, & iis quidem quorũ spectata est perspectáque sapientia & pietas, communiter est creditum.

Atque hæc quidem sunt, quæ simpliciter demonstranda susceperam, de Doctrina, Fidei, Religionis, Ecclesiæ per singula secula perpetuitate, vnitate, continenti successione, atque Romanam Ecclesiam, quæ hodie est, esse Catholicam illam, quæ symbolo credi iubetur, fuisséque eandem semper religionem Christianorum iam inde vsque ab Apostolis, donec id fusiùs, distinctiúsque vel a nobis, vel ab alijs præstetur. Vale interim, & nobis Deũ precibus concilia.

Anni mundi. 5679.

De Friderico Spinola infœliciter pugnando occumbente suprà diximus. Eius fratrem Archidux Mediolanum ablegauerat, vt ibi & per vniuersam Italiam exercitum pro expugnanda Ostenda colligeret. Verùm is de morte fratris sui certior factus, relictis rebus omnibus, equum vere dum conscendens, opinione celeriùs Bruxellas aduolat, salutatóq; ibi Archiduce ad portũ statim Slusensem, indéque Ostendam contendit, mortem fratris sui pro virili vlturus. Studium hoc ardens illius Archiduci mirificè probatum est. Cúmque de Ostenda breui tempore expugnãda spem omnibus facere videretur, impetrauit facilè, vt cum imperio in castra ad Ostendam mitteretur. *Gotardus Arthus lib. 2. tom. 5.*

Videbatur initio ciuitas illa expugnatu impossibilis, quemadmodũ etiam insultationibus superari licet vehementissimis, cruentissimísque nullis potuit. Verùm cùm nihil tam firmum constánsque humanæ manus fecerint, quod ab hominibus expugnari, deturbaríque possit, tótque fallaciis humanæ mentes refertæ sint, vt vna alteram trudat; Spinola eiusmodi tandem excogitauit inuentum, vt cedere Oppidanos paulatim, & locum sibi dare cogeret. Nam constructas ex trabibus super multa dolia alligatis rates gulæ exposuit, earúmque beneficio cunicularios ad propugnacula & munitiones traduxit, qui vt eo securius tutiúsq; propugnacula perfodere, & cuniculos agere possent, copiosos in castris sclopetarios ad cognita sibi loca conuertit, qui oppidanos, ne ex propugnaculis suis vel prospicerent saltem prohiberent. Paratos itaque cuniculos multo tormentario puluere expleuit, admotóque postmodum igne per displosionem subuertit, aditum sibi in dies ad ciuitatem propiorem aperiens. Hinc factum vt licet indefesso studio & labore, conatibus hisce oppidani reluctarentur, & propugnacula noua subinde veteribus obiicerent ad angustiam tamen tandem redacti & tantum non extrusi ciuitate fuerint.

Conuasatis igitur rebus preciosioribus omnibus, priusquam transitus ipsis præcluderetur, nauibus eas vna cum vxoribus liberísque, & vniuersa supellectile tormentis item & munitionibus bellicis omnibus impositis, in Zelandiam traduxerunt, armis suis, sclopísque, & gladiis, quibus tueri sese, quamdiu possent, decreuerant, exceptis.

Cæterum Hispanorum hosce conatus tempestas etiam adiuuabat. Ingens enim ventorum vis mare ita concitabat, vt crescentibus & vndique efferuescentibus affluentibúsque aquis vmbilico tenus oppidani illis resistere, & aduersus Hispanos se tueri cogerentur. Itaque cùm rebus in extremum perductis discrimen, peiori quidem loco esse non possent, deditionem cum Hispanis pacisci 18. Septẽbris die inceperunt, triduum sibi ad deliberandum permitti petentes.

Recusabat hoc initio Spinola, spatium consultandi omne ipsis denegans, verùm postea ne sententiam mutarent, vti ad 20. vsque diem deliberarent consensit, fieri non posse, vt à Mauritio, cui militem in præsens cæco impetu periculum adducere moris non erat, subleuarentur, certò sibi persuadens. Præsertim cùm Blankemburgum qua transire cogeretur, reuersis nuper ad Albertum seditiosis militibus, & decem equitum turmis probè munitum sciret.

1605. 5692.

20 Igitur Septembris dies cùm illuxisset, responsum vrgens Spinola, quid facturi essent, paucis vti explicarent

	Anni Christi		Anni mundi
	1592		5679

rent, Oppidanos mouebat, qui deditionem sese facturos vbi dixissent, iisdem conditionibus, quibus Slusenses paulò ante, decedendi potestatem obtinuerunt.

Itaque 21. Septembris postquam splendido prius in castris conuiuio Gubernatorem & præfectos ciuitatis Spinola excepisset, quotquot valétes erant viribus circiter 3000. variarum nationum milites, explicatis signis, armati ciuitate egressi, pérque castra Hispanorum Slusam versùs dimissi sunt, ægrotis & vulneratis quamplurimis, qui naui postmodum in Zelandiam traducendi erant, in ea relictis.

Sequenti 22. Septembris die, Hispani residuum Ostédæ ab Oppidanis sibi deditum (vltra enim dimidium ciuitatis vi summa Oppidanis iam ante extorserant, possederántque, munitione nimirum vna post aliam per cuniculos, & tormentarij pulueris displosionem expugnata) occupantes mirati satis non poterant, tanto tempore potuisse oppidanos in ciuitate sese continere, cùm præsertim ædificia omnia ita distracta, & diuulsa essent, vt ne vnum quidem saluum & incolumem vniuerso oppido reperiretur.

Ingens certè ab vtraque parte hominum multitudo durante hac obsidione cecidit. Nam in ciuitate quidem Gubernatores 13. Præfectos 29. Centuriones 563. Signiferos 322 Subpræfectos 1192. ordinum ductores 4911. Tribunos vigilum 9188. Milites gregarios 54683. Nautas 811. vxores & liberos 1198. peste & morbis variis partim, partim ab Hispanis trucidatos occubuisse annotatum est. Qui in vnam summam computati, 72900. personas efficiunt.

At in Hispanorum castris numerus haberi certus non potuit, præter quam quod inter Cómissatij cuiusdam Hispani, qui vltimo Iulij anni huius 1604. mortuus in ciuitatem delatus est, exuuias reperta sit, consignatio Magistrorum equitum 7. Præfectorum peditum 15. Magistrorum vigilum 29. Centurionum 565. Signiferorum 322. Subpræfectorum 1116. ordinum ductorum 4911. Tribunorum 9166. Decurionum 600. Militum & Cunicularionum 54663. Nautarum 621. Mulierum & liberorum 119. Qui omnes in vnam summam computati 72124. personas efficiunt. Sed quis consignationem hanc plenariam & sufficientem esse credat, cùm aqua & frigore extincti multi, multi inedia & fame miserè confecti, in fuga, patriam quippe suam repetentes, multi peste, & aliis morbis correpti perierint, posterioribus maximè mensibus, cùm & propugnaculorum displosiones, & insultus, incursionésque crebriores fierent, cæsi prostratique oppidanorum virtute occubuerint quamplurimi.

Quid autem iam de sumptuum, & infinita pecuniarum vi in hanc obsidionem ab vtraque parte collata dicam? Certè ea tanta est, vt vel supputationem, nedum fidem hominum effugiat. Itaque Hispani cùm tantæ molis fuisse deprehenderint, Ostendam sibi subiectam facere, ne ea priuarentur iterum, reparandis ædificiis munitionibus reficiendis, omnem adhibuerunt operam, obæratis non solùm, sed & facinorosis quibuslibet, commeatum, & gratiam sufficientibus priuilegiis firmatam, vt & ædificiis ciuitatem augerent, & inhabitarent offerentes. Præsertim cum ab ingenti defossorum passim magna copia cadauerum fœtore, lues excitata pestifera, operarios corripere, & subitanea suffocatos morte extinguere deprehenderetur.

	Anni Christi		Anni mundi
	1605		5692

Anni Christi. | Anni mundi.

1592 | 5679

Hic exitus fuit tam celebris atque inter multas maximè diuturnæ, & memorabilis obsidionis. Quæ per annos tres & menses ferè totidem continuata plus damni, & detrimenti attulit Alberto Archiduci, quam confœderatis Hollandiæ Ordinibus. Præsertim Slusa amissa, cuius iactura, quantò Hispanis luctuosa, tantò ordinibus exoptata accidit, qui alioquin vniuersa iam Flandria exclusi fuissent, quæ comitatus tota Europa ditissimus & florentissimus habetur, ciuitates munitas 47. non munitas 20. pagos vero 1174. continens, quorum aliqui ciuitatibus quibusdam haudquaquam cedunt.

Initium porrò obsidionis huius toto hactenus orbe celebratæ, & decantatæ, his verbis consignatum fuit:

ostenDe nobIs paCeM. 1601.

exitus verò his: ostenDaM InItIa paCIs. 1604. Quorum verborum literæ maiusculæ sunt numerales, & annum initij & finis significant.

Placet etiam hic subiicere versus, qui mihi Lutetia ab amico missi fuerunt, & Iosepho Scaligero, literatorum ætatis nostræ Principi tribuuntur.

Area parua Ducum totus quam respicit Orbis,
Altior vna malis, & quam damnare ruina
Nunc quoque fata timent, alieno in littore resto.
Tertius annus abit, toties mutauimus hostem.
Sæuit hyems pelago, morbisque furentibus æstas.
Et minimum est quod fecit Iber crudelior armis
In nos orta lues. Nullum est sine funere funus.
Nec perimit mors vna semel. Fortuna quid hæres?
Qua mercede tenes mixtos in sanguine Manes?
Quis moriens tumulos hos occupet hoste perempto,
Quæritur, & sterili tantùm de puluere pugna est.

De hac obsidione qui volet historiam integram cognoscere, *legat librum excusum Lutetiæ apud Adrianum Beys lingua Gallica, anno 1604. & alium ibidem etiam excusum apud Oliuarium de Varennes. Petri Matthæi narrat. 3. lib. 7. inuent. Generale Hist. Franciæ to. 4. Ians. li. 28. & Gotardum Arthus li. 1. to. 6.*

Nocte illa quæ 29. Septembris sequebatur, iridem in cœlo Strigonienses viderunt, sanguineo colore admodum formidabilem, quæ cùm versùs Cockeram primùm constitisset, supra Strigonium postea, & tandem supra S. Thomæ Montem ascendens, euanuit. *Gotardus Arthus lib. 1. tom. 6.*

Initio Octobris noua, & nunquam antè visa stella fulgere cœpit quam multi initio Venerem putârunt, sed motu eius & loco accuratius notato, è Cometarum genere esse deprehenderunt, etsi caudam non trahat. Cometarum enim Ptolomæus, nouem Plinius etiam vndecim species recenset. Quòd verò Veneris stella non fuerit, inde Astronomi euicerunt, quòd ea tum non sub sagittario, sed principio Libræ incesserit, & circa matutinum tantùm, non vespertinum quoque crepusculum potuerit conspici. Quin etiam circa decimum & vndecimum Ianuarij diem, horam circiter antemeridianam septimam, intermedia inter ortum, & meridiem plaga, iuxta ipsam Veneris stellam, Cometes hic visus est, adeo vt optimè à se inuicem potuerint discerni, & dignosci. Quum primùm apparere cœpit, constitutus fuit in 17. gradu Sagittarij, vno gradu & 30. scrupulis ab Ecliptica dissitus, Ioue 19. Saturno 11. Marte verò 22. gradum eiusdem signi tenentibus, paulatim progressus, Calendis Nouembris ad 17. prædicti Signi gradum peruenit,

1605 | 5692

vbi aliquantiſper conſtitit, vel, vt illi loquuntur, ſtationarius factus eſt. Quid deſignarit, diuinatione non opus eſt. Sunt enim ante pedes quæ euenerunt. Certè hic vt & ſequens annus multis ſummis Principibus fatalis fuit. *Janſ. lib.28. & Gotardus Arthus li.1.to.6.*

Anni chriſti. 1592 — *Anni mundi.* 5679

10. Octobris Baſſa Vetzier Strigonij expugnationem ſummo ſtudio promaturus, ſexies incurſionem facere tentauit, non ſine ingenti ſuorum clade, comite Mansfeldio imprimis quàm fortiſſimè ipſis ex Caſtello cum ſuis repugnante. Cùm igitur fruſtra tentari omnia videret, ſub noctem ad caſtra ſuos, derelictis munitionibus Caſtello proximis, reduxit. Poſtero die verſus Ratziorum oppidulum excurrens, velitarem cum Heiduccis pugnam inſtituit, ſed noſtri cum tormenta maiora Budam iam ex caſtris delata eſſe cognoſcerent, facta frequenti diſploſione, lætitiæ ſigna plurima dederunt, inſtare iam obſidionis ſolutionem certò ſibi perſuadentes. Quemadmodum etiam illa 13. poſtmodum Octobris die facta eſt, Ianitſaris mortem Vetzieri minantibus, ſi moram ibi necteret diutius. Inſecutus eſt decedentes, Georgius Baſta, apprehenſóſq; non paucos fudit, cumq; ad caſtra ipſorum perueniſſet, ingentem ibi globorum vim, cum aliquot tormentis, quæ Budam traducere omnia, feſtinantes nimiùm non potuerant, noſtri inuenerunt. *Gotardus Arthus li.1.to.6.*

31. Decembris, qui vltimus anni huius 1604. dies fuit, idola ſeu imagines Solis duæ non procul à vero Sole intra octauam, & nonam horam viſæ ſunt, quæ Parelia vulgò vocantur. Quamuis autē impreſſiones hæ naturales ſuas cauſas habeant, de quibus Phyſici, & Aſtronomi diſputare ſolent. Tamen experientia teſtatur ſigna iſta non eſſe ἄσημα, ſed prænuntia ingentium pœnarum, & calamitatū. Parelia autem ſemper aliquid ſingulare diuinitus portendunt. Nunquam enim ferè plures viſi ſunt ſoles, niſi noua eſſent fœdera conſuta, aut ſtructæ, adornatæque conſpirationes, vel ad rapienda imperia, vel ad eos qui præſiderent, de faſtigio deiiciendos, aut omnino, niſi aliqui noui quidpiam, vnde religioni periculum metuendum eſſet, molirentur. *Gotardus Arthus li.2.to.6.*

1605. 17. Ianuarij Lutetiæ Pariſiorum natæ ſunt octimeſtres gemellæ, quæ amplexu mutuo ſeſe complectentes, pectore & ventre ad vmbilicum vſque vnitæ erant, reliquaſque partes optimè conformatas habebāt, vnicuique ſuum erat caput, ſua brachia, ſui pedes, in quos ex vteri latebris prodierant. In diſſectis repertum eſt cor, & iecur vnum, vtrumque tamen peramplum, ita vt duo parua æquarent. Cor enim quadrigeminis ſinubus, totidem auriculis, & octo vaſis conſtabat, ac ſi natura geminum cor effformare voluiſſet. Iecur parte ſuperna continuum apparebat, inferna in quatuor lobos diſſectum, inter quos duę venæ vmbilicales inſerebantur. Cæteræ partes naturales binæ erant, omnes tamē membrana vtrique ventri cōmuni, per medium diſtinctę, cōmuni quoque diaphragmate à vitalibus ſeparatæ. Sed hoc diligenter notandum veniebat, quòd quemadmodum gemellæ iſtæ eadem ſecundina includebantur, ita vnicus adfuerit vmbilicus, qui vaſa cuiuſque propria continebat. In quibus hoc erat diſcriminis quòd fœmella altera duabus arteriis vmbilicalibus prædita, prima ſeſe obtulit, & egreſſa eſt cū mēbrorū palpitatione, vitæ adhuc ſuperſtitis indice: altera verò, quæ mortua in lucē prodiit, vnicā arteriā vmbilicalē habuit. Diſſectio publicè facta eſt in Lyceo Aſclepiadeo, magna medicorū frequētia. Inter quos variæ ſubortæ ſūt quæſt. quas curioſus

1605 — 5692

lector

Anni Christi. 1592 — *Anni mundi.* 5679

lector videbit *li. 2.to.6.Gotardi Arthus.*

Initio Februarij, in Brunsuicensi Ducatu ad Vallem, qui vno plus minus milliari Quedlimburgo distans pagus est, accidit, vt pauperis cuiusdam rustici filia cogente frigore, in syluam proximam ligna allatum iret. Erat hæc duabus sportis instructa, altera maiori, quam capiti imponeret, altera verò minori quam à brachio suspenderet. vtraque autem impleta, cùm domum repeteret, obuium sibi virum quendam cernit, mediocris staturæ, candido indutum habitu. Is ad puellam accedens, ecquid portaret sportis rogat? Quæ pudore suffusa, lignorum sese frustula quædam, pro calefaciendo hypocausto, cibísque domi coquendis collegisse dicit. At ille abiice, inquit, quod habes lignorum, meque sequere, aliud quod colligas, domúmque afferas, tibi tuisq; maiori, quàm ligna hæc, emolumēto futurum, monstrauero. Renuit puella, ligna vt sibi retinere liceat obsecrans. Apprehensam igitur manu & mirum in modum renitentem vir ille secum abducit, collémque non magnum quidem, sed multa moneta argentea fœcundum ei monstrat. Exhibebat moneta hæc imaginem quasi Beatæ virginis, cum scriptura admodum vetusta, erátque non vniusmodi, sed alia aliam forma & magnitudine superans. Puella igitur tantam pecuniæ vim ex terra quasi ebullientem, & prorumpentem videns, stupefacta admodum, in lacrymas resoluitur, & quò se vertat nescit, metu nempe perculsa maximo. vir ille vt lacrymari puellam videt, apprehensam sportam manualem, argento complet, domúmque vti afferat, admonet. Hæc quid rei hoc sit, & vnde locus iste argentum iam habeat, quod ipsa nunquam ibi viderat, ignorans, sportam accipit. Iussa autem maiorem etiam illā argento complere, recusat, lignorum aliquid etiam quo cibum coqueret, domum ferendum esse asserens, cùm præsertim infantes, quibus parentes sui abundarent, frigus tolerare non possent. Dimittitur igitur à viro illo, qui respicienti postmodum nusquam apparuit. Vt venit autem domum puella, rumor inde per vniuersum pagum diffunditur. Accurrunt Rustici ligonibus, aliísque instrumentis armati, thesaurumque illum per totam syluam sollicitè inquirunt, sed frustra, ne vestigio quidem eius vllibi apparente. Historiæ huius veritas vel inde constat, quòd Primarij quidam viri nummos aliquot argenteos, quos ob insignem eorum vetustatem à Rustico illo coemerant, conspiciendos, Magdeburgi, & alibi passim exhibuerunt. *Gotardus Arthus epistola dedicatoria libri 3. tomo sexto.*

* * *

1605 — 5692

Anni Christi. | *Anni mundi.*

DECIMVM SEPTIMVM Sæculum.

a LEO 11. Florentinus. dies 24. — 1605 — 5692

Vacat dies 20. — 1605 — 5692

Patriarcha Constantinopoli.

Principibus

Achmate 1. Turcarum Imperatore, anno 1603.

Persarum,

Rodolpho 2. occidentis, siue Romanorum Imperatore.

Henrico 4. Franciæ, & Nauarræ Rege.

Philippo 3. Hispaniæ & Portugalliæ

Iacobo 1. Angliæ, & 6. Scotiæ.

Sigismundo 3. Poloniæ,

a LEo huius nominis 11. Alexander Medices antè vocatus, Patria Florentinus, Cosmi Magni Ducis Etruriæ Consobrinus, ex Cardinale SS. Ioannis & Pauli (quem titulum virtutibus eius debitũ Gregorius 13. ei contulerat) Clementi 8. in Pôtificatu subrogatus est 2. Aprilis anni Christi 1605. Ante Pôtificatũ Archiepiscopatu etiã Florêtino fungens, à Clemente 8. ad Henricũ 4. Galliæ, & Nauarræ Regem anathemate iam ab eodem Pôtifice expiatum, Legatus de latere missus est. vbi per annos 2. moratus, legatione bene gesta, & pace tandem inter Potentissimos Galliæ, & Hispaniæ Reges constabilita, Ferrariam, vbi Clemens agebat, profectus, magno Pontificis, & Cardinalium præsentium applausu exceptus est. Quando verò ad gubernacula Ecclesiæ admotus est, tantam statim omnium ordinum spem de se concitauit, quantam inspe-rata & nimis accelerata mors consternationem omnibus attulit. Nam cùm ad S. Ioannem Lateranensem possessionis capiendæ causa, de more, celeberrimo comitatu se contulisset, è maximis sudoribus subitò refrigeratus, in morbum grauissimum incidit, ex quo 27. Aprilis eiusdem ann. postquam 25. dies Ecclesiæ præfuisset, in humanis esse desiit. *Seuerinus Binius to. 4. Conciliorum.*

Patre Octauiano, ex illustrissima Medicorum familia, natus est 5. Iunij anni 1536. Leonique 10. & Clementi 7. Pontificibus Max. consanguinitatis vinculo quamproximè coniunctus fuit.

Eo igitur mortuo, elatum est funus in Pontificis Sixti Sacellum, cúmque per noctem ibi asseruatum esset, postero die, comitante multa Cardinalium aliorúmque Procerum frequentia, ad ædem Diui Petri deportatum est, vbi facto exequiarum initio, accedendi, oscula pedibus imprimendi copia singulis per deuotionem id expetentibus data est.

Vacauit sedes post obitum Leonis 11. diebus 20. Cæterum quali pompa ad Templum S. Ioannis Lateranensis post creationem, atque coronationem delatus fuerit videre lector poterit. *li. 2. to. 6. Gotardi Arthus.*

HVMANA.

1605. 8. Aprilis hora 2. noctis Regina Hispaniæ filium peperit. Ob cuius natalem lætitia & exultatio publica Romæ fuit 25. die eiusdem mensis, & plusquam 2. millia aureorum sparsa in populum.

13. Aprilis Magnus Moscouiæ Dux Ferdrouitsius à Demetrio Iuanouitsio, qui se Basilidis Moscouiæ Ducis filiũ esse dicebat, superatus, vt turpitudinem, ne in triumpho quasi publicè circumduceretur, euitaret, mortem veneno sibi attulit. Horam enim circiter 4. pomeridianam, cùm benè prorsus esset, subitanea morte extinctus periit. Ita vt nemo medicorum tam citò properare ad eum potuerit, qui eum spirantem adhuc inueniret.

Ipso igitur ita defuncto, cognati & familiares eius omnes proceres, populúmque reliquum conuocârunt, qui filio eius Fendero Borossouitsio iuramentum præstarent ita vt ipse cum matre, defuncti Ducis vidua, imperio postmodum præesset. Qui statim etiam ad ciuitates, arciúmque præfectos legatione facta, iuramentum fidelitatis sibi præstari petierunt.

Dum

Anni Christi. | Anni mundi.

tis sibi præstari petierunt.

Dum hæc ita aguntur, Demetrius datis ad Moscouiæ Proceres, populumq; literis, ne sibi diutius resisterent, eos admonet. Sed literæ hæ omnes a defuncti ducis cognatis interceptæ fuerunt, ita vt nihil responsi a Proceribus populóq; accipere posset. Donec tandem nobiles duo, neglecto omni periculo, literas ad ciuitatem Primariam ferrent, ibíque adiunctis sibi ex populo aliquibus, cùm ingenti tumultu, ad arcem properarent, petêtes à vidua defunctiDucis, vt literas légeret, quasDemetrius ad eum dedisset. Coguntur mox defuncti Ducis cognati literas interceptas afferre, & facto magno populi concursu, capitur defuncti Ducis filius, cúmque matre & Sorore custodiæ mancipatur, ædes, & domicilia cognatorum defuncti Ducis, Godenorum nempe, vi magna confringuntur, Godeniq́ue omnes vinculis constricti carceri includuntur.

Quid multa? Mater vidua in maximis augustiis constituta, cùm furorem populi videret, sibíque & suis à Demetrio non parum metueret, ad extremum confugiens remedium, hausto veneno, filio idem, filiæq; propinat. Moriuntur igitur in amplexu mutuo filius & Mater. filia verò, siue quòd non tantum veneni acceperit, siue quòd accepto poculo, partem expuerit, non quidem animam statim exhalauit, sed graui tamen morbo correpta, per dies aliquot decubuit, donec & ipsa tandem moreretur.

His ita peractis, Proceres, præcipuíque ex populo omnes spectatum hanc tragœdiam conuocantur, vt testimonium aliquando, si opus sit, perhibere possint, verè Principem hunc iuuenem cum matre sua interiisse, séq; eius funus vidisse, ne venditare se aliquis pro Principis siue Magni Ducis in Moscouia filio, aliquando possit, quem mortuum suis iã intuerentur oculis. Matre & filio in terram simul absque vlla solennitate defossis, rumor adDemetrium peruenit, qui non parum hoc tragico casu commotus, filio quidem & filiæ ob ætatem teneram parcere sese voluisse, sanctè testatus est, at cùm quæ facta erant infecta reddere non posset, ad capescendum statim imperium progressus est, quod iam perDei gratiam obtinet, hostibus suis omnibus è medio sublatis. *Gotardus Arthus lib.3.10.6.*

241

1605 b PAVLVS 5. Romanus, nunc sedet, cui det Dominus vitam diuturnam, imperium securũ, domum tutam, exercitus fortes, Senatum fidelem, populum probum, quietum, & pacatum. 1605

5692 b Paulus 5. Camilli Burghesij nomine antè dictus, Patria Romanus, Antonio Burghesio Senense, Aduocatorũ Consistorialiũ Decano, & Flaminia Astallia rari & incóparabilis exépli fœmina prognatus, post Referẽdarij vtriusque signaturæ, &. Auditoris Cameræ munera bene gesta, póstq; Legationẽ apud Regẽ Catholicũ in re ardua feliciter peractã, ex Cardinale Tituli S. Chrysogoni, cómuni omnium suffragio, viua voce Pontifex renũtiatus est 16. Maij, anni Salutis 1605. Coronatus verò 29. Maij ipso solenni die Pẽtecostes. Pontificatũ à promulgatione Iubilęi, & Reipublicæ Christianæ, vrbisq; Romanę statu in melius commutãdo exorsus, animos omniũ Prædecessoris repentino obitu deiectos mirũ in modũ erexit. Faxit Deus Opt. Max. vt bene rectéq; pro ipsius Dei domo, quæ est Ecclesia, gestis rebus plurimis, maximis, vtilissimis, quãplurimas paginas idẽ Sãctissimus Põtifex adimpleat, hócq; Romanæ Ecclesię Præside, Pastore, ac Patre, vnà cum Vrbe, Vniuersa natio Christiana verissimè ac iucundissimè canat, quod in Sæculari quondam carmine perelegantes Lyricus. 5692

Iam Fides, & Pax, & Honor, Pudorq;
Priscus, & neglecta redire Virtus
Audet, apparetq; beata pleno
Copia cornu.

Patriarcha

Constantinopoli.

Principibus

Achmete 1. Turcarum Imperatore, anno 1603.

Seuerinus Binius tomo 4. Conciliorum, & Gotardus Arthus lib. 2. tom. 6. & Thomas Fegassius lib. 4. Decadis 7. Historiæ Generalis Venetiarum.

Anni christi. 1605 — Anni mundi. 5692

Post Ludouici Hassiæ Lantgrauij obitum Marpurgensis Principatus ad Mauricium Guillelmi filium est deuolutus. Qui religione Lutherana profligata eorum quos Caluinistas vocant, ritus statim introducere conatus est. Id cùm Marpurgi facere tentasset, & remotis Lutheranis, alios, Concionatores, qui verba ad populum facerent, submisisset, ingens in ipso templo 16. Augusti sub ipsa concione, æditus quodam antesignano, tumultus est exortus, in quo Caluinistæ Cõcionatores a furẽto vulgo pessimè accepti, & mulctati sũt. Sed repẽtino Principis aduẽtu, militũq; quos accersiuerat terrore, paulò pòst turba omnis requieuit. Lutherani Cõcionatores & Professores Giessam cõcesserunt, vbi Darmstadensis Lantgrauius publicã scholam aperuit, Marspurgensis æmulatricẽ. Mauritius verò ciuibus in gratiã receptis, ritibúsq; & aliis rebus quibusdam ad religionem spectantibus immutatis, alios aliunde euocauit, inter alios Catharinũ Dulcem, Italum, multarũ linguarum peritum. *Janson. lib. 29. & Gotardus Arthus li. 3. to. 6.*

5. Decembris Conuentus Ecclesiastici Ordinis, & Præsulũ Galliæ Lutetiæ apud Augustinianos habitus, Henrici 4. Franciæ Regis permissu, ad quem Orationem grauem & disertam habuit Reuerendissimus in Christo Pater Hieronymus Villarius Archiepiscopus & Comes Viennensis, Regij vtriusq; cõsilij Consiliarius, illustrissimo ac Reuerẽdissimo Cardinali Ioieusco, Archiepiscopis, Episcopis, aliisque Legatis assistẽtibus, à Clero missis ad conuentũ ex toto Regno Lutetiæ coactũ. *Hæc oratio Gallicè primùm, deinde Latinè excusa fuit Parisiis apud Ioannem Richer. 1606.*

1606. 10. Maij Iesuitæ, cum Capucinis & Tolendinis à Magistratu Veneto ex ditione sua dimissi, cum vestimentis, lectulisque, & necessaria supellectile, conscensis nauigiis, ex vrbe discesserunt, ad Mediolanum maxima parte applicantes, vbi à ciuibus multæ inter eos eleemosynæ distributæ sunt. *Gotardus Arthus li. 4. to. 6.*

19. Iunij Iubileum à Paulo 5. Pontifice Maximo indictum, publicatur.

11. Septembris Summus Pontifex octo nouos Cardinales ingenti cum solennitate, & festiuitate, creauit. *Gotardus Arthus lib. 1. tom. 7.*

1607. 26. Februarij Iacobus Illarius Iouiaci Dominus apud Viuatienses, Caluinismum, in quo natus & educatus fuerat, abiurat, & Conuersionis suæ ad Catholicam Ecclesiam causas reddit, libro in eum finem propriè scripto, & *excusò Lugduni apud Petrum Rigaud, 1608.*

Mense Martio Synodus, reformatam, quam vocant, amplectentium Religionem, Rupellæ in Gallia congregata 41. articulos, tanquam fidei & cõfessionis suæ per vniuersam Galliam, vnicam normam & regulam condidit. *Quos Gotardus Arthus recensẽt li. 2. to. 7. & Iacobus Illarius refutat libro superius commemorato.*

Atrox, & initium Schismatis Ecclesiæ Catholicæ Romanæ ærumnosi allatura, inter Paulum 5. Pontificem Max. & Rempublicam Venetam, superiore anno exorta fuit. Quæ prudentia & autoritate Henrici 4. Galliæ Regis Christianissimi, interuentu. Cardinalis Ioieusei 20. Aprilis die composita & sopita fuit. *Historia Generalis Venetiarum lib. 4. Decadis 7. Iansonius lib. 30. & Gotardus Arthus lib. 1. & 2. to. 7.*

Anni christi. 1609 — Anni mundi. 5696

19. Decemb. Paulus 5. Summus Pont. quinq; Cardinales

Persarum,

Rodolpho 2. occidentis, siue Romanorum Imperatore.

Henrico 4. Franciæ, & Nauarræ Rege.

Philippo 3. Hispaniæ & Portugalliæ.

Iacobo 1. Angliæ, & 6. Scotiæ.

Sigismundo 3. Poloniæ.

Anni Christi.		Anni mundi.	
1605.		5692.	

creauit. Sabaudiæ principem, Mantuæ Ducis filium, Generalem ministrū ordinis S. Dominici Hispanum, Fräciscum Rupifocaudum, Claromontanum Aruernum Episcopum, & Archiepiscopum Strigoniensem.

Cæterum aliæ virtutes & præclara facta Pauli 5. Pontificis Maximi, suo tempore & loco literis mādabuntur. Iam quintum annum sedet, summo Christianæ Religionis bono. Cui vitam in hoc sæculo diuturnam, in futuro æternam omnes pij exoptant ac precantur.

1608. 25 Maij in Ecclesia Abbatiali D. Mariæ de Fauerney in Comitatu Burgundiæ, Miraculum euidens, atque insigne conspectum fuit Sacrosancti Eucharistiæ sacramenti, quod à conflagratione quæ ibi acciderat ipso Pētecostes die, illæsum atque in aëre suspensum per 33. horas permāsit. Quæ res cum vniuersim & decuriatim testata & comprobata fuerit, Ferdinādi de Longuy Archiepiscopi Besontini, & sacri Imperij Principis iussu, libello excuso primùm Besontioni, deinde Lugduni, apud Petrum Rigaud, fidem apud lectorem pium & cordatum inuentura est.

HVMANA.

1605 29. Maij Carolus Hauartus, Comes Notingamensis Angliæ Thalassarchus à Iacobo 6. in Hispaniam Legatus missus, Vallidoleti in Regium conclaue cum omni suo comitatu introductus, per interpretem mandata exposuit. Postea Hispaniæ Rex factæ inter se & Angliæ Regem pacis articulos, iuramento approbat.

Eodem etiam die recens natus Hispaniæ Regis filius, in Templo D. Pauli à Cardinale Toletano Baptisatus, & Philippus Dominicus Victorius, vocatus fuit suscipiente eum ex sacro fonte maiore Sabaudiæ Ducis filio. Infans regius ad ædem sacram à Principe Lermæo delatus est, Diadema regium Comestabili Castellæ, faces ardentes, Duce Albano; Salem verò Duce Barbiano præferentibus. *Gotardus Arthus tom. 6. libro secundo, & Iansonius libro vigesimo nono.*

Hoc mense Lutetiæ Pyramis marmorea, quæ iudicium Ioannis Castellij, & causam cur Iesuitæ in exilium relegati fuerant, prætereuntibus legendam aureis literis, in perpetuam rei memoriam exhibebat, Henrici 4. iussu diruta, atque euersa fuit. *Inuentar. general. tom. 4. & Gotardus Arthus lib. 3. tom. 6.*

3 Iunij Ioannes Zamoscius Magnus Regni Poloniæ Cācellarius apoplexia correptus diem suum obiit. Erat hic annus ipsi climactericus, ætatis nimirum 63. Sentiens igitur instare iam vitæ suę terminum, monumentū sibi & sepulchrum parari, eique sequentia verba inscribi curauit. *Ioannes Zamoscius, quicquid mortalitatis habuit, huc recondere iussit.* Postea accersitam ad se coniugem, filiúmque suum salutauit, & placidè absque vllo doloris sensu in Christo obdormiuit. *Idem Gotardus ibidem.*

4 Iunij Halæ Saxonum, quæ ciuitas ad Salam sita, celeberrima, & à fontibus sali coquendo aptis, passim notissima est, crudelissimum & nostra memoria inauditum homicidium à Friderico Kærstenio, patritio genere è patre multis honoribus perfuncto, nato, in Gemmario quodam Antuerpiensi, Iacobo Sporio, nomine perpetratum fuit. *Cuius historiam vide lib. 2. tom. 6. Gotardi Arthus, & libr. 29. Iansonij.*

1605.		5696.	

10 Iunij, Taurorum certamina, habitudo, choreæ, in gratiam Angliæ Legati, Validaleti instituta, *Gotardus*

Arthus recenset lib.3. tom.6.

14. Iunij pugna naualis acerrima inter Hispanos & Hollandos commissa est, quam *Ianson. refert li.29.*

Anni Christi	Anni mundi
1605	5691

Afflictissimum Austriæ & Vngariæ statum. *Idem Ianson. describit eodem libro.*

Sub initium Augusti tantæ per Austriam tempestates extiterunt, quantas vel 70. annorum spatio factas nemo recordari poterat. Secuta est inde maxima Danubij exundatio, aquis ad turrim rubram, quæ Viennæ est, assurgẽtibus, qua non horti solùm dissipati sed & molendina distracta, & segetes in agris à direptionibus seditiosorum superstites, omnes ferè absorptæ sunt. *Gotardus Arthus lib. 3. tom.6.*

Guido Comes Lauallensis Caluinismum eiurat, & aliquantò post, permissu Henrici 4. in Hungariam cõtra hostes Christiani nominis profectus, ibi fortissimè dimicãs, plumbeo globo percussus interimitur. *Inuentar. generale tom. 4. & historia generalis Vngariæ libro 7. tom.2.*

3 Octobris Strigonium à Turcis per deditionem occupatur. Atque ita celebrè hoc propugnaculum, quod nostri iam decem annos, & mensem vnum possederunt in Turcarum iterum potestatem cum 70. tormentis bellicis, & commeatu non modico peruenit. *Gotardus Arthus libro tertio tom. 6. & historia generalis Vngariæ libro septimo, tomo secundo.*

23 Octobris Theodorus Beza Geneuæ moritur, annos natus 86. menses 3. dies 29. Si quidem 24. Iunij 1519. Vezeleij in Burgundiæ Ducatu natus fuerat. *Inuentar. general. tom.4.*

Successerat Turcis ex sententia, vt supra diximus, Strigonij obsidio. Verùm quantùm huic lætitiæ, tantum ex Asia tristitiæ Sultano Achmæti oblatum est. Rex Persarum enim cùm de auxiliaribus copiis ad Cigalam Sultani Præfectum ex Caramania transmittendis maturè admonitus esset, absque mora cum suis progressus, Cigalam ad pugnandum parum adhuc instructum oppressit exercitum eius fudit, omniáque quæ secum habebat tormenta ei eripuit, Cigala ipsomet vix cum 30. militibus periculum euadere, & Adenam sese recipere valente. Quam ciuitatem paulò post Persarum Rex, Cigalam persequens, obsidione firmissima cinxit.

Perterrefactus hoc infausto nuntio Sultanus literas statim ad Bassam Trapesuntinum de mittendo Cigalæ auxilio dedit. Paret is, adiunctóque sibi adhuc Bassa alio iter cum multo exercitu ingreditur. Cigala igitur accepto de auxiliaribus copiis nuntio, vt de consilio suo Trapezuntinum Bassam edoceret, noctu sese per vrbis mœnia, assumptis decem quos præ cæteris fidos sibi nouerat, militibus demitti curat. Ad Trapezuntinum autem veniens, ita se in ciuitate disposuisse omnia refert, vt quamprimùm oppugnari à Trapezuntino Persarum Regem viderent, ipsi etiam ciuitate proruentes eum persequerẽtur. At verò Persarum Rex ne ciuitatem planè desereret, in duo suas copias dimisit agmina, alteróque in obsidione relicto, cum altero rectà ad auxiliares contendit copias. Non instruxerat adhuc Trapezuntinus aciem, itaque in confusum variè militem irruentes Persæ, tantam stragem edunt, vt paucis elabendi daretur copia, Cigaláque cum tribus aut quatuor Scapham arripiens, ægrè sese periculo eripere posset. Rex impressionem vi maxima facere iubet, cadunt ab vtraque parte multi tandem tamen inferiores sese tantis viribus videntes Vrbani facta deditione in potestatem

Anni Christi	Anni mundi
1609	5696

Regis

Anni mundi.

Regis concedunt. Hoc Persici Regis successu ita exacerbatus Sultanus est, vt non solùm ædes Cigalæ, quas Constantinopoli multis thesauris, & opibus refertas habebat, diripuerit, sed & multam ex gazophylacio suo pecuniam leuarit, qua exercitum aduersùs Persas repararet. *Gotardus Arthus lib. 3. tom. 6.*

5692.

Destinauerat hoc tempore Persarum Rex tres ad Cæsaream maiestatem Legatos, vt Cæsarem Regis sui nomine ad redintegranda arma aduersùs Turcas, virésque maiores colligendas, & summos Principes Christianos, vt potentiam suam in communem hostem exerant, hortarentur. Qui cùm separatim vnus post alium venissent, singuli peculiaribus literis instructi 29. Nouembris Praga dimissi sunt. *Gotardus Arthus, libr. 3. tom. 6.*

Sub finem Nouembris Cracouiam aduenit Magni Moschorũ Ducis Demetrij Legatus fauorem cum Regno Poloniæ confirmaturus, & præsidium aduersus omnes Regię Maiestatis, totiusque Reip. hostes promissurus. Is cùm Regi preciosa obtulisset munera, Serenissimum simul Regem de filia Palatini Sedomiriensis, in coniugem Demetrio rogauit. Rex communicato cum Senatu suo consilio annuit. Cúmque 22. Nouembris die Cardinale & Archiepiscopo Gnesmensi in templo Mariæ Virginis spõsalia fierent, Rex Ducissam Moscouiæ, suis manibus Legato Magni Ducis tradidit, eam prius oratione eleganti hortatus, vt semper recordaretur gentis suæ, & Regni Poloniæ, ante omnia verò Religionem Christianam tueretur, in qua genita, & educata à parentibus suis esset. His peractis prandium nuptiale splendidum admodum habitum est. Cui Rex cum sorore & filio suo interfuit. obtulit postea Legatus preciosissima munera Ducissæ Moscouiticæ, quæ tandem 2. Decembris in Moscouiam magna militũ Polonorum copia stipata comitantibus eam parentibus concessit.

4 Decembris, & hac solemnitate vix peracta, Archiducissa Austriæ adduxit Grætio Cracouiam filiam suam & Ferdinãdi Archiducis, Constantiam dictam, Regi Poloniæ matrimonio iungendam, cum qua venit etiam Archidux Maximilianus. Rex igitur vt solemni eam pompa acciperet, quatuor Marescallis, multísque aulicis Veiuodis stipatus, in occursum ei ad dimidium milliare contendit, Lobsaliíque eam honorificè excipiens splendidissimè per quatuor Arcus, siue portas triumphales ad arcem regiam eleganti pompa & ordine induxit. Postea 11. Decemb. cũ in templum arcis peruentum esset, peractis precibus consuetis, & percepto Sacrosancto Eucharistiæ Sacramento, per Cardinalem & Archiepiscopum Gnesmensem sponsalia fuerunt celebrata. Deducitur tandem sponsa ad arã, ibíque inter duos Episcopos constituta, peractis precibus, oleo primùm inungitur, móxque corona regia capiti eius per Cardinalem imponitur, Sceptrúmque & Pomum Regni manibus eius offeruntur. His ita peractis ad Regẽ deducitur, inque sellam regiam iuxta eum collocatur, donec sacra peragerentur, quibus finitis ad regale prandium, eodem quo templum ingressi fuerant ordine profecti sunt.

Cæterùm peracta hac nuptiarum solemnitate, Rex comitia statim ordinibus totius Regni indixit, quibus de Tartarorum impressione reprimenda deliberaretur. Chamus enim Tartaricus hostilibus literis ad Regem Poloniæ missis Lublinum, quæ ciuitas est fossa stagnísque ingentibus circumdata, 36. milliaribus Cracouia distans,

5696.

pro filio suo sese occupaturum, ignéque & gladio omnia vastaturū denunciarat. Iamque cum centenis millibus in fines Poloniæ irrumpens, multos nobiles cum ingenti præda abduxerat, quam maxima tamen parte, cùm per Podoliam contenderent, insequentes eos Poloni recuperarunt, captiuis quamplurimis in libertatem iterum restitutis. *Gotardus Arthus libro tertio tom. 6. & Iansonius libro 29.*

Anni Christi 1605 | Anni mundi 5692

5 Decembris noua proditio in Gallia detecta fuit, Legati enim Hispanici in Gallia residentis Secretarius, Brunæus nomine & natione Flander, inito cum Merargo, nobili Gallo prouinciali, consilio Massiliam vrbem ad Hispanum transferre conatus est. Verùm re patefacta, comprehenso vtroque Parisiis, ædes quas Legatus incolit militum præsidio circumdatæ sunt. Monuit autem Regem Legatus, ne quid præcipitanter hac in re ageret, qui Parlamento diiudicandam causam se dedisse respondit, illud iniurium fore nemini. Prolata autem paulò post in proditores illos sententia Merargus gladio 19. Decembr. percussus est, Secretario in custodia adhuc retento. *Gotardus Arthus libro tertio tom. 6. & inuentar. gener. tom. 4.*

Sub decursum huius anni Ioannes Dux Saxoniæ, Lantgrauius Thuringiæ, Marchio Misniæ mortuus est. Ioanne Guillelmo Saxoniæ Duce, & Dorothea Susanna parentibus, anno 1570. natus. *Gotardus Arthus lib. 4. tom. 6.*

In festo Natiuitatis Domini Marinus Grimanus Venetiarum Dux 80. magno totius vrbis luctu mœrore obiit diem suum.

1606 3. Ianuarij, Argentinæ monstrum natum est, matre Anna, patre verò Stephano Schuuartzio arculario, quod cùm ad dimidium horæ viueret, ab obstetrice baptisatum est, & Anna Maria vocatum. Habebat caput quidem satis crassum, & amplum vt ex duobus concretum dixisses, oculósque duos, & os vnicum, verum aures quatuor, corpus ad vmbilicum vsque vnum erat, inde geminum apparebat, brachia & manus habebat quatuor, totidémque crura & pedes. In sectione cor vnicum tantùm & pulmo vnus, sed hepar geminum, geminúsque ventriculus, & quatuor renes reperti sunt,, splenis ne vestigio quidem apparente. Quod monstrum quid portendat, hisce præsertim periculosis, & turbulentis temporibus cōiectura assequi difficile fuerit. *Idem lib. 3. tom. 6.*

Hoc tempore de Regis Persarum victoria, quam 25. Nouembris die anni superioris a Cigala Sultanicarum copiarum Præfecto reportauit ad nos relatum est. Regem nimirum ingenti & ad nouem horas continuata prælio 33. millia Turcarum fudisse, Cigala cum duobus millibus per fugam elapso. *Idem ibidem.*

Eodem mense tempestas Massiliæ, & Romæ tanta, quātam nemo recordari poterat extitit, vento multas passim ędes disiiciente. Procellis verò & imbribus tātam aquarum copiam excitantibus, vt facta Tyberis exundatione ingēs ad multa milliaria damnum Romanis illatum sit. Fulmine insuper tectum Monasterij, quod Aram cœli vocant, demoliente, & in Sacello Diui Petri, candelabra duo ab Apostolorum Altari disiiciente. *Idem ibidem & lib. 4.*

10 Ianuarij Leonardus Donatus, eques & Procurator S. Marci post iusta Marino Grimano persoluta consuetis suffragiis Venetiarum Dux 81 electus fuit. *Histor. general. Venetiarum Decadis 7. lib. 4.*

1609 | 5696

Detenti fuerant hactenus Posonij milites qui Strigo-

nienfis

Anni mundi.

niensis propugnaculi deditionem fecerant. Cùm igitur causa in iudicio variè disputata, contra datam fidem egisse, & damnum haud exiguum Reip. Christianæ dedisse deprehenderentur, prolata in eos sententia, supplicio affecti sunt. *Gotardus Arthus lib. 3. tom. 6.*

5692.

10 Februarij Parisiis Maria Medicea, Regina Franciç, filiam secundam enixa est.

23 Martij mortuus est Louanij, vel, vt rectiùs dicam, in alterā vitam, cámq; sempiternam transiit (viuit enim & viuet ad omnem posteritatem) Iustus Lipsius in Minoritarum æde sepultus. Viuus ipse sibi hoc Epitaphium conscripserat:

Quis hîc sepultus, quæris? ipse edisseram.
Nuper locutus & stilo, & lingua fui;
Nunc altero licebit. Ego sum LIPSIVS,
Cui literæ dant nomen, & tuus fauor.
Sed nomen. Ipse abiui. abibit hoc quoque.
Et nihil hoc orbis, quod perennet, possidet.
Vis altiore voce me tecum loqui?
Humana cuncta fumus, vmbra, vanitas,
Et scenæ imago, & verbo vt absoluam, nihil.
Extremum hoc te alloquor:
Æternum vt gaudeam tu apprecare.

Senatus populúsque Antuerpiensis (cui libellum de Cōstantia inscripserat) Sacrofagum ei fieri curauit, cum hac inscriptione:

IVSTI LIPSI
QVOD CLAVDI POTVIT
HIC IACET.

S. P. Q. *Antuerpiensis inclyti viri Fama orbi nota, virtuti cœlo recepta* H. M. P.

Natus est 19. Octobris anni 1547. vt ipse ad amicum scripsit epistola 24. Centuriæ 2. Epistolarum. Vixit ergo annos 58. menses 5. dies 4. Scripserat 14. Ianuarij huiusce anni propria manu binas literas, vnas ad illustrissimo, & Reuerendissimo in Christo Patrem, & D. Petrum Villarium, Archiepiscopum & Comitem Viennensem, alteras ad me, quas nos ipso iam fato functo accepimus. Historiam morbi, Epitaphia, Apologias pro eo Lector videbit in libro Antuerpiæ excuso apud Ioannem Moretum Anno 1607. hoc titulo: *Iusti Lipsi sapientiæ & literarum Antistitis Fama posthuma.*

Sub finem Anni superioris Henricus 4. Galliæ Rex militem conscripserat, vt Ducem Bullionium ad imperata facienda cogeret, nonnullarum rerum contra Regem, ac Regni statum attentatarum, & (vt quidam volunt) Bironicæ conspirationis reum. Semel atque iterum coram Rege comparere iussus cùm tergiuersaretur, Sedani se cōtinens, & defensionem meditans, Rex ipse ad expeditionem se accinxit. Dontheriam vsque (quod oppidum vix semihorulæ itinere Sedano distat) Regi progresso exterorum Principum, Ducis Vittembergicici, Lotharingi, & ordinum Belgij confœderatorum Legati Nettācurtius nobilis è Campania, Villaregius, & alij occurrerunt, modísque omnibus pacem tentarunt. Post multam vtrinque disceptationem, Bullionius viribus diffidens, se oppidúmque in fidem Regis permisit 23. Martij, his conditionibus, quas *Iansonius perscribit lib. 30. & Gotardus Arthus li. 4. tom. 6.*

5696.

27 Martij ingens vis venti, tantáque procella, non in Germania tantùm, & Belgio, sed Anglia quoque & Gallia coorta est, vt multas turres & ædificia, & infinitas

ferè

1605 5692

ferè arbores euerterit, In oris quoque maritimis, nauium, & nautarum magnam stragem edidit. Coloniæ quidem in nouo foro plures quàm 80. arbores radicitus euertit. *Ianson.lib.*30.

6 Aprilis Nicolaus Angelus, siue Langæus, ciuis Lugdunensis', vir clarissimus, multisque honoribus & præcipuis in ea vrbe perfunctus, fato concessit, cùm peruenisset ad annum ætatis 81. aliquot diebus exceptis natus enim erat 20. Aprilis anni 1525. Magno illi viro Papirius Massonus I. C. Magnus & ipse vir Elogium scripsit, Lugduni excusum. Et Balthasar Villarius, Lugdunensis agri Præses, & Prætor, Senatus Dombarum Princeps socero mœrens hoc Epitaphium posuit.

D. O. M.

Heus tu viator, qui presso gradu hanc premis humum, siste paulisper, & mecum mortalium sortem luge. Nicolaus Langaus N. filius hic iacet, vir eximia virtutis, auita religionis cultor, antiquaria rei, & numismatum indagator, Lugdunensis Respubl. Coss. secundo. Qui cùm iuri tribuendo 40. annos magna cum integritate præfuisset, & mentem sanam in corpore sano vsque ad 81. annum protulisset, tandem fato cessit, & mortalem hanc cum æterna vita commutauit. Tu viue & vale memor conditionis tua, & quod ab aliis expectas, tanto viro expende pietatis officium.

26 Aprilis Sponsa Demetrij Magni Moscouiæ Ducis, Regio Legato, Patre, Patruo, & magno nobilium, tam virorum, quàm matronarum numero comitata Moscuam venit, magnificè vbiq; excepta, & aliquot pòst diebus, sub vespertinis precibus, nuptiarum solemnitas fuit celebrata, sacra faciente Russorum Patriarcha. Regina itidem coronata est, magnis cæremoniis. Quibus peractis Imperator, & Imperatrix coronam capiti impositam vterque gerentes, inter grandem musicorum, & bellicorum instrumentorum strepitum in arcem redierunt. Eaque nox per summam hilaritatem est transacta. *Ianson.lib.*30.

In Voitlandia pagus est, quem Eliæ fontem incolæ vocant ad ditionem Lobenesteiniam pertinens. In eo rustici quidam, cognomento Eisembeis, villam nobilem centum iam & amplius annos tenuerunt. Accidit autem, vt postremus eius possessor Ioannes Elisembeissius, vir satis opulentus & diues, annum ætatis 42. agens vxorem suam, 33. annum ingressam, grauidam & partui vicinam, cum sex liberis, & vna ancilla miserum in modum, vnius horę spatio interfecerit, & trucidarit 28. die Mensis Aprilis. Supererat ex tota parricidæ huius familia, seruus, absens, quem vnicum arandis agris destinatum habebat. Ipse verò paulò post in sylua sua proxima comprehensus, & Lobensteinium traductus, tametsi nihil eorum quæ patrauerat, negaret, sed factum omne vltro fateretur, essetque adhuc securi, cerebro & sanguine suorum cruentata armatus, ad quæstionem tamen, vt quid causæ ad perpetrandum tam crudele facinus habuisset, cognosceretur, adhibitus est. Vbi nihil quidem aliud, quàm dominari sibi vxorem, & liberos voluisse, professus est, vt cùm dominium nullum in eam, qua interfecti liberi fuerunt, ætatem cadere posset, & verò vxori à vicinis testimonium longè aliud perhiberetur, totum hoc insidiis Diaboli acceptum ferendum esse liquido appareret.

1609 5696

Cæterùm causa in iudicio disputata supplicium de parricida hoc 23. Maij huiusmodi sumptum est. Principio catenis ferreis in curru constrictus ad pagum vbi habitauerat reuectus est, eò vbi peruentum, in pellem bubulã dispositus, & propriis suis bobus ad loca singula facinoris

huius

Anni Christi. | Anni mundi.

1605 5692

huius conscia traductus est, vbi cùm pro numero interfectorum forcipe ignita nouies apprehensus, & manu vtraque truncatus esset, crus vtrumque rota collisum est, corpore in quatuor partes dissecto, & ad vias publicas variè distributo, intestinis porrò igne crematis, capite verò rotæ, quæ loco illo vbi vxorem vita priuauerat, eleuata est, imposito, & manibus ad rotæ modiolum clauis ferreis affixis. Pridie eius diei quo executio iudicij huius facta est, domus quam inhabitauerat, cum vniuersa eius supellectile igne accensa, & in planitiem versa fuerat, columna lapidea, quæ Diabolici huius & prope inauditi facinoris, supplicijque de parricida hoc sumpti narrationem prætereuntibus posterisque exhiberet, in locum eius erecta, & constituta. *Gotardus Arthus li.4.tom. 6.*

Circa Maij principium Sagmariæ, quod superioris Pănoniæ oppidum est, duo Monstra in lucem edita sunt. Alterum a vacca, capita quidem duo, vnum Vrsi cum eminentibus vtrinque dentibus, alterum verò canis cum acuminato nostro, speciem referens, pedes verò octo, leoninos partim, partim verò vitulinos habens. Alterum verò ab oue, capite humano existens, & duobus prioribus pedibus manus humanas repræsentans. Hæc quid portendant tempus quidem aperiet. Nam quid monstra illa, quæ superioribus annis eadem vidit Regio, consecutum sit, deploratione magis, quam probatione opus habere videtur. *Gotardus Arthus ibidem.*

17. Maij Demetrius Magnus Moscouiæ Dux à suis trucidatus. Mortui corpus crudeliter lancinatum, transmisso per pudenda fune, & veluti mortuus canis per cœnum ad forum vsque pertractum, vbi miserabili sane spectaculo nudum, sanguine & cœno fœdatum quatriduum iacuit, in mensa extentum. Ad maius ludibrium, Demetrij ventri supino larua miræ & prodigiosæ deformitatis, imposita, inter gynęcei spolia reperta. Ori item fistula vtricularis, qua Poloni plurimùm vtuntur, inserta, addito denario, veluti Musici cantus auctoramento vel mercede. *Jans. narratione de vita & morte Demetrij to.8.li 30. & Gotardus Arthus lib.4.tomi 6.*

Polonorum, qui magno numero Demetrij Sponsam comitati fuerant, hospitia vulgus ita diripuit, vt multis ne indusium quidem corpori tegendo fuerit relictum. Cùm verò Palatini Sendomiriensis diuersorium firmius esset, quàm vt primo statim impetu expugnari posset, aditus omnes ita obsessi sunt, vt nec introitus nec exitus cuiquam pateret. Nonnulli quidem è Polonis nobilibus diu acriter se defenderunt, sed victi multitudine, vel cæsi sunt, vel rebus omnibus spoliati.

Quid iam miseræ sponsæ Demetrij, animi fuisse putamus? Quæ momento temporis, non mundo tantum omni muliebri (cuius sanè precium erat ferè inæstimabile) verùm etiam vestibus, atq; ipso in quo decumbebat lecto spoliata, precarium vnà cum patre, suisq; omnibus, nulla penè spe, ducebat spiritum, ac præclare secum actum putabat, si vel nuda in patriam, vnde paulò antè cum tanta pompa egressa fuerat, remitteretur.

Tumultus etsi totum diem continuè durauit, sub noctem tamen ita conquieuit, vt ne vox quidem omnibus plateis exaudiretur.

1609 5696

Sedato tumultu, Proceres ad noui Ducis electionem 20. Maij descenderunt, vbi suffragia in Basilium Ioannidem Cniacum (alij Vaschauium appellant)

mutilarunt. *Idem ibidem.*

7. Iulij Edictum Henrici 4. in fauorem mutilatorum militum Lutetiæ Parisiorum promulgatum fuit. *Inuentar. gener. tom. 4.*

Anni Christi. 1605 | *Anni mundi.* 5692

Sub finem Iulij Christianus 4. Daniæ & Noruegiæ Rex ad affinem suum Iacobum 1. Magnæ Britanniæ Regem, in Angliam nauigauit, & cum nauibus regaliter ornatis Grauesandum appulit. Eius aduentu cognito, Angliæ Rex vnà cum Regina (Christiani Sorore) ac regiis liberis eodem properarunt. Primo congressu Angliæ Rex (quem solum vna cum filiorum natu maximo Henrico, in nauim, tum Daniæ Rex admiserat) quanam confidentia vsus, si-ne venia, aut commeatu portum sui Regni esset ingressus, rogabat. Vrbanè vicissim quærebat Daniæ Rex, vnde hæc ipsi audacia, vt sine venia nauim suam conscendere ausus esset? Post mutuos amplexus, ad viridem vicū vterq; pergunt, vbi Regina cum reliquis liberis fratrem amantissime excepit. Per totum dein fere mensem magnificè ac planè regaliter habitus, exeunte mense Augusto, affini Regi, Reginæ Sorori ac nepotibus non sine lacrymis vale dicto in Regnum suum est reuersus. *Ians. li. 30.*

Hoc tempore Bassa Alepiensis aduersus Sultanum Turcicum seditionem mouit, & collecto paucis diebus triginta millium exercitu, Tripolim & Damascum expugnat. *Gotardus Arthus lib. 1. tom. 7.*

19. Augusti Henricus 4. Supplicibus libellis suorum subditorum Religionem prætensam reformatam profitentium subscriptione respondit. *Inuentar. general. to. 4.*

Eodem die Augusti Ambrosius Spinola, Grotlam, Sutphaniensis Comitatus oppidū valde munitum, post dierū paucorum oppugnationem, deditione capit, serū iam nimis auxilium comite Mauritio suis ferre parante. *Jas. li. 30.*

14. Septembris, quo die festum Exaltationis S. Crucis celebratur. Baptismus Regius in Gallia apud Fontē Bellaqueum, cum solennitate magna per Petrū Gondiū Cardinalem peractus est. Delphino quidem Hērici 4. primogenito, quē Paulus 5. S. Pont. per Franciscum Cardinalem Ioicusem, & Mantuæ Ducissa Mariæ Reginæ Soror ex Baptismo susceperunt, LVDOVICI: filiarū verò Regis maiori, ISABELLÆ, Archiducis Alberti coniugis: minori verò CHRISTINÆ, Ducissæ Florentiæ, quas sponsores Henricus 4. Pater adhibere voluit, nominibus impositis. Muneris loco S. Pont. catenam auream multis pyropis, cum appensa cruce, & multi precij adamante conspicuam, crucem item crystallinam, insertas crucis Christi particulas exhibentem, & Sudarium Christi, omnia ingentis precij, Delphino & Regi offerri per Nuntium curauit. *Gotardus Arthus li. 1. to. 7. & Inuentar. General. to. 4.*

Eodem die Septembris Pax inter Cæsarem & Hungaros facta & confirmata est, licet non sine difficultate maxima. Quamuis enim iam antea decretum esset, vt Religio libera relinqueretur, Hungari tamen generale illud Religionis vocabulum ad speciem reuocantes, id egerunt, vt Lutheranæ, Caluinianæ & Catholicæ, quæ hodie vocantur, Religionum exercitium liberum haberetur, nec pacis quidem finiri tractatio potuit, donec petitioni eorum satisfactum esset. Qui confirmata iam pace, sequenti statim die Legatum Budam, ad Serdarem miserunt ne quid porrò moliretur, de omnibus eum certiorem facientes.

1609 | 5696

2. Septembris Legati Hungarici, & Botscaici ad Archiducem Matthiam admissi, seditionis condona-

tionem

tionem ab eo impetrarunt.

Anni Christi. 1605 — *Anni mundi.* 5692

Reuersus paulò post Viennam Althemius inducias ſeſe ad dies aliquot cum Turcis pactum eſſe dixit, vt pacis negotium, cuius, propter Perſarum & ſeditioſorum in Regno Ottomanico turbas varias, appetentes admodum Turcæ erant, eò rectiùs pertractaretur.

Sub finem Septembris Legati omnes cum Cõſiliariis Cæſaris,& Prouincialibus aliquot in Arce Viennenſi congreg.ti tranſactos & in membrana deſcriptos pacis articulos,ſinguli acceperunt, quo facto domum quique reuerſi ſunt.Illishaſcius autem Neuheuſeliam profectus eſt, vt paci cum Turcis etiam componendæ tanquam arbiter adeſſet. Vnde poſtmodum literas ad Serdarem dedit, monens ne quid contra Prouincias Cæſaris tentaret, ſed aduentantes propediem Legatos quiete expectaret. *Ianſ. lib. 30.& Gotardus Arthus to.7.li.1.*

2. Octobris Ambroſius Spinola Reimbercam poſt dierum aliquot oppugnationem, deditione cepit. Hoc oppidum vniti ordines mirum in modum tam operibus, quam milite,& commeatu communierant, adeò vt tantum non inexpugnabile,& altera Oſtenda vulgò iactaretur. Magnũ hæc Spinolæ victoria, & Reimbercæ expugnatio in confœderatis prouinciis metum excitauit, quæ non ſolùm longiorem obſidionem, verùm etiam ſpem victoriæ quaſi certam in huius oppidi oppugnatione ſibi promiſerant, adeò, vt vicinæ vrbes trepidè admodum de auxiliis in promptu habendis circunſpicerent.*Ianſ.ibid.*

29. Octobris Collegium Viennenſe in Delphinatu præceptoribus à Societate nominis Ieſu traditum fuit, & in eo Magni Galliæ Delphini fœlicibus auſpiciis Scholæ apertæ,ac in quinq; claſſibus Grammatica Latina & Græca Humanioribus literis,& Rhetorica,numeroſa iuuentus, & bonarũ literarum cupida,imbui, atq; inſtitui cœpta eſt. Ibi Rhetor orationem habuit elegantem de recenti Viennenſiũ pietate. Capucinos & Ieſuitas in eam ciuitaté, quæ Delphinatus eſt Metropolis,Petrus & Hieronymus Villarij,fratres, ambo eiuſdem Archiepiſcopi & comites optarunt introducere,antè quã exirent è vita,& Dei Opt.Max. benignitate id perfecerũt,& facti ſunt voti compotes. Petrum id optantem atq; conantem vidi etiam ante quindecim annos.Bibliothecam ſuam,quam habebat ampliſſimã tranſportari etiam viuens voluit in ipſum Collegium, & Patribus ac Præceptoribus eius Societatis vſui perpetuò futuram dono dedit. Hoc opus imprimis pium, & poſteritati commendandum, induſtria ſua, & ſedulitate non mediocriter promouit R. P. Michaël Coyſſardus eius Societatis, naſcenti Collegio primus Rector à R.P. Ludouico Richeomio,Prouinciali tota Gallia celebri,attributus.

9. Nouembris,cùm Legati Cæſarei cum Mansfeldicis, Hohenloicis,& Buchemicis equitibus,ſimiliter & Illishaſcius cum Proceribus Hungaris, ac tandem Turcæ cum 24. pulcherrimè exornatis nauigiis ſinguli ad deſtinatum ſibi locum pacis negotio operam daturi conueniſſent,præmiſſis variis ab vtraque parte tractationibus, negotium hoc tandem(quod Eccleſiæ cumprimis ſuæ ſalutare iubeat eſſe Chriſtus Saluator noſter)confectum,& pax cum Turcis facta eſt, præſtito vtrinque iuramento obſidibúſque in confirmationem vtrique parti traditis.

1609 — 5696

Hoc facto, ſequenti die Turcæ noſtros ſplendidiſſimo conuiuio exceperunt, & Baſſa quidem Budenſis proceres aliquot noſtros,nempe Mollartum, Althemium, Turſonem, Iſtuanfium, Collonitſium, Budianum,

Erdeodem, Cæsarem Gallum, & Elesehium, singulos singulis equis generosissimis, reliquos verò panno attalico, & damasceno donauit.

Anni christi. 1605 — *Anni mundi.* 5692

Ingens passim lætitia ob constitutam hanc cum Turcis pacem extitit, & nō Christiani solùm Comorrhæ, & Neuheuseliæ, ac alibi habitantes, sed & Turcæ Strigonienses crebra tormentorum displosione perceptum inde gaudium suum attestati sunt. *Articulos autem, quibus pax hac ad 20. annos constituta, & firmata est, recenset Jansonius lib. 30. & Gotardus Arthus lib. 1. tomi 7. Historia Generale. Vngaria lib. tom. 2.*

Pace cum Turcis facta, in Hungaria satis tranquillæ res fuerunt, nisi quòd Turcæ molestè ferentes oratorum Cæsareæ Maiestatis iter Constantinopolitanum longiùs aliquantò protrahi, non solùm in finibus grassati sunt, sed obsides etiam & duriùs & diligentius custodierunt.

Pacem hanc Rex Persarum modis omnibus disturbare conatus est, missis tam literis quàm legatis, cum pretiosissimis muneribus, nō solùm ad Cæsaream Maiestatem, sed etiam ad Hispaniarum Regem, monens vt coniunctis secum viribus Turcicum oppugnent imperium. Commemoratis multis suis victoriis, vtpote qui latissimum terræ tractum iam occuparit, adeò vt ad Constantinopolim breui aditum se patefacturum polliceretur. *Idem Jans. ibid.*

Eodem Mense Petrus de Gondy Cardinalis Lutetiæ obiit, relicto hærede Parisiensi Episcopo, ex fratre nepote.

Sigismundus 3. Poloniæ Rex intestina hoc anno iactatus est seditione, cuius è nobilitate præcipua nonnulli fuerunt antesignani. Multa hi causabantur: Matrimonium Regis sine ordinum consensu confectū: Demetrio ad Moscouiam inuadendam auxilia præstita: clādestina quædam cum Austriaca familia pacta: Prussiæ clientelam Brandeburgicis accepta pecunia traditam: aliáque id genus quibus illi Regni statum labefactari, ac conuelli querebātur. Conuentu (Rakosch vocant) in campo Sandomiriensi habito, ad Regem oratores mittūt, qui eum ad dictum locum & tempus euocarent. Rex initio non tam armis quàm prudentia pugnare, atq; ita moderatè cuncta administrare vt breui ingentem exercitatissimorum militum confecerit exercitum. Illi nihilominus, ni Rex intra præstitutum tempus compareat, ad noui Regis electionem progressuros se protestari. Qua re irritatus Rex, eductis copiis, vi eos aggredi decreuit. At illi viribus suis diffisi, ab armis discessuros se, & querelarum disceptationem proximis comitiis permissuros, nihílque amplius contra Regem molituros, promiserunt, Seuarduscius imprimis Cracouiensis, & Raziuilus Vilnæ in Lithuania Palatini. Magnam hoc in motu & prudentiæ, & clementiæ laudem Rex Sigismundus adeptus est, vtpote qui ita regiam dignitatem tutatus est, vt tamen à ciuili fundendo sanguine abstinuerit. *Jans. lib. 30. & Gotardus Arthus lib. 1. to. 7. vbi Regis ipsius, & Palatinorum nominatorum diplomata ad verbum descripta commemorat.*

Sub finem huius anni, 30. scilicet Decembris Botscaius Istuanus, qui nouā in Transsyluania & Hūgaria superioribus annis seditionem excitarat, Cassouię mortuus est, multis antea suos cohortatus, vt fidem Imperatori seruarent, neq; nouas res ampliùs molirentur. Quamobrē Archidux Matthias superioris Pannoniæ Ordines literis monuit, vt quieti in posterum studerent, neque Cæsareæ Maiestatis, cui rebelles puniendi vires non defuturæ essent, patientia porrò abuterentur. *Janson. lib. 30. & Gotardus Arthus lib. 1. to. 7.*

1609 — 5696

Anni Christi.	Anni mundi.
1605.	5692.

1607 3. Ianuarij Legatus Moscouiæ in Poloniam missus, ad Sigismundum Regem admissus graui oratione de Sendomiriensi Palatino conquestus est, quòd clandestinis artibus, largitionibus, & promissis multorum in Moscouia procerum animos sibi conciliasset, eorúmque postea ope & auxilio, maledictum illum Monachum, necromanticum. & Spurium Demetrium (sic enim nominabat) in Moscouiam cum filia sua traduxisset, qui nefariè occupato regno peregrinam Religionem, cultúmque Dei ignotum introducere, Templa præcipua occupare, & tantas turbas excitare ausus esset, vt ducenti & ampliùs magnæ dignitatis Proceres miserè trucidati perierint, vnde & ipse detecto postmodum dolo dignas pœnas exsoluerit, & tanquam canis sit interfectus. Cùm autem apud ipsum Poloniæ Regis inuentæ fuerint literæ, ísque ad suos omnes conatus Polonorum præcipuè vsus sit auxilio interrogare Mosoouitarum proceres, an harum rerum conscius Rex & adiutor fuerit. Quod si factum, animaduertere Regem facilè posse, pacem ab antecessoribus constitutam hoc ipso violatam, & propterea necesse esse, vt Rex respondeat, verum pacem colere in posterum, & seruare, pecuniámque & alia à Demetrio in Poloniam transmissa restituere. Si enim facere hoc recusaret, constituisse Magnum Moscouiæ Ducem ingenti cum exercitu Poloniam inuadere, & coniunctis cum Carolo Sueco. Sudermaniæ Duce, viribus, bellum continuare. Oratione finita Legatus tabulas Regi obtulit, quibus hæc, & alia permulta copiosè satis perscripta continebantur, petens responsum quamprimùm sibi dari. Cæterùm cùm intestinis seditionibus tum Polonia agitaretur, Réxque multorum odio atque inuidia premeretur, gentem ferocem minimè lacessendam sibi tum ratus, non minùs prudenter quàm humanè Legato respondit, sic vt ab armis & violentia cessatum sit hactenus. *Ianson li. 30. de vita & morte Demetrij, & Gotardus Arthus, libr. 1. tom. 7.*

Post decessum Legati Moscouitici, motus in Polonia, qui ferè compositus videbatur, magis magísque recruduit, nouis comitiis armatis, siue Rokosch à nobilitate institutis. Id vbi Rex animaduertit, de exercitu lectissimo sibi prospexit, tum Cracouiam commeatu, & præsidio diligenter communiuit. Deinde nobilibus edixit, vt ad 16. Iunij Varsouiæ adessent, de remediis quibus turbæ omnes sedarentur, deliberaturi. Pergunt Rokoschani, & siue Regis opprimendi, siue per metum, quas vellent ab eo conditiones extorquendi spe, cum copiis suis ad regium exercitum qui non procul à Varsouia consederat, contendunt. Sed à Rege fusi fugatíque, multísque impedimentis exuti sunt. Postea Rex Cracouiam se recepit. *Idem Ianson. libr. 30. & Gotardus Arthus lib. 1 tom. 7.*

12 Ianuarij Comitia Ratisbonæ habita sunt. In quibus articuli quinque ad deliberandum sunt propositi, quos *Iansonius recenset lib. 30.*

Sub finem Ianuarij in Anglia mirabilis simul & miserabilis inundatio quasdam eius Regni prouincias, oppida, pagos & agros ita afflixit, vt damnum illud irreparabile, inæstimabile certè censeatur. Somersetiam imprimis, Nortfolciam, & Bristoliam celeberrimum emporium. Tantò verò damnosior ac terribilior hæc erat eluuio, quantò magis erat improuisa, sic vt tam homines quàm pecudes magno numero vndis priùs inuoluti, & abrepti sint, quàm vllius periculi sensum haberent.

Anni Christi.	Anni mundi.
1609.	5696.

Ingens etiam in Belgio eodem tempore in mari tem-

ei:tas exorta, multas naues partim submersit, partim verò distractas variè dissipauit. *Idem ibidem.*

Anni Christi	Anni mundi
1605	5692

12. Februarij Botscaio extincto Transsyluaniæ quidam Proceres, Claudiopoli congregati in Gubernatorem & Principem Transsyluaniæ Sigismundum Ragotsiúm elegerunt, iuramentúmque in Templo primario ei præstiterunt, oratoribus postmodum Viennam ablegatis, qui 12. Martij Posonium aduenientes, electionem hanc non ideo factam testati sunt, quasi à Cæsare, quem Dominum semper habituri essent, defectionem molirentur, sed quòd necessitas ita postularit, multis ex Transsyluaniæ & Vngariæ Proceribus Principatui isti inhiãtibus, & nouos motus meditantibus. *Idem ibidem.*

16. Aprilis horam circiter 6. vespertinam Henrico 4. Galliæ Regi secundus filius apud Fontembellaquecum natus est, quem Ducem Aurelianensem Rex, multa festiuitate natalem eius peragens, nominari voluit. *Ianson. ibid. & Gotardus Arthus lib.2. tom.7.*

22. Aprilis Viennæ in Austria incendium in Iesuitarum collegio exortum à meridie ad noctem vsque durauit, & ædificium omne cum Bibliotheca eorum absumpsit, tectum Templi deformauit, Campanas liquefactas perdidit, & parietes Templi frequentibus fissuris ita disrupit, vt eos remouere, & nouos omnino facere necesse fuerit. *Idem Gotardus ibidem.*

24. Aprilis induciæ 8. mensium in Belgio inter Albertum Archiducem, & Ordines confœderatos factæ sunt. *Idem ibidem.*

14. Maij circa vesperam, Francobergæ in Hassia ad Ederam fluuium sitæ fulmen campanariam turrim corripuit, & incendio tanto deuastauit, vt & campanæ liquefactæ perierint, & turris ferè tota absque tamen vlteriori ciuitatis damno conciderit. Lingæ autem turris puluere tormentario plena de cœlo tacta est, non sine magna hominum strage, ac vicinarum ædium damno. *Ianson. lib. 30. & Gotardus Arthus tom.7. lib.2.*

30. Iunij Cæsar Baronius Cardinalis, & Bibliothecarius Apostolicus, Annalium Ecclesiasticorum editione notus, Romæ placidè ex hac vita discessit, relicto magno bonis omnibus, & Catholicæ Religionis amantibus, sui desiderio. Hic paulò ante mortem Venetos ad parendum Romano Pontifici publica parænesi exhortatus fuerat. *Idem Ianson. ibidem.*

Cyprum hac æstate Florentina classis parum fœliciter tentauit, insulanorum quorundam, qui Turcarum oderant tyrannidem, auxilio. Nostri quidem excensione facta Famagustæ vrbi insidiati, sed non sine damno à Turcis repulsi, ad naues se recipere coacti sunt. Turcæ verò post nostrorum discessum, in Christianos, Græcorum reliquias, aliósque proditionis suspectos immanissimè sæuierunt. Quorum multi in montanis & inuiis locis fugæ latibulum sibi quæsiuerunt. *Ibem ibidem.*

15. Iulij circiter horam 6. matutinam, prope Herbipolim, in loco, quem Eberstklingen vocant, terræmotus factus est, terra tanto hiatu subsidente, vt profunditatem voraginis istius sexaginta orgyas excedere, singulari postmodum artificio aliqui deprehenderint. *Gotardus Arthus tom.7. lib.2.*

Anni Christi	Anni mundi
1609	5696

Quomodo Marpurgi ob mutatam à Lantgrauio Mauritio religionem tumultus fuerit exortus, superius dictum est. Cùm verò agnatus ipsius Ludouicus qui Darmstadi habitat & Lutheranam sequitur religionem, scho-

lam

Anni Christi. 1605. *Anni mundi.* 5692.

iam illam Caluiniano dogmate infici doleret, Giessæ ludũ literarium aperuit, impetrata à Cæsare Rudolpho facultate, amplis cum priuilegiis. Cúmque solenni eorum promulgationi 8. Octobris diem dixisset, literatos quidem omnes ad actum istum clementer inuitare 28. Augusti voluit publico programmate quod recenset *Ianson. lib. 31. & Gotardus Arthus tom. 7. lib. 2.*

9. Septembris Pomponius Belleuræus Franciæ Cancellarius, paulò minùs quàm 80. annos natus Lutetiæ obiit inter 9. & 10. horam ante mediam noctem. Iusta ei persoluta sunt cum magno apparatu & pompa die lunæ 17. eiusdem mensis in sua Parœchia, ad D. Germani Altisiodorensis.

12. Septembris Nicolaus Brulartius, qui iam antea Belleuræi Cancellarij vicem gerebat, Cancellarius Franciæ ab Henrico 4. creatus Parisiis iusiurandum fidelitatis in manibus ipsius Regis præstitit.

24. Nouembris Carolus Cardinalis, Lotharingiæ Ducis filius, Argentinensis Episcopus ex hac vita discessit. Post cuius mortem Franciscus Baro à Criechingen loca aliquot præsidiis confirmauit, & à subditis fidẽ exegit, donec successor eligeretur. Fuit is Leopoldus ex Austriaca familia, Episcopus Passaniensis, qui cum 300. equitibus aduectus, à subditis passim fidelitatis iuramentum, vt & Argentinæ, recepit. *Ianson. lib. 30.*

6. Decembris, qui dies D. Nicolao sacer est, & duobus sequẽtibus Ioannes de la Croix, Dominus de Cheurieres, primùm Aduocatus Regius, & postea Præses in Parlamẽto Delphinatus, sumpsit sacros ordines Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus in Sacello Archiepiscopatus Viennensis, à R. P. Domino Hieronymo Villario Archiepiscopo & Comite Viennensi, & die Dominico sequenti ibidem & ab eodem Episcopus Gratianopolitanus consecratus est.

23. Decembris Hagæ Comitis Sellularij cuiusdam vxor rara fœcunditate vno partu tres puerulos enixa est. Quos è Baptismo, quo ipso die Christi Natali tincti sunt, Galliæ, Angliæ, & Daniæ Regum Legati, Mauritius Hẽricus, & Gulielmus Nassouij Comites, vnà cum tribus præcipuæ nobilitatis fœminis susceperunt. Quæ fœcunditas si in reliquas quoq; fœminas per omnes illas Prouincias peruulgetur, Ostendanæ obsidionis strages breui posset resarciri. *Ianson. lib. 31.*

Hoc anno excusa est Duaci in folio, apud Franciscum Fabri Historia vniuersalis Indiarum Occidentalium duobus libris comprehensa. Item Historia vniuersalis Indiarum Orientalium, etiam diuisa in duos libros, ad quas lectorem nouarum rerum curiosum remittimus.

1608. 1. Februarij confœderatio inter Matthiam Archiducem Austriæ, Vngaros, & Austriacos Presburgi facta & subscripta est. *Ianson. lib. 31.*

6. Februarij Hagæ Comitis Sessio prima Actionis Pacificatoriæ inter Hispaniæ Regem, Albertum Archiducem, & confœderatas Belgij prouincias, celebrata fuit. In qua vtrinque commissæ Procurationes sunt exhibitæ. Secutæ sunt Sessiones alię vsque ad vigesimam sextam, de qua suo loco. *Has omnes ordine recenset Ianson. lib. 32. & quid in quaque actum, aut deliberatum sit, commemorat.*

1609. 5699.

Hoc mense Februario tam acre frigus fuit, & tam rigidum, vt Parisiis Sequana, & Lugduni Arar, maximi Fluuij omnino gelu densati coierint. Vnde accidit vt, cùm tantum frigus sine vlla remissione, plusquàm septimanas sex

Anni christi 1605 — *Anni mundi* 5692

durauerit, Lutetiæ lignorum penuria non pauci per plateas & vicos algidi mortui sint.

Aprili mense Henrico 4. Galliæ Regi natus è Maria Medicea vxore tertius filius, Andium Dux nuncupatus.

21. Maij Ioãnes Hayus, natione Scotus, patria Aberdonẽsis, Soc. Iesu Theologus obiit sexagenario maior, Mussipõti Vniuersitatis Cãcellarius. Vir laboris supra vires patiẽs, indefessique studij ad frænandos hæreticos: perfectè obediens, in omnibus ferè disciplinis apprimè versatus. In Polonia, Belgio, & Gallia Theologiam, Mathematicas disciplinas, & linguam Hebraicam docuit, potissimùm verò Turnoni. Multa scripsit, quæ in catalogo scriptorum illustrium Societatis Iesu, à Petro Ribadeneira, Societatis eiusd. Theologo referuntur.

Eodem mense Carolus 3. Lotharingiæ, Calabriæ, & Barri Dux, annorum plenus, ardenti febre intra septem dierum spatium extinctus est Princeps ob singularem erga Catholicam Romanam Ecclesiam, aliásque virtutes longiori vita, quamuis senex obierit, dignissimus ei successit Henricus filius natu maximus, paternarum virtutum, vt auiti nominis hæres.

Iunio Mense Rodulphus Imperator Matthiæ Fratri Archiducatum Austriæ, & Vngariæ ac Bohemiæ Regnum cessit, ac tradidit, vt patet ex instrumentis conscriptis, & consignatis, quorum tenoré ad verbum *Ianson. recenset l. 31.*

14. Iulij Archidux Mathias facto per Morauiam itinere, cum decem millibus lectissimorum militũ, & magna Procerum caterua comitatus. Viennam venit. Ad eum excipiendum Magistratus prodeuntes, pulcherrimam vmbellam ferebant, sub quam Archidux receptus, atque ita vrbem ingressus, sinistro lateri, extra tamen vmbellam, adæquitante fratre Maximiliano Archiduce. Aiunt tantum fuisse hominum concursum, vt pistores panibus coquendis non suffecerint. Tantùm verò tormentorum, bombardarum, campanarum strepitum, tantum populi clamoré, vt suum ipsius verbum vix quisquam audire potuerit. Archidux rubro holoserico aureis filis vndique acu picto, amictus, inter publicas acclamationes, & gratulantium voces, gladium præferente Vrsembecio, in arcem contendit. Eáque nox & sequentes aliquot dies per vrbem epulis, aliisque festiuitatibus mirum in modum sunt celebrati. Post hæc quæ ad Regni Hungarici constitutionem, & coronationem deliberari cœpta. Quæ quo modo processerit, suo tempore indicabimus. *Janson. lib. 31.*

19. Iulij Petrus Toletanus Philippi 3. Hispaniarum Regis, ad Henricum 4. Galliæ Regem Legatus Fontembellaqueum, vbi tum Rex commorabatur, appulit, & honorificentissimè est exceptus. *De cuius aduentu libellus excusus fuit Lutetiæ.*

25. Iulij Lindauiæ (quæ ciuitas est, & Emporium satis celebre, in lacu Podamico, Venetiarum instar, vndiq; circũfluente situm) Templum ac turris de cœlo tacta sunt, vnde atrox excitatum incendium, quo turris deflagrauit, & campanæ liquefactæ sunt, ac templi tectum vastatum fuit. Flãma tam conspicua fuit, vt è vicinis etiam remotioribus locis multi ad restinguendum incendium, quod multas horas durauit, accurrerint, sed pauci tantùm quorum opera necessaria esset, sunt intromissi. *Ianson. lib. 31.*

1609 — 5696

Viennam Austrię Turcicus media ferè æstate venit Legatus, Begus scilicet Sigethanus, domiciliũ ibi, tanquam Imperatoris sui Orator habiturus. A ciuibus Matthiæ Archiducis nomine magnificè exceptus, & ad hospitium vsque

dedu-

Anni Christi. 1605 — Anni mundi. 5692

deductus,& nostrorum splendore, ac suorum nuditate fere in ruborem datus fuit. Is postea ad Archiducem è Bohemia reuersum admissus,equum,sagum, aliúmque apparatum equestrem dono obtulit. Ergo cum Turcis, ó Christiani,pacem facitis,& colitis, & mutuis vos odiis ac dissidiis conficitis,& laniatis? *Idem ibid.*

Eadem hac æstate N. Gonzaga Dux Mantuæ, ex aquis Spadanis in Belgium venit, salutatisq; Bruxellæ Serenissimis Alberto & Isabella Archiducibus,in Hollandiam traiecit,6.Septembris Dordracum appulsus,sequenti die Roterodamum,& Delphos profectus, Lugdunum inde Batauorum iter habuit. In via inter Delphos & Lugdunum à Spinola, Comite Mauritio, Gulielmo, & C. Henrico Friderico Nassouiis exceptus,& salutatus. Inde cùm spatia aliquot in Mauritij curru cum prædictis Dominis sedens confecisset,Lugdunum properauit, deducente eum Henrico Nassouio,cæteris Hagam reuersis.Idē vnius diei mora Lugduni facta, lustratáq; Academia per Harlemum Amsterodamum contendit,ad inspiciendam eius vrbis magnificentiam, & naualem apparatum. Ad 11. Harlemum reuersus,ibi hilariter à Magistratu exceptus,pernoctauit. Sequenti verò die per Falcoburgensem pagum, vbi celeberrimæ tum equorum agebantur nundinæ, secundùm maris littus Hagam Comitis venit, Spinola Comite Mauritio, aliisq, cum magno rhedarum numero obuiam ei progressis. Transacta ibi ea nocte, & salutatis cùm Arausianensis Principis vidua,tum Regum quorundam Legatis, 13. Septembris,conscensa Mauritij celoce in Brabantiam rediit, nullibi fixo veluti pede, sed cursim Hollandiam perlustrans.*idem Ianson. libro 32.*

20. Augusti 26. Sessio Actionis pacificatoriæ Hagæ Comitis habita est,vbi post multas propositiones vltrò citróq; allatas, cùm nihil firmum & ratum statueretur, spe pacis præcisa,Regum ac Principum Legati, sed Galli imprimis & Angli, de induciis faciendis consilium ordinibus rursus proposuerunt.Factum est hîc quod fieri assolet, vt scilicet è diuersis Prouinciis composita membra in factiones scindantur.Induciis interea ad finem vergentibus, Regij prolongari eas in trimestre rursus petierunt, quod tamen confœderati plane recusasse, postea tamen in eas conditiones,quæ propositæ fuerant, descendisse dicuntur, vt vix dubium sit, quin si non firma pax, saltem induciæ sint coituræ.*Ianson.lib.32.*

Mense Septembri F. Angelus Ioicuseus Capucinus Roma in Galliam rediens, in pago quodam duobus milliaribus à Taurino distātc,qui *Riuoly*,vulgo appellatur,ex morbo decubuit. Quo paulatim ingrauescente tādem 25.eiusdem mensis placidè in Christo obdormiuit.Ab eo pago vsque ad Parisiense Capucinorum Cœnobium mortui funus insigniori pompa delatum est, quàm si in mediis huius mundi illecebris,& honoribus, in quibus primis suæ vitæ annis educatus fuerat,obiisset. Ita pietas quamlibet altitudinem honorum huius mundi exuperat.

21. Nouembris Carolus Neouillæus, Dominus d'Alincourt,Magni illius Nicolai Villaregij,Henrici 4.Secretarij dignus filius,Lugduni pompa insigni,& lætitia publica,in Lugdunensem Prouinciam Gubernator Supremus à Rege missus, excipitur. Illi ob aduentum publicis votis expetitum gratulatus Ioannes Goujonius Iurisconsultus disertissimus,& ciuitatis Lugdunensis Procurator Generalis fidelissimus,Hieroglyficum virtutis,sub imagine leonis inscripsit, & dedicauit,Lugduni excusum apud Horatium Car-

1609 — 5696

Anni Christi. | Anni mundi.

1605 | 5692

1609. 28. Ianuarij saluberrima Medicinæ Facultas Parisiensis, in Scholis superioribus congregata Decretum & Censuram tulit in librum M. Petri Palmarij, *de Lapide Philosophico Dogmaticorum*, in hanc sententiam.

Audita renuntiatione Censorum, quibus demandata est Prouincia examinandi libellum a Magistro Petro Palmario editum, cui titulus est, Lapis Philosophicus Dogmaticorum: *Auditis etiam responsionibus eiusdem Palmarij, in eum finem articulo speciali citati: Collegium Medicorum in Academia Parisiensi legitimè congregatum vnanimi consensu libellum istum erroribus, fraudibus, imposturis, & mendaciis plenum damnat, & indignum luce iudicat: statuit vt Palmarius intra sex menses eiusmodi errores, fraudes, imposturas, & mendacia scripto publico agnoscat, & abiuret: profiteatur se in Hippocratis, Galeniq́, doctrina, & Scholæ Parisiensis disciplina constanter permansurum. Interea priuetur omnibus Scholæ emolumentis, erogandis, Nosocomij pauperibus. Huic Decreto si intra semestre non rite satisfaciat, e Doctorum Regentium catalogo expungatur, & omnibus Scholæ emolumentis, & ornamentis, Academiæq́, Priuilegiis spolietur. Hortatur omnes Academias, vt eodem sint animo aduersus talia opinionum portenta. Hoc Decretum in commentarios Facultatis referatur, & typis excudatur, vt omnes atque adeo posteri intelligant, Medicorum Parisiensium Scholam nihil antiquius habere, quam vt antiqua, & vera medendi ratio retineatur, Hippocratis, Galeniq́, doctrina, & vetus disciplina conseruetur illibata. Datum Lutetiæ in Scholis superioribus, sub minore Sigillo Facultatis, die xxviij. Ianuarij Anno reparatæ Salutis humanæ M D. CIX.*

Subsignauit. CORNVTY, Decanus.

Eodem momento Decanus Decretum suprà scriptum coram omnibus Doctoribus assidentibus, qui illud tulerunt, pronuntiauit Magistro Petro Palmario, qui respondit se facultatis Decreto satisfacturum. Actum in Scholis superioribus die, & anno supra scriptis.

Subsignauit CORNVTY, Decanus.

Censuræ huius exemplar exscriptum ex commentariis Facultatis Medicinæ, & typis excusum, Georgius Cornuty, ipsis Facultatis Decanus meritissimus, & amicus meus singularis, vnà cum literis amicissimis ad me misit, & hic putaui inserendum, vt omnes Academiæ Orbis intelligerent.

5. Februarij, Tolosæ Arias Burdæus, Ordinis S. Augustini natione Hispanus, Sacræ Theologiæ Professor in Academia Tolosana. Franciscus de Gayraud Consiliarius in curia Præsidiali, sexagenario maior, 12. Februarij: Scholasticus quidam, cui nomen, Candolas 13. Esbalditus clericus in Parlamento pragmaticus, 14. Violéta du Chasteau, Lusitana, 16. omnes rei & conscij homicidij Aduocati cuiusdam, nomine Rom in, Arresto Parlamenti Tolosani, capite damnati vitam finierunt. *Huius Tragicæ hist. libellus Parisiis excusus fuit, apud Renatum Ruellium* 1609.

10. Martij Ioannes a Bosco Oliuarius, Parisiensis, Abbas Belliloci, & Concionator Regius orationem habuit Romæ in Exequiis Seraphini Oliuarij Galli, S. R. E. Cardinalis, in Templo Sanctissimæ Trinitatis ad Montem Pincium, Frequentia maxima Prælatorum & interuentu hominum Summorum, curantibus illustriss. Cardinali Delphino Veneto, & Excellentiss. Francisco Sauaro, Breuis Domino, Christianiss. Henrici 4. Galliæ, Nauarræque Regis oratore. *Excusa est Romæ apud Bartholomæum Zannettum* 1609.

1609 | 5696

12. Martij Chirurgi togati Parisienses, cùm iam ab an-

no 1577. e Facultatis Medicinæ iurisdictione, & potestate se subduxissent, paucis ab hinc annis subreptitias a Summo Pontifice Bullas, siue Diplomata, & codicillos insuper regios ab Henrico 4 impetrarunt, quibus Cancellario, & Rectori etiam vniuersitatis mandatum erat, vt eosdem chirurgos in gremium & numerum Suppositorum, vt vocant, Academiæ reciperent. Nec non etiam potestas fiebat iisdem chirurgis, cum benedictione Apostolica, & licentia docendi, interpretandi, & faciendi chirurgiam, hic & vbique terrarum, in nomine Patris & Filij &c. Quæ omnia cùm in procinctu essent, vt executioni mandarentur, & a paucis mensibus Cancellarius ipse, iam tres aut quatuor e chirurgorum nouitiis Licentiatos creauisset, qui se propediem etiam ad Doctoratum promotum iri confidebant: Facultas Medicinæ ab executione ista Pontificiæ Bullæ, ceu ab abusu, ad supremum senatum appellauit. Qui 12. Martij causa per Aduocatos Partium, & Academiæ Rectorem perorata, Arresto solenni vetuit ne chirurgi, aut ipse Cancellarius etiam quicquam noui, pendente appellatione, molirentur. Atque ita tenebrioribus istis nonnulla remora iniecta est, & silentium saltem ad tempus impositum.

Anni christi. 1605 — *Anni mundi.* 5692

Matthiæ Hungariæ Regi, & Archiduci, Austriæ vtriusque nec non Morauiæ, & Silesiæ ordines instanter hactenus itidem de libero Religionis suæ exercitio in eum statum restituendo, in quo Maximiliani primi temporibus fuerat, supplicârant, nisi morem geretet, tantùm non palam omnem ei obedientiam renuntiaturi. Magnis studiis res acta vtrimque fuit. Augustanæ tandem confessioni addicti tantùm pertinacia sua effecerunt, vt 21. Martij Rex ordinum petitioni articulis quibusdam conceptæ subscripserit, quorum summa hæc fuit.

Vt Templa & Concionatores in regionibus supra Ensam ita, vti tempore Maximiliani Cæsaris fuerant, relinquerentur. Controuersiæ de iure Patronatus a delegatis vtrimque deciderentur. Ciuibus in Regione infra Ensam ad Templa egredi liceret. Concionatoribus Augustanæ Confessionis infantes in vrbibus (cautè tamen & modestè agendo) baptisare liceret. Magistratus Catholicus nemini religionis causa vim faceret. Si quos tamen Dominus aliquis ferre nollet, annuum eis spatium concederet, quo interea res suas disponere, & familiam alio transferre possent. Sepultura antiquo iure conseruaretur. Quòd si Catholici protestantes admittere nollent, iisdem mortuos suos alibi apud religionis suæ socios sepelire fas esset, expenso tamen quod sacerdotibus Catholicis dari solet. Ad officia ordines idoneas personas proponerent. Regionis Præfectus alternatim singulis annis, vno è Catholicorum, altero è Protestantium numero eligeretur. Ecclesiastici in consilium de Republica ne admitterentur milites vtrimque dimitterentur. Harum tamen conditionum quædam scriptis non insertæ, sed ab Archiduce nihilominus promissæ & confirmatæ dicuntur. *Idem ibi.*

25. Martij Dux Iuliacensis, Cliuensis, & Bergensis intestino quodam morbo laborans, cùm paulò ante venatione sese oblectasset, subitanea ferè, sed placida morte extinctus obdormiuit, magno subditorum dolore, & metu propter successionem. *Ianſ. lib.* 32.

Aprili Mense Geneuensis Magistratus Terralium, nobili & antiqua apud Delphinates familia natum, proditionis, vt ipsi quidem asserunt, suspectum, & conuictum capite damnarunt. Tempus erit, si quid ego diuinus vaticinor,

1609 — 5696

quo

Anni mundi.	Anni Christi.	
		quo Terralium intactum, & hanc mortem præcipitatam magno redemptam optauerint.
5692.	1605.	9. Aprilis articuli induciarum ad 12. annos factarum inter Philippum 3. Hispaniarum Regem, Albertum, Isabellam Claram Eugeniam Archiduces, & ordines confœderatos totius Belgij, Antuerpiæ conclusi fuerunt, & subscripti per Commissarios ab iisdem Principibus & ordinibus deputatos.
		Pacem igitur tandem vniuerso Christiano orbi Christus hoc anno dedit. Quod toto superiore sæculo non contigerat. Nam inter Rodolphum 2. Imperatorem, & Solimanum Achmætem induciæ durant. Gallia omnis in pace degit, Flandria, Germania, Anglia, Scotia, Italia, Hispania, & aliæ quotquot sunt Christianorum Prouinciæ. Quod singulare in populum suum Dei beneficium, diuturnum vt esse velit, ex animo precor.
5696.	1609.	Speramus porrò & optamus Deum omnipotentem nobis futurum propitium, suam iampridem inflammatam iram auersurum, corda filiorum ad patres conuersurum, animos impiorum per hæresim, & atheismi deuia errantium spiritu sancto suo illustraturum, vt terra sit vnius oris & labij ipse vnus agnoscatur, colatur, celebretur in vna Ecclesia, qui solus est in sæcula benedictus. Amen.

FINIS.

RATIO, CVR PER PONTIFICES ROMANOS deducta ſit Chronographia.

Irenæus lib. 3. cap. 3.

Maximæ & antiquiſſimæ & omnibus cognitæ, à glorioſiſſimis duobus Apoſtolis Petro & Paulo Romæ fundatæ & conſtitutæ Eccleſiæ fidem per ſucceſſiones Epiſcoporum peruenientem vſque ad nos indicantes confundimus omnes eos qui quoquo modo, vel per φιλαυτίαν malam, vel vanam gloriam, vel cæcitatem, & prauam ſententiam, aliud, quàm oporteat, colligunt. Ad hanc enim Eccleſiam propter potentiorem potentialitatem, neceſſe eſt omnem conuenire Eccleſiam, hoc eſt, eos qui ſunt vndique fideles, in qua ſemper ab his, qui ſunt vndique, conſeruata eſt ea, quæ eſt ab Apoſtolis, traditio. Fundantes igitur & inſtruentes Beati Apoſtoli Eccleſiam, eius adminiſtrandæ epiſcopatum Lino tradiderunt Succedit ei Anacletus, poſt eum tertio ab Apoſtolis loco epiſcopatum ſortitur Clemens, &c. vſque ad Eleutherium, ſub cuius, *inquit*, ordinatione & ſucceſſione veritatis traditio & prædicatio peruenit vſque ad nos.

Tertullianus lib. de Præſcriptionibus aduerſus hæreticos.

Cupio oſtendant mihi ex qua auctoritate prodierint, edant origines Eccleſiarum ſuarum, euoluant ordinem Epiſcoporum ſuorum, ita per ſucceſſiones ab initio decurrentem, vt primus ille epiſcopus aliquem ex Apoſtolis, vel Apoſtolicis viris, qui tamen cum Apoſtolis perſeuerauerit, habuerit auctorem & anteceſſorem: hoc enim modo Eccleſiæ Apoſtolicæ cenſus ſuos deferunt: ſicut Smyrnæorum Eccleſia Polycarpum à Ioanne collocatum refert. *ſicut Romanorum Clementem à Petro ordinatum edit, &c.* Confingant aliquid tale hæretici.

Auguſtinus contra epiſtolam Manichæi ſunda. cap. 4. Et de vtilitate credendi ad Honoratum cap. 17.

Multa ſunt alia, quæ in eius (*Eccleſiæ*) gremio me iuſtiſſimè teneant, tenet conſenſio populorum atque gẽtium, tenet auctoritas miraculis inchoata, ſpe nutrita, charitate aucta, vetuſtate firmata. *Tenet ab ipſa Sede Apoſtoli Petri, cui paſcendas oues ſuas poſt reſurrectionem Dominus commendauit, vſque ad præſentem Epiſcopatum ſucceſſio ſacerdotum.* Tenet poſtremò ipſum catholicæ nomen, &c.

Idem in Pſalmo contra partem Donati tomo 7.

Numerate ſacerdotes, vel ab ipſa ſede Petri, & in ordine illo patrum quis cui ſucceſſit videte, ipſa eſt Petra quam non vincunt ſuperbæ inferorum portæ.

Idem in lib. Quæſt. veteris & noui Teſt. cap. 110.

Ordinem ab Apoſtolo Petro cœptum, & vſque ad hoc tempus per traducem ſuccedentium Epiſcoporum ſeruatum perturbant, ordinem ſibi ſine origine vindicantes, corpus ſine capite.

Idem & Fortunatus & Alipius episcopi epist.165.

Si ordo Episcoporum sibi succedentium considerandus est, quanto certius & verè salubriter ab ipso Petro numeramus, cui totius Ecclesiæ figuram gerenti Dominus ait, Super hanc Petram,&c. Petro enim successit Linus, Lino Clemens, &c. vsque ad Anastasium, qui tunc tenebat cathedram.

Optatus lib. 2. contra Parmenia. vbi Rom. Episcopos enumeraßet ad Syricium vsque, insultans Donatistis & probans suam Ecclesiam partem esse Catholicæ, quæ cum Romana consentiat.

Vos, *inquit*, vestræ cathedræ originem edite, qui vobis vultis sanctam Ecclesiam vendicare.

Epiphanius lib.1.cap.27.tom.2. vbi seriem Rom. Episc. ex catalogo enumerauit.

Et ne quis, *inquit*, miretur quòd singula ita recensemus, per hæc enim claritas ostenditur.

Erasmus contra Nouatores.

Mihi pro mea causa sufficit veterum sanctimonia, vitæ probatissimorum auctoritas, Episcoporum maiestas, publica Christianarum gentium consuetudo. Quos omnes si damnatis insaniæ, malo cum illis insanire, quàm vobis assentiri.

D. Paulus Ephes.c.4.

Ipse (*Christum intelligit*) dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Euangelistas, alios autem *Pastores & Doctores* ad consummationem sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi: donec *occurramus omnes in vnitatem fidei & agnitionis filij Dei*, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi: *vt iam non simus paruuli, fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ*, in nequitia hominum, &c.

Vsi sunt hac ratione multi alij veterum, vt Origenes, vt Augustinus aliis locis qui & Manichæis eam obiicit quinquies aut sexies in libris contra Faustum, & in libro de vtilitate credendi, & in lib.1. contra Aduersarium legis cap.20. Quam etiam admittere cogũtur istius æui hæretici, si suis principiis insistere velint. Quærentes enim cur Romani Pontifices semper habiti sint πρῶτοι τῶν ἱερέων & cur, τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς in Ecclesia ipsis apud Ecclesiasticos scriptores etiam Græcos (*Soc.lib.2. cap.15.*) attribuantur, tres aut quatuor causas fuisse respondent. 1. Quia Romanam Ecclesiam inualuerat Petri ministerio fuisse fundatam & constitutam, vnde & ipsi magnum honorem vbique veteres detulisse & reuerẽter de ea locutos esse. 2. Quia doctrina, peritia & multarum rerum vsu præstantes viros haberet. 3. Quòd omnibus aliis sedatior & doctrinæ semel traditę tenacior fuerit, proindéque sedes Apostolica vocata habitáque sit. Centuriat.cent.4.cap.7. Caluin.lib.4. Instit.cap.6.sect.16.& cap.7.sect.11.12.13.14.17.18.19. Bucerus in præparatoriis ad consilium. Molinæus & Villerius contra Ruffum.

CHRONOLOGIA HEBRAEORVM MAIOR

QVÆ SEDER OLAM RABBA INSCRIBItur, & Minor, quæ Seder Olam Zutá, De Mundi ordine & temporibus ab orbe condito vſque ad annum Dom.1112.cum aliis opuſculis ad res Synagogæ pertinentibus.

Interprete Gilb.Genebrardo Theologo Pariſienſi, diuinarum Hebraicarumq; literarum profeſſore Regio.

LVGDVNI,

SVMPTIBVS IOANNIS PILLEHOTTE

SVB SIGNO NOMINIS IESV.

M. DCVIII.

DOCTISSIMO ET NOBILISSIMO D. IACOBO BILLIO PRVNÆO S. MICHAELIS in eremo Cœnobiarchæ G. Genebrardus Theologus Parisiensis diuinarum Hebraicarúmque literarum professor Regius.

QVONIAM te Hebraica nostra literatura delectat, ac varia rerum sacrarum historia afficeris, Prunæe doctissime, accipe hunc libellum, mole quidem perexiguum, at argumento amplissimum. Res enim quatuor ferè millium annorum maximas perstringit, quas antea Rabbinorum nemo satis apto distinctóque ordine explicauerat. Occurret fortasse aliquid controuersum minúsque certò & probatè constitutum, ut fieri non potest, quin in tanta temporis longinquitate multi nodi, ut in senili corpore, non enascantur, uerum id obiter indicauimus in nostra saltem Chronographia, quam simul locupletissimam, & iam nouem annis meditatam emisimus. Operis huius fructum exaggerando pluribus commemorare nolo, ne simul meam operam & studium prædicare videar. Hoc unum dicam, tanti ab Hebræorum doctoribus & magistris fieri, ut sine eo cæca & incognita suorum scriptorum vestigia non dubitent confiteri. Quod me ad ipsius interpretationem non tam auidè adduxit, quàm ut me olim fide discipulis nostris data plenè liberarem. Memini me anno ab hinc quinto me voti reum constituisse, dum Seder Olam Zuta. i. breuius Chronicon, Latinè ex Hebraico proferrem, ut maius exemplum, nempe Seder Olam Rabba, è quo illud erat excerptum, si quidem alicunde nanciscerer, etiam verterem, ut quod vno duntaxat fuerat indicatum, copiosius altero explanatum consequeremur. Si auctoris nomen expectas, liber est anonymus, nec satis teneo, cuinam certò attribui debeat. Sæculum mihi videtur liquidius. Quamquam ne id quidem satis, quoniam obiter duntaxat citatur à Rabbinis quadringentorum annorum vt Selomone Iarhi Abben Ezra, Kimhi, Qui ex eo descripsit Zutá, circa annũ 1125. in Hispania vigebat, ut & R. Abraham Leuita cabbalæ historicæ & aliorum librorum auctor, quando Alphonsus septimus, qui se imperatorem Hispaniarum appellauit, Heroicis virtutibus clarebat, Saracenis Cordubã eripiebat, & sæpius de illis triumphabat, ut proinde ab hoc posteriore Rex regum cognominetur. An verò idem sit utriusque Seder, breuioris scilicet & copiosoris artifex, non facilè affirmauerim. Hoc mihi probabile videtur, utrumque, si modo duo fuerunt, eadem extitisse ætate, vel certè alterum alterius ætatem proximè attigisse. Quicquid sit methodus est recens, nec excedit, opinor, annum Domini millesimum, sententia autem vetus. Nihil enim hic pronunciatur, quod non vel scripturæ auctoritate constet, vel veterum doctorum, præsertim Talmudicorum traditione & testimonio sustentetur. Vtrique Chronicon Epitomen Cabbalæ historicæ

& duo capita de Messia, quæ extrema sunt pergrandis illius operis R. Mosis Maiemonis filij, quod משנה תורה inscribitur, aliáque eiusmodi simul edere operæpretium censui, vt qualem Christi historiam futuram putent Iudæi, cuiusmodi Christum expectent, quid de ipso sapiant, quid impediat, ne nostrum vnicum atque adeo verum amplectantur, iudicari sanè possit atque intelligi, quid nobiscum habeant commune, quid proprium, & per quam partem irrumpendum sit in ipsorum arces & propugnacula, vt celerius fidei imperio subiiciantur. Quod non valdè videtur operosum, modo Deus mentium illustrator irasci istis desinat, qui propter Patres sunt charissimi, & sinat attendere ad simplicem Prophetarum contextum, quando, vti scis, omnes scripturas, quas de Meßia Christiani interpretamur, non solũ recipiunt, verũ etiam de eodem interpretantur. Tota autem controuersia in eo versatur, Hiccine sit Christus iuxta illas scripturas quas vtrique cõmuniter ad Messiam referimus, quem nos iã meritò recepimus, & Mariæ natũ profitemur, an iste Tardigradus, quẽ isti, sed frustra, præstolãtur. Quocirca tota quæstio ac Thesis relabitur ad Hypotesim, nec enim audiendi sunt, qui opinantur Iudæos ita male animatos erga omnem Christianæ pietatis sensum, vt quo longiùs à nobis recedãt, Psalmorum & Prophetarum oracula, de alio quouis potius, quam de Messia exponant. Nam, vt de pauculis quibusdã locis id concedendum videatur, tamen vniuersè affirmari potest, nullum prope Psalmum, nullum Prophetarum prædictum ad Christi Saluatoris nostri personã, nostra sententia & interpretatione, pertinere, quin Glossularij illorum ordinarij, qui paßim versantur in manibus, ac vbique veneunt, ne ad libros lucifugas, multorũ ritu, videar confugere, consimiliter id fateãtur & clament. Veritas videlicet è coruptis, atque adeo cõiuratis & inuitis cordibus erumpit. Quod quidem hoc libro ex Elia Leuita, qui alioqui hæc agens, nihil minus, quam nobis gratificari cogitabat, diligenter obseruatum reperies. Nam etiã hunc locum meo opusculo dignum putaui, qui & Hebraicè & Latinè proferretur, ne dum ista profitemur & miramur sanã intelligentiam sic potuisse conseruari apud sanctæ nostræ religionis hostes, erubescamus sine lege loqui. Clarum est caput 53. Esaiæ, quo pacto Christum sonet, & tam graphicè eius perpeßionẽ depingat, vt Iudæos ipsos cæcitate cùm mirabili tũ miserabili esse percußos planè euincat, qui in tã fulgenti verbi prophetici splendore, nondum Dominum ipsum cernãt. Eóque magis, quòd ista Chaldæus Paraphrastes, quem primatum tenere inter omnes suos interpretes fatentur, de ipso nominatim explicat, & R. Dauid Kimhi (quatenus, Deus immortalis, nostri Iesu hostis?) ad extremum illius capitis, quod cæteróqui enarrauerat de toto populo Domini, affert Chaldæi Paraphrastis intelligentiã & suo veluti calculo concludit ac approbat. Atqui hoc oraculorum omnium maximè videbatur à male erga nostrum Iesum affectis labefactãdum, & more Genuensium (tã illi sunt gloriæ Christi amãtes) ad Cyrum detorquendum vel quemlibet alium, modo non Iesum Mariæ filium vlla ratione insinuaret. Sed de iis aliàs. Si quid interim fructus inde res Christiana consequitur, id tibi secundum Deum, acceptum fuerat, cui nos qualemcumque hanc interpretationem in præsens dedicamus. Vale & Deum habe propitium, pridie D. Ioannis Baptistæ. 1579.

CHRONOLOGIÆ HEBRÆORVM MAIORIS

CAPVT PRIMVM.

Interprete G. Genebrardo Theologo Parisiensi diuinarum Hebraïcarúmque literarum professore Regio.

De mundo Originario.

AB Adam vsq; ad diluuium mille sexcenti quinquaginta sex anni, qui singulatim hoc modo numerantur.

Gen. 4.

Adam huius summæ primos annos 130. præbet, quibus filium suum Seth antecessit.

2 Seth annos 105. 6 Iared 162.
3 Enos 90. 7 Enoch 65.
4 Cainan 70. 8 Mathusale 187
5 Maalaleel 65. 9 Lamech 182.
10 Noë denique an. sexcentos, quot erat natus propinquante diluuio.

Enoch.

Enoch Adamum sepeliit, vixitque post eum quinquaginta septem an.

Mathusale dies suos ad diluuium ipsum protendit.

De mundo post diluuiũ renascente.

A Diluuio ad diuisionem vsque (gentium & linguarum) 340 an.

Post hanc diuisionem Noë communis omnium parens annos decem vixisse comperitur.

Attendas in vaenitans. 45. Heber. Propheta. Genes. 11.

Abraham pater noster diuisionis tempestate attigerat 48. annum.

Heber, vt scriptum reliquit R. Iose, magnus fuit propheta, quoniam afflatu Spiritus sancti filium suum Phaleg nominauit. Nam scribitur, Quia diebus eius diuisa est terra &c. Non quidem dierum vitæ eius initio. Nam certè Iectan frater eius natu erat minor, qui tamen tredecim cognationes siue stirpes & familiarum capita, quæ in hanc venerunt diuisionem, procreauit. Non in medio. Nam id minime occultasset Mosaica Genesis historia, sed indicasset. Quod ergo ait diebus eius diuisam fuisse terram, ad finem dierum & vitæ ipsius pertinet.

Abrahã.

Genes. 15.

Abraham pater noster, quando ipsum Deus est colloquio suo dignatus inter diuidendum victimas, peruenerat ad annum septuagesimum. Id liquet ex eo, quod in Exodo legitur, Fuitque in fine quadringentorum triginta annorum, vt egrederetur omnis exercitus domini de terra Ægypti.

Exod. 12.

Gen. 11.

Post hoc colloquium descendit in Haran, ibique commoratus est annos quinque. Hinc illud, Et Abraham septuaginta quinque annorum erat cum egrederetur de Haran.

A generali diuisione gentium ad Abrahæ exitum de Haran, anni [a] viginti septem reperiuntur.

a videtur è seq. 26. legendum Gen. 14.

Illi isti sunt, de quibus scriptum. Duodecim annis Sodomitæ & reliqui pentapolitani seruierunt Codorlaomer Elamitarum regi. [b] tredecim rebellarunt, decimo quarto ab eo superueniente superati sunt.

b sic interpretatur Abre Ezra nostredecimo vt alij in Genesi vertunt, multo quidem probabilius, sed tamen hoc vult auctor noster nẽpe à generali diuisione gentiũ ad exitum Abrahæ de charrã, fuisse 26. annos: duodecim quibus Sodomitæ seruierũt, & tredecim, quibus rebellarunt & vnus quo superati sunt summa 26.

Is ipse annus (quo exiit Abraham pater noster de Haran, est annus famis, cuius causa descendit in Ægyptum, vbi transegit tres menses. Deinde ascendens, redut in terram Chanaan, sedique in Alone Mamre, quæ in Hebron. Atque iste est annus, quo supra dictum Codorlaomerem & reliquos reges deuicit. Illic mansit annis decem priusquam duceret Hagarem. Nam scriptum, Accepitque Sara vxor Abram Hagarem Ægyptiã ancillam suam post annos decem, quam habitare cœperant in terra Chanaan & dedit eam viro suo vxorem. prætérea scriptum extat, Abram autem octoginta sex annorum erat, quando peperit ei Hagar Ismaelem.

Gen. 16.

Ismaël maior natu Isaaco reperitur annis 14.

Ibid.

A diuisione gentium ad patris nostri Isaac ortum 52. anni.

Habitata fuit Sodoma quinquaginta vno an. Ex illis floruit & beatè tranquilléque stetit tam ipsa, quam ipsius vicina oppida 26. Nam proditum est à Mose, [c] sicut paradisus Domini & sicut Ægypti venientibus in Soar.

Genes. 17. Isaac.

c Hæc ex Gen. c. 13. per nostrã curã addidimus. Aliquot exemplar erat mancum.

A Diluuio, ad natiuitatem Isaac anni 392. quorum hæc est singularis enumeratio.

Istæ sunt generationes Sem. Sem centenarius erat & procreauit Arphaxad biennio post diluuium.

Arphaxad 35. annorum erat, dum genuit Sale. 5. Rheu 32.
2. Sale 30 an. 6. Sarug 30.
3 Hebr 34. 7. Nahor 29.
4. Phaleg 30. 8. Thare 70.

Gen. 21.

Abraham postremo centenarius erat, quando sustulit Isaac filium suum.

Isaac pater noster peruenerat ad 37. annum quando super altare ligatus est.

Abraham autem peregrinatus est in terra Philistinorum multis diebus, Hi dies superarunt eos, quibus hæsit in Hebron. Nam in Hebron mansit annis viginti quinque tantum, vt apud Philistinos annos viginti sex. Hoc ipso temporis articulo nata est Rebeca.

Constat patrem nostrum Isaac accepisse in matrimonium Rebecam, dum quartum decimum ageret.

Pater noster Abraham Thare patrem suum sepeliit duobus annis ante mortem Saræ.

Iacob quandiu: vidit Abraham & Sem.

Iacob pater noster ministrauit patri nostro Abrahæ annis quindecim, & Patriarchæ Sem annis quinquaginta.

Confectarium superiorũ omnium.

Ex his colligitur omnibus Iacob patrem nostrum versatum esse cum Sem annis 50. & Sem cum Mathusale annis 98. & Mathusale cum Adamo 243. atque ita hos quatuor viginti duas generationes esse emensos.

Quinimo septem sunt homines, qui metiuntur totam ipsius mundi durationem, Adam primus videlicet, Mathusale, Sem, Iacob, Amram, Ahaia Silonites, & Elias, qui adhuc est superstes & viuit.

CAPVT II.

Iacob.

PATER noster Iacob, quando benedictionem patris est adeptus, complebat sexagesimum tertium annum, quo temporis puncto mortuus est Ismaël. vt indicat iste locus, Videns Esaü, quod benedixisset Isaac Iacob, misissétq; cũ in Mesopotamiã, vt inde vxorem duceret, quodque obediens Iacob patri suo isset in Syriam, probánsq; Esaü quod non libenter aspiceret filias Chanaã pater suus, iuit ad Ismaelem & duxit vxorem Melech filiam Ismael filij Abrahã sororem Nabaioth; Nam nisi mortuus fuisset Ismael. non erat operæpretiũ dicere Sororem Nabaioth. Cum verò id pronuntiauit Scriptura, docuit Ismaelẽ quidem eam desponsasse ipsi Esaü, postea; esse mortuum: At Nabaioth fratrẽ matrimonium absoluisse, ipsiq; Esaü suam sororem à patre desponsatam collocasse.

Gen. 27. *Genes. 28.*

Degit pater noster Iacob in terra Israël, annos duodecim absconditus *(propter metum Esaü)* & ministrans Patriarchæ Heber. Heber autem decessit ex hac vita, postquam descendisset Iacob in Mesopotamiam. Iam à duobus annis egressus fuerat inde & * venit e nerat in Mesopotamiam. Cum stetit ad puteum septuaginta septem erat annorum. viginti annis subsidit in domo Laban. Nempe septem priusquam duceret matres Liam & Rachelem, septem alios, ex quo eas duxit, sex denique postquam geniti sunt vndecim tribuum principes & Dina. Inueniuntur enim omnes tribuum Patriarchæ intra septem annos procreati præter Benjamin, singula singulis 7. mensibus.

** id est, ab Heber* *Gen. 29.*

Egressus est Iacob de Mesopotamia, perueniénsque in Succoth, ibi hæsit mensibus octodecim. Nam scriptum, Iacob venit in Succoth, vbi ædificata domo & fixis tentoriis appellauit nomen loci Succoth. Relicto illo loco, accessit Bethel, ibique est commoratus menses sex oblatis Deo sacrificiis.

Gen. 33. *Gen. 35.*

Inde digresso natus est Benjamin, mortuáque Rachel. Eodem etiam temporis puncto vitam cum morte commutarunt Rebeca & Debora.

Constat Rachelem egressam ex hac vita anno ætatis 36. Lia autem non excessit annum 46.

Quin inueniuntur Rachel & Lia in matrimonium acceptæ anno ætatis 22. Nam eodem partu sunt editæ.

Peruenit Iacob ad Isaac patrem suum in terram Chanaan, eique ministrauit 22. annis. At Ioseph nouem duntaxat cum auo est versatus.

Istæ sunt generationes Iacob. Ioseph septemdecim erat annorum, quo tempore hoc reliquit seculum Lia.

Descendit Ioseph in Ægyptum, & mansit apud Putipharem mensibus duodecim. Nam scriptura proditum, A quo præpositus omnibus gubernabat creditam sibi domum & vniuersa, quæ ei tradita fuerant. Benedixitque Dominus domui Ægyptij propter Ioseph, & multiplicauit tam in ædibus, quàm in agris cunctam eius substantiam. In ædibus quidem propter æstum, in agris verò propter frigus.

Gen. 39.

In carcere mansit annis duodecim. Vnde Psalmographus, Afflixerunt compedibus pedem eius, &c. Donec venit verbum eius, &c.

Anno tricesimo exiit de carcere. Nam legitur: Ioseph autem triginta erat annorum, quando stetit in conspectu Pharaonis & circuit omnes regiones Ægypti.

Gen. 41.

Eo tempore obiit Isaac. Hinc septem anni vbertatis & duo anni famis. Ioseph, quando descenderunt patres nostri in Ægyptum, agebat annum tricesimum nonum. Leui autem erat annorum quadraginta quatuor.

Sic inuenitur Ioseph à patre suo Iacob fuisse separatus, vt ei non ministraret, viginti duobus annis. Quo temporis interuallo duxit Iuda filiam Suæ Chananei, dicente scriptura, factúmque est illo tempore vt descenderet Iuda à fratribus suis, viderétque ibi filiam hominis Chananei vocabulo Suæ. Et accepta vxore ingressus est ad eam. Anno primo satus est Her, annis septem educatus, auctúsque, & accepit vxorem, Habes octo annos. Annum, vnum Her, potitus est illo coniugio, deinde Onan, qui fratris relictam duxit, annum alterum. Anno sequanti dictum est Thamari. Sede vidua in Domo patris tui. Anno præterea post impletum est, quod eodem Genesis loco sequitur. Euolutis autem multis [a] diebus mortua est Sue vxor Iudæ; Anno primo concepies Phares. qui postea creuit septem annis, deindéque vxorem accepit. En anni octodecim. Annus

Gen. 38.

Ibidem. a Mendosè in nostra editione bibliorũ Latina annis.

sequens

Gen. 46.

sequens fuit Hezronis posthemus Hamol. Hezron autem & Hamol descenderunt cum eo in Ægyptum.

a Quia figurarat Pharez genuisse Ezron anno ætatis nono, quod prodigii est simile conatur aliis exemplis id efficere probabilius.

Genes.11.

[a] Simile est quod legitur, Haran genuit Lot. Quot annis Abram prouectior fuit Sara? decem. Nam sic inscribitur, & dixit in corde suo. Núquid centenario nascetur filius, & Sara nonagenaria pariet? Abraham autem duntaxat superauit anno Nachorem. Et Nachor altero fratrem suum Haran, qui post septennium ab ablactione accepit vxorem anno certè vitæ octauo, hinc natus est Lot, sequenti demum anno Iescha quæ & Sara. Vocata verò est Sara Iescha à conspiciendo, quoniam eam omnes intuebantur, pulchritudinis gratia. Hinc illud, & laudauerunt eam apud Pharaonem. Vel etiam quia cernebat futura attétáque erat ad prophetiam, quod indicauit Deus Abrahæ, Quicquid (inquit) dixerit tibi Sara fac & audi vocem eius. Quia in Isaac tibi vocabitur semen.

Gen. 12. *Genes.21.*

Genes.17.

Pater noster Abraham hora circumcisionis suæ erat annorum nonaginta nouem, vt his verbis scripturæ declaratur, Abraham autem nonaginta nouem annorum erat, quando circumcidit carnem præputij sui: vita vero fungitur centesimo septuagesimo quinto ætatis. Sara moritur anno vitæ suæ 127. Eo enim pertinet illud Genesis, & fuit vita Saræ centum viginti septem annorum & mortua est in ciuitate Arbee.

Genes.23. *Genes. 35.*

Isaac moritur 180. anno Iacob 147. dicente scriptura, factíque sunt omnes dies vitæ illius centum quadraginta septem annorum.

Gen47.

CAPVT III.

Gen.15. *Gen.21.* *Gen.21.*

DICTVM est Abrahæ dum diuideret victimas. Cognoscédo cognosces quia peregrinum erit semé tuum quadringentis annis. Quodnam vero semen? Isaac de quo pronuntiatum, in Isaac vocabitur tibi semen. Quæ promissio contigit anno vno ante eius ortum. Deinde Isaac legitur sexagenarius, quando procreauit Iacob & Esaü. Iacob autem testificatus est apud Pharaonem dies suæ peregrinationis peruenisse ad annos 130. qui omnes summam 190. exhibent. Restant igitur 210. qui exprimuntur annis vitæ Iob, illa tempestate orti. Quod sic demonstrari potest, Vixit Iob (ait scriptura) post flagella hæc 140. annis. Cumq; præmissum sit, Et addidit Dominus omnia, quęcunque fuerant Iob, duplicia, ante flagella attigisse eum oportet annum 70. sicque cóstat quádo descenderunt Israëlitæ in Aegyptum natum fuisse Iob, quando autem ex Ægypto ascenderunt, iam mortuum.

Gen. 47. *Iob.41.* *Iob.41.* *Ætas Iob 210. annorum.*

Sed fortasse inquies, totis quadringentis annis fuerunt Israelitæ in Ægypto. At nónne Caath fuit de descendentibus in Ægyptum: Nonne etiam scriptum est, Anni vitæ Cahat 133. & anni vitę Amram 137. qui ad octoginta Mosis additi, duntaxat reddunt annos 350. Tot enim natus erat Moses cum Israelem ex Ægypto eduxit, Quid igitur respondendum? Quo pacto hæc inter se concilianda? Nempe quod dicitur. *Et seruient eis & affligent eos quadringentis annis*, docet totum tempus, quo semen Abrahæ fuit in terra non sua comprehensum quadringentis annis dum ait, *seruient*, respicit dies seruitutis, atque habitationis in terra aliena, dum verò *affligent*, dies, quibus opressi afflictique sunt à Pharaone, qui quidem omnes, (ab Isaac nato & versato cum suo semine in aliena ditione) vsque ad Mosis liberationem, quadringentos annos complent.

Exod.16. *Genes.15.*

Mortuus autem est Ioseph & cuncti eius fratres. Ioseph mortuus est anno vitæ centesimo decimo. Nec est qui minus diu vixerit inter omnes fratres, quemadmodum nullus est qui inter eos diutiùs vixerit ipso Leui.

Genes.50

Quandiu Leui fuit in viuis, Israelitæ non sunt oppressi Aegyptiorum seruitute. Nam scriptum, Mortuusque est Ioseph & cuncti fratres eius, surrexitque rex nouus, qui non cognouit Ioseph: postquam verò fatis Leui concessit, cœperunt Aegyptij seruituti eos subiicere. Hinc manauit prouerbium, vno fratrum mortuo dolent cuncti fratres, vno sociorum fatis functo, dolet vniuersa societas.

Exod.1.

Filij autem Israel creuerunt & quasi germinantes multiplicati sunt ac roborati nimis impleuerunt terram. Surrexit interea rex nouus, & cætera. Numerantur anni ab obitu Leui ad exitum Israëlis de Ægypto 116. proinde Seruitus Ægyptiaca nec plus nec minus 87. annis durauit, quatenus fuit annorum Mariæ sororis Mosis numerus. Vnde Maria appellata est ab amarore (quem tota ipsius ætate senserunt.)

Ibidem

Plagæ Ægypti duodecim fuere mensium. Ná scriptum, & dispersus est populus in omnem terram Ægypti ad colligendas paleas. Quando verò itum est ad paleas. In mense Iiar siue Aprili, ipsi verò exierunt ex Aegypto mense Nisan, qui est Martius.

Plagas Ægyp. vocat, quibus Ægyptii Israelitarũ calamitatem auxerunt. *Exod. 5.*

Percussi sunt vicissim Aegyptij decem plagis per 12. menses. (Sic) plagæ Iob 12. fuerunt mensium. Nam in eius libro commemoratum est. Hæreditate factus sum menses vanitatis & noctes laboris constituerunt vel numerarunt mihi. Sicut noctes constitutæ fuere & numeratæ, ita & menses.

Iob.4.

Iudicium Gog futuris temporibus duodecim quoque mensium erit. Eo enim pertinet istud Esaiæ, & æstiuabit super eos ales, cunctaq; bestia agri super eos hyemabit.

Es. 18.

Iudicium impiorum in gehenna tot vigebit mensibus. Nam scriptum à mense in mensem & à Sabbato in Sabbatum, veniet omnis caro, vt adoret coram facie mea dicit Dominus. Et egredientur, & videbunt cadauera virorum,

Es.66.

qui præuaricati sunt in me. Vermis eorum non morietur & ignis non extinguetur, & erunt vsque ad satietatem visionis omni carni. R. Iohanam Nun filius à Paschate interpretatur ad octauam eius, quia additum est, & à Sabbato in Sabbatum.

Nugamētū Iudæorum De mortuorum impiorum statu.

Post duodecim menses præuaricatorum Israelis, qui violarunt legem & præcepta, animæ veterascent & corpus consumetur, redigenturque in cineres. Et Gehenna eiiciet eos foras, ventus autem disperget subter plantas pedum iustorum. Nam pronuntiatum à Malachia, Et conculcabitis impios, cum fuerint cinis sub planta pedum vestrorum, in die qua ego facio, dicit Dominus exercituum. Qui autem se separarunt à communione fidei, exempli gratia, hæretici, apostatæ, proditores populi Dei, hypocritæ Epicurei & qui terrorem sui incusserunt in hac viuentium terra, item qui negarunt mortuorum resurrectionem, & prædicarunt non esse legem traditam diuinitus, atque riserunt sapientum dicta in sua præsentia Gehennam sera claudi cernent, intra eam luant vt pœnas in sæculorum sæcula. Scribitur enim, Egredientur & videbunt cadauera virorum qui præuaricati sunt in me. Præterea, quod grauius est, infernus veterascet. Hinc illud Psalmi, & forma eorum ad veterascendum in inferno ab habitaculo suo, hoc est propter habitaculū suum vetustate conficiet formam eorum, & forma eorum erit ad infernum vetustate conficiēdum. Quidnam huic rei causam attulit? Quia extenderunt manus suas in tabernaculum, sicut scriptum est, ab habitaculo suo. Nec vero per tabernaculum, siue habitaculum istud, quicquam aliud intelligendum præter ædem sanctuarij. Nam scripto proditum ædificando ædificaui domum tabernaculi tibi.

Mala. 4. — Es. 66. — Ps. 49. quē ... non costle interpretatur. — Ps. 49. — 3. Reg. 6

Capvt IIII.

Diluvium durauit menses duodecim, vt liquet è discursu historiæ Noë. Nam cœpit anno sexcentesimo vitæ Noe. Vbi obseruandum homines ætatis illius non frui æterna vita sed nec esse iudicatos siue damnatos, quoniam scriptum, Non iudicabit spiritus meus in homine in sæculum.

Inepta obseruatio. — Genes. 6.

R. Iosue tradit decimo septimo die mensis secundi Iiar siue Aprilis, qui sequitur Nisan siue Martiū, quo pro ductus est mūdus, quo & hyades siue oculus Tauri occidit cœpisse, Diluuiū. Ac Deum euertisse mundi ordinem, propterea quod homines opera sua ante se peruerterant.

R. Eliezer mauult decimo septimo die mēsis secundi Marhesvan, siue Octob. qui secundus est à Tizri siue Septembri, quo creatum mundum asserit, quo & hyades siue oculus tauri oritur, vt quod tempus sit pluuiæ atque imbrium.

Sapientes sequuntur sententiam R. Eliezer quantum ad diluuium, at R. Iosue, quantum ad anni tempestates.

Nam annum ordinatur ab æquinoctio verno.

Facta autem est pluuia per quadraginta dies & quadraginta noctes vsque ad 27. mensis Cisleu, qui Decembri consonat. *Et inualuerunt aquæ super terram* 150. *diebus*, ad vsque primum mensis Siuan, id est, Maij. Tum aquæ consistebant & silentes conquiescebant, impiis intra eas supplicium debitum luentibus, prout quisque suis operibus commeruerat. Expletis centum quinquaginta diebus minui cœperunt aquæ, cumque sensim deficerent requieuit arca mense septimo vicesimo die mensis super mōtes Armeniæ.

Perse uer contextum Genesis cap. 7. & 8.

Aquæ celsiores erant terra quindecim cubitis, & per sexaginta dies consumebantur, singulis quaternis diebus cubito, quotidie sesquipalmo. *Et requieuit arca mense septimo, decimo septimo die mensis* Siuan siue Maij. Quando verò numerare incipis à tempore quo cessarunt pluuiæ descendere, reperitur quieuisse ad decimum sextum diem. Erat autem eleuata a terra quatuor cubitis, mersa autē intra aquas vndecim.

Sinan septimus ab Octobri quo cœpit diluuium. — Genes. 8.

Cumque transissent quadraginta dies, id est, post quadraginta dies, quibus cœperunt aquæ deficere, nempe decimo die mensis Tammuz, seu Iunij *Aperiens Noe fenestram arcæ, quam fecerat, emisit coruum, &c. Expectatis autem septem diebus aliis emisit columbam ex arca quæ non inuenit, &c.* Distulit adhuc septem dies, & *decimo emisit columbam quæ non est reuersa vltra ad eum, sed abiit & consedit in montium cacuminibus.*

Decimi mensis primo die apparuerunt montium cacumina. Iste verò decimus mensis erat Ab, siue Iulius, A primo tempore quo cœperunt pluuiæ descendere, à primo die Iulij vsque ad Septembris siue Tizri diem primum absorptæ sunt aquæ.

Et factum est sexcentesimo primo anno vitæ Noe, primo mense prima die mensis imminutæ sunt aquæ super terram. Pars mensis habetur pro toto, hinc discimus, vbi dies vnus mensis effluxit mensem numerari pro integro, item vbi mensis vnus iniit annum illum censeri integrum & completum. Nam pars mensis pro integro & completo mense æstimatur, & anni pars pro toto anno.

Ibidem.

Exsiccatæ sunt aquæ super terram. aquas quæ superne descenderant, desiccauit ventus. Quæ verò inferne eruperāt & super terram ascenderant, in loco suo sub se absorptæ sunt. Adhuc autem terra erat humida & ad speciem turbidi & crassi limi redacta. Vnde dilata est satio, donec descenderent pluuiæ. Aquæ enim diluuij argumentum & speciem præbebant maledictionis. Nec verò cum maledictione stat benedictio.

Mensis autem secundi 27. die, nempe Marhesvan siue Octobris. *aruit terra* & ad siccitatem reducta est. Sic voluti sunt duodecim menses integri & dies præterea vndecim. Nempe, si rationē postulas, vt doceremur annum solarem

Genes. 8.

exce dere

excedere lunatem diebus vndecim, Atqui, ait, R. Eleazar, nónne ab initio mūdi conditi annus solaris excedebat lunarē diebus vndecim? Cum præsertim Sol & Luna creata sint plena (in plenilunio) decimo quinto die, è quo numero, si to'lis quatuor, qui eorum procreationem antecesserant. (Nā quarto die tantum producta sunt) supererunt vndecim. Cui cum dixisset auditores, at post primum embolismum peruenit Luna ad Solem, ipse respondit, Luna ipsa progreditur & retrocedit, Rabban Simeon Gamalielis filius, qui vult (inquit) scire an annus Solis sit maior Lunæ anno diebus vndecim, notet punctum in solstitio æstiuo mense Iunio. Tum percipiet anno sequenti lunam non peruenturam ad illud idem punctum, antè vndecimum diem. Sic cursum solis lunarem diebus vndecim excedere deprehendas.

CAPVT V.

TOTIS septem diebus collocutus est Deus cū Mose in Rubo, vt ex his verbis colligi potest Dixitque Moses ad Dominum, obsecro Domine, non sum eloquens & ab heri & nudiustertius, & ex quo locutus es ad seruum tuū. Nā *nudius-tertius* tres dies exhibet, tres autē iunctiones, *Et, Et, Et*, tres alios, qui iuncti diei, quo cum Mose loquebatur, septem efficiunt. Erat autem agni paschalis hora. Nam eum præparabant ad 15. Nisan siue Martij. Quo tempore anno proximè sequenti egressi sunt Israelitæ de Ægypto.

Exod. 4.

Sic etiam 15. die Nisan conuenit Abrahamum Deus inter sectas victimas. Decimo quinto Nisan venerunt Angeli ad Patrem nostrum Abraham ad nunciandum Isaaci conceptum, & eodem temporis puncto anno sequenti natus est Isaac Pater noster. Nam scriptum reuertens veniam ad te tempore isto. Decimo quinto item die Nisan exierunt Israelitæ de Aegypto. Nam scriptum: Expletis triginta & quadringentis annis, quibus manserunt in Aegypto, eodem die egressus est omnis exercitus Domini de terra Aegypti. Istorum autem omnium vnus idemq; terminus. Decimo quarto die immolarunt Israelitæ agnos suos paschales in Aegypto, qui dies erat quintus (i. Iouis) Hac ipsa nocte percussi sunt primogeniti. A crastino Paschatis, vesperè Sabbati profecti sunt de Ramesse. Nam scriptum, profectique sunt filij Israel de Ramesse in Succhot. itē, & profecti sunt de Ramesse mense primo, decimo quinto die mensis & paulò pòst, videntibus cunctis Aegyptiis & sepelientibus primogenitos, quos percusserat Dominus Et, de Ramesse in Succhot, de Succhot autem in Ethan, ante libertatem. Sic tres dies consumpti sunt.

Genes. 15. Genes. 18. Exod. 12. *Nisan siue Martius.* *Nota die Iouis Patres in Aegypto immolasse agnum vt & Christus.* Ibidem. Num. 33. Exod. 14.

Quarto die, & nunciatum est regi Aegyptiorum quod fugisset populus. Quinto & sexto, persecuti sunt Aegyptij filios Israel, &c. vbi illuxit septimus descenderunt ad mare.

Ibidem.

Nam scriptū & erat nubes tenebrosa & illuminans noctem, sub auroram ascenderunt Israelitæ de mari, Aegyptij autem submersi sunt. Illáque hora cecinerunt Israelitæ canticum, quoniam dictum est, Tunc cecinit Moses & filij Israel carmē Domino & dixerunt, Cantemus Domino, Gloriose enim magnificatus est, &c. Iste autē dies septimus erat quintus hebdomadæ, itémque festus, nempe extremus celebritatis paschalis.

Exod. 15.

De mari rubro profecti sunt in Mara, iuxta illud, Et venerunt in Mara, nec poterant bibere aquas eius loci, quoniam amaræ erant. de quo loco paulò pòst proditum est, Ibique constituit præcepta & iudicia. Ibi enim traditus est. Decalogus, cuius septem præcepta fuerant iam imperata filijs Noe. Si quidem legitur. *Præcepitque dominus Deus homini dicens de omni arbore Paradisi comedendo comedes.* Vox enim *Præcepit* respicit iudicia, vt quidem è Genesi declaratur. *Scio enim, quod precepturus sit filiis suis, & domui suæ post se, vt custodiant viam Domini, & faciant iudiciū & iustitiam, vt adducat Dominus propter Abraham omnia, quæ locutus est ad eum. Dominus* respicit benedictionem nominis Domini, itaque in Leuitico dicitur. Qui maledicet nomini Domini morte moriatur.

Exod. 15. Genes. 2. Gen. 18. Leuit. 24.

Deus idololatriam spectat. Nam scriptū, Non erunt tibi dij alieni coram me, vt vtrobique eadem vox Elohim occurrat. vox *Hominis* sanguis effusionem siue cædem insinuat. Nam commemoratum alibi, Qui fuderit sanguinem hominis per hominem, sanguis eius fundetur. *Dicens*, ad impuros concubitus pertinet. Nam Ieremiæ scriptis est consignatum. Si dimiserit vir vxorem suam & ab eo discesserit, factáque fuerit alterius, an reuertetur ad eam? Nonne contaminando contaminabitur terra illa? Tu autem scortata es cum amatoribus multis, dicit Dominus. *De omni arbore Paradisi* ad rapinā. Sic enim scriptum, de omni super quo falso iurauerit, reddet solidum & quintam insuper partem. Quin etiam sic commentatur R. Haiá. Quod seruatur in horto prohibitum est rapinæ nomine. Quod verò non seruatur in horto, permissum est rapinæ nomine. *Comedendo comedes.* ad membrum animalis viuentis refertur. Siquidem scriptum reperitur, verum carnem in anima sua (&) sanguine suo non comedetis. His verò præceptis (naturæ) septem addiderunt Israelitæ super se tria alia isto tempore, Sabbatum, Iudicia, & parentum honorationem.

Coniectura frigida ad elicienda septē præcepta legis naturæ. Genes. 9. Ierem. 3. Leuit. 6. Genes. 9.

A Mará profecti sunt in Elim. Nā sic legitur, profecti de Mara ad Elim venerunt, vbi erant 12. fontes aquarum. Ex quo colligimus Israelitas duntaxat mensiones collocasse iuxta aquas. De Elim porro castra metati sunt in Alus: vt ibidē

Num. 33. Alus.

declaratur

Mensem septimum Aprilem vocat, qui est septimus à Septembri.

declaratur, profectique de Elim venerunt Israelitæ in desertum Sin, id est, Alus, decimo quinto die mensis septimi ab exitu Israelitarum de Ægypto, qui primus dies fuit hebdomadæ. Vnde docemur principium mensis Iiar, id est, Aprilis incurrisse in primum hebdomadis diem. Præterea Israelitas victitasse panibus subcinctitiis, quos exportauerant de Ægypto, totis triginta diebus, isto autem die panes illos defecisse, & ad vesperam coturnices esitasse, mane verò collegisse manna.

Exod. 16.

Cæterum in Alus acceperunt sabbatum, ibique primam sabbati celebritatem agitarunt. Eo enim pertinet istud Exodi, Et sabbatizauit populus die septimo. Sequenti die, qui primus erat hebdomadæ & vicesimus tertius Iiar siue Aprilis, descendentes de Alus accesserunt ad Raphidim, vbi putei miraculum sunt consecuti, pugnarunt contra Amalechitas, celebrarunt secundum sabbatum.

Raphidim. *Exod. 16.* *17*

Hinc è Raphidim progressi sunt ad desertum Sinai, in quo reperierant nubes diuinæ maiestatis. Omnibus quinque diebus Moses ascendebat ad montis verticem, & descendebat vt populo Dei oracula declararet, & responsa populi Domino renuntiaret. Sexto die mensis tertij traditus est Decalogus. Erat autem Sabbatum.

Desertũ Sinai.

Capvt VI.

Exod. 24. Moses mẽsem Maium in mõte agit.

Post datum Decalogum die septimo Moses in montem conscendit. Nam scriptum, Et habitauit gloria Domini super montem Sinai, eumque texit nubes senis diebus ad purificandum Mosem. Die autem septimo dominus clamauit ad Mosem de nubis medio, sicque Moses ingressus medium nubis ad montem ascendit, illicque hæsit quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Decimo septimo mensis Tammuz, qui ferè cadit in Iunium, descendit fregitque tabulas & crastino conuocatam plebem arguit sceleris, Vos peccastis, &c.

Iunius. Exod. 39.

Iterũ ascendit decimo octauo eiusdem mensis Iunij & misericordiam Dei pro Israele implorauit. Nam legitur, Et procidi ante dominum 40. diebus & 40. noctibus, quibus eum suppliciter deprecabar. &c. Qua hora placatus est dominus Israelitis, iussitque Mosem alteras tabulas sculpere, & denuò ascendere, Hinc illud, tẽpore illo dixit Dominus ad me, sculpe tibi secundas tabulas lapideas prioribus similes. Et summo mane iuit Moses &c. Ascendit autem vigesimo nono mensis Ab, qui est Iulius, & iteratam renouatámque legem secundo est consecutus. Quod ille sic testatum reliquit, Ego steti in monte iuxta dies primos diebus 40. & noctibus totidem exaudiuitque me dominus etiá hac vice, & te perdere noluit, Cum autem posuit, *iuxta dies primos* significauit diebus primis & postremis Deum fuisse placatum, interim diis verò iratum.

Deut. 9. Ibidem. Deut. 10. Iulius. Augustũ transigit in monte.

Decimo die Tizri siue Septembris, qui quidem dies erat expiationum, de monte descendit, rectitudinis eorum causa, ob quam in gratiam à Domino erant recepti, iuxta illud, & vt auferas iniquitates nostras, atq; peccata, nosque possideas. Ex quo constitutus est dies solennis & memorabilis sequentibus generationibus. Nam scribitur, & erit istud vobis in statutum sempiternum. Cumque descendisset Moses, venerunt etiam ad eum omnes filij Israel, quibus præcepit cuncta quæ audierat. Quænam verò sunt ista, quæ illis imperauit Moses? nẽpe vt facerent tabernaculum. Atque ita cœperũt incumbere in opus tabernaculi & singuli obtulerunt mente promptissima atque deuota, &c. Quæ postquam Moses cuncta vidit completa, quemadmodum mandauerat dominus, benedixit eis. Benedictio autem hæc erat: Maneat, obsecro, diuina maiestas in manuum vestrarum opere, populo respondente, Et sit suauitas Domini Dei nostri super nos, &c.

Septẽber. Exod. 34. Ibidem. 35 Exod. 39. Psalm. Deut. 1.

R. Meir putat Mosem non hac fuisse vsum benedictione, sed ista Dominus Deus patrum vestrorum adiiciat, sicut estis, mille vicibus & benedicat vobis sicut locutus est. Præterea super vos. Beati Israelitæ estis qui ministerium tabernaculi meruistis. Quemadmodum autem illud meruistis, sic meritis vestris efficite, vt vobis ædes electa tribuatur & habitet diuina maiestas in vestri medio. Nam scriptum, Et faciẽt mihi sanctuarium & habitabo in medio eorum, iuxta omnem similitudinem tabernaculi, quod ostendam tibi.

Exod. 25

Capvt VII.

Exod. 41.

Loqvtvsqve est Dominus ad Mosem dicens. Mense primo, prima die mensis eriges tabernaculũ conuẽtus & pones [a] in eo arcam, dimittesque ante illam velum, & illata mensa pones super eam &c. Cœperunt septem consecrationum dies 23. die mensis Adar. i. Februarij, primoque die Nisan siue Martij expleti sunt. Cunctis septem diebus consecrationum erigebat Moses tabernaculum mane quolibet, & ad illud offerebat oblationes, posteaque disiungebat atq; dissoluebat. At die octauo erigebat quidem sed non disiungebat. R. Iosue filius R. Iehudæ in alia est sententia. Nam inquit, etiam die octauo erigebat & deponebat. Comedebát autem Aaron & filij eius carnes Arietum & panes qui in canistro erant positi.

a Sic à mense septembri ijn tabernaculi structura consumpti sunt quatuor mẽses integri.

Septem diebus nocte & die, manebitis in tabernaculi ostio vsque ad diem quo complebitur tempus consecrationis vestræ, feceruntque Aaron & filij eius cuncta quæ locutus est dominus per manum Mosis. Facto autem octauo die vocauit Moses Aarõ, &c. post septem consecrationum dies, qui primus erat hebdomadæ & principium mẽsis Nisan siue Martij. Illo verò die Aaron & filij eius abluerunt manus pedesque è concha & suis officiis atque ministeriis

Exod. 39. Leuit. 8. Leuit. 8. Secundus annus ab exitu hic incipit. Ita totus liber Exodi ad annũ primum pertinet. Martius secundi anni.

iuxta ordinem constitutum functi sunt.

Num. 7.

Quin & ipso die cœpere principes offerre. Sic enim scripto traditum est. Primo die obtulit oblationem suam Naasson filius Aminadab de tribu Iuda, fueruntque in ea acetabulum argenteum pondo centum triginta siclorum, &c.

Diei dominici prerogatiua. Neque tur mirmimini, ô Iudæi, si ei sabbatum vestrũ conferit.

Primus dies orbis cõditi primus fuit dies oblationis principũ. Primus, quo insedit diuina maiestas Israëlitico populo, iuxta illud & habitabo in medio filiorum Israel. Primus quo prohibita est Idolorum ara. Primus, quo institutum, sacerdotium, primus, quo benedictus populus, primus solennium sacrorum, primus mensium, primus immolatarum hostiarum ad Septentrionẽ. Primus quo sacra manducata sunt: primus, quo ignis cælitus descendit, scribente Mose & ecce egressus ignis à Domino deuorauit holocaustum & adipes, qui erant super altare.

Leuit. 9.

Illo ipso die Israëlitæ iuge sacrificium, sacrificia votiua & spontanea, sacrificia pro peccatis, pro delictis, primitias & decimas obtulerunt. Ac de isto die Salomon scriptum reliquit, Excitare Aquilo, veni Auster, persla hortum meum, fluant aromata eius. Nam excitatio Aquilonis est holocaustũ, quod in parte Aquilonari immolabatur, Aduentus Austri pacifica, quę in parte Australi mactabantur. Persflatio horti tabernaculum conuentus, fluxus Aromatum incensum adoramentorum. Quæ autem apud Salomonem sequuntur, sic debent intelligi. *Veniat dilectus meus in hortum suum*, diuina maiestas & præsentia, *Et comedat fructum delciarum eius*, oblationem. *Veni in hortum meum soror mea sponsa*. die octauo. *Messui Myrrham meam cum aromate meo*, incensum & thus oblationum. *Comedi fauum meum cum melle meo*. membra holocaustorum & adipes sacrorum solennium. *Bibi vinum meum cum lacte meo*, libamina & adipes communium sacrorum. *Comedite socij*, ô Mose & Aaron. *Bibite & inebriamini dilecti*, ô Synagoga Israël.

Cantic. 4. & 5.

Ipso illo die Elizabet filia Aminadab affecta fuit in Israel quatuor insignibus gaudiis, & vno luctu. Nam Leuir eius erat Rex, maritus pontifex sacerdotum maximus, frater princeps, filij Cardinales secundum pontificatus gradum obtinentes. At duos filios suos igne cælesti concrematos luxit. Quidam addunt nepotem ipsius vnctum etiam fuisse ad bellum, nempe Phineem.

Moses, Aaron, Naasson.

Secundo die mensis Nisan siue Martij cremauit Eleazar Sacerdos vaccam pro peccato & aspersi sunt cuncti Israëlitæ cocco. hyssopo & cedro. Decimo quarto die immolarunt agnos suos paschales. Erat autem Sabbati dies.

Num. 19.

CAPVT VIII.

Num. 1.

LOCVTVS QVE est Dominus ad Mosem in deserto Sinai in tabernaculo conuentus prima die mẽsis secundi, anno altero egressionis eorum ex Ægypto, dicens, Tollite summam vniuersæ congregationis filiorum Israel per cognationes & domos suas & nomina singulorum, quicquid sexus est masculini à vigesimo anno & supra omnium virorum fortium Israël & numerabitis eos per Turmas suas, tu & Aaron, eruntque vobiscum. Et postea Numera primogenitos sexus masculini de filiis Israël ab vno mense & supra, Et mox, Tolle summam filiorum Caath de medio Leuitarum per domos & familias suas à tricesimo anno & supra vsque ad quinquagesimum annum. Et iterum, Tolle summam etiam filiorum Gerson. Rursum, Tolle summam filiorum Merari, denique, iuxta os domini numerati sunt per manum Mosis principes tribuum ac domorum in cognationibus suis.

3

4

Aprilis anni secundi. Num. 9.

Decimo quarto mensis Iiar immolarunt immundi pascha secundum. Quo pertinet, factúmque est vt viri qui erant immundi anima, qui non poterant facere pascha in die illo, accedentes ad Mosem & Aaron dicerent illis, Immundi sumus super anima hominis. Quare fraudamur, vt non valeamus oblationẽ offerre domino in tempore suo inter filios Israel. Quibus respondit Moses, state vt consulam, quid præcipiat dominus de vobis, locutusq; est dominus ad Mosem, dicẽs: loquere filiis Israel, Homo qui fuerit immũdus super anima, faciat pascha mense secũdo quarta decima die mensis ad vesperã.

Num. 10

Anno secundo mense secundo, vigesima die mensis eleuata est nubes de tabernaculo fœderis. Sic inueniũtur morati in deserto Sinai duodecim mensibus, demptis duntaxat diebus decem. Testante autem scriptura, scripsit Moses exitus eorum per ipsorum perfectiones, quas domini iussione mutabant.

Num. 33.

Profecti autẽ sunt à deserto Sinai & venerunt ad sepulchra cõcupiscentiæ, vbi hęserunt diebus triginta, vt ex sequenti loco apparet, Comederis non vno die, nec duobus vel quinque, sed vsque ad mensem dierum.

c apit. 11.

De sepulchris concupiscentiæ profecti sunt ad Haseroth, manserúntque ibi septem diebus, vt hinc probari potest, Exclusa est itaque Maria extra castra septem diebus. De Haseroth profectus est populus in desertum Pharan vigesimo quinto die mensis Siuan. vigesimo autem nono eiusdem mensis Moses exploratores misit, vt colligi potest ex eo, quod scribitur, Erat autem tempus, quando iam præcoquæ vuæ edi possunt Redierunt verò ab exploratione terræ expletis 40. diebus id est, nono die mensis Ab. Ex quo traditum à maioribus nostris reperitur, Nono mensis Ab decretum est, ne patres nostri ingrederentur terram.

12.

13

Maiu.

Iulius.

Post exploratorum reditum accidit Choræ Seditio, eiusque, hiatu terræ, consumptio. Nam scribitur, sane non induxisti nos in terrum affluentem lacte & melle, nec dedisti nobis possessiones agrorum & vinearum. Et exarsit ira Domini in Israel. Porro in Deuteronomio

Cap. 16.

Deut. 3.

gimus

legimus, Tempus autem, quo ambulauimus de Cades-Barneá vsque ad transitum torrentis Zared triginta & octo annorum fuit, donec consumeretur omnis congregatio hominum bellatorum de castris, sicut iurauerat Dominus.

Num. 14. Deut. 1. Num. 33.

Decimo nono anno iterum insanierunt, & manserunt nouemdecim annis in Cades-Barneá. Hinc illud, Sedebitis ergo in Cades-Barneá, iuxta dies, quibus antea sederatis. Cum ergo prius illic mansissent 19. annis, & postea aliis nouemdecim mansetint, ab exitu planè fluxerunt 38. Omnes autem mansiones inueniuntur quadraginta duæ numero.

CAPVT IX.

Num. 20. De 39. anno ab exitu.

VENERVNTQVE filij Israël & omnis multitudo in desertum Sin mense primo, & mansit populus in Cedes. Mortuáque est ibi Maria & sepulta in codē loco. Cumque indigeret aqua populus, conuenerunt aduersus Mosem & Aaronem, quia defecerat puteus. Quadragesimus voluebatur annus & principiū mensis, Nisan. Quo temporis puncto, misit Moses nuntios de Cades ad regem Edom, &c. Ibi consederunt Israëlitæ luctum facientes tribus mensibus.

Ibidem.

Aaron moritur. Num. 21.

Ascendit autem Aaron pontifex in monte Hor, ibique moritur, natus annos centum viginti tres. Eo mortuo disparuerunt nubes gloriæ, & Chananei accurrerunt ad pugnandum contra Israel Hinc illud, & audiuit Chananeus rex Arad, venisse Israel & pugnauit contra eum & victor existens duxit in eo prædam. Quidnam, obsecro, audiuit? Certe mortuum fuisse Aaronem & obiisse præcipuum Israelitarum ducem, itémque desiisse columnam nubis, quæ pro illis pugnabat. Iniuit igitur, bellum cum eis commisit, vertit fugauítque, adeò vt retrocederent per septem mansiones, & castra ponerent in Mosera. Sic enim scriptum: Filij autem Israel mouerunt castra ex Beeroth filiorum Iachan in Mosera, vbi Aaron mortuus & sepultus est. Vbi tamen quæstio est quo pacto mortuus dicatur in Mosera, cum in numeris obiisse tradatur in monte Hor. Nempe è monte Hor in quo vita excesserat Aaron, retro cesserant septem mansiones, donec castra collocarent in Mosera. Inde autem venerunt in Gadgad, de quo loco profecti castra metati sunt in Iatbata terra aquarum atque torrentium. Et inde in Beer. nempe ad puteum, de quo locutus est Dominus ad Mosem, congrega populum & dabo ei aquam: illis enim puteus illo loco denuo apparuit. Post modum profecti filij Israël castra metati sunt in. Oboth & de Oboth venerunt in Ieabarim, quæ est in finibus Moabitarum. Egressique illinc castra fixerunt in torrente Zared. Denique castra collocarunt à latere Amon qui est terminus Moab, diuidens Moabitas, & Ammonitas. Ibique dimicarunt cum Seon & percusserunt acie gladij. Verterúntque se & ascenderunt per viam Basan, & occurrit eis Rex Og cum omni populo suo. Dixitque Dominus ad Mosem, Ne timeas eum, quoniam in manu tua tradidi illum, & omnem populum & terram eius, faciésque ei, sicut fecisti Seon regi. Vnde & percusserunt eum cum filiis suis, profectique castra metati sunt in campestribus Moab, vbi [a] trans Iordanem Iericho sita est. Post Plagam illam locutus est Moses & Eleazar ad eos in campestribus Moab super Iordanem contra Iericho, cúmque eos numerasset, dixit Dominus. Istis diuidetur terra iuxta numerum vocabulorum in possessiones suas. Túmque stantes in campestribus Moab filius reduxerunt ad patres & loco patrum hæreditatem assignarunt filiis.

Deut. 10. Num. 20 Deut. 10. Num. 33. 22.

Num. 21. Num. 21. 25 a Transcompuratione loci in quo erant. Num. 26. Prodigij Simulia.

Sara filia Aser ex iis extitit, qui ascenderunt in Ægyptum & de ea exierunt. Ascendisse in Ægyptum ex hoc Scripturæ loco liquet, Sara quoque soror eorum. Exiisse autem & in terram promissionis esse ingressam ex isto, Nomen autem filiæ Aser Sara.

Gene. 46. Num. 26. Num. 26 sed locus ille nihil concludit.

Iocabed similiter venit in Ægyptum, & ex ea rediit. Venisse docet iste locus, nomen vxoris Amram Iocabed filia Leui, quæ nata est ei in Ægypto. Hæc genuit Amram viro suo filios Aaron & Moysem & Mariam sororem eorum. Iair & Machir filij Menassis nati sunt viuo Iacob auo patre nostro. Mortui autem sunt post Mosis obitum. Nobe inter eos fuit qui nati sunt in Ægypto: cęterū post Mosis magistri nostri mortem interiit, sepultúsque est in Iordanis latere, nec vero relictus est eorum quisquam nisi Caleb filius Iephuné & Iosue filius Nun.

Num. 32. Num. 36.

CAPVT X.

Deut.

QVADRAGESIMO anno, vndecimo mense, primo die mensis locutus est Moses ad filios Israel, omnia quæ præceperat illi dominus, vt diceret eis, postquam percussit Seon Regem Amorrheorum, qui habitauit in Hesebon & Ob Regem Basan, qui mansit in Aseroth & in Edrai trans Iordanem in terra Moab. Cæpitque Moses explanare legem & dicere quæ Deuteronomio comprehenduntur. A primo die Sebat vsque ad sextum mēsis sequentis Adar siue Februarij: per sex & triginta dies explanauit Moses doctor noster legē vniuersam. Sexto autem die Februarij ait dominus ad Mosem, Ecce instant dies mortis tuæ. Septimo autem die, Abiit itaque Moses & locutus est omnia verba hæc ad vniuersum Israël & dixit ad eos. Centum viginti annorum sum hodie. Vbi particula *Hodie* declarat Mosem septimo die Adar fuisse natum, & eodem esse mortuū Quod etiam innotescit è libri fine & initio Iosue, mortuúsque est ibi Moses seruus Domini in terra Moab iuxta oraculum Domini, & sepeliuit eū in valle terræ Mob contra Phogor, &

Ianuarij anni quadragesimi. Deut. 31. Ibid. sed initio capit. Deut. 34.

non

non cognouit homo ſepulchrum eius Moſes autem centum viginti annorum erat, quãdo mortuus eſt. Non caligauit oculus eius, nec humor eius emotus eſt. Et factum eſt poſt mortẽ Moſis ſerui Domini, vt loqueretur Dominus ad Ioſuë filium Nun miniſtrum Moſis & diceret ei, Moſes ſeruus meus mortuus eſt. Nunc igitur ſurge & tranſi Iordanem iſtum. Præcepit itaque Ioſuë principibus populi, dicens, Tranſite per mediũ caſtrorum & imperate populo ac dicite: Præparate vobis cibaria, quoniam poſt diem tertium tranſibitis Iordanem & intrabitis ad poſſidendam terram quam dominus Deus noſter daturus eſt vobis.

Ioſ.1.

Populus autem aſcendit de Iordane decimo die menſis primi & caſtra metati ſunt in Galgalis contra Orientem plagam vrbis Iericho, Omnia iſta retexito & ex illis ſurſum verſus ſubducito triginta tres dies. Sic diſces ſeptimo die menſis Adar Moſem fuiſſe mortuum.

Ioſ.4.

Tres præſtantes paſtores & nutritij aſtiterunt Iſraëlitis, nempe Moſes, Aaron & Maria. Tria inſignia dona illorum interuentu conceſſa ſunt, Puteus, columna nubis, & Manna. Manna quidem Moſis, colũna nubis Aaronis, Puteus Mariæ meritis. (Vnde) mortua Maria ſublatus eſt puteus, recuperatus tamẽ poſtea meritis Aaronis & Moſis. Mortuo Aarone diſparuit nubis colũna, etſi poſtea ſit illis Moſis merito reddita. Mortuo Moſe perierunt tria hæc, nec recuperata. Nam ſcriptum, & Excidi tres paſtores menſe vno. Etſi enim menſe vno eodémque tres hi minimè ex hac vita migrauerint, ſed eodem potius anno (Maria quippe fatis conceſſit decimo die Niſan, Aaron primo Ab, Moſes ſeptimo Adar) tamen quoniam, quo die mortem ſubiit Moſes, tria iſta ita interciderunt, vt non amplius apparuerint, tres paſtores vno dicuntur menſe exciſi.

Februar. *Nu.11.* *Zach.11.* *Martius. Iulius. Februarius.*

Qui interea collegerant Manna ſeptimo die Adar, eo vſi ſunt vſque ad decimum ſextum Niſan. legitur enim, Defecítque Manna poſtquam comederunt de frugibus terræ: nec fuit vltra filiis Iſrael Manna, ſed comederunt de frugibus præſentis anni terræ Chanaan. Atque hinc exponi poteſt quod commemoratum fuerat in Exodo, filij autem Iſmael comederunt Man quadraginta annis donec venirẽt in terram habitabilem, id eſt, vſque ad diem mortis Moſis. illo enim die deſijt Manna de cœlo decidere. Hoc autem cibo paſti ſunt, quo vſque tangerent fines terræ Chanaan, id eſt, vſque ad illum diem quo in ipſorum manibus conſumptum eſt Manna. Quæ quadraginta annorum ſumma exiſtit. Deſiderantur quidem dies triginta, at illi triginta, quibus vſi ſunt tortis, quas ſecum de Aegypto exportauerant, quæ & victum eis abundè ſuppeditarunt Mannæ inſtar, iſtum ſupplent numerum atque perficiunt.

Ioſ.5. *Exod.16.*

Partis primæ Finis.

CAPVT XI.

Ioſ.4.

POPVLVS autẽ aſcendit de Iordane decimo menſis huius & tulerunt ſibi duodecim lapides de exteriore Iordanis ripa, & poſuerunt eos, vbi ſteterant pedes ſacerdotum. Præterea tulerunt alios 12. lapides de medio Iordanis alueo & poſuerũt eos in Galgal contra Orientem vrbis Iericho.

Poſtquam aſcenderunt de Iordane venerunt ad montem Garizim & ad montem Ebal, qui erat in agro Samariæ à parte Sichem, iuxta Alone More. Sic enim ſcriptum eſt. An non illi ſunt in latere Iordanis, poſt viam, quæ vergit ad Solis occubitum, in terra Chananei, qui habitat in campeſtribus contra Galgalam. Illic Iſraëlitæ proclamarunt benedictiones & maledictiones, eáſque diſpoſuerunt iuxta ordinem, quem mandauerat illis Moſes dicens, Tollite de medio Iordanis alueo, vbi ſteterunt pedes ſacerdotum duodecim duriſſimos lapides, quos ponetis in loco caſtrorum, vbi fixeritis hac nocte tentoria. Porrò duodecim illos lapides, de Iordane ſublatos erexit Ioſue in Galgal. Vbi autem eos compegiſſent calce, ſupernè inſcripſerunt legem ſeptem linguis. Sic enim memoratur in Deuteronomio. Et ſcribes ſuper lapides omnia verba legis huius planè & lucidè. Præterea obtulerunt ſacrificia pacifica ibique epulati ſunt. Hinc illud eodem loco, Et offeres ſuper eo holocauſta domino Deo tuo, & immolabis hoſtias pacificas comedéſque ibi & epulaberis coram domino Deo tuo.

Deut.11. *Ioſ.4.* *Deut.27.* *Ibid.*

Hac illa hora Iſraelitæ cœperunt obligari & aſtringi ad præcepta de polenta & de præputio, & de Neomenia. Illo tempore dixit Dominus ad Ioſue decimo die Niſan, fecitque Ioſue quod iuſſerat dominus & circũcidit filios Iſrael in colle præputiorum.

Primus mẽſis primi anni introitus interram. *Ioſ.5.*

DECIMO quarto Niſan immolarunt Iſraëlitæ agnos ſuos Paſchales, iuxta illud manſeruntque filij Iſrael in Galgal, & fecerunt Phaſe quarta decima die menſis ad veſperum in campeſtribus Iericho.

Ibid. *Martius.*

Decimo ſextò Niſan obtulerunt filij Iſraël manipulum. Nam ſequitur, & comederunt de frugibus terræ die altero.

Ibid.

Poſt Paſcha vigeſimo ſecundo Niſan mandatum acceperunt de circumeunda Iericho. die deinde ſeptimo diluculo conſurgentes circumierunt vrbem, ſicut diſpoſitum fuerat ſepties. Quem diem fuiſſe ſabbati affirmat R. Ioſe.

Ioſue 6.

Bella Ierichuntis & Hay & Gabaonis facta ſunt intra trimeſtre tertio die Tammuz. Dixitque Ioſue coram vniuerſo Iſraël. Sol contra Gabaon ne mouearis, & luna contra vallem Hailon. ſteterúntque Sol & Luna, donec vlciſceretur ſe gens de inimicis ſuis. Quem diem

Iunius. Ioſ.1.

tradit incurrisse in solstitium æstiuum R. Ioseph. Vnde colligimus principium mēsis Nisan siue Martij illo anno fuisse diem æquinoctij verni.

Ios. 14. Caleb allocutus Iosue, Quadraginta & quinque anni sunt (inquit) ex quo misit me Moses ad explorandum terram. Nunc autem hodie octoginta quinque annorum sum. Vnde licet colligere septem annos Israelitas consumpsisse in subiugenda terra Chanaan. (secundo enim anno ab exitu ista ad explorandum missio contigit.) Cæterum si quęras, vnde liqueat, quòd septem aliis annis terram sortitò diuiserint, priusquam inciperent numerare decimas, & annos remissionum, & Iubileos, respondetur ex eo, quod octingentis quinquaginta consederunt Israelitæ in sua terra, ab eo die, quo in illam ingressi sunt, donec ex ea sint eiecti per integros & plenos iubileos septendecim. Et quidem id declarat Ezechiel, vigesimo quinto *Ezec. 14.* anno (inquit) exilij nostri in exordio anni decima mensis, quarto decimo anno postquam percussa est ciuitas, facta est super me manus Domini. Quod ipsi dictum est initio Iubilei. At, inquies, si septemdecim Iubilei pleni perfectíque extiterunt, quo pacto redundarunt anni quatuordecim. Nempe quatuordecim hi anni sunt, quos transegerunt Israelitæ in Galgal, septem quibus subegerunt terram & septem, quibus eandem diuiserunt. Postea enim congregata est omnis multitudo Israel in Silo atque *Iosue vlt.* tum cœptum est numerare decimas, remissionis annos Iubileos.

Iosue 22. Eodem tempore vocauit Iosue Rubenitas & Gadditas & dimidiam tribum Manasse, allocutúsque eos dimisit in sua tabernacula & benedixit eis. Illi autem ingressi terram suam, monimentum sui ædificarunt, altare admirabilis magnitudinis.

Iosue agitauit cum eis annum remissionis [a] primū. secundum non potuit absoluere quia antè fato concessit. Ædes autem electa sita in Silo infernè ædificata erat structura lapidea, superne habebat pelles & cortinas. Stetit trecentis sexaginta nouem annis. Demum in solitudinem est redacta.

[a] Nempe anno 2. sui principatus. Mortuus autem anno 25. post, aut iuxta alios 28.

CAPVT XII.

Iosue, Ios. 24. Iosue rexit Israelem 28. annis. Post hæc mortuus est Iosue filius Nun seruus Domini ætatis centesimo & decimo, sepelierúntque eum in *Iud. 3.* finibus possessionis suæ in Tamnath Sare, ad montem Ephraim. Eodem tempore mortuum Eleazar, filium Aaron sepelierunt in colle Phinees, filij ipsius, ad eundem montem Ephraim. Seruiuitque Israel domino cunctis diebus Iosue & seniorum, qui produxerunt dies post Iosue & qui nouerant omnia opera Domini, quæ fecerat in Israel. Vbi notandum literæ veritatem dicere, qui produxerunt dies non item annos.

In nostra tamē editione annos, legitur. Othoniel.

Post Iosuem Othoniel filius Cenez tenuit principatum annis 40 sed ab illis aufer octo annos, quibus seruierunt regi Cusan Rishataim, cuius tempore extitit Michæ sculptile. Nam *Ios. 18.* scribitur. Et erexerunt sibi filij Dan sculptile & Ionathan filium Gerson filij Mosis ac filios eius sacerdotes posuerunt in tribu Dan vsque ad diem captiuitatis suæ. Huius quoque diebus fuit *Iud. 19.* concubina Gabaæ, vt ex Iudicum historia apparet, statim surrexit (inquit) & venit contra Iebus, quæ altero nomine vocatur Ierusalē, qui dixit, Non ingrediar oppidum gentis alienæ; quæ non est de filiis Israël, sed transibo vsque ad Gabaa.

Aiod. Othonieli successit Aiod filius Ghera 80. annos. Subducendi hinc sunt anni octodecim quibus seruierunt Egloni Moabitarum regi. Huius extremis diebus viguit Sangar filius Agath. Quin & Eglonis diebus accidit historia libri Ruth, quæ nupserat filiis Elimelech. Quod sic demonstrari potest. Naasson filius Aminadab mortuus anno secundo ab exitu Israelitarū de Ægypto. Salmon eius filius fuit de ingrediētibus terram, mortuúsque est post Iosue, vt & *Ios. 14.* tota illa ætas. Elimelech autem Salomonis erat frater.

Debora & Barac. Post Aiod administrationē Reipub. susceperunt Debora & Barac filius Abinoam 40. annis vbi subduxeris duos annos quibus oppressi sunt Israëlitæ à Iabin & Sisara. At anni septem, de *Iud. 4.* quibus narratum est, feceruntque Israelitæ malum in oculis Domini & tradidit eos Dominus *Gedeon.* in manum Madian septem annis, pertinent ad Gedeonis tempora, qui dominatum tenuisse dicitur annis 40.

Regnauitque Abimelech super Israel tribus annis,

Iud. 9. Iud. 10. Post Abimelech surrexit dux in Israel Thola filius Phua patrui Abimelech, & iudicauit Israel viginti & tribus annis.

Ibid. Post quem Iair Galaadites viginti duobus annis. Extrahe annum vnum qui vtrique fuit communis.

Inter regnum. Ibid. Filij autem Israel peccatis veteribus iungentes noua fecerunt malum in conspectu Domini. Contra quos Dominus iratus, tradidit eos in manus Philistim & filiorum Ammon per annos decem & octo, vsque ad secundum annum Iephte.

Iephte. Secundo anno, Iephte Regi filiorum Ammon nunciauit, Quando Israel habitauit in Hesebō & viculis eius & in Aroër & villis illius *Iud. 11.* vel in cunctis ciuitatibus iuxta Iordanem per trecentos annos, quare tanto tempore nihil super hac repetitione tentasti. Principatum autem exercuit, sex annos.

Abesam. Abesam de Bethlehem iudicauit septem annos, sed annus extrahendus est, vt potè ipsi & Iephte communis.

Iud. 13. Rursumque filij Israel fecerunt malū in conspectu Domini qui tradidit eos in manus Philistinorum quadraginta annos. Viginti scilicet Iephte temporibus & alios viginti diebus Sāsonis.

CAPVT XIII.

Heli. *Psal.*

HELI gubernauit Israelem annis quadraginta. Quo autem die interiit, Dominus deseruit tabernaculum Silo & repulit tentorium Ioseph, & dedit in captiuitatē fortitudinē suā. Fuitque arca Domini in agro Philistinorum septem mensibus, & post hæc vocauerunt Philistim sacerdotes & diuinos, dicentes, quid faciemus de arca Dei. Cúmq; eā remisissent venerunt viri Cariath Iearim & reduxerunt illam & intulerunt in domum Aminadab in Gabaa. Et factum est, ex quo die mansit arca Domini in Cariath Iearim multiplicati sunt dies. Erat quippe iam annus vigesimus, Quod si abstuleris septem illos annos quibus Dauid regnauit in Hebron super Iuda, supererunt tredecim, è quibus Samuel vndecim imperauit solus & reliquos duos cum Saüle.

1. Reg. 6. 7

Samuel. Iste putat Saulē duos annos duntaxat regnasse, quod falsum.

Initio autem istorum viginti annorum intulerunt tabernaculum fœderis siue conuentus in Nob. Et quamuis arca Domini esset in Cariath Iearim, offerebant tamen in Nob cunctis annis, tredecim primis & septem postremis in Gabaon.

[a] Expletis viginti annis extulit arcam Domini Dauid de Cariath Iearim in domum Obed Edom Gethei. Mansit autem arca Domini in domo Obed Edom Gethei tribus mensibus & ei benedixit dominus & vniuersæ domui eius. Vnde colligendum Obed Edom non nisi fuisse benedictum propter Dei arcam.

a Nimis abruptè a 7. c. 1. Reg. ad 6. secundi trāsit, fallitur in eo quod existimet Samuelē & Saulē 13. tantū annos principatū tenuisse, cum vtrumū imperauerint 40. ap. Act. 13.

Filius vnius anni erat Saül cum regnare cepisset. Duobus autem annis regnauit super Israel. Nempe quando Samuel dixit Sauli post illum in regem consecratum, *Et descendes ante me in Galgala, Ego quippe ascendā ad te vt offeras oblationem & immoles victimas pacificas*, annus cœpit primus. Quando autem Saul, percussit Naas regem Ammonitarum atque ab Israele vnctus fuit, secundus. Quando autem descendit in Galgal, neque promissum seruauit audiens ex Samuele, *stulte egisti nec custodisti mandata Domini Dei tui, quæ præcepi tibi. Quod si non fecisses iam nunc præparasset Dominus regnum tuum super Israel in sempiternum. Sed nequaquam regnum tuum vltra consurget. Quæsiuit enim Dominus sibi virum iuxta cor suum*, tum certè vnctus est Dauid, dicente Domino ad Samuelem (sic enim memorat scriptura *Vsquequo tu luges Saul, Cum ego proiecerim eum ne regnet super Israel.* Et paulò pòst, *Tulit ergo Samuel cornu olei & vnxit Dauidem in medio fratrum eius.* Porrò Dauid tum attigerat vicesimū nonum ætatis annum. Non rectis autem oculis Saul eum aspiciebat à die illa & deinceps. Spiritus autem Domini recessit à Saul & exagitabat eum Spiritus nequam à Domino. Et directus est Spiritus Domini à die illa in Dauid & deinceps. Illo tempore destructa est Nob, & migrauit sibi in Gabaon.

Saul. 1. Reg. 13. 1. Reg. 10. 11 13 18 16

Gabaon ciuitas sacerdotalis post Nob destructā

Vniuersi dies Samuelis videntis concludūtur annis quinquaginta duobus, maxime quoniam scriptum, Heli sacerdote sedente super sellam ante postes domus Domini, cum esset Anna amaro animo, orauit ad Dominum flens largiter & votum vouit &c. Illo enim temporis articulo in futurum iudicem destinatus est. Postea enim legitur. Ipséque iudicauit quadraginta annis. Ita supersunt anni tredecim, à quibus tollēdus est annus concepti Samuelis. Vndecim autē quibus Samuel iudicis munere functus est & primus annus Saulis his quadraginta adiuncti, quinquaginta duos perficiunt.

1. Reg. 1. 2 Tempora ista nimiū sunt contracta Nā pendent à falso principio, quod Saul tantum biennium imperauerit. Itaq; cuncta gesta libri primi reg. ad illud referre cogun-tur. 1. Reg.

Samuel moritur ante Saulis obitum quatuor mensibus. Scribitur enim, fuit autem numerus dierum, quibus habitauit Dauid in regione Philistinorum, quatuor mensium. Post quos consuluit Dauid dominum dicens. Num ascendam in vna de ciuitatibus Iuda. Et ait dominus ad eum, ascende in Hebron. Natus erat Isboseth 40. annos, cūm regnare cœpisset super Israël, duobus annis regnauit in Ierusalem. Sola autem domus Iuda sequebatur Dauid, fuitque numerus dierum, quos commoratus est Dauid imperans in Hebron super domum Iuda, septem annorum & sex mensium. Sic constat [b] regnum Iraël quinque vacasse annis. Venerunt autem vniuersæ tribus Israël ad Dauid in Hebron. Venerunt quoque & seniores, vnxerúntque Dauid in Regem super Israel, quæ postrema fuit vnctio.

Supponit Samuelē cœptum primo anno principatus Heli 4. Sed nec istud satisliquet 1. Reg. 27 2. Reg. 2.

b Sic vacat Regnū Isboseth sicut domus Saulis ad discrimen regni Dauid, quem sequebatur tribus Iuda. 2. Regum, 5.

Filius triginta annorum erat Dauid cum regnare cœpisset & quadraginta annis regnauit.

CAPVT XIV.

1. Reg. 6. 1. Par. 5. Initio regni, Dauid constituit Dei cultum & religionē. 1. Par. 16

DAVID & seniores Israel & tribuni congregati sunt vt adducerent arcam Dei in mediū tabernaculi quod tetenderat ei Dauid (in monte Sion.) Cumque complesset Dauid offerens holocausta & pacifica benedixit populo in nomine domini exercituum. Et partitus est vniuersæ multitudini Israel, tam viris quā mulieribus singulis collyridam panis vnā & assaturam bubulæ carnis vnam & similā frixam oleo, & dimisit ad sua populum Constituitque corā arca domini de Leuitis, qui ministrarent & recordarentur operum eius & glorificarent dominum Deum Israel, Asaph principem & secundum eius Zachariā. In die illo fecit Dauid principem ad confitendum domino Asaph & fratres eius. Mane dicebant, Confitemini domino & inuocate nomen eius, notas facite in populis actiones eius, & reliquum Psalmi, vsq; hunc versum, Nolite tangere Christos meos, & in Prophetis meis nolite malignari.

Psal. 104.

Inter duas vesperas cantabant sequentem psalmum, Cantate domino omnis terra, annunciate de die in diem salutare eius, ad finem vsque. Et dicat omnis popolus amen, & hymnum

Psal. 105

Deo. Atque ista quotidie per quadraginta tres annos in Sion ante arcam, quo vsque eam collocaret Salomon in æde fixa & immobili, quam ipse ædificauerat.

Cum fugit Dauid à facie Absalon filij sui pontificatum exercebat Abiathar, adeò vt ascendens in montem oliuarum oraculum Vrim & Thumim apud ipsum consuluerit. At summotus est Abiathar pontificatu & in locum eius suffectus Sadoch. Reducta autem arca in locum suum tabernaculum fœderis siue conuentus quod fecerat Moses in deserto, itemque altare aheneum, quod perfecerat Besaleel, candelabrum, mensa, ignis diebus Mosis de cœlo lapsus, erant in excelsis in Gabaon. Sadoc autē sacerdotem & fratres eius sacerdotes reliquit Dauid coram tabernaculo Domini in excelso, quod erat in Gabaon, vt offerrent holocausta super altare holocaustomatis iugiter mane & vesperi, iuxta omnia quæ scripta sunt in lege domini. Et cum eis Heman & Iduthun canentes tuba & quatientes cymbala & omnia musicorum organa ad canendum domino. Quæ omnia ad hunc modum peregerunt cunctis quinquaginta annis in Gabaon, donec venirent in ædem Salomonis fixā & immotam: nempe à primo anno regni Dauidis vsque ad decimum vel vndecimum Salomonis quò demum templum absolutum dedicatúmque est.

1. Par. 16.

Expletis quadraginta annis dixit Absalon ad regem Dauid, Vadam & reddam vota mea, quæ voui domino in Hebron. Vouens enim vouit seruus tuus, cum esset in Gessur Syriæ &c. Hic autem annus incidit in 37. regni Dauid. Rabbi Nehorai nomine R. Iosuæ terminat hos 40. annos ad finem illius temporis. Postularunt Israelitæ regem. Nempe annum decimum Samuelis viuentis. Vnde colligis Salomonem cum regnare inciperet, fuisse annorum duodecim. Nam quo tempore genitum Salomonem misit Dauid in manum Nathan prophetæ, factum est vt Absalon filij Dauid sororem speciosissimam vocabulo Thamar adamaret Ammon filius Dauid & deperiret eam valde. Factum est autem post tempus biennij vt tonderentur oues Absalon in Balasor, quæ est iuxta Ephraim, & vocauit Absalon omnes filios Regis, e quibus Ammon fratrem interfecit. Absalon autem cum fugisset & venisset in Gessur fuit ibi tribus annis. En anni quinque. Reuocatus deinde Absalon, mansit in Ierusalem duobus annis & faciem Regis non vidit. En nunc septem. facta est quoque fames in diebus Dauid tribus annis iugiter. Audis numerum annorum decem. Iam vndecimum accipe. Et lustrata (inquit) vniuersa terra affuerunt (destinati numerando viritim populo) post nouem menses & viginti dies in Ierusalem. Anno denique vltimo reformauit Dauid custodias sacerdotij & cleri & ordinauit vniuersam religionis ædem, de quo & scriptum legitur, Quadragesimo anno regni Dauid recensiti sunt & inuenti sunt viri fortissimi in Gazer Galaad, &c.

2. Reg. 16. Quo tempore rebellio Absalom. — 1. Reg. 12. — 13 — Ibid. — Ibid. 14 — 21 — 24 — 1. Par. 36 — 26

CAPVT XV. *De Salomone.*

DIES autem, quibus regnauit Dauid super Israel quadraginta anni sunt. factum est ergo quadringentesimo & octogesimo anno egressionis filiorum Israel de terra Ægypti in anno quarto mense Ziu, qui erat secundus mensis regni Salomonis super Israel, ædificare cœpit domum Domino. Nam hæc summa sic facilè potest ostendi. Scriptum est in historia Iephte, Habitauit Israel in Hesebon & vinculis eius & in Aroër & villis illius vel in cunctis ciuitatibus iuxta Iordanem per trecentos annos. A secundo autem anno Iephte, quo vsque ædificatum est templum sunt anni centum quadraginta. Deinde quadraginta annis Israëlitæ hæserunt in deserto. Qui anni in vnum collecti reddunt quadringentos octoginta.

3. Reg. 1. — Iud. 11.

In medio Iubilei ædificatum est templum anno quarto hebdomadæ, itémque quarto Regni Salomonis. Nam sic scriptum. cœpit autem ædificare mense secundo anno quarto regni sui domum Domini. Et in anno vndecimo mense Bul, qui est octauus, perfecta est domus in omni opere suo & in vniuersis vtensilibus, ædificauítque eam septem annis, Domum autem suam ædificauit tredecim annis & ad perfectum vsque perduxit. Tunc congregati sunt omnes maiores natu cum principibus tribuum, & duces familiarum filiorum Israel ad regem Salomonem in Ierusalem, vt deferrent arcam fœderis domini de ciuitate Dauid, id est, de Sion. Conueníque ad regem Salomonem vniuersus Israel in mense Bethanim in solenni die. Ipse est mensis septimus. Ex quibus intelligitur Deum non exhibere suæ præsentiam maiestatis, nisi in congregatione suæ Ecclesiæ Hinc illud, viditque omnis populus & iubilarunt, &c. Rursum, Propinquarúntque omnis congregatio Israel & steterunt coram domino &c. Sic in legis promulgatione scriptum est, die tertio descendit dominus ob oculos totius populi super montem Sinai. Item de templo fixo & Salomonico. Cum desisset Salomon orare, ignis descendit de cœlo omnibus filiis Israël cernentibus. Atque de illa tempestate intelligitur illud Salomonis, Egredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem in diademate, quo coronauit illum mater sua in die desponsationis illius & in die lætitiæ cordis eius. In die, inquam, desponsationis, id est, die octauo post septem consecrationum. Et in die lætitiæ cordis eius, id est, in die templi completi & absoluti.

De Hebdomada annorum non dierū loquitur. 2. Par. 6. 6 — 3. Reg. 6. 7 8 — Exod. 19. — 3. Reg. — Cant. 3.

Dilexit verò Salomon Dominū, adeò vt ambularit in statutis Dauid annos quatuor priusquā inciperet templum construere. At postquā

3. Reg. 11.

cœpit

cœpit ædificare templum, filiam Pharaonis cõiugio acceptam introduxit in ciuitatem Dauid. Habuitque Adad Idumeum hostem itémque Razon Regem Damasci. fecitque vt tanta esset abundantia argenti in Ierusalem, quanta & lapidum. Educebat equos de Ægypto & de Choa. Emebat quadrigas ex Ægypto sexcentis siclis argenti & equos centum quinquaginta. Adamauit mulieres alienigenas multas, filiam quoque Pharaonis & Moabitidas & Amonitidas, Idumeas, & Sidonias & Ethæas, de gentibus, quas prohibuerat dominus, ne auerterent corda Iudæorum & sequerentur deos earum, vt liceret dicere illud Ieremiæ, Quia in furore & in indignatione mea facta est mihi ciuitas hæc, à die quo ædificauerunt eã vsque ad diẽ istã, qua auferetur de conspectu meo propter malitiam filiorum Israël & regum eorum & principum eorum.

Interea sub senium Salomon prope mortem Spiritum sanctum habuit inhabitantem & dictauit libros istos, Prouerbia, Canticum Canticorum & Ecclesiasten. Ahia autem locutus est ad Hieroboam nomine domini, Si igitur audieris omnia quæ præcepero tibi & ambulaueris in viis meis sicut fecit Dauid seruus meus, ero tecum & ædificabo tibi domum fidelem, & tradam tibi Israel, sicut ædificauit Dauidi domum. Nempe quemadmodum dedit Dauidi regnum triginta & sex annorum super Israel: ipsimet Dauidi videlicet triginta trium annorum (Tandiu enim regnauit in Ierusalẽ super vniuersum Israel præter alios septem, quibus in Hebron rex fuit solius tribus Iuda) Salomoni vero filio eius regnum annorum trium: ad hunc profecto modum si Ieroboam filius Nebat meruisset, habuisset sibi regnũ Israel per triginta tres annos & filios per tres. Vnde subiungitur in Regibus; Et affligam semen Dauid super hoc, verum tamen nõ cunctis diebus, vt illud *super hoc* referatur ad 36. annos, quibus affinitate coniunctus fuit Pharaoni Ægyptio, &, *Veruntamen non cunctis diebus* ad Asam, quem dominus liquido sciebat altaria peregrini cultus & excelsa subuersurum & statuas lucósque succisurum, præcepturumque Iudæ, vt quæreret dominum Deum patrum suorum.

Capvt XVI.

Regnavit Salomõ in Israel quadraginta annis. Roboã filius eius septemdecim. Abia filius eius tribus. Anno autem vigesimo Ieroboam filij Nebat, quadraginta & vnius annorum erat Roboam, cum regnare inciperet, regnauit autem septemdecim annis in Ierusalem. Vnde Dauid anus illum nonvidit nisi annũ vnum. Obseruauit autem legem ipse & filij eius tribus annis. Quarto verò rebellarunt vt locus iste indicat, Quia ambularũt in viis Dauid & Salomonis annis tantum tribus, & quarto præuaricati sunt, vt alter ostendit. Cum roboratum fuisset (inquit) regnum Roboam & cõfortatum dereliquit legem Domini & omnis Israel cum eo. Quin etiam cynædi erat in terra. Anno autem quinto regni eius Sesac Rex Ægypti ascendit in Ierusalem, quia peccauerat Domino cum mille ducentis curribus & sexaginta millibus equitum & sustulit thesauros domus Domini, &c. Persecutus est autem Abia fugientem Ieroboã & cepit ciuitates eius Bethel & filias eius & Ehesana cum filiabus eius. Ephron quoque & filias eius. Nec valuit vltrà resistere Ieroboam in diebus Abia. Quem percussit Dominus & mortuus est. Nec verò facile intelligis vtrum dominus percusserit. Abiámne an Ieroboam. Sed de Abia est accipiendum, vt quem Ieroboam superierit. Verùm cur non percussit Ieroboam, sed Abiam? Quoniam subsistens ad montem Samariæ, qui erat in Ephraim exprobrans Israeli dicénsque, Habetis vitulos aureos, quos fecit vobis Ieroboam in deos, & quæ illic sequuntur Abiæ verba ad Israëlis exercitum. Sat habuit capere Bethel, filiásque eius, vnde quoniam conspectum vitulum aureum missum fecit nec substulit vel fregit, ideò à Domino percussus est.

Asa regnauit quadraginta vno annis. Eius Imperio quieuit terra decem annis. Decimo quinto regni anno venit Zarah Æthiops & Asæ restituit vniuersam prædam, quam exportauerat Sesac Rex Ægypti de Ierusalem cœpitque eam. Asa anno illo, id est, anno 15. à Salomonis morte, quando suscitauit ei Deus aduersarium Razim filium Eliadæ.

Ieroboam rexit Israëlem viginti duobus annis, Nadab filius eius duobus. Anno tertio Asæ regis Iuda regnum Israelis suscepit Baasa filius Achiæ per 22. annos, Anno 36. regni Asæ ascẽdit Baasa Israelis Rex contra Ierusalem, Hæc quidem habet scriptura. At fortasse dicens, Nónne Asa Baasam sepeliuit anno regni sui vigesimo sexto? Quì ista possunt conciliari? Nempè triginta sex anni isti dicuntur respectu 36. annorum, quibus Salomonis coniugio filiæ Pharaonis Ægypti Regis potitus est, itémque respectu 36. annorum, quibus decretum est, vt Regnum Dauidicæ familiæ diuideretur, & ad extremum redintegraretur. Denique respectu 36. annorum, quibus decretum fuit, vt de regibus Syriæ, esset aduersarius Iraeli, tandemque manu & potentia domus Dauidicæ concideret. Ideo enim sic dictum est, Anno tricesimo sexto regni Asa ascendit Baasa, &c, Id est, anno 16. Asæ post quam manu ipsius cæsus est Zara Æthiopum Rex. Nam hic annus est trigesimus sextus à morte Salomonis. Túmque hoc ipso temporis articulo pepigerunt fœdus Reges Israel, & Syriæ, vt ascenderent contra Asiam commissóque prælio perderent. Protulit autem Asa argentum & aurum de Thesauris domus Domini, misitq; ad Benadab regem Syriæ, qui habitabat in Damasco dicens, Fœdus inter me & te est. Quo

Marginalia: 10; 11; Exod. 34; Ierem. 32; 3. Reg. 11; 2. Par. 34; 3. Reg. 14; 2. Par. 11; 12; Melius alij de Ieroboam; Asa; 3. Reg. 15; Ieroboam; 2. Par. 16; Ibidem.

compertò Benadab misit. Principes exercituum suorum ad vrbes Israël, qui percusserunt Ahion & Dan & vniuersas vrbes Neptalim muratas. Quod cum audisset Baasa desiit ædificare Rama & intermisit opus suum. In tempore illo venit Hanani propheta ad Asam regẽ Iuda & dixit ei. Nónne Æthiopes & Lybes multo plures erant, quos quia in Domino credidisses, tradidit in manu tua. Nec destiterunt Reges Syriæ esse hostes Israëlis vsque ad Achaz mortem, cuius diebus fœdus agitarunt cum Regibus Israel, vt iunctis copiis ascenderent & præliarentur contra Achaz. Cúmque nihil haberet iustitiæ & meriti Achaz, cuius causa vtrique armis Iuda cæderentur, conciderunt ambo manu Teglath-Phalassar Assyriorum monarchæ.

Capvt XVII.

3. Reg. 16. Baasa rexit Israëlem 24. annis, Ela filius eius duobus. Ita liquet Asam sepelisse Elam anno regni sui vigesimo septimo.

Ibid. Zamri interfecit Elam, regnauitq; post illum septẽ dies in Tarsa, porrò exercitus obsidebat Gebbethon vrbem Philistinorum. Cú nque audisset populus Israel rebellasse Zamri & occidisse regem, tunc diuisus est in duas partes. Media pars populi sequebatur Tebni filium Gineth, vt constitueret eum regem & media pars Amri. Præualuit tamen populus qui erat cum Amri. Durauit autem istiusmodi contentio annis quatuor vsque annum tricesimum primum Asæ. Tum enim mero dominatu regnare cœpit Amri, præualuitque populus, qui ipsius partes sequebatur. Amri enim postquam ipsius filiam Asa accepit vxorem filio suo Iosaphat, Tibni competitorem occidit. Regnauitque Amri in solidum annis duodecim (connumeratis annis discordiæ quatuor) vsque ad 38. Asæ.

Iosaphat. Anno tricesimo octauo Asæ regis Iudæ rexit Israelem Achab filius Amri, 22. annis. Anno ipsius quarto, regnum 25. annorum auspicatus est in Iuda Iosaphat natus annos triginta quinque.

3. Reg. 22. Anno tertio Achab fuit vehemens fames in Samaria per tres annos. & bellum Benadab per duos annos & semis. Quieuerunt tribus annis sine prælio tam Syri quam Israëlitæ.

Ochozias filius Achab biénium functus est Israëlis principatu. Anno ipsius secundo reconditus est Elias, neque comparebit donec veniat Christus. Tum enim apparebit & recondetur secundò, donec prodeat Gog, & Magog. Nunc interim singularum ætatum res & acta conscribit. Mortuus autem est Ochozias iuxta verbum Domini, quod locutus fuerat Elias. & regnauit Ioram frater eius pro eo anno secundo Ioram filij Iosaphat regis Iuda. Non enim habebat filium. Atqui inquies. Nonne anno 19. Iosaphat re-

Elias. Ergo christus & Iudaei venturum dixit ante Gog & Magog sine antichristum.

gis regnare cœpit? Respondeo Iosaphat quando descendit in prælium inita cum rege Israël societate & lapsus in manus hostium, exclamauit, merebatur quidem illa hora interfici, sed tamen quia exclamauit, inuocauitque Dominum, ita septem annis superuixit, vt tamen Scriptura eos filij ipsius regno attribuat & assignet.

4. Reg. 1. 4. Reg. 3. 3. Reg. vlt.

Ioram. 2. Par. 21. Anno quinto Ioram filij Achab regis Israel & Iosaphat regis Iuda, dum redirent de prælio, postquam interemissent Ammonitas, Moabitas & Idumeos constituerunt regem Ioram filium Iosaphat super Iuda, qui habuit fratres filios Iosaphat sex. Deditque eis pater suus multa munera argenti & auri & pensitationes cum ciuitatibus munitissimis in Iuda. At postquam mortuus est Iosaphat, surrexit Ioram & occidit omnes fratres suos gladio, quemadmodum in Paralipomenis scriptum extat. Allatæ sunt autem ei literæ ab Elia propheta in quibus res ipsi euenturæ scribebantur. Nimirum de cœlo. Nam iam septem erant anni, ex quo Elias recõditus disparuerat.

Ibid. Ibidem.

Ochozias 2. Par. 22. Ioram autem erat triginta duûm annorum quando regnare cœpit. Octo verò annis regnauit in Ierusalem. De filio ipsius Ochozia relinquitur aliquod dubium. Nam in regibus dicitur, 22. annorum erat Ochozias cum regnare cœpisset, & vno anno regnauit in Ierusalem. At in Paralipomenis, Quadraginta duorum annorum erat Ochozias cum regnare cœpisset & vno anno regnauit in Ierusalem. An enim (inquit. R. Iose) potest esse filius senior patre duobus annis? Respondendum, ex quo Asa rex Iudæ dedit Iosaphat filio suo in matrimonium filiam Amri regis Israel, diuinitus decretum est (detestandæ impiæ illius affinitatis gratia) vt regnum Iuda periret cum regno domus Achab & Israel, (nempe quadraginta duobus annis ante præsentem historiam). Hoc significatum fuit ista posteriore numeri notatione, item eo quod subiectum est. A Domino quippe fuit conculcatio Ochoziæ, vt veniret ad Ioram, & cum venisset & egrederetur cũ eo, aduersum Iehu filiũ Namsi, interficeretur, Athaliáque regnum familiæ Dauidicę labefactaret. Sicque ambo reges eodem die simul sunt extincti (annis 42. post cõtractam affinitatem.)

Ibid.

Capvt XVIII.

Diebus Ioram filij Achab, contigit grãdis fames in Samaria per annos septem, quo spatio Benadab bellabat cũ Israel. Anno autẽ extremo maledixit Eliseus ipsi Giezo, abiénsque Damascũ vnxit Hazaelem regẽ Syriæ & misit Ionã filiũ Amitthei, qui consecraret Iehu regem Israel in Ramoth Galaad.

2. Par. 22. Cum ergo verteret Iehu Domum Achab inuenit principes Iuda & filios fratrum Ochoziæ, qui ministrabant ei & interfecit illos. Ipsum

quoque

quoque perquirens Ochoziam comprehendit latitantem in Samaria, adductuque ad se occidit. Athalia autem mater eius videns, quòd mortuus esset filius suus, surrexit & interfecit omnem stirpem regiam domus Ioram. Porro Iosabeth filia Regis tulit Ioas filium Ochoziæ & furata est eum de medio filiorum Regis cum interficerentur, fuitque cum ipsa in domo Dei absconditus sex annis, quibus regnauit Athalia super terram. Atque illud est quod legitur in Psalmis, Quia abscondit me in tabernaculo suo & in petra exaltabit me, id est, in Ioiada pontifice homine petræ simili. Vnxit ergo illum Ioiada Pontifex & filij eius & comprecati sunt ei atque dixerunt, Viuat Rex, & lætatus est vniuersus populus terræ.

Ioas. *23*

Septennis erat Ioas, cum regnare inciperet. Regnaréque cœpit anno septimo regni Iehu, & regnauit 40. annis in Ierusalem. Anno 23. Regni restaurauit sarta tecta templi Dei, anno centesimo quinquagesimo quinto, post quam fuerat ædificatum à Salomone. Fecitque Ioas rectum in oculis domini quandiu vixit Ioiada. Senuit autem Ioiada plenus dierum & mortuus est cum centum triginta esset annorum. Nempe Oriente diebus. Salomonis labe & ruina, natus est simul Ioiada, qui eam corrigeret. Postquam autem obiit Ioiada ingressi sunt principes Iuda & adorauerunt regem. Qui dilinitus eorum obsequiis, acquieuit eis. Seipsum enim Rex Ioas Deum consecrauit & nominauit. Nam hoc declarat, quod ponitur. *Et adorauerunt regem*, item illud, *Acquieuit eis Rex.*

24 *Ioiada natus diebus Salomonis.* *Ibidem.*

CAPVT XIX.

IEHV regnum Israel gessit 28. annis. Et dixit Dominus ad Iehu, &c. Istius dicti nuncius fuit Ionas Amitthei filius, qui in duodecim minoribus prophetis numeratur. In diebus illis cœpit dominum tædere super Israel. Percussitque eos Azael in vniuersis finibus Israel à Iordane, contra Orientalem plagam, omnem terram Galaad & Gad & Ruben & Manasse. Anno vigesimo tertio Ioas regnauit Ioachaz filius Iehu super Israel in Samaria decem & septem annis. Anno 37. Ioas regis Iuda regnauit. Ioas filius Ioachas super Israel sedecim annis. Heliseus autem ægrotabat infirmitate, qua & mortuus est. Descenditque ad eum Ioas rex Israel & flebat coram eo, anno nimirum regni sui decimo. Ex quo colligis quot annis Eliseus pauerit Israëlem. Nempe ab anno decimo nono Iosaphat ad hoc vsque tempus per annos plus sexaginta.

4. Reg. 9. *Ionas 5.* *10.* *13 Ibid.* *Elisæus.*

Anno secundo Ioas regis Israel, regnum Iuda suscepit Amazias, vicesimum quintum ætatis agens, administrauit viginti nouem in Ierusalem. Anno sui regni duodecimo percussit Idumeos in valle Salinarum. Postea statuit Deos eorum in Deos sibi & adorabat eos & illis adolebat incensum. Quamobrem iratus dominus contra Amaziam, misit prophetam ad illum, qui diceret se cogitare de occidendo eo. Si quæras, quænam fuerit cogitatio siue consilium, quod contra Amaziam dominus instituit e sequentibus historiæ respondetur. Igitur Amazias rex Iuda initio pessimo consilio, misit ad Ioas filium Ioachas regem Israel, dicens, Veni videamus nos mutuo. Dixisti, percussi Edom & idcirco erigitur cor tuum. Noluit audire Amazias, eo quod domini esset voluntas, vt traderetur in manus hostium propter Deos Edom. Corruitque Iuda coram Israel & fugit in tabernacula sua. Porrò Amaziam regem Ioas cepit & adduxit in Ierusalē, destructo muro à Porta Ephraim vsque ad portam anguli quadringentis cubitis. Omne quoque aurum & argentum, & vniuersa vasa quæ repererat in domo Dei & apud Obed Edom, in Thesauris etiam domus regiæ, necnon filios obsidum reduxit in Samariam. Illo temporis puncto mortuus est Ioas & venit sibi Amazias Ierusalem, vixitque postquam mortuus est Ioas Rex Israel quindecim annis. Cæterū à tempore, quo recessit Amazias à domino, tetenderunt ei insidias in Ierusalem, nempe audiuerant, quòd Propheta antè ei dixerat, mala à Domino comminatus. Sicque interfectum reportarunt super equos & sepelierunt cum patribus suis in ciuitate Dauid.

Amazias. *4 Reg. 14* *2. Par. 36* *Ibid.* *Ibid.*

Ozias agebat 16. annum cum regnare inciperet & quinquaginta duobus annis regnauit in Ierusalem. Et exquisiuit dominum in diebus Zachariæ intelligentis & videntis Deū, Cumq; requireret Dominum prosperatus est in omnibus. In quo obsecro? Ædificauit Elath & restituit eam Iudæ, postquam dormiuit Rex cum patribus suis. Quid istud est, postquā dormiuit rex cum patribus suis? Nempe diebus patrum suorum Amaziam regnasse significatur. Indicari etiam potest, sic Amaziam decessisse ex hac vita morte violenta & ab aliis illata, quemadmodum Ioram Ochozias & Ioas à percussoribus violente fuerant interempti.

Ozias. 4. Par. 26 *4. Re. 14.* *Ioram nō videtur reponendus inter Reges interfectos.*

Ozias & Ieroboam simul regnarunt, nisi quod Ieroboam regnauit diebus patris eius annum vnum. Sic enim scriptum est. Anno autem vicesimo septimo Ieroboam regis Israel regnauit Azarias filius Amaziæ regis Iuda. Quod si instes, vtrúmque simul regnasse, respondeo regnum eius fuisse percussum lepra atque ita attributum alteri. Nam scriptum reperitur, fuitque Ozias rex leprosus vsque ad diem mortis suæ commoratus est in domo libera leprosus: quia excisus erat à domo Domini & Ioatham filius eius in domo regia iudicabat populum terræ. Itaque omnes illi anni attribuuntur diebus Ioathan regis Iuda & diebus Ieroboam regis Israel. Quod si obiicias Oziam sepeliuisse Ieroboam & tres reges Israel ipso posteriores, idē respondebo. Nam 25. anni, quibus Ozias fuit leprosus, Ioathan filius eius in domo regia iudicabat populum terræ.

2. Par. 25 *4 Reg. 14 15* *2. Par. 26*

Ieroboam filius Ioas quadraginta vno annis

regnum Israel moderatus est. Anno tricesimo octauo Oziæ regis Iuda Zacharias filius Ieroboã regnauit super Israel in Samaria sex mensibus. Iste est sermo domini quem locutus est ad Iehu dicens filij tui vsque ad quartam generationem sedebunt de te super thronum Israel. Factumque est ita.

4. Reg. 15

CAPVT XX.

TERRÆMOTVS, qui contigit sub Ozia, meminit Zacharias his verbis, Et fugietis ad vallẽ mõtiũ meorũ quoniã coniungetur vallis montium vsque ad Athal. Et fugietis, sicut fugistis à facie terræmotus in diebus Iosiæ regis Iuda. Portò Esaiam, Oseam, Amos, Micheam prophetas his viguisse temporibus probari potest ex ipsorummet librorum principiis. Visio (inquit) Esaiæ filij Amos, quã vidit super Iudam & Ierusalem in diebus Oziæ, Ioathan, Achaz & Ezechiæ regum Iuda, Verbum domini, quod factum est ad Oseæ filium Beeri in diebus Oziæ, Ioathan, Achaz & Ezechiæ regum Iuda, & in diebus Ieroboam filij Ioas regis Israel. Verba Amos, qui fuit in pastoribus Tecue, quæ vidit super Israel in diebus Oziæ regis Iuda, & in diebus Ierobam filij Ioas regis Israel ante duos annos terræmotus. Verbum domini quod factum est ad Micheam Morastitem in diebus Ioathan, Achaz & Ezechiæ regum Iuda. Quis antem alterum antecesserit non facilè scias, præsertim cum commemoretur, Hoc esse principium sermonis Domini cum Ozea. Sic in Amos, ante duos annos terræmotus, Et in Esaia, Anno, quo mortuus Ozias, vidi Dominum sedentem super solium excelsum & eleuatum, Et commota sunt superliminaria cardinum à voce clamantis, & domus repleta est fumo. Quæ quidem extrema verba declarant id contigisse diebus terræmotus. Interea quoniam Michæas nõ meminit Oziæ, sed Ioathan & duorum sequentium Regum, intelligitur apertè reliquos fuisse ipso superiores & antiquiores.

Zach. 14 — Esa. 1. — Os. 1. — Am. 1. — Mich. 1. — Os. 1. — Es. 6. — Mich. 1.

Visio Abdiæ, Hæc dicit Dominus de Edom: Surgite & consurgamus aduersus eam in prælium. Quando istud prælium contigit? Diebus Amaziæ. Nec erat tunc rex constitutus in Edom: (Sic dictum de sæculo Regis Iosaphat. Ex quo autem ceciderunt Idumæi tempestate Amaziæ non constituerunt regem in loco suo, neque caput erexerunt ad hunc vsque diem. Nam postquam collapsi sunt iuxta verbum Elisei, se nunquam erexerunt, nisi quod excitarunt bellum diebus Achaz, sed mox sunt oppressi. Similiter Palestini ex quo ceciderunt regnante Ezechia, non habuerunt proprium regem ad hunc vsque diem. Hoc idem contigit Assyriorũ Regibus. Nam ex quo Ezechiæ sæculo occisi sunt, huc vsq; gentili rege caruerunt. Hoc idẽ Ægyptiis. Postquam enim Ægyptus armis Nabuchodonozoris succubuit, non amplius eleuata est super gentes vsque hodie. fuerat prædictum Domini oraculo, inter cætera regna erit humillima, Et non eleuabitur vltra super nationes & imminuam eos, ne imperent gentibus.

3. Reg. 22 — 4. Reg. 3 — Eze. 29.

Filij Zaræ Zimri, Ethan, Heman, Calcol Dara prophetæ fuerunt, qui vaticinabantur in Ægypto.

Catalogus prophetarũ. 1. Par. 2. Exo 6 Iud. 6.

Filij Choræ Asir, Elcana & Ebiasaph prophetiæ munere functi sunt in deserto. Virum prophetam misit Dominus ad filios Israel, qui inuitaret eos ad pœnitentiam tempore iudicũ, dum affligerentur à Madianitis sub Gedeonis tempora. Iste autem Propheta erat Phinees.

Elcana vir ille Dei erat, qui scribitur venisse ad Heli & dixisse. Nunquid non aperte reuelatus sum domui patris tui, cum esset in Ægypto in domo Pharaonis. Quare ergo calce abiecistis victimam meam, &c.

1. Reg. 3.

De quibus legitur, Hos constituerunt Dauid & Samuel videns in fide sua, tam ipsos quam filios eorum in ostiis domus domini & tabernaculo vicibus suis, pertinet ad 24. familias Sacerdotum & Leuitarum.

1. Par. 9.

Gad videns & Nathan propheta rem templi & diuinam cum Dauide disposuerunt.

Asaph, Hemam & Iedutħun vaticinabantur rege Dauide.

Ahias Silonites apud Salomonem vatis onere ter functus est.

Samaias bis apud Roboam & principes eius. Maximè autem cum fugerunt à facie Sesac rege Ægypti. Vbi annotandum istum Sesac appellari Zebub alio loco, siue muscam, Sibilabit Dominus ad muscam Ægypti. Sesac autem ideo dicebatur, quia attente & veluti sedens obseruabat quando moreretur Salomon. Ei enim nobis non erat similis. Postea quam ergo intellexit Salomonem mortuum, venit & tulit Thesauros domus Domini.

2. Paral. 11. & 12 — Esa. 7. — 3. Reg. 14

Iddo propheta vaticinatus est contra altare in Bethel dicatum à Ieroboam, dicens: Altare altare hæc dicit Dominus, Ecce filius nascetur domui Dauid Iosias nomine & immolabit super te sacerdotes excelsorum, qui in te thura succendunt & ossa hominum super te incendet.

Iddo. — 3. Reg. 13

Azarias filius Odeb facto in se spiritu Dei egressus est in occursum Asæ, & dixit ei, Dominus vobiscum, quia fuistis cum eo &c.

2. Par. 15 — 16

Illo tempore venit Hanani videns ad Asam regem Iuda & dixit ei. Quia habuisti fiduciam in rege Syriæ & non in Deo tuo, idcirco euasit Syriæ regis exercitus de manu tua.

Micheas vaticinatur apud Achab quinquies. Nam cum esse dicunt, de quo legitur, Et vnus de filiis prophetarum dixit socio suo in sermone Domini, Percute me, & abiit, occurritque regi in via & mutauit aspersione pulueris os & oculos suos, clamans ad regem, &c. Itẽ de quo. Et accedens vnus vir Dei dixit ad Regem Israel, Hæc dicit Dominus. Quia dixerunt Syri, Deus montium est dominus & non est Deus vallium,

3. Reg. 20 — Ibidem — Ibidem

dabo

dabo omnem hanc multitudinem grandem in manu tua, & scietis, quia ego sum Dominus. Item,de quo paulo supra, Et ecce propheta vnus accedens ad Achab regem Israël ait ei. Hæc dicit Dominus. Certè vidisti omnem multitudinem hanc nimiam. Ecce ego tradam eam in manum tuam hodie, vt scias, quia ego sum Dominus. Et quarto, Accedens autem propheta ad Regem Israel dixit ei, Vade, & confortare, & scito, & vide quid facias. Sequenti enim anno rex Syriæ ascendet contra te. Quinto, Quis decipiet mihi Achab regem Israël, vt ascendat & cadat in Ramoth Galaad.

Ibidem.

3. Reg. 22

Diebus Iosaphat Dominus prophetis vtebatur Iehu filio Hanani & Iaziele filio Zachariæ filij Banaiæ, & Eliezere filio Dodiæ de Maresa.

2. Par. 19
20
Ibidem.
21

Diebus Ioram cœlitus allatæ sunt literæ ab Elia propheta, in quibus futuri istius regis casus describebantur.

24

Diebus Ioas mittebat Dominus ad populum prophetas, vt reuerterentur ad Dominum, quos protestantes illi audire nolebant. Spiritus itaq; Dei induit Zachariam filium Ioiadæ sacerdotē, & stetit in conspectu populi, & dixit eis, Hæc dicit Dominus Deus, Quare transgredimini præceptum Domini, &c.

25

Diebus Amasiæ venit homo Dei ad illum, & ait, ó Rex, ne egrediatur tecū exercitus Israël. Qui postremò ad ipsum descendens, Scio, inquit, quod cogitauerit dominus occidere te, quia fecisti hoc malū & insuper non acquieuisti meo cōsilio. Hanc autem prophetam ferunt esse Amos fratrem eius, Esaiæ patrem.

Ibidem.

De hac Amos 2. Par. 26.

28

Sæculo Achaz erat ibi propheta Domini Oded nomine qui egressus obuiam exercitui venienti in Samariam dixit eis. Ecce iratus Dominus Deus patrum vestrorum contra Iudam tradidit eos in manus vestras, & occidistis eos attrociter, ita vt ad cælum pertingeret vestra crudelitas.

a Ioël, Nahum & Habacuc vaticinabantur tempestate Manassis. At quoniam improbus erat Manasses, subticuerunt eius nomen, neq; se appellarunt de eius vocabulo. Itaque etiam scriptura, locutúsque est (inquit) Dominus ad eum & ad populum illius & attendere noluerunt. Idcirco superinduxit eis principes exercitus regis Assyriorum, ceperúntque Manassem & vinctū catenis atque cōpedibus duxerūt in Babylonem.

a Hæc citat R. Dauid Kimhi initio cōmentariorum in hos prophetas vt & alia passim ex hoc chronico.

2. Par. 33

Verbum Domini factum est ad Sophoniam filium Chusi filij Godoliæ filij Amasiæ, filij Ezechiæ in diebus Iosiæ filij Amon regis Iuda tertio decimo anno regni eius. Fuit quoque vir prophetans in nomine Domini Vrias filius Semei de Cariath-Iearim & prophetauit aduersus ciuitatem & terram iuxta omnia verba Ieremiæ. factum est verbum Domini ad Ezechielem filium Buzi sacerdotem in terra Chaldæorum secus flumen Chobar. Nempe vniuersi isti prophetæ vaticinationes suas fuderunt prope excidium.

Soph. 1.
Ierem. 1.
Ierem. 26.
Ezech. 1.

Baruch Neriæ filius, Seraia Mahasiæ filius, & Daniel vir desideriorum Nabugdonozoris tempore.

Mardocheus Iudæus, Haggeus, Zacharias, Malachias anno Darij secundo.

Inter eos decem reperiuntur insigniti titulo viri Dei, Moses Elcana, Samuel, Dauid, Semaias, Iddo, Elias, Eliseus Micheas, Amos Esaiæ pater. Duo nomen videntis consecuti Samuel & Hanani. Duo vocabulū filij hominis sortiti Daniel & Ezechiel.

Secunda libri Partis Finis.

CAPVT XXI.

PATER noster Abraham donatus est prophetę vocabulo in Genesi. Nunc igitur redde vxorem viri, quia propheta est. Quo pacto de Sara tale aliquid significatur alio loco, Haran pater Melcha & pater Iescha, (Sic enim vocabatur Sara, quasi speculans.) Inde autē intelligis vniuersos sanctos patres & matres prophetarum vocabulo decoratos, quòd in Psalmis sit scriptū. Et abierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum. Nolite tangere Christos meos, & in Prophetis meis nolite malignari.

Genes.
Genes. 11
De Prophetissis.

De Maria Mosis & Aaronis Sorore legitur, Sumpsit ergo Maria prophetissa soror Aaron Tympanū in manu sua, egressæque sunt omnes mulieres post eam cum Tympanis & choris quibus præcinebat dicens, Cantemus Domino. Gloriosè enim magnificatus est.

Exod. 15

De Debora, Erat autem Debora prophetissa, vxor Lapidoth, quæ iudicabat populum in illo tempore, & sedebat sub palma, quæ nomine illius vocabatur inter Rama & Bethel in monte Ephraim.

Iud. 4.

De Hanna Samuelis matre, Et orauit Hanna, & ait, Exultauit cor meum in Domino & exaltatum est cornu meum in Deo meo, &c.

1. Reg. 2.

Abigail prophetauit apud Dauidem, quemadmodum de illa Dauid testificatur. Benedictus Dominus Deus Israel, qui misit te hodie in occursum meum, & benedictus sensus tuus, & benedicta tu, quæ prohibuisti me hodie, ne irem ad sanguinem & vlciscerer me de manu mea.

25

Holdam quoque vatem fuisse scriptura nominatim commemorat. De Ester autem his significat verbis. Scripsitque Hester regina filia Abiahil & Mardochæus Iudæus etiam secundam epistolam, vt omni studio dies ista solennis sanciretur in posterum. &c.

4. Reg. 22
Ester. 9.

Hi sunt quadraginta octo prophetæ & prophetissæ, qui apud Israëlitas vaticinati sunt, quorum & mentio facta in scripturis.

48. Prophetæ.

Extiterunt quidem & alij inter exeuntes de Ægypto, at nomina eorum non sunt literis sacris mandata. Si dicas id factum, quod essent

pauci

pauci numero, refutaberis loco isto scripturæ, Ierunt igitur ambo pariter (Elias & Eliseus) & quinquaginta viri de filiis prophetarum secuti sunt eos, vbi multi fuisse dicuntur prophetæ & tamen nominibus supprimuntur. Rursum si id tribuas inscitiæ eorum, eadem Scriptura refelletis, quæ illos declarat fuisse scientiæ laude atque dono præstantissimos, dixerunt (inquit) Eliseo, Nunquid nosti, quia Dominus hodie tollet dominum tuum à te? Cumque dixerunt *Dominum tuum* de Elia, non item *Dominum nostrum*, quid aliud obsecro, putas significare scripturã quam vniuersos illos fuisse pares Eliæ & eiusdem cum Eliseo momenti atque ponderis? Et sic ait Moses, Quis det eos talem habere mentem, vt timeant me, & custodiant vniuersa mandata mea in omni tempore, vt bene sit eis & filiis eorum in sempiternum. Præterea Quis tribuat vt omnis populus prophetet & det eis dominus spiritum suum? Præterea Abdias dicebat Eliæ. Nonne indicatum est domino meo, quid fecerim dum occideret Iezabel prophetas Domini, quo modo ex eis absconderim centum viros, quinquagenos & quinquagenos in speluncis, pauerim eos pane & aqua. Quo tamen numero non comprehendebantur prophetæ, qui erant in Iuda & Bejamin. Rursum Elias sic alloquebatur Eliseum, Sede hic, quia Dominus misit me vsque in Bethel Cúmque descendissent Bethel egressi sunt filij prophetarum qui erant in Bethel. Item, sede hic, quia Dominus misit me in Iericho. Cúmque venissent Iericho, accesserunt filij prophetarum, qui erant in Iericho. Et post, sede hic quia Dominus misit me vsque ad Iordanem. Ierunt igitur & quinquaginta filij prophetarum secuti sunt eos. Nam nulla erat vrbs in terra Israel, quæ non haberet prophetas. Interea prophetia eorum tantum est commemorata, quæ ad necessitatem legis faciebat, de quibus intelliguntur ista Salomonis in Cantico Canticorum. Quam pulchri sunt amores tui soror mea sponsa. Quàm boni sunt amores tui præ vino. Et odor vnguentorum tuorum præ omnibus aromatis. Fauum stillant labia tua sponsa. Mel & lac sub lingua tua, & cætera.

4. Reg. 2. — Ibidem. — Docet multos fuisse Prophetas præter cõmemoratos ex nomine. — Leu. 5. — Num. 11. — 3. Reg. 18 — 4. Reg. 2 — Etiam inter 10. tribus erant Prophetæ. — Cant.

Aliquid fuisse doni prophetici in Adam apparet eius historia. Immisitque Dominus Deus soporem in Adam. Cumque obdormisset tulit vnam de costis eius & repleuit carnem pro ea & ædificata muliere, dixit Adam. Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. &c.

Gen. 2. Adam propheta.

In Noe, Noe vir iustus atque perfectus fuit in generationibus suis, cum Deo ambulauit, & genuit tres filios.

Genes. 6.

In Iaphet, Dilatet Deus Iaphet & habitet in tabernaculis Sem.

9

In Sem, Benedictus dominus Deus Sem: & in psalmis. Tu es Sacerdos secundum ordinem Melchisedech.

Ibidem.

In Heber, Vocauitque nomen eius Phaleg, eo quod in diebus eius diuidenda esset terra.

10.

Hi sunt prophetæ, qui in mundo steterunt, priusquam Abraham pater noster veniret in mundum. Post Abrahæ verò ortum fuère Balaã eiusq; pater, Iob de terra Huz, Eliphaz Themanites, Baldad Suites, Sophar Naamathites. Elihu & Baraceel Buzites, qui quidem prophetię munere functi sunt apud exteras nationes priusquam sanciretur lex Israeli.

Postquam autem concessa lex est Israelitis, desiit Spiritus Sanctus afflare gentes. Quod quo temporis momento contigerit, colligi potest è Mosis verbis. In quo (inquit) cognoscetur nunc quod inuenerim gratiam in oculis tuis, ego & populus tuus, nisi ambulaueris nobiscũ vt glorificemur ab omnibus populis, qui habitant super terram. Habetur verò Deum Opt. Max. Mosis voluntatem perfecisse paulò post: Ecce ego inibo pactum videntibus cunctis, Signa faciam, quæ nunquam visa sunt super terrã, nec in vllis gentibus, vt cernat populus iste, in cuius es medio, opus domini terribile, quod facturus sum. Illa enim hora Spiritus sanctus gentes deseruit.

Exod. 33. — Exod. 34.

CAPVT XXII.

SELLVM filius Iabes Zachariam interfecit, pro eóque regnauit in Samaria, dierum mensem. Et ascendit Manahem filius Gaddi de Tizra, venitque Samariam & percussit Sellum filium Iabes & pro eo interfecto regnauit, anno tricesimo nono Azariæ regis Iuda, super Israel decem annis.

4. Par. 25.

Anno quinquagesimo Azariæ Regis Iuda regnauit Phaceias filius Manahem biennium.

Anno quinquagesimo secundo Azariæ Phacee filius Romeliæ super Israel regnum occupauit in Samaria annis viginti. Eius anno secũdo Ioathan filius Azariæ siue Oziæ agens 25. ætatis annum regnum Iuda suscepit, & sedecim annis administrauit in Ierusalem.

Ibidem

Anno decimo septimo Phacee filij Romeliæ regnum Iuda consecutus est Achaz agens annum vicesimum, & obtinuit annos sedecim. Eodem anno, decimo septimo regni sui Phacee occidit de Iuda centum viginti millia in die vno, omnes viros bellatores, eo quod reliquissent Dominum Deum Patrum suorum. Veneruntque Idumæi & percusserunt multos ex Iuda, & ceperunt prædam magnam, Philistiim quoque diffusi sunt per vrbes campestres & ad meridiem Iuda, ceperúntque Bethsames & Ahilon, & Gadiroth, Socho quoque & Tãnam & Ganzo cum vinculis suis & habitauerunt in eis. Humiliauerat enim Dominus Iudam propter Achaz regẽ Iuda, eo quod nudasset cum

16 — 2. Paral. 28. — Ibidem.

auxilio & contemptui habuisset dominum.

Eodem tempore occidit Zechri vir potens ex Ephraim Maasiam filium regis & Ezricam ducem domus eius, Helcanam quoque secundum à rege. Ceperuntque filij Israel de fratribus suis ducenta millia mulierum, puerorum & puellarum & infinitam prædam, pertuleruntque eam in Samariam. Hoc autem accidit anno Phacee vicesimo.

Et factum est in diebus Achaz filij Ioathan filij Oziæ regis Iuda, vt ascenderet Rasin rex Syriæ & Phacee filius Romeliæ rex Israel in Ierusalem ad præliandum contra eam, & non potuerunt debellare eam. Et nunciauerunt domui Dauid. Et dixit dominus ad Esaiam, Egredere in occursum Achaz, & dic ad eum: Vide, sile & ne timeas, eo quod consilium inierit contra te Syria in malū, & Ephraim & filius Romeliæ dicentes, Ascendamus in Iuda & suscitemus eum, & euellamus eum ad nos, & ponamus regem in medio eius filium Tabeel. Hæc dicit Dominus Deus, Non stabit, neque erit istud. Illa ipsa hora, quo ista tractabantur à Domino, accepit Achaz argentum & aurum, quod inueniri potuit in domo Domini & in Thesauris regis & misit regi Assyriorum munera, postulatu auxiliū, qui & acquieuit voluntati eius & ascēdit cum multis copiis in Damascum.

Anno vicesimo Phacee regis Israel venit Teglath-Phalassar Rex Assur, abstulit vitulum aureum in Dan, atque ita discessit. Hinc illud, venitque contra eum Teglath Phalassar Rex Assur & Afflixit eum & nullo resistente vastauit. Quia Achaz spoliata domo domini & domo regum & principū dederat regi Assyriorū munera. Audierat enim id quod ad ipsū locutus fuerat propheta. Non stabit neque erit istud.

Illa autem hora coniurauit & tetendit insidias Osee filius Ela contra Phacee filium Romeliç & interfecit eum regnauitque pro eo vicesimo anno Ioathan filij Oziæ, id est, anno quarto Achaz. Et sic potuisset notare Scriptura, nisi id iam à sæculo Ioathan fuisset decretum. Est & altera ratio. Voluit scriptura attribuere hos annos Regi mortuo Ioathan & non Achaz viuo (quòd esset impius.)

Contra Oseam ascendit Salmanazar Rex Assyriorum & factus est ei Osee seruus, reddebatque illi tributa. Anno autem nono Ose cepit Rex Assyriorum Samariam & transtulit Israël in Assyrios. Sic inueniuntur Achaz rex Iuda, & Oseas rex Israel seruisse regi Assyriorū annos octo. Anno duodecimo regis Achaz excitauit Dominus Deus Israel spiritum regis Assur & abstulit vitulum aureum qui erat reliquus in Bethel, discessitque implens illud quod scriptum erat, Etiam ipse in Assyriam portabitur. De quo R. Nehorai nomine R. Iosue. Ecce scriptura inquit, Hæc dicit Dominus Deus, Quo modo si pastor eruat de ore leonis duo crura aut extremum auriculæ, sic eruentur filij Israel, qui habitant in Samaria in plaga siue angulo lectuli & in Damasci grabato. Quod asserit, *In plaga siue angulo lectuli*, docet non relinquēdos fuisse in eo nisi vnum de octo, & reliquias * populi peregrinaturas Damascum ad implendum, quod alibi oraculo, traditum est. Et migrare vos faciam trans Damascum, dicit Dominus, Deus Exercituum nomen eius.

* Kimhi illic legit strato.

Amos 5.

Illa tempestate cernens Oseas filius Ela rex Israel abductos esse vitulos aureos sustulit præsidia quæ posuerat Ieroboam filius Nabat in terræ suæ limitibus, ne quis Ierosolymam ascenderet. Nam de vniuersis regibus Israel nominatim scriptum est. Ambulauitque in viis Ieroboam filij Nabat, & in peccatis eius. At de Osea fecitque malum coram domino, sed non sicut reges Israel, qui ante eum fuerunt. Quare igitur (inquies) sententia iudicij eorum, vt abirent in captiuitatem, executioni mandata est ipsius tēpore? Certè vt ostenderetur non omnino fuisse crimen regum suorum, in quos ipsi Israelitæ omnem reiiciebant culpam dicente oraculo. Ego noui Ephraim, & Israel nō est absconditus à me. Quia nunc fornicatus est Ephraim, contaminatus est Israel, &c.

4. Reg. 17

Ose. 5.

Illa ætate animaduertens Oseas Regem Assyriorum velle ascendere contra se & abducere in captiuitatem Israelem, tertio societatem iniit cum regibus Ægypti.

Duodecimo anno Achaz Regis Iuda Oseas filius Ela regnum in Israel suscepit, nouem annis. Atqui (inquies) Oseas nónne regnauit ab anno quarto Achaz. Respondendum nouem annos, quibus regnasse scribitur, numerandos esse à tempore, quo cœpit rebellare contra regem Assyriorum. Hinc enim in eius historia sequitur, Cúmque deprehendisset rex Assyriorum Osee, quod rebellare nitens misisset nuntios, ad Sua regem Ægypti, ne præstaret sibi tributa, obsedit eum & vinctum misit in carcerem.

4. Reg. 17

Ibidem.

Anno quarto regis Ezechiæ, qui erat septimus Osee filij Ela regis Israel, ascendit Salmanazar rex Assyriorum Samariam & oppugnauit eam & recepit. Nam post tres annos, sexto Ezechiæ, id est, nono Oseæ ab ipsius scilicet rebellione, capta est Samaria & transtulit rex Assyriorum Israel in Assyrios, collocauitque eos in Hayla & in Abor fluuio, Gozan & in ciuitatibus Medorum, quia non audierunt vocem domini Dei sui, & euulsit eos de terra sua in ira & in furore & in indignatione maxima, proiecitque in terram alienam, sicut hodie comprobatur. Adduxit autem Rex Assyriorum viros de Babylone, de Cutha, & de Abaioth & de Emath & de Sapharuaim, Dineos, Apharsatheos, Tarphaleos, Archuueos, Aphasaceos, Babylonios, Suseos, Dyaeos Elamitas & cæteros de gentibus, quas transtulit Assennaphar magnus & gloriosus & habitare eas fecit in ciuitatibus Samariæ & in vrbibus eius.

Ezechiel 18.

Deut. 29.

Esræ 4.

CAPVT

CAPVT XXIII.

Ezechias 4.Reg.18.

ANNO quarto decimo regis Ezechiæ ascendit Senacherib rex Assyriorum ad vniuersas ciuitates Iuda munitas & cepit eas. Quemadmodum 8. anni intercesserant inter primam captiuitatem & secundam, Item 8 anni inter secundam & tertiam, ita dominus interposuit octo annos inter tertiam Israelis captiuitatem & hunc regis Senacherib cōtra Ezechiam & Iuda ascensum, ad implendum id quod scriptum apud Esaiam, sicut primo tempore alleuiata est terra Zabulon & terra Neptalim, nouissimo aggrauata est via maris transIordanem Galileæ siue termini gentium. Sed, inquit R. Iosuë filius Cotha, vehemēter errauit Senacherib.

10. tribus tres passæ sunt captiuitates.

Esa.9.

2. Part. 36.

Post quæ huiuscemodi veritatem venit Senacherib rex Assyriorum & ingressus Iudam obsedit ciuitates munitas volens eas capere. Ea autem hora misit Tarthan Regis Assyriorum præfectus in Azothum, in eamque ingressus est, vt scribit Esaias, inundauit Ammonitas & Moabitas, qui ipsum iuuabant, cum Samariam obsideret, per tres annos, vt impleretur oraculum. In tribus annis quasi annis Mercenarij auferetur gloria Moab super omni populo multo, & relinquetur in eo, sicut racemus paruus & modicus, nequaquam multus.

Esa.10.

Esa.16.

Tum misit Rex Assyriorum Rabsacem de Lachis in Ierusalem, ad regem Ezechiam cum manu graui & egressus est ad eum. Eliachim filius Helchiæ, qui erat præfectus domus, & Sobna scriba, & Iohaha filius Asaph à cōmentariis. Et venerunt postea serui Ezechiæ ad Esaiam, & dixit ad eos Esaias. Hæc dicetis Domino vestro. Hæc dicit dominus: Ne timeas à facie verborum, quæ audisti. Ecce ego dabo ei spiritum & audiet nuntium & reuertetur in terram suam. Quémnam verò nuntium? De Tharacha rege Æthiopiæ, quod egressus sit vt contra ipsum pugnet. Inundauit Sobna Thesaurarius & eius socij, profectique sunt in Æthiopiam & tulerunt pretiosissima quæque terrarum, redieruntque Ierusalem, sicque impleuerunt, quod ab Isaia fuerat oraculo pronuntiatum. Hæc dicit Dominus. Labor Ægypti & negotiatio Æthiopiæ & Sabaim, viri sublimes ad te transibunt & tui erunt. Labor Ægypti pertinet ad Pharaonem Aegypti regem, Negotiatio Æthiopiæ ad Æthiopum regem Tharacham Sabaim viri proceri ad eorum copias & exercitus. Illi omnes ô Ierusalem (ait Esaias) super te transibunt, & tui erunt pace iam tecum facta post te ambulabunt. ô Ezechia, vincti pergent torquibus & monilibus. Et te adorabunt, téque deprecabuntur, id est, tribuent laudem Deo in tui medio & dicent, Tantum in te est Deus, & non est Deus extra te, verum tu es Deus absconditus.

Esa. 36.

Esa.37.

Esa.45.

Illa tempestate misit rex Assyriorum Tarthā & Rabsacem de Lachis ad regem Ezechiā cum manu valida Ierusalem. Qui cum ascendissent, locauerunt regem. Misit autem Esaias filius Amos ad Ezechiam dicens. Iste est sermo, quem locutus est dominus de eo. Cui exprobrasti & quem blasphemasti. Contra quem exaltasti vocem tuam, & eleuasti in excelsum oculos tuos? contra sanctum Israel. Per manum nuntiorum tuorum exprobrasti Domino, & dixisti, Ego fodi & bibi aquas alienas & siccaui vestigiis pedū meorum omnes aquas clausas, &c. Factum est igitur in nocte illa venit Angelus Domini & percussit in castris Assyriorum cētum octoginta quinque millia. Cuncti autem reges redimiti erant coronis in suis capitibus. Porrò ante stragem hanc Senacherib, ægrotauit Ezechias tribus diebus. Ac dies tertius morbi eius, iuxta R. Iose, incidit in hanc cladēm Senacherib, stetitque illi sol, quemadmodum steterat patri Achaz, hoc enim testatur scriptura. Ecce ego reduco vmbram graduum per quos descenderat in horologio Achaz in sole retrorsum decem lineis, Et reuersus est sol decē lineis, per gradus quos descenderat.

4.Reg. 18

19.

Ibidem.

Esa.38.

Eodem die decem stationes percurrit Senacherib. Venit in Aiath. Transibit in Magron, apud Magmas commendauit vasa sua. Transierunt curlim, Gabaa sedes nostra. Obstupuit Rama Gabaa Saulis fugit. Hinni voce tua filia Gallim, Attende Lais paupercula Anathor, Migraui Madmena. habitatores Gabin collegerūt. sese Adhuc dies est, vt in Nobe stetur. Sic enim inuenias Esaiam dicentem isto die Senacherib decem profectiones confecisse.

Esa. 10.

Vndecimo anno Iubilei, anno quarto hebdomadæ ascendit Senacherib vt ex eodem Esaia colligitur. Tibi (inquit) hoc esto signum. Comede hoc anno, quæ sponte nascuntur, & in anno secundo pomis vescere. Anno autem tertio seminate & metite & plantate vineas & comedite fructum earum. Nam ascēdit in bendictione Paschæ, vt non poterint seminare & comederint germina, quæ sponte nascuntur. Anno autem secundo poma siue fructus per se è radicibus pullulantes. Nam truncos arborum exciderunt. Anno vero quarto seminarunt & messuerunt, plātarunt vineas & vuas earum comederunt. Ex quibus intelligitur de hebdomade vnum duntaxat annum superfuisse.

Esa.37.

Esa.19.

Post cladem Senacherib Ezechias libros dimisit milites qui se vinctos dediderant & religionem atque regnum Dei sponte amplexi fuerant ad implendum alterum Esaiæ oraculum, in illa die erunt quinque ciuitates loquentes lingua Chanaan, & iurantes per dominum exercituum. Quin & profecti ædificarunt altare & Deo cæli super illud obtulerunt holocausta iuxta eundem Esaiam. In die illa erit altare domini in medio terræ Ægypti, & titulus Domini iuxta terminum eius. Præterea numine adorato precati sunt versus Ierusalem. Sic enim idem Esaias alio loco, ad te adorabunt, & ad te deprecabuntur.

Ibidem.

Esa.45.

Ante aduentum Senacherib. obturauit Eze-

2.Par.32.

chiel

chias aquas Gion. hinc illud initio cum principibus consilio, virisque primariis obturauerunt cunctos fontes & riuum, qui fluebant in medio terræ, dicentes, Ne veniant reges Assyriorum, & inueniant aquarum abundantiam. Erat autem annorum viginti quique, cum regnare inciperet & viginti nouem annis regnauit in Ierusalem.

2.Par.29

CAPVT XXIIII.

Manasses:

DVODECIM annorum erat Manasses cum regnare cœpisset, & quinquaginta quinque annis regnauit in Ierusalem. Anno regni 22. abductus est captiuus Babylonem cum Idolo Michæ. Sic enim prædictum, Posueruntque sibi filij Dan sculptile & Ionathan filium Gersom filij Moysi ac filios eius sacerdotes in tribu Dan vsque ad diem captiuitatis terræ. Postquam autem coangustatus est, orauit Dominum Deum suum & egit pœnitentiam valdè, coram Deo patrum suorum, deprecatusque est eum & obsecrauit intentè & exauditus est, atque reductus in Ierusalem in regnum suum. Reperitur scilicet egisse pœnitentiam 33. annis ante suum obitum.

2.Par.33. Iud. 18. 2.Par. 33. Sic Talmudistas scripsisse author Kimhi in 4. Exech.

Viginti trium erat annorum Amon, cum regnare cœpisset & duobus annis regnauit in Ierusalem, fecitque malum in conspectu domini, sicut fecerat Pater eius, & multo maiora deliquit lege ex Israël consumpta & incensa.

Amon. Ibidem.

Octo annorum erat Iosias cum regnare cœpisset & triginta & vno annis regnauit in Ierusalem, fecitque quod erat rectum in conspectu domini. Anno octauo decimo regni sui mundata iam terra & templo domini, misit Saphan filium Ezeliæ & Maasiam principem ciuitatis, & Ioha filium Ioachaz à commentariis, vt instaurarent Domum Domini. Eodem anno inuentus est liber legis in domo Domini, qui & erat principium Iubilei. Eodem Iosias refecit templum. Atque ita lapsi sunt docenti octodecim anni, ex quo Ioas illud restaurauit, ad hanc vsque reparationem. Ideo autem tempore Ioas tam cito refectum est, post Salomonem, quoniam Athalia impia & filij eius illud ruperant. Eodem anno Iosias agitauit pœnitentiam, nec habuit ante se regem similem, qui sic conuerteretur ad dominum. &c.

Iosias. 2.Par.34. 4.Reg.22

Iosias recondidit arcam. Sic enim scriptum. Leuitis quoque, ad quorum eruditionem omnis Israël sanctificabatur domino, locutus est, Ponite arcam in sanctuario templi, quod ædificauit Salomon filius Dauid Rex Israël. Nequaquam enim eam vltra portabitis.

2.Par. 35.

Diebus eius ascendit Pharao Necho Rex Ægypti contra regem Assyriorum ad flumen Eufratem. Et Abiit Rex Iosias in occursum eius. At ille missis ad eum nuntiis ait, Quid mihi & tibi rex Iuda? Noluit Iosias reuerti, sed præparauit contra eum bellum, itaque vulneratus dixit pueris suis, vt se educerent de prælio

4.Reg.23. 2.Par. 35.

Qui transtulerunt eum & asportauerunt in Ierusalem, vbi & mortuus est & sepultus in Mausoleo patrum suorum. Vniuersus autem Iuda & Ierusalem luxerunt eum, Ieremias maximè, cuius omnes cantores vsque in præsentem diem lamentationes super Iosiam replicant. De eo lamentatus est, spiritus naris nostræ Christus domini captus est in retibus suis, de quo dicebamus in vmbra tua viuemus inter gentes.

Lament. 4.

Tulit ergo populus terræ Ioachaz filium Iosiæ & constituit regem pro patre suo in Ierusalem. Viginti trium annorum erat Ioachaz cum regnare cœpisset & tribus mensibus regnauit in Ierusalem. Vnxitque eum Pharao Necho & regem constituit Eliachim filium Iosiæ fratrem eius pro patre suo.

Ioachaz. 2.Par.36. 4.Reg.23

Vigintiquinque annorum erat Ioachim Eliachim cum regnare cœpisset, & vndecim annis regnauit in Ierusalem, fecitque malum coram domino Deo suo. Sic reperitur natu grandior quam frater Ioachaz, duobus annis.

Ioachim 2.Par.36.

Initio regni Ioachim filij Iosiæ regis Iuda Ieremias propheta ad vniuersum Iuda & Ierusalem concionatus est. Hæc dicit dominus exercituum. Deus Israel: Conuertimini quæso quisque à via sua mala, & à prauitate operum vestrorum, &c. sæpius enim eos redarguit. Cúmque minimè resipiscerent, rursum est concionatus, adiecta vaticinatione, Nisi audieritis, sic dicit Dominus exercituum. Ponam domum istam, sicut Silo, &c. Principio regni Ioachim filij Iosiæ regis Iuda, Hæc dicit dominus ad me. Fac tibi vincula & catenas & pones ea in collo tuo & mittes ad reges Edom, &c. Ego feci terrã & homines & omnia quæ in ea sunt, dedique ea in manu Nabugdonozor Regis Babylonis serui mei, & seruient ei omnes gentes & filio eius, & filio filij eius. Gens autem & regnum, quod non seruierit Nabugdonozor Regi Babylonis, visitabo super gentem illam in gladio, & fame, & peste, donec consumam eos manu eius. Tum Ioachim Vriam interfecit: nam scriptum Eduxerúntque Vriam de Ægypto, & adduxerunt eum ad regem Ioachim, & percussit eum gladio, proiecitque cadauer eius in sepulchra vulgi ignobilis, quod prophetasset aduersus ciuitatem & terram Iuda, iuxta omnia verba Ieremiæ.

Ierem.27 Ierem.26

Qualia fuerat vaticinatus Vrias, talia vociferabatur & inculcabat Ieremias. Verum manus Aichan filij Saphan fuit cum Ieremia, vt non traderetur in manus populi, & interficeret eum.

Ibid. 26. cap.

Quarto anno Ioachim, Nabugdonozor Rex Babylonis percussit Pharaonem Necho, Hinc illud, factum est verbum Domini ad Ieremiam Prophetam contra gentes in Ægypto aduersus exercitum Pharaonis Necho regis Ægypti, qui erat iuxta fluuium Eufratem in Charchamis, quem percussit Nabugdonozor rex Babylonis anno quarto Ioachim filij Iosiæ regis Iuda

Ierem.46.

Nabug-donozor. Anno primo subegit Nabugdonozor Niniuem, secundo ascendens in Iudæam subiugauit Ioachim, factusque est Ioachim illi seruus annis tribus & rursum rebellauit contra eum. *4. Reg. 24. Ibid.* Et vltra non addidit rex Ægypti, vt egrederetur de terra sua. Tulerat enim rex Babylonis à riuo Ægypti, vsque ad fluuium Euphratem, omnia, quæ fuerant regis Ægypti.

Ierem. 25. Anno quarto Ioachim obsignata est sententia iudicij Israël, vt abducerentur in captiuitatē Babylonicam, & vt Ierusalem biberet calicem vini furoris.

Caput XXV.

Dan. 1. Anno tertio regni Ioachim regis Iuda, Venit Nabugdonozor Rex Babylonis Ierusalem & obsedit eam, & tradidit Dominus in manum eius Ioachim regem Iudæ. *Ierem. 25.* Ita quidem Daniel. At Ieremias prodit, quartum annum Ioachim filij Iosiæ Regis Iuda fuisse annum primum Nabugdonozoris. locus ergo Danielis sic exponendus. Anno tertio rebellionis *Ierem. 52.* Ioachim venit Nabugdonozor, &c. Sic alio loco vbi Ieremias annum septimum Nabugdonozoris, liber regum habet, annū octauum, *4. Reg. 24* quoniam idem annus erat octauus & septimus, octauus regni Nabugdonozoris & septimus à subacto Ioachim.

Dan. 1. Est etiam notandum loco iam citato Danielis. Ioachim traditum in manum Nabugdonozoris, & tamen Ieremias Sepultura (inquit) asini sepelietur. Præterea alio scripturæ loco dicitur vinctus fuisse compedibus. Nempe vinctus quidem fuit, at mox in vinclis interiit, indéque raptatus & obiectus bestiis ad implendum quod ex Ieremia commemoratum est.

4. Reg. 24 Trāstulit Ierusalem & vniuersos principes & omnes fortes exercitus decem millia in captiuitatem, de Iuda tria millia, & de Benjamin & reliquis tribubus septem millia, omnes viros fortes & bellatores. *Allegorica interpretatio.* Atqui qualis esse possit fortitudo in viris in captiuitatem abactis? Item quod bellum gerere possint homines compedibus vincti, & in vinculis positi? Est igitur sensus, omnes fortes, fortitudine scilicet legis, sic enim *Psal.* loquitur scriptura Benedicite Domino omnes Angeli eius potentes siue fortes robore. Bellum autem gerebant, quoniam se vltrò citróq; exercebant in prælijs legis, de quibus legitur. *Num. 21.* Vnde dicitur in libro bellorum domini. Sicut fecit in mari rubro, sic faciet in torrentibus Arnon. In eo quod sequitur in historia regū. Trāstulit etiā artifices & inclusores mille viros, fortes terræ. artifices appellantur Heres à silendo quod vno loquente, tacerent reliqui, inclusores autem *Esa.* Masgher à claudendo, quod ab ipsis sedentes auditores docerentur, metaphora, qua scriptum, Aperuit & nemo claudit, claudit & nemo aperit. Denique fortes terræ sunt nobiles de tribu Iuda *Ierem. 24.* & Benjamin, de quibus scribitur, hæc dicit Dominus Deus Israël. Sicut ficus hæ bonæ, sic cognoscam transmigrationem Iuda, quàm emisi de loco isto in terram Chaldæorum in bonum.

Iechonias. Octo annorum erat Iechonias cum regnare cœpisset & tribus mensibus regnauit in Ierusalem. *4. Par. 24. 2. Par. 36.* Alio loco scribitur octodecim annorum fuisse cum regnum suum auspicaretur. Quid ergo sentiendum? Certè octo annorum erat cum regnauit (cum patre.) At postquam regnasset, octauum decimum agebat, quando obsignata est iudicij sententia vt abduceretur in captiuitatem, dicente Nabugdonozor, è prauo cane catulus probus non nascitur.

2. Par. 36. In medio Iubilei migrauit Iechonias, anno quarto hebdomadæ, vt notat scriptura his verbis. Cúmque annuus circulus volueretur misit Nabugdonozor rex nuntios, qui & abduxerunt eum in Babylonem, asportatis simul pretiosissimis vasis domus Domini, id est arca. Regem verò constituit Mathaniam patruum eius super Iudam & Ierusalē quem nominauit Sedechiam. *Sedechias* Viginti & vnius anni erat Sedechias, cum regnare inciperet, & vndecim annis regnauit in Ierusalem.

Ierem. 28. Factum est anno illo in principio regni Sedechiæ regis Iuda, in anno quarto, mēse quinto. dixit ad me Ananias filius Azur propheta de Gabaon in domo Domini coram sacerdotibus & omni populo dicēs: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël. Contriui iugum regis Babylonis. Adhuc duo anni erunt & ego referri faciam ad locum istum, omnia vasa domini, quæ tulit Nabugdonozor de loco isto Babylonem. In hanc falsam prophetiam adductus est Ananias occasione Ieremiæ sic de Elam ipso præsenti vaticinati. *Ierem. 49.* Hęc dicit Dominus exercituum. Ecce ego confringam arcum Elam, summam fortitudinem eorum & inducam super Elam quatuor ventos à quatuor plagis cæli &c. *Ierem. 28.* Mortuus est Ananias propheta anno illo mense septimo.

Ierem 29. Et hæc verba libri quem misit Ieremias propheta de Ierusalem ad reliquias seniorum transmigrationis, & ad sacerdotes, & ad prophetas & ad omnem populum, quem traduxerat Nabugdonozor Babylonem. Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israël omni transmigrationi, quam transtulit de Ierusalem Babylonem. Ædificate domos & habitate, plantate hortos & comedite fructum eorum. Accipite vxores & generate filios & filias, & date filiis vestris vxores, & filias vestras date viris, & pariant filios & filias, & multiplicamini ibi, & nolite esse pauci numero, & quærite pacem ciuitatis, ad quam transmigrare vos feci, & orate pro ea ad dominum quia in pace illius erit vobis pax. Et postea, cum cœperint impleri in Babylone septuaginta anni, visitabo vos & suscitabo super vos verbum meum bonum & reducam vos ad locum istum.

Anno quarto regni, Sedechias descendit Babylonem commitatus suis principibus, vt sibi conciliaret gratiam Nabugdonozor Regis

Babylonis

Babylonis, Deinde redit Ierosolymam in regnum suum.

CAPVT XXVI.

Ezech. 1. FActum est triscesimo anno, in quarto, in quinta mensis verbum domini ad Ezechielem filium Buzi in terra Chaldæorum. Ipse est annus quintus transmigrationis regis Iechoniæ. Triginta hi anni sumuntur ab eo tempore, quo repertus est liber in domo Domini. *4. Reg. 23. Ezech. 3.* Et veni ad transmigrationem ad aceruum nouarum frugum, ad eos qui habitabant flumen Chobar & sedi, vbi illi sedebant, & mansi ibi septem diebus, merens in medio eorum. Post septem dies Ezechieli dictum est. Et tu dormies super latus tuum sinistrum, & pones iniquitates domus Israël super eo numero dierum quibus dormies super illud & assumes iniquitates eorum. Ego autem dedi tibi annos iniquitatis eorum numero dierum, trecentos & nonaginta dies & portabis iniquitatem domus Israël. Docebatur Israelitas prouocasse iram domini ab ingressu in terram Chanaã, quousque ex ea dimigrarent per 390. annos integros. *Ibid.* Et cum compleueris hæc dormies super latus tuum dextrum secundo & assumus iniquitatem domus Iuda quadraginta diebus. Diem pro anno, diem inquam pro anno dedi tibi. Significabatur domum Iuda irritasse dominum contra se quadraginta annis, postquam exulatum abductæ essent decem tribus, donec vastaretur Ierusalem. Qui anni omnes sunt 430.

Cap. 8. Et factum est anno sexto, sexto mense, quinta mensis, ego sedebam in domo mea & senes Iuda sedebant coram me. Indicat illum annum fuisse intercalarem ac tredecim habuisse menses. Et cecidit ibi super me manus Domini Dei. Tum Deus Ezechielis monstrauit gloriam maiestatis suæ recedentem de medio ædis siue templi. *10* Et eleuantia Cherubim alas suas exaltata sunt à terra coram me. Et stetit in introitu portæ domus Domini Orientalis, & gloriæ Dei Israël erat super illos. Et ascendit gloria domini de medio ciuitatis, stetitque super montem, qui est ad Orientem vrbis, *11* & spiritus leuauit me, adduxitq; in Chaldæam, & sublata est à me visio. Illic reperies decem Domini ab æde sacratissima profectiones.

Ezec. 20. Et factus est anno septimo, quinti mensis decimo die. Venerunt viri de senioribus Israel vt interrogarent dominum & sederunt coram me. Et factus est sermo domini ad me dicens: fili hominis, loquere senioribus Israel, & dices ad eos. *Ierem. 34.* Hæc dicit dominus Deus. Nunquid ad interrogandum me vos venistis, &c. Tunc percussit rex Sedechias fœdus, cum omni populo in Ierusalem, prædicans, vt dimitteret vnusquisque ancillam suam, Hebræum & Hebræam liberos, & nequaquam dominarentur eis, id est, Iudæo & fratri suo. Audierunt igitur & dimiserunt, sed reuersi sunt deinceps, & retraxerunt seruos suos & ancillas suas, quos dimiserant liberos, & sub iugauerunt in famulos & famulas. Et paulò pòst *Ibid.* Non obseruauerunt verba fœderis, quibus assensi sunt in cõspectu meo, vitulum, quem conciderũt in duas partes, & cuius inter diuisiones transierunt principes Iuda & principes Ierusalem, Eunuchi & sacerdotes, & vniuersus populus, sicque rebellarunt contra Dominum. Nam hæc & eiusmodi commemorat, propter rebellionem. Tunc (igitur) rebellauit Sedechias contra Babylonium regem & sese adiunxit Ægypti regibus.

Hic obserua omnia in Israel siue decem tribubus & Iuda siue duabus tribubus paria reperiri. Illi societatem cum Ægyptiis regibus inisse leguntur. Isti similiter. Illi tribus diuersis exiliis exportati è sua terra, isti totidem exiliis abacti in alienam. Illi triennium obsidionem Assyriorum sustinuerunt, antequam caperentur, isti tribus annis à Babylonis circumsessi sunt, donec expugnaretur ciuitas. Illi esitarunt carnem filiorum suorum & filiarum, isti explere famem eodem nefando cibi genere coacti sunt. Eiusmodi profectò est, quod propheta prædixerat, in via sororis tuæ ambulasti, & dabo calicem eius in manu tua. Hæc dicit dominus Deus. Calicem sororis tuæ bibes profundum & latum. ebrietate repleberis, calice sororis tuæ Samariæ.

Ierem. 37 Anno octauo Sedechiæ regis Iuda venit exercitus regis Babylonis contra Ierusalem. Et exercitus Pharaonis egressus est de Ægypto, & audientes Chaldæi, qui obsidebant Ierusalem huiuscemodi nuncium, recesserunt ab Ierusalem. Exercitus autem Pharaonis vastata Gaza rediit in Ægyptum.

Ezec. 24. Factum est verbum domini ad Ezechielem anno nono mensis decimi die decimo dicens, fili hominis scribe tibi nomen huius diei, in quo confirmatus est rex Babylonis aduersus Ierusalem hodie. i. die decimo mensis Teuet siue Decembris.

Ezec. 29 Anno decimo duodecimo die mensis decimi factum est verbum domini ad me dicens fili hominis, pone faciem tuam contra Pharaonem regem Ægypti & propheta de eo & de Ægypto vniuersa loquere. *Ierem. 32.* Illo tempore, Ecce Ananeel filius Sellum patruelis Ieremiæ ad eum venit, dicens, Eme tibi agrum meum qui est in Anathot in terra Benjamin. Tibi enim, competit ex propinquitate, vt emas, &c.

Ezec. 30. Et factum est vndecimo anno, primi mensis die septimo verbum domini ad Ezechielem dicens. Fili hominis brachium Pharaonis regis Ægypti confregi & ecce non est obuolutum, vt restitueretur ei sanitas. *Ezec. 31.* Item ad eundem factum verbum domini anno eodem vndecimo, primo die mensis tertij, dicens. Fili hominis, dic Pharaoni regi Ægypti & populo eius. Cui similis factus es, in magnitudine tua? *Ezec. 26.* Rursum vndecimo anno, primo mensis dicens, fili hominis pro eo quod dicit Tyrus de Ierusalem

Eugê confractæ ſunt portæ populorum;conuerſa eſt ad me.Implebor.deſerta eſt,propterea hæc dicit dominus,&c.

Die tertio menſis Tizri ſiue Septembris , die quinquageſimo ſecundo ab æde diruta, interfectus eſt Godolias filius Ahicam filij Sapham, itemque Iudæi , qui cum ipſo erant in Maſpha. Reliqui profecti ſunt in Ægyptum , ſecum trahentes Ieremiam & Baruc.

[Ezec.33.] Anno duodecimo , decimo menſe quinta menſis tranſmigrationis , venit ad Ezechielem, qui fugerat de Ieruſalem , dicens. Vaſtata eſt ciuitas Eodem anno , menſis duodecimi die primo factum eſt verbum domini ad eundem dicens.Fili hominis, aſſume lamentum ſuper Pharaonem regem Ægypti , & dices ad eum. leoni gentium aſſimilatus es. *[Cap.32.]* *[Ibid.]* Eodem duodecimo anno , ſed decima quinta menſis , factum eſt quoque verbum domini ad Ezechielem dicens fili hominis , cane carmen lugubre ſuper multitudinem Ægypti , & detrahe eam in terram , cum his qui deſcendunt in lacum.Tumque monſtratum eſt Ezechieli exteras nationes addici puteo interitus.

Anno decimo tertio Nabugdonozoris tradita eſt in manum eius Tyrus , & quadam veluti inundatione raptauit vniuerſos Iudæos , qui in ea,itemque apud Ammonitas , Maobitas , vicinaſque regiones exulabant , ad ſeptingentos quadraginta quinque.

[Ezec.29.] *[A.º ma lunt Ieremiam lapidatum fuiſſe a Iudæis in Ægypto.]* Anno viceſimo ſeptimo imperij Nabugdonozor Ægyptum occupauit , cœpit multitudinem eius . deprædatus eſt manubias eius , diripuit ſpolia eius & ea in mercedem exercitui data , tranſtulit Ieremiam & Baruc Babylonem.

[Ezec.40.] Viceſimo quinto anno tranſmigrationis noſtræ,exordio anni , decima menſis, quarto decimo anno poſtquam percuſſa eſt ciuitas, facta eſt ſuper Ezechielem manus domini & adduxit eum Ieroſolymam in viſionibus Dei.Illo die per viſionem Ezechieli monſtrauit Deus exemplum ædis ſiue templi futuris ſæculis ædificandi.

Capvt XXVII.

[Ierem.39.] *[4.Reg.25]* Anni nono regis Sedechiæ menſis decimi die decimo venit Nabugdonozor rex Babylonis & omnis exercitus eius ad Ieruſalem& obſedit eam.Vndecimo autem anno Sedechiæ menſis ſeptimi die nono præualuit fames in ciuitate , nec erat Panis populo terræ.Et rupta eſt ciuitas & omnes viri bellatores fugerunt & exierunt de vrbe nocte per portam,quæ eſt inter duplicem murum ad hortum regis.Porrò Chaldæi obſidebant in circuitu ciuitatem,& profecti viam ſolitudinis perſecuti ſunt regem , comprehenderúntque eum in planicie Iericho , & omnes bellatores , qui erant cum eo diſperſi ſunt & reliquerunt eum.Apprehenſum ergo regem duxerunt ad regem Babylonis in terram Emach , qui locutus eſt cum eo iudicium. Filios autem Sedechiæ mactauit coram ipſo , atque principes Iuda in Rablatha. Et oculos eius effodit. vinctúmque catenis adduxit Babylonem , recluſitque in cuſtodiam vſque ad diem mortis ſuæ.

Totis viginti octo diebus Nabugdonozor diruit & complanauit montem.Hinc illud,Menſe quinto,ſeptimo die menſis(Ipſe eſt nonus decimus annus regis Babylonis) venit Nabuzardan princeps exercitus in Ieruſalem & ſuccendit domú domini,&c. *[4.Reg.25]* Alio tamen loco id contigiſſe dicitur decimo die menſis,decimo octauo anno Nabugdonozoris,ſed hæc ſic ſunt concilianda. Decimo nono anno à regno ſcilicet Nabugdonozoris cœpto,dirutum eſt templum , decimo autem octauo à Ioachim ſubiugato.Item ſeptimo die menſis quinti , quoniam eo primum ingreſſæ ſunt gentes illæ profanæ in templum, indéque ſuſtulerunt Mare,baſes,columnas & ſequentibus duobus diebus, octauo ſcilicet & nono,cœptam die ſeptimo à fundamentis euerſionem continuarunt,donec dies ille(decimus)appelleret.Quare Ieremias,adornate(inquit)ſuper eam bellum,conſurgite & aſcendamus in Meridie.Hei nobis,quia declinauit dies,quia inclinatæ ſunt vmbræ veſperi. Surgite aſcendamus in nocte & diſſipemus domum eius.tempore tenebricoſo ſuccenderunt tunc ignem , & decimo menſis exuſtum eſt. *[Hier. 6.]* De qua ætate Moſis hæc commemorat. Scio enim figmentum eius,quod facturus ſit hodie , antequam introducam eum in terram,quam ei pollicitus ſum. *[Deut. 31.]* Et poſtea,Ego enim ſcio rebellionem tuam & ceruicem tuam duriſſimam.Et mox.Noui enim quod poſt mortem meam iniquè agetis & corrumpemini,atq; cito declinabitis de via , quam præcepi vobis & occurrent vobis mala in extremo tẽpore, quando feceritis malum in cõſpectu Domini , vt irritetis eum opera manuum veſtrarũ. Atque hæc ſanè congruunt cum Sedechiæ & hominum illius ætatis factis.Nam de illis ſic ſcribitur. *[2.Par.36]* In regem quoque Nabugdonozor rebellauit, qui adiurauerat eum per Deum,& indurauit ceruicem ſuam & cor , vt non reuerteretur ad Dominum Deum Iſraël. Sed & vniuerſi principes ſacerdotum & populus præuaricati ſunt iniquè iuxtà vniuerſas abominationes gentium , & polluerunt domum Dei , quam ſanctificauerat ſibi in Ieruſalem. Mittebat autem dominus Deus patrum noſtrorum ad illos per manum nuntiorum ſuorum, de nocte conſurgens , & quotidie commonens. At illi ſubſannabant nuncios Dei & parui pendebant ſermones eius & adduxit ſuper eos regem Babylonis,& interfecit Iuuenes eorum gladio in domo Sanctuarij. Vniuerſáque vaſa domus domini tam maiora quàm minora & Theſauros templi & regis & principum tranſtulit Babylonem , & exuſſit domum domini & ædes Regias,abducens in captiuitatem eos , qui euaſerant gladium, Babylonem, vt completetur *[Ierem.25.]*

ſermo

sermo domini ex ore Ieremiæ,& celebraret terra Sabbata sua. Cunctis enim diebus desolationis egit Sabbatum, vsque dum complerentur septuaginta anni.

Rabbi Iose non nisi quinquaginta & duos annos terram Iuda putat versatam in solitudine,ita vt nullus per eam transiret. Id ex Ieremia colligit, Super montes assumam fletum & lamentum & super caulas deserti planctum, quoniam succensa sunt, eo quod non sit vir pertransiens.

Ierem.9.

R. Iosé, Septem, (inquit) annis impleta est hæc scriptura in terra Israel, Sulphur & Sal & combustio totum solum eius,ita vt vltra non seratur,neque virens quippiam germinet,&c. Percussosque eos rex Babylonis, partim interfecit, partim in exilium abduxit de terra sua, animas nimirum octingentas triginta duas de Iuda, tribus transmigrationibus quatuor mille sexcentas. Et de Benjamin & reliquis tribubus septem millia captiuorum, qui migrarunt cum Iechonia.

Deut.29.

CAPVT XXVIII.

ANNO secundo Imperij Nabugdonozoris, vidit Nabugdonozor somnium & contritus est spiritus eius & somnus eius fractus est ei. Sic dici potest,nisi quod numerat Scriptura annos à templo euerso,vt & menses ab eo euerso. Et sic in Ieremia, factum est verò anno tricesimo septimo trāsmigrationis Iechoniæ Regis Iudæ, mense duodecimo, vicesima quinta die mensis, eleuauit Euilmerodach rex Babylonis ipso anno regni sui caput Iechoniæ regis Iudæ & eduxit eū de domo carceris. Cum alio scripturæ loco legatur *vicesima septima die mensis.* Quæ si velis cōciliare & inde aliquid certi discere,scito,vicesima quinta die mensis duodecimi Nabugdonozorem eius hostē excessisse è viuis & fuisse sepultum,[a] Vicesima autem sexta cum extraxit Euilmerodach de sepulchro & traxit,quo ipsius decreta aboleret,vt impleretur quod de illo scriptum reliquerat Esaias, Tu autē proiectus es de sepulchro tuo, quasi stirps inutilis, pollutus & obuolutus cum his, qui interfecti sunt gladio & descenderunt ad fundamenta laci, quasi cadauer putridum. Die autem vicesima septima eduxit ipsum Iechoniam.

Dan. 2. *Ierem.25.* *4.Reg.25* *a Sic enim legēdum, non 26. vt in exemplari venetiano.* *Esaia 14.*

Ac eo temporis articulo interiit Sedechias & de ipso hunc instituerunt planctum, Heu, qui mortuus est rex Sedechias [b] bibens feces omnium ætatum. Vt illud Ieremiæ constaret. Non morieris gladio, sed in pace morieris & secundum combustiones patrum tuorum, regum priorum qui fuerunt ante te, sic comburent te, Et væ domine,plangent te,quia verbum ego locutus sum,dicit Dominus.

b i. Luens peccata omniū superiorum ætatum *Ierē.34.*

Singulare humanæ miseriæ exemplum. Nam intelligitur omnibus, qui versantur in bonis, timenda esse mala, & contrà,quotquot hærent in malis, ne desperent de bonis. Vnde quæso istud? Certè ex Iechonia & Sedechia.

Nabugdonozor quadraginta quinque annos Imperauit: Euilmerodach eius filius viginti tres: Balsazar ex filio isto nepos tres.

Anno primo Balsazaris regis Babylonis somnium vidit Daniel. Visio autem capitis eius erat de quatuor diuersis bestiis grandibus de mari ascendentibus, quarum vltima habebat cornua decem,& paruulum aliud,quod postea exortum est de eorum medio.

Dan.7.

Anno secundo regni Balsazar visio apparuit mihi. Ego Daniel,post id quod videram in principio. Vidi autem & ecce Aries,cui omnes bestię non poterant resistere & liberari de manu eius. Et ecce hircus qui cucurrit ad eum in impetu fortitudinis suæ & percussit eum & conculcauit, & nemo quibat liberare arietem de manu eius.

Dan.8. Vbi tamē legitur, anno tertio.

Anno tertio regni Balsazar, &c. Balsazar rex fecit grande conuiuium optimatibus suis mille, coramque mille his vinum bibit. Præcepit ergo inter sorbendum vinum, vt afferrentur vasa aurea & argentea, quæ exportauerat Nabugdonozor pater ipsius, de templo quod fuit in Ierusalem,vt biberent in eis rex & optimates eius,vxoresque eius & concubinæ. Tunc attulerunt vasa illa aurea & argentea & biberunt in eis. Bibebant vinum, & eadem hora apparuerunt digiti, quasi manus hominis scribentis contra candelabrum, in superficie parietis aulæ regiæ. Et rex aspiciebat articulos manu scribentis. Tunc species regis immutata est,&c.

Dan.5. vbi mentio anni tertij nulla, sed c.8.

Sic impleta est Esaiæ vaticinatio. Et clamauit. Leo Super speculam domini ego sum, stās iugiter per diem, & super custodiam meam ego sum, stans totis noctibus. Ecce iste venit ascensor, vir bigæ equitum, & respondit & dixit, Cecidit, Cecidit Babylon & omnia sculptilia deorum eius contrita sunt in terram &c. Onus Duma, Ad me clamat de Seir Custos quid de nocte? Custos quid de nocte? Dixit custos, Venit mane & nox, Si quæritis, quærite. Reuertimini, Venite. Quinam est iste custos? Deus Opt. Max. Scribitur quippe in Psalmis. Ecce non dormitabit,neque dormiet custos Israel. Dominus custodit te: Dominus protectio tua ad manum dexteram tuam. Dominus custodiet te ab omni malo, custodiet animam tuam dominus, Dominus custodiet introitum tuum & exitum tuum, cū toto Psalmo. Cuiusmodi est ista custodia? Ne ingrediatur gens in gentem & regnum in regnum, ne latum quidem filium. Sed regnum, cuius ruendi tempus per diem apperiit, die cadat,cuius per noctem casus imminet, nocte cadat & pereat. Quemadmodum asseruit propheta. Et dabo ignem in Ægypto. Quasi parturiendo dolebit Pelusium, & Alexandria fundetur & in Memphis angustiæ diei. Et in Taphnis nigrescet dies, quando conteram ego tibi sceptra Ægypti.

Esa.21. *Ibidem.* *Ezec.30.*

Illud est Danielis. Eadem nocte interfectus est Balsazar rex Chaldæus. Et Darius Medus suscepit regnum iam annos natus sexaginta duos.

Dan. 5.

Quid significat, obsecro, *Iam annos natus sexaginta duos*? Scilicet Nabugdonozori, quo die inuasit in templum, diebus Iechoniæ, natus est hostis, nempe Darius. (Sic rebus Deus prouidet.) Quo die vnctus est Iehu in Ramoth-Galaad, inunctus est & Hazael eius aduersarius.

[a] Ita expleti sunt septuaginta anni, ex quo imperauit Nabugdonozor, septuaginta, vno minus, ex quo subiugatus est Ioachim. Adhuc autem annum vnum in Babylone stetit Darius & peregit, vt Daniel narrat, Anno (inquit) primo Darij filij Assueri de semine Medorum, qui imperauit super regnum Chaldæorum. Anno vno regni eius, ego Daniel intellexi in libris numerum annorum, de quo factus est sermo Domini ad Ieremiam prophetam, vt complerentur desolationis Ierusalem septuaginta anni.

Dan. 9.

Ierem. 25.

[b] Nec reperias annum Medo in scripturis, præter istum duntaxat.

a *Animaduersio. Mirum quo pacto affirmet septuaginta annos tunc expletos, ex quo imperauit Nabugdonozor. Nam desideratur vnus. Quando enim numeras triginta septem ab exilio Iechoniæ, quod accidit anno illius octauo vsque ad Euilmerodach, si postea resenseas annos Nabugdonozoris sursum versus, non nisi septem existent, nec nisi quadraginta quatuor imperasse Nabugdonozor reperietur, numeratis etiam annis imperfectis & incompletis.*

b *Istud me adducit in alteram admirationem. Nam eo ipso libro ipsemet narrat regnasse (Medum) tribus annis imperfectis, cum hic tradat non reperiri in scripturis annum Medo præter istum. Alioqui quo pacto dicimus in tractatu Meghilla fo. 30. quinque esse annos Darij & Cyri, cum non amplius quatuor inueniamus: Responderi potest annum tertium Balsazaris, qui præcessit Darium Medū, non fuisse completum, extitisséque primum Darij. Postquam igitur in præcedenti sectione attribuit eum Balsazari, iuxta id, quod scriptum est, Anno tertio regni Balsazaris regis visio apparuit mihi, de Ariete scilicet & hirco inter se confligentibus, noluit illum assignare Dario. At de anno eius secundo, qui est quartus Darij quo scilicet fuit sepultus, dicit scriptura, Anno vno siue primo Darij filij Assueri. Interim tamen biennium regnauit, iuxta id, quod Talmudici in tractatu Meghilla numerant annos quinque inter Darium & Cyrum. Et tamen non occurrit annus Medo in scripturis, nisi iste solus, qui Darij reuera fuit secundus, quoniam primus accensetur Balsazari. Adhuc igitur annum vnum Babylonis stetit Darius & eum compleuit, anno sui regni secundo, qui quidem est primus ipsi propriè ascriptus.*

Dan. 8.

Dan. 9.

Sic Ieremias ipsis Israelitis dixit, Egredimini de medio eius, popule meus, vt saluet vnusquisque animam suam ab ira furoris Domini. Et ne fortè mollescat cor vestrum, & timeatis auditum qui audietur in terra hac, *id est, auditum Balsazaris*, & veniet in anno auditio, *Darij scilicet*, & postea in anno auditio, *de qua Esaias, Et erit Babylon illa desiderata in regnis, sicut Sodoma & Gomorrha*. Et violentia siue iniquitas in terra, *super Ierusalem*, & dominator *Cyrus Persa* super dominatorem.

Ierem. 51.

Esa. 13.

Ego autem anno primo Darij Medi stabam, vt confortaretur & roboraretur. Et nunc veritatem annuntiabo tibi; Ecce adhuc tres reges stabunt in Perside, *id est, Cyrus Assuerus & Darius, qui ædem extruxit*, Quid verò disci debet ex eo, quod subiicitur apud Danielem, Et quartus ditabitur opibus nimiis super omnes, & cum inualuerit diuitiis suis, concitabit omnes aduersus regnum Græciæ? *Quartus, à Dario Medo videlicet.*

De Regibus Persarũ.

Dan. 11.

Fuit autem Daniel vsque ad annum primum Cyri Regis. Quo temporis puncto ei dictum est, Ab exordio precum tuarum egressus est sermo. Ego autem veni vt indicarem tibi, quia vir desideriorũ es. Tu ergo animaduerte sermonem & intellige visionem. Septuaginta Hebdomades decisæ sunt super populum tuum & super vrbem sanctam tuam, vt consummetur præuaricatio & finem accipiat peccatum &c. Scito ergo & animaduerte: ab exitu sermonis, vt iterum ædificetur Ierusalem vsque ad Christum ducem Hebdomades septem & Hebdomades sexaginta duæ erunt: & rursum ædificabitur platea & muri in angustia temporum. Et post Hebdomadas sexaginta duas excindetur Christus. *Hebdomades septem sunt hæ, quas transegerunt in exilio & ascenderunt. sexaginta duæ hæ, quibus in terra Israel post reditum manserunt. Vna autem Hebdomada ea est cuius partem egerunt in terra, partem extra terram, post quam Hebdomadam contigit, quod dictum est, Excindetur Christus & firmabit fœdus multis Hebdomada vna & dimidio Hebdomadis cessare faciet sacrificium & oblationem.*

Dan. 1. 9.

Corrumpunt odio nostri Christi aperta Danielis verba.

Rabbi Iosé numerandas docet hebdomadas septuaginta ab excidio templi prioris, vsque ad posterioris per Romanos excidium Septuaginta scilicet annos, quibus excisum & destructum mansit, & quadringentos[a] viginti, quibus exædificatum stetit. Sed quid, inquies, septuaginta hebdomadæ Danieli ab Angelo memorabantur, cum iam septuaginta anni excidij essent transacti? Nempe decretum hoc iam latum erat ante septuaginta annos (*at nunc primum promulgabatur & Danieli reuelatur.*) Qua ratione legimus in Genesi, Et erunt dies illius centum viginti annorum cum tamen postea scriptura dicat, Anno sexcentesimo vitæ Noe, mense secundo, septima decima die mensis, rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ. Quasi illa centum viginti annorum humanæ vitæ determinatio nondum ad illa pertineret tempora, quibus referebantur. Sed dũtaxat domini decretum proponeretur de

a sic legendũ nõ decem, in exemplo Venetiano.

Gen. 6. Ibid. 7.

Esa. 7.

futuro

futuro humanæ vitæ termino. Sic Esaias, Hæc dicit Dominus Deus, Adhuc sexaginta quinque anni & desinet Ephraim esse populus. Nam hæc asserebantur anno quarto Achaz, post quem intra annos octodecim Ephraim, siue decem tribuum populus euersus est, & in captiuitatem Assyriacam exportatus. Dici igitur potest hanc Esaiæ prædictionem atque sententiam fuisse à Domino decretam, non tunc primum, sed à diebus Amos Prophetæ, Biennio ante terræmotum quando scilicet, sicut scriptum est prædicabatur illud, Sic dicit Amos, Gladio morietur Ieroboam & Israel migrando migrabit de terra sua. At tunc per Esaiam populo vel repetitam vel reuelatam.

Amos

Capvt XXIX.

Esra 1. *Ierem. 25.* *De secunda Monarchia.*

ANno primo Cyri regis Persarū vt compleretur verbum Domini ex ore Ieremiæ, suscitauit Dominus spiritum Cyri regis Persarum, vt scriberet, Hæc dicit Cyrus Rex Persarum, omnia regna terræ dedit mihi dominus Deus cæli, & ipse præcepit mihi vt ædificarem ei domum in Ierusalem, quæ est in Iudæa. Quis est in vobis de vniuerso populo eius. Sit Deus illius cum ipso, Ascendat in Ierusalem & ædificet domum Domini Dei Israel. Et omnes reliqui in cunctis locis, vbicunque habitant adiuuent eū argento & auro & substantia & pecoribus, præter id quod voluntariè offerunt templo Dei, quod est in Ierusalem.

Ibid.

Et surrexerunt Principes patrum de Iuda & Beniamin, & sacerdotes & Leuitæ & omnes, quorū Deus suscitauit spiritum, vt ascenderent ad ædificandum templum Domini. Vniuersique qui erant in circuitu, adiuuerunt manus eorum, in vasis argenteis & aureis in substantia & iumentis & supellectili exceptis iis, quæ sponte fuerant oblata.

Esra.

Tota autem multitudo quasi vir vnus quadraginta duo millia, trecenti sexaginta, præter seruos eorum & ancillas qui erant septem millia trecenti triginta septem, & in ipsis cantatores & cantatrices ducenti.

Vniuersè quidem quadraginta duo millia, at singulatim non nisi existunt triginta millia trecenti sexaginta. Vbi ergo sunt duodecim millia? in iis sane, qui ascenderunt de reliquis tribubus & locauerunt altare super bases suas, deterrentibus eos per circuitum populis terrarū, & obtulerunt super illud holocaustum Domino manè & vesperi, dederuntque pecunias latomis & cementariis: cibum quoque & potum & oleum Sidoniis Tyriisque vt deferrent ligna cedrina de libano ad mare Ioppe, iuxta id, quod præceperat Cyrus rex Persarum.

Esra 3.

Cyrus regnum tenuit annis tribus, non tamen integris.

In regno autem Assueri in principio regni eius scripserunt accusationem aduersus habitatores Iudæ & Ierusalem. Tunc intermissum est opus domus domini in Hierusalem, & cessauit vsque ad annum secundum regni Darij, regis Persarum.

Esra 4.

Tertio anno imperij sui fecit grande conuiuium cunctis principibus & seruis suis fortissimis Persarum & Medorum & præfectis prouinciarum coram se.

Ester. 1.

Totis quatuor annis Ester delitescebat in Susan vrbe & ducta est ad regem Assuerum mense decimo, qui vocatur Tebeth, septimo anno regni eius.

2

Totis quinque annis complectebatur animo Haman spolia Mardochæi. Mense autem primo (cuius vocabulum est Nisan) anno duodecimo regni Assueri, missa est sors in vrnam, quæ Hebraicè dicitur Phur, coram Haman, quo die & quo mense gens Iudæorum deberet interfici, & exiuit mensis duodecimus qui vocatur Adar.

3

Decimo tertio die mēsis Nisan Haman scripsit literas ad omnes Satrapas Regis & Iudices prouinciarum, diuersarúmque gentium, vt occiderent atque delerent omnes Iudæos à puero vsq; ad senem, paruulos & mulieres vno die, hoc est, decimo tertio die mensis duodecimi, qui vocatur Adar.

Ester. 5.

Decimo quinto Nisan siue Martij ingressa est Ester in conspectum Regis. Decimo sexto eiusdem mensis suspensus est patibulo Haman, quod parauerat Mardochæo.

7

Vicesimo tertio mensis tertij, qui appellatur Siuam Mardochæus scripsit epistolas ad Iudæos & ad principes procuratoresque & iudices qui centum viginti septem prouinciis ab India vsq; ad Æthiopiam præsidebant, vt reuocaret ipsius Haman literas.

Ester. 8.

9

Decimo tertio Adar, qui fuerat trucidandis Iudæis destinatus percusserunt Iudæi omnes inimicos suos plaga magna & occiderunt eos reddentes eis, quod sibi parauerant facere, in tantum, vt etiam in Susan quingentos viros interficerent & suspenderent decem filios Hamā, propterea quod scripserant accusationem aduersus habitatores Iudæ & Ierusalem. Die illo numerus eorum, qui occisi erant in Susan, ad regem relatus est.

Illo tempore anno sequenti contigit, quod scriptum est. Scripsitque Ester regina filia Abihail & Mardochæus Iudæis etiam secundam epistolam, vt omni studio dies ista solennis sanciretur in posterum.

Ester. 9.

Anni septuaginta, de quibus pronuntiat Ieremias, cum cœperint impleri Babyloni septuaginta anni, visitabo vos, vt reducam vos ad locū istum, numerandi sunt ab excidio Ierusalem. Nempe quinquaginta & duos annos post eius excidiū Israelitæ traduxerunt in Chaldæorum regno, & visitati sunt, ascenderuntq;. Hinc deinceps tres anni Cyri quatuordecim Assueri & secundus Darij, quo ædificatum est templum. Hanc enumerationem confirmat

Ierem. 29

Zacharias, Et respondit Angelus Domini & dixit, Domine exercituum vsquequo tu non misereberis Ierusalem & vrbium Iuda, quibus iratus es his iam septuaginta annis. Nam hoc factum est die vicesimo quarto vndecimi mensis Sebat, anno secundo Darij.

Zach. 1.

Per continuos quatuor annos (sequentes) templum ædificatum est, vt fidem facit Ezras. Et completa est (inquit) domus ista vsque ad diē tertium mensis Adar, qui est annus sextus regni Darij regis.

Ezra 6.

Quo tempore anno sequenti ascendit Ezras de Babylone cum alia exulum cohorte. Nam dicitur, Ipse Ezras ascendit de Babylone & ipse scriba velox in lege Mosis, quam dominus Deus dedit Israeli, & dedit ei rex, secundum manum domini super eum, omnem petitionem eius, Et ascenderunt de filiis Israel, & de filiis sacerdotum, & de filiis Leuitarum & de cantoribus & de ianitoribus, & de Nathinæis in Ierusalem anno septimo Artaxersis regis & venerunt in Ierusalem mense quinto. Ipse est annus septimus regis. Quia in primo die mensis primi cœpit ascendere de Babylone, & in primo die mensis quinti venit in Ierusalem, iuxta manum Dei sui bonam super se. Ezras enim parauit cor suum, vt inuestigaret legem domini & faceret & doceret in Israel præceptum & iudicium. Venit autem & separauit Israel à mulieribus alienigenis.

Ezra 7.

a Vitiose decimus in venetiano.

CAPVT XXX.

VERBA Nehemiæ filij Helchiæ. Et factum est in mense Cisleu, anno vigesimo, & ego eram in Susis castro &c. Mansit Nehemias annis duodecim in terra Israel, aptauit murum & reduxit singulos Israelitas in vrbem suam & possessiones suas. Quod ipsemet his testatur verbis. In omnibus autem his, non fui in Ierusalem, nisi anno 32. Artaxersis regis. Nam in fine dierum rogaui regem & veni in Ierusalem. Ab anno vigesimo vsque ad trigesimum secundum duodecim existunt anni. Sanè Ezras, *Seniores*, inquit, *Iudæorum ædificabant & prosperabantur iuxta prophetiam Aggæi prophetæ & Zachariæ filij Iddo. Et ædificauerunt & cōstruxerunt decernente Deo Israel & iubente Cyro & Dario & Artaxerse rege Persarū. Et compleuerunt domum Dei istam vsq; ad diem tertium Mensis Adar, qui est annus sextus Darij regis.* Atqui non inuenias reges Persarum in scriptura nisi duos Cyrum & Dariū Medorū verò duos alios Dariū, & Assuerum. Dico igitur tam Cyrum quàm Darium in hoc Ezræ loco) esse Artaxersem, propterea quòd omnes reges vocabantur Artaxersæ.

Nehe. 1. Nehe. 13. Ezra 6.

Summa omnium annorum regum Mediæ & Persidis ducentis & quinquaginta annis comprehenditur.

Nehem. 7

Habitarunt autem sacerdotes & Leuitæ & ianitores & cantores & reliquum vulgus & Nathinei, & omnis Israel in ciuitatibus suis. Et venerat mensis septimus: filij autem Israel erant in ciuitatibus suis. Congregatusque est vniuersus populus, quasi vir vnus ad plateam, quæ est ante portam aquarum, & dixerunt Ezræ scribæ, vt afferret librum legis Mosis, &c. Fecit ergo vniuersa Ecclesia eorum, qui redierant de captiuitate tabernacula & habitauerunt in tabernaculis. Non enim fecerant à diebus Iosuæ filij Nun eā celebriter filij Israel, vsque ad diem illum, & fuit lætitia magna nimis. Dici potest, quod comparat ingressum Israelitarum in terram, diebus Ezræ, cum eorundem in eandem, ingressu diebus Iosuæ. Quemadmodum diebus Iosuæ obligati sunt ad decimas, annos remissionis & iubileos: atque sanctificarunt muratas vrbes: sic in suo ingressu, Ezræ tempore, astricti fuerunt legibus de decimis, de annis remissionis, de Iubileis, sanctificarunt vrbes mœnibus cinctas & vehemēter lætati sunt coram domino Deo. Vnde disertè scribitur, vt modo dictum est, Et fuit lætitia magna nimis.

8. Ibid.

Sic scriptura comparatè ad duo ista loquitur in Deuteronomio, & assumet atque introducet te in terram, quam possederunt patres tui & obtinebis eam: & benedicens tibi maioris numeri te esse faciet, quam fuerint Patres tui. Cōparat enim possessionem tuam (tempore Ezræ) cum possessione Patrum tuorum (tempestate Iosuæ.) Quemadmodum possederunt Patres tui terram & eam obtinuerunt cum omnium istarum rerum inuocatione: Sic tu possidebis obtinebisque eam cum omnium istorum renouatione. Si dicas potest Moses loqui de tertia hæreditatis adeptione, contrarium te docebit idem scripturæ locus, *Et obtinebis eam.* Nam dum semel hoc commemorat, quasi dicit, prima secunda vobis hic significatur hæreditatis adeptio, non item tertia.

Deut. 30.

Porrò Hircus caprarum rex Græcorum est, & cornu grande, quod erat inter oculos eius, ipse est rex primus. Stabit verò rex fortis, dominabitur potestate multa & faciet quod placuerit ei. Et cum steterit, conteretur regnum eius & diuidetur in quatuor ventos cœli iste est Alexander Macedo, qui duodecim annis regnauit.

De tertia Monarchia Dan. 8. 11.

Huc vsque prophetæ per Spiritum sanctum vaticinati sunt. Hinc deinceps inclina aures tuas & verba sapientum audi. Nam dictum est, Inclina aurem tuam & audi verba sapientum. Appone autem cor ad doctrinam meam. Quoniam pulchrum erit tibi cum seruaris ea in ventre tuo, & redundabunt in labiis tuis, vt sit in Domino fiducia tua. Et mox. Nónne scripsi tibi terna in cogitationibus & scientia, vt ostenderem tibi firmitatem & eloquia veritatis, vt respondeas ex his eloquia veritatis, illis qui miserunt te. Quo pacto etiam legitur, *Interroga Patrem tuum & annuntiabit tibi senes*

Prouerb. 22

Deut.

tuos & dicent tibi. Quos senes intelligit? vulgaresne, qui in triuiis & compitis occurrunt? Minimè, sed eos, qui scientia atque sapientia pollent. Ideo enim addidit. *Et dicent tibi.*

Iuxta sententiam R. Iose, Persarum imperiū stante templo viguit triginta & quatuor annos, Græcorum Monarchia centum & octoginta, Machabæorum regnum centum & tres, Herodianorum Tyrannis centum similiter & tres.

Hinc deinceps extrahe & numera à templi (per Romanos) excidio. Porrò in captiuitate scribunt cōtractus, sumpto numerationis exordio, à Græcorum Monarchia.

Hi verò sunt octo Græcorum reges, Alexander Macedo [a] Phirton, Selimon, Seleucus, Sātroc, Antiochus, Antiochas, Gasilanas. A bello Assueri Phul vsque ad bellum Vespasiani, octoginta anni. Atque hi stante templo. A bello Vespasiani vsque ad bellum Titi anni [b] quatuor. A bello Titi vsque ad bellum Barcozbæ anni sedecim. Bellum autem Barcozbæ fuit duorum annorum & semis. Atque ita viginti duo anni impleti sunt post templi excidium.

a Non agnosco istorum nominum maiorem partem.

b Expungo viginti in Veneziano.

Auctore R. Iosé, deuoluitur meritum in diem meriti, & peccatum in diem peccati. Exempli gratia. Quando templum primò destructum est, dies illa erat vespera sabbati, atque adeò extremum anni septimi (id est, remissionis) erat etiā custodia & hebdomas ipsius Ioarib, itémque nonus dies Ab siue Iulij. Similiter quando secundo est euersum. Ac in vtraque euersione Leuitæ stabant in suis suggestis & dicebant canticum. Quodnam obsecro canticum? Et reddet illis iniquitatem ipsorum, & in malitia eorum disperdet eos Dominus Deus noster. *Ps. 94.*

Mense quarto, nona mensis fissa est ciuitas in primo excidio. Eiusdem mensis decima septima in secundo. Benedictus Dominus Deus Israel a sæculo. & vsque in sæculum. Et dicat omnis populus Amen, Hallelu-ia. Benedictus Deus, Deus Israel, quia facit mirabilia solus, & benedictum nomen gloriæ eius in æternum, & repleatur maiestate eius omnis terra, Amen, Amen. *Ps. 72.*

Et ipse mutat tempora & tempestates, transfert reges atque constituit, dat sapientiam sapientibus, & scientiam scientibus disciplinam. Ipse reuelat profunda & abscondita & nouit in tenebris constituta & lux cum eo est. Tempora, *id est, tempus Sodomorum.* Tempestates, *tempestatem siue tempus Ierusalem. Quam restaurari breui contingat. ad quod optatum respondeant omnes, Amen.* Aufer Reges, *Regem Ioachim.* Atque constituit, *Regem Babylonis Nabugdonozor.* *Dan. 2.*

Dat sapientiam sapientibus, *Mosi magistro nostro sapientiæ parenti, intelligentiaque patri.* Et sciētiam scientibus intelligentiam, *Iosuæ filio Nun, de quo legitur. Et Iosua filius Nun repletus erat spiritu sapientiæ.* Glossema alterum. Dat sapientiam sapientibus, *Iosepho filio Iacob iusto, de quo in Genesi, Non est intelligens neque sapiens similis tibi.* Et scientiam scientibus intelligentiam, *Danieli & sociis ipsius, quoniam scribitur: Tunc Danieli in visione noctis mysterium reuelatum est.* Ipse reuelat profunda & abscondita. *Profunda de profunditate Quadriga Ezechielis dicuntur. Abscondita de opificio rerum principio procreatarum apud Mosem.* Et nouit in tenebris constituta. *Supplicia, quæ impiis in Gehenna infliguntur.* Et lux cum eo habitat. *Premium in futuro sæculo iustis attributum.* Glossema aliud. Dat sapientiam sapientibus, *Iosua filio Nun. de quo affirmatum reperias, Et Iosue filius Nun plenus erat spiritu sapientiæ*, Et scientiam scientibus intelligentiam. *Ieremiæ, de quo illud antequam formarem te in vtero, noui te, & priusquam exires de vulua, sanctificaui te, & prophetam in gentibus dedi te.*

Qui suspicatur Deum duntaxat præsentia quando fiunt, nosse, contrarium discere debet ex illo Genesis. Hic est liber generationis Adam. Nam his scriptura docet Deum Opt. Max. monstrasse, primo homini singulas ætates, rectores singularum ætatum, suos per singulas ætates prophetas, suos pios, suos sapientes, suos pastores, suos iudices, sapientes singularum ætatum, prophetas singulorum sæculorū, iustos cunctarum generationum, nominū eorū numerum, dierum ipsorum computationem, horarum ipsorum calculum, gressuum eorum summam. Si quidem in Iob legitur. Tu quidem gressus meos dinumerasti, sed parce peccatis meis. Et alibi. Sed & hoc parū visum est in conspectu tuo domine Deus nisi loquereris etiā de domo serui tui in lōginquū. Ista enim est lex Adam domine Deus. Et informe meum viderūt oculi tui & in libro tuo omnia illa scribentur, dies formabuntur, & nemo in eis. Mihi autem quàm honorificati sunt amici tui Deus, quam confortatus est principatus eorum, Dinumerabo eos & super arenam multiplicabuntur: exurrexi & adhuc sum tecum. *Genes. 5.* *Iob. 14.* *2. Reg. 7.* *Ps. 139*

Atque hic sit doctrinæ Seder Olam maioris

FINIS.

Deo laus, honor, & gloria.

BREVE HEBRAEORVM CHRONICON

quod inscribitur Seder Olam Zuta, eodem Gilberto Genebrado interprete.

ORDIAMVR de mundi ordine compendiariam descriptionem Dei conditoris ope atque præsidio. Amen.

Partium chronici nouem formula.

1 Ab Adam vsque ad diluuium, anni sunt mille sexcenti quinquaginta sex.

2 A diluuio vsque ad diuisionem siue linguarum, siue populorum, anni trecenti & quadraginta.

3 Ab illa diuisione ad ortum vsque Isaac anni quinquaginta duo.

4 Ab ortu Isaac donec egrederentur Israelitæ ex Ægypto quadringenti anni.

5 Deinde Israelitæ quadraginta annis errarunt in deserto.

6 Ex quo in terram ingressi sunt, donec ex ea in exilium Babylonicum demigrarent, anni octingenti quinquaginta.

7 Anni septuaginta inter ædem primam (Salomonis) & secundum (Zorobabelis.)

8 Ædis secundæ structura stetit quadringentis viginti totis annis.

9 Ex quo illa ædes (à Romanis) diruta est, ad hoc vsque tempus, anni sunt mille quinquaginta tres.*

Sic euersum templum à Rom. anno mundi 3827

**Qui cadunt in annum à Christo nato 1124.*

Summa omnium istorum quatuor mille octingenti & vnus anni.

Partis omnium prima.

DEMONSTRATIO.

Gen. 5.

Adam natus centum triginta annos genuit Seth. In vniuersum autem annos nongentos & triginta annos compleuit.

Seth vixerat, priusquam ipsi nasceretur Enos, annis centum & quinque. Peregit nongentos & duodecim annos.

Enos vixit, donec ipsi nasceretur Caïnam, septuaginta annis. Expleuit nongentos & quinque annos.

Caïnam natus erat, dum genuit Malaleel, septuaginta annos. Vita autem ipsius tota annorum fuit nongentorum & decem.

Malaleel cum genuit Iared, agebat annum vitæ sexagesimum quintum. Transegit verò ætatem octingentorum nonaginta quinque annorum.

Iared vitæ centesimo sexagesimo secundo generauit Enoch. Perduxit vitam in nongentesimum sexagesimum secundum annum.

Enoch viuebat annum sexagesimum quintum dum ei natus est Mathusalé. Ac ambulauit cū Deo trecentis sexaginta quinque annis, nec postea apparuit, quia tulit eum Deus.

Mathusalé, dum generauit Lamech, agebat annum ætatis centesimum octogesimum & septimum. Vixit autem diutissimè, nempe annos nongentos sexaginta nouem.

Lamech anno ætatis centesimo octogesimo secundo procreauit Noe. Vixit autem nongentos quinquaginta.

Iam Noe, cum aperiit diluuium, sexcentenarius erat. Post diluuium deinde vitam produxit in alios trecentos quinquaginta annos.

En tibi decem ætates

SECVNDA DECVRIA.

Diuiditi pars à mundo condito vsque ad captiuitatem Babylon quinque stirpium decurias

Sem vixit priusquam procrearet Arphaxad, centum annos deinde quingentos.

Arphaxad biennio post diluuium natus, dum ipsi genitus est Sale, agebat annum trigesimum quintum. Post eum editum, anni ipsius fuerunt quadringenti tres.

Sale viuebat, dum ipsi natus est Heber trigesimum annum. Deinde confecit quadringētos tres annos.

Heber anno vitæ trigesimo quarto genuit Phaleg; post eum genitum vixit annis quadringentis triginta.

Phaleg anno ætatis trigesimo procreauit Rehu. Vixit ducentis annis & nouem, vltra illos triginta.

Rehu trigesimo secūdo anno vitæ sustulit Sarug. Expleuit deinde annos ducentos & septem.

Sarug trigesimo anno genuit Nahor, quo genito vixit adhuc annos ducentos.

Nahor generauit Tháre vigesimo nono ætatis anno, vixit postea centum quinquaginta & octo annos.

48. Anno Abrahe diuisio linguarū.

Thare agens annum septuagesimum generauit Abraham, vixit in solidum annos ducentos & quinque.

En hic etiam ætates decem.

A diluuio vsque ad natiuitatem Abrahæ ducenti nonaginta duo anni.

A Nato Abraham vsque ad diuisionem linguarum & populorum quadraginta octo anni.

Ab illa diuisione vsque ad ortum Isaac quinquaginta duo anni. Sic sunt centum anni à nato Abraham ad natum Isaac. Vixit autem Abraham centum septuaginta quinque annos.

Decuria 3. cuius principium Isaac.

Isaac vixerat sexaginta annis, dum genuit

Iacob. Numerus autem annorum vitæ eius cẽtum octoginta.

Iacob ætatis suæ anno octogesimo quinto genuit Iudam. Vixit annis centum quadraginta & septem.

Mirum Phares genuisse anno nono

Iuda anno vitæ trigesimo quinto genuit Phares. Vixit annis centum & nouemdecim.

Phares viuebat annum nonum, cum ipsi genitus est Ezron. Ezron verò & Hamal descenderunt in Ægyptum.

Sic exurgit summa bis mille ducentorum triginta & octo annorum ab orbe condito.

Digressio ad numerum annorum vitæ 12. Patriarcharum.

Ruben, quem genuit Iacob anno ætatis octogesimo tertio, expleuit annos 124. Mortuus est post obitum Ioseph annis duobus.

Simeon vixit centum viginti annis. Anno primo post mortem Ioseph è vita discessit.

Leui vixit annos centum triginta septem.

Iuda vixit (vt prædictum est) centum nouemdecim annis.

Isachar centum viginti duobus annis.

Zabulon 124. fato autem concessit duobus annis post Iosephum mortuum.

Dan expleuit ætatem centum viginti septẽ annorum.

Cur Nephtalim & Gad prætermiserit, nescio.

Aser centum & viginti sex.

Ioseph centum & decem.

Benjamin centum & vndecim, ita vt moreretur circiter viginti sex annos ante Leui.

Reuertitur ad decuriæ tertiæ ordinẽ institutũ.

Interea Ezron genuit Ram. Ram autem genuit Aminadab, Aminadab Naason, qui quidẽ extitit ex iis, qui descenderunt in Ægyptum, vsque ad annum bis millesimum quadringentesimum quadragesimum octauum à mundi productione, quo egressio ex Ægypto contigit.

Egressio ex Ægypto an. 2448.

Illo autem anno mense secundo data est Israelitis lex, mense tertio proximè sequenti Decalogus.

Rursum anno secundo die expiationum data illis lex, quo certe anno obiit Naason.

Naason autem generauit Salma, qui fuit de iis, qui in terram ingressi sunt.

Salmon autem generauit Booz. Ac anno 41. exitus Israelis ex Ægypto, id est, anno bis millesimo, quadringentesimo, octogesimo nono à mundi ortu ingressi sunt Israelitæ in terram.

Mortuóque Iosua expletæ sunt decem aliæ ætates.

Decuria quarta, cuius initium Obed ex Ruth.

Ruth. 4. Dauid rex.

Booz genuit Obed. Obed Iessem. Iesse Dauidem. Dauid regnare cœpit in Israel anno trecentesimo, nonagesimo ab ingressu Israelitarum in terram, id est anno ab egressu de Ægypto, quadringentesimo trigesimo, qui annus erat mundi bis millesimus octingentesimus septuagesimus quintus.

Nota successionem perpetuam pontificũ & prophetarum.

Abiathar diebus illis sacerdotio summo fungebatur, prophetiæ autem munere Nathan & Gad. Regnauit autem Dauid 40. annis ac genuit Salomonem.

Salomõ. 2

Salomon anno 4. regni ædificare cœpit ædem Domini. Perfecit anno regni sui 10. regnauerat 3. annos cum expletus est quadringentesimus quadragesimus annus ab ingressu in terram, siue quadringentesimus octogesimus ab egressu Ægypti, hoc est annus mundi bis millesimus nongentesimus vigesimus octauus, fundauitque ædem. Ipsius autem tempore Sadoc magnus erat Sacerdos Ionathan, Iddo & Ahias Silonites prophetæ.

Roboam. 3

Hunc subsequutus Roboã filius regnauit annos septemdecim, Achimaa pontificatum administrante, Samaïa & Iddo vaticinantibus.

Abia 4.

Abia filius eius regnum suscepit tribus annis, Azaria pontifice eodémque propheta, Iddo propheta adhuc superstite.

Asa. 5.

Asa filius post ipsum regnauit quadraginta vno annis. Tum vaticinationis munus obibant Ioram, Azarias filius Oded, Hanani videns, Iehu filius Hanani.

Iosaphat 6.

Iosaphat post Hasam patrem regnum administrauit viginti quinque annis, Ioas sacerdote summo Iehu filio Hanani, Abdia, Michea, Iehiele filio Zachariæ. Eleazaro filio Dodiæ vatibus.

Ioram 7

Ioram filius post patrem Iosaphat regnum tenuit annos octo, Ioarib pontifice, Elia propheta.

Ochoz. 8

Ochozias filius Ioram deinde regnum gessit anno vno. Tum princeps sacerdotum erat Iosaphat, propheta Eliseus, completæque sunt decem aliæ ætates.

Decuria quinta.

Athalia.

Postea surrexit Athalia Ochoziæ mater & perdidit posteritatem regiam, vniuersamque Dauidis familiam. Tanta fuit istorum temporum calamitas, vt nullus principum superstes euaserit præter Ioas admodum infantem, quem absconderat Ioiada pontifex. Regnauit Athalia annos sex, postque trucidata est.

Ioas. 9.

Regnum igitur recepit Ioas quadraginta annis Ioiada & Pedaia per ordinem sacerdotum principibus, Zacharia Ioiadæ filio sacerdote simul ac propheta, qui iussu Ioas Regis necatus est.

Amas. 10

Amasias eius filius post patris obitum regnauit viginti nouem annis. Pontificatum obtinebat Sedechias. Prophetiæ munus Amos regis Amasiæ frater, patérque Esaiæ prophetæ.

Ozias 11

Ozias filius post patrem Amasiam regnum tenuit quinquaginta duobus annis. Ioël summus erat sacerdos, Ozeas, Amos, Esaias prophetæ.

Ioathã 12

Ioatham filius eius sedecim annis post ipsum regnauit. Pontifex erat Ioatham & ipse regis habens nomen. Prophetæ Oseas, Esaias, Amos, Ozias Micheas Morastites.

Achaz. 13.

Achaz filius ipsius sedecim aliis annis in regno versatur. Vrias præsidebat in Aaronis cathedra. Oseas, Esaias, Amos, Micheas, Oded prophetiæ munus exercebant.

Ezechias

Ezechias filius post patrem Achaz viginti nouem annis regnauit, Neria summo sacerdote Osea, Esaia, Amos, Michæa vatibus.

Manasses post eum regnum obtinuit quinquaginta quinque annis. Osaias summum sacerdotium exercebat, propheticam functionem Ioël, Nahum, Habacuc.

Amon natus ipsius post eum mortuum regnum tenuit duobus annis. Sellum erat pontifex, prophetabat tum ipse idem, tum Hozai.

Iosias post patrem Amonem mortuum regnauit annis triginta & vno. Princeps sacerdotum erat Helchias, Sephonias, Hieremias, & Holda prophetæ.

Ioachaz patri Iosiæ successit tribus mensibus eodem pontifice simul ac propheta. Tunc etiã Hieremias vaticinabatur.

Ioachim superioris regis frater regnauit annis 11. Azaria sacerdotum primo, Hieremia & Vria vatibus.

Atque hic finiunt decem alia ætates

Cæterum regni tertio anno captiuus factus est Ioachim à Nabugdonozore rege Babylonis, Mortuus ad extremum in vinculis vt impleretur prædictum Hieremiæ, Sepultura asini sepelietur.

Tum Nabugdonozor in captiuitatem transtulit ciues Hierosolymitanos cum cũctis principibus. Item e Beniaminia reliquisque tribubus septena millia exulum, qui omnes fortitudine ac arte bellica excellebant.

Post patrem Ioachim regnauit Ioachim siue Iechonias tribus mensibus diebus decem. Seraias administrabat pontificatum. Hieremias prophetabat. Traxit autem illum in exilium Nabugdonozor rex Babylonis cum octodecim millibus, Sedechiamque patruum eius filium Iosiæ in locum ipsius sufficit.

Qui postremò regnauit annis vndecim, eodẽ pontifice, prophetis autem Iosadac fratre Ezræ scribæ, Hieremia & Ezechiele.

Anno quinto regni ipsius profecti sunt exercitus Babyloniorum Hierosolymam. castra metati aduersus eam cõstruxerunt vallum per circuitum, obsidione presserunt diuturna, vsque ad annum regni eius vndecimum.

Illo anno Iudam abduxit è patriis sedibus Nabugdonozor, id est, anno octingentesimo quinquagesimo ingressus in terram & octingẽtesimo nono exitus de Ægypto. Nempe anno mundi ter millesimo trecentesimo tricesimo octauo.

Nec verò relictus est de familia Dauidis vllus, præter Iechoniam, qui genuit Salathiëlem, Malchiram, Pedaiam & Gamariam, cum tamen existerent 38. cognationes.

Ac imperium obtinuit Nabugdonozor vsque ad annum trigesimum septimum exilij regis Iechoniæ.

Post eum mortuum Euilmerodac filius eius imperauit annis viginti tribus. Is anno primo regni sui eduxit Iechoniam de carcere, qui postea discessit de vita, Sedechia iam mortuo.

Decuria 6. cuius initium Iechonias.

Salathiel filius Iechoniæ, vt quidem narrant sapientes, erat in captiuitate imperante tribus annis Baltazare.

Ei mortuo successit Zorobabel filius.

Anno quinquagesimo secundo ab excidio templi, id est, anno septuagesimo imperij Babylonici imperauit Darius Medus, desiitque imperium Chaldæorum.

Ascendit autem Zorobabel Hierosolymam & exules cum ipso anno primo Cyri regis Persarum.

Iosuæ filius Iosedech sacerdotio supremo fungebatur, Aggæus Zacharias, Ezras prophetiæ munere.

Imperium post Cyrum suscepit Assuerus. Is interpellauit ædificationem templi, expediuitque radicitus delere Israelem, sed Deus optim. Max. & ipsum & Aman impium, (qui huius tragœdiæ author erat & caput) de hoc mũdo funditus extirpauit.

Anno decimo octauo Medorum, id est, anno septuagesimo templi excisi ascendit Ezras scriba Hierosolymam & alij cum ipso exules. Ædificauit murum vrbis, aptauitque ædem sanctuarij. Tum Zorobabel rediit Babylonem, ibique est mortuus.

Post Zorobabelem stetit Mesulam filius ipsius. Eius autem diebus incepit imperium Græcorum.

Anno quinquagesimo secundo Medorum & Persarum mortui sunt Aggæus, Zacharias, Malachias.

Quo tempore cessauit prophetia de Israele, anno videlicet ter millesimo, quadringẽtesimo, quarto, ab orbe condito.

Hinc deinceps inclina aurem tuam & audi verba sapientum (non scriptura.)

Alexander Macedo rex Græcorum imperauit annis duodecim: Tum obiit Mesulam, successit autem Hananias filius ipsius,[a] vt tradunt sapientes nostri, cuius diebus regnabant Potran, Salmon, Alascanus, Mapparis Reges Græcorũ.

Deinde anno centesimo quadragesimo Græcorum mortuus est Hananias, & Mattathias filius Ioannis filij Simeonis. Stetit autem post eũ Barachias filius ipsius, iuxta sapientum nostrorum Historias.

Huius tempore erat Nicanor Seleucus, Soter Antiochus, Antiochus alter, &[b] Gascalnas. Denique Antiochus, qui ædificauit Antiochiã, & Ptolomæus, qui transcribi iussit legem in linguam Græcam.

Anno centesimo septuagesimo regni Græcorum peccisus est Simeon filius Mattathiæ, filij Iohannis, mortuúsque Barachias.

Ei successit Hasadias filius ipsius, è sapientũ scriptis illis verò diebus, tempore Nicanoris[c] regis Græcorum, Israelitæ affecti sunt insigni calamitate, adeò vt procederent in aciem

Ezechias 14. Manasses 15. Amon. 16 Iosias 17 Ioachaz 18. Ioachim 19. Nabugdonozor. Hier. 22. Prima transmigratio Babylonis. Iechonias 20. Transmigratio 2. Sedechias 21. 3. Transmigratio 3. cognationes domus David. Nabugdonozor. Euilmerodac. Hier. vlt.

Salathiel. Zorobabel. Darius. Primus reditus. Cyrus. Iosua. Esra 5. Xerxes. Reditus 2. Messulã Propheta desinunt. Alexander. Hananias. successores 4. Alexandri alter à nostris nominatur. a alij syriace significatu sapientes direxerũt eum, & sic deinceps. Barachias. b Calinicus. Simeon Machabeus. Hasadias c Ioñ verò hic dicitur Dux regis Demetrij.

Hasmonei

1. Mac. 7. Machabæi.

Hasmonei & eum interimerent, cum vniuerso ipsius exercitu, Iste est annus centesimus septuagesimus quintus regni Græcorum, ac post patrem Simeonem Mattathiæ filium quem genuerat Hasmoni, regnauit Iohannes triginta septem annis, dormiuitque Hasadias post quem stetit Esaias, vti à sapientibus est proditum.

Esaias. Iannes Alexander.

Iannes deinde filius Iohannis sacerdotis magni regnauit viginti septem annis.

Aristobulus & Antigonus regnum Iosephus 1. tribuit.

Ei defuncto successit Aristobulus filius, regnumque administrauit annis tredecim, interfectúsque est.

Post eum Antigonus filius viginti sex annis. Occisus autem est anno centesimo tertio regni posteritatis Machabæorum.

Herodes magnus. a Inepti aliqui interpretantur [Hebrew] biennium Puto desiderari 37 [Hebrew].

In eius vicem substitutus est Herodes filius Antipatris Machabæorum seruus, qui rebellans cunctam familiam dominorum suorum trucidauit. Regnauit autem [a] annis (multis) intereà obdormiit Abdias, post quem stetit Samaias filius ipsius vt quidem sapientes nostri commemorant.

Sic (à captiuitate) finiunt decem aliæ ætates familiæ Dauidicæ.

Agrippa.

Regnauit deinde Agrippa Herodis filius, & & per ordinem Munubaz Agrippæ filius.

Septima decuria, quam auspicatur Sechamas.

Sechanias.

Obdormienti autem Samaiæ successit Sechanias, quemadmodum prodiderũt sapientes nostri.

Proselytos appellat Herodianos. Nam Herodes Idumæus, aut iuxta alios Philisteus. Ineptè aliqui verterunt Hagarenorum. Nā de Herodianis loquitur. Vespasianus.

Anno centesimo tertio regni proselytorum, qui est annus quadringentesimus vigesimus, à templo restaurato, ter millesimus octingentesimus vigesimus octauus ab orbe condito venit Vespasianus, & solo æquauit ædem. Traduxit in captiuitatem Israelitas, familias multas domus Dauidicæ & Iudam in Hispanias, quas vocamus Sepharad.

Agebatur annus centesimus octogesimus Romanorum, ex quo regnauerant stante tẽplo.

† Bither vrbs maritima in qua reliquias Iudæorum Titus reliquerat.

Anno autem quinquagesimo secundo à templo diruto destructa est Bither.†

Anno centesimo sexagesimo sexto ab excidio templi Persæ irruerunt in Romanos. Tum defuncto Sechaniæ successit Ezechias filius ipsius, vt iidem sapientes nostri tradiderunt.

Ezechias Nathan.

Obdormiuit Ezechias & sepultus est in terra Israel in colle Arbeel, qui erat Iosuæ filij Nisraph sacerdotis, in Orientali vrbis parte: Huic successit filius suus Nathan nomine, qui cum obdormiuisset pater, [b] creuit in visceribus matris suæ. Iste est Nathan Detsutsita.

b Posthumus fuit Huna. Akob. Nahum. Iohanan.

Nathan vbi defunctus esset, habuit filium suum Magistrum Huna successorem. Obdormiit etiam Akob relicto filio Nahum iuxta scripta sapientum nostrorum.

Magistri Huna, Hanana, Mattana, Hananee ipsius fuerunt sapientes. Deinde obdormienti Nahum successit Iohanan, vti extat in sapientum nostrorum literis, cuius sapientem fuisse dicunt magistrum Hananeelen.

Saphat.

Obiens Iohanan filium Saphat successorem reliquit iisdem auctoribus, Magister autem Hananeel sapiens siue doctor ipsius extitit.

Anan.

Obeũti Saphat successit Anan eius natus iuxta traditionem sapientum. Magister autem Samuel doctor eius fuit, siue consiliarius.

Pasa. In Neardea captiui in Babylone Iudæi Synagogam & academiam habuere celebrem.

Tum ascendit Pasa Nesardæ filius, vastauitque ipsam Neardeam vrbem ad Euphratis oram ac obdormiuit magister Hona, sepultúsque est in terra Israël iuxta Magistrum Haia Rabba.

Nathan.

Post ipsum stetit filius ipsius Nathan, vti sapientes nostri asseuerarunt, qui habuit doctores Magistrum Iudam Ezechielis filium, & Magistrum Séseth.

Obtinuerunt imperium Persæ anno ducentesimo quadragesimo quinto ab ædis Domini excidio, decreuerúntque persecutionem aduersum Iudæos.

Nehemias.

Mortuus interea Nathan primatus familiæ Dauidicæ hæredem reliquit Nehemiam filium. iuxta sapientũ nostrorum scripta. Is habuit pro doctore Magistrum Sazbi.

Akabias.

Deinde mortuo successit Akabias filius, iisdem narrantibus, cuius doctores fuêre Rabba & Rab Adá Eius temporibus ascendit Rex Persarum in Syriam, eámque subegit.

sic Posthumum appellant. Hona.

Defunctúsque est Mar Hakban Retsutsitá. & sepultus in terra Israel. Habuit autem successorem Honam Mar fratrem suum, cuius doctores commemorantur Abai, Rabba, & Rab Ioseph Hemæ filius.

Ocba.

Istius temporibus ascendit Sapor in Nisibin cepitq; eam. Vbi obdormiisset HonaMar, dignitatem eius inter Iudæos consecutus est Ocba eius frater, vt narrant sapientes, ac magistrum Hananelem pro doctore habuit.

Aba.

Ocbæ mortui primatum suscepit Aba filius fratris eius, filij Mar Ocban. Eius autem sapientes siue doctores fuerunt Rabba & Rabbena.

Anno quadringentesimo decimo sexto templi excisi mundus extitit sine Rege.

Cahana

Discessitque ex hac vita Aba relicto successore MagistroCahaná fratre, cuius doctor fuit magister Saphra.

Saphra.

Magister Saphra post mortuum fratrem, id est, magistrum Cahanà dignitatem illam est adeptus, vsusque est doctore magistroAha Matpateo.

Mortuus est Mar Zutra, deinde successit Cahaná filius ipsius, cuius doctor R. fuit Rabena.

Mortuo Magistro Cahaná successit Magister Hona filius fratris prædicti Cahanæ, habuitque pro doctore magistrum Aha Mathpateum Hanilei filium.

Hona.

Locum mortui Honæ tenuit magister Hona patruus ipsius. Eius sapientes extiterunt filius Magistri Cahanæ, Magister Meri doctor Hanina Rabba. fuit autem filius eius ruina & pernicies Domus Dauid, Nempe vxor ipsius Magistri Honæ principis exulum, filia erat do-

ctoris Haninæ Academiæ rectoris.

Doctor Hanina. Porrò doctor Hanina vir fuit summus & admirandus. Cum aliquando profectus esset Iudex principis exulū in oppidū Doctoris Haninæ Academiæ rectoris ac expetiuisset interpretari Pérek, nō id permisit Academiæ rector. Ad eum cum venisset princeps exulū præcepissetque insolescens ad se adduci Academiæ rectorem cum per portas oppidi tota nocte deduci iussit. Die insequenti venire ipsum iubet & imperat (ministris suis) vt euellerent omnes barbæ ipsius a angulos, neque ei quisquam hospitium concederet. Abiit igitur Academiæ rector, cumque sedisset ante ædem maioris Sinagogæ, & lachrymans lachrymis oppleuisset b Cokyzan, cúmque obebisset, dira pestis lues irruit in domum principis exulum, vnaque nocte cunctos extinxit, excepto solo Mar Zutra, qui in matris suæ vtero creuit.

Perek sectio Thalmud. q. d. habere cōtionem.

a Extrema.

b Mensuræ genus.

Tum nocte illa insomnis Doctor ac magister Hanina sibi visus est ingredi in hortum cedris consitum atque arrepta securi excidisse cunctas cedros, quæ illic essent. Vnam autem pusillam crescere cernebat subter terram, nec eam securis exciuderet. Mox aduenire virum ruffum senem, qui se Dauidem Regem Israël, ac illum hortum suum esse diceret, deinde quid igitur, inquit, tibi cum ipsis cedris, quod eas amputaueris? quo dicto percussit eum & faciem eius retrorsum (præ ictus vehementia) vertit. Excitatus autem faciem suam retrorsum versam inuenit interrogauitque doctores nostros qui occurerunt, essétne exortus aliquis de domo Dauid. Respondentibus illis neminem ex illa familia natum, nisi quod filia tua (inquiunt) grauida est, abiens obsidit portam ipsius, siue plueret, siue æstus esset, donec illa pareret. Quando vero illa peperit, eius facies in locum pristinum restituta est, suscepitq; puellam apud se nominauit & virum summum reddidit.

Interea erat quidam c doctor recens coniugatus Pahrá nomine in familia Dauidica. Is cernens extinctam familiam Dauidicam, obtulit pecuniam & munera regi, & principatum inter exules consecutus est. At vbi doctor Zutra attigisset decimum quintum annum, tam ipse quàm Academiæ rector conuenerunt Regem, ab eóque obtinuerunt vt Zutra princeps esset exulum, & magister Pahrá eo magistratu cederet. Porrò in nares istius Pahrá, qui per corruptelam principatum fuerat adeptus, inuolauit musca: illéque tandiu sternutauit, donec interiret. Ob eamque causam Dauidici Æchmalotarchæ cælant muscam in suis signatoriis annulis.

c vel generi domus Dauid.

Doctor ergo Zutra Æchmalotarcha, siue princeps exulum fuit viginti annos, quo tempore habuit pro doctoribus magistrum Hanina magistrum Samá, & magistrum Isaac.

Diebus illius interemptus est doctor ille magister Isaac Academiæ rector. Eodem tempore prodiit Rabba Mir magnus (principis autem nostri recordatio sit in vitam æternam) eique apparuit columna ignea, ac cum eo exierunt quadringenti viri, qui bellum gererent aduersus Persas & possedit Regnum.

Rabba Mir.

Exegit ille quidem tributa septem annis, sed ad extremū septennij peccarunt isti nebulones, qui cum ipso erant, Reperit enim eos bibentes vinum diis peregrinis libatum, & scortantes in curia Regum Persiæ, Quocirca disparuit columna illa ignea, quæ multa & frequens erat coram ipso anteà, & vinxerunt eum Persæ atque interfecerunt. Suspenderunt etiam principem exulum doctorem Zutra & Academiæ rectorem super pontem illius prouinciæ, iussuque regis oppidum exulum principis diripuerunt.

Itaque die illo interfectus est doctor Zutra exulum princeps (cuius principis nostri memoria in benedictionem esto.) Natus autem ei est filius, quem consilimiter Zutra appellarunt de patris nomine. At qui erant de domo Dauid fugerunt. Triginta annis non potuit doctor Hahonai d apparere in publico. Doctor Rab Giza patruus eorum qui erant de domo doctoris illius magistri Nehilai discessit, commoratúsque est in Nearsebá siue ad fluuium Tseba.)

Zutra posterior.

d Reuelare faciem suam.

Doctor Zutra superioris doctoris Zutra filius exulum princeps ascendit in terram Israël, & constituerunt illum qui illic erant Iudæi e archididascalum,

e Caput sessionum. Thalmud siue principem concionatorum.

Anno verò quadringentesimo quinquagesimo secundo à templi euersione, id est, anno quater millesimo ducentesimo octogesimo ab orbe condito ascendit in terram Israël, factúsq; est fori, siue senatus princeps.

Et post eum magister Guria, cui successit filius ipsius doctor Zutra, ac per ordinem magister Iacob eius filius & post eum magister Migas filius eius, & rursum magister Nehemias filius istius, deniq; magister noster Abdim Nehemiæ huius filius: Quæ octoginta septem sunt ætates octoginta septem nominibus his in vniuersum notatæ.

Ac postea magister f Abai genuit magistros nostros Iaacob, Phineen & Azariam, Phinees autem magistrum Hatsub. Sic existunt octoginta nouem ætates.

f videtur esse superior Abdim.

Finis breuioris Hebræorum. Chronici.

ANNOTATIONES INTERPRETIS
in aliquot loca superioris Chronici.

1. *Phares viuebat annum nonum, cum genuit Ezron. pag.*10.*fa*.2. Putarem esse mendum ac legendum תשע עשרה decimum nonum, ni summa horum omnium numerorũ hoc postularet. Est enim valdè mirum aliquem procreare anno ætatis nono, cùm ætas ad procreandum idonea incipiat ab adolescentia, id est paulò antè annum decimum quartum, ex Aug.lib.16.de Ciuitate Dei cap. vlt. & in Psal. 104. Quin & lib. 15. eius operis cap.12. & 15. Nemo, inquit, decem annorum potest gignere filios, quia nondum matura pubertas. Physici præterea & Medici ad id requirunt decimum tertium annum & vnum diem, ac aiunt generationi tum homines esse idoneos, cum pubes viris in mento nascitur, fœminis in muliebribus. Vnde in his nubilis ætas est annorum duodecim, in illis quatuordecim. Regula igitur interdum fallit, quod aliis exemplis demonstrari potest. Salomon vndecim annos natus genuit Roboam. Nam Roboam annum quadragesimum vitæ agens patri Salomoni successit 3. Regum 14. Salomon autem dum vitam & regnum deseruit erat annorum duntaxat duorum & quinquaginta, cum anno ætatis duodecimo regnum susceperit. 3. Reg.2.& quadraginta annis solum tenuerit. 3. Reg. 11. Achaz decennis procreauit Ezechiam. Anno enim vigesimo ætatis regnum est consecutus, illúdque administrauit 16.annis.4. Reg.16. Sic obiit anno vitæ 36. Iam Ezechias eodem regum loco patri successit natus annos vigintiquinque. Denique Diuus Hieronymus ad Vitalem præmissa obtestatione commemorat mulierculam alioqui prouectam factam fuisse à puero decenni grauidam.

2 *Quo tempore cessauit prophetia pag. 16. fa. 2.* Malachiam nouissimum esse prophetarum constanter asseuerant Hebræi. Quo autem sensu (Nam nónullos post illius sæculum prophetico munere cumulatos non difficile est ostendere) audi ex Iosephi libro contra Appionem pag.919. *ἀπὸ δὲ ἀρταξέρξου μεχρὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς χρόνου γέγραπται μὲν ἕκαστα, πίστεως δὲ οὐχ ὁμοίας ἠξίωται τοῖς πρὸ ἑαυτῶν, διὰ τὸ μὴ γενέσθαι τὴν τῶν προφητῶν ἀκριβῆ διαδοχήν.* Ab Artaxerse vsque ad nostra tempora scripta quidem sunt singula, verum tamen non merentur tantam fidem, ac superiora, quòd successio prophetarum non extiterit deinceps certa & accurata.

3 *Agebatur annus* 180. *Roman.pag.*18.*fac.* 2. Nõ ab vrbe condita. Nam lapsus erat iam sub Augusto annus vrbis septingentesimus quinquagesimus, vt apparet è Liuio & Floro, & proinde plusquam octingentesimus, dum templum à Tito & Romanis dirutum est. Sed ab vrbis populique Rom. monarchia & iusto imperio, quod Hebræi auspicantur ex eo tempore, quo Romani primum transierunt in Asiam contra Antiochum magnum. Tum enim nominis & imperij eorum potentia atque celebritas Orientalibus cœpit innotescere. Lege 1. Mach. 8. Hinc illud Iosephi Gorionis filij libro tertio Historiæ Hebraicæ cap. 15. ויהי בימים ההם החל תחת יהודה מלכות רביעית על מלכות שלישי הוא מלכות רומיים אשר נתעורר על מלכות יון ויגדל שם רומיים על כל מלכיות הוא חיה רביעית אשר חזה דניאל איש חמודות אשר אכלה ומדקה ושארה ברגלה רפסה.

Diebus illis cœpit sub Iuda Machabæo monarchia quarta post tertiam, id est, imperium Romanorum, quod excitatum est contra imperium Græcorum, Magnificatum autem est nomen Romanorum super vniuersa regna, nempe erat bestia quarta, quam cóspexit Daniel vir desideriorum quæ deuorabat & comminuebat, & cætera pedibus proculcabat. *Dan. 7.*

4 *Principis exulum. pag.*21.*fa.* Iudæi à Zorabele diligenter notant perpetuam successionem eorum qui è familia Dauidica primatum & quasi imperium tenuerunt in Iudæos in Babylonica transmigratione permanentes, qui in patrias sedes reuerti nunquam voluerunt siue librorum, siue possessionum siue alia causa, quòd putent se sic seruare familiam Dauidis, ex qua tandem exoriri possit, iuxta promissiones, Christus. Id obseruauit noster Origenes initio libri quarti *περὶ ἀρχῶν* Vbi enim docuit defecisse principes ex Iuda iuxta patriarchæ Iacob oraculum Gen. 46. & Oseæ, cap. 3. His ergo testimoniis, inquit, vtimur aduersus eos, qui vidẽtur asserere, quod de Iuda dicta sint & dicunt permanere adhuc principem ex genere Iudæ, illum videlicet qui est gentis eorum princeps, quem nominant Patriarcham, nec deficere posse de semine eius, qui permaneat vsque ad aduentum eius, quem sibiipsi describunt. Id etiam notari potest sæpiuscule apud Iosephum, seorsum dum scribit Hyrcano Regi fugato hanc dignitatem a Babyloniis Iudæis vltrò delatam, quam alioqui a Regibus illorum locorum semper redimebant & magno precio conseruabant, vt de sua gente & Dauidis familia suos haberent magistratus & extra suam remp. in sua republica viderentur viuere. Qui hac dignitate potiebatur, ab eis nominabatur Rex Galuta, princeps exulum. Æchmalotarcha, & iuxta Originem Patriarcha.

5. *Neardea pag. 19. fa. 2.* Vrbs ad Euphratis ripam ab exulibus condita Ios. lib.18. antiq. cap. 12. Eius crebra mentio in Talmud, quòd esset præcipuum Iudæorum gymnasium, ex quo in-

numerabiles Rabbini prodierunt, seorsum ij qui condiderunt Talmud Babylonicū. Est enim aliud, quod Hierosolymitanum appellatur, minoris authoritatis sicut & molis.

6 *Rab. Mar. pag. 20. fa.* In his dignitatum vocabulis est aliqua distinctio. Rab tribuitur sapientibus & doctoribus Babyloniæ. Rabbi terræ Israel. Rabban vel Rabbana sapientibus domus Dauid. Mar siue Mor sapientibus Babyloniæ, qui simul essent exulum principes siue Æchmalotarchæ, siue patriarchæ, Rabbi enim maior quàm Rab, Rabban maior quam Rabbi, qui simplici nomine appellatur, vel Mar maior quam Rabban, Lege Eliá in Tisbi.

HISTORICA CABBALA SAPIENTIS
illius, rectorum ornamenti, Rabbi Abraham Leuitæ Dauidis filij.

Eodem interprete.

HVNC librum scripsimus ad declarandum vniuersa verba doctorum nostrorum, quos fœlix faustumq; sit nominasse, tam eorum qui auctores fuerūt [a] Misna, quàm Talmud a sapientissimis maioribus nostris fuisse tradita, & sapientum atque iustorū vnū ab ore sapientis & iusti alterius suam doctrinam per ordinem accepisse. Verbi gratia, Gymnasiarchā & collegium eius ab ore Gymnasiarchæ & collegij ipsius sapientes Talmudicos à viris synagogæ magnæ qui sua acceperant à prophetis. quorum omnium recordatio fausta perennisq; esto. Quanto igitur minus sapientes doctorésve Misna aliquid protulerunt è suo cerebro, præter ordinationes, quas consensu omnium ordinarunt, vt septem legi conficerent? Quod si deridet te aliquis qui nōnihil olet ex hæresi, ac dicit, se relinqui incertum & dubium ex verbis ipsorum, propterea quod in quamplurimis locis dissentiant, heus tu contunde dentes eius atque eū ostende præuaricari aduersum decreta Senatus, doctorésque nostros nunquam inter se dissentire [b] de principio vel summa præcepti, sed eius duntaxat consecutionibus, quòd audierint quidem principium, summámque ipsius à doctoribus suis, sed non interrogauerint illos de consequentijs, propterea quod nil inseruiebant ipsorum necessitati. Exempli causa, non disputant, sit accēdenda lucerna sabbato nécne. De quo igitur disputant? Quo humore vel oleo sit accendēda, quo nō sit. Consimiliter non disceptant, an oporteat recitare lectionē Audi Israël, &c. vesperi & mane, nec ne, sed quando, quóue tempore vespertinæ, quando. quóue tempore matutinæ precis, illa recitanda commemorándaque sit, vt præcepto satisfiat. Atque ita de cæteris ipsorum verbis atque sententiis.

a Contextus Talmud.

Hæ sunt traditiones seniorum. Matt. 15. &c.

b de radice.

Deut. 6.

Ait Abraham Leuita Dauidis filius hunc librum Cabbalæ.

Ab Adam vsque ad Diluuium mille sexcenti quinquaginta sex anni.

A Diluuio vsque ad Abrahamum ducenti nonaginta duo.

Ab ortu Abrahami donec primum egrederetur Charris quinquaginta duo anni.

Gen. 15.

Ab exitu eius de Charris donec staret inter victimarum dissecationes octodecim anni. Cùm Charras rediisset illicque māsisset quinque annis, & remigrasset in terram Chanaan, natus erat 75. annos.

Hinc donec nasceretur Isaac viginti quinque anni. Postea donec nasceretur Iacob sexaginta, deinde donec descenderet Iacob in Ægyptum centum triginta, rursum donec Iacob moreretur septemdecim.

Deinceps quoúsque discederet ex hac vita Ioseph quinquaginta tres anni.

Ab obitu Ioseph, donec prodirent in Ægypto pseudoprophetę è filiis Ephraim & Galaad, seducerēntque Israëlitas & interficerentur, anni centum & decem,

Ab hinc vsque ad exitum de Ægypti terra triginta anni.

3. Reg. 6.

Egressi sunt ex Ægypto mense Martio anno mundi bis millesimo quadringētesimo quadragesimo octauo, ante ædis primæ substructionē quadringentis octoginta annis. Substructa est, ædes illa anno mundi bis millesimo nongentesimo vigesimo nono, antè excidium suum annis quadringentis triginta tribus.

Sed tamen quadringentos duntaxat & decem annos ipsi attribuunt, quoniam à principio trāsmigrationis Ioachim regnum nullum fuisse putatur.

Quod particulatim sic demonstro.
In deserto quadraginta annis.
Iosuæ annis vinginti octo.
Seniores, qui post Iosuæ aliquandiu superstites fuerunt annis 17.
Othoniel quadraginta.
Ehud octoginta,
in quorum extremo Sangar anno vno,
Debora & Barac quadraginta.
Gedeon quadraginta.
Abimélech tribus.
Thola vinginti tribus.

Iair viginti duobus.
Iepte sex,
Abesam septem.
Elan decem.
Abdon octo.
Samsom viginti.
Heli quadraginta.
Samuël vndecim.
Saül duobus.
Dauid. 40. totidem Salomon, at eius tertio ædes cępta est ædificari.
Roboam septemdecim.
Abia tribus.
Asa quadraginta vno.
Iosaphat viginti quinque.
Ioram octo.
Ochozias anno vno.
Athalia sex.
Ioas quadraginta.
Amazias vinginti nouem.
Ozias quinquaginta duobus.
Ioatham sedecim.
Achaz sedecim.
Ezechias viginti nouem.
Manasses quinquaginta quinque.
Amon duobus.
Iosias triginta vno.
Ioachaz tribus mensibus.
Ioachim vndecim annis.
Iechonias tribus mensibus.
Sedechias vndecim annis.

Sic existit summa quadringentorum triginta trium annorum à fine anni tertij Salomonis vsque ad templi excidium.

Post transmigrationem Babylonis hæc principũ, qui alij alios ordine perpetuo genuerunt, fuit series.

Iechonias, Salathiel filius eius, Zorobabel, Mesullam, Hananias, Barachias, Hasadias. Esaias, Abdias, Sechanias, Samaias, Naadaias, Ezechias. Aiunt autem huius Ezechiæ fratrem fuisse Hillelem.

Vniuersi antè hi Israëlitarum principes extiterunt Babyloniæ. Sed ascendit Hillel Babylone, fuitque in terra Israelis princeps centum annis ante templi secundi excidium.

Deinde magister noster Simeon filius eius, & per ordinem filiorum patribus succedentium magister noster Gamaliel senior filius eius, Magister noster Simeon Fi. e. Magister noster Gamaliel F. e. Magister noster Sanctus F. e. Magister noster Gamaliel F. e. Magister noster Iuda princeps filius eius.

Moses. Moses ergò doctor noster, qui in pace conquiescit, accepit legem à Deo opt. Max. in mõte Sinai. Decalogum quidem Siuan siue Maio mense, anno bis millesimo quadringentesimo quadragesimo nono, cætera autem præcepta illis quadraginta diebus quibus permansit in monte ad vsque decimum septimum mensis Tammuz. i. Iunij, quo descendit, fregitque tabulas, itémque reliquis anni primi exitus ab Ægypto, & anni secundi ad nonum vsque mensis Ab, qui Iulio respondet, quo die reuersi sunt exploratores à terra exploranda, & in maiores nostros, cum nollent ascendere, decretum est, ne in ipsam ingrederentur.

Hinc deinceps nullum protsus præceptum illis imperatum est. Excessit verò Moses legislator noster, qui pace perfruitur, die sabbatino, tempore pomeridiani sacrificij, septimo die mensis Adar, siue Februarij, anno mundi, 2486.

Iosue. Iosue filius Nun super quem pax, ab ipso habuit legem vtramque, id est, scriptam, & ore acceptam. Nam certè Moses legislator noster pręsidens disceptabat omnes Israelitarum controuersias à mane ad vesperam. Quòd si dicas hoc esse intelligendum de lege scripta. hoc fieri non potest. Nam illa non complectitur vnum è mille casibus, qui quotidie exoriuntur.

Probat legẽ aliquã esse non scriptam inductione.

Postea autem eis præposuit tribunos, centuriones, quinquagenarios, decuriones, apúdque illos hæc habuit verba, Negotia fratrum vestrorum & quod iustum est Iudicate. De seipso verò, præcepitque vobis tempore illo, quid facere deberetis, &c. Quod quidem præceptum non est aliud, nisi lex ore tradita, καὶ ἄγραφος.

Probat in iudicialibus esse traditionẽ Deut. 1. Ver. 16 Ibid. 18.

Præterea de negotio immolationis, & legibus siue ritibus eius scriptum est. Quemadmodum præcepi tibi. sacrificabis & comedes. Quibus apertè docet Moses sibi fuisse præscripta mandata de immolandis victimis, quæ in lege exarata non sint. Atqui impossibile est, quin ea successori Iosuæ declarauerit.

Idem probat in ceremonialibus.

Iosue autem illa tradidit senioribus, & discessit ex hac vita in sempiternam anno mundi 2517.

Seniores, qui ætatem produxerunt post Iosue, ea deinde tradiderunt prophetis. Prophetæ autem sibi mutuo, alter alteri secundum seculorum & ætatum ordinem, vsque ad Haggæum, Zachariam & Malachiam.

Deut. 12. Prima ætas hominũ Synagogæ magnæ.

Rursum prophetæ ea tradiderunt viris synagogæ magnæ, nempe Zorobabeli filio Salathielis Iechoniæ filij, hisque qui cum ipso redierunt ab exilio Babylonico, Iesu Nehemiæ, Seraiæ, Raaliæ, Mardochæo, Balsani, Maspari, Bagoæ, Rahum Baanæ. Hi quippe sunt principes Sinagogæ magnæ.

Exra 2. In alio ex an. 2919. Exra 4.

Ædificata est ædes prima anno mundi 2909. stetit 417. deinde diruta est post obsidionem bellúmque septennale. Mansit in illis ruinis annos septuaginta.

In Exra est Artaxerses, quẽ puto esse Assuerum cum Abbi Exra, non Cyrum. Nam Cyrus fauit perpetuo Iudæis ex Esa. 44. & seqq. Daniele & Exra.

Tandiu in ruinis suis mansisse primam illam ædem sic ostenditur. Anno quadragesimo nono excidij ipsius, qui erat primus Cyri Regis Persarum, cœperunt eius fundamenta iacere. Cæterum quoniam aduersum ædificatores, Rahum consiliarius & Simsai scriba dederunt literas ad Cyrum Regem Persarum, respondénsque Cyrus sic rescripsit, Nũc decernite vt desistant viri illi, sed nec ciuitas illa ędificetur

ædem alteram sacram in monte Garizyn, itémque omnibus, qui duxerant vxores alienigenas, nec eas volebant dimittere. Cui petitioni cum rex assensisset, ædificarunt ædem.

Tunc populus Israel in duas partes sectus est, vna secuta est Simeonem Iustum & Antignum discipulum ipsius, cœtumque eius, idque iuxta illud, quod traditione acceperant ab Ezra, altera Samballat & generos ipsius. Itaque obtulerunt holocausta & sacrificia extra ædem Domini, decreta constituerunt & iudicia, prout cor eorum dictitabat. In hoc fano sacerdotis munere fungebatur Manasses Iosuæ filij Iosadac filius. Primarius erat Sadoc cum collega Baietos. Hoc fuit initium hæresis. Nam Sadoc & Baietos sese diuiserunt à magistro suo Antigno & defecerunt ad fanum montis Garizim, illicque fuerunt primarij. Stetit autem fanum istud Cuthæorum hæreticorum circiter ducentos annos.

Anno enim ducentesimo duodecimo ab ædificatione templi secundi, qui est mundi ter millesimus sexcentesimus octogesimus primus, rebellauit Mattathias Ioannis filius summus Sacerdos, qui cognominatus est Hasmoneus, in Antiochum Regem Græcorum, stánsque in acie cum filiis suis, ducem qui ipsi erat secundus & dominatum exercebat in Hierusalem obtruncauit & exercitum ipsius, regnauitque annum vnum.

Post eum mortuum Iudas filius ipsius, vir potens, natu maximus regnum administrauit sex annos.

Post eum mortuum Ionathan frater ipsius, qui etiam erat filius Hasomanei, regnauit alios sex annos, sicque fato concessit.

Eius locum consecutus Simeon frater, mortuus est anno regni decimo octauo.

Deinde Ioannes filius Simeonis filij Hasmonei, qui cognominatus est Hircanus primus, regnum obtinuit. Is ascendés in Samariam euertit Fanum à Cuthæis ædificatum in monte Garizim, necauit hæreticos qui offerebant holocausta & sacrificia extra ædem Domini & constituerant decreta & leges siue iura ex animi sui libidine.

Reuersus in pace victor epulum sapientibus instruit. Ibi eorum vnus senex, animo hilaris, sufficit, inquit tibi corona regia, relinque coronam pontificiam semini ipsius Aaron, Mater quippe tua captiua fuit, capta in monte Modith. Patrem enim tuum Simeonem adegerunt exteri ad illas angustias in illo monte, vt fugeret & caperentur vxores ipsius. Sicque postea illi sunt redditæ. His auditis conuiuæ inter se mussitarunt quasi rex esset suspectæ originis. Contra rex audita acerbissimè ferens valdè indignatus est. Itaque postquam administrasset supremum sacerdotium quadraginta annis factus est Sadduceus.

Eique mortuo successit in regno Alexander filius, qui vocatus est Ioannes. Is quoque odio insectatus est Sapientes & eos magna cæde affecit. Ab vno Simeone Satæ filio abstinuit quod esset frater vxoris suæ.

Fugit autem Iosue Peraiæ filius superioris Simeonis Satæ socius Alexandriam Ægypti, donec Simeon Satæ filius ei supplicatione reditum à Rege impetrasset.

Simeon ergo iustus tradidit Cabbalam Antigno discipulo suo. Iosé autem filius Ioazaris & Iosé filius Iohannis eam acceperunt ab Antigno Socheo. Ab his deinde Iuda filius Tabæi & Natheus Arbelites. Ab istis consequenter Iosue Peraiæ filius & Simeon Satæ filius.

Error Iudæorum de Christi tempore.

Historiarũ scriptores in Israele aiunt Iosuam Peraiæ filium magistrum fuisse Iesu Nazareni. Quod si res ita habet, viguit ille profecto tẽporibus Iãnis Regis. Historiographi autem exterarum gentium ipsum affirmant natum diebus Herodis, Archelai autem tempore cruci suspensum. Quæ contentio est maxima, quoniam discrimen est inter ipsos plus quam centum & decem annorum. Probabile autem extitisse diebus Hillelis & Sammei & Iosuæ Peraiæ filij sapientis, qui consimiliter profectus est Alexandriam Ægypti, in suo comitatu habens Iesum.

Moses.

Hic valdè aduersantur historici exterarum nationum, quoniam certè verba sua plurimis conclusionibus definientes, nempe anno trecentesimo duodecimo iuxta numerũ cõtractũ eum natum dicunt, deinde anno 33. cruci suspẽsum. Fuisse autem natiuitatem eius anno trigesimo octauo imperatoris Augusti Romanorum principis, diebus Herodis, crucifixionem, verò diebus Archelai istius filij. fortassis autem vsque eo pugnaciter contendunt. quo dicant templum & regnum Israel post crucifixionem ipsius non nisi paulisper stetisse.

At penes nos vetissima est traditio & historia è Misna atque Thalmud, quorum auctores nihil de rebus immutarunt. Si quidem R. Iosue Peraiæ filius fugit in Ægyptum his Alexandri Iannæ diebus, cumque eo Iesus Nazarenus. Consimiliter apud nos vera est traditio, quod anno quinquagesimo primo regni Machabæorum, & ducentesimo nonagesimo nono structi templi comprehensus est, idque ætatis suæ anno trigesimo sexto, qui tertius erat regni Aristobuli Iannæ filij.

Semias & Abtalion ab illis consequenter per manus disciplinam non scriptam acceperũt. Erant autem proselyti iustissimi. Ab his rursum Hillel & Samai, quorum Hillel ascendit è Babylone in terram sanctam anno vitæ quadragesimo: ac ibi docuit aliis annis quadraginta, vixit quippe centum viginti annos, ac erat de domo & gentilitate Dauid, è regio semine. Habuit octoginta discipulos, quorum maximus extitit Ionathan Vzielis filius, minimus magister noster Iohanan Zachæi filius.

Is ergo Iohanan Zachæi filius Cabbalam accepit ab Hillele & Samai. Tempore ipsius

Iosephus.

a Legi etiam possit R. Iohanan ben Zachai de quo proximè ante

b At in aliis scriptis Hebræorum istud dicitur de Iosepho ben Gorion, vel ben Mattathia.

Vespasianus ascendit contra Hierosolymam, & Hierosolymæ Abba sicarius dux erat latronum qui filius erat sororis magistri [a] Iosephi historiarum scriptoris. Is clam accessit ad Vespasianum Imp. rogans vt ad se ascisceret R. Iosephum historiographum. Quo obtento affuit Iosephus quem, vbi eius egregiam sapiétiam cognouisset Imperator, multo honore affecit, euexitque.

Tunc Vespasianus præfectus erat, aduersum Hierosolymam. At mortuo Nerone Cæsare Romano Imp. à senatu decretum, vt imperiū susciperet. Profectus itaque Romam reliquit Titum filium aduersus Hierusalem, ac præcepit vt honore multo afficeret R. Iosephum historiographum.

3829

Sic destructum est templum sacrum ab orbe condito anno ter millesimo octingentesimo vigesimo nono. Occisus R. Ismael Elisei filius itéque R. Simeon filius Gamalielis senioris.

Illis diebus stetit quidam Cozba nomine, qui contendebat se esse Christum Dauidis filium. Is misit manum in Domitianum Rom. Imperatorem, interfecto eius præfecto, qui prouinciā administrabat. Cum Domitianus imperator adhuc esset puer, non roboratus est ante eum. Itaq; regnauit Cozba iste in Bither annis quinquaginta duobus post excidiū templi, atq; in suo regno mortuus est, successorem relinquens filiū Ruffum nomine, qui similiter mortuus est, relicto regni hærede filio suo Romulo. Collecti autem sunt ad Cozbam & filios eius multi Israelitarum populi, qui in captiuitate versabátur, è cunctis suis regionibus & locis.

Romulus videtur esse quem nostri Barcozbā vocāt.

Huius Romuli, qui filius erat Ruffi Cozbæ filij, tempore firmauit se Adrianus, ascendensq; in terram Israel, cepit Bither nono Iulij anno septuagesimo tertio post templi euersionem. Interfecit Romulum, percussit Israelē insigni clade, cuiusmodi non fuerat audita neque diebus Nabuzardam, neque Titi.

Ptolomæus.

Illa tempestate vigebat Ptolomæus & scribebat librum Almagesti.

Anno ter millesimo nōgentesimo quadragesimo nono, id est, quingentesimo numeri contractuum, & centesimo vigesimo excidij templi editus est Misna siue contextus Thalmudicus.

Galenus.

Imperante autem apud Romanos Antonino, & Magistro nostro Sancto Vigente confecti sunt plurimi libri medici, quando quidem illa ætate erat Galenus. libri autem Hippocratis medici conscripti sunt temporibus Mardochæi & Ester. Nam illa ætate viuebat Hippocrates. Ac hæ quidem sunt ætates Tannaim siue doctorum Misna, quem contextum esse Thalmudicum iam prædiximus.

Misna & Tannaim.

Deinceps anno quater millesimo centesimo octogesimo septimo, qui est annus contractuum septingentesimus trigesimus octauus, obiit Rab Asé, qui à se inchoatam Ghemaræ siue decisionis Thalmudicæ conscriptionem morte præreptus non potuit absoluere. At Mar filius eius & vtriusque socij absoluerunt ac appellarunt Thalmud Babylonicum. Sicque obsignatum conclusumque est opus anno quater millesimo ducentesimo sexagesimo sexto à mundi procreatione, & diuulgatum per vniuersum Iraelem, ita vt illud sibi seruandum susceperint publicè singularum ætatum sapientes docuerint, communibus animis Israelitæ omnes approbauerint, nihil ei vel addendum, vel demendum censentes. Cæterum circiter octoginta anni fuerunt, ex quo cœptum fuerat à Rab Asé, atque compositum donec concluderetur atque obsignaretur, anno quippe septuagésimo tertio mortis eius perfectum est.

Thalmudis posterior pars i. christo 605. vel 606.

Interim Israelitæ erant in Persarum potestate. Postquam enim accisum fuit eorum imperium ab Alexandro, collegerunt se tandem post mortem Antonini Imperatoris. Romani & steterunt pro salute sua & libertate, vt à sese iugum Romanorum depellerent. Itaque postquam mortuus est Antoninus, exclamauit Magister noster Sanctus, dissolutus est fasciculus, necdum tamen inualuerunt admodum Persæ vsque ad obitum ipsius, diebus R. Iohanan.

Tum rex quidam Vrsir nomine filius Babac ad vniuersas Persarum prouincias scripsit ipsis esse cognitum, quemadmodum gladius Aristotelis Philosophi illo ipso adhuc die, quingentis iam annis eos deuoraret, propterea quod Alexander discipulus ipsius fuisset. His verbis animis confirmati sunt & gesserunt bella cum Romanis, ita tamen vt nec hi illos vincerent, nec illi istos, sed imperium diuiderent. Nempe Terra Elamitarum, Emath in Syria, Sennaar siue Chaldæa, aliqua pars Græciæ, Terra Israel, ad vsque Arabiam omnino Persis paruerunt. Romanis autem Italia, Germania, Gallia, Hispania, reliqua Græciæ pars, Ægyptus, Palæstina siue ora Iudeæ maritima. Sic ergo denuo Israelitæ venerunt in potestatem Persarum.

Manes.

Persæ initio dilexerunt Israelitas temporibus maximè Vrsir, id est, Assueri & Saporis regis, cuius diebus prodiit in mundum Manes, qui contendit duos esse Deos in vniuersitate, vnum viuificantem & bona efficientem, alterum mortem inferentem & vniuersa mala perpetrantem, commentusque legem Magis è corde suo euasit in gentem magnam. Occidit autem eum Sapor sapientia sua.

Mahometani.

Amoraim. Tānaim.

Præterea Persæ habuerunt regem Hormiz nomine, qui moriens vxorem grauidam reliquit, ex qua qui natus est, ipso partus die rex est declaratus. Vocarunt autem eum Baaram de nomine stellæ Martis sub qua natus fuerat. Habuerunt rursum magnos alios reges, qui omnes dilexerunt Israelem, donec inualuit regnum Ismaelitarum, qui Persas è cæli concauo deleuerunt.

Hactenus

Hactenus ætates Amoraim, qui auctores fuerunt Ghemaræ siue decisionis Thalmudicæ, & Tanaim, qui auctores fuerut Misna, siue Thalmudici contextus, ætates denique doctorum legis, qui viguerunt in æde sacra à diebus Zorobabelis & cæterorum, qui cum ipso ex exilio Babylonico ascenderunt, vsque ad extremum diem Rabbenæ, & Rab Simæ Rabbæ filij, quorum omnium anni sunt octingenti viginti septem.

Tertij doctores Seboraim. Extiterunt post illos magistri nostri Seboraim, quorum primus magister Iosé, postremus magister Isana. Anni autem eorum centū octoginta septem.

Gheonim doctores quarti. Illos subsecuti Gheonim siue Talmudici Iuris interpretes, quorum primus magister Hanina de Nehar pacod, postremus magister Hai Gaon qui promouit legem in Israël suprà cæteros Gheonim, adeò vt ad ipsius lumen incedant, qui vacant legis studio ab Oriente solis ad occasum vsque. Obiit autem anno millesimo trecentesimo quinquagesimo nono contractuum, id est, quater millesimo septingentesimo nonagesimo octauo. *An. Christi 1121.*

Hic finem habuerunt academiæ & Gheonim siue interpretes Talmud. Nam etiam extincta sunt academiarum instituta, ad quas proficiscebantur Iudæi ex Hispania, toto Occidente, Africa, Ægypto, terra denique desiderij. *Sic Iudæi vocat.*

Hactenus ex Cabbala Historica R. Abrahæ. Cetera enim in exemplari Hebraico Parisiis impresso desiderantur, quod Venetianum à commodante citius repetitum sit, quàm vt transcribi totum à nobis potuerit. His interim fruere. Cetera propediem accipies, quæ sunt velut Catalogus Doctorum & Rabbinorum illustrium. Nam integrum iam sumus consecuti.

ELDAD DANIVS HEBRAEVS HISTOricus de Iudæis clausis, eorúmque in Æthiopia Imperio.

Interprete eodem.

BENEDICTVS Deus Rex Regū, qui selegit Israelem è cunctis nationibus, ac ei dedit legem & præcepta, illum segregans è septuaginta linguis, atque præcipiens, vt sexcenta & tredecim mandata seruaret, & singulatim suo tempore firmiter custodiret. Ac sane Israëlitæ quo tempore præstiterunt voluntatem eius, iugum cuiusquam externi non subière, quousque stetit Ieroboamus Nebati filius. Is primus peccauit & ad peccandū induxit Israelitas, vt & conflarint duos vitulos aureos, & distracti sint ab imperio familiæ Dauidicæ. Coactis enim decem tribubus, iussit vt insurgerent & prælio decernerent cum Roboamo & Ierosolymitanis. His vero respondentibus, Cur pugnabimus aduersum fratres nostros, & aduersum filium domini nostri Dauidis Regis Israelis & Iudæ? dixerunt Seniores: nullos illi esse in vniuersis tribubus Israelicis præstantiores robore tribulibus Danis. Itaque confestim filios Danis iussit ille insurgere & dimicare cum Iuda. Hi renuūt, ac testantur caput consanguineorum, se non inituros prælium aduersum fratres suos, nec fusuros sanguinem eorum frustrà. Hoc affirmato extulerunt enses, lanceas, arcus, seipsósque obtulerunt vt potius morerentur & inirent bellum cum Ieroboamo, donec liberarit eos Deus à cæde fratrum suorum, & promulgarint præconis voce per totam tribum Daniam, Fugite, & egredimini in terram Aegypti. Deinde deliberantes de vastanda Aegypto, & interimendis cunctis habitatoribus eius, Principes his verbis dehortantur: Nonne scriptum est in lege, ne eam denuo reuisamus? quomodo igitur nos descendimus in Aegyptum? Quin & consilia agitabant de inuadendis Idumæis, Amalechitis, & Ammonitis: sed cum intellexissent consignatum diuinis literis, quod Dominus etiam prohibuisset, ne Israelitæ possiderent terminum illorum, immisit in eos Deus spiritum & consilium optimum, vt scilicet superarent flumen Physon, vectíque camelis castra in Æthiopiam perducerent. Illam nacti sunt pinguem & commodam agris, vineis, hortis, paradisis. Sed nec prohibiti sunt à colonis, quin eam inhabitarent & fœdus cum eis pangerent. Vbi autem plurimis annis sic apud eos egissent, Æthiopas tandem sibi tributarios reddiderunt: creuerunt, multiplicatique sunt mirum in modum. Prætereà illò profectæ sunt tres tribus Israelicæ. Neptalis, Gaddi, & Aseris, & abeundo castra ponebant in desertis, quousque attigissent terminum eorum, & necassent plurimos Æthiopum, quà patet iter quadridui ad transuersum tractuum dierum totidem. Et etiamnū hodie aduersus septem imperia pugnant. hæ quidem sunt quatuor tribus, Dania, Nephtalia, Gaddea & Aserina, quæ castra fixerunt in Hauila anteriore, [a] vbi est aurum, in Goueis, Koueis, Asueris in regno Pheruεorum de imperio Horinoth, atque iniecerunt manus in suorum hostium ceruices.

a Vel orientali.

Anno quolibet prælio dimicant aduersus ſeptem hæc regna & linguas, nempe terrã Tuſiga, Kamtuá, Kohá, Marhugiá, Takul, Bacmá & Kacuá, quæ ſunt trans flumina Æthiopiæ, vt impleatur vaticinium prophetatum, vltra flumina Æthiopiæ, &c. His tribus aurum eſt, argentum, lapides, oues, boues, cameli, aſini, magna admodum copia. Serunt, metunt, & habitát in tentoriis proficiſcentes caſtra metantur è termino in terminum quatuor dierum iter lógè & latè nec figunt caſtra, niſi vbi ſunt fructus, agri, & vineæ. Nomen regis eorum Huziel Mathielis: nomẽ principis magni Nicoleus ex filiis Aliabi, nomen autem iudicis eorum Abdan filius Miſaelis de tribu Aſetina. Porrò quatuor mortis genera, quæ vſitata ſunt apud Senatores Iudæos, illìc ſuo habentur loco. Quo verò tẽpore quęrunt proficiſci in militiam clangit preco buccina, & exeunt omnes cum imperatore exercitus ad centum viginti millia equitum, & centena millia peditum. Earum quatuor tribuũ vna quoque menſe exit in aciem, vbi & perſiſtit tres totos mẽſes: ſub finem verò eorũ, quicquid vexerit ex hoſtium ſpoliis, diſtribuit viritim cum tribu ſua. Tribus Danis ex filiis Samſonis, tanquã arena maris in itinere quatuor dierũ, robuſtos habet plurimos. Hi quo tempore pugnandum eſt, ſe in hanc ſententiã mutuò cohortantur; Non honeſtum eſt fugari, pulchra eſt nobilitas, moriatur iuuenis & ne fugiat, roboret cor ſuũ in Domino robore meo, ſpe mea armis meis: in acumine gladij mei apud ſeſe mirabitur ſpiritus meus, & oſtendet gaudium meũ in acie. Equus mi quoties duxiſti captiuas puellas Æthiopiæ? Proinde laudãtur prælij nomine, & ita ſe gerunt ad finem vſque trium menſium.

Iſa. 18.

Lapidatio, Exuſtio, ſtrangulatio, cædes

His vertentibus redeunt, & deferunt omnes manubias ad regem Huzielem. Is vniuerſas diuidit inter omnes Iſraelitas, qui in terra ipſorum habitant, atque omnibus tribuit, qui modo ſint partis Dominicæ. Similiter tribus aliis menſibus ſuccedit tribus Nephtalia, præliumque gerit: tribus etiam aliis tribules Gaddei, donec compleantur menſes duodecim, & reuoluantur ad initium. Tribus Moſis legiſlatoris noſtri iuſti & ſerui Domini, quæ illic nominatur tribus Ianus, conuerſa eſt ab Idololatria, & inſiſtit timori Domini. Fluuius ingens cingit eos ambitu trium mẽſium, longè & latè tantundem quadratus. Ipſi habitãt in ædibus sũptuoſis, ædificiis ſuperbis & turribus, quæ & ſibi ipſi conſtruũt. Non eſt apud illos quicquam impuri, non auis, non fera, non iumentum, non animal noxiũ, ne muſca quidẽ, aut vulpes, pulex, crabro, anguis, ſcorpio, canis, aut vllũ quod nocere poſſit. omnia illic pura, vt oues, vt boues. Oues eorum bis quotannis fœtificant: bis ſerunt & metunt. Illis horti, pomaria & omnium fructuum viridaria ſuppetunt, omne item genus leguminis, peponum, cæparum, alliorum, tritici, hordei, ac ex vno gignuntur cẽtum. Sunt autem illi peritiſſimi fidei & religionis, docti in Miſna, in Thalmud in Agada. Thalmud quod habent, lingua ſancta, puréque Hebraicã deſcriptũ eſt: & ſic ipſi legũt quemadmodũ ſapiẽtes noſtri, prout acceperũt ab ore Ioſuę Nunis filij, quẽ docuerat Moſes, quẽ oraculũ præpotentis Dei. Ignorant Magiſtros & Doctores, qui ſub templo ſecundo fuerunt, eo quòd ad ipſos nó peruenerint, nec eos nouerint. Non aliam linguam quam ſanctam norũt: religiosè abſtinent vino Idolis libato, & ab eo quod grauiter cauerunt Doctores in lectionibus de iugulãdis pecudibus, & de diſcerptis, iuxta hęc Scribarũ verba, Obligat magis Moſes doctor noſter, quã verba Scribarũ. Non iurant per Deum quamdiu fruuntur vſura lucis huius, quin potius excandeſcunt in illum qui coràm iurarit, ac increpant eum in hæc verba, Paupérne es? quare indignè tractas nomen Domini ore tuo? omnia in ore tuo ſunt: ſi buccella eſt, comede illam: ſi aqua, bibe illam: an neſcis ſcelere iuramenti filios tuos mortuos, cũ adhuc eſſent parui? & ita hortantur omnes vt colant Dominum in metu & timore, in integritate cordis. quia filij Moſis ſerui Domini prorogant dies, ac viuũt centum annos aut centũ viginti: nec filia filiuſue moritur viuente patre, ſed perueniũt ad tres, aut etiam quatuor ætates. Videt pater filios nepotes, & ſobolem arantem, metẽtem & ſemper aliquid moliẽtem, quòd nec ſeruos nec ancillas habeant. Officinam quiſque excolit ſuam, ſuóque ſumptũ exercet. ſunt illis domus quas claudant, nec id tamen faciunt ne noctu quidẽ, quoniam inter ſe neque furem habent, neq; quemquam qui mali aut damni aliquid inferat. Quin etiam puellus agit greges iter quamplurimorũ dierum, nec metuit quicquam à latronibus, aut malignis, [a] aut fera beſtia, aut alio incommodo, quod cuncti ſancti ſint & puri. Leuitæ occupantur in lege & mandatis, & adhuc ſunt in ſacrificationibus Moſis legiſlatoris noſtri, vt proinde omnia hæc illis dominus conceſſerit. Prætereà nullos homines vident, nec ab aliis videntur ipſi, ſed ſe mutuò fruuntur quatuor hæ tribus, habitantes vltra flumina Æthiopiæ, ſéque inuicem viſunt & colloquuntur.

Tradunt Hebræi prolem Moſis ſuſceptam à Madianitide, adhæſiſſe religioni maternæ neglecto Iudaico cultu & proinde eius inter proſapias non meminiſſe ſcripturam, tã hic in Æthiopia conuerſa eſſe dicitur.

His continẽtur traditiones patrum & ſententiæ.

a Dæmonibus.

Leuitæ

Fluuius autẽ ſabbaticus eas circumluit, quod ſcribitur de illis in Eſaia, Dicite vinctis egredimini. Porrò apud eas magna eſt auri & argenti copia. Serunt linũ, educant vermes ſericos, conficiũt ſpecioſiſſimas veſtes & tunicas inſtar Ægypticarũ duplices & ſemel atq; iterũ duplicatas abſq; numero. Latitudo fluuij ſabbatici ducentorũ eſt cubitorũ circiter iactũ arcus. Fluuius ille plenus eſt arena & lapidibus abſque aquis, ſonituſq; lapidum illorum perinde ſtridet, atque tonitru ingens, aut fluctus maris & ſpiritus procelloſus, nocte auditur ſonus eius ad iter dimidiati diei. Sunt ibi fontes, & confluunt omnes in lacum vnum, illis terra tota irrigua eſt. In illo lacu ebulliunt piſces, & eius ripis volitant aues omnis generis mundæ. Fluuius ille ex lapidibus & arena ſtridet totis ſex diebus profeſtis, ſabbatis autem quieſcit atque tranquillus eſt ſtatim-

Vinctos.

Fluuius forſan bitumineſus, & aſphaltides.

que conſcendit ignis per fluuij circuitum à veſpera ſabbati ad exitum vſque,& tantam emittit flammam vt nullus ad illum accedere poſſit vel a ſemiſſe miliaris, quocunque tandem e latere, Ignis lambit quicquid circum radices egit,illud cum terra extrahens.

Quatuor hæ tribus Danis, Gaddi, Nephtalis & Aſeris verſantur cum pecoribus ſuis iuxta ripam fluminis vt detondeant oues ſuas:eſt enim terra ſpatioſa,plana, ac pura, vt nec tribulum, nec olus inutile proferat. Cùm vident tribum Moſis, congregantur ipſi, & conſiſtunt ora fluminis, clamandoque inquiunt.Fratres noſtri tribus recti, nobis oſtendite camelos, canes & aſinos. Vbi illi, Quàm longus eſt camelus iſte, quam lóga ceruix eius, quàm verò exigua cauda illius atq; alij alios appellãt, ſalutantque mutuò.

Venit autem ad nos iuſtus iſte, cuius nomen Eldad de tribu Dania, ſuperatis campeſtribus & locis planis, vt hæc nuntiaret omnibus filiis Iſraelis per terras diſperſis,& afferret conſolationes.Talis autem eius à fluminibus Æthiopiæ egreſſio fuit. Ingreſſus eſt mare ipſe, & alter de tribu Aſeris,vt negotiaretur cum nautis,& ab illis veſtes atque ornamenta emeret.Ingreſſi verò ſunt ambo paruã cymbam vna cum pueris ſuis, factóque naufragio intépeſta nocte parauit Dominus duobus his viris tabulã.Hac abrepta fluitarunt in pelago, donec eiicerentur ad populum quendam nomine Amargum,Hi Æthiopes ſunt nigriores coruo,ſtatura proceri, humana carne veſcuntur. Cùm ſuſtuliſſent iuſtos hos,alterum quia pinguis erat & valens,delicatúſque admodum,correptum protinus comederunt, cùm tamen ipſe viuus,clamitans fleńſque diceret, Hei matri meæ corporis mei animati cauſa, & quoniam dedidit me procreator morti mirabili. edunt enim Æthiopes carnem meam.Illum pium vbi deuoraſſent, traxerunt Eldadem Danium, de quo loquimur, & impoſuerunt ei collariũ.vt aſſeruatus pingueſceret atque obeſior redderetur. erat enim infirmus & macer. Præbebát autem illi cibum affatim, quem etiam comedebat diu apud eos manens. quouſque Dominus ad ſalutem ipſi eluxit. Nam irruerunt à regione altera copiæ in hos Æthiopas,captiuoſq; duxerunt eos, diripuerunt, necarunt in illius captiuitatis æſtu. Captus etiam eſt iuſtus his Danius,fuitque apud eos(colebant autem impij illi ignem)annos quatuor, donéc perducerent illum ad regionem Aſin,& cum emeret Iudæus quidam triginta duobus aureis. Nauigauit mare quouſque continentem attigiſſet, & incidiſſet in tribum Iſſacharis.

Illa accolit montes abyſſi,qui ſubiacẽt Mediæ & Perſidi, diligens obſeruatrix legis huius, Ne recedat liber legis ab ore tuo. Nullius dominatũ fert,præterquam Dei : cum nullo mortaliũ dimicat aliã, quã legis,pugnã,ſumma pace & tranquillitate viuit abſq; aduerſario, abſq; occurſu malo : incolit quadratũ ſpatium itineris dierum decem in quamcúnq; voles partem. Illi eſt magna vis pecoris, camelorum, aſinorum ſeruorum, & ancillarum. Non aliud armorum genus gerit, quàm cultrum, mactationis cauſa. Fideles ſunt, abhorrent ab oppreſſione & rapina : ſed & ſerui eorum ita fidi ſunt vt ad inuentum in via magnum diuitiarum pondus non admoueant manus.Inter eos agunt qui adorent ignẽ, & accipiant in vxores matres ſororéſve.Nõ illic eſt in vſu cultura terræ:non metunt, nõ colunt vineas, ſed omnia argento emunt. Iudicem & principẽ habent Naaſon nomine:quatuor mortis genera, ſenatoria exercent. Loquuntur linguà ſanctã,item Perſicã,& Arabicã.

a Immanus altitudinis. Deut 31. Ioſ. 1

Filij autem Zabulonis ſiti ſunt ad Pharanis montes, & ad viciniam illorũ accedunt : figunt tabernacula pellicea, à prouincia Agheamiã ad flumẽ vſque Euphratis.TribusRubeni è regione eorum, à tergo eorundem Pharanis montium. Inter eos pax eſt & amor,ſimúlque procedũt in aciẽ,obſident vias,ac omnia ſpolia diuidũt,graſſanturque per viam Perſidis & Babylonis. Dapaleonus cameli apud eos duobus argẽteis emitur. Loquuntur linguã Cedaris ſeu Arabica:penes eos ſcriptura eſt,Miſnã,Talmud,Agadã.Singulis ſabbatis incipiunt Homilias linguã ſanctã. & ſententias patrum eadem linguã.

Ephraimus & dimidia tribus Menaſſis ibi eſt. in montibus auſtrinis, prouincia Meſugã, cuius homines tetrico ſunt vultu & ſubnigro, poſſident equos, intercipiunt itinera,nemini parcũt. Non illis aliunde victus, quàm ex præda, ſtrenui ſunt bello, quiſque eorum centum fundit. Tribus Simeonis & dimidia tribus Iudæ in terra Cozerimorum abſque ſumma & numero, recipiunt tributum à viginti quinque Regnis, atque pars Iſmaëlitarum pendit illis tributũ. Cæterum iuſtus hîc qui ad nos venit nomine Eldad filius fuit Maali, filij Ezechielis, filij Ezechiæ, quem genuit Halon, quem Abner, quẽ Semaia, quem Hapſer, quem Oggus. quem Elcana quẽ Hillel.quem Ephraimus. quem Tobia, quẽ Peratus,quem Onan,quem Naaman, quem Taamus, quem Tadmis, quem Onamus, quẽ Gaul, quem Salad. quem Calebus. quem Amramus, quem Derus,quem Abdia, quẽ Abrahamus Ioſephi filius,filij Moſis,filij Iacobi,filij Kephuris. filij Arielis,filij Aſeris,filij Iobi,filij Salemi, quẽ procreauit Elius filius Aaliebi, filij Ahilſamacis, filij Hoſimij,filij Danis,quẽ ſuſtulit Iacobus parẽs noſter. Deus optimus ter quatérque beatus in æternitatem omnẽ, qui has pias conſolationes declarauit nobis de fratribus noſtris decem tribubus. recolligat diſperſionem noſtrã è quatuor terræ plagis in ædem ſanctuarij cum cunctis Iſraelitis ſociis. Amen. Miſit literas has doctor Eldad in Hiſpaniam anno 43.[a] Fuit autem hic plenus lege & mandatis Dei. Sibi aſſidentibus à diluculo ad veſperam non deſinebat linguã ſuã ſenſa legis exponere idiomate ſancto, eius oratio dulcior erat melle & apũ fauo. Deus benedictus dignam illi mercedem hoc & futuro ſæculo rependat.

Interſecant coupent les chemins

a Qui eſt à Chriſto 238. Nã ſecundum hebræorũ calcũ, quo anno rum milia ab orbe condito quem ipſi numerum hodie compẽdij cauſa ſupprimunt, incidere in annum Chriſti 1240. Damus igitur ab hinc annos ducentos ſeptuaginta nouem fuit.

QVÆ

QVÆ DE HIS CÆTERI sentiant testimonia aliquot

HEBRÆI constanter Iudæos, quos clausos nominant, fluuio sabbatico tanquam mœnibus circumcludi tradunt. Nostri magis clausos appellari putant à montibus circumpositis. In Ezra lib. 4 est aliquid tale de 10. tribubus. De his Abben Ezra in octauum caput Canticorum, Cum congregabitur Ecclesia Israelitica, dicet reliquam adhuc esse sororem vltra flumina Æthiopiæ. & R. Selomo in 27. Esaiæ, & venient qui perierint in terra Assur, quia (inquit) dispersi sunt intra fluuium Sabbaticum.

Abben Ezra.

Elias in Tisbyte Sabbaticus fluuius est, quem dicunt omnibus diebus hebdomadis, dempto sabbato, currere & mouere immanes lapides, vt tranari non possit. Hæc vero causa, ob quam decem tribus, quæ illic interceptæ sunt, non inde exeant præsertim cum non liceat violare sabbatum. Vocarunt autem eum Sapientes sabbaticum ob cessationem eius in sabbato.

Elias.

R. Moses Ben Naaman videtur ponere in Media aut Mesopotamia. Is enim scribit, citante ibidem Elia, fluuium sabbaticum illum esse quem scriptura vocat Gozan, ad quem Assyriorum Salmanazar vastata Samaria Israelitas transtulisse scribitur 4. Reg. 17. & 19. Quod fermè patrocinatur Iosepho cuius hæc est sententia lib. 7. cap. 13. de bello Iudaico. Fluuius Sabbaticus per totam hebdomadam lapides trahit, & sabbato quiescit, immò vero exarescit, siccumque locum præbet, deinde quasi nulla mutatione facta, die sequenti similis exoritur. Est autem inter Arcas & Raphaneas regni Agrippæ ciuitates.

R. Moses. Iosephus.

Plinius lib. 31. c. 2. de Nat. hist. in Iudæa riuus sabbatis omnibus siccatur, vbi Iudæa nomine videtur delusus, dum non eam intelligit cui Iudæi translati dedere appellationem, sed quæ est in Palestina.

Plinius.

Orontius in suo corde Geographico illos subiicit circulo arctico vltra glaciale pelagus, eisque vndique montes circumiicit. alij collocant ad mare Caspium, nonnulli ad Seras & Indos. Sed & noster Danius quosdam ponit iuxta Mediam & Persidem, Indiam versus, quosdam in Æthiopia. Tam dissecta est miserorum Iudæorum ob fusum piorum sanguinem dispertio. Hæc Deus sui cum Abrahamo, Isaaco, & Iacobo fœderis memor, ad Christum Dominum nostrum per fidem & agnitionem Euangelij colligat, & ad Ecclesiæ sanctum concilium misericordiæ suæ visceribus societ. Amen.

DEO HONOR, LAVS, GLORIA.

DE CHRISTO CAPVT VNDEcimum de legibus Regum & præliorum, ex Deuteronomio R. Mosis Maiemonis filij.

pagina. 763.

REx Christus suo tempore extabit, restituet regnum Domus Dauid iuxta antiquam dignitatem in pristinum dominium, ædificabit templũ sacrum, congregabit dispersos israelitas. Eius diebus restituentur iudicialia omnia, vt cùm antiquitus offerebant oblationes, celebrabant remissionis annos atque Iubilæos, iuxta omnia mandata, quæ in lege tradita sunt. Quicunque autem non expectat aduentum ipsius is non modò reliquos prophetas negat, sed etiam legem ipsam ac Mosem doctorem nostrum. Nam certè lex contestatur de eo, cum inquit, Et reducet Dominus Deus tuus captiuitatẽ tuam, & miserebitur tui & restituet, & congregabit te, &c. Etiam si fuerit dispersio tua in extrema terræ, adducet te Dominus, &c. Illa autem verba, quæ explicantur in lege, complectuntur quæcunque dicta sunt ab vniuersis Prophetis. Quin etiam in historia Balaam hæc tanguntur ac ibi vaticinatio est de duobus Christis, de priore, id est, Dauide, qui seruauit Israëlem de manu hostium ipsius: & posteriore, qui è posteris ipsius exorietur, & saluabit Israëlem de manu filiorum Esu. Illic igitur ait, *Videbo eum, sed non modo*, de Dauide, *intuebor illum, sed non propè* de rege Christo. *Orietur stella ex Iacob* nempe Dauid, *& consurget virga de Israel*, Rex Christus. *Et percutiet duces Moab*. Dauid, de quo in libris Regum scriptura narrat, Et percussit, Moab, & mensurauit eos funiculo, *Vastauitque omnes filios Seth*, Rex Christus, de quo Zacharias, & dominatio eius à mari vsque ad mare. *Et erit Idumea possessio eius*, Dauidis scilicet, Nam sic scriptũ est, Et facti sunt Idumæi Dauidis serui, &c. *Hæreditasq; Seir cedet inimicis suis*, Regi Christo. Si quidem scriptũ, & ascendẽt saluatores in montẽ Sion iudicare montẽ Esau. Præterea de vrbibus refugij in deuteronomio legitur, Si dilatauerit Dominus Deus tuus terminũ tuũ, adiicies adhuc tres vrbes, &c. Atqui nunquam istud impletum reperitur. Cùm ergo Dominus nunquam aliquid inaniter & frustra præcipiat, necesse est istud tandem aliquando impleatur,

Deut. 30. Deut. 4. Num. 24. 2. Reg. Zach. 9. 2. Reg. 8. Abd. 1. Deut. 19.

Quod

Quod ad prophetarum testimonia attinet, res non eget probatione, quoniam vniuersi eorum libri huiusmodi prædictionibus pleni sunt.

Cæterum ne arbitreris regem Christum necessario effecturum signa & prodigia, aliquid innouaturum in mundo, viuificaturum mortuos, aut quippiam huiusmodi, quæ Fatui dititant. Nam rem non ita habituram ex eo apparet, quòd R. Akba, sapientissimus omnium Thalmudicorum cum esset, fuit armiger Barcozbæ Regis, & persuadere voluit eum esse Regem Christum, sicque ipse existimauit, itémque cuncti ætatis illius sapientes, donec ille occideretur scelerum nostrorum causa. Nec prius cognitum est eum non esse Christum, quam occisus fuit. Atqui non requisiuerunt ab ipso sapientes signum vllum aut prodigium. Cuius rei fundamentum est, quia legis nostræ ceremoniæ & iudicia sancita sunt in perpetuum, citra temporis determinationem, nec fas ei quicquam addere, vel demere. Ac quicunq; addit aut detrahit, aut etiam transformat vultum legis, deducitque verba præceptorum de sua simplici intelligentia & mente, iste quidem profectò vanus est, impius, Epicureus denique.

Fatua ratio.

Sic igitur exoriatur Rex de domo Dauid, qui meditetur in lege, se occupet in præceptis more Dauidis patris sui iuxta præscripta vtriusque legis, id est, scriptæ & traditione acceptæ, inflectat vniuersum Israëlem ad ambulandum in ea eiúsque ruinas instaurandas, gerat postremò prælia Domini, iste certè citra controuersiam erit Christus, siquidem in iis, quæ fecerit, fortunetur, ac superet vniuersas nationes finitimas, & ædificet sacrum templum in suomet loco, & congreget dispersos Israelitas, Talis proculdubio Christus erit. Quod si non vsque eò fortunetur, aut si occidatur, certum est non eum esse, quem expectare iussit lex. Qui n potius velut vnus habendus erit eorum omnium Regum familiæ Dauidicæ, qui perfecti quidem & recti extiterunt, sed tamen mortui sunt promissionibus nondum expletis, quem Dominus non nisi existere fecerit vt per eum probaret multos. Siquidem scriptum in Daniele, Et de intelligentibus ruent, vt conflentur per ea, & purgentur, & dealbentur vsque ad tempus præfinitum, quia tempus ad constitutum erit.

Qualis christus Iudæorū.

Dan. 11.

De illo autem qui Christus existimatur atque occisus est in Hierosolymitana curia iam prædictum est in eodem Daniële his verbis. Filiique præuaricatorum populi tui extollentur vt impleant visionem & corruent. Et certè inde ingens natum est scandalum. Nam cuncti prophetæ prædixerunt Christum redempturum & seruaturum Israël, collecturumque eorum dispersionem, confirmaturum denique illorum legem, Iam iste causam præbuit, vt periret Israel, dispergerentur eius reliquiæ, humilis & abiectus efficeretur, peruerteretur rex, errore imbueretur maxima mundi pars, coleretur alius præter Deum. Verum cogitationes Dei vniuersitatis effectoris atque opificis non possunt ab hominibus comprehendi. Neque enim viæ ipsius sicut viæ illorum, neque cogitationes ipsius sicut cogitationes illorum.

christum nostrū intelligit. Ibidem.

Præterea huiusmodi omnia itémque eius, qui extitit post eum, non pertinent nisi ad parandam viam regi Christo & ad disponendum vniuersum mundum, vt pariter Deum colat. Est enim scriptum in Sephonia. Quia tunc reddam populis labium electum, vt inuocent omnes nomen Domini, & seruiant ei humero vno, Ecquonam pacto id? Iam oppletus est mundus vniuersus rumore Christi & verborum legis atque præceptorum Dei, quin etiam hæc diffusa sunt per remotissimas insulas & populos innumerabiles tam mente quam carne incircumcisos, qui vltro citróque verbis istis inter se conferunt de arcanis legis, dum alij dicunt præcepta legis vera esse quidem, sed desiisse hac tempestate, neque esse in vsu, alij autem illis res arcanas designari nec esse simpliciter intelligenda, sed iam venisse Christum qui eorum arcana declarauerit & patefecerit. Cùm ergò emerserit Christus verè prospere processerit & eleuatus exeltatúsque fuerit, tum derepētè conuertentur omnes & suum errorem agnoscent.

Mahometem pseudoprophetam intelligit. Sepho. 3.

CAPVT DVODECIMVM Illarum legum de Regibus.

NE in animum tuum inducas tempestate Christi quicquam defecturum è cursu mundi, aut aliquid immutādum à primo naturæ opificio atque ordine, sed mundum pro suo more & cursu administrandum scito. Ac id quod in Esaia dictum est. Et habitabit lupus cum agno & pardus cum hœdo stabulabitur, figurata est locutio & tropica, qua significatur Israelitas versaturos confidenter cum impiis aliarum nationum mundi, quæ comparantur lupo & pardo. Alibi quippè dictum, lupus vespertinus vastabit eos, & pardus vigilans super ciuitates eorum. Præterea conuertendos esse per pœnitentiam omnes ad veram legem & doctrinam, item non direpturos neque nocituros, sed manducaturos rē permissam pacatè & tranquillè cum Israële. Scribitur enim eodem Esaiæ loco, Et leo sicut bos paleam comedet. Idem iudicium de consimilibus verbis, quæ ad res Christi pertinent. sunt enim figuratæ parabolicæque locutiones. Diebus autem Christi intelligetur cuiusnam rei sint parabolæ, quamque rem designent.

Esai. 11.

Hier. 5.

Esai. 11.

Itaque sapientes nostri, inter mundum hunc inquiunt, & tempora Christi nullum planè discrimen præter tyrannidem Imperiorum. Ac videtur è simplici contextu oraculorum Propheticorum initio dierum Christi futurum prælium Gog & Magog, & ante illud præliū emersurum principem Israel, vt præparet cor eius. Est enim prædictum, Ecce ego mitto vobis

Mal. 4.

Eliam Prophetam antequã veniat dies Domini magnus & terribilis. Porrò non est venturus vt polluat purum, aut vt purget impurum, neque vt deprauet homines, qui valde recti sunt, aut vt rectos efficiat eos, qui valde deprauati sunt, sed potius vt pacem afferat mundo. Nam hoc significatur sequentibus Malachiæ verbis. Et conuertet corda patrum in filios.

Lapis iactus in illud Euangelij Ioan. 9. venit vt qui non vident videant, & qui vident caci fiant.

Consimiliter Sapientum aliqui asseuerant ante aduentum Regis Christi venturum Eliam. At omnia verba hæc atque eiusmodi nemo scit, quo pacto euentura sint, donec re fuerint comprobata. Talia enim abstrusa sunt apud Prophetas. Præterea sapientes ex verbis nullam habent traditionem maiorum, nisi quatenus è versuum sacræ scripturæ pondere diiudicare possunt. Quocirca inter se quidem discrepant de huiusmodi rebus, sed ordines euentuum rerum aliãrum, & minutæ circunstantiæ non sunt de fidei summa, sed nec quisquam laborat de verbis Hagadoth, neque moratur verba Middrashoth, quæ commemorantur de his rebus & similibus, neque reponit in fidei principiis & capitibus, vt quæ neque promoueant charitatem, neque timorem. Similiter non supputandos temporum fines docuerunt sapientes nostri his verbis, Efflet anima eorum, qui fines supputant, sed præstoletur & credat in vniuersum verbis scripturæ, quemadmodum explicauimus.

Hagadoth & Midrashoth allegorica interpretationes Rabbinorum. Vel sufflet animam.

Tempestate Regis Christi, cum disponetur eius imperium, & congregabuntur ad ipsum vniuersi Israelitæ secundum familias censebuntur omnes iuxta præscriptum ipsius, instinctu Spiritus sancti, qui super eo requiescet. Nam prædictum à Malachia, Et sedebit conflans & purgabit omnes filios Leui. Filios scilicet Leui in primis purgabit & dicet, hic de prosapia est sacerdotali, iste de Leuina, remouebitque eos qui non sunt de gentilitate & familia Israëlis. Hoc enim Ezras significat, dum inquit, Ait Athet Sata eis vt non comederent de sancto sanctorũ, donec surgeret sacerdos ad Vrim & Thummim.

Matth. 3.

Ezræ 2.

Ecce didicisti instinctu Spiritus sancti omnes qui in possessionis ius admittuntur, tum in suam gentilitatem reducendos, tum declaraturos primum sui generis auctorem. Cæterum Christus non distinguet gentilitates nisi in tribus. Declarabit enim hunc ex hac esse tribu, illum ex altera. Non item dicet vnum esse spurium, alterum seruum. Æquum quippè est, vt familia quæ obscura est, occulta ignotáque maneat. Nec verò prophetæ & sapientes nostri desiderarunt dies Christi, vt imperium haberent in nationes huius mundi, & exteris gentibus imperitarent, neque vt ipsos populi alij extollerent, sed nec vt ipsi esculentis fruerentur & voluptatibus & gaudiis, verum vt vacui essent ad legis studium, neque haberent durum herum & interpellatorem qui desistere iubeat, quo possent vitam futuri sæculi promereri, quemadmodum ostendimus in tractatibus de pœnitentia.

Illo autem tempore nulla ibi erit fames, nullum bellum, nulla æmulatio, nulla lis & contentio, fœlicitas enim abundè affluet, ac omne deliciarum genus instar pulueris obtinebitur. Mundus, quàm latè patet, non nisi occupabitur in Deo cognoscendo. Quocirca Israelitæ sapientia valde erunt insignes, ac res arcanæ atque abstrusæ omnibus innotescent, qui & consequentur sui summi opificis notitiam pro humanis viribus. Nam replebitur terra cognitione Domini, sicut aquæ mare operientes.

Esa. 11.

Benedictus Deus misericors, qui adiuuit nos.

SCRIPTVRÆ, IN QVIBVS CHALDÆVS

Paraphrastes interiecit nomen Messiæ siue Christi præter literam Hebraicam explicationis gratia, ex Methurgeman Eliæ Leuitis, in Radice משח, vnxit Obseruatio diligens, erudita & perutilis, vt in pusillo quasi speculo, consideremus, quos locos vetus Synagoga citra controuersiam acceperit de Christo. Eos nimirum, quos Christiani de eodem exponimus, etiam hostium nostrorum confessione.

NON auferetur sceptrũ de Iuda, & dux de fœmore eius donec veniàt. Selo Chald. donec veniat *Christus. Orietur stella ex Iacob, & consurget virga de Israel.* Chald. Et magnificabitur *Christus.*

Gen. 49.

Num. 24

3. Reg. 4.

Et disputauit super lignis à cedro, quæ est in libano vsque ad hysopum, quæ egreditur de pariete.

Chald. Et vaticinatus est de rebus domus Dauid qui regnaturi erant in hoc mundo & in mundo *Christi.*

In die illa erit germen Domini in magnificentia & gloria. Cald. in die illa erit *Christus* Domini in lætitia.

Isa. 4.

Et egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendat.

Isa. 11.

Chald. Et *Christus* de filiis filiorũ eius orietur.

Et vocabitur nomen eius admirabilis, consiliarius, Deus fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis.

Esa. 9.

14.

Chald. *Christus pacis.*

De Radice colubri egredietur regulus. Chald. egredietur *Christus.*

Emitte agnum ad dominatorẽ terræ de petra deserti ad montem filiæ Sion.

Chald. ascendere facite tributa ad Christũ Israelis qui roborabit, propterea quod fuerunt in deserto, montem congregationis Sion.

Ibidem. *Et præparabitur in misericordia solium, & sedebit super eum in veritate, in tabernaculo Dauid iudicās, &c.*

Chald. Tunc *Christus* Israelis præparabit in bono thronum suum, & sedebit, &c.

Esai 28. *In die illa erit Dominus exercituum corona gloriæ & certum exultationis residuo populi sui.*

Chald. In die illo erit *Christus* Domini exercituum in corona lætitiæ, &c.

Esa. 2. & 53. Nota chaldæũ hanc Esaiæ sectionem expo suisse de Christi tũ exaltatione tũ perpessione. *Ecce intelliget seruus meus, exaltabitur & eleuabitur & sublimis erit valde, &c. Non est ei species neque decor, &c.*

Chald. Ecce prosperabitur seruus meus *Christus* & eleuabitur &c.

In ciuitatibus Iuda adhuc transibũt greges ad manum numerantis.

Hier. 30. *Chald.* In vrbibus Iuda adhuc trãsibit populus per manum *Christi.*

Ibid. & 23. *In diebus illis & in tempore illo germinare faciam Dauid germen iustitiæ & faciet iudicium & iustitiam in terra.*

Chald. Dauidi germinare faciã *Christũ* Iustitiæ.

Mich. 4. *Et tu turris gregis nebulosa filiæ Sion vsque ad te veniet & veniet potestas prima, regnũ filiæ Hierusalẽ.*

Chald. Et tu *Christe* Israelis qui absconderis propter debita (peccata.) Synagogæ Sion, ad te peruenturum est regnum, & restituetur imperium pristinum regni Synagogæ Hierusalem.

Mich. 5. *Et tu Bethlehẽ Ephrata paruula es in millibus Iuda. Ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israel, & egressus eius ab initio à diebus æternitatis.*

Chald. Et tu Bethelehem Ephrata veluti paruula es vt numereris in [a] millibus domus Iuda. Ex te coram me exibit *Christus* vt exerceat imperium in Israelem, cuius nomen ab antiquo dictum est à diebus sæculi.

a In familiis.

Ego autem in Domino gaudebo & exultabo in Deo [b] Iesu meo.

b salutis meæ.

Chald. Tunc in signo & redemptione, quam facies *Christo* tuo & reliquiis populi tui, qui erit superstes, confitebuntur his verbis. dixit Propheta, Et ego in verbo Domini gaudebo, exultabo in Deo, qui operatus est redemptionẽ meam.

Zach. 3. *Ecce ego adducam seruum meum [c] Orientem.*

c germen.

Chald. seruum meum *Christum.*

Et educet lapidem primarium, & exæquabit gratiam gratia eius.

Zach. 4. *Chald.* Et reuelabit *Christum* suum, cuius nomen vocatum est ab antiquo, & dominatum tenebit in vniuersa regna.

d Plausus gratia, gratia illi sit)

Zach. 6. germen. *Hæc ait Dominus exercituum dicens, Ecce vir Oriens nomen eius. Et subter eum orietur & ædificabit templum domino.*

Chald. Hæc dicit Dominus exercituum, Ecce vir, cuius nomen *Christus*, reuelabitur & magnificabitur, & construet templum Domino.

Zach. 10. *Quia visitauit Dominus exercituum gregem suum, domum Iuda & posuit eos quasi equum gloriæ suæ in bello.*

Ex ipso angulus & ex ipso egredietur omnis exactor simul.

Chald. Quia recordatus est Dominus exercituum populi sui, domus Iuda & ponet eos sicut equos roboris, quorum gloria est in prælio. Ex eo [e] rex ipsius, ex eo *Christus ipsius*, ex eo robur belli eius, ex eo magnificabuntur omnes rectores eius simul.

e Iuda vel Deo.

Psal. 21. *Domine in virtute tua lætabitur rex & super salutare tuum exaltabit vehementer.*

Chald. Domine in fortitudine tua magnificabitur rex *Christus*, & in redemptione tua quamplurimum iubilabit.

In alio exemplo lætabitur.

Ibid. *Quoniam rex sperat in Domino & in misericordia altissimi non commouebitur.*

Chald. Propterea quòd rex *Christus* sperat in domino, &c.

Psal. 45. *Speciosus forma præ filiis hominũ, diffusa est gratia in labiis tuis, propterea benedixit te Deus in æternũ.*

Chald. Pulchritudo tua rex *Christe* exuberat præ filiis hominum. Positus est spiritus Prophetiæ in labiis tuis, propterea benedixit tibi Deus in sæculum.

Psal. 6. *Dies super dies regis adiicies, annos eius vsque in diem generationis & generationis.*

Ibid. *Chald.* Dies super dies venturi sæculi *Christi* Regis adiicies, annos eius sicut ætates præsentis sæculi & ætates sæculi futuri.

Sic Psalmum dicam nomini tuo in sæculum sæculi, vt reddam vota mea de die in diem.

Chald. Tunc collaudabo nomen tuum in sæcula, cum reddam vota mea, in die redemptionis Israel & in die, quo magnificabitur *Christus* Rex, vt regnet.

Psal. 72. *Deus iudicium tuum regi da, & iustitiam tuam filio Regis.*

Chald. Deus [f] leges iudiciorum tuo regi *Christo* da, & iustitiam tuam filio Dauidis regis.

f Vias, modos, rationes.

Psal. 80. *Respice de cœlo & visita vineam istam, & perfice eam quam plantauit dextera tua, & super filium hominis, quem firmasti tibi.*

Chald. Respice de cælo & vide, & recordare in miserationibus, vineæ istius & operis, quod statuit dextera tua super regem *Christum*, quem roborasti tibi.

Cant. 1. *Si ignoras tibi, ô pulcherrima inter mulieres, egredere & abi post vestigia gregum tuorũ, & pasce hædos tuos iuxta tabernacula pastorum.*

Chald. Deus omnibus modis benedicendus dixit Mosi prophetæ. Si illis (qui persequuntur populum domini) exultatio fuerit percutere Synagogam, quæ similis est puellæ speciosæ quam diligit anima mea, ambulet illa in viis iustorum, & ordinet preces iuxta [g] præscriptum rectorum suorum, & pastorum ætatis illius, atque doceas filios suos, qui similes

g os.

sunt hœdis caprarum, vt proficiscantur in ædem Synagogæ, & in locum concionis & studij. Sic merito illorum operum pascentor in exilio, quo vsque mittam Christum Regem, qui regat & ducat eos placidè & quietè ad tabernacula ipsorũ, id est, ædem sanctuarij, quam ædificarunt illis Dauid & Salomon pastores Israëlis.

Tigna domorum nostrarum cedrina, laqueria nostra cupressina.

Ibid.

Chald. Ait Salomon Propheta, Quam decora ædes sanctuarij quæ ædificata est [a] per manus meas, ex arboribus cedrinis; Atqui speciosior multo erit ædes Sanctuarij, quæ ædificanda est, diebus regis *Christ i*, eus trabes erunt è cedris paradisi [b] Eden, & laquearia è cupressis, [c] Sagis, & Surbanis.

[a] *mea opera.* [b] *Voluptatis.* [c] *Rarissima & preciosissima genera cedrorũ esse ducũt.*

Duo vbera tua sicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui pascuntur in liliis.

Cant.4.

Chald. Duo redemptores tui, qui te redempturi sunt *Christus* Dauidis filius & *Christus* filius Ephraim, similes sunt Mosi & Aaroni filiis Iocabed. qui comparantur duobus hinnulis gemellis capreæ, & pascebant populum domus Israël merito suo, quadraginta annis in deserto, Manna & auibus altilibus & aquis putei Mariæ.

Duos christos cõstituunt ob dubitationem aduentũ Christi, dũ nesciũt distinguere inter Christum patientem & triumphantem

Cant.7.

Mandragoræ dederunt odorem in portis nostris, Omnia poma noua & vetera dilecte mi seruaui tibi.

Chald. Cum placebit Domino redimere populum suum ab exilio, dicetur Regi *Christo*, Iam expletus est finis exilij, & merita iustorum fragrant coram me, sicut odor balsami, & sapientes ætatum affixi sunt portis collegij Theologici, occupantes se in verbis librorum, præsertim legis. Nunc igitur surge, & suscipe regnum, quod destinatum est tibi.

Cant.

Quis mihi det te fratrem meum, sugentem vbera matris meæ, vt inueniam te solum foris, deosculer te, & iam me nemo despiciat.

Chald. Illo autem tempore apparebit Rex *Christus* Synagogæ Israël, & dicent ei filij Israël, Age dum, esto nobiscum pro fratre & ascendamus Hierosolymam & sugamus tecum sensus legis, quemadmodum sugit infans vbera matris suæ. Quoniam etiam omni illo tempore, quo vagus eram & extorris à mea patria, modò recordarer nominis Dei magni & traderem animam meam pro diuinitate ipsius, populi exteri non me contemnebant.

Apprehendam te & ducam in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ, ibi me docebis, & dabo tibi poculum ex vino condito, & mustum malorum granatorum meorum.

Ibid.

Chald. Deducam Rex *Christe* & introducam te in ædem sanctuarij mei, ac illic me docebis timere Dominum, & ambulare in semita ipsius. Illic etiam [d] instruemus epulum Leuiathan, & bibemus vinum vetus (generosum & præstans) quod in suis racemis asseruatur à die, quo orbis procreatus est, & fructus malorum granatorum, qui parati sunt iustis in paradiso Eden.

[d] *q. d. De Leuiathã satana triumphabimus.*

Adiuro vos filiæ Hierusalem, ne suscitetis neque euigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.

Ibid. *adiurationis totius Libri postrema.*

Chald. Dicet Rex *Christus*, Adiuro ego vos popule mi, domus Israël, cur contenditis cum populis exteris de exeundo exilio, & quare rebellatis in copias Gog & Magog, expectate quæso paulisper, dum deleantur populi qui venerunt dimicatum aduersum Hierusalem, Nam postea vestra recordabitur Dominus orbis iuxta miserationes, quibus prosequi solet iustos, placebitque ipsi vos redimere.

In diebus vnius iudicis, quando iudices præerant, facta est fames in terra,

Ruth.1.

Chald. Temporibus quibus præerant iudices facta est vehemens fames in terra Israël. Decem autem fames insignes decretæ sunt de cælo, vt sint in mundo, à die orbis conditi vsque ad aduentum *Christi* ad castigandos habitatores terræ, quarum decima in illius dies incidet, eritque fames non edendi panem, aut sitis bibendi aquam, sed audiendi Verbum prophetiæ, quæ à conspectu domini manat.

Et rursum expande, inquit Booz, pallium tuum quo operiris, & tene vtraque manu. Qua extendente & tenente, mensus est sex modios hordei & posuit super eam & ingressus est ciuitatem.

Ruth.3.

Chald. Rursum dixit, præbe peplum, quo conuolueris & prehende illud. Qua apprehendente mensus est sex sata hordei & humeris ipsius imposuit. Immissum autem est ei diuinitus robur ad portanda ea. Itaque protinus dictum est spiritu prophetico, exorituros ex ea sex iustos, quorum singuli benedicerentur sex benedictionibus, Dauid, Daniel, trésque socij ipsius & *Rex Christus*. Ingressus autem est Booz vrbem.

Vocabis quasi ad diem solennem qui terrebant me de circuitu, & non fuit in die furoris domini qui effugeret & relinqueretur.

Lamẽt.1.

Chald. Clamabis libertatem populo tuo domui Israël per *Christum*, quemadmodum fecisti per Mosem & Aaronem in die Paschæ, quo cõgregati sunt adolescentuli mei vndique omni ex loco, in quo erant dispersi, die quo ardebat vehementia furoris tui, ô Domine, nec illis erat liberatio & reliquiæ.

Completa est iniquitas tua filia Sion. Non addet vltra, vt transmigrare te faciat.

Lamẽt.4.

Chald. Postea finire faciet iniquitatem tuam ô Synagoga Sion, redimeris per *Christum*, & Eliam sacerdotem magnum. Nec addet vltra Dominus, vt in captiuitatem amandet te.

Non est priorum memoria, sed nec eorum quidem, quæ postea futura sunt, erit recordatio apud eos, qui futuri sunt in nouissimo.

Eccles.1.

Chal. Non est memoria præcedentium ætatum, sed nec sequentium erit recordatio apud eos, qui erunt diebus *Regis Christi*.

Hæc etiam inuenimus in Targhum siue interpretatione Hierosolymitana.

Hæc

HÆC HIEROSOLYMITANA IN Pentateuchi insigniores locos interpretatio valde vetusta est, & lingua aliquantum à cæteris Hebrea dialectis discrepante. Propter antiquitatem magna est authoritatis apud Iudæos. Quoniam autem mysteriis excellit breui, si Dominus fauerit, eam in Latinum conuersam in commune proferemus. Quæ sequuntur ab Elia de Christo obseruata tibi pregustamenti vice sient. Ipsum conteres caput tuum, & tu conteres calcaneum eius.

Gen. 3.

Targhum Hierof. Cùm filij mulieris attendent ad legem & seruabunt mandata, insidiabuntur & percutient tibi caput tuum téque occident. Cùm autem derelinquent filij mulieris præcepta legis, neque mandatis parebunt, insidiaberis tu & mordebis eos in calcibus ipsorum, pessiméque illos afficies. Verum erit sanitas & medicina filiis mulieris, tibi autem ô serpens nulla erit sanitas. Verum ipsi inter se facturi sunt conculcationes calcibus suis in fine calcis dierum [a] per regem *Christum*.

a *Manibus Regis Christi.*

Gen. 49.

Non auferetur sceptrum de Iuda & dux de fœmore eius, donec veniat Silo, & ipse erit expectatio gentium.

Targ. Hierof. Non desinent reges domus Iuda, neque [b] tardabunt doctores legis de filiis filiorum eius vsque ad tempus quo veniet *Christus*, cuius est regnum, & cui seruitura sunt vniuersa regna terræ.

b *Desiderabuntur.*

Ibidem.

Ligans ad vineam pullum suum, & ad vitem ô fili mi asinam. lauabit in vino stolam suam & in sanguine vuæ pallium suum.

Targ. Hierof. Quàm pulcher est rex *Christus*, qui surrecturus est de domo Iuda. ligabit lumbos suos & exibit in prælium aduersum hostes suos. Occidentúrque reges cum principibus. Rubefaciet fluuios sanguine, & dealbabit colles suos pinguedine fortium illorum. Vestimenta eius imbuentur sanguine, ipse autem similis erit formæ botrorum.

Ibid.

Pulchriores sunt oculi eius vino, & dẽtes eius lacte candidiores.

Targ. Hierof. Quàm pulchri sunt oculi regis *Christi* ad cernendum, præ vino defæcatissimo, ne illis spectet incestos concubitus, cædésque innocentium. Dentes eius exercitati sunt in lege, ne illis commanducet iniquitates & rapinas. Rubescent montes eius vineis & torcularibus vini Candescent colles eius copia tritici & gregum ouium.

Exod. 12.

Nox est ista obseruabilis domini, quando eduxit eos de terra Ægypti. Hanc obseruare debent omnes filij Israel in generationibus suis.

Gen. 1.

Targ. Hierof. Quatuor enim noctes scriptæ sunt in libris memoriarum. Nox prima, cum manifestatum est verbum Domini in mundo, vt crearet ipsum. Mundus erat inanis & vacuus & tenebræ expendebantur super faciem abyssi. Verbum autem Domini lucebat & illuminabat, & vocauit noctem illam primam. Nox secunda, cum manifestum est verbum Domini Abrahæ inter animantium diuisiones. Erat Abraham natus centum annos, Sara autem nonaginta, ad implendum, quod prodidit Scriptura. Nunquid Abraham centenarius poterit gignere filios, nunquid Sara nonagenaria poterit parere? Nunquid accesserat ad tricesimum septimum annum pater noster Isaac, quo tempore oblatus est super altare? Cæli depressi sunt & descenderunt, ipse autem conspexit fundamenta illorum, & caligarunt oculi eius præ sublimitatibus. Vocatur autem illa nox secunda. Nox tertia, cum reuelatum est verbum Domini super Ægyptios, in noctis medio, ac dextera eius occidit primogenitos Ægyptiorum, seruauit autem primogenitos Israelitarum, ad confirmandum id quod dixit scriptura, filius meus primogenitus Israel. Appellaturque nox illa, Tertia. Nox quarta, cum explebit mundus terminum suum, vt redimatur, funes impietatis excindentur & iuga ferrea rumpentur. Moses eduxit de medio deserti, Rex autem *Christus* de medio [c] Romæ. Hic, quemadmodum ille loquetur in summitate nubis. Verbum autem Domini loquitur inter vtrumque, ipsis pariter ambulantibus. Hæc est nox Paschæ, quæ coram Domino seruatur, & parata est omnibus filiis Israël, per generationes ipsorum.

Gen. 15.

Gen. 22.

Exod. 4.

c *Sic se Iudæi in hoc Romano exilio frustra consolantur.*

Num. 11.

Remanserunt autem in castris duo viri quorum vnus vocabatur Eldad, & alter Medad, super quos requieuit spiritus Domini.

Targ. Hierof. Remanserúntque duo viri in castris, quorum vnus vocabatur Eldad, alter autem Medad, & insederat super eos *Spiritus sanctus*. Eldad sic vaticinabatur. En Moses propheta [d] scriba Israelitarum congregatus est de medio mundi. Et Iosue filius Nun eius discipulus, post eum administrabit res exercitus. Medad autem prophetans dicebat. Ecce coturnix descendit de m ri, fuitque offendiculo Israelitis. Vtérque autem pariter vaticinabatur ac inquiebat. Extremo dierum fine [e] Gog & Magog & eorum copiæ ascendent Hierosolymam. At manibus ipsius *Christi* regis concident. Tantáque strage vt in totum septennium filij Israel exurant arma eorum bellica, neque ad arandum exeuntes, neque arbores amputantes.

d *Legislator.*

e *Sarracenus & Turca.*

Num. 24.

Fluet aqua de situla eius, & semen illius erit in aquis multis. Tolletur propterea Agag rex eius & efferetur regnum illius.

Targ. Hierof. Surget Rex eorum filiis ipsorum, & redemptor eorum ex illis, in illísque erit & congregebit exules illorum, de prouinciis hostium ipsorum, ac filij eorum consumentur in populis, itémque robur Saülis, qui pepercit Agag Regi Amalechitarum & magnificabitur regnum ipsius Regis Christi.

Et cum illis.

HÆC QVIDEM ELIAS OBseruauit, Caeterum sat scio multa ei esse elapsa, cùm praesertim Chaldaei paraphrastae, maximè Ionathā, qui Christum aetate viginti octo annis praecessit, quamuis occasione Christi siue Messiae nomen in ore habeant. vt Oseę.14. vers. 8. Conuertentur habitantes in vmbra ipsius, *(Cald. congregabuntur de medio exiliorum suorum & habitabunt in vmbra Christi sui. Esa.66.* Antequā peperit, *&c. Chald. reuelabitur Messias ante dolores partus: Agg.22.* Desiderium Gentium, Chald. *Messias. Ni nimium fuissem prolixus, ego de meo alia eorum adiecissem. Vos qui Christum Dominum amatis eúmque in prophetis legere desideratis & testimonia veterum patrum circumcisorum, quatenus in gloriam, Dei redundant, recipitis, his primitiuis Linguis date operam, & sitibundas mentes bonis literis inbuite, quae pietatem ingeminant.* Psal.119. *Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, sed non vt lex tua Domine.*

Collectanea R. Iacob Salomonis filij de Christo, è Talmud, tractatu Samedrin, capite Helec, pag. 124. De aduentus Christi tempore.

R. Naaman dixit [a] Rabbo. Quisnam audiuit, quando venturus sit casus prolapsionis filius? Quis iste casus & prolapsionis filius, inquit ille? Christus, respondet Naaman, ille enim est de quo scribitur, die illo erigam tabernaculum Dauid, quod cecidit. *Amos 9.*

a Magistro per ante nomasiā.

Atqui (infert alter) nunquid ex traditione R. Iohanam, qua aetate aderit Dauidis filius, pauci erunt sapientum discipuli & reliquorum oculi deficient fatigatione, suspirio, angustiis multis dutáque principum edicta in dies renouabuntur, adeò vt primo posito, secundū protinus consequatur.

Docuerunt doctores nostri, qua annorum hebdomade Dauidis filius venerit, anno primo implédam esse hanc scripturam. & pluam super vnam ciuitatem, & super alteram non pluam. *Amos 4.* Altero dimidiam famem exorituram. Tertio plenam & absolutam ac morituros vtriusque sexus homines, Sanctorum paruulos, virósq; operibus insignes, legem praeterea, ne discatur, obliuioni tradendam.

Quarto futuram saturitatem, quae minimè sit saturitas. Quinto rerum omnium abundantiam ita vt copiosè esculenta, poculenta, & quae ad gaudium & laetitiam conferunt, suppetant, lex etiam restituatur, iterúmque discatur. Sexto tonitrua. Septimo praelia. Ad extemum septimi anni affuturum Dauidis filium.

R. Ioseph ait, En quod hebdomades sic se habuerunt, necdum tamen venit? Deinde sexto anno (inquit R. Abai) tonitrua quis exoriri fecit, item septimo praelia? Praetereà quis sic eo ordine collocauit? Quòd exprobrarunt hostes tui Domine, quòd exprobrarunt vestigia Christi tui. *Psal. 89.*

Ex quadam obseruatione R. Iuda, qua aetate venerit Dauidis filius, conuentus ([b] Theologici) erunt lupanaria, terminus (vel, Galilea) desolabitur, limites (terrae) Israel) vastabuntur, homines in confiniis habitantes circùm errabunt oppidatim, nec misericordiam consequentur. Sapientia scribarum putescet, qui timent Deum offendere erunt abominationi, facies illius aetatis, velut facies canum, veritas in obliuione, id est, vt quidem discipuli R. aiunt, facta est ruta, siue priuationes, & sibi abiit. Deinde quo sequitur, & qui recessit à malo, praedae patuit, sic interpretatur schola R. Sille, quicunque recessit à malo, [c] spoliatus est per creaturas.

b Sic interpretatur R. Iacob de schola, in qua docetur lex.

Impudens Esa.59.

c i. vacuus sapientia ab omnibus creaturis dicitur.

R. Nehorai haec docuit. Qua aetate veniet Dauidis filius, pueri pallore suffundent facies senum, Senes stabunt sedentibus pueris, filia insurget in matrem, nurus in socrum, facies illius aetatis velut facies canis (id est, impudens) filius non erubescet in patris sui conspectu. R. autem Nehemia, qua aetate filius Dauidis veniet, peruersitas multiplicabitur, honorabilis deprauabitur, vitis dabit quidem fructum suum, sed vinum erit carum. Omne imperium peruertetur haeresi, nec disciplina habebit locum.

Astipulatur R. Isaaco asseueranti filium Dauidis non accessurum, donec vniuersa regna vertantur in haeresim. Rabba, quid enim aliud, inquit, declarat scriptura, si omnis in candorem versa est, mundus erit? Docuerunt Doctores nostri ex hoc Deuteronomij loco, quia videbit, quod abierit manus, non venturum filium Dauid, donec multiplicentur proditores & apostatae. Alij, donec diminuantur discipuli. Alij, donec deficiat numus de marsupio. Alij donec desperent redemptionem. Et clausus quoque deficeret, & derelictus, adeò vt apud Deum possint dicere, non est qui sustentet, neque qui adiuuet Israelem.

Leu. 13. Deut. 32.

Ibid.

R. Zira, cum aliquando offendisset doctores quosdam nostros sese in eo occupare, vt cognoscerent aduentus Christi tempus, dixit illis, de aduentu rogo vos, ne procul illum reiicite, quoniam lego ego, tria esse, quae veniant de repente, praeter mentis attentionem, Christum essentiam, scorpium.

R. Katina inquit, sex annorum millibus erit mundus, vno autem desolabitur. Reperitur enim scriptum, & eleuabitur Dominus solus in illa die. Imo vero, ait Abai, duobus millibus desolabitur. Nam dicitur ab Osea, Viuificabit nos post duos dies, die tertio suscitabit nos, & viuemus in conspectu eius. Argumentum, idem ac R. Katina colligens, tale est. Quemadmodum hebdomas annorum [d] remittit annum vnum singulis septenniis, sic mundus remittit mille annos singulis septenis annorum millibus. Id apparet è praecedenti Esaiae oraculo, Eleuabitur Dominus solus in die illa, Quin etiā

Esa.2. Esa.6.

d Desolat. propriè.

è Psalmo

Psalmo qui inscribitur. Psalmus cantici in diē sabbati, id est, in diem, qui totus Sabbatum. Præterea ex altero, Quia mille anni in oculis tuis tanquam dies hesterna quæ prætertit.

Ps.29. Ps.90.

Docet [a] Domus Eliæ. Sex mille annis erit mundus, Duobus mille inanitas, duobus mille lex, duobus mille dies Christi. At propter iniquitates nostras, quæ multiplicatæ sunt, elapsi sunt ij, quos præteriisse cernimus,

a Academia schola.

Scholion R. Iacob in superiorem traditionem R. Eliæ vertere etiam hic placuit, antequam reuertamur ad contextum Talmudicum, vt pij Iudæos considerent scripturas & traditiones maiorum suorum, tempus aduentus Christi definientes, ita malè torquere & deprauare, vt imprudentes Christianam doctrinam aduersum suam perfidiam firment & muniant.

Scholion. R. Iacob.

Sex mille annis inanitas. *quoniam nondum lex data erat, sed mundus erat velut inanitas & chaos, à primo videlicet homine, vsque ad quinquagesimum secundum Abrahæ. Sic enim numerare debent bis mille anni primi, quemadmodum è scriptura colligitur. Iam expletis illis duobus millenis annis, occupauit se Abraham in lege, quoniam legitur, & animas, quas fecerant in Hara, quod Chaldaicè sic translatū legimus, & animas quas legi operati sunt in Haran. Præterea in vetustis doctorum nostrorum scriptis hæc reperiuntur, expletis in Idolorum cultu duobus annorum millibus, illa ipsa hora Abraham agebat annum vitæ quinquagesimum secundum.* Duobus mille lex, *nempe ab hominibus, quos Abraham & Sara Deo conuerterunt, vsque ad Christi aduentum. Quadraginta enim & octo anni vsque ad natiuitatem Isaac, & 60. donec nasceretur Iacob, efficiunt 108. Vixerat autem Iacob 130. annos cum descendit in Ægyptum. Ecce 238. In Ægypto permanserunt. Nostri 210. Ecce 448. anni. Ab exitu eorum ex Ægypto, quousque ædificari cœpit templum primum, 480. Sic quippe scribitur, factum est anno quadringentesimo & octogesimo egressionis filiorum Israel de terra Ægypti, vt ædificare Salomon inciperet domum Domino. Sic existunt anni 928. Hoc autem templum primum stetit annis 410. vti scriptura ostendunt per numerum annorum Regum, deinde captiuitas durauit annis 70. templum secundum 420. Exsurgunt igitur anni 900. qui superioribus additi conflant duo annorum millia, demptis 172. Et certè totidem annis, id est, 172. ante absolutum quartum ab orbe condito millenarium diruta est à Rom. ædes Domini. Itaque expletis illis 172. annis perfecta sunt duo annorū legis millia, de quibus hoc loco agitur. Non quod alioqui desierit lex post illum annorum numerum.* Duobus mille dies Christi *debuit enim post expletos bis millenos annos legis aduenire Christus, & soluere captiuitatem Israelis. At propter iniquitates nostras quæ multiplicata sunt, Christus non adfuit ad extremum quarti illius millenarij, elabentibus vltra annis multis. Adhuc enim aduentus ipsius dilatus retardatusque est.*

Gen. 12. Ergo venit iam Christus. 3.Reg. 6. Nota quid prætexant, cōtra traditiones maiorum mediū prophetarū.

Dixit Elias Rabbi Iehudæ fratri R. Sallæ Essæni (vel, sancti). Mundus non habet Iubileos pauciores octoginta quinque (.i. annis 4250. Extremo autem Iubileo filius Dauidis venit. Interrogantique, initióne illius, an fine, respondit se nescire, an Iubileus ille sit explendus néne. R. Asé et etiam dixit, ante illum iubileum ne eum expectes. Hinc deinceps illū præstolare.

R. Hanan Taliphæ filius misit ad R. Ioseph, qui diceret, Reperi hominem habentem in manibus codicem vnum sermone Assyriaco & lingua sancta. Interroganti mihi, vndénam illum esset consecutus, respondit se dum militaret Romanis inter illorum thesauros illum inuenisse. Porrò in eo scribebatur post quater millenos annos ducentos nonaginta vnum ab orbe producto mundū consummandū. Illisque anni partim futura bella cetorum inter se, partim prælia Gog & Magog, [b] de reliquo dies Christi. Neque Deum reuocaturum orbem suum nisi post millenarium septimum. Quamquam R. Aha R. Abę filius post quintum millenarium dicendum putat.

b i. post prædictos ann.

Nota. R. Nathan commemorat sequentem prædictionem Abacuc perforare atque penetrare vsque ad abyssi extrema, .i. esse perceptu difficillimam, & quasi impossibilem, è R. Iacob) Quia adhuc visio in tempus & loquetur in finem, & non mentietur, Si tardauerit, expecta illum, quia veniendo veniet & non tardabit. Aliter quam Doctores nostri, qui commentati sunt vsque ad tempus, tempora & dimidium temporis, Item aliter, quam R. Samlai, qui commentatus est. Cibasti eos pane lachrymarum, & potum dedisti eis in lachrymis in mēsura, item, quam R. Akibá, qui interpretatur. Adhuc vnum modicū & ego commouebo cælum & terram, regnum primum (Machabæorum) duntaxat fuisse (in splendore) 70. annis, secundum (Herodiorum) 52. tertium Barcosbæ duobus annis & semis. Quid, *Et flabit siue loquetur in finem, & nōmentietur?* R. Samuel filius Nahmani nomine R. Ionathā, sufflato, inquit, siue exsibilato illos ipsos qui supputant fines & aiunt cùm appetiuerit finis nec adhuc venerit, minimé veniet, verum expecta eum: nam scriptum, si tardauerit expecta eum. Si fortè dicis, Nos quidem expectamus, at ille minime expectat, recordare scripturæ, propterea expectat dominus vt misereatur vestri, & propterea eleuabitur vt misereatur vestri. Quid igitur, inquies? Cum & nos expectemus & ipse quoq; expectet, quis retardat & prohibet (aduentum illum Christi?) [c] regula iustitiæ retardat & differt. Si ita est inquies, cur ergo eum expectamus? Ad mercedem percipiendam, inquam. Sic enim eodem Esaiæ loco, Beati omnes qui expectant eum. Ex quo R. Abai coniecit, mundi qualibet ætate non minus extare quam triginta sex iustos, qui percipiant faciem Dei. Sic enim scribitur, beati qui expectant לו eū, quod pronomen ratione arithmetica reddit 36. Quod autē dixit Rabba, ætatem esse, qua astantes, Deo Opt. Max. eum ambiunt in octodecim mille

Abac. 2. Dan. 7. Psal. Agg. 2. Abac. 2. Ibid. Esa. 30. Esa. 30. c Mensura proprietas.

a Milia-ria Persica,quæ lucas Germanicus æquant. Ezech 48.

[a] parasangas,illud certè est ,quod scribitur in Ezechiele, per circuitum (ciuitatis) decem & octo millia , siue de iis qui fruuntur claro Dei conspectu,siue de illis qui comprehendunt Deū speculo aliquanto minus lucido. Ac quam multi omnes sint ille locus declarat. Quod vero ait Ezechias , dixit R.Ieremias nomine R. Simeonis filij Iohai , se vidisse bases siue gradus ascēsus , qui essent pauci. Interea , inquit , si sint mille,ego filiusque meus ex illis sumus, sin duo non dubium quin ego filiusque meus illi ipsi simus,siue qui ingrediuntur cum licentia,siue qui ingrediuntur absque licentia (præ iustitiæ & sanctitatis abundantia & multitudine.)

Scholion R. Iacob.

b Rab.

Ex pronuntiatis [b] Magistri , expleti sunt omnes termini (positi de aduentu Christi) ac res pendet è sola pœnitentia & bonis operibus. At iuxta Samuelem [c] lugenti , vt perseueret in suo luctu sat est. Sicut autem suspicatur doctor R. Eliezer , si Israelitæ egerint pœnitentiam redimentur , sin minus non redimentur.Cui respondit R. Iosue, imò verò nisi egerint pœnitētiam non redimentur,sed Deus Opt.Max.præficiet illis regem,cuius edicta dura sint sicut Hamanis(in libro Ester) & reuocabit eos ad bene agendum.

c i. sufficit Israelitis sua angustia Nā etiam sine Pœnitentia redimentur Scholion R.Iacob.

Istud notabile R. Eliezer ponit. Si Israelitæ egerint pœnitentiam redimentur , quia scriptū, Reuertimini filij rebelles , sanabo rebelliones vestras cui opposuit R. Iosue istum Esaiæ locum,gratis venditi estis , & sine argento redimemini,Gratis venundati istis idololatria,& sine argento redimemini,sine pœnitētia & bonis operibus.Respondens R.Eliezer,Nónne,inquit, etiam legitur , conuertimini ad me & ego conuertar ad vos,cui R.Iosue , Nūquid etiam scriptum,Quia ego iure coniugali possedi vos .& & accipiam vos vnum ex vrbe & duos è familia,& introducam vos in Sion. Cui R. Eliezer, Sed & legitur in tranquillitate & quiete saluabimini,&c. Respondens autem R. Iosue, Atqui Esaias scribit,sic dicit dominus redemptor Israel,sanctus eius ad contemptibilem animam. ad abominatam gentem,&c. Contrà apud Hieremiam respondit R. Eliezer,ista habentur. Si reuertaris Israel,dicit dominus, si reuertaris hypothetica est locutio.Cui R. Iosue. Quid igitur significat Daniel iis sequentibus verbis. Audiui virum illum indutum lineis,qui erat super aquis riui & eleuabat dexteram suam &c. Hoc cōmemorator conticuit R. Eliezer.

Ierem. 4. Esa.24 Mal.4. Antinomia scripturarum pugnantium inter se. Esa.49. Hierem.4 Dan. 12.

Vt quidem prodidit R. Aba , Non potes colligere certum determinatúmque tempus aduētus Christi ex hoc Ezechielis oraculo , Et vos montes Israel ramos vestros dabitis, & fructum vestrum feretis populo meo Israel. R. Eliezer, nec isto Zachariæ , Si quidem ante illos merces hominum non fuit. Quid autem declarat quod sequitur,Neque introeunti neque exeunti pax præ angustia?Ne quidem sapientum discipulis,inquit Magister,futurā pacem præ angustia,in quibus alioqui est pax,iuxta illud Psalmi, Pax multa diligentibus legem tuam, donec vniuersæ [d] portæ , inquit R.Samuēl,sint libratæ & æquales,tum enim veniet Christus.

Ezec. 36. Zach.8. Ibid.

Psal.119. d i.portæ frugū & vini quēadmodū dicimus Domum faturas magna R.Iacob Ezech. 19.

Ex dictis R. Hanina Dauidis filius non prius veniet,quàm vestigetur piscis ægrotanti , nec reperiantur. Quoniam scriptum,Tunc demergā aquas eorum & flumina illorum sicut oleum fluere faciam , vbi postea scribitur , in die illo pullulare faciam cornu domui Israel, Ex dictis R. Hama filij R. Hanina , Dauidis filius non veniet antequam desinat regnum vel abiectum & vile ex Israel,quoniam scriptum , Et præcidentur Ramusculi eius falcibus , deinde paucis post versibus , In illo tempore deferetur munus domino exercituum , &c. Vt autem prodidit R. Zeini ex dictatis R. Hanina , non veniet Dauidis filius donec consumantur timidi animo ex Israele.Sic enim legitur,tunc auferam de medio tui , exultabundos elationis tuæ & post , Et relinquam in medio tui populum pauperem & tenuem , & sperabunt in nomine domini.

Esa.18. Zach.3.

R. Mili retulit ex sermonibus R. Eliezer R. Simeonis filij , non venturum Dauidis filium quo vsque consumantur ex Israele cuncti iudices & præfecti , idque declarare Esaiam hac oratione,& conuertam manum meam ad te & excoquam ad purum scoriam tuam , &c. & restituam iudices tuos,&c.

Audi vt conformet vocationē Apostolorum & cæterorū qui ex Iudæis credi derunt, Pontificū autem Iudæorum reiectionē Esa.1.

Ex dictis [e] Vlæ Hierosalem redimetur per solam iustitiam,quod in Esaia scriptum , inueniatur. Sion in iudicio redimetur, & reducent eam in iustitia. Ex R. Papha, si desinant inflati & superbi ex Israel,desinent magi.Nam in Esaia scriptum,& excoquam in camino scoriam tuam. Si desinant Iudices desinent Myrranni gentium, quòd Zacharias scripserit,Abstulit Dominus iudicia tua,euertit inimicos tuos.

e Nomen Rabbini Ibid. Ibid.

Ex R.Iohanan , Cum conspicis ætatem progressu minui,expecta ipsum Christum. Est enim scriptura traditum, Populum pauperem saluabis ,& oculi tui super elatos, vt humiles. Præterea,inquit , si videris ætatem obrutam angustiis multis instar fluuij,expecta illum. Scribitur enim,Quia veniet quasi fluuius violentus, quem spiritus Domini cogit.Et mox , & veniet Sion redemptor. Præterea, ait ille , non venit Dauidis filius nisi ætate , quæ vel tota sit pura. vel tota corrupta & scelerata.Pura quidem iuxta illud Esaiæ , Populus autem tuus omnes iusti , corrupta verò iuxta istud , & vidit Deus, quia non est vir,& obstupuit , quia non est qui occurrat.

Zach.4. 2.Sam.22 Esa.59. Esa.60. Esa.59.

R. Alexandro R. Iosua filius Leui oraculum istud Esaiæ , In tempore suo accelerabo istud, sic componebat , quod videantur opponi *in tēpore suo & accelerare.* Meritum est. *Accelerabo,* nō meritum,*in tempore suo.* Sic in se inuicem cōparabat Danielem & Zachariam , Ecce,inquit, Daniel cū nubibus cæli quasi filius hominis venit,cùm contra Zacharias,Pauper & sedens super asino. Sapor rex (Persarum) colloquens

Esa.60. Dan.7. Zach. 9.

cum

cum Samuele, dicis, inquit, Christum venturum super Asino. Mittam ad eum ego equum [a] fulgentem quo vtor. Tibine est equus centicolor, ait Samuel (vt ille Christi) Asinus?

[a] vel castratum.

R Iosuæ filius Leui occurrens Eliæ stanti ad ostium [b] horti Eden, interrogauit. Quando venturus esset Christus, vbi Elias respondit, quando volet Dominus iste noster, R. Iosua dixit, duos vidi, at vocem trium audiui. Idem R. Iosua occurrit Eliæ stanti ad ostium speluncæ R. Iosuæ filij Iohai & dixit, Veniámne in venturum sæculum, vbi autem Elias respondisset, si voluerit dominus iste, subiecit R. Iosua, duos quidem vidi, at vocem trium audiui, deinde interrogo, quando venturus sit Christus. Qui respondit, vade interroga illum ipsummet, qui sedet in porta [c] Romæ, hoc autem tibi signum, ecce enim inuenies sedẽtem inter pauperes portantes dolores, vbi vniuersis ligantibus & soluentibus simul suas plagas, ille vicissim vnam soluit & ligat, ne tardet si fortè rogatum oporteat egredi ad redimendum Israelem. Profectus ergo ad eũ, salue, inquit, domine & preceptor, qui respondit, Etiam tu saluus sis Leuitæ fili. Interroganti autem R. Iosuæ, quando venies mi domine, dixit hodie. Ad se ergo redeuntem R. Iosuam Elias interrogauit, quid sermonis accepisset à Messia, Illi deinde omnia commemorãti dixit sperare te & patrem tuum iussit futurum sæculum. Decipiendo ergo decepit me inquit R. Iosuæ, quia interrogabam de die aduentus ipsius. Cui Elias, etiã dixit scriptura hodie si vocem eius audieritis.

[b] Paradisi voluptatis.

[c] In horti porta quæ Romam respicit R. Iacob. Alludit ad verba Esa. 35.

Psal. 90.

Interrogarunt R. Iosé filium Kisimá discipuli ipsius quãdo vẽturus esset filius Dauid. Respõdit ille, vereor ne à me quæratis signum, vbi polliciti essent se minimè id facturos, respondit, veniet filius Dauid cum ceciderit hæc porta ([d] ostẽdebat autem vrbis Romæ portam) & restaurata fuerit, ceciderit iterum, tum enim ei tertio redintegrandæ non sufficient, donec veniat Dauidis filius. Illis postea signum petentibus præter pactum nihilo minus dedit & ait si ita est, vertantur aquæ speluncæ Paneadis (vbi origo Iordanis) in sanguinem, quod certè factum est hora obitus ipsius. Atque illis, in profundo conficite mihi [e] arcam meam, quoniam nulla erit palma Babyloniæ in qua non ligetur exercitus Persarum, nec vlla erit arca in terra Israel, in qua equus Medorum non comedat paleam, (quasi dicat Medi & Persæ venturi sunt Babylonem, capientque eam & implebunt vniuersam Babyloniam suis exercitibus. Inde excurrent in terram Israel, & eam capient.)

[d] Scholiõ R.

[e] Sepulchrum meum.

Scholion R. Iacob.

Mich. 5.

Magister ait, Non veniet Dauidis filius quousque expandatur regnum impium super Israel nouem menses. Quoniam scriptum, Propter hoc dabit eos vsque ad tempus in quo parturiens pariet, & reliquiæ fratrum eius conuertẽtur ad filios Israel.

Vla ait, veniat & ne videam eum. Sic etiã dixit Magister, Veniat & ne cernam eum R. Ioseph, inquit, veniat & merear sedere in vmbra stercoris asini eius. Percontanti autem Abai Magistrũ quorsum diceret, & ne cernam eum, respondit propter dolorem ipsius Christi. Notandum est autem discipulos interrogasse R. Eliezer, quid facturi essent homines vt liberarentur à dolore Messiæ, ipsúmque respondisse, si se occuparent in lege & officiis pietatis. Mox dixit, siue lex siue officia pietatis (præstanda sunt) ne fortè causa sit (alicuius mali) peccatum, promissionésue im pediat. Quemadmodũ R. Iacob filius R. Edi. R. enim Iacob filius Edi cõponit has scripturas inter se, *Ecce ego tecũ sũ & custodiã te, quocũq; perrexeris*, & *Timuitq; Iacob admodum & angustia affectus est.* Quasi timeret Iacob, ne peccatum (alicuius incommodi) causã præberet & promissioni officeret. Quemadmodum exponitur. *Donec transeat populus tuus Domine* de ingressu primo Israelis in terram sanctam sub Iosue, *Donec transeat populus quem possedisti*, de secundo sub Zorobabele & Ezra. Itaque consentaneum erat vt Israelitis in secũdo ingressu signa & prodigia contingerent æquè ac in primò, sed prohibuit peccatum. Sic dixit R. Iohanã, veniat, sed ne cernã eũ. Quorsũ hæc, inquit ei Rex Lakis: Nẽpe quia scriptum, Quomodo si fugiat vir à facie Leonis, & occurrant ei vrsus & ingrediatur domũ, & innitatur manu sua super parietẽ & mordeat eũ coluber. Adesdũ, & assignabo tibi simile in hoc mũdo. Si aliquando homini exeunti in agrum occurrat agrorum diuisor, iste ipsi erit velut leo, si ingredienti deinde in vrbẽ occurrat exactor siue publicanus, sibi ipse videbitur similis ei, cui occurrit vrsus, sin postremo ingrediens domum suam reperiat filios filiasq; suas conflictari cum fame, sibi videbitur veluti morsus à colubro.

Dolores Christi.

Gen. 28

Genes. 32

Exod 15

Amos 5

Scriptum est, interrogate & videte si generat masculus. Quare ergo vidi omnis viri manum super lumbos suos quasi parturiẽtis? Quid istud, *Vidi omnis viri*? Respondet Rabba filius Isaac, vir iste ille est cuius propria est omnis virtus & fortitudo (nempe Deus) Quid quod sequitur in Ieremia, *Et conuersæ sunt vniuersæ facies inauruginem*, Respõdet R. Iohanã, familia superior (angelorum) & familia inferior (Israelitarum.) Illa hora dixit Deus summus, [f] hi æquè ac illi sunt manuum mearũ oppificiũ, Quomodo igitur perdam hos propter istos, illud est quod vulgato prouerbio fertur, cum currens bos cadit, adductus equus in locum ipsius statuitur ad præsepe.

Hier. 30.

[f] Gentes æquè ac Iudæi.

Scholion R. Iacob Deus Opt. Max. cruciat se velut parturiens, atque quo temporis puncto vult delere gentes exteras in gratiam Israelis, Quo pacto perdam illas istorum causa? Prouerbij autem hæc sententia est, in locum bouis, qui currendo cecidit, solent sufficere equum ac collocare ad alterius præsepe. Quod noluisset dominus facere ante lapsum ipsius vt quẽ haberet præcipuè charum. Cæterũ post sanationem bo-

uem

uem illo die siue in sequenti grauaiè fert extrudere equum suum, bonis sui causa, & nomine, ex quo eo semel est introductus. Sic Deus Opt. Max. simul atque lapsis in ruinam Israelis dignitatem tribuit nationibus exteris, vbi ipse Israel conuersus est per pœnitentiam & redemptus, molestè fert perdere nationes exteras Israelis gratia.

Ex dictatis magistri Rab. Ghidél ait Israelitæ comesturi sunt annos Christi, at verò inquit R. Ioseph Pesitá, quisnam illos comedet? Hilec & Bilec eos comedent. Ad remouendam sententiam R. Hillelis, qui dixit, non est Christus Israeli, quoniam iam comederunt illum diebus Ezechiæ.

Scholion R. Iacob. Israelita comesturi sunt annos Christi, id est satietas & rerum abundantia quæ illis temporibus futura est, pertinebit ad Israelem. Verum Hilec & Bilec comedent eum. Erat autem locutio hæc vulgaris & trita, eo sensu quo dici solet, cacodæmones cuiusuis sexus comedent eum, vt apparet ex tractatu Hulim. Mihi autem videtur Hilec & Bilec sonare vastitatem & desolationem. Alij dicũt duos fuisse iudices Sodomæ qui his nominibus appellarentur. Non est Christus Israeli. *Sententia Hillelis est hæretica nisi sic accipiatur. Non est Christus propter Israelem vel causa Israelis, cui Ezechias fuit Christus & is de quo dicta sunt vniuersa Prophetia, vt pullulare faciam cornu domus Israel, & stabit & videbit fortitudinem eius sed (est Messias) propter Dauidem, eiusque meritum, qui docturus erat innumerabiles Psalmos & Hymnos. Item propter Mosem, qui legem suscepturus erat.*

DE NOMINIBVS CHRISTI.

Ait Magister, mundus non est procreatus nisi ob Dauidem. Samuel, nisi ob Mosem. R. Iohanan, imò verò ob Christum. Quod nomen eius? [a] Domus R. Sila respondet, Silo nomen eius, quoniam dictum, donec veniat Silo. Domus R. Ianai Innon nomen eius, quoniam dictum sit nomen eius in sæculum, ante solem Innon nomen eius. Domus R. Hanina. Hanina i. misericordia nomen eius, quoniam scriptũ, Non enim dabo illis Hanina, misericordiam. Non desunt qui dicant [b] Menahem filius Ezechiæ nomen eius, quod legatur in Lamentationibus Hieremię, quia lõgè factus est Menahem, consolator conuertens animam meam. Porrò doctores nostri appellandum esse, [c] album domus Rabbi, tradiderunt, allegantes oraculum Esaiæ, verè infirmitates nostras ipse portauit, & dolores nostros tulit. Nos autem reputauimus eum quasi leprosum & percussum à Deo & humiliatum. R. Nahaman ait, si Christus est vnus è viuis est mihi similis quoniam scriptum, & erit dux eius ex eo & princeps de medio eius producetur. Rab. autem inquit imo si Christus est in viuis, similis est magistro nostro Hakkados, si in mortuis, similis est Danieli viro desideriorum. R. Iuda ex dictatis Rab, siue magistri dictum reliquit, Deus Optimus Maximus prolaturus est Israelitis Dauidẽ, quoniam scriptum, & seruient domino Deo suo, & Dauid Regi suo, quem suscitabo eis. Illic enim scribitur *suscitabo*, non item suscitauit, sed hoc similiter affirmanti Rabbino Abai respondit R. Papha. Scriptura hæc, & Dauid seruus meus princeps eorum in sæculum, Dauidem appellat Christum quo modo imperator primus & secundus nominatur Cæsar.

Illud prophetæ, væ desiderantibus diem Domini. Ad quid eam vobis. Dies Domini ista tenebræ & non lux, illustrat exemplum Galli Gallinacei & Vespertilionis, qui expectant lucem inquit R. Samlai, dum allegorias captat. Affatur igitur Vespertilionem Gallus. Ego quidem expecto lucem, quoniam mea est. At quod ad te attinet, quid tibi cum luce? Illudque est quod dixit ille hæreticus Rabbino Abbahu. Quando venturus est Christus. isti enim respondit, Abi tege istas tenebras istis hominibus. cui cum hæreticus diceret, quisnam imprecationem huiuscemodi mihi imprecatus est, scriptura, inquit, cuius hæc sunt verba, Ecce tenebræ operient terram & caligo populos.

Scholion R. Iacob. Ego quidem expecto lucem. Vespertilio non habet oculos, lux ergo mea est, qui habet oculos, vt videam & illa frui soleo. Sic Israelita spectant redemptionem, quoniam dies Domini illis erit lux clarissima. Quorsum autem diem illum expectent extera nationes, cum præsertim ipsis futurus sit tenebræ & non lux.

DE ANNIS VITÆ CHRISTI.

Obseruandum, quod R. Eliezer ait, dies Christi quadraginta esse annos eóque facere locum Psalmi, Quadraginta annis, infensus fui generationi huic, R. Eliezer Azariæ filius posuit septuaginta, ex hoc Esaiæ loco, Et erit in die illa, in obliuione eris ô Tyre septuaginta annis sicut dies regis vnius. Quis iste rex singularis, responde, Christus. Ribbi eum victurum dixit tria sæcula, è Psalmo 72. Timebunt te cum sole & ante lunam in generatione & generationes.

Hillel asseruit nõ esse Israeli Christum quod iam [d] comedissent eum tempore Ezechiæ. R. autem Ioseph, parcat, inquit dominus R. Hilleli. Nam quando extitit Ezechias? Nónne stante templo primo? Atqui Zacharias ista vaticinatur in æde secunda, Exulta vehementer filia Sion, iubila filia Ierusalem. Ecce rex tuus venit tibi, iustus & saluatus.

Sequens documentum R. Eliezer dictitauit. Dies Christi 400. anni. Quoniam dictum lætati sumus pro diebus, quibus nos humiliasti, annis quibus vidimus mala. scribitur autem in Genesi, subiicient eos seruituti & affligẽt quadringentis annis. Ribbi pauciores numerat.

Marginalia: cõtextus; [a] Schola Genes. 49. Psal. 49. Quisque ipsoꝛũ al ludit ad suum nomen. Hierem 16. [b] q. consolator. Lam. 1. [c] leprosũ R. Iacob vbi obseruat 53. caput Esaiæ ab Hebrais explicatum de Christo. Hier. 30. Ibidem. Ezech. 37. Amos 5. Esa. 60. cõtextus. Psal. 95. Esa. 23. [d] Hæresim esse non fuisse venturũ Messiam. perdidissent propter peccata. Zach. 9. Ps. 9. Genes. 15. Esa. 63.

nempe 365. pro numero dierum Solis, quod prędictum sit, Dies enim vltionis in corde meo annus redemptionis meæ venit. Quid est, dies vltionis in corde meo?

a Scholiō. R. Iacob

R. Iohanan cordi meo, inquit reuelaui, membris meis non item. (a quoniam id non protuli ore meo, vt membra possent exaudire, verum intra cor totum istud continui) R. Simeon ben Lachis cordi meo, inquit, reuelaui, Angelis autem administratoriis non reuelaui. Vt verò docet Abimas filius R. Abahu, dies Christi Israeli sunt septem annorum millia, quòd scriptum, sicut gaudet sponsus super sponsa, gaudebit super te Deus tuus (diebus autem septem conuiuij lætatur sponsus, iam dies Dei mille anni) R. autem Iuda ex Samuele, dies Christi sicut à die orbis conditi, ad hoc vsque tempus. Quippe scriptum, vt multiplicentur dies vestri, sicut dies cæli super terram (b tandiu enim versaturi sunt Israëlitæ in terra sua diebus Messiæ.) R. Nahaman Isaaci filius sicut dies Noe ad hoc temporis punctum vsque, iuxta locum Esaiæ, sicut in diebus Noe istud mihi est, cui iurani ne inducerem aquas diluuij.

Esa. 62. — Deut. 11. — b Scholiō. R. Iacob. — Esa. 54.

R. Haia Abæ filius ex doctrina R. Iohanan, vniuersi, ait, prophetæ non nisi vaticinati sunt de diebus Christi. At de futuro illo sæculo, oculus non vidit ô Deus præter te, quæ facies sperantibus in te. Quod non caret controuersia. quoniam Samuel nihil interesse scribit inter præsens sæculum & dies Christi, præter vnam imperiorum tyrannidem.

Esa. 64.

Asserit prætereà R. Haia Abæ filius è sententia R. Iohahan, omnes prophetas vaticinatos duntaxat de hominibus in pœnitentiæ squallore versantibus. Iustis autem absolutis illud propheticum quadrare, oculus non vidit Deus præter te, quæ præparasti sperantibus in te. Quæstionem hanc auget R. Abahu, qui affirmat iustos perfectos & absolutos non posse stare in loco Pœnitentibus apparato, adducens illud Esaiæ, Pax, Pax, ei qui longè est, & qui propè dixit Dominus & sanaui eum, ei scilicet qui lōgè est in principio, postea verò propè. Quis iste remotus? qui longè est ab initio. Quis propinquus? qui propè est hoc præsenti tempore. R. Iohanan interpretatur remotum eum qui est lōgè à transgressione, propinquum eum qui est propè transgressionem, sed longè se ab ea subducit.

Ibidem

Ex sententia R. Iohanan R. Haia Abæ filius vniuersi, inquit, prophetæ non nisi de Christo vaticinantur, idque discipulo sapientum & ei qui se in actione virtutis exercet, discipulo sapientum, & ei qui liberaliter largitur discipulo sapientum de suis facultatibus. Cæterum de discipulis sapientum ipsismet dicitur, oculus non vidit Deus præter te. Quid, oculus non vidit, declarat? Vinum quod seruatur in suis racemis à sex primi orbis procreati diebus, vt quidē affirmat R. Iosua filius Leui. Vt autem Res Lachis, Eden siue paradisum, quem non spectauit oculus ab ipso sæculo. Vbi igitur, inquies, versabatur Adam? Nónne in horto, qui quidē est & nominatur Eden? Aliud esse hortum, in quo Adam fuit locatus, aliud Eden siue paradisum, quem nego conspexisse vnquam oculum: disce ex ipsomet Geneseos contextu, & fluuius egrediebatur ex Eden siue paradiso ad rigandum hortum.

Iustorum vinum S. Zahari-ß — Gen. 2. — Ibidem

Eorum quæ tractantur de Messia in R. Mose, Chaldæis Paraphrastis & Thalmud capite Helec finis, interprete G. Genebrardo Theologo & professore Regio.

SYMBOLVM FIDEI IVDAEORVM E R. MOSE AEGYPTIO.

PRECATIONES EORVNDEM PRO defunctis è lib. Mahzor.

ALIÆ, IN QVIBVS COMMEMORATIONEM suorum Diuorum faciunt. Aliæ pro his, qui despondentur & coniugantur, è Breuiario Hebræorum.

Sexcenta tredecim Legis præcepta, è More Nebuchim.

INTERPRETE G. GENEBRARDO Theologo Parisiensi.

LVGDVNI,
SVMPTIBVS IOANNIS PILLEHOTTE
SVB SIGNO NOMINIS IESV.
M. DCVIII.

D. IACOBO AMIOTO

MAGNO REGIS ELEEMOSYNARIO, ET D. CORNELII COENOBIARCHAE G. GENEBRARDVS THEOLOGVS PARISIENSIS S. D.

IN VERTENDIS *antiquæ Sionis lapidibus, rutisque cæsis, Amiote literatorum princeps clarissime, multa reperire soleo, quæ non solùm veterum patrum fidem in memoriam reuocant, sed etiam recentis Ecclesiæ qualemcúmque picturam in illius populo, etiam num hodie, superesse ostendunt. Quemadmodum autem in magnis superbarum ædium ruinis marmor, ac aliquid simile sæpe effoditur, quod nos veteris præstantiæ commonet, & insuper ad recentium structurarum decus atque ornamentum facit, aut quemamodum ex animantium vilißimorum stercoribus sæpe leguntur gemmæ, quæ in aureorum annulorum palas immissæ splendorem oculis iucundißimum afferunt: sic quod ex corruptæ synagogæ reliquiis eruitur Patriarcharum incorruptam religionem adhuc spirans mihi videtur Ecclesiam & exornare & ad primam suam lucem deducere. Quid commoditatis alij inde percipiunt, ariolari non possum. Ego certè ad me inde sentio vberem fructum manare; siue vt antiquitatis vltimæ pleniorem cognitionem teneam, siue vt recentiorum temporum seriem, id est, originem & progressum obseruem & suauem voluptatem redundare, quòd in ipsorum sensis, ritibus, mysteriis, cultu, doctrina, tanquam in speculis expressam meam fidem introspiciam, ac eam ab vltimis quibúsque temporibus perpetuato seculorum ordine repetam, ne mihi temerè pro cuiusuis arbitratu conficta excogitatáque appareat. Quod vtinam possem tam facilè indicare in vulgus, emißis in omnium manus, qui ad id argumentum pertinent, Hebræorum libris, quàm celeriter vnum aut alterum exemplar proferre, indeq; probare multa putari recentia, & à nostris hominibus inuenta, quæ tamen aliunde ac longè altius habeant principium. Sed hæc fuit temporum calamitas, hæc perturbati regni miseria, vt rebus propter clades intestinas in ancipiti positis, exhaustisq; in sumptum aliorum negotiorum marsupijs, neque boni libri, præsertimque Hebraici, vbiuis prælo cudi, neque animi Piorum, qui in ipsis aliquid vident, ad illos interpretandos adhuc aduci quiuerint. Intereà autem, quò aliquos ad id officij Reipublicæ Christianæ præstandum reuocemus, quò aliquos ad hæc literarum studia, rei vtilitate & iucunditate proposita excitemus, exiguum quoddam prægustamentum hoc loco apponere institui, quod nec librarios magnis sumptibus grauet, nec lectoribus ciuilium motuum pertæsis, & aliò non facilè mentem conuertentibus operis prolixitate, fastidium procreet. In eo contemplabuntur præcipuos fidei arti-*

Iudæis nobiscum esse communes, Messiæ aduentum, per quem ad nos omnium bonorũ ilias aduheretur, qui & cardo semper extaret omnis diuinæ religionis, fuisse numeratum in ipsorum symbolo, spem sempiternæ beatitudinis populo Domini semper fuisse pro salutis capite propositam. Perspicient in solennibus ipsorum sacris vsurpari, quæ à Munstero & consimilis metalli hominibus, vt eneruent librorum de Machabæorum gestis veritatem, vt receptam Ecclesiæ de orando pro mortuis consuetudinem infirment, malignè asseuerantur nunquam in hunc vsque diem fuisse apud ipsos vsitata. Considerabunt in publicis precibus Diuorum commemorationem fieri, compluraqꝫ alia. quæ à priscis seculis, continuata quadam doctrinæ successione Iudæorum animis inhæsisse non dubitabit is, qui ipsos reminiscetur semper retinentissimos extitisse auitarum traditionum. Id vero quicquid est, vir sapientissime, tuo inter bonos & doctos preclaro nomini dicare volui. quod etsi, mea etiam existimatione, exiguum sit, huiusmodi tamen studiis delectari te sciam, soleásque perhumanè suscipere, quæ tuæ magnitudinis in quouis literarum genere offeruntur, quarum te esse cultorem præcipuum & patronum singularem omnes tum gaudemus, tum singulari Dei beneficio ducimus. De more igitur tuo, placide vigiliolam nostram accipito, ac animum pictura pasce vetusta.

Munst. in scholiis ad cap. 19. li. 3. Iosephi Hebraici.

ORATIO IVDÆORVM,

quam Deo proponunt diebus solennioribus in memoriam suæ fidei sequenti Symbolo comprehensæ è pag. 66. Breuiarij Hispanici. Interprete Gil. Genebrardo Theologo Parisiensi.

DEVS REX, qui insides solio miserationum, qui te geris misericorditer, qui parcis iniquitatibus populi tui, primã primum remittens, multiplicans indulgentiam peccatoribus & propitiationem præuaricantibus, faciens iustitiam cum vniuersa carne & spiritu, ne iuxta improbitatem ipsorum illis retribuas. Deus qui docuisti nos dicere tredecim (articulos fidei) recordare nobis hodie fœderis tredecim (proprietatũ tuarum) quemadmodum perfecisti mansueto (Mosi) iã olim verbis sic in lege conceptis. Cùm descendisset Dominus per nubem, stetit Moses cum eo inuocans nomen Domini. Quo trãseunte coram eo ait 1. Domine Domine, 2. Fortis. 3. Misericors, 4. & Clemẽs, 5. Patiens, & 6. Multus miseratione, ac. 7. Verax, 8. Qui custodis misericordiam millia, 9. Qui aufers iniquitatem, Et 10. Scelera, atque 11. Peccata. 12. Qui mundando non mũdas. 13. Qui reddis iniquitatem Patrum Filiis ac nepotibus super terram & quartam progeniem.

Exod. 34.

13. Dei proprietates. ex Haggaon & Abbénezra Exod. 34.

i. qui non nisi pœnitentes aliquatenus sumpsit innocentes & mundos efficit.

Canticum siue carmen in Symbolum fidei tredecim radicibus siue articulis constans, è pag. 101. Breuiarij Heb. Hisp.

1 Magnificetur Deus viuus collaudetúrque ens cuius subsistentiæ nullum tempus extitit.

2 Vnus & adeò singularis, vt mihi sit [a] æquè singulare, absconditus, nec finis ipsius vnitati.

3 Non habet speciem corpoream, neque corpus est, [b] neque ei comparabimus sanctitatem ipsius.

a vel iuxta singularitatem eius. absconditam. De quo in Ephrati.

b in Heb. iubent legere ו pro לא. Neq; corpus est in [illegible] cui comparemus sanctitatẽ eius.

4 Primęuus est, anteceditque omnem rem à se procreatam. Primus est & principium ipsius caret principio.

5 En ipse Dominus est vniuersi, ac quicquid conditum est, declarat magnitudinem eius atq; imperium.

6 Influxum muneris prophetici tradidit hominibus peculij sui, & pulchritudinis suæ.

7 Non surrexit in Israele adhuc propheta æqualis Mosi, qui suspectauit speciem ipsius.

8 Legem veritatis dedit populo suo, per manus prophetæ sui, qui fidelis fuit in domo sua.

Heb. 4.

9 Non variabit Deus neque commutabit vnquam legem suam cum altera.

10 Speculatur, nouitque arcana nostra, intuens in primo rerum exortu, ipsarum fines.

11 Præmium tribuit pio homini iuxta opera ipsius. Malum irrogat impio secundum impietatem ipsius.

12 Mittet ad extremum dictum Messiam nostrum, vt redimat eos, qui expectant finem salutis, quam ipse afferet.

Messias siue christus.

13 Mortuos viuificabit pro multitudine benignitatis suæ. Benedictum in omnem æternitatem nomen ipsius laudabile. Amen.

Ecphrasis superioris Symboli auctore R. Mose Aegyptio Maimonis filio.

1 Obseruato legis nostræ siue radices siue fundamenta esse tredecim, quorum primum iubet credere summum opificem esse ens perfectæ absolutæque essentiæ. Itémque causam, cur reliquæ res existant, ac habeant firmitatem subsistentiæ suæ. vndéque vires & facultates constantiæ vniuersi entiũ ordines trahunt. Itaq; si in animum inducamus remotionem essentiæ, eius, profectò vniuersorum entium sublistentia cessabit, cùm tamẽ sublatis per animi cogitationem rebus cæteris, non propterea ipsius cohærentia cesset aut desinat. Nomen quippe obtinet αὐτάρκης, per seque sufficientis, qui in sese non egeat alterius consistentia, & quo cætera omnia, siue intelligentiæ, siue corpora cælestia, siue quicquid intra ea includitur, ad sui cohærentiam indigeant. Atque is est primus articulus ad quem spectatum est, voce, Ego Dominus Deus tuus.

Mentes separata.

Exod. 20

Articulus secundus est de Dei ter, quatérque beandi vnitate. Eo intelligitur Causam omniũ rerum esse Vnum aliquid, nec verò vnum instar eius quod dicitur specie vniuersali vnum, aut etiam vnum specie singulari siue indiuidua. Item non est vnum, prout vnum mixtum cõpositúmve, quod dispertitur in vnitates plurimas, sed nec veluti corpus simplex, quod vnũ quidẽ extat numero, sed tamen recipit intentionem & remissionem, admittitque diuisionem in infinitum. Verum enimuerò Deus Opt. Max. Vnus est absoluta vnitate, cui nulla omninò consimilis existit. Ac hic quidem est articulus secundus, qui indicatur locutione, Audi Israel, Dominus Deus tuus Deus vnus est.

Deus vnus citra comparationem.

Deut. 5.

Articulus tertius est de remouenda ab ipso conditione qualitatéve corporea. Nam iste vnus, cuius meminimus, neque existit corpus, neque est vis in corpore, neque attingunt siue afficiunt eum, corporum accidentia vel affectiones, vt motus, status, non modò in substantia, sed nec per accidens. Et ideò Sapientes quos felix faustúmq; sit nominasse, ab eo remouerunt omne genus cõpositionis & diuisionis seue separationis, ac dictum reliquerunt in summo deo neque esse statum, neque sessionem, neque redundantiam, quasi recrementum, neque densationem siue constationem. Recrementum appelarunt separationem, Densationem

deduxerunt à vocabulo, quo vtitur Esaias *Vcaphu.* & confertim inuolabunt in humerum Palestinorum, q. d. propellent eos per humerum in hærescendo imminendóque ipsorum tergis, de significatione coniunctionis atque appositionis. Dixit autem Propheta, Cuinam assimulabitis me & æquabor? Atqui si esset corpus, similitudinem haberet aliquam cũ reliquis corporibus, In his autem omnibus, in quibus scriptura comparat eum similibus corporeis, veluti dum ei attribuit motum, statum, sessionem, locutionem, id fit forma dicendi metaphorica, quemadmodum prodiderunt doctores nostri, quorum meminisse fortunatum fœlixque sit. Loquitur, inquiunt, scriptura more humano per quãdam ἀνθρωποπάθειαν, de qua re homines multa iam philosophati sunt. Hoc auté est tertium, caput, ad quod respexit Deus in Deuteronomio, Non vidistis vllam similitudinem. Nam quemadmodum diximus, Deus neque corpus est neque vis in corpore.

Esa. 11. *Esa. 40.* *Deut. 4.*

Caput quartum dictat necessario esse credendum, Hunc Vnum esse priscum simpliciter, cæterà verò alia non esse primæua, si ei conferantur. Demonstrationes, quæ id efficiant, multas hoc in volumine attulimus. Atque hic quidem quartus existit articulus, ad quem accedit oraculum Deuteronomij, Habitaculum tuum (ô Israel) Deus antiquitatis, & subter te brachia sempiterna.

Deut. 33.

Caput quintum, quo oporteat Deum Opt. Max. colere, extolleréque ac exaltare vocem ad celsitudinem & venerationem eius declarandam. Nec verò ita se gerendum erga alios, veluti Angelos, orbes cælestes, stellas, elementa & reliqua, quæ ex iis constantur, quippè quæ omnia [a] finita sint, & coactam siue necessariam habeant actionem, & nihil possint vel desiderent præter Dei voluntatem. Præterea non interponendi sunt velut interpretes aut sequestres inter se & Deum, vt ei ipsi coniungantur, neque ponendæ ex aduerso sui (i. ante se) cogitationes ad alterum. Et is quintus quidem articulus hortatur sese subducere ab Idolorum alienorúmque Deorum cultu. Ad quam sententiam constabiliendã plurima legis oracula pertinent.

a vel spiritu & coactã. &c.

Articulus sextus est de Prophetia. Hoc tenetur homines, nosse in humana specie versari indiuidua, quorum mentes purgatę sint perfectióque adeò insignis, vt animus ipsorum defæcatus depuratúsque eo vsque progrediatur vt percipiat veritatem, itémque formam intellectualé, sicque postea adhærescat intelligentia humana intelligentiæ agenti, atque ab ea recipiat præstantem influxum. i. influxum propheticum. Ac ista quidé huius rei sententia est. Cæterũ explicatio articuli latissimè patet. Sed quoniam non proponimus adducere demonstrationes de singulis articulis ac declarare qui valeant comprehendi, & qui fine summa vniuersáque capita cunctarum disciplinarum, eos duntaxat commemorabimus per modum narrationis. Versus autem Legis testimonio suo comprobabunt plurimorum Prophetarum Prophetias.

Articulus septimus pertinet ad prophetiam Mosis magistri nostri, super quem sit pax. Iuxta hunc necesse est credere Mosem patrem esse omnium prophetarum qui ipsum vel præcesserũt vel subsecuti sunt vel ipsius ætate vixerunt, nec reliquorũ dignitaté atque præstantiã Mosaicæ esse parem. Vnde ipse præcipua extitit creaturarũ Dei, quod ad homines attinet, apprehenditque plus secretorum Dei cõditoris quàm aut apprehendit aut apprehendet vllus hominum, qui vel extiterint vel extaturi sint. Præterea credendum est ipsum peruenisse ad summũ humanæ præstantiæ, adeò vt peruenerit ad regni cælestis eminentiam, comprehensúsque fuerit cœtu Angelorum. Deinde non est relictum vllum firmamentum, vllúmque mysteriũ in arcanis legalibus, quæ non habuerit comprehensã non officientibus impedimentis corporeis, Prętereà nihil ei defectionis, ne tantillum quidem, inhæsit. Quin etiam in suis perceptionibus, contemplationibúsque membra ipsius, & sensus desierunt fungi suis crassis & corpulentis actionibus, & facultas ipsius appetens oppressa est adeò vt sola mentis intelligentia superstes & reliqua extiterit. Ac in hanc sententiam ipsum proditum est conuersatum cum summo opifice citra Doctorem intermedium. Cæterùm hoc præclarum argumentum propemodum explicauissemus, atque diluissemus dubitationes, quæ emergunt è legis versibus, declarauissemus quoque sensum loci, Ore ad os loquar ei, cum integro versiculo, itémque aliis, qui eandem sententiam efficiunt, nisi perspexissemus has subtiles sententias, valdéque abstrusas egere præfationibus multis & hypothesibus & parabolis siue comparationibus, priusque explicandam fuisse substantiam Angelorum & mysterium de ipsorum præstantia necnon animæ & facultatum ipsius naturam. Sic verò prouecta fuisset nostra oratio ad tractationem formarum quibus summus opifex, itémque angeli apparuerunt Prophetis, vbi sese reuoluisset tractatio de mensura staturæ & rebus eodem pertinentibus. Huic verò disputationi soli, etiam si absoluta breuitate perficeretur, non sufficerent centum chartæ. Quo circa reieci eam in aliud tempus, quousque occurrat locus accommodatus in libro de expositionibus Derashoth, siue rerum in contemplatione positarum, quem edere institui, aut in libro de arcanis facultatis propheticæ, qué iã cœpi, aut in libro de festis, in quo explicatè hæc vniuersa capita à me iam recensita, per tractabo.

Mosis præcipua creaturarum. *Deu. 34.* *Num. 12.*

Sed reuertor ad hoc caput à quo deflexi. Vaticinatio Mosis Doctoris nostri, qui pace fruitur, antecellit vaticinationes cunctorum prophetarum, quatuor in rebus. Primùm quoniam summus opifex, non colloquebatur cum prophetis nisi interuẽtu Angeli interpretantis, cùm inter Deum & Mosem non intercederet Ange-

lus

l usquem admodum prodit scriptura, Os ad os loquebatur. Deinde Prophetæ vniuersi non fungebantur munere vaticinationis nisi in in somnijs nocturnis, Dicente scriptura, Et somniauit & ecce scala constituta:aut interdiu quidem, sed cùm sopor irrueret in prophetam, cui accidebat res illa, sensibus ipsius membrísque omnibus oppressis suáque actione destitutis adeò, vt sola cogitatio in ipso vigeret, quemadmodum solet euenire somniantibus. Hoc autem vocatur visio & visum, vnde illud, In visionibus Dei. Moses verò habuit spiritum propheticum sibi assidentem ac super se morantem interdiu stans iuxta duos Cherubim, quando cógrediebatur ei summus opifex. Hinc illud, & conueniam te tibi. Tertiò omnes prophetæ, quotquot vaticinabantur tametsi id facerent per visa aut interuentum angeli, concutiebantur membris, tabescebant pedibus, ac compages corporis ipsorum dissoluebátur, corripiebátque ipsos horror ingens, adeò vt præ terrore propemodum afflarent animam. Sic scriptum est de Daniele dum ipsum alloqueretur Gabriel. Non est, inquit, relicta in me fortitudo, sed & species mea mutata est in me in tabem, neque tenui quicquam virium. Quin & subiicit, Audiens iacebam consternatus & vultus meus hærebat terræ. Et iterum, in visione versi sunt cardines mei in me. Mosi autem nihil tale accidebat, vt potè qui prophetiam apud se morantem haberet. Sed nec palpitabat nec expauescebat, dicente scriptura. collocutus est Dominus cum Mose facie ad faciem &c. Quorum verborum hæc est sententia. Quemadmodum homines non expauescunt dum inter se colloquuntur, sic ipse Moses, qui pace perfruitur, non pauebat aut conturbabatur, dum cum ipso Deus sermocinaretur, etsi id fieret aduersa facie, idque quoniam multum vehementérque defigebatur & inhærescebat intelligentiæ, quemadmodum diximus. Quarto & postremò, sancti vates non vaticinabantur pro arbitratu suo, sed pro voluntate & licentia summi opificis, fierique poterat, vt multis annis agerent citra influxum vímque propheticam, & quamuis rogarét dominum, vt sibi mitteret prophetiam, sic tamen permanerent aliquandiu, quousque eis vis vaticinandi obueniret post multos, vel dies, vel annos: aut etiam vaticinatione nunquam afflarentur. Vnde reperias eorum quosdam, qui sategerint exhilarare animam suá, purgaréque cogitationes suas. Hoc modo se gessit Eliseus dum diceret, Et nunc accipite mihi psalté, tum enim prophetia in ipsum irruit Nec tamen quotiescunque vaticinabantur, opus erat tali afflatu, vt vaticinarentur, vtque ei præpararentur. Moses autem, (sicuti comperimus) doctor noster vaticinãdi dono fungebatur quocunque vellet tempore, quemadmodum ipsemet prodit. State, inquit, & audiam quid præcipiet dominus vobis, Et iterum, Loquere ad Aaronem fratrem tuum, & ne veniat omni tempore ad sanctuarium. Moses nempe (omni tempore) veniebat, non item Aaron.

Num. 12. *Gene. 28.* *Ezech. 8.* *Exod. 25.* *Dan. 10.* *Exod. 33.* *4. Reg. 3.* *Num. 9.*

Articulus octauus est lex de cælo. Eo credimus legem vniuersam, quæ versatur in nostris manibus, conscriptam esse à Mose, & profectam ex oraculo præpotentis Dei. His autem significare cupio vniuersam legé ad ipsum peruenisse per oraculum omnipotentis, accessu, qui appellatur colloquium siue sermocinatio. Nec vero nouimus, qualis extiterit iste accessus, sed eum tamen is nouerat, qui ipsum est consecutus, quódque factus sit tanquam cum scribente, cuius in auribus aliquid legitur, qui & scribit, quæcunq; ipsi narrantur partim de Annalibus, partim de rebus ad legem legisq; præceptiones pertinentibus. Ac sic distinctio habetur inter hos locos Et filij Cham, Chus, Mizraim, Phut, Et, Nomen vxoris ipsius Meetabel filia Matred, Et, Ego Dominus Deus tuus. Et, Audi Israel Vniuersa enim lex Domini sancta est, atque vera. Et tamen Manasses quidam hæc negabat, docebátque impios negatores existimate legem habere corda & cortices, ac tales narrationes & res gestas, quæ Lege continentur, carere vtilitate, nec aliunde esse profectas. quã ab ipso Mosis ore, atque id quidem significari vulgari dicto, Lex non est de cœlis. Prætereà ferunt Manassem credidisse totam legem prodiisse ex Oraculo Dei, præter illos versus, in quibus Moses non adiecisset, Sic dixit Dominus. Atqui mandatum ipsius violasset. Nam Moses à semetipso locutus fuisset, Deo haud quaquã præfante, vt quidem impiorum verba supponunt. Verùm omnes legis apices literæque includunt insignes sententias sapientiæ plenissimas, quas percipiant ij, quibus Deus aperuerit mentem, ita tamen vt sapientiæ eius summa perfectio nõ comprehendatur, prodente scriptura, longiorem esse terra ac insuper latiorem mari mensuram ipsius: cum non nisi liceat homini incedere in vestigiis Messiæ Dei Iacob, qui precatus dixit, Reuela oculos meos, & videbo mirabilia de lege tua, Cæterum interpretatio ipsius, quam à maioribus accepimus, similiter profecta est ab oraculo præpotentis Dei. Prætereà quicquid obseruauimus hodie de præceptis Tabernaculorum, Palmarum, Tubarum, Fimbriarum, Phylacteriorum hisque consimilium aliorum manat è iudicio, quod reuelauit supremus mundi effector Mosi, qui in pace conquiescit quodque Moses nuntiauit nobis, missione fideli per ipsius legationem ad nos peruenientе. Extat autem versiculus, qui id quod designatur in hoc octauo articulo, expressit his verbis, In hoc scietis, quia Dominus misit me ad faciendum vniuersa hæc opera, Nam non ex corde meo (illa dictaui.

Articulus nonus pertinet ad translationem (legis) hoc est permutationem. Eo credimus legem Mosis non esse reuelandam neque permutandam, neque aliam à Deo profecturam,

Scripta Mosis, partim ad historiam partim ad legis rationem pertinent. *Genes. 10.* *Gen. 36.* *Exod. 20* *Deut. 6.* *Iob. 11.* *1. Dauidis, qui hac canit 119.* *Cabbala, siue interpretatio legis permanens tradita à Deo est.* *Num. 16.*

nihil ei esse addendum, nihil detrahendum quoad scriptum, eiusque sententiam & explicationem. Hoc & testatur verbum Dei hac oratione, Non addes ei, neque minues de eo. Sed iam declarauimus, quod explicare oportuit de hoc capite, in præfatione nostra.

Deut. 4.

Articulus decimus ostendit Deum Opt. Max. nota compertáque habere hominum opera, nec in his [a] torpescere. Nec verum esse, quod quidam inducuntur dicere apud vatem, Dereliquit Dominus terram, sed potius quod concionatur Hieremias propheta, qui pacis beneficio fruitur, Magnus es concilio, multus opere, cuius oculi aperti sunt super omnes vias filiorum hominum. Et quod alibi dicit scriptura, Dixitque Dominus, clamor Sodomorum & Gomorrheorum, multiplicatus est & peccatum eorum. Et rursum, Viditque Dominus, quòd multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore. Hæc verò omnia insinuant sententiam veritatémque huius articuli.

a Hæsitare
Iob. 10.
Genes. 18.
Gen. 6.

Articulus vndecimus docet Deũ Opt. Max. remunerare benefacta eorum, qui executi fuerint legis præcepta, punire verò eum qui eius vetita cõmiserit. Remuneratio autem eorũ maxima est futurũ sæculum. At pœna summa in eo posita est, quod excindetur anima, peribitque De qua te, quod sufficeret, iam tractauimus. Cõtextus autem scripturæ, qui hanc sentẽtiam designat, extat apud Mosem his verbis, Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti. Cui respondit Dominus, Qui peccauerit mihi, delebo eum de libro meo. His scriptura profitetur propositam esse iusto & improbo mercedem, illi quidem præmium, huic verò supplicium.

Exod. 32.

Articulo duodecimo iubemur credere tempus dierum Messiæ siue Christi, nempe tempus aduentus ipsius esse destinatum. Quod si tardauerit, expecta eum. Et ne ei præstituat quisquã certam ætatem, neue promat ex scripturis coniecturas, vt comprehendat tempestatem aduẽtus ipsius, dicentibus sapientibus nostris, exsibilato spiritum eorum, qui supputant fines. Est autem necesse credere in Messiã, eum extollere, amare & orare pro eo (pro ipsius aduentu) iuxta id quod nunciatum est per Prophetas omnes ab ipso Mose ad vsque Malachiam. Quicunque autem de eo apud se dubitat, mendacij insimulat vniuersam legem, quæ Messiam sperare iubet clarissimè in sectione Balaã. & in sectione. Vos statis hodie. Atque id omnino, ne Deo & verbis prophetarum ipsius nuntium remittat.

Abac. 2.
Necessaris credendum in Messiam.

Articulus decimus tertius spectat ad resurrectionem mortuorum, Huius verò sententiam iam declarauimus. Porrò Homo cum apud se integris completisque articulis omnibus credit, comprehenditur communione Israelis. Itaque necesse est eum diligere, ei parcere, erga eum præstare quæcunque à Domino omnium opifice iussa sunt, quod attinet ad officia charitatis, fraternitatis, societatis vnius erga alterũ. Quod si admiserit omne genus præuaricationum mundi, vt concupiscentiæ & fomitis, sequutusque fuerit impetum naturæ suæ corruptæ, luet quidem pœnas pro grauitate peccati sui. Interea tamen partem futuri æui obtinebit. Atque id quidem de præuaricationibus Israelitarum dictum esto. Cum autem amiserit aliquem istorũ articulorum à communione egreditur, Deum, præcipuum fidei caput negat, estque hæreticus & Epicureus, ac detruncans [b] plantationes. Vnde eum decet auersari atque perdere, vt de quo proditum sit. Nónne odientes te Domine oderã & insurgentibus in te infensus eram! Sed iã sat multa hoc loco disserui, digressus ab instituto tractationis meæ. Verum id egi, quia ingens inde manabat vtilitas ad fidei cõfirmationem, quippe qui sim tibi complexus sententias valdè cõducentes, dispersas alioqui per multos eosque insignes libros. Quáobrem posside eas & prosperare ac lege verba mea ista sæpiusculè. Animum ad illorum intelligentiam seriò adiice, neque fallat te cor tuum, vt autumes te ea intellecturum simplici adiectu aut etiam denis. Tibi persuadeto (Viuit Dominus) te stolide deceptum esse, (si id putes) proindéque ne festina iudicium ferre de iis, quæ tibi videbuntur. Cæterum composui hunc libellum prout occurrebat mihi, atque id quidem post multos labores, consideratis libris compluribus, peruestigatisq; sententiis, tum aptis, tum ineptis, ac è cunctis tibi quicquid certò tenere & credere par est, exposui.

Num. 24.
Deut. 29.
b Firmas patris sententias.
Psal. 139

Singulis præterea in capitibus omnia firmare studui probationibus dilucidis. Et certè à Domino postulaueram vt doceret me semitam rectam & iuuaret me, quẽadmodum vates ipsius fuerat precatus. Sit manus tua ad adiuuandum me, quia mandata tua elegi.

Psal. 119.

SVPREMVM LVGENTIUM officium ex libro precationum Hebraicarum, qui inscribitur Mahzor Sanctæ Synagogæ Romanæ.

Qui conspicit sepulchra Israelitarum, dicit.

BENEDICTVS Dominus Deus noster, Rex sæculi, qui cum iudicio formauit vos, aluit vos in vita cõseruauit vos, morti dedidit vos, qui nouit numerum omnium vestrum qui vos suscitaturus est, qui vos restituturus est cum iudicio. Benedictus es Domine qui vitam tribuis mortuis. Viuant mortui tui, cum cadauere meo resurgant. Expergiscimini & iubilate, qui iacetis in puluere, quia ros lucis ros tuus & terra manes eiiciet.

Esa. 26.

Ad tumulum defuncti superiorem hanc benedictionem solus Minister Synagogæ pronuntiat. Sequentem verò orationem populus Ministro praeunte concinit.

Iustificatio Iudicij (.i. vt quis iustificetur in Iudicio. Putant enim hanc precem iustificare mortuum, pro quo orant).

1 Dei perfectum est opus, Nam vniuersæ viæ eius iudicia. Deus veritas est, & absque vlla prauitate, iustus, itémque rectus.

2 Deus perfectus est in omni opere. Ecquis dicet ei, quid agis? Qui dominatur in inferioribus & superioribus, qui morti tradit, qui vitam suppeditat, qui deducit ad inferos & reducit.

1. Reg. 2.

3 Deus perfectus in quacunque actione, Ecquis inquiet ei, Quid facis? Qui ordinas & facis, gratis nos misericordia affice, ac merito illius (Isaac) qui vinctus fuit, tanquam victima, attende & exequere.

4 Deus perfectus est, opus eius veritas. Omnes enim viæ eius misericordia & veritas. Ipse veritas est, itemque iudicia eius veritas Longanimis, multæ misericordiæ & verax.

5 Ipse autem misericors propitiabitur iniquitati, & non perdet, multiplicabit auertere iram suam & non effundet omnem suam indignationem.

6 Benedictus, quoniam veritas iudicium eius & lustrat vniuersa oculo suo, retribuitque homini secundum ipsius merita cuius nomini cuncta laudé tribuunt.

7 Videte nunc, quòd ego ipse sim, nec extet Deus mecum, ego occidam & ego viuere faciã, percutiam & ego sanabo, nec est qui de manu mea possit eruere.

Deut. 32.

8 Homini, siue vnicum annum superstes fuerit, siue mille annos vixerit, extitisse quid magni prodest? perinde est ac si non extitisset. Benedictus iudex veritatis, qui & necat & vitam præbet.

9 Anima omnis viuentis in manu tua est, iustitiã plena est dextera tua, Miserere ouium manus tuæ, quæ reliquæ sunt ac dicito Angelo, retine manum tuam.

10 Recordare Abrahæ, ac intuere ab excelsis tuis, necnon Isaaci, qui ligatus fuit propter nomen tuum, Iacobi quoque, qui dictus est perfectus tuus. Propter te, propterque illos veniam præsta, & parce populo tuo.

Iob. 32.

11 Certè tribus rebus fundamenta mundi firmãtur lege, cultu & pietate (erga mortuos.) Benedictus qui prẽmiũ rependit vacãtibus pietati.

12 Iustus in omnibus viis suis Deus perfectus, longanimis, misericordiśque plenus. Indulge quæso, parce obsecro tum patribus, tum filiis. Tua enim est, ô Domine, propitiatio, atque misericordia.

13 Quid emolumenti percipit homo ex cuncto labore suo, cum ob hæc omnia mors sors eius sit, nec in die mortis habeat adiutorem præter Dominum, cuius opera perfecta existunt.

14 Iustus & rectus, neque est in viis ipsius prauitas. Ipse enim vocatur Deus perfectus, cuius opera pura sunt, cuius & viæ iustæ, à cuius conspectu, qui vniuersa condidit, nemo se potest abscondere.

15 Iustus & formator vniuersi operis benignus in omnibus, quæ agit, Dominator, voluntatem suam exequens. Ecquis dicet ei, quid moliris?

16 Iustitia & iudicium vniuersæ viæ eius, Misericordia & veritas vniuersæ semitæ ipsius. Delectus personarum nullus coram ipso. Quin & super nos commouentur viscera misericordiæ eius, quippe qui omnes simus opus manuum illius.

Psal.

17 Censor veritatis, iudex iustitiæ. Benedictus iudex veritatis, vt potè cuius omnia iudicia misericordia & veritas.

18 Cernite sapientes, induciteque in animum non teneri imperium in mortis diem, sicuti pronuntiauit vir integer iuxtà ac rectus. Dominus dedit, Dominus abstulit. Esto nomen Dei benedictum.

Iobi.

19 Nouimus domine iusta esse iudicia tua, quódque iustificaberis in verbo tuo, purgaberis in iudicio tuo, Nec esse ratiocinandum post censuram sententiarum tuarum. Iustus es Domine ac rectum vnumquodque iudiciorum tuorum.

20 Etsi homo viuat mille annos (&) dominatio principatus ipsius pateat in omnem partem & [a] locum, tamen absque diuitiis descendet in cauernas, ac in iudicio sistetur ante Deum, qui nullum personarum habet delectum.

a Faciem

21 Potens nomen eius & vnicum. Ante eum paruus pariter & magnus æquales sunt. Creatura hoc inducat in animum & expauescat, quoniã disceptabit coram iudice, qui nec personarum habet rationem, nec capitur munere.

22 Tu viuus perennisq; elegisti nos. Elegimus te pro parte portionis nostræ. Propter gloriam nominis tui libera nos, expiato quoque peccata nostra. Ob nomen tuum, propter te, propter cruorem seruorum tuorum qui effusus est anno octingentesimo quinquagesimo sexto, qui vitã suam facultatésque suas pro cõfessione vnitatis nominis tui sancti dediderunt.

Annus euersi templi à Tito iuxta Rabbinos est 856. ab ædificato templo Salomonis.

23 Meritum vnigeniti qui vinctus est, cùm attigisset trigesimum septimum annũ & tuo iussu oblatus cædi, in cuius demùm loco prehensus est aries, promisisti te seruaturum in perpetuum iis, qui te colent cum charitate & metu, quanto magis [b] ducibus nostris, qui anno centesimo trigesimo sexto simul interierunt.

b Vel, ducum nostrorum. 1. Mach. 1

Hic cadauer eximitur feretro. Deinde Minister Synagogæ sequentes versus sigillatim præcinit, succinit verò repetitq; populus.

24 Hæc est via totius mundi Congregamini & præstate vniuersi opera misericordiæ, Nihil enim ipsum latet. Ac [c] animæ vestræ vita sempiterna perfruentur.

c Heb Eterosis est personæ & numeri. Anima eius perfruetur.

25 Vox audita est annuntians pacem. Voluntatem timentium se faciet in pace. Audite

verbum

verbum pacis. Requiescat anima ipsius in cubili suo in pace.

26 Iaceat in pace, Dormiat in pace donec veniat consolator, qui pacem audire faciat.

27 Patres sæculi, qui dormitis in Hebron portas horti Eden aperite illi, atque dicite: Aduentus ipsius(esto) in pace.

28 Colles æterni de spelunca duplici portas paradisi Eden patefacite illi, ac dicite, In pace veniat,

29 Angeli pacis egredimini in occursum ipsius, portas paradisi voluptatis reserate illi, atque pacem aduentui ipsi denuntiate.

30 Custodes Thesaurorum horti Eden patefacite ei portas horti Eden, & ingrediatur N. paradisum, fruaturque fructibus paradisi. Expetéda sint ab eius dextera. Dulcia à sinistra. Hoc [a] exaudias(ò Domine) eique dicas in pace esto [b] aduentus tuus.

Esa 52. Vers. 7. Inuocatio Patrum priscorum Adam Abrahã Isaac & Iacob sepulti sunt in Arbe quæ & Hebron in tribu Iuda, Iosue 14. Gen. 49. Sic & quatuor ipsorum vxores Eua Sara, Rebecca, Lia. Nam Rachel sepulta fuit prope Bethlehem. Gen. 2. a Heb. respondeas b Heb. Heerasis, aduentus eius. c Vel restituturus sanctuarium(&)

Post cadauer humo conditum se vertunt ad Orientem & dicunt.

Magnificetur, sanctificeturque nomen ipsius magnum, qui renouaturus est mundum, viuificaturus mortuos, fundaturus templum, ædificaturus ciuitatem Hierusalem, eradicaturus cultum impium de terra, [c] reducturus sanctitatem, benedictum ipsum Messiam suum cum regno ipsius atque gloria in locum suum pristinum in vita vestra, diebusque vestris, in vita quoque vniuersæ domus Israel citissimè tempore que proximo Dicite igitur, Amen.

Benedictum sit nomen ipsius magnum, in sæculum inque sæculorum sæcula.

Benedicatur, collaudetur, decoretur, exaltetur, clarificetur, euchatur, & glorificetur nomen ipsius sanctum benedictúmque supra omnem benedictionem, hymnum, laudem & cõsolationem, quæ dicuntur in mundo. Amen.

Desinat vastitas, fames, Mors Calamitates exitiales recedant à nobis, & à vobis, atque à populo Israel. Amen. Sit pax alta à Domino, vita, satietas, salus, solatium, liberatio sanitas, redemptio, propitiatio, expiatio, refrigerium, ereptio, nobis & cunctis Israelitis Amen.

Solent autem accipere herbas & puluerem & post se spargere dum egrediuntur, ac dicere, Quia puluis es & in puluerem reuerteris. Præterea cum egrediuntur è cæmeteriis, singuli apud se sequentem oratiunculam recitant.

Et nunc Domine Pater Noster, nos sumus lutum, tu autem fictor noster, opus manuum tuarum sumus omnes, Confiteor tibi Domino meo me esse puluerem, cinerem, vermem mirè aridum, vmbram transeuntem, At tu Domine perpetuo sedebis, sedésque tua erit in sæculorum sæcula. Amen.

In domum luctus reuersi manus abluunt, sèque sic funesta illa re expiatos credunt. Alioqui ritus in lege Mosaica præscriptos de purificatione eorum qui cadauera tetigerunt, non seruant quasi illi tantum stante templo habere debeant locum. Mox miscent vini calicem, Ministro his verbis benedicente.

Benedictus sis, Domine Deus noster, Rex sæculi, qui creasti fructum vitis. Benedictus sis Domine Deus noster, Rex sæculi, iudex veritatis & iudex misericordiæ. Censor veritatum, qui iudicat nos iudicio vero, quemadmodum scriptum est, Dei perfectum est opus, & Iustus es Domine, & rectum vnumquodque Iudiciorum tuorum. Benedictus tu Domine omnium lugentium consolator.

Psal. 119

Postremo benedictionem cibi hoc in luctu sic peragunt.

Benedicamus lugentiũ consolatori. PO. Benedictus lugentium consolator, de cuius bonis manducauimus atque viximus.

Minist.

Benedictus qui satiat famelicos, Benedictus ipse & benedictum nomen eius, Benedicta quoque memoria eius in sæcula perpetua. Benedictus es Domine Deus noster Rex sæculi, qui alis vniuersum mundum gratia, benignitate & misericordia. Das escam omni carni. Nam in æternũ misericordia tua, cuius bonũ ingens nunquam defuit nobis, sed nec deerit nobis alimentum vnquam in sæculum, & æternitatem. Ipse enim nutris & cibum præbes omnibus, sicuti scriptum extat aperis manum tuam, & satias omne viuens beneplacito. Benedictus tu Domine qui omnia alis.

Minist.

Confitebimur te Domine Deus noster, quoniam hæreditandam tradidisti patribus nostris terram desiderabilem, feracem & amplam, fœdus & legem, vitam & victum quoniam, eduxisti nos de terra Ægypti, redemistique nos de domo seruorum propter fœdus tuum, quod obsignasti in carne nostra, & propter instituta beneplaciti tui, quæ patefecisti nobis & propter vitam & victum, quo cibas alisque nos, denique propter omnia Domine Deus noster confitemur te, & benedicimus nomini tuo, vti iussisti, Vbi comederis & satiatus fueris, benedices Domino Deo tuo ob terram pinguem, quam tibi dederit. Benedictus tu Domine, & terræ illius & cibi causa.

Deut. 8.

Consolare Domine Deus noster, lugentes Sionis, & lugentes Hierusalem, lugentes quoque qui lugent in hoc funere, Consolare eos à luctu ipsorum, exhilara eos ex ipsorum labore, scripturam hanc implens, Sicut vir quem mater consolatur, sic ego consolabor vos, & in Hierusalẽ cõsolabimini. Benedictus tu Domine consolator lugentium, & structor Hierusalem. Amen cito in diebus nostris. Amen in vita nostra ædificetur vrbs Sion & aptetur cultus in Hierusalẽ. Benedictus tu domine Deus noster. Rex sæculi, Deus pater noster, Rex noster, inclytus noster, Redemptor noster, sanctificator noster, sanctificator Iacob, Rex viuus, bonus itémque beneficus, Deus verus, iudex in iustitia animas excipiens, dominator in mundo suo, adeò vt exequatur cuncta pro voluntate. Non autem populus eius, seruique ipsius.

Esa.

Ac propter hæc omnia tenemur confiteri illum, eique benedicere. Qui sepit ruinas, ipse sepiat ruinam hanc nobis & populo suo Israël misericorditer. Qui facit pacem in superioribus suis, ipse per misericordiam suam conciliet nobis, populóque suo pacem. Amen.

Hascabá, id est Oratio pro defunctis, quam Hazan siue minister Synagogæ recitat ad sepulchrum, itemq; in Synagogis, inter producta legis solemnia, diebus festis & maximè expiationis, quo die omnia feruent religione cultúque pro remittendis peccatis.

Hanc sæpiusculè Minister repetit, prout rogatur à diuersis flagitantibus sibi dari Hascabá pro anima N. Sic enim loquuntur. Vnde posset iuxta Ecclesiasticam loquendi formulam appellari, Requiem, vel Libera Hebræorum.

Hascabá sonat accubationem à שכב tacuit. dormiit.

Melius est ire in domum luctus, quàm in domum conuiuij, in qua est finis omnium hominum. Quod viuens in cor inducat suum. Finem verbi omnes audiamus. Deum time, & mãdata eius serua. Nam istud est omnis hominis.

Eccl.12.

Requies firma in superna habitatione sub alis Numinis, in gradu sanctorum & purorum, tanquam splendor firmamenti, collucentium fulgentiumque, Permutatio ossium, Propitiatio delictorum. Remotio præuaricationis, Accessio salutis, indulgentia, & miseratio à conspectu inhabitantis cæleste domicilium, Pars denique bona in vitam venturi sæculi ibi sit portio, tectumque ac habitatio celebris animæ sapientis huius, intelligentia prædicti, gloriæ Magistri, vel Domini.

Animus gloria siue ornamentum cordis eius hominis.

Spiritus Domini quiescere faciat eum in horto Eden, & societur ei pax, quemadmodum scribitur in Esaia. Veniat pax, quiescat in cubilibus suis ambulans ante ipsam, ipse ac omnes defuncti Israëlis, ipsius misericordia & propitiatione. Amen.

Esa.57.

Quod si fuerit fœmina preces producunt in versibus & in iustificatione Iudicij pro dignitate ipsius. Nec vero circundant eam sed post sepulturam ipsius Hazan siue minister recitat sequentem Hascabá.

Misericors, cui misericordia propria est, & cuius verbo creati sunt mundi, iste nempe mundus, & mundus venturus, & congregauit in eo iustitias & benignitates, quas fecerunt intelligentiæ eius, & in verbo suo & in fortitudine sua dicat, vt ingrediatur coram se memoria matronæ istius gloriosæ & modestæ Dominæ N. quæ hoc die è mundo discessit.

Rex sæculi misereatur eius, rex sæculi parcat & propitius sit ei, & societ ei pacem, & in cubili ipsius sit pax, requiescat in requie sua ipsa & cunctæ filiæ populi Israel in communitate miserationum & propitiationum. Amen.

Præcipitabit mortem in sempiternum. Et auferet Dominus Deus lachrymam ab omni facie, & opprobrium populi sui auferet & vniuersa terra, quia Dominus locutus est.

Esa.25.

Viuant mortui tui cum cadauere meo resurgant. Expergiscimini & iubilate, qui iacetis in puluere, quia ros lucis ros tuus, & terra manes eiiciet.

26

Et ipse misericors propitiabit iniquitatem & nó perdet, & multum auertet iram suam, neque effundet omnem indignationem suam.

Post sepulturã cadaueris filius eius aut vnus è proximis recitat Caddis Sanctus.

Magnificetur, sanctificeturque nomen ipsius magnum, &c. vt suprà.

Desinat gladius, & fames & mors, & euenta mala auferat à nobis & à vobis, & à populo Israel, & dicite. Amen.

Sit pax multa è cœlis, vita & satietas & salus, & cõsolatio, & liberatio, & medela, & redẽptio, & propitiatio & expiatio & refrigerium & protectio nobis & vniuerso Israel, & dicite Amen.

Qui facit pacem in excelsis suis, ipse per misericordiam suam nobis det pacem & vniuersa Israel. Amen.

Hinc auellunt herbas & eas à tergo proiiciunt & dicunt efflorescant ab euigilatione sicut herba terræ. Quando autem veniunt à comitatu mortui abluunt manus & detergunt mappa dicentes, Manus nostræ non effuderunt sanguinem istum, &c.

Inscribunt autem lapidibus sepulchrorum.

Sit anima eius in horto siue paradiso Eden, Amen.

[a] *Vel.*

Sit anima eius colligata in fasciculo viuentium, vel vitæ.

a Deprecationum pta ex 1. Reg.25. Vbi Abigail. hæc Dauidi exoptare legitur.

Vel.

ny super eum pax

Reperi hæc in Parisiorum vrbe lapidem sepulchralem cum hac scriptura.

Et tu titulus (es) sepulchri Salomonis filij Haijm qui discessit in Paradisum Eden tertio die mensis Iiar.i. Aprilis, anno millesimo trigesimo octauo ad sectionem ראו,

Et in alio.

Tu titulus es sepulchri domine Iohæ filiæ R. Samuëlis, quæ discessit in paradisum Eden, &c.

PRECATIONES, IN *quibus commemorationẽ faciunt suorum diuorum, præter superiorem, in qua inuocabant patriarchas & angelos pag.22. facie 2.*

PECCAVIMVS ante te, miserere nostri.

Exod.34.

Deus misericors nomen tuũ, Deus miserator nomen tuum, Deus longanimis nomen tuum, plenus miserationibus nomen tuum, [b] in nobis vocatum est nomen tuum, Domine fac propter nomen tuum.

b 1. appellamur ex nomine tuo populus domini. Gen.12.

Domine fac propter nomen tuum & parce

Iſraeli populo tuo.

Domine fac propter inquilinum (Abraham) perfectum tuum,& parce Iſraeli populo tuo.

Domine fac propter vinctum [a] in veſtibulis tuis(Iſaac) & parce Iſraeli populo tuo.

Domine fac propter exauditum in ſcala de excelſo tuo,(Iacob)& parce,&c.

Domine fac propter meritum (Ioſeph) ſancti tui, & parce,&c.

Domine fac propter extractum de aquis tuis (Moſem)& parce &c.

Domine fac propter (Aaronem) ſacerdotio fungentem in Vrim & Tummim oraculis tuis, & parce Iſraeli.

Domine præſta propter(Phineem) zelantem ob nomen tuum, & parce Iſraeli.

Domine præſta propter (Dauidem) ſuauiter concentus tuos emodulantem, & parce Iſr.

Domine præſta propter (Salomonem) qui ædificauit Ædem nomini tuo,& parce Iſr.

Domine præſta propter nomen tuum,& parce Iſraeli populo tuo.

Fac propter nomen tuum, Fac propter bonitatem tuam.

Fac propter fœdus tuum, Fac propter magnitudinem tuam.

Fac propter legem tuam, Fac propter decus tuum.

Fac propter conuentum tuum, Fac propter memoriam tui.

Fac propter miſericordiam tuam, Fac propter bonitatem tuam.

Fac propter rectitudinem tuam, Fac propter gloriam tuam.

Fac propter doctrinam tuam,Fac propter regnum tuum.

Fac propter [b] æternitatem tuam, Fac propter conſilia tua.

Fac propter fortitudinem tuam,Fac propter decorem tuum.

Fac propter iuſtitiam tuam, Fac propter ſanctitatem tuam.

Fac propter miſerationes tuas, Fac propter præſentiam tuam.

Fac propter legem tuam.

Fac propter Abraham, Iſaac & Iacob, Fac propter Moſem & Aaronem, Fac propter Dauidem & Salomonem, Fac propter Hieruſalem ciuitatem ſanctam, propter Sionem habitaculum gloriæ, propter excidium ædis tuæ, propter vaſtitatem templi tui, præſta propter Iſraelitas pauperes, propter Iſraelitas tenues, propter Iſraelitas qui verſātur in calamitatibus, præſta proper pupillos & viduas propter ſugentes vbera, propter ablactatos, propter infantes ædis [c] Domini, qui non peccauerunt, præſta propter te, ſi cauſa noſtra non duceris, ſaltem tua cauſa age ſaluáque nos. Salua nos, exaudi nos hodie, cunctiſque diebus, quibus oramus. Si quidem laudatio noſtra tu es.

Qui exaudis pauperes, Exaudi nos.

Qui exaudis oppreſſos, Exaudi nos.

Qui exaudis contritos corde Exau.

Qui exaudis humiles mente, Exaud.

Qui exaudis attritos ſpiritu, Exod.

Qui exaudiuiſti Abraham patrem noſtrum in monte Moria, Exaud.

Qui exaudiuiſti Iſaac in ſummitatibus altaris, Exaud.

Qui exaudiſti Iacob in Bethel, Ex.

Qui exaudiuiſti Ioſeph in domo vinctorum, Exaud.

Qui exaudiuiſti Moſem & patres noſtros in Mari rubro, Exaud.

Qui exaudiuiſti Aaronem in Thuribulo, Exaud.

Qui exaudiuiſti Phineem in Sittim, Exaudi nos.

Qui exaudiuiſti Ioſuam in Galgal, Ex.

Qui exaudiuiſti Heli in Rama. Exau.

Qui exaudiuiſti Samuëlem in Maſpa, Exaudi nos.

Qui exaudiuiſti Dauidem & Salomonem filium ipſius in Hieruſalem, Exaudi nos.

Qui exaudiuiſti Eliam in monte Carmelo, Exaud.

Qui exaudiuiſti Ezechiam in ægritudine ipſius, Exaud.

Qui exaudiuiſti Ionam in viſceribus piſcis. Exaud.

Qui exaudiuiſti Hananiam, Miſaelem, & Azariam in medio fornacis ignis ardentis, Exaudi nos.

Qui exaudiuiſti Danielem in lacu Leonum, Exaudi nos.

Qui exaudiuiſti Mardocheum & Eſteram in Suſis vrbe, Exod.

Qui exaudiuiſti Ezram in tranſmigratione, Exaud.

Qui exaudiuiſti [d] Honiam in Maagal. Exau.

Qui exaudiuiſti iuſtos & pios, & perfectos omnium ætatum, Exaud.

Miſericors exaudi nos, Miſericors libera, Miſericors, redime, Miſericors, qui plenus es miſerationibus, miſerere noſtri, ac omnium domeſticorum noſtrorum. E tenebris in lucem educ nos propter nomen tuum magnum.

Patrum primorum, Patrum Iſraelis recordare obſecro, iniquitatum primarum in temporibus ſicut Deus, ne recorderis, rebellionis cordis ſtupefacti ne recorderis, caniciei autem Abrahæ recordare obſecro.

Iugum præuaricationis peruigilantis ne memineris, Recordare autem obſecro Iſaac, qui ligatus fuit.

Malitiæ operum ne memineris, hominis integri Iacob, qui hábitauit in tentoriis, obſecro recordare.

Actionum [e] terrorum ne memineris, ſed recordare, quæſo trium matrum (Saræ, Rebecchæ, & Rachelis.)

Peruertentis iudicia ne memineris, quin duodecim principum tribuum quæſo recordare.

[a] In monte Moria vbi poſtea conſtructũ eſt templum.

[b] Vel robur tuum.

[c] Vel Magiſtrorum vt hoc pertineat ad excidium, Titi qui Rabbinos multos fertur enecaſſe, nec puerulis innocẽtibus pepercisse.

[d] Non eſt Onias qui anteceſſit paulo tempora Machabæorũ de quo 2. Mach. 3. & 4. ſed qui ſub Hircano & Ariſtobolo apud Ioſ. & auctorem. lib. de Regibus Iſrael ſecundi tẽpli. Antithetis de gamma.

[e] Quæ terrorem conſcĩẽtiæ incutiunt.

Figmenti turbidi ne recorderis, sed Iosephi qui venundatus fuit, memento.

Occultorum cordis nostri ne recorderis, sed, obsecro, memento Mosis magistri nostri.

Concupiscentiæ vulgi promiscui ne memineris, sed quæso recordare patrum versatorum ad mare rubrum.

Operum nostrorum itémque rebellionis ipsorum ne memineris, Aaronis autem atque Mariæ, obsecro recordare.

Superbiam operis Sittim ne reducas in memoriam, sed Phineem in Sittim sese præclarè gerentem ob eam pone.

Iosu.7. Mendacium (Achanis) proditum ne in recordationem reuoces, verùm Iosuæ filij Nun obsecro, reminiscere.

Ignorantias legis dele ex memoria, in eam autem repone Barach & Deboram.

1. Reg.2. Spumæ polluti (Ophni) obliuiscere, recordare autem Heli & Samuelis.

Oculratorum ipsi Moloch ne recordare, sed in reminiscentia versato, obsecro, Dauidem Regem.

Trangressionis operum ne memineris, Memento autem quæso Salomonis suo solio insidentis.

Cogitationum [a] subactarum ne reminiscaris, Reminiscere autem Iudicum & Regum, etiam atque etiam obsecro.

a Quæ sub iugū misit appetitus.

Iniquitatis (in proximum) & præuaricationis (in deum) ne recorderis, Recordare autem obsecro Eliæ atque Elisei.

Verborum Hieremiæ obliuiscaris, Ne verò obliuiscere, quæso, ęgritudinis Ezechiæ.

Impietatis in eum qui lapidatus est, ne memineris, Memento autem obsecro Esaiæ & Ezechielis.

De Naboth. 1.Reg.21 vel de Adoram. 3.Reg 12.

Peccati & ignorantiæ ne reminiscaris, Reminiscere autem quæso, Ionæ in pisce existentis.

Patribus viam peccatorum ne recordando imputes, obsecro autem recordare prophetarum duodecim.

Luti & præuaricationum ipsius obliuionem cape, Danielem & socios eius in memoriam reuocans.

Hominem vocas lutum.

Quæ figmentum meum admisit è memoria expunge, in recordationem autem inducito obsecro (Mardocheum) filium Cis & [b] Hedessam.

b Estherā.

Capitalis & minuti (peccati) ne memineris, memento autem obsecro Ezræ versantis in transmigratione,

Peruersitatis commissæ in Maagal ne recorderis, recordare verò Oniæ, qui piè sese gessit in Maagal.

Præuaricationum & delictorum ne reminiscaris, reminiscere verò, obsecro, celebrium sapientumque nostrorum.

Superbias, itemque transgressiones obliuione inducito, ætatum verò singularum pios reminiscentia prosequere.

Conflati vituli obliuiscere, ascensus festorum trium solennium è contrario reminiscere.

Te capiat obliuio eorum quæ Ieroboam patrauit in Bethel. Contrà in memoriam infer altare & sanctuarium.

Iniquitatum Israelis ne memineris, Obsecro autem viri Gabrielis recordare.

Accusationis Samuelis ne recorderis, memento autem defensionum Michaelis.

Patrum primorum, Patrum Israelis obsecro recordare.

Iniquitatum primarum in temporibus, velut deus, obliuiscere.

BENEDICTIO
Sponsaliorum.

Qui benedictioni praest sumit calicem vini & his verbis benedicit.

Benedictus es Domine Deus noster rex [c] sæculi, qui creas fructum vitis.

c Mundi.

Benedictus es Domine Deus noster rex sæculi, qui sanctos reddidisti nos præceptis tuis, ac iussisti vt attenderemus ad nefandos concubitus, nobis prohibens desponsatas, permitens autem ductas in matrimonium interuentu thori genialis, & consecrationum coniugalium. Benedictus es Domine, qui sanctum efficis Israelem per thalamum nuptialem & consecrationes coniugales.

Hoc recitato prægustat, deinde porrigit calicem sponso & sponsæ.

Benedictio nuptiarum.

Qui benedictioni præpositus est sumit calicem & recitat Orationem Qui creas fructum vitis, ac Posteà sequentem subnecit.

Benedictus es Domine Deus noster rex sæculi, qui vniuersa in gloriam tuam condidisti.

Benedictus es Domine Deus noster rex sæculi qui formasti hominem.

Benedictus es Domine Deus noster rex sæculi, qui formauit hominem ad imaginem suā, ad imaginem similitudinis exemplaris sui, indéque ei adaptauit [d] ædificium vsque in perpetuum. Benedictus es Domine, qui illum formasti.

d Structurā & opificiū corporis. Aly Animā. Aly Euā, vide R. Tibon sub finem c.3. Physica Pag. 40.

Vehementer lætabitur & exultabit sterilis, dum apud ipsam cum gaudio colligentur filij ipsius. Benedictus es Domine, qui lætitia afficis Sionem in filiis suis.

Oblectabis valde [e] socios dilectos, perindeque olim lætitia perfudisti [f] opificium tuum

e Coniuges.

f Adamū data est Eua in coniugem.

in paradiso Eden.

Benedictus es Domine, qui lætitia afficis sponsum & sponsam.

Benedictus es Domine Deus noster, rex sæculi, qui creasti gaudium & lætitiam, sponsum & sponsam, charitatem & fraternam dilectionem, exultationem, voluptatem, pacem & societatem. Obsecro Domine, quàm citissimè audiatur in vrbibus Iuda, & in plateis Hierusalem vox gaudij & lætitiæ, vox sponsi & sponsæ. Vox exultationum Thalamorum sponsorum dulcior est, quàm conuiuium, & pueri, quàm ipsorum canendi suauitas. Benedictus es Dominus, Deus noster, qui lætificas sponsum & sponsam, quique eos fortunas.

Confitemini domino, quoniam bonus est, quoniam in sæculum misericordia eius durat.

Multiplicentur gaudia in Israele, & fugiant suspiria.

Deinde qui benedixit libat vinum, mox illud propinat sponso & sponsæ. Tandem septem cunctis diebus conuiuij genialis, sic illic superueniant noui aliqui conuiuæ, iidemque illustres, qui non interfuerint benedictioni Nuptiarum, eorum maximo honos benedictionis defertur, ac in conuiuio recitabit benedictionem hanc cibi.

Benedicamus deo nostro, in cuius domicilio versatur gaudium, ex cuius propriis esitauimus & cuius bonis viximus, &c.

Quod si desit conuiuarum numerus, docet.

Benedicamus ei, in cuius domicilio versatur gaudium, cuius ex bonis manducauimus, *ac absoluet benedictionem.*

Quod si nullus ibi fuerit nouus conuiua, recitabitur benedictio postrema,

Qui creauit gaudium & lætitiam, & sufficientiam eius &c.

Porro sponsus vbi perspexerit sanguinē virgineum hanc dicet benedictionem.

Benedictus es Domine Deus noster, rex sæculi, qui statuisti [a] nucem in paradiso Eden, liliúmque conuallium. Non dominabitur alienus in fonte signato. Propterea ceruа amorum semen sanctum seruauit, in munditia, & statutum non violauit. Benedictus es domine, qui elegesti Abraham & post eum semen ipsius.

Finis.

Deo rerum effectori honor & gloria.

[a] *Quatuor allegoriæ sūptaē Salomonis. Cant. 6.2.4. & Prou. 5 ad commendandam proborum coniugum suauitatē candorem pudsitiæ castitatē ab externo nō resignandam, & sanctam purámque dilectionem.*

SEXCENTA TREDECIM PRÆCEPTA MOsis,

quorum iugum ac sarcinam populus Iudaicus, vsque ad Christum portare iussus est, è capitibus vltimis operis More Nebuchim, quod olim conscripsit R. Moses Ægyptius Maiemonis filius.

EOrum quæ propriè appellantur præcepta & versantur circa actionem, alia affirmant, alia negant. Affirmant ducenta quadraginta & octo, quot hominum [b] mēbra à medicis numerantur. Negant trecenta sexaginta & quinque, qui numerus est dierum anni.

Affirmantia autem sunt hæc.

1 Deum esse credatur, Exod. 20.
2 Eundem esse vnum fide teneatur. Deut. 6.
3 Deus diligatur toto animo, &c. Deut. 6.
4 Timeatur, Ibid.
5 Colatur, adoretúrque modis à se præscriptis. Deut. 12.
6 Ei adhæreatur, Deut. 10.
7 Iuretur per nomen ipsius. Deut. 10 & 21.
8 Incedatur in vijs ipsius, Deut. 13.
9 Sanctificetur nomen eius in medio filiorum Israël. Leui. 22.
10 Scriptum, *Audi Israel, Dominus Deus tuus Deus vnus est*, discatur, memoriáque teneatur, Deut. 6.
11 Filij legem Dei doceantur, Deut. 6.
12 Ligentur Phylacteria inter oculos, Deu. 6.
13 Eadem alligentur brachio, Deut. 6.
14 Conficiantur fimbriæ in quatuor angulis palliorum, Num. 15.
15 In postibus & ostiis ædium scribatur Mezizá, quæ est membrana, in qua exaratur, Audi Israel, &c. Deu. 6.
16 Congregetur populus, vt audiat legem stato tempore, Deut. 31.
17 Scribatur liber legis, Deut. 31.
18 Rex habet apud se legis exemplar. Deuteronom. 17.
19 Deus post cibum benedicatur, Deuteron. 8.
20 Conficiatur Deo Sanctuarium, Exod. 25. Deut. 12.
21 In veneratione Sanctuarium Domini habeatur, Leu. 19. 26.
22 Excubent in sanctuarij custodiis Sacerdotes, Num. 18.
23 Leuita Sanctuario inseruiat. Numer. 18. & 7.

[b] *Ossa decerei Hippocrates, Gale. Razes, Auicenna. Vide scholam Salernitanam, Leges de Deo Deique religione.*

Deut.18.

24 Ingressuri Sanctuarium lauent manus & pedes, Exod.30.

25 Deo soli sacrificetur, Exod.22.

Christus 26 Liberator expectetur, Num. 24. & Deut. 30.

Sacerdotes tempore ministerij sui curent.

De sacerdotis officio. 27 Vt benedicant populo verbis conceptis, Num.6.

28 Vt accendantur lucernæ, Leu.24.

29 Vt Panes & Thymiama proponantur coram Domino, super mensam sabbatis, Leuit. 24.

30 Vt adoleatur incensum siue Thymiama quotidie, Exod.30.39.

31 Vt ignis assiduè in altari ardeat, Leuit.6.

32 Vt cinis ex eodem tollatur, Leui.6.

33 Vt contaminati expellantur de Templo, Num.Deut.23.

34 Omni honore afficiatur genus Aaronis, Leuit.21.

35 Sacerdos vestibus sacris induatur tempore ministrij, Exod.28.18.

36 Arca portetur humeris sacerdotum, Num. 7.Ios.3.

37 Sacerdotes, reges Tabernaculum, & vasa rei diuinæ destinata inungantur Oleo sancto, Exod.30.35.37.39.

38 Sacerdotes summi ministrent in Sanctuario vice sua, Deut.

39 Diebus autem solennibus omnes pariter, Deut.

40 Sacrificium iuge bis quotidie, manè scilicet & vesperi offeratur, Num.28.

41 Sacerdotes minores [a] contaminentur mortuorum suorum funere sicut & populus, Leuit.21.

a Intersint ipsorum funeribus.

42 Sacerdotes ducant virginem in vxorem, Leuit.21.

43 Sacerdos summus quotidie decimã partem Ephi offerrat. Leu.6.Deu.6.

44 Holocaustum quotidianis addatur, diebus Sabbati, Num.28.

45 Holocaustum quoque superaddatur Calendis mensium siue Neomeniis, Nu.28.

De festis. 46 Manipulus frugum offeratur [b] altera die Paschæ, Leui.13.

b 16. die Nisan.

47 Superaddatur quotidianis Holocaustum die Pentecostes, Nu.28.

48 Duo panes offerantur eodem die, Leuit. 23.

49 Holocaustum vltra quotidiana offeratur primo die mensis Septembris, Num.29.

50 Idem fiat die expiationum, id est, 10. die Septembris. Num.23.

51 Die expiationum summus Sacerdos totam rem diuinam faciat, prout scriptum est, Leuit 16.

52 In festo Tabernaculorum holocaustum iugi sacrificio accedat, Nu. 29.Leui.7.& 23.

53 Idem seruetur octauo die eiusdem festi, Ibidem.

54 Obseruentur dies festi, Exod.23.

55 Ter quotannis omnes ad Sanctuarium sese sistant Domino, Exod.23.

56 Illos dies festos in lætitia & gaudio transigant, Deut.16.

57 Iuguletur agnus die Paschatis, Exod.12. Deut.16.

De victimis & oblationibus.

58 Illius agni carnes edantur decima quinta nocte Mensis Nisan, Ibid.

59 Contaminati, itémque viatores celebrent Pascha, 14. die mensis secundi à Nisan siue Martio. Num.9.

60 Comedántque carnes agni Paschalis illa ipsa nocte. Ibid.

61 Clangatur Tubis siue buccinis super holocausta, diebus festis & solennioribus, Num. 10.

62 Victima quæ offertur, sit membris integra, Ibid.

63 In quolibet sacrificio adhibeatur sal, Leuit. 2.Num.18.

65 In holocausto ritus præscriptus seruetur, Leuit.1.

66 Item in hostia pro peccato. Leu.6.

67 Item in hostia pro delicto, Leui.7.

68 Item in sacrificiis pacificis. Leuit.3.& 7.

69 Item in hostia laudis, siue gratiarum actionis, Ibid.

70 Item in hostia pro errato Patris familiæ, Leuit.4.

71 Item in oblatione pro errato cuiuslibet hominis, Ibidem.

72 Item in oblatione, quam quis offert cùm dubitat, num admiserit peccatum, cuius causa debeatur hostia pro peccato, Leuit.5.

73 Item in oblatione eius, qui per errorem aliquid sustulit, vel negauit depositum interposito iureiurando Leuit.5.

74 Qui tenuior est, quàm vt arietem possit offerre, offerat duas Turtures vel columbas, Leuit.5.

75 Quilibet coram Domino confiteatur peccatum, quod perpetrauerit, Num. 5. Leuit.

76 Qui fluxum patitur liter, postquam mundatus fuerit. Leuit.15.

De sacrificiis palutorum.

77 Mulier patiens fluxum idem præstet. Ibid.

78 Mulier, quæ pepetit, vbi purificata fuerit, offerrat sacrificium, Leu.12.

79 Leprosus post curationem emundationémque offerrat victimam. Leuit.14.

80 Ex ouibus & vaccis carpantur decimæ, Leuit, 27.

De rebus sacratis.

81 Sacretur omne bestiarum primogenitum, Deut.15.Exod.13.22.Nu.17.

82 Primogenitum hominis redimatur, Exod 13.24.

83 Redimatur quoque Asellus. Ex.13.

84 Decollector Asellus, si eum dominus noluerit redimere, Ibid.

85 Vniuersæ oblationes, quas quis tenetur

offerre partim iure, partim voluntate, primo festo, quod euenerit, offerantur, Deut 12.
86 Omnes generis oblationes offerantur in æde Sanctuarij, Ibid.
87 Omnis generis oblationum, ab iis qui extra terram sanctam degunt, precium deferatur ad ædem Sanctuarij, Deut.12.14.
88 Consecrata, quæ vitio affecta sunt, redimantur, ac eis vesci liceat. Deu.12.
89 Sacretur Deo & id quod mutatum est, & illud, pro quo mutatum est, Leuit.27.
90 Reliquias oblationum edant Aaronij, Num. 18.
91 Iidem vescantur carnibus hostiarum pro peccato, & pro delicto, Num.18.
92 Reliquiæ sacrificij pacifici crementur, Leuit.7.

Nazaræis.

93 Carnes consecratæ, si postea contaminentur, igni tradantur, Ibid.
94 Nazareus toto consecrationis professionisque suæ tempore, nec tondeatur, nec radatur, Num.6.
95 Tondeatur autem exacto consecrationis tempore, vel si contaminatio ei acciderit, Ibid.

Votis.

96 Vota persoluantur, Deut.23.
97 In frangendis vel laxandis votis habeatur ratio legum, Ibid. Num.30. Leuit.27.

De immundis.

98 Quicunque morticinium vel cadauer tetigerit, immundus esto, Leuit.11.
99 Cibi his vel illis notis affecti immundos faciant, Ibid.
100 Octo serpentium, reptantiúmve genera polluant, Leuit.11.
101 Quæ menses patitur sit immunda, itémque alios immundos constituat, Leuit. 15.
102 Quæ peperit esto immunda, Leuit. 12.
103 Leprosus contaminatus esto, & alios contaminet Leuit.13.
104 Vir fluxum patiens eodem habeatur loco, Leuit.15.
105 Similiter & mulier, quæ fluxum patitur, Ibid.
106 Spermatis missio inficiat, Leuit.15.
107 Ædes plagâ affectæ contaminet, Leuit. 14.
108 Mortuus immundos efficiat, Leuit. 15.

De purificationibus.

109 Aquæ vitulæ ruffæ contaminatum ex mortuo purificent, aliâs polluant, Num. 19.
110 Omne contaminationum genus purificetur aquæ baptismatibus, & Leuit.13 & 15.
111 Lepra cùm hominis, tum ædium mundetur ligno cedrino, hysopo & cocco, siue vermiculo, Leuit.14.
112 Lepra infectus planè tondeatur, Leuit. 13.
113 Idem cunctis manifestus esto, Ibid.
114 Vitula ruffa ritu præscripto immoletur. Num.19.

De æstimationibus rerum.

115 Qui votum fecerit, spoponderitq; Deo animam suam, sub æstimatione soluat precium, Leuit.27.
116 Qui vouerit contaminatam pecudem, numeret precium, Ibid.
117 Qui sacrauerit domum, debeat precium pro censura sacerdotis, Ibid.
118 Item qui sacrauerit agrum possessionis suæ, Ibid.
119 Qui comederit sanctificatum, teneatur precium eius rependere, Leuit.22.
120 Fructus quarti anni sanctus sacérque esto, Leuit.19.

Leges pro pauperibus.

121 Pars agri vel vineæ, messis vindemiæque tempore intacta relinquatur pauperibus Leuit.19.
122 Idem fiat in loco oleis consito, Ibidem.
123 Obliuioni traditum pauperibus deferatur. Deut.24.
124 Quod remanserit in arboribus, relinquatur pauperi & peregrino, Ibid. & Leuit. 19.
125 Idem sit de racemis tempore vindemiæ prætermissis, Leuit.19.

Primitiæ & decimæ.

126 Primitiæ frugum deferantur in Sanctuarij locum, Exod.23. Deut.18.
127 Separetur pars, quæ dicitur Teruma 4. *eleuatio*, Sacerdoti, Leuit.7. & Num 15.
128 Seponatur decima prouentuum Leuitis, Num.18 Leuit.27.
129 Seponatur decima secunda comedenda Hierosolymis, Deut.14.26.
130 Leuitæ de decimis suis dent sacerdotibus, Num.18.24.
131 Separetur decimo tertio quóque anno & sexto pauperibus, &c. Deut. 14. & 26.
132 Confiteantur domino, qui offerunt decimas, Deut. 26.
133 Confessionem recitent, quæ scripta est de primitiis, Ibid.
134 Separetur pars conspersionis sacerdoti, Num.15.
135 Sinatur terra quiescere annis septimis, Leuit.25.
136 Sacer esto annus Iubilei, qui & quinquagesimus, remissa agrorum cultura & satione, Leuit.25.
137 Anno illo clangatur tubâ siue buccinâ, Ibid.

De possessionibus redimendis.

138 Tum ius esto redimendarum possessionum, Ibid.
139 Ædium in vrbe mænibus cincta intra annum redimendarum ius esto, Leuit.25.
140 Numerantur anni iubileorum per septenos annos, Ibid.
141 Remittantur debita anno quoque septimo, Deut.15.
142 Exigendi tamen ea ab externo, id est Idololatria, ius esto. Ibid.
143 Munere è quolibet animante dentur

sacerdoti

sacerdoti armus dexter, Mandibula & Stomachus, Deut.18.
144 Tonsionis ei dentur primitiæ, Ibid.
145 Quæstiones iuris & facti indicentur partim Deo, partim sacerdoti, Leuit 45. Deut. 17.

De cibis.

146 Prius iugulentur pecudes & aues, quàm comedantur, Deut.12.
147 Sanguis cerui & similium belluarum, itémque volatilium in terram fundatur, terraque obruatur, Deut.12. Leuit.17.
148 Captis pullis è nido mater emittatur Deut.22.
149 Animalia terrestria in esum liceant si notas in lege assignatas habent, Deut.14. Leuit. 11.
150 Item volatilia, Ibid.
151 Item aquatilia, ibid.
152 Item locustæ, cæteráque ancipitia, Leuit. 11.

De festis iterum.

153 Sanctificentur Neomeniæ. Num. 10. 28.
154 Anni tantùm numerentur in consessu[a] senatus maioris, siue sanctioris.
155 Cum quiete & otio celebretur Sabbatum, Exod.20.
156 Sanctum sacrúmq; esto Sabbatum, Exod. 20.
157 Abiiciatur fermentatus panis die primo azymorum, Exod.12. Deut.16.
158 Prima nocte Paschæ prædicetur Exitus de Ægypto & liberatio de iugo Ægyptiorum, Exod.13.
159 Panis azymus edatur nocte illa, Exod.12. Deut.16.
160 Primus dies Paschæ in quiete traducatur, Num.28. Exod.12.
161 Similiter dies eiusdem festi Septimus, Num.28.
162 Numerentur quinquaginta dies à die manipulorum oblatorum, Leu.23.
163 Quies sit die quinquagesimo, Ibid.
164 Item die primo mensis septimi, Ibid.
165 Decimo autem eiusdem mensis ieiunetur. Ibid.
166 Dies ille ieiunij quieti deputetur, Ibidem.
167 Quiescatur die primo tabernaculorum, Leui.23.
168 Item die octauo, Ibid.
169 Habitetur sub tabernaculis septem totis diebus, Ibid.
170 Illo die gestentur manibus palmæ, tré-que aliæ fructuum species, Ibid.
171 Primo die anni, id est, primo die Septembris clangant buccinæ, festúmque Tubarum celebretur. Leu.23.
172 Detur dimidium sicli quolibet anno pro ærario templi. Exod.30.
173 Lex seruetur citra additionem vel detractionem, Deut.12.
174 [b] Audiatur quilibet propheta tempore suo, Deut.18.
175 Rex de gente propria creetur, Deut. 17.
176 Obediatur curiæ senatus maioris, Deut. 17.

De iudiciis.

177 Absolutio maioris partis præponatur, vbi in iudiciis Sĕtentiæ Seniorum sunt contrariæ, Exod.23.
178 Vbique constituantur Iudices & præfecti, Deut.16.
179 Æqualitas inter aduersas partes in iudicio citra delectum personarum seruetur, Leuit.19.

Testes.

180 Testis, quæ nouit testificetur, Exod. 23.
181 Diligentissimè explorentur testes, Deut. 13.19.
182 Testes iisdem sint obnoxij, quæ aliis suo testimonio intentauerint, Deut.19.
183 Vitulæ cæde expietur hominis nex, Deut. 21.
184 Eligantur sex ciuitates refugij, Deut. 19.
185 Dentur Leuitis vrbes in quibus seorsum habitent. Num.35.
186 Item suburbana certo spatio per circuitum, Ibid.
187 Idolorum & cultus & cultores disperdantur, Deut.12.

Leges bellicæ.

188 Impiæ desertricis ciuitatis coloni interficiantur, Deut.13.
189 Deleantur 7. gentes de terra Israel, Deut. 20.
190 Deleatur gens Amalech, Deut.25.
191 In sempiternam reducantur memoriam ea, quæ in Israelem commisit Amalech, Ibid.
192 In cæteris præliis seruetur disciplina, quam lex dictat, pace primùm proposita, Deut 20.25.
193 Sacerdos ingruente conflictu cohortaturus stet ante aciem, Deut.20.
194 Exstra castra paretur locus ad requisita naturæ, Deut.25.
195 Paratus esto paxillus in castrorum limine, Ibid.

Leges de Politica societate.

196 Restituatur ablatum, Num.5.
197 Ad Eleemosinā erogandam promptissimi sient, Deut.15. Exod. 21.
198 Extraneo, qui fuerit peregrinorum deorum cultor, dare liceat fœnore, Deut. 15. Exod.21.
199 Pignus Domino eodem die restituatur, Exod.21.
200 Mercenario eodem die merces rependatur. Deut. 24.
201 Operarius comedere de iis possit, ad quæ operam suam locauerit, Deut 23.
202 Quisque succurrat homini vel iumento onere depresso, Exod.23. Deut.22.
203 Restituatur domino res amissa, Ibidem.

[a] Ita appellat cōcilium sacerdotum primorū, cuius mĕtio sit deu. 17. Aiūt autē hoc scitum desūptum esse, è 12. cap. Exod. & 16. Deut.

[b] corrū-pit oraculum Deuteronomij, quod intelligitur pro priè de Christo.

204 Redarguatur proximus viis prauis insistens, Leuit. 19.
205 Diligatur proximus instar sui. Ibid.
206 Ametur peregrinus, Ibid. & Deut. 10.
207 Pondera iusta habeantur, Leuit. 19. Deut. 25.
208 Sapientes honore afficiantur, Leuit. 19. Deut. 13.
209 Honor exhibeatur parentibus Exod. 20.
210 Vnusquisque Patrem & Matrem timeat, Leuit. 19.
211 Crescant [a] & multiplicentur Gen. 1. & 9.
212 Sponsus immunis bello cum sponsa lætetur annum vnum, Deut. 24.
213 Circuncidatur puer octauo die, Gen. 17. Leuit. 12.
214 Frater vxorem ducat fratris, ad suscitandum ipsi semen, Deut. 25.
215 Aut vxor fratris ei ignominiæ causa calceos publicè extrahat, Ibidem.
216 Qui vim puellæ intulerit, ipsam ducat in vxorem, Deut. 22.
217 Qui traduxerit vxorem suam, ne possit eam repudiare, Ibid.
218 Qui mulierem fefellerit, sit obnoxius legibus scriptis, Exod. 22.
219 Captiua formosa iuxta conceptas in Scriptura leges tractetur, Deut. 21.
220 Qui suspectam de pudicitia vxorem habet, seruet ritum proditum, Num. 5.
221 Chartâ siue tabulis repudium detur, Deut. 2. 24.
222 Sacerdos formulam repudij sibi præscriptam seruet, Num.
321 Sontes pro commerito cædantur virgis, Deut. 25.
224 Qui imprudenter aliquem interfecerit, exulet vsque ad mortem summi pontificis, Num. 35. Iosu. 20.
225 Senatus maior interficiendi gladio ius habeat, Exod. 21.
226 Adulter & adultera [b] interficiantur, Leuit. 30.
227 Crementur igni sontium aliqui, Leuit. 20.
228 Lapidibus obruantur alij Deu. 22.
229 Et hi in patibulum agantur. Deut. 21.
230 Excarnificatus iudicum decreto ipso die sepeliatur. Ibid.
231 Erga seruum Hebræum seruentur quæ scripta sunt, Exod. 21. Deut. 15.
232 Itidem erga seruam Hebræam quam herus sibi copulauerit, Ibid.
233 Dimittaturque libera, ni in coniugium ducitur, Exod. 21.
234 Seruus Chananæus, peregrinæque religionis perpetuam seruitutem seruiat, Exod. 21. Leuit. 25.
235 Qui damnum attulerit multâ puniatur, Exod. 21.
236 Idem esto de iudicio damni à bestiis profecti. Exod. 21.
237 De iudicio damni è puteo malè septo, Exod. 21.
238 De mulcta vel morte furis, Exod. 22.
239 De Damno pascentis, eiusque iudicio, Ibid.
240 De iudicio damni ab igne manantis, Exod. 22.
241 De iudicio depositi, Exod. 22.
242 De iudicio locati & locantis, Exod.
243 De iudicio commodati, Exod. 22.
244 De iudicio rei emptæ & venditæ, Leuit 25.
245 De iudicio rei raptæ, Leuit. 19.
246 De iudiciis hæreditatum, Num. 27 & 30.
247 Euadat ad ciuitates refugij, qui casu aliquem occiderit, Deut. 19.
248 Ei omnes opem ferant, aduersus illum, qui ipsum ad necem conquirit & persequitur, Ibid.

Affirmantium præceptorum finis.

Margin notes: [a] *Leges de coniugiis. Benedictionem confundunt cum præcepto.* — *Leges de pœnis.* — *Quatuor mortis genera.* — [b] *Strangulentur.* — *Leges de seruis.* — *De damnis.* — *De iudiciis.*

PRAECEPTA LEGIS MOSAICAE.

NEGANTIA.

IAM diximus præcepta huius generis, quæ & interdicta vocari possunt, esse trecenta sexaginta quinque, [a] pro numero dierum anni. Horum ergo hæc est nomenclatura.

a Rabbinorũ aliq. vt seruẽt ceptam ex humanis membris comparationem, dicunt pro numero meatuum neruorum & venarum, quibus primaria decem membra connectuntur, Cerebrum, Cor, Hepar, Pulmo, Stomachus, Fel, Splẽ, Ren, Genitalis, Matrix, cum adiunctis partibus.

De Deo Deique religione.

1 Ne cogites alium Deum esse præter me, Exod.21. Deut. 4.

2 Ne habeas Deos alienos corã me, Exod. 20.

3 Ne conficias tibi sculptile, aut simulachrum, Ibid.

4 Neque conuertare ad idola itémque Deos conflatiles.

5 Ne conficiatis Deos argenteos, neque aureos, hoc est vllam istiusmodi formam, elegantiæ & ornamenti gratia, Exod. 20.

6 Ne adores Idola, neque colas, Exod. 20.

7 Ne des de tuo semine, id est, vllum liberorum tuorum Idolo Moloch. Leuit.18.

De diuinaculis. Hoc paulo subtilius colliguntur. ẽ 4. Deuteronomij.

8 Pytho, qui Ob dicitur, & diuinus, qui ידעני, ne consulantur, Deut.13.

9 Nemo pythonicam exerceat, Leuit.19.

10 Neque aliam artem diuinatoriam, quæ pertinet ad Ideonim. Ibid.

11 Ne respicias Idola, Deut.4.

12 Ne erigas tibi statuam. Deut.16.

13 Neque sculptum lapidem, Ibid.

14 Ne plantes lucum, aliquamue arborem prope altare, Ibid.

15 Per Idola iuramentum neque præsta, neque recipe, Exod.23.

16 Ne prodeat ex ore tuo nomen Idolorũ, Ibid.

De Pseudopropheta.

17 Nemo aliquem sollicitet ad colenda Idola, Deut.13.

18 Talis suasor ne ametur, Ibid.

19 Imò vero ei ne parcatur, Ibid. & Deut.18.

20 Ne remittantur erga eum inimicitiæ, Ibid.

21 Qui ab eo fuerit deceptus, ne pro ipso vllam rationem afferat, cuius causa possit euadere, Ibid.

22 Sed nec occultet eum, in criminis ipsius obtentum aliquid reticens. Ibid.

De Idolis & eorum cultoribus.

23 Nemo abscondat Idolum, aliquidue, quod ad ipsum pertineat, Deut.17.

24 Ciuitas diris deuota ne iterum ædificetur, Deut.13.

25 Nemo aliquid è bonis illius interuertat, Ibid.

26 Nullus ex Idolis vtilitatis aliquid capiat. Deut.17.

27 Sed nec ex Idolorum cultoribus, Ibid.

28 Item nec è rebus quibuslibet ad idola pertinentibus, Ibid.

29 Ne peieretur, vel nomine Idolorum vsurpato, Deut.

De Pseudopropheta iterum.

30 Ne sit falsus propheta in populo, Deut.13. Leui.19.

31 Ne auscultetur, qui vaticinatur Idoli nomine, Deut. 13.

32 Ne abstineas cæde Pseudoprophetæ. Deut. 13. & 18.

33 Ne ambuletis in viis & ritibus Idololatrarum. Leuit 18.

De diuinaculis iterũ.

34 Ne exerceatur diuinatio lignorum frustulis, quæ appellatur עונ Deut. 18.

35 Ne augureminі, Leuit.19.

36 Ne diuinetis, Deut.18.

37 Ne declinetis ad Magos, Leuit.19.

38 Ne consulatis ariolos, Deut. 18.

39 Ne deniq ue sciscitemini vllum diuinaculorum genus, Deut.18. Leuit.19.

40 Nemo cõsulat, vel euocet mortuos, Deut.18.

De cultu & habitu corporis.

41 Ne induat mulier viri habitum, Deut.22.

42 Nec è conuerso vir fœminæ, Ibid.

43 Characteres, notæ & stigmata ne insculpantur in cute, vt moris est Idolorum cultoribus, Leuit.19.

44 Nemo induat vestem lino lanáque contextam, Deut.22.

45 Ne tondeas comam in orbem, Leuit.19.

46 Ne radas [b] angulos barbæ. Ibid.

b Superiorem & inferiorem maxillarum extremitatẽ.

47 Ne incidas, neque facias caluitium super mortuos, Deut.14.

48 Ne in perpetuum habitato in terra Ægypti, Deut. 17.

49 Ne sequaris cogitationes tuas & animi tui sensa, Num. 15. Deut.12.

Leges bellicæ.

50 Ne in eas fœdus cum septem Chananeorum gentibus, Deut.7.17.20.

51 Ne Idololatrarum misereare, Deut.17. & 20.

52 Ne eos sinas tecum in terra tua commorari Exod.23. Deut.7.

53 Ne ducas ipsorum filias in vxores, Exod.34. Deut.7.

54 Ammonitæ & Moabitæ ne ingrediantur Ecclesiam Domini. Deut. 23.

55 Ne abominẽris Idumeum, Deut.23.

56 Ne abominẽris Ægyptium, Deut.23.

57 Ne exoptes pacem Ammonitis & Moabitis Deut. 23.

58 Ne succidas eorum arbores, cùm ciuitates eorum oppugnabis, Deut.20.

59 Ne timeas inimicos tuos in prælio, Deut.7. & 20.

60 Ne obliuiscare eorum, quæ Dominus fecit Amalechitis, Deut.23.25.

De iuramento & execratione.

61 Ne blasphemetur nomen Dei, Qui secus fecerit, interficiatur, Leui.24.

62 Ne peieres Dei vsurpato nomine, Leu.19.

63 Ne iures in vanum. Exod.20.

64 Verbum Domini ne tentes,Deut.6.& vlt.

65 Ne faciatis Domino Deo vestro,sicut Idolis, Deut.12.

66 Neque destruatis ædem Sáctuarij,aut libros legis, perinde atque templa Idolorum & libros,Ibid.

67 Ne pernoctet suspensus in patibulo Deuteronom.21.

Leges de ministerio Ecclesiæ.

68 Ne summoueantur custodiæ de Sanctuario, Leuit.

69 Ne ingrediatur sacerdos omni hora in Sanctuarium,Leu.16.

70 Macula affectus ne intret Sanctuarium, intra velum,vel ad altare,Leuit.21.

71 Multò minus ministret, Ibid.

72 Leuitæ ne sumant sibi ministerium sacerdotum,nec contrà sacerdotes Leuitarum, Leui. Num.18.

73 Ebrius ne ingrediatur Sanctuarium, Leuit.10.

74 Alienigena, quique non fuerit de stirpe Sacerdotũ,ne ministret in Sanctuario, Num.18.

75 Sacerdos contaminatus ne rem diuinam faciat,Leuit.21.

76 Sacerdos, quo die à sua immunditia lotus fuerit ne ministret,Leu.22.

77 Idem contaminatus ne ingrediatur atrium. Leuit.21.

78 Sed nec in cœtum Leuitarum prodeat.Ibid.

79 Ne ædificetur altare è lapidibus cæsis,Exod. 20.

80 Ne ascendatur ad altare gradibus. Ibid.

81 Ne deficiat ignis in altari,Leuit.6.

82 Ne incendatur holocaustum, vlláue alia victima, sed nec Thymiama alterius compositionis,quàm præscriptæ, in altari aureo, Exod.30.

83 Ne imitemini confectionem sancti olei,Ibid.

84 Vectes ne extrahãtur de arcæ circulis,Exod. 25.

85 Ne vngatur extraneus oleo sancto,Exod. 30.

86 Rationale siue oraculum ne separetur de superhumerali siue Ephod,ministerij tempore, Exod.28.

Cauenda in sacrificiis.

87 Foramen interulæ summi Sacerdotis, Item alij amictus Sacerdotales neque dissuantur, neque scindantur,Exo.28.29.

88 Ne offeratur holocaustum quouis loco, Deut.12.

89 Ne immolentur consecrata extra locum dominico cultui destinatum,Leuit.17.

90 Vitiata ad altare neque consecrentur, Leuit.22.

91 Neque mactentur,Ibid.

92 Sanguis victimarum maculatarum ne fundatur in altari,Ibid.

93 Intestina earundem ne crementur,Ibid.

94 Animal affectum macula incurabili ne offeratur in sacrificium.Leuit.22.

95 Idem ne per manum quidem gentilis offeratur,Ibid.

96 Ne de industria maculentur consecrata,Leuit.22.

97 Fermentum & mel ne adoleantur, Leuit. 2. & 23.

98 Ne fiat oblatio absque sale.Leuit.2.

99 Ne offeratur merces prostibuli,nec precium canis siue animal commutatum pro cane, Deut.23.

100 Ne immoletur bestia,eodem die,Leuit.22.

101 Quo catulus eius,Ibid.

102 Ne ponatur oleum oliuarum in oblatione pro peccato,Leuit.5.

103 Sed nec in oblatione Zelotypiæ,Num.5.

104 Oleum oliuarum ne mittatur super vllam auem,Num.

105 Ne ponatur thus super hostia pro peccato, Leuit.5.

106 Ne commutentur consecrata præstantiora cũ deterioribus, nec è diuerso.Leui.27.

107 Ne commutentur consecrata diuersarum oblationum inter se,Leuit.27.

108 Ne redimatur primogenitum bestiæ mundæ,Num.18.

109 Ne vendatur decima bestiarum,Leui.27.

110 Ne væneat ager Deo consecratus,Leuit.

111 idem ne redimatur,Ibid.

112 Auis in sacrificio ne sic discerpatur, quin caput corpori hæreat,Leuit. 1.

113 Nemo vtatur in suos vsus sanctificatis,Exo. 30.Deut.15.

114 Ne ares cum primogenito bouis tui, &c. Deut.15.

115 Ne edantur carnes sanctificatæ, quæ relictæ fuerint vsque ad manè,Exod.29.

De esu sacrorum.

116 Ne comedas primogenita ouium tuarum, Num.18.

117 Ne immoletur agnus Paschalis, antequam fermentatum abiiciatur,Exod.34.

118 Nihil è membris suis ipsius agni relinquatur, Ibid.

119 Sed nec aliquid è carnibus,ibid.Deut.16.

120 Nihil remaneat ex adipe ipsius in diem tertium,Exod.23.

121 Nihil sit reliquum è carne agni secundi Paschalis,ipso manè,Num.9.

122 Nihil quoque de carne pacificorum ad ipsum vsque manè supersit.Deut. 16.

123 Ne frangatur os primi agni Paschæ,Exo.12.

124 Sed nec secundi, Num.9.

125 Caro agni Paschalis ne importetur in aliam domum, vel contubernium,Exod. 12.

126 Ne remaneat aliquid de fermento, ibid. & Leuit.

127 Pascha ne comedatur vel crudum, vel elixatum,Exod. 12.

128 Alienigena eo ne vescatur,Ibid.

129 Sed nec Hebræus Apostata, idolorumque cultor,Ibid.

130 Contaminati ne vescantur consecratis, Leuit. 21.

131 Ne [a] comedantur consecrata, quæ aliquid contaminatum attigerint,Leuit.7.

a Præceptum è [illegible] tum, trahitur à simili.

132 Sed nec eorum reliquiæ,Ibid.

133 Contra

133 Contaminata ne edantur, Leu.7.
134 Externus ne edat Teruma, Leuit.22.
135 Sed nec inquilinus Sacerdotis.
136 Sed nec eius domesticus, ibid.
137 Contaminatus ne eo quoque esu vetatur, Ibidem.
138 Filia Sacerdotis alicui elocata, res consecratas ne gustet. Leuit.22.
139 Sacrificium pro Sacerdote ne edatur. Leuit.6.
140 Carnes hostiæ pro peccato ne edătur, Ibid.
141 Ne comedantur victimæ consecratæ, quæ dedita opera cómaculatæ fuerint, Leuit.22.
142 Nemo vescatur decima secunda panis extra murum Hierusalem. Deut. 12.

Decima prima, quæ destinabatur Leuitis, secunda, quæ seponebatur, ad epulădum cum domesticis & pauperibus. Deut.29.

143 Item decima secunda vini, Ibid.
144 Item decima secunda olei, Ibid.
145 Item primogenito integro & perfecto, Ibid.
146 Sacerdotes ne edant hostiam pro peccato extra atrium Sanctuarij, Deut.21.
147 Sed nec hostiam pro delicto, Ibid.
148 Ne edantur carnes holocausti, Deut.12.
149 Ne edantur carnes consecratæ antequam effundatur sanguis. Deut.21.
150 Alienigena ne degustet consecrata, Leui.22
151 Ne comedat sacerdos primitias, priusquam importentur in atrium, Deut.12. & 18.
152 Ne comedatur decima secunda cum immũditia, in Hierusalem, antequam redimatur. Deut.26.
153 Ne comedatur decima secunda in luctu, id est, die mortis parentum. Ibid.
154 Ne expendatur pretium decimæ secundæ in vsus funeris, sed cibi & potus Deut.26.
155 Fructus nondum decimatus ne comedatur Leuit.22.23.
156 Ne præponatur [a] Teruma primitiis, nec decima prima Terumæ, nec decima secũda primæ, sed ordine seponantur primùm primitię deinde Teruma, tum decima prima, denique secunda. Exod 22.
157 Ne differas vota reddere, Leuit.23.
158 Ne ascendas ad festa solennia absque oblatione, Exod.23 Deut.16.
159 Nemo transgrediatur ea, ad quæ sese obstrinxit, Num.30.
160 Ne ducat Sacerdos scortum in matrimonium, Leuit.21.
161 Nec repudiatam, Ibid.
162 Nec vitiatam, Ibid.
163 Sed nec viduă, modo fuerit sacerdos summus. Ibid.
164 Sacerdos ne intret Sanctuarium vestibus lateris, Leuit.21.
165 [b] Sed nec capillis malè compositis & grandioribus, qui scilicet non fuerint singulis octonis diebus detonsi, Leuit.21.
166 Summus pontifex ne exeat atrium cultus diuini tempore. Leuit.
167 Ne contaminetur pontifex maximus alienorum mortuorum funere, Leuit.21.
168 Sed nec propinquorum, Ibid.

a Primitiæ simpliciter erăt frugum Herbarũ & fructuum. Teruma autem a ...rum rerum, vt panis ... Kimhi in 45. Ezec. Cauenda Sacerdotibus & Leuit.

b Noster interpres caput suũ non discooperiat.

169 Idem ne ingrediatur domum, vbi iacet cadauer, Ibid.
170 Tribus Leuina ne habeat sortitionem in terra, Leuit.25.
171 Sed nec accipiat partem spoliorum, cum in terram intrauerit, Ibid.
172 Ne secentur crines in funeribus, Deut.14.
173 Nemo edat belluam immundam, Leuit. 11. Deut. 14.

De delectu ciborum.

174 Nec piscem immundum, Ibid.
175 Nec immundam volucrem, Ibid.
176 Nec reptile alatum gradiens quatuor pedibus, vt apem, &c. Ibid.
177 Nec quadrupes, quod graditur manibus. Ibid.
178 Nec reptile cuiuscunque generis, Ibid.
179 Nec vermes è fructibus enascentes, in aëremque subuolantes, Ibid.
180 Nec Aquatilia carẽtia pinnis & squammis, Ibid.
181 Ne comedant vllam morticinij carnem, Deut. 14. Exod. 22.
182 Ne vescantur bestia in agro discerpta, Exo. 22.
183 Nec membro animalis adhuc viuentis, Gen.9.
184 Nec neruo fœnoris, Gen. 32.
185 Nec [c] sanguine, Leuit.7.
186 Nec aruina, siue adipe bouis, ouis, capræ, &c. sponte separabili, Leu.7.

c Excipiunt sanguinem piscium.

187 Ne comedant carnem cum lacte, Exod. 23.
188 Ne coquant carnem lacte matris, Exod.23.
189 Ne edant carnes animantis lapidibus strati, Exod.21.
190 Ne gustent panem nouitium ante Pascha, Leuit 23.
191 Nec grana igni torrefacta & manuum perfrictione decorticata Ibid.
192 Sed nec pultes e granis pilo, mola, aliòue modo comminutis, Ibid.
193 Ne comedant fructum arborum nouellarum tribus primis, Leuit.19.
194 Ne manducetur sementis viti permixta, Leuit 23.
195 Sed nec vinum inde expressum, Ibid.
196 Sed nec sic edant & bibant qui comessationi & crapulæ indulgent, Deut.
197 Ne quidquam gustent die expiationum, Leuit 23.
198 Ne gustent fermentum in paschate, Exo. 13.
199 Imò verò neque rem fermentato commixtam. Exo.12.
200 Idque ab ipso meridie, Deut. 16.
201 Sed nec appareat ab illo tempore fermentatum, Ibid.
202 Ne in domibus quidem, Ibid.
203 In domibus ante absolutum pascha fermẽtum ne inueniatur, Ibid. Exod.12.
204 Nazareus neque vinum neque aliquid è vite bibat, Num.6.
205 Nec edat vuas, Ibid.
206 Etiam si passæ siccæque fuerint, Ibid.

Nazaræatus.

207 Ne edat

207 Ne edat earum corticem,Ibid.
208 Neque acinos,Ibid.
209 Ne contaminetur super mortuo,Ibid.
210 Neque ingrediatur domum, vbi iacuerit mortuus,Ibid.
211 Ne tondeat crines,Ibid.

De agris

212 Ager totus ne metatur,Leuit. 19.
213 Ne recolligantur spicæ remanentes,Ibid.
214 Eadem ratio racemorum in viti remanentium,Ibid.
215 Manipulus obliuione derelictus ne recolligatur,Deuteronom.24.
216 Ne seminentur vnà in aruis semina diuersorum generum,Deut.22.
217 Diuersa quoque in vineis ne serantur, Ibid.
218 Ne committátur diuersa genera animalium, Leuit. 19.
219 Diuersæ animalium species ne arent simul, Deut.22.
220 Ne alligetur os bouis triturantis, Deut. 25.
221 Ne colatur tellus anno septimo,Leuit.25.
222 Neque vinea,Ibid.
223 Ne metantur fructus aruorum vinearum eodem anno,Leuit.25.
224 Ne carpantur fructus arborum eiusdem anni septimi,Ibid.
225 Anno Iubilei neque aretur,Leuit.25.
226 Neque metatur, Ibid.
227 Neque fructus colligatur,Ibid.

De possessionibus

228 Ne vendantur possessiones vel agri in terra Israel in perpetuum, sed Iubilei anno ad pristinum possessorem reuertantur,Leuit. 25.
229 Ne commutentur cum aliis possessiones Leuitarum,Ibid.

de officiis charitatis

230 Ne derelinquantur Leuitæ,Deut.12.
231 Ne exigantur debita septimo anno, Deut. 15
232 Ne desinas dare mutuum pauperi,quod instet annus septimus, Deut.15.
233 Ne obdurescito, quin benefacias pauperi, Deut. 15. & 24.

De seruis

234 Hebræum seruum vel ancillam ne dimittito vacuos,Deut. 15.

De mutuis & vsuris.

235 Ne exigito mutuum à debitore quem non esse soluendo intellexeris,Exod,22.
236 Fœnore, neque des, Leuit.25.
237 Neque accipias, Deut. 15. Exod. 23.
238 Nemo sit medius inter dantem fœnore & accipientem,Exod.22.
239 Nullus fiat fideiussor vel testis inter eos,Ibidem.
240 Ne remaneat merces mercenarij apud aliquem in castrinum Deut.24.

De pignoribus.

241 Ne accipiatur pignus à debitore per vim, Deut. 24.
242 Neque retineatur cum ipsi fuerit necessarium,Ibid.
243 Pignus ne accipiatur à vidua,Ibid.
244 Ne pignori accipiantur res ad victum necessariæ,Ibid.
245 Ne pignerêris molas,Ibid.

De furtis.

246 Ne fureris homines,Exod. 20.& Deut. 24.
247 Ne fureris pecuniam,Leuit.19.
248 Ne aliquid rapias vel deprædéris,Ibid.
249 Ne transferas terminos,Deut.19.
250 Ne peierato pro pecunia apud te deposita, Leuit.19.

De fraudibus.

251 Ne decipias proximum emendo vel vendendo,Leuit.25.
252 Neque fallas eum verbo,Ibid.
253 Peregrinum neque verbo,Exod.22.
254 Neque mercando decipias,Ibid.
255 Ne opprimas proximum,Leui.19.
256 Neque ei pecuniam ipsius deneges,Ibid.
257 Ne restituatur Domino seruus,qui euaserit in terram tuam,Deut.16.23.
258 Ne seducatur talis seruus,Exod.
259 Ne affligite orphanum & viduam,Exo. 22.

De seruis iterum.

260 Ne talem seruitutem seruiat Hebræus,qualem Chananeus,Leuit.25.
261 Ne venundent seruum Hebræum perinde atque alium,Leu.25.
262 Ne eum tibi seruire cogant,Ibid.
263 Ne dimittant seruum externum pro eo qui se vendidit, Exod.
264 Ne vendant alteri seruã Hebræam,Exo.21.
265 Ne subducant ei necessaria vtpote victum, vestitum ac coitum,Ibid.
266 Captiuam elegantẽ ne venundẽt,Deut. 21.
267 Ne opprimatur quasi serua,Ibid.
268 Nemo concupiscat rem proximi,Exod. 20.

De re aliena.

269 Ne gustent operæ de fructu, qui adhuc est in arbore vel in canna.Deut.23.Leuit.19.
270 Ne immittas falcem in messem alterius, Deut.23.
271 Ne carpant operæ fructum alium quàm quẽ tunc edent,Ibid.
272 Rem amissam nemo celet,Leuit.22.
273 Nemo iumentũ sub onere deserat,Deut. 22.
274 Mensuram & Stateram iniquam nemo habeat Deut.25.
275 Sed nec duas mensuras,quarum vna sit minor altera,Ibid.

De Iudiciis.

276 Iudicium iniustum ne feratur, Leuit.19.
277 Iudex ne recipiat precium vel munera,Nu. 35. Deut.16.
278 Ne honore afficiat potentiores in iudicio, Deut.1.11.Leu.19.
279 Iudex ne metuat paruũ hominem,Deut.19.
280 Ne misereatur pauperis in iudicio,Exo.23. Leuit.19.
281 Ne peruertat iudicium hominis improbi, Deut.
282 Ne misereatur eius, qui damna dedit mulcta,Deuteronom.
283 Ne peruertat iudicium peregrini & pupilli,Deut.24.
284 Ne audiat patronum vnum nisi præsente aduersario.Exod.
285 Ne sequatur maiorem partem in damnatione capitis.Exod.23.
286 Nemo testificetur,vbi iam falsum testimonium dixerit,Exod.
287 Nemo designetur iudex,nisi teneat legis

sententiam, Exod. 18.
288 Nemo falsum testimonium dicat contra proximum, Exod. 20.
289 Impius ne dicat testimonium, Exod 23.
290 * Sed nec coniunctus sanguinis necessitudine, Deut. 24.

Infamis. Nostri locū Deut. paulò aliter interpretātur.

291 Ne pronuntietur sententia è testimonio vnius Deut. 13. & 19.
292 Innocens ne interficiatur, Exod. 23.
293 Ne ius dicatur è coniecturis, Exod.
294 Iustum non interficies, Exod. 23.
295 In iudicio capitis idem ne sit iudex & testis, Ibid. Num.
296 Ne interficiatur reus mortis, nisi damnatus à republica vel senatu, Num. 25.
297 Nemo misereatur insidiatoris, Deut. 19.
298 Ne calumniam struant oppresso, Num. Leuit. 19.
299 Ne accipiant precium, à sonte neci obnoxio. Num. 35.
300 Sed nec ab illo, qui debet exulare in ciuitate asylo destinata, Ibid.
301 Nemo stet contra sanguinem proximi. Leuit 19.
302 Nemo ponat offendiculum ante ignorantem, Ibid.
303 Sed nec ante cæcum. Ibid.
304 Nullus pluribus plagis cædatur, quàm quæ lege præscribuntur. Deut. 25.
305 Nemo sit susurro & clandestinus calumniator. Leuit. 19.

De legibus charitatis.

306 Quisquam fratrem neque odio habeat. Ibidem.
307. Neque rubore suffundat, Ibid.
308 Neque de eo vltionem sumat, Ibid.
309 Neque inimicitias ei seruet. Ibid.
310 Nemo comprehendat matrem cum pullis, Deut. 22
311 Ne tondeantur crines scabiosi. Leuit. 13.
312 Ne abradantur signa lepræ, Ibid.
313 Neque colatur, neque seratur locus, in quo cæsa fuerit vitula Deut. 24.
324 Sponsus ne teneatur primo anno ad ea, ad quæ populus, Deut. 24.
315 Magus ne in vita conseruetur, Exod. 22.
316 Nemo sese opponat decretis sanctioris senatus Deut. 17.
317 Præceptis legis neque addatur, Deut. 4. 12.
318 Neque detrahatur. Ibid.
319 Iudici ne maledicatur, Exod. 22.
320 Sed nec cæteris. Ibid.
321 Ne maledicas surdo. Leuit. 19.
322 Ne maledicat filius patri, aut matri, alioquin interficiatur Exod. 21.
323 Nemo feriat patrem aut matrem, alioqui' &c. Ibidem.
324 Principi populi tui ne maledixeris, Ibid.

De festorum celebratione.

325 Nullum opus geratur in sabbato, Exod. 35.
326 Nullum seruile primo die Paschæ fiat, Leuit. 23.
327 Et septimo Ibid
328 Nullum præthereà seruile die Pentecostes. Exod.
329 Et die primo, itemque decimo quinto mensis septimi Leuit. 23.
330 Et die Tabernaculorum primo, Ibid.
331 Itemque octauo, Ibid.
332 Nihil planè fiat die expiationum, Leuit. 23.

De coitibus nefandis.

333 Ne reuelet turpitudinem matris, Leuit. 18.
334 Neque nouercæ, Ibid.
335 Neque Sororis Ibid.
336 Neque amitæ, & auiæ, Ibid,
337 Neque neptis, siue illa nata sit è filio, Ibid.
338 Siue è filia tua, Ibid.
339 Neque priuignæ, Ibid.
340 Neque filiæ priuigni. Ibid.
341 Neque patruæ, Ibid.
342 Neque materteræ, Ibid.
343 Neque vxoris patrui, Ibid.
344 Neque nurus, Ibid.
345 Neque fratriæ, Ibid.
346 Neque Sororiæ, Ibid.
347 Neque mulieris menses suos patientis Leuit.
348 Neque mulieris coniuratæ, Leu.
349 Nemo coëat cum iumento. Leuit. 18.
350 Neque cum masculo, Ibid.
351 Nemo reuelet turpitudinem patris, Ibid.
352 Neque patrui, Ibid.
353 Sed nec committat eorum aliquid, quibus possit trahi in adulterium, incestum, & aliquid simile, tametsi ea non exequatur, Leuit.
354 Nulla nubat spurio, Leuit.
355 Spurius ne ingrediatur ecclesiam Domini, Deut. 23.
356 Ne sit meretrix è filiabus Israël, Deut. 23.
357 Qui semel aliquam repudiauerit, ne eam ducat in vxorem, etiam marito mortuo. Deuteron. 24.
358 Vxor fratris absque prole defuncti, ne nubat alteri, quàm fratri superstiti, Deut. 25.
359 Raptor ne dormiat cum rapta, Leuit.
360 Ne dimittat vxorem suam, qui eam falso traduxerit. Leu.
361 Ne euirent masculum cuiuscunque speciei, Leuit.
362 Eunuchus ne matrimonium ineat, Leuit.

De Rege.

363 Ne creetur Rex, vel Magistratus, qui sit alienigena. Deut, 17.
364 Ne multiplicet Rex equos, vel vxorem, Ibid.
365 Ne coaceruet aurum aut argentum, Ibid.

Præceptorum Mosaicorum Finis, ex interpretatione G. Genebrardi Theologi Parisiensis.

DEO LAVS, HONOR, & gloria.

INDEX RERVM ET VERBORVM

LITERA A, PRIOREM COLVMNAM CONNOTAT: B. POSTERIOREM.

B

INDEX.

D. Bernar

Cambyses

nicum

G

H

Hierony

Ieroboam

L

Leon

M

O.

P

INDEX.

Pythago-

magna

T

V

X

Z

FINIS.

